בס"ד

נפלאות הצדיקים

ז

הקב"ה מחולל ניסים ונפלאות פלאי פלאים
לבניו היהודים דרך בניו עבדיו הצדיקים

"לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו"

ספר זה מתנה לקב"ה לכ"ק אדמו"ר הרבי מליובאוויטש
נשיא דורנו, לזכות כל הצדיקים, לזכות כל יהודי/ה
בעולם ולזכות חסידי אומות העולם

ולכבוד ט'-י' כסליו
הולדת והילולת וחג הגאולה של איש האלוקים
הרה"ק דובער שניאורי אדמו"ר מליובאוויטש
משיח שבדורו

ספר של אור עצום

ירון עמית, ה'תשפ"ז

בס"ד

תודות לקב"ה ולכל השותפים על כל הספרים

ישתבח המאציל ויתעלה הבורא ברוך הוא שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. תודתנו להקב"ה על כל חיינו ועל שזיכנו להוציא לאור ספר נוסף של אור עצום על הנשיאים והמאורות הגדולים וצדיקים רבים. הספר מבוסס על הפסוק אז יאמינו בהשם ובמשה עבדו.

תודה רבה לרב מזכה הרבים ומקדש שם שמים ברבים הרב אהרון פרלוב. מחבר הספרים 'זכרונם לברכה' - תולדות, הנהגות ואמרות טהורות מצדיקי וגאוני הדורות זי"ע, לפי סדר ימי ההילולא וספר בקדושתו של אהרון ועוד ספרים רבים, שעשה עבודה ענקית במשך שנים רבות והוציא ספרים לתפארת לכבוד השם יתברך. ונתן לנו בשמחה רשות להשתמש בחומר הכתוב שם והיות שאחד העיקרים בספרנו הוא המופתים והניסים והנפלאות שעושה הקב"ה בעולמו דרך הצדיקים,

יש כאן רק חלק קטן מהצדיקים המופיעים בסידרה השלמה.

בסידרה 'זכרונם לברכה' מופיע כל מראי המקומות לכל סיפור. ופשוט וברור שכל מי שיכול ללמוד את כל הסידרה 'זכרונם לברכה' עדיף. וכן כל מי שיכול לתרום לרב אהרון פרלוב להוציא את הסידרה שוב בוואדי מצווה גדולה שתעמוד לנצח נצחים לזכות התורם.

תודה רבה לרב מזכה הרבים הרב חיים ששון שנתן לנו רשות להשתמש בחומר של הספר אור הרשב"י ומומלץ מאד ללמוד את כל ספריו ולתרום לו להוצאתם לזיכוי הרבים.

תודה רבה לרב מזכה הרבים הרב אתיאל גלעדי ולהוצאת גל עיני שנתן לנו רשות להשתמש בחומר של השיעורים של הרב המקובל יצחק גינזבורג שליט"א ומומלץ ומצווה גדולה מאד ללמוד את כל ספריו של הרב לזירוז הגאולה ולתרום להוצאת גל עיני לזיכוי הרבים ולהפצת המעיינות חוצה שיהא גילוי משיח בפועל ממש.

תודה רבה לאגודת אהלי צדיקים בראשות מזכה הרבים הר"ר ישראל מאיר גבאי שליט"א.

תודה רבה לרב מזכה הרבים הרב ליאור עצמון שעשרות שנים מוציא את עלון פניני עין-חמד לזיכוי הרבים. ונתן לנו מהחומר בספר זה. כדאי מאד לתרום לו להוצאות העלון וספרים על הצדיקים.

תודה רבה לרב רזיאל זקבך מזכה הרבים מאתר תורתך לא שכחתי על צדיקים שנספו בשואה, שחלקם מופיעים בספרנו.

תודה רבה ליהודה הס מארגון גל עיני.

תודתנו לרב לב ליבמן שערך ספר זה. ורוב תודות לכל התורמים להוצאת הספר לאור. שכל עם ישראל יזכה לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש. והקב"ה יברך את כל אחד מבני ישראל לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה. בניי חיי ומזוניי ובכולם רווחי. רפו"ש לכל חולי ישראל. מי שלא נשוי שהקב"ה יחתן אותו/ה השנה. מי שללא ילדים שהקב"ה יברכו בילדים השנה. פרנסה ברווח. נחת חסידי מכל הילדים. וכולם יגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים חסידים יראי שמים ולמדנים. אך טוב וחסד כל ימי חייכם.

יהי רצון לפני הקב"ה שנזכה להוציא עוד ספרים על הצדיקים.

ירון עמית

יו"ל ע"י: ארגון ברית יוסף יצחק
הארגון שמבצע בס"ד בריתות מילה בעולם בחינם למבוגרים ילדים ותינוקות

אתר: www.brit-mila.net | www.brityy.org
דוא"ל: amityaron@gmail.com
טלפון לארגון: 053-770-770-2

עורך: הרב לב לייבמן 0504341770 770leibman@gmail.com

כל התאריכים הלועזיים בספר הם להולדת התנא האלוקי רבי עקיבא

תוכן העניינים

כ"ק מרן איש האלוקים אדמו"ר ק"ק הרבי מליובאוויטש
רבי מנחם מנדל בן רבי לוי יצחק שניאורסון נשיא דורנו 12

א' תשרי

רבינו שפטיה בן אמיתי 24
המלבי"ם רבי מאיר לייבוש ווייזר 27

ו' תשרי

המקובל האלוקי הבעל שם ממיכלשטאט 29
הרה"ק ר' אריה ליב הסבא משפולי 32
הרב הגאון רבי צבי כהנא - גרושקא 34

ז' תשרי

חכם יוסף ברבי 35

ח' תשרי

הרה"ק רבי נח מלעכוויטש 35

ט' תשרי

רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק מבריסק 36

י"א תשרי

הרה"ק רבי אשר פריינד 42

י"א תשרי

הגאון רבי אברהם אביש מפראנקפורט 44

י"ב תשרי

הרה"ק רבי אברהם 'המלאך' 45

י"ג תשרי

הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש משיח שבדורו 47
הגאון רבינו עקיבא איגר 54

י"ד תשרי

איש האלוקים הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ 55
איש האלוקים הרה"ק שלום שכנא מפרובהיטש 59
המקובל האלוקי דוד שלום בצרי 64

ט"ו תשרי

הרה"ק מרדכי לייפר אדמו"ר מנדבורנה 67

ט"ז תשרי

המקובל האלוקי רבי יחיא 69

כ"א תשרי

הרה"ק דוד משה פרידמן האדמו"ר מטשטרקוב 70

כ"ג תשרי

הגאון רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ 73

כ"ד תשרי

הרה"ק יעקב יוסף הכהן מפולנאה 74
רבי אברהם יהודה הכהן שוואַרץ "קול אריה" 76

כ"ה תשרי

איש האלוקים הגה"ק רבי משה סופר "חתם סופר" 79
איש האלוקים הרה"ק רבי לוי יצחק סניגורם של ישראל 83

כ"ז תשרי

רבינו רבי יצחק הזקן מדמפייר 91

כ"ח תשרי

הגאון רבי שמואל סג"ל לנדא 92

כ"ט תשרי

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש 93

ל' תשרי

הגאון רבי צבי הירש חיות 94
הרב יעקב מרדכי בזפלוב 95

א' חשון

הגאון רבי יוסף ענגיל 98

ג' חשון

הרה"ק ישראל מרוז'ין משיח שבדורו..... 99

ה' חשון

המקובל חכם רבי משה בירדוגו המשבי"ר..... 107

ו' חשון

הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מסלונים הי"ד 108

ח' חשון

הגאון רבי מנחם נחום קפלן מהורודנה 109

ט' חשון

הגה"ק הרב יצחק קאפף..... 110

י"א חשון

הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל "מאור עיניים"..... 112

י"ב חשון

הגאון חכם רבי יהודה צדקה 125

הרב יואל משה סלומון..... 126

י"ד חשון

הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב הי"ד מקרלין 129

ט"ו חשון

רבי לייב מטערקיש-מאהילוב 'בעל הייסורים'..... 130

ט"ז חשון

הרה"ק מרדכי לייפר מנדבורנה..... 134

רבי אברהם יהודה לייב זילברמן 135

י"ז חשון

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב "אהבת שלום"..... 137

י"ח חשון

הרה"ק יחזקאל הכהן רבינוביץ מראדומסק "כנסת יחזקאל".... 138

כ' חשוון

הרה"ק רבי שלום הלוי רוזנפלד מקמינקא..... 140

כ"א חשון

הגאון רבי דוד בן שלמה אבן זמרא - הרדב"ז 141

כ"ב חשון

הרה"ק רבי ישששכר דב רוקח אדמו"ר מבעלזא 141

כ"ג חשון

רבי שפטיה שפטל הלוי סגל 142

כ"ד חשון

רבי יוסף לנדא 144

הרה"צ רבי שלום יוסף טאוב זצ"ל 147

כ"ה חשון

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק..... 150

הרה"ק מרדכי רוקח מבילגורייא..... 154

כ"ו חשון

הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג 155

כ"ז חשון

הרה"ק רבי יעקב לייזער - האדמו"ר מִפְּשֶׂעְוָאְרְסְק 155

כ"ח חשון

רבנו יונה מגירונדי 159

א' כסלו

הגאון רבי יוסף שמואל מקראקא..... 165

ד' כסלו

רבי יוסף קורח 166

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע..... 168

ו' כסלו

הגה"צ רבי אברהם אהרן זוננפלד זצ"ל 169

ז' כסלו

הגאון רבי יוסף דוד זינצהיים 170

ח' כסלו

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל..... 171

ט' כסלו

הרה"ק דובער שניאורי מליובאוויטש - משיח שבדורו..... 172

י' כסלו

הרה"ק רבי פנחס מנחם אלעזר יוסטמן 181

י"ג כסלו

הרב רחמים מאזוז..... 182

י"ד כסלו

המקובל האלוקי המלוב"ן רבי דוד אביחצירא הי"ד 187

י"ח כסלו

הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז..... 188

י"ט כסלו

הרה"ק המגיד ממזריטש משיח שבדורו 190

כ' כסלו

הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי הלר "יושר דברי אמת" ... 199

כ"א כסלו

הרה"ק רבי יוחנן פרלוב האדמו"ר מקארלין סטאלין..... 200

כ"ב כסלו

המקובל חכם רבי אברהם אבוחצירא 201

כ"ה כסלו

הרה"ק חיים הגר האדמו"ר מאוטיניה 202

כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ 207

כ"ח כסלו

הגאון רבי יחזקיהו די סילוא 210

כ"ט כסלו

הרה"ק ישראל פרידמן מהוסיאטין..... 211

ב' טבת

הרה"ק רבי יעקב כולי סלאנים 216

ו' טבת

רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא..... 217

י' טבת

הרה"ק רבי אברהם אבא לייפער 'מפיטסבורג' 221

י"א טבת

הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב..... 223

רבי יהושע שרבאני 224

ט"ז טבת

הגאון רבי חיים קרייזווירט..... 227

ט"ו טבת

הרה"ק חיים מרדכי רוזנבוים מנדבורנה 229

י"ז טבת

הרה"ק רבי אריה לייביש (ליפשיץ) מווישניצא 230

כ"ב טבת

הרה"ק שלום מוסקוביץ' האדמו"ר משאץ 231

כ"ג טבת

רבי אברהם פאלאג'י..... 233

כ"ד טבת

רבי שניאור-זלמן מלאדי האדמו"ר הזקן משיח שבדורו 238

רבי משה מרדכי האדמו"ר מלעלוב 241

כ"ה טבת

איש האלוקים הרה"ק רבי משה צבי גוטרמן מסאוראן..... 244

ב' שבט

הרה"ק משולם זושא מאניפולי 246

ו' שבט

רבי יצחק טייב 'ערך השלחן'..... 270

ט' שבט

המקובל האלוקי רבי אבא שלום שבזי..... 273

רבנו ניסים ב"ר ראובן ג'רונדי 278

י' שבט

המקובל האלוקי רבי שלום מזרחי שרעבי הרש"ש..... 283

הרה"ק יוסף יצחק שניאורסון אדמו"ר מליובאוויטש משיח שבדורו 286

י"א שבט

הגאון רבי יהודה נבון 374

י"ב שבט

הגה"ק רבי חיים כפוסי זי"ע 375

י"ד שבט

רבי יעקב יהושע פַלְק - 'פני יהושע'..... 376

ט"ו שבט

הרב המקובל נסים עידאן..... 382

ט"ז שבט

הרב יצחק אוחנה..... 384

הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון מהרש"ם..... 386

י"ט שבט

הרה"ק שמואל וינברג מסלונים..... 386

כ"א שבט

הראשל"צ רבי משה גלנטי המג"ן 390

המקובל רבי מאיר אברג'ל 392

הרה"ק יצחק שפירא מנשכיז..... 396

כ"ג שבט

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא..... 398

כ"ד שבט

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר 399

כ"ח שבט

הרה"ק רבי מנחם נחום טווערסקי מרחמסטריווקא 400

ב' אדר

המקובל האלוקי רבי יום-טוב אלגאזי המהרי"ט..... 402

הרה"ק ישראל אלתר אדמו"ר מגור ה"בית ישראל" 406

יחיאל שמחה הולצברג אבי הפצועים 410

ג' אדר

הגה"ק רבי מרדכי יפה זצ"ל בעל ה'לבוש'..... 416

ה' אדר

הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה..... 418

רבי יוסף לנדא מפוזנא 424

ו' אדר

הגה"צ רבי דניאל פרוסטיץ 426

ז' אדר

רבי יעקב ישכר בער רוזנבוים - אדמו"ר מנדבורנה..... 427

ח' אדר

הרה"ג יעקב יצחק ווייס 431

הגה"ק רבי יוסף יעבץ..... 435

ט' אדר

הגה"צ רבי שמואל דוד אונגר אב"ד נייטרא..... 436

י"א אדר

הגה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי החיד"א 437

ט"ו אדר

הגאון רבי חיים הכהן קמיל..... 440

ט"ז אדר

הרה"ק רבי פינחס מנחם אלתר 'פני מנחם'..... 441

י"ח אדר

הרה"ק חנוך הֶעניך הכהן לוין האדמו"ר מאלכסנדר 442

כ"ב אדר

הרה"ק רבי יוסף בלוך 445

כ"ה אדר

הרה"ק רבי בצלאל יאיר דנציגר מאלכסנדר 446

הרבנית מרים-חיה משאץ 448

כ"ז אדר

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל 449

כ"ח אדר

הגאון החסיד רבי אשר שולמן 451

כ"ט אדר

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק 453

א' ניסן

הרה"ק רבי אלימלך שפירא מגראדזיסק 455

ב' ניסן

הרה"ק שלום דובער שניאורסון אדמו"ר מליובאוויטש משיח שבדורו 456

ג' ניסן

הגה"צ רבי יעקב שלמה בלייך זצ"ל 460

ד' ניסן

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זיע"א 462

ה' ניסן

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא "אוהב ישראל" 462

ו' ניסן

הרה"ק חיים אבולעפיה משיח שבדורו 468

הרה"ק רבי אהרן ראטה 471

ז' ניסן

הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש 478

ח' ניסן

הרה"ק מרדכי מנעסכיז 480

ט' ניסן

רבי אריה לוין 493

י"א ניסן

הרה"ק רבי משה בן נחמן הרמב"ן 502

הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ - השל"ה הקדוש 512

י"ג ניסן

הרה"ק מנחם מענדל אדמו"ר הצמח צדק משיח שבדורו ... 513

הרה"ק יואל מוסקוביץ משאץ 529

כ"ב ניסן

הרה"ק רבי ישראל יצחק (קאליש) מוואורקא 530

כ"ה ניסן

הרה"ק חיים הלברשטאם אדמו"ר מצאנז "הדברי חיים" 531

כ"ו ניסן

הרה"ק רבי משה טייטלבוים "ברך משה" 542

כ"ח ניסן

הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובא 543

א' אייר

הרה"ק מנחם מנדל מויטבסק משיח בדורו 545

הרה"ק שמואל שמעלקא הלוי מניקלשבורג 565

ג' אייר

הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר 568

ד' אייר

הגה"ק רבי יוסף דב סולובייצ'יק בעל בית לוי 577

ו' אייר

הרה"ק רבי יוסף מאיר ווייס 584

ט' אייר

הגה"ק רבי שלמה אפרים מלונטשיץ 585

י' אייר

הגה"ק רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמייא 586

י"א אייר

הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ 587

י"ג אייר

הרה"ק רבי יוסף מראדוויל 596

י"ד אייר

הגאון רבי אליהו חיים מייזל 597

ט"ז אייר

המקובל האלוקי חכם יצחק חי טייב 598

י"ז אייר

הרה"ק משה חיים אפרים מסדילקאב 602

י"ח אייר

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי 604

הגאון רבי רחמים אליהו מאזוז 606

רבינו הקדוש משה איסרליש מקרקא 606

י"ט אייר

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב 613

כ"ב אייר

הרה"ק מרדכי שרגא מהוסיאטין 618

כ"ה אייר

הרה"ק רבי חיים מקאסוב 625

כ"ו אייר

הרה"ק רבי שלמה גולדמן האדמו"ר מזוועהיל 627

כ"ז אייר

הרה"ק יצחק מאיר מסאסוב קרעצקי זיע"א הי"ד 638

הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף הי"ד משיח שבדורו.. 641

כ"ט אייר

איש האלוקים הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן 642

ב' סיון

הרה"ק ישראל הגר אדמו"ר מויז'ניץ 'אהבת ישראל' 652

ג' סיון

הגה"ק רבי אריה לייב בלייך 656

ד' סיון

הגאון רבי יוסף אברהם וולף 658

ה' סיון

הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר 659

ו' סיון

הרה"ק האלוקי ישראל בעל שם טוב משיח שבדורו 660

הרה"ק אברהם מרדכי אלתר אדמו"ר מגור 712

ח' סיון

חכם אברהם שלום חי חמוי 716

ט' סיון

הרב המקובל האלוקי אהרן עזריאל 717

י' סיון

הרה"ג רבי יצחק אלפסי ה'רי"ף' 720

הרה"ק רבי משה מרוזואדוב 724

י"א סיון

הגאון רבי יחיא יצחק הלוי 725

הרה"ק מרדכי יוסף משה מוסקוביץ אדמו"ר משאץ 731

י"ב סיון

הרה"ק רבי מנחם מנדל מבאר 732

ט"ו סיון

הרב המקובל האלוקי ידידיה רפאל אבולעפיה 733

ט"ז סיון

הרה"ק שלום אליעזר הלברשטאם מרצפרט..... 736

י"ז סיון

הגה"צ רבי משה פארהאנד..... 738

י"ח סיון

הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ..... 740

י"ט סיון

דון יצחק אברבנאל..... 741

כ' סיון

הרה"ק רבי זאב טוורסקי מראחמיסטריווקא..... 742

כ"ב סיון

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר..... 744

כ"ג סיון

הגה"ק רבי יהודה אסאד..... 746

כ"ד סיון

הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן..... 747

כ"ה סיון

הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלה..... 748

כ"ז סיון

הרה"ג רבי מאיר אשכנזי אייזנשטט..... 754

כ"ח סיון

רבי שמשון אהרן פולונסקי זצוק"ל - הרב מטעפליק..... 758

כ"ט סיון

הרה"ק רבי שמואל שמריהו..... 761

ל' סיון

הגה"ק רבי שלמה קלוגר מברוד..... 762

א' תמוז

הרה"ק קלונימוס קלמן עפשטין בעל 'מאור ושמש'..... 763

ב' תמוז

הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא..... 767

ד' תמוז

הגה"ק רבי פינחס הורביץ בעל ה'הפלאה'..... 770

הרה"ג מארי מחפוץ' נגר..... 773

י"א תמוז

איש האלוקים הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב..... 778

י"ב תמוז

רבי יעקב בעל הטורים..... 784

י"ג תמוז

הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ..... 793

י"ד תמוז

הרה"ק רבי יצחק אייזיק רוזנבוים מזוטשקא..... 795

ט"ו תמוז

איש האלוקים הרה"ק חיים בן עטר 'אור החיים הקדוש'.... 797

ט"ז תמוז

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקופיטשניץ..... 807

י"ז תמוז

הרב יעקב יוסף הרמן..... 808

י"ח תמוז

הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזימין..... 812

כ"א תמוז

הרה"ק אברהם מתתיהו פרידמן משטפנשט..... 815

כ"ב תמוז

הרה"ק שלמה מקרלין משיח שבדורו..... 817

כ"ג תמוז

הגה"ק רבי יחזקאל קאצינאלבויגן 'כנסת יחזקאל' 840
הגה"צ רבי שאול משה זילברמן אב"ד וירשוב..... 841

א' אב

הרה"ק רבי שלמה הלברשטאם האדמו"ר מבאבוב 843

ד' אב

רבי בן ציון הלברשטאם הי"ד האדמו"ר מבאבוב..... 844

ה' אב

המקובל האלוקי רבי יצחק אשכנזי האר"י משיח שבדורו 848
המקובל האלוקי רבי גדליה חיון 870

ז' אב

הגה"צ רבי משה גרינוולד 'בעל ערוגת הבושם' 873

ט' אב

הרה"ק יעקב יצחק הלוי הורוויץ "החוזה הקדוש מלובלין" 874

י"א אב

הרה"ח הצדיק רבי הלל מפאריטש 899

י"ג אב

המקובל האלוקי הרב נתן שפירא 'מגלה עמוקות'..... 920

י"ד אב

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא..... 924

ט"ו אב

המקובל האלוקי רבי עמרם בן אפרים דיוואן 927

ט"ז אב

חכם הגאון רבי משה פארדו בעל צדק ומשפט 930

י"ז אב

הגאון רבי שמשון ווערטהיימער השר מווינא..... 931

י"ט אב

רבי יעקב כולי..... 932
הרה"ק שמעון שלום קאליש זי"ע האדמו"ר מאמשינאוו... 935

כ' אב

הרה"ק רבי שלום יוסף ממילנצה..... 936
הרה"ק המקובל האלוקי לוי יצחק שניאורסון 936

כ"ב אב

איש האלוקים הרה"ק מאיר הגדול מפרעמישלאן..... 967

כ"ג אב

הגה"ק רבי יעקב ישראל קנייבסקי 'קהילות יעקב'..... 976

כ"ד אב

הרה"ק רבי שלום הלפרין האדמו"ר מווסלוי..... 982

כ"ז אב

הגה"ק רבי יהושע חריף 985

כ"ח אב

רבי יוסף דוד לנדא אדמו"ר מאליק 986

כ"ט אב

רבי יעקב בירדוגו..... 986
הגאון הצדיק רבי שמואל מסלנט..... 989

ל' אב

הרה"ק רבי מאיר אייזיקזאהן אדמו"ר מנדבורנא-רומאן 992

א' אלול

הרה"ק ר' חנוך העניך דוב מאלעסק..... 994

ג' אלול

הרבי הגאון והקדוש מבאיאן קראקא הי"ד 995
רבי סלימאן קארה 997
הרה"ק יששכר בער לייפער אדמו"ר מנדבורנה 998

ד' אלול

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק 1000

ה' אלול

הרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב..... 1001

י' באלול

הרה"ק רבי פנחס שפירא מקורין 1003

י"א אלול

הרה"ק אברהם יעקב פרידמן אדמו"ר מסדיגורה 1026
הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד אב"ד נאסויד 1029

י"ב אלול

הרה"ק שמחה בונים מפשיסחה 1030
הרב המקובל שלום משה חי גאגין 1054

י"ד אלול

רבינו הגה"ק רבי דוד קאמין 1055

ט"ו אלול

"רבי קאפיל חסיד" מקאלימייא 1056

י"ז אלול

כהר"ר יוסף אלקארה..... 1058

י"ח אלול

המקובל הגדול רבי עובדיה אברהם יוסף סומך..... 1059
רבי חיים קרח 1063

כ"א אלול

הרה"ק הגאון הרבי רבי יהונתן אייבשיץ 1064

כ"ב אלול

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפעל..... 1070

כ"ד אלול

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין ה"חפץ חיים" 1073
הגה"צ רבי דב בער פרידמאן מטשורטקוב 1080
הגה"ק רבי יוסף באב"ד..... 1083

כ"ו אלול

הגה"ק רבי עמרם בלום 1087

כ"ז אלול

הרה"ק המקובל האלוקי רבי נתן הכהן אדלר..... 1092
רבי שלום רוקח האדמו"ר מבעלז "שר שלום" 1096

צדיקים שלא ידוע יום פטירתם

המקובל האלוקי רבי חזקיהו יצחק מזרחי דידיע שרעבי 1098
הרב המקובל האלוקי אהרן בן שמואל הנשיא 1099
רבי חננאל בן אמיתי 1100
מארי אהרון בידאני 1101
הרב סאלם נסים ושצי..... 1102
הרב רצון בן עמרם 1104
רבי יהודה גזפאן..... 1104
רבי נתנאל בירב פיומי זלה"ה..... 1106
רבי חטר 1107
רבי יוסף שבזי..... 1109
רבי וידאל פרץ..... 1110
רבי וידאל די טולוזא "מגיד משנה" 1112
רבי פרץ בן יצחק הכהן..... 1113

כ"ק מרן איש האלוקים אדמו"ר ק"ק הרבי מליובאוויטש רבי מנחם מנדל בן רבי לוי יצחק שניאורסון נשיא דורנו

זה היה כשבוע אחרי פורים השנה. הרב חיים-הלל מטוסוב, משלוחי חב"ד בטולוז, צרפת, קיבל שיחת טלפון מידיד, וזה סיפר לו על ילד יהודי כבן חמש, המאושפז במרכז הרפואי לילדים בטולוז במצב אנוש. הידיד ביקש מהרב לעודד את המשפחה בשעתה הקשה.

הרב מטוסוב השיב כי הוא מכיר היטב את המשפחה, המתגוררת בעיר קַסְטֶר (castres), מרחק שעה נסיעה מטולוז. האם יהודייה, ואולם בעלה אינו יהודי ואינו אוהב ישראל, ועל רקע זה היו ביניהם חיכוכים לא נעימים.

את הילד החולה זכה הרב מטוסוב עצמו למול. הסכמת האב לעריכת ברית מילה לילד ניתנה אך ורק לאחר הודעת אשתו שאם לא ירשה לעשות לילד ברית, תעזוב אותו.

הברית נערכה בבית הספר של חב"ד, ונדרשו צעדי אבטחה מיוחדים כדי לאפשר את כניסת האב, בעקבות חששות שהתעוררו. לפני הכניסה נתבקש להפקיד את מכשיר הטלפון שלו, כדי שלא יוכל לצלם את המקום ולעורר פרובוקציות.

הברית התקיימה כדת וכדין, ולאחר מכן הציע הרב מטוסוב לאם לקנות לתינוק, שזה עתה נימול, אות בספר התורה של ילדי ישראל, שנכתב בירושלים.

בשנת תשמ"א יזם הרבי מליובאוויטש את מבצע 'אות בספר תורה לילדי ישראל', וקרא שכל ילד וילדה יהודים יקנו אות אחת בספר התורה המיוחד המאחד את כל ילדי ישראל.

כאשר שמע האב את הבקשה התפרץ בכעס: "תודה רבה! די שהרשיתי לך לעשות ברית. עזוב אותי מכל הדברים האלה. אני לא רוצה איתך שום קשר מהיום והלאה, ובטח שאני לא מוכן לרשום אותו בספר תורה שנכתב בארץ ישראל".

זה הרקע להתלבטות שהתעוררה בליבו של הרב מטוסוב למשמע הבקשה לבקר את הילד. הוא ביקש מידידו לברר אם אכן המשפחה מעוניינת לראות אותו, ואם כן, יבוא מייד. כעבור זמן קצר חזר אליו הידיד ואמר: "מצב הילד חמור מאוד והם שבורים לגמרי. הם מסכימים ומבקשים שתבוא".

הרב מטוסוב נסע מייד למרכז הרפואי. קודם כניסתו לחדרו של הילד ניגש אל הרופאים המטפלים בו וביקש לעדכן אותו על המצב, שכן הוא משמש גם רב המרכז הרפואי. הרופאים השיבו לו כי הילד שרוי במצב של קריסת מערכות, וכדאי למהר להיכנס אליו כדי להספיק לומר עימו את התפילה האחרונה שאומרים עם אדם במצב כזה, לא עלינו.

כשנכנס הרב מטוסוב לחדר, ראה את הילד שוכב במיטה כמעט ללא שום סימן חיים. הוא עשה איתו את הפעולות שלמד מדודו, השליח המפורסם בפריס, הרב שמואל אזימוב: תורה, תפילה וצדקה.

הוא הכניס כמה מטבעות לידו של הילד, והוביל את היד לקופת צדקה שהביא עימו. לאחר מכן קרא באוזני הילד פסוקים ומאמרי חז"ל מתוך שנים-עשר הפסוקים שהרבי הורה לילדים לשנן, קרא פרק תהילים וקטע מספר המצוות היומי ברמב"ם.

לאחר מכן שאל הרב את האֵם אם תסכים לקנות בעבור הילד אות בספר התורה של ילדי ישראל. שוב התערב האב בכעס: "אמרתי לך שתעזוב אותי עם הדברים האלה. אני לא מעוניין!".

אלא שהפעם האם התערבה. היא אמרה שהואיל והרופאים אומרים שאין בכוחם להועיל, היא רוצה לעשות את זה, ואולי הדבר יסייע לרפואת הילד. הרב אמר לה שמייד בשובו לביתו ישלח לה טופס רישום, וביקש שתמהר לרשום אותו. בסיום הביקור אמר להם הרב שאם יצטרכו אותו, לכל מצב שלא יהיה - שיתקשרו אליו.

מייד כשהגיע לרכבו חגר הרב את האבנט וכתב 'פדיון נפש' לרבי בעבור הילד, ושיגר אותו לציון הקדוש. וכפי שהבטיח, בשובו לביתו שלח לאם הילד את טופס ההרשמה לאות בספר התורה.

משם המשיך הרב לשיעור תורה קבוע עם אנשי קהילתו. לאחר השיעור ראה הרב שבמהלך השיעור ניסתה האם כמה וכמה פעמים להתקשר אליו, וכשלא ענה, שלחה לו סרטון. הוא פתח את הסרטון ונדהם: הילד, שהיה עד לפני זמן קצר במצב של קריסת מערכות, ישב במיטה ודיבר עם הוריו!

"התקשרתי אליהם מייד", מספר הרב מטוסוב. "האם אמרה לי בהתרגשות שהתחולל נס גלוי. מייד לאחר שרשמה את בנה לספר התורה, הוא התעורר, התיישב והתחיל לדבר!".

כעבור יומיים הודיעה לו המשפחה כי הילד משתחרר מהמרכז הרפואי והם חוזרים לביתם!

הרב מטוסוב ביקש מהאם ומבתה הגדולה להודות לה' על הנס ולקבל עליהן להדליק נרות שבת קודש. האם הבטיחה לעשות זאת, וסיפרה כי כבר יותר מעשרים שנה לא הדליקה נרות שבת. מאותו יום היא מקפידה להדליק נרות בכל ערב שבת.

לקראת חג הפסח שלח להם הרב מצה 'שמורה' והגדה של פסח, ולפני כניסת החג שלחה לו האישה סרטון מרגש: היא יושבת סביב שולחן החג עם מצות, יין והגדה של פסח, ומתכוננת לערוך סדר פסח עם הילדים. (סיפורו של הרב מטוסוב)

בחודש כסלו תשל"ז (1976) טסתי מסידני, אוסטרליה, שבה נולדתי, כדי לפגוש את הרבי בניו-יורק, מספר דניאל לוין, החולק כיום את זמנו בין אוסטרליה לירושלים.

זה היה כשנתיים וחצי אחרי תאונת דרכים מזעזעת, שקיפדה את פתיל חייו של אבי, אליהו ז"ל. נשאתי בתוכי את השפעות המאורע הטראומטי, וחשתי בלבול בדבר המשך דרכי בחיים. זכרתי את מה שאמר לי אבי בהיותי ילד צעיר: "הרבי הוא מנהיג דגול של יהדות העולם. אם אי-פעם תרגיש שמשהו מעבר ליכולתך, כתוב לו או סע לפגוש אותו ובקש את עצתו".

בעת הפגישה עם הרבי הייתי בן תשע-עשרה. לקראת הפגישה כתבתי מכתב בן שני עמודים, ובו פירטתי את מצבי בחיים, והצגתי לרבי סדרת שאלות.

דאגתי הראשונה נגעה לאימי. היא הייתה עדת ראייה לתאונה ונכנסה למצב של הלם, מה שמוכר כיום כהפרעת דחק פוסט-טראומטית. שאלתי את הרבי מה עליי לעשות כדי לסייע לאימי, והאם יש מילות נחמה שאני יכול למסור לה בשמו.

במענה לשאלתי דיבר הרבי כמה דקות על מצוות כיבוד הורים, והוסיף: "בשובך הביתה אמור לאימך שביקרת אצלי, ושאמרתי שהנחמה הגדולה ביותר בעבור אֵם בישראל היא לראות שבנה ממשיך בדרכו

של אביו, ודבק בקיום הוראות התורה. כאשר תנהג כך, יביא הדבר נחמה לנשמת אביך, וכמו-כן יקל את אבלה של אימך".

סדרת שאלות נוספות עסקה בעתידי. אבי ניהל בית מרקחת שהיה בבעלותו, ותהיתי אם אלך ללמוד רוקחות או אלמד בישיבה. שקלתי גם ללמוד חזנות.

בטרם ענה על השאלות האלה אמר הרבי: "הייתי רוצה לשאול אותך על פטירת אביך. אני משער שזה מצער אותך, אבל לדעתי חשוב שתדבר על כך".

סיפרתי לרבי שזה קרה במוצאי שבת. אבי נהג בדרך כלל לצאת אז עם אימי לקפה. בדרכם הביתה עצר בבית המרקחת. הוא כבר התחיל לחזור לרכב, כאשר נהג שדהר במהירות שמעל 140 קמ"ש פגע בו בעוצמה.

היה לי קשה מאוד לספר את כל הפרטים האלה לרבי, שכן עד אז לא שוחחתי על כך עם איש. אהבתי את אבי והתגעגעתי אליו עמוקות. רק אחרי הפגישה עם הרבי גיליתי שהייתי במצב של דיכאון. הוא כנראה חש בכך, ולכן רצה שאדבר על מה שקרה.

לא קל להביא קרבן טראומה לשתף אדם אחר ברגשותיו. הוא זקוק למישהו שיאזין לו בסבלנות ובחוסר שיפוטיות, מישהו שהוא יכול לפתוח לפניו את ליבו. עד אותו רגע לא הצלחתי לעשות זאת, ובמקום זאת הדחקתי את רגשותיי על-ידי התמקדות בצרכיה של אימי.

הרבי אמר שהצורך המיידי ביותר הוא לדאוג להמשך פרנסת המשפחה, שהתבססה על בית המרקחת, ולכן המליץ לי להירשם ללימודי רוקחות. עשיתי כעצתו, ואף שלא הוסמכתי לרוקח, ניהלתי את העסק כעשור.

הרבי הוסיף שאמנם אינו יכול להורות לי ללמוד בישיבה על חשבון פרנסת המשפחה, אך הדגיש שאין לוותר על קביעת עיתים לתורה. "מה שנדרש ממך הוא לדעת ולשמור את כל ההלכות הנצרכות".

נחרדתי מההיקף הרב של כרכי 'שולחן ערוך' שאצטרך ללמוד, אך הרבי הוציא ממגירת שולחנו 'קיצור שולחן ערוך' ושאל: "יש ברשותך הספר הזה?". היה לי הספר, ואף למדתי ממנו לא פעם.

כשהספר בידו אמר הרבי: "לאורך החיים, זכור שהספר הזה מורה לך בדיוק כיצד עליך להתנהג. עליך רק ללמוד היטב את תוכנו, ולחיות על-פיו".

מראה הרבי אוחז בידו את ה'קיצור שולחן ערוך' נחקק בזיכרוני, והוא סייע בידי להוסיף ללכת בדרך הישר.

לסיכום, אמר הרבי: "סיפרת לי על כל העצות שקיבלת מאחרים, אך לא הזכרת מה אתה עצמך רוצה. האם יש משהו שאתה רוצה במיוחד?".

אמרתי: "הדבר היחיד שאני רוצה הוא לראות בביאת המשיח. יש יותר מדי סבל בעולם". סיימתי בהתרגשות: "וכשיגיע היום הגדול של תחיית המתים, אני רוצה לראות את אבי ולרוץ אליו מהר ככל שאוכל, לחבקו ולנשקו, ולומר לו כמה אני אוהב אותו וכמה אני מתגעגע אליו. זה כל מה שאני רוצה".

בתום הדברים הללו הייתי מוצף כל-כך רגשית עד שפשוט התמוטטתי על הרצפה והתעלפתי. כאשר פקחתי את עיניי, הרב לייבל גרונר, מזכירו של הרבי, סייע לי לקום על רגליי.

כשנעמדתי, ראיתי שהרבי יושב ליד שולחנו וראשו שמוט. לא יכולתי לראות את פניו, אבל נראה היה שגופו רועד. לבסוף הרים את מבטו וניגב את עיניו. נדהמתי לראות שהרבי התייפח. הכאיבה לי המחשבה שגרמתי לו לבכות.

ניסיתי להתנצל, אך הרבי אמר: "אין שום צורך להתנצל. זו הפעם הראשונה בחיי שאני שומע יהודי האומר שרצונו היחיד הוא שמשיח יבוא".

בסיום ה'יחידות', מילותיו האחרונות של הרבי אליי היו: "שהשם יברך אותך". אחר-כך התרומם מעט מכיסאו, ושב ואמר: "כן, שהשם יברך אותך". (על-פי ראיון וידאו ל-JEM בקיץ תשפ"ד)

זה היה בסוף שנת תשי"ט (1959). **שלום (שלי) בֶּר** קיבל צו גיוס לצבא האמריקאי. הוא נכנס אל הרבי מליובאוויטש, ודיווח לו כי הוא עומד להתייצב לשירות צבאי ב-17 בנובמבר. הרבי בירך אותו.

בסיום הטירונות הודיעו לו כי הוא עתיד להישלח לקוריאה. לקראת הנסיעה קיבל חופשה קצרה. בבואו הביתה אמרה לו אימו: "בדיוק התקשרו מ-770. הרבי רוצה לראות אותך". שלום לא הבין מדוע, אבל מיהר ללכת אל הרבי.

הרבי קיבל את פניו בחיוך גדול. כעבור רגע התקשר למזכיר וביקש ממנו להכניס חבילה המיועדת בעבורו. המזכיר נכנס ובידו שקית קטנה. בתוך השקית היה זוג תפילין. שלום הופתע ואמר שכבר יש לו תפילין שקיבל לבר-מצווה, אך הרבי אמר: "אני יודע שיש לך תפילין, אבל אני שולח אותך עם התפילין האלה. אני רוצה שתבטיח לי שתניח אותן ותקרא בהן קריאת שמע בכל יום".

שלום היה נרגש ומבולבל. "לא שמעתי את ההבטחה שלך", אמר לו הרבי, והוא הבטיח.

ואז אמר לו הרבי: "אני רוצה להכין אותך. יהיה לך שם קשה מאוד. ואם מכל סיבה לא תוכל להניח את התפילין, עליך בכל-זאת לקרוא קריאת שמע".

המסע לקוריאה החל בטיסה ארוכה שיצאה מקליפורניה, עם עצירות מתוכננות בהוואי, באי וייק וביפן. בהיותם בהוואי המתינו החיילים ליד המטוס לקראת המשך הטיסה. שלום קם לחלץ מעט את איבריו.

באותו רגע הופיע קצין בכיר ופקד עליו לעלות מייד למטוס. הוא נבחר מכיוון שעמד על רגליו באותו רגע. כשהגיע ליעדו התברר לו כי המטוס השני נעלם והקשר עימו נותק. איש לא ידע להסביר מה עלה בגורלו. חייו ניצלו בנס.

בקוריאה שובץ שלום ליחידה אחרת. בבוקר הראשון נכנס המפקד ואמר לו בשקט: "אני יודע שאתה יהודי. היזהר מאוד".

בכל בוקר ניסה להניח את התפילין בלי לבלוט, אך הדבר היה כמעט בלתי-אפשרי. המפקד דאג להטיל עליו את העבודות הקשות והבלתי-נעימות. הוא אף ניסה למנוע ממנו יציאה לסוף שבוע רוחני, שהיה זכאי לו מטעם הצבא, כיהודי.

כדי לצאת לאותה יציאה היה עליו לטוס במטוס קטן, המותאם לשני אנשים בלבד. במהלך הטיסה הפסיק פתאום המנוע לפעול, והמטוס החל לאבד גובה. הטייס לא הצליח להפעיל את המנוע מחדש, וניסה לנחות נחיתת אונס בשדה אורז. אבל רגע לפני הפגיעה בקרקע המנוע חזר לפעול והם ניצלו.

באותו זמן עדיין לא קישר שלום את הצלתו לתפילין של הרבי, שאותן אחז בכל מהלך הטיסה. הוא חזר לבסיס והמפקד לא חדל מלהציק לו. שלום הרגיש שאינו יכול עוד, והפסיק להניח תפילין. הוא הסתפק בקריאת שמע.

זמן קצר לאחר מכן קיבל מכתב מאימו. "בני היקר, זה עתה קיבלתי הודעה מ-770 שהרבי אומר כי אינך מקיים את הבטחתך".

שלום היה בהלם. הוא הגיע למסקנה שעליו לעבור ליחידה אחרת, שבה יוכל להתנהג כיהודי. נאמר לו שהמעבר היחיד האפשרי הוא ליחידה שאיש אינו רוצה לשרת בה, והוא הסכים לכך. כך מצא את עצמו ביחידת הנדסה קרבית, שפעלה מאחורי קווי האויב במחנה אסאיונס, בפעולות מסוכנות של פיצוץ גשרים, סילוק מוקשים והשמדת מתקנים צבאיים.

שם הצליח שלום להניח את התפילין מדי יום. "זה היה בעבורי פיצוי על כל הסכנות שעמדו לפניי", סיפר.

לאחר כשבעה חודשים, לקראת סיום תקופת השירות בקוריאה, נשמעה לפתע אזעקה. היחידה שהתה אז בקו החזית, בגבול שבין קוריאה הדרומית לצפונית. מעשי האיבה שם נמשכו מעבר להפסקת האש של מלחמת קוריאה. הם החלו לספוג אש ארטילריה כבדה.

החיילים מצאו את עצמם בשוחות בוציות, כשגשם וברד ניתכים עליהם. הם נתפסו בהפתעה גמורה, בלי תחמושת מספקת. המצב היה בכי רע.

בעיצומן של ההפגזות פנה אליו חייל שישן עימו בצריף: "בֶּר, אנחנו צריכים את אלוקים! הלוא יש לך הקופסאות האלה שאתה שם עליך בכל בוקר. אתה צריך להתפלל בעבור כולנו!".

שלום לא חשב שזה הזמן המתאים, אבל החייל הביט בו וקרא: "תתפלל עלינו או שאני יורה בך!".

שלום הוציא את התפילין, אף שידיו היו מלוכלכות בבוץ. הוא הניח אותן במהירות, ובתוך שאון ההפגזות הרים את עיניו לשמיים וקרא: "שמע ישראל, ה' אלוקינו, ה' אחד!".

באותו רגע פסקה ההפגזה. שקט מוחלט השתרר. "לא האמנתי למראה עיניי", מספר שלום. הם יצאו מהשוחות ושבו אל המחנה בריאים ושלמים.

"הרבי ראה שאני זקוק לזה כדי להתמודד עם כל מה שאעבור במלחמה", הוא אומר. "הייתי שמח ומאושר שיכולתי לקיים את הבטחתי. התפילין של הרבי הצילו את חיי פעמים רבות, ובזכות ההגנה האלוקית שהעניקו לי אני כאן, לספר את סיפורי ולעודד כל יהודי להניח תפילין, אפילו אם זו רק פעם אחת בלבד". (על-פי מיזם 'הסיפור שלי' - JEM)

מסופר שאדמו"ר הזקן היה חותם את שמו במכתביו: זלמן בן ר' ברוך, ואמרו חבריו שהאותיות 'זלמן' מאירים והאותיות 'ברוך' אינם מאירים והפסיק לחתום כך, אך לאחר כמה שנים חזר לחתום כבתחילה (ומובן שזהו מפני שהעלה נשמתו). [להעיר מספר הזכרונות ומשיחות כבוד קדושת אדמו"ר נשמתו עדן, ששמע להיפך].

בעת שהבעל שם טוב היה אומר תורה לפני תלמידיו, החבריא קדישא, עמדה לפניו צנצנת קטנה מלאה בחציה יי"ש [= יין שרף]. כשנתאדמו פני הבעל שם טוב סברו הזרים העומדים סביב שזה מפני היי"ש,

אך הוא השיב להם, שכשם שמצוה שהשומע ישמע כך מצוה שהאומר יחדל. [ר' מרדכי חפץ הי"ד (השו"ב בריגא) אמר נוסח אחר: ושצריך נתינת מקום שהחדל וכו'].

ר' פנחס רויזעס סיפר שבהיותו אצל רבי פנחס מקאריץ, ראה שהגיע אליו חסיד אחד בקארעטע [= מרכבה] ואמר: 'קאריצער, רבי שלח אותי לראות העודכם חיים, כי לא ראה אתכם בהיכלות'. השיב לו ר' פנחס: 'אמור לרבך: איך בין נאך ניט קיין געקאנטשעטער [= עדיין אינני צדיק גמור], און פאר א נאר ווייזט מען ניט קיין האלבע ארבעט'.. [= ולשוטה אין מראים חצי עבודה..].

נאמר בכתוב: 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', ואומר רש"י 'מפני שתלה בו יוסף בטחונו לזכרו, הוזקק להיות אסור עוד שתי שנים'. ר' גרשון דובער שאל את ר' הלל, מדוע נענש יוסף על שביקש משר המשקים 'והזכרתני אל פרעה'? והרי הוא רק רצה לעשות 'כלי' בדרך הטבע להצלתו. ואף ששורש נשמתו הוא מסוד אדם-קדמון שלמעלה מהתלבשות בכלים (והתלבשות בכלים הוא רק מעקודים ולמטה), בכל זאת, הרי יתכן שמצד ענוותנותו חשב שאינו בדרגה נעלית כל כך.

ועוד, שהרי יעקב אביו, שהיה נשמה דאצילות, שלח גם הוא מתנות לעשיו לפייסו בדרך הטבע. והשיבו ר' הלל במילים אלה: 'א חוש דארף מען לאזען' [= חוש - צריך לשמור ולפתח]. והמשיל לזה משל [ספק אם ר' הלל המשיל לר' גרשון דובער או ר' גרשון דובער לר' הלל] מאדם שבמקצועו הוא שען (א זייגער-מאכער) שנפל לשכרות כיאה לסנדלר; האם נאמר שמשום זה כדאי שיהפוך לסנדלר? - הרי טוב יותר שיגמל משכרותו.

חב"ד מיוסדת על התפילה: הרב לוי יצחק גינזבורג בהתוועדות מעוררת

ר' הלל שאל אברך אחד, את מי הוא אוהב יותר.. ולאחר שהשיב לו מה שהשיב אמר לו ר' הלל: 'טועה אתה! על מי תמסור את נפשך'? (וכן היא הטעות אצל כל אחד, שהרי יש לו אהבה מסותרת).

ר' הלל אמר: 'ליובאוויטש היא כף הקלע דקדושה - ס'וואלפט א הער און א הער; מ'ווייס גאר ניט אין וואס פאר א וועלט מען איז' [= נזרקים לכאן ולכאן; לא יודעים כלל באיזה עולם נמצאים].

פעם אחת שאלו את אדמו"ר הזקן מפני מה הוא צריך לנסוע לרבי מענדל מהאראדאק, והשיב שזה על דרך 'ווי א ישוב'ניק פארט אויף יום-טוב אין שטאט' [= כמו בן כפר הנוסע לחג לעיר].

אדמור שליט"א [הרבי הרש"ב] סיפר, ששמע מאביו ששמע מאדמו"ר הצמח צדק בשובו מפטערבורג, שראה 'אידן וואס גייען אין גאס און זיינען מייחד יחודים' [= יהודים הולכים ברחוב ומייחדים יחודים].

אדמו"ר הצמח צדק אמר: 'רבי פנחס קאריצער היה משובח במדת השפלות; סבי (אדמו"ר הזקן) קיבל את מידת השפלות מרבי פנחס קאריצער ואני קיבלתי ממנו, וחושבני שמזה, תודה לא-ל, אריכות ימי'.

ר' זלמן זעזמער אמר לפני הסתלקותו: 'הריני מוסר נפשי לעילת העילות'. ופירש ר' הלל: 'נא דיר מיין נשמה און טו מיט איהר וואס דו ווילסט - צי גן עדן צי גיהנום' [=הא לך את נפשי ועשה איתה כרצונך - או גן עדן או גהינום].

קיא. כתוב בחסידות ש'מקיף מסמא עיני החיצונים'. ופירוש הדבר: 'עיני החיצונים' היינו שהחיצונים אין להם אלא מה שעיניהם רואות, בחינת החכמה, שמקבלים רק היכן שעיני השכל מגיעות, אך למעלה מן השכל אינם יכולים לקבל; וזהו ה'מקיף', החוש וההרגשה במה שלמעלה מן השכל ש'מסמא עיני החיצונים'. כן ידוע שחכמה ובינה יש לחיצונים אך דעת אין להם, והרי דעת מקבל מכתר שלמעלה מהחכמה.

פעם אחת שאלו את ר' לייב איגר מפני מה הוא אינו שומר את הזמן (כידוע), והשיב: 'איך דין ניט דעם אויבערשטען פון טאג; איך דין דעם אויבערשטען פון שטיק - וויפל איך קען ארויסגעבן ארבעט איך ארויס' [= אינני עובד את הקדוש ברוך הוא של ה'יום'; אני עובד את הקדוש ברוך הוא ב'קבלנות' - כמה שאני יכול להוציא ולתת אני עובד]. [אבל ידוע מה שאמר אדמו"ר הצמח צדק על חסידי קאצק: 'דאס איז אן עבודה פאר [= זוהי עבודה שמתאימה לפני] מתן תורה'].

התעלומה נפתרה: הוידאו המלא שהרבי מקבל בקבוק 'קוקה קולה'

הרבי המהר"ש אמר שישנם שלושה דברים נאים, אך הם בספק מעיקרם צי ס'איז גאר די זאך [= אם זה אכן דבר זה]: אתרוג מקורפו שהוא מאוד 'הדר', אך ספק אם הוא אתרוג או לימענע [=לימון]. מאשינאוע טליתים [= טליתות מכונה] שהם נאים מאוד, אך ספק אם הם שעטנז או צמר פסול. יהודי מתנגד שהוא נראה נאה מאוד - לערנט, דאוונט, זאגט תהלים [= לומד, מתפלל, אומר תהילים], אך ספק צי דאס איז גאר א איד [= האם זה (דרך זו) בכלל יהודי].. בדומה לזה ישנו פתגם מקובל האומר - שלושה עומקים הם: עומק שוטה - משוגע; עומק מתנגד - אפיקורוס; (והשלישי [עומק חסיד - רבי?] שכחתי).

פעם אחת אמר אדמו"ר שליט"א [הרבי הרש"ב]: 'איך פארשטיי חסידות בעסער פאר אלע אידן' [= אני מבין חסידות טוב יותר מכל היהודים]. עוד סיפר רש"ג: חסיד אחד קרא על אדמו"ר שליט"א [הרבי הרש"ב] את מאמר חכמינו זכרונם לברכה 'כל השביעין חביבין': שבת, היום השביעי - הוא חביב מאוד; תשרי, החודש השביעי - הוא חשוב מאוד, ואדמו"ר שליט"א [הרבי הרש"ב] - גם הוא דור שביעי להבעל שם טוב.

ר' שמואל בער אמר, שלימוד החסידות עתה הוא כלימוד האותיות אל"ף בי"ת וכו', מבלי להבין את התיבות שאומרים, ולעתיד לבוא יתגלו גילויים אלה וירגישו את הכתוב בחסידות [ואדמו"ר הצמח צדק אמר לר' הלל שגם לעתיד ילמדו 'תורה אור']. אמר לו ר' אברהמ'קע: 'דו ווייסט ניט וואס דער אויבערשטער איז' [= אינך יודע מהו הקדוש ברוך הוא], הקדוש ברוך הוא הינו כל יכול והוא יגלה מדריגות שאינם קיימות גם בחסידות (כשם שגילוי החסידות היה חידוש לגבי מה שהיה קודם לכן).

ויתכן לומר ששניהם אמת, היינו שהמדריגות שבחסידות אכן יבואו בגילוי והרגשה ובלעדם יתגלו גם עוד מדריגות כאלה שאינן מדוברות בחסידות. שהרי בחסידות ובספר עץ חיים מתחיל סדר ההשתלשלות מבחינת אדם-קדמון עד עולם העשיה, אך כערך השתלשלות זו ישנן מדריגות שלא נתגלו מדרגת אדם-קדמון ולמעלה עד אין סוף ברוך הוא. ועתה רק אנו יודעים שאין-סוף הוא קדוש ומובדל ולעתיד לבוא יתגלו המדריגות ההן.

בענין י"ט כסלו: כל המועדים נחלקו לז' מדריגות כידוע ליודעי ח"ן, אולם חג י"ט כסלו אינו בכללם כיון שהוא החיות שלהם, ובדומה לחוט השדרה שאינו במנין האברים כיון שהוא החיות שלהם. בענין חנוכה: רש"ג אמר שהיוונים בחכמת הפילוסופיה שלהם רצו 'להשכיחם תורתך' (ואין הכוונה לשכחת התורה עצמה אלא לשכחת נותן התורה), ומלחמת החשמונאים כנגדם היא (ככתוב בתניא) 'להעביר רוח שטות והשכחה'.

למה חשוב לדייק בניגוני חב"ד? הרב מנחם מענדל רייצעס מלמד ומנגן

וביאור הענין: ההבדל בין 'רוח שטות' ל'שכחה' הוא, שרוח שטות הבאה לאדם מכסה את האהבה המסותרת אצלו אך האדם עצמו עדיין יודע מקיומה; אך 'שכחה' ענינה שהאדם שוכח לגמרי על אהבתו המסותרת, וזו דרגה נמוכה הרבה יותר כיון שעתה הוא אינו שייך כלל לטוב. ולהמחיש זאת: הנה ידוע שעל ידי כל מצוה או עבירה נברא מלאך כפי אופן עשייתה, וכשהאדם עושה מצוה ללא שותפות המוח או הלב, למשל, אזי נברא המלאך פגום או חסר מוח ולב; וכן הדבר גם להיפך - שאם האדם עובר עבירה ללא דעת או רגש תאווה אזי גם המלאך נברא כך כנזכר לעיל.

והנה כאשר תיכנס באדם רוח שטות לעבור עבירה, רחמנא ליצלן, יתכן שיעשה אותה בלא לב ולב, ללא התלהבות ולהט, מצד אהבתו המסותרת לה'. אך באם הוא ב'שכחה', ששוכח לגמרי על אהבתו המסותרת לה', אזי עשיית הרע היא בשותפות מוחו וליבו. וזו היתה מלחמת היוונים כנזכר לעיל, ו'כשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום.. קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה' ובהדלקת הנרות. ובכל דור מאירה פעולת החשמונאים בכל אחד ואחד שלא ישכח את אהבתו המסותרת. ושלושה ענינים אלו - הנר, ההלל והודאה - הם כנגד חב"ד, חג"ת נה"י. ובחנוכה מאירים ענינים אלו, מלבד עשיית המצווה ובשבילה יקבל השכר, והגילוי מזה בנפש האדם יהיה לעתיד לבוא.

באחת הסעודות (חג הסוכות תרס"ט) אמר ר' שמואל גרונם שצריכים לשמוח על כך שאדמו"ר הזקן לא נסע לארץ ישראל, שאם היה כך לא היתה החסידות בעולם. הגיב הרב שלמה לייב אליעזרוב (מארץ ישראל), שבאם היה כך אזי היו חסידים בארץ ישראל.. ואמר אדמו"ר שליט"א [הרבי הרש"ב]: 'איך האב ניט געזען דארט קיין חסידים' [= לא ראיתי שם חסידים].

והוסיף ואמר אדמו"ר שליט"א [הרבי הרש"ב]: 'משיח וועט קומען נאר דארט וואו חסידות וועט זיין [= משיח יבוא רק למקום שתהיה בו חסידות]; 'אויב חסידות וועט זיין דארט - וועלן מיר אהין גיין [= אם תהיה שם חסידות - נלך לשם]; 'טאמער וועט חסידות ניט זיין דארט - וועלן מיר אהין ניט גיין, קיין ארץ ישראל אויך ניט [= אך אם לא תהיה שם חסידות - לא נלך לשם, גם לא לארץ ישראל].

ר' זלמן מקורניץ היה אוהב נאמן לר' בנימין מקלעצק. פעם אחת היה ר' בנימין זקוק למעות והבטיח לו ר' זלמן, שכשיחזור מנסיעתו לפריסען ילוה לו מעות אלו. בהיותו בפריסען אבדו כל מעותיו בעסקו, אך כיון שהבטיח לו, הלך ומכר פנינה (פעריל) של אשתו בארבע מאות רובל כסף והלוה לו.

אצל רבי עקיבא איגר היה תמיד נר דולק לפניו. פעם אחת שלח את משרתו לקנות לו נר חדש טרם שיכבה נרו והשליח התעכב בדרכו כמה שעות, אך הנר שאצלו המשיך לדלוק כל הזמן.

אצל ה'חתם סופר' היה כמו בבית המקדש - הבית היה קטן אך הכיל תלמידים רבים.

פעם אחת התווכח ר' הלל עם רבי יהודה ליב, בן אדמו"ר הצמח צדק, אודות מאמר של אביו. לאחר מכן, בשאלם את אדמו"ר הצמח צדק להכרעתו - אמר כדברי המהרי"ל, אך גם אז לא חזר בו ר' הלל מדבריו, באומרו: 'בעת שהרבי אומר תורה ברבים אזי השכינה ממש מדברת מתוך גרונו; אולם אחר כך - אני בעל הבית כמוהו'..

ר׳ דוד צבי חן שמע מהרבי המהר״ש ששאל את אדמו״ר הצמח צדק, אם ל״ו הצדיקים הנסתרים שקיימים בכל דור ישנם גם עתה. והשיב לו אדמו״ר הצמח צדק: ׳הם ישנם, אבל כעת הם באופן אחר, ושנים מהם נוסעים לליובאוויטש׳.

פעם אחת, היה הבעל שם טוב בעיר בראד אצל רבי חיים [צאנזער] ראש חכמי העיר. בשהותו שם יצא לבית הכסא לזמן מה, ובשובו, לפני שנטל ידיו, עמדה בפניו אשה עגונה ואמרה לו שלא תניח לו להיכנס עד שיאמר לה היכן בעלה. אמר לה הבעל שם טוב שבעלה נמצא בעיר לאוויסגראד. לאחר מכן תמה בפניו רבי חיים כיצד דיבר ברוח הקודש ללא נטילת ידים, והשיב לו הבעל שם טוב: ׳כמו שאני רואה את הצלוחית הזאת [שעמדה שם] בראיה גשמית - כך אני רואה שם בראיה גשמית ממש׳.

פעם אחת היו הרבי ה׳צמח צדק׳, רבי מרדכי מטשערנאביל ור׳ אייזיק מהאמליע במסיבת חתונה, ואמר רבי מרדכי שכתוב שאברהם רבינו אמר ׳יוקח נא מעט מים׳ ו׳אין מים אלא תורה׳, והיינו שכשאדם מגיע לצדיק אזי צריך להיות רק ׳מעט מים׳. הגיב כנגדו ר׳ אייזיק: ׳הלא אברהם אמר זאת לערביים׳! ואמר אדמו״ר הצמח צדק: ׳לא, אברהם אמר זאת למלאכים׳. והבן.

הרבי: מוזיקה חילונית מזיקה - ניגוני חב״ד הם כתרופה לנפש

חסיד אחד הלך במסעו באזור מגורי הווילעדניקער [בעל ה׳שארית ישראל׳ מווילעדניק] והחליט לשבות אצלו. בדרך ירד שלג גדול והחסיד נסע מעט בעגלה ומעט הלך רגלי, עד שהגיע לשם בערב שבת קודש אחר חצות, חצי שעה קודם הדלקת נרות. החסיד טבל במקווה, ואחר כך הלך להתפלל מנחה בבית הכנסת. כשבא לשם שאל איך נוהגים לתת שלום לווילעדניקער, והשיבו לו שכאשר הוא יוצא לומר ׳שבתא טבא׳ - אז נותנים לו שלום. הלך החסיד וישב בפרוזדור, והעמיק במחשבתו במאמר בענין ׳אין ערוך׳ של רבי אהרן משטראשעלע.

אחר כך פתח הוועלידניקער את דלתו ואמר נכחו, ׳אין ערוך לך ואין זולתך; א ביסל געגיינגען און א ביסל געפאהרן, גוט שבת׳ [= הלך מעט ונסע מעט, שבת שלום]. בתחילה, מגודל התעמקותו, לא שמע החסיד מאומה, אך כשהווילעדניקער כפל ושילש את דבריו, נבהל במאוד בשמעו שיודע הוא מחשבות. במהלך השבת השתתף החסיד בסעודה אצל הווילעדניקער. לווילעדניקער היו תנועות מיוחדות שלרואה אותן לראשונה היו נראות תמוהות מאוד, וחסיד זה ישב בסעודה ותמה על תנועותיו.

לפתע אמר הווילידניקער: ׳אסור להרהר אחר רבו, אסור להרהר אחר רבו, מי טאר ניט טראכטן בעת מ׳זיצט מיט א רבי׳ן בא איין טיש׳ [= אסור להרהר כשיושבים לשולחן אחד עם רבי], ושוב נבהל החסיד בראותו את הנהגת הווילעדניקער. אחר כך בהיותו בליובאוויטש, סיפר החסיד את סיפורו לאדמו״ר הצמח צדק, ואמר הצמח צדק: ׳דער ווילעדניקער איז א קליינער אינגל - וואס ער זעט דערציילט ער׳.. [= הווילעדניקער הוא ילד קטן - מה שהוא רואה הוא מגלה].

אדם אחד ביקש מאדמו״ר מקודינוב עצה לכך שמשתין תמיד, והשיב לו שיסע ללמוד בישיבה ויתרפא. בתחילה תמה השואל על המענה אך הוא אמר לו שלא יתמה, כיון שגמרא מפורשת היא: ׳אין מי רגלים כלים אלא בישיבה׳. נסע אותו אדם ללמוד בישיבה ואכן התרפא.

בעיר ווילנא היה בעל ה׳שפתי כהן׳ פרנס החודש ובעל ה׳באר הגולה׳ היה השמש. פעם אחת הבחינו הם שבבית אחד הרבנים שבעיר לא דולק נר אחרי חצות הלילה, ובאותה התקופה היה מוטל על הרב ללמוד

גם בלילה, ושלח הש"ך את הבאר הגולה לומר לרב שבאם לא ילמד בלילה יגורש מהעיר. בהגיעו לשם, שמע בנו הקטן של הרב את הדברים מפי הבאר הגולה והגיב בתדהמה: 'על אבי, שאליהו הנביא לומד עמו, יאמר כך'?! לקח הרב את בנו, הכניסו לביתו והסתלק לבית עולמו. ואז נודע שהיה צדיק נסתר וכשנתגלתה מהותו לא יכל להישאר עוד בעולם הזה. בעקבות מאורע זה, קיבל עליו 'באר הגולה' ללכת לגלות שתי שנים והש"ך נענש על כך משמים.

צרור פתגמים מרתקים שסיפר הרב יעקב לנדא

ר' אברהם המורה-צדק בעיר זעמבין סיפר: כשנדפסו ליקוטים מדברי המגיד ממעזריטש (חוץ מספר אור תורה) - הראה אותם המשרת ר' חיים בער לאדמו"ר הצמח צדק, והביט בהם זמן מה ואמר: 'דער אלטער רבי האט בעסער ארויסגעגעבען' [= אדמו"ר הזקן ביטא זאת טוב יותר]; וזוהי תורת החסידות, שאצלנו היא בחינת הדעת, שכל ההמשכות בתורה ומצוות הן על ידי הדעת, כשם שבאדם יש את כח ההולדה שמעצמות הנפש. עוד מסופר בזה, ששאל אחד את ר' אליהו יוסף מדריבין, מדוע לא מונים במנין כחות הנפש גם את כח ההולדה.

והשיב לו שמונים רק את הכוחות שהם הארה הנמשכת מן הנפש, ואילו כח ההולדה הוא מעצם הנפש, שהרי האדם מוליד בדומה לו ממש. אך בכל זאת צריך כוח זה להימשך על ידי הדעת, מאחר שבלי ההתקשרות, ההרגשה והתענוג, לא תהיה ההולדה. וכן הדבר בקיום המצוות שהן בבחינת הולדה, שהרי הן בדומה ממש לפנימיות ועצמות האין-סוף, ובכל זאת צריך להמשיך זאת על ידי בחינת הדעת ובלעדיה לא תהיה הולדה. [סופר בכ"ד טבת תרס"ט].

אדמו"ר הצמח צדק שאל את בנו רבי יהודה ליב, אם הוא נוהג לכתוב לעצמו את מה ששומע בחסידות, והשיב לו שהוא אינו כותב מפני שזוכר את הדברים היטב. התפעל אדמו"ר הצמח צדק ואמר 'טוב' [היינו שיש לו חושים טובים], אך המשיך ואמר לו שבכל זאת הוא צריך לכתוב את מה שהוא שומע. וזהו ההבדל בין כתבי אדמו"ר האמצעי לכתבי רבי אהרן מסטראשעלע, שבדברי אדמו"ר האמצעי יש את כל דברי אדמו"ר הזקן, באריכות ובתוספת ביאור ולא חסרה אות אחת מדבריו [וכמו שאמר פעם אדמו"ר הצמח צדק: 'דעם אלטען רבי'נס חסידות קען מען איבערציילען ווי פערל אין דעם שווער'ס חסידות' [= את החסידות של אדמו"ר הזקן אפשר למנות כמו פנינים בחסידות של חמין]], ואילו בחסידות של רבי אהרן יש רק את הנקודה אך האריכות איננה.

ר' אברהם המורה-צדק בעיר זעמבין סיפר: אדמו"ר האמצעי ביקש דבר מה מאדמו"ר הזקן [לא זכר מה], ושאל אותו אדמו"ר הזקן: 'וואס ווערסטו רויט'? [= מדוע אתה מאדים?], והשיב לו אדמו"ר האמצעי בשאלה: 'וואס ווערסטו בלייך צו חסידות'? [= מדוע אתה מחויר באמירת החסידות?]. אמר לו אדמו"ר הזקן: 'מילא איך ווער בלייך וויילע דער בעל שם טוב וואלט ווערין רויט והרב המגיד בלייך; אבער דו - וואס ווערסטו רויט'? [= מילא אני מחויר כי הבעל שם טוב היה מאדים והרב המגיד היה מחויר; אך אתה - מדוע אתה מאדים?]. מסיפור זה נראה שאדמו"ר האמצעי היה בדומה לבעל שם טוב.

זה קרה לפני שלוש שנים, באדר-ב תשפ"ב (2022). מנחם, המתגורר בפלטבוש שבברוקלין ניו-יורק, החל לסבול מכאב קל במרכז הראש, ואליו הצטרף כאב עמום באוזניים ובגרון. הוא לא ייחס לזה משמעות רבה. "אני עובד באטליז, וזו העונה העמוסה בשנה, לקראת הפסח", אמר לעצמו. "אינני יכול להרשות לעצמי להיות חולה עכשיו".

הוא נשאר בעבודה עד סוף היום, מתעלם מהכאב שגבר והלך. כשחזר הביתה נטל משככי כאבים, אך הם לא הועילו. כשהכאב לא הרפה, החליט לגשת למרפאה. הרופא בחן אותו בקפידה. בסיומה אמר בארשת פנים רצינית שהבדיקה מעלה חשש של ממש, וכי עליו לגשת מייד לחדר מיון. מנחם תהה: "ממתי הולכים לחדר מיון בגלל כאב ראש?!". "ובכן", השיב הרופא, "יש לי יסוד לחשוש שמתפתח אצלך שבץ מוחי".

מילות הרופא היכו בו. כשעדכן את חבריו, לא התמהמהו והזעיקו מייד 'הצלה'. בתוך דקות פונה לחדר המיון הקרוב. במהלך הלילה עבר מנחם סדרת בדיקות, ובהן בדיקת סי-טי. הרופא עיין בתוצאות הבדיקה ואמר בכובד ראש: "מר פומרנץ, אנחנו רואים פגיעות במוח שלך". מנחם ניסה לשמור על הומור. "לא נורא, בין כה וכה אין לי מוח...", אך הרופא לא נטה להתלוצצויות. "יש לך פגיעה במוח. כעת אשחרר אותך, אבל עליך לעבור בדיקת אם-אר-איי בהקדם".

כשיצא מחדר המיון כבר הפציע הבוקר. הדבר הראשון שעשה היה להתקשר לרבו, הרב **יוחנן מרוזוב**. "כבוד הרב", לחש בקול רועד, "משהו חמור מאוד קורה לי...". הרב מרוזוב האזין בשקט לסיפורו, אך לא הצטרף לפסימיות של ידידו. "מנחם, אל תדאג", אמר בקול רגוע ובטוח. "נלך יחד לציון הקדוש של הרבי, והכול יהיה בסדר". מנחם הסכים. "אלך איתך ברגע שתוכל", אמר.

למחרת בבוקר צלצל הטלפון שלו. זו הייתה שיחה מהמרכז הרפואי. "מר פומרנץ, קבענו בעבורך תור לבדיקת אם-אר-איי". מנחם הופתע לגלות שהבדיקה נקבעה לעוד ארבעה שבועות, אחרי חג הפסח. "זה נקרא בדיקה דחופה?!", גיחך לעצמו במרירות. הוא לקח את הניירת הרפואית ויצא לפגישה דחופה עם רופאו האישי.

הרופא עיין במסמכים. "אכן, רואים בבירור פגיעה במוח. יש לך שם גידול, למרבה הצער", אמר. "אסדר לך בדיקת אם-אר-איי דחופה, בתוך ארבעים ושמונה שעות". ליבו של מנחם הלם בפראות כששמע את המילה שבה השתמש הרופא. זו המחלה האיומה. פחד מצמית מילא את ליבו.

מנחם התקשר מייד לרב מרוזוב. "הרופא שלי אומר שיש לי את המחלה הממארת. אני מבועת לחלוטין. אנחנו חייבים ללכת לציון של הרבי". הרב מרוזוב הציע שילכו יחד בלילה שלפני הבדיקה.

בשעה אחת וחצי בלילה צלצל הרב מרוזוב אל מנחם, והשניים יצאו אל ציון הרבי, ברובע קווינס שבניו-יורק.

כשהגיעו אל המתחם עזר הרב מרוזוב למנחם לכתוב את 'פדיון הנפש'. "בוא ניכנס יחד לציון", אמר לו הרב, "אעמוד והתפלל לצידך".

אחרי הכנה מתאימה נכנסו השניים לציון. באותה שעה היו שם כעשרים אנשים, שקועים בתפילתם. מנחם החל לקרוא את התפילות ב'מענה לשון', כמקובל.

כשהגיע לקטע הפותח במילים "שלום עליכם אדוננו מורנו ורבנו, עליכם השלום", חש פתאום תחושה חזקה שלא הצליח לפענח את פִּשרה. "אינני יכול להסביר זאת. זו הייתה תחושה חזקה מאוד של יראה עמוקה. הרמתי את ראשי וראיתי שכל האנשים שהיו שם נעלמו. עכשיו היינו שם אני והרבי בלבד".

ליבו נפתח. הייתה לו הרגשה שהרבי מחזיק בידו ממש ומקשיב לו. מעיין דמעותיו נפרץ. "זה פשוט לא יכול לקרות... יש לי ילדים בבית...".

למחרת בבוקר עשה את בדיקת האם-אר-איי. בשעה שתים-עשרה בצוהריים קיבל שיחת טלפון מרופאו הפרטי. "מר פומרנץ, כל מה שאנחנו רואים בבדיקות זה מוח, מוח בלבד!".

מנחם לא האמין למשמע אוזניו. הרופא הוסיף ואמר: "אין לך שום גידול, הכול תקין לגמרי. אבל אינני מצליח להבין את זה. בעצמי ראיתי את בדיקת הסי-טי שהראתה פגיעות ברורות במוח, ועכשיו אין לך שם כלום!".

"אומר לך מה קרה בינתיים", השיב מנחם לרופא, "הלכתי לציון של הרבי מליובאוויטש"...

ומנחם מוסיף: "כשהייתי בגיל עשרים בערך הלכתי לקבל מהרבי 'כוס של ברכה', במוצאי אחד החגים. כשהגיע תורי מזג לי הרבי מעט יין לכוס, ובאופן חריג אמר לי משהו, אך לא הצלחתי לשמוע את דבריו, והמשכתי הלאה. המזכיר סימן לי לחזור ולהושיט את היד האוחזת בכוסית. הרבי מזג לתוכה יין שנית, ואז הביט בי ואמר: 'יהיה טוב!'. ואכן, ברוך השם הכול טוב!". (באדיבות מיזם 'Rebbe Story')

מותו של ר' יצחק (איצ'קה) גנזבורג הייתה חריגה מעט בנוף האנושי שהתאסף לפני עשרים וחמש שנה, בסתיו תשנ"ח (1998), באתר השריון בלטרון, לאירוע הצעדה ללוחמי תש"ח. אך החיילים הוותיקים חיבקו בחום את החסיד החייכן ועטור הזקן הלבן, וחלקו חוויות וסיפורים מימי מלחמת השחרור.

סיפור הגבורה של גנזבורג, שחירף את נפשו למען חבריו, עורר השתאות רבה.

בחודש אדר תש"ח הוכרז על גיוס כללי. בין הצעירים שקיבלו צו גיוס היה גם גנזבורג, שזכה למספר האישי 3829. הוא הוכשר לשמש קשר. היה עליו להיות צמוד למפקד ועל גבו מ"ק 18 הכבד.

במשך כל הקיץ לחם הגדוד שלו באזור הצפון, בכיבוש כפרים עוינים סביב בית שאן. בסוף חודש מרחשוון תש"ט הועבר הכוח לקיבוץ אורים שבדרום. על הלוחמים הוטלה המשימה לכבוש שתי גבעות - שיח' נוראן (כיום קיבוץ מגן) וח'רבת מעין. בחצות הלילה כבשו הלוחמים את שני היעדים.

בצוהרי יום המחרת הגיעה למקום משאית ובה אספקה לכוחות שהתבססו בשני היעדים. באזור היה שקט מוחלט. גנזבורג הניח את מכשיר הקשר במשאית, והחל לסייע בהעברת הציוד ללוחמים.

ואולם ברגע שהגיע לתל נפתחה לעברם הפגזה קשה מצד כוחות מצריים. החיילים היו חשופים לכוח המצרי, ובהפגזה נהרגו כמה מהם. המפקד הורה לחיילים להתחפר מייד, כדי להתגונן מההפגזה.

בעת ההתחפרות הבחין המפקד בטנקים מצריים מתקרבים אל התל. חרדה גדולה אחזה בו, כי כלי הנשק היחיד נגד טנקים שהיה בידו היה 'פיאט', מטול חי"ר, המסוגל לפגוע בשריון מטווח קצר בלבד.

כקילומטר וחצי מאחור המתין כוח ארטילריה ישראלי, שנועד בדיוק למצב כזה. תפקידו היה לבוא לעזרת הלוחמים על-פי ההנחיות שיקבל מהם באמצעות טלפון קווי שחיבר בין הכוחות. אלא שאחד הפגזים ששוגרו לעברם פגע בחוט הטלפון, והקשר בין הכוחות נותק. בלי הנחיות ברורות מהכוח בקו החזית, לא היה לארטילריה שום ערך.

במוחו של גנזבורג צץ רעיון. במשאית האספקה והתחמושת שנשארה בשביל הגישה לתל שכב מכשיר הקשר שלו, ולצידו עוד מכשיר אלחוטי. הוא פנה אל המפקד והציע כי ייצא לעבר המשאית, יביא למפקד מכשיר קשר אחד ולאחר מכן ישוב למשאית, ייקח את המכשיר השני וירוץ איתו אל כוחות הארטילריה. כך יתאפשר לחדש את הקשר, ולהכות בכוח השריון המצרי.

המפקד הביט בגנזבורג במבט תמה. "אתה מטורף?! בכוונתך לצאת מהשוחה ולרוץ בשדה הפתוח?!". השטח היה חשוף לגמרי, וריצה שם הייתה כרוכה בסכנת חיים ממשית.

"בדיוק כך", השיב גנזבורג. המפקד נד בראשו בתנועה לא ברורה. עברו כמה דקות יקרות, והתברר שהמצב מסוכן ביותר, בשעה שתגובה מהירה ומדויקת של יחידת הארטילריה עשויה להציל את חייהם של עשרות לוחמים. גנזבורג החליט לקבל עליו את הסיכון העצום. הוא יצא מהמחפורת והחל לרוץ אל המשאית. בעת ריצתו היה חשוף לחלוטין. כוחות האויב זיהו אותו מייד, וטיווחו לעברו כמה מכונות ירייה. הכדורים שרקו סביבו. במהלך הריצה ראה את החול שסביבו מתרומם מרוב כדורים...

כשהתקרב למשאית הבין שדיי בניצוץ אחד להדליק את התחמושת ולהעיף את כל הרכב, אבל הוא היה מרוכז לגמרי במשימה. הוא הוציא מהרכב מכשיר קשר אחד וחזר עימו בריצה אל התל. לאחר מכן שב ורץ למשאית, לקח את המכשיר השני ורץ במהירות הגדולה ביותר שהצליח לפתח אל כוח הארטילריה.

במהלך הריצה, בעוד הכדורים שורקים סביבו, שם הצעיר את כל ביטחונו בקב"ה, והחל לפזם לעצמו את ניגון 'ארבע בבות' של רבנו הזקן, רבי שניאור-זלמן מלאדי. הניגון חישל את רוחו, והוא התעלם מהירי והמשיך בריצה. בחסדי ה' הצליח לחבור אל הכוח הארטילרי. המכשירים הופעלו, והקשר עם הכוחות בחזית חודש. מייד נפתחה הפגזה מדויקת של הארטילריה, וזו העלתה באש כמה מטנקי האויב, והכוח המצרי נסוג. חייהם של החיילים ניצלו.

כמה שבועות אחר-כך, במהלך קרבות לכיבוש דרך עזה-רפיח, נפצע גנזבורג ברגלו ואיבד דם רב. סגן המג"ד חבש את הפציעה ועצר את הדימום. הוא בילה כמחצית השנה באשפוז, עד שחזר לאיתנו. "לעומת החברים שאיבדו שם את חייהם, או יידיים ורגליים, יצאתי בזול", אמר לימים בחיוך.

הרב גנזבורג היה פעיל חב"די נמרץ ואיש חינוך נודע. ממקימי רשת החינוך 'אוהלי יוסף יצחק' בארץ, ופעל גם בארה"ב בקידום החינוך היהודי. נפטר בשנת תשס"ו (2006). (על-פי ספרו 'חייל בשירות הרבי')

תשרי

א' תשרי

רבינו שפטיה בן אמיתי

יום ההילולא - א' תשרי

רב שפטיה בן אמיתי או **רבנא שפטיה בן אמיתי** היה מחכמי היהודים מקהילת אוריה, פוליה שבדרום איטליה. חי ופעל באזור השנים ד'ת"ר. רב שפטיה פעל כפייטן וכרופא. מסופר עליו כי ריפא את בתו של בסיליוס הראשון (קיסר האימפריה הביזנטית), ובכך הצליח לבטל גזירתו על קהילות יהודיות שונות בתפוצות.

רבי שפטיה הוא מחבר הפיוט ישראל נושע בה' תשועת עולמים, הנאמר על ידי האשכנזים בהזדמנויות רבות. פיוט זה הוא פיוטו היחיד של רבי שפטיה שנאמר כיום בסדר הסליחות. רבי אברהם בן עזריאל

כתב בספרו "ערוגת הבושם", כי רבי שפטיה ובנו רבי אמיתי "שניהם היו בעלי השם", כלומר בקיאים בחכמת הקבלה.

אף בשם האר"י מובא שנהג לומר רק את הפיוטים שחוברו לפי חכמת הקבלה, וביניהם כלל את פיוטי רבי שפטיה וכן פיוטי רבי אמיתי בנו

אחיו היו רבי חננאל בן אמיתי ורבי אלעזר בן אמיתי. לרבי שפטיה נולד בן והוא נקרא אמתי על שם סבו. היה לו בת בשם כסיאה והיא נישאה לרבי חסדיה בן אחיו רבי חננאל.

אחד מגדולי התורה שבבעיר אוריה היה רבי אמיתי. הוא היה גדול בתורה וגם פייטן. וזכה להעמיד מבניו שלשה גדולי תורה: רבינו שפטיה, רבינו חננאל, ורבינו אליעזר. את תורתם קיבלו מרבינו אהרן בן שמואל הנשיא שבא מבבל. סוד תיקון התפילה שהיה בידי רבותינו הראשונים חסידי אשכנז הגיע כולו מרבי אהרן זה. וכך כותב הרוקח בהקדמה לספרו: "אני אליעזר הקטן קיבלתי תיקון תפילות מאבא מורינו יהודה בר קלונימוס בו רבינו משה בן רבינו קלונימוס בן רבינו יהודה. וגם קיבלתי מרבנו יהודה החסיד כאשר קיבל מאביו רבינו שמואל הקדוש החסיד, כאשר קיבל מרבינו אלעזר חזן משפירא... וקיבלו סוד תיקון התפילות ושאר סודות רב מרב עד אבו אהרן בנו של רבי שמואל הנשיא, אשר עלה מבבל משום מעשה שהיה והוצרך לילך נע ונד בארץ. ובא בארץ לוברדיאה בעיר אחת ששמה לוקא. ושם מצא את רבינו משה שפייט 'אימת נוראותיך' ומסר כל סודותיו לו.

רבינו שפטיה היה גדול הדור. אורו זרח בעולם בסביבות שנת ד' אלפים ת"ר. בראשית המחצית השניה של תקופת הגאונים.)לפני רבינו סעדיה גאון(. בתקופתו חי המלך בסילי הרשע. מלך אימפרית בזנטיון שהוציא גזירת שמד על כל היהודים שברחבי ממלכתו. יותר מאלף קהילות שהיו ברחבי ממלכתו האדירה הובלו לשמד. כל מי שלא הסכים להשתמד היו מכניסים אותו לבית הבד וכותשין אותו כמו שכותשין זיתים בבית הבד. על מאורעות אלו יסד רבינו שפטיה את הסליחה "אני יום אירא". בתוך הדברים כתב שם: "חשוך השאר מלכתשם בבית הבד".)נמצאת בסליחות ליום השלישי בנוסח ליטא ובנוסח פולין הוא ביום הרביעי. יש המייחסים סליחה זו לרבינו שלמה הבבלי(כמו"כ הסליחה המפורסמת "ישראל נושע בד' נתחברה עקב מאורעות הימים ההם.

אך בכת"י שנתגלה ונדפס לפני כמאה שנה בשם מעשה ר' שמעון הגדול. מובאים הדברים הללו: "מעשה ברבינו שמעון הגדול שבא מבית דוד. ובא בעיר אחת ששמה מאגענצא, ונשא שם אשה מגדולי המלכות, ושמע רבינו גרשום והלך גם הוא למגנצא. וגם רבינו גרשום יסד סליחות הרבה על הגזרות. וגם רבינו שלמה הבבלי היה בדורם, והיה דר באספמיה רבתי בגזירת בסליוס הרשע, שהיו לוקחים היהודים וכותשים בגיתות. ונעשה נס בימיו שלקחו זקן מת ונתנוהו בגת ונשמטה הקורה והרגה כל סביביה ונתבטלה הגזירה. ויסד על זה הסליחה "אני יום אירא". מדברים אלו משמע שהיה חי בימות רבינו שפטיה ואת הסליחה "אני יום אירא" חיבר הוא.

שמע חכמתו של רבינו שפטיה הגיע לאזני אותו מלך רשע. והחליט להזמינו אליו, המלך נשבע לו שיביאהו בשלום ויחזירהו בשלום לביתו בכבוד גדול, וכל בקשה שיבקשהו, ימלא לו חפצו. רבנו שפטיה נעתר לבקשתו, ונסע אל מקום מושבו לעיר קושטנדינא שהיתה בירת הממלכה הענקית שהשתרעה על פני מחצית אירופה ואסיה. עם הגיעו מצא רבינו שפטיה חן בעיני המלך. לאחר ויכוח ארוך ביניהם, על גדלו של בית המקדש, הזמינו לאכול על שולחנו. לאותו מלך רשע הייתה בת שנכנס בה שד והיה מצער

אותה. ולא מצא לה המלך רפואה. רבינו שפטיה ביקש מן השד לצאת ממנה. אך השד לא רצה מכיון שנשלח מן השמים לצער את ביתו של אותו רשע, תמורת מה שמצער את בני ישראל. אמר לו רבינו שפטיה שאם יצא ממנה יתפרסם הדבר ויהיה בזה קידוש השם. מיד יצא השד, והכניסו רבינו שפטיה לתוך כלי של עופרת, סתמו מכל צדדיו ושיקעו בים. וכך נתרפאה בת המלך.

כשראה המלך שריפא את ביתו, רצה להגדילו תמורת העברה על דתו. אך רבינו שפטיה סירב בתוקף. מכיון שהמלך הבטיח לו מתחילה שימלא את בקשתו, לא ביקש רבינו שפטיה לא ממון ולא כבוד רק שיבטל גזירת השמד המרחפת מעל קהילות ישראל באיטליה. המלך נענה לבקשתו. וליהודי אוריה הייתה הרווחה. מעשה זה מובא גם כן בספר ערוגות הבושם שחיבר אחד מבעלי התוספות, וכן בספר מעשה ר' שמעון הגדול וכן כתב רבינו יהדה בן דוד מחבר פירושי הסידור ופירושי פיוטים.

לאחר שהתבטלה גזירת בסילי הרשע מעל יהודי עירו התרגשה עליהם צרה חדשה. סודן מלך ישמעאל פשט על פני ארץ איטליה והחריב את עריה בזו אחר זו. כשהגיע לעיר בארי. שלח מושל איוירה את רבינו שפטיה לסודן מלך ישמעאל, וכתב הכנעה בידו. אך מלך ישמעאל חפץ להחריב את העיר כולה ולהרוג את יושביה. לכן השהה אותו בערמה בביתו עד ערב שבת סמוך לחשיכה, ואז שילחו בכבוד גדול מביתו, מלך ישמעאל חשב שלא יספיק מחמת השבת להגיע לבארי וכך יוכל להחריב את העיר כולה. רבינו שפטיה שתפס את ערמתו, התפלל להקב"ה שיעשה לו נס. הזכיר שם וקפצה לו הדרך. ומיד הגיע לעיר ועמד והכריז ברחובותיה, שמלך ישמעאל עומד להרוג את כל יושבי העיר. כל בני העיר ברחו מן העיר. ואילו רבינו שפטיה עוד הספיק להכנס למרחץ לכבוד שבת. כשהגיע מלך ישמעאל, להתנפל על העיר בשבת בזמן המנחה, מצא את העיר שוממה מיושביה. מיד הלך ופגש ברבינו שפטיה ורצה להוציאו להורג על שחילל מצוות דתו. רבינו שפטיה הביא לפניו עדים שראוהו מגיע לעיר בערב שבת ועוד הספיק לרחוץ לכבוד השבת.

בזמן שהות סודן מלך ישמעאל בבארי, לקח לו את רבי אהרן מבגדאד הנזכר למעלה ליועץ.

רבינו שפטיה השיא את ביתו לרבינו חסדיה בן רבינו חננאל אחיו ורבינו אמיתי בנו חיבר לרגל חתונת אחותו את הפיוט: "אדון מגיד מראשית אחרית".

סדר פטירתו של רבנו שפטיה הייתה מופלאת. היה זה בראש השנה, רבנו שפטיה היה חלוש וחולה. ולאחר הפצרת הקהל הסכים בקושי לתקוע, אך לא הצליח לתקוע כהוגן בידו. ואמר לקהל שזה סימן לו שהולך הוא למות. מיד הלך לביתו ועלה על מיטתו וכל הקהל אחריו. החזיר את פניו אל הקהל ואמר להם אני הולך למנוחתי ואודיעכם שזה עתה מת בסילי המלך הצורר והרשע, ומעבירים אותו עתה לפני אסור בשלשלאות של אש ומסור ביד מלאכי חבלה. ואני הולך לעמוד בדין עימו על כל הרעה אשר עשה.

רבינו שפטיה נפטר בראש השנה שנת ד' אלפים תרמ"ו. את מקומו בהנהגת הישיבה תפס בנו רבינו אמיתי מחבר הפיוט המפורסם: י"ג מידות - אזכרה אלקים ואהמיה.

רבנו אמיתי ברבינו שפטיה נזכר בתוספות יבמות ט"ז ע"ב ד"ה פסוק ובחולין דף ס' ע"א ד"ה פסוק. כן נזכר בספר חסידים סי' תרל.

צאצאיו אחריו היו גדולי תורה דור אחר דור והאירו את ארץ איטליה בחכמתם.

המלבי"ם רבי מאיר לייבוש ווייזר

יום ההילולא - א' תשרי

רבי מאיר לייבוש ווייזר, המלבי"ם, מגדולי פרשני המקרא והפוסקים האחרונים, נולד בי"ט באדר תקס"ט. בצעירותו נודע כעילוי מווהלין, ולמד תורה מפי אביו רבי יחיאל מיכל. בגיל שש התייתם מאביו, וגדל בבית אביו החורג, הרב לייב מוולוצ'יסק. כמו כן למד אצל הרב משה הלוי הורביץ מחבר "עמק השידים", וקבלה למד מפי רבי צבי הירש מזידיטשוב אותו העריץ מאוד (חסידים מספרים גם על מספר פגישות שהיו לו עם אדמו"ר המהר"ש ואדמו"ר הרש"ב). בשנת תקצ"ט התמנה לרב בוורשן, ובהמשך כיהן כרב בקמפן. בשנת תרי"ט מונה לרב הראשי בבוקרשט, שם הנהיג את הקהילה בתוקף, נלחם בפרצות בענייני כשרות וחינוך ועמד בעז נגד הרפורמים. בעקבות ההתנגדות שעורר גורש מרומניה בשנת תרכ"ד, ומאז נדד בין קהילות עד שהתיישב בקניגסברג. המלבי"ם נודע בעיקר בזכות פירושו הייחודי לתנ"ך, שבו שילב דיוק בלשון המקרא עם מדרשי ההלכה ועומק פרשני. נסתלק בקייב בא' בתשרי תר"מ, א' דראש השנה.

פעם באה משלחת של עשירים אל המלבי"ם, והתחילו לספר לו שבתי הכנסת בעיר במצב גרוע. החלונות שבורים, הדלתות לא דלתות, הרצפות אינם מסודרות, הקירות סדוקים, ארונות הקודש מנוקבים. לא מתחשק לאיש להיכנס לבית הכנסת, לא לצעירים ולא למבוגרים. לכן החלטנו לבנות היכל מפואר שימשוך את הקהל לבוא, טמפל יפה עם משוררים וחזנים ועוד.

המלבי"ם הבין מיד, שמדובר בטמפל רפורמי, עם עוגב ושאר 'חידושים'... מה אתם רוצים ממני? שאלם הרב, והם ענו: אנו רוצים, שהרב ידבר לפני הקהל וישכנע את הקהל בנאומו, כדי שירימו תרומות לטובת העניין. המלבי"ם ניאות לדבריהם והסכים לדבר.

הם התפלאו מאוד על הסכמתו המיידית של הרב, כי בטוחים היו שיתנגד. ולכן הבינו שמסתתר משהו בהסכמתו. מה יגיד כבודו? שאלוהו. אגיד, ענה המלבי"ם, שלא יתנו פרוטה ושלא יעיזו לעשות דבר כזה. למה לא? שאלוהו. הרב הרי רואה איך בתי הכנסת נראים, האם לא יפה יותר שיהיה בית כנסת יפה וחזן יפה?

אספר לכם סיפור, השיב להם המלבי"ם, שממנו תקבלו תשובה לשאלתכם: היה יהודי ת"ח ומלמד תינוקות, שהיה בעל משפחה גדולה ועני מרוד. התאלמן האיש מאשתו. בנותיו גדלו, הגדולה שבהם הגיעה לעונת השידוכים, ובידו אין פרוטה לפורטה. נמלך המלמד בעצת ידידים, שאמרו לו לנסות את מזלו לתקופה מסוימת במולדובה שבצפון רומניה, ובפרט בבירתה יאסי. לשם באו יהודים מפליטי רוסיה ואוסטריה, וביניהם היו בעלי אמצעים שלידם היה סיכוי לפרנסה. הוא היסס, אך בלית ברירה אחרת, נסע ליאסי.

עברה תקופה ארוכה והוא לא חזר משם. ביתו הגדולה כבר הספיקה להתחתן בינתיים, ולאחר מספר שנים הבינה שכבר נפטר ונסעה ליאסי, להשתטח על קבר אביה. נסעה ליאסי, נכנסה למשרדי הקהילה היהודית ומצאה רישום על קבורת אביה.

הלכה הבת לשם והתפללה בדמעות על צרותיה ועניותה, והנה מרכבה כבודה מגיעה בתוכה אישה צעירה ועשירה. האישה ירדה מהמרכבה, נגשה אל אותו הקבר והחלה להתפלל... בתו של המלמד התפלאה מאד, אך לאחר בירור הסתבר כי אביה נישא בשנית לאישה עשירה ביאסי, והאישה הצעירה היא בתו!

האחיות שמחו מאוד בפגישה, והצעירה הזמינה את הבכורה לביתה המפואר שהיה מלא בכל טוב. לאחר שאכלו ושתו, שאלה הצעירה את הגדולה: איך החיים אצלך? החלה האחות לבכות שנית על מר גורלה ועניותה הגדולה. ואיך את חיה עם בעלך? שאלה המארחת, והאחות ענתה: אין כמוהו לטוב. הוא כל כך מסור ונאמן לי, רק הפרנסה קשה. אך מה לעשות? המזל בידי שמים.

השיבה לה האחות הצעירה: את כל עשירותי הייתי נותנת ובלבד שיהיה לי שלום עם בעלי. הוא מקניט אותי וממרר את חיי, אז מה יש לי מכל העשירות הזו?

וסיים המלבי"ם: כך הוא הטמפל שאתם רוצים. הוא יהיה יפה ומלא כל טוב, ובאמת ימשוך אנשים. אך אם אתם חיים לא בשלום עם הבעל, מה כל זה שוה?! מתוך 'זכרונם לברכה'

ראש השנה קרוי בחז"ל "יום הדין", ובו אנו עומדים לפני הקב"ה ומבקשים על השנה הבאה. אך באיזה דין מדובר? מקובל לפרש כי הדין הוא על מאורעות השנה הקרובה, כפי שמתבטא בפיוט "ונתנה תוקף": מי יחיה ומי ימות, מי יעני ומי יעשר... אך ישנו גם דין עמוק יותר, הנרמז בפסוק "משפט לאלהי יעקב".

בחסידות מבואר כי "משפט לאלהי יעקב" הינו משפט על האלקות שביעקב: כמה גילוי אלקות יהיה לאדם בשנה הבאה, כמה אהבת ה' ויראתו יורגשו בנפשו, ועד כמה תהיה בו דבקות בה'. נמצא שהדבר שעליו דנים בראש השנה, בעומק, הוא לא רק מה יהיה לאדם, אלא כיצד תהיה נוכחות ה' בחייו.

והנה, המלבי"ם מבהיר במשלו המחודד, מהו היחס בין עושר וכבוד לשלום בית אמיתי עם ה' יתברך. אך בעומק יותר, ניתן לראות זאת בביאורו למזמור "לדוד ה' אורי וישעי" הנאמר בחודש אלול ובימים הנוראים.

את תכנו הכללי של הפרק, הוא מגדיר כך: "ביאר שההשגחה נמשכת אחר הדבקות בה'" (המלבי"ם מביא את דברי הרמב"ם במורה נבוכים בענין זה, אך על פי חסידות יש לפרש זאת, כי דווקא גילוי ההשגחה בהיר יותר אצל הדבקים בה' - בעוד ההשגחה עצמה נוגעת בכל פרט פרט, גם אם לא בגלוי).

לאחר מכן, המלבי"ם שב ומתייחס לכך בפסוק "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש": על פי המלבי"ם, לעיתים אדם מבקש דבר מסוים מפני שאם יזכה בו יגיעו אליו גם צרכיו האחרים. אבל דוד המלך אומר: "אחת שאלתי" את קרבת ה', ורק "אותה אבקש", אין כאן בקשה לדבר אחד כדי להשיג באמצעותו דבר אחר, אלא רצון אמיתי ל"שבתי בבית ה'".

אכן, כאשר אדם דבק בה' וזוכה לגילוי אלקות בחייו, הוא גם זוכה לראות יותר את הנהגת ה' עמו. ההשגחה אינה נשארת רק דבר שקיים מאחורי המציאות, והכול נעשה "טוב הנראה והנגלה". גם הפרנסה, הבריאות ושאר צרכי האדם אינם מנותקים ממצבו הרוחני. כאשר זוכים לדבקות בה' ולגילוי אלקות, ההשפעות הללו נמשכות בדרך ממילא. אלא שעל פי המלבי"ם (והדברים מקבלים משמעות מיוחדת כאשר זוכרים שיום פטירתו של המלבי"ם הוא ראש השנה), אין זו הסיבה שבגללה מבקש דוד המלך את הדבקות. להפך: הוא מבקש את הדבר עצמו, ומתוכו נמשכים שאר הדברים.

זוהי משמעותו העמוקה של ראש השנה: אפשר לעסוק בכל ההשפעות שעתידות להגיע בשנה הבאה, אבל "אחת שאלתי" מבקשת שנדע מהו הדבר שאנו באמת רוצים. ומתוך הבקשה הזו, כל שאר ההשפעות יכולות להימשך בדרך ממילא. שיעור הכנה לשנה החדשה י"א אלול תשס"ח הרב גינזבורג שליט"א

ו' תשרי

המקובל האלוקי רבי יצחק אריה וורמסר הבעל שם ממיכלשטאט

יום ההילולא - ו' תשרי

רבי יצחק זקיל אריה לֵיְב וורְמְסֶר זעקיל ליב וואָרמסער 1768 תקכ"ח - 13 בספטמבר 1847, ג' בתשרי תר"ח. המכונה הבעל שם ממיכלשטאדט, היה רב ובעל שם מקרב יהדות גרמניה.

רבי זעקל לייב נולד במיכלשטאדט שבמחוז ארבך שמדינת הסן שבגרמניה לסורלה -ולרבי מתתיהו שהיה סוחר יהודי במיכלשטאדט, ודור חמישי לרבי אליהו בעל שם מוורמייזא, בן למשפחת לוריא אשכנזי, שאר בשרם של המהרש"ל והאר"י.

מסופר שנולד בעקבות גילוי אליהו שהיה לאביו בליל שמחת תורה. בתור ילד קטן התפרסם כעילוי למד תורה אצל אביו ובעירו וכן השתלם במקצועות השפה והמוזיקה, כמו כן עסק בפילוסופיה, קבלה ובמדעי הטבע.

הוריו לא הסכימו לשולחו מביתו בעודו צעיר על כן נאלץ ללמוד לבדו עד מלאות לו כשבע עשרה שנה, אז נשלח ללמוד בפרנקפורט בישיבתו של רבי נתן אדלר, שם למד עם רבי משה סופר החתם סופר. כמו כן למד אצל רב העיר רבי פנחס הורוויץ בעל ההפלאה. נשא לאישה את אדלהייד מפרנקפורט (נפטרה בשנת 1809, ועבר לעיר מגוריו מיכלשטאדט שם למד תורה בשקידה כשהוא סמוך על שלחן הוריו, לאחר פטירת הוריו נאלץ לקבל על עצמו את עול הרבנות, ונתקבל לרב העיר מיכלשטאדט, למרות התנגדותם הרבה של חלק גדול מחברי העיר, שהשמיצו אותו בעקבות התנהגותו הקבלית, והסגולות השונות שנתן.

לאחר פטירת רעיתו הראשונה נשא לאישה בזיווג שני את חנה ממנהיים, שם שהה עקב פועלו למען יהודי שחלה במחלת נפש, שרבי זעקל ריפאו.

מטעמים סגפניים היה צמחוני ולא אכל מאכל מן החי.

הופנו אליו בקשות רבות לתפילה מאת גדולי הדור באותה התקופה, מהם: החתם סופר, והחידושי הרי"ם.

במיכלשטאדט ייסד ישיבה שבה כיהן כראש ישיבה, ישיבה זו הייתה שונה מישיבות אחרות באותה התקופה, מאחר ששם למדו בנוסף לתלמוד ותנ"ך גם לימודי חול כמו את שפת המדינה ומתמטיקה, קבלה ופילוסופיה. הרב עצמו היה הוגה רבות בכתבי חכמי דורו ואף ספרים שלא היו נפוצים בקרב רבנים בדורו, כמו בכתבי לאופולד צונץ, ורש"ר הירש, וכן בספרי הפילוסופים מאומות העולם מהם: לייבניץ, קאנט ושלינג.

מסופר שבשנת 1825 חלם רבי זעקל פעמים רבות על שרפה שתפרוץ בביתו, מאחר שלא רצה לעזוב את ביתו שירש מהוריו, ביטח את ביתו כנגד שרפה, ואכן באותה השנה פרצה שרפה בביתו שכילתה את כל ביתו על כל תכולותיו וכל כתביו נשרפו באש. רבי זעקל הצליח להציל את כל בני ביתו, וזקנו הלבין בין לילה, כך לפי המסורת.

בראש השנה של שנת ה'תר"ח (1847) הכין את תלמידיו לפטירתו ונפטר למחרת בצום גדליה. בשנת 1940 הרסו הנאצים את מצבת קברו, ובשנת 1947 הקים נינו פרץ דרייפוס את המצבה מחדש.

חיבוריו -

- כל חידושי תורתו שכתב בעצמו נשרפו חוץ מאחד - **שארית יצחק**.
- ליקוט מן הגהותיו על התלמוד, ועל השולחן ערוך, יצא לאור על ידי מכון ירושלים: מאיר הילדסהיימר, **בעל שם ממיכלשטאט: חידו"ת ותשובות, הגהות ש"ס ושו"ע, ידיעות וכללים** / מאת רבי יצחק אריה המכונה זעקל ליב ווארמזער; מופיע לראשונה מעצם כתי"ק עם מבוא לתולדות המחבר והערות ל"קונטרס הידיעות" מאיר הילדסהיימר: ציונים, מקורות והארות לחידו"ת; והגהות: הרב פסח יעקב יאברוב, ירושלים: מפעל תורת חכמי אשכנז, מכון ירושלים, תשמ"ג.

מסופר על הבעל שם ממיכלשטאט, אשר כבר בהיותו ילד קטן חכמתו הגדולה היתה ידועה ומפורסמת לכל, אף חכמי האומות ידעו על כך, וכשהגיע הדבר אל אזני הדוכס הזמינו לבקר בארמונו המפואר, הדוכס שרצה לבדוק את חכמתו של הנער הצעיר, ביקש שאף אחד מהמשרתים והשרים ובני הבית לא יהיו בשעת ההזמנה בארמון, בכך הוא רצה לבדוק אם ימצא הבעל שם את חדרו לבד ללא עזרה מיושבי הארמון.

בהגיע יום הביקור והשעה היעודה, נכנס הבעל שם לארמון - כשהוא אך בן תשע שנים - ומנסה למצוא את חדרו של הדוכס, לא קלה היתה המלאכה, הארמון היה עצום מימדים, אולמות לרוב וחדרים פרוסים בכל עבר, ומי ימצא בקמפוס ענק זה חדר אחד של הוד הדוכס. אך כעבור כמה דקות מצא הילד את החדר והנה הוא עומד ניצב מול פני הדוכס ההמום, אחר שבירכו זה את זה לשלום, שואל אותו הדוכס: 'איך מצאת את חדרי בזמן כה קצר?' ענה לו הילד החכם: 'אכן חדרים רבים יש כאן, וגם קומות לרוב, אך הנה ראיתי שבכל החדרים נראים החלונות ללא וילונות, והנה בחדר אחד החלונות מעוטרים בוילונות מפוארים, אז הבנתי שכנראה חדר נאה זה מיועד להוד כבוד הדוכס, ולשם שמתי פעמיי'. המשיך הדוכס לבדוק את חכמתו של הנער ושאל אותו: 'הרי אמרתי לכל משרתיי שלא יהיו בארמון בזמן שאתה בא כדי שלא יבלבלו אותך, אבל אם אכן כל אחד היה אומר לך מקום אחר שעליך לפנות לשם, למי היית מקשיב להיכן היית פונה?, ענה לו הבעל שם: הייתי הולך להיכן שהרוב היו מכוונים אותי, המשיך הדוכס והקשה עליו: 'א"כ שאתה הולך אחר הרוב, מדוע באמונה אתם היהודים אינכם הולכים אחר הרוב, הרי רוב העולם גויים ואינם מאמינים באלוקי ישראל', ענה לו הילד בחכמתו: 'אמור לי כבוד הדוכס, עתה כאשר יודע אני כבר היכן חדרך, וכי מישהו יכול לבלבל אותי? הרי גם אם הרוב יאמרו לי שחדרך במקום אחר, לא אקשיב להם, כי הרי יודע אני כבר היכן החדר, כך הוא גם באמונתנו, כיון שאין לנו היהודים שום ספק, הכל כ"כ ברור לנו, לא נלך בזה אחר הרוב'.

החתם סופר מוסיף שרעיון זה מרומז בפסוקים, ולא תענה על רב לנטות אחרי רבים להטות, היינו רק בדבר שיש 'לנטות' בו לכאן ולכאן, אזי אחרי רבים להטות, אבל בדבר שהוא ברור כשמש ואין בו נטיה, אפי' אם רבבות יאמרו לך לא כך, אין שומעים להם. הג"ר אלחנן וסרמן זצ"ל הוסיף שגם כאשר נפסק שהולכים אחר הרוב, זה רק כשאינם נגועים בדבר כגון דייני אמת הכשרים לדון, אבל מי שנגוע בדבר, אינו נמנה ברוב, וא"כ לגבי האמונה ודאי שהם נגועים לומר שאין אלוקים, כי הם מלאים בתאוות, ואכן רק המיעוט הולך אחר האמת, אך מיעוט זה הוא זך ונקי ללא נגיעות, ומיעוט כזה ודאי קובע נגד רוב שהוא נגוע.

מעשה באב יהודי עני ומודאג שהגיע למיכלשטאדט, ובבכי מר סיפר לרב כי בנו יחידו נתפס על ידי שלטונות הצבא ואולץ להתגייס לשירות ממושך ומפרך - גזירה שנחשבה באותם ימים לכיליון רוחני ופיזי. האב, שלא היה בידו כסף לפדות את בנו, ביקש מהרב ברכה וישועה.

הבעל שם ממיכלשטאדט הקשיב לכאבו של האב, ניגש לשולחנו וכתב איגרת קצרה. הוא חתם עליה, אך **השאיר את המכתב פתוח** מבלי לכתוב עליו שם של נמען כלשהו. הוא הגיש את הדף לאב ההמום ואמר לו: "סע לעיר הבירה, ובשעה שתעמוד ברחוב הראשי, האדם הראשון שיפנה אליך - תן לו את המכתב הזה".

האב, מלא אמונה, נסע מיד לעיר הבירה. הוא עמד ברחוב סואן, כשהוא אוחז באיגרת הפתוחה ואינו יודע מה לעשות. לפתע, נעצרה לידו כרכרה מפוארת של אחד מיועציו הבכירים של המלך. השר הבחין ביהודי המודאג, קרא לו וביקש לדעת מה הוא מחזיק בידו. האב הגיש לו ברעד את המכתב של הבעל שם.

השר פתח את האיגרת, וככל שהעמיק לקרוא בה, פניו החווירו והוא החל לרעוד. במכתב נחשפו סודות אישיים כמוסים ביותר של השר, דברים שאיש בעולם לא ידע עליהם מלבד הוא עצמו. בסוף המכתב דרש הרב מהשר לפעול מיד לשחרורו של הבחור היהודי מהצבא. השר, שהבין כי כותב המכתב מחזיק ברוח הקודש ויכול להמיט עליו כליה, פעל במהירות הבזק. תוך שעות ספורות חתם על מסמכי השחרור הרשמיים, והבן הצעיר שוחרר וחזר לזרועות אביו בזכות הראייה למרחוק של הצדיק.

על מצבתו של הבעל שם במיכלשטאט חקוק יום פטירתו בד' בתשרי, וכך גם נוהגים העולים על ציונו, אך האם זהו יום פטירתו האמיתי? כתב כיכר השבת חושף פרטים עלומים מעדות מכלי ראשון

במיכלשטאט אשר בגבול גרמניה התגורר רבנו יצחק אריה זצלל"ה המכונה זעקל לייב וואַרמזער בעל שם ממיכלשטאט. הוא היה חוטר מגזע תרשישים המשפחה המפוארה לוריא אשכנזי ודור רביעי להגה"ק רבנו אליהו בעל שם מוורמייזא ולמעלה בקודש משפחת המהרש"ל והאר"י הק' תוס' ורש"י.

רבנו נולד בשנת תקכ"ח לאביו ר' מתתיהו שלפי דברי רבנו הי' איש תם ירא אלקים ולפי הנמסר במשפחה נולד ע"י שאליהו ז"ל נגלה לאביו בתור אורח בליל שמחת תורה ובישר לו על הולדת בן שיהיה אור עולם בשכר מסירותו של ר' מתתיהו לכבוד התורה בעירו.

כבר בצעירותו נוסף לשקדנותו בתורה וגידולו בה, עסק בקבלה עיונית ומעשית דבר שבשעתו עורר נגדו חמת המשכילים אנשי זרוע שהלשינו עליו בחוגי השלטון ולא נחו עד שהביאוהו לידי מאסר.

זאת היתה גם הסיבה שכאשר חזר לעירו מיכלשטאט, אף שהוכר כצדיק נשגב וגדול בתורה בכל סביבותיו לא קיבל את רשיון השר להתמנות בתור רב העיר ורק כמה שנים אחר זה שהכירו הכל את היותו מורם מעם, אז התחיל לנהל רבנות עירו והסביבה ביד רמה ויסד ישיבתו אליה נהרו תלמידים מכל קצות המדינה.

או אז גם נתפרסם בעולם בתור צדיק ופועל ישועות ויום יום הובאו אליו מאות בקשות בכתב ובעל פה מכל קהילות אשכנז וחוצה לה, וגם הופנו אליו בקשות תפילה ע"י בעל החת"ס זצ"ל ומבעל חידושי הרי"מ ועוד גדולי דורו.

את ישיבתו החזיק מכספי הפדיונות שהגיעו אליו, וכותב בנו כי במשך שלש שנים צם מע"ש לע"ש ולא ישן במיטה להעביר רוע גזירה על יהדות אשכנז שכנראה חזה ברו"ק את בואה...

הרב הבטיח לתלמידיו כי כוחו לפעול וביטול הגזירות לא ייעלם מן העולם לאחר מותו. הוא הותיר הבטחה מפורשת:

"כל מי שיבוא להתפלל על קברי בלב נשבר, ויבקש רחמים בזכותי - תפילתו תתקבל ותפילתו לא תחזור ריקם". ואכן הבטחתו זו קיימת עד היום ורבים משתטחים על ציונו וכבר יצא שמעו על ישועות רבות שבאו בעקב התפילה במקום קדוש זה ורבים נושעו שם.

בשנת 1940 הרסו הנאצים את מצבת קברו, ובשנת 1947 הקים נינו, פרץ דרייפוס, את המצבה מחדש. תחת קיר המצבה ניתן לראות פתקאות רבות של יהודים מכל רחבי העולם שממשיכים עדיין לפקוד את קברו.

מרון ארן מבית המכירות הפומביות 'קדם' מציין כי "בשנים האחרונות אנחנו רואים שיבה אל ציונו של הבעל שם ובדרך ממילא התוודעות אליו, אל מורשתו ואל גדולתו, גם הערלים בעיר מיכלשטאט מוקירים עדיין את שמו ומספרים ממנו נפלאות. המצבה הראשונה על קברו נשברה אמנם בימי הנאצים ימ"ש אך חודשה בניסוחה הראשון על ידי צאצאיו.

על מצבתו של הבעל שם במיכלשטאט היה מאז ומעולם חקוק יום פטירתו בד' בתשרי, וכך גם נוהגים העולים על ציונו, לעלות בתאריך זה, ולהזכירו כיום היארצייט של הבעל שם ממיכלשטאט.

מאידך גיסא, נישא בפי כל תאריך פטירתו ב'צום גדליה', לדוגמה ראה במאמרו של נכד-נינו הרה"ג רבי אליקים שלזינגר ראש ישיבה הרמה בלונדון, נדפס בהקדמה לספר בעל שם ממיכלשטאט (הוצאת מכון ירושלים, תשעה, עמ' 23) שכתב על ה'בעל-שם': "הוא נלב"ע בצום גדליה שנת תר"ח".

הרה"ק ר' אריה ליב הסבא משפולי

יום ההילולא - ו' תשרי

הרה"ק ר' אריה ליב משפולי נולד בשנת ה'תפ"ה בנר ראשון של חנוכה, לאביו ר' ברוך שהיה מזרע המהר"ל מפרג. מסופר כי הוא נולד בעקבות ברכת הבעל שם טוב, ואת הכינוי "סבא" העניק לו הבעל שם טוב בברית המילה שלו. הסבא התקרב לחסידות באמצעות ר' פנחס מקוריץ, ולאחר פטירת הבעל שם טוב למד אצל המגיד ממזריטש ובעל ה"תולדות". עסק רבות בצדקה ופדיון שבויים, ונודע באהבת ישראל שלו ובלימודי הזכות הנלהבים על כלל ישראל. ככלל, היה איש נלהב מאד, ואמר כי "בהיותי בן שלוש שנים הניח הבעל שם טוב הקדוש את ידו על ליבי, ומאז 'חם' לי". בשנת ה'תקט"ו יצא למסע גלות שארך כשבע שנים. בגלותו נדד בקהילות היהודיות, תוך שהוא מתנהג כקבצן ומרבה להתבודד, ומאידך לסייע ליהודים שהסתבכו. במשך תקופה אף היה גבאי ושמש בבית הכנסת בעיירה זלטופול, ולבסוף קבע את מושבו שוב בשפולי הסמוכה. משהתיישב בעירו החל להתפרסם כצדיק גדול ובעל מופת ומקום מושבו הפך מרכז לחסידים רבים. נפטר ב-ו' בתשרי ה'תקע"ב ומנוחתו כבוד בשפולי.

אחרי הסתלקות המגיד, עם התפשטות החסידות, התעוררה מחלוקת של חלק מתלמידי המגיד על אדמו"ר הזקן. אי ההבנה נבעה, בין השאר, ממרחקים גיאוגרפיים גדולים בין פולין ואוקראינה לבין אזורי רוסיה וליטא. נוסף לכך, לא חסרו גם הבדלי אופי וסגנון בין המקומות השונים. אותם צדיקי מתלמידי המגיד טענו על דרך חב"ד שלקחה את החסידות, שלתפיסתם היתה דרך של אמונה תמימה ואהבת ישראל פשוטה, והפכה אותה למשהו שכלתני.

בשלב מסוים ניסו לשתף גם את הסבא משפולי במחלוקת, והוא אמר שאינו יכול לחוות דעה על פי שמועה. כדי לראות בעיניו במה מדובר נסע לליאז'נא, אל אדמו"ר הזקן, ונעמד מעבר לקיר ביתו כדי להאזין ללימודו. הוא שמע את אדמו"ר הזקן לומד את תחילת מסכת בבא מציעא: "שנים אוחזין בטלית, זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי".

אחת המעלות בלימוד של יהודים ששפת אמם אינה לשון הקודש (אלא 'יהודית' של אותו מקום), היא שאדם מתרגם לעצמו את הלימוד. בעזרת החזרה התכופה מתחדדת ההבנה. התרגום היה מקובל בלימוד באידיש - אפילו אצל גאוני עולם - שתרגמו לעצמם כל מילה, לעתים תוך תוספת קלה. וכך, הסבא משפולי שמע כיצד אדמו"ר הזקן מתרגם לעצמו את המשנה, חלק אחר חלק, ובסופה אומר לעצמו שבמקרה כזה: "זאגט דער אויבערשטער אז דער דין איז 'יחלוקו'". ובעברית: המציאות היא כך, זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי, והקב"ה אומר שהדין הוא "יחלוקו".

שמע זאת הסבא משפולי ואמר שדי לו בכך. הוא יודע שאין שום פסול אצל אדמו"ר הזקן. אפילו בלי להיכנס ולראותו, נסע הסבא בחזרה.

בפשט הסיפור, הדבר שהרגיע את הסבא משפולי הוא האמונה התמימה שהביע אדמו"ר הזקן בלימודו. אם בתוך לימוד הגמרא השכלתני פוגש רבי שניאור זלמן את הבורא, אזי אין כל חשש שהחסידות תהפוך אצלו לשכל סתם. הסבא משפולי הבין כי גם בשכל העמוק ביותר של אדמו"ר הזקן, מופיע האור הפשוט של תורת הבעל שם טוב. אך אפשר להעמיק ולומר, שאדמו"ר הזקן חש ברוח הקדש בנוכחות הסבא משפולי, ובדרך לימודו הוא גם ענה בכוונה לחששותיו. מה במשנה הזו השקיט את רוחו של הסבא?

הפירוש החסידי הידוע למשנה "שנים אוחזין בטלית", מסביר כי מדובר בשני משפיעים, או צדיקים, האוחזים בבעל תשובה, כאשר כל אחד מהם טוען שהוא מצא וקרב אותו. הוויכוח הזה מעיד עד כמה חשובים וקיומיים לצדיק האנשים-ה'טליתות' הקשורים אליו.

בדומה לכך, נפרש כעת את המשנה בפי אדמו"ר הזקן ונסביר שהטלית היא פנימיות תורת הבעל שם טוב: צדיקים רבים בין תלמידי הבעש"ט והמגיד אוחזים בטלית ואומרים ש"כולה שלי". חב"ד, ברסלב, דרכים בחסידות פולין, כל אחת מהדרכים עומדת על כך שתורת הבעל שם טוב נמצאת בידיה. כאשר אדמו"ר הזקן דן בנושא, הוא מוסיף לוויכוח גורם נוסף: מה הקב"ה אומר?

במפתיע, הוא אינו טוען לתמימות דעים עם הבורא: אני טוען כולה שלי ו"הקדוש ברוך הוא אומר: יחלוקו". אליבא דאמת, "אלו ואלו דברי אלקים חיים", ולכל אחד יש חלק אמתי בתורת הבעל שם טוב. מכך גם נובע הפירוש החסידי הראשון - אכן יש מקורבים שונים, משרשי נשמות שונים, שכל אחד שייך באמת לחלק אחר בהמשכת ה'טלית' של תורת הבעל שם טוב. אדמו"ר הזקן בעצם אמר לסבא משפולי, שאף כי הוא טוען ש"כולה שלי", ודווקא דרכו היא דרך החסידות האמיתית והפנימית של הבעל שם טוב, במקביל הוא מסוגל 'לשדר על הגל' של הקב"ה האומר "יחלוקו". כשהסבא משפולי שמע זאת הוא הבין שאין מקום למחלוקת, כי בסופו של דבר גם אדמו"ר הזקן לא 'כופר' בדרכי החסידות של שאר תלמידי המגיד. מאידך, הסבא קיבל את טענתו שאכן יש שרשי נשמות שונים ומקומות בעלי מנטליות שונה, ויש מקום לדרכה של חב"ד בהמשכת החסידות.

למקרא הדברים עולה שאלה: אם האדמו"ר הזקן מודע להכרעה השמיימית, לפיה "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", מדוע הוא טוען שהאמת כולה מונחת בכיסו?

את התשובה לכך נקבל מתוך הגמרא, הפוסקת כי במקרה שבעל דין אחד טוען "כולה שלי" והשני טוען "חצייה שלי", יקבל הראשון שלושה רבעים מתוך הטלית, והשני יקבל רבע. זאת משום שהפסק "יחלוקו" שייך רק לגבי החצי שבמחלוקת. בהקשר שלנו מתאימים לכך דברי הבעל שם טוב: "התופס בחלק מן העצם תופס בכולו". אם תפיסת המוצא אמיתית, הוא יחוש כי תפס בטלית החסידות כולה. בהסתכלות זו, החלוקה היא בעצם ביטוי לכך שכל דרך בחסידות אכן תופסת בכל דרך הבעל שם טוב. כפי שבלימודו פייס האדמו"ר הזקן את הסבא משפולי, כך הפך גם את הוויכוח העז, ואפילו את החלוקה שבסופו, לתהליך שסופו שלום והשלמה. ועל דרך שדורשים חז"ל את הפסוק "עַל כֵּן יֵאָמַר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת ה' אֶת וָהֵב בְּסוּפָה"- אל תקרי בסופה, אלא בסוֹפה - שנעשים אוהבים זה לזה.

הרב הגאון רבי צבי כהנא - גרושקא

יום ההילולא - ו' תשרי

הרב הגאון רבי צבי כהנא - גרושקא, נולד בעיר סרני פלך וואהלין בחודש כסלו תרפ"ב, לאביו הרה"ח רבי אהרן גד הי"ד מחשובי חסידי סטולין.

לפני שנת בר המצווה נסע ללמוד בסטולין בישיבתו של האדמו"ר הצה"ק רבי משה הי"ד, ומו"ר ראש הישיבה היה הגאון רבי שלמה סלבין הי"ד מגדולי תלמידי ישיבת וולאזין ומיר. משנת תרצ"ז עד סוף זמן קיץ תרצ"ט למד בברנוביץ, אלול תרצ"ט עבר לישיבת מיר ומאז כרך את גורלו עם גורל הישיבה, בכל נדודי הישיבה עד עלותו משנחאי ארצה.

עם הישיבה עבר לווילנא ומשם לקיידן ולעיירת שאט, משם המשיך עם המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוויגשטיין זצ"ל לקובה שביפן, ומשם הגיע לשנחאי בי' באב שנת תש"א. את שנחאי עזב לצרפת עם הקבוצה האחרונה, יחד עם ראש ישיבת מיר הגאון רבי חיים שמואלביץ ואח"כ עלה לא"י.

בשנת תש"י בא בברית הנישואין עם הרבנית תחי' בת הגאון רבי יצחק אריאלי זצ"ל בעל העיניים למשפט והעדים והשושבינים בחופתו מאחר שהיה יתום משני הוריו היו המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוויגשטיין ומרן רה"י שה"ת רבי חיים שמואלביץ זצ"ל והרבנית ע"ה ורבי מרדכי שולמן זצ"ל.

ברגע שהוא בישיבה שלי - הוא נכס שלי

סיפר הגרמ"מ שולזינגר: לפני שנים רבות נסעתי עם עוד אדם לבית מאיר כדי להכניס תלמיד לישיבתו. לתלמיד היתה בעיה מסוימת רבי צבי זצ"ל קיבל אותנו במאור פנים נאות לקבל את התלמיד ותוך כדי דיבור התייחס אליו כידיד וותיק וחיבקו בחום.

לא הייתי רגוע, להטיל על אדם בעיה כזו, להעביר עול על כתפי אדם מבלי לבדוק מה קורה, החלטתי לנסוע אליו אחרי שלושה ימים, לראות מה קורה עם התלמיד.

מה קרה מדוע באתם? קיבל את פני רבי צבי בתקיפות: ברגע שהוא בישיבה שלי, הוא נכס שלי, הבעיה שלו היא בעייתי, נכון יש קשיים ויש הרבה עבודה, אבל זאת העבודה שלי.

מידי פעם עדיין הייתי מתקשר לשאול מה קורה, ותמיד קבלתי תשובה: זו לא בעיה שלכם, אתם רק תתפללו.

ז' תשרי

חכם יוסף ברבי

יום ההילולא - ז' תשרי

חכם יוסף ברבי בעל בן פורת יוסף נולד לאביו מארי בשנת תרי"א בעיר ג'רבה.

חכם יוסף ברבי היה תלמידו של חכם סאסי כהן יהונתן. הוא שמש דיין ונחשב לגדול מלמדי התורה בג'רבה. מרבית רבני ג'רבה וסביבתה באותה תקופה הם תלמידיו. בתוכם: חכם מרדכי אמייס הכהן, חכם ציון כהן יונתן, וחכם כלפון משה הכהן. חכם כלפון כתב עליו בספרו 'פקד משה': כי אלמלא הוא, נשתכחה תורה מישראל.

חכם יוסף ברבי, נשא שלוש נשים ולא זכה להבנות מהן, מה שציער אותו צער רב.

בשנת תרע"ג תלמידיו, הוציאו לאור, עוד בחייו את ספרו 'ילדי יוסף'. הספר כולל שלושה חלקים העוסקים: במוסר ובדרושים.

חכם יוסף ברבי נפטר ביום ז' בתשרי תר"פ בג'רבה, בה ניטמן.

ספרו 'בן פורת יוסף' - ג' חלקים על חידושי תנ"ך, שישה סדרי משנה ושו"ת. יצא לאור אחרי מותו.

צדקה כראוי מצילה ממוות ואם לאו מתהפכת עליו

'הנותן צדקה פחות ממה שראוי ליתן, ונותנה בפנים זועפים, אז לא די שאינו מקבל עליה שכר אלא גם עונש יענש עליה'. שולחן ערוך יורה דעה ה' צדקה בהגהה.

וזה אפילו רמז הכתוב: 'וצדקה תציל ממות' - ראשי תיבות: מות. דהיינו: אם נותנה כראוי אזי תציל ממוות, ואם לא - היא עצמה נעשית מות לנותנה, רחמנא ליצלן, על כן יזהר כל אדם לתת צדקה כמסת ידו בברכת ה' אשר נתן לו בסבר פנים יפות. בן פורת יוסף - עמוד מ"ב

ח' תשרי

הרה"ק רבי נח מלעכוויטש

יום ההילולא - ח' בתשרי

רבינו רבי נח מלעכוויטש נולד בשנת תקל"ה לאביו הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש. היה תלמידם של אביו ושל הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז'. מנעוריו הסתיר את הנהגותיו עד שהחל לכהן באדמו"רות.

אחרי פטירת אביו בי"ג בשבט תק"ע נסע ביחד עם חברו הרה"ק רבי מיכל מלעכוויטש לשאול בעצת רבי ברוך ממז'יבוז' בעניין קביעת ממלא המקום לאב, והוא הורה להם "שרבי נח ינהיג ורבי מיכל יסייע".

לא נהג לומר דברי תורה ברבים. בשל כך קרא עליו תלמידו רבי משה מקוברין את הפסוק (ספר תהילים, פרק י"ט, פסוקים ד'-ה') "אין אומר ואין דברים", ובכל זאת "בכל הארץ יצא קוום".

בתחילת אדמו"רותו ראו תלמידיו שאינו מתנהג בכמה דברים כאביו, וכאשר שאלוהו על כך ענה: "אני עושה ממש כאבי; אבי לא חיקה שום אדם, ואני גם לא מחקה שום אדם.

כאביו שימש כנשיא קופת מעות ארץ הקודש מטעם כולל רייסין, ופעל רבות למען חסידי ארץ ישראל והזהיר מאוד את חסידיו לבל יעבור יום בלי נתינת מעות ארץ ישראל.

רבינו עלה בסערה השמימה בח' בתשרי שנת תקצ"ג.

אמונה פשוטה

אמרו משמו של הרבי ר' נח מלכוביטש זי"ע:

צאו וראו גודל כח האמונה הפשוטה, שהרי הבעש"ט זי"ע היה צופה בעליונים וראה את הכל בשרשו, מכל מקום אמר לתלמידיו הקדושים, אחרי כל השגותיי בשרשי התורה והמצוות מניח אני את כל ההשגות ומחזיק באמונה פשוטה 'איך בין א נאר און גלויב'.

והצדיק רבי מיכלה זצ"ל השלים אחרי דבריו כי הבעש"ט הוסיף ואמר הגם שכתוב 'פתי יאמין לכל דבר' הלא כתוב ג"כ 'שומר פתאים ד" וכלשון הזה כתב הרא"ה מקאליסק זי"ע לאנשיו בחו"ל. כי האמונה אין לה סוף, בה מתחיל, ובה מסיים. והראיה שאחר כל ההשגות הנפלאות, כמו שאמרו רז"ל מכילתא פר' בשלח ראתה שפחה על הים מה שלא ראה כו' נאמר 'וירא ישראל וכו' ויראו העם את ה" ואח"כ באו לשלימות 'ויאמינו בה", הרי שאחרי כל החיזיון השיגו האמונה שהיא ההתחלה ותכלית הכל.

ומאז התלקח בקרבו חשק הלמוד

סיפר איש אחד בטבריה, שבילדותו לא חשק ללמוד. והביאו אביו אל הרה"ק רבי נח מלכוביץ זיע"א. דרכו של רבי נח היה לפתוח ספר ולהגיד הפסוק או המאמר שנפתח. ופתח את הספר בדברי רש"י 'שכל התחלות קשות', 'מכאן ואילך יערב לכם', יבושם לכם. וחזר רבי נח על המאמר, ומאז התלקח בקרבו חשק הלימוד. ספיר ויהלום פר' דברים ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ט' תשרי

רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק מבריסק

יום ההילולא - ט' תשרי

רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק מכונה בראשי תיבות **הגרי"ז**, או **הרב מבריסק** היה רבה של העיר בריסק וראש הישיבה שם ואחר כך בירושלים. מנהיג הציבור החרדי-ליטאי, נחשב מתקיפי המתנגדים לציונות. היה ידידם של גדולי ישראל משני החוגים, החסידי והליטאי גם יחד.

תולדות חיים

הרב סולובייצ'יק נולד בעיר וולוז'ין לאביו רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק, שהיה ידיד קרוב של אדמו"ר הרש"ב. עוד בילדותו בגיל 16 כבר ידע בעל-פה ש"ס עם רש"י. היה גאון וחריף שכל. לאחר פטירת אביו (בשנת תרע"ח) מונה לרבה של בריסק.

שלושה מילדיו ואשתו נספו מכיון שלא הצליחו להימלט מגטו בריסק. בניסים הצליח להיחלץ, ולהגיע בשנת תש"א לירושלים. לאחר בואו לירושלים ייסד בה את ישיבת בריסק החדשה.

בשנותיו האחרונות סבל הגרי"ז ממחלת ריאות קשה ושהה לשם כך פעמים רבות בשווייץ, עקב האוויר הצח שיש שם. בביקוריו בשווייץ היה לאורחו של הרב וולף רוזנגרטן, נדיב ידוע שתרם מהונו ליהודי ארץ ישראל. נפטר בט' בתשרי ה'תש"כ (1959) ונקבר בירושלים.

קשריו עם חסידות חב"ד

עם אדמו"ר הריי"צ

אדמו"ר הריי"צ היה שולח מדי שנה בשנה להגרי"ז ארבעת מינים מהודרים. בשנת ת"ש, כאשר הגיע ערב חג הסוכות הודיעו להגרי"ז כי גם השנה מוכן עבורו אתרוג בביתו של אדמו"ר הריי"צ, שהיה במרחק הליכה של כמה שעות. אך הדרך הייתה בחזקת סכנה מכיון שהנאצים הפציצו את הדרך מדי כמה שעות. בחור אחד מחסידי גור התנדב ללכת, אך מכיון שאדמו"ר הריי"צ העתיק את מקומו באותה שעה מאכסניא לאכסניא בגלל ההפצצות שהתחדשו מדי זמן קצר בכל מיני אזורים, לכן הבחור היה צריך לחפש אחרי אכסנייתו של הרבי הריי"צ, וכך חיפש את מקומו מאכסניא לאכסניא עד שמצאוהו לאחר כמה שעות.

הרה"ח ר' שמואל דוד רייטשיק שהתגורר בוורשה בבית הרבי הריי"צ בזתחילת מלחמת העולם השנייה, סיפר כי באחד מימי המלחמה הגיעו שני בניו של הגרי"ז לרבי הריי"צ כדי לקבל את עצתו, במה שהתלבט אז אביהם לאן להמשיך בבריחתו, מתוך שתי דרכים שהיו לפניו.

כאשר הרב מנחם פרוש נסע לארצות הברית בסביבות שנות הקמת המדינה, הוא בא להיפרד מגאב"ד בריסק. באותה הזדמנות ביקשו הגרי"ז שיכנס לאדמו"ר הריי"צ ויבקש בשמו להשפיע על מר שזר, שהיה אז שר החינוך, לאפשר המשך קיומם של הת"תים הוותיקים שלימדו באידיש. הגאון חזר על בקשתו שלוש פעמים וביקש מאוד שיבצע שליחותו.

כאשר הרב פרוש הגיע לאדמו"ר הריי"צ ואמר לו שיש לו שליחות מהבריסקער רב, אמר לו שלוש פעמים, "האמנם כן? הבריסקער רב שלחכם אליי?". הרב פרוש השיב בחיוב, ואז שאל הריי"צ מהי השליחות. כששמע את הבקשה להשפיע על שר החינוך מר שזר שיאפשר את קיומם של הת"תים הוותיקים ששפת הלימוד בהם היא אידיש., הוא הגיב מיד בארשת של רצינות: "זוהי השליחות! ובכן, כשאתה נוסע חזרה לארץ-ישראל תפגוש את מר שזר ותגיד לו שאני מבקש שימלא את הבקשה. וכדי שיידע עד כמה רצוני בכך, תמסור לו את הסימן המיוחד שיש ביני ובינו. תגיד לו, שאני מקווה שמשפחת רובשוב שבארץ-ישראל לא תבייש את משפחת רובשוב בחו"ל, והוא כבר יבין את הבקשה.

בנו של הגרי"ז, רבי מאיר, סיפר שהגרי"ז והרבי הריי"צ חשבו לברוח יחד מוורשא, אך דבר זה לא יצא לבסוף אל הפועל.

במכתב מט"ז טבת תש"א, כותב הרבי הריי"צ אל הגרי"ז: "כבוד ידידי הרב הגאון האדיר, עמוד הימיני, פטיש החזק, גזע תרשישים, איש ירא אלוקים, מוהר"ר יצחק זאב הלוי שליט"א", ועונה לו על בקשתו להשיג ויזה עבור "הר"ז רוזנפלד", ומבטיחו שיעשה בזה ככל האפשרי.

במכתבו אל הרה"ח ר' בן ציון שם טוב ז"ל מכ"ט טבת תש"י, כותב הרבי הריי"צ: "בדבר התלמיד מר... נהניתי במאד שבחר לנסוע לאה"ק ת"ו ביחוד ללמוד איזה זמן אצל הרב הגאון האמיתי מוה"ר זאב שליט"א סאלאוויציק. תקוותי חזקה אשר נועם הנהגתו ומדותיו הנעימות של הגר"ז ודעתו הכי רחבה להכיר מעלת הפלאת דרכי החסידות והחסידים באהבת ישראל בכלל ואהבת בני תורה ובעלי מדות טובות בפרט - יגרש הריח לא טוב פון דעם אלטען התנגדות שימעל [=הריח הרקוב של ההתנגדות הישנה לחסידות] אשר הגאון ר' חיים. ביערו במדה ידועה מקרב חניכיו ותלמידיו ההולכים באמת".

עם הרבי

בעת שפרסם הרבי את חיבורו הראשון הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים, נעשה רעש עצום בעולם התורני מהלמדנות העצומה המבצבצת מדפי הספר. אחד החידושים שקיבלו תהודה רבה הוא ה'צריך עיון גדול' שהעמיד הרבי על דברי הגר"א שטען שקושיית 'שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסובין' ניתקנה רק אחר חורבן הבית כשפסקו לאכול בהסיבה בכל עת. הרבי הקשה על הדברים מהשתמע בפירוש בדברי הרמב"ם שבזמן בית המקדש היו נשאלות חמש קושיות בליל הסדר כשקושיית כשמסובין בתוכן. צריך עיון גדול זה התפרסם והגיע אף לאוזניו של רבי יצחק זאב שנהנה ממנו מאוד. וביקש עותק מההגדה, לאחר שבוע אמר לא' ממקורביו "ידעתי שהוא גאון, אבל הגאונות עד כדי כך! "

חידוש ייחודי נוסף הטמון בדברי הרבי בהגדה היא האמירה ההחלטית שקוראי ההלל בעת שחיטת הפסח היו הלויים, בעוד שרווח בדברי האחרונים דעת רש"י הסובר שבני ישראל מקריבי הפסח קראו. את שיטתו בנושא, פרס הרבי באריכות בשני מכתבים ששיגר לרב שלמה יוסף זוין שתמה על השמטת שיטת רש"י. הרב זוין שיגר לרבי את שיטת רבי יצחק זאב שהובאה בספר חוקת הפסח והרבי במכתבים הללו מבאר כיצד אין צורך להגיע לפלפוליו וחקירותיו בהסבר שיטת רש"י כפי שהבינה הוא. כמו כן ציין הרבי שהספר בו הובאו דברי רבי יצחק זאב (חוקת הפסח) אינו תחת ידו.

הרבי בשיחותיו התבטא אודותיו בהערכה. באחת משיחות הרבי שדנו אודות שלימות הארץ ציטט את פסקו של רבי יצחק זאב, תוך שמתארו כמדייק בלשונו, וביאר את נכונות הפסק על פי תורה. מדובר היה אודות פסקו של רבי יצחק זאב בדין פיקוח נפש בשבת, שכאשר ישנה שאלה האם לבחור רופא ירא שמים או רופא אחר שפחות ידוע ביראת השמים שלו, אז היראת שמים לא מעלה ולא מוריד. הרבי הסביר באריכות, כי כשם שאמרו בהלכות שבת כי מצוותה בגדול שבישראל, ואין נותנים לנשים וקטנים לחלל את השבת כדי שלא יחשבו שיש איסור לחלל את השבת ויש ענין בזה, לכן לכתחילה עקרו את הענין מכל וכל שלא יתנו להם לחלל את השבת למרות שבקטנים יש רק איסור דרבנן, כך גם כאשר ישנה שאלה בין רופא שהוא ירא שמים ואינו ירא שמים, אין להעדיף הענין של יראת שמים, דבר שעלול לגרום בפעמים אחרות שיחפשו דווקא רופא ירא שמים וכתוצאה מכך יגרמו ענינים של פיקוח נפש.

ביחידות של הגאון הרב פנחס מנחם אלתר לימים האדמו"ר מגור. אצל הרבי בד' באייר תשמ"ג, דיבר עמו הרבי על הטענות כנגד שיטתו שהחיוב לחכות למשיח הוא בכל יום, והזכיר שזה עתה ראה שכך מובא גם בדברי רבי יצחק זאב - בהגדה של פסח שנדפסה זה עתה. - שמבאר את החיוב לחכות למשיח בכל יום ממש..

עם חסידי חב"ד

קשר טוב ומיוחד היה להגרי"ז עם מספר חסידי חב"ד בניהם הרב חיים נאה שהיה נפגש עם הגרי"ז עמו נפגש לעיתים קרובות. על פגישת הרב נאה עם אביו הגאון רבי חיים. התבטא הגרי"ז.: "הרב חיים נאה היה זמן קצר אצל אבי, והספיק לראות מה שהרבה אחרים לא רואים", כאשר נפטר הרב נאה אמר הגרי"ז: "היום נפטר אדם שהעולם היה עומד עליו".

קשר חזק במיוחד היה לגרי"ז ולבניו רבי רפאל, רבי יוסף דב, רבי מאיר ורבי משולם דוד, עם הרה"ח רבי אהרן מרדכי זילברשטרום (ראו בערכו). ר' אהרן מרדכי היה משיג אתרוגי קלבריה שגדלו באיטליה בפרדסים של משפחת קרעה, קרובי משפחתה של רעייתו, ומוסר אותם לאחיו, ר' אליהו פרץ, אותו מינה כשליח להביא את האתרוגים לגרי"ז ולבנו ר' יוסף דב. ר' אליהו פרץ סיפר, ששולחנו של הגרי"ז היה מלא באתרוגים רבים ששלחו אליו אנשים רבים שביקשו לכבוד, אך את הברכה עשה דווקא על אתרוג קלבריה.

ר' אהרן מרדכי עצמו סיפר, כי הגרי"ז אמר לו בעצמו שהליובאוויטשער רבי [אדמו"ר הריי"צ] דאג לו לאתרוג לקראת חג הסוכות ת"ש בוורשה, זמן קצר לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, ואם כן, אמר הגרי"ז בחיוך, הוא רוצה שליובאוויטשער חסיד בירושלים ידאג לו לאתרוג אף עתה בעת מלחמה [היה זה בעת מלחמת השחרור, כשירושלים הייתה מופגזת]. לר' אהרן מרדכי הייתה חברותא בלימוד עם ר' מאיר סולובייצ'יק, בן הגרי"ז. בלווייתו של ר' אהרן מרדכי, אמר רבי מאיר סולובייצ'יק, קדיש עליו, בפתח בית המדרש חב"ד-ליובאוויטש 'בעל התניא' במאה שערים.

כמו כן הגרי"ז שיבח את דרך הלימוד של הרב אברהם צבי כהן.

סיפור מעניין שאירע עם הרב אברהם צבי כהן והגרי"ז אירע לאחר שרבי יצחק זאב מסר חידוש בשם אביו - שהטעם שהגוזל מצה בפסח ואכלה, לא יצא בה ידי חובה על אף שלכאורה קנאה בשינוי שנוצר עם הלעיסה, היות ואין השינוי מהווה קנין גמור ואם יבוא הבעלים ויבקש את החפץ הנגזל הרי שיתחייב הגוזל להשיבו לו אף לאחר השינוי, אם כן - הסיק רבי יצחק זאב - אין השינוי מהווה קנין גמור. תלמידו של רבי יצחק זאב סיפר זאת באוזני הרב אברהם צבי כהן שנענה מיד אשר הדבר מפורש בדברי אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך - "גזלה מחברו ואכלה, לא יצא שהרי אם בא הנגזל לתבוע אותו ממונו, חייב להחזירה לו.. בעל כרחו של נגזל, נמצאת שאינה שלו".

תלמידו של רבי יצחק זאב העביר לו את הדברים והוא נענה ואמר בהתפעלות עצומה: "עד שנמצא אצלנו חידוש כה מוצלח, מוצאים אותו אצל "הרב".

פעם, הגיעו חסידי חב"ד לשאול את הגרי"ז היכן נמצא המעיין במוצא, ממנו שאב מים שלנו למצות, והגרי"ז שלח את אחד מבניו להראות להם את המעיין.

מספריו

- **חדושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם**
- **חידושי הגרי"ז למסכתות שבסדר קדשים - סטנסיל (נכתב במכונת כתיבה על ידי תלמידים)**
- **חידושי הגר"ח והגרי"ז - סטנסיל**

- **חידושי מרן ר"ז הלוי על התורה** - נכתב על ידי המחבר, מודפס בכתב רש"י
- **חידושי מרן ר"ז הלוי על מסכתות יומא וסוכה והלכות קידוש החודש**
- **ליקוטי הגרי"ז** - לקט מתוך ספרים שנדפס בהם חדושי תורה משמו
- **חידושי הגרי"ז** - על התורה - נכתב על ידי תלמידים, מודפס במכונת כתיבה. מהדורה חדשה ומורחבת - הוצאת מישור תשע"ו (בתוך "בית הלוי על התורה")
- **אגרות מרן ר"ז הלוי** - שמעון יוסף מלר, תשס"ח
- **ילקוט מכתבים ממרן הגרי"ז מבריסק** - הרב נתנאל פרץ מאירסון, תשס"ט
- **רשימות תלמידים ממרן הגרי"ז הלוי** ליקוט מכתבי ושמועות תלמידים, בהוצאת מכון דעת סופרים. על התורה: תשע"ו, על סדר הנ"ך וסידור התפילה: תשע"ז

רוב חידושי תורתו מצויים בספרי תלמידיו או בשמועות העוברות ב"עולם הישיבות".

הרב מבריסק ביקש מעורך הדין לסגור את דלת החדר, הזמינו לשבת מולו ופתח ואמר: "הסתבכתי בצרה צרורה. אני זקוק לעזרתך בדחיפות!".

רבי יצחק-זאב סולובייצ'יק מילא את מקומו של אביו, רבי חיים סולובייצ'יק, ברבנות העיר בריסק שבבלארוס, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, הראשונה והשנייה. הוא ניהל מאבקים קשים על שמירת היהדות בעיר, ועם זה רחשו כל התושבים, לכל גוניהם, כבוד והערכה כלפיו, אף שלא הכול הסכימו למהלכיו.

דאגתו הייתה לכל אחד ואחד מתושבי העיר. הוא חווה את כאב הזולת כאילו היה שלו, וכל זה לצד העול הגדול של ניהול ענייני העיר הציבוריים, שהיה מוטל על שכמו.

יום אחד נכנס אליו אחד מיהודי העיר. הוא היה אב למשפחה ברוכת ילדים, שעסק במסחר והתפרנס בכבוד. הרב מבריסק ראה מייד כי האיש חיוור כסיד ושרוי במצב רוח מדוכדך.

"נפלתי לצרה צרורה", פתח ואמר. "נוכלים סיבכו אותי בעסק, לאחר שהבטיחו לי כי הוא כשר וישר. למעשה התברר כי עברו על החוק ועשו מעשים חמורים ביותר. כשנחשפו במעלליהם, הפילו הכול עליי, וטענו שאני ניהלתי הכול וכי הם רק מילאו את הוראותיי".

האיש מירר בבכי: "העבירות שהנוכלים האלה עשו דינן מאסר ממושך. מי יאמין לי שנפלתי בפח ושלא היה לי מושג על כל מזימותיהם? השופטים, שאינם משופעים באהבת ישראל, ישושו לשלוח אותי לשנים רבות בכלא, ומה יהיה על ילדיי הקטנים?!".

הרב הקשיב לדבריו רוב קשב וליבו נקרע למשמע מצוקתו של האיש. "אעשה ככל יכולתי לחלץ אותך מהצרה", הבטיח לו, בעוד היהודי תוהה איך יוכל הרב להושיעו.

מייד לאחר שיצא האיש מביתו זימן אליו הרב עורך דין יהודי, שהיה המומחה הגדול ביותר בבריסק בתחום שבו היה אמור לעסוק משפטו של היהודי.

כשנכנס אליו עורך הדין אמר לו הרב: "שמע נא, ידידי היקר. הסתבכתי בעסק עם נוכלים, ועכשיו אני עומד להישפט על עבירות חמורות ביותר. אין צורך לומר לך לאילו עונשים אני צפוי. אנא עזור לי. מה אפשר לעשות כדי להיחלץ מהצרה הזאת?".

פני עורך הדין החווירו. אמנם הוא נמנה עם אותם יהודים שפרשו מאורח חיים של תורה ומצוות, אך למשמע דברי הרב, ובהכירו היטב את העונש הצפוי לו על עבירות כאלה, מילאה דאגה רבה את ליבו.

הוא אמר לרב: "לצערי, מצבו של הרב חסר סיכוי. לאור ניסיוני הרב, אין לצפות מהשופטים להקלה בעבירות כאלה".

הרב תלה בו עיניים מתחננות. עורך הדין שקע במחשבות ואז אמר בהיסוס: "יש דרך אחת ויחידה שיכולה להציל את הרב. כרוך בה סיכון רב, אבל אני מקבל עליי לבצע אותה".

"אהיה אסיר תודה לך", אמר לו הרב. "מהי אותה דרך?".

עורך הדין הנמיך את קולו ואמר: "הממונים על ארכיון בית המשפט רוחשים לי אמון רב, לאור עבודתי רבת השנים בתחום הפלילי. אני יכול לאתר שעת כושר ראויה, להיכנס לארכיון ולסלק את התיק שבו מרוכזים חומרי החקירה. בהעדר תיק החקירה יתבטל המשפט והרב ייצא".

עורך הדין הבהיר לרב שהצעד הזה מעמיד אותו בסכנה חמורה. "אבוי לי ולבני משפחתי אם אתפס במעשה זה. לא די שהקריירה שלי ופרנסתי כעורך דין יבואו לקיצן, אלא שאף אני אעמוד למשפט ואיענש בכל חומרת הדין. ואולם למען הצלתו של הרב מבריסק, מוכן אני למסור את נפשי".

או-אז גילה הרב מבריסק כי לא הוא מי שצפוי לעמוד לדין בפרשה זו: "האמת שלא אני הסתבכתי בפרשה, אלא יהודי מתושבי העיר. שיניתי מן האמת רק משום שידעתי שזו הדרך היחידה שבאמצעותה אוכל לשמוע ממך מהי דרך ההצלה במקרה כזה".

באותו רגע חזר בו עורך הדין. הוא סירב בכל התוקף להסתכן למען אדם זר, שאף לא הכיר. אך רבי יצחק-זאב, לאחר ששמע ממנו את דרך ההצלה, לא הרפה ממנו, והוסיף להפציר: "דע כי צרתו של האיש נוגעת לליבי כאילו הייתה צרתי הפרטית. איני יכול לעמוד מנגד".

לאחר שכנועים רבים מצאו הדברים מסילות לליבו של עורך הדין, והוא ניאות לפעול להצלת היהודי על-ידי העלמת התיק.

עם זה התנה תנאי אחד: "אבקש כי הרב יבטיח לי ויברכני שלא אתפס חלילה במעשה זה, ושלא יאונה לי כל רע".

"אני מבטיח לך", השיב הרב, "שלא ייגרם לך כל נזק בשל היותך שליח מצווה להצלת יהודי ומשפחה גדולה בישראל. מצווה גדולה היא זו".

עורך הדין עמד בדיבורו. בהזדמנות הראשונה שנקרתה בדרכו נכנס לארכיון בית המשפט, מצא את התיק הפלילי של האיש, הוציא אותו מהבניין והשליכו לאח הבוערת.

בעקבות פעולתו הנועזת של עורך הדין בוטל המשפט נגד היהודי והוא ניצל. (על-פי 'הרב מבריסק')

י"א תשרי

הרה"ק רבי אשר פריינד

יום ההילולא - י"א תשרי

רבי אשר פריינד, מצדיקיה המיוחדים של ירושלים, נולד לרבי אריה מרדכי ולחיה רבקה דבורה, מצאצאי האדמו"ר רבי אהרן הגדול מקרלין. נישא לצביה, בתו של רבי אברהם שטרנברג מצפת. מצעירותו סייע לעניים, לנדכאים ולשבורי לב, ובמהלך השנים הקים את ארגון "יד עזרה" ומכל העולם פנו אליו לבקש עצה וברכה. היה חסידו של רבי אברהם אלימלך מקרלין, ולאחר פטירתו, בהשפעת חברו רבי גדליה קניג, היה מבקר אצל רבי אברהם שטרנהרץ. חלק מהנהגתו היתה ההתבודדות, והיה ידוע כ"רופא הנפש" בדרך האמונה כשפסיכיאטרים ופסיכולוגים נהגו להיוועץ עמו. ה"דרך" הייתה גולת הכותרת של משנת רבי אשר, והוא עסק רבות להשיב אנשים בתשובה ולקרב אותם לאמונה טהורה בה' יתברך. נסתלק במוצאי יום כיפור תשס"ד לאחר שהכין את תלמידיו לכך שזהו יום פטירתו, ונטמן בהר המנוחות.

כשסיימתי את לימודי בישיבת קול תורה בשנת תשכ"א, על פי עצתו של מורי הגרש"ז אויערבאך, הלכתי ל'חברון' ולאחר מכן לישיבת סלובודקה בבני ברק. שבת אחת באתי לירושלים, והקדמתי לבוא ביום חמישי. הלכתי ברחוב מאה שערים עם ידידי ר' אשר זלצמן, והנה מולנו פוסע יהודי אחד.

אשר זלצמן אמר לי: הנה זה ר' אשר פריינד שחברנו ניסה להשפיע עליך, עוד בקול תורה, שתלך אליו - וסירבת. בא נגיד לו שלום!

ניגשנו ואמרנו לו שלום, ומיד התחיל לדבר אלינו ו'לדפוק לנו על הראש' בדברי עבודה. הוא לא עצר מלכת אלא המשיך בכיוון הנגדי לשלנו, בכיוון ביתו. הלכנו אחריו עד לביתו, וכשהגענו אמר לי ביטוי לא קל. מדבריו השתמע כי כל התורה שלמדתי עד היום לא היתה תורה לשמה. באופן טבעי, אדם נוטה לעזוב את מי שמדבר אליו דיבורים כאלה ולא להביט לכיוונו כלל, אך אני הרגשתי את נפשי נקשרת בנפשו. לאחר מכן חזרתי לבני ברק לישיבה.

יום אחד הייתי מאוד שבור, ושלמה לוין, שהיה קשור גם הוא לר' אשר, הגיע אז לבני ברק. כשסיפרתי לו שאני שבור, ייעץ לי: סע לר' אשר לירושלים. נסעתי לשם, ור' אשר קיבל אותי בחדר האמצעי בביתו, שם עמדה הרבנית צביה ע"ה - אני זוכר שהכינה לו כוס מיץ גזר.

כשאמרתי לו שאני שבור, התחיל לצעוק עלי זמן רב. התביישתי מהנוכחים שראו אותו צועק עלי, אבל הרגשתי איך הצעקות שלו מרפאות את עצבותי ואני נעשה לאדם אחר - קיבלתי שמחה עצומה שאי אפשר לתאר. כל מילה שהוא צעק עלי היתה כמים קרים על נפש עייפה, ויצאתי משם בריה חדשה כשאיני יודע באיזה עולם אני נמצא... ר' אשר - מפי תלמידיו

בעקבות הסיפור הזה, נתבונן מעט בכח הצעקה המופלא של ר' אשר. מהיכן קיבל הצדיק את ההשראה להנהגה המיוחדת הזו?

ראשית, מקור משפחתו של ר' אשר הוא בחסידות קרלין, בה נהוג מדורי דורות לצעוק בקול אדיר בעת התפילה. גם בברסלב - חסידות ממנה קיבל ר' אשר רבות, ובעיקר את עניין ההתבודדות שכונה בפיו 'פעלד' (שדה) - נהוגה 'תפילה בכח' ובצעקה רמה.

אף בתורה נכתב כי בני ישראל זעקו אל ה' מתוך השעבוד, ובכמה מקורות מדובר על צעקה אל ה' בתפילה - בין אם צעקה בלב, "צעק לבם אל ה'", ובין אם צעקה בפה כפשוטה. בכלל - חסידים נהגו לומר על התפילה כי "כשכואב, צועקים".

עם זאת, דווקא בתפילתו של ר' אשר לא נשמעו צעקות. בדרך כלל היה מתפלל בשקט ובצנעה, ואפילו משימוש כשליח ציבור התרחק. פעם, בצעירותו, כיבדו אותו בכך - וברגע שהקהל הבחין בנעימות המיוחדת של תפילתו שרר שקט חריג בבית הכנסת. ר' אשר הבחין בהתפעלות המיוחדת של הקהל, ולעולם לא חזר שוב אל החזנות.

הוא נהג להתפלל בשקט, בפינת בית הכנסת, ואחרי תפילתו היה אף מטאטא את בית הכנסת. מי שלא הכיר אותו יכול היה לחשוב שהוא השמש...

איפה היה ר' אשר צועק? כאשר יצא ל'פעלד', להתבודדות בשדה, היה צועק ומלמד את כולם לצעוק. אבל יותר מכך, כמו בסיפור שלנו, היה צועק כשדיבר בעבודת ה'. כפי שרואים בסיפורנו, לעיתים היה מוכיח בצעקות ממש את אחד המקורבים אליו, וכידוע שלקבל צעקה מצדיק זוהי זכות גדולה הממתיקה את הדינים מעל האדם.

גם בשאר דיבורי 'עבודה' היה צועק פעמים רבות. ר' אשר היה הולך ברחוב, ובדרך כלל היה מתלוה למישהו ומדבר איתו בעבודת ה'. כשהיה מתרגש מהדבור היה מדבר בקולי קולות, כמעט בצעקות, ואף אחד ברחוב, אפילו מי שעמד במרחק חצי מטר, לא שמע אותו ולא שם לב לצעקות.

ה'מופת' הקבוע הזה נותן טעם חדש בביאור סוד החשמל. הרבה פירושים ישנם למילה החידתית הזו, וכאן היא מתפרשת כדיבור ושתיקה בו זמנית ממש - "חש" לעוברי האורח, ו"מל" ממלל דיבורי עבודת ה' לבן שיחו.

מקום לצעקת הנפש

כדי להבין עוד על דרכו המיוחדת של ר' אשר, נשים לב לתופעה מעניינת.

בחסידות חב"ד אין הדרכה להתבודד או לצעוק בתפילה, ולכאורה מודגש בה רק צידו הנסתר והדומם של הצדיק הירושלמי. אך גם שם, ישנו כיום מקום של כבוד לצעקות: המקום הזה הוא באמירת ה"פסוקים" של הילדים, כאשר ילד אחד עומד וצועק בכל כוחו: "תורה!" וכולם צועקים אחריו. ההנהגה הזו מבטאת כי גם בחינוך חב"די, המדגיש את היותו של המוח שליט על הלב ואת ההתנהגות העדינה, צריך להיות מקום של כבוד לצעקה.

כאשר הרבי הנהיג זאת, ועודד ילדים לעמוד ולצעוק, היו חסידים שהדבר הציק להם. איזו מין הנהגה חב"דית היא זו, לעמוד ולצעוק פסוקים? ככה לומדים הילדים תורה, או נעשים פראי אדם?

לכאורה זו טענה בעלת משקל, אך היא שגויה לחלוטין. על נוהג נוסף השנוי במחלוקת, הנקמה, אומרים חז"ל כי "במילתא, מיהא גדולה היא [במקום בו היא נצרכת, היא אכן דבר גדול]". כעין זה יש לומר גם על הצעקה.

הכח לצעוק הוא חלק מכוחות הנפש שנתן בה ה' יתברך, ויש עצמה גדולה וערך חינוכי גדול להבנה שמותר לצעוק לפעמים. נכון, הדבר צריך להיות במקום המתאים - ולכן צועקים דברי קדושה, בין אם

מדובר בפסוקים, בדברי חיזוק או בזעקה של תפילה מתוך הלב. אך משהו עמוק נפתח בלב של ילד (ואף מבוגר) המקבל מקום לצעוק את צעקתו. שיעור ד' ניסן ע"ב הרב גינזבורג

הגאון רבי אברהם אביש מפראנקפורט

יום ההילולא - י"א תשרי

רבינו הגה"ק רבי אברהם אביש נולד בשנת ת"נ לאביו הגאון רבי צבי הירש אב"ד מעזריטש דליטא.

בנעוריו למד בישיבתו של הגאון רבי שמואל מפיורדא, בעל ה"בית שמואל" על אבה"ע, ולימים אף נשא את נכדתו לאשה. לאחר מכן למד אצל הגאון רבי צבי הירש מהאלברשטאט ובישיבתו של הגאון רבי נפתלי כ"ץ בעל ה"סמיכת חכמים", זצוק"ל זי"ע.

במשך השנים כיהן ברבנות והרביץ תורה בק"ק ווישניץ, ריציוואל, ליסא, יאנוב ומעזריטש. עד שלבסוף עלה לכהן פאר כאבדק"ק עיר ואם בישראל פראנקפורט - דמיין, על מכונו של הגאון בעל ה"פני יהושע", ומשם היתה מצודתו פרוסה על כל הארץ.

נסתלק לגנזי מרומים למחרת יום הכיפורים שנת תקכ"ט לפ"ק. (כעבור כמה שנים מילא את מקומו הגה"ק רבי פינחס בעל ה"הפלאה" זי"ע).

השאיר אחריו ברכה לדורות, הלא המה חיבוריו שנדפסו: "ברכת אברהם" על הש"ס; "מחזה אברהם" על הגש"פ; "עמק המלך" על הרמב"ם, ועוד. כן ידוע ש"חיבר ספר גדול על הזוהר הק', בעוצם גדולתו בקבלה, אבל נאבד ממנו, והיה לו צער מדבר זה עד יום מותו" (אשל אברהם אות סו).

מידת תמימותו העצומה

דרכו בקודש של רבינו החידושי הרי"ם זיע"א באם היה מדבר ממידת התמימות, היה מדבר מן הגה"ק המפורסם רבי אבישׁ'ל מפרנקפורט דמיין זצוק"ל, שהיה תמים באמת עד להפליא.

וסיפר אז מהמעשה שהיה עמו בענין זה. שדרכו בקודש היה, מאחר שבעירו ישב בכבוד רב ועשירות, כי היה שם רב ואב"ד ור"מ ולא חסר לו שם מאומה, היה מקבל על עצמו לפרקים לילך בגולה למקום שאין מכירים אותו ואין יודעים מאתו, על משך זמן מוגבל, וכבואו לשם מלובש במלבושים פחותים כדרך שאר העניים היה מקבל אכילה שתיה ולינה כשאר העניים ולן בהכנסת אורחים בלי שום נפקא מינה כלל.

ופעם אחת בעת שלן בהכנסת אורחים עם עוד עניים אחרים מארחי ופרחי, נגנב בלילה מעני אחד אמתחת הכסף שקיבץ אשר תלאה על צוארו, וכשהקיץ משנתו בבוקר חשד בזה את כ"ק הגה"ק מפרנקפורט דמיין זצ"ל, מאחר שהיה לן אז בשכנות ובסמוך לו.

וכאשר הגה"ק זצ"ל ענה לו בתמימות, שלא גנב את זה, התחיל העני לחרפו ולהכותו מכה רבה על אומרו שאין חמס בכפו, אולם שאר העניים באו לעזרתו ולהצילו מידיו.

וכשכלה זמן שהוגבל לגלותו, חזר לביתו להיות הרב והר"מ שם כבתחילה, ודרכו היה אשר בכל שבת קודש היה דורש ברבים דרשה בגפ"ת בחריפות נפלאה, והעני הנ"ל שסיבב ממדינה למדינה ומעיר לעיר

נתארח פעם אחת גם בעיר פפד"מ בתור עני ומחזיר על הפתחים, ובשבת קודש אחר אכלו שם על שולחן בעל הבית הלך לבית המדרש שהיה מלא מפה אל פה מתלמידי חכמים ובעלי בתים, ושמע שם אשר תיכף ומיד יבא הרב אב"ד לדרוש ברבים, ושמע אגב שהרב הוא צדיק ובעל מופת גדול, וכן היה שבא הרב אב"ד זצ"ל ועלה על הבימה ודרש.

והעני ההוא כשהביט בפני הרב הדורש הכיר בו שהוא האיש אשר חשדו מלפנים בגניבה והכה אותו, והסתכל בו כמה פעמים עד שהחליט בהחלטה ברורה שהוא הוא האיש, והחליט בדעתו שכאשר יגמור הדרש יגש אליו בפוזמקאות לקבל נזיפה ולבקשו מחילה, כי נתיירא מאוד לנפשו, וכן היה.

וכאשר התחיל העני הנ"ל לגשת אל הרב שירד מהבימה אחר הדרשה, וראהו הרב והכירו, נרתע לאחוריו, כי סבר בתמימות שהעני רץ גם עתה לקראתו כדי לבזותו ולהכותו, וכשהגיע העני אליו התחיל תיכף ומיד הרב להתנצל: תאמינו לי שלא גנבתי ח"ו, וכאשר אמרתי גם אז, ואז נודע כי אדרבה בא לפייסו ולבקש מחילה. ספיר ויהלום פר' שופטים ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

י"ב תשרי

הרה"ק רבי אברהם 'המלאך'

יום ההילולא - י"ב תשרי

רבי אברהם 'המלאך' (ה'תק"א-ה'תקל"ז, 1776-1741) היה בנו יחידו ותלמידו של המגיד ממעזריטש, התפרסם בצדקותו וקדושתו, ונחשב מגדולי החסידות בתקופתו.

צור מחצבתו

רבנו נולד בשנת ה'תק"א (1741) לאביו המפורסם רבי דוב בער, 'המגיד ממעזריטש', ולאמו הרבנית מרת קיילא, שהיתה בתו של רבי שלום שכנא מטורטשין.

נישא בצעירותו, אך תקופה לא ארוכה לאחר נישואיו נפטרה אשתו, ולאחר מכן נישא בשנית לרעייתו מרת גיטל בתו של רבי משולם פייבוש הורוביץ מקרמניץ, מחבר הספר 'משנת חכמים' על המשניות.

רבנו היה פרוש ומופשט בתכלית מעניני העולם ונהג בסגפנות רבה. בעקבות קדושתו ופרישותו המוחלטת, היה מכונה בתואר 'המלאך', ואילו בקרב חלק מהחסידים במדינת רוסיה היה מכונה 'הקדוש'.

רבי אברהם המלאך בחברותא עם בעל התניא

זמן קצר לאחר שהגיע האדמו"ר הזקן מחב"ד, רבי שניאור זלמן מליאדי, ללמוד בבית מדרשו של 'המגיד' במעזריטש, הורה לו הרב המגיד שילמד בקביעות בחברותא עם בנו. הם נהגו לחלק את זמן לימודם ביניהם, כך ששלוש שעות ביום ילמד רבי שניאור זלמן את רבנו מתורת הנגלה, בה היה בקיא יותר, ובשלוש שעות האחרות ילמד רבנו את רבי שניאור זלמן מתורת החסידות, שאותה רק החל להכיר אז. בזמנים קבועים היו באים שניהם ללמוד יחד מפיו הקדוש של המגיד.

מסופר שכאשר היה רבנו לומד מתורת החסידות עם רבי שניאור זלמן, היה רבי שניאור זלמן מזיז את מחוגי השעון אחורנית, כדי להאריך את זמן לימוד החסידות, ולימים העיד על כך שבזמנים אלו היה בלימודם תענוג מיוחד כנאמר "מים גנובים ימתקו".

כמו כן מסופר שבאחת הפעמים, לאחר שלמדו ענין עמוק מאד בחסידות, הרים רבנו את עיניו מהספר, וראה את רבי שניאור זלמן יושב ואוכל כריך עם חמאה.

לתמיהתו של רבנו, כיצד הגיע לאכילה כזו מיד לאחר הלימוד בנושא כה נעלה ועמוק, השיב רבי שניאור זלמן שבעת שהיו שקועים בלימודם, הרגיש שעוד מעט עלול הוא להגיע למצב של 'כלות הנפש', כלומר שנשמתו תפרח מגופו, מגודל התענוג הרוחני והתשוקה לאלוקות שהתעוררו בקרבו. ולכן היה מוכרח לאכול מיד מאכל גשמי, כדי להשאיר את נשמתו בגופו, כמאמר חז"ל 'על כרחך אתה חי'.

לאחר פטירת המגיד

זמן קצר לאחר הסתלקותו של ה'מגיד', ניגשו כמה מגדולי תלמידיו אל רבנו ונתנו בידו כתב מינוי לרבי בו ביקשו שיקבל על עצמו את הנהגת החסידות כממשיך דרכו של אביו.

בתחילה ניאות רבנו לקבל על עצמו את עול הנשיאות, אך כעבור תקופה קצרה התברר כי יש צורך להעמיד בראש החסידים מי שיוכל לעמוד בתוקף אל מול המנגדים לחסידות, והוחלט למנות לכך ועד הנהגה מיוחד, שיקבל הרשאה מיוחדת מאת רבנו.

בשנותיו חייו האחרונות עבר רבנו להתגורר בעיירה פאסטוב הסמוכה לקייב, שם התבודד מעין כל כשהוא ספון בביתו, ונמנע כמעט מכל מגע עם אנשים מבחוץ.

תורתו של רבנו אברהם המלאך

רבנו כתב בכתב ידו את תורותיו, הכוללים דרושי חסידות וקבלה על סדר פרשיות התורה. החיבור יצא לאור בשם '**חסד לאברהם**', יחד עם תורותיו של הצדיק **רבי אברהם מקאליסק**, ונדפס לראשונה בצ'רנוביץ, בשנת ה'תרי"א (1851). הספר נדפס ביוזמתו של נכדו הצדיק רבי ישראל מרוז'ין, שאף כתב 'הסכמה' מיוחדת לספר, אך נסתלק טרם הדפסתו.

צאצאיו של רבי אברהם המלאך

- בנו **רבי ישראל חיים מלודמיר** - היה חתנו של הצדיק **רבי שלמה מקרלין**, ובזיווג שני חתנו של **רבי גדליה מליניץ**, שניהם מתלמידי אביו המגיד.
- בנו **רבי שלום שכנא מפראהביטש** - אף הוא נפטר בצעירותו כאביו. מכונה 'רבי שלום הגדול'. אביו של הצדיק המפורסם **רבי ישראל מרוז'ין**, מייסד שושלת רוז'ין לענפיה.
- בתו מרת **בלומא**, אשת **ר' יעקב רבינוביץ'**.

הסתלקותו של רבי אברהם המלאך

ביום י"ב בתשרי ה'תקל"ז (1776), בהיותו כבן שלושים ושש, ובטרם חלפו ארבע שנים מהסתלקות אביו, נסתלק רבנו השמיימה, ומנוחתו כבוד בעיירה פאסטוב.

מורשתו בידינו

סיפר מו"ר הרב יורם אברג'ל זיע"א באחד משיעוריו (בצור ירום פרק ל', עמוד 8): "מספרים על רבי אברהם המלאך שהסתכל פעם מהחלון במשך כחצי שעה, השמש לא הבין מה הרבי מחפש שם, אבל הוא ראה

שהרבי מסתכל זמן רב והוא רצה קצת לעזור לו, שאל אותו 'כבוד הרב מחפש מישהו שעובר ושב למטה, אולי אני אלך לחפש אותו', אמר לו 'לא, אני רק מסתכל על הגבעה הזאת'.

השמש לא הבין מה כבר יש בגבעה הזאת, שאל אותו שוב 'כבוד הרב יש שם משהו מיוחד, אולי אני אלך לבדוק', אמר לו 'לא, התפלאתי איך גוש עפר נהיה כזה גדול, רק על זה אני מסתכל', הוא התפעל מזה.

השמש התחזק מדברים אלו, כי הוא הבין שאצל רבי אברהם המלאך פשוט שעפר צריך להתקיים בו "וכל הר וגבעה ישפלו" (ישעיה מ, ד)".

י"ג תשרי

הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש משיח שבדורו

יום ההילולא - י"ג תשרי

האדמו"ר רבי שמואל שניאורסון זצוק"ל מליובאוויטש המכונה המהר"ש, ונשיאה הרביעי של חסידות חב"ד.

ילדותו

רבנו נולד בב' לחודש אייר שנת ה'תקצ"ד (1834), כבנם השישי ובן הזקונים לאביו הגדול מורנו האדמו"ר רבי מנחם מענדל מליובאוויטש בעל ה"צמח צדק" ורעייתו הרבנית הצדקנית חיה מושקא.

הימים ימי ספירת העומר הקדושים והנעלים, וביום שהוא כנגד ספירת "תפארת שבתפארת" זרח אורו של רבנו בעולם.

אביו, הרבי הצמח צדק, שמלבד גדלותו בתורה היה מחנך אומן וזכה שכל בניו גדולי תורה ויראה, הכיר בכוחותיו של בנו הקטן שפיקחותו היתה ניבטת מתוך עיניו, והשקיע בו את מיטב כוחו ומרצו, עד כדי שהיה ניכר לסובבים שאביו מחנכו בהנהגה מיוחדת ומסוימת שלא כבשאר האחים.

בעודו בגיל שבע היה בקי בפסוקי התורה ובחלק גדול מהנביאים, ולומד בכוחות עצמו גמרא עם פירוש רש"י ותוספות. גם בעת שהיה משחק עם חביריו היה משנן לעצמו בלחש פסוקי תנ"ך ומשניות בעל פה.

חן מיוחד היה נסוך על פני רבנו, זקני החסידים היו שמחים בקרבתו להשתעשע עימו בדברי תורה וחכמה, ולהחכימו בסיפורי חסידים ממה שראו עיניהם אצל הקדמונים. רבנו היה בולע בשקיקה את סיפוריהם, ומפנים אותם אל ליבו הטהור עד שנהפכו לקניין נצח בנפשו הגדולה.

בהיותו כבן שמונה, היה חוסך פרוטה לפרוטה ורובל לרובל מדמי הכיס שהיה מקבל, כדי לקנות לעצמו ספרי קודש.

כבן עשר לקח לו אביו את הגאון רבי שלום ממחוז קובנא שנודע כחריף ועמקן, כדי למלא את שאיפותיו הגדולות של בנו.

סולם עליה

לקראת הבר מצוה היה שוקד בלימוד המשניות בעל פה עד שהיה בקי בחמשה סדרים ראשונים ובמספר מסכתות מסדר טהרות והיה שוקד להשלימם. ובעת רצון סיפר, כי בשעתו קיים רצון אביו שצוה לו, שעד לעונת הבר מצוה יהיו שגורים על לשונו כל ששה סדרי משנה, תנ"ך, וספר התניא בעל פה.

פעם סיפר רבנו, שהחל מהבר מצוה שלו, הוא רושם כל מה ששמע מאביו, וכן כל הסיפורים ששמע מזקני המשפחה וביחוד מדודו הרב הקדוש רבי חיים אברהם בנו של רבנו הזקן ומזקני החסידים.

נוסף על גאונותו וגדלו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר היה בעל כשרונות נפלאים וכח זכרון גדול, בכוחם העפיל למעלות רמות ונשגבות בידיעת התורה וקניינה.

כשהיה בן שבע עשרה הורה לו אביו הרבי הצמח צדק להיבחן אצל גדולי הדור כדי לקבל סמיכה, כך זכה במשך הזמן לסמיכת חכמים מהגאון המקובל רבי יצחק אייזיק עפשטיין מורה צדק ואב בית דין הומיל, וכן מהגאון רבי שניאור זלמן מפולוצק מחבר שו"ת תורת חסד, והגאון רבי הלל מפאריטש אב בית דין בוברויסק ומחבר ספרים רבים, והגאון רבי יצחק אייזיק בהר"ד מויטבסק מחבר שו"ת פני יצחק.

בברית הנישואין

בשנת תר"ז (1847) כשהוא בן י"ד השתדך עם בת אחיו הרב הקדוש רבי חיים שניאור זלמן סטערנא. מסיבת התנאים נערכה ברוב עם, והחתונה נקבעה לשבת שאחר חג השבועות.

סעודת החתונה נערכה ברוב פאר והדר ובהשתתפות אלפי החסידים, אך למרבה הצער עוד בתוך שבעת ימי המשתה חלתה הכלה, ולאחר כשלשה חדשים נפטרה לבית עולמה.

בשנת תר"ט (1849) ויש אומרים תרי"א (1851) נישא בשנית לרבנית רבקה בת הרבנית שרה והרה"ח הגאון רבי אהרן משקלוב חתן מורנו רבי מנחם מנדל המכונה "הרבי האמצעי".

לאחר נישואיו התגורר רבנו בדירה שהקימו במיוחד עבור הזוג הצעיר בחצרו של אביו הרבי הצמח צדק.

מעניין לציין שלרבנו היה ניגון מיוחד שניגן בעת הדלקת הנרות של הרבנית.

על כס ההנהגה

בשנת תרט"ו (1855) הורה לו אביו, לפעול גם בעניני עסקנות ציבורית למען אחינו בית ישראל בכל אתר ואתר.

כאמור, רבנו היה ברוך כשרונות, השתלם בחכמות רבות, ודיבר במספר שפות. ואת כל מעלותיו אלו גייס רבנו כדי לפעול ביתר שאת למען קהילות ישראל בכל מקום שהן.

ואכן רבנו זכה לסייעתא דשמיא מרובה למצוא חן בעיני השלטונות שלעיתים קרובות היו עוינים מאוד את היהודים. היה יוצא ובא אצל המלכים וראשי המדינות ומרחיק עד פטרבורג ומוסקבה ועוד, ולעיתים עד כדי מסירות נפש, כדי לבטל גזירות קשות אשר היו מרחפות על היהודים, ולהגן עליהם מפני שכניהם הגויים שהיתה עיניהם צרה בהצלחתם וניסו בכל דרך להתנכל אליהם.

עסקו של רבנו בעניני הכלל היה בהעלם ולא בגלוי, ולכן מעטים הפרטים הידועים לנו, על אף שפעילותו היתה חובקת עולם.

בראשית שנת תרכ"ו (1866) התחיל לומר מאמרי חסידות ברבים בציווי אביו, ואף רמז לו במספר הזדמנויות, כי רצונו שהוא ימשיך דרכו בנשיאות לאחר פטירתו, על אף היותו צעיר הבנים.

ואכן לאחר חודשים ספורים, בי"ג בניסן אותה שנה נסתלק אביו לבית עולמו, ורבנו קיבל את כתר הנשיאות ומילא מקום אביו בעיר ליובאוויטש.

רבנו נהג נשיאותו ברמה והשכיל לגעת בלבו ונפשו של כל אחד מחסידיו שנמשכו אליו כאבן שואבת.

זקני החסידים העידו, שכשהיה אומר מאמרי חסידות היה משמיעם באופן שגם היהודים הפשוטים יוכלו להבין, ומאידך בכל משפט היה טמון עמקות רבה למי שהיה רוצה להעמיק ולדלות פנינים נפלאים, כל אחד לפי דרגתו והשגתו.

אחת האמרות הידועות שהטביע רבנו על דגלה של חסידות חב"ד, הוא המושג "לכתחילה אריבער" (לכתחילה מלמעלה), וכמובא באגרת של נכדו הריי"צ ששמע מפי אביו הרש"ב ששמע מאביו רבנו זצ"ל בזה הלשון (בתרגום מאידיש): "העולם אומר שכשאי אפשר לעבור מלמטה יש לעבור מלמעלה, ואני סובר שמלכתחילה יש לעבור מלמעלה. יש לכתחילה להתייצב בחזקה, לא להתפעל מפני שום דבר, ולפעול את הדבר הנצרך. וכשמתייצבים - ה' מסייע".

אמרתו זו של שגורה על פיהם של חסידי חב"ד, ומנוגנת בניגון המיוחס גם הוא לרבנו, והיא נר לרגלם בפעילותם הידועה בהפצת היהדות בכל קצוי תבל גם בתנאים קשים.

צאצאיו

בניו:

א. הילד העילוי והצדיק ר' אברהם סענדער נפטר כבן שמונה שנים.

ב. רבנו שניאור זלמן אהרן. נפטר י"א מרחשון תרס"ט.

ג. ממשיך דרכו בנשיאות האדמו"ר הרש"ב, רבי שלום דובער, נפטר ב' בניסן תר"פ.

ד. רבנו מנחם מענדל.

בנותיו:

א. מרת דבורה לאה נישאה להרה"ח רבי משה אריה ליב גינזבורג מויטבסק.

ב. מרת חיה מושקא אשת הרה"ח רבי משה הכהן הארענשטיין.

סיפור נאה מסופר על בניו של רבנו, המעיד על אווירת הקודש שגדלו בה, והוא, שפעם אחת שיחקו שני ילדיו הקטנים במשחק רבי וחסיד. האח הקטן שלום דב בער שהיה בערך בגיל חמש התנדב להיות החסיד, ואחיו הגדול רבי שניאור שהיה כבן שש הציג את דמות ה"רבי". ואז שאל ה"חסיד" את ה"רבי" רבי! אמור לי בבקשה, מהו יהודי? ענה לו אחיו ה"רבי", יהודי זה אש. אז תפס החסיד בידו של אחיו הרבי ואמר לו, אם כן מדוע כשאני נוגע בך אין אני נשרף? ענה לו ה"רבי" התשובה היא, כי גם אתה יהודי, ואש לא שורפת אש...

ספריו

- **אגרות קודש** - מעט מאיגרותיו שנשארו בידינו, ורובם אבדו.
- **ליקוטי תורה תורת שמואל** - מאמרים ודרשות דברי אלוקים חיים שמסר במשך השנים בתורת החסידות בשלל נושאים ובכל חלקי התורה.
- **תורת שמואל ספר השיחות** - שיחותיו לקהל עדתו בזמנים שונים.

- **ליקוטי תורה** - חידושי תורה על ג' פרשיות בראשית, נח, ולך לך.

פטירתו

בסוף שנת ה'תרמ"ב (1881) חלה רבנו את חוליו האחרון, ובימים הטהורים שבין יום הכיפורים לחג הסוכות ביום י"ג תשרי ה'תרמ"ג (1883), נסתלק רבנו לבית עולמו, ונסתיימה מסכת חייו של רבנו בעולם הזה והוא בן ארבעים ושמונה שנה בלבד ומנוחתו כבוד באוהל אביו הצמח צדק בעיר ליובאוויטש. זכותו תגן עלינו אמן.

יְהוּדִי מִמִּשְׁפַּחַת סְלוֹנִים, בֶּן דּוֹדוֹ שֶׁל הָרַבִּי הַמָּהָרָ"שׁ תּוֹשַׁב חֶבְרוֹן, הֶחֱלִיט לִנְסֹעַ לְרַבִּי הַמָּהָרָ"שׁ שָׁגָר בְּלִיוּבָּאוִויטְשׁ וּלְהִתְיַשֵּׁב בְּמִחִיצָתוֹ. כַּאֲשֶׁר נִכְנַס לִיחִידוּת לְרַבִּי, שְׁאָלוֹ הָרַבִּי עַל מַצַּב הַיְּהוּדִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא סִפֵּר לָרַבִּי עַל יְהוּדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,

וְאַחַר כָּךְ שָׁאַל אֶת הָרַבִּי: מַדּוּעַ אוֹמְרִים עַל יְהוּדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בַּעֲלֵי נְשָׁמוֹת גְּבוֹהוֹת וּמְיֻחָדוֹת. "אֲנִי לֹא רוֹאֶה מַשֶּׁהוּ מְיֻחָד בַּנְּשָׁמוֹת שֶׁל יְהוּדִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן גְּבוֹהוֹת יוֹתֵר מִנְּשָׁמוֹת בְּחוּץ לָאָרֶץ" אָמַר לָרַבִּי.

עָנָה לוֹ הָרַבִּי: מָה אַתָּה מֵבִין בִּנְשָׁמוֹת גְּבוֹהוֹת?

אֲסַפֵּר לְךָ סִפּוּר שֶׁסִּפֵּר לִי אָבִי הָרַבִּי הַצֶּמַח צֶדֶק עַל יְהוּדִי פָּשׁוּט מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

בְּכָפָר סָמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם גָּר יְהוּדִי פָּשׁוּט שֶׁלֹּא יָדַע לִלְמֹד וְלֹא מָצָא יָדָיו וְרַגְלָיו בַּסִּדּוּר, וְאַף אֶת פֵּרוּשׁ הַמִּלִּים בַּתְּפִלָּה לֹא יָדַע. פַּעַם בְּשָׁבוּעַ הָיָה מַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם לִמְכֹּר פֵּרוֹת וְיִרָקוֹת כְּדֵי לְהִתְפַּרְנֵס, וּלְאַחַר שֶׁסִּיֵּם לִמְכֹּר סְחוֹרָתוֹ, הָיָה הוֹלֵךְ לְאַחַד הָרַבָּנִים, שֶׁהָיָה כּוֹתֵב לוֹ אֶת סֵדֶר הַתְּפִלּוֹת לַשָּׁבוּעַ הַבָּא.

פַּעַם אַחַת בְּהַגִּיעוֹ לִירוּשָׁלַיִם הִתְפַּלֵּא לִרְאוֹת שֶׁכָּל הַחֲנוּיוֹת סְגוּרוֹת, הוּא נִבְהַל מְאֹד כִּי חָשַׁשׁ שֶׁמָּא טָעָה בְּסֵדֶר הַיָּמִים וְאוּלַי זֶה יוֹם שַׁבָּת. נֶעֱמַד בְּאַחַת הַפִּנּוֹת עִם חֲמוֹרוֹ כְּדֵי לְטַכֵּס עֲצָה מַה לַּעֲשׂוֹת. פִּתְאוֹם רָאָה יְהוּדִי מְהַלֵּךְ וְתַחַת זְרוֹעוֹ תְּפִלִּין, וְנִרְגַּע, כִּי הֵבִין שֶׁאֵין זֶה יוֹם שַׁבָּת. נִגַּשׁ לְאֶחָד הַיְּהוּדִים שֶׁעָבְרוּ בָּרְחוֹב וְשָׁאַל לְסִבַּת סְגִירַת הַחֲנוּיוֹת, וְהַלָּה אָמַר לוֹ, שֶׁהִכְרִיז עַל "תַּעֲנִית צִבּוּר", לָכֵן הַחֲנוּיוֹת סְגוּרוֹת.

הִתְפַּלֵּא יְהוּדִי פָּשׁוּט זֶה עַל שֶׁהָרַב לֹא הוֹדִיעַ לוֹ עַל כָּךְ, וְהִצְטַעֵר מְאֹד גַּם עַל שֶׁלֹּא קַיֵּם מִצְוַת תַּעֲנִית, וְגַם עַל שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל אֶת הַתְּפִלָּה הַמַּתְאִימָה לְתַעֲנִית צִבּוּר.

הַיְּהוּדִי הִנִּיחַ אֶת חֲמוֹרוֹ בַּשּׁוּק וְרָץ אֶל בֵּית הָרַב, שָׁם הוֹדִיעוּ לוֹ בְּנֵי הַבַּיִת שֶׁהָרַב יָצָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת. רָץ הַיְּהוּדִי לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְשָׁאַל אֶת הָרַב בְּקוֹל בּוֹכִים, "מָה עָשִׂיתָ לִי?" הָרַב לֹא הֵבִין אֶת הַשְּׁאֵלָה, וְשָׁאַל: "מָה קָרָה?"...

הַיְּהוּדִי הִמְשִׁיךְ לִבְכּוֹת וְאָמַר: הַיּוֹם הוּא יוֹם תַּעֲנִית וְלֹא יָדַעְתִּי, כִּי הָרַב לֹא אָמַר לִי וְנִכְשַׁלְתִּי בַּאֲכִילָה בְּיוֹם צוֹם. אָמַר לוֹ הָרַב: הֵרָגַע בְּנִי אֵין זֶה יוֹם תַּעֲנִית קְבוּעַ, אֶלָּא זֶהוּ יוֹם תַּעֲנִית שֶׁגָּזְרוּ רַבָּנִים עַל עֲצִירַת גְּשָׁמִים.

שָׁאַל הַיְּהוּדִי: מַה פֵּרוּשׁ תַּעֲנִית צִבּוּר עַל עֲצִירַת גְּשָׁמִים? הִסְבִּיר הָרַב: כַּאֲשֶׁר לֹא יוֹרְדִים גְּשָׁמִים, יֵשׁ סַכָּנָה שֶׁל רָעָב וְלָכֵן גּוֹזְרִים תַּעֲנִית כְּדֵי לַחְזֹר בִּתְשׁוּבָה וּלְהִתְפַּלֵּל שֶׁיֵּרְדוּ גְּשָׁמִים.

הִתְפַּלֵּא הַיְּהוּדִי: בִּשְׁבִיל זֶה גּוֹזְרִים תַּעֲנִית? כְּשֶׁאֲצִלִי בַּשָּׁדֶה לֹא יוֹרְדִים גְּשָׁמִים, אֲנִי פּוֹנֶה לְהַשֵּׁם וְאוֹמֵר: אַבָּא, אֲנִי זָקוּק לְגֶשֶׁם וּמִיָּד יוֹרֵד גֶּשֶׁם. אָמַר לוֹ הָרַב: אוּלַי תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה כָּאן.

יָצָא הַיְהוּדִי לַחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת בָּכָה וְאָמַר: אַבָּא! הֱיִתָכֵן שֶׁבָּנֶיךָ בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ יְגוֹעִוּ בָּרָעָב, חָלִילָה, הַאֵינְךָ רוֹאֶה שֶׁהֵם זְקוּקִים לְגֶשֶׁם? מִיָּד נִפְתְּחוּ אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְגֶשֶׁם עַז יָרַד לָאָרֶץ.

הָרַבִּי הַמָּהָרָ"שׁ סִיֵּם סִיפּוּרוֹ לְאוֹרְחוֹ שֶׁהִגִּיעַ מֵחָבְרוֹן בִּשְׁאֵלָה: הַאִם אַתָּה יוֹדֵעַ מִי בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּעַל נְשָׁמָה גְּבוֹהָה?

ו אייר סז - רמת אביב
סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

ערב טוב, כולם. ביום ששי היה היום הולדת של אחד הרביים, ב' אייר, "תפארת שבתפארת", זה יום ההולדת של הרבי מהר"ש. לפני שבוע לא הספקנו לספר עליו סיפורים, לכן היום נספר סיפורים על הרבי המהר"ש. כמו שעשינו לפני שבוע, נספר לפי המדות, שכל סיפור זה סיפור של מדה אחרת בנפש, כמו שאנו עושים בספירת העומר, שאומרים שהיום זה "חסד שבחסד" ואחר כך "גבורה שבחסד", וכל יום זה משהו אחר.

חסד:

פעם אחת בא חסיד אל הרבי מהר"ש מאיזו עירה, וכשנכנס לרבי ליחידות הרבי שאל אותו אם לומדים חסידות בעיירה שלו. אותו חסיד אמר שיש שיעור בחסידות, כל מוצאי שבת עושים מלוה מלכה אצל אחד מהחסידים, ולומדים לקו"ת. עושים פאנצ', משקה מאד מיוחד וטעים, ומזמינים את כל החסידים שיבואו וישתו את הפאנצ' הזה, ואז הרבה חסידים באים ולומדים. הרבי הקשיב, ושאל - חייבים את המשקה הזה? הרי זה מותרות, זה כמו איזו תאוה. זה מאה אחוז כשר, אבל זה לא דבר שחסידים עושים בדרך כלל. הוא הציע לאותו חסיד שימשיכו בשיעור - שזה טוב מאד - אבל כדאי שיהיה בלי הפאנצ'. החסיד כמובן שמע לעצת הרבי - הוא כנראה היה אחראי על השיעור - ושבוע הבא לא היה פאנצ' לשתות, והוא הסביר לחסידים שזה בגלל שהרבי לא הסתכל על המשקה בעין יפה. שבוע אחר כך באו קצת פחות חסידים, וכך פחת והלך עד שלא באו יותר חסידים והשיעור התבטל. אחרי זמן שהוא בא שוב לרבי הרבי שאל אותו איך הולך השיעור הקבוע במוצ"ש, והוא ענה לרבי את האמת - מאז שבטלנו את הפאנצ' במוצאי שבת באים פחות ופחות חסידים, עד שהשיעור התבטל. הרבי לקח זאת ללב, ואמר שאם כך, שהחסידים צריכים לשתות פאנצ' כדי שיהיה להם חשק לבוא להתוועדות, אז אדרבה - שיהיה פאנצ', לכתחילה, הכי טוב, ושיבואו ללמוד חסידות (וכנראה שאחר כך באו עוד יותר מבתחילה).

זה סיפור של חסד, חסד זה להקל על היהודים. זה כמו אברהם אבינו, שהיה מזמין לביתו אנשים לאכול ולשתות ואז אומר לברך את ה' - נתן להם הרבה אוכל הכי טוב, כדי שבסוף יברכו ה'. כך אמר הבעש"ט, שקודם צריך לעשות ליהודי טובה בגשמיות, ואחר כך טובה ברוחניות. זה סיפור של חסד גשמי בשביל שיהודי ירצה ללמוד תורה. זה קצת מזכיר את ההוראה של הרמב"ם, שצריך לתת לילד סוכריה בשביל שירצה ללמוד, עד שילמד "לשמה". לומדים שבמשך הדורות כולם יותר ויותר ילדים - גם החסידים הכי גדולים - זה המכנה המשותף השוה לכולם, שצריך לתת סוכריה ואז ללמוד תורה.

גבורה:

גבורה זה יראת שמים. פעם אחת איזה אברך צעיר נכנס ליחידות לרבי המהר"ש, והוא אמר לו שהוא רוצה לגרש את אשתו, ח"ו - שהוא לא אוהב את אשתו, ורוצה לגרש אותה. הרבי מאד התנגד, אמר לו

שזה לא טוב, שזה אסור, וצריך לעשות שלום בית ולחיות בשלום ובאהבה. אבל היהודי הזה, שגם היה חסיד, הוא בבית, ואומר לרבי - אני לא יכול לסבול זאת. הוא התעקש, אף שהרבי אמר לו לא פשוט לו וקל לו לקיים את דברי הרבי, ואמר שאינו יכול לציית לרבי אלא חייב לגרש את אשתו. הרבי מאד התרגש, קם מלוא קומתו, הסתכל מאד חזק על האברך, ואמר שכנראה אין לי יראת שמים, כי כתוב בגמרא ש"כל מי שיש לו יראת שמים דבריו נשמעים", אז אם לא מקשיבים לי כנראה אין לי מספיק יר"ש. הוא אמר זאת כל כך חזק, שהדברים חדרו עמוק לתוך לב האברך, ואז הוא אמר - טוב רבי, אני מקבל, ולא אגרש את אשתי.

זה סיפור שני, סיפור של יראת שמים, שאפילו רבי זקוק לכך. כשהוא אמר זאת ודאי המשיך על עצמו עוד יותר ועוד יותר גילוי אור של יראת שמים כדי שדבריו ישמעו - גם רבי, כאשר רוצה שדבריו ישמעו, בפרט בדבר קשה, צריך להמשיך יראת שמים (שיש לו כל הזמן, אך לא תמיד רואים), בגלוי.

תפארת:

הסיפור השלישי, שכל פעם שהיה נכנס מישהו לרבי מהר"ש ליחידות, לפני כן החסידים או הגבאי הבחינו שהרבי לוקח מטפחת - היתה לו מטפחת מיוחדת, גדולה ויפה - ומניח אותה על השולחן בצורה מיוחדת, וכך נהג כל פעם לפני שמישהו נכנס ליחידות. לא ידעו בדיוק מה המנהג הזה, עד שהיה חסיד אחד, קצת חצוף, שנכנס בחשאי, בזמן שהרבי לא רואה, כשהמטפחת היתה על השולחן, והוא הרים את המטפחת וראה שמתחתיה יש קלף של מזוזה, ועל הקלף כתוב "שויתי הוי' לנגדי תמיד". לומדים מזה שכל זמן שלא היה אף אחד בחדר, כל הזמן היה לרבי על השולחן את הקלף הזה שהיה כתוב עליו "שויתי הוי' לנגדי תמיד", אבל כשמישהו נכנס לא רצה שיראו זאת, אז כסה עם המטפחת שלו.

יש עוד סיפור של "שויתי הוי'" - שגם בתוך המשקפים שלו היה כתוב כך. רואים שהרבי מאד הקפיד לקיים את ההלכה הראשונה בשו"ע, שכל הזמן יהודי צריך לחשוב על ה' עומד לפניו. את זה לא נסביר יותר מדי, אבל בחסידות כתוב שמצוה זאת זה כמו "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", וזה כנגד מדת התפארת-הרחמים, בגלל ששם הוי' זה שם הרחמים, וזו המדה השלישית בנפש.

נצח:

יש עוד ווארט, שהרבי - בשנה האחרונה לחייו בעוה"ז - אמר פעם "הרי אני בן מאה שנה", ואף אחד לא הבין מה כוונתו. זה מזכיר מה שאומרים בהגדה, "אמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה" - הוא היה בן שמונה עשרה, אך אמר שהוא בן שבעים. בפשט זה כי גדל לו זקן לבן, אך האריז"ל אומר - וזה מובא בשיחה של הרבי - שהוא היה גלגול שמואל הנביא, שחי חמישים ושתים שנה, וכשהוא הגיע לשמונה עשרה כבר השלים אותו לשבעים שנה. אמרה זו של הרבי מהר"ש בשנה האחרונה שלו, כאשר היה בן 48 - הוא השלים את שמואל הנביא למאה שנה. אחת הסיבות שהוא נקרא שמואל זה על שם שמואל הנביא, ואמר, כראב"ע, שאני המשך של שמואל הנביא - השקול כנגד משה ואהרן - שחי 52 שנה, ואני משלים אותו כעת ל-100 שנה. 100 שנה זה משהו נצחי - ובכלל חיי צדיק זה חיים נצחיים - לכן אנו שמים זאת לנצח. בזכות זה שהרבי מהר"ש הוא המשך של שמואל הנביא הגיע ל-100, שזה שלמות.

הוד:

יש משהו חשוב לכולם לדעת, שדרך הרבי המהר"ש אנו קבלנו את הווארט החשוב מאד, מה זה סגולת חת"ת - חומש, תהלים, תניא. פירוש המלה חתת הוא פחד - "חתת אלהים". הרבי הצמח-צדק גילה לבן שלו, הרבי המהר"ש, כאשר היה צריך ללכת לפעול משהו במדינה - לבטל גזירה רעה נגד היהודים - שגם אצלו היה כזה דבר, והלך להשתטח על קבר אמו דבורה-לאה, והיא גילתה שהבעש"ט (שזכתה להיות בהיכלו) אמר לה ש"בנך בקי בחומש-תהלים-תניא בעל פה, וכל מי שבקי בכך נופל הפחד שלו על הגוים ולא צריך לפחד כלל, כח של 'חת"ת אלהים'"). כח זה מסר הרבי הצמח-צדק לרבי מהר"ש לפני ששלח אותו לבטל גזירה. ידוע ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים" ולפעמים גם "הקב"ה גוזר וצדיק מבטל" - זה שלצדיק יש כח לבטל גזירה זה כמו בסיפורים אלו. כל הצדיקים בטלו גזירות רעות, וכתוב בקבלה ש"צדיק גוזר וה' מקיים" זה נצח ומה ש"ה' גוזר וצדיק מקיים" זה הוד, ו"חתת אלהים" זה כנגד ההוד.

יסוד:

יש סיפור ששי שקשור לברית של הרבי מהר"ש. אף אחד במשפחה - מהאחים הגדולים ובכלל - לא הבין למה נקרא שמואל, כי זה שם שלא היה במשפחה. אם הוא נולד ב-**ב** אייר, יום הברית שלו הוא ב-**ט** אייר - תפארת שבנצח. באות יום האבא, הצמח-צדק, יצא בבקר מחדרו, וכולם הכינו את הברית, וכל החסידים, מאות אלפים, באו לכבוד הברית. הרבי הצ"צ יצא ואמר שבע"ה הברית מילה של התינוק תתקיים היום. הוא נכנס לחדר, וכולם חיכו, ואחרי כמה שעות - לקראת הצהרים - הוא יצא שוב, ואמר לכל הציבור, שבעהשי"ת הברית של התינוק תתקיים היום. הוא נכנס לחדר, ואף אחד לא הבין מה קורה. עברו הרבה שעות, היה מאוחר בצהריים, והוא שוב יצא ואמר שבע"ה הברית תתקיים היום, ואז אמר "אוי ויי, דער פולוצקער חברא קדישא" (צעק על החברא קדישא של פולוצק). אחר כך, שניה לפני סוף היום, יצא ועשו את הברית - ונתן לילד את השם שמואל. כמובן, אף אחד לא הבין מה היה הסיפור הזה, אבל אחר כך הסביר שבאותו יום נפטרו בפולוצק שני יהודים באותו זמן - אחד רב חשוב והשני אלמוני. הח"ק קודם התעסקו ועשו לויה גדולה לרב הת"ח, ורק בסוף היום ממש עשו טהרה ולויה בשביל היהודי האלמוני, ואותו אחד קראו לו שמואל. רואים שחוץ משמואל הנביא, הרבי המהר"ש נקרא אחרי אותו אחד שכנראה - כך פשוט ומובן - היה צדיק נסתר גדול מאד שאף אחד לא הכירו. בצעקת הרבי זירז את הח"ק שיקברוהו ביום - שהרי אפשר לקבור בלילה - כי רצה לקרוא על שמו (ומכאן אפשר ללמוד הלכה, לפחות לכתחילה, שלא לקרוא שם על שם מישהו לפני הקבורה).

זה סיפור של ברית מילה, שכנגד ספירת היסוד. יש עוד ווארט מאד יפה, שפעם אחת כאשר הרבי הצ"צ קרא על שמואל הנביא בהפטרת יום ראשון של ר"ה (דבר גדול מאד איך שהוא נולד, כל הסיפור של חנה). אחרי ששמואל נולד חנה אומרת "אל הנער הזה התפללתי", וכשהצ"צ אמר את המילים האלה הוא הסתכל על הבן שלו, שהיה אז ילד קטן מאד - היה האח הכי קטן, וכל האחים היו צדיקים מאד גדולים (כולם היו אדמו"רים, חוץ מהבכור) - הוא הסתובב והצביע עם האצבע שלו על הילד הקטן שלו, שמואל. "נער" זה גם בחינת יסוד בקבלה.

מלכות:

הסיפור האחרון, שזה המלכות שלו, זה הסיפור הכי הכי חשוב לילדים לשמוע ולזכור. קודם כל, הרבי מהר"ש, מאז שהיה ילד קטן היה מאד מאד מוכשר בתור אמן. היה עושה כל מיני כלים מאד יפים, חורט

בעץ וכו', ועושה כל מיני דברים שאחר כך נשארו לאורך חייו. הרביים ירשו זה מזה את הכלים שהוא עשה כילד קטן, ממש דברים מופלאים. זה היה בגיל חמש - זה היה ההובי שלו, המשחק שלו. היה לו לשם כך סכין כיס מתקפל, וכמובן הסכין היה מאד חשוב לו. כל החסידים המבוגרים יותר ראו שהילד הזה, חוץ מכל הספרים שהוא רכש ושאר הדברים שהוא עשה, היה לו סכין כיס שמאד חשוב לו ועם זה עשה כל מיני עבודות יפות. היה חסיד אחד מבוגר, שהיה סוחר גדול, והיה לו סכין כיס של מבוגר - הרבה יותר חשוב ומועיל וטוב משל הילד. הוא בא אל הילד והראה לו שיש לו סכין כיס יותר טוב, ושאל אם רוצה אותו, והילד ודאי אמר שכן. הוא אמר שיתן לו את הסכין רק בתנאי שיענה טוב לשאלת החסיד, והרבי מהר"ש כמובן הסכים מיד. אותו אחד שאל אותו - איפה נמצא ה'? מה צריך לענות? אפשר לענות כל מיני דברים - בכל מקום, בשמים וכו' (יש כזה סיפור בגמרא). אבל הרבי אמר לו שהוא יענה לו רק אחרי שהחסיד יענה לו לשאלתו - והוא שאל "איפה לא נמצא ה'?". אם תוכל לענות לי איפה לא נמצא ה', אענה לך איפה נמצא ה'. אותו אחד מיד תפס את עצמו, ואמר לילד - זכית. הדבר הזה, שה' נמצא בכל מקום - והעיקר זה להבין איפה לא נמצא ה', שלא יכול להיות מקום שה' לא נמצא שם (זה יותר חזק, לא רק לומר שה' כאן וכאן וכאן, אלא שאי אפשר לחשוב שיהיה כזה מקום שה' לא שם, כי אם ה' לא שם גם המקום לא קיים בכלל - שום דבר לא יכול להיות קיים בלי ה'), זה תפיסה של ילד בן חמש. הדבר הזה הוא תיקון המלכות, כי המלכות זה מה ש"מלוא כל הארץ כבודו", ה' בכל מקום, ועיקר תיקון המלכות זה להגיע להבנה כזו שלא יתכן מקום בלי ה'.

עכשיו ספרנו ספורים על הרבי מהר"ש כנגד הספירות. אני מאד מקוה שתזכרו את הסיפורים ותספרו אותם. זכותו יגן עלינו ובזכותו נזכה לביאת מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

הגאון רבינו עקיבא איגר

יום ההילולא - י"ג תשרי

הגה"ק רבי עקיבא איגר נולד בעיר אייזנשטייט בהונגריה ביום י"א חשון תקכ"ב, לאביו רבי יעקב משה גינז, ממשפחה רבנית ידועה. אמו הרבנית גיטל היתה ידועה בצדקותה וחכמתה, היתה בתו של רבי עקיבא איגר הראשון, רבה של פרשבורג.

הוא למד בישיבתו של דודו רבי וואלף איגר בברעסלוי. בהיותו בן י"ח שנים לקחו אחד מתושבי ליסא, הגביר המופלא והמפורסם מוה"ר איציק מרגליות זצ"ל [לשון רבי וואלף איגר בתשו' רע"א] לחתן עבור בתו, וחותנו פירנסו והחזיקו על שולחנו. באחד הימים פרצה שריפה בליסא, ועקב השריפה ירד חותנו מנכסיו, ושוב לא יכל להחזיקו על שולחנו כבימים מקדם, והוכרח רע"א שלא בטובתו לקחת על עצמו את עול הרבנות.

דרך לימודו של רע"א היה באופן מופלא ביותר, כי ראשו היה חד וישר, ולא יכל לסבול דברים שאינם מובנים בפשטות.

מרוב עמקותו שהיה דייקן גדול, היו קשים לו הרבה קושיות ואין פותר אותם בידו, והניח אחריו ספר "קושיות עצומות", בו רשם אלף וארבע מאות ואחת קושיות, אשר רובם ככולם נדפסו בגליון הש"ס או בדרוש וחידוש לרע"א.

נסתלק לישיבה של מעלה י"ג בתשרי תקצ"ח.

היה נזהר מאוד בעניין טבילת מקווה בכל יום

כתב הגאון רבי אברהם ניסן יפה מווילנא זצ"ל: אמרו חז"ל (יומא לח.) הבא לטהר מסייעין אותו, ואם אמנם כוונת הגמרא היא על דרכי התשובה, אמרתי להמליץ זה בדרך צחות על מעשה שמעלת כבוד הגאון רבנו עקיבא אייגר זצ"ל היה נזהר מאוד בעניין טבילת מקווה בכל יום, הן בקיץ והן בימי החורף.

ולעת זקנותו לא נתנו לו הרופאים רשות מרוב חולשתו ללכת בימי החורף לטבול, אבל הוא לא שם אוזן קשבת לדבריהם, והטמינו בני ביתו פעם אחת את המפתח מדלת המקווה, וכאשר חיפש הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל את המפתח ולא מצא, נצטער מזה הרבה. אבל, בתוך כך בא אליו שומר המקווה והביא לו את המפתח. כאשר שאלו הגרעק"א, מניין ידע שנאבד ממנו המפתח, השיב לו השומר כי בחלומו אמרו לו לך מהר והביא את המפתח לרבי עקיבא כי יש לו צער גדול מזה, ואז הבינו בני ביתו כי מן השמים רוצים שלא ישנה את מנהגו. ובזה יש להמליץ מה שאמרו חז"ל הבא לטהר, היינו שקבל עליו להיטהר בכל יום, מסייעין אותו מן השמים שיוכל לקיים הנהגתו. זרע אברהם' עמ' עז

י"ד תשרי

איש האלוקים הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ

יום ההילולא - י"ד תשרי

הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ זי"ע נולד בשנת תצ"ג באפטא, לאביו רבי שבתי. הוא נולד בברכת מרן הבעש"ט זי"ע, ולפי בקשתו נקרא ישראל.

נפטר - י"ד בתשרי תקע"ה היה מייסד חסידות קוז'ניץ, מתלמידי המגיד ממזריטש ורבי אלימלך מליז'נסק. ידוע בכינוי **המגיד מקוז'ניץ** ביידיש: דער קאז'ניצער מגיד.

אודות לידתו מסופר כי תלמידיו של הבעל שם טוב ישבו עמו יחד בסעודת שבת, כשבאמצע הסעודה הצטחק הבעל שם טוב בקול רם, כך שלוש פעמים. לשאלת החבריא נסע איתם הבעל שם טוב במוצאי שבת לאפטא, שם פגשו יהודי בשם רבי שבתי כורך ספרים, עני מרוד. באחד מערבי השבתות גילו הוא ואשתו כי אין להם די ממון לערוך את סעודת השבת. הוא הלך בעיצבון לבית המדרש, אך אשתו אמרה לנקות את הבית לכל הפחות, ואז מצאה כפתור זהב. היא קנתה את מצרכי השבת ביד רחבה. כשחזר בעלה מבית המדרש, וגילה את הנס שנעשה, נתמלא בשמחה גדולה עד מאוד, ובאמצע הסעודה נפנו לריקוד של שמחה, הוא ואשתו. כל הפמליא של מעלה באו לראות את היהודי שמח באמת ובתמים לכבוד הקב"ה, והשמחה הייתה רבה, ולכן נצטחק הבעל שם טוב. בשכר זה בירכם כי יזכו לבן זכר אותו יקראו על שמו - ישראל, וכעבור שנה נולד להם המגיד מקוז'ניץ.

בצל רבותיו הקדושים

בצעירותו למד בישיבתו של רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג שהביא אותו להמגיד ממעזריטש שנתן לו להגיה את סידור האר"י, אחרי פטירת המגיד ממעזריטש קיבל את מרותו של רבי אלימלך מליז'נסק שלפני הסתלקותו הוריש לו את כוח הלב והדבר התבטא אחר כך בהתלהבותו של המגיד בתפילתו אפילו שהיה חולה.

גדלותו בתורה ועבודת השם חכמתו וקדושתו

מכיון שנולד לעת זקנותו הוא היה חלש מאוד כל ימיו, ובשנותיו המבוגרים יותר נאלץ לשכב במיטב רוב היום מרוב חולשתו. אך בעת התפילה היה מתעורר כבחור צעיר ומתפלל בקול רם ובהתלהבות.

היה ידוע בלמדנותו המופלגת ובגאונותו האדירה בנגלה ובנסתר, עד כדי כך שלפני שהגיע למגיד ממזריטש, למד שמונה מאות ספרי קבלה על בוריים, וגם בנגלה היה ידוע כגאון עולם כפי שרואים מספריו "בית ישראל" על סדר מועד ונשים, וכעדות רבי חיים מוולוז'ין שהעיד שדיבר אתו בלימוד בפלפול וחילוקים ומצא אותו בקי בתלמוד בבלי מילה מילה עם לשון התוספות.

נודע גם כמלומד בניסים ובמופתים גדול ובעל רוח הקודש גלויה בדרגה גבוהה מאד שפעל ישועות ונפלאות למעלה מדרך הטבע ממש, גם נודע כמקובל אלוקי המוציא דיבוקים ומתקן נשמות. למד בישיבתו של רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג, ובעקבותיו נתקרב למגיד ממזריטש. אחרי פטירתו קיבל את מרותו של רבי אלימלך מליז'נסק.

הוא הקפיד מאוד כי לימודו יהיה תם וישר ללא סברות שאינן נכונות. כאשר אמר המגיד מקוזניץ חידוש בנגלה עמד הרב יעקב יצחק מפשיסחא וסתר את החידוש אחר שראה שנחלשה דעתו הקדושה של המגיד מקוזניץ התאמץ ויישב את סברתו של המגיד ואז אמר המגיד מקוזניץ כי היה לו (לרבי יעקב יצחק מפשיסחא) מזל כי חידושיו הם כולם אמת ואין בהם אף נקודה אחת שאינה של אמת, ולכן אם מפריכים את חידושיו נשארת מתיבת "אמת" רק האותיות "מת", והיא סכנה למי שמפריך אותם.

במלחמת נפוליון

במלחמת נפוליון נשיא צרפת עם הצאר מרוסיה, הייתה דעת המגיד מקוז'ניץ, כדעתו של אדמו"ר הזקן, שעדיף שנפוליון יפול, מכיון שתוכניתו היא להשמיד את היהדות באמצעות דמוקרטיה. כך גם הייתה דעתו של הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ, ובניגוד לדעתו של הצדיק רבי מנחם מנדל מרימנוב, וכן הרבה מאדמו"רי פולין וואהלין.

על אדמו"ר הזקן ועל התניא

לפי מסורת החסידים הוא קיבל את פני אדמו"ר הזקן בבואו למגיד ממזריטש.

כשהגיע למגיד ממעזריטש, המגיד הטיל עליו את מלאכת הגהת סידורו של האריז"ל הקדוש מה שלימים שימש את אדמו"ר הזקן לחיבור הסידור על פי נוסח האר"י.

היה נוהג ללמוד תניא עם תפילין ר"ת ופעם אחת כשראה רבי אשר מסטולין זאת ותמה על כך השיבו המגיד מקוזניץ שהספר הזה הוא תורה מגן עדן ומחברו יכול לומר תורה בפני המשיח. ! גם כתב מכתב בו הוא מצדד לטובת שיטתו של אדמו"ר הזקן ומגן עליו וגם נתן הסכמה לספר אור הגנוז לצדיקים, ספר הנועד לבאר את ספר התניא.

גילף את עצי החיים בהם נכרך ספר התורה של הרבי.

בגיל צעיר נתקבל לתלמיד אצל הג"ר דב בעריש כ"ץ אב"ד אפטא, ונתעלה לגאון אדיר בתוה"ק.

לאחר נישואיו עבר להתגורר בעיר מגורי חותנו - פשיסחא, שם התגורר המגיד הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא מתלמידי הבעש"ט.

המגיד מקאזניץ דבק בו ולמד ממנו הרבה תורה. כן הסתופף בצל רבותיו הק' המגיד הגדול ממעזריטש, הרבי ר' אלימלך זי"ע, הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק מבארדיטשוב.

בשנת תקכ"ה לערך נתמנה לכהן כמגיד בקאזניץ, ולאחר הסתלקות הרבי ר' אלימלך החל להנהיג עתו בקאזניץ, כשגדולים וטובים מכתתים רגליהם להסתופף בצל קדשו ורבים נושעים מברכות קדשו.

בערב חג הסוכות תקע"ה נסתלק לחיי העוה"ב ומנו"כ בקאזניץ.

השאיר אחריו ברכה ספרי קודש: "עבודת ישראל" עה"ת, "אור ישראל" על תיקוני זהר, "נר ישראל", "תהילות ישראל" על תהלים, "גבורות ישראל", בית ישראל" על הש"ס ועוד, כן נדפסו בס' "כתר כהונה" מתשובותיו לבעל ה"הפלאה"..

העצה הנפלאה של המגיד מקאזניץ לעצירת המגיפה והרעב בעירו

טעם נפלא לנתינת המעות לכהן בפדיון הבן, נתן הרה"ק רבי לוי יצחק גרינוולד אב"ד צעהלים זצ"ל בספרו מגדלות מרקחים (בסו"ס ליקוטים) עפ"י דאיתא בשם הרה"ק המגיד מקאזניץ זצ"ל, שפעם אחת היתה מגיפה בעירו ר"ל, וגם היה יוקר ודוחק גדול, ובידם אין פרוטה לפורטה כי אָפֵס כסף, ונאספו אליו כל בני עירו להתפלל על שני דברים אלו, ואמר המגיד הק' שהנה אמרו ז"ל (תענית ח:) שאי אפשר להתפלל על שני דברים כאחד "אתרתי לא מצלינן", והעצה היעוצה לבקש רחמים על הרעב ובמילא ניוושע על המיתה משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב - דאין הקב"ה נותן פרנסה אלא לאנשים חיים.

והוסיף המגיד הק' ואמר: הקב"ה ברא את עולמו עם התורה שיש בה כ"ב אותיות, ולקח הקב"ה אות אחת מהכ"ב אותיות והיא אות עי"ן ונתנו במתנה לצדיקים, והצדיקים כשהם רואים שמתעוררים דינים על ישראל, ושולטים ח"ו ג' אותיות מ.ו.ת. בעולם, אזי לוקחים הם את האות עי"ן ונותנים בין הג' אותיות האלה ונעשה צירוף של תיבת מ.ע.ו.ת., וזהו מרומז בפסוק (תהלים לג, יח) "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממו"ת נפשם ולחיותם ברעב" ונושעים בכפליים עכד"ק.

ועל פי זה י"ל, הנה הילד בתוך ל' יום, הוא נפל ועדיין אינו בחזקת בר קיימא והיא בחזקת מת, על כן כשיוצא מחשש נפל לחזקת בר קיימא הו"ל כניצול ממות, לכך נותנים מעות לכהן לרמז דהשי"ת יתן ע' בתוך האותיות מו"ת שהיה עד עתה, ויעשה צירוף של תיבת מעו"ת, שהכהן ישפיע לו גשמיות עכ"ד הנפלאים. מגדלות מרקחים - ליקוטים

בערב אחד ישבו חבורה של אנשים יחדיו, סביב האח. אחד מהם, ואולי מן המבוגרים שבהם, פתח ואמר: אספר לכם מעשה פלאי, על אחד מגדולי החסידות.

בלילה שקט אחד, בעודו ישן על משכבו, ראה רבי אחד מחזה פלא: נגן מצלתיים עמד לפניו, כפוף ודומע, ודמותו שקופה כמי שעלה ממעמקי עולם התוהו. "רבי", לחש בקול חרישי, "נשמתי כלואה כעת. עליך לדעת שהייתי הנגן בחתונתך. ניגנתי שם ניגון יחיד, כזה שאין איש יכול לחזור עליו. אוכל לעלות מעולם התוהו רק אם תתנגן המנגינה הזאת שוב".

בהקיצו, הבין הרבי את גודל השעה. בשבת הקרובה, בעת התפילה, פצח לפתע בניגון מעולם אחר - שיר שלא נשמע מעולם, ואיש מהקהל לא הצליח לשוב ולזמר אחריו. אך באותה השירה הייחודית, בעצם הסיפור שסופר והאזנה שהדהדה - נושעה הנשמה ההיא, והצליל נשמע שוב בעולם.

אך מי היה אותו רבי זקן ומשורר?

מי הוא האיש שצליליו הצילו נשמות, ותפילתו הפיחה חיים גם בעולמות העליונים?

הבה נשוב אל תחילתו של הסיפור - אל העיירה קוז'ניץ שבפולין, שם נולד אור גדול בשם ישראל הופשטיין, אשר כונה לדורות: המגיד מקוז'ניץ.

באחד מלילות הסתיו של שנת תצ"ו, בביתו הצנוע של שבתאי הכורך ואשתו פרל, בקוז'ניץ שבפולין, נולד תינוק. אגדות החסידים מספרות שבלידתו נכח אורח רם מעלה - הבעל שם טוב בכבודו ובעצמו. היה זה הוא אשר ברך את הזוג בפרי בטן, הוא שהורה לקרוא לו "ישראל", על שמו הוא, והוא שנטל את התינוק על ברכיו ושימש כסנדק בברית המילה.

התינוק גדל והפך לילד פלא. בגיל צעיר כבר ידעו הכול כי ייעוד גדול צפוי לו. הוא נשלח ללמוד אצל רבי שמואל שמלקה מניקלשבורג, אשר זיהה את כישרונותיו, ולאחר תקופה המליץ לו לנסוע הלאה - אל מעזריטש, אל חצרו של המגיד הגדול. שם, לצד שאר התלמידים, שתה בצמא את דברי תורתו של המגיד ממעזריטש. לאחר הסתלקותו של רבו, הלך ישראל ולמד אצל הצדיק מליז'נסק - רבי אלימלך, שממנו קיבל הרבה, מרוחו ומדרכו.

בתום שנות ההכשרה והנדודים, הגיע לעיירה פשיסחה, ובה פתח חיידר ולימד נערים. משם המשיך לקוז'ניץ, שהייתה עתידה להפוך למוקד השראה לעולם החסידות כולו. כאשר נפטר רבו מליז'נסק, מונה רבי ישראל לאדמו"ר - ובמהרה נעשה שמו לשם דבר. הוא לא רק היה תלמיד חכם גדול בתורת הנגלה ובנסתר, אלא גם דרשן מלהיב, אשר דבריו נכנסים ללבבות.

אלפים נהרו אליו מכל עבר. יהודים פשוטים וחכמים, חסידים וגויים - כולם באו לשמוע את דבריו, לבקש את ברכתו ולזכות בהארת פניו. למרות גופו החלוש, ועל אף שלרוב שכב במיטתו מחמת ייסוריו הרבים, ברגע שקרב זמן תפילה - היה מתעורר ומתחזק כארי, נעמד על רגליו, שר ורוקד כאילו היה נער בן שש עשרה, ומעלה את לבבות המתפללים לשמי מעלה.

דרשותיו היו כה רבות ומלאות עומק, עד שכונה בפי העם "המגיד מקוז'ניץ". הוא השקיע עמל רב בפרסום כתבי קבלה קדומים, במיוחד אלה שקדמו לאר"י, ובמיוחד הוציא לאור את כתבי המהר"ל מפראג.

הוא כתב המון.

בין ספריו נמנים "עבודת ישראל", "נזר ישראל", "אור ישראל", "רמזי ישראל", "שארית ישראל", "בית ישראל", "יקר מפז", "גאולת ישראל", "כתבי קודש", "נר ישראל", "חידושי מגיד משנה" ועוד ועוד - עשרות ספרים ונושאים, כולם מלאים באור אלוקי, בחידושי עומק, ובקריאה פנימית לתשובה ולקרבת ה'.

למרות חוליו הקשה, רבי ישראל לא התלונן מעולם. כששאלוהו כיצד הוא מצליח לשאת את מכאוביו, ענה בפשטות העמוקה שהפכה לסמל מחשבתו: "וכי מה יש לי לסבול את הרגע שעבר? כבר עבר. את הרגע שיהיה? עוד לא הגיע. אין לי אלא לסבול את הרגע עכשיו, רגע אחד - אני לא יכול לסבול?".

חייו היו רצף של מסירות ונדיבות, של אור וסבל, של שמחה ומסירות נפש. הוא היה נשוי לרויזא, שממנה נולדו לו שלושה: רבי משה אליקים בריעה - אשר מילא את מקומו באדמו"רות; לאה פערל - שנישאה לרב אבי עזרא זליג שפירא, רבה של גרעניץ; ורבי מוטל - שנפטר בצעירותו.

סיפורים ואגדות השתמרו עליו במשך שנים רבות. מרטין בובר סיפר עליו מעשה, לפיו הרבי חלם לילה אחד, שבא אליו נגן מצלתיים מעולם התוהו, וביקש מהרבי להציל אותו משם. הוא הזכיר לרבי שהיה נגן בחתונתו, ושניגן בה מנגינה שאיש לא יכול היה לחזור עליה. הרבי הציל את האיש בכך שבשבת הקרובה, שר את השיר ההוא, ואכן איש לא יכול היה לחזור על המנגינה. אך עצם הסיפור על כך, והקהל ששב ושמע את הניגון, מהווה את ישועת האיש ומנגינתו.

אגדה אחרת מתארת אשה שבאה למגיד מקוזניץ' והתלוננה על בעלה שרוצה לגרשה, משום שהוא רואה אותה כמכוערת. שאל המגיד: ומה את אומרת על כך? ענתה: אבל כשנשא אותי לאישה הייתי יפה בעיניו. בכה המגיד, פנה לשמיים וקרא: ריבונו של עולם! אנחנו אולי מכוערים בעיניך כעת. האינך יכול לזכור את ימי נעורינו, כאשר אהבת אותנו?

הרב ש"ז כהנא רשם סיפור וניגון שסופר על ידי קבוצה גדולה של יהודי ברית המועצות שהגיעו אליו לסדר בשנות ה-50. הניגון והסיפור שימשו להם השראה לאורך הדורות, והביאה אותם לבוא לסדר הפסח ההוא. לפי המסופר, חייל יהודי מהקנטוניסטים החטופים ברח מיחידתו כדי להגיע לסדר פסח, והגיע מלוכלך כולו עם שני תרמילים, לסדר פסח שערך המגיד מקוז'ניץ, פרץ אל בית המדרש, התיישב ליד הרבי, והסביר לו שהתרמילים הם אוצר הצער שאסף במשך השנים. בשעת השיר "חסל סידור פסח", הגיש לרבי את אחד התרמילים, והחל לרקוד איתו ולשיר בשיבוש לשון: "פדיון לציון ברינה", במקום "פדויים לציון ברינה". הרב והחייל יצאו בריקוד אל ההרים כששניהם שרים את השיר הזה, שהושר בפי היהודים הללו במשך דורות.

תורתו של המגיד מקוז'ניץ חיה ופועמת גם בימינו, כשהיא מפיחה אור ותקווה בלבבות של אנשים.

ואכן, גם אם יש כאב, גם אם יש חושך - רגע אחד של אמונה, די בו כדי להאיר את כל הנשמה.

איש האלוקים הרה"ק שלום שכנא מפרובהיטש

יום ההילולא - י"ד תשרי

הרה"ק **שלום מפרובהיטש** ה'תקכ"ט - י"ד בתשרי ה'תקס"ג היה בנו של רבי אברהם המלאך, אביו של רבי ישראל מרוז'ין, נכדו של המגיד ממזריטש וחתן חתנו של רבי מנחם נחום מצ'רנוביל.

תולדות חיים

נולד במזריטש שבאוקראינה לרבי אברהם המלאך בנו של רבי דב בער המגיד ממזריטש. הוא נקרא על שם אבי סבתו רבי שלום שכנא מטורטשין.

בהיותו בן שמונה נפטר אביו בי"ב בתשרי ה'תקל"ז. היתום הצעיר ואחיו הגדול רבי ישראל חיים נשלחו על ידי אמם - שבחרה שלא להינשא בשנית - לביתו של ידידו של בעלה ותלמידו של חמיה רבי שלמה מקרלין, על מנת שיגדלם ויחנכם בדרכי התורה והחסידות, בראותה בו המוכשר ביותר מבין ידידי בעלה למלאכה זו.

בגיל צעיר מאוד נשא את הרבנית חוה נכדתו של רבי מנחם נחום מצ'רנוביל בעל המאור עיניים, (שהתגורר באותה תקופה בפראהבישט) בת בתו מלכה, אשת רבי אברהם מקאריסצ'וב, כשחלק גדול מחינוכו ספג בבית סבו., לאחר שעבר חמיו וזקנו - רבי מנחם נחום - לכהן כמגיד בעיר צ'רנוביל, הוענק תפקיד המגיד בעיירה פראהביטש (פוהרבישצ'ה, או פראהבישט בעגה היידישאית), פלך קייב שבאוקראינה, לרבי שלום שכנא. גדלותו העצומה הביאה אליו תלמידים מכל רחבי אוקראינה, ביניהם נמנו רבי נתן מברסלב שאף מציין זאת בכתביו, גיסו (אחי אשתו) רבי ישראל מבאפאליא וגיסו בזיווג ראשון (חתן חמיו) רבי אריה לייב מבענדר (אחיו של רבי משה צבי מסאווראן).

עם אדמו"ר הזקן

הוא היה בידידות עם אדמו"ר הזקן. בעת המאסר בפטרבורג היה מתפלל עליו בכל יום. בי"ט בכסלו ראה קשת בענן בצורה שמבואר בזוהר כי אז הוא ביאת משיח. מכיון שמשיח עדיין לא הגיע הבין כי אדמו"ר הזקן יצא ממאסרו. לאחר מכן כתב מכתב לאדמו"ר הזקן וסיפר לו זאת.

בנו היה הצדיק רבי ישראל מרוז'ין.

הוא היה מידידיו הקרובים של אדמו"ר הזקן, וכאשר נאסר אדמו"ר הזקן התפלל עליו רבי שלום הרבה ואף מקובל כי הפסוק אותו אמר אדמו"ר הזקן כשהשתחרר מהמאסר - "פדה בשלום נפשי", כוונתו על ידידו רבי שלום.

במכתב לרבי ברוך ממז'יבוז' הוא כותב כי שמע מאביו הקדוש: "מי שחולק על רבי זלמן, הרי הוא בדיוק כמי שחולק על התורה הקדושה, כי בו נכללת כל התורה"...

יחס גדולי הדור אליו

גדולי דורו התייחסו אליו בהערכה רבה, הן עקב יחוסו הגדול והן מצד גדלותו בתורה בחסידות ובמידות. הסבא משפאלי התבטא כלפיו: "אביו היה מלאך (- רבי אברהם המלאך), אם כך אמו הייתה מלאכית, לא פלא שנולד להם בן כזה"

רבי נחמן מברסלב התבטא לאחר פטירתו: "בפראהבישט היה אור גדול שכבה, והותיר אחריו חשכה עצומה".

גיסו, רבי ישראל מבהאפולי, מחבר הספר "עטרת תפארת ישראל", מצטט רבות את רבי שלום שכנא ומתארו בתארים מופלגים: "צדיק יסוד עולם, אדוני מורי ורבי גיסי" ועוד.

עד היום נוהגים בקרב חסידי רוז'ין ובחסידויות נוספות, להזכיר את שמו בסילודין בליל שישי (יום חמישי בערב), באמירה "בזכות רבי שלום הגדול", כסגולה לשבת טובה. המקור לכך הוא אמרתו של רבי שלום שכנא עצמו כי אם מדברים על צדיקים בליל שישי זוהי סגולה לשבת טובה (א גוט שבת), "והסגולה תועיל גם אם ידברו ממני, ואף אם יזכירו את השולחנות או הספסלים שלי"

רבי שלום שכנא, לא הותיר אחריו דברי תורה בכתובים. גיסו הביא מדבריו בספרו "עטרת תפארת ישראל", ובספר 'חסד לאברהם' מאביו המלאך - שיצא לאור מיד אחר פטירת בנו - הובא 'הנהגות ישרות' שהדריך. וכן הובאו מדבריו בספרים: "משמיע שלום", "דרכי שלום" ו"נר ישראל".

הסתלקותו הייתה בגיל צעיר מאד - ביום י"ד לחודש תשרי תקס"ג.

רבי נחום מטשרנוביל שולח לחתן נכדתו - רבי שלום שכנא מפראביטש - להושיע למקשה לילד

כעת נגיע לסיפור השלישי: סיפור של רבי נחום מטשרנוביל, אבל עוד צדיק מעורב בו - הוא שולח לאותו צדיק, שהוא הבעל של הנכדה שלו. לרבי נחום מטשרנוביל היתה נכדה צדיקה מאד גדולה, שהיתה מפורסמת באותו דור - חוה, חוה'לה. היא נשאת לנכד של הרב המגיד ממעזריטש - רבי שלום שכנא מפראהביטש. הם ההורים של רבי ישראל מרוז'ין, שהיארצייט שלו היה לפני שבוע, ב-ג' מרחשון.

הסיפור מתחיל אותו דבר, בא לרבי נחום מטשרנוביל מקרה של אשה מקשה לילד - צריך לעורר רחמים ולהציל אותה. הוא אומר לבני המשפחה, מי שהביא את הפדיון, שילכו מהר ל'חתן שלי' (בעצם נשוי לנכדה שלו) - שהוא אברך צעיר מאד (לא כתוב בדיוק בן כמה הוא היה, אבל מן הסתם הוא היה סך הכל בן 1516, הוא והיא בגיל של נערי גבעות...). רבי נחום הוא צדיק מבוגר, ובכל זאת הוא שולח לחתן הצעיר הזה שיטפל במקרה הזה. זו סכנת נפשות, רצים מהר ומחפשים את רבי שלום-שכנא ואומרים לו שהרבי שלח אותנו אליך - יש פה אשה מקשה לילד, רחמנות, צריך מיד לעשות משהו. הוא אומר - שוב, הוא סך הכל נער, אברך צעיר - מה אתם רוצים ממני? אני לא יודע מה לעשות.

חוזרים לרבי נחום ואומרים לו שהלכנו לחתן הצעיר והוא אומר שהוא לא יודע מה לעשות. רבי נחום נעשה רציני מאד, הקפיד, ואומר - לא, לכו אליו שוב ותצוו אליו חזק שאני אמרתי שהוא חייב לעזור לה, הוא ורק הוא יכול לעזור לאשה הזאת. חוזרים אליו והוא אומר להם - אני באמת לא יודע מה לעשות, אבל אם הצדיק כבר שלח אלי אז אספר לכם סיפור, ואולי בכח הסיפור הזה יהיה כח לעזור לאשה הזו. סיפור בתוך סיפור:

סיפורו של הזוג מאסטנבול

הוא מספר סיפור מקהילת היהודים באסטנבול, בטורקיה. יש שם קהילה של יהודים ומאד מסוכן שם, במיוחד לבנות, כי הישמעאלים הערבים שטופי זימה ופשוט חוטפים בנות ונשים, רחמנא ליצלן. לכן כאשר אשה צריכה לצאת שם החוצה, ובפרט כשאשה צריכה לטבול, הולכות נשים ביחד, בקבוצה, הרבה נשים יחד כדי לשמור על האשה.

בכל אופן, פעם אחת - כך מספר האברך הצעיר, רבי שלום שכנא - או שלאשה לא היה ליווי או משום סבה אחרת יצאה אשה אחת לבד ברחוב, ובאמת ר"ל בא איזה ערבי, איזה ישמעאלי, וחטף אותה, לקח אותה בשבי והביא אותה לבית שלו. היה נחוץ לאותו ערבי משהו חשוב לעשות, אז בינתים הוא לקח אותה בכח, שם אותה בעלית הגג שלו, נעל את הדלת, והתכוון לצאת לעשות את מה שהוא צריך ולחזור אליה.

האשה הזו היתה כלה חדשה - התחתנה לא מזמן. היא בוכה ובוכה - בוכה על שני דברים, קודם כל שלא יטמאו אותה ושנית בוכה על בעל נעוריה שמן הסתם יגרש אותה. היא מסתכלת בעלית הגג בה הוא נעל אותה ורואה שיש שם מרפסת שפונה החוצה, לרחוב - בגובה של כמה קומות. היא חושבת, ממה נפשך - כדי להשמר ושלא יטמאו אותי אני קופצת עכשיו מהמרפסת, ואחד מהשנים, או שאני אמות או שה' יעשה לי נס ואנצל ואברח מכאן.

היא עושה חיפוש קצר בחדר מה יש שם ומצאה איזו אדרת, בגד עבה, עוטפת את עצמה בבגד וקופצת מהמרפסת. ה' עשה לה נס - אולי קצת גם בדרך הטבע, בעזרת הבגד הזה - והיא נפלה בלי לקבל מכה, הכל בסדר, ומיד קמה וברחה הביתה. כשהיא הגיעה הביתה היא לא ספרה לבעלה מה היה, כנראה שעדיין היתה בטראומה מהסיפור הזה, אבל הבעל מיד חשש שמשהו קרה פה. הוא התחיל לחשוש ולפחד מה קרה, ופחד להתקרב אליה בכלל.

למחרת בבקר, היה מנהג באסטנבול - עיר שיושבת על ים, על מים, ויש שם סירות קטנות - שמי שיש לו איזו בעיה, צרה, עגמת נפש, שוכר סירה קטנה ויוצא לשוט במים ומתבודד, וכך הוא מפיג את הדאגה שלו. כך היה נהוג שם, גם אצל הערבים וגם להבדיל אצל היהודים - שכל מי שהיתה לו בעיה נפשית העצה היתה לשוט בסירה לבד. יש גם סימוכין לכך בתורת הנפש שלנו - אין דבר מרגיע כמו מים, לשוט במים. כך נהג הבעל הצעיר. נזכור שמי שמספר את הסיפור הוא גם בעל צעיר.

מסיפור לסיפור, על אשתו הצעירה היתה מלשינות - איש בליעל אחד נסה להוציא עליה שם רע, על הצדקת חוה'לה, אשתו של הבחור הצעיר. זה רק לקשר בין המשחקים כאן בסיפורים.

בכל אופן, הבעל הצעיר שוכר את הסירה, מפליג מהחוף, ובאמצע הים הוא רואה עוד סירה מתקרבת אליו עם ערבי אחד. הוא לא מכיר את הערבי והערבי לא מכיר אותו - שם בעיר הרבה מכירים את הגוים והגוים את היהודים, אבל הם לא מכירים. היה ברור שאם יש פה שני אנשים בודדים, כל אחד בסירה שלו, כנראה זה אותו סיפור - כך היה המנהג, שכל מי שיש לו דאגה ועגמת נפש עושה כך. טוב, "דאגה בלב איש ישחנה", "יסיחנה לאחרים".

היהודי שואל את הערבי מה הבעיה שלך - אתה תספר לי ואחר אך אני אספר לך. הערבי מתחיל לספר, ומספר את כל הסיפור - שאתמול הוא חטף אשה יהודיה, כך וכך, ולא כל כך מצטער עליה, אבל יחד איתה נעלמה האדרת שבתוכה הוא החביא את כל העושר שלו, מליונים של זהב ויהלומים, כל העושר שלו היה בתוך הבגד. הוא בברוך מאד רציני. היהודי שומע, מבין מה קרה, מסיח את דעתו למשהו אחר וממהר ללכת הביתה. האשה ברחה יחד עם הבגד ושמה אותו תחת התנור והוא ראה זאת. הוא מיד הלך, קרע את הבגד ומצא את האוצר, ואז 'שישו ושמחו'. הוא מספר שהשמחה שהיתה אצל הזוג היהודי הצעיר הזה היתה עד בלי די, שאי אפשר לשער את השמחה, ומתוך השמחה הזו נולד להם בן צדיק - מכח היחוד הקדוש של השמחה העצומה של הזוג.

כשרבי שלום מפראביטש סיים לספר את הסיפור הוא אמר - כעת האשה שבקשתם עליה, שקשתה לילד, ילדה למזל טוב. אז הוא הבטיח שכל מי שיספר את הסיפור הזה במקרה של אשה מקשה לילד - היא תלד בשעה טובה ומוצלחת.

אמרנו שעיקר האשה המקשה לילד אצלנו היא שכינת עזנו, כנסת ישראל, שצריכה ללדת את הגאולה. נברך את עצמנו, את כל עם ישראל, שמכח הסיפור הזה - שכולם גם יחזרו עליו - נזכה ללידת הגאולה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש.

משכמו ומעלה גבוה על אף גילו הצעיר, זכה הרה"ק רבי שלום שכנא מפראהביטש זי"ע להעפיל למעלות קדושים ולמדרגות עילאיות מאין כמותן. נכדו, הצדיק הקדוש, רבי מנחם נחום משטפנשט, בנו הרביעי של רבינו הקדוש מרוז'ין, נוהג היה לשוחח על אודות זקנו זה בהערכה מופלאה ומיוחדת במינה, ולתאר את מדרגותיו בהערצה מופלגת, עד אין קץ. וכך היה מרגלא בפיו: "כאשר מזכירים שם זקני, רבי שלום

מפראהבישט, אין לומר סתם 'רבי שלום', אלא: 'הרבי ר' שלום', או: 'רבי שלום הגדול'!" (מילין סתימין, סי' ס"ז).

אף הוא היה אומר: "כל הרוצה לזכות לשבת שמחה ומרוממת, העצה לכך היא, שישוחח בליל שישי מזקני רבי שלום הגדול! ואם אינו זוכר שום סיפור ממנו, יכול הוא אף לשוחח מן השולחנות והספסלים שלו!"... (נר ישראל ח"ו).

פעם שבת הרה"ק רבי שלום זי"ע בעיירה פאוולישט, הסמוכה לעיר סקווירא, ונותר לשהות בה עד ליום חמישי הבא. באותו שבוע הגיע אל אותה העיירה גם הצדיק הקדוש רבי זאב וולף מזיטומיר, בעל "אור המאיר", מגדולי תלמידי המגיד ממזריטש ומזקני צדיקי הדור, ואמר לשבות בה את השבת הבאה.

ביום חמישי בערב, לפני נסיעתו מן העיר, נכנס רבי שלום, הצעיר לימים, להיפרד מרבי זאב הישיש. שאלו רבי זאב: "להיכן מועדות פניכם?" נקב רבי שלום בשמה של העיר אשר בה מתכונן הוא לשבות בשבת הבאה. "ואימתי תגיעו לשם?" - הקשה רבי זאב בנימה של תוכחה. "ביום שישי, בשעה שלוש אחר הצהרים!" - השיב רבי שלום.

"כלום נוהגים אתם לנסוע ביום שישי לאחר חצות?" - הביע רבי זאב את פליאתו באוזני הצדיק הצעיר שלפניו - "אנחנו, נוהגים ללבוש בגדי שבת כבר ביום שישי בחצות היום, ולהתחיל באמירת 'שיר השירים'!"

"וכי מה עלי לעשות?" - התנצל רבי שלום - "אם ביום שישי לפנות ערב, נכנס אלי חוכר יהודי כדי להתלונן על העגל שחלה ברפתו... מאזין אני לדבריו, ושומע מבין מילותיו את הנשמה השוכנת בקרבו, כמתחננת ואומרת: 'אתה נשמה גבוהה, ואני נשמה נמוכה - אנא, במטותא ממך, הרם נא אותי אליך!' כלום אאטום את אוזני משוועתה, ואעסוק לי באמירת שיר השירים?!" - - -

התפעל רבי זאב מן התשובה, קם ממקומו, תפס בשתי הפמוטות שניצבו על השולחן כשנרות דולקים בתוכם, והחל מלווה את רבי שלום אל עבר הפתח ביותרת הכבוד. תוך כדי כך היה מלמל ואומר ברוב בהתרגשות: "סעו לשלום! סעו לשלום!" - - - (אבן ישראל; בית רוז'ין)

צדיקי הדורות - לרבות צדיקי דורו הוא - לא חסכו במילים בבואם להעריך ולהביע את גדלותו הנשגבה של רבי שלום ואת מדרגותיו הנוראות. ההפלגות העצומות שנשמעו מפיהם על אודותיו, יוצאות היו מגדר הרגיל.

רבינו הקדוש מרוז'ין העיד פעם ואמר: "כל צדיקי עולם, ובכללם הרב הקדוש מאפטא, ודודי רבי מרדכי מטשרנוביל, אמרו על אבי, כי נשמתו היתה מהיכל 'קן ציפור' וכי הוא היה משיח!" (כרם ישראל)

כאשר חנך הצדיק הקדוש רבי אריה לייב, "הסבא משפולי", את בית מדרשו, הזמין את רבי שלום להשתתף בשמחתו, והושיבו בראש המסובים. בסיום הסעודה, ערך ה"סבא" ריקוד מיוחד לכבודו של רבי שלום, כשהוא מכריז ואומר: "כאשר האבא הוא 'מלאך', והאמא - 'מלאך'טע' (-'מלאכית', באידיש) - אזי נולד כזה בן!" (אבן ישראל; בית רוז'ין)

הצדיק הקדוש, רבי ברוך ממז'יבוז', נכדו של הבעל שם טוב הקדוש, סח פעם ואמר: "הכל יודעים, אילו מדרגות גבוהות ונשגבות היו לו, למגיד הקדוש ממזריטש, והיאך הגיע בקומתו עד לגובהי מרומים. גם

בנו הקדוש, רבי אברהם 'המלאך', הצטיין במדרגות שמימיות רמות ונישאות, ומרוב דביקותו התמידית בבוראו ללא הרף, עמדה נשמתו לצאת מגופו בכל רגע ולהרקיע לשחקים. אביו, המגיד, היה אמנם מזהירו על כך בימי חייו, לבל יתעצם בדביקותו יותר מדי, כדי שלא ייפרד, חלילה, מן העולם הזה, ואף לאחר הסתלקותו, היה המגיד מתגלה אליו בחלום ומזהירו על כך. אלא ש'המלאך' המשיך לו הלאה בדרכו ולא שת לבו לאזהרות, ואכן, לא האריך ימים.

"בנו של 'המלאך', הלא הוא רבי שלום מפראהבישט" - המשיך רבי ברוך ואמר - "בחר לעצמו דרך גבוהה ונעלה עוד יותר, אך גם מסוכנת יותר. ומאוד חוששני, אם יתמיד בה ולא יחדול, כי גם הוא לא יוכל להאריך ימים, חס ושלום. אך מה אוכל לעשות? הן ברי לי, כי אף אם אעיר לו על כך ואזהירנו בכל תוקף, לא יטה אוזנו אלי ולא ייאות לשנות מדרכו כמלוא נימה!" - - - (דורש טוב; נר ישראל)

ואכן, רבי שלום הסתלק בגיל צעיר, ביום י"ד תשרי, ערב חג הסוכות, בשנת תקס"ג, כשהוא כבן שלושים וארבע שנים בלבד, ומנוחתו כבוד בעיר פראהבישט. בזמן קצר זה, זכה לכל אותן מדרגות שמימיות הנעלות מהשגות אנוש, אשר אף בעיני גדולי צדיקי דורו - אחד מדורות-הדעה של עמנו - היו רמות ונישאות לעילא ולעילא. גיליון 'סגולת שלום'

המקובל האלוקי דוד שלום בצרי

יום ההילולא - י"ד תשרי

הגה"צ המקובל רבי דוד שלום בצרי זצ"ל- נולד ב-י"ד אב ה'תש"א (1941) בירושלים לאביו רבי יוסף ולאמו מרת ויקטוריה. משפחתו הייתה ממשפחות חכמי בגדאד וירושלים. מצד משפחת אביו היה נין של אחות מרן הבן איש חי, ומצד אמו היה נינו של המקובל רבי יהודה פתיה, שאף שימש כסנדק שלו.

ילדותו עברה בירושלים בתנאי דוחק ועוני קשים. לימים סיפר לבנו רבי יצחק כי היו תקופות שבהן כמעט לא היה בבית מה לאכול, ובני המשפחה אף למדו אילו קוצים ניתן לאכול. למרות הדוחק, המשפחה דבקה בירושלים וראתה בעצם המגורים בעיר זכות גדולה.

בצעירותו למד בישיבת פורת יוסף. בין רבותיו היה קרוב משפחתו הגאון רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת פורת יוסף. כמו כן למד אצל המקובל רבי סלמאן מוצפי, שלימים נעשה לחמיו. לאחר נישואיו בשנת ה'תשכ"ד (1964) למרת ציפורה, בתו של רבי סלמאן מוצפי, העמיק בלימוד תורת הקבלה אצל חמיו.

בתחילת שנות ה־70 עמד יחד עם המקובל רבי יעקב משה הלל בראש ישיבת חברת אהבת שלום. לאחר מכן הקים בשכונת מקור ברוך בירושלים, יחד עם בנו רבי יצחק, את ישיבת המקובלים השלום, שנקראה על שמו של המקובל רבי שלום שרעבי, הרש"ש. הישיבה נעשתה למרכז ללימוד תורת הקבלה, כתבי האר"י והרש"ש ולתפילה על פי כוונות המקובלים.

דרכו בלימוד הקבלה הייתה שאין לאדם להיכנס לתורת הסוד לפני שביסס את ידיעותיו בש"ס ובפוסקים. במשך השנים העמיד תלמידים רבים, ובהם רבנים ודיינים, ולימד את דרכי התפילה על פי סידור הרש"ש וכוונות המקובלים. תפילותיו על פי הכוונות נמשכו לעיתים שעות רבות.

רבינו נודע גם בהנהגות מיוחדות. במשך שנים נהג ללבוש תפילין משעות הבוקר ועד סמוך לשקיעה, ובשעת מנחה היה מחליף לזוג תפילין אחר. הוא נזהר מאוד שלא לצאת מארץ ישראל, ולפי המסופר יצא לחוץ לארץ פעם אחת בלבד והצטער על כך מאוד.

בישיבת השלום ערך במשך השנים תפילות ותיקונים לצורכי הכלל והפרט. בעתות צרה נהג להרבות בתפילה על עם ישראל, ובני משפחתו סיפרו שהיה מבקש להתעדכן במצב הביטחוני כדי שיוכל להתפלל על עם ישראל. פעמים רבות נראה כשהוא בוכה בתפילה ליד ארון הקודש.

בשנת ה'תש"ף (2020) נפטרה אשתו מרת ציפורה. לאחר פטירתה עבר להתגורר בבניין הישיבה. בקיץ ה'תשפ"ג (2023) עבר אירוע לבבי, ולאחר מכן עבר להתגורר בבני ברק.

בבוקר יום שישי, י"ד תשרי ה'תשפ"ז (2026), התמוטט בביתו בבני ברק. כוחות ההצלה ביצעו בו פעולות החייאה ולאחר שחזר הדופק הוא פונה לבית החולים שיבא בתל השומר במצב קשה. בהמשך היום נפטר. חי כ־85 שנים.

אביו: רבי יוסף. אמו: מרת ויקטוריה (נכדת המקובל רבי יהודה פתיה). אשתו: מרת ציפורה (בת המקובל רבי סלמאן מוצפי). ילדיו: המקובל רבי יצחק, רבי מרדכי, המקובל רבי משה, רבי שלמה, מרת אביגיל (נישאה לר' יוסף חיים פינחסי), מרת אלישבע (נישאה לר' שמעון זאיית), מרת אסתר (נישאה לר' אברהם זאיית), מרת ברכה (נישאה לר' אלחנן אנקוה), מרת חבצלת (נישאה לר' יוסף חיים פינחסי), מרת חנה (נישאה לר' משה ששון), מרת שושנה (נישאה לר' יששכר חזן). מרבותיו: הגאונים רבי יהודה צדקה והמקובל רבי סלמאן מוצפי. מספריו: •תפלה לדוד- תיקוני נפטרים •תפלה לדוד- פרנסה •מעשיות הזהר- לקט מעשיות ומשלים מספר הזהר עם תרגום ללשון הקודש •בן שמונה עשרה לחופה •מצות פרו ורבו.

לאחר נישואיו למרת ציפורה אירע מעשה שהשפיע על דרכו בתורת הקבלה. בליל חנוכה הבחינה אשתו כי בעלה סיים את ברכות הדלקת הנרות במהירות יחסית. היא סיפרה לו שאצל אביה, המקובל רבי סלמאן מוצפי, הדלקת נרות החנוכה הייתה נמשכת זמן רב מתוך כוונות וייחודים, וביקשה שגם בביתם תהיה הדלקה בדרך זו.

לפי המסופר בתולדותיה, מאותו זמן החל רבי דוד ללמוד אצל חמיו את תורת הקבלה ואת רזי הכוונות והייחודים. אשתו סייעה לו להתמיד בלימוד. היא הייתה ממתינה למונית שהסיעה אותו ללימוד כדי שלא יאבד מזמנו, מחכה לשובו לאחר חצות ומכינה לו כוס תה, ובבוקר הייתה קמה לפני עלות השחר כדי לסייע לו לפני צאתו למקווה ולתפילת הנץ. כך הפך אירוע קטן בבית בתחילת חיי הנישואין לנקודת מפנה בדרכו התורנית.

רבינו גדל בירושלים בתקופה של עניות קשה מאוד. בנו, המקובל רבי יצחק בצרי, סיפר כי אמו של רבינו נאלצה לעבור בין בתי השכנים ולכבס בגדים כדי שיהיה למשפחה כסף לקנות מזון. המחסור היה כה גדול, עד שבני המשפחה למדו אילו קוצים אפשר לאכול.

שנים לאחר מכן יצא רבינו עם בנו לקציר חיטים לקראת חג הפסח. במהלך הקציר הראה לבנו את סוג הקוצים שאכל בילדותו כאשר לא היה למשפחה מה לאכול. בנו סיפר כי אפילו כאשר הצליח אביו של רבינו לקנות בננה או תפוז לכבוד שבת, הוא היה חותך אותם לחתיכות קטנות כדי שכל בני המשפחה יוכלו לטעום. למרות העוני, בני המשפחה הרגישו זכות גדולה על כך שהם זוכים להתגורר בירושלים.

(מקור: עדות בנו, המקובל רבי יצחק בצרי, בכתבה 'אבא אכל קוצים, העיקר להישאר בי-ם', ערוץ 7)

רבינו נודע בהקפדתו המיוחדת על מצוות תפילין. בתיעוד של יום בחייו סופר כי כבר בשעה חמש וחצי בבוקר הניח תפילין של רש"י ורבנו תם, והמשיך להיות עטוף בטלית ובתפילין גם במהלך נסיעותיו

וביקוריו במוסדות חינוך. רק לקראת תפילת מנחה היה חולץ אותן, ואז היה מניח זוג נוסף של תפילין מסוג שימושא רבא, כפי שנהגו מקובלים. גם המקורות הביוגרפיים עליו מציינים שנהג ללבוש תפילין מן הבוקר ועד השקיעה ולהחליף את זוג התפילין בשעת מנחה.

(מקור: כתבה על סדר יומו של רבי דוד בצרי שפורסמה בערוץ 7; וכן הערך 'הרב דוד בצרי', המכלול).

בשעות של צרה לעם ישראל נהג רבינו לתקוע בשופר. בנו, המקובל רבי יצחק בצרי, כתב כי אביו אף הידר בריבוי שופרות, מתוך כוונה לעורר את מידת החסד והרחמים על כלל ישראל. הנהגה זו לא הייתה מוגבלת לראש השנה. רבינו השתמש בכוח התפילה וקול השופר דווקא בזמנים שבהם עם ישראל היה זקוק לרחמי שמיים.

(מקור: המקובל רבי יצחק בצרי, 'מדוע תוקעים בשופר בראש השנה?', אתר ישיבת המקובלים השלום).

מדי שנה ביום ז' באדר נהג רבינו לנסוע לשפת הירדן ולהתפלל שם, מול מקום קבורתו של משה רבינו בעבר הירדן. המנהג קשור לדברי המדרש על ירמיהו הנביא שנצטווה לעמוד על שפת הירדן ולקרוא למשה רבינו לעורר רחמים על ישראל.

הנהגה זו לא החלה אצל רבינו. בנו רבי יצחק העיד שכך נהג גם סבו, המקובל רבי סלמאן מוצפי, שהיה מגיע למקום מסוים בשפת הירדן מול הר נבו. רבינו המשיך את המנהג ונסע לשם ביום פטירת משה רבינו כדי להתפלל על עם ישראל.

(מקור: ספר גלויות ישאל, עמ' ע"ז, כפי שהובא באתר 'משיב כהלכה'; שם מובאת גם עדותו של המקובל רבי יצחק בצרי על מנהג אביו ומנהג זקנו רבי סלמאן מוצפי).

אהבת ארץ ישראל הייתה יסוד משמעותי בהנהגתו של רבינו. לפי התיעוד הביוגרפי עליו, הוא הקפיד מאוד שלא לצאת מארץ ישראל, אפילו לנסיעה קצרה. במשך חייו יצא פעם אחת לחוץ לארץ בשל עניין פרטי, ולאחר מכן הצטער מאוד על הנסיעה. גם אביו, רבי יוסף, הקפיד שלא לצאת מן הארץ. הדבר השתלב במסורת המשפחתית של דבקות בירושלים, שגם בתקופות של עוני ומחסור לא גרמה לבני המשפחה לעזוב את העיר.

(מקור: הערך 'הרב דוד בצרי', המכלול; על מסירות משפחת בצרי למגורים בירושלים ראו גם עדות בנו רבי יצחק בצרי בכתבה 'אבא אכל קוצים, העיקר להישאר בי-ם', ערוץ 7).

רבינו היה מעורב בדאגה לשלומם של עם ישראל וחיילי צה"ל. הוא נפגש לאורך השנים עם חיילים ומפקדים וחיזק אותם. לפי המקורות הביוגרפיים, היה מבקש מאנשים המעורים בענייני הביטחון לעדכן אותו במצב בארץ כדי שיוכל לכוון את תפילותיו לצורכי השעה. בישיבה נודע גם בתפילותיו על כלל ישראל, ולעיתים נראה כשהוא עומד ליד ארון הקודש ובוכה ומתפלל על העם. (מקור: הערך 'הרב דוד בצרי', המכלול; אתר ישיבת המקובלים השלום מתאר את התפילות והתיקונים הנערכים בישיבה למען כלל ישראל).

בנו רבי יצחק סיפר על מנהג משפחת בצרי להגיע לכותל המערבי לתפילת מנחה בערב שבת. בתקופה שבה לא הייתה ליהודים אפשרות להגיע לכותל, סיפר רבינו שבני המשפחה היו עולים להר ציון, שהיה הנקודה הקרובה ביותר שאליה יכלו להגיע. משם היו פונים לכיוון מקום המקדש ומתפללים שהדרכים לכותל המערבי ייפתחו שוב. מסורת זו הייתה חלק מהקשר העמוק של המשפחה לירושלים ולמקומות הקדושים. (מקור: עדות המקובל רבי יצחק בצרי בכתבה 'אבא אכל קוצים, העיקר להישאר בי-ם', ערוץ 7|)

ט"ו תשרי

הרה"ק מרדכי לייפר אדמו"ר מנדבורנה

יום ההילולא - ט"ו תשרי

רבי מרדכי לייפר מנדבורנה נולד בי"ט באייר תקפ"ד לר' יששכר דוב, הרבי הראשון מנדבורנה. נישא לחיה בת רבי שמואל שמעלקא טויבש רבה של יאשי, בנו של הרב אהרן משה טויבש. לאחר פטירתה בח' בתשרי תרנ"ב נישא לפריידא, אלמנת רבי גרשון מאולינוב. צדיקי הדור כרבי ישראל מרוז'ין ורבי חיים מצאנז, שבחוהו מאד עוד בהיותו אברך צעיר. לאחר נישואיו עבר לנדבורנה ותקופה קצרה שימש שם באדמו"רות יחד עם אחיו רבי אהרן לייב. לאחר מכן עבר להונגריה, ובית מדרשו נדד במקומות שונים כקיבישוד, חוסט ובושטינה. שם נודע שמו כצדיק ובעל מופת ואלפים נהרו אליו מכל רחבי אירופה. נסתלק ביום טוב ראשון של סוכות בשנת תרנ"ה ונטמן בבושטינה [כיום באוקראינה].

בעיר נדבורנה היה פעם שופט רשע גדול. וקרה שבעיר שררה מחלה מדבקת, והרופאים הזהירו על נקיות יתרה, מבחינה סניטרית. הדבר היה בפרוס חג הסוכות, והרב הקדוש רבי מרדכי מנדבורנה ז"ל עשה, כדרכו, סוכה בחצרו. שמע השופט ושלח להודיע לרב שיהרוס תכף ומיד את סוכתו, כי זהו נגד חוקי ההיגיינה. הרב לא שת ליבו לדבריו, וכשהשופט שלח אחרי זה שוטרים והזהירו על כך, השיב להם: "עשיתי את הסוכה בשביל שתעמוד, ולא בשביל להרוס אותה".

שלח השופט הזמנה לרב שיבוא אליו, ולא בא. נמלך השופט והלך בעצמו אל הרב, והתחיל לדבר איתו קשות, וציווהו בכל תוקף להרוס תכף את הסוכה, ואם לא יציית צפוי לו עונש קשה. הרב לא נתפעל כלל מאזהרתו ומאיומיו, והשיבו בקור רוח אותם הדברים שהשיב לשוטרים, שבנה את סוכתו בשביל שתעמוד ולא בשביל שיהיה לו מה להרוס. נתמלא השופט חמה על הרב, והרב הוסיף ואמר לו: "תדע, שהרב הקדוש רבי מאיר מפרמישלן ז"ל היה דודי־זקני".

כעס השופט עוד יותר, ואמר בגערה: "מה אכפת לי מי היה דודך? הרוס את הסוכה, וחסל!". אז חזר הרב עוד הפעם על דבריו, וביקש את השופט לחכות קצת, ויספר לו מעשייה נאה. נעתר השופט לבקשתו, והרב התחיל לספר לו:

היה היה פעם כומר אחד, ולו עשרה בנים, בריאים וחסונים כארזים. וגן גדול ונאה היה לו לכומר, והגן מלא אילנות טובים, משמחים אלוקים ואנשים. פעם אחת עלה בדעתו של הכומר לעשות גם גן־פרחים קטן, לשוות לוויית־חן ויופי לגן הגדול. ויעקור כמה אילנות מהגן, וייטע במקומם פרחים נותני ריח. ויהי אך גמר הכומר את עבודתו זאת, התחילו כל בניו ליפול על ערש דווי, בגדול החל ובקטן כילה, ובזמן קצר מתו אחד אחרי אחד כל בניו, עד שהגיע תורו של הבן העשירי, הקטן מכולם, ונפל גם הוא למשכב.

הכומר פנה במר נפשו אל הרופאים היותר גדולים ומומחים, וגם דרש במעוננים ובמכשפים, וכל זה היה ללא הועיל. ויעצו אותו כמה אנשים לנסוע אל הרב הקדוש מפרמישלן ז"ל, אולי תבוא ישועתו משם, כי מפורסם הוא לאיש קדוש. והיות ודרך אחרת כבר לא הייתה לפניו, וחיי בנו האחרון נגעו עד נפשו, גמר בליבו לנסות גם את זה, וייסע במר ליבו לרב מפרמישלן.

בא אל הרב וסיפר לו את הצרות הרבות שעברו עליו, שמכל בניו לא נשאר לו רק זה האחרון, והנה גם הוא חולה אנוש, והרופאים נלאו למצוא לו מזור, ורק ישועה מן השמיים תוכל לעזור לו. ויען הרב מפרמישלן ויאמר לו: "גן נאה, מלא עצים טובים, היה לך, אולם אתה התאווית גם לגן־פרחים, ותלך ותגדע את עצי השם, לכן גדע השם את עציך אתה, כי האדם עץ השדה. אמנם מכיוון שכבר באת הנה, ועוד לא עבר המועד לגמרי, הריני מבטיחך, כי הילד האחרון שלך יתרפא וייוושע במהרה". ויתפלל הרב אל השם לרפא את הילד בן הכומר, בשביל שיתקדש שמו בעולמו. תפילתו נתקבלה, והילד נרפא ויגדל עד כי היה לאיש.

ועתה - סיים הרב מנדבורנה לספר לשופט - דע לך, כי אתה הנך בן אותו הכומר, ובכן אשאלך: האם זה גמולך אליי בעד הטוב שדודי זקני עשה איתך להחיותך כיום הזה?

בשמוע השופט את כל הדברים האלה, נפל לרגלי הרב, בכה ויתחנן לו, ויאמר: "כנים הדברים, ויודע אני מכל זה, ואני מבקש מכבוד הרב למחול ולסלוח לי על חטאי, ואני מרשה לו לעשות גם עשר סוכות כטוב בעיניו". הרב סלח לו, והשופט נפטר ממנו לשלום. סיפורי חסידים, מועדים - רש"י זוין

איסור כריתת עצי פרי במלחמה, שעליו נסוב הסיפור שבתוך הסיפור הזה, הוא כבניין אב לכל פגיעה שהיא בעולמו של הקב"ה. אך למה דווקא מכאן נלמד איסור "בל תשחית"? ומהי התביעה השמיימית מן הכומר, שאינו מצווה על ההשחתה הזו?

ראשית נאמר, כי זמן המלחמה הוא הזמן שבו מתעוררים כוח ההרס וביטחון האדם בעצמו. אז נחלשת הרגישות לעולמו המתוק של ה', ועל כן דווקא אז מצביעים על "פינת יקרת", זיכרון לגן עדן ועציו, ואומרים לאדם: לפחות כאן, בטל עצמך בפני בריאתו של ה'. אכן, גם אם המצווה הזו שייכת במיוחד למלחמה (ועל כן נאסרה בה, על פי רוב, גם השחתת עצי פרי שיש בה תועלת), הרי שהיא באה ללמד אותנו רגישות מהי. דומה הדבר למסופר על הבעש"ט ונעליו:

פעם שכב הבעל שם טוב לישון והניח נעליו בצד המיטה. בא השמש לנקות את החדר, ובתחילה סבר להזיז את הנעליים, אבל לבסוף אמר לעצמו: אם כאן שם הבעש"ט את נעליו, כנראה שזה דווקא המקום הראוי להן, ולפיכך השאירן במקומן. לפתע התעורר הבעש"ט ושאל בחרדה היכן הנעליים. כשנודע לו שהשמש הקפיד שלא ליטלן ממקומן, עמד ובירכו באריכות ימים מופלגת.

הרגישות הזו, לבצע את עבודתך בלא להזיז דבר שצריך להישאר במקומו, היא תכונת הדעת, שבה מצטיינים ישראל לעומת אומות העולם. ככאלה, ישראל הם היודעים לשנות את הטבע בלא להתנכר אליו.

אומות העולם, החסרות את אותה רגישות, נתבעות להתחבר אל עם ישראל וללמוד ממנו, כדי שיוכלו גם הן לבצע את תפקיד האדם של "לעובדה ולשומרה". כך מתבטא בסיפור, שבו הקטרוג על הכומר נמתק מיד כשבא אל רבי מאיר מפרמישלן וביקש את ברכתו.

כך מתחבר שוב הסיפור לחג הסוכות, בו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות (כשהם פוחתים והולכים עד לפר אחד בלבד - בדומה לבני הכומר...).

הפרים הללו מבטאים את שימת הלב לאומות העולם ולקיחת האחריות עליהן, אך גם את הרע שבהם הפוחת והולך עד שמתבטל כליל. בשופט שבסיפור, כנראה, נשאר רושם של רע שהביא אותו לנסות

להרוס את הסוכה, אך כשפגש גם הוא ביהודי צדיק ונוכח בתלותו בעם ישראל - התהפך הרע לטוב. על פי אדמה שמים ותהום, עמ' ל"ז

הרה"ק חיים מרדכי מנדבורנה הבטיח מי שיבוא לקברו בתשעת הימים תתקבל תפילתו.

קברו של הרה"ק **רבי מרדכי לייפר מנדבורנה** (בעל ה"מאמר מרדכי") נמצא בבית העלמין היהודי בעיירה **בושטינה** (Bushtyno / Вышково) שבמחוז זקרפטיה, **אוקראינה.**

ט"ז תשרי

המקובל האלוקי רבי יחיא

יום ההילולא - ט"ז תשרי

רבי יחיא ב"ר יהודה בדיחי זלה"ה.

בין דמויות ההוד שקמו ליהדות תימן נצבת דמותו של הגאון רבי יחיא בן יהודה (שוכר) אלבדיחי, שעמד בראש הישיבה הכללית בבית הכנסת "בית צאלח".

רבי יחיא נולד בשנת התקס"ג בצנעא, למד לפני גדולי החכמים עד שנודע בגדלותו התורנית הן בתורת הנגלה והן בחכמת הנסתר, גדול היה בחסידותו ופרישותו, ואגדות רבות נשזרו מסביב לאישיותו.

לפרנסתו עסק רבי יחיא בכתיבת ספרי תורה, שכפי המסופר היה כותבם בקדושה ובטהרה, ולא היה כותב האזכרות אלא לאחר שהתענה וטבל.

בשנת התר"ד קם מושל עריץ שהתאנה ליהודים והציק להם ברדיפות ונגישות, עד שרבים ברחו מצנעא למצוא מפלט ולמלט משחת נפשם. בין הנמלטים היה רבי יחיא, שגם בו נגעה יד המושל שחבשהו בבית הסוהר, ומפני חמת המציק ברח משם לעיר כוכבאן, גלות שנמשכה כשלשים שנה.

על תקופת סבל זו רומז רבי יחיא בחתימת לקוטיו בספר יושר לבב, וכה דבריו ...והב' היא סיבת הכל שבעו"ה ארכה גלותינו, וגברה יד שונאינו, ופרקו עול תורה מעל צווארינו, ובזמן שליקטתי זה הייתי טמיר וגניז היום כמו ארבעה חדשים. בכל יום האויב משכים ומעריב לחשב עליהו דיני אכזרים לנתפשים, ואין בי דעת לעשות ישרים, אומר לפני בורא ארץ ושמים אודך ביושר לבב על כל מה שגזרת עלינו, נטלו ממונינו הלקונו במלקיות שלא ראו עינינו ולא שמעתם אזנינו, נתנו כבלים ברגלינו וקולר בצווארינו, הגלונו והרחיקו בית מאסרינו, היינו חרפה לשכנינו, כמה גזירות גזרו עלינו והשם יתברך מצילנו... (חן טוב).

על נסיבות בריחתו מבית הכלא מספרים שע"י השבעות ורואה ואינו נראה יצא מהמשמר, כי האיש גדול מאד בחכמת הקבלה ובמעשיות, יען כי לא יוכל איש לברוח מבית האסורים ומן האזיקים אשר הושת ברגליו, ואנשי צבא שומרים השערים ושערי חומות העיר, והאיש מוכר לכל בני העיר והשומרים (חדרי תימן פז).

הקהילה בכוכבאן שידע והכירה בגדלותו ובחסידותו סרה למרותו, ורבי יחיא הנהיגם בתורה וביראת השמים כל משך שהותו שם, לפי עדות הר"י ספיר עסק רבי יחיא לפרנסתו במלאכת הצורפות.

בשעת התרל"ד לאחר שנכבשה תימן ע"י התורכים, שב לצנעא ועמד בראש הישיבה הכללית, אודות תקופה זו כותב הרב שלום קרח ...האחת בבית הכנסת "בית צאלח" והיא נקראת סתם "ישיבה", והיו נקבצים בה הרבה תלמידי חכמים ותלמידים הנושאים ונותנים במלחמתה של תורה, ארבע שעות בכל יום, חוץ מערבי שבתות וערבי ימים טובים, ובראשם הרב המופלג החסיד כהרה"ג מ"ו יחיא אלבדיחי מחבר ספר חן טוב, ולאחר הצהרים נקבע הרה"ג כה"ר מ"ו סאלם שמן מנוחתו כבוד ללמד ולפלפל בתלמוד, הרב הגדול הזה היה בעל זכרון מפליא, ארך אפים ובקי בכל פנות התורה, עליו הכתוב אומר: אשכול הכופר וכדרש חז"ל איש שהכל בו =(אגרת בוכים כב).

רבי יחיא משך בשבט סופרים. ומחבוריו ידועים לנו שני ספרים, ספר לחם תודה על ספר שערי קדושה למהרי"ץ, והוא קיצור בהלכות שחיטה וטרפיות כדי להקל הלימוד ולזכור יסודות הדין, ובהקדמתו לספר זה כתב ...ובהיות שראיתי בעצמי שבעו"ה אני קשה לכנוס ומהר לשכוח, כי ביטול השקידה וקוצר המשיג ועומק המושג, וחמדת התאוה, הוא הגרמא בנזיקין, ע"כ יעצוני כליותי שטוב לעשות קיצור הלכות שחיטה וטרפיות, מקובץ מכל הפוסקים ז"ל כפי מנהג פה ק"ק צנעא יע"א, כי שליחות היד בקולמוס, היא מסוגלת להיות לי למזכרת.

ספרו השני חן טוב על התורה, דרושים וחדושים ע"ד הפשט והקבלה ושאלות ותשובות ששרדו מכתביו וחידושים בהלכה, בספריו ניכרת בקיאותו במכמני התורה ומדת הענוה שהיתה טבועה באישיותו.

פטירתו של רבי יחיא בסוכות התרמ"ח ביום טוב שני של גליות השאירה רישומה העמוק בקהילה, שכן בהלויתו שהתקיימה בו ביום, נישאו הספרים בקול בכי ומספד דבר שגרם למחלוקת גדולה בין חכמי הקהלה, והדיה הגיעו לארץ ישראל, כאשר חכמי טבריה הביעו דעתם במחלוקת זו ושללו נשיאת הספדים וצידוק הדין ביו"ט ב' של גליות.

שבר על שבר לקתה הקהלה, שכן בנוסף לסילוקו של צדיק, נוצרה מחלוקת שהעמיקה את חלוקי הדיעות בין חכמי הקהלה, ויום פטירתו נותר כציון דרך בתולדותיה של הקהלה בצנעא.

כ"א תשרי

הרה"ק דוד משה פרידמן האדמו"ר מטשטרקוב - משיח שבדורו

יום ההילולא - כ"א תשרי

הרה"ק רבי דוד משה פרידמן שבועות תקפ"ז - הושענא רבא תרס"ד היה בנו החמישי של רבי ישראל מרוז'ין ומייסדה של חסידות טשורטקוב.

נולד ביום השני של חג השבועות תקפ"ז לאביו רבי ישראל ולשרה פרידמן ברוז'ין, החסידים שביקשו מרבי ישראל שיתן להם משקה כדי שיגידו לחיים ומזל טוב על הבשורה על הולדת הבן, נענו: שאדרבה הם צריכים להביא משקה, מכיוון שהוא הוריד להם נשמה גדולה וקדושה שתקרב הרבה יהודים לאביהם שבשמים.

כבר מיום היוולדו היה ניכר שהוא קדוש מרחם אמו והיה מופלג בקדושתו יראתו חכמתו וענוותנותו, במיוחד התבטא הדבר באהבת ישראל ורחמנותו על כל נברא, באומרו שמילדותו קיבל על עצמו לא להזיק לאף נברא בעולם.

נישואיו ורבנותו

בשנת תר"ד נשא את הרבנית פייגא ביתו של רבי אהרן מצ'רנוביל אשר חיבבו מאוד והעריכו מאוד והיה מפליג עליו הרבה תארים במכתביו אליו למרות גילו הצעיר, ונולדו לרבי דוד שני בנים מהרבנית פייגא עוד בחיי אביו אשר שניהם נפטרו בחייו אשר אחד מהם הוא רבי נחום מרדכי.

אחרי הסתלקות אביו בג' חשוון ישב עם שאר אחיו בסדיגורא ואחר כך עבר לפוטיק, אחרי כמה שנים עבר לטשורטקוב והמשיך בדרך אביו בהנהגה בהרחבה ובעשירות ובדרך מלכות, אם כל זה נהג עם עצמו בקדושה עליונה ובפרישות נוראה תוך מיעוט אכילה ושינה באופן מבהיל כשבמשך כל היום הוא היה בדביקות נפלאה בהקב"ה הן בלימוד התורה ותפילה והן בשאר דרכיו ועניניו עד כדי כך שהעיד על עצמו שפעל אצל הקב"ה שלא יזיז שום אבר בלי לעשות כוונות ויחודים, היו פעמים שימים רצופים לא אכל ולא שתה כלל ומשך שנתו מעת לעת היה שתי שעות וגם אז היה מתעורר בין לבין ואומר בדבקות לנשמת אביו רבי ישראל שיעורר אצל הקב"ה רחמים על העולם.

אלפים ורבבות נסעו אליו ונודע במיוחד באהבת ישראל שלו לכל יהודי באשר הוא ומעולם לא נשמע מפיו משהו שאינו טוב על אף יהודי, נודע גם ברוח הקודש שלו והרבה פעמים היה אומר דברים מופלאים ושמתחילה היו לא מובנים ובסוף נוכחו ברוח הקודש בהיר וגלוי.

אהבת ישראל וצפייתו לגאולה

תמיד היה מלמד זכות על כל יהודי ואפילו אם היה מראה פעם בודד עניין שנראה הקפדה ישר היה מראה חיבה ורחמנות וקירוב, מנהגו היה לכנות יהודי שאינו מתנהג כמו שצריך בכינוי "יהודי נסתר" שהניצוץ היהודי שבו אינו בגלוי.

במיוחד היה מעורר תמיד על הגאולה ועל הצפייה למשיח ומנהגו היה לומר שלמרות שהיו צדיקים שעיכבו את הגאולה כדי שיהי תיקון לכל הנשמות אבל עכשיו מרוב הצרות כבר אי אפשר לחכות.

צדיקים בשבחו

אביו רבי ישראל מרוז'ין אמר לרבי אהרן מצ'רנוביל על רבי דוד משה שהוא "המובחר שבבניו". כשהפליג בשבח בניו והיה מונה אותם כשישה סדרי משנה היה אומר "בני דוד משה הוא החמישי כנגד סדר קדשים ואכן הוא קדש קדשים". פעמים אחרות כשדיבר בשבחו אמר "שמרוב התבטלותו גם אם יאמרו לו לקפוץ לאש יעשה זאת מבלי להרגיש".

רבי יחזקאל משינאווא "הפליג והחזיק מאוד מיראת השמיים של רבי דוד משה".

רבי מרדכי מנאדבורנא אמר "שרבי דוד משה הוא הממשיך העיקרי של אביו רבי ישראל מרוז'ין".

אדמו"ר הרש"ב התבטא בפני חסיד שאמר שראה אותו "אשרי העיניים שזכו לראות את ר' דוד משה".

הסתלקותו

ביום הסתלקותו בהושענא רבא אושפיזא של דוד המלך וערב שמחת תורה יום אשר קוראים בו "וזאת הברכה אשר ברך משה" בעוד שוכב רבי דוד משה מחולשתו על מיטתו בשיא דבקותו אמר תפילת נשמת כל חי וכשהגיע לפסוק לדוד ברכי נפשי את ה' יצאה נשמתו הקדושה ושבה להקב"ה. וכששאלו

את בנו רבי ישראל במה להתחזק עכשיו בעקבתא דמשיחא אחרי ההסתלקות אמר שילמדו כל יום דף אחד באר מים חיים ודף אחד תניא.

רמז לפטירתו

בליל ראש השנה של שנת ה'תרס"ד לאחר הקידוש רמז על פטירתו ואמר 'כלל ישראל צריכים לרחמים'.

בליל הושענא רבה ברך את בנו - 'שתזכה ללכת עם היהודים לארץ ישראל' וציווה עליו למלא את מקומו.

שכב על צדו השמאלי, הניח את יד ימינו על שמאלו, פניו היו שוחקות ושתי דמעות בעיניו וציווה להכניס לחדרו את מקורביו החשובים. החל לומר 'נשמת כל חי' חזר פעמים רבות על המילים 'נהללך ונשבחך' וכאשר הגיע למילים 'לדוד ברכי נפשי את י-הוה' השיב את נשמתו ליוצרה.

אני מילדי סאטינוב ובשכנות שלי קנה אחד בית דירה והוסיף על בנין הישן והכניס את מקום נטיפת הגג אל תוך הבית, מה שהעולם מקפידים ע"ז מאוד שלא לעשות דבר זה כידוע וחשש סכנה הוא. ובלא זה היו מרננין קצת על דירה זו מקודם מחשש רוחות רעות ח"ו,

אשת הקונה הזה הייתה מעוברת ואצלה מתו בניה הקודמים בקטנותם רח"ל ע"כ יראה לנפשה פן יקרה לה כמקרה הקודמת ח"ו, ובפרט שמעליזים על דירה זו עוד מקודם ובפרט אחר מעשה זו שהכניסו אל הבית מקום נטיפת הגג.

היא הפצירה בבעלה שיסע לטשארטקוב אל **כ"ק אדמו"ר הרה"ק ר' דוד משה זלה"ה** לספר לו כל הנ"ל ושיברך אותם שלא יארע עוד להם שום דבר רע ח"ו ואם יראה בעלה שהרה"ק מקפיד על זה, אזי לא יכנסו לדור בבית הזה.

בעלה נסע לחצר הקודש ונתן קוויטל על מבוקשו.

הרה"ק בירך אותו שידור בדירה זו בשופי ונחת ושלא יארע לו ח"ו שום דבר רע ושאשתו תלד זרע של קיימא.

הוא שאל על שם להנולד (כיצד לקרוא לבן שיוולד לו). השיב לו הרה"ק: **תקרא שם אחר הסדרא** שם מפרשת השבוע של אותו שבוע **להילד שיוולד לך**.

ושתק הרב רגעים אחדים ואמר לו בזה הלשון: **'ניין נאך דער הפטרה, טאקי נאך דער הפטרה'** בעצם לא, תקרא לו שם **'ההפטרה'** של אותו שבוע ופטרו לשלום. ויבוא אל ביתו לעיר הנ"ל סאטינוב.

והנה באו אליו החסידים מטשארטקוב, והוא סיפר להם את דברי הרבי אליו, והיה קצת לפלא בעיניהם, שמתחלה אמר הרה"ק קריאת שם מהסדרה (מהפרשה) ותיכף חזר בו ואמר על ההפטרה ולא הבינו כוונת קדשו?

(לימים) האשה זו ילדה נקיבה והיה זה **בפרשת נשא** החסידים חיפשו שם בכל הסדרה שם של נקיבה ולא מצאו בכל הסדרה שם של נקיבה, שוב חיפשו בהפטרה של פרשת נשא גם שם לא מצאו מבואר שם של נקיבה.

ונזכרו שההפטרה זו מדברת מלידת שמשון וכתוב בגמ' במסכת בבא בתרא (דף צ"א ע"א)

אימיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו, אימיה דהמן אמתלאי בת עורבתי, אימיה דדוד כויי, **אימיה דשמשון 'צללפונית'**. עוד מצאו מה שכתב שם מהרש"ל: **ונ"ל הצללפונית היא אמו של שמשון... והוא טוב מפני רוח רעה.** עכ"ל המהרש"ל.

בראותם כל זה המה ראו כן תמהו גודל הרוח הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה שידע וראה ברוה"ק שתלד נקיבה, גם שתלד בפי נשא שמפטירין אז הפטרה זו של לידת שמשון ושם אמו טוב לרוח רעה כמ"ש מהרש"ל. והבן היטב עד כמה הדברים מגיעין כי נורא הוא **וכן קראו לה שם זה צללפונית.**

בעל המספר הנרגש והנלהב מסיים את סיפורו ומעריף על הקורא ברכות חמות: כ"ז שמעתי מהרב המופלא ישראל אברהם הנ"ל שהיה שם בעת מעשה זו הנפלאה והבן הדברים **ויונעם לך זי"ע ועכ"י בעוה"ז ובעוה"ב אמן.**

'מזל-טוב' חסידים!

אותה ילדה צ'ורטקובאית אינה היחידה שנקראה בשם צללפונית, וכפי שמביאים בספר דרך-שיחה בשם הגרח"ק זצ"ל: **שמעתי כמה פעמים שם זה ובירושלים היתה אשה שמתו ילדיה ונתנו לבתה שם זה וחיתה למעלה ממאה שנה.**

כ"ג תשרי

הגאון רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ

יום ההילולא - כ"ג תשרי

הגאון רבי ניסים זצ"ל, נולד בקוסובה שבבלארוס, לאביו הג"ר רבי נחום מאיר קרליץ, ולאמו אחותו של מרן החזון איש. עלה לארץ ישראל עם הוריו בשנת תרצ"ו, למד בישיבת תפארת ציון ובישיבת לומז'ה. תקופה קצרה לאחר פתיחת ישיבת פוניבז' בבית הכנסת "הליגמן", עבר ללמוד בה בהמלצת דודו מרן החזון איש. בשנת תשי"א נישא לבתו של הג"ר צבי קופשיץ מירושלים, נינתו של הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל רבה של ירושלים.

בשנת תשי"ט עם פטירת אביו מונה תחתיו כראש כולל חזון איש וכרב בית הכנסת הליגמן.

בתשכ"ח הקים את בית דין צדק בני ברק בעידודו של מרן הסטייפלר זצ"ל. כשזהו הבית הדין הפרטי הגדול בעולם והוא מונה עשרות דיינים בכמה הרכבים.

בשנת תשל"ב מונה לחבר בוועד הישיבות ובמשך שנים היה נשיא הוועד לצידו של מרן בעל שבט הלוי זי"ע. בשנת תשל"ו מונה לרב שכונת רמת אהרון בבני ברק. בשנת תשל"ז מונה לחבר במועצת גדולי התורה.

נתבקש לישיבה של מעלה, במוצאי שמחת תורה, כ"ג בתשרי שנת תש"פ.

עם שכנים צריך לדעת לחיות טוב ובשלום

פעם ניגש אל מרן הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל אחד משכניו וטען שהרב גרם לו נזק, כיון שסיידו בביתו של הרב ושפכו את שאריות הסיד לביוב ונוצרה סתימה, וביקש את דמי התיקון בסך שש מאות שקלים.

רבינו שילם לו מיד ואחר כך אמר: "האמת - יש שלוש סיבות שאני פטור: א. כששופכים סיד זה לא עושה סתימה - זה נשטף. ב. קו הביוב של השכן הוא בצד השני של הבנין ולא משותף עמנו. ג. כלל לא צבענו את הבית..."

שאלוהו: "אם כן, למה הרב שילם?" והוא השיב: "עם שכנים צריך לדעת לחיות טוב ובשלום". גליון איש לרעהו 1088

כ"ד תשרי

הרה"ק יעקב יוסף הכהן מפולנאה

יום ההילולא - כ"ד תשרי

הרה"ק רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף, נצר למקובל האלקי מהר"ש מאוסטרופולי, בעל "תוספות יום טוב" ובעל הספה"ק "יסוד יוסף", נולד בין השנים ת"ל-ת"מ לערך לאביו רבי צבי הכהן.

תקופת חייו הראשונה לוטה בערפל, ואך זאת יודעים אנו שהיה גאון עולם, ובתקופה הראשונה כיהן כאב"ד שאריגראד. בהיותו כבן שישים שנה או יותר החל להימשך לחסידות, ע"י הרה"ק רבי יהודה לייב "המוכיח" מפולנאה. הוא דבק בבעש"ט והיה מגדולי תלמידיו.

אנשי עירו התנגדו לדרכו החדשה וגרשוהו מן הרבנות, והבעש"ט נסע להפיס את דעתו. אח"כ התקבל כאב"ד ראשקוב וגם שם סבל מרדיפות, ועבר לנעמירוב.

לאחר הסתלקות ה"מוכיח" מפולנאה התקבל כאב"ד פולנאה ועל שמה נקרא. הבעש"ט הק' אמר עליו: כשאעלה לשמים וישאלוני מה פעלתי, אענה: "העמדתי את תלמידי יוס'לה!"

לאחר הסתלקות הבעש"ט התמסר להפצת תורתו בכתובים, וספר החסידות הראשון שיצא לאור, הוא ספרו "תולדות יעקב יוסף", עליו התבטאו צדיקי עולם בביטויים נשגבים.

בכ"ד בתשרי שנת תקמ"ד עלה הרה"ק מפולנאה בסערה השמימה ונטמן בפולנאה, סמוך לרעו המוכיח זי"ע.

"עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט" (זה לא כתוב, זה לא כתוב)

ה"תולדות יעקב יוסף" מביא מרבו מרן הבעש"ט הק' זיע"א: שמעתי ממורי, ביאור 'גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה' (שבת קכז.) שלפעמים הכנסת אורחים הוא ביטול תורה או סיפורי לשון הרע, מכל מקום גדולה הכנסת אורחים עכ"ל.

בענין זה מסופר על הרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב זצ"ל נכד הרה"ק בעל ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, שפעם איקלע בדרך והתארח אצל מאן דהוא, ובאמצע שהייתו שם נכנס פעם הבעה"ב אצלו, והתחיל לדבר עמו עניינים שהיו בגדר לשון הרע ואבק לשון הרע, העיר לו הרה"ק מזינקוב ואמר "עס שטייט נישט" - "עס שטייט נישט" (לא כתוב, לא כתוב). התפלא הבעה"ב מאי קאמר, והסביר לו כוונתו, שהבעש"ט הק' אמר שאף אם האורח מדבר ללשון הרע חייב הבעה"ב להכניסו לביתו, אבל אם המארח מדבר דיבורים אסורים, בודאי שאין שום ענין על האורח להישאר ולהתאכסן אצלו. רבי אליעזר דוד פרידמן

באחד הימים, הזמין הבעל-שם-טוב הקדוש את תלמידו הגדול, רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה, בעל ה"תולדות יעקב יוסף", להצטרף עמו למסע מחוץ לעיר, אשר בו השתתפו גם תלמידים נוספים מבני החבריא קדישא. בדרכם חזור, הואיל והתאחרה השעה, עצרו הבעל-שם-טוב ובני פמלייתו בסמוך ליער שמחוץ לעיר, כדי להתפלל תפילת המנחה.

כאשר חפץ הבעל-שם-טוב ליטול את ידיו כהכנה לתפילה, נתברר, כי כלו המים שנטלו עימם לדרך. נתפזרו התלמידים ביער בכדי לתור אחר מקור מים כלשהו אך לשוא. לאחר שנואשו התלמידים מן החיפוש ושבו בידים ריקות אל סביבות העגלה, נשא הבעל-שם-טוב את עיניו את הרקיע, משנוכח לדעת כי עוד מעט יחלוף זמן תפילת המנחה, היפנה את גבו אל בני פמלייתו, והחל צועד בגפו אל תוך מעבה היער. איש מן הנוכחים לא העז לזוז ממקומו. רק רבי יעקב יוסף, אשר כיהן אז עדיין כרבה של שאריגראד, הרים את רגליו ופסע חרש בעקבותיו.

באפלולית ששררה בין האילנות, הניח הבעל-שם-טוב את מטהו מידו, השעינו על גזעו של אחד העצים, ובבת-ראש הפיל עצמו ארצה, מלוא קומתו. רבי יעקב יוסף נבהל. פישוט ידים ורגלים שכזה טרם ראה מעודו, מה גם בחבטה אדירה שכזו על גבי הקרקע. מסירות-נפש ממש.

פתאום, קלטו אוזניו קול יללה קורעת-לב. "רבונו של עולם" - הגיעו התיבות היוצאות מפי הבעל-שם-טוב לאוזניו של רבי יעקב יוסף "מבקשני ממך, מתחנן אני לפני כסא כבודך, אנא, ברחמיך הרבים, הזמן לנו מים לנטילת-ידים לפני תפילת המנחה - כי אם לאו, טוב מותי מחיי!

הרגני נא הרוג, רבונו-של-עולם, ואל אאלץ לעבור, חלילה, על דברי חכמינו, זכרונם לברכה!". שערותיו של רבי יעקב יוסף סמרו מפחד. לבו כמו חדל לפעום. הבעל-שם-טוב התרומם מהשתטחותו, מחה את דמעותיו, נטל את המטה ממקום שהניחו, וחזר לפסוע בניחותא אל עבר הפמליה.

ושם, מאחוריהם ממש, מרחק שלוש פסיעות בלבד מן העגלה החונה, פיכה לו בלאט מעיין מים חיים "עינים להם ולא יראו" אמר הבעל-שם-טוב בבדיחות-הדעת "פה לידינו מפכה לו מעיין, ונחנו מחפשים אחריו במרחקים!"

הנוכחים, הביטו זה על זה בהשתאות. הכל נטלו את ידיהם והתייצבו להתפלל. אך רק רבי יעקב יוסף ידע את הסוד לאשורו. רק הוא עד היה, לאשר התחולל לפני רגעים ספורים בין עצי היער. מסירות-נפש כזו, של 'טוב מותי מחיי', על חומרה קלה מדרבנן, לא ראה רבי יעקב יוסף מעודו, ועד יומו האחרון לא חדל להתפעם מכך. לימים גילה כי היתה זו אחת הסיבות הגדולות, אשר הובילו להתקשרותו לבעל שם טוב.

המעיין קדוש, מפכה את מימיו עד עצם היום הזה.

רבי **יעקב יוסף הכהן מפולנאה** כותב בספרו 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת בלק), שרבו של רבו היה הנביא אחיה השילוני, שנתגלה אליו.

בכתבי האדמו"ר רבי **יוסף יצחק מחב"ד ליובאוויטש**, הקשר ששרר בין הבעש"ט לבין רבי אדם שמוזכר בה כראש חבורת הצדיקים הנסתרים שבדורו, אליהם הצטרף הבעש"ט מעודו רך בשנים. שאמנם

על פי אותה מסורת, התוודע הבעש"ט לחבורת הצדיקים הנסתרים, בעודו ילד כבן חמש שנים בלבד. באחד הימים בהיות הבוקר, לאחר שהתפלל כותיקין עם הנץ החמה, ויצא בדרכו ליער, כמנהגו מימים

ימימה, לפתע קלטו אזניו קול תפילה נעימה והוא נמשך כבחבלי קסם אחר הקול. אי-שם בעבי היער, נגלה לפניו דמות מסתורית של יהודי עטוף בטלית ועטור בתפילין, העומד ומתפלל בלהט ובכיסופים.

הילד הסתתר בין האילנות והשביע נפשו בשקיקה לקול התפילה הערבה, שמעולם לא שמע כמותה, והבין שלפניו אחד מל"ו הצדיקים הנסתרים שעליהם העולם עומד. משסיים הלה את תפילתו, ארז את חפציו ויצא לדרכו, הבחין בין האילנות את הילד. "האם אינך מפחד?" - הביע את תמיהתו. השיב לו הנער, כי אוהב הוא להתבודד ביער "בו אין אנשים שרובם גאוה ושקרנים", וכן סיפר לו על הבטחתו הנאמנה של אביו כי "לא ייראֿ משום אדם", ומאז אין בלבו שום פחד זולת מה' אלוקיו, אביו שבשמים. היהודי הפלאי הוסיף לשאול את הנער לשם אביו, וכששמע את תשובתו כי שם אביו אליעזר, אורו עיניו, והוא גילה לו כי הוטל עליו מן השמים לחפש אחריו, כי עליו לחנכו לתורה ולעבודת ה', מיד הוציא משקו מסכת פסחים ולמד עם הילד.

מאז נלווה הילד ישראל אל היהודי הפלאי, ויחד אתו עבר בעשרות עיירות וכפרים, אם כי לא ידע את שמו. כך נמשכו הדברים כשלש שנים, הילד גדל ויהי לנער ואז יצא מתחת פיקוחו של אותו יהודי פלאי והועבר להדרכתו של צדיק נסתר נוסף. היה זה כאשר שהו בכפר קטן אחד. היהודי הפלאי סיפר לנער, כי לא הרחק מכאן, בבקתה בודדת, השוכנת במרחק מה מהבית האחרון של הכפר, מתגורר יהודי ירא שמים ולמדן ושמו רבי מאיר, צדיק נסתר וגאון מופלג בתורה, והציע לו להישאר בביתו לתקופה מסוימת. הנער נפרד מהיהודי הפלאי והתקבל על ידי רבי מאיר שהזמינו להשתכן במעון קדשו.

מדי יום, בבוקר בבוקר, היו השניים, רבי מאיר והבעש"ט, יוצאים לתפילה בבית הכנסת אשר בעיירה הסמוכה, ובשובם היו ממשיכים בלימודיהם בשקידה מופלאה. יהודי העיירה הכירו את רבי מאיר כבעל מלאכה פשוט מאד, איש לא העלה על דעתו, שהלה נמנה על הצדיקים הנסתרים.

בביתו של רבי מאיר, נוצר הקשר בין הבעש"ט לבין עדת הצדיקים הנסתרים, בהנהגתו של רבי אדם בעל שם, ובעודנו עלם צעיר נתקבל כאחד מבני החבורה, וזכה עמהם לגילויי אליהו הנביא. על הנער שהצטרף לחבורה הוטלו שליחויות מסוימות לישובים שונים, והודות למידת האומץ וחוסר הפחד שהיו מושרשים בו, מילא אותן בנאמנות ובהצלחה רבה.

עד כאן מתוך המסורת המצויה בכתבי חב"ד, והשונה מהמסופר ב'שבחי הבעש"ט' ובשאר כתבי התולדות המצויים. אולם הצד השווה שבהם, שזכה רבינו לקבל תורה מפי מורים נסתרים ועלומים, ודרכם קיבל סיוע ממרום בדרך להוציא מן הכח אל הפועל את שליחותו בעולם.

רבי אברהם יהודה הכהן שוואַרץ "קול אריה"

יום ההילולא - כ"ד תשרי

רבי אברהם יהודה הכהן שוואַרץ א' באב ה'תקפ"ד - כ"ד בתשרי ה'תרמ"ד בעל מחבר ספר "קול אריה" ראב"ד מאד (הונגריה) מגדולי ומפארי יהדות הונגריה.

נולד בא' באב ה'תקפ"ד בעיר מאד בהונגריה לאביו רבי פינחס זליג הכהן שוורץ (הראשון) המכונה ר' זליג חסיד.

בצעירותו קיבל תורה מפי הגאונים, רבי אברהם דנציגר, רבי יהושע זעליג סג"ל מבאניאהד ורבי יצחק נתן ליפשיץ, ואחרי כן בגיל ארבע עשרה עבר לישיבתו המעטירה של בעל ה"חתם סופר", אשר קירבו וחיבבו מאד בהכירו את יקר תפארת גדולתו, זאת על אף גילו הצעיר. אחר פטירת רבו החתם סופר עבר ללמוד בישיבתו של הגאון רבי בנימין וולף לעוו בעל "שערי תורה" בוועריבוי.

בגיל 17 שנה נשא את פייגא גינצלר בתו של הנגיד רבי משה ליב גינצלר מאוהל. במשך זמן מה היה סמוך על שלחן חותנו, ובאותה תקופה הסתופף רבות בצל רב העיר הר"ר משה טייטלבוים בעל ה"ישמח משה" מאוהל.

אחר כך קבע דירתו בעיר מאד ושם הקים ישיבה בה הרביץ תורה לבחורי ישראל. בשנת תרכ"א לכהן כרבה של בערגסאז, וזאת על פי עצתו של מורו ורבו בעל ה"דברי חיים מצאנז", בו דבק כחסיד מובהק.

בעל ה"קול אריה" נחשב כאחד מגדולי הרבנים בהונגריה. הוא נתפרסם בעולם היהודי כולו כגדול וענק בתורה, וספריו נתקבלו באהבה רבה בכל המדינות. קשרים אמיצים היו בינו לבין גדולי התורה והחסידות שבדורו, ובמיוחד עם בעל החידושי הרי"ם מגור. את עדתו הנהיג ברמה וחיזק ידיהן של השמרנים שלא נטו לחדשנות.

בחול המועד סוכות ה'תרמ"ד נפל למשכב, ומספר ימים לאחר מכן, ביום כ"ד בתשרי לשנת תרנ"א נסתלק לבית עולמו.

ערה עזה טלטלה את הקהילה היהודית בעיר בֶּרֶגְסַס שבהונגריה. רבי אברהם-יהודה שוורץ שימש ברבנות העיר על מי מנוחות שבע-עשרה שנים, עד שמחלוקת קשה פרצה בעיר. קבוצה קטנה מבני הקהילה, שנסחפה אחר יומרותיו של עסקן מקומי, החליטה לפגוע בסמכותו של הרב ולהתנכל לו.

הם פנו אל כמה מבני הקהילה, שלא הצטיינו ביראת שמיים יתרה, והסיתו אותם להדיח את ר' נפתלי-צבי, החזן הוותיק של בית הכנסת. במקומו הציעו להביא חזן מודרני, שיבוא עם מקהלה מקצועית.

מתנגדי הרב ידעו שלא יוכל להשלים עם נוכחותו של חזן 'מתקדם', ובוודאי לא יתפלל במחיצתו, דבר שיגרום לו להדיר את רגליו מבית הכנסת הגדול. זו הייתה מטרתם, בשאיפה שעל-ידי כך תצומצם השפעת הרב על יהודי העיר.

משלחות של חזנים בעלי שם הוזמנו למבחנים לפני ועדה מיוחדת, עד שנתקבלה ההחלטה למנות את יצחק, חזן שבא מאוקראינה בלוויית מקהלה. איש מחברי הוועדה לא טרח לבדוק את טיבו ומידת יראת השמיים של החזן החדש. שמועות עקשניות ריננו עליו שהוא מופיע עם מקהלתו בבתי מרזח מפוקפקים, אך הדבר לא הטריד את חברי הוועדה.

התכנית הצליחה: בראש השנה תרל"ט (1878) הדיר הרב את רגליו מבית הכנסת הגדול, ובמשך שנה תמימה התפלל בבתי כנסת קטנים.

ביום שישי, ערב שבת מברכים אלול, הופתעו יהודי העיר. מודעה שנתלתה בפתח בית הכנסת הגדול בישרה כי הרב יישא דרשת התעוררות בשבת, בשעה ארבע אחר הצוהריים. העיר סערה. השמועות פשטו כאש בשדה קוצים. היו שאמרו שהרב עומד להכריז על התפטרותו, ואחרים טענו שיטיח דברי תוכחה קשים.

בשעה היעודה היה בית הכנסת מלא עד אפס מקום. הרב עלה אל בימת ארון הקודש ופתח בפלפול תורני מעמיק. בסיומו פנה אל הקהל ואמר:

"הימים הנוראים ממשמשים ובאים. בימים אלה כל אחד ואחד מבקש להתברך בשנה טובה. יהודים יקרים, אני מבקש מכם, אל תיתנו לחזן ולמקהלתו לעבור לפני התיבה. עשו תשובה על העבר ושפרו את מעשיכם מכאן והלאה!".

במהלך דבריו הסתובב הרב ופתח את ארון הקודש. בקול משתנק מבכי אמר: "דעו כי כל מלחמתי היא לשם שמיים ולא לכבודי. אני מבטיח לכם בלב שלם: בראש השנה הקרוב החזן הזה לא יתפלל בבית הכנסת!". במילים אלה סיים הרב את דרשתו.

הדרשה עוררה תגובות נסערות. נאמני הרב ידעו שדבריו לא ישובו ריקם. מתנגדי הרב והעיתונות המשכילית המקומית חגגו. "הגם רבה של ברגסס בנביאים?", לגלגו הכותרות, שניסו להציג את הרב כנביא שקר. הרב עצמו כתב לתלמידו: "סהדי במרומים שכוונתי הייתה לשם שמיים, אולי יעשו דבריי רושם בליבם".

חודש אלול חלף. קולות האימונים של יצחק החזן ומקהלתו הדהדו בעיר. מוצאי שבת סליחות עבר ודבר לא השתנה. ראש השנה התקרב, ו'נבואת' הרב נראתה רחוקה מלהתגשם.

בכ"ח אלול, יומיים בלבד לפני ראש השנה, נשמעה דפיקה קלה בדלת בית הרב. בפתח עמדה אישה בלתי-מוכרת מהעיר ברדיצ'ב, ובידה כתב בית דין. "עגונה אני", בכתה האישה, "בעלי נטש אותי לפני שנים. בעת האחרונה נודע לי שהוא שוהה כאן".

"מה שמו?", שאל הרב. "יצחק", השיבה, "אך הוא מוכר כ'יצחק החזן'".

הרב נחרד. אחרי עוד כמה שאלות לא נותרו עוד שום ספקות בליבו.

הוא הורה לאישה להמתין בבית הכנסת הגדול בשעת מנחה. כשיצחק הופיע, זעקה לעברו האישה: "יצחק, אתה כאן?!".

החזן איבד את עשתונותיו והחל לצעוד אחריה בראש מורכן לעבר בית הרב, וקהל סקרנים רב צעד בעקבותיהם.

מתנגדי הרב נבהלו ומיהרו לפנות אל ראש העיר, בטענה כי מדובר בעלילה שהרב טפל על החזן. ראש העיר שלח פלוגת שוטרים לחקור את העניין. ואולם כשיצחק ראה את השוטרים, נתקף חרדה והודה מייד: "כן, זו אשתי!". השוטרים אזקו אותו ולקחוהו לבית המעצר.

כעבור יומיים, ביום ראש השנה תר"מ, נכנס הרב בראש מורם לבית הכנסת הגדול. אל התיבה ניגש ר' נפתלי-צבי, החזן הוותיק, בלי זמרי ליווי. בלב נשבר וברגש של קדושה הוביל את התפילה. המשכילים והמתנגדים הרכינו את ראשיהם בהכנעה, והשלום שב לשרות בעיר.

המעשה הפלאי היכה גלים והתפרסם בכל רחבי הונגריה. כשנשאל הרב אחרי כן מנין שאב את התעוזה להבטיח קבל עם ועדה שהחזן לא יתפלל, השיב בפשטות: "בצעירותי גייסתי סכום גדול למטרות צדקה בעבור ה'דברי חיים' מצאנז. הוא בירך אותי אז: 'אעמוד לצידך בעת צרה'. לא היה לי ספק כי לעת הזאת כוונה הבטחתו". (על-פי 'קול אריה')

ה'דברי חיים' שלח פעם מברק דחוף ל'קול אריה' ובו ביקש סכום גדול של 400 זהובים לצורך מצווה גדולה. ה'קול אריה' לא השתהה, גייס מיד את כל הסכום מבני קהילתו ושלח אותו לצנז. בתגובה, שלח לו ה'דברי חיים' מכתב ברכה והוקרה, ובסופו הוסיף הבטחה: "**כאשר תהיה בעת צרה - אעשה לך טובה**" (או בגרסאות אחרות: "אעמוד לצידך בעת צרה").

שנים לאחר מכן, כאשר חלה ה'קול אריה' ונזקק לניתוח מורכב בווינה, הרופאים חששו להרדימו. באותו מעמד התגלה ה'דברי חיים' (שכבר נפטר לבית עולמו) בדמותו של הרופא המנתח, עמד לצדו, והניתוח עבר בהצלחה מרובה.

כיום, מקובל בקרב חסידים לפקוד את ציון קדשו בעיירה מאד שבהונגריה, ובפרט ביום ההילולא שלו (כ"ד תשרי) או בערב ראש השנה, כסגולה לישועה בעת צרה בזכות אותה הבטחה צנזאית עתיקה.

כ"ה תשרי

איש האלוקים הגה"ק רבי משה סופר "חתם סופר"

יום ההילולא - כ"ה תשרי

הגה"ק רבי משה סופר זצ"ל בעל חתם סופר נולד בז' בתשרי תקכ"ג לאביו רבי שמואל סופר.

בצעירותו למד אצל אביו ואח"כ אצל רבו המובהק הגה"ק רבי נתן אדלר אשר לימדו גם את תורת הנסתר וידו לא זזה מתחת ידו. כן למד אצל הגה"ק רבי פנחס בעל ההפלאה תלמיד המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

בשנת תקנ"ד נתקבל לאב"ד דרעזניץ אח"כ כיהן במאטערסדארף. בשנת תקס"ז נתקבל לאב"ד פרעשבורג. בזיוו"ש נשא את בתו של הגאון הק' רבי עקיבא אייגר מפוזנא וממנה נולדו ילדיו הגאונים.

נודע כגאון ישראל וקדושו והיה מנהיגה ופארה של יהדות הונגריה בפרעשבורג, הרביץ תורה לתלמידים בישיבתו הגדולה ממנה יצאו כמעט כל גדולי ישראל שהיו לימים בהונגריה. היה בקי בכל החכמות ואף פיוטים וחרוזים נפלאים חיבר.

תולדות חיים

נולד בפרנקפורט למשפחה פשוטה. כבר בצעירותו נודע כעילוי גדול וכתב חידושי תורה, בגיל תשע הוא החל ללמוד אצל רבי נתן אדלר שהיה נוהג ע"פ מנהגי הקבלה ולאחר מכן אצל רבי פנחס הורביץ, משכך החתם סופר הושפע רבות מדרך החסידות. הרבי כתב שהיותו תלמיד רבי נתן אדלר ושל רבי פנחס הורביץ, תלמידו של המגיד ממזריטש, גרם לכך שבספרו "החתם סופר" הביא רבי משה אמרות מגדולי החסידות, שביניהם גם אדמו"ר הזקן.

יחסו אל תלמידי הבעל שם טוב היה יחס של הערצה וביטול.

בשנת תקמ"ו הוא עבר לגור בפרוסניץ שם כיהן בראשות הישיבה, ונשא את שרה מלכה ביתו של ר' משה ירוויץ.

בשנת תקנ"ד מונה רבי משה לרב בדרזניץ, בשנת תקנ"ח מונה לראש ישיבה במטרסדורף, ובשנת תקס"ז לרב בפרשבורג שהייתה מהקהילות החשובות בהונגריה. רבי משה סופר נודע כאחד הפוסקים

והרבנים החשובים ומפורסמים ביותר בדורות האחרונים, וכאחד שעיצב את את היהדות החרדית. בין החסידים היה מקובל להגיד שבכל דור ישנו צדיק עליון עליון וצדיק תחתון ובדורו של רבי משה סופר, הוא היה הצדיק תחתון ואדמו"ר הצמח צדק צדיק עליון.

החתם סופר היה נוהג לחזור בקביעות מאמרי דא"ח בסעודה שלישית, אנשי קהילתו כעסו על כך, אך הוא המשיך. בימי זקנותו הוא הפסיק עם הנוהג מחשש שבין בשומעים ישנם כאילו שאינם ראוים לכך.

בשנת תקע"ב נפטרה אשתו הראשונה, והוא נשא את שרה סריל, ביתו של רבי עקיבא איגר. בשנת תקצ"ב נפטרה גם שרה סריל והוא נשא את אלמנתו של רבי צבי הירש הלר. נפטר בכ"ה תשרי ת"ר, ונטמן בפרשבורג (— כיום ברטיסלאבה) שבסלובקיה.

אצל הרבי

החתם סופר חיבר שירים רבים וחלקם אף נדפסו בספרו שירת משה. מהדיר ספרי הראשונים הגאון רבי אברהם סופר שרייבער, שהיה נינו של החתם סופר, נהג לבקר רבות בחצר הרבי ולשוחח עימו בדברי תורה. באחת השיחות אמר לו הרבי: "אילו היה לי זמן, הייתי מחבר פירוש על שירי החתם סופר, להראות שכל מלה בהם מקורה בקבלה".

פעמים רבות ציטט הרבי את דברי החתם סופר בשו"ת חו"מ, ח"ו, סימן צח, כי "בכל דור יש אחד הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן - יתגלה אליו השי"ת וישלחו". עוד פעמים רבות מביא הרבי מתורת החתם סופר ודן בדבריו.

משפחתו

- בנו, רבי **אברהם שמואל בנימין סופר** - בעל ה"כתב סופר", ממלא מקום אביו ברבנות פרשבורג. בנו, הרב **שמחה בונם סופר** - בעל ה"שבט סופר". מילא מקום אביו ברבנות. בנו, הרב **עקיבא סופר** - בעל ה"דעת סופר", מילא מקום אביו ברבנות. עלה לארץ ישראל בתחילת מלחמת העולם השנייה והקים את ישיבת פרשבורג בירושלים.
- בנו השני של ה"כתב סופר", הרב **שמעון סופר** - בעל ה"התעוררות תשובה", כיהן במשך שישים וארבע שנים כרב העיר ערלוי (אֶגֶר) שבהונגריה ועמד בראש ישיבה גדולה בעיר.
- בנו, רבי **שמעון סופר** - בעל "מכתב סופר". כיהן כרבה של קראקא. חתנו הוא הרב עקיבא קורניצר, וביתו שרה נישאה עם הרב מנחם מענדל שניאורסון בנו של אדמו"ר המהר"ש.
- רבי יוזף יוזפא סופר, חמיו של רבי יהודה גרינוואלד (בעל שו"ת "זכרון יהודה").
- חתנו, רבי **דוד צבי ארנפלד**.
- חתנו, רבי **אליהו קורניצר** - נישא לביתו גיטל. נפטר בהיותו בן 27.
- חתנו, רבי **שלמה זלמן שפיצר** - נישא לגיטל, אלמנתו של הרב אליהו קורניצר. היה אב בית דין בווינה. בתו נישאה לבן-דודה הרב שמעון סופר, בעל ה"התעוררות תשובה".
- חתנו, רבי **משה טוביה להמן** - נישא לשמחה, בת הזקונים.

ספריו

- **חדושי חת"ם סופר** - חידושים על הש"ס - על שמו ועל שם ספריו האחרים הוא נקרא **החת"ם** (חידושי **תורת משה**) סופר.
- **שו"ת חת"ם סופר** (שבעה חלקים) - כולל 1225 תשובות במגוון נושאים.
- **דרשות חתם סופר (שלשה חלקים)** - על המועדים.
- **חתם סופר (חמשה חלקים)** - פירוש על התורה.
- **תורת משה (חמשה חלקים)** - פירוש על התורה, על חמש מגילות ועל הגדה של פסח.
- באור על פירוש רמב"ן לתורה.
- מאמרים על סוגיות נבחרות בש"ס.
- ציונים והערות לשולחן ערוך.
- **שירת משה** - שירים ופיוטים על דרך הקבלה.
- **צוואת משה** - צוואת מוסר לבניו ולזרעו.
- **ספר זיכרון** - ספור צרותיו אשר סבל במשך הימים שבה פרשבורג הייתה במצור בימי מלחמת צרפת.

הגאון רבי מרדכי בנט זי"ע אמר עליו הלכה כמשה בכל מקום.

בכ"ה בתשרי שנת ת"ר נתבקש לישיבה של מעלה, ותלמידיו נשאו לפני ארונו יותר מתשעים ספרים וכתי"ק שחיבר על כל מקצועות התורה.

תיאור נורא ומרטיט מקריאת שמע אצל מרנא החתם סופר: סיפר הרה"ג רבי ליפמאן ראזענבערג מק"ק קראסנע, שרבו המהר"ם שיק היה רגיל לנסוע בכל שנה לאיזה כפר סמוך לעיר חוסט כדי לפוש קמעא. בכפר ההוא ראה, שבין מנחה למעריב מעבירים אנשים את הזמן בדברים בטלים. לכן ציוה להם שיקבעו שיעור בלימוד תורה בזמן זה, בהוסיפו, שרבו מרנא החתם סופר זצ"ל היה רגיל בין מנחה למעריב ללמוד עם בעלי הבתים הלכות פסוקות ודינים פשוטים שצריך כל אחד לדעת, עד שכל האנשים הפשוטים ביותר ידעו את כל ההלכות הנוגעות להם.

שאל אותו אחד, אם ידעו הלכות רבות כל כך, מדוע קרא להם אנשים פשוטים, השיב להם: "אז איך זאג דיר אז זיי זענען געווען פראסטע יידן - זענען זיי געווען פראסטע יידן" [כשאני אומר לך שהם היו אנשים פשוטים - הם היו אנשים פשוטים], וסיפר לו לדוגמה, שהוא היה רגיל להקשיב לשיעורו זה של רבינו, ופעם אחת לאחר הלימוד שמע שאחד המשתתפים בשיעור אמר לחברו: "ער פרעדיגט וואסער - און טרינקט וויין"... [הוא מטיף מים - ושותה יין] כלומר, שאינו נאה דורש ונאה מקיים. זאת כאשר בשיעור אמר רבינו החת"ס שבשעת קריאת שמע צריך הקורא להשמיע לאוזניו, כאשר רבינו בעצמו רק שפתותיו נעות בעת קריאת שמע, וקולו לא ישמע כלל.

על כך אמר המהר"ם שיק, שלא כן הדבר, אלא כאשר קרא רבו מרן החת"ס את הפסוק הראשון בקריאת שמע, היה רגיל לשפשף במצחו בדבקות עצומה, ופניו נעשו כאש להבה, עד שכאשר סיים את הפסוק הראשון, היו ידיו נופלות מעיניו בלי כח ונשתנתה צורתו ונתחוורה כסיד. לכן היו רק שפתותיו נעות מרוב דבקות, וכאשר הש"ץ הסתכל בפניו, וראה שפסקו שפתותיו מלנוע, ידע שגמר ואמר "ה' אלוקיכם אמת". ואילו האיש הפשוט הזה, דימה בנפשו שרבינו אינו קורא קריאת שמע כהלכה - "איז ער נישט געווען קיין פראסטער ייד?!" [האם לא היה אדם פשוט?!] "ספרא דמלכא" - אוצר אמרות החת"ס מאת רש"צ גנץ

החת"ם סופר היה ראש ישיבה בפרשבורג שבהונגריה והעמיד תלמידים הרבה. בישיבתו למד תלמיד חסר אמצעים, אך כשרוני מאוד. הוא הציע לחבריו עסקה: הוא יכתוב עבורם את שיעוריו של החתם סופר, מילה במילה, והם יתנו לו בשכרו חמישה זהובים. החברים הסכימו להצעה. לכתוב את השיעור מילה במילה, אין זה דבר של מה בכך, בפרט באותם ימים טרום עידן אמצעי ההקלטה המשוכללים. אך התלמיד לא הסתפק בכך. "אני יכול לכתוב את השיעור, ובנוסף לתאר את תנועות הידיים של ראש הישיבה בזמן השיעור" אמר התלמיד. סיכמו החברים להוסיף לו עוד חמישה זהובים בעבור תיאור תנועות הידיים.

מספר שנים לאחר מכן, עלה החת"ם סופר למסור את השיעור השבועי. היה זה אותו שיעור שנמסר כמה שנים קודם לכן, שהועלה על הכתב על ידי אותו תלמיד, בצירוף תנועות הידיים. השיעור התחיל, והבחורים קלטו שתנועות הידיים של הרב, זהות להפליא לתנועות הידיים בשיעור הכתוב. כמובן שהחלו חיוכים בבית המדרש.

החת"ם סופר ראה את הפנים המחייכות ודרש להבין על מה ולמה. הסבירו לו התלמידים. החתם סופר שמע את הדברים והכריז: "אם אתם יודעים את השיעור לבד, אז אני מיותר". קם, סגר את הגמרא ועזב את בית המדרש.

כמובן שהתלמיד שכתב את השיעור, נפלו פניו. הוא לא שיער שכך יקרה, ופחד מאוד מהקפדתו של רבו. בנוסף, לא עברו אלא שעות ספורות, והשמועה בישיבה אמרה כי ראש הישיבה ימסור שיעור בבוקר למחרת, והוא מצווה על כל התלמידים להגיע. איש בל ייעדר! התלמיד היה בטוח, כי הנה הוא עומד לקבל גערה מהחת"ם סופר, ולא ידע את נפשו.

למחרת, היו צריכים חבריו לגרור אותו בכוח לשיעור, שכן אימה גדולה אחזה אותו. עד שהחתם סופר החל לדבר. בדבריו, התנצל מעומק הלב על הפגיעה בבחור, ועל כך שגרם צער לבחור, שבסך הכול עשה מעשה טוב וביקש מהבחור מחילה בפה מלא. התלמיד לא יכול היה לדבר מרוב הלם. והחת"ם סופר הכריז: "אם אתה לא מוחל לי, אני לא ראוי למסור יותר שיעורים בישיבה", והחל לצעוד לעבר הדלת. חבריו של הבחור, היו צריכים לדחוק בו להגיד שהוא מוחל, ובכך להחזיר את הרבי לשיעור.

שוו בנפשכם: החת"ם סופר, על כל גדלותו הענקית בתורה, מתחנן על נפשו למחילה מבחור שאולי נפגע ממנו. ואם זאת לא סיבה מספיק טובה לכך שהחת"ם סופר נחשב לאחת הדמויות הרבניות, שהתקבלו ביותר בציבור היהודי בעולם כולו.

איש האלוקים הרה"ק רבי לוי יצחק סניגורם של ישראל

יום ההילולא - כ"ה תשרי

רבי לוי יצחק דרברמדיקר **מברדיטשוב** (ה'ת"ק-ה'תק"ע, 1740-1809) היה רב העיר ברדיטשוב, מחשובי תלמידי המגיד ממעזריטש, מגדולי האדמו"רים החסידיים, ומחבר הספר '**קדושת לוי**'. נודע בכינוי 'סנגורם של ישראל' על שם דרכו המיוחדת ללמד זכות על כל יהודי.

רבנו נולד בשנת ה'ת"ק (1740), בעיירה הוסאקוב שבמחוז פשמישל (כיום באוקראינה), לאביו רבי מאיר, שהמשיך שושלת רבנים בת עשרים וששה דורות רצופים, וכיהן כרב העיר זמושץ' שבפולין, ולאמו מרת שרה סאשה, מצאצאי רבי שמואל אליעזר הלוי איידל'ס (המהרש"א).

הרה"ק רבי **לוי יצחק דערבארמדיקער** דרברמדיגר) **מברדיטשוב** (ת"ק - כ"ה בתשרי תק"ע), היה מתלמידי המגיד ממזריטש, חברו ומחותנו של אדמו"ר הזקן ורב קהילה ואדמו"ר בברדיצ'ב. ידוע בכינויו "**סנגורם של ישראל**", על שם מנהגו ללמד זכות על כל יהודי.

תולדות חיים

נולד בשנת ה'ת"ק בעיירה הוסקוב (גליציה) לאביו ר' מאיר דרברמדיקר שהיה ממשפחת רבנים ענפה.

בשעה שנולד אמר הבעל שם טוב לתלמידיו כי ירדה נשמה גדולה מהשמים שתמליץ טוב על ישראל. בימי נעוריו נודע בכינוי ה"עילוי מיערוסלאוו" על שם מקום לימודיו. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר ר' ישראל פרץ וזמן מה ישב בלברטוב בבית חותנו ועסק בתורה בקדושה ובטהרה.

ר' שמעלקע שהיה הרב של ריטשוואל (ונתקבל בשנת תקכ"ג לרבה של שינאווא ובשנת תקל"ג לרבה של ניקלשבורג) השפיע עליו להגיע אל המגיד ממזריטש, ונהיה אחד מגדולי תלמידי המגיד, וכתב את תורותיו של הרב המגיד.

בשנת תקכ"ג מילא את מקומו של ר' שמעלקע ברבנות ריטשוואל, ובשנת תקכ"ה נתקבל כרב בזעליחאוו. בשנת תקל"א נתמנה לרבה של פינסק. המתנגדים לחמו נגדו (ופעם אף התנפלו על ביתו ושדדוהו).

בתמוז תקמ"ה עבר לכהן כרב בברדיטשוב (אוקראינה), התפרסם כאיש העבודה והרחמים, כאוהב ישראל, כסנגור האומה ופרקליטה הגדול ואלפי תלמידים התקבצו סביבו - ברדיטשוב נעשתה למרכז חסידי גדול. ידוע היה כי אמירת הכתר של רבי לוי יצחק מברדיטשוב בימים נוראים היה בכוחה לפקוד עקרות ששמעו אותה. רבי חיים מבריסק אף הוכיח זאת על פי הלכה בנגלה, וזקני החסידים מאוד התפעלו מכך. ניגוניו המלאים רגש מושרים על ידי המוני חסידים, ואף חיבר תפלה מיוחדת באידיש למוצאי שבת.

מחותנו של האדמו"ר הזקן.

החתונה הגדולה בז'לובין

הוא היה מחותנו של אדמו"ר הזקן, פעמיים: פעם אחת, מכיון שהרבנית שרה בתו של האדמו"ר האמצעי נישאה להרב אליעזר דערבארימדיקער, בנו של רבי מאיר מברדיטשוב (בעל כתר תורה) שהיה בנו של הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב.

בקיץ תקס"ד התקיימו קישורי התנאים ובערב שבת פרשת נשא בשנת תקס"ז התקיימה החתונה בז'לובין. בחתונה השתתפו הן אדמו"ר הזקן והן ר' לוי יצחק מברדיטשוב, והיא נודעה בשם החתונה הגדולה בז'לובין. היה זה החתונה הראשונה בין נכד הבעל התניא לבין נכד רבי לוי יצחק מברדיטשוב. רבות נכתב ומסופר אודות חתונה זו.

החתונה השניה בין נכדת אדמו"ר הזקן לבין נכד רבי לוי יצחק היתה חתונת ר' יקותיאל זלמן בן (חתן הרה"ק ר' לוי יצחק) הרב יוסף בונם וואלעס עם הרבנית ביילא בת אדמו"ר האמצעי שהתקיימה בליאדי בערב שבת פרשת בשלח תקס"ח.

רבי לוי יצחק היה גם ידידו הקרוב של האדמו"ר הזקן. בין השאר מסופר כי כאשר היה מסיים את ברכת "על המחיה" בתיבות "ועל הכלכלה", היה אומר - "ועל הכלכלה זאגט דער מחותן ניט". כאשר נאסר אדמו"ר הזקן, ביקש לשלוח את רבי יעקב סמיליאנער לרבי לוי יצחק מברדיטשוב שיתפלל עליו, אך רבי יעקב שכח לברר את שם אימו של אדמו"הז. כאשר הגיע לברדיטשוב ורבי לוי יצחק שמע את הבשורה ואת בקשתו של אדמו"ר הזקן, ואת שרבי יעקב אינו בירר את שם אם אדמו"ר הזקן, אמר: מהו חסיד מרוסיה, טוב לו גם רבי ללא אם. פתח רבי לוי יצחק את החומש ונפתח בפסוק "וירא יעקב כי יש **שבר במצרים**", אמר רבי לוי יצחק: "שבר" ר"ת - שניאור בן רבקה, אסור בידי מצרים. שאלו רבי יעקב: פירושו יכול להיות גם שניאור בן רחל, ומניין נדע שהכוונה היא שניאור בן רבקה? ענה לו רבי לוי יצחק: במילה שבר יש את האותיות ר' וב', כמו במילה רבקה, ולכן יותר מסתדר שניאור בן רבקה.

בשנת תק"ע לאחר הסתלקותו אמר רבי נחמן מברסלב כי מי שיש לו עיניים פקוחות רואה כי כבה אור העולם.

מרוב הערצה לרבם קהילת ברדיטשוב לא מינתה עוד רב כממלא מקומו וכל גדולי התורה שבאו אחריו כונו בתואר דיין ומורה הוראה.

ציונו של רבי לוי יצחק

אחרי הסתלקותו של רבי לוי יצחק הוא נטמן בעיר ברדיטשוב ונבנה לו 'ציון' מיוחד, בזמן השואה כוסה ה'ציון' והתגלה רק בזמן מגפת הקורונה בשנת תש"פ.

בשנת תשע"ח טען השליח בברדיטשוב הרב טאלר כי קברו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב נמצא מטרים אחדים, מהמקום המקובל כציונו, והוא הקים במקום החדש מצבה לר' לוי יצחק ובניו. ובקיץ תש"פ נחשף על ידו קברו המקורי של ר' לוי יצחק, סנטימטרים ספורים מהקבר המקובל הראשוני.

בשנת תשפ"ב ביוזמת שליחי הרבי בעיר, התחילו שיפוצים בבית הכנסת של רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

מתורתו

אדמו"ר הצמח צדק שמע מפיו, כי לולא שהתורה היתה מזכירה את עוון הגאוה בריבוי מקומות (כמו "לכן ענקתמו גאוה" בתהלים) לא היה מאמין כי קיימת מדה מוזרה כזאת בעולם, שהרי במה יש לו לאדם להתגאות כשהוא היום כאן ומחר בקבר.

"הראנו הוי' חסדך וישעך תתן לנו": ישראל מבקשים מהקב"ה - ובודאי שהקב"ה ממלא בקשתם - "הראנו הוי' חסדך", היינו, שחסדו של הקב"ה יומשך ויתגלה "תיכף בתחלת המעשה".

"עקב" - "העקב וסוף (תכלית) הדבר" - הוא, "אשר תשמעון", עשיית רצון בוראו (האפשרות לשמוע את המצוה ולקיימה), כי "מה שהקב"ה נותן שכר בעד המצווה", גן-עדן ועולם-הבא, ש"י עולמות וכו' "זה הפחות שבתענוגים", ואילו "עיקר התענוג" והשכר הוא "המצווה גופא, מה שהאדם עושה רצון הבורא", "כמו שאמר התנא (אבות פ"ד מ"ב) שכר מצווה מצווה דגופה של מצווה הוא התענוג והשכר בעד המצווה".

תורת רבי לוי יצחק מלא משלים, כמה מהם מובא בחסידות חב"ד.

"שבת חזון" הוא גם מלשון 'מחזה', היות ובשבת זו מראים לכל יהודי את בית המקדש השלישי, על מנת לעודדו לשפר את מעשיו ולזכות לבנין הבית. כמו מלך שתפר בגד לבנו אולם קרעו, לאחר שגם את הבגד השני קרע הבן, תפר המלך בגד שלישי והראה אותו לבנו לעיתים רחוקות כדי לגלות בו תשוקה ואהבה לבגד, וישפר מעשיו עד שיהיו אצלו כמו טבע ושוב לא יקרע את הבגד.

ילד שרצה תפוח ואביו לא רצה לתת לו - מיהר הילד ובירך ברכה, ואז הוכרח אביו לתת לו את התפוח. וכן בשעה שבני-ישראל מברכים ברכת "שומע קול תרועת עמו ישראל", ו"ברחמים"... אם פסקו חז"ל שיש לברך ברכה זו, בדרך ממילא פסקו, שהקב"ה מקבל "תרועת עמו בישראל" - צעקתם של בני ישראל, שזהו עניין התקיעות - ברחמים.

למלך בשר ודם שנסע ליער גדול, עד שאבד את הדרך לשוב לביתו, ומצא איש חכם שהכיר בו שהוא המלך והוליכו לבית המלוכה. וימצא האיש חן בעיני המלך, וינשאהו וילבישהו בגדים יקרים, ואת בגדיו הראשונים גנז. לימים חטא האיש למלך ונתחייב בדין, וביקש שילבשו שניהם את הבגדים שלבשו אז בעת שהוליכו מן היער. כאשר לבשו הבגדים ההם, נזכר המלך בחסד שעשה עמו, ונתעורר עליו רחמים והעביר את חטאתו. כן בתקיעת שופר אנו מזכירים את הזמן שבו עמדו ישראל לפני הקב"ה וקיבלו עול מלכותו, ועל־ידי זכרון זה מתעוררים רחמיו עליהם.

בשנות נעוריו למד בבית המדרש שבעיר ירוסלב, והתפרסם בכינוי 'העילוי מירוסלב', בעקבות שקידתו ובקיאותו המופלאות בתורה.

בהגיעו לפרקו נשא רבנו לאשה את רעייתו הרבנית פערל בת הגביר ר' ישראל פרץ מהעיירה לברטוב. לאחר נישואיו עבר להתגורר בבית חותנו בלברטוב, ושקד בלימוד התורה.

באותם ימים החל לנסוע אל העיירה ריצ'יוול הסמוכה, שם כיהן כרב וראש ישיבה הצדיק המפורסם רבי שמואל שמעלקא הלוי הורביץ (מניקלשבורג), שהיה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש.

בהשפעתו של רבי שמעלקא, החל רבנו להתקרב רבנו אל תורת החסידות, ונסע לחצרו של ה'מגיד' במעזריטש, שם חש כי נפשו מצאה את מקומה. הוא נשאר ללמוד בבית מדרשו של המגיד במשך מספר שנים, והיה לאחד מתלמידיו הקרובים ביותר ומראשי כותבי תורתו.

רב חסידי וראש ישיבה

בשנת ה'תקכ"א (1761), עבר רבי שמעלקא לכהן כרבה של העיירה שינובה, ורבנו, על אף גילו הצעיר, נקרא למלא את מקומו כרבה של ריצ'יוול. כעבור כשנתיים, בשנת ה'תקכ"ה (1765), עבר לשמש כרב העיירה ז'ליחוב הסמוכה.

בשנת ה'תקל"ו (1776), נטל רבנו שוב את מקל נדודיו ועבר לעיר הגדולה פינסק (כיום בבלארוס), שם כיהן כרב וראש ישיבה.

בשנות ישיבתו של רבנו בפינסק, החריפה מאד אש המחלוקת והתעצם מאבק ההתנגדות לחסידות, ורבנו החל לסבול רדיפות והצקות שונות על ידי כמה מאנשי הקהילה. עד כי בשנת ה'תקמ"ה (1785), לאחר חתימת ראשי הקהילה על כתב ה'חרם' שיצא כנגד עדת החסידים, הודח רבנו ממשרתו וגורש מן העיר.

בעקבות זאת עבר רבנו אל העיר ברדיטשוב, שם כיהן כרב העיר, עמד בראש ישיבה גדולה וניהל קהילה חסידית פעילה במשך כעשרים וחמש שנה עד לפטירתו. העיר ברדיטשוב הפכה למרכז חסידות לכל הסביבה.

במשך השנים העמיד רבנו אלפי תלמידים, אותם לימד מחידושי תורתו בש"ס ובפוסקים, ובד בבד הדריכם והשמיע להם מדברי תורתו בחסידות שהלהיבו את ליבם לעבודת השם.

רבנו עמד בקשר קרוב עם רבים מחבריו גדולי החסידות שהעריצוהו ביותר. אך ידידות קרובה במיוחד שררה בינו לבין האדמו"ר הזקן רבי שניאור זלמן מלאדי בעל ה'תניא'. במהלך השנים אף הפכו למחותנים כפולים, כאשר שניים מנכדיו של רבנו נשאו לנשים את בנותיו של האדמו"ר האמצעי, בנו של בעל התניא.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב - סנגורם של ישראל

תכונה ייחודית שבלטה אצל רבנו הייתה ההתלהבות וההתרגשות הרבה שאחזה בו בעבודת השם, בתפילותיו הארוכות ובשעת עשיית המצוות.

מסופר כי ביום הכיפורים נהג לשמש כשליח ציבור בכל תפילות היום, ולאחר תפילת נעילה היה זועק 'ליבי בוער', מתיישב ללמוד את כל מסכת סוכה עד אור הבוקר ורק אז מסיים את הצום. כמו כן נהג להישאר ער כל הלילה הראשון של חג הסוכות מתוך ציפייתו העזה לקיום מצות נטילת לולב. ובמוצאי שמחת תורה.

במיוחד נודע ונתפרסם בעיסוקו הרב בלימוד זכות על עם ישראל בכלל ועל כל יהודי בפרט. מתוך אהבת ישראל העצומה שפיעמה בקרבו, הרבה להדגיש את הטוב והחיובי גם אצל החוטא הנמוך ביותר, וראה בכך גם דרך להשפיע על שינוי המצב לטובה.

כך היה נוהג גם בעומדו לפני התיבה כשליח ציבור בימים הנוראים, לערוך 'דין ודברים' לפני הקב"ה ו'לתבוע' את זכויותיהם של ישראל. בעקבות דרכו הייחודית, קיבל את כינויו 'סנגורם של ישראל'.

תורתו

- **'קדושת לוי'** - דרשות ודברי חסידות על פרשיות התורה, המועדים ופרקי אבות. נחשב ספרו המרכזי של רבנו, ומהחיבורים הבולטים בספרות החסידית לדורותיה. בדרושי הספר מרבה רבנו לעסוק בשבח מעלת עם ישראל. את הספר כתב רבנו בעצמו, העניק לו את שמו, וחלקו העיקרי נדפס בחייו. לראשונה נדפס הספר בסלוויטא בשנת ה'תקנ"ח (1798), וכשנה לאחר פטירת רבנו, נדפס שוב במהדורה מורחבת עם הוספות מתורותיו.

- **'שמועה טובה'** - דברי חסידות ששמע רבנו מרבו המגיד ממעזריטש וכתבם בכתב ידו, יחד עם ביאורים והוספות משל עצמו. נדפס בוורשה בשנת ה'תרח"צ (1938).
- **'חידושי קדושת לוי'** - לקט חידושי תורה ופסקי הלכה שהובאו בשם רבנו בספרי שו"ת ובספרי בניו ותלמידיו. יצא לאור בשנת ה'תשמ"ח (1988).

ניגוניו של הרבי מברדיטשוב

כמה ניגונים חסידיים מלאי רגש מיוחסים לרבנו, חלקם בשפת היידיש וחלקם ללא מילים, ומהידועים שבהם:

- **קדיש לרבי לוי יצחק מברדיטשוב** - אותו נהג לזמר כהקדמה לקדיש שלפני תפילת מוסף בימים הנוראים.
- **מאירק'ה מיין זון** - דו שיח בינו לבין בנו רבי מאיר בנושא התפילה לפני הקב"ה.
- **אנה אמצאך** - מילות הניגון מבטאות את הרעיון החסידי של 'אין עוד מלבדו'.
- **אום אני חומה** - ניגון ריקוד על מילים מפיוט ה'הושענות' של יום ג' של חג הסוכות.
- **ניגון לנטילת לולב** - אותו נהג לזמר בעת ה'נענועים' של ארבעת המינים בחג הסוכות.

מתלמידיו של ר' לוי יצחק מברדיטשוב

- **רבי אהרן מז'יטומיר** - מחבר ספר 'תולדות אהרן'
- **רבי אברהם דוד מבוטשאטש**
- **רבי אברהם דוד מאבריטש**
- **רבי נתן שטרנהרץ מנמירוב** רבי נתן מברסלב
- **רבי משה גולדמן מזוויל** - בנו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב, ומייסד שושלת זוויל
- **רבי משה צבי מסאווראן**
- **רבי שמואל מקאמינקא** השני
- **רבי אברהם דוד מבוטשאטש** - מחבר ספרי ה'אשל אברהם' ו'דעת קדושים'

צאצאיו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב

- בנו **רבי ישראל דרברמדיקר מפיקוב** - רב העיר פיקוב, ממלא מקום אביו ברבנות ברדיטשוב, ומחבר הספר 'תולדות יצחק בן לוי'.
- בנו **רבי מאיר דרברמדיקר מברדיטשוב** - מחבר הספר 'כתר תורה' ומתלמידי ה'מגיד'. נפטר בחיי אביו בכ"ט בתשרי ה'תקס"ו (1805). רבי שניאור זלמן מליאדי בעל התניא שלח אז לרבנו איגרת תנחומין מיוחדת, שלימים נדפסה בספר התניא (אגרת הקודש כח). בנו של רבי מאיר, **רבי אליעזר דרברמדיקר**, נישא כשנתיים לאחר פטירת אביו למרת שרה, בתו של האדמו"ר האמצעי מחב"ד, ונכדתו של האדמו"ר הזקן בעל התניא.

- בתו **גיטל**, אשת **רבי אליעזר ליפא פרנקל**.
- בתו **אסתר**, אשת **רבי מאיר**.
- בתו **גולדה**, אשת **רבי נתן אריה מקוז'ניץ**.
- בנו **רבי דב בער דרברמדיקר**.
- בתו **לובה תרצה**, אשת **רבי יוסף בונם וולס**. בנם, **רבי יקותיאל זלמן וולס**, נשא את מרת ביילא, בתו של האדמו"ר האמצעי מחב"ד, ונכדתו של האדמו"ר הזקן בעל התניא.

יום פטירותו והילולת רבי לוי יצחק מברדיטשוב

ביום כ"ה בתשרי ה'תק"ע (1809), עלתה נשמת רבנו הטהורה השמיימה, והוא נטמן בבית הקברות היהודי בברדיטשוב, לצד קברו של בנו רבי מאיר, ועל קברו הוקם 'אוהל'. לימים נטמנו לצדו גם שני בניו הנוספים.

מתוך הערצתם של בני הקהילה לרבנו, לא מינו באופן רשמי רב ואב בית דין ככמלאי מקמו, וכל גדולי התורה שמונו אחריו כונו בתואר 'דיין ומורה הוראה'.

מאז ועד היום, במשך דורות רבים, מושך אליו מקום ציונו של רבנו יהודים רבים, המבקשים לזכות להתפלל על קברו, ולבקש שיעורר רחמי שמיים על עם ישראל.

סיפורים וציטוטים מרבי לוי יצחק מברדיטשוב

באחד משיעוריו (בצור ירום, פרק מ"ו, עמוד 276) סיפר מו"ר הרב יורם אברג'ל זיע"א:

ישנו מעשה נפלא שהיה עם הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיטשוב, המפורסם בתואר 'סנגורם של ישראל' על שם שתמיד היה רגיל להמליץ זכות בעד עם ישראל, ולומר דברי סנגוריה עליהם.

פעם בערב פסח ראה ר' לוי יצחק שיש על עם ישראל קטרוג גדול בשמים ולא ידע כיצד לבטל אותו. מה עשה ר' לוי יצחק? קרא לשמש שלו ושלח אותו להסתובב בין בתי היהודים ולחפש בשבילו קצת חמץ.

השמש לא הבין מה הרב רוצה ממנו - הרי עכשיו ערב פסח ואסור להשאיר בבית חמץ, ומדוע הרב מבקש ממני להסתובב בין בתי היהודים ולחפש בשבילו חמץ? - אך מכיוון שכך ביקש הרב, השמש לא העז חלילה להרהר אחר דבריו ומיד יצא לעשות את מבוקשו.

השמש עבר מבית לבית ושאל כל יהודי: 'האם יש לכבודו קצת חמץ בשביל הרב'? אך כמובן, בשום בית יהודי הוא לא מצא אפילו פירור אחד של חמץ, כיון שעם ישראל מקפידים לבער מביתם בערב פסח את כל החמץ.

אלא שפתאום נזכר השמש שבקצה העיר, באזור מגוריהם של הגויים הערלים, מתגורר יהודי אחד שפרק מעליו עול מלכות שמים, עזב את דת ישראל, והתערב בין הגויים. 'אצל יהודי רשע זה בוודאי אמצא חמץ', חשב השמש בליבו, ופנה לכיוון ביתו של אותו יהודי פורק עול.

השמש הגיע לביתו של אותו יהודי ומצא אותו יושב בחצרו, מוקף בחבריו הגויים, ולא נראה כלל כמי שמתכונן לחג פסח. 'האם יש לכבודו מעט חמץ בשביל הרב'? שאל אותו השמש, אלא שלאחר ששמע

היהודי את שאלת השמש קרה דבר מוזר: פניו התאדמו מרוב כעס, הוא קם מכיסאו בחמת זעם, אחז את השמש בדש בגדו, ניער אותו בכל הכוח, ושאג: 'וכי אינך יודע שיהודי אני, ומדוע תחשוד בי שאחזיק חמץ ברשותי בחג הפסח'?

הוא היכה את השמש כמה מכות נמרצות וגירש אותו מעל פניו. השמש חזר אל ר' לוי יצחק מוכה ומבויש.

'לא מצאתי לכבוד הרב בשום בית יהודי אפילו פירור של חמץ', אמר השמש המסכן. 'אפילו בביתו של היהודי המתבולל שבקצה העיר לא מצאת?!' תמה הרב.

'לא רק שלא מצאתי אצלו חמץ, אלא גם קיבלתי מכות נמרצות על כך שהעזתי לשאול אותו אם יש ברשותו מעט חמץ', השיב השמש.

'עכשיו תלך לשכונה של הגויים ותבקש קילו סמים' אמר רבי לוי יצחק.

'סמים?! זה אסור על פי החוק! יש פה שוטרים שבודקים עם כלבים, בודקים אפילו את הנעלים. יש להם כלבים שמבינים בדיוק מה המסוממים מכינים ואיפה הם גרים'. 'לא נורא, הנה קח חמישים אלף שקל תסתדר, יש ברכה'.

השמש הלך לגוי אחד, הראה לו בחשאי את הכסף ולחש לו את מבוקשו. הגוי לקח אותו הצידה ומיהר להעביר לו בשקט את ה'סחורה' המבוקשת. השמש חזר לרב מבולבל לגמרי מכל מה שעבר עליו במשך היום, וסיפר לרב מה שהיה.

מיד עמד ר' לוי יצחק ופרש את ידיו לשמים וקרא בהתרגשות: 'ראה נא רבונו של עולם, איזה עם קדוש יש לך! איזה עונש כבד צפוי בחוק למי שסוחר בסמים, וכמה שוטרים עוקבים אחרי אלו שסוחרים בזה, ובכל זאת הגויים מחזיקים זאת ברשותם, ואילו בנוגע לאיסור חמץ בפסח, אף שאין אפילו שוטר אחד בכל שכונת היהודים שישגיח שאין ברשותם חמץ, ואף שאין על כך שום עונש בחוק, בכל זאת אפילו יהודי שפרק מעליו את עול מלכותך והוא חי ככל הגויים, התרתח מזעם והתבייש בכך שחשדו בו שהוא מחזיק ברשותו חמץ בפסח'.

וסיים ר' לוי יצחק את דבריו: 'אנא ה'! בזכות מעשה זה בטל נא את הגזירה מעל עם ישראל'. כעבור מספר רגעים עצם הצדיק ר' לוי יצחק את עיניו ונשא אותם לשמים והרגיש כיצד בזכותו של אותו יהודי רחוק סר הקטרוג והתבטלה הגזירה וכל השמים התמלאו אור גדול. סיפור זה בא להמחיש לנו מעט מה זה יהודי.

רבי לוי יצחק היה מרבה לסנגר על ישראל בכל אימת שנקרה לדרכו, בכך שהתבונן בכל דבר שנעשה באמצעותו יתברך. ידוע המעשה שפעם אחת עברו רבי לוי יצחק מברדיצ'ב וחסידיו ליד בית כנסת, ובחוץ עמד עגלון עטור בטלית ותפילין שתיקן תוך כדי התפילה את עגלתו. אמרו החסידים: "הסתכלו על העגלון הזה, עטור טלית ותפילין, ומתעסק בתיקון עגלתו...". כשהביט רבי לוי יצחק בכך מיד פנה ואמר: "הסתכלו על עגלון זה, אפילו בשעה שהוא מתקן את עגלתו הוא מתפלל"...

היה מארח בסוכתו כל ארחי פרחי שעברו בעירו, לצד שאר נזקקים ועלובי נפש. באחת השנים פנו אליו חסידיו וניסו להניאו מכך 'שמא יואיל רבינו להזמין לסוכתו "אושפיזין" אורחים מכובדים יותר". השיב להם רבי לוי יצחק באהבת ישראל צרופה: "כאשר אבוא לבית דין של מעלה, אבקש גם אני להיכנס

ולישב בסוכת עורו של לוויתן עם כל הצדיקים, יעצרו אותי בפתח ויגידו לי: 'לוי יצחק מה לך כאן, וכי אינך יודע שבמקום זה רק צדיקים יבואו בו', אומר להם: 'נכון, אינני ראוי להיכנס למקום זה שיאה רק לצדיקים ולא לאנשים כמוני, אך גם אני בסוכתי שלי לא בררתי בין אורחי ולא שילחתי יהודי אחד מסוכתי, את כולם קבלתי בשמחה, ולכל הבאים פתחתי את דלתי כל יהודי באשר הוא'.

והמשיר רבי לוי יצחק את דבריו בפנותו אל חסידיו 'אין זו רבותא להזמין רק "אושפיזין" רוחניים כמו אברהם יצחק יעקב וכו', אורחים שאינם מטריחים, שאינם צריכים כיבוד, ולא תופסים מקום, המבינים אתם, כך יהיה לי, לוי יצחק, פתחון פה בעולם האמת לבקש שיאפשרו לי להיכנס ולהימצא במחיצת הצדיקים בגן עדן'.

רבי לוי יצחק, במידותיו הנעלות, ובעיקר בענין האחדות שהרבה להפעילה בקרב כל ישראל, כל אימת שנתקל באבק מחלוקת. רבי לוי יצחק גוזר היה גזירה שווה: "ואהבת את ה' אלקיך" "ואהבת לרעך כמוך", וכשם שאהבת ה' תקועה הייתה בלבו 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', הרי אף על אהבת הבריות שקד בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאדו, כולם כקטן כגדול כעני כעשיר שווים היו בעיניו. חיבה יתרה חיבב את פשוטי העם בישראל.

עוזר של ספר עבר פעם בערב ראש השנה על יד ביתו של הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. הלך אותו עוזר בגלוי ראש, ושערותיו עשויות בלורית. הצדיק ראהו דרך החלון, וקראו להכנס אליו. נכנס, והצדיק שאלו: "למה לך הבלורית הזאת?", השיב הלה: "יש לי עסק עם שרים ו'פריצים' הבאים להסתפר ואני צריך להתנאות בפניהם". אמר הצדיק: "אתן לך אדום אחד (שם מטבע מקומי) בשכר שתסיר את בלוריתך, הרי יש בזה משום איסור: "ובחקתיהם לא תלכו". הבחור סירב. "ובכן, אתן לך שלושה אדומים בעד זה", והבחור אינו מסכים. הוסיף לו הצדיק עוד ועוד, עד שהגיע לעשרים אדומים, והבחור באחת: "לא". אז אמר לו הצדיק: "אם תסיר תכף את בלוריתך, אני מבטיח לך עולם הבא!" משמע הבחור דברים אלה, חטף מיד מתוך כיס בגדו מספרים, וברגע אחד גזז את כל בלוריתו.

עמד הצדיק מברדיצ'ב והמליץ לפני הקב"ה: "רבש"ע! ראה נא, מה גדולה ומה חזקה היא אמונתם של היהודים, אפילו של הפשוטים ביותר! כמה יגיעות צריך אדם שכזה ליגע, וכמה טרחות הוא צריך לטרוח, עד שירוויח אדום אחד, וכל שכן שעשרים אדומים הוא סכום עצום לפניו, ובכל זאת מה שלא רצה לעשות בעד עשרים אדומים עשה בעד חלק לעולם הבא, אף שמעולם לא ראה את אותו עולם הבא בעיניו...

היה עניו ביותר, ונהג לומר ש'העולם טוב הוא ולא רע, והרי לך סימן מובהק, שהוא סובל אדם כמוני...'.

נהג להתבטא: "אלמלא נכתבה גאווה בתורה, לא הייתי מאמין בשום פנים שמדה זו היא במציאות, שכן אדם שהוא עפר ואפר חרס הנשבר, כיצד יתגאה?!"...

על מדת ייחסו לכל יהודי, ניתן ללמוד מאחד הביאורים שביאר בספרו 'קדושת לוי', אודות הנאמר 'איש צדיק תמים היה בדודותיו את האלקים התהלך נח', ואמרו חז"ל שיש דרשוהו לגנאי ויש דרשוהו לשבח. וביאר כך: "יש שני סוגי צדיקים, יש צדיק הטוב לשמים וטוב לבריות, זהו צדיק שאינו מסתפק במה שהוא בעצמו עובד את ה', אלא מקרב גם את הרשעים לעבודתו יתברך, כמו אברהם אבינו שהיה מגייר גרים ועושה נפשות לעבודת השם.

ויש צדיק שהוא לעצמו עובד את ה' בדביקות רבה ובהתלהבות עצומה, אבל איננו משתדל לקרב את הרשעים לעשות אף אותם עובדי הבורא ברוך הוא, והנה 'נח איש צדיק תמים היה', אבל 'את האלקים התהלך נח', הוא היה מתהלך רק עם אלקים לבדו, אבל לא היה מתהלך עם הבריות לקרבם ולעשותם לעובדי השם, וזהו שדרשוהו לגנאי אילו היה נח בדורו של אברהם שהיה מקרב את הרשעים ומכניסם תחת כנפי השכינה לא היה נחשב לכלום".

ידוע פירושו על תחילת הווידוי של תפילות יום כיפורים: 'אנו מלאי עוון ואתה מלא רחמים'. רבי לוי יצחק הסביר כי מחבר תפילה זו העמיד אותנו מלאי העוון מול הקב"ה מלא הרחמים, אמנם 'אנו מלאי עוון', אך כמה זה לעומת זאת אתה ש'אתה מלא רחמים', הרי אין לך גבול ותכלית, ואם כן מה הם מלא עוונותינו לעומת גודל רחמיך.

דרכו הייתה להשקיע את האנרגיות בלימוד התורה, ולא בתעניות וסיגופים. מעולם לא ציווה להרבות בסגופים ותעניות, זולת התעניות שמחויבים על פי השולחן ערוך. לדעתו של רבי לוי יצחק, ריבוי התעניות והסגופים הוא מפיתויי היצר ומתחבולותיו: מפתה את האדם להרבות בסיגופים ולהחליש את מוחו, וכך יצלח בידו לבטלו בכך מלימוד התורה ועבודת השם יתברך.

רבי לוי יצחק היה רואה בכל דבר את חסד ה'. בספרו 'קדושת לוי' מבאר אף מטרתם של הייסורים. "כך היא דרכו של עולם, כמו שדרך בני אדם שרוצים לעשות מכלי קטן כלי גדול, צריך הכלי הקטן שבירה, כן השי"ת רוצה להשפיע שפע לאדם וצריך שיהא ביכולתו שיהיה יותר גדול, ובגלל כך שולח צרה או חולי ח"ו, שזהו שבירת הכלי הקטן, שאחר יהיה יותר גדול". עוד מבאר שהצרות והייסורים הם רק לטובת האדם, ובמקום שאדם ינסה לברוח מן הצרות הוא צריך לחפש ולמצוא מה רוצה ממנו השם יתברך.

כ"ז תשרי

רבינו רבי יצחק הזקן מדמפייר

יום ההילולא - כ"ז תשרי

רבי יצחק ב"ר שמואל הזקן מדמפייר (מכונה ר"י הזקן או סתם ר"י) היה מגדולי בעלי התוספות בצרפת. נינו של רש"י נכדו של רבי שמחה מויטרי ובן אחותם של רבנו תם ורשב"ם. נולד בסביבות ד'תת"ס.

נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ז בתשרי ד'תתקל"ה או ד'תתקל"ח. לאחר פטירת דודו, רבנו תם, החליפו בראשות ישיבת ברומבורג ונחשב לראש בעלי התוספות. כתב תוספות על הגמרא הנקראות תוספות ר"י הזקן, ופירושיו מובאים פעמים רבות מאד בתוספות. תוספות אלו היוו את הבסיס לכתיבת "תוספות שאנץ" לרבי שמשון משאנץ, תלמידו של ר"י. בין תלמידיו נמנים גם רבי ברוך ב"ר יצחק בעל ספר התרומה, רבנו אלחנן ב"ר יצחק מדמפיר בעל "תוספות רבנו אלחנן" (בנו של ר"י), רבינו הודה מבירנא ועוד. חידושיו מובאים בספרים רבים מהם "אור זרוע", "שו"ת מהר"ם מרוטנבורג", הגהות מיימוניות, המרדכי ועוד. הרא"ש מביא מפירושי ר"י על הרי"ף, ופרשנים שונים מביאים מפירושיו על התורה.

זכה להערכה והערצה גדולה מצד חכמי ישראל, ובמיוחד הרא"ש שהעריצו והחשיבו כאחד מחשובי הראשונים.

בעלי התוספות עשו כל התורה ככדור

ונחזור לראשונות לתלמוד אשר אנו עוסקין בו ומימיו אנו שותים, לולי חכמי הצרפתים בעלי התוספות שעשו ככדור אחד, ועליהן נאמר (קהלת יב יא) 'דברי חכמים כדרבנות', והפכוהו וגלגלוהו ממקום למקום שנראה לנו כחלום מבלי פותר ומבלי עיקר, אלא סוגיא זו אומרת בכה וסוגיא זו אומרת בכה ולא קרב זה אל זה, ונמצא מיושר התלמוד ומקושר, וכל החתימות יתפשרו ותיכף פסקיו יאשרו.

אף כל זה לא הספיקו לאחרונים אם מצד המחלוקת שעמדו אחרונים אשר בראו אחריהם, והוסיפו וגרעו, חלקו ושנו, ולא ניאותו להם בכל הדרך אשר דרכו ולקחו להם מכל אשר בחרו, או מצד שבעלי התוספות בעצמן חולקים בכמה מקומות ודבריהם סותרין זה לזה, בסיבה שבמקום אחד הוא דברי ר"ת ובמקום השני הוא דברי ר"י וריב"א ויתר החולקים, ומשום הכי במקום אחד תמצא תימה וכולה בקושיא ובמקום השני תמצא מתורץ, והוסיפו ושנו במקומות שונים בגמרא, שבעלי התוספות תלמידי ר"ת היו לרוב, כי שמונים בעלי תוספות היו בפרק אחד לפני ר"ת וכל אחד הגיע להוראה, כגון ה"ר חיים כ"ץ ור"א ממינץ וה"ר שמשון משנ"ץ וחביריו ותלמידים לרוב בלי מספר, והנה כת אחרת הרמב"ן והרמ"ה והר"ז והרשב"א ואיש קדוש ר' יונה ותלמידיו והר"י א"ז איש עניו וטהור אשר אין באחרונים כמוהו מהר"ם מרוטנבורג נקרא, והעמיד תלמיד הא' שכמעט מלא מקומו מרנא ורבנא ר' אשר, למדו היטב ודרשו וחקרו ובנו את יסודם על דברי הרי"ף אשר בירר התלמוד וניפהו בי"ג נפות, ועל דברי התוספות הצרפתים, ומשניהם הוציאו לאור כל תעלומות... ים של שלמה, חלק א, הקדמה שניה

כ"ח תשרי

הגאון רבי שמואל סג"ל לנדא

יום ההילולא - כ"ח בתשרי

הגאון רבי שמואל סג"ל לנדא בעל "שיבת ציון" היה בנו של הנודע ביהודה ויורשו כראש בית הדין בפראג וראש הישיבה בה. היה מגדולי הפוסקים בדורו, כתב חלק מתשובות אביו והוציאם לאור לאחר פטירתו, במהדורה שנייה של הספר נודע ביהודה.

נולד ביאמפול, כבנו השני של רבי יחזקאל סג"ל לנדא - הנודע ביהודה, שכיהן כרב העיירה. בהיותו בן חמש עברה משפחתו לפראג, שם נתמנה אביו לכהן כרב העיר. למד תורה אצל אביו. נשא את בתו של הגאון רבי אורי פייבל (פייביש) היילפרין רבן של קעלין וליסא, ונכדת רב שמואל הילמן היילפרין רבה של מץ. לאחר נישואיו התגורר בפראג.

לעת זקנותו של אביו, מינהו אביו למלא את מקומו בתפקידיו כרב העיר וכראש הישיבה, עד לפטירת אביו המשיך לכתוב את תשובותיו ולאחר פטירתו הוציא לאור את המהדורה השנייה של הספר 'נודע ביהודה' כשחלק מתשובותיו מובאים בספר. הוציא לאור את תשובותיו בשו"ת "שיבת ציון", בו הוא מתמקד בביאור תשובות אביו. לאחר פטירת אביו מילא את מקום אביו כראש בית הדין בפראג אך מאז פטירת אביו לא התמנה אב"ד רשמי לעיר.

נפטר בכ"ח תשרי תקצ"ה ונקבר בבית העלמין היהודי בפראג-ז'יז'קוב.

האם ה'נודע ביהודה' חזר בו

מכתבו הנעים הגיעני. והנה הקשה לשאול ממני דבר להכניס עצמי בדבר אשר במחלוקת שנויה ואני בורח מן המחלוקת להכניס עצמי בדבר אשר כבר יצאו לריב וחושש אני שכבר בא למדת הניצוח.

אך הואיל והדבר נוגע בהוראה אשר כבר יצא מאת אאמ"ו הגאון זצ"ל, לא אוכל להתאפק להשיב לכבוד מעלתו ויקבל רצוף פה העתק מתשובת אאמ"ו הגאון ז"ל אשר דרש ממני מעלתו אשר העתקתי מספר 'נודע ביהודה' מהדורא תנינא אשר הניח אחריו ברכה כבוד אאמ"ו הגאון ז"ל והוא מחזיק כל התשובות שהשיב לשואלים אחר הדפסת 'נודע ביהודה' מהדורא קמא, ומתוכו יראה מעלתו שאאמ"ו הגאון ז"ל התיר הדג הזה [הנקרא 'שטירל'] ששאל עליו הרב [צבי הירש אופנהיים] מטעמאשוואר להלכה שכל דג שקשקשיו נקלפים מן העור ע"י שריה במי אפר שקורין 'לויג' או ע"י פעולה אחרת שפיר נקראים קשקשים והוא טהור, ותמה אני שכתב מעלתו שאאמ"ו הגאון ז"ל הדר בו מהוראה זאת וצוה על מעלתו לשלוח אגרת ההדרנא להרב מטעמאשוואר, ימחול לי מעלתו שדבר זה הוא שקר מוחלט, וידוע לכל גודל צדקתו של אאמ"ו הגאון ז"ל והיה מהיר וזריז במלאכת הכתיבה, ולמה לא כתב בעצמו להרב מטעמאשוואר, שהיה מכירו והיה מאוכלי שולחנו של אאמ"ו הגאון ז"ל כמה שנים, להודיע לו שחוזר מהוראתו ולא היה סומך על מעלתו להיות שלוחו להודיע הדבר להרב ההוא, ולא היה נח ושקט מלשלוח אגרות ע"י גמלא פרחא לפרסם הדבר לאיסור שלא יכשלו באיסור שרץ דאורייתא.

ומה גם למה לא נמצא גם העתק מאגרת הזה שכתב למעלתו, וחזקה לחבר שאינו מניח דבר שאינו מתוקן, ואיך הניח התשובה להיתר בספרו ולא חש לתקלה למחקו או לכתוב בצדו שחזר בו, ופשיטא שאין מעלתו נאמן בזה מאחר שאין בידו גוף האגרת ומרחיק עדותו לומר ששלחו להרב מטעמאשוואר ונאבד. גם למה לא הודיע הרב מטעמאשוואר ברבים לאסור הדג הזה. כל זה הוא למופת שכבוד מעלתו שקר ענה בשם אאמ"ו ז"ל. נודע ביהודה תנינא יו"ד סי' כט - תשובה מבן המחבר, הגר"ש לנדא

כ"ט תשרי

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש

יום ההילולא - כ"ט תשרי

הרה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע בעל "דעת קדושים" נולד בו' באדר שנת תקל"א לאביו רבי אשר אנטשיל. משחר ילדותו היה פקיע שמיה כעילוי ולמדן מופלג, ונלקחת אחר כבוד כחתן לבת הגה"ק רבי צבי הירש קרא אבד"ק בוטשאטש.

בהיותו סמוך על שולחן חותנו למד בצוותא עם תלמידו הרה"ק בעל 'באר מים חיים' זי"ע.

כבן עשרים נתקבל לרב אב"ד בעיר יאזלאוויץ, ומשם נסע לרבותיו רועי ישראל, הרה"ק מבארדיטשוב והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע.

לאחר שנפטר חותנו הגדול נקרא ע"י ראשי קהילת בוטשאטש לשבת על כסאו, ונגנז ארון הקודש בכ"ט בתשרי שנת תר"א.

השאיר אחריו את ספריו הק': "דעת קדושים", משמרת הקודש", "מחזה אברהם", "דברי אבות", דברי דוד", "אשל אברהם" ועוד.

גדר מקום קבוע בשעת התפילה

בשולחן ערוך (או"ח סי' צח ס"ד) פסק, שצריך קביעות מקום בתפילה, כיון שהתפילה היא במקום הקרבן, ולכך צריך שתהא דוגמת הקרבן בכמה וכמה פרטים, ומכללם צריך שיהיה לו קביעות מקום בתפילה כמו הקרבנות, שכל קרבן קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו.

וכתב באשל אברהם (בוטשאטש, שם סי' צ סי"ט), שאין צריך שכל ימי חייו לא יתפלל אלא במקום אחד, וגם אברהם אבינו הלך למסעיו וקרא בשם ה' בכמה מקומות, אלא הכוונה שבמקום שיש בו צד קביעות מקום להתפלל בו, הוא ממשיך הארה ותועלת ביותר, ומצינו קביעות מקום לחליצה על ידי יחוד פעם אחת מקודם [ראה שו"ע (אהע"ז סי' קסט ס"ה)], אך ודאי שיש דרגות לבחינת הקביעות, שכל שקבוע יותר מקודש יותר, ומכל מקום גם בפעם הראשונה ההולך להתפלל במקום מסוים על מנת להתפלל שם גם אחר כך נחשב לו כבר מעכשיו למקום קבוע. אשל אברהם.

ל' תשרי

הגאון רבי צבי הירש חיות

יום ההילולא - ל' תשרי

הגאון רבי צבי הירש חיות אב"ד בראדי נולד בשנת תקס"ו בעיר בראדי לאביו הגביר רבי מאיר חיות.

היה גאון אדיר חכם הכולל. ובצעירותו כשהיה בן כ"ג שנה בלבד התקבל לכהן כאב"ד זאלקווא. היה גם כן עשיר גדול, היה קרוב למלכות, פיזר צדקה הרבה ופעל טובות הרבה בעד כלל ישראל אצל שרי המלוכה שהיה כבודו גדול גם בעיניהם.

חיבר הרבה חיבורים ובניהם שו"ת מהר"ץ, מבוא התלמיד, חידושי הגהות על הש"ס שנתפרסמו בשם "מהר"ץ חיות" ונדפסו בסוף הגמ', תורת נביאים, דרכי הוראה, ועוד שאר חיבורים.

בספרו "מנחת קנאות" הכה על ראש אנשי עוון הרבנים המתחדשים, וכארי התנשא לקנאות קנאת ה' צבאות ללחום מלחמת מצוה. המתחדשים והחוקרים והמשכילים שבזמנו רצו לקרב אליו, ולצוד אותו להיות בחבורתם, אבל הוא ז"ל נתן עליהם בקולו, וקרא להם אתם מושכי עוון שתרצו לגדע קרן התורה והיראה, וגרש אותם מחבורתו לבל יתקרבו אליו, ובשבט סופר מהיר דיבר אתם קשות והוכיח עזותם ושקריהם לפני כל העולם כולו.

נתבקש לישיבה של מעלה בל' תשרי שנת תרט"ז.

לפני המבול לא היו כלל הרים וגבעות בעולם

המהר"ץ חיות בהגהותיו למסכת נדה (כג א) כתב דידוע בסיפורי קורות הטבע, בתחילת הבריאה היתה הארץ כדורית לגמרי ולא היה לא הר ולא בקעה, ואולם ברבות הימים ע"י הרוחות המסתערות בלי הפסק, וע"י המבול מים אשר נתהוה בארץ, נסתובב מזה הרים וגבעות.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ז (סימן קז), הביא דברי המהר"ץ חיות בפירוש דברי הירושלמי הנ"ל, ועפי"ז כתב לחדש דין חדש במ"ש בע"ז (מה, ב) דמחובר אינו נאסר בעבודה זרה, שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, ולפי הנ"ל הרי ההרים הם תלוש ולבסוף חברו, ועל כרחך דגם תלוש ולבסוף חברו דינו כמחובר. והביא שם דברי המהר"ץ חיות בזה"ל, ס"ל כדעת חכמי הטבע שבתחילת הבריאה היה כל העולם מישור, וע"י רוחות סוערות שבתחילת המבול נחלשו חלקי הארץ ונעשה עמקים בכמה מקומות ונתהוו ההרים ונתכסו ממי המבול. והיינו שלפי דעתם ההרים נתהוו רק ע"י המבול. ושוב הקשה דהרי הקרא דאלהיהם על ההרים כתיב בפ' ראה (יב, ב) בארץ ישראל, ומבואר בזבחים (קיג א) דלא ירד מבול בא"י, א"כ ההרים מחוברים בארץ ישראל מתחילת ברייתן ע"ש.

והנה לפי מש"כ לפנינו בדברי המהר"ץ חיות "ברבות הימים ע"י הרוחות המסתערות בלי הפסק וע"י המבול מים אשר נתהוה בארץ, נסתובב מזה הרים וגבעות", משמע דההרים נתהוו או ע"י רוחות סוערות או ע"י המבול. ולפי זה גם בא"י יתכן שההרים הם תלוש ולבסוף חברו שנתהוו ע"י הרוחות, כך כתב בספר מגדים חדשים (להגרד"י וייס, ירושלים תשס"ו, עמ' שפב, שם גם מצאתי לדברי המהר"ץ חיות ושו"ת מהרש"ם), ודו"ק.

הרב יעקב מרדכי בזפלוב

יום ההילולא - ל' תשרי

הרב **יעקב מרדכי בזפלוב** י"ב באייר תרט"ו - ל' בתשרי תרע"ו היה מחסידי אדמו"ר המהר"ש ואדמו"ר הרש"ב. היה אחד משלושת החסידים שקיבלו סמיכה לרבנות מאדמו"ר המהר"ש. כיהן ברבנות העיר פולטבה במשך למעלה משלושים שנה.

תולדות חיים

נולד בי"ב אייר תרט"ו בניקופול לאביו הרב ניסן בזפלוב, שהיה חסיד אמיד ממקושרי אדמו"ר המהר"ש.

בצעירותו, למד יחד עם אדמו"ר הרש"ב בחברותא, ושררה ביניהם ידידות עמוקה.

על ידידותם העמוקה העיד הרבי הריי"צ במכתב לאחד מבניו של הרב בזפלוב: "נעימות דרכי האהבה ופעולתה ראה ראינו בהנהגת כבוד הורינו.. אשר מיום הכירו איש את רעהו באהבה הלכו ובידידות התרועעו כאחים חלקו..".

סיפר הרב משה יהודה רייכמן משפיע בישיבת תורת אמת ליובאוויטש, ששמע מחמיו הרב שלמה זלמן הבלין-משפיע ור"מ 'תורת אמת', את הסיפור הבא: אצל אדמו"ר מהר"ש היה חסיד הנקרא ה'עילוי מפולטובה' שנודע כ'משכיל' גדול בהתבוננות והתעמקות בדא"ח, אשר נתפס לספרים חיצוניים ונמשך אחריהם עד שירד מהדרך והפך לקומיקאי בהצגות בפטרבורג בירת האימפריה הרוסית.

בזמן שעזב את דרך הישר, התבטא עליו אדמו"ר מהר"ש ש'מרוב השכלה שכח את המושכל' (את הקב"ה).

פעם ביקשו ממנו להציג יהודי אומר קריאת שמע שעל המיטה, ונתנו לו מספר ימים כדי להתכונן להציג טוב, אך בימים אלה התעמק בתיבות 'קריאת שמע' כל כך עמוק עד שהתעוררה נשמתו, וכשהגיע הרגע בו עלה על הבמה כדי להציג - כבר היה בהתעוררות גדולה והתחיל לקרות 'קריאת שמע', לא כשחקן -

אלא כחסיד אמיתי... הדבר לא התאים למארגני ההצגה שרצו לעשות ליצנות מה'קריאת שמע' שמיד סילקו אותו מהבמה וגרמו לו לעזוב הכל מאחוריו ולחזור לליובאוויטש כבעל תשובה עד שנעשה שוב לחסיד מן המניין.

לאחר שחזר חיבר את הניגון דער פאלטאווער ניגון.

חסידים מספרים שפעם הגיע לליובאוויטש אחד מאדמו"רי פולין כדי לפגוש את אדמו"ר המהר"ש, ובדרכו חלף על פניו של הרב מפולטובה, שהיה שקוע בתפילתו כשהניגון מתנגן בפיו. הוא האזין לתפילה והפטיר: "אברך זה עמד כבר על פתחה של גהינום...", וכששאלוהו מניין לו אמר: "אני שומע בתפילתו תנועה עמוקה של בחילא יתיר".

רבה של פולטבה

בשנת תרמ"ו התמנה לכהן כרבה של פולטובה שבאוקראינה, וכיהן ברבנות העיר במשך שלושים שנה. יסד ישיבה במקום (המליץ 23.6.1899).

עמד בקשרי מכתבים בעניני הלכה עם גדולי הרבנים בדורו, דוגמת רבי חיים חזקיהו מדיני, והוא אף מופיע ברשימת המנדבים בין הפועלים להדפסת ספרו ה'שדי חמד'.

ידידותו עם אדמו"ר הרש"ב נמשכה אף לאחר שקיבל על עצמו את הנשיאות, והם היו מתכתבים רבות, בעיקר בעניני הלכה ומנהג.

בל' תשרי תרע"ו נפטר לאחר שסבל ממחלה מתמשכת, ובפטירתו היה בן שישים שנה בלבד. מספרים[דרוש מקור] שהרב מפולטבה ניגן את הניגון בעמקות גדולה עד שפרחה נשמתו והסתלק. במכתב התנחומים שכתב אדמו"ר הרש"ב לאחר הסתלקותו כתב עליו: "אהבתי אהבת איתן אל כבוד ידידי עוז.. עיני יורדה מים על הלקח מאיתנו נפש יקרה זכה ותמימה. מאנה הנחם נפשי על אוהב דבק ידיד נפש אשר ניטל מאיתי, והמוות הפריד בינינו".

משפחתו

- אחיו, חיים. יקטרינוסלב. בנותיו: חיה (אשת ישראל נח יורובסקי); פייגה (אשת יצחק מרדכי קאנער), שרה.
- בנו, הרב שמואל בזפלוב - חתן נכדתו של האדמו"ר רבי שמריהו נח שניאורסון מבברויסק, שאף מילא את מקום אביו אחר פטירתו לתקופה קצרה, ובהמשך עבר להתגורר בבורויסק שם כיהן כרב העיר עד שנהרג על ידי הנאצים.
- בנו, הרב שניאור זלמן בזפלוב - חתנו של הרב חיים ישעיה שניאורסון, כיהן כמנהל ישיבת תומכי תמימים חרסון, ובהמשך היגר לארצות הברית.
- בנו, הרב דובער ניסן בזפלוב - ממנהלי ישיבת תומכי תמימים חרסון שניספה בוארשה על ידי הנאצים בזמן השואה.
- חתנו, הרב שלמה ב"ר חיים ליב איטקין - מנהל ישיבת תומכי תמימים פולטובה. נהרג ע"י הנאצים בתש"ד.

נשיקה חסידית; אדמו"ר פוטנציאלי בגיל שבע עשרה

רבי מרדכי מפולטבה היה חברותא של הרבי הרש"ב. זה גם סיפור שממחיש איך היו חיים פעם. כשהרבי הריי"צ היה בן 4 (בשנת תרמ"ד, שנה אחרי הסתלקות הרבי מהר"ש, כמה שנים לפני שהרבי הרש"ב קבל את הנשיאות) והרבי הרש"ב היה בן 23. הדירה של הרבי הרש"ב היתה סה"כ שני חדרים קטנים - החדר הפנימי היה חדר מטות של הרבי והרבנית, ובחדר החיצוני הוא ישב ולמד. הילד כבר היה בן ארבע, ולכן המטה שלו גם היתה שם. כפי שאמרנו, המעשה התרחש הסתלקותו של הרבי המהר"ש, והחברותא של הרבי הרש"ב היה רבי יעקב-מרדכי מפולטבה. אחר כך, יותר מאוחר, הוא היה חברותא של אבא של השוועד שלי - מצד אשתי אנחנו מפולטבה. אבא של השוועד היה מלמד בפולטבה, וגם היה שוחט. הוא כתב קונטרס קטן "ספרא דטבחא" בשביל להקל על השוחטים לחזור על ההלכות (שוחט צריך כל הזמן לחזור על ההלכות). תמצית, שאפשר לעבור עליה כל חודש או כל שבוע. הוא היה תלמיד חכם גדול, והגיע לכאן בסוף ימיו - זקן וכבר לא בריא. הוא בעצמו למד עם ר' מרדכי מפולטבה יותר מאוחר. בספר "דור ודור" השוועד כותב שהוא היה משחק ביחד עם הנכדים של ר"מ מפולטבה תחת השולחן כאשר אביו והרב היו לומדים יחד. לר"מ מפולטבה יש את הניגון שלו - אחד הניגונים החשובים בחב"ד. הוא היה חברותא של הרבי הרש"ב ויש על כך כמה סיפורים.

הסיפור הוא שהם למדו מאוחר בלילה, שתים לפנות בקר, והרבי הריי"צ - בן 4 - ישן במטה באותו חדר. הרבי סיפר את הסיפור בשבעה של י' שבט. הרי בשבעה לא מספידים ולא שום דבר, רק מספרים סיפורים, וזה אחד הסיפורים שהרבי סיפר. רבי מרדכי מפולטבה הסתכל על הרבי הריי"צ, שהיה ילד מאד יפה, עם אור בפנים - במיוחד כשהיה שם. הוא אמר לרבי, אבא שלו, תסתכל כמה הוא יפה - היפי בפנים מראה על טהרת המחשבה. המשפט שאמר רבי מרדכי פעל אצל הרבי הרש"ב התפעלות ובא ללכת לתת נשיקה לבן שלו. פתאום הוא תפס את עצמו וחשב שלא צריך לתת נשיקה בגשמיות, אלא לתרגם את האהבה לרוחניות. מיד הוא התיישב וכתב מאמר חסידות. כשהרבי הריי"צ היה בן 12 הוא נתן לו את המאמר הזה, אבל לא הסביר לו את הסיפור. הוא שאל 'מה זה?', למה הוא נותן לו, והרבי הרש"ב אמר שכאשר יגדל יספר לו את הסיפור. כעבור ארבע שנים, כשהיה בן שש עשרה, הוא סיפר לו את הסיפור - שהמאמר שנתן לו הוא נשיקה חסידית. זה סיפור מפורסם.

אם כבר סיפרנו, נאמר עוד משהו: כשהרבי הריי"צ היה בן 17 והרבי הרש"ב היה בן 36 - כבר היה רבי בפועל - הוא היה חולה והלך למוסקבה לפרופסורים גדולים, והם אמרו לו שיש לו שלשה חדשים לחיות. זה המשך שהרבי סיפר בשבעה. כששמע את דברי הרופאים הוא החליט שאם יש לו רק שלשה חדשים לחיות הוא יסע לארץ ישראל. הוא בא הביתה וספר לרבנית שטערנא-שרה שכך וכך אמרו הרופאים והוא רוצה לנסוע לארץ ישראל. היא שאלה מה יהיה עם החסידות והחסידים, אז הוא הצביע על הרבי הקודם - שהיה בן 17 - ואמר שהוא יקח את על עצמו את האדמו"רות. הרבי התפעל מזה מאד, שאף על פי שהריי"צ היה בגיל 17 בלבד, הרש"ב היה יכול לסמוך עליו שהוא ינהיג את החסידות. בסופו של דבר, הרש"ב חי אחר כך עוד 23 שנים.

ספרנו את הסיפורים האלו כי הניגון על "מנוחה ושמחה" שניגנו הוא ניגון חב"די, אבל ניגון שבא מפולטבה - ניגון שהשוועד שלי היה שר מאביו. אחר כך ראינו שהניגון מופיע בספר הניגונים בלי מקור, אבל כך היו שרים. איך שאני שר את הניגון - מהשוועד, שלמד מאבא שלו - הוא לא בדיוק מה שכתוב בספר הניגונים, קצת אחרת. משיעור הרב יצחק גינזבורג

חשון

א' חשון

הגאון רבי יוסף ענגיל

יום ההילולא - א' חשון

רבי יוסף ענגיל נולד בשנת תרי"ט, גדל לאב שהיה סוחר ות"ח, בתחילה למד עם מלמד אך עד מהרה התחיל ללמוד לבדו ורכש בקיאות רבה. לאחר שהתחתן, הלך להתגורר בעקבות אשתו בעיר בנדין אע"פ שהייתה בשטח רוסיה, ועל אף שלא הייתה לו אזרחות רוסית, דבר שחשף אותו להלשנות לא פעם ולא פעמים. במהלך מלחמת רוסיה-יפן בשנת ה'תרס"ו החליטו הרוסים 'להלאים' את הבניין בו השקיעה אשתו של הר"י ענגיל את רוב כספם, והם נאלצו לעקור לקרקא, שם קיבל הר"י ענגיל משרה, תחילה כדיין אך מהרה התמנה לאב"ד. עקב מלחמת העולם הראשונה נאלץ לעקור בשנת תרע"ד לוינה האוסטרית, שם שהה עד לפטירתו.

מגיל צעיר התייחד הר"י ענגיל בבקיאות שכמותה מצאנו רק אצל הרוגוצ'ובר. שכן ישנם שני סוגי בקיאים: בקיא היודע היכן עניין זה וזה כתוב, ובקיא המסוגל לזהות עניין הנראה ממבט ראשון בלא קשר רב לעניין, ורק לאחר התבוננות ועיון מתברר הקשר (המרגניתא שמתחת לחספא) - וזוהי בקיאותו של הר"י ענגיל. כמאה כתבים יצאו תחת ידו בכל חדרי התורה - תוצר של כתיבה בלתי פוסקת במשך כל היום, למשך רוב ימיו. יש המספרים כי אף בשבתות וימים טובים, ואפילו מתוך שינה היה מזיז את ידיו דרך כתיבה, מרוב הרגלו.

חכמת הגר"י ענגיל

סיפור נאה מסופר שכובסת אחת נפטרה והיורשים לא ידעו למי מיועדת הכביסה שהשאירה. שתי נשים התווכחו על ערימת כבסים זו: אחת טענה ש"כולה שלי", ואילו חברתה טענה ש"חציה שלי". ביקש הר"י ענגיל יום כדי לעיין בדבר, ובינתיים הורה לבני ביתו להוסיף בגדים לערימה. למחרת, פנה אל האשה שאמרה ש"כולה שלי", וענתה בחיוב. ואולם, כאשר שאל את האישה שאמרה "חציה שלי", ביררה זו את הבגדים שסברה ששייכים לה וכך יצא משפט צדק.

גודל זכרונו והתמדתו בתורה

בספר 'גשמי ברכה' מביא מה ששמע מרבי משה ברייער ז"ל ששמע מהגה"צ רבי הערשיל שמרלר זצ"ל ר"י חיי עולם שמלפנים גר בווינה, שפעם התבטא אליו הגה"ק רבי יוסף ענגיל

זצ"ל שבסוף ימיו גר בווינה שאפילו יאבדו כל השסי"ם בעולם - - ח"ו, מסוגל מזיכרונו להחזיר את כל הש"ס עם פירוש רש"י וחילופי הגרסאות.

ובענין גודל זכרונו אמר רבי יוסף ענגיל עוד לרבי הערשיל הנ"ל, דרכו היה לחזור על כל הש"ס כל שלשה חדשים, ופעם פקד הרופא על הגר"י שאסור לו ללמוד מבפנים, ואמר לו בדרך צחות, שרק אז נודע לו

שיש לו כח זכרון, כי כל ימיו למד ולמד וחזר תמיד על כולא תלמודא ולא ידע כלל שיש לו זכרון ורק כעת נודע לו שיש לו זכרון...

שמעתי מהרה"ח ר' יואל רייצער שליט"א ששמע מהגאון מטשעבין זצ"ל ששמע מרבי יוסף ענגיל זצ"ל, שמדי יום היה לו סדר בקיאות של לימוד כמות גדולה של דפי גמרא (אע"פ שהיה עמקן עצום בתורה כמו שנראה מספריו), ואמר פעם שבסדר זה אפילו אם מתייצב 'קלאץ' בדרכו (היינו שמתקשה בקושיא - עצומה) ג"כ אינו מפסיק לעיין, כי סדר זה מיועד ללימוד בקיאות, ואין להפסיק בו מחמת קושיות. באר הגן

ג' חשון

הרה"ק ישראל מרוז'ין משיח שבדורו

יום ההילולא - ג' חשון

ד' חשון ס"ח - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

היות שאנחנו מספרים סיפורים על הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוז'ין, שהיארצייט היה שלשום, ב-ג' חשון, אז יש גם ניגון שבחב"ד (וכך ברוז'ין) נחשב לניגון הגדול והחשוב שלו. זה לאו דווקא שהוא חיבר זאת, אבל ניגון שהוא ניגן. הבארדיטשובער ניגן זה בנענועי הלולב - וכך אנו נוהגים - והוא כנראה שר זאת לפני התקיעות. זה הגיע גם לחב"ד. ניגון די פשוט, ואולי מכירים אותו כמה אנשים.

שרו את הניגון.

הערב אני רוצה לספר עוד כמה סיפורים על הרוז'ינער, וגם להספיק את הדבר מלכות. אז כדי להקל על הסיפורים לא נסדר הערב את הסיפורים לפי הספירות - שזה לוקח כפול זמן - אלא רק נספר את הסיפורים עם מוסר ההשכל. אחר כך, עבודת בית, כל מי שרוצה לבנות מזה פרצוף תבוא עליו ברכה. יש לציין שיש מאות רבות של סיפורים ווואַרטים יפהפיים על הרוז'ינער, לכן נקח רק קומץ - אולי 11 סיפורים - של דברים. יש הרבה סיפורים שנמסרו במסורת של סלונים, שאף שלא היו שייכים לשושלת, היו מאד קשורים אליו בנפש. לכן הרבה סיפורים עברו דרך צינור זה, שהוא מדויק ביותר (אולי הבא בתור אחרי סיפורי חב"ד, שהם בתכלית הדיוק).

קודם ספרנו שרבי ישראל מרוז'ין הוא הנין של המגיד, הנכד של רבי אברהם המלאך הקדוש, הבן של רבי שלום מפרוהוביטש. רק נתחיל מ"סימנים עשה" - לאבא שלו קוראים שלום ולו קוראים ישראל (שזה ה' שהוא בחר לו - הקרין לאביו שזה שמו, כי אביו רצה לתת לו שם אחר, עמד על דעתו מעת ברית המילה שלו). אמו היתה גם דמות מיוחדת במינה - הרבנית חוה (כנראה שהיא קשורה לתיקון האשה הראשונה בעולם). יש הרבה דברים, גם סיפורים, שקשורים אליה. אפילו, אחד מהסאגות הכי מיוחדות בחיי הרבי מרוז'ין זה כשישב בכלא זמן רב - כמעט שנתים, הרבה יותר מאדמו"ר הזקן - והיות ש"זה וזה גורם" יש כמה סיפורים בשביל מה ישב שם (ברוחניות, כי בגשמיות יודעים מה היתה הסיבה; אצל אדמו"ר הזקן ידוע שהסיבה היתה פרסום האלקות), ואחד מהם נוגע לאמו. שפעם אחת נזרק מפיו מלה בפני אמו,

שאני יכול להמשיך עכשיו נשמה מאד גבוהה לעולם הזה, שלא היתה דוגמתה כמה מאות שנים, אבל זה כרוך במס"נ. הוא היה אז ממש אברך צעיר, וכך אמר לפני אמו, ואז אמא שלו, חוהל'ה, אמרה לו - מה לא עושים בשביל ילדים. היא אשרה לו, ובאמת הוא המשיך, ואחר כך הוא ישב הרבה זמן בבית הסהר בגלל זה, והאמא מאד הצטערה - וגם דאגה לו כל הזמן, לספק לו צרכיו - וכשבכתה הרבה הוא מסר לה פעם, מה את רוצה? זה בגלל, שאמרת 'מה לא עושים בשביל ילדים'. זו דוגמה, בכל אופן, יש הרבה סיפורי מופת על החכמה והצדקות של אמו. היא גרה איתו כל הזמן, עד הסוף - הוא התייתם מאביו כילד קטן, אבל האמא האריכה ימים והיתה איתו כל הזמן. נתחיל מסימן בפרשת השבוע - מספר שמוזכר בפרשה, וזה דבר נדיר ביותר, "שלוש מאות ושמונה עשר". זה חניכיו של אברהם שרדפו עמו להציל את לוט עד דן, וחז"ל אומרים שזה רק אחד - אליעזר - וזה הגימטריא של שמו (דרשה לגמרי יוצאת דופן של חז"ל, שמספר מפורש הוא בעצם גימטריא של איש אחד). זה **שחי** - לפי הסדר בתורה - ר"ת **ש**לום-**ח**וה-ישראל. ועוד, **שלום חוה ישראל** = **לו** פעמים שם **הוי'** ב"ה. הממוצע של שלושת השמות הוא **יב** צרופי **הוי'**, שלמות המעגל של חדשי השנה, שלכל חדש יש צירוף של שם הוי', וכולם יחד עולים **חדש** (זה גם קשור לדבר מלכות של הרבי, שהענין של "לך לך" זה כל הזמן להיות בראש חדש, עד שמגיעים ל"תורה חדשה מאתי תצא"). זה שהמספר הזה, הר"ת שלהם, זה עולה אליעזר עבד אברהם - צריך להעמיק בכתבי האריז"ל בשביל להבין זאת. האריז"ל אומר שאליעזר יוצא מהמקום הכי נמוך, "ארור כנען עבד עבדים", ולאט לאט מתעלה, עד שהוא הוא מגיע לסוד משיח בן דוד (הוא מגיע לרבי עקיבא, ואחר כך גדולי גדולי ישראל, עד משיח בן דוד). ואכן, רבי ישראל מרוז'ין אמר על עצמו שהוא משיח בן דוד, וגם על אביו אמר שהוא ניצוץ משיח בן דוד של דורו. זה היה לפתוח ברמז לגבי המשפחה הקדושה הזאת, שלום וחוה ובנם ישראל.

קודם ספרנו לילדים את הסיפור הראשון, מה קרה איתו כשהיה ילד קטן, יניק ממש, בן שלוש או ארבע, שיצא עם אביו לשדה וראה שקיעה ואמר שזה סוף השמים. אביו אמר לו שיש עוד שמים ועוד שמים, וכמו כן מי שברא את השמים הוא גדול עד אין סוף. כשהילד הקטן שמע מלים אלו זה חדר בו כך שאמר שעד עצם היום הזה לבי מתחלחל מהחוויה הזו. כפי שהסברנו לילדים, זה כמו חוית גילוי ה' לאברהם בגיל שלוש, שאמר לו "אני בעל הבירה". אמרנו גם לילדים שלכל יהודי יש חוויה כזאת באיזה שלב, ואשרי מי שזוכר את זה, וזה מונח לפניו כל הזמן. בדרך כלל זו חוויה של ילדות, שפתאום - על דרך האמור במעשה מרכבה - "נפתחו השמים וארא מראות אלהים".

אחר כך סיפור שני (נלך לא לפי הספירות, אלא לפי סדר התולדות של ילד הפלא הזה), כשהוא הגיע לגיל עשר, היות שאדמו"ר הזקן - בעל התניא, הרבי הראשון של חב"ד - היה התלמיד המובהק ביותר והנבחר ביותר של הסבא-רבא שלו, המגיד, אז לכל המשפחה היתה קרבה מיוחדת עם אדמו"ר הזקן, וגם היו מבקרים מדי פעם. פעם אחת הילד הזה, בגיל עשר, פגש את אדמו"ר הזקן. אז הוא בא ושאל את אדמו"ר הזקן שאלה בחסידות - כתוב "שמע ישראל וגו'" ואחר כך "ואהבת וגו'", ואיך יתכן שאחרי שאדם מסר את נפשו ב"אחד", הגיע להתפשטות הגשמיות, למי מצווים "ואהבת וגו'", הרי אין פה כבר אף אחד. יש כמה גירסאות איך אדמו"ר הזקן הגיב לשאלת הילד בן העשר. יש גירסא שהוא ענה ואמר שמאז ועד עצם היום הזה אני רק עונה על השאלה הזאת - כל החסידות שאני אומר זה רק לענות לילד זו. יש גירסא אחרת, ששאלה זו ראויה לגדולי החסידות, ולהם היה לוקח לי לענות כמה שעות טובות, והילד הזה תפס את התשובה במשפט אחד, בשניה אחת. לפי הגירסא השניה, פעם אחת רבי הלל

מפאריטש, מגדולי-גדולי חסידי חב"ד, נסע באופן מיוחד לרוז'ין כדי לזכות להכיר צדיק זה, ונימק את עצמו (הוא הרי קשור לחב"ד, ובדרך כלל חסיד לא 'נוסע' לרבי אחר, ולכן היה צריך לתרץ את הנסיעה לראות את הרוז'ינער) שהוא שמע תיאור זה מאדמו"ר הזקן הוא רצה לראות מי זה אותו ילד (שכעת הוא כבר גדול). רבי אייזיק, המשכיל הכי גדול בחב"ד, נשלח על ידי הצ"צ כמה פעמים לרבי ישראל הקדוש, אבל כאן זה סיפור שרבי הלל נסע על דעת עצמו. מה באמת תורף ההסבר? כמו שכתוב בהרבה דרושי חסידות, ההסבר הוא שלשם המעבר מהמס"נ והתפשטות הגשמיות של "אחד יחיד ומיוחד", "אין עוד מלבדו" ממש, שיש בק"ש, בשביל שיהיה מישהו שאפשר לצוותו "ואהבת וגו'" חייבים מעבר, ומעבר זה הוא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הפסוק (לא בתורה ולא בתנ"ך) שהוסיפו חז"ל, לפי המסורת שיעקב אבינו, ישראל סבא, אמר זאת אחרי שבניו אמרו לו "שמע ישראל [סבא] הוי' אלהינו הוי' אחד", "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד". מה זה "ברוך שם וכו'"? זה נקרא "יחודא תתאה". כל שער היחוד והאמונה בתניא זה להסביר ששמע ישראל זה יחו"ע, ושם באמת אין למי לצוות "ואהבת", זה בטול המקום והזמן הנבראים (שאנו חווים) בתוך האלקות שלמעלה מהמקום והזמן לגמרי, וממילא "אין עוד מלבדו", אבל כשאומרים בשכמל"ו הכוונה היא להמשיך הארה מהאלוקות שלמעלה מהזמן והמקום לתוך הזמן והמקום ("לעולם ועד", לתוך הזמן והמקום). ידוע הרמז המפורסם, שגם קשור לפרשת שבוע, ששכם - המקום הראשון אליו אברהם עבר בארץ - זה ר"ת כבוד-שם-מלכותו (כל פעם שאומרים ק"ש צריך לנסוע בכוונה, בלב, לשכם). שכם זה מעבר מהפנים לאחור - השכם, הכתף, שהוא הגשר מהפנים לאחור ומהאחור לפנים - המעבר מ"שמע" ל"ואהבת". כשה' עומד פנים זה יחו"ע, ואז "אין עוד מלבדו", אבל "וראית את אחורי ופני לא יראו", וכשיש רק גילוי אחור אז יש למי לצוות "ואהבת את הוי' אלהיך". זה חלק חשוב ביותר של היחו"ת, שעל ידי השכם הזה יש מעבר מ"שמע ישראל... הוי' אחד" ל"ואהבת את הוי' אלהיך וגו'" (לכן גם כתוב "ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם" - לשון מעבר). עוד רמז מובהק לקשר לק"ש - "**עד מקום שכם**" ר"ת **שמע** למפרע (איזה היפוך ב"שמע", כדי שיתאפשר להגיע ל"ואהבת", על ידי השכם, המעבר של "שם כבוד מלכותו"). זה הסיפור השני, מה שהיה איתו עם אדה"ז בגיל עשר.

מבין גדולי הצדיקים, תלמידי הרבי ר' בונים מפרשיסחא (שספרנו עליו לפני חודשיים), היה רבי יצחק מוואורקי. הוא והרבי מקוצק והחידושי הרי"מ שלושת התלמידים הגדולים. הרבי מקוצק היה הכי חריף, ולא נסע לאף אחד אחר - הוא היה איש גבורה. הרבי מוואורקי היה איש חסד מובהק, ואף כאשר היה רבי גדול - יש אפילו מסורת שהרבי יחד אותו כתלמיד הכי גדול - נסע מדי פעם לרוז'ין. החידושי הרי"מ לא נסע אליו קבוע, אבל היה אצלו פעם, ואפילו היתה לו בקורת על הנהגתו (כדלקמן). אם כן, בין שלושת התלמידים הגדולים אחד נסע לרוז'ין, אחד כלל לא, ואחד נסע והיה ביניהם דין ודברים. כשהוואורקער נסע פעם אחת הם שוחחו ביניהם (אף שהוא בא כמקושר, הוא היה רבי עם אלפי חסידים, והם ישבו ודברו; בכלל, היו הרבה צדיקים בדור שאמרו שכדאי שאנשים פשוטים לא יסעו אליו, אלא צריך להיות רבי של רביים, עד כדי כך שהיה רבי שהיה חסיד שלו והיה מונע את חסידיו מלנסוע אליו, וכשהוא שאל אותו על כך אמר שכך צריך, כי אתה רק רבי של צדיקים ולהם אני טוב, עכ"פ, זה לא התקבל על דעתו של הרוז'ינער, שאהב את כולם ורצה שכולם יבואו) - זה היה לאחר כ"א חדש שהוא ישב בבית האסורים מקנאת הצאר של רוסיה בגלל הנהגתו המלכותית (והוא רדף אותו עד סוף ימיו, הוא ממש הלעו"ז של הצאר של רוסיה, עד שבסוף הוא ברח בסכנת נפשות וגנב את הגבול בין אוסטריה לרוסיה, ועדיין ממשלת רוסיה רצתה להסגירו, והיה נס ומופת גודל שלא הסגירוהו; הרבה זמן הוא הסתובב בחשאי

ובסוף התמקם בסדיגורא) - והוא שאל את הווארקער אם יודע בשביל מה ישב בבית הסהר. כמובן שהוא אמר "ילמדנו רבינו", והרבי מרוז'ין ענה. קודם ספרנו סיפור שקשור עם אמו, אבל כל מה שעובר על צדיק גדול - וכן על כל אחד מאתנו, בהגשגח"פ - זה "זה וזה גורם". ידוע שהב"ח, אחד מגדולי הפוסקים, כאשר נפטר מהעולם הזה נגזר עליו שצריך לעבור את הגיהנם. יש הרבה צדיקים, ואולי אפילו כולם, שעוברים בשביל לקבץ נשמות, אבל אצלו היה משהו מיוחד בכך שצריך לטעום טעם של גיהנם. וכל כך למה? המסורת אומרת שפעם אחת כשהוא יצא לרחוב הוא התעטש, כנראה חזק מאד, והיתה שם עגלה של יהודי רתומה לסוס וחמור שזה כלאים, זה אסור, ומתוך האפצ'י שלו הם התחילו לנסוע. כלומר, שהוא בלא יודעים הנהיג עגלה עם כלאים, ובשביל זה היה צריך כשנפטר מהעולם הזה לעבור את הגיהנם (שכל אחד יקח בחשבון...). כל זה מספר ההייליגע רוז'ין לווארקער, ואומר - דע לך שאצלי אין אפילו דבר כזה, אז בשביל מה ישבתי כמעט שנתים בבית הסהר? כי פעם, כשהייתי בן חמש, היתה סעודת חומש (היום קוראים לזה חגיגת חומש), שמתחילים ללמוד חומש. אז המלמד הושיב אותי בראש, ובקש ממני שלכבוד החומש אומר דבר תורה לפני כל הילדים, ולכן אמרתי איזה דבר תורה לפני כולם. אחרי הדבר תורה שאמרתי כולם עברו לפני ונתנו לי שלום, ישר כח, ואז הרגשתי טפה קטנה של התנשאות, ובגלל טפת ההתנשאות שהרגשתי בגיל חמש כשאמרו לי ישר כח על דבר תורה שאמרתי ישבתי כמעט שנתים בבית הסהר (גם כן, שכל אחד יקח ללב את הדבר הזה). זה בכלל סיפור שמלמד הרבה לגבי האישיות שלו, כי, כאמור, הסיבה הפשוטה והגשמית שישב בבית הסהר היא בגלל שנהג במלכות. אבל כמה שהוא נהג במלכות, לבו נשבר בקרבו, ואין לו שום טפה קטנה של התנשאות על אף אחד. ובאמת, מי שאין לו שם התנשאות בכלל - שזה דוד המלך - הוא משיח בן דוד. משיח בן דוד זה כמו דוד אביו, כמו שהרמב"ם פוסק, ודוד בעצמו אומר "והייתי שפל בעיני", הוא עצם השפלות, אין לו שום טפת התנשאות בפנים, כולו אומר שפלות.

יש עוד סיפור דומה. פעם אחת הוא נסע בעגלת כבוד - פעם היו כרכרות מפוארות ביותר (רצוף שטיחים וזהב ויהלומים, משהו מאד יקר שהיום אין רכבים כאלה). היה עוד צדיק גדול מאד של הדור, רבי משה צבי מסווארן (תלמיד של הברדיטושבער, של האפטער-רב), והם נסעו ביחד בעגלה והגיעו לאיזה מקום. שמה קבלו אותם בכבוד מלכים, באופן יוצא מהכלל, רצו לפני הכרכרה וכו' - דברים שגם כאשר חולקים כבוד לאדם מכובד, למלך, לא עושים דברים כאלה. הכבוד היה כל כך גדול עד שהסווארינער - שבסיפור אחר הוא אמר לצדיק אחר בדור שלא כל צדיק יודע לקבל כבוד, ואמר לצדיק אחר שאתה לא יודע לקבל ואני כן יודע לקבל - הרגיש כל כך לא בנוח שהוא הרכין את ראשו בעגלה, שלא יראו אותו. מספר על רבי לוי יצחק מברדיטשוב, שכאשר התמנה לרב בברדיטשוב כבדו אותו בכבוד מלכים, וכשהוא התקרב לעיר הוא ראה מה שהולך לקרות והוא כל כך מאס בכבוד זה שהוא פשוט התחמק והסתובב בדרך אחר, נכנס לעיר מצד שני, ונכנס לבית של כפרי, ורק כעבור יממה, כשהחלו להתייאש ולומר שהרב אמר שיגיע והוא רמאי, אז הואיל לגלות שהוא נמצא שם באיזה בית עלוב. יש הרבה סיפורים על קבלת כבוד של צדיקים, וכאן אפילו מי שהעיד על עצמו שיודע לקבל כבוד מרגיש כל כך לא בנח שמרכין ראשו בעגלה. פונה אליו רבי ישראל מרוז'ין בשאלה - מה הבעיה שלך? הרבי מסווארין אומר לו שזה כבר מופרז, לגמרי לא נורמלי. אז הרבי מרוז'ין אמר לו - מה אני מרגיש בשעת מעשה? שעגלת הכבוד הזאת, שאנו נוסעים בה, זה ארון של מתים, והסוסים הם נושאי המיתה, וכל האנשים מסביב הם המלווים של הלוויה. מי שמרגיש ככה, זה לא נוגע ולא פוגע בשפלות שלו כמה כבוד שלא יתנו לו. אדרבה, כנראה שזה מוסיף לחויה שלו שהוא נמצא בתוך הארון (הכי מענין כאן זה הסוסים, שהם נושאי הארון). זה עוד

סיפור של עוצמת השפלות שלו, שזה התנאי לנהוג בחיצוניות בשיא ההתרוממות וההתנשאות, כמלך ממש, ובאמת לומר שאני המלך המשיח.

אמרנו שהווארקער היה נוסע אליו, הקוצקער בכלל לא, והחידושי הרי"מ היה אצלו פעם אחת. רבי ישראל מרוז'ין נהג בשיא המלכות, והיו לו אורוות סוסים (כמנהג המלכים לכל דבר, לכן התקנא בו הצאר), וכשהחידושי הרי"מ היה שם הוא לקח אותו לאורוות הסוסים והתחיל להראות לו אותם. אז הוא פנה לחידושי הרי"מ - שכמו שהקוצקער היה חריף והווארקער היה נח, החידושי הרי"מ הוא בן תורה (הקו האמצעי, גאון בתורה, והעיקר אצלו זה התורה) - ואומר לו, מה אתה אומר על זה? הוא ענה לו "גם זה הבל" ("גם זו - לטובה", "גם זה - הבל"; **גם זה** = 55 = **הכל**, "**הכל** הבל", כלשון בתחלת ובסוף קהלת). כל מה שאתה עושה - זה הבל (מתאים למגילת קהלת, שקראנו בסוכות). ככה עונה בן תורה - כל הגשמיות זה הבל הבלים. כך הוא עונה לו אחרי ש'מתפאר' בסוסיו. הרוז'ינער אמר שנכון, **והבל** ר"ת "**הכל ברא לכבודו**". מה נלמד מהסיפור הזה? שצדיק שבאמת נוהג במלכות, שיש לו חוש במלכות, זה חוש להעלות את הבלי העולם הזה, לגלות בתוך ההבל של העולם הזה - שהוא יודע שהכל הבל - שהכל ברא לכבודו, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לכבודו ברא. מי שיש לו את החוש הזה הוא מלך. לחידושי הרי"מ כנראה אין את החוש הזה, הוא רק בן תורה. אבל מי שצריך למלוך - אפילו היום, פה בארצנו הקדושה, להקים ממשלת תורה וממשלת משיח - כל כולו צריך לשקוע בהבל, אבל תוך כדי ששוקע בתוך ההבלים הוא יודע שהבל זה ר"ת "הכל ברא לכבודו" והתפקיד שלנו זה לגלות את זה בתוך ההבל. זה גם כן ווארט חשוב מאד.

אמרנו שהוא אמר על עצמו משיח, והוא היה צעיר יחסית, והוא שלח לצדיקי אותו דור שיכתירו אותו כמלך המשיח. היו צדיקים גדולים מאד שהסכימו, כמו רבי מאיר מפרימישלאן - מזקני צדיקי אותו דור - שאמר שלא רק אכתיר אותו, אלא גם אשלח לו את הספודיק של אבא שלי. אבל היה עוד צדיק מהזקנים, רבי אורי השרף, שאמר שלא מתאים שהמשיח יהיה כזה אברך צעיר - לא שהוא לא יכול להיות משיח, אבל הוא עדיין צעיר לימים, וזה ספאסטנישט. בכל אופן, האפטער-רב, שהיה עוד יותר מזקני צדיקי אותו דור - בדור הקודם היו רבים שראו בו את גדול כל הצדיקים (הכל בין צדיקי וחסידי פולין, ולא כל כך קשור לחב"ד בכלל, שהיו במקום אחר ולא היה כל כך קשר, לכן זה כל כך פלא שהצ"צ היה כל כך קשור לר"י מרוז'ין) - והוא אמר עליו כאברך צעיר שכבר יש לו את הנ"ר של משיח (נפש-רוח), הלואי שהוא יזכה לנשמה של המשיח. כלומר, הוא אישר בעצם שהוא המשיח בדרך (כמו שיש מדינה בדרך, יש גם משיח בדרך). לפי הקבלה כל אחד צריך לזכות דרגה אחרי דרגה - נרנח"י, ולפעמים מסתפקים רק בנר"נ - לכן הוא אומר שכבר זכה לנ"ר של משיח, והלוואי שיזכה גם לנשמת משיח, ואז יוכל להתגלות כמלך המשיח.

סיפור ברוח אחרת לגמרי. בכל עירה בישראל יש את המשוגע של העירה - זה מסורת (יש ציר מפורסם בדור האחרון, ר' משה קליינמן ע"ה, שאחד מציוריו המפורסמים זה משוגע העירה, וכדאי לראות תמונה זאת) - וכך היה גם בעירו של ר"י מרוז'ין. פעם אחת המשוגע בא אליו, פגש אותו ואמר לו - רבי דו ביסט משיח בן יוסף, איך בין משיח בן דוד (אתה משיח בן יוסף ואני משיח בן דוד). ידוע **שמשוגע** = **אני משיח**. אז הרוז'ינער פנה אליו ואמר - אפשר פאקערט (אולי זה הפוך). היו שם הרבה חסידים שלו מסביב, אז גדולי החסידים שמה התדיינו בינם לבין עצמם למה היה צריך לענות לו בכלל - הוא ענה לו כאילו שהוא שפוי, ב"סטרייט פייס", ולמה עשה כך? אז החסידים שדנו בינם לבין עצמם הסבירו שכנראה שאותו

משוגע וכולנו - אצלו זה בדיוק אותו דבר. זה שהוא מתייחס אלינו, זה בדיוק אותו דבר כמו שהוא מתייחס למשוגע הזה, אין אצלו שום הבדל. זה 'השגה' של גדולי החסידים של הרבי.

אמרנו שהצמח-צדק היה בקשר מאד מאד פנימי עם ההיליגע רוז'ינער, גם בעניני הכלל, כמו שאמרנו ששלח אצלו כמה פעמים את רבי אייזיק מהומיל גדול חסידי חב"ד (ורבי אייזיק לגמרי התפעל ממנו, עד שלהרף עין עמד באיזה נסיון של התקשרות), אבל גם בעיני הפרט היה קשר. הסיפור הכי מפורסם, ידוע שהצ"צ עסק מאד מאד - כמו הרבה גדולי ישראל בנגלה - בנושא של היתר עגונות. אשה שבעל נעלם, ולא יודעים אם הוא חי ומת, וכל זמן שלא יודעים כלום אסור לה להתחתן והיא עגונה ומסכנה לגמרי, וגדולי הצדיקים עסקו בהתרתה. גם אצל הצ"צ יש ריבוי תשובות בענין זה, וכן ריבוי מופתים בענין זה (מי ששקוע ומוסר נפשו ללמוד נושא בתורה בעומק, זוכה שהקב"ה יסייע בידו לחולל נסים ומופתים למעלה מדרך הטבע בנושא זה). כאן זה מופת משותף - סיפור מופלא של שיתוף שני צדיקים במופת, שאיני זוכר כרגע כיוצא בו. אשה אחת עגונה מרוסיה, מאזור הצ"צ, ובוכה שהבעל נעלם ולא יודעים עליו כלום. הצ"צ התבונן לרגע, ואמר לה לנסוע לסדיגורא - נסיעה ארוכה, מרוסיה לאוסטריה - ותחזרי אלי ותאמרי לי מה אומר הרבי מרוז'ין על הבעיה שלך. היא נסעה כמובן את כל המסע, ונכנסה לר"י מרוז'ין, ושפכה לפניו את מר לבה. הוא לא התייחס כל כך, רק אומר לה פסוק - "כי יצפנני בסכה ביום רעה". זה מה שיצא מפיו, זה מה שהיא שמעה, והיתה מספיק יודעת ספר לקלוט את הפסוק. היא חוזרת לליובאוויטש והצ"צ שואל מה אמר לך דער הייליגע רוז'ינער, והיא אומרת שאמר לה "כי יצפנני בסכה ביום רעה". הצ"צ שאל אם פעם היתה להם סוכה ליד הבית, ואומרת שהיתה לנו לפני כך וכך שנים אבל זה התמוטט, ומאז אין לנו סוכה. הצ"צ אמר שתלך מיד ותביא פועלים שיפנו את חורבת הסוכה שהתמוטטה. היא הלכה ועשתה זאת, ולהפתעת כולם, כמובן, מצאו את הגופה של בעלה (אחרי כמה שנים טובות). כלומר, הוא הלך לשם ובאותו זמן קרה מה שקרה והסוכה התמוטטה עליו ומאז הוא נעלם. הכל בהשגחה והסוף טוב, כי זה מתיר את האשה העגונה להתחתן. שוב, זה סיפור מופת מופלא של שיתוף פעולה של שני צדיקים יחד - הצ"צ וההייליגע רוזינער לטובת אשה אחת מסכנה. הרוז'ינער רואה ברוח הקדש, וכך תמיד היה אומר על עצמו, שמי שלא מרגיש בסוף העולם ממש כאב שינים או כאב אצבע של כל יהודי הוא לא צדיק - ודאי לא צדיק בבחינת משיח. אז עיניו פקוחות לראות כל מה שעובר על כל אחד בקצה העולם. הוא באמת נין של המגיד, וכך אדה"ז אמר על הבעש"ט והמגיד, שראו מסוף העולם ועד סופו, והוא ירש זאת. הוא אומר את הפסוק, ונותן לצ"צ לפרש את הכוונה (מה שהאשה עצמה לא הבינה, כמובן). אז איך נסביר את היחס כאן? זה כמו אורות וכלים. כל הענין של חב"ד זה להכניס אורות בכלים - זה בדיוק מה שהסיפור הזה ממחיש, שהוא שלח את האשה לרוז'ינער בשביל לקבל הארה, אבל לתרגם את זה לשפת מעשה, לתת לאור כלים, זה מה שהצ"צ עושה. בעצם זה התחיל ממנה - שרש הכלים זה לפני האור. קודם היא מגיעה אליו, אחר כך הוא שולח אותה לרוז'ינער, ואז היא חוזרת עם האור אליו ו"מהתעבות האורות נתהוו הכלים", הוא מיד מבין מה הבעיה כאן ושולח אותה לסוכה הנופלת (סוכת דוד הנופלת), לפקח את הגל. בזכות לפקח את גל האבנים גם פוקחים את העינים - "גל עיני" - להתיר את העגונה, שהיא כנסת ישראל.

הסיפור הבא הוא גם סיפור מופלא שיש בו מכנה משותף עם הצ"צ. גם הצ"צ וגם ההייליגע רוז'ינער היו מאד קשורים ליהודים שהתגייסו, כמובן בעל כרחם, לצבא הצאר ודאגו לשלומם. יש הרבה סיפורים שהצ"צ אמר מאמרים לחזק אותם לעמוד בנסיון, עד מס"נ. יש סיפור דומה שאפשר ללמוד ממנו הרבה

מוסר השכל, שהגיעו לרוז'ינער ע"ב יהודים שנלקחו לצבא ונשלחו למלחמת גוים בגוים. כתבו פ"נ לרבי מרוז'ין שיעורר רחמים שיחזרו בשלום מהמלחמה, אז הוא שלח להם שיהדרו בהנחת תפלין - שכל הזמן יהיו עם תפלין על הראש. זה סיפור מופלא, כי הוא בעצם מקור נפלא ביותר למבצע תפלין של הרבי. אם יש מישהו בזמן האחרון שאמר שהסגולה להנצל ולהשמר חילים במלחמה זה מצות תפלין זה הוא (האסמכתא היא ברא"ש, בהלכות קטנות של תפלין, המביא מאחז"ל "וטרף זרוע אף קדקד" שזה תש"י ותש"ר - זה ברכת גד, השבט של החלוץ היוצא לפני הצבא, היחידה הקרבית הנבחרת של צבא ישראל, אך כאן יש סיפור, מעשה שהיה, על צדיק שהורה כך לחילים). הרבי לא אמר דבר כזה, אבל הוא אמר שישתדלו להיות כל הזמן עם תפילין על הראש. הם רכשו לעצמם תפלין מאד קטנות - אנו מהדרים בתפילין גדולות, אבל עימן אי אפשר להסתובב בקרב - שהיה אפשר ללבוש זאת תחת הכובע (או מה שלבשו במדים), וכך הלכו כל הזמן. גם בשעת הקרב, קרבות קשים ביותר, היות שהמלחמה היתה בין גוים לגוים, הם קבלו החלטה - ואת זה הרבי לא אמר להם - שהם לא נלחמים בכלל, זו לא מלחמה שלנו. אבל הם בחזית ממש, ולכל אחד היה סוס - והם פשוט רכבו אנה ואנה, עם רושם גדול, אבל בלי להלחם בכלל. היו שם מפקדים ששמו לב שהחיילים האלה לא נלחמים, רק משחקים כאן, אז מפקד אחד הרים את הרובה על מנת לירות בהם. ברגע שהוא הולך לירות בהם הוא בעצמו מקבל כדור בראש מהאויב - כל הדבר הזה קרה תחת אש, הם רוכבים אנה ואנה ושום דבר לא פוגע בהם, ומפקד ששם לב והרים את הרובה במקום קבל כדור בראש. אחר כך עוד מפקד שם לב ונורה, ובסוף "לא נפקד ממנו איש" - כולם חזרו בשלום. כאות הוקרה שחזרו מהקרב כולם נסעו ביחד לרוז'ינער - בהתחלה רק כתבו פ"נ, אבל בסוף, אחרי הנס, כולם נסעו לענות. היו שם ע"ב - כנראה שהיה לו ארמון מלכותי, וכולם יכלו להכנס לחדר. נכנסו ע"א חילים, ואחד לא נכנס. הוא שם לב - מי שיש לו ראש גאוני מיד רואה כמה יש, וזכר כמה היו בפתק - ושאל איפה האחרון, ואמרו שהוא עומד מאחורי הדלת ומתבייש לראות את פני הרבי. הרבי קרא לו להכנס, הסתכל עליו, ואחר כך - אחרי שכולם הלכו - הוא התבטא בפני החסידים שמימי לא ראיתי צדיק שומר הברית כמו החיל הע"ב הזה. כולם נצלו בנס, אבל בנוסף לכך יש לו גם בשת פנים בפני הצדיק. זה גם סיפור מופלא ביותר, איך הוא הציל את הגדוד העברי במלחמה בזכות מצות תפילין. המוסר השכל זה גם ההחלטה שלהם, שהיות שלא לנו המלחמה אין לנו מה לשתף פעולה ולהלחם. אפשר לפשט את הרעיון הזה ולהבין שיש גם אצלנו הרבה דברים, אפילו מלחמות היהודים, וכל צד מנסה לגייס עוד אנשים ועוד יהודים לצבא שלו - בכל מיני הקשרים של מלחמות היהודים, של מפלגות רבות - ולומדים שצריך תמיד לחוש אם המלחמה הזאת היא לנו או לא לנו, ואם לא לנו המלחמה צריך רק ללבוש תפילין ולא לשתף פעולה. אם כבר מכריחים אותך, אז רוכבים על הסוסים אנה ואנה, ואז הקב"ה עוזר. אפשר לומר שהא בהא תליא - זה שהיה להם תפילין על הראש זה מה שנתן להם את המוחין לדעת שלא צריך פה להלחם בכלל, רק לעשות את עצמנו (היו גם תש"י, אבל על תש"ר יש פסוק מיוחד - "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך' אלו תפילין שבראש", כמאמר רבי אליעזר הגדול).

כמו שאמרנו בהתחלה, יש הרבה מאד סיפורים, ובחרנו רק כמה - גם זה סיפור מופלא. פעם אחת חסידי רוז'ין - בדרך אל הרבי או ממנו - התארכו באכסניא של יהודי, וראו שבעל הבית מתפלל מאד מאוחר, אחרי הזמן, בצהרים. שאלו אותו מה זה - למה אתה לא מתפלל בבקר? הוא אמר ששמעתי שיש צדיק שקוראים לו רבי ישראל מרוז'ין שגם מתפלל מאד מאוחר, וכמו שהוא כך גם אני. החסידים אמרו - דע לך, אנחנו חסידים שלו. הוא סיפר לנו משל על הדבר הזה. שהיה זוג, איש ואשה, וכל פעם האשה היכנה לבעל

ארוחת בקר בזמנה (10, 9, 8), כל יום לחם וחמיצה (בורשט). יום אחד הוא בא למטבח בשעה הידועה לארוחת בקר ואין כלום - הוא מתאזר בסבלנות ומחכה, עוברת שעה ועוד שעה, ואין אוכל. מגיעים כבר לאחר הצהרים, ופתאום בשעה מאוחרת מאד האשה מביאה לו ארוחה - לחם וחמיצה. אז הוא אומר לאשתו היקרה - למדתי זכות עליך כל הזמן, חשבתי שלא הבאת לי את הארוחה בזמן כי את רוצה להפתיע אותי באיזה ארוחה מיוחדת, ולכן זה לוקח לך הרבה זמן. דמיינתי איזו ארוחה את עומדת להכין, ובסוף את מביאה לי לחם וחמיצה כל יום בבקר. כך החסידים אמרו לבעל האכסניא, שזה המשל ששמענו מהרבי - מה שהרבי מתפלל מאוחר זה כי מכין סעודה מיוחדת לבעל, לאבינו שבשמים, דודנו, אבל מי שרק יודע להביא לחם וחמיצה אז בשביל מה לחכות?! ככה באמת הרבי למד אותם - שההתנהגות שלי זה לא בשבילכם, ולא כל התנהגות של רבי זה בשביל כולם, אלא רק בשביל אשה שיודעת להכין סעודת מלכים. אז בעל האכסניא הזה חשב לרגע, ואמר לחסידים - כל זה מדובר באיש ואשה שאין השלום שרוי ביניהם, אז יכול להיות שהאשה תאחר את הארוחה ובשעה מאוחרת תביא לו לחם וחמיצה והוא יקפיד (שאת זה יכולת להביא לי בבקר), אבל אם מדובר בזוג שהשלום שרוי ביניהם, גם כשהיא תביא לו לחם וחמיצה בשעה הכי מאוחרת הוא לא יקפיד בכלל, כי הוא אוהב אותה והיא אוהבת אותו. הם, בלשון ציורית, נפלו על הפנים, וזה גם סותר את מה שהם שמעו בעצמם מהרבי. אז אף על פי שיתכן שהיו בדרך מהרבי הביתה, הם חזרו מהר לרוז'ין ונכנסו לרבי - כנראה היו חסידים חשובים - וספרו את כל הסיפור, שספרנו לו את המשל הידוע של רבינו והוא הגיב כך, בתשובה ניצחת. הצדיק רבי ישראל מרוז'ין אמר להם - תדעו לכם שיש נשמה שיורדת לעולם הזה לחיות שבעים שנה רק בשביל לומר ווארט אחד (יש משהו דומה מהבעל שם טוב, שיש נשמה שיורדת לעולם הזה וחי שבעים שנה רק בשביל לעשות מצוה אחת, וזה עוד יותר חזק - יורדת רק בשביל לומר ווארט אחד). חזרו לדרכם, דרך אותה אכסניא, וכשהגיעו לשמה שמעו שאותו אחד כבר נפטר לעולמו. בכל אופן, הווארט הזה כל כך חזק - הרבי אומר מוסר השכל לחסידים, ובא מישהו שנותן 'בוקס' להוראה ולמשל של הרבי - אבל בעצם, מה הרבי ספר ומה הוא ענה? הרבי סיפר משל שמתאים לזמן הגלות, לתקופה הגלותית שלנו, שאכן, כמה שהבעל הזה לא הולך לגרש את אשתו בגלל שבסוף היום היא סוף כל סוף מביאה לו את הלחם והחמיצה של כל יום, אבל בכל אופן יש כאן איזו קפידא. בלשון בעל האכסניא, אין השלום שרוי ביניהם לחלוטין. ואילו אותו אחד ענה שאם השלום שרוי זה לא אכפת לו בכלל, כי זה בטל בתוך אור האהבה והשכינה ששרויה ביניהם. כל ההבלים האלה בטלים באור הגדול של השכינה, של האהבה שיש בין בני הזוג. מה הוא השיג באותו רגע שענה ככה? מצב גאולי. מאיפה ההשראה הזאת באה לו בכלל? כנראה שזה בא לו משרש נשמת ר"י מרוז'ין בעצמו. על פניו, זה סותר את המצב שלו, אבל מי כמו הצדיק הזה שיודע מה ההבדל בין הגלות לגאולה, שביחס שלנו לדודנו (אנחנו הרעיה של שה"ש והקב"ה הוא הדוד) היום זה לא בדיוק מצב של השלום שרוי ביניהם, ומה שאנו מצפים ומחכים ושואפים שיהיה מצב מושלם של השלום שרוי בינינו. מתוך המצב הוא תפס את הפירכא - זה גם בא לו באמצעות מה שהוא שמע, כלומר שבעצם הוא חשף את הממד הנסתר ביותר של מי שאומר על עצמו שאני מלך המשיח ואני יכול להביא את הגאולה לעולם. שבעצם הגאולה לעולם זה מצב של השלום שרוי ביניהם. מצד אחד, זה כבר קצת מסוכן לומר את המשפט שבשבילו ירדת לעולם, אבל מצד שני יש מוסר השכל אין סופי שאפשר ללמוד מסיפור זה.

נספר עוד סיפור אחד, אחרון אחרון חביב, שבעצם זה ווארט: עוד משהו שדומה לחב"ד - ידוע מה שכתוב ב"היום יום" האחרון (הכל הולך אחר החיתום), בערב י"ט כסלו, מסורת מהצ"צ שהיו שומעים מפיו של אדמו"ר הזקן על הפסוק "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" שהיה ואמר "איך וויל ניט

וכו'" - איני רוצה שום דבר, לא את הגן עדן שלך ולא את העולם הבא שלך, אלא רק אותך עצמך. מפיו הקדוש של הרוז'ינער הקדוש היו רגילים לשמוע כזה משפט - רבונו של עולם, איך בין מוחל כל הגן עדן והעולם הבא שלי, ומבקש ממך רק דבר אחד, תביא כבר אור לעולם ולא יסתובבו אנשים בעולם כבהמות בחשיכה. על עצמי אני מוחל לך את הכל, ורק בקשה אחת אני מבקש - שקצת תאיר את המציאות, שאנשים לא יסתובבו כמו בהמות. אם הווארט של "מי לי בשמים" של אדה"ז זה בסוד רצוא, הווארט הזה שהיו שומעים מפיו זה שוב, כי זה מתוך דאגה לעולם - זה מלכות, מתוך דאגה ל"הבל", שלא ישאר הבל אלא מתוכו יתגלה "הכל ברא לכבודו". שלא נהיה "רוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ" אלא "רוח האדם העולה היא למעלה" תוך כדי העלאת המציאות כפי שהיא (לא לעזוב את המציאות, רק לגלות את "שם כבוד מלכותו" במציאות).

ה' חשון

המקובל חכם רבי משה בירדוגו המשבי"ר

יום ההילולא - ה' חשון

חכם רבי משה בירדוגו נולד לאביו חכם אברהם ולאימו בשנת תל"א במקנאס שבמרוקו. תורתו למד מפי סבו מצד אימו, חכם חביב טולידאנו ומפי חכם יוסף בהתית. כל לילה זכה ר' חביב ללמוד תורה עם אליהו הנביא, במשך 4 לילות שמעה בתו את קולו של אליהו הנביא ובאחד הלילות קראה לאחותה וגם היא זכתה לשמוע את קולו של אליהו הנביא. כשסיימו את הלימוד אמר אליהו הנביא לר' חביב כי הבת ששמעה את קולו 4 לילות תזכה ל - 4 בנים צדיקים והבת השנייה ששמעה את קולו פעם אחת תזכה לבן צדיק.

בשנת תע"ה נתמנה לדיין והתמסר ללימוד ולהוראת התורה. בשנת תפ"ג לאחר פטירת דודו חכם משה טולידאנו, מונה לאב בית הדין בעיר מקנאס, שהייתה באותה עת, בירת מרוקו, ומקום מושבו של המלך מולאי איסמעיל.

רבינו חכם משה בירדוגו נודע בכינויו המשבי"ר, והעמיד תלמידים חשובים בתוכם חכם מרדכי אצבאן, חכם יצחק אצבאן, חכם חיים טולידאנו, המהרי"ט - חכם יעקב בן משה טולידאנו, חכם יהודה בירדוגו, וחכם מרדכי בירדוגו, שהיה גם חתנו. בנו יהודה נפטר בצעירותו. זכה שתורה לא פסקה מפי זרעו, ונודע נכדו המלאך רפאל - חכם רפאל בירדוגו.

חכם רבי משה בירדוגו נתבקש לשיבה של מעלה ביום ה' חשוון תצ"א ומנוחתו כבוד בעיר מקנס.

דקדק שבשעת הדין יהיו עיניו למטה

ושמעתי מפי חכם גדול חסיד וגדול בישראל חביב עלי כרוחי ה"ה הרב ר' משה בירדוגו זלה"ה שהיה מדקדק בשעת הדין שיהיו עיניו למטה ולא היה נושא עיניו כל עיקר, שהיה מרגיש שאם היה נושא עיניו לצד ההכרח באיזה א' מבעלי הדין היה מתבלבל שכנגדו, והוא אומרו 'שמוע בין אחיכם' שלא יעשו אלא השמיעה והדברים באים מהטוענים לפניהם באין השתנות לאחד מהם ובזה 'ושפטתם צדק'. אור החיים הק' - פר' דברי

ו' חשון

הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מסלונים הי"ד

יום הילולא - ו' חשון

הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מסלונים זי"ע הי"ד: בחודש שבט תרע"ב זרחה שמשו של רבינו כבן יחיד לאביו הרה"ק הבית אברהם זיע"א, בחצר הקודש אשר בסלונים, נקרא על שם סבו אמו הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מראדזימין זיע"א.

משחר ימיו הכירו בו כל רואיו כי לגדולות נוצר, כל הופעתו אמרה גדלות נפשית, הן בכשרונותיו המופלאים ובמדותיו המעודנות והנאצלות, והן בשקידתו על התורה ועל העבודה מתוך קדושה עילאית.

דור רביעי בן אחר בן לאבי שושלת סלונים בעל יסוד העבודה וחסד לאברהם זיע"א, ומצד אמו נכד האדמורי"ם הקדושים מקוצק רדזימין לומאז' ולנטשנה זיע"א, בעל מוח חריף ומעמיק וגם בעל רגש לוהט וסוער.

בהגיעו לפרקו, היה לחתן הרה"ק רבי יצחק מנחם מנדל מאלכסנדר זיע"א הי"ד, העקידת יצחק, וזמן מה היה סמוך על שולחנו באלכסנדר.

היה זה בהיותו בן א"ך שנים כאשר הסתלק אביו בפתאומיות ביום ראש חודש אייר תרצ"ג והוא בן ארבעים ושמונה שנים, דבקו ברבינו המוני קהל חסידי סלונים אשר בברנוביץ ובכל אתר, גם העדה הקדושה אשר בארץ ישראל ובראשם הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א ורבי משה קליערס זצ"ל אב"ד טבריה, אשר הכירוהו משתי הפעמים שהגיע ושהה במחיצתם.

אחרית ימיו - עד עלותו השמימה על קידוש ה'

מספר אוד מוצל מאש אשר נלכד באותו מחנה כפיה עם רבינו, הייתי עמו כעשרה חודשים, הצוררים אילצוהו לעבוד בשבת ואיימו עליו ביריה במקרה וישתמט, הוא התחכם, הציע את עצמו כסבל, והיה הולן פחות מארבע אמות וכך ניצל מחילול שבת.

המפקחים שהבחינו בכך הלמו על גופו בגלביהם על שמתרשל בהילוכו, הדבר עלה לו ביסורין נוראים, אבל הוא המשיך בשלו ופסע פחות מד' אמות כדי להינצל מאיסור הוצאה והעברה בשבת. הקיד והתפלל שלוש תפילות מידי יום ואפילו תפילין היו ברשותו, בפסח נזהר ביותר ולא הכניס לפיו פירור חמץ חלילה.

כלואים היינו באורוות סוסים ושכבנו על דרגשים צרים בני ג' ד' קומות, בלילי שבתות היה הרבי מתנער באישון לילה ממשכבו, מעיר גם אותי, והיינו יוצאים במחול נלהב 'ישמחו במלכותך שומרי שבת', כאילו היה מסיים זה עתה את עריכת השולחן כימים ימימה.

בפורים הביא מגילה כשירה מאי שם, בסתר קרא בה ובלילה רקד אתי בחשאי, למחרת נכסף הרבי לריקוד בפומבי לכבוד פורים, הוא פנה אל האסירים הגוים ואמר, הבה נתחרה בינינו מי מאתנו מיטיב לרקוד, נענו הגוים להזמנה ופתחו במחול פראי, כאשר התעייפו אמרו לו, עכשיו הפגינו אתם ז'ידים את כוחכם, אז יצא רבינו בריקוד 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בו'.

ביום כיפור האחרון לא יצא לעבודה, הסתתר במחנה ועבד את בוראו בדביקות נפלאה במשך כל היום. אחר שידע כי כל בני משפחתו כבר אינם בין החיים, עלה רבינו בעקבותיהם על קידוש ה' ביום ו' חשון תש"ד והוא בן שלושים ואחת שנים, הי"ד. מעט מדברי תורתו נאספו ונדפסו בספר זכרון קדוש. זכרונם לברכה, דמויות הוד.

ח' חשון

הגאון רבי מנחם נחום קפלן מהורודנה

יום ההילולא - ח' חשון

רבי נחום זצ"ל נודע בכינוי רבי נחומ'קה מהורודנה והיה רבו המובהק של החפץ חיים.

נולד בעיירה בייסוגלה הסמוכה לעיר שאולאי (שאוולי) בצפון ליטא לאביו ר' עוזיאל שהתפרנס בדוחק רב מהיותו פועל פשוט במשרפת יי"ש.

באחד הימים ראה אותו הרב קרפל אטלס (תקמ"ג-תרכ"ו) מחשובי קהילת שאוולי והציע לו לבוא ללמוד בבית מדרשו עם בניו העילויים והוא יממנו. ר' מנחם נחום הצעיר קיבל את ההצעה בשמחה רבה כי משאת נפשו הייתה ללמוד תורה. תחת הדרכתם של בני הרב קרפל אטלס גדל בתורה ורכש ידע מכובד ביותר בתלמוד ומפרשיו. לאחר זמן כבר חש ביכולתו ללמוד בישיבה ונסע לישיבת מיר שבה כבר ביקר בנדודיו עם המקהלה.

לאחר מספר שנות לימוד בישיבה נשא את בת ר' יוסף אליעזר הכהן מנסוויז' שבמחוז מינסק שהתייחס למשפחת עלי הכהן. לאחר נישואיו התבודד בעליית גג בבית חותנו ושקד בלימוד התורה בתקצ"ג חותנו ירד מנכסיו בגלל עלילה שהעלילו עליו ונאלץ לעזוב את נסוויז', ועקר להורודנה ואליו הצטרף חתנו עם משפחתו. בהורודנה למד בבית הכנסת 'חברה ש"ס' הנודע ושם עסק בתורה לצד תלמידי חכמים גדולים נוספים.

סירב לקבל תשלום בעבור שיעורי התורה שלו אפילו מעשירים. בשבתות דרש לפני קהל המתפלל כשדבריו נאמרים תמיד בנועם ובכל דרשותיו לימד זכות על עם ישראל. עשרים ילדים נפטרו לו במשך חייו וקיבל את ייסוריו באהבה כי "די לנו שעשה הקב"ה חסד למחוק את חובותינו בעולם הזה שלא תיכרת נפשנו מארץ החיים לעולם הבא".

בגיל ס"ח שנים חלה קשות ומפני שחש כי זו מחלתו האחרונה כתב צוואה. בצוואתו כתב שהוא מבקש להיקבר סמוך לקברם של אחד מעשירי הורודנה ובנו שנודעו כקמצנים וכונו עקב כך "קמצא ובר קמצא". לאחר פטירתם אנשי החברה קדישא רצו לקוברם קרוב לחומה אך בסופו של דבר הם נקברו ליד אנשים מכובדים רק מפני שר' מנחם נחום התחנן לפניהם לעשות זאת. כל יהודי קהילת הורודנה התאספו בבית המדרש להתפלל לרפואתו ובליל שבת פרשת לך לך בשנת תר"ם נפטר. כשפתחו את צוואתו גילו כי העשיר הזה ובנו היו נדיבים גדולים, נתנו מתן בסתר ובכל שבוע העבירו לר' מנחם נחום שיחלקם לעניים.

ביטוח נגד שריפות אצל רבי נחומק'ה

מסופר על הגה"צ רבי נחום מהורודנה זיע"א, (רבו המובהק של ה"חפץ חיים" זיע"א) שהיה הולך בדרך ואוסף כדרכו כסף לצרכי צדקה, והנה פגש בדרכו עשיר גדול בעל נכסים ואדמות, אשר הלך לבטח את רכושו הרב בחברת ביטוח, והנה כשראה העשיר את רבי נחום, צד רעיון במוחו, הוא ניגש אל רבי נחום ואמר: רבי, עכשיו אני עושה את דרכי אל חברת הביטוח על מנת לבטח את רכושי מפני פגיעות כפגיעתה של אש, אך אם יבטיח לי כבוד הרב שהאש לא תשלוט ברכושי, מסכים אני לתת לו לצרכי צדקה את סכום דמי הביטוח, במקום לשלמו לחברת הביטוח, וכך אעשה מידי שנה בשנה.

השיב לו רבי נחום, בטוח אני כי זכות הצדקה תגן על נכסיך מפני שרפה, מיד נתן העשיר את סכום הכסף לרבי נחום, והצדיק חלקו לעניים, וכך היה מידי שנה בשנה, במקום לבטח את רכושו בחברת ביטוח, היה האיש נותן לרבי נחום את דמי הביטוח.

באותם שנים פרצו שריפות רבות בבתי הכפר ובשדות, אך אל רכושו של העשיר מעולם לא הגיעה האש.

ט' חשון

הגה"ק הרב יצחק קאפף

יום ההילולא - ט' חשון

בעל לקיטת יצחק בן אברהם רבי יצחק ב"ר אברהם דומ"ץ ערלוי זי"ע.

רבינו הגה"ק רבי יצחק קאפף בעל לקיטת יצחק בן אברהם דומ"ץ ערלוי זי"ע נולד בשנת תר"ה בעיר אילאק לאביו הרבני התורני הר"ר אברהם זי"ע.

רבינו היה חריף ובקי גאון מפורסם, איש צדיק תמים, ענוותן ושפל ברך שייף עייל ושייף נפק, שכל מעשיו היו בהצנע לכת, כל ימיו חי בהסתפקות במיעוט, ומעולם לא ביקש הוספה למשכורתו והסתפק במה שנתנו לו. לא פסק פומיה מגירסא כי אם בתורת ה' היה חפצו. ומעולם לא שח שיחה בטלה, אף כשבאו אליו אנשי העיר בשאלה או בעצה נקט נפשו בקצרה וענה הן ולאו בקוצר אמרים, יתירה מזו, גם כשבניו ובנותיו באו לבקרו ממקומות מושבותיהם הסתפק באמירת שלום ובדיבורים מעטים, ומיד חזר ללימודו בחדרו המיוחד לו, שאף אנשי ביתו לא נכנסו בו בלי נטילת רשות מקודם. ואף הוא לא נסע מעולם לבקר את בניו בביתם בגלל ביטול תורה. אך נסע מפעם לפעם לצדיקי דורו ומהם נסע לעשות השבת במחיצתו של הרה"ק ר' משולם פייש סג"ל לאווי מטאהש זי"ע הנקרא השרף מטאהש.
(לקיטת יצחק)

מסר נפשו לקיום התורה ולחם בעוז רוח נגד פורקי העול, וסיפר: פעם בא לעירו עובר אורח לתשעה באב והלה נכנס לבית הכנסת בנעליו, ורבינו שהרגיש בדבר שלח אליו את השמש שיעוררו להסיר את נעליו, אך הלה עמד במריו, עד שרבינו ניגש אליו בעצמו והוליכו החוצה. כמו כן ראה פעם אחת איך שרופא אחד מחלל שבת בפרהסיא ומטייל ברחוב כשמעלה עשן בפיו, בראותו רבינו זאת סרט לו על לחיו וצעק עליו על חוצפתו לחלל את השבת בפרהסיא, עד שהרופא בא לרבינו לאחר כמה ימים לבקש את סליחתו. (לקיטת יצחק בן אברהם)

בהיותו ילד כבן י"א שנה גלה למקום תורה לישיבת רבו הגה"ק ר' חיים צבי מאנהיימר אב"ד אונגוואר בעל עין הבדולח זי"ע ויהי לו לתלמיד שעשועים, שבשנת תר"ל נתקבל רבו לאב"ד אונגוואר אחר הסתלקותו של הגה"ק ר' מנחם א"ש זי"ע בו' כסלו. והתקבצו אליו בחורים מופלגים, ומהם הגה"ק ר' ברוך רייכפעלד דומ"ץ אונגוואר זי"ע הגה"ק ר' יוסף חיים זאנענפעלד אב"ד ירושלים זי"ע הגה"ק ר' נתנאל הכהן פריעד אב"ד אויווראש בעל פני מבין זי"ע הגה"ק ר' שלום גאלדבערגער אב"ד סוואליעווע זי"ע הגה"ק ר' ישעיה הכהן רובין אב"ד מיהאיפאלווא זי"ע הגה"ק ר' קאפיל בלוי אב"ד ווערבוי זי"ע הגה"ק ר' עמרם פישער אב"ד ייונק זי"ע הגה"ק ר' בנימין גאלדבערגער מעיר באטארקעס זי"ע הגה"ק ר' יוסף אלימלך כהנא אב"ד אונגוואר זי"ע הגה"ק ר' ישראל בראדי דומ"ץ מיהאלאוויטץ בעל איש ישראל זי"ע הגה"ק ר' חיים בראדי אב"ד פראג זי"ע הגה"ק ר' דוב בעריש עלפאנט זי"ע הגה"ק ר' פנחס הלוי ביללויטצער אב"ד סערענטש בעל גבעת פנחס זי"ע, ועוד. והיה רבינו שהה במחיצת רבו כשמונה שנים, ובשנתו הי"ט עיטרו בעטרת סמיכת ההוראה על ידי רבו.

כשהגיע לפרקו נשא להרבנית הצדקת מרת מלכה יטל ע"ה מק"ק וועריפעלעט, כשנתיישב בעיירה זו עשה שם את מלאכתו עראי ותורתו קבע, עד שבשנת תרל"ו נתקבל לדיין ומורה צדק דק"ק ערלויא, בתקופה זו כיהן כאב"ד הגה"ק ר' יוסף צבי ווייס זי"ע ושהוא היה מוכרח להסתתר מפני המשטרה שרצו להעמיד אותו לדין על עלילה שמרד במלכות פרנץ יאזעף וברח משם נתקבל לאב"ד בשנת תרמ"א הגה"ק ר' שמעון סופר בעל התעוררות תשובה הי"ד זי"ע בן הגה"ק ר' אברהם שמואל בנימין סופר בעל כתב סופר מפרעשבורג זי"ע, ששם כיהן רבינו משך חמישים וארבע שנים כמנין ד"ן.

מעולם לא עבר רבינו עליו חצות לילה בשינה, וערך תיקון חצות בכל לילה בדמעות וקול בכי קורע לב, אף תפילותיו היו תמיד בדמעות שליש ברתת ובזיע, אכילתו היתה בצמצום גדול במידה ובמשורה, בימות החול לא באו פירות לתוך פיו וכמו כן לא שתה יין כי אם כוס אחד בשבת, ובפורים שתה שני כוסות, וגם את מאכליו מלח במלח הרבה כדי להקדיח את טעמם, יין לא שתה רק מן הנעשה בביתו לצרכיו, ואף מים הקפיד לסננם לפני השתיה, ולא שתה כי אם כוס מים אחד ביום. מאוד דקדק על השגחת הכשרות בבית המטבחיים, ולא הרשה לשחוט כי אם בנוכחותו של שוחט שני, וכשקרה שלא היה בעיר רק שוחט אחד הלך הוא בעצמו לעמוד על השחיטה, ואף שעל ידי זה נתבטל מלימודו שהיה חביב עליו מאוד, כמו כן בכל דבר שעמד תחת השגחתו, וכגון באפיית המצות הזהיר את המשגיח על חומרת אחריותו הגדולה ולא נחה דעתו עד שכמה פעמים ביום הלך לבדוק אם הכל נעשה כמצוותו, גם את פרשיות התפילין ומזוזות שלצרכיו, היה כותב הסופר אצלו בבית, כדי שיוכל לעמוד עליו ולהשגיח על עבודתו שתהיה כדת וכדין.

דקדוקיו וחומרותיו להימלט משערי איסור היו להפליא, מעולם לא אכל בשר אלא כשבדק בעצמו את הסכין קודם השחיטה, ובנסעו חוץ לעירו למקום רחצה כציווי הרופאים חזר מקודם על הלכות שחיטה והשחזת הסכין, והוא שחט לעצמו ואשתו הרבנית ע"ה היתה מבשלת, כי לא אכל אצל שום אדם ואף לא אצל יוצאי חלציו מחשש שמה יכשל באחת מחומרותיו.

בשבת קודש לא הסתפג ביציאו מהמקווה משום חשש סחיטה, ועל כן לא יצא מבית המרחץ עד שנתייבשו שערותיו, כי לולי זאת חשש למעביר ד' אמות ברשות הרבים בגלל המים שעל גופו, כל הנהגותיו היו בצניעות גדולה, ומעולם לא ראהו איש, אף מבני ביתו, בלי מעילו העליון, גם לכתו ברחוב היתה בזריזות גדולה ולא הסתכל חוץ לד' אמותיו.

דקדק ללבוש מלבושים מיוחדים לשבת, למועד, ולראש חודש, לכל זמן בגד מיוחד, ואף לחתונת בניו לא לבש את בגדי השבת כדי ליחד בגדיו לשבת לבד, גם לימי בין המצרים היה לו בגד מיוחד שהיה בלוי ומרפט, זכר לחורבן, כמו כן לבש מעיל מיוחד כשנכנס לבית הכבוד. קרה פעם שהחייט הביא לו בערב את בגדיו שהזמין אצלו אך לא היה לו לשלם, עד שבחצות הלילה השיג את הכסף ושלחו אליו כדי לקיים: לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר,

כל ימיו עסק במצוות גמילת חסדים, והוא גבה בעירו ובסביבתו את כספי הנדבות לקופת רבי מאיר בעל הנס של כולל שומרי החומות, והכל בלי שום קבלת שכר, ואף כשבאו בבקשה אליו להתפלל בעת צרה היתה תשובתו לתת צדקה לעניי ארץ ישראל ובזכות מצוה גדולה זו ייוושעו בלי ספק.

נסתלק לגנזי מרומים ביום ט' לחודש מרחשון בשנת תרפ"ט

נשאר אחריו בנו הגה"ק ר' יעקב אשר זי"ע, הבחור החשוב צבי הי"ד

את חידושי תורתו העלה בכתב ונשארו אחריו ברכה חידושים על כמה וכמה מסכתות, כמאתיים ושבעים ושניים חידושי סוגיות, חידושים והגהות על אורח חיים ויורה דעה, חידושי אגדה על התורה ועוד, אך נאבדו ורק חלקם הקטן נשאר לפליטה, ואחרי ימי השואה הצליח להוציא לאור חלק מחידושיו על התורה וחידושי הלכות. וכדי לזכות את הרבים טרח רבינו והדפיס בשנת תרמ"ז קונטרס על הלכות מילה ופדיון הבן בלשון אשכנז הנקרא ברית אברהם, בהסכמות הגדולים.

י"א חשון

הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל "מאור עיניים"

יום ההילולא - י"א מרחשון

אורו של רבי מנחם נחום זי"ע מטשרנאביל זרח בשנת ה' ת"צ בעיר נוֹרִינְסְק, במדינת ווהלין שבמערב אוקראינה, בה נולד לאביו רבי צבי זצ"ל, בנו של רבי נחום גאון זי"ע.

בעודו ילד נתייתם מאביו, והוא נתחנך על ברכי דודו אחי אביו. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית ע"ה, שהיתה נכדתו של הגאון רבי יצחק שפירא זצוק"ל, מהרבנים המפרסמים בשעתו בעיר לובלין.

בהיותו אברך שמע את שמעה של תנועת החסידות אותה יסד והקים מרנא ורבנא הבעש"ט הק' זי"ע, ואט אט נמשך לבו להכיר את הדרך החדשה, עד שנסע אל רבנו הבעש"ט ונעשה לאחד מתלמידיו המובהקים. לאחר הסתלקותו של הבעש"ט בחג השבועות תק"כ, קבל את מרותו של ממשיך דרכו המגיד הגדול זי"ע ממעזריטש.

עוד בחיי רבו החל רבי מנחם נחום לנסע לעיירות בווהלין לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות, וכך יצא שמו כמגיד הגדול מטשרנאביל. לאחר הסתלקות רבו המגיד ממעזריטש זי"ע (י"ט כסלו תקל"ג), הוא החל לנהוג באדמורו"ת בנורינסק, לאחר מכן עבר לגור בפראהאביטש (פוהרבישצ'ה), וממנה עבר לעיר טשרנאביל שבצפון אוקראינה. רבים מהצדיקים בזמנו הסתופפו בצילו, ועל כך כתב לימים נכדו הרה"ק רבי יעקב ישראל טווערסקי זי"ע מטשערקאס, כי אצל סבו רבי מנחם נחום היה שלחן כבוד של צדיקים עטויי בגדי לבן.

ביום י"א מרחשון תקנ"ח עלתה נשמתו השמימה, ומנו"כ בבית העלמין בעיר טשרנוביל שבאוקראינה.

דברי תורתו של רבי מנחם נחום יצאו בספר "מאור עינים" אשר נחשב לאחד מספרי היסוד של החסידות. דברי תורתו על הש"ס הדפסו בסוף הספר 'מאור עינים', במדור "ישמח לב".

רבי **מנחם נחום** היה מתלמידי הבעש"ט ומייסדה של חסידות צ'רנוביל, חסידות ממנה יצאו ענפי חסידות אחדים המונים כיום אלפי חסידים, בהם: טשרנוביל, טאלנא, סקווירא, ורחמסטריבקא.

תולדות חיים

נולד בעיר גורינסק, במדינת וואהלין שמערב אוקראינה, בשנת ה'ת"צ, לאביו הרב צבי, בנו של רבי נחום גאון, הידוע כרבי אדם בעל שם.

בהיותו אברך נמשך לשיטת החסידות של הבעל שם טוב, ולאחר פטירתו קיבל את מרותו של ממשיך דרכו רבי דוב בער ממזריטש. לאחרי שר' מנחם נחום כבר היה רב לתלמידים באחת העיירות, שמע על הבעל שם טוב והחליט להגיע אליו לשבת. לפני שהגיע, אמר הבעש"ט לרעייתו, הרבנית רחל לאה, שתיזהר מהאורח כיון שהוא גנב. כאשר הגיע האורח תמהה הרבנית "הזהו גנב?", ענה לה הבעש"ט "גנב גדול הוא, במעשיו הטובים גונב את העולם הבא כולו". בביקור זה התרשם מאוד מהבעש"ט ונהפך לחסיד מובהק שלו.

כהונתו ברבנות

לאחר פטירת הבעל שם טוב, הגיע ר' נחום להמגיד ממזריטש. המגיד שמח על כך שר' נחום הגיע אליו, ומינהו להסתובב בין העיירות ולהפיץ חסידות, ולכן עוד בחיי רבו החל רבי נחום לנסוע לעיירות בואהלין לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות. לאחר פטירת רבו המגיד ממזריטש, הוא החל לנהוג באדמו"רות בעיר פראהאביטש, ואחריה בצ'רנוביל. רבים מהצדיקים בזמנו הסתופפו בצילו.

נפטר בי"א חשוון ה'תקנ"ח, ונטמן בעיר צ'רנוביל.

עם אדמו"ר הזקן

על גדולתו של ר' נחום מסופר הסיפור עם אדמו"ר הזקן שישב פעם עם החברייא קדישא במזריטש והם שוחחו ביניהם. לפתע החל אדמו"ר הזקן לרעוד, עד שהכסא שישב עליו אף הוא רעד. כאשר שאלוהו חבריו לסיבת הרעדה הצביע על ר' נחום. אמרו לו חבריו: והלא ר' נחום רחוק מכאן? אמר להם: בכוח ר' נחום להטיל אימה גם ממרחק.

אדמו"ר הזקן אמר: "לשלושה יש לי אהבת נפש: לר' זושא, לר' נחום, ולר' לייב הכהן.

אדמו"ר הריי"צ כותב: אבי אדמו"ר הרש"ב כותב באחד ממאמריו: בתענוג נפשי על אלוקות יכול להיות מזה שמנונית בגוף. אומרים על הר' נחום מטשרנאביל שהיה שמן בגופו מעניית "אמן יהא-שמיה-רבא".

אדמו"ר הזקן ציווה לקרא לנכדו, בן בנו אדמו"ר האמצעי מנחם נחום ע"ש חברו.

שידוך נכדו עם נכדת האדמו"ר האמצעי

החסיד ר' יצחק הורביץ סיפר כי המגיד ממזריטש אמר פעם לתלמידיו כי מלך המשיח יהיה, או מצאצאי זקן תלמידיו (רבי מנחם נחום מצ'רנוביל), או מצאצאיו צעיר תלמידיו (אדמו"ר הזקן). בעקבות

כך, השתדכו רבי מנחם נחום, כאשר נכדו רבי יעקב ישראל מטשרקאס בן בנו רבי מרדכי, נשא לאשה את דבורה לאה בתו של האדמו"ר האמצעי ונכדתו של אדמו"ר הזקן.

מזיווג זה משתלשלת חלק משושלת חב"ד. באופן זה: 1. רבי יעקב ישראל וזוגתו הרבנית דבורה לאה. 2. הרבנית חנה אשר נישאה עם רבי יוסף יצחק (בן הצמח צדק). 3. בתם אשת אדמו"ר הרש"ב ואם אדמו"ר הריי"צ.

בצורה נוספת: 1. רבי יעקב ישראל וזוגתו הרבנית דבורה לאה. 2. בתם הרבנית שרה (השניה) אשר נישאה עם הרה"ק רבי אהרן משאקלאווו. 3. בתם הרבנית רבקה, אשת אדמו"ר המהר"ש.

ניגוניו

- ניגון לנטילת לולב של רבי נחום מצ'רנוביל - מפי ר' דוד הורביץ.
- ניגון שמחה של רבי נחום מצ'רנוביל - מפי ר' דוד הורביץ - ניגונים אלו הם ניגונים ח' - ט' בפרוייקט מסורת הניגונים.

ספריו

- מאור עיניים על התורה.
- ישמח לב על אגדות הש"ס.

משפחתו

- בנו, ר' מרדכי מצ'רנוביל.
- בנו, ר' משה.
- חתן חתנו, הרב שלום שכנא מפרוביטש

החילוק בין רחל ללאה

"הרה"צ רבי נחום, בעת שהיה אצל הבעל שם טוב, פעם אחת עמד בעת שהבעש"ט עלה על העגלה שלו לנסוע על הטיול כדרכו בקודש, ורבי נחום היה משתוקק מאוד שגם הוא יסע בצוותא חדא עם הבעש"ט לטיול, וסבב והלך אצל העגלה, ורצה לפעול בזה אשר הבעש"ט יקבל אותו עמו בנסיעה הזאת. וכאשר הבעש"ט עלה על העגלה, ענה ואמר לרבי נחום: אברך, אם תגיד לי איזה חילוק יש מתיקון לאה לתיקון רחל - אז אתן לך רשות לנסוע עמדי. מיד השיב רבי נחום: הנה מה שפעלה לאה בבכייה - פעלה רחל זאת בשמחה! ותיכף לקחו עמו על העגלה". ברוך ה' יום יום - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ

פעם אחת בחורף בא רבי נחום מצ'רנוביל אל העיר מז'יבוז', לפקוד את קברו של הבעל שם טוב. הקור היה עז ולרגליו של ר' נחום לא היו אלא אנפילאות, נעלי בד דקות.

אף על פי כן, שהה שם ר' נחום כשעתיים.

שאלו אותו אנשיו: "כיצד יכולת לסבול קור שכזה?"

ענה להם ר' נחום: "הבעל שם טוב הקדוש משך לכאן אויר של ארץ ישראל, ובארץ ישראל האוויר חם."

בליל שבת קודש אמר רבי ישראל מרוז'ין דברי תורה לפני תלמידיו. אחרי אמירת התורה סיפר:

"רבי זוּשָׁא מֵאֲנִיפּוֹלִי מעולם לא אמר דברי תורה ליד השולחן בזמן הסעודה המשותפת עם החסידים. ומדוע? משום שהיה תלמידו של אבי סבי, המגיד מֶמֶזְרִיטְשׁ, וכל תלמידיו של המגיד מעולם לא אמרו על שולחנם דברי תורה משלהם, אלא רק מה ששמעו מפי רבם. מדבריו לא גרעו ועליהם לא הוסיפו. אם כן, למה לא אמר גם ר' זושא מתורת רבו? משום שמעולם לא שמע דברי תורה מרבו. הכיצד? בטבעו היה ר' זושא בוער כאש, וכשהיה המגיד מתחיל לומר דברי תורה, מיד כשהוציא מפיו מילה אחת של פסוק שעליו התכוון לדרוש - ואפילו רק "ויאמר" או "וידבר" - היה ר' זושא מרגיש את כל האור שבדברים העתידים להיאמר, ומרוב התלהבות היה מחווה בידיו תנועות נמרצות עד שהיה מבלבל את כל השולחן.

באותו שולחן ישבו צדיקים גדולים, כמו רבי לוי יצחק מֶבֶּרְדִיטְשׁוֹב, רבי זאב וולף מז'יטוֹמִיר, רבי נחום מצֶ'רְנוֹבִּיל. לקחו את ר' זושא ודחפו אותו מבית המגיד אל החדר החיצוני, שהיה לפני הבית, או למחסן העצים, ושם ניסה לטפס על הקירות הישרים, וצעק בקול גדול את המילה ששמע מפי המגיד: "ויאמר!", "וידבר!", וכיוצא בהן. כך עשה כל זמן שאמר המגיד את דברי התורה, וכאשר הפסיק המגיד - נח גם ר' זושא מן האש שבערה בו והשתתק, והכניסו אותו בחזרה אל הבית. כך, ידע ר' זושא היטב את האור הגדול שממנו שאב המגיד את דברי תורתו, אך את הדברים עצמם לא ידע. לכן לא אמר דברי תורה על שולחנו כל ימי חייו."

כך סיפר ר' שניאור זלמן מלאדי:

באחת השבתות שהו אצל רבי, המגיד מֶמֶזְרִיטְשׁ, תשעה מתלמידיו החשובים: רבי שְׁמֶלְקֶה מנִיקְלְשְׁבּוּרְג ואחיו, רבי פנחס; רבי נחום מצֶ'רְנוֹבִּיל; רבי לוי יצחק מֶבֶּרְדִיטְשׁוֹב; רבי זאב וולף מז'יטוֹמיר; רבי אלימלך מלִיזֶ'נְסְק ואחיו, ר' זושא; ר' משה לֵייב מסָסוֹב; ר' שלמה מקרלין, ואנוכי - הצעיר מכולם, והיחיד שטרם שימש במשרת רבנות. בזמן שהותנו במזריטש הגיע אל ר' לוי יצחק מֶבֶּרְדִיטְשׁוֹב מכתב מן העיר פִּינְסְק, שבה שימש כרב באותם הימים. הימים היו ימי המאבק של המתנגדים בחסידים, ובמכתב סופר כי המתנגדים מצערים ומציקים מאוד לאשתו של ר' לוי יצחק ולשאר החסידים אשר בפִּינְסְק.

בפירוט תיאר המכתב את כל הצרות שסבלו החסידים, עד כי כשל כוחם, ואינם יכולים לסבול עוד. כשקראו את המכתב, הצטערו תלמידי המגיד מאוד ולבסוף החליטו לקרוא אותו באוזניי רבם בשעת סעודת השבת, כי היה זה בעיניהם משום פיקוח נפש. לקריאת המכתב נבחר ר' לוי יצחק עצמו, שהרי בו עסק תוכן המכתב. והנה, כשנקרא המכתב לפני המגיד בשעת הסעודה בליל שבת, לא ענה המגיד והעמיד פנים שלא שמע דבר. התייעצו הרבנים, תלמידי המגיד, והחליטו להקריא את המכתב שנית למחרת בסעודת השבת. גם הפעם לא הגיב המגיד, וכך היה גם בסעודה השלישית. התלמידים הנכבדים התפלאו מאוד, ואילו אני שתקתי.

במוצאי שבת התלבטו תלמידי המגיד ביניהם: "אולי כוונת הרב היא שעלינו לפעול בעצמנו ולא להטריח את הרב בעניינים אלו? ומה עלינו לעשות?" בסופו של דבר החליטו לעשות מעשה ולקלל את המתנגדים. לשם כך צריך היה מניין - עשרה אנשים. תחילה לא רצו לצרף אותי, גם מפני שהייתי צעיר לימים וגם מפני שידעו כי אני חזק בדעתי, ומכיוון שראיתי שדעת רבנו המגיד אינה נוטה לתוכניתם, חששו שלא יצליחו לשכנע אותי. בסופו של דבר הגה ר' שְׁמֶלְקֶה מנִיקְלְשְׁבּוּרְג רעיון: יהיה עליהם לשאול אותי, אם הדבר שהם מתכננים לעשות מותר לפי דעת תורה. ואם אומר להם שכן, יאמרו הם לי: "אם כך, עליך

לקיים את דבריך." ואם אומר שאסור, יחשבו על רעיון אחר. ר' זושא נשלח לשאול אותי את השאלה. השבתי כי לפי דעת תורה הדבר מותר. הצטרפתי אליהם ועשינו מה שעשינו.

בשעה שלוש אחר חצות חזרנו לחדר הגדול שבבית המגיד לישון. התלמידים האחרים נרדמו, ואילו אני שכבתי במקומי הקבוע, על ספסל פשוט ליד התנור, עם כרית עלובה בעלת שלושה קצוות, ולא יכולתי להירדם. הרגשתי כי רבנו יודע את אשר עשינו וחיכיתי לראות מה יקרה. והנה שמעתי את קול נקישת הקביים של רבי (רגליו של המגיד ממזריטש נחלשו בערוב ימיו, והיה נעזר בקביים). עצמתי את עיניי ועשיתי עצמי ישן. רבנו המגיד נכנס אל החדר ובידו נר, התבונן בי ואמר בתמיהה: "ריבונו של עולם! היהודי הקטן הזה השוכב כאן עתיד להיות רב בכל פלך רַייסְן!" לשמע קולו התעוררו כולם והזדרזו לרחוץ את ידיהם ולעמוד בשורה. אף אני עמדתי אתם.

ניגש אלינו המגיד ואמר: "בניי, מה עשיתם?" ויענו לו תלמידיו: "לא יכולנו לסבול עוד את כל והצרות, ולכן עשינו כך וכך."

השיב לנו המגיד: "טעות גדולה עשיתם. לא לחינם סירבתי להכניס את ראשי לעניין זה, כי ידעתי שיש סכנה בדבר. עכשיו כשעשיתם מה שעשיתם, איבדתם בכך את רַבְּכֶם. אבל בדבר אחד הצלחתם: מעתה ועד עולם, בכל המריבות בין החסידים למתנגדים, תהיה ידם של החסידים על העליונה."

כדבריו של המגיד כן היה, ועוד באותה השנה נפטר רבנו.

סיפר כ"ק מוהרא"ש זי"ע: הרב הקדוש רבי נחום מטשערנוביל זי"ע בעל "מאור עינים", שהיה מגדולי מובחרי זקני תלמידי המגיד, ועוד זכה להיות כמה פעמים אצל הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שמאד קירבו, פעם אחת הכניסו אותו בבית סוהר על ידי איזה בלבול ועלילה שקרית שהעלילו עליו, ובהיותו בבית סוהר בכה הרבה, וביקש את הקדוש ברוך הוא שיגלה לו מה חטאו ומה פשעו שהגיע לו עונש כזה, והנה נתגלתה אליו אשה בחלון ואמרה לו: "אל תפחד נחום בני, אתה תצא מפה. והסיבה שאתה נמצא פה, יען שאתה עוסק במצוות פדיון שבויים, רצו להטעים לך שתרגיש את הצער של אדם שיושב בבית הסוהר", ונרגע. אחר כך ביקש את הקדוש ברוך הוא שיגלה לו מי האשה הזאת שבאה בחלון, והנה בחלום אמרו לו שזו היתה רחל אמנו, ופלא על גבי פלא שהיום ההילולא שלו זה בי"א חשון - אותו יום הילולא של רחל אמנו.

פעם אמר בשם רבו המגיד ממעזריטש זי"ע שאמר בשם רבו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, "כדאי לאדם לחיות בזה העולם שבעים או שמונים שנה, כדי לעשות אפילו פעם אחת טובה ליהודי!" כי כל כך חשוב בשמים כשעוזרים ליהודי שני, עד שכדאי לבוא בזה העולם בשביל לעשות טובה ליהודי אפילו פעם אחת בכל ימי חייו.

הרב הקדוש רבי נחום מטשארנוביל זי"ע למד לימודי האמונה כשהיה עוד ילד בגיל צעיר מאד, ונחקק בו מאז שאין לו בזה העולם רק את הקדוש ברוך הוא, ושצריכין לעבוד את השם יתברך בבחינת "אחד היה אברהם", כי נתייתם מאביו ומאמו בגיל צעיר, ולקח אותו דודו לביתו לגדל אותו, אבל לא התייחסו אליו כמו לשאר הילדים, ונתנו להם ממתקים ולו לא נתנו כלום, ופעם נצטער מאד, וברח לבית הכנסת ופתח את ארון הקדוש, ובכה לפני השם יתברך, ואמר, "רבונו של עולם, אתה אבי יתומים, אנא תן לי דברים טובים כמו כל הילדים", וסגר הארון קודש, ופתאום ראה על הרצפה מטבע, והלך לקנות ממתקים ודברים טובים ככל הילדים, וכך אירע כמה פעמים, ופעם ראה אביו החורג, שיש לו ממתקים כמו שאר

הילדים, וסטר אותו על פניו ואמר לו, מאיפה גנבת כסף לקנות ממתקים? וענה ואמר לו הילד לא גנבתי שום כסף, רק ביקשתי מהשם יתברך והוא נתן לי, וצחק עליו דודו, ושאל אותו, ואיך נתן לך? ואמר לו הילד, בא ואראך, ולקח אותו בתמימותו אל בית הכנסת, ופתח הארון קדוש ובכה לפני השם יתברך, וסגר הארון, ומיד מצא על סמוך ידו מטבע של כסף, ובראות דודו שהוא ילד פלא, כבר לא ציער אותו, אבל לבסוף יצא מביתו, ונתגדל בבית אחר בכבוד גדול.

באחת ההתוועדויות סיפר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע (הרש"ב):

ידוע כי הרה"צ הרה"ק הר"ר מנחם נחום זצוק"ל זי"ע מטשרנוביל, הי' עני גדול ובכל עת היה דחוק לצורך פרנסתו, פעם בא חסיד והביא לו דורון שלש מאות רובל בשטרות, שהם מאה רובל כסף.

בני ביתו של כ"ק הרה"צ והמקורב - הוא הגבאי ראשון המשמש בקודש - נהנו במאד, כי סוף סוף יצאו מן החובות העצומים, אשר כבר היו חייבים בעד לחם, בשר, דגים ועוד מצרכי בית המוכרחים ביותר.

אחרי אשר יצא החסיד שהביא השלושה מאות רובל, נכנסו עוד איזה עשיריות חסידים, והפסיקו לתפילת מנחה וערבית ואחר תפילת ערבית סגר כ"ק הרה"צ הרב מנחם נחום את חדרו על משך זמן והי' עסוק בינו לבין עצמו, אחרי כן פתח דלת חדרו וצווה להכניס את אחד החסידים אשר כבר היה אצלו, ואחריו קיבל עוד חסידים עד שעה מאוחרת בלילה.

בלילה בא המקורב, הוא הגבאי הראשון המכלכל בית כ"ק הרה"צ לבקש מאת כ"ק הרה"צ שייתן לו על כלכלת ההוצאה הדרושה, וביודעו מהסך שלש מאות רובל היה בטוח כי יוכל לשלם חלק החובות, וכבר הייתה אצלו רשימה מפורטה כמה יתן לכל בעל חוב.

כ"ק הרה"צ פתח את תיבת השולחן אשר בה היה מניח כספי המעמדות שהביאו ושנתנו לו - כספי הפדיונות לצדקה היו מונחים בתיבה אחרת שלא יהיה גם חשש דחשש דחליפין - וירא המקורב כי מונחים שם כמה מטבעות כסף והרבה מטבעות נחושת, ואת השטרות לא ראה, ויתמה על זה.

כ"ק הרה"צ אמר לו לקחת כל מטבעות הכסף והנחושת, גם נמצאו ביניהם שלשה דנרי זהב - רענדלעך - וימנם הגבאי ויעל מספר כל המטבעות עם דנרי הזהב קרוב למאה רובל בשטרות.

וישאר המקורב עומד על מקומו באין אומר ודברים כי לשאול על אודות הסך שלש מאות רובל לא רצה, ולא ידע מה לעשות, והדבר אשר לא יוכל לשלם גם חלק החובות נגע ללבו.

כ"ק הרה"צ ראה כי פני המקורב עגומים במאד ויאמר לו, מדוע פניך כה עצובים הלא תודה לא-ל הנותן לחם לכל בשר, שלח בחסדו הטוב חסד חנם והרבה מבני ישראל יחיו ממקומות שונים, עמלו וטרחו ויביאו לנו סכום כזה.

המקורב אם שהיה איש הראוי להיות מקורבו של כ"ק הרה"צ, אבל בכל זה לא יוכל להתאפק, כי דבר החובות והדוחק הגדול אשר שרר בבית כ"ק הרה"צ נגע ללבו במאד מאד, וכמו מעצמם נתקו דברים, הדברים היוצאים מלב כואב, ואיה איפוא השלש מאות רובלים שהביא חסיד פלוני, אשר בצירוף סכום זה היה אפשר לשלם חלק מהחובות המגיעים.

אמת הדבר - אומר כ"ק הרה"צ - הובא לי שלש מאות רובלים, וברגע הראשון שמסרם ברשותי היה לי לפלא מדוע מגיע לי סכום גדול כזה, ואחרי כן נהניתי כי מצאתי חן בעיני ה' יתברך לתת לי ולבני ביתי

מזונותיי בהרחבה גדולה ובדרך כבוד גדול כזה, אבל וכאשר התבוננתי בזה כי השי"ת נתן לי השפעה גשמית הייתי בצער גדול פן הוא חלף איזה שפע רוחני.

בין החסידים אשר היו אצלי היה אחד אשר גילה לפני מצוקת לבבו, איך כי זה כשנה אשר לא שילם שכר לימוד הבנים, והמלמד הוא עני מדוכא, אבל ירא שמים גדול, ומחזיק את בניו בתקוה כי ישלם לו, ומגיע מאיתו שכירת הרחיים ובית המלון בעד שמונה חדשים, ואם לא ישלם יגרשהו אדון האחוזה, ועל כולם עשה שידוך עבור בתו הבכירה וצריך להכניסה לחופה ואין לו במה.

כאשר שמעתי את כל אלה, עלה בדעתי כי אפשר הדבר אשר זיכני השי"ת להיות גבאי צדקה, כי אותו סכום הגדול אשר הובא לי הוא בשביל שאזכה במצות גדולות כאלו: תלמוד תורה, הצלת משפחה והכנסת כלה, ואשאל את החסיד כמה עולה חובותיו וצרכי הכנסת כלה, וארא כי הסכום מכוון הוא.

כשעלה בדעתי לתת את הסך שלש מאות לחסיד הנזכר, עלה ברעיוני האם צריכים לתת סכום גדול כזה לאיש אחד, הלא בסכום כזה אפשר להחיות לכל הפחות שש משפחות שיהיה להם פרנסה.

באתי במבוכה ולא ידעתי מה לעשות כי שתי הדעות, זו האומרת לתת לחסיד הנזכר, וזו האומרת לחלקם לכמה משפחות, שתיהן צודקות וישרות, ולא היה לי הכרע בדבר, ואסגור את חדרי להתבונן איך להכריע.

בהתבוננני הכרתי כי שתי הדעות הנזכרות באים משני השופטים: האומר אשר סכום זה צריכים לחלקו לכמה משפחות אינו היצר-הטוב, כי אם היה דעתו של היצ"ט היה צריך לחוות דעתו תיכף כאשר הובא לי הסכום לאמר:

נחום הובא לך שלש מאות רוביל, קח את הכסף וחלקהו לששה חלקים. חמשה חלקים תחלק לנצרכים, וחלק אחד תקח לך; הוא לא אמר לי כן, אלא כאשר זיכני השי"ת לשמוע קול היצר-טוב לעשות כראוי, בא הוא [היצר-הרע] באומנות חכמתו לרמות אותי. ואקיים עצת היצ"ט ואקרא לחסיד ואתן לו את השלש מאות רובל. אגרות קודש הריי"ץ חלק ד עמוד קלה

דיבורים שמעלים נשמות

אור לי"ד כסלו פ"ו - כפ"ח

מאור עינים וישב

סיכום שיעורי **הרב יצחק גינזבורג** שליט"א

קיצור מהלך השיעור

ב"מאור עינים" על הפרשה מוסבר הכח המיוחד של סיפורי מעשיות, הנלמד מיוסף הצדיק, העוזר לכל אחד למצוא את הסיפור המיוחד שלו. בדבור בדברי תורה מעלים את נשמות החיים והמתים, אך ישנן נשמות שאי אפשר להעלות על ידי דברי תורה והן זקוקות דווקא ל"שיחת חולין של תלמידי חכמים", לדיבור 'בגובה העינים' המביא מזור ותיקון. דיבור כזה הוא בגדר "כל המרבה לספר ביציאת מצרים" - סיפור אשר מוציא ממצרי הקליפות. תורה מיוחדת על טעם הבריאה, על הכח להתענג על ה', על סיפורים שפועלים על נשמות ועל כתנת הפסים שעושה הצדיק לאביו שבשמים.

מעלת יוסף על אחיו

בפסוק "וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים" מודגש השם ישראל (בניגוד לשני הפסוקים הקודמים בפרשה, בהם הוא נקרא יעקב), המורה על מוחין דגדלות. כתובשישראל - אותיות **לי-ראש** - הוא סוד החכמה והבינה. הוא אוהב את יוסף, השייך לסוד הדעת, כח ההתקשרות וההתחברות.

"אם אין דעת הבדלה מנין", וכשיש דעת יש הבדלה - ההבחנה של ישראל בין בניו. השבטים אינם אוהבים את ההבדלה הזו - הם רוצים להגיע כבר להמתקה. אכן, אי אפשר להגיע להמתקה בלי הבדלה, ובסופו של דבר גם ההמתקה תלויה דווקא בכוחו של יוסף.

וההסבר: בפשטות, יוסף הצדיק הוא "צדיק יסוד עולם", מדת היסוד, אך היסוד עולה לדעת וממשיך ממנה את הטפה המולידה זרעא חייא וקיימא (והרמז: הממוצע בין **דעת** ל-**יסוד** הוא **זרע**). לכן נאמר "'אלה תולדות יעקב יוסף', התולדות הללו לא באו אלא בזכותו של יוסף" - יוסף הוא כח ההולדה של יעקב, וכל השבטים נולדו בזכותו. על הדין של "'כבד את אביך ואת אמך'... לרבות אחיך הגדול" מוסבר שנשמת הבכור היא הצנור דרכו נמשכות נשמות כל אחיו, לכן הם חייבות בכבודו (בדוגמת כבוד אב ואם). באותו אופן יוסף, על אף שנולד אחרי רוב אחיו, הוא הבכור האמתי של יעקב - הצנור דרכו נמשכות כל נשמות בני יעקב. כך, "'יסף הוי' לי בן אחר", על שמו נקרא יוסף, לא מתייחס רק לבנימין, שנולד לרחל אחרי יוסף, אלא לכל בני יעקב (שכולם בגדר "בן אחר" ביחס ליוסף). גם בהמשך, יוסף הוא צינור הברכה וההצלחה לכל אחיו, ואם רק יכבדוהו כדבעי הוא ימשיך לכולם מוחין דגדלות. אכן, מכיון שהאחים אינם יודעים זאת, אביהם ישראל מדגיש את מעלתו - שידעו לכבדו.

לאור הקדמה זו נתבונן בדברי ה"מאור עינים" על הפסוק:

מורה דרך התורה

וישראל אהב את יוסף וגו'. הנה נודע היות התורה נצחית בכל אדם ובכל זמן, והיא קדמה לעולם,

התורה קדמה לעולם "אלפים שנה", שהם בסוד "אאלפך חכמה" ו"אאלפך בינה", בחינת ישראל, כנ"ל. צריך להמשיך את התורה לתוך העולם, "תורה לשון הוראה" - ובלשונו לקמן, התורה היא "מורה דרך" - וזהו דווקא הכח של יוסף, כח הדעת, שמורה את דרך התורה בתוך העולם.

אלא שנתלבשה בסיפורי מעשיות כפי הזמן, דהיינו בעת שהיו האבות אברהם יצחק ויעקב נתלבשה התורה בסיפורי המעשיות שלהם;

השער של סיפור הוא **סף** - השער של **יוסף** (ה-**ר**, האות השלישית בשרש **ספר**, נוספת פעמים רבות "לתפארת הלשון"). סיפורי המעשיות של ספר בראשית מתחילים מבריאת העולם ועוסקים באבות, ובהמשך התורה ישנם סיפורים רבים נוספים, אבל שרש כל הסיפורים הוא יוסף (עליו מסופר מלידתו בפרשת ויצא ועד פטירתו בחותם החומש, סיום פרשת ויחי). הסיפור המיוחד של כל אחד שייך למדת היסוד שלו - תיקון הברית או חלילה פגם הברית שלו (ועל כן דווקא מהצדיקים - בחינת יוסף שבכל דור - מקבל כל אחד מ"ועמך כֻלם צדיקים" השראה לברר מה 'הסיפור שלו').

אך מכל מקום צריך להיות כן בכל זמן, ונקרא תורה מלשון מורה דרך. ואם כן צריך להבין בפסוק זה מה הוראת דרך יש כאן.

כל סיפור בתורה הוא לא רק "סיפורי מעשיות משנים קדמוניות", סיפור שהתרחש פעם, אלא סיפור עכשווי שקורה עתה בכל אחד, בכל מקום ובכל זמן, ומורה לו דרך בחיים - וליוסף יש את הכח לגלות זאת, כנ"ל (בהיותו פותר החלומות של כל אחד ואחד).

ה'-תורה-ישראל-עולם

אמנם הנה נודע מאמר רז"ל בראשית ברא וגו' בשביל התורה ובשביל ישראל וכו'.

המלה הראשונה בתורה, "**ב**ראשית", הפותחת ב-**ב** רבתי, רומזת שהעולם נברא בשביל שני דברים עיקריים-ראשיים - התורה ("ראשית דרכו") וישראל ("ראשית תבואתה"). הבעל שם טוב מפרש ש"בשביל" היינו לשון שביל-צינור של השפעה. לפי זה, "בשביל התורה" ו"בשביל ישראל" היינו שני שבילים-צינורות של שפע לעולם, בסוד שני המזלות - התורה היא "מזל עליון" וישראל הוא "מזל תחתון" (התיקונים ה-**ח** וה-**יג** בשלשה עשר תיקוני דיקנא - שהם שלש עשרה מדות הרחמים - מדות "נצר חסד" ו"ונקה").

הצינור ממשיך את השפע ממי שמעליו למי שמתחתיו (תוך כדי פעולת צמצום, כך שהשפע הרב של העליון יתקבל בכי-טוב אצל התחתון) - השביל הכפול של התורה וישראל עומד בין הקב"ה, המשפיע, לבין העולם, שמקבל את השפע. ארבע המדרגות - הקב"ה-תורה-ישראל-עולם - מכוונות כנגד אותיות שם הוי' ב"ה: הקב"ה כנגד ה-י, "הוי' בחכמה"; התורה, ביחס לה', היא בבינה, **ה** עילאה, בסוד "תורת אמך", "תורה לשון הוראה", כנ"ל, היא גם לשון הריון (תורה אותיות **ותהר**), כח מוליד מדות בלב ומעשים בפועל; ישראל ב-**ו**, "תפארת ישראל"; העולם הוא כלי-בית קבול, כנגד המלכות, **ה** תתאה שבשם.

מטרת הבריאה - טוב ותענוג

והענין, כי תכלית כוונת בריאת העולמות היה רק להיטיב לברואיו. כי הש"י לא היה צריך לברוא העולם בשביל עצמו, כמו האדם שצריך לאיזה דבר, שנמצא אם כן שהוא חסר אותו דבר כיון שהוא צריך לו; אבל הש"י אינו כן, כי הוא שלם בכל מיני השלימות, ולא יפול עליו שום חסרון ח"ו עד שנאמר שהיה צריך לבריאת העולמות. רק כוונת הבריאה היתה כי מטבע הטוב להטיב, כמו שאמר הכתוב (תהלים קמה, ט) טוב ה' לכל וגו', ועל כן ברא העולמות לשיוכלו הבריות ליהנות מטובו.

רוב הפעולות המוכרות לנו באות למלא חסרון. אמנם, ה' שלם בתכלית, ולא שייך לומר שיש בו איזה חסרון שמצריך פעולה למלא אותו. כלומר, אין לה' צורך לברוא את העולם (והרי מה שאין בו צורך - הוא בגדר מותרות מיותרות ושליליות). מהו, אם כן, המניע לבריאת העולם? ה' הוא "עצם הטוב" ו"טבע הטוב להיטיב" - העצם של ה' הוא הטוב וההטבה מופיעה ממנו בדרך של "העלם וגילוי" (ולא בדרך של "עצם והתפשטות"). וכך, תכלית הבריאה היא "אך טוב וחסד" - לעשות חסד ולהיטיב עם כל הברואים (בלשון הקבלה והחסידות החסד הזה נקרא חסד ד"**אחד**" שלפני הצמצום, המדרגה של עלית הרצון לברוא את העולם - "כד סליק ברעותיה למברי עלמא" - מתוך רצון להאיר **אור-חסד**, מדת "חסד לאברהם" של "**אחד** היה אברהם" אשר "התחיל להאיר").

ועיקר הטוב הוא מה שמתענגין ישראל בעשיית מצותיו, ובזה מתענגים על ה';

ה' ברא את העולם כדי להיטיב לברואיו, ו"אין בטובה למעלה מענג". הענג האמתי של יהודי הוא בקיום מצוות ה', בהן הוא מתענג על ה' עצמו. בדרך כלל מדובר על "שמחה של מצוה", אך כאן הביטוי הוא דווקא תענוג, שמוזכר בפירוש לגבי מצות שבת - "וקראת לשבת ענג... אז תתענג על הוי'" (ואף שיסוד המצוות הוא קבלת עול מלכות שמים, אצל יהודי קבלת עול הוא האושר הפנימי שלו, כפי שהדגיש תמיד הרבי מליובאוויטש). נראה שבימות החול מודגשת יותר 'שמחה של מצוה' (המורגשת בפרט במצוות מעשיות רבות שמתקיימות דווקא בימות החול, ולא בשבת), אך בשבת יש 'ענג של מצוה' (באור ישר הנמשך מלמעלה, "וקראת לשבת ענג", בהמשכה מלמעלה למטה) ו'תענוג של מצוה' (שמתגלה בעבודת האדם מלמטה למעלה, "אז תתענג על הוי'").

ואז גם הוא מקבל תענוג מזה, כמו שאמרו רז"ל (זוהר ח"ג ז.) ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים, כמשל האב שמתענג בילד שעשועיו.

אחד מעיקרי האמונה של פנימיות התורה הוא שעבודתנו היא "עבודה צורך גבוה". ה' ברא את העולם ללא כל צורך או חסרון, אבל בטובו העצמי הוא ברא אותו כאילו הוא זקוק לנו - וה'כאילו' של ה' הוא אמתי מאד, בנשיאת הפכים אלקית - כך שבעבודתנו אנחנו מפרנסים אותו, כביכול. בעצם התענוג שלנו עליו, בקיום מצוותיו, אנחנו 'עושים לו טוב על הנשמה', כביכול - כשאנחנו מתענגים ממנו הוא מתענג מאתנו. "ילד שעֲשעים" - שנאמר על "הבן יקיר לי אפרים", בנו של יוסף (בו עוסק הדרוש) - הוא ילד שמשתעשע עם אביו, מתענג מהאבא ובכך גורם לו תענוג.

להתענג מיד

ובזה מבואר כוונת המשנה (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס. דלכאורה הוא שפת יתר, דמכלל שאמר אל תהיו וכו' ממילא נשמע דצריך להיות שלא על מנת לקבל פרס, ולמה חזר ושנה בסיפא.

עבד שאינו עובד "על מנת לקבל פרס" עובד ממילא "שלא על מנת לקבל פרס", ומה מחדשת המשנה בסופה?

אבל הענין הוא כמ"ש, שצריך להתענג בעשיית מצות השי"ת תענוג רוחני מעין עולם הבא.

על שלשת האבות נאמר ש"הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא" - צריכים לטעום את העולם הבא כבר בעולם הזה (ואזי הוא "עולם הבא" לשון הוה, ולא "הבא" לשון עתיד). לכך זוכים על ידי עבודת "טעמו וראו כי טוב הוי'", המתבטאת בעיקר בממד הטעמים - הנגינה הפנימית, הטעם הכמוס (שלמעלה-מעלה מטעם שכלי) - שיש בתורה ובתפלה. על אף שהטעם הזה שייך לעתיד, ל"יום שכולו שבת", ניתן לקיים כבר בעולם הזה "טועמיה חיים זכו", בטעימת מאכלי שבת עוד לפניה (וידוע שהיה צדיקים שהרבו בטעימה זו, עד כדי אכילת כל מאכלי שבת).

וזהו שאמר אל תהיו כעבדים המשמשין וכו', כלומר שלא יהיה העבודה לקבל שכר אחר זה, ולצפות לתשלום שכר עולם הבא מה שיהיה אחר כך, אלא תיכף בעת עשיית המצוה יתעורר תענוג רוחני מלמעלה עליכם; וזהו שלא על מנת וכו', ר"ל שלא יהיה על מנת, דהיינו שיקבל אחר כך איזה טובה מזה, אלא הטובה הוא העסק במצוה גופיה ותיכף שעוסק יתענג על ה'.

"על מנת לקבל פרס" היינו תנאי עתידי - המתנה לקבלת התענוג לעתיד. אם שומרים את התענוג לסוף מקבלים בסוף "פרס", פרוסה בלבד משלמות התענוג - מוותרים על הכל בהוה כדי לקבל פרוסה בעתיד. המשנה מורה לא לעשות כעת על מנת לקבל פרס אחר כך, אלא לקיים "חטוף ואכול חטוף ושתי" - לחטוף את הכל ברגע הזה, שדווקא בו ניתן לקיים "אנא נסיב מלכא" (בתוך קיום המצוה), ולא להסתפק בפרוסה-הארה שתתקבל לעתיד. ידועה דרך תלמידי הבעל שם טוב לדורותיהם להיות בנכונות מלאה לוותר על כל העולם הבא שלהם כדי לקיים מצוה ולהיטיב ליהודי בעולם הזה. העבודה הזו, "שלא על מנת לקבל פרס", היא בעצם איננה ויתור - במצוה שהם זכו לקיים נכלל כבר כל העולם הבא, והם לא זקוקים אחר כך לשום דבר נוסף.

לאור דבריו תתבאר גם הסיפא של המשנה, שלא הובאה כאן - "ויהי מורא שמים עליכם": הענג בא דווקא עם חוית "פחד יצחק" - בטול במציאות שמאפשר לקבל את הגילוי העצמי ביותר, עד ל"אנא נסיב מלכא" (עם כל התענוג של הצחוק והשעשוע מהענין). אהבה שייכת לעתיד לבוא - העובד מאהבה משתוקק למשהו שיגיע בהמשך. אך גילוי העצם ברגע אחד בהוה הוא חוויה מלאת-פחד, "פחד פתאום", במפגש המיידי של האדם עם עצמות ה' הנורא (והיינו יחוד יראה-נורא, בלשון מורנו הבעל שם טוב).

צמצום השכינה

וזהו בראשית בשביל התורה ובשביל ישראל. דהנה הש"י הוא בלתי בעל תכלית, ואיך יכול לברוא העולם שהוא בעל תכלית; אך הוא על ידי התורה, כמ"ש (תהלים קד, א) הוד והדר לבשת, ועל ידי זה צמצם שכינתו שיוכל להיות בעולם גבול ותכלית. וכל עיקר כוונת הבריאה היה בשביל ישראל, שילכו בתורת ה' ויקבלו הטוב הגמור כאמור.

כדי לאפשר לנבראים להתענג על ה' - כאן ועכשיו - ה' מצמצם-מרכז את שכינתו לעולמנו. הצמצום נעשה "בשביל התורה ובשביל ישראל", שני השבילים-הצינורות שהוזכרו לעיל (כאשר הקב"ה, שעומד מעל השבילים, כנ"ל, מצמצם את שכינתו בין שני בדי ארון, בין התורה וישראל, וכך מופיע לעולם, מאיר לנו ומברך אותנו).

לעיל הוסבר שה' מאיר לעולם דרך שני צינורות, התורה וישראל, אך כאן התורה בפרט היא הצינור - הלבוש של ה', שמעצם הגדרתו אומר שה' צמצם את עצמו (כי דבר ללא גבול ותכלית אי אפשר להלביש) - שמאפשר לישראל לקבל את אור ה', את הטוב הגמור שגנוז בתורה. כלומר, הסדר הוא הקב"ה-תורה-ישראל ("ישראל אורייתא וקוב"ה"), אלא שבישראל עצמם ניתן לחלק בין הפן הפנימי, נשמות ישראל, שהן צינור לגילוי אלקות, לפן הגלוי, עם ישראל למטה, המקבל את האור (ואזי ניתן לחלק כך גם בתורה, שלא רק מעבירה למטה אלקות, אלא שבלימוד ממשיכים אליה אלקות, "דוד מחבר תורה של מעלה בקוב"ה", ודוק).

להתחיל מסיפור

אחרי כל ההקדמות היסודיות, מגיע בעל המאור עינים לעיקר החידוש של תורה זו:

אך הנה היה לו להתחיל התורה במצותיה, ולמה נתלבשה בסיפורי מעשיות.

רש"י הראשון בתורה מביא את מאמר רבי יצחק במדרש "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם' שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל". כאן לא זו השאלה, שהרי כל דבר בתורה מורה

הוראה, אבל מדוע בראשית התורה מתלבשות ההוראות בסיפורי מעשיות, ולא במצוות מפורשות? למה לחכות עם המצוות, שהתענוג שלהן הוא תכלית הבריאה?!

אך הענין, דמצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, כמ"ש בעל הגדה וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח.

"כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח" בגימטריא ו"פ **משיח** - יש בסיפור ביציאת מצרים כח להביא את המשיח (וכפי שהסביר הרבי הרש"ב, אצל מי שמרבה לספר ביציאת מצרים משתבח ה"זה", כח הזיהוי, לזהות את ה' בכל דבר). הירידה למצרים והעליה ממנה קשורות באופן הדוק ליוסף הצדיק - ירידת עם ישראל למצרים החלה מ"ויוסף הורד מצרימה" ויוסף עולה ממצרים עם בני ישראל (לעומת יעקב, שמיד אחרי פטירתו חוזר להקבר במערת המכפלה), כאשר היציאה ממצרים היא מכח "ויקח משה את עצמות יוסף עמו". כך, גם כח הסיפור ביציאת מצרים, שיתבאר כאן, שייך אליו.

כפי שיתבאר, הסיפור ביציאת מצרים כולל את כל סיפורי התורה ובעצם כל סיפור של קדש, החל מסיפורי הצדיקים, ששרשם, כמובן, בסיפורי ספר הישר, סיפורי האבות הקדושים וסיפורו של יוסף הצדיק שהוא העיקר הכולל את כולם, כנ"ל (הכל בסוד "מעשה אבות סימן לבנים"). הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין הסביר שכשם שהתורה הקדימה את סיפורי הצדיקים למצוות כך גם עלינו לנהוג - הוא הקדים לתת הסכמה לספר סיפורי צדיקים לפני ספר של חידושי תורה, וגם נהג לספר סיפורי צדיקים לפני התפלה. לפני כל דבר שבקדושה ראוי לספר סיפורי צדיקים - שגם מעוררים חשק בלב לתת צדקה, "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי" - ומתוך כך להגיע לעיסוק המפורש בקדושה, תפלה, תורה או מצוות.

לספר - ביציאת מצרים

והנה להבין הענין המרבה דקאמר, אך הנה אמרו רז"ל (ע"ז יט:) שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכין לימוד. כי בודאי אי אפשר ללמוד תורה תמיד, וצריך לדבר דברים גשמיים. וצדיקים ילכו בם, כשמדברים אפילו דברים גשמיים הם דבקים בהש"י, וממש שיחתן תורה היא, כי מעלים בזה נשמות כמו בעסק התורה; ויש נשמות שיכולים להתעלות בדבורים יותר מבעסק התורה, שאין להם כח להתכלל בתורה ולהתעלות עם התורה רק עם הדבור הגשמי.

האדם נקרא מדבר - ולא חושב או משכיל - משום שדווקא בכח הדבור יש בכחו להעלות נשמות. זו גם הסבה לכך שבלימוד התורה לא די לעיין במח, אלא צריך להיות "מוציאיהם בפה". המחשבה היא "אור המאיר לעצמו" והדבור הוא "אור המאיר לזולתו", הכח לתקשר עם הזולת. "אין טוב אלא תורה" והעיקר בלימוד התורה הוא להיטיב לזולת - "וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם" (כהגדרת הרמב"ם למצות תלמוד תורה). גם כשאדם יושב ולומד בינו לבין עצמו, ראוי לו לדעת ולכוון שדווקא בדבורו בדברי תורה הוא פועל תיקון בעולם (שהרי "עקימת שפתיו הוי מעשה"), מעורר ומעלה נשמות (כולל נשמות מעולם האמת הבאות להקשיב ללימודו ומצפות לתיקונן).

אכן, אי אפשר לעסוק תמיד בדברי תורה וגם לא כל הנשמות יכולות לעלות על ידי דברי תורה (והא בהא תליא - מכיון שיש נשמות שזקוקות לדבור אחר ברא ה' את עולמו כך שלא ניתן לדבר בדברי תורה בלבד). על תלמיד חכם אמתי נאמר "ועלהו לתרופה", וכל דבוריו טובים ומעלים את העולם, כולל שיחת חולין, שהיא רק עלה ביחס לפריו הטוב (כשלעיתים דווקא בעלה יש תמצית של כח ריפוי שלא ניתן לקבל גם מאכילת פירות רבים). לעתים אדם שזקוק לרפואת הנפש, והוא בא להתייעץ, לא יתרפא

מדברי תורה - יפים ומאירים ככל שיהיו - והוא זקוק דווקא לשעות של שיחת חולין. תלמיד חכם יודע שיש נשמות שאי אפשר לעודד ולעורר אותן בדברי תורה, וצריך לדבר איתן ב'גובה העינים' - לדבר בקירוב הדעת עם כל אדם, להתעניין במעשיו ולדעת לשוחח איתו על מה שמעניין אותו (כהנהגת הבעל-תפלה בסיפורי המעשיות של רבי נחמן).

כך, גם תלמיד חכם הנזהר מכל שיחה בטלה בשבת צריך לשוחח עם אורחיו ולקרבם - כך שירגישו נח, ייהנו מהשהות אצלו ויתענגו בשבת - ושיחה זו היא חלק ממצוות הכנסת אורחים (וממילא ודאי אינה שיחה בטלה, ולמרות שתוכנה חולין הרי היא בגדר קדש). הנהגה זו היא פשוטה, בגדר "דרך ארץ קדמה לתורה", ואם תלמיד חכם ישתוק מול אורחיו מחמת 'פרומקייט' הרי הוא בגדר "תלמיד חכם שאין בו דעת" ש"נבלה טובה הימנו" (ומבואר ש"דרך ארץ קדמה לתורה" במעלה, מעלת הכתר על החכמה, ושיחה כזו יכולה להיות בגדר "רזי עולם" שלמעלה מ"רזי תורה"). גם תורת ה' מתחילה מ"שיחת חולין של תלמידי חכמים" של ה' עצמו - עשרת המאמרות, שעבור ה' הם "מילין דהדיוטא", וסיפורי המעשיות של התורה. על אף שבשבת ה' שבת מכל מלאכה, השמים והארץ עדיין מתקיימים עם דבר ה' שבתוכם - 'שיחת החולין' הנצרכת ממשיכה גם בשבת.

וזה ענין יציאת מצרים, מלשון מיצר ים, ר"ל סמוך לשפת ים החכמה האמיתית. ולכן מצוה לספר תמיד ביציאת מצרים, פי' בכל עת ובכל שעה כשמדבר איזה דבר יהיה דבריו ביציאת מצרים. וזהו וכל המרבה וכו', דלאו דוקא בפסח אלא אפילו תמיד יהיה סיפורו ביציאת מצרים.

הסיפור ביציאת מצרים הוא לא רק בליל הסדר - רבות ממצוות התורה הן "זכר ליציאת מצרים", יש לזכור את יציאת מצרים בכל יום, ובעצם בכל דיבור צריך "לספר ביציאת מצרים", לכוון שתכליתו לצאת מכל מיצר ולהוציא נשמות השקועות בשערי הטומאה. מי ששקוע בטיט היון לא מתעורר תמיד מדברי תורה, ולכן צריך שהדבור יהיה ב"מצר ים", במצר הסמוך לים החכמה, היינו שפת הים, דבורים של "שפת אמת", שפת הים של "אין אמת אלא תורה" (כאשר דברי החולין הם החול אשר על שפת הים). תלמיד חכם אמתי מכוון בכל דבור שלו להעלות נשמות - לעתים נשמות של אלו עמם הוא מדבר ולעתים נשמות אחרות, בדבוריו עם בני ביתו ואף בינו לבין עצמו.

כתנת הפסים שעושה הצדיק לה'

אחרי החידוש המופלא על כח הדבור בסיפורי מעשיות ובשיחת חולין חוזר בעל המאור עינים לבאר את הפסוק:

וזהו וישראל אהב את יוסף, דהנה איתא בזוהר הקדוש (ח"א רלג. ובכ"מ) דהש"י נקרא ישראל סבא, ויוסף הוא הצדיק, כי תמיד מוסיף ביראת שמים להעלות מדריגות תחתונות אליו ית'.

ה' יתברך, שמכונה גם ישראל סבא, הוא "אֹהב צדיקים" - הוא אוהב את יוסף הצדיק ואת כל הצדיקים, "ועמך כֻּלם צדיקים", כשכל צדיק הוא בבחינת "יֹסף הוי' לי בן אחר" העוסק בהעלאת נשמות. יוסף לא משתבח באהבת ה', אלא אומר על עצמו "את האלהים אני ירא" - היסוד, על אף שהוא מקבץ לתוכו את כל החסדים-האהבות, נוטה לשמאל (למדרגת סבו, "פחד יצחק"). אהבה היא אור ישר, המעוררת להשפיע ליהודי כל טוב במקומו שלו (ואם נשמה נמצאת בגיהנם, הצדיק האוהב יכול לסנגר עליה ולשפר את מצבה שם, על דרך מאמר חז"ל "מצננין לו גיהנם"), אך דווקא ליראה של קו שמאל יש כח

העלאה מלמטה למעלה, שיכול להעלות את המדרגות התחתונות אל ה' ולהוציא את הנשמות מן המצר אל המרחב.

כי בן זקונים הוא לו, ותרגום אונקלוס ארי בר חכים הוא ליה, פי' שמעלה כל הנשמות בדבורו, וכולם בחכמה אתברירו (זוהר ח"ב רנד:).

בפנימיות החכמה יש יראה עילאה - גבורה דעתיק המתלבשת במוחא סתימאה - והיא המשכילה את הצדיק לראות את הנולד ולדעת איזה דבור יתאים להעלאת נשמה מסוימת. על החכמה הזו נאמר "הוי' בחכמה יסד ארץ", "אבא יסד ברתא" (בבחינת היסוד, מדת יוסף) - היא מייסדת את דבורי-המלכות (ו"בנין המלכות מן הגבורות" שבתוך החכמה) ונותנת לה את הכח לרדת לעולמות התחתונים להעלות ניצוצות ונשמות שנפלו.

ועשה לו כתונת פסים, כי הצדיק עושה להש"י לבושין במה שיתלבש בו הש"י, פסים הוא ראשי תיבות פה סח יציאת מצרים. והבן. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בפשט ישראל עשה ליוסף כתנת פסים, אבל כאן הוא דרוש הפוך - שהצדיק (יוסף) הוא שעושה לה' (ישראל סבא) לבוש שמצמצם אותו וממשיך אותו אלינו (דרך הצינורות, "בשביל התורה" ו"בשביל ישראל", כנ"ל), כתנת **פסים** על ידי **פה סח יציאת מצרים**, לא רק בפסח אלא בכל ימות השנה. כאשר הפה **סח** כדבעי, בדברי תורה וגם בשיחת חולין של תלמידי חכמים, מקיימים "**חיים** הם למוציאיהם בפה" וממשיכים חיים לשומעים ולנשמות בכלל, עד לתחיית המתים למי שצריך להעלות מבור הקבר. המלה "**פסים**" רומזת גם לצרות של יוסף - **פ**וטיפר, **ס**וחרים, **י**שמעאלים, **מ**דינים - וגם אותן הוא מסוגל להעלות על ידי סיפורו ביציאת מצרים.

י"ב חשון

הגאון חכם רבי יהודה צדקה

יום ההילולא - י"ב מרחשון

חכם יהודה צדקה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף ובעל 'קול יהודה'. נולד לאמו שמחה ולאביו חכם שאול בעיר ירושלים בשנת תר"ע. בילדותו התחנך בתלמוד תורה בני ציון ולאחר מכן המשיך בישיבת פורת יוסף. בשנת תרצ"ד נישא לפהימה בטאט והתגורר בשכונת "גאולה". בשנותיו האחרונות עבר לגור בשכונת "בית ישראל".

בשנת תרצ"ז מונה על ידי חכם עזרא עטיה, שהיה רבו המובהק, למסור שיעורים בישיבת פורת יוסף, ובשנת תש"ל נתמנה חכם יהודה צדקה לראש ישיבת פורת יוסף.

חכם יהודה צדקה פעל להחזיר עטרה ליושנה, וידיו רב לו כאחד החלוצים ביסוד רשת החינוך 'מעיין החינוך התורני'. חכם יהודה צדקה העמיד אלפי תלמידים.

בשנת תשל"ט נפטרה אשתו ונשא לאישה את בתו של מימון סודרי שהיה השמש בישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה.

חכם יהודה צדקה נתבקש לישיבה של מעלה בי"ב בחשון תשנ"ב ומנוחת כבודו בבית העלמין סנהדריה בירושלים.

חכם יהודה צדקה חיבר את ספר 'קול יהודה' - דרושים על פרשיות השבוע, חידושים על הש"ס ומאמרים.

איזה מילים מחק הרב מהמודעה ומדוע?!

מסופר על חכם ר' יהודה צדקה זצ"ל שנכנס לבית מדרש בירושלים להתפלל ערבית. כאשר הגיע אל לוח המודעות הניצב בכניסה, הוציא עט מכיסו ומחק כמה מילים מאחת המודעות.

ראו כך התלמידים ובדקו מה הרב מחק, והנה הם רואים שהרב קרא מודעה שבה היה כתוב "מבקשים שלא לדבר בעת התפילה ובקריאת התורה" והוא מחק את המילים "בעת התפילה ובקריאת התורה".

ניגשו התלמידים מיד אל הרב ושאלו מה ראה פסול בנוסח שנמצא בכל בתי הכנסת?

השיב להם הרב "ממודעה זו אפשר להבין שכל מה שמבקשים זה לא לדבר רק בקריאת התורה ובשעת התפילה, כאילו שבשאר הזמנים כן מותר לדבר. מי לקח את ההיתר הזה לדבר דברים בטלים שלא בזמן קריאת התורה והתפילה? אם יש צורך לדבר שיחת חולין, יעשה זאת מחוץ לבית הכנסת...!" גל' מתיקות וערבות התורה

הרב יואל משה סלומון

יום ההילולא - י"ב חשון

יואל משה סלומון י"ח באדר ה'תקצ"ח, 15 במרץ 1838 - י"ב בחשון ה'תרע"ג, 23 באוקטובר 1912) היה שד"ר, עיתונאי, עורך ומדפיס אשכנזי מפורצי חומות ירושלים וממייסדי פתח תקווה.

ביוגרפיה

נולד בירושלים למרדכי סלומון, מראשי היישוב האשכנזי בירושלים. סבו, רבי אברהם שלמה זלמן צורף (הראש"ז), עלה בעליית תלמידי הגר"א והיה ממייסדי היישוב הישן האשכנזי, נהרג בפעולת טרור. להלוייתו של הראש"ז כתב יואל משה שהיה אז בן 13 שיר הספד לסבו. בשנת 1865 שכל יואל משה את שני הוריו שמתו במגפת הכולירה. סלומון קיבל חינוך תורני בירושלים והמשיך את לימודיו בישיבה בליטא. כאשר חזר לירושלים הצטרף לבאי בית מדרשו של ר' עקיבא יוסף שלזינגר. הוא ניצל את שהותו באירופה ללימוד מקצוע הדפוס בקניגסברג, ועם שובו לארץ בשנת 1863 יזם ביחד עם מיכל הכהן הקמת בית דפוס עברי בירושלים. העבודה הראשונה שהודפסה בבית הדפוס הייתה ה"שושנתא". בדפוס זה נדפס כתב העת הלבנון, שסלומון היה אחד משלושת עורכיו לצד מיכל הכהן ויחיאל ברי"ל.

סלומון סירב לקבל כעובדה את הצפיפות, המחסור ודלות החיים שהיו מנת חלקם של אנשי "היישוב הישן", והיה מן הבולטים ב"פורצי החומות" - יוצאי היישוב הישן בירושלים שהיו לחלוצי המתיישבים מחוץ לחומות העיר העתיקה. ב-1869 ייסד, יחד עם עוד שישה חברים שהתאגדו באגודה, את שכונת נחלת שבעה והקים בה את ביתו. סלומון היה חלוץ הקבוצה ובחודשים הראשונים הוא גר בבית הראשון שנבנה בשכונה לבדו מכיוון שמשפחתו פחדה מלצאת מביתה הבטוח שבתוך החומות. בשנת 1872 היה

בקבוצה שניסתה לרכוש אדמות ביריחו, ניסיון שלא הצליח. באותה שנה ניסה גם לרכוש את אדמות דוראן. כעבור מספר שנים, ב-1874, היה בין מייסדי שכונת מאה שערים שהתאגדו בצורה דומה לאגודת נחלת שבעה. היה פעיל גם בתוך תחומי העיר העתיקה, והיה אחד מאלה שהשקיעו מכספם כדי לגאול את הקרקע במורד משער ציון אל הכותל המערבי השטח עליו הוקמה שכונת בתי מחסה.

סלומון עסק גם בעבודה ציבורית כללית ובין השאר היה חבר הנהלת "הוועד הכללי כנסת ישראל" שהיה בזמנו המוסד הראשי של העדה האשכנזית בירושלים. למרות זאת הוא יצא נחרצות נגד תלותם של יהודי ירושלים בכספי החלוקה, והטיף להתיישבות חקלאית בארץ ישראל על בסיס כלכלי ויצרני. את דעותיו אלה ביטא בכתב העת "יהודה וירושלים" שייסד בשנת 1877 ושימש כעורכו. דעות אלה היו לצנינים בעיני הרבנים ראשי הכוללים, שהכריזו חרם על כתבי עתו. לאחר שנה של מלחמות מאמרים כתובים נטש סלומון את עיתונו כשבגיליונו האחרון פרסם מאמר בו כתב: "רב לך דבר שפתיים. צא אל עולם העשייה".

וכך, בשנת ה'תרל"ח (1878) נמנה סלומון בין מייסדי המושבה פתח תקווה, והתיישב במקום. הוא עקר משם לאחר שפרצה מגפת מלריה במקום, וייסד את המושבה יהוד. ביהוד חי ועבד שבע שנים. בעקבות עקירתו מפתח תקווה התעורר ויכוח עד כמה יש לראות בו מקבוצת המייסדים שיש להנציח את שמם.

בשנת 1888 הגיע למושבה זכרון יעקב במסגרת משלחת של חובבי ציון. המשלחת מנתה שלושה חברים: יחיאל מיכל פינס, זאב יעבץ ויואל משה-סלומון. המשלחת הגיעה בניסיון לגבש פשרה במרד של האיכרים במפקח מטעם הברון רוטשילד - יהודה וורמסר. האיכרים דחו את הצעת המשלחת להפסיק את המרד ללא תנאי.

בשנת 1895 נשלח כשד"ר מטעם "הוועד הכללי כנסת ישראל" לרוסיה וכשהיה בעיר בויסק התארח אצל רב הקהילה הרב קוק. בעקבות מפגש זה פעל להבאתו של הראי"ה קוק לא"י[6]. בערוב ימיו שב לירושלים.

באוקטובר 1912 נפטר סלומון בירושלים ונקבר בהר הזיתים.

חלקו בייסוד פתח תקווה זכה לפרסום רב בשירו של יורם טהר לב "הבלדה על יואל משה סלומון".

במרכז פתח תקווה, ברחוב חיים עוזר, מוצב פסל של יואל משה סלומון עם כנפיים, כפי שמתואר בבלדה.

משפחתו

נישא לחנה פרומה בת ר' אברהם רוטנברג (1834-1927), חסיד חב"ד, בעל דפוס רוטנברג בירושלים.

ילדיו:

- יוחנן דוד סלומון - מילא את תפקידי אביו הציבוריים בירושלים עם עזיבת אביו לפתח תקווה, מבעלי דפוס סלומון, נפטר בקהיר בגיל 50
- שלמה זלמן סלומון - נפטר בגיל 19 בזמן שעבד בדפוס.
- טוביה סלומון - מבעלי דפוס סלומון, חוקר, ומשורר

- אריה לייב סלומון - נישא לחנה פרל, בתו של מרדכי דיסקין שהיה מראשוני המתיישבים בפתח תקווה
- מרדכי סלומון - מראשוני המתיישבים בפתח תקווה, חוקר ההתיישבות, מחבר הספר "שלשה דורות ביישוב"
- אסתר גוטפריד, נישאה לרב ראובן גוטפריד, ר"מ בישיבת עץ חיים. רבו הראשון של הרב צבי יהודה הכהן קוק. חתנם יצחק אלשטיין היה אחד משלושת המייסדים של בית המסחר לרפואות "סלומון לוין אלשטיין" (לימים חברת טבע)
- חיים זלמן סלומון - איש ציבור, סגן ראש עיריית ירושלים. אחד משלושת המייסדים של בית המסחר לרפואות "סלומון לוין אלשטיין" (לימים חברת טבע)
- צפורה לוין - נישאה למשה גוטל לוין - איש ציבור, יו"ר ועד הקהילה היהודית בחיפה. אחד משלושת המייסדים של בית המסחר לרפואות "סלומון לוין אלשטיין" (לימים חברת טבע)

חולה וקודח מחום יצא החולה לירושלים, רכוב על סוסו. הדרך הארוכה, תחת השמש הקופחת, החמירה את מצבו. חומו עלה עוד וכוחותיו כלו. הוא צנח מהסוס והתמוטט על הארץ בלב השממה, סמוך לרמלה. אם מישהו לא יבוא מייד לעזרתו, זה יהיה סופו.

ר' יואל-משה סלומון עמד בראש קבוצת יהודים יראי-שמיים, תושבי ירושלים העתיקה, שבליבם בערה אהבת הארץ. הם ניסו לרכוש קרקעות הראויות להתיישבות יהודית בארץ ישראל.

בקיץ תרל"ח (1878) יצאו עם סלומון בן ה-40 כמה מידידיו - דוד גוטמן, יהושע שטמפפר, זרח ברנט ועוד כמה יהודים שנענו לקריאתו. הם שמו את פעמיהם לקרקעותיו של ערבי נוצרי, טיאן שמו.

כשהגיעו לאדמות, הסמוכות לכפר אמלבס, נפלה רוחם של חברי הקבוצה. מראה פניהם הצהובות של התושבים זעזע אותם. גופם היה כחוש ומעיניהם ניבטו חולי וכאב.

התברר שמי נחל הירקון הפכו למקור מחלות. רועי צאן השליכו לתוכו נבלות. הביצות הגדולות שרצו יתושים שהפיצו את מחלת הקדחת. חברי הקבוצה החליטו שהאדמות האלה אינן ראויות להתיישבות.

בתוך כך נודע לסלומון על אדמות הרחוקות ממי הירקון המזוהמים, השייכות לאדם ושמו קסר. סלומון וגוטמן חברו פנו אל הד"ר מזארקי, רופא יווני מפורסם, שיחקור בעבורם את האזור.

כשבאו למקום סלומון, גוטמן, שטמפפר, ברנט והרופא - חשכו עיניהם. מראה התושבים היה זהה למראה שראו בחלקותיו של טיאן. ד"ר מזארקי טיפס על גבעה והחל לסקור את האזור. הוא שם לב שציפורים אינן נראות בשטח, וזה היה בעבורו סימן מבשר רעות.

מסקנתו הייתה נחרצת: "המקום אינו ראוי למגורי אדם". גוטמן הרגיש שהעולם חשך בעדו. הוא הביט בחברו סלומון, שהרכין ראשו בשתיקה. גם גוטמן כבש פניו בקרקע.

הדממה נמשכה כמה רגעים, ואז פלט סלומון בשקט: "ובכל-זאת...". "ננסה!", קרא שטמפפר בקול נרגש.

גוטמן נפל על צווארי חבריו ופרץ בבכי נרגש, וכל החברים פרצו גם הם בבכי. "למרות הכול ננסה, ובעזרת ה' נצליח!", הכריזו בביטחון.

בערב ראש חודש אב נחתם החוזה. "בחודש אב חרב בית המקדש וגלינו מארצנו", אמר סלומון לחבריו, לאחר חתימת העסקה, "והנה אנו זוכים וימי החורבן נהפכים לימים של בניין. בזאת נפתח לעמנו פתח של תקווה, ולכן נקרא לנחלתנו החדשה פתח תקווה".

לאחר רכישת הקרקעות התמסר סלומון בכל נפשו לפיתוח המושבה החדשה. בשנת תר"מ (1880) פרצה במקום קדחת קטלנית והפילה חללים רבים. המתיישבים חששו, ורובם נמלטו מהמקום, מקצתם ליפו והאחרים לירושלים.

רק מתי מספר, מהמסורים והנאמנים ביותר, נותרו במושבה, ובהם סלומון. ואולם מחלת הקדחת לא פסחה גם עליו, והוא נפל למשכב. חיים נבלר, חברו של סלומון, שעמד לצידו כל העת, עקב בדאגה אחר מצבו המידרדר של חברו.

"אנא, סע לירושלים לקבל טיפול רפואי", התחנן, ללא הועיל. כשראה כי חברו עיקש בדעתו, עדכן את חנה-פרומה, זוגתו של סלומון, שעזבה גם היא לירושלים, במצבו הקשה של בעלה.

האישה יצאה מייד למושבה והתחננה בבכי לפני בעלה שיחוס על משפחתו ויתפנה לקבלת טיפול רפואי, אך הוא סירב. "אם גם אני אעזוב את המושבה, זה יהיה חורבנה הגמור. אינני יכול לתת יד לכך!", טען.

זוגתו שבה לירושלים במפח נפש ושלחה אל בעלה את חברו הטוב, יוסף ריבלין. הוא הבהיר לסלומון כי יעדכן את הרב שמואל סלנט במצבו, והרב יגזור עליו לעלות מייד לירושלים. כששמע סלומון את דבריו התרכך, עלה על סוסו ויצא לירושלים, אך ליד רמלה התמוטט ושכב על הארץ חסר אונים.

באותן שעות עשה מרדכי הויזדורף, אחד מצעירי פתח-תקווה, את דרכו לביתו. את הסוס שעליו רכב שכר מתושב רמלה. באמצע הדרך פתח לפתע הסוס בריצה מהירה לכיוון רמלה. מרדכי החל לרוץ אחריו.

בעודו רץ מצא פתאום את סלומון מוטל חצי מעולף על הארץ, וסוסו לצידו. "מה אירע לך?", שאל בדאגה. סלומון לא הצליח להוציא הגה מפיו. מרדכי יצא לרמלה, שכר עגלה ולקח את סלומון לירושלים.

שלושה שבועות היה סלומון שרוי בסכנת חיים, עד שבחסדי ה' הבריא. בעודו מתאושש, רכש אדמות והתחיל לבסס את המושבה יהוד, בעבור פליטי פתח תקווה. הוא עצמו עבר אליה עם משפחתו והתגורר בה שבע שנים. לאחר שהוטב מצב הבריאות בפתח תקווה חזר סלומון למושבה, וזו נהפכה לימים לעיר ואם בישראל. ('ד' יואל משה סלומון, פועלו ותולדותיו')

י"ד חשון

הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב הי"ד מקרלין

יום ההילולא - י"ד מרחשון

רבינו הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב מקארלין הי"ד זי"ע, נולד ביום ד' אלול בשנת תרנ"א לאביו הרה"ק ר' ישראל הינוקא מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אשר מסטאלין זי"ע בן הרה"ק ר' אהרן מקארלין בעל בית אהרן זי"ע. ולאמו הרבנית בת הרה"ק ר' דוד טווערסקי מזלטיפולי. זי"ע בן הרה"ק ר' יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע.

רבינו היה שפל רוח ועניו כהלל, אהבתו לכל בר ישראל היתה להפליא וכל סימני טהרה ניכרים בו כבר בצעירותו.

בשנת תרפ"ב נסתלק אביו, וחסידי סטאלין נתנו עיניהם עליו ביקשוהו כי ייעתר להם ויהיה למנהיגם, אך רבינו סירב לזה בכל תוקף, רק בהשפעות והפצרות מזקני חסידי אביו, וכמו כן קבל מכתב הפצרה מהרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב זי"ע ומחתנו זי"ע נטל על עצמו על אדרת האדמורו"ת.

בשלהי חודש אייר תרצ"ט נסע רבינו לארץ ישראל, כשדרכו רגליו על אדמת ארץ הקודש, עוד לפני שקיבל שלום מהקהל, הרים רבינו את קולו ואמר: לא באנו לארץ ישראל לשם ביקור גרידא, באנו לארץ ישראל, כדי לעורר רחמי שמים על אחינו בני ישראל, תושבי פולין ורחבי אירופה, הזקוקים לישועה גדולה. עננים שחורים מרחפים על שמי אירופה! לא עת גיל ושמחה עתה, חוב קדוש מוטל עלינו לפקוד את הציונים הקדושים, להשתטח ולהרבות בתפלות ובתחנונים, ולזעוק זעקה גדולה ומרה בבקשת ישועה ורחמים.

ליל י"ד אלול תרצ"ט נסע רבינו בחזרה, כעבור שלושה ימים בלבד, י"ז אלול תרצ"ט, פרצה המלחמה הארורה השואה האיומה. כשהגיעה הספינה לנמל קאסטנציא ברומניה, כבר פלשו הגרמנים הארורים לפולין וכבשוה תוך מספר ימים, השמועות על פרוץ המלחמה הגיעו גם לרומניה, ומשום כך העדיפו רבים מנוסעי האניה להשאר שם. אך רבינו ומלווהו הספיקו עוד לעלות ברכבת האחרונה שנסעה לפולין.

ביום המר והנמהר י"ד מרחשון בשנת תש"ג עלה רבינו ומשפחתו על מוקדה על קידוש השם באכזריות איומה הי"ד זי"ע.

במירון לא רצה לקבל קוויטלאך

הרה"ק מקראלין זי"ע, לא אבה לקבל קוויטליך בהיותו על ציון התנא הרשב"י, והיה אומר כאן אפשר לכל אחד לבקש בעצמו בעדו ובעד ביתו, והיה אומר שלאחר ההשתטחות על ציון הקודש במירון לא יסעו לשום מקום אחר, כי במירון משארים את כל חבילת הצרות, ואם יוצא האדם בהרגשה שעדיין נושא הוא את משא צרותיו, הרי זה ידיים מוכיחות שכלל לא היה אצל רבי שמעון. מהגה"צ ר' אלימלך בידרמן

ט"ו חשון

רבי לייב מטערקיש-מאהילוב 'בעל הייסורים'

יום ההילולא - ט"ו חשון

רבי לייב מטערקיש-מאהילוב (נפטר בשנת ה'תקצ"ז, 1836), המכונה **'בעל הייסורים'**, היה מגדולי חסידיו של בעל התניא, וממייסדי קהילת חב"ד בחברון.

רבי לייב היה אחד מגדולי חסידי ותלמידי האדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מלאדי, מייסד חסידות חב"ד ובעל התניא והשולחן ערוך.

לא רבים הם הפרטים הידועים על חייו של רבי לייב, ודמותו נחשבת אפופת מסתורין.

מסופר שהחסידים באזור מגוריו חפצו למנותו כמנהיג העדה בסביבתם, אך האדמו"ר הזקן שלל את ההצעה, באומרו שרבי לייב מופשט לגמרי מעניני העולם, ואילו מנהיג צריך להבין גם בעניינים גשמיים. אמנם לבסוף מינה אותו על הדרכת האברכים הצעירים בעניני החסידות.

בארץ הקודש

לאחר הסתלקותו של האדמו"ר הזקן בשנת ה'תקע"ג (1813), היה לחסידו של בנו וממלא מקומו, רבי דוב בער, המכונה 'האדמו"ר האמצעי'.

כעבור מספר שנים, עלה לארץ הקודש יחד עם מספר משפחות מחסידי חב"ד, והתיישבו בתחילה בצפת. אך לאחר תקופה החליטו לעבור להתגורר בעיר חברון, ובכך היו מראשוני חסידי חב"ד שהתיישבו בעיר, והקימו בה את קהילת חב"ד, שנוסדה באופן רשמי, בהוראתו של האדמו"ר האמצעי, בשנת ה'תקפ"א (1821).

ההתיישבות החב"דית בחברון, שכונתה גם 'הקהילה האשכנזית' של חברון, והצטרפה לקהילה הספרדית הוותיקה, התקיימה בעיר במשך קרוב למאה ועשר שנים ברציפות, והייתה הקהילה המרכזית של חב"ד בארץ ישראל, עד הפרעות הקשות שהתרחשו בעיר בקיץ ה'תרפ"ט (1929), הידועות כ'מאורעות תרפ"ט', שהביאו לגדיעתו של היישוב היהודי בעיר.

זיהויו של 'רבי לייב בעל היסורים' עם 'רבי לייב מטערקיש-מאהילוב', אינו מוסכם וברור בקרב החוקרים, אך מבין שאר ההשערות, נחשבת היא המסתברת יותר.

ויש שהציעו כאפשרות שגם החסיד המכונה 'יהודה ליב בן רבי אברהם יהושע העשל', החתום בין ממוני קהילת חב"ד בחברון במכתב בקשת תמיכה, זהו אותו אחד.

מכינויו 'בעל היסורים' ניתן ללמוד שעבר בחייו ייסורים רבים, אף כי לא ידועים פרטי הדברים.

הסתלקותו

לעת זקנתו, עבר רבי לייב להתגורר בצפת, ושם נסתלק כשהוא זקן ושבע ימים, ביום ט"ו במרחשוון ה'תקצ"ז (1836).

הוא נטמן בבית העלמין העתיק בצפת, ועל מצבתו נכתבו המילים: "פ"נ (- פה נטמן) הרב ליב מחברון בעל היסורים נ' (- נפטר) ט"ו חשון תקצ"ז ת.נ.צ.ב.ה. (- תהא נשמתו צרורה בצרור החיים)'.

בספר 'שערי ירושלים' (שער ד') הובאה מסורת כי רבי לייב הבטיח לפני פטירתו שכל מי שתהיה לו, חלילה, עת צרה, חלילה, יבוא להשתטח על קברו, והוא יעזרהו להיוושע מצרתו.

בעקבות זאת, מאות עולים להעתיר תפילה על ציונו מדי שנה, ובפרט ביום ההילולא.

"כתב הרב הקדוש רבי יוסף יצחק מלובאביטש (הרבי הריי"ץ) לאחד מחתניו, 'שמעתי כי פעם אחר לימוד דברי אלוקים חיים אשר למד הרב הצדיק החסיד רבי לייב נוחו עדן, מטערקעש מאהילוב, התעורר אברך אחד בעל כישרון והתדבק בלימוד דברי אלוקים חיים. וכעבור איזה זמן התחיל להתפלל בארוכה ולהתנהג בדרכי חסידי חב"ד.

׳חברי האברך ובני גילו, שהיו מחסידי אדמו״רי וואהלין קינאו בו, ובאחד המועדים לשמחה בעת הפארבריינגען (התוועדות חסידים) אמרו לחברם האברך, האדמו״ר שלך הוא בודאי גדול ונורא - אבער אמופת, דאס קריגט מען בא אונזער רבי׳ן (אבל מופת, את זה אפשר לקבל אצל האדמו״ר שלנו).

׳הדבר ציער את האברך במאוד, ומשך זמן מה היה חושב אם יספר דבר זה להרב הצדיק החסיד רבי לייב, אם לאו. ועברו שבועות שניים או שלושה והחליט שלא לספר מאומה, והיה לו צער גדול. ובתוך כך בא משולח מבעל התניא שהוליך מעות רבי מאיר בעל הנס לשולחם לארץ הקודש ובידו גם מכתב להרב הצדיק החסיד רבי לייב במענה על הידיעות שכתב לו אודות הדרכת האברכים, כי רבי לייב, היה ממונה מאת בעל התניא להדריך ולנהל האברכים הצעירים במחוז ההוא.

׳בין התשובות של רבנו הגדול הייתה גם תשובה אודות האברך הנ״ל, שראוי לקרבו, וצריכים להפיג צערו, וזה יהיה לו לאות ולאחרים למופת.

׳כששמע האברך מפי מדריכו את אשר כותב רבנו הגדול אודותיו, התחיל לבכות. וישאל אותו רבי לייב, מה אתה בוכה? והלה סיפר לו את כל השיחה שהייתה לו. ׳אמר לו רבי לייב, עתה הנני מבין דברי רבנו, כי זה המופת האמיתי, ׳אז מיר זאל מאכן פון אפלאכע אמענטש׳ - לעשות בן אדם מחתיכות עץ׳.

לעת זקנותו עלה רבי לייב לארץ הקודש. וכך כתוב על כך בספר ׳בית רבי׳, ׳כשהגיע לימי זקנותו נסע רבי לייב לארץ ישראל ודר שם עד הסתלקותו׳. בתחילת ביאתו לארץ השתקע רבי לייב בעיר הקודש חברון. הוא היה מהאשכנזים הראשונים שיסדו את היישוב בעיר האבות. ולאחר מכן נסע בזקנה מופלגת לצפת, שם דר עד יום הסתלקותו ונטמן בבית החיים בצפת. קברו הקדוש הוא מקום המושך את כל הזקוקים לישועה, כי כן נכתב בדברי צוואתו״.

בספרו ׳אנציקלופדיה לחסידות׳ מביא ד״ר יצחק אלפסי מספר שורות על רבי לייב בעל הייסורים. נפטר בט״ו בחשוון, תקצ״ז והיה מגדולי תלמידיו של רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל ה׳תניא׳ בו פגש בעת ביקורו במוהילוב. חסידי חב״ד מרבים לדבר על גדלותו של רבי לייב, וכשביקשו בני טערקיש-מוהילוב מרבי שלמה זלמן מלאדי שימנה את רבי לייב למנהיג העדה בסביבתם, סירב רבי שלמה זלמן משום שמנהיג צריך לדעת גם בעניינים גשמיים. ואילו רבי לייב מופשט לגמרי מענייני העולם הזה ותאוותיו. בפי חסידי חב״ד הוא מכונה ׳הרב הקדוש החסיד המפורסם׳. עלה לארץ ישראל והיה מראשוני המתיישבים החב״דיים בחברון. בזקנה מופלגת עבר לצפת ובה נסתלק, לפני פטירתו אמר שמי שתהיה לו צרה יעלה על קברו. אף שקברו נמצא מרוחק מהחלקות העתיקות המיוחסות של צפת עדיין עולים רבים על קברו. על הקבר אין כל שבח ורק נאמר בו פה נטמן הרב רבי לייב מחברון בעל הייסורים״.

סיפר מורנו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט״א חלום מדהים שחלם מרן הגר״ש וואזנר זצ״ל והופיע בספר תולדותיו.

רבי לייב בעל הייסורים היה איש גדול בתורה וירא שמים גדול מאוד. שמו הוא רבי לייב מטערקיש-מאהילוב, מגדולי תלמידיו של בעל התניא וממייסדי קהילת חב״ד בחברון. בסוף ימיו נסע לעיר הקודש צפת ת״ו ונפטר שם בשיבה טובה. הוא ציוה לפני פטירתו שכל מי שיהיה לו עת צרה ר״ל, ישתטח על קברו ויעזרהו, וכך עושים עד היום.

מעשה מפעים מובא בספר על מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, על אברך שקיבל על עצמו לומר את כל ספר התהילים על ציונו של הרה"ק רבי לייב בעל הייסורים זי"ע, לישועת בתו שבגרה ולא מצאה את זיווגה. הוא יצא עם אשתו לדרך, כשלפתע התחיל לרדת שלג. האישה חזרה לבני ברק, אולם בעלה לא וויתר והמשיך בדרכו.

כשהגיע לבית הקברות העתיק בצפת, לא יכול היה לאתר את מיקומו של הקבר, בשל השלג הרב. לפתע הוא מבחין מרחוק ביהודי העומד ליד הציון וקורא תהילים.

האברך הצטרף אליו, אמר את כל ספר התהילים, אבל כשרצה לחזור לביתו, לא ידע איך מגיעים לתחנת האוטובוסים, מאחר שכל האזור היה מכוסה בשלג.

היהודי שעמד לידו התנדב בשמחה ללוותו. כשהגיעו סמוך לתחנת האוטובוסים, ביקש האברך להודות למלווה, אך האיש נעלם, והוא לא הצליח בשום אופן לאתרו.

כשהגיע הביתה סיפר לאשתו את הסיפור המדהים שהיה לו בבית העלמין, ואמר שכנראה זכה לגילוי אליהו הנביא. האישה הפריכה את ההשערה, ואמרה שמדובר באדם שנעלם בזריזות ותו לא.

האברך ניגש אל מרן הגר"ש וואזנר, ושח לו את סיפורו וגם מרן הגר"ש השיבו שאל לו להיכנס לדמיונות, ואמר שככל הנראה האיש המסתורי הזדרז, ולכן לא ראהו.

למחרת בבוקר נשמעו דפיקות בבית האברך. משנפתחה הדלת, עמד שם שליח מיוחד מטעם מרן הגר"ש וואזנר שביקש שהאברך יבוא אליו. כשהגיע, התנצל מרן הגר"ש שאמר לו שכנראה מדובר באדם זריז, ואמר: "אמנם זה לא היה אליהו הנביא, אך אני רוצה לבשר לך שהיה זה רבי לייב בעל הייסורים בעצמו.

הלילה הוא נגלה אלי בחלום ואמר לי: אני רבי לייב בעל הייסורים בעצמי, אשר שהיתי עם אותו אברך בכל זמן אמירת התהילים ליד ציוני, שכן לא רציתי להשאירו לבד ביום שלג, וליוויתיו עד התחנה. לך תאמר לאברך זה שתפילתו התקבלה, ובחודש הקרוב ביתו תתארס". וכך אכן היה, **בתו התארסה בחודש הבא.**

רבי מרדכי לייפר מנדבורנה נולד בי"ט באייר תקפ"ד לר' ישששכר דב, הרבי הראשון מנדבורנה. נישא לחיה בת רבי שמואל שמעלקא טויבש רבה של יאשי, בנו של הרב אהרן משה טויבש, לאחר פטירתה בח' בתשרי תרנ"ב נישא לפריידא, אלמנת רבי גרשון מאולינוב. צדיקי הדור כרבי ישראל מרוז'ין ורבי חיים מצאנז, שבחוהו מאד עוד בהיותו אברך צעיר. לאחר נישואיו עבר לנדבורנה ותקופה קצרה שימש שם באדמו"רות יחד עם אחיו רבי אהרן לייב. לאחר מכן עבר להונגריה, ובית מדרשו נדד במקומות שונים כקיביושד, חוסט ובושטינה. שם נודע שמו כצדיק ובעל מופת ואלפים נהרו אליו מכל רחבי אירופה. רבי מרדכי הנהיג את סגנון האדמו"רות הייחודי של נדבורנה: כל בן, מיד עם חתונתו ובחיי אביו וסבו, מתרחק מעיר הולדתו ומקים קהילה חדשה עבור יהודים הזקוקים לכך. כששאלו אותו על הנהגתו, ענה כי אם כל צאצאיו יהיו אדמו"רים, לפחות יהיה בטוח שכולם יניחו תפילין... נפטר ביום טוב ראשון של סוכות בשנת תרנ"ה ונטמן בבושטינה [כיום באוקראינה].

ט"ז חשון

הרה"ק מרדכי לייפר מנדבורנה

יום ההילולא - ט"ז חשון

כשנולד רבי מרדכי מנדבורנה הזמינו את דודו, רבי מאיר מפרמישלאן, להיות הסנדק בברית המילה. רבי מאיר בא, ובאותו מעמד נתן גם את שמו של הרך הנולד, מרדכי. לאחר מכן אמר, כי קרא כך על שמו של רבי מרדכי מקרמניץ, אבל גם מפני שבתוך המרדכי הזה שוכנת נשמתו של מרדכי היהודי.

כמו הרבה צדיקים, ואולי יותר מכולם, רבי מרדכי התפלל מאוחר מאד. פעם אחת התגלה אליו המשיח, ורבי מרדכי שאל אותו: 'למה אני מתפלל מאוחר?'. והמשיך לומר לו, כי 'אם תאמר לי את התשובה הנכונה אני אדע שאתה המשיח, כי אף אחד בעולם לא יודע למה אני מתפלל מאוחר, רק הקב"ה ומלך המשיח'.

נוסף לכך, הוא לא הרשה לאף אחד להיות איתו בתפלה - רק לאנשי המניין שלו. פעם אחת התפלל מנחה באמצע הלילה, והזדמן שם רב גדול שתמה על כך. הצדיק הוציא כל איש מעליו, קרא לאותו רב באמצע הלילה, ופתח את התריסים (כשרבי מרדכי היה מתפלל, נהג לסגור את התריסים). כשעשה זאת ראה הרב את השמש זורחת בחדר הרבי...

פעם אחת, בברית שנערכה בערב שבת, הוזמן רבי מרדכי להיות המוהל. בסנדקאות כבדו את הייטב-לב מסיגט, אחד מצדיקי הדור, ששאל את המוהל קודם לכן: מתי תגיע? מתי תערך הברית? רבי מרדכי ענה: 'צווי-דריי אזייגר' (בשעה שתים-שלוש). הגיעה השעה 2, רבי מרדכי לא הגיע. השעה 3, ועדיין לא בא. גם בשעה 4 עדיין לא הגיע רבי מרדכי, כשמחכה לו צדיק גדול מאד מצדיקי הדור. בשעה חמש, כמה דקות לפני השקיעה, הגיע הרבי מנדבורנה. שאל אותו הייטב לב: צריך לעמוד בדיבור, והרי אמרת שתגיע בשעה שתים-שלש? ענה לו רבי מרדכי: 'אני לא שקרן, אמרתי 2-3 ובאתי ב-5'!

במדרש נאמר כי "מרדכי בדורו כמשה בדורו", ומכוחו ממשיך משה להופיע בכל הדורות כולם. בזכות עמידתו האיתנה מול המן, זכה מרדכי לסמל את הנקודה היהודית הנצחית והעיקשת שבכל דור ודור. על הנצחיות הזו אמר הבעל שם טוב, כי "הקורא את המגילה למפרע לא יצא" פירושו, אין לקרוא את המגילה כסיפור שהתרחש "למפרע", בעבר הרחוק, אלא ככזה החוזר שוב ושוב. בעיניים הנכונות, סיפור המגילה רק נעשה רלוונטי ועכשווי יותר ככל שחולפות השנים.

נקודה על זמנית זו שבמרדכי, בלטה מאוד בהנהגתו של רבי מרדכי מנדבורנה. הזמנים, השעון ואפילו השמש, כולם התכופפו לכבודו והוא לא יכרע ולא ישתחווה. לא לחינם אמר עליו ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ: "רבי מרדכי הנו למעלה מהזמן ולמעלה מהשכל".

מן הסיפור על ברית המילה, אפשר לראות כי עם כל הרוממות מענייני הזמן אהב רבי מרדכי להשתעשע במספרי השעות. רצף המספרים שהזכיר, 2, 3 ו5, שייך לסדרת פיבונאצ'י הידועה, שהיחס בין מספריה שואף ל"חתך זהב". חתך הזהב קשור כמובן לברית המילה, גם בחיתוך הערלה המיותרת והופעת היפי האלקי, וגם במספר תופעות חשבוניות הקשורות בה (לדוגמה, על המילה שזמנה ביום השמיני נכרתו י"ג בריתות. והנה, היחס בין המספרים 8 ו13 הוא חתך זהב!).

אמרתו של רבי מרדכי, המחבר שני מספרים שהזכיר בזה אחר זה, יכולה להיות גם סגולה לאריכות ימים. זאת על פי אמרתו של הבעל שם טוב, שנמסרה על ידי תלמידו מרדכי הצדיק: 'נשמה יורדת לעולם, וחיה שבעים-שמונים שנה כדי לעשות פעם אחת טובה ליהודי בגשמיות, ובפרט ברוחניות'. אם מחברים את שני המספרים, מגיעים למאה וחמישים שנות חיים, מכח טובה אחת שמיטיבים עם יהודי אחר. יותר מכך: מאותו הפסוק ממנו נלקחה אמרת הבעש"ט, "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", נלמד בקבלה מספר נוסף של שנים: 47, בגמטריא בהם. אם כך, ניתן לחבר הכל יחד ולעבור את חיי יצחק אבינו, בחיים שאורכם 197 שנה (בגמטריא עמנואל, שמו של מלך המשיח).

פעם הגיעה לרבי מרדכי מנדבורנה אשה חשוכת ילדים, שכל הרופאים התייאשו ממנה. הצדיק הוציא שחת, שנקראת באוקראינית 'היי', ונתן לה שתבשל זאת במים, תכין תה ותשתה אותו. הלכה האשה הביתה, וכשספרה זאת לבעלה ולשאר השכנים, שהיו מהמתנגדים לחסידות, צחקו על זה. האשה ויתרה על הסגולה בעקבות הלגלוג, אבל היתה לה שכנה שהיתה עקרה גם היא. לשכנה היתה אמונת צדיקים חזקה, והיא בקשה את ה'היי', חלטה אותו ושתתה את המים. זמן קצר אחר כך, הרתה האישה וילדה בן.

השכנים המתנגדים צחקו, אבל להיי יש קשר מובהק לזרע של קיימא: את הפסוק "הא לכם זרע (וזרעתם את האדמה)" ניתן לפרש כקושר בין ההיי (שחת) לזרע (בנים). לסיום, נאמר סגולה נוספת לשחת המופלא: בלשון ימינו, גם שמחה גדולה מכונה 'היי'. אם כך, תה השחת יכול לשמש גם כסגולה לשמחה, או ששמחה היא סגולה להולדת בנים...

רבי אברהם יהודה לייב זילברמן

יום ההילולא - ט"ז חשון

שני אורחים בלתי-צפויים הופיעו בביתו של הרב אברהם-לייב זילברמן, רבה הנערץ של העיר צפת. הראשון היה גבר בריטי גבוה, בעל שפם עבות, שהציג את עצמו כקבלן כבישים מטעם השלטון המנדטורי הבריטי. השני היה שוטר יהודי, ששימש מְלַווה ומתרגם.

האנגלי פנה אל הרב ביראת כבוד וביקש שיפנה לו כמה רגעים. באותם ימים סללו הבריטים את כביש עכו-צפת, עורק תחבורה חיוני שחצה את הגליל ממערב למזרח. כשהגיעו לעבודות בקטע שבין מירון לצפת, חצבו הפועלים בגבעה קטנה, וגילו בראשה שדה קברות עתיק.

הקבלן הבריטי הבין מייד כי מדובר בקברי אבותיהם של היהודים. מתוך רצון לכבד את קדושת המקום ולהימנע מחיכוכים עם הקהילה היהודית נקט צעדי זהירות קפדניים.

הוא הטיל את מלאכת סלילת הקטע על קבלן משנה ערבי מוּכר, תושב צפת, והורה לו להימנע משימוש בחומרי נפץ לחציבת הסלעים באזור זה. כל עבודות החפירה והפינוי באתר צריכות להיעשות ידנית בלבד, הורה. כמו-כן ציווה עליו לאסוף ביראת כבוד את העצמות שייחשפו, להניחן בקופסת קרטון מסודרת ולשמור עליהן בצד עד שיוחלט כיצד לנהוג בהן.

לאחר מסירת ההנחיות הוסיף הקבלן האנגלי לפקח על המלאכה במקטעי הסלילה האחרים לאורך התוואי, כמה קילומטרים משם.

אלא שקבלן המשנה הערבי לא התכוון לציית להוראות שקיבל. מתוך זלזול מופגן החליט להתעלם מהן. במקום ללקט את העצמות בכבוד גרף אותן עם עפר הטרשים והאבנים, והשליך אותן כחומר מילוי פשוט לתוך הבורות והשקעים העמוקים שנועדו לפילוס הכביש.

כאשר נתקל בסלע קשה שעמד בנתיבו, בחר לקצר את התהליך ולעשות שימוש בדינמיט, בניגוד מוחלט להוראות שניתנו לו. הוא קדח חורים עמוקים בסלע, הטמין בו את חומר הנפץ, וחיבר פתיל הצתה שאמור לפוצץ את הדינמיט ולרסק את הסלע.

אחד מפועליו, שראה את מעשיו, ניסה להזהירו. "אתה מפר את הוראותיו של הקבלן הראשי. הוא יקפיד על כך ותשלם על מעשיך!", התריע. אלא שהקבלן הערבי לא התרגש. "שתוק!", געַר בפועל והוסיף לדבר בחוצפה: "הלוא אלה עצמות של יהודים כופרים. מי צריך אותן בכלל?!".

כשנסתיימו כל ההכנות לפיצוץ, קרא קבלן המשנה בקול רם את קריאת האזהרה המקובלת, כדי שהפועלים יתפסו מחסה, והצית את הפתיל. מייד לאחר מכן החל לרוץ, כדי שלא להיפגע מהפיצוץ. אלא שבמנוסתו הסתבכה רגלו בשיחי הבר שצמחו במקום והוא נפל.

בעודו נאבק בניסיון להשתחרר מהסבך, נשרף פתיל ההצתה עד תומו ופיצוץ אדיר הרעיד את הגבעה. עוצמת ההדף הרגה את קבלן המשנה.

הפועלים שעמדו מרחוק קפאו על עומדם. כמה מהם התלחשו ביניהם כי אין זו תאונה רגילה. לא היה להם כל ספק שזה היה עונש משמיים על ביזוי כבוד המתים.

הקבלן האנגלי הביט ברב זילברמן, שנדהם לשמוע את הסיפור. "עשיתי כל שביכולתי למנוע את חילול המקום", אמר בכאב, "אך כעת אני מבקש לתקן ככל האפשר את אשר אירע".

הרב זילברמן לא השתהה אפילו רגע. הוא קרא לבנו בֶּר, וזה הביא עוד כמה יהודים יראי שמיים. הללו הצטיידו בשקי בד לבנים וחדשים ויצאו מייד למקום.

הרב זילברמן זיהה את האתר כסמוך למערת האידרא ולקברו של התנא רבי יוסי דמן-יוקרת. על-פי המסופר, במערת האידרא התכנסו רבי שמעון בר-יוחאי ותלמידיו, ובה גילה להם את סודותיה העמוקים של תורת הקבלה.

גם האר"י הקדוש היה רגיל לפקוד את המקום, ושם מסר לתלמידיו גילויים נשגבים בתורת הסוד, שלא נשמעו קודם לכן. יש מסורת כי בסביבת המערה טמונים כמה מתלמידי רבי שמעון בר-יוחאי.

שנים לאחר מכן, בשנות החמישים, נטע הרב בערל זילברמן במקום מאה שלושים ושניים עצי תפוח, לזכר 'שדה תפוחין קדישין', המקום שבו היה האר"י הקדוש יוצא עם תלמידיו לקבל את השבת.

הקבלן האנגלי ההגון הציע להעמיד לרשותם פועלים, אך הרב העדיף שהמלאכה הקדושה תיעשה בידי יהודים בלבד. עם זה, ביקש מהקבלן להשתמש בציוד שלו כדי לסנן ולפנות את כל העפר שנועד למילוי הבורות, שאליהם הושלכו העצמות בביזוי.

העפר סונן ברשתות ברזל וכל שבר עצם, קטן ככל שיהיה, נאסף בחרדת קודש והונח בזהירות בתוך השקים הלבנים.

רק לאחר שהיו בטוחים כי עשו כל שביכולתם להשיב את כבוד המתים, הובאו העצמות לקבורה מכובדת כדת וכדין. (על-פי 'ספר מירון')

י"ז חשון

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב "אהבת שלום"

יום ההילולא - י"ז חשון

אור יקרתו של הרה"ק רבי מנחם מנדל האיר בשנת תקכ"ח, אז נולד לאביו הרה"ק רבי יעקב קאפל חסיד מקולומייא, מצאצאי חכמי פרובינציא. הוא למד תורה אצל הצדיקים הרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא זי"ע, הרה"ק רבי משולם פייביש מז'אבארז' זי"ע, הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע, והרה"ק רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטרהא זי"ע, אותו החשיב לרבו מובהק.

בתחלה עסק לפרנסתו במסחר זעיר, אך עד מהרה לחצו עליו רבותיו שיקבל את ההנהגה, ואמנם קודם שעלה רבו רבי זאב וואלף מטשרני-אוסטרהא לארץ הקדש בשנת תקנ"ח, הועיד את תלמידו הרה"ק מקוסוב למלא את מקומו בהנהגת העדה, באומרו עליו "הער טויג, אין הער וויל נישט" (הוא ראוי, אבל אינו רוצה), ולכן דוקא הוא ראוי להיות רבי. וכך החל רבי מנדלי מקוסוב להנהיג את העם ביד רמה, מיסד השושלת לבית קוסוב-ויז'ניץ המעטירה עד היום הזה.

לימים התפרסם רבי מנחם מנדל כאחד מצדיקי הדור, ואיש מופת. גם תפלתו היתה בהתלהבות עצומה, עד שגיסו הרה"ק רבי אורי, "השרף" מסטרעליסק זי"ע אמר עליו שהוא בבחינת 'מלכות' בתפלתו.

ביום י"ז מרחשון תקפ"ו, נסתלק הרה"ק מקאסוב למתיבתא דרקיעא, ומנו"כ בבית העלמין בעיירה קוסוב, ליד ויז'ניץ שבבוקובינה (כיום במערב אוקראינה). זכותו תגן עלינו ועכי"א.

כתלי בית המדרש יוכיחו

מסופר בשם הרה"ח ר' אברהם יוסף מבארשא (בספר אבן שתיה), שכששבת בפעם הראשונה בצל הרה"ק ה'אהבת שלום' מקאסוב זיע"א עדיין לא היה רגיל בתפילה עילאית בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה'.

בשבת בבוקר כאשר עבר הרב הקדוש לפני התיבה והתחיל בתפלת 'הודו לה'' פתחו החסידים את פיהם בקולות אדירים עד שמרוב הרעש לא היה יכול להצטמצם בתפילתו והוכרח לחכות עד שהגיעו לתפילת שמונה עשרה, ואז נעמד להתפלל ביחידות. והוסיף עוד, שבשעת פסוקי דזמרה נדמה בעיניו מרוב התלהבותו ודביקותו שכתלי בית המדרש עם הגג מתרוממים למעלה. וסיים, אם יבקשו ממני להעיד על כך יכולני לספר זאת בתורת הגדת עדות. והכהנים והעם העומדים בעזרה היו שומעים את תפלתו הזכה של הרה"ק ה'אהבת שלום' מקאסוב זיע"א מפורש יוצא מפיו בקדושה ובטהרה ושאגתו היתה כשאגת ארי. ספיר ויהלום וארא ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

י"ח חשון

הרה"ק יחזקאל הכהן רבינוביץ מראדומסק "כנסת יחזקאל"

יום ההילולא - י"ח חשון

רבי יחזקאל נולד בשנת תרכ"ג, כבנו השלישי של אביו, הרה"ק רבי אברהם ישכר בער זיע"א בעל "חסד לאברהם" מראדומסק, שהיה בנו של הרה"ק התפארת שלמה זיע"א מראדומסק.

מנעוריו הצטין במדותיו הנאצלות, בתורה וביראה, שעות רבות מסתגר היה בחדרו ומתמיד בתורה הקדושה, שמו הלך לפניו כבקי בכל חדרי התורה. כבר בחיי אביו והוא אברך צעיר, נתמנה כרבה של "שדה חדש" - "נייעפעלד", ושמו הטוב הלך לפניו למרחקים.

לאחר הסתלקות אביו באלול תרנ"ב, לא הסכים לשבת על כסא אביו ברב ענותנותו, טען כי על אחיו הצעיר בעל אמת ליעקב זצ"ל, למלא את מקום אביו וכי האיצטלא הולמתו. ואלו האח לעמתו, אמר בתקף שעל אחיו לטול על שכמו את על ההנהגה.

נמנו וגמרו לקבל את הכרעת הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א בנדון, וכאשר יאמר כן ינהגו. משנכנס רבנו אליו, קבל את פניו בהכריזו "ברוך הבא הרבי מראדומסק", והוא אך בן עשרים ותשע שנים. מאז עזב את מקום רבנותו ועבר לראדומסק, להנהיג את העדה המיותמת שגדלה ביותר בימיו, דרכי האזור החלו הומות המוני חסידים שהגיעו לראדומסק ממרחקים, להסתופף בצילו ולשאול בעצתו.

בשנתו האחרונה התבטא כי 'השעה דוחקת לו, וכבר אין לו כח להסתובב בעולם שכלו שקר'. בליל שבת קדש האחרון לחייו כשאמר 'אשת חיל' בניגון המקבל בראדומסק, חזר פעמים רבות על הפסוק 'ותשחק ליום אחרון' בהתלהבות מפלאה, עד כלות הנפש.

במוצאי שבת קדש חיי שרה ח"י לחדש מרחשון תרע"א, נלקח ארון אלקים ובא השמש בצהרים, נשמתו הקדושה של רבנו עלתה בסערה השמימה והוא בדמי ימיו, בגיל ארבעים ושמנה. מנוחת כבודו באהל אבותיו הקדושים אשר **בראדומסק**. (כתר תורה, מרביצי תורה מעולם החסידות, מלכות בית ראדומסק)

זהירות בציצית סגולה לעשירות

היה זה בתקופת מלחמת רוסיה - יפן שהתחוללה בשנים תרס"ד-תרס"ה. כל הדרכים מלאות היו בגייסות של המדינות שנלחמו זו בזו, וכיון שכך, גם היהודים סבלו רבות כתוצאה ממלחמה זו, אם יהודים שנאלצו לשרת בצבא, ורבים מהם לא חזרו בחיים לבתיהם הי"ד, ואם המוני יהודים שנאלצו לברוח מבתיהם למקומות אחרים כדי לגור שם עד יעבור זעם.

בין הנמלטים היה גם ר' שמואל, שנאלץ לברוח מביתו שברוסיה אל מקום אחר, עד אשר ימצא מנוחה לנפשו. כך הלך וגלה גולה אחר גולה כאשר אין איתו יודע עד מה, מתי יגיע כבר אל המנוחה ואל הנחלה. באחד הימים, בעודו יושב בעיר פלונית, שמע קול רעם מטוסים מעליו. הוא נבהל מאד, שכן הרגיש כי בעוד דקות מספר יפוצצו הללו את כל הסביבה וכל הנמצאים מתחתיהם, ואז גם אחת דתו להמית.

בשל כך קם שוב והחל להימלט לכל אשר נשאוהו רגליו, הוא רץ בין הקוצים ובין הברקנים, אבל אז הרגיש כי הציצית שלו נתפסה בין הקוצים, והפתילים של הציצית נקרעו... באותו רגע נעצר ר' שמואל על מקומו ולא המשיך להימלט, על אף הסכנה הגדולה שהיתה להימצא בטווח פגיעתם הרעה של המטוסים המפציצים שמעליו. אמנם נתון אני בכל רגע לסכנת מות, חשב, אבל מאידך, לא אלך לרגע אחד עם ציצית פסולה, ויהי מה! ואף באם אמות כאן במקום! - החליט.

כך נותר ר' שמואל על מקומו, באמצע השדה, כשאינו רואה מוצא מהסבך שנקלע אליו. משך יומיים שלמים שהה ר' שמואל לבדו בשדה, עד שנזדמנה לו סייעתא דשמיא מיוחדת. עודו יושב בשדה, חלף במקום יהודי פלוני, והלה, בראותו יהודי יושב באפס מעשה באמצע השדה, נחרד אליו וישאלהו לאמר: מה לך יושב כאן באמצע השדה בימים טרופים שכאלו? הרי סכנה לישב כך כאשר יש כאן את המטוסים המפציצים כל חלקה טובה? ור' שמואל סיפר לו ככל אשר אירע לו, הכיצד נקרעה הציצית שלו ולכן אינו יכול להמשיך בדרכו, כיון שאינו יכול ללכת עם ציצית פסולה.

למרבית הפלא, לאותו יהודי היה באמתחתו טלית קטן נוסף, וחיש מהר הוציא את הטלית קטן מחיקו ונתנו לר' שמואל. ר' שמואל לבש את הציצית, הודה ליהודי על חסדו אשר גמל עמו, ופנה לילך מהמקום תוך שהם נפרדים לשלום האחד מזולתו.

לימים, היגר ר' שמואל מרוסיה ונתיישב בפולין, שם פתח עסק כלשהוא, ואז, החלה ברכת ה' לשרות עליו בכל מעשי ידיו אשר עשה. החנות הקטנה הפכה לעסק גדול, ועם השנים לבית מסחר עצום, עד שבבית מסחרו עבדו פועלים רבים הסרים למשמעתו של ר' שמואל ועושים ככל אשר יצוה עליהם. הונו של ר' שמואל הלך וגדל, וילך האיש וגדל עד כי גדל מאד בעושרו העצום.

לצד עושרו הרב נודע ר' שמואל גם במידת חסידותו. חסיד מופלג היה למורו ורבו הרה"ק רבי יחזקאל מראדומסק זיע"א בעל ה'כנסת יחזקאל', ומעת לעת היה נוסע אל רבו כדי לקנות במחיצתו את דרכי השלימות בתורה ובחסידות.

באחת הפעמים עת הגיע אל הרבי, נפנה הרבי ושאלו שאלה שלא מן הענין: אמור לי ר' שמואל, הכיצד זה נעשית לעשיר גדול כל כך? הרי בשנים קשות כאלו קשה מאד ליהודי להתעשר בעושר רב כשלך. אפשר מעשה טוב בא לידך בשלו זכית להתעשר?" אלא שר' שמואל לא ידע להצביע על מעשה טוב מיוחד שעשה. ואולם, לאחר מחשבה, סיפר לתומו לרבי אודות המעשה שאירע לו בזמן מלחמת רוסיה-יפן, אז נזהר מאד שלא לילך רגע אחד בציצית פסולה, על אף המסירות נפש הגדולה שהיה צריך לכך בזמן של מלחמה, עד שנזדמן לו יהודי שהמציא לו טלית קטן.

משששמע הרבי את הדברים, נענה ואמר לו: אכן, ר' שמואל בזכות הזהירות הגדולה שלך במצות ציצית זכית לעושר רב כל כך. שהרי חז"ל כבר אמרו (שבת לב:) 'כל הזהיר בציצית, זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים', ואתה, כיון שזהיר הנך ביותר במצות ציצית, זכית לעושר רב ולמשמשים שישרתו אותך. כתר כהונה

כ' חשוון

הרה"ק רבי שלום הלוי רוזנפלד מקמינקא

יום ההילולא - כ' חשון

רבנו נולד בשנת תק"ס לאביו ר' יעקב יוסף מראווע ז"ל שהיה עשיר גדול, בן הגביר ר' שלום גראף ז"ל.

בהיותו נער רך בשנים, יצא שמו לתהלה בשם העלוי מראווע, כאשר בא בילדותו בפעם הראשונה עם אביו הגביר לובלינה אל הרה"ק החוזה, הביאו אביו לפני רב העיר רבי עזריאל הורויץ בעל ראש הברזל, שיתהה על קנקנו.

בימי ילדותו למד מפי רבי שלמה קלוגר וגיסו רבי צבי חריף, שהיו סמוכים על שלחן חתנם בעיר ראווע, כן שהה בה בעת ההיא הרה"ק רבי אליעזר בן הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א, שהיה סמוך על שלחן חתנו, רבנו התוודע אליו, והוא משכו בחבלי עבותות אהבה להסתופף בצל אביו ברופשיץ.

שם פגש בהרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, אחר פטירת רבם נסעו יחדיו אל הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, אל הרה"ק רבי ישעיה אשר מרופשיץ זיע"א, אל הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל זיע"א, ועוד צדיקים, שניהם אף עסקו רבות בפדיון שבויים ונסעו בצוותא רבות לאסף כספים למטרה זו.

בשנת תקפ"ב בהיותו בן עשרים ושתים שנה נתקבל לרבנות יאריטשוב, אחר חמש עשרה שנים בשנת תקצ"ז עבר לקאמינקא, ועל שמה נקרא, כן קבל כתב רבנות מעיר הקדש צפת, אך רבו הרה"ק רבי שלום מבעלזא הניאו מלקבל את המשרה על שכמו.

אחר הסתלקות רבי נפתלי, נסע אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, אותו החזיק לרבו מובהק, בנוסף הסתופף גם בצל הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א, והרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א, וכן נסע אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א ועוד.

נסתלק בליל שבת קדש כ' במרחשון תרי"ב בגיל חמשים ושתים בעיר קאמינקא, ובה מנוחתו כבוד.

שימח את רבו במליצה נפלאה

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע הגיע פעם אל רבו השר שלום מבעלזא זי"ע, וראה והנה אין פניו כתמול שלשום. לאחר בירור קצר נודע לו כי תכפו צרות ישראל באותם ימים, ולפיכך נפל על השר שלום זי"ע שברון לב גדול. ביקש הרה"ק מקאמינקא זי"ע לשמח את רבו, ויפתח את פיו בחכמה בלשון מליצה כהרגלו בקודש, וכה סיפר:

"פעם עמדתי מאחורי ביתו של חייט פשוט לשמוע כיצד עורך הוא את הסדר, ושמעתי שכאשר הגיע לִ'וְהִיא שֶׁעָמְדָה', אמר לזוגתו: אפרש לך את כוונת בעל ההגדה כאן, כי הנה בכל דור ודור ישנם צדיקים המתפללים עבור כלל ישראל, כמו למשל הרב מבעלזא שבאים אליו הרבה אנשים שיתפלל בעדם, אבל אנו מבקשים מהקב"ה שלא נצטרך להגיע לטובתם של הצדיקים שיעתירו בעדנו, אלא שהוא עצמו יושיע ויגן אותנו בלעדיהם... וזה שאמר בעל ההגדה 'שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ' - בכל דור ודור עומדים הצדיקים ומחלים את פניו יתברך על צרותיהם של כלל ישראל (=לְכַלּוֹתֵנוּ - לְחַלּוֹתֵנוּ), אבל הקב"ה האוהב את עמו ישראל 'מַצִּילֵנוּ מִיָּדָם' - שלא נצטרך להגיע לטובתו של הרב מבעלזא, ולטובתם של הצדיקים..."

כשמוע השר שלום זי"ע את סיפורו המחוכם של הרה"ק מקאמינקא זי"ע, העלה שחוק קל על שפתיו, ופניו לא היו לו עוד... אוהב שלום

כ"א חשון

הגאון רבי דוד בן שלמה אבן זמרא - הרדב"ז

יום ההילולא - כ"א חשון

הגאון רבי דוד בן שלמה אבן זמרא נולד בספרד בשנת ה"א רל"ט. הוא יצא עם הגולה מספרד בשנת ה"א רנ"ב ועלה לצפת.

בשנת ה"א רע"ג ירד ר' דוד מצרימה, שם היה לראש קהילת היהודים המקומית, ושימש כרב, אב בית - דין, ראש ישיבה וגבאי קופת הצדקה, וכל זה ללא תשלום עקב עשרו הרב, שבא לו מהצלחתו במסחר. לספרייתו הגדולה יצא שם בעולם. הוא חזר לארץ בשנת ה"א שי"ג והתיישב שוב בצפת. מספר תשובותיו מגיע ליותר מ-עשרת אלפים.

ר' בצלאל אשכנזי, בעל השיטה מקובצת, היה תלמידו.

הרדב"ז נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"א חשוון בשנת ה"א של"ג בצפת.

ובזמן ההוא היה במצרים הרב הגדול מהרדבא"ז, דהיינו רבינו דוד בן אבי זמרא ז"ל, והרביץ תורה הרבה בישראל והעמיד תלמידים רבים, כולם חכמים גדולים. וכתב יותר משני אלפים פסקים, ולא באו לדפוס אלא שלש מאות מהם,

ואף זה ע"י שבשביל סיבה אחת אין ראוי לגלותה על ספר. ושמעתי מפי מגידי אמת, כי הרב הזה מצא בתוך ביתו מטמון גדול, כמה אלפים דינרי זהב, וחלקם לתלמידי חכמים, חלק אחד לתלמידי חכמים במצרים וחלק אחד שלח לחברון וחלק אחד שלח לירושלים תוב"ב וחלק אחד שלח לצפת. והוא לעת זקנתו עקר דירתו ממצרים והלך לו לעיר צפת תוב"ב.

ואומרים שהרב מהר"י קארו (מרן הבית יוסף) ז"ל כיבדו ונשאו בכבוד גדול והושיבו למעלה ממנו בכל הדברים, הן לענין ישיבה, הן לענין חתימת כתבים או שטרות, מפני שהיה זקן מופלג בשנים יותר מהרב ר' יוסף קארו. ואומרים שחיה ק"י שנים ונפטר שם בצפת. ספר 'קורא הדורות', פ"ג

כ"ב חשון

הרה"ק רבי יששכר דב רוקח אדמו"ר מבעלזא

יום ההילולא - כ"ב חשון

הרה"ק רבי יששכר דב רוקח (המהרי"ד), נולד כבן שני לאביו הרה"ק רבי יהושע רוקח זי"ע מבעלזא (בנו של האדמו"ר הראשון ה'שר שלום' זי"ע) בשנת תרי"ד, ולאמו שהיתה מצאצאי הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, ה"אוהב ישראל".

בהגיעו לפרקו נשא המהרי"ד לאשה את הרבנית ע"ה, בתו של האדמו"ר הרה"ק רבי ישעיה זושא טברסקי מטשרנוביל, בנו של הרה"ק רבי אהרן מטשרנוביל (בנו של המגיד רבי מרדכי זי"ע). ובזוו"ש

נשא לאשה את הרבנית ע"ה בת בן דודו האדמו"ר רבי אברהם שמואל פצ'ניק זי"ע מברז'נה, שהיתה מצאצאי הרה"ק רבי יחיאל מיכל זי"ע, המגיד מזלוטשוב.

לאחר הסתלקות אביו הרה"ק רבי יהושע זי"ע, ביום כ"ג בשבט תרנ"ד, הוכתר בנו המהרי"ד זי"ע כרב העיירה בעלזא (בגאליציה המזרחית) וכרבם ומנהיגם של חסידי בעלזא. מני אז ואילך נחשב היה כאחד ממנהיגי ישראל בגאליציה והונגריה, ואף נודע כפועל ישועות שאלפים פנו אליו להתברך מפיו ולבקש ממנו דבר ישועה ורחמים. הוא היה האדמו"ר השלישי בשושלת חסידות בעלזא, ונקרא בחסידות בעלזא "האדמו"ר הקודם" ("דער פריערדיגער רב").

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ואחרי שהעיירה בעלזא הפכה לשדה קרב, נמלט רבי יששכר דב מהעיירה בעלזא, והתיישב בערים שונות. בין השאר ישב זמן מה בעיר מונקאטש שבהונגריה, ולאחר מכן עזב אותה והתיישב בעירה ראצפרט. עם סיום המלחמה חזר לגאליציה והתיישב בעיר הולושיץ עד לסיום התיקונים והשיפוצים בבית הכנסת של בעלזא שהפך לבית חולים שדה לחיילים בזמן המלחמה, וה"גרויסע שטוב" (בית האדמו"רים) שגם נפגע קשות.

בהגיע ליל ש"ק לסדר חיי שרה, כ"ב במרחשון תרפ"ז, הגיעה יריעת חייו לקצה, והוא נסתלק למתיבתא דרקיעא. אלפים לקחו חלק בהלווייתו שהתקיימה ביום ראשון, והוא נטמן בקברי אבותיו בבית העלמין בעיירת בעלזא.

סגולה נפלאה לשלום בית

הרה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א הפליג לספר מגדולת הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, שהיה חכם מופלג ומנהיג ישראל להפליא גאון וקדוש, ואמר על דברי תורתו אשר מתוקים הם מדבש ונופת צופים, וכי הוא מרבה לעיין בדברי תורתו של המהרי"ד דברי פי חכם חן. וסיפר שהרבה עניינים מהרה"ק רבי ישכר דוב קיבל מגיסו הגה"צ רבי יוחנן טוועריסקי האב"ד מוזשאי שהיה בן הרה"ק רבי פינחס מאוסטילא זיע"א חתן המהרי"ד.

ומרגלא בפומיה לומר לאברכים צעירים ששמע מגיסו רבי יוחנן שאמר בשם זקינו מהרי"ד מבעלזא סגולה לשלום בית, שיעמוד הבעל בבוקר לעסוק בתורה לפני התפילה. ספיר ויהלום פר' קרח ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ג חשון

רבי שפטיה שפטל הלוי סגל

יום ההילולא - כ"ג חשון

רבי **שפטיה שפטל הלוי סגל** נפטר בכ"ג חשון, 8 בנובמבר 1955 היה רב ומרביץ תורה יליד ליטא, שעלה לארץ ישראל, התגורר ולימד בתל אביב - יפו.

נולד לר' פרץ ולחיה שרה, בעיירה יאנישקעל הסמוכה לפוניבז', על שמה הוא נקרא לימים בישיבות ליטא בשם העילוי 'מיאנישקעל'. שמו שניתן לו היה שפטל, על שם רבי שעפטל בנו של השל"ה הקדוש אליו היתה מיוחסת המשפחה, אך כשעלה לארץ נהג לקרוא לעצמו בשם שפטיה.

בשנות ילדותו המוקדמות למד אצל רב העיירה, שטיפחו אישית בזכות כשרונו המיוחד. בגיל תשע בערך נשלח ללמוד בישיבתו של רבי שלמה עזרא מער אב"ד דפוניבז', שהיה צדיק בעל הנהגות של קדושה יוצאות דופן. בהמלצתו, כשהגיע לגיל אחת עשרה הלך ללמוד בישיבת כנסת בית יצחק בסלבודקא, חרף טענות אביו אודות גילו הצעיר. לאחר שנתיים, בעידודו של ראש הישיבה רבי ברוך בר ליבוביץ, הלך לנדוד ולקבל תורה מפי רבנים שונים. במהלך נדודים אלה שהה 'זמן' אחד אצל רבי זלמן סנדר בקריניק, האזין לשיעוריו של ר' חיים אסדער, ועוד. כמו כן ביקר אצל רבי חיים מבריסק ור' איצלה' מפוניבז', וכן למד תורה בישיבת טלז ושמע שיעורים מפי רבי אליעזר גורדון. בהמשך למד בקריניק אצל רבי זלמן סנדר כהנא שפירא ולאחר מכן נסע לדווינסק שם נקשר אל רבי מאיר שמחה הכהן בעל האור שמח, שהיה לרבו המובהק. בדווינסק התוודע גם אל הרוגוצ'ובר וספג מתורתו.

כיהן כר"מ בטיפליס. למד בישיבת תורת חיים בירושלים, ולאחר נישואיו כיהן כר"מ בישיבת שערי תורה ביפו והיה מקורבו של רבי אברהם יצחק הכהן קוק.

מסיבות בריאות נהג ר' מאיר שמחה לנסוע מדי שנה לרחוץ במעיינות המרפא בקרלסבד שם היו מגיעים לנופש גם שרים ורוזנים. בשנה שבה פרצה מלחמת העולם הראשונה שהה שם גם הקיסר פרנץ יוזף, אשר הזמין את רבי מאיר שמחה להיפגש עמו. כשהגיע רבי מאיר שמחה לפגישה שמע מסביבת הקיסר אודות מלחמה איומה העומדת לפרוץ. בשובו לדווינסק אסף את תלמידיו וביקש מהם להימלט בעוד שהוא בחר שלא לנטוש את קהילתו, ובכך הם ניצלו. בהזדמנות זו הטיל רבי מאיר שמחה על רבי שפטיה לברוח לקווקז ולהפיץ שם תורה יחד עם תלמידים חשובים נוספים שנשלחו לשם על ידי רבי חיים עוזר גרודזינסקי מווילנא. רבי שפטיה הקים שם ישיבה יחד עם רבי אבא קריגר, חתנו של רבי יוסף רוזין - ה"רוגוצ'ובר".

לאחר נישואיו התגורר ביפו. רבי יוסף כהנמן שהכירו כעילוי מימי נעוריהם בליטא הציע לו משרת ראש ישיבה בישיבת פוניבז' החדשה שהקים בבני ברק אך הוא סירב וביכר לקיים את הבטחתו שנתן ללמד בישיבת שערי תורה שבשכונת נוה שלום. ביפו גם פעל להקמת ישיבה לנערים בשם פרחי כהונה, בה אף מסר שיעורים, כמו בבתי מדרש ושמו אף נודע כדרשן מעורר השראה. בהמשך עבר לגור בעיר החדשה תל אביב, והיה למגיד השיעור הראשון בגמרא בבית הכנסת הגדול ששכן עדיין בצריף ברחוב רבי יהודה הלוי. במשך שנים שימש כרב בית הכנסת אהל רבקה בדרום תל אביב. רעייתו היתה הרבנית חנה עלקא בת הזקונים של רבי יעקב מנדלבוים, חסיד קרלין וראש השוחטים בירושלים. בנו בכורו המפורסם היה רבי יהודה זרחיה סגל. חתנו הרב חיים זוננפלד רב שכונת נוה אביבים רמת אביב.

אחד מסממני התשובה העיקריים, המעניקים לאדם זכויות בראש השנה, מתבטא בכך שהוא מעורר אנשים אחרים להתרחק מהחטא שעשה הוא עצמו. כאשר רואים בשמים שלא די שהוא חוזר בתשובה ומתחרט על מעשיו, אלא מנסה לעורר גם את האחרים בענין זה, הרי בודאי שיקבלו את תשובתו במלואה.

מעשה שהיה בבית הכנסת 'משכנות הרועים' בירושלים, כאשר האדמו"ר רבי בנימין רבינוביץ ראה ת"ח שחלץ תפלין של רש"י לאחר חזרת הש"ץ, ולא הבחין הת"ח שבעת החליצה עבר ספר תורה לפניו בדרכו לבימה.

בסוף התפילה ניגש האדמו"ר אל הת"ח ואמר לו, בנעימות, שאסור לעשות זאת, והלכה פסוקה היא באליה רבה (או"ח,ל"ח ז'), וז"ל: 'כתב ה"מטה משה" (סימן כ"ה), שאסור לחלוץ תפילין בפני ס"ת אלא יילך לצדדין ויחלוץ'. הת"ח התנצל ואמר 'לא ידעתי, ומהיום אשתדל שהכל יהיה בסדר'.

אמר לו האדמו"ר: 'זה לא מספיק; אם הנך רוצה לעשות תשובה שלימה, תעורר אחרים לכך שאסור לחלוץ תפילין לפני ספר תורה, ותאמר להם שבכל פעם שיראו גם הם דבר כזה, שיעוררו את האחרים, ואז תקובל תשובתך לרצון'.

הבחור ירא-השמים נעץ אף הוא את המזלג בזנב הדג

סיפור מופלא שמענו על רבי שפטיה סגל זצ"ל, אביו של רבי יהודה זרחיה זצ"ל, רבה של קרית שלום בתל אביב. המקרה התרחש בהיותו בחור צעיר שזה עתה נכנס ללמוד בבית מדרשו של הגאון בעל ה'אור שמח'.

המעשה אירע בליל ראש השנה. בביתו של הגאון הניחה הרבנית, כנהוג, בצלחתו של כל אחד מהמסובים חתיכה של ראש דג. כל אחד נטל את החתיכה במזלג, ואמר בקול 'יהי רצון מלפניך וכו' שנהיה לראש ולא לזנב'.

כשהגיע תורו של הבחור שפטיה, גילה שטעו והניחו בצלחתו לא ראש של דג, אלא זנב של דג... רבי מאיר שמחה התבונן בתלמידו זה, כדי לראות מה יעשה וכיצד ינהג.

הבחור ירא-השמים נעץ אף הוא את המזלג בזנב הדג, וקרא בקול גדול: יהי רצון מלפניך וכו', שאהיה זנב לאריות ולא ראש לשועלים...

בשומעו כך, גילה רבי מאיר שמחה את קורת-רוחו, וקרא לו לשבת לצדו בראש השולחן! בנוסף לכך, לא הניחו להזדקק לאכילת 'ימים' אצל בעלי בתים בעיר, כפי שהיה נהוג בימים ההם, אלא קראו לאכול בקביעות על שולחנו.

אין ספק שהיתה זו סייעתא דשמיא מיוחדת שהוענקה לבחור זה, על מנת שיוכל להשיב תשובה שכזו...

מתוך הספר 'מצוות בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן שליט"א

כ"ד חשון

רבי יוסף לנדא

יום ההילולא - כ"ד חשון

רבי יוסף לנדא ה'תקנ"א - כ"ד בחשון ה'תרי"ד היה רב חסידי, כיהן כרב בערים ליטין וקרמניץ וכרבה של יאס והסביבה. מחבר ספרי שו"ת "ברכת יוסף".

קורות חייו

נולד לרבי מנחם מנדל אב"ד באהסלוב ולפייגא ליבקה בת רבי זאב אב"ד באלחוב מצד אמו צאצא לרבי יהושע העשיל אב"ד קראקא ולמגלה עמוקות. מצעירותו נודע בהתמדתו ומרוב יגיעתו בתורה חלה בעיוורון והתרפא בדרך נס על ידי עני שהביא לו לשתות משקה מסוים. בגיל 15 נישא לבת תושב ברדיטשוב. שם דבק ברבי לוי יצחק מברדיטשוב. נסע גם לרבי ברוך ממז'יבוז'.

לאחר פטירת אשתו נישא להינדא בת רבי זאב כץ מויניצא. לאחר נישואיו התגורר בויניצא והתקרב לרבי ישראל איסר איסרלין שכיהן כרב העיר, ש"לא זז מחבבו". ודן איתו בהלכה, כפי שהובאו בשו"ת ברכת יוסף.

נפטר בערב שבת לאחר חצות בכ"ד בחשוון התרי"ד, בהלוויתו השתתפו אלפים, נקבר ביאס.

רבנות

בגיל 22 מונה לרבה של ליטין ברוסיה, בהמשך מונה לרבה של קרעניץ, אך לאחר זמן קצר התפטר וחזר לליטין. בשנת תקצ"ד מונה לרבה של יאס בהמלצתו של רבי ישראל מרוז'ין.

התכתב עם גדולי דורו בהלכה, ביניהם עם רבי יצחק מאיר מז'ינקוב. רבי ישראל מרוז'ין ; רבי משה צבי מסאווראן. רבי שלמה קלוגר; רבי משולם ישכר הורוביץ. כן סידר את הירושה בין בני רבי ישראל מרוז'יקובין בני רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא. החליצה של רבי משולם זוסיא השיל מז'ינקוב לבתו של רבי ישראל מרוז'ין נערכה אצלו בליטין.

הרב לנדא דבק ברבי אברהם יהושע העשיל מאפטא. רבו זה נהג לשבות בשבת אחת בשנה בעירו והיה מקדש בבית הרב לנדא. לאחר פטירתו דבק ברבי ישראל מרוז'ין שרחש לו הערכה רבה, וכותב עליו במכתב "הרב הגאון המפורסם חריף ובקי חכם השלם החסיד ועניו". כשביקשו את הסכמתו של רבי ישראל מרוז'ין לחלקו השלישי של הסידור יעב"ץ, ביקש מרב לנדא שיעבור יחד איתו על הסידור ורק אחר כך נתן את הסכמתו.

הוא נקרא על ידי בני ירושלים לכהן כרבה של ירושלים ואף קיבל מהם מכתב הכתרה, אך המינוי לא יצא לפועל. נודע גם בבקיאותו בתורת הנסתר כפי שהוכח מכמה מתשובותיו.

ספריו

בחייו לא הדפיס את חידושיו, בנו רבי מתתיהו לנדא אב"ד פונז'ץ ופאדיטרוק הדפיס את ספריו.

- **קול נהי** - הספדו על רבי ישראל מרוז'ין, הודפס בשנת תרי"א בצ'רנוביץ'. שם הספר ראשי תיבות "ק'ול נ'הי ו'הספד ל'כבוד נ'שמת י'שראל".
- שו"ת **ברכת יוסף** - תשובות בהלכה, הודפס בשנת תרכ"ט בברדיטשוב.

צאצאיו

- רבי ברוך צבי, מילא מקומו ברבנות ליטין, נפטר בט"ז בחשון תרי"ד.
- רבי יום טוב ליפא, אב"ד סמאיולוב גאלאץ ואיזמאיל.
- רבי מתתיהו, אב"ד פונזץ' ופאדיטרוק. כותב תולדות אביו בספר 'תולדות יוסף'. מחבר ספר "תוספות שם".
- רבי יהושע העשיל, אב"ד ביצ'שט, נפטר בכ' בתשרי תרמ"ה.
- חתנו רבי ישראל גוטמן מונה למלא מקומו ביאס.
- חתנו רבי ראובן סגל לאנדא, אב"ד פאדיטרוק ומחבר ספר **מהלך הכוכבים**
- חתנו רבי דוד מרדכי שור בן רבי ישעיהו אב"ד יאס.

שלוש שנים חלפו מיום שבעלה של עטיה-רחל עזב אותה ונעלם. בני הזוג התגוררו בעיר קאליש שבפולין, ויום אחד עזב הבעל את הבית ומאז לא נודעו עקבותיו.

שלוש שנים חלפו והאישה נשארה עגונה. היא הלכה אל רב העיר ושפכה לפניו את ליבה. הרב ניסה לברר אצלה אם יש לה מושג כלשהו לאן הלך בעלה, והיא ידעה לומר רק דבר אחד, שהיו לו מחשבות לחפש את מזלו ברומניה.

יעץ לה הרב שתנסה לנסוע לרומניה ולחפש אחר עקבותיו של בעלה. הוא גם המליץ שאחרי שתגלה מה עלה בגורלו תלך לקבל היתר נישואין מרבי יוסף לנדא, רבה של יאשי, ששמו הלך לפניו כצדיק וירא שמיים.

במסעה ברחבי רומניה נודע לאישה כי בעלה התגורר זמן מסוים באחת הערים, ונפטר. יהודי שהכירו מסר עדות על כך בבית הדין המקומי. בית הדין אישר את עדותו וקבע שאשתו מותרת להינשא.

עם המסמך בידה יצאה האישה אל רבי יוסף לנדא, כדי שיסמוך את ידיו על ההיתר. רבי יוסף עיין במסמך היטב ואמר לעגונה שהוא נזקק לכמה ימים כדי להתבונן בדבר. כאשר שבה נענה הרב שעדיין לא הספיק לעיין בסוגיה, ושהוא מבקש עוד כמה ימים.

פעם אחר פעם באה אליו האישה והתחננה לקבל את ההיתר, אך רבי יוסף דחה אותה שוב ושוב. היו שהציעו לאישה לפנות אל רבי אהרן-משה טויבש, מרבני יאשי, שגם היה קשור בקשרי חיתון עם רבי יוסף לנדא. הללו קיוו כי אחרי שהרב טויבש יחתום על ההיתר, יצרף גם הרב לנדא את חתימתו.

רבי אהרן-משה עיין בדברים ופסק כי על-פי ההלכה עד אחד נאמן להתרת עגונה, וחתם על ההיתר. האישה הציגה את חתימתו לפני רבי יוסף לנדא. הוא שתק, הרהר קצרות, ואז נטל את קולמוסו וכתב על כתב ההיתר: "אישה זו אסורה להינשא מטעם הכמוס עימדי", וחתם את שמו.

האישה, שלא ידעה לקרוא את כתב היד, יצאה מביתו בשמחה. אך כשהציגה את ההיתר לפני תלמיד-חכם אחד, חוורו פניו. הוא הסביר לה כי במילים אלה חרץ הרב את גורלה, שכן כעת שום רב בישראל לא יתיר אותה אחרי שרבי יוסף לנדא אסר עליה להינשא.

האישה ההמומה חזרה אל רבי יוסף לנדא וזעקה: "רבי! מדוע אתם מענים אותי?! מה חטאתי שאתם הורסים את חיי?!". הרב השפיל את ראשו וענה בקצרה: "צר לי עלייך מאוד, ואולם מחובתי להזהיר כי את אסורה להינשא, והטעם כמוס עימי". הוא הוסיף: "רחמיי נכמרים עלייך, ואני מברכך בכל ליבי שתוכלי לצאת ממצוקתך במהרה".

עטיה-רחל הייתה אובדת עצות. היא פנתה אל גדולי עולם, רבי שלמה קלוגר, רבי יוסף-שאול נתנזון ועוד, אך איש מהם לא הסכים להתירה כנגד רבי יוסף לנדא. המקרה הסעיר את העולם התורני.

בשלב כלשהו הציעו לאישה לנסוע אל רבי ישראל מרוז'ין, רבו של רבי יוסף לנדא. הצדיק עיין בדברים ושיגר מכתב אל רבי יוסף לנדא ובו כתב:

"כבוד ידידי סתם דבריו בעניין ההיתר, באומרו שאסורה 'מטעם הכמוס עימדי'. ועבור זה כל המורים בישראל יראים מלגשת לפתח ההתרה, מחמת דבריו הסתומים. וזה לא ייתכן בענייניים כאלו, כי אם לבאר דרך התורה באר היטב".

עם קבלת המכתב מיהר רבי יוסף לשלוח מברק קצר אל רבו ובו הודיע כי אינו יכול להעלות את נימוקיו על הכתב, אך יבוא לסדיגורה להסבירם על-פה.

הוא נסע אל רבי ישראל מרוז'ין וחשף את הטעם הכמוס: "מייד עם בואה של העגונה לפניי רציתי להתירה, אלא שבכל פעם שניגשתי לארון הספרים כדי לעיין בדינה, נפל הספר מידי. וכשעליתי על כיסא כדי להוריד ספר מהמדף, נפלתי ארצה בעצמי. זה היה בעבורי סימן מן השמיים שאין לי לעסוק בהיתר אישה זו.

"אך מגודל הרחמנות עליה החלטתי יום אחד שיהיה אשר יהיה, אני כותב לה היתר להינשא. אלא שכאשר התחלתי לכתוב נפל הקולמוס מידי והקסת התהפכה והדיו נשפכה על כל הנייר.

"באותה שעה אמרתי כי זה סימן מובהק שבעלה עדיין חי והיא אסורה להינשא. הצנעתי את טעמי כדי שלא יטענו כנגדי שהתורה לא בשמיים היא".

הרבי מרוז'ין הסכים עימו, ואמר לאישה: בעלך חי ואני מברך אותך שתמצאי אותו במהרה.

האישה חזרה ליאשי, וכעבור יומיים הלכה בשוק העיר, ופתאום שמעה אדם קורא בשמה ושואל לשלומה. האישה הביטה בו והתעלפה. התברר כי זה בעלה האובד. בשל רוח שטות שנכנסה בו ברח מקאליש ונדד להונגריה, אלא שפתאום התעורר בו רצון עז לנסוע ליאשי, בלי להבין מדוע. מייד הלכו האיש והאישה למעונו של רבי יוסף לנדא. הבעל הצהיר כי הוא מוכן לתת לה גט. רבי יוסף הושיבם בחדרים נפרדים, וחקר כל אחד מהם חקירה מפורטת. רק כאשר התברר מעל כל ספק שאכן זה בעלה, הורה לערוך את הגט ולהתיר את האישה להינשא. (על פי 'בית רוז'ין')

הרה"צ רבי שלום יוסף טאוב זצ"ל

יום ההילולא - חשוון

בחודש חשוון האחרון נלב"ע אחד הצדיקים הנסתרים שבדורנו, הרה"צ רבי שלום יוסף טאוב זצ"ל, והוא בן 95 שנה.

הרב טאוב, שנולד בעיירה ההונגרית ראחוב, שתה את כוס התרעלה במחנה ההשמדה אושוויץ. הוא ניצול מהשואה הנוראה כשרק בגדו המפוספס והקרוע לעורו, והיגר לארה"ב, שם התחתן והקים את ביתו.

בשנת תשכ"ב או תשכ"ג לערך, עלה לארץ הקודש יחד עם רעייתו וניסה לבסס לעצמו חיים חדשים.

יום שלם בחדר הקפה

את פרנסתו הוציא רבי שלום יוסף מיגיע כפיו, ולתורה היה קובע עיתים, אך לא כאותם הקובעים שעה או שעתיים ביום ללימוד תורה, אלא קביעת העיתים שלו היתה כ-12 שעות ביממה... בשנים מאוחרות יותר, כשיצא לפנסיה, היה לומד גם 16 ו-17 שעות ביממה, ולפעמים אף יותר.

מגיד השיעור הנודע, הג"ר מנשה רייזמאן שליט"א, העיד כי דורות שלמים של ילדים ובחורים בבעלזא, זכו להכיר את דמותו המופלאה של רבי שלום יוסף, שהיה יושב במשך יותר מעשרים שנה, ב'קאווע שטיבל' - חדר הקפה של בית המדרש הגדול של כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא, והוגה בתורה יחד עם

הרה"ג ר' מיכל פורגס, בריתחא דאורייתא ובדבקות מופלאה, כשהם אינם שתים לב לסובב אותם, וכל הדיבורים והשיחות של הציבור הפוקד את חדר הקפה, לא הפריעו אותם מתלמודם כמלוא נימה.

ומדוע למדו שני הישישים דווקא בחדר הקפה? כי בבית המדרש היה להם קר. בחורף לא היה חימום מספיק, ובקיץ פעלו המזגנים במלוא הקצב. השניים ישבו על מקומם במשך שעות ארוכות ולמדו בשקידה רבה, ולכן העדיפו לעשות זאת בחדר הקפה, בתוך כל ההמולה, ונהנו מהחום המהביל השורר בדרך כלל בחדר, שבו פועלים בו זמנית כמה וכמה מיחמי מים.

לפני כ-18 שנה החלה הראייה שלו להתדרדר, בעקבות מחלת הסוכרת ממנה סבל. התחיל להתעמעם מעט אור עיניו, ומכריו ציידו אותו בזכוכית מגדלת, שסייעה לו לראות את האותיות הקדושות של הגמרא שהוא כל כך אהב.

עברו ימים וחודשים, והראייה הלכה והתדרדרה עד שלמרבה הצער איבד רבי שלום יוסף את הראייה באחת מעיניו.

כעת נאלץ לוותר על לימוד רש"י ותוס', אבל את אותיות הגמרא הגדולות יותר הוא עדיין הצליח לראות בעזרת זכוכית המגדלת, וכך המשיך לשקוד עד שאבדה ראייתו כליל, והוא הפך עיוור באופן מוחלט.

מה יעשה יהודי גלמוד וקשיש, שרגיל להגות בתורה יומם ולילה והנה כבה מאור עיניו? האם ישקע בדיכאון ובמרה שחורה? חלילה וחס! לא רבי שלום יוסף...

בתוך שבועיים בלבד הוא כבר מצא פתרון, ושינה את סדר היום שלו מן הקצה אל הקצה, למרות שכבר התקרב לגיל 90. על השולחן בסלון ביתו הוצב טייפ, מצדו הימני קופסת נעליים מלאה בקלטות של 'קול הדף', עם שיעוריו של הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, ובצידו השמאלי קופסת נעליים ריקה.

סדר יום חדש

וכך היה רבי שלום יוסף קם בבוקר, נוטל ידיים מתפלל בדבקות, סועד מעט את לבו, ומגשש את דרכו כסומא בארובה, עד שהגיע לסלון, שם היה מתיישב על יד השולחן, מוציא קלטת מקופסת הנעליים, מכניס לטייפ ומקשיב בשקיקה לדברי הגמרא הקדושה עם פירוש רש"י והראשונים שמביא הגר"מ זילבר שליט"א בשיעוריו.

כשהסתיים שיעור - היה רבי שלום יוסף מוציא את הקלטת ומעביר אותה לקופסה הריקה, רק כדי להוציא קלטת נוספת מהקופסה המלאה, ולשמוע אותה מיד אחר הקודמת, וכך היה לומד דף אחר דף במשך היום כולו, כשמדי יום הוא היה מאזין ל-14 קלטות, שבכל אחת מהן שיעור הנמשך כשעה, ולפעמים לא היה מבין את הנאמר באופן מספק, מה שהיה גורם לו להריץ את הקלטת מעט לאחור ולהקשיב שוב, כך שבסך הכל היה מקשיב לשיעורים במשך כ-16 שעות ביממה.

"ככל שהשמיעה שלו הלכה ונחלשה", מספרים מכריו, "כך התגבר הוויליום, וכך היה לומד מסכתות שלמות ועובר על הש"ס פעם אחר פעם, בהאזנה צמודה לטייפ, עד שבשנים האחרונות - כבר בקושי שמע באוזן אחת, והיה יושב כשהוא כפוף ואוזנו צמודה אל הטייפ, וכך המשיך להגות בתורה, כשהחיוך אינו מש מפניו וכל כולו אומר שמחה ואושר. הוא היה האיש הכי מאושר בעולם, גם כשלא ראה כלום וכמעט לא הצליח לשמוע דבר.

"רק עניין אחד העיב על שמחתו של רבי שלום יוסף", מספר לנו הנכד של אחותו, שהיה מטפל בו כמו בן מסור, "מסכת עירובין! בכל פעם כשהוא היה מגיע למסכת עירובין הוא היה נאנח אנחות עמוקות, ומביע צער עמוק על כך שלא הספיק ללמוד אותה בצורה יסודית מספיק, לפני שאיבד את מאור עיניו".

"איך אפשר להבין את מסכת עירובין בלי לראות ציורים ודוגמאות?", הוא היה שואל שוב ושוב...

אחיינו מספר: "הוא היה לומד בכל רגע פנוי, בכל זמן ובכל מצב. כשיכול היה, למד עם חברותא, כשהיה לו קר הוא ישב בחדר הקפה, כשנחלשו עיניו היה משתמש בזכוכית מגדלת, וכאשר איבד את מאור עיניו האזין לשיעורים מוקלטים.

"כשאמרו סליחות או בתפילות הימים הנוראים וכדו', הוא לא היה מוותר. מישהו היה צריך לעמוד לצדו ולצעוק לתוך האוזן שלו את כל נוסח התפילה. הוא לא ויתר על כלום, ואף פעם לא החזיק טובה לעצמו, ולא התלונן על הקשיים שניצבו בפניו.

"מעולם לא הייתה עינו צרה בטובתם של אחרים. אדרבה, למרות שלא זכה לפרי בטן, בביתו תמיד היו מיני מתיקה וחטיפים, לחלק לילדים שבאו עם הוריהם כדי לאחל לו 'גוט שבת' או 'גוט יום טוב'. תמיד היה מקבל אותם בשמחה עצומה כאילו היו ילדיו שלו...".

"צוריק צום טייפ"

היה זה אחרי שכבר עברו כמה שנים מאז שהתעוור רבי שלום יוסף. שנים ארוכות שלא ראו עיניו את דפי הגמרא. לכל אורך התקופה היו דיבורים על כך שאולי כדאי שהוא יעבור ניתוח קטרק שיאפשר לו לשוב ולראות, אבל רבי שלום יוסף קצת חשש מניתוח, וגם הרופאים לא התלהבו מהרעיון בגלל גילו המתקדם ומצבו הבריאותי המעורער.

והנה, אחרי תקופה ארוכה של דיונים והתייעצויות ושאלת גדול בישראל, הוחלט לערוך את הניתוח. רבי שלום יוסף התרגש מאוד, בקרוב הוא ישוב לראות, הוא שוב יוכל ללמוד גמרא מתוך הכתב, כמובן שהוא יוכל ללמוד גם את מסכת עירובין, והפעם עם הציורים והדוגמאות שסיפרו לו שהם הופכים משנה לשנה למוחשיים וצבעוניים יותר... סוף סוף הוא יוכל להשאיר את הטייפ במקום הראוי לו, ולחזור אל הגמרא עצמה...

אחרי שנים של התלבטות וחודשים של הכנות, נשכב רבי שלום יוסף על מיטת הטיפולים, בתקווה שסוף סוף יוכל לעבור את הניתוח, ותיכף תשוב אליו הראיה שאיבד, אבל ברגע האחרון התחרט הרופא והבהיר כי הוא אינו מעז לבצע את הניתוח באדם קשיש וחולני כל כך... קם רבי יוסף שלום ממיטת הטיפולים, חייך חיוך רחב והפטיר: "נו שוין, גייט מען צוריק צום טייפ..." (בתרגום חופשי: "לא נורא, נחזור לשמוע את השיעורים המוקלטים...").

בשנות הזעם, כשהיה רבי שלום יוסף בשבי של הנאצים הארורים ימ"ש, והיה כלוא במחנה אושוויץ, לא הרשו הצוררים ליהודי המחנה לישן בלילה כשראשם מכוסה, אבל רבי שלום יוסף היה ממתין עד שכולם נרדמו, ואז היה מכסה את ראשו בסתר ונשכב לישון.

פעם אחת נכנס אחד הצוררים לצריף ועבר בין הדרגשים, וכשהבחין ברבי שלום יוסף שישן כשראשו מכוסה, כעס עליו כעס גדול, קרא לו והצליף בראשו עם הפרגול שבידיו, כעונש על כך שכיסה את הראש עם הכיפה.

רבי שלום יוסף היה מספר את הסיפור הזה כשחיוך על שפתיו, ומספר שגם אחרי עשרות שנים, הוא עדיין מרגיש את פרגולו של הנאצי צורב בבשרו כמכוות אש, אבל את הצריבה הזאת היה רואה דווקא כמעלה גדולה וכמתנה יקרה שניתנה לו משמים: "זה מזכיר לי שאני צריך לשמור על היראת שמים שלי", אמר.

יהיו דברים אלו נר זיכרון, לזכרו של הצדיק הישיש רבי שלום יוסף בן רבי משה דב הלוי טאוב זצ"ל, ויקוים בו הכתוב: "ונתתי להם בביתי ובחומותיי יד ושם טוב, שם עולם אתן להם אשר לא ייכרת". יעקב א. לוסטיגמן

כ"ה חשון

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק

יום ההילולא - כ"ה חשון

הרה"ק רבי נפתלי מליזענסק זי"ע בן הרה"ק ר' אלעזר זי"ע בן הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, היה מגדולי תלמידיו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע.

בנו הגדול של רבי אלימלך היה רבי אלעזר ויסבלום. נקרא על שם דודו רבי אלעזר רוקח. סירב למלא את מקום אביו. מאגרותיו מודפסות בסוף הספר נועם אלימלך. נפטר בכ"ח בתמוז תקס"ו. חתניו היו רבי משה מקוז'ניץ ורבי חיים מאיר יחיאל שפירא ממוגלניצא.

בנו היה רבי נפתלי. סירב לכהן באדמו"רות והיה משלח את חסידיו. עם זאת בפורים היה מסכים לקבל אליו חסידים. נפטר בכ"ה בחשוון תר"ט. חתנו היה רבי משה מנחם מדברצין.

בניו של רבי נפתלי היו:

- רבי משולם זושא מנדבורנה. חתן רבי דוד אריה בן רבי צבי הירש מנדבורנה. עלה לצפת. נפטר בכ"ה בכסלו תר"נ. חתניו היו רבי אברהם מסטרטין - צפת בנו של רבי אהרן מפלעשטין, ורבי יעקב קופיל מטרנופול.
- הרב יעקב יצחק חתן רבי נפתלי הירץ לאבין (חתן רבי צבי הירש מזידיטשוב). על צאצאיו נמנית משפחת ויסבלום מחיפה שהבולטים בה הם הרב יעקב יצחק ובניו הרב חיים נפתלי, רבה של שכונת נוה שאנן בחיפה, והרב אורי משגיח בישיבת נחלת הלויים בחיפה.
- הרב אלעזר. אחד מחתניו היה רבי אלימלך מיאברוב.
- רבי אלימלך ויסבלום (השני). כיהן לעדה קטנה של חסידים בליז'נסק. חתנו היה רבי ישראל חיים אב"ד טרגו ניאמץ מחבר שו"ת "מי השילוח" ו"מנוחת שלום".
- חתנו וממלא מקומו רבי ברוך הורוביץ (בערך תר"ס - כ"ד בכסלו תשט"ו) משושלת מעליץ. הוגלה לסיביר וכך ניצל מהשואה. היגר לארצות הברית וכיהן כאדמו"ר מליז'ענסק. בנו רבי אברהם אביש מכהן כאדמו"ר ממעליץ-ליז'ענסק בויליאמסבורג.

- בנו רבי חנא וויסבלום כיהן כאדמו"ר בליז'ענסק בבית מדרשו של רבי אלימלך עד שנשרף, אז הקים בית מדרש שכונה "ר' חנה ר' מיילך'ס".

- רבי מנחם מנדל בער. חתנו של רבי יוסף ברוך מניישטאט. נכדו, רבי אלעזר (בן בנו רבי אברהם יצחק) כיהן כאדמו"ר מסטאשוב. בנו רבי אברהם יצחק כיהן ברבנות, ובשנת ת"ש הצליח להימלט לארצות הברית וכיהן גם שם ברבנות ובהמשך גם באדמו"רות בוויליאמסבורג. בנו, הרב אלימלך ויסבלום מממלא את מקומו כאב"ד סטאשוב בוויליאמסבורג.

- חתנו הרב חיים שיף.

- רבי שמעון שיף. כיהן בקלויזנבורג. נרצח בשואה. חתנו רבי יצחק מאיר אייכנשטיין מזידיטשוב פתח תקווה.

- רבי בן ציון שיף. כיהן באנטוורפן. נרצח בשואה

- רבי אלימלך. כיהן כאדמו"ר מליז'ענסק במיהאלפוולה

- חתנו רבי שמואל זנוויל בינדיגר מבארדיוב בזיווג ראשון.

- בנו הצעיר הרב יוסף חיים וייסבלום נקבר ליד רבי אלימלך. לפני מלחמת העולם השנייה עדיין מצבתו הייתה קיימת.

בן נוסף של רבי אלעזר היה רבי מנחם יששכר מנדל דב מפשעווארסק.

- בנו היה רבי אלימלך מרודניק. תלמידו של רבי נפתלי צבי הורוביץ מרופשיץ. כיהן ברודניק ובלנצוט. נפטר בצעירותו בי"ט בטבת תר"י.

- בנו היה רבי אלעזר מריישא תקצ"ח - ט"ו בתמוז תר"ע.

רבי נפתלי היה אדם גדול וקדוש עד מאד, ורבו הרה"ק מראפשיץ היה מכבדו ביותר, אבל בראפשיץ היה רבי נפתלי נמנה בין אחד מהתלמידים, כי לא רצה כלל להיות רבי ולא נהג מימיו בשום 'גינוני אדמו"רות'.

רבי נפתלי לא רצה בשום אופן להיות רבי ולהנהיג עדה, אכן פעם אחת היתה שנהג באדמו"רות, וכך היה המעשה: רבי נפתלי היה נוהג בפורים לשבת לסעודת היום בבית המדרש עם מכריו ואנשי שלומו, ובדרך כלל היו באים אנשים מחופשים ומשמחים שהיו נקראים 'פארשטעלערס' (המתחפשים), והיו משמחים את קהל הנאספים.

שנה אחת לא באו ה'פארשטעלערס' וכבר היו באמצע הסעודה ועדיין לא הגיעו, שאל רבי נפתלי: 'ווּאו זענען די פַארשטעלערס'? (היכן הם המתחפשים?). ענו לו כי אין רואים אותם, ואין מי שיודע מה אירע עמהם. אמר רבי נפתלי: 'נו, אויב די פארשטעלערס קומען נישט, וועל איך מיך פארשטעלן' (נו, אם המתחפשים אינם מגיעים, אתחפש אני).

והנה באותן שנים היה מצוי הדבר, שהיו כמה 'בנן של קדושים' מתהלכים במלבושי אדמו"רים בין הכפרים והיישובים, היכן שהתגוררו עמי הארץ ואנשים פשוטים או 'בעלי בתים', והיו נוהגים כמו אדמו"רים [היו מהם כאלו שאכן היו ראויים לאותה איצטלא, והיו גם כאלו שלא], והיו הולכים ביחד עם 'גבאי' שהיה

מכריז ומודיע לכל תושבי הכפר שהגיע רבי למקומם, והיו הגבאים נוהגים לדפוק עם איזה דבר ולהכריז כי הגיע רבי ומי שצריך ברכה או ישועה יכול לבא ולהתברך.

ובכן הלך רבי נפתלי באותה סעודת פורים ולבש 'קאפטן' שהיה ברשותו מירושת זקינו הרה"ק הרבי רבי אלימלך, וכך התחפש לרבי ההולך בין הכפרים, ולקח בידו קופסת 'טאבאק' עשויה כסף והכה עליו כמו שנהגו אלו הרבי'ס, וצעק: 'דא איז דא א רבי! וועו וויל געהאלפן ווערן'! (כאן יש רבי! מי צריך להיוושע!).

כל ציבור הנאספים בביהמ"ד עמדו ושחקו על המחזה, איך רבי נפתלי עומד ומחקה את אותם הרבי'ס. אבל היה שם אדם אחד אשר אשתו שכבה ל"ע משותקת בביתה לאחר אירוע מוחי, ומיד כאשר שמע אותו יהודי את רבי נפתלי מכריז 'וועו וויל געהאלפן ווערן' (מי צריך להיוושע), הלך אל בניו שהיו איתנים ובריאים וציוה עליהם שימהרו אל הבית וישאו את אמם על מיטתה ויביאוה אל בית המדרש. וכך בעוד רבי נפתלי עומד בביהמ"ד ועושה עצמו לרבי ומכריז את הכרזותיו, נעמד אותו יהודי והראה לו על מיטת אשתו ואמר: 'איך וויל געהאלפן ווערן' (אני רוצה להיוושע). מיד שאמר לרבי נפתלי את זאת, קמה האשה ממיטתה ונעמדה בריאה ושלמה כאחד האדם. עד מהרה נהיה רעש בעיר מן המופת המופלא, והתחילו לבוא אנשים מכל עבר וביקשו מרבי נפתלי ישועות וברכות, אבל מיד פשט רבי נפתלי את ה'קאפטן' שלבש, ואמר: 'איך האב מיך שוין געגוג פארשטעלט' (כבר התחפשתי די והותר), ולא המשיך עוד. מתוך עלון 'דעהו' - חיי שרה תשפ"ב

"**שלמו** תחילה את המכס!", נשמע הקול מקצה האולם. "אם תסרבו, לא תהיה כאן חופה!".

האווירה הנעימה של 'קבלת הפנים' בחצר בית הכנסת בליז'נסק נגדעה באחת. החתן הצעיר והמחותנים שלצידו כבר התכוננו לצעוד אל החופה, וברגע אחד הושבתה השמחה.

"תתבייש! איך אתה יכול לעשות זאת לאחיך?!", נשמעו קריאות זועמות לעבר האיש. אך זה התעלם מהמבטים ומהדיבורים ועמד במקומו בשלווה.

אחד המיסים המרושעים שהושתו בעבר על היהודים היה 'מכס הנרות'. על כל נר שהודלק למטרות דתיות - נרות שבת, נר הבדלה, נרות חנוכה, נרות חופה וכדומה - חויב המדליק לשלם מס לממשלה.

המס הזה פגע קשה ביהודים, ובמיוחד במשפחות מעוטות יכולת. הללו נאלצו לשלם כסף שאין להן בעבור הדלקת נרות שבת וכדומה.

את גביית המס הטילו השלטונות על יהודים תאבי בצע, שבעבור שכר גבוה עקבו אחר יהודים שהעזו להדליק נרות בלי לשלם את המס הנדרש. התואר 'ליכט פאכטער' [חוכר מכס הנרות] היה אחד המאוסים בקהילות ישראל.

כאשר פורסם המכרז לגביית המכס בעיירה ליז'נסק, הורה רבי נפתלי, נכדו של רבי אלימלך מליז'נסק, כי שום יהודי לא יקבל את התפקיד, בתקווה שאם לא יימצא מי שיאכוף את המכס, ייפטרו היהודים מהתשלום, ולפחות יקשה הדבר על הרשויות לאכוף אותו.

אבל במהרה התברר כי נמצא מי שהפר את ההוראה. זה היה פלטיאל. ומן הרגע שקיבל את התפקיד, נהפך למשבית שמחות קבוע. כל חופה בליז'נסק וסביבותיה הייתה למוקד של מהומה והתמרמרות,

שבסיומה נאלץ כל מחותן לשלשל לידיו סכום נכבד, ובלבד שיוכל להצעיד את בנו ובתו לחופה, מלווה בנרות כמנהג ישראל.

כמה חודשים אחר שפלטיאל קיבל את התפקיד עמד רבי נפתלי להכניס את אחד מבניו תחת החופה. קודם החתונה שלח את משמשו לעבור בין בתי התושבים ולהזמינם להשתתף בשמחתו. השמש מילא את תפקידו נאמנה, ולא דילג גם על ביתו של פלטיאל.

"תודה רבה על ההזמנה. לכבוד היא לי", נהם פלטיאל באוזני השמש. "אך מסור לרבך כבר עכשיו, שלא אתן לו להתחיל את החופה בטרם יפרע את מכס הנרות". השמש ההמום חזר לבית הצדיק ומסר את הדברים.

ביום החתונה התמלאה רחבת בית המדרש בליז'נסק חסידים רבים ובני משפחה. בעיצומה של קבלת הפנים הופיע הברנש פלטיאל, והבהיר כי יעצור את החתונה אם לא ישולם המס תחילה.

רבי נפתלי קם מכיסאו והזמין את פלטיאל לחדר צדדי. "מדוע לא נשמעת להוראתי?", שאל. "הלוא הוריתי שאיש לא יקבל את תפקיד המוכס!". פלטיאל לא השיב, ורק חזר על אזהרתו כי לא יאפשר לקיים את החופה בטרם ישולם המס.

רבי נפתלי הגיע למסקנה כי אין טעם לדבר על ליבו של האיש. הוא שלשל לידו את הסכום המלא של המס ואמר לו: "דע, כי יבוא יום שתגורש מביתך. תהיה נע ונד, וגם כשתבקש רשות לבשל תפוחי אדמה שאספת מן ההפקר - תסורב ותושלך מן הבית". פלטיאל התעלם ועזב את החדר שמח וטוב לב על השלל שבכיסו.

לא חלפו ימים רבים ונבואתו של הרבי התגשמה. עסקיו של פלטיאל קרסו, וכעבור זמן קצר פשטו נושיו על ביתו ורוקנו אותו מכל דבר ערך. האיש החל לנדוד בכפרים ובעיירות, ושכח את ימיו הטובים כעשיר גאה. פניו הצטמקו ושיניו הושחרו.

יום אחד באה חבורת קבצנים מורעבת לליז'נסק. מצבו של פלטיאל היה טוב מחבריו כי בתיקו נח אוצר של ממש - כמה תפוחי אדמה, שמצא בשדה נטוש. זה היה יום חורפי, ופלטיאל תר אחר מקום שבו יוכל לבשל לו ארוחה חמה.

במהלך שיטוטיו ברחובות הבחין בבית שדלתו פתוחה. הוא זיהה מייד את הבית: זה ביתו של רבי נפתלי. בלי לחשוב פעמיים נכנס פנימה והתיישב במטבח. "צא מכאן מייד!", קרא לעברו אחד מבני הבית, שזיהה את ה'תכשיט'. "וכי אתה חושב שהמקום הזה הפקר?!".

ברגליים כושלות החל פלטיאל לצאת מהבית. "האם גם מביתו של הרבי מליז'נסק זורקים יהודים ביום קר כזה?", זעק.

זעקתו הגיעה לאוזניו של רבי נפתלי. הוא מיהר לצאת מחדרו ולראות במה מדובר. כשראה את פלטיאל, הזמינו בחמימות להיכנס לחדרו. לאחר שהגיש לו ארוחה חמה הזכיר לו הרבי את העונש שהשית עליו ושהתקיים ברגעים אלה. "דיי, נענשת מספיק", אמר לו הרבי, "שילמת על מעשיך. כעת קבל עליך שלא לשוב עוד למעשים כאלה, ובעזרת השם תחזור למעמדך הראשון". ואכן, כך אירע. (על-פי 'דברים ערבים')

הרה"ק מרדכי רוקח מבילגורייא

יום ההילולא - כ"ה חשון

הרה"ק רבי מרדכי רוקח מבילגורייא זי"ע נולד בשנת תרס"ב לאביו כ"ק האדמו"ר רבי ישכר דוב זי"ע מבעלזא, ולאמו הרבנית הצדקנית מרת חיה דבורה ע"ה בת הרה"ק רבי אברהם שמואל פטשעניק מברעזנא זי"ע, שהיה חתן של האדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע.

בילדותו התנכר נער, וכמסופר שאביו קבע לו חדר שינתו בחדר הספרים שלו. אביו מרן זי"ע אמר שתורת רבינו מסייע לו בקריאת הקוויטלך. חיבה והערצה יתירה היתה נודעת לו מאביו הק'. וכפי שמסופר שפעם אחת יצא הרבי אל החסידים שנדחקו אצל פתח חדרו להיכנס אליו ואמר: "מה לכם להידחק פה, הלא גם אצל מאטיל'ע שלי תוכלו להיוושע...".

אירע פעם ומאן דהוא נכנס וביקש מהמהרי"ד ברכה שיזכה לבנים טובים יראי השם, הצביע הרבי על בנו זה ואמר: "לא בנקל זכיתי לבנים כאלו, מדי יום ביומו נותן אני ח"י ריניש לקופת רבי מאיר בעל הנס, בכדי שבני יגדלו תלמידי חכמים ויראי השם".

בצעירותו יצא שמו לגאון עולם הבקי בכל מכמני התורה, פה מפיק מרגליות בחריפות ובסברה ישרה. עובד השי"ת בסילודין.

בימי הזעם והשואה שלח אחריו אחיו מרן המהר"א ששהה אז בפרעמישלאן - לקרוא לו שיצטרף אליו. רבינו נענה לכך מיד ושלח את ב"ב אל בית חותנו והצטרף אל אחיו. מני אז לא נפרדו דרכיהם של האחים הקדושים מה שהוכח לימים בעליל לטובתן של כל בית ישראל וכה עברו יחדיו כל ימי נדודיהם עד הגיעם בדרך רצופה נסים ונפלאות לארה"ק בט' שבט תש"ד.

אחר המלחמה לא קיבל עליו שום משרת רבנות כי אם שימש כיד ימינו של אחיו הק' כשכל חפצו ומאווייו להקים מעפר דל לבנות מחדש את מבצרי היהדות בכלל ולקומם הריסות חסידות בעלזא בפרט.

בשנת תש"ז הקים רבינו את ביתו מחדש עם הרבנית בת הרה"צ רבי צבי גליק טסאטטאר חתן הגה"צ רבי יעקב יחזקי גרינוואלד מחוסט אחיו של בעל ערוגת הבושם.

בשלהי קיץ תשי"ט נסע לאירופא בשליחות אחיו המהר"א זצ"ל כדי לדרוש בשלום אחב"י שארית הפליטה לעודד רוחם ולהפיח בהם רוח חיים.

בין כסא לעשור תש"י חזר לאה"ק ומיד נפל על מיטת חוליו עליה השלים את נפשו הטהורה מתוך קבלת יסורים באהבה ביום כ"ה מרחשון והוא רק בן מ"ז שנים.

סגולה לפרנסה

אמר הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זיע"א: בפסוק (בראשית כד סה) 'ותקח הצעיף ותתכס' מונח סוד הסייעתא דשמיא בעניין פרנסה, שהוא תלוי בצניעות. והיינו בראשי תיבות 'צעיף', שהוא נוטריקון ע'מך י'שראל צ'ריכים פ'רנסה, בא ללמדנו שאם מתנהגים בכיסוי ובצניעות זוכים לפרנסה טובה. ספיר ויהלום בלק ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ו חשון

הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג

יום ההילולא - כ"ו חשון

הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג נולד בחודש מרחשון שנת תפ"ג, לאביו רבי יקותיאל זיסקינד כ"ץ אב"ד ריגה ומדינת ליפלנד, ממשפחת הכהנים המיוחסים המכונים כ"ץ [כהן צדק]. בגיל 12 כבר נמנה על תלמידיו של קרוב-משפחתו הגאון בעל "שאגת אריה", שכיהן אז כראש ישיבה במינסק, והיה מגדולי תלמידיו. כאשר עזב ה"שאגת אריה" את מינסק בשנת תק"ב נתמנה רבי רפאל לראש ישיבה על מקום רבו, והוא אך בן תשע עשרה. כיהן אח"כ ברבנות ראקוב (פלך מינסק), ובשנת תק"ז עלה על כס רבנות וילקומיר בה כיהן כעשר שנים "והרבה מופלגי תורה הסתופפו בצילו". משנת תקי"ז אב"ד בגליל העליון דמינסק. רבי חיים מוולאזין למד אצלו בימי נערותו (באחת מתשובותיו כותב רבי חיים מוולוז'ין: "אני הקטן שימשתי את הכהן הגדול נ"י בהיותו במדינתנו, ומחויבני בכבודו ומוראו כמורא שמים". חוט המשולש, סימן ט).

בתקכ"ג עלה על כס רבנות פינסק (ובאותה תקופה נפגש עם המגיד ממזריטש, ראה להלן). בשנת תקל"ג עבר לכהן ברבנות פוזנא, ובשנת תקל"ו עלה על כס רבנות ג' קהלות אה"ו, אותן ניהל קרוב לשלושים שנה בחכמה ובתקיפות. נודע במלחמתו עם תנועת ההשכלה של משה מנדלסון, ואף הטיל חרם "על כל איש אשר יקרא את התרגום אשכנזי לחומשים אשר כתב בן מנחם".

מספריו: "תורת יקותיאל", שו"ת "ושב הכהן", שו"ת "שאלת הכהנים תורה", "דעת קדושים" ו"מרפא לשון", ועוד. תולדותיו נדפסו בספר "זכר צדיק" (ווילנא, תרל"ט).

להזכיר רק שעיר אחד ביום כיפורים

ראיתי להזכיר הנה מה שנדפס בטעות באיזו מחזורים וסידורים בנוסחת תפילת מוסף יום הכפורים 'שני שעירים לכפר'. ויצא להם טעות זה ממה שראו בתפילת מוסף ראש השנה 'שני שעירים לכפר', והוא נכון כי שעיר אחד של ראש חודש היה והאחר של היום, ושניהם מוספין, וזה שאנו מתפללים בתפילת מוסף, כה יעשה ה' עמנו שנעשה ונקריב לפניו שני שעירי מוספין אלו.

אבל ביום הכפורים שהיה רק שעיר אחד הן המוספין, והאחר היה מעבודת היום, ומה עניין שעיר זה לתפילת המוספין שאנו מתפללים שנעשה ונקריב לפניו את מוסף יום הכפורים... ולכן ראוי למחות ביד האומרים כן. ספר 'דעת קדושים' לרבינו, עמ' 120

כ"ז חשון

הרה"ק רבי יעקב לייזער - האדמו"ר מִפְּשֶׁעְוָואְרְסְק

יום ההילולא - כ"ז חשון

רבינו נולד ביום ט' טבת תרס"ז לאביו הגה"ח רבי דוד יצחק לייזער מיאשליסק.

משחר טל ילדותו למד אצל אביו, וטרם הגיע לעול המצוות, כבר ידע כמה מאות דפים גמרא בעל פה. כן למד מפי הגאון רבי יצחק זאב פיהער, שבא לכהן ברבנות העירה בשנת תרע"ט לערך. לאחר מכן נתקבל בישיבתו של הגאון רבי דוד צבי זעהמאן, רבה של דוקלא.

רבו המובהק היה הרה"ק רבי חָנָה מִקָאלוֹשִׁיץ זיע"א, בו דבק בכל נימי נפשו, ובצל קדשו הסתופף משנת תרפ"ד עד פרץ המלחמה בשלהי תרצ"ט.

בשנת תרצ"א ועודנו בימי בחרותו, התקבל לשמש ברבנות יאשליסק והיה נערץ ביותר על ידי כל תושביה. בשנת תרצ"ה, היה לחתנו של הרה"ק רבי משה יצחק גוירצמאן מפשעוארסק זיע"א, המכנה רבי איצק'ל, לאחר נשואיו עזב רבנו את עיר מולדתו יאשליסק בה כהן כרב, והתישב על יד חותנו.

בראשית שנות המלחמה, הגלה רבנו עם חותנו לערבות סיביר, והיתה בכך הצלה להנצל מצפרני הרשעים ימ"ש, בתם המלחמה נותר יחיד מכל משפחת בית אביו, הי"ד.

ימי מלחמת העולם השנייה הביאו עמם תהפוכות קשות. רבי יעקב נשלח לסיביר יחד עם חתנו, שם התגלתה גדולתו המופלאה בתורה באופן מיוחד במינו. בתנאים הקשים ביותר של הגלות הסיבירית, ללא ספרים וללא עזרים כלשהם, לימד את תלמידיו מסכתות שלמות בש"ס וחלקים נרחבים משולחן ערוך, הכל מזיכרונו המופלא. היה זה מחזה מופלא לראות כיצד בתוך החושך והקור של סיביר, מאיר רבי יעקב את נשמות תלמידיו באור התורה הקדושה. כששב לפולין לאחר המלחמה, נודע לו הכאב הנורא - כל משפחת אביו נספתה בשואה הי"ד, אך הוא קיבל את הדין באהבה והמשיך להאיר פנים לכל אדם.

בברסלוי, תחנתו הראשונה אחרי המלחמה, התגלתה גדולתו בהוראה. הוא עסק במסירות בפסיקת הלכות לניצולי השואה, במיוחד בסוגיות הרגישות והמורכבות של עגונות. בתקופה זו של שיקום העם היהודי, היה ביתו כתובת לכל דורש עצה ותושיה, והוא נשא בעול הציבור במסירות נפש. לאחר כחצי שנה בברסלוי, עבר לקרקוב להתאחד עם חמיו, ושם המשיך בעבודת הקודש של חיזוק והקמת הקהילה היהודית מחדש.

בשנת תש"ט היגרו יחד לפריז, ומאוחר יותר, בשנת תשי"ז, קבעו את משכנם באנטוורפן שבבלגיה. בכל מקום שהגיע אליו, הקים רבי יעקב מרכז של תורה וחסידות. ביום הכיפורים של שנת תשל"ז, עם פטירת חמיו, התמנה רבי יעקב לממלא מקומו כאדמו"ר והיה האדמו"ר השני לבית פשעווארסק.

ענוותנותו המופלאה הייתה לשם דבר. סיפר חתנו הרה"צ רבי משה אהרן רייך מעשה מופלא: פעם אחת כשהגיע רבי יעקב לביקור בביתו, היה מונח ראי ליד הדלת. מיד כשנכנס אמר: "שלום עליכם. מיהו היהודי החשוב הזה העומד שם?" כשחתנו צחק והסביר שזו בבואתו שלו במראה, השיב רבי יעקב בענוות חן: "תמחול לי, אבל אני אף פעם לא מסתכל במראה."

תמיד השתדל להסתיר את גדולתו, אך אי אפשר היה להעלים את אורו הגדול. בקיאותו העצומה בכל מכמני התורה - בש"ס, בפוסקים, בספרי חסידות ויראה - התמזגה עם אהבת ישראל יוצאת דופן. כל יהודי, באשר הוא, מצא אצלו אוזן קשבת ולב אוהב. הוא היה ידוע בהדרכותיו המעשיות והפשוטות לחיי היום יום, כפי שמעיד הסיפור הבא: פעם בא אליו חתן לפני נישואיו, וביקש ללמדו סגולה לשלום בית. רבי יעקב הכניסו למטבח ואמר לו: "כשהנך קם בבוקר ושותה כוס קפה לפני התפילה, אל תחזיר את הכוס והכפית לכיור, אלא רחוץ ושטוף אותם, ואם אף אחד לא שם לב, קח את המגבת ונגב אותם, והחזירה לארון נקיה כפי שהיא הייתה, וזוהי סגולה לשלום בית."

אחד הדברים המיוחדים באישיותו היה הקשר העמוק שלו עם רבי מאיר בעל הנס. כאשר היו נכנסים אליו חתנים ואברכים צעירים בתקופה שלאחר נישואיהם, אחת השאלות הראשונות ששאל אותם

הייתה: "האם כבר הכנסתם לביתכם את קופת הצדקה של רבי מאיר בעל הנס?" מופתים רבים נקשרו בשמו בהקשר זה, כפי שמעיד הסיפור המפורסם על יהודי שנזקק לויזה לארה"ב ונתקל בקשיים בגלל מתורגמן שלא תפקד כראוי. רבי יעקב הפנה אותו ל"רבי שלו" - רבי מאיר בעל הנס, והורה לו לתרום לצדקה. באותו לילה הופיע "זקן הדור פנים" בחלומו של הקונסול האמריקאי, והויזה ניתנה למחרת ללא קושי. כשסיפר זאת היהודי לרבי יעקב, ענה לו בענוותנותו שלא כדאי לספר זאת, שמא יאמרו שהוא בעל דמיונות.

בשבע השנים האחרונות לחייו נחלש רבינו ביותר, והיה אפוף ייסורים ומכאובים, אך גם בתקופה קשה זו המשיך בעבודתו הקדושה וקיבל את הקהל בחדרו המיוחד. רבים נושעו מברכותיו גם בתקופה זו. בתקופת חייו האחרונה לפני הסתלקותו דיבר הרבה על הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א, ופלא הוא שהסתלקותו הייתה שלושה ימים לפני יום ההילולא שלו.

לאחר המלחמה התישב בעיר ברעסלוי, שם נתמנה לדין בעניני עגונות וכדומה, ולאחר תקופה קצרה נסע לגור במחצת חותנו בפאריז שבצרפת, בה הקים חותנו הקדוש את בית מדרשו ששמש כמגדלור של יהדות בדרך התורה והחסידות, שהפיץ אלמוות אור לכל רחבי אירופה אחר שנות המלחמה הקשה.

בשנת תשי"ז עבר עם חותנו להשתקע באנטורפן שבבלגיה. ביום הכפורים תשל"ז עלה חותנו בסערה השמימה, ורבנו שבכל השנים לא מש מתוך אהלו הקדוש ולא זזה ידו מתחת ידו, הוכתר לממלא מקומו בהנהגת העדה, שדבקו בו בכל לבם ונפשם.

בראשית שנת תשמ"ו חלה קשות, ולמרות שהתאושש מחליו כעבור מספר חדשים, כוחותיו לא שבו אליו כבראשונה. במשך השנים חלו התדרדרות נוספות במצב בריאותו, ובכל זאת המשיך בעבודתו הקדושה ופעל ישועות לרבבות בקרב הארץ. עד היום המר והנמהר, יום ב' לסדר 'הקול קול יעקב', ז"ך במרחשון, בו השיב את נשמתו הטהורה לאדון כל.

מנוחתו כבוד באהל חותנו הקדוש, בעיר פיטע שבהולנד. נדפס ממנו הספר י"ג אורות מספורי הקדש שספר, אסף מכתביו בשם כתבי קדש, ועוד קונטרסים רבים מדברי תורתו.

אני מרגיש, שאם אני נכנס לכאן הרי אני אובד את חלקי בעוה"ב

סיפר הר"ר אלי' לייזער הי"ו מבני ברק, שכידוע שרבינו חי כל ימיו בפשטות ובצניעות, ובעת היה חמיו הרה"ק רבי איציקל זי"ע בחיים חיותו לא היה לו אפילו חדר פרטי, רק איזה חדר סמוך לעזרת נשים בביהמ"ד שהיה מוזנח מאוד.

אחרי הסתלקות חמיו הרה"ק רבי איציקל החליטו הוריו של ר' אלי' הרה"ח ר' משה לייזער ע"ה וזוגתו, שהיו קרובי משפחה לרבינו, לשפץ ולחדש את חדרו שיהיה קצת דירה ראויה לגור בו ל'רבי', ואכן משך כמה ימים השקיעה מרת לייזער כוחות רבים ודמים מרובים, בכדי לחדש את החדר עד שקיבל פנים של דירה ראויה לגור בה, והגיעו לומר לרבי יענקלה שאפשר כבר להיכנס לחדרו, וכשהגיע ונעמד על מפתן הפתח אמר ש'אינו נכנס לחדר הלזה'! והתחילו לבקש ממנו ולהפציר בו, ואמרו שמרת לייזער תצטער אם הרבי ימאן ליכנס בו, אמר שיקראו אותה לבוא לפניו, וכשהגיעה אמר: אני מרגיש, שאם אני נכנס לכאן הרי אני אובד את חלקי בעוה"ב! (שחשש שבחדר כזה כבר - יהיה לו חלק מדי גדול בעוה"ז, ויגרע מחלקו בעוה"ב...) אמרה היא: ואני אומרת, אם אין הרבי נכנס אני יאבד את העוה"ב שלי! שיכנס הרבי

בשביל העוה"ב שלי! חשב רבינו קצת ואמר: א"כ אכנס! ואכן נכנס וגר שם. וכך הוא דרכם של צדיקים שמוכנים למסור מעצמם ולעשות הכל - לטובתם של ישראל. באר הגן

בירח האיתנים של שנת תר"צ הסתופף רבינו כדרכו בצילו של רבו הקדוש מקאלשיץ. הרה"ק מקאלשיץ נהג כמנהג זקנו הרה"ק מצאנז זי"ע לזרוק תפוחים במוצאי שמחת תורה, ומי שהיה נופל תפוח בחלקו, מובטח היה שיושע בכל הנצרך לו. הדוחק היה רב, כי כולם רצו לזכות בתפוחים, אולם רבינו עמד בצד כי לא רצה להידחף.

בנו של הרה"ק מפראכניק ניגש אל הרה"ק מקאלשיץ, וביקש: "אולי יכול הרבי לתת לי תפוח ביד, אני לא יכול להידחף. השיב הרבי: "ניין דאס איז געמאכט נאר אויף צו כאפען". תוך כדי דיבור לקח הרה"ק השטראמל של החסיד והניח בתוכו תפוח וזרקו. והנה הטשראמל עם התפוח נפל בידים של רבינו. הבחורים שראו זאת, הכריזו: "מזל טוב מזל טוב". ואכן אחרי ימים אחדים בא רבינו בקשרי שידוכין עם מרת אלטע בינה ע"ה, בתו של הרה"ק רבי משה יצחק געווירצמאן מפשעווארסק זי"ע, נכד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

עוד מסופר: בעיר פשעווארסק התגורר חסיד באבוב, שעברו עליו כארבע עשרה שנים ועדיין לא נושע בזרע של קיימא. יעץ לו חבר אחד, שהוא ישלם את הוצאת החתונה של רבינו, ובוודאי עי"ז ייושע. עוד אמר לו שלא יתן את הכסף לחותנו רבי איציק'ל, כי הוא ברוב רחמנותו בוודאי יתן את הכסף לעניים, רק יקנה דירה, רהיטים וכל ההצטרכויות, וכאשר יהיה הכל מוכן, יתן זאת לרבינו. וכך הווה. החסיד קנה את כל ההצטרכויות, ונושע בבן זכר.

בחורף שנת ת"ש פרסמו הרוסים הודעה לאלפי הפליטים לקבל תעודת פאספורט להרשם כאזרח רוסיה. ובפירוש אמרו שאין זה פקודה, רק תלוי ברצון איש ואיש, והייתה מהומה גדולה בין רבבות אלפי התושבים אם לקבל או שלא לקבל. רבי איציק'ל צוה לשומעי דברו שלא לקבל תעודתם; שלא להרשם כאזרח רוסיה.

ויהי בליל שבת קודש כ"ג סיון שנת ת"ש, נכנסי קלגסי הרוסים לבתי היהודים בכל ערים ועיירות בארץ גאליציע אשר תחת ממשלתם, ולפי רשימות שבידיהם הוציאו בחשכת הליל כל האנשים שסירבו לקבל תעודת אזרחות רוסיה מבתיהם, והובילו אותם לקרונות מסילת הברזל. משם גורשו לארץ סיביר שבעומק מדינת רוסיה. רבים מהמגורשים התחרטו על שלא בקשו לקבל אזרחות רוסית. אמנם רבי איציק'ל אמר: "הרי היום הוא יום כ"ג סיון, והוא מוכן לטובה, כי הוא יום השבת אגרות המן האגגי אשר כתב לאבד את כל היהודים". והיה דבריו תמוהים וסתומים מבלי מבין, עד השנה הבאה בחדש סיון שנת תש"א, אז נכנסו הגרמנים העמלקים ימ"ש וכבשו את מזרח גאליציע, וגורלם של תושבי היהודים היה כגורל רבבות אלפי ישראל בארץ פולין שנהרגו עקד"ה, ע"י צר הצורר ימ"ש. לעומת זאת המגורשים לסיביר אע"פ שסבלו בה יסורים ומכאובים, רעב וקור, מ"מ ניצלו ברובם הגדול ויצאו מעבדות לחרות. אז הובן פשר דברי רבינו, שיום הגירוש כ"ג סיון הוא יום טוב ליהודים.

כדי לקבל פרוסת לחם עמדו בתור, מרוב הרעב היו הרבה שדחפו כדי להשקיט את רעבונם, רבינו ברוב עדינותו לא היה מסוגל לזה, ולפעמים נשאר בלי לחם לאכול, ולפעמים לקחו ממנו את חתיכת הלחם. רבינו התפרנס שם בדוחק רב ממה שלמד בתוך שלטון הסובייטי בפרוטות עם ילדי ישראל, שלמרות המצב הקשה ששרר שם רצו הוריהם לחנכם בחינוך יהודי, וכך כלכל את משפחתו עד תום המלחמה. גם שם במימות הקפואים טבל רבינו את עצמו בכל יום.

רבינו נאלץ להתמודד עם נסיון שלא לעבוד בשבתות וימים טובים. היו יהודים שהתחזו לחולים וביקשו אישור מרופא וכדומה, ועי"ז הצליחו להשתחרר מעבודתם. אולם רבינו בישרותו ובתמימותו לא נתחכם עם אנשי השררה וסירב לשקר ולהערים אפילו על גוים אכזרים אלו, ואמר להם בפירוש כי עושה כן מטעמי דת, ונס אירע לו שלא רדפו אותו על כך.

לימים כאשר הגיע רבינו אל המנוחה ואל הנחלה, בליל התקדש חג בעת אמירת הלל בהתלהבות, כשהגיע אל הפסוק 'לא אמות כי אחיה ואספר', הפסיק ואמר בנוסח ההגדה: "יעך בין געווען ביים דייטש, און ווען מען האט אונז געכאפט, האבן זיי אונז געהייסן ליגן אופן ערד. האט מען פון הימעל געפירט זיי האבן געשאסען נאר צווישן אונז, אין נישט אויף אונז", והמשיך: "לא אמות כי אחיה ואספר מעשי י-ה".

אחרי תום ימי המלחמה התחילה ממשלת פולין להשתדל אצל ממשלת רוסיה שתשחרר כל הפליטים אזרחי פולין הפזורים בארצה, ולהניחם לחזור לארץ מולדתם פולין. הסכימה ממשלת רוסיה לבקשתה, והודיעו לכל אזרחי פולין על הרשות שניתנה להם לחזור לפולין. גם בזה ראו את עיניו הצופיות של רבי איציק'ל, כי לאלו שהיתה להם אזרחות רוסית לקח הרבה זמן עד שהיה יכולים לצאת משם.

בשנת תש"ו התגורר רבינו בברסלאו והתקבל לדמו"ץ, הוא עסק הרבה בשאלות בענייני עגונות. בשנת תש"ט יצא רבינו עם חותנו לפאריז, ושהו שם שמונה שנים. הם עשו הרבה למען העמיד הדת על תילה, ורבים התחזקו בזכותם. ביום כ' אדר שנת תשי"ז עברו לעיר אנטווערפען שבבלגיה, שם פתח רבי איציק'ל את בית מדרשו, ורבים נהרו אליו להתבשם מקדושתו וצדקתו, ולהתברך מפיו קדשו.

כ"ח חשון

רבנו יונה מגירונדי

יום ההילולא - כ"ח חשון

רבנו יונה (ב"ר אברהם) מגירונדי, המכונה גם רבנו יונה החסיד, היה מגדולי הראשונים בספרד. רבנו יונה חיבר ספרים חשובים בתחום התלמוד, ההלכה והמוסר.

לדורות נתפרסם כבעל המוסר הגדול, ובזמנו כיהן כראש ישיבה גדולה - בברצלונה ובטולדו - שבה העמיד תלמידים הרבה שהמשיכו את דרכו.

רבנו יונה נודע כבעל חריפות ועוצמה למדנית גדולה מאוד בעולם התלמודי, וכתב חידושים לכמה מסכתות. אך כיום נשאר רק חידושיו למסכת בבא בתרא הנקרא בשם "עליות דרבנו יונה". בחיבור עצמו מעלה רבנו יונה דיונים מעמיקים על סדר המסכת, סוגיה אחר סוגיה. בסוף כל דיון מביא רבנו יונה את מה ש"עלה בידנו", הכוונה היא לפרטים אותם פוסק רבנו יונה להלכה, ומכאן גם שמו של החיבור.

כמה מתלמידיו כתבו חידושים על מסכתות שונות שרובו או כולו ממנו, וקרויים בשם חידושי תלמידי רבינו יונה ובקצרה תר"י. הרשב"א והרא"ש מרבים לצטט מחידושיו גם למסכתות נוספות.

חיבר ספר מוסר כללי הנקרא "שערי צדק" אשר רובו אבד ונשאר ממנו הספר "שערי תשובה", חיבר פירוש על ספר משלי, וכן חיבר פירוש על מסכת אבות שהינו פירוש ארוך יחסית לפירושי רש"י ורמב"ם. בספר "חידושי גיטין המיוחסים לריטב"א" מצוטטים דברי תורה מרבנו יונה על מסכת גיטין.

עיקר פרסומו של רבינו יונה קשור בתורת המוסר שלו. ספרו הנודע ביותר "שערי תשובה" הוא חלק מספר מורחב "שערי צדק", המכיל שערים נוספים: "שער האכזריות", "שער היראה", "שער התורה", "שער הענווה", "שער האכזריות" ו"שער העבודה". רבנו יונה חיבר פירושים נוספים הקשורים למוסר, בפירושו לספר משלי ולמסכת אבות.

רבינו יונה נתבקש לישיבה של מעלה בעיר טולדו בכ"ח בחשוון בשנת ה'כ"ד.

"ותיקין" היינו מפולפלים ומחודדים

הג"ר צבי יצחק אברמוביץ ז"ל רבה של חצור הגלילית כותב בספרו "טעם הצבי" (עניני ר"ה עמ' רכב), כי התואר "ותיק" בהקשר לבורא יתברך, יש לפרשו על דרך שכתב רבינו יונה בריש ברכות (ט, ב), על מה שאמרו שם כי "ותיקין" היו גומרין אותה (=את קריאת שמע) עם הנץ החמה, שפירוש "ותיקין" היינו מפולפלים ומחודדים "מלשון מפרק הרים (מ"א יט, יא) דמתרגמינן מוותק טוריא".

ויש לומר כי גם על הבורא יתברך מתאים תואר זה, והוא על פי המסופר כי כאשר נדפס ויצא לאור ספר חידושי הרי"מ על חושן משפט, קרא הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע לבניו ולנכדיו וציוה עליהם לקנות חיבור זה וללמוד בו, והיה אומר על עצמו כי אוהב הוא את דרך ה"פלפול" בתורה, מפני שלפעמים אי אפשר ללמד זכות על איש ישראל אלא על דרך הפלפול...

והנה השי"ת בודאי מהדר ללמד זכות על כל אחד מישראל בכל דרך שהיא, אפילו אם נצרך לזה "פלפול שלם"... ולכן מכנים אנו אותו יתברך בתואר "ותיק"...

כלומר: כביכול מפרק הוא הרים בפלפולו ללמד זכות על כל אחד ואחד מישראל... עד כאן דבריו הנפלאים. ושפתיים ישק. טעם הצבי עניני ר"ה עמ' רכב

רבינו יונה הוא הדמות השנייה המרכזית בחייה הציבוריים והדתיים של יהדות ספרד באמצע המאה ה-13 ומענקי הרוח של יהדות מפוארת זו בכל הדורות. לדורות נתפרסם כבעל המוסר הגדול, ובזמנו נודע בעיקר בזכות פועלו הציבורי: דרשן, לוחם אמיץ בהנהגה המושחתת, וראש ישיבה גדולה - בברצלונה ובטולדו - שבה העמיד תלמידים הרבה שהמשיכו את דרכו.

אודות מידת השפעתו על יהדות ספרד אנו יכולים לשמו מדבריו של רבינו בחיי בן אשר (רבנו בחיי השני) כעשרים וחמש שנים אחרי פטירתו של רבינו יונה. כשבחר מפירושו של רבינו יונה לספר משלי פתיחה בראש כל פרשה - כתב: "ומפירושי אחד קדוש מדבר נכבדות נכוחות... הוא איש אלוקים, בתורה עמוד ופינה, הוא הרב הגדול רבינו יונה ז"ל... מה יקר חיבורו מזהב וכל פנינין, מאן יהיב לן מעפריה דמר ומלינן עיינין [=מי יביא לנו מעפרו של האדון, ונמלא עינינו]".

רבינו יונה היה שותפו וידידו, וגם בן דודו ומחותנו של הרמב"ן, ופעילותם המשותפת חוללה שינוי עמוק ומרחיק לכת על כלל החיים היהודיים בספרד ועל תלמוד התורה בארץ זו. ואכן, דמותם נקשרה יחד בתודעתם של בני הדורות הסמוכים להם, והם נזכרים לרוב בנשימה אחת. כך כותב, למשל, רבי מנחם המאירי בהקדמתו למסכת אבות: "וכן בקטלוניה אחר הרב הנשיא אלברצלוני שמענו שמע הרב הגדול ר' יונה ושמע הרב הגדול ר' משה ב"ר נחמן אשר נתפרסמה חוכמתם בעולם".

עד נקודה זו בהיסטוריה, התאפיינה יהדות ספרד כמעט למן ימיה הראשונים, בהיותה יהדות המעורה בהשכלה הכללית ובחוגי התרבות. אולם עם התעצמות הריקונקיסטה (כפי שנסקר בפרק הקודם)

ועליית השפעת הנצרות במדינה, אנו רואים מפנה שחל ביהדות ספרד. שיא המפנה הזה חוללו הרמב"ן - אך במידה בולטת יותר רבינו יונה - שהביא לספרד את הרוח החסידית הפרושית של חוג חסידי אשכנז, רוח של תמימות ודביקות, קנאות לתורה ולאמות מידה מוסריות נעלות של קדושה וטהורה ושלילת חכמת חיצוניות ותרבות נכר.

חינוכו

רבינו יונה נולד בגירונה בשנת 1210 ולכן הוא מכונה "גירונדי". הוא נפטר בטולדו בשנת 1263.

החינוך שקיבל היה חינוך אשכנזי שהושפע מחסידות אשכנז שהתפתחה באות תקופה: הוא למד בעיר איוורא שבצרפת (Evreux), בישיבתם של בעלי התוספות "חכמי איוורא" - האחים רבי משה ורבי שמואל בני רבי שניאור - אשר נמנו עם חוג חסידי אשכנז (הלוא מרובים) שבצרפת. על כך אנו שומעים בעדותו של הרמב"ן הכותב (בדרשתו לראש השנה): "דבר זה חידשתי אותו בילדותי, והרציתי הדבר לפני רבני צרפת, אל הרב ר' משה ב"ר שניאור ואל אחיו ר' שמואל ואל הרב ר' יחיאל בפאריס, על ידי קרובי הרב ר' יונה שלמד שם" (כתבי רמב"ן, ח"א, עמ' רכח).

ישיבת איוורא, שבה נשמרה אווירת החופש האקדמי שהייתה רווחת בקרב בעלי התוספות לצד הוויה מתמדת של יראת שמים עמוקה בנוסח חסידי אשכנז, הייתה בעלת שיטת לימוד ייחודית במקצת, ובה התרכזו הלומדים דווקא בלימוד "על אתר".

לימודו של רבינו יונה בישיבת איוורא בשנים המכריעות בהן נתגבשה אישיותו הטביע חותם ברור על כיוון פעולתו הציבורית ועל מפעלו הספרותי בספרד במשך עשרות בשנים עד לפטירתו. חינוכו בישיבה זו, שאולי עוד היו בשנות חייו האחרונות של רבי יהודה החסיד עצמו, הוא שהכשיר את הקרקע והניח את היסודות לתוכניתו המוסרית הגדולה, שאותה הגה, יזם וביצע בתקופה מאוחרת יותר, בספרד מולדתו.

שמו של רבינו יונה מוזכר דברי התוספות לתלמוד כמה פעמים. למשל, במסכת נדרים (פב, ב) - שהם משל תלמיד רבינו פרץ, תלמיד איוורא שהשתמש בעיקר בתוספות איוורא, מובא "מהרב רבי יונה נ"ע"; ובמסכת מועד קטן (יט-כג), שהם משל רבי שמואל בנו של רבי אלחנן, בן זמנו של רבינו אשר עמד אף הוא בקשר הדוק עם חכמי איוורא.

משם בא אל מונטפלייר (Montpellier) ללמוד אצל רבי שלמה בן אברהם מן ההר, עובדה שתהיה לה השפעה עמוקה ביותר על דברי ימי חייו של רבינו יונה - והכוונה היא לפולמוס הגדול על כתבי הרמב"ם (שנעסוק בו בהמשך הדברים).

תורת המוסר של רבינו יונה

עיקר פירסומו של רבינו יונה קשור בתורת המוסר שלו, "אשר לא קם כמוהו מדבר ביראת ה' למשוך לבות בני האדם לדרכי החסידות" (כדברי רבי שמעון ב"ר צמח דוראן בהקדמה לפירושו לפרקי אבות).

תורה זו נחלקת לשלושה:

1. מוסר "ישיר" הבא לביטוי בספרו הנודע ביותר "שערי תשובה". בספר זה הציג רבינו יונה לראשונה את הבעיה המוסרית כעניינו החיוני של הציבור כולו ולא רק כעניין של עילית "מבקשי ה'". הוא העמיד את החיים הציבוריים כנושא לעיון מוסרי, ולימד כי שלימותו של היחיד נקנית לא רק בתחומים שבין אדם

לבוראו אלא במידה לא פחותה גם בתחומים שבין אדם לחברו, ובאופי של החיים הציבוריים הקהילתיים שהכול ערבים בהם ערבות הדדית ונושאים באחריות אישית למעשי הכלל.

למעשה, ספר שערי תשובה הוא חלק מחיבור מקיף יותר, שהכיל "שערים" נוספים וקצתם נזכרים בשער התשובה - שער התורה, שער הענווה, שער היראה, שער האכזריות ושער העבודה.

כוחו הגדול של הספר הוא בפנייתו הישירה, הפשוטה והכנה אל שכלו הישר של הקורא, פנייה נלבבת הנשענת על יסודות ההיגיון האמוני הפשוט ועל ניסיון החיים היומיומי, המוכר והמשכנע, של כל אחד ואחד. דרכו היא להביא תחילה פסוקים מן המקרא להוכחת האיסור ולהשמעת חומרתו, לאחר מכן מאמרי חז"ל השייכים לעניין, ולבסוף הוא פונה אל ניסיון החיים של קוראיו, כדי להסב את דעתם ותשומת לבם אל חומרת עוונם ואל הקלות היחסית שבה יוכלו לשוב מעוונם ולתקנו.

מבנה הספר הוא כזה. השער הראשון: "בביאור התשובה ועיקריה". השער השני: "דרכים שיתעורר אדם בהם לשוב". השער השלישי: "חומר המצוות והאזהרות וחילוק העונשים", והוא החלק העיקרי של הספר, מצד הכמות ומצד האיכות. והשער הרביעי: "בחילוקי הכפרה".

2. החלק השני של תורת המוסר של רבינו יונה, הוא ספרות חכמה שלקחה המוסרי הוא כמו תוצאה ישירה של הדברים, אך אינו במוקד ההתייחסות הישירה, ובתוכה יש למנות את הפירוש לספר משלי ולמסכת אבות. עניינם של ביאורים אלו הוא ניתוח פסיכולוגי של נפש האדם ומהותה, ומגמתם להורות לאדם כיצד לנצל את כוחות נפשו כהלכה וכיצד להשליט את הכוחות החיוביים על הכוחות השליליים.

3. החלק השלישי הוא ספרות הלכה המופנית לציבור הרחב, המכילה ערכי מוסר ויראת שמים: "ספר היראה" ו"אגרת התשובה". ספרים אלו מבוססים על ההבנה שקיום קפדני ומדוקדק של המצוות ולימוד התורה, הלכה ואגדה, הם תשתית הכרחית וגם מספקת להשגת יראת שמים ומוסר. על כן בספרים אלו מובאים הלכות בשילוב דברי התעוררות והפניית תשומת הלב לצדדים מעשיים ידועים פחות של הנושאים ההלכתיים המועלים בספר.

פרשנות רבינו יונה לתלמוד

פרשנותו של רבינו יונה לתלמוד מתחלקת לשני חלקים: הפירוש שכתב בעצמו על התלמוד, והמכונה "עליות"; הפירוש שכתבו תלמידיו משמו, על הלכות הרי"ף.

1. "עליות דרבינו יונה"

ספר ה"עליות" מצוי בידינו למסכת בבא בתרא בלבד, ונדפס לראשונה במחצית השניה של המאה ה-20. השם "עליות" קשור למונח "עלה בידינו" שפותח את קטע הסיכום של כל סוגיא וסוגיא. אכן דרכו של רבינו יונה היא להרחיב תחילה את הדיבור על פרטי הסוגיא, ולהציע את האפשרויות הפרשניות השונות, ובסוף לסכם אותה ולהכריע בין השיטות השונות שהובאו.

הפרשנים בהם השתמש בחיבורו על ב"ב, הם: מבין הצרפתים - רש"י, רשב"ם, ר"ת, תוספות ר"י הזקן; מבין הספרדים - ר"ח, הרי"ף, ר' יוסף אבן מיגש; מפרובנס - הראב"ד; ורב האי גאון כנציג הגאונים. רבינו יונה אינו מזכיר כלל את הרמב"ם.

רבינו יונה מטפל הרבה בגרסאות, והוא מסתמך על "ספרי ספרד", שהם לדעתו הספרים המדויקים. הוא מדווח על האנדרלמוסיה שהיתה בגרסאות בימיו, בעיקבות הלימוד היצירתי של בעלי התוספות. וכך הוא כותב בפירושו למסכת אבות (פ"ג, מי"ג): "מסורת סייג לתורה - אלו מלא וחסר והטעמים שמסרו חכמים לתלמידיהם, והם סייג לתורה שבכתב, שלא תמצא הספרים (של התנ"ך) חלוקים כי אם במקומות מועטים. מה שאין בספר התלמוד, כי בכמה מקומות הגרסאות מתחלפות. גם בכל יום ויום הסברות מתחדשות, ומהם כותבים הגירסא על פי דעתם, וניתנה רשות לחבל, כי ספר שלם אין בארץ אשר לא יחטא, ותולין הטעות על הספר ולא על דעתם".

רבינו יונה משתמש באופן שיטתי בדברי התוספות, והוא הראשון מבין חכמי ספרד שהשתמש בהם באופן קבוע ושוטף.

למרות העניין הרב שגילה רבינו יונה בתחום האגדה בדרשותיו, בפירוש לתלמוד אין מתייחס לאגדות (כך למשל אין התייחסות לסיפורים המופלאים של רבה בר בר חנה בראש פרק ה' במסכת בבא בתרא). רבינו יונה ממשיך בקו המסורתי של פרשנות התלמוד, ומתרכז בתחום ההלכתי.

2. פירושי תלמידי רבנו יונה

תלמידי רבינו יונה, רובם אנונימיים, חיברו פירושים שבהם שיקעו מתורת רבם. אכן, לא כל מה שכתוב בהם היתה דעתו של רבינו יונה, ועל כן מוצאים לפעמים סתירות בין מה שהביאו התלמידים בשמו, לבין מה שציטטו ראשונים אחרים מן הפירוש של רבינו יונה שהיה בידם.

מפירושי התלמידים נותרו המסכתות הבאות: 1) ברכות - הפירוש מתיחס לרי"ף, ונדפס בשולי הרי"ף; 2) כתובות - מצוטט בהרחבה בשיטה מקובצת למסכת כתובות, וניתן להוכיח שגם הוא מתיחס לרי"ף; 3) עבודה זרה - מחברה הוא ר' מאיר בן אביסרוי מתלמידי רבינו יונה; 4) מגילה - נזכר בפירוש ר' יצחק אבוהב לאורח חיים; 5) אבות - נדפס בש"ס וילנא, ובכמה כתבי יד מסתיים כך: "נתחבר בישיבת הרב הגדול החסיד העניו פטיש החזק רבנו ומורינו הרב ר' יונה ז"ל".

הפולמוס על כתבי הרמב"ם

באחד הפרקים הקודמים עסקנו בחיבורו הגדול של הרמב"ם: משנה תורה. למעשה, היצירה הגדולה של הרמב"ם עוררה כמה פולמוסים. שני הפולמוסים הראשונים היו עוד בחיי רמב"ם. הראשון, כשמונה שנים לאחר צאת הספר משנה תורה לאור, במרכזו עמד רבי שמואל בן עלי מישיבת בגדאד. הפולמוס השני בהנהגת רמ"ה (רבי מאיר הלוי אבולעפיה).

פולמוסים אלה היו בעיקר על רקע הלכתי והשקפתי. רבי שמואל בן עלי טען בעיקר נגד חריגת רמב"ם מפסקי הלכה קודמים ובחירתו בדרך עצמאית, ובכך היה גם ערעור על סמכותו והנהגתו של רמב"ם. רבי דניאל הבבלי כתב, מאוחר יותר, מחברת בשם מעשה נסים, ובה נסיון להתפלמס הלכתית עם רמב"ם, ור' אברהם בן רמב"ם ענה לו במחברת בשם ברכת אברהם. גם טענות רבי מאיר אבולעפיה הן בעיקר הלכתיות, אם כי יש בהן גם ענייני השקפה, כגון תחיית המתים והעולם הבא. רבי מאיר אבולעפיה בסופו של דבר חזר בו, ושינה את גישתו לטובת הרמב"ם (ראה בדבריו בספרו יד רמה על מסכת סנהדרין, פרק חלק).

החידוש בפולמוס השלישי היה, שהוא היה מכוון בעיקר כנגד הגוון הפילוסופי של הגות הרמב"ם ומפרשיו. ספרי הרמב"ם זכו לתפוצה חסרת תקדים. עזר לכך מפעלו של רבי שמואל אבן תיבון אשר עוד בחיי הרמב"ם ובהסכמתו, תרגם ללשון הקודש את חיבוריו שבמקורם נכתבו בשפה הערבית. לא רק ספרי ההגות של רמב"ם זכו לתרגום, אלא בני משפחת אבן תיבון לדורותיה - התיבונים - דאגו אף לתרגם ספריהם של האריסטוטליים המוסלמיים ללשון הקודש. עם הפצת תרגומים אלה בקרב חוגים משכילים בפרובנס שבדרום צרפת, החלה התעוררות מרשימה ללימוד חכמות חיצוניות. החדרת תרגומים אלה לחוגי הלומדים עורר ביקורת עמוקה של גדולי תלמידי החכמים שהביאו נימוקים שונים להתנגדותם:

א. קיים חשש שלימוד הפילוסופיה יגרום לרפיון בקיום המצוות וכתוצאה מכך תוכשר הקרקע לעזיבת הדת.

ב. לומדי הפילוסופיה הפיצו פרשנות חדשה לסיפורי המקרא ולאגדות חז"ל אשר הניחה הצידה את פשוטם של הדברים והעדיפה לפרש את סיפורי התורה בצורה אלגורית.

במרכז הפולמוס עמדו רבי שלמה בן אברהם מן ההר ממונטפלייר, ושני תלמידיו: רבינו יונה ורבי דויד בן שאול. רבינו יונה היה שותף אידיאולוגי לרבו באמונה שאסור ללמוד חכמות חיצוניות, והדבר משתקף היטב בביאורו למשל (א, ח), שם כותב: "יתעסק בחכמה ותהי חביבה וחשוקה בעיניו ויטרח בה ויקל בעיניו טרחו עליה, כעניין שנאמר: ויהיו בעיניו כימים אחדים. ויזהר שלא יתעסק בחכמות החיצוניות הריקות והרעות ולא יתחבר אל השונים [=הלומדים] בהם פן יכשילוהו וינטו רגליו, ולימוד החכמה [=חכמת התורה] יצילהו מזה שלא יכשילוהו הכופרים ולא יהגה בספריהם ולא יאמין לדבריהם".

רבינו יונה נשלח על ידי רבי שלמה מן-ההר לצרפת הצפונית כדי לקבל את תמיכת הקהילות בהטלת חרם על ספר מורה הנבוכים ועל ספר המדע, ובידיו מכתבים המופנים לרבני הקהילות ולגדולי צרפת המבקשים מהם להודיע על "אמיתת קבלתם אשר למדום אבותם". הם גייסו חכמים רבים שהטילו חרם על קריאת מורה נבוכים ואפילו את ספר המדע הפותח את משנה תורה. חתמו על החרם שלשים ושישה רבנים מצפון צרפת.

ברגע שהשיג רבינו יונה את מבוקשו, הטילו תומכי רמב"ם - בעיקר מפרובנס - חרם נגדי על מחוללי החרם נגד הרמב"ם, ושלחו את רד"ק (רבי דוד קימחי) לארגון ולקסטיליה לשם גיוס תמיכתן של הקהילות הספרדיות, בעוד שמתנגדי רמב"ם פנו אל רמב"ן. רמב"ן, שנודע עוד קודם לכן כמעריצו של רמב"ם אך כמתנגד לתורתו הפילוסופית האריסטוטלית, חש בסכנת התלקחות המחלוקת, והציב עצמו במרכז הזירה כמתווך וכמפשר (בפרק הקודם שעסק בדמותו של הרמב"ן, הרחבנו נקודה זו שבדמותו של רמב"ן - דמות המרכז המפשר והממזג בין קטבים שונים בעולם היהדות), אם כי ללא הצלחה משמעותית. אכן כאשר נתברר לרמב"ן שהיו חכמים שכתבו נגד רבינו יונה, מיד שיגר מכתב חריף ביותר לחכמי העיר להשתיק קולות אלו הפוגעים בחסיד וקדוש כרבינו יונה.

סופו של פולמוס זה הגיע לידי כך שספר מורה נבוכים וספר המדע של הרמב"ם הועלו על מוקד בידי נציגי הכנסייה הקתולית, נזירים דומיניקניים בשנת 1233.

רבינו יונה הזדעזע מן המעשה. לאחר מכן, בשנים 1242 ו- 1244, כשהתרחשה השרפה הגדולה של התלמוד בפריס בגזרת המלך לואיס ימ"ש, רבינו יונה ראה בזה עונש מן השמים ואות לכך שהרמב"ם גדול בישראל ולא ראוי היה להשפלה וביזוי כאלה. עקב כך הוא שינה את גישתו לרמב"ם במאה ושמונים

מעלות, "ובכל הלכה והלכה היה מזכיר מחיבור רבינו משה ואמר: רבינו משה כתב כן בחיבורו ונראין לי דבריו... והלך לו לעיר טוליטולה כדי לעבור משם [לארץ ישראל] וללכת על קבר רבינו [הוא החליט לחזור בתשובה ולהשתטח על קברו של הרמב"ם כדי לבקש מחילה]. ובהיותו שם חברו עליו קהילות ספרד [שבקסטיליה] והפצירו בו מאוד להתעכב בעיר שנה או שנתיים, ונתרצה להם, וקבע לו שם ישיבה גדולה... ומת פתאום" (איגרת ר' הלל החסיד לר' יצחק הרופא, אגרות קנאות, עמ' יד, ב). מנחם ברונפמן

כסלו

א' כסלו

הגאון רבי יוסף שמואל מקראקא

יום ההילולא - א' כסלו

ר' יוסף שמואל בעל מסורת הש"ס **זצ"ל נקרא בפי העולם בשם 'ר' שמואל ר' חיים ישעיה'**, ושמו האמיתי הוא ר' ישראל יוסף שמואל, וכן כתוב על מצבתו, ונולד בקראקא לאביו רבי צבי, והיה רב בפרנקפורט דמיין, אבל העולם קראו אותו בשם 'ר' שמואל ר' חיים ישעיה', וזאת משום שחמיו היה גביר גדול, וקראו לו ר' חיים, ואותו ר' חיים היה בנו של ר' ישעיה, וקראוהו ר' חיים ישעיה', כלומר ר' חיים בנו של ר' ישעיה, ור' שמואל שנעשה לחתנו, וחמיו החזיקו מכספו, זכה שחתנו הגאון נקרא על שמו, ר' שמואל ר' חיים ישעיה', היינו ר' שמואל חתנו של ר' חיים ישעיה'.

הרב חיד"א בשם הגדולים בערכו כותב עליו דברים נפלאים, ולחיבת הקודש נביא את לשונו הטהור "הוא הגאון אשר הפליא לעשות בהגהותיו לתלמוד ורש"י ותוספות והרא"ש, והרבה לזכות הרבים להציב ציונים ומורה מקום בש"ס והרמב"ם בכל התלמוד, עשר ידות ממה שהיה קודם בדפוס אמשטרדם שנה או"ת לטובה, ושמעתי ששנה משנתו כל הש"ס מ"ב פעמים וחקר וחקק וזיקק הש"ס, וקיים ודברת ב"ם ויקדש ב"ם, וציוה לבנו חתן הרב כוס הישועות [מהרשש"ך] להדפיס התלמוד עפ"י הגהותיו, והדפיס מקצתו באמשטרדם וכולו בפרנקפורט, ושמעתי נפלאות על הרב הנזכר שלמד כ"ה שנה תורה מעומד ולמד תורה לשמה, והיו דבריו נשמעים בשמים כאחד מהראשונים, זכותו יגן עלינו" עכ"ל הרב חיד"א.

כך נהיה רב בפרנקפורט דמיין...

ר' יוסף שמואל ז"ל התגורר בקראקא, ואח"כ עבר לפרנקפורט דמיין, שם כיהן במשרת רב העיר דשם, ועל אופן הגעתו לפרנקפורט הרחוקה מקראקא.

מסופר, שבפרנקפורט באותם הימים היה רב העיר הגה"ק רבי ישעי' הלוי הורוויץ זצ"ל נכד השל"ה הקדוש בנו של ר' שעפטיל ז"ל בעמח"ס 'וי העמודים', ור' ישעי' ז"ל התבקש מבני קהלת פוזנא לבוא לכהן בעירם במשרת רב העיר, שהיתה אז עיר ואם בישראל, וכששאלוהו את מי להביא במקומו, אמר להם שהוא ישאיר כאן ג' קושיות עצומות, ומי שיצליח לתרץ את הקושיות אותו יקחו לרב העיר בפרנקפורט דמיין, והעמידו להם שלשה תלמידי חכמים שילכו ויסבבו בכל העיירות כדי למצוא ת"ח שיתרץ את קושיותיו של ר' ישעי' ז"ל.

ובאחד הימים הגיעו לקראקא, ובאותו היום ערכו ברית מילה בביהמ"ד, והם התיישבו לסעוד סעודת מצוה, ובאמצע הסעודה כיבדו בדרשה את אחיו של הרך הנימול שהיה ילד קטן, ובתוך דבריו הזכיר את שלשת הקושיות ותירצם אחת לאחת, והם התפלאו איך יתכן שילד קטן יהיה לו עסק בפלפול, וכששאלוהו אח"כ מי לימדו את הדרשה, הצביע על מורו ורבו ר' יוסף שמואל ז"ל, והם ראו בכך אות מן השמים שהוא ראוי לכהן כרבם, וכך הגיע ר' יוסף שמואל ז"ל לפרנקפורט דמיין. שיחות מלוה מלכה להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל

ד' כסלו

רבי יוסף קורח

יום ההילולא - ד' כסלו

רבי יוסף קורח זלה"ה אדוני אבי מורי ורבי יוסף, נולד לאביו הגר"ש קורח זללה"ה בשנת התרע"ג. ואת כל חינוכו ספג אצל אביו. קבע עיקר לימודו לפני הרב יחיא אביץ' זלה"ה, שם למד גמרא ופוסקים בהעמקה. בשנים האחרונות לפני עלייתו לארץ ישראל עמד בראש בית הכנסת אלכסאר, ורבים השתתפו בשיעורי התורה שלו, הן בלילות שבת מאחר חצות בלימוד המשנה, שהצטרפו עשרות רבות של לומדים, שעד היום יש שמספרים על שעות לימוד אלו שהיו שעות של קורת רוח, והן בשאר ימות השבוע שהתמסר להרבצת תורה בכל מאודו, מסירות שהמשיכה גם בארץ, אף שהיתה כרוכה בקשיים רבים. נהג לדרוש בכל מאורע מעין המאורע, ותקופה ארוכה אמר שיחות בפרשת השבוע שהיו משובצות בדברי מפרשי התורה הראשונים והאחרונים בשילוב פירושים מדברי חכמי תימן בטוב טעם ודעת.

עיקר מלאכתו בתימן היתה בלימוד תשב"ר מלאכת אבותיו, ואכן במלאכה זו יש לראות את גולת הכותרת בפעילותו, פתח לעצמו בית מדרש לתשב"ר ודאג לרווחתם של התלמידים, תוך שהוא דואג לחנכם לא רק לידיעת התורה בדקדוקיה וטעמיה, אלא גם בהסברת והבנת הפסוקים. דחיפה ועידוד לכך קיבל בשנת התש"ג על ידי שליח המוסדות באר"י מר יוסף בן דוד (בעדני), שעודד ודרבן להקמת בית ספר בצורה מסודרת תוך הקניית אהבת התורה, אהבת ישראל ואהבת ארץ ישראל. פעל ודאג לתמיכה במלמדי התינוקות כדי שיוכלו למלא תפקידם כראוי. קשר הדוק קיים עם מר יוסף בן דוד, וברשימת המלמדים משנת התש"ה בה נרשם פירוט המלמדים והתלמידים מופיע שמו של מורי אבי עם שבעים וחמשה תלמידים, כשלצדו עוזר רבי אברהם עמראני, ולצד שמו של מורי אבי רשומה הערה של בן דוד כי מורי אבי מלמד משכיל וחרוץ. ובשנת תש"ו החלה תקופה חדשה בתחום החינוך בצנעא, כאשר בהסכמה של ראשי הקהלה לכל פלגיה בראשות ועדה בת חמשה חברים ובהנהלת הרב יוסף שמן, נפתח בית הספר ובו חמש כיתות, והמחנכים היו: הרב יוסף קורח, הרב יחיא אלשיך, הרב סלימאן חיים קארה, הרב אלעזר קורח, והרב חיים צאלח. בית ספר זה פעל להקניית חינוך מסודר לתלמידים. ולאחר כמה חדשים צורף אאמו"ר לעמוד לצדו של הרב יוסף שמן בניהול ביה"ס, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בנספח לתקנון ביה"ס שנערך באסרו חג סוכות תש"ז. הרב יוסף פנה במכתבים רבים אל הסוכנות ואל הברית העברית העולמית בבקשה לתמוך תמיכה חמרית בייצובו של ביה"ס, וגם במשלוח ספרי לימוד. התלמידים השתלמו בין השאר גם בלימוד כתיבה וחשבון. תלמידי אאמו"ר משתבחים באותה תקופה שזכו ללמוד לפניו. ומכתבים רבים שנשלחו מהם באותו זמן משבחים את הלימוד בביה"ס. גם לאחר

עלייתו לארץ ישראל השתלב בצוות המחנכים בביה"ס תלמוד תורה בשיעורים בשעות אחה"צ, כדי להקנות לתלמידים את מסורת החינוך והמורשת של יהודי תימן, יחד עם מ"ו אלעזר קורח.

זריזותו ופעילותו של מורי אבי הציבתו בשורה הראשונה של עסקני הציבור בצנעא, הן בסיוע להצלת והברחת היתומים מתימן כדי להצילם מגזירות ההתאסלמות, וכפי שמציין זאת הרב עמרם קרח שהיה הרב הראשי האחרון בספרו סערת תימן. נוסף לכך שימש כמזכיר הועד לעזרת עניי תימן שקיבל תמיכות מהתאחדות התימנים באר"י ומארגון עזרת אחים וממגביות שנעשו באר"י כדי לעזור לעניי תימן, הוא כתב מכתבים רבים כדי לתאר את מצב העניים ולזרז את משלוח העזרה. ופעילות זאת השאירה רישומה בעשרות רבות של מסמכים ופנקסי חלוקת התמיכות למחוזות תימן והעתקי מכתבים לכל המוסדות הנוגעים. הרב עמרם קרח נעזר בו רבות בעבודה ציבורית זו. גם בארץ התמסר הרבה לצרכי הכלל, ורבים נעזרו בו בהשכנת שלום בין איש לאשתו, ובעזרה לכתיבת מכתבים למוסדות ציבוריים, הקדיש הרבה מזמנו לאחרים ללא תמורה על אף שהיה רדוף אחר מזונותיו.

פן נוסף באישיותו של אאמו"ר הוא תחום השירה שכן ניחן בקול נעים וערב. את יסודות השירה קיבל בעודו ילד מאביו הרש"ק שהיה יודע פרק בשיר שלמד בעת עבודתו עם ר' אברהם משרקי שהיה ידוע בכנויו "אלמת'מל" שנגינות שיר מיוחדות היו שלו. אותה רוח שירה העניק הרש"ק לאאמו"ר בעודו כבן שבע, שהיה מושיב אותו על ה"מדכא" (כסת מוצקה להסב עליה) לידו בסעודה שלישית של שבת ומלמדו שירים. רבו הרב יחיא אביץ' שהבחין בכשרונו, לא זז מחבבו והאיץ בו להשתלב בין המשוררים, וכך אירע שבעודו נער כבן חמש עשרה, היה נוכח במסיבה עם אביו במעמד הרי"א ורבנים אחרים. כמקובל התחיל הרי"א לשיר וביקש ממנו שיענה לו בשיר, הוא סירב משום שלא יאה לנער כמוהו לשיר במקום שיש רבנים וגדולים, אולם הרי"א פקד עליו ומילא אחר בקשתו, לאחר המסבה אמר אביו הרש"ק להרי"א שדבר זה שנער יענה בשיר אינו נכון, ומה גם שיש בכך עלבון לרבנים. השיב הרי"א אני רואה שהוא מוכשר ואני מעונין שיצליח בכך. כשרון זה נתן לו את המשיכה לשיר, ובפרט שניחון בקול צלול וחזק. הוא סיפר שפעם אחת עבר ברחוב באחד הערבים, והנה הוא שומע קול שירה עריבה מאד, נצמד לקיר הבית הבית שמשם בקעה השירה, והאזין לשיר "איומה לדוד חכי" שהושר על ידי הרה"צ אהרן הכהן, שהיה משורר ובעל קול ערב ונעים. אאמו"ר התענג מאד למשמע השיר שנלוותה אליו השראה וחן של יראת שמים וכיסופים, לאחר שהסתיים השיר נחרת במוחו ובמשך כמה שעות היה מפזם שיר זה, ואזנו היתה קשובה להאזין ולקלוט את נעימותיהם ולחניהם של המשוררים בתקופתו, ובזה הצליח להשתלב בין המשוררים במסיבות. נטיה זו לשירה הביאתו לשיר לצדו של הרב סעיד אלעזיירי ראש ורב בית הכנסת אלאוסטא, שהיה ידוע בשירתו המעולה, והיטיב עם אבי מורי בעין יפה להדריכו בעולם השירה. אנשים מספרים שקולו של אאמו"ר היה נשמע בשוררו במסיבות עד למרחקים. נטייתו לשירה הביאתו לעסוק באומנות אבותיו, ולחבר שירים למסיבות מיוחדות, כגון פדיון הבן, חנוכה ופורים, ורבו הרי"א היה מבקשו לשיר משיריו במסיבות. אותה שירה שהיתה מורשת הדורות ושהולכת ומשתכחת לצערינו, נתנה לו את הרצון להנחילה לאחרים על מנת לשמר אותה, לשם כך נענה ברצון לבקשת חובבי שירה לתת להם שיעורים בשירה, ובמשך שנים התקיים חוג לימוד בהדר יוסף בת"א, שבו הקנה להם את יסודות השירה המקורית הפיוטים והסליחות, ובזה תרם תרומה חשובה לשימורה של מורשת מקורית ללא סילופים וזיופים.

פעילותו ועסקנותו של אאמו"ר מנעה ממנו את האפשרות להתמסר לכתיבת חיבורים, שהיו כלולים בתכניותיו, אולם נשארו לו שירים שכתב בימי עלומיו משוקלים ומחורזים, שבכל אחד מהם רמז לשמו. הוא סיגל לעצמו צורת הכתיבה של אביו הרש"ק, וכפי שהתבטא אביו באחת מרשימותיו "שלפעמים אני מוצא איזה פיוט או שיר ומתפלא מתי עשיתי את זה, ומתוך התבוננות אני מוצא שזה משל בני המחקה אותי, ואשתומם על הדמיון הגדול שבסגנונו וסגנוני, עד שאני חושב שזה משלי ואינו אלא שלו".

כמו כן כתב אזהרות למצוות עשה לפי מנין המצוות להרמב"ם בסגנון צח וברור. ובעזבונו נמצאת רשימה ארוכה ומסודרת לאורך דפים רבים של חילופי נוסח כתבי יד בהלכות כלאים ומתנות עניים והל' תרומות, וכן הגהות והערות בגליונות ספרים. כמו"כ ריכז ואסף הרבה שו"ת מרבני תימן, בנוסף להרבה שו"ת שכתב והשיב לשואלים. פועלו הציבורי הותיר בעזבונו מכתבים רבים ומסמכים שיש בהם חשיבות רבה לידיעת תולדות הקהלה בדור האחרון. אף כתב ספר חיי שלום ובו תולדות אביו הרש"ק, ותיאור מאורעות היהודים בדור האחרון ורשימות על רבנים שהכיר, וגם תיאור המסע של עולי תימן לאר"י ותלאותיהם בדרכים, ופעילותו עם עסקני הציבור להקל את סבלותיהם וגמילות חסד של אמת עם אלה שנשארו בדרכים בתימן, אין ספק שכתיבה זו תאיר נקודות הטעונות הארה, כדי ללמוד על מסירות נפשם של יהודי תימן להגשים משאת נפשם לעזוב את תימן ולעלות לארץ הקודש.

לאחר שנים של יסורים שנזדכך בהם, הלך לבית עולמו ביום ד' כסלו תשנ"א, זכה לבנים ובנות שהולכים בדרך ה' ובמורשת אבותם. ת. נ.צ. ב. ה.

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע

יום ההילולא - ד' כסלו

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע נולד בשנת תקע"ה בעיירה זאריק לאביו רבי ישראל יצחק קאליש מווארקי ולאמו מרת רחל.

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את מרת שרה לאה, בתו של רבי שמואל מפארצעווא שהיה מחסידי אביו, וכך בהיותו סמוך על שולחן חמיו, ישב לילות כימים על התורה ועל העבודה.

לאחר זמן מה בקשוהו בני העיירה "גובציוב" לבוא לכהן כרב בעירם, הוא נעתר לבקשתם ועבר לשם.

לאחר זמן, נקרא לכהן בעיר גור, שבאותם ימים עדיין לא התפרסמה.

משם עבר לכהן כשנה ומחצה בפשיסחא, לאחר מכן באמשינוב שם נשאר עד סוף ימיו.

בשנת תרל"ח חלה מאד ורופאיו יעצו לו ליסוע למקום המרפא "מעראן" באיטליה, שם שהה כשבועיים וביום שבת קודש פרשת תולדות ד' כסליו תרל"ח עלתה נשמתו בסערה השמימה.

מדוע אמר החידושי הרי"ם להביא דגים בסעודה שלישית

"גם הרה"ק ר' יעקב דוד זצ"ל מאמשינוב היה לו התקרבות רב עם רבינו [החידושי הרי"ם מגור] זצ"ל, והרבה פעמים עסק ביחד עם רבינו זצ"ל בעניני הכלל. והיה איזה פעמים אצל רבינו זצ"ל בגור ורבינו כיבד אותו הרבה. ופעם אחת כאשר היה משובתי שבת קודש בגור אצל רבינו זצ"ל וישב על השולחן סמוך לרבינו זצ"ל, ובעת סעודה שלישית של שבת קודש, אמר הרה"ק מאמשינוב בחשאי לאחר,

שחידוש אצלו על רבינו שאין אוכלים דגים אצלו בסעודה שלישית. ואמר שהוא בביתו נוהג לאכול דגים בסעודה שלישית, ותיכף אמר רבינו זצ"ל שיביאו דגים לשולחן, והיה זה לפלא בעיני כל הרואים מה שמשנה רבינו את מנהגו למען כבודו". מאיר עיני הגולה', ח"ב אות תקנג

ו' כסלו

הגה"צ רבי אברהם אהרן זוננפלד זצ"ל

יום ההילולא - ו' כסלו

הגה"צ רבי אברהם אהרן זוננפלד בנו הגדול של מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע, נולד בירושלים ביום ו' לחודש כסלו תרל"ח, וכבר מילדותו ניכרו בו כישרונותיו הגאוניים. ונישא ביום ו' לחודש כסלו תרנ"ה למרת חיה רבקה בת הגה"צ רבי בן ציון וועבער בנו של הגה"צ אבד"ק מאדא.

היה איש האשכולות תלמיד חכם עצום ובעל עט סופר מהיר, כבר בהיותו בן 19 שנה ערך את הירחון "אור תורה", מאסף תורני בו השתתפו גדולי ירושלים ואף רבנים מחו"ל. אביו הגרי"ח התבטא על הירחון "חוברת הקודש", ובו רואים רב גובריה בתורה כאחד הגדולים. הירחון יצא לאור עד שנת תרס"ג.

פעל רבות למען הישוב בירושלים בשליחות אביו, ייסד את חברת תומכי תורה לתמוך בתלמידי חכמים אשר השעה דחוקה להם, כן נמנה בין מייסדי "בית יתומים בלומנטל", וחברת "קהילת יעקב" לבנין בתים עבור אנשי ירושלים. הקים את חברת "חדוות ישראל" להוצאת ספרים תורניים, ערך וסידר את שו"ת מהרי"ל דיסקין. כן ייסד וניהל בית תבשיל לעניים.

נפטר בדמי ימיו ביום הולדתו ו' כסלו תרע"ב בהיות בן 34 ונטמן בהר הזיתים.

הסתלקותו הפלאית

בסוף ימיו חלה רבינו הגרא"א ונסע לוינה ולקהיר להתרפאות, אך לא עלתה לו ארוכה, ובשכבו חולה סמוך לפטירתו בקהיר שלח מכתב, ובו מתעניין ומדריך בענייני בית התבשיל. חזר לירושלים, ובלילה לפני פטירתו בבית החולים שערי צדק היה במצב של כמעט גסיסה, וכבר הגיעו אנשי החברא קדישא, אמר להם שעדיין לא הגיע זמנו ושלחם. למחרת בבוקר הלכו בנותיו להתפלל עליו בכותל המערבי, ובחזירתן נפרד מכל אחת לחוד ובירכן, ביקש שיוציאו אותו למרפסת כי רוצה לראות עוד פעם את העולם, ואמר "מלכותך מלכות כל העולמים וממשלתך בכל דור ודור", וקרא קריאת שמע ועצם את עיניו. נפטר בדמי ימיו ביום הולדתו ו' כסלו תרע"ב בהיות בן 34 ונטמן בהר הזיתים.

אביו הגרי"ח בהספידו עליו אמר: הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים, בששה לחודש כסלו נולדת, בששה לחודש כסלו נשאת אשה, ובששה לחודש כסלו הלכת לבית עולמך, 'טוב' שנה היית בחור ו'טוב' שנה אברך, על מצבתו שנוסח ע"י אביו נחרט בין השאר: "...יר"ש במצוותיו חפץ מאד, יגע ועמל בהרבה דברים שבקדושה, המסובל ביסורים...".

עוד יש לציין דבר נפלא, בשעת הקבורה היה צריך לעלות בהר, ואמרו למרן הגרי"ח אולי יעמוד מלמטה ויספידו שקשה מאוד לעלות והוא כבר זקן, התבטא מרן הגרי"ח זי"ע: בקרבן הדין שצריך להיות עומד

על גביו, וכי אקריב קרבן לה' ולא אעמוד על גביו (מפי הרה"ח ר"י שיינברגר ששמע מפי זקנתו מרת מרים רחל שיינברגר ע"ה בת הגרא"א זצ"ל.עלי זיכרון קונ' 40)

מי היה חשמונאי ובניו

כתב הגה"צ רבי אברהם אהרן זוננפלד [ירושלים ד' דחנוכה שנת תר"ס]: במגילה דף יא ע"א איתא בימי יונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו, ומתתיהו כהן גדול לכלותם וכו'.

וקשה לי בדבר הגמרא, הא הנס היה על ידי מתתיהו ובניו, וכן נמי אמרינן בתפילת על הניסים בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, וא"כ מה הפירוש בגמרא חשמונאי ובניו, ומתתיהו. ואינו מובן מי זה חשמונאי ובניו. והנה חיפשתי בסדר הדורות ואין אני מוצא לשם בפני עצמו של חשמונאי, והבית יוסף בסימן תרפ"ב כתב בשם הארחות חיים דיוחנן הוא חשמונאי ומקורו מהיוסיפון, ויש אומרים חשמונאי הוא דרך גדולה כמו יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים (תהלים סח, לב) ע"כ.

וקשה לפי שני הפירושים דאם נאמר דיוחנן הוא חשמונאי א"כ מתתיהו נכלל בכלל חשמונאי ובניו דהרי מתתיהו הוא בנו של יוחנן וא"כ למה כפל הגמרא חשמונאי ובניו ומתתיהו. ואם נאמר כפירוש השני של הבית יוסף דחשמונאי הוא לשון גדולה א"כ אין זה שם של אדם ומה שייך לומר חשמונאי ובניו.

וזוכר אני שראיתי באיזה ספר (ראה המאירי בהקדמה לפירושו למסכת אבות שחשמונאי הוא מתתיהו) לפרש על הא דמתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, שקאי חשמונאי על מתתיהו, אשר ממנו נפתח מלכות בית חשמונאי, וזה דלא כמו שכתב הב"י בשם היוסיפון, דחשמונאי קאי על יוחנן.

ולפי זה קשה יותר, דאם חשמונאי הכוונה על מתתיהו, וא"כ למה איתא בגמרא כפל לשון, חשמונאי ובניו, ומתתיהו ומשמע, דתרי אנשים הם וצ"ע. קובץ אוצרות ירושלים - פרושים גל' י

ז' כסלו

הגאון רבי יוסף דוד זינצהיים

יום ההילולא - ז' כסלו

הגאון רבי יוסף דוד זינצהיים נולד בעיר טריר שבגרמניה בשנת תק"ה לאביו רבי יצחק שכיהן שם כרב. בהמשך הוא עבר עם משפחתו לאלזס, שם נשא את אחותו של הפרנס המפורסם הרב בָּר. בר הקים ישיבה בעיירה בישהיים, והעמיד את גיסו רי"ד זינצהיים בראשה.

הרב זינצהיים שרד את הימים הקשים של המהפכה הצרפתית, ולימים מונה לרבה של העיר הגדולה שטרסבורג. בהמשך הוא מונה ע"י נפוליאון כגדול רבני צרפת לעמוד בראש ה'סנהדרין', ובמסגרת תפקידו זה נאבק על עצמאות הרבנים והדף את הניסיונות לעשות שינויים בהלכה.

נתבקש לישיבה של מעלה בז' כסלו שנת תקע"ג.

הגרי"ד זינצהיים חיבר סדרה ארוכה של ספרים בשם 'יד דוד' על מסכתות התלמוד, 'מנחת עני' - חידושים וכלליים, וכן 'שלל דוד' - ביאורים וחידושים על התורה, מגילת אסתר והמועדים.

הספדו הנפלא של מרנא החתם סופר

הגאון המפורסם רבי דוד זינצהיים זצ"ל בעל ה'יד דוד', היה מקורב למלכותו של נפוליאון, וכאשר הוצעה לו איזו מִשְׂרָה שלטונית בצרפת, הוא ניאות לקבלה, ובשל כך היו שריננו אודותיו.

לימים, כשנסתלק לבית עולמו, ספד לו מרנא החתם סופר זיע"א והפליג על גאונותו וצדקותו התמימה, ובתוך משא ההספד שאל: הנה יוסף אמר לאחיו (בראשית מה, ח) "**וַיְשִׂימֵנִי לְאָב לְפַרְעֹה וּלְאָדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם**", ומכל מקום לא ביקש מהם לומר כל זאת לאביהם אלא רק "**שָׂמַנִי אֱלֹקִים לְאָדוֹן לְכָל מִצְרָיִם**", וכך עשו האחים, לא אמרו ליעקב כי אם "**וְכִי הוּא מֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם**", מה פשר הדבר?

וביאר, כי היה ברור ליוסף ואחיו שכל המפורט אודות שלטונו ומעמדו של יוסף במצרים לא שווה בעיניו של יעקב מאומה, ולא איכפת לו כלל מכבודו של יוסף במצרים, רק היה חפץ לדעת "כִּי הוּא מֹשֵׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם" - אבל לא להיפך, שמצרים היא ששולטת בו, כלומר, לא נדבק בו מאומה מטומאתה של ארץ מצרים...

וכזה היה רבי דוד זינצהיים זצ"ל, שאמנם היה מושל ומקורב למלכות, אלא שאפשר להעיד עליו נאמנה, שלא הושפע מכך כלום, רק השפיע מרוחו על אחרים!

'תולעים' מפרסמים או הורגים את הרוצח

וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' (פר' שופטים - כא, ט). **וברש"י מגיד שאם נמצא ההורג אחר שנערפה העגלה הרי זה יהרג.**

בתרגום יונתן (פסוק ח) כתב, התולעים הולכים לבית הרוצח וע"י זה ניכר ואוחזין אותו וממיתין אותו. אמנם יש שכתבו כי התולעים ממיתים אותו, עי' ברבינו בחיי ובש"ך [ד"ה ואתה], וכן משמע בפסיקתא זוטרתא.

ונראה לי כי תרווייהו אמת, דודאי אם יש עדים והתראה אין התולעים ממיתין אותו רק הולכין לביתו שיהיה ניכר ויתפסו אותו, וע"י זה יצא הקול ויבואו העדים וימיתו אותו בב"ד כדין. אמנם כשאין עדים בעולם, א"כ אף אם יתפסוהו ב"ד לא יוכלו להמיתו בלא עדים והתראה ומה תועלת שיכירו אותו, לכן התולעים ממיתים אותו. וא"כ תרווייהו קרא צריכא, דלארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו מיירי היכא דאין עדים בעולם והתולעים ממיתים אותו, להכי קאמר דהקב"ה עושה שימות כיון דלארץ לא יכופר כי אם בדם שפכו שהתולעים לוקחים הנקמה ממנו. אמנם כאן מיירי היכא שיש עדים, לזה אמר ואתה תבער הדם הנקי, כיון שניכר הרוצח ולא המיתו התולעים רק עשו כדי שיכירו אותו, עליך המצוה להמית אותו כדינו. שלל דוד - פר' שופטים.

ח' כסלו

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל

יום ההילולא - ח' כסלו

נולד בשנת תקמ"ד כבן בכור לאביו הרה"ק רבי מרדכי זיע"א, המגיד מטשערנאביל, שמו נקרא בישראל 'אהרן', על שם אבי אמו הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זיע"א.

זכה להתגדל אצל זקנו המאור עינים, שאף הניח לו תפלין בפעם הראשונה. היה חתנו של הרה"ק רבי גדליה מליניץ זצ"ל בעל תשואות חן, ובזווג שני של הרה"ק רבי צבי מקארסטשוב זצ"ל, נכד הבעל שם טוב הקדוש.

אחרי הסתלקות אביו הקדוש בשנת תקצ״ז בהיותו על אם הדרך בכפר אנטיווקא, מלא רבנו את מקומו בהנהגת העדה, כן שמש כנשיא מעות ארץ ישראל לצדקת רבי מאיר בעל הנס ברחבי אוקריינא, ועשה רבות כדי לחזק הישוב בארץ ישראל, על פי צוויו הוקם בצפת הקלויז דחסידי טשערנאביל.

נחשב בימיו לזקן צדיקי דורו, מנוחת כבודו באוהל מיוחד סמוך לאהל זקנו המאור עינים.

אונאה עד שְׁתוּת

סיפר המקור ברוך בשם מהרי״ד מבעלזא. הצמח צדק מליובאוויטש כתב מכתב לרבנו, בו שאל אותו דעת תורה, אחרי שבימיהם היתה מחלה שהתפשטה רח״ל, והוא רצה לדעת האם יגזרו שלא להתענות השנה ביום הכפורים.

בראש המכתב כתב הצמח צדק על רבנו את התאר ׳שר התורה׳, והיתה כוונתו בזה שיש לו דעה בשמים ממעל. כששמעו חסידי ליובאויטש שרבם הקדוש מכנה את רבנו בתאר נשגב זה, נסעו אליו ובקשוהו שיאמר להם דברי תורה. אך הוא דחה אותם באמרו שעדין לא למד היום בספר הקדוש מאור עינים, לכן אינו יכול כעת להגיד דברי תורה.

כשבאו אליו אחר כך, פתח ואמר להם, איתא בגמרא בבא מציעא (מט, ב) אונאה עד שתות, דהינו שבמידה הששית שהיא מידת יסוד צדיק, יכול האדם להונות את עצמו ואת אחרים שהוא צדיק גמור, כאלו הוא כבר אוחז במדרגות אלו.

אולם יש עצה אחת שלא יבוא לרמות את עצמו שהוא צדיק, על ידי הכנעה ושפלות ברך, שיהיה בחינת ׳ונפשי כעפר לכל תהיה׳, והלא קימא לן, ׳אין אונאה בקרקעות׳ (קדושין מב, ב). מנורת אהרן

כמו שהזקן אמר זאת, איני יכול לומר...

סיפר הרה״ק ר׳ אלעזר טווערסקי מסקווירא ואב״ד פאלטיטשאן זיע״א, ששמע מפי קודשו דהאי צדיק הרה״ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע״א דהוה מרגלא בפומיה להיות מגיד וחוזר ומגיד על מה ששמע מחותנו זקינו הרה״ק ר׳ אהרן מטשערנאביל זיע״א, כלה מלשון כלות הנפש, היינו שהנשמה מושכת תמיד למעלה והרגליים מושך תמיד למטה ובשעת הריקוד מושכים גם את הרגליים למעלה. ואחרי שהיה חוזר הרה״ק מבעלזא זי״ע על דיבור זה כמה פעמים, היה מפטיר; אני יכול לומר לכם וואס דער אלטיטשקער האט געזאגט, אבער ווי אזוי דער אלטיטשקער האט עס געזאגט קען איך נישט זאגן [אני יכול לומר לכם מה שהזקן אמר, אבל כמו שהזקן אמר זאת איני יכול לומר]. ספיר ויהלום ר׳ מנחם מנדל פומרנץ

ט׳ כסלו

הרה״ק דובער שניאורי מליובאוויטש - משיח שבדורו

יום ההילולא - ט׳ כסלו

רבי דובער שניאורי - האדמו״ר האמצעי (במקור באידיש: **דער מיטעלער רב**)

ט׳ בכסלו תקל״ד - ט׳ בכסלו תקפ״ח, הוא האדמו״ר השני בשושלת אדמו״רי חב״ד וממשיך דרכו של אביו, אדמו״ר הזקן. הנהגת החסידות בדורו התאפיינה בהתרחבות ובשופי, כתב וחזר באריכות אלפי מאמרי חסידות. הוא התפרסם בכינוי ׳האדמו״ר האמצעי׳, לאחר הסתלקותו - לאחר שהתמנה

האדמו"ר השלישי של תנועת חב"ד, ה'צמח-צדק', לאדמו"ר החסידות. בשלב זה, היה רבי דובער האמצעי מבין שלושה אדמו"רים.

תולדות חיים

לידתו

לאחר 14 שנות נישואין בהם, נולדו להוריו רק בנות, נסע אביו אדמו"ר הזקן לרבו, המגיד ממזריטש, להתברך בבן זכר. המגיד הבטיחו שאם יהדר במצוות הכנסת אורחים יזכה לבן זכר ורמז לכך מהפסוק **במה יזכה נער - את ארחו** היינו כיצד ניתן לזכות בבן זכר, על ידי הכנסת אורחים.

בשבת פרשת וישלח תקל"ג, השבת האחרונה בחייו של המגיד, סיפר לאדמו"ר הזקן את הסדר של שלום בן זכר על פי פנימיות הענינים, וכן את סדר הוואכנאכט (ליל ברית), ובאותו מעמד הבטיחו שייוולד לו בן זכר, ועליו לקוראו בשמו (דובער).

לאחר שנה ביום ט' בכסלו תקל"ד, נולד רבי דובער, בנם הראשון של אדמו"ר הזקן והרבנית סטערנא. בלידתו קיימו במדויק את הוראות המגיד.

בהוולדו, נתן אביו חתיכת בד שהייתה שמורה אצלו לחתל בה את התינוק לאחר הרחיצה הראשונה.

בסעודת הברית נכחו כמה מגדולי תלמידיו של המגיד, כמו רבי מנחם מענדל מוויטבסק ורבי אברהם מקאליסק.

חינוכו

עבור חינוכו שכר אביו אדמו"ר הזקן, מלמד מיוחד, מתלמידי המגיד שילמד את בנו תורה והדריכו כיצד לנהוג בילד. מלמד נוסף היה ר' אברהם מליעפלי.

כבר מגיל ילדותו ניכר בעיני כל שניחן בכשרונות נדירים ביותר, והיה לומד ומתפלפל עם גדולי חסידי אביו, תחביב מיוחד היה לו בשנות ילדותו לרשום את מה שראה אצל אביו הגדול. מגיל ילדות היה רגיל לכתוב במהירות וברהיטות.

בר מצווה

לחגיגת הבר-מצווה הגיעו מכל רחבי האזור, כל תלמידי וחסידי אביו, על אף שבאותם שנים אסר הרבי על החסידים להגיע בחודשים חשוון וכסלו, לצורך החגיגות בוטל הכלל.

ביום הבר-מצווה - יום חמישי ט' כסלו תקמ"ז, הדליקו נרות בכל רחבת חצר בית המדרש, והרחיבו את המקום במיוחד עבור האורחים הרבים, בקריאת התורה, לא עלה החתן הבר מצווה, אך אביו עלה שלישי, ולאחריו בירך את ברכת ברוך שפטרני בשם ומלכות. לאחר התפילה אמר אדמו"ר הזקן מאמר על הפסוק "כי לקח טוב", ולאחר מכן אמר חתן בר המצווה דברי תורה על הפסוק "מגיד דבריו ליעקב", אדמו"ר הזקן היה שרוי בדבקות עצומה, והחל לנגן את ניגון ד' בבות, גדולי החסידים שנכחו במקום סיפרו שבעת הניגון הם נזכרו בכל מה שהיה עמם מיום עומדם על דעתם.

לאחר מכן לקח אדמו"ר הזקן חתיכת "לעקאח" וכוסית "משקה", ולאחר מכן חילקו לשאר החסידים.

לאחר תפילת מעריב התקיימה סעודת מצווה, אדמו״ר הזקן אמר מאמר חסידות והחסידים התוועדו עד אור הבוקר.

בשבת שלאחר הבר-מצווה, עלה לתורה רבי דובער בפעם הראשונה, בתפילת מנחה של שבת, מכיוון שהזמן של מנחה של שבת היא הזמן הכי נעלה בכל השבוע, בשעת עלייתו לתורה היה אביו, אשר גם היה ה״בעל קורא״ שרוי בדביקות מיוחדת.

נישואיו

בשנת תקמ״ח, בהיות אדמו״ר האמצעי בן ארבע עשרה, בחר אביו עבורו לשידוך את מרת שיינא, בתו של ר׳ יעקב, מלמד עני מהעיירה ינאוויטש, הקרובה לליאוזנא. היה זאת מכיוון שאביה של שיינא התאונן בפני אדמו״ר הזקן שראשו טרוד כיצד לחתן את חמש בנותיו שהגיעו לפרקן ולכן אינו יכול להתפלל בכוונה. אדמו״ר הזקן הציע לו את בנו, ר׳ דובער, מכיוון שבאם הוא יעשה שידוך נכבד שכזה מיד ירצו עוד חסידים להשתדך עמו.

רבי דובער נתן את הסכמתו לשידוך ובלבד שיצא לפועל במהירות האפשרית, בכדי שיוכל לשמוע את מאמרי החסידות שיאמר אביו בחתונתו.

ואכן, כיוון שאדמו״ר הזקן השתדך עם רבי יעקב, במהרה נהיו לו עוד חתנים לכל בנותיו האחרות, ר׳ ישראל ש״ץ, ור׳ שמריה ברלין, ור׳ אביגדור הכהן ביחובסקי.

הדרכת צעירי החסידים

בשנת תק״נ, בגיל 16 מונה על ידי אביו להדריך את האברכים הצעירים, הן אלה שלמדו בחצר הרבי, והן התכתבות עם אלה הנמצאים במקום מגורם, ועסק בכך במרץ רב. מסופר שבאחת הפעמים שהתוועד עם הצעירים דיבר בהתרגשות גדולה, מה שהזיק לבריאותו, והוא נחלה למשך מספר ימים.

באותה שנה גם החל לשמש כ״מניח״ אצל אביו, היינו לזכור ולכתוב את המאמרים שאביו אמר. יצויין שהרב הקדוש ר׳ אברהם מקאליסק כתב לאדמו״ר הזקן במכתב משנת תקנ״ח,,וחס אנכי על זרעי׳ דאבא, ה״ה בנו המופלג הוותיק מו״ה דוב בער, לאשר כת״ר הכניס אותו בנסיון גדול, כאני׳ בלב ים, שצריך פרקליטין גדולים להנצל ממצודת הגאוה והגדלות... וכת״ר הכניס בנו בזה, והוא עדיין רך בשנים וכלי מלחמה אין לו, ואיה רחמי האב על הבן.״

קבלת הנשיאות

בעת הסתלקות אביו אדמו״ר הזקן ביום כ״ד בטבת שנת תקע״ג, שהה אדמו״ר האמצעי בעיר קרמנצ׳וג, לשם הגיע על מנת להכין את המקום לבואו של אדמו״ר הזקן. מיד לאחר ההסתלקות נסעו בני המשפחה אל רבי דובער בקרמנצ׳וג, שם קיבל על עצמו את הנשיאות.

חלק מחסידי אדמו״ר הזקן בחרו להם לרבי את אחד מתלמידיו הגדולים של אדמו״ר הזקן, רבי אהרון מסטראשלה אשר החל לנהוג ב״אדמו״רות״.

בשלושת החודשים הראשונים שלאחר הסתלקות אדמו״ר הזקן, קמה התעוררות גדולה בין חסידי חב״ד בכל מדינת רוסיה. חסידים בכמה ערים מרכזיות ברוסיה שלחו משלחת אל אדמו״ר האמצעי וביקשו

ממנו שיקבע את דירתו באחת הערים שברוסיה. חסידי רוסיה הלבנה שלחו גם משלחת לבקש ממנו לשוב לרוסיה הלבנה ולקבוע בה את משכנו באחת הערים. בפועל החליט אדמו"ר האמצעי להיענות לחסידי רוסיה הלבנה ולאחר חג השבועות תקע"ג עזב את קרמנצ'וג והחל במסע לרוסיה הלבנה. מסע זה כונה "מסע ההכתרה" שהיווה מעין קבלת הנשיאות בפועל של אדמו"ר האמצעי.

כשלושה חודשים ארך מסעו של אדמו"ר האמצעי לוויטבסק. בכל מקום שהגיע אמר מאמרי חסידות עמוקים וקיבל חסידים ליחידות. את פני השיירה קיבלו בכל מקום בכבוד גדול, על ידי חסידים, יהודים וכן גם על ידי פקידי ממשל ואנשי המשטרה שקיבלו הוראה ממשרד הפנים להדר בכבודו של אדמו"ר האמצעי, בנו של אדמו"ר הזקן, שעשה רבות לטובת ארץ המולדת בכך שסייע במאמץ המלחמה כנגד נפוליאון הצרפתי. במהלך המסע הצטרפו חסידים רבים לאדמו"ר האמצעי.

ליובאוויטש

המסע הסתיים בבחירת אדמו"ר האמצעי למקום מגוריו את העיירה ליובאוויטש, אליה הגיע יחד עם אלפי חסידים ביום ח"י באלול תקע"ג. בעת הגעתו סיפר אדמו"ר האמצעי לחסידים על כך שאדמו"ר הזקן בילדותו, למד בעיירה ליובאוויטש אצל רבי ישכר בער מליובאוויטש. והוסיף וסיפר שאדמו"ר הזקן התגלה אליו וביקש ממנו לקבוע את מושבו בליובאוויטש.

הנסיך צ'חווסקי, ששלט על העירה, צווה על עובדיו לכרות מהיערות שלו כדי להקים בתים עבור הרבי והחסידים.

מליובאוויטש החלה תורתו של הרבי, תורת חסידות חב"ד, להתפשט בכל רוסיה הלבנה וליטא, ומספר הנוסעים לליובאוויטש הלך וגדל.

כעבור שנה מהעתקתו למקום מגוריו בליובאוויטש, רבים מזקני החסידים שהסתופפו אצל אביו אדמו"ר הזקן, החלו להגיע אליו לשמוע ממנו חסידות. כולם היו מלאי התפעלות מהנהגתו של האדמו"ר החדש, ממאמרי החסידות אותם אמר בשפע רב כדרכו. לעיתים היה אומר חסידות מספר פעמים באותה שבת ובכל פעם כמה שעות. בחג השבועות של אחת השנים, אמר הרבי 11 פעמים חסידות ביום אחד! ועל כך אמר לו דודו רבי יהודה לייב, אחיו של אדמו"ר הזקן: "לאו כל מוחא סביל דא" (לא כל מוח סובל זאת).

בשנת תקע"ה - ייסד הרבי מושבות יהודים בפלך חרסון, בשטחים אותם הקצתה הממשלה על ידי השתדלותו. בשנת תקע"ז - ביקר במושבות ושהה שם מפסח עד חודש אלול.

בימי נשיאותו התרבו החסידים, הוכפל ושולש לעומת מספרם בימי אדמו"ר הזקן. זקני החסידים סיפרו כי בשנה הראשונה לנשיאותו נתווספו ברוסיה הלבנה לבדה חמש-עשרה אלף חסידים, ובשנה השניה, תקע"ה, כל פלך צ'רניגוב הפך למרכז חסידות ליובאוויטש.

חברון - בית כנסת אדמו"ר האמצעי בחברון

בשנת תקפ"ג, עלו חסידי חב"ד לחברון, ואדמו"ר האמצעי קנה חדר מבית הכנסת הספרדי "אברהם אבינו" וייעד אותו לבית הכנסת מיוחד עבור חסידי חב"ד. בית כנסת זה הוא כיום בית הכנסת החב"די העתיק בעולם.

מאסר וגאולת אדמו״ר האמצעי

בשנת תקפ״ה הגיש יהודי בשם שמחה קיסין, הלשנה לרשויות שכביכול תנועת החסידות שבראשות אדמו״ר האמצעי, היא כת אשר שובה בצילה אלפי חסידים על מנת להוסיף ממון לקופת האדמו״ר, טענה אשר התבססה על זיוף מכתבו של אדמו״ר האמצעי, ועל המגבית שנערכה לצורך שיקום החצר בעקבות השריפה שהייתה בזמן אדמו״ר הזקן, בעקבות ההלשנה הובל אדמו״ר האמצעי באסרו חג הסוכות תקפ״ז למעצר. לאחר חקירות ובדיקות הבינו החוקרים אשר עלילת שווא טפלו בו וביום י׳ כסלו תקפ״ז השתחרר ממאסרו. תאריך זה נקבע לדורות **כחג הגאולה**.

הסתלקותו

לפני הסתלקותו רמז אדמו״ר האמצעי על כך לחסידים באומרו על שנת תקפ״ח שיהיו בה גזירות. לקראת חגי חודש תשרי תקפ״ח יצא מליובאוויטש לציון אביו בהאדיטש. במהלך הדרך חזור חלה מאוד, ונעצרו למנוחה בניעזי״ן. מיום ליום חוליו התגבר וכל פעם שהיו נוגעים בו הוא היה מתעלף. מצב זה נמשך עד ליום ח׳ בכסלו. באותו יום רצה לכתוב חסידות על ענייני חנוכה, אך כיון שהעולם שרוי בצער, לא רצה להתענג בכתיבת החסידות ועל כן לא כתב. במקום זה אמר לחסידיו שילכו לבתיהם בשמחה ושיאמרו ״לחיים״. בלילה התעלף פעמים רבות וכשהתעורר ביקש שילבישו אותו כתונת לבנה, פניו האדימו והחל לשבח וללמד זכות על כלל ישראל. ביקש שוב מהחסידים להיות שמחים, כי השמחה ממתקת דינים.

באור ליום רביעי ט׳ בכסלו שנת תקפ״ח התחיל אדמו״ר האמצעי לומר בהתלהבות גדולה מאמר חסידות על הפסוק ״אחרי ה׳ תלכו״. לקראת עלות השחר סיים את המאמר במילים ״כי עמך מקור חיים מחיי החיים״ והסתלק בגיל 54. מקום מנוחתו כבוד - בניעזי״ן.

אדמו״ר האמצעי השאיר ספר תורה שעבר בירושה לבנו רבי מנחם נחום ומשם לנכדיו משפחת פופקא; ר׳ יצחק חיים פופקא ור׳ מרדכי דובער פופקא. כיום מוחזק ספר התורה בבית הכנסת ״בית תורה דמשק אליעזר״ בפלטבוש.

ביאור ענין הסתלקותו ביום הולדתו

אדמו״ר האמצעי הסתלק ביום הולדתו, ט׳ בכסלו. הרבי ציין בקשר לכך את מאמר חז״ל ״הקב״ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש, שנאמר: את מספר ימיך אמלא״ - שממנו רואים שיש מעלה מיוחדת בכך שהסתלקות הצדיק היא ביום לידתו כך ששנותיו וימיו מלאים. הרבי מוסיף ומציין שאצל כל הצדיקים ישנה מעלה זו, שהקב״ה ממלא את שנותיהם, אלא שאצל רובם לא רואים זאת בגלוי ובגשמיות. וזו המעלה אצל אדמו״ר האמצעי, שאצלו התבטא הענין גם בגשמיות.

ענין זה מתאים לעבודתו במשך כל ימי חייו להחדיר את עניני החסידות הגבוהים גם בבשר הגשמי ובענינים הגשמיים; וכפי שהתבטא עליו חתנו, אדמו״ר הצמח צדק: ״אם היו חותכים לחותני אצבע, לא היה פורץ דם כי אם חסידות״. בכיוון זה גם השפיע על חסידיו, כפי שהתבטא שרצונו ״שכאשר שני אברכים נפגשים יחדיו בשוק, ידברו חסידות״, וכן ״שכאשר אברכים יבינו בכתר כמו בחמשת האצבעות, יהיה לו מכך סיפוק״.

תורתו

אדמו"ר האמצעי היה אומר מאמרי חסידות בהמשכים פעמיים או שלוש בכל שבת, כשבכל פעם היה אומר בין שלושת-רבעי השעה לשעה. ביום כיפור היה אומר חסידות שלוש פעמים; בערב יום כיפור בבוקר לאחר תפילת שחרית (נהגו להתפלל מוקדם), במוצאי יום-כיפור ולמחרת יום-כיפור לפני תפילת שחרית.

לפני שהיה אומר מאמר היה מוסר אותו בכתב ידו ובעקבות כך לא קיימים הרבה הנחות של חסידים על מאמריו. בהזדמנויות בהם לא מסר אדמו"ר האמצעי את רשימת דברי עצמו אלא את ההנחה ממאמר אביו, אדמו"ר הזקן, עליו היה מבוסס המאמר שלו, חסרים החידושים שהוסיף אדמו"ר האמצעי באותם מאמרי אביו שחזר אז. כתבי אדמו"ר האמצעי של מאמריו דומים לסגנון של מאמרי אביו, אדמו"ר הזקן ובין הדברים, נהג להוסיף את ביאוריו והסבריו. סגנונו בדיבור היה ארוך ומוסבר, בשונה מאביו.

על הביאורים שהוסיף רבינו בדברי אביו העיד רבינו בעצמו בריבוי מקומות שאינם אלא דברי אביו במאמרים אחרים כיון שדברי תורה מעטים במקום אחד ומרובים במקום אחר, אף שבודאי הוסיף ריבוי נופך משלו.

מעלה נוספת בביאורי רבינו מובאת בהקדמת התורת חיים, שם כותב בנו - רבי מנחם נחום איך שדרכו של רבינו הזקן היה לדרוש בשני פנים האחד לכלל החסידים והיה מסתיר שם שורשי הדברים והשנית מה שדרש ליחידי סגולה והאמו"ר ז"ל לקח את שני העצים ועשה אותם עץ אחד. דהיינו שעיקר ביאורי אדמו"ר האמצעי הם לבאר הדרושים שנדרשו לכלל החסידים לפי הביאורים הנבחרים שנמצאים בדרושים ליחידי סגולה.

לעיתים מביא ביאור ולאחר מכן שוללו במילים: "ודלא כנ"ל" ולא משמיט את הביאור ששלל, על פי הכללים "שבעים פנים לתורה" ו"משנה לא זזה ממקומה".

ספריו

חלק גדול מהמאמרים שאמר אדמו"ר האמצעי, הודפסו על ידו בספרים שהוציא לאור במשך שנות נשיאותו, ונראה שגם עברו עריכה עבור ההדפסה. הרבי ציין במיוחד את טירחתו ויגיעתו של אדמו"ר האמצעי בהדפסת ספריו, ועד שטרח להדפיסם בקבצים-קבצים על מנת להקל על החסידים מעוטי היכולת לקנות אותם - חידוש שלא נמצא אצל שאר רבותינו נשיאינו.

חלק אחר של ספריו הודפסו רק לאחר הסתלקותו.

הספרים שהודפסו על ידו

- סידור עם דא"ח וביאורי הזוהר ממאמרי אביו, אדמו"ר הזקן, שנכתבו על ידו (ולכן ספר "ביאורי הזוהר" מיוחס לפעמים לאדמו"ר האמצעי) (תקע"ו)
- קונטרס פוקח עורים - הדרכה לבעל תשובה (תקע"ז. נכתב במקור בשפת האידיש)
- שערי תשובה - על תשובה, תפילה ובחירה (תקע"ז - ח"א, תקע"ח - ח"ב)
- דרך חיים - ח"ג מספר שערי תשובה. נדפס בהוצאות הבאות בפני עצמו (תקע"ט)

- נר מצוה ותורה אור, המחולק לשני חלקים: שער האמונה - מאמרים על אמונה ועניני חג הפסח, ושער היחוד - ביאור ענין ההתבוננות לפי סדר ההשתלשלות (תק"פ)
- אמרי בינה - על מצות קריאת שמע ואחדות ה', מצות תפילין ומצות ציצית (תקפ"א)
- עטרת ראש - מאמרים לימים הנוראים (תקפ"א)
- שערי אורה - מאמרים לחנוכה ופורים (תקפ"ב)
- תורת חיים - מאמרים לפרשיות התורה (בראשית ח"א - עד פרשת חיי שרה, נדפס על ידי אדמו"ר האמצעי בעצמו; בראשית ח"ב - תולדות-ויחי, נדפס בשנת תרכ"ו על ידי בנו; שמות - נדפס בשנת תש"ז על ידי הרבי תקפ"ו

הספרים שהודפסו אחר הסתלקותו

- קונטרס בד קודש - מכתב בקשה למושל מחוז וויטבסק שישפוט אותו בצדק, שנכתב בתקופת מאסרו
- פירוש המילות (ספר) - ביאורים על התפילה
- פסקי דינים - פסקים בהלכה על שולחן ערוך יורה דעה ואבן העזר
- מאמרי אדמו"ר האמצעי - שאר מאמריו שלא הודפסו והגיעו לידינו, יצאו לאור בדור השביעי בהוראת הרבי: על התורה, נ"ך, דרושי חתונה וקונטרסים י"ח כרכים - תשמ"ה-תנש"א
- מאמרים יקרים - כתבי יד קדשו מדברים שנאמרו לו מאביו כ"ק אדמו"ר הזקן.
- אגרות קודש - מאגרותיו שהגיעו לידינו. הודפס בשני כרכים ובהם אגרות אדמוה"ז, אדמוה"א ואדמו"ר הצ"צ.

תקנותיו וחידושיו

פרק זה לוקה בחסר. אנא תרמו לחב"דפדיה והשלימו אותו. יתכן שיש על כך פירוט בדף השיחה.

היה הראשון שיזם את קופות הצדקה הביתיות הנפוצות כיום בכל בית יהודי, כאשר בתחילת נשיאותו הגדיל והרחיב את התרומות לכולל חב"ד באמצעות הפצת קופות צדקה ביתיות על ידי השד"רים, והכספים שהיו מצטברים בקופות היו נאספים מידי תקופה על ידי המשולחים. ראשי הכוללים האחרים שפעלו באותה תקופה ראו את ההצלחה הרבה, והחלו לחקות את הרעיון ותוך זמן קצר נפוצו הקופות הביתיות בכל העולם.

מקהלת חסידי אדמו"ר האמצעי

אדמו"ר האמצעי מיסד את שדה הנגינה החב"די עם ארגון מקהלת חסידי אדמו"ר האמצעי שכונתה 'הקאפעליע' שפעלה בחצרו, ועסקה בשירה ובהלחנת ניגונים עמוקים ברוח חסידות חב"ד. בנוסף לכך מסופר שהיו זמנים בהם היה מצוה לכמה מחסידיו המיועדים לכך, לרכב על סוסים, כשברקע ה'קאפעליע' מנגנת, והאדמו"ר האמצעי מביט בהם. אחד מהרוכבים היה בנו הרב מנחם נחום, שפעם אחת נפל מן הסוס ונתעלף.

תואר פניו

אדמו"ר האמצעי הוא היחיד מבין נשיאי חב"ד שאין לו שום תמונה או ציור, ואין כל דרך לדעת כיצד היה נראה תואר פניו.

באחת ההתוועדויות הזכיר הרבי את הוראת חז"ל שבשעת לימוד התורה "יהא רואה בעל השמועה כאילו הוא עומד כנגדו", והסביר שאצל כל רבותינו נשיאנו אפשר לקיים זאת על ידי שמציירים בדמיון את תואר פניו; אך גם אצל אדמו"ר האמצעי אין חסרון בענין, מכיוון שהוא הכניס את עצמו בתוך תורתו (כמו שאמרו חז"ל לגבי הקב"ה שהכניס את עצמותו בתורה), ועל ידי לימוד תורתו באופן של ראיה, הרי לא רק "**כאילו** הוא עומד כנגדו", אלא בעל השמועה עומד כנגדו **ממש**!

משפחתו

- בנו הרב **מנחם נחום**.
- בנו הרב **ברוך**.
- בתו **הרבנית שרה דרברמדיקר** - נישאה להרב **אליעזר דרבדמיקר בן הרב מאיר מפיקוב** בן רבי **לוי יצחק מברדיטשוב**.
- בתו **הרבנית ביילא וולס** - נישאה לרב **יקותיאל זלמן ולס**, בשנת תקס"ז.
- בתו **הרבנית חיה מושקא שניאורסון** - נישאה לאדמו"ר **הצמח צדק**, בה' כסלו תקס"ד.
- בתו **הרבנית דבורה לאה טברסקי** - נישאה לרבי **יעקב ישראל טברסקי**, בו' שבט תקע"א.
- בתו **הרבנית ברכה** - נישאה לר' **יונה מז'יטומיר**, בי"ד שבט תקס"ח. גרו כל חייהם בליובאוויטש.
- בתו **הרבנית מנוחה רחל** - נישאה לרב **יעקב כולי סלונים**.
- בתו **הרבנית אסתר מרים** - לא ידוע פרטים אודותיה.
- בתו **חיה שרה** - נישאה בזיווג ראשון לרב אהרון אלכסנדרוב משקלוב, בט"ו מנחם אב תקפ"ו. לאחר שבעלה נפטר בכ"ד אייר תקצ"ז, נישאה בזיווג שני לר' **אהרן זסלבסקי מקרמנצ'וג**, בן **הרבנית פריידא (בת אדמו"ר הזקן)**, בשנת תר"ג.
- בתו **הרבנית שטערנא פריידא**.

התרגשות שררה באותו יום בעיירה לִיפְלִי שבבלרוס - אורח בא מהעיירה ליובאוויטש ויחזור מאמרי חסידות חדשים שנאמרו זה עתה מפי הרבי.

אלה היו הימים שאחרי הסתלקותו של רבי שניאור-זלמן מלאדי, מייסד חסידות חב"ד. את מקומו מילא בנו, רבי דובער, המכונה 'אדמו"ר האמצעי' (נולד ונסתלק בט' בכסלו). הוא העתיק את מרכז החסידות לעיירה ליובאוויטש, והנהיג סדרים חדשים בלימוד תורת החסידות, בדגש על העמקה ויגיעה.

הרבי הורה לחסידים שבאו אליו כי בשובם לבתיהם יחזרו בערים ובעיירות שבהן יעברו את מאמרי החסידות ששמעו.

בעיר ליפלי התגורר החסיד ר׳ יקותיאל, שפרנסתו הייתה ממכירת מלח. חסיד אמיתי היה, עובד ה׳ בכל ליבו ונפשו. תפילתו הייתה מלאת חיות, והייתה נמשכת שעות רבות. עם זה היה בעל כישרונות מוגבלים למדי. ידיעותיו בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט מועטות היו.

כחמש-עשרה שנה היה חסיד מסור ונאמן של רבנו הזקן. היה מבקר אצלו מדי שנה בשנה, הקשיב לדברי החסידות שהשמיע, וקלט כפי יכולתו.

אחרי הסתלקות רבנו הזקן לא מיהר לנסוע לליובאוויטש, אל בנו. קשור היה בכל נימי נפשו לרבו ולא בנקל היה מסוגל להתקשר למישהו אחר.

האברך הצעיר שבא היישר מליובאוויטש שהה בעיירה כשבוע ימים, ובכל יום חזר מאמר חסידות אחר. האברך ניחן בהבנה מעמיקה ובכישרון דיבור מעולה. המאמרים עסקו בסוגיות עמוקות ובמושגים מופשטים, והקהל השתומם לנוכח הבהירות שבה נתבארו והוסברו. באותם ימים היו הכול מפלפלים בדברי החסידות, חוזרים ומתדיינים, שואלים ועונים.

גם ר׳ יקותיאל הקשיב. הבין שאלה עניינים עמוקים מאוד, סוגיות מופלאות - אך הוא לא הצליח להבינם.

הדבר חרה לו מאוד. הוא כבר חסיד ותיק, ששמע מאמרי חסידות מפי רבנו הזקן; ופתאום מופיע אברך צעיר, אפרוח ממש, חוזר על מאמרי חסידות בשטף, כולו 'חי' את הדברים - והוא, יקותיאל, אינו קולט.

מיום ליום גדל שיברון ליבו. אחרי כל מאמר ששמע ולא הבין הסתגר בחדרו, בוכה מעומק ליבו. "בול עץ!", הטיח בעצמו, "בור ועם-הארץ, חסר דעת ובינה שכמותך!".

למדן לא היה, אבל עקשן גדול היה גם היה. הוא לא ויתר. האברך כבר עמד להמשיך בדרכו, אך ר׳ יקותיאל ביקש ממנו: "הישאר כאן עוד כמה ימים ולמד איתי את המאמרים. אפצה אותך על העיכוב".

האברך ניאות והשתכן בביתו. את ניהול החנות הטיל ר׳ יקותיאל על בני ביתו, והוא פינה את כל ימיו ולילותיו ללימוד עם האברך. שלושה שבועות ישב עימו האברך, מסביר את המאמרים כמיטב כישרונו. אך ללא הועיל; הדברים היו למעלה מהשגתו של ר׳ יקותיאל.

בלב נשבר נאלץ לשחרר את האברך, והוא נשאר שבור ומדוכא. דמעות רבות שפך, קרא מזמורי תהילים וצם ימים שלמים בתחינה לה׳ שיפתח את מוחו.

לבסוף החליט: צריך לנסוע לרבי, לליובאוויטש. שם נגלה לעיניו עולם חדש: עשרות חסידים יושבים בצוותא ושוקדים על לימוד חסידות. לימוד בהעמקה גדולה כל-כך היה בעבורו דבר חדש.

בליל שבת השמיע הרבי מאמר חסידות. ר׳ יקותיאל היה מאושר לגלות כי הוא שומע ומבין. הוא אף הצליח לחזור על-פה על חלק מהמאמר. ואולם למחרת השמיע הרבי עוד מאמר, עמוק יותר, שהיה הסבר וביאור למאמר של אמש. מאמר זה לא הצליח ר׳ יקותיאל להבין. אך כשהביט סביבו נוכח כי האברכים הצעירים הבינו גם את הביאור, והם מתפלפלים בו מתוך הבנה רבה.

כל הלילה בכה ר׳ יקותיאל מעומק ליבו, וביום המחרת התענה וקרא ברגש פרקי תהילים. ביום שני נכנס אל הרבי ל'יחידות' ושפך את מר ליבו. "אין לך דבר העומד בפני הרצון", ענה הרבי. "כאשר רוצים באמת - גם החושים מתרחבים".

כששמע ר' יקותיאל שהדבר תלוי ברצונו, היה ברור לו שישיג את מבוקשו. "אני נשאר כאן", שיגר הודעה לבני משפחתו.

ארבעה חודשים ישב בחצר הרבי. את כל כוחות גופו ונפשו גייס, והרגיל את עצמו להתרכז בעניין אחד שעות רבות. עשרות פעמים חזר על אותו עניין. האברכים הצעירים עזרו לו, אך בעיקר הִרבה להתבודד במרתף בית הכנסת או בעליית הגג, ולהתבונן בדברים.

בחלוף תקופה זו סיפר ר' יקותיאל כי נעשה ברייה חדשה. מוחו נפתח, והוא חש שנעשה מסוגל להבין גם דברי חסידות עמוקים. הוא שב לביתו אדם חדש לחלוטין.

ברבות הימים נעשה ר' יקותיאל מגדולי המבינים בתורת החסידות. את ספרו המעמיק ביותר של אדמו"ר האמצעי, הספר 'אמרי בינה', כתב במיוחד בעבורו.

רבנו הזקן בירכו בשעתו באריכות ימים, והוא אכן חי כמאה שנה, ואף היה מחסידי הרבי ה'צמח צדק' ובנו רבי שמואל (המהר"ש). ה'צמח צדק' אמר עליו: "ר' יקותיאל הוא דוגמה חיה לדברי חז"ל: 'יגעת ומצאת - תאמין'!". (על-פי אגרות קודש אדמו"ר הריי"צ כרך ג)

י' כסלו

הרה"ק רבי פנחס מנחם אלעזר יוסטמן

יום ההילולא - י' כסלו

רבי פנחס מנחם זי"ע בעל ה"שפתי צדיק" מפילץ. נולד לאביו רבי בנימין אליעזר יוסטמן זצ"ל שהיה חתנו של הרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א, ביום כ' תמוז תר"ח. בצעירותו נתייתם מאמו, שנפטרה בגיל צעיר, וגדל בבית זקנו הגדול. בצוותא עם בן דודו, לימים הרה"ק בעל שפת אמת, קבל הרבה תורה והדרכה מפי זקנו.

בשנותיו הצעירות קנה תורה במדה גדושה מפי זקנו, עד שהוא מכנהו במכתב להרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין, "נכדי המפלג בתורה", וכידוע החידושי הרי"מ לא היה מפליג בתארים.

בהגיעו לפרקו, לקחו סבו כחתן לנכדתו היתומה, בת בנו הגדול הרה"ק רבי אברהם מרדכי זצ"ל אחות השפת אמת. החתונה התקימה בגור בד' אדר תרכ"ד.

אחרי פטירת החידושי הרי"ם נסע לרבי חנוך מאלכסנדר כמו מרבית החסידים שמצאו שם את מקומם כהמשך לחדושי הרי"ם. רבי העניך כיבדו מאד, ופעם שלח לו כוס יין כשהוא מפטיר, 'הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין', קיימתי זאת כעת.

אחר פטירת הרבי מאלכסנדר כשגיסו ובן דודו השפת אמת החל להנהיג את העדה הקדושה, היה רבנו ליד ימינו ושמש לפה לרבים מן החסידים שהיו נוהגים להעביר דרכו את שאלותיהם לשפת אמת.

בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, עקר רבנו את דירתו לפתע מפילץ לויערשוב, יום לאחר מכן נפל פגז ישירות על הבית בו התגורר והפכו לעיי חרבות. משם המשיך רבנו לטשנסטוכוב.

בשנת תרפ"א נחלש וחלה, בשבת קדש פרשת ויצא עוד עלה לתורה בקריאת התורה במנחה, ועם צאת השבת נסתלק ועלה למרום.

מעלת ברכת הזימון בסעודה שלישית לעילוי נשמה

בענין לברך על הכוס סיפר החסיד הישיש הר"ר מרדכי שרצקי זצ"ל ששמע מהרה"ק רבי פנחס מנחם מפילץ בעל ה'שפתי צדיק' זי"ע שבשבת בעת סעודה שלישית אמר לאחד שחל יומא דהילולא לאחד מהוריו באמצע השבוע, שיברך על הכוס בסעודה זו, כי לברך על הכוס עם 'אלוקינו' הוא עליה גדולה לנשמה.

י"ג כסלו

הרב רחמים מאזוז

יום ההילולא - י"ג כסלו

רבנו נולד בשנת ה'תר"כ (1860), באי ג'רבה אשר בדרום תוניסיה, לאביו הדיין המצוין רבי מנחם מאזוז ולאימו מרת תראכי זכר צדיקים לברכה, למשפחת מאזוז המעטירה, שמקורה ממגורשי ספרד.

רבי מנחם, אביו של רבנו, שהיה מרביץ תורה לתלמידים, ונודע בשקידתו והתמדתו בתורה, לא האריך ימים, ונפטר בראש חודש אדר שנת ה'תרכ"ח (1868). הוא השאיר אחריו את רעייתו האלמנה ושלושת ילדיו הרכים, ביניהם רבנו, שהיה אז בן שמונה בלבד.

אמו הרבנית נאלצה לנדוד עימם לתוניס הבירה, כדי לנסות למצוא מקור למחייתם. היא השכירה עצמה כמשרתת בבתי גבירים, וגידלה את ילדיה במסירות ובעמל רב. וכה מתארה רבנו בהקדמת ספרו: 'אשר יגעה בעשר אצבעותיה, לילה כיום תאיר, שינה לא נתנה לעיניה ולעפעפיה תנומה, עד אשר גידלתנו כאב, בעזרת הא-ל וישועתו'. באותה הקדמה מביע רבנו גם את צערו הגדול, על שלא זכה ליהנות מחכמת אביו, מחמת פטירתו בדמי ימיו.

סולם עליה

בגיל צעיר ביותר נחלץ לעזרת אמו בעול הפרנסה, והשתלם במלאכת החייטות והתפירה, בהן עסק רוב ימיו, כשהוא מוציא מתחת ידיו האמונות, בסייעתא דשמיא, גלימות ומעשה רקמה מעולים ביותר. את התמורה שקיבל תחתם, מסר לאמו לצורך כלכלת המשפחה.

מצעירותו היה מתנהג בקדושה ובחסידות בסתר, אף שכלפי חוץ היה עוסק במסחר בחנותו, ונראה ככל שאר האנשים. וכך מעידים עליו רבני ג'רבה בהסכמתם לספרו 'כסא רחמים': 'ואם כי בהשקפה ראשונה יתייצב לעומתנו רק דמות איש סוחר, וברוב ימות החול החנות פתוחה, הנה זה רק למראית עין, אך באמת מקיר החנות וביתה, מחשבותיו והגיוני פיו ולבבו יקדיש אך לתורה ולתעודה בכל עת מצא, כאשר כה יעידון ויגידון רבים וכן שלמים, המתחקים על תהלוכותיו בקודש'.

רבנו ניחן בחכמת חיים מופלאה, וכשמו כן הוא, היה רחמן בעל מידות תרומיות ועדין מזג בטבעו. היה גם זהיר מאוד בדיבורו, וגם בדברים המותרים היה מרבה בשתיקה. הוא נזהר מאד לא להוציא מפיו דבר מגונה או שיש לו משמעות לא טובה. וכגון שלא לומר 'לכבות את האור', אלא לומר 'לסובב את האור' (מתאים לפי המציאות בזמנם שהיו מכבים על ידי סיבוב הכפתור), וכך חינך והנהיג את בניו וצאצאיו אחריו.

גם בחינוך ילדיו היה כפדגוג ומחנך אומן, ובין כתביו נמצאו רשימות בהם כתב לעצמו את התכונות והכוחות המיוחדים שבכל אחד מילדיו, כדי לגדלם ולחנכם באופן הטוב והמותאם להם ביותר, וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום 'חנוך לנער על פי דרכו'.

כל ימיו ברח מן הכבוד, וכשהתברר לו באחד הימים שבעלי החנויות בשוק היו מוזילים לו את סחורתם כדי לכבדו, הורה לבני ביתו שמעתה לא יקנו בשוק אלא על ידי שליח, מבלי שייוודע שהוא הקונה.

לאחר שנים מספר, חזר לג'רבה, מקום הולדתו, ושם נשא לאשה את הצדקת מרת אמימה, נכדתו של הרב הגאון והדיין הרב נסים חדאד זצ"ל.

הרב רחמים מאזוז על כס ההנהגה

כמסופר לעיל, מילדותו היה עוסק במסחר בגלימות ובגדי רקמה. כשהרחיב לו עבר לעסוק בהלוואות בריבית לגויים, עד שבסוף ימיו צבר עושר רב, בו הרבה לעשות מעשי צדקה וחסד.

רבנו, בנפשו הצנועה סלד והתרחק כל חייו מן הכבוד והשררה, וכמו שכתב בעצמו ב'קונטרס הנהגות ישרות', כצוואה לצאצאיו, בזה הלשון: 'אין ראוי ליכנס תחת שום משרה ציבורית בשום פנים'.

משכך, כשבאו לבקשו להתמנות לתפקיד נשיא הקהילה, ולהחליף את הנשיא הנוכחי שהיה בן בלייעל, והיצר את צעדיהם של אחיו היהודים כדי למצוא חן בעיני השלטונות, אך טבעי היה שיסרב בתוקף לבקשה, בטענה שאינו מתאים לתפקיד.

רק כשבאו אליו רבני העיר, ובראשם דודו הגאון רבי סאסי הכהן יהונתן זצ"ל, שהיה הרב הראשי ואב בית הדין, והוא הבטיח לו עולם הבא בשכר שיעסוק בצרכי ציבור באמונה, נאלץ רבנו להסכים ולקבל על עצמו את המשרה הרמה.

רבנו מילא את תפקידו בנאמנות, בעדינות, ובפיקחות נפלאה. הוא ידע להלך עם כל אחד לפי טבעו ומזגו, וראה הצלחה רבה בכל פעולותיו ומעשיו.

בשנות ילדותו, בתקופה בה שהה בתוניס, קלטה אוזנו החדה את השפות הערבית והצרפתית, המדוברות בשווקי תונס. לימים התברר שמן השמים גלגלו זאת, כדי שיוכל לצאת ולבוא במשרדי השלטון כנציג הקהילה היהודית, ולדאוג לרווחתם.

מעשה נפלא מסופר מתקופת הנהגתו של רבנו כנשיא הקהילה, בה ניכרת חוכמתו ופקחותו של רבנו, וסייעתא דשמיא לה זכה, בניהול חיי הקהילה בצורה מיטבית.

המעשה היה ביהודי בעל מפעל לעיבוד עורות, המעסיק בין שורותיו מספר פועלים. ביום מן הימים, הרגיש בעל הבית בחסרונם של חמישה עורות, וחשדו נפל על פועל אחד שידו במעל. הפועל מצידו כפר באשמה, והתעקש לטעון שאינו יודע מאומה מהעניין. כשבאו לפני רבנו כדי להתדיין בפניו, הרגיש רבנו בחושיו החדים שהפועל אינו דובר אמת, וניסה לדובבו שיחזיר את העורות לבעליהן. כשראה רבנו שהוא עומד בדעתו וממאן להודות, הורה לו לחלוץ נעליו מחוץ לחדר, כהכנה לקבלת מלקות, כנהוג בזמנם. הלה חלץ מנעליו והמתין לגורלו. רבנו קרא בחשאי לשליח בית הדין וציווה עליו לקחת את מנעליו ולרוץ לביתו של הפועל, ולבקש מאשתו את חמשת העורות שהביא הביתה לפני מספר ימים, ולראיה כי כנים דבריו יציג לה את מנעליו. עשה השליח כדברי רבנו והביא אחר כבוד את העורות בפניהם לבושתו של הגנב... כך נוכחו כולם לראות כי חוכמת אלוקים מפעמת בליבו של הרב, לדון דין אמת לאמיתו.

מתוקף תפקידו, לחם רבנו מלחמת ה' במשכילים שבאו להקים את מוסדות 'אליאנס' בג'רבה, ובראותו את החורבן הרוחני העצום שהביאה תנועה זו לקהילה בתוניס, גילה דעתו קבל עם ועדה, בלשון רכה אך תקיפה, כי בשום פנים ואופן לא תדרוך כף רגלם של תנועה זו בקהילתם. כמו כן, הצטרף לקריאת הרבנים להחרים כל מי שישתף פעולה עם תנועה זו.

שנה אחת בלבד שימש רבנו בנשיאות הקהילה, לצורך הדחת הנשיא שלפניו. משתם הצורך, מיהר רבנו להתפטר מן התפקיד לטובת הבא אחריו, ולא התמכר למנעמי השלטון, והכבוד הגדול שרחשו לו. נאמן היה רבנו לדעתו ולדבריו שכתב בצוואתו, שמי שנלכד במשרה ציבורית כלשהי 'ימשוך עצמו מהר ובעדינות, בטרם ימשכוהו אליהם, ומיום הכניסה יחשוב על יום ההתפטרות'...

ספר תורה מיוחד

ברשותו של רבנו היה ספר תורה נדיר ומיוחד במינו, הן ברמת ההידור בו נכתב, והן בצורת הכתב וביופיו. ספר זה נרכש על ידי רבנו בשנת ה'תרנ"ח (1918) מהשד"ר (שלוחא דרבנן) שבא מארץ ישראל ואתו הספר תורה המיוחד והציעו למכירה פומבית. רבנו בעיניו הפיקחות והחודרות הבחין במהרה בכתב המהודר והמהוקצע, וביקש לקנותו בכל מחיר אשר יושת עליו.

מיד לאחר שהובא ספר התורה לביתו, הזמין אליו את טובי המגיהים בג'רבא, כדי שיעברו על הספר במתינות מתחילתו ועד סופו, לבודקו ולתקנו מטעות, ולו הקטנה והדקה ביותר. ברם, על אף מאמציהם הרבים לא הצליחו למצוא אפילו טעות אחת, עובדה נדירה ביותר, אפילו בימינו בעידן בדיקת המחשב. לאושרו של רבנו לא היה גבול, והוא מיהר להכניסו לבית הכנסת 'צלאת אל חורי'. בצניעותו הגדולה לא רצה להכניסו כנהוג בקהל רב בשירה וריקודים, והעדיף להביאו לבדו בצנעה בשעת בוקר מוקדמת ולהכניסו אל ההיכל בחרדת קודש.

לימים, עבר ספר תורה עתיק זה להיכל ישיבת 'כסא רחמים' בתוניס, כשנכדו של רבנו, ראש הישיבה הגאון רבי מצליח מאזוז זצוק"ל, היה יושב להגיהו מידי שבוע מטעויות הנובעות מפגעי הזמן (בפרט שהמדובר בכתיבה על קלף משוח), במשך כשעתיים תמימות, כדי שיוכלו לקרוא בו בשבת. בניסי נסים, ניניו הגאונים ראשי הישיבה בארץ ישראל הצליחו להביאו ארצה, והוא מונח כיום בהיכל ישיבת כסא רחמים בבני ברק.

חיבוריו של רבי רחמים מאזוז

- **'כסא רחמים' על ספר תהלים** - בספר זה מעלה רבנו את חידושיו שנתחדשו לו בעת שהיה מנצל את זמנו בשבתו בחנותו בשוק בין הסוחרים, ומוחו היה חושב בדברי תורה. בין גברא לגברא היה רבנו עוסק בתורה ומחדש בה, וכאשר העידו אף רבני ארץ, כמובא לעיל.

הספר נדפס בירושלים בשנת העת"ר (1910), כשנה לאחר פטירת רבנו, על ידי בניו שהזדרזו ומסרו כתב היד למגיה מומחה הלא הוא הגאון רבי מקיקץ השלי זצ"ל, הנודע כגדול המגיהים בג'רבא ולימים בארץ ישראל, שמאות ספרים עברו תחת ידו ויצאו לאור בעריכתו.

בנוסף הספר עבר את הגהתו של הגאון רבי משה שתרוג זצ"ל, לימים אב בית הדין בג'רבה. הספר נדפס שוב בשנת ה'תש"נ (1990). בסוף הספר מצורפים מעט חידושים על סדר פרשיות השבוע מאת רבנו זצ"ל.

- **'קונטרס הנהגות ישרות'** - כעין צוואה שכתב רבנו לעצמו ולצאצאיו. רבנו לא רצה לקוראו 'צוואה', כדי שלא יענשו אם לא יקיימוה. הקונטרס נכתב בכתב ידו בערבית, והועתק מכתב היד על ידי הגאון רבי מקיקץ השלי זצ"ל. הוא יצא לאור מחדש בתרגום ללשון הקודש, ועם מקורות והערות על ידי נינו מרן ראש ישיבת כסא רחמים, רבנו מאיר מאזוז שליט"א.

צאצאיו: לרבנו ולרעייתו הרבנית אמימה נולדו שישה בנים ושתי בנות.

ואלה שמותם: הבכור רבי מנחם, רבי רפאל אביו של הגאון רבי מצליח מאזוז זצוק"ל והי"ד בעל שו"ת איש מצליח וראש ישיבת כסא רחמים בתוניס (שמה של הישיבה נקרא גם על שמו), רבי כמוס, רבי מעתוק, רבי יוסף, רבי שושן. ושתי בנות תרכייה ומסיעדה.

בין ניניו הרבים נמנים הרבנים הגאונים צנתרי דדהבא מופת הדור רבנו מאיר מאזוז שליט"א ראש ישיבת כסא רחמים המעטירה בארץ ישראל, ואחיו הגאון רבי צמח מאזוז שליט"א ר"מ ומנהל הישיבה, והגאון רבי רחמים מאזוז שליט"א הרב הפוסק בישיבה וראש מפעל "איש מצליח"

פטירתו של הרב רחמים מאזוז

בסוף ימיו ערך רבנו מהדורה שניה של ספרו על התהלים, וכשהגיע לפסוק 'א-דני יסעדנו על ערש דוי', חלה את חוליו האחרון, ונסתלק לבית עולמו ביום י"ג כסלו התרס"ט (1908) והוא בגיל ארבעים ותשע.

גופו הקדוש נטמן בית החיים אשר בבית כנסת הגדול בג'רבא.

וכך נכתב על מצבתו: 'זאת מצבת קבורת פינת יקרת הוד הדרת רודף צדקה וחסד הגביר הנעלה לשם טוב ולתהילה כה, הלא הוא העלוב החכם ושלם סניור ר' רחמים מאזוז תנצב"ה אכיר"א ליל ב' י"ג כסלו תרס"ט לפ"ק, תהיה מנוחתו כבוד'.

זכותו תגן עלינו, אמן.

"עת לעשות לה'. אתה חייב לקבל את המינוי!", לחצו נכבדי הקהילה על רבי רחמים מאזוז.

זה היה לפני כמאה ועשרים שנה, באי ג'רבה שבדרום תוניסיה. רבי רחמים עסק במסחר, והצליח במעשיו. ואולם ההצלחה לא העבירה אותו על דעתו, והוא הקדיש את רוב זמנו ללימוד תורה ולכתיבת חידושי תורה, וברח מכבוד ומשררה.

אביו, רבי מנחם מאזוז, היה מרביץ תורה ושקד על לימודה. למרבה הצער לא האריך ימים ונפטר בשנת תרכ"ח (1868), בהניחו אלמנה ושלושה ילדים רכים. רחמים היה אז בן שמונה בלבד.

האלמנה נאלצה לנדוד לתוניס הבירה, ושם השכירה עצמה למשרתת בבתי עשירים. רחמים הצעיר השתתף בפרנסת המשפחה, לצד לימודיו. הוא ניחן בידיים טובות ולמד את מלאכת התפירה והרקמה, והוציא מתחת ידיו גלימות מרהיבות. ברבות השנים החל לעסוק במסחר, וחזר לעיר הולדתו, ג'רבה.

באותם ימים נאנקה הקהילה היהודית תחת נשיא עריץ ורע מעללים. נכבדי הקהילה חיפשו מועמד מתאים להחליפו, ונתנו עיניהם ברבי רחמים. ואולם הוא דחה את כל ההפצרות.

רק כאשר דודו, רבי סאסי הכוהן יהונתן, הרב הראשי ואב בית הדין, הבטיח לו חיי עולם הבא, נעתר לבקשה, וקיבל עליו את המשרה למשך שנה אחת.

ערב אחד שיגר אבי רחמים את מר שם-טוב חדאד, שליח בית נשיא הקהילה, לעבר ביתו של ניסים, תושב העיר, לגבות ממנו את חובו למס הגולגולת של הקהילה. למראה השליח הגה מוחו של ניסים רעיון נלוז. הוא רכן לעברו וכממתיק סוד הציע: "בוא נעשה עסקה טובה. אתן לך מטבע כסף, ואתה תאמר לנשיא שלא הצלחת לפגוש אותי". עוד בטרם הספיק השליח להגיב, תחב ניסים לידו מטבע כסף נוצץ וסגר את הדלת.

אלא שניסים טעה ביושרו של השליח. השוחד לא עיוור את עיניו. שם-טוב שב אל לשכת הנשיא, הניח את המטבע על השולחן וסיפר לרבי רחמים את האמת. על פניו של רבי רחמים עלה חיוך משועשע. הוא נטל את המטבע, הטיל אותו לתוך קופת הקהילה ובפנקסו רשם ניכוי חלקי מחובו של ניסים. המחזה חזר ונשנה. ניסים המשיך בשלו - תחב מטבע כסף לידו של השליח, ורבי רחמים הוסיף לנכות את הסכומים מחובו של ניסים לקופת הקהילה.

בוקר אחד החליט רבי רחמים כי הגיעה העת לשים קץ למשחק. הוא קרא לשם-טוב והורה לו: "היום עליך להביא לכאן את הברנש ולא לאפשר לו להתחמק". השליח שם פעמיו אל ביתו של ניסים. זה ניסה כהרגלו לדחוף לידו מטבע כסף, אלא שהפעם נתקל בסירוב מוחלט. "הנשיא דורש ממך להופיע עכשיו בלשכתו. לא אקבל ממך מאומה. עליך להתלוות אליי מייד!".

ניסים נבהל. הוא ניסה בכל-זאת לתחוב לידי השליח את מטבע הכסף, אך זה דחה אותו בתקיפות. באין ברירה נאלץ ניסים להתלוות אליו וללכת עימו אל הנשיא. קודם שיצא מביתו רוקן את כיסיו מכל המטבעות שהיו בהם והטמינם בחגורת מכנסיו. בביטחון צעד אל בית הנשיא.

כשנכנס, פנה אליו רבי רחמים בחיוך מוסתר: "מדוע לא באת לסדר את חובך, כפי שביקשך מר שם-טוב?".

ניסים עטה על פניו ארשת מסכנות. "יסלח לי כבוד הנשיא, איש עני ואביון אנוכי. כיסיי ריקים", אמר בהתנצלות מעושה.

כדי להוכיח ולאמת את דבריו השקריים קם ניסים ונטל את אחד מספרי הקודש שהונחו על השולחן. הוא אחז את הספר ואמר: "נשבע אני בספר שבידי שאין בכיסי פרוטה".

רבי רחמים נדהם. "מה עשית? מדוע אתה נשבע שלא לצורך? מי ביקש ממך לעשות זאת?!", נזף בו.

ניסים נקלע למבוכה. "אם כן", גמגם, "מדוע קראת לי בדחיפות?".

חייך רבי רחמים חיוך רחב ואמר: "קראתי לך כדי להשיב לך את העודף שנשאר בידי מאותם כספי שוחד שדחפת לידי שלוחי...".

בושה וכלימה עטתה את פניו של ניסים. האמת הצולפת שכוונה ישירות אליו הביכה אותו. הוא נותר קפוא על עומדו, בעוד רבי רחמים מאיץ בו ליטול את העודף והקבלה. בלי אומר ודברים קם ניסים ממקומו ופנה לצאת. אך כאן אירע דבר מפתיע. מן השמיים הוכיחו לו את סופו של השקר. בצאתו מהחדר לא שם לב כי משקוף הדלת נמוך. ראשו נתקל בו והוא נפל ארצה. בעת הנפילה נפתחה חגורתו ומטבעות הכסף שהטמין בה התפזרו על הארץ. הוא לא ידע לאן להוליך חרפתו. בדברים עדינים אך נוקבים העמיד אותו רבי רחמים על חומרת השוחד והרמייה והשבועה לשקר. לאחר מכן התבטא ניסים ש"חוכמת רבי רחמים כחוכמת שלמה המלך". (על-פי 'פטיש החזק')

י"ד כסלו

המקובל האלוקי המלוב"ן רבי דוד אביחצירא הי"ד

יום ההילולא - י"ד כסלו

חוליותיה של שושלת הזהב למשפחת אביחצירא, משובצים כאבני חן על פני דורות ארוכים. מקום של כבוד מיוחד, שמור לצדיק הדגול, קדוש יאמר לו, מרן רבי דוד זיע"א, המפורסם בכינוי 'עטרת ראשנו'.

מרן רבי דוד "עטרת ראשנו", היה נכדו של מרן רבי יעקב ה'אביר יעקב', בן לבנו מרן רבי מסעוד, זכר צדיקים וקדושים לברכה.

בחיי הסבא הגדול נולד רבי דוד, וכבר בילדותו ניכר בהתנהגותו המיוחדת במינה. למרות גילו הצעיר, היה רבי דוד מתאבק בעפר רגליו של הסבא ה'אביר יעקב', ובמחיצתו רכש מעלות גדולות, רמות ונשגבות. הוא המשיך בהתעלותו ללא הרף, עד שהוכשר, בבוא העת, להיות מנהיג דגול, טהור ומזוכך כאחד משרפי מעלה.

במעלליו התנכר הנער, בהיותו מתמיד עצום השוקד על דלתות התורה שעות רבות ללא הפוגה, מבלי לתת שנה לעיניו ותנומה לעפעפיו. כבר אז, היתה התנהגותו רצופה גינוני קדושה ופרישות, שהיו חידוש מיוחד ביחס לגילו הצעיר.

כשנה לאחר הכנסו לעול מצוות, נפטר ה'אביר יעקב' לבית עולמו. בבת אחת, הפסיק דוד הצעיר להיות נכדו של הרב והפך לבן הרב. מעתה ואילך, היה ביתם הכתובת המרכזית לכל צרכי הקהילה ולשאר עניני הכלל והפרט. אולם, דוד לא שת ליבו לכל עניני העסקנות שמילאו את ביתם, ותחת זאת היה מרבה להסתגר בחדרו ולעסוק אך ורק בלימוד התורה הקדושה, כמסורת המפוארת של אביו וזקניו הגדולים.

ככל שגדל, כן שגבו הנהגותיו הקדושות. במאמץ עילאי, ביום ובלילה, היה רבי דוד עובד את קונו באמת ובתמים, ברגש, בדבקות ובשלמות ללא פשרות, עד שהיו כל מעשיו לשם שמים.

אנשים היו הוגים את שמו בהערצה גלויה, ונמנעים מלהזכיר את שמו מבלי להקדים את התואר 'רבי'. כאשר היה עולה שמו לשיחה בפי ההמון, היו האנשים מפטירים בהתפעלות: "רבי דוד - הרי גם בדור של חכמים וסופרים היו משתבחים בעלם חמד שכזה".

עשרות בשנים התעלה רבי דוד והגביה עצמו לפסגות, עד כי חשב שיוכל לשבת בשלוותו כל ימי חייו, על התורה ועל העבודה. אלא שמשמים הועידוהו לתפקיד הרם של מנהיג בישראל. היה זה בשנת תרס"ח, כשחשכו המאורות על קהילת תאפיללת בפטירתו של רבם הנערץ, מרן רבי מסעוד זיע"א. או-אז, נשאו בני ישראל את עיניהם אל מרן רבי דוד, בנו חביבו של הרב המנוח, שיואיל למלאות את מקום אביו בהנהגת העדה.

מנהיג בישראל

בן ארבעים ושמונה שנים התגלה רבי דוד במלוא הדרו, בהתעטרו בעטרת ההנהגה.

פתאום התגלה מרן רבי דוד כאיש על העדה, משכמו ומעלה, מנהיג אמת הדואג לכלל ולפרט בצורה נדירה ומעוררת התפעלות. הוא נרתם בכל כוחותיו להנהגת העדה, ולא היה דבר בכל עניני הקהילה שלא

זכה לטיפוחו. הוא הרביץ תורה בשיעוריו שמסר בישיבת 'אביר יעקב'; הקדיש שעות רבות עבור דיני התורה שהגיעו לשולחן בית הדין של תאפיללת; דאג לעניים ולנזקקים; והשגיח על כל עניני הקהילה.

אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא ממנה להם פרנסים שכאלו, הנושאים את משא קהלם על כתפיהם. אנשים עמדו משתאים לנוכח המשימות הרבות שהיה מרן רבי דוד לוקח על עצמו. לא פעם התגלו באקראי מעשי צדקה וחסד שהיה מרן רבי דוד עושה בהחבא ובחשאי, ואז היתה קרנו של רבם עולה בעיני בני קהילתו יותר ויותר. כך היה כשהמקוואות היו זקוקים לתיקון, עמד והוזיל ממון מכיסו הפרטי לצורך התיקון, בלי לספר על כך לאיש. לעני שבא להשיח בפניו את צערו, העניק מרן רבי דוד 'הלואה', ובו בזמן היה מנוי וגמור עמו שלא ליטול את ה'הלואה' לעולם... גם בגופו היה מרן רבי דוד טורח למען העניים והנזקקים. מידי ערב שבת היה מכין את חבילות המזון עבור הנצרכים, ולא היה מתיר לערוך את שולחן השבת בביתו עד שכל העניים קיבלו את מנותיהם.

בכל מקום שהיה צורך לעזור, היה שם רבי דוד. היה משגר מעות עבור עניי ארץ ישראל, ואף כששררה במרוקו אווירת מלחמה, לא נרתע מלשלוח לתושבי ארץ הקודש - בדרך לא דרך - את המעות שנאספו עבורם.

משכיל לדוד

מתוך הספרים אשר כתב מרן 'עטרת ראשנו' רבי דוד אביחצירא הי"ד זי"ע בעצם כתב ידו, נותרו לנו לברכה שלושה ספרים: 'פתח האהל' - על חמשה חומשי תורה; 'שכל טוב' - על עניני מדרש ומוסר; 'רישא וסיפא' - המבאר את הקשר שבין סיומה של כל פרשה לפרשה שאחריה. ספרים נשגבים אלו, גדושים מזן אל זן בתורות עמוקות, ברזי רזין טמירים ונעלמים, ובקיצור לשונו בלולה תורה רחבה ועמוקה.

לפני שנים ספורות ראו אור ספרי 'עטרת ראשנו' במהדורה חדשה, עם לקט ביאורים ומראי מקומות נרחבים, פרי עמלם של עורכי ממלכת התורה 'עוז והדר' ובהוצאה לאור של 'ישיבת אביר יעקב נהריה', והם מצטרפים לסדרת הספרים שהושלמה זה עתה - ספרי מרן 'אביר יעקב' זי"ע, שאף הם יצאו לאור ברוב פאר וביאור.

זכותו הגדולה של אותו צדיק קדוש וטהור שמסר את נפשו להגן בעד קהל ישראל, תגן בעדינו ותעמוד לכל בית ישראל לראות במהרה בישועת עולמים.

י"ח כסלו

הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז

יום ההילולא - ח"י כסלו

הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז' נולד בשנת תקי"ג לרבי יחיאל מיכל אשכנזי ולאדל, בתו היחידה של הבעל שם טוב. שלש שנים גדל אצל סבו, ולאחר מכן נתחנך אצל המגיד ממעזריטש, רבי יעקב יוסף מפולנאה ורבי פנחס מקורין. כן למד מרבי זאב קיציס, בעת שבתו באוסטראה. נשא לאשה את בתו של אחד מעשירי אוסטראה, רבי טוביה קצקש. כל זמן שהיו רבותיו בחיים לא רצה לנהוג באדמו"רות, אך בשנת תק"ם התקבל לאדמו"ר בעיירה טולצ'ין, עיר מגורי אביו, ומשם הנהיג את חצרו. בשנת תקמ"ח עבר למז'יבוז', אך המשיך מדי פעם להגיע לטולצ'ין, ובחודשי הקיץ היה מתגורר רק שם. רבי ברוך נודע

כתקיף וקפדן. המליץ על עצמו את מאמר הזהר מתפילת 'בריך שמיה', "ולהוי אנא פקידא בגו צדיקיא" - "שאהיה אני פקיד ושליט בין הצדיקים". נטמן באֹהל סבו הבעש"ט במז'יבוז'.

בשנת תר"ג נקראה על־ידי ממשלת רוסיה ועידת רבנים לפטרבורג, לדון על כמה ענינים הנוגעים לחיים הדתיים של היהודים. נבחרו לועידה: אדמו"ר בעל צמח צדק מליובאוויטש ז"ל, הגאון רבי יצחק מוולוזין ז"ל, הגביר רבי ישראל הילפרין ז"ל מברדיטשוב, ומר בצלאל שטרן ז"ל, מנהל בית־הספר באודסה.

כשבעל צמח צדק שב מנסיעתו הביתה לליובאוויטש, שמע שהחסידים אומרים עליו שמסר נפשו בפטרבורג בעד כלל ישראל. בכה האדמו"ר בכי רב, ואמר: אוי לו למי שהעולם טועים בו! ואחרי־כן הוסיף האדמו"ר ואמר: וכי זוהי מסירת נפש, כשאדם מוסר את נפשו בעד כלל ישראל, ועוד יש לו פניה שבשביל כך יגדל שכרו לעולם הבא? בזה אין שום רבותא! מסירת נפש אמתית היא כזו ששמעתי על הרב הקדוש רבי ברוך ממז'יבוז' ז"ל, שמסר את נפשו ואת העולם הבא שלו בשביל אדם אחד מישראל, יתרה מזו: לא בשביל חייו של אותו איש, רק בעבור הצלת ממונו בלבד!

וסיפר בעל צמח צדק להחסידים על מסירת הנפש של רבי ברוך ממז'יבוז': מעשה שהיה כך היה, איש אחד, ממקורביו של רבי ברוך, חסיד וירא שמים, היה סוחר ביין, ודרכו היה להוביל יין לערים רחוקות. והסוחר הזה לא היה לו בעצמו סכום כסף במחיר היין, אך מפני שהיה מוחזק לאיש ישר ונאמן היו סוחרי היין הגדולים נותנים לו סחורה בהקפה. פעם אחת, בעת שהיה בדרך במלון, נתעורר בו פתאום הרהור תשובה על איזה ענין שלא תִקן כראוי, ומרוב התעוררותו לתשובה נכונה עזב את העגלות עם היין במלון והלך למז'יבוז'.

ויהי כאשר בא אל הרב הקדוש, שאל אותו הרב על עסקו ומסחרו, והאיש ספר לו את כל הנעשה עמו. כששמע רבי ברוך שעזב במלון את היין הפקר, התחיל לבזות אותו ולגעור בו: שוטה שכמותך, איך זה מלאך לבך להפקיר ממון של אחרים על לא דבר?!

זה היה בערב שבת סמוך למנחה. אחרי־כן, בליל שבת, בשעת הסעדה, וכן למחרתו, חרף וגדף אותו שוב בכל מיני חרפות וזלזולים, וביישו ברבים בפני כל המסובים שהיו שם. נתארח אז אצל רבי ברוך מחותנו, הרב הצדיק רבי אברהם מחמלניק ז"ל, ולא יכל רבי אברהם להתאפק, בראותו את הבזיונות הגדולים של האיש, ופנה אל רבי ברוך בשאלה: מחותן! מה יעשה במאמר הגמרא (סנהדרין קז, א): "כל המלבין פני חברו ברבים..."?

השיב לו רבי ברוך: כלום אינני יודע שהמלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא? אבל אני הפקרתי את העולם הבא שלי כדי לעשות טובה לאיש הזה, כי הגוים, בעלי העגלות שלו, התיעצו ביניהם לגנוב את כל היין שלו ולגרום לו היזק רב, אלא שהצער והיסורים שסבל האיש מהחרופים והגדופים שלי הצילו אותו, כי הוחלף לו צער ההפסד בצער הבזיון.

זוהי, סיים בעל צמח צדק את דבריו, מסירת נפש אמיתית: למסור את העולם הבא בעד הצלת ממונו של איש אחד מישראל! (סיפורי חסידים, תורה)

רבי ברוך הסתיר תמיד את כוונותיו הרחומות מאחורי מעטה של רוגז, ואף מסופר כי כאשר נפטר, הייתה אצבעו הקדושה מונחת על ספר הזוהר הקדוש - במילים "אית רוגזא לעילא דאיקרי ברוך".

בתניא, בשער היחוד והאמונה, מוסבר כי עיקר מדת הרחמים של הקב"ה מתגלית על ידי אותות ומופתים שפועלים הצדיקים, והאותות והמופתים הכתובים בתורה. הדבר אמור כמובן על "קללותיו" הברוכות

של רבי ברוך, אך גם על הנִסים ה"מרים" שבתורה ובנביאים, כדוגמת עצירת הגשמים על ידי אליהו. כיצד ניתן להבין זאת?

בניגוד לעושי נִסים שאינם מצד הקדושה, כבלעם הרשע ודומיו, הצדיקים פועלים ישועות בתפילה (המכונה בארמית "רחמי") או בתורה (השייכת לתפארת, מדת הרחמים). משום כך, בתוך הדין עצמו מסתתרת המתקה: לעִתים גלויה יותר, ולעיתים נסתרת. מסופר במדרש, כי כאשר עצר יהושע בן נון את השמש בשמים, ואמר לה: "שמש בגבעון דום", באה אליו השמש בטענה: מי ישיר את השירה שלי לה', בזמן שאני אדום? על כך ענה לה יהושע: אני אשיר לה' במקומך (ולכך רומז הפסוק: "אז ידבר יהושע לה'... שמש בגבעון דום"). באותו האופן, כאשר הצדיק עוצר את הגשם [כמו אליהו], את השמש [כמו יהושע] או מעמיד פני כועס [כרבי ברוך] - הוא עצמו ממלא את מקום הגשם, השמש או את מקום הארת הפנים החסרה.

פעם אחת נסע הרב הקדוש רבי ברוך ממז'יבוז' בדרך, עם בעל עגלה וקצת חסידים עמו. והרבי רבי ברוך היה נוהג לומר מילתא דבדיחותא, ובעת ההיא אמר גם כן דברי בדיחות. והנה, על כל דבר שאמר, ענה כנגדו בעל העגלה גם כן במילתא דבדיחותא... החסידים רמזו לו שבל יהין לומר עוד - שהרי הרבי מתכוון לענייניים גבוהים ובעל העגלה אומר דברים פשוטים. אמנם בעל העגלה לא ציית להם, ובמשך כל הדרך אמר ענייני בדיחות והם הראו לו שישלמו לו בעבור זה. אמנם העגלון לא פנה לאזהרתם, וכשהגיעו למחוז חפצם, רצו לפגוע בעגלון.

אמר הרבי רבי ברוך שיקראו לעגלון, והמה תמהו לשמוע שהרבי רוצה לדבר אליו. כשבא העגלון אל הרב הקדוש, אמר הרבי: במשך כל הנסיעה לא היה העגלון שרוי בעצבות, ואם כן סימנא מילתא היא שהוא מצד הקדושה... (זכרונם לברכה) משעורי הרב יצחק גינזבורג

י"ט כסלו

הרה"ק המגיד ממזריטש משיח שבדורו

יום ההילולא - י"ט כסלו

רבי **דב בֶּער פרידמן מִמֶזריטש** מכונה "**המגיד ממזריטש**" (?) - י"ט בכסלו תקל"ג היה גדול תלמידי הבעל שם טוב, ושנה לאחר הסתלקותו, מונה לממשיך דרכו ומנהיג תנועת החסידות הכללית, בתקופתו גדלה ההתנגדות לחסידות, אך גם הצטרפו לחסידות גדולי ואדירי עולם. לאחר הסתלקות המגיד הנהגת החסידות התפצלה בין כל תלמידיו. אדמו"ר הזקן היה מבחירי וגדולי תלמידיו, והתייחס אליו כאל "אביו הרוחני".

תולדות חיים

רבי דובער נולד לר' אברהם ומרת חוה בעיירה לוקאטש שליד העיר רובנו באוקראינה, אין מסורת חב"דית על תאריך לידתו.

אביו היה מיוחס עד לתנא ר' יוחנן הסנדלר, והתפרנס בדוחק מהיותו מלמד ילדים ובעצת רב העיר שלח את בנו הגאון, דובער, ללמוד בלבוב בישיבה של הגאון ר' יעקב יהושע (בעל פני יהושע).

רבי דובער נשא (בזיווג ראשון) את מרת קיילא, ולאחר נישואיו שימש כאביו כמלמד במזריטש, במקביל הוא החל ללמוד את תורת הקבלה. בהמשך שימש כמגיד בעיר טורטשין ולאחר מכן גם בערים קוריץ ודובנא. המגיד חי בבית קטן ורעוע, והיה חולה מאוד ברגליו. במשך שנים ארוכות לאחר נישואיו טרם נולדו להם ילדים ובהיותו בן שלושים ושש שנה הציעה לו אשתו שיגרש אותה כדי שיוכל להתחתן עם אשה אחרת, שיהיו לו ממנה ילדים, אך המגיד דחה את הצעתה.

כשהגיע הבעל שם טוב אל ה"פני יהושע" אמר לו שיודיע למגיד שלא יוכל להבריא ברגליו עד שיבוא אליו. בעצת מורו החליט להגיע למז'יבוז', עיירתו של הבעל שם טוב ושם נעשה לחסיד ולתלמיד מובהק שלו. הבעל שם טוב הבטיח למגיד שייוולד לו בן גדול ומהולל. בשנת תק"א נולד לו ולרעייתו בנם ר' אברהם המלאך.

נשיא החסידות

לאחר פטירת הבעל שם טוב מונה בנו רבי צבי הירש, לממלא מקומו, אך לחסידות היה דרוש מנהיג חזק בעל שיעור קומה, שיוכל לעמוד בתוקף מול המתנגדים, ורבי צבי לא היה כל-כך מתאים לכך.

ביום שני של חג השבועות - ז' סיון תקכ"א, שנה לאחר הסתלקות הבעל שם טוב, נעמד רבי צבי בעת עריכתו את שולחנו הקדוש בהשתתפות רובם של תלמידי אביו, ואמר שאביו הורה לו בחלום למסור את הנהגת החסידות לתלמידו הגדול ר' דובער ממזריטש. תוך כדי דיבור בירך ר' צבי את המגיד במזל-טוב, פשט את בגדו העליון שהיה שייך לאביו הבעל שם טוב. הוא פינה את מקומו בראש השולחן, עבר לשבת כמו כל שאר התלמידים בשולחן, והמגיד עבר לשבת בראש השולחן. אז הוא אמר את הדרוש הראשון שלו שמתחיל במילים "מראיהם ומעשיהם".

רבי דובער, בשונה מהבעל שם טוב שהיה נוסע ממקום למקום, התיישב במזריטש ומשם שלח את תלמידיו הגדולים להפיץ את תורת החסידות בכל מדינת פולין ומחוץ לה. בשנת תקכ"ה כבר היו מבוססים שלושה מרכזי חסידות גדולים חוץ מבמזריטש בראשות תלמידיו: בליובאוויטש (בראשות רבי יששכר בער מליובאוויטש. בקרלין בראשות רבי אהרן מקרלין ורבי שלמה מקרלין בהורודוק בראשות רבי מנחם מענדל מויטבסק.

המגיד מאוד חפץ לעלות לישראל אך מן השמים עיכבו בעדו.

בשנת תקל"ב פרצה במזריטש מגפה קשה. ר' זושא מאניפולי תלמידו של המגיד, הביא את המגיד ובני ביתו לאניפולי. שם התגורר המגיד כשבעה חודשים עד להסתלקותו בי"ט כסלו תקל"ג.

תורתו

בשונה מתורתו של רבו הבעל שם טוב שנאמרה בקצרה ובנקודות וללא ביאור, תורתו היא בהרחבה רבה ובהסברה מובנת.

מסופר שכאשר היה חוזר את דברי תורתו בחסידות ובקבלה, היו כל תלמידיו יוצאים מכליהם מרוב התפעלות, והיו מקבלים שלשול, מלבד אדמו"ר הזקן.

רק שניים מתלמידיו, רבי שניאור זלמן והרב מוולפע (יש אומרים שגם רבי מנחם מענדל מוויטבסק) קבלו את תורתו בשלמות.

יש אומרים שבבית מדרשו של המגיד למדו גם הרבה פסקי הלכות, ולא רק חסידות, כפי שרואים מכמה פעמים בהם כותב אדמו"ר הזקן בסגנון ממנו מובן כך.

המגיד לא כתב ספרים, ותורותיו בחסידות נכתבו על ידי תלמידיו, והם פירסמו זאת בספרים (ראו פיסקה ספריו). אומר על כך הרבי: "ספרי הרב המגיד נכתבו על-ידי תלמידיו (תלמידי הרב-המגיד עם כל המעלה שבזה). ונוסף על-זה, הרי, כסיפור חסידים הרב-המגיד עצמו ראה את הספרים קודם שנדפסו (בין אם כל הספרים היו בשלימות ובין אם רק חלק היה בשלימות, הרי בכל אופן ראה אותם בעודם בכתובים, ועל-כל-פנים - בודאי ראה כמה חלקים, ועל אחת כמה וכמה החלקים העיקריים)".

עם אדמו"ר הזקן

אדמו"ר הזקן הגיע לראשונה למגיד בשנת תקכ"ד, לפני בואו התלבט אדמו"ר הזקן בתור אברך צעיר לאן לנסוע, לוילנא, או למעזריטש, לבסוף החליט שמכיוון שבוילנא מלמדים כיצד ללמוד יותר טוב, ובמעזריטש מלמדים כיצד להתפלל יותר טוב, יסע למעזריטש כי ללמוד הוא כבר יודע קצת, אבל להתפלל כמו שצריך עוד לא.

לאחר שבועיים בהם בחן ולמד את שיטת המגיד ממעזריטש החליט להשאר ולהתקשר אליו כחסיד מובהק מאז ועד הסתלקות המגיד, במשך שמונה שנים נסע אדמו"ר הזקן, לתקופות ארוכות למגיד.

הקשר בין המגיד לאדמו"ר הזקן היה כבין אב לבן, אדמו"ר הזקן נהג לכנות את המגיד בשם 'האבא' או 'הרבי', מבין כל תלמידיו הגדולים חיבב במיוחד את תלמידו זה, אשר כונה על ידו "זלמניו" או "ליטוואק" (ממדינת ליטא).

כאשר הגיע אדמו"ר הזקן בפעם הראשונה למעזריטש קבע לו המגיד חברותא עם בנו רבי אברהם המלאך ללימוד חסידות, המגיד אמר שאדה"ז ילמד את ר' אברהם נגלה, אדה"ז תמיד היה מזיז את מחוגי השעון בלי שר' אברהם רואה כדי להגדיל את שעות לימוד החסידות.

בין השאר הורה המגיד לאדמו"ר הזקן לערוך את השולחן ערוך שלו, הלכות בטעמיהן, ולהוסיף את דעות האחרונים.

בהיות אדמו"ר הזקן במאסר הגיע המגיד יחד עם הבעש"ט, לבקרו בתאו במעצר, והורו לו ביציאתו להמשיך ולהפיץ את תורת חסידות חב"ד ביתר שאת וביתר עוז.

מסופר כי באחד מראשי השנה בהם שהה אדמו"ר הזקן במחיצת המגיד, הבחין המגיד כי אדמו"ר הזקן לא הגיע לשולחן, ולאחר שהתעכב זמן רב ושלח כמה מתלמדיו לחפשו. כשהגיעו התלמדים לבית הכנסת של המגיד ממנו נשמע קולו של אדמו"ר הזקן, נכנסו וראו את אדמו"ר הזקן מתגלגל על הרצפה אחוז דביקות ובידיו שני רגלי השולחן שעקר מתוך דבקותו ומנגן "וידע כל פעול כי אתה פעלתו... וידע כל יצור כי אתה יצרתו... וידע כל אשר נשמה באפו השם אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה...". חזרו התלמדים למגיד וספרו את שראו, וענה המגיד "ר' זלמניא הגיע כבר לדרגה נעלית כל כך, עד שלדומם הוא מכניס כוח להתבונן ולהכיר שהקב"ה פעלו..."

ההתנגדות לחסידות בתקופתו

בשנת תק"ל העידו בפני הגר"א מוילנה עדות רעה על המגיד ותלמידיו, והגר"א קיבל את העדות הזו וציווה להתרחק מהחסידים.

בספר "בית רבי". מסופר, כי בעת עריכת החרם על החסידים, החליטו תלמדי המגיד לערוך חרם על כותבי החרם המתנגדים, כדין מה שכתוב על מקרה זה בשולחן ערוך. מאוחר יותר, שכבו תלמידי המגיד לישון, חוץ מאדמו"ר הזקן, שעשה כאילו נרדם. לאחר זמן מה נכנס המגיד עם נר, ועבר והאיר בפניו את פניו של כל תלמיד ותלמיד, וכשהגיע לאדמו"ר הזקן - הפטיר בהתפעלות: "**היהודי הקטן הזה יהיה רב בכל מדינות רייסין!** ". לשמע מאמר המגיד, התעוררו תלמדי המגיד, ועשה האדמו"ר הזקן כמתעורר גם. ואמר להם הרב המגיד:"**תדעו שבזה הפסדתם את הראש שלכם**". **אך זאת הרווחתם: שבכל עת שיהיה מחלוקת בין החסידים למתנגדים, תהיה תמיד יד החסידים על העליונה**"!. ואכן, תקופה קצרה מאוחר יותר הסתלק הרב המגיד.

הסתלקותו

ביום ראשון י"ז בכסלו שנת תקל"ג, (יומיים קודם הסתלקותו) אמר המגיד לאדמו"ר הזקן שבשלושת ימי חייו האחרונים, רואה האדם רק את דבר ה' הנמצא בכל דבר גשמי. כעבור יומיים, ביום שלישי, תפס המגיד בידיו של אדמו"ר הזקן ואמר לו: **י"ט בכסלו הוא ההילולא של שנינו**. ובאותו יום - י"ט בכסלו הסתלק המגיד ונטמן בעיירה אניפולי.

החברה קדישא ותלמידי המגיד חלקו ביניהם מי יתעסק בטהרתו. בדין תורה הוחלט כי החברה קדישא והתלמידים שנרשמו בפנקס החברה קדישא בעירם יתעסקו בטהרתו. אחד מהם היה האדמו"ר הזקן שנרשם בפנקס הנ"ל בעירו ליאזנא. בגורל שהפילו התלמידים ביניהם באיזה אבר יזכה כל אחד מהם להתעסק בשעת הטהרה, זכה אדמו"ר הזקן בפתק בו נכתב "ראשו כתם פז", דהיינו הטבלת הראש. גופתו של המגיד הובלה למקוה טהרה, אז אמר אדמו"ר הזקן שיניחו את רבו לטבול בעצמו, ואכן הניחוהו והמגיד טבל 3 פעמים!

צוואתו

ישנם לפחות שתי צוואות ידועים מהמגיד, על הצוואה הראשונה היו חתומים בנוסף למגיד בעצמו גם גדולי תלמידיו: רבי מנחם מנדל מוויטבסק, רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי זושא מאניפולי, רבי אלימלך מליז'נסק ואדמו"ר הזקן.

בצוואה זו כותב המגיד בין היתר שלאחר פטירתו יתעסקו בטהרת וקבורת הגוף רק חמשת התלמידים הנ"ל אשר חתומים בתחתית הדף ומלבדם אף אחד אינו רשאי לגעת.

בצוואה השניה המצויה, המיועדת באופן אישי לבנו רבי אברהם המלאך, כותב המגיד לבנו למי להתחבר מבין תלמידיו ומה ללמוד מהם: מרבי מנחם מענדל מוויטבסק תשמע עצה, מרבי יהודה לייב הכהן תלמד את עבודת המידות, מרבי זושא מאניפולי תלמד את הענווה, ולאדמו"ר הזקן תציית בכל אשר יאמר ובכל דרכיו תשמע לו, כי כל היוצא מפיו הוא נבואה קטנה, ועד כדי שגם אם היה בין תלמידי הבעל שם טוב היה מגדולי תלמידיו.

שיפוץ הציון

בבית החיים שבעיירה אניפולי הוקם אוהל באזור המשותף למגיד ולכמה מתלמידיו, ביניהם רבי זושא מאניפולי, ורבי יהודה לייב הכהן בעל 'אור הגנוז', אך במלחמת העולם השנייה נחרב בית העלמין עם האוהל. לאחר שיקומו של בית החיים, יצקו שכבת בטון על אותו שטח בו עמד האוהל והקימו מצבה חדשה משותפת למגיד ולתלמידיו.

ר' אהרון חזן, חסיד חב"ד (שזוגתו, מרת נחמה לאה, הייתה דור שמיני למגיד ממעזריטש ודור שביעי לר' אברהם המלאך) שהיה ברוסיה, נסע לאוהל המגיד לפני שעלה לארץ בשנת תשכ"ו, וגילה את ההזנחה המחפירה במקום. הוא דאג ליציקת בטון מעל מקום מנוחתו של המגיד, למרות הקושי הנורא שהיה בהשגת מצרך כזה באותה תקופה, ובפרט לקבר צדיק. כשהגיע לארץ סיפר לאדמו"ר מסקולען שהיה ידידו, על המצב של הציון. במכתב השיב לו האדמו"ר כי הוא רוצה להעביר את נושא הטיפול לרבי.

משפחתו

- **אביו:** רבי אברהם פרידמן מלוקאטש
- **אמו:** הרבנית חוה
- **זוגתו:** הרבנית קיילא (בזיווג ראשון)
- **בנו:** רבי אברהם המלאך
- **בתו:** דאבא
- **חותנו:** ר' שלום שכנא מטורטשין
- **אחותו:** רוחמה, אשת הרב נח אלטשולר, סבו של אדמו"ר הצמח צדק

מתלמידיו

- **אדמו"ר הזקן**
- רבי לוי יצחק מברדיטשוב
- רבי מנחם מענדל מויטבסק
- רבי אברהם מקאליסק
- רבי מנחם נחום מצ'רנוביל
- רבי יששכר בער מליובאוויטש
- רבי זוסיא מאניפולי
- רבי אלימלך מליז'נסק
- רבי אהרן מקרלין
- רבי שלמה מקרלין

- רבי שמואל שמלקא מניקלשבורג
- רבי פנחס הורביץ "בעל ההפלאה"
- רבי אשר צבי מאוסטרואה, מחבר ספר מעיין החכמה
- רבי אהרן שמואל מאוסטרהא
- רבי חיים חייקל מאמדור, מחבר ספר חיים וחסד
- רבי יהודה לייב הכהן
- רבי יונה מפולוצק
- רבי ישראל הופשטיין, "המגיד מקוזניץ"
- רבי יעקב יצחק הלוי הורביץ, "החוזה מלובלין"
- רבי אברהם הרופא
- רבי אהרן גורדון
- רבי ברוך ממז'יבוז
- רבי אריה לייב, "הסבא משפולי"
- רבי חיים וולפר, ה"וואלפער"
- רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב
- רבי יעקב יוסף מאוסטרהא
- רבי ישראל מפולוצק
- רבי משה חיים אפרים מסדילקוב
- רבי עוזיאל מייזליש
- רבי צבי הירש מנדבורנא
- רבי זאב וולף מז'יטומיר
- רבי יעקב שמשון משיפטובקה

ספריו

המגיד לא כתב ספרים, דבריו נרשמו והודפסו בספרים שנכתבו על ידי תלמידיו:

- **מגיד דבריו ליעקב** - ספר זה נערך בחייו ועל פי בקשתו של המגיד. הודפס בקורץ, שנת תקמ"א על ידי המגיד מלוצק.
- **אור תורה** - הודפס לראשונה בקורץ, בשנת תקס"ד, מכתב יד שהיה בידי רבי ישעיה מדינוביץ'.
- **אור האמת** - הודפס בהושאטין, שנת תרנ"ט. כתב יד שהיה ברשות ר' צבי חסיד, תלמידו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. בדף השער נאמר שהחיבור כולל את דברי המגיד שנכתבו על ידי רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

- **דרכי ישרים** - ז'יטומיר, תקס"ה, החיבור מיוחס לבעש"ט, רבי מנחם מנדל מפרמישלאן והמגיד ממזריטש.
- **כתבי קודש** - ורשה, תרמ"ד, כתב יד שהיה בידי רבי ישראל מקוז'ניץ. המדפיס ייחסו לבעל שם טוב, המגיד, רבי לוי יצחק ורבי ישראל מקוז'ניץ.
- **שמועה טובה** - על פי הדפוס הראשון אלו דברי תורה שנכתבו על ידי תלמידו רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. ורשה, תרצ"ח.
- **ליקוטים יקרים** - נוסח הנהגות תלמידי הבעל שם טוב. יצא לאור בלמברג בשנת תקנ"ב מכתב יד שהיה ברשות רבי משולם פייבוש הלר. המדפיס מייחס את הדברים לבעש"ט, המגיד, רבי מנדל מפרמישלאן ורבי יחיאל מיכל מזלוטשוב.
- **דברות המגיד** - רובם נרשמו בשעתם על ידי תלמידו הגדול רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

בידינו לא נותרו כמעט אף אחד מהספרים שהחזיק בספרייתו, ואחד הבודדים שבהם הוא הספר תפארת הקודש עליו מופיעה באופן נדיר חתימתו של הרב המגיד.

ר' עזריאל, חסיד המגיד ממעזריטש, היה אברך צעיר וישב בשקידה על התורה ועל העבודה בבית מדרשו. כמובן, פרנסה לא צומחת מכך, ולאחר זמן מה פנתה אליו רעייתו בשאלה: אתה יודע שאין אוכל בבית, מה לעשות? הלך ר' עזריאל אל המגיד, והצדיק ענה לו: אל תדאג, לך ללמוד ויהיה בסדר.

הגיע ערב שבת, ופתאום מגיע הגבאי ונותן לר' עזריאל, מטעם המגיד, שני זהובים לפרנסתו. אמנם זה איננו סכום גדול, אך הם שמחים בכך. התמיכה מבית המגיד המשיכה להגיע מידי שבוע, אך כשהתרחבה המשפחה שבה אשתו של ר' עזריאל ובקשה את עזרתו, והוא פנה אל המגיד. אל תדאג, לך ללמוד ויהיה בסדר, עונה לו המגיד שנית. באותו יום שישי נתן הגבאי לר' עזריאל ארבעה זהובים, והוא חזר לביתו שמח וטוב לב.

כך עולה התמיכה שוב לששה זהובים, ואז לשמונה, אך כאשר גם הסכום הזה אינו מספיק עוד, קורה דבר מוזר: ר' עזריאל נכנס אל המגיד ששולח אותו ללמוד במנוחה, ובערב שבת נותן לו הגבאי - ששה זהובים... התבייש ר' עזריאל מפני אשתו על הסכום הזעום, אך מה יכל לעשות? זרק את הכסף על השולחן בביתו וברח לבית המדרש.

כעבור שבוע מקבל ר' עזריאל ארבעה זהובים, לאחר מכן שניים ובשבוע שאחריו לא כלום. נכנס ר' עזריאל אל הרבי בשאלה: מה עלי לעשות? אין אוכל בבית! עונה לו המגיד: נו, אם כך, צריך להתחיל לעבוד!

מכר ר' עזריאל כמה חפצים, ובתמורתם קנה מעט קאשע (כוסמת) למכור בשוק. כסף לשכירת דוכן לא היה לו, ואשתו עמדה בצד רחוב השוק וחיכתה לקונים. לאחר כמה ימים בהם לא הרוויחה כמעט דבר, מצאה סחורתה חן בעיני המשרתת בבית המושל, שקנתה ממנה כמות גדולה. אשת המושל שמה לב לשינוי שחל במאכלים, והמשרתת סיפרה לה על המוכרת החדשה. אשת המושל ציוותה עליה לקנות רק מאשתו של ר' עזריאל, ומצבם החל להשתפר.

לאחר זמן מה, שאל אותה המושל באמצעות המשרתת מדוע איננה מוכרת מוצרי מזון נוספים. כאשר ענתה שאין ברשותה די כסף, העניק לה המושל אשראי על חשבונו. לאט לאט הפך המושל את הפינה הקטנה בה עמדה לדוכן גדול, ובהמשך לחנות כל בו של ממש.

ההצלחה גדלה, ואיתה תפחה העבודה. רעיית ר' עזריאל בקשה מבעלה לעזור לה בחנות, בתחילה למשך שעתיים ביום, ולאחר מכן במשך ארבע, שש ושמונה שעות ביום. וכך הפך ר' עזריאל מאברך לסוחר. לזכותה של האשה יאמר שהיא הפכה את ביתם לבית גמילות חסדים. לכל עני נתנו שם אוכל, שתיה ולינה וגם צדקה בשפע, ור' עזריאל ואשתו הפכו לשם דבר במדינת וואהלין.

ויהי היום, ולאשת המושל אבדה אבן טובה ששובצה באחד מתכשיטיה. הייתה זו אבדה כבדה, מפני שבתכשיט שובצו שתי אבנים זהות, וכעת יש למצוא אבן זהה לאבן הקיימת. חיפש המושל בכל המדינה, אך לשוא. משלא מצא, החליט המושל לשלוח שליח למדינה רחוקה מעבר לים, בה קיימת על פי השמועה אבן כזו.

את מי ישלח המושל? כמובן, את ר' עזריאל הסוחר שהוא מכיר באופן אישי. ר' עזריאל הלך אל המגיד לקבל ברכת פרידה, אך כאשר הגיע אל רבו, הייתה הדלת נעולה והמגיד סירב לקבל אותו. למחרת ניסה ר' עזריאל שנית, ושוב לא קיבל תשובה. ביום השלישי לא יכל יותר ר' עזריאל להתעכב, קם ויצא לדרכו.

לאחר כמה ימי הפלגה, עצרה הספינה באי קטן והנוסעים ירדו אל החוף לטייל. סוכם, כי כאשר ירצו המלחים להפליג יתקעו בחצוצרה שלוש פעמים בכדי לאסוף את כולם. ר' עזריאל השאיר באוניה את תיבת הכסף של המושל, וירד אף הוא אל החוף.

שוטט ר' עזריאל אנה ואנה, ולא שם לב עד כמה התרחק מהספינה. את התרועות לא שמע, וכאשר שם לב היכן הוא, כבר הפליגה הספינה לדרכה. בודד באי השומם, החל ר' עזריאל להיות צמא מאוד והתפלל לה' שיציל אותו מן הצמא בפרט ומן האי בכלל.

לאחר שהתפלל בדבקות, ראה לפתע ר' עזריאל מעיין מרוחק. גרר עצמו אל המים, ובהכרת תודה עצומה ברך "שהכל" ושתה. לאחר שסיים להרוות את צימאונו, ברך "בורא נפשות" ונשא עיניו אל עבר הים. אם ה' הציל אותי מהצמא, בוודאי יציל אותי גם מכאן, חשב.

בטחונו של ר' עזריאל לא היה לשווא, ואכן תוך זמן מועט, הבחין באוניה מתקרבת. נראה היה שאין בכוונתה לעגון, אך לאחר שנופף בידיו וצעק בכל כוחו, הבחינו בו המלחים ואספו אותו אל הסיפון. האונייה נסעה לכיוון ההפוך, בחזרה לאירופה, אך ר' עזריאל לא התלונן - מה גם שכל הכסף שלקח אתו נשאר באוניה הראשונה, וכעת אין לו מה לעשות במדינה אליה נסע.

כשהגיע ר' עזריאל אל היבשה, החל לנדוד ממקום למקום יחד עם חבורת קבצנים, ואט אט התקרב לביתו שבמעזריטש. מצד אחד שמח ר' עזריאל לחזור הביתה, אך מן הצד השני חשש מתגובת המושל, לכשישוב אליו בידיים ריקות.

כאשר היה המרחק ממעזריטש עוד גדול, החלו העניים לדבר ביניהם אודות ר' עזריאל ואשתו גומלי החסדים, ומקווים שיצליחו להגיע לבית הכנסת האורחים שלהם. אך ככל שהם מתקרבים אל העיר, מתחילות השמועות להגיע: תחילה על המושל, שהלך לפתע לעולמו והשאיר את נחלתו ליורש רחוק

שאינו מכיר איש באזור, לאחר מכן נשמע הקול שבבית ר' עזריאל פגע ברק, ושרף את כל רכושו. המשפחה נצלה בחסדי ה', אך הגביר הגדול נותר בחוסר כל.

בהגיעו למעזריטש, רץ ר' עזריאל ישירות אל בית המגיד ומצא את הדלת פתוחה ואת רבו ממתין בידיים פתוחות. נפל ר' עזריאל לפני המגיד, סיפר בבכי את כל תלאותיו ושאל: מה יהיה כעת? ענה לו המגיד בנחת: מה אתה דואג? אמשיך לתת לך שמונה זהובים בשבוע...

אבל רבי! אמר ר' עזריאל בקושי, פעם הייתי עני, וגם אז הכסף לא הספיק. כעת הורגלתי בעשירות גדולה, ומה יועילו שמונה זהובים?

משיב המגיד: באי אליו הגעת, היו מגולגלות שתי נשמות יהודיות במשך מאות שנים. אף יהודי לא עבר במקום, והן המתינו לתיקונן זמן רב. כשבאת אתה וברכת את שתי הברכות, עשית תיקון גדול לשתי הנשמות האלה. כל מה שעברת היה בכדי להציל את אותן נשמות, ועליך לשמוח בכך.

שלוש דמויות מרכזיות בסיפור: ר' עזריאל החסיד, אשתו בעלת החסד והמגיד ממעזריטש. כל אחת מלמדת אותנו שיעור חשוב, ולכל אחת מהם ננסה לתת את זכות הדיבור והביאור.

נתחיל מן המגיד, המנווט מחדרו את תהפוכותיו של החסיד. מן המסלול אותו העביר את ר' עזריאל, ניתן ללמוד כי לאנשים רבים ישנן שלוש תקופות מרכזיות בחייהם: תורה, דרך ארץ ושוב תורה. בניגוד לסיפורים אחרים, בהם עזיבת בית המדרש מתגלה כטעות הרת אסון, כאן היא מתבררת לבסוף כתהליך הכרחי המכוון מלמעלה על ידי הרבי. מעבר לתיקון הנשמות, את דרכו זו של המגיד ניתן להבין על פי משל שסיפר:

שני עשירים גרו בעיר אחת, האחד עשיר גדול והשני קטן. אך למרבה הפלא, את העשיר הגדול חיבבו בני העיר, ואילו בעשיר הקטן קינאו בשל עושרו. מדוע? מפני שלעשיר הגדול היו הוצאות רבות, ורוב כספו יצא כלעומת שבא. העשיר הקטן לעומתו, הרוויח פחות, אך לא הוציא כלל.

שני העשירים, הסביר המגיד, הם שני תלמידי חכמים. הלומד תורה לשמה הוא "עשיר עם הוצאות". כל הלכה ודבר תורה שלומד, מתבטאים מיד במעשה בפועל או בעבודת ה'. לעומתו, הלומד תורה בכדי להגדיל את שמו הוא כ"עכבר השוכב על דינרי זהב", ולשם מה כל תורתו? ר' עזריאל נשלח להרוויח את לחמו מפני שהתורה צריכה לגעת במציאות התחתונה, ולולא זאת היא נעשית תורה של רכושנות. אף שבוודאי גרמו מעשיו שמחה למעלה, בסופו של דבר נשרף בית גמילות החסד שלו והוא נשלח שוב ללימודו. אלו דרכי ה' הנסתרות ביותר, "אתה יודע רזי עולם".

ר' עזריאל עצמו מלמד, כיצד להישאר בכל מצב חסיד ובן תורה לשמה. הוא נשאר דבוק ברבו גם לאחר שהוא עוזב את בית המדרש, וברגע שהגיע למעזריטש מֵהר קודם כל אליו. כל הרפתקאותיו לא הזיזו אותו ממקומו במובן זה, כפי שבתוך האימה והצמא הוא לא שוכח להודות לה' ולבטוח בו.

אך על אף ההתפעלות מחוסנו של ר' עזריאל ומראיתו למרחוק של הרבי, אשתו של ר' עזריאל היא הדמות המעניינת ביותר בסיפור. מישיבה בטלה היא עוברת להקמת מפעל חסד גדול, ובעצם מניעה בדרכה שלה את גלגלי ההתרחשות. ממעשי החסד שלה מוכח, כי בקשותיה מבעלה נבעו מצורך

אמיתי ולא מחמדנות, ואכן סופו של הסיפור שונה מן המצופה ולא מסתיים בירידה רוחנית של ר' עזריאל.

הסיפור לא מגלה לנו, אך ניתן לנחש כי אשת החיל לא ויתרה במהירות כזו על מפעל חייה, ודרשה (וקבלה) טוב נראה ונגלה, 'תורה עם הוצאות'. גם אם לא, בדורנו זה בוודאי שהעיקר הוא המעשה בפועל בחסד ובקירוב יהודים, המביא את המשיח עד לארץ ממש.

כ' כסלו

הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי הלר "יושר דברי אמת"

יום ההילולא - כ' כסלו

הרה"ק רבי משולם פייבוש הלוי הלר בעל "יושר דברי אמת" זי"ע נולד בעיר סניאטין שבחבל גאליציע לאביו הרה"ק רבי אהרן משה זצללה"ה שהיה מגיד מישרים בעירו הנ"ל. רבי אהרן משה היה מגזע היחס, ובנו של הרה"ק רבי מאיר אבד"ק בראדשין ישן שהיה מפורסם לקדוש עליון, אשר מרן הבעש"ט הק' זי"ע נסע אליו ביחוד כדי לקיים בו שימוש תלמיד חכם. עוד כותב רבינו בעצמו בהסכמתו על הספר זריזותא דאברהם שחיבר אחיו הרה"ק רבי אברהם נח מדאלינא זי"ע, שהם היו דור שישי בן אחר בן להגה"ק בעל תוספות יום טוב זי"ע.

בהגיעו לפרקו נשא את בתו של אחד מחשובי תושבי העיר קניהניטש שבגאליציע, ובהתגוררו שמה מצא את שאהבה נפשו חבורה של יראים ושלמים מבקשי ה', עמם נתקשר בקשר אמיץ וחזק. ובזיווג שני נשא את הרבנית הצדיקת מרת יינטל ע"ה שהאריכה ימים אחריו והיתה מפורסמת בצדקותה, ורבים ושלמים היו באים אליה להתברך מפיה. ומקובל שגם הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע בא לקבל ברכה הימנה.

את תורתו בנגלה קיבל רבינו מפי שאר בשרו הגאון האדיר רבי משה צבי העללער זצללה"ה אבד"ק באקשעוויץ, ובעמח"ס גאון צבי. לצד זאת עלה רבינו במעלת רמות בדרך החסידות, וכפי שנמצינו למדים מפי כתבו בספרו הק' יושר דברי אמת, שקיבל תורה מפי הרה"ק המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מפרימישלאן זי"ע, והרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע.

על גדולי תלמידיו נמנים הגה"ק רבי דוד שלמה מסאראקא בעל ערבי נחל ולבושי שרד זי"ע, (אשר מביא כמה פעמים מדברי רבו בעניני הלכה ואגדה), הרה"ק רבי יוסף דוד הכהן אבד"ק יאסי בעל דרכי אמונה זי"ע, הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב בעל אהבת שלום זי"ע, והרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ בעל באר מים חיים זי"ע שנחשב לו כתלמיד חבר.

רבינו נסתלק לגנזי מרומים ביום ב' כסלו שנת תקנ"ה לפ"ק, ומנוחתו כבוד בעירו זבאריז.

והשאיר אחריו ברכה את ספרו הק' יושר דברי אמת, המכיל בתוכו שתי קונטרסים (השניה נקראה בשם דרך אמת) שקנה מקום בראש ספרי החסידות, ותעיד העובדא שנדפס במרוצת השנים המון פעמים בלמעלה משלשים מהדורות. (גל' שבת בשבתו)

חשק להתפלל מנחה בטלית ותפילין

שמעתי מפי קדשו, שאמר: פעם אחת בא בלבי חשק גדול שאתפלל מנחה עם טלית ותפילין. ואתה ידעת כי איני חופז ומהיר לעשות מעשה עד כי אני בוחן אותו בשבע חקירות ובדיקות אולי מתגבר היצר בזה ליקח בזה חלק בראש. והמתנתי כמה זמן בישוב דעתי בזה, עד אשר נדמה לי כי חף אנכי משום פניה בזה. והכנתי את עצמי ללבוש התפילין. וכאשר רציתי ליקח התפילין ללבשם, התחיל לבי לבעור בחשקות גדול, יותר מהחשק ללבוש התפילין בבוקר לתפילת שחרית, תיכף שמטתי ידי ולא לקחתים. אמרתי בוודאי דברים בגו, כי זה דבר שאינו נכון- לתפילין בשחרית צריך להיות החשק יותר מלתפילת מנחה, ובודאי התגנב היצר בזה". ספר 'קבוצת יעקב', פרמישלא תרנ"ז, בקונטרס 'גדולים מעשה צדיקים' נט, ב

כ"א כסלו

הרה"ק רבי יוחנן פרלוב האדמו"ר מקארלין סטאלין

יום ההילולא - כ"א כסלו

הרה"ק רבי יוחנן פרלוב זי"ע מסטולין-קרלין, נולד כבן הצעיר לאביו הרה"ק רבי ישראל מסטולין (ה"ינוקא"), ביום ז' מנ"א תר"ס, וביום היכנסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה נקרא על שם סבו הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זי"ע. לאחר השואה היה לאדמו"ר המרכזי של חסידות קרלין.

ביום כ' בכסלו תרפ"ב נשא את בת הרה"ק רבי שמעון שלמה מאליק זי"ע. לאחר נשואיו התגורר בלוצק והנהיג את חסידי קרלין באזור וואהלין. עם התקרבות הגרמנים ללוצק נמלט מהמקום עם הרבנית ושתי בנותיהם לעבר ברית המועצות אל היערות ושם העמיק לתוך רוסיה. במהלך הבריחה, בשהותם בעיר פרונזה, נפטרו אשתו ואחת מבנותיו. הוא עצמו התעסק בקבורתם ומאז חלה קשות, בשל הקר העז ששרר בשעה שנאלץ היה להתעסק לבדו בקבורת מתיו.

לאחר המלחמה שבה נספו ארבעה מאחיו ופטירתו של האח הנוסף, רבי יעקב חיים פרלוב, ללא בנים, הגיע רבי יוחנן דרך בסרביה לגרמניה. הוא לא גלה לאיש מיהו ומשך זמן רב סבל חיי רעב ממש. רק בדרך מקרה נודע לאנשים מיהו האיש, ומני אז הפך רבי יוחנן לאדמו"ר המרכזי של חסידות קרלין.

לצד זה עשו החסידים מאמצים מרבים כדי להביאו לארץ כאדמו"ר לכל חסידי קרלין-סטולין, שכוחם בירושלים היה ניכר. ואמנם, לאחר מאמצים רבים, בחדש איר תש"ו הגיע רבי יוחנן לארץ ישראל, כאן קבע את מושבו בחיפה. בהנהגתו קבלה חסידות קרלין תנופה מחדשת. הוקמו בתי מדרש חדשים והתבססו המוסדות.

שנתים לאחר מכן, בשנת תש"ח יצא לארה"ב והתגורר בביתו של אחיו - רבי יעקב, שנפטר שנתים קודם לכן, בשנת תש"ו. בהיותו בניו יורק הוציא לאור את "סדור בית אהרן וישראל" - לפי נוסח ומנהגי קרלין. בסופו - מכתבים של צדיקי בית קרלין.

רבי יוחנן פתח את החצר והקים מרכזים חדשים וגדולים בארצות הברית ובארץ ישראל. הוא פעל מתוך מטרה לאחד את כל חסידי קרלין שבארץ ישראל לקהילה אחת. הוא איחד בין ישיבת "בית אהרן" לישיבת "פאר ישראל" וקראה בשם "בית אהרן וישראל" ואיחד את שלשת בתי הכנסת שהיו בתל אביב,

לבית כנסת אחד ברחוב בר כוכבא. כן איחד את הצעירים לחברה בפני עצמה והורה להם להתפלל בנפרד משאר החסידים. קבוצה זו היתה הגרעין של החסידות לאחר פטירת רבי יוחנן.

בשנת תשי"ד בקר רבי יוחנן בארץ והחל בבניית ישיבת קרלין בירושלים. בארץ שהה עד לאחר ראש השנה תשט"ו, אז שב לארצות הברית בתקוה לחזור לארץ, אבל שם נסתלק ביום כ"א בכסלו תשט"ז. לאחר הסתלקותו התעורר ויכוח בין החסידים היכן לקוברו, ולבסוף החלט לקוברו בארה"ב על פי גורל. אולם חסידי קרלין שבארץ ישראל לא הסכימו עם ההחלטה וכעבר שנה הועלתה גופתו והובאה לקבורה בבית הקברות בטבריה, ביום י"ח באדר תשי"ז, בצמוד לקברו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מויטבסק זי"ע בחלקת תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע.

עדות אישית מהפלא הגדול

"בקובצכם הנכבד (גליון מב) נתפרסם במדור 'כתבי קודש' אודות העברת גופו הטהור של האדמו"ר הרה"ק רבי יוחנן מסטולין קרלין זצוק"ל לאה"ק ותוארה העובדה שגופו הקדוש נשאר בשלימותו ולא שלטה בו רמה.

וראיתי לנכון לפרסם מה שראו עיני שכן הייתי שותף למעמד הנשגב שעורר הד גדול והתפעלות בארץ הקודש וגופא דעובדא הכי הוי: בהגיע הידיעה על העברת הארון הק' ארצה, הודיעני כ"ק אדמו"ר הרה"ק מביאלה זצוק"ל כי רצונו להשתתף בהלוייה. בתחילה נסע לחיפה שלשם הובא הארון כשאני מתלווה אליו בנסיעתו. משם נסענו לעיה"ק טבריה ללוות ולהיות בעת הקבורה.

כשהביאו את הארון לביה"ח בטבריה, עמד הרה"ק מביאלה זצוק"ל על סף הקבר הפתוח כשהוא מחזיק בידי ואז נתגלה לעינינו המחזה הנורא עת שהביאו את גופו הטהור אחרי שהוציאוהו מתוך הארון והכניסוהו אל תוך הקבר נתגלה חלק מהגוף הקדוש שלם ומלא ממש בלי שום רקב ורמה וללא שום ריח רע כמי שנפטר זה עתה.

כשראה זאת הרה"ק מביאלה זצוק"ל נזדעזע מאוד ומשך את ידי בחזקה כשהוא קורא לי בהתרגשות פעמיים: סנדר, דו זעהסט?! ולא חדל מלהתפעל מהמחזה שנתגלה לנגד עיניו". קובץ 'בית אהרן וישראל' גליון מג, עמ' קלח

כ"ב כסלו

המקובל חכם רבי אברהם אבוחצירא

יום ההילולא - כ"ב כסלו

רבי אברהם זי"ע רבה הראשי של יבנה ורמלה נולד בשנת תרע"ה בתאפיללאת שבמרוקו, לאביו הגדול ה'בבא חאקי' זיע"א, בנו של רבי מסעוד אבוחצירא זיע"א, בנו הגדול של מרן ה'אביר יעקב' רבינו יעקב אבוחצירא זיע"א, ולאמו הצדקנית הרבנית אסתר ע"ה, בתו של רבי דוד אבוחצירא זיע"א, ששימש כסנדק בבריתו של רבי אברהם.

מעת עומדו על דעתו היה מתלווה לסבו רבי דוד, שהיה אוהבו ומחבבו מאוד. בצילו הגדול גדל רבי אברהם וינק אורחות חיים של קדושה וטהרה. לימים, העידו כל רואיו, כי רבי אברהם היה ממש זיו אקונין של סבו הגדול ע"ה, שהיה דומה לו מאוד בפניו ובקומתו.

נשא לאישה את הרבנית רחמה ע"ה, בתו הגדולה של הבבא סאלי זיע"א, אשר היתה עזר כנגדו וסייעה לו בכל מפעליו. לאחר נישואיו ישב ושקד על התורה עם בן דודו רבי מאיר אבוחצירא, בישיבה בבודניב ולאחר מכן בישיבה בארפוד.

בהיותו בן ל"ד שנים, בשנת תש"ט עלה לארץ הקודש עם אביו רבי יצחק ובני המשפחה. אביו השתקע ברמלה ורבי אברהם קבע את מושבו ביבנה, שם התמנה לכהן רבה של יבנה והנהיג את קהילתו בעוז.

בשנת תשי"א עלה דודו וחמיו רבינו ישראל אבוחצירא, ה'בבא סאלי', לארץ הקודש והשתקע בבית חתנו ולאחר זמן מה שאל אותו 'איה יבנה וחכמיה', ובירכו רבי ישראל שהקב"ה ישלחו לו תומכים ומסייעים ויצליח דרכו בהקמת תלמוד תורה וישיבה, ואף הושיט לו סכום כסף להשתתפות במצווה.

וכך, באותו שבוע, פתח רבי אברהם את התלמוד תורה הראשון ביבנה, ובאותה שבת דרש בכל העיר על פתיחת התלמוד תורה והישיבה, וביום ראשון כבר נהרו עשרות תלמידים.

במשך עשרים שנה הנהיג את קהילתו ביבנה, עד שלאחר הסתלקות אביו הגדול זיע"א, נענה להפצרות הרבות שישב על כסאו של אביו ועבר להתגורר ברמלה ולכהן בה כרב העיר.

כעבור כמה שנים, חלה רבי אברהם את חוליו האחרון ולמרות הסבל והמכאוב קיבל עליו דין שמים באהבה וחיזק את כל הסובבים אותו. ביום כ"ב כסלו תשל"ד, נצחו אראלים את המצוקים ונתבקש רבינו לישיבה של מעלה.

איזה קשר יש לחכמה עם נר חנוכה?...

'וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם' (דברים יא, יט) - דרשו חכמינו זיכרונם לברכה בגמרא: 'אתם' כתיב חסר - להראות לנו שעל האב ללמד את בנו. אם כן, לא נחשוב כיוון שהבן הולך כבר לבית הספר האב פטור מללמד אותו, אדרבא לשאול אותו: מה למדת מה עשית? - אם אין לו אפשרות כזאת שילמד אותו, לכל הפחות ישאל אותו: האם הולך לבית ספרו?...

כפי שאמרו חכמינו זיכרונם לברכה: 'הרגיל בנר חנוכה יהיו לו בנים תלמידי חכמים' - איזה קשר לחכמה עם נר חנוכה?... איך אנחנו מדליקים הנרות - ליל ראשון מדליקים נר אחד בשני ב', וכן על זה הדרך, כמו שאמרו בית הלל הולכים ומוסיפים. לכן 'הרגיל' - יזכה באמת לבנים חכמים כמו שאמרו חכמינו זיכרונם לברכה. תלמידי חכמים כל זמן שמבקרים בבית הספר - חכמה תתוסף בהם.

לכן ההורים קשורים בבית הספר ובית הספר קשור בהורים, ההורים יראו שילדיהם מתקדמים בבית הספר, ויהיה קשר עם המורים בכל עניין של הבנים - כל הורה עם בנו. תולדות אברהם עמ' רכ"ו- רכ"ז

הוצאת הרב אברהם מוגרבי, ירושלים

כ"ה כסלו

הרה"ק חיים הגר האדמו"ר מאוטיניה

יום ההילולא - כ"ה כסלו

רבי חיים הגר כ"ג באייר ה'תרכ"ב, 23 במאי 1862 - כ"ה בכסלו ה'תרצ"ב, 5 בדצמבר 1931 היה האדמו"ר מאוטיניה שבגליציה המזרחית (אז בפולין, כיום באוקראינה. כיהן כנשיא כולל בוקובינה.

תולדותיו

נולד כבן שני לרבי ברוך הגר, האדמו"ר השני מויז'ניץ, ולציפורה, בת נין של רבי פנחס מקוריץ. גדל אצל סבו רבי מנחם מנדל הגר, ה"צמח צדיק", אבי חסידות ויז'ניץ. סבו חיבבו ואף בחוליו האחרון בימים נוראים כשלא הרשה לאף אחד להיות בנוכחותו בשעת תפילתו, הרשה לרבי חיים להיות לידו ולהתפלל בקול.

בגיל 13 הוסמך על ידי רבי שלמה דרימר ה"בית שלמה", מחשובי רבני גליציה בזמנו.רבי יצחק אהרן איטינגא, רבי יעקב וידנפלד, רבי יצחק שמלקיש ועוד. נישא לקרובת משפחתו פסיא לאה, בתו של רבי יצחק פרידמן מבוהוש.

לאחר פטירת אביו בשנת ה'תרנ"ג (1892) קנה שטח בעיירה הקטנה אוטיניה והקים שם את חצרו. על אף שאחיו הגדול, רבי ישראל ירש את חצרו של אביהם ורוב החסידים הלכו אליו, חלק מהחסידים פנו לרבי חיים, בהם תלמידי חכמים רבים ולמעשה חסידיו נמנו באלפים. בתי כנסת של החסידות היו נפוצים ברחבי גליציה, כמו בלייפציג ולבוב. אף בקראון הייטס נבנה בית מדרש של החסידות (קיים עד היום ברשות חסידי חב"ד(

נישא בשנית לחיה חאשא, בתו של רבי רבי שרגא יאיר רבינוביץ מביאלוברזיג (בנישואיה הראשונים הייתה אשת המנחת אלעזר), ובשלישית לבתו של רבי צבי מרוזבדוב.

במלחמת העולם הראשונה נמלט לווינה ולאחר המלחמה חזר לגליציה אך אוטניא הייתה חרבה ועל כן התיישב בסטניסלב הסמוכה לה. נפטר בקרקוב בדרכו לווינה למטרת ניתוח. נקבר בסטניסלב.

רוב דברי תורתו אבדו במלחמת העולם הראשונה. חסידיו הדפיסו לאחר פטירתו את הספרים "טל חיים" על התורה ו"נימוקי חיים" על הש"ס. מלבד כוחו בתורה, היה בעל תפילה ויודע נגן, והכניס נעימות ו"הדגשות" בנוסח התפילה של ויז'ניץ. כמו כן נשארו ניגונים ממנו, כמו חלקו השני של ניגון "אודה לקל" של חסידות ויז'ניץ.

משנת ה'תרס"ד (1904) נחלה וסבל ייסורים קשים. עבר עשרות ניתוחים מאז ועד סוף ימיו. פעם עבר סדרת ניתוחים שארכה מספר ימים ולבסוף כשעמדו לתפור אותו היה אמור לקבל הרדמה לזמן ארוך. רבי חיים סירב וביקש שיביאו לו ספר זוהר, סיגריה ושידליקו נרות מעליו וביקש שלאחר חצי שעת לימוד יתחילו בתפירה ואכן הוא לא זז כל מהלך הניתוח. סיפור זה התפרסם בעיתונות המקומית. היה נוהג לשאול למה אין מברכים ברכת שהחיינו על המעבר מהעולם הזה לעולם הבא והיה אומר שהוא ימצא פתרון. פטירתו הייתה בליל שבת, ביום הראשון של חנוכה. בערב שבת לאחר שסיים לברך את ברכת שהחיינו של הדלקת נרות חנוכה לא דיבר יותר ונפטר לאחר כמה שעות.

ילדיו ושושלתו

ילדיו נולדו לו מאשתו הראשונה:

- ממלא מקומו רבי ישראל שלום יוסף. נולד בשנת תרמ"ד, היה נשוי להניא, בת דודו רבי שמואל אברהם אבא הגר מהורודנקה ובשנית נישא לדבורה לאה, בתו של רבי יחיאל הורוביץ מפאקשיווניץ. נרצחו בכ"ד באייר תש"ד יחד עם שלושת ילדיהם. מעט מדברי תורתו הודפסו בספר "נפש יש"י".

- רבי מנחם מנדל. חתן רבי מרדכי יוסף מזלטיפולי. נפטר בחיי אביו, במלחמת העולם הראשונה לאחר שנדבק מחולי טיפוס בהם טיפל.
- בנו רבי יצחק, רבה של טלומטש. חתן רבי שלמה חייב מבולחוב. נרצח בשואה עם דודו.
- בלומה רייזיל, אשת דודה רבי יחיאל מיכל הגר, אדמו"ר בהורודנקה. נרצח בטרנסניסטריה בי"ג בכסלו תש"ב.
- בנם רבי ברוך, רב בצ'רנוביץ. חתן דודו רבי שרגא פייבוש הגר מזלישטשיק. נרצח מספר שעות לפני אביו. אדמו"רי החסידות כיום הינם מצאצאיו.
- שרה, אשתו השנייה של רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין.
- העניא, אשת רבי אהרן פרידמן, האדמו"ר מבויאן-צ'רנוביץ'.

נכדו של רבי יחיאל מיכל הגר, רבי משה (בן בנו רבי ברוך) הוכתר על ידי רבי חיים מאיר מויז'ניץ לכהן כאדמו"ר מאנטניא. לאחר פטירתו בכ"ה באב ה'תשנ"ד, הוכתר בנו רבי ברוך לכהן באדמו"רות אנטניא, ובנו רבי אריה הגר, להאדמו"ר מאנטניא-הורודנקא.

בית המדרש של החסידות נמצא ברחוב הושע בבני ברק.

חיבוריו

- טל חיים - חידושי תורה וליקוטי אמרים, תש"ך
- **נימוקי חיים** - חידושים בש"ס ופוסקים, תש"ך

משהו במראהו של היהודי המבוגר שנכנס לבית הכנסת משך את תשומת ליבו של החסיד ר' זאב מכלוביץ', שנקלע באותו יום בשעת אחר הצוהריים לעיר רחובות. ר' זאב היה מוותיקי חסידי ויז'ניץ, והכול הכירוהו בכינויו וואֶוה.

היהודי הדור הפנים שנכנס פנימה התיישב והחל לומר ברגש רב ובכוונה את ה'קרבנות' שלפני תפילת מנחה, בעוד ר' זאב מתבונן בו בהשתאות. אחרי התפילה ניגש אל היהודי ושאל למוצאו. "מסטניסלב" (איוואנו-פרנקיבסק, מערב אוקראינה), ענה האיש.

חושיו של ר' זאב התחדדו. "האם הכרת את רבי חיים מאוטיניה?" (במלחמת העולם הראשונה נמלט רבי חיים הגר מאוטיניה ואחרי המלחמה עבר לסטניסלב ושם נטמן). "בוודאי, הכרתי אותו מקרוב", ענה היהודי בחיוך רחב.

"אנא ספר לי משהו על הצדיק", ביקש ר' זאב. והאיש החל לספר: כאשר האדמו"ר קבע את מושבו בסטניסלב, נהרו אליו המונים, לקבל ממנו עצה וברכה. שמו כבעל מופת יצא למרחקים, וגם גויים רחשו לו כבוד מיוחד.

רומק אורליק היה סוחר עצים ידוע, ונהג לשאול בעצתו של הרבי בטרם עשה צעד חשוב בעסקיו. אשתו לא ראתה זאת בעין יפה. "מה לך ולרבינר?!", נזפה בו תדיר, "וכי חסרים אנשים ראויים אצלנו שאיתם אפשר להתייעץ?!".

"אינך מבינה", היה רומק משיב לה. "כאשר הרבינר מעניק עצה, נדמה כאילו הוא כבר רואה מה נגזר בשמיים ואם צפויה הצלחה. כשאני עושה עסקה בברכתו, אני בטוח שהיא תצליח".

מדי חודש היה רומק נוסע אל הרבי, ובאמתחתו אווזים, תרנגולים ותבואה, שאותם נתן לרבנית, וזו הכינה מהם סעודות לכמה שבועות. הוא ידע שהשקעתו שווה זהב.

יום אחד הגיע רומק לבית הרבי בשעת אחר הצוהריים. הגבאי קיבל את פניו בחביבות והכניסו לחדרו של הרבי. רבי חיים יעץ לו על שאלתו העסקית, ובירכו בהצלחה מרובה. אבל אז נתן לו הוראה מפתיעה: "אל תלך הביתה!". רומק התפלא, אך הרבי עשה תנועה בידו כרומז שיש לו סיבה לכך. "מה אעשה?", תהה רומק. הוראה משונה כזאת מעולם לא שמע מהרבי. "הישאר בביתי. שב בחדר הסמוך עד שאומר לך ללכת", אמר הרבי.

דברי הרבי היו כחידה סתומה בעבורו. הבית היה מלא אנשים, אבל רומק היה אדם ממושמע, וציית להוראה, אם כי היה סקרן לדעת למה הרב מעכבו.

אחרי שעה ארוכה נמאסה עליו הישיבה בבטלה. הוא ניגש אל הגבאי. "אמור נא לרבינר שאין לי סבלנות להמתין. אם הרבי רוצה לומר לי דבר מה, יכול הוא לומר זאת כעת. חבל על הזמן שנשרף בחוסר מעש". הגבאי נכנס אל הרבי. "אמור לרומק שימתין עד שאקרא לו. לא שכחתי אותו אפילו לרגע אחד", הבהיר הרבי.

כך עברו עוד כמה שעות. הקהל החל להידלדל, והרבי עדיין לא קרא לרומק. השעה כבר הייתה מאוחרת. רומק הציץ בשעונו. עשר בלילה בדיוק. זו השעה שבה בכל ערב הוא כבר ישן במיטתו.

חדר הקבלה כבר היה ריק. דלתו של הרבי נעולה. רומק שוטט בחדר בעצבנות, לא מבין את סיבת העיכוב. מחשבת כפירה עברה בראשו: "אולי אשתי צודקת? בשביל מה הייתי צריך את הצרה הזאת? כעת יהיה עליי לנסוע בחשיכה". פתאום נפתחה הדלת ודמותו המאירה של רבי חיים נראתה בפתח. "רומק, יכול אתה לשוב לביתך".

"הרבי לא צריך ממני משהו?", תהה הסוחר ההמום. "לא. סע לביתך לשלום", השיב הרבי בחיוך רחב.

נבוך ומבולבל יצא רומק בדרכו לביתו. הוא מצא את אשתו עומדת בפתח הבית, אחוזת התרגשות. "אתה חי! איזה נס!", זעקה בקול חנוק מדמעות.

רומק לא הבין דבר. "היכנס לחדר השינה ותראה בעצמך", אמרה לו.

רומק נכנס לחדר ועיניו נקרעו מתדהמה. מעל מיטתו הייתה תלויה נברשת נחושת כבדה, בעלת תחתית מחודדת. "ישנתי שינה עמוקה ופתאום התעוררתי למשמע קול נפץ אדיר", תיארה האישה הנסערת. "הנברשת הגדולה התנתקה וצנחה במיטתך, בדיוק במקום שבו אמור היה להיות הראש שלך".

רומק לפת את ראשו בשתי ידיו. אילו היה חוזר לביתו קודם לכן, הנברשת הכבדה הייתה מרוצצת את ראשו. הרבי עיכבו אצלו ובכך הציל את חייו.

האיש הזקן סיים את סיפורו, מותיר את ר' זאב נפעם. "מנין לך הסיפור הזה?", שאל את האיש.

הזקן חייך. "אני עצמי בעל המעשה", השיב.

"אתה רומק אורליק?!", לא האמין ר' זאב למשמע אוזניו.

"הייתי רומק", השיב האיש. "המופת שראיתי עורר את ליבי להכיר את היהדות. החלטתי להתגייר ולהיות יהודי כשר". (על-פי סיפורו של הרב יאיר ויינשטוק, 'אוהל מועד')

יהודי קדוש ומיוחד היה הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא. ענו שבענווים שכבוד מעולם לא היה בין רשימת שיקוליו כאשר לנגד עיניו עמדה טובתו של יהודי, ואפילו יהא זה הקטן שבקטנים.

כל ימיו סיפר רבי יוחנן מטאלנא את הסיפור הבא בנר ראשון של חנוכה:

"הרבי הקדוש, רבי חיים מאטיניא, בנו של הרבי הקדוש רבי ברוך הגר מוויז'ניץ, דיבר כל ימיו על קושיה שמציקה לו: יהודי מתכונן במשך כל ימי חייו ואוגר צידה רוחנית לנשמתו, העולם הזה הוא זמני וחולף, ואילו עולם הנשמות הוא נצחי ותמידי.

יוצא אם כן, שרגע המעבר בין העולם הזה לעולם הבא, רגע פטירתו של היהודי, הינו רגע שמתכוננים אליו כל החיים.

בכל חג ומועד אנו מברכים ברכת "שהחיינו" על התחדשות הזמן והמצוות שהגיעו עם המועד. אמנם ברגע פטירתו של האדם מן העולם קשה להגדיר את המצב כ"תחייה", בעת שיהודי "נפטר" מן העולם. אולם על זמן כה נשגב היה מן הראוי לברך ברכת "שהחיינו", שכן חיכינו לכך משך כל החיים. כך הקשה הרבי מאטיניא.

קושיה זו נותרה ללא מענה עד לליל הדלקת נר חנוכה הראשון באחת השנים. סיים הרבי מאטיניא להדליק את נרות החנוכה עם ברכת "שהחיינו", ונסתלק במפתיע לבית-עולמו...

או אז הבינו מקורביו שברוח קדשו צפה את העתיד ורמז להם על כך והם לא השכילו להבין זאת". עד כאן סיפר הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא מדי שנה בנר א של חנוכה.

מיד לאחר הדלקת נר חנוכה בלילה הראשון בשנת תשנ"ט נסתלק גם רבי יוחנן מטאלנא לחיי עולם הבא, כאשר הוא זוכה לברך ברכת "שהחיינו" על הדלקת נרות החנוכה, ובכך הבינו חסידיו את פשרו של הסיפור שנהג לספר בכל שנה.

פתחנו את הסיפור בתיאור ענוותנותו של רבי יוחנן, שראה עצמו שפל וקטן מכל בני האדם בסביבתו, למרות היותו ענק בתורה וגדול במעשים טובים.

סיפור מיוחד הממחיש נקודה זו, אירע באחת השנים:

בית מדרשו של הצדיק מטאלנא המה אדם. המוני חסידיו ביקשו לחזות בהדלקת נרות החנוכה של הרבי הנערץ. מעמד רווי הוד ורטט של קדושה שממנו שאבו חיזוק ביראת שמים וברוחניות.

הרבי עמד בעיניים עצומות ליד מנורת החנוכה, טרם ההדלקה. שרעפיו שקועים אי-שם בעולמות עליונים, והוא עסוק בתיקונים טמירים שאין לנו שמץ מושג בהם. סוף סוף בירך הרבי את ברכות ההדלקה והעלה את האש בנרות. כעת אמרו הקהל יחד עם הצדיק את מזמורי התהלים הנאמרים בקהילות ישראל לאחר הדלקת נרות החנוכה.

האווירה המיוחדת הופרה באחת לקול חבטה עזה.

ילד שובב שלא נזהר עבר במרוצה ליד הרבי וחנוכייתו, והפך את החנוכיה על בזיכי הזכוכית שהתנפצו והשמן שניגר לכל עבר...

אם ציפינו שהרבי יכעס על כך שהילד "הרס לו את המצוה", הרי שטעינו.

בחיבה חייך הרבי לילד הנבוך והמבוהל ואמר לו לא פחות ולא יותר: "יישר כח!"

הצדיק אף הסביר לילד בשל מה הוא מודה לו על מעשה המשובה: "בהלכה נפסק שאדם שהדליק נרות חנוכה, ומסיבה כלשהי שאינה תלויה באשמתו כבו הנרות, אינו זקוק להדליקם שוב. 'כבתה, אין זקוק לה'. עד עתה לא זכיתי לקיים הלכה זו בפועל, ורק בזכותך התאפשר לי הדבר".

כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ

יום ההילולא - כ"ז כסלו

הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ זי"ע בעל באר מים חיים נולד בשנת תק"כ לאביו הקדוש רבי שלמה, מרביץ תורה בק"ק הורדאנא, נצר מגזע אראלים ותרשישים. מסופר, שזכה להוליד נשמה קדושה זו בזכות מסירותו הנפלאה עבור מצות חליצה לאשת אחיו שהתגוררה מרחק רב מעירו. בשובו משם נגלה אליו אליהו הנביא זל"ט ובישרו כי יפקד בבן זכר בעל נשמה גבוהה וקדושה, אשר אור תורתו וקדושתו תאיר ותזרח על פני תבל.

בנעוריו קיבל את תורתו - יחד עם הגה"ק בעל "דעת קדושים" מבוטשאטש - מפי רבו בנגלה הגאון רבי צבי הירש קרא, רבה של בוטשאטש.

באותו זמן החל גם להסתופף בצל רבו המובהק הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע. שם התבלט כאחד המיוחדים שבחבורה, כשרבו מרעיף עליו אהבה וחיבה מיוחדת.

בשנת תקמ"ט נקרא אחר כבוד לכהן פאר כרבה של טשערנאוויץ, בגליל בוקובינה, שם הנהיג ברמה את עדתו, אשר אהבוהו אהבה עזה.

עשרים ושלש שנים ארכה כהונתו, עד אשר פרצה המלחמה בין אוסטריא לרומניא, וכתוצאה מכך עבר כל חבל בוקובינה לידי האוסטרים, שהחלו להצר את צעדי היהודים כשגזרו לאסור תפילה בציבור, וכן על חובת הלימוד בבתי"ס הממשלתיים.

רבינו שלחם כנגדם בכל עוז, כאשר הקהיל קהילות ברבים ולימד את עדתו תורת ה', נאסר ע"י השלטונות. לאחר מאמצים מרובים הצליח להשתחרר והוכרח לעזוב את העיר.

עם שחרורו התכונן למלאות את שאיפתו העזה מאז, לעלות ולחונן את עפרה של הארץ הקדושה. בדרכו לא"י, עבר דרך עיר בוטשאן, ולהפצרת בני העיר נעתר לכהן פאר בעירם. שלש שנים שהה שם עד אשר עלה בידו להגשים את מאוייו לעלות לא"י.

שם השתקע בעיה"ק צפת, ובה חי את שארית ימיו בקדושה ובטהרה עד יום הסתלקותו לגנזי מרומים ביום כ"ז כסלו, תקע"ח, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

'נתון תתן' אפילו מאה פעמים - במסירות נפש

כשהיה הרה"ק רבי חיים מטשערנוביץ זיע"א, בעל 'באר מים חיים', מלמד דרדקי בימי חורפו, למד עם התינוקות של בית רבן בפרשת ראה חומש ופירש"י. וכשהגיע לפרש הפסוק 'נתון תתן לו', ופירש"י: 'נתון תתן', אפילו מאה פעמים, קלט אחד מהתלמידים את הדברים במוחו, ורצה לנסות את הרה"ק במצוה הזאת. כשהגיע זמן תשלום שכר הלימוד, שלח אבי הילד עם בנו את כסף שכר הלימוד בסך זהוב אחד, והלך הילד ופרט הזהוב למאה פרוטות, ונתנו לה'באר מיים חיים'. הרבי לקח את הכסף ונתנו בכר המיטה שנמצא בחדר הלימוד. ושוב הלך התלמיד והזמין עני אחד שיבקש צדקה מאת הרה"ק ה'באר מיים חיים' ובא העני וביקש נדבה, וכמנהגו קם הרה"ק בזריזות ונתן לעני פרוטה, ושוב בא העני לבקש נדבה ושוב חזר הרה"ק ונתן הפרוטה לעני, וחוזר חלילה, העני מבקש עוד ועוד, וכל פעם קם הרה"ק בסבלנות גדולה להביא לו הצדקה, פרוטה אחר פרוטה עד מאה פעמים, ומכל שכר הלימוד לא נשאר בידי ה'באר מים חיים' מאומה לצורך פרנסת ביתו.

כשראה התלמיד את גודל צדקת רבו, מיד ביקש ממנו מחילה. נענה הרה"ק ואמר לו שמאז שהיה נער, מיד כשלמד הרש"י, גמר בלבו לקיים הדברים בכל מסירות נפשו כל ימיו. ספיר ויהלום פר' ראה ע"ז - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג

אור ל-כח כסלו סז - רמת אביב

כל נר מספר את הסיפור שלו, ויש מעלה בסיפור סיפורי צדיקים בחנוכה. בנר שלישי - תאריך חשוב לחב"ד - הילולא של רבי חיים מצ'רנוביץ' (ה"באר מים חיים", "סידורו של שבת"). אם היארצייט שלו בחנוכה - מאד קשור לחנוכה. היוונים רצו לבטל שלוש מצוות - שבת, ראש חדש, ברית מילה. הדבר הראשון שרצו שיהודים לא ישמרו שבת, וכתוב במגילת אנטיוכוס שהיו אלף יהודים שנכנסו למערה וסרבו לחלל שבת, והיוונים באו ושרפו את כולם - זו המצוה הראשונה והעיקרית שהיוונים רצו לבטל מאתנו. מסופר על אותו צדקי שקרה לו נס - נס שכל ילד יכול להתבונן בו - שכל ערב שבת, כאשר הלך למקוה, יצא מהמקווה גבוה בראש. היה איש נמוך, לא גבוה, אך כאשר יצא מהמקווה בעש"ק גבה בראש אחד. כתוב ששבת זה סוד נשיאת ראש - "נשא את ראש בני ישראל". נשיאת ראש זה שלוקחים את אותיות ראש ומנשאים את הראש לאותיות שלמעלה מהן - **ר** עולה ל-**ש**, **א** ל-**ב** ו-**ש** ל-**ת**. היה נס גלוי, שבערב שבת גבה בראש, וכשסיים הבדלה מיד חזר לשיעור קומתו הרגיל. סיפור זה מאד מפורסם, כי היה נס גלוי.

נספר עוד סיפור עליו: פעם אחת היה חולה מאד, ושלושה ימים רצופים היה בלי הכרה. כולם חשבו שמי יודע אם זה לא הסוף שלו - היה ממש חולה אנוש. פתאום, אחרי שלושה ימים ששכב בלי הכרה, התחיל בבת אחת להזיע מאד חזק, שכל גופו הזיע, וכשחולה מזיע זה סימן של רפואה והחלמה, ובאמת אחרי שהזיע הרבה מאד חזר להכרה כעבור כמה זמן, ולאט לאט חזר לעצמו עד שהתרפא רפואה שלמה. אחר כך שאלו אותו החסידים מה קרה באותה תקופה, אם זוכר מה היה ומה גרם לתפנית ולהחלמה. אמר שיספר להם מה היה איתו - אני כבר לא הייתי בעולם הזה, הייתי בעולם העליון, בשמים עם

הצדיקים, ולא היה שום סיכוי שאני יכול לחזור לעולם הזה. שם ראיתי איש אחד צדיק עם הדרת פנים וכל תלמידיו הולכים אחריו, לטייל בגן עדן, שאלתי בחלום מי זה ואמרו לי שזה הבעל שם טוב (הוא לא הכיר בעצמו את הבעל שם טוב, היה תלמיד של אחד מגדולי תלמידי הבעש"ט - רבי מיכל מזלוטשוב). הוא ניגש לבעל שם טוב וביקש שיברך אותו ברפואה שלמה - ידע שחולה, וידע שהבעל שם טוב יכול לעשות איזה מופת שהוא רוצה - אז הבעל שם טוב שאל איזה שייכות יש לו אליו, מה עשית בשבילי פעם? סיפר הבאר-מים-חיים שענה לו - אני תלמיד מובהק של רבי מיכל, מתלמידיך המובהקים, והוא נהג כל שבת בסעודה שלישית, לפני שמסיים את הסעודה, לספר עובדא ממך, ופעם אחת מאד התאחר בסעודה שלישית, אמר הרבה דברי תורה, ואז כאילו הסיח דעתו וכבר הורה להביא מים אחרונים לפני ברכת המזון, ושכח ממנהגו הקבוע, ואני הזכרתי לו שטרם סיפר עובדא מהבעל שם טוב, ואז הרבי תפס את עצמו וסיפר עובדא ממך. וסיים - מן הסתם כשרבי מיכל מספר מכם עובדא בעוה"ז ודאי עושה נח"ר, ופעם אחת זה היה בזכותי. אמר לו הבעש"ט שאם כן יש לך קשר אלי, ושם את ידיו על ראשו וברך אותו ברפואה שלמה, ואז החל להזיע והחל להתרפא. מה שצריך ללמוד מזה, ילדים, זה כמה זה טוב לספר סיפורים מהבעל שם טוב וגדולי תלמידיו - ושזה סגולה לכל הדברים הטובים. קודם כל לומדים שמי שמספר סיפור מתוך יראת שמים, זה עושה ואתו שייך לאותו סיפור. כאן אפילו זה שגרם לרבי שלו לספר סיפור על הבעל שם טוב, זה עשה אותו שייך לבעל שם טוב (כמו קנין). הוא שייך לבעל שם טוב בזכות זה שפעל וגרם שיספרו עובדא על מורנו הבעל שם טוב. הכל קשור לכך שחנוכה חג של לו נרות - לו צדיקים - ולכל נר ולכל צדיק יש את הסיפור שלו, וזה מה שנותן לנו את הכח להלחם ביונים ובמתייוונים, בימים ההם בזמן הזה, עד דורנו, ובכך לקרב את התגלות מלך המשיח.

כל הילדים צריכים ללמוד איך לעשות גימטריאות - כבר מגיל הגן. הרבי אמר שכל הצרות - שהסתיימו בחנוכה - התחילו מזה שתלמי המלך (מאה שנה לפני אנטיוכוס) תבע שיתרגמו את התורה ליונית, ואף שהתרגום עלה מאד יפה, והיה סיעתא דשמיא ששבעים זקנים כיוונו לאותו הדבר, זה שרש גלות יון וההתנכלות של היונים נגד היהודים, כי בזה היה חילול הקדש. כוונת תלמי המלך היתה לחלל את קדושת השבת - "להשכיחם תורתך ולהעבירם מעל חוקי רצונך", שלא היה אכפת שיש תורה וחוקים, אף לא הסכימו שיש בכך חכמת ה' וחוקים מעל השכל. הסכימו שזו חכמה יהודית נפלאה, אבל לא לכך שיש בזה אלקות וקדושה. לכן חז"ל אומרים שקשה היום שתרגמו את התורה ליונית כיום עשית עגל הזהב - החטא הכי כללי של עם ישראל במשך הדורות - ומזה התחיל, מאה שנה קודם, כל הצרות של יון נגד עם ישראל, שבעצם זה חילול הקדש, הרצון שלא יהיה קדש. הכל טוב ויפה - אבל לא אלקות. לענינינו, היצר הרע יש לו הרבה שמות, וחילי צבאות ה' צריכים להלחם נגד היצר הרע. בחנוכה השם של היצר הרע זה **תלמי המלך** = **יצר הרע**. מי אנחנו? צבאות ה', ומה תפקידנו? להלחם, במי, במה? בתלמי המלך! ליצר הרע יש כל דור וכל יום שם וגון אחר, לבלבל אותנו, ובענין חנוכה זה תלמי המלך. תלמי המלך זה מלשון הולך בתלם. שמישהו הולך בתלם, זה טוב או לא? כשמחרשה חורשת את השדה עושה תלמים ישרים, ויש מי שהולך בתלם ישר-ישר, לפי מנהג המקום. לפני שבוע הזכרנו שהרבי אומר שצריך לנהוג לפי מנהג המקום - אפשר לפרש זאת לא נכון, שאדם נכנס לתלם (להכנס ל-rut באנגלית), נדמה שהולך ישר-ישר, אך אין בית האסורים יותר מהתלם הזה. אם המנהג טוב, זה בסדר - זה עוד לא יהודי, כי יהודים לא הולכים בתלם, להיות יהודי זה להיות חדשני, להלחם ביצר הרע ולמרוד בו ולהפכו. להיות יהודי זה לא ללכת בתלם, במיוחד כזה תלם שכולו יצר הרע - להכנס לתוך איזה דפוס מחשבה, כמו היוונים, שיש להם הגיון שהכל לפיו ואסור לזוז ימינה ושמאלה מההגיון המרובע של היונים. התיקון

של **תלמי** זה **תלמוד** (וד זה מילוי י ועולה י) - כתוב בחסידות שמה שמאפיין את השכל היהודי, אפילו יותר מספרי הקבלה, זה ההגיון התלמוד, השונה מההגיון היוני. זה הגיון יהודי יחודי, ששום גוי - גם גאון גמור - לא מסוגל לשדר על הגל הזה וללכת בתלם האמיתי של התלמוד. להלחם נגד תלמי זה עם התלמוד האמיתי, השכל היהודי. תיכף נסביר יותר מה שהרבי אומר לגבי השמן של חנוכה, שזה דווקא הרזין דרזין של חנוכה.

שיהיה חנוכה שמח לכולם, עם הרבה סיפורי צדיקים. שהצדיקים יהיו איתנו ואנו עם הצדיקים, ושמשיח יבוא במהרה.

יום חמישי של חנוכה זה הגאולה השניה של אדמו"ר הזקן, שהרבי אמר שחלק ממנה היה ביום ג' וחלק ביום ה', לכן זה יום של "פדה בשלום נפשי".

כ"ח כסלו

הגאון רבי יחזקיהו די סילוא

יום ההילולא - כ"ח כסלו

הגאון רבי יחזקיהו די סילוא בעל 'פרי חדש' נולד בליוורנו שבאיטליה, ובגיל 20 (משוער) עלה לירושלים ללמוד תורה מפי מהר"ם גלאנטי זצוק"ל ונתעלה במעלות החכמה, כפי שהוא מעיד על עצמו: "מבית המדרש שעה אחת עצמי לא מנעתי... ובעומק ים התלמוד העמקתי ובימים אדירים של חיבורי הראשונים צללתי... כמעט שינה לעיני לא נתתי ומעפעפי תנומה נדדתי".

בשנת תמ"ט יצא שימש כשד"ר בארצות אירופה, וחזר לירושלים בשת תנ"ב. שש שנים לאחר מכן בשנת תנ"ח נפטר לבית עולמו, ומנו"כ בהר הזיתים בירושלים - סמוך לקבר זכריה הנביא. זיע"א.

חשמונאי שם פרטי או שם משפחה

כתב בפרי חדש (או"ח סי' תרפב), שבאמירת על הנסים בחנוכה כשאומרים חשמונאים צריך לומר האל"ף בחיריק, כיון שחשמונאי לא היה שמו הפרטי של מתתיהו שהיה נקרא חשמונַאי כמו שמַאי וזכַאי, אלא כינוי משפחה הוא למתתיהו שהיה חשמונאִי.

אך בספר בירך יצחק (פ' בהעלותך, דף פב ע"ד) הביאו וכתב שאין דבריו נכונים, שמצא בסדר עולם שליוחנן היו שני שמות יוחנן וחשמונאי, ואם כן הכוונה היא שמתתיהו היה בנו של יוחנן חשמונאי ששני שמות אלו היו לו, ולכן צריך לומר חשמונַאי בפתח כיון שהוא שם פרטי.

ובברכי יוסף (או"ח סי' תרפב סק"א) הביאו. אך בחיבורו כסא רחמים (על מסכת סופרים פ"כ ה"ח בפי' תוספות) כתב החיד"א שהעיקר כדברי הפרי חדש שצריך לומר חשמונאִי בחיריק, הן משום שבסדר עולם לא נמצא כדברי הבירך יצחק ששני שמות היו ליוחנן [ובסדר עולם רבה (פ"ל) מוזכר רק מלכות בית חשמונאי].

אך בבית יוסף (או"ח סי' תרפב ד"ה כל) כתב בשם ארחות חיים (הל' חנוכה אות ב) שיוחנן הוא חשמונאי כמו שאומר בספר יוסיפון, ויש אומרים חשמונאי על דרך (תהלים סח לב) יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים והוא דרך

גדולה. ועוד, שתיבת חשמונאי אינה חוזרת על יוחנן אלא על מתתיהו, ושמו של מתתיהו ודאי לא היה חשמונאי אלא היה זה כינוי המשפחה שלו, ולכן ודאי צריך לנקדו בחיריק.

ובסידור תפלת ישרים שי"ל בליוורנו עם הגהות החיד"א נדפס חשמונאִי בחיריק. וכן כתב בשו"ת רב פעלים (ח"ד או"ח סי' לא) שצריך לומר חשמונאי בחיריק, והביא מדברי הבתי כנסיות (סי' תרפ"ב) שהביא דברי הפרי חדש והבירך יצחק, וכתב אף הוא שגם אם יוחנן נקרא גם בשם חשמונאי מכל מקום על כרחך הזכרת תיבת חשמונאי בעל הניסים אין הכוונה בה אלא לכינוי המשפחה של מתתיהו, שאם כדברי הבירך יצחק שמלת חשמונאי להורות היא באה שכך היה שמו של יוחנן, כך היה להם לומר בימי יוחנן חשמונאי כהן גדול, אלא ודאי כיון שמלת חשמונאי הניחו לבסוף מוכרח לומר שמלת חשמונאי היא באה להודיע לנו כי בא ממשפחה של חשמונאי. ואף אם ליוחנן היו שני שמות, אנשי כנה"ג שסדרו סדר זה לא רצו להזכיר שני השמות אלא רק השם הראשון, וחשמונאי שסדרו אחר כך הוא להודיע לבני האדם כי בא ממשפחת בית חשמונאי. ועוד הוכיח כן ברב פעלים מדברי הרח"ו בספר הגלגולים (דף מ ע"א) שכתב על נשמת חזקיהו מלך יהודה שאחר כך נתגלגל במתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי, וכן עוד שם (דף מ ע"ב) כתב ואלו הם מן כת התנאים מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי וכו', הרי שאף רח"ו קורא למתתיהו בכינוי המשפחה חשמונאי, וודאי גם נוסח על הנסים נסדר כך.

אך מסוגיית הגמ' במסכת מגילה (דף יא, ב) כתבו האחרונים להוכיח כדברי הבירך יצחק שצריך לומר חשמונאַי בפת"ח, שהנה בגמרא הובאה ברייתא על הפסוק (ויקרא כו מד) וְאַף גַּם זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם, לֹא מְאַסְתִּים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, וְלֹא גְעַלְתִּים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כהן גדול וכו'. הרי מבואר שחשמונאי היה שם אדם מאלו שקמו לישועת ישראל בימי חשמונאים שעמדו הוא ובניו ומתתיהו כהן גדול, וכן הקשה על הפרי חדש בעל השבת של מי בספר יעקב לחק (קשיא סיפא אות מז, דף ז ע"א). וכן כתב בסידור עץ חיים למנהגי תימן (ח"א דף קסא ע"ב) שכן הנוסח השגור בפי כל בני תימן לומר הנון בפתח והאלף נחה, ושכן הוא בתכאליל.

אך בדקדוקי סופרים כתב שבכת"י מינכן הגירסא יוחנן בן מתתי' כה"ג, ולא שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיהו כה"ג (וראה שם עוד מכת"י אחרים). פניני הלכתא - מהדורת מתיבתא

כ"ט כסלו

הרה"ק ישראל פרידמן מהוסיאטין

יום ההילולא - כ"ט כסלו

רבי **ישראל פרידמן מהוסיאטין** ט"ז בכסלו ה'תרי"ח - כ"ט בכסלו ה'תש"ט; דצמבר 1857 - 31 בדצמבר 1948 היה האדמו"ר השני לחסידות הוסיאטין, מענפי חסידות רוז'ין, ותומך פעיל ביישוב ארץ ישראל.

קורות חייו

נולד בעיירה הוסיאטין שבגליציה לדינה ורבי מרדכי שרגא-פייבוש בט"ז בכסלו התרי"ח 3 בדצמבר 1857 שמו ניתן לו על שם סבו הרב ישראל פרידמן מרוז'ין שנפטר שבע שנים קודם לכן. בט"ו בסיוון תרל"ב נישא לנחמה ניטל בתו של רבי אבי עזרא זליג שפירא ממוגלינצא (חתן דודו רבי אברהם

יעקב מסדיגורה) להם נולדו שתי בנות: חיה שרה רחל וחוה. אשתו נפטרה בט"ז בסיוון תרנ"ב. לאחר פטירת אשתו נישא בשנית לבתו של רבי חיים הגר מאנטניא. ביום כ"ב באייר ה'תרנ"ד (1894) מת אביו ולכן מונה לאדמו"ר השני של חסידות הוסיאטין. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה היה בין אדמו"רים מחסידיות מבית רוז'ין וחסידיהם שנסעו לווינה, וקבע את העיר כמקום מגוריו גם לאחר מלחמת העולם הראשונה. הרב נהג לנסוע לבקר את חסידיו בגליציה. גדולי הרבנים העריכו אותו ואף האדמו"ר מבעלז כינה אותו: "צדיק יסוד עולם".

במהלך שהות האדמו"רים מרוז'ין באוסטריה הועלתה ההצעה לפתוח חלקה בבית הקברות היהודי בווינה בשבילם, כתגובה להצעה זאת אמר הרב פרידמן כי בשבילו אין צורך, הוא מתכוון לעלות לארץ ישראל. האדמו"ר השני מהוסיאטין השתתף בכינוסים של אגודת ישראל בווינה, דאג להעלות את נושא ארץ ישראל ויישובה על סדר היום, וכאשר החלו לדבר בגנות יישובה קם ונטש את הכינוסים, אך לא עזב את האגודה ופעל מתוכה על מנת לחזק את הלובי למען יישוב הארץ באגודה.

פעילותו בארץ

ב-1937 עלתה רמת האנטישמיות באוסטריה ובאירופה כולה בעקבות עליית היטלר לשלטון ארבע שנים לפני כן. העלייה ברמת האנטישמיות גרמה לרב פרידמן להפציר בחסידיו להימלט מאירופה ולעלות לארץ ישראל. הוא אמר כי "מי שיש לו שכל שיברח כעת אפילו בנעלי בית". בשנת תרצ"ז (1937), בגיל 80, עלה הרב לארץ ישראל. למי שבאו להיפרד ממנו בתחנת הרכבת אמר: "מי שיכול למכור שימכור, ומי שלא יכול למכור, שישאיר הכול ויברח מכאן, כשרק תרמיל על שכמו". הרב פרידמן בחר להתיישב בעיר תל אביב בטענה כי "בעיר יהודית זו אין צריכי כנסיות ולא נשמעים בה פעמוניהן", הרב פרידמן שכר בניין ברחוב ביאליק שהוסב לאולם תפילה, לדירתו הפרטית וחדרים הצמודים לבית הכנסת, ובכך יסד את חצר חסידות הוסיאטין בתל אביב. אך הרב לא שכן רק בתל אביב ונהג לבקר בירושלים בקיץ ולשהות בה עד ג' במרחשוון, יום השנה של סבו רבי ישראל מרוז'ין, בו עלה לכותל.

בשנת ה'תש"ב (1942) החלו הגרמנים להתקרב לארץ ישראל ופחד גדול נפל ביישוב העברי, לכן פנה הרב יעקב לנדא, רבה של בני ברק, לרב פרידמן וביקש ממנו להצטרף לתפילה כנגד הצורר, הרב נאות לבקשה והגיע לתפילה בירושלים על קברו של הרב חיים אבן עטר (האור חיים), ולאחר אמירת תהילים אמר לציבור כי "לצורר לא תהיה שליטה בארצנו" ובכך הרגיע את החסידים. והעיז אחד מהנוכחים לשאול אותו איך הוא יודע, אז ענה "ראיתי שם הוי"ה כסדרם מאירים על ציון הק'"

בכ"ט בכסלו תש"ט 31 בדצמבר 1948 נפטר רבי ישראל מהוסיאטין בגיל 91. ביום השנה למותו נערכות הילולות לשמו ועליות לקברו.

משנתו הציבורית

מסופר על הרב פרידמן כי נהג לשמור על צניעות מרובה ולהסתיר את דרכו בקודש, אך בד בבד שמר בביתו על המלכותיות הרבה של סבו הרב ישראל פרידמן מרוז'ין, ובביתו היו אלפי תשמישי קדושה מהודרים שחלקם הועברו לו בירושה. עוד נוהגים לספר כי הרב פרידמן המעיט לדבר וכי דבריו היו שקולים ומדודים שתמיד נאמרו בנועם ובנימוס. בזמן שהותו בגולה מסופר כי היו שומעים אותו מדבר כאשר היה יוצא לטייל ומתפעם מיצירות הבורא.

התנגד ליציאה מכנסת ישראל בתקופת המנדט, שאורגנה על ידי אנשי אגודת ישראל בארץ.

חסידות רוז'ין בכלל והרב פרידמן בפרט, ראו מאז ומתמיד בעין יפה את מצוות יישוב ארץ ישראל. הרב פרידמן, תמך ביישוב העברי בארץ, ואף חיזק את היישוב בארץ על ידי עליה וייסוד חצר חסידות הוסיאטין בתל אביב, אשר בית הכנסת אותו ייסד עדיין עומד וקיים.

באביב תרנ"ד (1894) נפטר האדמו"ר הראשון, בנו הבכור רבי ישראל פרידמן מונה לממלא מקומו.

בנו השני רבי שלום יוסף פרידמן נפטר בחייו; בנו רבי מנחם נחום פרידמן היה הרבי מהוסיאטין-לעמבערג והיה חתנו של דודו רבי ישראל. משנת תרצ"ז. נרצח בשואה בשנת תש"ג.

ערב מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ב 1912, נמלט רבי ישראל לווינה יחד עם כמה מחסידיו, אך המשיך לבקר את החסידים שנותרו בגליציה. לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה נקבע מרכז החסידות בווינה. מרבית החסידים נותרו בגליציה, והאדמו"ר היה מבקר באזור מדי שנה.

בשנת תרצ"ז (1937) עלה האדמו"ר הרה"ק ישראל פרידמן **מהוסיאטין** לארץ יחד עם קבוצה גדולה מחסידיו. בתחנת הרכבת בלעמברג נפרד מחסידיו שנותרו מאחור באמירה: "מי שיכול למכור - שימכור, ומי שלא יכול למכור - שישאיר הכול ויברח מכאן, כשרק תרמיל על שכמו", בקרקוב אמר "צריך לברוח, אפילו בנעלי בית". מרבית החסידים שנותרו באירופה נספו בשואה.

הרבי עלה לארץ בן 80 וקבע את מושבו ברחוב ביאליק 19 בתל אביב, והקים בית כנסת סמוך לביתו. בקיץ היה משתכן בדירה שרכשו לו חסידיו בשכונת קריית משה בירושלים (כיום רחוב המאירי 17). בהמשך נמכר הבית, נהרס, ובמקום נבנה בית דירות.

בשנת תש"ט (1949) ובגיל 92, נפטר, בצוואתו מינה את חתנו לממלא מקומו.

חזותו החיצונית של האיש הייתה שונה מקהל פוקדי בית המדרש של חסידי הוסיאטין בתל-אביב. הוא נראה אדם באמצע שנותיו, אזרח ישראלי מן השורה, כיפה לראשו. האיש חיפש בארונות הספרים, עד שמצא את מבוקשו - ספר 'אור החיים', פירושו הנודע של רבנו חיים בן-עטר על התורה.

האיש התיישב באחת מפינות בית-המדרש, ובהתלהבות החל לשקוד על פירושו של 'אור החיים' על פרשת השבוע. דבר-מה בלימודו המיוחד משך את תשומת ליבו של ר' מרדכי-שרגא בוימינגר. הוא ביקש לדעת מי האיש ומה משך אותו להיכנס לבית-המדרש הזה דווקא. בשלב מסוים אזר עוז, התיישב ליד האיש ופתח עמו בשיחה.

אך בקושי הסכים האיש להתיק את עיניו מן הספר. כאשר שמע מר' מרדכי-שרגא כי הוא נין ונכד האדמו"ר רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין, פער את עיניו לרווחה ואמר: "אם כן, אתה אולי האיש הנכון לשמוע את אשר אירע עמי היום והקשר שלי לסבך הגדול".

הניח האיש סימנייה בדף שעמד בו, סגר את הספר, והחל לגולל את סיפורו:

"נתנאל שמי, כיום תושב חיפה. נולדתי באוקראינה, בעיירה שרוב תושביה היו חסידי הוסיאטין, ובהם גם הוריי. בעודי ילד, בשנת תרצ"ז, עלה האדמו"ר לארץ. בגלל תנאי התקופה וריחוק המקום מהרבי, התרופפו והלכו קשריי עם החסידות.

"הצטרפתי ל'מועדון הגשמה' ציוני, שבו טיפחו את חזון הציונות, אידאלים של עשייה למען ארץ ישראל, ערכי עבודת האדמה ועוד. למרבה הצער, שיעורי תורה לא התקיימו שם, ואט-אט פרקו החברים את עול התורה והמצוות.

"סוף-סוף עלה בידי הקבוצה, ואני בתוכה, לעלות לארץ. בתחילה היו כולם חדורי אידאלים, התלהבות ועשייה, אולם עם הזמן התפרדה החבילה. כל אחד שקע בבניין עולמו הפרטי. התפוגגות החלום גרמה לי לפתוח בתהליך איטי של חזרה למקורותיי. חבשתי כיפה והלכתי לשיעורי תורה, ובהמשך התקדמתי לשמירת שבת ועוד.

"באותו זמן נזכרתי באחד ממראות ילדותי, כאשר אבי היה יושב ולומד בספר 'אור החיים'. התחלתי ללמוד אף אני בקביעות ב'אור החיים'.

"לפני כמה שבועות שכבתי לישון, ופתאום חשתי מחנק נורא. ליבי כאילו פסק מלפעום ושקעתי באפֵלה מוחלטת. מיד במעבר חד חשתי כי אני טס כלפי מעלה, ואור יקרות עצום שטף את עיניי. בתודעתי חדרה ההכרה כי אני נמצא בעולם האמת.

"דמויות עלומות שלא הכרתי לקחוני והובילו אותי לאולם מואר שבו עמד שולחן. משני צידיו ישבו שני אישים מכובדים. הבנתי שזהו בית-דין של מעלה, וכי ממתינים לשלישי האמור לשבת בכיסא האמצעי.

"פתאום נכנס אל בית-הדין ישיש מזוקן והתיישב בכיסא המיועד. הנחתי שהוא אב בית-הדין. בטרם החל הדיון שאל הישיש: 'האם אכן הגיע זמנו של האיש הזה לעלות לכאן?'.

"דממה השתררה לכמה רגעים ואז נשמע שוב קולו של אב בית-הדין: הלוא הוא מתמיד ללמוד בספר 'אור החיים'... נוצרה המולה, ופתאום חשתי כי אני טס במהירות, הפעם כלפי מטה, עד שהתעוררתי כולי רועד מפחד ומהתרגשות.

"החלום הותיר בי רושם עז. התחזקתי מאוד ושיניתי את כל דרכיי לטובה, ובתוך כך הוספתי כמובן להקפיד על שיעורי הקבוע ב'אור החיים'.

"היום בבוקר", המשיך האיש לספר באוזני ר' מרדכי-שרגא, "באתי לתל-אביב לצורך סידורים. פתאום הבחנתי בשלושה יהודים, בעלי חזות חסידית, עולים במעלה הרחוב. במהרה הבנתי כי שניים מהם מלווים את הישיש שביניהם. כשהתקרבתי הבחנתי בתווי פניו של הישיש וכמעט התעלפתי. זה היה אב בית-הדין שראיתי בחלומי!

התחלתי לעקוב אחריהם, וברגע שהדבר התאפשר שאלתי את אחד המלווים מיהו האיש הזקן. הוא ענה לי כי זה האדמו"ר מהוסיאטין. זה היה לי כמין הלם. בבת אחת צפו לנגד עיניי זיכרונותיי מבית אבא וזיכרונות הילדות שהיו לי מהרבי ומחסידות הוסיאטין.

"הייתי נרגש כולי והחלטתי ללכת בעקבותיהם עד בית-מדרשו של הרבי ברחוב ביאליק, בתקווה שיינתן לי להיכנס אליו לפגישה אישית. התפללתי תפילת מנחה בבית המדרש, ומבעד לחלון יכולתי לצפות בתפילתו של האדמו"ר. המראה הזכיר לו שוב את הניחוח המיוחד של החסידות בעיירת הולדתי.

"עם סיום התפילה ביקשתי רשות להיכנס אל האדמו"ר. נכנסתי, והרבי הביט בי במבטו החודר ושאל: 'מי אתה ומה אתה מבקש?'.

"מרוב התרגשות בקושי פציתי פה, וכאשר התגברתי אמרתי: 'האם צריך אני לספר לרבי מי אני? הלוא רק לפני שבועיים פסק הרבי את דיני לחיים בבית דין של מעלה'... מרוב התרגשות פרצתי בבכי.

"לאחר שנרגעתי הושיט לי הרבי את ידו ואמר: 'נו, שהשם יתברך יאריך ימיך ושנותיך בטוב, בברכה ובהצלחה'.

"עדיין אני נרגש מהפגישה עם הרבי", סיים האיש את סיפורו, "ואני מנסה להרגיע את התרגשותי על-ידי הלימוד בספר 'אור החיים', שבזכותו חזרתי לחיים בעולם הזה".

רבי ישראל מהוסיאטין הביע בצוואתו את הרצון להיקבר בהר הזיתים, אך אם הדבר לא יושג שיקברוהו בצפת או בטבריה, ואכן מפאת שלטון הירדנים במזרח ירושלים לא היו יכולים לקבור אותו בהר הזיתים, בנוסף לא ניתן היה להספיק לסדר מקום עבורו בצפת על כן קברוהו בחלקת תלמידי הבעל שם טוב בבית הקברות בטבריה.

צאצאיו

חתנו רבי יעקב פרידמן ממלא מקומו באדמו"רות. בנו של רבי יצחק מבוהוש.

חתנו, אחיינו הרב מנחם נחום פרידמן י"ח בטבת תר"מ - י' בכסלו תש"ג מהוסיאטין-למברג, בן אחיו רבי שלום יוסף. לא היו לו ילדים.

ארץ הקדש נותרת לפלטה מידי הנאצים ימ"ש, בזכותו של רבינו

היה זה בעצומה של מלחמת העולם השניה והשואה האיומה.

גייסות מדינות הציר שבראשם עמדה גרמניה הנאצית ימח שמה, התקדמו בכל החזיתות. וכמו גמרו אומר לכבש את העולם כולו, הגיעו בסערה לאפריקה והחלו כובשים בה שטחים נרחבים בזה אחר זה. בצפון אפריקה היה הגנרל הגרמני רומל הולך וכובש. הנאצים עמדו לא הרחק משערי ארץ ישראל. היטלר לא פסק מלהתרברב כי הנה הנה קרב היום בו יכבש את ארץ הקדש ויעשה שמות ביהודייה, היה לא תהיה.

למעשה, הרי שכבר באלול ת"ש, התקדמו כוחות איטליה, מלוב שהיתה בשליטה איטלקית, למצרים שהיתה בשליטה בריטית. הכוחות הבריטים הצליחו להדוף את האיטלקים ולקחו בשבי למעלה ממאה אלף שבויים איטלקים. אבל באדר תש"א נחתו בצפון אפריקה שתי דיביזיות גרמניות בפקודו של המצביא הגרמני גנרל-פלדמרשל ארוין רומל והצליחו להדוף את בעלות הברית לגבול לוב - מצרים, פרט לנמל טוברוק שבלוב שם נותרה מבלעת של בעלות הברית. הגנרל הבריטי ניסה לתקוף את הגרמנים בחשון תש"ב. עד טבת של אותה שנה הוא הצליח להתקדם עד בנגזי שבלוב ושחרר את המצור על טוברוק. אבל אחר כך שוב התהפך הגלגל והוא נאלץ לסגת. בסיון תש"ב כבשו מדינות הציר את טוברוק, והתקדמו עד לאזור אל עלמיין מזרחה לגבול המצרי - לובי, רומל זכה לכינוי "שועל המדבר" בשל הצלחותיו בקרבות.

מרוצת התקדמותם של הצוררים לא נבלמה לרגע והם כבר עמדו בשערי ארץ ישראל, נכונים ומזומנים לבלע אותה ולספח אותה אל תחום ממשלתם, וגם לעשות ביהודייה כלה כאשר עשו בכל מקום אשר ידם מגעת. אימה חשכה גדולה נפלה על יהודי ארץ ישראל. הקץ האיום והנורא נראה קרוב ומוחשי בעליל. או אז החלו "מאתים ימי החרדה" של הישוב היהודי בארץ ישראל.

בט"ו בתמוז של אותה שנה, יומא דהלולא של רבנו ה"אור החיים" הקדוש, נערכה תפלת רבים על ציונו שבמורד הר הזיתים כדי לשפך צקון לחש לפני שוכן מרומים להצלת העם היושב בציון. בראש המתפללים עמדו הרה"ק מהוסיאטין זי"ע ואתו הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע ועוד רבנים וצדיקים מפורסמים. המוני בני ירושלים שפכו תפילות רותחות על ציונו של הצדיק הקדוש. הרבי מהוסיאטין

עמד אחוז שרעפים כשרבי שלמה שריבר מעוררו כפעם בפעם וצועק: "רבי, הרשע עומד 'מאחורי הדלת' והוא אומר...". משנסתיימה התפילה אמר הרבי מזוועהיל: "ובהר ציון תהיה פליטה, לא תהיה לו שליטה על ארצנו הקדושה". והרבי מהוסיאטין פתח את עיניו ואמר: "הוא לא יבוא!". לשאלת רבי שלמה שריבר מנין לו לרבי, נענה ואמר: "כאשר עמדתי בעינים סגורות ראיתי פתאום על הציון את שם הוי"ה הכתוב כסדרו ומאיר באור גדול! מזה יודע אני כי הוא לא יכנס ארצה ועוד ינחל מפלה מוחצת".

אחר כך שלח הרבי מהוסיאטין מנין אנשים שיצאו להתפלל על ציון רבינו עם ספר תורה בידם ואף נגש עמם לארון הקדש והראה להם איזה ספר תורה יקחו, והוא הוסיף ואמר להם כי "יבקשו מהאור החיים הקדוש בשמו שיהיה עמו בדעה אחת!".

בינתים, עדין לא חלפה הסכנה. כוחות שני הצדדים עמדו בסמוך לאל-עלמיין ונהלו ביניהם קרבות התשה. במהלך חודש תמוז נערכה שורה של קרבות מבלבלים הידועה בשם "קרב אל-עלמיין הראשון", בין הצבאות היריבים, כשכל צד מנסה לפרץ ללא הצלחה אל מערך היריב ולהשיג הכרעה צבאית. רק אחרי שורה ארכה של התקפות שבמהלכן ספגו כולם אבדות כבדות, שככה הלחימה באפן זמני. שני הצדדים המותשים נזקקו לזמן של התארגנות מחדש.

בכ"ד במרחשון תש"ג, אחרי לחימה ממושכת, ואחרי למעלה משבוע שארך הקרב האחרון, הנורא והמכריע, נצחו כוחות הברית בפקודו של ברנרד לו מונטוגמרי הבריטי את כוחות מדינות הציר בפקודו של הגנרל הנאצי, רומל, והבריחו אותם עד תוניסיה. הישוב בארץ ישראל נצל!

זו היתה גם תחלת המפלה של הנאצים, בשרשרת מפלות בכל החזיתות. כמה חודשים לאחר מכן, בכ"ג בשבט, נצחו הסובייטים את הנאצים ב"קרב סטלינגרד" הנודע, ומאז החלה שרשרת מפלות גם בחזית המזרחית, כל אלו חברו לשרשרת המפלות הרצופה של הגרמנים שנמשכה עוד למעלה משנתיים עד למפלתם הסופית. אור החיים

טבת

ב׳ טבת

הרה"ק רבי יעקב כולי סלאנים

יום ההילולא - ב׳ טבת

הרה"ק רבי יעקב כולי סלאנים מחברון זי"ע חתן האדמו"ר האמצעי ובעלה של הרבנית המפו' מנוחה רחל, נפטר ב' טבת תרי"ז.

הרה"ק ר' יעקב כולי סלונים היה בנו של החסיד ר' זלמן רייזעס, מגדולי חסידיו של אדמו"ר הזקן בעל התניא.

לאחר נישואיו עם הרבנית מנוחה רחל, בתו של אדמו"ר האמצעי, התגוררו בליובאוויטש. בשנת תקצ"ב נולד בנם הבכור ר' יהודה לייב, בשנת תקצ"ג נולד בנם ר' לוי יצחק ובשנת ת"ר נולד בנם ר' מרדכי דובער.

בשנת תר"ה עלה ר' יעקב יחד עם משפחתו לארץ הקודש והתיישבו בעיר חברון, בנחלתו של אדמו"ר האמצעי. עמד בראש החברה קדישא ובראש חברת גמ"ח. בהתיישבות זו חידשו את היישוב היהודי החב"די בחברון וביתם הפך להיות למרכז הרוחני של העיר.

בב' טבת תרי"ז נפטר רבי יעקב ומנוחתו כבוד במרומי הר הזיתים בירושלים.

מראשי קהילות חברון

הרה"ק ר' יעקב כולי סלונים בעלה של הרבנית מנוחה רחל, היה מראשי הקהילה היהודית בחברון גאון בתורה ובחסידות ועובד ה', אלא שלמרבית הצער לא האריך ימים ונפטר כשתים עשרה שנים לאחר עלייתם לארץ הקודש, ביום ב' טבת תרי"ז ומנוחתו כבוד בהר הזיתים בירושלים.

הרבנית מנוחה רחל האריכה ימים למעלה משלושים שנה אחריו, ושמה קשור בחידוש הישוב האשכנזי בעיר האבות וביסוד הקהילה החבד"ת שם, היא תפשה עמדה מכובדת מאד בקרב קהילת חברון, ועמדה במרכז החיים היהודים, הרבנית היתה מספרת תמיד לנכדיה וניניה על רבינו הזקן, אותו הכירה פנים אל פנים, בהסתלקותו של סבה הגדול היא היתה בת ארבע עשרה שנה, וכן סיפרה על אביה האדמו"ר האמצעי, שמה נשאר חרוט אצל בני חברון וירושלים מ'באבע מנוחה רחל' - סבתא מנוחה רחל, ארבעים ושלש שנים גרה הרבנית מנוחה רחל בעיר הקודש חברון, והטביעה חותם מיוחד, על חיי היהודים בעיר, האשכנזים והספרדים כאחד, הקהילה אף הקימה בית מדרש מיוחד לכבודה בביתו של בנה ר' יהודה לייב, והיא היתה מתפללת בבית כנסת זה. הרה"ק רבי אברהם אבא לייפער 'מפיטסבורג'

ו' טבת

רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא

יום ההילולא - ו' טבת

רבי **יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא** כ' בשבט ה'תקע"ה - ו' בטבת ה'תרנ"ט) היה בנו הבכור של רבי חיים הלברשטאם מצאנז. אדמו"ר, רב, זקן צדיקי דורו ומייסד שושלת שינאווא. מכונה **הדברי יחזקאל** על שם ספרו.

תולדותיו

רבי יחזקאל שרגא נולד בטרנוגרוד, עוד שאמו הייתה בהריונה הגיעה לקבל ברכה מהחוזה מלובלין שעמד בפניה ואמר לה שהוולד שבבטנה עתיד להאיר את העולם. מילדותו עבד את ה' במסירות נפש והתייגע בלימוד ובתפילה באופן מבהיל בגיל חמש-עשרה נישא לבתו של רבי אריה לייב ליפשיץ בעל ספר "אריה דבי עילאי", ועבר לגור ליד חותן חמיו, רבי משה טייטלבוים בעיירה אויהל בהונגריה שממנו למד הרבה בעיקר לא לזוז נימה מפסקי השולחן ערוך וגם צפייה יום יומית לגאולה. כשנפטרה אשתו, לאחר תשע שנים נישא לאחייניתה, ממנה התאלמן לאחר שבע שנים. אחר כך הלך ללמוד חסידות ועבודת ה' אצל רבי אשר ישעיה מרופשיץ ואצל רבי צבי הירש מרמינוב ורבי שלום מבעלז, למרות שהיה מבקר אצל הרבה צדיקים ומחשיב את כולם בעיקר החשיב את השלושה הנ"ל ובעיקר את השר שלום מבעלז אותו ראה כרבו ולא היה זז מהנהגותיו.

כיהן כרב ברודניק אחר כך התחתן עם ביתו של רבי יהודה צבי מראזדלא שם למד מחותנו את חכמת הקבלה באופן מעמיק ובשנת תר"ח (1848) מונה לרב ברוזדול. לאחר מכן שימש כרב בשינובה, אחר כך התחתן עם חנה רחל קורבת משפחתו של השר שלום מבעלז ואחר כך התמנה לרב בסטרופקוב בשנת תרכ"ט ביקר בארץ ישראל ושהה בצפת ובירושלים. בצפת יסד בית כנסת ומקוה שקיים עד היום, וידוע כבית הכנסת צאנז. בשנת תרל"א חזר לגליציה.לאחר פטירת אביו היה לרב בצאנז למשך שנה ואז ויתר לאחיו. לאחר מכן חזר לשינובה וכיהן בה באדמו"רות ונודע כראש צדיקי גליציה ואחד מגדולי צדיקי הדור שהיו ואלפים ורבבות חסידים היו לו כולל גאונים ואדמור"ים התפרסם הן בגדלותו בתורה בנגלה ובנסתר ובעיקר בהיותו פוסק ובעיקר בעבודתו ותפילתו בקדושה ובטהרה שאלפים כולל גאונים וצדיקים התעוררו מתפילתו גם נודע כבעל רוח הקודש ובעל מופתים וכמתקן נשמות ומוציא דיבוקים הרבה עדויות היו על פעולתו בענין זה בעיקר בזמן שהיה מקדש על היין בליל שבת קודש.

בעיקר נודע במידת האמת ולא נשא פנים לאף אדם הן לעצמו והן לאחרים אפילו לאביו וחלק עליו בכמה פסקי הלכה ידועים ובכמה ענינים, אם זאת כבדו מאוד בתור גאון וקדוש. גם אביו כבדו וכתב בספרו שבנו לא ישקר אפילו עם יביאו לו כל חללי דעלמא.

דברי תורתו נאספו בספר "דברי יחזקאל" על ידי תלמידו רבי עקיבא הכהן ליבער מיאשניצא. הספר יצא לראשונה בשנת תרס"א. בספר יש תורות על התורה, חגים, תהלים, משלי, שיר השירים, תפילות, שבת, מסכת אבות, אגדות, אמירת תורה, מדרש רבה, וכן הערות שכתב על המשניות, גמרא, שו"ע, וספר 'בנאות דשא'. בסוף מצורפות מספר טיוטות של תשובות בהלכה ששלח (הטיוטות נשמרו אצלו מכיוון שהיו בהן טעויות. (רבי יחזקאל לא אמר תורה בקביעות שכן היה תמיד אומר שדברי תורה על דרך החסידות צריך לומר רק מה ששומעים מהשמים וכמו שמעידים בניו "**כי טרם הוציא דברי תורה מפיו שקל במאזני צדק ובהתבודדות מחשבתו הקדושה ובדבקות רב ועצום, ונודע אשר לא הגיד כי אם את אשר נשלח לו מן השמים בלתי לה' לבדו**".

רבי יחזקאל הוציא לאור את הספרים 'אור החמה' (פירוש לזוהר המהווה חלק שני מספר 'קריית ארבע' של ר' אברהם אזולאי) בשנת תרנ"ז ו'זהרי חמה' (ספר של ר' אברהם אזולאי המהווה קיצור של פירוש הזוהר של ר' אברהם גאלאנטי) בשנת תרמ"א. בסוף חנוכה תרנ"ט חלה בשיתוק במוחו ובו' בטבת תרנ"ט הסתלק על רגעי הסתלקותו כותבים בניו "**ואשר ראו עיננו את העבודות והמסירות נפש והדבקות שהיה לו בעת פטירתו אי אפשר לעלות על הכתב ועליו בצדק נאמר קדוש מבואו ועד צאתו**".

על אדמו"ר הזקן וספר התניא

פעם היו הרבה חסידים בבית מדרשו ולא היה מקום ואז אמר שגם שמי שבחוץ נקרא כאילו עומד בפנים והביא ראיה לדבריו ואמר "הרי לבעל התניא היו שמונים אלף חסידים וממילא גם שהיו מגיעים הרבה לא היה מקום לכולם והיו כאלה שעמדו בחוץ ובכל זאת נקרא שהיו בפנים".

פעם אחת למד אחד מחסידיו בספר התניא ומרוב התלהבותו אמר התניא הקדוש אמר לו רבי יחזקאל שקדוש אומרים רק לשלשה ספרים הזוהר השל"ה, והאלשיך, האור החיים, אחר כך חשב שמא פגע בכבודו של ספר התניא וצם וסיגף את עצמו צומות הרבה.

פעם כשלמד שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אמר בקורת רוח "זהו פוסק".

הציפייה למשיח

כל ימיו ציפה למשיח ולגאולה וניסה להביאה ולהחישה והיה מתקן את חומות הדת ומחזק את קיום המצוות עד כדי כך שהיה בעצמו נוסע לאותם מקומות לתקנם. בסוף ימיו אמר שקץ הגאולה על פי הזוהר ומפרשיו הוא בתרס"ו הדבר גרם רעש גדול ואחרי פטירתו הוציא תלמידו "הדרכי תשובה" ממונקאטש קול קורא שאין לדעת את קץ הגאולה וזה נעלם מכולם אפילו מרבו. בנו רבי אברהם שלום טען שפעולה זו הרסה.

ילדיו

מאשתו הראשונה טאבע, בת רבי אריה לייביש ליפשיץ:

- דרעזיל, אשת הרב פנחס תאומים-פרנקל רב בבוקאווסק ובצישינוב נינו של הברוך טעם חמיו של רבי חיים מצאנז.
- הרב נפתלי הלברשטאם י"ד בחשוון תקצ"ח - כ"א בכסלו תרכ"ד. בזיווג ראשון חתנו של רבי אהרן מרימנוב בן רבי אשר ישעיה מרופשיץ ובזיווג שני חתנו של רבי משולם זושא חתן רבי יעקב ישראל מצ'רקס. אביו הוציא את דברי תורתו בספר "איילה שלוחה".

מאשתו השנייה דבורה בת גיסו הרב מרדכי זילברשטיין רבה של הולשיץ (חתן רבי אריה לייביש ליפשיץ):

- חיה שרה אשת הרב אלעזר בינדיגר משינאווא בנו של רבי שמואל זנוויל חתן חתנו של רבי אלעזר מליז'ענסק. היא הייתה אימו של הרב אלימלך בינדיגר, שהיה אדמו"ר מדעש.
- הרב משה הלברשטאם ט' באב תר"ב - י"ב בחשוון תרע"ט, ממלא מקום אביו בשינאווא ולאחר מכן בצאנז.

מאשתו השלישית בריינדיל, בת רבי יהודה צבי הירש אייכנשטיין מראזלא בנו של רבי משה מסאמבור וחתן דודו רבי צבי הירש אייכנשטיין ה"עטרת צבי" מזידיטשוב לא נולדו לו ילדים.

מאשתו הרביעית חנה רחל בת הרב צבי הירש רמר"ז רב בלשנוב (אחיה של הרבנית מלכה רוקח(

- מרים מלכה אשת הרב נפתלי רובין רב בוישניצה. צאצא של רבי נפתלי צבי הורוביץ.
- פייגא ביילא אשת הרב מנחם מנדל הלברשטאם רב בפריסטיק ובדוקלא בן רבי אריה לייבוש מדוקלה.
- רבי אברהם שלום תשרי ה'תרי"ז - ו' בסיוון ה'ת"ש אבי חסידות סטרופקוב.
- רבי אריה לייביש בערך תר"כ- ג' בתמוז תר"צ מטארנא.
- רבי שמחה ישכר בער תר"ל - כ' בטבת תרע"ד אדמו"ר ורב בצישינוב.

מאשתו החמישית שיינדיל בת הרב אברהם גבירצמן מגורליץ, נכדו של רבי אלימלך מליז'נסק וסבו של רבי משה יצחק גווירצמן מפשעווארסק; לא נולדו לו ילדים.

תלמידיו

רבי יחזקאל שרגא היה גדול אדמו"רי גליציה בדורו, ונסעו אליו אף אדמו"רים ובני אדמו"רים עד שקרא לו ה'דרכי תשובה': "הרבי של הרביים". בין תלמידיו היו:

- רבי יחזקאל רבינוביץ "הכנסת יחזקאל" מראדומסק ואחיו רבי נתן נחום הכהן רבינוביץ הרבי מקרימילוב
- רבי צבי הירש שפירא ובנו רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש
- רבי מאיר שלום רבינוביץ מקאלושין
- רבי מאיר הורוביץ מלינסק
- רבי שמואל הורוביץ מדמביץ
- רבי יוסף אריה לייב פרישרמן מטומשוב
- רבי יחזקאל רוטר מהאדאס
- רבי משה יצחק גווירצמן מפשעווארסק
- רבי יחיאל מאיר מאסטרובצה
- רבי משה פנט מדעש ובנו רבי יחזקאל פנט מדעש
- רבי שלום מוסקוביץ משאץ.
- רבי אברהם יהושע פריינד מנאסויד.
- רבי אלעזר מרישא.

שינה באכילתו מפני סיבה אישית

שבת הראשונה לאחר פטירת הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א, בליל שבת קודש ישבו לשולחן כל בניו בראשם בנו בכורו הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א, והגישו לשולחן את הדגים. ומנהגו של הדברי חיים היה לאכול שני מיני דגים, מתוקים וחמוצים, והיה אוכל בראשונה את הדגים החמוצים ואחריהם את המתוקים. כשהובאו הדגים באותה שבת, הקדים הרה"ק משינאווא ואכל את הדגים המתוקים. בתחילה קם אחיו הרה"ק רבי ברוך מגורליץ זיע"א ואמר: כבר בשבת הראשונה אתה משנה ממנהג אבינו רועינו, שדרכו בקודש היתה לאכול בתחילה את הדגים החמוצים? ואחיו, הרה"ק רבי אהרן מקרייז צאנז זיע"א, הפטיר בתרעומת: האם הכל ייעשה מעתה כמנהג בעלז?

נשא הרה"ק משינאווא את קולו ואמר: רבותי, כתוב 'והייתם נקיים מה' ומישראל', והואיל ואחי אמר עלי שאני משנה ממנהג אבי, לכן חובה עלי להסביר את מעשיי: להוי ידוע לכם כי אבינו זצ"ל, כשהיה רב ברודניק, לא היו הדגים מצויים שם. והוא דאג כל השבוע שמא לא יזדמן לו דג לשבת קודש. משום כך, כאשר אך הזדמן לו לקנות דג, אפילו בתחילת השבוע, קנה אותו מיד. אבל הואיל וידע שהדג עלול להתקלקל עד לשבת לכן החמיץ אותו, כי דג מוחמץ יכול לעמוד ימים רבים מבלי להתקלקל.

לפעמים אירע שהובא לרודניק דג בערב שבת, או אז בישלו אותו בלי להחמיצו כמו דג רגיל, והיו מגישים גם אותו לשלחן בצד הדג המוחמץ, אך על פי רוב היו דגים מוחמצים בלבד. הואיל וכך גם כשהובאו שני סוגי הדגים, היה אבינו אוכל את הדג המוחמץ בתחילה כפי הדין שתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ומאז נהג כך אבינו גם כשעבר לצאנז שהדגים מצויים בה לא שינה ממנהגו זה אבל אני, סיים הרה"ק משינאווא, מעולם לא נמצאתי במצב שהדג החמוץ יהיה אצלי תדיר יותר, והכל יודעים שהדגים הרגילים טעימים יותר מהמוחמצים, אם כן יש לי לאכלם בתחילה. ספיר ויהלום פר' נח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ידוע הסיפור, אשר **הצדיק הקדוש רבי צבי מרימנוב זי"ע**, נתפרסם אחר הסתלקות רבו הגדול **רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע**, והעולם החזיקו אותו לעם הארץ, כי הרי היה רק המשרת אצל רבו הקדוש, ואף אחד לא ידע גבורתו וגדלותו בתורה ובחכמה.

והרב הקדוש רבי יחזקאל שרגא משינאווא (בעל דברי יחזקאל) זי"ע, היה מהראשונים שנסעו אליו, והתלווה עמו גדול אחד, ואמר לו: **"איך תיסעו אל סתם אדם משרת, והוא עם הארץ? האם מתאים לכם דבר זה?"** ונתבהל הרב הקדוש משינאווא זי"ע, ואמר לו: "חס ושלום, אל תאמרו כך, אלא תדעו, שהוא גאון גדול".

והלה צחק, ואמר: "איך יתכן לקרוא אדם משרת בשם גאון?" וענה ואמר לו הרב הקדוש משינאווא זי"ע: "ספר היד החזקה מהרמב"ם מלא הלכות, יש הלכות בענייני טוען ונטען, בענייני גניבה וגזלה, **ויש הלכות בספר המדע 'ליראה את הוי"ה הגדול והנורא ולאהבה אותו'** וכו', יש שהוא גאון בזה, ויש שהוא גאון בזה", וסיים הרב הקדוש משינאווא זי"ע: "תאמינו לי, שהוא גאון בהלכות אלו, ואלו ההלכות יותר קשה לקיים מהלכות טוען ונטען" וכו. אשר בנחל חלק ע"ו מכתב ט"ז תקנו

י' טבת

הרה"ק רבי אברהם אבא לייפער 'מפיטסבורג'

יום ההילולא - י' טבת

אורו של רבינו ה'אמונת אברהם' זרח ביום י"ח כסליו תרע"ח בעיר קראלי, בבית אביו הרה"ק הצדקת יוסף שהיה בנו של הרה"ק רבי ישכר בער מסאטמאר, בן הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה.

במטרה להשיא את בנות אחיו שנשארו יתומות, נסע אביו רבי יוסף לארצות הברית לאסוף כסף עבורן, בהגיע לפיטסבורג, מצא בה הרבה יהודים חרדים והתחיל לעורר את הצבור ולחזקו, השפעתו היתה כה גדולה, עד שטובי העיר הציעו לו שיבוא וישתקע בקרבם.

הוא נאות להצעתם, והביא את כל משפחתו לפיטסבורג. בהם רבינו שהיה אז בן שש שנים, בדאגתו לחינוכם הטהור של בניו, שלח את בניו לישיבות גדולות בהונגריה. בן שתים עשרה וחצי היה רבינו, כאשר נשלח ללמוד בישיבת ראחוב, בה הצטיין עד כדי שראש הישיבה הגאון רבי שלמה זלמן פרידמן העניק לו סמיכת חכמים, 'יורה יורה', והוא אך בן שש עשרה שנה.

משם נסע לסעקלהיד לישיבתו של רבי יהודה סג"ל רוזנר בעל אמרי יהודה, ונחשב שם כבחור מיוחד, בהגיעו לפרקו, בחר בו הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זיע"א כחתן לבתו. החתונה נערכה ללא השתתפות אבי רבינו, שנבצר ממנו להגיע עקב רוחות המלחמה שכבר נשבו אז באירופה.

לאחר מלחמת העולם בה סבל רבות וניצל בניסים גלויים, הצליח בשנת תש"ח לעזוב את רומניה הקומוניסטית ולחזור להוריו שבארצות הברית, אותם לא ראה במשך שבע עשרה שנה. השתקע בניו ג'רסי, בה הקים בית מדרש גדול ומפואר ואף כונן ישיבה לבחורים. בשנת תשכ"ו אחר פטירת אביו, עבר למלא את מקומו כאדמו"ר בפיטסבורג.

געגועיו לארץ הקודש לא נתנו לו מנוח, כעבור ארבעה שנים עלה ארצה ובחר להשתקע באשדוד, שהיתה עז ארץ צייה ושוממה ברוחניות, בה יסד את מוסדותיו ומפעל חייו התורניים, ומסר נפשו להפצת תורה וחסידות עד יומו האחרון.

אהבתו לארץ הקודש לא ידעה גבולות, כשהבחין בדרך נסיעתו לירושלים, ביהודים העמלים באדמתה, ירד מהמכונית והביט בהם בשמחה גדולה באומרו, "אלמלא בושתי, הייתי מקבץ זעתם מגבם ורוחץ בה את פני".

תפילותיו מלאות הכיסופים מתוך דביקות עצומה, משכה אליו כל דורש ה', רבים באים היו לשמוע את תפילותיו שהיו בנעימה מתוקה.

השיב אלפים בתשובה בזכות פעילותו העניפה לקירוב ליבות בני ישראל. בכל מקום אליו הגיע, חולל מהפכה של ממש, אם בנו ארק, בה הקים מוסדות גדולים יש מאין, וכן באשדוד, אליה הגיע כשהיתה מדבר שממה ברוחניות, והיה מכתת רגליו בשבתות מבית כנסת אחד למשנהו, מעורר ליבות בני ישראל לאביהם שבשמים ולשמירת המצוות.

מידת אהבת ישראל העצומה שבה ניחן, פתחה לפניו את ליבותיהם של כל אלו שבאו עמו במגע, ורבים השיב מעוון. בהזמנות גילה כי ביום הכנסו לעול תורה ומצוות, קיבל על עצמו שלא יעבור יום בלי לחפש לעשות טובה לזולת. שולחנותיו וניגוניו המעוררים, הפיחו רוח של קדושה על המוני משתתפים.

באחרית ימיו, שיגר רמזים רבים על הסתלקותו הקרובה, במוצאי שבת קודש האחרון לימי חייו, בא אליו יהודי מלונדון לברכת פרידה, ורבינו מצווה עליו, "לך ועלה לבני", האיש לא הבין על מה ולמה, וניסה לשאול בשנית ואף בשלישית, אך רבינו השיבו, "אחר כך תבין".

בימיו האחרונים התבטא ואמר למשמשו תוך כדי טיולו הקבוע, "צדיקים טרם פטירתם מברבים 'שהכל נהיה בדברו', ומסבירים שאת ה'שהכל', היינו הברכה הראשונה עושים כאן, ואת הברכה האחרונה כבר עושים בעולם האמת. אני אסביר לך פשט אחר, הרי 'אסור לאדם להנות מן העולם הזה בלא ברכה', ובשעה שעובר אדם לעולם שבולו טוב, נהנה הוא מאד, על הנאה זאת יש לברך שהכל".

כדברי נבואה אמר דבריו, בבוקרו של יום ראשון, יום עשרה בטבת, בחמש לפנות בוקר, חש ברע, התפתל מבאבים, וביקש דבר מה לשתות. משהביאו לפניו כוס קפה, בירך 'שהכל', לגם לגימה אחת, ירד מהמטה, ומיד התמוטט ונפל, וכך השיב נשמתו הטהורה הזכה וברה אל יוצרו, ביום המר והנמהר עשרה בטבת תש"ן. בהלויתו השתתפו אלפים, נטמן בחלקת הרבנים אשר בהר המנוחות.

כשיבנה בית המקדש לא נצטרך ליין שישמח אותנו

יבנה המקדש כו' יתברך ויתעלה על כוס יין מלא כו' (זמר צור משלו) בגלות החול הזו, צריכים אנו לכוס יין שישמח לבב אנוש. אבל כשיבנה המקדש במהרה בימינו, השמחה תעלה על כל גדותיה, ולא נזדקק עוד ליין שישמחנו, יתקיים אז 'הרחמן הנקדש יתברך ויתעלה על כוס יין מלא', גם כשהכוס יין תישאר מלאה, ולא נטעם ממנה. פניני קודש

מי שמשמר עצמו מן החטא בימי נעוריו זוכה לשמירה בימי זקנותו

שח הרה"ק רבי אברהם אבא מפיטסבורג זיע"א: בימי זקנה ושיבה תיפול על האדם חולשה ותשות כח, וקשה לו להתגבר על היצר הרע. ומי שעבד על עצמו בימי נעוריו ונשמר מן החטא בעודו איש בגבורתו, יזכה לשמירה מן השמים בימי זקנותו, ואין לו להתייירא מיצרו לעת זקנה ושיבה. אך מי שלא שמר עצמו מן החטא בנערותו, יש לו לירא מאוד על תקופת הזקנה שלא יפול בידי יצרו ככלות כוחו. ספיר ויהלום

פר' לך לך תש"פ רבי מנחם מנדל פומרנץ

י"א טבת

הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב

יום ההילולא - י"א טבת

הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב בעל עטרת ישועה זי"ע נולד בשושן פורים תר"ח לאביו הרה"ק רבי מאיר ה"אמרי נועם" זי"ע.

כבר בילדותו נודע כעילוי עצום. בשנתו הי"ח הו"ל קונטרס "עמק הלכה" על הסוגיות הקשות שבש"ס, והרעיש בו את העולם התורני.

בגיל צעיר שידכו זקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב עם בת אחד מגדולי חסידיו, הנגיד רבי לייביש רייך מריישא.

בחיי אביו כיהן כרב הצעיר מדזיקוב, ולאחר הסתלקות אביו בשנת תרל"ז, מילא מקומו בהנהגת העדה הגדולה. אלפים ובהם גאונים ות"ח הסתופפו בצילו. ערום ביראה היה, בחכמה ובפקחות עצומה הסתיר את גדלותו האמיתית מעין רואים. היה מלחין ומנגן בחסד עליון.

בשנותיו האחרונות הלך ונחלש ובי"א בטבת תרע"ג נתבקש לישיבה של מעלה, ומנוחת כבודו באהל בדזיקוב.

הותיר אחריו ברכה את ספריו "עטרת ישועה", וקונטרסי "עמק הלכה", "תוספת מצוה", "דרך מלכים" ו"קדושה משולשת" על סוגיות.

הרודף אחר הכבוד

ה"עטרת ישועה" זי"ע לא סבל את בעלי הכבוד, רגיל היה על לשונו לומר - "איך ווארט שוין דער ווינטער זאל א-דארעך גיין" [אני מחכה לימי החורף שיעברו], כי בימי החורף מתהדר כל בעל-בית במעיל-פרוה, עטור בצווארון קטיפה, וכך מגיע לבית הכנסת וגאותו מרקיעה שחקים...

ה"עטרת ישועה" זי"ע תאר פעם בצחות את התנהגותו של "שיינער יוד": בעת שקוראים לו לעלות לתורה, ובודאי מדובר בעליה מכובדת כפי ערכו הרם, "ששי", "שלישי" או "מפטיר", הרי בזה לבד לא נחה דעתו, רוצה הוא שכל אחד ישמע שקראו לו. ולפיכך, בדיוק אז יוצא לו להתעמק בקטע קשה ב"אור החיים" הק', והוא מעמיד פנים כאילו לא שמע שקראוהו לעלות, כך שבמקרה צריכים לקרוא שלש פעמים: "יעמוד רבי חיים ב"ר געציל ששי", עד שהוא שומע. ואז, כשהוא בטוח כי כולם שמעו שקראו לו לעלות לתורה בעליה מכובדת, הוא קם וממהר ללכת...

ומעניין, ששוב קורה במקרה שהציצית של מכובדנו נתפסת בספסל, ושוב הינו מתעכב, והגבאי צריך לקרוא בקול פעמיים נוספות: "ר' חיים ב"ר געציל ששי". ולפעמים אולי במקרה עוד כמה עיכובים, ואז הוא מגיע סוף כל סוף אל הבימה...

עוד רגיל היה לומר בדרך צחות, שהלכות בעלי-בתים קשים מהלכות שבת ועירובין החמורות, שהרי לבעל-בית מכובד, יש לו בהלכות הקפות בשמחת תורה לבד שלש מאות הלכות, איזו הקפה, לפני מי יקראו את שמו, אחרי מי, וליד מי, וכו' וכו'... שרפי קודש, עמ' רלו

ויועיל לשכחה

שח העטרת ישועה מדזיקוב זי"ע בדרך צחות, על מה שנדפס בסוף כל מסכת לפני נוסח "ההדרן": "ויאמר זה ויועיל לשכחה", שבדרך כלל כשלומדים גמרא ומסיימים דף אחד אז מתחילים דף השני ושוכחים מה שלמדו בדף שלפניו, כי האחרונות משכחות את הראשונות, וכן בכל דף ודף. נמצא שדף האחרון של המסכתא זוכרים לנצח, ומה אפשר לעשות לשכוח גם את זה, - יאמרו ה"הדרן" וזה יועיל לשכוח גם דף האחרון. י"ג אורות - ח"ב עמ' ר"ב

רבי יהושע שרבאני

יום ההילולא - י"א טבת

רבי יהושע שרבאני (נפטר בשנת ה'תשל"ג, 1972) היה פוסק ומקובל, מתלמידי הבן איש חי, רב שכונת בקעה בירושלים, ראש ישיבת 'שושנים לדוד', ונשיא ישיבת המקובלים 'עוז והדר'.

רבנו נולד בבגדאד שבעיראק, לאביו רבי יצחק ולאמו מרת עזיזה.

מגיל צעיר נכנס ללמוד בישיבת הגדולה והמפורסמת 'בית זלכה' בבגדאד, מיסודו של הגאון רבי עבדאללה סומך, שם למד אצל הגאון רבי אלישע דנגור, שכיהן כרבה הראשי של בגדאד. כעבור מספר שנים עבר ללמוד מפי הגאון המקובל רבי שמעון אגסי, וקיבל ממנו רבות בנגלה ובנסתר.

משבגר רבנו, החל ללמוד אצל רב ומנהיג יהדות בבל, הגאון הקדוש רבי יוסף חיים, בעל ה'בן איש חי'. חיבה יתירה נהג הבן איש חי ברבנו וקרבו אליו מאוד, ואף לקחו כמלמד לנכדו רבי דוד חיים. רבנו היה כבן בית בביתו, והורשה להיכנס אליו בכל עת שיחפוץ. רבנו מצדו דבק ברבו ככל יכולתו, ינק ממנו תורה והנהגה, והיה לאחד מגדולי תלמידיו.

בהגיעו לפרקו נשא לאשה את מרת מסעודה, נינתו של רבי ששון מרדכי משה. כעבור מספר שנים נפטרה אשתו, ונישא בשנית למרת צ'חלה, ובהמשך נישא בשלישית למרת כתון. מכל אחת מנשיו אלו נולדו לרבנו מספר ילדים.

ארי עלה מבבל

עז היה חשקו של רבנו לעלות לארץ ישראל, ושנים רבות שאף לחונן את עפרה. כשהביע בפני רבו הבן איש חי את רצונו ללכת ולעלות לארץ ישראל, עודדו מאוד, אך מאידך העלה את בעיית קושי הפרנסה, באשר באותם ימים שררה עניות גדולה בקרב יהודי הארץ בכלל, ובירושלים בפרט. לבסוף הפקיד בידו מכתב המלצה להגאון רבי יעקב שאול אליישר, בו הוא מבקשו לקבל את רבנו לכולל שתחת חסותו, כדי שיוכל לקבל תמיכה למחייתו.

בסביבות שנת ה'תרנ"ט (1899), הגשים רבנו את חלומו ועלה לארץ ישראל. ביום שיצא רבנו לדרכו לארץ ישראל, ליוה אותו רבנו הבן איש חי בדרכו, יחד עם מאות מתלמידי ישיבת 'בית זלכה' שרבנו נמנה על בחירי ופארי גידוליה. לפני שנפרד ממנו, העניק לו חופן מטבעות כסף כצידה לדרך. לימים סיפר רבנו כי ברכה גדולה שרתה במטבעות אלו שהספיקו לפרנסתו במשך חודשים ארוכים.

בהגיעו לארץ בחר להתגורר בירושלים עיר הקודש. בחודשים הראשונים לעלייתו ארצה, בחר להסתיר מוצאו ואת ידיעותיו בתורה, והעדיף לשבת בפינת בית המדרש, לשקוד על התורה ללא הפרעה, מבלי שאיש ידע כי החכם הצעיר שעלה זה מכבר ארצה, אינו אלא מגדולי תלמידי מאור הגולה הבן איש חי.

באורח פלא, ביום שתם כספו עמו הגיע לארץ, ניגש אליו הגאון רבי עזרא הררי רפול, והעניק לו מטבע זהב. לשאלת רבנו מנין לו שבדיוק עכשיו הוא זקוק לכסף, ענה בהתרגשות כי רבנו הבן איש חי בא אליו בחלום הלילה, וביקש ממנו 'קום ועזור לתלמידי חביבי רבי יהושע שהרבני כי כלו לו המעות, בבקשה סייע בעדו כדי שיהיה לו כדי לקנות את צרכי השבת הקריבה ובאה'. מאותו יום, קיבל רבי עזרא על עצמו, לדאוג לרווחתו הכלכלית של רבנו, כדי שיוכל לעסוק בתורה בשלוה.

הימלטותו מהצבא הטורקי

בימי מלחמת העולם הראשונה, ריחפה מעל ראשו של רבנו סכנה גדולה. באותה העת שלטו הטורקים בארץ ישראל, והם החילו חובת גיוס על כל הגברים הכשירים להילחם בחזית כולל תושבי ירושלים היהודים. אמנם מספר מצומצם של אנשים שנימנו על חכמי הישיבה הצליחו להשיג פטור, אמנם מסיבה כלשהיא שמו של רבנו נשמט מרשימת הפטור וגזירת גיוס ריחפה עליו. עונשו של מי שנתפס 'משתמט' היה קשה ואכזרי, ולרוב היה גזר דין מות בתליה.

רבנו שם נפשו בכפו, והחליט להימלט מגיוס לצבא הטורקי, בעיקר מפני הסכנה הרוחנית הצפויה לכל מתגייס, והעתיק את דירתו בחשאי לשכונת הבוכרים. מקום מגוריו החדש נודע לחיילים הטורקיים, אך יד ההשגחה שמרה עליו, ובדיוק ביום שבאו לחפש אחריו בביתו, הוא התאשפז בבית החולים 'שערי צדק' עקב ניתוח בכיס המרה.

בדרך נס ובמסירות נפש של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, יחד עם מנהל בית החולים ד"ר וולך, הצליחו להערים על החיילים, כי רבנו לאחר ניתוח סבוך ונשקפת סכנה לחייו. לאחר מכן דאגו שעקבותיו יעלמו, עד יעבור זעם.

בישיבת שושנים לדוד

רבנו הצטרף לחבורת הלומדים בישיבת המקובלים 'שושנים לדוד', ועסק בהתמדה עצומה בתורת הפשט והקבלה, יחד עם חבריו רבי אפרים הכהן, ורבי סלמאן אליהו. באותה תקופה סייע ביד רבי סלמאן, לחבר ולהוציא לאור את ספרו בקבלה 'כרם שלמה', המיוסד על ספר 'עץ חיים' לרבי חיים ויטאל.

בשנת ה'תר"צ (1929), מספר חודשים לאחר 'מאורעות ה'תרפ"ט', עבר רבנו לחברון, שם הנהיג את הקהילה הקטנה ששבה לעיר, וחיזק אותה לאחר הטבח הנורא שחוותה. כעבור מספר שנים פונתה קהילת חברון סופית, ורבנו שב לירושלים.

בשנת ה'תש"ב (1942) החל למסור שיעורים יומיים בגמרא בישיבת שושנים לדוד. בנוסף ייסד בישיבה סדר לימוד מידי ליל שישי במשך כל הלילה, בו השתתפו אברכי הישיבה יחד עם רבים מתושבי העיר. מדי פעם, ובפרט בחודש אלול, היה מוסר שיחות מוסר בפני בחורי ואברכי הישיבה, וגם אליהם הצטרפו רבים אחרים שבאו לשמוע את דבריו הנפלאים.

אחד מתלמידי הישיבה באותם ימים, היה רבי יצחק כדורי, לימים נודע כגאון ומקובל, ומחכמי ישיבת פורת יוסף. באותם תקופה נהג רבי יצחק להרבות בתעניות וסיגופים, עד שגופו נחלש ונפל למשכב. רבנו שם ליבו אל מצבו של הנער הצעיר, ופקד עליו להתלוות אליו אל ביתו. מאז ובמשך שלש שנים תמימות, סעד אותו רבנו ועקב אחר בריאות גופו, עד ששב לאיתנו.

נשיא ישיבת המקובלים

בשנת ה'תשט"ו (1955) הוקמה ישיבת 'פורת יוסף' בעיר העתיקה, ובתוכה נוסדה גם ישיבת ללימוד הקבלה בשם 'עוז והדר', בה למדו בין השאר הגאונים המקובלים רבי יעקב חיים סופר, רבי סלמאן מוצפי, רבי אפרים הכהן ורבים נוספים. עם הקמת ישיבת המקובלים, נבחר רבנו לשמש כנשיאה, והיה מעשרת החכמים הראשונים שלמדו בה.

במשך שנים רבות התגורר רבנו בשכונת 'בקעה', ושימש כרב השכונה. כשעלה לארץ הצדיק הנודע ה'בבא סאלי', התגורר בתחילה בשכנותו של רבנו, והתיידד עמו בלב ונפש. ואף לאחר שעקר ה'בבא סאלי' את דירתו מירושלים, נמשך הקשר ביניהם, ופעמים רבות היו מדברים ביניהם בעניני תורת הסוד.

הנהגותיו של רבנו היו בפרישות וצניעות מופלאה. בתקופת 'ימי השובבי"ם' מדי שנה', היה נוהג להתענות 'תענית הפסקה' בכל ימות החול. הקפדתו על ניצול הזמן, שלא לאבד רגע אחד לריק, הייתה לשם דבר, והוא עמל להנחיל זאת גם לתלמידיו.

גם לעת זקנתו היה כוחו במותניו באופן מופלא, והיה מזדרז כעלם צעיר לתפילה וללימוד, כשכל גופו אומר חשק והתלהבות בעבודת ה'.

חיבוריו

ידוע כי רבנו חיבר 'שיטה' על מסכת ביצה וכן חיבור על פסקי הרא"ש, אולם חיבורים אלו אבדו ברבות השנים ולא הגיעו לידינו.

צאצאיו

- בנו **רבי יצחק** - בנו בכורו של רבנו. תלמיד חכם ושקדן מופלג. מטובי הלומדים בישיבת פורת יוסף. נפטר בחיי רבנו, בהיות כבן עשרים וחמש שנים בלבד.
- בנו **רבי דוד** - שימש כרבה הראשי של מדינת קולומביה.
- **רבי שאול** - דיין ומקובל. לימד בישיבת פורת יוסף וב'תלמוד תורה בני ציון'.
- **רבי יוסף חיים** - מתמיד ושקדן עצום. מייסד ישיבת המקובלים 'אמת ושלום' בבית הכנסת 'אהל רחל' בירושלים. היה חמיו של הגאון **רבי בן ציון אבא שאול**, ראש ישיבת פורת יוסף, וכן של **רבי שבתאי אטון**, שהיה משגיח בישיבת פורת יוסף, ראש ישיבת 'ראשית חכמה', וחבר מועצת חכמי התורה.
- **רבי שלמה** - ר"מ בישיבת פורת יוסף.
- בן נוסף בשם **אברהם**, חלה ונפטר בהיותו בגיל תשע בלבד.

פטירתו

רבנו זכה לאריכות ימים מופלגת ושיבה טובה, וביום י"א בטבת ה'תשל"ג (1972), השיב את נשמתו הטהורה לבוראה, ונטמן בהר הזיתים בירושלים. זכותו תגן עלינו, אמן.

ט"ז טבת

הגאון רבי חיים קרייזווירט

יום ההילולא - ט"ז טבת

הגאון רבי חיים קרייסווירטה אב"ד אנטוורפן שבבלגיה זצ"ל, נולד לאביו הג"ר אברהם יוסף ושרמן הי"ד אב"ד וואיניטש ומ"ס בית אברהם בשנת תרע"ח מגזע אראלים ותרשישים. יחוסו מגיע לרבנו חיים הכהן רפפורט זצ"ל אבד"ק לבוב. נצר משפחת הגאון הגדול ר' יהונתן אייבשיץ. מגדולי תלמידי ישיבת חכמי לובלין שבפולין. מקורב של ראש הישיבה ואב"ד הגאון ר' מאיר שפירא.

כבר בצעירותו נודע בשקדנותו והתפרסם בתואר העילוי מקראקא. עם פלישת הגרמנים לפולין, הקב"ה עזר לו להימלט לליטא ולאחר מכן עלה לארץ. בסוף מלחמת העולם השנייה חזר לפולין כדי להציל ילדים יהודים, שמצאו מקלט בכנסיה. בשנים תש"ח-תשי"ד עלה לארה"ב ושימש כראש-ישיבה.

בשנת תשי"ד נתמנה לכהן כרבה של אנטוורפן בניסיון לבנות מחדש את הקהילה שם, תפקיד בו כיהן עד לפטירתו. פעל רבות למען יתומים ואלמנות. השיא כלות רבות. לא הייתה כלה בעולם שפנתה אליו והוא לא סייע לה בסכומים אדירים.

נודע בחסדיו המרובים והמופלאים. חילק את כל משכורתו לנזקקים. ענוותן. גאון אדיר. בעל חסד מופלא. ייסד את ישיבת מרכז התורה בישיבה בירושלים.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז טבת שנת תשס"ב חי כ-פ"ג שנים. ציונו בהר-המנוחות בחלקת הרבנים החדשה בירושלים. בהלווייתו השתתפו אנשים מכל רחבי אירופה.

"**הייתי המום**, לא הבנתי את המתחולל, רק רגליי נשאו אותי למרחוק, לא הסתכלתי לשום כיוון, ברחתי כל עוד נפשי בי"...

סיפר הגאון רבי חיים קרייזווירט: בדרך - שיכולה הייתה להיות דרכי האחרונה - זכרתי היטב את מאמר חז"ל (ברכות י.) "אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", התחזקתי בלבי ונשאתי מעומק לבי תפילה אל הקב"ה שירחם אלי. ברגעים כאלו אדם נהיה 'מאובן', ללא דמעות, ולהוציא הגה מהפה הס מלהזכיר, רק הלב מתחנן בכל הכח, בתחנונים עצומים: ה', תעזור לי תציל אותי, אני רוצה לחיות!

באותם רגעים שלבי פרפר, נשכתי שפתיים, אמרתי לקב"ה בלי מילים: עזור לי! אנא, תעמוד לי הזכות ששימשתי במסירות עצומה את הרב הישיש ר' ישעי'לה משנה זצ"ל!

סיימתי את התפילה, ומיד הגיעה ההצלה -

בלי הסבר, החל החייל הגרמני לדבר איתי בלשון רכה. הוא אמר שהוא מזדהה איתי, ושגם לו יש משפחה והוא לא יודע מה קורה עמהם, וכמה שהוא אומלל, וכו', כך הוא השיח את לבו לפניי דקות ארוכות, כשהוא שב ואומר: שמע, בחור, אני מבין אותך ואת מה שעובר עליך!

המשכנו ללכת עוד כמה עשרות מטרים, והגענו לאמצע היער. ואז שלף הגרמני את האקדח והתחיל לירות באוויר כשתוך כדי היריות הוא צועק לי: ברח, ברח! - - -

הייתי המום, לא הבנתי את המתחולל, רק רגליי נשאו אותי למרחוק, לא הסתכלתי לשום כיוון, ברחתי כל עוד נפשי בי.

ראיתי אז בחוש שכשאדם עושה עבור השני, הוא עושה טובה לעצמו. הרגשתי שהצלתי הייתה אכן בזכות מה שעשיתי לר' ישעי'לה משנה.

מה היה הסיפור עם אותו ר' ישעי'לה?

ובכן, כאמור, רבי חיים כבר היה אז, בגיל שבע עשרה ראש ישיבה בוורשה, ובתוקף תפקידו העמידה לו הישיבה חדר, עם מיטה אחת.

באחד הימים הגיע לוורשה יהודי מן העיר רודנא ושמו ר' ישעיה משנה, תלמיד חכם ובנש"ק, בן אחר בן להרה"ק רבי מיכל מזלוטשוב זי"ע ולבנו, הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ זי"ע. ר' ישעיה היה ישיש בא בימים, וסגי נהור. באותם ימים היה קשה להשיג דירה בוורשה, לכן שלחו אותו לבחור חיים קרייזווירט, שיעזור לו.

רבי חיים קרייזווירט אכן קיבל אותו בלבביות, פינה לו מקום בחדרו שלו, וכך התאכסן ר' ישעיה בחדרו במשך תקופה. היות והייתה שם רק מיטה אחד, פינה לו רבי חיים את מטתו, והוא עצמו ישן כל אותה תקופה על הרצפה, כאשר ר' ישעיה בהיותו סגי נהור לא הבחין בכך.

ואת הזכות הזאת ביקש רבי חיים מהקב"ה שיזכור לו ויציל אותו, והוא אכן ניצל!

וכל ימיו אחז רבי חיים שבזכות הזאת, של המסירות שלו שנתן את המיטה לרבי ישעי'לה משנה, הוא ניצל מן המוות הבטוח לחיים. מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ט"ו טבת

הרה"ק חיים מרדכי רוזנבוים מנדבורנה

יום ההילולא - ט"ו טבת

רבי חיים מרדכי רוזנבוים מנדבורנה נולד בשנת תרס"ג לרבי איתמר ולרבנית מלכה. גדל בטשערנוביץ, ובגיל 15 התחתן עם הרבנית סימא רייזל, בת דודו רבי אליעזר זאב רוזנבוים מקרעטשניף. התגורר בסיגט ואחר כך בסערט שברומניה. בשואה הוגלתה משפחתו מעיר לעיר בתנאים קשים, כשהוא משתדל להיות לעזר ליהודים שסביבו. בהיותו בגטו דז'ורין כיהן בבית דין מיוחד להתרת עגונות. בשנת תרפ"ג החל לכהן כאדמו"ר, ולאחר פטירת אביו מילא את מקומו. עלה לארץ ישראל בשנת תש"ז והתיישב בירושלים במעברת בית מזמיל. במלחמת העצמאות עבר ליפו, ולאחר קום המדינה פתח שם את חצרו והקים גם את ישיבת "מאמר מרדכי - נדבורנה". בשנת תש"י פתח בית מדרש בירושלים, ובשנת תש"כ עבר לבני ברק ופתח בית כנסת במערב העיר. רבי חיים מרדכי נפטר בט"ו בטבת ה'תשל"ח בבני ברק, ונטמן בהר הזיתים.

סיפר הרה"ח ר' מאיר פכטהולץ ז"ל מחיפה: בדידי הוה עובדא כאשר הגעתי לגור בחיפה, השגתי משרה בתור פקיד-בכיר באחד הבנקים בעיר. לפני חג-השבועות, נגשתי אל מנהל הבנק, ובקשתי חופשה החל מערב חג-השבועות בבוקר, ועד למחרת היום שאחרי החג. לתמיהת המנהל, מדוע זקוק אני לשלושת ימי חופש, השבתי, כי הנני נוסע לעשות את החג במחיצת רבי הקדוש בבני-ברק, ואינני נפרד משם רק באסרו-חג בצהרים. "אתן לך את החופש המבוקש" - השיב לי המנהל, אשר היה אדם דתי - "אולם, בתנאי, כי תספר לרבך שאני הוא אשר אפשרתי לך את החופש הזה, ובקשתי היא, כי יואיל לשגר אלי באמצעותך תורה מיוחדת בעבורי.

באסרו חג, כאשר נפרדתי מהרבי, סיפרתי לו - כפי שהתנה עמי המנהל כי מנהל הבנק שחרר אותי משני ימי עבודה כדי שאוכל לנסוע אל רבינו לחג, אך בתנאי שהרבי יאמר 'תורה' בעבורו. נענה רבינו על-אתר ואמר: "בפסוק בתהילים נאמר: 'כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד' - כלומר, דרכם של הצדיקים היא, שעל כל דבר הבא עליהם אומרים הם: 'כי יודע ה'!' השי"ת בוודאי יודע את אשר הוא עושה, כי על כן מנהיג את העולם כולו ומסבב את כל הסיבות, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד. ואילו דרך הרשעים היא - 'תאבד'. מיד לכשנקלעים הם למיצר כלשהו, מאבדים את ביטחונם ורואים את עולמם חרב עליהם".

כשהגעתי לעבודה, מיד ניגש אלי המנהל וביקש לשמוע את ה'תורה'. פתחתי וחזרתי בפניו על דברי רבינו. כשסיימתי, קם לפתע המנהל ממקומו, ניכר היה כי נרעש הוא עד מאוד, ומבלי דבר קם ויצא מן הבנק. כעבור זמן מה חזר, ואמר לי: "דע לך, כי הרבי שלך הציל את חיי בני!" סתם ולא פירש.

כעבור תקופה, סח לי המנהל את כל הדברים כהווייתם: בנו, היה קצין בצבא, ותוך כדי שירותו הואשם ברשלנות פושעת, נעצר ושוחרר בערבות עד למשפט. הבן, אשר היה משוכנע כי יצא חייב בדינו, שכן ההאשמות נגדו היו חמורות ביותר, ניסה כבר מספר פעמים לשלוח יד בנפשו. כאשר שמע המנהל מפי את דברי רבינו, רץ מיד אל בנו ומסר לו את הדברים. להפתעתו, נתקבלו הדברים על לב הבן, והוא הבטיח לחכות בסבלנות עד למשפט, ולחדול מכוונתו לפגוע בעצמו. מאז לא ארך זמן רב, המשפט התקיים, ולמרבה הפלא, יצא הבן זכאי בדינו ונקי מכל אשמה.

מאותו היום - סיים ר' מאיר את סיפורו - נשא אותי המנהל ממש על כפיים, ותמיד היה מזכיר לי שבזכותי ניצל בנו.

מפליא לראות כיצד, במשפט אחד מכוון היטב, ניתן להעלות יהודי מעומק היאוש ולהכניס בליבו תקווה וביטחון.

לא במקרה, מתרחש הסיפור סביב חג שבועות אצל הרבי: שמיעת אמרה מפי צדיק, ובפרט צדיק בן צדיק, פועלת בנפש מעין מתן תורה פרטי ומגלה בה את אור האלוקות. על זה הדרך אומר הבעל שם טוב, כי שׂרש הנשמה שומע את בת הקול שיוצאת בכל יום מהר סיני, ומשם הרהורי התשובה הנופלים בלב האדם.

למעשה ניתן לומר, כי זהו עיקרה של תנועת החסידות: רבנים ותלמידי חכמים היו ויהיו, אבל רבי אמיתי שהוא ניצוץ משה רבנו, הוא כזה שדבריו שמחים כנתינתם מסיני. הבנה שכלית בלבד לא נותנת כח לקבל ייסורים בשמחה, אבל חוויית מתן תורה מחודשת ממתיקה את הייסורים בשרשם.

ב'סידורו של שבת', הפסוק "יודע ה' דרך צדיקים" מתפרש כך: קידוש ה' ישנו במידת הדין לרשעים כמו במידת החסד לצדיקים. אולם אף על פי כן, ה' יודע ואוהב את דרך הצדיקים ורצונו להיטיב לכל ולהתקדש דווקא בה. על פי פרושו של רבי חיים מרדכי, האמונה בטוב ה' היא עצמה דרך הצדיקים. בסייעתא דשמייא הניתנת לו קולע הצדיק בתורתו אל השערה, ובזכות זאת "לא יחטיא [לשון חטא]": יחזיר בתשובה את כל ההולכים בדרך רשע. כך הצדיק, המקשר הכל אל טוב ה', מרחיב את **אֹרח** הצדיקים והופך אותה **לדרך** כבושה לכל. וכך גם מסביר רבי אהרן מז'יטומיר, ש**אֹרח** הצדיקים הוא שביל צר שאינו נחלת הרבים והצדיק ע"י עבודתו הופכו **לדרך** - שהיא רחבה וכבושה לרבים.

י"ז טבת

הרה"ק רבי אריה לייביש (ליפשיץ) מווישניצא

יום ההילולא - י"ז טבת

רבינו הגה"ק רבי אריה לייביש ליפשיץ מוישניצא בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, נולד ביערוסלב, (גאליציע), בשנת תקכ"ז לאביו הרה"צ רבי חיים ציצית מאכער (נקרא כן שמלאכתו היה עשיית ציצית), שעוד נסע להרבי ר' אלימלך מליזענסק, והיה מצאצאי בעל 'מגלה עמוקות', ובעל רוח הקודש כעדות הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע.

כבן ט' שנה היה כבר בקי בש"ס בבלי וירושלמי ונקרא בפי כל 'לייבוש חריף' למד אצל רבי יצחק חריף אבד"ק אוליינוב וסאמבור בעל שו"ת 'פני יצחק' ואצל הגאון בעל 'קצות החושן', והיה ידידו ורעו של בעל 'ישועות יעקב'. (ושם ביערוסלב היו ג' אברכים בני עלי', שהיו בידידות מאד, הרבי ר' שמעון מיערוסלאוו, והישועות יעקב שהיה חתן ביערוסלאוו, והארי' דב"ע).

בראשונה נשא בת נגיד מפרעמישלא והיות שלא יכלה לשאת את קדושתו והתמדתו תבעה ממנו שיגרשה ונענה לבקשתה. ובזיוו"ש נשא את מרת חוה בתו היחידה של בעל 'ישמח משה' שהיה אז אבד"ק שינאווא.

אחרי שריפה שכילתה את רכושו נאלץ לקבל בשנת תק"ס את עול הרבנות בקרעשוב. אח"כ היה אבד"ק בילגורייא ובשנת תקס"ח כשעבר חותנו הק' לאוהעל עבר רבינו לשינאווא למלא את מקום חותנו ובה ישב למעלה מכ' שנה.

בשנת תק"צ נבחר כרבה של ווישניצא והגליל (ומחמת סבל וצער רב שהיו לו שם נאלץ לעזוב את העיר תקצ"ח ועבר לבריגעל).

הסתופף בצל רבו החוזה הק' מלובלין והשפיע אף על חותנו הק' לידבק בו, מלבד זאת נסע עוד אל צדיקי דורו ביניהם המגיד הק' מקאזניץ, הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימינוב, היהודי הק' ורבי נפתלי צבי מראפשיץ. ופעם אמר על עצמו שהכיר ארבע מאות צדיקים. ומנו"כ בבריגעל.

משל לאגוז קשה

בווישניצא היה מלמד חשוך בנים ל"ע. כאשר הפציר בהרה"ק בעל 'אריה דבי עילאי' זיע"א שיפעול עבורו ישועה, שלחו להרה"ק רבי הירש מרימינוב זיע"א והבטיחו שאצלו ייוושע ויפקד בפקודת ישועה ורחמים.

אצל הרבי רבי הירש לא נתנו רשות לשום אדם להכנס אל הקודש פנימה, אלא בתנאי אם יסלק סך של חמישים ריניש. המלמד אסף וקבץ את כל הסכום ובא לפני רבי הירש. הרבי ברכו שיזכה לבנים וחזר לעירו. לצערו עברו זמן וזמנים טובא ולא זכה להיבנות. ובא לפני ה'אריה דבי עילאי' והתנצל שכבר עשה כדבריו וגם סילק סך הכסף לרבי הירש אבל לישועה עדיין לא זכה.

אמר לו הרה"ק: אם מתחילין גומרין, ושילך עוד הפעם לרבי הירש. הרבי לקח ממנו גם בפעם השנית הסכום של חמישים ריניש, ושוב ברכו. עבר עוד זמן כביר וברכת הרבי עוד לא עשתה פירות, ותוחלת המלמד נכזבה. כאשר בא בקובלנא לבעל 'אריה דבי עילאי', צווהו שלא יתייאש עצמו מן הרחמים, ויסע עוד הפעם לרבי הירש. בבואו לפניו בכה במרירות ואז אמר לו הרבי: עכשיו תוושע ותלד אשתך בן זכר.

ברכת הצדיק נתקיימה ובמלאת הימים ילדה אשתו בן זכר. כאשר הגיעה הבשורה טובה להרה"ק הגיב, שגם הוא סייע לישועה. ומשל למה הדבר דומה, לאגוז קשה הנשבר אחר הכאות רבות ואינו נשבר במכוש האחרון לבד, רק כל הכאה והכאה מצטרפת ומסייעת לשוברה. ואם כן, סיים, גם אני הייתי מסייע שיש בו ממש ויש לי חלק בישועה כיון שהרביתי בתפילה. ספיר ויהלום רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ב טבת

הרה"ק שלום מוסקוביץ' האדמו"ר משאץ

יום ההילולא - כ"ב טבת

נולד ביום י"ז בכסלו התרל"ח. נפטר בכ"ב בטבת תשי"ח.

נולד בעיירה שאץ שברומניה, לרב מרדכי יוסף משה מוסקוביץ מסוליץ. היה צאצא של רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ונקרא על שמו של האדמו"ר רבי שלום רוקח מבעלזא.

מילדותו שקד על לימוד התורה מתוך פרישות וידע בעל פה את כל ספרי "היד החזקה" של הרמב"ם [רבי משה בן מימון]. נודע כבקי בחכמת התכונה והאסטרונומיה, בתורת הנגלה והנסתר ובתורת החסידות.

לכל עניין בתורת הנגלה מצא מקבילות או ביאורים בתורת הנסתר וכן להיפך. נסמך להוראה על ידי ר' שלום מרדכי הכהן שבדרון [מהרש"ם מברז'אן], בגיל 19 נשא לאישה את בת דודו - אדמו"ר רבי מאיר משאץ [אח של אביו] והרבנית דינה והתגורר בשאץ.

מהנהגותיו ומעשיו

הסתגר בביתו ושקד יומם ולילה על לימוד התורה, התפלל באריכות ודביקות, ישן כ - 4 שעות ביממה ואכל רק פת במלח. כיהן כאב"ד [אב בית דין] בעיר שאץ, השיב לשאלות הלכתיות שהופנו אליו ממקומות שונים והתפרסם כפועל ישועות.

בשנת ה'תרפ"ז הגיע לאנגליה ולבקשת מכריו שמוצאם משאץ נשאר להתגורר בלונדון. ייסד את תלמוד התורה "יסודי התורה" ודרש כי ילמדו רק באידיש ולא באנגלית, הקים והכשיר מקוואות. עורר על שמירת השבת, הקפיד לקיים מצות הכנסת אורחים ורק בשבת התפלל במניין. מעת לעת כתת רגליו בין עשירי אנגליה ואסף כספים על מנת להעניק צדקה לכל נזקק ובפרט לעניי ארץ ישראל. מעולם לא נגע בכתבי עת ומיעט להשתתף בשמחות אליהם הוזמן אפילו של נכדיו על מנת לא לבטל לימוד תורה. הוכיח ופסק כי כל הקמח המיוצר מחיטים שצמחו באנגליה אינו כשר להכנת מצות היות ומזג האוויר באנגליה לח כל השנה ולכן קיים חשש חימוץ.

אחרית ימיו

נפטר בכ"ב בטבת תשי"ח ונטמן בבית החיים "עדת ישראל" שבשכונת "אנפילד" בעיר. קברו הוא מוקד עלייה להמונים ובפרט בימי שישי.

צוואתו

בצוואתו (המופיעה על פי בקשתו המודפסת באהל הציון בעברית ביידיש ובאנגלית) הוא מבטיח שיעורר רחמים אצל אבותיו עבור כל מי שיעלה לציונו, ידליק נר לזכותו, ויקבל על עצמו קבלה כלשהי של התחזקות במצוות או בלימוד תורה. עוד ביקש בצוואתו שלא יכתבו על המצבה תוארים מופלגים ובפרט שהתואר "צדיק" לא יופיע בה.

ציטוט מצוואתו

עוד זאת אומר בעניי, ידוע שתמיד רציתי להשיב רבים מעון, ולפעמים ב"ה עלתה בידי לי כהוגן. רצוני בזה אי"ה גם אחרי פטירתי מן העולם הזה השפל לג"ע, והיינו כן, מי שיצטרך ישועה ורפואה לו או לזולתו ילך על קברי ויעשה כזה, בבואו(טוב אם אפשר ביום ו' עש"ק בבקר) ידליק נר אחד עבור הנשמה שתלך ותודיע לי כי אני מתבקש. ואז ידליק ב' נרות עבורי, ויאמר המבוקש והשמות. ברור שאלך לאבותי הק' שהם יעוררו רחמים לישועה ורפואה. אבל תנאי כפול, שהמדובר או זולתו יבטיח לי להטיב דרכו לשמים בדבר אחד. מי שחנותו פתוחה בש"ק יבטיח לי שיסגור, מי שהיה מגלח זקנו בתער באיסור יעשה עתה במספריים, אשה שלא שמרה ר"ל נדה וטבילה מעתה תבטיח לי שתשמור כתורה וכהוגן, האשה שגילתה שערות ראשה תבטיח לשאת שייטל, איש בן תורה שאינו לומד יבטיח שמעתה ילמוד בכל יום ויום ודוקא גמרא, וכדומה כל אחד יבטיח איזה דבר טוב להטיב מעשיו, אז אי"ה אראה להשתדל לעורר רחמים. אבל זאת ידעו כל הבאים אלי ויבטיחו כנ"ל, לקיים מוצא שפתיהם, לא לשטות אותי

לשעתו חייו ח"ו כי אז אהי' ברוגז גדול, ודי בעוה"ר ההשטאות בעוה"ז לא בעולם האמתי, וכל זה הנ"ל יהי' נכתב על דף בשפת יודיש וענגליש באר היטב.

בניו וחתניו

- רבי יצחק, חתן רבי לייבוש מרדכי משינאווא. נפטר לפני מלחמת העולם השנייה. אלמנתו וילדיו נרצחו בשואה.
- רבי יעקב, חתן הרב יוסף דב סיגל. נפטר בחיי אביו. דברי תורתו הודפסו בספר "שארית יעקב".
- רבי יחיאל מיכל, חתן רבי אלעזר הורוביץ ממעלין. נפטר בחיי אביו. דברי תורתו הודפסו בספר "שארית יעקב".
- חתנו, גיסו ובן דודו רבי יואל משאץ מונטריאול
- חתנו רבי יעקב הלברשטאם, האדמו"ר מטשאקאווא
- חתנו רבי ישכר בער מוואדיסלב

חלק מצאצאיו משמשים כאדמו"רים, מהם: האדמו"ר ממעלין באשדוד, האדמו"ר משאץ-דרוביטש, האדמו"ר משאץ באנטוורפן והאדמו"ר משאץ בבית שמש.

ספריו

דברי תורתו נכתבו בסדרת ספרים בשם "דעת שלום" על סדר "פרק שירה", וכן ספר "דעת שלום" על הרמב"ם ושולחן ערוך.

כ"ג טבת

רבי אברהם פאלאג'י

יום ההילולא - כ"ג טבת

רבי אברהם פאלאג'י (ה'תק"ע-ה'תרנ"ט, 1899-1808) היה רב, פוסק, דרשן ומחבר ספרים, בנו בכורו של **רבי חיים פאלאג'י**, וממשיך דרכו כרבה של קהילת איזמיר שבטורקיה.

רבנו נולד ביום י"ג במרחשוון ה'תק"ע (1808), באיזמיר שבטורקיה, כבן בכור לאביו הגאון הנודע רבנו חיים פלאג'י, ולאמו מרת אסתרולה.

אביו היה תלמיד חכם עצום, שחיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה, ולימים כיהן כאב בית הדין הגדול וכרבה הראשי של קהילת איזמיר.

הקהילה היהודית העתיקה באיזמיר היתה גדולה ומפוארת, גדושה בתלמידי חכמים, ומשופעת בישיבות ובתי מדרשות, ורבה היתה השפעתה גם על קהילות יהודיות נוספות קרובות ורחוקות.

סולם עליה

משחר נעוריו למד רבנו בישיבת 'בית יעקב רבי' באיזמיר, בה למדו תלמידי חכמים מובחרים, שלימים האירו בתורתם לעם ישראל כולו. בהיותו בישיבה ינק תורה ויראה מחכמיה הרבים, ובמיוחד מאביו

הגדול שעמד בראשה, ואותו החשיב כרבו המובהק. בהמשך למד עם אביו גם בישיבות הנוספות באיזמיר, 'בית אברהם' ו'בית הלל'.

גם את זקנו, רבי יעקב פאלאג'י, שהיה חתן הגאון רבי יוסף חזן בעל ה'חקרי לב', זכה רבנו לשמש רבות בצעירותו, וקיבל ממנו רבות.

אביו של רבנו, הגאון רבי חיים, היה משגיח היטב על עלייתו וגדילתו בתורה של בנו, והדריכו ככל יכולתו במסילה העולה בית א-ל. בין השאר הרגילו מגיל צעיר ללכת בדרכו ולהעלות את חידושיו על הכתב. רבנו אכן השקיע את כל כוחו ומרצו בלימוד התורה, והשיג בה מעלות רמות ונשגבות.

במשך שנים רבות היה רבנו צמוד לאביו, שימש כיד ימינו בכתיבת תורתו ובהנהגת העם, ויחד הגו בתורה יומם ולילה. בספריו הרבים של אביו נזכרים באופן תדיר קושיות, תירוצים וחידושים ששמע מפי בנו, רבנו, בעת לימודם יחד.

מלבד גדלותו בתורה, ניחן רבנו במידות תרומיות של צניעות וענווה יתירה. הנהגותיו היו של חסידות ופרישות, והיה רגיל בתעניות וסיגופים. על חידושי תורה רבים המופיעים בספריו כותב רבנו שהתגלו לו בחזיון לילה, ולאחר מכן העלם על הכתב.

על כס ההנהגה

עם פטירת אביו הגדול, בשנת ה'תרכ"ח (1868), מונה רבנו פה אחד על ידי רבני העיר, לשבת על כסא אביו ולרשת את מקומו ברבנות איזמיר וסביבתה, כאב בית הדין הגדול, וכן כראש הישיבה החשובה 'בית יעקב רבי'.

רבנו עמד בקשרי מכתבים עם גדולי התורה בדורו, מכל עדות וקהילות ישראל, שהעריכו וכיבדו מאוד את דעתו, ודנו בדבריו בכובד ראש. פסקיו ודברי תורתו של רבנו נפוצו בקרב קהילות ישראל, והשפעתם ניכרת עד ימינו.

תלמידיו

במשך כשלשה עשורים מחייו, לימד רבנו, והעמיד תלמידים רבים.

מתלמידיו הקרובים והנודעים:

- **רבי שלמה יפה אשכנזי** - מחבר ספר 'אשר לשלמה' על הרמב"ם.
- **רבי יצחק ישורון** - בעת השריפה באיזמיר, שם נפשו בכפו וזכה להציל חלק מכתבי אביו של רבנו.

חיבוריו

רבנו כתב וחיבר ספרים רבים משחר ילדותו ועד לימי זקנותו. בנוסף סייע רבות בידי אביו בכתיבת חיבוריו והוצאתם לאור.

בשריפה הגדולה שפרצה באיזמיר בי"א באב ה'תר"א (1841), נשרפו רוב כתבי אביו רבי חיים, ומאורע קשה זה גרם לאביו לשקוע בצער עמוק על האובדן הרוחני הגדול. בכתביו משבח רבי חיים את בנו ומודה לו על כך שהיה מנחמו ומשתדל להפיג את צערו, ועל שסייע לו להשיב חלק מחידושיו שאבדו.

באותם ימים היה רבנו יושב לפני אביו עם גליונות נייר, עובר איתו על סדר מסכתות הש"ס, וכל חידוש שהיה שומע מפיו, היה מעלה מיד על הכתב. כך זכה אביו לראות רבים מחידושיו שאבדו חוזרים ועולים על הכתב, ומשתמרים לתועלת כלל ישראל, ונחמה גדולה היתה לו בכך.

באותה שריפה אבדו גם רבים מכתביו של רבנו עצמו, וכן של חכמים רבים נוספים.

להלן רשימת ספרי רבנו הנודעים שנשתיירו ונדפסו:

חידושים על הש"ס:

- **אברהם את עיניו** - שיטה על תלמוד בבלי. וכן חידושי מסכת ברכות מתלמוד ירושלמי.

שאלות ותשובות:

- **שמע אברהם** - שני חלקים הכוללים שבעים שאלות ותשובות העוסקות בעיניני 'חושן משפט' שכתב רבנו בימי בחרותו.
- **ויען אברהם** - שאלות ותשובות בארבעת חלקי השלחן ערוך.

כללים, פסקי דינים, ומערכות בהלכה:

- **אברהם אזכור** - הספר מחולק לחמשה חלקים. א. חידושים כללים וציונים על סדר א"ב. ב. חידושים וביאורים על 'אותיות רבי עקיבא'. ג. חידושים על מדרש 'תנחומא'. ד. ביאורים על ספר 'תנא דבי אליהו'. ה. פירושים וחידושים על מסכת 'מגילת תענית'.
- **פדה את אברהם** - פסקי דינים על סדר א"ב. בסוף הספר הכניס רבנו את הקונטרס 'שיירי יפה ללב' מאת אחיו הגאון רבי רחמים נסים יצחק, מחבר ספר 'יפה ללב' על השלחן ערוך.

דרושים על התורה והנ"ך:

- **אברהם אנוכי** - חידושים ומאמרים על התורה ונביאים ראשונים.
- **ברך את אברהם** - דרושים על סדר הפרשיות. בסופו שלשה דרושים לסעודת ברית מילה.
- **ויקרא אברהם** - חידושים על ספר מדרש 'תורת כהנים' שעל חומש ויקרא. וישכם אברהם - פירושים ורמזים על ספר תהילים.
- **שמו אברהם** - שני חלקים. החלק הראשון, עוסק בדרכיו ואורחותיו של אבי האומה אברהם אבינו ע"ה מתוך פסוקי התורה והמדרשים. החלק השני סובב הולך על ספר 'פסיקתא זוטרתא' שחיבר רבנו טוביה בר אלעזר מחכמי הראשונים.
- **וימהר אברהם** - ליקוטים וחידושים בעניני אגדה מדברי רבותינו ז"ל בגמרא ובמדרשים זוהר ועוד.
- **ויוסף אברהם** - מערכות באגדות חז"ל על סדר א"ב.

מוסר, דרשות למועדים והספדים:

- **אברהם את ידו** - דרושים לשבתות מיוחדות בשנה, אירועים שונים, והספדים.
- **זכותיה דאברהם** - דרשות והספדים. בסופו קונטרס 'אברהם שנית', מילואים לספריו 'אברהם אזכור' ו'וימהר אברהם'.

- **ואברהם זקן** - מערכות בענייני הנהגה, מוסר, ודרך חיים על סדר א"ב. בסופו דרשות שדרש רבנו בקהל רב בשבתות מיוחדות בשנה ובאירועים שונים כחנוכת בית הכנסת ובר מצוה וכן הספדים.

משפחתו

בצעירותו נשא רבנו לאשה את מרת שרה (שרותה), בת הגביר שלמה חי אינרקס, וממנה נולדו לו ארבעת ילדיו. לאחר פטירתה בשנת ה'תרל"ה (1875), נישא בשנית למרת רחל.

- בנו רבי **שלמה דוד פאלאג'י** - שימש כרב ושוחט באיזמיר.
- בנו רבי **נסים שלום פאלאג'י** - שימש כפעיל ציבורי בקהילה.
- בתו **ג'ויה**, אשת חתנו **רבי משה הכהן נהר** - מחבר הספר 'כסא דברכתא', וחמיו של **רבי ישמעאל הכהן**, רבה של טיריה שבטורקיה ולימים רבה של צפת.
- בתו **וידה אסתרולה**, אשת חתנו הגביר **עובדיה עבדאללה ענתיבי-עדס**.

פטירתו

ביום כ"ג בטבת ה'תרנ"ט (1899), נפטר רבנו לבית עולמו בשיבה טובה, וגופו הקדוש נטמן בבית העלמין באיזמיר. זכותו תגן עלינו, אמן.

מדברי החכם בעניין צדקה וחסד
מלמד שבח מחזיקי העניים, לשכור מלמדים, שלא יאבדו התינוקות.

זכינו בעירנו איזמיר, יגן עליה א-לוהים, בהתאסף ראשי עם, שנים עשר אנשי ה' צבאות, יגן עליהם א-לוהים, לעשות קופה חדשה 'מחזיקי עניים', א-לוהים יכוננה עד עולם סלה. שאם לא הייתה נעשית קופה זו, חס ושלום, העולם אבד, שהיו התינוקות הולכים מדחי אל דחי, בשדות ובשפת הים.... 'כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב', נתן בלב האנשים האלה, שלמים, לשכור מלמדים, ולפרנס ולהלביש ליתומים ובני טובים, לתת להם ספרים, כדי שילמדו כל התפילות וארבעה ועשרים ספרים, ועבודת ה'. אין לך צדקה גדולה מזו כמוה בעולם, להחזיק בשכר סופרים ובשכר משננים כדי לקיים משפטי ה' אמת. שכבר אמרנו: שמשפטים נקראו דברי חכמים - תורה שבעל פה. ועל ידי הצדקה הגדולה הזאת היא קיום שלא יאבדו המשפטים, שאם אינם מקבצים ומשתדלים לשכור מלמדים ולהחזיק ביד בני ישראל, חס ושלום, יאבדו המשפטים של התורה. חכם אברהם פלאג'י 'החכם היומי'

כתב הגה"ק רבי חיים פלאג'י זי"ע רב בספרו "תוכחת חיים":

מעשה נורא שנתגלה לי בחזיון לילה באחד מעשירי עירנו שהיה תם וישר ונפטר, ולאחר חודש ימים ראיתי אותו בחלום שהיה לבוש בגדים נאים, שש ושמח. ושאלתי אותו על מה ולמה זכה לכל הכבוד הזה? ואמר לי שזכה לחיי העולם הבא על אשר לא השתעבד במשרתיו באכזריות ובקושי, כי אם ברחמנות, שלא היה מכביד עול עליהם, ויהי חלום.

ושוב חקרתי בדבר וידעתי נאמנה שכך היתה מדתו הטובה, שלא לצער למשרתים שלו בשום שירות כבד, ולרחם עליהם בכל מה שאפשר, אשריו ואשרי חלקו. ע"כ.

והנה הרב עצמו היה נאה דורש ונאה מקיים, כפי שהעיד עליו בנו הגאון רבי אברהם פלאג'י זצ"ל בספרו "צוואה מחיים" (אות נה): "מתוק לפיות עם כל אדם, ולמשרתות בשעת אכילתן, מי הוא מבני הבית שיוכל לבקש אפילו כלי מים לשתות או קערה או מזלג מהמשרתת כשהיא יושבת לאכול? גם לא היה מניח לנו לעורר למשרתות בבוקר אפילו שהאיר היום, כי הן עייפות ויגעות, ושם ינוחו יגיעי כח עוד מעט".

עוד כתב: הנהגתו עם בני ביתו וטיב מידותיו עמהם, אין כמוהו בעולם. לא הקפיד כלל על שום ענין מצרכי הבית, ואדרבה היה מפייס לכל אחד מבני ביתו כפי מידתו. ואפילו לקטני קטנים לתת לכל אחד מחסורו ולמלאות משאלותם. ולפעמים היה נותן בחשאי שלא תהיה קנאה ביניהם, ושם לבו שלא תהיה קטטה ביניהם. מעולם לא הקפיד מקול ורעש שמקימים הילדים.

היה קורא את ילדיו מידי בוקר שיאמרו לפניו ברכות השחר והתפילות בקול רם. ובסבלנות קיים בכל יום מצות 'והודעתם לבניך ולבני בניך', והיה מדריכם ביראת השם ומזהירם לעבודת הבורא. אזהרותיו נסובו בענייני שמים בלבד: שלא יתלוצצו על שום אדם, שלא יפסיקו מלימודם, שלא יצאו לשוק ויתבטלו. ופעם קרה ואחד מבני ביתו ציער לאחרים, ולא נח ולא שקט עד שפייסו וביקש את סליחתו. וכמה פעמים הוציא מעות מכיסו כדי לפייס את הנעלב. וכשהיה שומע קטן בוכה, יהיה מי שיהיה, הצטער הרבה על זה, וביקש להרגיעו ולתת מבוקשו. גם היה מרשה שבניו יפתחו את המכתבים שנשלחו אליו, אך הוא היה מקפיד שלא לפתוח את מכתביהם.

על אף טרחותיו הרבות בענייני העיר, ובכתיבת והדפסת כרכים מ-72 ספריו, התגבר על זמנו המצומצם, והיה סובלני גם לאלו שהטרידו אותו והאריכו בדברים. וגם אם פעמים היו באים אליו בשעת סעודתו, היה מפסיק ומקבלם. ומעשה שהיה באשה זקנה שבאה אליו פעם בשעת אכילתו, ואמרו לה בני הבית שתלך ותשוב עוד זמן מה. כשנודע הדבר לרב, סיים את האכילה, ומיד לקח את שמשו והלכו לבית הזקנה שהתגוררה במקום רחוק מביתו, ופייסה בהתנצלו כי לא מידיעתו שלחוה.

בהקשר לכך היה מזכיר את דברי המכילתא (פרשת משפטים פרק יח) המסמרים שערות אנוש, על הפסוק "אם ענה תענה אותו", וז"ל: "וכבר היה רבי ישמעאל ורבן שמעון בן גמליאל יוצאים ליהרג, מעשרה הרוגי מלכות. אמר לו רבי שמעון לרבי ישמעאל: רבי! ליבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר לו רבי ישמעאל: שמא מימיך בא אדם אצלך לדין או לשאלה ועכבתו, עד שתהא גומע כוסך או עד שתהא נועל סנדלך או עד שתהא עוטף טליתך, ואמרה תורה: 'אם ענה תענה אתו', אחד עינוי מרובה ואחד עינוי מועט. אמר לו: ניחמתני רבי!" ע"כ. מפחיד ומבהיל עד מאוד!!! וכך היה נוהג הרב, שפעמים רבות שכבר הגישו לפניו לאכול, ובדיוק נקשו בדלת לשאלו דבר הלכה או עצה ותושיה, מיד עזב את שולחנו, וקיבלם בסבר פנים יפות לייעצם ולהדריכם. רבי דוד שלום נקי שליט"א, ותתענג בדשן

כ"ד טבת

רבי שניאור-זלמן מלאדי האדמו"ר הזקן משיח שבדורו

יום ההילולא - כ"ד טבת

השמועה על בואו של רבי שניאור-זלמן מלאדי התפשטה במהירות ברחבי העיירה מוהיליב-פודילסקי (במחוז ויניצה, בדרום-מערב אוקראינה. העיירה כונתה בפי היהודים 'מוהילוב הטורקית'). בני העיירה התרגשו מאוד מבואו של הצדיק והמונים יצאו לקבל בכבוד רב את פני האורח החשוב.

עם בואו הפצירו בו התושבים לשאת דברי תורה לפני הציבור. רבי שניאור-זלמן נענה לבקשתם ועלה לדרוש בבית המדרש המרכזי של העיירה.

הדרשה הייתה מופלאה. זמן רב נשא הרבי פלפול עמוק ומורכב, שבו שילב סוגיות מהגמרא והפוסקים עם רעיונות נשגבים מתורת הנסתר. הקהל הרב, ובו גם גדולי תורה מופלגים, הקשיב לדברים בהתפעלות עצומה. כולם התרשמו מבקיאותו ומעמקותו הנפלאה של רבי שניאור-זלמן.

בסיום דרשתו יצא רבי שניאור-זלמן מבית המדרש. בפתח עמדו שני תלמידי-חכמים, שנמנו עם חשובי הלמדנים בעיר, ושוחחו ביניהם. רבי שניאור-זלמן, שהיה בעל שמיעה חדה במיוחד, שמע את דבריהם, אף-על-פי שעמדו בפאתי בית המדרש.

"אכן, גאון עצום ואמיתי הוא", אמר אחד מהם לחברו בהתפעלות. "בקיאותו והבנתו בנגלה ובנסתר יוצאות דופן!".

"ומה בכך אם הוא גאון אמיתי?", השיב חברו בביטול. "הלוא הבעל-שם-טוב, מייסד דרך החסידות, היה איש פשוט לגמרי. לא היו לו יד ורגל בלימוד תורת הנגלה כלל!".

למשמע הדברים ניגש אליהם רבי שניאור-זלמן ואמר: "אחיי, אל תאמרו כך. חס ושלום להעלות על הדעת שאיש אלוקי זה, הבעש"ט הקדוש, היה איש פשוט ולא היו לו יד ורגל בתורת הנגלה. זו הנחה מופרכת כל-כך! הרי זה כמו שמישהו יאמר שבים אין רטיבות כלל!".

המשיך הרבי והסביר: "ידוע לכול שרבי דובער, המגיד ממזריטש, היה גאון עצום ומפורסם עוד בטרם הכיר את הבעש"ט. ואני עצמי שמעתי ממנו פעמים רבות כיצד שיבח והפליא את למדנותו של רבו, הבעש"ט. המגיד אמר ש'קוטנו של הבעש"ט עבה ממותנינו כולנו בתורת הנגלה'. היינו שעמקותו בלימוד גדולה הרבה יותר מההשגות שלנו.

"הרב המגיד הפליא את חריפותו ובקיאותו של הבעש"ט שהיא כאחד מן התַנאים! הוא אף אמר שדרך לימודו הייתה דומה לדרך השכלתו של האמורא אביי!".

שני תלמידי-החכמים הביטו ברבי שניאור-זלמן בעניין רב. עדיין לא ידעו כיצד להבין את דבריו, אך כעת התעוררה בהם סקרנות גדולה.

"אם אתם רוצים", אמר להם הרבי, "אני יכול להשמיע לכם פלפול ששמע המגיד ממזריטש מפיו של הבעש"ט הקדוש עצמו. אך עליכם להקשיב היטב, כי הדברים עמוקים מאוד-מאוד".

הרבי החל לומר את הפלפול. דבריו עסקו בשיטה ש'פלגא נזקא ממונא' במסכת בבא קמא (יש שם מחלוקת אם החובה שהטילה התורה על בעליו של שור תם לשלם מחצית הנזק נחשבת חיוב ממוני רגיל או קנס).

הפלפול היה עמוק ומורכב. רבי שניאור-זלמן עבר מדברי הגמרא לדברי הראשונים, קישר בין סוגיות שונות והעלה חילוקים דקים ומעמיקים. הוא שילב בדבריו מקורות רבים כל-כך, עד שנראה היה כאילו כל מסכתות הש"ס פתוחות לפניו.

הפלפול נמשך שלוש שעות וחצי ברציפות.

כל אותו זמן עמד לצידו רבי פינחס רייזס. הוא היה מגדולי חסידיו של אדמו"ר הזקן ותלמיד-חכם עצום, שגם נמנה עם כותבי מאמריו של הרבי. הוא נודע בדייקנותו הגדולה ובמאמציו לשמור בדיוק על לשונו.

לימים העיד רבי פינחס על אותו מעמד: "חצי מהפלפול הבנתי. חידושים ורעיונות כאלו לא שמעתי מעולם ולא מצאתי בספרי הקדמונים. הבקיאות הייתה עצומה והקיפה את כל מסכתות הש"ס, בבלי וירושלמי, ספרא וספרי ועוד. היו שם הבחנות דקות ועמוקות ביותר, שאותן אפשר להבין בכלים רוחניים בלבד.

"אבל את החצי השני של הפלפול כבר לא יכולתי להבין לעומק, והדברים נשארו אצלי בבחינת 'מקיף' בלבד".

כאשר סיים רבי שניאור-זלמן את אמירת הפלפול הביטו בו שני הגאונים בהשתאות. "הוויות של אביי ורבא ראינו כאן!", אמרו בהתפעלות.

רבי שניאור זלמן הבהיר מייד: "הפלפול של הבעש"ט היה לפי דרך לימודו של אביי. דרך לימודו של רבא הייתה שונה, כי השכלתו הייתה באופן אחר". (על-פי 'סיפורים נוראים')

"אשמח מאוד אם תואילו להיות אורחיי לסעודות השבת", אמר ר' מאיר לשני היהודים שנכנסו עם כניסת השבת לבית הכנסת בווילנה.

ר' מאיר יפה, בן רפאל, תושב וילנה, היה גביר גדול, שעסק בממכר משקאות חריפים. בשנת תק"נ (1790) נבחר לחבר ועד הקהל בעיר. הכול כינוהו על שם אביו - מאיר רפאל'ס.

שני האורחים השיבו לו שהם בעלי אמצעים ויוכלו לסעוד באכסניה שבה הם מתארחים, אך ר' מאיר עמד על הזמנתו ואמר שזה כבודו, שכל אורח תלמיד-חכם סועד על שולחנו. השניים לא יכלו לעמוד מול הפצרותיו והלכו עימו.

במהלך הסעודה הבחין ר' מאיר שעננת דאגה שורה על פני אורחיו. מפעם לפעם נפלטה מבלי משים אנחה מפיהם. כשהדבר חזר ונשנה גם בסעודת היום, שאלם ר' מאיר לפשר דאגתם.

בתחילה לא רצו לגלות את אשר על ליבם, אך לאחר שהפציר בהם סיפרו לו כי הם מבצעים בשותפות עבודות קבלנות בעבור הממשלה. עכשיו סיימו לעשות עבודה מסוימת, והעלילו עליהם שמעלו בעבודתם, וצפוי להם משפט קשה בעיר הבירה פטרבורג.

השניים גילו כי נועצו בעורכי דין נודעים, והללו היו תמימי דעים שצפוי להם עונש כבד. עכשיו הם בדרכם לפטרבורג, בתקווה שיוכלו למצוא מי שישתדל למענם וימתיק את דינם.

ר' מאיר הרהר רגע ואמר: "שמעו לעצתי. אמנם אינני חסיד, אבל לפני זמן הייתי מעורב בסיפור מופלא שבו רבי שניאור-זלמן, המגיד מליאוזנה (בעל התניא), הפנה אליי אישה עגונה, ולא הבנתי את פשר הדבר, עד שעלה בדעתי לבדוק את שמות האסירים היהודים היושבים בכלא, ושם מצאתי את בעלה, והוא נתן גט לאשתו ושחרר אותה מעגינותה. אני מציע לכם לנסוע לליאוזנה, ואולי תיוושעו על-ידי הצדיק. אך בקשה לי אליכם - בשובכם אנא היכנסו אליי וספרו לי מה היה בסופו של דבר".

השניים שמעו לעצתו, נסעו לליאוזנה ונכנסו אל הרבי. לאחר שסיפרו את הצרה שניחתה עליהם פנה אליהם הרבי ואמר: "רואה אני ששניכם תלמידי-חכמים. היודעים אתם את הפירוש במאמר חז"ל: 'מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא (=מלכות הארץ כעין מלכות השמיים)?".

השניים הביטו זה בזה בהשתוממות. וכי לבחון אותם בלימוד רוצה הרבי, או שמא רצונו להפגין לפניהם את למדנותו?! מה לעניין זה ולצרתם הגדולה?!

הרבי כאילו התעלם מהבעת פניהם והסביר: "כשנתגלה הקב"ה למשה רבנו ושלחו למצרים, שאל משה מה ישיב לעם אם ישאלו לשמו של ה'. הקב"ה ענהו ששמו בגדר סוד. כבודו מלא את כל העולם, אך את שמו אין לבטא. כמו-כן, כאשר האדם מתפלל לקב"ה ומבקש את צרכיו, הוא מקדים תחילה שלוש ברכות, שהן שבחו של מקום.

"כך גם במלך בשר ודם", המשיך הרבי. "תחילה משבחים את המלך, אומרים 'המלך האדיר' וכו', ואף-על-פי שיש לו שם פרטי, הכול מכנים אותו 'הוד מלכותו', ואז מבקשים ממנו בקשות.

"לכו לשלום", סיים הרבי, "ובטחו בה' שיהיה בעזרכם".

השותפים יצאו מחדרו מאוכזבים. אמנם למדו פירוש נאה במאמר חז"ל, אך מה לזה ולמשפטם הקרוב? הם כבר התחרטו על הזמן שאיבדו בנסיעה לליאוזנה.

בבואם לפטרבורג יעצו להם לפנות באופן אישי אל שר הפנים, ולנסות לעורר את רחמיו. השניים החלו לחפש דרך לפגוש את השר. התברר להם שהשר נוהג לטייל מדי יום בפארק מסוים. הם נכנסו לפארק והמתינו לשר.

לא חלף זמן רב והשניים ראו מולם אדם מכובד, לבוש בהידור, המטייל בפארק. הם ניגשו אליו ושטחו באוזניו את סיפורם. האיש מיהר להעמידם על טעותם. אין הוא שר הפנים אלא שר החינוך...

האיש המשיך בטיולו, והשותפים נותרו נטועים על מקומם. בעודם המומים רץ אליהם שומר ראשו של השר ואמר כי השר מבקשם לגשת אליו.

"רואה אני שיהודים מלומדים אתם", אמר השר לשני השותפים. "אם תוכלו להשיב על השאלה שאציג לפניכם, אביא בעצמי את עניינכם לפני שר הפנים ואמליץ לפניו לחון אתכם. לפני כמה ימים ביקשני הצאר, ירום הודו, להסביר לו את פשרו של מאמר בתלמוד שלכם. המאמר הוא: 'מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא'. אולי תוכלו להסביר לי מאמר זה?".

עיני השניים אורו. ההסבר היה רענן בזיכרונם. מייד אמרו לשר את כל ההסבר ששמעו מפי רבי שניאור-זלמן.

השר התפעל למשמע דבריהם. "אין לכם מה לדאוג", אמר להם. "אני מבטיח לכם אישית שכל רע לא יאונה לכם". ואכן, כעבור זמן קצר הורה שר הפנים לבטל את המשפט, ושני השותפים יצאו לביתם שמחים ומאושרים.

כפי שהבטיחו, עברו דרך וילנה וסיפרו לר' מאיר רפאל'ס את כל אשר אירע. בעקבות זאת החליט ר' מאיר לנסוע לרבי שניאור-זלמן, נעשה מגדולי חסידיו, ולימים עמד בראש קהילת החסידים בווילנה.
(על-פי 'שמועות וסיפורים')

רבי משה מרדכי האדמו"ר מלעלוב

יום ההילולא - כ"ד טבת

רבי משה מרדכי מלעלוב (תרס"ג - כ"ד בטבת תשמ"ז) היה **האדמו"ר** השישי של חסידות לעלוב. והחל מה'תשכ"ב גם האדמו"ר מקרלין לעלוב.

ביוגרפיה

נולד בשנת ה'תרס"ג בירושלים לרבי שמעון נתן נטע בידרמן וחנה. לאחר שנפטרה אמו היגר אביו לקרקוב שבפולין, והותירו יחד עם אחיו בבית סבו האדמו"ר רבי דוד מלעלוב מנהיג עדת החסידים בירושלים, ואצלו גדל והתחנך. בלילות למד בישיבת המקובלים שער השמים בירושלים העתיקה. בגיל שבע עשרה קיבל סמיכת חכמים מהרב אברהם יצחק הכהן קוק. לאחר פטירת סבו היגר לקרקוב מגורי אביו, שם נישא לעטיל לבית שוואַרץ בת אשת אביו בזיווג שני. במשך שנות שהותו באירופה ביקר כמה מרבני דורו, ביניהם האדמו"רים מבעלז וקוזניץ, ונהיה חסיד של רבי אברהם אלימלך מקרלין, אשר לימים מינהו למנהיג חסידי קרלין בארץ ישראל.

בשנת ה'תרפ"ו עלה אביו חזרה לירושלים ושם נפטר בג' בתשרי ה'תר"ץ. עם פטירת אביו מונה למלא את מקומו על ידי זקני חסידות לעלוב. תחילה התגורר בירושלים, לאחר מכן בתל אביב, בני ברק, ולאחר מכן חזר לירושלים באמרו שאינו מסיח דעתו ממנה, בערוב ימיו עברה חצר החסידות לשיכון ה' בבני ברק.

בשנת ה'תשכ"ב מונה ביוזמת החסיד יהושע השל הלטובסקי גם לאדמ"ור של פלג "הזקנים" בחסידות קרלין. בעקבות כך היה לרבן של שתי חצרות, תופעה ייחודית בתנועת החסידות. הפלג שבראשה עמד נקרא כיום חסידות פינסק-קרלין.

היה מוערך על ידי אדמו"רי דורו ומיודד עם רבי אהרן מבעלזא והבאבא סאלי. היה בקשר מיוחד עם רבי נח גד וינטרוב. הקפיד להצניע למדנותו ומדרגותיו, לאחר פטירתו נודע כי נהג לסיים לימוד ש"ס בבלי כולו מדי שנה.

נפטר בכ"ד בטבת ה'תשמ"ז לאחר שש שנות מחלה מייסרת. נקבר בבית הקברות בהר הזיתים, סמוך לאדמו"רי בית לעלוב, אביו, סבו ואבי סבו. חלק מדברי תורתו הודפסו בספרים "ברכת משה" "קדושת מרדכי" ו"אמרי קודש".

צאצאיו

- בתו הגדולה שרה חנה בלימא נישאה לשמואל עוזר קאפף מלעלוב-ברנוביץ'. נפטרה בשנת תשע"ח.
- רבי אברהם שלמה, לאחר פטירת אביו הוכתר לאדמו"ר מלעלוב
- רבי שמעון נתן נטע, לאחר פטירת אביו הוכתר לאדמו"ר מקרלין לעלוב
- רבי דוד צבי ישראל, לא כיהן כאדמו"ר ונפטר בתשנ"ד. בנו הוא הרב יעקב יצחק בידרמן שליח חב"ד בווינה.
- רבי אלתר אלעזר מנחם, מספר שנים לאחר פטירת אביו הוכתר לאדמו"ר, גם הוא בבני ברק. בנו הוא הרב אלימלך בידרמן
- רבי פנחס, לאחר פטירת אחיו הבכור רבי אברהם שלמה הוכתר לאדמו"ר מלעלוב-ניקלשבורג, בשכונת גאולה
- רבי ישכר דב, לאחר פטירת אחיו הבכור רבי אברהם שלמה הוכתר לאדמו"ר, חצרו ברחוב בר-אילן. מכונה המהרי"ד מלעלוב וכן האדמו"ר מפיעטרקוב. נפטר ביום י"ד שבט תשפ"ו.
- רבי שמואל שמעלקא, מכהן כאדמו"ר מלעלוב בשכונת עזרת תורה בירושלים ושם בית מדרשו.
- בתו נחמה רוחמה, נישאה לרבי שמואל צבי ראזנפעלד, האדמו"ר מלעלוב-קארלין בבני ברק.

סערות מלחמת העולם השנייה לא פסחו גם על היישוב היהודי בארץ ישראל. המצב הכלכלי שמעולם לא היה מזהיר, נעשה קשה יותר ויותר.

העוני והמחסור בביתו הצנוע של רבי משה-מרדכי בידרמן, האדמו"ר מלעלוב, התעצמו מאוד. בני הבית התקשו להשיג אפילו את המצרכים הבסיסיים ביותר.

יום אחד התכנסו כמה מחסידיו הקרובים של הרבי ושוחחו ביניהם בכאב על מצבו הדחוק של בית הרבי. לבסוף החליטו שאין מנוס: יש לשגר מכתבי בקשה ליהודים נדיבים בארצות-הברית, ולבקש מהם לסייע בממונם להחזקת ביתו של האדמו"ר.

בטרם מימשו את החלטתם סיפרו על כך לרבי. הוא האזין לדבריהם רוב קשב ושקע בהרהורים. ופתאום התנער והודיע נחרצות: "אני מסרב בכל תוקף. לא יישלחו מכתבים".

אחד החסידים ביקש בזהירות להבין את פשר החלטתו של הצדיק. רבי משה-מרדכי שתק כמה רגעים ואמר: "בצעירותי, כאשר גרתי בעיר קרקוב שבפולין, שמעתי סיפור מיוחד על רבי פינחס מקוריץ, שהיה מתלמידיו הקרובים של הבעל-שם-טוב ומגדולי צדיקי החסידות".

וכך סיפר:

אחרוני מתפללי שחרית כבר סיימו את תפילתם ויצאו לעבודתם. בירכתי בית הכנסת ישב אברך עטוף בטלית, ערימת ספרים הזדקרה על שולחנו, והוא היה שקוע כל-כולו בהם. לא רבים הכירו בטיבו של אברך זה, שעתיד היה להתפרסם לימים כרבי פינחס מקוריץ.

פתאום נשמעו מבחוץ קולות ויכוח סוערים. הקולות קרבו והלכו לבית הכנסת. הדלת נפתחה, ושני יהודים בלתי-מוכרים נכנסו פנימה, נסערים ונרגשים. הם פילסו את צעדיהם בין ספסלי העץ, ופניהם היו מועדות אל אותו אברך.

"שלום עליכם", פנו אל רבי פינחס. "שמענו שכבודו דיין ישר והגון. באנו לבקש ממנו שיהיה בורר בסכסוך שבינינו".

השניים סיפרו כי קנו יחד קרקע בעיירה סמוכה, וכעת פרץ ביניהם סכסוך על דרך חלוקתה של התוצרת החקלאית שהניבה הקרקע.

"רצוננו שכבודו יכריע הכרעה ברורה כיצד יתחלקו הרווחים בינינו. אנו מוכנים לשלם תמורת הבוררות חמש-מאות זהובים, ובלבד שהספק בינינו יוכרע באחת ובבירור".

זה היה סכום עתק. רבי פינחס שקל את הדברים ואחרי מחשבה השיב לאורחיו כי הוא מוכן לקבל עליו את תפקיד הבורר.

"אם כן, הבה נשמע את טענותיכם", ניגש ישירות לעניין.

"רבנו", קראו השניים כאחד, "אי-אפשר לדון כאן, בבית המדרש, בעניין סבוך כל-כך. לשם כך עליו לבוא עימנו לעיירה שבה מצויה הקרקע, לשמוע את העדויות והטענות ולקבל את התמונה המלאה, שכן אינה דומה שמיעה לראייה".

"כך אתם אומרים?", הגיב רבי פינחס. "אם עליי לנסוע לשם כך, אצטרך לשקול את העניין שנית. חזרו אליי מחר".

בינתיים הגיעה השמועה על הצעת הבוררות לביתו של רבי פינחס. שכר הבוררות היה יכול לשנות את מצבה הכלכלי של המשפחה מן הקצה אל הקצה. סוף-סוף יוכלו לפרוע חובות ולהיחלץ מעט מהעוני השרוי בביתם.

למוחרת בבוקר התייצבו שני הסוחרים לפני רבי פינחס. "החלטתי שאינני יכול לקבל עליי את הבוררות", בישר לסוחרים המאוכזבים. השניים יצאו לחפש בורר אחר.

צערה של הרבנית היה גדול. היא לא יכלה לעצור את תמיהתה כאשר בעלה שב הביתה לעת ערב. "מדוע דחית את הצעת הבוררות?!", הזדעקה, "והלוא בסכום הזה יכולנו להציל את הבית מחרפת רעב!".

רבי פינחס הביט בה ואמר: "חכמינו זיכרונם לברכה מלמדים אותנו שיש כמה 'מפתחות' שנמצאים רק בידיו של הקב"ה, ואינם נמסרים בידי שליח. אחד מהם הוא מפתח הפרנסה. אם הפרנסה בידי שמיים, היא יכולה להגיע גם עד כאן, לקוריץ. אם צריך לשם כך לטרוח בנסיעות ארוכות ומפרכות, זה אות וסימן משמיים שהבוררות הזאת לא נועדה בעבורי".

אלא שלמוחרת ציפתה להם הפתעה גדולה. שני הסוחרים חזרו לבית המדרש. "חיפשנו דיין אחר ולא מצאנו אדם ששנינו נוכל לסמוך עליו באמת. החלטנו לקבל את הכרעתכם גם בלי שתבואו לראות את הקרקע", הודיעו הסוחרים.

כעת הסכים רבי פינחס לקבל את הבוררות. הוא שמע את טענותיהם, פסק את הדין והשניים שילמו את הסכום במלואו. רווחה באה לביתו.

כאן סיים רבי משה-מרדכי את סיפורו ואמר לחסידיו:

"כשהעליתם את ההצעה לשגר מכתבים לחוץ לארץ, עלה לנגד עיניי הסיפור הזה ולקחו. עשיתי חשבון שהמכתבים יגיעו ליעדם רק בעוד חודש; עד שהנדיבים יחליטו לעזור, יעבור עוד חודש; ועד שהכסף יגיע לארץ ישראל יחלוף חודש נוסף.

"נמצא אפוא שיחלפו לפחות שלושה חודשים עד שהמכתב יפעל את פעולתו, ואילו ישועת ה' היא כהרף עין!". (על-פי 'אוהל מועד - לעלוב')

כ"ה טבת

איש האלוקים הרה"ק רבי משה צבי גוטרמן מסאוואראן

יום ההילולא - כ"ה טבת

אורו של רבינו זרח בשנת תקל"ה, בבית אביו הרה"ק רבי שמעון שלמה שכיהן כמגיד מישרים בסאוואראן, מגדולי תלמידי הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש.

עוד בהיותו צעיר לימים, ידע את כל סדר נזיקין בעל פה, השתלם בתורה ובחכמה עד שנתפרסם כגדול בנגלה ובנסתר, בהגיעו לפרקו, היה לחתן הרה"ק רבי דוד הלוי מסטעפין חתנו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב.

נודע בזמנו לאיש אלוקים קדוש עליון שנתקדש בקדושה יתירה. גם היה מפורסם בעבודתו שהיתה באימה וביראה. סביביו נשערה מאוד, וחיל ורעדה אחז בם בעת שהיה ומשתפך לפני קונו. צדיקים העידו עליו שהיה דבוק בו ית"ש בכל רגע ורגע. ולבד כל זאת, יצא שמעו גם כגדול ומפורסם בגאונות, בנסתר כבנגלה. היה פוסק הלכות ו"משיב" נפש.

היה תלמיד מובהק לרבי ברוך ממעז'יבוז', ורבי לוי יצחק מבארדיטשוב, כן הסתופף בצל הסבא משפולא. אחר פטירת רבו הקדוש רבי ברוך בשנת תקע"א, החל בהנהגה בסאוואראן, כשאלפים חוסים בצילו ובהם מגדולי תלמידי רבו, אז החל רבינו בנסיעותיו אל הרה"ק האוהב ישראל מאפטא, על אף שהוא עצמו כבר היה רבי לרבים וגדולים.

אחר הסתלקות רבו הרה"ק מאפטא, נתמנה תחתיו לנשיא היישוב שבארץ הקודש. נמצא מכתב מטבריה המפרט את מייסדי כולל וואהלין, ופותח בהרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז ואחריו "כעין החשמל, איש אלקים קדוש מסאוורין".

לאחר הסתלקות אביו בשנת תקס"ב, התקבל לרבנות סאוואראן, עם הסתלקות רבו, הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, כיהן כרב תחתיו, אך לאחר תקופה קצרה שב לסאוואראן. כן קיבלוהו קהילות אומאן וקעשינוב לרבם. בשנת תקצ"א, עקב מגיפה שפרצה בסאוראן, עבר לטיטשלניק. (ימי זכרון)

בעת אשר מחלת החלי רע, פרשה מוטות כנפיה על פני מרחבי תבל רחמנא ליצלן, אמר, כתיב (במדבר יז יג) 'ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה', היינו בין שאני אהיה מן המתים בחולי זה, ובין שאני אהיה מן החיים, אתאמץ בכל עוז להיות 'ותעצר המגפה', וכן היה רבינו חלה בחולי זה ונתבקש לישיבה של מעלה, והמגפה נעצרה.

טרם הסתלקותו, עמד בחדר אחד מחשובי החסידים, ובמוחו חלף הרהור, אולי יבקשו ממנו החסידים למלא את מקום הרבי אחריו, פתח רבינו עיניו לעברו ואמר, "מי שאי פעם נהנה מכוס מים, אינו יכול להיות רבי". (ליקוטי שושנים פ' פנחס)

נסתלק לשמי רום בטיטשעלניק, במוצאי שבת קודש פרשת שמות, אור לכ"ה טבת תקצ"ח. הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, ישב אותה שעה בשולחנו הטהור בסעודה שלישית של שבת קודש בעת הסתלקותו, ואז החל לומר תורה על הפסוק 'ומשה עלה אל האלוקים' וגו'.

אחר סיים בדרך משל שהיו שני שומרי היער, וכשהיה האחד צועק, היה השני עונה לעומתו בקול ממרחק. אך כשהאחד צועק ואין קול ואין עונה מהשני, אזי נודע לו שהשומר השני חלף ועבר ואיננו.

סיפר רבי מרדכי חיים מסלונים זיע"א, כי מקובל בידו שבסתימת הגולל על רבינו, התרחשה רעידת אדמה שהורגשה בכל העולם. (מזקנים אתבונן)

את דברי תורתו ליקט ואסף אל מקום אחד הגה"צ רבי עזריאל דוד הלוי אב"ד קוואַרסאַן (בעמח"ס "פרי דעה" על הל' נדה ומקוואות ו"שמן למאור" על הל' גיטין) בספר "ליקוטי שושנים". (עלים לתרופה)

גילה שהיה פסק דין מרומה

הרה"ק רבי משה צבי מסאוואַראַן זיע"א היה תלמידו של הרה"ק הרבי ר' ברוכ'יל ממעזיבוז זיע"א, והיה מפורסם גדול בצדקותו. בזמנו של הרה"ק, היה נמצא דין ודברים ודיני תורה בעניין השגת גבול, על ה'ארענדע' [-פונדקים ואכסניות] שהיו היהודים חוכרים מהמושל. ולפעמים היו באים אנשים אחרים להשיג גבולם, וליתן שכירות יותר למושל, ולהוציא הארענדע מתחת ידי הראשון. צדיקי אותו הדור הקפידו מאוד על דבר זה, לבל ישיגו גבולם, ויש מכתב נורא מהרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זיע"א בענין זה, וכן הרה"ק מווילעדניק זיע"א לחם מאוד נגד זה, והרבה נלחמו על הדבר.

מעשה היה בשני חסידים מהרה"ק מסאוואַראַן, שהאחד השיג גבולו של חבירו בחכירת הארענדע בשכירות יותר, וכאשר קראו הרה"ק לעמוד בדין תורה, הביא האיש פסק דין של בית דין אחר, שפסקו לו שבצדק עשה, ושיהא בתמורתו דמי החזקה שיתן לשוכר הראשון. אמנם הדברים לא נראו יפה בעיני הרה"ק, ואמר שהוא מרגיש בזה שהדין מרומה, ואין הצדק בפסק דין זה, ומה יוכל לעשות עמו. אמנם בזאת תבחנו, שיעשה לו מבחן כמו ב'סוטה', שאמרה תורה שיעשו מבחן להשקותה מהמים המאררים ואם חטאה וצבתה בטנה וכו', כן אפשר לעשות בחינה זו לא רק אצל סוטה, ולא רק עם מים ולא רק על ידי הכהן, ולכן יתן לו עתה לשתות כוס יין, ואז יראו עם מי הצדק. האיש לקח הכוס בידו, ומיד התחיל לרתת בפחד גדול, והודה על האמת שהיה הדין מרומה, מאחר שנתן שוחד לדיין הראשון. ואז יצא הפסק דין מהרה"ק באמת וצדק.

אחר כך אמר הרה"ק, שלא ברוח הקודש השיג כן שהדין מרומה, אלא מאחר שקיבל דרך הלימוד מרבו הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזיבוז זיע"א, ממילא לא יוכל לסבול דבר שקר, וימצא תמיד את הדין לאמיתו. וכך היה מעשה: פעם אחת היה ישן בבית רבו, וראהו בחצות הלילה שאמר התיקון, ואחר כך לקח הגמרא ללמוד ופתח ואמר 'אמר אביי'. ושהה מעט ואמר: ריבונו של עולם, הרי עלי נאמר 'ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך' (תהילים נ טז), ואין ביכולתי ללמוד, על כל הנני מבטיח לן שזה 'ברוך' שהייתי אתמול לא אהיה עוד ואעשה תשובה, ואז התחיל ללמוד.

וסיים הרה"ק מסאוואן, כאשר הנני הולך בדרך זה של מורי רבי, ללמוד מתוך הרהור תשובה כראוי מקודם, ובאופן נעלה, מעולם לא יוכל להטות הדין, ולסבול דין מרומה. ספיר ויהלום פר׳ שופטים ע"ט - להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

שבט

ב׳ שבט

הרה"ק משולם זושא מאניפולי

יום ההילולא - ב׳ שבט

רבי משולם זושא מאניפולי או **זוסיא מאניפולי** נפטר ב׳ בשבט תק"ס, אחיו של רבי אלימלך מליז׳נסק, דודו של רבי צבי אלימלך שפירא מדינוב ותלמידו של המגיד ממזריטש, ממייסדי תנועת החסידות.

תולדות חיים

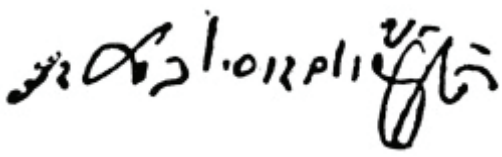
צעירותו

רבי משולם זושא נולד בתחילת המאה ה-18 לאברהם אליעזר ליפא. (וי"א ר׳ אברהם) תאריך לידתו המדויק אינו ידוע. גם אין מידע רב על חייו המוקדמים. ישנן שלוש גירסאות לשמו: שמו המקובל בקרב הציבור- זושא, זוסיא, וזוסמן.

אדמו"ר הצמח צדק מכנהו במכתב בשם "זוסמן".

בצעירותו עסק בעיקר בלימוד קבלה. נהג לצאת ממקום מגוריו עם אחיו, הרב אלימלך, למסעות נדודים ("גלות"). על פי המנהג, היו ה"גולים" יוצאים בלי כסף ובלי אוכל למשך תקופה שלעיתים ארכה כשנה ואף יותר. עוד נהגו שלא לישון באותו מקום יותר מלילה אחד.

החסידות ותקופת לימודיו

חתימתו

את המגיד ממזריטש, הרב דב בער, פגש באחד ממסעותיו עם אחיו. האחים התפעלו מהרב המגיד ועשוהו לרבם. כעבור כמה שנים נודעו שני האחים כתלמידיו המובהקים.

נודע כבעל דרך מיוחדת בעבודת השם, הכוללת ענווה וביטול ועבודת ה׳ בתמימות. בצוואת המגיד הורה לתלמידים ללכת בדרכו של רבי זושא במידת הענווה.

רבים באו לשאול בעצתו. החסידים נהגו לקרוא לו "**הרבי ר' זושא**". הוא חי בדוחק רב. את לימודו ביצע בישיבה ליד האח על רצפת בית המדרש. מספרים כי רבים מהאנשים ששמעו את שמו ובאו מרחוק להיוועץ בו הופתעו מבגדיו הבלויים ומצורת חייו הפשוטה.

הוא נהג לדבר על עצמו בגוף שלישי, "זושא אומר". נימק זאת בכך שרק הקב"ה יכול לומר **אני**, כלשון הדיבר הראשון מעשרת הדיברות "אנוכי ה' אלוקיך".

נישואין ואדמו"רות

על פי המסורת נישא ר' זושא פעמיים. מנישואיו הראשונים נולד ר' צבי מנחם, שלימים מילא את מקום אביו באדמו"רות אניפולי. מנישואיו השניים נולד ר' ישראל אברהם, מי שהיה רבה של טשרני-אוסטרהא.

ר' זושא נתמנה לאדמו"ר בעיירה אניפולי וסביבו חסידים רבים.

בסיפורי החסידים מקובל כי רבי זושא החזיר אלפים בתשובה על ידי שהוכיח אותם בצורה מתוחכמת, כאשר היה מתוודה כביכול על חטאיו ליד אדם שבאמת חטא אותם חטאים, ובעקבות כך היו בני שיחו חוזרים בתשובה.

קשריו עם אדמו"ר הזקן

הוא התפרסם בדבקותו. אמר עליו אדמו"ר הזקן: "עבודתו הייתה ביראה עילאה כל כך, עד שגם בהיכל היראה הייתה יראתו לפלא". מסופר עוד, כי פעם הלך אדמו"ר הזקן לר' זוסיא ור' זוסיא אמר כי ירא הוא מאד, מאחר שנשמה דאצילות הולכת אליו. מסורת אחרת אומרת, כי פעם חלה ר' זוסיא ואדמו"ר הזקן עמד אצלו ושימשו.

אדמו"ר הזקן אמר: "לשלושה יש לי אהבת נפש: לר' **זושא**, לר' נחום, ולר' לייב הכהן.

הוא נודע באהבת-ישראל שלו ופעל רבות לפדיון שבויים.

בעל התניא בחר בו להיות אחד משני המסכימים על ספרו (לצד רבי יהודה לייב הכהן).

אמרתו הידועה: "אם ישאלו אותי בשמים למה לא הייתי אלימלך [אחיו] - אדע מה להשיב. אבל אם ישאלו אותי למה לא הייתי זוסיא - יסתתמו טענותיי".

מאסרו של אדמו"ר הזקן היה אמור להתרחש שנים רבות לפני כן, אך כשנודע מזה לר' זוסיא מאניפולי, אמר: זוסיא אינו רוצה. ולכן המאסר נדחה עד שנת תקנ"ט.

אודות ספר התניא

כשהדפיס אדמו"ר הזקן את ספר התניא שלח שליח מיוחד לר' זוסיא שיתן לספר את הסכמתו, ואכן רבי זושא כתב את הסכמתו הנלהבת לספר התניא, בה מכנה את אדמו"ר הזקן בתוארים "הרב האי גאון, איש אלוקים קדוש וטהור אספקלריא המאירה".

לפי גירסא אחרת: באסיפה מסויימת שהתקיימה אצל רבי זושא מאניפולי, בהשתתפות תלמידי המגיד, הופיע אדמו"ר הזקן. שאלו רבי זושא: מה הבאת מרוסיה המגושמת? הוציא אדמו"ר הזקן את קונטרסיו, והביאו לרבי זושא מאניפולי ורבי יהודה לייב הכהן. בלילה הלכו לישון התלמידים אצל

רבי לייב, ורבי זושא ורבי לייב עיינו בכתבים. במהלך הלימוד בכתבים שניהם התלהטו מאוד מהספר, ובבוקר הורו לאדמו״ר הזקן להדפיסו.

פרץ אדמו״ר בבכי ואמר: הגדולים אינם זקוקים לספר זה, ולקטנים לא תהיה ממנו תועלת. אך הם השיבו לו: הגדולים צריכים לו וגם לקטנים תהיה תועלת!

בהסכמתו כותב ״וטוב אשר עשה ואשר הפליא ה׳ חסדו ונתן בלבו הטהור להראות עַם ה׳, דרכיו הקדושים״.

כתב חב״ד

באחת הפעמים בהם ביקר אדמו״ר הזקן בחצר מורו ורבו המגיד ממעזריטש, הורה לו הרב המגיד לתקן צורת כתב סת״ם שתהיה תואמת גם את דעת הפוסקים, וגם את המבואר בספרי הקבלה. על פי הוראה זו, התעכב אדמו״ר הזקן במעזריטש במשך ארבעה שבועות נוספים, בהם התעסק ועמל על תיקון צורת האותיות. בחזרתו לביתו עבר דרך אניפולי, שם שמע שר׳ זושא הורה לסופר האישי שלו לכתוב כפי הנוסח החדש שתיקן אדמו״ר הזקן, מכיון שהוא שמע כרוז מפמליה של מעלה שמכאן ואילך זו תהיה צורת האותיות.

בידינו היום עברה בירושה לר׳ משה שלייפשטין ז״ל מצפת, המגילת אסתר של ר׳ זושא וצורת הכתב ממש בכתב אדה״ז למעט תיבה או 2 תיבות.

אדמו״ר הזקן אודות מדריגתו

אדמו״ר הזקן העיד עליו: עבודת איש המופת הזה, הייתה ביראה עילאה כל כך, עד שבהיכל היראה הייתה יראתו גם כן להפלא ופלא.

אדמו״ר הזקן התאונן פעם באמרו: כיצד ייתכן, שהצדיק רבי זושא, כאשר ברוח קדשו השיג את כוח הפועל אלוקי מכוכב אחד בלבד, נפלה עליו יראה עצומה כל כך עד שמיד נפל לחולי השלשול, ואני תודות לא-ל, כח השגתי הוא בכל העולמות בממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ואף על פי כן לא זז אני ממקומי ולא נד כלל. מדי דברו, אחזתו חיל ורעדה, הצלוחית שאחז בידו נפלה, ופניו נעשו כלפיד אש, ועיניו בלטו כדרכו בקודש בעת התפשטות מהאי עלמא, לערך חצי שעה. כשהתעורר מדבקותו אמר: בלי גוף של מלאך, אין לבן אנוש את היכולת להכיל יראה כזו.

לימודו

כונה על ידי אדמו״ר הזקן ׳גאון׳. הטעם לזה, הסביר, שכשאר היה מתקשה בלימוד היה מתפלל לה׳ שיאיר עיניו בתורה, כך שהיה זוכה ללימוד תורה באופן עמוק ואמיתי.

לפי גירסא אחרת סיפר אדמו״ר הזקן כי בשעה שביקרו האחים הקדושים הרבי רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג ורבי פנחס בעל ההפלאה אצל רבם המגיד הציעו לפניו קושיא עצומה בדברי הרמב״ם. כשבאו אליו מצאוהו שקוע בהרהורים, כשהפנו אליו את תמיהתם ענה להם מיד והראה להעם שהדברים אינם מוקשים כל עיקר. סיים אדמו״ר הזקן את דבריו באמרו: שפטו אתם, האם אין הוא ראוי לתואר שר התורה?

יש הטוענים כי רבי זושא היה רב עשרים ואחת שנים בעיר אניפולי, וביקש מהשי״ת שישכחו זאת, כדי להסתיר את גדלותו בתורה.

פטירתו

ב- ב' בשבט ה'תק"ס נפטר ר' זושא ממחלה. הוא נקבר ליד רבו, ר' דב בער ממעזריטש. בתחילה היה כתוב על מצבתו: "פה נטמן הקדוש... עובד אלוהים באהבה והשמח ביסורים ורבים השיב מעוון" לאחר זמן נכתבה המצבה מחדש ועליה כתוב אך: הרבי ר' זושא.

בניו

- ר' צבי מנחם - האדמו"ר מאניפולי. נפטר: תקע"ד (1814).
- ר' ישראל אברהם מטשרני-אוסטרהא. נולד: 1772, נפטר: כ"א בטבת תקע"ד (1814) בגיל 42. היה חתנו וממלא מקומו של רבי זאב וולף מצ'רני-אוסטראה אחר עלייתו של זה לארץ ישראל. אחר פטירתו עלתה אלמנתו לארץ ישראל.

כתביו

- "מנורת זהב" - תולדות ותורותיו - נדפס לראשונה בוורשה ב-1902, עם הסכמות הרב שלום מרדכי שבדרון וה"שדי חמד".
- "בוצינא קדישא"- תולדות ותורות.
- הסכמה לספר התניא.

לרבי זושא היה שיטה ייחודית להחזרת אנשים בתשובה. לפי המסורת החסידית, הוא היה מתוודה כביכול על "חטאיו" שלו ליד אדם שבאמת חטא אותם חטאים. הטכניקה המבריקה הזו - לדבר על עצמך במקום להאשים את האחר - גרמה לאנשים רבים לחזור בתשובה.

רבי זושא היה למעשה מטפל פסיכולוגי מתקדם לזמנו, שהבין את עוצמת ההזדהות והשיקוף הרגשי מאות שנים לפני שמושגים אלה הפכו לחלק מהטיפול המודרני!

רבי זושא נודע גם ביראת השמיים העצומה שלו. רבי שניאור זלמן מלאדי (בעל התניא) אמר עליו: "עבודתו הייתה ביראה עילאה כל כך, עד שגם בהיכל היראה הייתה יראתו לפלא".

רבי זושא עלה לגנזי מרומים בב' בשבט ה'תק"ס (28 בינואר 1800), בהיותו כבן 70. הוא נקבר בעירו אניפולי, ליד רבו המגיד ממעזריטש. המעניין הוא שעל מצבתו המקורית נכתב: "פה נטמן הקדוש... עובד אלוקים באהבה והשמח ביסורים ורבים השיב מעוון". לאחר זמן, המצבה נכתבה מחדש ועליה נחקק רק: "הרבי ר' זושא".

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

כ"ז טבת ס"ח - ישיבת נחלת ישראל - כפר חסידים

ניגנו שאמיל.

לחיים לחיים!

מחר בלילה זה ראש חדש שבט, ולמחרת, ב' שבט, זה יום ההילולא של אחד מגדולי תלמידי המגיד, הצדיקים של החסידות, הרבי ר' זושא מאניפוליא. לכן אנחנו נקדיש את ההתוועדות, השיעור הזה הערב,

לדמותו של אותו צדיק - הרבי ר׳ זושא מאניפוליא, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן. הוא היה מבוגר מבין התלמידים של המגיד, בערך באותו גיל של המגיד עצמו. צעיר התלמידים היה אדמו״ר הזקן, בעל התניא, והפרש הגיל ביניהם היה מאד גדול - הפרש גיל של 43 שנים. כלומר, הרבי ר׳ זושא יכול היה להיות הסבא של אדמו״ר הזקן. אף על פי כן היו דבוקים יחד כחברים הכי נאמנים, שזה גם פלא, הקשר ביניהם.

כל התלמידים של המגיד היו קשורים בידידות וקשר הדוק, אבל בין התלמידים היתה יחידה - אפשר לומר יחידה נבחרת מיוחדת - שהיו הכי קשורים אחד לשני וגם הכי קשורים למגיד ולבנו, ר׳ אברהם המלאך, שאחרי הסתלקות המגיד בי״ט כסלו הם התקשרו, כתבו גם כתב התקשרות, שמוסרים את הנפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה לרבי אברהם המלאך, בנו של המגיד, ומי ביחידה זו? הרבי ר׳ זושא (הגדול), המהרי״ל מאנפוליא (שניהם מאותה עיר), ואדמו״ר הזקן. לכן, יתכן ששמתם לב, שבתחלת ספר התניא, כשאדמו״ר הזקן בקש מהידידים הכי טובים שלו לתת הסכמה על הספר, הוא פנה דווקא לשני אלה והם אלו שהסכימו על הספר, הרבי ר׳ זושא מאנופליא ורבי יהודה לייב מאנפוליא.

קצת זמן לפני ההסתלקות של המגיד הגדול ממעזריטש הוא כתב כעין צוואה לבנו, וגם אמר בפירוש שהוא רוצה שבנו ישב על כסאו אחריו - רבי אברהם המלאך, שהוא הסבא של רבי ישראל מרוז׳ין - ורק אמר שאם הוא יסרב בכל תוקף לקבל את הנשיאות אז מי שיקבל אותה זה רבי מענדל ויטבסקער. כשהדברים נשמעו לרבי מענדל הוא סרב בכל תוקף, חלילה וחס, לקחת את זה מבן המגיד - בן הרבי שלו - לכן באמת אחרי הסתלקות המגיד, קצת בעל כרחו, רבי אברהם המלאך קבל את הנשיאות לכמה שנים. הוא לא האריך ימים, ולאחר הסתלקותו המשיך רמ״מ מויטבסק, עד שהוא עלה לארץ, בליווי אדמו״ר הזקן שרצה לעלות עמו לארץ, אבל הוא לא נתן לו - אמר לו שהוא חייב להשאר לנהל את העדה ברוסיה וכו׳. המגיד הגדול כתב לבנו בצוואה - היו למגיד הרבה הרבה תלמידים גדולים וצדיקים, שכל אחד המשיך באיזו עיר, אבל הוא לא מציין את כולם אלא דווקא את אלה שהזכרנו - שאם יצטרך עצה יקבל עצה מתלמידו ר׳ מענדלה (מויטבסק), ותדבק במדות של תלמידי ר׳ יהודה לייב (מהרי״ל מאניפוליא) ובענוה של תלמידי ר׳ זושא. מציין קודם כל את שלושת אלו - עצה מרמ״מ מויטבסק בעל פרי הארץ, מדות טובות - תיקון הלב - מהמדות של מהרי״ל מאניפולי, וענוה ושפלות צריך לקבל מהרבי ר׳ זושא. אחר כך ממשיך ששיקול דעת הראשון של תלמידי החביב ר׳ זלמני׳ו - אדמו״ר הזקן - זה נבואה קטנה, וכל היוצא מפיו תעשה, כי חכמתו ובינתו ודעתו עד אין חקר, ואם היה בדור הבעל שם טוב היה מצוין, וד״ל. זה מה שכותב על אדמו״ר הזקן, צעיר תלמידיו, ואחר כך הוא ממשיך שאל תסרב בתלמידי ר׳ זושא להיות רועה צאן קדשים (השלמה: **משולם זוסיל רועה צאן קדשים** = **רועה** פנים ואחור = **זך** בהשראה = שמות ז מלכין קדמאין, מספר שכתוב אודותיו בחסדי דוד) - היינו, שגם בתקופה שלך הוא יהיה רבי, למה? - כי הקדוש הזה כבר עלה למעלה מזה הדרך, וד״ל.

[השלמה: הסדר כאן: ענוה - ה תתאה (ענו זה המלכות בשמות הצדיקים בתנ״ך: חסיד, ירא, ישר, נאמן, תמים, צדיק, ענו) - הכל עולה מב בריבוע, ד״פ אמת; בצירוף טוב - דעת, ״מפתחא דכליל שית״ - עולה 13 פעמים 137), מדות טובות - ו, עצה - ה עילאה, חב״ד של אדמו״ר הזקן זה י, ולכאורה רבי אברהם המלאך כתר ביחס לכולם, וזה שכותב בסופו שרבי זושא צריך להיות רועה צאן קדשים זה כי שרש המלכות בפנימיות הכתר, עתיק. יוצא שרבי זושא זה עתיק יומין, רבי אברהם המלאך אריך אנפין, אדמו״ר הזקן חכמה, רמ״מ מויטבסק בינה, מהרי״ל ז״א, ורבי זושא הוא כתר מלכות.]

אנו מייחדים את הדברים לרבי זושא, חברו הטוב של אדמו"ר הזקן, שאחרי כל מה שכותב עליו בדברים מופלאים, מוסיף שלא ימנע מרבי זושא לרעות צאן קדשים "כי הקדוש הזה כבר עלה למעלה מזה הדרך" - אפילו הוא כותב וד"ל, אז לא ברור מה בדיוק הכוונה, אבל ברור שהוא מפליג עד אין חקר בחב"ד דקדושה, בשכל, של אדמו"ר הזקן, אז אם אחר כך אומר שרבי זושא עלה למעלה מזה היינו שהוא בכתר - למעלה מחב"ד יש כתר עליון. כותב שאדמו"ר הזקן הכי חביב אצלו, כמו בן ממש, וכל הדברים האלה שמפליג עליו, ואחר כך אומר שיתן לרבי זושא להיות רבי כי כבר עלה למעלה מזה הדרך, כלומר שמקומו בכתר. מה זה כתר? כדי שנפתח בענין המיוחד של הרבי ר' זושא, בעל ההילולא של ב' שבט - יש בכתר חיצוניות ופנימיות. חיצוניות הכתר זה רצון שלמעלה מטעם ודעת ופנימיות הכתר זה תענוג - תענוג בעבודת ה' יתברך. כשלומדים תורה עם תענוג - כך צריך לעשות כל יהודי, כך ללמוד כל בחור ישיבה - כשמקיימים מצוות בתענוג, שאוהבים יהודי וגומלים חסד בתענוג, "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". הענין של רבי זושא זה תענוג - תענוג אין סוף בעבודת ה'. מי שיש לו תענוג אין סוף כשלומד תורה, כשמקיים מצוות, כשאוהב יהודי ועוזר לו בטבעיות (גם בלי לחשוב שזה מצוה), ובטבעיות אף מוכן למסור את נפשו עליו - זה הענין של רבי זושא. הרמז הראשון לכך בשמו: אנו קוראים לו רבי זושא, אבל כשהוא חותם את שמו - גם בהסכמת התניא וגם במכתבי הגניזה, שרבים מהם מודפסים בסוף אות-תורה למגיד (במהדורה החדשה), שם הרבה מכתבים שנוגעים למגיד וגם הצוואה שצטטנו (והרבי אמר שבכל בית יהודי צ"ל כש"ט, או"ת ותניא) - זה משולם זוסיא (זה השם המלא האמיתי, כך עלה לתורה). זוסיא או זושא זה מתוק, זיס, זה כבר אומר שזה יהודי מתוק. עוד יותר, **משולם זוסיל** = **תענוג** (= **חדוה** בריבוע). אם כן, היהודי הזה הוא יהודי של תענוג.

[השלמה: רק חלק המילוי של **משולם זוסיל** = **שע**, שע נהורין, גם צורה של שעשוע. כשמחשבים את שמו במספר קטן - הוא החזיק עצמו קטן, ויכול מאד שתוך כדי זה עשה את החשבון של שמו במספר קטן - זה עולה 43, העולה **גדול** במספר רגיל, כמה שמקטין את עצמו הוא נעשה גדול. יש פה איזה רמז ל"מאן דאיהו זעיר איהו רב". זה מתקשר לאחד ממכתבי הגניזה, שאחרי הסתלקות המגיד רבי אברהם המלאך כותב לו ומשמע שקצת מוכיח אותו שמדי מקטין את עצמו, וכותב לו ששמענו שנינו מהמגיד ש"צריכים להיות גורנישט, אבל לא קטן, אדרבה, מאד גדול, כמו שכתוב 'ויגבה לבו בדרכי הוי'". זה בפני עצמו דבר יפה, שצריך להיות גורנישט, אבל לא קטן. מי שהוא גורנישט לוקח הכל מרישא דאין, או "החכמה מאין תמצא" - רישא דאין זה תענוג מהתאיינות. באמת הפרצוף הכי גדול, שהוא הפנימיות של כל שאר פרצופי האצילות, זה פרצוף עתיק - החיות הפנימית של הכל, מקור חיים. גם בפשטות זה מתקשר לאותו מאמר "מאן דאיהו זעיר איהו רב", וזה הרמז הנ"ל במספר קטן. בפרצופים הוא פרצוף עתיק יומין, **תענוג** זה **חדוה** בריבוע ו**עתיק יומין תענוג** עולה **לה** בריבוע (**מט** במשולש), שנקודתו האמצעית היא **תריג** (זאת אומרת שהולך טוב מאד יחד עם עתיק יומין).]

ההילולא שלו, שביום ההילולא כל עבודת ה' במשך כל ימי חייו מתרכזת ועולה ביחד, והאור הזה מתחדש מדי שנה בשנה, אפילו בדרגה יותר גבוה משנים עברו. כלומר, מחרתיים, ב' שבט, אפשר לקבל את האור של הצדיק הזה. בהשגח"פ ההילולא שלו ממוקמת בלוח השנה שלנו, הכי קרוב לאמצע בין הילולת אדמו"ר הזקן - חברו הטוב ביותר - לבין י' שבט, ההילולא של האדמו"ר הקודם, הרבי הריי"צ. זה בדיוק שבוע ימים אחרי כ"ד טבת ושבוע ימים ויום (הכי קרוב שיכול להיות) לפני י' שבט. זה שיש כזאת השגחה פרטית - וכאמור, ההילולא, היראצייט של כל צדיק, זה קשור לעצם שלו - סימן שהוא ממוצע מחובר.

זה שהוא חבר של אדמו"ר הזקן אנו יודעים, אך מה יכול להיות הקשר שלו לאדמו"ר הקודם, שחי הרבה הרבה שנים אחריו? הרבי ר' זושא הוא הכי מבוגר וגם חי הכי הרבה זמן מבין כל תלמידי הבעל שם טוב וכל תלמידי המגיד - **צח** שנים (כמעט מאה). הוא נולד בשנת תס"ב והסתלק בשנת תק"ס, 13 שנה לפני הסתלקות אדמו"ר הזקן. אחרי הסתלקות אדמו"ר הזקן היה עוד פרק זמן שזה החיים של אדמו"ר הזקן - 67-8 שנים - עד שנולד הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, והרבי הריי"צ חי שבעים שנה והסתלק בשנת תש"י. מה יכול להיות הקשר ביניהם? זה שהוא חי הכי הרבה שנים זה גם רמז שהוא בחינת עתיק יומין בלשון הקבלה והחסידות, שזה כינוי לפנימיות הכתר - לתענוג. כשמספרים את זה בספרי תולדות החסידות לא אומרים צ"ח, אלא שכמעט הגיע לגיל 100. "בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם" - דורשים את זה בחסידות שכבר לא רואה את ההעלם של העולם - ורבי זושא כמעט הגיע לגיל הזה. הוא היה 15 שנה מבוגר מאחיו הגדול, הרבי ר' אלימלך, בעל הנעם אלימלך, והוא הסתלק הרבה שנים אחריו. יש וואריט שלא רק "כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", שבטל מן ההעלם, אלא שדורשים "כאילו מת" - מי שמגיע לגיל הזה, מה שהוא מת אחר כך זה רק כאילו, על דרך "יעקב אבינו לא מת" ורק "כאילו מת" (כמו שחז"ל אומרים בפירוש בגמרא, שספדו אותו וקברו אותו, אבל הכל היה כאילו - מה שנקרא היום וירטואלי). יש גם דיוק לגבי הגיל המדויק שלו - צ"ח - שזה בדיוק שני שליש מחיי יעקב, קמ"ז שנים.

שאלנו מה יכול להיות הקשר בינו לבין הרבי הקודם, שיום ההילולא שלו חל בדיוק בין כ"ד טבת ל-י' שבט. חוץ מזה שהרבה פעמים מספרים עליו בחב"ד, והרבי שלקח פתגמים ושם ב"היום יום" מביא שני ציטוטים חשובים ביותר מהרבי ריי"צ בשם רבי זושא - אולי נביא בהמשך - אבל יש מה שלא מובא ב"היום יום", סיפור שסיפר הרבי הריי"צ על הרבי ר' זושא. שפעם ישבו תלמידי המגיד, כולם צדיקים בעלי רוח הקדש, רבי אלימלך, רבי פינחס בעל ההפלאה, רבי שמעלקא, ר' לוי יצחק מברדיטשוב. תוך כדי שהתוועדו יצא מכולם שהם רואים שעם ישראל בקרוב צריך לעבור תקופה קשה ביותר, תקופה שתדרוש מיהודים - מגדול ועד קטן - מסירות נפש בפועל ממש, ויהיה עת צרה ליעקב. ככה יושבים ורואים ברוח הקדש שלהם, שעוד מעט מגיע זמן קשה ביותר לעם ישראל, "עת צרה היא ליעקב", ויצטרכו המון המון מסירות נפש בפו"מ כדי לעבור את התקופה הזאת - ככה מדברים ביניהם. יושב בצד ומקשיב הרבי ר' זושא, ואומר כדרכו בקדש - שהיה מדבר, במיוחד על עצמו, היה תמיד מדבר בגוף שלישי - "און זושא זאגט, זושא ויל ניט מסירות נפש און תורה ומצוות, זושא ויל מקיים תורה ומצוות בריש גלי" (וזושא אומר: זושא לא רוצה מסירות נפש על תורה ומצוות, זושא רוצה לקיים תומ"צ בריש גלי). בזה נגמרה ההתוועדות - כולם אמרו לחיים והלכו הביתה. קודם כל, מה רואים כאן? זה חוזר בהרבה סיפורים - הזושא שמדבר עליו בגוף שלישי זה גם הזושא הזה, וזה גם כלל ישראל. אם הוא אומר שזושא לא רוצה לקיים תומ"צ במס"נ אלא בריש גלי, אז מי זה? זה לא רק הפרט הזה, אלא כל עם ישראל. אומר הרבי הריי"צ שמכח האמרה שלו שזושא לא רוצה מסירות נפש הוא הועיל ופעל לדחות התקופה הזאת - שהחבריא ראו אותה ברוח קדשם - בהרבה הרבה שנים, ולא רק שהועיל לדחות את זה בהרבה זמן אלא גם הועיל להפחית מזה. לא לבטל את מה שהחבריא קדישא ראו, אלא לדחות את זה בהרבה דורות ולהפחית מזה במדה רבה. עד כאן דברי הרבי הקודם. זה סיפור, אבל כל אחד יכול לנחש ולהתבונן למה יכולים לרמוז הדברים האלה. והדבר הכי פשוט, שאם גם הסיפור וגם מסקנת הסיפור יוצאים מפי הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, בעל ההילולא של י' שבט, הוא ודאי וודאי (בדרך אפשר) התכוון לדור שלו עצמו, הדור של השואה. זה ודאי הזמן הקשה ביותר לעם ישראל מאז היותנו לגוי, ולחשוב

שזה היה יכול להיות עוד יותר גרוע זה מבהיל את הרעיון לגמרי. בכל אופן, אם ההשערה הזאת נכונה, אז הרבי ר' זושא דחה את זה בכמעט מאתיים ושנה וגם פעל מה שפעל.

בכלל, בנוגע לשואה, ידוע שרבי זושא ואחרי הרבי ר' אלימלך היו עושים גלות ונודדים בעיירות ובארצות אירופה, ובכל מקום שהיו מגיעים היו עושים איזה תיקון - אולי נספר עוד סיפורים כאלו - וסיפור מפורסם וידוע שהגיעו לאושביץ, ושם עמד מולם השטן ואמר שאם אתם נכנסים לכאן אני פונה מכל עסקי ורק עוסק בכם, לגמור אתכם, ולכן באמת לא נכנסו לשם. זה עוד איזה סיפור שמקשר בין האחים הקדושים האלה, במיוחד הרבי ר' זושא, לבין השואה (שכאמור, היתה הרבה הרבה דורות אחריהם). בין הצדיקים, תלמידי הבעל שם טוב, הנשיא של עם ישראל בדור של השואה זה הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, והוא אמר את הווארט הזה, את הסיפור הזה על הרבי ר' זושא. אז כנראה שיש פה איזה קשר בין הרבי ר' זושא לרבי הריי"צ. הרבי ר' זושא הוא זה שמקבל את כל היסורים של עם ישראל, יותר מכל צדיק אחר - הוא קבל על עצמו כל ראש השנה, כל ראש השנה היה עושה "מי שברך" לקהילה שלו, והיה מברך את עצמו שבשנה הבאה הוא יזכה לקבל על עצמו את כל היסורים שמגיעים לעם ישראל. הוא בקש מהציבור לענות אמן, וחסידיו לא רצו, אבל הוא תבע חזק מאד שיענו לו אמן על ה"מי שברך" הזה. כמו שהאריך ימים יותר מכל צדיקי החסידות, גם ידוע שזכך את גופו יותר מכל שאר הצדיקים (יש על כך הרבה סיפורים, ולא יודע כמה נספיק הערב לספר). בכל אופן, הוא זה שחי וחווה את הדור, את הכלל, אולי יותר מכל אחד אחר. יש גם כן רמז פלאי, שמשמש אסמכתא לכך שהוא ממוצע מחבר בין אדמו"ר הזקן (כד טבת), גאון הגאונים, לרבי הריי"צ. מבין אדמו"רי חב"ד הכי דומה בקווי אופי לרבי זושא זה הוא - שניהם היו גאוני עולם, אבל הסתירו את זה בתכלית. כמה מתלמידי המגיד אמרו שמתפלאים איך רבי זושא היה רב 15 שנה באיזו עיר, והצליח לפעול שהעולם ישכח את זה ויחזיקו אותו כמי שלא יודע ללמוד. אף על פי כן ידוע שאדמו"ר הזקן היה מכנה אותו "שר התורה". לא סתם בן תורה, אלא את אותו תלמיד של המגיד שהכי הוחזק כלא-למדן גדול, אדמו"ר הזקן אמר עליו שהוא שר התורה. בנקודה הזאת, יש בהחלט איזה קו דומה בינו לבין הרבי הקודם. כולו מסירות נפש, כולו עם ישראל - גם הרבי הקודם התייסר אולי בגופו יותר מכל אחד מהצדיקים (וזה שמתייסר גם מזדכך מאד מאד). בזכותם עם ישראל הצליח לעבור את השואה, לקראת הגאולה האמיתית והשלימה שעדיין בדרך - עברנו את השואה ומתקדמים לקראת הגאולה, "כי נפלתי קמתי, כי אשב בחשך הוי' אור לי". אמרנו שיש רמז מופלא, למי שיש לו חוש בחשבון, ששמותיהם של אדמו"ר הזקן והרבי הריי"צ - **שניאור זלמן יוסף יצחק** - זה בדיוק פעמיים **משולם זוסיל**, הוא הממוצע המדויק בין שמותיהם, בדיוק כשם שההילולא שלו בדיוק באמצע ביניהם (השלמה: הרמז הזה מתחזק כשעושים את כל רמות החשבון שלו: מספר סדורי = **חזק**, מספר קטן = **גדול**, מספר קטן מספרי = 7, יחד זה 165 - בדיוק ה'כנף' ממנו לשניהם, היינו כשמוספים לשמו את שאר רמות המספר מקבלים **שניאור זלמן** ואם מורידים אותן משמו מקבלים **יוסף יצחק**). בין היתר, הרבי הקודם כותב שמשיח יבוא בעיקר בשביל היהודים הפשוטים - גם ילמד תורה עם האבות ועם משה רבינו, ישבו לפניו הרבה תלמידים מכובדים ביותר, אבל זה לא עיקר ענינו. עיקר ענינו לקרב את היהודים הפשוטים, כמו הבעל שם טוב. שוב, יוצא כאן, לפי סדר השנה, שמתחילים מאדמו"ר הזקן, אחר כך רבי זושא ואחר כך הרבי הקודם.

מה שעשינו עד כאן זה רק חימום, הקדמה. נעשה הפסקה, נשיר איזה שיר, ואז נמשיך לספר סיפורים יותר פרטיים, שגם מתוך מגוון הסיפורים אפשר לבנות איזה פרצוף, איך רואים את האישיות שלו

משתקפת דרך כל הספירות. אם כי שמנו אותו בעיקר בפנימיות הכתר, תענוג, אבל בפרצוף יש את כל הספירות וסיפורי הצדיקים באים להמחיש את כל מגוון כחות הנפש. לפני זה רצינו להתחיל במשהו כללי, לקבל השגה מי זה הצדיק הזה - הרבי ר' זושא מאניפולי.

כתר: פעם אחת בא מישהו למגיד, תלמיד חכם אחד, והוא שאל את המגיד שיסביר לו מה הפירוש בחז"ל שכתוב במסכת ברכות בסוף פרק הרואה ש"כשם שחייב לברך הטובה כך חייב לברך על הרעה", והגמרא מסבירה "לקבולי בשמחה". אותו רב או ת"ח שואל את המגיד - היתכן? איך יכול להיות כזה דבר? המגיד אמר שיש לי תלמיד שיסביר לך את זה - לך לרבי זושא תלמידי ושאל אותו. זה סיפור, ווארט מפורסם, שאותו אחד הלך לרבי זושא לשאול אותו, ורבי זושא התפלא מאד - אני לא מבין למה הרבי שלח אותך אלי, הרי אני בכלל לא מבין את הדבר הזה, לא יודע מה זה "לברך על הרעה" כי איני יודע מה זה רעה, בחיים לא חוויתי רעה ואיני יודע מה זה. אנחנו לא יכולים לחזור על זה בתמימות, אבל הוא אמר את זה בתמימות, עם כל האמת שלו. זה שהוא לא יודע מה זה רע בחיים - לא יודע מה זה להרגיש רע, שעשית לעצמך רע או חבר עשה לך רע או ח"ו הקב"ה עשה לך משהו רע. כשיש רע תמיד מאשימים מישהו, ובין ביודעים ובין שלא ביודעים מאשימים את ה' שהביא את הרע לעולם ואלי, וצדיק שלא יודע מה זה רע כמובן שלא מאשים אף אחד אף פעם בשום דבר. התכונה הזאת משקפת את הכתר שלו, עליו כתוב "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא" - שמאל, בהשתלשלות, זה רע, והיות שבכתר אין אפילו שרש של שרש של שרש שמה שמשתלשל להיות רע, אלא "כולא ימינא", הכל טוב, אז לומר באמת מה שהוא אמר כאן זאת אומרת ששמה הוא נמצא, אותו מקום של תענוג שאמרנו קודם. אמרנו שעצם השם זושא, בו הוא מוכר בעולם, זה לשון מתיקות, ומשולם זה שלמות. כמו שדורשים שירושלים זה שלמות היראה, כך משולם זוסיל זה שלמות המתיקות, ומי ששלם בזה לא יודע מה זה רע - כמו שכתוב על הקב"ה, "לא יגורך רע". אם "לא יגורך רע", שלא גר אצלך רע, גם אין לך שום פחד ומגור מסביב מרע. אין שום פחד משום רע בסביבה שיכול אי פעם לפגוע בי לרעה - לא חוויתי רע וגם לא אחוה רע לעולם, "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא".

שוב, ננסה לעבור בקיצור את הספירות, ולספר ווארט או סיפור שממחיש את הרבי ר' זושא את המכלול של כל הספירות אצלו.

חכמה: חכמה זה תורה, "אורייתא מחכמה נפקת". אמרנו שעל פי פשט חשבו, והוא עזר למחשבה הזו, שהוא לא כל כך למדן כמו שאר הגאונים חבריו. והנה, אדמו"ר הזקן אומר שלא רק שהוא בן תורה, אלא שהוא שר התורה, יותר מכולם. יש על זה כמה סיפורים חשובים. יש שני סיפורים לגבי אדמו"ר הזקן עצמו, למה הוא נתן לו את הכינוי הזה.

הרבה פעמים התלמידים הגאונים אצל המגיד היו יושבים ומתדיינים באיזו סוגיא בגמרא או בפוסקים, וככלל אחרי הרבה הרבה יגיעה היו עולים על הפשט - "יגעתי ומצאתי תאמין" - אבל היו פעמים נדירות שאחרי הרבה יגיעה לא הגיעו לפשט. יש שני סיפורים כאלו על אדמו"ר הזקן. פעם הוא ישב והתפלפל ברמב"ם עם בעל ההפלאה, דנו הרבה ולא הגיעו לישוב טוב, אז שאלו את המגיד ששלח אותם לרבי זושא (לפי גירסא אחת, שהוא זה ששלח) - מה זה שאם יש קושיא עמוקה שאדמו"ר הזקן ובעל ההפלאה לא יודעים פשרה שולחים אותם לרבי זושא? הם הלכו אליו - או, לפי גרסא אחרת, ראה אותם לומדים ומתלבטים - והוא הלך לחדרו ואז חזר ואמר להם את הפשט, הפירוש הנכון, דבר מופלא ביותר. איך זה? הוא אומר שכל פעם שקשה לי משהו, מאז שהייתי צעיר - בחור בגיל שלכם, שיושבים כאן -

אם זה היה קושיא ברש"י הייתי בוכה, פונה ישירות לרש"י, ואומר שאיני מבין את מה שאתה כותב, עד שמתוך בכי רש"י היה מתגלה אלי ומסביר לי את הפשט, וככה זה מעודי. גם עכשיו, פשוט קצת בכיתי ובקשתי מהרמב"ם שיסביר את עצמו, למה התכוון בדבריו, עד שהוא בא והסביר.

סיפור עוד יותר מופלא מזה: פעם אחד אדמו"ר הזקן התפלפל ברא"ש עם רבי אלימלך (אחיו של רבי זושא), והתקשו באיזה סוגיא ברא"ש בלי לצאת מזה, התדיינו ב"מלחמתה של תורה" אחד עם השני. כל זה באמצע הלילה, כששניהם יושבים ליד שולחן עם נר דולק, לאורו הם לומדים את הסוגיא. מתקרב רבי זושא, מקשיב קצת, ויש לו לולקע - מקטרת - אז הוא נגש לנר שדולק על השולחן ומדליק ממנו את הלולקע, ותוך כדי זה הנר כבה והוא הולך. אז הם מדליקים את הנר - היתה אפשרות - וממשיכים ללמוד. אחרי כמה דקות הוא מתקרב שוב, נגש לנר עם הלולקע, שם את זה על האש, מדליק את זה ומכבה את הנר. כמובן שאין פה שום קפידא עליו - עוד הפעם הדליקו את הנר, והסיפור חוזר עוד פעם ועוד כמה פעמים, עד שהבינו יש דברים בגו. אומרים לו - רבי זושא, אח יקר, מה אתה עושה לנו? אנחנו לומדים תורה, מה אתה מכבה כל פעם את הנר עם הלולקע שלך? הוא אמר להם - הבחנתי שתוך כדי הלימוד המאומץ שלכם אתם קצת יוצאים מהדבקות האלקית שלכם. כל כך שוברים את הראש על הרא"ש עד שיוצאים קצת מהדבקות, לכן אני צריך להפסיק אתכם. בכלל, זה אחד מיסודות החסידות - שהלא-חסידים התנגדו לו בחריפות - שמדי שעה או פחות משעה צריך להפסיק רגע בלימוד כדי להדבק בנותן התורה (זה כתוב מפורש כבר בפרי הארץ). כמו שצריך לברך בתורה תחלה, כדי להרגיש את נותן התורה, כך צריך גם תוך כדי הלימוד מדי פעם. הלמדנים הלא-חסידים מאד התנגדו לזה, אבל צריך כל פעם לחדש את הדבקות. כאן זה סיפור של חסידים, צדיקים הכי גדולים, אבל בא רבי זושא לאחיו רבי אלימלך (אחיו הקטן, אך הוא היה אומר שהוא נעלה ממנו, וכמובן גם הערין את אדמו"ר הזקן כגאון וצדיק) ומפסיק את לימודם, וכששאלו למה אמר כי הפסיקו מהדבקות. אז הם שואלים בתמימות - ומה יהיה עם הרא"ש? דבקות זה טוב, אבל גם צריך להבין - אז הוא הסתכל רגע בספר ואמר להם את הפירוש ברא"ש. הם יוצאים מהכלים לגמרי - היהודי שחושבים שלא יודע כל כך ללמוד ברגע אחד קולע אל המטרה ולא יחטיא בכהוא זה, ואומר את הפירוש הכי נכון שיכול להיות. אחרי הסיפור הזה אמר אדמו"ר הזקן שאת הפשט שהוא אמר ברא"ש גם הרא"ש עצמו לא ידע - פשט כל כך מופלא - ומביאים לזה אסמכתא (זה כתוב בדא"ח), שמי שמחבר חיבור עם גאונות אמיתית, רוה"ק ויראת שמים צרופה, אז כמו ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" גם השכינה מדברת מתוך עטו של ת"ח אמיתי, ומתוך דבריו (הרמב"ם, הרא"ש, כמובן חז"ל) השכינה מדברת דברים שגם המחבר לא שער בשכלו שיצא מעטו, כמו שלא שער מה שיוצא מפיו. יש הרבה דוגמאות וסיפורים כאלו, וזו גם דוגמא.

נספר עוד שני סיפורים רק בענין זה של חכמת התורה של רבי זושא, רוצים להדגיש מאיפה הוא לוקח את תורתו. יש סיפור מפורסם שפעם אחת בעיירה בא יהודי והתלונן שלא מזמן אביו נפטר לעולמו, ור"ל הוא בא כל יום אליו בחלום ואומר לו להמיר את דתו, ר"ל - מה צריך לעשות? אז בלי לחשוב אפילו פעמיים רבי זושא אמר לו ללכת מיד לקבר אביו, לחפור את הקרב, ותראה ששתי-וערב מונח על הארון שלו, וברגע שתוציא את זה הכל יסתדר. באמת עשה, ורק שאכן מונחות שתי קורות בצורת שתי וערב על הארון, והסיר את זה - והכל נפתר. סיפור זה היה למופת והתפרסם בכל מקום, והגיע לאזני הגר"א (תיכף נספר עוד סיפור על קשר בינו דווקא לגר"א), והגר"א הגיב בפליאה - הוא ידוע כאחד שלא יודע

ללמוד, והרי העצה שלו זה רמז עמוק באיזה סוגיא בתלמוד ירושלמי, הוא יודע מסוגיא זו בירושלמי שיכול להסיק משם עצה זאת? הדרים הגיעו בחזרה לרבי זושא, מה הגר"א הגיב כששמע את הסיפור, ואז הוא אמר שהאמת איתו - אני לא יודע ללמוד, וודאי איני מכיר ירושלמי זה בכלל, אלא שמאותו מקום שהתלמוד ירושלמי לקח את זה גם אני לקחתי את זה. אם כן, רואים שהוא לוקח דברים מהמקור. יש מי שבתורה שלו נגיש למקור. צריך להבין - באיזה זכות הוא נגיש למקור אל התורה?

נספר עוד סיפור, הכל סיפורי תורה של רבי זושא. פעם אחת המגיד אמר לו - זושא, למה אתה לא מטייל בעולם? עולם גדול, יש הרבה מה לראות. המגיד אומר לו כך, אז מיד לוקח את הפעקלע ויוצא לדרך. הגיע לעיירה רחוקה מאד ממעזריטש, סמוכה לעיר פראג, ונכנס לאיזה אכסניא שם ומוצא אחד תלמיד חכם שיושב מאד מאד חזק - בתוך המלון, ליד התנור - ולומד מאד אינטנסיבי תורה ופוסקים. אותו ת"ח היה בעל התורת יקותיאל מגדולי תלמידי הגר"א, ובקשו ממנו לשבת על כסא המהר"ל מפראג - תפקיד מכובד, להיות הרב של פראג - אבל מדורי דורות היה מנהג בפראג שלפני שמזמינים מועמד להיות רב, שכאשר נכנס לעיר כבר מקבלים אותו בכבוד מלכים, אבל לפני כן אתה נשאר בעיירה סמוכה, וכל הת"ח של העיר מכינים סוגיא קשה שלא מבינים, מציעים לפניך, ונותנים לך כמה זמן שאתה רוצה כדי לעיין בסוגיא. חוזרים אחרי הזמן שקצבת, ואם אתה פותר את הבעיה שלהם לשביעות רצונם מקבלים אותך לרב, ואם לא - שלום. כך היה - הציעו לו להיות הרב של פראג (בסוף הוא התקבל, בזכות רבי זושא), וכמנהגם הושיבו אותו במלון בעיירה סמוכה, הגיעו אליו והציעו את הקושיא הקשה, והוא אומר שיתנו לו שלושה ימים. יש לו שלושה ימים לעיין היטב ולהמציא את הפתרון, היישוב הישר לסוגיא. הוא יושב שם ולומד חזק מאד, ורבי זושא מתחיל קצת 'להשתולל' מסביב - לוקח את הלולקע ועושה המון עשן, אחר כך מסתובב עם נעלים מיוחדות שעושות המון רעש. כך הולך מסביב, עושה המון עשן והמון רעש. זה היה רב גדול - הקפיד, אבל לא הרבין לו אלא רק העיר, תתחשב בי - אני רוצה ללמוד ואתה מפריע. אז תוך כדי שהוא מעשן ודופק ברגליים הוא אומר 'אתה בין כה וכה לא תבין...'. כך זה הולך - הוא מנסה ללמוד חזק, והוא מסתובב עם הלולקע והנעליים ואומר לו 'בין כה וכה לא תבין את הסוגיא'. כך זה כמה זמן, אז בסוף התורת יקותיאל שואל אותו - ואתה יודע? הוא אומר שודאי שכן. שואל אותו מה הבעיה, מסתכל בספר, ומתחיל קודם כל ללמוד את הסוגיא - פשט הגמרא, רק לקרוא את המילים. הוא שמע איך שהוא לומד את הגמרא, גם במתיקות וגם בטוב טעם שכלי שמעולם לא שמע בפשט גמרא, אז עוד לפני שהתחיל לתרץ את הקושיא הוא יוצא מהכלים. זה מגרה אותו, הוא רוצה עוד, אבל רבי זושא עוצר ואומר לו שאתה שומע שאני יכול ללמוד, אבל אני מוכן לומר לך את הפשט בתנאי שתשבע לי בשבועה חמורה שאם תשמע את הפשט הנכון ובזכות זה תהיה רב אז תבקר אצל רבי - המגיד ממעזריטש. תבוא להכיר מי זה שאתה ורבך כל כך מתנגדים עליו ומחרימים אותו. לא היתה לו ברירה, והוא נשבע לו. באמת הוא אמר לו את הפשט, וכעבור הזמן הקצוב הגיעה המשלחת מפראג, הוא חזר על הפשט הזה והם יצאו מהכלים וקבלו אותו בכבוד מלכים להיות הרב של פראג. כמו שר המשקים, "וישכחהו" - הוא שכח. עבר זמן, שנה שלמה, והוא שכח מכל הענין - כעת הוא משמש כרב בפראג (בעל התורת יקותיאל, מגדולי-גדולי האחרונים). חזר אליו רבי זושא, בקר אותו במיוחד, ואומר לו שנשבעת לי ואתה צריך לקיים זאת. הוא אמר לו שילך לשאול את רבו, הגר"א, אם צריך לקיים את השבועה, והגר"א פסק שהוא חייב לקיים זאת (אף על פי שהגר"א חשב שהכת הזאת לא בסדר, כפי שנספר בהמשך, פסק כך - זה חידוש). הוא נסע למעזריטש, ישב שם פרק זמן, ויצא מהכלים מהקדושה שם (היתה שם גם תורה, אבל זה היה מהקדושה שהוא הרגיש במקום הזה). הוא חזר לגאון וספר לו בהתפעלות עצומה שנסעתי

למעזריטש, ומימי לא חוויתי מקום מלא קדושה כמו המקום הזה, לכן אני מפציר בכך, רבי (וזה תלמיד מובהק), שתבוא גם אתה למעזריטש, לרבי שאתה מחרים ופוסל. אז הגר"א סיפר לו סיפור, שלפני כך וכך שנים ישבתי על השולחן בבית המדרש (לא בביתי) ולמדתי תורה, וישב לידי בחור וכל הסוגיות שעסקתי בהן הוא עוסק, ועוד לפני שאני מספיק לומר את החידושים הוא כבר אמר אותם. חששתי שמן הסתם הוא מהסטרא אחרא, לכן מיד הסתלקתי משם - כזה דבר פלא לא יתכן שיבוא מצד הקדושה, וזה ודאי בא מהסט"א. אותו דבר במעזריטש, אני חושב שכל מה שהרגשת שם, אולי זה הסט"א - מעשה שטן - כך הגר"א אומר לבעל תורת יקותיאל. אז הוא ענה לו שחז"ל אמרו שהשטן זה היצר הרע, אז למה אתה חושש מלנסוע שם שמא זה מעשה שטן, סט"א, אולי זה היצר הרע שלך? הגאון מוילנא לקח את זה ברצינות, לא היה לו תירוץ למה לומר על מישהו אחר שזה הסט"א - אולי זה היצה"ר שלך, מי אומר איך השטן מתלבש? איך שהסיפור כתוב הוא היה על סף נסיעה עם תלמידו למעזריטש, אבל בני ביתו עכבו בעדו. זה סיפור שרבי זושא כמעט הביא את הגר"א למעזריטש. ידוע שרמ"מ מויטבסק ואדמו"ר הזקן באו לגר"א והוא חשש שזה הסט"א וברח מהחלון, ועד סוף ימיהם הצטערו שלא שברו את הדלת ותפסו אותו בכח, ואז היו מוכיחים לו שזה מצד הקדושה והיה שלום על ישראל. רואים שכאן גם רבי זושא שייך לזה, וזה שליחות של המגיד - שאמר לו ללכת לטייל. אם שולחים את רמ"מ מויטבסק ואדמו"ר הזקן, שני הגאונים הכי גדולים, להוכיח לו שהחסידות בסדר ב'לומדות' זה יותר מובן, אבל כאן רואים ששולחים את רבי זושא לעשות זאת בעקיפין - יהודי שנראה כמי שלא יודע ללמוד, אבל לוקח את הדברים משרשם. "החכמה מאין תמצא" - הוא לוקח את הדברים, מהתענוג שהוא "רישא דאין". מי שהכל אצלו טוב, והרי "אין טוב אלא תורה", אז הכל אצלו תורה חדשה, ומשם הוא יונק את האמת והאמת לאמיתה של התורה, מן המקור. זה "החכמה מאין [של התענוג] תמצא" - זו החכמה של הרבי ר' זושא.

[השלמה: עוד סיפור של לימוד תורה - הוא בקש מרבי שמעלקא ללמוד איתו, ורבי שמעלקא התנה שילמדו רק פשט - רבי שמעלקא תרגם "מאימתי" ליידיש, ואז רבי זושא אמר שאפשר לתרגם מאימה ופחד והתחיל 'להשתולל'. זה גם דרך הלימוד, וזה גם כל הלימוד - המלה הראשונה של תורה שבעל פה היא אימה, "מה להלן באימה וכו'". זה עוד ענין של "והחכמה מאין תמצא" - זה תענוג, אבל "גילו ברעדה", הולך ביחד עם יראה עילאה. או, נאמר אחרת, זה תענוג שמקבל לא רק מהחסד דעתיק אלא גם מהגבורה דעתיק (פנימיות מו"ס, מקור הלימוד, שהלימוד צריך לקבל מהגבורה דעתיק).

כמו שיש שבעה דברים שלומדים מגנב, כך יש שלושה דברים שלומדים מתינוק - מהמגיד ממעזריטש - שמה שרוצה הוא מבקש בבכי (כתר), תמיד בתנועה (חכמה, כל חי מתנועע), תמיד שמח (בינה). זה המוחין, ומסביר במיוחד לבחורי ישיבה איך לומדים - צריך את כל הדברים האלה ללמוד מרבי זושא, שאם לא מבינים משהו צריך לבכות כמו תינוק, וגם מתנועעים ומתרוצצים קצת, וגם צריכים שהדברים יהיו שמחים כנתינתם מסיני. זה ההשגה בסוף - שה' רוצה שמחה, שמחה על השגה שלא לפי הערך. הבכי זה שאני מונח אצלי שאני לא לפי ערך התורה, לכן בכי זה לעורר רחמים ממקור הרחמים בכתר, שאיני שייך לזה באמת. ככל שיש בכי מתוך אי שייכות, כך יותר מרגישים את טובת ה' במה שנותן בסוף וממילא יותר שמחים בהשגה. את כל דרך הלימוד לומדים מרבי זושא. מה שיש תנועה לפני השגה זה כמו שהוא ברח מהפריצה - כדלקמן ביסוד - ואז הוא קבל השגות, שזה "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א". בכי-תנועה-שמחה, ככה ממשיכים את התורה מהמקור. הכל מתמתק ביחד בפירוש שלו ב"מאימתי", כדלקמן, שהוא כמו כלי לכל זה.

החידושי הרי״מ אמר שמתוך כמה ציטוטים של רבי זושא בנעם אלימלך רואים שהיה גאון מובהק.

הצמח צדק סיפר לתורת חסד, תלמיד מובהק של הצמח-צדק, סיפור בשם אדמו״ר הזקן על רבי זושא - שפעם הוא יצא החוצה ואמר ״כי אראה שמיך וגו״ ותפס אותו פחד ששלשל דם שלושה ימים, וכשאדמו״ר הזקן ספר זאת התעלף בעצמו ובקושי העירו אותו. זה מצורף ל״מאימתי״ - גם הפחד והיראה שלו, וגם צורת הלימוד שלו, כי השרש של זה הוא גבורה דעתיק. זה סיפור של יראה אותו, שהוא חידוש גם בהיכל היראה.

עוד משהו יפה לגבי הלימוד-החכמה: אדמו״ר הזקן אמר עליו, כשהוא התחיל פעם ראשונה ללמוד את העץ חיים, הוא רק אמר את שלוש המלים ״כשעלה ברצונו הפשוט״ מיד התעלף ואנחנו אומרים סובב כל עלמין ועיקרא ושרשא דכל עלמין וכו׳ וכו׳ וזה לא פועל עלינו שום דבר.]

בינה: כתוב שבינה זה מבין דבר מתוך דבר. נאמר בקיצור - יש לו עין בוחנת, הוא לומד שבעה דברים מגנב (זה כתוב ב״היום יום״). צריך להיות ״הלומד מכל אדם״, גם מגנב, והוא לומד ממנו שבעה דברים. היכולת ללמוד מגנב זה גם המתקת הדין בשרש, שייך לבינה. נאמר את זה בקיצור - זה דבר שדובר עליו באריכות - את שבעת הדברים לפי סדר הספירות: זריזות (״זריזותיה דאברהם אבינו״, חסד, ויש כמה תורות של אחיו, בעל הנעם אלימלך, שמסביר שזריזות זה ספירת החסד), מעמיד עצמו בסכנה (גבורה), דבר קטן חשוב אצלו כדבר גדול (כך אצל גנב מקצועי, גונב לשמה, לאו דווקא דברים גדולים; התכונה שאם צריכים לגנוב הכל חשוב זה כמו בן תורה אמיתי אצלו ״דין פרוטה כדין מאה״, וזה תפארת, שיש פאר בכל הדברים, מקטן ועד גדול - גם בתורה יש ״דבר גדול, מעשה מרכבה, ודבר קטן, הויות דאביי ורבא - זה התפארת), בוטח ומקוה (בטחון אקטיבי, כח מניע לפעול וליזום, זה נצח - לא רק שיש לו בטחון פאסיבי שיהיה בסדר, אבל בשביל לקום ולעשות מעשה, במיוחד מסוכן, צריך בטחון זכרי, נצח), עמל בטרחה גדולה (הוא אוהב עבודה קשה, לא צריך חיים קלים - חושבים שגנבים כי לא אוהבים לעבוד, אבל גנב אמיתי מאד אוהב את העבודה הזאת ומוכן להשקיע בזה את כל מרצו, עובד קשה - עבודה קשה, על כל דבר, זה מדת ההוד. כשעובדים קשה ללמוד תורה זה כי אני מודה בזה ומוכן להתגייס בכל כוחותיי לכך), הצנע לכת (זה אולי הכי מאפיין את הגנב, וצניעות זה תיקון הברית, היסוד, שנדבר עליו עוד יותר), אם לא מצליח פעם ראשונה הוא חוזר ומשתדל הרבה פעמים, ״אין שום יאוש בעולם כלל״ (כולנו מכירים פתגם זה מרבי נחמן, שבין הצדיקים הוא מלכות - גם נצח וגם מלכות - כמבואר במ״א, וזה פתגם של מלכות, זה כל ענין המלכות. איך זה הכי נוגע? נאמר את זה בדוגמה הכי פשוטה, כאן בארץ, שאם עד עכשיו ממשלה זאת וזאת וזאת לא עלו יפה לא מתייאשים - יתכן שמתייאשים מצורת הממסד, אבל לא מתייאשים ממלכות ישראל אמיתית, וצריך כל פעם לנסות מחדש ולא לומר שזה לא הולך, צריך ליזום ולנסות שוב; כמובן שכל הדברים הולכים יחד - כל פעם שאתה מנסה שוב יתכן שזה יותר מסוכן, ״בנין המלכות מן הגבורות״, מעמיד עצמו בסכנה, ודווקא בזכות זה בסוף הוא זוכה). מי יכול לומר תורה כזאת? זה בא מפנימיות אמא, מבין דבר מתוך דבר בהבנה עמוקה ביותר.

הדבר השני שמצוטט משמו ב״היום יום״: פעם אחת יצא המגיד בשבת תשובה ודרש את הפסוק ״ושבת עד הוי׳ אלהיך״ - עשה תשובה עד שהטבע שלך (״אלהיך״) יהיה ״הוי׳״. כדרכו בקדש, ברגע שהוא שומע תורה כזו הוא יוצא מהכלים - כך היה תמיד, כדלקמן - אבל אחר כך חזר לעצמו ואמר שלא יכול להגיע לכך בבת אחת, אבל יכול לפרק את התשובה לחמש אותיות, תחת כל אות לשים סוג מסוים של תשובה, וכך לבנות את התשובה שלי מכל חמשת סוגים אלו. ומה הם? ת - ״תמים תהיה עם הוי׳ אלהיך״,

ש - "שויתי הוי' לנגדי תמיד", ו - "ואהבת לרעך כמוך", ב - "בכל דרכיך דעהו", ה - "הצנע לכת" (מכנה משותף בין זה לבין הגנב). הראש הזה, שלוקחים כלל ש'גדול עלי' ומפרקים אותו למרכיבים שיאפשרו ליישם אותו זה נקרא תבונה. ללמוד שבעה דברים מגנב זה בינה עילאה (או החכמה שבבינה) ולפרק דבר גדול לחלקים קטנים כך שייקלט זה תבונה (תבונה זה קליטה). במיוחד שזה בנוגע לתשובה, שבכל הזהר, בקבלה ובחסידות, היא שייכת לבינה, כפי שאומר ישעיהו הנביא בפירוש - "ולבבו יבין ושב ורפא לו" (ואז "גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם"). שני הדברים האלה - שמספרם חשוב, ז מגנב ו-ה בתשובה, "**זה** הדבר אשר צוה הוי'" ("משה נתנבא ב'זה'", "משה זכה לבינה") - הם בינה (שני הענינים ב"היום יום": **גנב ובעל תשובה = רועה צאן קדשים**, זה מי שראוי, כמו שאמר עליו המגיד).

אמרנו שברגע שהמגיד היה אומר את הפסוק של תחלת התורה רבי זושא יצא מהכלים, התחיל להשתולל ולצעוק, וזה כמובן הפריע לשאר התלמידים - הם לקחו אותו בידים והוציאו אותו מהחדר, שלא יפריע. כך היה כל פעם. כל תלמיד, מרוב התפעלות מתורות המגיד, יצא מהכלים באיזה שלב - לאו דווקא שהפריע, או סגר את הכלים, עצם עינים, נפל על השולחן, התעלף, כל אחד כדרכו - אבל רבי זושא מיד בהתחלה התחיל להשתולל והיו חייבים להוציא אותו. רק שנים מהתלמידים יכלו להקשיב ולקלוט כל מילה עד הסוף - אדמו"ר הזקן והוולפער (תלמיד של המגיד שקרה איתו מקרה לא טוב, שנתפס לאיזו קליפה וכל החיים עשה גלות לכפר על עצמו, ואכמ"ל - זה היה קצת זה לעומת זה, רק שנים שיכלו להקשיב למגיד עד הסוף). בכל אופן, רבי זושא מיד הוצא מהחדר, אבל אחרי שהתורה נגמרה והוא חזר לעצמו הוא חזר על כל תורת המגיד מלה במלה - הוא קלט הכל בדיבור המתחיל, ואחר כך פירט את הכל מעצמו. המגיד פעם אמר עליו שאנחנו שומעים תורה חדשה מן השמים ביחד - כל מה שאני שומע גם הוא שומע - רק שהצינור מן השמים יורד אלי, אבל ברגע שזה מגיע אלי זה מיד עובר אליו. כאילו שמקבלים את זה ביחד, אם כי שזה נשלח אלי וקודם נכנס בי, אבל מיד הוא גם מקבל את זה. רבי זושא תלמיד מובהק של המגיד, אבל הם בערך באותו גיל - יש סברא שרבי זושא קצת יותר מבוגר - ויש צד השוה.

רבי אברהם המלאך כותב את הדיבורים האחרונים של אביו, לפני שעזב את העולם הזה, וכל הדבר הזה דברים מופלאים ביותר שאין כאן המקום לחזור על כולם - במעמד הזה היו נוכחים רק רבי אברהם המלאך, רבי זושא, אדמו"ר הזקן, מהרי"ל מאניפולי. המגיד שאל אם רבי מענדלי גם שם, וכשאדמו"ר הזקן ענה שלא הוא נאנח קשות. אבל היו נוכחים היחידה הפנימית הנבחרת הזאת שהזכרנו קודם. תוך כדי המעמד הזה המגיד פנה לרבי ר' זושא, על ערש דוי, ואומר שאנחנו בזה ובבא תמיד נהיה ביחד, כנשמה וגוף. זה ווארט קטן, אבל משהו מבהיל ביותר, שהמגיד אומר שהיחס בינינו לעולם ועד - גם בעולם הזה וגם בעולם הזה - זה נשמה וגוף, אתה הגוף שלי ואני הנשמה שלך. אמרנו קודם שרבי זושא הקדיש הרבה, יותר מכל הצדיקים, מאמץ לקדושת וזיכוך הגוף. שבע השנים האחרונות הוא התייסר מרצונו - אחרי שכל החיים סיגף עצמו מאד (שלא כדרך הבעל שם טוב בכללות), ובשבע השנים האחרונות התייסר בצורה שלא תתואר - וכשצדיקי הדור באו לבקרו ורצו לעזור לו הם לא הצליחו, כמו שאמר החוזה מלובלין, שהוא מקבל מרצונו ואי אפשר להושיט לו יד ולהקימו (כמו שכתוב בגמרא, וכמו שיכול החוזה לעשות). הצדיקים אמרו, גם השרף מסטרליסק וגם החוזה מלובלין, שבשנים אלו זיכך עצמו כל כך שחזר להיות כמו אדם הראשון לפני החטא. אם הוא חזר להיות כזה גוף מזוכך, כמו אדם הראשון לפני החטא, לא שייך אצלו מות (שהרי לפני החטא לא היה מות), והוא מה שאמרנו שאצלו

היה "כאילו מת ובטל מן העולם-ההעלם" לגמרי. הוא הגוף של המגיד, והיות שהנשמה-התורה יורדת לגוף הגוף מיד שומע, אבל בשביל הגוף החוויה הזאת כל כך גדולה שהוא מיד יוצא מהכלים - כמעט משתגע, משתולל - וכל עבודתו זה לזכך את הגוף עד כדי כך שיוכל לעמוד על עמדו כמשה רבינו (לא כשאר הנביאים שלא יכולים לעמוד על עומדם ונופלים בנבואה, גם זה ה"זה" של רבי זושא). כך היתה עבודת רבי זושא, וכנראה בסוף ימיו זכה, וכל שכן לעתיד לבוא שגם אז הוא יהיה גופו. אדמו"ר הזקן מחדש שבעולם הבא הנשמה תיזון מהגוף, זה הכל יחס בין המגיד הגדול לבין התלמיד בן גילו הרבי ר' זושא (הממוצע המחבר בין אדמו"ר הזקן לרבי הריי"צ, כנ"ל).

נאמר עוד משהו מיוחד: ידוע שבשנת תשל"ח הרבי קבל התקף לב חמור מאד, וגם תוך כדי ההתקף - בשמח"ת תשל"ח - הוא לא התפעל בכלל. הרופאים אומרים שזה פיקוח נפש ממש, והוא לא הסכים ללכת לבית רפואה וכלום. לקח חדש ויותר עד שהתאושש, ובר"ח כסלו הוא יצא מזה (לכן עושים מזה בחב"ד יו"ט). עכשיו נאמר חידוש מאד יפה על זה, למה קבל את ההתקף בתשל"ח. הרבי כל הזמן אומר שנשיא דורנו זה הרבי הריי"צ, הרבי הקודם, אבל כששאלו אותו במשפט חילוני - העורך דין שאל אותו, הרבי לא הלך לבית משפט - מי זה "נשיא דורנו" שאתה אומר שהספרים שייכים לו? הרבי הצביע על עצמו, נשיא דורנו - הרבי הריי"צ - הוא בי ("כי בי חשק"). אמרנו שהרבי הקודם הוא איזה מן התגשמות של הרבי ר' זושא מאניפולי. כמה זמן חי לעינינו רבי זושא? צ"ח שנים - כנראה חי מספר זה של שנים כדי להמתיק צ"ח קללות במשנה תורה. הרבי הקודם - שבתוך הרבי - הגיע לגיל צ"ח, הסתלקות רבי זושא, בשמחת תורה תשל"ח. אם כן, אירוע חמור זה של התקף לב הוא בעצם אירוע של הסתלקות הרבי ר' זושא אצל הרבי הריי"צ. זה היה קצת מאמר מוסגר.

דעת: פעם אחת ישבו ביחד רבי זושא ואחיו, הרבי ר' אלימלך, ודנו ביניהם - הרי ידוע שכל הנשמות היו בתוך נשמת אדם הראשון, וגם אנחנו, ואיך זה שאנחנו נתנו לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת? עשינו זאת בכוונה, נתנו לו לאכול, לעבור על מצות ה' ולהביא מות לעולם עד תחית המתים, ולמה זה היה כדאי? למה נתנו לו את העצה לאכול (תאכל לבריאות)? כדאי לאכול ולמות, ושכולם ימותו, והעיקר שלא ישאר ספק בראש שאולי הנחש צודק ואם תאכלו מהעץ תהיו כאלקים. כדאי שלא יכרסם במח הספק, ואם יש לך כזה ספק כדאי שתאכל את הפרי האסור ותאכל נגד רצון ה' ותמות בגלל זה - וכל דורות עולם אחריך - והעיקר שלא יהיה במח שלך ספק של "והייתם כאלהים". זה ווארט חזק ביותר. הווארט הזה הוא תיקון הדעת. הבעל שם טוב אומר ש**עמלק** = **ספק**, והנחש הקדמוני הוא שרש עמלק. הכל כדאי, גם למות - "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" - כדי שלא יהיה ספק, שהוא אבי אבות הטומאה (עוד יותר מזה שמות הוא אבי אבות הטומאה). [השלמה: גם ספק וגם דמיונות שוא - שזה פגם הדעת בתניא. הספק זה שאולי הנחש צדק והדמיונות שוא זה שאולי יכולתי להיות אלקים - זה שרש הכח המדמה הלא מתוקן, שזה עצם היצר הרע כמו שאומר רבי נחמן, הדמיון שוא של "והייתם כאלהים" (לכאן שייך בדקות ההבדל והקשר בין הספק ובין הדמיון - הספק זה הפגם בעיטרא דגבורות של הדעת והדמיונות זה פגם בעיטרא דחסדים של הדעת)]. אם כך יש סיפור, שכך עלתה התשובה ביניהם, סימן שזה שייך לעבודה שלהם - העבודה שלהם זה להתנסות גם בסכנה של נפילה, העיקר להבהיר למח שה' הוא אחד יחיד ומיוחד ואין עוד מלבדו. קודם כל צריך לדעת שה' אין עוד מלבדו, ואם יש איזה ספק בזה הכל כדאי כדי למחות ספק זה מהתודעה - "תמחה את זכר עמלק". מכאן אפשר להבין שהרבה מהדברים שעשו בפועל, דברים שלא צריכים על פי תורה (כמו סיגופים וכיו"ב, שלא מדרך הבעל שם טוב), הם כדי

למחות קליפת ספק זו. קליפה זו אוחזת בגוף, וכל עבודת רבי זושא זה זיכוך הגוף. כאן זה הדעת - שלא יהיה שום צל של ספק ספיקא לגבי אחדות ה'. [השלמה: יש גירסאות שרבי אלימלך שאל ורבי זושא ענה - שזה יותר עצמי לרבי זושא].

עד כאן עשינו את הכתר ואת החב"ד - כל מה שעושים הערב זה חלקי בלבד, כי יש עוד המון סיפורים שאפשר לקשר, ואנו בוחרים רק חלק. עוד ניגון.

לשם שינוי, נתחיל את המדות מלמטה, כדי לגוון קצת (אחר כך יכתבו את זה לפי הסדר).

מלכות: אמרנו שרבי זושא, יותר מכל הצדיקים, כשמדבר על עצמו בגוף שלישי ובכל הנהגותיו רואים שהוא מייצג את עם ישראל, שהוא מרגיש את הכלל והוא הכלל. אמרנו שבראש השנה קבל היסורים של כולם, ביום כיפור - כשעבר לפני התיבה ב"כל נדרי" - כשאמר "אנו מתירים להתפלל עם העברינים", היה פונה לעצמו ואומר "וכי יש עברין גדול ממני?". יש משל הלעווי"ר של אדמו"ר הזקן, שכאשר מרימים בנין צריך לתפוס מלמטה - אחרת יתפרק - וכך הצדיק שמרים עם ישראל צריך לתפוס עצמו כהכי נמוך, עברין הכי גדול, ואז מסוגל להרים כולם מלמטה.

על היסורים יש סיפור שבסוף ימיו רבי מרדכי מלעכוויטש ראה איך הוא דוחה חוטא, והסביר שתמיד לקח על עצמו היסורים וכעת כבר אין לו כח לקחת על עצמו תעניות, ולתת לו התעניות אין לו לב, לכן שולח לצדיק אחר.

ידוע שבגלות של רבי זושא ורבי אלימלך (אחיו הצעיר והעילוי) היו הולכים ממקום למקום, נכנסים לפונדק, והיו ברוח קדשם מריחים אצל בעל הפונדק היהודי (היו מתארחים אצל יהודים פשוטים, שלא פעם היו גם לא הכי הכי צדיקים בשמירת התורה והמצוות, והם מיד הרגישו את המצב הרוחני של בעל הבית) - אז היו עושים משחק קדוש. בפרשיות השבוע יש גם כן שני אחים שמשחקים משחק קדוש - משה ואהרן - שכל פעם אומרים לפרעה שרק יתן לצאת למדבר לכמה ימים ולחזור, שזה שקר, וכל הזמן פרעה מסרב (ה' אמר שיחזק את לבו, "כבד לב פרעה" - הלב שלו נעשה כמו כבד, בגלל רשעתו). אבל הכל זה משחק, למה לא יאמרו את האמת שרוצים לצאת מכאן לצמיתות? פלא שמשה ואהרן בעצם משחקים פה משחק. פרעה הוא גוי פקח, והוא מרגיש שזה משחק, לכן גם לא נותן להם - אומר "רק אל תרחיקו". הוא כאילו משתתף במשחק, אבל אומר - אתן לכם, אבל לא להרחיק יותר מדי. בהתחלה אומר שיעשו בתוך העיר, והם אומרים ש"יסקלונו", וכל הזמן זה איזה משחק. זה בכלל פלא - מה זה? הרי "משה אמת", האנשים הכי אמיתיים, יודעים לשחק משחקים. מי הכי אמיתי? יעקב, "תתן אמת ליעקב", ולא ראינו שאברהם ויצחק רימו מישהו (במיוחד לא אביהם), ודווקא יעקב, איש האמת, מקור התורה, משחק משחק של רמאות (כמובן, היתה לו במאית - אמא שלו, רבקה, אבל הוא עבר קורס משחק בצ'יק והצליח מאד מאד). אחר כך בא ללבן ואומר "אחיו אני ברמאות" - אני יכול לשחק את המשחק שלו יותר טוב ממנו. בהתחלה הוא נכשל, שלבן רימה אותו, אבל בסוף הוא גנב את לבו - יהודי גם יודע איך להתנקם. בכל אופן, אחרי יעקב - עמודא דאמצעיתא - בא משה רבינו, הפנימי יותר (משה מלגאו ויעקב מלבר), והוא שחקן מעולה, בשיתוף פעולה של אהרן. זה רק לומר שכאן יש לנו עוד מהדורה של שני אחים שיודעים לשחק מעולה. מה המשחק שלהם? הולכים לאיזה מקום, מרגישים שבעל האכסניא הוא עבריין, ויודעים-מריחים בדיוק מה שהוא עשה, אז רבי זושא יושב על הרצפה ומתחיל לבכות ולהתוודות שעשיתי כך וכך - חוזר בקול גדול לאזני בעל הבית על כל העבירות שבעל

הבית עשה כחטאיו שלו - ורבי אלימלך מקשיב לו ואומר לו אחרי כל זה שאם כן אתן לך תיקון (הוא שיחק את הרבי, המשחק היה שרבי זושא משחק עבריין ורבי אלימלך משחק רבי שנותן לו תיקון). בסוף זה היה מעורר את אותו אחד ששמע את כל זה והיה בא לרבי אלימלך וגם נופל בוכה ומפרט את חטאיו ומקבל תשובה.

במסורת החב"דית מסופר שפעם אחת הגיעו למקום כזה (ולפי המסורת החב"דית, הגיעו בשליחות המגיד למקומות כאלו), ושוב ישב רבי זושא ושחק עבריין, ותוך כדי זה שרבי זושא התחיל לבכות הוא אמר את הפסוק "כי הלל רשע על תאות נפשו", והתחיל לבכות לעצמו ואמר שאני הרשע עשיתי את עצמי ענו כהלל בשביל לעשות תאוה - הרשע מוכן לעשות עצמו ענו כהלל, "כי הלל רשע" בשביל להפיק את "תאות נפשו". הסיפור היה שתאוות נפשו היתה להיות עם ערלי על הרצפה של המרחץ, שאין השפלה ושפלות ובוז שאדם מבזה את עצמו יותר מזה, אבל "הלל רשע על תאות נפשו". זה פירוש של רבי זושא תוך כדי שהוא מתוודה על מה שהוא עשה. לא נשכח שקודם אמרנו שהמגיד אמר שמרבי זושא היה צריך ללמוד את מדת הענוה. מדת הענוה סתם זה מלכות - ממענדל'ה לקבל עצה, בינה, מהמהרי"ל לדבוק במדות הטובות, ו' שבשם, ומרבי זושא לקבל ענוה, זה ה' תתאה. זה הפשט שם. בכל אופן, כאן אומר שבשביל לעשות עבירה יש פעמים שאדם מוכן להשפיל עצמו - שפלות של קליפה - לגמרי, רק בשביל התיאבון של היצר הרע שלו. [השלמה: ענין זה של יניקת החיצונים על ידי השפלתם מבואר בחב"ד בענין "חרב פיפיות", זה יניקת הקליפות מפסולת המלכות על ידי שפלות של שקר, והתיקון זה שפלות של אמת. דווקא בקליפה קל להבחין בין בטול לשפלות - בטול של שקר זה "ראו-מה", ראו את הבטול שלי (רק אני ראוי להיות אין, ולא אתה), ושפלות של שקר זה מי ששוכב עם גויה על רצפת המרחץ, מהקליפה אפשר להבין טוב את ההבדל ביניהם גם בקדושה]. מה הסיפור הזה אומר? אחרי שאמר לו את הדברים האלה בהתעוררות המתאימה אותו אחד שמע, וזה בדיוק מה שהוא עשה, והוא חזר בתשובה. זה סיפור דרך המקורות של חב"ד.

יש סיפור שמפורסם בעולם שפעם אחת רבי לוי יצחק מברדיטשוב היה באיזה מקום, ולא היו לו תפלין בהשגחה פרטית, והלך להקדש לקנות תפילין של נפטרים (כמנהג אותם ימים), ושם עיניו על תפילין והיה מוכן לשלם עליהם הון תועפות. כששאלו אותו סיפר שהיה כזה מעשה שרבי זושא בכה שאני יהודי בן שמונים שאף פעם לא הניח תפלין, "קרקפתא דלא מנח תפלין", ובעל הבית ששמע חשב לעצמו שמהבר-מצוה עד היום, בן שמונים שנה, לא בדק את תפיליו. הוא לקח את התפילין לרבי שמע - רבי אלימלך - שיבדוק אותן, והוא ראה שאין פרשיות בתפילין (אלא עצים במקום פרשיות), וזאת אומרת שמעולם לא הניח תפילין. אותו זקן לא היה רשע במזיד, וזה שמעולם לא הניח תפילין נגע בלבו, והוא התעלף. האחים מהר כתבו לו פרשיות עם כוונות כאלו שאם רק יזכה להניחן פעם אחת זה ישלים לו את כל החסרון של שמונים שנה שלא הניח. יש מחלוקת בין גרסאות הסיפור אם אותו זקן הספיק פעם אחת להניחן ואז מת, או שמת ולא הספיק להניחן, אבל איך שלא יהיה - תפילין אלו הגיעו להקדש ולא נעשה בהם דבר עד שבא רבי לוי יצחק והבין במהותן וסיפר סיפור זה. עוד פעם אותו ענין שרבי זושא משחק עבריין ורבי אלימלך משחק את הרבי.

אם הולכים לבית ספר למשחק, מה יותר קל וגם מה יותר מענין - לשחק את העבריין או את הרבי שנותן את התיקון? במיוחד אצל שני יהודים שכל אחד הוא רבי בלאו הכי, לשחק רבי זה לא חידוש מה החידוש? לשחק עבריין (העבירות הן מצוות שלא כתובות בתורה, זה יותר חידוש) כמובן, גם לפי

מהות הסיפורים האלה, עיקר רוח הקדש זה של רבי זושא - לדעת מהעבירות. לא כתוב שקודם נדברו ביניהם, שאנו מרגישים שבעל הבית לא הניח תפלין, אלא לפי הסיפור רבי זושא הריח זאת ולכן סיפר זאת. אחר כך, יחסית, הסיפור של רבי אלימלך זה לא סיפור - שמוכיח אותו ונותן לו תיקון. איזה חוש יש לרבי זושא להרגיש את העבירות של כולם? זה המלכות שלו, זה הזיקה וההתקשרות וההזדהות שלו עם כלל ישראל. הזדהות עם הכלל ועם כל פרט, כל אשר בשם ישראל יכונה, להרגיש אותו כנפשו ממש. המשחק מאד אמיתי אצלו - רבי חיים ויטאל כותב שהאריז"ל היה אומר ביום כיפור את כל הוידוי כי יש התכללות, כל יהודי צריך לומר הכל כי יש התכללות בין הנשמות. בעומק זה אותו הדבר - אפשר להבין לא כל כך עמוק, שמצד ההתכללות אני מתודה על הכל, אבל כאן זה ברור שמזדהה ממש עם כל יהודי, וכך יכול להרים כולם מלמטה, "לא ידח ממנו נדח". מחד סיפורים אלו משקפים אהבת ישראל שלו, הוא אוהב כל יהודי, אבל היכולת להזדהות עם כל יהודי זה מלכות.

יסוד: ספירת היסוד זה הברית, זה יוסף שנתנסה עם אשת פוטיפר, ויש סיפור כמעט אותו דבר עם רבי זושא. רבי זושא נולד להורים חשוכי בנים, ולפי הסיפור הוא נולד בזכות אמו. לפני שרבי זושא היה הולך לישון (סיפור למי שרוצה ללכת לישון עכשיו...) היה אומר לקב"ה - א גוטע נאכט דיר, א גוטע נאכט אלע אידן (זה היה עיקר קריאת שמע על המטה שלו - לילה טוב לך ה', לילה טוב לכל היהודים). הוא עצמו אמר שזה קצת חצוף, אבל הסביר - מאד דומה לפתגם של אדמו"ר הזקן, אבל בשינוי משמעותי - כשאוהבים את האמא אוהבים את הבנים. למי אומרים לילה טוב לפני שהולכים לישון? דווקא לאמא. הוא אומר שמותר לי לומר לה' לילה טוב, כי הוא אמא שלי - זה לא חצוף לומר כך - לילה טוב לַך ולילה טוב לכל היהודים. לילה בכלל זה בחינת אמא, וכשהולכים לישון חוזרים לשרש ואומרים "בידך אפקיד רוחי" - מפקידים את הנשמה ביסוד אמא, הבאר העליונה - אבל זה מתקשר במיוחד אליו כי נולד בזכות אמו.

מעשה שהיה כך היה, כמנהג אותם ימים היתה חבורה של עניים שהיו נודדים ומסתובבים לקבץ נדבות (לא היו הולכים אחד אחד אלא בחבורה, מבחינה בטחונית ומעוד סיבות) - האבא שלו היה בעבודתו, מחוץ לבית, והגיעה חבורת עניים הביתה ורק האמא היתה בבית. בתוך החבורה הזאת היה אחד שגם העניים בעצמם התרחקו ממנו, היה נמאס אצלם כי היה מוכה שחין, והיה מאד מאד מאוס להיות בקרבתו וגם העניים האחרים התרחקו ממנו. היא ראתה את העני הזה, רחמה עליו, ובעצמה רחצה לו את הפצעים ונתנה לו בגדים חדשים לבנים ללבוש. לפני שהוא נפרד הוא ברך אותה "שתזכי לבנים כמוני". יתכן מאד שזה מקור לסיפור של ה-ז' בעטלערס (כידוע שלכל סיפוריו של רבי נחמן יש מקורות, מהבעל שם טוב סב-רבו או משאר הצדיקים, וזה כל כך דומה עד שמן הסתם זה מקור הסיפור - אותו אחד נגוע, בעטלער, מברך חשוכת בנים שתזכה לבנים כמוהו). כשהיא שמעה את זה התחילה לבכות נורא, היתה עוד יותר שבורה, וכשבעלה חזר הביתה היא היתה על סף התמוטטות ספרה זאת לבעלה, והוא הרגיע אותו - לא ידע בוודאות, אבל הבין שאולי זה צדיק נסתר - ובזכות זה נולד הרבי ר' זושא. כאן אפשר גם כן לקבל איזה חוש - הוא נולד בזכות אמא, הוא אמהי, א מאמע'ס קינד (ילד של אמא). למה הוא עבד על הגוף? אמא זה "גרמוהי", שרש הגוף בקבלה, זכוך הגוף. גם כן שנולד בזכות שהאמא רחצה את הפצעים של אותו מוכה שחין זה זיכוך הגוף. הוא ברך שיהיה לה ילד כמוני, אם כן הוא צריך גם בגשמיות לזכך ולטהר את השחין אצלו - או שזה גלוי לעין או שלא גלוי לעין, אבל זו עבודת ה' הפנימית שלו.

הסיפור של "כשאוהבים את האמא אוהבים את הבנים" שייך לחסד - אהבת ה' ואהבת ישראל - אבל ספרנו זאת בשביל להגיד איך הוא נולד. כשהוא הגיע לגיל 15 הוא התייתם מאביו - הוא היה הגדול ורבי אלימלך היה התינוק, ופרנסת כל המשפחה נפלה עליו. מה הוא היה צריך לעשות? לאביו היו הרבה בעלי חוב שחייבים לו כסף, והוא היה צריך להסתובב ולגבות את החובות של אבא שלו, וזה היה מקור הפרנסה היחיד בזמן שאחרי פטירת אביו. שוב, הוא נער בין חמש עשרה - בערך כמו הגיל של אלה שיושבים פה - והוא הסתובב לגבות חובות. כשהתייתם לא היתה לו יכולת ללמוד, לכן רק היה יושב ובוכה שרש"י יבוא אליו וכו', בזכות הסיפור שכעת נספר. הוא נכנס לבית אחת של פריצה גויה לגבות את החוב של אביו, ממש סיפור של יוסף, היא סגרה בעדו את הדלת ותבעה אותו בתוקף. הוא קפץ מהחלון, "וינס החוצה" כמו יוסף, אבל אצל יוסף היה יותר קל - היא תפסה את הבגד והסתפקה בזה, שמו אותו בבית הסהר - אבל אצלו היא לא הסתפקה בזה, ואחרי שהוא קפץ היא קפצה אחריו, הוא ברח והיא רדפה אחריו, הוא קפץ על עגלה בדרך והיא קופצת אחריו. סיפור משוגע לגמרי. באיזה שלב הוא קופץ מהעגלה והזדמנה לו תחנת קמח שיש בה אובניים, הוא רץ לתחנת הקמח והושיט את ראשו בין האבנים - להתאבד. באותו רגע שהיה מוכן להתאבד יצא קול מהשמים - שוין געוג, כבר מספיק. מאותו רגע היא ירדה ממנו, או שנעלמה, ואז כתוב שמאותו יום והלאה הוא התחיל להשיג השגות. כל ההשגות שלו בקדש היו בזכות הנסיון הזה, מאותו יום התחיל להשיג השגות.

ידוע מה שקראנו בפרשת "וארא" - "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם". שם ש-די הוא השם של הברית, וחז"ל פרשו אותו "שאמר לעולמו די" - עולם זה עלמא דשקרא, לשון העלם, עולם שמעמיד שקר של ספקות באמונה וגם של תאוות. במיוחד תאוה מינית זה סממן של עלמא דשקרא, של התמכרות נפשית. מגיע רגע "שאמר לעולמו די" - מספיק, שוין געוג. אם האדם נלחם עם היצר ועושה מאמצים עילאיים, עד כדי כך שאפילו מוכן למות מתוך העגמת נפש של רדיפת היצר, אז יש איזה רגע בשמים - אצל הבעל שם טוב קוראים לרגע הזה הבדלה, "מל" מלשון ברית מילה (מה שהיה לפני כן זה בסוד הכנעה, "חש") - ומאותו רגע הוא מתחיל להשיג השגות, זה המתקה (אז הוא מתחיל להיות משולם-זוסיל, שלמות ההמתקה, להרגיש תענוג באלקות). שם ש-די זה "די". כל בחור, כל אחד שמתמודד - בגלל עולם השקר שלנו - עם הנסיון הזה, מאד חשוב שידע שזה נסיון, שצריך לעשות מאמץ (כל הנסיונות זה משחק, ה' שוחק-משחק איתנו לטובתנו, "כי מנסה הוי' אלהיכם אתכם לדעת", שנגיע לתיקון הדעת), ומי שעושה את המאמצים יש רגע מסוים שה' אומר די. אדמו"ר האמצעי אומר משהו מדהים - לא כולם עומדים מאה אחוז בנסיון, נופלים וקמים, אבל כל הזמן משתדלים. אסור להרפות, אפילו שנופלים משתדלים להתחזק, וה' בוחן את הלב, אכפת לו המאמץ, ולא מה שקורה בשטח, זה גארנישט כמו שנסביר - ה' רוצה לראות מה קורה בלב, אם אתה בורח מהשיקצה או לא, עד היכן אתה בורח, האם אתה מוכן לשים ראש בתחנת הקמח - אם כן, ה' אומר די באותו רגע. אצל רבי זושא הופעת שם ש-די היא בו ביום, אבל אפילו אצל הצדיקים הכי גדולים זה לא חייב לבוא באותו יום. אצל יוסף הצדיק זה כל כך הצליח, עד ששמו אותו בבית הסהר. לפעמים חסיד עושה איזה מופת, ואז משכיבים אותו על השולחן ונותנים לו מכות. אם יש בהצלחה טפת ישות מגיעות מכות על ההצלחה - יוסף כל כך הצליח שהגיעו לו 12 שנים בבית סהר בזכות זה, ואחר כך היה די. יש אצל כל אחד את ה"די" שלו - צריך המון סבלנות, המון אמונה. מתי היה ה"די" של יעקב אבינו? לפני שהבנים ירדו למצרים פעם שניה הוא מברך אותם "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש", ורש"י אומר "מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די", שמאז היותי אני רק הולך מצרה לצרה (ושם רש"י מונה שבע

צרות שלו). מתי ה' אמר די לצרות יעקב אבינו, בחיר האבות? בגיל 130, שאז היה איחוד המשפחה ו"עוד יוסף חי". יעקב היה צריך לחכות 130 שנה, אבל כל אחד צריך לדעת ולהאמין שה' מחכה - נסתרות דרכי ה', אבל לכל אחד יש את ה"די" שלו. זה "וארא אל האבות באל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם" - זה התורה שמשיגים אחרי הדי, ההשגות שבבחינת משה רבינו ומתן תורה. אחרי שכל אחד מגיע ל"די" שלו, בעיקר אחרי עמידה בנסיונות של שמירת הברית, יש התגלות של תורה חדשה - תורת החסידות, תורת הבעל שם טוב. עד כאן סיפור למופת של ספירת היסוד, שכאן כשמו כן הוא - יסוד חייו ועבודתו, מסיפור זה הוא התחיל.

[השלמה: מובא שהיה להם אח שלישי, ר' נתן, שהיה יחסית איש פשוט ועבודתו היתה להעביר אנשים על גשר. יש גשרים נעים, שצריך שמישהו יתפעל אותם ואז עוברים לצד השני. כל פעם שהיה צריך להעביר אשה על הגשר הוא היה לוקח דף ניר ושם עליו נקודה שחורה. כשהגיע הביתה בלילה עשה קשהעמ"ט ותיקון חצות שלו ובכה כל כך על הדף עד שהנקודה שרשם על הדף נמחקה ורק אז הלך לישון. גם כן רואים כאן טיפוסים - כנראה שכל המשפחה הזאת מאד פרום, ואפשר לצרף את הסיפור הזה לספירת היסוד, מודעות ומסירות נפש על תיקון הברית. משמע שר' זושא היה הגדול, שנולד מברכת העני, ור' נתן קטן ממנו ולמד ממנו - כל האחים, ביודעים או שלא ביודעים, מקבלים דרך הבכור, כמו שכתוב על "כבד את אביך ואת אמך" לרבות אח גדול.

כל המדרגות עוברות דרך הבכור. לא הזכרנו הסיפור שמובא באריכות ב"בעתה אחישנה", על הרבי של הרבי - שזה סיפור חשוב עליו - זה כמו יחס בין צדיק תחתון לצדיק עליון. אם אמרנו שהיחס שלו למגיד זה גוף ונשמה, זה גם מתאים לאותו סיפור. הגוף כאן זה כמו יסוד הנוקבא, המלכות, הענוה שלו. הצדיק עליון זה המגיד, היסוד לענייננו. כך אפשר להעתיק את שני הצדיקים מעלה מעלה, היות שהכל זה יחסית - "רננו צדיקים בהוי'". מה שהוא אמר ליהודי הפשוט שאם אתה תסתפק בצדיק תחתון זה טוב לך, כי הוא מזדהה איתך לגמרי, וממילא מלמד אותך זכות מאה אחוז, משא"כ ביחס לצדיק עליון שואלים ובודקים בשמים אם אתה ראוי, ואילו אצלי לא בודקים אותך.]

נעשה את השאר ממש בקיצור:

הוד: היו לרבי זושא הרבה נסיונות מאשתו דווקא, שהיתה אשה די קשה. בכלל, כל מי שיש לו נסיונות מהאשה יש לו התמודדות ותיקון של ספירת ההוד - "איהי [האשה] בהוד". הוד זה או דבור טוב או דבור רע - היא היתה מקללת אותו הרבה (היו לו סיבות טובות, לא הביא פרנסה הביתה, ובכל אופן קללות לא חסרו שמה). פעם אחת הוא התדיין עם עצמו - חז"ל אומרים שמי שזכה לאשה רעה זה חוסך ממנו גיהנם, והוא חקר חקירה שאולי גיהנם זה יותר טוב מזה, עד שגילו מן השמים מה זה גיהנם. כשהוא ראה מה זה גיהנם הוא אמר - תמשיכי לקלל אותי! בכל אופן, הוא ודאי אהב את אשתו מאד - הוא אוהב את כולם - זה גם כנראה חלק מלהרים את עם ישראל מלמטה, הסיטואציה הזו בהשגחה פרטית. כתוב שפעם אחת הצליח לפייס אותה על זה שלא הביא פרנסה הביתה - שאל מה היית עושה אם הייתי עשיר קמצן, זה היה עוד יותר גרוע, שיש לי כסף ואיני נותן. לא יותר טוב שאין לי כסף? לטענה הזו היא הודתה - יותר טוב בעל בלי כסף מאשר בעל עם המון כסף רק קמצן. אפשר ללמוד ממנו איך לפייס - זה הצליח.

נצח: כל הנושא של זיכוך הגוף - ישב בין נמלים וכבר לא עקצו אותו, ישב על גחלים ולא שרפו אותו, ואז אמר "איזה רשע אני, אפילו לנמלים אני לא טעים" (השלמה: הסימן לזה שהיה נוהג בצעירותו לשבת על גחלים ובין נמלים זה "באתי לגני אחותי כלה" - גחלים-נמלים). רבי זושא החזיר את רבי אלימלך לחסידות. רבי אלימלך לא הכיר אותו, כי עזב כתינוק, ורבי זושא חזר והזדהה כאחיו והתחיל לקרוא מחשבותיו - למה בשמו"ע אתה חושב על סוגיא כזו וכו' - והוא שאל זאת מנין לך. הוא הזמין אותו לצאת לשדה לראות, והם ישבו בין הנמלים - התחילו לעקוץ את רבי אלימלך ואותו לא, אז הוא התפלל לקב"ה שלכבוד אחיו יעקצו גם אותו פעם אחת, ואז באמת ה' שמע את תפלתו. אני ממש מקצר, זה סיפור מאד ארוך איך שקרב אותו, ובסוף קרב אותו עד שנעשה הרבי של כל הרביים של פולין - בעל שם טוב קטן, בלשון צדיקי פולין. תמיד רבי זושא אמר שרבי אלימלך כמו בן המלך ואני כמו עבד פשוט של המלך. כל הזיכוך של הגוף זה בעצם שייך לספירת הנצח בפרט. המעשה והגוף מתחיל מהנצח, ולזכך את הגוף עד שחוזר בסוף ימיו למצב שלא נאמר על כל צדיק בעולם - שחוזר להיות כמו תינוק טהור, תינוק עולמי, אדם הראשון לפני החטא, זה לנצח את מלאך המות לגמרי, שיהיה רק "בן מאה כאילו מת". זו לא עבודה שוה לכל נפש, אלא עבודת נצח מיוחדת לצדיקים מיוחדים, כמו כאן הרבי ר' זושא. [השלמה: סיפורים אחרים על צדיקים שהיו כמו אדם וחוה לפני החטא - כמו על רבי אלימלך ואשתו, או היהודים שהיהודי הקדוש לקח את חסידיו לראות אותם ביער - זה מצד הנשמה, הטוהר הנשמתי שלהם ביחס, אבל אצלו זה מצד הגוף].

[השלמה: הוא ברך ילדים להיות חזק ובריא כמו גוי - מחד עבד על זיכוך הגוף, נולד עם גוף קדוש (יסוד) וזכך אותו עוד ועוד (נצח), אבל היה מברך כך, שזה גם פן של נצח. זה גם פן של גבורה, כמה שעבד על זיכוך הגוף יודע שהעיקר זה לעבוד ה' בגבורה (אלא שגם הגוי הכי גבור בעולם לא יכול לעמוד בגבורה בעבודת המלך שעתיים כמו שהוא היה עומד כל היום כולו). להיות בריא וחזק זה גם חיצוניות הנצח - זה כדי שתהיה גיבור, אבל עצם הבריאות והחוזק כמו גוי זה נצח ראשוני. מעצמו הוא דרש את הנצח הפנימי - הזיכוך של הגוף בתכלית.]

תפארת: פעם אחת הוא הלך בגלות שלו קרוע בלוי שקשה להכניס אותו הביתה (קצת מזכיר את הסיפור של אמא שלו עם המוכה-שחין). הגיע למקום אחד ואף בעל הבית בעירה לא היה מוכן להכניסו הביתה, חוץ משמש בית הכנסת שצריך לקחתו אחרי שאף אחד אחר לא לקח אותו מבית הכנסת. הוא לקח אותו הביתה, כבד אותו יפה ונתן לו לאכול, ותוך כדי שהוא אוכל את הסעודה הצנועה שהוא קבל רבי זושא החל לנשק את ידי עצמו. בעל הביתה חשב שאולי יצא מדעתו, אבל בכל זאת שאל אותו מה זה - הוא אמר לו שיש אתרוג, שכל השנה זה פרי כמו כל הפירות, אבל פתאום מגיע חג סוכות והוא מכשיר מצוה, ואז הפרי הפשוט נעשה משהו חשוב מאד מאד. ככה אני, אני גארנישט, אבל עכשיו זכיתי שיהודי מקיים על ידי מצוה הכי גדולה של הכנסת אורחים, כלומר שגופי כמו האתרוג, אז כמו שכל כך מחבבים את האתרוג שיש שמנשקים אותו, כך אני מנשק את עצמי שאני חפצא של קדושה. זה סוג של פאר.

נחזור רגע לאשתו. היו לו תפלין מהודרות ופעם לפני סוכות, כשלא היתה לו פרוטה לפורטה לקנות ארבעת המינים, אז הוא מכר את התפלין וקנה אתרוג מהודר. זה כל כך הוציא את אשתו מדעתה, שהעריכה את התפלין וראתה שהוא מוכר אותן בשביל מצוה לשבוע, אז מרוב כעס היא לקחה את האתרוג ונשכה את הפטם ופסלה את האתרוג. הוא ראה זאת ושתק, ואחר כך היה לו גילוי מן השמים שמה ששתקת היה יותר יקר למעלה בשמים מקנית האתרוג ממכירת התפלין [השלמה: הווארט הזה

שתגובה נפשית יותר יקרה ממצוה וקדושה מובהקת זה חידוש מדהים של החסידות, על דרך חידוש הדבקות בלימוד תורה כנ"ל; באמת אמרו לו שהשתיקה יותר מקנית האתרוג - מדה בגברא יותר ממדה בגברא, אבל ממילא יוצא שאין לו אתרוג ולא תפילין זה לא נורא, העיקר זה מה שקודם מכר את התפילין בשביל האתרוג ואז שתק בפסילת האתרוג, והיינו שלא משנה מה יוצא בפועל אלא הכוונה, כנ"ל ביסוד]. הוא בטוח בה', בסוכות לא מניחים תפלין אז הוא מכר אותן בשביל אתרוג, ואשתו פוסלת את האתרוג והוא לא כועס. יש כאן כמה תיקונים - הוד, מלכות, וגם של תפארת.

פעם אחת הוא רצה לבטל גזירה - סיפור שקשור גם לתפארת וגם לנצח - ובשביל זה הזמין שיצטרפו אליו כל שבעת הרועים, האושפיזין של סוכות, שכולם ירדו אליו וביחד יבטלו את הגזירה. כולם ירדו, והוא כמו בבית דין פותח בקריאה לבטל את הגזירה - כולם אומרים לו שמה שירדנו לעולם התחתון אליך זה לא בזכות יחודים שעשית, עבודות רוחניות, אלא רק בזכות עובדות פשוטות בהן אתה עובד את ה', כיהודי פשוט, אבל במסירות נפש ועבודה קשה (כפי שנסביר), עד כדי כך שהקב"ה יושב בשמים ואומר "ראו בריה שבראתי", ראו את בני זושא, "ישראל אשר בך אתפאר". הבעל שם טוב אומר - פירוש יחודי שלו - שמדת התפארת זה לעבוד את ה' כך שזה גורם להקב"ה התפעלות, שהוא מתפאר בנו. זה לעבוד את ה' במדת התפארת. ה' מתפאר בו, אבל במה הוא מתפאר? אגב, האבות אחר כך אמרו לו שאנו רואים מלמעלה שזו גזירה לטובה, אז איננו יכולים לעזור, אבל אתה מלמטה רואה שזה רע אז תבטל לבד (ואנו נותנים לך כח שתוכל) - ירדנו רק לראות בריה כזו שה' מתפאר בה, לא בגלל כוונות אלא בגלל עובדות פשוטות. זה שה' מתפאר בו בגלל עובדות פשוטות - המעשה הוא העיקר - זה שייך לנצח והוד, אבל זה שגורם לה' התפארות זה בפנימיות, ביודעין או שלא, עבודת ה' במדת התפארת.

גבורה: מכל הספירות, יש אולי הכי הרבה ענינים והצדיקים שבחו אותו הכי הרבה זה במדת היראה שלו, מדת האש. אדמו"ר הזקן אמר שגם בהיכל היראה בשמים היראה של רבי זושא היא חידוש גדול. רבי מרדכי מלעכוויטש, אחד מגדולי הצדיקים, אמר שאני רואה את רבי זושא מתפלל עם תפילין כשמחציו ולמעלה רק אש (אי אפשר לראות פנים של אדם, על דרך "חציו ומטה איש, חציו ומעלה אלקים"). רבי ישראל מרוז'ין שר' זושא היה א פיירדיקע צדיק - צדיק של אש. כשהוא היה ישן במטה פניו בערו כאש, כך העידו עליו, ועוד ועוד ועוד. אש יכולה להיות גם מאהבה כאש, אבל שבחו אותם כולם במדת היראה שלו - היראת שמים שלו היתה החידוש הכי גדול. הכל בקיצור.

[השלמה: אם רוצים לייחד לו שלוש ספירות הכי עצמיות, זה גם כתר וגם מלכות - תענוג וענוה, "ענוים יירשו ארץ ויתענגו לעד עליה" - זה הקשר בין הענוה של רבי זושא לבין התענוג שלו. "יירשו ארץ" זה הסיפור של השינים, שהוא עצמו "ארץ זבת חלב ודבש". רצינו להתחיל את כל הסיפור שהספירות הכי עצמיות שלו זה כתר, מלכות וגבורה. אם כוללים את הדעת יש יא ספירות, ואז כתר-גבורה-מלכות הן רת"ס הספירות - הגבורה באמצע יא ספירות. כתר מלכות = בראשית ברא. כתר גבורה מלכות = "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר", לפני עשרת הדברות ששמענו מפי הגבורה. הגבורה היא הכח המייחד את הראש והסוף, את הכתר והמלכות. רק בקו האמצעי הייתי חושב שזה כתר-תפארת-מלכות - רת"ס של הקו האמצעי (ויש לכך כמה רמזים) - אבל בכל הספירות זה כתר-גבורה-מלכות. למה גבורה זה כה עצמי אצלו? חוץ ממה שאמרנו (שהוא חידוש בהיכל היראה) יש עוד כמה דברים, גם אדמו"ר הזקן וגם רבי ישראל מרוז'ין ועוד צדיקים אמרו שהוא גיבור שבגבורים. אמרו שהגיבור הכי גדול בעולם לא יכול לעבוד את מלכו שעתיים כפי שרבי זושא עובד את מלכו, מלך מלכי המלכים, עשרים

וארבע שעות. הוא גיבור עצום, כנראה גם לכן האריך ימים וגם עמד בכל הסיגופים בכיף - הכל נובע מזה שהוא הגיבור הכי גדול מבין הצדיקים. זה שהעבודה שלו היא עבודה שאין דוגמתה, מבחינת גבורת העבודה, זה גם גבורה - עמוד העבודה זה גבורה. גם יצחק, שהוא מצד הגבורה, הוא גם צוחק - גם לשון תענוג ושעשוע.

עוד שני סיפורים מופלאים של מדת היראה: פעם אחת הצבא הגויים באו למעזריטש, היו מייחדים לעצמם בית ומגרשים את התושבים כדי לגור בו ולעשות ממנו חמ"ל. הם בחרו בבית של המגיד, ואז רבי זושא שמע שהולכים להוציא משם את המגיד ומשפחתו הוא התחיל להתהלך מסביב לבית תוך כדי שהוא אומר "למה רגשו גוים", ואז נפלה עליהם אימה ופחד וברחו משם. סיפור דומה שפעם היתה מכת שודדים באניפולי, והוא היה מעוטר טלית ותפלין והוציא את ראשו מיד נפלה עליהם אימה ופחד וברחו מהעיר. כל זה מכח היראה - כתוב שמי שהוא בעצם יראה הוא משפיע יראה (בלעו"ז הבעש"ט אומר זאת על הנחש, שהוא מתהווה מיראה ולכן פוחדים ממנו). עיקר החיות שלו זה הגבורה, החיבור בין הכתר והמלכות.

יש את הסיפור של א שוואנץ מלמד - שמשוגע רדף אחרי מלמד וקרא לו כך, עד שברח לרבי זושא - ורבי זושא אמר שמגיע לו שיקראו לו כך. הבעל הבית הכהן רצה לשאת גרושה, והוא אמר לו שאסור לו ואם יעשה כך יפרסם אותו בכל העיר, ובעל הבית אמר שיפסיד את השכירות של השנה. הוא בכל זאת הלך לפרסם, אבל בדרך איזו עגלה עצרה לו וספר את הענין ואמרו לו שהוא מטומטם להפסיד בשביל זה שכירות, אז חזר. רבי זושא אמר שהעולם היה כל כף מאזנים, ואם היה הולך ומפרסם על חשבון משכורתו היה מכריע לכף זכות והיה בא משיח, ולכן זה מגיע לו. זה גבורה - ה'מבצע' שלו היה לפרסם את החטא, למנוע פגם הברית, והוא פספס. זה שכל העולם שקול וצריך להכריע זה גבורה.]

חסד: חסד שייך לאהבת ישראל, ואמרנו שזה שהוא אוהב את האמא ואת הילדים זה חסד. הוא עשה, כמו כל הצדיקים, המון פעולות של אהבת ישראל. קודם כל, כתוב שהמגיד עצמו ברך אותו, שכמו שאצלו הוא לא חווה רע - עצם התענוג שלו, הכתר שלו - כך לא יראה רע באף יהודי. יש שיחה של הרבי - שאי אפשר לספר עכשיו, והארכנו בכך פעם אחרת - שמשוה אהבת ישראל שלו, של רבי לוי יצחק מברדיטשוב ושל אדמו"ר הזקן (כל אחד משלים את האחרים, ולכל אחד סוג מיוחד של אהבה שאין אצל אחרים).

[השלמה: זה שהוא לא רואה רע זה גלגלתא - "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא", ואם יש משהו לא בסדר זה רק בו (כפי שגם היה אומר על עצמו לפני השינה, היום זושא לא בסדר ומחר יהיה בסדר - **"אני לא בסדר"** עולה **משיח**, אבל מחר יכנס **לישיבה**, **"אני בסדר"**, רק שלמעשה לא מצליח והוא נשאר משיח...). האהבה של רבי לוי יצחק שרואה את העבירה ומיד מלמד זה זכות, ובכך מעלה מיד - כמו "ועוד מעט ואין רשע" של רבי נחמן, מגיע לאיזו נקודה טובה בפנים (כמו שרואה שמי שמעשן בשבת לא יכול לומר שקר) - זה שיש לו הברקה של אהבת ישראל, זה חכמה. אדמו"ר הזקן רואה את הרע, לא מתעלם ממנו, אבל רואה מיד את התיקון - גם כמו איזביצ'א, רואה שישראל לא חטא אף פעם כי זה דרך לתשובה עילאה נסתרת, וגם רואה את התיקון בתוך הדבר עצמו. זה כמו חכמה סתימאה, שעל זה כתוב "כולם בחכמה אתברירו". התיקון הפנימי (נוסח איזביצ'א, כמו שמי השילוח יכול לראות את התיקון של כזבי וזמרי) זה ח"ס (רק משם רואים את זה, ופינחס לא מבין את זה) והתיקון הגלוי זה חכמה גלויה. האהבה של רבי זושא מגולגלתא, החסד שלו משקף את "ורב חסד" שבגלגלתא - ככה הוא אוהב יהודים.

לפעמים הגלגלתא מתגלית באמא, ואמא זה המדרגה של "וירא און ולא יתבונן" בדרך מצוותיך - הוא קשור לאמא, כפי שהסברנו, אבל באמא האהבה היא אהבה עצמית, כמו שהאדם לא רואה אצל עצמו עול ונגע כך לא רואה אצל אף אחד, וכאן זה יותר גבוה מזה, כי יכול לקחת את כל העוון לעצמו. בכל אופן, התגלות עתיקא באמא, לכן שמה הוא רואה את הזכויות של הגנב (כנ"ל באמא עילאה).]

יש פעולות שהוא עשה - נספר שני סיפורים ובזה נסיים. פעם אחת הוא בא לבקר חולה - חלק מהקיום של "ואהבת לרעך כמוך", לפי הרמב"ם - ואז יצא לפתח הבית, פנה למזוזה ואמר לה (היה מדבר חפשי, אל עצמו בגוף שלישי, אל האמא שבשמים, וגם אל המזוזה) "הרי כתוב עליך ש-ד-י - שומר דלתות ישראל - איך את נותנת למחלה להכנס לבית?!". אז גער במזוזה ש"מה שהיה היה, אבל מכאן ואילך תקיימי מה שכתוב עלייך" - כך הוא רפא את החולה. אפשר ללמוד מזה.

אחרון אחרון חביב, פעם הוא בא לאיזו אכסניא ושם היתה אשה, בעלת הבית, והוא היה רעב (יש הרבה סיפורים של "זושא רעב", ויש ביניהם סיפור מפורסם שיצאו משני שיניו חלב ודבש אחרי שלא אכל שלושה ימים, והצדיקים ידעו מאיזה שינים, רבי משה מקוברין הצביע על השינים במסורת מרבי מרדכי מלעכוויטש שביקרו על ערש דוי והוא הראה לו מאיזה שינים זה יצא, ומזה רואים שהוא עצמו, כמו שהוא עם ישראל, הוא בעצמו גם ארץ ישראל, "ארץ זבת חלב ודבש"). כשהוא רעב הוא אומר שהוא רעב, וכשהוא מאד רעב אמר "תודה רבה לך ה' שנתת לזושא תאבון" - במקום לעורר דינים שהוא הולך למות מרעב הוא עושה מזה משהו חיובי [השלמה: זה שהוא רקד שלוש יממות עם "כלה דא שכינתא" - עם הסיפור ששיניו זבו חלב ודבש ושהודה על התאבון שלו - יתכן שחישב כמה זה "כלה דא שכינתא" ויצא לו שזה כט בריבוע שהוא כא בהשראה, ורק ר"ת זה חי בריבוע. אם זה אפשר לרקוד שלוש יממות ולשכוח מכל העולם עד שזה עובר).

פעם אחת הוא התענה שלושה ימים על העבירה שהוא אמר ברכת הנהנין והיתה לו בדקות גם כוונה לאכול.

איך היה מבקש אוכל? היה יושב בחדר ואומר "זושא רעב", והגבאי ידע להכניס לו אוכל. פעם אחת בקר אצלו רבי ייבי, ובקש מבני הבית שכאשר יאמר "זושא רעב" יכניסו לו לאכול. כך היה, ואמר עוד כמה פעמים ולא הביאו לו, ואז אמר שכנראה שרוצים שזושא יאמר פרק תהלים - אמר פרק תהלים ושוב אמר שהוא רעב, ועדיין לא הכניסו לו. אמר שכנראה שרוצים שיאמר עוד פרק תהלים, ועשה זאת ופתאום הגיע איזה עשיר, דפק בדלת והביא לו סעודת מלכים. אחר כך הוא הסביר שבבקר אותו יהודי, באיזו סמטה, מהר לעבודתו ובלי כוונה דחף אותו (רבי זושא הלך בלי לשים לב, קצת כמו בטלן, ברחוב). כשהוא תפס מי זה היה הוא נורא התחרט ורצה לפייס אותו, וכדי שיהיה תיקון לאותו יהודי רבי ייבי רצה שהוא יביא את האוכל, ולכן אמר לבני הבית שלא יכניסו אוכל כדי שהוא יכניס, וכך היה.]

בכל אופן, בסיפור הזה נכנס לבית והיה מאד רעב, אז פנה לבעלת הבית ובקש משהו לאכול, והיא בזה לו ולא הסכימה - אמרה לו להסתלק. כך היה כמה פעמים - הוא אומר שרעב ומבקש לאכול והיא בזה לו ומסלקת אותו, עד שכל כך הרגיז אותה שהיא נתנה לו סטירת לחי. אז הוא יצא והסתלק מהבית, אבל באותו רגע היא נהיתה משותקת. הבעל לא היה שם בשעת מעשה, אז הוא חזר הביתה ואשתו משותקת ר"ל - הוא חקר מה היה, ואז נודע שהיה פה רבי זושא וקרה כך וכך וכו'. הוא מיד רץ אחריו והשיג אותו, נפל על רגליו ובקש רחמים על האשה. רבי זושא אמר לקרוא לאשה, והביאו אותה. אז, ברגע שהביאו אותה היא התחילה לדבר, והוא שואל אותה מה עשתה, תתוודי מה עשית, אבל ניסח זאת - למה הגיע לזושא פאטש? האוירה לא מה החטא שלך, אלא למה הגיע לזושא פאטש. היא התחילה לספר על כל

מיני דברים שעשתה, אבל הוא אמר שלא בגלל זה מגיע לזושא פאטש. עד שהיא בסוף סיפרה שיש לה מנהג רע שהיא עצמה שוחטת את העופות - לא נפק"מ אם שוחטת כאילו כשר או לא, כי בשו"ע אסור לאשה לשחוט - ואז הוא אמר: אה, רבי זושא רצה לאכול טרפות, לכן הגיעה לו סטירה. זה סיפור למופת, שקודם כל מצד אחד הוא פועל שהאשה תודה ומן הסתם תחזור בתשובה אחרי כזה סיפור, אבל באמת בהכל הוא מאשים את עצמו - זה הכל הוא, הוא החוטא בסופו של דבר, לכן מגיעה לי הסטירה. כאן יש גם אהבת ישראל אין סופית - לפעמים באהבת ישראל יש שלב בינים שמישהו סובל לרגע קטן, עד שהענין מסתדר - וגם זה כמו שאמרנו קודם, המלכות שלו היא זה שהוא אחד עם כל אחד אשר בשם ישראל יכונה, הכל הוא לוקח לעצמו וממילא כולם נשארים זכאים וטהורים נקיים.

אם כן, זכותו של רבי זושא יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, וכפי שאמרנו בהתחלה יש כאן חיבור בין אדמו"ר הזקן - חברו הטוב - והרבי הריי"צ, י' שבט, תחילת הנשיאות של הרבי. יש כאן איזה כח נשמתי של רבי זושא שעלינו להזדהות ולהתעצם איתו, ובכך לחבר את כל הדורות ביחד, עד שנזכה לגאולה סוף כל סוף - את ה"עת צרה היא ליעקב" עברנו, ו"לא תקום פעמיים צרה" כמו שאמרנו, ובזכות כל הצדיקים תבוא הגאולה האמיתית והשלמה.

ו' שבט

רבי יצחק טייב 'ערך השלחן'

יום ההילולא - ו' שבט

רבי יצחק טייב (ה'תקי"ג-ה'תק"צ, 1753-1830) היה מגדולי חכמי ופוסקי תוניס, מחבר הספר **'ערך השלחן'**, ולימים אב בית הדין הגדול וראש רבני תוניסיה.

רבנו נולד בתוניס בירת תוניסיה, לאביו רבי בנימין, בשנת ה'תקי"ג (1753). שנות ילדותו של רבנו לוו בקשיים רבים. הוא נולד כשהוא סגי נהור בעינו האחת, ובהיותו בגיל צעיר מאוד נפטרה עליו אימו. המאורע השפיע מאוד על משפחתו ועל רבנו עצמו, וגם המצב הכלכלי בבית היה עגום וקשה מנשוא.

אולם כל זאת לא הניא את רבנו לעסוק בתורה בחשק ובשקידה נפלאה, ועל אף הקשיים הרבים בגוף ובנפש התגבר רבנו על הכל, והשקיע את עצמו בלימוד התורה וקיים בעצמו את הפסוק 'לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי'. הוא היה הוגה בספרים הקדושים ללא לאות וחוזר ומשנן את לימודו עד שרכש בקיאות עצומה בספרי הראשונים והאחרונים, ספרי שו"ת וחידושים והיה יודע את לשונם של רבים מהם בעל פה.

עוד מימי ילדותו של רבנו היתה לו תשוקה מיוחדת לספרי קודש, וחיבב אותם מאוד. כל אימת שנזדמן לפניו ספר קודש חדש או עתיק, ראשון או אחרון, ספר שאלות ותשובות או חידושים, מיד היה שוקע בו וחוקר אותו לעומקו, מתחילתו ועד סופו.

בביתו של הגביר

מן השמים גלגלו, ודווקא תשוקה זו גרמה להקל מעט את מצבו הגשמי בשנות נערותו. היה זה כאשר התבקש פעם באקראי להיכנס כדי להשלים מנין בבית הכנסת שהתקיים בביתו הפרטי של גביר נכבד ממשפחת עתאל.

על אף שכבר התפלל בעצמו, נאות להצטרף כדי לגמול חסד ולזכות את המתפללים בתפילה בציבור. מיד בהיכנסו, נמשך לספרייה הענפה שהחזיק הגביר בביתו, וכללה ספרים עתיקים ונדירים. הוא עיין בספרים האחד אחרי השני, והגה בהם במשך שעה ארוכה.

מראהו של הנער הצעיר, המשתוקק לדברי תורה ולספרי הקודש שברשותו, שבה את לבו של הגביר והוא פנה אליו בהצעה נדיבה. הוא הציע לו לבוא ולהתגורר בביתו ולהגות בספריו, ובתמורה לספק את כל צרכיו הגשמיים, ולשלם לו משכורת חודשית.

רבנו שמח מאוד על ההצעה הנדיבה, בפרט שמאז פטירת אימו, מצבו הגשמי היה ירוד מאוד, מה שהקשה עליו ללמוד ביישוב הדעת כרצונו. ואכן מאז עבר לגור ביתו של הגביר, עד לנישואיו.

חיבתו המיוחדת לספרי קודש לא משה ממנו במשך כל ימיו. וכפי שהעיד עליו רבי חיים פלאג'י בספרו (נפש כל חי, מערכת ט' אות ט'): 'וזכור לטוב מופת דורנו הרב ערך השלחן זלה"ה, עם שהיה ריש מתא וריש מתיבתא בעיר גדולה של חכמים ושל סופרים תוניס יע"א, ותנא דאורייתא וזקן, עם כל זה היה מוליך בידיו ובזרועו כמה ספרים מביתו לבית המדרש, ומבית המדרש לביתו, בשמחה רבה כמו המוליך ספר תורה בבית כנסת מההיכל לתיבה ומהתיבה להיכל'.

סולם עליה

שקדן עצום היה רבנו, ודרכו היתה ללמוד עד כלות כוחותיו ממש. בתקופה מסוימת נחלה מרוב יגיעתו, והרופאים פקדו עליו ללכת לכפר נופש, בו יוכל לנוח ולנשום אוויר צח הנחוץ לבריאות גופו. אמנם גם שם לא פסק משקידתו בתורה, ומלבד זמן מועט שהקדיש למנוחה, היה יושב והוגה בספריו בהתמדה רבה.

בצעירותו למד רבנו אצל רבו המובהק הגאון העצום רבי יוסף זרקא, מגדולי הרבנים בתוניס, ומחבר ספר 'עוד יוסף חי' על הש"ס. רבנו השתלם אצלו ביסודות העיון העמוק ודרכי הלימוד הישר בסוגיות הגמרא והרמב"ם.

בנוסף, למד גם אצל הגאונים רבי שלמה אלפסי, רבה הראשי של תוניס, ורבי אברהם כטורזה, בעל 'זרע אברהם' על הש"ס והרמב"ם.

על כס ההנהגה

בגיל צעיר מאד הוסמך רבנו לדיינות, ובתחילת דרכו שימש כדיין בבית הדין של הגאון רבי נהוראי ג'רמון. פסקים רבים של בית הדין שרבנו חתום עליהם מובאים בספרי הרבנים בני דורו. לאחר מכן המשיך רבנו לשמש בדיינות בבתי דינים רבים בעיר, ובין היתר כיהן כדיין לצד הגאון רבי עוזיאל אלחייך, בעל 'משכנות הרועים'.

פסקי הדין שיצאו מתחת ידו של רבנו מיוחדים במינם, ומצטיינים בבהירות נדירה. שאלות כבדות משקל הובאו לפניו מכל רחבי תוניסיה ואף מחוצה לה.

באופן מופלא, היה נוהג לשבת ולהקשיב היטב לטענות בעלי הדין, תוך כדי ששפתותיו רוחשות בדברי תורה, ובידו כותב חידושים שנתחדשו לו בלימודו.

בשנת ה'תקפ"ג (1823), נתמנה לאב בית הדין הגדול בתוניס ולראש רבני תוניסיה. מאז הפך רבנו למנהיגה הרוחני של יהדות תוניסיה כולה, והיה מכונה בפי כל 'מורינו'. הוא זכה לכבוד רב גם מאת השלטונות, שהכירו בגדולת תורתו ומנהיגותו.

דרכו והנהגותיו

במשך כל ימיו היו הנהגותיו והליכותיו בפשטות וענווה מופלגת. בגדיו היו כאחד העם וביתו היה פשוט וצנוע ביותר. גם לאחר שנתמנה רבנו כאב בית הדין הגדול, לא הסכים שיגדילו את משכורתו המצומצמת, וטען שאינו זקוק ליותר.

במשך שנים רבות ועד לפטירתו, היה מוקדש כל סדר יומו לתורה ולהנהגת הציבור. הוא היה ניעור באשמורת הבוקר לתפלה עם הנץ החמה, ומיד לאחריה קיים יחד עם כמה מתלמידי החכמים את סדר הלימוד המכונה 'ארבע אמות הלכה', בו לומדים גמרא עם דברי הראשונים, בעיון חודר ומעמיק, עד למסקנת ההלכה. לאחר מכן היה ממהר לבית הדין, שם נדרש לטפל בדינים סבוכים בענייני חושן משפט ואבן העזר, שהמתינו לפסיקתו והכרעתו הבהירה.

רבנו היה מוסר עצמו לעבודת בית הדין, ועסק בכך עד לשעת ערב מאוחרת. אז היה סר לביתו לטעום ארוחה קלה, כשמיד לאחריה היה פותח בסדר לימוד שנמשך עד לחצות לילה, ובסיומו עלה על יצועו לשעות ספורות, כדי לאגור כוחות ליום המחרת.

תלמידיו

תלמידים רבים העמיד רבנו במשך ימי חייו, אך גדול תלמידיו הוא הגאון המקובל **רבי ישועה בסיס**, שאף מילא את מקומו אחריו כראש רבני תונסיה.

ספריו

- **ערך השולחן** - ששה כרכים, על ארבעת חלקי השלחן ערוך. נחשב כספר יסוד בפסיקת ההלכה של רבני תוניס. בהקדמתו לספר רומז רבנו כי הוצאת הספר היא כתשלום קרבן תודה שנדר בעת חוליו שבזכות זאת יזכה לרפואה. רבו המובהק, רבי יוסף זרקא, כתב הסכמה לספר, בה מביע את אהבתו והערכתו הרבה לרבנו עוד מימי חורפו, ומתארו בשבחים מופלגים.

את שני הכרכים הראשונים, על אורח חיים ויורה דעה, הדפיס בחייו (הראשון בשנת ה'תקנ"א (1791) והשני בשנת ה'תקנ"ח (1798)). שאר החלקים נדפסו על ידי צאצאיו לאחר פטירתו.

- **חוקת הפסח** - על שלחן ערוך הלכות פסח. ספר זה חיבר לקראת סוף ימיו. תלמידו המובהק, רבי ישועה בסיס, סייע רבות בעריכתו והבאתו לדפוס.
- **ווי העמודים** - על 'ספר יראים' לרבי אליעזר ממיץ, מגדולי הפוסקים בדורות הראשונים.
- **ויזרע יצחק** - חידושים על התורה בדרך הפרד"ס. בספר זה מתגלה בקיאותו העצומה בתורת הנסתר, בזוהר ובכתבי האר"י. בשנת ה'תשנ"ט (1999) נדפס במהדורה חדשה, בעריכת הגאון רבי מאיר מאזוז, ראש ישיבת 'כסא רחמים'.
- **ספר הזכרון** - כללים ומערכות בהלכה, על סדר הא"ב. וכן חידושים על מסכת אבות, ועל הגדה של פסח.
- **דבר השמטה** - חידושים על הש"ס. בנוסף חיבר רבנו 'שיטה' למסכת בבא מציעא, שעודנה בכתב יד.

הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן, ראב"ד ג'רבא, כותב על רבנו: 'כל הלומד בספריו הקדושים, ובפרט בחלקי חושן משפט, יראה עוצם חכמתו ובקיאותו בספרי הפוסקים, ראשונים ואחרונים, דבר נפלא, הפלא ופלא'.

משפחתו

- בנו **רבי יוסף טייב** - כתב הגהות ל'ספר הזכרון' של רבנו.
- בנו **רבי משה טייב** - נפטר כשנה אחת קודם פטירת רבנו.

בן-דודו של רבנו היה הגאון הקדוש **רבי יצחק חי טייב** (המכונה: **'לא מת'**), מחשובי רבני תוניס ומחבר הספר 'חלב חיטים' על הש"ס, שנפטר בשנת ה'תקצ"ז 1837.

פטירתו

בליל שבת קודש, ו' בשבט ה'תק"צ (1830), השיב רבנו את נשמתו ליוצרה, וגופו הקדוש נטמן בבית העלמין העתיק בתוניס.

בכמה מקומות נכתב שיום פטירת רבנו הוא ח' בשבט, כיון שכך כתוב על מצבתו כיום, אך העיד הגאון רבי מאיר מאזוז זצ"ל כי אין זו המצבה והכיתוב המקוריים, והתאריך האמיתי הוא כדלעיל (הובא בהקדמה לספר 'הלכות פסח עם חקת הפסח וערך השלחן', הוצאת מכון מאורות זרחו).

בשנת ה'תשי"ח (1958), בעקבות הפקעת שטח בית העלמין בידי העירייה, הועברו הקברים הישנים, וביניהם קברו של רבנו, לבית העלמין 'בורג'ל' שמחוץ לעיר, שם נטמן בסמוך לבן דודו רבי יצחק חי טייב. זכותו תגן עלינו, אמן.

ט' שבט

המקובל האלוקי רבי אבא שלום שבזי

יום ההילולא - ט' שבט או י' בשבט

הרב הצדיק רבי שלום שבזי גדול משוררי יהדות תימן, נולד לאביו רבי יוסף משתא בשנת השע"ט לב"ע בכפר נגד אלוליד, במחוז שרעב אשר בדרום תימן. למד תורה אצל תלמידי חכמים שבעירו, ובכשרונותיו הברוכים למד והשכיל בכל חלקי התורה, משנה וגמרא מדרשים ופוסקים, וחבורים קדמונים, וידיו רב לו בחכמת הקבלה, זוה"ק תיקונים ושאר חיבורי המקובלים שהשיגה ידו. כן עסק הרבה בפילוסופיה ושאר חכמות, כפי שמשתקף מחבוריו ושירותיו. רבינו שלום נתייתם מאביו בעודו נער כבן חמש עשרה שנה, והיה נאלץ לשאת בעול הפרנסה כדי לפרנס את אמו. בנדודיו הגיע גם לעיר צנעא ונכנס ללמוד מפי חכמי צנעא, והדבר בא לידי ביטוי בשיריו בהם הוא מהלל את ישיבת חכמי צנעא. לאחר מכן קבע את מושבו בעיר שבז הסמוכה לתעז, ומכאן כינויו אלשבזי כפי שכותב בספרו חמדת ימים "אני צעיר המחברים שלם בירב יוסף ישראל מכונה ע"ש משפחתי מבני משתא ועל שם עירי אלשבזי".

לפרנסתו עסק באריגת טליתות. כבר בצעירותו פיעמה בו רוח ה' והחל לחבר שירים ופיוטים, שכולם רוויים כסופים וערגה לגאולת עם ישראל מגלותו, והשתוקקות נפשו לאהבת השי"ת, בד בבד נשזרו

מסביב לאישיותו הרבה אגדות נפלאות על מעשי נסים ומופתים שעשה רבי שלום למען בני עמו, ובאהבה והערצה היה נישא במו בפי כל, אבא שלם.

לימים עזב את עירו שבז והתישב בתעז הסמוכה, שם בנה לו בית כנסת ומקוה, לא הרחק משם נמצאה מערה ובה מעין קטן שרבים נרפאו במימיו בזכותו של רבי שלום. את מקומו המיוחד בין חכמי תימן קנה עקב שירתו הענפה שהגיעה למאות, וי"א כחמשה עשר אלף שירים, פיוטים וסליחות שחבר. ובשירו "אהובי איך יסוד תשאל" אומר רבי שלום, "מרובים שאלות שלם ידידך ושיריו לא יכילון הניירות", בזמרתו ובפיוטיו ביטא את האהבה שבין הקב"ה לכנסת ישראל, ורובם ע"ד חכמת הנסתר, וכולה שירת קדש שלהבתיה. שיריו היו מקור להשתפכות הנפש ולהתעלות רוחנית של כל יהדות תימן, בכל בית יהודי בשבת וחגים, בשמחה ובמשתה, ואף בתפילות על צער עם ישראל.

מספרים כי בימיו של מארי חיים קורח זצ"ל היתה עצירת גשמים, ואף שהרבו תפילות לא נענו, מה עשה רבי חיים, בשמחת נישואין שהתקיימה באותו זמן, אמר דברי התעוררות על המצב ואמר ג"כ שבשירה לכבוד החתן יכוונו, ואפשר שה' יענה לשועתם, ואכן כך אירע, שרו המשוררים משירי רבי שלום, ומארי חיים רוקד עם החתן ביראה ובדמעות. וכשסיימו לשיר, השמים התקדרו עבים וגשמי ברכה עזים נתכו ארצה.

אף ששירי רבי שלום התפשטו במשכנות ישראל, הרי פיוטיו וסליחותיו לימים הנוראים, לא נכנסו לסדור התפלה, כדרך שלא נהגו להשתמש בפיוטי חכמי תימן בביהכנ"ס, כ"א משל חכמי ספרד.

רבי שלום חבר ספר "חמדת ימים" על התורה, בפרד"ס - פשט, רמז, דרש, סוד, על דרך הקבלה, והיה בקי בחכמת התכונה, כתב עוד ספר בשם גורל החול (סוד הנקודה), וכך כותב בהקדמתו לספר זה, "דע שתועלת זה "ספר החול" גדולה, ורוב טורח שטרחתי עליו הוא לצורך גדול, כגון לשאל אם לילך אצל המלך, או ענין אחר, אז יראה בו, ואל יסמוך על הנס ויסכן בעצמו. שאין נעשה נס ברוב אלא להולך בתומו. ואני נצרכתי לו מפני ששמשתי מלכים, ואין בזה איסור ולא חילול השם, והכותבו ידייק כמוני, ולא קנאתי אלא מפני שנתמעטה חכמת ישראל בזה, וחכמי ערב מתיהרין עלינו בחול, ויש בו חכמה נפלאה למשכיל, ואמרתי וקוי ה' לא יחסרו כל, וחברתיו לחשק לבי ותאותי דברי אלהים חיים בס"ד".

רבי שלום נאלץ לכתוב ספר זה, מאחר שבזמנו היה גוי אחד ששמו "אבן עלואן" שהיה מסית את המון העם בנפלאותיו, ובהגדת עתידות וברפוי חולים, ורבים מהיהודים נפתו אחריו. ולכן, ראה רבי שלום צורך לעמוד כנגדו כדי שלא ימשוך הגוי את לב בני ישראל אחריו, ואכן, הצליח רבי שלום בזכות קדושתו וחכמתו להשיב לב אחיו מאחרי הגוי, ופעל גדולות ונצורות למען אחיו. ודמותו היתה מוקד משיכה לנדכאים ולחולים. וכל מי שנאנק תחת עול הגויים, בא להפקד אצל הצדיק בברכה וישועה. ותפילתו של רבי שלום עשתה פירות ורבים נושעו על ידו. זכות זו נמשכה אף לאחר פטירתו של רבי שלום, והיו באים להשתטח על מקום קבורתו בתעז, הן לרפואה מחולי, או להפקד בזרע של קיימא ונענים בתפילתם. וכך מתאר ר' יעקב ספיר בספרו "חדרי תימן" =(פ"ב) "על מקום קבורתו יש ציון גדול, ומערה בצדו, ומקוה מים עם בית תפלה, וס"ת מכתב ידו, ועל קברו מאיר נר תמיד לא תכבה, כי רוב נדריהם מכל המדינה היא לשם בעל הנס הזה ובית תפילתו, וכל היהודים היושבים בעיר הקטנה הזאת מתפרנסים מזה, ויקר שם מארי סאלם אלשבזי גם בעיני הגוים, מפני מעשה שהיה ונשבעים אך בשמו. כל יהודי תימן אשר לו מחלה וכל מקרה לא טוב, אם כח בידו לבוא שמה יסכנו בנפשם ללכת להתפלל על קברו, ודרשתי

וחקרתי מאנשים שהלכו שמה, וספרו לי גדולות (כמפורסם אצלם) באמרם, אם החולה ירא ה' ומאמין בבעל הנס הזה אחרי השתטחו על קברו, יכנס למערה לרחוץ ולקחת מהמים, והי אם יזכה לרפואה ימצא מים נוזלים יקדימו פניו, ועל המים החיים יראה קמיע, עלה עשב, ויקבלנה בשמחה, ושם ורפא לו. ואשר איננו ירא ה' ולא זוכה לרפואה, ימצא המעין יבש, מים אין בו, רק נחש כרוך על הפתח וכאשר בא כן ילך. אנכי בכל כוסף נפשי לא יכלתי ללכת שמה, כי רב הדרך ואסון גדול, ספריו בכתב ידו ראיתי סודות נצורות ותפילות נעימות וקבלה, כמו ספר רזיאל... אומרים שבכל ערב ש"ק, היה עולה ע"י קפיצת הדרך לשבות פעם בירושלים, פעם בצפת, פעם בטבריה, פעם בחברון, ותשובתו אל ביתו במוצאי ש"ק. כאשר כן כתוב בספרו (וראיתי בעיני) הייתי בירושלים וראיתי מחזה כך וכך, ובצפת כך וכך, גם ספר השירים שלו ראיתי, משורר רם ונשא עד להפליא..." ע"כ דברי רבי יעקב ספיר.

לרבי שלום נולדו שני בנים, ר' שמעון ור' יהודה, ויש שהוא פותח בשיריו בשם בניו אבו שמעון, אבל יהודה, שניהם ת"ח מופלגים. ר' שמעון חבר ספר המרגלית ובו בקשות ופיוטים. לרבי שלום נולדה לו ג"כ בת וקרא לה שמעה. היתה ידועה בחכמתה וצדקותה, אגדות רבות נקשרו מסביב לדמותה ומותה, ומקום מנוחתה היתה מוקד משיכה להמונים שעלו להשתטח על קברה, להדליק נר ולהתחנן שיושעו ממצוקתם, ונפלאות רבות מספרים עליה.

פעם אחת האימאם של תימן חלה מחלה אנושה. וכל רופאי תימן ומחוצה לה שהוזעקו לתעז הבירה לרפאות את האימאם. כל מה שריפאו ונתנו כל מיני תרופות ללא הועיל ולא יכלו לרפאות. כולם התייאשו ואבדה כל תקווה. בבית המלכות דאגו דאגה גדולה לחיי האימאם. והווזיר שלח שליחים לכל קצות המדינה שיתפללו לבריאותו. כל המוסלמים הלכו למסגדיהם להתפלל לשלום האימאם החולה. אך תפלות המוסלמים לא הועילו. והאימאם איבד את הכרתו. וחדל מלדבר, היו הכל סבורים עוד כמה דקות ויוציא את נשמתו. ובחצר של האימאם פשט השמועה כי יהודי אחד בשם שבזי, המתגורר בבית קטן וצנוע, הוא מלומד בניסים ועושה נפלאות. תיכף ומיד הביאו את החכם שבזי לבית המלכות אל האימאם החולה. התקרב הרששב"ז וראה כי עוד מעט וימות. הכריז רבי שבזי. האימאם נמצא בדרכו לעולם האמת. אקים אותו לתחייה. אך תמורת זאת אבקש שני דברים: אחד לשבת על נחלת השדה שליד תעז הבירה אשר קניתי ומנע ממני להתישב בה. שנית, הבטחה כי האימאם לא יהיה שונא יהודים. מיד כל השרים ענו: אנו חותמים על כך. הבטיחו שרי האימאם. ומכיון שאנו מסכימים יסכים גם האימאם לכשיבריא. מה עשה שבזי? ירק וקרא תלך המחלה הרעה. ומיד פקח המלך את עיניו העצומות. לא עברו דקות רבות והוא ביקש לאכול ולשתות, ואף רצה לרדת ממיטתו, סיפרו את כל קורותיו בשעת מחלתו. וגם הצביעו על היהודי שעמד לפניו, שעלה על כל הרופאים והמומחים והתפלות של המוסלמים במסגדים, ואך ורק היהודי רפאו. שאל המלך: מיהו? אמרו לו זהו יהודי בעל נס גדול. בזכותו קמת לתחייה. ומכיון שהצליח. מגיע לו פרס גדול. רמזו השרים לאימאם. אמר להם אני מסכים לכל מה שתחליטו לתת לו. הודיע המלך וירד ממטתו בריא ושלם. מאז הפך האימאם משונא לידיד היהודים והחכם שבזי היה מתבודד ולומד תורה על נחלתו, זאת היא המושבה "מגרבה" שע"י תעז ובה גם נקבר. כמובן קנה את השטח. וקבל במתנה מהאימאם הראשון שגזל ממנו וזה שוב גזל ממנו והוא נצל את ההזדמנות. מתוך הספר תולדות הרה"ג שלום שבזי עמוד טו

בשבת פרשת שמיני עמד הדרשן בבית-המדרש התימני אשר בירושלים ואמר: הקשיבו ואספר לכם סיפור נאה שאירע במורנו הצדיק המופלא רבי שלום שבזי בתימן:

מעשה בסוחר מוסלמי עשיר שהחזיק את כל רכושו בתיבה גדולה, נעולה במנעול כבד. בתוך התיבה הניח כסף וזהב, אבנים טובות ומרגליות, ושטרות המוכיחים את בעלותו על בתים ושדות.

יום אחד נזדמן לסוחר העשיר לנסוע לעיר גבלה, לצורך מסחרו. בלכתו נטל עמו את מפתח התיבה, אך בשובו נבהל לגלות כי התיבה עצמה, ובה כל רכושו - נגנבו מביתו. הקים האיש קול זעקה והלך אל החכמים המוסלמים והמכשפים למיניהם, כדי שיעזרו לו למצוא את תיבתו הגנובה.

על סף ייאוש נזכר הסוחר העשיר בחכם היהודי שהכול הכירו בחכמתו הרבה - רבנו שלום שבזי. הלך אליו, נפל לרגליו ובכה לפניו כתינוק על רכושו שנגנב ממנו. חקר אותו רבי שלום על מקום מגוריו, על שכניו, על ידידיו, על באי-ביתו ועוד כיוצא באלה. לאחר מכן שקע זמן-מה בהרהורים ולבסוף קם מכיסאו. "אם גיבור ואמיץ אתה, בוא אחריי, כי עתה השעה כשרה להשיב לך את רכושך", אמר רבי שלום לסוחר, שהחל לפסוע בעקבותיו.

יצא רבי שלום מביתו והסוחר המוסלמי אחריו. פנו לרחוב ההומה, חלפו דרך השוק הרועש, עד שהגיעו לשכונה שבה התגורר הסוחר המוסלמי. השתומם הלה מאוד, אך הוסיף לפסוע בעקבות רבי שלום, בלי להוציא הגה מפיו.

כשהגיעו אל ביתו של הסוחר המוסלמי נעצר רבי שלום והצביע לעבר הבית השכן. "הנה, כאן נמצאת הגנבה!", אמר רבי שלום בהחלטיות שלא הותירה שום מקום לפקפוקים. "מהר והיכנס פנימה אל בית שכנך כי על-פי השקט העולה ממנו אין בו כרגע איש. מצא את התיבה, קחנה והסתלק".

עשה הסוחר המוסלמי כמצוות רבי שלום והתגנב פנימה אל תוך הבית מבעד לאחד החלונות. לאחר חיפוש קצר מצא את התיבה, סגורה ונעולה כפי שהשאירה בביתו. הרים אותה וחש על-פי כובדה כי היא מלאה כמות שהייתה. מיהר לחמוק החוצה והשיב את התיבה אל ביתו.

כעבור שעה קלה שב השכן הגנב לביתו. מיהר למקום שבו הסתיר את הגנבה, כדי לראות שהכול כשורה. לתדהמתו גילה כי התיבה 'נגנבה' ממנו. נסער ורוגז החל להתהלך אנה ואנה, מחשב את צעדיו. תחילה סבר כי גנב הוא-הוא שפרץ לביתו ולקח את התיבה. אולם כעבור שעה הבחין בשמחה היתרה השורה בבית שכנו העשיר. בהמשך הבחין במבטים הנוקבים שנעצו בו שכניו, מבטים שלא הותירו בליבו ספק כי מעשהו נתגלה על-ידי שכנו.

הגנב החצוף סירב לוותר. עד-מהרה התייצב במשטרה והגיש תלונה על שכנו, שגנב מביתו תיבה ובה רכוש רב. התביעה הועברה לבית-המשפט שנדרש להכריע עם מי מהשניים האמת. השופט חקר באריכות את שני השכנים שהאשימו איש את רעהו בגנבה, אך התקשה לפסוק, וההכרעה עברה אל המלך.

התייצבו הסוחר ושכנו לפני המלך. הלה סקר אותם מכף רגל ועד ראש ולבסוף שאל: "האם בידי אחד מכם המפתח לתיבה?". הוציא הסוחר את המפתח מכיסו ונופף בו. מיד התקומם שכנו וטען: "שכני הנקלה גנב ממני את התיבה ואת המפתח גם יחד!".

ביקש המלך מהשניים, איש-איש בתורו, לספר לו מה נמצא בתיבה. הגנב לא ידע מה בדיוק מכילה התיבה, ועל-כן השיב במילים כלליות בלבד: "יש בה כסף וזהב לרוב". לעומתו, הסוחר ירד לפרטים הקטנים ביותר: "בתחתית התיבה מונחים חמישה שטרי-בעלות שלי על הנכסים האלה והאלה. מעליהם בצד ימין מונח צרור ובו אבנים טובות מסוג זה. לצידן כך וכך מרגליות מסוג זה"... וכך הלאה.

מיד ראה המלך של מי התיבה. פסק המלך כי התיבה שייכת לסוחר, ואילו על הגנב המעליל גזר עונש מאסר. קודם שעזב הסוחר את הארמון שאלו המלך מניין ידע כי שכנו גנב את התיבה. סיפר לו כי החכם היהודי, רבי שלום שבזי, הוא אשר הנחה אותו. השתומם המלך מחכמתו של הרב, ומה שאירע לאחר מכן בין המלך ובין רבי שלום שבזי אינו מעניינו של סיפור זה.

כך גם לגבי תורתנו - סיים הדרשן התימני את דרשתו: המדרש (תנחומא) מספר, כי משה רבנו רצה שהמשנה תהיה גם-כן חלק מהתורה שבכתב. אמר לו הקב"ה, אם תיכתב, יתרגמוה אומות-העולם ויאמרו על התורה כי שלהם היא. לפיכך כתוב רק את המקרא, ואילו את פירושה למד לישראל על-פה. בדרך זו ידעו הכול כי התורה של ישראל היא.

על כך נאמר בפרשתנו: "ולהורות את בני-ישראל את כל החוקים אשר דיבר ה' אליהם ביד משה". וכתב על כך בעל-הטורים: 'ולהורת - אותיות ולתורה; אליהם - בגימטרייה זהו ההלכה; יד משה - בגימטרייה הוא המקרא'. כלומר, תפקיד הכוהנים היה להורות לישראל כיצד נלמדות ההלכות מתוך התורה שבכתב.

התורה שבעל-פה היא אפוא המפתח שבעזרתו אנו יכולים להוכיח את בעלותנו על התורה. על-ידה אנו יכולים להכיר היטב כל אבן טובה, כל מרגלית וכל שטר המצויים ב'תיבת האוצר'.

מרי שלם שבזי זצ"ל היה אחד הגאונים והצדיקים בתימן. כל היהודים והמוסלמים כיבדוהו וחיבבוהו מאוד. יום אחד. בעברו ברחובות תעז ניגש אליו מוסלמי אחד. ריק ופוחז. ירק עליו וקיללו. תיכף ומיד היהודים ונם המוסלמים שראו זאת. התרגזו ורצו להכות הגוי, אבל מרי שבזי מנעם מכך. כמה מוסלמים סחבו את האיש בכוח אל הקאדי של תעז וסיפרו לו את העניין. התרגז הקאדי ופסק תיכף ומייד דין מוות לבוגד. שלא בוש, וירק על איש חסיד וצדיק וקיללו. והרי מרי שלם שבזי הוא קדוש וצדיק לא רק של עם ישראל, אלא של כל מדינת תימן. כששמע המוסלמי את גזר דינו צעק לקאצ'י, כיצד לא תבוש לדבר כך? אני מוסלמי ואתה מוסלמי בני דת אחת. דת מוחמד. ואיש זה יהודי הוא ואתה מעדיף אותו עלי ועושה לי כך ומוציא עלי דין מוות? מה יגידו אחינו? שהקאצ'י פועל נגד דתו-דתנו. והוא תומך בדת היהודים התרגז הקאצ'י עוד יותר וציווה לתלות את הרשע תלייה פומבית, במרכז השוק של תעז. כדי שידעו כל העם שאין הבדל בממלכת תימן בין יהודי למוסלמי. ודין צדק לכל אחד ואחד. ביום התלייה הוציאו המוסלמי, הזועק והמתרגז כבול באזיקים, בידיו וברגליו על כיכר השוק. והמון אנשים באו להסתכל בהוצאתו להרוג. כבר הגיעו הקאצ'י והתליין, וכבר מתכוננים להוציא את האיש להריגה. והנה נראה לפתע מרחוק מרי שלם שבזי. כשהוא נותן סימן שיחכו לבואו. כאשר הגיע ביקש מאת הקאצ'י: שימחל לאיש. יחוננו ולא יהרגו. כששמעו זאת הנאספים אמרו: מה גדולה מידת הרחמים של החכם הגדול אבל הקאצ'י לא הסכים למלא את בקשת ר' שלם שבזי והודיע: יראו הכל שאין כאן הפקר. רק זאת ארשה למוצא להורג. תינתן לו הרשות לבקש משהו לפני מותו. קיבל המוסלמי רשות הדיבור ואמר: אחרי שהכיתי את מר שבזי אני מוכן למות. אך מבקש אני למול אותי תחילה. כי ברצוני למות יהודי כך אוכל לכפר על עוונותי. כשמעו הקאצ'י דברים אלה. הכריז: אם כך הדבר. אני משחרר אותך אך תבקש תחילה סליחה ומחילה ממרי שבזי. והוא ביקש ונישק את הרב ואמר לו אשריך ואשרי דת היהודים: מתוך הספר תולדות הרה"ג שלום שבזי עמוד כב

רבי שלום זכה והאריך ימים ונאסף לח"ן בשנת הת"ע לב"ע זת"ע.

רבנו ניסים ב"ר ראובן גירונדי

יום ההילולא - ט' שבט

רבנו ניסים בן ראובן גירונדי 'דרשות הר"ן' (**הר"ן**), נולד בברצלונה בשנת ה"א פ' ונפטר בט' בשבט בשנת ה"א קל"ו (י"א שנת ק"נ). הר"ן נחשב לפוסק הדור, ומכל תפוצות ישראל היו פונים אליו בשאלות. תלמידו המובהק היה הריב"ש. חיבורו החשוב הוא פירושו על הרי"ף, בו מבאר הר"ן בהרחבה את הלכותיו של הרי"ף. הר"ן כתב גם פירוש על רוב מסכתות התלמוד הבבלי.

ספר דרשות הר"ן, הכולל תריסר מאמרים, אינו ספר דרשות רגיל; בנוסף לרעיונות ובירורים בענייני הפרשה מברר בו הר"ן יסודות בעיקרי האמונה היהודית. נדפס לראשונה בקושטא רצ"ג.

בעת ששימש כרב בברצלונה, העלילו עליו ועל כמה מנכבדי ורבני הקהילה עלילת שווא, שבעקבותיה נאסרו לחמישה חדשים, אשר בסופם נתברר כחפים מפשע ושוחררו. תקופת פעילותו של הר"ן נמשכת לערך משנת ה'ק"י. שנה הנזכרת באחת מתשובותיו, עד ט' בשבט שנת ה'קל"ו בה נפטר.

באחת מדרשותיו, מזכיר הר"ן את המגפה השחורה כאירוע שהתרחש שלוש עשרה שנה קודם לכן.

ע"י לימוד חידושי הר"ן זוכה האדם לקיים מצות מחיית עמלק

כה התבטא הגה"ק בעל ה'אבני נזר' זצ"ל: על ידי לימוד חידושי הר"ן זוכה האדם לקיים מצות מחיית עמלק, ונימוקו עמו: כי המקור ושורש של עמלק הוא עקמימות, ובלשונו הק': "זיי זענען קרימער" [הם עקומים], וכאשר כל העולם כולו רעדו ופחדו מבני ישראל ככתוב (שמות טו, יד) 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת' באו הם להילחם בישראל, הגם שהיה הדבר משולל הגיון, אך מחמת עקמימותם עשו כדבר הזה כדי להחליש מעמדם של ישראל בעיני העולם, ולכן הלומד פירוש הר"ן הגורם לישרות השכל הרי הוא עוקר מידתו של עמלק ימש"ו. מפי ספרים וספרים - אבות עמ' רנט בהע'

הטעם שהיה משה רבינו כבד פה

איתא בר"ן בדרשותיו. דהא דהיה משה רבינו ע"ה כבד פה, להורות מתיקות עריבות נעימות ידידות התורה, כי לפעמים כשאומר איש איזה דבר ואותו הדבר בעצמו אינו חכמה כל כך, רק שהאיש המדבר הוא בעל מליצה ויודע להמליץ הדבר בנועם אמריו ובחידות, אזי יומתק הדבר לחיך השומע, משא"כ אם איש אחר היה מדבר אותו הדבר לא היה הדבר מתוק לחיך השומע, כיון שהדבר בעצמותו אינו נחמד כל כך ואינו חכמה כ"כ, אבל אם הדבר בעצמו הוא דבר חכמה וחמדה יהיה המספר איזה שיהיה, נמתק הדבר לחיך השומע, כיון שהענין בעצמו הוא חמודיי ונעים ומתוק לחיך. על כן היה משרע"ה כבד פה, בכדי שלא יאמרו הבריות בראותם מתיקות עריבות נעימות ידידות ד"ת היוצאים מפיו, יאמרו המתיקות הזה הוא שהוא מליץ גדול ובעל לשון צח, וכהיום שהיה כבד פה, יוודע לעין כל שהתורה בעצמה מתוקה מדבש ונופת צופים. אגרא דפרקא - אות קסו

המכה הכפולה שניתכה על יהודי ברצלונה וקטלוניה

המגפה השחורה הייתה אולי האירוע המשמעותי ביותר בהיסטוריה של ימי הביניים. היא קטלה בזמן קצר מאוד, ארבע או חמש שנים לכל היותר (1347 - 1351), מעל לחמישים מיליון בני אדם. כמות המתים הייתה כשישים אחוז מאוכלוסיית אירופה.

המגפה השחורה, שהיום קיימת סברה כי זאת מחלת האבעבועות השחורות, תוצר של זוהמה, חוסר ניקיון, שעברה על ידי עכברים ועכברושים ששרצו בהמוניהם - הייתה מחלה מאוד מידבקת.

את זאת אנו יודעים היום. באותה תקופה הבינו הרבה פחות מה גורם למגפה הארורה הזאת להתחולל. רבים מיושביה של אירופה מצאו את האשם - בדמותו הדמונית של האחר האולטימטיבי, היהודי.

כך המגפה הביאה, נוסף לכל הצרות, גם להגברת שנאת היהודים: במהלך השנים 1348-1347 נפוצה שמועה שיהודים מרעילים את בארות המים והם הגורמים לפרוץ מגפת הדבר, במטרה להשמיד את העולם הנוצרי. בתגובה לכך פרסם האפיפיור קלמנס השישי שתי בולות, האחת ב-6 ביולי 1348 בשם הלטיני sicut judeis, והשנייה ב-26 בספטמבר באותה שנה תחת השם Quamvis Perfidiam, המגינות על היהודים מההאשמות, ושמי שטופל אותם על היהודים הוא "מוּנַע על ידי השקרן, השטן". אולם הבולות לא הועילו במיוחד, וההסתה גרמה למהומות ופרעות נוראיות ביהודים. עיקר הרדיפות היו בצרפת, שווייץ, גרמניה, וגם בספרד.

כך סבלו היהודים פעמיים. בפעם הראשונה - מן המחלה עצמה. בסרגוסה, למשל, קטלה המחלה ארבע חמישיות מתושביה היהודיים של העיר! במקומות אחרים לא נמצאו אחר כך מנהיגים ראויים לקהל, כי רובם נספו במגפה.

בפעם השנייה - מן האשמה שטפלו עליהם כאילו הם האשמים בהתפרצות המגפה. וכך, בשנת 1348 פרצו בארגוניה בפעם הראשונה פרעות נגד היהדות בהיקף גדול. השלטונות לא נתנו ידם בפרעות אלו - פקידי השלטון וראשו העיר נחלצו להגנת היהודים ואסרו לדרוש ברבים דרשות של הסתה, שיסוי ותעמולה כנגד היהודים. אולם חרף זאת, הן היו פרעות עממיות ונרחבות. השכבות הנמוכות הן שקמו על היהודים לפגוע בהם, מתוך שנאה ואמונה תפלה כאילו היהודים הם האשמים במגפה השחורה.

בתקנות הקהילות, שנכתבו כמה שנים מאוחר יותר (בשנת 1354), מתוארים השפטים והעינויים שנעשו ביהודיים: "ורבים רכי הלבב, חלושי הטבע, אשר בנחושתיים הוגשו, בראותם אופן העגלה [=מכשיר העינוי] מסעף פארה, אין כח בהם לעמוד בהיכל הניסיון, ועברו בהיותם בצרה העברה [כלומר, השתמדו]".

בברצלונה ובישובים אחרים שבקטלוניה הצפונית נהרגו יהודים, נחרבו בתיהם ונקרעו שטרי חובותיהם. בפרפיניאן המירו יהודים נכבדים את דתם, כדי למלט את נפשם מידי רודפיהם. במונתשון, לרידה והואסקה התבצרו היהודים בתוך חומות שכונותיהם וניצולו - אבל, כפי שכתבו בעלי התקנות, "כמה קהילות עדינות היושבות לבטח, היו כרגע לשמה [=בתוך רגע הפכו לשממה]".

הר"ן - קווים ביוגרפיים

בחשכת התלאות והפגעים הללו, הפציע אור בהיר על ספרד, אשר האיר פניה בתורתו ובחוכמתו - הוא רבינו ניסים בן ר' ראובן מגירונדי (הר"ן).

שנת לידתו אינה ידועה, יש משערים שהיה זה בסביבות שנת 1290, ויש משערים בסביבות 1315. גם מקום לידתו אינו ידוע. ייתכן שנולד בגירונה - כפי שכינויו "גירונדי" יכול אולי להעיד, וייתכן שנולד בברצלונה, העיר בה חי רוב ימיו הבוגרים, וכינויו הוא על שם מקום מגורי אבותיו. אף איננו יודעים גם מי היו רבותיו ובאיזו חממה תורנית תלמודית הוא גדל, אך הנחה קרובה היא כי רבו המובהק היה ר' פרץ הכוהן.

המשך דברי ימי חייו ומיצירתו והנהגתו - מהווים אוצר גדול ביהדות. הר״ן ראה את ייעודו במסירת התורה לדורות הבאים, והוא כאמור זכה להיות הממשיך השושלת הגדולה של הרמב״ן והרשב״א אשר יצרו פנים חדשות בתורה במזגם את שיטת חכמי צרפת ואשכנז בעלי התוספות, עם חכמתם ואורם של חכמי פרובנס וספרד.

כך, עם שלא נשא משרת רב רשמי, הרי שכשאר גדולי ספרד הוא מילא בפועל את התפקידים המוטלים על רב או דיין, ופעילותו בחיי הקהילה והחיים הדתיים הייתה גדולה. הר״ן סייע אז לרבנו פרץ הכוהן לקבל את משרת הרבנות של העיר, לאחר ששיכנע את ראשי העיר ועשיריה לקצוב לו שכר שנתי קבוע כראוי למעלתו. הוא גם היה מקורב לחצר המלכות והשלטון - ועדיין מצויים בארכיונים של מלכות ספרד אסמכתאות שבהם הוא נזכר במגעיו עם השלטונות בעניינים מדיניים ומשפטיים של הקהילות היהודיות בספרד.

עמדתו התקיפה בכל העניינים שבהם היה מעורב הביאתו עד לכותלי בית המשפט וכליאה בבית הסוהר, עם עוד אישים מהנהגת הציבור, כתוצאה מהלשנות עליהם בפני השלטונות. פרטי המאורע אינם ברורים, וגם לא תאריכו, אך הם מעידים על אופי ועומק מעורבותו בענייני הציבור גם בלא משרה רשמית.

כבר בשלהי המגפה השחורה והפרעות, אנו מקבלים הד לפועלו של הר״ן בשדה הציבורי. כך, בדצמבר 1354, התאספו בברצלונה באי כוח של כל הקהילות בקטלוניה ומחוז ולנסיה כדי להקים ארגון משותף של כל היהודים במלכות ארגוניה. על החלטותיהם, שנערכו בעברית, חתמו ר׳ משה נתן מטאריגה, רב וסוחר אמיד ומשורר, שהיה קרוב למלכות וגדול בדורו בחכמה ובמעשים; ר׳ קרשקש שלמה, תלמיד חכם וסוחר מברצלונה ויהודה אלעזר, סוחר עשיר ותקיף שלא נודע בהצטיינותו בחכמה ובתורה. ״לפי סגנונן של התקנות מותר לשער שר׳ ניסים גירונדי, שהיה אז רב בברצלונה, השתתף בחיבורן״.

לאחר המגפה השחורה חזרה הקהילה היהודית בברצלונה אט אט לאיתנה. נסיבות חיצוניות נוספות גרמו לכך שקצב הגידול של הקהילה היהודית וצורת התפתחותה היו משמעותיים פחות מאשר העיר ברצלונה בכללה.

באותה תקופה הר״ן היה היוזם והמרכז של תנועת דחיה דתית. הוא עצמו הוזמן על ידי ר׳ חסדאי קרשקש הזקן ור׳ שלמה קרשקש, ובאותו מידה נהג אף הוא כשהשתדל למשוך לברצלונה את בעל ההלכה האשכנזי ר׳ פרץ הכהן. בפועלו התורני הגדול, השיב הר״ן את זוהרה של ישיבת ברצלונה ליושנה.

אכן הייתה פעילותו מלווה בקשיים רבים, כפי שמעיד תלמידו הריב״ש: ״ראיתי בברצלונה את מורנו הר״ר ניסים זצ״ל כשהיה רוצה להוכיח על איזה דבר מעצמו קצת מעשירי הקהל, היו מתריסין כנגדו ומבטלים עצתו. ואם [=למרות זאת] היו לו שם כמה גדולי הקהל קרוביו בעלי בריתו אוהביו ותלמידיו, וגם בגויים גדל שמו וכל שכן בישראל״.

למרות האתגרים הפך הר״ן עד מהרה לפוסק הדור, כמי שהכול פונים אליו לשאול בעצתו ולשמוע את פסקיו. תלמידו הריב״ש כותב, שהר״ן הוא המנהיג בעל הסמכות העצומה של הדור, וכה כתב: ״ומן אז חדלו נאספו, נשאר העולם שומם וגלמוד - לולי ה׳ הותיר לנו שריד, דבר אחד לדור, הוא מורנו הרב הגדול רבנו ניסים נר״ו״. בלשונו, ״הוא [=הר״ן] השופט הגדול העומד על בני עמנו להורות את בני ישראל טרם יפסוק הדין להתיר ולהקל, וראוי שישאלו על זה כל חכמי הגלילות״.

ואכן, בדיקה בכתבי היד של קובצי תשובות הר"ן, שברובם נמצאים עדיין במילואם שמות המקומות והמחוזות שאליהם הריץ הר"ן את תשובותיו לשואליו, מגלה כי לא שלחם רק לברצלונה - מקום מושבו של הר"ן - או גירונה וקהילות ארגוניה וקטלוניה הסמוכות; אלא לקשת רחבה של ערי ארצו ולמקומות יותר רחבים של ערי ספרד וגם למקומות יותר רחוקים השיב הר"ן את אגרותיו ותשובותיו.

פירוש הר"ן לתלמוד ולרי"ף

בראש גולת יצירתו הענפה של הר"ן עומדים פירושו על התלמוד ופירושו על הרי"ף. החידושים לתלמוד מקיפים, בוודאות, עשר מסכתות, והם מתאפיינים בסברה מקורית ומחדשת, מתוך משא ומתן תמציתי, בהיר ומשכנע בדברי הרמב"ן והרשב"א ובשילוב עמדותיו המיוחדות של הרמב"ם ב"משנה תורה". כמו כן תופסים מקום בראש גם רש"י, רבנו חננאל, רבנו תם, הראב"ד ורבנו זרחיה הלוי.

מערכת פירושיו לרי"ף מונה גם היא כחמש עשרה מסכתות, ומגמת פניה שונה מן הפירוש לתלמוד בכך שעיקר עניינה הוא בכל עיון שיש בידו לעזור בקביעת פסק ההלכה. מקום מיוחד בפסקי ההלכה שלו נותן הרי"ף לרש"י ולרמב"ם וכמובן תוך התייחסות לדברי הרי"ף. הסיבה שבחר דווקא לפרש את הרי"ף אינה קשורה לרי"ף באופן אישי אלא למגמת ספרו כספר הלכות היוצא מן התלמוד.

חידושי הר"ן נשענים במידה רבה על תורת הרשב"א והוא מציין, יחד עם ספרו של חברו של הר"ן - ה"מגיד משנה", מגמה פרשנית חדשה - המבחינה לראשונה בקשר ההדוק הקיים לא רק בין פסיקת הרמב"ם לבין מסורת הפירוש בסוגיית התלמוד, אלא גם לרימוזים העדינים העולים מן הניסוח המילולי המפורט והמדויק של הלכה ברמב"ם אל סוגיית התלמוד אשר במקורה.

מסיבה זו, בעיקר, נודעה לר"ן השפעה משמעותית על פסיקתו של רבי יוסף קארו, מחבר ה"שולחן ערוך", המונה את הר"ן בין גדולי ההלכה אשר השפיעו על הכרעותיו ברמה השנייה (לאחר מעמדם המרכזי של שלושת עמודי הפסיקה: הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש).

מדוע מצויות בידינו כה מעט תשובות מהר"ן?

אין כל ספק כי הר"ן השיב אלפי תשובות לכלל שואליו, ובפרט שהוא היה מה שמכונה בארמית "כתבא רבא" וסופר מהיר, כפי שאנו מכירים זאת מתוך חיבוריו וספריו הרבים. אם כן, כפי שמנסח זאת הרב אריה לייב פלדמן, "מטרידה אותנו שאלה גדולה, פשוטה אבל יסודית, כיצד יש להסביר שהר"ן שהוא משיב הדור ודבר הדור, וכל בני דורו שואלים לו, למה נשארו לפנינו רק תשובות מעטות ממנו?".

לפי דעתו של הרב פלדמן, ההסבר לכך קשור לשתי נקודות.

ראשית, הר"ן לא היה בעל מעמד מדיני או רישמי בקהילה ברצלונה, ולא הוכר מטעם המימשל כמנהיג הראשי של יהדות ארגוניה (כקודמיו הרשב"א והרא"ה). הר"ן כנראה סירב להתעסק בצרכי ציבור מהסוג הזה, המהווים נטל קשה ביותר, אלא העדיף לשמש כראש ישיבה בבית מדרשם של קודמיו הרמב"ן והרשב"א. כמו כן התפרנס מהיותו רופא מומחה (כולל היותו רופא בית המלכות). רק לעיתים רחוקות נדרש מאת המלכות או השלטונות להתעסק בצורכי הציבור. מסיבה זאת לא החזיק הר"ן מזכירים או מעתיקים שישאירו העתק מכל מענה ותשובה שכתב והשיב - וממילא לא נשארו העתקות מתשובות, מכתבים ומסמכים שנשלחו על ידי הר"ן. לעומת זאת הרשב"א שקדם לו בברצלונה, או הריב"ש (תלמיד הר"ן) שמילא תפקיד רשמי כמנהיג הקהילה, ומתוך שכך היה להם מעמד כלפי המלכות, מוכרחים

היו להחזיק מזכירות של כתבנים ומעתיקים, וכך נשאר העתקים מלאים מכל הכתובים הבאים כחומר ארכיוני וכך נשארו רובם לפנינו.

סיבה שנייה, קשורה לדעת הרב פלדמן לרדיפה שנרדף הר"ן ואחדים מראשי הקהל על ידי השלטונות בעקבות הלשנה, בעקבותיה נאסרו וישבו בבית הכלא. המימשל חיפש אז חומר מרשיע נגד הרב ונגד הקהילה, ויש להניח כי בשעות ההן הושמדו רוב המסמכים הנוגעים לאישי הקהילה וליהדות ספרד בכללה. החידושים על הש"ס, שהיו ספרות תורנית "מקצועית" לחלוטין לא היו מסמכים שעלולים היו להיות מספקי חומר מרשיע, ולפיכך לא הושמדו.

דרשות הר"ן

הר"ן, שראה את ייעודו ומשימת חייו להעביר לדורות הבאים את אשר קיבל מרבותיו ואת אשר נתחדש לו בתורה, לא הסתפק רק במאמץ להנחית את חידושי ההלכה ועיוני התלמוד. הוא ראה עצמו מחויב באותה מידה להעביר לרשות שרשרת הדורות היהודית גם את אשר נתחדש לו מתוך עמוק תפיסתו ורוחב לבבו ושכלו ביסודות האמונה ובעיקרי ישראל, וכן ביאורים יסודיים בפרשיות סתומות של התורה, אותן פרשיות שהן יסודות בתפיסת היהדות ובאמונת התורה הצריכים ביאור עיוני, הגיוני ומעמיק.

במסגרת זאת כתב בין שאר חיבוריו ספר דרשות, דרשות הר"ן, שבו באה לידי ביטוי השקפתו התיאולוגית.

שתי המגמות המרכזיות השליטות בדרושיו הן המגמה להוכיח את תוקפה וייחודה של התורה, ומכאן את עליונותה התיאולוגית של תורת ישראל על כל שאר הדתות, והמגמה לייחד לתורת תחום עצמאי, נבדל מן הפילוסופיה ועליון עליה.

מעמד הר סיני במשנת הר"ן: הדגמת שיטתו הרעיונית

שתי מגמות אלו בולטות במיוחד בפירושו למעמד הר-סיני. המגמה הראשונה מגיעה לשיאה בפירושו למעמד הר-סיני כדרך האימות המיוחדת לנבואת משה, והשנייה עולה בפירושו לשתי הדיברות הראשונות מעשרת הדיברות.

הר"ן מסביר, שאף על פי שהזוכים לנבואה הם בדרך כלל אנשים המוכנים לה, היינו אנשים שהשיגו שלמות מוסרית ושכלית - הרי שישנם מקרים מיוחדים, בהם הקב"ה מנבא ברצונו גם את מי שאינם מוכנים לנבואה: "אם ירצה השם יתברך, יכונן העצים והאבנים, כמו שיכונן איש שלם היצירה מעותד להיות שלם בשכלו" (דרוש ד).

הדוגמה הבולטת ביותר לנבואה ניסית כזו היא מעמד הר סיני, שבו זכה כל עם ישראל, ללא יוצא מן הכלל, לנבואה ושמע ישירות מפי ה' את שתי הדיברות הראשונות מעשרת הדיברות, ואף על פי שרבים מן העם חסרו את שלמות המידות ואת השלמות השכלית.

בהביעו את ההשקפה הזאת שעם ישראל כולו זכה במעמד הר סיני לנבואה, מבטא הר"ן את קו המחשבה של רבי יהודה הלוי ושל הרמב"ן.

אנחנו אפוא מקיימים את התורה, מפני "שראינו בעינינו השגת משה, וכי השגנו אנחנו עמו ונתבררה אצלנו השגתו והשגתנו". מאחר שאופן אימות זה שונה בסוג מאימות הנבואה על ידי האותות והמופתים וחזק ממנו, אין בכוחה של נבואה המאומתת על ידי אותות ומופתים בלבד לבטל או לסתור את התורה. מהבחנה זו נובעת מסקנה חשובה בפולמוס שבין הדתות, בייחוד בפולמוס עם הנצרות. נבואה המאומתת

על ידי האותות והמופתים ודורשת את ביטול התורה או שינויה או המתיימרת לתת תורה אחרת במקומה - היא שקרית בהכרח. להתמודד עם הדת היהודית תוכל רק דת, שאימות נבואה ייעשה באותו האופן שבו אומתה נבואת משה.

עם זאת, אין בניסיון הנבואי של עם ישראל במעמד הר סיני כדי להעניק לתורה את נצחיותה. הוא יכול רק **לאמת אותה אימות יחיד במינו**, אולם אין בו כדי להבטיח שאימות דומה לו לא יחזור. למרות זאת, מסביר הר"ן, אנו בטוחים שהתורה לא תשתנה לעולם. ביטחון זה מבוסס על נבואת משה: התורה לא תשתנה לעולם, לא מפני שאומתה באמצעות מעמד הר סיני, אלא מפני שמשה הבטיח זאת לעם, ומפני שנבואתו אומתה במעמד הר סיני: "וכיון שנתבררה לנו נבואתו שהיא אמת, ושהוא נתנבא שזאת התורה לא תשתנה לעולם, לא נביט לדברי המדבר בהפך, שכבר נתברר לנו ביאור שלם, שהוא משקר ומדבר מה שלא שמע".

בקביעה שיש באופן האימות של נבואת משה על ידי מעמד הר סיני כדי להבטיח את תוקפה וייחודה של התורה ולהגן עליה מפני טענות הדתות האחרות, הולך הר"ן בעקבות הרמב"ם בהלכות יסודי התורה ובעקבות הרמב"ן.

ההקשר ההיסטורי ליסודות האמונה על פי הר"ן

חשיבותם של העקרונות הרוחניים שמבטא הר"ן ביסודות אלו - מתחדדים היטב כאשר שמים לב להקשר ההיסטורי שבו נאמרים הדברים:

בדורו של הר"ן היו בני התקופה נאמנים לתורה ולמצוות, אולם לאור הרקע המשברי מבחינה פוליטית וחברתית - המגפה השחורה, ההידלדלות הכלכלית, עליית הנצרות הקנאית הרודפת יהודים ובעקבותיה: רדיפות ופוגרומים - סביר שכל אלו גרמו לר"ן לראות את הסכנה של התרופפות אמונית בדביקות בתורה, ולחולשת החיבור שבין חוליות השידרה המאחדת את העם סביב תורת ישראל. היה מקום גדול לחשוש מפני שבר תיאולוגי נוכח סט הצרות שניתכו על ראש שלומי אמוני ישראל והלחץ הגדול שהתחיל בהדרגה להיות מופעל עליהם להמיר את דתם לנצרות, לעזוב את "הברית הישנה" והכושלת ולהחליף חלילה את הברית ב"ברית חדשה".

דרשות הר"ן נועדו אפוא לתת תשתית תיאורטית תיאולוגית יסודית ומבוארת היטב בדבר עליונותה ואמיתותה של דת ומסורת ישראל. מנחם ברונפמן

י' שבט

המקובל האלוקי רבי שלום מזרחי שרעבי הרש"ש

יום ההילולא - י' שבט

רבי **שלום מזרחי שרעבי הרש"ש** מכונה גם **אוֹר הַשֶּׁמֶ"שׁ** וכן מכונה **בוצינא קדישא** ; ה'תפ"ג - י' בשבט תקל"ז. היה מקובל בולט וראש ישיבת המקובלים בית א־ל בירושלים, מחבר ספרי קבלה רבים.

תולדות חיים

נולד לרבי יצחק בשרעב. שבתימן ביום השישי בשבת. כפי הנראה למד מחכמי צנעא. בצעירותו עלה לארץ ישראל במסע ארוך דרך הודו, עירק וסוריה, עד שהגיע לירושלים.

בתחילה עבד כשמש בית כנסת בישיבת המקובלים בית אל אצל ראש הישיבה, רבי גדליה חיון, שם התגלתה חכמתו וידיעותיו בתורה. לאחר פטירת רבי גדליה בשנת תק"י, מונה לראש הישיבה.

הרש"ש עמד בראש חברת רבנים מפורסמים שנקראה "חברת אהבת שלום". ובין תלמידיו היו החיד"א, הרב יום טוב אלגאזי, רבי חיים די לה רוזה, ור' אברהם גרשון אשכנזי. תלמידים אלה היו כמעט בני גילו של הרש"ש, אך החשיבו את הרש"ש לרבם.

בשנת תקנ"ו יצא רבי חזקיהו יצחק שרעבי, בנו של הרש"ש, בשליחות חברון לערי המערב, והוא הוליך בידיו את "סדר התפילות על פי הכוונות מכתב יד אביו". ומאז נתפשט סידור הרש"ש בקהילות צפון אפריקה. גם קהילות נוספות בעולם שאלו שאלות את הרש"ש.

רבותינו נשיאינו וסידור הרש"ש

אדמו"ר הריי"צ ביקש מהרב יעקב יוסף סלונים לקנות עבורו את סידור הרש"ש כתב יד.

כשהדפיס זקן המקובלים הרב יצחק כדורי את תורת הרש"ש וסידור הרש"ש, ביקשו הרבי שישלח לו את הסידור ואת שער הכוונות, ואכן שלח לו. כשבא הרב כדורי לניו יורק ל-770 ונפגש עם הרבי, בירכו הרבי על שליחת הספרים, ואמר לו, יפוצו מעיינותיך חוצה.

הרבי שיגר שליח לרב בניהו שמואלי וקיבל ממנו את סידור הרש"ש שהודפס מכתב יד, הרבי אף שלח מכתב תודה וברכה על כך לרב שמואלי.

מספריו

הרש"ש חיבר כמה ספרי קבלה, מהם מובאים כמה פעמים בחסידות:

- **פירוש והגהות השמ"ש** - על כתבי האר"י
- **סידור הרש"ש**
- **רחובות הנהר**
- הגדה של פסח **באר יצחק**
- **אמת ושלום**
- **נהר שלום** (מוזכר במאמרי אדמו"ר הרש"ב ובהערותיו לסידור "תורה אור". ובמאמרי ושיחות הרבי וכן באגרות קודשו בכמה מקומות.
- **חסדי דוד**
- **ועוד כתבים**

משפחתו

נשא לאשה את חנה.

- בנו, הרב חזקיהו יצחק מזרחי שרעבי (בנו זה, וכן נכדו הרב רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי, שימשו גם הם בראשות ישיבת המקובלים).
- בתו רבקה.

נוסח מצבתו

נטמן בירושלים בהר הזיתים. על מצבתו כתוב כך: קבר"ת ארץ איש אלוהים קדוש הוא השקדן בתורה, הרב החסיד, המקובל האלוהי, בוצינא קדישא כמוהר"ר שלום מזרחי דידיע שרעבי זלה"ה, נח נפשיה יום עשרה לחדש שבט שנת 'מנוחת"ו כבו"ד 'לפ"ג.

שמונה בבוקר, יום קיץ חם, כמה חודשים אחרי מלחמת ששת הימים. קבוצת בני מושבים הייתה אמורה לאסוף אותו ממרומי הר מירון, בדרך לבחינת אפשרות התיישבות בהר חזון. הדקות חולפות והרכב אינו מגיע.

יוסף הגלילי, מייסד המושב מירון, מהפעילים הבולטים בקבר רבי שמעון בר-יוחאי, ויו"ר אגודת הכנסת האורחים במקום, החליט לנוח מעט בחדרו שבחצר רשב"י. מרוב עייפות שקע בתרדמה, וחלם חלום מטלטל.

בחלומו היה במחסן הכלים של מוסד הכנסת האורחים. סביבו ערימות גרוטאות ושברי כלים. בעודו מתכופף להרים את אחד השברים, נפל מכיסו עט פרקר יוקרתי. הוא ניסה להרימו, אך ככל שקרב אליו, חמק ממנו העט שוב ושוב.

כמעט התייאש, ואז הבחין בספר בעל כריכה נאה בין הגרוטאות. אלא שככל שניסה להתקרב אליו, התרחק הספר ושקע בין הגרוטאות. הוא גמר בליבו שלא להשאיר את הספר שם, ולאחר מאמץ רב הצליח להגיע אליו.

ואז נדהם. זה לא היה ספר אלא מצבת אבן מרובעת וכבדה, מצבת קברו של הרש"ש, רבי שלום שרעבי, ששימש ראש ישיבת המקובלים בית א-ל (נסתלק בי' בשבט תקל"ז).

בחלומו תמה מה למצבת הרש"ש במחסן גרוטאות בחצר הרשב"י, בשעה שמקום קבורתו בהר הזיתים? מתוך הפליאה הקיץ יוסף לקול נקישות בדלת.

שליח הגיע לקרוא לו לנסוע להר חזון. הוא אמר לו שבשל תקלה בדרך התבקש להמתין במירון לקבוצה. כדי להעביר את הזמן ניגש יוסף לארון הספרים להוציא ספר אקראי. להפתעתו גילה כי זה הספר 'אור השמש', העוסק בדמותו של הרש"ש.

במהלך ההמתנה הוסיף לעיין בספר, מהרהר בסמיכות המופלאה שבין החלום לספר שזימנה לו ההשגחה. בהמשך היום הסיור התקיים, ותוצאותיו המוצלחות היו הקמת המושב חזון במרומי ההר.

חלפו כמה שבועות. בהושענא רבה יצא יוסף עם חבר לירושלים, להתפלל בכותל המערבי. כשלא נמצאה חניה סמוכה, החנו את הרכב לצד הכביש החוצה את הר הזיתים. אחרי התפילה בכותל עצר יוסף לתפילה קצרה בקבר 'אור החיים' הקדוש.

כשהלך לאורך הגדר הבחין לפתע במצבת אבן שהייתה מוכרת לו מאוד. הוא התקרב וליבו החסיר פעימה. זו הייתה מצבת קברו של הרש"ש. מעולם לא ביקר שם קודם לכן, אך את המצבה הזאת ראה בבירור בחלומו. צורתה תאמה בדיוק ל'ספר' העבה שראה בחלומו.

התברר כי הירדנים הרחיבו את הכביש על חשבון הקברים, אך כשהגיעו לשורת קברו של הרש"ש עצרו, והקימו במקום גדר חדשה. הגילוי הרעיש את יוסף.

בדרכו לרכב גלגל כמה אבנים, כדי לעלות מעל הגדר, ולפתע מצא פתק תחתיהן. הוא תחב אותו לכיסו ובנסיעה עיין בו. זה היה דף ובו רשימת קברי הצדיקים הקבורים בחלקה זו. נראה שכתב אותו הקבלן שמונה לשפץ את הקברים.

לצד שמו של הרש״ש נרשמה פיסקה קצרה שאמר סמוך לפטירתו: ״על כל צרה שלא תבוא, תבואו ותתפללו על קברי. והנני מבטיח לכם, שאם תתפללו בלב שלם על קברי - תפילתכם תקובל ברצון ולא תשוב ריקם״.

יוסף חש שלפתק הזה עדיין מחכה תפקיד, והוא שמר אותו בגרתיק תעודת הזהות שלו.

זמן מה לאחר מכן, בשובו מתפילת שחרית בהנץ החמה, צלצל הטלפון בביתו. מעברו השני של הקו היה אחד התומכים הגדולים בהכנסת האורחים, שביקש למסור את כספי מעשרותיו. הם קבעו להיפגש בירושלים.

כשנפגשו בשעה מוקדמת באותו יום אמר לו התורם: ״יש לי משפט חשוב היום ואבקש שתתפלל בעבורי״. ״מתי יתקיים המשפט?״, שאל יוסף. ״באחת-עשרה״, השיב התורם. ״אם כן, מדוע הקדמת כל-כך?״, תהה יוסף.

התורם השיב שבכוונתו לעלות תחילה להר הזיתים להתפלל בקבר ׳אור החיים׳ הקדוש. האיש הושיט לו סכום כסף נכבד, ויוסף הוציא מכיסו את תעודת הזהות כדי לשמור בגרתיקה את הכסף.

כשפתח את הגרתיק, נשר הפתק שמצא ליד קבר הרש״ש. ואז צץ במוחו רעיון. ״מאחר שאתה כבר שם״, אמר לתורם, ״לך עוד כמה צעדים, וסמוך לגדר תמצא את קברו של הרש״ש. אמור שם פרקי תהילים, וצרף את בקשתך. יש קבלה מהצדיק, שתפילה על קברו לא תשוב ריקם״.

האיש הבטיח לעשות כן. לא חלפו ימים רבים והשניים נפגשו שוב. פניו של האיש זרחו. ״הצדק יצא לאור. זכיתי במשפט!״, בישר.

מתוך הודיה לה׳ תרם סכום נוסף לטובת הכנסת האורחים במירון. ואילו יוסף ראה בכך אות משמיים שזכות הצדיקים קיימת ועומדת לעד. (על-פי ספרו של גלילי, ׳איש מירון׳)

הרה״ק יוסף יצחק שניאורסון אדמו״ר מליובאוויטש משיח שבדורו

יום ההילולא - י׳ שבט

רבי יוסף יצחק שניאורסון - האדמו״ר הריי״צ י״ב בתמוז תר״מ - י׳ בשבט תש״י בעגת חסידי חב״ד **אדמו״ר הקודם** ובמקור באידיש **דער פריערדיקער רבי** הוא האדמו״ר השישי בשושלת אדמו״רי חב״ד, בנו של רבי שלום דובער (האדמו״ר הרש״ב) והרבנית שטערנא שרה שניאורסון וחמיו של הרבי מליובאוויטש. מנוחתו כבוד באוהל בבית העלמין ״מונטיפיורי״ ברובע קווינס שבניו יורק.

לידתו

אדמו״ר הריי״צ, רבי יוסף יצחק שניאורסון, נולד בי״ב תמוז תר״מ להוריו אדמו״ר הרש״ב ומרת שטערנא שרה, נישאו בי״א אלול תרל״ה, ובמשך מספר שנים לא נפקדו בילדים. בשמחת תורה שנת תר״מ, כשסבו אדמו״ר המהר״ש בירך בביתו את נשי ובנות הבית נשכחו בנו וכלתו הורי יוסף יצחק,

התקרית ציערה מאוד את אמו הרבנית שטערנא שרה, ועל אף שמיד תוקן הדבר וקיבלה את ברכת חמיה, הדבר לא הפיג את צערה, והיא חזרה לביתה ופרצה בבכי על כך שטרם זכתה להפקד בילדים, ועל כך שנשכחה בברכות. תוך כדי בכיה נרדמה, ובחלומה ראתה איש נשוא פנים שנכנס לחדרה. לשאלתו מדוע היא בוכה, סיפרה את אשר מעיק עליה. האיש הבטיח לה שבאותה שנה יוולד לה בן בתנאי שתחלק שמונה עשר רובל לצדקה מכספה הפרטי. לאחר מכן יצא מהחדר ושב בלוויית שני אנשים וחזר בפניהם על התנאי. לאחר שהסכימה בירכו אותה ויצאו מהחדר. כשהתעוררה, סיפרה לחמיה אדמו"ר המהר"ש, על חלומה. אדמו"ר המהר"ש אמר שהאיש היה אביו, אדמו"ר הצמח צדק והשניים שליוהו היו סבו אדמו"ר האמצעי ואבי סבו אדמו"ר הזקן.

כדי שמרת שטערנא שרה תוכל לקיים את בקשת האיש לתרום שמונה עשר רובל, נאלצה למכור את אחת משמלותיה ואת הכסף חילקה לצדקה ואכן כעבור תשעה חודשים נולד בנה היחיד, יוסף יצחק.

בי"ט בתמוז בשנת תר"מ הוכנס אדמו"ר הריי"צ בבריתו של אברהם אבינו. בשעת הברית בכה אדמו"ר הריי"צ וסבו, אדמו"ר המהר"ש אמר לו: "מדוע הינך בוכה? כשתגדל תהיה.. ותאמר חסידות בשפה ברורה". הרבי סיפר ששמע מחסידים שאדמו"ר המהר"ש אמר "כשתגדל תהיה רבי" וברשימותיו של אדמו"ר הריי"צ הושמטה המילה "רבי".

בברית היה הסבא אדמו"ר מהר"ש שרוי בשמחה עילאית, וחזר מאמר, סיפר סיפורים, וניגן את הניגון ד' בבות בהתרגשות מיוחדת.

ילדותו וחינוכו

את חינוכו הראשוני והבסיסי קיבל מאביו הגדול אדמו"ר הרש"ב, אשר העניק לו חינוך חסידי טהור ואמיתי, כפי שלימים סיפר רבות. אביו נהג לספר לו סיפורים רבים, ונהג לחדד אצלו את הזכרונות על דברים ששמע או ראה אצל החסידים הגדולים. בשנת תרמ"ד הוכנס אדמו"ר הריי"צ לראשונה לחיידר אצל רבי יקותיאל מלמד דרדקי, ר' יקותיאל לימד את אדמו"ר הריי"צ את הא"ב, והיה מספר לו סיפורים על החסידות וחב"ד. בשנת תרמ"ה הוכנס אדמו"ר הריי"צ לחיידר של ר' זושא מלמד דרדקי, ובשנת תרמ"ו החל אדמו"ר הרש"ב לחנכו בעצמו בחינוך פרטי.

אדמו"ר הריי"צ התבטא עליו שהחל משנת תרמ"ח נעשה לאיש אחר, עד אז הוא לא ידע מה זה רבי, משנה זאת החל מהפך בחייו של אדמו"ר הריי"צ והוא החל להבין יותר את המשמעות של רבי והחל לשמוע מאביו מאמרים, ועניינים של "רבי", והחל לצום בצומות. באותו העת החל ללמדו המלמד ר' שמשון.

כשהיה בן תשע בחודש אלול תרמ"ט הוכנס ללמוד אצל המלמד ר' ניסן סקאבלא.

בשנת תרנ"ד מינה אדמו"ר הרש"ב את הרשב"ץ למחנכו ומדריכו של בנו אדמו"ר הריי"צ, בתפקיד זה שימש עד שנת תר"ס, אז נתמנה הרשב"ץ למשפיע בישיבת תומכי תמימים.

אביו אדמו"ר הרש"ב היה חלש בטבעו והיה צריך לנסוע לתקופות ארוכות לעיירות מרפא, בזמנים אלו כל חינוכו היה מוטל על "המלמדים" שלו. את אהבתו לסיפורי חסידים קיבל בעיקר מרבו ר' יקותיאל, ומסבתו הרבנית רבקה. בצעירותו היה אדמו"ר הריי"צ חוזר משניות בעל פה בעידודו של אביו אדמו"ר הרש"ב, את המשניות שהיה יודע בעל פה היה נבחן אצל רבי משה בנימין מייטין 'הבוחן'. עד לשנת

תרנ״א היה בקי אדמו״ר הריי״צ בסדרים: זרעים ומועד. באחת הפעמים התלונן אדמו״ר הריי״צ אצל רבו ר׳ ניסן על זה שהוא שוכח על כל הסיפורים שמספרים לו, בתגובה הוא הציע לו לכתוב את כל הסיפורים, ובאמת החל משנת תרנ״ב התחיל אדמו״ר הריי״צ בכתיבת יומן.

בר מצווה

בי׳ תמוז תרנ״א בהיותו בגיל אחת עשרה, לקחו אביו לראשונה לציון אבותיו ולימדו כיצד עליו להתנהג שם, לאחר מכן אמר לו שמכיוון שבשבת ימלאו לו 11 שנה חפץ הוא ללמד אותו את ה׳סדר׳ אותו קיבל מאביו שקיבל מסבו עד אדמו״ר הזקן - להתחיל להניח תפילין בגיל זה. למחרת קרא לו אביו לחדרו, הוציא מהמגירה תפילין קטנות וגילה לו שאלו הם התפילין של אביו (אדמו״ר המהר״ש), והורה לו להתחיל להניח תפילין של רש״י בלי ברכה. בהוראת אביו, פעולה זו נשמרה בחשאיות, וכך היה נוהג כל יום, להיכנס לחדר אביו להניח תפילין ולאחר מכן היה הולך לבית הכנסת ומתפלל כרגיל.

חודשיים לפני הבר מצווה, בי״א אייר תרנ״ג חזר אביו מאמר ״וחזקת והיית לאיש״, לקראת הבר מצווה למד אדמו״ר הריי״צ שלושה מאמרים, מאמר אחד אותו אמר ביום הבר מצווה ברבים, מאמר נוסף אותו אמר באוהל אבותיו, ומאמר שלישי אשר פרטי אמירתו נשארו חשאיים, לחגיגת הבר מצווה הגיעו אורחים רבים, ואביו אדמו״ר הרש״ב היה בשמחה מיוחדת, אמר חסידות וסיפר סיפורים.

צעירותו

לאחר שנעשה בר מצווה, היה נוהג להיכנס פעמים רבות לחדרו של אביו, והיה שומע מאמרים רובם כאלה שלא נאמרו ברבים. בגיל חמש עשרה הביאו אביו לאוהל של אדמו״ר המהר״ש ואדמו״ר הצמח צדק ומינהו למזכירו בעסקנות ציבורית. מאז הבר מצווה למד אדמו״ר הריי״צ עם אביו אדמו״ר הרש״ב שלושה פעמים את התניא, אחרי הבר מצווה בתרנ״ו ובתרנ״ח.

החל משנת תרנ״ה עד שנת תר״ס, היו אדמו״ר הריי״צ ואביו יוצאים בקיץ כל יום לטיול של שעתיים-שלוש, חוץ מיום שני שבו הם היו מבקרים את הרבנית רבקה. במשך טיולים אלו היה אדמו״ר הרש״ב מלמד את אדמו״ר הריי״צ מאמרי חסידות והוראות להמשך חייו.

בשנת תר״ס למד אדמו״ר הריי״צ את אומנות השחיטה ואכן היה שוחט בפועל.

לקראת שידוכיו הוצעו לאדמו״ר הריי״צ שלוש הצעות, שתיים מהן בנות עשירים שהתחייבו להעניק נדוניה גדולה, והשלישית הייתה הרבנית נחמה דינה, שהוריה היו עניים. אדמו״ר הרש״ב בחר דווקא בהצעת שידוך זו על פני שתי הצעות אחרות בנימוק שרצונו שבנו יחידו הריי״צ יתחתן עם בת המשפחה.

התנאים בין אדמו״ר הריי״צ והרבנית נחמה דינה שניאורסון נחתמו בכ״ח בסיון תרנ״ו בעיירה אליווקא, במשך שבוע התוועדו הורי הכלה והחתן בחודש תמוז כהמשך לקישורי תנאים.

אדמו״ר הריי״צ נשאר כמה ימים אחרי באליווקא יחד עם דודו הרז״א, במהלך אותם ימים הרז״א סיפר לו סיפורים חסידיים, בי״א תמוז חזר אדמו״ר הריי״צ עם דודו הרז״א בחזרה לליובאוויטש.

עקב גילה הצעיר של הכלה (בת 15), החתונה התקיימה כעבור יותר משנה.

בין קישורי התנאים לחתונה

בט"ז אב תרנ"ו נסע אדמו"ר הריי"צ לויטבסק והתארח אצל דודו רבי שניאור זלמן אהרן שניאורסון ודודתו דבורה לאה גינזבורג, שם שהה עד לכ"ה אב.

בזמן שבין קישורי התנאים לחתונה היו אדמו"ר הריי"צ ואביו נוסעים לטיולים שבמהלכם היה אדמו"ר הרש"ב מכין את בנו לקראת החתונה.

החתונה

ביום שישי פרשת תצא י"ג אלול תרנ"ז, בהיותו בגיל 17, התקיימה החתונה בעיירה ליובאוויטש. ביום חתונתו חבש החתן שטריימל ובאותו מעמד אמר לו אביו שיברך שהחיינו. לאחר החופה הובילו אדמו"ר הרש"ב וקהל רב את החתן והכלה בשירה, אל האולם בו נערכה הסעודה. בדרך אמר אדמו"ר הרש"ב לבנו: "וחזקת והיית לאיש". הסעודה נערכה בזאל הגדול שבליובאוויטש. בשעת הסעודה הסתובב אדמו"ר הרש"ב יחד עם שלושה חסידים (ר' מאיר מרדכי צ'רנין, ר' יעקב קאפיל זליקסון ור' שלמה חיים קוטאין) לוודא שהמלצרים מחלקים אוכל לכולם ואדמו"ר הרש"ב אמר עם כל אחד 'לחיים'. כמו כן, אמר אדמו"ר הרש"ב הרבה דרושי חסידות. לאחר החתונה התגוררו הזוג בחדר שנבנה סמוך לדירת אדמו"ר הרש"ב.

בסעודת השבע ברכות, ביום ראשון ט"ו אלול תרנ"ז, הודיע אדמו"ר הרש"ב על החלטתו לייסד את ישיבת תומכי תמימים בה ילמדו נגלה וחסידות.

ביום שלישי י"ז אלול בחר אדמו"ר הרש"ב בשמונה עשר תלמידים שהיו לגרעין הראשון של תומכי תמימים החדשה בניהולו של אדמו"ר הריי"צ.

מיד לאחר השבע ברכות של אדמו"ר הריי"צ, בו הודיע אדמו"ר הרש"ב על פתיחת ישיבת תומכי תמימים, בשנת תרנ"ח, מונה אדמו"ר הריי"צ למנהלה בפועל.

בעת כהונת אדמו"ר הריי"צ כמנהל ישיבת תומכי תמימים נאסר מספר פעמים והיה מקרה שהישיבה נסגרה:

בכ' בסיוון בשנת תרס"ב נסגרה ליום אחד ישיבת תומכי תמימים בהוראת השלטונות. זאת בעקבות הלשנתם של המשכילים. אדמו"ר הריי"צ לא התייחס להוראת המשטרה וביקש מיעקב הבנאי במקום להכין מדרגות שהבחורים יוכלו להיכנס דרך החלון. למחרת הגיע מברק ממפקד המשטרה שנותן רשות לפתוח מחדש את הישיבה.

ביום י"ד באייר תרס"ב הלשינו לממשלה שבישיבה נמצאים בחורים המשתמטים מהצבא באמצעות שוחד. בעקבות ההלשנה נאסר אדמו"ר הריי"צ.

במשך השנים היה אדמו"ר הריי"צ מנהל הפועל של הישיבה, והיה מעודכן בכל פרט בישיבה, וידע את פרטיו ומצבו של כל תמים בישיבה, כאשר היו שאלות בנוגע לתמימים מסויימים, היה פונה לאביו הגדול אדמו"ר הרש"ב, מייסד ונשיא הישיבה, והוא היה מחליט.

באותו הזמן השלטון הצארי הקשה על חייהם של היהודים, ולכן היה צריך אדמו"ר הריי"צ כמה פעמים ללכת לשלטונות ולנסות לרכך את דעתם ולשנותה לטובה. לפעמים הוא היה צריך לעשות זאת עד כדי מסירות נפש של ממש וסיכון חייו.

בשנת תרס״ד - תרס״ה בעת מלחמת רוסיה - יפן סייע לאביו אדמו״ר הרש״ב לתמוך ביהודים שנלחמו בחזית רוסיה-יפן, ולדאוג להם לאוכל כשר ולמצות בפסח.

אחרי המלחמה החלו פוגרומים ברוסיה ביהודים, אדמו״ר הריי״צ פעל בשתדלנות כדי לרכך את השלטונות שינסו להפסיק את הפוגרומים.

בשנת תר״ע סייע לאביו באסיפת הרבנים תר״ע ובשנת תרע״ד עזר להילחם במשפט ביליס ולהוכיח את חפותו של ביליס.

יום ב׳ ניסן תר״פ, הסתלק אדמו״ר הרש״ב שהיה אביו של אדמו״ר הריי״צ ובצוואתו כתב שימנו את בנו יחידו, רבי יוסף יצחק, לממלא מקומו בהנהגת חסידות חב״ד ובראש הנהלת ישיבת תומכי תמימים. בעקבות כך מינו חסידי חב״ד ביום ההסתלקות את אדמו״ר הריי״צ שימלא את מקום אביו. עוד הוא כתב בצוואה, שבנו יתעסק בחיזוק וביסוס הישיבה ויקים חדרים ושיעורים ללימוד החסידות בעיירות רוסיה. בנוסף לצוואה קיבל אדמו״ר הריי״צ גם פתק אישי מאביו בו היה כתוב: ״תדבר דא״ח לפני ידידינו על יסודות נאמנים בדברי אבותינו הק׳ זצוקללה״ה, ותשתדל להסביר הדברים לזולתך בטוב טעם ודעת״. את הפתק הראה אדמו״ר הריי״צ לחסידים לאחר הסתלקות אביו, אך לא הרשה להעתיקו.

התקשרות

אדמו״ר הריי״צ היה מוכר מקרוב לחסידים, מתקופת לימודיהם בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש בהנהלת המנהל בן הרבי וחסידים אחרים הכירו מביקוריהם בחצר הרבי. ואילו העוסקים במוסדות ופעילות חב״דית או ציבורית כללית, היו בקשר תדיר עם בן הרבי, אשר היה יד ימינו של אביו אדמו״ר הרש״ב במשך השנים.

חשובי ונכבדי החסידים כתבו מכתבי עידוד לחסידים שבערי רוסיה ובתוך הדברים שילבו את תוכן הפתק. במקביל, החלו קהילות ליובאוויטש ברחבי ברית המועצות לשלוח כתבי התקשרות עליהם חתמו החסידים ובהם ביקשו את אדמו״ר הריי״צ לקבל על עצמו את נשיאות חסידות חב״ד.

כתבי התקשרות נשלחו מקהילות חב״ד במרכזיות באותה תקופה כמו: מוסקבה, אודסה, פולטבה, ניקולייב, חרקוב ועוד.

פרטי כתבי ההתקשרות לא היו ידועים כלל במשך השנים ורק כעבור כתשעים שנה פורסמו מספר כתבי התקשרות בשבועון בית משיח ובכל ״כתב״ עשרות חסידים מבקשים ומפצירים מאדמו״ר הריי״צ לקבל את עול הנשיאות והחותמים מתחייבים לציית להוראותיו ולהתקשר איליו.

מקבל הנשיאות

אדמו״ר הריי״צ אכן קיבל על עצמו מיד את עול הנשיאות. כבר בשבת פרשת צו, היום האחרון לשבעה, אחר תפילת מנחה, אמר מאמר דא״ח, מה שמהווה אות לתחילת כהונה בפועל כנשיא.

בשנת האבילות נהג אדמו״ר הריי״צ כפי שנהג אביו אחר הסתלקות אדמו״ר מהר״ש; הסתגר בחדר היחידות של אביו ואת עיתותיו הקדיש ללימוד. באותה תקופה גם נחלה במחלה קשה עד שהייתה סכנה לחייו. במקביל החל לפעול כדי לחזק את עדת התמימים והחסידים. מדי פעם הוא כתב מכתבים כלליים בהם ביכה את הסתלקותו של אביו, ומאידך עודד וניחם את כולם, וקרא להמשיך ביתר שאת בהפצת התורה והיהדות.

אותן שנים היו קשות במיוחד, שכן באותו זמן החלו הקומוניסטים ליישם את שיטתם בברית המועצות והחלו לסגור את מוסדות הדת ולאסור כל פעילות דתית. אדמו"ר הריי"צ חיזק את החסידים שמצידם היו מוכנים למסור נפשם לקיום הוראותיו. השלטון ברוסיה לא הניח לאדמו"ר הריי"צ מנוח אף בשנה הראשונה להסתלקות אביו (שנת האבל) וכבר בחודש תמוז תר"פ נלקח לחקירה בה איימו עליו באקדח.

בתום שנת האבל החל אדמו"ר הריי"צ לערוך פעילות רבה בקרב החסידים ובקרב יהודי רוסיה בכלל, לליבוי הזיקה היהדות תחת הדיכוי הקומוניסטי.

מאסריו

המאסר הראשון

כשהיה אדמו"ר הריי"צ בגיל אחת עשרה, בחודש מנחם אב שנת תרנ"א, הלך פעם בשוק עם חברו בדרכם מהחדר כדי לאכול ארוחת צהריים. בדרך ראה כיצד שוטר-זוטר (אורדניק) קופץ על החסיד ר' דוד הקצב, אותו הכיר ואף הלווה לו סכומי כסף לצורך מסחרו, מכה אותו וסוטר לו עד שדם רב זב מחוטמו. אדמו"ר הריי"צ קפץ על הגוי, דחף אותו וצעק לעברו בכעס: 'שיכור, מנוול'. השוטר התנפל על אדמו"ר הריי"צ והכה בו נמרצות, גרר אותו בכוח לתחנת המשטרה, שם הוכנס לחדר המעצר. חמש שעות ישב שם עד שהשוטר שהכניס אותו לשם נכנס לתא והתנצל. באמצע נכנס מר מרדכי זילברבורד, שהיה מזכיר דודו של אדמו"ר הריי"צ - שניאור זלמן אהרן שניאורסון ומסר פתק לידיו של המפקד שהורה לשחרר אותו מיד.

המאסר השני

ביום רביעי ז' באייר שנת תרס"ב, אדמו"ר הריי"צ היה אז בן עשרים ושתים ועמד בראש הנהלת ישיבת תומכי תמימים. יהודי לא דתי מגזע חסידי וואהלין בשם פרלמוטר סיפר לאדמו"ר הריי"צ שמר גיטלסון, המורה הראשי בבית הספר של 'חברת מפיצי ההשכלה', כועס מאוד על חסידי ליובאוויטש והרבי בראשם, בגלל מלחמתם במשכילים והוא הכין מכתב הלשנה למשרד החינוך ושר הפלך, בתואנה כי בישיבת 'תומכי תמימים' מעודדים את התלמידים להשתמט מעבודת הצבא על ידי זיופים ומעשים לא חוקיים. האשמה הופנתה למנהל הישיבה, בנו של הרבי - אדמו"ר הריי"צ.

ביום שני י"ב אייר, נכנס שוטר בליווי שני אנשים לבושים אזרחית למשרדו של אדמו"ר הריי"צ. הם החלו לחקור אותו באופן כללי על סדרי הישיבה, על דאגתה לתלמידים, חוקיות סדרי הכספים בישיבה ועוד. אחר כך הם עברו לדבר על השתמטותם של תלמידי הישיבה מגיוס בצבא. החקירה הסתיימה כעבור שעה קלה, והשלושה הלכו לדרכם.

למחרת, בשעה שמונה בערב, הגיעו למשרד הישיבה שוטר ואיש הבולשת וציוו על אדמו"ר הריי"צ להתלוות אליהם לתחנת המשטרה. אדמו"ר הריי"צ אמר להם כי הוא "אזרח נכבד לדורותיו" ומבקש שלא להטריד אותו בשעה מאוחרת כזו ומחר בבוקר בסביבות השעה 9-10 הוא יתייצב אצלם. לשאלת הבלש מי ערב שלא יברח בלילה, ענה אדמו"ר הריי"צ כי "שניאורסאהן אינו בורח. השניאורסאהנים אינם מוגי לב הבורחים, וגם אין להם שום עילה וסיבה להיות נמלטים". למחרת בבוקר התייצב אדמו"ר הריי"צ בתחנת המשטרה כפי שהתחייב. הוא הוכנס לחדר צדדי, שם כבר המתינו לו שלושה אנשים. אחד מהם היה הבלש ששהה אמש במשרדו.

אדמו״ר הריי״צ לא ענה לשאלותיהם לגבי כמה אנשים פיטר עד כה מעבודת הצבא, וכמה שוחד הוא נותן לפקידי המשטרה כדי שיעלימו את פשעיו כנגד החוק. אחד השוטרים הוזעק למקום והוא הוליך את אדמו״ר הריי״צ לכלא. לפנות ערב נקרא אדמו״ר הריי״צ לבוא אל חדרי הבולשת, שם אמר לו הבכיר שבחבורה כי אמנם טרם הסתיימה החקירה, אולם בבדיקות שנעשו עד כה לא הוכחה אשמתו ועל כן הוא משוחרר לביתו.

המאסר השלישי

ביום רביעי, ו׳ בטבת תרס״ו, הגיע שליח מיוחד למעונו של אדמו״ר הריי״צ ובידו הזמנה לאדמו״ר הריי״צ, שעליו להתייצב בשעה עשר אצל ועדת החקירה בבית המשטרה העירונית. על טופס ההזמנה לא נכתבה הסיבה מלבד הציון ״לרגל עניין נחוץ ואחראי״. לטופס גם נלוותה אזהרה ברורה: ״העדר הגעתו של המוזמן כרוך בעונש מאסר שבוע ימים או בעונש אלף רובל כסף!״. בשעה הנקובה התייצב אדמו״ר הריי״צ בבית המשטרה, בחדר החקירות. בראש צוות החוקרים ישב שר המחוז מר קובצקוב, שהכיר את אדמו״ר הריי״צ והוא הושיט לו ידו בברכת שלום לבבית ואף ערך היכרות בינו לבין קצין הבולשת הראשי.

בוועדת החקירה נאמר לו כי הוא נלקח כערבון בעקבות התפרעות של צעירים שהתרחשה ביום שישי שעבר בשוק של ליובאוויטש. הצעירים ברחו והמשטרה עושה כל אשר ביכולתה למצוא אותם ולהעמידם לדין. נאמר לאדמו״ר הריי״צ כי ברור לשלטון כי אין לו ולתלמידי הישיבה שום קשר למעשים, אבל הוא נלקח כעירבון, עד אשר הקהילה היהודית תסגיר את הצעירים המורדים למשפט המלוכה. אדמו״ר הריי״צ נלקח אל אחד החדרים תחת שמירה קפדנית.

בשעה חמש בערב הורה שוטר לאדמו״ר הריי״צ שיתלווה אליו לחדר החקירות. החוקרים ישבו כמקודם והקריאו לאדמו״ר הריי״צ את החלטת ועדת החקירה: ״לטובת החקירה על אודות מרד הצעירים בממשלה, מצאה ועדת החקירה צורך לאיים ולהפחיד את ראשי קהל היהודים, כדי שאלו יסגירו את הצעירים המורדים, ויוציאום ממקומות מחבואיהם. לחילופין, יוטלו עליהם קנסות עירבון בסך חמש-מאות רובל כסף בעד כל אחד מהצעירים המורדים. החלטה שניה: לאסור - למראה עיניים - את האדון שניאורסאהן בתור עירבון עבור היהודים המורדים. לפיכך קראנו את האדון שניאורסאהן וסיפרנו לו את החלטתנו - והוא הסכים עמנו. הננו מודים אפוא לאדון שניאורסאהן על כך שהואיל לסייע לנו בחקירה, וכעת הוא חופשי ללכת לביתו״.

על טופס ההחלטה התבקש אדמו״ר הריי״צ לחתום, אך הוא הודיע כי איננו חבר בוועדת החקירה ועל כן אין לו זכות לחתום על הפרוטוקולים שלה ובנוגע אליו, אין זה נכון שהסכים להיאסר. פקיד הבולשת הביט עליו בעיניים דוקרות ואמר: ״אם אינך חפץ לחתום, מובן שהרשות היא בידכם; אולם דע לך, שאחרים מתייחסים להצעותינו באופן אחר מהתייחסותכם״. אדמו״ר הריי״צ קם, אמר: ״לילה טוב״ והלך.

המאסר הרביעי

בחודש טבת תר״ע הלשין יהודי מלומד בשם ק. על אדמו״ר הריי״צ והוא נאסר בפטרגרד. אדמו״ר הריי״צ כותב על מאסרו זה ברשימותיו: ״מפני סיבות שונות שאי אפשר לגלותם, רק קטעים אחדים ורושמים כוללים, מה שאין בהם פגיעה בכבוד מי שהוא״.

המאסר החמישי

בחודש שבט תרע"ו, בעקבות השתדלותו של אדמו"ר הריי"צ בהשגת חומר חוקי ודיני פטור מעבודת הצבא של בחורי ישיבות, נאסר אדמו"ר הריי"צ בפעם החמישית למשך מספר שעות בפטרגרד. במאסר זה הוא היה כבן שלושים ושש שנים.

המאסר השישי

בקיץ שנת תר"פ, בעת תפילת שחרית, אדמו"ר הריי"צ היה אז שליח ציבור בשנת האבלות על אביו אדמו"ר הרש"ב. באמצע התפילה נכנסו לבית הכנסת שלושה שוטרים, ניגשו אל עמוד התפילה והורו לאדמו"ר הריי"צ שיחלוץ את טליתו ותפיליו ושיבוא אחריהם. אדמו"ר הריי"צ השיב להם כי קודם עליו לסיים את התפילה וללמוד את המשניות שנהוג ללמוד לאחר התפילה, לעילוי נשמת הנפטר, ורק אחר כך יתפנה אליהם. לאחר שסיים אדמו"ר הריי"צ את הקדיש האחרון שלאחר לימוד המשניות, פשט את טליתו ותפיליו והתלווה אל השוטרים שהקיפוהו; אחד מימין, אחד משמאל והשלישי הלך אחריו.

כשהגיע ל"חצר-מוות", הוכנס אדמו"ר הריי"צ לאולם גדול. כחמישה-עשר אנשים, חברי "ועד מבקרי הדתות", ישבו שם סביב שולחן רחב ובראש השולחן ישבו שני הנכבדים שבהם. מול כל אחד מהיושבים היה מונח אקדח טעון. אדמו"ר הריי"צ הושב בסוף השולחן ולצידו נעמדו שלושת השומרים. הם פנו לאדמו"ר הריי"צ ואמרו לו שהם עסוקים בלבקר את דת ישראל והוא הוזמן כדי לפתור להם מספר שאלות בדת ישראל הקשורות עם תורת הקבלה והחסידות. אדמו"ר הריי"צ השיב להם באידיש: "כבר הודעתי בשתי הפעמים שהייתי קרוא אצלכם מלפנים. כי לא אזוז מהעקרונות שלי; ועוד לא נולד האדם או אפילו שד שיזיז אותי מהעקרונות שלי, אפילו זיז כלשהו". אחד מהיושבים התפרץ והניף את אקדחו כלפי פניו של אדמו"ר הריי"צ כשהוא אומר: "'צעצוע' זה מסיר פרינציפים והוא מסוגל לפתוח את הפה גם לאילמים". על כך השיב לו אדמו"ר הריי"צ:

צעצוע זה עושה רושם רק על מוגי לב שאין להם אלא עולם אחד וכמה אלים. אבל אנחנו, שיש לנו א-ל אחד ושני עולמות, צעצוע זה שאתם מראים לא רק שאינו מבהיל אלא גם לא עושה כל רושם.

לאחר שיחה קצרה, החל דו שיח ממושך בין אדמו"ר הריי"צ לבין חוקריו. לשאלתם האם הוא מאמין בדת ישראל ומקיים מצוות מתוך ידיעה מוחלטת או מצד אמונה והרגל, השיב - מצד ידיעה מוחלטת. החוקרים ביקשו מאדמו"ר הריי"צ שישכנע אותם באמיתותה של הדת היהודית, ואם אפשר, שיביאם למצב מוסרי נעלה כפי שהרבי עצמו נמצא בו. אדמו"ר הריי"צ חייך וענה להם כי הוא מוכן למלא את משאלתם, אולם כמו שאדם פשוט שייפגש ברחוב עם אסטרונום ויבקש ממנו שילמד אותו את תורת האסטרונומיה, הרי ישיב לו שיבוא עימו אל בית מצפה הכוכבים ושם ילמדהו את חכמת הכוכבים ונתיבותיהם כדת וכראוי. כן אני אומר גם לכם, אם אתם חפצים לבוא לידי ידיעה מוחלטת בדת אלקים ותורתו, בואו אל בית ה', הניחו תפילין, אכלו כשר, שמרו את השבת וכאשר יזדכך מוחכם ולבבכם, תוכלו להבין ענין מוסרי כדבעי ולאט לאט תעלו בשליבות השכל בדרך להכרה שכלית בדת אלקים ובתורתו.

שעה ארוכה עוד נמשכה החקירה ולאחריה שוחרר אדמו"ר הריי"צ לביתו.

המאסר השביעי

רקע

בתחילת שנת תרפ"ד פעלו הקומוניסטים בכל דרך לניתוק העם היהודי מתורה ומצוות. אדמו"ר הריי"צ שהתגורר ברוסטוב, היה היחיד שהפריע להם בפעילות והוביל את חסידי חב"ד למאבק למען היהדות, ללא מורא וללא פחד. באותה תקופה נסע אדמו"ר הריי"צ למוסקבה במטרה לארגן ולחזק את הפעילות היהודית שם. מנהלי הג.פ.או. של רוסטוב החליטו שהם אוסרים את אדמו"ר הריי"צ, כדי לשים קץ לפעילות היהודית ברוסטוב. הדבר נודע לחסידי חב"ד ולאחר משא ומתן עם עם ראשי הג.פ.או. הוסכם שאם אדמו"ר הריי"צ יעזוב את רוסטוב מרצונו הם לא יאסרו אותו. ביום כ"ג באייר בשנת תרפ"ד, עזב אדמו"ר הריי"צ את רוסטוב ועבר לעיר לנינגרד, שם הגביר יותר פעילותו במאבק למען קיום תורה ומצוות בקרב יהדות ברית המועצות.

המאסר

תרגום הידיעה: "הרבי מליובאוויטש, הרבי המפורסם לבית שניאורסאהן, נעצר בעוון איסוף כספים לישיבתו. הישיבה של הרבי ידועה ומפורסמת בעולם ומוערכת כאחת הישיבות החשובות, והרבי בעצמו זוכה להערכה רבה. המעצר גרם לתסיסה רבה בעולם היהודי"

כעבור שלוש שנים, ראו הקומוניסטים שפעילותו של אדמו"ר הריי"צ הולכת ומתרחבת, החליטו שוב לשים לזה קץ ובחצות ליל רביעי, ט"ו בסיון תרפ"ז פרצו אנשי הק.ג.ב. לביתו ולקחו אותו למאסר בבית הסוהר 'שפלרקה'. הוא נחקר במשך שעות רבות ובסיום אמר לו אחד החוקרים: "בתוך 24 שעות תומת בירייה!". בעקבות לחץ בינלאומי ומאמצי ההצלה בשיתופם של הרב מרדכי דובין (חבר פרלמנט מלטבייה), ד"ר אוסקר קוהן (חבר הבונדסטאג הגרמני) וגב' פישקובה (יו"ר הצלב האדום ברוסיה), הומר עונש המוות בגלות של עשר שנים באיי סלובקי. לאחר השתדלות הגב' פישקובה הוקל העונש לגלות של שלוש שנים בעיר קסטרמה. ביום ג' בתמוז תרפ"ז שוחרר אדמו"ר הריי"צ מהמאסר ונסע לקסטרמה.

חסידי חב"ד לא ידעו באותו זמן האם לחגוג את השחרור שטרם נודע שהיה זה המרה מעונש מוות. בשנת תשנ"ב כינה הרבי את יום זה 'אתחלתא דגאולה' פרטית וכללית.וביאר כי במידה מסוימת ליום זה מעלה על י"ב בתמוז, הן משום שהוא גאולה בהסתר, הנעלית יותר על גאולה בגלוי, והן משום שהוא פותח ומתחיל את תהליך י"ב תמוז.

הגב' פישקובה[דרושה הבהרה] המשיכה לפעול לטובת אדמו"ר הריי"צ אצל ראשי השלטון הסובייטי וביום שלישי י"ב בתמוז תרפ"ז כשאדמו"ר הריי"צ הגיע להתייצבותו השבועית, בישר לו הפקיד כי אינו צריך להתייצב עוד היות והגיע פקודה לשחרור מלא. כיון שבאותו יום היה חג בקסטרמה, הנפיק המשרד את תעודת השחרור רק למחרת.

אדמו"ר הריי"צ שהה מספר ימים בלנינגרד ובעקבות איום של היבסקציה והג.פ.או. לאסור שוב את אדמו"ר הריי"צ, הוא עבר לכפר מלחובקה ליד מוסקבה. לאחר מאמצים רבים קיבל אדמו"ר הריי"צ אישור יציאה ללטביה וביום כ"ד בתשרי שנת תרפ"ח יצא מרוסיה עם משפחתו והתיישב בריגה, וכעבור ימים ספורים הצטרף אליו חתנו הרבי. ולאחר זמן ייסד את ישיבת תומכי תמימים גוסטינא.

בריגה אדמו"ר הריי"צ פעל גדולות ונצורות בענייני הכלל בכלל ובפרט למען יהודי רוסיה הסובייטית.

לאחר שמחת תורה תרפ"ח, אדמו"ר הריי"צ יצא מרוסיה ללטביה וכך מרכזה של חסידות ליובאוויטש עבר מרוסיה ללטביה.

בשמחת תורה לרגל היציאה המתקרבת, הגיעו המוני חסידים לבית הרבי בלנינגרד, כדי להיפרד, ולאחר שמחת תורה עלה על רכבת היוצאת מרוסיה, בנוכחות אלפי חסידים שהגיעו לתחנת הרכבת כדי ללוות את הרבי טרם צאתו מרוסיה, ביודעם שמעתה והלאה, כמעט ולא יהיה קשר ביניהם בגלל השלטון הקומוניסטי.

ברכבת נסעו הרבי ובני משפחתו ועמם ספרים רבים. הרכבת הגיעה לריגה בירת לטביה, אז מדינה דמוקרטית ומאז התגורר בעיר זו, אך היה זה באופן זמני.

ביקורו הראשון בעיר ורשה בפולין

מיד עם הגיעו של הרבי לריגה פנו חסידי חב"ד בוורשה וביקשו מהרבי שיקבע את מושבו בפולין, פולין הייתה באותם ימים המרכז היהודי הגדול ביותר, הרבי הודיע להם שבינתיים הוא יגיע רק לביקור קצר, הרבי נסע לוורשה ביום כ"ח בשבט תרפ"ח ושהה בפולין ובליטא במשך שבועיים ובמהלך הביקור נערכה התוועדות פורים בהשתתפות מאות יהודים ובהם אנ"ש והתמימים.

ביקורו בארץ ישראל - מסע הרבי הריי"צ לארץ הקודש

ביום ב' במנחם אב שנת תרפ"ט הגיע אדמו"ר הריי"צ לביקור בארץ ישראל. מטרת הביקור הייתה, להשתטח על קברי צדיקים שבארץ, במקום ההשתטחות על קברי אדמו"רי חב"ד שנבצר ממנו. מיד בהגיעו לארץ ישראל נסע לירושלים ומשם המשיך לקברי צדיקים ברחבי הארץ.

בעת ביקורו בארץ הקודש פגש רבנים חשובים ובהם את גאב"ד ירושלים הרב יוסף חיים זוננפלד והרב הראשי לארץ הקודש הרב אברהם יצחק הכהן קוק.

אחד מהמקומות אליהם שם ביקר אדמו"ר הריי"צ היה חברון, שבהגיעו לשם התקבל על ידי התושבים היהודיים והתאכסן בבית מלון מחוץ לעיר. כשיצא מהבית מלון ליוו אותו התושבים בשיירה דרך הכביש החיצוני אל מערת המכפלה. בעזרת החסיד הרב אליעזר דן סלונים, שהיה מנהל בנק אפ"ק והיו לו קשרים בשלטון הערבי בחברון, הושג אישור כניסה מיוחד עבור אדמו"ר הריי"צ ושלושה מלווים. כשהשיירה הגיע ל"שער יעקב" (משם הייתה הכניסה אסורה ליהודים) קיבלו אותם משלחת מנכבדי הערבים ונתנו למורשי הכניסה סוליות עור ושרוכים, כדי שלא יצטרכו לחלוץ את הנעליים בכניסה, כמנהגם. בכניסה למערה הלך אדמו"ר הריי"צ בראש ומלוויו, היהודים והערבים, מאחור. נכבדי הערבים הסבירו לאדמו"ר הריי"צ על המקום והקברים. הביקור היה מרגש במיוחד ושקט. כשהגיעו ל"שער אברהם" ירדו במדרגות, עד למדרגה השביעית (שהייתה מותרת ליהודים) ויצאו. בהמשך ביקר אדמו"ר הריי"צ גם בקהילת חב"ד שבחברון.

אדמו"ר הריי"צ ביקר גם בערים: עפולה, טבריה, צפת, מירון, תל אביב, בני ברק ופתח תקווה.

ביום ט"ז במנחם אב תרפ"ט סיים את הביקור ונערך טקס פרידה שהחל בתל אביב, משם יצאו ללוות את אדמו"ר הריי"צ 15 אוטובוסים לכיוון תחנת הרכבת בלוד, שם התאספו כחמש מאות איש מרחבי הארץ באולם מיוחד שהעמידה הנהלת הרכבת עבור אדמו"ר הריי"צ והמלווים. כשהגיע הרכבת עלה

אדמו"ר הריי"צ על מדרגות הרכבת ופנה אל הקהל ואמר: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ובאשר אין הזמן גרמא לדבר מסרתי בזה מאמר ארוך - ד"ה אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה.

אחר ביקורו בארץ, נסע אדמו"ר הריי"צ לביקור מיוחד בארצות הברית, לפי בקשת חסידיו שם, הביקור החל בי"ב אלול תרפ"ט.

הרבי הגיע לשכונת קראון הייטס, והשתכן שם בבניין בית כנסת אהבת אחים צמח צדק ובהמשך בדירה שכורה ברחוב ברוקלין. חמשה ימים לאחר הגעתו, קרא הרבי לאסיפה ביום שני ח"י אלול במעונו בבית מספר 4515 שבשדרה ה-14 בברוקלין. באסיפה זו החל הרבי את פעולתו בחיזוק היהדות בארה"ב, ובאיסוף עזרה עבור יהדות רוסיה ומוסדות חב"ד בפולין.

בראש השנה של שנת תר"צ שהה הרבי בשכונת בראנזוויל, וביום כיפור שהה בבית הכנסת של חסידיו בקראון הייטס.

במהלך החודש נסע אדמו"ר הריי"צ לביקור קצר בשכונת ברונקס, אך חזר מיד לקראון הייטס שם נותר עד לנסיעתו לפילדלפיה בחודש כסלו.

בכ"ה תשרי ערך הרבי התוועדות מיוחדת, בה חילק בצורה מסודרת את אגודת חסידי חב"ד ארצות הברית. באותה התוועדות קבעו אנ"ש את השתתפותם בפעילות אגו"ח כל אחד במקומו.

בראש חודש כסלו התוועד הרבי בשכונת ויליאמסבורג, וביו' כסלו התוועד בשכונת ברונקס.

בי"ג כסלו נסע אדמו"ר הריי"צ ברכבת מניו יורק לפילדלפיה שבמדינת פנסילבניה ושהה בה במשך חודש. אנשי העיר ארגנו לרבי קבלת פנים מיוחדת.

עוד באותו יום, חזר אדמו"ר הריי"צ לניו יורק להשתתף באסיפת רבנים שאורגנה לכבודו בה עורר אותם על מצבם של יהודי רוסיה, ולמחרת חזר לפילדלפיה. במוצאי שבת י"ט כסלו התקיימה התוועדות לתושבי העיר עם אדמו"ר הריי"צ, ובכ"ב כסלו נסע אדמו"ר הריי"צ פעם נוספת לניו יורק לאסיפת רבנים נוספת בהשתתפות שמונה מאות איש, ולאחריה חזר שוב לפילדלפיה.

בי"ב טבת סיים אדמו"ר הריי"צ את ביקורו בעיר, ונסע לבולטימור - התחנה הבאה במסעו. גם בבולטימור נערכה לרבי קבלת פנים חגיגית ומפוארת בהשתתפות אלפים מתושבי העיר.

בכ"ד טבת, יום הסתלקותו של אדמו"ר הזקן התוועד הרבי עם למעלה מ-1200 תושבי העיר, אנשים ונשים, וכל רבני העיר.

ביום שני כ"ז טבת יצא אדמו"ר הריי"צ לביקור קצר בוושינגטון, ובד' שבט נערכה עבורו מסיבת 'צאתכם לשלום' בה הודו לו תושבי העיר ומנהיגיה על הביקור, ולמחרת בה' שבט חזר לניו יורק, והשתכן במלון ניוטאן ברחוב ברודווי בפינת רחוב ה-94 סט. שברובע מנהטן.

ביום ראשון י"א שבט נסע הרבי עם רכבת מניו יורק לשיקגו גם שם נערכה עבורו קבלת פנים חגיגית בהשתתפות כ-5000 תושבי העיר מכל הגוונים והסוגים. הרבי שהה בעיר במשך כחודשיים, בהם גם חג הפורים וחג הפסח.

באמצע ימי ביקורו בשיקגו, נסע ביום ראשון ט' אדר למילוואקי שבמדינת ויסקונסין, ולמחרת בי' אדר אמר מאמר 'ויבא עמלק', ביום שלישי נאספו אנ"ש בעיר בבית הכנסת של ליובאוויטש ואדמו"ר הריי"צ

נשא בפניהם דברי התעוררות, ביקור זה ארך פחות משבוע ימים, וביום רביעי י"ב אדר כבר חזר אדמו"ר הריי"צ לשיקגו.

הרבי שהה גם בערים ס. לואיס ומילוואקי, ובי"ט סיון תר"צ החל את ביקורו במסוצ'סטס כאשר הגיע לעיר הבירה שלה בוסטון, בה שהה עד ג' תמוז.

בדרכו חזרה עצר בעיר וואסטר, אליה הגיעו רבני העיר הסמוכה ספרינגפלד להקביל את פניו. משם הוא נסע לניו יורק.

הביקור הסתיים בכ"א תמוז תר"צ, אז חזר הרבי לאירופה [בדרכו עצר אצל הרבי בברלין. רשימת הרבי מדברי אדמו"ר הריי"צ בתשעה באב, נדפסה על ידי הרבי כמה פעמים: בתש"י, בספר המנהגים, ובכ"מ]. בשנת תרצ"ג עבר אדמו"ר הריי"צ מריגה לורשה (פולין) ובשנת תרצ"ה, בעקבות מצבו הבריאותי ועצת הרופאים, עבר לעייר

כעבור מספר שנים היגר אדמו"ר הריי"צ לפולין ובפולין התחיל להתעסק בעסקנות ציבורית לטובת היהדות ובעיקר למען יהודי רוסיה. הוא גייס עבורם כסף ובמיוחד עבור קמחא דפסחא. הוא גם רתם לעסקנותו עשרות רבנים ואישי ציבור מאירופה, מארץ ישראל ומארצות הברית במהלך מסעותיו. בין הרבנים שעמדו לצידו היו הרב אליעזר סילבר, הרב חיים עוזר גרודז'ינסקי, הרב ישראל מאיר הכהן, הרב ד"ר מאיר הילדסהיימר, הרב אברהם יצחק קוק והרב יוסף חיים זוננפלד. וכן את השופט גד פרומקין ומר סם קרמר ועוד.

הכסף שנאסף הועבר לרוסיה עבור החזקת 'חדרים' וישיבות וכן עבור תמיכת רבנים-תמימים ששהו אז בעיירותיהם והפיצו יהדות. מחלקה מיוחדת הייתה עבור הקמת מקוואות טהרה בברית המועצות. אדמו"ר הריי"צ גם ארגן עצרות תפילה והכריז מספר פעמים על תענית ציבור למען יהודי רוסיה.

מזכירי הרבי הרב יחזקאל פייגין והרב חיים ליברמן היו אלו שריכזו את הפעילות עבור אדמו"ר הריי"צ בפולין. כשהוא הגיע לארצות הברית ריכז את מאמצי גיוס הכספים הרב ישראל ג'ייקובסון.

בשנת תרצ"ט, מספר ימים לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, עזב הרבי עזב את אטווצק וחזר לוורשה, שם נאלץ לברוח מבית לבית בעקבות הפגזות הגרמנים. לאחר שהנאצים כבשו את ורשה, שהה בביתו של הרב יחיאל צבי גוראריה. באותה תקופה התפרסמו ידיעות, שהתבססו על שמועות, שהנאצים תפסו את אדמו"ר הריי"צ והוציאוהו להורג. הייתה זו טעות ומיד הוצאו ידיעות הכחשה לעיתונות המבשרות ש"כבוד קדושת האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א בריא ושלם".

באגודת חסידי חב"ד בארצות הברית פעלו כל הזמן בניסיונות להבריח את אדמו"ר הריי"צ מתחומה של פולין. הם יצרו קשר עם אישים בממשל האמריקאי, שפנו לראש המודיעין הצבאי הגרמני האדמירל וילהלם קאנאריס, שפעל למען הברחתו של אדמו"ר הריי"צ. למרות המצב המסוכן ביקש אדמו"ר הריי"צ שיחד איתו יצאו עשרים איש נוספים, מלבד בני משפחתו. ביום ב' בטבת ת"ש - הוברח אדמו"ר הריי"צ ובני משפחתו מפולין, יחד עם עשרים אנשים, דרך ברלין אל ריגה. כעבור שלושה ימים, ביום ה' בטבת הם הגיעו לריגא וביום כ"ד אדר ת"ש הם עזבו את ריגה ועברו לשטוקהולם (שוודיה).

ביום שעזב אדמו"ר הריי"צ את ריגה, הוא כתב מכתב כללי עבור חסידי חב"ד שבכל אירופה:

אל ידידינו אנ"ש אשר בארץ הקודש ת"ו ובמדינות אירופא ד' עליהם יחיו.. על פי גזירת ההשגחה העליונה יתברך כאמור מד' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ הנני נוסע בעזרת-השם-יתברך צלחה עם בני-ביתי שליט"א לארצות הברית יגן-עליה-אלוקים. האהבה וההתקשרות אין להם הפסק מחיצות וגבולי מדינות ונסיעתי זו תהי בעיני צמודי לבבי ואהבי נפשי ידידנו אנ"ש שי' ותלמידי התמימים, ומחבבי תורה ושומרי מצוה, ה' עליהם יחיו, כאלו הנני רק מעתיק מגורי מעיר לעיר במדינה גופא, כי גם בנסעי הנני - בעזה"י ובזכות הוד כ"ק אבותי רבותי הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ - אתכם עמכם כאשר עד כה באהבה עצמית שאין לה הפסק ובאה ברגש כמים הפנים לפנים.

ביום שני, ח' באדר ב' שנת ת"ש, לאחר שנים עשר ימי הפלגה, הגיע אדמו"ר הריי"צ באוניה "דרטינגהלם", יחד עם רעייתו מרת נחמה דינה שניאורסון ואימו מרת שטערנא שרה שניאורסון, לנמל בארצות הברית (ברחוב וועסט 57 בניו יורק, רציף 97). כיוון שהחוק בארצות הברית באותה תקופה לא הרשתה לנוסעים שבאו אחרי השעה 4 אחר הצהריים לרדת מהסיפון, נאלצו הנוסעים להמתין עד למחר בבוקר כדי לרדת מהאוניה.

ביום שלישי הגיעו אלפי חסידים לקבל את פניו של אדמו"ר הריי"צ. כשהוא יצא מהאוניה הכריז הקהל "שלום עליכם" בקול גדול, וחלק מהקהל אף בירך "ברכת שהחיינו". בין מקבלי פניו היו משלחות מהארגונים היהודים בארצות הברית, ואף ראש העיר שלח נציג לקבל את פני אדמו"ר הריי"צ. לאחר קבלת פנים קצרה באולם הנמל, יצא אדמו"ר הריי"צ אל מלון 'גרייסטון' במנהטן, שם השתכן בתקופה הראשונה לשהותו בארצות הברית.

ייסוד תומכי תמימים

בבואו למלון נערכה קבלת פנים נוספת, הפעם במתכונת מצומצמת יותר, באמצעה הכריז לפתע אדמו"ר הריי"צ: "יש לי העונג לפרסם ההחלטה שנתקבלה באסיפה המיוחדת של יחידי סגולה אנ"ש יחיו, שהתקיימה לפני כמה שעות, שבבית הכנסת "עונג שבת" תיפתח מחר בעזרת-השם-יתברך "ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש" באמריקה!". הוא לא הסתפק בהכרזה וביקש את עזרתם של הנוכחים: "אני מקווה להשם-יתברך שהרבנים הגאונים, מוסדות התורה ותומכי תורה ביראת שמים יחד עם ידידיי אהוביי אנ"ש ה' עליהם יחיו בראש, יבואו לעזרתי בהמשכת עבודתי בהרבצת התורה ויראת שמים ובעבודת הכלל".

המסר הראשון של הרבי עם בואו, היה ש"אמריקה אינה שונה".

770

ביום י"ב באב ת"ש נרכש בניין 770 איסטרן פארקווי בשכונת קראון הייטס, שישמש מקום מגורים לרבי ובית כנסת. כעבור כחודש, ביום י"ט אלול, נכנס אדמו"ר הריי"צ לגור בבניין. ביום כ"א אלול ת"ש נערכה חנוכת הבית.

בחודש תמוז בשנת תש"א הקים אדמו"ר הריי"צ את אגודת חסידי חב"ד בארץ ישראל, במטרה "לעורר את חסידי חב"ד שבארץ ישראל שיסדרו לימוד חסידות ברבים בכל מקום לפי מצב הבאים להשתתף בלימוד ולקבוע זמנים להתועד לשוחח ביניהם בעניני חסידות ואהבת ריעים".

ביום כ"ג בתשרי תש"ב, בהתוועדות שקודם ההקפות בליל שמחת תורה, הכריז אדמו"ר הריי"צ על כתיבת ספר תורה של משיח. ביום ב' אייר תש"ב החלה הכתיבה כשכל ההוצאות הם מחשבונו הפרטי של אדמו"ר הריי"צ. כספי התרומות שהתקבלו עבור ספר התורה הועברו לקופת המרכז לענייני חינוך. כתיבת ספר התורה נעצרה בשלב כלשהו ורק כעבור עשרים ושמונה שנים, ביום ט' שבט ה'תש"ל, נערך סיום והכנסת ספר התורה ב-770 ביוזמת הרבי.

הצלת יהודים בשואה

בשנות מלחמת העולם השנייה, הרבי הריי"צ עסק רבות בהצלתם של יהודים מאירופה הבוערת והבאתם לארצות החופש, משלוח חבילות מזון ליהודים באירופה, הצלת תלמידי ישיבות תומכי תמימים מאירופה, וכן הצלת האדמו"רים מגור ומבעלז מן התופת, ועוד. פעילות מיוחדת הקדיש אדמו"ר הריי"צ להצלת תלמידי ישיבות תומכי תמימים בפולין וחילוצם למדינות אחרות, ובהם קבוצת תלמידים שהגיעה לשנחאי.

הצלת שבדיה

פעילות מיוחדת בוצעה דרך שבדיה שהיתה מדינה ניטרלית, ובה פעלו כל שנות המלחמה מספר רבנים ועסקנים ובהם הרבנים החב"דיים - הרב יעקב ישראל זובער והרב ישראל חסדן אשר היו מעורבים בהצלת אדמו"ר הריי"צ, בהצלת אנ"ש והתמימים, הצלת ספרית אדמו"ר הריי"צ ועוד. ועל כך כתב אדמו"ר הריי"צ באגרת: "אגודת חסידי חב"ד בשטאקהאלם ובראשם הרה"ג זובער שי' והשו"ב חסדן שניהם תלמידי תומכי תמימים - השיגו קרוב לשלשה אלפים ויזעס [=ויזות] ליאפאן עבור תלמידינו ועבור..."

בשנת תש"ח פעל להצלת ילדי ישראל שהוחבאו בהולנד במלחמת עולם השנייה אצל משפחות גויות מאמצות, ולהעבירם למשפחות יהודיות.

הקמת תומכי תמימים בארה"ב ובאה"ק

בעשר השנים בהן חי אדמו"ר הריי"צ בארצות הברית, עד להסתלקותו, עסק בהקמת ישיבות תומכי תמימים ואחי תמימים בארצות הברית, אירופה וארץ הקודש.

מייסד כפר חב"ד

ביום כ"א באייר תש"ט ייסד את היישוב כפר חב"ד ומספר חודשים קודם התיישבו חסידי חב"ד בפאתי העיר לוד. אדמו"ר הריי"צ העניק הוראות והכוונה מפורטת לגבי הקמת כפר חב"ד ומוסדותיו והתפתחותם.

הורה ועזר לפליטי אנ"ש להגיע למקומות מגורים קבועים, בארצות הברית, ישראל ומדינות רבות אחרות.

ניגון הבינוני

בהתוועדויותיו של אדמו"ר הריי"צ בארצות הברית, נהגו החסידים לנגן את ניגון הבינוני שחיבר החסיד ר' אהרון חריטונוב.

יום חמישי ט"ז באדר שנת תש"ט הגיעה לביתו של אדמו"ר הריי"צ משלחת מיוחדת מטעם ממשלת ארצות הברית, על מנת להעניק לו אזרחות אמריקאית. קדם לכך חקיקת חוק מיוחד שיאפשר להעניק אזרחות לאדם בביתו, מבלי שיצטרך להופיע במשרדי הממשלה.

קבלת אזרחות

המשלחת התקבלה בחדרו של אדמו"ר הריי"צ כשהוא לבוש בבגדי משי וחבוש בשטריימל. תחילה אמר אדמו"ר הריי"צ שיחה קצרה לרגל המעמד, בה הבהיר כי ההשגחה הפרטית הובילה אותו דווקא לכאן, כי ממקום זה, מארצות הברית, ראוי שתתנהל הפצת היהדות והפצת תורת החסידות. אחרי השיחה חתם אדמו"ר הריי"צ על המסמכים והביע את אמונו למדינה, באמצעות הרמת יד, והאזרחות ניתנה. בסיום, נפרד אדמו"ר הריי"צ מחברי המשלחת בחיוך ובלחיצת יד. את הפגישה ליווה חתנו הרבי ועזר בנדרש. הרבי גם דאג להזמין שני צלמים מהאיכותיים ביותר באותם ימים שיתעדו את האירוע משתי זוויות, ואף הזמין צלם וידאו בצבעים.

מרוקו

אדמו"ר הריי"צ המשיך את פעולות אביו אדמו"ר הרש"ב בקרב היהודים הספרדים, באמצעות שלוחים לגרוזיה ומהם הרב שמואל לויטין והרב אברהם לוי סלוין ולאוזבקיסטן - הרב שמחה גורודצקי.

זמן קצר לפני הסתלקותו, אדמו"ר הריי"צ יזם שליחות במרוקו, ואף בחר את השליח הרב מיכאל ליפסקר שיהיה השליח הראשון במרוקו, אך הדבר לא יצא לפועל ואף הרב ליפסקר לא עודכן על כך. לאחר ההסתלקות שלח הרבי את הרב מיכאל ליפסקר ובהמשך את הרב שלמה מטוסוב, הרב שלום איידלמן והרב יהודה לייב רסקין ושלוחים נוספים למרוקו, לייסד מוסדות חינוך תחת רשת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש (מרוקו), על שם אדמו"ר הריי"צ.

משפחתו

- בתו, חנה גוראריה - אשת הרב שמריהו גוראריה.
- בתו, הרבנית חיה מושקא - אשת הרבי.
- בתו, הרבנית שיינא הורנשטיין - אשת ר' מנחם מענדל הורנשטיין, שניהם נספו בשואה האיומה.

ספריו

אדמו"ר הריי"צ הִרבה לכתוב ולתעד את אשר שמע מאביו, מבני משפחתו ומחסידים מבוגרים. חלק מהם כתבם כ"רשימות" וחלק בסגנון סיפורי כגון "ספר הזכרונות" ועוד.

- סדרת ספר המאמרים.
- סדרת ספר השיחות.
- ספר הזכרונות.
- סדרת אגרות קודש.
- קונטרס אדמו"ר הצמח צדק ותנועת ההשכלה - סיפור מאבקו של אדמו"ר הצ"צ עם המשכילים.
- קונטרס דברי ימי החוזרים.
- התייסדות אגודת ישראל.
- ליקוטי דיבורים - לקט משיחותיו שיצאו בחוברות מיוחדות על ידי מערכת התמים בשם 'ליקוטי דיבורים' בהתוועדויות, ונסדרו מחדש ב-5 כרכים.

- קונטרס כללי החינוך וההדרכה.
- קונטרס תורת החסידות - ביאור קצר וברור על מהות חכמת תורת החסידות והכרח התפילה, מהותה ותוכן פעולתה. יצא לאור לראשונה בשנת תש"ו.
- קונטרס לימוד החסידות - אודות החיוב והיכולת של כל אחד בלימוד תורת החסידות. קונטרס זה הוא מעין המשך ומילוי ל"קונטרס תורת החסידות".
- **קובץ מכתבים על אמירת תהלים** - בעניין מעלת אמירת תהלים. נדפס כהוספה לספר תהלים אהל יוסף יצחק
- **מניין כריתת הברית** מכונה גם: **עשרת המושבעים** הוא מעמד בו קרא אדמו"ר הריי"צ לתשעה חסידים-תמימים מלבדו, בו נשבעו במניין וכרתו ברית למסור את נפשם "עד טיפת הדם האחרונה" על החזקת היהדות ברוסיה. באותו מעמד חילקו הנוכחים ביניהם את העבודה בהחזקת התורה והיהדות במדינה.

רקע

האירוע התרחש בשנת תרפ"ד. הימים היו ימי אימה ופחד, הג.פ.או והיבסקציה כבר סימנו את אדמו"ר הריי"צ כמטרה והצרו את צעדיו עד אשר כעבור כמה חדשים אכן נאלץ לעזוב את רוסטוב ולעקור ללנינגרד. עם זאת בהתקרב י"ט כסלו הגיעו אורחים רבים ונכבדים ונערכה התוועדות רבתית בנוכחות הרבי, כפי שמתאר בזיכרונותיו הרב מיכאל יהודה אריה לייב כהן.

"החגיגה של י"ט כסלו הייתה על צד היותר טוב, והיו גילויים נעלים מאדמו"ר נ"ע, ואדמו"ר דיבר אז הרבה. ואמר אז: "איך וויל מאכן שמשים. ושמש הוא שילך בכל העיר שנמצא, ויסדר שיהיו קביעות ללימוד בבית המדרש ושיהיה מקוואות; יאסוף נערים וישכור מלמד עבורם וכו'". וכמה מהחסידים נענו ואמרו: "רבי, איך וויל זיין א שמש..." ומי שקיבל על עצמו את השמשות - אמר לו אדמו"ר "איך מאך מיט אייך א כריתת ברית"; ונתן לו כוס משקה וברכו בהצלחה במעשיו".

בהמשך לכך, במהלך חורף תרפ"ד ביקר הרבי במוסקבה שם קרא לאסיפה מיוחדת עם עוזריו שהיו מוכנים לעבוד במסירת נפש עד טיפת דם האחרונה. שם קיבלה אותה כריתת ברית תוקף מיוחד במינו.

וכך סיפר אדמו"ר הריי"צ בעצמו בהתוועדות י"ג תמוז תרצ"ב שהתקיימה בדרוזדניק שבפולין:

"בחרתי שמונה [ובמקום אחר: תשעה] נערים תמימים, אנשים עם מוח ולב בריאים ועם ידיים ורגליים. הזמנתי אותם למוסקבה לאסיפה ונשבענו שבועה כי יהיה מה שיהיה, יהיו מוכן ומזומן ללכת עד טיפת הדם האחרונה...".

ושוב, בשנת תש"ב בארצות הברית מספר הרבי: "...התאספו במוסקבה תשעה תמימים תלמידי תומכי תמימים ואני הייתי העשירי וכולנו נשבענו למסור את הנפש על תורה עד טיפת הדם האחרונה.

"באותו מעמד חילקנו את העבודה במדינה לכל אחד לחוד והייתה לכך השפעה גדולה על המדינה ונוסדו מאות תלמודי תורה וחדרים...".

בחלק מהמקורות מובא שהאירוע התרחש שנתיים קודם לכן, בשנת תרפ"ב.

הצלת אדמו"ר הריי"צ מהנאצים

מחסום אחד, מחוץ לוורשה, התברר כקשה במיוחד. כשהחלה המשאית לעבור את תהליך הבדיקה, צעק חייל אס.אס. על בלוך והצביע על האדמו"ר. אנשי האס.אס. היו מבולבלים. הם הביטו בבלוך, קצין בצבא הגרמני, ואז הביטו ביהודי החרדי שאותו אילצו לצאת מהמשאית באיומי נשק. למרות השמים האפורים, ריקדו צלליהם של החיילים סביב היהודים, שלא העזו להרים את עיניהם. חיילי האס.אס. כיוונו את רוביהם לראשו של האדמו"ר...

בלוך הסביר לקצין האס.אס. - גבר גבוה במדים שחורים - שקיבל פקודה לקחת את היהודים האלה לברלין. קצין האס.אס. התעטש, מצמץ בעיניו והניד בראשו, ואז הסביר שלא קיבל שום מידע על המסע הזה. הוא איים לעצור את היהודים ולהחזיק בבלוך ובאנשיו במפקדה עד שיקבל אישור מברלין. כל העניין "מריח לא טוב", הוא אמר. "למה האבווהר מתעניין ביהודים חרדים?", שאל, והחווה בידו לעבר הקבוצה. "הם חלאות מטומטמות, וצריך לירות בהם". אחר כך הוא הפנה את גבו לבלוך ושאל, "מה באמת אתם עושים?".

לרגע אחד חשש בלוך שהאס.אס. קיבל מידע על המשימה. הוא הרגיש שהוא עלול לאבד את הקבוצה, ואולי גם את חסינותו שלו. זיעה קרה תקפה אותו וקצב נשימתו הואץ. אחר כך סיפר לשנק שאילו הייתה מפקדת האס.אס. בברלין מגלה שהוא, יהודי למחצה, מסייע ליותר מתריסר יהודים חרדים להימלט מוורשה, היה האס.אס. דורש את ראשו על מגש.

"אני לא מבין למה היהודים האלה מובאים לבירה", התעקש קצין האס.אס. - פניו מאדימים בחרון. "שנית", המשיך, "אני לא מוכן לקבל פקודות מקצין צבא שלא מסוגל להגיד לי למה היצורים האלה מלווים לברלין או מי נתן לו הוראה להביא אותם". איש האס.אס. סיים את נאומו בגיחוך מבשר רע.

אגרופיו של בלוך נקמצו והדם זרם ללחייו כשצעק בחמת זעם שקנריס הוא שנתן את הפקודה. הוא נמצא בקשר עם כמה גדודים באזור, אמר, ומסר את שמותיהם ואת שמות מפקדיהם. אם קצין האס. אס. לא יניח לקבוצה לעבור, הוא ידאג בעצמו שייעצר "ויקבל טיפול ראוי". הקצין הביט בבלוך ואמד את עוצמת האיום. לאחר היסוס מה הוא הורה לפתוח את המחסום והניח לקבוצה לעבור.

קרן אור בתהומות החושך

השורות הללו לקוחות מתוך הספר 'להציל את הרבי' והן מתארות את אחד הרגעים הדרמטיים והנוראים ביותר במהלך מבצע החילוץ וההצלה המורכב של כ"ק האדמו"ר השישי מליובאוויטש, רבי יוסף יצחק שניאורסון (הריי"צ) זצוק"ל, מציפורני הנאצים יימח שמם וזכרם.

מדובר היה במבצע נדיר ומורכב ביותר, רצוף אינספור סכנות ואשר מנקודת מבט מסוימת אפשר להגדירו - הזוי. רק מוח דמיוני במיוחד יכול היה להגות תכנית אבסורדית כל-כך כמו זו שבמסגרתה פקידים בכירים בממשל האמריקני וקצינים בכירים בצבא הנאצי חברו יחדיו כדי למלט מוורשה הבוערת מנהיג חסידי וקבוצה הנלווית אליו. כל זאת בשעה שמפציצים גרמניים מנחיתים ללא הרף על העיר אלפי טונות של פצצות, ופלוגות חיסול של האס.אס. מתרוצצות בחוצות כאחוזות אמוק, חייליהן מתעללים ויורים ללא הבחנה ביהודים, תרים בשנאה יוקדת אחר הרבנים והאדמו"רים המנהיגים, כדי לפגוע בהם תחילה.

אבל השבח לבורא עולם שהמבצע ה'הזוי' הזה הצליח ובט' בחודש אדר ב' בשנת ת"ש, הגיעו כ"ק האדמו"ר ובני לווייתו בשלום אל חופי אמריקה. היה זה הודות למסירות אינסופית של קומץ חסידים שנטלו את המשימה הכבדה על כתפיהם הדלות ולעקשנותם להפעיל כל גורם אפשרי, גם כשהדרך נראתה לא פעם כמובילה אל מבוי סתום. ואולם ככל שמבינים את תלישותה מהמציאות של תכנית ההצלה הזו, כך אי אפשר להימנע מהמסקנה הברורה והחד משמעית - נס גדול היה כאן. הבלחה של קרן אור בתהומות החושך האינסופיים שאפפו את העולם בתקופת השואה הנוראה והאיומה.

הספר 'להציל את הרבי', פרי עבודתו ועטו של החוקר האמריקני בריאן-מארק ריג, ראה אור בארה"ב, תחילה בשפה האנגלית ולפני זמן לא רב הופיע גם בתרגום לעברית, בהוצאת 'מטר'. הספר מתאר שלב אחר שלב את התרקמות שיתוף הפעולה בין הפקידים האמריקנים לקצינים הנאצים, את החיפושים הקדחתניים, הנואשים כמעט, אחרי האדמו"ר בינות למרתפי הבניינים ההרוסים של ורשה, ולאחר מכן את חילוצו הנועז והמסוכן בפועל והבאתו לארצות הברית.

לכוד בוורשה המופגזת

שרשרת ההתרחשויות נפתחת בבוקרו של יום שישי, י"ז באלול תרצ"ט (1 בספטמבר 1939), בו התעוררו תלמידי ישיבת 'תומכי תמימים' החב"דית באוטבוצק (עיירת נופש סמוכה לבירה הפולנית ורשה) לקול פיצוצים. כעבור שעות מספר נודע שהיטלר פלש לפולין. התלמידים המבוהלים שאלו את רבם אדמו"ר הריי"צ כיצד לנהוג, והאדמו"ר יעץ לכל מי שיכול לצאת מפולין - לעשות זאת. לשישה תלמידים שהחזיקו באזרחות אמריקנית הורה הרבי לעזוב מיד ללטביה הסמוכה. לתלמידים אחרים הוא יעץ לנסות להגיע לווילנה שבליטה.

בשעה מאוחרת בכ' באלול, משנוכח האדמו"ר כי הסכנה באוטבוצק גדלה, החליט לצאת עם משפחתו ועם קומץ תלמידים לוורשה, בתקווה להמשיך משם הלאה ללטביה השכנה. הדרך לוורשה הייתה זרועת גופות מושחתות, פגרי סוסים ושרידי בניינים מפוחמים. חיל האוויר הגרמני הוסיף להמטיר פצצות על הדרכים המובילות לבירה הבוערת, בניסיון לפגוע באזרחים המנסים להימלט.

משהגיעו האדמו"ר ופמלייתו לשכונה יהודית בצפון ורשה, החליט האדמו"ר להישאר שם ולסייע לתלמידים נוספים להימלט למדינות ניטרליות עם המסמכים יקרי הערך של הישיבה. בחורי הישיבה החלו לעזוב ברגל, מפני שתחנת הרכבת הופצצה ללא הרף על ידי הגרמנים. את הגבול עם ליטה סגרו הסובייטים רק בראשית ת"ש. עד למועד זה הספיקו כמה אלפי בחורי ישיבה ובהם רבים מתלמידי ישיבת ליובאוויטש בוורשה להימלט מפולין לווילנה. אבל האדמו"ר, שהתקשה לצעוד מרחקים גדולים ברגל, נותר לכוד בוורשה.

בינתיים הוזמן הרבי על ידי הקונסול הכללי של לטביה בוורשה לעבור אל בניין הקונסוליה הלטבית, שהפגינה את תמיכתה בו וראתה בו אזרח מכובד של ארצה. אבל המעבר הזה לא התאפשר מפני שהרשויות בעיר חסמו את הדרכים.

בכ"ח באלול, יומיים לפני ראש השנה, התרחשה הפגזה הקשה ביותר באזור זה של העיר, והאדמו"ר מצא מקלט במרתף. 40 בני אדם מצאו עצמם לפתע במקום שנועד להכיל לא יותר מ-20 נפש. הדוחק היה נורא ובלתי נסבל. בשעת אחר צהרים מאוחרת החל המרתף לרעוד מהפיצוצים, וצופרי האזעקה ייבבו ברחבי העיר. אבק של לבנים מתפוררות וגושי בטון מילא את החדר ורבים זינקו החוצה ומצאו מקלט בבניין סמוך.

למרות כל זאת החל האדמו"ר להתכונן לראש השנה. עם כניסת החג נאספו כ-1,000 יהודים לבית שבו שהה האדמו"ר. הם נאספו ברחובות, בחצר הבית ובבניין עצמו. כולם רצו להיות קרובים ככל האפשר אל הצדיק. במהלך שני ימי החג הפגיזו מטוסים גרמניים את השכונה היהודית של ורשה ללא רחם, והפכו מקלטים ומרתפים רבים לקברי אחים.

ברגע מסוים נודע לאדמו"ר כי הבניין מעבר לרחוב התמוטט וקבר תחתיו רבים. הוא ביקש מהסובבים אותו לחלץ את הקרבנות. רוב המחולצים כבר היו מתים. בין השאר הוצאה מההריסות גווייה של אישה שאחזה בידה את גופת בתה התינוקת. הילדה עדיין מצצה את אגודלה.

ההפצצות נמשכו במלוא העוז כאשר האדמו"ר ומלוויו נאלצים פעם אחר פעם לעבור ממקלט אחד למשנהו. באווירה הנוראה הזאת התקיימו גם תפילות היום הקדוש. חמישה ימים לאחר מכן (בט"ו בתשרי ת"ש) נכנעה ורשה לגרמנים. ימים שלמים עברו על האדמו"ר כמעט בלי להביא דבר מאכל לפיו. ההפצצות נמשכו במלוא עוזן.

משימה לא פשוטה

בשעה שהסובבים את הריי"צ בוורשה ניסו לשרוד בעצמם ולגונן עליו, לחצו חבריהם חסידי ליובאוויטש בארה"ב על ממשלתם לפעול לחילוצו של רבם. בראשם עמד הרב ישראל ג'ייקובסון, מנהל 'אגודת חסידי חב"ד' באמריקה.

מסכת הקשרים הובילה עד למזכיר המדינה, קורדל האל, שאבי אשתו היה יהודי. בכירים נוספים במסדרונות השלטון החלו לגלות עניין בנושא. שופטים יהודים הופעלו גם כן. אחד מהם היה השופט לואיס ברנדייס, שתשע שנים קודם לכן פגש את הריי"צ בעת שהאדמו"ר ביקר בארה"ב ואף היה זה שארגן את הפגישה בין האורח הנכבד לנשיא ארה"ב בעת ההיא, הרברט הובר. בי"ט בתשרי ת"ש פנה ברנדייס אל שר המשפטים האמריקני, בנג'מין כהן, מיועציו הקרובים של רוזוולט. כהן העביר את הפנייה אל רוברט ט' פל, עוזר לראש החטיבה לעניינים אירופיים במשרד החוץ האמריקני שהיה מקושר לבכירים גרמנים.

פל הסכים כי "אכן, תהיה זו טרגדיה של ממש אם יאונה רע לאחד המלומדים היהודים הבולטים בעולם". הוא הניח שכהן פנה אליו בשל היכרותו עם הממונה על 'תכנית ארבע השנים' של גרינג, הלמוט וולתט, מומחה לתעשייה ולכלכלה בינלאומית וחבר המפלגה הנאצית. פל פגש את וולתט לאחר ועידת אוויאן שהתקיימה כשנתיים קודם לכן, בה דנו נציגי 32 מדינות על בריחתם של פליטים יהודים מגרמניה ומאוסטריה. בין השניים נרקמו יחסים ידידותיים וווולתט הבטיח לו בשעתו כי אם יתעורר מקרה מסוים שיהודי אמריקה יגלו בו עניין, "הוא יעשה כל שביכולתו כדי למצוא פתרון".

פל החליט לבקש מוולתט לפרוע את ההבטחה שלו. במקביל ביקש פל לוודא כי חסידי ליובאוויטש ולא הממשל האמריקני הם שיישאו בעלויות החילוץ. אלא שהצלחת המשימה לא הייתה תלויה בכסף בלבד, אלא בעיקר במידת נכונותו של וולתט לשתף פעולה.

וולתט נענה לאתגר הכבד. הוא האמין ששחרורו של המנהיג החסידי הדגול יקדם אינטרסים של גרמניה, אך גם ידע שהרשויות יתנגדו לכך. לפיכך החליט לפעול בחשאי. וולתט הכיר אדם אחד שבו יוכל לבטוח - האדמירל וילהלם קנריס, ראש האבווהר, המודיעין הגרמני, שמרגע זה והלאה יהפוך לדמות המפתח בפרשת ההצלה המופלאה.

על אף תפקידו הבכיר, סייע קנריס לא אחת ליהודים. כשנה קודם לכן הפגין קנריס, כמוהו כוולתט, התנגדות לחלקים מסוימים במדיניותו של היטלר. וולתט הביא אפוא את קנריס בסוד העניין. האחרון הבין את התוצאות החיוביות שיכולות להיות להיענות לבקשתם של בכירים בוושינגטון, והסכים לפעולת החילוץ. הוא הבטיח לשלוח קצינים לוורשה, לשם כך.

מצב מוזר מאוד

למשימה המיוחדת והמסוכנת הזו גייס קנריס את ארנסט-פרדיננד בלוך, שהיה בן לאב יהודי, את יוהנס המבורגר, שעל-פי חוקי הגזע הנאציים הוגדר 'רבע יהודי' ואת חברו סמל קלאוס שנק, בן לאם יהודייה ולאב גוי. בלוך שנק והמבורגר לא היו דמויות יוצאות דופן באבווהר בפיקודו של קנריס. קנריס העסיק 'מישלינג' (בני תערובת) רבים. החבר הרביעי במשלחת הצלה מוזרה זו היה מייג'ור יוהנס הורצ'ק, ראש משרד האבווהר בוורשה. היכרותו עם ורשה, עם הפולנים ועם השפה הפולנית אפשרה לו למלא תפקיד חיוני באיתורו של האדמו"ר מליובאוויטש.

בהוראת קנריס יצאו הארבעה למסע חיפושים אחר האדמו"ר. המשימה לא הייתה פשוטה כל עיקר. בגלל ההפגזות הכבדות החליפו האדמו"ר ופמלייתו מדי פעם את מקום המסתור שלהם. יהודים ברחוב שנשאלו על ידי חבורת הקצינים הגרמנים, "היכן מסתתר הרבי מליובאוויטש", מילאו את פיהם מים ונמלטו באימה. הם היו בטוחים כי הגרמנים מבקשים את נפשו של האדמו"ר. נוצר אפוא מצב מוזר מאוד: חבורת קצינים באבווהר הגרמני מחפשת אחר האדמו"ר כדי להצילו ואילו האדמו"ר ואנשיו מסתתרים, ושוחרי טובתם מונעים עצמם מלכוון את המצילים אל הניצולים.

בלוך וחבריו חשו תסכול רב. הם שיתפו את קנריס בסיטואציה המשונה. זה יידע את חברו האמריקני פל במצב, והלה העביר את המסר הלאה עד שהגיע לרב ג'ייקובסון בניו יורק. הרב ג'ייקובסון הטיל על עסקני חב"ד בלטביה את המשימה לאתר את האדמו"ר ולהודיע לסובבים אותו כי חבורת קצינים גרמנים מחפשת אחריהם ומבקשת את טובתם.

בי"ג בכסלו, נוצר סוף-סוף המפגש המיוחל.

בלוך נכנס לפעולה והורה לכמה מחייליו ללבוש אפוד קרב מלא ולהתכונן לכל מצב אפשרי. היה עליו להיכנס לבניין במהירות, לאבטח את הזירה ולהעריך את המצב. הוא ידע שעליו להגיע לשם לפני האס.אס. שיתבע את המנהיג היהודי לעצמו אם יגיע למקום לפניו. האס.אס. והאבווהר נאבקו זה בזה בוורשה, ובלוך רצה להימנע מסיבוכים. כאשר שבו בלוך וחייליו לביתו של הרשל גור-ארי, שבו התגורר הרבי, הם פרצו את הדלת.

הם מצאו את עצמם בפרוזדור אפל המדיף צחנה. ההפצצות הרסו את מערכת הביוב. קולות בכיו של ילד הדהדו במסדרון, וקול רך של אישה ניחם את הפעוט. במהומה שהשתררה עשה האדמו"ר כמיטב יכולתו לשמור על שלוותו. קולות רמים קראו פקודות בגרמנית. תריסר חסידי ליובאוויטש שהיו נוכחים במקום החווירו ושמרו על שתיקה.

זמן קצר לאחר מכן דיווח וולתט לוושינגטון שבלוך מצא את האדמו"ר ושלאחר שהות מה שבה יחזור לאיתנו, הוא יוכל לעזוב את ורשה ב-1 בדצמבר (י"ט בכסלו) בהגנתו של "קצין מטה גרמני". האדמו"ר היה מותש. לחייו היו שקועות, עיניו חלולות וגון עורו צהבהב. הוא היה זקוק להתאוששות.

מכאן והלאה החל מסע בלתי ייאמן של האדמו״ר והפמליה הקרובה אליו, תחילה ללוע הארי, אל תוככי ברלין, בדרך ללטביה. בדרכם נאלץ בלוך להתמודד עם אינספור מחסומים של האס.אס. ולסבר את אוזניהם של החיילים תאבי הרצח שאיישו אותם, באשר לחבורת היהודים שהוא מוביל במכונית ובמשאית. במכונית נסעו האדמו״ר הריי״צ עצמו, רעייתו הרבנית ואימו הרבנית הזקנה (רעיית כ״ק אדמו״ר הרש״ב מליובאוויטש זי״ע). כל השאר ישבו במשאית. בכל הפעמים הצליח בלוך להרשים את החיילים במחסומים ולמנוע מהם לחטט יתר על המידה, חוץ מאותו מחסום שמה שהתרחש בו תואר בראשית דברינו.

אטימות לב ואנטישמיות

ואולם ׳להציל את הרבי׳, לא פחות כמעט משהוא מתאר את הזוועות האיומות שפקדו את יהודי פולין כבר בראשית הכיבוש הנאצי, ואת מה שהרבי הריי״צ נאלץ לחוות באותם שבועות של אימה וסכנת חיים מוחשית, הוא מהווה גם כתב האשמה חריף ביותר נגד שלטונות אמריקה ובאופן מיוחד נגד רשות ההגירה שלה, שנהגה באותם ימים הרי גורל באטימות לב מרושעת כלפי מאות אלפי הפליטים שהתדפקו על שעריה.

ההתעקשות שלא לחרוג מ׳מכסות הפליטים׳ שאמריקה ניאותה לקלוט, לצד היתפסות דווקאית לענייני נוהל ופרוצדורה, היו מתסכלות באופן שכמעט אי אפשר להסביר בלי שמביאים בחשבון את הרוח האנטישמית שנשבה באותם ימים במסדרונות השלטון בארצות הברית.

עם התחלת פעולות ההצלה של הרבי ופמלייתו, הציע סם קרמר, יועצה המשפטי של חסידות ליובאוויטש בארה״ב, לפנות לידידו מקס רוד, עורך דין בכיר ומקושר, לטפל בסידורים הרשמיים הדרושים לחילוצם מאירופה של הרבי ומלוויו.

אבל בהעדר תעודות לידה, התעכב התהליך. רבים מהמסמכים הדרושים נמצאו בברית המועצות, ולא היה אפשר לקבלם. לכך נוספה העובדה שמאז עלייתו של היטלר לשלטון עלה באופן דרמטי מספרם של הרבנים שביקשו מקלט בארצות-הברית. סעיף 4(ד) לחוק ההגירה משנת 1924 התיר ל׳כוהני דת׳ להיכנס לארה״ב מעבר למכסות ההגירה. עם זאת, גם ׳כוהני הדת׳ נדרשו להוכיח שהם מסוגלים למצוא עבודה על אדמת אמריקה. בראש מחלקת האשרות עמד אוורה מ׳ וורן, אדם שלא נודע בנטייתו לסייע לפליטים יהודים.

בחודש כסלו ת״ש (ינואר 1940) מינה הנשיא רוזוולט את סגן מזכיר המדינה ברקנרידג׳ לונג לפקח על המדיניות כלפי הפליטים מאירופה. אופיו הלא נדיב של לונג והאנטישמיות המוצהרת שלו הוכחו כשילוב קטלני לפליטים. כאשר נטל על עצמו את תפקידו של וורן, הוא גילה שהסירוב לסייע לנזקקים כבר היה למסורת.

צריך לעקוב אחר מסכת הקשרים והלחצים שהופעלה על מנת לרכך את שלטונות ההגירה האמריקניים שיואילו בטובם לאפשר לרבי ולמלוויו לדרוך על אדמת ארצם, כדי להאמין כמה אטימות לב מסוגלים בני אנוש לגלות כלפי זולתם הנתון בצרה, אפילו הוא אישיות בסדר גודל ציבורי כדוגמת האדמו״ר זצוק״ל.

המרוץ שהתנהל נגד הזמן היה אפוא דו כיווני. בזמן שעסקני ליובאוויטש בלטביה עשו כל מאמץ לאתר את האדמו״ר בוורשה וליידע אותו בדבר החיפוש של בלוך ואנשיו אחריו, כדי להצילו, עשו

החסידים בארה"ב כל שלאל ידם כדי להשיג אשרות כניסה לארה"ב, אם וכאשר תצליח תכנית החילוץ הסבוכה והנועזת.

בית חזק לתורה באמריקה

דרך הייסורים בכל הנוגע לקבלת אשרות הכניסה לארה"ב הגיעה לקיצה בכ"ד בטבת (ת"ש), כשבועיים לאחר שהאדמו"ר ופמלייתו (להוציא בתו מרת שיינה ובעלה הרב מנחם-מענדל הורנשטיין הי"ד, שנשארו על אדמת פולין ומאוחר יותר נרצחו על ידי הגרמנים ימ"ש) הגיעו בשלום לריגה בירת לטביה.

הריי"צ התעכב בריגה עוד זמן מה, בין השאר מפני שאימו הרבנית הזקנה נאלצה לעבור שם ניתוח. עשרה ימים נמשך מסע ההפלגה של האדמו"ר ומלוויו משוודיה לארה"ב ובט' באדר ב' (ת"ש) דרכו רגליו על אדמת אמריקה, כאשר המוני חסידים ו'עמך ישראל' נרגשים מקדמים את פניו בהתרגשות עצומה ובברכת "ברוך מחיה המתים". רק מתי מספר מביניהם ידעו על מסכת התלאות שחווה הרבי, ועל תכנית ההצלה הנועזת, כמו גם על המאמצים האדירים שהושקעו כדי להגיע לרגע המאושר הזה.

הפרק האחרון בספר, העוסק בסיפור ההצלה של הריי"צ זי"ע (הפרק שלאחר מכן סוקר את 'גורלם של המחלצים'), מתאר את השתלשלות הדברים מאז הגעת הריי"צ לחופי ארה"ב ועד להסתלקותו עשר שנים מאוחר יותר וסוקר בקצרה את תקופת הנהגתו של כ"ק האדמו"ר האחרון מליובאוויטש זצוק"ל עד להסתלקותו בקיץ תשנ"ד. החוקר האמריקני הלא יהודי חותם את דבריו בשורות הבאות:

למרות המשבר (בעקבות הסתלקות כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל, ז.ר), חסידות ליובאוויטש ממשיכה לגדול. אילו היה יכול רבי יוסף-יצחק שניאורסון לראות כיום מה יצרו תנועתו ושליחיו, הוא היה מתגאה בהם. הוא היה אומר שאלוקים חילץ אותו מפולין כדי להפוך את חב"ד לאחת החסידויות המשפיעות ביותר שהיו מאז ומעולם, וכדי לבנות בית חזק לתורה באמריקה. הרב זלמן רודרמן

סיפור מחסידיו

הימים ימי המשטר הקומוניסטי בברית-המועצות, השואף לדכא כל זיק של חיי יהדות. העיר סמרקנד שבאוזבקיסטן נעשתה עיר מפלט להמוני יהודים, ובהם חסידי חב"ד רבים.

סמרקנד הייתה באותם ימים מרכז חשוב של החיים החסידיים במחתרת. אף שגם שם התנהל מעקב בלתי-פוסק של השלטונות, הוסיפו החסידים לערוך התוועדויות, ללמד תורה ולהחזיק את גחלת היהדות.

מעונה של משפחת לרנר היה מרכז לפעילות החסידית. האב, ר' הרשל, היה מהחסידים שנשאו על כתפיהם את עול המחתרת, מתוך סיכון חיים יום-יומי.

מאבק מיוחד ניהלו המשפחות בחובה לשלוח את ילדיהן לבתי הספר הממשלתיים, שבהם הטיפו לילדים רעיונות כפירה והלימודים היו מתקיימים גם בימי שבת ומועד.

אם באין ברירה נאלצו לשלוח את הילדים לבתי הספר, היו מוגיעים את מוחם בכל שבת וחג למצוא תירוץ מדוע לא בא הילד לבית הספר. ואם נאלצו הילדים ללכת לבית הספר בשבת, היו עושים הכול להימנע מכתיבה ומחילול קדושת השבת.

יעקב, בנו של ר' הרשל, נאלץ ללכת ללמוד בבית הספר הממשלתי. רוב המורים שם היו יהודים, אך ראו עצמם נאמנים לתפקידם כחברי המפלגה הקומוניסטית.

פעם אחת נאלץ להתייצב ללימודים בשבת אך נמנע מלגעת בכלי כתיבה. שאר התלמידים הניחו בהפגנתיות את עפרונותיהם, והודיעו למורה שאם יעקב אינו כותב - גם הם אינם מעוניינים לכתוב.

אחת מקרני האור שהבליחו בסמרקנד היה החסיד ר׳ בָּרקה (חיים-דובער) חֵן. הוא נמלט מבית הסוהר, שבו ריצה עונש בגין הפצת יהדות, והוסתר בביתו של אחד החסידים. בהתוועדויות שקיימו החסידים היה ר׳ בָּרקה דמות מרכזית.

החיסיון שאפף את דמותו היה גדול, ובתחילה נאמר לילדים שהוא חסר בית שנאסף מהרחוב. במהלך ההתוועדויות לבש חלוק לבן, ופעם אחרת אמרו לילדים שהאיש רופא...

בהתוועדויות היה משלים את המשחק ועובר בין כל המשתתפים. לאחד היה אומר שהוא נושא מחלה, ושהתרופה היא ׳שולחן ערוך׳. ל׳חולה׳ אחר המליץ על ׳תניא׳. אחר-כך לימד בעצמו שיעורי תניא, לתמיהת הצעירים שבחבורה. אט-אט הוסר המסווה, אך החסידים הוזהרו לשמור את זהותו בסוד כמוס.

שנת תשי״ח (1958) הייתה רגועה יחסית. ההתוועדויות בבית משפחת לרנר התקיימו כסדרן. בליל שביעי של פסח ישבו סביב השולחן ר׳ ברקה חן, ר׳ לייזר ננס, ר׳ בערל איטקין וחסידים נוספים.

ופתאום נשמעו דפיקות חזקות בדלת. דממה השתררה. הוחלט שיעקב, שהיה אז בן 17, ייצא אל הבאים.

בפתח עמדו שני יהודים. ״הבא אלינו את אביך״, אמרו ליעקב. הלה החל לרעוד מפחד. הוא חזר פנימה ומסר את הפקודה לאביו. ״אבא, הם רוצים רק אותך״, אמר בקול חלש.

ר׳ הרשל ניגש אל הפתח. השניים חייכו בלעג ואמרו: ״אתה חושב שלא שמענו אתכם שרים ׳ממצרים גאלתנו׳? מה אתם שמחים עכשיו על מצרים?! מצרים בראש שלכם?! מחר, בשעה שמונה בבוקר, אתה מתייצב בק-ג-ב לחקירה מפורטת. שם תספר הכול, איך יצאתם ממצרים ומה היה לכם שם״.

אימה נפלה על הנוכחים. מקצתם התעשתו ומיהרו לחמוק מהבית. ברחוב היה קר, ולאנשים לא הייתה כתובת להתדפק עליה בשעה כזאת, ואולם הפחד מהצפוי לכולם מחר אם יישארו במקום - הכריע. מי שנשארו החלו לטכס עצה.

לאחר התלבטות הוחלט לאתר את האיש המאיים ולנסות למנוע את ההלשנה על-ידי מתן שוחד. האיש אותר, ואחד החסידים נשלח לביתו. האיש היה פרופסור לגיאוגרפיה, וכאשר נכנס החסיד לביתו הכריז: ״אני אספר לך מה קרה במצרים...״.

כאשר ניסה החסיד לשכנעו להימנע מהלשנה והבטיח לו שיבוא על שכרו השיב, שבהזדמנות אחרת היה נענֶה, אך הפעם הוא מסרב, משום שאחד מבני החבורה הבהיל אותו. לא הועילו כל התחנונים.

ר׳ הרשל ניסה להשתדל אצל אנשים שהכירו את הפרופסור. במיוחד ניסתה לעזור רופאה יהודייה שהכירה אותו, ואף סייעה במתן אישורי מחלה לתלמידים יהודים, כדי שיוכלו להימנע מלבוא בשבת לבית הספר. ואולם גם בקשותיה נתקלו בחומה בצורה של התנגדות.

בבוקר החליט המלשין משום מה להתמהמה במתן התלונה. תחילה ביקר במכון שבו הרצה. באותו בוקר עסק בבחינת תלמידים. שני תלמידים הציעו לו שוחד, כדי שיקל עליהם בבחינות. הוא הסכים.

לרוע מזלו, השניים היו סוכנים של הק-ג-ב. הוא נעצר מייד, הובל לחקירה ושולח למאסר.

כך, באורח בלתי-צפוי, עברה הסכנה שריחפה על ראשם של החסידים, ור' הרשל ובני משפחתו יכלו סוף-סוף לנשום לרווחה. (על-פי 'אדמו"רי חב"ד ויהדות בוכרה')

המידע שנתקבל ממקורות פנימיים בלשכת שר הפנים הרוסי היה מדאיג. גזירה חדשה נרקמה נגד היהודים.

אלה היו הימים שאחרי 'מהפכת 1905', כאשר סוציאליסטים וליברלים ניסו להפיל את שלטונו של הצאר ניקולאי השני. המהפכה דוכאה סופית רק כעבור שנתיים, ובתוך כך מונה פיוטר סטוליפין, שונא ישראל ידוע, לשר הפנים, ובהמשך גם לראש הממשלה.

בתקופת המהפכה רבים, משני הצדדים, הפכו את היהודים לשעירים לעזאזל. המונים התנפלו על היהודים באודסה, בקישנב, בוויניצה ועוד ופרעו בהם. גם השלטון הצר את צעדיהם של היהודים.

כשהמידע על הגזירה החדשה הגיע אל הרבי הרש"ב (רבי שלום-דובער) מליובאוויטש, הטיל על בנו-יחידו, רבי יוסף-יצחק, שעתיד למלא את מקומו על כס אדמו"רות חב"ד, לפעול לביטול הגזירה.

רבי יוסף-יצחק היה אז אברך צעיר, כבן עשרים וחמש בסך הכול. "עליך לנסוע לפטרבורג ולהיפגש עם סטוליפין ולפעול לביטול הגזירה", הורה לו אביו. רבי יוסף-יצחק יצא מייד לעיר הבירה פטרבורג, ושם חבר אל העסקנים היהודים. יחד החלו לפעול במסירות, ועשו ימים ולילות למציאת הדרך לבטל את הגזירה.

לאחר שכל המאמצים לא נשאו פרי, הוחלט לפנות אל אחד האישים רבי ההשפעה בעיר, קונסטנטין פובדונוסצב, משפטן ומדינאי מפורסם, שסטוליפין העריץ במיוחד והושפע מדעותיו במידה רבה. גם פובדונוסצב היה אנטישמי, אך מכיוון שהיה מאמין אדוק, העריך אנשי דת ולהבדיל גם רבנים.

לאחר מאמצי שתדלנות מיוחדים הסכים פובדונוסצב, שכבר התקרב אז לגיל שמונים, לפגוש את בנו הצעיר של הרבי. אלא שהדברים התגלגלו כך שהמועד היחיד שבו היה אפשר לפגוש את האיש היה בליל שבת.

באותם ימים פטרבורג וסביבותיה היו מחוץ לתחום המושב שהוקצה ליהודים. בעיר עצמה התגוררו יהודים יחידים, בעיקר סוחרים גדולים או רופאים, שקיבלו היתר מיוחד לכך.

פובדונוסצב התגורר בפרוור מאחורי העיר, אזור שבו התגוררו בעלי אחוזות פאר. לכל אחד ואחד מהם הייתה חצר רחבת ידיים, מוקפת חומה גבוהה, וכלבים אימתניים שמרו עליה. בפרוור זה לא התגורר שום יהודי, ולא היה שם בית שבו היה אפשר לשהות בשבת. גם בית מלון לא נמצא שם, והדרכים בפטרבורג בלילות היו מסוכנות. מה עושים?

מאחר שלא נמצא מקום שבו יוכל לשבות, החליט רבי יוסף-יצחק לפנות לבית מרזח מקומי. הוא העניק לבעל המקום סכום כסף מכובד ומסר לו את טליתו לשמירה.

"עליי לפגוש את מר פובדונוסצב", סיפר לו רבי יוסף-יצחק. "אנא לווה אותי בדרכי הלוך וחזור, שכן מזג האוויר בפטרבורג הפכפך, לעיתים יורד גשם או שלג, והדרכים משובשות וחלקלקות".

בעל המקום הביט בסכום הכסף הנכבד, עשרים וחמישה רובלים, והביע את נכונותו למלא את כל מה שביקש ממנו הצעיר היהודי.

הרבי ישב בפינת בית המרזח והמתין לשעת הפגישה. לקראת השעה היעודה, בליל שבת, יצא לעבר ביתו של היועץ. כשנכנס פנימה, התנפל עליו האיש בצעקות: "איך העזת לבוא אליי בשעה כזאת?! הלוא אתה בן יחיד להורין! כיצד הרשה לך אביך ללכת אליי בשעות הלילה? הכלבים שלי היו יכולים לקרוע אותך לגזרים!".

הרבי לא נרתע מגערותיו של האיש. הוא הישיר אליו מבט ואמר בקול בוטח: "יהודי אינו מפחד מכלב. הכלב מפחד מיהודי!".

איננו יודעים מה הייתה אותה גזירה, אולם פגישתו של רבי יוסף-יצחק עם היועץ פעלה את פעולתה. היועץ התחייב כי הוא עצמו יפעל לביטול הגזירה, וכך עשה.

רבי יוסף-יצחק יצא מבית היועץ וחזר אל בית המרזח. שבת שלמה בילה שם, כשהוא נאלץ לשהות בחברת שיכורים רוסים, ולעיתים אף הוכרח להעמיד פנים שהוא שותה ומשתכר כמותם. בכל רגע חשש שאיזה שיכור שונא ישראל יחליט להתנכל לו.

אפשר לשער את תחושותיו של הרבי, שהיה אז צעיר לימים, כשנאלץ לבלות את יום שבת קודש בחברה שכזאת. ואולם למען הסיכוי לביטול הגזירה לא עשה שום חשבון, ומסר את נפשו בעבור כלל ישראל.

הסיכון הגדול שקיבל עליו רבי יוסף-יצחק הביא שניים מנכבדי החסידים ובעלי ממון, ר׳ ישעיהו ברלין ור׳ יעקב הורוויץ, לבוא אל הרבי הרש"ב, אביו של רבי יוסף-יצחק, בתביעה: מדוע הוא מסכן את בנו היחיד בשליחויות הכרוכות במסירת נפש ממשית?

הרבי הרש"ב השיב להם: "את הכוונה הפנימית יש לבצע במלוא השלמות. הלוא כל תכלית ירידת הנשמה למטה היא לשם מסירת נפש. אני בטוח שהוא יאריך ימים!".

והרבי הוסיף ואמר: "כאשר הנשמה מאירה בגוף, מתבטל הגוף ממילא לאור הנשמה". (על-פי ׳אוצר סיפורי חב"ד׳)

שאלה מיוחדת הייתה לבחור הצעיר, שעמד והתפלל על ציונו של הבעל-שם-טוב: "אבקש שיודיעו לי מן השמיים מיהו צדיק הדור".

אליהו בולטקין נולד וגדל באחת מערי אוקראינה, ותשוקה גדולה ניצתה בליבו - לדעת מיהו צדיק הדור. על כך התפלל בציון הבעש"ט, וכעבור כמה ימים חלם כי הבעש"ט הופיע לפניו ואמר לו שתי מילים בלבד: "סע ללנינגרד".

לנינגרד, העיר הגדולה, הנקראת כיום סנקט פטרבורג, הייתה רחוקה ממקום מגוריו מסע של כמה ימי נסיעה, אך אליהו לא התחשב בטלטולי הדרך, ארז את חפציו במזוודה ויצא למסע.

בבואו לעיר ניגש אל בית הכנסת והחל לשאול את המתפללים מיהו צדיק הדור. השאלה של הבחור הצעיר העלתה על פני האנשים מבטים תמהים. לבסוף אמר לו אחד המתפללים: "אתה בוודאי מתכוון לרבי הריי"צ (רבי יוסף-יצחק שניאורסון) מליובאוויטש. אסביר לך כיצד להגיע אליו".

אליהו הגיע אל ביתו של הרבי הריי"ץ, נכנס אליו וסיפר בפשטות את סיפורו. הרבי הביט בו במבט חודר והורה לו: "סע לנֶוול". באותם ימים הייתה נוול עיירה חסידית, שבה חיו חסידים גדולים, עובדי ה׳

מופלאים. אליהו מילא את הוראתו, נסע לנוול, ושם התקרב לתורת החסידות ודרכיה. כעבור זמן שב ללנינגרד, נשא אישה ונולדו להם חמישה ילדים.

אלה היו ימיה האפלים של ברית-המועצות. השלטון הקומוניסטי פעל לדכא את הדת, וניהל מלחמת חורמה בכל פעילות יהודית-דתית. תלמודי תורה וישיבות נסגרו. מוסדות יהודיים חדלו מלפעול. רבנים, שוחטים ומוהלים הוגלו לסיביר או הוצאו להורג.

הרבי הריי"צ התייצב נגד השלטון וניהל מערכה רחבה לשמירת גחלת היהדות ברחבי רוסיה. חסידיו הנאמנים הקימו מחתרת חשאית, שפעלה באומץ ובתעוזה כדי לקיים את החיים היהודיים. רבים מהם נאסרו, עונו, שולחו למחנות עבודה ואף הומתו. אך חסידים אחרים באו בעקבותיהם ומילאו את מקומם.

כאחיו החסידים, גם אליהו פעל ברשת המחתרתית, ולדאבון הלב נאסר בידי השלטונות בתחילת שנת תש"ב (1941). העילה הרשמית למאסרו הייתה החזקת תעודת פטור מזויפת מגיוס לצבא האדום. הוא שולח לאחד ממחנות העבודה הידועים לשמצה.

שנות האימים. החסיד שולח לאחד ממחנות העבודה הידועים לשמצה. אשתו חששה שיבואו לאסור גם אותה ואולי לקחת מידיה את ילדיה ומיהרה לברוח איתם. למרבה הצער, בשל הבהלה והחיפזון, לא הבחינה שאחד מבניה נותר מאחור. כשגילתה זאת כבר היה מאוחר מדי.

סמוך לביתם התגוררו בני זוג רוסים חשוכי ילדים. כשגילו שהילד הקטן נשאר לבדו, שיערו שאימו תחשוש לחזור לקחתו והחליטו לאמצו. ואולם האם חזרה וביקשה לקחת את בנה, אבל עכשיו סירבו השכנים להשיב את הילד לחיק אימו. תחנוניה לא הועילו, והם ידעו היטב כי פנייה א הלשלטונות לא תושיע את האם.

כך נשאר הילד בידי השכנים הלא-יהודים וגדל אצלם. כאשר המלחמה התקרבה לעיר לנינגרד ברחו הוריו המאמצים אל הקווקז, והתיישבו בעיר קרסנודאר. אך גם לשם הגיעו חיילי גרמניה הנאצית, ובתוך זמן קצר הושמדו כשמונת-אלפים מיהודי העיר.

בני הזוג הבחינו כי שכניהם מביטים בחשד על הילד שבביתם. פניו היהודיות הכריזו על יהדותו. הם החליטו לברוח מהעיר ולהתיישב בכפר סמוך, שבו חשו ביטחון.

בתום המלחמה חזרו בני הזוג עם הילד ללנינגרד. יום אחד, כשהנער כבר היה בן שש-עשרה, פגש ברחוב אחד מחסידי חב"ד. דמותו של החסיד הזכירה לנער את פניו של אביו. הוא ניגש אל החסיד וגילה לו כי הוא בנו הצעיר של החסיד ר' אליהו בולטקין.

החסיד עמד המום. הוא הזדעזע מהגילוי שבנו של ר' אליהו שבוי בידי משפחה לא-יהודייה. הוא נרתם מייד לאתגר, ובפעילות נועזת חילץ את הנער מזרועות שוביו.

זכות מסירות הנפש של אביו עמדה לו והגנה עליו לבל ייטמע בין העמים. הוא חולץ מידי המשפחה הרוסית, ובהמשך נשא לאישה את בתו של החסיד ר' אליעזר רקסין והתגורר בלנינגרד.

אימו וארבעת ילדיה הצליחו לצאת את מסך הברזל ולהגיע לצרפת. האישה לא ידעה דבר על גורל בעלה ובנה, עד שיום אחד קיבל החסיד ר' פרץ מוצ'קין מכתב מידידו ר' שמואל (מולע) פרוס, ובו כתב: "אם אתה יודע איפה נמצאת אשת ר' אליהו בולטקין ז"ל, יש להודיע לה כי נמצא בנה, וגם נשא את בתו של ר' לייזר רקסין ז"ל, והם מתגוררים בלנינגרד". (על-פי 'אלה תולדות פרץ')

ר' **יצחק מרקוביץ** סיפר סיפורו המדהים: בילדותי, מספר ר' יצחק היינו גרים בניו יורק, בשכונתו של הרבי הריי"צ.

אבי, הרב **משה אריה מרקוביץ** ז"ל, מצא עבודה בחברה המייצרת מדרגות. מידי יום אבא עבד במפעל יחד עם עוד 70 פועלים, במסירות ובנאמנות.

כשהגיע יום שבת, אבא לא הופיע לעבודה, כי הרי שבת, ובשבת לא עובדים. ביום ראשון לא עובדים אצל הגויים. אבא חזר לעבודה ביום שני, ונקרא עם הגעתו למנהל המפעל.

"מדוע לא הגעת לעבודה בשבת?" שאל המנהל בפנים חמורות סבר. שבת קודש היא לנו מתנה מאת הבורא, ומנועים אנו מלעבוד בשבת, השיב אבא. מנהל המפעל היישיר מבט ואמר, "אם רצונך להמשיך לעבוד כאן, חובה עליך לעבוד בשבת, כי יום אחד חופש אצלנו הלא הוא יום ראשון, ולא יתכן שיהיה עוד יום חופש יום שבת."

כל ההסברים לא הועילו, ואבא נקלע למצוקה קשה. מה עושים? פונים לרבי הריי"צ. היה זה חודש כסלו תש"י. אבא לוקח אותי בידו לביתו של הרבי הריי"צ. נכנסנו בחרדת קודש להיכל הקודש, ואבא מגולל לרבי את מצוקתו, ושואל ומבקש מהרבי עצה וברכה, להסתדר בפרנסה בלי לחלל שבת.

הרבי הריי"צ אומר לאבא: "גש לאיגוד המקצועי של העובדים (כמו אצלנו הסתדרות העובדים) תדבר איתם ובוודאי יעזרו לך."

למחרת היום, אבא הולך לאיגוד המקצועי ומסביר למנהל את כל מה שקרה, ומבקש ממנו לצוות על מנהל המפעל, לתת לו היתר לא לעבוד בשבת, בהתאם לצו מצפונו דתו ואמונתו.

המנהל לא השתכנע, ואף הסביר, כי לא ניתן שיהיו 2 ימי חופשה לעובד, (יום ראשון לא עובדים אצל הגויים, זוכרים?) ובכלל לא יתכן שכל אחד יבחר לו יום שבו הוא לא נמצא בעבודה... מפעל לא יכול לתת תפוקה ולהצליח, כשכל עובד יוצא לחופש ביום אחר, כך שאם רוצה להמשיך לעבוד במפעל, מוטלת עליו החובה לעבוד בשבת.

אבא חזר במפח נפש לרבי הריי"צ, וסיפר לו הכל. הרבי הביט בו ואמר כי עליו להיות בעצמו חבר באיגוד המקצועי ואז הכל יסתדר. אבא לא מבין ואומר לרבי. רבי, אני לא יכול לשים את עצמי חבר באיגוד. בשביל זה צריך בחירות לועד ושיבחרו בי, והבחירות בכלל עוד שנתיים ומה יהיה עד אז? פרנסה רבי, פרנסה מה תהא עליה?

הרבי הסתכל על אבא ואמר "שיהיה בהצלחה רבה."

הפגישה הסתיימה. יצאנו אבא ואני מחוץ לחדר, ואבא מהורהר, לא כל כך מבין מה עושים. הלכנו הביתה.

בערב אבא התבשר בבשורה קשה: לפני כמה דק' ארעה תאונה ו-3 חברי האיגוד נספו בתאונת דרכים. אבא היה בהלם.

לא עבר שבוע ימים ונערכו בחירות באיגוד ואבא נבחר להיות חבר. באסיפה הקרובה אבא הוביל מהלך שבו עובד יכול לא לעבוד יום אחד או בראשון או בשבת וכך אבא המשיך לעבוד במפעל ללא עבודה בשבת, על פי ברכתו ועצתו של הרבי הריי"צ.

"**בהצלחה רבה!**" אמר הרבי...!

דרכי החסידות - תינוקות שנשבו

היהודים שאינם שומרי תורה ומצוות בימינו רובם ככולם הם בגדר 'תינוקות שנשבו'. הם לא זכו לקבל חינוך יהודי, לא ספגו מילדותם ערכים של יראת-שמים וקיום מצוות, ואך טבעי הוא שאינם מרגישים מחויבות לקיום התורה ומצוותיה. למעשה, אי-אפשר לבוא אליהם בטענות. התביעה הגדולה מופנית אל כל שומרי התורה והמצוות - מה אנחנו עושים כדי לקרב את לב אחינו לעולמה של יהדות.

כ"ק אדמו"ר הריי"צ כותב (היום יום כ"ו באדר ראשון): "צעיר בן-תורה צריך לגשת לעבוד בכרם ה' צבאות, לקרב לב אחיו לקיום מצוות מעשיות וקביעות עיתים לתורה, בשלושה כלי-שרת - אהבת ה', אהבת התורה, אהבת ישראל. לב ישראל הוא מעיין מקור מים חיים, ובריתו כרותה לעבודה ולתעמולה שאינן חוזרות ריקם".

ארגון ברית יוסף יצחק ע"ש כ"ק אדמו"ר הרבי יוסף יצחק
בעזהי"ת הארגון עושה בריתות מילה בכל העולם בכל גיל בחינם.
טלפון 972537707702+

הרב יצחק גינזבורג שליט"א ב' דר"ח אדר ב' ע"ד - בת ים

א. הברית והמלח

לחיים לחיים, ה' יברך את כולכם ואת כולנו ואת כל עם ישראל - שנזכה לגאולה השלמה.

הרך הנימול

נאמר כמה מילים לכבוד הרך הנימול. לכאורה אפשר לחשוב שאדם מבוגר הוא לא רך, אבל הוא כן רך. קודם כל, כשהוא נימול הוא נעשה רך. בחב"ד אומרים "לחיים **ולברכה**" - הפירוש הוא שיהיה לב רך, **לב-רכה**. ברית המילה היא גם למול את ערלת הלב, שהלב יהיה רך. לכן מתאים לכנות כל מי שנימול "הרך הנימול". אז צריך לומר כמה מלים של ברכה לרך הנימול.

רמזי השם

קודם כל על השם: השם אלכסנדר הוא שם יהודי מובהק. לכבוד הברית הוספת גם את השם יהודה, אבל אלכסנדר הוא כבר שם יהודי. הוא גם שם שקשור לברית מילה. **אלכסנדר** שוה **יוסף הצדיק**. ברית מילה היא קדושת הברית, לקדש את הזיווג בין האיש והאשה, קשור ליוסף הצדיק. **אלכסנדר** עולה **יוסף הצדיק**, וגם המספר מאד חשוב - **ששה**, כולל את כל מצוות לא-תעשה של התורה, כל מה שצריך להזהר, מה שיהודי צריך להיות שמור ממנו ולהיות זהיר טפי (לשון טפה) בו. כשמוסיפים לשם הזה יהודה זה כבר בגימטריא **נשמה**. בברית מילה מקבלים נשמה, ובאמת **אלכסנדר-יהודה** בגימטריא **נשמה**. עד כה היית יותר בחינת גוף וכעת מאירה הנשמה שבך.

יהודה הוא המלך בעם ישראל, שבט המלוכה, והוא שוה 30. כתוב שהמלכות נקנית בשלושים מעלות. שלשים הוא האות **ל**. בחז"ל מכנים את ה-**ל** "מגדל הפורח באויר". כתוב בכתבי האריז"ל שמגדל הוא הברית, ספירת היסוד. יש כמה סודות מהו מגדל. בכל פרצוף יש מגדל. למשל, בפרצוף אמא בקבלה

ה"מגדל הפורח באויר" הוא יסוד אמא. יש גם מגדל באריך, בכתר. בכל מקום יש "מגדל פורח באויר". **מגדל פרח** שוה **אלכסנדר, ששה**, וה-**ל - יהודה** - היא עצמה המגדל. צירוף מאד יפה אלכסנדר יהודה.

הברית בפרשה - "מלח ברית אלהיך"

זה קשור לפרשת שבוע. יש בפרשה פעם אחת את המלה ברית. אין הרבה ברית בתורה. יש פרשיות שהן בפירוש בריתות - ברית בין הבתרים, ברית מילה, ברית הקשת בנח, יש על התורה שלש בריתות - אבל חוץ מהן אין יותר מדי בריתות בתורה. אחת מהן בפרשת ויקרא - ברית שה' כרת עם המלח, "מלח ברית אלהיך". יש מצוה לשים מלח על כל קרבן. כמו גם כשאוכלים בשר, הכשרת הבשר כוללת המליחה שלו. צריך "לחיות עם הזמן", כל מה שקורה קשור לפרשת שבוע. כתוב "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח" - הריכוז הכי גדול של מלח בתנ"ך, ארבע פעמים שרש **מלח** בפסוק אחד.

מלח - מילה ל-ח בכל ברית מילה

יש אומרים שמלח עצמו קשור למצות ברית מילה - רמז בספרים ש-**מלח** הוא **מילה ל-ח**. כל פעם שעושים ברית זו "ברית מלח" - ברית שקיימת לעד, שלא נפסקת. כתוב "ברית מלח" על הקרבנות, על הכהונה ועל מלכות בית דוד - ה' כרת עם דוד המלך ברית מלח שממלכתו קיימת לעד. "ברית מלח" היא משהו שקיים לעד (כמו מלח שאינו מתקלקל), וכתוב ש-**מלח** הוא **מילה ל-ח**.

יכול להיות תינוק שהברית שלו נדחית, שלא נימול ביום השמיני ממש, אבל כל ברית מילה - אם היא ביום השמיני ממש, או אחריו, או שאדם מבוגר עושה ברית מילה - יש בברית את הסגולה של ה-**ח**, השמיני, של המלח. למה? כי שמיני הוא למעלה מהטבע. עד שיהודי עושה ברית מילה הוא בתוך הטבע. גם אם הוא שלם בטבע - שבע הוא שלמות הטבע - אבל הוא עדיין בטבע. שמונה הוא למעלה מהטבע, וברית מילה מביאה יהודי לדרגת מסירות נפש שלמעלה מהטבע. לכן כל ברית מילה היא **מלח, מילה ל-ח**.

סגולות המלח

דברנו על רך שנולד ואחר כך נימול. כתוב על תינוק שנולד "והמלח לא תֶמלח, והחתל לא תֻחתל". פעם כשתינוק היה נולד היו מולחים אותו, כי מלח גם עוצר דימום וגם מעצב את הבשר. ירון, צריך תמיד שיהיה לך מלח - אם צריך לעצור דם הסגולה בתורה היא מלח.

יש הרבה סגולות למלח, כי מלח הוא נושא הפכים - יש בו חסד ויש בו דין. בתוך המלח יש את כל ההפכים. לכן עם ישראל נמשל למלח, וכתוב שכשם שהעולם לא יכול להתקיים בלי מלח - שנותן טעם בכל - כך לא יכול להתקיים בלי ישראל. אנחנו המלח של העולם, הדבר שקיים לעד, וזה בא לידי ביטוי בברית מילה. **מלח** עולה ג"פ **הוי'**, ממוצע כל אות. נוהגים לטבול את **הלחם** - אותיות **מלח** - שלש פעמים במלח, להמתיק שלש גבורות.

ב. שריה־מליחה־הדחה בעבודת החסידות

ים המלח

כתוב שהמלח נברא ביום השני של מעשה בראשית (היום הוא יום שני בשבוע), בו ה' הפריד בין המים העליונים והמים התחתונים. המים התחתונים בכו שהתרחקו מה' והבכי של המים התחתונים, הדמעות

היו מלוחות. זה מקור המלח, שבתוך המים יש מלח - ים המלח. המקובלים, הרמ"ק - רבינו משה קורדובירו - אומר שים הוא מלכות ומלח הוא יסוד. מלח הוא ברית, ולכן כתוב ברית על יסוד המלח. צריך להמשיך מלח לתוך הים - סוד ים המלח.

הפעם הראשונה שכתוב בתורה מלח היא "ים המלח" - "כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח". כך כתוב בתחלת מלחמת ארבעת המלכים נגד חמשת המלכים (בסוף אברהם נצח את ארבעת המלכים לאחר שהם נצחו את חמשת המלכים), והרמב"ן כותב שמלחמה זו רומזת למלחמות מלך המשיח. מלחמת המלכים היתה ב"עמק השדים הוא ים המלח". זו גם המלחמה הראשונה בתורה - מלחמה משרש **לחם**, צירוף אותיות **מלח**. המלחמה הראשונה בעולם מתרחשת בים המלח.

מאד מענין שבחמשה חומשי תורה יש ארבע פעמים "ים המלח", ובשאר ספרי התנ"ך יש עוד חמש פעמים - סה"כ תשע פעמים שמתחלקות לארבע וחמש, בדיוק הסוד של ההופעה הראשונה של ים המלח במלחמת ארבעת המלכים נגד חמשת המלכים.

הבטחת ה' למים התחתונים ופתגם "היום יום" בכ"ו אלול

שוב, כל זה נברא ביום שני, בו בכו המים התחתונים עם הדמעות המלוחות. אז הקב"ה הבטיח למים התחתונים שהמלח יקרב על גבי המזבח ושאת המים ינסכו בחג סוכות. ניסוך המים הוא פעם בשנה, אבל בכל יום יש מלח בכל הקרבנות. זו ההבטחה העיקרית של היום השני.

ידוע שהספר הראשון שהרבי מליובאוויטש כתב - "הכל הולך אחר הפתיחה" - הוא ספר "היום יום", פתגם חסידי לכל יום של ימות השנה כל השנה כולה. לא תמיד מבינים מה הקשר, למה הוא מביא את הפתגם המסוים ליום המסוים. יש רמז יפהפה מה הרבי כותב ביום שנברא המלח - היום השני של מעשה בראשית, כ"ו אלול. הרבי שם מביא פתגם חסידי מהו ענין המליחה - שייך לסוד המלח של אותו היום.

שריה-מליחה-הדחה - להתנקות מהדמיונות הלא-מבוררים

הוא כותב שמקובל אצלנו, חסידי חב"ד, הסבר פנימי-חסידי לסדר של מליחת בשר. במליחת בשר יש שלשה שלבים (שצריך להבין אותם בברית מילה):

השלב הראשון הוא שריה - צריך לשרות את הבשר עד שיהיה רך (דברנו על רך).

השלב השני היא מליחה - ששמים את המלח משני צדי הבשר (כך כתוב גם לגבי הקרבן, שצריך לשים מלח ולהפוך ושוב לשים מלח).

בסוף, אחרי שהמלח הוציא את כל הדם האסור, השלב השלישי הוא הדחה - צריך לשטוף היטב.

בעצם המלח קשור כאן למים - יש מים לפני כן ומים אחר כך, מים-מלח-מים. הרבי מתחיל קטע זה בהיום-יום באמירה שיהודי צריך להוציא מעצמו את הדם הטמא. גם בברית מילה הפעולה השלישית היא מציצה - יש דם שצריך להוציא. עיקר המליחה היא להוציא דם אסור. כתוב בחסידות שדם אסור הוא כח מדמה לא מתוקן.

לכולנו יש נפש הבהמית, יצר הרע, אז יש כל מיני דמיונות שאדם מדמיין. דמיונות לשון דם. יש דם טהור, דמיון טהור. מי שיש לו דם טהור לגמרי זה נבואה - "וביד הנביאים אדמה". אבל מי שיש לו קצת

עכירות בדם - יש לו בלבולי ראש, דמיונות. פעולת המליחה היא כדי להוציא את הדמיונות האלה, שיהיה לו דם נקי. בשביל זה צריכים שלשה שלבים - שריה, מליחה, הדחה.

שריה-מליחה-הדחה בעבודת החסידות (ובסדר הברית)

בקיצור כותב שם הרבי - פתגם של הרבי הקודם - מהם שלשת הדברים בחסידות:

שריה היא 'ווייקען זיך' בדברי הרב. קודם כל החסיד צריך לשרות בדברי הרב - לשרות עד שהוא נעשה רך מתוך לימוד המון דברי הרב שלו, הרבי שלו.

אחר כך, עצם המליחה - החיתוך והפריעה - הוא יחידות. כשיהודי נכנס לרבי רק הוא, בארבע עינים, זה נקרא יחידות. יש כמה סיבות למה זה נקרא יחידות, אבל הסיבה הפשוטה היא שאז יש גילוי של היחידה שבנפש, עצם הנשמה. כשהיהודי רק מול הרבי שלו, לאחר שהוא שרה הרבה-הרבה עד שהוא התרכך לגמרי במים חיים של דברי הרב שלו. אחר כך הוא נכנס ליחידות וזה עצם המליחה. זאת אומרת, ירון, שכאשר אתה עושה את עצם הברית - ויש בחדר תמונות של הרבי - בעצם עבור הנימול (וכנראה גם המוהל וכולם) זה כמו יחידות עם הרבי, המליחה עצמה.

השלב השלישי, הדחה, הוא גם משהו יפהפה שגם ראיתי שמקיימים אותו בחדר הזה. כתוב שהדחה היא ניגון. קודם כל יש שריה, אחר כך מליחה ואחר כך הדחה. שריה - לשרות את עצמו בדברי הרב, להתכונן הרבה זמן כך שאדם מתרכך בדברי החסידות של הרבי. המליחה היא כמו ברית המילה ממש - יחידות עם הרבי. בסוף, הפעולה האחרונה היא הדחה, כאשר יוצאים מהיחידות. מהי ההדחה אחרי המליחה? ניגון. אז ברוך ה' מקיימים זאת כאן בחדר, שמיד אחרי הברית שומעים נגינה. לא רואים מה בדיוק עושים שם, אבל תוך כדי זה כנראה גם עושים הדחה ממש - ששוטפים ומנקים.

החידוש כאן שהמלח - **מילה ל-ח** - הוא סוד ברית מילה. לכן כתוב "מלח ברית" (בפרשת השבוע). ובאותו יום בו נבראו המים התחתונים, עם המלח שלהם, וה' הבטיח להם לקרב על גבי המזבח, הרבי כותב את הוואריט של שריה-מליחה-הדחה - לימוד תורה הרב, יחידות עם הרבי (כוונה עצומה, שרגע הברית הוא יחידות עם הרבי), ניגון. ניגנו כאן, וצריך לדעת שזו ההדחה אחרי הברית. מאד יפה שאחרי ברית המילה שומעים ארבע בבות כניגון ראשון. אם הנימול יכול ורוצה לרקוד - אפשר גם ניגון שמחה.

השלמה: חלמיש למעינו מים

מובא בספה"ק **שמלח** ר"ת "**חלמיש למעינו מים**" (מתוך הלל שאמרנו היום, בראש חדש), והוא ר"ת **חלם, מלח** למפרע. גם **חלמיש** עצמו מתחיל **חלם-מלח**. "ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים" היינו מכח נשיאת הפכים, סוד המלח. יש ב"ההפכי הצור אגם **מים חלמיש** למעינו **מים**" מים-מלח-מים, סוד שריה-מליחה-הדחה הנ"ל.

ס"ת "חלמי**ש** למעינו מי**ם**" הם **שום** - כנראה שיש סגולה לאכול שום עם מלח. עם ישראל נקראו "אוכלי שום", האוכלים שום שמרבה את הזרע ורק אנחנו עושים פירות באמת (משא"כ "אל אחר אסתריס כו'", כדלקמן בענין הויכוח עם סבי דבי אתונא), לכן מצות "פרו ורבו" נתייחדה לנו אחר מתן תורה, כאשר מלח הוא סוד הברית המשפיע למלכות על מנת להוליד.

ג. הכח המיוחד בבריתות מבוגרים

הויכוח עם סבי דבי אתונא

יש עוד משהו מאד יפה, שקשור לכאן - שזוכים לעשות בריתות ליהודים שבהשגחה פרטית לא זכו לברית בילדות. יש סיפור בגמרא, במסכת בכורות, של "סבי דבי אתונא". היו החכמים הגדולים, הפילוסופים של אתונא, חכמי הגוים, ונסע לשם רבי יהושע בן חנניה חכם היהודים. היה לו ויכוח של חידות, ולא סתם ויכוח - מי שינצח יחסל את השני. הם חדו לו חידות והוא היה צריך לענות בשליפה.

אחד הדברים ששאלו אותו - "מילחא דסריא במאי מלחי לה", מלח שהסריח במה מולחים אותו? מלח הוא בשביל שהדבר לא יסריח, אז צריך למלוח אותו כדי שישמר. הוא מיד שלף - ענה להם "בסילתא דכודנייתא", בשליה של פרדה. הסתכלו עליו - מה אתה אומר? לפרדה יש שליה?! הרי היא לא יולדת, אין שליה. אז הוא ענה להם מיד - ומלח יכול להסריח?! יש שם שורה ארוכה של שאלות ותשובות.

מילחא לא סריא - גילוי נצחיות עם ישראל בבריתות מבוגרים

איך מסבירים את זה? הם רצו להוציא לעז על עם ישראל, שה' כרת עמנו ברית כמו עם המלח אבל היהודים סרחו, הסריחו, ולכן הברית שה' כרת עם היהודים כבר נגמרה - אי אפשר לתקן, ואדרבא, כעת ה' כורת אתנו ברית. ככה הם רצו לומר לו. כל הדו-שיח - בו הוא נצח אותם - היה לומר להם שהם עקרים ועם ישראל נצחי.

כתוב שהקליפה היא סריס שלא עושה פירות, לא מסוגל להוליד. כל מה שהקליפה מולידה הוא כח המדמה (דם טמא כנ"ל) - לחדש חידוש אמתי במציאות היא לא מסוגלת, כמו הפרד. הוא עונה להם שאם המלח, עם ישראל, יסרח - צריך לקחת מכם את השליה ולמלוח אותו. אבל אתם פרד - דבר נפרד - שלא מוליד. הם עצמם הודו שאין להם שליה - לא ידעו שמדברים על עצמם.

הוא אמר שכמו שלפרד אין שליה כך המלח, עם ישראל, לעולם לא מסריח אלא רק נדמה לכם שסרח. זה שעם ישראל נשאר "ברית מלח עולם" מתגלה כאן בכל ברית. זו ההוכחה הנצחית שהמלח של עם ישראל לא מסריח אף פעם. זה מה שקרה היום וזה מה שקורה כל יום, כן ירבו, הרבה פעמים. המלח שלנו הוא ברית עולם, שהולך גם על הכהונה של עם ישראל וגם על מלכות בית דוד של עם ישראל - הכל מתחיל מפרשת השבוע. לחיים לחיים, שכל הסבי דבי אתונא - כל החכמים של אומות העולם - יבינו שהמלח שלנו לא מסריח אף פעם, הוא נשאר חי וקים כמו ש"דוד מלך ישראל חי וקים".

[שאלה: מה זה הדבר הזה שיש מיליוני יהודים בלי ברית מילה? היה שלש פעמים בהיסטוריה - ביציאת מצרים, בכניסה לארץ והיום.] כנראה זה חוזר, עוד פעם על מנת להכנס לארץ מחדש, לכבוש את הארץ. גם כיבוש וגם חזקה כמו שאומרים, שיש שתי בחינות בימינו - לא רק הכיבוש של יהושע ולא רק החזקה של עזרא אלא שתי הפעולות יחד. לשם כך צריך למול את העם - מה שעושים.

מילחא מי סריא?! המלח לא מסריח והוא נותן טעם בכל הדברים. עם ישראל, יהודי, נותן טעם בחיים של כולם. שכולם יבינו שהיהודי הוא כדי לתת טעם. העולם לא יכול להתקיים בלי היהודים. זה מה שמתגלה בברית המילה, המלח של הברית.

יסורים ממתקים

זה שלפעמים הברית גם קצת באה בקושי - ראיתי שמאד דואגים שלא יכאב, אבל בכל אופן יש עוד מאמר חז"ל מאד יפה - שמלח הוא כמו יסורים, כמו שהמלח ממתיק את הבשר ככה יסורים ממרקים את העונות של האדם. מדמים את המלח לייסורים, ששניהם באים להמתיק. יש במלח גבורות, דינים, אבל תכל'ס הוא ממתיק, נותן טעם. אותו דבר - יסורים נראים דבר קשה, אבל תכל'ס הם ממרקים וממתיקים עונות האדם.

זה עוד דבר שמתאים לברית מילה. על הברית לא אמרת שהחיינו, רק על הפדיון - זה מנהג חב"ד. יש שכן אומרים שהחיינו על ברית מילה. זו מחלוקת בין האחרונים הגדולים. מי שאומר שלא אומרים שהחיינו - וכך אנחנו נוהגים - מסביר כי הברית כואבת. טוב שזה טפה כואב.

[שאלה: זה שבאים בתנועת נפש של הקרבה זה פן של פחד, אולי לא פיזי]. נכון, זה שבאים בחשש, בחרדת קודש, זה די והותר לצאת ידי חובת המלח-היסורים. אבל תכל'ס, המלח - גם בחינת ברית - ממרק את כל העונות, תיקון הברית. אמרנו **שאלכסנדר** בגימטריא **יוסף הצדיק**, תיקון הברית.

שם הפרנסה ב"במלח ברית אלהיך"

[זה קשור גם לסנדק, שכתוב שגם לו מכפר?]. הוא משתתף, זה הולך ביחד. כתוב שלהיות סנדק זו סגולה לעשירות. הביטוי בפרשה שלנו "מלח ברית אלהיך" - "ולא תשבית מלח ברית אלהיך". מה סופי התיבות? **חתך**. קודם כל חתך הוא חיתוך, הברית, אבל הוא שם קדוש - שם של הפרנסה, שיוצא מסופי תיבות "**פ**ותח **א**ת **י**דך". מכוונים זאת כל יום, שלש פעמים ביום - גם שם סופי תיבות.

אם כן, כשאומרים "**פ**ותח **א**ת **י**דך" אפשר גם לכוון "**מ**לח **ב**רית **א**להיך". זו כוונה טובה גם לנימול וגם למוהל וגם לסנדק, שיהיה השם הקדוש הזה, שתהיה פרנסה ברווח, גם בגשמיות וגם ברוחניות (פרנסה ברוחניות היינו הרבה מעשים טובים, הרבה לזכות את הרבים). בפרט שהשם החדש של הרך הנימול הוא **אלכסנדר יהודה = פרנסה!**

סוד המלח: נשיאת ההפכים של "פינחס זה אליהו" ושל אברהם אבינו

[שמענו מהרבי שבברית מילה של יהודי - אולי במיוחד של יהודי מבוגר - מגיע לא רק אליהו הנביא אלא גם אברהם אבינו. השאלה איך הם מתחברים למה שהרב אמר?]. כתוב ש"פינחס זה אליהו". אליהו הנביא הוא מבשר הגאולה. עיקר התכלית לשמה בא אליהו הוא לעשות שלום בעולם. סימן שהוא חסד, הוא עושה שלום. אבל בשרש אליהו הנביא הוא גבורה, "קנא קנאתי", ופינחס הוא גבורה. גם לו יש נשיאת הפכים - אם הוא כהן הוא חסד, אבל רואים שכל מה שזכה לכהונה הוא מעשה הגבורה - "לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי". רואים שיש כאן התכללות של חסד וגבורה. זה בדיוק מה שכתוב לגבי מלח. מצד אחד הוא ממתיק, יש בו חסד, אבל הוא ממתיק כי הוא חזק. הכח שלו לתת טוב טעם, להמתיק, הוא כי יש לו גבורות.

אדמו"ר הזקן כותב שכל תורת החסידות נקראת מלח. על הפסוק הזה בפרשת שבוע יש את הדרוש הראשון בלקו"ת שלומדים בישיבות חב"ד - "לא תשבית מלח". זה המאמר הראשון שלומדים בלקוטי תורה, אחרי ספר התניא. שם הוא מסביר שהמלח הוא החסידות. כלומר, כל תורת החסידות היא מלח, ומלח הוא ברית מילה, סימן שברית מילה כולל הכל.

אליהו הוא צירוף - המעשה הראשון שלו הוא גבורה אבל הוא נגמר כשכולו חסד, "הנה אנכי שלח לכם את אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם", הוא מחבר בין פער הדורות, האבות והבנים. אברהם אבינו כולו חסד, אבל היות שהוא מצד הקדושה - וכתוב בתניא שכל דבר שבקדושה חייב להיות כלול משני הקוים, ימין ושמאל (גם בית הלל לא יכול רק להקל, ולכן יש יוצאים מהכלל שהם מחומרי בית הלל ומקולי בית שמאי) - גם לאברהם יש גבורה. הגבורה הראשונה שלו היא הפעולה הראשונה שלו - הדבר הראשון בחיים שלו שראוי לשבח - לא כתוב בתורה שבכתב אלא בתורה שבעל פה, שבירת פסלי אביו ועמידה בנסיון.

בתורה עיקר הגבורה שלו הוא כאן, בים המלח, כשהוא נלחם כדי להציל את האחין שלו לוט, שלא היה צדיק גדול (ומי יודע אם בכלל היה יהודי, לא היה יהודי). אף על פי כן הוא מסר את הנפש שלו כדי להציל אותו. [גם היום זה ככה?] לוט לא היה יהודי, אבל בתוכו היתה רות המואביה ודוד המלך ומלך המשיח. [היום יש עדיין נשמות בין הגוים?]. אחרי מתן תורה לא כל כך, "ונפלינו". לא צריך למסור את הנפש עבור גוי, אבל גם היום להציל את הגוי אם הוא טוב זה קידוש ה'. [בזכות פינחס ניצל כל עם ישראל - כולם נצלו בזכות גבורה. איפה האיזון אצלנו מתי גבורה ומתי חסד?]. זה בדיוק ענין המלח.

השמן והמלח שבחסידות - חסדים וגבורות דאבא (ההופכים לחסדים דאמא)

אתמול גם דברנו על זה בשיעור. מישהו שאל אחר כך, שבדרך כלל אומרים שחסידות היא שמן ובמאמר הזה כתוב שחסידות היא מלח. מה המלח של החסידות ומה השמן של החסידות? קודם אמרנו לו גימטריא - שבכל **שמן** (**טו** פעמים **הוי'**) יש חמש פעמים **מלח** (ג"פ **הוי'**). בכל טפת שמן יש נרנח"י של מלח ויש ביניהם קשר.

בכל אופן, אדמו"ר הזקן כותב שמלח הוא גבורות דאבא - אבא הוא קו ימין, חסד, אבל הגבורה של אבא נעשית החסד של אמא. בזה בכלל צריך להתבונן איך זה אמור להיות אצל אבא ואמא, שלאבא יש גבורות של קדושה - רק של קדושה, הוא לא כועס אף פעם סתם - אבל אם לאבא יש גבורות של קדושה זה עושה אצל האמא הרבה חסדים על הילדים שלה. זה סוד עמוק. האמא שופעת חסדים כי לאבא יש גבורות, אבל רק גבורות קדושות, רק גבורות כמו שצריך. הגבורות של האבא הופכות להיות חסדים של אמא.

בכל אופן, זה המלח, אבל השמן כולו טוב, כולו חסד. מה שכתוב על פינחס הוא גבורות דאבא. יש אנשים שלא יכולים לראות דם, מתעלפים. ברוך ה' כאן אף אחד לא מתעלף כי יש לנו שרש בפינחס, פינחס זה אליהו. גבורות דאבא ממתיקות את הגבורות של כל האצילות, כל הפרצופים, כל העולמות - החל מאמא. אבל הגבורות דאבא לא רק ממתיקות את אמא, אלא הופכות להיות חסדים אצל אמא.

[למה הרבי תמיד אומר בשיחות 'בחסד וברחמים'?]. גם הזהר אומר שאם נלמד חסידות אז הגאולה תבוא בחסד וברחמים. [יוצא שברית מילה היא הכי גבורה והכי חסד]. נכון, היא התגברות החסדים. היא גם 'חוסכת' את כל הגבורות האחרות - עשינו את הגבורות כבר. כמו שספרת בדיחה - שכולם יצחקו. הראשון שנימול לשמונת ימים הוא יצחק אבינו - סימן שיחד עם ברית המילה צריך לצחוק. יש לנו גם סעודת ברית מילה, גם סעודת פדיון הבן וגם סעודת ראש חדש. יש מצוה מיוחדת לעשות סעודת ראש חדש. "בתלת זימני הוי חזקה" - חזקה של שמחה.

מעלות הסנדקאות וסיפורי בריתות

[הרב, אפשר עוד כמה מילים על הענין של הסנדקאות?]. אמרנו שסופי תיבות "**מלח ברית** אלהיך" הם כמו ס"ת "**פותח את** ידך" - שם **חתך**. כתוב בקבלה שהשם הזה עולה **רוח-רוח**, "פי שנים ברוחך אלי" שאלישע בקש מאליהו הנביא. כשיש פעמיים **רוח** שוה השם **חתך**. כמה שוה **סנדק**? 214, **רוח**, חצי מהשם **חתך**. יוצא שאם האדם הוא פעמיים **סנדק** הוא כבר **חתך** שלם.

[אז כל אחד צריך להיות פעמיים סנדק? נשמח לראות את הרב עוד פעם כאן. מה אם מישהו עשה כמה פעמים סנדקאות ולא רואה עדיין את העשירות?] זה על החשבון, בפורים העושר הזה ירד.

[רואים שהיהודים שעושים פה את הברית - יש להם מצוה מיוחדת, חוץ ממסירות הנפש. פעם שאלתי מישהו אם הוא מאמין שיש עולם הבא ואמר לי שלא. לי יש קצת פניות, אבל לו אין שום פניה - לא מאמין בעולם הבא]. כמו שהבעל שם טוב אמר שמוכן מיד לוותר על העולם הבא שלו כדי לעשות טובה ליהודי.

[הייתי כאן הרבה פעמים סנדק, והיה סיפור שהכי עורר אותי. עשינו ברית ליהודי בן שמונים בערך. הוא מאד גמגם. איני זוכר למה הוא בא בגיל 80. אולי אמר שהוא היה עסוק, עבד, משהו כזה. אחרי הברית הוא ישב בצד וראה שלהרבה בריתות אלכס מניח תפילין. הוא שאל מה זה וכששמע מה זה רצה גם להניח. הוא היה מגמגם, אז הנחת תפלין לקחה לו בערך שעה - כל מלה מקריאת שמע בגמגום - וכל הזמן ירדו לו דמעות מהעיניים. הוא לא ידע מה זה תפלין, לא שמע מה זה שמע ישראל, והוא הניח כי ראה עוד יהודים מניחים, ובאותו רגע החלו לזרום לו דמעות במשך שעה, עד שסיים הכל. היה יהודי שעשינו לו ברית בן 60 ומשהו. אתמול הוא סיים לעבוד, הגיע לפנסיה, וכעת יש לו זמן לעשות ברית. הוא בא לעשות ברית - בירושלים - ועשינו גם פדיון הבן, ואז הוא רצה גם חופה. הוא הבין שכל הנישואין שלו עם אשתו לא היו על בסיס יהודי ורצה גם חופה - לא עשינו במקום אבל עשינו בהמשך. אתה רואה את המאור שיש ביהודי - פשוט לא מובן.

היו כמה סיפורים והוזכר הדברי חיים והפסק המלמד זכות שלו בעניני ברית]. הוא הפליא את עצמו שהוא יהיה אחד משבעים סנהדרין כשיבוא משיח. הפליאו שמכל גדולי ישראל בכל הדורות מהם יבחרו שבעים הוא אחד מהם.

נגנו "אלי אתה" (אדה"ז).

רבי עקיבא

לסיום עוד גימטריא: אמרנו ש**אלכסנדר-יהודה** בגימטריא **נשמה**, אבל זה גם **רבי עקיבא**. רק **אלכסנדר** הוא **יוסף הצדיק**, ואם מוסיפים **יהודה** זה **רבי עקיבא**. קודם כל, אתה קשור עכשיו לרבי עקיבא - צריך ללמוד ממנו, ללמוד עליו הרבה. [א.י.: רק לא לגמור כמו עשרת הרוגי מלכות...]. צריך לעשות שיקול - הוא הגיע לגיל מאה ועשרים ואז, אז צריך לחשוב... בכל אופן, כתוב "לא תקום פעמים צרה". צריך לחקור מתי באמת הוא עשה ברית מילה, באיזה גיל. הוא חזר בתשובה בגיל ארבעים. יתכן שהיה נימול קודם, לא כתוב, אבל היות שעד גיל ארבעים היה עם הארץ גמור אפשר לומר שאולי הוא גם עשה ברית מילה בגיל ארבעים. [אתה לפני ארבעים?]. שלשים ושש. [גם אותו אשתו שלחה ללמוד]. כמו שמשה רבינו הוא עמוד התווך של תורה שבכתב רבי עקיבא הוא עמוד התווך של תורה שבעל פה.

ברית מבוגרים - פלא נסתר יותר וטענה כנגד ישמעאל

[הרב, הרגשת משהו מיוחד בסנדקאות של מבוגר לעומת סנדקאות של תינוק?]. צריך יותר כוונה כי זה לוקח יותר זמן... מה שאפשר לומר שאצל תינוק התינוק לא יודע מה קורה - למעלה מטעם ודעת. מרגישים שקורה משהו למעלה מהשכל של התינוק. כאן אני מרגיש את זה בצורה אחרת, שזה עוד יותר למעלה מטעם ודעת - כאילו יודעים מה שהולך כאן, אבל אף אחד לא מבין מה קורה כאן. התחושה שלי היתה שזה הרבה יותר נסתר מהתינוק שלא מבין מה קורה. כאן עוד יותר לא מבין - לפחות אני. זו היתה התחושה.

כמו שאמרו קודם, מבוגר גם יכול לפחד - אם הוא מתגבר יש לו מעלה לגבי תינוק. נאמר קצת בדרך מליצה - היה ויכוח בין ישמעאל ליצחק אבינו. ישמעאל התפאר שמלתי בגיל 13, מבוגר, עם שכל - יכולתי לסרב ולא סירבתי. אתה בגיל שמונה ימים - יכולת לסרב. יצחק אמר לו שאם ה' היה אומר לי להקריב את עצמי לא הייתי מסרב - ובגלל הויכוח הזה באה העקדה. יש משהו בברית של אדם מבוגר שהוא כמו העקדה. זה מה שיצחק עונה לישמעאל ובכך הוא מנצח אותו. כתוב שלישמעאל יש אחיזה בארץ ישראל כי מלים. צריך לומר שדווקא הברית של יהודים מבוגרים היא הנצחון על ישמעאל, שאני מקריב את עצמי. [יש עוד יתרון - ישמעאל הוא בסופו של דבר בן של אברהם אבינו, אברהם חינך אותו למצות. הוא קרוב מאד לקדושה אדירה מאד. הם היו מנותקים לגמרי - באים מהכי למטה להכי למעלה]. כולנו משפחה אחת באהבה, כמו הפתגם החסידי.

י"ח מנחם־אב ע"ד - ברית יוסף־יצחק, בת ים

בסייעתא דשמיא, שכל היהודים יחזרו בתשובה, ואז יבוא משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

איזה יפי!

קודם, בסיום הברית, שבאמת היתה בסייעתא דשמיא משהו מיוחד, אמרו 'איזה יפי!' - בדיוק בסיום, כשזה נגמר. חשבתי ש'**איזה יפי!**' שוה "**יחי המלך**"! באמת טוב להכריז 'איזה יפי' בסיום ברית (אכן יש מנהג עממי שאומרים 'בלי עין הרע'! אבל 'איזה יפי'! הוא הרבה יותר נחמד). גילוי העטרה הוא גילוי המלכות. הברית היא לגלות את העטרה, בחינת "יחי המלך". כידוע, "**יחי המלך**" שוה **ענג** ו"אין בטובה למעלה מענג". הברית היא אבר התענוג של הקדושה, צריך לקדש אותו. כמו שעכשיו שמענו שרבי לויק האבא של הרבי מסביר שהראש' של הברית הוא "קדש עצמך במותר לך". תיכף נדרוש זאת יותר. זה "**יחי המלך**", '**איזה יפי**'!

באמת כתוב על הברית בזהר הקדוש שהיא "הידורא דגופא", היפי של הגוף. כתוב שהדרת הפנים, היפי של היהודי, היא הזקן שלו - וזה מכח הברית. ההידורא, שבפנים הוא הזקן, הוא מכח ה"הידורא דגופא" של ברית המילה. והוא סוד המלך השמיני, סוד יום השמיני למילה, הדר, "ושם אשתו מהיטבאל", היינו סוד גילוי העטרה. בכל אופן, 'איזה יפי' שהיה פה - שימשיך להיות 'איזה יפי'.

שני-אור - שתי בריתות מילה

לרך הנימול - שהוא כבר עוד מעט בן 11 - קוראים שניאור-זלמן, על שם אדמו"ר הזקן. שניאור הוא שני-אור, שצריכים לחבר שני אורות, אור הנגלה של התורה ואור הנסתר של התורה.

שני-אור רומז לפסוק השלישי של התורה, בריאת האור - הדבר הראשון שה' ברא ביום הראשון של מעשה בראשית - "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור". כתוב שני אורות, "יהי אור ויהי אור", כתוב שהם אור ישר ואור חוזר (אור זכרי ואור נקבי). צריך שני אורות להשלים זה את זה. ב"פ **אור** עולה "**ואהבת**", כך כותב אדמו"ר הזקן בתניא - שניאור. שני האורות הם עבודת ה' מתוך יראה - שהיא חלק מהאהבה גופא, קיום התורה והמצוות, הבסיס - ואחר כך האור הנוסף של עצם אהבת ה', המקיף שמעליו.

בכל אופן, שניאור הוא שני-אור, וכתוב שהפסוק של "**ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור**" - שיש בו **כג** אותיות - מורכב מ-**ז** אותיות של האלף-בית, **אור** וחוץ ממנו אותיות **מילה**. כל הפסוק הזה הוא **אור-מילה** - אלה שבע האותיות של "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", שני-אור.

בהשגחה פרטית שניאור שלנו הוא "כפלים לתושיה". הוא זכה, בזכות כל הנוכחים כאן, לעבור ברית מילה פעמיים. חושבים שזה בדיעבד, שלא עשו מספיק טוב בפעם הראשונה, אבל הכל בהשגחה פרטית מאת הבורא ב"ה. צריך שיהיה שניאור אחד שיעבור פעמיים מילה - מילה ראשונה ומילה שניה - כמו שיש שני-אור. יש "יהי אור" אבל אז בדקו וראו שלא מספיק, צריך עוד "ויהי אור" בפועל ממש. האור הראשון היה טוב בעולם הרוחני, למעלה, אבל כדי שהמילה תהיה מאה אחוז כשרה פה בגשמיות, למטה, שזה העיקר, צריך עוד מילה - "ויהי אור" בגשמיות, שיהיה מושלם. לכן השניאור שלנו היה צריך לעשות ברית פעמיים, כדי לקיים "**ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור**", אותיות **אור-מילה**.

המילה ב"פרשת היראה" (החת"ת של היום)

הדוד של הרך הנימול אמר בדרך שלקיים היום מצות ברית מילה מתאים מאד לפרשת השבוע. לחת"ת של היום, "חמישי" של פרשת עקב, יש שם מיוחד (אין הרבה פרשיות כאלה) - "פרשת היראה". יש יהודים שאומרים אותו כל יום אחרי התפלה, כמו שיש יהודים שאומרים "פרשת המן" כל יום ("דבר יום ביומו", הנאמר בירידת המן), כדי שתהיה פרנסה טובה. "פרשת היראה" עוד יותר חשובה, כמו שרש"י מביא על הפסוק הראשון, "מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה" - מכאן למדו רז"ל ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", צריכים לזכור זאת כל הזמן, ומזה גופא, שהיראה תלויה בו ובבחירתו, בא האדם ליראה את הוי' (שעשה את הפלא הגדול הזה להטיל את אחריות היראה, דהיינו אימת היראה, עלי). הדוד אמר שקרוב לתחילת פרשת היראה כתוב "ומלתם את ערלת לבבכם" - בחת"ת של היום יש אם כן רמז מובהק למצות ברית מילה.

ראש-מילה

איפה זה רמוז בפרשת היראה עוד קודם? הפרשה מתחילה "ועתה" - "אין 'ועתה' אלא לשון תשובה". אמנם הפרשה נקראת "פרשת היראה", אך המלה הראשונה - "הכל הולך אחר הפתיחה" - היא לשון תשובה. בשביל יראה צריכים קודם כל לעשות תשובה. תשובה היא הרצון להתקרב לה' - אני רחוק מה' וצריך להתקרב אליו. יהודי צריך להיות יגע ביראה, מתוך תנועת נפש של תשובה לה'. כתוב "ועתה ישראל מה", ורבי מאיר דורש "אל תקרי 'מה' אלא 'מאה'" - רמז למאה ברכות שצריך לברך בכל יום.

בכל אופן, נתבונן בשלש המלים הראשונות של פרשת היראה - "ועתה ישראל מה", "ישראל" צריך להגיע למדת "מה", הענוה והבטול של משה רבינו שאמר "ונחנו מה". מה הר"ת והס"ת של שתי המילים הסמוכות "**ישראל מה**"? **מילה**. "ועתה" צריך להיות "**ישראל מה**" - ראש וסוף **מילה** והשאר אותיות

ראש, **ראש-מילה**. מה ראובן אמר כעת בשם האבא של הרבי? שהראש של המילה הוא ה"קדש עצמך במותר לך", בקדושת המחשבה של ברית המילה. כל פרשת היראה מתחילה מ"**ראש מילה**" ("**ישראל מה**"). יש בתורה "ראש יוסף", "ראש אפרים", "ראש מנשה" - דווקא ליוסף ובניו, שהוא הברית, מתחברת המלה "ראש". כאן יש "**ישראל מה**", **ראש-מילה**.

כתוב שמ**ילה** היינו **מל-יה**, ואם רוצים להשלים את ה-**וה** זה נמצא במלה הראשונה של הפרשה, "ועתה", שמתחילה ב-**ו** ונגמרת ב-**ה**. שלש המלים "**ועתה ישראל מה**" הן ר"ת וס"ת **מל-הוי**'. **מל** שוה **סוד**, אז **מל-הוי**' היינו "**סוד הוי**'" - "סוד הוי' ליראיו ובריתו להודיעם". בדרך לכאן, כשקראתי את הפסוק הראשון של החת"ת של היום, "ועתה ישראל מה הוי' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה", שמתי לב שזה יום של ראש-מילה. כשחשבתי על זה אתה אמרת שכתוב שם בפירוש "ומלתם את ערלת לבבכם".

יום הברית של רבי הלל מפאריטש

אמרו שהברית של הרבי גם היתה ב-ח"י - ח"י ניסן. הוא נולד ב-י"א ניסן, חדש האביב. כתוב שיש קשר בין אביב לאב. יום ההולדת של הרבי הוא י"א ניסן והברית בח"י ניסן. מה קרה בי"א אב? ההילולא של רבי הלל מפאריטש. [הרב ירון: זה יום ההולדת שלי] אז היום יום הברית שלך - לא סתם היתה סיעתא דשמיא. אם יום הסתלקות אצל צדיק הוא גם יום הולדת, כמו אצל משה רבינו - הרבי אומר שכל צדיק נולד ומסתלק באותו זמן, והעיקר הוא הלידה, שהוא נולד מחדש - אז מי"א אב עד היום זה גם יום השמיני, "וביום השמיני ימול בשר ערלתו". העיקר שיהיה הרבה שמחה לנימול ולכולם. שנזכה למשיח נאו - "ועתה" זה היינט, "היום" (משיח בא, "היום אם בקולו [של מלך המשיח] תשמעו"), "[משיח] נאו", על ידי **ישראל-מה**, **ראש-מילה**.

החלשת כח התאוה בברית

[הרב ירון: רציתי לשאול את הרב, יש אור החיים שאצלי תמוה - ראיתי פירושים חדשים, אבל לא התיישבו לי על הלב. הוא אומר שיש שלשה סוגי ברית מילה - של צדיקים, של בינונים ושל רשעים. של צדיקים זה הקדושה, בינונים איני זוכר ורשעים זה החלק של הסט"א. בסוף הוא אומר - איך שלא יהיה, זה צווי הקב"ה וצריכים לעשות ברית גם לצדיקים, גם לבינונים וגם לרשעים. קראתי לפני שנים רבות ולא התיישב לי - מה החלק של הסט"א? ברית מילה זו מצוה!]

הזכרנו הרגע את רבי הלל. גם אתמול היתה ברית. אתה לא מגיע לכל הבריתות בכפר... [הרב ירון: אליהו הנביא מגיע]. עליך להדמות לאליהו הנביא, אתה צריך להגיע...

[הרב ירון: ראיתי באיזה ספר קבלה ישן שהיו פעם מברכים שתזכה לבן זכר - לחיים, שתזכה לבן זכר. למה? כי **בן** בגימטריא **אליהו** ו-**זכר** עולה אליהו במילוי ההין (**אלף למד יוד הה וו**). בספר הזה היה כתוב שיש בו-זמנית הרבה בריתות, ואליהו הנביא לא בא לכולן אלא יש לו ששים אלף מלאכים תחתיו - הוא הולך רק לבריתות מסוימות. אז היו אומרים שתזכה לבן זכר - שאליהו עצמו יבוא. יש מקומות שכתוב אחרת, אבל כך כתוב שם.]

אף על פי כן, "מצוה בו יותר מבשלוחו".

קודם נאמר ווארט ואחר כך נסתכל באור החיים בפנים. אתמול חזרו בברית מאמר קצר של רבי הלל על ברית מילה, שמביא את הרמב"ם ממו"נ - כשדורש את טעמי המצוות - שאומר שברית המילה

היא להחליש את התאוה. אז הוא מביא, משהו מדהים, מפרי הארץ של רבי מענדלע ויטבסקר, שאומר שכאשר הרמב"ם כתב זאת הוא "נבא ולא ידע מה נבא" - יש בזה סוד שהרמב"ם עצמו לא כוון אליו. מה הסוד? בקיצור הוא מסביר שהסוד הוא, שגם אצל צדיק יש תאוה לה' - כתוב "תאות צדיקים אך טוב" - וגם את התאוה הזו צריך להחליש על ידי מצות ברית מילה, שעניינה בטול במציאות. ברית המילה היא כדי שגם התאוה של הצדיק לקב"ה תוחלש על ידי הבטול שלו, שהביטול במציאות שלו יותר גבוה מהתאווה הקדושה שלו. זה הווארט של המאמר.

מילה מתוך צער - מילת הרשעים

בכל אופן, אנחנו יודעים היום שיש כאלה - אפילו בתוך עם ישראל - שמתנגדים לברית, בגלל הדבר הזה גופא. מה פתאום? להחליש את התאוה?! להחליש את אבר התענוג?! אם הרשע עושה ברית מילה, וכל החיים מצטער - תחשוב על מישהו שכל החיים מצטער, כמו אחד שיש לו דיאטה ולא יכול לאכול כל יום סטייק, הרופא אסר, וכל החיים הוא בצער מזה. יש רשעים שכל החיים הם בצער שעשו להם ברית מילה. זו ברית המילה של רשעים שמניקה לסט"א (שכל ענינו וחיותו של הסט"א הוא מחשבות זרות).

והנה, יותר מכל המצוות כתוב שהמצוה הזו של ברית מילה (שיש בה מסירות נפש) נתנה בשמחה - "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב". אם יש מישהו שלא שמח, אחד שעתיד להצטער ולא לשמוח - חבל לו שלקחו לו את התענוג - זה מניק את הקליפה (ועד כדי שיש הוה אמינא לחשוב שאולי באמת חבל שלקחו ממנו את התענוג, היה מוטב להשאיר לו את התענוג העיקר שלא יחיה כל החיים שלו עם טרוניא על הקב"ה, דהיינו הנקת הסט"א כנ"ל).

ביאור דברי בעל אור החיים

כעת נסתכל באור החיים (על "[וביום השמיני] ימול בשר ערלתו") ונראה מה הוא התכוון:

עוד יתבאר על פי מה שאמרו בספר התיקונים (תיקון כד) כי שלשה מדריגות יש בבחינת מצוה זו של מילה, מדרגה המעולה שבכולן היא מילת בניהם של צדיקים, בני אל חי, מילה זו הוא להם גילוי שמו יתברך חתום בבשר קודש והיא עטרת היסוד, שניה לה הם בני אנשים הבינונים מילה זו להם כקרבן לפני ה', שלישית היא מילת בני הממזרים האנשים הרשעים שנואי ה', מילה זו היא להם כמי שנותן חלק לנחש עפר לחמו, ועיין תקונים (דף י), והשלשה רמז הכתוב באומרו ימול וגו'. כנגד מילת הצדיקים אהובי ה' אמר ימול, פירוש יו"ד מול, כי הוא מגלה בו רשימו קדישא אות י' הרשומה בשמו יתברך, וכנגד מילת הבינונים אמר בשר, כאן רמז בחינת הקרבן אשר יקריב בשר קודש לה', וכנגד מילת השנואים שבישראל אמר ערלתו, כי הוא נותן לס"מ חלק הנוגע לו בילד, שהיא בחינת הערלה, נמצאת אומר, כי יצו ה' על המילה, בין לבני הצדיקים, בין לבני הבינונים, בין לבני הרשעים, שלא יאמרו בית דין מה לי לממזר למולו וכולו מלא ערלה, תלמוד לומר שאף על פי כן יסיר ערלתו ממנו להתיש כח הקליפה שבו, שאם יזכה במעשיו יתעצם בכח מעשיו הטובים ויגביר צד הטוב ויתבטל (חלק) [כח] הרע, ועל זה אמרו ז"ל (הוריות יג) ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

מדברי האור החיים הקדוש יוצא מפורש שגם אצל הרשעים - אבות הממזרים - יש מצוה גדולה (כלומר פעולה חיובית ביותר) בברית מילה שעושים לבניהם. והיינו הפרשת ונתינת הערלה (החלק הטמא והמאוס הנאחז בבן הממזר) לקליפה (סוד ה"נחש עפר לחמו"), על דרך שילוח השעיר לעזאזל (ביום

הכפורים, יום השמיני [למילה] של הפרשת הכהן הגדול העובד את עבודות היום הקדוש, יום מילת הלב של כללות נשמות ישראל, כמבואר במ"א), שעל ידי זה יוכל בן הרשע לטהר את עצמו ואף לזכות לכתר תורה, להיות ממזר תלמיד חכם שקודם במעלה לכהן גדול עם הארץ. וודאי שבן הרשע שזוכה לכך עושה נחת רוח עצום לבורא עולם, והרע שלו (מה שנולד ממזר, ואף הרע של הוריו הרשעים) נעשה כסא לטוב, כידוע ממורנו הבעל שם טוב, ובזכותו וכיוצא בו (בעלי תשובה אמיתיים) יבוא משיח צדקנו בחסד וברחמים.

שלש הבחינות שמסביר כאן בעל אור החיים הקדוש, בלשון החסידות הם כנגד השראה (גילוי אור העטרה על גבי בשר המילה של בני הצדיקים) התלבשות (החיות שבבשר המילה ממש של בני הבינונים העולה לה' כקרבן על גבי המזבח) השתלשלות (הכח שניתן לבן הרשע לחזור בתשובה על ידי הפרשת הערלה ומסירתה לנחש הקדמוני, בירור הפסולת מן הבר, תמצית סוד השתלשלות העולמות עד למטה מטה).

הכינוס השנתי - ברית יוסף יצחק

אור ל-י' שבט תש"פ - כפ"ח

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

נגנו את ניגון הגאולה של הרבי הריי"ץ ואת "שאמיל" של הרבי.

א. "שבעים תמרים"

לחיים לחיים, שיהיה לארגון "ברית יוסף יצחק", ע"ש הרבי הריי"ץ (היסוד-ברית של שבעת נשיאי חב"ד) שהיום יום ההילולא שלו, הצלחה רבה ומופלגה בעבודת הקדש, להכניס כמה שיותר יהודים בבריתו של אברהם אבינו.

היום י' שבט, שנת השבעים להסתלקות הרבי הריי"ץ ולתחילת הנשיאות של הרבי. מקובל מאדמו"ר הזקן שיש "לחיות עם הזמן" - לקשר כל דבר שקורה בחיים (בהשגחה פרטית) לפרשת השבוע. ואכן, המלה "שבעים" מופיעה בפרשת בשלח, פרשתנו. אחרי **קריעת ים סוף** (בגימטריא **ברית יוסף יצחק**, 976) ושירת הים כתוב "ויבאו אֵילִמה ושם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים". אם כן, בפרשת השבוע יש לנו סוד מובהק של המספר שבעים - "שבעים תמרים".

נקשר זאת גם לאירוע שלנו פה: בביטוי "**שבעים תמרים**" יש אותיות **ברית** (בדילוג שוה של 2-2 אותיות) - כנראה הברית קשורה ל"שבעים תמרים". אם נוציא אותיות **ברית** מ"**שבעים תמרים**" מה שנשאר - אותיות **שעמ-מים** (**שמע מים**, **עם שמים**. כאשר נכלול את ה-ו של "ושבעים תמרים" ונכפיל את ה-**ע** שעולה שבעים נקבל "**שמעו עמים**", ביטוי משירת הים - "שמעו עמים ירגזון" - שקדמה ל"ויבאו אילמה וגו'") - שוה 500, "**פרו ורבו**", שהוא גם שם **צבאות** עם הכולל, הנושא של "באתי לגני" השנה.

יוצא אם כן רמז יפה, ש"**שבעים תמרים**" עולה **ברית**-"**פרו ורבו**". הרי הברית היא בשביל לקיים מצות "פרו ורבו", להעמיד צבאות ה' - לכן צריך למול את כל היהודים, כדי להרבות את הדמות, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף ויבוא משיח (כרמוז בתחלת הפסוק, "ויבאו **אילמה**" אותיות **אלהים** - בביאת משיח ועל

ידי תיקון הברית נזכה לקיום היעוד של "אני אמרתי אלהים אתם", דהיינו שיתגלה אצל כל יהודי איך שהוא "**עצמות בגוף**" בגימטריא **ברית מילה** [697], כמו שאמר הרבי על בעל ההילולא של היום. והוא מכח השם הקדוש צבאות המגלה שגם בעולמות התחתונים בי"ע - ועד לעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו - "איהו וגרמוהי חד", כמבואר במאמר. והיינו קיום היעוד של תכלית כוונת בריאת העולם, מה ש"נתאוה [כל תאוה קשורה לברית, אבר התאוה והתענוג] הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". השם צבאות מתגלה בעיקר ב"צבאות הוי'", נשמות ישראל, אך כל קניינם, מאדם, בכלל, וכידוע שעל כל חפצי הצדיק שורה השראת האורות המקיפים, החיה-יחידה, שבנפשו. והיינו סוד "וישראל עשה חיל" הנאמר על ימות המשיח, סוד "קונה הכל" - ה"כל", ה"צדיק יסוד עולם" ["כי כל בשמים ובארץ"], "ועמך כֻלם צדיקים" לעתיד לבוא, קונה הכל מידי השי"ת שהוא יתברך "קונה שמים וארץ". והוא סוד "וידעת היום [על ידי 'דעת קונה' שלנו אנו עושים קנין מידי השי"ת שלו 'דעת מקנה' מתוך רצון פשוט ומוחלט להנחיל לנו, בניו, את כל אשר לו] והשבת אל לבבך [שיהיה הכל שב אליך, נכנס לרשותך, ועל ידי זה תקיים 'ואהבת את הוי' אלהיך... ובכל מאדך']". וכך מתגלה כח העצמות בהכל, מה ש"גאט איז אלץ", וד"ל).

בשבעת המינים של שבח ארץ ישראל התמר הוא הדבש ("... ארץ זית שמן ודבש"), המלכות (בחינת **אשה** בגימטריא **דבש** ככתוב בכתבי האריז"ל. תמר הוא שם של אשה - שלש נשים בתנ"ך נקראו בשם תמר, כמבואר עניינן באריכות במ"א). כתוב - רש"י מביא - ששבעים תמרים הם כנגד שבעים זקנים ובמקור כנגד שבעים נפש יוצאי ירך יעקב (גם "פרו ורבו"), שבעים שרשי נש"י, ו"שבעים פנים לתורה", הכל אותם שבעים. דווקא בשבעים התמרים טמון הכח לתקן את שבעים אומות העולם (לפי זה, השנה הזאת, שנת השבעים, היא שנה מסוגלת ביותר לקדם את המהפכה הרביעית, להאיר את העולם כולו באור תורה).

שוב, התמרים הם הפרי של המלכות - חוץ מזה שהתמר כתוב שביעי, הוא הגדול בין המינים. כתוב שבכל 'עולם' יש את המלך שלו, והמלך של עולם הצומח הוא התמר - "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה". כנראה שבתוך התמר כלול גם הארז. התמר עולה על הארז בפירותיו המתוקים.

אם כן, זו שנה שצריך להגיע ולהתעצם עם "**שבעים תמרים**" (**ברית פרו ורבו**), שעולה 1112, שוה לפסוק שהוא אולי השני בחשיבותו בתורה - אחרי "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (שתיכף נאמר מה הקשר ביניהם גם במספר) - "**תמים תהיה עם הוי' אלהיך**", כלל גדול בתורה, מצוה כללית. לכן הרמב"ם לא מונה פסוק זה ב-**תריג** מצוות, כי זו מצוה שכוללת את כל התורה כולה.

תמר מתחיל **תם** - "יעקב איש תם", שאחד מפירושיו הוא מהול. התמרים הם תמימים, כמו ישיבת תומכי תמימים. צריך שבעים תמרים-תמימים, חילי בית דוד שיביאו את המשיח, שיהיו עם פירות מתוקים - דבש, הכי מתוק. מצד אחד תמר רומז לעולם התמורות, אבל דווקא משם הוא מעלה את כל הניצוצות הקדושים והופך הכל לדבש - זה כח המלכות. באמת כתוב "**ושבעים תמרים**", שעולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**". נמצא שזהו מקום מיוחד בתורה שבו מתחברים יחד שני הפסוקים העיקריים, "**תמים תהיה עם הוי' אלהיך**", שעולה 1112, "**שבעים תמרים**", ו"**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**", שעולה 1118, "**ושבעים תמרים**", ושייך עכשיו לשנת השבעים.

ה-ו של "ושבעים" באה להוסיף - אפשר לומר שביום הזה, י' שבט, יש את הרבי הקודם, על שמו נקרא הארגון כנ"ל, אבל בתמונה של הארגון רואים אותו יחד עם הרבי. הרבי מוסיף ועושה את ה"**שבעים תמרים**", "**תמים תהיה עם הוי' אלהיך**" ל"**ושבעים תמרים**", "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**".

ידוע שלפני "שמע ישראל וגו'" כתוב בתורה "ארץ זבת חלב ודבש", רמז לתמר וסופי תבות **שבת** הרמוז בביטוי "**שבע**ים **תמר**ים". ועוד רמז נחמד: "**ושבעים**" = **חתך**, סופי תבות "פותח **את** ידך [= **ומשביע** גו']", שם הפרנסה כידוע, ברכת "מזוני" (ידוע בחז"ל שתמרים משביעים, היינו ששבעים מתמרים - "וְשָׂבְעִים תמרים", כמו שמבואר בחסידות בענין "מַשְׂבִּיעִים אותו תהי צדיק כו'" - לשון שׂובע - "צדיק כתמר יפרח"), סוד תיקון עולם העשיה, "אף עשיתיו", וכמו שיתבאר.

קודם כל, זה אומר שצריכים לאכול תמרים... [נזכור לשנה הבאה.] זה כבר לא יהיה שנת השבעים... אפשר להשלים בבית.

רק המלה **תמרים** שוה "**משה משה**" (690) ש"לא פסיק טעמא בגווייהו". מצד אחד הייתי חושב ששני משה הם תמורה, אבל הם אותו דבר - "לא פסיק טעמא בגווייהו". אחד הפירושים הוא שבכל דור יש משה רבינו, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" - בדיוק היום הזה, החיבור בין הדורות, בין הרביים, ש"כולא חד", הכל תמרים, הכל מתוק מדבש ונופת צופים.

זה היה לחבר את האירוע לכבוד ברית יוסף יצחק גם לפרשת שבוע וגם לשנת השבעים עכשיו - מה לכוון. אפשר לדרוש גם תמורה ביחס ליום ההסתלקות של הרבי הקודם ותחלת הנשיאות של הרבי - סוג של תמורה למעליותא (הרבי של כל דור עולה על כתפי הרבי הקודם וכל הרביים הקודמים). בכל דור ודור יש משה רבינו - אותו משה, אבל לעינינו כאילו תמורה (למעליותא). זו אותה נשמה, אבל בלבוש אחר. [**תמר** שוה **שמש**, "וזרח השמש ובא השמש", "עד שלא שקעה שמשו של... זרחה שמשו של...".] יפה, זו גימטריא מפורשת באריז"ל. גם הברית נקראת לפעמים שַׁמָּש. גם במספר סדורי, **תמר** = 55 (**הכל-כלה** במספר הכרחי, 10 במשולש כנ"ל) = **שמש** (גם במספר קטן הם שוים, 10).

ב. שם "צבאות" וכח הברית

ירידת שם "צבאות" לבי"ע - בן-תלמיד-עבד

הנושא העיקרי של המאמר "באתי לגני" השנה הוא שם צבאות. כשלמדנו עליו ראינו שיש גימטריא מאד יפה ששוה **ברית** (612) - לכבוד הבריתות שעסוקים בהן כאן. כתוב שהשם צבאות הוא הכח האלוקי להמשיך את האור והיחוד שיש באצילות - בו "איהו וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד" - שיהיה כך גם בבי"ע. זהו שם שהתחדש על ידי חנה ובנה שמואל. הוא אומר שכח שם צבאות להמשיך את היחוד דאצילות למטה בבי"ע הוא ענין "כליות יועצות" - לכן בפשט הוא כנגד שתי הספירות נצח והוד, שהן (כשתי רגלים) "לבר מגופא" (אך במקורן הם שתי הכליות), כלומר עבור ה"לבר מגופא", להמשיך את אור האצילות ל"ומשם יפרד".

הוא אומר שספירות נצח והוד הן "כליות יועצות" כדי ללמד את הבן והתלמיד, וכשלמדנו הוספנו שיש בחינה שלישית שנקראת עבד, ובן-תלמיד-עבד הם כנגד שלשת העולמות התחתונים בי"ע. ההתייעצות היא בתוך עצמך - תפקיד הנצח וההוד, "כליות יועצות", "פלא יועץ" - איך להמשיך את אור האצילות למטה, שיהיה גם למטה כמו בעולם אצילות, לעולם הבריאה היא איך ללמד את הבן, לעולם היצירה איך ללמד את התלמיד ולעולם העשיה (אפילו ש"אף עשיתיו", בהפסק וצמצום והסתרה, גם בו צריך להיות "איהו וגרמוהי חד", עיקר התכל'ס) היינו איך לחנך את העבד. בעשיה העבד הוא דווקא עבד כנעני, שבהרחבה כולל את כל האנושות.

בן-תלמיד-עבד שוה - כפי שאמרנו לפני כמה ימים - **ברית**. כשמחלקים לשלש - הערך הממוצע של **בן-תלמיד-עבד** - מקבלים **צדיק** (204), כולם צדיקים, גם העבד. כל פעם שעושים **ברית** עושים בבת אחת שלשה **צדיקים**. כל **צדיק** הוא שתי אמונות - "וצדיק **באמונתו [ב-אמונות]** יחיה". **אמונה-אמונה** שוה **צדיק וצדיק-צדיק-צדיק** שוה **ברית**.

צריך להיות צדיק בעולם הבריאה. בריאה לשון בר - גם "לבר מגופא" וגם בן בארמית. יותר נמוך תלמיד, שעליו כתוב "ומתלמידי יותר מכולם" - מקבלים מהתלמידים הרבה משוב, הרבה פידבק, דווקא בעולם היצירה שיש בו הרבה יצרים. את התלמידים צריך לחנך בעיקר איך עושים אתכפיא. את הבנים צריך לחנך בעיקר לאתהפכא, איך ממתיקים את הדינים שלהם. הם בעולם הבריאה, וצריך להמתיק את הדין בשרש - באמא, ש"אמא מקננא בכורסיא". זה החינוך לבן. חינוך סתם לתלמיד הוא לפתוח תניא, ספר של בינונים - בינוני ביצירה - שמדריך את כולם איך להשתלט על הלב, "מח שליט על הלב". יש גם חינוך של העבדים ללכת בדרך ישרה. אפילו על פי פשט, אם מדובר בהרחבה גם על אומות העולם - לקיים שבע מצוות בני נח. אם עבד כנעני, שגם נימול לשם עבדות, לחנך לכל המצוות שעבד כנעני חייב בהן. עיקר החינוך שלו הוא מה שנקרא דרך ארץ - שיתנהג בדרך ארץ.

אברהם-יצחק-יעקב כנגד בי"ע

מי הראשון שעשה זאת, שהגיע לעולם העשיה (תיכף נסביר יותר)? אברהם אבינו, בו כתוב "את הנפש אשר עשו בחרן". בפשט, קנו לעצמם הרבה עבדים וחנכו אותם ללכת בדרך אברהם אבינו - לשמור את דרך ה'. ואכן כתוב בקבלה שהאבות הן כנגד (תיקון) העולמות התחתונים בי"ע מלמטה למעלה. זו נקודה חשובה ביותר.

הייתי יכול לחשוב שאם האבות תקנו את העולמות התחתונים בי"ע אז לפי הסדר מלמעלה למטה, אברהם תקן את בריאה, יצחק את יצירה ויעקב את עשיה. אבל כתוב הפוך (בסוד "כל הגבוה-גבוה יותר יורד למטה-מטה יותר", החל מאברהם "האדם הגדול בענקים"), שאברהם ירד מאצילות עד לעשיה, "אף עשיתיו" (כמו מקרא), ושם "את הנפש אשר עשו בחרן" (לשון חרון אף) - תקן את העבדים, שיהיו נפש שלו. יצחק לפי שתי השיטות מתקן את היצירה - מחנך לאתכפיא (יצחק הוא מדת הגבורה ו"איזהו גבור הכובש את יצרו" באתכפיא). מה המיוחד של יעקב? לא תלמידים ולא עבדים אלא בנים. יעקב "מטתו שלמה", "הבחיר שבאבות". יש לו צער גידול בנים, וכל העסק שלו הוא עם בנים ממש - "שבטי י-ה", מי שעתיד להיות עם ישראל. יעקב בונה את בית ישראל, את עם ישראל, ובעצם זהו תיקון בעולם הבריאה (ששם מקננא אמא כנ"ל, שרש נשמות ישראל). צריך להבין זאת עוד יותר לעומק.

לפי זה הכל שייך לשם צבאות, איך שהוא נמשך - עוד לפני שהוא התגלה, לפני משה רבינו ולפני הכל - על ידי האבות, אבות העולם. הוספנו רמז לשיעור של שלשום שאחד מצירופי שם **צבאות** הוא **אב-צות**. כמו שיש 'אם-בית' יש 'אב-צות' - **צות** עולה **מלכות**. אב יכול להיות גם אבא כפשוטו, גם רב שמלמד את התלמידים (כמו שקרא אלישע לאליהו "אבי אבי") וגם אדון. כמו שאברהם אבינו הוא "אב המון גוים", במובן של אדון - "עמק המלך", הוא מלך על כולם, ויש לו תפקיד לחנך אותם, לפרסם אצל כולם את אלקותו יתברך, "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם". יש **אב** ויש **צות** - הכל שם **צבאות**.

שוב, הגימטריא של **בן-תלמיד-עבד** היא **ברית**. יש משהו בכח הברית להמשיך את שם צבאות, מנצח והוד - לכן הסברנו באריכות שהוא גם שם של ספירת היסוד. כשעושים ברית מילה אפשר לחשוב

שמגלים את שם ש-די, שם היסוד, אבל התכל'ס של ברית מילה היא "פרו ורבו", שם **צבאות** (ששוה "**פרו ורבו**"), יחוד אברי הזכר ואברי הנקבה וכו', כידוע בקבלה - להמשיך זאת לבן, לתלמיד ולעבד.

בני-חיי-מזוני כנגד בי"ע

נקשר זאת לשלשת הדברים שאדם זקוק להם בעולם הזה, ונאחל שכל היהודים יזכו להם גם בזכות הארגון הזה, שעושה כמה שיותר בריתות ליהודים שזקוקים לברית מילה. כמו "עד שיכלו כל הנשמות שבגוף" צריך ש'יכלו' כל היהודים בברית מילה - שכל אחד יהיה נימול בפועל.

בעולם הזה צריך, על פי פשט, "בני חיי ומזוני" - שלשה דברים ש"לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא". כל אחד רוצה ומתפלל על שלשת הדברים האלה, וכשמתפלל על החבר שלו - שאולי לעת עתה אין לו - גם מתפלל שיהיו לו שלשת אלה, "וכולהו רווחי".

גם כאן כתוב שמקביל לשלשת העולמות התחתונים (בעולם העליון, עולם האצילות, שכולו אחדות הוי', לא שייך לבקש על שלשה אלה): "בני" בעולם הבריאה, הבנים, עבודת יעקב כנ"ל; כתוב שיצחק אבינו מסמל את תכלית ושלמות החיים - הוא חי עשר פעמים **חי** שנים, שלמות החיים אצל האבות, וגם אותיות שמו **יצחק** הן **קץ-חי**. יש משהו ביצחק אבינו ששייך לברכת ה"חיי"; "מזוני" - בשביל מה יש עבדים? עבדים הם צות עובדים. המשפחה המורחבת של אברהם, ושל כל גדולי עולם, היא המפעל שלו - יש לו מפעל, חברה. עבדים הכוונה כל הפועלים, כל מי שעובד במפעל שלו. בשביל מה עובדים? בשביל "מזוני", פרנסה ברווח. איפה צריכים זאת? בעולם העשיה, "אף עשיתיו", בו "את הנפש אשר עשו בחרן" - הכל עשיות.

למה בני יותר גבוה מחיי? כתוב שבני הם מוחין בעצם - להמשיך את הטפה מעצם המח - אבל חיי הם מוחין שנמשכים מישראל סבא ותבונה דווקא לז"א, 'מוחין דז"א' בלשון הקבלה, וז"א מקנן ביצירה. חיים הם המשכת מוחין למדות, אבל בנים הם המשכת מוחין בעצם. לכן יעקב, ה"בחיר שבאבות", "איש תם ישב אהלים", התברך בבנים - זהו תיקונו.

אם כן, בני-חיי-מזוני גם כנגד בי"ע, וצריך שיהיו "כולהו רווחי" (בסוד "אור חוזר", הרי עיקר המושג "רווח" שייך למזוני דווקא, וכן בפשט המשפט "בני חיי ומזוני רווחי" ה"רויחי" קאי על מזוני, רק שאנו מוסיפים שיהיו כולהו רווחי). יוצא חידוש, שהמזוני נמשכים על ידי אברהם אבינו, חיי על ידי יצחק אבינו והבני מכח יעקב אבינו - והכל מכח שם צבאות, הכל קשור ל-**ברית**, הגימטריא כאן, שהיא הכח להמשיך את שם צבאות מטה-מטה.

ג. "המרחם על חברו"

רחמי השר-שלום מבעלז

נסיים בסיפור של אחד מגדולי הצדיקים, שהיה קשר מיוחד בין הרבי המהר"ש לבינו - הרבי השר-שלום מבעלז. קראתי משהו נחמד שחשבתי שמתאים גם לירון ולארגון כאן, להצלחת הארגון ולהצלחה של כולנו:

הוא היה ידוע כצדיק פועל ישועות בקרב הארץ. הוא היה סגי-נהור, אבל היו באים מכל קצוי תבל והוא היה פועל ישועות כפשוטו. פעם אחת שאלו אותו מאיזה כח הוא עושה נפלאות, מה הסוד? הוא אמר

- פשוט מאד, בא אלי יהודי ופורס לפני את המצוקה שלו, את הצרה שלו. אני פשוט מקשיב ומתחיל לרחם עליו. אני מאד-מאד מרחם עליו, מעומק הלב, מקרב לב מרחם על היהודי הזה, ואז בשמים אומרים - אם כזה בשר ודם, ילוד אשה, כל כך מרחם על היהודים, אנחנו בשמים לא נרחם עליו?! ככה לומדים ממני קל וחומר בשמים. אני לא עושה שום דבר, רק פשוט יושב כאן ומרחם עליו, אז לומדים ממני קל וחומר.

"המרחם על חברו - מרחמים עליו [על חברו] מן שמים"

לפי הווארט הזה פירשו הצדיקים מאמר חז"ל ידוע, שאפילו מובא בשו"ע - "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". הפירוש הפשוט שאם אני מרחם על הבריות מרחמים עלי, כמו "כל המתפלל על חברו הוא נענה תחלה" - תפלה היא "רחמי", ועובד לפי הכלל "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". אבל לפי הווארט שלו פירשו אחרת - אם אני מרחם על הבריות מרחמים עליו, על אותו אחד שזקוק לרחמים, מן השמים. לומדים ממני קל וחומר.

[שייך גם לאנשים כערכנו?] חשבתי ששייך לך - כי אתה מרחם על כל יהודי שלא נימול. לא תמיד אתה יכול לעשות. אתה רוצה שכולם יהיו נימולים, ולא מסוגל, אבל מרחם - ובזכות זה מן השמים ירחמו עליו. גם ממך ילמדו ק"ו, שאם ירון הזה מרחם על היהודים, רוצה שכולם יהיו נימולים, אנחנו לא נרחם?! ככה יהיה, הקב"ה ירחם על כולנו - "ומלתם את ערלת לבבכם", את כל העורלות, ובזכות זה נזכה למשיח צדקנו, בזכות יום הסגולה, היום הבהיר הזה.

בכל אופן, אנחנו צריכים לחזור גם לאברהם אבינו - שיהיו הרבה עבדים. מהם עבדים? כל העולם. נתייחס מאד יפה לעבדים, נלמד את כולם - זה "הנפש אשר עשו בחרן", צריך שכולם יהיו "נפש" שלנו. קודם כל נעשה להם ברית מילה, לכולם. יוסף כבר נסה לעשות זאת. לא עלה טוב - אבל זהו סימן למשיח בן יוסף, שיעשה זאת כמו שצריך, ימול את כולם. למה אצל יוסף זה לא עלה יפה? כי הוא עשה אותם עבדים לפרעה בסוף. להיות גם נימול וגם עבד של פרעה - מה זה שוה?! אבל ברגע שיעשה אותם עבדים לנו - ודאי וודאי צריך למול את כולם. לחיים לחיים.

נשיר את הניגון של הרבי הקודם, הבינוני (שהזכרנו עכשיו).

שתהיינה הרבה בשורות טובות.

מוצאי י"א שבט ע"ד - כפר חב"ד

שלמות הארץ (ושלש השלמויות) בזכות ברית מילה

ערב טוב, כבוד כל הרבנים, הקהל הנכבד, ידידנו ירון - שאנחנו מכירים הרבה שנים. בפרט צריך לציין את מסירות הנפש של ירון בקבר יוסף הצדיק, שה' יחזיר לנו את המקום הקדוש הזה בקרוב ממש, ביחד עם שלמות כל ארץ ישראל, בזכות מצות ברית המילה, ברית יוסף יצחק (וכפי שיתבאר ענין הקשר העצמי של מצות ברית מילה לשם יוסף יצחק).

בכלל ידוע, כתוב בספר הזהר הקדוש, שהזכות על הארץ קשורה לזכות של ברית מילה. קודם הקב"ה כרת ברית עם אברהם אבינו על ארץ ישראל, ברית בין הבתרים, בגיל 70 (כך למדונו חז"ל). כעבור 29

שנים הוא כרת עמו ברית שניה, בגיל 99, ברית מילה, והא בהא תליא. לכן כתוב שאם יש עדיין אויבים כאן בארץ שמונעים מאתנו את שלמות הארץ זה קשור למצות ברית מילה.

לכן בזכות מסירות הנפש של ברית המילה בכל העולם כולו אנחנו זוכים לארץ ישראל השלמה. שנזכה לשלמות הארץ בקרוב, ביחד עם שלמות העם - ברית מילה היא בעצם קשור לשלמות העם - ולשלמות התורה (**תורה** ע"ה עולה **ברית** - על התורה נכרתו שלש בריתות ואילו על המילה נכרתו שלש עשרה בריתות, כנגד **יג** מדות הרחמים, **יג** תיקוני דיקנא, תיקוני דמהימנותא, המתגלים בשעת גילוי העטרה על ידי מצות פריעה, ד"מל ולא פרע כאילו לא מל"), יחד עם משיח צדקנו.

י' שבט - מהילולת הרש"ש להילולת הרבי הריי"ץ

הזכירו קודם את בעל הטורים שאהב לעשות גימטריאות. גם אנחנו אוהבים לעשות גימטריאות. נתחיל עם גימטריא יפה של השם של הארגון - "ברית יוסף יצחק", על שם הרבי הקודם (ששמו הראשון הוא על שם יוסף הצדיק, "צדיק יסוד עולם", בחינת ברית, וכנ"ל שלירון שי' היתה וישנה מסירות נפש מיוחדת בנוגע ליוסף הצדיק). לכן גם בחרו בתאריך הזה לעשות את המסיבה הזו - אתמול, י' שבט, הוא יום הילולת הרבי הריי"ץ, שעל שמו נקרא הארגון.

יחד עם הילולת הרבי הקודם זה גם ראשית הנשיאות של הרבי, נשיא דורנו. וגם, ירון הזכיר וצריך לציין, שיום ההילולא של הרבי הריי"ץ הוא גם יום ההילולא של גדול המקובלים, רבינו הרש"ש, רבינו שלום שרעבי, שמסורת בין גדולי המקובלים של ספרד שהוא-הוא הגלגול של האר"י הקדוש. האר"י אמר לתלמידיו טרם הסתלקותו - אם תזכו אני אחזור לבאר היטב את הסודות כו'. הרי האר"י הקדוש הסתלק בגיל צעיר, 38 (שני מחזור קטן - פעמיים 19), ולא הספיק לבאר כל מה שהיה צריך לבאר. לכן הוא הבטיח שאם יזכו הוא יחזור, ומקובל אצל גדולי המקובלים שזה התקיים אצל רבינו הרש"ש (שהסתלק בגיל 57, שלשה מחזור קטן, ודוק), שההילולא שלו ב-י' שבט תקל"ז.

מ-י' שבט של הסתלקותו עד י' שבט של הסתלקות הרבי הריי"ץ יש 173 שנים - והסימן למי שאוהב סימנים, "**אנכי הוי' אלהיך**", פתיחת עשה"ד (שבפרשת השבוע). מאז עד אתמול, י' שבט תשע"ד, עברו עוד 64 שנים, ובסה"כ 237 שנים מהסתלקות הרש"ש - מי שמכיר בקבלה מספר זה קשור לשם של קפיצת הדרך, בגימטריא "**ואבא היום אל העין**", "היום יצאתי והיום באתי ללמד שקפצה לו הארץ".

אני רק מזכיר זאת, שבזכות רבינו הרש"ש והרבי הקודם וכל הצדיקים והרבי - שנזכה למשיח בקיצור הדרך, בקפיצת הדרך (למי שדוגל ב"דרך ארוכה וקצרה" - שיטת חב"ד - את הדרך הארוכה כבר עברנו וכעת כבר צריך לבוא משיח בקיצור דרך), תיכף ומיד ממש.

קשה כקריעת ים סוף - פרנסה וזיווג

הגימטריא שרצינו היא של "**ברית יוסף יצחק**": בהשגחה יפה מאד זה שוה מה שקראנו אתמול בתורה, בפרשת בשלח - הנס הכי גדול של יציאת מצרים הוא נס קריעת ים סוף - **קריעת ים סוף**. הגימטריא הזו מדברת בעד עצמה, וירון ודאי יסכים שכל מה שקשור לארגון הזה הוא, בלשון חז"ל, "קשה כקריעת ים סוף". אף על פי שקריעת ים סוף היא דבר קשה, והרבי מסביר זאת במאמר "באתי לגני" של השנה - שיש "הפך ים ליבשה", שני הפכים בנושא אחד, ים, עלמא דאתכסיא, ויבשה, עלמא דאתגליא, והם מתחברים, זה כביכול קושי.

יש שני דברים שחז"ל מציינים שהם קשים כקריעת ים סוף - פרנסה וזיווג - "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף" ו"קשין לזווגם כקריעת ים סוף". שני הדברים האלה קשים ביחס לארגון הזה. צריכים לברך שתהיה הרבה פרנסה לארגון. כמו שה' קרע לנו את הים, שארגון "ברית יוסף יצחק" יזכה להרבה מזונות, הרבה פרנסה - כמה שקשה הוא יזכה, כמו שה' קרע לנו את הים. אותו דבר בנוגע "לזווגם".

ברית מאוחרת - זיווג שני

חז"ל אומרים שמדובר דווקא בזיווג שני, בעוד זיווג ראשון לא כל כך קשה - מזל מן השמים. כל מי שלא זכה לברית מילה בן שמונה ימים אפשר לומר שבשבילו כל הנושא הזה - וכמו ששמענו כמה סיפורים ממש נוראים, למעליותא, ויש עוד המון המון סיפורים ששמעתי מירון - הענין הזה הוא כמו זיווג שני.

זיווג שני הוא לפי מעשיו של אדם - אדם במודע, בגיל מבוגר, בוחר, חוזר בו, רוצה להיות יהודי. כדי להיות יהודי הוא צריך למול. חוץ מזה שברית מילה קשור לזיווג בפשטות, לקדושת הברית. לכן הארגון הזה גם מצליח להתגבר על הקושי לזווגם. כל מי שצריך להביא אותו לעשות ברית, כמו ששמענו, זה ממש "קשין לזווגם כקריעת ים סוף" (כולל הקושי לזווג יחד, "יקוו.. אל מקום אחד", את המוהל והסנדק והנמול). אך היות ש"**ברית יוסף יצחק**" שוה **קריעת ים סוף** - הוא מצליח לזווגם, ומצליח להביא מזונותיו של אדם בשופי.

בעלי המימרות - רמז לכבוד ירון עמית

אלה שני מאמרי חז"ל. מי אמר את הראשון ומי אמר את השני בגמרא? את הראשון אמר תנא גדול, נשיא בישראל, רבי אלעזר בן עזריה - הוא אמר "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף". מי אמר את הדבר השני, ש"קשין לזווגם כקריעת ים סוף"? לא תנא, אמורא, מגדולי האמוראים - רבי יוחנן.

זה רמז לכבוד ירון ידידנו. אם נקח את שמות שני בעלי המימרא של "קשה כקריעת ים סוף", ששוה "ברית יוסף יצחק" - **אלעזר בן עזריה** ועוד **יוחנן** שוה בדיוק **ירון עמית**. זה להשתעשע עם מספרים. גם, כל הענין של ברית מילה הוא קדושת השעשוע.

כמה יוצא המספר הזה? מספר מאד חשוב בפני עצמו - 776. בחב"ד מה אומר המספר הזה? "**ופרצת**". כלומר, **ירון עמית** שוה **ופרצת** - "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה", צריך להגיע לכל קצוות תבל ולמצוא כל יהודי נדח שזקוק לזווג שני, הזווג השני שלו שימול את עצמו, וככה מתקיים. גם "**ופרצת**" זה קדושת הברית (הפשט של "ופרצת ימה וקדמה וגו'" הוא להוליד הרבה ילדים, על דרך הנאמר לאדם הראשון "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה ורדו וגו'"), והוא שוה **ביאת המשיח**.

770 זה שש פחות - הרבי אמר שזה שוה **פרצת**, אותיות **צרפת** - אבל "**ופרצת**" עולה 776. 770 הוא **בית משיח** ו"**ופרצת**" עולה **ביאת המשיח**. גם שם בעל הארגון - שיצליח מששים אלף להגיע לשש מאות אלף במהרה. לא רוצים לחכות הרבה זמן.

המילה - גילוי ש'כל יהודי יהלם'

שוב, אמרנו שאנחנו זקוקים לקפיצת הדרך, בזכות ברית המילה. שיגיע לכל היהודים שבעולם שעדיין זקוקים למול, שודאי וודאי בזכות זה יבוא מלך המשיח, וגם כל הסיפורים שאנחנו שומעים כאן הם סיפורים של גילוי עצם הנקודה היהודית. כמו ששמענו, יהודי שלא יודע כלום, לא שומר תורה ומצוות, אבל רוצה להיות יהודי - "כל אשר בשם ישראל יכונה".

יש ביטוי שהרבי הרש"ב אמר, שכל יהודי - יהלום. יש רמז יפה, שבתורה כתוב **יהלֹם** חסר ו - אותיות **מילה**. על ידי ברית מילה מתגלה היהלום של היהודי. כדי לעשות המון בריתות צריך גם הרבה יהלומים - זה המשך של "קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף", אבל שיהיו הרבה מזונות, הרבה יהלומים.

הגימטריא היפה פה, שהמלים "**כל יהודי**" שוות בדיוק **יהלֹם**. כל יהודי הוא יהלום וזה מתגלה על ידי ברית המילה שעושים לו. והוא סוד גילוי העטרה, האבן היקרה, היהלום, שבכתר המלך, הרי "כל ישראל מלכים" ו"אין כתר אלא למלך". שיהיו הרבה יהלומים ועל ידם נביא את מלך המשיח במהרה.

להפוך את ה"אחר" ל"בן"

שוב, אני מברך את ירון שיזכה להתקשרות האמתית לרבי הקודם, לרבי, לרבינו הרש"ש, לכל הצדיקים. הצדיק הוא הברית, "צדיק יסוד עולם". שהיוסף - כמו שהרבי הסביר לגבי שם הרבי הקודם, חמיו, שהוא "לאפשא לה", "יוסף הוי' לי בן אחר", לעשות מיהודי שהוא "אחר", רחוק, "בן", על ידי ברית מילה - מרבה צחוק בעולם, יצחק. שיהיה הרבה יוסף, הרבה יצחק, הרבה פרנסה, הרבה זיווגים, ובא לציון גואל.

אור לי' שבט ע"ה - כפר חב"ד

סעודת הודיה של ארגון "ברית יוסף יצחק"

א. "שטות דקדושה"

הרש"ש והרבי ריי"צ - מסירות נפש

בקשו להזכיר את הרש"ש, רבינו שלום שרעבי, גדול המקובלים אחרי האר"י הקדוש, שבהשגחה פרטית היארצייט שלו חל באותו יום - י' שבט - של הילולת הרבי הקודם, הרבי ריי"צ. לפי סדר הדורות, קודם הילולת הרש"ש ואחר כך הילולת הרבי הקודם, הרבי ריי"צ.

צריך לחפש נקודה משותפת, מכנה משותף, והיות שהנקודה של הרבי ריי"צ היא מסירות נפש - הוא הרבי של מסירות נפש בפועל ממש, הוא בעצמו וכך גם דרש מחסידיו - צריך לראות שכך גם אצל הרש"ש. רואים אצל הרש"ש מסירות נפש - מי שזוכר את הסיפורים, איך הוא עלה לארץ במסירות נפש, ובכלל לכל גדול בישראל יש מסירות נפש על התורה. לאריז"ל היתה מסירות נפש על התורה, וכאשר הרמ"ק התפלא - שגם אני מסרתי את הנפש על תורת הסוד - נאמר לו שודאי מסרת את הנפש, אבל לא מסירות נפש כמו האריז"ל.

כל מי שזוכה לחדש פנים חדשות בתורה - זוכה לכך רק מכח מסירות הנפש שלו על התורה. האר"י חדש פנים חדשות לגמרי, גילה ממד חדש, וכך גם הרש"ש שבא אחריו. לפי מסורת המקובלים הוא בעצם האר"י, שלפני שהסתלק הבטיח לרבי חיים ויטאל שיחזור להשלים את הגילוי שלו (כי הסתלק בגיל צעיר מאד ולא השלים את הגילוי). הרש"ש חידש פנים בתוך כתבי האריז"ל, ממד לגמרי חדש בהבנת הסוד. הרבי רש"ב הוא הראשון בחב"ד שמביא ומצטט את הרש"ש.

שטות דקדושה (פרק השנה ב"באתי לגני") - ברית מילה של יהודי מבוגר

בכל אופן, הנקודה שרוצים לדבר עליה היא מסירות נפש, שייך ל"ברית יוסף יצחק" - יוסף הצדיק הוא בעל הברית, בעל מסירות הנפש. כולנו זוכים להתוועד כאן יחד עם ירון, שבמסירות נפש ממש עושה בריתות בכל העולם ליהודים שעדיין לא זכו לברית מילה, והוא פועל בדרך שקשורה לאות ולפרק של המאמר "באתי לגני" ששייך לשנה הזו.

כולנו ודאי יודעים שליום ההסתלקות של הרבי הקודם הוא הכין ובקש שהחסידים ילמדו מאמר, ד"ה "באתי לגני אחותי כלה", וממש באותו יום שהוא הכין עבורו את המאמר - שהוא בעצם היארצייט של סבתא שלו, הרבנית רבקה, שעל שמה מוסדות בית רבקה לבנות, זוגתו של הרבי מהר"ש - הוא עלה השמימה. לכן נוהגים היום מדי שנה ללמוד את המאמר. היות שבתוך ההמשך יש עשרים פרקים הרבי הנהיג שכל שנה לומדים (בעיון) פרק. כעת אנחנו במחזור הרביעי של לימוד המאמר, והפרק של השנה הזו הוא פרק ה', שהנושא שלו הוא "שטות דקדושה".

לא יכול להיות נושא יותר מתאים לענייננו, למסירות נפש ולענין של ברית מילה, שמתגלה כאשר יהודי מבוגר - בגיל חמשים, ששים, שבעים ומן הסתם יש גם שמונים - אומר ממש במסירות נפש שעוד לא מלתי, לא זכיתי להיות יהודי שלם בגוף, וצריך לקיים את המצוה הזו, לקבל את "צלם אלהים" של היהודי בגוף. זה לא פשוט - לא לנימול ולא למוהל, ויש סכנות מכל הסוגים, כולל שהרשויות לא מרשות, וכל מיני דברים שצריכים להכנס ממש לעובי הקורה של מסירות נפש כדי לקיים את המצוה. איך קוראים להנהגה הזו? "שטות דקדושה", נושא הפרק של השנה, לכן רצינו להקדיש את דברינו לנושא.

מקור השטות דקדושה - "רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת"

קודם כל נאמר את הפשט: מאיפה הרבי לומד את הענין של שטות דקדושה? מרב שמואל בר רב יצחק שהיה "מרקד אתלת", לוקח שלשה הדסים וזורק אחד ותופס אחד. כך היה מקיים את הענין של "כיצד מרקדין לפני הכלה". בא רבי זירא ואמר "קא מיכסיף לן סבא" - אתה מבייש את תלמידי החכמים, נוהג כמו שוטה.

כאשר נפטר מהעולם רב שמואל בר רב יצחק "אפסיק עמודא דנורא" בינו לבין שאר העולם - הוא זכה לדבר שזוכה לו חד בדרא. האר"י כותב שרק גדול הדור זוכה שכאשר מסתלק מן העולם ישנו עמוד אש על מטתו הנראה לעיני כל. כך כאשר רב שמואל בר רב יצחק הסתלק הפסיק עמוד אש בינו לבין כל העולם.

אז רבי זירא הבין שהוא צדיק גדול, תמה איך אמר לו קודם "אכסיף לן סבא", שמזלזל בת"ח, ואמר "אהני ליה שוטיה לסבא, ואיכא דאמרי אהני ליה שטותיה לסבא, ואיכא דאמרי אהני ליה שיטתיה לסבא" - שלש דעות שכולן נכונות: יש אומרים שהשוט שלו - בדי ההדס בהם רקד - הוא שזיכה אותו; יש אומרים שהשטות שלו זכתה אותו - שנהג כמו שוטה; ויש אומרים שזו השיטה שלו, ושיטתו הועילה לו. בעצם הכל נכון, הוא רקד עם השוט - שלשה בדי הדס - ונהג כמו שוטה, וגם עשה זאת באופן קבוע, בכל חתונה שאליה הגיע, סימן שזו היתה שיטתו.

שוט-שטות-שיטה

בכך שהגמרא אומרת לפי הסדר הזה - שוט-שטות-שיטה - יש גם כוונה. קודם צריך את החפצא, השוט, אחר כך את הגברא, שנוהג בשטות, ואם הנהגה זו 'תופסת' היא נעשית שיטה. השטות היא בתחלה כעין הוראת שעה, אבל כתוב שאם זוכים הוראת שעה מן השמים הופכת להיות שיטה קבועה בעם ישראל. צריך לתפוס את השוט, לנהוג כשוטה ואם זוכים הנהגה זו הופכת לשיטה.

אפשר לומר שהשלבים כאן, ירון יכול לספר, שקודם כל הסיפור התחיל עם איזה שוט, אחר כך נעשה שטות, ובסוף - כעת ב"ה - השטות הופכת להיות שיטה. שהשיטה הזו תתפוס ותתמיד ותתעמק, תכה שורשים בעם ישראל, ושכל היהודים ימולו - כולם יהיו מולים, יראים ושלמים, בזכות ברית יוסף יצחק. זה הנושא שהרבי מפתח בפרק של השנה, פרק ה של המאמר "באתי לגני".

ב. "בכל מאדך" - פרצוף פירושי הפשט

"מאדך" שנים להסתלקות הרבי ריי"צ

כמובן, בחב"ד עיקר התאריך י' שבט מוקדש לרבי הקודם, ולכך שביום ההסתלקות הנשיא הבא מקבל את כתר המנהיגות. כמה שנים עברו מאז הסתלקות הרבי הקודם? עברו 65 שנים, מספר מיוחד. מה אומר המספר 65? שם קדוש בקבלה. שם אדנ-י, שם המלכות, "לא כשאני נכתב אני נקרא". כשהרמב"ם כותב את שבעת השמות שאינם נמחקים הוא כותב את שם הוי' ושם אדנ-י יחד ואז את שאר השמות. יש כמה גרסאות איך הרמב"ם מונה (בהלכות יסודי התורה פ"ו) את השמות, ולפי אחת השיטות הוא מונה את שם הוי' ושם אדנ-י כאחד. בכל אופן, שם אדנ-י שייך לשם העצם. תכלית בריאת העולם היא "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד", וזהו השם של המלכות, שעולה 65.

חוץ משם אדנ-י יש עוד מלה מאד מיוחדת שמופיעה בקריאת שמע ושוה 65, הקשורה לנושא שלנו - שטות דקדושה. הפסוק השני אחרי היחוד של "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" - מצות אחדות הוי', שהיא מצוה תמידית (לא רק לומר פעמיים ביום ק"ש, אלא מצוה תמידית לפי הרמב"ם ולפי ההולכים בשיטתו, כפי שמונה בעל החינוך את שש המצוות התמידיות) - הוא "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", גם מצוה תמידית שצריך לקיים בכל רגע בחיים.

יש כאן שלש מדרגות - "בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאדך". ידוע איך חז"ל מפרשים - "'בכל לבבך' - בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע. 'ובכל נפשך' - אפילו נוטל את נפשך. 'ובכל מאדך' - בכל ממונך, דבר אחר 'בכל מאדך' - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאד מאד". הפסוק הראשון מסיים "אחד" והפסוק השני, שעולה מלמטה למעלה, מגיע לשיא שלו ב"מאדך" שעולה 65 (ה"פ אחד).

"בכל מאדך" - שטות דקדושה

"מאדך" מבטא את תכלית האהבה, התנהגות עוצמתית ביותר של אהבה. פירוש חז"ל ש"בכל מאדך" היינו "בכל ממונך" אומר שאדם מבזבז כל ממונו לצדקה - לא רק לפנים משורת הדין אלא כנגד "המבזבז אל יבזבז יותר מחומש". אפשר לחשוב שהוא עושה עבירה, לכן יש הרבה פירושים בחסידות איך על פי נגלה, לפי ההלכה, יתכן שאדם יבזבז יותר מחומש. בכל אופן, קיום "בכל מאדך" - יותר ממה שמחויב למצות הצדקה, שהיא המצוה הכללית שכוללת את כל התורה - זו שטות דקדושה.

אין ענין של שטות דקדושה יותר מ"בכל מאדך", גם לפי הפירוש הראשון של חז"ל, "בכל ממונך" - כפי שגם התרגומים מתרגמים "בכל נכסך" או "בכל ממונך" - וגם לפי הפירוש השני, "בכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד", מה שלא קורה איתי, מה שה' לא עושה, הכל לטובה. כך המפרשים מסבירים, ש"מודה לו" היינו שמכיר שהכל לטובה. קשה להבין איך הכל לטובה כשקורים דברים לא רצויים, אבל מה שלא יהיה - הוא מאמין שכל מה שה' עושה הוא רק לטובה. גם זו שטות - שטות דקדושה.

אם כן, אנחנו בשנה מאד מיוחדת מהסתלקות הרבי הקודם, שנת ה"מאדך", שנה מיוחדת של מסירות נפש - קשור לברית מילה. כל ברית מילה שמתקיימת היא פעולה - "פְּעֻלת צדיק לחיים" - של מסירות נפש, של "מאדך", של אהבת ה' בדרגה של "בכל מאדך". לכן גם צריכים הרבה כסף כדי לקיים את הבריתות. הרבה פעמים ירון בא ואומר שצריך להתפלל, שקרה משהו, וזה "בכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד". צריך את כל הממון וצריך להאמין חזק שכל מה שקורה, כל מה שה' עושה הוא לטובה, וכך לעבוד את ה' למעלה מטעם ודעת, במסירות נפש, בשטות דקדושה.

פרצוף פירושי פשט ל"בכל מאדך"

כשמסתכלים במפרשי התורה על "מאדך" יש מגוון שלם של פירושים, חוץ משני הפירושים של חז"ל - פירושי פשט. דרך אגב, המלה הזו היא "לית" במסורה - אין עוד "מאדך" בתנ"ך. כשרוצים להבין פירושים של מלים בפשט חוץ מפירושי חז"ל יש כמה פירושים חשובים, שאחד מהם הוא הכתב והקבלה. כעת נביא מגוון פירושים על "בכל מאדך" שיעזרו לנו להבין מהי שטות דקדושה - הכתב והקבלה, המלבי"ם, משך חכמה. פירושים שכל אחד מהם מוסיף ממד, חוץ משני הפירושים של חז"ל.

היות שיש כמה פירושים, מה שאנחנו אוהבים לעשות כדי לקיים את מאמר חז"ל "סימנים עשה" - לעשות סימן כדי לזכור טוב - הוא קודם כל לספור את הפירושים שנצטט, הכל ציטוטים מהמקורות, וכדי שנוכל לזכור (לפחות אני ככה...) נקביל למשהו על פי סוד, שגם שייך לחסידות וגם לרש"ש. מקבילים לספירות - אם היו לי עשרה פירושים הייתי רוצה להקביל אותם לעשר הספירות, אבל אנחנו נסתפק הערב בשבעה פירושים שונים.

שבע הוא כבר מספר חשוב - "כל השביעין חביבין", שהוא גם הנושא הראשון של "באתי לגני", לכן הרבי מאד קשור למאמר הזה, כי הוא דור שביעי לנשיאי חב"ד - ואם יש שבעה דברים ורוצים להקביל אותם מקבילים לשבע המדות מחסד עד מלכות. ככה נעשה לענייננו:

חסד: אהבה בלי גבול

לאחד מחשובי וגדולי הראשונים, רבינו הרמב"ן, יש פירוש שגם אינו בדיוק לפי חז"ל - פשט גמור. הוא אומר ש"מאדך" היינו הרבה מאד - "רב רב". אם כתוב שצריך לאהוב את ה' "בכל מאדך" הכוונה שצריכים לאהוב את ה' הרבה, מאד מאד לאהוב את ה'. זה לא הפירוש של "בכל ממונך" וגם לא הפירוש של "הוי מודה לו במאד מאד" על כל מה שה' עושה. כך מסביר הרמב"ן פשט והרבה מפרשים אחריו מביאים אותו - פשוט לאהוב משהו, כמו שאוהבים אותו מאד-מאד. אני מאד-מאד אוהב אותך, וכך צריכים לאהוב את ה' מאד-מאד, בלי גבול.

הרבה פעמים כתוב שהפשט של "מאד" הוא בלי גבול, אהבה בלי גבול. לפי זה, במה שכתוב קודם, "בכל לבבך ובכל נפשך", יש עדיין איזה גבול. גם ב"אפילו נוטל את נפשך" יש איזה גבול. אבל "בכל מאדך" היינו בלי גבול, והוא מתייחס לפועל של הפסוק - "ואהבת".

הפירוש הזה, הכי פשוט, שייך לחסד - לעצם האהבה, שהיא בריבוי הכי מופלג, התפשטות אין סוף. כתוב שהאהבה שלפני הצמצום הראשון היא התפשטות אור אין סוף בלי גבול, והיא בחינת "חסד לאברהם". כך נקביל את פירוש הרמב"ן למדת החסד.

גבורה: בכל כחך

יש פירוש שני, אחד מפירושי בעל הכתב והקבלה - כל אחד מהפירושים שלו הוא פשט אחר. בפירוש אחד הוא אומר מה שיש ברוב התרגומים לעוד שפות - חוץ מהתרגומים לארמית, שמתרגמים לפי חז"ל - למשל בתרגום לאנגלית (with all your might), 'בכל כחך'. לפי הרמב"ן הפירוש לאהוב הרבה, בלי גבול, אבל הוא לא מדגיש שיש בכך כח - כח על טבעי. והנה, בעל הכתב והקבלה כותב שמאד הכוונה הנהגה על-טבעית של כח אדיר (ומביא עוד מקומות בתנ"ך). איני מכיר איך מתרגמים לעוד שפות, אבל מן הסתם מתרגמים אותו דבר - עם כל הכח, עם כל הגבורה. עוד פשט, שאינו זהה לדברי הרמב"ן, אך מצטרף אליו ומשלים אותו, כמו שהגבורה משלימה את החסד. גם הכתב והקבלה כותב כאן שפירוש "מאדך" הוא "מאד מאד" לאהוב את ה' (כמו הרמב"ן) אך הוא מוסיף דהיינו לאהוב את ה' בכל כחו (בכח בלתי מצוי על דרך הטבע), דהיינו התגברות החסדים (האהבה) מאד מאד. פירוש זה כמובן הכי מתאים לספירת הגבורה, הגבורה של "בכל מאדך".

תפארת: בכל כח הבחירה שלך

עיקר פירוש הכתב והקבלה - החידוש שלו - ש"מאד" הוא לשון תוספת ויתרון. מה היתרון של האדם על הבהמה, וכל שכן מה יתרון היהודי על הגוי? הוא אומר שעיקר יתרון, שהוא ה"מאד" - מה שיש לי יותר ממישהו אחר - הוא כח הבחירה. האדם בכלל והיהודי בפרט יכול לבחור בין טוב לרע. לבהמה אין בחירה, וגם לגוי ביחס ליהודי אין בחירה - ליהודי יש את מלוא הבחירה, לכן יש לו תריג מצוות. היות שה"מאד" שלי הוא הבחירה שלי, פירוש "בכל מאדך" הוא לכוון את כל כח הבחירה שלי רק לאהבת ה'. "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - תשתמש במאד שלך, ביתרון שלך, אך ורק לאהבת ה' יתברך. הוא מאריך בפירוש הזה, שהוא עיקר ה'חאפ' שלו, החידוש שלו. פירוש מאד יפה, ש"בכל מאדך" פירושו בכל כח הבחירה. הוא כותב משפט - הבחירה היא המאד של האדם.

בחירה קשורה לספירת התפארת, מדת יעקב אבינו, לתורה שבה "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" - התורה היא עמוד התפארת. יעקב נקרא "הבחיר שבאבות". נשמת התפארת היא הדעת, בחינת משה, בסוד "משה מלגאו ויעקב מלבר". הבחירה היא פעולת הדעת כנודע (שעל כן הבחירה האמיתית שייכת לישראל דווקא, שהרי "אל אחר [שרש נשמות אומות העולם] אסתריס [אין לו דעת] ולא עביד פירין [מעשים טובים ומאירים הנעשים על ידי חופש בחירתו של אדם]"). מאד אותיות אדם, ועל יעקב דווקא נאמר "שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון". והרי "אתם [בני יעקב] קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם". הבחירה היא המאד של האדם, וכשהוא לוקח אותה ומכוון את כולה לאהבת ה' - נמקם אותה כנגד ספירת התפארת, יעקב אבינו, הבחיר שבאבות, שכולל את כל תריג המצוות (חפש בחירה = תריג). הבחירה היא היכולת שלנו לבחור בכל תריג מצוות התורה, "גופא דאורייתא" במקום "תפארת - גופא".

נצח: אהבת ה' עליונה מכל האהבות

אחר כך יש פירוש של המלבי"ם, שאומר ש"[ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך] ובכל מאדך" היינו מה שאהבת ה' היא למעלה משאר כל האהבות שיש בעולם - היא מנצחת את כל האהבות, לכן נשים את פירושו בנצח. בקבלה נצח נקרא "עומק רום", הוא מלמעלה ולכן הוא מנצח את הכל - גם מנצח על המלאכה, מארגן דברים מלמעלה, וגם מנצח ומכניע את מה שצריך להכניע.

כאן הוא לא מדבר על הנצחיות של הנצח אלא על הניצוח והניצחון של הנצח, ואומר ש"בכל מאדך" הכוונה שהאהבה הזו היא למעלה מכל האהבות שישנן בעולם וממילא מנצחת את כל שאר האהבות. אדם צריך להכיר שיש עוד אהבות - עוד דברים שאוהב ומתאוה להם - אבל צריכה להיות אהבת-על, אהבה הכי גבוהה שמנצחת את שאר האהבות. יש באהבת השי"ת "בכל לבבך ובכל נפשך", אבל בעיקר צריך להגיע ל"ובכל מאדך", אהבה שלמעלה מכל האהבות שבעולם.

הוד: "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד"

את שתי הספירות הבאות - הוד ויסוד - נקביל לשני פירושי חז"ל בעצמם. פירוש "בכל ממונך" נשים ביסוד, כפי שנסביר, והפשט ממש ש"בכל מדה ומדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד" נשייך לספירת ההוד, כמובן ופשוט.

רק נאמר עוד ווארט לגבי הפירוש הזה: על פי פשט - בכל מה שה' עושה איתי אני צריך להודות. אבל יש כמה שמפרשים זאת קצת יותר לעומק, שיש אדם שנולד עם טבע - כמו שכתוב בתניא - של מתמיד, אין לו הרבה תאוות, לומד תורה ועושה מצוות בקל, נולד עם טבע טוב, 'ילד טוב ירושלים', בחור טוב מעודו, מאז שהוא ילד קטן יש לו טבע טוב ונוהג בהתאם. יש מישהו שה' נתן לו טבע לא טוב - ולמי שקבל מהלידה טבע לא טוב של תאוות וכעסים והקפדות וכל מיני דברים לא טובים, מאד קשה להתגבר על טבעו ולנהוג לפי התורה והמצוה.

למי שנולד עם טבע טוב - קל להיות יהודי טוב. למי שנולד עם טבע רע - קשה מאד להיות יהודי טוב. לכן מפרשים "בכל מדה ומדה" על עצם הטבע שה' נתן לך - איזה טבע שה' נתן לך, טבע טוב שבא לך לקיים מצוות או טבע רע שאתה זקוק ממש לעבודת אתכפיא קשה כדי להתגבר עליו - "הוי מודה לו במאד מאד". אם נולדת עם טבע טוב - אשריך. אם נולדת עם טבע קשה - גם אשריך, כי אם תתגבר "לפום צערא אגרא". ככל שקשה לך לתקן את עצמך - השכר שלך יהיה גדול במאד מאד. זה פירוש עמוק ב"בכל מדה ומדה שמודד לך הוי' מודה לו מאד מאד".

המשך חכמה מסביר אפילו עוד טיפה, ומקשר לפירוש הבחירה, שהיא היתרון של האדם. הוא אומר נקודה אחרת - שיש לאדם יתרון על בהמה (גם מאד מתאים לארגון של ברית המילה), שבהמה אף פעם לא תכניס את עצמה לסכנה. אם הבהמה מרגישה שיש פה משהו מסוכן לה היא תברח. רק בן אדם עשוי להכניס את עצמו לסכנה. בשביל מה? אם הוא חושב שהוא יכול להרויח מאד - או בגשמיות או ברוחניות - הוא מוכן לסכן עצמו לשם כך.

שוב, ווארט של המשך חכמה, שזה הבדל מהותי בין אדם לבהמה. לבהמה - שאין לה דעת ואין לה בחירה - אין את היכולת לעשות משהו מתוך צפיית העתיד, שבשביל עתיד טוב כדאי לה לסכן את עצמה בהווה. הוא מפרש כך "בכל מאדך", שהאדם צופה את העתיד - גם שהוא מוכן לסכן את עצמו,

וגם מה שהקב"ה עושה איתו. אם ה' עושה לו משהו לא טוב, יש לו חוש ש"גם זו לטובה" - כמעלת נחום איש גמזו, שממש רואה את הטוב שעתיד לצמוח (יותר מרבי עקיבא, תלמידו, שרק מאמין ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד"). מי שאוהב את ה' "בכל מאדך" זוכה לראות את הטוב גם בדברים שעל פניהם נראים מאד לא טוב.

כל זה העמקה בפירוש חז"ל ש"בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד". פירוש זה כנגד ספירת ההוד, כפשוטו.

יסוד: "בכל ממונך"

כנגד ספירת היסוד הפירוש הראשון של חז"ל, "בכל ממונך", שלפיו גם כל התרגומים. היות שלפירוש זה עיקר הבטוי המעשי של "בכל מאדך" הוא מתן צדקה - ב"שטות דקדושה" שאדם גם מבזבז יותר מחומש - יכולנו לשים אותו במדת החסד של אברהם אבינו. אבל הכרענו לשים דווקא בספירת היסוד, תיקון הברית, כי כתוב שה"צדיק חי עלמין" - מדת היסוד - נקרא צדיק על שם שנותן צדקה.

ידוע שיש עשרה מבצעים של הרבי - גם כנגד עשר הספירות - והמבצע שכנגד ספירת היסוד הוא מבצע צדקה, להרבות בצדקה. מבצע צדקה מכוון כנגד היסוד כי הצדקה היא "פּעלת צדיק לחיים" - שהצדיק משפיע ריבוי צדקה וכך מחיה את כל העולמות, "צדיק חי עלמין". הצדיק בעצמו חי בעצם והוא חי להחיות - מחיה את כולם. כתוב שצדקה היא המצוה המיוחדת של הקב"ה, "מצוותך רחבה מאד" - צדיקו של עולם נותן צדקה בכך שמהוה ומחיה את העולם בכל רגע תמיד. לכן את "בכל ממונך" - השפעה בפועל, בשטות דקדושה - נכוון לספירת היסוד, לצדיק.

ורמז: ממונך = יוסף הצדיק, האב-טיפוס של ספירת היסוד (בכל ממונך = יצחק, רמז מובהק ל"ברית [ספירת היסוד] יוסף יצחק"!).

מלכות: בכל עסקיך

אחרון חביב, הפירוש בו נסיים - המלכות - חוזרים לפירוש הראשון של בעל הכתב והקבלה. הוא אומר משהו מאד מענין, שכאשר ראיתי היה חידוש גדול בשבילי. הוא אומר ששרש המלה "מאד" בלשון הקדש הוא מלשון אודות - שה-מ היא אות נוספת, ועיקר השער של המלה מאד הוא אד, לשון אודות. מה הפירוש? כמו שכתוב "על אדות באר המים", "על אדות הבאר אשר חפרו", "על אדות האשה הכושית אשר לקח", "על אדות האשכול אשר כרתו". יש ארבע פעמים בתורה המלה "אדות" ועוד פעמיים "אודת" ("על אודת בנו", "על אודת ישראל"), תמיד יחד עם "על" - "על אודות" משהו (כל אדות או אודת בגימטריא תהו). לא היינו חולמים שהמלה "מאד" באה מהמלה "אודות".

מה פירוש "אודות"? הכתב והקבלה מתרגם לאידיש כל מלה כדי שנבין, והוא אומר ש"אודות" היינו א געשעפט - עסק. "על אודות" - 'על עסק'. אז מפרש "בכל מאדך" - על כל עסקיך. תאהב את ה' בכל עסק ועסק שאתה עוסק - מה שלא תעשה בחיים, תאהב את ה'. כך הוא מסביר פשט, שבכל אודות ואודות - מה שלא תעשה בחיים - תאהב את ה'.

הוא לא כותב, אבל נשמע מאד קרוב למה שכתוב בסיום הגמרא של מסכת ברכות (הלימוד של "ואהבת... ובכל מאדך" הוא במשנה של פרק "הרואה") שיש פסוק אחד שכל גופי תורה תלויים בו - "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", כתוב שם "אפילו לדבר עבירה". מה שלא תעשה בחיים - "דעהו". כתוב

בקבלה ש"דעהו" היינו דע ה ו - תחבר (דע) את ה תתאה ל-ו, ליסוד ולמדות שמעליו. כתוב בחסידות שלא להסתפק במה שהרמב"ם כותב, שהכלל הגדול בעבודת ה' הוא "כל מעשיך יהיו לשם שמים" - שהאכילה שלי תהיה כדי שיהיה לי כח לעבוד את ה' - אלא "בכל דרכיך דעהו", שבעצם האכילה, ברגע זה ממש, עלי ליחד את ה', וזוהי תכלית העבודה (בבואי במגע עם דבר גשמי). כל עסק בחיים הוא לדעת את ה' ולאהוב את ה'. זה הפירוש האחרון, שכנגד המלכות, שמה שלא תעשה בחיים - תכניס ותחדיר בכל עסק ועסק, כל אודות ואודות, אהבת ה' (שהיא ידיעת ה' - "כי ידעתיו" לשון חבה, כפי שכותב רש"י). ולסיכום:

חסד
מאד מאד

גבורה
בכל כחך

תפארת
בתוספת שלך (הבחירה)

נצח
יותר מהכל

הוד
"הוי מודה לו"

יסוד
"בכל ממונך"

מלכות
לשון עסק (אודות)

אם כן, אלה שבעת הפירושים של "בכל מאדך". כעת שנת ה-מאדך, שנת אדנ-י, להסתלקות הרבי הקודם ונשיאות הרבי, ושוב, הווארט היה שצריכים ללמוד מהרבי הקודם מסירות נפש למעלה מטעם ודעת, שטות דקדושה. כאן הארגון שלנו הוא ארגון שכולו אומר שטות דקדושה, "עצי [כליות יועצות' לנהוג בדרך של] שטים [שטות דקדושה] עמדים [עד שעומדת השטות דקדושה כשיטה קבועה בעבודת ה' יתברך, כשני העמודים שעשה שלמה בבית המקדש, יכין ובעז, שכנגד נצח והוד, שתי הרגלים, תמכי דאורייתא, וגם שתי הכליות היועצות כנ"ל]" של המשכן, ורק מכח זה תבוא הגאולה. בלי שטות דקדושה לא תבוא הגאולה. משיח תלוי בנו - שנגלה שטות דקדושה. כמו בצדקה - לתת בלי חשבון. לחיים לחיים, שנזכה לביאת גואל צדק, שתהיה הרבה הצלחה בלי גבול, "בכל מאדך".

ב. שבע דוגמאות של שטות דקדושה

[המשך בבית הרב:]

המעלה המשיחית של "מאד"

הסברנו שהשנה היא שנת ה"מאדך" משנת תש"י. מאד אותיות אדם, רק שה-מ עולה לראש הצירוף. אם אדם ר"ת אדם-דוד-משיח, הרי שכאשר משיח עולה לראש הופך להיות מאד. עוד רמז שמשיח הוא בחינת "שטות דקדושה". אצל משיח כתוב "מאד" בפסוק "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" - "מאד" הוא היחידה שביחידה של מלך המשיח. לכל יהודי יש ניצוץ משיח - "בכל מאדך".

חז"ל אומרים שהפרשה הראשונה של קריאת שמע נקראת "עושין רצונו של מקום" בגלל המלה "מאדך". מה פירוש לעשות רצונו של מקום? על דרך "איזו היא אשה כשרה שעושה רצון בעלה" - שמעצבת את רצון בעלה. כך אנחנו עושים את רצון ה' - "יהי רצון", עושים אצלו רצון חדש. כמו שלמדנו לפני כמה ימים בפירוש המלה "הואיל" - "הואיל משה באר את התורה הזאת" - ש"הואיל" הוא רצון חדש. הואיל אותיות אליהו, מבשר הגאולה. כך "מאד" היינו "עושין רצונו של מקום" - ענין השנה הזו.

שלש דוגמאות במאמר המקורי: "כיצד מרקדין", נבואה ונימוסים קבועים

כל מה שדובר עד כה משמש מבוא לעוד שבעה פירושים, שבע דוגמאות, של עצם המושג "שטות דקדושה", הנושא של פרק ה במאמר "באתי לגני".

אמרנו שהוא מבסס את המושג על הגמרא של רב שמואל בר רב יצחק שהיה "מרקד אתלת", כפי שדובר קודם. הוא מתחיל מ"כיצד מרקדין לפני הכלה" של החכמים הגדולים - רבי יהודה ברבי אילעי, תנא, ואחר כך רב שמואל בר רב יצחק, שהוא אמורא. על פי פשט רב שמואל בר רב יצחק יותר נהג בשטות דקדושה, כי רבי יהודה ברבי אילעי רקד עם הדס אחד ורב שמואל בר רב יצחק עשה ג'אגלינג (שרש המלה גוגל...) עם שלשה בדי הדס. הרבי מסביר שרבי יהודה ברבי אילעי היה באחדות, ועל כן רקד רק עם הדס אחד (כנראה שכוון שרקד נוטריקון רק אחד) ובירידת הדורות אותו הדס אחד התפרט לשלשה הדסים, אבל בפשט יש כאן מעלה של האמורא לגבי התנא. בשנה הראשונה שהרבי הסביר זאת - שנת שטות (תשט"ו, הוכחה להשגחה שבהנהגת הרבי ללמוד פרק בשנה) - אומר שהריקודים ברגלים הם להמשיך את מה שלמעלה מטעם ודעת, המשכת יה של איש ואשה היא מכח הריקודים והשטות דקדושה.

בהמשך הפרק הוא מביא עוד שתי דוגמאות עיקריות של "שטות דקדושה" (סך הכל הוא "מרקד אתלת" - מביא שלש דוגמאות לשטות דקדושה):

לפי סדר המאמר קודם הוא מביא את הדוגמה של נביא, שבעת הנבואה מתפשט מלבושיו, והוא מסביר שהלבושים שלו הם השכל והמדות שלו. גם בגשמיות הנביאים היו מתפשטים, כמו שלפני חטא נאמר על אדם הראשון "ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבשׁשו" - הנביא חוזר למצב הזה, המצב של "באתי לגני", "למקום שהיה עיקרי בתחלה", "עיקר שכינה בתחתונים היתה". פשיטא שזו שטות דקדושה אצל הנביא. גם אצל שאול, "הגם שאול בנביאים", שמואל מעניק לו את רוח הנבואה והסימן שהוא התפשט. אם כן, נבואה שבאה מלמעלה מטעם ודעת לגמרי מתבטאת בשטות דקדושה. היות שהנבואה היא אחד מסימני המשיח - "ונבאו בניכם ובנותיכם" - זו גם ראיה ששטות דקדושה תהפוך להיות שיטה של כולם.

כשהוא מגיע ממש לתכלית הפרק הוא אומר שבחיי היום יום שלנו את עיקר השטות דקדושה לומדים מהשטות שלמטה מטעם ודעת, שטות דקליפה, "כי ממנו נקח לעבד את ה'", "את זה לעֻמת זה", שיש זמני אכילה ושתיה ושינה וכו', שגם כשאדם יכול היה להרויח הוא לא מבטל את הזמן הקבוע של 'שלאף-שטונדע' (- שנת צהרים) או ענין גשמי אחר. זה ממש שטויות, לא סתם שטות דקליפה אלא שהוא שקוע בשטות, ואילו לדבר לשמו ירדה נשמתו לעולם - תורה ומצוות - מתיחס כלאחר יד, 'וי אמאל', פעם כך ופעם כך. שטות דקדושה היא ללמוד משטות דקליפה - ובכך מעלה ומתקן - שקובע עתים לתורה שלא יהיו ניזוזות משום דבר בעולם.

אם כן, יש לנו עד כאן שלש דוגמאות של שטות דקדושה.

דוגמא רביעית במאמר הרבי - תפלה במסירות נפש

במאמר השני על הפרק של השנה, בשנת תשל"ה, הרבי מוסיף גם דוגמה רביעית - בנוסף לשלש הדוגמאות שכל אחת היא גוון שונה - הדוגמה של עבודת התפלה. הרבי מביא מתהלים את הפסוק שגם הרבי הקודם מביא, "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך" - בהמה שאין לה דעת יכול להיות למטה מהדעת ויכול להיות למעלה מהדעת. בתניא כתוב שיש "בהמה רבה" שלמעלה מהדעת, שהיא "בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך". תכלית האדם בעולם הזה היא להיות תמיד קרוב לה', עם ה', ולשם כך צריך להיות בהמות - "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך. ואני תמיד עמך אחזת ביד ימיני".

כך הרבי אומר בכללות, ואז מוסיף דוגמה שלא כתובה במאמר המקורי - עבודת התפלה לפי פירוש הבעל שם טוב בצוואת הריב"ש (ועוד מקומות), שכאשר אדם הולך להתפלל הוא צריך ללכת בכזו עוצמת מסירות נפש שלא משער לעצמו שיחזור חי. התפלה צריכה להיות כך שהעובדה שהוא חי אחר התפלה היא רק בחסד חנם של הקב"ה. בהמשך ל"ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך" כתובים הפסוקים של "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ", שהצמח צדק כותב על סבו, אדמו"ר הזקן, שבשעת דבקותו (מדגיש את הדבקות) היה אומר באידיש 'איני רוצה את גן עדן שלך וכו' רוצה רק אותך לבד". בכל אופן, מהי שעת הדבקות? שעת התפלה - לשון "התופל כלי חרס", לשון דבקות - שצריכה להיות כך שעל פי טבע לא היה חוזר חי, ורק בנס הוא חי אחר התפלה. אם כן, הוא אומר, זו בחינה של שטות - שאדם הולך למות, מסירות נפש. בכל תפלה ותפלה אדם מוסר את נפשו לה'.

הרבי לא מביא סיפור שמיוסד על הענין, של אחד התלמידים המובהקים של הבעל שם טוב, רבי פינחס מקוריץ, שכל בקר לפני התפלה נפרד מאשתו כאילו לא יחזור הביתה - שהולך למות. כמובן זה היה באמת. כתוב שרבי פינחס מקוריץ, יותר מכל התלמידים, עבד והתעצם עם מדת האמת - עבד 21 שנה על מדת האמת (אמת = אהיה פעמים אהיה כנודע), התעצם איתה, אז פשיטא שכל מה שהוא אומר הוא אמת לאמתו, על פי טבע לא חוזר הביתה. לפי זה, להתפלל היינו לגמרי שטות דקדושה - עצם העובדה שאתה הולך להתפלל (שטות דקדושה היא עבודה פלאית, תפלה לשון פלא - פלא שאתה הולך למות ופלא שאתה חוזר חי).

שלש דרגות בתפלה - שאלת צרכים, מסירות נפש, על השכינה

שואל הרבי: איך מסתדרת מסירות הנפש הזו בתפלה עם שפשט התפלה שהוא הבקשה על צרכי האדם, כולל צרכיו הגשמיים. איך מסתדר שמצד אחד תפלה היא על מה שחסר לך בגשמיות ומצד שני כזו עבודה שאתה הולך למות, "לאשתאבא בגופא דמלכא"?! הוא אומר שזו נשיאת ההפכים שבתפלה, שמצד אחד היא "רצוא", "רזא דקורבנא עולה עד רזא דאין סוף" (אחד מנושאי המאמר), ומצד שני יש את ה"שוב" של תפלה על צרכיו. הרבי מאריך בכך - עיקר המאמר בתשל"ה.

נוסיף שיש דבר חשוב שהבעל שם טוב אומר, שאדם לא יתפלל על צרכיו האישיים - שירגיש מה שחסר לו, אבל ישליך על הכלל, על השכינה. שיבין שהחסרון שלו הוא רמז מה' מה קורה עם ישראל צריך, מה החסרון בשכינה, ויתפלל על הכלל - עד כדי כך שכותב שקצת סכנה להתפלל על צרכיו האישיים. יש צדיקים, כמו רבי נחמן (נינו של הבעל שם טוב), שאמרו הפוך - שאדם דווקא יתפלל על צרכיו שלו.

לפי זה יש שלש מדרגות - הכי פשוט, שאדם יתפלל על מה שחסר לו; הכי עמוק, שאדם יתפלל כך שלא נראה שיחזור חי, המשך ה"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ"; ומדרגה שאפשר לחשוב שהיא

סינתזה של שתי הבחינות, שאדם מרגיש את צרכיו אבל מתפלל לפיהם - בתור רמז - רק על השכינה, "לאקמא שכינתא מעפרא", בעצם מתפלל על גאולה ומשיח וזו כל ענין התפלה שלו.

אפשר לומר שאלה שלשה שלבים, מעין הכנעה-הבדלה-המתקה: כדי שהתפלה האישית לא תהיה מסוכנת צריך להתפלל "כעבדא קמיה מריה" בתכלית השפלות וההכנעה, לבקש את הצרכים האישיים כמו עבד שלגמרי כנוע ובטל לאדון, יודע שהכל נמצא בידי האדון, להיטיב ולהיפך, ומתחנן לאדון לתת לו מה שחסר לו - אז בקשת הצרכים היא בסדר, לא מסוכנת, כי המתפלל בתכלית ההכנעה. ההיפך הגמור הוא שהולך למות - לא מענין אותו שום דבר, לא גן עדן ולא העולם הבא וכל שכן לא העולם הזה שהוא שטויות - הוא הקצה שני, שיוצא לגמרי מהעולם הזה וגם מהעולם הבא. המדרגה השלישית, סינתזה - השיטה - היא הפירוש השני של הבעל שם טוב, שאדם מרגיש את החסרון, והחסרון הוא רק כח מניע לעורר אותו להתפלל על חסרון השכינה. בעצם הוא מתפלל בסוף רק על גאולה ומשיח. עבודה זו היא תוצאה של המסירות נפש שלו, השטות דקדושה שלו, ועל כן הוא זוכה לעשות רצונו של מקום, לעשות אצל ה' רצון חדש להביא את הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו תיכף ומיד ממש.

בכל אופן, הרווחנו שיש לנו עוד פירוש של שטות דקדושה - עבודת התפלה, לפי הפירוש של צוואת הריב"ש, שבכל תפלה הוא מוסר את נפשו, הולך למות.

מילה - מל י-ה

נשלים זאת עם עוד כמה פירושים של שטות דקדושה, שאחד מהם קשור לאירוע שהיינו עכשיו - ארגון שבמסירות נפש פועל למען בריתות ועושה בריתות לאנשים מבוגרים שלא זכו בילדותם לברית מילה. כל הפעילות, גם מצד הנימול וגם מצד הארגון שמבצע את הבריתות, היא במסירות נפש למעלה מטעם ודעת - הכל שטות דקדושה נטו. מה הסוד של ברית מילה? כתוב שמילה היא מל-יה, מל הוא לשון התגלות, לשון מול - גילוי שם יה. יש הרבה מלים שדורשים כך, עם האותיות יה, ואחת מהן היא המלה מילה - מל יה, שבה משמעות מאד מיוחדת, שיש רק במילה הזו, של גילוי שם יה.

בדרך כלל אומרים שכאשר עושים את הפריעה - ש"מל ולא פרע כאילו לא מל" - יש גילוי העטרה. חוץ מגילוי העטרה שעל הברית - יחד עם גילוי העטרה - יש גם שאומרים יג מדות הרחמים, עטרה היא כתר בו יש את יג התיקונים, מדות הרחמים של ה' שלמעלה מטעם ודעת, ויש גם גילוי שם יה ב"ה. מחד יה הם מוחין, אבל בהיותן "הנסתרת להוי' אלהינו", הן גם למעלה מהשכל (ודאי למעלה מ"והנגלת לנו ולבנינו"), גילוי רזין דאורייתא. כתוב ששם יה עצמו נכלל בכתר בסוד "איה מקום כבודו" - א-יה, א הוא עצם הכתר וה-יה הוא מה שמתגלה אחר כך במוחין, אבל בשרש הוא נכלל ב-א של כתר עליון, "איה מקום כבודו".

בכל אופן, אם המילה היא מל-יה, ועוד יותר לפי מאמר אדמו"ר הזקן בתורה אור על ברית מילה, שכנגד "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" יש בפרשת נצבים - פרשת התשובה - את הפסוק "מי יעלה לנו השמימה", ר"ת מילה וס"ת הוי', סימן שמילה היא יותר גבוהה משם הוי', ולפי זה מל-יה הוא שם יה כזה שיותר גבוה מכל שם י-ה-ו-ה. באמת, יש פסוק שאומר "בטחו בהוי' עדי עד" - בטחו לשון דבקות, כמו דבקות התפלה, דבקות אדמו"ר הזקן - "כי ביה הוי' צור עולמים". משם משמע, וכך באמת, שיש שם יה שלמעלה משם הוי' - הוא שם יה שמתגלה בברית מילה ("מי יעלה לנו השמימה" שמזכיר את "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ").

ברית מילה - שטות דקדושה

בכל אופן, הפשט של עשית ברית מילה - גם בפעם הראשונה, לא רק בארגון ברית יוסף יצחק - הוא אולי הדוגמה הכי בולטת בכל התורה של עשית רצון ה' בשטות דקדושה, מה שאברהם אבינו מל את עצמו. לכן כשעושים ברית מילה של ילד מברכים "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו". הילד הוא קטן, לא יודע מה עושים איתו, אבל זו ברית של אברהם אבינו שהיה גדול - היה בן 99. כעת נאחל לארגון שיעשו ברית למישהו בגיל 99 (זכו כבר למעלה משמונים).

הברית של אברהם אבינו היתה מסוכנת, וכתוב "וכרות עמו הברית" - שהקב"ה אחז בידו ועזר לו, אחרת היד של אברהם היתה רועדת, כולו היה זקן וחלוש ומסוכן. הוא זכה למדרגת "אחזת ביד ימיני". רואים שברית המילה המקורית היא תכלית השטות דקדושה - אחד מעשרת הנסיונות של אברהם אבינו. הנסיון העשירי הוא העקידה, גם שטות דקדושה - מדרגה שלמעלה מטעם ודעת.

השטות דקדושה בתור מצוה לדורות היא-היא המצוה של מל-יה, מצות ברית מילה, אצל כל אחד. גם כשלוקחים ילד קטן ומקריבים אותו - זה מסוכן. יש ר"ל - כתוב גם בהלכה - ילדים שלא חיים מזה. יש הורים שילד אחד לא חי, ונולד עוד ילד ועושים עוד פעם ברית וכו' - סיפורים שלמים, ממש מסירות נפש בענין של ברית מילה, טבוע בתוך העצם של יהודי (וכמו סיפורי מסירות נפש על מצות ברית מילה בזמן החשמונאים). אם כן, ברית מילה היא גם דוגמה קבועה לדורות - וכך עושה את עצמו יהודי - בשטות דקדושה, למעלה מטעם ודעת (ובהיותה המצוה הראשונה, עליה נצטוה היהודי הראשון, נבין שהיא אמורה להיות דוגמה לאופן בו עלינו לקיים את כל מצוות התורה, שהרי "בתר רישא גופא אזיל").

קדושת "שלהבת יה" מכח הברית

חוץ ממל-יה יש פסוק מאד חשוב בשיר השירים עם שם י-ה - "כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה". גם מדבר באהבת ה' - על דרך מה שדברנו באהבת "בכל מאדך", אהבה בלי גבולות, "עזה כמות אהבה". אפשר לחשוב שרק "בכל נפשך", אפילו נוטל את נפשך, אבל כתוב "קשה כשאול קנאה" - עוד יותר מ"עזה כמות אהבה". קנאה שוה יוסף, יב צירופי אהבה. כשיש גילוי של ה-י של האיש וה-ה של האשה - מל-יה - זוכים לקדש את האש שלהם, אש קדש, והיא נעשית "שלהבת יה". אם כן, תכלית ברית המילה של הילד (בה הוא נעשה יהודי) - שאם ישמור את הברית כדבעי הוא ואשתו יזכו ל"שלהבת יה".

כתוב ש"שלהבת יה" עולה בגימטריא שלום-שלום - "תמורת שלום מלחמה" ביסוד. כתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב" - הקרוב הוא הצדיק והרחוק הוא בעל תשובה. יש בגמרא גם פירוש הפוך, ש"רחוק" היינו צדיק, הרחוק מהעבירות, ו"קרוב" היינו בעל תשובה, שהיה קרוב לעבירות ונתרחק - כך בגמרא. אבל רש"י מפרש אחרת - ש"רחוק" הוא מי שצדיק מזמן, מרחוק, כל הזמן בסדר, אבל "קרוב" היינו מי שלא היה בסדר והתקרב בזמן האחרון.

יש עוד פסוק בישעיהו עם אותו פירוש - "שמעו רחוקים אשר עשיתי ודעו קרובים גבורתי". גם תרגום יונתן וגם רש"י מפרשים אותו דבר - גם ב"שלום שלום לרחוק ולקרוב" שניהם מפרשים כך (אבל הרד"ק ושאר הפשטנים מפרשים אחרת לגמרי, ש"רחוק וקרוב" היינו ריחוק וקירוב פיזיים מזירת האירוע, וכך ב"שמעו רחוקים... ודעו קרובים" מפרשים על מי שהיה רחוק ושמע ומי שהיה קרוב וראה במוחש) -

מוציאים מההקשר הפשוט ואומרים פירוש כללי. הם מסבירים ש"רחוקים" היינו צדיקים מעיקרא, כי תמיד היו ככה - מאד מענין שצדיק הוא "רחוק". בעל תשובה שרק עכשיו התקרב הוא "קרוב".

"אלו ואלו דברי אלהים חיים", כמו שהרבי תמיד אומר, צריכים לחבר בין הפשט לדרוש. כאן הדרוש היינו פירוש רש"י, כשיטתו בנ"ך, שפירושו בפשט יותר קרוב לדרוש (כפי שהרבי מסביר). קודם כל נשים לב שהמלה רחוק שוה שם ש-די, הצדיק. הצדיק רחוק מזירת האירוע. מהי זירת האירוע לענייננו? להפוך את המדינה היום, להפוך את העולם היום. הצדיק ישמע זאת מרחוק, אבל בעל התשובה קרוב וחווה זאת כי הוא ממש בענין. יש עוד דגש שה"שמעו רחוקים אשר עשיתי" היינו לשמוע, "ודעו" - דעת, הכרה ממש, הכרת האמת ממש - "קרובים גבורתי", רואים שהקרובים שייכים לגבורה והרחוקים קשורים ל"אשר עשיתי". מה זה "אשר עשיתי"? כמו שיש הרבה פעמים בתנ"ך עשיה יחד עם חסד - "עֹשֶׂה חסד לאלפים". אם כן הרחוקים שייכים לימין, החסד, ובעל התשובה שייך לגבורה - "ודעו קרובים גבורתי" - אך הגבורה כאן היא "בכל מאדך" כפי שנסביר, גבורה וכח בלי גבול, שדווקא הם יביאו את המשיח.

איך הגענו לכל זה? מהרמז ש"שלום שלום" שוה "שלהבת יה", בספירת היסוד. מי שזוכה ל"שלהבת יה", לקדש את האש של איש ואשה הם איש ואשה שזכו ל"שכינה ביניהם", יה. הכל מתחיל מברית מילה, גילוי העטרה, מל יה. כל זה רק היה לומר ולהרחיב שכל ברית המילה - מאברהם, המבוגר, ועד לתינוק שנימול בן שמונה ימים - היא מצוה של שטות דקדושה, יותר מכל מצוה אחרת.

שטויות וסטיות

מה עוד שטות דקדושה? המושג שטות דקדושה הוא הנושא המרכזי של פרק ה במאמר "באתי לגני", אך כבר בפרק ג הוא מתחיל לדבר על שטות ד"לעומת זה" - שצריך להפוך את השטות ד"לעומת זה" לשטות דקדושה, "עצי שטים עֹמדים". הוא מסביר שכל הטיה מדרך האמצעית נקראת שטות. יש הטיה שלילית - שטות כמו "תשטה אשתו", "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות".

שטות היא סטיה, הטיה. היום מדברים הרבה על סטיות - דווקא סטיות מיניות. הסטייה המינית היא השטות של הקליפה. גם, אחד שטוען למשל שזה בטבע שלו - שככה הוא נולד, יש לו סטיה ומה יכול לעשות, כך ה' ברא אותו - אז חוץ מהקשר ל"בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד", לא להודות ולהשלים אלא להודות ולהתגבר ו"לפום צערא אגרא", כל סטיה היא שטות. להיות שוטה זו מחלה נפשית, גם בהלכה. יש אנשים ש"עתים שוטה ועתים חלים" - לפעמים נופלים בשטות, חולי נפש, ולפעמים הם מתרפאים והם בסדר. צריכים פשוט לחפש רפואה.

שטות - לפנים משורת הדין (הטיה מדרך האמצע)

הרופא, כמו שהרמב"ם כותב בהלכות דעות, הוא החכם - רופא הנפשות (לשם כך יש את תורת הנפש). הרבי אומר שכל הטיה מהדרך האמצעית היא שטות - או לצד הקליפה או לצד הקדושה. ברגע שכותב ככה מה מזכיר? את הלכות דעות לרמב"ם. הרבי הקודם כותב במאמר שהדרך האמצעית שממנה סוטים לכאן או לכאן היא דרך החכמה - בדיוק כמו שהרמב"ם אומר, שהדרך האמצעית של כל מדה ומדה, כל דעה ודעה, היא דרך החכמה.

מי שנוהג בדרך האמצעית נקרא חכם - זו דרך החכמים. אבל הוא אומר שבכל מדה ומדה יש "לפנים משורת הדין", כך שמי שהוא חסיד - שעדיף מחכם - מטה לכיוון אחד, או לקצה הזה או לקצה האחר. כך הוא מבדיל בין חסיד לחכם, שחכם הוא ההולך בדרך האמצעית ממש וחסיד הוא מי שנוטה. יוצא מכאן שכל המושג חסיד בהלכות דעות של הרמב"ם הוא מעין שטות דקדושה. כעת אפשר לאמץ זאת לכל החסידות, שכל החסידות כולה היא לנהוג לפנים משורת הדין, לעשות יותר מחכם. גם באומות העולם יש "חסידי אומות העולם" (שמקבלים את המצוות כי כך כתוב בתורת משה) והרבה פחות מהם "חכמי אומות העולם" (שמקבלים את המצוות מטעם עצמם, על פי שכלם שלהם). התכלית היא להיות חסיד - גם אצל גוי וכל שכן אצל ישראל.

הוא לא צריך להיות הרבה יותר בצד מחכם - צריך טפת סטיה לצד אחד (כמו שמסבירים שביפי צריך טפת אי-סימטריה כדי להשלים את היפי) - זה גדר חסיד לעומת חכם, שבעומק יותר אסתטי מסימטריה מושלמת - מבוסס על סימטריה אבל סוטה קצת. לא שוטה גדול אלא רק שוטה קטן, חסיד לעומת חכם. אבל הרמב"ם אומר שיש שתי מדות שצריך להיות בהן שוטה גדול - לסטות עד הקצה האחרון לגמרי - כעס וגאוה. שם צריך שטות דקדושה לחלוטין.

"בכל מאדך"

יש את הדוגמה שדברנו בהתחלה - כל המושג "בכל מאדך", עם כל שבעת הפירושים שלו - שהכל שטות דקדושה.

ג. שבע דוגמאות שטות דקדושה כנגד המדות

אם נקבץ את כל הפירושים של שטות דקדושה שאמרנו יש לנו שבעה. איך נקביל אותם?

חסד: חסיד המטה מהדרך האמצעית

שטות דקדושה המקורית, ה"דרך ארץ קדמה לתורה" של הרמב"ם, להיות חסיד ולא להסתפק רק בלהיות חכם - היא חסד, חסיד שייך לחסד (שזוכה ממילא למתנת החכמה, כמבואר בספר יצירה, והיינו ש"בכלל מאתיים [חסידות] מנה [חכמה]". החסיד הוא בעל הבית על החכמה, וממילא מטה את החכמה לכאן ולכאן לפי רצונו והבנתו, לפי שטותו). זהו פירוש מאד כללי לשטות דקדושה - כולל את כל דרכי התורה, כל תיקון המדות הוא שטות דקדושה (התיקון המושלם, לא רק הדרך האמצעית אלא הסטייה, קצת או הרבה).

גבורה: "בכל מאדך"

"בכל מאדך", אחרי כל פירושיו (כנגד כל הז"ת), עדיין יסודו הוא 'עם כל הכח שלך'. לפעמים, בזמנים מיוחדים, ה' מגלה את ה"בכל מאדך". יש בכך זמנים מיוחדים, כמו אדם שממונו חביב עליו מגופו, והוא מוסר אותו - צריך לגלות כח על טבעי, כח העצם. לכן את כל הז"ת של "בכל מאדך" נכלול בספירת הגבורה.

תפארת: קביעות עתים לתורה

מה לגבי התפארת? תפארת היא תורה, לכן בה נשים מה שהרבי הקודם כותב במאמר המקורי - שייך לשטות דקדושה של קביעת עתים לתורה. יש מישהו שמקיים ממש "והגית בו יומם ולילה" - ת"ח שתורתו אומנתו, כמו רשב"י וחבריו. גם הם נוהגים בשטות דקדושה - כל כך שטות דקדושה שפטורים מתפלה וכו' (אחת הראיות שתפלה דרבנן, שהם פטורים מתפלה). שוב, הם קובעים עתים לתורה. מי ש"תורתו אומנותו" והכל אצלו תורה. אבל יש מי שלא כך, ואצלו הקביעות היא קביעת עתים לתורה, כאשר עיקר ענין הקביעה היא קביעה בנפש, שלומד מהנפש הבהמית ושום דבר בעולם לא יזיז אותו. זו התפארת.

נצח: נבואה

מה נשים בנצח? את הנבואה. כתוב שנביאים הם מספירת הנצח. הדוגמה של נבואה שמביא במאמר, שהיו מתפשטים מלבושיהם והיו קוראים לנביא "משוגע", שייכת לספירת הנצח - מקור הנבואה, "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם", הנבואה של "ונבאו בניכם ובנותיכם" ("ברא כרעא דאבוה" בנצח כנודע; השרש "נבא" הוא "אבן" הפוך, "משם רעה אבן ישראל", נוטריקון אב ובנים, כמבואר בחז"ל).

הוד: ריקוד

מה נשים בהוד? את הפירוש המקורי שמביא במאמר, רב שמואל בר רב יצחק שהיה "מרקד אתלת". המאמר הראשון של הרבי בענין היה בשנת שטו"ת, כנ"ל, ועיקר הנושא שלו הוא הריקודים. הריקודים הם הכנה לזיווג. הייתי יכול לחשוב ש"כיצד מרקדין" שייך לספירת היסוד, הכנה לחתונה. אבל הריקודים הם ברגלים - "איהי בהוד", רגל שמאל, המנהיגה את חוש ההילוך, הכולל דילוג וריצה וגם ריקוד, כל מה שקשור לרגלים (לפעמים מוסבר בקבלה ששתי הרגלים, הפרקים התחתונים של נצח והוד, כלולות בהוד). מי שלוקחת את הרגלים לרקוד, למעלה מטעם ודעת, היא ספירת ההוד. הוד בגימטריא יה, השם שמתגלה על ידי הריקודים "אתלת".

יסוד: ברית מילה

מה נשים בספירת היסוד? פשוט - המילה, המצוה העיקרית בתורה שהיא שטות דקדושה. שוב, זו המצוה הראשונה שקבל היהודי הראשון, אברהם אבינו, ללמד שכל מצוות התורה מתחילות משטות דקדושה. מילה היא באבר הברית, מל-יה, ומי ששומר את הברית זוכה גם ל"שלהבת יה", לאש קדש של אהבת איש ואשה, תכלית ה"שלום שלום לרחוק ולקרוב", "בורא ניב שפתים".

מלכות: עבודת התפלה

אחרון חביב, השטות דקדושה של המלכות, היא עבודת התפלה, "ואני תפלה" (שאמר דוד מלך ישראל חי וקים - שחי בנס תמידי כנודע) במלכות - שאדם הולך להתפלל מתוך הרגשה שלא יחזור חי אלא אם כן ה' יעשה לו נס, מסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת. זו המדרגה של "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ" של אדמו"ר הזקן - השטות דקדושה של המלכות.

אם כן, יש לנו שבע דוגמאות של שטות דקדושה, מחסד ועד מלכות, בהן נסיים פרק זה. ולסיכום:

חסד
נטיה מדרך האמצע

גבורה
"בכל מאדך"

תפארת
קביעות בתורה

נצח
נבואה

הוד
ריקוד

יסוד
ברית מילה

מלכות
עבודת התפלה

אור ל-י' שבט ע"ו - כפר חב"ד

להפוך את ה"אחר" ל"אחד"

הסעודה השנתית של ארגון "ברית יוסף יצחק"

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

א. ברית מילה - להפוך את ה"אחר" ל"אחד" ול"בן"

י' שבט - הילולת הרבי הריי"צ והילולת הרש"ש

לחיים לחיים. היום הוא ההילולא של הרבי הקודם, הרבי הריי"צ, שהארגון ברית יוסף יצחק נקרא על שמו - שזכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. ירון מבקש כל שנה שנזכיר את הרש"ש, רבינו שלום שרעבי זצ"ל, שהיום יום ההילולא שלו. האריז"ל הבטיח שהוא יחזור להשלים את ביאור הקבלה שהוא התחיל ולא הספיק לסיים, ומקובל אצל המקובלים שהדבר הזה התקיים ברבינו הרש"ש. לא בכדי שבאותו יום, י' שבט, גם הילולת הרש"ש - גדול המקובלים בזמן הבעש"ט - וגם הרבי הריי"צ, שעליו הרבי אמר "נשמתו בי", נשיא דורנו. לחיים לחיים, שנזכה להיות מקושרים לנשיא דורנו (חדש שבט הוא חדש ההתקשרות לצדיק יסוד עולם כנודע).

כל שנה הרבי לומד פרק אחד מתוך המשך "באתי לגני", המאמר האחרון שהרבי הקודם נתן ללמוד ב-י' שבט תש"י. היום אנחנו כבר בפעם הרביעית בפרק ו של ההמשך. יש שלשה מאמרים של הרבי על הפרק הזה - מאמר אחד בתשט"ז ושני מאמרים בתשל"ו. נתבונן במשהו מתוך האות ו של ההמשך.

בין ה-ד (וה-ה) ל-ר (ול-ק) - "ולרש אין כל"

יש נקודה חשובה בתוך הפרק הזה שקשורה לברית מילה - הנושא שלנו הערב - והיא ההבדל בין דל לרש, בין האות **ד** לאות **ר**. הוא מביא מהקדמת הזהר הקדוש שכל האותיות באו לפני הקב"ה וכל אות בקשה שה' יברא את העולם איתה. האותיות באו למפרע, בסדר של תשר"ק, וכל אות ה' שלל משום סבה, עד שהגיעה האות **ב** וה' אמר שהיא לשון **ברכה** ובה צריך לברוא את העולם. כאשר באו **ק** ו-**ר** ה' אמר שאי אפשר לברוא בהן את העולם משום שהן "אתחזיאו על סטרא בישא" - אתן בתוך המלה **שקר**. לכן גם ה' לא ברא את העולם באות **ש**, אף שהיא אות אמת, האות של האבות, כי בתיבת **שקר** מצרפים אותה ל-**קר** (כידוע שכל שקר שאין אמת בתחילתו לא מתקיים בסופו). אותיות **קר** רומזות לקליפת עמלק, "אשר קרך בדרך", קרירות בעבודת ה', קרי - לשקר בברית.

כנגד ה-**ר** יש **ד** - כמו שריש לשון רש, "ולרש אין כל" ("כל" היינו תיקון הברית, ספירת היסוד, כידוע בסוד "**כי כל** [= **יסוד**] בשמים ובארץ". לרש אין "כל", אין אצלו תיקון הברית), כך דלת לשון דל (היסוד המתוקן מכונה דל - **צדיק** עולה ו"פ **דל** - בסוד "מרעיבו שבע"). כתוב שרש הוא יותר עני מדל. ה-**ד** היא כנגד ה-**ר**, וכך האות **ה** - אות של שם הוי' - היא כנגד האות **ק**. בציור ה-**ה** דומה ל-**ק** וה-**ד** דומה ל-**ר** גם בציור וגם במשמעות, של דל ורש.

הרבי מסביר שעיקר ההבדל, שעושה שה-**ד** בקדושה וה-**ר** אות שנראית על צד הלא-טוב, סטרא בישא, סטרא אחרא, הוא שב-**ד** יש נקודת בטול. ב-**ד** יש נקודה בצד ימין למעלה שאין באות **ר**. על הנקודה הזו כתוב הפסוק "ולרש אין כל" - הנקודה הזו של בטול המקבל למשפיע, אמירת תודה. כתוב ש-**דלת** ר"ת "דע לומר **ת**ודה" - שיש בטול והכרת הטוב, ומודים, "מודה אני לפניך". הנקודה של הבטול והכרת הטוב שיש ב-**ד** לא נמצאת ב-**ר**.

בין "אחד" ל"אחר"

אחר כך מביא הרבי שעיקר התופעה בתורה שרואים שה-**ד** היא בסטרא דקדושה וה-**ר** נראית על הצד השני - אף שהיא אות מאותיות הקדש, וודאי ששורשה מאד גבוה, אבל "כל הגבוה ביותר נופל למטה ביותר", ה-**ר** נפלה למטה - היא במלים "אחד" ו"אחר". מייחדים את ה' "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" ומי שיאמר "אחר" יחריב את העולם, ומי שיחליף את "לא תשתחוה לאל אחר" ב-**ד** גם יחריב את העולם. לכן יש בפסוקים אלה **ד** רבתי ו-**ר** רבתי, כדי להבליט אותיות אלו שלא להחליף ביניהן ח"ו. זו עיקר התופעה בתורה שאותיות אלה מהוות זוג, שמצד אחת דומות זו לזו ומצד שני שונות זו מזו לגמרי.

"יוסף הוי' לי בן אחר" - לקחת יהודי שנראה "אחר" ולעשות אותו "בן" על ידי הברית

מה כל זה קשור לברית מילה, הנושא שלנו הערב? יוסף, על שמו נקרא הארגון שלנו - ברית יוסף יצחק, שם הרבי הקודם - נקרא על שם "יוסף הוי' לי בן אחר". מה הפירוש בחסידות? שיוסף הצדיק הוא כח שיכול לקחת את ה"אחר" - יהודי, אבל שנמצא עדיין בצד האחר, שנראה כאחר, "אתחזיאו על סטרא בישא", הוא לא באמת שם אך כך נראה, ה-**ק** וה-**ר** הן אותיות קדושות אבל "אתחזיאו על סטרא בישא", ויש יהודי שנראה בחיצוניות ששייך לצד ה"אחר" - ויוסף הצדיק אוהב אותו, מחבק אותו, מקרב אותו, ובאהבה שלו הוא הופך אותו מ"אחר" ל"בן".

מה יכולה להיות פעולה גשמית, מצוה מעשית, שלוקחים מישהו שבינתים נראה על הצד האחר, צד הלא-טוב, ועושים ממנו בן לקב"ה? זה יהודי שלא זכה עד לגיל מבוגר לברית מילה - שהיא מה שעושה אותו גוף קדוש, גוף יהודי - ומזכים אותו בקיום המצוה הרמה והנשאה של ברית מילה. ככה יוסף הצדיק לוקח אחד שהוא "אחר" ועושה ממנו "בן" - "בנים אתם להוי' אלהיכם", בן לקב"ה. זה בדיוק מה שהארגון שלנו עושה בהצלחה רבה, "כן ירבה וכן יפרוץ", שיהיו עוד ועוד. אם יש עשרות אלפים - שיהיו מאות אלפים. אם יש מאות אלפים - שיהיו מילונים. עד שלא ישאר יהודי בעולם שלא מל, שלא נכנס בבריתו של אברהם אבינו.

הברית נותנת ליהודי כח אדיר של השפעה בקדושה. גם עד שאברהם אבינו לא מל את עצמו הוא הכניס אורחים והיה האדם הכי טוב, אבל כתוב שלא היה יכול להוליד בקדושה - הוא הוליד את ישמעאל. כדי להוליד בקדושה, "כי ביצחק יקרא לך זרע", הוא צריך להיות נמול. ה' אומר לו לפני ברית מילה "אני אל שדי" - נותן לו את הכח של א-ל ש-די - "התהלך לפני והיה תמים". אז הוא מקבל את ה-ה בשם שלו, הופך מאברם לאברהם, ואז הוא מסוגל להוליד את יצחק אבינו, "כי ביצחק יקרא לך זרע". כל הכח לקחת יהודי שהוא כבר אחר (אחר הגיל שעל כל ילד יהודי נימול), כבר מבוגר שלא מל, ולעשות ממנו בן - בגשמיות, במצוה המעשית, זה הכח של ברית מילה, מה שהארגון הזה עושה.

מ"אחר" ל"אחד" - התכללות ארבעת הבנים בכל בן

לפי הרמז של ה-ר וה-ד, בעצם לוקחים אחד שהוא "אחר" והופכים אותו ל"אחד" (נותנים לו, בברית מילה, את נקודת הבטול של האות ד, שהיא נקודה "הכל"). מה זה בן? כתוב ש"כנגד ארבעה בנים דברה תורה, אחד חכם, אחד רשע, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול". כמה זה ארבע פעמים "**אחד**"? על כל אחד כתוב בהגדה של פסח "אחד" - "אחד חכם, אחד רשע, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול" - ו-**ד** פעמים "**אחד**" עולה **בן**.

יש ארבעה בנים, אבל סימן של קדושה הוא התכללות - בתוך כל בן יש את כולם, את כל ארבעת ה"אחד". איך אפשר לקחת מישהו אחר ולעשות אותו בן? אם אני מזהה שגם בי יש את הרשע, ואז אני יכול להשתוות איתו, לדבר אל לבו דברים היוצאים מן הלב - למול אותו, "ומלתם את ערלת לבבכם", כמו שיש מילת ערלת הבשר יש את ערלת הלב. זו ההתכללות - בכל **בן** יש את כל ארבעת פעמים "**אחד**". כמה עולה ד"פ **בן**? השם השני של בעל ההילולא - **יצחק**. ב-**יצחק** יש ארבע אותיות, וממוצע כל אות הוא **בן** - **יצחק** הוא **בן-בן-בן-בן** וכל **בן** הוא **אחד-אחד-אחד-אחד**.

אם כן, מה עושים בברית? לוקחים את האחר - מי שבינתים נראה על סטרא אחרא, סיטרא בישא - ועושים ממנו "בן", עושים ממנו "אחד". לוקחים את ה"אחר" וחוזרים ל"אחד", לוקחים את ה"לא תשתחוה לאל אחר" ועושים ממנו "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד", "ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד". ברית המילה מקדמת את הגאולה, וכשכל היהודים יהיו נימולים "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד".

ב. "אל אחר", "אל זר" ו"אל נכר"

פגם האזן (והאיזון) - אחר-נזר-נכר

יש על זה ווארט מדהים של הבעל שם טוב. כמו שכתוב בתורה "לא תשתחוה לאל אחר" כתוב בתהלים - פסוק מקביל - "לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר". תופעה מאד מענינת, הכל עם שם א-ל - יש

"אל אחר", "אל זר" ו"אל נכר". זה הסדר - בתורה כתוב "אחר", בתהלים כתוב "זר" ו"נכר". הרמז הוא, סימן ראשי התיבות, הוא **אזן** - **א**חר-**ז**ר-**נ**כר. בקבלה הפגם של "לא תשתחוה לאל אחר", "לא יהיה בך אל זר" ו"לא תשתחוה לאל נכר" הוא פגם במדרגה מאד גבוהה - הבל האזן דא"ק. שם פוגמים כאשר משתחוים לאל אחר וכו'.

מה היא השתחויה בכלל? בשני הפסוקים יש איסור השתחויה. כתוב שיש שני מצבים הפכיים. יש מצב אנכי - "אנכי הוי' אלהיך" - שאדם עומד זקוף, ויש שאדם משתחוה בפישוט ידים ורגלים, מצב מאוזן, בדיוק להיפך. אין כאן המקום להאריך בזה, אבל חסד הוא זקוף, ימין הוא זקוף, ואילו תיקון השמאל הוא מאוזן, שויון. יש משהו מאד טוב באיזון - הוא שויון.

כתוב שחוש האיזון הוא באוזניים, לכן הם אותו שרש. השתחויה היא פישוט ידים ורגלים, בטול במציאות. אם זה בקדושה - זה מאוזן דקדושה. אם זה לא בקדושה - זה פגם האזן דא"ק, כל שלשת הדברים האלה. זה בדיוק הפגם של מי שלא מהול. ברית המילה היא לשם שכיבה בקדושה - להוליד בקדושה. שויון זה יוסף יצחק - כתוב שיוסף, היסוד, נוטה לשמאל. התיקון של השמאל הוא אזן. עד כאן בקיצור נמרץ באותיות של קבלה.

פירוש הבעש"ט: אזהרה שהא-ל לא יהיה אחר, זר ונכרי

קודם כל נאמר את הווארט המדהים של הבעל שם טוב. הוא אומר שמה שכתוב בתהלים "לא יהיה בך אל זר" אינו כמו הפשט, ששם אל שם אינו קדש אלא חול - "אלהים אחרים" - אלא שמדובר בקב"ה, א-ל אמת, והפסוק אומר שהוא לא יהיה לך זר. "לא יהיה בך אל" - קדש - "זר". אצל יהודי הא-ל צריך להיות הדבר הכי קרוב, הכי שייך אליו בעצם, הכי יקר לו - שהא-ל לא יהיה זר לך.

אם כך הוא מפרש את הביטוי "לא יהיה בך אל זר" - ששם א-ל הוא קדש, ושהוא לא יהיה זר לך - ככה צריכים לפרש את שני הלשונות האחרים, על אותו משקל. שא-ל - קדש - לא יהיה "אחר". "לא תשתחוה לאל" כשהוא "אחר" לך, שאינך מזוהה איתו. חסידים אומרים "גאט איז אלץ אלץ איז גאט". אם ה' הוא "אחר" בשבילך - "לא תשתחוה", הבטול שלך הוא חיצוני ופסול. אותו דבר "ולא תשתחוה לאל נכר" - אם הא-ל הוא נכר אצלך, כמו נכרי, אל תשתחוה לו. ההשתחויה הזו לא-ל - קדש - היא פסולה.

תיקון חב"ד

יש הרבה מה להתבונן, אם יש פה שלשה לשונות - אחר, זר, נכר - ואנחנו רוצים לומר שברית מילה מתקנת את כל זה. קודם כל, מה המכנה המשותף כאן? שהכל נגמר ב-**ר** - בדיוק ה-**ר** עליה מדובר בפ"ו ב"באתי לגני". אות **ר** שהיא עיקר האות ש"אתחזיאת על סטרא בישא", וצריך לקחת את ה"אחר" ולהפוך אותו ל"אחד". הכל כאן **ר** - אחר, זר, נכר.

כולנו חב"דניקים, כנראה ששרש הפגם של שלשה אלה הוא חב"ד:

נכר הוא פגם בספירת הדעת. כתוב ששרש נכר הוא גם לשון הכרה, שהיא פנימיות הדעת. מאיפה לומדים זאת? מהפסוק במגלת רות "מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה" - מאמר רות לבעז. איך אתה מכיר אותי, מקרב אותי - פנימיות הדעת - "ואנכי נכריה", לשון נופל על לשון. גם אצל יוסף ואחיו יש כזה פסוק, של נכר-הכרה ("וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם"). מכאן לומדים ש"נכר"

הוא אחד שרחוק מן הדעת, שאיני מקושר אליו. דעת היא לשון התקשרות והתחברות, כמו שכתוב בתניא פ"ג.

"אחר" הוא ההיפך מ"אחד" כמו שכתוב במאמר - "לא תשתחוה לאל אחר", לא להתבלבל בין "אחר" ל"אחד". "אחד האמת" שורה בפנימיות החכמה, כמו שאדה"ז כותב בתניא בשם הרב המגיד. "אחר" הוא חיצוניות החכמה, קליפת החכמה - קליפת מדין. יש הרבה מאמרים על "החלצו", שגם קשור לברית מילה. קליפת מדין עושה מדון ומריבה בין אנשים, שכל אחד אחר מהשני. שוב, "אחר" הוא החיצוניות, הקליפה, של "אחד" - לכן ה-ד וה-ר כל כך דומים.

זר הוא דבר מוזר, דבר שאיני מבין, איני תופס אותו בשכל - אין לי מקום בשבילו, הוא זר לי. זה כנגד מח הבינה (על זר נאמר "לא יהיה בך", לא לשון השתחויה - "בך" היינו כח התפיסה והקליטה של הבינה, כמבואר בחסידות).

יוצא לפי זה שהפסוק בתורה והפסוק בתהלים הם בדיוק לפי סדר חב"ד - "לא תשתחוה לאל אחר", "לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר". לפי הוואר"ט של הבעש"ט אפשר לדרוש שה"אל" הוא אכן קדש, כמו שיהודי הוא קדש, אבל הקדש הזה יכול להיות במקום "אחר", במקום "זר", במקום "נכר" - פגם בחב"ד - ואז צריך להפוך אותו, "יוסף הוי' לי בן אחר". לקחת יהודים שלא זכו בינתים להתקרב, ויש יוסף אחד שעושה להם ברית מילה והופך אותם להיות בן.

ברכה לארגון "ברית יוסף יצחק"

שהקב"ה ימשיך לזכות את ירון ואת כל העובדים הנאמנים והמסורים של הארגון הזה, ושיהיו כל האמצעים. למה אין עדיין מיליונים? ירון תמיד בוכה לי, שאם רק היו יותר מיליונים של תמיכה היו מיליוני בריתות - כל יהודי בעולם היה כבר נימול (בגוף ובלב) ובא לציון גואל. שה' יזכה אותנו שהארגון הזה יצליח (כמו שיוסף הוא "איש מצליח") וילך מחיל אל חיל, מברית אל ברית, ו"יוסף יצחק" - כל יהודי שנימול הוא גורם לתוספת צחוק ושעשועים למעלה ולמטה, ובא לציון גואל. לחיים לחיים.

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א
י' תמוז סז - רמת אביב

התחלנו לספר לילדים כמה סיפורים על הרבי הקודם, וכדרכנו נמשיך (ואף נחזור) ונעשה פרצוף של סיפורים לפי כחות הנפש של הצדיק, של הרבי. ציינו שמחר זה יום הולדת ה-127 של הרבי הריי"צ, שזה שלמות - כמו אצל שרה אמנו - של כתר (מאה שנה) חו"ב (עשרים שנה) ומדות (שבע שנים). דווקא ביום הולדת 127 של הרבי הקודם ראוי לחשוב על הכתר שלו, השכל שלו והמדות שלו.

כתר:

פעם אחת, בתחילת שנות ה-40 למניינם, תוך כדי המלחמה (או אחרי המלחמה, לפני נשיאות הרבי), הרבי נסע לפאריז להביא את אמו לאמריקה, בחיי הרבי הקודם. שם הוא שהה כמה זמן, והתוועד עם החסידים שם. בקשו ממנו שיעורר רחמים אצל השוער שלו, הרבי הריי"צ, שיצליחו להשיג ויזות כדי

שיוכלו לצאת מצרפת ולהגיע לאמריקה. הרבי הסתכל על החסידים - חסידים חשובים מאד - וקצת חייך עליהם. ואמר, אתם חושבים שמישהו צריך להזכיר לרבי לחשוב עליכם לטובה ולעורר עליכם רחמים רבים? אספר לכם סיפור שהיה. עקב המאסר והיסורים האיומים שעבר הרבי הקודם אצל הקומוניסטים - שהיה לו גם דין מות, כידוע, וזרקו אותו והתעללו בו מאד - הוא חלה, והיתה תקופה מסוימת בברוקלין שכל בקר נכנסה אחות להזריק לו זריקה. היתה שעה מדויקת - שבע בבקר על השעון, אז הרבי הקודם ישב מוכן ומזומן ליד השולחן שלו, האחות דפקה ונכנסה ונתנה את הזריקה. פעם אחת, מספר הרבי, היא הגיעה דקה לפני שבע ודפקה כדרכה על הדלת, ואף אחד לא ענה. היא חכתה עד שבע, חשבה שהקדימה דקה, והמשיכה לדפוק - ועדיין לא ענו לי. היא פתחה את הדלת ונכנסה בעצמה, ופתאום רואה שהרבי לא כתמיד - יושב עם הפנים מולה, ערני לגמרי - אלא יושב עם הגב כלפי, והוא לגמרי לא בעולם הזה, עיניו סגורות והוא לא נמצא כאן בכלל. היא נבהלה מאד מאד, ומיד קראה לבני הבית - לאשתו של הרבי וכו' - וכולם נבהלו, עד שהזעיקו את הרבי שיגיע מהר, וראה את המצב של השוועור, אבל הוא לא נבהל בכלל, ורק הרכין את ראשו לפה של השוועור ושמע שהוא אומר בשקט את שירת הים בטעמים. הוא אמר שהכל בסדר גמור, לא צריך להיבהל - חיכו כמה זמן, וכעבור כמה זמן הרבי התעורר מאיפה שהיה וחזר. אחר כך, באותו לילה, שתים עשרה שעות אחר כך, קבלו טלגרמה מרוסיה או מפולין שהיתה קבוצה של חסידים שהיו צריכים בסכנת נפשות לעבור את הגבול, ואם היו תופסים אותם זה היה סכנת נפשות ממש, ובאותו זמן שהצליחו בעזר השי"ת, היתה להם סיעתא דשמיא גדולה, לעבור את הגבול בשולם - זו היתה בדיוק השעה שהרבי היה בדבקות ואמר "אז ישיר" בשקט. כך, מסיים הרבי את הסיפור לחסידים בפאריז, תדעו לכם שהרבי נמצא ביחד עם כל אחד, ובפרט עם החסידים הקרובים - הוא בדבקות עמם כל הזמן, ובמיוחד באיזו עת צרה. כשמישהו מהחסידים נמצא באיזו עת צרה הרבי איתם ביחד, ומעורר רחמים עליהם, וכאילו אוחז ביד שלהם בכח ומוציא אותם מהצרה.

זה סיפור אחד - סיפור ההתקשרות והדבקות של הצדיק באנשים שלו. כמובן, כל יהודי זכאי מיד ברגע הזה להימנות על חסידיו של הרבי. את הסיפור הזה נשים בכתר, בגלל שהכתר זה דבקות - דבקות למעלה מטו"ד. זה לא שכל - יש בזה מחשבה, כתוב שהרבי חושב על החסידים (לא רק מתפלל עליהם), וחוץ מהטלפתיה שמרגיש אותם ויודע מה קורה עמם, יש כאן גם הרבה יותר מזה, כח למשוך אותם ולהוציא אותם במחשבתו, שאינה מחשבה שכלית כלל וכלל. כמובן, עושה זאת תוך כדי כך שמעורר רחמי שמים שלא יתפסו ושתהיה סיעתא דשמיא למעלה מדרך הטבע. אם הסיפור הזה מסופר בסגנון זה, שאין צורך לעורר רחמים רבים אצל הרבי, כי בלאו הכי דבוק וקשור בעצם עם החסידים, אפשר לתת לזה עוד נקודת הסבר לעומק על דרך הקבלה והחסידות. לעורר רחמים רבים על מישהו זה לעורר את סוד הדיקנא, להגיע לדיקנא קדישא דא"א (או דעתיקא) - יגהמ"ר של הכתר - שם זה המקור של רחמים רבים (ובפרט כשצריך לעשות נס, למעלה מהטבע, צריך רחמים רבים של הכתר, ולא די ברחמים של ז"א).

אם הרבי כך צוחק על בקשת החסידים שהוא יתווך ויעורר רחמים רבים, סימן שלפי החוש שלו ברבי הקודם - ואם יש מישהו שיש לו חוש ברבי הקודם, זה בודאי הוא - המקום ממנו באה ההצלה זה מקום שגם יותר גבוה מהדיקנא דא"א וגם המקור שלו. לפי הקבלה ל-יג תיקוני דיקנא יש שני מקורות (ובשביל להבין בדיוק צריך ללמוד כתבי האריז"ל לעומק) - מו"ס, הטעם הכמוס של הכתר, כח המשכיל בלשון החסידות, וגבוה מכך, הכתר של הכתר, הגלגלתא, "אהבה רבה" או "חפץ" שלמעלה מרצון סתם. כאן, בסיפור הזה, איך שהוא מסופר, מרגישים את החיבור שבכתר של שתי הבחינות האלה - זה שהרבי

חושב עליך, המחשבה שלו באה ממו"ס, וזה שהוא חושב מתוך אהבה רבה, ולא רק חושב אלא אוהב אותך באהבה אין סופית, והאהבה האין סופית של הרבי זה בעצם היד ימין שמסוגלת להגיע אליך (לא יד ימין של ז"א, עליו נאמר "וימינו תחבקני" בקירוב, אלא יד ימין של עתיק המתלבשת בגלגלתא דאריך, והיא חובקת עולם - יד ימין זו אהבה, אבל זו אהבה של עתיק המלובשת בגלגלתא דאריך). ככה זה לצייר רבי, כמו בסיפור הזה, שהוא מוציא אותך מהגלות ומסכנת המות עם יד ימין האין סופית שלו, ותוך כדי שהוא מרוכז כולו ונמצא בהתפשטות הגשמיות (כפי שרואים בסיפור הזה), שאינו כאן אלא יחד עם החסידים (לא רק טלפתיה, אלא הרבה מעבר לכך, שהוא עצמו נמצא שם וידו חובקת אותם וכך מוציא אותם). שתי הבחינות של "חפץ חסד" (התלבשות חסד דעתיק בגלגלתא דאריך), יחד עם היכולת להתקשר מרחוק, בחשיבה נעלמת, אלו שני מקורות יג תקוני דיקנא.

ועוד 'וואַרט' (כונה של האריז"ל): האריז"ל אומר שביגהמ"ר מ"אל" ועד "נוצר חסד" (המזל השמיני, מזל עליון ממנו יונק אבא) שרש המדות הוא ממו"ס, אבל מ"נוצר חסד" עד "ונקה" (המזל ה-יג, מזל תחתון ממנו יונקת אמא) מקבלים האור מגולגלתא, ורק ב"נוצר חסד" יש חפיפה, שמקבל משניהם. על "נוצר חסד" נאמר "אַיִן מזל לישראל" - הרבי שם במקורות היגהמ"ר, אבל כחו לאחד אותם שייך בפרט ל"נוצר חסד", המדה השמיני והאין סופית, והוא הממשיך שפע וכו' מה"אַיִן מזל לישראל". עד כאן הכח הראשון של הצדיק, שכולו אומר כתר עליון.

חכמה:

יש הרבה סיפורים על הרבי הריי"צ מזמן שעוד היה אברך, בחיי אביו הרבי הרש"ב. כל הרביים בחב"ד דאגו לכלל, והטריחו עצמם מאד מאד להגיע לעיר הבירה או למקום אותו שר או צר הגוזר הגזירות ולפעול להטבת מצבם של עם ישראל (לאו דווקא חסידים, אלא כל עם ישראל), ובמס"נ פעלו הרביים בעסקנות ציבורית. הרבי הרש"ב היה נוסע בעצמו, אבל כאשר בנו - שהיה מאד מוכשר בזה, כי מאד התמצא בעניני עוה"ז, כדלקמן (כתוב שיש צדיקים גדולים שבעיקר מתמצאים בעולמות העליונים, ולא כל כך בעוה"ז, וגם אז ממשיכים שפע ברכה לעוה"ז - לא מנותקים - אבל לא מתמצאים בעוה"ז ולא צריכים לכך, אלא ממשיכים הכל מלמעלה, אבל יש צדיקים 'משיחיים' שמתמצאים מאד בעניני עוה"ז, חוץ מזה שמתמצאים למעלה, ואחד מהם הרבי הקודם) - היה בן עשרים, הרבי רש"ב כבר ראה בו מספיק שליח שישלח אותו למקומות הכי גבוהים בממשלה הרוסית כדי לפעול למען עם ישראל. פעם אחת - אולי אפילו לפני גיל עשרים - נשלח על ידי אביו למוסקבה, ופעל שם מה שפעל. אז היה אסור ליהודים סתם לגור במוסקבה, אבל היו כמה סוחרים גדולים בין החסידים, גבירים חשובים, שקבלו לכך רשות מיוחדת מהממשלה, ועשו מנין חב"ד, וכשהוא התפלל שם בשבת בקשו ממנו שיאמר חסידות - שיאמר מאמר חסידות כמנהג הרביים (וגם כמנהג חסידים, אלא שחסידים בדרך כלל חזרו מאמר - למדו בע"פ, וגם הפנימו, שלא יהיה רק בחיצוניות אלא גם בפנימיות - אך אם אין מאמר בראש צריך להמציא משהו, בדרך כלל זה רבי אבל גם היו חסידים עם רשות לכך, כמו רבי הלל מפאריטש ועוד רבים). בתחלה לא היה לו משהו בראש, אז סרב להם, אבל הם הפצירו - הוא בחור צעיר והם זקנים, ולא יכול לסרב - אז הלך אנה ואנה בחדר, ואז התיישב ואמר מאמר חסידות. הנוכחים מאד התפעלו מהמאמר שהוא אמר, ואחד הגבירים החשובים שמה נסע אחר כך לעסקיו דרך ליובאוויטש, וכחסיד חשוב נכנס מיד לרבי, וסיפר לו כל הסיפור הזה - אמר כמה טוב הבן פעל בעניני הכלל, כמה הוא מוצלח, וגם את הסיפור של אמירת המאמר לפרטיו. הרבי הרש"ב התענין במה שאמר, אז אותו חסיד חזר על נקודת המאמר שהוא

אמר, מתוך הרבה התפעלות, וגם הרבי הרש"ב ששמע זאת מאד התפעל, אך שתק ולא אמר דבר. באותה שבת, אחרי היחידות של אותו חסיד עם הרש"ב, הרבי הרש"ב כדרכו יצא לומר מאמר חסידות כמדי שבת בשבתו, והוא דבר על נושא של שלוש שיטות ברצון - נושא חדש, סוגיא בחסידות שאף פעם לא דבר עליה. הסדר היה שהיו חסידים חוזרים על החסידות בשבת, ובשבת בבקר היתה רשות שיכנסו לשמוע שוב את המאמר כדי לזכור ולכתוב וכו', אבל הרבי ריי"צ היה נכנס לבד במוצ"ש, וכל פעם אביו שאל אם הבין את המאמר משבת וכל פעם הוא היה עונה שלא, כדי שיזכה לשמוע זאת שוב ביתר ביאור. במוצאי שבת זאת נכנס כדרכו, ואביו שאל אותו אם הבין, וענה כן. אביו שאל אותו מה יום מיומיים, והוא ענה שזה בעצם המאמר שאמרתי במוסקבה לפני כמה שבועות. כמובן שהרבי רש"ב ידע זאת, כי שמע זאת קודם, ואז סיפר לבנו: שלפני הרבה שנים ראיתי באיזה כתב חסידות שיש שלוש שיטות ברצון ומה שידעתי מתוך כל החסידות שאני מכיר זה רק שתי שיטות, והיה לי צר שנים רבות שלא זכיתי לראות מה זה השיטה השלישית של רצון, והנה, רק לפני כמה זמן גיליתי 'כתב' שהיתה מוסברת שם השיטה השלישית. כך אני ידעתי, אחרי שנים רבות שחיפשתי ביאור זה, אבל אתה מהיכן ידעת? היה ביטוי, כשלא רצו להתפאר בחידוש, שאני יודע זאת "פון שמעון בערס קאפ" (מהראש של שמעון-בער, שהיה יהודי פשוט). כך הוא אמר לאב, ולא היה מה להוכיח אותו - כי לא עשה משהו לא בסדר - אבל אביו העיר לו על דבר אחד, שתנאי לאמירת חסידות ברבים הוא ששמונה שעות קודם "ארכובותיו דא לדא נקשן" (כתיאור בדניאל לפחד, ופחד כזה ש"איהו לא חזי" ורק "מזליה חזי"). זו ההערה היחידה, וחוץ מזה הכל היה בסדר - תדע לך להבא שלפני שאומרים חסידות ברבים צריך שמונה שעות "וארכובותיו דא לדא נקשן".

הסיפור הזה הוא גילוי של אור החכמה של הרבי הקודם. זה פשוט מאד, כי לחדש זה חכמה. אם קודם דברנו על כח המשכיל בנפש - מו"ס - ממנו יוצאות כל ההברקות, משם כל החידושים. כשזה מתגלה זה כבר חכמה עילאה, לא חכמה סתימאה. כשהלך כמה דקות בתוך החדר, וחשב מה לומר, נפתחו לו מעינות ח"ס וקבל דבר זה. מאד מענין שזה שיטות ברצון - שיטה זה שכל, וזה להסביר בשכל את הענין הרצון, שהשכל יבין מה שלמעלה מהשכל. זו שיטה שלישית, לא ידועה, ברצון. מענין שהוא לא הסתיר מאביו שחזר מאמר - הרי אמר בפירוש שהבין את המאמר, כי אמר זאת קודם. קודם אמרנו שלרבי יש דבקות עצמית עם נשמות החסידים, וכאן יש סיפור - בדומה לעוד סיפורים - שהרבי הקודם ואביו מאד שדרו על אותו גל. לכן גם בעניני הכלל, זה שהאבא יכול לשלוח אותו כשליח בעניני כלל ישראל - עניני פקו"נ בגו"ר - זה כי משדר על אותו גל, ולא היה שולח מישהו שלא משדר על אותו גל. רק להוסיף לזה, אותם חסידים גדולים, מבוגרים ומנוסים, כאשר הרבי הרש"ב שלח את בנו לראשונה כשהיה ממש צעיר, אמר לחסידים שאף אחד מיודעי הדבר (חסידים, שרוצים את טובת הענין) לא יביע דעה בכלל ולא יתערב במה שהבן עושה. שלא ישמיעו עצות טובות ולא יתערבו בכלל - כל כך למה? כי הרבי הקודם, גם כשהיה צעיר מאד, הוא בן של אביו המשדר בדיוק לפי הראש של אביו, והחסיד הכי גדול יכול לומר בדיוק את המסקנה והעצה ההפוכה. זה גם רק לומר שגם בסיפור הזה יש הכוונה ותיאום דעים, אבל כאן זה בחכמה שלהם - בשכל ובשרש השכל (חכמה זה שרש השכל, ככתוב בתניא). גם זה שאמר לו שצריך לפחד פחד ה' לפני שמעיזים לומר חסידות ברבים זה גם חכמה, כי חכמה זה יראה עילאה. כל מה שסביב סיפור זה אומר חכמה אלקית. יש כאן כמה העזות - "החכמה תעז לחכם".

בינה:

כשהרבי הרש״ב הסתלק, בשנת תר״פ, ואז הרבי הקודם היה בן 40 שנה. לא היה אברך צעיר ממש, אבל בכל אופן היה כל כך קשור לאביו שהוא לקח את זה מאד מאד קשה, בלשון המעטה, ובשנת האבלות הוא גם חלה, היה חולה אנוש וכמה שבועות היה חסר הכרה, והחסידים חשו לחייו של הרבי החדש. כמעט חצי שנה שכב במטה ולא יכול היה לזוז, ואחרי שקצת חזר לעצמו - היה בהכרה, אבל עדיין במטה - היה מתפלל במנין (לפני התיבה) כשהוא שוכב במטה. ממש סמוך להסתלקות אביו, לפני שחלה, אבל כבר היה חלוש, היו לו כמה בחורים ששמשו אותו, הוא קרא לאחד מהם - בשם ליס - ואמר לו שירד למרתף הבית (אז כבר לא היו בליובאוויטש, אלא ברוסטוב), ושם במקום מסוים ימצא ארגז מלא כתבים וישרוף אותם. כך הוא פקד, וצריכים לעשות מה שהרבי אומר, אז הבחור ירד למרתף ומיד מצא את הארגז, אבל אפשר לשרוף ארגז מלא כתבים בלי להסתכל מה יש שם? הוא פתח את הארגז ונדהם, היו שם סיפורים מאד סודיים וסופר מעניינים, כתבים אישיים וסיפורים, אז קרא לעוד בחורים לראות. מספרים שאחד הדברים שהיו בארגז זה מתוך יומן הריי״צ, בו כתב שבלילה פלוני נתגלה אלי זקן מופלג עם הדרת פנים מופלגה, מחזיק בידו ספר הזהר, ואומר ״למה אתה לא כותב פירוש על הספר שלי? אני רוצה שתבטיח לי שתכתוב פירוש על הספר שלי״, ותוך כדי החלום היה מוכרח להבטיח לאותו זקן שיכתוב פירוש על ספרו, ספר הזהר. עברו שלושה שבועות, ולא התחיל לכתוב את הפירוש, וכותב ששוב חלם את הזקן שבא אליו ומטוען מדוע לא החל בכתיבת הפירוש. זו דוגמה של דף אחד שמצאו בארגז, אז כמובן שכמה בחורים לפני ששרפו לקחו לעצמם כמה דפים למזכרת. בסוף הוא שרף את מה שנשאר. כשהדבר הזה נודע לרבי שאותו בחור לא שרף זאת מיד, אלא קודם הסתכלו בזה, מאד הקפיד עליו, וצעק עליו - ״אינך חס על החיים שלי״.

נמקם סיפור זה בספירת הבינה, אבל לפני שנסביר - מה לומדים מכאן? צריך להסביר מה הפשט של הסיפור. את הדבר הזה מצאנו אצל כמה צדיקים גדולים, שלפעמים הצדיק הוא בסכנת חיים למעלה - דנים אותו - וכדי להציל את החיים הוא צריך לוותר על משהו חשוב, לפי ערך. למשל, אצל אדמו״ר הזקן, בתו דבורה לאה הקריבה את חייה בשביל להציל אותו (והוא גם ידע מזה ונתן לזה לקרות). כאן נקרא לזה כתבים תמורת חיים (על משקל משהו אחר תמורת משהו אחר, ששומעים הרבה פעמים - אני אומר זאת רק כדי שנוכל לתפוס את העקרון ששומעים כאן, שעקרון זה יכול להיות בשיא הטומאה והשגיאה השכלית, כמו ״שטחים תמורת שלום״, שזה טעות איומה ושיבוש השכל לחלוטין, אבל לפעמים צריכה להיות תמורה, צריך לתת משהו תמורת משהו אחר, כמו שיש בתורה עצמה ״שעיר לעזאזל״, שהוא משהו קדוש, קרבן, אבל שולחים אותו לעזאזל כדי לכפר על עם ישראל). זה שצריך להקריב משהו בשביל להציל משהו - וזה גם שיקול הדעת, מה יותר שוה - זה בחינה של מוחין דאמא. עוד דוגמה קרובה לזה: ידוע שיש שלוש ברכות בגשמיות, ויש הרבה סיפורים של הבעש״ט שלא כל אחד זוכה לכל השלושה יחד, ואם יש לך הרבה כסף ואתה רוצה בן עליך לוותר על הפרנסה בשביל בן. יש הרבה סיפורים כאלו, שאם אתה מוכן לוותר על אחד מבני-חיי-מזוני כדי לזכות בשני - תוכל, אבל שניהם ביחד לא תוכל. יש אנשים שזוכים בכל הדברים - הכל תלוי לפי שרש הנשמה - והיכן דנים בדברים כאלו? בשרש זה נקרא מוחין דאמא, שמה דנים מתי ומה צריך להקריב בשביל מה. במוחין דאבא לא צריך להקריב שום דבר, אבל במוחין דאמא לפעמים צריך להקריב משהו בשביל משהו - זה תמורה, עולם התמורות מתחיל מעולם הבריאה (אמא מקננא בכורסיא) בקבלה, ובאצילות (שם מקנן אבא) אין תמורות. כאן זה לשרוף כתבים שלי, שזה חלק ממני - שהרי כשרבי כותב זה ״אנא נפשאי כתבית יהבית״, כמו שה׳ כותב את עצמו באותיות התורה ונותן אותה (וכשהרבי הרש״ב הסתלק, כמה

חדשים לפני סיפור זה, מהמשפטים האחרונים שהוא עצמו אמר היה "אני עולה לשמים ואת הכתבים אני משאיר לכם", בדיוק ההיפך, "חיים תמורת כתבים") - זה לותר על חלק מעצמו. אצל הצ"צ היה שריפה גדולה, לא מרצונו, שריבוי עצום של כתבים נשרף. גם אצל אדה"ז, חלק גדול מהשו"ע נשרף, לא מרצונו. כאן זה מרצונו, כי יודע שחייב לעשות זאת בשביל לחיות. שריפה שייך לבינה, סוד האש, וצריך לשרוף את הכתבים כדי להציל את החיים של הרבי. הוא רבי צעיר, ואין שום תקוה לעם ישראל אם לא יהיה רבי - הרבי הבין שהחיים שלו ברגע זה חשובים מהכתבים האלו.

[כל הביטוי **כתבים תמורת חיים** (שאין בסיפור, אבל נשמע מוצלח, וכל דבר שנשמע מוצלח אפשר להצליח אותו יותר באמצעות גימטריא) עולה בגימטריא 1586 = **אני** פעמים **הוי**' (שזה סוד שכתוב בספרי הקבלה, בפרט במחשוף הלבן לר"י אבוחצירא, כסוד של יוסף, שמילוי שמו הוא אני הוי', כמבואר כמה פעמים, וגם הרבי הקודם נקראיוסף). כתבים תמורת חיים ר"ת - למפרע - **חתך**, שם שמכוונים בתפלה, ס"ת "פותח את ידיך". זה שייך ל"החותך חיים לכל חי", וזה שם של פרנסה. כנראה ש"כתבים תמורת חיים" זה סגולה לפרנסה - מאן דיהב חיי יהב מזוני, אם יש חיים מבטיח פרנסה ברווח. עד כאן בדרך רמז.]

מנין בא לרבי שצריך לשרוף כתביו הקודמים, מלפני הנשיאות? מאיפה ההבנה שהכתבים מחזיקים אותי באיזה מעמד שכבר עברתי אותו, ואם אני נשאר שם אני מת - שבשביל להיות רבי אני צריך לשרוף את הכתבים. יש עוד צדיקים ששרפו כתבים, כמו כאלו שהתקרבו לחסידות ושרפו כל מה שכתבו קודם (ויש כאלה שאחר כך הצטערו שהיו שם דברים יפים - אצל רבי אייזיק יש כזה סיפור, ואצל עוד כמה). מה זה שבשביל "מעלין בקדש" צריך לשרוף את הקשר לעבור? זה גם קצת כמו רבי זירא שצם מאה תעניות לעלות מבבלי לירושלמי. ההשגה הזאת היא עומק מוחין דאמא לעומת מוחין דאבא - במוחין דאמא הכל טיפוס ממעלה למטה, בעוד שמוחין דאבא הכל באור ישר והכל בבת אחת, לא צריך תמורות. עד כאן קצת הארכנו כדי להסביר המוחין, ומכאן והלאה נקצר.

דעת:

כנגד הדעת, וכנגד חו"ג, זה שתי שמועות של הרבי הקודם, שיש קצת עימות ביניהן, שנראות סותרות.

הוא אמר שקבל מהמגיד ממעזריטש - עבר מדור לדור, אבל רק הוא גילה זאת - שקליפת עמלק, זה שאף על פי שחסיד מתבונן ו"מאיר אלקות במוחו", אם זה לא גורם להתפעלות הלב זה קליפת עמלק. ידוע בכל דרושי החסידות שעמלק - לשון מליקה, מצד העורף - הוא בין המח והלב, שמפריד בין המח והלב ולא נותן להתבוננות לרדת. כאן החידוש הוא בעוצמת חוית המח, שזה לא מודגש בהסבר בדרך כלל - יש כאן אחד שיושב ומתבונן, ובמח שלו הוא מואר לגמרי, אבל החוויה הזאת שמאירה אצלו במח לא עוברת את מיצר הגרון לפעול התפעלות מורגשת בלב, וזה עמלק.

הדבר הזה הוא פגם בספירת הדעת - עמלק הוא הקליפה שכנגד הדעת, והדעת היא המקשרת בין המח והלב. בדעת יש "תרין עיטרין" - שרש האהבה ושרש היראה, שרש החסד ושרש הגבורה - וכדי שהדעת תהיה מתוקנת לא די באור אלקי בשכל, וצריך שיוליד אהוי"ר שמתקיימות בנפש. אחרת הדעת פגומה, ואם הדעת פגומה זה נקרא קליפת עמלק.

חסד וגבורה:

הסיפור הבא, על פניו, כמעט סותר את הסיפור של הדעת:

צדיקי חב״ד בדרך כלל לא מספרים על חויות על טבעיות שלהם, אבל אין כלל שאין בו יוצא מהכלל, והרבי הקודם סיפר שפעם אחת כשהתהלך בין תיבות כתבי חסידות של צדיקים הקודמים הופיע לו אדמו״ר הזקן, והיה ויכוח ביניהם - האם בדור שלנו אפשר לדרוש מאברכים צעירים אהבת ויראת ה׳? אדמו״ר הזקן טען שכן, שאין שום הבדל בין הדורות הקודמים לדור שלנו, וכל החסידות זה שבשביל שאברכים יגיעו לאהבה ויראה, וכפעם כן היום. הרבי הריי״צ התווכח איתו וטען שמאברכים שאין להם מה לשים על השלחן ואין להם כר לישון עליו בלילה, אי אפשר לדרוש מהם אהוי״ר.

בסיפור הקודם הרבי ריי״צ אמר שאם החסידות לא מולידה לך אהוי״ר בלב זה עמלק, וכאן הוא אומר - בשנות נשיאותו הראשונות, תוך כדי עלית השלטון הקומוניסטי ברוסיה, והיה רעב ועוני גרועים מאשר מאתים שנה קודם (גם בזמן אדה״ז היו עניים, והוא העדיף עניות זו על עשירות צרפת) - שאי אפשר לדרוש אהוי״ר (מה המצב היום? אם לא נמציא סברא אחרת, חזרנו לזמן שיש לאכול ולישון, אבל ראה שיעור י׳ שבט השתא). אהוי״ר זה חו״ג (ושרש אהוי״ר הוא בתרין עיטרין שבדעת). איך נסביר את זה כפשוטו? הווארט על עמלק הוא מהמגיד, וכשם שאדה״ז תבע אהוי״ר כך ודאי גם המגיד שקדם לו, והוא מתווכח עם שניהם, לא עקרונית, אלא על המצב בדורו. אבל כך אי אפשר לפרש. הוא בטא באופן זה את דברי המגיד, סימן שזה שייך לו בעצם - לא דבר שהוא מגלה על מנת לומר שהוא לא דורש זאת. צריך לומר שהיא היא - היא הנותנת - מה שהוא אומר בחו״ג, שאי אפשר לדרוש היום, כי בעולם הפנימי והחיצוני יש התגברות של קליפת עמלק. הקומוניזם זה יותר עמלק ממה שהיה קודם, יותר מנפוליון, והיות שיש התגברות עמלק אי אפשר לדרוש. זה שאין כר לישון ואין לחם לאכול זה לא סתם משהו פיזי-גשמי - מצב כזה בעם ישראל משקף עמלק. מה היתה הקליפה? עמלק, ספק באמונה, זה מה ששדר כל השלטון והממשל והפילוסופיה (קומוניזם או משהו אחר - גם היום זה קיים), הכל כפירה. כפירה זה כפור - אם יש כפירה וכפור, אם הכל קפוא (כמה שנדמה לך שחם בחוץ), כי כאן זה עולם של כפירה, אז במצב כזה, לדאבוננו, אי אפשר להגיע לאהבה ויראה כמו שיהודי צריך להגיע. אי אפשר לקיים את המצוות התמידיות של ״ואהבת את הוי׳ אלהיך״ ו״את הוי׳ אלהיך תירא״, כי יש כאן באמת עמלק. לפי זה מתווכח עם אדה״ז - הלואי שאתה צודק, אבל יש עמלק בעולם, אז אתה וכל הצדיקים תדאגו לעזור לנו למחות את זכר עמלק מתחת השמים, ואז נחזור לאהבת ה׳ ויראת ה׳. עד שאנחנו לא מוחים כאן למטה את עמלק, אין יותר אהבה ויראה. זה לקשר את הסיפור של הדעת עם הסיפור של אהוי״ר.

תפארת:

ספרנו את זה פעם - כשגילו את הגניזה החרסונית (כתבים וחפצים ששייכים לבעש״ט), אחד הגבירים הגדולים בחב״ד, גוראר׳, קנה את הגניזה בהון עתק על מנת להביא לרבי הרש״ב. הגניזה הגיעה דרך שושלת רוז׳ין, והוא רכש והביא לרבי הרש״ב, שעבר פריט פריט והצביע מה אמיתי ומה לא אמיתי - גם על הכתבים וגם על החפצים. אחרי שהוא גמר לעשות את המיון - בלי להפריד, רק באמירה על כל פרט - אמר לגוראר׳ שיביא זאת כעת לבנו ויראה לו גם כן. הוא הביא זאת לרבי הקודם, שעדיין אברך צעיר, והרבי הקודם עבר כל על מה שהיה שם והצביע מה אמיתי ומה לא, בדיוק כפי שעשה זאת אביו. לחסיד לא היתה עזות לשאול את הרבי איך הוא יודע, אבל את הבן הוא העיז לשאול, והוא אמר לי ביידיש ״קדושה ציט קדושה״ - קדושה מושכת קדושה. אם יש לך חוש פנימי בקדושה, זה כמו מגנט - הקדושה

בפנים מושכת את הקדושה בחוץ, או שהקדושה בחוץ מושכת את הקדושה בפנים. אם יש חפץ קדוש, שהיה שייך לבעש"ט, זה מושך.

זה שיש כאן שידור על אותו גל, כמו אביו, ראינו בחכמה - "מה ומה שם בנו כי תדע". כאן זה שיש איזו נקודת קדש בלב, שהקדושה החיצונית והקדושה הפנימית מתקשרות זו עם זו ומושכות זו עם זו - את זה נשים בספירת התפארת, שזה גם יופי. מה באמת יפה? "שקר החן והבל היפי אשה יראת הוי' היא תתהלל" - כאן זה חפצים מהודרים, ויפים שהיו שייכים לבעש"ט, אך יש יפי של שקר וסילוף, ואיך אפשר להבחין ביניהם? יש נקודת קדש, בתפארת שבלב, שהיא גם רחמים (פנימיות התפארת), שזו המשיכה הכי פנימית, יותר מאהבה. לתפארת יש משיכה עצמית, וקדושה מושכת קדושה - זה שאפשר לזהות את הקדש - וכן חיבור האב והבן, זה תפארת.

את הסיפורים הבאים ספרנו לילדים, אז נספר בקיצור:

נצח-הוד:

יש הרבה סיפורים שכאשר הרבי הריי"צ היה מנהל ישיבת תו"ת הקפיד שהבחורים ינהגו בהידורים, ובפרט בפרהסיא. אם מותר להוציא בשבת מטפחת כרוכה על הצוואר, הרבי הקודם אומר שעדיף להדר ולנגב את האף בשרוול. אם מותר להשתמש במשחת נעלים בפסח, עדיף שלא תצחצח שינים בפסח. אם מותר לעשן ביום טוב - חסיד לא צריך לעשות זאת בפרהסיא. ועוד כמה וכמה סיפורים על אותו משקל, שחסיד צריך להיות מופת לרבים ולנהוג בהידור, אפילו שהמנהג בהידור קצת נראה לא יפה למישהו שרק מסתכל בעין חיצונית (כמו לנגב את האף בשרוול או ללכת בנעלים מלוכלכות קצת). עוד סיפור, שביו"ט מותר לטלטל ברה"ר - אז אנשים לוקחים את הטלית ביד, במקום ללבוש אותה - אבל הרבי הקודם הקפיד על זה, הכל סיפורים שהיו בישיבה. ראה אברך צעיר, מגדולי החסידות, נושא טלית ביו"ט ואמר לו שזה לא מתאים לחסיד יר"ש ומהדר, פאס-נישט, אפילו שמותר לחלוטין.

כל הסיפורים האלה זה תיקון נו"ה בכחות הנפש, כי נו"ה זה גם התנהגות בפועל - מנהגים, הרגלים, שייכים לרגלים, נו"ה - וכן זה שההקפדה היא בעיקר בפרהסיא שייך לנו"ה, שהם "לבר מגופא", דברים שעושים בחוץ. אם כן, יש פה קפידא לתקן נו"ה - מנהגים נאותים ומהודרים - בפרט כלפי חוץ.

יסוד:

ספרנו סיפור של סדר למופת - שהרבי הקודם הקפיד מאד על סדר, והיה סופר מסודר בעצמו (ב"היום יום" קראנו שכל הרביים היו כך, כולל הבעש"ט והמגיד, אבל אולי הכי מסודר זה הרבי ריי"צ). סדר זה תכונת היסוד, כמבואר במ"א - זה צינור צר שיש בו גולות, לפי המשל, ואי אפשר להכניס יותר מאחד-אחד, וממילא חייבים לסדר אותן. אם יש מקום רחב, אפשר להכניס הרבה, אבל אם יש מקום צר שמספיק רק לאחד ויש כמה חייבים לסדר. לכן גם כתוב ביסוד שמי שנכנס ראשון יוצא אחרון - אין מקום ליותר מאחד, אז סדר זה הכרחי. תפיסה זו - חוש בנפש של קדימה ואיחור (אתה קם בבקר ויש לך שלושה דברים לעשות, ולא תמיד ברור הסדר, וצריך חוש מיוחד מה הסדר) - תלויה בברית, ומי שפגם בברית מאבד חוש הקדימה והאיחור. זה לא כל כך מורגש, אבל זה מאד חשוב בחיים. פגם הברית, ספירת היסוד, מקלקל נפשית את חוש הקדימה והאיחור.

יש סיפור אחד שממחיש כמה היה מסודר, גם בהיותו אברך, שסבתו הרבנית רבקה הסתלקה בעת שאביו לא היה בליובאוויטש וכל ענין הלוויה נפל עליו, ויש סיפור עד כמה הוא הקפיד לספר את ההלויה. בכלל, ללוות צדיק זה גם בחינת יסוד - כאן זה צדיקה, סבתו. הוא חילק את המלווים - דבר שלא רואים היום, היום הכל בלאגן בלויות - לשבע מחלקות: אנ"ש, משפיעי הישיבה, המלמדים, הלומדים בזאל, בחורי השיעורים, בחורי החדרים, ובסוף הוא עצמו. כל סיפור לוית הסבתא היה משהו רציני מאד, אבל תוך כדי כל הרצינות של האירוע הזה הוא הקפיד מאד על סדר, וגם מאד מענין ששם את עצמו אחרון. זה ששם את עצמו אחרון - שביעי חביב - יש בכך שלושה הסברים: א) אחרון אחרון חביב (ככתוב בתורה לגבי רחל), זה הכי מכובד. ב) האחרון הוא "מאסף לכל המחנות", ככתוב על שבט דן, לא כי הכי חשוב (הוא ירוד שבשבטים), אך יש לו חשיבות מיוחדת בתפקיד זה. ג) מי שנכנס ראשון יוצא אחרון - דבר עיקרי בספירת היסוד. זה לכאורה בדיוק הפוך משבט דן - מי שהוא ראש-בני-ישראל בשרש, הרבי, הוא (ברוחניות) נכנס לספירת היסוד ראשון ולכן יוצא אחרון, וכך היה כאן בלויה. המוסר השכל שצריכים ללמוד מזה, מוסר השכל של סדר למופת, זו תכונה של היסוד - כך הרבי הריי"צ עצמו כותב ב"כללי החינוך וההדרכה", ממאמריו החשובים, שהתנאי הששי (כנגד היסוד) הוא חוש בקדימה ואיחור. שם הוא מביא דוגמה למחנך - שצריך להחליט גם לגבי המחונכים מה הסדר, ולא רק לגבי עצמו - שיש לו תלמיד עם שתי מדות רעות, שקרן ורתחן, וצריך להחליט באיזו בעיה לטפל קודם (כשהצדיק יודע שאי אפשר לטפל בשתי בעיות יחד, זה כסתימת שני צינורות המפוצצת את כל המכונה, וכאשר סותמים אחד צריך להשאיר את השני פתוח), וקובע ש"חמירא סכנא מאיסורא", ואף ששקר הוא איסור חמור, רתחנות זה מסוכן (גם פיזית, לא רק רוחנית), ולכן קודם צריך לטפל בכעס. הכל זה חוש של צדיק, חוש של קדימה ואיחור, של יסוד. אחר כך, אם תצליח למתן את הרתחנות, אז תמשיך לטפל בשקרנות.

מלכות:

אמרנו שלרבי הקודם היה חוש בעולם הזה, וגם ספרנו לילדים כמה דברים שממחישים זאת. יש ווארט אחד שלו, שזה חידוש, שלא ספרנו קודם:

כשהרבי הקודם נעשה רבי, אז כמו כל רבי - ובמיוחד רבי חדש - הגישו לו פ"נים. זה סימן של התקשרות לרבי, שמגישים לו פ"נ לעורר ר"ר להתפלל וכו'. כשהרבי הקודם קבל את הפ"נים הראשונים הוא התלונן בפני החסידים שכתבו אותם למה אינם מזכירים בקשות בגשמיות. כולם בקשו ממנו רק בקשות ברוחניות, והוא תבע שיבקשו גם גשמיות. זה מאד מענין, כי מי שיודע לגבי אביו - הוא נעשה רבי בגיל עשרים בערך, והיה לו אח מאד ממולח בעניני עלמא דין, הרז"א, ועשו חלוקה ביניהם (בשנה הראשונה) שכל חסיד שיש לו שאלה או בקשה בגשמיות, בעניני עסקים, שישאל את הרז"א, וכל מי שיש לו בקשה ברוחניות ישאל את הרבי הרש"ב. כאן אנו רואים משהו אחרת, הפוך לכאורה, שכאב לרבי שלא מבקשים ממנו גשמיות - צריך לבקש גשמיות. הוא בעצמו הקשה על עצמו, תוך כדי שאמר זאת - אי, קשה לך שכתוב בתניא (אגה"ק) שלא צריך לבקש גשמיות, ושרק אצל נביאים היו שואלים על עניני גשמיות, ואילו העצה הטובה שהרבי צריך לתת זה עצה טובה ברוחניות (וכל מה שה' נותן לך בגשמיות זה לטובתך, ואם אתה מבקש משהו אחר זה כאחד שבורח מאביו האוהב שנותן לו סטירה, במקום לקבל זאת באהבה), צריך לדעת איך ללמוד את ספר התניא (היינו שלא סותר את מה שהוא אמר).

התביעה של הרבי שיבקשו ממנו גשמיות, ולא רק רוחניות, זה מלכות. אם הצדיק הוא לא מלך - אלא רק צדיק - לא חייבים לבקש ממנו גשמיות. אפשר כן ואפשר לא, אבל זה לא מחויב המציאות - הוא

צינור להמשיך שפע ברכה. ידוע, והוסבר הרבה פעמים אחרות, שהדורות האחרונים, הרבי בפרט והרבי הקודם בכלל, שאנו במעבר בין תקופת הצדיקים של עם ישראל (שהחלה בבעש"ט) לתקופה חדשה של מלכים, שיש מלך בישראל. כמובן שהמלך הוא גם צדיק, אבל לא כל צדיק הוא מלך. בכל נשיאי יש גוון של מלכות, אבל לעבור תקופה - שאנחנו יוצאים מתקופה של צדיקים ונכנסים לתקופה של מלכים - זה חידוש שהתחיל להתרקם אצל הרבי הקודם וממשיך, על אחת כמה וכמה, אצל הרבי. מלך זה מי שדואג לעם שלו בגשמיות קודם כל. צדיק דואג לעם שלו קודם כל ברוחניות - שכל אחד גם יהיה צדיק, כל אחד דואג במה שהוא. בזכות מה היהודי הזה צדיק? בזכות הרוחניות שלו, ואז דואג להניח לכולם רוחניות. דואג גם לגשמיות, אבל זה טפל. אם אתה בעיקר מלך, עיקר עניינך הוא לתקן עולם - עוה"ז הגשמי ממש - במלכות שדי. ככל שיש יותר מלכות, שהצדיק יותר מלך - כמו שהרמב"ם כותב "אם יקום מלך" (לא איזה צדיק עם חצר של חסידים, זה לא מספיק) - הוא קודם כל אחראי על הגשמיות של העם שלו, על החוק הקצוב, לתת פרנסה וכלכלה. אם יש מדינה ויש מלך, קודם כל צריך לדאוג לכלכלת המדינה. זה בא לידי ביטוי מאד יפה בכך שהרבי הקודם - רבי של חב"ד (סופר רוחניות, כי גם חג"ת זה רוחניות), אבל - צריך להיות מלך, ואז העם צריך לדעת שיש לתבוע מהמלך את הגשמיות שלהם, אחרת הוא לא מלך. לכן הוארט הזה משקף את מלכות הרבי הריי"צ, וכך סיימנו את פרצוף הסיפורים כנגד הספירות, לשקף את מהותו של בעל יום הולדת 127 ובעל הגאולה של יב-יג תמוז.

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א
אור לכ"א טבת תש"פ - כפ"ח

כתר: "רבה אמונתך"

כמו שאמרנו, הרבי הריי"צ היה בעל מסירות נפש. באותה תקופה ברוסיה היתה סכנת חיים לעסוק בחיזוק היהדות - היו נענשים על כך בהיפך-החיים או במאסר ושילוח לסיביר. הרבי הריי"צ עצמו פעל בכך בכל כחו וניצל מגזר דין מות בנסי נסים, וגם שלח את חסידיו לעסוק בחיזוק היהדות - ורבים מהם הוצאו להורג או נאסרו והוגלו לסיביר לשנים רבות. הסיפור הראשון כאן הוא אודות רב חשוב - הרב יחזקאל אברמסקי, בעל ה"חזון יחזקאל" (שהיה במטה הרבנים שהקים הרבי הריי"צ לעבודה משותפת בהפצת היהדות) - שנאסר בעוון של החזקת היהדות (וקצת בדומה לרבי הריי"צ, בתחלה רצו לגזור את עונשו למות, אך בלחץ בין לאומי הומתק העונש למאסר של חמש שנים, ובהמשך הלחץ הוא שוחרר כעבור כשנה וגורש מרוסיה):

על מה אומרים "מודה אני" במאסר?

רב אחד סיפר לרבי הריי"צ:

באחד הלילות, כאשר ישבתי במחנה כפיה ברוסיה, חלף בי הרהור: מחר אקום ויהיה עלי לומר "מודה אני". על מה אודה לה' כשאיני יכול לקיים שום מצוה?

מה המלים הראשונות שיהודי אומר בבקר? "מודה אני לפניך". אלה לא סתם מלים - צריך לומר זאת באמת - והוא יושב במאסר קשה, במחנה כפיה, ויודע שלמחרת לא יוכל להניח תפילין ולא לקיים שום

מצוה ותוהה על מה הוא יאמר "מודה אני". קודם כל, רואים מכאן מה החיים של יהודי. בשביל מה יהודי חי - לאכול, לשתות, מה שנקרא 'לעשות חיים'? יהודי חי בשביל לקיים מצוות. הענין של יהודי הוא לעשות טובה - בקיום מצוה הוא עושה טובה לנשמתו, לזולתו וגם לקב"ה. כתוב "ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים" - הקב"ה כוסף ומשתוקק למצוות שלנו. אם הוא במחנה כפיה ולא יכול לעשות שום מצוה - על מה יש לו לומר "מודה אני"?

כל זה היה הרהור שעבר במוחו בלילה, כשהוא חושב על הקימה שלו בבקר, בעוד כמה שעות.

מצות האמונה

ממשיך אותו רב ומספר לרבי, מיד עברה לי בראש עוד מחשבה, 'תירוץ' על השאלה:

ועלה לי התירוץ על כך, בהמשך התפלה:

"רבה אמונתך". כלומר, מודה אני על יכולתי לקיים מצות האמונה.

המשך הנוסח הוא "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתי בחמלה, רבה אמונתך". קודם כל - מה הפשט? החזרת הנשמה ליהודי בבקר מחזקת את האמונה בתחית המתים - כשם שה' החזיר את נשמתי אחרי השינה, שהיא אחד ששים במיתה, כך הוא עתיד להחזיר את הנשמה בתחית המתים. אבל, לאותו רב עלה פשט: נכון שהוא במחנה כפיה, שהוא לא יכול לקיים מצוות, אבל יש מצוה אחת שאי אפשר לקחת ממנו בשום מצב - מצות האמונה. לא רק האמונה בתחית המתים, אלא האמונה בה' בכלל. הוא יהודי, יש לו "חלק אלוק ממעל ממש", ומתוך כך יש לו אמונה - זהו נכס שאי אפשר לגזול ממנו, מצוה שהוא יכול לקיים תמיד. עצם האמונה הוא מצוה, ולכן גם אמונה היא עשית טובה - עשית טובה לנשמה שלי, עשית טובה לה' וכנראה גם עשית טובה לכל העולם. העובדה שיהודי נמצא באיזה מקום ומאמין בה' - משפיעה על המציאות.

הגיב הרבי: כל המאסר היה כדאי בעבור הכרה והרגשה זו.

דברי הרבי מחזקים את ההסבר שהאמונה פועלת בעולם, והאמונה של רגע אחד במאסר - כשהרב מכיר במעלת האמונה - שקולה כנגד כל המצוות שנמנע ממנו לקיים באותן שנים. אחרת, למה ה' עשה ככה, שהוא לא יוכל לקיים מצוות ולתקן את העולם? כנראה את אותה פעולה הוא עשה באמצעות מצות האמונה.

באיזו ספירה נשים את הסיפור הזה? זהו סיפור של אמונה, שהיא הכח הכי גבוה בנפש - בתוך הכתר יש שלשה ראשים, והאמונה היא הראש העליון שבכתר.

"מצוה רבה"

צריך להעמיק עוד במוסר ההשכל של הסיפור. הפירוש שעלה במחשבתו של אותו רב, ש"רבה אמונתך" היינו מעלת מצות האמונה, אומר שהאמונה היא "רבה". על איזה מצוות חז"ל אומרים בפירוש שהן "מצוה רבה"? יש שתי מצוות כאלה:

מה המצוה הראשונה בסדר התורה? [פריה ורביה.] למצות "פרו ורבו" חז"ל קוראים "מצוה רבה". חוץ מזה שהמלה "רבה" כלולה בה - "ורבו" - זו המצוה הכי גדולה, להרבות את הדמות. לכל ילד יהודי

שנולד יש אמונה, ובכלל יהודי הוא "צלם אלהים" - כשמולידים הרבה ילדים מרבים את דמות ה' בעולם, מוסיפים עוד ועוד גילוי אלקות.

יש עוד מצוה לה קראו חז"ל "מצוה רבה" - מצוה עליה מסרו את הנפש הבעל שם טוב ותלמידיו אחריו - פדיון שבוים. אם מישהו היה בא ופודה את אותו רב מהכלא, המצוה שלו היתה שקולה כנגד האמונה - "רבה אמונתך" - של הרב. שבוים הם לא רק מי שבבית הסהר, במחנה כפיה, אלא גם מי ששבוי בידי יצרו הרע - מי שהכפייתיות שלו מונעת ממנו לקיים מצוות - וכשמחזירים אותו בתשובה פודים אותו.

בכל אופן, הפשט של המצוה, עליה מסרו את הנפש הצדיקים, הוא פדיון שבוים כפשוטו: יהודי שלא היה יכול לשלם את דמי החכירה והפריץ השליך אותו עם בני משפחתו לבור, בלי אוכל, והוא היה בסכנת נפשות - והצדיקים עשו כל טצדקי להשיג את הכסף כדי לפדות אותו.

נעשה גימטריא פשוטה - כמה עולה **שבוים**? [358] בגימטריא **משיח**. זה די קל, כי כאשר מחברים את ה-**ב** וה-**ו** של **שבוים** מקבלים אותיות **משיח**. כנראה שבמאסר נמצא ניצוץ משיח, שמגלים אותו במצות פדיון שבוים.

שוב, בסיפור כאן מתחדש שגם מצות האמונה היא "מצוה רבה" - "רבה אמונתך".

"בא חבקוק והעמידן על אחת"

באמת, הדבר כבר כתוב בתניא, כלומר, בפסוק ומאמר חז"ל שאדמו"ר הזקן מקדיש פרק שלם בתניא - פרק לג - כדי להסביר אותם. הגמרא אומרת "בא חבקוק והעמידן על אחת" - על איזה מצוה העמיד חבקוק את כל **תריג** מצוות? הפסוק בחבקוק אומר "וצדיק באמונתו יחיה" - חבקוק העמיד את כל המצוות על מצות האמונה, מצוה רבה ששקולה כנגד כל המצוות וכוללת אותן.

איך אדמו"ר הזקן מסביר? הוא אומר שלפעמים אדם לא יכול לקיים את כל המצוות - לפעמים הסיבה היא חיצונית, כמו מחנה כפיה, ולפעמים האדם מצד עצמו אינו מסוגל לקיים את כל המצוות. אז הוא צריך להתבונן שיש עליו רק מצוה אחת - מצות האמונה (שהיא ירושה לנו מאבותינו) - וכשהוא עושה כך "צדיק באמונתו יחיה". איך אדמו"ר הזקן מפרש? אין לו כח לקיים את המצוות, הוא כמו מת, וכאשר הוא מקיים בשמחה את מצות האמונה (כמו אותו רב בכלא) הוא מתחיה - קם לתחיה, כמו בתחית המתים - ומתוך כך יש לו כח לקיים את כל המצוות. חוזרים כאן לתחיית המתים, שהיא הפשט של "רבה אמונתך", כמו שהסברנו.

ראשי התבות של "**צ**דיק **ב**אמונתו יחיה" הן **צבי** - כמו שארץ ישראל היא "ארץ הצבי" - בגימטריא **אמונה**. גם המלה **צדיק** היא בגימטריא פעמיים **אמונה**, שרמוזות גם ב"**באמונתו**" - **ב אמונות**. כתוב "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו" - אני מאמין בה' ומאמין שהוא שולח לי (בכל דור) את משה רבינו שנותן את התורה, אומר לי מה ה' רוצה. כשמדברים על אמונה אומרים "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו", אבל יש ביטוי דומה-הפוך על כפירה - שבני ישראל כפרו-מאסו בה' ובדוד עבדו, והגאולה לא תבוא עד שיתקיים "ובקשו את הוי' אלהיהם ואת דויד מלכם".

נסיים רק בעוד גימטריא, שנראה כמה הסיפור מכוון: כמה שוה "**מודה אני לפניך**"? [306.] קודם כל, רואים כאן כמה שייך לנשים - "**מודה אני לפניך**" בגימטריא **אשה**. במלה אשה יש שלש אותיות וב"מודה אני לפניך" שלש מלים, לכן כשמחלקים 306 לשלש מקבלים את הממוצע של כל אות ב-**אשה** ושל כל

מלה ב"**מודה אני לפניך**" - 102, **אמונה**. עוד גימטריא של אותו מספר היא **בנים - אשה** היא **בנים-בנים-בנים** (ואכן אמרו חז"ל "אין אשה אלא לבנים"). כאשר יש לאשה **אמונה** יהיו לה הרבה **בנים**, בנים-בנים-בנים היינו 'חזקה' של בנים.

חסד: עזרה למעוברת

את הסיפור הבא סיפר יהודי שהיה כאן בכפר חב"ד, גם אני הכרתי אותו, ר' פולע כהן (אבא של ה'חוזר' של הרבי - ר' יואל כהן). הרבי הרש"ב לא היה בקו הבריאות והרבה פעמים הוא היה צריך לנסוע להבראה. הסיפור כאן הוא מאחת הנסיעות שלו, אליה הוא לקח את הבן שלו, הרבי הריי"צ:

סיפר הרה"ח רפאל נחמן הכהן [ר' פולע]:

סיפרה לי אמי, שפעם כאשר אדמו"ר הרש"ב ובנו הרבי הריי"צ היו בנאות דשא סמוך לליואזנא, הייתה שם גם היא, ובאותו הזמן הייתה מעוברת.

יום אחד הלכה אמי עם עוף ביד לשוחט, וביד השניה אחזה את בנה, כדי להגיע לשוחט שהיה גר על ההר.

פעם - כשאשתי היתה ילדה בכפר חב"ד היא עוד עשתה זאת - כשהיו רוצים לאכול עוף היו לוקחים אותו אל השוחט. לוקחים את העוף אל השוחט - צריך להיות שוחט חסיד וירא שמים - ומחזירים אותו הביתה שחוט. אז צריך למרוט את העופות ולמלוח וכו' - להכשיר את העוף עם כל הפרטים, כל ההלכות - ולבשל את העוף הטרי, שבטח גם יוצא הכי טעים. זו מצוה שמסורה בעיקר לנשים, לאמהות. היום לא כל כך מצוי - אולי מתאים שיהיה מבצע של "באתי לגני", שבת תקח עוף לשוחט ואחר כך למרוט את הנוצות ויחד עם אמא להכשיר את העוף ולבשל מרק עוף ועוף. זה מבצע של הבנות, האחים של הבנות צריכים ללמוד שחיטה. למישהי כאן יצא בכלל פעם להחזיק עוף חי? אולי בכפרות - זו ההתחלה של הענין, לפחות שהבנות ילמדו להחזיק את העוף. קצת הארכנו בשביל לצייר טוב את הסיפור כאן - הולכת האמא של ר' פולע כהן, סבתא של ר' יואל כהן - עם עוף ביד אחת והילד הקטן ביד השניה ובטן גדולה של הריון, עוברת את העיר כדי להגיע לשוחט שגר על ההר ממול.

באותה שעה ישב אדמו"ר הריי"צ במרפסת, ובראותו אשה במצב כזה (הוא לא הכיר אז את אמי), הולכת בקושי, עם ילד ועם עוף בידה, עצרה ואמר לה: אם רצונך אשחוט אני את העוף עבורך. וכך מנע ממני את ההליכה לשוחט.

הרבי הריי"צ רואה את המחזה ומיד קופץ לעזור לה - הוא מציע לה לשחוט בעצמו את העוף. רואים כאן שהרבי הריי"צ ידע לשחוט, אבל בדרך כלל הוא לא היה שוחט - זה לא היה המקצוע שלו. בשביל לשחוט צריך סכין מיוחדת וכו' - למה היתה עם הרבי הריי"צ בחופשה ערכה של כלי שחיטה? כנראה שהוא היה שוחט עבור אביו, הרבי הרש"ב. פעם כשצדיק היה נוסע - ולא רק צדיק, גם סתם יהודי ירא-שמים - הוא היה לוקח איתו שוחט, כדי שיהיה מי שישחט לו בשר. כנראה שהרבי הריי"צ שחט עבור אביו ועבורו, אבל לא שחט עבור אחרים. כאן, כשהוא ראה את מצבה של האשה, הוא מיד הציע לשחוט עבורה וחסך לה את ההליכה הקשה.

וסיים ר' פולע: מכאן רואים את גודל אהבת ישראל שאצל רבותינו הקדושים.

יש הרבה סיפורים על רבותינו נשיאינו שעזרו ליהודים בדברים פשוטים, גם כשהעזרה היתה לעשות דברים שאינם מתאימים לאדם חשוב. גם על הרבי והרבנית יש סיפורים כאלה, שהיו הולכים יחד לעזור

ליהודים. לדוגמה, מסופר שבתחלת הנשיאות היו נכנסים למונית ונוסעים לאזור רחוק בניו-יורק - שאף אחד לא ידע - לבקר בבית של איזה זוג לשבת אצלם בבית ולדבר אתם כדי לעשות שלום בית.

לאיזו ספירה מתאים הסיפור הזה? [חסד.] זהו ספור של אהבת ישראל ומתוכה עשית חסד עם הזולת.

חו"ב: עוד נתראה...

הסיפור הבא קשור גם הוא למסירות הנפש של הרבי הריי"צ וחסידיו. אחרי שנגזר על הרבי היפך-החיים והוא ניצל בנס שלחו אותו לגלות, ובסופו של דבר הוא גורש מרוסיה. לפני שהוא עזב את רוסיה באו חסידים להפרד:

בעת שהרבי עזב את רוסיה, בשלהי חודש תשרי תרפ"ח, באו החסידים להיפרד ממנו טרם נסיעתו, וביניהם הייתה גם משפחתו של ר' חאניע מרוזוב (אשתו וילדיו, כי ר' חאניע עצמו היה באותה עת אסור בבית האסורים, או משולח לסיביר).

בנו הקטן, ר' שלום, נאחז ברבי ולא רצה להניחו ואמר הרבי: "מען וועט זיך נאך זעהן..." ['עוד נתראה'].

צריך לצייר את הסיפור: הרבי הריי"צ בדרך לצאת מרוסיה, ומגיעה להפרד ממנו משפחתו של ר' חאניע (אלחנן) מרוזוב - טוב להכיר את השמות האלה, שמות של בעלי מסירות נפש - כאשר ר' חאניע עצמו נמצא במאסר או בסיביר בשל פעולותיו לחיזוק היהדות, אליהן נשלח על ידי הרבי. יש שם בן קטן, ר' שלום, שאביו במאסר וכעת הרבי עבורו כמו אבא (דבר טוב - לא טוב שאביו במאסר, אבל טוב שהוא מתייחס כך לרבי), והוא אוחז בו ולא רוצה לתת לו ללכת. הרבי מרגיש את הצער שלו ורוצה להרגיע אותו, ומבטיח לו - אומר לו בבטחה - 'עוד נתראה'. בימים ההם ובמצב שהיה, כשהרבי יוצא מחוץ לרוסיה והם נשארים בתוך רוסיה, מאד לא פשוט להבטיח שהם עוד יתראו, אבל כך אמר לו הרבי.

עברו 22 שנה, ודברי הרבי התקיימו (ממש בתקופה זו של השנה, לפני שבעים שנה):

ואכן, חרף כל התהפוכות בימי האופל, בחודש טבת תש"י - חודש לפני הסתלקות הרבי הריי"צ - הגיע ר' שלום לחצרות קדשנו. כשנכנס ל"יחידות", אמר לו הרבי: "נו, מען זעט זיך" ['נו, מתראים'].

כל סיפור היא מוסר השכל - מוסר השכל וכח בנפש. מה מוסר ההשכל של הסיפור? [הראיה למרחוק של הרבי.] נכון, ולאיזה ספירה שייכת ראיה למרחוק? מי רואה את הנולד? [חכם.] "איזהו חכם? הרואה את הנולד". יש כאן גם חכמה, ראית העתיד, וגם בינה - הבינה, שנקראת גם 'לעתיד לבוא' ו'עולם הבא', היא העתיד המשמח שרואים (שמחה היא פנימיות הבינה, "אם הבנים שמחה").

יש כאן עוד לימוד חשוב: הרבי רואה ילד בוכה, והוא מסתכל לתוך הנשמה שלו - יודע מה הוא צריך לשמוע, מה ירגיע אותו, ואומר לו מה שהוא צריך, ש'עוד נתראה'. את ההסתכלות הזו כל אחד צריך ללמוד, להתייחס כך לזולת. מה שהרבי אומר לו הוא לא רק ראית העתיד, אלא מה שהוא צריך לשמוע כרגע ושיחזק אותו במשך כל הזמן עד שהדבר יתגשם. איזה צדיק דבר על המעלה של להתראות עם הצדיק? רבי נחמן מברסלב אמר שיש הרבה תועלת בכך שאדם יראה את עצמו עם הצדיק, פשוט ידמיין את עצמו עם הצדיק - הוא אומר שהדבר יכול להציל אותו במצבים קשים ובנפילות. הרבי אמר לר' שלום ש'עוד נתראה' והאמירה הזו ודאי לוותה אותו ושמרה עליו כל השנים ברוסיה - עד שהוא זכה לצאת משם ולהתראות עם הרבי.

נעשה עוד גימטריא - כמה שוה **'להתראות עם הרבי'**? 1369. מישהי מכירה את המספר הזה? 1369 הוא מספר מושלם, רבוע - 37, **יחידה** (גילוי היחידה שבנפש, כמו בזמן 'יחידות' עם הרבי) ברבוע. והוא עולה **"ורוח אלהים מרחפת על פני המים"** ("זה רוחו של מלך המשיח").

דעת: קדושה נמשכת לקדושה

את הסיפור הבא כבר ספרנו והסברנו פעם באריכות. כעת נאמר בקיצור:

כשקנה החסיד ר' שמואל גוראריה המכתבים וכלים שונים מהגניזה דחרסון, שהיו שייכים להבעש"ט ותלמידיו, והביאם לרוסטוב במתנה לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב - כ"ק אדמו"ר לקח כל אחד ואחד, ואמר: זה אמת וזה אינו אמת. כן בירר כל אחד ואחד בייחוד. וכ"ק אדמו"ר הרש"ב אמר לו שיראה את כל החבילה לבנו, כ"ק הריי"צ.

אח"כ נכנס לבנו כ"ק אדמו"ר הריי"צ, ולא סיפר לו דבר ממה שאמר כ"ק אביו. וכ"ק הריי"צ נטל גם-כן בזה הסדר, ובירר ממש כמו כ"ק אביו.

אצל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב לא הרהיב עוז בנפשו לשאול מאין הוא יודע, אבל אצל כ"ק מוהריי"צ, שהיה לו עמו קירוב הדעת, שאל לו מאין הוא יודע מה אמת ומה שהוא אינו אמת.

ענה לו כ"ק: כל יהודי יש בו קדושה, וכאשר הוא אוחז דבר שבקדושה - אז יש כח המושך. קדושה נמשך לקדושה.

טוב מאד שיהיה לאדם חפץ מצדיק, הדבר מעורר לעבודת ה'. יש אנשים שיש להם סירטוק או חולצה של הרבי, וגם כשהרבי חלק מטבעות או שטרות יש בכך אותו ענין. הרבי הריי"צ הסביר שליהודי יש 'מגנט' של קדושה, שנמשך לקדושה ומושך אליו קדושה. הוא נמשך לחפץ שיש בו קדושה אמתית, חפץ שהיה שייך לצדיק, והקדושה אצלו בנפש מתעוררת ומתחזקת מכח הקדושה באותו חפץ. ל'מגנט' הזה יש גם שייכות לעבודת הבירורים - בו טמון הכח של יהודי לזהות ולמשוך את הניצוצות שצריך לברר ולהעלות מתוך המציאות.

איזה כח בנפש הוא ה'מגנט' הזה? אמנם **מגנט** בגימטריא **אמונה** (לשון אמנות וכן לשון כלי, מנא בארמית, מתאים לסיפור על זיהוי כלי קדש), אבל כאן הכוונה לאמונה כפי שהיא נמשכת במודע של הנפש. בסיפור הראשון הארכנו לדבר על כח האמונה, הכח הכי גבוה בנפש, והסברנו שכאשר יהודי מאמין הולך ברחוב - בכך גופא הוא פועל על המציאות. איפה האמונה מתבטאת בכחות המודע שבנפש? הכתר הוא העל-מודע, אבל במודע הכתר מתבטא בדעת (ועל כן הם 'מתחלפים' - "כאשר אתה מונה את הכתר אי אתה מונה את הדעת וכאשר אתה מונה את הדעת אי אתה מונה את הכתר", כדי לשמור על קדושת המספר עשר, "עשר ספירות בלימה, עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשרה"). ה'מגנט' שמושך קדושה במודע, בהכרה מלאה, הוא ספירת הדעת, שאדמו"ר הזקן מסביר שהיא התקשרות והתחברות. ליהודי יש דעת, בעוד שלאינו-יהודי אין דעת, לכן יש ליהודי כח להמשך לקדושה ולהעלות את הניצוצות הקדושים.

הדעת היא גם הכח להבחין ולהבדיל - הכח באמצעותו הבדילו הרבי הרש"ב והרבי הריי"צ בין החפצים האמיתיים לחפצים המזויפים. וכך אמרו חז"ל - "אם אין דעת הבדלה מנין?". הסיפור גם מלמד על הקשר העצמי בין הרבי הרש"ב לבין בנו יחידו, הרבי הריי"ץ, בסוד "מה שמו ומה שם בנו כי תדע" - "כי תדע" דווקא, כח הדעת מקשר בין האב לבנו (לא כל אב זוכה להיות קשור לבנו בקשר עצמי מודע, להיות בדעה אחת עם בנו).

גבורה: "והוי' יראה ללבב"

גם את הסיפור הבא סיפר ר' פולע כהן, וגם הוא שייך לשחיטה:

סיפר לי תמים אחד שהיה שו"ב באחת המושבות שבסביבות מוסקבה, ואחר כך קמה מחלוקת נגדו.

כתבו לרבי, וגם הוא כתב אל הרבי, והרבי ציווה עליו לעזוב את השחיטה. כעס מאד השוחט על הרבי, משום שבגלוי לא הייתה סיבה אשר תצדיק איסור זה.

תפקידו של שוחט ובודק בעירה יהודית מאד חשוב לחיים היהודיים, כמו תפקידו של הרב. לפעמים כתוב שעל השוחט להיות ירא שמים אפילו יותר מהרב - את השוחט 'אוכלים', מה שהוא שוחט נכנס אליו לגוף, אז הוא עוד יותר משפיע אפילו ממה שהרב אומר. לפעמים יש מצב שעל השוחט יש שמועות לא טובות, מרננים עליו שעשה משהו, ואז תפקיד הרבנים לבחון האם הוא יכול להמשיך לשחוט או שצריך להעבירו מתפקידו, לפטר אותו. בסיפור כאן כנראה כולם היו חסידים - כתבו לרבי על המחלוקת כנגד השוחט וגם השוחט כתב מכתב כדי להצדיק את עצמו, והרבי אמר לו להפסיק לשחוט. כנראה הוא לא היה כל כך חסיד, והוא כעס על הרבי, שלא הבין-התחשב בו ובתשובתו.

הסיפור התרחש כשהרבי הריי"צ עוד היה ברוסיה, ולכן כעבור זמן - כאשר הרבי הריי"צ הגיע למוסקבה - הוא יכול היה להכנס אליו ולשטוח את טענותיו:

כאשר היה הרבי במוסקווה, נכנס אליו הנ"ל ליחידות בבית השו"ב ר' חיים זלמן גורדון.

בצאתו מן היחידות סיפר לי: שתבע מהרבי מדוע אסר עליו הרבי את השחיטה? מה פסול מצא בו?

אמר לי הרבי: כתיב "האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב" מיר זיינען שייכות צום אנדער האלבן פסוק ['אנו שייכים לחלק השני של הפסוק']. כשאמר לי הרבי זאת לא הוספתי לשאול עוד.

אם השוחט היה חסיד הוא היה צריך להבין - וצריך ללמד עליו זכות שכך אכן היה - שכדאי היה כל הסיפור כדי 'להוציא' מהרבי את הוואט הזה, על השייכות של הרבי לחלק השני של הפסוק.

"והוי' יראה ללבב" - סוד בית דוד

איפה כתוב "האדם יראה לעינים והוי' יראה ללבב"? [בספר שמואל.] כאשר שמואל נשלח למשוח את דוד המלך הוא חושב בהתחלה למשוח את אחיו הגדול, אליאב, וה' אומר לו שהוא לא מתאים למלוכה - אתה, האדם, רואה לעינים ושופט לפי מראה עיניך, אבל אני, ה', רואה ללבב ויודע שאינו מתאים. פלא, שמואל הוא הנביא הכי גדול אחרי משה, כתוב שהוא שקול כנגד משה ואהרן, וה' אומר לו שהוא רואה רק לעינים ואילו ה' רואה ללבב - וכאן הרבי הריי"צ אומר שלו יש שייכות לחצי השני של הפסוק, "והוי' יראה ללבב".

על מי כתוב עוד שאינו שופט למראה עינים? [על משיח.] נכון. במשיח - שבא מצאצאיו של דוד המלך, אותו מושח כאן שמואל - כתוב "והריחו ביראת הוי', לא למראה עיניו ישפוט וגו'". אם "האדם יראה לעינים" סימן ש"הוי' יראה ללבב" הוא "לא אדם" - איפה כתוב שה' הוא "לא אדם"? גם אצל שמואל הנביא. כאשר שאול המלך - הראשון שמשח שמואל - טעה ולא הרג את אגג מלך עמלק שמואל אמר להביאו אליו ושיסף אותו. מה פירוש לשסף? [להרוג.] כן, אבל איך? שיסוף הוא חיתוך שתי וערב. עוד לפני כן שמואל אומר לשאול שה' יעביר את המלוכה ממנו לרעו הטוב ממנו ואומר לו שהדבר מנוי וגמור

- "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם". הפשט ש"נצח ישראל" הוא ה' - הנצח של עם ישראל, הנצחיות שלנו וגם הנצחון שלנו - אבל מוסבר ש"נצח ישראל" מתייחס למלכות בית דוד. אם כן, דווקא לבית דוד - עד לדוד מלכא משיחא - יש שייכות לחצי השני של הפסוק.

כך, בפסוק "האדם יראה לעינים והוי' יראה ללבב" ה' מורה לשמואל לעבור מהזדהות עם שאול להזדהות עם דוד. כל זמן ששמואל מזוהה עם שאול הוא מתפעל מ'חיצוניות', ממה ששאול הוא "משכמו ומעלה גבה מכל העם". וכן כתוב כאן לגבי אליאב, "ויאמר הוי' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו [היינו בעצם מה שה' מאס בשאול] כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים והוי' יראה ללבב" (דוד הוא "איש כלבבו" של השי"ת).

והנה, הרבי בכל דור, נשיא הדור, הוא המשיח שבדור - כפי שראינו אצל הרבי - והוא גם יודע זאת (פעם שלח הרבי הריי"ץ את חתנו הרבי החוצה לשמוע מה מדברים ה'עולם'. הרבי חזר ואמר שה'עולם' אומרים שהרבי הוא המשיח, וחייך הרבי הריי"ץ, כנראה זה מה שהוא רצה לשמוע...). מצד זה אומר הרבי הריי"צ שיש לו שייכות לחצי השני של הפסוק, "והוי' יראה ללבב".

מה מוסר ההשכל עבורנו? בשביל שיתגלה המשיח צריכים שבכל אחד מאתנו יתגלה ניצוץ משיח, עד שמגיעים ל'מסה קריטית' שתגלה את המשיח עצמו. אם כן, צריך לגלות אצל כל אחד את השייכות ל"הוי' יראה ללבב" והשפיטה לא למראה עינים. כאן השייכות של הרבי לחצי השני של הפסוק היא בשביל לדון את השוחט לכף חובה (לטובתו, כמובן) - על אף שבגלוי אין רואים סבה שיפסיק לשחוט, הרבי רואה ללבב ויודע שהוא לא מתאים לשחיטה. ככלל, מי שרואה ללבב דן את האדם לכף זכות, וכמו שאמרו חז"ל "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו", אל תדון לפי מראה עינים אלא תנסה להכנס למקום הפנימי שלו, לראות ללבב, ולדון אותו לכף זכות לפי הלב שלו. אך לפעמים, אם לבו פגום וצריך תיקון, יש לדון אותו לכף חובה (שגם זו זכות עבורו), לטובתו ולטובת הצבור התלוי בו. באמת, החובה שרואה רבי כאשר מביט ללבב היא חיבה, הרי את כל היהודים הוא מחבב ואוהב כבבת עינו וחפץ להצדיקם (הרבי הוא המשיח שבדור שנקרא "גואל צדק", הוא גואל את ה"צדק" במה שמקיים בתכלית את הפסוק "בצדק תשפט עמיתך" - "הוי דן את כל האדם לכף זכות").

שחיטה, דין ויראה

לאיזו ספירה שייך הסיפור הזה? [גבורה.] נכון. בכלל דין שייך לספירת הגבורה, מדת הדין, ובפרט שהרבי כאן 'דן' את השוחט לחוב והורה לו לחדול מלשחוט. גם ה"לא למראה עיניו ישפוט" אצל המשיח שייך למדת הגבורה-היראה, שהרי הניגוד ל"מראה עיניו" הוא "והריחו ביראת הוי'" דווקא. בכלל, לאיפה שייכת שחיטה? חז"ל אומרים שמי שנולד במזל מאדים עלול להיות שופך דמים - הוא שייך לצד הדין והגבורה - ועליו לנתב את תכונותיו למצוה כמו שחיטה. השוחט שייך למדת הדין דקדושה, ולכן חשובה במיוחד יראת השמים שלו - השומרת ומתקנת את הגבורה שבאופיו.

תפארת: הרופא הגדול ביותר

רפואה ברחמים

הסיפור הבא הוא שוב סיפור מהשנים האחרונות של הרבי הריי"צ, לקראת ההסתלקות שעוד מעט יהיה שבעים שנה ממנה:

סיפר ר' אברהם מאיור:

כידוע בשנותיו האחרונות של הרבי הריי"צ בעלמא דין, בעת שהיה בארצות הברית, היה המזכיר ר' משה ליב ראדשטיין עומד בעת היחידות, ומעביר לנכנסים את דברי הרבי, כיון שלא כולם יכלו להבינו מפני קושי ההברה.

בדרך כלל יחידות היא, כשמה, הרבי לבד עם החסיד. חסידים מסבירים ש"יחידות" היא מלשון יחידה - היחידה שבנפש של החסיד מתחברת עם היחידה שבנפש של הרבי. אמנם, בשנים האחרונות הרבי הריי"צ היה חולה ומשותק, ובקושי יכול היה לדבר - לכן עמד ביחידות גם מזכיר, שהיה רגיל והבין יותר את דברי הרבי, כדי לעזור למי שנכנס ולא מצליח להבין את מענה הרבי. כנראה שמאותו מזכיר יודעים את התוכן של היחידות שמתוארת כאן:

פעם אחת נכנס מישהו לרבי, והתאונן שהרופאים אמרו לו שבגופו מקננת אחת המחלות הגרועות, ולכן בא לרבי. אמר לו הרבי שיבקר אצל רופא גדול ומומחה, אבל האברך אמר: "איך בין יעצט ביי דעם גרעסטן דאקטאר" ['אני כעת נמצא אצל הרופא הגדול ביותר'].

פני הרבי השתנו, ובמאמץ (כידוע) סובב את פניו לצד שמאלו, אל החלון, והסתכל אל השמים ובירכו.

מיד הרגיש החסיד שהחולי סר ממנו, ואכן בבדיקות שערך לא מצאו הרופאים שום רושם למחלה. וכמו שאומרים "אראפגענומען מיטן האנט.." [הרבי 'הסיר בידו' את המחלה].

לאיזו ספירה שייך הסיפור הזה? [תפארת.] יפה, רפואה שייכת לספירת התפארת. מה הרבי הריי"צ עשה כאשר הוא הסתכל לשמים? הרבי הריי"צ רחם על אותו חסיד, וכאשר הוא הסתכל לשמים הוא עורר עליו רחמי שמים. רחמים הם פנימיות התפארת. כמובן, גם זהו מוסר השכל עבור כל אחד ואחת - צריכים לרחם על החבר ולעורר עליו רחמי שמים, וכך ממשיכים לו רפואה.

רבי נחמן והרבי הריי"צ

החסיד הפקח כאן אומר שהרבי הוא הרופא הגדול ביותר - 'מה הרבי שולח אותי לחפש רופא מומחה? הרבי הוא הרופא הגדול ביותר!'. איזה עוד צדיק, שכבר הזכרנו קודם, אמר שצריכים ללכת לרופא הגדול ביותר? [הרמב"ם?] הרמב"ם אמר שהחכמים הם רופאי הנפשות, אבל היה צדיק - שכבר הזכרנו קודם - שאמר שצריך ללכת לרופא הגדול ביותר, והוא התכוון לצדיק הגדול ביותר, ובעצם התכוון לעצמו. רבי נחמן אומר שכדי לתקן את הנפש צריך ללכת לרופא הגדול ביותר, והוא התכוון לעצמו.

יש סיפור שהרבי הריי"צ בעצמו לקח איתו בנסיעות - לפחות בנסיעה אחת - ליקוטי מוהר"ן. כמו שספרנו קודם, שצריך הבחנה מה באמת חפץ של צדיק ומה מזויף, גם בסיפורים צריכים הבחנה ודיוק. את הסיפור הזה שמעתי מידיד-נפשי (שגם חתן נכדה אמש), שיהיה בריא וחזק: פעם הרבי הריי"צ בקר בפולין, כנראה בוורשה, והגיעו אליו הרבה יהודים - לא חסידי חב"ד - עם פתקאות. כשמגיעים לרבי בדרך כלל מבקשים ענינים גשמיים - בני חיי ומזוני שאנשים נזקקים להם. כך היה אצל 99.99% מהחסידים שם - חסידי פולין. פתאום יהודי אחד שנכנס הגיש פתקא שכולה בקשות רוחניות - שיהיה לו ישוב הדעת ללמוד, שיזכה להתפלל בכוונה וכו'. זה היה מאד נדיר, אז הרבי הריי"צ התפלא ושאל אותו מיהו, איזה חסיד הוא, והוא אמר שהוא חסיד ברסלב. הרבי הריי"צ פתח את התיק והראה לו שיש אתו בנסיעה לקוטי מוהר"ן והוא לומד בספר זה. בכלל, הסברנו כמה פעמים שיש קשרים בין הרבי הריי"צ ורבי נחמן.

מלכות: גם אתה מאמין

הסיפור הבא הוא מראשית נשיאות הרבי הריי"צ, קצת יותר משנה אחרי שאביו הסתלק (השנה מציינים מאה שנה להסתלקותו). כפי שציינו, אלה היו הימים של מלחמת הקומוניזם - שהתבסס על כפירה מוחלטת - כנגד היהדות. השב"כ שם נקרא ג.פ.או והיה גוף, שנקרא יבסקציה, של יהודים שהצטרפו לקומוניסטים ונלחמו בכל התוקף כנגד היהדות. ה'יבסקצים' היו יכולים להיות נכדים או נינים של חסידים גדולים שהתקלקלו והצטרפו לקומיניזם. בסיפור כאן החוקר הוא כנראה אחד כזה, שלמד תורה והתקלקל, והוא מתפאר שאף שהוא יודע הכל על יהדות וחסידות הוא כופר גמור:

אחרי חג הפסח תרפ"א, כאשר התחילו הצרות ממלשינות ה"יבסקציה", גזרו על כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ לבוא לחוקר של ג.פ.או.

החוקר התחיל בוויכוחים, כאילו הוא יודע דבר בעניני אמונה ויהדות, והתהלל שאין לו שום אמונה ח"ו.

ויאמר לו כ"ק אדמו"ר, שאינו אומר אמת [אתה שקרן!], שגם הוא מאמין. ויאמר לו כ"ק: מאין אתה נולדת? [שלשה שותפים באדם, הקב"ה אביו ואמו. מה יענה מי שמוציא את האמונה בקב"ה?] ויאמר החוקר: מאבא ואמא.

ויאמר לו כ"ק: האם ראית בעיניך שנולדת מאב ואם? [הרי היית שם - אתה זוכר בעצמך שנולדת מאב ואם?] אפשר שנולדת מאבן?

ויאמר לו עוד כ"ק: אתה יודע, מכיון שאנשים אמרו לך, ואתה מאמין לדבריהם. הרי שגם אתה מאמין.

האמונה היא גם הכח הראשון בנפש וגם הכח האחרון - "אני ראשון ואני אחרון" - היא מתבטאת גם באמונה וגם במלכות. יש מלכות דקדושה ולעומתה יש מלכות הרשעה, איתה יש לנו מלחמה. מהי מלכות הרשעה? הכפירה. הרבי הריי"צ אומר לו שגם הוא, המתיימר לייצג את מלכות הרשעה, מאמין - כל מלכות היא אמונה, השאלה היא במה מאמינים. החוקר מאמין למה שאנשים אומרים. איך אומרים היום להאמין למה שאנשים אומרים? להאמין לתקשורת. בן אדם פותח עיתון או רדיו, או אמצעי תקשורת אחר, ושומע שם הרבה דברים. אין לו חוש הבחנה - כמו שספרנו קודם על הרבי הרש"ב והרבי הריי"צ - להבחין בין חדשות אמתיות לבין שקרים, והוא מאמין לכל מה שהוא שומע שם. זהו פגם המלכות.

איך אומרים היום להאמין? השאלה במי נותנים אמון. מישהי זוכרת סיפור על צדיק שגם אמר למישהו שצריך להאמין בו? אל הלל הזקן בא אדם על מנת להתגייר ואמר לו שבתורה שבכתב הוא מאמין, אבל בתורה שבעל פה הוא לא מאמין - לכן הוא מבקש שהלל יגייר אותו וילמד אותו רק תורה שבכתב. הלל לימד אותו אלף-בית, ולמחרת אמר לו בית-אלף. הגר טען - אבל אתמול לימדת אותי הפוך! הלל אמר לו - ומי אמר לך שמה שלמדתי אותך אתמול הוא הנכון? לא כתוב בתורה מה הסדר של האלף-בית, ואין שום הכרח הגיוני שיהיה דווקא כך ולא הפוך - אז על מי אתה סומך, עלי? תסמוך עלי גם בכל עניני התורה שבעל פה! תורה שבעל פה היא המלכות - "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה". כל אחד מאמין, והתיקון של המלכות הוא לדעת למי להאמין.

יסוד: וקווי ה' יחליפו כח

הרב מנחם מענדל דובראווסקי שימש זמן מה כראש ישיבה בליובאוויטש.

פעם אחת בעת שלמד את שיעורו עם התלמידים, נכנם הרבי הריי"צ וגמרא בידו, והתיישב מאחוריו לשמוע את שיעורו. השיעור היה במסכת קידושין, בעניין קנין חליפין.

בסיום השיעור נאנח הרב דובראווסקי. שאל אותו הרבי מדוע נאנח, והשיב שהעבודה קשה.

אמר לו הרבי: אולי יש לפרש גם את הפסוק "וקווי ה' יחליפו כח" על דרך עניין החליפין, כי ה' הוא בוודאי רב כח.

מתי אדם קונה משהו? כשהולכים לחנות וקונים משהו בכסף, הקנין הוא כאשר מושכים את החפץ. יש כל מיני סוגים של קנין, ואחד מהם הוא קנין חליפין - "המחליף פרה בחמור" - בו הקנין הוא כשמוסרים דבר אחד וזוכים בדבר השני. כאן אומר הרבי הריי"צ לראש הישיבה שנאנח על קושי עבודתו - קשה להכין שיעור וקשה להסביר את הדברים היטב לתלמידים - שאפשר לעשות 'קנין חליפין' עם הקב"ה, לפי הפסוק "וקוי הוי' יחליפו כח". זו תשובה שמתאימה דווקא לתלמיד חכם, שיבין את הדברים, וכאן אומר זאת הרבי הריי"צ לראש הישיבה אחרי שהעביר שיעור במסכת קידושין - בהשגחה פרטית, זו המסכת שלומדים כעת בישיבות חב"ד - על קנין חליפין.

לפעמים אומרים שה' הוא 'כל יכול', אבל כאן הביטוי הוא "רב כח", כלשון הפסוק "גדול אדונינו ורב כח". זהו פסוק חשוב, שגם לומדים ממנו בקבלה את "שיעור קומה של יוצר בראשית", שהוא כמנין "**ורב כח**", **רלו** פרסאות וכו' - לא הנושא שלנו כרגע, רק להדגיש את חשיבות הכינוי של ה' 'רב כח'. הרבי אומר שה' הוא רב כח, ואפשר לעשות איתו קנין חליפין ולקבל ממנו כח. מה אנחנו נותנים לה' ומקבלים תמורתו כח? הפסוק אומר "וקוי הוי' יחליפו כח" - מה אדם יכול לתת לה'? את התקוה שלו, לקוות לה'. הפסוק הכי חזק של תקוה לה' הוא הפסוק שמסיים את פרק כז בתהלים, הפרק שאומרים באלול ועד הושענא רבה - "קוה אל הוי', חזק ויאמץ לבך, וקוה אל הוי'". ה' לוקח את התקוה של היהודי ונותן לו תמורתה כח.

לאיזו ספירה שייך הסיפור הזה? יש כמה אפשרויות. אפשר לומר שהוא שייך לספירת הנצח (והרמז: "**וקוי הוי'**" עולה **נצח**), בה נמצא הבטחון הפעיל וצריך לזכור "כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל" - זו התודעה של הנצח, שאת הכח מקבלים מה'. אבל החידוש כאן בסיפור הוא החליפין עם ה' - מי עושה את החליפין? הצדיק, ספירת היסוד (והרמז: הערך הממוצע של **ד** התבות "**וקוי הוי' יחליפו כח**" הוא **יסוד!**). הביטוי "וקוי הוי'" מופיע פעמיים בתנ"ך, כאן בישעיהו ובתהלים - "וקוי הוי' המה יירשו ארץ". יש באותו פרק בתהלים גם "וענוים יירשו ארץ" ו"מברכיו יירשו ארץ" ו"צדיקים יירשו ארץ" - אבל הכל מתחיל מ"וקוי הוי' המה יירשו ארץ". הכל סוגים של צדיקים שיורשים את הארץ ("וקוי הוי'" מצד הנצח שביסוד, "וענוים" מצד המלכות שביסוד, עטרת היסוד, "מברכיו", לשון כריעת ברך והכנעה, מצד ההוד שביסוד, "צדיקים" עצם ספירת היסוד, "וצדיק יסוד עולם") - הצדיק-היסוד יורש את הארץ-המלכות (כמו הפסוק האחרון בפרק, וכמו פסוק אחר בישעיהו - "ועמך כֻּלם צדיקים לעולם יירשו ארץ"). לכן נשים את "וקוי הוי' יחליפו כח" בספירת היסוד-הצדיק.

היסוד בלב הוא כנגד ספירת הדעת במוחין (ענין שתי הספירות הללו הוא התקשרות). היסוד עולה לדעת (דרך הקו האמצעי, לשון תקוה) להמשיך משם הארת דעת ה' לתת למלכות. היינו גם ענין קנין חליפין - כל קנין הוא בדעת (בשביל קנין צריך "דעת מקנה" ו"דעת קונה", ועוד אמרו חז"ל "דעת קנית מה חסרת דעת חסרת מה קנית") - תקות הצדיק עולה לדעת וממשיכה משם כח אלוקי, עושה קנין חליפין עם ה'. קודם אמרנו שעצם מהות ספירת הדעת הוא בחינת חליפין - הדעת מחליפה את הכתר, המודע מחליף את הלא-מודע.

ועוד רמז: כתוב שהיסוד נוטה לשמאל, לגבורה, והוא סוד השם של הרבי הריי״ץ, יוסף יצחק - יוסף הוא ה״צדיק יסוד עולם״ ויצחק הוא הגבורה, ״פחד יצחק״. בסיפור הגבורה הרבי העביר את השוחט, כנראה שפסל את הסכין שלו (יראת השמים של שוחט מתבטאת בעיקר בכשרות הסכין, שיהיה מלוטש היטב. נהוג שהרב בא לבדוק את סכין השוחט). סכין השוחט (שהוא סמל מובהק בקבלה לספירת היסוד) נקרא ׳חלף׳, לשון חליפין (העלאת חיות לה׳ והמשכת שפע מה׳). גם בסיפור החסד הרבי שחט לאשה, השתמש בחלף. נמצא שהיסוד, הצדיק, ממשיך גם מהדעת, גם מהחסד וגם מהגבורה (כאשר שרש החסד והגבורה בתרין עטרין דדעת).

הוד: מהר יותר

אחרי המאסר של הרבי הריי״צ, עם גזר דין מות שנמתק, הוא נשלח לגלות. גלות איננה כמו כלא, אלא כמו עיר מקלט - הוא חפשי, אך אסור לו לצאת מהעיר אליה הוא מוגלה. על כך מסופר:

כאשר בא כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ בשנת תרפ״ז לעיר גלותו קאסטראמא, אמר בעל הבית שאצלו התאכסן הרבי: פה היה בגלות רבי חמש שנים.

ויאמר כ״ק לבעה״ב: ״מיר וועלן דאס מאכן שנעלער״ [׳אנו נעשה זאת מהר יותר׳] (או ״פריער״ [׳מוקדם יותר׳]).

בעל הבית ספר על רבי ששהה באותה אכסניא חמש שנים, ובכך רמז לרבי על שנות הגלות הצפויות לו, אך הרבי אמר לו ש׳אנחנו נעשה זאת מהר יותר׳. כמה זמן שהה הרבי בגלות? מ-ג׳ תמוז עד י״ב-י״ג תמוז, כעשרה ימים - הרבה יותר מהר... אומרים ש׳עילוי׳ עושה דברים מהר. כך, כאשר שאלו את הרבי איך הוא מסתדר עם לא יותר משעתיים שינה ביממה - ולפעמים פחות, בסוכות הרבי כלל לא ישן - והרי יש גם גוף גשמי שצריך את שלו, הרבי השיב שהוא ׳ישן מהר׳. כלומר, הרבי לא מוותר על איכות השנה הנדרשת לגוף, אך הוא מספיק אותה מהר יותר. כך כאן הרבי הריי״צ אמר שיסיים את הגלות מהר יותר.

לאיזו ספירה שייכת הגלות? שרש הגלות הוא בספירת ההוד, כאשר **ההוד** - ״הודי נהפך עלי למשחית״ - ומתקיים בכנסת ישראל ״כל היום **דוה**״. תיקון הגלות הוא להפוך חזרה את ה״**דוה**״ להיות **הוד** (שייך גם ל״מודה אני״ בו פתחנו - במדות הלב האמונה משתקפת בעיקר בהוד). כאשר נשיא ישראל גומר את הגלות מהר, ומחזיר את ה-**דוה** להיות **הוד**, הוא זוכה ל״הוד מלכות״. על שלמה המלך כתוב ״ויתן עליו הוד מלכות״ - מה פירוש? חז״ל מסבירים שה׳ נתן לו מתנה, שהעטרה הולמת אותו. כאשר רוב האנשים חובשים את הכתר הוא לא מתאים להם, נראה מצחיק, כמו משחק, וסימן המלך מבית דוד הוא שהכתר הולם אותו. בספר יצירה רגל שמאל - ספירת ההוד בגוף - היא המנהיגה של חוש ההילוך, וגם הריצה (הקשורה גם לספירת היסוד, בסוד ״צדיק [יסוד] תמים [הוד]״ הנאמר בנח, שבו, ביסוד, נאמר ״עד מהרה ירוץ דברו״, ״בו ירוץ צדיק״), וממנה הכח לסיים את הגלות מהר יותר.

נצח: גם רגלך תבריא

נשאר עוד סיפור אחרון:

הרבי הריי״צ שמע פעם איך שחסיד אחד קובל בפני חברו על כאב ברגלו. אמר לו חברו: בקרוב יבוא משיח, ורגליך תבריא.

השיב החסיד הראשון: כלום לשם כך אנו מצפים לביאת המשיח? הרי המשיח בא לגלות אלוקות בעולם!

מי עוד אמר משהו דומה, שהענינים הרוחניים לא נועדים לרפואה גשמית? הרמב"ם, שהיום היתה ההילולא שלו. האם מותר להתרפא בדברי תורה? [כן.] הרמב"ם פסק שלא. כאן לא מדובר בדברי תורה אלא במשיח, אבל החסיד אומר - אנחנו לא מחכים למשיח בשביל לפתור את כאב הרגל שלי, בשביל לפתור את הבעיות הגשמיות, אלא כדי לגלות אלקות בעולם.

הרבי הריי"צ שמע את השיחה, והוא הצדיק את המענה של החסיד הראשון וגם את מה שאמר לו החסיד השני: נענה הרבי ואמר: זה נכון, אבל ביאת המשיח תביא גם לרפואת הרגל.

באמת מחכים לביאת המשיח בשביל לגלות אלקות בעולם, "כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים", אבל כאשר המשיח יתגלה גם הרגל תתרפא (בסוד "עד דמטו רגלין ברגלין", שלמות הבירור ותיקון התחתונים על ידי מלך המשיח). הדבר מתאים לשיטת הרבי, שכל הענין הוא לחבר את הרוחני שברוחני עם הגשמי שבגשמי, הדברים לא נפרדים. איזו רגל כאבה לחסיד? לא כתוב בסיפור, אבל אנחנו ננחש - הגם שאסור לנחש... - שכאבה לו רגל ימין, כנגד הנצח (בחינת "ברא כרעא דאבוה" - סתם **כאב** הוא **כ-אב**, כמבואר אצלנו במ"א), הספירה שנשארה לנו בפרצוף. והוא סוד "איהו [תפארת] בנצח" - סיפור התפארת היה בנוגע לרפואה (רפואה פלאית של הרבי הריי"ץ) וכן סיפור הנצח הוא בענין רפואה (היות שהנצח שייך למוטבע שבנפש, הרפואה באה בדרך ממילא, משא"כ ביחס לרפואת התפארת, הבאה על ידי התעוררות רחמים רבים של "הרופא הגדול ביותר").

סיימנו פרצוף של עשרה סיפורים שאפשר להתבונן בהם לקראת ההילולא השבעים של הרבי הריי"צ - שהסיפורים יעשו אותנו מקושרים יותר, וגם שמחים יותר, כמו שהסברנו שכאשר רואים את עצמנו עם הרבי נעשים שמחים באמת.

'בקיצור' - תובנות ונקודות 'עבודה':

החיים של יהודי הן עשית מצוות - טובה לעולם, לנשמתו וגם לה' יתברך.

אמונה היא הנכס שאי אפשר לגזול מיהודי.

האמונה פועלת תיקון גם על העולם, ורגע של בהירות האמונה יכול לפעול ולתקן כמו כמה שנים של לימוד תורה וקיום מצוות.

התקוה להתראות עם הרבי מעודדת ושומרת גם בתקופות קשות.

כשהזולת בצער יש להתבונן בנשמתו ולומר לו מה שהוא צריך לשמוע.

ליהודי יש 'מגנט' של קדושה - הדעת-המודעות שלו לאמונה - הנמשך לקדושה (ומתעורר על ידי חפצא דקדושה, כמו חפץ של צדיק) ומושך אליו ניצוצות קדושים.

החידוש של בית דוד בכלל ומשיח בן דוד בפרט הוא השייכות ל"והוי' יראה ללבב" - על כל אחד לגלות את ניצוץ משיח שבו, ולדון את הזולת לכף זכות מתוך ראית לבבו.

כשצדיק אמת דן מישהו לכף חובה הוא עושה זאת מתוך חיבה - לתיקונו-טובתו ולטובת הכלל.

חסיד צריך להיות פקח - להאמין בכחו של הרבי ולעורר אותו לפעול.

על ידי התעוררות רחמים על הזולת ניתן לעורר עליו רחמי שמים ולהמשיך לו רפואה.

יש לעשות עם הקב"ה קנין חליפין: לתת לו את התקוה שלנו ולקבל ממנו כח לעשות חיל.

כתר המלכות הולם את הצדיק-העילוי, שמסוגל לסיים את הגלות מהר.

המשיח מחבר את הרוחני שברוחני עם הגשמי שבגשמי - רוצים שהוא יבוא כדי לגלות אלקות, אך כשהוא יבוא בדרך ממילא יתרפאו גם תחלואי הגוף.

י"א שבט

הגאון רבי יהודה נבון

יום ההילולא - י"א שבט

רבי יהודה נבון בעל קרית מלך רב.

נולד בקושטא בשנת תס"ז כבן בכור לאביו הגדול רבינו אפרים נבון בעל ספר "מחנה אפרים", לאחר פטירת אביו בשנת תצ"ה עלה לירושלים, ולאחר זמן התמנה לראש ישיבת "דמשק אליעזר" ולאב בית הדין בירושלים.

בבית דינו בירושלים שימש כדיין החיד"א (ראה שו"ת חיים שאל סי' ל"ח, ל"ט שכתב "וכן עשינו מעשה בנידון דידן בהסכמת הרב המובהק חסידא קדישא כמוהר"ר יהודה נבון זלל"ה אב בית דיננו").

תלמידו המובהק של בעל "קרית מלך רב" היה מרנא ורבנא רבי יום טוב אלגאזי וכשפנה אל רבו בשאלה הוא מתארו "בוצינא דנהורא פטיש החזק עמוד הימיני תנא דאורייתא מורי ורבי המובהק" (ראה קרית מלך רב ח"ב סי' כ"ב).

מיד עם הופעתו לא מש ה"קרית מלך רב" משולחנם של תופסי התורה וחכמי הדורות אשר פלפלו ונשאו ונתנו בדבריו. ב"מפרשי היד החזקה" יוכלו המעיינים לראות שה"קרית מלך רב" מוזכר מאות פעמים על ידי הבאים אחריו שדנים בפירושיו ובהערותיו.

רבי יהודה נפטר בירושלים ביום י"א שבט (וי"א בכ"א) שנת תקכ"א ומנוחתו כבוד בהר הזיתים.

הניח אחריו שני בנים גדולי תורה רבי אפרים נבון בעל "בית מושב" ורבי יצחק נבון בעל "דין אמת".

קרא לספרו 'קרית מלך רב' על שם ירושלים

החסיד רבי יהודה נבון אחד מחשובי הרבנים בקושטנדינא בנו של הגאון מחנה אפרים כשעלה לירושלים קנא קנאת ירושלים וקרא ספרו שו"ת בשם "קרית מלך רב" לומר לך שהוא גר בירושלים שרק היא "קרית מלך רב" ולא קוסטנדינא ראה בהקדמתו. עלי תמר - מסכת כתובות, פרק ב הלכה ה

'פחות שבערכים כמוני' - גדלות בענווה

מכח אבא קא אתינא גדול אדונינו זרוק חוטרא אאוירא-אוירא דארץ ישראל, מחכים לתת לפתאים ערמה, אדעתא דארעא נחית מעיקרא, זה לי כעשר שנים אשר יגעתי בעשר אצבעותי לעשות חיזוק לדבריהם כשל תורה, קמא קמא בורר אוכל מתוך אוכל, ובורר את היפה שבהן, דבר תורה יש ברירה,

ואף גם זאת כי איני אומר קבלו דעתי ואדרבא בפה מלא אמינא, לא תסמכו עלי וגדולים ממני וממך טעו ברואה, ובפרט פחות שבערכים כמוני. והאל הוא היודע כי כמה פעמים דחקתי עצמי אפילו בדברי רבותינו האחרונים אשר מחדש יצא טבעם, ולעולם דנתי כי דעתי חסורי מחסרא. זאת תפלתי לאל עליון, יקבל נא את מנחתי אף כי אינה ראויה יד עניים אנן והא-ל יעזרני על דבר כבוד שמו להביא מנחה עשירה. בהקדמה לספרו - קרית מלך רב

י"ב שבט

הגה"ק רבי חיים כפוסי זי"ע

יום ההילולא - י"ב שבט

נולד לאביו בשנת ש' באלג'יר, לימים עבר עם משפחתו למצרים. הוא למד בישיבתו של הגה"ק רבי יצחק בירב בנו של הגה"ק יעקב בירב, וישנה מסורת שהאר"י הקדוש היה רבו בתורת הנסתר. הוא נדד בחייו בין קהיר, אלכסנדריה ודמיאט, ומשערים כי עמד בראש ישיבה במצרים.

חכם חיים כפוסי סבל מעיוורון, ופעם שמע שרננו אחריו כי לקח שוחד בשבתו כדיין, ונתקיים בו, רחמנא ליצלן, מקרא שכתוב: 'כי השוחד יעוור עיני חכמים'. בשומעו זאת הכריז, שאם אכן לקח שוחד - יישאר בעיוורונו, ואם לאו - יפקחו עיניו, ואכן נפקחו עיניו. מאז היה חותם בשמו: ה' נסי חיים כפוסי, והציבור קראהו בעל הנס.

תשובותיו של חכם חיים כפוסי היו גנוזים בכתב יד מאות שנים ולא נדפסו. מרן החיד"א, שראה את קובץ כתב היד, צטט מתשובותיו. חכם יעקב משה טולידאנו פרסם שלוש מתשובותיו, ורק בשנת תשע"א זכה, ויצא לאור קובץ כתב ידו, ובו 60 מתשובותיו, ועוד כמה סימנים מחידושיו על התלמוד.

בתשובותיו מידע רב ערך על יהדות מצרים ועל קהילות יהודיות רבות ברחבי העולם בתקופתו. הוא עמד בקשר עם חכמי תקופתו, ונודע כבר פלוגתא של חכם הגה"ק יעקב קאשטרו רבה של מצרים, והתדיין עם הגה"ק רבי בצלאל אשכנזי, בעל השיטה המקובצת, בזמן שהייתו במצרים. רבינו חיים כפוסי נפטר ביום י"ב בשבט שצ"א, וקברו נשמר עד היום במצרים, והוא מהווה אתר עליה לרגל. בית הכנסת הנושא את שמו, קיים גם הוא בקהיר עד ימינו. משעלו יהודי קהיר לארץ ישראל, הוקם בית הכנסת שלו גם בארץ ישראל בעיר חולון.

חיבור נוסף של חכם חיים כפוסי, שהתפרסם לאחר מותו הוא 'באור החיים' - דרושים וביאורים על התורה. חיבורים נוספים שלו 'ספרי חיים' - קובץ דרשות, ופירושים למדרשי הלכה, עומדים עדיין בכתב יד.

נתרפא מעיוורונו בדרך נס

מעשה בצדיק רבי חיים כפוסי זצוק"ל, הנקרא "בעל הנס על שם הנס שנעשה לו, אשר רוב ימיו שימש בדיינות וישב על כסא הדיינות, והנה לימים כאשר התחיל להזקין לאחר זמן נסתמו עיניו, והיה העם מרנין אחריו שבודאי לקח שוחד והתקיים בו הפסוק "כי השוחד יעוור עיני חכמים" ולכן נסתמא.

לאחר שראה הרב, שהשם הרע שיצא עליו מתרבה מיום ליום בין הקהל ונגרם חילול השם, החליט להראות לפני הקהל שזה שקר וכזב, מה עשה? באחת השבתות כאשר כל הקהל התאסף בבית הכנסת להתפלל תפילת שחרית של שבת קודש ולשמוע קריאת התורה, עלה חכם חיים לתיבה, והודיע לקהל כך: מאחר ששמעתי שמרנינים אחרי שלקחתי שוחד, לכן אני מתנה לפני כל הקהל, אם זה אמת שלקחתי שוחד אז עונשי הוא שאשאר סומא כל החיים, אך אם לא לקחתי שוחד, יתפקחו עיני במקום וייראו עיני כבתחילה.

מיד כשסיים לומר את דבריו נעשה נס לעיני כל הקהל ונתרפא הרב והתחיל לראות ולזהות כל אדם ואדם בשמו ובמקומו, משראו כך הקהל התביישו מאוד וביקשו ממנו מחילה גמורה.

ומעיד על מעשה זה מרן החיד"א, שראה במו עיניו את החתימה שהיה חותם הרב כשהיה סגי-נהור אשר חתימתו היתה מאוד מקושקשת וחלשה, לעומת הנס שנפקחו עיניו שהיה חותם ברור, וידוע שכל הנשבע על קברו לשקר נענש, וגם הגויים מאמינים בזה. שם הגדולים להחיד"א מערכת הגדולים אות מ' מה' מאיר גאביזון ועוד ספרים

ב' רעות עשו עמלק בכוונה ושלא בכוונה

'ויבוא עמלק', פירושו שבא בכוונה. ולהלן הוא אומר 'אשר קרך', שמשמעו לשון פגיעה ושלא בכוונה. ולדעתי שתים רעות עשה עמלק, שמתחילה בא עליהם בכוונה, וארב להם במקום שלא ירגישו ישראל, וזהו 'ויבוא עמלק'. וכשעברו עליהם ישראל, נתגלה עמלק בבהלה גדולה, ונראה להם כבאים עליהם בפתע פתאום, כדי לערבבם ולהפחידם. ואל זה כיוון הכתוב ואמר, 'אשר קרך'. ולדעתי אל זה רמזו רז"ל בספרי באומרם, אין קרך אלא שנזדמן לך, ולשון שנזדמן לדעתי כולל לשניהם, בכוונה ושלא בכוונה. באור החיים, פר' בשלח

י"ד שבט

רבי יעקב יהושע פַּלָק - 'פני יהושע'

יום ההילולא - י"ד שבט

רבי יעקב יהושע פַּלָק (ה'תמ"א-ה'תקט"ז, 1680-1756) היה מגדולי חכמי ישראל בתקופת ה'אחרונים', רב הערים למברג (לבוב), ברלין, מֶץ ופרנקפורט-דמיין, ומחבר סדרת ספרי '**פני יהושע**' על התלמוד.

ראשית דרכו

רבנו נולד ביום כ"ח כסלו שנת ה'תמ"א (1680), בעיר קראקא (קרקוב) שבפולין, לאביו רבי צבי הירש, שהיה דיין בבית הדין בעיר, ולאימו מרת מרים. אבי אימו היה רבי אברהם הלוי, שהיה חתן הגאון רבי יהושע חריף בעל ה'מגיני שלמה', ורבנו נקרא 'יהושע' על שמו.

בילדותו למד רבנו אצל הגאון רבי גבריאל אסקלס, ששימש לימים כראש ישיבה, רב ואב"ד בכמה קהילות חשובות. בנוסף למד והשתעשע רבות בדברי תורה עם תלמידי החכמים שבעיר, והתגדל על ברכיהם.

רבנו למד בחשק ובהתמדה, ועוד בגיל צעיר היה מוחו שופע ומחדש חידושי תורה רבים, בעומק העיון ובהבנה ישרה, 'קולע אל השערה'. את חלק מחידושיו מתקופת צעירותו העלה על הכתב, והזכירם בספרו הגדול 'פני יהושע' על הש"ס.

סולם עליה

דרך לימודו היתה עיון חודר לעומק הסוגיה, וליבון שיטות הראשונים והאחרונים. במיוחד עסק בדברי רש"י ובעלי התוספות. לימים העביר רבנו את דרכו בלימוד לתלמידיו הרבים, והטמיע זאת בחידושיו שנדפסו בספרו פני יהושע. עם זאת היה רבנו מבטל דעתו מפני דעתם של הראשונים, וגם כמעיר בדבריהם משתמש בלשון ענווה וצניעות. רבנו עסק גם בתורת הסוד והקבלה, ודרכו לתרץ הרבה סוגיות בש"ס, גם על פי שיטות המובאות בספר הזוהר והמקובלים.

בשנת ה'ת"נ (1589), עברה משפחתו של רבנו לעיר ריישא, שם יצק מים ולמד תורה מפי אחי-אמו הגאון רבי שמואל אב"ד ריישא. גם שם עשה חיל בלימודיו, והקדיש את כל עיתותיו חשקו ומרצו, לגדול בתורה ובעבודת ה'.

בהגיעו לפרקו, נשא לאשה את רעייתו מרת לאה, בתו של הגביר רבי שלמה סג"ל לנדא, מהעיר למברג (לבוב). לאחר נישואיו התיישב בלמברג, והיה סמוך על שולחן חותנו, כדי שיוכל לעסוק בתורה ללא טרדות פרנסה. באותה תקופה נולדה לרבנו בתו גיטל.

רבנו עמל והשקיע רבות בלימוד לתלמידים. בביתו ייסד ישיבה, אליה התקבצו תלמידים רבים, כשהוא מדריכם לצלול לעמקי ים התלמוד בדרך העיון הישר כדרכו.

האסון בלמברג

ביום ג' בכסלו ה'תס"ג (1702), אסון חמור פקד את רבנו ומשפחתו. בקרבת ביתו היו מחסנים של אבק שריפה, שלפתע התלקחו וגרמו לפיצוץ ושריפת ענק, ובעטיים קרסו בתים רבים על יושביהם. בין הנספים באסון הנורא, היו רעייתו של רבנו, בתם הקטנה, וכן אם רעייתו. גם רבנו עצמו נלכד בין ההריסות ללא יכולת לצאת, והיה בסכנה גדולה, עד שלבסוף ניצל בנסי-נסים.

בהקדמתו ל'פני יהושע על מסכת כתובות', העיד רבנו שבאותם הרגעים הקשים, נדר והבטיח שאם יעזור לו ה' לצאת בחיים ולהמשיך ללמד תלמידים, יחבר ספר על הש"ס, בדרכו של זקנו בעל ה'מגיני שלמה', לתרץ את קושיות בעלי ה'תוספות' על רש"י.

לאחר האסון הנורא, נישא רבנו בשנית למרת טויבא, בתו של הגביר רבי יששכר בעריש מלמברג. אף הוא, כחותנו הקודם של רבנו, הכיר במעלתו של רבנו, ודאג לפרנסתו כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה, ולהעמיד תלמידים רבים.

במהלך השנים הבאות כיהן רבנו כרבן של עיירות שונות בגליציה, בהן: קורוב, ריטשוול, טרלא (טרלוב), ולינסק (ליסקו).

באייר ה'תע"ח (1778), בעקבות פטירתו של ה'חכם צבי', הגאון רבי צבי הירש אשכנזי, שהתמנה לשמש כרבה של למברג והמחוז חודשים ספורים קודם לכן, התבקש רבנו לשוב ללמברג ולמלא את מקומו.

בקיץ ה'תפ"ד (1784), לאחר שנים ספורות ברבנות למברג, הודח רבנו ממשרתו, בעקבות רדיפות מצד נכבדי ועשירי הקהילה שהתנגדו לרבנותו התקיפה, ועבר להתגורר בעיירה בוטשטש (בוצ'ץ'). למרות זאת, המשיכו בני קהילות שאר ערי המחוז להחשיבו כרבם, כיון שהדחתו היתה שלא כדין.

על כס ההנהגה

בשנת ה׳תצ״א (1731), נעתר רבנו לבקשת קהילת קודש ברלין שבגרמניה, לבוא ולכהן פאר כרב העיר. אך לאחר כשלש שנים בלבד, שוב נאלץ לנדוד.

היה זה בעקבות דין תורה, בו הפסיד אחד מנכבדי העיר. רבנו, שהיה ישר ותקיף, לא נשא פנים לגביר הנכבד, ופסק את דינו לאמיתה של תורה. אמנם גביר זה הלהיט את הרוחות נגד רבנו, וגרם למחלוקת בין אנשי הקהילה.

בנוסף בתו של רבנו, מרת מייטל, נפטרה על פניו באותה תקופה. מקרים אלו ציערו מאוד את רבנו והחלישו את גופו, והוא נאלץ בעצת הרופאים ללכת ולנפוש בעיר טפליץ למשך תקופה.

לאחר חודשים ספורים בעודו שוהה בעיירת המרפא, התבקש רבנו על ידי קהילת מֶץ (מיץ), לבוא ולכהן במקומו של הגאון רבי יעקר יישר שנפטר לבית עולמו.

רבנו שגם כך לא רצה לשוב לברלין, שמח על ההצעה, ומיד כאשר התחזק מעט, בא לעירם וישב על כס הרבנות. בעיר זו זכה רבנו לגמור לכתוב את החלק הראשון בספרו הגדול פני יהושע על הש״ס, ושלחו לדפוס בעיר אמסטרדם.

בשנת ה׳ת״ק (1740) נפטר הגאון רבי יעקב פופרש כ״ץ, רבה של פרנקפורט-דמיין, שכיהן גם כראש הישיבה וכאב״ד לכל הערים סביבותיה. אנשי הקהילה חיפשו לתת עליהם רב חשוב, 'משכמו ומעלה', שינהיגם ביד רמה.

באותם ימים נתפרסם מאוד ספרו של רבנו, וזכה שנתקבל באהבה וחיבה והתפעלות אצל כל גדולי התלמידי חכמים באשכנז ומחוצה לה. יהודי פרנקפורט נימנו וגמרו פה אחד, שאין ראוי יותר מרבנו לעמוד בראשם, ולהנהיג את קהל עדתם. רבנו קיבל את בקשתם, ונתקבל ברוב פאר והדר לכהן בעיר, כאשר גדולי תלמידי החכמים מתקבצים סביבו לשמוע ולקבל תורה מפיו.

בתקופת כהונתו כרבה של פרנקפורט, התארח בביתו הגאון החיד״א, שנדד בערים רבות כשד״ר קהילת חברון. בספרו כתב החיד״א על רבנו: 'ויצא שמו בכל העולם באמצעות חיבורי טהרה פני יהושע ארבעה חלקים על הש״ס, ואני הצעיר זכיתי לקבל פני שכינה איזה ימים, ומראהו כמראה מלאך האלקים, ונתן לי במתנה ספר פני יהושע על סדר מועד שנדפס בו בפרק'.

רבנו היה נחשב זקן גדולי דורו. כל רבני התקופה העריצוהו, והיו מחשיבים את דעתו כראש המדברים בכל מקום. וכעדותו של רבי יחזקאל סגל לנדא, בעל ה'נודע ביהודה': 'הגאון פני יהושע היה כוחו רב, ונשען על משענת קנה החכמה שהיתה עמו, ואמרינן כבר הורה זקן'.

המשך נדודיו

בשנת ה׳תק״י (1750), נתגלעה מחלוקת גדולה בין יהודי הקהילה, וכל מאמצי רבנו לפשר בין הצדדים לא עלו יפה. צער גדול נצטער רבנו שגם חכמי העיר וגדוליה היו מעורבים במחלוקת הזו, עד שכבר לא היתה יכולת בידו להמשיך בתפקידו כרב העיר.

הוא נאלץ לצאת שוב ממקומו ולנדוד לעיר מנהיים, כשבאותה עת חלתה אשתו השניה מרת טויבא במחלה קשה, ולבסוף נפטרה לבית עולמה. לאחר חודשים ספורים, נישא רבנו בשלישית לרעייתו מרת גיטא למשפחת איגר. לאחר תקופה במנהיים, עבר לעיר וורמיזא (וורמס) הסמוכה.

בשלב זה, עז היה רצונו של רבנו לעלות ולחונן את עפרה של ארץ ישראל, אך מצבו הבריאותי והייסורים שתקפו אותו, מנעו ממנו להגשים את שאיפתו. בשנים אלו של סוף ימיו, זכה רבנו להוציא לאור את חלקו השלישי של חיבורו 'פני יהושע', על מסכתות בבא קמא ובבא מציעא.

בחודש ניסן ה'תקי"ד (1754) נעתר לבקשת גדולי פרנקפורט לשוב להנהגת הקהילה, אך לאחר שהגיע לפרנקפורט נתברר לו כי המחלוקת לא שקטה, ובעקבות זאת עבר לעיר אופנבך הסמוכה לפרנקפורט, שם התגורר במשך כשנתיים עד לפטירתו.

תלמידיו

רבנו השקיע חלק נכבד מחייו להעמדת תלמידים, ואלפי תלמידים עברו תחת ידו בתחנות חייו השונות. נציין אחדים מהם שלימים נתפרסמו מאוד:

- **רבי דב בער**, הידוע בכינויו '**המגיד ממזריטש**', תלמידו הגדול וממשיך דרכו של 'הבעל שם טוב' כמנהיג תנועת החסידות - למד בנערותו בישיבתו של רבנו בעיר לבוב. על אף שהיה באותו הזמן צעיר התלמידים, היתה לו קביעות ללמוד עם רבנו ביחידות.
- **רבי דוד טבלי שיף** - מגדולי חכמי אשכנז, שימש כדיין בפרנקפורט וכרב ראשי לקהילות האשכנזים באנגליה. חיבר את הספר 'לשון זהב', הכולל חידושי הלכה, שאלות ותשובות, וכן חידושים על התורה ועל המשניות.

ספריו

- '**פני יהושע**' - חיבורו הגדול של רבנו. הספר כולל חמשה כרכים על מסכתות הש"ס: ברכות, שבת, סוכה, פסחים, ראש השנה, יומא, ביצה, מגילה, כתובות, חולין, גיטין, קידושין, בבא קמא, בבא מציעא, מכות, ושבועות. לאחד הכרכים מצורפים חידושי רבנו על טור חושן משפט.

סופר מהיר היה רבנו, ומינקותו החל בעמל רב להעלות את חידושיו הבהירים והמעמיקים על הכתב.

החיבור נתפשט ונתקבל באהבה וחיבה בכל תפוצות ישראל, ונחשב עד ימינו כספר יסוד לכל מעיין בסוגיות הש"ס.

מתוך ספרי רבנו נראה, כי חיבר חיבורים נוספים שנשארו בכתב יד ורובם אבד. בהם: חלק נוסף של '**פני יהושע**' **על מסכת בבבא בתרא**, ספר '**מנחת ענ"י**' - חידושים על מסכתות עירובין נדה ויבמות, וכן **שאלות ותשובות**. חלקן הקטן נדפס בספר **שו"ת פני יהושע**, בו נלקטו תשובות של רבנו משרידי כתבי היד, וכן מתשובות שהובאו בשמו בספרי רבני דורו.

צאצאיו

לרבנו נולדו ארבעה בנים ושתי בנות. זכה רבנו שכל בניו 'זרע קודש' תלמידי חכמים ששימשו ברבנות.

- בנו הגדול **רבי נתן** - אב"ד דוברומיל. עזר ביד רבנו לערוך חלק מכתביו ולהביאם לדפוס.
- בנו **רבי יששכר דב בעריש** - אב"ד פודהייץ. מחבר קונטרס 'חזקת אבהתא' שנדפס בתוך הספר 'תשע שיטות' של בנו רבי צבי הירש רוזאניס.

- בנו **רבי אריה ליב** - מחבר הספר 'פני אריה' על הש"ס. גם הוא כאחיו כיהן כאב"ד בפודהייץ, ולימים שימש כרבה של העיר הנובר שבגרמניה.
- בנו **רבי שמואל מבראדי** - מגאוני דורו, רבנו מזכיר מספר פעמים מחידושי תורתו בספרו פני יהושע.
- בתו מרת **גיטל** - נספתה עם אמה רעייתו של רבנו בשנת ה'תס"ג (1702).
- בתו מרת **מייטל**, - אשת **רבי שלמה דב בערי**, אב"ד גלוגא.

פטירתו

הצרות הרבות שפקדו את רבנו בימי חייו, נתנו בו את אותותיהם, והוא חלה ונפל למשכב, עד כדי שבחודשים האחרונים לחייו, כהו עיניו ולא יכול היה לראות. עם זאת לא הפסיק רבנו מתלמודו, ותמיד היו שפתותיו ממלמלין בדברי תורה.

בערב שבת קודש, י"ד בשבט ה'תקט"ז (1756), שעה קלה לפני כניסת השבת, נסתלק רבנו לבית עולמו. טרם פטירתו, ציוה רבנו לבניו שלא להספידו כלל, וגופו הקדוש נטמן בבית החיים בפרנקפורט.

דרשו חכמי הדורות על רבנו כי 'נולד בשנת אמ"ת, ונפטר בשנת יוש"ר', לרמוז שכל ימיו הלך בדרך האמת והיושר ולא חת מפני איש, רק יראת ה' על פניו תמיד.

זכותו תגן עלינו, אמן.

חשוב להעתיק את תיאורו המבהיל של מרן החיד"א בספרו 'שם הגדולים', מפגישתו עם ה'פני יהושע':

"מהר"ר יעקב יהושע מקראקא, הוא הגאון אב"ד ור"מ דק"ק פפד"מ [פרנקפורט דמיין] שנת תק"א, ויצא שמו בכל העולם באמצעות חיבורי טהרה 'פני יהושע' ארבעה חלקים על הש"ס, **ואני הצעיר זכיתי לקבל פני שכינה איזה ימים, ומראהו כמראה מלאך האלוקים**, ונתן לי ספר 'פני יהושע' על סדר מועד שנדפס בו בפרק. ונח נפשיה דרב שנת תקי"ו"

השחר טרם האיר, ומרן ה'פני יהושע' כדרכו השכים קום וצעד כשהוא עטור בטלית ותפילין לעבר בית הכנסת. אלא ששונה היה בוקר זה משאר הבקרים. הרחוב היה ריק מאדם, מלבדו איש לא צעד שם, אף שזו שעה שאנשי העיר כבר מתעוררים למלאכתם, ויהי הדבר לפלא בעיני ה'פני יהושע'...

לפתע, ראה ה'פני יהושע' דוב גדול רץ לעומתו, או אז הבין שהוא בא מיער העבות הסמוך, ומפניו נחבאו כל האנשים, ונסו מהרה לביתם.

מיד התקרב ה'פני יהושע' אל הדוב, הסיר את טליתו מעל פניו ותפיליו, והביט אל הדוב. כאשר ראה אותו הדוב - נתקף בפחד נורא וברח ממנו, הוא יצא מן העיר ונס חזרה אל היער הסמוך. תושבי העיר נרגעו ושמחו, והחיים שבו למסלולם...

חכמה רבה היתה לו ל'פני יהושע', ומלבד עמל התורה, השתמש בה גם לעזור לאחיו היהודים שהיו נתונים מידי פעם בפעם בצרות מפני נוגשיהם.

פעם נסע למלכות ב'וינה' כדי לפעול שם לביטול גזירה רעה שנחתה על היהודים. ויהי כאשר החל לדבר לפני המלכה, כעסה מאוד, כי קולו היה עבה ולא ערב לאוזן, ומדוע שלחו היהודים איש עם קול לא נעים שכזה...?!

ה'פני יהושע' שם לב לזאת שחפו פני המלכה כאשר החל לדבר, ואמר: "יודעת הוד מלכותה מדוע קולי כה עבה...?! אין זה אלא מפני שהוא בלול ממאות ואלפי קולות היהודים הזועקים לעומתך לעזרה, כי תצילי אותם מפני הגזירה הנוראה...".

משקפי הפלא...

למרות שרגיל היה למשש בין הדפים באצבעותיו כדרכו, והתרגל כבר לתחושת דפי הקודש המלטפים, אך הפעם הבחין במשהו שונה, כשמישש היטב, הרגיש בחבילה קטנה כרוכה בנייר, נטל את החבילה, היתיר אותה בזהירות, והנה הרגיש בידיו כלי, והיה דומה לו כעין משקפיים, הפך בכלי רגעים מספר, ואח"כ שם על עיניו, וראה זה פלא, אור גדול הציפו לפתע פתאום, עיניו נפקחו, והנה רואה הוא את כל סביביו...

יושב לו הנער העיור בפאתי בית-המדרש כדרכו תמיד - שכן מנהג עשה לו הנער המסכן והעיור שלא ראה מאורות מימיו, לשבת בבית המדרש ולכל הפחות לחוש ולמשש באצבעותיו את ספרי הקודש ולנשום את אווירת הקדושה, ובכך לחפות על חסרון ראייתו. ולפתע ביום מן הימים בעודו מהפך בין בתרי הספר התרחש האמור לעיל - מאור עיניו נפקחו.

הנער, נבהל מרוב האור, שלא ראה אותו מימיו, והסיר את המשקפיים מעל עיניו, והנה העולם חשך בעדו, הוא עיור כבראשונה. לקח את המשקפיים, כרך אותם שוב שהיה מונח על הספר הפתוח, שם את החבילה בכיסו בנייר, ושב לביתו. כך התנהג במשך ימים מספר את המשקפיים הנ"ל החביא בכיסו והשתשמש בהם אך ורק בהיחבא מחשש עינא בישא. עד שהתרגל לראות בהן והחל להרכיבן בפרהסיא.

אנשים ראו כן תמהו, האיך התחיל לראות, וסיפר להם לפי תומו שמצא משקפיים בספר עתיק בביהמ"ד בעיר, והם הראו נפלאות ונתנו לו את מאור עיניו.

התחילו הבריות לחקור ולדרוש, מה טיבם של משקפיים אלה, מי אביהם ומאין מוצאם, עד שנודע להם מפי זקן מופלג, שהכיר עוד את הגה"ק בעל הפני יהושע זי"ע, שהמשקפיים הללו של הפני יהושע הם.

סופם של משקפיים אלו היה, כשנפטר האיש מוצא-המשקפיים פרצה קטטה בין יורשיו למי יגיע חפץ קדוש ויקר זה, תוך כדי וויכוחם נפלו המשקפיים ארצה, ונשברו לרסיסים, ואף אחד לא זכה בהם, ולפחות השתדל כל אחד ואחד ללקוט מן הרסיסים, לשים אותם למשמרת עולם, לזכרון לבניהם הבאים אחריהם, למען ידעו את הנס הגדול, אשר עשה ה' לאביהם לעיניהם.

והשמועה אומרת שעל שם המאורע הזה, שאירע לראש המשפחה "בעל המשקפיים" נקראת המשפחה: "בריל" (בלשון אשכנז - משקפיים) עד היום הזה.

סיפור נפלא ונורא זה התרחש בעיר ואם בישראל לבוב יצ"ו ומובא באריכות עם כל מחלצותיו הספרותיות בבן יחזקאל (ח"ו עמ' 245).

ט"ו שבט

הרב המקובל נסים עידאן

יום ההילולא - ט"ו שבט

חכם נסים עידאן נולד לאימו מרת ע'זאלה ולאביו חכם משה עידאן בשנת תרל"ח (1878) בג'רבה.

אביו, חכם משה עידאן, מתלמידי חכם ששון בכר משה פרסיאדו, ראש ישיבת המקובלים 'בית אל' בירושלים', היה מראשוני המקובלים בעיר ג'רבה. אימו מרת ע'זאלה היא בת החכם שאול חדאד.

בשנת תרנ"ד (1894) נפטר אביו, וכבכור בניו, הקדיש כל עתותיו ללימוד התורה, ועסק בעבודת הקודש בלבד. הוא החל לשמש בקודש בעיירה הצומחת בן גרדאן, בדרום-מזרח תוניס, סמוך לגבל עם לוב. שם שימש בכל מקצועות הקודש: שוחט ומוהל, מלמד תינוקות, חזן ודרשן, אך הסתפק במשכורת אחת.

חכם נסים עידאן נשא לאישה את מרת שמחה בת מסעודה ונולדו להם ארבעה ילדים: יצחק, יוסף, מסעודה ורוויחלה. בשנת תרפ"א (1921) נפטרה אשתו, והוא נשא לאישה את מרת רחל בת כמיסה.

מבן גרדאן עבר לתסתור, ומשם לקהילה היהודית הקטנה בעיר הקדושה למוסלמים קירואן. בקירואן, הורשו יהודים לגור רק בשנת תרמ"א (1881), עם החלת החסות הצרפתית בתוניס, לאחר שבשנת ל' (1270) נאסר על היהודים לשבת בה. חכם נסים עידאן עמד בראש הקהילה, והיה רץ לכל דבר מצווה, ובייחוד במצוות המילה וצורכי בית הכנסת, ואפילו בימי זקנותו. בשנת תש"ד (1944) נפטרה אשתו, והוא חזר לעיר הולדתו ג'רבה.

חכם נסים עידאן נפטר ביום ט"ו בשבט בשנת תש"ח (1948) בעיר ג'רבה.

חיבורו 'זית רענן', ובו דרשותיו ותשובותיו, נאספו לאחר מותו ויצאו לאור על ידי נכדו חכם שמואל עידאן בשנת תשל"ז (1976) בספר 'עמר מן'. בשנת תשס"ב (2002) הועלו עצמותיו לקבורה בעיר נתיבות.

רבי ניסים עידאן אחז במברק ומוחו פעל בקדחתנות. כיצד יצליח להגיע לברית בעוד יומיים כשאין בידו רישיון מעבר?

זה קרה בימיה הסוערים של מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ד (1914). רבי ניסים עידאן, שהיה רב, שוחט ומוהל בכמה ערים בתוניסיה, נדד עם משפחתו מהעיר בן-גרדאן, בדרום-מזרח המדינה, אל האי ג'רבה.

בכל מקום שאליו בא נפתחו הלבבות לפניו. הכול הכירו את מסירותו לצורכי הציבור, ובעיקר את חיבתו הגדולה למצוות ברית המילה. הוא היה המוהל היחיד באזור, ושמחתו במצווה הייתה ניכרת לכול.

יום אחד עמד רבי ניסים בתפילת עמידה של מנחה, בבית הכנסת 'רבי חזקיה'. לפתע הופיע דוור מהעיר זרזיס, ובידו מברק דחוף בעבור הרב. רבי ניסים היה רגיל להאריך בתפילה, והדוור נאלץ להמתין עד שסיימה. במברק הייתה בקשה דחופה לבוא ולמול תינוק בזרזיס.

הימים ימי מלחמה, והמעבר ממקום למקום היה כרוך בהשגת רישיון מעבר, תהליך שנמשך זמן רב. ברית המילה הייתה צריכה להיערך כעבור יומיים בלבד. השגת רישיון המעבר בתוך יומיים הייתה משימה בלתי-אפשרית.

מג'רבה לזרזיס. "אצא לדרך גם בלי רישיון מעבר"

רבי ניסים שב לביתו מהורהר וטרוד. הלוא כתוב בתורה: "וביום השמיני ימול בשר עורלתו", אמר לעצמו, וכיצד אפשר לעשות זאת בלי רישיון מעבר?

המחשבות לא הפסיקו להתרוצץ במוחו. רבי ניסים פתח את ספר הזוהר הקדוש ושקע בלימוד שעה ארוכה. הוא התפלל שזכותו של רבי שמעון בר-יוחאי תעמוד לו ותסייע לו לקבל את ההחלטה הנכונה.

הוא למד עד השעה אחת-עשרה בלילה, ואז קם בשמחה ואמר: "השבח לא-ל, יש לי ביטחון בה'! אצא לדרך גם בלי רישיון מעבר, וזכות אליהו הנביא תעמוד לי!".

עם אור ראשון השכים הרב, הזמין כרכרה רתומה לסוס ויצא לדרך. כשהגיע למעבר הימי שבין האי ג'רבה לזרזיס פגש קבוצת נוסעים, ובהם יהודי עשיר, אליהו קאבלה שמו. הלה התעניין ביעד נסיעתו של רבי ניסים, וזה סיפר לו על המברק הדחוף שקיבל אך אתמול.

"אם כן, ברור שאין לך רישיון מעבר, משום שלא היה לך די זמן לטפל בזה", הסיק קאבלה. רבי ניסים אישר את הדברים ואמר: "אני בוטח בה' שזכות המצווה תגן עליי". תשובתו התקבלה בגיחוך. "וכי אתה מאמין בדברים האלה?", סנט בו קאבלה, "הלוא יש שוטר בגבול שבודק כל אחד ואחד. לא תוכל לחמוק מזה!".

ואולם רבי ניסים לא התרגש יתר על המידה. "כבר אמרתי לך שאני בוטח בה' שיעזור לי", הפטיר לעברו והמשיך בדרכו.

כאשר הגיעה הכרכרה לנקודת המעבר הופיע השוטר שבדק את רישיונות הנוסעים. הוא החל לעבור מנוסע לנוסע ואמר שכל מי שכבר נבדק ייגש לאזור מרוחק. הקבוצה מנתה שבעה אנשים, וכולם מסרו את רישיונותיהם לשוטר.

כאשר הגיע תורו של רבי ניסים אמר לו השוטר: "אתה כבר מסרת את הרישיון שלך. גש אל קבוצת האנשים שעברו את הבדיקה".

אליהו קאבלה נדהם. הוא לא האמין שהישועה תבוא בדרך פלאית כל-כך. הוא ניגש אל רבי ניסים ואמר לו: "אני מקפיד שלא לישון בשום מקום אחר מלבד בביתי, אבל כשראיתי את הנס שאירע לך, החלטתי שאני מוכרח להיות נוכח בברית. אעביר את הלילה בעיר זרזיס".

כעת התעניין העשיר מדוע אבי התינוק איחר כל-כך להזמין את המוהל לברית. "אבי הבן הוא עני מרוד", גילה לו הרב. "בקושי השיג את הכסף בעבור שליחת המברק. אני מניח שלצורך זה מכר אחד מכלי הבית המועטים שלו".

השניים המשיכו בדרך והגיעו לזרזיס. בליל הברית הלך רבי ניסים עם מר קאבלה אל בית התינוק, ללמוד שם מספר הזוהר, כנהוג. על השולחן הוצבו בקבוק יין ומעט בוטנים. רבי ניסים הבחין בעוני הניכר מכל עבר ואמר לאיש בעדינות: "די בזה. כל אחד יברך, וזה מספיק".

מר קאבלה החליט לעשות מעשה. הוא קרא לאבי הבן החוצה, ושאל לשמו ולשם אביו. למשמע התשובה עשה את עצמו כאילו הוא מכיר היטב את אביו.

"אביך זיכרונו לברכה בא אליי בחלום ואמר לי לתת לך ארבע-מאות פרנק שאני חייב לו", אמר מא קאבלה. מייד הוציא את הסכום ותחב אותו לידיו. "הנה, אני נותן לך את הכסף כפי שביקש".

אבי הבן לא האמין למראה עיניו. הוא קיבל את הכסף בשמחה גדולה, בלי לדעת שהאיש לא היה חייב פרוטה לאביו, אלא שליבו, לב יהודי רחום, ביקש לעזור לו בלי לביישו. האיש יצא בבוקר לשוק וקנה את צורכי סעודת הברית ביד רחבה.

למחרת, בברית, כשראה רבי ניסים את השפע, שאל את אבי הבן לפשר הדבר. כששמע את הסיפור הבין כי אליהו קאבלה עשה מעשה של צדקה בסתר ברגישות ובחוכמה. (על-פי 'מעיל שמואל')

ט"ז שבט

הרב יצחק אוחנה

יום ההילולא - ט"ז שבט

הרב **יצחק אוחנה** (ה'תרס"ח 1908 - ט"ז בשבט ה'תשנ"ב, 21 בינואר 1992) היה רב ישראלי שכיהן כרבה של קריית שמונה.

נולד במקנס שבמרוקו. אביו הרב אברהם היה אב"ד מקנס. למד אצל הרב רבי רפאל ברוך טולידאנו בישיבת מקנס.

בהיותו בן 25 שנה מינהו רבי רפאל בירדוגו כדיין בבית דינו במקנס, בהמשך הקים בה גם ישיבה לצעירים. הוא נלחם על משמר היהדות בעיר מקנאס. הוא היה בין הראשונים שזיהו את מטרת בתי הספר של האליאנס, אשר הביאו מורים חילונים והכריחו לשבת בכיתה בגילוי ראש, החדירו השכלה גויית וגרמו לנוער לעזוב את המסורת היהודית. מסיבה זו השאיר בבית את בניו ובנותיו ולא שלח אותם לבית הספר. נהג לצאת לרחובות ולשווקים, לעתים עם רבי רפאל ברוך טולידאנו, לאסוף את הנוער לבית המדרש.

עלה במסירות נפש לארץ ישראל בשנת ה'תש"ח (1948), ובחר לגור בירושלים למרות היותה מופגזת באותה שעה ונתונה ברעב [עפ"י תיאור בנו רבי אברהם: היו מחלקים ביצה אחת לכל המשפחה!] . התגורר במושבה הגרמנית בירושלים שם עסק בהרבצת תורה והקים בתי כנסת. שנתיים אחר כך שב למרוקו לשם עידוד עליית יהודי מקנס.

בשנת תשי"ד (1954) נתבקש ע"י הרבנים הראשיים לשמש כרב העיר קרית שמונה. זאת, לאחר ששר הדתות דאז יעקב טולידאנו המליץ עליו כאיש המתאים לתפקיד זה, זמן קצר לאחר עליית יהודי צפון אפריקה לצפון הארץ. כשהגיע רבי יצחק לעיר, בה נקלטו עולים רבים, מצבה הרוחני של העיר היה שממה רוחנית. פעולותיו ומעשיו בעיר התמקדו בעיקר בשני מישורים - הכשרות והחינוך. מלחמות רבות היו לו עם בעלי האטליזים שסיפקו חלקם בשר שאינו כשר ועל כן החרימם וציווה שלא לקנות מהם בשר, באחד הפעמים שמע כי באטליז אחד הוכנס בשר טריפה למכירה, הוא נכנס לאטליז ובמוצאו את בשר הטריפה עמד בפתח החנות והכריז בקול כי האטליז מוכר בשר טריפה, הקצב נטל סכין חדה ורץ אליו בכוונה לדוקרו, ר' יצחק פתח את בגדיו וצעק לו דקור אותי, הקצב נרתע לאחוריו באימה. באחד הפעמים שמו אותו גם בבית בבית המעצר בתחנת המשטרה על פעולתו, הדבר גרם סערה תקשורתית

גדולה והוא שוחרר. לפי שמואל אוחנה - סגן ראש המועצה הדתית דאז: "תקופת רבנותו היה קשה וסוערת...". הערה מתוך מקומון "מבט לקריה" דצמבר 1965). בבחירות שלאחר מכן, הקים הרב בעיר סניף של מפלגת "אגודת ישראל".

תחום שני שהקדיש לו את כל מרצו הוא החינוך. הוא פעל להקים בית הספר של חינוך העצמאי בעיר, בימי הקיץ שהילדים היו בחופשה, הקים קייטנות לילדים שלמדו תורה וקראו תהילים, ומכספו העניק להם פרסים וממתקים.

בשנת תשל"ט (1979) פרש מרבנות העיר קרית שמונה, ועלה לגור בירושלים, שם למד תורה בישיבת אהבת שלום שבראשות חתנו הרב יעקב משה הלל.

מפעל הנעליים

בזמן מלחמת העולם השניה, רבי יצחק אוחנה היה שותף עם רבי שלמה טולידאנו (מכונה "רבי שלמה טביב [הרופא]), בעסק של יצור נעליים במקנס. הרב אוחנה היה האחראי על יצור הנעליים ושיווקם, והרב טולידאנו היה המשקיע הכספי. עם הזמן, הרב אוחנה צימצם את הזמן שהקדיש לעסק, והשקיע את רוב זמנו בלימוד תורה. הוא הסתפק בהגעה לעסק רק כמה שעות בשבוע כדי להבטיח לו פרנסה בצמצום. הרב טולידאנו שהיה מטופל בצרכי ציבור (חברת ביקור חולים) סמך על הרב אוחנה, ומבלי להיכנס לפרטים המשיך להזרים כספים לרכישת עוד ועוד סחורה.

באותה עת, היות והממשלה היתה צריכה באופן דחוף לייצר נעליים גם לחיילי הצבא וגם לאזרחים, הוציאו חוק במרוקו, שכל מפעל שברשותו הסחורה הזאת עורות, מסמרים וכדומה עליו להצהיר על כך לרשויות, וצירפו לכך איום שהכל יוחרם למי שלא ייענה. הרב אוחנה בהיותו שקוע בלימודו והרב טולידאנו בטיפולו בצרכי ציבור - לא שמעו כלל מהגזירה הזאת.

כעבור זמן קצר באה הלשנה לשלטון, שבזמן שאין מסמר אחד בכל המדינה, המפעל של אוחנה וטולידאנו מלא בסחורה עד אפס מקום. המשטרה סגרה את המפעל על מנעול ובריח. לאחר שנקבע מועד למשפט, הרב טולידאנו לא מצא עורך דין שיסכים לקבל התיק, שכולם אמרו שזה עסק ביש בשעת חירום, ואין טענה ממשית כדי להצדיק את המעשה.

הרב טולידנו נכנס לפניקה, אך הרב אוחנה היה רגוע. הרב אוחנה לקח מידו סכום של 5000 פרנק (סכום עתק באותו זמן) ולקח אותו ל"עורך דין" - הם הסתובבו אצל עניי העיר וחילקו את כל הכסף. לאחר מכן אמר הרב אוחנה "עכשיו, אחרי שלקחנו עורכי דין שהם רבי שמעון בר יוחאי ורבי מאיר בעל הנס, הסר דאגה מליבך, ותראה שהכל יסתדר".

ביום המשפט, הוזמנו הרב אוחנה והרב טולידאנו לשיחה בארבע עיניים עם השופט. השופט עיין שעה ממושכת במסמכים שהיו לפניו. אחר כך אמר "אני לא מבין, חזות פניכם מוכיחה שאתם אנשים מכובדין וישרים מנכבדי הקהילה, איך עשיתם מעשה כזה, הרי אנחנו בשעת מלחמה, ועבירה כזאת הן מהחמורות ביותר בעת הזאת". אחר כך, לקח את כל התיק והניירות וקרע אותם לגזרים לנגד עיניהם, וזרק להם את מפתחות המפעל ואמר להם "מהרגע אין תיק כזה, אין אשמות", ואחר כך גם הוציא להם רישיון כחוק. בשנים הבאות, היה להם רווח כלכלי גדול מהסחורה הרבה שהצטברה במפעל - בשעה שהיה לה ביקוש רב.

הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון מהרש"ם

יום ההילולא - ט"ז שבט

הגאון המפורסם מוה"ר שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל אבד"ק ברעזאן, נולד כ"ז ניסן תקצ"ה לאביו מוה"ר משה הכהן מזלאטשוב. בימי נעוריו למד אצל הגאון ר' יואל אשכנזי זצ"ל אבד"ק זלאטשוב מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי.

כמה שנים אחר חתונתו נתקבל לאבד"ק פאטיק, משם לאבד"ק יאזלאוויץ ובוטשאטש, ולבסוף נתעלה על כסא הרבנות בעיר ברעזאן. עמוד ההוראה בדורו, משיב כהלכה אלפי תשובות לכל קצוי תבל. הסתופף בצל צדיקי דורו, הגה"ק מוה"ר שלום מבעלזא זצ"ל, הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין זצ"ל והרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשויב זצ"ל.

חיבר שו"ת מהרש"ם ז' חלקים, משפט שלום על שו"ע חו"מ, דעת תורה על או"ח ויו"ד, דרכי שלום כללים, תכלת מרדכי עה"ת, ועוד. נפטר בברעזאן ט"ז שבט תרע"א.

אין הקב"ה רואה רע על ישראל

פעם נכנסו כמה חסידים אצל הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זצ"ל, וסיפרו לו על אחד ממקורביו שעשה דבר עוולה אשר לא יעשה, וביקשו ממנו שיוכיחו על כך ויפסיק מלקרבו.

אמר להם רבי איציקל שהוא בחר ללכת בדרכי הקב"ה דכתיב ביה לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עָמָל בְּיִשְׂרָאֵל" (במדבר כג, כא) שאין הקב"ה צופה ומביט על עוונותיהם של ישראל, כי אם היה רואה ומסתכל גם על מעשיהם הרעים של אנשים לא היה יכול להכניס אצלו אף אחד, ובזאת רימז לאלו שבאו לדבר סרה על מקורבו, שגם הם אינם ראויים להיכנס אצלו, רק מחמת שאינו רואה דבר רע בישראל יכולים ליכנס.

בענין זה אמר הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זצ"ל בשם הגאון **מהרש"ם מברעז'אן** זצ"ל (מובא בהקדמתו לספרו "גילוי דעת" על הל' טריפות, הנקרא בשם שערי שלום אות ז) לפרש הפסוקים, דהנה טבע העולם הוא כאשר אדם רוצה לעיין בספר או באיזה כתב, אם מחזיק את הדף במרחק מה מעיניו יוכל לקרוא היטב. אך אם נותן את הספר סמוך לעיניו ממש לא יצליח לקרוא את הכתב.

ובזה פירש המהרש"ם "לא הביט און ביעקב" שהקב"ה אינו מסתכל בעונותיהם של ישראל, והטעם כי "ה' אלקיו עמו", דבגלל שהקב"ה סמוך כל כך אצל ישראל, על כן כביכול אינו יכול לראות חטאיהם. מפי ספרים וסופרים - פרקי אבות ח"ב עמ' קצו הע' מח

י"ט שבט

הרה"ק שמואל וינברג מסלונים

יום ההילולא - י"ט שבט

רבי **שמואל וינברג מסלונים** תר"י - י"ט בשבט תרע"ו. מכונה **הדברי שמואל** על שם ספרו או **הפעטער** =הדוד, כפי שהיה מכנהו אחיינו האדמו"ר רבי אברהם וינברג (השלישי). היה האדמו"ר השני בשושלת אדמו"רי חסידות סלונים. עמד בראשה החל משנת תקצ"ג ועד לפטירתו בשנת תרע"ו.

תולדות חיים

נולד לרב יחיאל מיכל אהרן, בנו של מייסד חסידות סלונים רבי אברהם וינברג. בילדותו ביקר אצל רבי משה מקוברין בשנה האחרונה לחייו. את עיקר דרכו ומשנתו רכש אצל סביו מייסד חסידות סלונים. עם זאת הרבה לנסוע אל אדמו"רי דורו, בהם רבי חיים הלברשטאם מצאנז אצלו שהה תקופה ארוכה ורבי דוד משה פרידמן מטשורטקוב.

נמנה בין מנהיגי דורו וניהל פעילות עניפה בענייני הציבור. ניהל יחד עם החפץ חיים קרן כספים שתמכה בהקמת תלמודי תורה ומקוואות. השתתף בהקמת ארגון "כנסת ישראל", פעל להקמת תנועת "מחזיקי הדת" שהתנהלה תחת שם זה עד להקמת תנועת אגודת ישראל שאף בהקמתה היה שותף מלא. בפעילותו העניפה עמד בקשר מתמיד עם רבי חיים מבריסק, החפץ חיים, הגדול ממינסק, אדמו"ר הרש"ב, האמרי אמת ועוד רבים. בקשריו עם אדמו"רי ורבני דורו השתמש רבות עם שליחו בן אחיו רבי אברהם וינברג (השלישי) שהפך בעצמו לימים כאדמו"ר מסלונים.

כדרכם של אדמו"רי חסידות סלונים עמד בקשר הדוק עם היישוב החסידי בארץ ישראל ותמך בהם בכל כוחו. בצעירותו ביקר פעמיים בארץ. עמד בנשיאות כולל רייסין שתמך במאות משפחות שגרו בטבריה, צפת וירושלים והתרים עבורו כספים רבים. בשנת תר"ס פעל להקמת ישיבת אור תורה על ידי חסידו הרב משה קליערס רבה האשכנזי של העיר.

נפטר בי"ט בשבט תרע"ו בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה בעת שהותו בוורשה לצורכי רפואה, ובשל קשיי ההתניידות בעת מלחמה נקבר בבית הקברות היהודי בוורשה.

חלק משיחותיו ודברי תורתו הודפסו בספר "דברי שמואל".

קשריו עם אדמו"ר הרש"ב

אסיפת הרבנים עת"ר

רבי שמואל מסלונים היה פעיל מאוד בנושאי שמירת היהדות, יחד עם ידידו הרב יוסף שליפר מסלונים. כבר בשלהי חורף תר"ס שלחו השניים אל אדמו"ר הרש"ב שליח מיוחד לדון בדבר חיזוק הדת.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב פונה אליו בשורות הבאות בתארים נדירים ביותר שלא נמצא כדוגמתם באגרותיו: " **כבוד הרב הקדוש המפורסם שלשלת היוחסין מגזע אראלים ותרשישים דורש טובת עמו בכל לב ובכל נפש בנש"ק (=בנן של קדושים) כש"ת (=כבוד שם תפארתו) מוהר"ר שמואל שליט"א** ". ומתבטא אודותיו:" **הרב מסלאנים... עוסק... בדבר החזקת הדת אשר נחיצות הדבר גדול מאד והרבה רבנים נתעוררו בזה בחוזק**".

בשעה שהמשכילים והציונים התחילו את מלחמתם ביהדות, נוסדה בשנת תרס"ב בכוחות משותפים, לשכה מיוחדת בקאוונא בשם מחזיקי הדת. בין העומדים בראשה היו ר' יעקב ליפשיץ והר"ז לאנדע. בעיתונות החילונית כונתה בשם "הלשכה השחורה". בשלבי הקמת החברה הגיע רבי שמואל מסלונים בעצמו אל אדמו"ר הרש"ב לדון בדבר יסוד ועד 'מחזיקי הדת'.

אדמו"ר הרש"ב השתדל להביא לידי אספת רבנים רשמית בו ידובר על אופני חיזוק הדת. תשע שנים השתדל בנושא במאמצים גדולים, ובמכתבים בחודש אייר תרס"ט הגיע הדבר לפועל. על אסיפה זו כותב אדמו"ר הריי"צ "האסיפה הכבירה בוילנא, אשר זה כמאה שנה לא הייתה אסיפה כזאת".

אדמו"ר הרש"ב פעל בהתאם ועמד בקשר ישיר עם הלשכה הזאת, ובקיץ תרס"ט שהה אצלם משך זמן שליח רבנו, ר' אליעזר משה מאדייעווסקי. לשכה זו נוהלה בראשות האדמו"ר רבי שמואל ווינברג ועמו הרב יוסף שליפר מסלונים.

באותה שעה נקראה אספה רשמית של הרבנים מטעם, על ידי מ. קרעבס, הרב מטעם במושבות פלך חרסון. האספה הייתה מאושרת על ידי שר הפנים והתקיימה בניקולייב בב' אייר והשתתפו בה 25 רבנים מטעם. פחד נפל על העדה הדתית ברוסיה, שמא יקובלו באספה זאת החלטות המנוגדות לדת ויתאשרו על ידי הממשלה.

האסיפה

רבי שמואל ווינברג מסלונים והרב יוסף שליפר מסלונים שלחו מיד שליח מיוחד אל אדמו"ר הרש"ב, עם מכתבים המתארים את המצב. האדמו"ר מסלונים כותב במכתבו: "בהגיע שמועה מבהילה ש'הרב מטעם' הידוע נוסף גם הוא על שונאינו, ורוצה לעקור את הכל, הרחמן יסכל מחשבתם ויפר עצתם, אצנו וחשנו לזרז נטיעתו ביום טוב, להנות עצה ותושיה חות דעתו הקדושה, ושיהיו נמנים בראש הקרואים לדבר מצווה יקרה כזאת, כי רבה היא, ורבים מהצדיקים שליט"א ובראשם הרה"ק אדמו"ר שליט"א מטשארקאב נתקשרו בהכנסייה לשם שמים בכל לבבם ונפשם".

אדמו"ר הרש"ב הסכים לאסיפה בהשתתפות עם הגאון רבי חיים מבריסק שהחליט לעשות אסיפה גדולה. לאחר נסיונות שונים במשך מספר שנים מול התנגדויות מצד המשכילים התקיימה האסיפה לבסוף, בהשתתפות 20 גדולי ישראל מכל החוגים והמפלגות, ביניהם הגאון רבי חיים מבריסק, הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי, האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר מגור, ועוד. תוצאות האסיפה הברוכות הועילו מאוד.

ממשיכי דרכו

לאחר פטירת רבי שמואל בשנת תרע"ו שימשו שני בניו כאדמו"רים.

- הבכור, רבי **יששכר לייב וינברג** (מכונה ביידיש "דער אלטערער", כלומר המבוגר) כיהן כאדמו"ר בעיר סלונים, את מקומו תפס בנו, רבי אברהם יהושע העשיל וינברג, אשר עלה ארצה בשנת תרצ"ה (1935) והתיישב בתל אביב.
- הבן הצעיר רבי **אברהם וינברג** (השני) שימש כאדמו"ר בביאליסטוק ואחר כך בעיירה ברנוביץ'. הקים שם מרכז חסידי גדול שכלל גם את ישיבת תורת חסד.

העיניים העצובות של תושבי מייצ'ט שבליטא אמרו הכול. "המפעל של שלובסקי עלה בלהבות", לחשו בכאב. "לא נשאר ממנו זכר".

זה היה מפעל לייצור נרות בבעלותו של ר' ישראל-זלמן שלובסקי, חסיד סלונים. חומר הגלם העיקרי שעליו התבסס הייצור היה שומן, שעבר תהליך של זיקוק והמסה, עד שהתקבל ממנו חֵלֶב נקי. ממנו יוצרו הנרות ושווקו באזור.

המפעל היה מטה לחמם של שלובסקי ובני משפחתו, עד שבאו הלהבות וכילו הכול. האש לא יכלה למצוא חומר בעירה טוב מזה - חביות מלאות שומן דליק, פקעות צמר גפן, נרות מוכנים למשלוח. הכול נשרף, ובכלל זה המכונות וכל הציוד.

השריפה השאירה את שלובסקי בלי מקור פרנסה, ואף הותירה אותו עם חובות כבדים. לאחר שהתאושש קמעה מהמכה הכואבת, קם ונסע אל רבי שמואל ויינברג, האדמו"ר השני בשושלת סלונים. בקול חנוק תיאר לפני הצדיק את האסון הגדול שאירע לו ואת המשבר שאליו נקלע, באין סיכוי לקום ממנו.

רבי שמואל האזין לדבריו רוב קשב. "תאר לי בבקשה את תהליך ייצור הנרות", ביקש משלובסקי. "ובכן", נאנח החסיד, "אני קונה שומן, מזקק אותו היטב, ומעביר אותו תהליך של התכה, שמפריד את הפסולת מהחֵלֶב הטהור.

"בסופו של תהליך לא נותרת בידיי כמות גדולה של חֵלֶב, שכן כמות הפסולת גדולה בהרבה מהחֵלֶב הנקי. כדי להקים מפעל חדש אני זקוק לסכום כסף גדול, ומכיוון ששולי הרווח ממכירת הנרות קטנים - ההשקעה אינה כדאית".

"רצוני לספר לך סיפור", נענה הרבי, והחל לספר:

לפני שנים התגורר בעיר סלונים יהודי ישר שהתפרנס מחכירת רפת ומחלבה מהאציל המקומי. הוא ניהל את הרפת בהצלחה רבה, האביס את הפרות בחציר משובח, וקיבל בתמורה ליטרים רבים של חלב איכותי, שממנו ייצר גבינות וחמאה, והתפרנס בכבוד.

פעם בשנה היה נוסע לארמונו של האציל, לחדש את חוזה החכירה לעוד שנה. עברו שנים, ואותו יהודי נקלע למשבר כלכלי, ולא היה מסוגל לשלם את דמי החכירה בעבור הרפת והמחלבה. האציל לא הביע הבנה מיוחדת למצבו, והודיע לו כי אם לא יפרע את חובו בתוך חודש ימים - יגורש לאלתר מהרפת.

החשש מאיבוד מקור פרנסתו הדאיג אותו מאוד, והוא מיהר לגשת אל סבי, רבי אברהם ויינברג (האדמו"ר הראשון של שושלת סלונים). "ספר לי בבקשה", ביקש האדמו"ר, "כיצד אתה מנהל את המחלבה וכמה אחוזים של חמאה אתה מפיק מהחלב".

היהודי החל לתאר את תהליך החליבה, איסוף השומן, החביצה והגיבון. "נניח שעומד כאן קנקן אחד של חלב", ניסה להדגים. "מקנקן אחד אני מפיק מעט שמנת וחמאה, ועוד כמות של גבינה. אך מרוב הקנקן נותרים מי חלב בלבד, שבהם לא נעשה שימוש".

האדמו"ר האזין לדברים בשתיקה, ואז אמר: "מה ההכרח שהשמנת תהיה מועטה, ואילו מי החלב יהיו מרובים?! הלוא ה' הוא שמצווה את ברכתו! בכוחו לעשות שיהיה בדיוק ההפך. מברך אני אותך שהשמנת תהיה הרוב, ומי החלב מיעוט!".

היהודי חזר למחלבה וכפי שאמר לו הרבי כן היה. כמות השמנת והחמאה גדלה פלאים, רווחיו האמירו, ובתוך זמן קצר היה בכוחו לשלם את דמי החכירה, והוא התעשר עושר רב. כאן סיים רבי שמואל את סיפורו, הישיר מבט לחסיד ואמר: "כשם שסבי אמר כך, גם אני אומר זאת. **מי אמר שתפוקת החֵלֶב מהשומן תהיה מועטה והפסולת תהיה גדולה?! הלוא ה' הוא המצווה את ברכתו! בכוחו שיהיה בדיוק להפך!** מברך אני אותך שתפיק מחומרי הגלם כמות כפולה ומכופלת!

"מייד בצאתך מכאן תתחיל בהכנות להקמת המפעל מחדש. קנה חומרי גלם וציוד, התחל לייצר נרות מחדש, ובעזרת השם תראה ברכה במעשי ידיך".

החסיד מילא את דברי רבו בקפידה. הוא מיהר לקנות את חומרי הגלם ואת ציוד המפעל, וראה את הפלא במו עיניו: אחוזי הפסולת בשומן היו נמוכים, שלא כדרך הטבע. הרווחים הגדולים העמידו אותו מחדש על רגליו, וכעבור זמן לא רב שב למעמדו הקודם.

החסיד ר' שלובסקי האריך ימים, וזכה להיות משמשם בקודש ונאמן ביתם של האדמו"ר רבי שמואל וממלאי מקומו אחריו. עד סוף ימיו היה שב ומספר את המעשה המופלא שחווה בעצמו.

"אין צורך להוסיף", היה חותם את סיפורו, "שכדברי הרבי כך היה - צדיק גוזר והקב"ה מקיים". (על-פי 'אדרת אליהו')

כ"א שבט

הראשל"צ רבי משה גלנטי המג"ן

יום ההילולא - כ"א שבט

רבי משה גלנטי כונה לעיתים המג"ן; ה'ש"ף, 1620, צפת - כ"א בשבט ה'תמ"ט, 10 בפברואר 1689, ירושלים) היה הראשון לציון הראשון וראש רבני ירושלים במאה ה-17.

ביוגרפיה

נולד בצפת לרבי יהונתן גאלנטי בן רבי משה גאלנטי הראשון. בצעירותו למד בצפת אצל רבי ברוך ברזילי ורבי גבריאל איספיראנסה, ובגיל 34 עבר להתגורר בירושלים.

עם פטירת חתנו מזיווג שני רבי ישראל יעקב חאגיז בשנת ה'תל"ד, מונה הרב גאלנטי לשמש תחתיו כראש ישיבת בית יעקב בירושלים, שהקימו האחים אברהם ויעקב ויגה מליוורנו, ולמדו בה 87 תלמידי חכמים. בשל פטירת חתנו, בתקופה זו גם גידל הרב גלאנטי בביתו את בתו האלמנה, עם בנה ר' משה חאגיז ובתה.

נשלח מספר פעמים לחוץ לארץ כשד"ר על מנת לממן את החזקת מוסדות התורה בירושלים. היה נערץ במיוחד על תושבי ירושלים וראש החכמים בה.

נפטר בכ"א בשבט ה'תמ"ט (1689) לאחר חולי של 15 יום. נקבר בירושלים במורדות הר הזיתים בקרבת מוצא מעיין הגיחון, ליד קברו של רבינו קלונימוס, המרדכי ורבינו עובדיה מברטנורא.

לאחר פטירתו, מונה גיסו רבי משה בן חביב לתפקיד הראשון לציון.

נינו היה רבי רפאל מיוחס, ששימש גם הוא בתפקיד הראשון לציון.

הראשון לציון

כשבא לירושלים, ראו תושבי העיר את חכמתו וגדולתו בתורה ובשל כך רצו למנותו כרב עליהם, אך רבי משה לא היה מוכן לכהן בתפקיד שררתי שייחשב כבעל חשיבות גדולה יותר מאשר זו של תלמידי חכמים אחרים בירושלים, כיוון שהרגיש כשווה בין שווים.

בשנת תכ"ד החליטו חכמי ירושלים למנותו לתפקיד שייקרא "ראשון לציון", שאינו תואר שררתי. ההסבר לכך היה כי בעוד התואר "רב" הוא מלשון "ריבוי, כלומר מעל לאחרים, התואר "ראשון" מסמל את היותו שווה בין שווים בגדלותו בתורה, אולם הוא יהיה "הראשון" שייצג, את "ציון" מתוך כלל תלמידי החכמים של העיר. בשל כך כך הסכים רבי משה להתמנות לרבה של העיר, ומונה לראשון בשושלת הראשונים לציון.

בזמן כהונתו כראשון לציון, שלטה הממלכה העות'מאנית בארץ ישראל. סיפור ידוע אודות הרב גאלנטי בתקופה זו התרחש בשנת תל"ז, שהייתה שנת בצורת. המושל העות'מאני האשים את היהודים על כך שאינם מתפללים מספיק על ירידת הגשמים, והצהיר כי אם לא יירדו גשמים בתוך שלושה ימים, יגורשו היהודים מירושלים. רבי משה כינס מספר אנשים, שיחד התפללו והתענו במשך שלושה ימים. ביום השלישי, כשהלכו להתפלל, אמר רבי משה לאנשיו שילבשו מעילים כהכנה לירידת גשמים. בדרכם למקום התפילה פגש אותם אחד מחיילי הממשל וסטר לרבי משה על לחיו וגער בו על שאין צורך בבגדי החורף בשנת בצורת, וגיחך על כך שלמחרת עתידים היהודים להיות מגורשים מירושלים. רבי משה ואנשיו הגיבו באיפוק והמשיכו למקום תפילתם. לפי המסופר, עם סיום תפילתם החלו לרדת גשמים, ובחזרתו ממקום התפילה ניגש אל רבי משה החייל שסטר לו לפני כן, וביקש את סליחתו. בכך נמנע גירושם של יהודי ירושלים מהעיר.

רבי משה נשלח לארצות הגולה בתור שד"ר (שליח דרבנן) כדי לאסוף כספים ליישוב היהודי שנהנה אז מכספי החלוקה ובכל מקום שבא קיבלו אותו בזרועות פתוחות ובידיים רחבות והיו צמאים לשמוע מדברי תורתו של ה"מרא דאתרא" שבארץ ישראל. כאשר הגיע לבודה שבהונגריה סייע לרב המקום רבי אפרים הכהן להתיר עגונה שלא הצליחו חכמי המקום להתירה. חכמי אותו העיר נפעמו מגדלותו בתורה של רבי משה, וההערכה אליו עלתה בעשרת מונים. תשובה זו נשארה עד היום. כמו כן נמצאים בידינו תשובות שהשיב בהלכה לרבי יעקב די בוטון (נינו של הלחם משנה בעל ספר עדות ביעקב), ולרבי יוסף אלמושנינו בעל עדות ביהוסף.

עמדתו ומעשיו

בתקופתו היישוב היהודי בארץ ישראל נהנה מכספי החלוקה שהגיעו אליהם מארצות הגולה. בשנת ת"מ תיקן רבי משה שיש לחלק את כספי החלוקה ל-24 חלקים, כך ש-12 חלקים תקבל ירושלים, שמעלתה גבוהה מהערים האחרות, שמונה חלקים תקבל צפת שהייתה מלאה בחכמים וסופרים, וארבעה חלקים תקבל חברון.

נודע בחריפותו הרבה, ולא נשא פנים לאיש ואף לעשירים ותקיפים. ידועה אמרתו על השוחד: "דינר קוצר, דינר בוצר, דינר מתיר, דינר אוסר, דינר מעמיד פרנס בור על הציבור".

תלמידיו

- חתנו - רבי ישראל יעקב חאגיז
- גיסו - רבי משה בן חביב (המהר"ם בן חביב), הראשון לציון.
- רבי חזקיה די סילוה
- רבי אברהם יצחקי, הראשון לציון.

- רבי חיים אבולעפיה
- רבי משה חאגיז
- רבי אריה יהודה ליב הכהן, בן רבי אפרים הכהן מווילנא, בעל שער אפרים, גיסו של החכם צבי.

חיבוריו

- מגן האלף (או אלף המגן) - חיבורו העיקרי הכולל שו״ת ו-1,000 תשובות, הודפס בחלקו, ושאר החיבור ככל הנראה אבד.
- זבח השלמים - פשטים כסדר התורה, עם הגהות נכדו הר״מ חגיז, אמסטרדם ה׳תנ״ח
- קרבן חגיגה - דרשות לשלוש רגלים ולשונות הרמב״ם, כולל חידושים למסכת חגיגה, ויניציה ה׳תס״ט
- פרפראות לחכמה - רמזים ופרפראות לכ״ד ספרי הקדש.

כתב גם הגהות למשנה תורה לרמב״ם, אך הם אבדו.

כונה לעיתים המג״ן; ה׳ש״ף, 1620, צפת - כ״א בשבט ה׳תמ״ט, 10 בפברואר 1689, ירושלים) היה הראשון לציון הראשון וראש רבני ירושלים במאה ה-17.

המקובל רבי מאיר אברג׳ל

יום ההילולא - כ״א שבט

רבי מאיר אברג׳ל (ה׳תר״מ-ה׳תשל״א, 1880-1971) היה תלמיד חכם, צדיק ומקובל שהתגורר במרוקו ובאשקלון. סבו של אבינו מו״ר הרב יורם אברג׳ל זיע״א.

ראשית דרכו

בצוהרי יום ראשון, כ׳ בטבת, שנת ה׳תר״מ (1880), נולד רבי מאיר, לאביו רבי חנניה ולאמו מרת פרחה, בעיירה אל-קלעה הסמוכה למרקש שבמרוקו.

לימים נתברר שלידתו היתה שעות ספורות לפני הסתלקותו של הצדיק הקדוש, רבי יעקב אבוחצירא, רבה של תפילאלת שבמרוקו, ששהה אז במצרים בדרכו לארץ הקודש. וכלשון המדרש: ׳עד שלא ישקיע הקדוש ברוך הוא שמשו של צדיק, הוא מזריח שמשו של צדיק חבירו׳.

מאז ילדותו דבקה נפשו של רבי מאיר בתורה הקדושה, ובמיוחד בלימוד תורת הסוד והקבלה, אותה למד מפי רבני העיירה.

היה בקיא בעל פה בכל חדרי ומכמני התורה, בקנה מידה בלתי נתפס, כולל ספר הזוהר שהיה כולו שגור על לשונו באותיותיו.

בנוסף לכך היה עוסק במסירות רבה בגמילות חסד של אמת, ועמד במשך כיובל שנים בראש ה׳חברה קדישא׳ המקומית.

הברכה לבבא סאלי

כבר בצעירותו היתה ניכרת היטב גדולתו וקדושתו של רבי מאיר.

סיפר על כך הצדיק ה'בבא סאלי', שבשנת ה'תרע"ו (1916) חלפו כעשר שנים מאז נישואיו עם רעייתו מרת פרחה, וטרם נולדו להם ילדים. הם היו בצער גדול על כך. באותה תקופה, פגש לראשונה את רבי מאיר, שהיה מבוגר ממנו כעשר שנים, והתפעל מאד מגדולתו.

פנה אליו הבבא סאלי וביקש: 'ברך אותי, שאזכה לבנים'. שמע רבי מאיר את בקשתו, והבטיח לו: 'כעת חיה!'. התלהב הבבא סאלי ושמח מאד, ואמר מיד בהתרגשות רבה: 'אם כך, את הבן שיוולד לי אקרא על שמך!'...

ואכן, עוד באותו החודש זכו להיפקד. הבבא סאלי קיים את הבטחתו, וקרא את שם בנו 'מאיר', הלא הוא הצדיק רבי מאיר שלום אבוחצירא ('בבא מאיר') זיע"א.

בברית הנישואין

בסביבות שנת ה'תר"פ (1920), נשא לאשה את רעייתו הראשונה, מרת חביבה למשפחת טוויזר, ובמהלך השנים הבאות נולדו להם שלושה ילדים: פרחה (על שם אמו של רבי מאיר), חנניה (על שם אביו), ושלום (על שם דודו).

אך למרבה הצער והשבר, בסביבות שנת ה'תרפ"ו (1926), נפטרה מרת חביבה לבית עולמה, בהיותה כבת עשרים ואחת שנים בלבד, ובהשאירה את ילדיה היתומים, כשהגדולה כבת חמש, והקטן כבן שנה בלבד.

בעקבות זאת עברו הילדים לבית דודם, רבי משה טוויזר ורעייתו, ואצלם התגוררו כשבע שנים.

במשך תקופה זו חזר רבי מאיר והקדיש את כל זמנו ומרצו לתורה, והתמסר במיוחד ללימוד חכמת הקבלה. כמו כן באותה תקופה היה מגיע ללמוד עם הצדיק רבי ישראל אבוחצירא, ה'בבא סאלי' זיע"א, ועמד אתו בקשר קרוב כבר באותה תקופה.

בשנת ה'תרצ"ג (1933), נשא את רעייתו השנייה, מרת תמו, ממנה נולדו שני בנים, רפאל ודוד. ובנוסף להם, גידלה בביתם גם את שלושת ילדיו הראשונים של רבי מאיר.

בשנת ה'תש"ג (1943), בהיות בניה בגיל שמונה ובגיל שנתיים, נפטרה גם רעייתו מרת תמו לבית עולמה.

כעבור כחמש שנים, בשנת ה'תש"ח (1948), נישא רבנו בשלישית, לרעייתו מרת סוליקה, שהיתה ידועה בצדקתה (נפטרה בשנת ה'תשמ"ז (1987)). ממנה נולדו לרבנו שלושה בנים וארבע בנות. שתי הבנות הראשונות נולדו עוד בהיותם במרוקו.

העליה לארץ ישראל

בשלהי שנת ה'תשי"ד (1954), יצא רבי מאיר את מרוקו, יחד עם רעייתו וילדיו, על מנת לעלות לארץ ישראל. בדרכם הגיעו למחנה המעבר 'גרנד אֶרַנס' במרסיי שבצרפת, שם התעכבו מספר חודשים. באותה תקופה התגורר גם ה'בבא סאלי' בצרפת, וכך שוב נפגשו דרכיהם והיו עוסקים יחד בתורה.

בחודש שבט ה'תשט"ו (1955), יצאו רבי מאיר ומשפחתו בהפלגה באונייה מנמל מרסיי אל ארץ הקודש. עם הגיעם, שוכנו במעברת עולים בעיר אשקלון, ושם קבע את מושבו.

אחת לחודש היה נוהג לנסוע באוטובוס לבקר במושב ברוש, אצל בנו רבי חנניה, אליו היה קשור בנפשו באופן מיוחד, והיה נשאר בביתו כשבוע או שבועיים.

צדיק ובעל מופת

רבי מאיר היה ידוע כבעל אותות ומופתים. אנשים רבים היו באים אליו, עם המחלות הכי קשות, ומבקשים את עזרתו וברכתו, והיה מכונה בפי כולם בהערצת קודש 'בבא מאיר'.

סיפר ידיד המשפחה, הגאון רבי אליהו אברג'ל, שכיהן לפנים כראש אבות-בתי-הדין בירושלים: הוריו התגוררו במרוקו בשכנות לביתו של רבי מאיר, ובכל פעם שחלתה אמו, היתה מבקשת ממנו לפני הכל: 'קח אותי ל'בבא מאיר'!'. ובדרך כלל לא היתה צריכה כלל ללכת לרופא אחר כך.

דרכו בקודש היתה 'לגעת' לאדם בשורש נפשו, לזהות את הנקודה הרוחנית הפנימית שבה פגם במהלך חייו, ולתת לו דרך תיקון.

בנוסף היה מומחה בכתיבה קמעות, והיה כותב לחולה קמע מיוחד לרפואה. והאנשים היו מתרפאים מחולייהם, כאילו לא היו חולים מעולם. גם נשים עקרות רבות נפקדו בזכותו.

אנשים שבמשך שלושים או ארבעים שנה לא עמדו על רגליהם, היו מקבלים ממנו קמע לברכה, ולמחרת היו קמים בריאים ושלמים והולכים כאחד האדם.

את כל מעשיו הקפיד רבי מאיר לשמור בסוד ובהסתר ונהג בצניעות רבה.

לימודו ותפילתו

עוד בהיותו במרוקו נפגעה ראייתו, וכמעט שלא יכול היה לקרוא בספר, אך פיו לא היה מפסיק מלהגות בתורה, שהיתה כולה שגורה על לשונו באותיותיה.

הוא היה יושב בביתו או בבית הכנסת ושוקד בלימוד הקבלה יומם ולילה. באשקלון נהג ללמוד בין השאר עם רבי משה דיין, וכן עם חברו הטוב מילדות (יבלח"ט) רבי דוד וענונו.

מדי שנה ביום הכיפורים, נהג לשמש כחזן בבית הכנסת 'זה השער להשם', הסמוך לביתו, בו היה מתפלל בקביעות. קולו היה חזק ומרעים, והיה קורא את כל התפילות והפיוטים בעל פה.

בנוסף, נהג לעמוד על רגליו ולעסוק בתורה ובתפילה במשך כל היממה של יום הכיפורים, מכניסת היום הקדוש ועד יציאתו.

חינוך לדבקות בתורה

מעט מגדולתו ודרכו החינוכית, ניתן ללמוד מהסיפור הבא, שסיפר בנו רבי חנניה:

בסביבות שנת ה'תרצ"ג (1933) פרצה בעיר מגפה קטלנית מאד. לא היתה שום תרופה כנגד המגפה ואף אחד לא הצליח להתגבר עליה. בשלב מסוים, נדבק במגפה גם חנניה, בנו הגדול של רבי מאיר, שהיה אז ילד כבן תשע שנים בלבד, והיה יניק וחכים.

הילד שכב במיטתו, כשחום גופו הולך ועולה מיום ליום. מצבו היה מסוכן מאד, אך לא היה בידם מה לעשות. הבית היה מלא בדאגה וצער גדול. כולם חששו לשלומו של הילד הצעיר, שכבר אז נודע כבקי בתורה, וראו ש'עדיו לגדולות'.

בוקר אחד, הבחין רבי מאיר שהמצב החמיר מאד, והילד עומד לאבד את הכרתו מרוב חום. נראה היה שאלו שעותיו האחרונות. בכאב גדול, ביקש רבי מאיר, לקרוא לשאר אנשי ה'חברה קדישא', שיהיו נוכחים בעת יציאת הנשמה...

החדר הגדול היה מלא בבני משפחה, שכנים ומכרים, כשכולם בוכים בדמעות שליש, וזועקים בתהלים ובתפילות למתק את הדין. רבי מאיר, אבי הילד וראש החברה קדישא, עמד בראש המיטה, ושאר אנשי החברה קדישא עמדו לצדדיו, כשהם מקיפים את המיטה מכל צדדיה.

פתאום זיהה רבי מאיר, שבנו החולה ממלמל משהו בפיו בלחש. הוא כופף את אוזנו לעברו, אך לא קלט את דבריו. ניסה לקרוא את שפתי הילד, אך לא הצליח בשום אופן.

הוא מיהר לקרוא לשכנו וידידו, רבי מאיר לוי אלמליח, שהיה אף הוא מקובל גדול (ולימים גם מחותנו, שכן לאחר שהגיע הילד רבי חנניה לפרקו, נשא לאשה את בתו מרת רינה אלמליח), וביקש ממנו שינסה לקלוט מה הילד לוחש.

הביט השכן על פני הילד, הצמיד את אוזנו, ואחרי רגע אמר: 'הילד לוחש את כל דברי הזוהר על הפרשה בעל פה'..

לימים העיד רבי חנניה כי באותן שנים היה מרבה בלימוד ספר הזוהר בשעות הלילה, מתוך מהדורה ישנה עם אותיות שבורות ב'כתב רש"י', כשבבית לא היתה כל תאורה אלא אור הלבנה בלבד... וזכה לסיים את כולו אחת עשרה פעמים.

כעבור עוד זמן של תפילות ותחנונים בדמעות, הבחינו לפתע הנוכחים בחדר, כי הילד איננו במיטתו, אלא עומד זקוף על רגליו בסמוך לפתח החדר, שהיה במרחק כששה מטרים מהמיטה, ונראה שהבריא מחוליו לחלוטין באופן פלאי...

לאחר מכן סיפר הילד לאביו את מה שעבר עליו באותם רגעים:

'ראיתי את עצמי יושב בתוך קבר פתוח... והנה נגלה אלי אדם זקן, הדור פנים, פניו הקדושות להבים, עיניו כחולות וזקנו ג'ינג'י, ובראשו כתר זהב משובץ ביהלומים... הוא פנה אלי ואמר: 'אני דוד המלך, אתה רוצה לצאת מהבור?'. עניתי: 'כן'. והוא שאל אותי: 'מה תתן לי?'. עניתי: 'בכל יום אני אקרא את כל ספר התהלים'. מיד כששמע זאת, הושיט לעברי את ידו, ובאותו רגע הקים ו'העיף' את גופי מהמיטה, והעמיד אותי בסמוך לפתח'...

כזה היה החינוך שהנחיל רבי מאיר לבניו, להיות בקי בתורה ולהגות רק בה ללא הרף, מתוך דבקות, אהבה ושקידה עצומה.

צאצאיו

בסך הכל נולדו לרבנו שנים עשר ילדים.

שלושה ילדים מרעייתו מרת **חביבה**:

- בתו **פרחה**.
- בנו **רבי חנניה** - אביו של אבינו מו"ר **הרב יורם אברג'ל** זיע"א. היה בקי בתורה ובכל ספר הזהר בעל פה. עלה לארץ בשנת ה'תשי"ב (1952) והתגורר במושב ברוש.
- בנו **שלום**.

שני בנים מרעייתו מרת **תמו**:

- בנו **רפאל**.

- **בנו דוד.**

שבעה ילדים מרעייתו מרת **סוליקה:**

- **בתו מזל.**
- **בתו סימי.**
- **בנו שמעון** - נפטר כילד בגיל שתים עשרה, לאחר שטבע בים אשקלון בשנת ה'תשכ"ז (1967).
- **בנו אליהו.**
- **בתו חנה.**
- **בנו משה.**
- **בתו אורית.**

פטירתו

רבי מאיר זכה להאריך ימים, וכל ימיו היה בריא בגופו וצלול בדעתו. מעולם לא נצרך לבקר אצל רופאים. הכיר את השורש בנפש של כל חלק בגוף, וידע איך לטפל בשורש הדברים הרוחני. היה גיבור חיל, בגופו ובנפשו, ולא ירא משום דבר.

ביום שלישי, כ"א בשבט ה'תשל"א (1971), בהיותו בן תשעים ואחת שנה, החזיר רבי מאיר את נשמתו הטהורה ליוצרה, ונטמן בבית העלמין הישן באשקלון.

דבר מופלא היה בתאריך פטירתו של רבי מאיר. במשך ימי חייו, כשהיה מתפלל ומברך את הפונים אליו, נהג תמיד להוסיף ולומר: 'בזכות הרב המג"ן!'. הדבר היה לפלא, ולא נודעה הסיבה לכך. אך לאחר פטירתו, הבחינו שנפטר בדיוק בתאריך פטירתו של רבי משה גלאנטי, שהיה מכונה 'הרב המג"ן'... אז הבינו כולם שקשר נשמתי מיוחד היה בין גדולי עולם אלו, ומסתבר מאד כי נשמת רבי מאיר היתה 'גלגול' של נשמת הרב המג"ן.

גם לאחר פטירתו של רבי מאיר, ראו ברכות וישועות מופלאות מאד בזכות התפילה על קברו. זכותו תגן עלינו, אמן.

הרה"ק יצחק שפירא מנשכיז

יום ההילולא - כ"א שבט

רבי יצחק מנשכיז. נולד בסביבות שנת תקמ"ח. היה בנו השלישי וממשיכו של אביו רבי מרדכי מנשכיז. היה חתנו של הרב מאיר בנו של רבי לוי יצחק מברדיטשב. היה תלמידם של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, רבי ברוך ממז'יבוז' ושל החוזה מלובלין. כאביו היה בעל מופת ואף הוא זכה לשבחים גדולים מצדיקי דורו. תורותיו הודפסו בספר "זיכרון טוב" ו"תולדות יצחק". **נפטר ללא בנים** בכ"א בשבט תרכ"ח.

רבי יצחק שפירא מנשכיז ה'תקמ"ח - כ"א בשבט ה'תרכ"ח היה האדמו"ר מנשכיז ובנו של רבי מרדכי מנשכיז.

קורות חייו

רבי יצחק מנשכיז נולד לרבי מרדכי ורייזא בשנת תקמ"ח. את עיקר חינוכו קיבל אצל אביו ואצל החוזה מלובלין, ורבי לוי יצחק מברדיצ'ב.

בשנת תקס"ו נשא את הרבנית גיטל בתו של רבי מאיר בנו של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. ובזיווג שני את הרבנית לאה.

היה בקשרים עם גדולי דורו, בהם רבי ברוך ממז'יבוז', והיה מיסב על שולחנו. רבי יעקב שמשון משפטיבקה התבטא עליו: "כשיגדל ירוצו אחריו חסידים, אך לא תהיה להם השגה בגדלותו"[10]. רבי חיים מצאנז כתב באיגרת אליו: "והנני מוכן לשרתו ככל אשר יצווה לי מחווה קידה מול קדושתו". תלמידו רבי יהושע מאוסטרובא היה מכנהו מרן.

לאחר פטירת רבו החוזה מלובלין בשנת תקע"ה החל להנהיג את עדתו בעיר נשכיז, ונהרו לחצרו עשרות אלפי יהודים. כאביו, התפרסם אף הוא כבעל מופת.

נפטר ללא ילדים בכ"א בשבט ה'תרכ"ח ונקבר בנשכיז ליד אביו.

תלמידיו

- רבי יהושע מאוסטרובא בעל ה'תולדות אדם'.
- רבי יעקב יצחק מבלענדוב בעל ה'אמת ליעקב'.
- רבי אלימלך מגרודז'יסק.
- רבי אורי לנדמן.
- רבי מאיר שלום רבינוביץ.
- רבי שמואל משינאווא מחבר הפירוש 'רמתיים צופים' על תנא דבי אליהו.
- רבי אליהו לרמן מויסקוט.
- רבי ברוך שפירא מצ'יז'ב

ספריו

- **תולדות יצחק** מדברי תורתו על התורה, השבת, המועדים והתהלים.
- **זכרון טוב** תולדותיו ואמרותיו.
- ספר תהילים ומעמדות עם רש"י ומצודות דוד ה'תרכ"ד.

מאמרותיו

רמז על מאמר חז"ל "אין שמחה אלא בבשר", היינו שהגם שיש לו להקב"ה כמה מלאכים ושרפים ואופנים שעובדים אותו בלי הפסק, עם כל זה אין לו שמחה אלא בבשר ודם שעובד אותו.

אביו רבי מרדכי נולד לרב דב בער מטולצ'ין בשנת תק"ב. היה מגדולי תלמידיו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. כיהן בלשנוב, קאוולי, לודמיר ונסכיז'. היה בעל מופת גדול וצדיקי דורו החשיבוהו מאוד. דברי תורתו נדפסו בספר "רשפי אש". נפטר בח' בניסן תק"ס. מתלמידיו היה רבי נטע מחלם. חתנו היה רבי חיים מסאטינוב.

רבי יצחק מנשכיז היה תלמידם של רבי יצחק מברדיצ'ב והחוזה הקדוש מלובלין. עשרות אלפי חסידים היו באים אלו. היה בדור הרביעי בחסידות ונודע כבעל מופת מופלא.

רבי חיים מצאנז מייסד חסידות צאנז כתב באיגרת אליו: "והנני מוכן לשרתו ככל אשר יצוה לוי מחוה קידה מול קדושתו".

סיפר רבי יצחק מנשכיז: פעם אחת התגלה הרמב"ם ז"ל לפני אבי, רבי מרדכי מנשכיז, ושאל אותו מדוע אינו לומד בספרו "היד החזקה". השיב אבי כי הוא טרוד באנשים הפונים אליו בבקשות, ואין לו זמן להתפנות וללמוד בספרו.

אז ענה לו הרמב"ם, כי לכל הפחות יהיה מונח ספרו תמיד על שולחנו של אבי, ואם יקיים זאת מבטיח הוא לו, כי בכל פעם שיבוא חולה לפניו שיצטרך רפואה, אם יפתח אבי את ספרו ויביט בו, יתגלה אליו הרמב"ם ויאמר לו מהי הרפואה עבור אותו חולה. וכך היה, בביתו של אבי ספרו של הרמב"ם לא זז משולחנו לעולם.

כ"ג שבט

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא

כ"ג שבט

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצוק"ל נולד בשנת תקפ"ה בעיר בעלזא, לאביו הרה"ק השר שלום מבעלזא זצוק"ל ולאמו הרבנית מלכה ע"ה.

בהגיעו לפרקו (ב' תמוז תקצ"ט) נשא את הרבנית רבקה מרים ע"ה בת הרה"ק ר' שמואל אשכנזי זצוק"ל לאחר שנתאלמן מזוגתו הראשונה (נפטרה כ"ז אדר תרמ"ג) נשא בזיוו"ש את הרבנית שרה מירל ע"ה בת הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל אשכנזי מבאזיליא זצוק"ל (חתן הרה"ק ר' יוסף דוד מאליק זצוק"ל).

עם פטירת אביו הק' בשנת תרט"ו, מילא את מקומו ברבנות העיר בעלזא. נודע במלחמתו הרמה נגד המשכילים ומהרסי הדת. נלב"ע כ"ג שבט תרנ"ד ומנו"כ בבעלזא.

בלי פשרות

הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א, במלחמתו עם המתחדשים, כאשר פעם שלחו לו לבקשו שרצונם להפגש עמו כדי לדון ולהתפשר על איזו פשרה של וויתור מההקפדה והדקדוק במנהגים שהיראים מקפידים. השיב להם שהוא זקוק לשלשה ימי מחשבה כדי להתיישב בדבר. וכעבור שלשה ימים השיב להם כי חשב היטב ואחרי העיון בדבר לא מצא שום אפשרות להתפשר עמהם. והסברו היה, שחס ושלום לוותר או להתפשר על אחת ממצוות התורה שבכתב או שבעל פה, חלילה הס מלהזכיר, דבר זה אף לא יעלה על הדעת, והוא

הדין אף בגדרים וסייגים וכיוצא בהם, גם כן לא תעלה על הדעת כלל וכלל לעשות בהם חס ושלום איזו פשרה כל שהוא חלילה. אמנם הוסיף ואמר: מתחלה חשבתי כי אכן מצאתי מקום לפשרה בדבר פעוט, והוא מה שנהגו בקרב בני ישראל, כי כאשר באים לשרוף את הצפרניים הקצוצים, הרי גם קוצצים שני קיסמים דקים משולחן של ארבע רגלים ומצרפים את הקיסמים לצפרניים, ושורפים כאחד את הצפרניים עם הקיסמים, ובזה אמרתי מתחלה שאולי ניתן להתפשר בו, דהיינו באופן שלא יזדמן שולחן של ארבע רגלים, יהיה אפשר להסתפק בקיסמים משולחן של שלש רגליים, אלא שנמלכתי בדעתי וחזרתי ממחשבתי זאת ואמרתי: חס ושלום לא יעשה כן בישראל חלילה, משום שאף מנהג קל כזה שהונהג בקרב ישראל אין לוותר עליו בשום פנים ובשום אופן, כי אם יוותרו אפילו רק במנהג כזה יגרום הוויתור שיבואו ממנו גם חס ושלום לעקור גופי תורה חלילה השם ישמרנו. ('שנות ביכורים' מידות פרק יד).

על הפסוק (שמות כא א): 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם', ודברי בעל הטורים: משפטים - נוטריקון הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט (סנהדרין ו:), הגיד הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א: הנה הדבר פלא, קבלת התורה הוא בפרשת יתרו ומיד אחר פרשה זו מתחילה תורתינו הקדושה 'ואלה המשפטים', היינו דינים הנוגעים בין אדם לחבירו, דיני נזיקין חבלות שומרים וכו'. ואם כן, נשאלת השאלה, מדוע סידר מרן הבית יוסף את ארבעת חלקי שולחנו הטהור בצורה שחלק חושן משפט הוא לאחרונה, הלא היה מהראוי לסדר את חלק חושן משפט לראשון מארבע חלקי השלחן ערוך, כי הרי כן הוא הסדר בתורתינו הקדושה, כי מיד אחר קבלת התורה פותח 'ואלה המשפטים'.

איהו מותיב ואיהו מפרק, הרים קולו ונשמע קולו בבואו אל הקודש ליישב דרכו של מרן הבית יוסף, וכה היו דבריו, שהבית יוסף סידר כן בכוונה עמוקה, כי בשו"ע חושן משפט בתחילת הלכות דיינים (סי' יב) פוסק, מצוה לומר לבעלי דינים בתחילה הדין אתם רוצים או הפשרה וכו', וכל בית דין שעושה פשרה הרי זה משובח. וכן רמז בעל הטורים בריש פרשת משפטים 'המשפטים נוטריקון הדיין מצווה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט'. על כן הבית יוסף שיכל את ידיו וסידר חלק חושן משפט במקום הרביעי של ארבע חלקי שו"ע, כי אלו היה מסדרו בחלק הראשון, היו טועים וחושבים שבכל ארבע חלקי שולחן ערוך מצוה לפשר, אבל לא כן הדבר, כי בכל דיני השו"ע אי אפשר לפשר, אין פשרות ואין ויתורים, כי כל הדינים קשורים למצות התורה, ובקיום המצות אין מקום לפשרות, רק צריך לקיימם כאשר קבעו חז"ל והפוסקים ביתד שלא תמוט, אבל חלק חושן משפט הוא קובע הדינים שבין אדם לחבירו, עניני כספים, בזה יכול האדם לוותר ולהתפשר, ואדרבה מצוה להתפשר בכדי להמנע. ספיר ויהלום פר' משפטים תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ד שבט

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר

יום ההילולא - כ"ד שבט

הגה"צ רבי צבי גוטמאכר נולד בבורק שבמחוז פוזנא (פרוסיה) בכ"ז בסיון תקע"ח לאביו הגה"ק רבי אליהו גוטמאכר 'הצדיק מגריידיץ' זצ"ל.

אביו שיבח אותו מאוד וכותב עליו שמשנת השמיני והלאה כבר חידש הרבה חידושי תורה, וכשבא לבר מצוה נתתי לו ללמוד סוגיא דפעוטות במסכת בבא בתרא דף קנ"ה וחידש בזה פלפול ארוך אשר נמצא

בחידושי לבבא בתרא. אחר שנעשה י"ג שנה שלחו אביו ללמוד אצל הגה"ק רבי עקיבא אייגר זצ"ל, וכתב עליו הגרעק"א "ישמח האב ביוצאי חלציו ותגל אמו בפרי בטנה".

הגר"צ כיהן ברבנות בעיירת פלעשן. בכ"ד שבט תרל"א נתבקש בפתע פתאום לישיבה של מעלה, כשהוא בן נ"ב שנה בלבד. הגר"צ נפטר בחיי אביו, בלי שהשאיר אחריו זש"ק.

אביו הוציא את חיבוריו נחלת צבי וקן מפורשת על מסכת קנים, ובהקדמה לקן מפורשת כתב אביו: "אם בעת שיצטרך אדם לישועה מה'... ילמד משנה עם הרב ותוי"ט ופירוש בני ז"ל ויעמיד עצמו אח"ז ויתפלל באיזה לשון ששגור בפיו... ויפרט מבוקשו שיהיה נענה". וגם כותב בהקדמה שהוא מתנחם בכך שבנו זיכה רבים לדורות עולם להביא טובות ולהציל מפורענות", זי"ע.

הסגולה הנפלאה של לימוד הפירוש 'קן מפורשת'

בהקדמת הגה"צ רבי אליהו גוטמאכר זצ"ל לספר של בנו הגר"צ - 'קן מפורשת' האריך לבאר מעלת וחביבות לימוד "התורה" אצל הקב"ה ובפרט לימוד "המשנה" ובפרט במשניות שבסדר "קדשים" העוסקים בדיני הקרבנות, שבכוחם להציל מפורענויות, ולקרבת מעלות גדולות יותר על מה שיש בשאר עסק התורה שלימוד זה יותר קרוב אל ההצלה מפורענויות.

דרגה רביעית העולה על כולן - ואחר כל זה האריך להוכיח שאם יש מעלה בלימוד שאר דיני הקרבנות, מעלה כפולה ומכופלת יש בלימוד משניות מסכת 'קינים' מצד שהוא הקרבן השכיח ביותר, ואין יהודי שאין מביא קרבן עוף בחייו וצורך זה אינו נפסק עולמית, ובסוף דבריו הביא כמה גימטריאות בפתיחת וסיום מסכת זו שיש בכחם לשדד מערכות ולתקן שורש כל חלקי לבוש נפש רוח ונשמה של איש הישראלי.

וסיים שם בהקדמתו בזה הלשון: ואפשר, אם בעת שיצטרך אדם לישועה מה' ית', וילמד משנה עם הרע"ב ותס' יום טוב עם פירוש בני זצ"ל, ויעמיד עצמו ויתפלל באיזה לשון ששגור הפיו, לאמר:

אתה ה' חביבין ישראל לפניך, וחיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים, וזהו במה שבראת בין הריבוי מיני עופות הכשרים שהם יותר מטמאים, רק תורים ויונים ביתיים להביא קרבן לפניך מהם, ואנחנו דומים במידתינו להם. עשה ימי חסד כרחם אב על בנו. [וכאן יפרט בקשתו וייענה]. ואם לא יהא לו ישועה - יעשה כן עד ג' ימים, בכל יום פעם אחד.

כ"ח שבט

הרה"ק רבי מנחם נחום טווערסקי מרחמסטריווקא

יום ההילולא - כ"ח שבט

רבינו נולד בשנת ת"ר בבית אביו הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא זיע"א, ויקרא שמו על שם סב אביו הקדוש, הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנוביל זיע"א.

עוד בחיי אביו הקדוש ועל פי פקודתו, קיבל סמיכה מדודו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זיע"א, מאז התחיל בהנהגת עדת ישורון. עם פטירת אביו בשנת תרנ"ה, מילא מקומו בעיר רחמסטריווקא ביחד עם אחיו הקדושים.

בקיץ תרע"ט, ברח לעיר סמילא מחמת המציק, אחרי כמה חדשים עבר לעיר ניקאלייב, שם גר כששה שנים. בשנת תרפ"ו עלה לארץ הקודש יחד עם בניו הקדושים, והתיישב בעיה"ק ירושלים.

סיפר נכדו האדמו"ר מרחמסטריווקא ירושלים שליט"א, זקיני האריך ימים עד גיל תשעים ושש שנים, ולא נס ליחו עד יומו האחרון, אז הודיע כי הוא עומד להסתלק מהעולם, ושלח לקרוא אנשים להיפרד מהם. ביום זה היה נורא מאוד בכמה ענינים, התפלל מנחה גדולה, ומיד אחרי כן ביקש שכאשר יהיה לילה יודיעוהו מיד כדי להתפלל מעריב, ובתחילת הלילה עלה ונתעלה לחיי עד.

אף לאחר פטירתו לא נשתנית צורתו, ודבר זה ידוע ומפורסם באשר כל אנשי החברה קדישא ראו זה עין בעין. סיפר החסיד רבי אלעזר בריזל ז"ל, שעסק באותם ימים בחברא קדישא וזכה להיות נוכח בעת טבילת גופו הקדוש קודם הלויה, היה זה ביום שישי ערב שבת קודש, פניו להטו ונראה היה כהולך לקבל פני שבת המלכה, צורתו הקדושה לא נשתנתה כלל.

נסתלק לבית עולמו כ"ח שבט תרצ"ו, מנוחתו כבוד באוהל רחמסטריווקא אשר במרומי הר הזיתים. (מילין קדישין)

אם עשה תשובה ושומר שבת מהני תשובה שיהא נמחל לו

בטור הביא גמרא דכל כתבי, כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו. איכא למידק, אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני, ואי עשה תשובה שבת למה ליה. ונראה דמיירי שעשה תשובה, אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו, כדאיתא בפרק יוה"כ, עבר על כריתות ומיתות ב"ד, תשובה תולה ומיתה ממרקת. קמ"ל כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו, מהני תשובה שיהא נמחל לו. ט"ז, או"ח רסי' רמ"ב

אני נהנה לראות איך שיהודים מחיים את עצמם

שמעתי בשם הרה"ח ר' חיים הערש אייזנבאך זצ"ל שסיפר שהרה"ק ר' נחום מראחמיסטריווקא זצללה"ה בסוף ימיו כשהיה דר בירושלים, היה דרכו במוצש"ק לעמוד ליד החלון שהיה פונה לביהמ"ד, והיה מתבונן על החסידים שהיו מסובים בסעודת מלוה מלכה באותה שעה.

ולא ידעו פשר הדבר, מה ראה על ככה, עד שהרהיב ר' חיים הערש לשאול מה דעתו בזה, והשיב הרה"ק ר' נחום: במסיבת מלוה מלכה החסידים שותים כוס חמין ומחיים את נפשם בזה, ונהנה אני לראות איך שיהודים מחיים את עצמם, ולזה היה עומד ומסתכל על המראה הזה, שמחמת רוב אהבת ישראל שבו היה שמח בראות עיניו את המחזה. רמיזא באורייתא עמ' צד

הרה"ק רבי מנחם נחום שאר בשרו של אדמו"ר הריי"ץ אותו מכנה הריי"צ בתוארים הבאים: כבוד שאר בשרי, הרב הצדיק המפורסם לשם ולתהלה בכל מרחבי תבל, בנן של קדושי עליון, גזע תרשישים קדש הקדשים, יראת ה' אוצרו, בעל מדות תרומיות כש"ת מוהר"ר מנחם נחום שליט"א נפגש עם הריי"ץ מספר פעמים בביתו ובבבית המלון בו התאכסן הריי"ץ בירושלים כששהה בארץ ישראל.

אדר

ב' אדר

המקובל האלוקי רבי יום-טוב אלגאזי המהרי"ט

יום ההילולא - ב' אדר

רבי יום-טוב אלגאזי (ה'תפ"ז-ה'תקס"ב, 1727-1802), המכונה **המהרי"ט אלגאזי** או **מהריט"א**, היה מגדולי חכמי ישראל בתקופתו, 'שד"ר' נודד בקהילות ישראל, הרב ה'ראשון לציון' בארץ ישראל, וראש ישיבת המקובלים בית א-ל. נודע במיוחד בספרו '**הלכות יום טוב**' על הלכות בכורות וחלה של הרמב"ן.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תפ"ז (1727), בעיר איזמיר שבטורקיה, לאביו הגאון רבי ישראל יעקב אלגאזי, ונצר לשושלת מפוארת של גאונים וצדיקים. אביו של רבנו, היה מגדולי הרבנים בעיר איזמיר, לימים הראשון לציון בירושלים, וחיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה. שמו בישראל נקרא על שם זקנו מצד אביו, הגאון רבי יום טוב, שהיה גם הוא מגדולי רבני איזמיר וחכמיה.

בשנת ה'תצ"א (1731), בהיותו כבן ארבע שנים, עלה יחד עם אביו ומשפחתו לארץ ישראל, שם קבעו את משכנם בירושלים עיר הקודש. בילדותו ונערותו למד רבנו בעיקר מאביו הגדול, שחינכו וטיפחו היטב בתורה ובהנהגה ככל יכולתו.

אביו של רבנו, רבי יעקב ישראל, כיהן תחילה כדיין בבית הדין של הראשון לציון הגאון רבי אליעזר נחום, ולימים נתמנה בעצמו כראש הרבנים והראשון לציון. במקביל שימש כראש הישיבה הראשון של ישיבת 'נווה שלום' שנוסדה אז בירושלים, בה למדו גדולי חכמי ירושלים של הדור הבא.

סולם העלייה

בירושלים למד רבנו אצל הגאון רבי יהודה נבון בעל ה'קרית מלך רב', בנו של הגאון רבי אפרים נבון בעל ה'מחנה אפרים' על הרמב"ם, שרבנו הרבה להגות בו בכל ימי חייו.

בהמשך נכנס רבנו ללמוד בישיבת 'בית יעקב פירארה', אצל הגאון רבי יונה נבון בעל ה'נחפה בכסף'. בישיבה זו למד בצוותא עם הגאון החיד"א, רבי חיים יוסף דוד אזולאי, שהיה מבוגר ממנו בכשלוש שנים, ומאז נקשרו זה בזה בעבותות אהבה ובקשר מיוחד שנמשך כל ימי חייהם.

כמו כן למד את תורת הנסתר בישיבת המקובלים 'בית א-ל' בירושלים, מפי ראש הישיבה, המקובל האלוקי רבי שלום מזרחי שרעבי, המכונה 'הרש"ש הקדוש'.

רבנו שתה בצמא את דברי התורה היוצאים מפיהם של רבותיו, ושקד על תלמודו ללא לאות, בקדושה וענווה מיוחדת, עד שגדל לאילן רב פארות, שתורה וחסידות השתלבו באישיותו בצורה מופלאה.

בהנהגת הציבור

על אף שהשתדל בכל מאודו להצניע את עצמו ואת גדולתו בתורה, נתפרסם שמו של רבנו בבתי המדרש כעילוי, ובעודו צעיר לימים נתמנה כחבר בית הדין הגדול בירושלים, בראשות הראשון לציון רבי רפאל משה בולה, והיה לאחד ממנהיגיה של הקהילה הספרדית בירושלים.

לאחר פטירת אביו בשנת ה'תקט"ז (1757), החל לשמש גם כאחד מרבני ישיבת 'נווה שלום', שאביו עמד בראשה. ובמקביל הצטרף ל'חברת אהבת שלום', חבורה מצומצמת של גדולי המקובלים בירושלים, מיסודו ובראשותו של הרש"ש הקדוש.

בשנת ה'תקכ"א (1741), הוציא רבנו לאור את ספר 'נאות יעקב' של אביו, שנסתלק לבית עולמו כחמש שנים קודם לכן, כשבסופו צירף רבנו קונטרס שחיבר בשם 'גט מקושר', העוסק בדיני שטר קידושין. בענוותנותו לא ראה רבנו את חיבורו ראוי לצאת כספר בפני עצמו, וצירפו לחיבורו של אביו. היו אלו חידושי תורתו הראשונים שיצאו לאור עולם והתפרסמו בקרב בתי המדרש.

נודד בקהילות ישראל

באותן שנים מצב הכלכלי של יהודי ירושלים היה בכי רע, והם סבלו מחרפת רעב איומה. בשלב מסוים נאלצו היהודים ליטול הלוואות גדולות מאת שכניהם הערביים, אך השכנים ניצלו את המצב לרעה והתעמרו בהם, כשהריביות העצומות שנדרשו לשלם החמירו עוד יותר את מצבם. מלבד זאת, גזירות שונות ומשונות הוטלו על היהודים בידי השלטונות, ועל ביטולה של כל אחת מהם דרשו כופר של הון עתק.

משהגיעו מים עד נפש, החליטו חכמי העיר שאין מנוס מלבקש את עזרת אחיהם שבגולה. הם שמו את עיניהם על רבנו, והסכימו פה אחד שאין מתאים ממנו לשמש כ'שד"ר' (שלוחא דרבנן), בשל גדלותו בתורה, חכמתו ותבונתו הרבה, והחן שהוצק בשפתותיו. בליבו הרחום, נענה רבנו למשימה, על אף הקושי הגדול עבורו לעזוב את בית המדרש, והדרך הקשה והמפרכת שציפתה לו.

בשנת ה'תק"ל (1770), יצא רבנו יחד עם ידידו רבי יעקב חזן, למסע בין קהילות ישראל באירופה, כשהם עוברים ייסורי דרך, במעברים מלאי סכנות. במסעו עבר רבנו בין השאר בארצות טורקיה, איטליה, יון, צרפת, הולנד, גרמניה, פולין, ומקומות נוספים באירופה ובצפון אפריקה.

בכל קהילה אליה הגיע רבנו, היו משתאים ומתפעלים מגדולתו, והתבשמו מתורתו. ביקורו של רבנו היה מותיר רושם עז בבני הקהילה וחכמיה. מלבד מלאכת איסוף התרומות למען יהודי ירושלים, עסק רבנו בדיני תורה סבוכים שהובאו להכרעתו, וכן סכסוכים ארוכי שנים, שרבנו הצליח לפשר בין הצדדים ולהחזיר את השלום והשלווה למחוזותיהם.

רבים הם מגדולי ישראל שניצלו את הגעתו של רבנו לעירם, כדי לקבל ממנו הסכמה לספריהם. ביניהם היו הגאון הנודע רבי יהודה עייאש רבה של אלג'יר לספרו 'וזאת ליהודה', הגאון המקובל רבי שלמה מולכו 'בעל השמנים' לספרו 'שמן משחת קודש', והגאון רבי דוד פארדו לספרו 'חסדי דוד'.

הראשון לציון וראש המקובלים

מסעותיו של רבנו נמשכו כשש שנים, עד לשנת ה'תקל"ה (1775). תקופה קצרה לאחר מכן נתמנה לכהן בקודש כ'ראשון לציון' ואב בית דין הגדול בירושלים.

בשנת תקל"ז (1777), לאחר פטירת הרש"ש, נמנו וגמרו בני ישיבת 'בית א-ל', למנות במקומו בראשות הישיבה, את רבנו, שהיה בקי עצום בתורת הקבלה, והיו נהירין לו שבילי הכוונות והייחודים. רבנו קיבל את המינוי ומאז עד לפטירתו עסק במסירת השיעורים בישיבה, וכשליח הציבור הקבוע, במשך כעשרים וחמש שנה.

הנהגתו עם הציבור היתה כשל אב רחום. הוא נשא את עול הציבור על כתפו, ועל שולחנו היו מתארחים וניזונים דרך קבע אלמנות ויתומים, שהיה להם לאב ומורה דרך. אחד מהם היה רבי יצחק פרחי, שברבות הימים גדל והיה לגביר נכבד ותלמיד חכם, ואף חיבר ספר בשם 'מתוק מדבש - טוב ירושלים', העוסק במוסר ובשבח ארץ ישראל וירושלים.

רבנו היה נערץ על כל גדולי דורו, ונחשב לעמוד התורה וההוראה בימיו. שמו היה נזכר בכל תפוצות ישראל כגדול הדור, ורבן של כל בני הגולה. רבנו מכונה על ידי מחברים המזכירים את דברי תורתו, בתארים מופלגים כגון: 'מופת הדור והדרו', 'מראהו כמראה מלאך האלוקים', 'חסידא קדיש ופרישא'.

אולם 'במקום שאתה מוצא גדולתו, שם אתה מוצא ענוותנותו'. גם כשכבר התפרסם רבנו כפוסק הדור ומכל קצוי ארץ היו שולחים אליו את שאלותיהם וספיקותיהם, לא החזיק רבנו טובה לעצמו, וכמעט בכל תשובה בהלכה שנשאל מחכמים אחרים, סייג את דבריו בצניעות, וכתב שכל דבריו הם בתנאי שיסכימו עימו מורי הוראה לאחר העיון בדבריו.

בהצלת קהילת חברון

בהמשך חייו, בסביבות שנת ה'תקנ"ח (1798), יצא רבנו פעם נוספת למסע בארצות הגולה. היה זה בעבור יהודי חברון שסבלו אז מעוני וממחסור, ורבנו צר את צרתם וסבלם נגע לליבו הרחום.

תחילה פעל רבנו למנות גוף אחראי, המורכב מחשובי הרבנים והגבאים, ביניהם גם את בנו יחידו, החכם השלם רבי יעקב, כדי לנסות ולייצב את מצבם. אמנם למרבה הצער, הנושים הישמעאלים באו לתבוע בכוח הזרוע את חובותיהם, ובאכזריותם היכו ופצעו את בני הקהילה, ובתוכם בנו של רבנו שנשבה והוכה ללא רחם, ונפצע בפציעות קשות עד שנפל למשכב.

כעבור כשנה, על אף שכבר לא היה צעיר בגילו, ובנו היה מוטל במיטת חוליו, יצא רבנו למסע נוסף שארך כשנה שלימה, על מנת לאסוף כסף לכיסוי חובות הקהילה שרבצו עליה. לאחר שחזר ממסעו, התבשר רבנו בבשורה הקשה והמרה כי בנו חביבו נפטר בדמי ימיו.

ספריו

- **הלכות יום טוב** - ספרו המפורסם ביותר. פירוש על הלכות בכורות, חלה ונדרים של הרמב"ן. בהיותו נודד בארצות אירופה כשד"ר, מצא רבנו את כתב היד של חיבורים אלו לרמב"ן, שלא נודעו עד אז, והוציאו לאור לראשונה עם פירוש ארוך ומורחב. בחיבור זה נתגלתה גאונותו המופלאה של רבנו, והוא זכה להערכתם העצומה של גדולי ישראל.
- **שמחת יום טוב** - שני חלקים. כולל שאלות ותשובות הלכתיות, וכן חידושי סוגיות בארבעת חלקי השלחן ערוך.
- **קדושת יום טוב** - שאלות תשובות, חידושים על הרמב"ם, ועוד. מתוך כתבי רבנו שנותרו בכתב יד. יצא לאור לאחר פטירתו על ידי הראשון לציון רבי חיים אברהם גאגין.

- **גט מקושר** - קונטרס קצר בדיני שטר קידושין. נדפס בסוף ספרו של אביו 'נאות יעקב'.
- **יום טוב דרבנן** - דרשות.

בנוסף, הוציא רבנו לאור חיבור מכתבי אביו הנקרא '**תוספת דרבנן**', העוסק בכללי הש"ס. בספר זה שילב רבנו הוספות וחידושים רבים משלו, כשבהרבה מקומות התוספת מרובה מן העיקר.

בספריו רבנו מפלפל הרבה בספרי 'משנה למלך' ו'מחנה אפרים', וסגנון לימודו וכתיבתו בדומה להם.

תשובות ופסקים רבים נוספים של רבנו פזורים בספרי גדולי דורו.

צאצאיו

לרבנו נולד בן אחד, ושלש בנות שנישאו לחתנים תלמידי חכמים וממשפחות מיוחסות, מהם ראה רבנו נכדים ונינים זרע קודש.

- בנו **רבי יעקב** - רבנו שלחו להיות מחכמי ורבני חברון, כדי להציל את הקהילה ממצבה הקשה. נפטר בעודו צעיר, בחיי רבנו, כמסופר לעיל.
- חתנו **רבי משה יוסף מרדכי מיוחס** - ידוע בספריו 'שער המים', 'ברכות מים' ושו"ת 'מים שאל'. לאחר פטירת רבנו נתמנה לשבת על כסאו כ'ראשון לציון'. מביא בספריו דיונים רבים שנשא ונתן בהם עם רבנו.
- חתנו **רבי שלמה חסאן** - נישא לבתו מרת אסתר. שימש כדיין בירושלים.
- חתנו הגביר **רבי נסים פרחי** - עזר רבות בידי רבנו להדפיס את ספרי אביו.

פטירתו

ביום ב' באדר א' ה'תקס"ב (1802), נשבה ארון האלוקים, ורבנו השיב את נשמתו ליוצרה במיתת נשיקה, והוא כבן שבעים וחמש. בקרב כל תושבי ארץ ישראל, ואף בקהילות ישראל ברחבי תבל, שררו בכי ומספד עת הגיעה אליהם השמועה הקשה.

גופו הטהור נטמן בהר הזיתים בירושלים, בסמוך לקבר אביו ולקברו של הרש"ש הקדוש. זכותו תגן עלינו, אמן.

רבי יום טוב (המהרי"ט) אלגאזי, מגדולי ירושלים היה (יום ההילולא שלו - ב' אדר). גדול היה בנגלה (וחיבורו על הלכות בכורות לרמב"ן נדפס במהדורות הש"ס), ובנסתר (ראש ישיבת המקובלים בית אל, ומגדולי תלמידי הרש"ש הקדוש). שימש בקודש כראשון לציון, ויצא לשליחות ארוכה בארצות רבות כשליחם (שד"ר) של יהודי ירושלים.

בנדודיו, היה מגיע לקהילות ישראל, דורש ברבים דרשה עמוקה בדברי תורה, ובסיומה מתרים את אנשי העיר למען יהודי ירושלים. פעם, בעת שהגיע לעירו של החת"ם סופר, דרש כהרגלו בעמקות רבה, ובסיום הדרשה התעורר ליבם של בני העיר, והם תרמו כסף רב למען יהודי הארץ.

בין התורמים, היה יהודי אחד, שתרם תרומה נדיבה במיוחד - שקית שלמה של מטבעות זהב. לקח המהרי"ט אלגאזי את התרומות, והחל ללכת אל מחוץ לעיר. בדרך התלוו אליו גדולי העיר, והתפלפלו

עימו בדברי תורה. רגע לפני שנפרד מהם, פנה המהרי"ט אלגאזי לחת"ם סופר, הושיט לו את שקית מטבעות הזהב, וביקש ממנו להשיבם לתורם.

'חש אני שמקורו של הכסף אינו טהור', נימק את בקשתו יוצאת הדופן. ואכן, לימים התברר לחת"ם סופר, שהתורם היה מלווה בריבית, וכספו הגיע אליו גם מכוח איסורי תורה. ובאמת, מצאנו סיפורים דומים אצל גדולי ישראל נוספים, שמיאנו לקחת כסף הכרוך באיסורי תורה.

הרה"ק ישראל אלתר אדמו"ר מגור ה"בית ישראל"

יום ההילולא - ב' אדר

רבי **ישראל אלתר** כ"ד בתשרי תרנ"ה, 24 באוקטובר 1894 - ב' באדר תשל"ז, 20 בפברואר 1977 היה האדמו"ר הרביעי בשושלת אדמור"י גור. מכונה על שם כתביו שיצאו לאור לאחר פטירתו **ה"בית ישראל"**.

תולדות חיים

נולד בפולין באסרו חג הסוכות כ"ד בתשרי תרנ"ה והוא הבן השלישי של רבי אברהם מרדכי אלתר. עד גיל עשר למד אצל סבו רבי יהודה אריה לייב אלתר ונודע כעילוי. היה ידוע בייחוד בהקפדתו על זמנים - כאביו ה'אמרי אמת'. התחתן בגיל שלש עשרה עם בתו של רבי יעקב מאיר בידרמן, ונולד להם בן - לייבל, ובת - רבקה יוכבד שהתחתנה עם ר' אהרן רפפורט מבילץ.

בזמן השואה ברח מפולין לארץ ישראל בסיוע אדמו"ר הריי"צ, אך בני משפחתו הקרובה נרצחו כולם בידי הנאצים כמו גם רוב החסידים שהתגוררו בפולניה. לאחר פטירת אביו נתמנה בארץ ישראל לאדמו"ר ושיקם את חסידות גור. הוא נישא בשנית לרבנית מרת פערל, אך לא נולדו להם ילדים.

נפטר בב' אדר ה'תשל"ז. אחרי פטירתו הוכתר לאדמו"ר אחיו רבי שמחה בונם אלתר.

תורתו מלוקטת בספר "בית ישראל על התורה" (5 כרכים).

יחסו לחב"ד

סיפר שבצעירותו זכה לראות פעם אחת בחייו את אדמו"ר הרש"ב, בזמן שאדמו"ר הרש"ב היה בפולין ונהג לטייל באויר הצח לצורך הבריאות. וכך תיאר האדמו"ר רבי ישראל אלתר מגור: "כשראיתי אותו מרחוק הוא היה נראה כמו נסיך אציל, אבל כשהתקרבתי וראיתי אותו מקרוב ראיתי יהודי עם לב נשבר.

רבי ישראל התבטא בהזדמנות: הרבי הוא המנהיג הגדול ביותר בדורנו. כאשר התלוננו לפניו על שאומרים, שהרבי הוא משיח, אמר: "העיקר שיבוא כבר".

אהדתו לספר התניא הייתה יוצאת מן הכלל. באחד ההזדמנויות אמר כי על כל אחד ללמוד את פרק כ"ו של ספר התניא (בו מדובר על דרך העבודה בשמחה שהיא האפשרות היחידה לנצח את היצר הרע). מספרים כי פעם הגיע למקום מסויים בו ראה את ספר התניא מונח על השולחן. אמר: "את הספר הזה למדתי שלוש מאות פעמים"! (לגירסא אחרת נקב במספר אלף).

מתפלל בסידור תהילת ה'

האדמו"רים לבית גור (וכן יחידי סגולה מקרב חסידיהם) מתפללים בסידור שעל פי נוסח אדמו"ר הזקן. וכן גם האדמו"ר ה'בית ישראל' מגור התפלל בנוסח אדמו"ר הזקן. אך יש אומרים שגם ה'בית ישראל'

לא התפלל בנוסח זה, אלא רק השתמש בסידור 'תורה אור' בגלל שבו נדפס שם הוי"ה ככתבו, ואחרי שנדפסו סידורים רגילים בשם הוי"ה, עבר להתפלל בסידורים רגילים.

לפי גרסא אחת, בשנותיו הראשונות להנהגה היה מתפלל מתוך סידור תהלת ה', ואחר כך החליף ל'תיקון מאיר' מפני החסידים, שלא התפללו בנוסח הרב אלא כמנהג חסידי פולין - נוסח ספרד אמנם כשהתפלל כשליח-ציבור ביארצייט של אמו, התפלל כנוסח הרב למעט שינויים קלים. [יש בנותן טעם לצטט מה שאומרים בשמו שהתבטא פעם, כדרכו להסביר הנהגותיו בחריפות קוצקאית אופיינית, שהנו מתפלל בסידור הרב כי זה קצר...] כמו כן אחיו ה'פני מנחם' התפלל מתוך סידור אחר, אבל כנוסח הרב.

מסופר בשמו של הגאון רבי אליהו פישר ראש כולל גור בברוקלין: מרן הבית ישראל מגור התפלל בנוסח אדמוה"ז.. כן נהג גם כשהתפלל לפני העמוד. פעם שאל אותו אחד החסידים: אולי גם הוא יכול להתדמות בזה לאדמו"ר ולהתפלל בנוסח זה? וענה לו הבית ישראל: "אם תתפלל בנוסח זה לא תוכל גם לפצח אגוזים בשבת". כלומר שאם מתפללים בנוסח אדמוה"ז - מוכרחים לנהוג גם בכל שאר הפסקים שלו בסידורו.

אחיו של ה"בית ישראל", ה"פני מנחם", כותב בפירוש: "כי אדמו"ר שליט"א [=הבית ישראל] התפלל נוסח הרב [=בעל התניא]".

קשריו עם הרבי

בין הבית ישראל לרבי שרר קשר עמוק.

כשהכריז הרבי על מבצע תפילין, הורה ה'בית ישראל' שיכריזו בבית-המדרש שלו על החובה לסייע למבצע באמצעות תרומות כספיות. הוא עצמו תרם סכום נכבד לרכישת זוגות תפילין עבור הפעילים המניחים תפילין ליד הכותל המערבי. נוסף לכך הביע את הערכתו כלפי הרבי "שכוחו גדול לשלוח את חסידיו לעשות זאת ברשות הרבים". הוא אף נזף באלה שיצאו נגד המבצע, וכאשר באו לבקשו שיצרף את חתימתו למכתב שהוציאו נגד המבצע, נסערה רוחו מאוד והוא קרא: "אינני רוצה לראותם כלל! שלא יעזו לדרוך על מפתן הבית שלי!".

כן, ידוע כי ה'בית ישראל' השתתף אישית (יחד עם אחיו ה"לב שמחה") בחתונתו של הרבי בוורשה, בי"ד כסלו תרפ"ט, בשליחות אביו בעל ה'אמרי אמת'. אז מסר לחתן שי מאת אביו. פעם אמר ה"בית ישראל" לחסיד ר' אלעזר מאיר ביין: "במהלך החתונה ניסה החתן להסתיר את מהותו. סבור אתה שגם אותי הצליח לרמות? לא היא! אני הבחנתי כבר באותו לילה בגדולתו העצומה".

בביקורם של שליחי חב"ד בישראל בקיץ תשט"ז, כאשר נכנסו אל ה'בית ישראל', ציווה להביא יין ומזונות, וחתך בעצמו את המזונות ומזג להם את היין. בתוך הדברים התעניין מדוע הרבי אינו מבקר בארץ, והשליחים ענו לו שהטעם הפשוט הוא מרוב עומס העבודה המוטלת על כתפיו. כשסיפרו לו שמטרת שליחותם היא הפצת המעיינות חוצה, אמר: "דאס דארף מען דא מעודד זיין און מעורר זיין" (את זה צריכים כאן לעודד ולעורר), ולקראת סיום איחל להם שיצליחו בשליחותם. אחר כך ביקש למסור דרישת-שלום לרבי, ואחד מהשלוחים שעמד אצלו שמע ממנו שאומר בלחש: "זאל דער אויבערשטער העלפן, אז מ'זאל קאנען זאגען דעם רבי'ן אליין ברוכים הבאים" [=יעזור השם יתברך, שנוכל לומר לרבי בעצמו 'ברוכים הבאים'].

הגאון רבי נחום קרנביסר ראש ישיבת חידושי הרי"מ, סיפר: "זכורני כשמכרו בחודש שבט תש"ל אותיות בספר תורה של משיח, היה אז הבית ישראל זצ"ל בכפר שמריהו, ואני גם שהיתי אז בביתו. לאחר שביקרו אצלו השלוחים של חב"ד אמר לי בזה הלשון: "רשמתי אות וגם נתתי להם כסף. שמעתי שמועה שיש המקטרג על זה שהרבי מליובאוויטש שליט"א אמר שס"ת זה יכול להביא את הגאולה, ואינני מסוגל להבין בכלל את ההתנגדות הזו". באותם ימים הייתה גם שמועה שפלוני אמר על כך שזה עבודה זרה רח"ל, ובתגובה על כך אמר לי הבית ישראל זצ"ל: "קשה לי מאוד להאמין שפלוני אמר כך, ואולם אם הייתי יודע באמת שכך אמר לא הייתי מוכן יותר להיפגש עימו בכלל. פעם היה אצלי מישהו שהתבטא בקשר לברסלב שזהו ענין של עבודה זרה. ויותר לא הייתי מוכן להיפגש עימו. שתדע לך שהליובאוויטשער הוא א מוראדיקער מענטש, מנהיג ישראל". שמעתי פעמים רבות מפה קדשו של הבית ישראל זצ"ל כי הרבי מליובאוויטש שליט"א הוא המנהיג הגדול ביותר בדורנו".

הרב שמואל אלעזר הלפרין כתב: "הגאון הקדוש רבי ישראל מגור זלה"ה, מייסדה של חסידות גור בארץ ישראל אחר השואה, הדריך את האברכים ללמוד פרקים מסוימים בתניא, ויחידי סגולה שביניהם אף עסקו בלקוטי תורה. באחת הפעמים אמר כי אין עוד ספר שיש בו יראת שמים כמו התניא. הוא היה בידידות עמוקה עם כ"ק אדמו"ר והתעניין מאוד בשיחותיו. בדירתו של הבית ישראל בחיפה מצאו הרבה מהשיחות של הרבי. שמעתי על כך מפי ידידי הרש"ז כהן. בתקופה שלפני הסתלקותו אמר לחסידיו שעליהם ללמוד מחסידי חב"ד עד כמה שהם שומעים בקול רבם, על כך שמעתי מפי חסידי גור. היתה לי הזכות להשתתף פעמיים במשלחות חסידי חב"ד שביקרוהו מטעם כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר למאבקו לתיקון חוק מיהו יהודי. בפעם הראשונה היה זה ביחד עם דודי הרה"ג והרה"ח רבי עזריאל זעליג סלונים זצ"ל לפני חג השבועות בשנת תשל"א, הצענו לרבי מגור לערוך כנס מחאה בענין זה ליד הכותל המערבי. בראש הנואמים היו אז הגאון רבי יעקב בצלאל דולטי שליט"א רבה של ירושלים. ביקשנו את עזרתו של הרבי מגור בזה והוא הבטיח. בשבת קודש הוא ציוה להכריז בבית מדרשו שכולם ילכו לדרשתו של הרב זולטי בכותל. אח"כ השתתפתי בפגישה נוספת אצל הרבי מגור זצוק"ל עם הגאון רבי שניאור זלמן גרליק זצ"ל, רבה של כפר חב"ד, ורבני חב"ד נוספים, בקשר להכרזת התענית לביטול החוק. בשתי הפעמים קיבל אותנו יפה וגילה יחס מיוחד להרב עזריאל זעליג סלונים ולרבה של כפר חב"ד".

בתחילת שנת תשכ"א הביע צער בפני הרב יוסף צבי סגל כאשר סיפר לו הרב סגל על עת רצון לגאולה שראה כשביקר אצל הרבי בקשתו פסיקת רבנים וסירובם.

הרב יהודה לייב גרונר סיפר על שתי שליחויות שהגיעו מאת הבית ישראל לרבי. יום אחד נכנס חסיד גור לחדרו של הרב גרונר ואמר שיש לו מסר אישי לרבי מהבית ישראל. הוא רצה לדעת אם יוכל להיכנס ליחידות באותה שעה. הרב גרונר פנה לרב חדקוב והוא אמר שעליו לשאול את הרבי כי זו לא שעה שבה הרבי מקבל אנשים ליחידות בדרך כלל. לאחר שהרב חדקוב בירר, אמר בשם הרבי שאם האדמו"ר מגור שולח שליח מיוחד אליו, השליח יכול להיכנס כעת. אותו חסיד גור נכנס לחדר הרבי לזמן קצר ויצא, ואחר כך סיפר לרב גרונר: "הבית ישראל שלח אותי לבקש מהרבי שיבוא לביקור בארץ ישראל, היות ולרבי יש השפעה אדירה על הנוער בארץ, אפילו על הנוער הלא דתי, והיות שכך - אפילו אם הרבי יגיע, ינאם לפני הצעירים בשה התעופה וישוב לארה"ב - תהיה לכך השפעה אדירה. הרבי השיב לי שאם הוא יגיע לארץ ישראל, הוא לא יוכל לעזוב ולשוב למקומו על פי ההלכה, לכן אינו יכול לעשות זאת".

בהזדמנות אחרת, התקשר לרב גרונר חסיד גור שגר בברוקלין, וחזר מביקור אצל הבית ישראל. הוא אמר שיש לו שליחות מרבו להעביר לרבי לפני שיחזור לביתו שבברוקלין. ב-1 בלילה הוא הגיע ונכנס ליחידות לרבי. הוא הגיש לרבי פירות ויין, ואמר שהבית ישראל ביקש למסור שהכל כשר ומהודר ואין ממה לחשוש. אחרי חמש דקות, יצא אותו חסיד מהיחידות, מרוגש כולו, ניגש לרב גרונר וסיפר שהבית ישראל הזהיר אותו שמיד לאחר השליחות שימסור לרבי בשמו - עליו לשכוח את הכל. והחסיד אמר לרב גרונר: "אני כבר עכשיו לא זוכר מה מסרתי בשם האדמו"ר מגור לרבי".

"האם בכוונתך לבקר גם בתל-אביב?!", שאל הרבי מגור את החסיד, שבא אליו לביקור מהעיר מונטווידאו שבאורוגוואי.

ר' משה טרויבה היה חסיד גור שניצל מאימי השואה ומצא מפלט במדינת אורוגוואי שבדרום אמריקה. הוא קבע את מקום מושבו בעיר הבירה, מונטווידאו, הקים משפחה יפה וגידל את ילדיו בדרך הישר.

מעת לעת היה בא לביקורים בארץ ישראל, להסתופף בצילו של רבו, ה'בית ישראל' מגור, רבי ישראל אלתר.

באחד מביקוריו בארץ, לקראת חג הפסח, נכנס ר' משה אל רבו, לקבל ברכת 'שלום'. להפתעתו שאל אותו הרבי אם בכוונתו לבקר בתל-אביב, והוא השיב בחיוב, שכן דודו התגורר בעיר. הרבי ביקש ממנו: "אנא גש לרחוב אחד העם 63. שם מתגורר הרבי מבעלז. היכנס אליו".

ר' משה יצא מחדרו של הרבי, אך בשל טרדותיו ומצוקת הזמן לא עלה בידו לבקר אצל הרבי מבעלז. כשהופיע שוב אצל ה'בית ישראל' שאלו הרבי אם ביקר אצל הרבי מבעלז. ר' משה השיב בשלילה. הרבי הגיב בפליאה: "הרבי מבעלז יושב בתל-אביב, ולא עלה על דעתך להיכנס אליו?! סע לשם בהקדם האפשרי!".

אחרי ששמע דברים ברורים כל-כך מיהר ר' משה לנסוע לתל-אביב ונכנס אל רבי אהרון מבעלז. הרבי האיר לו פנים ושאל היכן הוא מתגורר. "בעיר מונטווידאו", השיב ר' משה.

"יהודי ממונטווידאו!", הדגיש הרבי בחשיבות. "אנא היכנס אליי שוב אחר החג", ביקש.

בשובו לירושלים התעניין ה'בית ישראל' אצל ר' משה אם עשה כדבריו. ר' משה סיפר דברים כהווייתם, ורבו זירזו לעשות כפי שביקש ממנו הרבי מבעלז. ר' משה לא הבין את פשר הנחיצות להיכנס אל הרבי שנית, ותמה על דחיפות העניין, אך כחסיד נאמן לא הרהר אחר הצדיקים ועשה כפי שנצטווה, והלך לבקר אצל הרבי מבעלז אחרי השבת שלאחר החג.

בביקורו השני החל הרבי מבעלז לחקור אותו לפרטי פרטים על מקום מגוריו ועל הקהילה היהודית במונטווידאו. פתאום שאלו על יהודי מסוים שהתגורר בעירו, בעל אטליז.

ר' משה נחרד. מבוכה עלתה על פניו כשנאלץ לספר בצער על טיבו של האיש. "לדאבון הלב אין הוא משתייך לקהילת שומרי התורה ומצוות", השיב בזהירות. "יהודים יראי שמיים מדירים רגליהם מחנותו, שכן יצא לו שם בעיר של מי שמוכר נבלות וטרפות".

תגובתו של הרבי הייתה מפתיעה עוד יותר. אף-על-פי שר' משה אמר בפירוש כי האיש זר ומנוכר לדרך התורה והמצוות, הושיט לו הרבי חלה אחת משתים-עשרה החלות שהונחו על שולחנו הטהור בשבת וביקש ממנו: "אנא הואל בטובך למסור ליהודי הזה בשליחותי את החלה הזאת".

נוסף עליה מסר לו הצדיק עוד שתי חלות, וביקש ממנו שבדרכו חזרה, כאשר יחנה באנטוורפן שבבלגיה, ימסור את החלות האלה בעבור שניים מחשובי החסידים בעיר.

עם שובו של ר' משה לביתו באורוגוואי לא בזבז זמן מיותר וניגש מייד למלא את שליחות הצדיק. בליבו שיער שהאיש לא ימצא עניין מיוחד בחלה שנשלחה אליו, ואולם את המשימה ביצע בשלמות.

הוא נקש על הדלת ונכנס אל הבית. ר' משה הניח את החלה לפני האיש ואמר לו קצרות: "הרבי מבעלז שלח את זה בשבילך".

ברגע שהזכיר את שמו של הרבי, חלף רעד באיש. דמעות החלו לזלוג על לחייו וקולו נשנק. רגשותיו סערו: "הרבי מבעלז בכבודו ובעצמו?! עדיין הוא זוכר אותי?!".

בין השניים התפתחה שיחה נרגשת. האיש סיפר כי בצעירותו היה חסיד נאמן, ונסע פעמים רבות לעיירה בעלז שבגליציה, לפקוד את חצרו של רבי אהרון. אך סערת המלחמה האיומה והאסונות שפקדו אותו ואת משפחתו ערערו את עולמו וגרמו לו לנטוש את דרך אבותיו. בייאושו פרק מעליו עול תורה ומצוות והרחיק לכת עד שגם הכשיל אחרים.

"חשבתי שנשכחתי, שאף אחד לא זוכר אותי", אמר בבכי נסער. כשהבין שזיכרונו לא מש מרבו, התעורר ליבו להיטיב את דרכיו.

לא ארכו הימים והשינוי החל ניכר בכל הליכותיו. הוא הכשיר את האטליז ופסק מלהכשיל יהודים בבשר שאינו כשר. בד בבד שינה בהדרגה את התנהלות ביתו, עד שכל משפחתו נעשתה שומרת תורה ומצוות. את ילדיו הכניס למוסדות לימוד תורניים, והללו גדלו ברבות השנים והיו ליהודים יראי שמיים. (על-פי 'אור הצפון')

יחיאל שמחה הולצברג אבי הפצועים

יום ההילולא - ב' אדר

יחיאל שמחה הולצברג שהיה ידוע בכינויו "אבי הפצועים", היה פעיל ציבור ישראלי; חתן פרס ישראל לשנת תשל"ו (1976) על תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה. נפטר ב' באדר ה'תשנ"ד.

הולצברג נולד כבן זקונים לשמואל וציפורה בוורשה, פולין. המשפחה הייתה חרדית וענייה ולהולצברג היו עוד אח למחצה ואחות גדולה. בשואה עבר עם משפחתו בגיל 16 לגטו ורשה. שם התפרנס ממסחר זעיר. בתשעה באב של שנת 1942 נשלחה משפחתו של הולצברג להשמדה בטרבלינקה. הולצברג אף השתתף במרד גטו ורשה, ולאחר חיסול הגטו בשנת 1943 נלקח למחנה בודזין. בשנת 1945 שוחרר ממחנה הריכוז ברגן-בלזן בידי הצבא הבריטי, לאחר ששכל את כל משפחתו בשואה.

לאחר המלחמה שהה שנה בגרמניה בחוות הכשרה ובנוסף הצליח במסחר. בשנת 1946 נשא את מלה, ניצולת שואה גם היא.

לשניים נולד בנם הבכור שמואל, שנקרא על שם אביו של הולצברג. אשתו ובנו עלו לישראל, ובשנת 1949 הצטרף הולצברג אליהם. בישראל נולד בנם השני, אפרים, כעבור כשנה. המשפחה השתקעה בבני ברק והולצברג השקיע את הכסף שהרוויח בגרמניה בעסקים, שנכשלו בחלקם. לאחר הגעתו ארצה החל לבקר בקביעות ניצולי שואה שאושפזו בבתי חולים לחולי נפש, דבר שעשה כבר בגרמניה.

עם השנים התפרנס מקנייה ומכירה של חפצי יודאיקה ויצירות אמנות. במשך שנים ניהל מאבק נגד התקרבות ישראל לגרמניה, במהלכו ארגן הפגנות ונעצר מספר פעמים. בספטמבר 1966 נעצר כאשר חילק ליד ביתו של נחום גולדמן בעת פגישה עם יו"ר הבונדסטאג, את שירו של יצחק קצנלסון, "אבוי לך, עם רוצחים". מעצרו ב-5 בנובמבר 1967 זכה לתשומת לב ציבורית, בעת שהפגין בתל אביב עם בנו כנגד ביקור ראש ממשלת גרמניה לודוויג ארהארד. במאבקו נגד נירמול היחסים עם גרמניה נעזר בעורך הדין דב שילנסקי, ניצול שואה בעצמו.

בסוף שנות ה-50 התגרשו בני הזוג הולצברג ואשתו היגרה לארצות הברית. בניו נשארו בחזקתו.

הולצברג פעל להנצחת השואה, הקים ספריות בנושא והוציא לאור את שיריו של משורר השואה יצחק קצנלסון. בין השאר תרם ספרים להקמת ספרייה על השואה בישיבה בכפר הרא"ה.

הולצברג התקרב לרב אריה לוין, המכונה "אבי האסירים", ובהשפעתו החל לאחר מלחמת ששת הימים להקדיש את זמנו לחיילי צה"ל הפצועים, הנכים, אלמנות ויתומים, בהם תמך תמיכה נפשית וכלכלית. הולצברג יצר קשר אישי עם חיילים רבים וביתו הפך במשך השנים מוקד לעלייה לרגל לרבים. הוא אף השתתף בחתונותיהם של פצועים רבים שהחלימו. בשל פעולותיו הרבות בתחום זה, נודע הולצברג בכינוי "אבי הפצועים".

הולצברג לקה בלבו ונפטר במהלך אזכרה להרוגי אוטובוס הדמים, שנערכה ליד האנדרטה לזכרם. נטמן בבית הקברות סנהדריה בסמוך לרבו - אריה לוין. הותיר אחריו שני בנים, שמואל ואפרים.

לפני כעשרות שנים שנה היה ר' אפרים הולצברג תושב טרי ברובע היהודי בירושלים. בחג הפסח יצא מביתו לעבר הכותל המערבי, והמראה שראה צבט את ליבו.

בכניסה לרובע היהודי פעלו כרגיל שתי מאפיות לחם ערביות, ואפרים ראה יהודי שהולך אל הכותל עוצר ליד אחת המאפיות, קונה בייגל ונוגס בו להנאתו, בעודו ממשיך ללכת אל הכותל. היהודי לא היה שומר מצוות, וככל הנראה לא נתן את דעתו למשמעות מעשהו, אבל ר' אפרים הזדעזע עד עומק נשמתו.

העניין לא הניח לו והוסיף להעסיק את מחשבתו בשעות הבאות. הוא חש שמחובתו לעשות משהו שייתן מענה ליהודים רעבים שבאים לכותל, ועלולים להיכשל באכילת חמץ בפסח.

ממחשבה למעשה. הוא פנה אל כמה אנשים בעלי יכולת, וביקש מהם תרומה לצורך קניית כמות נכבדה של מצות. דבריו, שיצאו מליבו הכואב, נגעו לליבם, והוא הצליח לגייס סכום נכבד.

כעבור זמן קצר הצטייד אפרים במצות ובשקיות שתייה. הוא ארז את המצות והמשקה בשקית חומה, וצירף מכתב לבבי שהסביר את משמעותו של חג הפסח ואת חשיבותה של המצה.

בהתלהבותו הרבה סחף אחריו את ר' שמעון מלמד, יהודי חם ושורשי שעלה ממרוקו. הוא התנדב לשבת בכניסה לרובע ולהציע לעוברים ושבים את שקית המצות והמשקה.

היוזמה הצליחה מעבר לכל הציפיות. המוני יהודים רעבים שנכנסו בחג הפסח לרובע, וביקשו לקנות לעצמם דבר מה לאכול, פגשו את פניו האדיבות של שמעון וקיבלו מידיו בברכה את המצות. כך נמנעו היהודים האלה מלאכול חמץ.

במועצה הדתית של ירושלים ראו את ההצלחה הגדולה של המיזם המיוחד ברובע, והעניקו לאפרים עוד שלוש-מאות קילוגרם מצות טריות, בעבור החלוקה.

אפרים חש קורת רוח רבה. "איזו זכות גדולה נפלה בידי!", חשב בליבו. "אני, נכדו של ר' שמואל-משה הולצברג מגטו ורשה, זוכה לחלק מצות ברחובותיה של העיר ירושלים, ולהציל יהודים תמימים מאיסור אכילת חמץ בחג הפסח!".

לא לשווא נזכר אפרים בסבו. את הסיפור ששמע מאביו, שמחה הולצברג, 'אבי הפצועים', לא ישכח לעולם.

זה היה בגטו ורשה, בשנת תש"ג (1943), בעיצומם של ימי השואה האיומים. שמואל הולצברג היה בין היהודים שרוכזו בגטו. אף שהנאצים ניסו להסוות את כוונותיהם בביצוע ה'אקציות' (שילוחים) של אלפי יהודים מהגטו, והציגו זאת כהעברה למחנות עבודה, יהודי הגטו כבר ידעו שהרכבות מובילות את האומללים למחנות ההשמדה.

על רקע זה החל להתרקם המרד, שהחל ביום י"ד בניסן, בתקווה להכות בצוררים ולאפשר בריחה של יהודים אל מחוץ לגטו.

אך באותם ימים שקודם הפסח היה ר' שמואל מוטרד מדבר אחד - מנין ישיג מצות לליל הסדר? הוא מכר את שארית הרכוש שעוד נותר ברשותו, כדי שיוכל לקנות שלוש מצות, ולקיים כהלכתו את הסדר האחרון בחייו.

באמצע הלילה יצא שמואל לעבר מאפיית מצות חשאית, שבה נאפו מצות בסיכון רב. את פניו עטף במטפחת, שהסתירה את הזקן שגידל על אף האיסור שהטילו הנאצים. בחסות האפלה הגיע למאפייה, וקנה שלוש מצות, שאותן הכניס לתוך שקית כהה.

באותם ימים שרר בגטו רעב נורא. המחסור החמור במזון הביא לתופעה אנושית קשה, שבה בני-אדם איבדו את שפיות דעתם. הללו כונו 'חאפרים'. הם היו אורבים בצידי הרחובות, וכשראו אנשים שסברו כי יש מזון בכליהם - היו מתנפלים עליהם וחוטפים מהם את האוכל. לפעמים היו בולעים מרוב טירוף כל מה שהיה באותו מארז, ואפילו ברגים ומסמרים, דבר שהביא למותם המצער.

כאשר יצא שמואל מהמאפייה המתין לו ברחוב 'חאפר' כזה. הלה חטף את שקית המצות מידיו והחל ללעוס אותן בבולמוס.

שמואל קפא לרגע, אך מייד התעשת וחטף מה'חאפר' כמה שברי מצות. את השברים האלה אכל בליל הסדר!

"כעת אני מבין", אמר אפרים, נכדו של שמואל, בעודו נושא את מארזי המצות אל ביתו של מלמד. "אולי בזכות אותם שברי מצות, שסבי מסר את נפשו עליהם בשואה, זוכה אני לזַכות יהודים באכילת מצה, לבל ייכשלו באיסור חמץ".

לימים סיפר אפרים בשידור רדיו: "השטן קינא במצווה הזאת, ופעם ניגש אליי אברך וטען שאני מכשיל יהודים באכילת מצה בלי נטילת ידיים... ניגשתי אל הרב יוסף-שלום אלישיב, והוא פסק כי הצלת יהודי אחד מאיסור 'כרת' שווה את כל המאמץ.

"עוד אברך טען כי בשקיות הנייר שבהן נארזו המצות יש חשש שהדבק הוא חמץ. ניגשתי אל הרב שלום כהן, ראש ישיבת פורת יוסף; הוא ציטט את הפסוק 'אומר לדבק טוב', ואמר לי בחיוך: 'אינך מכשיל אף אחד. הם אוכלים את המצות, לא את השקית'...". (על-פי סיפורו של יהודה עצבה, מפי בעל המעשה)

אחרי ששמע דברים ברורים כל-כך מיהר ר' משה לנסוע לתל-אביב ונכנס אל רבי אהרון מבעלז. הרבי האיר לו פנים ושאל היכן הוא מתגורר. "בעיר מונטווידאו", השיב ר' משה.

"יהודי ממונטווידאו!", הדגיש הרבי בחשיבות. "אנא היכנס אליי שוב אחר החג", ביקש.

בשובו לירושלים התעניין ה'בית ישראל' אצל ר' משה אם עשה כדבריו. ר' משה סיפר דברים כהווייתם, ורבו זירזו לעשות כפי שביקש ממנו הרבי מבעלז. ר' משה לא הבין את פשר הנחיצות להיכנס אל הרבי שנית, ותמה על דחיפות העניין, אך כחסיד נאמן לא הרהר אחר הצדיקים ועשה כפי שנצטווה, והלך לבקר אצל הרבי מבעלז אחרי השבת שלאחר החג.

בביקורו השני החל הרבי מבעלז לחקור אותו לפרטי פרטים על מקום מגוריו ועל הקהילה היהודית במונטווידאו. פתאום שאלו על יהודי מסוים שהתגורר בעירו, בעל אטליז.

ר' משה נחרד. מבוכה עלתה על פניו כשנאלץ לספר בצער על טיבו של האיש. "לדאבון הלב אין הוא משתייך לקהילת שומרי התורה ומצוות", השיב בזהירות. "יהודים יראי שמיים מדירים רגליהם מחנותו, שכן יצא לו שם בעיר של מי שמוכר נבלות וטרפות".

תגובתו של הרבי הייתה מפתיעה עוד יותר. אף-על-פי שר' משה אמר בפירוש כי האיש זר ומנוכר לדרך התורה והמצוות, הושיט לו הרבי חלה אחת משתים-עשרה החלות שהונחו על שולחנו הטהור בשבת וביקש ממנו: "אנא הואל בטובך למסור ליהודי הזה בשליחותי את החלה הזאת".

נוסף עליה מסר לו הצדיק עוד שתי חלות, וביקש ממנו שבדרכו חזרה, כאשר יחנה באנטוורפן שבבלגיה, ימסור את החלות האלה בעבור שניים מחשובי החסידים בעיר.

עם שובו של ר' משה לביתו באורוגוואי לא בזבז זמן מיותר וניגש מייד למלא את שליחות הצדיק. בליבו שיער שהאיש לא ימצא עניין מיוחד בחלה שנשלחה אליו, ואולם את המשימה ביצע בשלמות.

הוא נקש על הדלת ונכנס אל הבית. ר' משה הניח את החלה לפני האיש ואמר לו קצרות: "הרבי מבעלז שלח את זה בשבילך".

ברגע שהזכיר את שמו של הרבי, חלף רעד באיש. דמעות החלו לזלוג על לחייו וקולו נשנק. רגשותיו סערו: "הרבי מבעלז בכבודו ובעצמו?! עדיין הוא זוכר אותי?!".

בין השניים התפתחה שיחה נרגשת. האיש סיפר כי בצעירותו היה חסיד נאמן, ונסע פעמים רבות לעיירה בעלז שבגליציה, לפקוד את חצרו של רבי אהרון. אך סערת המלחמה האיומה והאסונות שפקדו אותו ואת משפחתו ערערו את עולמו וגרמו לו לנטוש את דרך אבותיו. בייאושו פרק מעליו עול תורה ומצוות והרחיק לכת עד שגם הכשיל אחרים.

"חשבתי שנשכחתי, שאף אחד לא זוכר אותי", אמר בבכי נסער. כשהבין שזיכרונו לא מש מרבו, התעורר ליבו להיטיב את דרכיו.

לא ארכו הימים והשינוי החל ניכר בכל הליכותיו. הוא הכשיר את האטליז ופסק מלהכשיל יהודים בבשר שאינו כשר. בד בבד שינה בהדרגה את התנהלות ביתו, עד שכל משפחתו נעשתה שומרת תורה ומצוות. את ילדיו הכניס למוסדות לימוד תורניים, והללו גדלו ברבות השנים והיו ליהודים יראי שמיים. (על-פי 'אור הצפון')

יחיאל שמחה הולצברג אבי הפצועים

ב׳ אדר

יחיאל שמחה הולצברג שהיה ידוע בכינויו "אבי הפצועים", היה פעיל ציבור ישראלי; חתן פרס ישראל לשנת תשל"ו (1976) על תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה. נפטר ב׳ באדר ה'תשנ"ד

הולצברג נולד כבן זקונים לשמואל וציפורה בוורשה, פולין. המשפחה הייתה חרדית וענייה ולהולצברג היו עוד אח למחצה ואחות גדולה. בשואה עבר עם משפחתו בגיל 16 לגטו ורשה. שם התפרנס ממסחר זעיר. בתשעה באב של שנת 1942 נשלחה משפחתו של הולצברג להשמדה בטרבלינקה. הולצברג אף השתתף במרד גטו ורשה, ולאחר חיסול הגטו בשנת 1943 נלקח למחנה בודזין. בשנת 1945 שוחרר ממחנה הריכוז ברגן-בלזן בידי הצבא הבריטי, לאחר ששכל את כל משפחתו בשואה.

לאחר המלחמה שהה שנה בגרמניה בחוות הכשרה ובנוסף הצליח במסחר. בשנת 1946 נשא את מלה, ניצולת שואה גם היא.

לשניים נולד בנם הבכור שמואל, שנקרא על שם אביו של הולצברג. אשתו ובנו עלו לישראל, ובשנת 1949 הצטרף הולצברג אליהם. בישראל נולד בנם השני, אפרים, כעבור כשנה. המשפחה השתקעה בבני ברק והולצברג השקיע את הכסף שהרוויח בגרמניה בעסקים, שנכשלו בחלקם. לאחר הגעתו ארצה החל לבקר בקביעות ניצולי שואה שאושפזו בבתי חולים לחולי נפש, דבר שעשה כבר בגרמניה.

עם השנים התפרנס מקנייה ומכירה של חפצי יודאיקה ויצירות אמנות. במשך שנים ניהל מאבק נגד התקרבות ישראל לגרמניה, במהלכו ארגן הפגנות ונעצר מספר פעמים. בספטמבר 1966 נעצר כאשר חילק ליד ביתו של נחום גולדמן בעת פגישה עם יו"ר הבונדסטאג, את שירו של יצחק קצנלסון, "אבוי לך, עם רוצחים". מעצרו ב-5 בנובמבר 1967 זכה לתשומת לב ציבורית, בעת שהפגין בתל אביב עם בנו כנגד ביקור ראש ממשלת גרמניה לודוויג ארהארד. במאבקו נגד נירמול היחסים עם גרמניה נעזר בעורך הדין דב שילנסקי, ניצול שואה בעצמו.

בסוף שנות ה-50 התגרשו בני הזוג הולצברג ואשתו היגרה לארצות הברית. בניו נשארו בחזקתו.

הולצברג פעל להנצחת השואה, הקים ספריות בנושא והוציא לאור את שיריו של משורר השואה יצחק קצנלסון. בין השאר תרם ספרים להקמת ספרייה על השואה בישיבה בכפר הרא"ה.

הולצברג התקרב לרב אריה לוין, המכונה "אבי האסירים", ובהשפעתו החל לאחר מלחמת ששת הימים להקדיש את זמנו לחיילי צה"ל הפצועים, הנכים, אלמנות ויתומים, בהם תמך תמיכה נפשית וכלכלית. הולצברג יצר קשר אישי עם חיילים רבים וביתו הפך במשך השנים מוקד לעלייה לרגל לרבים. הוא אף השתתף בחתונותיהם של פצועים רבים שהחלימו. בשל פעולותיו הרבות בתחום זה, נודע הולצברג בכינוי "אבי הפצועים".

הולצברג לקה בלבו ונפטר במהלך אזכרה להרוגי אוטובוס הדמים, שנערכה ליד האנדרטה לזכרם. נטמן בבית הקברות סנהדריה בסמוך לרבו - אריה לוין. הותיר אחריו שני בנים, שמואל ואפרים.

לפני כעשרות שנים שנה היה ר' אפרים הולצברג תושב טרי ברובע היהודי בירושלים. בחג הפסח יצא מביתו לעבר הכותל המערבי, והמראה שראה צבט את ליבו.

בכניסה לרובע היהודי פעלו כרגיל שתי מאפיות לחם ערביות, ואפרים ראה יהודי שהולך אל הכותל עוצר ליד אחת המאפיות, קונה בייגל ונוגס בו להנאתו, בעודו ממשיך ללכת אל הכותל. היהודי לא היה שומר מצוות, וככל הנראה לא נתן את דעתו למשמעות מעשהו, אבל ר' אפרים הזדעזע עד עומק נשמתו.

העניין לא הניח לו והוסיף להעסיק את מחשבתו בשעות הבאות. הוא חש שמחובתו לעשות משהו שייתן מענה ליהודים רעבים שבאים לכותל, ועלולים להיכשל באכילת חמץ בפסח.

ממחשבה למעשה. הוא פנה אל כמה אנשים בעלי יכולת, וביקש מהם תרומה לצורך קניית כמות נכבדה של מצות. דבריו, שיצאו מליבו הכואב, נגעו לליבם, והוא הצליח לגייס סכום נכבד.

כעבור זמן קצר הצטייד אפרים במצות ובשקיות שתייה. הוא ארז את המצות והמשקה בשקית חומה, וצירף מכתב לבבי שהסביר את משמעותו של חג הפסח ואת חשיבותה של המצה.

בהתלהבותו הרבה סחף אחריו את ר' שמעון מלמד, יהודי חם ושורשי שעלה ממרוקו. הוא התנדב לשבת בכניסה לרובע ולהציע לעוברים ושבים את שקית המצות והמשקה.

היוזמה הצליחה מעבר לכל הציפיות. המוני יהודים רעבים שנכנסו בחג הפסח לרובע, וביקשו לקנות לעצמם דבר מה לאכול, פגשו את פניו האדיבות של שמעון וקיבלו מידיו בברכה את המצות. כך נמנעו היהודים האלה מלאכול חמץ.

במועצה הדתית של ירושלים ראו את ההצלחה הגדולה של המיזם המיוחד ברובע, והעניקו לאפרים עוד שלוש-מאות קילוגרם מצות טריות, בעבור החלוקה.

אפרים חש קורת רוח רבה. "איזו זכות גדולה נפלה בידי!", חשב בליבו. "אני, נכדו של ר' שמואל-משה הולצברג מגטו ורשה, זוכה לחלק מצות ברחובותיה של העיר ירושלים, ולהציל יהודים תמימים מאיסור אכילת חמץ בחג הפסח!".

לא לשווא נזכר אפרים בסבו. את הסיפור ששמע מאביו, שמחה הולצברג, 'אבי הפצועים', לא ישכח לעולם.

זה היה בגטו ורשה, בשנת תש"ג (1943), בעיצומם של ימי השואה האיומים. שמואל הולצברג היה בין היהודים שרוכזו בגטו. אף שהנאצים ניסו להסוות את כוונותיהם בביצוע ה'אקציות' (שילוחים) של אלפי יהודים מהגטו, והציגו זאת כהעברה למחנות עבודה, יהודי הגטו כבר ידעו שהרכבות מובילות את האומללים למחנות ההשמדה.

על רקע זה החל להתרקם המרד, שהחל ביום י"ד בניסן, בתקווה להכות בצוררים ולאפשר בריחה של יהודים אל מחוץ לגטו.

אך באותם ימים שקודם הפסח היה ר' שמואל מוטרד מדבר אחד - מנין ישיג מצות לליל הסדר? הוא מכר את שארית הרכוש שעוד נותר ברשותו, כדי שיוכל לקנות שלוש מצות, ולקיים כהלכתו את הסדר האחרון בחייו.

באמצע הלילה יצא שמואל לעבר מאפיית מצות חשאית, שבה נאפו מצות בסיכון רב. את פניו עטף במטפחת, שהסתירה את הזקן שגידל על אף האיסור שהטילו הנאצים. בחסות האפלה הגיע למאפייה, וקנה שלוש מצות, שאותן הכניס לתוך שקית כהה.

באותם ימים שרר בגטו רעב נורא. המחסור החמור במזון הביא לתופעה אנושית קשה, שבה בני-אדם איבדו את שפיות דעתם. הללו כונו 'חאפרים'. הם היו אורבים בצידי הרחובות, וכשראו אנשים שסברו כי יש מזון בכליהם - היו מתנפלים עליהם וחוטפים מהם את האוכל. לפעמים היו בולעים מרוב טירוף כל מה שהיה באותו מארז, ואפילו ברגים ומסמרים, דבר שהביא למותם המצער.

כאשר יצא שמואל מהמאפייה המתין לו ברחוב 'חאפר' כזה. הלה חטף את שקית המצות מידיו והחל ללעוס אותן בבולמוס.

שמואל קפא לרגע, אך מייד התעשת וחטף מה'חאפר' כמה שברי מצות. את השברים האלה אכל בליל הסדר!

"כעת אני מבין", אמר אפרים, נכדו של שמואל, בעודו נושא את מארזי המצות אל ביתו של מלמד. "אולי בזכות אותם שברי מצות, שסבי מסר את נפשו עליהם בשואה, זוכה אני לזַכות יהודים באכילת מצה, לבל ייכשלו באיסור חמץ".

לימים סיפר אפרים בשידור רדיו: "השטן קינא במצווה הזאת, ופעם ניגש אליי אברך וטען שאני מכשיל יהודים באכילת מצה בלי נטילת ידיים... ניגשתי אל הרב יוסף-שלום אלישיב, והוא פסק כי הצלת יהודי אחד מאיסור 'כרת' שווה את כל המאמץ.

"עוד אברך טען כי בשקיות הנייר שבהן נארזו המצות יש חשש שהדבק הוא חמץ. ניגשתי אל הרב שלום כהן, ראש ישיבת פורת יוסף; הוא ציטט את הפסוק 'אומר לדבק טוב', ואמר לי בחיוך: 'אינך מכשיל אף אחד. הם אוכלים את המצות, לא את השקית'...". (על-פי סיפורו של יהודה עצבה, מפי בעל המעשה)

ג' אדר

הגה"ק רבי מרדכי יפה זצ"ל בעל ה'לבוש'

יום ההילולא - ג' אדר

רבינו מרדכי יפה זי"ע נולד בפראג לאביו רבי אברהם, בשנת ר"צ. בנעוריו נסע לפולין וקיבל תורה מפי רבותיו הקדושים המהרש"ל והרמ"א זי"ע.

בשובו לפראג יסד ישיבה ועמד בראשה, כשהוא מרביץ תורה להמוני תלמידים עד שנת שכ"א.

בשנת של"ב נתמנה לרב ורב"ד בק"ק הוראדנא שבליטא, על מקומו של הגאון רבי נתן ב"ר שמעון שפירא זצ"ל, בעל מבוא שערים.

בשנת שמ"ח נקרא להרביץ תורה ולעמוד בראש הישיבה שבלובלין, על מקומו של המהר"ם מלובלין - שעבר לקרקא. משם עבר לכהן כאב"ד בקרעמניץ שבמדינת וואהלין. וכעבור תקופה קצרה, בחודש אייר שנת שנ"ב, חזר לעיר מולדתו פראג, למלא מקום המהר"ל כרבה של פראג - שעבר לפוזנא.

בשנת שנ"ט נתחלפו העטרות, והמהר"ל שב לכהן בפראג, ורבינו נקרא לשבת על כסא רם ונשא דק"ק פוזנא - שם ישב עד יומו האחרון עלי האדמות, ביום ג' לחודש אדר שני שנת שע"ב לפ"ק, ושם מנוחתו כבוד.

הלבוש חיבר עשרה ספרים על שם הפסוק במגילת אסתר (ח, טו) "וּמָרְדֳּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וָחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֳלָה וְשָׂמֵחָה לַיְהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂן וְיִקָר" וגו', והיות ששמו היה מרדכי נתן לספריו שמות על שם הלבושים שמצינו גבי מרדכי הצדיק.

וכדלהלן, חלק ראשון של או"ח – 'לבוש מלכות תכלת', חלק שני של או"ח – 'חור', חלק יו"ד – 'עטרת זהב', חלק אהע"ז – 'תכריך בוץ וארגמן', חלק חו"מ – 'עיר שושן', עוד ספר חיבר על התורה בשם 'האורה' והוא פירוש על ס' הריקאנטי מרבינו מנחם ריקאנטי, 'שמחה וששון ויקר' אחד מהם על ס' מורה נבוכים להרמב"ם, ואחד על עניני קידוש החודש.

וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים

ראיתי להלבוש ז"ל שכתב באחד מספריו בדברי הגמ' (מגילה ו, ב) אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים. ובגמ' פליגי אמוראי אם לקרוא באדר הראשון או באדר השני, ומאן דאמר לקרוא באדר הראשון היינו משום דאין מעבירין על המצות, ומאן דאמר לקרוא באדר השני היינו משום דלסמוך גאולה לגאולה עדיף (פורים ופסח, רש"י). וכתב הלבוש שהענין להסמיך גאולת מרדכי הצדיק לגאולת משה רבינו, כשם שאחרי גאולת משה רבינו את בני ישראל ממצרים קיבלו עליהם את התורה, כמו כן אחרי גאולת מרדכי הצדיק את היהודים מגזירת המן ואחשורוש קיבלו עליהם את התורה, וכמו שאמרו חז"ל קיימו מה שקבלו כבר, וביותר שאצל משה רבינו היה בכפיה ועכשיו קיבלוה מרצון מאהבת הנס, עכת"ד.

ותבט עיני בשורי בספרי מהר"ל מפראג זי"ע שכתב לבאר ענין זה על פי הא דאיתא (בבא בתרא ד:) המקיף את חבירו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו רבי יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל. והכוונה, כי בזמן שחבירו הקיף גם את הרביעית גילה דעתו בזה שניחא ליה גרירת שלש הרוחות האחרות שגדר הראשון, ולזה מגלגלין עליו להשתתף בהכל. כמו כן במתן תורה שהקבלה היתה בכפיה, אבל כשהדר קיבלוה מרצון בימי אחשורוש, והוסיפו מצוות נוספות של קריאת המגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, גילו בזה את דעתם דניחא להו בקבלת התורה שהיה במעמד הר סיני, ונמצא שיו"ט של פורים גדול מאוד, שאז היתה גילוי דעת שכל התורה קבלו ישראל מרצון, עכת"ד. ובזה יש לפרש מה שמצינו במדרשים שכל המועדים בטלים לעתיד לבוא אבל ימי הפורים אינם בטלים לעולם, וכדכתיב במגילת אסתר (ט, כח) וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם וגו'.

ויש לתמוה מה ראו ימי הפורים להתקרב יותר משאר המועדים שעתידים להיות בטלים לעתיד לבוא. ולדרכינו יתכן לומר, שכיון שבימי הפורים זכו היהודים לקבל עליהם את התורה מתוך רצון ואהבה להשי"ת, כדאיתא בשבת (פח.) הדור קיבלוה בימי אחשורוש, ופירש רש"י מאהבת הנס שנעשה להם, עכ"ד. נמצא שפורים כולל את כל התורה וכל המועדים, כי פורים היא גילוי דעת לקבלת כל התורה מרצון, ולפיכך אינם בטלים לעולם וזכרם לא יסוף. שיחות מלוה מלכה - להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל

ה' אדר

הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה

יום ההילולא - ה' אדר

הרה"ק רבי וועלוועלי מטשארני-אוסטרהא זי"ע, היה חד מבני היכלא קדישא - תלמידי הרה"ק המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש.

נולד לאביו רבי נפתלי צבי זצ"ל. כבר בהיותו רך בשנים ניכרו בו כשרונות מיוחדים, התמדתו ומסירותו ללימוד התורה היו להלפיא. אף בצל המגיד ממעזריטש הסתופף כבר בילדותו, כשהמגיד מקרבו בחיבה יתירה.

לאחר הסתלקות המגיד דבק בהרה"ק רבי משולם פייבוש מזבאריז בעל "יושר דברי אמת", והיה לו לתלמיד חבר. כשהחל הרה"ק מטשארני-אוסטראה להנהיג עדה. דבקו גאוני וקדושי ארץ.

מתלמידיו המובהקים היו הרה"ק האהבת שלום מקאסוב, הרה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ אבד"ק סארקא בעל ה"ערבי נחל", ועוד. עם פטירת הרה"ק מזבאריז עלה להתגורר בארץ הקודש, וקבע מושבו בטבריה, ברבות הימים עמד בראש עדת החסידים הטבריה ופעל רבות למען בני הישוב בארה"ק.

ביום ה' באדר שנת תקפ"ג השיב הרה"ק את נשמתו ליוצרה, ומנוחותו כבוד בבית החיים הישן בטבריה.

רבי נחמן מברסלב זצ"ל ורבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זצ"ל בדרכם לארץ ישראל

סיפור נסיעתו של רבנו ז"ל לארץ ישראל היה רצוף בתעלומות, מגודל המעלות שרצה רבנו להשיג בקדושת ארץ ישראל, כך היו המניעות אבל זכינו ורבנו ז"ל התגבר על כולם.

ומיד אחר נסיעת שני הצדיקים הנ"ל מאיסטנבול בא אל רבנו ז"ל הסרסור מהספינות הנ"ל והראה לו איגרות הרבה מצדיקי דורנו, ששלחו אליו בקשם להיות לעזר לאנשים הנוסעים מהכא להתם (מכאן לשם), כי הוא חשוב בעיני שרי המלוכה. "בכן תדעו, אם תגלו לי מי אתם ומאיזו משפחה אתם, הרי טוב. ואם לאו, יש לאל ידי לעשות עמכם רעה אשר לא תוכלו לכפרה, ולא יועיל הון לשחד בממון. ולא די שלא תסעו לארץ הקדושה, גם תהיו בבית האסורים". וכיוצא בדברים אלו דיבר עם רבנו ז"ל. וכאשר שמע זאת רבנו ז"ל, מיד אמר לו את האמת: ששמו ר' נחמן, והוא נכד להבעל שם טוב הקדוש ז"ל ולר' נחמן מהורדינקע ז"ל. מיד נסוג הסרסור אחור והלך מאיתו.

ולמחרת בא בחזרה אל רבנו ז"ל בהכנעה גדולה, ואמר לרבנו ז"ל בלשון הכנעה וחיבה: "רבי, ה' עמכם! תדעו, שכל הטובות תקבלו מאיתי, ושכרכם יהיה כפול, על זה שגילתם לי האמת, כי אם לא הייתם מודים לי, הייתי מוסר אתכם לבית הסוהר. והייתי נענש בעלמא הדין ובעלמא דאתי. ובקשתי ממכם לקבל טובה מאיתי, הן בשכירות הספינה, הן בשאר דברים, כי אני מכון ומוזמן לשרת אתכם".

ולמחרת חזר ובא שוב הסרסור ואמר לרבנו ז"ל, שבא ספינה מחוץ לארץ עם יהודים, ויש להם גם כן שוחט מובהק. ושם באותה הספינה היה הרב החסיד המפורסם הצדיק מורנו הרב זאב וואלף זצ"ל מטשארני-אוסטראה, שהיה מתלמידי המגיד ממעזריטש ז"ל, ושאר אנשים חשובים שהיו עמו בדרכם לארץ ישראל. ושאלו על רבנו ז"ל, מי הוא זה. וגילה להם ר' יצחק, האיש שהיה עם רבנו ז"ל, האמת. ותכף ומיד שלח הצדיק ר' זאב וואלף הנ"ל אחרי רבנו ז"ל, שיבוא אליו לאכסניא שלו, ויקבלו באהבה להתארח עמו יחד. ולא רצה רבנו ז"ל ללכת אצלו, כי אמר, כאן טוב לפני, כי היה עושה באיסטנבול כל מיני קטנות, והיה הולך יחף בלי מנעלים ובלי חגורה ובלי כובע העליון, והיה מלובש רק ב"האינטר-שלאק" (בבטנת הבגד), שהייתה לו מאיזה מלבוש. והיה הולך בשוק כדרך בני הנעורים הרצים בשוק ומצחקים, והיה עושה מלחמות בדרך צחוק כדרך בני הנעורים, והיו מכנים אחד בשם צרפת ואחד בשם אחר ועשו מלחמה, והיה כעין תכסיסי מלחמה ממש, והיה עושה שם עניני קטנות הרבה מאוד.

המסור שנאבד מן העולם

מעשה במסור אחד בן בליעל שהצר מאד לישראל, ומת ונאבד במיתה משונה מן העולם, והיו חסידי הרבי רבי זושא מאניפולי ואנשי הרה"ק רבי זאב מטשארני-אוסטראה מתווכחים ביניהם, אלו אומרים שרבם פעל זאת, והללו אומרים שרבם פעל זאת.

פעם נזדמנו שני הצדיקים לפונדק אחד, ונענה הרה"ק ר' זושא: מחותן לעבן, איך פעלתם זאת, והשיב הרה"ק רבי זאב וסיפר, במוצאי יוה"כ כשעמדתי עדיין בתפילת נעילה, חלף איש זה על יד ביתי, ושמע קול תפילתי, ונכנס בו הרהור תשובה, ובזה נתעלה קמעא ונקרע קצת מן הקליפות, אבל אל הקדושה עדיין לא נכנס, ולכן לא יכולנו עליו.

ואמר: כתיב (אסתר ה, ט) וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב, וכי מהיכן בא לו לרשע זה שמחה וטוב לב, אלא מכיון שהסב בסעודתה של הצדקנית אסתר המלכה, נתקרב במקצת אל הקדושה, ומכיון שיצא קצת מן הטומאה, אך לכלל קדושה עדיין לא בא, בזה נטרד מן העולם. מאמר מרדכי סלאנים, דף פ"ח

סיפורי צדיקים סגולה לאמונה

כל ימיו היה ישן בעינים פתוחות, ופעם בסוף ימיו הבחין אחד מגדולי תלמידיו שהוא ישן בעינים סגורות, וחשש שמא נפטר רבו והתחיל לבכות בכיה גדולה, אז פתח הר"ר וועלויל את עיניו הקדושים ואמר לו אני עדיין חי, ומה שסגרתי את עיני כי הסתכלתי על ימות המשיח, וראיתי שאפילו אנשים כמוך, בעלי מדריגות, יהיו צריכים לסייעתא דשמיא, להצל ממחשבות של מינות ר"ל, ובכה תלמידו מאד, ושאל ומה יהיה העצה על כך, ענה לו שהעצה הוא לספר סיפורי מעשיות של צדיקים, ואפילו מאתנו. יהי אור דף צ"ב

סיפורי ה"אהבת שלום" ורבי זאב-וואלף מטשערני-אוסטראה

ה"אהבת שלום" - תלמיד רבי זאב וואלף מטשערני-אוסטראה

אתמול, י"ז מרחשון, היה יארצייט של אחד מגדולי החסידות - רבי מנחם מענדיל מקוסוב, בעל ה"אהבת שלום". לנכד שלו גם קראו רבי מנחם מענדיל, הרבי הראשון מויזניץ. [בדורות הראשונים של החסידות היו עוד כמה וכמה צדיקים בשם מנחם מענדל.] לספר של הנכד קוראים "**צמח צדיק**", כלשון הפסוק, שהוא הגימטריא של השם שלו - **מנחם** בגימטריא **צמח ומעדניל** בגימטריא **צדיק** (בניגוד ל"**צמח צדק**", הכינוי של האדמו"ר מחב"ד, שכותב את שמו **מענדל** בלי י). לפני שנתחיל לקרוא מהספר של בעל ההילולא של י"ז מרחשון, "אהבת שלום", נקרא כמה סיפורים עליו.

כדי להכיר אותו כמו שצריך צריך להכיר גם את הרבי שלו. מקובל שהוא חסה בצלם של ארבעה צדיקים, כאשר הרבי הראשון והעיקרי שלו היה אחד מגדולי מהצדיקים תלמידי המגיד ממעזריטש נ"ע - רבי זאב וואלף מטשערני-אוסטראה. אוסטראה היא עיר מפורסמת וטשערני-אוסטראה היא כנראה פרבר שלה. רבי זאב וואלף לא כל כך מוכר, כך שבזכות התלמיד נכיר גם את הרבי.

סמיכת ה"אהבת שלום" לרבי

נקרא סיפור מהמסורת של סלונים:

כשעלה הרה"ק רבי זאב מטשערניאוסטרא לארץ ישראל, שלח בדרכו את אחד מבני החבורה שיסע לקאסוב אל תלמידו הרה"ק רבי מנחם מנדל, ויאמר לו בשמו שהוא מסמיך אות לרבי ומנהיג בישראל.

רבי מענדל היה אז עני גדול וחי בדחקות נוראה ואשתו היתה מוכרת סיד כבוי [שהיו מחממים לבנים ומכבים אותם במים קרים והאבנים נמסים ונעשים סיד] וזה היה עבודה קשה [במיוחד לנשים.], ומזה היתה מפרנסת את ביתה בצמצום גדול [ואפשרה לבעלה ללמוד תורה.]. כשהגיע השליח לביתו ראה שהרבנית עומדת בחצר עם הסיד, וילדיה ששחקו בחצר הפכו אגב מרוצתם את כל החביות עם הסיד ונשפך הכל על הארץ וכל עמלה ירד לטמיון, ונכנסה לבעלה הק' שישב ולמד והתאוננה לפניו מתוך עוגמת נפש - ראה מה עוללו הילדים שלך [דומה למה שאמרה רחל בלידת יוסף, שאם לאשה אין ילדים היא מסכנה כי אין לה את מי להאשים, "הילדים שלך..."], והשיב לה במתינות - אז ס'איז שוין גאר שלעכט, ווערט גוט... [כשהמצב כבר כל כך גרוע, יהיה כבר טוב] [זה לימוד מאד חשוב.]. ובתוך כך נכנס השליח ואמר לו - הרבי שלחני לאמור לכם "אז איר מעגט שוין ווערן רבי"... [הנכם כבר יכולים להיות רבי] [השליח רק מסר את ההודעה והתכוון לחזור לרבי שלו, בדרכו לארץ ישראל. איזה סיפור זה מזכיר לנו בתנ"ך? (אלישע) לא בדיוק. (יהוא), כשאלישע שלח שליח (את תלמידו, יונה בן אמתי) למשוח את יהוא למלך השליח נכנס, הודיע על ההמלכה ומיד יצא. אמנם שאר הפרטים בסיפור לא דומים, אבל אפשר להתבונן בדמיון שיש בפרט הזה.].

כשאך יצא השליח מביתו ניגש אליו יהודי "דייטשל" [יהודי 'יקה' מגרמניה, או אחד שמתלבש כדייטשל. באותה תקופה - כמו היום... - היו יהודים אלה קצת רחוקים מחום של אידישקיט. אלה שמגרמניה היו מגיעים לפעמים לפולין לצורך עסקים והיו נכנסים לצדיקי פולין לבקש ברכה.] ושאלו היכן גר הרבי והראהו על בית הרה"ק, ונכנס אליו ונתן לו קויטיל ועשרה ריניש לפדיון [סכום גדול מאוד, שסידר לרמ"מ את כל הצטרכותו. רואים שמיד התקיים מה שאמר 'כשהמצב כבר כל כך גרוע, אז יהיה כבר טוב'].

כשבא הרה"ק מטשארני אוסטראה לארץ הקודש כתב משם מכתב לתלמידו הרה"ק מקאסוב בזה"ל: היום יום א' שאתמול ברכנו את החודש סיון [הם הגיעו לארץ ישראל לקראת שבועות.] "שיתחדש המלוכה שלו הן ע"ע ועל נפשות ביתו שלא יזוז ממנו ומבניו ומבני בניו מעתה ועד עולם"...

באמת אנחנו רואים שלמרות שיש צדיקים גדולים שלא נמשכה מהם שושלת, השושלת שלו - שושלת ויזניץ - ממשיכה עד היום. רואים מהספור שאלה מוחין של ארץ ישראל - למרות שהוא היה יכול לומר זאת לרמ"מ כשהיה עדיין בפולין, או לשלוח לו זאת עם השליח כשסמך אותו לרבי, דווקא כשהוא מגיע לא"י הוא רואה שהתלמיד שלו עומד להיות רבי, הוא וכל צאצאיו עד סוף כל הדורות. דווקא בארץ ישראל יש גילוי של נצח ישראל (**ארץ ישראל נצח ישראל** - כל ביטוי הוא כפולת 13, **אחד-אהבה** - משלימים זא"ז ל"**הוי' אחד**", **אחד-אחד-אחד**, ברבוע).

התאמת התורה לשומע - תלויה ב"אתערותא דלתתא" שלו

עכשיו נקרא סיפור על הנכד של בעל ה"אהבת שלום", הרבי הראשון מויזניץ. זה ווארט שבמיוחד קשור אלינו: נכדו הרה"ק רבי מענדיל מויזניץ היה דרכו לאמר לפני אמירת התורה [כל פעם שהיה אומר חסידות.]: מיר מיינען קיינעם נישט, נאר אויב איינער מיינט אז מיר מיינען איהם, מיינען מיר טאקע איהם! [מישהו הבין?... יש פה גם תרגום:] [אין אנו מתכוונים בדברינו לשום אדם, ואם מאן דהוא חושב שמכונים אליו, אנו מתכוונים באמת אליו...].

רואים מכאן שהעבודה מוטלת על התלמיד, להרגיש שהרבי מדבר אליו. לא התפקיד של הרבי לכוון לאדם מסוים, אלא העבודה שלך - שאתה תעשה אתערותא דלתתא ותרגיש איך הרבי מדבר דוקא אליך. [יש דבר כזה גם בחב"ד?] יש אצל הצמח צדק שאמר - אמנם לא לפני כל תורה, אבל זו היתה אמרה חשובה שלו - על עצמו שהוא "כובעי" שמכין כובעים, והסביר שבתורות שלו הוא לא מכין כובעים במידה מיוחדת בשביל אדם מסוים, אלא מכין כובעים בכל המידות וכל אחד צריך לבוא ולקחת את הכובע שמתאים למדתו (אכן אצל אדמו"ר האמצעי היו ספרים שהוא כתב עבור חסיד מיוחד).

כשהרבי אומר תורה זו אתערותא דלעילא שלפני אתערותא דלתתא - הרבי אומר תורה בצורה כללית ולא מתכוון למישהו מסוים. אם החסיד עושה כלי, באתערותא דלתתא שלו, בכך שהוא מרגיש שמתכוונים אליו - באמת מדברים אליו. האתערותא דלעילא שאחרי האתערותא דלתתא היא כשהדבור של הרבי - אותו דבור, בלי צורך לומר אותו עוד פעם - נכנס אצל החסיד בפנימיות. יש כאן יחס של אור ישר ואור חוזר, ואז האור המקיף (האתערותא דלעילא שלפני האתערותא דלתתא, בחינת אור ישר) נעשה אור פנימי (שממשיך משרש עליון יותר מאשר עצם האור המקיף הראשון, סוד שרש הקו בתפארת הנעלם).

הבדל בהנהגת רבי זאב-וואלף מחו"ל לארץ ישראל

נקרא עכשיו על רבי זאב-וואלף, הרבי של בעל ה"אהבת שלום". הוא עלה לארץ בשנת תקנ"ח, והיה תלמיד-חבר של רבי אברהם מקאלסיק, הרב של החסידים בארץ ישראל אחרי רבי מנחם מענדל מוויטבסק. הוא נפטר בה' אדר תקפ"ג.

בהיותו בארץ הקודש בשבתו בעיה"ק טבריא באו להזכיר לפניו איזה מבוקש [היה איזה צורך.], נענה ואמר: מלפנים בהיותי בחוץ לארץ הייתי פועל דבר זה כלאחר יד - אבל כאן בהיכל המלך צריך דרך ארץ!...

מעניין שיש צדיקים שאמרו שברגע שהגיעו לארץ ישראל הסתלקו מהם כל המדרגות שהיו להם, ורק בהמשך הזמן, על ידי העבודה המיוחדת לארץ ישראל (המבוססת על שפלות בתכלית), חזרו להם כל המדרגות ואפילו יותר נעלה מכל מה שהיה להם מקודם (מעומק תחת מגיעים לעומק רום). אבל פה בסיפור הסבה היא אחרת, לא בגלל סילוק המדרגות הראשונות של חו"ל אלא כיון שלא ראוי לנהוג ככה בהיכל המלך. איזה הלכה מזכירה האמירה שדווקא במקום רחוק יותר אפשר להתנהג יותר בחופשיות? [מורה הלכה בפני רבו.] כן לגבי פסיקת הלכה בעיר של הרב - בהיכל המלך אתה יותר מוגבל, ולא יכול לפסוק הלכה, למרות שבמקום רחוק אתה כן יכול.

הפסקת אמירת דברי תורה של רבי זאב-וואלף

סיפור נוסף:

הרה"ק רבי זאב מטשערניאוסטרה בא פעם אל בית הרה"ק מקאלסיק, וכיבדו הרה"ק מקאלסיק שיאמר דבר תורה [למרות שהרבי מקאליסק היה המרא דאתרא, רבי זאב היה חבר שלו, והוא כיבד אותו לומר תורה.], ונפתח לו אז בחינת המוח של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ ואמר דברים עמוקים במשך כמה שעות [אם לא היה כתוב בפירוש הייתי חושב שמוחין עמוקים לדבר דא"ח במשך כמה שעות הם מאדמו"ר הזקן. יש שלשה דברים שכולם מכירים על רבי פנחס מקוריץ - שהיה מגדולי תלמידי הבעש"ט; שעבד 21 שנה על מדת האמת - מכל תלמידי הבעש"ט הוא הכי בולט במדת האמת; שניסה למשוך את האדמו"ר הזקן אליו. אבל לא כולם יודעים מה שמשמע מכאן שהוא היה מדבר תורות עמוקות במשך כמה שעות, אמנם לא כמו של חב"ד אבל אחרת משאר צדיקי פולין.] עד שהרגיש שחלשה דעתו של הרה"ק מקאלסיק ופסק... ומאז שוב לא אמר תורה כל ימיו [יש חלישות הדעת כשאני אומר למישהו לעשות משהו והוא עושה אותו יותר טוב ממני. מיד הוא הפסיק לומר תורה ולא אמר עוד אף פעם תורה כל חייו.].

את מה מזכירה לנו חלישות הדעת של רבי אברהם מקאליסק? משה רבינו, שהיתה לו חלישות הדעת כשראה את רבי עקיבא מלמד תורה ושאל את ה' למה הוא נותן תורה על ידו כשיש לו את רבי עקיבא. ביחס ליכולת הנפשית להפסיק מיד ולתמיד, איזה סיפור זה מזכיר לנו על הרבי? הרבי היה מעשן הרבה, בשרשרת - עוד לפני שידעו עד כמה סיגריות מזיקות. פעם אחת, באמצע שהרבי עישן, נכנס מישהו ואמר לו שהרבי (כלומר, אדמו"ר הריי"ץ) אמר עכשיו ש'לא טוב' או 'לא בריא' לעשן. מיד הרבי מעך את הסיגריה ולא עישן יותר כל החיים. יש כאן כח מאד חזק בנפש לעצור מיד משהו שהייתי רגיל בו שנים. העצירה הזו היא כמו גמילה מסמים, גם בסיפור שלנו מדובר בסם - סם החיים, שגם אותו לפעמים צריך להפסיק. יש שלוש סיבות למה להפסיק משהו - או שהוא לא טוב, או שזו לא השליחות שלי, או שהוא גורם למישהו אחר (בפרט אם הוא גדול ממני) חלישות הדעת (המגיד בקש מרבי אהרן הגדול מקרלין להפסיק לומר שיר השירים שהרעש שזה עושה בעולמות העליונים מפריע לו לישון. בסיפור הזה לא היתה הכוונה, לא אצל הרב ולא אצל התלמיד שמלא מיד אחר בקשת רבו, שהוא יותר אף פעם לא יאמר שה"ש בדבקות, רק לגבי אותו ליל שבת או בכל פעם שהוא נמצא בבית המדרש של רבו בשעה שהרבי ישן). הכח להפסיק בבת אחת משהו לצמיתות הוא כח עצמי בנפש.

הדרכת יהודי פשוט שזכה למדרגה גבוהה

עוד סיפור עליו:

איש פשוט אחד [בלי מעלות מיוחדות.] נתנסה פעם בניסיון קשה מאד [לא כתוב איזה, אבל בדרך כלל כשכתוב על ניסיון גדול הכוונה משהו כמו של יוסף הצדיק.] אך התגבר על עצמו ולא נכשל, ונתנו לו בשכרו מתנת שמים שכאשר יבוא להזכיר את השם הקדוש [כמו בברכה - "ברוך אתה הוי'] ירגיש בנפשו עד היכן הדברים מגיעים [להרגיש את רוממות השי"ת.]...

ומני אז כאשר התפלל או בירך ובא להזכיר שם שמים התחיל כל גופו לרעוד ואיבריו רתתו מפחד [היו הרבה צדיקים שהיו להם מדרגות גבוהות שלא רצו אותן - רבי זושא מאניפולי שזכה לירא שמים כמו הרמב"ם ולא היה מסוגל להכיל אותה. רבי שלמה מקרלין. האדמו"ר מקומרנא, שבכל פעם שלמד בגמרא את דברי אחד מהתנאים היה רואה אותו לפניו, כמו שכתוב בירושלמי שכל האומר דבר בשם אומרו יראה כאילו בעל השמועה עומד כנגדו - הוא ראה אותם ממש, בספונטניות, ובקש מה' שיקח את זה ממנו, שמפריע לו ללמוד.], והלה שהיה פשוט מאד ולא הבין מה זאת לו [מה שייכת לאיש פשוט כזה מדרגה כזו.] בא להתאונן על זה בפני הרה"ק מטשערניאוסטרה (בנוסח אחר: הרה"ק האור המאיר מזיטאמיר) שאינו יודע מה אירע לו ואין ביכולתו לסבול עוד [ביקש ממנו שיעזור לו להפטר מהמדרגה הזו.].

ואמר לו הרה"ק: זכית ונתנו לך דבר שאחרים מבקשים ומתייגעים על זה כל ימי חייהם [כל הצדיקים עובדים את השי"ת כל החיים ברצון פנימי להגיע למדרגה הזאת ואתה קיבלת אותה במתנת חינם.] ואתה מוותר על זה במחי יד?... ואילפו הרה"ק בינה ולימדו האיך לחיות עם מדריגה נעלה זו [רואים שהוא לא הסכים לקחת לו את המדרגה הזאת. אם באה לו כזו מדרגה כנראה היא מגיעה לו, ולכן הוא נתן לו את הכלים לעבוד את ה' במדרגה כזו. איזה עוד צדיק אנחנו מכירים שהיה עושה ככה ליהודים פשוטים? הבעל שם טוב, שלקח יהודים פשוטים והשקיע בהם שנים בלימוד תורה ודרכי עבודת השי"ת עד שהגיעו למדרגה גבוהה. בסיפור שלנו אותו יהודי היה יהודי פשוט בלי מדרגות, שקיבל מתנה בלי עבודה להשיג אותה (אלא בזכות עמידה בנסיון). העיקר שפה יש 'הפי אנדינג', סוף טוב.].

צפיית החשך שבעקבתא דמשיחא

וסיפור אחרון להיום:

הרה"ק מטשערניאוסטרה היו עיניו פקוחות תמיד [אפילו בתפילת עמידה. מסופר גם על רבי לוי יצחק מברדיטשוב שהיה מתפלל בעיניים פתוחות, ולא רק בעיניים פתוחות אלא גם מול חלון שהיה פתוח לרחוב ובו רואים את כל התנועה ברחוב, את כל העוברים ושבים, למרות שעל פי ההלכה אם מתפללים בלי סידור צריך לסגור את העינים. גם הרבי היה מתפלל בעינים פתוחות, אבל מסיבה אחרת - כי הוא הידר להתפלל דווקא מתוך הסידור. רוב הצדיקים לא הידרו להתפלל דווקא מסידור. הצדיק מקרין מהעיניים שלו אלוקות החוצה וגם רואה אלוקות בכל הדברים שמתרחשים מולו ברחוב.] ואפילו בעת שישן [מה אפשר ללמוד מפה על שרש הנשמה שלו? מי ישן עם עינים פתוחות? (דגים) כנראה הוא ממזל דגים, רואים ששרש הנשמה שלו היה מ"נוני ימא" (גם היארצייט שלו בה' אדר, מזל דגים) יפה.], ופעם תקיף ליה עלמא ונפל למשכב ועצם את עיניו, וחשב המשמש שעמד ליד מיטתו שהגיעה עת מצוא ושבה נפשו אל האלוקים וצעק צעקה גדולה וגעה בבכי מר, ונתעורר הרה"ק ושאלו על בכייתו, ואמר המשמש שחשב שנצחו אראלים ונסתלק לשמי רום, והרגיעו הרה"ק ואמר לו - אל תירא הלא פה חיים כולנו היום, אלא עצמתי את עיני בכדי להתבונן בדורו של משיח...

[והוא מסביר לו:] והנה אבותינו במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה ולא יכלו עוד להתמהמה כי כמעט ונשתקעו גם בשער הנ' ואז לא היתה להם תקומה ח"ו והיו נשארים שם, והנה שער הנ' זהו אפיקורסות ה' ישמרנו, וראיתי שבעקבתא דמשיחא לפני ביאת משיח צדקנו יתפשט זה השער - טומאת אפיקורסות בעולם רחמנא יצילנו, ואפילו אנשים כערכנו [אומר על עצמו, אפילו צדיקים תלמידי הבעש"ט.] יהיה קשה להם להנצל מזה, והעצה לזה היא לדבר מצדיקים, ורק בכח זה יוכלו להינצל משמץ מינות.

כשסיפר זאת הרה"ק מרוזין סיים ואמר ואפילו לדבר ממני, ואפילו מכלי תשמישי הכיסאות והשולחנות [הרבי מרוז'ין היה חי כידוע ברחבות גדולה ועסק בלהחדיר אלוקות בחפצים הגשמיים שלו. מדרגה זו מתאימה למי שחי במדרגה של "בכל מאדך", שמכניס אלוקות גם בחפצים הגשמים שלו ובכל הסובב אותו.].

[הרבי דווקא אומר שצריך לפקוח עינים ולראות את הגאולה.] רבי זאב היה צריך לעצום עיניים כדי לחוות את החושך שיהיה בעקבתא דמשיחא. יש שני ביטויים שהרבי משתמש בהם - 'לפקוח את העינים' ולראות משיח ו'חושך כפול ומכופל', חושך כל כך חזק, שאפשר למשש בידיים (כמו מכת חשך במצרים). על מי עוד כתוב בפרשה שעברה שחוה חושך? אברהם אבינו בברית בין הבתרים - "והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו". [לכן גם צריך לקרוא סיפורי חסידים לפני השינה, לפני שעוצמים את העינים?] כן זה מתאים.

על הצדיק-אמת נאמר "וצדיק באמונתו יחיה". אכן יש ניצוץ של בחינה זו בכל אחד ואחת מישראל ("ועמך כלם צדיקים") ובכל מצב שהוא, גם כאשר היהודי נופל לדיוטא התחתונה (כמבואר בתניא פרק לג). על זה נאמר **"בא חבקוק והעמידן על אחת"** (בגימטריא **בראשית**). סיפור הוא לשון "ספיר גזרתם", לשון אור המאיר כנודע. על ידי סיפורי צדיקים אנו מאירים באור מאיר את ניצוץ הצדיק שבנו, את שרש האמונה הטהורה שבנו, וזוכים למעין תחית המתים (כמבואר בתניא שם).

רבי יוסף לנדא מפוזנא

יום ההילולא - ה' אדר

רבי **יוסף (לנדא) מפוזנא** ה'תצ"ו, 1736 - ה' באדר ה'תקס"א, 18 בפברואר 1801) היה פוסק הלכה, והתפרסם כצדיק, בסוף חייו שימש במשך כעשרים שנה כרבה של פוזנא.

רבי יוסף היה חתנו של רבי יחזקאל לנדא ה"נודע ביהודה", ונודע בכינויו 'יוסף הצדיק'.

קורות חייו

רבי יוסף נולד ב-1736 לרבי משה פנחס ששימש כפרנס של ועד ארבע ארצות בלבוב, ולרבקה בתו של רבי ישראל איסר מראשי קהילת ז'ולקייב.

בגיל צעיר נשא לאישה את פריידא בתו של הנודע ביהודה, בעודו מכהן כרבה של יאמפול. לאחר שנישא חי בז'ולקייב. מתיאורי חמיו עליו נראה שהעריכו מאד.

בגיל שלש עשרה בערך, נשא את פריידא בתו של הנודע ביהודה בעת שכיהן כרבה של יאמפיל.

לאחר נישואיו התגורר שנים רבות בז'ולקייב, על תקופה זו כתבו על גבי מצבתו "במשך עשרים ושתיים שנים רצופות לא ראה פני אשה גוי או חיה טמאה".

נודע כחריף וכתלמיד חכם מופלג. חמיו העריצו מאוד, ובמכתביו כתב אליו תארי הערצה מופלגים, בין היתר כתב אליו "כבן עזאי בשוקי טבריה".

מחידושיו מצוטטים כבר בספרי גדולי דורו כמו "חכמת אדם", ובספרי החיד"א.

משנת תקל"ג כיהן ברבנות בכמה ערים, ביאברוב, ויטקוב, ובסקאהל, ומשנת תק"מ נקרא לכהן כרבה של פוזנא.

חידושיו נלקטו בספר בשם "חידושי רבי יוסף מפוזנא".

נפטר בה' באדר ה'תקס"א ונקבר בבית העלמין הישן בפוזנא. על פי צוואתו, מילא את מקומו אחיו רבי שמואל, מחבר "בית שמואל אחרון".

חידושיו

דברי תורתו נדפסו לאחר מותו בספר בשם 'חדושי רבינו יוסף מפוזנא' ובספר זיכרון שארית יוסף. מלבד ספרים אלו נדפסו כמה תשובות בשמו בספר חותנו 'הנודע ביהודה', וכן שני קטעים למסכת חולין מובאים בשמו בספרו של אחיו - "בית שמואל - אחרון" - בסוף חלק יורה דעה.

נפטר בה' באדר תקס"א ונקבר בבית העלמין הישן בפוזנא.

מסופר כי אשתו הרבנית נהגה לבזותו בחייו פעמים רבות בפני תלמידיו ואנשי העיר, ואחרי פטירתו גילתה שהיתה אנוסה על פי ציוויו בכדי שלא יבא לחשש גאוה.

הסיפור על הרבנית שביזתה אותו

המצב בחייו: בחייו של רבי יוסף מפוזנא, אשתו הרבנית נהגה לעיתים קרובות לבזות ולהקניט אותו ברבים, ואף בפני תלמידיו ואנשי העיר. אנשי הקהילה התפלאו מאוד ואף הצטערו בשבילו על כך שאין לו שלום בית ושהוא סובל מבזיונות בביתו מידי אשתו.

הגילוי בהלוויה: כאשר נפטר רבי יוסף (ה' באדר ה'תקס"), עמדה הרבנית בהלוויה שלה וסיפרה לבקת הקהל שהיא זו שבזתה אותו כל השנים - אך עשתה זאת אנוסה ועל פי ציוויו המפורש.

התנאי מראש: רבי יוסף התנה עמה עוד לפני נישואיהם שכל פעם שיהיו מעמד ציבורי או אסיפה שבה יחלוקו לו כבוד רב וירוממו אותו, עליה להיכנס ולבזות אותו ברבים. מטרתו הייתה להשפיל את עצמו כדי שלא תיכנס בלבו אפילו שמץ של גאוה מרוממות הקהל

שלש שנים אחרי פטירתו בתקס"ד נאלצו לפנות את בית הקברות הישן בעיר, ומפורסם כי גופו של רבי יוסף היה שלם לגמרי בשעת הפינוי.

ו' אדר

הגה"צ רבי דניאל פרוסטיץ

יום ההילולא - ו' אדר

רבי דניאל נולד בשנת תקי"ט לאביו רבי בנימין זאב זצ"ל, היה ראב"ד בעיר פרעשבורג בתרופת החתם סופר במשך חמישים שנה.

הכתב סופר העיד עליו בשם אביו מרן החת"ס כי כבר בימי נעוריו היה מפורסם בגדלותו בתורה ובצדקותו. היה מקורב מאוד לרבו מרנא החתם סופר וסייע לו בהנהגת הקהילה בפרעשבורג. קהילות רבות הציעו לו לכהן אצלם כרב, אולם הוא נשאר עד סוף ימיו בפרעשבורג.

בשנת תר"ו שש שנים לאחר פיטרת החתם סופר, נסתלק לגנזי מרומים בהיותו בן שמונים ושבע שנים.

בהלווייתו הספידו הכתב סופר אבד"ק פרעשבורג, על מצבתו נכתבו התוארים: איש אלקים, תפארת הדור, נזר החכמים, צדיק נשגב, סיני ועוקר הרים. חיבר ספר מחנה דן עמ"ס פסחים. נטמן בצמוד לקברו של רבו מרנא החתם סופר בעיר פרעשבורג.

מתלמידיו המובהקים היו הרה"ק האהבת שלום מקאסוב, הרה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ אבד"ק סארקא בעל ה"ערבי נחל", ועוד. עם פטירת הרה"ק מזבאריז עלה להתגורר בארץ הקודש, וקבע מושבו בטבריה, ברבות הימים עמד בראש עדת החסידים הטבריה ופעל רבות למען בני הישוב בארה"ק.

ביום ה' באדר שנת תקפ"ג השיב הרה"ק את נשמתו ליוצרה, ומנוחותו כבוד בבית החיים הישן בטבריה.

הפסק של שינה לגבי אכילת חלב אחרי בשר

הגאון רבי יצחק וייס מוועראבוי מביא (זכרון למשה' מכתב טז): סיפר הרה"ג בעל המחבר ספרי 'דן מדניאל' ושאר ספרים, אודות זקינו הגאון המקובל מו"ה דניאל פרוסטיץ זצוק"ל, שהגיד בשם מרנא החתם סופר זיע"א שאמר לו, שבעיינו בהלכות בשר וחלב, המציא דבר שמה שפסק (ביו"ד סי' פט) לשהות אחר אכילת בשר ששה שעות, דהוא מטעם עד אז זמן העיכול, זה לא נאמר רק למי שאוכל בימא, אמנם כן האוכל בשר בלילה וישן אחר כך, אף שלא עברו ששה שעות מעת אכילת הבשר, מותר לשתות חלב, באשר על ידי שישן בינתיים ממהר העיכול לבוא, ואחר שבירר מרנא דבר זה הכין לעצמו לאחר שאכל בשר בלילה, כלי אשר בו ניתן חלב עם קפה לשתות אחרי שינה דאיזה שעות, ולפני אשמורת הבוקר כאשר קם מרנא ללמוד ולקח הכלי אשר הכין ופעל בו הקפה לתתו על האור להחם, נשבר לו הכלי ונשפך כל הקפה לארץ, אז אמר: רואה אני שמן השמים אין מסכימים להוראתי זו, אלא לא פלוג חכמים בזמן שהייה אחרי בשר כיומם כלילה זמן אחד להם. ספיר ויהלום פר' ראה ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ז' אדר

רבי יעקב ישכר בער רוזנבוים - אדמו"ר מנדבורנה

יום ההילולא - ז' אדר

רבי יעקב ישכר בער רוזנבוים מכונה לאחר פטירתו: **"הבאר יעקב"**; כ"ג בניסן תר"צ, 21 באפריל 1930 - ז' באדר תשע"ב, 1 במרץ 2012 היה האדמו"ר השמיני מנדבורנה, והשלישי בישראל.

תולדות חיים

נולד לרבי חיים מרדכי מנדבורנה בני ברק. את מוסדותיו המפוארים הקים בקריית נדבורנה בני ברק, שם מתנוסס בנין בית המדרש הענק, ובו ישיבת נדבורנה.

בצעירותו, בזמן מלחמת העולם השנייה, בעת ששהה עם הוריו ובני משפחתו בגלות טרנסיסטריה, שלח הרבי הריי"צ לגולי טרניסטריה מצות לחג הפסח, ומהם אכלו בני משפחת האדמו"ר בחג הפסח.

לאחר מלחמת העולם השנייה, סייע רבות לשלושה בחורים מניצולי השואה, וסייע להם לצאת מרומניה לארץ ישראל. שלושתם הפכו לחסידי חב"ד: ר' יעקב פלס, ר' דוד גרשוביץ ור' זושא הפרטיזן. האדמו"ר סיפר על כך בהרחבה והדברים מופיעים בספר "הפרטיזן".

האדמו"ר היה ידוע כחכם הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא. הרבי הפליג בגדולתו וחכמתו וגם הרבי היה שולח אליו שאלות בענייני רפואה. במכתב משנת תשמ"ז, כתב הרב בנימין קליין [בקשר להצעת שידוכים] בשם הרבי: "במענה לשאלתם ע"ד הצעת הנכבדות ביניהם. הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות על זה שכתבו ששאלו את האדמו"ר מנדבורנא והסכים להשידוך - "כעצתו, אזכיר על הציון"".

ביקורו אצל הרבי

בשנת תשמ"ג, בפסח שני ביקר האדמו"ר אצל הרבי. מטבע הדברים השיחה נסובה על ענייני פסח שני. בין הדברים אמר הרבי: "ספירת העומר עניינה הוא להביא לעבודת בית המקדש שתהיה כבר במקומה בגאולה האמיתית והשלימה. אלו הנמצאים בארץ ישראל יכולים יותר בקלות לפעול זאת.. אולם הלא אני נמצא בחוץ לארץ..." הגיב האדמו"ר מנדבורנא: "לעיתים כאשר מביטים מבחוץ רואים טוב יותר!". פרטים נוספים שסופרו על ידי האדמו"ר מנדבורנה על ביקורו אצל הרבי, מופיעים בספר "אביהם של ישראל". בין היתר, מסופר שם, כי הרבי והאדמו"ר מנדבורנה שוחחו ביחידות למשך זמן ממושך, ובין היתר שוחחו אודות סיוע רפואי - על פי ההלכה - לזוגות חשוכי בנים (האדמו"ר מנדבורנה סייע באותה תקופה לחסיד חב"ד שהיה זקוק לטיפולים אלה, וכששוחח עם הרבי בעניין זה, באו לעסוק בדרכים השונות שניתן לטפל בהן). הרבי הצטרף לדעת האדמו"ר מנדבורנה שיש לעודד כל דרך אפשרית שניתנת על פי ההלכה לסייע לחשוכי בנים.

נפטר בז' באדר תשע"ב לאחר מחלה קשה ממנה סבל למעלה משנתיים.

משפחתו

- בנו מ"מ, האדמו"ר רבי אליעזר זאב מנדבורנה
- בנו, רבי מאיר יצחק אייזיק מנדבורנה ירושלים

- בנו, רבי אשר ישעיה מנדבורנה ביתר
- בנו, רבי יוסף נפתלי מנדבורנה אלעד
- גיסו, חתן אביו רבי צבי הירש רוזנבוים מקרעטשניף סיגעט

המשמש בקודש הבין לרוחו של רבו כשהודיע לו: "רצוני לצמצם ככל האפשר את שעות קבלת הקהל. אולי אחדל ממנה כליל. גופי נחלש והעומס כבד מנשוא".

עבודתו של רבי יעקב-ישכר-בער רוזנבוים, האדמו"ר השמיני בשושלת נדבורנה, הייתה תובענית וקשה. תפילתו הייתה עד מיצוי הנפש, ולימודו היה ביגיעה רבה. קבלת האנשים שבאו אליו לצורך עצה וברכה סחטה ממנו את שארית כוחותיו.

הרבי נולד בעיר סירט שברומניה בשנת תר"ץ (1930) ועלה לארץ בשנת תש"ו (1946) באוניית מעפילים לאחר שניצל בניסי ניסים מאימי השואה. כמה שנים אחריו עלה ארצה גם אביו, רבי חיים-מרדכי, והקים מחדש את חצר חסידות נדבורנה. הוא נסתלק בשנת תשל"ח (1977), ואז בנו, רבי יעקב-ישכר-בער, מילא את מקומו והקים את 'קריית נדבורנה' בעיר בני-ברק.

ככל שחלפו השנים גדל הקהל שהתדפק על דלתו. יהודים מכל שכבות העם באו לבקש את ברכתו ולשאול בעצתו, ולכל אחד ואחד העניק הרבי את מלוא תשומת הלב, בסבלנות ובמאור פנים.

על אף העומס הכבד, דלתו לא נסגרה מעולם בפני מי שביקש את עצתו. ואולם בערוב ימיו פנה אל המשמש בקודש וחשף לפניו כי קבלת הקהל כבר קשה מנשוא, וכי הוא מבקש לצמצם את זרם הנכנסים אליו.

ואולם הרבי הוסיף: "אנשי שלומנו הקרובים אלינו יבינו שאינני יכול לקבלם, אך מה אעשה עם אותם יהודים שאינם חסידים, הזקוקים לחיזוק בשמירת תורה ומצוות? בפניהם איני רשאי לסגור את דלתי".

הטעים הרבי: "חכמינו אמרו: 'במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש'. כאשר מדובר בענייני יראת שמיים, אין מנוס מלקבל את הבאים!".

יום אחד באו אליו בני זוג שלא נמנו עם ציבור שומרי המצוות. "רבי, יש לנו בת מבוגרת שכבר שנים רבות מחפשת את זיווגה אך המאמצים הרבים לא נשאו פרי", שפכו את ליבם לפני הרבי. הם תיארו את הסבל המלווה אותם בשנים שחלפו וכיום, את האכזבות שהצטברו והדאגה הגוברת והולכת לעתידה של בתם. הם התחננו לפני הרבי שיברכם בישועה.

הרבי החל לשוחח איתם על עיסוקיהם ואורח חייהם, ועד מהרה הבין שבני הזוג כמעט אינם מקפידים על קיום המצוות. בעדינות ובנעימות דיבר איתם הרבי על חובת האדם בעולמו ועל תכליתו של יהודי בעולם בקיום רצון הבורא.

לבסוף הציע להם לקבל עליהם לקיים כמה מצוות יסודיות. "אם תקבלו עליכם להקפיד בקיום הדברים האלה, אני מבטיח לכם שבתוך ארבעים יום יימצא הזיווג לבתכם היקרה!".

בני הזוג התעוררו למשמע דבריו הנרגשים של הצדיק והביעו את נכונותם לקיים את בקשתו. הרבי בירכם שאכן בתוך ארבעים יום תמצא בתם את זיווגה.

הגבאי, שעמד בצד, התקשה להסתיר את פליאתו. אחרי שבני הזוג יצאו אזר אומץ ופנה אל הרבי: "בישיבתנו יושבים בחורים יראי שמיים שכבר שנים מצפים לזיווגם. כאן באו אנשים שאיננו מכירים כלל, וכבר יצאו מכאן עם הבטחה מפורשת לזיווג בתוך ארבעים יום, ואילו לבחורים שלנו הרבי אינו מבטיח דבר!".

הרבי הביט בו והשיב: "אנשים אלה עדיין אינם שומרים תורה ומצוות. אם אפשר לקרבם בנועם על-ידי ברכה והבטחה, אנו נוקטים גם דרך זו, אף שאין זו דרכנו בדרך כלל. וכל זאת כדי להשיב לב אבות על בנים ולהביאם לחסות תחת כנפי השכינה".

חלפו ימים ושנים. אותו גבאי כבר סיים את תפקידו, ומישהו אחר נכנס למלא את מקומו. ערב אחד קיבל הגבאי הראשון שיחת טלפון דחופה מהמשמש בקודש החדש: "הרבי מבקש לראותך מייד".

הגבאי לשעבר לא הבין את פשר הדחיפות, אך מיהר לצאת מביתו השוכן בקרבת מקום והחיש את צעדיו לעבר בניין בית המדרש.

עם בואו הורו לו להיכנס מייד אל חדר הרבי. להפתעתו לא מצא את הרבי לבדו, אלא עם בני זוג מבוגרים ואברך צעיר, המאזינים לדברי הרבי ביראת כבוד.

הרבי הבחין בו ורמז לו להמתין בחוץ. אחרי שהאורחים יצאו, קרא לו להיכנס. פניו של הרבי קרנו משמחה מיוחדת. "האם ראית את האנשים שהיו כאן?", שאל הרבי. "בשביל זה קראתי לך".

הרבי המשיך ואמר: "ודאי זכור לך אותו מעשה מלפני זמן, כאשר באה בני זוג לכאן וביקשו ברכה לזיווג בעבור בתם המבוגרת. הבטחתי להם שבתוך ארבעים יום יימצא הזיווג. באותה שעה התקשית להבין מדוע איני מבטיח כך לבחורי הישיבה שלנו, שעדיין לא מצאו את זיווגם".

הגבאי הנהן בדממה. הוא זכר היטב את המקרה. הרבי הצביע על הדלת שנסגרה זה עתה. "האברך שהיה כאן זה הזיווג המובטח. הוא וזוגתו עם הוריה מקפידים כיום על קלה כחמורה, והולכים ברוך השם בדרך ישראל סבא".

הרבי השתתק, שקע בהרהורים, ואמר: "נו, אמור בעצמך, וכי היינו רשאים להחמיץ הזדמנות כזאת?"...

(על-פי 'נדברה נא')

מחנה דז'ורין בטרנסניסטריה, שנת תש"ב (1942). השואה בעיצומה. אל המחנה הוגלו אלפי יהודים, וחיו בו בתנאים תת-אנושיים. הרעב והדוחק היו קשים מנשוא, והקור המקפיא השלים את הגורל האכזר שהיה מנת חלקם של האסירים.

היהודים הועסקו בעבודות פרך. בקושי זכו למנת לחם זעומה ומעט מרק, שבהם ניסו להחיות את גופם הצנום. בימי החורף, כאשר הטמפרטורה צנחה הרבה אל מתחת לאפס, גברה המצוקה במחנה. הקור המקפיא בלילות היה למלאך המוות ממש. רבים קפאו למוות, בהעדר אמצעי חימום והסקה.

רבי יעקב-ישכר-בער רוזנבוים, האדמו"ר השמיני בשושלת נדבורנה, היה בן שתים-עשרה בלבד, ושהה במחנה עם אביו. צערם של אחיו נגע לליבו הרחום, והוא לא הצליח לשאת את המחשבה שיהודים קופאים מקור בלילות. עצי הסקה היו מצרך נדיר במחנה, ולא היה אפשר להשיגם. באין ברירה נאלצו היהודים להשלים עם המחלות שפקדו אותם ועם הקור המצמית.

הילד חיפש דרך להשיג חומרי הסקה. מדי בוקר התעטף במעילו הדק ויצא אל הקור ששרר בחוץ. במשך שעות רבות אסף לחיקו ענפים וחתיכות עץ קטנות שמצא, והעביר אותם לחולים הקשים, שהיו זקוקים להם ביותר.

יום אחד, כאשר הילד שוטט במחנה בחיפוש גזרי עצים, ניגש אליו איכר מקומי. ״אתה מחפש עצים? יש לי עצים למכירה!״.

הילד הביט בו בחוסר אמון. ״כאן במחנה יש עצי הסקה למכירה?!״, תמה. הגוי הנהן בראשו. ״אכן״, לחש לילד, ״הם מוחבאים ביער. בוא אחריי״. השניים יצאו לדרך אל תוך מעבה היער.

בעת ההליכה לפתה את הילד תחושת חרדה. האם הוא יודע מה האיכר זומם? הרי הסיכוי שברשותו עצי הסקה משובחים נמוך ביותר, וגם אם הוא דובר אמת, מדוע יציע אותם למכירה לילד בן שתים-עשרה? חרדתו גברה והלכה.

לאחר הליכה ממושכת הגיעו השניים לקרחת יער קטנה. עיניו של הילד נפערו בתדהמה. כלא מאמין הביט באוצר שנגלה לעיניו - חבילות רבות של עצי הסקה ארוזות ומוכנות. האיכר הביט בפניו הנדהמות של הילד ונקב בסכום שדרש תמורת העצים.

כפי שהיה הילד יכול לשער, הסכום היה גבוה מאוד, וכמעט בלתי-ניתן להשגה בתנאים הקיימים. נוסף על הבעיה הכספית, גם שומרי המחנה חיפשו נואשות עצי הסקה בעבורם, וברגע שהללו יופיעו במחנה, השומרים יחרימו את כל הסחורה. האם כדאי להתאמץ ובסוף לאבד את האוצר לטובת השומרים?

״תן לי שעה״, ביקש הילד מהאיכר. ״אני הולך לגייס את הכסף״, הודיע בפשטות. האיכר הדריך את הילד כיצד לחזור למחנה.

בשובו מיהר אל אביו, רבי חיים-מרדכי, האדמו״ר מנדבורנה, וסיפר על העסקה שהשיג. נרגשים מהזכות שהתגלגלה לידם להציל את היהודים מהקור הנורא, התחילו האב והבן לאסוף פרוטה לפרוטה בשאיפה להגיע לסכום הנדרש.

ההצלחה האירה להם פנים ובתוך שעה בלבד נאסף הסכום המלא. סוכם עם האיכר שבשעת חצות תועבר הסחורה אל מקום סתר סמוך לצריפו של הרבי.

בשעה תשע בערב שטח המחנה היה ריק מאדם. היחידים שסובבו בו היו השומרים המרושעים, שחיפשו הזדמנות להתעלל ב׳מפירי הסדר׳ במחנה. באותם רגעים הסתנן הרבי מצריפו, כשהוא עוקב בדריכות אחרי השומרים, לבל ישגיחו בו.

בשקט התגנב אל ירכתי המחנה וחיפש את ארון החשמל שמוליך את המתח לעמודי התאורה הפזורים במחנה. לאחר חיפוש ממושך מצא מאחורי גבעת שיחים ארון חשמל קטן.

בתנועת ידיים זריזה פתח את הארון וחיפש את הנתיך הראשי, המופקד על אספקת החשמל לכל המחנה. כשגילה את הנתיך נצצו עיניו.

ביד רועדת הניף הרבי אבן והיכה בחוזקה בנתיך. זה התרסק ורסיסיו נפלו אל הקרקע. עלטה כבדה השתררה במחנה. הרבי וידא כי תיקון הנזק יֵארך שעות רבות ומיהר להימלט.

זה היה הלילה האפל ביותר בתולדות המחנה. לאורך כל הלילה עמלו השומרים לתקן את התקלה הפתאומית, ורק בשעת בוקר מוקדמת הצליחו להחזיר את זרם החשמל.

בחסות העלטה והמהומה, בעוד תשומת ליבם של השומרים נתונה לתקלה, הצליחו הילד ואביו וכמה שותפי סוד נוספים להבריח את כל אוצר העצים למקום המסתור שליד צריפם. משם הדרך להפצתם לצריפי היהודים, שהתחננו למעט חימום, הייתה קצרה.

בלילות הבאים חוממו צריפים רבים במחנה, והדבר הציל את חייהם של יהודים רבים. (על-פי סיפורו של האדמו"ר לנכדו. 'פניני פרשת השבוע')

ח' אדר

הרה"ג יעקב יצחק ווייס

יום ההילולא - ח' אדר

הרב **יעקב יצחק ווייס**, גאב"ד העדה החרדית ומחבר שו"ת מנחת יצחק, היה תלמיד חכם ופוסק ידוע.

הרב יצחק יעקב בן יהודה ווייס נולד בדולינה שבהונגריה בשנת 1905. בצעירותו התפרסם כעילוי והוסמך לרב בגיל 17. בעקבות נישואיו לבתו של הרב פנחס סגל צימבום מאורדיה-מארה שבצפון טרנסילבניה שברומניה עבר להתגורר בעיר זו, ומשנת תרפ"ט (1929) שימש מו"ץ בבית-הדין לצד חמיו.

צפון טרנסילבניה, שסופחה לממלכת רומניה לאחר מלחמת העולם הראשונה, נקרעה משטח רומניה בהתאם ל"דיקטאט ווינה" בתחילת 1940 וסופחה להונגריה. במאי-יוני 1944 הוקמו שם 15 גטאות, ולאחר כחודש גורשו כ-150,000 יהודיה למחנות ההשמדה באושוויץ. אולם הרב ווייס ובנו התחבאו בעירו אורדיה-מארה, וברחו לעיר ארד שבדרום טרנסילבניה (שנותרה בידי רומניה) בעזרת חלוצי "בני עקיבא" ותנועות אחרות, שפעלו להבריח יהודים מהונגריה ע"י מתן שוחד לשוטרי הגבולות, לז'אנדרמים ולתושבים המקומיים. משם הועברו הרב ובנו **לבוקרשט** בעזרת עובדי הרכבת שקיבלו שלמונים אף הם. בעיר הבירה ניתנו להם תעודות מזויפות, הם אוכסנו במעונות והכשירום לעלייה לארץ ישראל. הרב ובנו היו עתידים לעלות לאֶנייה "**מפקורה**", שאמורה הייתה להפליג עם שתי אֳניות בלתי לגאליות אחרות: "**בולבול**" ו"**מורינו**". אך הם אחרו להפלגה וניצלו שוב בנס, שכן "מפקורה" על 380 מעפיליה הוטבעה באש צוללת רוסית בים השחור. נס זה הצטרף לנס הצלתם מגירוש לאושוויץ, מהברחת הגבול ומהפצצת בוקרשט על ידי מטוסי בנות הברית.

בהבעת תודה לבורא עולם **על הצלתו והצלת בנו** (שאר בני המשפחה נספו על קידוש ה'), חיבר הרב וויס את **הקונטרס** "**פרסומי ניסא**", ולהלן נצטט מחיבורו דברים אחדים, שלא הופיעו עד כה בשום מחקר על תקופת השואה:

השם יתברך הציל אותנו מכל אויב ואורב... **כי היינו כפסע בין המוות לחיים**, ועל כל פסיעה ופסיעה אהלל משום פרסומי ניסא... ואזכיר קצת מחסדי ה' והשגחתו עלינו... החלטנו לעבור את הגבול לרומניה, למרות שנודע לנו כי הדרך קשה מאוד וכרוכה בסכנה גדולה, כיון שבימים אילו נהרגים יהודים שניסו לעבור את הגבול... לא הייתה לנו שום שאלה אם לחלל את השבת להינצל ממוות לחיים... בלילה הלכנו שעות דרך יערים, שדות וכרמים... **לבנו נמס בקרבנו מרוב מורא**, כי גם זאת היתה תשועה גדולה... אנחנו

בעזרת ה' יתברך **עברנו את הגבול בשלום**, לאחר שנתתי להם איזה סכום שנשאר לי. אחרי זה המשכנו ללכת משך שתי לילות ויום אחד דרך הרים וגבעות, עד שהגענו לישוב בשם דיאנטי, שהוא בערך כ-40 50 מיל מן הספר, שם קיבלו אותנו בסבר פנים יפות מר הארטמטן, יעקב פריעדמן, שו"ב מבעלעניש והשו"ב מדיאנטא. שם מצאנו מרגוע לנפשנו זו פעם ראשונה אחר תקופה ממושכת. אף טעמנו בשר ונתנו לנו תנומה לעפעפינו בלי פחד מוות. כעבור ימים הגענו לכפר כל החבורה שהיינו ביחד... **הגענו ליד ארד**. אף כי במשך שבועיים שהיינו שם **נאלצנו להתחבאות** (להתחבא) מחמת קצת פחד. מכל מקום היה לנו לנחת לראות עוד משפחות שלמות בביתם, בתי מדרשות ובתי כנסת על מכונם, אשר כבר לא ראינו כזאת זמן רב. ונתתי שבח והודיה לשם יתברך. בעיר ארד נודע לנו שמעיר הבירה יוצאות 3 ספינות קטנות לארץ ישראל. שכרנו שר צבא כדי להסיענו לעיר בקרבת עיר הבירה. למחרת בבוקר קרה קלקול במכונה ונאלצנו להישאר על אם הדרך בקרבת העיר סאבען (סיביו)... **הגענו בשלום לבוקרשט, איחרנו את הספינות שהפליגו עוד לפני יום או יומיים... בעוונותינו הרבים טבעה הספינה. בעיר הבירה בוקרשט היינו עוד שרועים בפחד איזה שבועות**, שאף כאן נשמע הקול של שונאי ישראל יימח שמו... המבקש שימסרו לידו כל היהודים, כמו במדינת הונגריה, **והסכנה נשקפה לנו כל רגע, כי זרים היינו**. על כן חיפשנו איך לברוח **למדינת בולגריה**, או למצוא איזה בונקר. משך שבועות אלו העיר הייתה סובלת **מהפצצות האוויר** מדי יום ביומו, שהפילו חללים רבים. ב-23 באוגוסט 1944 נעשה שינוי לטובה, מדינת רומניה פרקה מעליה את עול הגרמנים לאחר שהמלך הצהיר לכרות ברית שלום עם הצד השני.

הרב ווייס שאף לעלות לארץ ישראל, וקודם לכן נסע **לאורדיה-מארה** כדי לבדוק אם ימצא את כתבי היד הרבים שלו ושל חותנו, אולם לא מצא בה אלא שארית פלֵטה של 3,613 נפש מתוך 21,337 שהיו לפני המלחמה. נותרו שם כ-500 עגונות שהרב וויס נתבקש להתירן ולנהל את עדתן הפגועה והשבורה. **הרב וויס תיקן תיקון גדול בענייני עגונות והצליח להתיר מעגינותן כ-200 נשים**. גם **ר' חיים-מאיר האגר, האדמו"ר מוויז'ניץ**, חזר לעיר זן, ושניהם פעלו יחד להחיות את הקהילה. לאחר שהתבסס השלטון הקומוניסטי, הוזמן הרב וויס על-ידי קהילת מנצ'סטר שבאנגליה לשמש בה אב בית דין. **רב הכולל אלכסנדר שפרן** המליץ עליו, על אישיותו וגדולתו בתורה.

לבקשת האדמו"ר מסאטמר, רבי יואל טייטלבוים, שישב בברוקלין, עלה הרב וויס לירושלים ב-1970לאחר 22 שנות רבנות במנצ'סטר. הוא נתמנה לסגן הראב"ד של הקהילה החרדית, ולאחר פטירת הרב דויד יונגרייז נתמנה לראב"ד. הרב וויס נטה למתינות והתרחק מהקיצוניות של נטורי קרתא. מאז פטירתו של האדמו"ר מסאטמר כונה גאב"ד.

הרב ווייס היה מגדולי הפוסקים בהלכה והמשיבים בדורו, ויצאו לו מוניטין בחיבורו המונומנטאלי **שו"ת "מנחת יצחק"** (בעשרה כרכים), ובהם התכתבויות בענייני הלכה עם גדולי הדור. ספריו משמשים כבסיס ויסוד לפסיקה ההלכתית בימינו, בייחוד בשאלות שהזמן גרמן. הוא גילה יכולת להתמודד עם בעיות של בירורי הלכות אקטואליות **ונחשב סמכות הלכתית גדולה** בתקופה שלאחר השואה. הייתה לו בקיאות גדולה בכל החידושים הטכנולוגיים שדרשו התמודדות ופתרון.

ספרו נקרא "מנחת יצחק" על פי דבריו:

מאשר כי מנחתי מנחת עני, **מנחת תודה לשם יתברך, על אשר אחרי כל תלאות אשר עברו עלינו בימי הזעם, ורוב בני משפחתנו נאבד על קידוש השם הי"ד**, ועמהם הרבה מכתבי ידי אשר רמזתי עליהם בהקדמה לספרי השו"ת.

ספר נוסף שלו הוא "**ספר מנחת יצחק**" (ירושלים חלק א' תשמ"ח, חלק ב' תשנ"ז), פירוש על התורה. על ספריו קיבל הרב וויס את פרס עיריית תל-אביב על שם הרב קוק. הוא נפטר בירושלים בסיוון תשמ"ט. 2 לאחר מותו הוציא לאור בנו, הרב יששכר דב וויס, תשובות ופסקים, חידושים ובירורי הלכה למעשה, בארבע חלקי שולחן ערוך מתוך כתבי הרב שלא פורסמו עד כה. הקובץ נקרא אף הוא "**מנחת יצחק**" (ירושלים תשנ"ו). במלאת שנה לפטירתו יצא לאור "**ספר הזיכרון לרב וויס**" (ירושלים תשס"ב).

קשריו עם הרבי מליובאוויטש

בשנת תשי"ט שלח לרבי את ספרו, וקיבל תגובה חמה מהרבי על ספרו. בספריו הוא מזכיר את הרבי בכבוד ובהערצה.

בשנת תשל"ו היה כינוס של שמונת אלפים נפשות בירושלים. מספר משלוחי הרבי, רצו לעורר שיאמרו בכנס את י"ב הפסוקים. הם הלכו אל הראב"ד הרב וייס, בבוקר, והסבירו את סיבת בואם, והראו לו את רשימת הי"ב פסוקים. ושאל: הרי זה בכל יום. השבנו שכנראה מדברי הרבי הפסוקים והמאמרים האלו מסוגלים בייחוד להשבית אויב ומתנקם. אמר הרב וויס לקרוא לר' משה וובר ודיבר אתו בייחוד. והורה להרא"מ ברייטשטיין - ספרא דדיינא - והעניין סודר. אמרו תהלים, סליחות, אבינו מלכנו, הפסוקים, אחינו וכו'".

באותה הזדמנות סיפר רבי משה וובר לגאב"ד, שהרבי הזכיר את ה'מנחת יצחק' כו' בהתוועדות. הוא קרא לשליחים שביקרו אצלו, ושאל אודות מה זה היה.

בשנת תשל"ג שלח רבי יצחק יעקב מכתב ברכה לרבי לרגל מלאות לו שבעים שנה. בתוך הדברים כותב: ואשריו ואשרי דורו בפעולותיו הנשגבות והשפעתו הגדולה מרדת רבים באר שחת ולהכניסם תחת כנפי השכינה בכל מקומות מפוזריהם, כה יוסיף ה' וכה יתן לכבוד תורתו אמיץ כח ושנות חיים טובים ארוכים להאיר עיני הרבים באהבת תורה וחסידות ויראת שמים עד ביאת גואל צדק".

שני האנשים שהתייצבו בבית הדין נראו סוערים. המתח שעל פניהם היה בולט, ותהום נפערה בין טענותיהם הקוטביות. מקרה חריג כל-כך טרם נראה בשערי בית הדין.

זה קרה לפני כארבעים שנה, בבית דינו של הרב יצחק וייס, אב בית הדין של העדה החרדית בירושלים. "האיש העומד כאן חייב לי סכום כסף גדול", אמר הראשון. שפתיו רטטו מזעם כבוש. "לפני כמה חודשים הוא לווה ממני עשרים אלף דולר, וכשהגיעה העת לפרוע את ההלוואה התכחש לה בחוצפתו הרבה, והוא מסרב להשיב לי את כספי!".

מבטו של רבי יצחק הופנה אל הנתבע. עוד בטרם התבקש לדבר נזעק האיש: "אינני יודע על מה הוא מדבר!", הניף את ידיו בחוסר אונים. "אינני חייב לו אפילו פרוטה אחת! לא לוויתי ממנו כסף, ואינני מבין כיצד נקלעתי בכלל למצב שהוא תובע אותי על הלוואה שלא הייתה ולא נבראה!", זעק בקול כאוב.

רבי יצחק פנה אל התובע. "האם יש בידך ראיה לטענתך, מסמך שיאשש את טענתך? אם כן, הצג אותו לפנינו".

"בוודאי, בידי שטר חוב בחתימתו של הנתבע", השיב התובע בביטחון. "לא הייתי מלווה סכום כזה בלי לקבל ממנו שטר חוב כתוב וחתום כדת".

האיש הוציא מכיסו דף נייר והניח אותו על שולחן בית הדין. לעיני הדיינים נראה שטר הלוואה מסודר, שלא השתמע לשתי פנים. נכתבו בו כדת וכדין שמות הלווה והמלווה, סכום ההלוואה, מועד הפירעון ותחת כל זה התנוססה חתימת ידו הברורה של הנתבע.

רבי יצחק פנה אל הנתבע ושאל: "האם זו חתימת ידך?".

"אכן, זו חתימת ידי", השיב הנתבע, "אך אני עומד בתוקף על דעתי שמעולם לא לוויתי ממנו פרוטה. אינני מכיר כלל את השטר הזה. איני זוכר שחתמתי עליו אי פעם".

"האם יש לך הסבר כיצד מופיעה חתימתך על שטר ההלוואה שביד התובע, שלטענתך מעולם לא לווית ממנו ולא חתמת על שטר חוב כזה?", שאל רבי יצחק. הנתבע לא ידע להשיב על כך.

על-פי ההלכה, במקרה כזה יש לחייב את הנתבע לשלם את כל סכום ההלוואה, שהרי ביד התובע מצוי שטר חוב שמוכיח את טענתו, ואף הנתבע מודה כי החתימה שבשטר היא חתימת ידו.

ובכל-זאת משהו בליבו של רבי יצחק לא הניח לו. **בחושיו המחודדים חש שהצדק עם הנתבע דווקא. התובע נראה בעיניו איש רע מעללים ותחבולות, ואילו מדברי הנתבע ניכר היה כי דובר אמת הוא.**

אך כיצד אפשר לזַכות אדם, בשעה ששטר חתום עומד כנגדו? רבי יצחק התקשה למצוא פתח לזיכוי הנתבע. מאידך גיסא לא רצה לפסוק כנגד תחושתו ליבו ולחייב את הנתבע בשעה שהוא מרגיש שמדובר באדם תם וישר.

"שמעתי את דבריכם", אמר רבי יצחק לאחר מחשבה קצרה. "אני מבקש לדחות את פסק הדין למחר בבוקר", הציע.

בליבו התפלל שהקב"ה יאיר את עיניו וייתן חוכמה בליבו למצוא את דרך האמת ושהצדק ייצא לאור.

הדיון בבית הדין לא נתן לו מנוח. הוא הרהר שוב ושוב בפרטי המקרה המוזר. ליבו אמר לו שהנתבע צודק, אך כיצד אפשר להוכיח זאת?

למחרת בבוקר שבו הצדדים לבית הדין. בעודם ממתינים בחדר ההמתנה, ניגש שליח בית הדין אל הנתבע ואמר לו בשקט: "רבי יצחק ביקש שתלך מייד לביתך, תבחר ספר כלשהו מתוך ספרייתך הפרטית ותביא אותו לכאן". הנתבע שמע את הבקשה המוזרה ויצא למלא אותה.

כאשר נכנסו השניים אל הדיינים ביקש רבי יצחק מהנתבע לראות את הספר שהביא מביתו. הוא פתח את הספר, הביט בדף הראשון וחיוך קל עלה שפתיו.

"הביטו נא", לחש רבי יצחק לדיינים שלצידו. "האיש הזה נוהג לחתום את שמו בעמוד החלק שבראש הספר, אך לא בראש הדף, כפי שרגילים רוב האנשים, אלא דווקא בתחתיתו".

הרב הרים את עיניו ושאל את הנתבע: "האם השאלת אי-פעם ספר לתובע?".

הנתבע הרהר מעט ולפתע נזכר: "לפני כשנה השאלתי לו ספר מסוים ועדיין לא קיבלתי אותו בחזרה".

רבי יצחק קרא למזכיר בית הדין והורה: "צא בבקשה מייד עם התובע לביתו והביאו לכאן את הספר ששאל מהנתבע".

לא חלפה שעה קלה והשניים שבו עם הספר. כשנפתח, ראו כולם כי הדף הראשון של הספר היה גזור. רבי יצחק הוציא את שטר ההלוואה, והנה זה בדיוק אותו דף! זה היה הדף שעליו חתם הנתבע את שמו, ומעל לחתימה נוסף תוכן שטר ההלוואה.

האמת יצאה לאור. התובע נחשף כרמאי שזייף שטר הלוואה, שלא הייתה ולא נבראה.

הנוכחים השתאו לנוכח חוכמתו של רבי יצחק שברגישותו ובמתינותו לא נחפז למהר בדין, ובזכות פיקחותו הציל אדם ישר וזכה להוציא פסק דין אמת.

הגה"ק רבי יוסף יעבץ

יום ההילולא - ח' אדר

רבינו יוסף יעב"ץ הידוע בכינויו החסיד יעב"ץ היה אחד מגדולי הרבנים בתקופת גירוש ספרד, מחבר הספר "אור החיים" על ענייני האמונה, וכן פירוש היעב"ץ לאבות, ועוד.

החסיד יעב"ץ נולד בסביבות שנת ה'ר' בעיר ליסבון שבפורטוגל. שם למד אצל כמה מגדולי הרבנים באותה תקופה. כעבור מספר שנים נשא לאישה את אחותו של הגה"ק רבי יצחק עראמה (מחבר הספר עקידת יצחק). ולאחר מכן נולד לו בן בשם יצחק, שהפך לרב חשוב.

לאחר גירוש ספרד בשנת רנ"ב הוא התחיל במסע נדודים עם בנו: תחילה נסע לעיר נאפולי שבאיטליה ומשם, לצפון איטליה, לעיר פרארה. כעבור שנה נסע לעיר מנטובה שם כתב את ספרו "חסדי ה'". במשך נדודיו וגם בהמשך חייו עסק הרבה בסיוע למגורשים מספרד גם מבחינה פיזית אך בעיקר מבחינה נפשית - הוא היה נותן דרשות על אמונה ועל השגחת ה' בעולם והיה מפיח תקווה בלבם של הפליטים.

החסיד יעב"ץ נפטר בח' באדר רס"ח.

'תשלום גמול' של הרה"ק מאניפולי

כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זיע"א ('אגרא דפרקא' אות ג): נאמר לי ממגידי אמת ששמעו מכבוד חסידא סבא קדישא כבוד דודי זקני מו"ה משולם זושא [מאניפולי] זצוק"ל, שאינו מצפה לתשלום גמול עולם הבא על מה שעבד את השי"ת בעת שכבר נתוודע לו אמיתיות גדולתו ית"ש, רק שמצפה לתשלום על מה שעבד את הש"י באמונת אומן מדרך הקבלה. (ונ"ל כמו שכתבנו כבר בספר 'מעין גנים' על מה שאמר הפילוסוף בעצמו כיון שאמונת מציאותו מושג בשכל אינו מגיע שכר על זה, ואמרנו על זה דמשום הכי צוה אותנו ה' יתברך במצוה אנכי ה' אלקיך להאמין אמונת המציאות אמונה דוקא, בכדי שנקבל שכר ע"ז יעו"ש דברינו באריכות). והנה אנחנו בעניינו כבר אמרנו בזה, הלא בספרנו הנ"ל, על מה שכתב מהר"י יעב"ץ בספרו אור החיים (פ"ב וסוף פ"ה) אשר צווח ככרוכיא על המתפלספים בחקירות אנושיות על אמונת מציאותו ית"ש, והנה הראה בחוש שבדורו היה בעוה"ר גזירות שמד בספרד אזי החוקרים שהמציאו האמונה בחקירה המירו כבודם בלא יועיל, והנשים וקלי הדעת אשר הספיק להם הקבלה עמדו בנסיון וקדשו שם הנכבד והנורא עכ"ד. ספיר ויהלום הרב מנחם מנדל פומרנץ

ט' אדר

הגה"צ רבי שמואל דוד אונגר אב"ד נייטרא

יום ההילולא - ט' אדר

נולד בשנת תרמ"ו בפישטני בסלובקיה לאביו הגה"צ רבי יוסף משה אונגר. בגיל צעיר התייתם מאביו. למד בעירו בישיבת דודו, הג"ר נוח ברוך פישר. בגיל צעיר התמנה למשרת הרב בקהילה היהודית הקטנה בקרומפק ואחר כך עבר לשמש כרב בטירנוי. כחמש עשרה שנה ישב בטירנוי ועסק בהוראה ובחינוך.

בשנת תרצ"א, לאחר פטירתו של הגאון רבי אברהם אהרן כ"ץ, רבה של נייטרא, נבחר למלא את מקומו. כדי לשכנעו לעבור לעירם, הציעו פרנסי קהילת נייטרא לממן את ישיבתו ולסייע בהרחבתה. חתנו היה הגה"צ רבי חיים מיכאל דב ויסמנדל.

במשך 40 שנים שבהן עסק בהרבצת תורה, העמיד הרב אונגר אלפי תלמידים מסלובקיה, הונגריה וממדינות נוספות, מהם היו לרבנים וראשי ישיבות.

ביום ט' באדר תש"ה נפטר ביער מרעב ומחולשה ונקבר שם באופן זמני. לאחר המלחמה הובא לקבורה בפישצ'אן שבה נולד, בסמוך לקברות אביו.

פטירתו הפלאית בלב יער

יער קאלישטי סמוך לעיירה ביסטריצה כאן מתחת לרגבי העפר והעצים הגבוהים התקיימו להם בימי השואה חיים יהודיים מלאי גבורה ועוז היער הזה שימש מקום מסתור לבחורי ישיבת נייטרא בימי השואה ובראשם רבם הגדול הגה"צ רבי שמואל דוד אונגר זי"ע.

עם פלישתם של הנאצים ימ"ש לסלובקיה נמלטו רבים מבני הישיבה אל היער התחלקו לכמה קבוצות כדי שלא ייתפסו כולם יחד חפרו לעצמם מספר מערות גדולות והמשיכו להגות בתורה במסירות מתחת לפני האדמה בתנאים בלתי נתפסים סיפורי הוד מפעימים נמסרו על התנהלותו של ראש הישיבה באותם ימים קשים מדי יום היה עולה במסירות נפש ומתיישב ליד פתח המערה שם יכול היה ללמוד לאור היום מתוך ספרי לימודו ברם התנאים הקשים ביער נתנו בו את אותותיהם ומצבו הגופני הלך והידרדר מיום ליום.

בשבועות האחרונים לחייו ניכר היה כי הוא מתכונן לקראת המעבר לעולם שכולו טוב, ביום ח באדר תש"ה בבוקר החליף הרב את כותנתו רחץ ידיו ועמד בתפילתו שעה ארוכה במשך כמה שעות רחשו שפתותיו וידוי ותחנונים לאחר מכן קרא לבנו ממלא מקומו הגה"צ רבי שלום משה אונגר זצוק"ל ומסר לו את הוראותיו בדבר הקבורה כשעה אחרי צאת הכוכבים יצאה נשמתו בקדושה וטהרה למחרת היום הובא לקבורה זמנית בתוך היער מסופר שבשעה שלקחו את גופו לטהרה במי הנהר הסמוך חלפה במקום פלוגת חיילים גרמנים נושאי המיטה נתקפו בבהלת אימים, בנס פלאי לא הבחינו בהם החיילים וחלפו על פניהם מבלי לעולל להם מאומה לאחר שהסתיימה המלחמה הועברו עצמותיו לעיר פישטיאן שם נטמן ליד קבריהם של אביו הרב ושל הרב ר קלמן וובר כפי בקשתו ועל מצבתו נכתב בין היתר ברח מפני המציק ונטמן ביער ושם לא פסק פומיה מגירסא, יצאה נשמתו הטהורה בקדושה וטהרה ביער ביסטריצא מתוך רעב וקור ביום ט' אדר תש"ה.

י"א אדר

הגה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי החיד"א

יום ההילולא - י"א אדר

רבינו חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל, נולד בחודש סיון שנת תפ"ד בין חומות ירושלים עיר הקודש. לאביו רבי רפאל יצחק זרחיה זצ"ל, שהיה נינו של רבי אברהם אזולאי זיע"א בעל "חסד לאברהם", מגדולי המקובלים בדורו, שהתגורר, פעל ואף נטמן בעיר הקודש חברון. ואילו אמו היתה בתו של הרב החסיד המקובל רבי יוסף בייאליר זצ"ל, שהגיע מאשכנז בעליית רבי יהודה החסיד זצ"ל.

כבן שש שבע, החלה רוח ה' לפעמו, הכיר את בוראו, ויכר יוס"ף בידיעת בית רבו, לא ימיש מרחובה, 'ויט שכמו לסבול', בקי בהטיה, יושב אהלים, כותב עליו אביו בהסכמה לספרו הראשון "שער יוסף".

בשנת תקי"ג והוא בן עשרים ותשע שנים, שלחוהו חכמי ירושלים לאירופה המערבית, למען עניי העיר העטופים ברעב, שליחות שהתארכה חמש שנים. שם בהיותו בן עשרים ותשע כאמור, הוציא את ספרו הראשון "שער יוסף" בליוורנו. בשנת תקי"ח, שב לארץ הקודש והצטרף לבית דינו של רבי יהודה נבון בנו של המחנה אפרים, כן נמנה בין חבורת המקובלים "אהבת שלום", בראשות רבינו שלום שרעבי זיע"א.

כבר בשנת תקכ"א, פנו אליו חכמי וראשי קהלת קושטא, שהיתה בזמנו הקהילה החשובה והגדולה ביותר בארצות המזרח, בבקשה שיקבל על עצמו את כתר הרבנות בעירם, אולם הוא מיאן לזאת, על אף כל הלחצים שהופעלו עליו.

בשנת תקכ"ד נשלח שנית מטעם חכמי ירושלים לקושטא שבטורקיה, בהגיעו למצרים הגיעה אליו ידיעה מירושלים כי השליחות בוטלה, והוא נשאר שם, כשהוא ממונה בעל כורחו כרבה של קהיר למשך חמש שנים.

בשנת תקל"ג, שלחוהו חכמי חברון בשלישית למען עניי עירם שסבלו אז חרפת רעב, עקב מלחמות שהתחוללו באותה עת. בנסיעותיו לטובת עניי ארץ ישראל לארצות שונות, נפגש עם גאוני התורה ברחבי העולם, וכן ביקר בספריות בהן גילה ספרים נדירים, מהם שילב וציטט בספריו הרבים בזכרונו הפנומנלי.

כשהגיע במהלך נדודיו לליוורנו שבאיטליה, הציע הנדיב רבי אליעזר חי שאלתיאל ריקאנטי, לסייעו בהדפסת ספריו הרבים ולהחזיק עבורו ישיבה, בה יעסוק בתורה בשקט ובשלווה. החיד"א נענה להצעה והשתקע בביתו, כשהוא כותב, עורך ומדפיס את ספריו הנפלאים ומלאי החכמה.

בזמן זה הוא דחה את הפצרות בני הקהילה שיסכים לקבל את נזר הרבנות בעיר. כן נשלחו אליו אגרות בקשה שיקבל על עצמו את רבנות אמשטרדם צפת ואנקונה, ובאחרית ימיו אף בקשוהו להתמנות כראש הרבנים לארץ ישראל, אולם לכולם סירב, כשהוא כותב בענוותנותו המופלאה, "כי מכיר אני את ערכי" וכו' "וקצה נפשי בזה". (מדבר קדמות)

כל שנותיו השתוקק החיד"א לשוב לארץ הקודש, כפי שהיה כותב תדיר במכתביו בכל עת מצוא, אולם בכל פעם שהתכונן לנסיעה, נוצרה איזו הפרעה, שעכבה אותו מלממש את רצונו, כגון מגיפות, סערות, ומלחמות.

החיד"א נסתלק בליוורנו בליל שבת קודש פרשת זכור י"א אדר תקס"ו. בשנת תש"כ, הועלה ארונו להר המנוחות שבירושלים, שם הוקם אוהל על קברו, זיע"א.

כי הגיד להם אשר 'המן' הוא היהודי

וַיַּגִּידוּ לְהָמָן לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדֳּכַי כִּי הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי (אסתר ג, ד). כתב החיד"א בספר "כסא דוד" (דרוש י' לשבת זכור): שמעתי מחד מרבנן שפירש דרך צחות, דכיון שהמן היה עבד למרדכי (עי' מגילה טו, א), אם היינו בארץ ישראל - מלין וטובלין אותו לשם עבדות, וחייב בכל המצוות שהנשים חייבות. ואם כן אפשר שמרדכי אמר להם על המן שהוא עבדו, ודין עבד ישראל למול ולטבול, ולקיים מצוות שהנשים חייבות... ונמצא שהמן היה יהודי. וזה שכתוב: "ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי", כלומר: "הוא" - המן, "יהודי" - כדין העבדים. וימלא המן חמה. עד כאן שמעתי... כסא דוד דרוש י' לשבת זכור

ספרי מרן החיד"א כקומה שלימה

כתב הג"ר משה הלברשטאם ז"ל בהסכמתו לספר "חדרי בטן" שיצא לאור בשנים האחרונות מכתב ידו של החיד"א: "גאון עוזנו החיד"א זי"ע קרא בשמות להרבה מספריו הקדושים על שמות איבריו של אדם, והא לך דוגמתו: ראש דוד, מראית העין, פתח עינים, טוב עין, עין זוכר, יעיר אוזן, פני דוד, פה אחד, דבש לפי, שפה אחת, צווארי שלל, לב דוד, זרוע ימין, כף אחת, מורה באצבע, צפורן שמיר, ברכי יוסף, שמחת הרגל. והנה עתה בהדפסת הספר הנוכחי נוסף עוד אחד מהאיברים, והיינו "חדרי בטן". והם קומה שלימה...

בצוהרי צום תשעה באב, כשהיה הרב חיים יוסף דוד אזולאי (המכונה החיד"א) בדרכו לבית הכנסת בעיר קונסטנטין שבאלג'יריה, ראה נשים השוטפות את הבתים ואף צובעות אותם.

הרב ראה בכך חילול הקודש ושאל את מארחו בתמיהה: "הייתכן שביום צום על חורבן בית המקדש ישנם אנשים המשפצים את בתיהם?" השיב לו המארח "כך מנהגנו. הנשים מצפות ומקוות שהמשיח יגיע ממש היום, והן מנקות את הבתים לכבודו!"

החיד"א לא התרצה וקבע שעל הנשים לחדול ממעשיהן ויש לבטל את המנהג. המארח אמר זאת לנשים והן הפסיקו את מעשיהן. בתוך זמן קצר פשטה השמועה, ובכל רחבי העיר חדלו הנשים מן המנהג.

לאחר התפילה חזר החיד"א מבית הכנסת וראה שהנשים מסתודדות ומצביעות עליו. שאל את המארח "מה הן אומרות?" השיב לו המארח שהן אומרות: "הרב מירושלים אמר שהמשיח לא יבוא השנה."

מיד הבין החיד"א את הטעות שעשה, והכריז: "טעיתי בדברי הקודמים. חייבים לשפץ את הבתים. אם נהגתן לשטוף חדר אחד - שטפו את הבית כולו, ואם נהגתן לסייד ולצבוע בצבע פשוט - צבעו את הבתים בצבע יפה יותר. ואולי בשל כך יבוא המשיח כבר השנה."

"אני דורש שתכתוב לי עכשיו מכתב הכשר", הגביה הסוחר את קולו באיום. כשנתקל בסירוב, עלתה ארשת קשוחה על פניו והוא הכריז: "אם תעמוד בסירובך תושלך לים כאן ועכשיו!".

החיד"א, רבי חיים-יוסף-דוד אזולאי, עשה מסעות רבים בעולם. מסעו הראשון לטובת הקהילה היהודית בחברון נמשך שש שנים, ומאז הוסיף לנדוד בין קהילות יהודיות ברחבי תבל, כשליח דרבנן בעבור עניי חברון וירושלים.

את מסעותיו תיעד בספר 'מעגל טוב', שהוא 'יומן מסע' שבו העלה על הכתב את חוויותיו ביותר מעשר מדינות ברחבי תבל. אפשר למצוא בו רשומות של כספים שקיבץ למען עניי הארץ, תיעוד של חיי הקהילות והתנהלותן, אישים רמי מעלה, כמלך צרפת, שפגש, פרנסי הקהילות וביקורים אצל גדולי תורה מפורסמים.

באחת מנסיעותיו שהה החיד"א בתאו בספינה ועסק בתורה, כשנשמעו נקישות בדלת. האיש שנכנס הציג עצמו כסוחר שנושא עימו מטען גדול של גבינות משובחות. גדולה הייתה שמחתו לגלות שהחיד"א בכבודו ובעצמו נוסע עימו בספינה. הוא ביקש שהחיד"א ייתן לו כתב הכשר על הגבינות, והבטיח לו תגמול נאה.

החיד"א השיב לו שמכיוון שלא פיקח על החליבה ועל תהליך הייצור של הגבינות, לא יוכל לתת הכשר.

הסוחר ניסה לשכנעו שהוא עצמו פיקח על הייצור ושהכול כשר, אך החיד"א הבהיר לו שלא יוכל לסמוך על עדותו ולא יוכל לתת לו כתב הכשר.

כשנוכח הסוחר כי הרב לא ייעתר לבקשתו, שינה את סגנון דיבורו ועבר לאיומים. הוא הודיע לרב כי אם יתמיד בסירובו יושלך לים ויהיה טרף לדגים.

להוכחת כוונותיו יצא האיש מתאו של החיד"א וכעבור כמה דקות חזר בלוויית כמה מלחים גברתנים. "האם תכתוב את ההכשר על הגבינות?", שאל בטון מאיים. כשנענה שוב בסירוב, הורה למלחים: "הטילו אותו אל הים!".

הללו התקרבו אל החיד"א ועמדו למלא את ההוראה האכזרית שניתנה להם. החיד"א נוכח כי כל האמצעים כשרים בדרכו של הסוחר וכי סכנת חיים ממשית מרחפת מעליו. "בסדר, אכתוב לך מכתב הכשר", אמר בשקט.

בלב שבור הוציא החיד"א את קולמוסו וכתב: "לאחינו בית ישראל, הנני לאשר כי הגבינות שבידי פלוני כשרות למהדרין". ליד חתימתו הוסיף החיד"א: "החותם לכבוד התורה לסדר שמו"ת 'מתניכם חגורים'".

הסוחר היה מאושר. על המלצה חמה כל-כך לא חלם. הוא חטף את המכתב מידו של החיד"א, ובזחיחות הודה לו על התעודה המכובדת, ואף 'התנצל' משום שאיים על חייו.

כשעגנה הספינה באחד הנמלים שבדרך פרק הסוחר את סחורתו ופנה היישר אל ביתו של רב העיר. הנוהג היה, שכל הרוצה למכור דברי מאכל לבני הקהילה היה פונה אל הרב המקומי, וזה היה כותב לו תעודת כשרות משלו.

הסוחר הציג לפני הרב את מכתב ההכשר של החיד"א. להפתעתו, הרב התמהמה באימוץ המכתב. השורה האחרונה שכתב החיד"א עוררה את חשדו.

"רק מחר אוכל לטפל בעניינך", אמר לסוחר. "עליי לדון בדבר במשך הלילה, ומחר אתן את תשובתי".

הסוחר היה המום. בשום תסריט לא ציפה ליחס כזה מהרב. בטוח היה שהמלצתו החמה של החיד"א תאומץ מייד.

הרב נשא תפילה לבורא עולם שיאיר את עיניו לפענח את התעלומה שהוצפנה במילים שבסיום המכתב. מה פשר המילה שמו"ת בראשי תיבות? הרהר הרב. ומדוע ציטט דווקא את הפסוק "מתניכם חגורים"?

ופתאום נצנץ רעיון במוחו. הוא ניגש אל ארון הספרים, הוציא את החומש, ועיין בתרגום אונקלוס על הפסוק "מתניכם חגורים", שכן 'שמו"ת' הוא ראשי תיבות: 'שניים מקרא ואחד תרגום'.

כאשר מצא את הפסוק אורו עיניו. מילות התרגום הזדקרו למולו. וכך נכתב שם על מילות הפסוק "מתניכם חגורים" - "חריצכון יהון אסירין". הרב הבין מייד את כוונת החיד"א. גבינה מכונה 'חריץ', כנאמר (שמואל-א יז,יח) "וְאֵת עֲשֶׂרֶת חֲרִצֵי הֶחָלָב". ב"חריצכון יהון אסירין" רמז החיד"א שהגבינה אסורה באכילה!

למחרת, כאשר חזר הסוחר אל הרב, כבר המתינו לו שני גברתנים ולפתו את זרועותיו בחוזקה. "אמור לי מייד את האמת - כיצד קיבלת את מכתב ההכשר הזה?", דרש ממנו הרב בתקיפות. כשהבין הסוחר שמזימתו נחשפה, הודה בדמעות כי סחט את תעודת הכשרות מהחיד"א באיומים, וכי למעשה הגבינה שייבא אינה כשרה. הרב הורה להשליכו אל בית הכלא וכל סחורתו הוחרמה. (על-פי 'אשר לדוד', 'קול יעקב')

ט"ו אדר

הגאון רבי חיים הכהן קמיל

יום ההילולא - ט"ו אדר

הגאון הגדול רבי חיים הכהן קמיל זצ"ל, ראש ישיבת אופקים, נולד בב' ניסן תרצ"ג, לאביו רבי יעקב זצ"ל, בילדותו התחנך וספג תורה בתלמוד תורה "יבנה", כשלאחר מכן עבר ללמוד בישיבת סלבודקה בבני ברק.

לאחר נישואיו חזר לירושלים ולמד בכולל של ישיבת מיר, שם עלה ונתעלה מעלות רמות בהתמדת התורה ואהבתה, בכוח התמדתו יומם ולילה היו מכנים אותו "רבי חיים סטנדר" - אצלו לא היו מושגים של זמן ובין הזמנים, תמיד שקד על התורה.

אחד מגאוני הדור סיפר, כי לאחר נישואיו כשלמד בישיבת מיר, היה הולך ללמוד גם בימי חוה"מ, רעיתו התלוננה: לפחות בחוה"מ תחזור מהישיבה מוקדם. אמר לה: אני חוזר מוקדם, אם רצונך לראות מיהו מתמיד - תראי את ר' חיים קמיל. כשאני בא לישיבה הוא כבר שם. ושאני הולך הוא עדיין שם..

סדר התמדתו היה מדהים משחר ילדותו. מי שהיה ער במקרה, היה יכול לשמוע את פסיעותיו בשעה 3-4 לפנות בוקר, כשהוא בדרכו להגות בתורה הקדושה.

רבי חיים היה דמות מופלאה של דרופתקי דאורייתא ואריה דבי עילאי במלחמתה של תורה. נחשב היה בעיני רבותיו פאר הגידולים שהעמידה ישיבת מיר בירושלים.

במוצאי שבת קודש, ליל פורים דמוקפין תשס"ה, התקבלה הידיעה המרה שנשבה ארון האלוקים והגר"ח זצ"ל נתבקש לישיבה של מעלה.

"איך גדלים להיות רבי חיים!"

ביומו האחרון עלי אדמות, בעיצומו של חג הפורים, כטוב לב המלך ביין, יינה של תורה, עלה בחור מבושם על הכסא בבית רבי חיים ושאל בקול: "איך גדלים להיות רבי חיים!" ענה לו בחור אחר: "איזו שאלה אתה שואל? כדי להיות רבי חיים צריך ללמוד וללמוד וללמוד!".

נענה רבי חיים ואמר: "לא צריך ללמוד וללמוד בבוקר ובערב, בימים קשים כבימי שגרה. צריך ללמוד... והאריך בניגון במילה זו, כאומר שללמוד זה עיסוק תמידי, בלי הפסק לרגע...

ט"ז אדר

הרה"ק רבי פינחס מנחם אלתר 'פני מנחם'

יום ההילולא - ט"ז אדר

כ"ק אדמו"ר רבי פינחס מנחם אלתר זי"ע מגור נולד ביום שבת קודש פרשת פינחס כ"א תמוז שנת תרפ"ו בעיירה פאלינץ בפולין, כבן זקונים לאביו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע בעל ה'אמרי אמת' בן הרה"ק ה'שפת אמת'. ולאמו הרבנית הצדקנית מרת פייגא מינטשא בת (גיסו של ה'אמרי אמת') הרה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן הי"ד חתן בעל השפת אמת זי"ע.

כאשר כבשו הגרמנים את פולניה הצליח להימלט עם אביו האדמו"ר, והגיע לארץ ישראל בשנת ת"ש.

שימש במשך שנים רבות כראש ישיבת 'שפת אמת' של חסידי גור בירושלים, ונודע כתלמיד חכם מופלג. נקרא על שם ספרו 'פני מנחם'.

מונה כאדמו"ר חסידות גור משנת תשנ"ב, לאחר שנפטרו אחיו האדמו"רים הרה"ק רבי ישראל בעל 'בית ישראל' והרה"ק רבי שמחה בונים בעל 'לב שמחה'. רבינו נפטר בפתאומיות במוצאי פורים שנת תשנ"ו זי"ע.

ב'אוצר דרשות ומאמרים' להרה"ק ה'פני מנחם' מגור זיע"א (ח"ב עמוד רל) איתא כך: ופעמים [היצר הרע] כגוי נדמה לו, שבא למי שלא נתברך בכשרונות ואומר לו, שאין כדאי לו לייגע עצמו בתורה לריק, שהרי בין כך ובין כך אינו מבין מאומה. ובוודאי גם טענה זו אינה, כי צריכים להתייגע ככל האפשר, ויש לידע שאין להתייאש כיון ששום יגיעה אינה נאבדת, כמו שאמרו ז"ל (מגילה שם) 'אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן'. בנעורי למדתי אצל ר' אברהם יצחק חרש ז"ל. בין הדברים שהקדים בתחילת לימודינו אצלו אמר, שמי שרואה שלימודו אינו עולה יפה אל יתייאש. וסיפר, שהגאון ר' יעקב מליסא ז"ל בעל החוות דעת, בנערותו היה ראשו קשה עליו כברזל ולא עלה בידו להבין את אשר למד. כאשר ראו הוריו כן החליטו בדעתם לשולחו לעסוק במלאכה, אבל הוא לא חפץ בכך וגמר אומר להוסיף אומץ בלימודו, וכל כך נתייגע בתורה עד שנעשה גאון עולם, ונחשב גם לרעהו של הגאון ר' עקיבא אייגר ז"ל. וכבר מצינו ברבי אליעזר בן הורקנוס שלא למד תורה בנערותו (פרקי דר"א פ"א), ולבסוף נעשה בור סוד שאינו מאבד טיפה (אבות פ"ב). נשמת איש ישראל אינה נאבדת ולעולם יש לה תקוה.

ובמקום אחר כתב: לעתים בא היצר הרע לייאשו ואומר לו וכי אתה תוכל ללמוד אל תהיה שוטה לעולם לא תהיה למדן, הלא ראשך סתום, אמור לו: בשביל שלא אוכל להיות גאון לא אלמד, אדרבה אנסה. אומרים על החוות דעת זצ"ל ומהר"ם שיק זצ"ל, שהיה להם זכרון קשה מאוד ועל ידי יגיעה נהפכו לגאוני עולם, וראיתי בעצמי בחורים שנתייאשו ועודדו אותם ונתייגעו ונהפכו לתלמידי חכמים מופלגים. ספיר ויהלום רבי מנחם מנדל פומרנץ

י"ח אדר

הרה"ק חנוך הָעניך הכהן לוין האדמו"ר מאלכסנדר

יום ההילולא - י"ח אדר

רבי חנוך הָעניך הכהן לוין (ה'תקנ"ח-ה'תר"ל, 1798-1870), היה מגדולי תלמידי האדמו"רים רבי שמחה בונים מפשיסחה ורבי מנחם מנדל מקוצק, שימש כרב העיר אלכסנדר שבפולין, ובמשך כארבע שנים כיהן כאדמו"ר השני בשושלת חסידות גור.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תקנ"ח (1798) בפולין, לאביו רבי פנחס הכהן, שכיהן כרב בעיר לוטומיירסק, והיה נצר למשפחת רבנים מיוחסת. שם משפחתו המקורי של רבנו היה 'שאטין' (שוטן), ורק מאוחר יותר, בתקופה בה נאלץ להסתיר את זהותו מפני השלטונות, החליף את שם משפחתו ל'לוין'.

אביו של רבנו לא נמנה על עדת החסידים ואף התנגד לדרכם, אך נשמתו של רבנו נמשכה עוד מצעירותו להיכל החסידות ומבואותיו, בהשפעתו של אחד ממלמדיו בילדותו. רבנו עלה ונתעלה, ובנה את קומתו הרוחנית מדרגה אחר מדרגה, וכבר בילדותו היה ניכר עליו שעדיו לגדולות.

סולם עליה

בצעירותו למד רבנו בישיבתו הגדולה של הגאון רבי יצחק איזיק אוירבך, רב העיירה לונטשיץ שבפולין ובעל 'שו"ת דברי חיים'. ישיבה זו מנתה מאות תלמידים, שהסתופפו בצילם של רבני הישיבה וראשיה, וקנו בצוותא תורה ויראת ה'. רבנו דאג לנצל כל רגע כדי ללימוד תורה בשקידה ועד מהרה הוכר כבחיר התלמידים ומגדולי המתמידים.

חודשים ספורים לאחר הגיעו לגיל בר מצוה, השתדך עם בתו של הגביר ר' יעקב מהעיר פשיסחה, וכעבור שנתיים בא רבנו בברית הנישואין, ועבר להתגורר בעיר פשיסחה, סמוך לחותנו.

בתקופת היותו סמוך על שלחן חותנו, התוודע לגאון הצדיק האדמו"ר רבי יעקב יצחק רבינוביץ', הנודע בכינויו 'היהודי הקדוש מפשיסחה'. רבנו התפעל ממנו מאוד ודבק בו ובתורתו. כעבור כשנתיים נסתלק 'היהודי הקדוש' לבית עולמו, ורבנו דבק בממשיך דרכו, הגאון הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחה, והיה לאחד מגדולי תלמידיו.

כעבור כשתים עשרה שנה, נסתלק רבי שמחה בונים, ורבנו החליט לדבוק בממשיך דרכו העיקרי, הצדיק הנודע רבי מנחם מנדל מקוצק. רבנו זכה לקרבה מיוחדת אצל הרבי מקוצק, למד ממנו רבות והחשיבו לרבו המובהק.

על כס ההנהגה

שמו של רבנו נודע כתלמיד חכם בעל שיעור קומה, ובמהלך חייו שימש כרבן של כמה מערי פולין. בתחילה כיהן ברבנות העיר נובידבור, לאחר מכן בשנת ה'תק"צ (1830), התמנה כרב העיר אלכסנדר שבמחוז לודז' בפולין, ולאחר מכן כרבה של העיר פרושניץ.

בשנת ה'תרי"ט (1858), נפטר הרבי מקוצק. תלמידיו הרבים ובתוכם רבנו חיפשו להם רב ומורה דרך להמשך הנהגתם הרוחנית, ולבסוף בחרו להסתופף תחת הנהגתו של הגאון רבי יצחק מאיר אלתר, בעל 'חידושי הרי"ם', שהיה מבחירי תלמידי הרבי מקוצק וייסד את חסידות 'גור'.

בשנת ה'תרכ"ה (1865), עזב רבנו את פרושניץ, וחזר להתגורר בעירו אלכסנדר, אך לא רצה לכהן במשרת רבנות.

לאחר כשנה, בשנת ה'תרכ"ו (1866), נפטר רבי יצחק מאיר, רבו הרביעי של רבנו, ושוב עלתה שאלת ההנהגה ועמדה על הפרק, שכן בניו של ה'חידושי הרי"ם' נפטרו כולם בחייו, ונכדו הגדול, רבי יהודה אריה לייב אלתר, שנודע לימים כבעל ה'שפת אמת' מגור, היה עוד צעיר וסירב לקבל את ההנהגה באותה העת.

זקני וחשובי החסידים שמו את עיניהם על רבנו, והחליטו למנותו כאדמו"ר. מאז במשך כארבע שנים הנהיג רבנו ממקום מושבו בעיר אלכסנדר, את רוב עדת חסידי גור ותלמידי הרבי מקוצק. ביניהם היה גם רבי יהודה אריה לייב, נכד ה'חידושי הרי"ם', שהיה בא לרבנו לעיתים תכופות, לינוק מחכמתו ולהתחמם לאורו, ואף כתב את דברי תורתו.

תחת הנהגתו פרחה חצר החסידות ושיגשגה עד למאוד. מכל קצוות האזור באו לשהות במחיצתו ולקבל מאור תורתו. חסידיו דבקו בו בכל ליבם ומאודם, והוא מצדו הרווה את צמאונם בתורה, חסידות, ודרכי עבודת ה'.

בשבת האחרונה לחייו ציווה רבנו לכבד את רבי יהודה אריה לייב, שיעלה לתורה בעלייה המיוחדת השמורה לאדמו"ר, ובכך רמז כי הגיעה זמנו להיפטר מן העולם, וכי רבי יהודה אריה לייב ימשיך את השושלת אחריו כאדמו"ר מגור.

מתלמידיו

- האדמו"ר **רבי יהודה אריה לייב אלתר מגור** - בעל ה'**שפת אמת**'.
- הגאון **רבי אברהם ברנשטיין** - האדמו"ר מסוכטשוב, מחבר הספרים הנודעים '**אגלי טל**' על מלאכות שבת, ו'**שו"ת אבני נזר**'.
- הגאון **רבי אברהם לייב מברוק** - מחבר ספר '**מלאת אבן**', על שלחן ערוך אבן העזר.

תורתו

על אף תורתו הרחבה של רבנו, מיעט להעלותה על הכתב, אך רבים מחידושי תורתו פזורים בספרי תלמידיו וחסידיו הרבים, וביניהם בספרים:

- **חשבה לטובה** - חידושים ומאמרים על התורה והמועדים.
- **תורת חנוך דברי חכם** - ליקוטים ואמרות רבנו מלוקטים מספרים וכתבי חסידים.

צאצאיו

בנו היחיד רבי **יחיאל אפרים פישל הכהן לוין**, שהיה מופלג בתורה וחסידות.

פטירתו

רבנו נפטר ביום י"ח באדר ב' ה'תר"ל (1870), וגופו הקדוש נטמן בבית החיים בעירו אלכסנדר. זכותו תגן עלינו, אמן.

הצדיק רבי הניך מאלכסנדר הסתופף בצילו של רבי יצחק-מאיר, בעל חידושי-הרי"ם מגור. באחת מנסיעותיו לחצר רבו, והוא עדיין רבה של פראשניץ, התברר לו לתדהמתו כי צרור כספו נעלם. חיפש רבי הניך נואשות אחר צרור הכסף, חיפש בכיסי בגדיו, בתרמילו, חיפש גם בעגלה שבה נסע - אך כל מאמציו היו לשווא.

בצרור היה כסף רב, שנמסר לו על-ידי שניים מעשירי פראשניץ, אשר ביקשו להפקיד את כספם בידי איש נאמן. כיצד יביט בפני האנשים שסמכו עליו וכיצד ינחמם על אובדן כספם? יותר מכך דכדכה אותו המחשבה כי קלושים הסיכויים להשיב להם את כספם, שכן הוא עצמו חי חיי דוחק וצמצום.

עם בואו לגור שיתף בצרתו את אנשי החצר. מיד עלה חשד כי העגלון שהסיעו מפראשניץ הוא הגנב. רבי הניך ביטל את דבריהם בהינף-יד. "מכיר אני עגלון זה כאדם כשר וחלילה לנו לחשוד בכשרים", פסק.

זמן קצר לאחר מכן נכנס לחדר הרבי כדי לתת לו שלום, כנהוג. הרבי הבחין מיד בפניו הנפולות של רבי הניך ושאלו על כך. סיפר לו רבי הניך על הצרה שניחתה עליו. הרבי חייך אליו בעידוד. "אל דאגה", אמר, "כספך יושב לך בשלמותו".

פניו המיוסרות של רבי הניך העידו כי דברי הרבי לא הפיגו את דאגתו. "בלי הכסף לא אוכל לחזור לפראשניץ", אמר.

"הלוא כבר אמרתי לך כי הכסף יוחזר לך בשלמותו!", אמר לו הרבי בנימת קפידה.

פנה רבי הניך לאכסניה שבה התארח. אחד החסידים, ר' הירש-לייב מוורשה, בא לבקרו בחדרו ומצאו אכול דאגה. מפעם בפעם פרצה ממנו אנחה כבדה. "אנחות אלה על שום מה?!", הביע ר' הירש-לייב את תמיהתו, "הרי רבנו הבטיח מפורשות כי הכסף יוחזר בשלמות?!".

חלפו שלושה ימים. סביב רבי הניך ישבו קומץ חסידים, ששתו את דבריו בצמא. בין החסידים היה גם ר' הירש-לייב. לפתע נכנס אדם לבית-המדרש, הטיל צרור כסף על השולחן וחמק כלעומת שבא. רבי הניך קלט מיד כי זה צרור הכסף שאבד לו. אמר לחסידים שישבו עמו לתפוס את האיש ולהחזירו לבית-המדרש.

כעבור כמה דקות הובא האיש, והנה נוכח רבי הניך כי אכן זה העגלון שהביאו מפראשניץ לגור. תפוס בידי החסידים עמד העגלון חיוור ומבוייש. לנגד עיניו ספר רבי הניך את הכסף, והתברר כי לא חסרה פרוטה. "ספר לנו כיצד הגיע הכסף לידיך ומה גרם לך להשיבו", הורה רבי הניך לעגלון.

נאנח העגלון והחל לספר: "מעולם לא שלחתי ידי ברכוש הזולת. ואולם בהגיענו לגור, בשעה שירד כבודו מהעגלה, נפל הצרור מכיסו. הרמתיו והצצתי לתוכו. למראה הכסף הרב הסתנוורו עיניי. בת יש

לי, שהגיעה לפרקה, ובשל עוניי איני מצליח למצוא לה חתן הגון. באותו רגע גבר עליי יצרי". באומרו זאת פרץ העגלון בבכי נסער.

לאחר שנרגע במקצת, המשיך וסיפר: "דפקתי בסוסים והאצתי את דרכי לשוב לפראשניץ. בהגיעי הייתי טרוד ועייף. נפלתי על מיטתי ושקעתי בשינה עמוקה. לפתע נראה אליי איש זקן, בעל פנים מאירות והחל לגעור בי בקול קשה: 'גנב! החזר את הכסף לרב העיר!'. התעוררתי ומיד חזרתי לישון. אך הזקן לא הרפה. שוב הופיע בחלומי, הפעם החזיק בידו מקל והחל לחבוט בי. 'קום', קרא אליי, 'החזר את הכסף לבעליו, ולא - בן- מוות אתה!'.

"הבטחתי לזקן כי מיד, בשוב הרב לפראשניץ, אחזיר לו את כספו. 'שלגים יורדים, רוחות מנשבות והקור חודר לעצמות; איך אוכל כעת לחזור לגור!', הסברתי לזקן. דבריי לא שכנעוהו. 'סע תכף ומיד!', צעק עליי והוסיף להכותני במטהו. לא הייתה לי ברירה אלא לקום ממיטתי ולצאת לדרך. והנה אני עומד כאן לפניכם בוש ונכלם, מחזיר את הגנבה".

שקט השתרר בבית-המדרש כשסיים העגלון את וידויו. "אין בליבי עליך, וטוב עשית שהחזרת את הכסף", נענה רבי הניך. "אולם עצה לי אליך", הוסיף ואמר, "מכיוון שבאת לכאן כמה פעמים ומעולם לא נכנסת פנימה לראות את הרבי, הבה ניכנס יחדיו, אתה ואני, אל הרבי. כך, לפחות, יצא דבר טוב מכל הסיפור הזה".

הסכים העגלון להצעת רבי הניך. כעבור שעה קלה נכנס אל הקודש, בלוויית רבי הניך. כשראה העגלון את הרבי, נסוג לאחוריו בבהלה. הרבי הביט בו בחיוך קל והוא נרגע.

העגלון העז להתקרב אל הרבי ואז שאל בלחש: "מדוע הכה אותי?". הצדיק הרים את קולו: "וכי סבור אתה שהעולם הפקר ואיש כל הישר בעיניו יעשה?! חשבת שלית דין ולית דיין?! טעות מרה בידך. העולם הוא עולמו של הקב"ה אשר קבע לו חוקים וכללים. יש דין ויש דיין!". כעבור שהות קצרה הוסיף הרבי ואמר: "סע לשלום וקבל עליך לעשות מהיום והלאה את מלאכתך ביושר ובנאמנות ואזי ייטב לך".

לאחר מכן שב רבי הניך אל חבורת החסידים שהמתינה בחוץ וסיפר בהתפעלות עצומה על שאירע בתוך החדר. "מופת כזה, נאה היה לבעל-שם-טוב בכבודו ובעצמו!", הפטיר.

כ"ב אדר

הרה"ק רבי יוסף בלוך

יום ההילולא - כ"ב אדר

הרה"ק רבי יוסף בלוך מסטאנוב נולד בשנת תפ"ד לאביו ר' אברהם מצאצאיו של בעל ה'משאת בנימין'.

היה חתן ר' אבא מדראהביטש. היה מתלמידי ה'מגיד' ממעזריטש. רבו בנגלה היה רבי גבריאל - סבו של רבי מאיר קריסטנפאלער אבד"ק בראד.

כיהן כראב"ד באלעסק וממנה נתקבל למגיד מישרים בסטאנוב כשרבי אלכסנדר סענדר מרגליות כיהן בה כרב העיר, היתה זו ירידה עבורו והוא נאלץ לעשות כן בגלל מלשינות.

נתפרסם בעולם החסידות בספרו 'גנזי יוסף' והוא מספרי החסידות הראשונים. הספר יצא לאור בלבוב בשנת תקנ"ב ע"י בנו רבי חיים גבריאל ראב"ד קוניב ואלעסק וחתנו ר' זאב וואלף מאניפאלי.

ה'גנזי יוסף' נלב"ע כ"ב אדר תקמ"ט ומנו"כ בסטאנוב במרומי הבית החיים.

מצבת קבורתו הפלאית

עובדא פלאית על מקום קבורתו ניתן לראות עד היום. ברוב השנים התחיל הבית החיים בסטאנוב - שממוקם על הר - להתפורר בגלל הנחל בשיפולי ההר, בתוך שנתיים התפורר מחצית מההר ונפתחו הרבה קברים והעצמות התגלגלו במורד ההר ל"ע, אבל כשההר הגיע למקום קבורת ה'גנזי יוסף' נעצר ההתפוררות וההר עמד על מקומו מבלי לזוז, וכך עומד ההר כבר מעל 5 שנים, כשמצד אחד של המציבה אי אפשר לעמוד בגלל שיפוי ההר שיורד כמעט בקו ישר אל הנחל. לאחרונה שיפצו מסביב הציון הקדוש ובנו מסביב המציבה ריצפה מבטון כדי שיוכלו לעמוד מסביב למציבה וגם הקימו מעליו גג כמו מעל מציבת רבי ישראל חריף הסמוכה.

כ"ה אדר

הרה"ק רבי בצלאל יאיר דנציגר מאלכסנדר

יום ההילולא - כ"ה אדר

נולד כבן זקוניו של אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א רבה של פילץ, כבר מימי נעוריו היה מופלא בהתנהגותו הקדושה, כל מעיניו היו רק בתורה ובעבודת ה' מתוך עמל ויגיעה, במיוחד הרבה באמירת תהלים בבכיות. בגיל צעיר היה לחתנו של ר' צבי הירש פלאוונער.

אחרי נישואיו נשאר באלכסנדר וישב על התורה ועל העבודה, התעלה במעלות התורה והוסיף קדושה על קדושתו, אחר הסתלקות אביו הוכתר אחיו הישמח ישראל למנהיג העדה, ורבינו נכנע והתבטל לפניו, כל דברי תורותיו של אחיו חרותים היו על לוח לבו, והיה חוזר עליהם מלה במלה כלשונם.

אחר פטירת הישמח ישראל נתמנה אחיו התפארת שמואל לממלא מקומו בהנהגת העדה, ושוב נכנע כלפיו רבינו כחסיד בין החסידים, שואל בעצותיו, וממלא אחר דבריו ללא עוררים.

מקומו היה תמיד ליד ספריו, מעולם לא נראה הולך ארבע אמות ללא תורה או תפילה, לאחר יום גדוש עבודת ה', היה סועד את לבו בלילה בדייסת גריסים ובכוס תה בלבד.

יהודים רבים הגיעו לבקשו ברכה וישועה ונושעו בזכותו, לחשוך בנים שהתחנן לפניו להיפקד בזרע של קיימא, יעץ לתת לצדקה מעות בשווי חמישים ושנים שקי קמח כמנין בן, החסיד עשה כדבריו ונפקד בבן זכר.

נפשו שכנה תמיד בעולמות עליונים וכל כולו היה דבוק בהקב"ה, היה מופשט מהגשמיות ועוני ומחסור שררו תדיר בביתו, את כספי הפדיונות שקיבל, חילק לצדקה.

בימיו האחרונים כאשר שכב על ערש דווי כמעט ללא הכרה, נשמעו מפיו שמות של חולים אשר הזכירם לרפואה, שעות מספר טרם הסתלקותו התעורר, ביקש לקרוא לכל יוצאי חלציו ולהפרד מהם, אחר אמר בקול רם, "וקברתני בקברות אבותי", קרא קריאת שמע, ויצאה נשמתו בטהרה.

בעת הסתלקותו בכ"ה אדר תרצ"ד, נכחו בחדרו עשרות חסידים שקראו קריאת שמע בבכיות קורעות לב, בהלווייתו השתתפו אלפי אנשים מכל רחבי פולין, ארונו הקדוש נישא על כתפיים מלודז' עד לאלכסנדר במסע רגלי שארך שעות ארוכות, קברו נכרה באוהל אדמור"י אלכסנדר ליד ציון אחיו ורבו הישמח ישראל זיע"א.

רבינו הבטיח, והטוחן יצא זכאי במשפטו

מעשה בטוחן עשיר שנסתבך בפלילים ובא במצוקתו להרה"ק ה'ישמח ישראל' מאלכסנדר זיע"א שיושיעו. למרות תחינותיו הרבות, סרב הרבי להבטיחו מאומה, ורק ברכו שה' יעזרנו. הטוחן הבין מדברי הרבי שצרתו קרובה והרבה להתחנן לפני הרבי שיבטיחו ישועה, אך תחנוניו לא הועילו.

שבור ורצוץ יצא הטוחן מחדר הרבי ותינה את צרתו לפני יושבי בית המדרש. נענה אחד מהם ואמר: הנה שם בפינה יושב אחיו של הרבי הרה"ק רבי בצלאל יאיר, גש אליו, תן לו נדבה הגונה ואל תרפה ממנו עד שיבטיח לך שתוושע. הפציר הטוחן העשיר בצדיק שיבטיח לו שיצא זכאי בדינו. לא יכול היה אחיו של הרבי לעמוד מול תחנוניו והבטיח לו כאשר בקש.

לא יצאה שעה קלה והקול נשמע בבית הרבי כי אחיו הבטיח לטוחן שיצא זכאי במשפטו. נקרא רבי בצלאל יאיר אל הקודש פנימה ונשאל מנין לו הכוח להבטיח הבטחות. ענה רבי בצלאל יאיר בפיק ברכים: אבא [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצ"ל אמר, כי מי ששומר את פיו הקב"ה מקיים את דבורו ככתוב (במדבר ל ג) 'לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה', אם אדם לא יעשה את דבורו חולין, הקב"ה יקיים את מוצא פיו.

הכה הישמח ישראל באצבע צרדה לאות כי מצאה התשובה חן בעיניו ופטר את אחיו לשלום. הטוחן יצא זכאי במשפט והפך מני אז לחסידו המושבע של רבי בצלאל יאיר.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה כשעקר רבי בצלאל יאיר את דירתו ללודז' קנה לו הטוחן את הבית שבו דר עד אחרית ימיו ושם גם יסד את בית מדרשו...

כל מעיניו היו רק בעבודת ה' וביראתו. מעולם לא נראה שחוק על פניו ולא שח שיחה בטלה. בהיותו פעם בעיר קאליש נכנסו אליו חשובי חסידי אלכסנדר להקביל את פניו, ישבו זמן ארוך ליד השולחן וחכו למוצא פיו אך הוא ישב ושתק פתח אחד הנאספים בשיחה אך דבריו לא הוטבו בעיניו. התנצל החסיד ואמר שכל כוונתו היתה רק לפתוח בשיחה, ענה לו רבי בצלאל יאיר: וכי מוכרחים לדבר.

ומקור הדברים הוא בספרי החסידות הקדמוניים, וכמו שכתב בספר 'נועם אלימלך': לביאור הכתוב 'לא יחל דברו', פירש רש"י ז"ל לא יעשה דבריו חולין, יש לומר הפירוש לפי דרכנו שהצדיק הזה צריך לראות שלא יהא דבריו חולין כלל וכלל כי אם קדושה ודביקות, אבל אחרים מוחלין לו, רצה לומר אבל אחרים הבאים אליו בדבר הצטרכותם לפעול להם דברי גשמיות הוא מוכרח לדבר עמהם בדברי חולין הגשמיים האלו לפעול להם כל צרכם, 'ככל היוצא מפיו יעשה', פירוש, ככל אשר יצא מפי הצדיק כן יעשה ה' אלקים כמו שאמרו (מו"ק טז:) הצדיק גוזר והקב"ה מקיים.

וכן בספר 'קדושת לוי': מי שאינו עושה דבורו חולין, עושה תקונים בכל היוצא מפיו, ויגזור אומר ויקם לו, צדיק מושל ביראת אלקים, על ידי שמירת ברית הלשון. וזהו 'מטות', שיוכל להטות מדותיו של הקדוש ברוך הוא מדין לרחמים. ספיר ויהלום פר' רבי מנחם מנדל פומרנץ

הרבנית מרים-חיה משאץ

יום ההילולא - כ"ה אדר

ייחוס משפחתי: בתו של רבי מאיר מפרמישלאן ואשת רבי יואל מוסקוביץ' משאץ (שנפטר בי"ג בניסן תרמ"ו).

שנות חייה: נולדה בסביבות שנת תק"פ (1780/1790) ונפטרה בשנת תרס"ג (1903).

הכינוי "בעלת המקל": היא קיבלה בירושה אביה, רבי מאיר מפרמישלאן, מקל מיוחד ששימש אותה.

'הרבנית בעלת המקל' - זה היה הכינוי שדבק ברבנית מרים-חיה משאץ (סוצ'אבה). היא הייתה בתו של הצדיק הנודע רבי מאיר (השני) מפרמישלן, אשר סיפורים רבים התהלכו על המופתים שחולל. בעלה היה רבי יואל משאץ, אך הוא נפטר בדמי ימיו.

את הכינוי קיבלה בזכות המקל של אביה, שאותו מסר לה לפני פטירתו. מסירת המקל הייתה בה גם רמז שהוא מעביר אליה מכוחותיו האלוקיים, לברך ולסייע לזקוקים לישועה. ואכן, הישועות שפעלה הרבנית משאץ היו מופלאים אף לעומת הניסים שחוללו צדיקים ופועלי ישועות ידועים באותה תקופה.

ביתה של הרבנית נעשה מוקד עלייה לרגל. אנשים ונשים, זקנים וצעירים, שיחרו לפתחה, ואת כולם הייתה מברכת כיד ה' הטובה עליה. הברכות פעלו את פעולתן. עקרות נפקדו, חולים נרפאו, והצלחה ליוותה את כל המתברכים.

באותם ימים ביקר הצדיק רבי ישראל מוויז'ניץ, בעל 'אהבת ישראל', אצל אחיו המתגורר בשאץ. כבוד גדול התכבד בו אחיו באותה שעה, וטרח רבות להנעים את שבתו של אחיו אצלו, וגם הצדיק מוויז'ניץ הקפיד לכבד את אחיו ככל שהיה בידו.

בהיותו שם עלה רצון בליבו של האדמו"ר לגלות את סוד כוחה של הרבנית, שזכויות רבות לה נוסף על היותה בת רבי מאיר מפרמישלן. הוא חשש שאם יבקר בביתה באורח רשמי, עם מלוויו ומשמשיו, עלול אחיו לחוש כאילו זו מטרת ביקורו בעיר. לכן המתין להזדמנות, ובאמצע היום, כאשר לא היה אדם בקרבתו, יצא בשקט אל הרחוב, וביקש מילד שראה שם ללוותו ולהנחותו אל ביתה של הרבנית משאץ.

בהגיעם אל ביתה פתחה הרבנית הזקנה בעצמה את הדלת וקיבלה את פני האדמו"ר בכבוד גדול. היא הזמינה אותם להיכנס ולשבת.

"אבקש מראש את סליחתה, אך רצוני לשאול שאלה", פתח הצדיק מוויז'ניץ. הרבנית הנהנה בראשה בהסכמה, והצדיק המשיך: "ידוע כי עשיית מופתים על-ידי צדיקים קשורה לכוח התורה שהם לומדים. מניין לך אפוא הכוח הזה של עשיית מופתים? הנה, גם דודתי הייתה צדקנית גדולה ובתו של בעל ה'תורת חיים', ובכל-זאת לא היה לה הכוח לפעול ישועות". הרבנית השיבה מיד: "מלייבק'ה הגנב"... סתמה ולא פירשה.

לרגע בא הצדיק במבוכה, ולא הבין את כוונת הרבנית. או-אז התחייכה הרבנית והחלה להסביר: "נוהג קבוע היה לאבי בכל מוצאי ראש-השנה לעמוד ליד חלון חדרו, וכל בני העיר היו עוברים לידו והוא היה מושיט להם את ידו ומברכם בברכת 'שנה טובה'.

"בעיר פרמישלן חיו יהודים רבים חיי דוחק ועוני, ומצבם הכלכלי היה קשה. כמה מהם לא עמדו בניסיון ופשטו ידיהם בממון חבריהם היהודים. בעקבות הגנֵבות הייתה פרנסה לשומרים ששכרו העשירים, כדי לשמור על אחוזותיהם מפני הגנֵבות.

"אחד הגנבים המוכשרים ביותר, שבאורח פלא מעולם לא נתפס בגנֵבתו, היה 'לייבק'ה הגנב'. הכול ידעו כי הוא שולח יד ברכוש הזולת, אך תמיד עשה את מעשיו בזהירות ובלי להותיר עקבות.

"שנה אחת התעוררה בליבו תשוקה לקבל את ברכתו של הצדיק לרגל תחילת השנה החדשה. אולם ככל שהתקרב אל מקום עמידת הצדיק החל להרהר שהצדיק בוודאי יסרב לברך אותו, שכן הדבר עלול להתפרש כהסכמה למעשיו.

"הוא עמד בצד והמתין להזדמנות. פתאום ראה שהרבי תפוס במחשבותיו ואין איש לידו. לייבק'ה החליט לבוא מהצד ולגעת בשרוולו של הצדיק. אולי לא יזהה אותו הרבי, ואולי אף יאצול עליו ברכת 'שנה טובה'. "אולם מיד כשנגע לייבק'ה בידו של אבי, הרעים עליו הרבי בקולו בלי להסתובב לעברו: אינך מתבייש?! לא דיי שאתה גונב את אנשי העיר במשך כל השנה, אתה רוצה לגנוב גם את דעתי?!.

"לייבק'ה נתקף פחד. תחילה חשב לברוח, אך מיד התעשת וענה: 'חס וחלילה, רבי, לא רציתי לגנוב את דעתו. מבקש אני את ברכתו הקדושה, שאם נגזר בראש-השנה על יהודים הגרים בעיר שיאבדו את ממונם על-ידי גנֵבה, שיהיה זה על-ידִי'... "תשובה מחוכמת זו העלתה חיוך רחב על פני אבי. הוא הסתובב לעבר לייבק'ה הגנב, הושיט לו את ידו ובירכו לשנה טובה".

הרבנית הצדקנית עצרה לרגע, ואחר המשיכה: "הייתי אז בקרבת מקום וראיתי את הנעשֶה. גם ראיתי את קורת-הרוח שתשובתו של לייבק'ה הסֵבה לאבי. באותו רגע עלה בדעתי לנצל את ההזדמנות. ניגשתי אל אבי ואמרתי לו: 'גם אני מבקשת, שאם יהיו יהודים שנגזר עליהם כי יזדקקו לברכה ולישועה - שתבוא ישועתם על-ידִי'...

"אבי הסכים לבקשתי ובירכני", סיימה הרבנית משאץ את סיפורה. "וכך, בזכות 'לייבק'ה הגנב', זכיתי שיהודים ייוושעו על-ידִי".

על-פי בקשתה הניחו לאחר פטירתה את המקל של אביה בקברה, כדי להגן על העיר שאץ. ומפליאה העובדה, כי במלחמת-העולם הראשונה נשרפו כל העיירות בסביבה חוץ מהעיר שאץ, שנותרה שלמה.

כ"ז אדר

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

יום ההילולא - כ"ז אדר

הגרח"פ נולד בכ"ז אלול בשנת תר"ע להוריו אביו רבי יעקב יצחק זצ"ל ולאימו מרת יוספה ע"ה, בעיר אוסטרוב שבפולין, לבית שכולו ספוג בלימוד תורה ואהבתה. באותה תקופה פרצה מלחמת העולם, הראשונה ואביו שהה באותה עת בגפו ארה"ב לצורך פרנסתו, כאשר בני המשפחה נותרו בפולין.

בהיותו בן תשע שנים, הצטרף עם שאר המשפחה אל אביו בארה"ב. עם הגיעם, נכנס ללמוד בישיבת "רבי יעקב יוסף", שם הגה בתורה עד הגיעו לגיל 14, ולאחר מכן המשיך לישיבת ניו הייבן בראשות

הגאון הרב לוונברג זצ"ל. בהמשך למד בישיבת רבינו יצחק אלחנן, שם דבק ברבותיו הגאון רבי משה סולובייצייק זצ"ל והגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל, אשר התגורר בניו יורק באותה תקופה (בשנת תרפ"ט) ועמד בראש הישיבה.

בהיותו בן י"ט שנים נשא את בתו של רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, בעת עומדו מתחת לחופה זכה לקבל סמיכה מרבו הגאון רבי משה סולובייצייק זצ"ל, וכעבור מספר שבועות אף קיבל סמיכה מהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל.

לאחר תקופה קצרה גלה למקום תורה אל העיירה מיר שבפולין, על מנת לדבוק בתורה בהיכלה של הישיבה המעטירה אשר בין כתליה הגה בלימודו במשך חמש שנים רצופות, בהן זכה לקרבתו המיוחדת של מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל.

בשנת תרצ"ה, שב לארצות הברית, שם נתמנה למנהל רוחני של ישיבת "חפץ חיים". במשך עשרים וחמש שנה העמיד המוני תלמידים בשיעוריו ושיחותיו שהיו לשם דבר, כשהוא מהווה דוגמא אישית לכל תלמידיו בעמל התורה, ביראה הקודמת לחכמה ובכל מדה נכונה.

בשנת תש"כ, ייסד את ישיבתו, ישיבת "תורה אור", בשכונת בנסונהרסט שבברוקלין, סביבו נתקבצו תלמידים רבים אשר ביקשו לדבוק בתורתו. כעבור חמש שנים עלה עם תלמידיו לארץ ישראל. עם בואו התייצב לימינו הגה"צ רבי אברהם יצחק רוטשטיין זצ"ל, אשר סייע לו רבות בכל השנים הראשונות ואף את משכנה הראשון של הישיבה העמיד לרשותו, בבית דיסקין בירושלים.

בשנת תשל"א, משנתקבל כרב שכונת מטרסדורף וקבע בה את משכנו, כונן בה את משכן הקבע של הישיבה. כאן העמיד דורות של אלפי תלמידים רבים מהם מרביצי תורה והוראה אשר נקשרו אליו בעבותות אהבה וחיבה.

נסתלק לבית עולמו זקן ושבע ימים בן למעלה מק"א שנים ביום כ"ז באדר תשע"ב ומנוחתו כבוד בהר הזיתים.

הותיר אחריו מורשת מפוארת דורות של צאצאים ותלמידים, מפיו ומפי ספריו הנודעים, "טבעת החושן"; "אגרא דשמעתתא"; "מילואי אבן"; "אמרי חיים"; "משמרת חיים" ו"שיעורי רבי חיים פנחס".

אצל מרן החפץ חיים

ברבות השנים סיפר לתלמידיו, כי בעת שהותו בישיבת מיר בגולה, הלך לקבל את ברכתו של הכהן הגדול מאחיו בעל ה"חפץ חיים" בראדין.

כאשר נכנסו למעון קודשו זכו לחזות בדמותו הקורנת. ה"חפץ חיים" כבר היה בגיל מופלג ושמיעתו נחלשה, והתלמיד ששהה עמו קרא באזניו כי הגיעה קבוצה של תלמידים אמריקאים מהישיבה במיר המבקשים ברכה. החפץ חיים הרים את ראשו סקר בעיניו את התלמידים ואמר: "אם הקב"ה כביכול יכול היה לבוא להר סיני ולרדת לארץ כדי ליתן את התורה, אתם יכולים לבוא מאמריקה לישיבת מיר ללמוד את התורה".

רבי חיים פנחס מדגיש היה שוב ושוב בפני תלמידיו את התפעלותו העצומה מהביקור המרגש ובייחוד מדבריו המופלאים של הח"ח, כי בעוד שהתלמידים ציפו שהחפץ חיים יתפעל ממסירות נפשם לנטוש

מאחוריהם חיי תענוגות בארה"ב כדי ללמוד בישיבת מיר בחוסר תנאים גשמיים מינימליים, הנה הם לומדים מפיו את נקודת המבט הנכונה, לימוד לכל ימי חייהם.

תלמידים הם לדורי דורות...

נשאל הגאון ר' פנחס שיינברג זצ"ל, אודות ר"מ המלמד תלמידים והוא מתלונן שאין לו זמן לכתיבת חידושיו, ושאל מה עדיף, האם לימוד התלמידים או חיבור ספרים. והשיב ודאי שעדיף ללמד תלמידים.

וכשנשאל, והרי ספרים הם לדורות, שבחיבורים משאיר על הדפוס דברי תורה לדורות. השיב, תלמידים הם לדורי דורות... קובץ 'חיזוק' קיץ תשס"ו עמ' קיח

כ"ח אדר

הגאון החסיד רבי אשר שולמן

יום ההילולא - כ"ח אדר

זקן חסידי בויאן בארה"ק, גאון מופלג. ירושלים - טבריה - בני ברק.

הגאון רבי אשר מאיר שולמן זצ"ל נולד בירושלים בין החומות בשבט תרנ"ז. אביו היה רבי שמואל (זעליג) שולמן.

רבי אשר מאיר שולמן למד בצעירותו בישיבת שער השמים בירושלים, בתקופה שהיתה גם ישיבה לבחורים והגרצ"פ פרנק שימש בה כראש ישיבה, ובאחד ממכתביו כותב רא"מ שולמן על הגרחי"ל אויערבך ראש ישיבת שער השמים "אלוף נעורי הנשר הגדול".

היה תלמיד מובהק של הגרצ"פ פרנק ועשה אצלו שימוש בהוראה וקיבל ממנו סמיכה בשנת תרע"ה. בהגיעו לפרקו הציעו לו שידוך בעיר טבריה והתחתן שם.

נוות ביתו מרת שרה (נפטרה ט"ז סיון תשמ"ט) היתה בתו של רבי אליעזר (ב"ר גד) הלר, מחסידי קרלין וממנהיגי החסידים בטבריה.

התגורר בטבריה כחמישים שנה. היה מקורב מאד לגר"מ קליערס אב"ד טבריה, ולמד עמו בחברותא, וקיבל ממנו סמיכה בשנת תרפ"ט. וכן קיבל סמיכה מהגרי"ח זוננפלד, הגר"א קלאצקין, הגרא"ז מלצר, הגר"ר בענגיס, ועוד.

רא"מ שולמן נתמנה לרב קהילת חסידי בויאן בטבריה ע"י האדמו"ר מבויאן - טשרנוביץ.

עם פטירת הגר"מ קליערס בשבט תרצ"ד הכתירוהו כרב ומורה לעדת אשכנזים בטבריה.

בערוב ימיו, עזב רבי אשר מאיר שולמן את טבריה, אחרי פטירת בנו רבי אהרן שלמה שולמן בבני ברק בי"ט חשון תשכ"ח, ועבר לגור בבני ברק. שם שימש רב בית החסידים דחסידי רוז'ין ברח' חפץ חיים. עד לפטירתו ביום כ"ח אדר שנת תשל"ט.

י"ד שעות רצופות של התמדה

היה זה מחזה רגיל ושגרתי לראותו מתיישב בשעת ערב ליד הגמרא, ולמצוא אותו בבוקר באותה תנוחה בדיוק, בחיוניות וברעננות, מבלי שנתן תנומה לעפעפיו. טבריה, נתברכה כידוע במזג אויר חם בימות

הקיץ, ומשכך נהג לקשור מגבת רטובה לראשו וכך היה לומד שעות ממושכות. לא פעם היו מגיעים בבוקר ומוצאים אותו ליד הגמרא הגדולה, כשמימינו ומשמאלו, ליד הגמרא ערימה של זבובונים ויתושים. הללו נמשכו לאור הפתיליה, וכל אימת שהפריעו לו את העיון בספר, היה נפטר מהם כלאחר יד. כך הצטברו מימין ומשמאל ערימות של זבובים ויתושים, אך הוא עדיין שקוע בלימודו ואינו חש בהם כלל וכלל.

לעיתים היה יושב על גג הבית או בית המדרש, כדרכם של תושבי טבריה, ובעוד שהאחרים נמים את שנתם, היה הוא לומד משך כל הלילה. מעידים היו יוצאי טבריה כמה נעמה לאזנם קול מנגינת לימודו בעת שהיו הם נמים את שנתם.

עמוד הענווה

תקופה מסוימת סירב רבי אשר לשוב אל הישיבה, מבלי שיתן לכך נימוק הגיוני. מתברר כי קשה עליו ההנהגה של ראש הישיבה והמרא דאתרא הגאון רבי משה קליערס לקום לפניו מלוא קומתו כל אימת שהוא נכנס לבי מדרשא. רבי אשר מפציר בראש הישיבה לחדול מכך, אך הוא נענה כי אין הוא יכול לעבור על כבוד התורה.

בשנת תרפ"ז מבקר בארה"ק כ"ק האדמו"ר מבויאן טשרנוביץ, הרה"ק רבי מנחם נחום זצוק"ל. רבי אשר כחסיד נאמן משתתף בכל האירועים והשולחנות של הרבי, וליבו מתרונן בקרבו. הוא מהווה דוגמה מוחשית לחסיד אמיתי ובן תורה, אך הוא נדחק כאחרון הצעירים בקרן זוית. אולם הרבי הקדוש מגלה במהרה את גדלותו ומצווה לחסידים למנותו כרב בית המדרש של בויאן בטבריה. עם כל זאת, אין הוא משנה את מקומו הקבוע, שממשיך להיות בפאת צפון מערב של בית המדרש. וגם כשילד או אורח תופסים את מקומו, הרי הוא נודד ומחליף מקום, וכשלעצמו אין הוא מחפש שום שררה או תפקיד.

קשריו עם גדולי התורה

בערוב ימיו התגורר רבי אשר בבני ברק ודמותו פיארה את הקלויז-בית החסידים של רוז'ין בעיר. כבר מילתנו אמורה משכבר אודות "שטיבל" יחודי זה שהיה נודף טעם זקנים, ורוחם של חסידי מעלה מדורות עברו ריחף על כתליו. רבי אשר מפאר את הקלויז, וכאחרון החסידים הוא משמש בבית כנסת, קורא בתורה ויורד לפני התיבה, יושב בשבת אחים ומוסר שיעורים. אך ללא תואר רשמי, כמתוך הסכמה, מתנשאת דמותו משכמו ומעלה, והוא מוכר בבית הכנסת ומחוצה לו כרב רבנן.

אף גדולי התורה הליטאיים מבקשים את קירבתו. בימות השבוע הוא מרבה לשבת בהיכל כולל הרשב"י הסמוך לביתו, וסוד ושיח לו באורח רגיל עם הגרא"מ שך ועם הגאון בעל ה"קהילות יעקב". כל כרך של ספרי קהילות יעקב, נשלח אליו ע"י הגה"ק הסטייפלער זצ"ל בטרם יראה אור, למען יעיר את הערותיו ויבדוק אם ראויים הם הדברים לצאת לאור עולם. להבדיל בחל"ח, נוהג היה הגאון בעל שבט הלוי, מרן הגר"ש וואזנר שליט"א להיוועץ עימו ולבקש את חוות דעתו בענינים שונים העומדים על הפרק.

ענוותן ושפל ברך מאין דוגמתו היה רבי אשר. מעולם לא הסכים לעשות את תורתו כעטרה להתגדל בה, וכל ימיו היה מכונס בפינתו, עוסק בתורה בהתמדה ובנעימות בלי תואר כל שהוא. מידותיו היו לאות ולסמל באצילות נפשו ועדינותו. זקני החסידים בשטיבל בבני ברק מספרים כי רבי אשר היה הבעל מקריא בעת התקיעות. שנה אחת היו התקיעות קשות ואך בקושי רב נשמעו. ב"תקיעות דמיושב", היה

נחרץ והחלטי, דרש לחזור על כל קוץ ותג, שוב ושוב חזר בקולו הצלול: "שברים, תרועה", וכיו"ב. אך ראה זה פלא, בתקיעות דמעומד, בחזרת הש"ץ, אף כי לא היו התקיעות משופרא דשופרא, הראה באצבע לבעל תוקע להמשיך הלאה. אחר כך הסביר את הדברים: התקיעות הראשונות הלא הם מדאורייתא ולא היתה לי ברירה, אך אחר כך זה מדרבנן, איך אקפיד על כל קול ובכך אלבין פני הבעל תוקע ברבים, שהוא מדאורייתא. אף בשעת התקיעות אין הוא מסיח דעתו הגדולה ממצוות שבין אדם לחבירו, ובכוח תורתו הגדולה הוא מוציא את הסגולה ומכוון דבריו לאמיתה של תורה שדרכיה דרכי נועם.

רבי אשר נסתלק מעולמנו בכ"ח אדר תשל"ט, שבע ימים ושנים, צלול בדעתו ובתורתו עד רגע אחרון, כששפתיו ממשיכות לשנן את תלמודו, ומאור פניו קורן באור גדול ומבהיק שלא מעלמא הדין. זכרו נותר חקוק בליבות חסידי בויאן ובית רוז'ין כעמוד התורה והחסידות, נצר לחסיד מדורות קודמים ששילב בצורה מושלמת בין תורה וחסידות, והיה עטרה ונזר לראשם של חסידי בית רוז'ין.

כ"ט אדר

הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק

יום ההילולא - כ"ט אדר

הרה"ק רבי שלמה הכהן מרודומסק זי"ע, נולד בשנת תקס"ג לאביו הרה"צ דב צבי הכהן רבינוביץ בן הגאון רבי אריה לייבוש אבד"ק עיר חדש. נחשב לעילוי מנערותו. התקרב לחסידות, והסתופף אצל גדולי החסידות בדורו - היהודי הקדוש מפשיסחא וה'חוזה' מלובלין.

בשנת תקצ"ד מונה לכהן כרב בעיר רדומסק, שהפכה בזכותו למרכז חסידי חשוב. ולעת זקנותו נסע פעמיים להגה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנז. אלפי חסידים נהרו אליו.

נפטר בשנת כ"ט אדר שנת תרכ"ו השאיר אחריו ברכה ספרו הנודע לתהלה 'תפארת שלמה' על התורה והמועדים, זכותו יגן עלינו.

ישועה פלאית של זמננו

זה היה לפני כמה שנים. ב"ה זכינו לנסוע להשתטח אצל ציונו הקדוש של בעל ה"תפארת שלמה" זיע"א בצוותא חדא חסידים ואנשי מעשה. רבנים וגם צאצאים להרה"ק זיע"א שבאו וטרחו הופיעו שם ביומא דהילולא, וסמוך ונראה שם בשבת קודש בבית המלון אשר בראדמאסק. והיינו שם בשבת התעלות רוממה ונישאה, ושם נשמעו דיבורי תורה נפלאים מאד מפי רבנים וצדיקים, חסידים נלהבים, להבעיר הלבבות באש יוקדת בדיבוריו הנפלאים של רבינו הקדוש בעל "תפארת שלמה" זיע"א.

שם נתבקשתי לשאת דברים בסייעתא דשמיא בפני קהל עם ועדה בליל שבת קודש.

יום לפני כן. יום חמישי. ערב ההילולא. בשעות אחה"צ. לפני ההמראה. אני מקבל טלפון מנהריה. מקבל שליחות מעטרת ראשינו מורינו רבי דוד אביחצירא שליט"א. הרב שליט"א הוא יזם את הוצאת הספר "תפארת שלמה" המבואר. הוא זירז אותי בהדפסת הספר הקדוש "תפארת שלמה" בביאור ובשלימות, ובשנה זו, לפני שנתיים, אכן זכינו בס"ד להשלמת האידרא בסדרה מפוארה של ששה כרכים. ולכן לפני

הנסיעה בבואי אליו שאלתיו אם לנסוע לשבת קודש יחד עם הרבנים החשובים, השיב לי שיש לנסוע ולדבר מעניין הספר ולעורר את הלבבות בקדושתו של הכהן הגדול מאחיו בעל "תפארת שלמה".

ובכן, רגעים לפני שאני יוצא מהבית כדי להמריא לראדומסק, אני מקבל טלפון. הרב מוסר לי "שליחות". הרב מבקש שאספר את הסיפור הבא, כדי שיתקדש שמו של הצדיק וכדי לקדש שם שמים ברבים ולהודות ולהלל, "חזקה שליח עושה שליחותו", ואני אכן מספר את הסיפור בפני קהל עם ועדה:

מעשה היה באדם שלא מחוגי החסידים, אשר קבע לימודו בספר תפארת שלמה מידי שבת בשבתו עם חברותא נאמן, יום אחד בתחילת החורף, החלה ראיית בתו להיחלש, בתחילה חשב שזה צינון קל שתקף אותה, אך לאט לאט התחילה לראות חלש יותר ויותר, עד שכמעט פסקה מלראות, האיש הלך לרופאים רבים ולא ידעו מה הבעיה, וכמובן שלא יכלו לפותרה, האיש לא ידע מה לעשות, יום אחד בשוחחו עם שותפו על הענין, אמר לו שותפו הרי אתה לומד באופן קבוע את תורתו של התפארת שלמה, והוא בודאי יעמוד לך למליץ טוב, תפנה אליו והוא יעזור לך, בייעצו לו לכתוב קויטל - פיתקה, ולהכניסו בתוך הספר הקדוש תפארת שלמה, האיש אשר אינו נמנה על חוגי החסידים כאמור, לא ידע האיך כותבים קויטל ומה עושים, שותפו עזר לו בכך, האיש ישב לכתוב את הקויטל מתוך תפילה לה' שיענה בזכות הצדיק, בסיימו לכתוב את הקויטל הכניסו לתוך הספר תפארת שלמה בפרשת ראה בתפילה לה' שירפא את בתו.

אך עברו כמה שבועות ועדיין לא הועיל, הילדה כמעט ולא ראתה מאומה, ויהי היום הגיע פרשת ראה, האב מגיע לביתו בליל שבת ועושה קידוש, ומיד אחר קידוש אומרת לו בתו בצעקה, אבא אני רואה, מיד נזכר האיש כי אכן הניח את הקויטל בפרשת ראה, וכאשר באה פרשת ראה מיד המליץ עליו רבינו זכות בשמי מרום ופעל לו ישועה לפני בורא עולמים. ואכן הגיע לציון הקדוש להודות ולהלל להשי"ת על נפלאותיו.

זהו אכן כח הצדיקים אשר גדולים במיתתם יותר מבחייהם. וכוחו של רבינו התפארת שלמה זיע"א, אשר כתב והדגיש עניין זה שלא יתרחק בעולם העליון, אלא ימשיך להעתיר על בני ישראל. ובוודאי על הדבקים במורשתו. וכדבריו המפורסמים של רבינו הקדוש (פרשת וארא) וזה לשונו: רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי. הדברים מודפסים ומונצחים גם על גבי קיר האהל שעל ציונו הקודש.

הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ניסן

א' ניסן

הרה"ק רבי אלימלך שפירא מגראדזיסק

יום ההילולא - א' ניסן

הרה"ק רבי אלימלך שפירא מגראדזיסק נולד לאביו הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל השרף ממוגלניצא זי"ע, ולאמו בת הרה"ק רבי אלעזר מליזנסק [בן הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע]. ונקרא על שם זקנו הרבי ר' אלימלך זי"ע.

בזיוו"ר היה חתן הרה"ק רבי ירחמיאל בן היהודי הק' מפשיסחא. ובזיוו"ש חתן הרה"ק רבי חיים שמואל מחענטשין זי"ע.

הסתופף בצל אביו ובצל הרה"ק מרוזין. לאחר הסתלקות אביו לשמי מרום באו אליו רוב חסידי מוגלניצא. חיבר ספר אמרי אלימלך עה"ת וספר דברי אלימלך עה"ת ומועדים. נתבקש לישיבה של מעלה בר"ח ניסן שנת תרנ"ב כבן ס"ח שנה. זי"ע.

חבלי משיח

סיפר הרה"ק רבי אלימלך מגראדזיסק זיע"א לאדמו"ר הגה"ק בעל שפת אמת זיע"א מגור, ששמע מאביו הרה"ק ממאגליגצא זיע"א ששמע מזקינו המגיד מקאזניץ זיע"א שאמר בשם הבעל שם טוב זיע"א, שקודם ביאת המשיח תהיה השפעה גדולה בעולם, ויתעשרו אחינו בני ישראל, ויתרגלו את עצמם בהוצאות מרובים בהנהגת ביתם וישליכו מידת ההסתפקות במיעוט, ואחר כך יבואו שנים רעות וחוסר ודחקות פרנסה ועניות גדולה בעולם, וכבר לא יהיו רגילים במידת ההסתפקות, וצורכי עם ישראל יהיו מרובים ולא יהיה להם מקור לפרנסה כפי הצטרכותם, וזאת יהיה חבלי משיח!

ומאוד מצאו הדברים חן בעיני אדמו"ר הגה"ק בעל השפת אמת זיע"א ואמר שכן הוא עתה בעוונותינו הרבים. ספיר ויהלום פר' בהר פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ויגזור אומר ויקם

שמעתי מכבוד חותני הרב החסיד רבי שמואל צבי טייטלבוים ז"ל, שפעם אחת חלה מאוד חותנו הרב רבי ישראל ז"ל, והרופאים החליטו פה אחד שצריך לנתחו. יסוריו היה גדולים למאוד עד שלא היו יכולין לגעת בו, והוכרחו לשאתו על עגלה עד למסילת הברזל, ולנסוע עמו לווארשא כדי לנתחו שם.

והנה רבי ישראל ז"ל היה מהמסתופפים החשובים והגדולים אצל הרה"ק רבי אלימלך מגראדזיסק זי"ע, והעיר גראדזיסק היתה על אם הדרך לפני ווארשא. ויהי כאשר נסעו דרך גראדזיסק לא הסכים החולה להמשיך בנסיעתו עד שנאלצו לשאתו במיטתו לבית רבו הרה"ק רבי אלימלך זצ"ל.

כאשר ראה אותו רבו, ציוה תיכף ומיד להשיבו הביתה בהבטיחו כי יבוא הביתה ברגליו. רבי ישראל הוכרח לעשות כן וייסוריו וצעקותיו היו עד לב השמים.

אולם כאשר באו לפני ביתו, בכח אמונתו הגדולה ברבו הרגיש בעצמו שייסוריו כלים והולכים עד שעזבוהו לגמרי. הוא החליף כח, ירד בעצמו מהעגלה, והלך ברגליו עד הבית... ומאז היה בריא כאחד האדם עד יומו האחרון. בישישים חכמה

ב' ניסן

הרה"ק שלום דובער שניאורסון אדמו"ר מליובאוויטש משיח שבדורו

יום ההילולא - ב' ניסן

רבי שלום דובער שניאורסון - האדמו"ר הרש"ב כ' בחשוון תרכ"א 5 בנובמבר 1860) - ב' בניסן תר"פ((21 במרץ 1920) הוא האדמו"ר החמישי בשושלת אדמו"רי חב"ד, בנם של רבי שמואל האדמו"ר המהר"ש והרבנית רבקה שניאורסון. ייסד את ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, אם ישיבות חב"ד בעולם. מכונה הרמב"ם של תורת החסידות.

בנו של הרבי נדהם למשמע הטון החריף שבו הכתיב לו אביו את המכתב שביקש לשגר לחסיד.

זה היה בחודש אלול תרס"ה (1905). הרבי הרש"ב (רבי שלום-דובער שניאורסון) ביקש מבנו לכתוב מכתב לאחד מחסידיו שהיגר לפריס. לא ברור מה בדיוק הביא את החסיד לצרפת ומה היו עיסוקיו שם.

הרבי החל להכתיב לבנו את המכתב, שהמסר שלו היה: "חסיד, בכל מקום שבו הוא נמצא, צריך לעשות סביבה של 'תורה אור', סביבה של 'ליקוטי תורה' (ספרי היסוד של חסידות חב"ד, מאמריו של אדמו"ר הזקן) וסביבה של התוועדות חסידית".

הרבי הכתיב גם את הטון, שהיה תובעני וחריף. בנו, רבי יוסף-יצחק, ניסה לרכך מעט את סגנון הדברים. "אבא", אמר, "הלוא אתה יודע שהחסיד הזה מאוד קרוב אליך, ושכל עניין שלך יקר לו מאוד בנפשו. אם יקבל מכתב חריף כל-כך, הדבר יצער אותו מאוד. וחוץ מזה, הרי באמת אין לו יותר מדי מה לעשות ולפעול בפריס. אולי אפשר לכתוב לו קצת יותר ברכות?".

ואולם הרבי הרש"ב לא שינה את דעתו. הוא חזר והורה לבנו לכתוב בדיוק כפי שהנחה אותו. "זו הסיבה שאני כותב כך, כדי שהדבר יעורר אותו והוא יתחיל לפעול".

המכתב נשלח.

חלפו עשרה ימים, ובנו של הרבי קיבל מכתב מאותו חסיד מפריס. המכתב היה מלא כאב, והחסיד שפך בו את ליבו. כך כתב:

"המכתב שקיבלתי מאביך הרבי הכאיב לי מאוד. כבר שמונה חודשים מאז בואי לפריס שאין לי מנוחת הנפש. אנא הזכר אותי לרחמים לפני הרבי. מקווה אני שבעוד ימים אחדים אוכל לכתוב לרבי בפרוטרוט".

רבי יוסף-יצחק הראה את המכתב לאביו. תגובתו של הרבי הייתה מפתיעה. הוא לא שינה את דעתו ולא התרכך בתביעתו מאותו חסיד. להפך. "חסיד הוא מי שמציית, ולא מי שיודע להסביר מדוע איננו מצייית", הגיב בחריפות.

בעשרת ימי תשובה הגיע עוד מכתב מאותו חסיד. במכתבו סיפר כי את ראש השנה וימי הסליחות עבר בלי מניין, והדבר הכאיב לו מאוד. הוא הביע צער עמוק על שנפל בגורלו להתגורר במקום שבו חיי היהדות קשים כל-כך.

החורף חלף והגיע חודש אדר. באותה עת שהה הרבי הרש"ב במוסקווה, ובנו רבי יוסף-יצחק ליווה אותו. הוא קיבל מהבית את חבילת המכתבים שהגיעו בינתיים, ובהם היה עוד מכתב מפריס. הפעם הייתה רוח המכתב שונה לחלוטין.

החסיד סיפר במכתבו כיצד התפתחו הדברים מאז קיבל את המכתב הראשון. וכך כתב: ביום הכיפורים הלכתי לבית הכנסת המקומי, והתפלאתי לפגוש שם כמה יהודים שהכרתי כאנשים הרחוקים מאוד מחיי תורה ומצוות. נראה היה שניצוץ תשובה התעורר בליבם. תפילתם לוותה בבכי רב.

לאחר התפילה ניגשתי אליהם והתחלנו לשוחח. במהלך השיחה התברר שאחד מהם נולד בקפוסט, והוא נושא עימו זיכרונות ילדות חסידיים. השני נולד בעיירה החב"דית ליובאוויטש, וגם הוא נושא בליבו זיכרונות חמים. כך גם השלישי והרביעי.

השיחה יצרה בינינו תחושת קִרבה. קבענו להיפגש שוב, בחול המועד סוכות. ישבנו ושוחחנו. הם העלו זיכרונות עבר וזימרו בהתלהבות ניגונים חסידיים. כך עשינו גם בשמחת תורה. עוד אנשים מגזע חסידי הצטרפו אלינו.

במפגש הבא הוחלט לפתוח מניין תפילה של חסידי ליובאוויטש, ובראש חודש כסלו נפתח המניין בפעם הראשונה. כעבור עשרה ימים, בי' בכסלו, חג הגאולה של אדמו"ר האמצעי, ישבנו יחד לסעודה והתוועדות חסידית. שוב העלינו זיכרונות, סיפורים וניגונים, והפעם הוחלט לקבוע שיעור ללימוד חסידות שלוש פעמים בשבוע.

כך נמשך הדבר חורף שלם, ואנחנו היינו לומדים יחד מתוך הספר 'תורה אור'. כעת, כתב החסיד, עומד להתחיל הקיץ, ובעזרת ה' נמשיך בלימוד 'לקוטי תורה', מאמרי חסידות המותאמים לפרשות הקיץ. היהודים הללו, שהיו רחוקים מחיי תורה ומצוות, נעשו שומרי שבת. מקצתם סוגרים את בתי העסק שלהם בשבת, ואחרים משאירים אותם פתוחים, אך הם עצמם שומרים את יום המנוחה כראוי.

רצוני לציין, הדגיש אותו חסיד, כי בשיעורים הללו אנחנו לא רק לומדים את מה שכתוב בספר, אלא גם מדברים על רוח החסידות - על הדרך והחיים סביב החסידות.

"בכך זכיתי", מסיים החסיד את מכתבו, "לקיים את הוראת הרבי לעשות 'סביבה של תורה אור, סביבה של ליקוטי תורה וסביבה של התוועדות חסידית'".

הרבי הריי"צ מיהר להקריא את המכתב לאביו. "מה' מצעדי גבר כוננו", הגיב הרבי. "על יהודי לדעת לשם מה לוקחת אותו ההשגחה העליונה ממקום הולדתו ומביאה אותו למקום אחר". הרבי אף הורה לבנו לספר לחסידים שהתגוררו במוסקווה את תוכן המכתב. "עשה זאת כדי שיידעו גם הם מה עליהם לעשות במוסקווה", אמר הרבי. (איגרות קודש הרבי הריי"צ כרך ה, עמ' קכה)

פניו של הרבי יקדו. הוא הביט בפני בנו ואמר בקול תקיף אך שלֵו: "יוסף-יצחק, אינני פוחד!".

אלו הם ימי המהפכה הבולשביקית ברוסיה. הרבי הרש"ב (רבי שלום-דובער) מליובאוויטש, האדמו"ר החמישי בשושלת חב"ד, עבר לרוסטוב עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה. בחורף תר"פ (1920), עם התקדרות שמי רוסטוב בענני הקומוניזם, הסתגר הרבי ולא הרשה להכניס אליו איש.

בפורים התחלפה תחושתם הקשה של החסידים בתקווה. נאמר להם שהרבי יערוך התוועדות קצרה, ישמיע דברי חסידות, ומייד לאחר מכן ישוב כל אחד ואחד לביתו. החסידים התגנבו חרש לביתו של הרבי, נטלו ידיהם לסעודה והמתינו בדריכות לכניסתו.

הרבי נכנס ופניו הפיקו שלווה מיוחדת. הוא לקח מעט מן ה'משקה' ואמר 'לחיים'. החסידים הבחינו מייד בשינוי שחל בהבעת פניו. הוא החל לעודדם להיות בשמחה. הרבי הוציא סכום כסף והורה להביא הרבה 'משקה', וביקש שכל הנוכחים יאמרו 'לחיים' וישירו בשמחה ובקול.

בימים ההם נאסר לצאת בערבים מהבית ליותר משלוש שעות. כמו-כן חל איסור מוחלט על התכנסויות. שתיית 'משקה' בהתכנסות קבוצתית ואיסוף כספי תרומות היו הפרות חוק חמורות.

הכול חשו את גודל השעה בקִרבה המיוחדת עם הרבי, והחלו לשיר בקול רם ובהתרגשות גדולה, עד שהקולות נשמעו גם ברחוב. באותה שעה כאילו שכחו היכן הם. ה'משקה' נשפך כמים, השמחה גאתה, והרבי ניצח על האווירה המרוממת.

פניו של הרבי נראו כאילו הוא שרוי בעולם אחר. דבריו היו חוצבי להבות אש. באותו לילה זכו החסידים לשפע של דברי חסידות ולמחוות רוחניות שלא זכו להן מעולם.

ופתאום, בתוך אווירת השמחה, נכנס בבהלה אחד החסידים והודיע כי הבולשביקים עושים כעת חיפושים בעיר, ועוד מעט יגיעו גם לבית הרבי. פחד נפל על כולם, אך הרבי לא קם ולא זע. הוא לא הפסיק מדבריו הקדושים, והורה שאיש לא יקום, ושכאשר ישירו, יוסיפו הכול לשיר בקול כמקודם.

בני ביתו של הרבי פחדו מאוד. הרבנית ניסתה לבקש מהחסידים להנמיך את קולם. בן הרבי, רבי יוסף-יצחק (לעתיד הרבי הריי"צ), חשש גם הוא ממה שעלול להיגרם לאביו. אבל הרבי ביטל את כל החששות.

הרבי החל להשמיע מאמר חסידות עמוק. באמצע אמירת המאמר נשמעו דפיקות חזקות בדלת. הרבי הורה לפתוח אותה, אך מייד החזיר את פניו אל החסידים והמשיך באמירת המאמר. על אף הפחד הגדול אמר אחד החסידים לבולשביקים כי הרבי נושא כעת דברים. הם שאלו מתי לבוא שוב, ונענו: "בעוד כמה שעות, כאשר יסיים את ענייניו". באורח פלא סבו הבולשביקים על עקבותיהם ויצאו מן הבית.

עברו כמה שעות ושוב נשמעו דפיקות בדלת. החסידים הבינו כי הפעם הבולשביקים יעשו חיפוש בבית. ובאמת לא היו צריכים לחפש הרבה, כאשר על השולחן עמדו בקבוקי ה'משקה', ובקערה היה מונח כסף התרומות למגבית שערך הרבי, 'עבירות פליליות' למהדרין.

הבהלה שבה והשתלטה על הנוכחים. בנו של הרבי כיסה במפית את קערת הכסף, אך הרבי סילק את המפית ואמר: "יוסף-יצחק, אינני מפחד! שלום יהיה לנו. איני מתכוון בחדרי חדרים, אלא שנהיה שלמים בכול ובגלוי".

הבולשביקים נכנסו, סקרו את החדרים וניסו להיכנס לחדר ה'יחידות'. רבי יוסף-יצחק נבהל מאוד, ואולם הרבי הרגיעו באומרו: "שם הם יתבטלו לחלוטין". הוא הוסיף ואמר: "יש לומר חסידות כדי לבטל את הקליפה", והחל מייד באמירת המאמר 'ראשית גויים עמלק'.

במהלך דבריו התבטא הרבי כמה וכמה פעמים שיש להקשיב היטב, שכן מדברים על עניין פנימי שאין מדברים עליו בדרך כלל. החסידים נדרכו עוד יותר והאזינו לכל מילה.

בעת החיפוש בחדר ה'יחידות' גנב אחד הבולשביקים קופסת טבק שהייתה מונחת בצד, קופסה שיועדה בעבור הרבי לחג הפסח. הרב יעקב לנדא, לימים רבה של בני-ברק, הבחין בכך. הוא פנה אל מפקד הקבוצה והפנה את תשומת ליבו לעובדה שאחד מפקודיו חמד חפץ לא-לו, וביקש להשיבו לבעליו. כחסיד נאמן לא היה מוכן שחפציו הקדושים של הרבי ייפלו לידי הרשעים.

הגנב הבין שנתפס, ובאין ברירה שלח את ידו אל חיקו והוציא את הקופסה, אולם הקופסה כבר נשברה, ולא היה אפשר להשתמש בה.

באורח פלא התעלמו הבולשביקים מההתכנסות של החסידים ומכל מה שהיה על השולחן. משם עברו לבית השכן. מבעד לחלון עקבו כמה חסידים אחר תנועותיהם. ופתאום ראו שהגנב, שלקח את הקופסה, שולף את אקדחו מחגורתו ומתבונן בתוך הקנה.

באותו שנייה נפלט כדור מהאקדח. האיש מת במקום, וחבריו הזמינו עגלה ופינו אותו.

שבועיים אחר-כך, בב' בניסן, נסתלק הרבי הרש"ב ונטמן ברוסטוב. ('אוצר החסידים')

השבר היה גדול. אלה היו הימים שאחרי המהפכה הקומוניסטית ברוסיה. הרכוש הפרטי הולאם. יהודים שומרי תורה ומצוות התקשו מאוד למצוא פרנסה שאינה כרוכה בחילול שבת. בעקבות זאת הגיעו רבים לפת לחם ממש.

נוסף על כל זה באה המהלומה הנוראה, עם הסתלקותו של הרבי הרש"ב (רבי שלום-דובער) מליובאוויטש, בשעה שניסה לשקם את החיים החסידיים בעיר רוסטוב שעל נהר הדון. בב' בניסן תר"פ נסתלק הרבי, והוא בשנה השישים לחייו.

הרב יעקב לנדא (לימים רבה של בני-ברק) היה מתלמידיו וחסידיו הגדולים של הרש"ב, והיה מקושר אליו בכל ליבו ונפשו. הרבי חיבב אותו וקירבו מאוד. הוא שיכן אותו בחדר מיוחד בביתו, ומינה אותו ל'רב החצר', שאליו הופנו שאלות הלכתיות שהתעוררו בבית.

הסתלקותו של הרבי שברה מאוד את רוחו. העולם כאילו חשך בעדו. בערב ראש השנה, כשעלה להשתטח על ציונו של רבו, כתב ב'פדיון הנפש' שקרא שם כי משאלתו היא שיזכה להיטמן בתוך חמישים האמות הסמוכות לציון.

כמה שעות אחר-כך, כשחזר מהציון הרבי הריי"צ (רבי יוסף-יצחק), בנו-יחידו וממלא מקומו של הרש"ב, אמר לרב לנדא: "אבא ציווה למסור לך שלא תכתוב שטויות".

"אילו שטויות כתבתי?", שאל הרב לנדא.

"זאת אינני יודע. את זה אתה יודע. לי הורו רק למסור לך שלא תכתוב שטויות", הייתה תשובתו של הריי"צ.

הימים חלפו, והרעב והמחסור גברו והלכו. החורף היה קר, ולרב לנדא לא היו אפילו נעליים לרגליו. הוא עטף את רגליו בבלויי סחבות כדי להתגונן מהכפור. ימים שלמים עברו עליו בלי להכניס דבר מאכל כלשהו לפיו.

בערב שבת, כשכבר באו מים עד נפש, החליט הרב לנדא ללכת שוב אל ציון רבו, ולהעתיר בתפילה. הפעם, החליט בליבו, לא ינהג בדרך המקובלת, של אמירת נוסח ה'מענה לשון', קריאת פרקי תהילים וכו', בעת העלייה לציון. "אדבר עם הרבי ואשפוך את ליבי לפניו, כפי שנהגתי בימי חייו", אמר בליבו כאשר נכנס אל הציון ושפך שם את מר ליבו.

לאחר צאתו מהציון פנה הרב לנדא לקנות חלות קטנות ל'לחם משנה' לסעודות השבת. בפינת הרחוב פגש את מר ליפשיץ, בנו של רבה הקודם של העיר רוסטוב. "אולי אתה מעוניין לקנות עגילים", פנה

אליו ליפשיץ בהצעה, לאחר שהבחין בדלותו. "תוכל להרוויח ממכירתם סכום נכבד". ליפשיץ הוסיף כי הציג את התכשיטים לפני מומחה, והלה אישר את טיבם ואיכותם.

לרב לנדא לא היה כמובן כסף לקניית העגילים, והוא הציע לליפשיץ כי ישמש מתווך, ויציע את העסקה לרב רפאלוביץ. אם הוא יקנה את העגילים, יזכה הרב לנדא בדמי התיווך. ליפשיץ נעתר.

"לצערי גם בידי אין הכסף לקניית העגילים", אמר לו רפאלוביץ. "אבל יש לי רעיון. אשלח את בני אל הרבי הריי"צ, ואולי הוא יוכל להלוות את הסכום הדרוש". "זאת אוכל גם אני לעשות", השיב הרב לנדא, ומייד עלה לחשמלית ונסע לביתו של הרבי. הוא דפק על הדלת, וכעבור זמן מה פתח הרבי את הדלת. נראה היה שהתעורר ממנוחת הצהריים.

הרב לנדא התנצל על ההפרעה. "באתי אל הרבי לבקש הלוואה לקניית תכשיטים, שאוכל להרוויח מהם סכום נאה", אמר לרבי. "מצבי הכלכלי קשה מאוד, ואולי כך אשפר אותו מעט". "מה אעשה", אמר לו הרבי, "שגם ברשותי אין כסף. אבל גש נא אל ר' זלמן אידל, ואולי הוא יוכל להלוות לך". ר' זלמן היה משרת שגר בבית הרבי ושימש את המשפחה. הרב לנדא עשה כעצת הרבי, ניגש אל ר' זלמן המשרת, ואכן, הוא הלווה לו את הסכום שביקש.

עם הכסף בידו חזר הרב לנדא אל מר ליפשיץ, קנה ממנו את העגילים, ולאחר מכן הלך לגביר החסיד ר' שמואל גוראריה, והוא קנה אותם ממנו. מהעסקה הזאת הרוויח הרב לנדא אלף רובל, סכום נאה, שבעזרתו היה יכול לקנות מזון, נעליים ועוד צרכים חיוניים.

מתוך הכרת התודה לרבי הריי"צ חזר אליו הרב לנדא לספר לו על העסקה המוצלחת. הדברים ששמע מהרבי הדהימו אותו. "כשדפקת בדלת שמעתי קול", אמר לו הרבי. "אינני יודע אם שמעתי את הקול בחלום או בהקיץ. זה היה קולו של אבי שדיבר אליי ואמר: 'ענקל היה אצלי היום. מר לו מאוד, וצריך להשתדל לעזור לו'. "באותו רגע נכנסת לביתי. הייתה לי תחושה קשה, בשל העובדה שלא היה לי במה לעזור לך. ואז נפל במוחי הרעיון להציע לך לבקש הלוואה מר' זלמן אידל.

"נו, תודה לה' שהרווחת", סיים הרבי את דבריו השמיימיים. ניכר היה על פניו שהוא מרוצה על שהצליח למלא את בקשתו של אביו, הרבי הרש"ב. (על-פי 'רב הארמון')

ג' ניסן

הגה"צ רבי יעקב שלמה בלייך זצ"ל

יום ההילולא - ג' ניסן

הגה"צ רבי יעקב שלמה בלייך זצ"ל נולד בעיר לאבאווא שבפולין ביום שני כ' כסלו שנת תרל"ט, לאביו הגה"צ רבי צבי אלימלך בלייך אב"ד לאבאווא [המתייחס בן אחר בן להגה"ק בעל החכם צבי זצ"ל]. ולאמו מרת הדס בת הגה"ק רבי חיים ברוך וואלף זצ"ל שהיה רב בווישניצא.

כשהגיע לפרק האיש מקדש נשא לאשה את בת הנה"ח רבי יעקב אלימלך דערשוויץ זצ"ל מעיר טיליטש שליד קרעניץ [מספרים שהיה לו בית מלון, והרבה צדיקים התאכסנו אצלו הרה"ק רבי דוד מדינוב ועוד. היה נגיד בעמיו ועם כל זה היה התנהגותו כ חסידישער יוד. כן נסע להסתופף בצל הרה"ק מצאנז זי"ע].

בשנת תרס"ט כיהן רבי יעקב שלמה ברבנות יענדריחוב (אנדריכוב). ואח"כ בערך בשנת תרע"א לאחר פטירת אביו נסע בפקודת קדשו של הרה"ק רבי משה משינווא זצ"ל לכהן כרב קהילת היראים בעיר מעריש אוסטראה במדינת צ'כוסלובקיה.

בשנת תר"צ בחודש אדר נפטרה אמו הרבנית הצדקנית מרת הדס ע"ה, והוא נסע ללוויה שהתקיימה בקרקא, בדרך נחלה ל"ע בדלקת ריאות חריפה, וממנו נפל למשכב שממנו לא קם. כחודש לאחר פטירתה נתבקש גם הוא לישיבה של מעלה ביום ג' ניסן שנת תר"צ. (מתוך הקונטרס לזכרו זכרון ש"י)

קשריו עם גדולי דורו

רבינו הגרי"ש בלייך זצ"ל התכתב עם גדולי דורו בהלכה כפי שאנו מוצאים בשותי"ם של גדולי הדור, ונציין תשובת אחת מפורסמת מאוד מהגר"מ אריק (ח"א סי' קמ"ח) הדן באריכות בענין עשיית מקוה מקרח, תשובה זו הובאה רבות בפוסקים, והתשובה ממועתת לרבינו הגרי"ש בלייך זצ"ל, ונציין ציטוטים נבחרים מהתשובה, ותן לחכם ויחכם עוד.

בראש התשובה כותב הגר"מ אריק זצ"ל:

שוכט"ס [=שלום וכל טוב סלה] לכבוד הרב הגדול וכו' מו"ה יעקב שלמה בלאך נ"י רב דקה"י [דקהילת היראים] באוסטרי מעהרען.

בהמשך התשובה:

מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו שאיזה אנשים רוצים לעשות מקוה ע"י קרח שנעשה במאשין ולוקחים כמה חתיכות קרח ומשליכים בידים לחפירה העשוי מצימענט וכשנתמלא החפירה מן הקרח מים מ' סאה שופכין לתוכה מים שאובין.

והנה כ"ת כתב דאף דמבואר ביו"ד סי' ר"א סעי' ל"א דמקוה שאוב שהגליד ואח"כ נימוח כשר להקוות עליו, הלא בב"י שם הביא ב' פירושים ולפירוש הב' היינו רק אם ימשוך אח"כ לתוכה מ"ס כשרים וצ"ע על הש"ך שם שכתב להקל כפירוש הא' כיון דאנן קיי"ל שאובין שהמשיכוה כולה פסולה הא אדרבה שוב יש להחמיר דגם מ"ס כשרים לא יועיל והנה ככל דבריו כתב הלחם ושמלה שם, והעלה להחמיר בזה אפילו כשימשיכו אח"כ מ"ס כשרים וגם הביא דברי הג"ט דדעתו להחמיר עכ"פ כפירוש הב' של הרמ"א... שו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קמח) - להגר"מ אריק זצ"ל

ההדיר והפיץ את ספרו של הגר"י פרדו זי"ע

בשנת תרפ"ד ההדיר הגרי"ש זצ"ל את הספר שולחן הטהור לרבי יוסף פרדו בכותבו בהקדמה שמצוה רבה להפיצו על פני תבל.

וזה לשונו: אברך את ד' אשר אינה לידי את הספר הזה, מעט הכמות ורב האיכות אשר חיבר אחד מהגאונים ר' יוסף פארדו ז"ל מעיר לאנדאן, ונדפס פעם ראשונה בשנת תמ"ו וגם אחר זה נדפס עוד הפעם, וכעת אין בנמצא אפי' אחד בעיר ושנים במשפחה, ומצוה רבה להפיצו על פני תבל, כי זה נצרך לכל בר ישראל, ואזרתי כגבור חלצי, ונתתי להדפיס את הספר הזה כדי לזכות את הרבים, ונא מאחינו בני ישראל, שיקחו את הספר הזה בכסף מלא, כדי שלא יהי' שלוחי מצוה נזקין, ובטוח אני, שבעזרת השי"ת, שמי שיקח את הספר הזה בודאי יקח ברכה לתוך ביתו. דברי המביא לבית הדפוס הק' יעקב שלמה בלייך רב דקהל יראים במעריש אסטרוי יע"א

ד' ניסן

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זיע"א

יום ההילולא - ד' ניסן

הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע נולד בשנת תקע"ו לאביו הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, ולאמו הרבנית בת הרה"ק רבי דוד לייקעס מבאר זצ"ל. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית חנה ע"ה, בת הרה"ק רבי פנחס אב"ד קאלק, בן הרה"ק רבי זאב מזיטאמיר בעמח"ס אור המאיר ותן הרה"ק רבי צבי אריה מאליק זי"ע.

עם הסתלקות אביו הק' בכ' אייר תקצ"ז, סירב הרה"ק רבי יוחנן להנהיג עדה, ברם כעבור מספר שנים עבר לעיר ראחמסטריווקא ושם החל להנהיג עדת ישורון.

הרה"ק רבי יוחנן האריך ימים על פני כל אחיו, ונסתלק לגנזי מרומים בשנתו ה-ע"ט ביום ד' בניסן תרנ"ה, בראחמסטריווקא זכותו יגן עלינו.

מכבדים עשירים מן הבית...

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא ארה"ב שליט"א ששמע מזקנו מרן הרה"ק רבי דוד מראחמיסטריווקא זי"ע, פעם בא אחד אל מרן הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע והתאונן לפניו, על בעה"ב שלו שהעבירו ממשמרת עבודתו ונשאר בלי פרנסה.

הבעה"ב הנ"ל היה גביר והיה ג"כ נוסע להרה"ק מראחמיסטריווקא, לימים כאשר בא הגביר לראחמיסטריווקא שאלו הרה"ק למה העביר את האיש מפרנסתו, והגביר התחיל לתרץ את עצמו. פקד עליו הרה"ק שיראה שיהיה לאיש פרנסה שהרי לא ייתכן לקפח פרנסה של יהודי. הגביר עדיין רצה לתרץ את עצמו, אך הרה"ק עמד ממקומו ודחף את הגביר וגער בו אסור להסתכל בפני רשע (מגילה דף כה) וצא מכאן. ענה הגביר בעזות: רבי, הלא איתא (עירובין פו.) "רבי מכבד עשירים". אמר לו הרה"ק: "דו וויסט נישט פשט אין די גמרא, הפשט הוא רבי מכבד עשירים ער קרט על די עשירים (מלשון מכבדין את הבית)". ילקוט מאורי אור עמ' קצו

ה' ניסן

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא "אוהב ישראל"

יום ההילולא - ה' ניסן

אורו של רבינו זרח בשנת תק"ח בעיר זימיגראד, בבית אביו רבי משמואל מניישטאש שהיה מגדולי רבני פולין בדורו, וכיהן כראב"ד בעיר ניישטאט שבמרכז פולין, נצר לשושלת רבנים שמוצאה מהמהר"ם מלובלין, מהמהר"ם פאדאווה, והרבי ר' העשיל מקראקא אשר על שמו נקרא.

ומילדותו התפרסם כגדול בתורה וכבעל תכונות מופלאות, בהגיעו לפרקו היה לחתן רבי יעקב מרגליות אבד"ק טיטשין, כשהוא יושב שש שנים סמוך על שלחן חותנו ושוקד על לימוד התורה.

התקרבותו לחסידות

לאחר נישואיו לבתו של רבי יעקב מטורטשין, הוזמן לכהן כרב בעיר קולבוסוב שבפולין, שם כיהן כרב ודיין והתפרנס בדוחק רב.

בקולבוסוב החל להתקרב לחסידות על ידי שני צדיקים אשר ביקרו במקום - רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ורבי משה לייב מסאסוב, שסחפו אותו בדיבוריהם הנפלאים בעבודת השם. לאחר שהתקרב, נסע אל רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב לראות האם יפתור את קושיותיו בעבודת השם שהתנגשו עם דרך החסידות, ואכן הרבי מזלאטשוב תירץ לחסיד החדש את כל קושיותיו.

למרות שהמון העם החלו לנהור אל רבי אברהם יהושע העשיל על מנת לקבל מתורתו ומברכותיו ולמסור בידיו פדיונות ופתקאות, הוא סירב לכך בכל תוקף.

כאשר הגיע לעירו הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק, פנתה אליו הרבנית והתלוננה על סירובו של בעלה ה'אוהב ישראל' לקבל את הפדיונות והפתקאות מהאנשים הפונים אליו. הרבי מליז'ענסק קרא לו ושאל לסיבת סירובו, וכאשר רבי אברהם יהושע העשיל ענה שאינו רוצה להזדקק לבריות, הסביר לו הרבי ר' אלימלך שבגודל קדושתו הוא ישפיע ישועות על אלו שנותנים לו פדיונות ובכך לא ייחשב לנזקק.

לאחר מכן החל לנסוע בקביעות אל הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק וקיבלו לרבו המובהק, שם למרות שהיה מצעירי התלמידים תפס מקום מכובד מאוד בקרבת הרבי. הרבי מליז'ענסק היה מלא התפעלות מתלמידו החדש ואמר ששמו מתאים לאופיו: "יש לו מעלת אהבת ישראל כאברהם, מראה נסיכי כיהושע וראש חריף כזקנו רבי יהושע העשיל מקראקא".

מקולבוסוב לאפטא וליאסי, ומשם למעז'יבוז'

בשנת ה'תק"ס עבר לכהן כאב בית הדין בעיר אפטא שבפולין שעל שמה נקרא - ה'אוהב ישראל' מאפטא. בעיר זו הייתה עיקר פעילותו ושם קיבל עליו את עול האדמורו"ת. אלפי חסידים החלו להסתופף בצילו, בני העיר אהבוהו מאוד והמון העם נהרו לשמוע מתורתו.

לאחר כשמונה שנים, בשנת ה'תקס"ח, הוזמן לכהן כאב בית הדין בעיר יאסי שברומניה. תושבי העיר אפטא לא הסכימו לוותר על רבם הקדוש, וכדי להרגיעם הבטיח ה'אוהב ישראל' שתמיד יקרא על שם עירם ולכן שמו נודע כ'הרבי מאפטא'.

בשנת ה'תקע"ג, כאשר נפטר רבי ברוך ממעז'יבוז', עבר לשם ה'אוהב ישראל' ושם המשיך לכהן כאדמו"ר. ומעשה שהיה כך היה: כמה שנים קודם לכן כאשר רבי אברהם יהושע שימש כרבה של העיר יאסי שהייתה עיר מרפא ואנשים רבים היו מגיעים אליה לצרכי רפואה, הגיע לעיר גם רבי יעקב מיארטשוב - אחיו של רבי שלום מבעלזא ותלמידו של רבי ברוך ממעז'יבוז'. היה זה בחודש ניסן וכששמע רבה של העיר על בואו, הזמינו לליל הסדר במחיצתו. לאחר ליל הסדר יצאו שני הצדיקים לטייל ופתאום פנה ה'אוהב ישראל' אל רבי יעקב ואמר לו: "ברגע זה אומר רבי ברוך את 'שפוך חמתך'". רבי יעקב הביט בשעונו והשעה נחקקה בזכרונו, וכשחזר לאחר החג למעז'יבוז', נכנס לרבו רבי ברוך וסיפר לו את מה שהיה, כששמע זאת רבי ברוך ממעז'יבוז' ענה ואמר כי אכן זו הייתה השעה שבה אחז באמירת 'שפוך חמתך' בליל הסדר. רבי ברוך הוסיף כי הוא מוכרח להכיר את הצדיק הזה וביקש מרבי יעקב שישוב לעיר יאסי ויביא עימו את רבה של העיר. כאשר הגיע ה'אוהב ישראל' למעז'יבוז' קיבלו רבי ברוך

בשמחה עצומה ושוחח עימו במשך זמן רב, וכשעזב שיבחו מאוד בפני בני ביתו ואמר להם כי מעולם לא ראה אדם המדבר בלשון זהב כמו רבה של יאסי. זמן קצר לאחר מכן נפטר רבי ברוך ותלמידו רבי יעקב מיארטשוב נסע ליאסי להזמין את ה'אוהב ישראל' שיבוא לשבת על מקום רבו, הוא הסכים ובא להשתקע במעז'יבוז', שם נשאר עד לפטירתו.

ספריו

הרבי לא חיבר ספרים בעצמו אולם תלמידיו רשמו את שיחותיו ודברי תורתו והם יצאו בשני ספרים, הראשון בשם 'תורת אמת' שנכתב בידי האדמו"ר רבי ישכר דב מראדושיץ ה'סבא קדישא', והספר השני שעל שמו קרוי רבי אברהם 'אוהב ישראל' נכתב בידי נכדו האדמו"ר רבי משולם זושא מז'ינקוב.

ספרו השני גדול בהרבה מכמותו של הראשון ונחשב לאחד מספרי היסוד של החסידות, עד כדי כך היה חשוב ספר זה שבעל ה'דברי חיים' מצאנז אמר: "כל יהודי מחויב לקנות לעצמו את הספר 'אוהב ישראל' ואם אין לו כסף לכך ימשכן את השטריימל ויקנה את הספר".

פטירתו

ביום ה' בניסן לשנת ה'תקפ"ה (1825) החזיר ה'אוהב ישראל' מאפטא את נשמתו ליוצרה. בקשתו האחרונה לשני בניו לפני פטירתו הייתה שלא יכתבו על מצבתו שום שבח חוץ מכך שהיה אוהב ישראל. נקבר באהל הבעל שם טוב הקדוש במעז'יבוז.

רבנותו הראשונה היתה בעיר קולבאסוב שבגליציא בה נקרא לשמש כרב אב"ד בשנת תק"מ, בעיר זו מצא את דרכו לדרך החסידות, בהשפעתם של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, נסיעתו הראשונה כחסיד היתה אל הרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א שרבינו החשיבו כ'מפתח התורה' לאחר שתירץ לו כל קושיותיו בקביעות.

אחר נסע אל רבו המובהק הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א אשר החשיבו למאד, קירבו ביותר, ואף אמר עליו שכשמו כן הוא, יש לו מידת החסד כאברהם, פניו זורחות כיהושע, וחריפותו היא כשל זקנו הרבי רבי העשיל.

אחר הסתלקות רבי אלימלך נעתר להפצרות החסידים הרבים ששיחרו לפתחו, ופתח את בית מדרשו, בשנת תקמ"ו.

בקולבאסוב ישב כחמש עשרה שנה, שם סבל מדחקות נוראה, בשנת תק"ס נתקבל כאב"ד אפטא בה ישב שמונה שנים, ידוע כי כאשר נפרד מתושבי העיר, הדבר הצר להם ביותר, והוא הבטיחם כי על שם עיר זה יקרא תמיד, 'הרב מאפטא'.

בשנת תקס"ט הוזמן לכהן ביאסי שברומניה, השפעתו על יהדות רומניה והמדינות הסמוכות היתה עצומה. לאחר פטירת הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז' זיע"א עבר למעז'יבוז' בשנת תקע"ג, בה לא כיהן כרב אב"ד כי אם כמנהיג לעדת החסידים.

דורשי רשומות דרשו 'ה' מלכותיה קאים', ראשי תבות קולבאסוב אפטא יאסי מעז'יבוז', ארבעת הקהילות שבהן ישב רבינו, על ידו נתפרסמה בכולן מלכותא דשמיא.

נודע כזקן הצדיקים בדורו והמוני צדיקים וחסידים הסתופפו בצילו. נסתלק לשמי רום ביום ה' היסן תקפ"ה, ומנו"כ במעזיבוז.

ישועה בגאל ישראל

הרה"ק מאפטא בעל אוהב ישראל זי"ע אמר פעם בדרשת שבת הגדול, כי סגולה למי ששעתו דחיקא ליה ש"בליל הסדר" בעת אמירת ההגדה, כאשר יגיע לברכת "גאל ישראל" יבכה מעומקא דליבא, ואז יוכל להוושע מדוחקו.

בין השומעים את הדרשה היה איש פשוט, מאמין באמונה פשוטה בלא שום התחכמות,ונכנסו הדברים של הרב הקדוש מאפטא בלבו. היהודי הזה היה חייב לפריץ סכום כסף גדול,דמי חכירה עבור בית המזיגה שהחזיק, ולא היה בידו לשלם. כמו כן הפריץ היה חייב לו סכום פעוט כיון שלפעמים הוא היה נכנס לבית המזיגה להיטיב את גרונו בי"ש, והיה לוקחו בהקפה.

האיש הלז בא לביתו ואמר לבני ביתו: "הכיני נא את צרכי החג בהרחבה כי אנחנו בלא שום ספק ניגאל מצרתינו, כיון שכך שמעתי מהרב בדרשה". בליל חג הפסח קודם ברכת גאל ישראל, אמר לזוגתו ולבני ביתו 'כאן צריכים לבכות מעומקא דליבא', ובזה תלויה הישועה, והמה עשו כן מתוך אמונה פשוטה בתום לב.

בחוה"מ פסח שלח הפריץ לקרוא ליהודי כדי לסדר את החשבונות ביניהם, ובעת עריכת החשבון ראה היהודי את נפלאות השי"ת בעליל. היהודי היה חייב לפריץ אלף זהובים, והנה נמחקו מהחשבון ועברו לחשבון שהפריץ חייב ליהודי, נמצא שבחשבון החוב של היהודי לפריץ נעשה מאלף אחד, ובחשבון החוב של הפריץ ליהודי נעשה מאחד אלף, וכך היה הדבר בכל החשבונות שביניהם עד שהתברר שהפריץ הוא בעל חוב גדול ליהודי.

הפריץ, בראותו זאת, קם בחמתו והשליך את כל פנקסי החשבונות לתוך התנור הבוער שעמד בירכתי החדר, והתחיל לפייס את היהודי ולבסוף שילחו לביתו.

"יהי רצון שיהיה לך שפע ללא ברכה"

פעם בא יהודי כפרי אל הרה"ק מאפטא זצ"ל, וביקש שהרבי יברכהו בכדי שיצליח בבית מרזח (קרעטשמע) החדש שפתח. אמר לו הצדיק "יהי רצון שיהיה לך שפע ללא ברכה".

הכפרי נדהם ולא הבין את ברכת הרבי. על זה הסביר לו הרה"ק מאפטא: "כשיהודי נכנס לבית מרזח, הוא מבקש כוסית אחת קטנה של יי"ש, אומר ברכה, שותה והולך לו. מקונים כאלו אין פרנסה ואין שפע. לעומת זאת, גוי שנכנס לבית מרזח, אינו יוצא משם עד שהוא משתכר. זוהי אמנם שתיה ללא "ברכה", אבל "שפע" יש בה... במשנת רש"י - פר' בחקותי

פעם אחת עמד רבי אברהם יהושע השל מאפטא בין קהל חסידיו ואמר: "אני איני מאמין בעצמי אפילו לרגע אחד. אין צריך לומר שהצעירים שבדור צריכים לחשוב כך, אלא אפילו הזקנים שבדור."

בתוך הקהל עמד גם זקן אחד בן תשעים שנה. הזקן היה "מגיד" מן העיר בּרַאנוֹב, ששירת את המגיד מִמֶזריטש, ואף זכה לראות קשת של אש על דמותו של רבו בעת התפילה.

הביט בו הרבי מאפטא ואמר לו: "אף אתה - היזהר שלא לסוג לאחור!"

מעשה בשתי משפחות שהיה להן עסק בשותפות. הייתה אחת הנשים מוכשרת ומוצלחת במסחר יותר מחברתה. אמרה לאישה: "מה אנחנו מרוויחים מן השותפות? הרי את עיקר הרווח אני מביאה, והשותפה כמעט שאינה מועילה. ניפרד מהם." הסכים האיש וכך עשו.

אלא שדווקא האישה שהייתה בטוחה ביכולתה לא הצליחה בעסקים, ואילו גורלה של חברתה שפר עליה ועסקיה עלו יפה. קינאה האישה בשותפתה לשעבר ורצתה לפגוע בה. מה עשתה? שכרה אנשים שיעידו בפני בית דין עדות שקר על כך שהאישה זנתה ומחויבת להתגרש. העידו עדי השקר בפני בית דין, ובית הדין פסק שעל האיש לגרש את אשתו.

האישה ידעה שהצדק עמה ושהעדים משקרים ולכן אמרה לאישה: "לפני שאנחנו מתגרשים, בוא אתי לרבי מאפטא." הסכים האיש והשניים נסעו יחד לאפטא וסיפרו לרבי אברהם יהושע השל מאפטא את סיפורם. ראה הרבי ברוח הקודש שהאישה דוברת אמת, אבל ידע שבית הדין שפוסק על פי דין תורה פסק כנגד דבריה. קרא הרבי לבנו, רבי יצחק מאיר, ואמר לו: "איצ'ה מאיר, צא והכרז ברבים שאין לתרום לי כסף, אפילו לא מטבע אחד, כי רוח הקודש שלי מתנגדת לדין התורה, ואם כך אין זה רוח הקודש."

כשאמר הרבי את דבריו באפטא, התחילו עדי השקר והאישה ששלחה אותם לסבול מתסמינים של קדחת: רעד, הזעה מרובה וצמרמורות, ומיד נסעו גם הם לאפטא והודו שהעלילו על האשה עלילת שווא והעידו עדות שקר. חזר הרב וציווה על בנו: "איצ'ה מאיר, צא והכרז ששוב מותר לתרום לי כסף כי עכשיו רוח הקודש שלי שווה לדברי התורה הקדושה."

אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א, בעל ה"אוהב ישראל", (נלב"ע ה' ניסן תקפ"ה), הגיע יהודי עני, וסיפר לו במר ליבו, כי בתו הגיעה לפרקה, אך אין לו אפילו פרוטה כדי להשיאה.

שאל הרבי: "לכמה כסף אתה זקוק?" חישב היהודי ואמר שהוא זקוק למאה רובלים, אך לרוע מזלו איש לא מסכים להלוות לעני כמוהו.

"האם יש בביתך חפץ יקר-ערך שאפשר לתת כמשכון בתמורה להלוואה?"

"חפץ יקר? דווקא כן, יש לי גמרא מהודרת של דפוס סלוויטא המפורסם". גמרות אלו היו יקרות ערך. הרבי התפעל, והציע לו "תן לי את הגמרא כמשכון, ואתן לך הלוואה של מאתים רובלים להוצאות נישואי בתך". האיש נענה בשמחה להצעה.

ביום החתונה הגיע שליחו של הרבי מאפטא לבית המשפחה כשהגמרא בידו, והודעה בפיו "הרבי מעניק לכם את מאתיים הרובלים במתנה גמורה!"

לאחר החתונה בא האיש בפליאה לרבי ותמה מדוע נהג כך. השיב לו הצדיק: זו בשבילי זכות עצומה, לשמור ששמחתכם תהיה שלמה בשעה כל כך גדולה. לכן מחקתי את החוב וגם הגמרא היקרה ניתנה לך בחזרה.

"הרבי מתכוון שאצא לאסוף תרומות? אינני מסוגל לכך!", אמר היהודי לרבי אברהם-יהושע-העשיל מאפטה. הרבי הביט ביהודי שלפניו בעיניים רכות ואמר: "אכן, זו כוונתי".

יעקב התגורר בעיירה אפטה (אופטוב בפולנית) שבפולין. הוא היה יהודי טוב וירא שמיים, שמאז ומעולם שנא מתנות ולא רצה להזדקק לעזרת אחרים. הוא העדיף לחיות חיי עוני ודחק, והשתדל שאיש לא יידע את מצבו החומרי.

ואולם כשבאה העת להשיא את בתו, קרא לו רבו לחדרו. "יודע אני כי אינך נוהג ליהנות שלא מיגיע כפיך", אמר לו הרבי, "אך עכשיו, מאחר שלפניך עומדת מצוות הכנסת כלה של בתך, עליך לחרוג מהרגלך, ולצאת ולאסוף כספים בבתי נדיבים".

בליבו של יעקב התחוללה סערה פנימית גדולה. "אני בוש ונכלם לבקש את רחמי הבריות", אמר בקול שפל לרבו. "אם כן, סע ללובלין הרחוקה. שם אין מכירים אותך, ותוכל לאסוף את הכספים בלב שקט".

הרבי ציידו במכתב המלצה נלהב ומיוחד בעבור 'החוזה מלובלין', רבי יעקב-יצחק הורביץ. במכתבו ביקש מ'החוזה' לסייע ליעקב כדי שיוכל לקבץ סכומים הגונים, בלי להתבזות.

יעקב קיבל את הוראת רבו ויצא לדרכו. לאחר הליכה רגלית מפרכת, שארכה יום שלם, הגיע לכפר קטן וסר לאכסניית אורחים, לאכול ולנוח מעמל הדרך. באותם ימים חיזרו על הפתחים גם פושטי יד שאינם הגונים. הם נודעו בגסותם, ולא בחלו באמצעים כדי לגנוב את דעת הבריות.

למזלו הרע של יעקב, אחד מאותם אנשים חסרי מצפון הופיע באכסניה והחל לדובב אותו. בתמימותו סיפר יעקב על מכתב ההמלצה שבאמתחתו, ופרש את כוונותיו לימים הקרובים. כששמע אותו אדם על המכתב, אורו עיניו.

באמצע הלילה, כאשר יעקב נם את שנתו, הוציא את מכתב ההמלצה מכיס מעילו. למחרת השכים ויצא ללובלין ומיהר לביתו של 'החוזה'. כשראה הצדיק את מכתב ההמלצה, נחלץ מייד לעזרתו של האורח.

הרבי לא בדק ולא פשפש בציציותיו של האיש. הוא זימן אליו את ראש הקהל ואת הגבאי הראשי, וביקש מהם לבקר בבתי נדיבים ונגידים ולהתרימם כדי לסייע לאותו יהודי במצוות הכנסת כלה.

יעקב הקיץ משנתו באכסניה. כשגילה כי המכתב נעלם - נפל ליבו. כל התכנית שהגה הצדיק מתמוטטת מול עיניו. מה יעשה כעת? לאחר דקות מספר התעשת מתדהמתו והצדיק עליו את הדין. הוא החליט להמשיך בדרכו ללובלין, ולשטוח לפני 'החוזה' את סיפורו.

'החוזה' שמע את דבריו הכאובים של יעקב, והורה לו להמתין עד למחרת. עם בוקר קרא אליו 'החוזה' שנית את ראש הקהל ואת הגבאי הראשי וביקש מהם לצאת ולחזר על פתחי הנדיבים בלובלין, ולגייס את הכסף בעבור יעקב.

לקראת סוף היום התברר כי הגבאי וראש הקהל הצליחו לגייס עשירית בלבד מהסכום שהצליחו לגייס ביום הקודם, בעבור הקבצן שהביא עימו את מכתב ההמלצה. "כמעט כל מי שפנינו אליו בבקשה לתרום", דיווחו לרבי, "השתמט בתירוץ כלשהו ונמנע מכך".

בערב קרא 'החוזה' לשני היהודים להתייצב בחדרו. לאחר ששמע את טענותיהם, הורה לגבאי הצדקה להחליף את סכומי הכסף בין שניהם, ולתת ליעקב את הסכום שנאסף אתמול, ואילו למחזיק ההמלצה הורה להעביר את הסכום העלוב שהגבאים הצליחו לקבץ ביום השני.

"אם תורה בשמיים היא - אין לי שום שאלה", אמר ראש הקהל ל'חוזה', "ואולם ההלכה אוסרת לקחת צדקה שניתנה למטרה אחת לצורך מטרה אחרת. מאחר שנאסף סכום נכבד בעבור היהודי שהופיע ראשון, איך אפשר להעביר את הכסף ליהודי אחר?".

"אסביר לכם את מעשיי", אמר להם 'החוזה'. "כשחזרתם בסוף היום הראשון וסיפרתם על הצלחתכם הגדולה באיסוף התרומות, התפלאתי. יהודים שידועים בדרך כלל כקמצנים מושבעים פתחו פתאום את ליבם וכיסם והעניקו תרומות בעין יפה. חשתי מייד כי יש כאן מעשה שטן, שפעל בכל כוחו שדברי השקר של האיש יחלחלו ללבות התורמים.

"היום, כאשר פניתם אל אותם תורמים, והם אטמו את ליבם וקפצו את ידיהם, נוכחתי כי אכן היה בסיס להרגשתי מיום האתמול. כעת הנני נחרץ בדעתי כי יעקב דובר אמת, ואילו חברו גנב ממנו את כתב ההמלצה".

דממה השתררה בחדר. הנוכחים הביטו זה בזה בתדהמה. ופתאום פרץ הגנב בבכי. הוא הודה על מעשיו, ביקש סליחה ומחילה, והתחנן לפני הצדיק לבל יינזק מקפידתו. הוא מיהר למסור את הכסף שנאסף אצלו לידי יעקב, שממנו גנב את מכתב ההמלצה.

את הסיפור סיפר רבי מנחם-מענדל מווישאווא, כשבא לפרנקפורט להתרים בעבור ישיבתו, וביקש לעורר את הלבבות לתרום להחזקת התורה. (על-פי 'הגאון הקדוש מוישווא')

ו' ניסן

הרה"ק חיים אבולעפיה משיח שבדורו

יום ההילולא - ו' ניסן

ל-ו' בניסן, יום פטירתו של ר' חיים אבולעפיה מטבריה.

בניסן שנת ה'תק"ד נפטר ר' חיים אבולעפיה זצ"ל, מחדש הישוב היהודי בטבריה.

ר' חיים נולד בחברון למשפחה המתייחסת לשבט יהודה ולזרע המלוכה. הוא גדל בתורה בירושלים עיה"ק, בחבורת תלמידי חכמים וביניהם ה"פרי חדש". מירושלים עבר לכהן כרבה של צפת, ומשם עבר להיות רב ראשי לעיר איזמיר שבתורקיה. באיזמיר שקד על ביסוס הקהילה בגשמיות וברוחניות, אך כל העת שאף לשוב לארץ אבותיו. והנה בשנת ה'ת"ק, הזמין אותו מושל הגליל דאז, השיך דהאר אל-עמאר, לבוא לטבריה ולבנותה. ר' חיים, שהיה אז כבן שמונים(!), עלה ארצה עם משפחתו והרבה מתלמידיו, ותוך זמן קצר הצליח לייסד קהילה לתפארת, בנה בית כנסת, בית מדרש ובית תמחוי, ונטע כרמים ופרדסים. ר' חיים עצמו נודע בכל ארצות האזור, ואף הגויים כבדוהו מאוד, כדבריו: "אשר נתנני אלקים לחן ולחסד בעיני שרי הארץ".

באותם שנים עלה לארץ גם ר' חיים בן עטר, ה"אור החיים" הקדוש, ובעברו בטבריה הפציר בו ר' חיים שיקבע את ישיבתו במקום, באמרו "נאה ויאה שתהיה מדרש כנסת-ישראל [כך נקראה ישיבתו של ה'אור החיים'] עוסקת בתורה בטבריה, שיתנו עז לאלקים לשכינת עוזנו הנקראת כנסת ישראל. יען תחילת עילוי השכינה הוא בטבריה ומכאן עתידים ישראל להגאל...". וכך מספר ה'אור החיים' עצמו: "שהרב המובהק מוהר"ר חיים אבולעפייה נר"ו השתדל עמי הרבה לשבת בטבריה תוב"ב... מרוב דברי אהבה וחיבה שדיבר אלי האיש, גם כפי האמת נפשי נקשרה בנפשו כי מלאך ה' צבאות הוא... לעשות רצון הסבא קדישא".

לאחר שנתיים לישיבתו בטבריה, פרצה מלחמה קשה בין מושל הגליל לבין המשנה-למלך בממלכה העותמאנית. ר' חיים, ש"לבו כלב האריה", לא עזב את העיר שעמדה תחת הפגזה, ואף הבטיח ליושבי העיר כי ה' יושיעם והאויב לא יבוא אל העיר. ואכן, כעבור כמה ימים מת לפתע המשנה-למלך, והעיר ניצלה. לזכר הניסים שארעו אז, נקבע "פורים טבריה" ביום ד' בכסלו וביום ז' אלול "כי בו ביום נפגר המושל ומת. כן יאבדו כל אויביך ה'". (ספור המעשה מובא בסוף "ילקוט מעם לועז" למגילת אסתר)

ר' חיים כתב ספרים רבים, מהם ידוע הספר "**עץ החיים**". החיד"א כותב עליו: "**מופת דורנו הרב הגדול** מהרח"א... ולעת זקנתו בנה קהילת-קדש טבריא. **ורבו נוראותיו ועניניו וקדושתו כאחד מהראשונים** כמפורסם". זכותו תגן על כל ישראל, ובפרט על היושבים בארץ **החיים** לזכות לחיים טובים.

עשה ה' לי

"שבעת ימים תאכל מצות וביום השביעי חג לה'. מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ... והגדת לבנך.. בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - מדוע נאמרה כאן פעמיים המצוה לאכול מצות? ויש לפרש שהפסוק הראשון מדבר על שנה רגילה, שאז הוא ציווי ה' יתברך לאכול מצות וביום השביעי חג **לה'** - שה' ציוה כך. אך הפסוק השני מדבר על על שנה מעוברת, ולכן נאמר "מצות יֵאָכֵל" - על-ידי אחרים, דהיינו ע"י בית-דין שהוסיפו חודש על שנה זו. ואם ישאלך בנך, איך בפסח שציוה ה' אתם אוכלים חמץ, ומדעתכם אתם עושים פסח אחר אשר לא ציוהו ה'? על זה נאמר "והגדת לבנך.. עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - כלומר ה' יתברך נתן לנו יכולת בצאתנו ממצרים לעבר שנים ולקבוע חדשים, כמו שנאמר "בחודש הזה לכם" ודרשו חז"ל: הוא מסור בידכם... ע"פ "עץ החיים" סוף פרשת בא

קולות המלחמה המתקרבת הטילו אימה על יהודי טבריה. "לאן נברח", שאלו בבהלה את רבי חיים אבולעפיה, "לצפת? לעכו?".

הכול החל כמה שנים קודם לכן. הקהילה היהודית בטבריה התפרקה ורוב תושביה היגרו לצפת. הראשונה שביקשה לכונן את היישוב היהודי בעיר הייתה הגבירה המפורסמת דונה גרציה, אך גם הכספים הרבים שהזרימה לטובת הרעיון לא הועילו.

בעקבותיה עלה רעיון בליבו של השליט המקומי, דאהר אל-עומאר. הוא שלח מכתב לרבי חיים אבולעפיה, שהתגורר אז באיזמיר שבטורקיה, ובו כתב: "קום עלה רש את ארץ טבריה, כי היא ארץ אבותיך". רבי חיים היה צדיק וגאון גדול, שבקיאותו הקיפה את כל חדרי התורה, בנגלה ובנסתר, וחיבר ספרים רבים.

רבי חיים נענה לבקשה, ועלה בראש תלמידיו לטבריה. הוא חידש את היישוב היהודי, וזה התפתח והלך. נבנו בית כנסת גדול ומפואר, בתים וחצרות, בית מרחץ, בית בד, חנויות ועוד. הידיעות על התפתחות היישוב היהודי בטבריה עשו רושם רב בכל תפוצות ישראל בגולה.

אלא שהתפתחותה של טבריה לא התקבלה בעין יפה אצל שיח'ים בסביבה. הללו סברו כי הדבר יבוא על חשבון הכפרים הקטנים. גם ראשי השבטים הנודדים לא אהבו את הפטרולים של חיילי אל-עומאר, שהגבילו את שליטתם בדרכים.

אלה הלשינו על אל-עומאר בחצר הסולטן בדמשק. בשנת תק"ב (1742) החליט סולימאן אל-עזם, מושל דמשק, להעביר את אל-עומאר מכיסאו.

הידיעות הראשונות על צבאו המתקרב של סולימאן הגיעו לאוזני הרב, והוא מיהר לשתף את המידע עם המושל. ואולם אל-עומאר סירב להאמין. רק כשצבא גדול כבר התקרב אל העיר נכח אל-עומאר לחרדתו כי אכן סולימאן מבקש לכבוש את טבריה.

היו יהודים שביקשו להימלט מטבריה, אך רבי חיים עצר בעדם. הוא הכיר טובה לאל-עומאר, שביסס את היישוב היהודי ונטה חסד ליהודים. "הלוא טוב לנו לבטוח בה' אלוקי ישראל, אשר בחר בארץ הזאת", חיזק את התושבים המודאגים. "וה' אשר עזרנו ונתן לי כוח לבנות את טבריה בימים מועטים... הוא יצילנו מן הבאים לצור עליה".

למחרת הורה רבי חיים לכמה יהודים יראי-שמיים לגשת למערת רבי חייא ובניו ולהתפלל לה' שיושיעם מצרתם.

ביום שישי, ח' באלול תק"ב, כוסו ראשי ההרים סביב בצבאו של סולימאן. פחד נורא נפל על תושבי העיר. למחרת, בשבת קודש, החלו הקרבות. עם שחר, כאשר צבאו של סולימאן ניסה להתקרב, שיגרו לעברו חיילי אל-עומאר, שהתבצרו במגדל, פצצה, וזו הרגה ארבעה-עשר חיילים.

צבאו של סולימאן נסוג, אך נערך מחדש והחל להמטיר פגזים על טבריה. קולות הירי עוררו חרדה גדולה בליבות התושבים. הם המתינו במתח לשמוע את שאון הנפילות, כאשר הפגזים יפגעו בבתי העיר.

אלא שקולות הנפילות לא נשמעו. במקומם שמעו התושבים להפתעתם את קול פגיעת הפגזים במי הכינרת. הפגזים המעטים שנפלו בעיר פגעו בשטחים פתוחים ולא גרמו נזק.

היה ברור לכולם כי מאת ה' הייתה זאת. כאילו יד נעלמה הסיטה את הפגזים וכיוונה אותם אל מי הכינרת או לאזורים בלתי-מאוכלסים. התקווה החלה לפעם בלבבות.

ואולם צבאו של סולימאן לא הרים ידיים, על אף כישלונו. כשראה כי התותחים מחטיאים את מטרותיהם, ניסה לערוך מלחמה בעורמה ובתחבולות, אך כל ניסיונותיו עלו בתוהו.

ניגוח החומה לא הועיל. גם חפירות שעשו החיילים בניסיון לחדור אל תוך העיר הסתיימו באבידות גדולות שלהם, לאחר שצבאו של אל-עומאר תקף את החופרים והיכה בשאר החיילים. המתקפות על העיר כשלו זו אחר זו.

כעבור שמונים ושלושה ימים של מצור על טבריה, בבוקר שבת קודש ד' בכסלו תק"ג, בתום מערכה קשה וניסיונות עקרים לכבוש את העיר, נסוגו חייליו של סולימאן בבושת פנים. התברר כי סולימאן נזקק לחיילים לאבטח את שיירת החאג' למכה בחודש הרמדאן, והחליט להסיר את המצור מטבריה.

תושבי טבריה עמדו על החומות וצפו בלבבות שמחים בצבא הנסוג. הם נהרו לבית הכנסת, ושם בירך רבי חיים אבולעפיה את ברכת 'הגומל' בקול גדול, ובשירה ורננה פצחו כולם באמירת 'הלל', מודים ומשבחים את ה' על הנס שעשה לעירם.

בעקבות המאורע קיבלו יהודי טבריה "עליהם ועל זרעם" את יום ד' בכסלו ליום משתה ושמחה על הנס.

בקיץ תק"ג ניסה סולימאן שנית לכבוש את טבריה. בחודש אב יצא צבא אדיר לעבר העיר. רבי חיים הרגיע את היהודים, והבטיח כי האויב לא יצליח להטיל מצור על טבריה.

בז' באלול לקה סולימאן בהרעלת קיבה ואיבד את הכרתו. לאחר כמה ימים מת בייסורים. המתקפה בוטלה. כך נקבע גם יום זה ליום שמחה והודיה לה'. (על-פי 'מזמרת הארץ')

הרה"ק רבי אהרן ראטה

יום ההילולא - ו' ניסן

הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א נולד ביום א' דחול המועד פסח י"ז ניסן תרנ"ד בעיר אונגוואר לאביו רבי שמואל יעקב זצ"ל.

בהיותו כבן ט' שנים נסע רבינו להסתופף בצל הקודש אצל הרה"ק ר' יהוסף מקאסאן זצ"ל על שב"ק, וכאשר ראה שם שאומרים הודו פסוק בפסוק בקול רם (הודו ערש"ק) כמנהג זידיטשויב, מצא הדבר חן בעיניו, ולימים הנהיג כן בקהלתו.

כשנכנס רבינו לעול המצוות נכנס ללמוד בישיבת ראדוואוואנקא אצל הראש ישיבה הגה"צ ר' פנחס אדלר זצ"ל אשר מיד הבחין ברבינו שלגדולות נוצר, מסופר שבתפלת שמו"ע אחר שהראש ישיבה גמר להתפלל הורה להבעל תפלה שימתין עד שרבינו ג"כ יסיים והיה הדבר לפלא בעיני התלמידים, אמנם רבו זה כבר חזה מראש שיש לרבינו נשמה גבוהה כאשר ראה שבכל תפלה רבינו מזיעה מרוב עבודת התפלה ובגדיו נרטבים מדי יום ביומו, והעיד על רבינו שכבר מאז ראה שעתיד הוא להתעלות מעלה מעלה ולקדש שם שמים, וילהיב לבבות בני ישראל ויקרבם לאבינו שבשמים.

אח"כ נתקרב במאוד לרבו המובהק הרה"ק מבלאזוב זיע"א אשר קרבו בקירוב אחר קירוב, כאשר העיר פעם אחד החסידים הוותיקים את הרה"ק שרבינו מוצאו מאונגריה שהיה אז מדינה נאורה, ולא גדלו שם חסידי'שע בחורים, אמר לו רבינו מה אעשה שבחור זה שואל אותי כאילו שאלות מעמיקות בעבודת ה' מה שלא שמעתי מעולם.

בהגיעו לפרקו נשא רבינו את זו' הרבנית הצדקנית מרת סימא ע"ה בת הגה"צ ר' יצחק כ"ץ זצ"ל. אחר חתונתם התגורר רבינו בעיר פעסט לזמן מה, ואמר רבינו על עצמו שהיה צריך ללכת דרך של שעה למקוה, ואח"כ חזור עוד שעה, אמר רבינו די פעסטער גאסן האבן מיר מער מטהר געווען ווי די מקוה אליינ'ס, כאשר היה צריך לשמור עיניו במאוד, ואמר פעם לחתנו הרה"ק בעל דברי אמונה זי"ע שמעולם לא נכשל בראיה אסורה אפי' בשוגג.

באותם הימים הרבה רבינו להסתופף בצל צדיקי דורו, כאשר מכל אחד לוקח רבינו דרך בעבודת ה', כמו"כ קבע רבינו לעצמו שבכל שבת פרה נסע לויזניץ להסתופף בצל קדשו של הרה"ק האהבת ישראל זי"ע.

בשנות תרצ"ב (לערך) עלה רבינו לארץ ישראל, שם התחיל לבנות חבורתו בקודש, בימים ההם באו מזקני ירושלים שהכירו גדולת רבינו ורצו לקבל ממנו תורה בדרך הקבלה, ורצו לענוד לראשו עטרת אדמורו"ת שהוא ינהיגם וידריכם, אמר להם רבינו לא בזאת חפצי, אלא חפצתי בתלמידים יקרים שאלקט בעצמי ואבנה אותם ביגיע כפי כפי ערכם.

תיכף ומיד אסף לו רבינו בחורים עזובים צעירים לימים, מכל חלקי הארץ, ובימים ההם אשר נגע הציונות והריסת הדת בערה בכל הארץ, קם רבינו והיה למגדל אור לכל דורש ומבקש את ה' באמת, כאשר הדריכם לעבוד את ה' במסי"נ בעבודת התפלה, עד שבמשך הזמן גדלו הנערים והיו לפארי ירושלים.

בימים ההם אמר רבינו שא"א להיות בעולם כאשר יש ויזניצער רבי ולא יסעו אליו, ע"כ קם רבינו ויצא את ארצינו הק' ונסע להסתופף בצל הרה"ק האהבת ישראל מויזניץ זי"ע, אשר קרבו במאור פנים.

עם הסתלקות האהבת ישראל, חזר רבינו לעבר חבורותו בארץ ישראל, כאשר את החבורה בחו"ל השאיר תחת הנהגת תלמידו יקירו הגה"צ ר' יוסף מאיר פאלאק מבערגסאז זצ"ל הי"ד, אשר המשיך להנהיג את החבורה כהדרכת רבינו, וכמו"כ היו בקשרי מכתבים עד שנעקד"ה בשנות הזעם.

כאשר חזר רבינו לא"י, המשיך ביתר שאת וביתר עוז להרבות פעלים לה' ולתורתו, עד שפקיע שמיה דחבורת 'שומרי אמונים' כסגל מיוחד הצמאים לדבר ה' ורוצים להתעלות יותר ויותר במסי"נ ממש.

במשך החורף האחרון אמר רבינו כמה פעמים שמתכונן הוא אחר הפסח להתחיל בדרך חדשה להתעלות עוד ועוד להקב"ה, אמנם נגזרה הגזירה ולא זכה העולם לכך. רבינו החזיר נשמתו הטהורה ליוצרו ביום ו' ניסן שנת תש"ז, והובא לקבורה במרומי הר הזיתים.

מדברי תורתו נדפסו בספרי שומרי אמונים, טהרת הקודש, שלחן הטהור, נועם הלבבות, אסיפת מכתבים, תקנות והדרכות, ועוד.

ניסיונותיו הגדולים בלימוד התורה

כתב הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א ('שומר אמונים' מאמר האמונה פרק ו): ומחמת נחיצות הענין ולחזק לבבות ידידי, אספר מה שבדידי הוה עובדא בימי נעורי, שנפלו עלי נסיונות גדולות וחשכות נורא, שלא יכולתי ליקח ספר בידי, כי טעמתי טעם מרור מאד בכל דיבור, ונפשי היה קשה עלי מרוב מרירות וחשכות וניסיונות מכל צד. ונפל עלי שינה וכבידות מאד בתמידות, וזה היה במשך איזה זמן ולא היה לי למי לספר, כי אפילו ספרתי לא היה לי מי שיתן לי איזה עצה. ומרוב מרירות לבבי בכיתי הרבה לה', ולא מצאתי לי שום עזר ותרופה.

עד שפעם אחת הלכתי על קבר איזה גאון וצדיק ובכיתי שם בכי רב ועצום במר לבבי, או ח"ו שיטול נפשי ח"ו או יתהפך לבבי שאוכל לעסוק על כל פנים בתורה כאיש פשוט, ולא אהיה נדחה משני עולמות ח"ו. וברוב בכייתי נפל בלבי שאשוב לביתי ואקח לי ללמוד במסירות נפש ויעבור עלי מה. וכשבאתי לביתי פתחתי ספר ונפתח לפני הרא"ש של מקוואות. ואמרתי, מוכרח אני ללמוד זה הלימוד ולגמרו אפילו בכל מיני מסירות נפש. וישבתי ללמוד במסירות נפש גדול וטעמתי ממש טעם מיתה בכל דיבור. ואמרתי, יעבור עלי מה, אפילו תצא נפשי ח"ו, אגמור זה הלימוד. ואחר שגמרתי זה הלימוד במסירת נפש גדול הטעים לי ה' פתאום אור מתוק וטעם נפלא, ונהפך לבי לאיש אחר ונכנס בי שוב חמידא דאורייתא, עד שאחר כך יכולתי ללמוד אפילו בבית מלא אנשים המדברים ולא בלבלו אותי. וכתבתי זאת לחזק לבבות דורשי ה' שבאמת אין שום הסתר בעולם ולא נבראו ההסתרות רק כדי לשברם. ספיר ויהלום פר' דברים

ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כסף בארנק מן השמים

לאחר שהגיע הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א, בעל 'שומר אמונים', לוויצען, התחילו להיות אצלו זמנים קשים מאוד בפרנסה, וככה עברו עליו כמה חודשים, ולא ידע איך לשית עצות בנפשו בענין זה. סמוך להסתלקותו סיפר שאז באלה הימים כשהיה מצבו דחוק כל כך ולא ידע מאין יבוא עזרו, פתאום נפתח לו איזה מקור נפלא ממש בדרך נס ומופת, שזמן אחד נתפרנס מזה בדרך כבוד על מה שצריך לו מדי יום ביומו, ואחר כך על ידי מעשה ידוע נפסק הענין. ואמר שהוא מוסר את הסיפור כיצד היה, כדי שנדע עד היכן יכול בר ישראל להשיג ולהגיע על ידי מדת הביטחון בהשי"ת.

וכה סיפר: באותו זמן הוא היה בדחקות גדולה ולא השגיח על מצוקתו ושום דבר לא הפריע את התמדתו בלימודו ואת עבודתו בתפילתו, וחיזק את עצמו בגודל בטחונו בה'. פעם אחת הציק לו מצבו מאוד ויסב פניו אל הקיר ושפך שיחתו לפני קונו. שפתותיו נעות וקולו לא נשמע לשום אדם. וככה היתה תפילתו: ריבונו של עולם הזן ומפרנס לכל באי עולם מקרני ראמים ועד ביצי כינים, הלא גלוי וידוע לפני כסא כבודך את כל דחקותי ומצוקותיי, הזמן לי היום את כל הצטרכותי ולא אצטרך לידי מתנת בשר ודם. ועשה חשבון במחשבתו בבקשתו לפני יוצרו כמה ממון הוא צריך לאותו היום, וכאשר סיים תפילתו התחזק מאוד בביטחונו בה' אלקיו וצדיק באמונתו יחיה, ותכף פתח את הארנק שלו ומצא שם כסף כפי הצטרכותו לאותו היום. וכה עשה מידי יום ביומו ומצא די מחסורו שנתנו לו מן השמים כפי שביקש מהשי"ת. וככה עבר עליו חצי שנה.

וסיבת הפסקת השפעתו מן השמים היתה, אשר אשת בעל הדירה שהיתה צדקת גדולה הכירה את מעשי תקפו וקדושתו כאשר העידו חז"ל (ברכות י.) 'אשה מכרת באורחין יותר מהאיש', והיא הרגישה בדבר, כי ראתה שבכל פעם הוא מקבל מביתו סכום כסף כדי מחיתו והצטרכותו, וזה כבר ששה חודשים אשר לא קיבל שום מכתב ולא כסף, ועם כל זה הוא משלם כמקודם לבעלה שכר דירה, וגם עבור כביסתו וכדומה, ומגודל התפלאותה על דבר זה הציקה לו הרבה פעמים ושאלה: מהיכן מקור כספו, ומחמת שלא רצה להוציא שקר מפיו וגם מפני שרצה להיפטר ממנה שלא תבלבלהו יותר גילה לה את מקור השפעתו ומאותו יום ואילך נפסק הדבר. ספיר ויהלום פר' נח ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

תולדות הרה"ק רבי אהרן ראטה זצ"ל

...והנה כי כמה צדיקים ורבותי אשר התאבקתי בעפר רגליהם צוו ופקדו עלי להעמיד תלמידים ולקרב לבבות לאבינו שבשמים, לא בשביל זה מיהרתי ואחזתי להתלבש באצטלא דידעתי דלא יאות לי, כמו שידוע בשמים אשר זה היה מעיקרי כוונתי בבואי פעם ראשונה לארץ ישראל לברוח מזה מלהתעטף באצטלא, כאשר יאות לגבר ופעוט כמוני להיות באמת נידוש מכל ונחבא אל הכלים, וגם עכשיו לא תאוה נפשי ח"ו לשום כבוד המדומה וממון ופרסום חס מלהזכיר משטותים והבלים כאלו, ואתה אבי שבשמים ידעת כי כתבתי כל זאת ההתנצלות מה שלא כתבתי כל זה בחיבורים הקודמים שלא היה נפקא מינה לכתוב זאת, אבל בשביל שאני עוסק עכשיו לחבר חיבור על תיקון נפשות ישראל, וידעתי כי יש ויש הרבה קנאים קנאה של שטות והבל אשר באמת אין מה לקנאות כלל, ואשר חרבם לשונם, והמה גם משופרא דשופרא דמחוזא, ובאמת לא יראה יראת חטא בלבם ולא יראת ה' על פניהם, וידעתי כי הגם כי אתרץ עצמי לפני שקרנים או קנאים ובפרט להוללים בכל מיני תירוצים שבעולם לא יספיקו להם רק יהפכו כל אור לחושך, כמו שהתנצלו בזה גם גדולי וקדושי ארץ קמאי בספריהם, כי ה' ברחמיו המנהיג עולמו כפי רצונו הוא משפיל כרצונו והוא מרומם כרצונו ולא בזה ולא שקץ ענות עני ומי יאמר לו מה תעשה.

לכן חלקי אמרה נפשי לידידי ומקשיבים לקולי, אשר אני חושב כי מן השמים נתעוררתי להוציא זה החיבור בעזרתו יתברך, ובפרט כי ראיתי בעוה"ר גודל חורבנו של עולם ובעוה"ר אין דורש ואין מבקש ואין מחפש, וציון דורש אין לה, וישראל עם הקודש אזלי ונתדלדלי ומתמוטטים בעוה"ר ברוחני ובגשמי, ויראי חטא נמאסו ונשקצו בתכלית, ורשעי ארץ ופורקי עול מצות מתגברים הולכים ומתקבצים ומאמצים כוחם בכל יום יותר ויותר להדיח נפשות עם הקודש, ה' יפר עצתם ויתן בלבם לשוב אל ה' באמת, אז אמרתי לא עת לחשות, ואמרתי לנפשי שחי ונעבורה ונתחזקתי בדברי רבותי והבטחתם אותי

השפל בין אנשים ואולי יעלה בידי למלאות רצון קוני, כמו שכתבתי בהקדמת חיבורי שומר אמונים, כי באם נפל בן המלך לבור עמוק ובמים עזים באה נפשו אין עת להתבונן ולחשוב אם הוא כדאי וראוי להציל בן המלך, רק כל הקודם קודם מוכח ומחוייב לעשות מה שבכוחו ויותר מכוחו להפליט ולהציל בעזרתו יתברך שמו. הקדמתו לספה"ק "טהרת הקודש", דף ט' ע"ב

יחסי כבוד, חיבה והערצה מיוחדים במינם כלפי רבנו (הס"ק ה"אהבת ישראל" מוויז'ניץ זצוק"ל) היו להרה"צ ר' אהרן ראטה זצ"ל, בעמ"ס "שומרי אמונים" ו"שולחן הטהור" מסטמר-ירושלים.

בבוא הס"ק לשבות ש"ק בסטמר, ויקר מקרה שאחד היהודים מתושבי המקום חפץ לשים לדרך פעמיו, לנסוע לשבת לעיר אחרת והלך להפרד מהצדיק הנ"ל טרם נסיעתו. השתומם עליו הרה"צ על שנוסע מביתו בעת שצדיק וקדוש כרבנו בא לעיר ואמר לו: "דע לך, כי יהודי שעיבד מדה אחת חשוב יותר ממי שיודע כל הש"ס, כל שכן יהודי שעיבד את כל מדותיו ולא עוד אלא שכל הש"ס שגור על פיו ערכו עצום מאד, וכזהו הצדיק מויזניץ, היתכן שאינך נשאר כאן לשבת!"

כאשר שוחח בשבחו של רבנו הס"ק התבטא הרה"צ: "על פנימיותו אינני מבין ועל הדרת פניו החיצוניות אף עיוור רואה גדלותו". הוא היה מכנה את מרן הס"ק זי"ע בכינוי: "הצדיק הטוב והמתוק".

דרכו של הרה"צ היתה לבקר בהיכלו של הס"ק בשבת פרשת פרה וכובד בעליה לתורה ל"שישי" - בארבע ה"פרשיות" מרן זי"ע היה עולה ומפטיר. לפרקים בא גם לחגים: פעם חגג אצל הס"ק את ימים האחרונים של פסח ופעם בא ליום הקדוש. לעתים, בשחרית של ימות החול, התפלל הצדיק עם ס"ק ולאחר התפלה וארוחת בוקר בצוותא המתיקו סוד ביחד שעה ארוכה.

סיפר הרב הצדיק, שפעם הרגיש כי הוא זקוק להמתקת הדינים, התיישב בדעתו שיסע לגרוו"ד אל רבנו. למחרת בואו לשם חלה בדלקת ריאות קשה והיה בסכנה גדולה מאד, כך שכב שלשה שבועות, הס"ק היה בא לבקרו כמעט מדי יום ביומו. כאשר הבריא, אמר לו מרן זצ"ל בפה קדשו: "נו א-ודאי א-ודאי, וואס פאר א פנים העטין מיר געהאט וועז אזא יוד קומט צו אונץ צו פאהרין און זאל חלילה וחלילה... [ברי וודאי, שהרי אלו פנים היו לנו אלו יהודי כזה בא לחסות בצל קורתנו וחס ושלום...] ולא סיים את דבריו.

צדיק זה עלה לארצנו הקדושה וכעבור שנים חזר לחוץ לארץ לשאלת חסידיו מדוע עוזב את הארץ ענה, כי אחת מהסיבות שהניאוהו לשוב לחו"ל היא - בסברו כי "אם קיים בעולם רבי כאדמו"ר מויזניץ אסור לשבת בבית בלי רבי".

כשביקר אצל הס"ק בחורף תרצ"ו - שנת ההסתלקות, בהכנסו קם רבנו בפניו, ניגש אליו וחיבקו בשתי זרועותיו ואמר: "רבי אהר'לה, אתם הרי לא מחזיקים אותי לחונף, אני אומר לכם, כי כל חללא דעלמא אינם שווים בעינינו כפגישתנו זאת" וקרבו ברוב אהבה וחיבה.

למחרת הסתלקותו של הס"ק הסתודדו חסידיו ולא רצו לגלות לו על האסון. בהבחינו זאת הכריז: "אין לכם מה להסתיר מפני, כבר בבוקר כשקמתי ראיתי שיש חשכות בעולם, הבנתי כי כבה נר ישראל". "קדוש ישראל" (וויזניץ) ח"א, ע' צ"ג אות כ"ה

כ"ק מו"ר חותני (שליט"א) [הרה"ק רבי אהרן ראטה זצוק"ל] אומר תמיד כי על מה יש לירא, כי את הנשמה אין כח בשום נברא ליגע, רק על החומר הגוף הבזוי, וכי כדאי בשביל זה הגוף לירא כ"כ, הלא הגוף לא נברא רק לעבודת יוצרנו כי הוא בראנו, והנני בידו כחומר ביד היוצר, ולא יהי' לנו שום רצון

רק לעשות רצון בוראנו, ולא יהיה שום נפ"מ מה שהבורא ב"ה יעשה עמנו, ובאמת הכל רק טובות, רק שצריך זכי' להכיר זאת. כ"ק מרן אדמו"ר מתולדות-אהרן זצוק"ל "אסיפת מכתבים" ח"א, דף ד' ע"א

כששהה הרה"צ ר' אהרן ראטה זצ"ל בגרוו"ד והתאחסן אצל אחד מחסידיו, שכב לנוח בשעות שאחרי הצהרים. בנו של בעל האכסניה, אשר לא ידע מזה, פתח את דלת החדר ועקב חריקה קולנית, התעורר הצדיק משנתו והתרעם על הצעיר שהקיצו.

כעבור שעה קלה הלך הצדיק לבקר אצל מרן (הרה"ק בעל "אהבת ישראל" מוויז'ניץ זצוק"ל) זי"ע בלווי הצעיר הנזכר. בדרך הסביר לו את פשר התרעומת שלו - כי הנה חלם שהיתה לו קושיא בדברי הזהר הקדוש ורבנו התחיל לתרץ את הקושיא ובדיוק באותו רגע העירו ולא זכה לשמוע את התירוץ. בבואם אל הס"ק, מיד בהכנסם פתח רבנו (ה"אהבת ישראל") את פה קדשו והתחיל להסביר להרה"צ את דברי אותו זוהר הקדוש ותירץ לו בזה את הקושיא. "קדוש ישראל" (וויז'ניץ) ח"ב, ע' ש"פ, אות ע"ח

הרבי מבלוז'וב [ה"צבי לצדיק" זי"ע] גילה אהבה מיוחדת לתלמידו הרה"ק הר"ר אהרן ראטה זצ"ל, ולשאלת החסידים על זכות זו, השיב ואמר ומה אעשה שזה לי חמישים שנה שאני מנהיג בישראל, ושום חסיד לא שאל את השאלות שאברך זה שואל אותנו... הרה"ח ר' יאיר שוורצמן ז"ל "יהי אור" (ירושלים תשנ"ט) ע' רס"ב

רבינו (הרה"צ רבי אהרן ראטה זצ"ל בעל "שומר אמונים" - כשהחליט לנסוע לארה"ק) טרח ועמל ויגע במסי"פ, עד שעלה לו לסדר הכתבים הנדרשים לנסיעתו לארץ ישראל, והיה עומדים לפניו מניעות שונות כחומת ברזל, אך רבינו כדרכו בקודש כשהחליט על דבר אחד החלטה סופית והתחיל לעשות בו, לא נסוג אחור משום דבר. ולאחר יגיעות עצומות של שנה וחצי, עלה בידו להכין עצמו עם כל הדוקומענטים והכנות הנדרשים להנסיעה. ואחרי ככלות הכל החליט רבינו לנסוע לבעלז, ולשאול הסכמה על הנסיעה מפ"ק הגה"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלז זצוק"ל, והוסכם בלבבו שאם הגה"ק מבעלז לא יסכים אתו לא יסע, ונסע עם איזה מאנשיו המקשיבים לקולו לבעלז, וכאשר הציע סיבת ביאתו להחסידים המקורבים כולם התנבאו בסגנון אחד, היות כי מרן הגה"ק עוד לא ציוה וגם לא הסכים לשום איש ליסע לאה"ק, וטעמו ונימוקו עמו, ובוודאי בלי שום ספק שגם לכם לא יסכים, ומה לכם לצער להגה"ק בשאלות כאלו אשר הוא למורת רוחו, אך רבינו השיב להם: - דערביער בין איך טאקע געקומען, ווייל איך האב מיך שוין מוסר נפש געווען אויף די נסיעה, אבער וועז דער רבי וועט נישט מסכים זיין צי די נסיעה, בין איך גרייט אפצילאזן די נסיעה אין גאנצן. [בשביל זה באמת באתי, כי אעפ"י שהיה לי כבר מסירות נפש בשביל הנסיעה, אבל אם הרבי לא יסכים להנסיעה מוכן אני לבטל את הנסיעה] רבינו נכנס אל הקודש פנימה, ונדחקו הרבה חסידים לתוך החדר, כי תאוה נפשם לשמוע מה ישיב רבם לאיש חשוב כזה על שאלה כזו, ומה מאד נשתוממו בשמעם תשובת הגה"ק בזה"ל: - יא יא איך בין מסכים זאלסט פארן קיין ארץ ישראל און די וועסט מצליח זיין. [כן, כן אני מסכים להנסיעה, ותצליח]. ושאל רבינו, שיש איזה מאנשיו המקשיבים לקולו שרוצים גם כן לנסוע אתו לארץ ישראל, האם כ"ק מסכים גם על זה? ענהו הגה"ק: - יא איך בין מסכים, דיינע מענטשן קענען אויך פארן מיט דיר, און די וועסט בעזה"י מצליח זיין. וכאשר כבר רצה רבינו ללכת לחוץ, אז אמר לו הגה"ק: - אבער דאס דארפסטי וויסן אז ס'וועט געברענגט אין סה"ק כל בו, אז ווער עס פארט קיין ארץ ישראל, דארף ערשט זען, ער זאל דארט האבן א מעמד פרנסה. [=זה אתה צריך לדעת שמובא בספה"ק "כל בו" שמי שנוסע לארה"ק, צריך לראות לפני הכל שיהיה לו שם מעמד פרנסה]. והשיב רבינו על זה: - אז ער האט ב"ה, וואריס זיין

שוועסטער די נגידה שיקט אים געניג אויף פרנסה בהרחבה. [=שיש לו ב"ה, כי אחותו הנגידה שולחת לו מספיק לפרנסה בהרחבה]. רבינו קיבל את ברכת פרידה ויצא לחוץ, ואך דרך על מפתן החדר ללכת החוצה קרא אותו הגה"ק עוה"פ בחזרה, ואמר לו: - די דארפסט וויסן פון דעם וואס ס'שטייט אין כל בו, אז ווער עס פארט קיין ארץ ישראל, דארף דארט האבן א מעמד פרנסה. וענה רבינו: - יא איך האב ב"ה, אזוי ווי איך האב געזאגט דעם רבי'ן פון מיין שוועסטער וועלעכע שיקט מיר געניג. ואז נתן לו הגה"ק ידו הק' עוה"פ, ופטר את רבינו לשלום, ואמר רבינו לתלמידיו, כי היה לו לפלא מה שקרא אותו הגה"ק מבעלז בחזרה, ואמר עוה"פ כדברים הראשונים, אבל הבין שהיה להגה"ק בזה איזה ענין ועל כן כשנסע רבינו בחזרה לחו"ל על מנת לחזור, ולחזור לארץ ישראל היה דבר קשה מאד, התנחם עצמו כל משך היותו בחו"ל בדיבוריו של הגה"ק מבעלזא, שבזה שקרא אותו עוד הפעם בחזרה, כיון בוודאי על זה, שצריך להיות עוד הפעם בארץ ישראל, ואין ספק שיתקיים דבר, ועל כן היה רבינו בטוח שיחזור עוד לאה"ק, וגם זאת היה רבינו בטוח בלבבו, על ידי הישנות הדיבורים הנ"ל של הגה"ק מבעלז, שגם עת היותו בפעם השניה בארץ ישראל, יהיה לו בע"ה מעמד פרנסה, כי האמין שע"ז כיון הגה"ק בכפלו הדיבורים מה שמובא בכל בו. הרה"ח ר' אליהו הכהן שטיינבערגער ז"ל (נאמן ביתו של ה"שומר אמונים" זצוק"ל) "עובדא דאהרן" (ירושלים תדש"ן) ע' ק"ע

זקני (הרה"ח רבי ישראל הלוי רוזנצווייג) ז"ל נולד בעיר ואם בישראל לודז המעטירה בפולין, וכידוע היה שם דרכי החסידות ברום המעלה מאד, ושם ספג בקרבו בנעוריו תורה וחסידות וי"ש, והגם שהיה עדיין ילד קטן עכ"ז כבר החל לפעום בקרבו אש החסידות והי"ש...

לאחר כמה שנים מהסתלקות אביו נישאה אמו זקנתי מרת ליבא בריינדיל ע"ה בזיווג שני להרה"ח מוה"ר גבריאל יהודא פעלץ ז"ל, ור' גבריאל היה איש תמים וי"ש, ור' גבריאל היה לו ג"כ בן יחיד מוה"ר צבי זאב פעלץ ז"ל הי"ד שהיה ג"כ בגיל שנים בערך כמו זקני ז"ל, ונתקשרו אח"כ ונתהווה ביניהם אהבת נפש. ולאחר הנשואין כנראה החליטו הוריו של זקני לעלות לארץ הקדושה ולחונן עפרה, והתחילו לעשות לאט לאט ההכנות הדרישות להנסיעה...

כשהיה הכל מוכן ומזומן נסעו לראשונה לווארשא, ומוורשא יצאו לקוסטאנציא כי משם הפליג הספינה, וכל משפחת אא"ז יצאו מפולין לאה"ק, ה"ה אביו חורגו ר' גבריאל ואמו ואחותו ואחיו הקטן ר' דוד נ"י שמתגורר היום בתל אביב, וגם יצאו אז מפולין ביחד עם אא"ז משפחת מוה"ר חיים כהן רולינצקי ז"ל אביו של ידיד נעוריו של אא"ז ה"ה הרה"ח מוה"ר יעקב הכהן רולינצקי ז"ל שנסעו ג"כ מלאדז' לאה"ק עם אותו הספינה שנסע משפחת זקני, וזקני סיפר לי שלמד בסאטשוב ביחד עם ר' יעקב הנ"ל, הגם כי ר' יעקב היה מבוגר ממנו בכמה שנים, ועד זקנותן לא נתפרדה ביניהם התקשרות האהבה...

כאמור לעיל עלה ביחד עם אא"ז לאה"ק הרה"ח המפואר ר' יעקב הכהן ז"ל, ובינתיים נתקרב ר' יעקב הכהן אל מרן בעל השומר אמונים זי"ע, ואח"כ דיבר ר' יעקב על לב זקני באומרו היות שיש כאן בירושלים איש צדיק, והלוואי שיהיה לו זכיה שהצדיק ידבר עמך, ואם הצדיק ידבר עמך אזי יש לך לקוות שתוכל להיות נמנה בין תלמידיו, והיות שזקני היה דורש ה' מעודו, שמע לקולו של ר' יעקב, והלך אל מרן זי"ע ומרן קירבו מאד, ומאז נתקשר אל רבינו הקדוש זי"ע בקשר אמיץ וחזק בקשר בל תמוט לעולם בזה ובבא, כמו שהתבטא זקני ז"ל הרבה פעמים בזה"ל על גודל התקשרותו למרן דאס איז מיין רבי בזה ובבא ובאלף השביעי, וכשנתקרב זקני אל מרן זי"ע בשנת תרפ"ז היה כבן ארבעה עשר שנה, ואז כבר היה בר דעת להשיג מהו רבי וחסידות, ושאב מבארו של מרן מלא חפניים, ואח"כ קירב זקני את אחיו חורגו ר'

צבי פעלץ ז"ל הי"ד, ושניהם נעשו תלמידים חביבים ומקושרים למרן זי"ע, וסיפר לי זקני האיך היה אז ההתקשרות אל מרן, והאיך היה רביה"ק מפיח בקרב לבם חיות בעבודת ה', ואמר לי זקני שהתפללו אז ממש כמו חסידי סטרעליסק, וזקני אמר לי הרבה פעמים האיך היה מדבר עמם מרן שיחות קודש שעמדו נגד עיניו כל ימי חייו, הגם כי בגשמיות היה אז לאא"ז מצבים קשים כי היה צריך בכל יום ללכת לאכול טעג...

סיפר לי זקני כי בערך חצי שנה קודם שנסע רביה"ק (בשנת תרפ"ט) לחו"ל, לקח פעם מרן זי"ע את זקני ואחיו חורגו ר' צבי פעלץ ז"ל, והלך עמהם לטייל ברח' שמואל הנביא, ואמר להם באמצע השיחה היות שמתכונן בעזהשי"ת לנסוע בחזרה לחוץ לארץ מכמה טעמים, לכן החליט ליקח שניהם יחד עמו לחו"ל, לכן תראו לסדר עבורכם כל השריפטן הדרושים להנסיעה, אך לא יצא הדבר מכח אל הפועל לגמרי, כי ר' צבי היה יכול לסדר כל השריפטן הנחוצים להנסיעה כי היה לו פספורט בפני עצמו, אך זקני לא היה יכול לסדר לעצמו השריפטן כי לא היה לו פספורט בפ"ע, כי שמו היה רשום על פספורט של אמו, לכן כשנסע מרן בחזרה לחו"ל לקח עמו רק את ר' צבי פעלץ ז"ל, וסיפר לי זקני שהיה לו מעשה פלא כי אח"כ סידר כבר לעצמו השריפטן להנסיעה והלך לבקש וויזע רשות כניסה, אך לא רצו ליתן עבורו רשות כניסה לאונגרין-רומניה בשום אופן רק להערשל נתנו ויש דברים בגו כמו שנראה להלן בעזה"י.

ואמר לי זקני שהיה זאת ממש מסירת נפש מאבי חורגו ר' גבריאל ז"ל, שנתן לבנו ר' צבי לנסוע ביחד עם רביה"ק, כי ר' צבי היה בן יחיד לאביו, ומטעם זה החזיק זקני עד הסתלקותו את היארצייט של אבי חורגו ר' גבריאל ז"ל, ור' צבי הנ"ל נשא אשה בעיר סיגעט והיה לו כמה בנים, ובעוה"ר עלו כולם על המוקד על קידוש ה' בימי השואה...

וסיפר לי זקני ז"ל שהיה פעם לאחר שחזר מרן זי"ע מחו"ל לא"י באמצע המלחמה הגדולה של שנת ת"ש - תש"ה, וכבר נפסק כל קשר עם מדינות אירופה, ביום ראשון דחוה"מ פסח קרא אותו מרן זי"ע שיכנס לביתו לטעום דבר מה קודם הליכתו לביתו, כי זקני היה דירתו רחוק קצת מביהמ"ד של מרן בשכונת מזכרת משה, ואז אמר לו מרן תדע שאני מרגיש שאחיך הערשיל עדיין חי, תגיד לי איזה מליצה עליו, אז השיב זקני וכי הוא צריך למליצות, הלא זה לבד ששימש את רבינו כל הזמן בשמחה כמה שנים זהו לבד מספיק שיגן עליו, ועוד גם אני מתקנא בו כי הוא זוכה למסור נפשו על קידוש השם, גם אני הייתי רוצה לנסוע לפולין למסע נפשי בפועל ממש, אז אמר מרן לזקני כי לאיש ישראל אסור להגיד דיבורים כאלו, ראשית הלוא למסור נפשו בפועל ממש אי אפשר רק פעם אחד, אבל בכח יכולים למסור נפשו אלף פעמים ביום, ושנית כי אסור להמשיך עליו דינים, כידוע שהיה אברך אחד יושב בביהמ"ד של החוזה מלובלין זי"ע נבג"מ, והתחיל להרהר כי הזמן קעסט שהבטיח לי חמי עומד להסתיים, ואינני רוצה להיות סוחר לבלות זמני, אזי אשתדל להיות רב ובכן אוכל לעסוק בתוה"ק, ואם לא יעלה בידי להיות רב אז אשתדל להיות מו"צ ואם לא יעלה בידי אשתדל להיות מלמד תינוקות, ואם לא אשיג מלומדות אזי אחזור על הפתחים ולא אבטל מעבודת השי"ת, פתאום פתח הרבי מלובלין זי"ע נבג"מ את הדלת ונכנס להביהמ"ד וצעק יונגערמאן זיי נישט ממשיך אויף דיר קיין דינים, א יוד דארף דינען השי"ת מתוך נחת.

כשסיים מרן הסיפור הזכיר זקני למרן האיך שלפני שנתיים בשבת הגדול פירש רבינו עם זה הסיפור של החוזה המדרש בפ' בא, מובא במדרש עה"פ משכו וקחו לכם צאן, הה"ד בשובה ונחת תוושעון, איזה שייכות אחד להשני, אזי בזו המעשה של החוזה תירץ לפי דרכו בקודש כי בני ישראל בהיותם במצרים רגילים בעבודת השי"ת על ידי מרירות וצרות, והיום בישר להם משה רבינו ע"ה כי לא זהו הדרך, מהיום

והלאה תעבדו את השי״ת בנחת ושמחה, זה פירוש הה״ד בשובה ונחת תושעון, וע״י הבשורה הזאת השיגו שמחה והרחבת הדעת, וכידוע בזמן שאדם בשמחה יש לו ברכה בזמן, ונתהווה שבת גדול לכן נקרא שבת הגדול, (מרן זי״ע אמר לזקני ביחידות שכוונתו היתה בהתורה הנ״ל להמשיך השפעות טובות על צרכי פסח), ואח״כ המשיך מרן באמירת תורה עוד איזה ענינים, כי ידוע שלאדם צריך להיות המדה של כן, ולהשיג זה המדה אפשר רק ע״י שפלות רוח, והלל שהיה ענוותן השיג זו המדה כן עשה הלל, לזאת היה כורך מצה ומרור שמרומז על גדלות וקטנות הכל היה אצלו בשונה.

וכשגמר זקני לספר לפני מרן התורה שאמר מרן לפני שנתיים ממש צהבו פניו של מרן ובירך את זקני והלך הביתה, וסיפרו החברים אח״כ לזקני כי נכנס מרן אח״כ לביהמ״ד וחזר את התורה הנ״ל, ואמר מרן כי לאחר מאה ועשרים אם אחד אומר שנסע לרבו שואלים ממנו שיגיד איזה דברי תורה מרבו, וכן היה פעם אחרת לאחר שמרן אמר תורה נפלאה בשלוש סעודות, ולמחרתו יום ראשון חזר זקני את התורה לפני מרן זי״ע ומאד צהבו פניו ואמר לזקני בזה״ל רצוני שיחזרו דיבוריי לאחר מאה ועשרים. הרה״ח ר׳ מרדכי הכהן בלום הי״ו ״אוצר ישראל״ (ירושלים תשנ״ה) ח״ב, ע׳ ל״ט

סיפר הרה״ח ר׳ מרדכי דוד בלום ז״ל שהזדמן פעם בעש״ק כשרבינו הזקן (הרה״ק רבי אהרן ראטה) זי״ע אמר שיר השירים בגודל הנעימות, ועבר שם איש אחד פשוט מאד מגודל בלורית, ומגודל הנעימות נמשך לו שיכנס לביהמ״ד לשמוע, ובא גם למחרת לתפלת שב״ק, ואח״כ נכנס לרביה״ז זי״ע בבכיות עצמות שרוצה לחזור בתשובה, ותחילה גזז את הבלורית ואח״כ נתעלה מאד ונעשה מגדולי וחשובי התלמידים. הרה״ח ר׳ שמשון רוזנפלד הי״ו ״זכור לאברהם״ (ירושלים תשס״ג) ח״ב, ע׳ רכ״ז

ז׳ ניסן

הרה״ק רבי יצחק מדראהביטש

יום ההילולא - ז׳ ניסן

הרה״ק רבי יצחק מדראהביטש, נולד לאביו ר׳ יוסף ספראווידליוור שהיה מכונה ״איש האמת״. הרה״ק ר׳ יוסף היה בנו של הרב הקדוש המקובל ר׳ משה מסווירזש שנהרג על קידוש השם. ולאמו מרת ״יענטא הנביאה״. היא נקראה בשם זה מכיון שכשהיתה מכבדת את הבית, היא היתה שומעת את קול המלאכים שאומרת קדושה והיתה מצטרפת אליהם באמירת קדוש.

תחילה התנגד למרן הבעל שם טוב זי״ע, אולם לאחר מכן, הפך לתלמיד חבר שלו. מספרים כי היה נוהג לומר כל לילה בקריאת שמע שעל המיטה הפסוק ״בידך אפקיד רוחי״ ומיד נרדם, ואם קרה שלא נרדם היה יודע כי חטא במשהו וצריך לחזור בתשובה על כך. אירע שבתקופת מגוריו בדראהביטש לא נרדם. הוא פשפש במעשיו ולא מצא שם דבר חטא, עד שנזכר ששמע דברי ליצנות על הבעש״ט ולא מיחה. מיד קם וסע למז׳יבוז׳ לפייסו. למחרת התפלל בבית הכנסת של הבעש״ט ובעת קריאת התורה קרא אותו הבעש״ט (למרות שלא הכירו) בתואר ״מורה מורינו רבי יצחק ב״ר יוסף״ ואמר לו הבעש״ט: ״מורי ורבי התלוצץ על הבעש״ט ונסע דרך כזה, הבעש״ט מוחל לו בלב שלם״. בעקבות מקרה זה החליט להישאר אצל הבעש״ט. אחר כך שלח אליו את בנו הצעיר, רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב, שהיה לתלמידו ואף שימש אותו שנים אחדות. היה מוכיח ומגיד מישרים בדרוהוביץ׳, בראדי, אוסטרהא, ובסוף ימיו בהורחוב, עלה בסערה השמימה בז׳ ניסן שנת תק״ד.

הגביה נשמתו למעלת רשב"י

סיפרו לי מגידי אמת ששמעו מכבוד הרב הקדוש המגיד מה"ר יחיאל מיכל זצוק"ל. סיפר להם שבשעת בואו פעם הראשון להרב הבעש"ט זצלה"ה, צוה לכבדו, ואמר תדעו שהאיש הזה הוא בן הרב הקדוש מו"ה יצחק מדראהביטש, והנני אספר לכם אשר אביו של זה נתנו לו מן השמים נשמה קטנה אשר כמעט אין בדור נשמה קטנת הערך כמוה, והוא הגביה אותה למעלת התנא הקדוש הרשב"י, ע"כ שמעתי.

והבנתי מה שאמרו רז"ל (תנדב"א רבה פ' כה) שכל אדם מחויב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב. והנה לכאורה איך יקוה האדם לזה, הלא נשמות גבוהות כאלו הם מאצילות הקודש, וישנם נשמות קטנות מאוד ממלכות דמלכות דעשיה, אבל לפי הדברים הנ"ל הוא מובן שיש בכח האדם ע"י מעשיו להגביה נשמתו עדי אין חקר, והבן. אגרא דפרקא, להרה"ק מדינוב, אות כט

אכל סעודה כיד המלך

בין עשרת הבטלנים שישבו ולמדו בהתמדה בבית מדרשו של הנגיד רבי יוזפא אוסטרר ז"ל מאוסטרליה, נמנה היה הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש זי"ע, אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל זי"ע המגיד מזלוטשוב. רבי יוזפא היה בזמנו העשיר הגדול ביותר בכל מדינת ווהלין, בהיותו סוחר גדול עם ארצות רחוקות וקרובות, ואף כיהן כפרנס הקהילה.

פעם, חלתה בתו במחלה קשה, וכסגולה לרפואתה נתן רבי יוזפא לכל אחד מעשרת הבטלנים שבבית מדרשו סכום נכבד כדי שיצומו יום אחד לרפואת בתו ואף יתפללו להחלמת בתו. כל תשעת הבטלנים עשו כפי שנתבקשו על ידי העשיר מנהל הכולל, ואולם, רבי יצחק מדרוהוביטש, במקום לצום הלך לביתו והורה לאשתו להכין סעודה כיד המלך עם דגים בשר וכל מטעמים. כל תשעת הבטלנים צמו, ורבי יצחק לעומתם אכל באותו יום סעודה כיד המלך.

בתו של רבי יוזפא אמנם החלימה ונרפאה ממחלתה, אבל יחד עם זאת תמה רבי יוזפא על רבי יצחק מדרוהוביטש ושאלו: 'הרי אני נתתי לך מעות כדי שתצום, ומדוע זה הפרת את דברי והלכת ואמרת לאשתך שתכין לך סעודה כיד המלך'. נענה לו רבי יצחק ואמר לו: כשאיציקל דרוהוביטשר [כוונתו על עצמו] צם ולא אוכל, הדבר בכלל לא עושה רושם בשמים, שכן בשמים רגילים לכך שאיציקל לא אוכל. אין זה חידוש. אבל כשאיציקל אוכל לפתע סעודה דשנה כזאת, דבר זה עושה מיד רושם גדול.

ואכן, היום כאשר אכלתי לפתע באמצע שבוע של חול, תיכף ומיד שאלו בעולם העליון זה לזה 'מאין לקח איציקל מעות, הרי לא שבת היום ולא ראש חודש', ואז נודע הדבר כי בתו של רבי יוזפא חולה, וכי אביה חילק צדקה ליושבים לפני ה' בבית מדרשו. וכי אז נמנו וגמרו בשמי שמיא כי בזכות לימוד התורה והצדקה הבריאה הבת.

וסיבת הפסקת השפעתו מן השמים היתה, אשר אשת בעל הדירה שהיתה צדקת גדולה הכירה את מעשי תקפו וקדושתו כאשר העידו חז"ל (ברכות י.) 'אשה מכרת באורחין יותר מהאיש', והיא הרגישה בדבר, כי ראתה שבכל פעם הוא מקבל מביתו סכום כסף כדי מחיתו והצטרכותו, וזה כבר ששה חודשים אשר לא קיבל שום מכתב ולא כסף, ועם כל זה הוא משלם כמקודם לבעלה שכר דירה, וגם עבור כביסתו וכדומה, ומגודל התפלאותה על דבר זה הציקה לו הרבה פעמים ושאלה: מהיכן מקור כספו, ומחמת שלא רצה להוציא שקר מפיו וגם מפני שרצה להיפטר ממנה שלא תבלבלהו יותר גילה לה את מקור השפעתו ומאותו יום ואילך נפסק הדבר. ספיר ויהלום פר' נח ע"ט - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

הרב הקדוש רבנו יצחק מדראהביטש: "כשאני רוצה ליסע לדרך להוכיח לבני ישראל, היצה"ר [היצר הרע] מתגרה בי ואומר: "יצחק, שב בביתך ולמוד תורה. למה לך לטלטל עצמך ולבטל מדברי תורה?" ואני אומר לו: "אני נוסע בשביל מעות." ואז משיב לי: "בשביל מעות לך לשלום בוודאי מצוה גדולה תעשה." וכשאני בא למקום אני משליך לחוץ הפני' החיצונה מה שהי' הרהור על מעות ואני עושה העיקר." ואמר: "כי א"א [אי אפשר] לשום התחלת מצוה רבה להיות בלתי תערובות של היצר, כי כשירצה לעשות מיד לשמה יתגרה בו היצר להלחם כנגדו ויתבטל מכל וכל נ"מ [נר מצוה].

הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש, נולד לאביו ר' יוסף ספראווידליוור שהיה מכונה "איש האמת". הרה"ק ר' יוסף היה בנו של הרב הקדוש המקובל ר' משה מסווירזש שנהרג על קידוש השם. ולאמו מרת "יענטא הנביאה". היא נקראה בשם זה מכיון שכשהיתה מכבדת את הבית, היא היתה שומעת את קול המלאכים שאומרת קדושה והיתה מצטרפת אליהם באמירת קדוש.

תחילה התנגד למרן הבעל שם טוב זי"ע, אולם לאחר מכן, הפך לתלמיד חבר שלו. מספרים כי היה נוהג לומר כל לילה בקריאת שמע שעל המיטה הפסוק "בידך אפקיד רוחי" ומיד נרדם, ואם קרה שלא נרדם היה יודע כי חטא במשהו וצריך לחזור בתשובה על כך. אירע שבתקופת מגוריו בדראהביטש לא נרדם. הוא פשפש במעשיו ולא מצא שם דבר חטא, עד שנזכר ששמע דברי ליצנות על הבעש"ט ולא מיחה.

מיד קם וסע למז'יבוז' לפייסו. למחרת התפלל בבית הכנסת של הבעש"ט ובעת קריאת התורה קרא אותו הבעש"ט (למרות שלא הכירו) בתואר "מורה מורינו רבי יצחק ב"ר יוסף" ואמר לו הבעש"ט: "מורי ורבי התלוצץ על הבעש"ט ונסע דרך כזה, הבעש"ט מוחל לו בלב שלם". בעקבות מקרה זה החליט להישאר אצל הבעש"ט. אחר כך שלח אליו את בנו הצעיר, רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב, שהיה לתלמידו ואף שימש אותו שנים אחדות. היה מוכיח ומגיד מישרים בדרוהוביץ', בראדי, אוסטרהא, ובסוף ימיו בהורחוב, עלה בסערה השמימה בז' ניסן שנת תק"ד.

ח' ניסן

הרה"ק מרדכי מנעסכיז

יום ההילולא - ח' ניסן

הרב יצחק גינזבורג שליט"א י"א ניסן ס"ט - ניחום בבית משפחת נתיב, בת עין

רבי מרדכי מנעסכיז וריפוי משותקים

היום יום הולדת של הרבי שהוא גם היום של נשיא שבט אשר. יש קשר מיוחד בין אשר לבין מנשה - הנשיא ביום הרצח - כי כתוב בפרשת ויחי, בברכות יעקב לבניו, "מאשר שמנה", שמנה אותיות מנשה. כשמחברים אשר מנשה = תמימות, מדת ההוד, להודות על דברים שהם למעלה מהשכל. צריך להיות "הולך תמים".

בלויה, כשדברנו על ח' ניסן, ידעתי שהוא יארצייט של אחד מגדולי הצדיקים, אבל עוד לא קראתי עליו. אחר כך כשחזרתי הביתה קראתי את הסיפורים עליו בספרים השונים - רבי מרדכי מנעסכיז. הוא תלמיד מובהק של רבי מיכל מזלוטשוב. הוא נולד בשנת תק"ב, שלש שנים לפני אדמו"ר הזקן, ונפטר בתק"ס,

שלש עשרה שנה לפני אדמו"ר הזקן - חי חן שנים. הוא היה בעל מופת, מבין כל תלמידי הבעל שם טוב היה הכי בעל מופת. היה כ"כ בעל מופת שבין התלמידים האחרים של רבי מיכל היו שחששו ממנו, זה היה בלתי רגיל אפילו אצל הצדיקים. בכל אופן, בסוף כולם היו מאד איתו ובעדו ובקשו ממנו.

היה בן של המגיד מזלוטשוב, רבי יוסף יאמפולער, שהיה חבר של רבי ברוך ממעזיבוז (נכד הבעל שם טוב, שהיה נחשב הרבי של כל הרביים באותו דור בפולין). באופן מיוחד, כשהלכנו שם דברנו גם על נעליים. הצדיק הזה עשה שני סוגי מופתים - סוג אחד היה תחית המתים, היו כמה סיפורים שממש החיה מתים פשוטו כמשמעו, והדבר השני שהיה מרפא משיתוק, במיוחד משיתוק רגליים. זו היתה המומחיות שלו, לרפא משותקים.

היה סיפור שאיזה אברך חשוב, שגם רבי ברוך ממעזיבוז וגם רבי יוסף מיאמפלי ניסו מאד מאד בכל כחם להמשיך לו רפואה ולא הצליחו. אז הם עצמם פנו לרבי מרדכי מנעסכיז, שהיה ידוע כבעל מופת הגדול של הדור - פעם בשנה, ביארצייט של רבי מיכל מזלוטשוב, היה מגיע למקומו להילולא, ואז הם מסרו לו את התיק לטיפול. היה לו ענין בשתיית כוס קפה, שמהשיריים של הקפה שלו היה מרפא את החולים. הוא שלח לאברך הזה קצת 'קאוה' שהוא שתה, יחד עם המקל האישי שלו, ואמר שישתה את השירים של הקפה, יקח את המטה ויבוא אליו - וכך היה בפשטות, "ותהום כל העיר". האברך המשותק לחלוטין שתה טיפה, קם על רגליו והלך.

סיפרנו את הסיפור הזה רק כדי להראות שמאד העריצו אותו. זה מצד אחד, מצד שני יש סיפורים שחששו ממנו - שהיה משהו יותר מדי תהו במופתים שלו - אבל מאד כיבדו אותו והעריצו אותו. הוא החזיק את עצמו מאד ענו, בבטול גמור, אם כי בסוף ימיו היו נותנים לו הרבה כסף בפדיונות והוא התעשר מאד. כשהוא נפטר אמדו את הרכוש שלו בשלושים אלף רובל (כמו שלושים מליון או משהו), ואת הכל צוה לחלק למעות ארץ ישראל.

קישור כל הצדיקים לנשיא הדור

בכל אופן, היות שהיום יום הולדת של הרבי, ה"מזל גובר" של הרבי, רצינו לומר חוץ מהקשר בין אשר למנשה - הענין של הרבי, לא כולם יודעים אבל ברור שאצל כל צדיקי קדם, בפרט מהבעל שם טוב והלאה, אז נשיא הדור (ובדורנו אין הרבה צדיקים, אז הנשיא ב-ה הידיעה) הוא מרכז את כולם, וכל הענינים של כולם עוברים דרכו. כל מה שמספרים על איזה צדיק יש לומר שהוא קשור לנשיא הדור, ובמיוחד כאן - כשיש קשר גלוי בין אשר למנשה.

התחלקות הכחות בין התלמידים והתעצמותם

אדמו"ר הזקן קבל את סוד הנגינה מרבי מיכל מזלוטשוב (שקבל מהבעל שם טוב) - בשליחות רבו המגיד - ויש לומר שהתלמיד הזה, רבי מרדכי מנעסכיז, קבל ממנו את המופתים. כמו אתרוג, שיש לו טעם וריח, אבל כתוב שללולב יש רק טעם וזה יותר מהאתרוג, ולהדס יש ריח יותר מהאתרוג. כשמבודדים את התכונות הן מתגלות בעוצמה חזקה יותר. כך לבעל שם טוב היה הכל, וכאשר תלמידים לקחו ענין אחד - הוא התעצם מאד. רבי מרדכי מנעסכיז לקח את המופתים.

"מזמור שיר ליום השבת" - התגלות הצדיק כעמוד אש

מה שהכי הפליא אותי: דברנו על כך ששלמה ר"ת "מזמור שיר ליום השבת" (לכן גם הצענו שכולם יגידו השבת "שיר השירים"), לכן ממש הופתעתי לראות סיפור שמקשר את רבי מרדכי מנעסכיז לפסוק הזה שרומז לשלמה.

החוזה מלובלין סיפר שהוא התפלא הרבה שנים - הוא לא הכיר אותו אישית, אבל הוא שמע על בעל המופת הגדול הזה - שהוא לא ראה אותו בעולמות העליונים כאשר עשה עלית נשמה. אבל פעם אחת, בקבלת שבת, כשאמר את המלים "מזמור שיר ליום השבת" פתאום הוא ראה את רבי מרדכי מנעסכיז. המחזה היה כל כך עצום, כאשר ראה אותו, שמיד אחרי שבת נסע אליו.

יש גם המשך לסיפור - הוא נסע, וכאשר הוא התקרב לעיר, והוא היה צדיק מפורסם, אז כל בני העיר נעסכיז יצאו לקבל את פניו, כולל רבי מרדכי. הוא היה שקוע עמוק בשרעפיו, על עגלת הכבוד שלו, ולא שם לב למה שהתרחש. רבי מרדכי הצדיק עלה למרכבה וישב לידו, והוא עדיין לא שם לב. הוא פתח את העינים וראה את הקהל הגדול מסביב ושאל אולי רבי מרדכי נמצא כאן בציבור - הצדיק שאני במיוחד בשבילו - ואמרו לו, הוא לידך. הוא הסתכל עליו, ואמר שגם אם הייתי רואה אותו לא הייתי מכיר אותו, כי ב"מזמור שיר ליום השבת" ראיתי אותו כעמוד אש, ואי אפשר להכיר אותו שהוא אותו אחד.

זה עורר אצלי, שלאחרונה רואים כל מיני צדיקים בחלומות. אם באמת רואים צדיק הוא לא בדיוק כמו שנראה כאן בעולם. שלמה הוא כעת קדוש, ודאי הוא עמוד אש, כמו ב"מזמור שיר ליום השבת" - עמוד של אש.

טאטוא במקום גדר

קראתי את כל הסיפורים (לא יותר מדי), אז היו כמה סיפורים (חוץ מה"מזמור שיר ליום השבת" שמיד התקשר לי) שעוררו אצלי מחשבות לגבי מה גם אולי אפשר לחזק פה בישוב לאור מה שקרה. שאלתי מה היה בתקשורת החיצונית, ואמרו שבין היתר תקפו את הישוב שאין פה גדר. זה עכשיו שמעתי, וזה מתקשר עם אחד הדברים.

יש סיפור כזה, שבצעירותו של אותו צדיק הוא נהג גלות, כמו הרבה צדיקים שהיו נוהגים גלות - היה נודד ממקום למקום, כמו עני מקבץ נדבות - ובאותו זמן גם הוא נהג בגלות וגם מי שעתיד להיות הסבא משפולי (כולם היו אברכים צעירים) והחזן מזלוסטוב (צדיק מפורסם בפולין). שלשת הצדיקים הללו נהגו גלות, כל אחד בנפרד, ובהשגחה הזדמנו לאותו מקום בליל שבת. היתה קרעטשמע של איזה יהודי שהתפרנס ממכירת משקה לגוים, וכל שלשת הצדיקים רצו לשבות אצלו, והוא סרב בכל תוקף. הם הפצירו בו שאין להם מקום אחר - מקום נדח כזה - והם מבקשים לשבות אצלו. אחרי הרבה הפצרות הוא הסביר להם שהסיבה שלא רוצה שיהיו פה כי יודע שיהיה להם מאד רע - מחשכה יש נהירה עצומה של גוים מכל האזור, כולם באים לכאן ושותים ומשתוללים ואי אפשר לישון, והם לא יחזיקו מעמד. אז אומר רבי מרדכי מנעסכיז זי"ע שדוקא בגלל זה אנחנו רוצים להיות כאן. ואז אמר לבעל הבית - אני רק מבקש-מצוה שתעשה דבר אחד: כאשר אתה מטאטא את הבית לכבוד שבת, תטאטא ארבע אמות סביב הבית.

כשהתחילו לנהור הגוים, חבורות חבורות, והגיעו לתחום של ארבע אמות אלו - פתאום נעמדו ואמרו אחד לשני: בעצם מה אנחנו באים לכאן, סתם להפריע ליהודי הזה, אין טעם. והלכו הביתה. דרך אגב, יש סיפורים דומים שהתברר שכל הגוים האלה הם רוחות ושדים, והצדיקים בטלו אותם, אבל כאן לא מסופר ככה - כאן היו גוים אמיתיים. הפלא, הנס כאן, שמכח טאטוא ארבע אמות סביב הבית, לא רק שהם לא נכנסו אלא הגוים עצמם קבלו כזה 'הרהור תשובה', למה לנו להכנס לבית היהודי ולהשתולל שם. כך כל חבורה וחבורה, ומאותו יום והלאה התופעה הזאת נפסקה ונעלמה לחלוטין.

אם כן, מה שחשבתי לפני ששמעתי כאן על הגדר, שהתחום כאן סביב הוא תחום שבת. לא יודע אם מקפידים כל שבת לבדוק את העירוב. בכלל אמרנו ששלמה הוא שבת קדש. צריך לטאטא מסביב - לא גדר, אלא רק לטאטא, ואז לא רק שלא נכנסים אלא מקבלים הרהור תשובה, ימח שמם! זה סיפור אחד, הצעה אחת.

[השלמה מהשיעור במעון: צריך להתפשט. כל ד אמות שאתה מטאטא אפשר ליישב - לטאטא את השטח היינו להכשיר עוד קרקע - וכל פעם שאתה מתפשט ל-ד אמות הסמוכות, בזריזות בששת ימי החול, אז אחר כך אתה מטאטא לפני שבת עוד ד אמות, וכך אפשר לקיים "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל העולם", ו"עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל". תקון חשוב למה שקרה בישוב - להתפשט ולהתרחב הלאה.]

החלפת בגדים לכבוד שבת

סיפור שני: הבן שלו - שגם היה צדיק גדול, רבי יצחק מנעסכיז (שכתב ספר "תולדות אדם", אחד מספרי החסידות שכדאי ללמוד פעם) - האריך ימים הרבה, וסיפר מה קרה עם אבא אחרי מאה ועשרים, אחרי חן שנותיו, כשעלה לשמים.

סיפור אחד שסיפר שמיד שהוא נפטר מהעולם הזה הכניסו אותו להיכל של אחד מגדולי הראשונים, ולכבוד הראשון הזה הוא לא נקט בשמו. הגיעה קבלת שבת - זה גם קשר לשבת - למעלה, בגן עדן, ובא מלאך אחד שליח, ואומר שאני השליח להזמין אותך לקבלת שבת במנין של מיכאל השבת, שמתפלל לפני כסא הכבוד של השכינה. המנין הזה הוא מנין מיוחד, שלא כל אחד זוכה לו, אבל אתה מכובד.

הוא שמח, אבל ראה שהמלאך לא פונה ל'ראשון' שיושב שם ולומד עם התלמידים שלו - הוא ממשיך ללמוד, לא קם ולא מתכונן לשבת. אז הוא שאל את המלאך - מה עם הצדיק הזה? אני סך הכל אורח בהיכל שלו. אז המלאך אומר - אני רק שליח, אני לא יודע. שלחו אותי להזמין אותך, ואין לי שום מושג מה איתו. טוב, אז ה'ראשון' עצמו רואה שיש 'ברוך', שלא יודע מה לעשות, אז אומר לו - אל תתעכב בשבילי, אם הוא הזמין אותך תלך, אל תדאג לי. ואז סיפר שאני כמה מאות שנים נמצא כאן ולא מזמינים אותי למנין הזה, כי לא הקפדתי להחליף את החולצה לפני שבת. הוא כותב שם שלפעמים הייתי מחליף את החולצה בשבת בבקר, אבל לפני שבת לא הקפדתי, ובגלל זה לא מגיע לי להשתתף במנין של מיכאל המלאך. אז מה עושים? הוא התעקש - ר' מרדכי אמר שעד שלא מזמינים אותו איני הולך. כעת המלאך נבוך, חזר למשלח ואז חזר ואמר - רוצים אותך שם, ואם זה התנאי שלך שהוא יבוא איתך יחד. זה סיפור, ומה הוא מלמד? שצריך להחליף את החולצה לפני שבת, לכבוד שבת קדש.

שלמה ותיקון השמלה - "הצנע לכת"

כשקראתי את זה חשבתי ככה: שְׁלֻמה הוא לשון שִׂמלה, שַׂלמה, כך כתוב. כתוב בכתבי האריז"ל ששני מלכי ישראל שרשם רמוז במלכי אדום - "שִׂמלה ממשְׂרקה", ואחריו "שאול מרחֹבות הנהר". "שמלה ממשרקה" הוא שלמה המלך, ואחר כך "שאול מרחבות הנהר" הוא שאול המלך. הסדר הוא דוקא הפוך. ב"שמלה ממשרקה" לא רק שאלה אותיות שלמה, האריז"ל אומר שבשִׂמלה יש משמעות של שמאל, ושלמה הוא יותר ימין, אבל בכל אופן אלה שני חלקים של אותו ענין.

אם כותבים את כל הבטוי: "שמלה ממשרקה" ועושים דילוג אותיות מהתחלה עד הסוף (4-3-2) זה יוצא שלמה. שמלה היא לשון בגד. יש מקום שכתוב בקבלה שאותו מלך מסמל בגדים או לא צנועים או לא לפי המדה, לכן ההקשר כאן בין שִׂלמה לשַׂלמה - "עֹטה אור כשלמה" (אור הוא גם בחינת שבת) - וגם החלפת הבגד-השמלה, זה גם לומר שיש פה ענין של בגדי שבת, אבל גם יש פה רמז, למי שלומד את הקבלה בנושא של המלך הזה, שזה רומז לצניעות הלבוש. זה ודאי נושא שבכל ישוב בישראל אפשר לחזק אותו, "הצנע לכת", כמובן שזה לא רק בנות אלא גם בנים.

יום הרצח - יום "שמלה ממשרקה"

הפלא הוא שהשנה הזאת יש לנו ברכת החמה, וברכת החמה היא תמיד ביום רביעי - היום שנתלו המאורות. בכל כח שנים יש יום רביעי אחד שבו נתלו המאורות, שהחמה חוזרת למקום הראשון, זאת אומרת שיום ראשון - שזה היום, וכך זה רק בשנה הזאת - הוא כמו יום ראשון של מעשה בראשית (כי יום רביעי בו הוא כמו יום רביעי של מעשה בראשית, ועושה מיום ראשון יום בריאת העולם). אבל האריז"ל כותב שלפני בריאת עולם התקון יש שבוע של מלכי התהו, אז יוצא שרק בקביעות של שנה זאת ח' ניסן, יום הרצח, הוא היום שמלך "שמלה ממשרקה". זה משהו מיוחד בשנה הזאת, בתאריך הזה, ו-שמלה אותיות שלמה.

התַּרְן ממשרקה

[השלמה אחרי השיעור: אמרנו ששמלה ושאול הם שני מלכים. לפני שמלה היה הדד בן בדד - יש בו קצת רמז לדוד, אבל בכל אופן הוא לא כמו שמלה, אותיות שלמה, ובטח לא כמו שאול שזה אותו שם. יותר ויותר מתמקד בדמות מוגדרת.

לגבי שמלה ושאול יש מדרש, שאומות העולם נמשלו לספינה - מה בספינה שמביאים את התורן ממקום אחד ואת העוגן ממקום אחר (שמייבאים את החלקים השונים ממקומות שונים), כך "שמלה - ממשרקה" ו"שאול - מרחבות הנהר", מקומות שלא שייכים לאדום. את תורן הספינה מביאים מעצי הלבנון ואת העוגן מהבשן - זה על פי פסוקים.

יוצא ווארט, שלא כתוב במפרשים, שאומות העולם נוהגים אחרת ממצות "שום תשים עליך מלך" שצריך להיות "מקרב אחיך". אומות העולם מייבאים מלכים. כמו שהיום עושים איזה נשיא כושי באמריקה. בכל אופן, יוצא שם - כאילו בדרך אגב - ששמלה הוא התורן ושאול הוא העוגן (אם שומרים על הסדר שכתוב).

אומרים שיוסף תמיד פותח חלומות בהפיכת מקום לזמן, שזה חכמת ישראל, ובמדרש הזה חז"ל הופכים את הזמן למקום - שכל שמונת המלכים הם חלקים שונים של ספינה אחת. אצל אומות העולם זה הפוך

- מחצינים את הזמן. תֹרן הוא המספר העיקרי ב"ברוך הגבר", 25 פעמים הוי' (= ברוך גולדשטיין), אם כך, רואים שיש גם תרן של הקדושה.

"שמלה ממשרקה" - התרוקנות ההוד

עוד כתוב בקבלה שהמלה "ממשרקה" מתחלקת לממש-רקה - ווארט מיוחד. כמו שנעמי אומרת "מלאה יצאתי ורקם השיבני הוי'". לפי שיטת האריז"ל ש"בלע בן בעור", המלך הראשון הוא כנגד הדעת, "שמלה ממשרקה" הוא נצח והוד יחד. אבל לפעמים מונים מחסד, ואז הוא רק הוד, לכן אפילו לדעה שהוא נצח והוד - העיקר אצלו הוא הוד. שאול הוא כבר יסוד. דוקא על שלמה כתוב "הוד מלכות". שמלה - אותיות שלמה - עולה הוד פעמים הודי. המלה "הודי" כתובה בפסוק "הודי נהפך עלי למשחית", התהפכות ההוד ל"כל היום דוה" (הודי פעמים דוה) - זה ה"וימלך... וימת". - זה ממש-רקה. עצם זה שאומרים "ממש" הוא משהו מופלא.]

ריפוי חולים עם הרמב"ם

יש עוד סיפור, עוד תקון. אצל כמה צדיקים מסופר שהרמב"ם בא לצדיק והפציר בו וטען למה לא לומד בספר שלו. כנראה תקנת הרמב"ם של הרבי נועדה לתקן את כל הצדיקים שלרמב"ם היתה בעיה למה לא לומדים בספרו. יש כזה סיפור אצל רבי זושא, ואצל עוד צדיקים - אצל כל אחד משהו אחר. כאן מסופר שבא לרבי מרדכי וטען כך. היו כאלה שטענו שאין לי כסף לקנות את הספר, ואז הרמב"ם דאג שיביאו לו את הספר, אבל כאן היה סיפור אחר, היה לו את הספר.

כאן רבי מרדכי אמר שאין לי זמן לפתוח שום ספר, כי אני טרוד עם יהודים ומטפל בהם כל היום. זה טיעון צודק, מה הרמב"ם יכול לומר? הרי "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר". אז הרמב"ם הסכים, אבל אמר שאני מבקש שבכל זאת תשים את ספרי על השולחן, ובכל פעם שחולה נכנס ואינך יודע בדיוק מה לומר פתח את הספר ואני אתגלה אליך ואומר לך איזה רפואה לתת לו. כך היה, שהספר היה על שולחנו, ומדי פעם היה פותח אותו והיה נותן לו רצפט לחולה.

לימוד התורה בברדיטשוב

בכל אופן, לא לחשוב שהוא לא למד אף פעם בחיים. בסוף ימיו הוא פעם התלונן לקב"ה למה לא נותנים לי זמן ללמוד. הרי סך הכל אני מנסה לעזור ליהודים, לרפא חולים - זה נקרא "בעל שם" - אבל אני זוכר כשהיינו אברכים בברדיטשוב (כנראה היה שם תקופה) ולמדנו תורה בדבקות אז ארבעים מיל מסביב לא היו 'סיבות' (זה הבטוי באידיש, הכוונה שלא היה מקרה רע). כלומר שמכח לימוד התורה בדבקות זה שמר את כל הרדיוס של ארבעים מיל. זה גם משהו שאפשר לקחת ללב, שצריך להתחזק בלימוד התורה.

"ישמע חכם ויוסף לקח"

יצאו לנו שלשה סיפורים עם שלשה לקחים: לקח אחד של לעשות שיעורים, גם לזכרו של שלמה - שיעורים מיוחדים לזכרו של שלמה לחזק את הלימוד בישוב. דבר שני - שבת, לבדוק כל שבת את העירוב ובכלל לטאטא-לנקות מסביב לכבוד שבת קדש. דבר שלישי הוא הלבוש - גם צניעות, וגם להחליף את הבגדים לכבוד שבת. כל הלקחים האלה זה מתוך הסיפורים שלו.

[השלמה: עוד שני דברים נוספים - האחד, להרחיב את הישוב, כפי שהוזכר. השני, הישוב מקפיד ב"ה מיום היוסדו על עבודה עברית, אבל אחרי אירוע כזה צריך להדר בכך עוד יותר - הן בהידור של אנשי הישוב בטהרת עבודה עברית גם מחוץ לישוב, והן בהגברת המודעות הכללית לכך שיש ישוב בארץ ישראל שכולו על טהרת עבודה עברית ואפשר להתקיים כך וכו' וכו', שהישוב יהיה מופת לרבים בענין הזה.]

ידיעת קץ הימין

אחרון אחרון חביב נספר עוד משהו שקשור לתחיית המתים. יש רבי גדול, הרבי מקומרנא, ואחד מספריו הרבים הוא "עצי עדן" על המשניות. שם כתוב, בספר שלו, שבשנת תשל"ו (יותר ממאה שנה אחריו) יהיה קץ הימים, תהיה תחית המתים. לדאבוננו זה עבר, אבל כך כותב בספר. היו הרבה צדיקים שלא מצא חן בעיניהם כל מיני דברים אצלו - היו לו הרבה 'מתנגדים' בין הצדיקים, ואחד מהם היה ה"דברי חיים" מצאנז. כשהספר הזה הגיע לדברי חיים, גדול הדור, וספרו לו שיש שם נבואה - שנוקט תאריך מדויק של "קץ הימין" (לא סתם משיח, אלא "קץ הימין" של תחית המתים), אז הוא התבטא בביטוי חריף ואמר: "זה שיודע לא אומר, וזה שאומר לא יודע".

אחר כך, אחרי שהוא אמר את הווארט הזה לבטל את מה שכתוב שם בספר (עם המחבר של הספר), סיים ואמר שיש רק שלשה צדיקי עולם של כל הדורות שנתגלה להם תחית המתים, "קץ הימין", שזה יעקב אבינו (כמאמר חז"ל), דניאל איש חמודות (שלו נאמר "ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגורלך לקץ הימין") ורבי מרדכי מנעסכיז (לא הבעל שם טוב ולא המגיד וכו', והוא ודאי גם לא הכיר אותו אישית). כנראה ששלשת אלו שייכים בעצם לתחית המתים - "יעקב לא מת", ו"אם מן מתיא דניאל איש חמודות" (יכול להיות משיח גם אחרי שמת), והצדיק הזה (שיש עוד המון סיפורים לספר עליו, ולא נאריך) היה מחיה מתים בפועל ממש.

החייאת מת באמצע חתונה

יש עוד צדיקים שיש אצלם כזה סיפור נדיר - יש סיפור על רבי שלמה מקרלין. הזכירו פה צדיקים בשם שלמה (רבי שלמה זלמן אוירבך) - צריך להוסיף את רבי שלמה מקרלין, את רש"י. שלמה זלמן בחסידות הוא בעל ה"מגן אבות" מקאפוסט. זה גם הצעה ללמוד בו. אחרי הפטירה של אבא שלי היו שיעורים במשך שנה בכפר חב"ד, כל מוצאי שבת על פרשת שבוע, והכל היה מיוסד על הספר הזה. גם בגלל שהסבא, אבא של אבא, היה חסיד של הרבי הזה.

כמו שאמרנו קודם, היו פה-ושם צדיקים שהחיו מתים, אבל אצל רבי מרדכי מנעסכיז זה היה משהו כסדר. היו תלמידים שחששו ממנו - הבאר מים חיים, ר' צבי מאליק ועוד. כשהיתה חתונה אצל הבן של רבי יוסף מיאמפלי לא הזמינו אותו, התלמידים שהיתה להם בעיה איתו, אבל הוא שמע שיש חתונה ובא ושמח. תוך כדי החתונה אחד האברכים בא לבית מרקחת שמי שהחזיקה אותו היתה אלמנת ר' מיכל, בלע משהו - שחשב שהוא תרופה, אבל היה סם המות - ותוך כדי ריקודי החתונה נפל מת על הארץ. כולם נבהלו, וכל האלה שלא היו כל כך בסדר איתו, אמרו לו - כעת זו ההזדמנות שלך, יש לך 'סחורה', זה ששוכב על הארץ.

הוא היה מתבטא שאם היה לי את השולחן של הרבי והכוס שהרבי שתה בו את הקפה שלו בבקר אני מחיה מתים - זה אמר מזמן. הכח שלו להחיות מתים בא מהשולחן והכוס של הרבי שלו. שלחן כוס = דעת, כנראה שהכח להחיות בא מדעת רבו. זה היה שם, אז הוא הלך לשלחן וגרד ממנו קצת עץ, שם אותו במים רותחים שבשל, פתח בכח את הפה של החסיד ששכב מת על הארץ, הכניס לו לתוך הפה, ואותו אברך קפץ והמשיך לרקוד במעגל. זו דוגמה. יש לו משהו מיוחד.

סוף טוב לסיפור - "הנעסכיזער היה יהודי טוב"

שוב, הצאנזער רב אמר שיש רק שלשה מעולם שגילו להם קץ הימין - יעקב אבינו, דניאל, והנעסכיזר. החוזה מלובלין אהב לספר סיפורי צדיקים, וכאשר ספר סיפור עם סוף לא כל כך טוב, והרי צריכים לסיים בטוב, אז היה אומר בסוף בלי קשר - "דער נעסכיזר איז געווען א גוטער ייד". הנעסכיזר היה יהודי טוב, רבי. אז זכותו יגן עלינו. יש עוד הרבה סיפורים עליו, וצריך עוד הרבה לחשוב עליו. זה שראה אותו ב"מזמור שיר ליום השבת" - שרומז לשלמה - הוא משהו חשוב ביותר.

גם, שהמזל של הרבי ימשיך את כל ההמשכות של כל הברכות, כל הרפואות.

שלשה ילדים במקום בגד - סיפור על אשת רבי מרדכי

היתה לרבי מרדכי אשה טובה. יש צדיקים שמספרים עליהם ההיפך. מהסיפור הבא משמע שהיא היתה צדקת. אפשר לומר שבשביל להחיות מתים כדבר שבשגרה זה "הכל מן האשה". לפני שהוא התעשר, כשהוא היה צעיר ורק התחתן, אז הוא היה באיזה עיר - לא נעסכיז, הוא עבר כמה עירות עד שהגיע לנעסכיז (לשנוב, קוואלי ולודמיר) - כנראה שהוא היה רב והיו כמה בעלי-בתים שהשלישו אצלו כסף. באו גנבים וגנבו את הכסף והוא היה בצרה - זה כסף לא שלו והוא צריך להחזיר. על המקום אשתו באה ואמרה שיש לה בגד אחד יקר, הדבר הכי יקר שיש לה - שילך וימכור את זה ויהיה לו כסף להחזיר. הוא אמר לו שבזכות זה, הוא רואה ברוה"ק שעתיד להיות פעם עשיר גדול, ואז יקנה לה ב-3000 רובל בגד הכי יקר (היא צחקה, או לא יודע מה). זה היה כשהיו זוג צעיר, וכשהתעשר הוא רצה לקיים את ההבטחה שלו - אמר שרוצה לקנות לה בגד ב-3000 רובל, משהו כזה. היא אמרה שהיא מוותרת, ושבמקום זה היא זכתה להוליד לו שלשה בנים צדיקים, וזה יותר יקר לה מה-3000 רובל. זה סיפור על אשתו.

הכח להחיות מתים כפיצוי על החזרה לעולם הזה

אמרנו שהזדמן שהוא והשפולער זיידע והזאסלאבער חזן נפגשו בסיפור של המטאטא. יש עוד סיפור שלהם שהיו צעירים, אולי גם בתקופה הזאת ששלשתם נעו בגלות, שכצעירים קבלו החלטה ביניהם שהם לא יהיו גוטער-אידן. כעבור כמה שנים השפאלער זיידע הגיע אליו וראה שהוא כן רבי, מנהיג עדה, והוא שאל - מה זה? הרי קבלנו החלטה! אז הוא ספר לו שפעם הוא הלך בשלג וראה שם יהודי שקפא מקור ומת, וגם הוא קפא מקור ונפטר - מות קליני - אז הוא עלה לשמים ואמרו לו שלא הגיע הזמן שלו והוא חייב לחזור לעולם הזה. הוא אמר שהוא לא מעונין. הפצירו בו שצריך לחזור, אז אמר - טוב, אז שגם היהודי ששוכב לידי מת יקום. הסכימו, אבל אמר שעדיין אין לי ענין לחזור לעולם הזה ולסבול את כל הצרות של עם ישראל. אז אמרו שמבטיחים לך שנמלא את כל משאלות לבך - שמה שתרצה לטובת עם ישראל אנחנו ניתן לך. רק בתנאי זה הוא הסכים לחזור. אז אחרי זה הוא נעשה רבי. כך הסביר לשפולער זיידא.

"חלקה אחת תמטר..."

אם הזכרנו את השלג, יש איתו כמה סיפורי שלג. היו יהודים שהיו מתפרנסים משלג. אם לא יורד גשם אז יש חקלאים שזה הורס להם את הפרנסה, וכך יש אנשים שבלי שלג זה אסון טבע כלכלי בשבילם. סיפור אחד שבאו שני בעלי-בתים ממקום רחוק, מתוך זה שהכירו בו שהוא בעל מופת. נכנס אחד מהשניים לבקש מהרבי משהו, והדבר הראשון שרבי מרדכי הריח שלא יודע אם זה חסיד בכלל - וכפי שנראה מההמשך הוא לא סבל מתנגדים - אז שאל אותו אם הוא חסיד, ואמר שכן, ומאמין בבעל שם טוב.

במאמר מוסגר: כנראה להיות כלי לכל המופתים צריך להיות חסיד, אם כי בתחלת הדרך פעל ישועות גם אצל הגוים והיו באים אליו, עד שבשלב מסוים הפסיק ואמר שכבר הספיק לפרסם את ה' בעולם וכבר לא צריך להתעסק עם הגוים. בענין הזה הוא דומה לאברהם אבינו, שמפרסם ה' בגוים, עד שהפסיק עם זה כי זה לא עצם הענין שלו.

נחזור לסיפור הקודם: היהודי אמר שהוא חסיד, והוא צריך שלג - לא ירד שלג. הוא ברך אותו בשלג, ואחר כך הוא שם לב שעוד מישהו מחכה לו בחוץ. הוא שאל - למה החבר לך לא נכנס? הוא אמר שהוא שכן שלי, והוא גם צריך שלג, אבל הוא 'מתנגד'. הוא עשה חשבון שאם הרבי יעזור לי ממילא גם יעזור לו, כך שאין לו סיבה להכנס. אז הרבי הסתכל חזק על היהודי הזה ואמר "אזוי?!" (ככה?!), ופטר אותם לשלום. ובאמת היה נס גלוי, שרק בחלקה שלו ירד שלג, ואצל השכן המתנגד לא ירד שלג.

"שלא ילכלכו את השלג שלי"

עוד סיפור על שלג: בתוך נעסכיז היה צורך בשלג, ואנשים באו ובקשו שלג. זה היה בסוף ימיו, כשהיה לוקח הרבה כסף - בקשו, נתנו את הסכום, וירד שלג. היה לו שמש שאמר שהילדים ברחוב אומרים שהרבי קבל כסף והוריד שלג. אז הוא אומר לשמש 'אם כן, הנה סכום כסף - לך תקנה נעלים חדשות, שלא ילכלכו את השלג שלי'.

זקן בלבוש עכבר

פעם הגיע אליו זקן אחד, כולם נכנסים אליו והוא פועל ישועות אצל כולם, אבל בשום פנים ואופן לא הסכים שהזקן יכנס. הוא חכה הרבה ימים, שבוע, והוא לא הסכים שיכנס. לא היה כזה דבר. עד שבסוף, אחרי הרבה זמן שהוא חכה, הוא נתן לו להכנס, ועשה לו מה שעשה לו. אחר כך הוא ספר לחסידים מי זה היה. אומר שכל אדם לפי העברות שלו בעולם הזה מתלבש באיזה דמות של חיה, או משהו כזה, והזקן הזה פשוט התלבש בתוך דמות של עכבר, והוא לא סובל עכברים בבית שלו ולא היה יכול להכניס אותו הביתה. לקח לרבי הרבה שבועות עד שהפשיט אותו מהלבוש הזה של העכבר, ואז הסכים לקבל אותו.

כאשר נעשה מהסיפורים פרצוף, הסיפור הזה קשור לקדושת הברית, כי היסוד הוא להתלבש בלבוש של משהו - או לבוש טהור או לבוש טמא. עכבר, באופן מיוחד, מצביע על פגם הברית (גם נגמר עם בר - ברית עכורה).

השר שלום מבעלז ורבי מרדכי מנעסכיז

השר-שלום מבעלז, שלא זכה להכיר אותו, היה אומר עליו שהוא הרבי שלו. כל כך למה? כי פעם אחת בצעירותו, כשלמד תורה, למד מסכת מדות, והתקשה באיזה תוספות יום טוב שם בחשבונות. הוא שבר את הראש שלו על זה הרבה זמן אבל לא הצליח להבין, עד שמתוך יגיעה בתורה נחלש ונרדם על הספר. תוך כדי שהוא נרדם הופיע איזה זקן, שיש לו אזור - חגורה - מלא מפתחות, כל החגורה צרורות של מפתחות. הוא אמר לו - בא איתי. לקח אותו לארץ ישראל, לירושלים, והביא אותו לבית המקדש. ואז הוא התחיל לפתוח את כל השערים שם והראה לו את כל מה שקורה שם. אחר כך אמר לו - עכשיו תסתכל עוד הפעם בתוספות יום טוב ותבין מה שהוא כותב. לפני שהוא התעורר מהחיזיון הזה שאל את הזקן מי אתה, אז הוא אמר לו - 'אני מרדכי בן גיטא', שמו של רבי מרדכי מנעסכיז, 'ואני ממונה על מפתחות בית המקדש'. ובאמת כך היה, שכאשר התעורר הסתכל בפירוש ומיד הבין אותו על פי מה שראה.

יכול להיות שהמפתחות של בית המקדש קשורים למה שדברנו לפני כמה ימים על פתיחת העינים - לפתוח את העינים לראות נכון, לראות את בית המקדש ולהבין מה שכתוב, כמו בסיפור הזה.

התכללות שלשת האבות ברבי מרדכי

אם נחזור רגע לסיפור של הדברי חיים, שרק לשלשה גילו את קץ הימים - יעקב, דניאל והנעסכיזר - אז אפשר לומר, ולקשר את זה גם למה שדברנו קודם, עשיית מופתים לגוים, שזה דוקא הענין של אברהם אבינו, שאם ליעקב גילו את זמן תחית המתים מה גילו לאברהם ויצחק? צריך לומר שלאברהם גילו את הענין של משיח, כמו שהרמב"ן כותב שהמלחמות של אברהם הם מלחמות של משיח, והיעוד המשיחי שלו שכולם יעבדו את ה' "שכם אחד" ("עד מקום שכם"). אם אברהם אבינו הוא הגילוי של ביאת המשיח ויעקב אבינו הוא הגילוי של תחית המתים (שלא מת), שבאה אחר כך, צריך לומר שיצחק אבינו הוא הגילוי של בנין בית המקדש השלישי והנצחי, שאחרי ביאת המשיח, אחרי המלחמות. כי הענין של יצחק הוא "ואכל מכל" - בחינת אכילת הקרבנות, "קדשים" (הוא בעצמו עולה תמימה).

רואים שיש לרבי מרדכי מנעסכיז זיקה לכל אחד משלשת הדברים: מה שהיה עושה מופתים לגוים כדי לפרסם אלקות בעולם זו בחינת אברהם, מה שממונה על מפתחות בית המקדש זו בחינת יצחק, ומה שרק לו גילו את תחית המתים זו בחינת יעקב.

ריפוי כלה עם נסורת השלחן ושירי הקפה

שוב, הוא היה אומר שאם יהיה לו רק את השלחן וכוס הקפה של הרבי שלו הוא יחיה מתים פשוטו כמשמעו. פעם הגיע לזלוטשוב להילולא, ואז כבדו אותו לשתות כוס קפה בכוס, ותוך כדי האלמנה של רבי מיכל אמרה שאתה אמרת כך וכך, ויש כלה צעירה שהולכת להתחתן והיא נוטה למות - חולה אנושה - אז נראה אותך. הוא לא הסס, ושוב גרד קצת נסורת מהשולחן ושם את זה בשירים של הקפה שהוא שתה, שלח לה ומיד היא נתרפאה.

החייאת ילדה שטבעה

יש סיפור, בגיל יותר מבוגר, שהוא חיתן משרת ומשרתת - שני יתומים - כמו שמסופר דברים דומים על הבעל שם טוב. הוא עשה חתונה כיד המלך ליתומים, וזה היה יום מאד חם בקיץ, אז כל הילדים של העיר תוך כדי השמחה יצאו להקר באיזו באר מים. באמצע השמחה ילדה אחת נפלה לתוך הבאר וטבעה,

ואף אחד לא שם לב. כעבור כמה שעות טובות שחיפשו ולא מצאו אותה מצאו את בגדיה שם, ומישהו צלל לתוך הבאר והוציא את הגופה. אז האמא של הילדה רצה לרבי ואמרה - אצלכם שמחה ואצלי אבל, איך זה יכול להיות ביחד?! אז הוא אמר לחמם את הגופה, וכשחיממו היא קמה לתחיה. זה גם תחית המתים לגמרי.

היחס למתנגדים

הסיבה שהיחס שלו למתנגדים היה מאוד קשה, היא בגלל סיפור שהיה לו בצעירותו: כשהיה רבי יותר מבוגר הגיע אליו בחור צעיר מוכה שחין באופן איום ונורא בכל גופו. כשראה את הבחור הזה צעק לשמים - "רבש"ע, שוין געגוג" (כבר מספיק). אז הבחור הזה הלך הביתה ונפטר. אחר כך הוא הסביר לחסידים שכאשר הוא היה בחור צעיר הוא נסע לרבי שלו, המגיד מזלוטשוב, ובתקופה ההיא היה צם הפסקות. אבל אם באמצע השבוע הרגיש שהוא צריך לאכול היה מיד אוכל, כי הרגיש שזה סכנת נפשות. פעם אחת כשהוא נסע לרבי הוא היה בתוך הפסקה, והרגיש שחייב לאכול, אז ניגש לבית היהודי הראשון ובקש משהו לאכול - אמר שחייב לאכול. אז היהודי שם, שהיה מתנגד שרוף, אמר שלא אתן לך לאכול כי אני יודע שאתה חסיד ונוסע לרבי שלך. הוא יצא משם, רץ מהר לבית אחר, ושם נתנו לו לאכול. אותו אחד שלא נתן לו מת, והעונש שלו היה להתגלגל בבחור עם השחין, ולכן כשהוא ראה אותו אמר לה' שזה מספיק - די.

לפני שהוא נפטר, היות שזה ב-ח' ניסן, הוא השתטח על הארץ בפישוט ידים ורגלים וצעק לשמים - איך אני מגיע לרבי בלי שמאז השתניתי כלום. שמאז שהיה צעיר אצל הרבי שלו - לא התקדם.

צדיקי הדור היו אומרים עליו פתגם "יושב קיסר, ואי אפשר להתקרב אליו".

שיתוק כתוצאה מסגולות שוא

המופת הראשון שעשה כשהגיע למקומו הקבוע, נעסכיז - חנוכת הרבוויסטע שלו שמה - זה שהיתה אשה משותקת בעיר. יש רבנים שבוחנים אותם בדרוש... הוא הגיע לשם והיתה אשה משותקת, אשה חשובה כנראה, והוא גם שלח לה את שירי הקפה שלו - משהו כזה - והיא קמה והלכה אליו, ותהום כל העיר. אז הוא אמר שהסיבה שהיא חלתה כל כך - ויש בזה מוסר השכל גדול - זה בגלל שעשו לה כל מיני סגולות שונות, כל מיני רופאים. מכאן נלמד מוסר השכל שלא צריך סגולות, רק את רבי מרדכי מנעסכיז.

פקידת עקרות

פעם אחת אשה עקרה הגיעה ואליו, והוא אמר לה לקחת הי (שחת), לבשל את זה ולשתות, וזהו. היא נסעה הביתה ובעלה וכולם אמרו שזה שטויות, אז היא לא עשתה את זה. היתה לה שכנה עקרה ששמעה את זה, ועשתה לעצמה את ההי עם המים הרותחים ונפקדה.

גילוי רפואות קדמוניות ברוח הקדש

היה מישהו שהיה חולה ריאות, משהו סופני אז (כמו אצל רבי נחמן), והוא הלך לפרופסורים הכי גדולים אז בעולם ולא מצאו לו רפואה. אז הוא אמר לו לשתות מי סיד - לקחת סיד, לבשל אותו במים ולשתות. כך הוא עשה, והוא התרפא. הוא חזר לאותו פרופסור, והוא מאד התפלא. הוא חפש את זה בכל ספרי

הרפואה שלו, כל מה שהיה מצוי בעולם, ולא מצא כזה דבר. אבל הוא לא הרפה והמשיך לחפש, חפש בספריות של ימי קדם, עד שבאיזה ספר ישן של רפואה מימי קדם מצא את הדבר הזה.

כשבנו, רבי יצחק, סיפר את הסיפור אמר שאבא ודאי לא ידע את זה מספר של ימי קדם, אלא רק ברוה"ק שזו הרפואה. אבל הסיק מוסר השכל - שרופאים של ימינו (וזה שייך בכל דור), בדוקא משכיחים את הרפואות הישנות כדי להרוויח כסף מהחדשות.

לברך על סוס...

כשהיה צעיר הוא היה סוחר, וכל השנה חסך כסף, עד שלקראת סוכות הצטברו ששה רובל ונסע ללייפציג לקנות אתרוג מהודר (גם סיפור על הרבה צדיקים). בדרך פגש יהודי בוכה, שהסביר שהוא שואב מים וסוסו מת ובלי זה אין לו פרנסה. הוא נתן לו את ששת הרובל של האתרוג והלה קנה סוס חדש. אחר כך הוא אמר, לפי גירסא אחת, שמה ההבדל - זה מצות ה' וזה מצות ה'. ולפי גרסא שניה, יותר יפה, אמר שכל העולם יברך על אתרוג ואני אברך על הסוס. הסיום הטוב של הסיפור שבסוף הביאו לו אתרוג עוד יותר מהודר. כנראה יש איזה קשר בין אתרוגים לסוסים...

מקים משותק על רגליו

הסיפור של רפואת השיתוק ברגליים הוא סיפור של נצח והוד. אחד מסיפורי היסוד הוא הסיפור עם העכבר. הווארט של המלכות הוא "זיץ א קיסר".

עוד סיפור של נצח והוד, שהיה חסיד בשם ועלועל, כנראה אחד החשובים, שהיו לו בן משותק. הוא הביא אותו, והרבה זמן הרבי לא קבל אותו, ובסוף אומר לו שיאמר לבן שיקום ויבוא אליו. זה לא היה שייך בכלל שיזוז, אבל לאור פקודת הרבי הבן בקושי רב קם וצלע בכל הכח והמאמצים לרבי, אבל ברגע שהגיע לרבי התמוטט לגמרי ונפל על הארץ. הם לא היו מקומיים, אז הרבי אמר לאבא שיקח אותו ויחזרו הביתה. הוא כבר בסדר, רק שבנהר הראשון יטבול ואז הכל יסתדר, וכך היה.

כתיבת ספר תורה על ידי ה"אור פני משה" עבור רבי מרדכי

היה בעל ה"אור פני משה", חוץ מזה שהיה צדיק היה גם סופר סת"ם הכי מהודר. כשהוא כבר היה יהודי זקן רבי מרדכי בקש ממנו שיכתוב לו ספר תורה והוא סרב, ואמר שהוא מסרב בגלל שמי יודע אם הוא יספיק לגמור את הספר, והוא לא רוצה שמישהו אחר יסיים וגם לא שיגנזו מה שכתב, לכן לא רוצה להתחיל. כך עבר זמן, עד שבסוף הנעסכיזר אמר לו שיהיה בסדר - שמבטיח לו שיגמור את זה.

גם לסיפור הזה יש כמה גרסאות. לפי גרסא אחת משך את זה 15 שנה והאריך ימים ושנים טובות. יש גרסא אחרת שזה היה רק 7 שנים. יש גרסא לסיפור הזה שהסבה שסרב בהתחלה היא בגלל שהרבי ר' אלימלך התגלה אליו לומר לו שלא ילך לנעסכיזער בכלל. ה' סובב את זה שהיתה לו בת חולנית, ולא היה לו שום מנוס רק להביא אותה למעזיבוז, אז ברגע שהוא הגיע ר' מרדכי בקש ממנו את ספר התורה. יש גם גרסא שאת השמות, האזכרות, הנעסכיזער כתב בעצמו בספר. אחר כך ספר התורה הזה התגלגל עד שהגיע בסוף לר' יהושע מבעלז, שקנה אותו באיזה סכום אגדי.

מחזיר מת לעולם על מנת להתיר את העגונה

הרוז'ינער גם מאד החזיק ממנו, אף על פי שלא הכיר אותו. בהסכמה לספר תולדת אדם, של בנו, כתוב שהוא גדול מאד מאד. והוא סיפר - גם סיפור שיש סיפורים דומים לו - לענין עגונה. באה אליו עגונה והוא שלח אותה לאיזה קרעטשמע ושם נכנס חיל והתחיל לדבר איתה בדרך חבה, והיא נבהלה. אמר לה - אני בעלך, וראתה שנכון. תוך כדי זה נכנס המפקד וקרא לו מהר, הוא התחצף ואז המפקד ירה בו והרג אותו. היא עוד יותר נבהלה, והלכה וספרה הכל לנעסכיזר. הוא אמר שבעלה מת מזה כמה שנים, אחרי שהתחבר לחבורת פושעים, והוא המשיך אותו לעולם הזה רק כדי שתהיה לה עדות שמת.

סדרת תעניות בדרך הומור

ראינו שיש הרבה דברי חבה והערכה אליו - רבי ברוך, הדברי חיים, הרוז'ינער, וכעת דבר שקשור למגיד מקוזניץ. לסיפור הבא יש גם חוש הומור, שזה אחת מתכונות המנהיג. יהודי אחד בא לקוזניצער ובקש תעניתים, אז הוא שלח אותו. הוא הגיע לנעסכיז וגם בקש תעניתים - בן אדם שאוהב לצום. הוא אמר לו שקודם משך תקופה יצום כל ערב ר"ח - יו"כ קטן. אחר כך תתחיל לצום יום אחד כל עשרה ימים, ואחר כך כל שני וחמישי, ואחר כך כבר לא תצטרך לצום כי כבר תהיה בעולם העליון. זה סיפור נחמד בפני עצמו. מה שיוצא כאן, או שהתכוון לזה או שלא, סדרה מאד יפה - פעם בחדש, ג"פ בחדש, ח"פ בחדש. זה סדרה של כל מספר אהבה שני, א (1) אלף (3) אלף למד פא (8), וכך עד אין סוף מילויי אלף. זה קשור לחתך זהב - לזה קשור סוד תקון התעניתים. אם היה חי יותר היה צריך לתת לו לצום 21 ימים בחדש (בערך ימי העבודה בחדש).

לא שומע שבחים וקול אשה

פעם אחד מצדיקי הדור היה אצלו (לא כתוב מי) והתחיל לשבח אותו בפניו. זה גם כן דבר שכתוב אצל כמה צדיקים אותו סיפור. הוא היה מאד ענו, אבל בכל אופן כאשר התחיל לשבח אותו הוא הטה אוזן. כל הנוכחים תמהו - איך זה יכול להיות, הרי הוא מאד מאד שפל ברך, ואיך מטה אזן לשמוע את שבחיו. אז אותו צדיק אמר לנוכחים, דעו לכם שהוא פשוט לא שומע מה שאני אומר.

מעשה שהיה כך היה - כך סיפר אותו צדיק - שבצעירותו פעם אחת הוא נקלע בחורף, בשלג וקור אימים (סכנת נפשות, כמו שראינו בסיפור קודם), לחדר שהיתה שם אשה. האשה שרה לו, והוא לא רצה לשמוע קול אשה - "קול באשה ערוה" - וגם לא היה יכול לברוח מהבית בגלל הקור, אז הוא בקש מה' שלא ישמע וה' נתן לו. יכול להיות שזה אחרי הסיפור הקודם, שהוא מת מקור. אז ידע שימלאו כל משאלות לבו, אז פשוט בקש שלא ישמע מה שלא צריך לשמוע. אז כמו שלא שמע קול אשה כך לא שמע את השבחים. הענין הזה גם מסופר על רבי זושא, כמו עוד דברים. יש עוד מישהו שזה מסופר עליו, שלא שמע את השבחים.

בכל אופן, כאן החידוש הוא הסיום. יוצא מכאן איזה רמז ששבחים הם קול אשה. שמשבחים מישהו זה זמר מעלמא דנוקבא, זמר של אשה.

חסכון בנרות ווארט על "ה' רֹעִי לא אחסר"

כמה שבסוף ימיו היה עשיר גדול, מאד חסך - כל פעם שיצא מהחדר אמר להנמיך את הנרות. הבעל שם טוב תמיד הוסיף אור, כשנכנס, וזה השלים אותו - שכשיוצאים צריך להנמיך את החשמל (אולי זו סגולה להיות עשיר).

עוד צדיק שמביא אותו - שבשבילי אולי הכי חשוב מכולם - הוא הרבי ר' בונים (שלא מביא הרבה צדיקים, עד כמה שזכור לי). בקול שמחה, בהוספות, מביא ווארט שלו על הפסוק "ה' רעי לא אחסר". עד כאן לא היתה לנו תורה שלו. הוא פירש "ה' רעי לא אחסר" - שלא אחסר במודע, לדעת ולומר "ה' רעי", שזה לא יצא מפי.

ט' ניסן

רבי אריה לוין

יום ההילולא - ט' ניסן

הרב **אריה לוין** ו' בניסן תרמ"ה - ט' בניסן תשכ"ט היה משגיח ירושלמי שנודע כאיש חסד. כונה **אבי האסירים** או **רב האסירים**. בירושלים היה ידוע בשם **ר' אריה**. הרבי באגרות קודשו פונה אליו בתואר **אוהב ישראל באמת**.

תולדות חיים

נולד באורלא שליד ביאליסטוק, בתחום המושב היהודי של רוסיה (כיום בפולין) לר' בנימין ביינוש ולעטיל. הוא למד בסלוצק ובסלונים, ונחשב כמתמיד וכעילוי. בגלל גילו הצעיר לא התקבל בהתחלה ללמוד בישיבת וולוז'ין; רק מאוחר יותר התקבל אליה, ושם למד תורה מהרב רפאל שפירא. עלה לארץ ישראל באדר תרס"ה, ולמד בישיבת תורת חיים. הוסמך לרבנות על ידי הרב חיים ברלין, הרב שמואל סלנט והראי"ה קוק. התחתן עם צפורה חנה, בתו של הרב דוד שפירא, רב בקובנה, ובנו של הרב חיים יעקב שפירא. הרב דוד שפירא היה גם חותנו של הרב צבי פסח פרנק.

כיהן כמשגיח בתלמוד תורה עץ חיים בירושלים. היה ידוע כבעל חסד, נודע בכינויו "רב האסירים" מפני שהיה נוהג במשך כעשרים וחמש שנה, כבר בתקופת המנדט הבריטי, ללכת רגלית בכל שבת לבקר את האסירים בבתי הכלא, לעודד את רוחם ולכתוב להם מכתבים. בפרט נודעו ביקוריו אצל אסירי המחתרות ועולי הגרדום. במנהג זה החל עוד כאשר שהו בבתי הסוהר בעיקר אסירים יהודים פליליים, המשיך בו כאשר בבתי הסוהר נאסרו לוחמי מחתרות, ועד לימיו האחרונים. בעת ביקור אסירי המחתרות הבריח הרב לוין בבגדיו פתקי דרישת שלום בין האסירים לבני משפחותיהם.

ביקר בקביעות גם בבית הרפואה למצורעים על מנת לעודד את יושביו.

לאחר מלחמת השחרור, כאשר הוחזרו לישראל גופותיהם של אנשי מחלקת הל"ה, שנה וחצי לאחר שנפלו בקרב, לא הצליחו אנשי הרבנות הצבאית לזהות בוודאות 12 גופות. לפתרון הבעיה שנוצרה הוטל על הרב לוין לערוך את גורל הגר"א - הטלת גורל שבאה לזהות את הגופות.

מידותיו הטובות ומעשי החסד הרבים שעשה היו למושא לסיפורים רבים על פועלו (הסופר שמחה רז שהיה ממקורביו קיבץ רבים מהם לשני כרכים), ובזכותם היה נערץ על חלקים נרחבים בציבור.

בשנת תש"ח הקים את הישיבה הנקראת על שמו "בית אריה" והעמיד בראשה את חתנו הרב אליעזר פלצינסקי, נכדו של הרב נתן צבי פינקל, "הסבא מסלבודקה". כיום מונה הישיבה כמה עשרות תלמידים ביניהם רבנים ומורי הוראה מפורסמים. הרב פלצינסקי שימש כראש הישיבה עד לפטירתו בחודש תשרי תשס"ח. כיום עומד בראשות הישיבה בנו הרב שלמה יהודה פלצינסקי.

הרב לוין נפטר בערב שבת הגדול תשכ"ט במרכז רפואי הדסה, ונטמן באותו היום אחרי חצות היום בבית החיים בסנהדריה, ובכך נתמלאה צוואתו שלא להספידו (הן בשל קדושת השבת והן בשל חודש ניסן שאין מספידין בו).

על פי צוואתו נרשם במצבתו שהוא מבקש ממי שעולה לקברו שיאמר "אני מאמין באמונה שלמה שתהא תחיית המתים בעת שתעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים".

הרב לוין התגורר במשך שנים רבות ברחוב הר גריזים שבשכונת משכנות ישראל. לאחר פטירתו נקרא הרחוב על שמו. רחובות נוספים נקראו על שמו גם בערים אחרות.

בשנת תשס"ה הוקם "מרכז מורשת הרב אריה לוין" להנצחת מורשתו.

קשריו עם הרבי

הרב לוין העריץ וכיבד מאד את הרבי, ועמד עמו בקשרי מכתבים. באגרותיו מכנה אותו הרבי "הרב הצדיק.. אוהב ישראל באמת".

במכתב מיום ה' מנחם אב תשט"ו כותב לו הרבי:

הנה כמה פעמים שמעתי עליו מן הצד, ושמחתי להוודע מפעולותיו הטובות ובעיקרם בהקו דאהבת ישראל, ועל פי המבואר בתניא פרק ל"ב ובארוכה בספר המצות להצמח צדק מצות אהבת ישראל- עד כמה נוגעת הנהגה זו למטה ולמעלה עד אין ערוך, ואשרי חלקו שההשגחה העליונה נתנה לו האפשריות להתנהג מתאים לזה. ובלי ספק אשר, סוף סוף... מלבד מקרים יוצאים מן הכלל ומיעוטא דמיעוטא, הנה כשמתחזק הקירוב משום אהבת ישראל מזכיר לפעמים על דבר השם תורתו ומצותיו, והדברים נשמעים וגם פועלים את פעולתם במשך הזמן. והשם יתברך יצליחו לראות פרי טוב בעמלו ומבלי הפסק זמן בין הזריעה והקצירה.

בשלהי שנת תש"ל ביקר הסופר מר שמחה רז אצל הרבי ביחידות. בספרו הוא מתעד את הביקור: "הרבי אמר לי: "קראתי בשבועון "פנים אל פנים" כתבה אודות הצדיק הירושלמי ר' אריה לוין... האם אתה הוא הכותב?" משהשבתיו בחיוב המשיך ושאל... "היש לך סיפורים נוספים אודות ר' אריה?" התחלתי לספר לו סיפורים הכרוכים במעשי צדקה וחסד שעשה ר' אריה, וכל אותה שעה היה הרבי מלובביץ עומד על רגליו באמצע חדרו, ומאזין. הוספתי וסיפרתי לו גם על דברי תורה ששמעתי מפיו של ר' אריה, והאדמו"ר מלובביץ התפעל, אחז בידי ואמר לי: "זו פעם ראשונה שאני שומע פירוש זה, והאמן לי, זו אמיתותה של תורה"... ואז הוסיף הרבי ואמר: "ספר לי עוד סיפור"; "ספר לי עוד סיפור"... וכל אותה שעה עיניו של הרבי ברקו ובהקו... בתום שיחת "יחידות" זו, שארכה למעלה משעתיים, כשעמדתי להיפרד מהרבי, אמר לי: "סיפורי צדיקים, יש להעלותם בכתב כדי לזכות בהם את הרבים. עשה זאת"".

נכדו של ר' אריה, המגיד הירושלמי ר' שבתי יודלביץ, סיפר ביחידות לרבי שישנם קנאים הרודפים את ר' אריה בשל קירבתו לחוגי "מרכז הרב". הרבי הגיב: "נאמר "כל **שרוח הבריות** נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו". ולא "כל שרוח הקנאים נוחה הימנו"..."

פעם ביקש מהרב יצחק דוד גרונר למסור לרבי אודות חלום שהיה לו, בו ראה את הרבי מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין, עומד ומתפלל לפני התיבה תפילת שחרית. כאשר הגיע הרבי לברכת "גאל ישראל", התעורר משנתו. כששמע זאת הרבי, ביקש להשיב לו: "חלמא טבא חזיתא" חלום טוב ראית!

בשנת תשכ"ח מסר ר' אריה מכתב לרבי, בנושא חיזוק הגאולה, בידי נכדו הרב שמעון יעקובוביץ. הרבי קרא את המכתב בעת היחידות, ואמר: "מוכרחים לומר שמשיח כבר נמצא... כתוב שמשיח יעשה מלחמות, ובשביל מלחמות צריכים להיות בן עשרים... ולכן חייבים לומר שמשיח כבר נמצא, רק שלא יודעים מי הוא".

שנתיים לפני פטירתו, בשנת תשכ"ז, ביקש ר' אריה מקרובו הרב יוסף רלב"ג להזכירו לפני הרבי לרפואה שלמה. תשובת הרבי הייתה: "ר' אריה אינו מרגיש בטוב? אין זה יכול להיות, הרי העולם כה זקוק לו..." מידי שנה, היה מקבל הרב לוין מצה שמורה מהרבי, במסגרת חלוקת המצות לארץ הקודש. בשנת פטירתו - תשכ"ט, הבחין הרב עזריאל זליג סלונים - שמונה על החלוקה בירושלים - ששמו נשמט מהרשימה. כשדיווח על כך, לא הגיב הרבי. ביום ט' ניסן של אותה שנה נפטר ר' אריה.

אחד מחתניו של הרב לוין - הרב אהרן יעקובוביץ - הגיע מגזע חב"ד, ובניו התקשרו בבחרותם לרבי: הרב שמעון יעקובוביץ מירושלים, והרב אלחנן יעקובוביץ' מנחלת הר חב"ד. ולהם צאצאים רבים חסידי חב"ד הפזורים בארץ ובעולם.

משפחתו

הרב צבי פסח פרנק, היה גיסו, בעל אחות אשתו.

בניו

- הרב חיים יעקב לוין - רבה של פרדס חנה-כרכור.
- הרב רפאל בנימין לוין - מנהל רוחני של ישיבת בית אריה, יד ימינו וממשיך דרכו של אביו.
- הרב שמחה שלמה לוין - ראש כולל בירושלים.

חתניו

- הרב שמואל אהרן יודלביץ - מחבר הספרים "מעיל שמואל" ו"החשמל לאור ההלכה".
- הרב יוסף שלום אלישיב.
- הרב אהרן יעקובוביץ - שימש במשך שנים כראש מערכת אוצר הפוסקים.
  - הרב שמעון יעקובוביץ
  - הרב אלחנן יעקובוביץ
- הרב אליעזר פלצינסקי.

חיבוריו

מרבית כתביו יצאו לאור לאחר פטירתו.

- **משנת אריה** - פירוש על המשנה, הוועד להוצאת כתבי רבי אריה לוין, א-ב, ירושלים תשע"א. - על סדרי: מועד, נשים, נזיקין, קדשים.
- **ר' אריה היה אומר:** מסכת אבות מבוארת בידי רבי אריה לוין; מפי השמועה: דברי תורה שנאמרו על ידו, בעריכת שמחה רז, הוצאת קול מבשר, ירושלים תשנ"ז

רבי אריה לוין הקיץ משנתו מבוהל. בחלומו ראה את הנפטר זועק לעברו: "כיצד תוכל לעמוד מנגד?!".

אברהם סטבסקי היה חבר בתנועה הרוויזיוניסטית. לאחר רצח חיים ארלוזורוב, בקיץ תרצ"ג (1933), הואשם סטבסקי במעשה, ואף הורשע בבית המשפט הבריטי ונידון למוות. ואולם בערעור לפני בית המשפט העליון המנדטורי, שנה לאחר מכן, זוכה ושוחרר.

הרב שמחה רז מספר: משפחתנו הייתה מאוד מקורבת לצדיק הירושלמי הנודע, הרב אריה לוין. אבי נהג למסור שיעור בדף יומי בבית הכנסת "הנשיא" בירושלים, ובכל פעם שסיים מסכת בתלמוד הייתה אמי מכינה סעודת מצווה כנהוג, ובין המוזמנים היה כמובן גם ר' אריה, כפי שכונה בפי כל.

הקשר האישי שלי עם ר' אריה התחיל כשהייתי בגיל שתים עשרה, ובתום אחת מאותן סעודות ליוויתי אותו לביתו. בדרך שוחחנו, שאלתי אותו שאלה והוא ענה לי, ואחר כך הוא התעניין מה אני עושה והיכן אני לומד. לפני שנפרדנו אמר לי ר' אריה, "תיכנס אלייי", וידעתי שאצלו זו לא סתם הזמנת נימוסין.

מאז פקדתי את מעונו למעלה ממאתיים פעמים, לאורך תקופה של כמעט שלושים שנה, כמעט עד לפטירתו. ר' אריה היה האיש הפיקח ביותר שפגשתי בימי חיי, ובכל פעם שהייתי זקוק לעצה טובה, הייתי בא אליו. כך נוצרה היכרות קרובה ועמוקה ביני לבין ר' אריה לוין.

אחרי פטירתו בשנת תשכ"ט (1969), פרסמתי מאמר זיכרון על ר' אריה בשבועון 'פנים אל פנים', בעריכת הרב שמואל אבידור הכהן. שנה לאחר מכן, בשנת תש"ל (1970) הייתי בניו יורק לרגל וועידה של קרן הזיכרון לתרבות יהודית, במסגרת עבודתי אז כמנהל 'ברית עברית עולמית', ארגון שמקדם את לימודי השפה העברית בתפוצות ישראל. מאחר ששמעתי כה רבות על הרבי מליובאוויטש, החלטתי לכתוב מראש למזכירות הרבי ולשאול האם יוכלו לקבוע עבורי פגישה במהלך אותם ימים ספורים בהם אני צפוי לשהות בניו יורק. ואכן, נקבעה לי פגישה למוצאי שבת בשעה שתיים בלילה, והקציבו מראש לפגישה עשר דקות בלבד.

הגעתי ל-770 מבעוד מועד, והמקום שקק חיים, אנשים מכל קצווי תבל צבאו על דלתו של הרבי וביקשו לפגוש אותו. אחרי המתנה של כמחצית השעה הגיע תורי להיכנס אל החדר שלו. הרבי המתין ליד הדלת ואני הצגתי את עצמי בשמי. "שמחה רז?", שאל הרבי. "קראתי מאמר שלך על ר' אריה ב'פנים אל פנים', האם זה אתה?" אחרי שאישרתי כי אכן אני הוא אותו שמחה רז, שאל אותי הרבי האם ר' אריה השאיר אחריו דברי תורה.

באותה שעה לא ידעתי שר' אריה אכן השאיר אחריו כתבים תורניים - פירוש על כל המשניות, שברבות הימים זכיתי גם אני להוציא לאור חלקים ממנו. אמרתי לרבי שלמעט חוברת אחת שכתב על רבו

המקובל הרב שלמה אלישיב, לא ידוע לי על דברי תורה שפרסם. אך מיד הוספתי ואמרתי שר' אריה היה בבחינת 'תורה מהלכת'; כל אמרה של ר' אריה תמיד הייתה מתובלת בדברי תורה, וחזרתי על כמה אמרות ששמעתי מר' אריה.

כך עמדנו על יד פתח הדלת קרוב לעשרים דקות, ואז הרבי הזמין אותי להתיישב מולו ליד השולחן בתוך החדר. הרבי ביקש שאספר לו סיפורים על ר' אריה, ואני התחלתי לספר. בשלב מסוים נכנס המזכיר ורמז לי שעלי לסיים. התברר שחלפה כבר כשעה. אמרתי לרבי, "סלח לי, אני מרגיש לא נוח. קבעו לי עשר דקות ועברה כבר שעה", אך הרבי פנה למזכיר וביקש שיניח לי. "אני ביקשתי ממנו שיישאר", אמר.

אחרי שיצא המזכיר, הרבי התכופף קדימה ושאל, "אולי יש לך בשבילי עוד סיפור על ר' אריה?" וכך חלפה לה עוד שעה בה המשכתי וסיפרתי לרבי סיפורים נוספים על ר' אריה לוין. בתום אותה שעה שנייה נכנס שוב המזכיר, והפעם לא העיר דבר, רק נעמד מאחורי גבי ודחק בי לסיים. שוב אמרתי לרבי שאני חש שלא בנוח מאחר שכבר חלפו שעתיים, אך הרבי שב והבהיר למזכיר שהעיכוב הוא על פי בקשתו. אחרי שיצא המזכיר ביקש הרבי שאמשיך ואספר עוד על ר' אריה, וכך ישבנו שעתיים וחצי כאשר אני מספר על ר' אריה סיפורים משולבים בדברי תורתו.

אחת מאמרותיו של ר' אריה שנזכרתי בה בהקשר של ביקורי בניו יורק, ושאותה סיפרתי לרבי, הייתה: הברכה הראשונה מבין ברכות השחר שאותן מברך יהודי בקומו בבוקר היא, "הנותן לשכווי בינה להבחין בין יום ובין לילה". והדבר תמוה: וכי אין לנו על מה להודות לקב"ה, אלא על כך שנתן לתרנגול שכל שידע לצעוק 'קוקוריקו'?! אלא, הסביר ר' אריה, אם תיקח את התרנגול מירושלים לניו יורק - למרות הבדלי השעות - מתי יקרא התרנגול, לפי שעון ירושלים או לפי שעון ניו יורק? ברור שלפי שעון ניו יורק. כך אנו למעשה מבקשים מהקב"ה: כשם שנתת לשכווי בינה להבחין בין יום ובין לילה בכל מקום שהוא נמצא, כך תן גם בנו את השכל לומר את הדבר הנכון, במקום הנכון ובזמן הנכון.

הרבי היה מרוצה מאוד מהדברים, וכאמור, ביקש שאתן לו עוד ועוד דוגמאות לדברים שאמר ר' אריה. בתום אותן שעתיים וחצי, הרבי היה במצב רוח מרומם ביותר, והוא אמר לי, "עכשיו אני מכיר את כל המשפחה שלך. לפני כמה חודשים ביקר אצלי אחיך הצעיר ר' נחום (המשפטן הרב פרופסור נחום רקובר), עכשיו ביליתי שעה ארוכה אתך, ואילו אחיך הגדול ר' ברוך (אב"ד חיפה, הרב ברוך רקובר)", והרבי הצביע אל עבר ארון הספרים שעמד בחדרו, ארון לא גדול במיוחד שהכיל כמה עשרות כרכים - "הנה ספרו 'ברכת אליהו' על ביאור הגר"א לשולחן ערוך".

בסיום שיחתנו ביקש ממני הרבי להעלות על הכתב את הסיפורים על ר' אריה. הוא אמר שניתן ללמוד רבות מסיפורים אלו, ושבכלל סיפורי צדיקים שיש בהם מוסר השכל, חודרים ללבבות ומחלחלים לנשמה, ומשפיעים על האדם לפעמים אפילו יותר מאשר דברי תורה. בשעתו עוד לא חשבתי בכלל לכתוב ספר על ר' אריה, בסך הכל כתבתי שני מאמרים מתוך זיכרונות אישיים שלי. אבל דבריו של הרבי חדרו לנפשי, והתחלתי ללקט סיפורים שזיכני הבורא, וכך לאחר כשנתיים יצא לאור הספר "איש צדיק היה".

ספר זה זכה להצלחה רבה, הודפס ביותר משלושים מהדורות, ואף תורגם לאנגלית, צרפתית ורוסית. כעבור שלושים שנה, אחרי שבמרוצת השנים נודעו לי סיפורים נוספים מראיונות שערכתי עם אנשים רבים, הוצאתי לאור את ספר ההמשך על ר' אריה - "צדיק יסוד עולם", זאת בנוסף לשלל ספרים אחרים

שהוצאתי, ליקוטים תורניים וסיפורי צדיקים, בעיקר מגדולי החסידות. את הדחף ואת התמריץ לכל זה קיבלתי מהרבי.

לפני שנפרדנו נזכרתי שהתבקשתי להזכיר אצל הרבי שם של מישהי שהייתה זקוקה לברכה. מיד כשאמרתי לרבי, "סליחה, כבוד הרב, מישהי ביקשה ברכה", הרבי קם מכיסאו, ניגש ופתח מגירה בשידה סמוכה ונטל משם עיפרון קטן ופיסת נייר. אחר כך התיישב הרבי ושאל, "מה שם האישה? מה שם האימא שלה?" דבר זה עשה עלי רושם עצום. הנה הרבי, צדיק יסוד עולם ומנהיג בסדר גודל עולמי, וברגע שמדברים אתו על בעיה של אדם פרטי, אישה שביקשה ברכה, הוא טורח, לוקח עיפרון ונייר ומקדיש את מלוא החשיבות ותשומת הלב לאותו יהודי פרטי.

לאורך השנים זכיתי לעמוד בקשר מכתבים עם הרבי. נהגתי לשלוח עותק מספריי לרבי, והוא תמיד השיב והתייחס. בשלב מסוים נשלחתי מטעם הפדרציה הציונית לדרום אפריקה, שם הייתי ממונה על מערכת החינוך היהודי בעיר קייפטאון. העברתי באמצעות חסיד חב"ד שנסע לרבי את ספרי "פתגמי חסידים", ובין היתר כתב לי הרבי שהוא מקווה שגם בתפקידי החדש בדרום אפריקה אני ממשיך במלאכת הכתיבה, מאחר שהכתיבה שלי היא "על טהרת הקודש".

במסגרת תפקידי כממונה על חינוך יהודי, היה לי עיקרון לסייע ולתמוך בכל מי שתורם את חלקו לקידום התרבות היהודית, וכמובן במסגרת זו סייעתי גם לשליח חב"ד בעיר, הרב מענדל פופאק. כעבור כשנתיים, לקראת תום החוזה, קיבלתי לפתע מכתב מהרבי שנשלח לגמרי ביוזמתו, מבלי שקדם לכך מכתב מצדי. במכתבו הרבי הקדים ואמר שהוא מקווה שאין בלבי קפידה עליו על שהוא משיא לי עצה מבלי שנשאל, אך היות שטובת הציבור דורשת זאת, הוא מרשה לעצמו להציע שאאריך את השליחות לתקופה נוספת. אני כמובן נעניתי להצעתו של הרבי, ואכן הארכתי את השליחות בשנתיים נוספות.

מכל האנשים הרבים שפגשתי בימי חלדי, האדם שהכי הרשים אותו היה הרבי. העיניים והמבט שלו, התבונה וחכמת החיים שלו. דמותו של הרבי נותנת בעיניי משמעות למילות הפסוק "צדיק יסוד עולם" - כשם שהבניין כולו עומד ומתנשא למרום רק בזכות היסוד העמוק, הגם שאינו נראה וגלוי לעין, כך אצל הצדיק, גם לאחר שהסתלק לבית עולמו, אנו ממשיכים ליהנות וללמוד מאורחותיו, מידותיו והנהגותיו.

בימים שהיה כלוא תמך בו רבי אריה לוין, והאמין בחפותו. בין השניים נרקמו קשרי ידידות עמוקים. כידוע, הרב לוין כונה 'רב האסירים' בעקבות פעילותו המסורה למען אסירי המחתרות.

לאחר הקמת המדינה היה סטבסקי מעורב בהבאת אוניית הנשק 'אלטלנה' לארץ. מאש צה"ל שנורתה אל האונייה נהרג סטבסקי, ונטמן בחלקה הצבאית בבית העלמין בנחלת יצחק בתל-אביב.

עברו שנים. לילה אחד ראה רבי אריה לוין את סטבסקי בחלום. הוא היה לבוש תכריכים לבנים ודיבר מתוך כאב רב. "רבי אריה", פתח וזעק, "איך תוכל לעמוד מנגד ולשתוק? יש לי אח חי, ואשתי, שלא זכיתי להביא עימה ילדים, עומדת להינשא מחדש בשעה שלא קיבלה ממנו חליצה!".

כידוע, אם יהודי נשוי נפטר ולא הניח ילדים ואחיו בחיים, חלה על האח מצוות ייבום, כדי להקים זיכרון לאח שנפטר. אפשרות אחרת היא לערוך טקס 'חליצה', המאפשר לאלמנה להינשא לאדם אחר. בלי חליצה אין האישה רשאית להינשא.

סטבסקי התחנן לפני הרב: "אנא עשה מעשה. מצא את אשתי ואת אחי ודאג שתתקיים החליצה, ושרק לאחר מכן תינשא. אינני מוצא מנוחה כל עוד הדבר לא תוקן".

רבי אריה התעורר בסערת נפש. הוא סיפר את דבר החלום לאשתו. זו ניסתה להרגיעו. "חלומות שווא ידברו", אמרה, אך בליבה ידעה כי אין זה סתם חלום.

לא חלפו הימים והחלום חזר ונשנה. שוב ראה רבי אריה את אברהם לבוש תכריכים לבנים ומתחנן שיציל את נפשו בעולם האמת ואת אשתו ואחיו בעולם הזה. "אני מתהפך בקברי. אינני מסוגל לנוח!", זעק המת.

כשנוכח רבי אריה כי יש דברים בגו, כתב מכתב לעורך הדין שמואל תמיר, שהיה מקורבם של בני הזוג סטבסקי. במכתבו מגולל רבי אריה את תוכן החלום. "ייתכן שכל החלום הוא דברים בטלים", כתב הרב. "ייתכן שלסטבסקי אין אח כלל, ואולי גם אלמנתו אינה עומדת להינשא. אני כותב זאת לך רק מהרהורי ליבי, ואתה כהבנתך תעשה".

תשובתו של תמיר לא איחרה לבוא: כל פרטי החלום אמת! הפתעת הרב לוין הייתה גדולה. האלמנה, הגב' ברונקה, נמצאת בארצות-הברית, ואכן היא עומדת להינשא שם בקרוב, והאח אכן חי קיים, דיווח תמיר.

זמן קצר לאחר מכן, בליל שביעי של פסח, חלם הרב לוין את החלום בשלישית. רבי אריה לוין מתאר במכתבו לעורך הדין תמיר את פרטי החלום.

"ועתה ידידי אהובי, אשיחה את צערי וירווח לי, כאשר זו הפעם השלישית, בשביעי של פסח אחר חצות הלילה, נרדמתי וראיתי בחלומי את הקדוש אברהם סטאבסקי ז"ל, מוסר לי מכתב חתום בחותם של שעווה ומבקש ממני לפתוח ולקרוא.

"אמרתי לו שהיום חג ואסור לקרוע. ואמר לי שזה פיקוח נפש, ואמרתי וביקשתי ממנו שיגיד לי בעל-פה. שאל אם מותר לבכות בחג. אמרתי לו בטח שאסור, אדרבה, מצווה לשמוח בחג.

"לקח המכתב מהשולחן וקרא, וחזר עוד ושאל: חליצה מותר לעשות ביום טוב? אמרתי לו כי אסור. ושאל ממני: בערב מותר לעשות, כי ירט הדרך? והשבתי כי על זה אני צריך לעיין בספר...

"והקיצותי, זה הפעם השלישית, באופנים שונים ומשונים. מה אומר לך ידידי? הנני כל-כך נבוך, אולי לא יצאתי ידי חובתי שלא ביקרתי את הוריו שישתדלו באיזה אופן שאשתו האלמנה תחלוץ לאחיו של הקדוש, כי מלבד שהיא עגונה מלהתחתן עד שתחלוץ, והמכשלה גדולה מאוד, אלא שגם למנוח הקדוש ז"ל לא נעים מאוד, כמובא בספרים הקדושים שהיא אגודה לו.

"תאמין לי ידידי כי ידיי רועדות בשעה שאני כותב ודברי לאים וקצרים. כי בכל פעם שראיתיו בחלום השפיע עלי בהקיץ, כי בכל פעם בא אלי בטענה. השם יתברך ירחם וייתן בלב הוריו שישתדלו בכל האופנים לגמור הדבר בנחת רוח בעולם העליון לבנם ז"ל".

הסיפור הגיע לסיומו הטוב כאשר הכול הוסדר כהלכה: האלמנה חזרה ארצה לזמן קצר, וטקס החליצה נערך בבית דין כדת וכדין. רק לאחר מכן שבה לארצות-הבית ונישאה מחדש.

רבי אריה לוין התמלא שמחה. "במה זכיתי שדווקא על-ידי התגלגלה מצווה גדולה שכזאת!", אמר בהתרגשות רבה. (על-פי 'איש צדיק היה')

איזהו מכובד - המכבד את הבריות

נוהג היה בידו לבקר בכל ערב שבת את החולים המאושפזים בבתי-החולים שבמרכז העיר, ללחוץ את ידם, לאחל להם ברכת "החלמה מהירה" ולעודדם.

פעם סר לבית-החולים "ביקור חולים" כדי לבקר חולה מסוים, שאושפז באחת המחלקות. הוא שוטט בפרוזדורים הארוכים כדי למצוא את חדרו של אותו חולה.

פועל הניקיון עטור הזקן, שהיה לבוש חלוק לבן ובידו מטאטא, הבחין בר' אריה שהוא נבוך ואינו מוצא דרכו, ניגש אליו ושאלו אם יכול הוא לסייע בידו.

התבונן בו ר' אריה ואמר לו: "**תודה על הנכונות, אולם תחילה יורשה לי לשאול: עם מי יש לי הכבוד לדבר?**"

שנים אחר כך אמר אותו פועל ניקיון לרב רפאל לווין, בנו של ר' אריה: "זה למעלה משלושים שנה שאנוכי עובד בבית-החולים, ומעולם, פשוט מעולם, לא חלק לי אדם כבוד בשיחתו עמי, כפי שנהג אביך, זכרונו-לברכה..."

הווה מקדים שלום לכל אדם

במשך למעלה משישים שנה לא החסיר אף יום אחד מלהשכים ולהתפלל תפילת "ותיקין" עם עלות השחר, כמנהג הגר"א. כזה היה מנהגו אף כשמצב בריאותו נתערער. מצווה זו קיים במסירות נפש, אף בלילות העוצר.

בלכתו לבית-הכנסת היה מקפיד להקדים שלום לכל הנקלע לדרכו, וביותר היה מקפיד לברך באשמורת הבוקר את מנקי הרחובות, שאף הם היו משכימי קום.

הוא אף הסביר לי מנהגו זה: "**מחבב אנכי את מנקי הרחובות.** צא וראה: בשעה שאנשים נמים את שנתם, מטריחים הם עצמם לכבד את שוקי ירושלים ונהנים מיגיע כפיהם. מלאכתם אינה נכבדה, כבוד אין הם נוחלים, משכורתם זעומה, ואף על פי כן מקפידים הם לעשות מלאכתם נאמנה...".

בני, שמא שכחת...

בערב פסח לאחר חצות התדפק אחד השכנים על פתח ביתו של הרב וסיפר לו כי הבחין בסביבה בגנב שפרץ לקיוסק, אלא שהוא חושש לצעוק, שמא יתנכל לו אותו פורץ.

חש הרב לאותו מקום, ניגש אל הפורץ ואמר לו בלחישה: "**בני, שמא שכחת מה שכתוב בתורה: 'לא תגנוב'?**"

הסתכל הגנב בפניו של ר' אריה, השפיל עיניו, הניח הסחורה שנטל מן החנות ונפרד מהרב לשלום...

זו הייתה פגישה בלתי שגרתית. אומנם האנשים החשובים שהשתתפו בה היו רגילים לראות זה את זה, אבל זה קרה בעיקר בפגישות בכנסת או במשרדי ממשלה. לרוב הם היו מדברים על מצבה של מדינת ישראל הצעירה, שהוקמה רק כמה שנים לפני כן: על הסכנות הביטחוניות, על ההתפתחויות המדיניות, על המצוקות הכלכליות ועל שאר צרות ובעיות. אבל הפעם, הפגישה הייתה בלתי שגרתית: מטרת הדיון הייתה למצוא מתנה לרבי אריה לוין.

מה הקשר בין חברי הכנסת ואנשי הציבור ובין הצדיק הירושלמי הזקן, רבי אריה לוין? לשם כך צריך לחזור כמה שנים אחורה.

היה זה לפני קום מדינת ישראל. הבריטים שלטו בארץ והם לא שמחו לעזור ליהודים להקים מדינה. הם אסרו להקים יישובים חדשים ומנעו מיהודים מחוץ לארץ לעלות ארצה. אולם היהודים לא הרימו ידיים וחלק מהצעירים שבהם הצטרפו ל'מחתרות' - ארגונים סודיים שפעלו למען היישוב היהודי. רבים מהם נתפסו והושלכו לכלא.

האווירה בכלא הייתה קודרת. גם בגלל התנאים הקשים, אבל בעיקר בגלל תחושות הייאוש. האסירים האמינו שיצאו מהכלא ויחזרו לפעילות, אך לפעמים עלו בקרבם ספקות: האם אכן יצליחו לברוח בדרך נס? ומה אם כל המחתרת תיתפס? האם תקום מדינה, או שהכול יתמוסס וייהרס?

אולם מדי פעם היה מופיע בשער אדם מיוחד. לא לוחם במחתרת, וכלל לא בחור צעיר, אלא רב מבוגר שקיבל אישור לבקר את האסירים. שמו היה רבי אריה לוין וכולם קראו לו 'אבי האסירים'. כמו אבא, הוא היה עובר מאחד לאחד, לוחץ את היד, מחייך ומחבק, מעודד ומחזק. הוא טיפל בכל מחסורם, אך יותר מכול הוא עודד את ליבם ורוחם.

המתנה שרבי אריה לוין הסכים לקבל

עברו השנים, המדינה קמה, ואנשי המחתרות התמנו לשרים, לחברי כנסת ועוד. אולם הם לא שכחו כמה קשה היה להם בכלא, ובייחוד לא שכחו מי עזר להם שם. הם החליטו לתת מתנה לרבי אריה, לאות תודה. אך התברר כי המשימה לא קלה.

"יש לי רעיון! שמעתי על המצאה חדשה!" אחד מהם התעורר לפתע. "אני עדיין צריך לברר, אך נדמה לי שקוראים למכשיר 'מקרר'". "כבר ניסיתי", אמר אחר. "ראיתי פעם את רבי אריה סוחב גושי קרח כבדים הביתה. אמרתי לו: אתה כבר מבוגר, חבל, אקנה לך מקרר שפועל על חשמל! אך הוא לא הסכים כלל".

"יש לי רעיון!" קרא אחד מהם, נלהב. "אני יודע מה נקנה לרב - שעון מזהב!" "כבר ניסיתי", אמר אחר, "קניתי לו שעון יקר, והוא אמר: אין צורך, גם בלי שעון מהודר אינני מקדים ואינני מאחר, תן זאת במתנה למישהו אחר".

"יש לי רעיון!" אמר אחד בקול חד וברור. "ראיתם פעם באיזה בית קטן ועלוב מתגורר רבי אריה? כל כך קר שם לגור, אז נקנה לו תנור!" אף אחד לא מחה, אף אחת לא התנגדה, והוחלט לקנות תנור כמתנת תודה.

בשעת בוקר עצרה משאית ליד ביתו הצר של רבי אריה. שני סבלים קפצו ממנה, פרקו ממנה ארגז ובו תנור נפט והובילו אותו אל פתח הבית. הם דפקו על הדלת. "רק רגע, אני כבר בא!" קרא רבי אריה, וכעבור רגעים אחדים פתח את הדלת.

"שלום וברכה!" אמר במאור פנים לסבלים ולאחר מכן הפנה את מבטו לארגז שבידיהם. "אל תתאמצו", אמר, "אתם יכולים להניח על הרצפה את הארגז. מי אתם? ומה אתם סוחבים?" "באנו להעביר אליך משלוח", אמר אחד הסבלים.

רבי אריה התפלא. מי יכול לשלוח אליו משלוח? ומה יכול להיות בתוכו? הסבלים פתחו בזריזות את הארגז והתגלה תנור הנפט שבפנים.

הרב לא הגיב, רק התבונן בארגז כמה שניות ולפתע התפשט חיוך רחב על פניו. "מצוין!" קרא בשמחה. "ברוך השם, בדיוק מה שרציתי!"

הסבלים חייכו גם הם. "שמחנו לעזור, תיהנה מהתנור".

"שאני איהנה? כלל לא", אמר הרב. "התנור הזה מושלם בשביל שרה-לאה, האלמנה הזקנה שגרה ממול. מסכנה, היא קופאת מקור! אין מי שיעזור לה. בכל פעם שאני רואה אותה אני אומר לעצמי: הלוואי שהייתה לי דרך לפחות לחמם את ביתה. התנור הוא בדיוק מה שהצטרכתי! אנא, עשו עוד מאמץ קטן, עזרו לי לסחוב אליה את התנור..."

לא רוצה כפפות

אנשי הציבור שרצו לתת מתנה לרבי אריה - החליטו להתייאש. אם הוא אינו מקבל אפילו מתנה צנועה, שבסך הכול מחממת את הבית בחורף הקר, הוא לא יסכים לקבל דבר. אבל אחת מהם, אישת החינוך שולמית כצנלסון, לא הסכימה לוותר.

בשעת בוקר הגיעה שולמית אל ביתו הצר של רבי אריה לוין ובידה שקית קטנה. היא דפקה על הדלת.

"רק רגע, אני כבר בא!" קרא רבי אריה, וכעבור רגעים אחדים פתח את הדלת.

"שלום וברכה!" אמר במאור פנים. "שלום הרב", אמרה שולמית, "החלטתי להביא לך מתנה קטנה". היא הוציאה מתוך השקית זוג כפפות צמר שסרגה בעצמה.

"תודה רבה, אבל אין צורך..." "הרב, הפעם אי אפשר להעביר את המתנה למישהו אחר", התעקשה שולמית, "הרי סרגתי את הכפפות במיוחד בשבילך!"

"תודה רבה, אני מעריך זאת מאוד", אמר רבי אריה, "אבל אינני יכול. הרי את יודעת כמה חשוב לי ללחוץ יד לכל אחד, מאסירי המחתרות עד אחרון היהודים. אני רוצה להעניק לכל אחד לחיצה חמה, נוגעת, יפה, מעין לטיפה. איך אעשה זאת כשאני עוטה כפפה?"

י"א ניסן

הרה"ק רבי משה בן נחמן הרמב"ן

יום ההילולא - י"א ניסן

רבי **משה בן נחמן**, הידוע בכינויו **הרמב"ן**, נולד בערך בשנת ד'תתקנ"ה ונפטר בי"א ניסן ה'ל', היה אחד מגדולי הראשונים חכמי ספרד, והתעסק גם ברפואה.

הרמב"ן נולד בגירונה, קטלוניה, שבצפון מזרח ספרד, בערך בשנת תתקנ"ה.

בצעירותו למד מפי רבי יהודה בר יקר מתלמידי הריצב"א מדמפיר, וממנו קיבל הרמב"ן את תורתם של בעלי התוספות. את רבו זה מזכיר הרמב"ן פעמים רבות בחיבוריו, לרוב בתואר "מורי נ"ר=נטריה רחמנא = ישמרהו השם, ומביא פירושים שקיבל ממנו. רבו השני היה רבי נתן בן רבי מאיר, אשר בצעירותו למד אצל הראב"ד בעל ההשגות ובהמשך למד אצל הריצב"א, וגם אותו הוא מכנה בתואר

"מורי", ממנו קיבל את תורת צרפת. כמו כן בצעירותו היה בקשר עם רבני צרפת דרך בן דודו רבי יונה גירונדי ושלח מדברי תורתו לרבי יחיאל מפריז ועוד.

הרמב"ן נמנה בין גדולי רבני ישראל בתחילת אלף השישי. גם בתקופת תור הזהב של גדולי הראשונים, אך מעטים השתוו להתפרסותו הרחבה על היבטיה השונים של תורת ישראל ולהשפעתו העמוקה על עולם התורה. ספריו וספרי תלמידיו ותלמידי תלמידיו, תופסים מקום חשוב ומרכזי הן בלימוד התורה והן בתחום ההלכה הפסוקה.

הרמב"ן עסק במספר רב של תחומים פירוש של התורה, והגמרא, קבלה ושירה. הרמב"ן כתב השגות על ספר משנה תורה לרמב"ם. רבי יצחק ליאון, חיבר את הספר: מגילת אסתר פירוש לספר המצות להרמב"ם, במטרה ליישב את השגות הרמב"ן.

בתורת רבותינו נשיאנו

הרבי מבאר שתקופותו של הרמב"ן הייתה התקופה בה חזר הנבואה, כמו כן בתורת החסידות מובא בשם האריז"ל שהוא אחד מהמקובלים היחידים שאפשר לסמוך עליהם.

בחב"ד קיבלו להלכה את דעותיו בנושא תחיית המתים, ולמרות שבשאר הנושאים פסקו כמו הרמב"ם כיון שהוא הפוסק היחידי בעניני גאולה ומשיח, בנושא זה העדיפו את דעת הרמב"ן ושאר הראשונים כיון שהינם הרבים, הסוברים כי לעתיד לבוא יהיו חיים נצחיים.

הבעל שם טוב, מביא בשם הרמב"ן. שאם אתה מסתפק איך לקיים מצווה מסוימת לכאן או לכאן, עליך לסלק מזה את הנאה שיש לך ואז לשקול איך לעשות את המצווה.

על קושיתו של הרמב"ן כיצד ע"י התפילה משתנה גזר דין מרעה לטובה, וכי יכול להיות שאצל הקב"ה יש שינוי רצון, הבעש"ט תרץ על כך שהתפילה היא בשביל למתק את הדין בשורשו, שגזר דין על אדם מסוים הוא כמו אותיות שע"י התפילה יכול אדם לשנות אותם לטובה.

הבעש"ט מביא גם בשם הרמב"ן שאיך ידע אם עם הוא עוסק בתורה לשמה, שאם הוא מתמלא על ידי כך יראה ואהבה אז סימן שהוא עוסק לשמה.

בשיחת אדמו"ר מוהריי"צ הוא מגדיר את הבעל שם טוב כממשיך דרך האהבת ישראל של הרמב"ן.

הרמב"ן, שהיה תלמיד חכם עצום, פרשן של התנ"ך, מקובל וגם רופא, נולד בספרד לפני 824 שנה. אמנם מלך ספרד באותה העת העריך אותו ואת היהודים מאוד, אך אנשי הכנסייה שפעלו באותה תקופה במרץ ממש לא אהבו את היהודים. הם היו עורכים ויכוחים פומביים בין נציגי היהודים לכמרים או מומרים, כאשר הפסד בויכוח גרר דרישה להתנצרות וניצחון בו גרר עונש מצד הכנסייה על חילול הקודש... גם הרמב"ן נאלץ להשתתף בויכוח שכזה נגד מומר, ולאחר שטען את טיעוניו וניצח ביד רמה, הוא היה צריך לברוח מספרד כדי לא להענש על כך.

'לאן אסע?' חשב הרמב"ן, והתשובה היתה לו ברורה - לארץ ישראל! באותה תקופה הארץ לא היתה מיושבת כמעט ביהודים, והדרך היתה מסוכנת. הרמב"ן גם לא היה צעיר - הוא היה בן 72! אך הוא החליט שעליו להגיע לארץ הקודש ולגאול אותה משממונה.

לאחר תלאות רבות הרמב"ן הגיע לעכו, ומשם נסע לירושלים. כשהגיע לעיר, גילה הרמב"ן שאין בה אפילו עשרה יהודים כדי להתפלל במנין! כובשים מכובשים שונים העלימו את הקהילה היהודית ומוסדותיה, והוא החליט לקנות בנין ולבנות בו בית כנסת. כך, בשנת 1425 לספירתם, בנה הרמב"ן במבנה הרוס בהר ציון בית כנסת, וחידש את החיים היהודיים בירושלים.

ומה הקשר לחותם האבוד? באחד ממכתביו, מצטער הרמב"ן על טבעת החותם שלו שאבדה. והנה, בשנת 1998, נחשו מה התגלה באתר חפירות ליד עכו? נכון! חותמו האמיתי של הרמב"ן! כנראה שבדרך מעכו לירושלים החותם נפל, ואנחנו זכינו לקבל 'דרישת שלום' מצדיק ענק שחי כאן לפני מאות שנים.

מעשה מפורסם בתלמידו של הרמב"ן ז"ל שחלה ובא הרמב"ן לבקרו. כיון שראה שקיצו קרב ובא והולך הוא לבית עולמו, אמר לו: שמע נא, בני, את אשר אצווך. דע שבעולם העליון יש היכל עליון, ושמה כסאות למשפט והשכינה נצבת בעדתם. הא לך קמיע, ודע שבקמיע זה יפתחו לך כל שערי ההיכלות שברקיע עד שתגיע להיכל העליון הזה, ושם תשאל כמה שאלות עצומות שיש לי בנוגע לכלל ישראל. את השאלות נתן לו בכתב, ובקשו שיבוא אליו בחלום ויגיד לו את התשובות שישמע שם.

נפטר התלמיד לבית עולמו. ויהי היום והרמב"ן יושב על יד חלונו ועוסק בתורה, והנה הופיעה דמות תלמידו לנגד עיניו. אמר לו התלמיד: ידע רבנו, שבכל מקום שבאתי והראיתי את הקמיע נפתחו בפני השערים, ונתנו לי רשות לעלות מעלה מעלה עד ההיכל הזה שאמרת לי, וכשרציתי לשאול את הקושיות שהכין לי רבי ומורי, נראה לי מיד שכל הקושיות אינן קיימות בעולם האמת, ששם עלמא דקשוט והכל בצדק ובמשפט. (מובא ב"ילקוט מעם לועז", שופטים, עמ' פא)

וזו באמת תשובה אמיתית וכללית לכל התמיהות שעולות בליבות בני אדם, אם זה שאלות באמונה בהשגחה, צדיק ורע לו רשע וטוב לו, קושיות ידיעה ובחירה וכיוצא, עלינו להבין דבר פשוט, כי לכל שאלות אלו התשובה היא אחת, השכל שלנו מוגבל במקום בזמן ובגוף, ומה שמעבר למוגבלות חומריות אלו אין השכל יכול להבין ולצייר מאומה, ואילו למעלה בשמים לאחר פטירת הנשמה שמשתחררת ממוגבלויות אלו, הרי שהכל מובן, ושם רואים את הצדק והיושר שבכל פרט שנעשה כאן בבריאה, ומצב זה הוא לצורך הנסיון והבחירה לבחון את כנות אמונתנו בבורא גם כאשר אין אנו מבינים את הנהגתו, שזה עיקר הנסיון כאשר נסתרת מהאדם הבנת ההנהגה, ועם כל זה מיתמם הוא עצמו עם בוראו מכח אמונתו.

הרמב"ן וחכמת הקבלה

אופן לימודו של הרמב"ן [ראה סיפורים קצא, רמד] בחכמת הקבלה היה, שלהיותו רופא מובהק ופילוסוף, כמעט שלא אהב זאת החכמה. עד שבא אליו זקן חכם גדול בחכמת הקבלה, ובראותו שהרמב"ן אוהב כל כך הלימוד וחכם גדול, השתדל ללמדו הקבלה, אבל הרמב"ן לא הטה אזנו לה.

ויהי היום, זה החכם הערים ללכת בקובה של זונות, ויבוא החצרה, ויתפסוהו ודנוהו לשריפה ביום שבת קודש. וייוודע הדבר להרמב"ן, ולא רצה להליץ בעדו. והחכם התפוש שלח לקרוא הרמב"ן ביום השבת ההוא ויתרעם עליו, למה לא הליץ בעדו. והרמב"ן הוכיחו על מעשה הזנות, והוא התנצל באמרו, כי שקר הוא ושבוטח בהי"ת שיצילהו, ולכן יכין לו לאכול בסעודה השלישית.

ויהי ביום שבת קודש הוציאו החכם לשוק להישרף ויזרקוהו על האש. אבל החכם בחכמת הקבלה-מעשית, שהיה יודע, החליף שהטילו חמור תחתיו. והוא הלך לבית הרמב"ן אחר המנחה וימצאהו מברך על היין ויען: "אמן!" ויתמה הרמב"ן. ואז השיב החכם: "הלא ראית בעיניך כוח זאת החכמה." ואז נתלהב הרמב"ן ללמדה והשכים והעריב עליה, עד שיצא ראש החכמים בדורו בזאת החכמה.

מסע הרדיפה הנוצרי במאות ה-12 וה-13

שנות חייו של הרמב"ן חופפות הן את המאה ה-13 (הוא נולד חמש שנים לפני תחילת המאה הזו), וביצירתו ופועלו מהדהדים קורות הימים ההם. המאה ה-13 היא מאה שבה הגיעה הכנסייה הנוצרית למרום פסגת השפעתה. היא הרחיבה תחום השפעתה בכל מדינות אירופה, מינתה והדיחה מלכים; הכריזה על "מסע צלב פנימי" שנועד "לטהר" את הנצרות מזרמים כפרניים שצמחו בתוכה (בצרפת הדרומית), והכשירה בשיטה ובתיאולוגיה מרושעת את הקרקע לרדיפות היהודים בכל מקומות פזוריהם. רוח הכנסייה הנוצרית שהייתה מרחפת על פני כל מאה זו ביטלה כמעט לחלוטין את השפעת המלכים והשרים הפיאודלים, שמטעמים כלכליים ותועלתניים נטו בדרך להגן על היהודים.

האפיפיור אינקונטיוס השלישי, אשר כיהן בתפקידו בין השנים 1198 - 1216, הניח את היסוד לכל אותן גזירות והפורעניות שעתידות היו לנחות על ראשם של מקהלות היהודים במשך הדורות הבאים. הוא היה תוקף בזעם מלכים שנהגו במידה כלשהי של חמלה ביהודים, ועשה ככל יכולתו כדי לפגוע בהם ככל שניתן באמצעות צמצום זכויותיהם כל כמה שאפשר.

בעיצומה של מלחמת החומרה של הכנסייה בדרום צרפת נגד הכתות הכופרות, יצאה גם על היהודים הרעה, ובוועידה הלטרנית הרביעית (בשנת 1215) נתקבלה ההחלטה שהיהודים מחוייבם מלבוש מיוחד על בגדיהם (טלאי צהוב עגול, רחב כארבע אצבעות, תפור במקום החזה), כדי להבדילם משאר העם. וזה היה הביטוי הקיצוני והסמלי של הפיכת היהודי ל"אחר המוחלט", הזר החשוד על כל מעשה תועבה.

השלב הבא במאבק הכנסייה היה מעבר למלחמה תעמולתית, מתוך המחשבה שוויכוחים פומביים יאלצו את היהודים "להכיר בטעותם". ויכוח פומבי כזה נתקיים בפאריס בשנת 1240 - בו נאלצו להשתתף גדולי מנהיגי האומה: רבי יחיאל מפאריס (מבעלי התוספות), רבי משה מקוצי מחבר ספר מצוות גדול (המוזכר לא אחת בפירוש התוספות אף הוא), וחכמים אחרים. עשרים ושלוש שנים מאוחר אולץ הרמב"ן להשתתף אף הוא, בברצלונה, בוויכוח דומה (ועל כך נעמוד בסוף פרק זה).

וויכוחים אלו תמיד נסתיימו בתוצאות רעות ליהודים. הויכוח בפאריס נסתיים בגזירת שריפת התלמוד (בשנת 1242) - מאורע שזיעזע את כל בית ישראל, והויכוח בברצלונה הסתיים בחוק האינקוויזיציה נגד היהודים בארגוניה.

הסיבה למצבם הטוב של יהודי ספרד הנוצרית

באותה תקופה ספרד הנוצרית הייתה מחולקת לכמה ממלכות, ובתוכן: קשטיליה וארגוניה. בקשטילה, הממוקמת במרכז ספרד והקרובה לערים הערביות שבדרום ספרד, והייתה ניכרת בה עדיין השפעת התרבות הערבית. ואילו ארגוניה, שהייתה ממוקמת בצפון מזרח ספרד על חוף הים התיכון, החלה עולה לגדולה באותה עת והיא גם משלה בחלק מצרפת הדרומית (בהם חבלי מונפלייר ורוסילון), והיא הייתה יותר קרובה לאירופה הצפונית.

שנות פעילותו של הרמב"ן מקבילות פחות או יותר לשנות מלכותו של יעקב הראשון מלך ארגון (1213 - 1270), שהיה ממאריכי הימים ביותר על כיסא מלכות כלשהו באירופה, וממלכי החסד העקביים ביותר ביחסו אל היהודים. מלך זה מסר בידי היהודים משרות ציבוריות רמות מעלה, נתן להם פרווילגיות רבות ומגוונות, הקל עליהם במיסוי וקרבם אל חוג יועציו, ונועץ ברמב"ן - שהוחזק ראש וראשון בין חכמי ישראל בספרד בעת ההיא - בכל דבר הנוגע לענייני הנהגת הקהל היהודי שבארצו.

בימיו של המלך יעקב הראשון השיגה הריקונקיסטה (= תקופה מימי הביניים, בין השנים 718 ל-1492, בה כבשו הנוצרים מחדש את שטחי חצי האי האיברי מידי המוסלמים) התקדמות, כאשר איי הבליארים וולנסיה העשירה סופחה למלכותו.

הייתה לכך השפעה לא מעטה לטובת היהודים בספרד. בדרום ספרד, מקום שבו שלטו המוסלמים הקיצוניים (המוחידיון), היו היהודים נתונים תחת מכבש של גזירות ומרביתם נמלטו הנפשם לספרד הצפונית והפכו לבני בריתם של הנוצרים במלחמתם במוסלמים קנאים אלה. בגלל הסיטואציה הפוליטית הזאת, הנוצרים הספרדים לא השגיחו כלל בגזירות הכנסייה הרומית. זאת ועוד. ספרד באותו זמן כרעה תחת נטל המלחמה. חרבה ושדודה הייתה, ונזקקה נואשות לסיוע היהודי בכל התחומים: במסחר, בהתיישבות ובהנהגה מדינית. נתונים אלו כולם הכריעו לטובתם של יהודי ספרד.

זה היה הרקע לפועלו של הרמב"ן, מנהיג יהודי ספרד, שהיה זה שפעל בקרב המלכות לשינוי יסודי של מבנה הנהגת הקהל כששכנע את המלך להסיר את מעמד החצרנים היהודים הוותיקים מעל משמרתם, ולמנות מעליהם הנהגה רבנית, שגדולי התורה עומדים בראשה, והיא אשר תהווה סמכות רוחנית ומשפטית עליונה.

קווים ביוגרפיים לדמותו של הרמב"ן

הרמב"ן נולד בגירונה, הקהילה השניה במעלה בארגון, בשנת 1194 (ד'תתקנ"ד) למשפחה חשובה המתייחסת לרבי יצחק בן ראובן אלברגלוני, שהיה אחד מחמשת גדולי יהדות ספרד בזמנו שנקראו בשם "יצחק". הקהילה בה נולד הרמב"ן הייתה הקהילה היהודית הספרדית החשובה הקרובה ביותר לפרובאנס.

את לימודיו התורניים עשה בישיבותיהם של רבי יהודה ב"ר יקר בגירונה ושל רבי נתן ב"ר מאיר בברצלונה (שתי הערים לא היו רחוקות במיוחד), והוא למד גם - כמו רבים מאותו הדור - בפרובנס.

בכתביו פזורות פה ושם עדויות של הרמב"ן על ימי חורפו. "כבר היה מנהג בעיירות לומר [בתפילת שחרית] בין [ברכת] אהבת עולם לקריאת שמע: אל מלך נאמן. ובילדותי נתקשה לי, לפי שהדבר ידוע ש[ברכת] אהבת עולם - ברכת המצווה היא לקריאת שמע... וכיוון שזו ברכת המצווה הדבר ברור בכל שמברך על המצווה או על הפירות ועונה אמן אחרי עצמו... שהוא טועה גמור... ומפני שנהגו, הצורכתי לשאול מן הרב רבי מאיר [אבולפיה] הלוי. והשיב דבר ברור שהוא טעות ואינו נהוג בספרד" (חידושי הרמב"ן לברכות כב, ב).

נוסף על תורה - אותה למד רוב הזמן, למד הרמב"ן גם מדעים, פילוסופיה ושפות, והיה בקי במקצועות המדע בימים ההם. ואכן לימים התפרנס הרמב"ן ממקצועו כרופא, כפי שמעיד עליו תלמידי רבי שלמה בן אדרת: "ואני ראיתי את הרב רבינו משה בר נחמן שנתעסק במלאכה זו אצל הנוכרית בשכר" (תשובות הרשב"א ח"א סימן קכ).

כבר מגיל צעיר התגלה הרמב"ן כעילוי גאוני בכל תחום שבו נגע, וכשהיה בן שש עשרה או שבע עשרה, חיבר את הספר "תשלום הלכות" לנדרים, בכורות, חלה והלכות נדה - שנועד בא להשלים הלכות אלו שלא נכללו בחיבורו של הרי"ף.

ברבות הימים הפכה דמותו להיות אחד מענקי הרוח הגדולים שהעמידה יהדות ספרד לדורותיה. תחומי בקיאותו, התעניינותו וגאוניותו היוצרת, חובקים היו את כל מקצועות התורה ומכלול ענפי המדע והתרבות שרווחו באותה עת. פעילותו כמנהיג הציבור, כמורה הוראה עליון וכראש ישיבה, המאיר, בעל פה ובכתב, את כל פינות היהדות בכל תחומיה שבנגלה ובנסתר, לתלמידיו המצוינים ולציבור הרחב; עמידתו הנחרצת על משמר דתו ועל הגנת עמו כנגד המשומדים שהצטרפו אל שורות הכנסייה ואיימו בסדרת ויכוחים בין דתיים כפויים שתוביל לשמד המוני בקרב יהודי ספרד - כל אלו מעמידים אותו כאישיות הנעלה ביותר שפעלה בקרב היישוב היהודי בספרד.

איש של חיבורים

הגאונות היא גם מידה שבלב, וגאונותו של הרמב"ן ניכרת אף בעומק רגשותיו. רחשי לבו כלפי חבריו, קרוביו ובני דורו הם לפנים מיחסי ידידות וריעות הרגילים. התעודות המועטות שנשתמרו מציירות בפנינו דיוקן של אישיות זוהרת המצטיינת באותה מזיגה נדירה של תכונות המנהיג המורם מעם ביחד עם ענווה של אחד העם.

ובכלל היה הרמב"ן איש של חיבורים. בגישתו התורנית הוא מיזג שתי אסכולות שונות והלך באמצע בין בעלי הלכות פסוקות מסיעת הרמב"ם ובין המפלפלים בעלי התוספות. שיטה זו דרשה עיון ודיוק בהוויות הגמרא והמשא ומתן של הסוגיות, כדי שמתוך כך יעמוד אדם על המסקנה ההלכתית, כך שמורה ההוראה אינו לוקח את הפסק מן המוכן, אלא נכנס בעצמו עם המחבר לתוך היצירה ההלכתית ולתוך בית היוצר של המסקנה והפסק.

ברוח זו בדמותו אפשר לראות את דמות המפשר, המתווך והמרגיע בכל הפולמוסים הרעיוניים הכבדים שאפיינו את עולמה של המאה ה-13.

יש מי שציין, כי מהרמב"ן ואילך שוב אין לדבר על בתי מדרש שונים בישראל. החל מחידושיו של הרמב"ן - כל תחומי הלימוד בפוזורות השונות, כל הגולה כולה, הפכו לחטיבה אחת. אין לדבר יותר על שיטת חכמי צרפת בלבדה ולא על שיטת חכמי ספרד בלבדה, משום שהרמב"ן מזג לתוך יצירתו ואיחה בתוך דבריו את דיעותיהם וסברותיהם של כל החכמים כולם שקדמו לו. ומזיגה זו לא הייתה דרך קבלה או דרך צירוף של שיטות שונות, אלא דרך בקרה חמורה. אין הוא נמנע מלבקר את הגאונים ואפילו את הרי"ף, שלהגנתו נרתם הרמב"ן במלוא כוחו (כפי שנראה להלן).

גם במפעלו הפרשני הגדול על התורה, כמו בפירושו לתלמוד, עיצב הרמב"ן את השקפתו וחידושיו מתוך שיחה עם המכלול המגוון של הגישות ההלכתיות וההשקפתיות בעולם היהודי שאותו ירש. את הגותו בפירוש התורה גיבש מתוך פולמוס והסכמה עם ההוגים המרכזיים של ההגות היהודית של המאות ה-11 וה-12 - רש"י, אבן עזרא והרמב"ם. כל אחת מהדמויות האלה מייצגת שביל נפרד ומיוחד בעולם היהודי בזמנם, וכינוסם של הזרמים המגוונים הללו לשיחה אחת ותחת קורת גג אחת, מייחד את דרכו של הרמב"ן.

חיבוריו התלמודיים וההלכתיים

ספרו הראשון של הרמב"ן היה כאמור ספר "תשלום הלכות", שנעשה כולו במתכונת הרי"ף. ספר נוסף באותו סגנון הוא ספר "תורת האדם" שדן בהלכות אבלות. אלא שספר זה הוא בעל מגמה מקיפה יותר, והוא מצטט בדבריו את דברי הגאונים, רבינו חננאל, שאילתות והלכות גדולות, רש"י וחכמי הצרפתים, בעל הערוך, רבי יהודה אלברגלוני, מהרי"ץ גיאת, הרמב"ם והראב"ד; והוא גם מייחד מקום חשוב למובאות מהירושלמי, הברייתות השנויות במסכת שמחות וגם למדרשים ואגדות שיש להוציא מהם הלכות ודרך אמונה.

בספר זה מתגלה הרמב"ן כסדרן נפלא, בעל כושר האיסוף והאיחוי, בסגנון שיש בו שילוב המושפע הן משיטת הרי"ף, הצועד בדרך הגמרא; הן משיטת הרמב"ם - המסדר והמנסח הגדול, העניני והבהיר; והן מגישתם הפרשנית של חכמי צרפת, רש"י ובעלי התוספות, המבארים את המקורות מתוך עיון עמוק וקפדני ושבאמצעותם מנמקים את מסקנותיהם.

ספר נוסף המהווה המשך לחיבורי הפסק של הרמב"ן הוא הספר "הלכות נידה", המתייחד בסידור פסקי הלכה, תוך השמטת המשא ומתן של ההלכה והמקורות, בלשון בהירה וחדה.

מלחמות ה'

אחד ממפעליו הגדולים של הרמב"ן היה החיבור שכתב להגנת הרי"ף מבפני ביקורתו של רבי זרחיה הלוי בעל המאור: מלחמות ה'. מפעל זה נחלק למעשה לשני חלקים מבחינה מועד כתיבתם. את החלק הראשון - על סדרי נזיקין ונשים - כתב הרמב"ן בעודו צעיר, בגיל תשע עשרה: "כי הרתיחוני ימי הנעורים והקדיחו אש באפי" (כפי שכתב בהקדמה לחלק השני של 'מלחמות').

מה המניע בחיבורו זה? "קינאתי לרבינו הגדול רבי יצחק אלפסי זכרונו לברכה קנאה גדולה, מפני שראיתי לחולקים על דבריו שלא השאירו לו כפי רוב מחלוקותיהם עניין נכון בכל מה שדיבר, ולא דבר הגון בכל מה שפירש, ולא פסק ראוי בכל מה שפסק, לא נשאר עם דבריהם בהלכות זולתי הדברים הפשוטים למתחיל... ובעבור היות רוב דברי הרב זרחיה הלוי על העניין הזה [כלומר, רק לבטל את כל פסקי הרי"ף], השיבותי על כל מה שאינו נכון בעיני מספרו".

ב"תשובות" אלו של הרמב"ן, שהן בעצם דחייה שיטתית ויסודית של דברי רבינו זרחיה בעל המאור, משתמש בחיבורו זה בלשונות חריפות כדי לדחות את דברי רבינו זרחיה, והרמב"ן משתדל גם לדחות את דבריו אף כשאינם מתייחסים באופן ישיר לדברי הרי"ף.

אכן, כשניגש לחבר את ה'מלחמות' על סדר מועד, אותו כתב בגיל מבוגר יותר וכש"ריתחת נעוריו" שככה, התמקד הרמב"ן רק במקומות שבהם הרז"ה מתייחס לפסקי הרי"ף ועליהם השיב, אולם נמנע מלהשיב ולדחות את דברי הרז"ה כשאלו לא מתייחסים לרי"ף.

נקודה מעניינת שמדגיש הרמב"ן בנוגע לאופיו של חיבורו זה, שנכתב להגנת הרי"ף. הוא מדגיש כי דבריו אינם בהכרח משקפים את דעתו האישית אלא הצגה אפשרית בלבד של טיעונים תקפים בעד עמדות הרי"ף, כדי להדגים שניתן להגן על עמדות אלו ולהצילן מהשגות בעל המאור. לדברי הרמב"ן, בתלמוד תורה אין אפשרות להציג ראיה חותכת בעלת אופי מתמטי חד משמעי להוכחה סופית ומוחלטת של

דעה, וכל שניתן לעשות הוא להציג פירושים מסתברים יותר לכל עמדה נתונה, ולנסות לשכנע בכך את בר הפלוגתא.

הפירוש לתלמוד

בנוסף ל"מלחמות", הספר להגנת הרי"ף, הרמב"ן כתב פירוש לתלמוד, הפותח דף חדש במקצוע זה והשפעתו על קהל לומדי התורה בישיבות - באמצעות תלמידיו וממשיכי דרכו הגדולים שפעלו בספרד במשך כמאה וחמישים שנה אחריו - נמשכת עד עצם היום הזה.

שיטתו של הרמב"ן (וממשיכי דרכו) מהווה המשך ישיר - מעין פיתוח מתקדם - לשיטת התוספות, אך היא גם שונה ממנה וקובעת שלב חדש בתולדות פרשנות התלמוד.

חידושי הרמב"ן המצויים בידינו כיום מקיפים את המסכתות הבאות: שבת, יבמות, כתובות, גיטין, נידה, קידושין, בא מציעא, בבא בתרא, מכות וחולין.

כוחו הגדול של הפירוש הוא בשילוב מסורות הלכה ספרדיות, בחלק המסכם והמכריע של המשא ומתן ההלכתי; וזאת תוך הענקת ממד של עומק הלכתי-משפטי, בסגנון בעלי התוספות. כלומר, את דרך הלימוד: רוחב עיון הבקיאות, ההעמקה בסברות משפטיות מפולפלות ומבריקות, חופש ההוראה והביקורת, החדשנות ההלכתית - את כל אלה לקח הרמב"ן מבעלי התוספות. ומן המורשת הספרדית לקח את מגמת פסיקת ההלכה למעשה כחלק מהותי של העבודה הפרשנית וכאחת ממטרותיה הראשיות ואת העדפת מסורת ההלכה הספרדית.

תורת הסוד

קצת לפני ובמהלך תקופתו של הרמב"ן החלה פריחה גדולה של תורת הקבלה. עיקר צמיחת הופעת הקבלה התרחש בפרובנס, חבל הארץ של צרפת הדרומית, ובזמנו של הרמב"ן התפתח חוג של מקובלים בעירו גירונה שדגל בפרסום פומבי של סודות הקבלה, זאת בניגוד לדעת המקובלים בפרובנס ובראשם רבי יצחק סגי נהור.

ואם בשנות חייו הראשונות הקדיש הרמב"ן את כל כוח יצירתו לחדור ולהעמיק, ללבן ולחדש, לגלות והורות בנושאים תלמודיים והלכתיים - הרי בשלב מסויים מתחולל לו מפנה שבמהלכו מטה הרמב"ן את כוחותיו לאפיקים חדשים, אפיקי תורת הסוד.

הרמב"ן מתגלה כאחד הממשיכים הגדולים של בעלי מסורת הסוד שהתעמקו בתורת הסוד, אך הצניעו את פירושיהם בכתיבה המכונה כתיבה "איזוטרית". כך הוא כותב בהקדמתו לפירוש התורה:

"ואני הנני מביא בברית נאמנת, והיא הנותנת, עצה הוגנת, לכל מסתכל בספר הזה - לבל יסבור סברה, ואל יחשוב מחשבות, בדבר מכל הרמזים, אשר אני כותב בסתרי תורה. כי אני מודיעו נאמנה שלא יושגו דברי ולא יוודעו כלל, בשום שכל ובינה, זולתי [=רק על ידי הסבר] מפי מקובל חכם...".

הרמב"ן אפוא מציג את תפיסתו את חכמת הקבלה כתחום ידע סגור, והוא מתרה בלומד (בהמשך דבריו שם) לא לעשות כל ניסיון של היסק או פרשנות שמקורם בכוח סברתו.

יחד עם זאת, רובד הסוד בכתביו אינו רק תוספת מסוימת על הממד הגלוי של המסורת, אלא חלק יסודי מתורתו המשנה באופן יסודי את מובנה של העמידה לפני ה', הן בכל הנוגע למושגים ולאמונות הבסיסיות ביותר והן באשר לקיום המעשי.

בפירושו על התורה, שנעסוק בו להלן, פיזר הרמב"ן כמאתיים שישים קטעים קצרים, קשים ומעורפלים של רמזים על דרך הקבלה, שאת חלקם מקדימה הנוסחה "ועל דרך האמת". הכללתם של רמזים מעין אלה בחיבור נפוץ ביותר כמו פירוש התורה, שיועד וכוון אל הציבור הרחב, היא הכרעה מקורית שיש בה ללמד על זיקתו העמוקה ביותר של הרמב"ן לתורת הקבלה.

הפירוש לתורה

מכל חיבוריהם של גדולי חכמי ישראל שאחר הרמב"ם, כך מעיר הרב חיים דוב שעוועל, אין לנו ספר שנתקבל על חוגי לומדי התורה ועל בעלי ההגות גם יחד - כפירושו של הרמב"ן על התורה. פירוש זה הוא בבחינת יתד ופינה בפרשנות התורה מיסודם של חכמי ספרד.

פירושו של הרמב"ן על התורה מצטיין בבקיאות רחבה ובבינה עמוקה, בנטייתו להעמיד תורתן של ראשונים וללכת בעקבותיהם והשאיפה לגלות את המאור שבתורה "על דרך האמת".

בפירושו לתורה אפשר לראות כי האופן שבו הוא בוחר לכתוב את פירושי הסוד מעוצב כנגד שתי אסכולות אחרות.

האחת, כאמור לעיל, היא אסכולת מקובלי גירונה שדגלו בפומביות העיון הקבלי, ועמידתו של הרמב"ן כנגדם נעשית מתוך שלילה מהותית של תפישת הידע הקבלי כידע פתוח, כשלעומתה הוא מציג גישה שונה לחלוטין של תפישת הידע הקבלי כידע סגור.

השנייה היא זו של ראב"ע, רבי אברהם אבן עזרא, שבפירושו לתורה מכונן את תחום הסוד ואת שכבת המשכילים שבין הקוראים בהקשר של הזיקה למסורת הרציונליסטית והאסטרולוגית. הרמב"ן רואה בפירושו לתורה אמצעי להעמיד אלטרנטיבה רחבה לעולמו של ראב"ע, שעמו הוא מצוי בשיג ושיח מתמיד.

הוויכוחים הכפויים עם הנצרות והעלייה לארץ ישראל

בעוד הרמב"ן עסוק בכתיבת פירושו לתורה, קרוב לגיל שיבה, והוא מבקש לשבת בשלווה באוהלה של תורה - נתרגשו ובאו זמנים קשים וסוערים.

למרות שכפי שצוין לעיל שהמלך יעקב הראשון היה מלך של חסד, לפי מושגי הימים ההם, ואף הייתה לו מערכת יחסים אישית עם הרמב"ן לו רחש כבוד רב - יחד עם זאת היה האיש אדוק מאוד בדתו הנוצרית, ומתוך כך: נתון למרות ולהשפעת אנשי הכמורה. כך יצא שהסכים להצעתם לזמן את גדול היהודים להיכל המלך בברצלונה, כדי להתווכח בענייני אמונה כנגד יהודי מומר.

לא הייתה זו פגישתו הראשונה עם אותו מומר, שלפי אחת המסורות לא היה אלא תלמידו לשעבר בשם אבנר, אך כאמור הפעם נקבע הוויכוח להיות בהיכלו של המלך. ב-20 ביולי 1264 החל הוויכוח, שנמשך ארבעה ימים. הרמב"ן כתב לאחר מכן תיעוד יסודי של הוויכח (נדפס בספר כתבי הרמב"ן, בהוצאת מוסד הרב קוק, ח"א עמ' שב ואילך).

אף כי נקבע מלכתחילה שהוויכוח יתנהל מול אותו מומר, הרי שבפועל היה זה וויכוח שהתנהל גם מול המלך ואנשי הכמורה, "ההגמון וכל הגלחים וחכמי הצעירים והדורשים" שעמדו לימינו של המומר, ובמיוחד ראש המיסדר הדומיניקני והנזיר.

הוויכוח הסתיים בעודו בעיצומו, מתוך חשש שקנאים נוצרים יתנפלו על היהודים בעקבות דבריו של הרמב"ן. בכתביו מעיד הרמב"ן: "אחרי כן בו ביום עמדתי לפני אדוני המלך, ואמר ישאר הויכוח באשר הוא שם, כי לא ראיתי אדם שאין הדין עמו שטען אותו כאשר עשיתי" [=המלך אמר שמעולם הוא לא ראה אדם שאיננו צודק ויחד עם זאת מרצה את טיעוניו בצורה יפה כל כך כמו הרמב"ן].

הרמב"ן נשאר בברצלונה עוד שבוע. כי שמע "בחצר המלך כי רצון המלך והדורשים לבוא בבית הכנסת ביום השבת. ונתעכבתי בעיר שמונה ימים. ובבואם שמה לשבת הבאה עניתי לאדוננו המלך כהוגן כראוי... למחר עמדתי לפני אדוננו המלך ואמר לי: שוב לעירך לחיים ולשלום, ונתן לי שלוש מאות דינרים".

למרות אות סיום מכובד זה לוויכוח, היו תוצאותיו מכאיבות לרמב"ן. הסיבה המרכזית לכך הייתה השמועה שהנוצרים החלו להפיץ כאילו נחל הרמב"ן כישלון חרוץ בוויכוח. כדי להזים את השמועה הלא נכונה הזאת, פירסם הרמב"ן סיכום כתוב מהדין-ודברים בוויכוח. אקט זה עורר את חמתם של הנזירים הדומיניקים שרתחו מרוב כעס וביקשו לגמול לרמב"ן על המעשה הזה.

לנוכח החרפת ההתלהמות והסתה נגדו, החליט הרמב"ן לממש את חלומו הישן - לעלות לארץ הקודש, וכך בסוף אותו קיץ, ביום ט' אלול שנת ה' אלפים כ"ז (1 בספטמבר 1267) - עמדו רגלי הרמב"ן בשערי ירושלים. מנחם ברונפמן: בהכנת פרק זה נעזרתי ב: הרב ח"ד שעוועל: הרמב"ן; הספרות הפרשנית לתלמוד, ח"ב, פ"א; על דרך האמת - הרמב"ן ויצירתה של מסורת.

ביום הכיפורים בשנת 1260, רבנו משה בן נחמן מגירונדי עמד בבית הכנסת, שקוע בתפילה, כאשר אחד הנערים ניגש אליו בבהילות: יש כאן שוטר שקורא לרב בדחיפות! הרמב"ן התנתק משרעפיו ויצא לאיטו אל רחבת בית הכנסת. השוטר הפטיר מולו: השר אלפונסו דורש שתתייצב לפניו הרגע.

אלפונסו היה יהודי מומר. בצעירותו היה תלמידו של הרמב"ן, למד ולימד תורה, עסק גם ברפואה ובפילוסופיה, וכמו עוד יהודים בספרד של אותה תקופה, לא עמד בניסיון, והתנצר. אלא שהוא לא הסתפק בכך. מאז התנצר ניסה בכל כוחו להשפיע על יהודים ללכת אחריו, כדי להצדיק את מצפונו.

תלמידו לשעבר של אבנר, רבי יצחק פולקר, חיבר ספר מיוחד בשם "עזר הדת", כדי לסתור את טיעוניו של אבנר, שהיה סופר מהיר.

ברוב חוצפתו היה אבנר-אלפונסו מזמן לפניו מדי פעם את רבו לשעבר, הרמב"ן, שנאלץ להגיע לפקודתו, כיוון שנעשה מקורב למלכות. הוא היה מטריד אותו מדי פעם בקושיות של הבל בעד הנצרות, ברצותו להסתייע בכתיבת חיבוריו הפולמוסיים, שבהם מצא מקורות כביכול מן המקרא או מדברי חז"ל למשיחם הנלעג. אך הפעם עבר אבנר כל גבול. בעיצומו של היום הקדוש, הוא מזמן את הרמב"ן אליו?

הרמב"ן נאנח וצעד לכיוון ביתו של אבנר, שכן לא היתה לו אפשרות לסרב.

ברגע שיצא מרחוב היהודים אל הרחוב הראשי, הרגיש הרמב"ן את המעבר מאווירת הקדושה הנעלה שבבית הכנסת ביום הכיפורים, אל אווירת החולין והגשמיות ברחוב הגויים. שוק רועש, בעלי חיים, אנשים סובאים יין ואוכלים בשר, ריחות של מאכלים. צער גדול אפף את הרמב"ן, וגם כעס גדול.

בהיכנסו לביתו של אבנר, ראה לחרדתו את אבנר אוכל בשר חזיר, בעיצומו של היום הקדוש, והתריס בפניו: רבי, ראה, עברתי ארבעה איסורי כרת. הרמב"ן קרא כנגדו: חצוף ובור! חמישה איסורים עברת!

אבנר ניסה להתווכח, עד שעמד על טעותו, ואז אמר במר נפשו: רבי, כשלמדנו לפניך חומש, אמרת לנו שכל דבר רמוז בתורה. הודיעיני נא ברגע זה איפה אני רמוז בתורה, ואם לא - מות תמות!

הרמב"ן לא היסס לרגע, ואמר לו מיד: בפרשת האזינו נאמר "אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם". כל אות שלישית מצטרפת לשמך: אבנר. בידך הבחירה אם למות מות ישרים, או למות מות פריצים. שמע אבנר ונכנסו הדברים ללבו, השאיר את כל דבריו ובני ביתו ורץ אל החוף שהיה סמוך למקום, עלה על ספינה קטנה, הפליג בה לעומק הים ולא שב. אמר ה' מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים.

הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ - השל"ה הקדוש

יום ההילולא - י"א ניסן

הגה"ק רבי ישעי' הלוי ממשפחת הורוויץ, נולד בשנת ש"ל לערך בעיר לבוב לאביו הג"ר אברהם זצ"ל תלמיד הרמ"א ומהרש"ל.

בעל "סדר הדורות" מביא מדברי המקובלים שהיתה בשל"ה הק' ניצוץ מנשמת רות המואביה.

קיבל תורה מפי אביו וכן ממהרש"ל השני מלובלין (רבי שלמה לייבוש'ס). עודנו צעיר לימים היה כסאו מונח בין גדולי הדור, וחתימתו מתנוססת יחד עם רבותיו על תקנה של "ועד ארבע ארצות".

שמו יצא לתהלה וקהלות רבות בקשוהו לבוא לכהן פאר בעירם. כיהן ברבנות בכמה קהלות, ביניהן: פראנקפורט, פראג, פוזנא וקראקא. הרביץ תורה לאלפי תלמידים.

בשנת שפ"א עלה לארץ הקודש, ונתמנה לראש העדה בירושלים. גדולי הדור כינוהו "מרא דארעא ישראל". בשנת שפ"ה כאשר צורר היהודים הפחה עלה לשלטון, פרצו חייליו לבתי הכנסיות ועצרו את גדולי ישראל ובראשם השל"ה, ורק לאחר מאמץ ושוחד רב נפדה מכלאו. הוא הוכרח להסתתר מספר חדשים, עד שנמלט לצפת ואח"כ לטבריה.

נסתלק בי"א בניסן שפ"ו (וי"א: ש"צ), ומנו"כ בטבריה. הותיר אחריו ברכה את חיבורו הנודע "שני לוחות הברית", וכן "בגדי ישע" וסידור "שער השמים". (מתוך גל' שבת בשבתו)

לעשות את השבת - בשירות ותשבחות לא-ל חי

על הפסוק (שמות לה א): 'וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשֹׂת אֹתָם', הגיד הרה"ק רבי חיים מאיר מויזניץ זיע"א שיש כאן רמז לישב בשבת אחים בשירות ותשבחות לאבינו שבשמים. ואלו דבריו בספרו 'אמרי חיים' (ליקוטים): דייקו המפרשים מהו 'לעשות אותם', הלא מצות שבת הוא בשב ואל תעשה, כמו שנאמר בסמוך 'וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון', ואפשר לומר דבודאי ישנו לשבת גם בקום ועשה, וכמו שנאמר בפרשת תשא 'לעשות את השבת', והוא ע"י שמתאספים יחד באהבה ואחוה, לשיר שירות ותשבחות להבורא ית"ש. והוא העשיה של שבת קודש. אמנם עשיה כזו לענגו ולקדשו בהלל והודאה בישיבת חברים באחדות להודות לה' ית"ש בחיות דקדושה לכבוד שבת קודש ולשם ה', אי אפשר לצוות עליה בטרם טעמו טעמה. ולזה כאן כשבא משה רבינו ע"ה לצוות להם על זה הוכרח מקודם להקהיל קהלות בשבת קודש, כדי להראות להם דוגמא לעבודת קודש זו. וזהו 'ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם' כמורה באצבע, 'אלה

הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם', כדברים האלה וכאסיפה זו שראיתם בעצמכם כזאת עליכם לעשות בכל שבת קודש. ספיר ויהלום פר' ויקהל תש"פ - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

שבועה בשני לוחות הברית

וכזאת ספרו לי על הרב מו"ר זקיני רבינו משה חיים זלה"ה, שפעם אחת באו שנים לפניו לדין תורה והיה הכחשה ביניהם, והבין בעין שכלו וחכמתו שזה המכחיש רוצה לישבע לשקר, ויאמר לו: התחשוב שאני משביעך בספר תורה, תאמין לי, אין אני משביעך אלא בשני לוחות הברית. ותכף אמר לשמש בית דין: תלך ותטבול עשרה טבילות, ותביא לי את שני לוחות הברית, שאשביע את זה האיש. והנה זה האיש נבהל, כי לא ידע שיש ספר שמו 'שני לוחות הברית' אלא חשב כי אלו שני לוחות הברית שהוריד משה רבינו ע"ה מן השמים, ובגלות הביאום לבבל ונשארו כאן, ותפול עליו אימה גדולה, ויאמר: אני משלם ואיני נשבע ויאמר: לא כי נתחייבת כבר שבועה, וצריך שתשבע, ואז הודה שהוא כיחש בשקר וסיפר האמת. הבן איש חי דרושים פרשת משפטים ד"ה

י"ג ניסן

הרה"ק מנחם מענדל אדמו"ר הצמח צדק משיח שבדורו

יום ההילולא - י"ג ניסן

סליחות ערב ראש השנה
שיעור **הרב יצחק גינזבורג** שליט"א

אור לכ"ט אלול תש"פ כפ"ח

היום יום ההולדת של הרבי הצמח צדק - היום הוא בן **רלא** שנים ונכנס לשנת ה-**רלב** שלו - שני מספרים חשובים בקבלה (ביחד, **רלא רלב** עולה **תבונה** - "מים עמֻקים עצה בלב איש ואיש **תבונה** ידלנה" וכידוע בסוד **הבל** אורות של העוה"ז, עלמא דשקרא שבו "שקר החן והבל היֹפי", ו**תבונה** אורות של העוה"ב, סוד "לא יחפץ כסיל **בתבונה** כי אם **בהתגלות לבו**", וד"ל). היום הוא מסיים היום (בפעם השניה) את פרק פא, בו כתוב "תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו", ומתחיל (בפעם השניה) פרק פב, שיר של יום שלישי (שהוכפל בו "כי טוב", "טוב לשמים וטוב לבריות") - "אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפֹט וגו' אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם".

לכבוד אדמו"ר הצמח צדק נספר עליו סיפורים שכמדומני לא ספרנו בעבר, וכדרכנו נעשה מהם פרצוף (כלומר, נסביר שיש סיפור שמלמד אותנו משהו ביחס לכתר, סיפור שמלמד ביחס לחכמה, ביחס לבינה וכו' - בכל הספירות).

כתר: "היום לא"

בכתר יש סיפור, שהוא בעצם ווארט, שאמר הצמח צדק לגבי סעודה שלישית בשבת:

ידוע שיש מצוה לאכול שלש סעודות, אותה לומדים מהפסוק של שבת שבו חוזרת המלה "היום" שלש פעמים - "ויאמר משה אכלֻהו היום כי שבת היום להוי' היום לא תמצאֻהו בשדה". בפעם השלישית

כתוב "היום לא" - "היום לא תמצאהו בשדה" - ללמד ש יש בסעודה שלישית בחינת שלילה, "היום לא" (נשים לב ש"**לא**", 31, היינו הנקודה האמצעית של "**היום**", 61). יש הרבה מנהגי חב"ד שהיום פשוטים, אבל פעם כלל לא היה פשוט וחסידי חב"ד נהגו כמו כולם. אפילו כאן בבית כנסת בכפר חב"ד, לפני פחות מדור, היה פשוט שנוטלים ידים לסעודה שלישית - כל זקני החסידים בזמן סעודה שלישית נטלו ידים, בדרך כלל על מצות. אבל שוב, היות שיש כאן רמז של "היום לא" משמע שסעודה שלישית אינה דומה בדיוק לשתי הסעודות הראשונות.

פעם אחת, כשהגיע הזמן של סעודה שלישית אצל הצ"צ אמרו החסידים שהגיע זמן סעודה שלישית, צריך ליטול ידים. ענה הצמח צדק - זאג א ניגון. 'נאמר' ניגון חב"די עמוק, וזה יהיה במקום סעודה שלישית. סיום הווארט שמכאן למדו החסידים שנטילת ידים בסעודה שלישית - לאו דווקא. עד כאן. כלומר, אפשר לצאת ידי סעודה שלישית עם ניגון.

שלשה מנהגים בסעודה שלישית

לפי מנהג חב"ד היום - שלא נוטלים ידים לסעודה שלישית (כפשט המצוה) - יש בעצם שלש דרגות איך לצאת ידי חובת סעודה שלישית:

או כמו שמספרים על הרבי שהיה אוכל פרי - היה אוכל משהו לצאת ידי חובת סעודה שלישית.

ההנהגה השניה היא לצאת ידי חובה בחזרת מאמר חסידות. להנהגה זו יש אסמכתא אפילו בהלכה, שאם יש רב שדורש ומעורר את העם בתשובה - הדרשה היא במקום סעודה שלישית (כלומר, שלא מפסיקים את הדרשה בשביל ליטול ידים לסעודה שלישית). אז מקיימים סעודה שלישית בדברי תורה, בעיקר בדברי מוסר השכל וחסידות לעורר לתשובה - מתאים לכך ששבת היא יום של תשובה (**שבת** אותיות **תשב**, כמבואר בתניא).

הווארט של הסיפור הזה, שאפשר לצאת ידי סעודה שלישית גם בניגון - לנגן ניגון עמוק חב"די. ניגון עמוק הוא ניגון דבקות, ואין סעודה שלישית יותר מכך. סעודה שלישית היא רעוא דרעוין, רצון הרצונות, פנימיות הרצון של הקב"ה - הדבקות בפנימיות נקודת רצונו יתברך שהוא ורצונו אחד (כמבואר בתניא) היא בניגון דבקות. מה פירוש "היום לא"? הסעודה היא משהו גשמי, קשור לגוף, אך יש מדרגה של התפשטות הגשמיות (על דרך עבודת יום הכפורים, "שבת שבתון"). שבת הוא יום הסגולה להתפשט, לצאת מהגוף לגמרי. אם אין גוף - אין אוכל, אין בשביל מה לאכול. זו לא התעוררות לשוב, אלא פשוט התפשטות הגשמיות, ואפשר להגיע אליה דווקא על ידי ניגון שמעל לתורה. מסופר על חסידים שהיו שומעים איזה כנר מנגן - אפילו לא ניגונים חסידיים - פשוט נפלו על הרצפה בהתפשטות הגשמיות לחלוטין. יש כח בניגון להתפשט מהגוף לגמרי, להגיע לדבקות אמתית.

שלש עליות בשבת

לאיפה נקביל את הסיפור הזה? סעודה שלישית היא בחינת כתר. בכלל, יש בשבת שלש עליות, שהן לא בדיוק שלש סעודות - אבל שלש עליות כלליות:

המדרגה הראשונה היא "שבת מְקַדשא וקיימא" - קדושה מעצמה, משׁשת ימי בראשית, בלי שום עבודה שלנו. כתוב שמה ששבת מצד עצמה "מקדשא וקיימא" היינו מצד אמא. שבת היא למעלה מששת ימי

החול, ו"ק, שש מדות הלב (חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד). המדרגה הראשונה שמעל מעשה בראשית היא אמא, מה ש"שבת מקדשא וקיימא".

המדרגה השניה של שבת היא מה שאנחנו, עם ישראל קדושים, מקדשים את השבת - "זכור את יום השבת לקדשו" וגם "שמור את יום השבת לקדשו", "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו". כח הנשמה היהודית לקדש את השבת - להמשיך בשבת קדושה יתירה ממה שהיא מקדשא וקיימא מצד עצמה, על דרך הנשמה היתירה אליה זוכה כל יהודי בשבת - הוא כמו הכח לקדש אשה, שהרי שבת מלכתא היא בת הזוג שלנו. הקידושין הם המשכת מוחין דאבא, בחינת חכמה (עליה נאמר "קדש מלה בגרמיה").

המדרגה השלישית היא מה שהשבת שוב עולה מעצמה לכתר עליון, ועד לרעוא דרעוין, רצון כל הרצונות. עליה זו היא במנחה דשבת, זמן סעודה שלישית. אם כן, בכלל זמן מנחה של שבת, רעוא דרעוין, הוא הכתר של השבת.

שוב, השבת מתחילה ממקדשא וקיימא (בינה); ממשיכה בכח הקידוש-קידושין (חכמה) של הבעל-ישראל; ומסתיימת בכתר, רעוא דרעוין, הוא סוד "אשת חיל עטרת בעלה". כך מסבירים למה שמים את הווארט הזה בכתר - זהו ווארט של סעודה שלישית, שהיא הכתר של השבת.

ג' רישין שבכתר

אמרנו שיש שלשה מנהגים כיצד לצאת ידי חובת סעודה שלישית: בטעימה כל שהיא; בדברי תורה - המעוררים לתשובה, לשוב אל ה'; בכניסה לדבקות אלקית, שיש בה גם התפשטות הגשמיות.

אמרנו שסעודה שלישית בכלל היא הכתר, ושלשת המנהגים מכוונים לשלשה רישין שבכתר:

הראש התחתון שבכתר הוא רישא דאריך (אריך לשון מלכות, היינו כתר מלכות), רצון, שהוא עדיין חיצוניות הכתר - יש בו איזה ממד של גוף ושל ענג שבת, במובן שגם הגוף יהנה (מלכות היא בחינת גוף). אליו שייכת ההנהגה לצאת ידי חובה בטעימה של איזה פרי.

הראש שמעל רישא דאריך נקרא רישא דאין, והוא מקור החכמה, כתוב בפירוש - "החכמה מאין תמצא". רישא דאין הוא המנהג לומר דברי תורה המעוררים לתשובה בזמן רעוא דרעוין (רישא דאין הוא סוד כתר תורה, שכדי לזכות לו צריך להיות בבחינת אין, כנודע).

אבל הניגון - הווארט של הצ"צ שעל ידי ניגון יוצאים ידי חובת סעודה שלישית בלי לאכול - הוא אמונה (סוד כתר כהונה, שכולל 'כתר לויה' המשוררים בבית המקדש, שלעתיד לבוא הם יהיו הכהנים, כנודע בסוד "הכהנים הלוים"), "רישא דלא ידע ולא אתידע", עצם ה"לא" של "היום לא" ("היום לא תמצאהו בשדה" נאמר על המן, "לחם אבירים אכל איש ['האיש משה', כאשר 'לחם [גשמי] לא אכל גו"]" - סוד "**מן הוא** כי לא ידעו מה הוא [בחינת רדל"א]" אותיות **אמונה** (והיינו שרש המן לפני שיורד ומתגשם "בשדה" - "היום לא תמצאהו בשדה" אך כן תמצאוהו בשרש הרוחני, באמונה פשוטה המתגלה בניגון דבקות, וד"ל). תמיד המדרגה הכי גבוהה היא הכי קרובה לפשט. הפשט של "היום לא" הוא לא גוף, התפשטות הגשמיות, ולהגיע ל"לא ידע ולא אתידע", שהוא לא יודע ולא נודע. זהו הראש העליון של הכתר בו שורה "חביון עוז העצמות". כך אפשר להסביר את הווארט של הצמח צדק שאפשר לצאת ידי חובת סעודה שלישית עם ניגון.

חכמה: הצדקת היתר הט"ז

מוחין דאבא - כח דהיתרא

הסיפור השני הוא כנגד הספירה הבאה - חכמה. חכמה כבר שייכת לתורה, "אורייתא מחכמה נפקת". חכמה היא מוחין דאבא, שצריך להבין מה עניינם. יש מוחין דאבא ומוחין דאמא, כמו תלמוד ירושלמי ותלמוד בבלי, כמו תפילין דרבינו תם ותפילין דרש"י. זהו גופא גם היחס בין תורת הנגלה של אדמו"ר הזקן ותורת הנגלה של הרבי הצמח צדק. לא נאריך בכך כעת, אך בנגלה אדמו"ר הזקן הוא יחסית מוחין דאבא - לפי הסיפור שנספר כעת נבין מה המשמעות - והצמח הוא יחסית מוחין דאמא. צריך את שניהם, וידוע שפסק ההלכה למעשה הוא כמו תלמוד בבלי דווקא.

יש פירוש שמוחין דאבא, לאו דווקא תלמוד ירושלמי אלא בכל התורה כולה, באים לידי ביטוי במה שנקרא "כח דהיתרא עדיף". מה הכוונה? יש הלכה שקולה, לא יודעים אם להחמיר או להקל, ויכול לבוא רב - צריך לשם כך רב מאד גדול - ובעיונו המעמיק למצוא פתח להיתר בדבר שרוב הפסוקים אוסרים. כמו שאדם נודר ומחפשים פתח חרטה כדי לפתוח לו, להתיר את הנדר, להתיר את הקשר - כמו התרת-פתיחת קשר מסובך מאד. כתוב שכח ההיתר עדיף. למה? כי צריך מח ושכל הרבה יותר עמוק וחד כדי למצוא את הפתח להתיר.

בכלל, המושג פתח - פתיחת דבר קשור - הוא חכמה בקבלה. נקודת החכמה היא הפתח (נקודת הכתר היא הקמץ, לשון סגור וסתום), סוד "פתח רבי שמעון כו'" (שפתח את צנור החכמה, גילוי אור חדש בחכמה עילאה מחכמה סתימאה, כח המשכיל בנפש). כדי להתיר-לפתוח צריך חכם, מוחין דאבא. **חכמה** צירוף אותיות **כח-מה**, וכעת נפרש שהכח-מה של החכמה הוא הכח להתיר בתורה (**בחינת שם מה** החדש המברר שם **בן**, היינו שמתיר את האסור-קשור שנתהוה על ידי השבירה וירידת שם **סג** לשם **בן**, המציאות המסובכת כו', וד"ל). היתר הוא תמיד ימין - בשכל חכמה היא מח ימין - ואיסור הוא שמאל, בינה. עד כאן רקע לסיפור.

לעשות טובה לט"ז

הסיפור הראשון שספרנו התרחש בסעודה שלישית של שבת והסיפור השני בליל שבת:

פעם אחת בליל שבת הצ"צ שהה בחדרו ולא יצא לתפלה. הבנים שלו - כנראה עם שאר החסידים - המתינו לו. כאשר יש רבי מחכים, שעה-שעתיים-שלש, לא משנה. הבן ש'ניהל את הענינים', היה המהרי"ל, הבן השני של הצמח צדק ובקשו דרכו לברר מה קורה. בסוף יצא הצמח צדק והסביר שהתעכב כי היה עסוק. במה? הוא מספר סיפור שלם:

פעם אחת התפילין של אדמו"ר הזקן לא היו מונחות במקום. ידוע שאדמו"ר הזקן, הסבא, נהג להתפלל בהתפעלות עצומה (מה שקראנו "התפשטות הגשמיות"), עד שמסופר שהיה צריך לרפד את קירות החדר כדי שלא ישבור את העצמות כאשר הוא נזרק מקיר לקיר (הוא התפלל מקירות לבו הטהור). על רבי עקיבא כתוב שכאשר התפלל במנין היה עומד בתפלה כמו כולם, לא להיות יוצא דופן, אבל כאשר התפלל ביחידות היה מתחיל בפינה אחת ומוצאים אותו בפינה אחרת - באופן לא רצוני הוא היה עובר מצד לצד כו'. בדומה לכך, אדמו"ר הזקן כל כך נזרק בתפלתו מצד לצד שהיתה סכנה - לכן רפדו לו את הקירות. מדובר גם בתפלות יום חול, כשמונחות תפילין על ראשו, וכנראה כשהוא נזרק מצד לצד

ברוב התפעלותו התפילין זזו מהמקום. הנה, אדמו"ר הזקן, צדיק גדול, גם בנגלה הוא פוסק הדור - רב פוסק - והתפילין שלו לא במקום. כתוב שהמלאכים שהשתתפו בתפלה - או באו לראות, כמו באיזו הצגה, המלאכים באים להשקיף - צחקו עליו. הוא לא שם לב, לא ידע, והמלאכים צוחקים עליו. אז ירדה מהעולם העליון נשמה גדולה מאד, נשמת רבינו הט"ז. הט"ז הוא רב פוסק גדול שחי כמאה חמשים שנה לפני אדמו"ר הזקן, שכתב את אחד משני הפירושים הגדולים על השו"ע - הט"ז והש"ך - שאדמו"ר הזקן אמר שכתבו אותם ברוח הקדש. הט"ז ירד מספיק בגשמיות שהוא פשוט לקח את התפילין ויישר אותם על הראש של אדמו"ר הזקן, כדי שהמלאכים יפסיקו לצחוק עליו.

אם כן, הט"ז עשה טובה לאדמו"ר הזקן - יישר לו את התפילין. אחר כך הוא בקש תגמול. הוא בא לאדמו"ר הזקן ואמר לו - עשיתי לך טובה, תעשה לי גם טובה. מה הטובה שאתה יכול לעשות לי? יש מקרה בהלכות טריפות, בשו"ע יו"ד, שכל הפוסקים אוסרים אותו ורק אני בספרי התרתי אותו. אני דעת יחיד, וההלכה לא כמוני, אבל אתה פוסק הדור - תעשה לי טובה, תעיין בסוגיא ואולי תזכה אותי, תפסוק כמוני, בכח דהיתרא, ובכך תעשה לי טובה גדולה בעולם העליון, שיהיה עוד מישהו שמסכים אתי להתיר. אדמו"ר הזקן הסכים - הוא עיין ובאמת התיר.

עכשיו, ממשיך הצמח צדק לספר, אדמו"ר הזקן נמצא גם בעולם העליון, אחרי מאה ועשרים שלו, והוא מהרהר שם - לא מספיק שאני פוסק כך. בכלל, כל הסיפור הזה מוזר - פוסקים הלכה לפי טובה? רב מבקש - עשיתי לך טובה, אז תעשה לי טובה ותפסוק כמוני. נשמע מוזר קצת... כנראה אדמו"ר הזקן עצמו לא לגמרי שקט למעלה מהסיפור הזה, והוא בא לנכדו הצמח צדק - שמספר את כל הסיפור - ומבקש ממנו בדיוק אותו דבר. הוא אומר שכך וכך היה, ובדור הזה אתה הפוסק - פוסק הדור - אז עשה לי טובה ותעיין בסוגיא, ואולי גם לך יצא לפסוק כמוני להתיר. אז כבר יהיו שלשה - הט"ז, אדמו"ר הזקן והצמח צדק. לכן הייתי מאד עסוק, ובסוף כח דהיתרא עדיף, וב"ה פסקתי בסוף להתיר.

שוב, היות שהכל נקרא מוחין דאבא - "כחא דהיתרא עדיף" - אנחנו שמים את הסיפור באבא.

השאיפה להתיר

נחזור לענין, מישהו יכול להציע הסבר לרעיון ש'אתה עשית לי טובה, אז אני עושה לך טובה לפסוק כמוך'? האם דומה למשהו? [תשובה: כתוב שמשה רבינו מתפלל שתהיה הלכה כיהודה.] טוב. על דוד המלך כתוב "'והוי' עמו' שהלכה כמותו בכל מקום" - "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא" זהו משהו מיוחד, וגם משה מתפלל עליו.

כתוב שמשה אשי תבות משה-שמאי-הלל או מחלוקת-שמאי-הלל - יש לו קודם נטיה לפסוק כמו שמאי, להחמיר-לאסור, ורק אחר כך הוא עובר להלל, להקל-להתיר. זה משה רבינו, סוד "לא כן [קודם 'לא', שמאי, ואח"כ 'כן', הלל] עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". מוחין דאבא הם בטול (פנימיות החכמה). כנראה בשביל ההיתר גופא צריך בטול, כמדת משה רבינו עצמו - "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". הוא לא ח"ו משוחד כאן - הוא פוסק בסוף אליבא דאמת, "משה אמת ותורתו אמת". אבל בהחלט יש כזה דבר לכוון שאני רוצה להגיע להיתר.

באיזה סוג הלכות במיוחד יש כזה דבר? [אבילות.] גם, אבל משהו יותר חמור? [עגונות.] כן, היתר עגונות. על פני השטח אסור, אבל הרב עושה מאמץ-על כדי להגיע להיתר. יש המון סיפורים של הצמח

צדק על היתר עגונות. את הנושא של היתר עגונות בכלל נמקם בספירת הדעת - הוא קשור לחכמה אבל קובע ברכה לעצמה. בשביל להתיר עגונה צריך כך דעת מכריע. כתוב **שדעת המכריע** היא **דעת משה** (חושבנא דדין כחושבנא דדין). מהו היתר עגונות? להתיר עגונה כפשוטו, שהיא תוכל להתחתן - דעת, תיקון הדעת. אם כן, יש כזה דבר לבקש שתעיין טוב - אם אתה אוסר יכול להיות שלא עיינת עד הסוף. תעיין טוב-טוב-טוב, אולי תמצא פתח להתיר את האסור לכתחילה. כתוב שדבר אסור קשור בידי הקליפות, ולהתיר אותו היינו להוציא אותו - "חיל בלע ויקאנו", להוציא איזה ניצוץ קדוש מהקליפה, להוציא "יקר מזולל" ("ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" - צדיק גוזר, להתיר, והקב"ה מקיים).

זהו לימוד חשוב ועיקרי לכל לומד תורה, שהמגמה האמתית היא להתיר. כתוב שהמלה תורה גופא גם רומזת ללשון היתר. כח דהיתרא הוא עצם כח התורה, לא הכח לאסור. לאסור קל - גם על פי פשט קל, אם אינך יודע אתה אוסר. כל אחד שלא יודע אוסר - ואז הוא בסדר, אך הנהגה זו היא לא התכל'ס. התכל'ס היא שתלמד יותר ותעיין יותר ותתיר - "תתיר צרורה", "אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה". זהו הכח של מוחין דאבא.

קשר אדמו"ר הזקן לט"ז

הכל כאן מתחיל מהט"ז, שקודם בא ומיישר לאדמו"ר הזקן את התפילין, כדי שהמלאכים לא יצחקו עליו. בהרבה מקומות הט"ז הוא דעת יחיד. כנראה דעת יחיד היא חכמה ודעת רבים היא בינה. הלכה לא כמוהו - "יחיד ורבים הלכה כרבים" - כמו שהלכה כתלמוד בבלי. אבל אותו יחיד בא ומבקש שאולי עוד רב יגיע להיתר שלי, בעוד דור. כאן יש שלשה רבנים בשלשה דורות.

הסברנו הרבה פעמים שיש רמז בתחלת התניא שאדמו"ר הזקן קשור לאחד האמוראים הגדולים, רבה, שאמר "כגון אנא בינוני". עכשיו אנחנו אומרים, לפי הסיפור הזה, שבין האחרונים אדמו"ר הזקן קשור לט"ז. אדמו"ר הזקן עצמו אמר שלבעל שם טוב יש מוחין דאביי - תלמיד של רבה. בדרך כלל לא פוסקים כאביי, גם יחיד, אלא כרבא, החבר שלו. יש ט"ז וש"ך, ובדרך כלל כשיש מחלוקת ביניהם פוסקים כמו הש"ך. סימן שהט"ז הוא יחיד, וכנראה היחיד הזה הוא מוחין דאבא. [הערה: הט"ז עצמו הוא לוי.] גבורה דעתיק, פנימיות החכמה. צריך לחפש האם בעוד מחלוקות הוא המתיר דווקא (נגד דעת הרבים). הוא מבקש שאדה"ז יעיין בסוגיא - לא פוסקים בלי לעיין עיון עמוק - ויעמיק היטב עד שכולי האי ואולי יצא לו לפסוק כמוהו.

אדמו"ר הזקן מעביר את הענין הלאה לנכדו, שיחסית אליו הוא בינה, שיעיין טוב. מתי שיעיין? העיתוי כאן מענין - סיפור שקרה בתחלת שבת. שבת היא מוחין דאבא. יש כאן עליה מחול לשבת - בליל שבת - חול הוא מוחין דאמא ושבת היא מוחין דאבא. בשבת בדרך כלל לא לומדים נגלה, אבל כאן בתחלת שבת הוא אומר לו להעמיק בסוגיא בנגלה עד שתפסוק כמוני להיתר. עד כאן ה"כחא דהיתרא עדיף" ששמנו בחכמה.

[שאלה: אדמו"ר הזקן פסק כמו הט"ז כי עשה לו טובה. מדוע לומר שיש ביניהם קשר מהותי?] אם הט"ז אחרי מאה ועשרים יורד למטה ליישר לו את התפילין סימן שיש זיקה ביניהם - כמו שסבא בא לנכד, יש קשר נשמתי ביניהם. הוא כמו קרוב משפחה שלו, ואחר כך אדה"ז מבקש מהנכד שלו, הצמח צדק.

בינה: שמחה ועולם הנשמות

התחרט שקלקל שמחת יו"ט

בבינה, הסיפור הבא, הוא גם סיפור של תורה - קשור לתורה וקשור לשמחה, שמחת יום טוב. בקבלה שמחה בכלל ושמחת יום טוב בפרט היא אמא, בינה, "אם הבנים שמחה". הסיפור קשור גם לתשובה - חרטה ותשובה - ולפי הזהר בכל מקום בינה היא תשובה, כמו שהפסוק אומר "ולבבו יבין ושב ורפא לו".

מה הסיפור? גם וואוו: הצמח צדק פרסם את דעת אדמו"ר הזקן שיש לאסור שרויה בפסח. אחר כך התבטא שהוא מתחרט ומצטער שפרסם תשובה זאת. ה'עולם' מתירים שרויה - להשרות מצה שמורה במים ולעשות קניידלאך. אין פסח בלי קניידלאך - אתה יהודי?! אם אתה יהודי אתה אוכל קניידלאך בפסח! לומר שזה אסור? אוי ואבוי! הצמח צדק אמר שאני מתחרט ומצטער על כך שפרסמתי את דעתו של סבא - כאן זו דווקא דעתו לאסור (אמרנו שהיתר בחכמה ואיסור בבינה). למה כל כך מצטער? כי כך מנעתי מהרבה-הרבה יהודים שמחת יום טוב. עם הקניידלאך שמחים בפסח.

שוב, מדובר בשמחת יום טוב עם הגוף. כתוב שההבדל בין חכמה לבינה הוא בין "חיוהי" ל"גרמוהי", בין נשמה לגוף. כל הוואוו הזה קשור למוחין דאמא. גם הצער והחרטה - הצמח צדק עצמו עושה כאן תשובה - וגם האיסור של דבר שהעולם נוהג דווקא להתיר, ובעיקר ענין השמחה, שמחת יום טוב שהיא גדולה מאד.

משניות לנשמה

נאמר עוד שני דברים קצרים ששייכים לספירת הבינה:

הצמח צדק אמר שטוב שכל אחד ילמד וידע משניות בעל פה. אנחנו יודעים שגם הרבי הקודם הרבה לדבר בענין. יש כמה מקומות ב"היום יום" שהרבי מביא את הרבי הקודם - כמה חשוב ללמוד משניות. ידוע שכבר אדמו"ר הזקן אמר לחסידים שצריך ללמוד משניות בעל פה. אנחנו בפרשת האזינו. המגיד אמר שכל אחד ידע האזינו בעל פה. הבעש"ט אמר שכל יהודי צריך לדעת תהלים בעל פה. הבעש"ט הוא תהלים, המגיד האזינו ואדמו"ר הזקן כבר משניות. כאן חידוש הצ"צ שגם נימק:

הוא אמר שחשוב שלכל אחד תהיינה משניות שיודע בעל פה, כי אחרי מאה ועשרים - כשהנשמה יוצאת מהגוף - בין הפטירה לקבורה, שלוקח כמה שעות, ולפעמים אפילו יום או יממה, הנשמה לא יודעת מה לעשות, מבולבלת קצת. אם למדת משניות בעל פה - הנשמה תחזור על המשניות בעל פה דווקא בזמן הזה, ומאד חשוב לתיקון הנשמה. כאשר הצמח צדק עצמו הסתלק, בנו הממשיך, הרבי מהר"ש, אמר לחסידים - ודאי לא סתם אמר כי שמע זאת פעם מאבא, אלא שמע זאת עכשיו - שעכשיו אבא חוזר משניות. כשאבא שלו הסתלק, עוד לפני הקבורה, הוא אמר שעכשיו אבא לומד משניות.

משנה אותיות **נשמה**, וכתוב "נשמת שדי תבינם" - נשמה בקבלה היא ספירת הבינה. מהי ההסתלקות ומהי הקבורה? יש בעצם שלשה שלבים: הסתלקות - דברנו על התפשטות הגשמיות, ומיתה היא התפשטות הגשמיות, יציאת הנשמה מהגוף - אחריה קבורה ובסוף רקבון. הרקבון הוא כמו גרעין שנרקב לצורך צמיחה - הכנה לתחית המתים, ל"הקיצו ורננו שוכני עפר וארץ רפאים תפיל", הארץ תפיל-תוציא את הרפאים-המתים. לשם כך צריך להרקב.

מה הם שלשת השלבים? ההסתלקות מהגוף היא בינה. הקיום בגוף הוא פרצוף ז"א, נשמה בגוף. בהסתלקות, עוד לפני הקבורה, אתה בספירת הבינה. הקבורה היא כבר בחינה של אין, של בטול, חכמה. הרקבון, שהוא אין אמתי - שהגוף מתאיין - הוא כתר. בקבר הגוף נח. בהסתלקות יש ריחוף - הנשמה מרחפת על הגוף - ובקבר יש כבר מנוחה. בדיוק מה שכתוב בתניא שיש בחינה של "ילכו מחיל אל חיל" בבינה, אבל בסוף יש מנוחה. בכתר יש אין האמתי, שמשם יצמח יש חדש, תחית המתים - בא מהכתר, מהרדל"א. הכל נועד להסביר שהזמן הזה, מיד אחרי ההסתלקות, הוא בחינת בינה. באותו הכי טוב לומר משניות - ולהכין זאת כבר בעולם הזה - כי **משנה** אותיות **נשמה**, ונשמה היא בינה, "נשמת שדי תבינם". זהו עוד ווארט שאפשר לשים בפרצוף בספירת הבינה - הטעם ללימוד משניות בעל פה - משהו אחר לגמרי.

כולם יהיו כמו רבי זאב וואלף מז'יטומיר

עוד משהו אחר לגמרי ששייך לבינה: עכשיו דברנו על עליה, עלית העולמות, "ילכו מחיל אל חיל". כל העלאה היא מצד הבינה. כתוב שלעתיד לבוא כאשר יבוא מלך המשיח, הכל יתעלה. כל מדרגה תתעלה למדרגה שמעליה. יש הרבה ווארטים כאלה, כמו ברמ"ח אותיות שהגוים יהיו מתנגדים, המתנגדים יהיו חסידים, החסידים יהיו רבי והרבי יוכלל בעצמות אין סוף - כל אחד יתעלה ויתכלל בדרגה שמעליו. כאן יש ווארט מיוחד של הצמח צדק שמזכיר צדיק מסוים בשמו: הוא אמר פעם בהתוועדות שבימות המשיח כל היהודים יהיו כמו רבי זאב וואלף מז'יטומיר - פתאום הוא מזכיר צדיק אחד שחב"דניק אולי לא כל כך מכיר. כולנו, היהודים, נגיע למדרגה של רבי זאב וואלף מז'יטומיר, בעל אור המאיר. הוא אמר עד כאן. אחר כך שאלו אותו החסידים שהיו באותה התוועדות - ורבי זאב וואלף, לאן הוא יגיע? הוא אמר שהוא יגיע לדרגת בעל שם טוב. שאלו הלאה - והבעל שם טוב? הוא אמר שאי אפשר לתאר לאן יגיע הבעל שם טוב - מעל ההשגה שלנו. כמו בווארט הקודם, הוא יתעלה להכלל באור אין סוף שלפני הצמצום.

אם כן, כל אחד צריך להתכונן להיות כמו רבי זאב וואלף מז'יטומיר - אנחנו מאמינים בביאת המשיח כל רגע, אז כל רגע צריך להיות מוכן ומזומן לעליה זו, עליה מהותית ביותר. מי הוא היה בכלל? הוא מגדולי תלמידי המגיד. כלומר, הוא חבר של אדמו"ר הזקן. צדיק גדול, א גוטער איד - צדיק נוסח פולין, דרך כל הצדיקים חוץ מחב"ד, והוא כנראה האב-טיפוס של א גוטער איד, של יהודי טוב. מיהו יהודי טוב? מי שפועל ישועות בקרב הארץ - מי שדבוק בה' וממשיך ברכה, כמו שמתואר הצדיק בספר נועם אלימלך, ספר של צדיקים. לא יודעים כל כך הרבה על הצדיק הזה, אבל לפי הווארט הזה הוא מאד חשוב, אם דווקא הוא התקוה הטובה של כל אחד מאתנו להגיע למדרגה שלו בביאת המשיח. איזה דבר דומה אמר הרבי? הרבי אמר שכאשר יבוא מלך המשיח, תיכף ומיד, כל יהודי יהיה אדמו"ר. שיהיו הרבה אדמו"רי חב"ד קצת קשה לתאר - אין בחב"ד הרבה אדמו"רים באותו זמן - אבל אם כל אחד יהיה אדמו"ר זהו כנראה אותו ווארט שכל אחד יהיה רבי זאב וואלף מז'יטומיר. מחמאה גדולה, אומר שהוא א גוטער איד באמת. מתארים אותו כמאד מתלהב בתפלתו, דומה לרבי לוי יצחק מבארדיטשוב, ומצד שני מאד ענו - היה בטל. יש סיפור ארוך, שלא נספר כעת, על בטולו בפני הסבא משפולי - בפני החברים שלו הוא היה ענו מאד, והיה מתלהב מאד, והיה א גוטער איד באמת, המשיך שפע רב לעם ישראל.

לגבי הספר שלו יש הרבה פולמוס בין גדולי החסידות. הוא לא הוא כתב את הספר בעצמו, אלא אחד מגדולי תלמידיו, והוא מקובל כאחד מספרי היסוד של החסידות הכללית. אבל הרבי מקאמארנא מביא שהוא קבל מסורת שכאשר התלמיד שכתב את הספר - שהיה שוחט שלו - בא והראה לרבי את כתב

היד, 'זה ספר שלך', הרבי הסתכל בספר ואמר לו שאפילו בדבר אחד בספר לא כוונת לדעתי... זהו ספר מענין, כדאי להסתכל בו.

בכל אופן, כל הענין שכל אחד יתפשט ממדרגתו ויגיע למדרגה שמעליו - אפילו שבאין ערוך יותר ממנו - היינו אמא עילאה בקבלה. התופעה של "ילכו מחיל אל חיל" היא באמא. ההגעה למנוחה היא באבא, אבל ההתעלות מחיל אל חיל היא לא סתם אמא אלא אמא עילאה. יש שרש לאמא עילאה למעלה מאבא. לכן אצל אדמו"ר האמצעי, "רחבות הנהר", העיקר הוא ההליכה מחיל אל חיל. אצל אדמו"ר הזקן בתניא העיקר הוא המנוחה.

אם כן, אמרנו שלשה גוונים שונים של בינה: הראשון - חבל שפרסמתי את דעתו של אדמו"ר הזקן לא לאכול שרויה בפסח; השני - ללמוד משניות בעל פה, סגולה לבין ההסתלקות לבין הקבורה; השלישי - הווארט שכל יהודי יהיה כמו רבי זאב וואלף מז'יטומיר, יהיה אדמו"ר, א גוטער איד. צריך באמת שכל אחד יתכונן להיות א גוטער איד.

דעת: רוח הקדש בהיתר עגונות

היתר עגונות בבעל חי או מת

כבר אמרנו שבדעת נמקם נושא גדול לו הקדיש הצמח צדק הרבה מחייו, הרבה מלימוד התורה שלו - היתר עגונות. נספר שני סיפורים, שני מקרים.

בדרך כלל היתר עגונות הוא כשלא יודעים עם הבעל מת או חי, כמו שאחד טבע במים שאין להם סוף, בים, ואין גופה - זהו בדרך כלל מקרה שהאשה עגונה ואין מה לעשות. הרבה פעמים סיפורים של עגונות הם תוצאה של מלחמות. אפילו כאן בארץ, כשיש מלחמה וחיל נעדר - מה קורה עם אשתו? היא עגונה. הלכות מאד קשות ועמוקות איך להתיר עגונות.

יש עוד גוון של היתר עגונה - לא שהבעל נפטר ואי אפשר להוכיח זאת, אלא שהבעל ברח, תפס רגלים וברח מאשתו ונעלם והיא נשארת עגונה. יכול להיות כל החיים - הבעל ברח, איננו. כאן ההיתר שלה דורש מופת, למצוא אותו, וגם להכריח אותו לתת גט. אם הוא לא רוצה לחזור לאשתו - לפחות שיתיר אותה, שיתן גט. קודם צריך למצוא אותו.

בעצם, גם הסוג הראשון של היתר עגונות הוא למצוא את הבעל - צריך למצוא אותו בין החיים או בין המתים. למצוא מישהו - או שהוא מת או שהוא חי אבל נעלם - זהו כח של דעת, לדעת איפה הוא. קודם צריך לדעת איפה הוא. אחר כך, אם צריך כפיה - לכוף אותו לתת גט, אם הוא חי ומסרב גט, ברח מאשתו - זו הגבורה של הדעת. צריך גם למצוא אותו, וגם להכריח אותו - במקרה שהוא חי - לתת גט, אם הוא לא רוצה לחזור. זה רק שנבין מה בדיוק הדעת כאן בסיפור. דעת היא רוח הקדש (כפי שרש"י כותב על בצלאל). סיפורי היתר עגונות, אצל צדיקים, הם ביטוי עיקרי לרוח הקדש שלהם.

שני הסיפורים שנספר - סיפורים מאד חמודים - הם מהסוג השני, שהבעל ברח ולא יודעים איפה הוא:

ה'כומר' מקייב

הסיפור הראשון שלצמח צדק היה קרוב משפחה, אבל היה מתנגד. כמו הרבה פעמים, הבעל הוא מתנגד ולאשתו יש אמונת צדיקים חזקה, היא חסידה. תוך כדי הסיפור הזה מוזכר שמסורת אצל אדמו"רי חב"ד

- רבותינו נשיאנו - לקרב ביותר קרובי משפחה, לא משנה אם הקרוב חסיד שלי או מתנגד אלי. עצם המושג קרובי משפחה גם שייך לדעת - קשר, ידיעה, הרגשת הזדהות ואחדות עם קרובים.

שוב, יש קרוב משפחה שהוא מתנגד חזק לצמח צדק, אבל הוא קרוב שלו, בן דוד שלו. אשתו מאמינה בצדקות הצמח צדק. מה קרה? החתן ברח, נעלם, לא יודעים איפה הוא כמה שנים טובות - הבת שלהם יושבת עגונה והחתן איננו. האשה מפצירה בבעלה - יש פה רבי, בן דוד שלך, לך ותתייעץ אתו, אולי ממנו תצמח הישועה. 'לא, בשום פנים ואופן, הרבי לא יכול להועיל לנו כלום!'. אבל אשה היא עקשנית, היא יודעת לנדנד, עוד ועוד ועוד, עד שבסוף היא פועלת - בסדר, בסוף בעל כרחו הוא נוסע לצמח צדק. הרבי אומר לו - אתה יודע מה? שמעתי מישהו קורא עיתון, ושם היתה מודעה שבעיר קייב מחפשים רוקח. אני יודע שזהו המקצוע שלך - אולי כדאי לך להתענין. הוא ענה בלי קשר בכלל למה שבא לשאול - הוא בא לשאול על החתן והבת. ולגבי הבת, ממשיך הרבי - ה' יעזור. הוא חוזר הביתה בנמיכות רוח ושברון לב גמור ואומר לאשתו - תראי, שלחת אותי לרבי, והוא לא יכול לעשות שום דבר, הוא רק אמר לי משהו מתוך העיתון.

היא רק שומעת ואומרת שאם אמר לך ככה - ודאי משם תצמח הישועה, חייבים לפעול כך. עוד פעם היא פעלה, "הכל מן האשה" - העיקר שתהיה לכל אחד אשה חסידית, עם הרבה אמונת צדיקים - ובעל כרחו הוא נוסע לקייב. המודעה בעיתון היתה לפני זמן, ובדרך הטבע המשרה כבר לא פנויה, אבל למזלו - הוא מתענין ומוצא שעדיין מחפשים רוקח. הוא בא לשם ומאד מוצא חן בעיני בעל הבית - גוי כמובן - שמיד נותן לו את המשרה, במשכורת גבוהה. לשם כך הוא צריך לשהות במקום. הוא היה שם, הרויח יפה, ומדי פעם נסע הביתה.

הגיע חג הפסח, הוא נסע לכל החג, ובאמצע החג הוא מקבל טלגרמה מבעל הבית שלו שיבוא מהר - צריך אותך מהר בבית המרקחת. הוא נבהל, מה פירוש מהר לבוא? הוא מתייעץ עם אשתו - אולי צריך לברוח. היא אמרה לו - הוא טוב, הוא אוהב אותך, ואם אמר לך לבוא תסע. הוא שוב מקשיב לאשתו ומכין צידה לדרך - מצות וסוכר. בשביל להסתדר שם מספיק לו מצה של פסח וסוכר של פסח - זה מה שצריך לאכול (מכך אפשר להבין איך חיו היהודים בפסח). הוא נוסע לקייב, הגיע והאדון מאד שמח לקראתו, ואמר שעוד כמה ימים יש לי יום הולדת. אני מתכנן השנה לעשות מסיבה מלכותית, להזמין את כל האנשים הכי חשובים, כל הכמרים הכי חשובים, כל הפריצים וכו'. אין לי מישהו שיארגן לי את כל הסעודה, ואני סומך עליך יותר מכולם - אתה מסוגל. זהו לא המקצוע שלך, אתה רוקח - אבל אני מכיר אותך, סומך עליך, תעשה לי טובה תקח את הפרויקט על עצמך. עכשיו צריך לעשות זאת. הוא מבקש והיהודי נענה לו. הוא מארגן לו את כל הסעודה הגדולה. באים כל האנשים החשובים, מגיעים אחד-אחד לסעודה, והוא מושיב כל אחד במקום הראוי לו.

פתאום מגיע מישהו שמציג את עצמו ככומר - היהודי מסתכל עליו ומתרגש מאד, הוא רואה שהכומר הזה הוא לא אחר מאשר החתן שלו! הוא ממש מזדעזע. האדון רואה שפתאום קרה משהו לעובד הנאמן שלו, שנעשה חיוור. הוא מיד נגש אליו ושואל - 'קרה לך משהו?'. הוא מספר לתומו - יש לי בת, הבעל ברח לה, ואני רואה שהכומר הזה הוא החתן שלי. האדון אומר - אל תדאג, אני אסדר את הענין. נסיים בטוב את הסעודה, וכשכולם ילכו אני אסדר זאת. כולם הלכו ובסוף, לפני שאותו כומר יוצא מהבית, הוא קורא לו ושואל דוגרי 'אתה יהודי? יש לך אשה?'. הוא מכחיש, 'מה פתאום?!'. האדון מוציא אקדח מהכיס, קורא לעובד שלו ושואל - 'מכיר אותו?'. הוא אומר - 'כן, הוא החתן שלי'. הכומר עדיין מכחיש,

והאדון מאיים עליו באקדח - או שתודה עכשיו, תכתוב גט לאשה, או שאחת דתך. אז הכומר הודה, ומיד קראו לרב בקייב לכתוב גט על המקום, ושלום על ישראל. למה אחד בורח מהבית? אם הבעל בורח, וגם הופך לכומר, כנראה לא היה שם יותר מדי שלום בית...

לשתות רק בירה!

נספר עוד סיפור חמוד של היתר עגונות:

בסיפור הזה האשה עצמה, העגונה, באה לצמח צדק ובוכה - הבעל נעלם, ברח, כבר כמה שנים. מה לעשות? הצמח צדק אומר שמיד תתארגני ותסעי למוסקבה, ובדרך אל תשתי מים, רק בירה - זו דוגמה של דעת... כמובן, עושים מה שהרבי אומר - היא לקחה אתה הרבה בירה, שיהיה לה מה לשתות. בכל אופן, מתחנה לתחנה ומשתיה לשתיה לקח זמן, ונגמרה לה כל הבירה. זו דרך עם הרבה תחנות. היא שאלה מישהו איפה אפשר להשיג בירה, והוא אמר לה שלא רחוק מכאן יש בית חרושת לבירה - 'לכי לשם, אפשר לקנות שם הרבה בירה'. היא יצאה ממסלול המסע שלה והלכה לבית החרושת, וכאשר נכנסה היא פתאום רואה שהפועל הראשי שם הוא בעלה. ככה, בעימות ישיר, היא מצאה ופעלה עליו שיתן לה גט. זו רוח הקדש של בירה. כנראה שזו סגולה למצוא את הבעל שברח - רק לשתות בירה.

אלה שני סיפורים יפים של היתר עגונות, נושא גדול ורציני - עבורו נדרשת הלמדנות הכי מעמיקה בתורה - שקשור בעצם לספירת דעת.

חסד: "יש מתפעל"

"יש מי שאוהב"

בחסד נמקם ווארט שכבר הזכרנו באחד השיעורים הקודמים. קודם נאמר את הווארט עצמו, ואחר כך את הרקע לאמירתו:

כתוב בתניא ביטוי - "יש מתפעל ויש מתפעל", יש מתפעל מכך ויש מתפעל מכך. כשהצמח צדק למד ולימד זאת - כמו שנספר תיכף - הוא הסביר שמעצם ההתפעלות שאדם מתפעל אפשר להיות 'יש', שההתפעלות תעשה אותך יש, בעל ישות, גאוה.

יש שני סוגי התפעלות עיקריים - אהבה ויראה. על כל אחד מהם כתוב 'יש' - 'יש מי שאוהב' ו'יש מי שירא'. אפשר לאהוב את ה', ומתוך אהבה לקבל ישות, ניפוח אגו. כמובן, זהו לא פשט המלים בתניא, "יש מתפעל ויש מתפעל", אבל כך הוא דרש. עיקר ההתפעלות הוא אהבה ו 'יש מי ש...' כתוב בעיקר על אהבה - 'יש מי שאוהב'. כלומר, מתוך אהבה יש ניפוח הישות. לכן אנחנו שמים זאת בחסד - חסד הוא אהבה. זו הישות של האהבה, של התפעלות החסד.

מהות לימודי החול - ישות

כדי להבין עוד יותר טוב, צריך להבין את רקע הסיפור - מתי הצמח-צדק אמר את הווארט. משהו מאד מעניין: הממשלה הכריזה-חוקקה שחייבים ללמוד בבית ספר עממי-ממלכתי שיש בו לימודי חול - שכולם צריכים לדעת רוסית ושאר מקצועות החול. כמובן, היהודים החרדים לדבר ה' התנגדו להשכלה הזו. מי שהכי התנגד הוא הצמח-צדק עצמו - הוא נסע לפטרבורג ונאסר (כמה וכמה פעמים). יש בענין סיפורים שלמים.

בכל אופן, באיזה שלב הממשלה פנתה ישירות אליו ואמרה שדורשים ממנו שלפחות את אחד הנכדים שלו יכנס לבית ספר שלומדים בו חולין (שלא על טהרת הקדש...). אולי היה אפשר ללכת על מסירות נפש, "יהרג ואל יעבור", אבל מאד מענין שהצמח צדק - עם כל מלחמתו נגד ההשכלה - קבל את הפניה הזו. כנראה ידע שחייבים למלא אותה, אולי כדי לבטל את הגזרה הכללית. הוא בקש מאחד מנכדיו שהוא יהיה הקרבן. אולי הוא בקש מאחד הבנים או החתנים שינדבו את הילד הזה, אבל לפי נוסח הסיפור הוא בקש מהילד עצמו - ר' מרדכי בן הרב"ש - שיסכים ללכת ללמוד בבית ספר. תמורת הסכמתו הוא הבטיח לו שהוא, הרבי עצמו, ילמד עמו כל יום שיעור תניא - כנראה זו הבטחה לנכד שכך ישמור עליו בקדושה. הנכד הסכים.

אפשר ללמוד מהסיפור הרבה דברים. רואים שכדי ללמוד מהרבי כל יום שיעור תניא כדאי אפילו להכנס לבית ספר וללמוד מקצועות חול. על הרקע הזה מסופר שכאשר הגיעו לפרק נ בתניא, בשיעור היומי, אמר לו את הוואַרט על "יש מתפעל ויש מתפעל" - שמתוך התפעלות אלקית, בעיקר של אהבת ה', אפשר להגיע לישות, 'יש מי שאוהב'. כנראה הולך יחד - כנראה מי שלומד חולין בבית ספר רגיל, חילוני (לשון חולין), עלול עוד יותר עלול להגיע לישות גם כאשר הוא לומד תורה. זהו בדיוק הרצון של ה'משכילים' - שהאווירה של החולין תשפיע גם על הקדש, תוריד אותו מקדושתו ותכליל אותו בתוך המקיף של החולין. זהו רצון שתלמד כמו שלומדים תורה באוניברסיטה, בגסות, שתכניס בקדש ישות (כמו מגמת היונים "להשכיחם תורתך", שילמדו תורה אבל בלי התודעה שהיא "תורתך") - שלא תלמד תורה בבטול אלא בישות, וממילא גם כל ההתפעלות שלך תהיה עם ישות, עם אגו. אז הם ישיגו את מטרתם בכל - גם החולין וגם התורה, הכל יהיה בגדר חולין. לא אכפת להם תורה, בעיקר אכפת להם הישות. לכן - כך אפשר להסביר - הוא אמר פירוש זה דווקא לאותו נכד בשיעור התניא שהבטיח לו.

שוב, מאיפה מתחילה הישות של המדות? מהחסד, דווקא מהאהבה, מהמדה הראשונה. לכן שמנו את הוואַרט הזה בחסד.

גבורה: הפחד מרעמים

נעבור לגבורה:

גבורה היא פחד - "פחד יצחק". כתוב שבסוף ימיו של הצמח צדק הוא נורא פחד מרעמים, עד כדי כך שכאשר היו רעמים הוא התחבא והתכסה תחת הכרים והשמיכות. ברוסיה לא חסרים ברקים ורעמים, יש הרבה - יותר מכאן.

פלאי פלאים, רבי, צדיק, גדול הדור, פוסק הדור, פוחד כמו ילד קטן, כמו תינוק שפוחד מרעמים, ומתכסה תחת השמיכות?! יש הרבה סיפורי פחד של צדיקים שהתחבאו תחת המטה - פחד אלקים, כמו רבי לוי יצחק ועוד צדיקים, שאמרו ברכה ופתאום הגיעו לאיזו יראה עילאה של ה' ומחמת פחד אלקים התחבאו. כאן הפחד הוא מרעמים.

מה צריך לומר? ודאי שלא היה אצל הצמח צדק פחד גשמי, אלא "פחד יצחק", פחד אלקי, שבא לידי ביטוי בפחד מרעמים. איפה כתוב דבר כזה בתורה? יש פסוק מפורש "ורעם גבורתיו מי יתבונן". בחז"ל כתוב שה' ברא רעמים כדי ליישר את העקמומית שבלב. קודם דברנו על ישות שבלב, הכל מתחיל מגאווה, ועל רעם כתוב שנברא לפשט את העקמומית שבלב, שהיא ישות. הפסוק אומר "אני בינה לי

גבורה" וכאן הפסוק מחבר - "רעם גבורתיו מי יתבונן" ("מי" היא גם שאלת הבינה בקבלה) - הוא פוחד וכנראה תוך כדי הפחד גם מתבונן.

מה לומדים מהסיפור הזה בכלל? ה' ברא סיבות. הוא רוצה להביא אותך למדות של קדושה דווקא - ויש 'סיבות' במציאות שגורמות לכך. הרעם הוא סיבה מן השמים להביא את האדם ליראה, כדרשה המפורשת הזו בגמרא על הפסוק "והאלהים עשה שיראו מלפניו". הצדיק מעלה את המדות - היראה שלו היא לא פחד גשמי. אבל דווקא הרעם הוא סבה - סבה היא גם אמא, "מי יתבונן" - להגיע לפחד הפנימי מהאין סוף, יראה עילאה, שהיא גבורה. כל אחד ואחד, אפילו צדיק, מרגיש שיש לו עדיין רושם של עקמומית שבלב, שצריכים ליישר - ומיישרים על ידי פחד הרעמים. עד כאן גבורה, וואו של גבורה.

"והאלהים עשה שיראו מלפניו"

הדרשה בגמרא היא על הפסוק "והאלהים עשה שיראו מלפניו", כנ"ל - ה' מסובב סבות שייראו מלפניו. "**מלפניו**" = **יראה**. "והאלהים **עשה שיראו מלפניו**" ראשי תבות **שמעו** ("לכו **בנים שמעו** לי יראת הוי' אלמדכם". "לכו **שמעו** ואספרה כל יראי אלהים אשר עשה לנפשי" - שני פסוקים בהם "שמעו" מופיע בהקשר ליראה. כל פסוק הוא כפולת 7, וביחד = 3913 = 7 פעמים 559 = 3.5 פעמים 1118, "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**". **שמעו** = **יצחק יצחק**), "הוי' שמעתי שמעך יראתי", שרש הגבורה-יראה בשמיעת הבינה כנ"ל.

חוץ מדרשת חז"ל את הפסוק "והאלהים עשה שיראו מלפניו" על רעמים, "רעם גבורתיו", חז"ל דורשים אותו גם על חלום (ביסוד. ה"שמעו" הראשון בתורה - "הכל הולך אחר הפתיחה" - הוא "שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי"), גם על מיתה (שנקנסה על אדם הראשון, בנצח והוד, מחיים נצחיים ל"הודי נהפך עלי למשחית". **מיתה** היא **חלום טוב** שנהפך ל**חלום רע** שיותר קשה מאשר מלקות שבמקום מיתה. על ידי הטבת חלום הופכים את היוצרות חזרה ואז **המיתה** הופכת להיות "**תנה** הודך על השמים", וד"ל), גם על שמים וארץ (שנבראו כדי "שיראו מלפניו", תפארת ומלכות), גם על מי הים (מבול מים, חסד), ללמד שכל הז"ת נבראו כדי "שיראו מלפניו", כאשר עיקר הגבורה-יראה שייך לרעמים, שמקורם בבינה (כידוע, ומבואר באריכות במ"א, שברק-רעם בחכמה, אור, ובינה, קול, ודוק).

והנה, הפסוק "ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו" הוא פסוק ה"**חן**" ("**ונח** מצא **חן** בעיני הוי'") של מגלת קהלת. ראה בפירוש תעלומות חכמה על קהלת שפסוק זה מדבר מסוד הידיעה (המוחלטת) של ה' ("ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם וגו'") ויחד עם זה הבחירה החפשית של האדם ("והאלהים עשה שיראו מלפניו", ומובא בספר עקדת יצחק עה"פ שללא בחירה אין יראה). כל הפסוק "**ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלהים עשה שיראו מלפניו**" = 3848 = **הוי'** פעמים **נצח** (**הבל** פנים ואחור).

תפארת: יב ילדים

נמשיך לספירת התפארת - מדתו של יעקב אבינו. חסד הוא אברהם אבינו, גבורה-פחד היא יצחק, "פחד יצחק", ותפארת היא יעקב אבינו. שלשת הרביים הראשונים של חב"ד הם גם 'סדר' של שלשת האבות. גם הבעש"ט, הרב המגיד ואדה"ז הם אברהם, יצחק ויעקב - אבות החסידות בכלל - אבל רק בתוך חב"ד שלשת הראשונים הם אברהם, יצחק ויעקב של חסידות חב"ד.

כאן יש וארט מפורש שהרבי הצמח צדק מזדהה עם יעקב אבינו. הוא אומר - התפללתי שיוולדו לי **יב** בנים, **יב** שבטים, כמו יעקב אבינו. סימן שהוא בחינת יעקב אבינו. אבל מה? שכחתי להתפלל לה' שיזכו לאריכות ימים. כנראה שהיו כמה ילדים שנפטרו צעירים - פעם הרבה היו נפטרים צעירים. אנו יודעים שהיו לו שבעה בנים ועוד שתי בנות. אם כך אמר סימן שכן היו לו **יב**, אבל לא כולם החזיקו מעמד.

הוא התפלל לה' שיהיו לו **יב** שבטים - **יב** גבולי אלכסון. כמו שיש **ו** קצוות, צדדי הקוביא, יש בקוביא **יב** גבולי אלכסון של הו"ק. אם יש לך קוביא, יש **יב** קוים שמחברים את הו"ק - זהו אחד הפירושים ל-**יב** גבולי אלכסון. בכל אופן, כאן זהו וארט מפורש שמקביל את כ"ק אדמו"ר הצמח צדק ליעקב אבינו. מהי מדת יעקב? אמת - "תתן אמת ליעקב". זו הבחינה של הצמח צדק, "אמת מארץ **תצמח וצדק** משמים נשקף". אם אמרנו שיחסית לסבא שלו הצמח צדק הוא מוחין דאמא, זו תופעה של "בינה לבא" - הבינה מתגלה-מתפשט עד הלב, שהוא תפארת, יעקב אבינו.

נצח: הרבי מהר"ש ושמואל הנביא

הנשמה הכללית של עם ישראל שכנגד הנצח היא שמואל הנביא - הוא תיקן את הנצח, ושקול כנגד משה ואהרן (שבמדות הלב הם כנגד נצח והוד, כאשר העיקר, משה, הוא בחינת נצח). הוא אמר את הפסוק "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם". הבן הממשיך של הרבי הצמח צדק הוא הרבי מהר"ש (השביעי מבין בניו - "כל השביעין חביבין". גם משה הוא השביעי לאברהם, וכן אהרן). תפארת אצלו היא הכללות, התפלה שיהיו לו כל **יב** הבנים, אבל כמו שהבן המיוחד אצל יעקב הוא יוסף, עליו כתוב "גופא ובריתא חשבינן חד". הבן המיוחד של הצמח-צדק הוא הממשיך שלו, המוז'יניק שלו, בנו הצעיר (כמו שיוסף הוא בן צעיר, חוץ מבנימין). קוראים לו שמואל ולפי הקבלה שמואל הוא בנצח.

מה הסיפור? אשתו של הצמח צדק נקראה הרבנית חיה מושקא (כמו אשתו של הרבי, שנקרא מנחם מענדל על שם הצמח צדק). פעם אחת בליל טבילה, כאשר הרבנית חיה מושקא חזרה מהמקוה, היא הרגישה שמישהו עוקב אחריה ונתקפה פחד אימים. היא הגיעה הביתה מזועזעת כולה, וכשהצמח צדק ראה את הפחד ושאל אותה מה קרה היא אמרה שמישהו הלך אחריה מבית הטבילה עד הבית. הצמח צדק הרגיע אותה - אל תדאגי, זה היה שמואל הנביא. זה היה ליל הטבילה שממנו נולד הרבי המהר"ש.

שוב, זהו סיפור של הצמח צדק עם שמואל הנביא והרבי מהר"ש, שלפי הקבלה שייך לספירת הנצח.

הוד: גם אני יהודי

הוד הוא גם לשון וידוי ותשובה וגם לשון יהודי. בבינה (שמתפשטת עד הוד) הזכרנו יהודים סתם, כולל יהודים פשוטים, שלעתיד לבוא כל אחד יהיה כמו רבי זאב וואלף מז'יטומיר.

כעת הסיפור הוא שפעם בפסח מצאו בבית הצמח צדק מונחת על ארון חתיכת טארט, עוגה של חמץ גמור. כולם נבהלו - הרבנית, כל החסידים שהיו שם - היתכן שבבית הרבי ימצא חמץ גמור (הרי יש מצות "בל ימצא"), חמץ גלוי, באמצע חג הפסח?! כמובן, יש הלכות מה צריך לעשות במקרה כזה, צריך לבער מיד. כשנודע לצמח צדק, וראה שכולם בהתפעלות של בהלה - כנראה עם הרבה ישות של 'היתכן?!' - הוא אמר: מה אתם חושבים? גם אני יהודי, יהודי של שלחן ערוך, גם לי קורים כאלה דברים וצריך לעשות מה שכתוב בשו"ע. גם אני יהודי, קורים לי דברים, ופותחים את השו"ע ועושים מה שכתוב שם.

מי עוד אמר כזה דבר, שצריך לפתוח שו"ע ולעשות מה שכתוב? הרבי, שנקרא על שמו, ובהקשר אחר לגמרי. כאן הוא היה בלי התפעלות, 'גם אני יהודי'. אצל הרבי הסיפור הוא שכאשר הרבנית נפטרה הוא אמר להביא קיצור שלחן ערוך - נסתכל מה עושים. גם הסיפור של הרבי שייך להוד - "הודי נהפך עלי למשחית" ("איהי בהוד").

אם ההוד הוא למצוא חתיכת חמץ באמצע חג הפסח - צריך מיד להודות. קודם כל, להודות על המציאות - ואז לעשות, לפתוח שו"ע ולראות מה עושים במקרה כזה. שוב, זהו ההוד של הצדיק, ודאי שייך לכל אחד ואחד, להודות ש'איך בין אויך א איד', הכוונה שגם אני נכשל לפעמים. כמובן, כאן הוא נכשל שלא מדעתו. למה צריך שולחן ערוך בכלל? כי כתוב "אין אדם עומד על הלכה אלא אם כן נכשל בה". רק ככה עומדים על ההלכה, זוכים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

יסוד: צדקה בחיות

אנחנו יודעים שבעשרת המבצעים של הרבי המבצע שכנגד היסוד הוא צדקה. הצדיק - "צדיק יסוד עולם" - הוא מי שנותן צדקה, משפיע. כאן יש סיפור יפה שקשור לצדקה:

אצל הרבי הצמח צדק היו מונחות שתי קופות צדקה. פעם נכנס ליחידות אחד מגדולי החסידים, רבי פרץ חן, שהיה מאד היימיש עם הרבי - כמו בן בית. הם יושבים, מדברים, אולי אפילו הרבי יוצא רגע וחוזר. כלאחר יד, בלי לשים לב, רבי פרץ הזיז מטבע מקופה אחת לקופה השניה. כשהצמח צדק חזר, או שם לב לזה, הוא הבין שמשהו לא בסדר - בשכל אי אפשר להבין - והחזיר את המטבע לקופה הראשונה. לרבי פרץ היה נראה שיש כאן משהו מיוחד - מה משנה לרבי איפה נמצאת המטבע? אחר כך הוא עשה את עצמו כאילו סתם מזיז את היד, ובכוונה הזיז מטבע או שטר מכאן לכאן - כדי לבחון האם זה בדווקא, האם הרבי מקפיד איזה מטבע ואיזה שטר נמצא כאן ואיזה כאן. שוב, כשהוא עשה זאת הוא ראה שהרבי באמת מקפיד - הוא לקח והחזיר. בבדיקה השלישית שלו הרבי אמר לו - אתה לא רואה את ההבדל? הקופה הזו היא של מטבעות שנתנו בחיות והקופה הזו של אלה שנתנו בלי חיות. אלה היו קופות של פדיון-נפש - כמו שנותנים לפני ראש השנה - והרבי הבחין בין המטבעות שנתנו אותן בחיות לאלו שלא.

מה לומדים מהווארט הזה? קודם כל, שצריך לתת צדקה בחיות. מי נותן צדקה? צדיק. איך קוראים לצדיק שנותן בחיות? "צדיק חי עלמין". מהי מדת הצדיק בלשון הבעל שם טוב? הבעש"ט אומר שכל מצוה צריכה להיות עם "אבר חי", בחינת צדיק. עיקר קיום הצדקה בהידור הוא נתינת צדקה בחיות. קודם דברנו על ישות שיכולה להיווצר מהתפעלות, אך לא חלילה שהתפעלות היא משהו לא טוב - חיות היא התפעלות, היא שמחה. צריך התפעלות וריכוז של אבר חי, אבר התענוג, ובאופן הזה לתת צדקה.

על איזה עוד צדיק כתוב שהיה מבחין בין הפדיונות שנתנו לו? רבי ישראל מרוז'ין, דער הייליגע ריז'יניער, בן דורו של הצמח צדק, שהיתה ביניהם הערכה הדדית גדולה. הוא היה מחלק את הצדקה לפי ההרגשה איך שהאדם נתן את הכסף. היו לו שלש מגירות. אם נתן בשיא ההתלהבות והחיות - הוא שם את הכסף במגירה העליונה, שנועדה לצרכי הבית (מה שבחב"ד נקרא כסף מעמד של הרבי עצמו). אם נתן פחות טוב - שם במגירה השניה. אם עוד פחות - בשלישית (בכסף שבה השתמשו לסוסים שלו, וכיו"ב). כאן היו שתי קופות, עם חיות ובלי חיות. כאן רואים שכאשר יהודי הכי פשוט - לא בינוני של תניא - נותן צדקה בחיות הוא הופך להיות צדיק, "צדיק חי". זהו הענין של התקשרות לרבי - לתת צדקה לצדיק. זהו ווארט וענין שבאופן מובהק שייך לספירת היסוד.

מלכות: "שקר החן והבל היפי"

"אחרון אחרון חביב" - הסיפור של ספירת המלכות: כתוב בספר יצירה שבמלכות "תמורת חן כיעור". מלכות היא האשה, ובאשה במיוחד - יש אשה בעלת חן, אשה יפה, ויש אשה מכוערת.

פעם אחת בא לצמח צדק יהודי זקן, שגם צאצאיו היו חסידי חב"ד, אך למרבה הפלא בסיפור הוא נשמע כמו א גראבע אינגעל (נער מגושם), לא כמו חסיד. הוא בא לרבי ואמר שרוצה לגרש את אשתו כי מצא יותר יפה, וכתוב בגמרא שאם מצא יותר נאה מותר לגרש את הראשונה. צריך להקדיש הרבה דבור, הרבה התבוננות, כדי להגיע לאמתה של תורה - לשון הוראה בפועל - במימרא הזו, ואין כאן המקום. בכל אופן, הוא הסתמך על התפיסה הפשוטה של לשון הגמרא, ואומר לרבי שרוצה לגרש את אשתו כדי לשאת נאה הימנה. הרבי כמובן לא היתה נוחה דעתו מכך, והוא ענה לו - יש פעמים שלוקחים נאה וחיים עם מכוערת, מ'נעמט א שיינא און מלעבט מיט א 'מיאוסה' (מלשון מיאוס, מכוערת). היהודי לא הבין בדיוק מה הרבי התכוון והוא התעקש. כנראה לעת זקנה הוא קצת יצא משיווי המשקל, וכך עשה. יש עוד הלכה - תקנת רבינו גרשום מאור הגולה שאין מגרשין אשה אלא מדעתה, היא צריכה להסכים. הדעה של "אפילו מצא אחרת נאה הימנה" היא במשנה, הרבה לפני כן, כאשר האשה לא היתה צריכה להסכים. כאן כנראה היא הסכימה וכך היה. לא עברו הרבה ימים אחרי שהוא נשא את האשה השניה, היפה, ופתאום היא חלתה - גילו איזה גידול באף שלה. חפשו את הרופאים הכי מומחים שהיו אז בעולם, שבסוף אמרו שחייבים לעשות לה ניתוח - הניתוח עיקם לה את האף ופגם בו, והיא הפכה להיות מכוערת לגמרי. בדיוק כמו שאמר לו הצמח צדק שלוקחים יפה וחיים עם מכוערת.

מה מוסר ההשכל של סיפור המלכות? מוסר השכל הכי פשוט, שכל אחד, במיוחד בחור, חייב לדעת - "שקר החן והבל היפי". "שקר החן והבל היפי אשה יראת הוי' היא תתהלל" - מחפשים באשה שתהיה "אשה יראת הוי'", וככל שתעריך את יראת ה' שלה היא תהפוך להיות יותר ויותר יפה ואזי "היא תתהלל" גם ביפי שלה. אך לכך זוכים רק אחרי שלכתחילה מואסים בחן וביפי החיצוניים.

נסיים ברמז-גימטריא בנין: הצמח צדק הוא מנחם מענדל. כשמתפללים ומזכירים צדיק, וגם כל יהודי, מזכירים את שם אמו. האמא שלו היא בעל מסירות נפש על החסידות - דבורה-לאה, הבת של אדמו"ר הזקן, שמסרה את נפשה בפועל ממש כדי להציל את אבא שלה, ולכן זכתה להיות בהיכל של הבעל שם טוב. **מנחם מענדל בן דבורה לאה** שוה 637, 7 ברבוע כפול 13, מספר חשוב בחכמה המספר, ששוה "**יראת הוי**'". המלה "**יראת**" היא ראשי תבות "[פתחי לי] **א**חותי **ר**עיתי יונתי **ת**מתי" - ארבע עליות האשה - ושוה **תורה**. כלומר, "**יראת הוי**'" שוה **תורה-הוי**', ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד". כנראה אצל הצמח צדק דבר זה הוא עצמי - "אשה יראת הוי' היא תתהלל".

עד כאן סיפורים. שנזכה כולנו בתוך כלל ישראל לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שתהא שנת גאולה וישועה, שנת משיח למטה מעשרה טפחים!

'בקיצור' - תובנות ונקודות 'עבודה':

שלש בחינות בסעודה שלישית, כנגד אמונה-תענוג-רצון שבכתר: ניגון, תורה, טעימה.

כח-מה של החכמה הוא כח דהיתרא - הכח לפתוח-להתיר מה שאסור בקליפה.

לעתים מכוונים לפסוק להיתר - כדי להתיר מהקליפות מה שנקשר בהן.

החיים בגוף הם ז"א, ההסתלקות בינה, הקבורה חכמה והרקבון (כהכנה לתחית המתים) כתר.

עיקר הישות מתחילה מהאהבה - "יש מי שאוהב".

מגמת ההשכלה היא לגרום לאדם ישות - הן בלימודי החול והן בלימודי הקדש.

צדקה יש לתת בחיות ותענוג - וכאשר יהודי פשוט עושה כך הוא הופך ל"צדיק חי עלמין".

כאשר מקיימים "שקר החן והבל היפי" וזוכים ל"אשה יראת הוי"" אזי "היא תתהלל" גם בחן וביפי שלה.

הרה"ק יואל מוסקוביץ משאץ

יום ההילולא - י"ג ניסן

הרב **יואל מוסקוביץ**' ה'תקע"ח, 1818 - י"ג בניסן ה'תרמ"ו, אפריל 1886 היה אדמו"ר רומני, מייסד חסידות שאץ בסוצ'אבה שבחבל בוקובינה.

קורות חייו

נולד בשנת תקע"ח (1818) בעיר סטנוב לרבי חיים מסטאנוב, בנו של רבי יוסף מיאמפולה, בנו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. לאחר חתונתו עם בתו של רבי מאיר מפרמישלאן התגורר בסמוך אליו והיה קרוב אליו מאוד. לאחר פטירת חותנו בשנת ה'תר"י, היה למנהיגם של רבים מחסידי פרמישלאן בעיירה ויבראניווקה (אוק') שבגליציה. בסביבות שנת ה'תר"ם (1880) עבר לעיר סוצ'אבה (בהגייה היהודית "שוץ") שם החל לשמש כאחד האדמו"רים המרכזיים בחבל בוקובינה[2]. היה ידוע בנדיבות וחלוקת כספים רבים לצדקה, על מצבתו נכתב "קידש מהונו אחת מחמישה". בשבת הגדול תרמ"ו נפל למשכב ולמחרת, בי"ג בניסן, נפטר ונטמן בבית הקברות היהודי בשאץ. ארונו וארון אשתו הועלו לארץ בשנת 1978 ונטמנו מחדש בבית הקברות היהודי בהר הזיתים.

משפחתו

בגיל 14 שנת ה'תקצ"ב נישא למרים חיה, בתו של רבי מאיר מפרמישלאן נפטרה ב-1903 נודעה בצדיקותה וחסידים רבים אף הגישו לה קוויטל. לאחר מות אביה ירשה את מקל ההליכה שלו וביקשה כי יקבר עימה.

ילדיו:

- הרב מרדכי יוסף משה (נפטר בי"א בסיוון ה'תרפ"ט - (אדמו"ר בסוליצא. אביו של רבי שלום משאץ
- הרב אלתר אהרן אריה נפטר בז' באלול ה'תרע"א - אדמו"ר בפודול.
- הרב מאיר נפטר בכ"ג באדר א' ה'תרפ"א - ממלא מקום אביו בשאץ.
- ינטא לאה - נישאה לבן דודה הרב יעקב שלמה שמרלר, אדמו"ר מפרמישלאן בגורא הומורי.
- שלומצא - נישאה לרב אברהם זרח אריה לייב הלפרין, האדמו"ר מברז'אן.
- בת נוספת נישאה לרב משה אייזקסון.

כ"ב ניסן

הרה"ק רבי ישראל יצחק (קאליש) מוואַרקא

יום ההילולא - כ"ב ניסן

רבי ישראל יצחק מוואַרקי זצ"ל, נולד בשנת תקל"ט בעיירה זאלושין, לאביו המכונה רבי שמעון בעל רחמנות זצ"ל, נכד הגאון הגדול רבי יצחק מקאליש זצ"ל, מגזע רבי מרדכי יפה זצ"ל, ה"לבוש".

בנעוריו התפרסם לעילוי מופלא, בשנת תקנ"ה נשא את בתו של רבי מאיר מזאריק ועבר לעיירה זו, בה התגורר עד שהמוני החסידים הכתירוהו שלא לרצונו לאדמו"ר. בעודו צעיר לימים, נעשה לתלמידו המובהק של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל, ולא מש מבית מדרשו. עם רבו נסע לעתים תכופות לחוזה מלובלין. כן נסע עמו לעיתים גם למחותנו של הרבי מלעלוב, היהודי הקדוש מפשיסחא זיע"א, שחיבבו מאוד והתבטא עליו, אין לך מידה טובה שמנו חז"ל, שאינה נמצאת בו.

אחרי פטירת מוריו הקדושים, נעשה לאחד מגדולי תלמידי הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זצ"ל, מעמודי התווך של בית מדרש גדול ומרכזי זה לחסידות ולחסידים.

היה מפורסם כבעל מידות תרומיות ומופלגות, שאין דומה לו בדורו, כאוהב ישראל אמיתי.

אחרי הסתלקותו של הרבי מפשיסחא זצ"ל, התפלגה העדה הגדולה, מהם שאמרו לקבל עליהם למנהיג את רבי יצחק, ומהם שדבקו ברבי מנחם מענדל זצ"ל, מטומשוב ואחרי כן מקוצק. רבי יצחק סירב, הוא מיהר להכתיר את בנו יחידו של רבו, הרה"ק רבי אברהם משה זצ"ל לרבי, כאשר לקולו צייתו כל אלה שנהו אחריו. רבי אברהם משה זצ"ל כיהן כשנתיים כרבי בפשיסחא, בשנת תקפ"ט נפטר בעודו צעיר לימים.

עדת החסידים הגדולה שוב לא הרהרה לרגע, המוני החסידים נהרו לזאריק, הכתירו את רבי יצחק לרבי, בעל כורחו דבקו בו, ושוב לא הרפו מאוהלו. מזאריק עבר לוואַרקי, עיירה סמוכה לווארשא, שם נפתח בית מדרשו הגדול, משם יצאה תורה וחסידות, הנהגה ואור, להמוני בית ישראל.

דור שלם של חסידים ואנשי מעלה, יחידי סגולה ובעלי מדרגות, חונכו בבית מדרשו בוואַרקי. בית מדרשו שפע אהבה וחמלה לכל אשר נברא בצלם, שם ניתן היה למשמש את הקדושה בידים, כעדותם הנאמנה של החסידים הראשונים, אנשי אמת.

הקדיש הרבה מזמנו לעניני הכלל, הרבה לעשות בווארשא בעניני ציבור, עמל וטרח לביטול גזירות רעות. עסק יחד עם רעו וידידו החידושי הרי"ם זצ"ל, בהרבה בעיות שעלו על סדר יומה של יהדות פולין.

אירגן אסיפות, דאג להרכיב משלחות לאנשי השלטון, כיתת רגליו בהשתדלויותיו למען הכלל והפרט. ביתו הפך לכתובת מרכזית לכל עניני ציבור. כן מפורסם, הכרוז שחתם עם החידושי הרי"ם זצ"ל והבד"צ מוארשא, שהמלמדים ילמדו תינוקות של בית רבן, דוקא לפי פירוש רש"י הקדוש.

סיפר ר' לעמיל שמשו, בהיות הרבי בוורשא, לרגל השתדלויות בעניני הכלל, כשחזר לפנות ערב לחדרו שבמלון, ראה שנכתב על דלת חדרו באותיות גדולות דברי זלזול וחירופים כלפיו, וכל הדלת מלמעלה עד למטה רשומה בדברי עתק אלה.

המשמש עמד נבהל ומשתומם, מפחד ויראה וגם מבושה וכלימה. אמר לו הרבי, אל יפול רוחך מזה כלל, קבלה בידי ממורי העילוי, בשם זה היה קורא לרבו רבי אברהם משה מפשיסחא זצ"ל, שכל בעלי מחלוקת מוציאים דיבה על איש, באותה מידה שהוא נזהר בה ביותר.

והראיה מן התורה, מצינו בקורח ועדתו בתלונות שלהם על משה רבנו ע"ה אמרו, 'ומדוע תתנשאו על קהל ה" (במדבר טז ג). הם העלילו עליו דוקא במידת הגאוה, שהתורה העידה עליו (שם יב ג) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה'.

קרוב לעשרים שנה ניהל את עדת החסידים, שמנתה אלפים רבים וגדלה משנה לשנה. ביום שמיני של פסח שנת תר"ח, עלה הרבי בסערה השמימה, זיע"א. דיבוריו האחרונים קודם פטירתו, לתלמידו רבי שרגא פייבל מגריצא זצ"ל, היו, לימוד גמרא היא הטהרה הגדולה ביותר.

'שנאניו יאמרו לו'

שמענו בשם אדמו"ר הק' הזקן מוורקא בשנת תר"ח שנת הסתלקותו וישב על הסדר חלש מאוד, וכאשר הגיע לפיוט 'אדיר במלוכה וכו' שנאניו יאמרו לו', שאל הרה"ק זצ"ל מה זה הפי' של 'שנאניו', ואמר שהוא לשון שתיקה, מלשון שקט ושאנן.

כי באמת בכל דור דור יש צדיקים שיכולים לקרב את הקץ ולהביא את המשיח, רק לאשר הם רואים אשר הקב"ה שותק לכן גם הם שותקים, וזה פירש 'שנאניו' היינו הצדיקים השותקים אומרים 'לך ולך' וכו', כל זאת היא ממך יען שהקב"ה שותק לכן גם אנחנו שותקים, [ובאותו החג באחרון של פסח עלה השמימה]. הגדה של פסח ישמח ישראל

איך בא אליהו הנביא לברית שחל בשבת

פעם אחת היה הרה"ק הרבי יצחק מוואורקא זצ"ל, על ברית מילה בשבת, ושאל את הרה"ק רבי פייבל מגריצא (אבי הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר) זצ"ל, דאיתא בגמ' (עירובין מג:) שאין אליהו בא בשבת משום איסור תחומין, וא"כ האיך בא אליהו הנביא לברית שחל בשבת. והשיב הר"פ מגריצא, דהאיסור היא כשאליהו בא בדמות אדם אז נוהג אצלו איסור תחומין, אבל כשהוא בא בדמות מלאך לא שייך איסור תחומין. נענה הרה"ק מוואורקא ואמר: ואני סבור שהתשובה לזה היא, כיון שאליהו הוא מלאך הברית, ומילה דוחה שבת (שבת קכח:) לכך מותר לו לבוא. שמועות יצחק - ליקוטים

כ"ה ניסן

הרה"ק חיים הלברשטאם אדמו"ר מצאנז "הדברי חיים"

יום ההילולא - כ"ה ניסן

רבי **חיים הלברשטאם מצאנז** תקנ"ז - כ"ה בניסן תרל"ו, המכונה "**הדברי חיים**" - על שם ספרו, היה רבה של העיר צאנז ומייסדה של חסידות צאנז, ומגדולי ומנהיגי יהדות מזרח אירופה בדורו.

נולד בשנת תקנ"ז בעיר טארנוגרוד שבגליציה למרים, בתו של ר' משולם זלמן אשכנזי ולרבי אריה ליבוש. כבר בצעירותו נודע כעילוי, ובגיל 13 נלקח כחתן של ר' ברוך פרנקל-תאומים, בעל ה"ברוך טעם". היו לו שמונה בנים ושבע בנות.

רבותיו בחסידות היו רבי נפתלי צבי מרופשיץ ורבי צבי הירש מזידיטשוב. הוסמך להוראה על ידי הרב אפרים זלמן מרגליות מברודי.

רבי חיים היה ידוע בדורו כאיש אלוקים וכאחד מגדולי הדור גאון בנגלה ובנסתר וכאיש צדיק וקדוש עליון, כפי שניתן ללמוד מהתכתבויות שהיו לו עם גדולי רבני דורו. תפילתו הייתה בהתלהבות ובדבקות בהתפשטות הגשמיות ונהג לחלק את כל כספו ממש לעניים וכך נודע כענק בכל שלשת העמודים עליהם העולם עומד תורה עבודה וגמילות חסדים. עוד בזמנו כללה חסידות צאנז אלפי חסידים.

רבי חיים הלברשטאם, היה ידוע כאדמו"ר עני מרוד. הכיצד? רבי חיים נודע כעושה צדקה. את כל כספי הפדיונות שקיבל מחסידיו, נהג לחלק לעניים מרודים, ליתומים ולאלמנות. נושא נתינת צדקה היה כה חשוב לאדמו"ר, שקרה כשבא עני ולא היו בידיו מזומנים להעניק לו, היה ממשכן חלק מרכושו.

כמעט כל בניו הקימו (אחרי פטירת אביהם) חצרות חסידיות ידועות בכל רחבי גליציה ובמזרח אירופה. חלק גדול מחסידיות אלה הושמדו בשואה.

לרבי חיים מצאנז הייתה שיטה ייחודית בלימוד ובהלכה. שיטת לימודו הייתה מבוססת בעיקרה על בקיאות רבה. רבי חיים ציין כי אין להורות הלכה, למשל בהלכות שבת, אלא זה הבקי במסכת שבת בעל פה. שלא כבחסידיות אחרות, התנגד רבי חיים לפרסום קבלה ברבים. שיחותיו לחסידיו עיקרן היה שיחות מוסר וביאורים על סוגיות בגמרא. כיום אנו רואים רבים המקפידים מאד על מיקום התפילין (בעיקר תפילין של ראש). רבי חיים טען שאין צורך בהקפדה יתרה על מיקום תפילין של ראש. פסח מאחורינו ונציין כי האדמו"ר מצאנז התנגד בחריפות לאפיית מצות במכונה.

רוב בניו וחתניו שימשו באדמו"רות, כשהמפורסם שבהם הינו בנו הבכור הרה"ק רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינובה. אחד מבניו, רבי אהרן, מונה על ידו לכהן ברבנות צאנז. צאצאיו הנהיגו חצרות חסידיות רבות. החצרות הממשיכות את שושלת צאנז היום הינן: צאנז-קלויזנבורג, צאנז-זאמיגראד, באבוב, סטרופקוב, חסידות צאנז-גריבוב וגארליץ.

נפטר ביום כ"ה בניסן תרל"ו.

כשנפטר רבי חיים היה זה בנו רבי אריה לייבוש שמילא את מקומו כאדמו"ר של צאנז. לאחר השואה האיומה זכתה חסידות צאנז לתקומה רבתי דווקא כאן בארץ הקודש. נינו של רבי חיים, הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם הקים בעיר נתניה את "קרית צאנז". אמנם חסידים קראו לרבי יקותיאל האדמו"ר מקלויזנבורג, עיר בה כרב לפני השואה. הקריה החסידית בנתניה שזכתה לבנות תלמודי תורה, ישיבות, בתי מדרש ועוד קרויה כיום חסידות "צאנז-קלויזנבורג". היום כ"ה ניסן הוא יום פטירתו (שנת תרל"ו 1876-), של מייסד חסידות צאנז רבי חיים הלברשטאם ה"דברי חיים" זצ"ל. זכותו תגן עלינו.

קשריו עם חב"ד

רבי חיים כותב על אדמו"ר הזקן בהערצה "מי לנו גדול באחרונים ממנו."

רבי חיים מזכיר את אדמו"ר הצמח צדק בשו"ת דברי חיים "מחותני הגאון החסיד מו"ה מענדיל נ"י מליבאוויטש".

מסופר כי פעם כאשר הדברי חיים עבר בסקירה על המכתבים שהגיעו אליו, נטל אחד מהמכתבים והניחו בצד. וביקש מבנו רבי יחזקאל שיזכיר לו להשיב על המכתב לאחר ארוחת הצהרים. לאחר הצהרים נטל את המכתב ואז פסע אנה ואנה בדביקות עילאית כשפניו בוערות, לאחר שהות קצרה התיישב לערוך תשובה בדחילו ורחימו. כששאל אותו בנו לפשר הדבר הסבירו לו כי מכתב נשלח אליו מאת אדמו"ר הצמח צדק בענין היתר עגונה ולאשר ידוע לו כי הוא חכם הרזים, לכן טרח ביגיעה רבה להשיב לו מכתב שיהיה מכוון גם על פי תורת הסוד.

בשו"ת צמח צדק יש תשובה אודות עגונה שהתירוה ונשיאת ושוב בא אחד שטען שהוא בעלה ונתן סימנים מובהקים. ונאמר בה כי המכתב הגיע יחד עם דעת "הרה"ג החסיד מצאנז" להתיר, ולאחר פלפול דוחה הצמח צדק את דעת רבי שלמה קלוגר שאסר והכריע כדברי הרבי מצאנז להיתר.

משפחתו

בניו

- בנו, רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם מחסידות שינובא. משושלתו יצאה חסידות סטרופקוב.
- בנו, רבי דוד הלברשטאם, מייסד חסידות קשאנוב.
- בנו, רבי מאיר נתן הלברשטאם, אביו של רבי שלמה הלברשטאם מייסד חסידות באבוב.
- בנו, רבי אהרן הלברשטאם, ממלא מקומו ברבנות צאנז. משושלתו יצאה חסידות גריבוב.
- בנו, רבי ברוך הלברשטאם מרודניק, מייסד חסידות גורליץ, משושלתו התפצלו בין היתר: חסידות צאנז-ז'מיגראד, חסידות טשאקאווא וחסידות צאנז-קלויזנבורג.
- בנו, אריה לייביש, נפטר בגיל 7.
- בנו, רבי שלום אליעזר הלברשטאם, מייסד חסידות ראצפרט נרצח על ידי הנאצים בשואה.
- בנו, רבי יצחק ישעיה הלברשטאם מטשכויב, נרצח על ידי הנאצים בשואה.

חתניו

- רבי משה אונגר מדומברובה, בעלה של מרים (בתו השישית).
- רבי אליעזר ירוחם בארון מקראקא. בנו של רבי ישראל יצחק מרדושיץ. בעלה של יוטא (בתו השביעית).
- רבי מרדכי דב מהורנסטייפל מייסד חסידות הורניסטייפול. בעלה של רייצא (בתו השמינית).
- הרב יצחק טוביה רובין מצאנז. בעלה של נחמה (בתו התשיעית).
- רבי אהרן הורוויץ מדז'יקוב-בייטש. בעלה של טילא (בתו העשירית).
- רבי אלעזר רוזנפלד מאושפיצין, בנו של רבי יהושע מחסידות קמינקא. בעלה של פראדיל (בתו הארבע עשרה).
- רבי בצלאל יהושע מושקוביץ מחסידות גלינא. בעלה של גיטשא (בתו החמש עשרה).

כמו כן גידל את בתו החורגת, הינדא רחמה (בת אשתו רבקה והרב נפתלי צבי פרנס) שנישאה לרבי מאיר מחסידות לינסק. רבי מאיר גר אצלו לאחר חתונתו ושימש כדיין בבית דינו.

מספריו

- ספריו של רבי חיים נקראו בשם "דברי חיים" הנושאים עליהם כתב:
- שו"ת
- ספרי חסידות על התורה ומועדים
- רעיונות על מועדים
- מקוואות
- פירוש על בבא מציעא
- בירורים בשמות גיטין.

"**עצרו כאן!**", הורה פתאום רבי חיים מצאנז, "אני מריח מהבית הזה ריח מיוחד".

הרבי ומלוויו עברו בעיירה שבה לא ביקר מעולם, וכשעברו ליד אחד הבתים הורה לעגלון לעצור, וביקש להיכנס לבית. תושבי העיירה נדו בראשם. "נראה שהצדיק מבקש להוכיח את ר' פסח על המעשה שעשה", שיערו.

כשראה ר' פסח את רבי חיים ניצב על מפתן דלתו, כמעט התעלף. "אני מריח כאן ריח מיוחד", אמר לו הרבי, "בבקשה הרשה לי להיכנס לביתך".

רבי חיים החל להתהלך בבית, כמחפש אחר דבר מה. "אני מריח כאן ריח גן עדן", חזר ואמר, בעודו מתקרב אל ארון הבגדים. "האם תוכל לפתוח את הארון?", שאל.

חיוורון עז כיסה את פניו של ר' פסח. בידיים רועדות פתח את הארון. מול עיניהם של הרבי וחסידיו נתגלתה לא פחות ולא יותר - גלימת כומר. "ר' פסח, ספר לנו מה פשר הבגד הזה שבביתך", ביקש הרבי.

בקול רועד החל ר' פסח לספר: גבאי צדקה הייתי. בכל חודש ערכתי סיבוב בבתי העיירה, לאסוף כספים לצורכי הצדקה.

זה קרה בלילה, אחרי שסיימתי סבב של איסוף צדקה, ואחריו סבב חלוקה, שבו חילקתי את כל הכסף שנאסף לידי נזקקים. בשובי לביתי המתינה לי אלמנה שלא הכרתי, וסיפרה בבכי על מצבה הקשה, שבעלה השאיר חובות רבים, ושהיא חייבת עכשיו לשלם אלפיים רובל, שאם לא כן, תושלך מביתה לרחוב.

השבתי לה שזה עתה חזרתי מסיבוב התרמות, וכבר חילקתי הכול. היא פרצה בבכי נואש, שקרע את ליבי. האישה כמעט התעלפה. החלטתי לצאת שוב למגבית, אולי אמצא יהודים שיסכימו לפתוח את ליבם בעבור האלמנה המסכנה.

עברתי ליד בית מרזח, ופתאום אני שומע צעקה המופנית לעברי: "הנה פסח היהודי. במקום לעבוד מקבץ נדבות... האם שוב אתה רוצה כסף?".

התייצבתי מול חבורת ההוללים ועניתי: "כן, אני צריך כסף, בעבור אלמנה אומללה ויתומים רעבים!".

כששמעו זאת הגויים השיכורים פרצו בצחוק. אחד מהם, שהיה בנו של אציל בעל ממון ושונא יהודים, פנה אליי ושאל לכמה כסף אני זקוק. השבתי לו שאני צריך אלפיים רובל.

"בוא נעשה עסק", הציע. "נלביש אותך בגדי כומר ונוליך אותך בכל רחובות העיירה בשירה ובריקודים, כדי שכולם ייצאו מהבתים לראות את המחזה. אם אתה מסכים, תקבל את מלוא הסכום". היה ברור לו שאסרב להצעה. וכי אני, גבאי צדקה מכובד ובעל משפחה, אמיט על עצמי בושה וחרפה שכזאת?

ואז נזכרתי באלמנה המסכנה שממתינה מחוץ לדלת ביתי. ראיתי בעיני רוחי את ילדיה האומללים, שעלולים להיזרק לרחוב אם תשוב אל ביתה בידיים ריקות. נשמתי עמוק והשבתי בחיוב.

בן האציל קפץ על ההזדמנות בחדווה. חבריו משכו אותי אל ביתו, שם הלבישו עליי את בגדי הכמורה. משם דחפו אותי אל הרחוב הראשי ובתהלוכה רועשת החלו להוליך אותי בחוצות העיירה. כל יהודי העיר יצאו מבתיהם נדהמים ומבוישים. מעולם לא התביישתי כך. כל דקה שעברה הייתה לי כנצח. דמעות שטפו את פניי, בעוד הגויים מתפקעים מצחוק ואחיי היהודים מוחים בכאב.

כשהסתיים מסע הייסורים, הוציא בן האציל מכיסו אלפיים רובל ושילח אותי אל ביתי עם בגדי הכמורה. האלמנה עדיין חיכתה לי ליד הפתח. היא הביטה בפליאה בבגדי הכומר שעליי, אך לא אמרתי לה דבר. נתתי לה את הכסף ונכנסתי לביתי.

בימים הבאים התביישתי לצאת מביתי. אשתי וילדיי נהפכו ללעג ולקלס. הצטערתי מאוד על הביזיונות שגרמתי להם. אך כאשר פתחתי את הארון וראיתי את בגדי הכמורה, הזכרתי לעצמי שהכול נעשה למען אלמנה אומללה ויתומים רכים.

ר' פסח סיים את סיפורו ופרץ בבכי חרישי.

"כעת אני מבין את פשרו של ריח גן העדן שהרחתי ליד ביתך", אמר רבי חיים מצאנז, וחיוך גדול על פניו. הוא חיבק את ר' פסח בחום. "אחרי מאה ועשרים, כשתסתלק מן העולם, בקש שיעטפו אותך בבגד זה, כדי שיהיה מליץ יושר בעבורך", הורה הרבי. כהוראת האדמו"ר כך נעשה, ובבוא עיתו נקבר ר' פסח בבגדי הכמורה.

לימים הורתה הממשלה לסלול כביש במקום שבו עמד בית הקברות שבו נטמן ר' פסח. היהודים נאלצו לפנות את הקברים ולהעבירם למקום אחר. כאשר קברו של ר' פסח נפתח מצאו את גופו שלם לחלוטין, פרט לקצה הרגל שאותו בגד הכמורה לא כיסה. (על-פי 'שאל אביך ויגדך')

נוהג היה רבי חיים מצאנז לומר:

כל הצדיקים עובדים את השם, כל אחד בדרך אחרת ובבחינה אחרת. ומי שאומר שרק רבו הוא צדיק ותו לא - אעקור אותו מן העולם הזה ומן העולם הבא.

רבי חיים מצאנז נהג לומר:

אדם צעיר הייתי ולבי בער באהבת השם יתברך. אז חשבתי שאתקן את כל בני האדם בעולם ואחזירם למוטב, שיעבדו את השם.

כאשר ראיתי שלא עלה הדבר בידי חשבתי - לפחות אתקן את בני עירי.

לאחר שטרחתי בכך וראיתי שגם זה אי אפשר, חשבתי - לפחות אתקן את בני ביתי, שיהיו עובדי השם באמת.

שבתי והתבוננתי בדבר ואמרתי - לפחות אטרח לתקן את עצמי, שאהיה עובד את השם.

טרחתי בכך הרבה וראיתי שגם דבר זה אינו עולה בידי.

פעם אחת עמד רבי חיים מצאנז בחדרו ליד החלון והשקיף החוצה. ראה איש עובר. דפק הרבי על החלון ורמז לאיש שייכנס אליו.

כשנכנס אליו, שאלו הרבי: "הגד נא לי, אם תמצא איזו מציאה - ארנק עם דינרי זהב, האם תשיב את האבדה לבעליה?" ענה האיש: "רבי, בוודאי שאשיב את האבדה תכף ומיד." "שוטה אתה," אמר הרבי.

הלך לו האיש, ושוב עמד הרבי ליד החלון וראה איש אחד עובר. רמז גם לו שייכנס אליו, ושאלו כמו ששאל את הראשון. ענה האיש: "איני שוטה להשיב ארנק עם כסף." "רשע אתה," אמר הרבי.

ושוב עמד ליד החלון ורמז לעובר אורח שלישי שייכנס אליו, ושאל את אותה השאלה. אמר האיש: "רבי, איך אוכל לדעת כעת באיזה מצב אהיה אז? מי יודע אם אוכל אז לנצח את יצרי, אולי יתגבר עליי חס ושלום, ויסית אותי לקחת את הכסף ממי שטרח עבורו. או ייתכן כי השם יתברך יחזקני ויעזור לי להתגבר על היצר ולהשיב את האבדה לבעליה."

אמר לו הרבי: "מה טובים דבריך. אתה חכם אמיתי ודבריך נכונים ונבונים."

חסיד אחד שאל את הרבי מצאנז: "האם סיפורי הצדיקים שבספרים הם אמת?" ענה לו הרבי: "איני יודע אם הם אמת או לא. אני יודע שיש בהם כוח לעשות הכול."

פעם אחת ביקשו סוחרי יין מוורשה מרבי יחיאל מאלכסנדר, כי ייסע להונגריה כדי לבדוק את כשרותו של יין, שנאמר עליו כי אינו כשר כראוי.

בדרכו עבר ר' יחיאל בעיר צַאנְז וביקר בה את רבי חיים מצאנז. שוחח אתו ר' חיים על שליחותו ועל רבותיו מחסידות פשיסחה ואחר כך אמר: "כולנו עובדים אל אחד." וכשנפרד ממנו אמר: "אל תחמיר הרבה."

עוד סיפר, כיצד בצעירותו ביקר את רבי אברהם יהושע השל מאפטא. באותה העת הביאו שלושה סלים של יין משובח מכרמו של יהודי מארץ ישראל, והעמידו אותם על השולחן כדי שישתמש בהם הרבי.

שאל הרבי מאפטא את בנו, ר' יצחק מאיר השל: "בני, מה נשתה כשיכלה היין הזה?" ענה לו בנו: "נחזור ליין ששתינו עד כה." אמר הרבי מאפטא: "אם כך, סלקו מכאן את היין הזה."

רבי צבי מאיר מֵרְדוֹמְסְק נהג לנסוע בכל שנה באביב, בין פסח לשבועות, אל רבי חיים מצַאנְז.

פעם אחת בבואו אל שולחן רבו בליל שבת, ראה שמגישים אל השולחן כוס יפהפייה של זהב על טס של זהב לקידוש. אחרי ששתה מיין הקידוש לקח ר' צבי מאיר את הכוס והתבונן בה. פנה אליו ר' חיים ואמר לו: "את הכוס הזאת קיבלתי מאברך אחד שמת ולא הותיר אחריו בנים. בצוואתו הקדיש את ממונו כדי לעשות עבורי כוס של זהב לקידוש כדי שאזכר בו בכל ליל שבת בשעת הקידוש."

בשנה הבאה שוב בא ר' צבי מאיר לרבי חיים מצאנז, אך בליל שבת לא ראה את כוס הזהב אלא רק כוס ישנה מכסף. אחרי הקידוש גחן ר' צבי מאיר אל אחד מבניו של רבו ושאל: "איפה כוס הזהב שראיתי כאן בשנה שעברה?" הבחין הרבי שהוא מתבונן בכוס ואמר: "מה הוא שואל? מה הוא שואל?

על כוס הזהב שלי? משכנתי אותה. ואף על פי שהאברך שנתן לי אותה כבר בא אליי בחלום ושאל אותי למה איני מברך על היין בכוס שלו, אין לי מה לעשות. אין לי כסף לפדות אותה מהמשכונאי."

כשבגרה בתו של רבי ברוך מגורליץ בא אל אביו, רבי חיים מצאנז, וביקש ממנו כסף להוצאות הנישואין. "אין לי כסף עכשיו," ענה לו אביו.

אחרי זמן מה באו גבירים עשירים לרבי חיים מצאנז ונתנו לו כסף רב. מיד ביקש הרב לקרוא לעני מרוד אחד מעירו, שהיה צריך להשיא את בנותיו ונתן לו את כל הכסף.

כשבא ר' ברוך לאביו, אמר לו: "תן לי את הכסף שנתנו לך הגבירים," ענה לו אביו: "כבר נתתי אותם לפלוני העני."

בכה ר' ברוך ואמר: "אבל אבא! גם אני צריך להשיא את בתי. למה העדפת איש זר על פניי?"

ענה לו אביו: "אתה אדם מכובד ומוכר, ואתה יכול ללכת למקומות שבם מכירים אותך ולאסוף את הסכום הדרוש לנישואי בתך. העני הזה לא מכיר אף אחד, אם אני לא אתן לו - מי ידאג לו?"

בערב חג הסוכות היה רבי חיים מצאנז נוהג לתת כסף רב לצדקה. פעם אחת אמר בערב סוכות כי הוא צריך כמה אלפי רובל. הלכו בניו ולוו כמה אלפים אצל עשירי העיר, ור' חיים חילק אותם לעניים.

בלילה, כשנכנס לסוכה אמר: "בעתיד יקשטו הרבנים את סוכותיהם בפאר רב. ואני - לא זו דרכי. עבורי הצדקה היא נוֶיה והדרה של הסוכה, והיא הקישוט היפה ביותר."

אצל רבי חיים מצאנז שכיחים היו מעשי נסים. לא רק חסידים היו באים אל הרבי, אלא גם "אשכנזים", יהודי גרמניה, שאינם חסידים כלל, וחלקם אף עזבו את שמירת המצוות. והנה דווקא על יהודים אלו היו פועלים מעשי הנסים של הרבי יותר מאשר על החסידים.

פעם אחת בא אשכנזי אחד מן העיר וינה אל הרבי. היהודי היה לבוש כגוי וכמעט שלא ידע מילה בעברית או ביידיש. סיפר האיש לרבי כי הסתבך במשפט פלילי, ובא כדי שהרבי יברך אותו שייצא מהמשפט בלא נזק.

בירך אותו הרבי שייצא זכאי בדין.

אמר האשכנזי לרבי: "מן הסתם, אדוני כבוד הרבי מתכוון לכתוב מכתב בקשה לאדון אלוהים הנכבד. ובכן, מבקש אני לראות את המכתב כדי לוודא שייכתב כמו שצריך ובצורה מכובדת."

צחק הרבי ואמר: "עליך לדעת כי הבקשה שכותבים לאדון אלוהים היא סודית ביותר, ולאף אדם אסור לראותה." השתכנע האיש שכך ראוי ונכון אבל שאל כמה עליו לשלם עבור הטרחה.

"אין צורך," השיב הרבי, "אפילו לא פרוטה אחת."

ואולם האשכנזי התעקש לשלם את שכר הטרחה. אין הוא רוצה שהרב יטרח בעבורו בלי שכר. הלא בוודאי יפסיד הרב כמה שעות על כתיבת הבקשה, ועל כן רוצה הוא לשלם.

כאשר ראה הרבי מצאנז שאינו יכול להיפטר מאותו יהודי, אמר: "בסדר, כאשר תיוושע ותצא זכאי, שלח לי שלוש מאות זהובים."

לא חלפו שלושה ימים ואל הרבי הגיע מברק ובו המחאה בסך שלוש מאות זהובים.

באותו זמן שהה בצאנז אחד מחסידיו של הרבי, עני מרוד, שזמן רב היה ממתין לברכותיו של הרבי, אבל הרבי לא נענה לבקשותיו.

כשראה החסיד את כל המעשה, התמרמר מאוד ושאל את הרבי: "כיצד זה ייתכן שאני, חסיד נאמן, ממתין שבועות ארוכים לקבל את ברכתך ואיני זוכה לכך. מדוע קיבל האשכנזי את ברכתך בלי להמתין רגע? האם מיוחס הוא יותר ממני, האם גרוע אני ממנו?"

"האם סבור אתה שהנסים נושרים לי מהשרוול?" געה בו הרבי. "במעשים אלו אני מסכן את עצמי ואת ילדיי. כדי להראות לחוטאי ישראל שיש אלוהים בעולם אני מוסר את נפשי. ועכשיו, מה תרצה ממני? האם גם לך אני צריך להראות שיש אלוהים בעולם?"

"**אינני מבין**. דווקא עכשיו, כמה שעות לפני כניסת חג הפסח?! מה הדחיפות?!", תהה העשיר.

כמה דקות קודם לכן נקרא הגבאי לחדרו של רבי חיים הלברשטאם, רבה של העיר צאנז והאדמו"ר הראשון של החסידות. זו שעת אחר הצוהריים, והשמש שהחלה לנטות כלפי מערב בישרה את כניסתו הקרובה של חג הפסח.

"גש כעת לאחד מבעלי הבתים בעיר ובקש ממנו הלוואה של מאתיים רובל", הורה הרבי לגבאי. "אני זקוק לכסף בדחיפות".

"מנין אשיג עכשיו את הכסף?", תהה הגבאי. הרבי, שפיזר צדקה ביד רחבה לכל נצרך, כבר היה בעל חוב כמעט לכל העשירים שבעיר. מכל בעלי הממון המתגוררים בעיר לא נותר אחד שיסכים להלוות לרבי עוד כסף.

לפתע הבריק במוחו רעיון. הוא נזכר ביצחק, יהודי עשיר מופלג, אך קמצן גדול. נדירים היו המקרים שבהם פתח את ידו למתן צדקה, ובכלל קשה היה להשיגו. מכיוון שכך אין הרבי בעל חוב כלפיו. "ייתכן שדווקא ממנו אצליח לקבל הלוואה", הרהר הגבאי. "בערב פסח הוא ודאי נמצא בביתו". שב הגבאי אל הרבי והציע את שמו של יצחק. "גש אליו ובקש ממנו לבוא אליי", הורה הרבי.

אחרי כמה נקישות נפתחה הדלת. "הרבי ביקש ממני לקרוא לך בדחיפות", אמר הגבאי לעשיר. יצחק הופתע מהקריאה הבהולה. אף-על-פי שלא היה חסיד של הרבי, לא העז להמרות את פיו ומיהר להתייצב לפניו. "אני מבקש ממך שתלווה לי מאתיים רובל", ביקש ממנו הרבי. "אני זקוק לכסף בדחיפות, עוד לפני כניסת החג".

"מדוע דווקא עכשיו, שעות אחדות קודם כניסת חג הפסח, זקוק הרבי לסכום כסף גדול כל-כך", תהה יצחק, בניסיון התחמקות. "הלוא בשעה זו כל בית בישראל כבר מוכן וערוך לחג. על מה הדחיפות?!".

"האמן לי כי הדבר נחוץ", השיב הרבי. "אני מבקש ממך שתיאות לתת לי את ההלוואה". באין ברירה הוציא יצחק את ארנקו ונתן לרבי את הסכום המבוקש.

יצחק ידע שצורכי החג כבר מוכנים בבתיהם של היהודים, ורצה מאוד לדעת לשם מה נחוץ לרבי סכום הכסף לפני כניסת החג. הסקרנות גברה עליו. במקום לשוב לביתו הסתתר מאחורי דלת היציאה מבית הרבי וניסה לעקוב אחר הנעשה, כדי לגלות למי ימסור הרבי את הכסף.

כעבור דקות מספר קרא הרבי לגבאי ומסר לידיו את כל הסכום שלווה מהעשיר, וביקש ממנו למסור אותו ליהודי מסוים. הגבאי יצא במהירות למלא את שליחותו, ואילו העשיר הגיח ממחבואו ונעמד מול פתח חדרו של הרבי. הוא רצה שהצדיק יבחין בו.

"מדוע נשארת כאן, ואינך הולך לביתך להתכונן לליל הסדר?", תהה הרבי.

יצחק לא התבלבל. "בדיוק כפי ששיערתי ואמרתי קודם לרבי", השיב, "ברור לי שליהודי שאליו שלח הרבי את הכסף שנתתי כבר יש כל צורכי החג. ודאי כבר קנה לו ולבני משפחתו בגדים חדשים לכבוד החג. למה היה דחוף כל-כך לשלוח אליו כסף בערב החג, ועוד סכום גדול כל-כך?".

ארשת רצינית עלתה על פניו של הרבי. "האם אתה תלמד אותי איך לקיים את מצוות הצדקה?!", גער בעשיר. "אינך מבין דבר. נכון, צודק אתה שיש לאותו עני כל צורכי ליל הסדר - מצות ויין, דגים ובשר. גם ירקות לכל ימי החג כבר מצויים בביתו".

יצחק כמעט התפרץ לדברי הרבי, ברצונו לומר: "אם כן, הלוא צודק אני בטענתי!", ואולם הרבי המשיך ואמר:

"אך הנה משהו שאינו ידוע לך. אותו עני הוציא את כל כספו על קניית צורכי החג, ולא נותרה לו פרוטה אחת בכיסו. הוא אפילו מסר חלק נכבד מכלי הבית לבית המשכונות, כדי שיוכל ללוות כסף בעבור צורכי החג".

עיניו של הרבי נעצמו לרגע והוא עצר את שטף דיבורו. לאחר מכן פקח את עיניו ונעץ ביצחק מבט חודר.

"את צורכי החג אכן יש לו", הטעים הרבי, "אבל שמחת חג אמיתית לא תהיה לו. אתה יודע מדוע? מכיוון שאחרי חג הפסח לא תהיה לו אפילו פרוטה אחת בכיסו, והוא מלא דאגה איך יחזיר את ההלוואות שנטל, כדי לקבל בחזרה את כלי ביתו שמישכן.

"כדי שבכל-זאת תהיה לו שמחת יום טוב אמיתית דאגתי לשלוח לו סכום כסף הגון, שיכסה את ההוצאות שהוציא על החג. כסף זה יביא לו מנוחה ושלוות נפש והוא יוכל לשמוח כראוי בחג הפסח".

(על-פי 'בית מרדכי')

חסידים מספרים, שפעם נכנס לרבי מצאנז אחד מהחסידים שלו, שהיה גביר גדול. הוא דיבר עם הרבי על העסקים שלו, ועל כך שהוא עומד לחתן את הבן שלו בשעה טובה. אחרי כמה רגעים, הרבי שאל את היהודי: "אתה מכיר את המלמד ר' זושא?", והיהודי ענה: "כן, בוודאי אני מכיר אותו!" "ומה אתה חושב עליו?" המשיך הרבי לשאול, והיהודי ענה בשמחה: "איש יקר מאוד, שמחנך את ילדי ישראל בקדושה". "ידעת שהוא מחתן את הבת שלו?" שאל הרבי, והיהודי ענה: "לא ידעתי". "את מצבו אתה יודע? אין לו מספיק כסף לעשות את החתונה". "לא, לא ידעתי. אני שומע רק עכשיו מהרבי".

הרבי הוסיף להקשות: "איך אתה לא יודע?" היהודי הסביר: "רבי! אני הולך בבוקר לעבודה, וכשאני חוזר הביתה אני אוכל משהו ומיד הולך ללמוד. **ברוך ה', אני לא שייך לסוג של האנשים האלה שמחטטים כל**

הזמן מה הולך אצל פלוני ומה קורה עם אלמוני, יש לי את החיים שלי". בשלב הזה, הרבי התחיל פתאום לדבר על פרשת השבוע: "על יוסף הצדיק מסופר שהוא הולך לאיבוד בשדה, והתורה מספרת: 'וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה בַּשָּׂדֶה', ורש"י מפרש על המילה 'איש' שהכוונה למלאך גבריאל. לעומת זאת, בפרשה הקודמת כשיעקב אבינו נפגש עם איש: "וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר", רש"י אמנם מפרש שמדובר במלאך, אבל הפעם המלאך הוא שרו של עשיו".

הרבי הקשה: "למה כאן 'איש' זה גבריאל, ושם 'איש' זה שרו של עשיו?" הרבי לא חיכה לתשובה, וענה בעצמו: "כשיעקב ביקש מהמלאך לברך אותו, המלאך רוצה לברוח כי הוא צריך לחזור לשמים לומר שירה. **איש שמבקשים ממנו עזרה, והוא מתחמק בתירוץ שהוא צריך ללמוד תורה ולעבוד את ה', הוא שרו של עשיו...** לעומתו יהודי שהולך לחפש מי צריך עזרה, ושואל אחרים: "מה תבקש?", הוא מלאך טוב והוא בגדר מלאך גבריאל...".

אני רוצה לספר סיפור, שאמנם כבר סיפרתי אותו לפני כמה חודשים, אבל ברוך ה' התחדשו בו מאז עוד כמה פרטים חשובים. לפני שנתיים וחצי בערך נפטר בלוס אנג'לס באמריקה יהודי בשם סול טייכמן. היהודי הזה היה בעל צדקה עצום! פעם אחת שאל אותו מישהו: "למה גביר כל כך עסוק כמוך, שיש לך עסקים ונדל"ן, באמריקה ובארץ - למה אתה כל הזמן מתעסק במעשי חסד?" סול חשב לרגע, ואז אמר: "אני אספר לך את סיפור החיים שלי, ואז תבין".

סול טייכמן נולד במונקטש שבהונגריה בשנת 1927, כשהוא נקרא בשם שלמה זלמן טייכמן. כשהוא הגיע לגיל 16, בשנת 1944, הנאצים ימ"ש נכנסו להונגריה. "הם אספו את כולנו, את כל יהודי מונקטש, ולקחו אותנו לאושוויץ. כשהגענו לשם, העמידו את כולם בשורה ארוכה מאוד. כבר מרחוק ראיתי שבקצה הטור יש שולחן ולידו יושבים אנשים, כשבאמצע יושב בן אדם ששואל כמה שאלות. לחלק מהאנשים הוא אומר לפנות שמאלה, ולחלק ימינה.

"בזמן שעמדתי בשורה, פתאום בא אלי יהודי עם זקן לבן ארוך, שלא היה זכור לי שראיתי אותו אי פעם. כל הרכבת שלנו הייתה מלאה אנשים ממונקטש שהכרתי, אבל אותו לא הכרתי. הוא ניגש ושאל אותי: 'בחור, מתי נולדת?' עניתי לו: 'שנת 1927'. הוא התחיל להתווכח איתי: 'מה פתאום? אתה נולדת ב-1925!' לא הסכמתי בהתחלה: 'מה פתאום? אבא שלי אמר לי, ואמא שלי אמרה לי!' אבל היהודי לא ויתר. הוא אמר בתקיפות: **'לא!! אתה אולי לא זוכר, מרוב ההתרגשות שלך. אתה נולדת ב-1925! אני זוכר בוודאות!' הוא התחיל ממש לצעוק: 'מתי נולדת? נו, תגיד לי - מתי נולדת?'** אז ויתרתי, אמרתי - 'בסדר, 1925'. הוא המשיך: 'תגיד עוד פעם! נו, עוד פעם!' ככה הוא חזר איתי, לא יודע כמה פעמים, שנולדתי ב-1925". סול טייכמן לקח אוויר, והמשיך לספר: "השורה הלכה והתקדמה, הגעתי עד לשולחן, ואז האיש באמצע, שאחר כך הבנתי שזה היה מנגלה ימ"ש, שאל אותי: 'בן כמה אתה, מתי נולדת?' באופן אוטומטי עניתי 'ב-1925'. אותו זקן החדיר לי לראש - 1925. אז הוא סימן לי ללכת לצד ימין. אחרי כמה זמן הבנתי שמי שהיה פחות מגיל שמונה עשרה, ה' ישמור, נשלח למות על קידוש ה'... אני, שכביכול הייתי יותר משמונה עשרה, נשלחתי לעבודה ונשארתי בחיים".

סול טייכמן המשיך ואמר ליהודי: "אני ראיתי באותו יום מלאך. האמת היא שהוא לא המלאך הראשון שראיתי בחיים שלי, וגם לא האחרון. באותה מלחמה ראיתי מלאכים כל הזמן. בניסי ניסים נשארנו בחיים, אחי ואני, ולגמרי במקרה פגשנו בן דוד שנשאר בחיים, והוא גילה לנו שאבא שלנו עוד חי, וכך

התאחדנו". אחרי שהתאחדו שרידי המשפחה, האבא שרצה לפרנס אותם, בלית ברירה התעסק בעניינים לא כל כך חוקיים, והכניסו אותו לכלא. "נשארנו לבד... שני נערים צעירים, בלי אפשרות לפרנסה. הגשנו בקשה לצאת לאמריקה, להתחיל שם חיים חדשים. האמריקאים אפשרו למכסה של מאתיים ילדים יתומים להגר לשם. היה מלאך שסידר לשנינו אישור להיכנס לרשימה.

"**אחרי שעלינו לאונייה, רב החובל שאל פתאום: 'מי זה כאן טייכמן?'** אמרנו לו: 'אנחנו טייכמן'. הוא מסתכל עלינו ואומר: 'קיבלתי מברק שכתוב בו: תוריד מיד את הילדים של טייכמן! אבא שלהם בחיים, הם לא יתומים!'". אמנם האמא שלהם נהרגה, אבל אצלם יתומים נחשבו רק משני ההורים. רב החובל לקח אותם לחדר שלו, והם ישבו אצלו רועדים מפחד, מה יעשו איתם. הם ידעו שיחשיבו אותם עבריינים עקב הניסיון לצאת מהמדינה, ויכניסו אותם לכלא להרבה זמן. "רב החובל אמר: 'אני מצטער, קיבלתי פקודה מהמשטרה להוריד אתכם מהאונייה'. שני הנערים התחילו לבכות, ואז אותו רב חובל גוי התגלה כמלאך מושיע. הוא אמר: 'מה? אני אשלח ילדים לכלא, לסכנת נפשות, רק בגלל שאבא שלהם חי?' הוא לקח את המברק וקרע אותו לחתיכות".

סול טייכמן סיים לספר ואמר כך: "ראיתי הרבה מלאכים בחיים שלי. בגללם, כל בוקר כשאני קם, אני שואל את עצמי שאלה: בשביל מי אני יכול להיות היום מלאך? איזה חיים חדשים, איזה אושר, צחוק, או עיניים זוהרות אני יכול ליצור היום?".

אחרי שסיפרתי את הסיפור הזה, הוא התגלגל דרך הרשת לכל רחבי העולם. אחרי זמן מה התקשר אלי יהודי שהיה גר באנטוורפן כמה שנים, וכיום הוא חי בארץ. היהודי הזה מכיר טוב את המשפחה של סול טייכמן. הוא אמר לי שסול אמנם נפטר לפני שנה, אבל אשתו עוד חיה. אותו יהודי סיפר שהיא שאלה אותו: "תגיד, מה קורה? מתקשרים אלי עשרות אנשים ושואלים אותי - מה הסיפור הזה? זה סיפור נכון? הכל היה באמת?" אחרי שהיא מאשרת את הסיפור, כל האנשים אומרים לה: "תשמעי, הסיפור הזה עשה אותנו למלאכים".

אותו יהודי גם נתן לה את המספר שלי, ואחרי כמה ימים היא התקשרה אלי ובכתה בהתרגשות. היא תיארה לי את המצב שלה כעת: "אני יושבת בבית שלי בבידוד, ומרגישה רע. את הילדים שלי ואת הנכדים שלי אני לא יכולה לראות, ועצוב לי. פתאום התחילו להתקשר אלי כל כך הרבה אנשים! **בשבילי, בעלי חזר להיות המלאך שלי...**".

אחרי כמה ימים הבנתי שהסיפור עוד ממשיך. קיבלתי טלפון משליח חב"ד באוסטריה, שהגיע אליו יהודי עשיר וביקש ליצור איתי קשר. שוחחנו בטלפון, והוא שאל: "הרב, בשביל מי אני יכול להיות מלאך?" אחריו התקשרו עוד אנשים, ורק לפני כמה ימים מישהו אמר לי שהוא מתחייב לחלק אוכל בכמויות גדולות לאנשים שאין להם.

אני חושב שכל אחד ואחד מאתנו צריך לעשות עם הסיפור הזה שני דברים. דבר ראשון, תחשוב מי היה המלאך שלך. אבא ואמא שלך, זה בוודאי. אבל עוד אנשים - אחים ואחיות, אולי מורה, אולי חבר שאמר לך מחמאה, או רב שהעביר שיעור ששינה אותך. עצם המחשבה על זה תגדל אותך. הוא כבר לא יהיה רק משהו מהעבר, אלא ימשיך להשפיע בהווה. אבל חוץ מהמחשבה - כמה יפה וכמה נעים להרים טלפון, לשלוח מייל או מכתב, היום יש הרבה אפשרויות, ותאמר ליהודי המלאך שלך: "אתה יודע? בזכותך, בגלל המילה שאמרת לי, בגלל הניגון ששרת, בגלל השיעור שלך, עד היום אני אדם אחר. בזכותך נדלקתי".

מעשה כזה יעשה גם לנו טוב. זאת הרגשה נפלאה להיות מכיר תודה. וכמובן העיקר הוא מה זה ייתן לשני. כמה מוטיבציה לעשות טוב הוא יקבל, כשהוא ידע שדברים לא עפים באוויר, ומישהו קולט ומקבל ממנו. הוא ידע שהוא זרע זרעים שעוד יצמחו גבוה. **אל תחשבו שמי שמודה הוא אדם חלש. ההפך! אדם שאומר תודה, זאת גדלות ועוצמה. הימים האלו של חנוכה, ימי הלל והודאה**, הם הימים המתאימים ביותר בשביל להודות. בחסידות מבואר שהלל הוא מלשון הילה, כמו "בְּהִלּוֹ נֵרוֹ עֲלֵי רֹאשִׁי". וכשאנחנו מהללים מישהו אנחנו מעצימים ומגדילים את האור שלו! יכול להיות שהוא בעצמו זקוק עכשיו למלאך שיזכיר לו שהוא היה פעם מלאך לאחרים.

השלב השני הוא, לחשוב הלאה: בשביל מי אני יכול להיות מלאך. חמש דקות של חום, של דאגה אמיתית, מילת עידוד, עצה מהלב, יוצרות מלאך. אפילו רק חמש דקות בלב פתוח, יכולות לעשות שינויים עצומים. את זה הרבי החדיר בנו, שנהיה תמיד בשליחות. תמיד לנסות להיות המלאך. תחשבו גם אתם בכל יום, המלאך של מי אני יכול להיות היום.

מובא בספרים הקדושים, שבזמן הדלקת נרות-חנוכה, בחצי השעה הראשונה, מופיעים שלושים ושישה מלאכים, ומעלים את התפילות והברכות שלנו עד כיסא הכבוד. הנקודה הזאת קשורה להוראה של הרבי הריי"צ, שכל אחד צריך להקשיב לנרות החנוכה, ולשמוע מה הם מלמדים אותנו. נרות חנוכה הם המלאך שלנו. הם מאירים ומורים את הדרך שלנו אל כיסא הכבוד. שלושים ושישה המלאכים הללו הם הנרות בעצמם, שבזכותם עולות התפילות שלנו אל ה' יתברך, ועל ידם אנחנו מבינים מחדש מה ה' רוצה מאיתנו. וכן, הוא רוצה שבשביל אנשים ששרויים באפלה, נהיה אנחנו מלאכים מאירים.

כ"ו ניסן

הרה"ק רבי משה טייטלבוים "ברך משה"

יום ההילולא - כ"ו ניסן

הרה"ק רבי משה טייטלבוים זי"ע בעל ה"ברך משה" נולד בי"ב חשוון שנת תרע"ה לאביו הרה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים זצ"ל בעל העצי חיים.

בן י"א שנים היה כשנפטר אביו וכעבור שלושה חודשים נפטרה גם אמו. מאז התייתם גדל בבית סבו, האדמו"ר מרצפרט. בהגיעו לגיל בר מצוה נסע ללמוד בעיר קראלי אצל דודו הרה"ק רבי יואל טייטלבוים זצ"ל. בבחרותו הוסמך לרבנות על ידי הגאון רבי שאול בראך רבה של קאשוי. לאחר תקופה הוכתר לרבה של הקהילה החרדית בעיר סנטה שביוגוסלביה, ובשנת ת"ש השתקע בה. בהגיעו לפרקו נשא את בת דודו הגאון רבי חנוך הענין מאיר אב"ד קערעצקי, חתן בעל הקדושת יום טוב, ונולדו להם שלושה ילדים.

בימי השואה הנוראה בחודש אייר תש"ד נלכדו כל יהודי העיר והרב ומשפחתו עמם, ושוגרו למחנה ההשמדה אושוויץ. הם הגיעו לשם ביום השני של חג השבועות ובו ביום נרצחו אשתו ושלושת ילדיה. הוא עצמו נשלח למחנה עבודה במחנה טרגליץ, לעבודה במפעל לזיקוק בנזין. קרוב לשנה הועסק שם בעבודת פרך בתנאים קשים. כאשר כוחות ארצות הברית הפציצו את המחנה, כדי לשבש את אספקת הדלק לגרמנים, ביקשו הגרמנים לחסל את שרידי האסירים והעלום על רכבת לטרזינשטט, שהופצצה

בידי מטוסים אמריקנים. רבים מהאסירים נהרגו והאחרים המשיכו רגלית מהלך מספר ימים עד טרזינשטט. המחנה שוחרר באייר תש"ה.

לאחר המלחמה שב לסיגט וניסה לארגן מחדש חיי דת בקרב שארית הפליטה. במהלך התקופה בה שהה בסיגט נישא בשנית לבתו של הגאון רבי אהרן טייטלבוים מוואלווא. הוא חשש מהשלטון הקומוניסטי החדש והיגר לארצות הברית. שם נפגש עם דודו הרה"ק רבי יואל, שניצל אף הוא מהמלחמה. התיישב בבורו פארק, בה הקים בית כנסת "עצי חיים סיגוט" על שם אביו.

לאחר פטירות דודו מילא רבינו את מקומו עד ליום שבו נתבקש לישיבה של מעלה, ביום כ"ו ניסן שנת תשס"ו.

הצלה פלאית מידו של מנגלה הרשע

כאשר הגיע רבינו הברך משה זי"ע לאוישוויץ יחד עם שאר היהודים תושבי העיר זענטא, החליטו כולם שיאמרו שהמה "עובדי אדמה", כי הדבר הי' מתקבל על הדעת בהיות שבגלילות זענטא הי' הרבה שדות וכרמים.

ואכן כשעברו לפני הרשע ד"ר מענגעלא ימ"ש אמרו לו כנ"ל שהם עובדי אדמה, וביקש להם להראות את הידים אם הם נראים כמו ידי עובדי אדמה.

ובהגיע תורו של מרן רבינו ז"ל וכאשר הושיט את ידיו הקדושות הבחין מיד שאין אלו ידים של עובדי אדמה, אז חמתו בערה בו וצעק "זי הענט ראבינער" שהידיים שלו נראים כמו של רב, ורצה אז להתנקם ולשלוח את רבינו למחנה קשה. אולם בחסדי שמים ניצול רבינו בדרך נס שאדהכי והכי הגיע עוד קבוצה של אנשים ובתוך המהומה הגדולה עבר רבינו עם עוד שאר יהודים לצד ימין מבלי שיבחין בו אותו רשע.

ומשה הי' רועה ח"ב עמ' של"ו

כ"ח ניסן

הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובא

כ"ח ניסן

רבי יהושע נולד בשנת תקע"ט, קיבל את תורתו וחסידותו מאביו.

לאחר מכן נסע אל הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק, ולהרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, ואל הרה"ק רבי שלום רוקח מבעלז, אמר שמצא את לבו אצל הרה"ק רבי משה מקוברין, לאחר פטירתו המשיך לנסוע לנסכיז, והיה גם אצל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן.

כאשר נפטר אביו בשנת תר"ג, ורצו להכתירו למלא את מקומו, נמלט רבי יהושע אל ידיו רבי יצחק מוורקא, אך הוא עודדו לקבל על עצמו את הנהלת העדה.

רבים הסתופפו בצילו, והוא הרביץ בהם תורה ועבודה, כיהן כרב בסוסנוביץ, ובאוסטרובה.

בהקדמת הספר 'קהלת יעקב' כללים בחכמת הנסתר מר' יעקב צבי יולס, מודה לר' יהושע שקבל על עצמו תשלום עבור הדפסת מאה עותקים מן הספר.

רבי יהושע נתבקש לישיבה של מעלה בווארשא, ביום ו' כ"ח ניסן תרל"ג, ומנוחתו בבית הקברות שם.

דברי תורתו על סדר התורה ועל המועדים נדפסו בספר תולדות אדם.

"אביו של הבעש"ט היה גדול בהכנסת-אורחים. הוא הכניס עניים לביתו ונתן לכל אחד ואחד את נדבתו קודם הסעודה, כדי שיוכלו לאכול בלב שמח" (רבי יהושע מאוסטרובה)

רפואת הגוף קודמת לרפואת הנפש

והובא אל הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע (יד, ב-ג).

"והובא אל הכהן" - כהן מרמז על הצדיק, דהיינו כשיבוא אל הצדיק "והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע" שיהיה לו רפואה שלימה במהרה, כי קודם צריכים להיות בריא בבריאות הגוף בשלימות כדי שיוכל לעבוד את ה', כמו שאמר לי הרה"ק ר' ישראל מרוזין זצ"ל, כשהייתי אצלו בימי נערותי, והייתי מדבר עמו אודות רפואת הנפש ורפואת הגוף, ואמרתי לו (את דעתי) שרפואת הנפש הוא עיקר אצלי, והוא ז"ל אמר לי: "לא כן, כי קודם צריכים להיות כלי לקבל, ואם ח"ו הגוף אינו שלם אזי אינו כלי לקבל, לזאת צריך להיות רפואת הגוף קודם. רבינו בספרו תולדות אדם

'התקין רבן גמליאל הזקן'

בימי ילדותו של רבינו, ביקש אביו את תלמידו רבי שמואל משינאווע בעל 'רמתיים צופים' שיבחון את בנו רבינו בלימודיו.

הבוחן פתח מסכת גיטין, שהיתה מונחת לפניו, והצביע על המשנה (לב.), 'התקין רבן גמליאל הזקן' וכו', וביקש שיפרש משנה זו. הילד פירש את הדברים, רבן גמליאל האט פאר רעכט אין מתקן גיוועזין די בארד, [-רבן גמליאל סידר ותיקן את זקנו].

הבוחן סגר את הגמרא וחשש לספר את תוצאות המבחן לאביו, שלא יהיה לו עגמת נפש. אולם רבי שלמה לייב הכריחו לספר, כששמע אבי הילד את פירוש בנו הפעוט, קם והכריז בהתפעלות, לא ידעתי כי יהושע'לע שלי הגיע כבר למדריגה גבוהה כזאת, להבין בי"ג תיקוני דדיקנא קדישא.

לאחר שנים רבות כשגזרה מלכות הצארית הרשעה על היהודים לגלח את זקנם, אמר רבינו עוד בילדותי קידמתי את פני הסכנה, ופירשתי את המשנה התקין רבן גמליאל את הזקן, שרבן גמליאל התקין שאף אומה ולשון לא ישלטו בזקנם של ישראל, ותוך זמן קצר נתבטלה הגזירה. תורת הרה"ק מלענטשנא' עמ' רנ

לא מובן למה צריך ללמוד גמרא. הדיונים והפלפולים מקשים על ההבנה, ובמקום זה אפשר פשוט לפתוח ספר הלכה ולדעת מיד מה צריך לעשות. לא כך?

תשובה לשאלה זו, מסיק רבי יהושע מאוסטרובה (תולדות אדם, לקוטי הש"ס, קח ע"א) מתוך דברי אביי לרב יוסף בסוגייתנו, לפיהם, למרות שאביי ידע את ההלכה, הוא עדיין ביקש לדעת את הרקע של הדיון סביב ההלכה הזו.

את דבריו, מלווה אביי באמרה העממית "גמרא גמור זמורתא תהא", כשכוונת דבריו לאביי היא, תלמד את עיקרי הדיון, ולא יהיה הדבר כמו שיר וזמר.

אבל רבי יהושע מאוסטרובה לוקח את האמירה הזו למקום עמוק יותר ואומר, שהרי כל מטרתנו בעולם היא "לזמר את העריצים", היינו לנקות ולכרות ("לזמור") את העולם מכוחות הטומאה והרשע הנקראים "עריצים".

לכן, כאשר אדם ניגש ללמוד תורה, הלימוד איננו רק לצורך המידע שיוצא ממנו. זהו חלק אחד בלימוד, שהוא אמנם חלק חשוב, אבל לא החלק היחידי. חלק לא פחות חשוב בלימוד התורה הוא עצם הלימוד, שבו האדם מקשר את מוחו ומחשבתו בדברי אלוקים חיים, ועל ידי זה הוא מרבה קדושה בעולם וממעט את הטומאה.

העובדה שאדם משקיע את כוחות שכלו בתורה הקדושה, יש בה בכדי לזמר את העריצים, ודבר זה יכול להיעשות דווקא אם הלימוד יהיה מלווה בעמל ויגיעה, שמגיעים מתוך עיון במהותם של הדברים.

לכן, דווקא לימוד גמרא ("גמרא גמור") שאינו נושא אופי פראקטי, אבל מכריח את האדם לאמץ את מוחו, ולקשר את שכלו בריבונו של עולם, הוא הלימוד שמזמר את העריצים ("זמורתא תהא"), ממעט את הטומאה ומרבה טהרה.

אייר

א' אייר

הרה"ק מנחם מנדל מויטבסק משיח בדורו

יום ההילולא - א' אייר

בדר"ח אייר ס"ז - טבריה (רוח על הים)

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

היום זה היארצייט של רבי מענדל ויטבעסקער, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל. נכנסים כעת גם ל-ב אייר, ובערב נספור ספירת העומר "תפארת שבתפארת" - יום מיוחד, יום הולדת של הרבי מהר"ש, "לכתחילה אריבער" (לכן כעת ניגנו את הניגון שלו). זה ששני הדברים באים בסמיכות, יש ודאי דברים בגו. ידוע שרמ"מ בא לארץ - עם יותר משלוש מאות נפשות - בשנת תקל"ז, חי כאן **יא** שנים, והסתלק היום בשנת תקמ"ח. הוא נולד ב-תצ"ט, היינו שהיה רק בשנת ה-**מט** שלו - הוא שייך לגיל של "ימי שנותינו **בהם** שבעים שנה וגו'" עם שני כוללים. הקשר הכי בולט לרבי המהר"ש שגם הוא הסתלק בשנת ה-**מט** לחייו, ושניהם לא השלימו את שנת ה-**מט**. היארצייט של בעל יום ההולדת, הרבי מהר"ש, זה יג תשרי. לא כל כך יודעים שגם יש יארצייט ביום שלפני זה, יב תשרי, שזה הילולת רבי אברהם המלאך, בן המגיד. יש קשר מאד מאד גדול בין רבי אברהם המלאך לבין רמ"מ מויטבסק. אחרי הסתלקות המגיד כל התלמידים הותיקים - אדה"ז, רבי זושא, המהרי"ל - התקשרו בכתב התקשרות לרבי אברהם המלאך (אחד הדברים הכי מעניינים, לראות כתב התקשרות זה). שם כותבים שמוסרים לו נרנח"י - זה התקשרות לצדיק, כפי שנסביר בהמשך. רבי אברהם המלאך, ככינויו, היה שרף ומלאך אלקים, והוא הסתלק בגיל הרבה יותר צעיר - בגיל **לו** (כמו רבי אהרן הגדול, שהיארצייט שלו בפסח) - בשנת תקל"ז. אחרי ההסתלקות שלו, שהם היו קשורים אליו, בהמשך אותה שנה, עלה לארץ רמ"מ מויטבסק בראש העליה הגדולה הראשונה (עליה ענקית, לפי הממדים של היום זה כמו שיעלו מליון יהודים).

לפני כמה ימים דברנו שכתוב שרמ"מ החליט לעלות לארץ רק אחרי שניסה להשכין שלום בין החסידים למתנגדים. הוא נסע עם אדה"ז לוילנא, לגר"א, להשכין שלום - והגר"א ברח מהם, ונכשלו בנסיון. רבי מענדל אמר שהוא מתחרט, עד יומו האחרון, שלא שבר את הדלת כדי להכנס - היה בטוח שאם היו נכנסים אש המחלוקת היתה דועכת. זה לא עלה יפה מן השמים, ועל כן, אחרי זה כתוב, שאחרי הכשלון להשכין שלום הוא קבל החלטה שעל מנת להביא את הגאולה - הוא היה משיחיסט, כמו שנסביר, ולהביא את הגאולה צריך שלום בעם ישראל (ואז יכול אחר כך להיות שלום בכל העולם כולו) - חייבים לבוא לארץ ישראל, "ארץ אשר הוי' אלהיך דורש אותו מרשית שנה ועד אחרית שנה", "כי מציון תצא תורה" ויצא אור אלקי לכל העולם. רק בהמשך ובסיום לנקודה זו, שההחלטה לבוא לארץ היתה לאחר הכשלון של להשכין שלום עם הגר"א, עם מחנה המתנגדים, כעת הוספנו עוד משהו - שבפועל לא עלה עד שבן המגיד, שכעת הוא רבו, הסתלק. זה מזכיר עוד כמה סיפורים, כמו שרבי נחמן מהורודנק, משרת הבעש"ט (הקבור בטבריה), חשב לעלות עוד בחיי הבעש"ט - יש סיפור שלם, שטבל במקוה וגילו לו מן השמים שהשכינה במעז'יבוז' ונשאר שם - ועלה רק אחרי הסתלקות הבעש"ט. בהמשך לענין השכנת השלום, כשרמ"מ הגיע לארץ הגיע קודם לצפת - כפי שנמשיך עוד בהסבר - ורק אחר כך ירד לטבריה. הוא היה חותם עצמו "השפל באמת", והמקום הכי מתאים לשפל באמת הוא כאן בטבריא. כשהגיע לצפת הוא נרדף מהמתנגדים של צפת, עד כדי כך שהתבטא אחרי שנאלץ לעזוב את צפת ולעבור לטבריא - היו כמה ביטויים, והיה ביטוי שהצער והיסורים מהמתנגדים בצפת היו פי כמה יותר גרועים מכל מה שסבל מהמתנגדים בחו"ל (האשכנזים בצפת שהיו מושפעים ממכתבי שטנה רבים שקבלו מחו"ל), והיה ביטוי עוד יותר חריף - "כשהגעתי לארץ מצאתי את העיר צפת כולם רשעים, וכשירדתי לטבריא מצאתי את העיר טבריא כולם צדיקים" (זה ווארט שאולי בהמשך נמתיק). אנו בטבריא, כאן כולם צדיקים, "צמח שמו מתחתיו יצמח" - מהשפלות - משיח בא מטבריא (תחיה"מ מתחילה מצפת, לפי מסורת אחת), וכך גם חידוש הסנהדרין (כפי שפוסק הרמב"ם). דווקא בשפלות יש אחדות ישראל - זה "ועמך כולם צדיקים" - וזה יכול לצמוח מעיה"ק טבריא.

אמרנו שיש קשר בין רבי מענדל לרבי מהר"ש, וכן הסתלקות הרבי מהר"ש היא יום אחד אחרי רבי אברהם המלאך. יש שיחה של הרבי ששואל למה לא מונים את רבי מענדל בתוך השושלת של רבותינו נשיאינו - לכאורה היה צריך למנות גם אותו, שאדה"ז היה חסיד שלו (אומרים שהיה תלמיד-חבר, אך בכל אופן היה קשור, וכשרמ"מ עלה לארץ אדה"ז התלוה אליו בשביל להתלוות אליו, וחזר בציוויו מפני כמה סיבות שאכמ"ל). אדה"ז היה גם מקושר של רבי אברהם המלאך - איני מכיר שיחה של הרבי ששואלת למה לא מונים אותו, אבל בהחלט צריך לקחת אותו בחשבון. ר"א המלאך היה סבו של רבי ישראל מרוז'ין, שכידוע גם היה משיחיסט מאד גדול על עצמו - אולי הצדיק הראשון והיחיד שניסה שיכתירו אותו למשיח, ופנה לשם כך לצדיקי הדור (חלקם הסכימו וחלקם לא, זה סיפור אחר). בין הסיפורים שמספרים עליו, שלא מש מעל שולחנו הסה"ק פרי הארץ, של רמ"מ ויטעבסקער. הספר היחיד אצל הרוז'ינער היה פרי הארץ של רבי מענדל ויטעבסקער, והוא התבטא שבספר הזה אפשר לחבר חכמה עילאה וחכמה תתאה (את האימרה הזו גם צריך לנסות להבין). בחב"ד, אדמו"ר האמצעי מתחיל ספרו עם "חכמות בחוץ תרונה" - חכמה תתאה וחכמה עילאה - וכאשר יש חיבור שתי החכמות אז "בחוץ תרונה", אור החכמה פורץ גם לחוץ, ואז "תרונה" גם של "באבד רשעים רנה" וגם כל העולם מרנן לה' ובא לציון גואל. זה מה שנפעל על ידי החיבור של חכמה עילאה עם חכמה תתאה, ורבי ישראל מרוז'ין אמר ש"פרי הארץ" זה הספר המסוגל לעשות זאת. בפשט, חכמה עילאה זה חכמת התורה

וחכמה תתאה כפשט זה מה שנקרא חכמת שלמה בספרי הקבלה הראשונים (וזה עד חכמת הטבע). כאשר יש חיבור אמיתי בין שתי החכמות, אז "בחוץ תרונה". על דרך "לכשיפוצו מעינותיך חוצה" - "אז יכלו כל החיצונים וכו'" ואז תוכל לבוא הישועה. אם כן, אחרי המגיד יש בעצם סדר של **ג** אמות **אמש** - **א**ברהם, **מ**נחם-מענדל, **ש**ניאור-זלמן. עד שאדה"ז נהיה רבי - והוא הוסמך על ידי המגיד - זה עבר דרך ר"א המלאך ודרך רמ"מ מויטבסק. מה שמענין, שהרבי מהר"ש, מחובר ביום הולדת וביום הסתלקות שלו לשניהם, יום אחד אחרי ימי הילולא שלהם.

מה שנעשה הערב, בע"ה, לפי המנהג שבזמן האחרון, נספר כמה וכמה סיפורים ו'וואַרטים' (כולל אמרות הערכה על ידי צדיקי אותו דור והדורות הבאים), ונסדר אותם לפי הספירות (גם כדי לזכור, וגם כדי להעמיק יותר) - נעשה מהן פרצוף - ואחרי שנעשה את הפרצוף הזה נוכל אולי להתמקד בכמה דברים חשובים מתוך זה:

כתר:

אדה"ז היה קשור לרמ"מ, והוא הסמיך אותו להיות רבי אחריו. מי שמכיר קצת את ההסטוריה כאן, אחרי הסתלקות בעל פרי הארץ המשיך חברו, שעלה איתו יחד, רבי אברהם הכהן מקאליסק, וברבות הימים היה איזה קרע בינו לבין אדה"ז, ואז הוא העביר את כולל רייסין (המגבית שהחזיקה את ארץ ישראל, כפי שנמשיך) מאדה"ז, שבידיו הפקיד זאת רמ"מ, לרבי מרדכי מלעכוויטש. לכן אפשר לומר שהיורש של ר"א קאליסקער זה ר"מ מלעכוויטש, ממנו עבר לרבי משה מקוברין (שהיארצייט שלו ב-**כט** ניסן), וממנו לס"ק מסלאנים (ממנו חסידות סלונים היום). יש כאן גם קרלין בטבריא, אבל החסידות שיורשת חסידות ארץ ישראל זה חסידות סלונים. לא נאריך בכך, אבל אנו מזמינים כעת את כל הצדיקים שישתתפו איתנו כאן. עכ"פ, רק כדי ליישר את הראש, סלונים זה היורש של ר"א מקאליסק (צדיק מאד גדול, שרבי נחמן בקר אצלו - אחרי הסתלקות הרמ"מ - ואמר שאני מכיר כל צדיקי הדור, כולל דודי ר"ב ממעזיבוז, ולא הכרתי וראיתי בחיי צדיק כמותו; היה צדיק גדול, אך היה "אורות מרובים דתהו" כנודע - אולי בסוף ימיו התיישב, אך כאברך צעיר היה "אורות מרובים דתהו", גם למעליותא, עד שהרגיז בכך את המגיד, שרצה לזרוק אותו, ואדה"ז 'הציל אותו' אצל המגיד) וליובאוויטש זה היורש של רמ"מ מויטבסק (שהיה הכי גדול בדור). בדרך כלל יורש זה הבן של הרבי הקודם. בסלונים זה לאו דווקא בן, אלא החסיד הכי גדול שממשיך. על החוזה מלובלין כתוב שהתאמץ מאד - התפלל ועשה פעולות רוחניות - שיהיה המשך ישיר לרמ"מ מויטבסק וגם המשך לר"א קאליסקער, ולא הצליח לפעול זאת. זה שלא הצליח לפעול, זה מה שאנו אומרים כעת, זה בגלל שלכל אחד יש יורש - היורש של בעל "פרי הארץ" זה חב"ד, והיורש של הקאליסקער זה סלונים. זה דבר חשוב לדעת.

אמרנו שצדיקי הדור, החל מצדיקי אותו דור ממש, הללו ושבחו אותו בהפלגה עצומה. אחד מהדברים שאדה"ז אמר על בעל ההילולא שיש לו את הבחינה של "מורח ודאין". בעצם, בכך שאומר על הרבי-החבר שלו שהוא "מורח ודאין" הוא אומר עליו שהוא המשיח. רבי מענדל בעצמו אמר על הבעל שם טוב שלא קם אחד כמוהו ולא יקום, אך אדה"ז אמר כך על רמ"מ. ידוע שאפילו רבי נחום מטשערנוביל היה קצת בתמיהה על כך שאדה"ז התקשר לרמ"מ ולא אליו - הם היו שנים מזקני תלמידי המגיד, והוא היה הזקן יותר - ובהמשך נספר עוד סיפור מזה. את הוואַרט הזה אדה"ז אומר על רמ"מ, ו"מורח ודאין" זה בכתר. הוא אומר על רמ"מ שהוא בחינת משיח, וכנראה אין שני צדיקים כאלו בדור - "דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור". בהמשך אולי נדבר על "פרי הארץ" תזו"מ, שם מדבר על תיקון הדיבור - שהרי

נגעים באים על לשה"ר ועל גסות הרוח, כפי שמביא רש"י - וממילא התיקון, שהוא בפרשת "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן", זה תיקון הדיבור קודם כל. הוא מקשר זאת עם מה ש"דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" - דיבור זה הנהגה, ותיקון הדיבור זה תיקון ההנהגה. יש אחד כזה בדור, ולכן כדי באמת כדי לתקן את הדיבור צריך להיות קשור לאותו "חד בדרא", "דבר אחד לדור", ואותו אחד חונן עם חוש הריח המיוחד ש"לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח" אלא "והריחו ביראת הוי'". חוש הריח הזה שייך לכתר.

ראיה ושמיעה זה אורות פנימיים - שמיעה זה לגמרי פנימי, זה קליטה, ולראות זה ממוצע, פנימי אבל לא כמו שמיעה (לכן יש סוגיא שלמה אם "עד נעשה דיין" או לא, כי דיין צריך לשמוע-לקלוט) - אבל מה שמקיף לגמרי זה חוש הריח. משיח לא צריך לראות ולשמוע, אלא רק מריח ולפי זה דן, זה מן הקצה אל הקצה - לדון על פי ריח זה חיבור מופלא של תחושה של מקיף עם המציאות הפנימית. הוא יכול לקחת את התחושה העדינה ביותר, ומתוך העדינות הזאת לדון את המציאות ולתקן אותה מטה מטה. יש עוד מה לומר על כך, אבל נשאיר זאת כך. "מורח ודאין" זו תכונה מיוחדת של משיח, ואדה"ז אמר שזה שייך לרמ"מ.

חכמה:

חכמה, מוחין דאבא, זה סוד השבת קדש - "זכור את יום השבת לקדשו". עיקר ה"קדש" בתורה זה שבת (החגים זה "מקרא קדש", מוזמנים לקדש, אבל אינם קדש בעצם), לכן עיקר החכמה עילאה זה שבת. מה שאמרנו קודם, שספר פרי הארץ הוא המסוגל לחבר ח"ע עם ח"ת, ואז "חכמות בחוץ תרונה" בביעור הרע ובהפצת האור-כי-טוב בכל העולם, זה מתחיל מח"ע, שאחד הסודות שלה זה שבת. כתוב על רמ"מ כזה ווארט, שאצלו כאשר נכנסה שבת קדש, קבלת שבת אצלו היתה בדרגה כזאת כאילו שעוד לא היה בעולם שבת ולא יהיה אף פעם יותר שבת. זה ה'ווארט' שמסור בשם צדיקי הדור. זו תחושת ה"קדש" העליון - "זכור את יום השבת לקדשו", "שמור את יום השבת לקדשו", "'זכור' ו'שמור' בדבור אחד נאמרו", "אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי כי עז לאלהים", "החכמה תעז לחכם". קדש זה דבר נבדל, מלה בגרמיה, אבל אני שומר את זה כאן בארץ. זו מתנה שה' נתן לעם ישראל - הם זוג. השבת התלוננה שאין לה בן זוג, וה' אמר לה שבני ישראל יהיו הזוג שלה - ה' נתן את השבת, הדבר הכי נבדל, לתוך המציאות של עם ישראל בעולם התחתון. אם כן, מתבקש להתייחס לשבת כמשהו שאף פעם לא היה בעולם - זה לעבוד את ה' עם שבת חד-פעמית (אם כי מסתמא לא השתמש בכלים חד"פ, כי הכל אצלו היה בעשירות מופלגה, אלא אם כן עשו חד"פ מזהב...).

בינה:

בינה זה "מוחין דאמא". כמו ששבת הוא קדש, "מוחין דאבא", כך נשמות ישראל הם אמא, שזה טהור - "נשמה שנתת בי טהורה היא", מטהירו עילאה. קדש זה חכמה ונשמות טהרה - "שמן המשחה קדש", "קטרת הסמים טהור". שמן המשחה זה בחינת שבת, וקטרת הסמים - בחינת "בחד קטירו אתקטרנא" (כמו שאמר רשב"י ביום האחרון, ב-לג בעומר), ההתקשרות העצמית של נשמות ישראל לקב"ה. רבי נחום מטשערנוביל שאל אדה"ז למה בחר ברבי מענדל ולא ברבי נחום - זה סיפור ארוך, שמספרים הרבה פעמים - והסיום היה (דבר שר"נ מאד התפעל ממנו) שזה כי הוא היה צדיק שראה על יהודי שנכנס אליו כל מה שעבר עליו מאז אדה"ר (וזה היה פשיטא גם אצל צדיק כרבי נחום) ומה שיעבור עליו עד תחית

המתים. החידוש זה העתיד - העבר כבר היה, ואילו העתיד זה נעלם. לא כל אחד יכול לראות את העבר, לא את העבר בחיים האלו ובטח לא בגלגולים קודמים, זה מדרגה, ואעפ"כ מה שהיה היה ומה שהוה הוה, אבל העתיד נעלם, בפרט שיש לאדם בחירה חפשית והוא יכול לשנות עתידו, ואף על פי כן יש מי שרואה זאת (ואכ"מ להסביר את הסתירה, אך צריך לומר שזה בהשראה אלקית גמורה, ויודע כמו שה' יודע מה שיהיה וזה לא סותר את עקרון הבחירה החפשית, אף שלא נתפס לגמרי בשכלנו). העתיד בקבלה זה בינה, "עמק אחרית" (העבר זה חכמה, "עמק ראשית", וההוה זה דעת) - וזו גם סיבה שבחינה זו בבינה. עוד פרט יפה שמצטרף לכך, שכל הדו-שיח הזה בין אדה"ז לר"נ מטשרנוביל התנהל בסוכה, במקיפין דאמא. שלושה דברים: א) ידיעת הנשמות ותולדותיהם זה אמא. ב) ידיעת העתיד זה אמא (ובפרט ידיעת הנשמות זה תבונה וידיעת העתיד זה אמא עילאה). ג) ההקשר של הכל בסוכה, מקיפין דאמא.

דעת:

כתוב שצדיקי הדור אמרו עליו שהוא עיקר הניצוץ של משה רבינו - שהוא משה רבינו (קודם אמרנו שהוא משיח, וכעת שהוא משה רבינו. בתניא פמ"ב מוסבר מה זה משה רבינו - הדעת של עם ישראל, מי שמסוגל לרעות את האמונה, שלכן נקרא "רעיא מהימנא", שרועה ומפרנס ומזין את האמונה כדי שתתחזק. זה הכח של משה רבינו, "ויאמינו בהוי' [על ידי] ובמשה עבדו", כמבואר בחסידות. כתוב בתניא פמ"ב שבכל יהודי יש ניצוץ מרע"ה, ושבעיני העדה יש ניצוץ מרע"ה, אך העיקר ב"חד בדרא" שהוא ה"אתפשטותא דמשה" (ובודאי לכך התכוונו כשאמרו שיש בו ניצוץ משה). היינו שהוא הדעת, ולא לעצמו, אלא שהוא המסוגל להנחיל את האמונה ולהחדירה בדעת של עם ישראל. זה רואים במוחש, וזה קשור למה שנתבאר לעיל שהירושה שלו זה נשיאי חב"ד לדורותיהם - אצלם היכולת להחדיר אמונה בדעת. אפשר לומר שהמעבר בין הבעש"ט והמגיד - ששניהם בכתר (אף שהמגיד יותר קרוב לדעת, עוד לא) - לבין חב"ד, שזה הנחלת דעת ממש באור ה', זה מתחיל מרמ"מ. זה בהיותו ניצוץ של מרע"ה.

עד כאן המוחין, הכחב"ד שלו, וכעת עוברים למדות, שם יותר מגוון ומענין במדה מסוימת, ויותר קשור למציאות שלנו. כשמדברים על תכונות של כחב"ד אצל צדיקים גדולים מאד קשה לחשוב איך אני עושה זאת, זה שבח צדיק, אך כאשר מדברים על מדות מיד צריך להרגיש איך אני עושה זאת - "ממנו יראו וכן יעשו", כביטוי הרבי - הצדיק הוא דוגמה חיה. צריך במדה מסוימת לחקות אותו, לא בחיצוניות אלא בפנימיות - ללמוד ממנו איך לעבוד את הבורא יתברך.

חסד:

כולם יודעים מה זה חסד - לעשות טוב ליהודי, טוב לעם ישראל. רמ"מ ויטעבסקער, בעל ההילולא, הוא משיחי והוא מלכותי. ביחד עם כל המלכות שלו - שהכל זהב - היה "השפל באמת", הכי בשפלות מכל הצדיקים. אדה"ז אמר שהמדה העיקרית שהוא קבל מרבו רמ"מ מויטבסק, בעל ההילולא, זה מדת השפלות. [היו עוד צדיקים שנהגו בעשירות - בחב"ד זה הרבי מהר"ש, היה רבי ישראל מרוז'ין. הרוז'ינער אמר שבזכות זה שאבי וסבי היו עניים מרודים - המגיד, רבי אברהם וכו'. צריך להזכר שוב ברבי אברהם המלאך, נהג כל חייו הקצרים כמלאך - קם והתפלל ולמד כל היום, בלי לאכול כלום, ורק לפנות ערב היה לו מאכל מיוחד, כנף של יונה (זה מה שהוא אכל כל היממה, כנראה כל יום שחטו לו יונה). ר"י מרוז'ין אמר שזה לא בגדר אנוש - שבן אדם לא יכול לחיות מהתפריט הזה. בכל אופן, מאד מענין שלכל צדיק יש מאכל מיוחד (בהמשך נדבר על אכילה) - אצל אדה"ז המאכל שלו היה צנון שחור

מטוגן בדבש. גם המגיד וגם בנו היו עניים ולגמרי, ולכן הנין הוא כבר עשיר - עם הדורות הגלגל מתהפך מעומק תחת לעומק רום, לבחינה זו של זהב ומלכות. אבל אפשר לומר שהרבי הראשון שנהג מלכותי זה רמ"מ מויטבסק, וכל השאר - כולל הרוז'ינער - זה בעקבותיו (וזה עוד קשר למה כל כך החזיק מפרי הארץ, זה שרשו הרוחני של הרבי מרוז'ין, "דער הייליגע רוז'ינער", הצדיק היחיד שהצ"צ כינהו קדוש)]. היות שהוא מלכותי, גם החסד שלו היה מלכותי. על המלך - בכלל, ובפרט המשיח - כתוב בישעיהו "ותהי המשרה על שכמו". שמלך, כמו רועה צאן, לוקח את הצאן על שכמו - לוקח אחריות לדאוג לעם שלו. החסד המיוחד של רבי מענדל זה עצם הדבר שיכול לקחת אחריות, בתנאים של פעם, תנאי רעב, ולהביא לכאן שלוש מאות נפשות, כדי "לאקמא שכינתא מעפרא", ולדאוג - הוא הפטרון והאפטרופוס - לשלוש מאות נפשות חסרות כל, בתקופה בה היו מתים ברעב. האבא שהיה צריך לפרנס אותם בגשמיות - לא רק ברוחניות, כמו שנתבאר בדעת - זה הוא. לקח אחריות על "קהל גדול ישובו הנה", כמו שכתוב לע"ל, וכל החיים דאג לכך. מי שמכיר קצת את ההסטוריה והמכתבים שלו יודע כמה דאג כאב ולקח אחריות אישית על פרנסת כל אחת מהנפשות שהביא לארץ ישראל. זאת אומרת, שאם באמת רוצים "לאקמא שכינתא מעפרא" - ומחג"ת והלאה, כנ"ל, אפשר וחובה ללמוד ממנו - הדבר הראשון זה לקחת אחריות על להקים ישוב. מי שזוכר את הספר תיקון המדינה, יודע שתיקון החסד של עם ישראל בארצו (וזה מתחיל מרמ"מ) - גם בדורנו - זה להנחיל לכל יהודי בארץ את חלקו ונחלתו, לפרנס אותו, לדאוג לעבודה עברית בארץ. תיקון החסד זה התיישבות ועבודה עברית - אין לך חסד יותר מזה. לא רק אחד שמטיף לכך - שזה גם דבר טוב - אלא אחד שלוקח אחריות על זה, שהוא מזכיר ישוב ואחראי על הישוב, והוא גם הרב של הישוב (זה צירוף מיוחד, לא מצוי). הוא גם הרב של הישוב וגם אחראי על הפרנסה של כל פה, "לפי הטף". זה החסד המלכותי, המשיחי, של רמ"מ - לא רק חסד שעושים עבור כל הדברים החשובים (קמחא דפסחא וכו'), אלא הקמת ישוב ולקיחת אחריות על ישוב בא"י. שכל צאן הוא יקר מכל יקר, כל יהודי הוא בן יחיד שלו - והאבא צריך לפרנס את הילדים.

גבורה:

זה המשך לאותו ענין (ואחרי שבקיצור נעבור על הספירות נתמקד על חלק, ובעיקר על הגבורה) - הפרנסה של היהודים, שהוא דאג לה, היתה על ידי מגבית לשמה שלחו את מיוחדי העדה, והיה המיוחד שבעדה והממונה על כל החסידים שם מטעמו של רמ"מ, אדה"ז (שאמר שאחת הזכויות הכי גדולות שלו בחיים היתה החזקת א"י, שהיתה לו על זה מס"נ ממש - יש באגה"ק אגרת מפורשת רק על זה, חוץ מזה שנרמז כמעט בכל אגרת). היו שולחים את המשולח, ובדרך כלל זה היה לוקח שנה עד שחזר - כאן חיו משנה לשנה, וציפו בכליון עינים שהשליח יחזור עם הסכום. סיפור זה בכמה ספרים, בגרסאות שונות, ואנו לוקחים נקודה טובה ממקום אחד ומצרפים למסופר במ"א: שנה אחת השליח לא חזר במועד, והצאן קדשים כאן ממש גוועים ברעב. מחכים עוד יום והוא לא בא, ועוד יום והוא לא בא, ועוד יום והוא לא בא. באו בטרוניא חמורה אל האבא, האחראי, רמ"מ מויטבעסק - "אתה הבאת אותנו לכאן, ואנו גוועים ברעב". מה שלוקחים מהגרסא האחת את מה שהוא ענה להם (בגרסא שניה זה מגומגם, ומוכח שלא נכון) - ענה קצת בבדיחותא, אך ברצינות, שלכל דבר בעולם יש זמן. אמר שכל יום אוכלים שלוש פעמים רבע שעה, וכל שאר היום זה לא זמן לאכול, אלא לעשות דברים אחרים. אז הוא אמר להם, אני רק רעב באותה רבע שעה שצריך לאכול, אבל אחרי שזה עובר אני כבר לא רעב יותר, כי זה לא זמן לאכול, אז מה אתם רעבים אחרי שהזמן הזה עובר? כמובן שהדבר הזה לא התקבל על דעתם, והמשיכו לבכות לו שהם

רעבים ללחם. הוא ראה בצרתם, ואז הרים את העינים שלו ואמר - אני רואה מרחוק על ההר שיורדת שיירה והשליח מגיע, אבל מאד צר לי, כי אם הייתם מתגברים ומחזיקים מעמד עוד יום לא היו אף פעם זקוקים לכספים מחו"ל, הישוב היה מחזיק את עצמו.

זה סיפור מופתי לחלוטין, שלומדים מכאן שני לימודים גדולים, ששניהם קשורים לגבורה: אחד מפירושי גבורה זה להתגבר, זה צמצום. כתוב ש"צדיקים לבם ברשותם" ואצל רשעים זה ההיפך, "הם ברשות לבם". כאן זו דוגמה לצדיק שלבו ברשותו, וכך צריך בשביל להיות עם עצמאי בארץ, שלא זקוק לכספי חו"ל. צריכים להיות גבורים, וגם להיות בבחינת "מועט המחזיק את המרובה" - בחינה של "ארץ הצבי", שעורו מחזיק את בשרו. זה כח של צמצום שלא כפשוטו, אלא באופן של ריכוז, כפי שנרחיב בהמשך. היכולת להיות רעב רק בזמן מוגבל - יש דברים מודעים, שאדם שולט עליהם (מה ששייך לחלק הרצוני של מערכת העצבים), ויש דברים שאינם רצוניים, שאדם לא חושב עליהם (מה ששייך לחלק הלא-רצוני של מערכת העצבים, כשינה, עיכול, נשימה, פעולת הלב). כשאומרים שמח שליט על הלב, אצל בינוני, הכוונה שליטה בדברים הרצוניים. להיות שליט על הדברים הלא-רצוניים זו הגדרה יפה של צדיק - זה "לבו ברשותו" גם במה שלא-רצוני. זה מה שהוא אומר - אני רעב רבע שעה, ואם זה עובר ולא אכלתי, אני מפסיק להיות רעב. אפשר לומר שפעם ראשונה זה דורש החלטה, אבל אחר כך נכנס לטבע שני - אצלו זה כבר היה טבע. זה גבורה של היכולת לצמצם תאוה. רעב זה סוג של תאוה - יש תאוה רעה, יש תאוה ניטרלית, ויש "תאות צדיקים אך טוב". על הכח לצמצם תאוה נדבר יותר בהמשך. בכל אופן, הוארט הזה - הכח להיות רעב רבע שעה וזהו - זה כח של גבור הכובש את יצרו לגמרי (כמו מאכל כבוש, שהופך למאכל טעים - זו עבודת צדיק). גם הדבר השני, שאולי עוד יותר חשוב, שרואים שרבי מענדל שאף בלב (ואיני יודע אם התבטא כך עוד) שהישוב בא"י יחזיק עצמו. כמה שמסר את הנפש על המגבית, כל המצב הזה הוא דיעבד שבדיעבד, אבל בשביל להגיע לדבר הכי גדול ומשיחי - שהישוב יחזיק את עצמו - צריך התגברות ועמידה בנסיון, "ארץ ישראל נקנית ביסורים". יש הרבה סיפורים של פספוסים, כמו שהאר"י אמר לתלמידיו שאם הייתם פועלים כך היה בא משיח - יש כאלו אצל הבעש"ט, אצל אדמור"י חב"ד - אבל הפספוס הזה הכי נוגע לנו, כי אם הישוב היה מחזיק את עצמו היה מתחיל אז משיח, לפני התדרדרות וקלקולים שקראו לאחר מכן. לדבר על עבודה עברית זה גבורה שבחסד, אך כאן אומר שבשביל להגיע לזה - היו צדיקים אחר כך שחפצו בכך בהשראתו, כולל אדה"ז בעצמו, שהכשיר חקלאות בחו"ל כדי לאפשר ליהודים לבוא לא"י ולהקים חוות וישובים שיחזיק עצמם - צריך גבורה, צריך לסבול עוד יום אחד. אמר שאם הייתם מחזיקים מעמד עוד יום אחד, אולי הייתם משיגים בבת אחת את שתי הבחינות - קודם כל הייתם זוכים שהישוב יחזיק עצמו, ושנית הייתם זוכים שכל אחד יגיע למדרגה שלי, להיות רעב רבע שעה ואחר כך זה עובר אוטומטית. מכל הסיפורים זה הכי חשוב, וזה כנגד הגבורה.

תפארת:

לכל צדיק יש דברים מיוחדים שהוא אומר, שהוא לומד, ושממליץ לאחרים ללמוד. היום ידוע שחסיד חב"ד אומר חת"ת, ויש לזה סגולות עצומות, והרבי גם רצה שילמדו רמב"ם. מה רצה המגיד ממעזריטש? שכל יהודי יהיה בקי בעל פה בשירת האזינו. מה הבעל שם טוב רצה? תהלים. מה אדמו"ר הזקן רצה? משניות בעל פה. שוב, הבעש"ט רצה שכל אחד יהיה בקי בתהלים ויאמר כל הזמן תהלים - יהודי פשוט. המגיד ממעזריטש רצה שיהיו בקיאים בהאזינו, בו יש כל הסגולות (כמו הסיפור עם הרמב"ן ורבי אבנר).

אדה"ז רצה שילמדו משניות. אבל לא יודעים מה רצה הרמ"מ - הענין שלו היה ללמוד כל יום תרי"ג מצוות. יש כמה וכמה סדרים או נוסחאות של אמירת תרי"ג מצוות - אפשר ללמוד כמו שהרמב"ם מביא, בספר המצוות או בהקדמת היד, ויש עוד חיבורים. לא כתוב איזה סדר הוא אמר, אבל אמר כל יום תרי"ג מצוות ואמר שלעשות זאת זה מצוה מן התורה של "שימה בפיהם" (גם המגיד הסתמך על אותו פסוק, רק שפירש השירה זה שירת האזינו, ורמ"מ פירש כרוב הראשונים - שזה כל התורה - אבל איך אפשר לשים כל התורה בפה? על ידי אמירת כל תרי"ג מצוות). מכיון שאמר שזו מצוה, ברור שזו לא היתה הנהגה פרטית שלו, אלא הנהגה שהוא ממליץ עליה לכולם - "שימה בפיהם" (ולא רק בפיך...).

פרצוף "שימה בפיהם"

רק על זה היינו יכולים להאריך מאד, ולא רוצים את זה, ורק נאמר בקיצור דבר שאולי יש אנשים שכבר שמעו אותו (זה דבר שהוא בכח, ועוד לא בפועל): יש כל מיני תקונים, ומאז עומדנו על דעתנו רצינו לתקן תיקון. אדה"ז אומר שאנו דור יתום, ולכן רק שכל אחד ידע חמשה חומשי תורה וסדר קדשים בע"פ. מאז עברו הרבה מים בים, והדורות ירדו. יש ביטוי ביידיש "איך ווינדש זיך" (אני מאחל לעצמי) - שרבי אייזיק אוהב, ואכ"מ. אני יכול לומר שאני מאחל לעצמי לדעת כל התורה, אבל כדאי משהו ריאלי (כולי האי ואולי), וחשבתי מה זה יכול להיות - ואז אפילו לעשות מזה ספר מהודר, מסודר לפי ספירות:

כתר: עשרת הדברות (בהם יש **כתר** אותיות, כל התורה). זה מופיע ארבע פעמים, יתרו ואתחנן, וכל אחד גם בטעם עליון וגם בטעם תחתון. זה עתיק ונוקביה (יתרו בטעם עליון ותחתון) ואריך ונוקביה (ואתחנן בטעם עליון ותחתון). בעצם צריך ללמוד זאת בע"פ, עם טעמי המקרא, כפול ארבע, וזה משלים את הארבעה פרצופים של הכתר (המבוארים בכתבי האריז"ל).

חכמה: מעשה בראשית (מ"בראשית ברא אלהים" עד "אשר ברא אלהים לעשות"), עליו כתוב "כלם בחכמה עשית". ה' בורא כל יום מע"ב, והשיא של מע"ב זה יום השבת קדש, שלא היה ולא יהיה עוד שבת.

בינה: מעשה מרכבה. כתוב שמרכבה זה אמא, כמו עיבור. פרק ראשון של יחזקאל - מעשה מרכבה, שהוא הפטרת שבועות, כי בתורה המעשה מרכבה זה מעמד הר סיני, "רכב אלהים רבותיים אלפי שנאן", הכתר מתגלה באמא, כנודע.

דעת: האזינו. **האזינו השמים** = **דעת** (**האזינו** = **דעה**). זה מה שהמגיד רצה - תיקון הדעת.

חסד: ספר יצירה בע"פ. מי שיודע "שערי ציון" (ספר מקודש אצל חסידי פולין), כל יום אומרים ספר יצירה כשאוכלים. כתוב שהזמן לומר זאת זה בסעודות, כשאדם אוכל. הרמז היחיד שבא לי לומר בשביל לקשר זאת - שאולי חסר לו עגל, אז יכול לברוא אותו באמצעות ס"י. למה זה חסד (חוץ מזמן האכילה, שחסד, כדלקמן)? כי זה ספרו של אברהם אבינו.

גבורה: מוסר השכל, פרקי אבות (מה שאדה"ז רצה, שילמדו משניות, והכי שוה לכל נפש זה פרקי אבות). אף שזה "מילי דחסידותא" - ואפשר לחשוב שזה חסד - זה ספר מוסר, ה-מוסר, שהוא הלכה למשה מסיני.

תפארת: תרי"ג מצוות (בשביל זה אנו חוזרים על הכל), כי כל המצוות בתפארת. יוצא יפה שהאזינו זה דעת, שהיא נשמת התפארת - הרבי, המגיד, אמר "האזינו", והתלמיד, שמלביש אותו, אומר לומר כל יום תרי"ג מצוות התורה (תיכף נסביר זאת עוד).

נצח: תהלים. כתוב שתהלים זה נצח - "למנצח". אם כבר, איזה תהלים צריך לומר? חסיד ברסלב יאמר מיד שנשים את התיקון הכללי בנצח. אבל אנחנו אומרים, לפי מה שכתוב באגה"ק, שהכי חשוב לומר "תמניא אפי". חוץ מזה שזה הפרק הכי מושלם, בגלוי, שיש בתהלים - זה שהוא "תמניא אפי" גם שם אותו לנצח, כי אם כוללים את הדעת (כמו שהאר"י עושה בדרך כלל) השמיני זה נצח.

הוד: "פתח אליהו". זה מתאר כל הספירות והקבלה, אבל מתחיל מהודאה פשוטה של "אנת הוא חד ולא בחושבן". הנשמה של "פתח אליהו" זה נשמה של להודות. יודעים שאפילו אצל גדולי ישראל, ואפילו בדור האחרון אצל מקובלים (ואכמ"ל), יש מחלוקת אם הספירות קיימות בכלל או שזה משל - אם בכלל יש מה שכתוב בפתח אליהו, או שזה פנטזיה (יכול לזעזע מי שלא שמע זאת קודם). כמובן שאנו, חסידים, כן מאמינים שיש שם ספירות - אבל יש מקובל גדול מאד שמפקפק בזה. לכן פתח אליהו זה ההוד - זה המפה של הקבלה, ומתאר זאת כדבר חי וקיים, שמי שמפריד בספירות כאילו מפריד בך. [הכל חוץ מזה שאני אוהב את זה - הייתי חייב את זה באיזה מקום. זה שחייבים את זה באיזה מקום - גם משייך להוד...]

יסוד: שיר השירים. זה קשור במיוחד לרבי אהרן הגדול מקרלין, שדברנו עליו בשש"פ השנה. יש סידורים שכתוב מה לומר אם אין זמן לומר כל שה"ש.

מלכות: פרק שירה - שירת כל נברא. חיבר זאת דוד מלך ישראל, מלכא משיחא. זה דבר שחייבים לדעת ולהתקשר אליו. יש אפילו יהודים יודעי תורה שבקושי יודעים שיש דבר כזה בעולם, ולדעתנו זה משהו מאד חשוב.

כל זה רק כדי למקם תרי"ג מצוות בתפארת (כל הקודם זוכה להוציא את זה לאור באופן מהודר - צריך לקבל איך לומר תרי"ג מצוות, לחפש הכי טוב; על דרך תיקון ליל שבועות - לומר את המצוה ולהוסיף את הפסוק).

אם רמ"מ אומר שהיסוד זה "שימה בפיהם", יש כאן קשר של שלוש ספירות - נשמת התפארת זה דעת, אבל התפארת מתייחדת עם המלכות, שהיא הפה (ובה "דעת גניז בפומא"). **דעת-תפארת-מלכות** = **ישראל** במספר קדמי (דעת זה נשמת התפארת, יש תפארת ישראל, ומלכות זה גם ישראל).

נה"י:

זה, בקיצור, כנגד שלושת המקומות בהם היה רמ"מ - קודם היה בצפת, אחר כך בטבריא, וכתוב ב"חסד לאברהם" שצפת זה נצח וטבריה זה הוד, "עומק רום" ו"עומק תחת". לא יודעים כולם שהיה בעוד מקום, עוד לפני שהתיישב בצפת, הוא היה בפקיעין. הוא רצה להתיישב שם, ואמר משהו חזק מאד - אם אזכה להיות בפקיעין שנה שלמה אביא את המשיח. דבר פלאי, שלא מספיק להיות בערי הקדש טבריה וצפת, וצריך להיות בפקיעין. גם כן, היות שמדברים על הקמת ישובים, צריך להקים שם (זה עלה במחשבה לפני ארבעים שנה, וכמעט קנינו שם בית). הוא הלך לשם, ומה קרה? משהו שצריך לדרוש - הגיעה מכת זאבים לכפר הערבי הזה, והערבים אמרו שהזאבים זה מהחטאים של אותו זקן, וגרשו אותו משם. באמת, ברגע שגרשו אותו, הזאבים הלכו להם. ברור שזה מעשה בעל דבר, שהשטן נלחם מאד נגד זה כי זה הסוף שלו - זה המשיח. עכ"פ, היה מכת זאבים, והערבים יחסו זאת לצדיק - שזה חטאי הזקן הזה - וסלקו אותו משם. אז כנראה שיש לו קשר לזאבים. אנחנו לכאורה כבשה אחת בין שבעים זאבים, אבל מן

הסתם הגיעו לשם **לב** זאבים, כי **פקיעין** עולה **לב** פעמים **זאב** (אם רוצים לתגבר שם הישוב צריך להביא שלושים ושנים זאבים שלנו, וכל הערבים יברחו). צפת זה נצח וטבריה זה הוד - בכל מקום התמסר ודאי לתקן מדה זו. בצפת הוא נתקל בהתנגדות של נצחנות שגם הוא לא עמד בה, ואמר שזה יותר מהתנגדות בחו"ל. זה מזכיר סיפור שאדה"ז השתחרר ממאסרו, ובטעות הגיע לכמה שעות בבית של מתנגד, ואמר שכמה שעות באותו בית היו יותר קשות מכל המאסר. גם כאן, לעלות לא"י זה כמו לצאת מבית הסהר של חו"ל, לצאת מהגלות, וכשמגיע לארץ הקדש בעיר המקובלים פוגשים בהתנגדות ובהצקה יותר מכל מה שהציקו לי בחו"ל. בכל אופן, כל הסיפור הזה וכל החוויה הזאת שהוא עבר - וצריך ללמוד מחויה זו, מסתמא יש עוד אנשים שחווים כך במקומות מסוימים (ואולי נתייחס לכך שכל מקום יש לו האופי שלו, יש מקום שסובל אותך ויש מקום שלא סובל אותך, ויכול כל אחד לעשות חושבים אם עבר כזו חוויה) - זה שייך לתיקון הנצח. בטבריה, מכון שבתו הקבוע עד ביאת גוא"צ, זה תיקון ההוד. לפי"ז נאמר שפקיעין זה היסוד - הצדיק יסוד עולם - ואם היה מחזיק מעמד שם שנה אחת היה בטוח מביא את המשיח. במ"א, בספר הרפואה, מוסבר שזאבים זה פגם הברית - הגיעו זאבים והפריעו, ולא נתנו לדבר לצאת לפועל. לכן אותם זאבים גופא צריכים לתקן אותם, צריך זאבים של קדש - בנימין זאב יטרף (הוא גם יסוד, יסוד נוקבא אבל יסוד). היה עוד מישהו שקראו לו בנימין-זאב, אבל זקוק לתיקון גדול - אם אפשר לתקן את הבנימין-זאב אפשר להביא את הגאולה לעמ"י.

זה שכל מה שעבר עליו בצפת זה תיקון הנצח ומה שעבר עליו בטבריא זה תיקון ההוד. החידוש כאן זה שפקיעין זה יסוד. כנראה שהכל שם סמלי יסוד, אבל כדי להמחיש זאת - אדה"ז אומר שידיעת כל דבר היא על פי שמו בלשה"ק. "פקיעין" זה לשון **פקע** - מה זה? כנראה שפקיעין זה משהו מופקע, ואם מתעצמים איתו ומתקנים אותו, בא מלך המשיח. בהשגחה, ראיתי סיפור קצר ששמתי לב שיש שם המילה להפקיע, וממילא זה ודאי קשור לסוד של פקיעין: היה לרמ"מ מויטבסק את רבי איצלע מקוידינוב - אחד מגדולי החסידים שבאו איתו לארץ - והוא אמר עליו "כשהוא איתי עומד עליו שליש העולם, אך כשהוא לבדו דיו להפקיע את עצמו" (יש על לשון זו גימטריא יפה, תלו"ע). כדי להבין זאת נספר סיפור הפוך - ידוע שבתקופת הבעש"ט היה הנודע ביהודה, שאשתו ובתו היו חסידות נלהבות, אך הוא היה מתנגד (מתנגד טוב, שאדה"ז אמר שכולם היו כמותו, אך מתנגד). אשתו ובתו מאד רצו שהבעש"ט כאשר עובר שם יהיה אצלו - ועשה בעיר כל מיני סיפורי מופת, שלא הזיזו לנו"ב (ואדרבה, מסתמא רק הרגיז אותו) - אך הבעש"ט אמר להן שאינו אוהב להתארח אצלם, עם כל הכבוד שבכך, כי לא רוצה להפריע לנו"ב בלמודו (ואם אני בבית זה ודאי מפריע לו), כי שליש העולם עומד על הלימוד שלו. זה הפוך - כשהוא איתי, דיו להפקיע את עצמו, אך כשהוא לבדו עומד עליו שליש העולם, אז צריך להשאיר אותו לנפשו. זה ווארט שאפשר להגדיר בו מה זה חסיד ומה זה התקשרות לרבי. ידוע מהבעש"ט שכל ענין זה של רבי וחסידים זה תופעה של הדורות האחרונים, ובאמת לא כל כך היה שייך לנשמות של הדורות הקודמים. יש מאמר קצר של אדה"ז במאמריו הקצרים, מדהים מאד, שמסביר נקודה זאת בשם הבעש"ט - למה יכול להיות חסידים קשורים לרבי שאפילו לא כ"כ מושלמים בתומ"צ ולעומתם ת"ח מובהקים שלא שייך בעיניהם להיות קשורים לרבי, וה'ווארט' שם (כמה שנשמע מוזר) הוא שזה שייך להשתלשלות נשמות עם ישראל. זה משהו תקופתי, השייך לביאת משיח, שנשמות החסידים מתקדמות בעצם - יכול להיות שהשלמה אישית זה פחות אצלם, אבל המהות של הנשמה, הדור שבו נמצאת הנשמה, זה דור הרבה יותר מתקדם. זה רעיון שצריך להתוועד עליו בלי סוף, אבל לענייננו, בווארט שאמרנו יש אבחון מאד מדויק מה זה נשמה של חסיד בעצם המקושר לצדיק (לכן זה

שייך לצדיק יסוד עולם - קשרנו לפקיעין, אבל אפשר להפקיע מהקשר הזה ושייך בעצם ליסוד). רואים שיש צדיק של הדור, ויש נשמות שכאשר קשורות כדבעי לאותו צדיק שליש העולם עומד עליהן בזכות זה. לכל אחד יש פוטנציאל בחיים, וכל אחד אומר הלואי שה' יזכה אותי שאני אממש את הפוטנציאל שלי בחיים - יש אחד שהפוטנציאל שלו, העצום, יכול לבוא לידי מימוש כשהוא עם הצדיק, וכשהוא לבדו כל הפוטנציאל מתעלם. יש אחד הפוך, שהפוטנציאל שלו כשלא יהיה מקושר לצדיק - שזה יבלבל אותו - אבל, כפי שאמרנו, זה לפני החסידות, "פרה היסטוריה" (ואולי עדיין יש אנשים כאלו, מאובנים). מן הסתם, השליש עולם שעומד על בעל הנגלה הגדול זה שליש השייך לנגלה - או נה"י, או חג"ת (אבל מסתמא זה נה"י), ואילו שליש עולם של חסיד שמקושר לרבי זה מסתמא חג"ת (במקרה דנן). חוץ מזה שיש כאן דוגמה של התקשרות לצדיק - למה שליש? למה לא חצי או רביע? כתוב "ושלשלת תרד מאד" ו"שלשה חצים צדה אורה" זה הזרעא חייא וקיימא של היסוד. בכל ספירה יש שלישים, אך חלוקת העולם לשלישים שייכת בעיקר לתפארת או ליסוד. שוב, הווארט הוא שאם החסיד מקושר כדבעי, שהוא עם הציס"ע, שליש העולם עומד עליו, ואם הוא לבדו דיו להפקיע את עצמו.

מלכות:

זה הכי פשוט - הוא הראשון שנהג מלכות. להבין מה זה המלכות שלו, יש סיפור מאד מאפיין. נחזור לזה שחתם עצמו "השפל באמת" - יחוד יסוד ומלכות (שפנימיותן אמת ושפלות). "חותמו של הקב"ה אמת" זה ספירת היסוד. זה שדייך לחתום "**השפל באמת**" ודאי גם מחושב - עולה **גל** פעמים **הוי'** (מספר שיש לו פרק שלם בכתבי אבולעפיא, ולא נאריך בסוד מספר זה). הסיפור: לפני שנסע לארץ ישראל נפרד מצדיקי הדור - נסע לבעל התולדות (ויש כמה סיפורים מכך), לר"פ מקוריץ ולר"נ מטשערנוביל. יש בסיפור זה שתי נוסחאות מי עשה זאת - או ר"פ מקוריץ או ר"נ מטשרנוביל (כנראה כל אחד עשה משהו דומה) - שבועיים לפני שהוא הגיע, הצדיק אמר לבני בית שינקו את הבית, והצדיק עצמו לקח מטאטא וטאטא את המדרגות של הבית, והוא אמר "הנה הנה מלך ישראל בא". כך התבטאו צדיקי הדור, שהיו יותר זקנים ממנו (ר"פ מקוריץ 'לא בליגה שלו', לכאורה, כי הוא מתלמידי הבעש"ט). כך הם התייחסו ולאור זאת עשו מעשה - לטאטא את הבית לכבוד בואו של מלך ישראל. כשהוא נסע לארץ, בספינה, היתה סערה בים והוא הסתכן (עם כולם ביחד). אז הוא התפלל לקב"ה, ומסור שבשיא תפלתו הוא אמר להקב"ה - רבש"ע תזכור לי דבר אחד בלבד, איך שהתהפך עלי בטני ששמעתי שהצדיק הזה קורא לי מלך ישראל. ברגע שאמר זאת, שרק תזכור לי את המציאות הזאת, הים שקט ונצלו כולם. אצל בעל התולדות לא היה זה שקורא לו מלך ישראל, אבל היה משהו דומה - לכך יש גירסא אחת - שבעל התולדות היה מאד מאריך בסעודה שלישית, ורמ"מ לא היה מאריך כך. אז תוך כדי שהוא עדיין בסעודה שלישית, ברעוא דרעוין, רמ"מ נכנס ומדליק את המקטרת שלו. ידוע שבעל התולדות היה קפדן רציני ביותר, אבל דווקא במקרה הזה הוא לא הקפיד עליו בכלל, ואז הוא פנה אליו ואמר - אתה לא יכול לרמות אותי. אז נתן את המשל המפורסם, שיש אחד שיש לו איזה יהלום הכי יקר והוא רוצה מקום להחביא את היהלום, שהגנבים לא יוכלו למצוא, ועולה בדעתו שהכי טוב להחביא באשפה. כך זו ההתנשאות המלכותית שלך לגבי מהותך הפנימית, אבל אותי אתה לא יכול לרמות. הכל אותו ענין, שבטנו התהפכה עליו ממש כששמע שקוראים לו מלך ישראל - זו בחינת מלכות דקדושה, "והייתי שפל בעיני".

עד כאן הפרצוף, ובהמשך נתמקד בגבורה בע"ה.

שיחה שניה:

יש עוד ווארט של הרבי ר' מענדל'ה, שבעצם מחבר כמה דברים שאמרנו עד כאן. הוא הראשון שאמר שכאשר מגיעים לארץ ישראל חייבים להפסיד כל המדרגות שהשיגו עד כאן, והכל צריך להבנות מחדש. בדבר הזה אומר בעצם על נפש הצדיק את מה שכתוב על המלכות דאצילות, שיש בנין שלה בעולמות בי"ע, וכאשר היא חוזרת לאצילות כל בנינה צריך להההרס ולהבנות בחדש. בנין המלכות זה כמו בנין הקהילה היהודית, והכל צריך להתבטל - לחזור לאין שבין כל יש ליש, ובפרט כשצריך לעלות לאצילות שהוא עולם של "אין ואפס" ביחס ל"יש" של העולמות התחתונים. כל בנין המלכות של ישראל, כמו שקיים בחו"ל דורות רבים, צריך להסתר על מנת להבנות כפרצוף חדש בעולם האצילות. כך רבי מענדל אמר על כל צדיק ועל כל יהודי שבא מחו"ל לא"י, שצריך שכל מה שבנה בחו"ל יחרב, ויבנה שוב מהנקודה בעולם האצילות (בו "אבא מקנן באצילות" בסוד "נקודה דנעיץ"). חוץ מהענין הכללי הזה, אמר באופן פרטי שכאשר היה בחו"ל היה מאחל לעצמו שיזכה במשך כל השנה להתפלל תפלה אחת בכוונה, אבל עכשיו - כשעליתי לארץ - אני מאחל לעצמי לומר מלה אחת בכוונה במשך כל השנה. את הווארט הזה היינו יכולים לשים בחכמה, בגבורה, או ביסוד - זה כולל כל הסיפורים שספרנו בספירות אלו. כי מה הכוונה? האם הוא ירד בדרישה שלו? ברור שההשגה שלו מה זה מילה אחת בכוונה בארץ ישראל, זה אין סוף אחרת - יותר גבוה - מתפלה שלמה בחו"ל. אז קורה כאן מיעוט כלים וריבוי אורות. זו תופעה כללית של א"י לעומת חו"ל. זה כלל גדול בחסידות, כמו שהרבי הרש"ב מסביר באריכות, ככל שעולים יש יותר אור ופחות כלים (וככל שיורדים יש פחות אור ויותר כלים). במקום לומר את המלים אור וכלי, נאמר איכות וכמות - פשיטא שהמלה שמאחל לעצמו לומר בכוונה בארץ ישראל, איכותה עולה פי אין ערוך על התפלה השלמה שאחל לעצמו בחו"ל, אבל יש יותר כמות בתפלה אחת. זה אפילו תואם את היחס הפיזי של הישוב כאן ביחס לעמ"י בחו"ל (עד דורנו, וכך זה אפילו עכשיו), עד הגאולה האמיתית והשלימה, כשמשיח יקבץ נדחי ישראל. ידוע פסק הרמב"ם - שהרבי מאד הדגיש - שקיבוץ גלויות בא אחרי הכל. בא משיח, מחזיק בתשובה, נלחם, בונה מקדש - ורק אחרי כל זה יקבץ נדחי ישראל מארבע כנפות תבל (ואז, שלב חמישי, יחזיק בתשובה את כל העולם). בכל אופן, כתוב, גם בכתבי האריז"ל, שבכללות היהודי בארץ נמצא בעולם היצירה ובחו"ל זה עשיה. קודם אמרנו שמעבר מחו"ל לא"י אצל צדיק זה מבי"ע לאצילות, אבל בכלל ישראל - בלי מדרגות, אצל יהודי פשוט - בחו"ל גרים ב"אף עשיתיו", אוירה ועפרה טמא, ועליה לארץ זה לעבור את ה"אף" ולהגיע לעולם היצירה, לארץ שה' אלקיך דורש אותה וכו'. בכל אופן, כשעוברים עולם האורות מתרבים והכלים מתמעטים, הכמות פוחתת והאיכות מתרבה - וזה צמצום של ריכוז.

מה שנאמר כעת זה כלל גדול: יש צמצום של ריכוז ויש צמצום של סילוק, כידוע בחסידות. צמצום של ריכוז זה "צמצם שכינתו בין שני בדי ארון" - זה מועט המחזיק את המרובה, יותר אור במעט כלים. זה נס, לכן א"י נקראת ארץ הצבי. ואילו ההיפך, שזה מיעוט אור והרבה כלים, זה צמצום של סילוק. או שהאור התרכז או שהאור הסתלק. צמצום של ריכוז מתחיל מחכמה, כי גבורה דעתיק מתלבשת בחכמה דאריך ואז מאירה בחכמה דאצילות. לכן בקבלת הראשונים החכמה היא בחינת דין (אף שאצל האר"י היא ראשית קו הימין, אך הוא מסביר למה אצלם דין) - כי שם מתלבשת גבורה דעתיק. אף ש"לית שמאלא בהאי ימינא" זה צמצום, אבל צמצום של ריכוז. דוגמה לכך זה הסיפור של החכמה - שבת שלא היתה ולא תהיה. חכמה זה י - "זעירא" בלשון בעלי המסורה - אך שם מרוכז כל האור, זה צמצום של ריכוז

(צמצום-התפשטות-המשכה-התפשטות). גם הסיפור של הגבורה זה צמצום כל התאוה לרבע שעה - "גבול שם לים" - ואחר כך אין תאוה. גם ספירת היסוד זה "מועט המחזיק את המרובה" - כמו בווארט שאם אתה איתי שליש עולם עומד עליך, ואם אתה לבד הלואי שתסתדר בעצמך. יש משהו דומה - מי שאולי ירש את ענינו של המרא דארעא דישראל, ה"בת עין", שבזמן רעידת האדמה בצפת אמר שכל מי שיחזיק בי פיזית ינצל, וכך היה (כל מי שהחזיק בו פיזית ניצל, ומי שלא הצטופף סביבו התמוטט לאדמה). יש בכך גם ענין רוחני וגם גשמי, אז גם אם זה רוחני צריך מדי פעם לבקר את הצדיק - לנסוע לרבי פעם בכמה זמן. בכל אופן, כל הצמצומים האלה זה צמצומי ריכוז - זה קשור לדבר הזה שמלה אחת כאן זה יותר מתפלה שלמה שם. ביחד עם זה, הדור שממש הוא הדור האחרון לגלות והוא הדור הראשון לגאולה - שכך הרבי מכנה את הדור שלנו - יש בו גם סגולת הכמות, ובלשון הרבי "כמות מאכט איכות". לכן, זו גם דוגמה איך חייב להיות קישור - זה שבכל אופן ה' גלגל את הענינים שהישוב בארץ מוחזק על ידי חו"ל (כך גם היום - חושבים שאנו עצמאיים, ולא כך, רק שאז היה בקדושה והיום לא כל כך), זה שכל אחד יכיר במעלת זולתו וידברו בשפה משותפת בין יהדות א"י ליהדות חו"ל (אף שלפעמים כשדוד עשיר מפרנס אותי אני שונא אותו). צריך להבין הענין המיוחד של כל אחד, אבל הא בלא הא לא סגי. הדבר הזה של ריבוי איכות במעט כמות זה מאד נחמד, אבל אולי יש גם מעלה ויופי יותר בריבוי כמות גם אם קצת פחות איכותי. אם נתרגם זאת לנשמות - משיח לא בא עד שיכלו נשמות שבגוף, גם אם זה משהו כמותי לגמרי. לכן צריך גם יצירה וגם עשיה, גם אצילות וגם עולמות התחתונים (ואדרבה, נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים).

אחרי כל זה נחזור לגבורה - יכולת הצדיק לצמצם את תאוותו. דבר זה קשור במושגים הראשיים של הבעש"ט למושג "הבדלה" שבין "הכנעה" ל"המתקה". כדי להגיע בסוף להמתקה חייבים להתחיל מהכנעה ולעבור דרך הבדלה. נסביר הכל בתאוה - נתחיל עם תאות אכילה: ברור שכאשר יש לאדם תאות אכילה השלב הראשון הוא להכניע את זה קצת, לשבור את זה. מה האות שכבר יכול לעבור לאכול לשם שמים (ואפילו כמו צדיקים שאכלו הרבה מאד - האפטער רב, השפת אמת, רבי יצחק מדרהוביטש - אבא של ר"מ מזלוטשוב)? זה כאשר יש לו כזו שליטה על התאוה, עד שזה רבע שעה ואז נגמר. זה האות שגמר את שלב ההכנעה, את האתכפייא, ומעתה - בתוך אותה רבע שעה - יכול לאכול הרבה, זה שעבר לארץ ישראל. אחד הדברים בין הבבלי לירושלמי זה היחס להנאה ממה שאדם רואה - לפי הבבלי צריך אתכפייא ולפי הירושלמי עתיד ליתן את הדין על כל מה שראה ולא נהנה ממנו, כמבואר באריכות במ"א. לכן כתוב שא"י היא ארץ של צדיקים, ומי שבא לכאן ואינו צדיק זו בעיה (כפי שאומרים התוס' שמי שבא לכאן ולא יודע שהוא בפלטרין של מלך ומה זה מחייב זו בעיה), כפי שמוכיחה ההסטוריה - "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ". המעבר הוא להיות **רעב רבע** שעה - זה בדיוק הזמן. מה זה רבע שעה? כתוב שכל שעה יש שם הוי' בצירוף אחר, וכל רבע שעה מאירה אות אחת - צריך כל רבע שעה לכוון את השעון הרוחני, להחזיק ראש. בכך פותחים נושא בירור התאוות.

כמה תאוות יש? בדרך כלל אומרים שיש שלוש תאוות, שסימנן **אמן** - **א**כילה, **מ**מון, **נ**שים - ולכן זמן לכוון לתיקון זה בענית אמן על ברכה. יש בספר יצירה עולם-שנה-נפש. מהסיפור שספרנו על רמ"מ אפשר ללמוד שתיקון תאות אכילה קשור לזמן - צריך לעבור את הסף שרעבים רבע שעה ולא יותר, שיש זמן לאכול ואחר כך כבר לא זמן לאכול אלא לעשות משהו אחר. תאוות ממון בעיקר קשורה למקום - יש מקום שצריך להיות עשיר שם. מי שרוצה להיות עשיר - יש מי שרוצה שני מליון דולר עכשיו,

על השולחן, אבל השאלה אם זה המקום הנכון. זה דומה לסגנון של רבי נחמן - יש רק מקום אחד שאם היית בו מיד היה נופל לך שני מליון, הבעיה שאתה לא במקום הנכון. חוץ מזה שממון ומקום זה לשון נופל על לשון - "היקום אשר ברגליו" - עיקר הממון זה רכוש, זה "בית והון נחלת אבות". לכן, הדבר הראשון שיהושע עושה אחרי שכובש את הארץ צריך לחלק - להכיר את המקום של כל אחד. איך הוא מכיר? באיזה מקום המזל שלו ישפיע לו פרנסה - יעוד הנחלות בארץ ישראל הוא בשביל להתפרנס. כל אחד צריך מקום מסוים להתפרנס בו בשפע רב, וצריך קצת רוה"ק לזה, ואם יהיה במקום אחר יפסיד שפע שלו. יש כמה שמבינים זאת אולי בחוש. נספר משהו קצת קיצוני להמחיש זאת - היו כמה צדיקים שבעולם הזה היו עניים לגמרי. זה אומר שלא מצאו את המקום שלהם? מספרים על המגיד ממעזריטש שראו איך הוא חי, כמלמד, בקושי ובעניות גדולה, והוא הסביר שזה כי אני אורח כאן - לא במקומי - ואילו במקומי, לא בעוה"ז, יש לי עשירות מופלגה (הכל קצת בסגנון של ז' בעטלערס). זה דוגמה שכל אחד יש לו מקום שבאותו מקום הוא עשיר מופלג. גם אפילו סתם גביר - גביר עולה על מטוס, נוסע לאיזה מקום, ופתאום מגיע למקום שאין לו מזומן (אף שבבנק יש לו מיליונים) אז לפי הלכות צדקה יש לו שם דין עני. זה בדיוק הסיפור של המגיד - זה לא מקומי, לכן אני עני, אבל מה אכפת לי? אני יודע מה יש לי בבית. תאות ממון קשור לתיקון העולם (מתוך עולם-שנה-נפש). תאוות נשים, וזה הכי פשוט, זה תיקון הנפש.

זה לכאורה פשוט: תאות אכילה זה תיקון הזמן, תאות ממון זה תיקון המקום, תאות נשים זה קשור לנפש. לפני שנתקדם נאמר עוד רמז פשוט מאד שכתוב - **תאוה = בית**, אז כל תאוה זה בית. יש שלוש תאוות, אז יש שלושה בתים - יש לנו שלושה בתי מקדש, אז אפשר לומר שכל אחד תיקון לתאוה אחת. אמנם, יש עוד משהו של שלוש תאוות - יש תאות איסור (חולה שיש בו סכנה), תאות היתר (חולה שאין בו סכנה, למשהו עם הכשר בד"ץ, זה גם גרוע מאד - אבל זה היתר, ק"נ), תאות צדיקים (החל מצדיקו של עולם, שנתאוה לדירה בתחתונים, וכלה בתאות כל צדיק - "ועמך כלם צדיקים" - "תאות צדיקים אך טוב", ולכן "תאות צדיקים יתן"). ה"תאות צדיקים אך טוב" אמורה להיות בנחלת כל יהודי בארץ ישראל, וממילא שם אמור להיות "תאות צדיקים יתן". בית ראשון הוא כנגד תאות איסור ובית שני כנגד תאות היתר, והבית השלישי - ולכן עדיין איננו רואים אותו - זה "תאות צדיקים אך טוב". כדי שיבנה הבית השלישי - יש מישהו כאן שכבר עשה דגל של הבית השלישי (כמו דגל משיח), ורבים כאן מדברים על בית המקדש השלישי, וצריך לדעת שיש כמה תנאים - עיקר בית המקדש השלישי זה "תאות צדיקים אך טוב", החל מהקרבנות. יש אנשים שסולדים מרעיון כל הדם שישפך במקדש - זה גם מתוך רשימו של תאוה בהמית, ולכן לא מבינים שבית המקדש לא יכול להבנות ודיני הקרבנות לא יוכלו לחזור אם לא נגיע למצב של "תאות צדיקים אך טוב". כל זמן שלא נגיע לכך שאין תאוות גשמיות, אי אפשר לבנות בית המקדש השלישי - רק על רקע של "תאות צדיקים אך טוב". ברגע שנגיע ל"תאות צדיקים אך טוב" נזכה ל"תאות צדיקים יתן". איך יודעים שבית ראשון כנגד תאות איסור וכו'? שלושה סוגי תאוות אלו כוללים כל התאוות הנ"ל - בכל בית יש עש"ן (כך בכל בית היה יו"כ בו כה"ג נכנס לקה"ק - כל העש"ן המקודשים התחברו). בית מקדש הראשון היה בזמן של תאות עבודה זרה, ואילו בית המקדש השני חזר כבר אחר שבטלו יצרא דע"ז, שזה סימן ראשית התגלות תושב"ע. בית המקדש השני זה פחות אורות ויותר כלים - "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון יותר מן הראשון" (חסרו חמשה דברים של אור, אבל היה יותר כלים, ובמעבר של גלות בבל - זמן אין בין יש ליש - חז"ל דאגו לבטל תאות ע"ז, שיותר מכל התאוות האחרות, אם כי לפי רבי נחמן הכי קשורה לתאוות ממון). יחסית זה כמו חו"ל ביחס לא"י, כפי

שהוסבר קודם. בבית ראשון התנ"ך מעיד שהכל תוך כדי ע"ז, ובגלל זה כל התאוות מקבלות גוון של תאות איסור. ברגע שיש בית שני יש כבר בד"ץ (אני תמיד מתבלבל בינו לבין הבג"ץ, כנראה שזה אותו דבר...) - חז"ל שהם הבד"צ, נותנים חותמת של כשרות, ואפשר לקנות הכל בחנויות בית שני. אין יותר תאות ע"ז - יש כל התאוות, רק בלי ע"ז, והכל עובר להיות תאות היתר (לכן זה פחות עסיסי ומענין מתקופת התנ"ך). אחרי שני בתים אלו צריכים לעבור לבית שלישי, וזה מאד קשה - האין ארוך באין ערוך מאשר האין בין ג"ק הטמאות לק"נ. מי שמשדר על הגל של בית שלישי זה הצדיק בו נאמר "תאות צדיקים אך טוב".

אחרי הקדמה זאת נעשה עוד דבר: אמרנו שסימן התאוות זה **אמן** - זה בסדר של חב"ד, בשרש. בשביל מה אדם אוכל? בשביל מה צריך לאכול? כמבואר בכתבי האריז"ל, ופשוט ומובן מעצמו, זה עבודת הבירורים - לברר את הניצוצות, שזה "לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם", לברר את הניצוץ שבלחם שהוא מחיה את האדם. את עבודת הבירורים עושה החכמה - "כלם בחכמה עשית", "כלם בחכמה אתברירו". לע"ל, כשאין בירורים, אז בעוה"ב אין אכילה ואין שתיה - אז נסתיימה עבודת הבירורים. על ממון כתוב שזה תאוה של שכל חיצוני, של בינה, אבל עיקר הקשר שזה מקום - "ואי זה מקום בינה". חכמה זה זמן ובינה זה מקום, ומה שהיום ידוע במדע שזה ביחד, על זה נאמר "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין". בשרש התאוות, זה תאות אכילה וזה תאות ממון. נשים זה הדעת כמובן - "והאדם ידע את חוה אשתו". אם כן, סדר זה בשרש הוא סדר של חב"ד. תמיד המקור של הדעת הוא בכתר, וגם לענינו זה ככה. מי שטהור לגמרי, מי שתקן תאות הנשים, זוכה לחוש הריח - "מורח ודאין" שבכתר, כנ"ל.

רק נסיים את הווארט (חצי ישאר בכח): ברגע שאני יודע לצמצם את זמן התאוה, זה הסימן שגמרתי עם עבודת ההכנעה, ואני בהבדלה אמיתית - אני מקודש-נבדל מזה - וכעת אני יכול ומצווה מכח תלמיד ירושלמי להנות בקדושת "בכל דרכיך דעהו". כשהייתי בהכנעה היה אסור לי, זה היה מוריד אותי שאולה, וכעת - לא רק שלא מוריד אותי שאולה, אלא אפילו הופך להיות מצוה, כעבודת הצדיקים. במדה מסוימת, כל יהודי צריך להגיע לכך. ברגע שאני מזהה את מקומי - "איזהו חכם המכיר את מקומו" - אני מוכן לקבל כסף. ברגע שאני יודע את הנחלה אני מוכן ומזומן לקבל הון רב, וזה טוב לו - זה מה שהרבי רצה, שכולם יהיו עשירים. אבל העיקר - וזה נושא בשביל שכינה ביניהם ויין משמח - שלגבי נשים מה הסימן שהזיווג הוא בקדושה (גם איש ואשתו, שהרי כתוב בתניא שגם איש עם אשתו טהורה זה עדיין תאות היתר - עדיין בגדר תאוה)? זה מאד פשוט, כאשר אני לא אוהב שום אשה בעולם, אלא רק את אשתי. זה מאד פשוט, אבל זה מאד קשה. תאות נשים - וכמובן זה יכול להיות תאות האיש לאשה וכן תאות האשה לאיש (התיקון יותר קל ויותר טבעי אצל האשה) - זה כל זמן שהתאוה מתפשטת על הרבה נפשות. זה כנגד נפש - בעולם-שנה-נפש - ושם צריך לצמצם לנפש אחת. אם אין הבחנה ברורה, היינו שאני יכול לאהוב הרבה נשים, אני עדיין בשלב של הכנעה - שכל הענין הזה אצלי בקליפה, וצריך להכניע ולהשפיל זאת. הסימן שזה מתחיל לעבור מקליפה לקדושה, זה הסימן שכל האהבה באופן טבעי היא רק לאשתי, ושום אשה אחרת בעולם לא מענינת אותי כלל, "קאקי חוורי" בלשון חז"ל. שכל הנשים הופכים להיות קאקי חוורי, ואשתי היא השכינה (וכך בכיוון השני), זה הסימן למעבר הזה - להבדלה - שניתן לעבור מהכנעה להמתקה, מראש של בבלי לראש של ירושלמי. כמובן שיש גם עונה - הזמן הנכון לעונה - ואפשר לומר כמו שאמר רבי מענדל על האכילה, אבל זה לא העיקר. יש זמן לעונה, ויש לזיווג

גם מקום - מקום צנוע וכו' - אבל שני הדברים הללו טפלים, כי העיקר זה בירור הנפש, ואז זה סימן ששתי נפשות אלו הן "תרין פלגי גופא" של גוף אחד ונפש אחד. אז זה הסימן שאפילו האהבה בתענוגים היא בקדושה, ולא בקליפות, כי זו ההבדלה שבין הכנעה לבין המתקה, בין בבלי לירושלמי, בין חו"ל לא"י, וזה בדיוק מה שרבי מענדל אמר להם.

נקשר זאת לעבודה עברית, שזה עוד ענין שלם - כנראה שצריך להגיע לדבר זה בכל התאוות כדי להצליח במבצע עבודה עברית. בנין הישוב בארץ ישראל תלוי בדבר הזה. זה לא בשביל להחליש דעתו של אף אחד פה - אלא רק בשביל לעודד ולחזק. רמ"מ הצטער מאד שהחמיצו הזדמנות להגיע להזדמנות, כי לא הגיעו למדתו - או מעין מדתו - ולכן עדיין זקוקים לחסדי הדוד העשיר מחו"ל.

השלמות (טלפונית, אור ל-ט אייר):

א. היה מהלך, שלא התחלתי בו אפילו, שהוא גם כן המשך לליל שביעי של פסח (ענין ענוה-שמחה-אהבה-יראה-תורה-מצוות-שלום). לפני שנה כנראה, בפרשת תזריע - בו חל היארצייט - דובר על כך שגם שם וגם במקומות רבים בספר אחד היסודות שלו הוא שהשכינה מופיעה בתוך הדיבור, בתוך הפה. הוא מסביר שהיראה זה בעצם הקשר בין המלך לבין העם - שהמלכות, ששם יש את יראת המלכות, זה הממוצע המחבר בין עולם האצילות לבין העולמות התחתונים. זה שני דברים - זה גם מה שהעם ירא את המלך, "שום תשים עליך מלך', שיהיה מוראו עליך" (שיכול להתפרש גם על האופן השני), והיותר פנימי של"דבר אחד לדור" יש מורא מפני השכינה בדיבורו, שאינו מוציא דבר אחד לבטלה וכל מילה באימה וביראה מהתגלות השכינה שבפה שלו (תיקון המצורע, מי שתקן את הדיבור). גם זה נקרא "שיהיה מוראו עליך" - שהמורא שלו יורד להקיף ולחבר אותו אליך, ששתי היראות מתקשרות. הוא אומר שהיראה מלמעלה פורש כנפים, ובעצם זה משפיע גם אהבה וגם יראה למטה - שהאהבה והיראה זה שתי כנפים - וכך הוא חופף על העם, על התחתונים, כל היום. כל זה הקדמות.

מה שיוצא, שהיראה זה שייך בעצם לדבור. אם נקח רק את הווארט הזה, ונפשט - אז אם היראה בעצם מתלבשת ושייכת לדיבור, מה לגבי האהבה? דיבור זה לבוש מבין שלושת לבושי הנפש, אז אם היראה זה בעיקר בדיבור - כך אצל עבד ה', או אצל ה"דבר אחד לדור" - באיזה לבוש האהבה? צריך לומר שזה בעיקר במחשבה, בהתבוננות, ב"בינה לבא ובה הלב מבין", ושמה יש לו אהבה ומשיכה אדירה לה'. הציור כאן שהצדיק - "ועמך כלם צדיקים" - כל מה שה"מחשבה משוטטת תמיד" זה באהבת ה' (על דרך "באהבתה תשגה תמיד"), וברגע שפותח את הפה נופלת עליו אימה ופחד. היות שלבושי הנפש הם כנגד העולמות התחתונים - מחשבה בבריאה, שם "אמא מקננא בכורסיא", ודיבור ביצירה, אעפ"י שעולם היצירה הוא עולם המדות בכלל, שז"א מקנן ביצירה, הייתי חושב שאהוי"ר זה גם שמה, אעפ"כ צריך לומר (וזה חידוש שכדאי למצוא לו מקור) אהבה (ובפרט אהבה רבה, "באהבתה תשגה תמיד") זה כמו אהבת השרפים שבבריאה, הנשרפים תמיד, ובלשון הרמב"ם הם "שכלים נבדלים", היינו שהאהבה היא בשכל (הרמב"ם הוא שכל, והעיקר אצלו הוא האהבה - "באהבתה תשגה תמיד" - אותה הוא משבח), ואילו היראה זה ביצירה. לפעמים אומרים שהאהבה באה לפני היראה - כל מצוות עשה מתוך אהבה, כולל מצות עשה של "את הוי' אלהיך תירא" - אבל כתוב בתניא בפמ"א שראשית העבודה ועיקרה ושרשה זה יראה, והיא היסוד גם לאהבה. לפי דרכנו עכשיו, מה שהיראה זה ראשית העבודה ועיקרה ושרשה זה בעולם היצירה, שיש גם אהוי"ר, אבל היסוד של הכל זה היראה, ואילו זה שהיראה זה מצות עשה ולכן המניע זה אהבה זה שכל - עצם האמרה הזאת היא שכל, שהשכל מחייב שאם היראה היא מ"ע

צריך לבוא מאהבה (זו יראה חב"דית). אצל ר"א ב"ד קדמה האהבה - הוא מהשרפים שנשרפים - ובכלל מי שמגיע מיד ל"ולבבו יבין ושב ורפא לו", בריאה-בינה, אצלו העיקר זה האהבה.

יצא ששמנו אהוי"ר בבריאה-יצירה, היכן שבשש"פ היו תורה ומצוות. גם שם זה היה ירידה של אהוי"ר מ-יה ל-וה ושל תומ"צ מ-וה לבריאה-יצירה, וכעת זה יורד עוד דילוג - שאהבה זה בבריאה והיראה בעולם היצירה - אז מה בעשיה? צריך לומר מה שכתוב בתניא שנדמה שיראה ועבודה זה אותו דבר, כי דומה, אבל באמת יש מצות עבודה שנפרשת ממצות יראה. ברור שעבודה נפרדת מאהבה, אך לא ברור במבט ראשון שנפרדת מיראה, כי כמו יראת המלכות, אך מדגיש שזה שתי מצוות. עבודת ה' זה בעשיה, וזה מה שנקרא "קבלת עול מלכות שמים" - זה הכי קרוב ליראה, אבל זה לא יראה. לכן גם בחסידות בדרך כלל אומרים שנשמות מעשיה פרומקייט טבעית - אז זה לא יראה של "יש מי שירא", אלא פשוט קבלת עול טבעית (כמו שר' עודד כי טוב אומר שיהודי הוא בעצם 'קבלת-עול'ניק' - הוא בטבע ובדם רוצה לקבל מלך, אע"פ שנדמה בעולמנו שזה הפוך, שרק היהודים פורקי עול, אך העשיה של הנה"א של היהודי זה מה שמחפש זאת וזקוק לכך, אבל היות שזה בעשיה זה הכי בגלות בתוך הלעו"ז, ולכן נדמה לרוב שיהודים מצטיינים בלפרוק עול).

בהקשר של מה שדובר בשיעור: המדה המיוחדת של רבי מענדל'ה זה היראה בפה, ולכן כמה שהוא שרש של חב"ד - הוא עוד לא חב"ד, כי חב"ד זה בעולם הבריאה, "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא", והעיקר זה מחשבה והתבוננות פרטית. כמה שיש מוחין, דווקא בפרי הארץ, זה עדיין לא התבוננות פרטית אלא בגדר התבוננות כללית, וממילא העיקר שמה זה היראה שבלבוש הדבור, עדיין עולם היצירה, וממילא זה גם צמצום - היראה מגילוי השכינה שבתוך הפה זה כמו "צמצם שכינתו בין שני בדי הארון", צמצום של ריכוז. לפי זה בחב"ד האמיתי - כמו שזה בבריאה - יש עדיין כמו לפני הצמצום לגמרי (**אור אין סוף = ואהבת**), לא צמצום של סילוק ואפילו לא צמצום של ריכוז.

בריאה זה עלמא דאתכסייא, שם החסדים מכוסים - זה מניע מהלא-מודע, ולכן אין "יש מי שאוהב". בקיום מצות עשה החוויה היא יראה (כלומר, לאו דווקא אהבה, אף שהרמב"ן אומר שאפשר לחוות שניהם יחד). ה'צמצום' מבריאה ליצירה כמו ה"בכן" מהתבוננות פרטית כדי לעורר מדה בלב.

לפי זה (שאהבה יראה וקב"ע זה בי"ע) צריך להשלים את האצילות - זה כבר בטול במציאות (לפי ערכין). זה דובר בשיעור כעת (ח אייר), שיש שמחה שאינה אתעדל"ת בכלל, אלא רק חוויה שמלווה את הבטול, בסוד "ויספו ענוים בהוי' שמחה" - שמחה מלמעלה, מתנת אלקים, ולא שמחה מלמטה בכלל (השראה, לא התלבשות ולא עבודת האדם). שמחה כזו כלולה כאן בתוך עבודת הבטול. קודם קראנו לכך ענוה ושמחה למעלה מאהוי"ר - כאן זה רק בטול, אבל יש בבטול גם השראה ממילאית של שמחה רבה על הצדיק שבטל לה'.

הדוגמה העיקרית של "שכינה מדברת מתוך גרונו", אחרי משה רבינו, זה המגיד של הב"י, וזה מובא הרבה פעמים בחסידות. אז השכינה אומרת "אני המשנה המדברת בתוך פיך" - ומשנה זה בעולם היצירה. לכן זה שייך לבית יוסף - שו"ע, הלכה פסוקה, זה דרגת משנה. לפי זה, מי שלומד הלכה, ראוי שהעיקר אצלו יהיה יראה. מקיים ההלכות - העיקר אצלו קב"ע. מי שלומד גמרא, בבריאה, הוא באהבה בתענוגים - לא תמיד מודע לו, אבל זה לא חוית יראה ללמוד גמרא, ובדיוק ההיפך.

ב. תוספת לגבי תיקון הנפש-הדעת: "גם בלא דעת נפש לא טוב" זה עיקר מדרגה זו, וזה על דרך "לא טוב היות האדם לבדו". ידוע ש-טוב מתחלף באתב"ש ב-נפש (בדיוק לפי הסדר). הדעת כאן זה פעולת האתב"ש בין שתי המילים נפש ו-טוב. "מצא אשה מצא טוב". כל הווארט של "מצא אשה" לעומת "מוצא אני" זה אותו ווארט בסופו של דבר - הצמצום לאשה אחת, לאהוב אותה ורק אותה, זה "מצא אשה", ואם לא הגיע לכך זה "מוצא אני".

ג. אמן - תיקון תאוות אכילה-ממון-נשים - **אמן** אומרים אחרי המברך, אחרי ברכה של אחר, שהוא נהנה ולא העונה. "גדול העונה מן המברך". על פי פשט, מי שעונה "אמן" זה סגולה לצמצום התאוה, כי הוא רק מתרכז בקדושה בלי ההנאה, ואז אחר כך - מתוך האמן שלו - הוא יכול להיות אמין לאכילה הנכונה ולממון ובעיקר לאשתו.

אכילה-ממון-נשים זה סדרה עולה. סה"כ עולה 602 = ז"פ אלהים. בלי ר"ת אמן - ז"פ יג - נשאר "אשרי", "אסנת", "אלף נשים", "אלף שנים", ז פעמים חכמה. 86 מתחלק לאהבה וחכמה - הר"ת זה ז"פ אהבה והשאר ז"פ, כך שביחד זה ז"פ אלהים.

(המשך השלמות טלפוניות - יב אייר):

ד. פרי הארץ תזריע מתחיל "אמר רבי שימלאי כשם שיצירתו לאחר יצירתו של בהמה חיה ועוף כך תורתו...". בהמה חיה עוף = רלא = משולש אהיה. אדם = משולש ט. יחד = משולש כג (חיה, היינו שזו המלה המחברת - גם הבהמה היא חיה, וגם האדם הוא "נפש חיה"). מ-א עד כא עולה כמו מ-י עד כג (וכן משולש ט עולה כב-כג). חיה זה גם הנקודה האמצעית של אדם. זה מתקשר למה שדובר בבת עין (ח אייר) שהאשה היא הממוצע בין אדם לבהמה - לפעמים היא עצמה נקראת הבהמה, שם בן, אבל בכללות היא ממוצע בין "זרע אדם" ל"זרע בהמה". לכן יולדת ומילדת נקראות חיה, וחוה היתה אמורה להקרא חיה ורק בגלל החטא לא נקראה כך. עיקר היחוד של האדם שהוא "נפש חיה" - תוספת על שאר החיות, דעה ודיבור (יחסית עטרא דחסדים ועטרא דגבורות, שתשעה קבין של דיבור הלכו לאשה). יש בזהר שיש "חיה" למעלה בשמים, שנקראת ישראל, והיא "החיה" ב-ה הידיעה.

ה. אחרי פתיחה זו ממשיך בעל פרי הארץ ומביא מבעל העקידה ש"מכריז רבי אלכסנדרי מאן בעי סמא דחיי... נצור לשונך מרע". בעל העקידה מחדש ש"מכריז" (ולא "אמר" וכיו"ב) זה על דרך השבת אבידה - "שענין זה נאבד מבני אדם". לא כתוב שם שעיקר השבת האבידה זה האשה לאיש - הצלע האבודה - ו"סמא דחיי" היינו "ראה חיים עם אשה אשר אהבת", היינו שהאשה המתוקנת היא עצמה "נצור לשונך מרע", תיקון הדיבור שניתן לה. [כרז זה שרש מענין - זכר, רכז, כזר (זכר צריך להתרכז במציאת אבידתו ולא להתאכזר עליה)]. הפסוק שמביא על כך זה "האמנם אלם צדק תדברון" - שהבעש"ט דורש בכש"ט יותר ממה שכתוב כאן - "יכול אף לדברי תורה, ת"ל 'צדק תדברון', יכול יגיס דעתו, ת"ל 'מישרים תשפוט' [כמו מישור]". הבעש"ט דורש שזה "יכול" גם בניחותא, אך כאן לא מביא זאת, אלא הפשט. בגמרא זה המשך ל"תלה ארץ על בלימה" (= בראשית), למי שבולם פיו בשעת מריבה, שעיקר אומנתו של האדם לשים עצמו כאלם בעוה"ז. האמנם אלם = אור = ט"פ כג. "תלה ארץ על בלימה" בצירוף לשון חז"ל המלא "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה" = 4165 = ז בריבוע פעמים ז בהשראה (מט פעמים פה). רק לשון חז"ל עולה 3252 = ד"פ "יהי אור ויהי אור" וכו'.

הגמרא שם דורשת שני פסוקים - "תלה ארץ על בלימה" ו"האמנם אלם". גם בלם וגם אלם שורשים עם לם.

דיבור זה מלכות. דבר אחד לדור = בעל שם טוב. הוא מגדיר זאת בפרי הארץ שזה "הנהגה והמשכה והתקשרות רבים על ידי אחד על ידי דיבור" - זה לפי סדר של חב"ד, יהו: הנהגה-המשכה-התקשרות. הדיבור הוא הממוצע המחבר של האחד עם הרבים - דרך הדיבור הרבים משיגים. לכן הוא גם נקרא יראה, כי אם אין השגה אין יראה. אם אין יראה גם אין הרגשת עליונות - הסימן שאני מרגיש שמישהו באמת למעלה ממני זה יראה ממנו. יראה זה התחושה שמוכיחה על המצאות עליון (לפי זה, במבנה הנפש, זה צריך להיות קשור לפרק של הצירים עם רצון - כאשר התחתון מרגיש את העליון הוא מרגיש יראה). השגת העליון על ידי דיבור, ואז נולדת יראה, והיא יורדת גם להקיף את התחתון - פורשת כנפים, אהוי"ר, להקיף את התחתון. היראה גם של התחתון כששומע העליון מדבר, וגם של העליון מהדיבור שבו - יראת האדם מה"חיה" המדברת בו.

"מצורע זה מי שמוציא רע בדבורו כצפצוף העופות", שזה היפך הדיבור בקדושה, ולכן צ"ל "נצור לשונך מרע" - לפרוש מהמצורע. מה שיצירתו ותורתו של אדם זה אחרי כל בהמה חיה ועוף זה סוף מעשה במחשבה תחלה, נעוץ סופן בתחילתן.

לשון חז"ל במאמר - תורתו מתפרשת לאחר תורת כל בהמה חיה ועוף. דורש "מתפרשת" מלשון פרישת כנפים עליו.

ו. עיקר המכוון:

עיקר תורתו של בעל פרי הארץ - וכן של המגיד ושל הבעש"ט, כמעט בכל תורה - זה "להדבק בהחיות הפנימית שבכל דבר". אצל אדה"ז בתו"א, בריש פרשת כי תשא, הוא מסביר שזה נקרא "ובחרת בחיים" - שבכל דבר יש קליפה ויש פנימיות. הלשון שחוזרת אצל בעל פרי הארץ זה "להדבק בהחיות הפנימית שבכל דבר". זה בחינת הבדלה - לכן הפשט שכל התורה כולה זה הבדלה. זה גם כן סוד הצמצום לא כפשוטו - המאור נכנס במקום האור, העצם הפנימי במקום ההתפשטות מן העצם.

קישור כל התורה כאן לסיפור של להיות רעב רק בזמן האוכל: מי שכל הזמן נדבק בחיות הפנימית שבכל דבר רוכש לעצמו תמיד את "הצמצום לא כפשוטו". כל הטוב, העצם, מרוכז בפנימיות - וההתפשטות, כמו שאדם רעב כל היום, שהרעב מתפשט אין סוף - זה על דרך "התפשטות אוא"ס". צמצום זה לרכז את כל הרעב ברבע שעה, והוא הדין לגבי שאר התאוות - הכל סניף של להדבק בחיות שבפנימיות כל דבר. העצם שמרוכז בפנימיות הוא יותר טוב מההתפשטות. אם מדברים על תאוות זה מובן, אבל אפילו מעלה מעלה - אוא"ס שלפנה"צ - נחשב לחיצוניות שצריך לוותר עליה (כפי שעושה ה' בצמצום) בשביל להשיג את העצם שבנקודה הפנימית. הסימן שמישהו הגיע לצמצום שלא כפשוטו, שנאחז בעצם ולא בהתפשטות - שרעב רק בזמן האוכל, שאוהב רק את אשתו. אז יכול לנקוט בעצמו את דרך הירושלמי (קשור לשיעור בבת עין).

[מאמר מוסגר ליין משמח (מהדפים הישנים):

שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד = שאר כסות עונה. הכל קשור לק"ש. מה שיש זמן ק"ש - זה עונה (יום אחד). כיסוי העינים זה כסות (מקום אחד). עצם תחושת ה"בשר אחד" זה השאר. לענייננו, עונה

אחד זה בדרך "שוב" לחבר את הלמעלה מהזמן בתוך הזמן - זו מצוה תמידית, אך זה שיש זמן ק"ש זה סוד העונה. גם בזיווג יש כוונה להמשיך למעלה מהזמן בתוך הזמן. יחו"ע זה תרדלמ"ל - זיווג תמידי. ב-וה זה "שתו ושכרו דודים", רק בזמן מיוחד, רק צריך לחבר ב-יה - סוד העונה זה להמשיך מהזיווג הנצחי לתוך הזיווג העונתי. הכסות, כיסוי העינים, זה "רצוא" - להתפשט מהמקום הגשמי. הצניעות קשור למקום, אבל כוונת הצניעות זה להתכסות תחת השמיכה, אלא עוד יותר להתדבק במקום הצנוע - הצניעות זה לצאת מהמקום לגמרי. הכיסוי במטה - כמו כיסוי העינים בק"ש - זה ע"מ להתפשט מחיזו דהאי עלמא. מי שהוא צנוע הוא לא-מקומי - צניעות זה להתפשט מגבול המקום, כמו יציאת מצרים. על ידי "והצנע לכת" האדם הוא "עם הוי' אלהיך", מופשט מהגבלת העולם הזה. שאר זה קרבת בשר - הגוף נהנה מן הגוף, הקשר בין היש האמיתי לבין היש הנברא. הכל כוונה של ק"ש. מכל זה יוצא שאין כוונה יותר פשוטה בשעת הזיווג מאשר לכוון את הפסוק "שמע ישראל הוי' אלהינו [של שני בני הזוג] הוי' אחד".]

ז. הוא כותב על המצורע - המוציא רע בדבורו, וזה היפך החיים - וכותב שרשע גמור הוא בחינת רוח סערה, שזה תהו ובהו. אצל רשע "רוח סערה" זה התפשטות חיצונית, ויש בתוך זה "עין הסערה" - נקודה של שקט בתוך הסערה. כותב שבתוך הסערה "יוכל להגיע קרוב לרצון הבורא יתברך". אם דובר בתניא, על "קטנתי", על שלוש בחינות של התקשרות לרשע (בצדק תשפוט וכו'), הבחינה הזאת קרובה מאד ל"ועוד מעט ואין רשע" - הרשעות שלו זה הרעש שלו, הסערה והתהו ובהו, אך בתוכו יש "עין הסערה", מה שבנפש פנימה גם הרשע יכול להגיע קרוב לרצון הבורא יתברך. עוד ביטוי שלו - "דבקות הבורא יתברך" (= בשכמל"ו, יחו"ת). עין הסערה = נעשה אדם. כותב שלולי החטא היה מספיק חמשה חומשי תורה וספר יהושע - אם היינו זוכים היינו תמיד בדבקות הבורא יתברך, ואז זה היה מספיק לנו, אבל עכשיו צריך "התפשטות" של תורה גופא כדי להיות משקל נגד לסערה החיצונית. גם בקדושה יש חיצוניות, כמו שאוא"ס חיצוניות תחשב יחסית לאור הפנימי. לפי זה עיקר תיקון הרשעים זה סבלנות. כמו שבצוואתו כתב לבנו שיסבול עד הקצה האחרון את הספרדים - שלא יעביר עליהם שום בקורת. סבלנות זה בעצמו שהוא לא ידבק מהרוח סערה, שהיא כל מציאות הרשע (רוח סערה של ג"ק). אם אתה גם כן מסתער אתה נדבק, אבל אם אתה סבלן - מתעצם בעין הסערה שלך - אתה יכול להתקשר לעין הסערה שלו ולסבול אותו (סובל כל עלמין), וכך ניתן לעורר אותו שתתעורר גם בנפשו אותה בחינה בה יכול להגיע קרוב לרצון הבורא.

ח. לאבא של רמ"מ קוראים משה, וגם גם לבנו - הוא בין משה למשה, ואם "משה משה לא פסיק טעמיה בגוויהו" סימן שהוא עצמו סוד ה"לא פסיק טעמא". משה נשאר משה בהתפשטותו "בכל דרא ודרא". הוא איזה נקודת אין בין משה למשה (לכן לא סופרים אותו בנשיאי חב"ד).

ט. נחזור לנקודה העיקרית: הצמצום עושה חלל פנוי. חלל זה גוף מת, כמו "מצורע חשוב כמת", וגוף מת הוא אבי אבות הטומאה. רש"י מביא כמה פעמים ש"טמיא" זה לשון עצמות (ולענייננו, שייך להתעצמות). המקור לזה בעברית, כפי שמביא רש"י, זה חרטומים - שנחר בטמי מתים. מת מתעצם בחור - חור שחור, החלל הפנוי, מקום הצמצום (גם לשון עצם). הפסוק אומר "מי יתן טהור מטמא" - לענייננו הכל מתפרש הפוך, ש"טהור" זה התפשטות (התפשטות אוא"ס נקרא טהירו), וטמא זה העצם הפנימי. העצם הפנימית, הטמא הפנימי, זה עצם הלוז = רמח, ממנו נבנה כל הגוף. טמא = נ, סוד שער ה-נ.

אצל המצורע כל המחלה בעור שלו - בהמה חיה עוף אדם = עור. או שהוא טהור או שהוא טמא. עור טהור - מלכות = משולש לא.

חלל מקום פנוי = 20 בריבוע (= ת, רשים רשימו וכו'). מקום פנוי = מנחם מענדל. חלל = חכם.

י. בתחלת השיעור דובר על רבי אברהם המלאך, רמ"מ ואדה"ז - ג' אמות אמש. ביחד הם שוים מט פעמים הוי'. ישראל דב בער = אחדות פשוטה = צא פעמים ט. אברהם מנחם מענדל שניאור זלמן = צא פעמים יד. ביחד זה צא (ז פעמים יג) פעמים כג.

יא. סיפור המלכות: שיודע לקבל כבוד מלכים, וכך גם מעורר רחמים על עצמו בזמן שהספינה הולכת לטבוע. הווארט, שיש צדיקים שיודעים לקבל כבוד ויש צדיקים שלא (יש סיפור של רמ"צ מסווארן, שדבר עם צדיק אחר שהתפאר בעצמו שיודע לקבל כבוד והשני לא) - כל הענין הזה של לדעת לקבל כבוד מקורו אצל הרמ"מ. כבוד מלכים זה "כבוד נברא" (ולא "כבוד נאצל"). זה שאומר שהתהפכה עליו בטנו כשטאטאו לפניו אומר שקבלת יסורים אצל צדיקים זה על דרך קבלת יסורים באהבה ועוד יותר מזה - קבלת יסורים בשמחה. מי שיודע לקבל יסורים בשמחה - כמו אצל רבי נחמן, שמחת בן המלך בעת שמורידים אותו ממלכותו - אז הוא באמת ראוי להיות מלך, כי יודע איך לקבל "כבוד נברא". זה כמו אותם צדיקים שהיו מבקשים יסורים.

יב. טבריה עיר שכולה צדיקים וצפת עיר שכולה רשעים. צפת = רשע. צפת זה עומק רום, ומי שלמעלה יש לו נטיה להרשיע. מי שהוא בעומק תחת הוא רוצה להצדיק. **טבריא = צדיק חי.**

הרוז'ינער קבל טעם ר"מ מקוברין למה לא בקר בירושלים - בגלל קדושת ירושלים (ולא טעם גשמי).

אחת מהסיבות שעזב את צפת כי לא יכול היה לסבול את בנות הקול ששומעים שם כל הזמן. יתכן שזה הסבר למעליותא למה כולם רשעים - כל הזמן יש שם בת קול "שובו בנים שובבים", ואף אחד לא מקשיב.

יג. תרי"ג מצוות - התפארת של תיקון הכללי - זה בגלל ש-רמח פקודין רמח איברים דמלכא (ז"א, תפארת-גופא).

עוד סיפור של תפארת, שלפני שהסתלק אמר לסובבים "סורו מעלי, ה' נצב עלי" - בחינת יעקב, "והנה הוי' נצב עליו". יתכן שהמגיד הגיע אליו - הוי' נצב עלי = דב בער.

הרה"ק שמואל שמעלקא הלוי מניקלשבורג

יום ההילולא - א' אייר

רבנו נולד בשנת תפ"ו, בשנה בה נתמנה אביו רבי צבי הירש זצ"ל כרבה של טשורטקוב, אביו הרבה תעניות עד שנולד לו בן זה, ויקרא הנער שמואל, על שם זקינו הגאון מופת הדור רבי שמואל שמעלקא הלוי מטארני.

כבר בילדותו ניכר בו כי לגדולות נוצר, באשר חונן מאת הבורא ית"ש בכשרונות נעלים, בשכל כביר חד וחריף, ובהבנה עמוקה. ותהי יראתו נסוכה על פניו וקודמת לחכמתו, קדוש מרחם אמו, וינזר הנער שמואל מכל חמודות התבל ומנעמיה, ויט שכמו לסבול עול התורה, ויהי הולך וגדל, וטוב גם עם ה' וגם עם אנשים.

תחילת לימודו היתה אצל אביו הקדוש, ממנו למד יסודי התורה ודרכי החסידות, גדל בתורה וביראת שמים בקדושה ובטהרה ובחסידות מופלאה, נדד מעיניו שינה, ולמד יומם ולילה בהתמדה ושקידה עצומה ונוראה ובסיגופים מופלגים, עד שיצא טיבו בעולם כאחד הגדולים והקדושים. בהגיעו לפרקו היה חתן רבי יהושע הלוי, מנהיג ופרנס דק"ק רישא.

בשנת תקי"ד והוא בן כ"ח שנה, נתקבל לרב בעיר ריטשוואל על פי המלצת רבי אברהם אביש אב"ד פרנקפורט שכיהן בה כרב, ומחמת מעשה שהיה בינו לבין אדון העיר, נאלץ לעוזבה.

בריטשוואל הקים רבנו ישיבה גדולה אליה נהרו מופלגי תורה, והשפיע עליהם מחכמתו המרובה. סדרי הישיבה היו י"ד שעות ללימוד, ד' שעות לתפלות שחרית מנחה ערבית, ד' שעות לשינה, שעה לצרכי ציבור, חצי שעה לאכילה, וחצי שעה לנוח ולהיבטל. ועם כל זה באותה חצי שעה למד עמהם בספר חובת הלבבות.

רוב למודם היה בנגלה, ושעתיים למד מוסר וחסידות. בישיבה נתקבלו רק תלמידים שיש ביכלתם ללמוד שמונה עשרה שעות בלא הפסק, בין התלמידים בימים ההם היה הרה"ק רבי ישראל מקוז'ניץ והרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע.

שמע המגיד הגדול ממעזריטש הגיעה לאזני רבנו בריטשוואל, ועל אף שהיה אז גאון אדיר ומופלג בחסידות, השתוקקה נפשו להתעלות בתורה ויראה, ולקנות שלימות ביתר שאת ועוז. נתועד עם אחיו רבי פנחס בעל ההפלאה, ויסעו למעזריטש, אל הרה"ק רבי דוב בער זיע"א.

בבואם אל המגיד, הוא שכב במטתו מחמת חולשתו, קיבלם בסבר פנים יפות והושיבם לידו, ואמר בתמיהה, וכי רבנים וצדיקים גדולים כמותכם צריכים לנסוע אלי ששים פרסאות.

הצטרפותם של האחים הקדושים לסגל תלמידי המגיד, חיזקה וביצרה את מעמדה של החסידות בעת ההיא, שכן האחים הקדושים כבר היו ידועים לגאוני וגדולי הדור בטרם הגיעו אל המגיד, על ידי הצטרפותם החלה החסידות להתפשט בקרב שכבות רחבות בציבור שעד כה התייחסו אליה בחשש.

היו גם מגדולי הדור שגילו אהדה כלפיה בעקבות הצטרפותם של הני תרי גדולי הדור, או שעל כל פנים משכו ידיהם מלהיגרר אחר מתנגדי החסידות.

רבנו היה הראשון שהפיץ את תורת החסידות בפולין ורבים נתקרבו על ידו לחסידות ולהיכלו של המגיד, כמו הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ, רבי לוי יצחק מברדיטשוב, רבי משה לייב מסאסוב, רבי ועקב יצחק מלובלין, רבי מנחם מנדיל מרימנוב, רבי יצחק אייזיק מקאליב, ועוד. התלמידים הללו, הם אשר הפיצו את החסידות ברבות הימים בפולין ושאר ארצות, אשר אחריהם נהו רבבות רבות מישראל.

כעשר שנים כיהן רבינו כרב בריטשוואל, שם הרביץ תורה ויראת ה' במסירות עצומה, הוסיף קדושה על קדושתו, ויצא טבעו כחד מגאוני וגדולי הדור. משם נתקבל כרב בשינאווה בפולין, בה הרחיב את ישיבתו אליה נתקבצו תלמידים הגונים, אשר חפצו לקנות תורה ויראת שמים וחסידות, ולהתבשם מתורתו של רבנו אשר שמו יצא לפניו כגאון אדיר וכחסיד מופלג.

בשנת תקל"ג חיפשו בני קהלת ניקלשבורג אחר רב ואלוף לעירם, כאשר שמעו על שמו הטוב של רבנו, על עוצם גאונותו ורום ערכו, שלחו אליו לשינאווה כתב רבנות לכהן פאר בקהילתם, והוא נענה

לבקשתם. ביאתו עשתה רושם, כי טרם בואו היה עצירת גשמים כמה שבועות, השמים כברזל והארץ כנחושת, וביום בואו באו גשמי ברכה כבימי חוני המעגל.

אך חמש שנים ישב רבינו על כסאו בניקלשבורג, ביום הסתלקותו קרא לתלמידיו הגאונים והקדושים, ואמר להם תדעו שהיום יום פטירתי. הם החלו לבכות ושוב פנה אליהם ואמר, תדעו שאני נשמת שמואל הנביא, וסימן לדבר, שמואל היה שמו שמואל, ושמי גם כן שמואל, שמואל היה לוי, ואני גם לוי, שמואל היה בן נ"ב שנים, ואני גם כן בן נ"ב כשמואל הנביא ממש, ואז יצאה נשמתו הטהורה בקדושה ובטהרה בעודו יושב על כסאו. מנוחת כבודו בניקלשבורג.

דברי תורותיו נדפסו בספרים דברי שמואל, דרכי ישרים, נזיר השם, שמן הטוב.

מעלת השינה רק כאשר קדם לה מיעוט שינה

הרה"ק ר' יעקב יוסף מספינקא זיע"א (בספר 'שיח יעקב יוסף' ויצא ד"ה ויחלום): ביאר את הנלמד מחלום יעקב ושנתו בסגנון נפלא, והקדים לכך מעשה: הרה"ק הרבי רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זיע"א היה מסגף עצמו בשינה והיה יושב ועוסק בתורה ובעבודת השי"ת יומם ולילה עד שנחלש גופו מאוד. הרופאים ציוהו שישכב לנוח מעט בכל לילה כדי שבריאותו לא תנזק, אך הרה"ק מניקלשבורג לא שת לבו לכך והמשיך בדרכו הקדושה. בני הבית שחששו מאוד לשלומו, נסעו אל הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א, ותינו צערם בפניו, כי שניהם היו תלמידיו של הרה"ק המגיד ממעזריטש זיע"א, ואולי יש בכוחו של הרבי רבי אלימלך להשפיע עליו שיפסיק לסגף גופו מפני הסכנה.

ואכן, ביום מן הימים הגיע הרבי רבי אלימלך יחד עם תלמידיו לבקר את הרבי ר' שמעלקא, והוא שמח מאוד לקראתם וערך סעודה גדולה, וישבו שני הצדיקים להסב בסעודה. בתוך הסעודה, מזג הרבי רבי אלימלך לרבי רבי שמעלקא כוס מלא יין ישן נושן והשקהו, מתוך כך שקע רבי שמעלקא בשינה, והיה ישן כל אותו הלילה.

ויהי למחרת, נתאספו כל החבריא קדישא לתפילת שחרית ובתוכם שני הצדיקים, ונתלהב הרבי רבי שמעלקא מאוד בתפילה, עד כדי כך דבעת שאמרו שירת הים הגביה את מעילו מפני המים, דהיה נראה לו כאילו הוא חוצה באותו שעה את הים. לעת ערב ערך הרבי רבי אלימלך סעודה באכסנייתו, והזמין את הרבי רבי שמעלקא ובתוך הסעודה ביקש הרבי רבי אלימלך גם הפעם למזוג כוס יין לרבי רבי שמעלקא, אך הרבי רבי שמעלקא סרב לשתות באומרו 'זה מועיל רק פעם אחת'. [כלומר שפעם אחת הצליח הרבי רבי אלימלך להשקותו שיישן, כי לא ידע ערך היין, ועתה שידע היא לא תצלח].

שאלו הרבי רבי אלימלך, וכי מה הפסיד בשתיה של אתמול, הלא למחרת היתה התפילה בגודל התלהבות. השיב הרבי רבי שמעלקא, דלאחר שלא הניח ראשו ימים רבים ובלילה אחד ישן, לאחר לילה זה זכה להתרוממות גדולה בתפילה. אך אם יניח ראשו כל לילה, לא יוכל לעשות שום יחודים בתפילה.

ובזה מפרש הרה"ק הנ"ל, שהתורה מעידה על יעקב אבינו 'וישכב במקום ההוא' שרק בלילה ההוא שכב, לאחר י"ד שנים בבית מדרשו של שם ועבר שלא שכב אלא עסק בתורה, ואחרי י"ד שנים בלא שינה, לכך זכה לחלום חלום שכולו מראות אלקים דברים רמים ונשגבים וגילוי שכינה. מה שאין כן אדם המניח עצמו לישון בכל לילה, בלי הכנה של לימוד תורה ועבודת ה' במיעוט שינה, לא זוכה שיבואו אליו בחלום כאלו מראות נשגבים. ספיר ויהלום פר' ויצא ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ג' אייר

הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר

יום ההילולא - ג' אייר

חי בשנים: תרי"ב-תרפ"ה, נפטר בגיל 73 • מקום מנוחתו: קרעסטיר, הונגריה

מייסד חסידות קרעסטיר, שימש כאדמו"ר בעיירה קרעסטיר על יד העיר מישקולץ שבהונגריה.

תולדות חייו:

רבי ישעיה שטיינר המכונה בפי כל רבי ישעיה מקרעסטיר, נולד בשנת ה'תרי"ב (1852) לרב משה והענטשא מרים שטיינר בכפר זאבריו שבסלובקיה. בגיל שלוש התייתם מאביו, ובגיל שתים עשרה שלחה אותו אמו ללמוד אצל רבי צבי הירש פרידמן - האדמו"ר מליסקה, בהמשך הזמן נעשה למשמשו של האדמו"ר.

נישואיו:

נשא לאישה את שרה בתו של הרב יצחק ווינשטוק ביום ד' בניסן ה'תרל"ה.

רבותיו:

למד תורה אצל רבי מרדכי מנדבורנא, רבי שמואל פרנקל מדאראג ורבי חיים הלברשטאם מצאנז. לאחר פטירת רבו, רבי צבי הירש פרידמן, החל לשמש כאדמו"ר והתפרסם כבעל חסד עצום ובעל מופתים, ורבבות חסידים נהרו לחצרו. ילדיו:רבי אברהם. קריינטשע אשת רבי שמואל גרוס רבה של קרולי. רבקה פייגא אשת הרב ראובן חיים קליין רבה של סונינה.רחל אשת רבי ישראל אברהם אלתר לנדא. רבה של עדלין ומחבר הספר "בית ישראל". הנצחתו: מקובל להשתמש בתמונתו כסגולה לשמירה מפני עכברים. ארגון החסד "ברכת ישעיה" נקרא על שמו וגם ישיבת "ישועת מרדכי" שביישוב נחליאל קרויה על שמו. צאצאיו מפעילים "הכנסת אורחים" בביתו.

מוהרא"ש זי"ע היה מספר בשבחו:

הרב הקדוש רבי ישעיה מקרעסטיר זי"ע, היה חידוש נורא ונפלא במצוות צדקה וחסד בין אדם לחברו. ביתו היה פתוח לרווחה לכל עני ומר נפש, כולם מצאו אצלו סעודה מספקת להשיב את נפשם, והייתה לו עבודה גדולה כזאת בצדקה ובהכנסת אורחים, עד שאמרו עליו צדיקי הדור, שמפתח הפרנסה נמסר לידו. היה רגיל לומר בענוותנותו שאכן הוא אב"ד של עיר קרעסטיר...

כי אב"ד ראשי תיבות אורחים בורחים דורכים. כי תמיד היו נמצאים אצלו המון 'אורחים' שנתן להם לאכול בשפע. וכן היו אצלו המון 'בורחים' שברחו מן הצבא של רוסיה והונגריה, ונחבאו אצלו. ראו אצלו אותות ומופתים נוראים, כי האנשים שנחבאו אצלו היו בגדר "רואים ואינם נראים", בכל פעם שבאו אנשי הצבא לחפש אצלו - לא ראו ולא מצאו כלום. וכן היו המון 'דורכים' אצלו, כי עיר קרעסטיר היא בגלילות העיר טוקאי, ששם צומחים וגדלים ענבים רבים וטובים, וסוחרי היין שייצרו שם הרבה יין, הוצרכו לאנשים רבים לעזור להם לדרוך את הענבים בעשיית היין.

ולכן בענוותנותו נקרא אב"ד של קרעסטיר כי מסתובבים אצלו אורחים, בורחים דורכים, ראשי תבות אב"ד והוא נתפרסם בעולם לפועל ישועות גדולות לכל נשמות ישראל כי מרוב צדקה וחסד שעשה עם הבריות גילה ופרסם את האמונה בכוח גדול. והראה לכולם מה נקראת התפשטות האמונה בידיים ובכל האיבריים. (תוך הנחל שנת תשמ"ד, פרשת תזריע מצורע, עמ' קצה).

נפטר ביום ג' באייר ה'תרפ"ה (1925), ונטמן בעיר קרעסטיר.

זכותו הגדולה של הצדיק תגן עלינו ועל כל עם ישראל. אמן

רבי ישעיה התגורר בכפר קרסטיר (בּוּדְרוֹגְקֶרֶסְטוּר, בצפון-מזרח הונגריה) ונודע כמכניס אורחים גדול וכאבי העניים והרעבים. הללו ידעו כי בכל שעה ביתו פתוח לכל רעב, והוא יזכה לארוחה חמה. נוסף על הכנסת האורחים היה מפזר כספים לצדקה ביד רחבה. כשלא נותרה פרוטה בכיסו, היה לווה כסף כדי להוסיף לתמוך בנזקקים. הוא היה נוהג לומר: "אין הולכים לישון בלילה אם יש בבית אפילו פרוטה אחת. כל מה שיש מחלקים לעניים".

באותו יום חמישי לא נותר בבית דבר. הרבנית ביקשה מבעלה כסף כדי לקנות קמח ומצרכים אחרים בעבור האורחים הרבים שעתידים לפקוד אותם בשבת. "לצערי הרב אין לי פרוטה לתת לך", השיב רבי ישעיה. "קני את המצרכים בהקפה ונפרע את החוב בהמשך השבוע".

הרבנית השפילה את מבטה. "החוב שלנו לבעלי החנויות גדול מדי", אמרה. "הם מסרבים לאפשר לנו לקנות בהקפה. אני מרגישה בושה לקנות בלי לשלם".

מחוגי השעון התקדמו. בחוץ השתוללה סופה חורפית. רוחות עזות ושלג כבד. בעוד זמן לא רב החנויות עתידות להיסגר, אם לא נסגרו קודם לכן, בשל הסופה.

אך רבי ישעיה לא הניח לעצמו להתייאש. הוא התחזק בביטחון בה' שישלח לו את כל הדרוש לצורך השבת וביד רחבה. "עד שישועת ה' תגיע, עשי מה שבידך לעשות. הרתיחי מים בסיר, וה' יהיה בעזרנו". הרבנית שמעה בקולו והעמידה סיר מים על הכיריים.

הדקות חלפו והישועה טרם באה. הרבנית הייתה מודאגת מאוד. לבסוף נכנסה לחדרו של רבי ישעיה. "מה נעשה?", שאלה בקול מודאג. "המים בסיר כבר מתאדים. איזו סעודת שבת תהיה לנו בלי חלות ותבשילים?".

פתאום נשמעו דפיקות בדלת. הרבנית מיהרה לפתוח, ובפתח עמד יהודי מכוסה כולו פתיתי שלג. הוא רעד מקור והתנשף בכבדות. הרבנית הכניסה אותו מייד הביתה.

רבי ישעיה ניגש אליו ובמאור פנים פשט ממנו את מעילו והגיש לאיש בגדים נקיים ויבשים. הרבנית העמידה לפניו כוס תה חם, כדי להשיב את נפשו.

כששב האיש לאיתנו והצבע חזר ללחייו, הוציא מכיסו שקית קטנה והושיטה לרבי ישעיה. "אלה כספי המעשרות שלי משלשת החודשים האחרונים", אמר. "שמעתי רבות על הכנסת האורחים שלך, והחלטתי לתת לך את המעשרות שלי".

רבי ישעיה חייך בענווה. הוא קיבל את השקית ומסר אותה לידי רעייתו. "גשי בזריזות לשוק בטרם ייסגר", אמר. למרבה הפלא, הכסף שבשקית הספיק בדיוק לקניית כל המצרכים בעבור ציבור האורחים הגדול שפקד את ביתם בשבת.

בינתיים שוחח רבי ישעיה עם האיש. "מנין באת?", שאל.

"אני מתגורר בעיר טוקאי ויש לי כרם שמהענבים הגדלים בו אני מייצר יין", השיב האיש. טוקאי הייתה ידועה בענבים המשובחים הגדלים בה ובין האיכותי המופק מהם.

הוסיף האיש וסיפר:

"לפני כמה שעות עלה בדעתי לנסוע לקרסטיר לשבת ולמסור לידי הרבי את כספי המעשרות שלי ממחצית השנה האחרונה.

"מזג האוויר היה נאה ונוח, ואולם כמה דקות אחרי שיצאתי מהבית החלו השמיים להתקדר בעננים כבדים. הבנתי שהדרך הולכת להיות קשה.

"החלטתי לסוב על עקביי ולחזור לביתי. התחלתי לצעוד בדרך חזרה, אבל הרצון להמשיך בדרכי לקרסטיר היה חזק ממני. חזרתי בי, והמשכתי ללכת לקרסטיר על אף הסופה.

"בינתיים החל לרדת שלג. שוב חשבתי לחזור הביתה, אך כשניסיתי לחזור לדרך המוליכה לטוקאי, החלו לנשב מולי רוחות חזקות מאוד, שלא אפשרו לי להתקדם ולצעוד בכיוון הזה. לא נותרה לי ברירה אלא להמשיך לעבר קרסטיר.

"כמה פעמים מעדתי ונפלתי בדרך בגלל הרוחות החזקות והשלג. אבל הרגשתי שהרוחות החזקות כאילו דוחפות אותי כדי שאגיע בזריזות לקרסטיר".

כעבור זמן לא רב חזרה הרבנית ומאחוריה עגלה עמוסה בכל צורכי השבת. בעלה סיפר לה את סיפורו של האיש. הצדיק חייך ואמר: "כשיש לאדם ביטחון בה' יתברך, רוחות חזקות מגלגלות אליו אנשים והללו מביאים לו כל מה שהוא צריך". (על-פי 'מי באר ישעיהו')

בר לא הכין את מאיר ויעקב ליום שבו אביהם יהפוך לסיעודי, גם אם זה לפרק זמן מוגדר. אבא היה דמות חזקה, תומכת, כל יכולה כמעט. אבל הוא נפל, ונאלץ לעבור כמה ניתוחים אורתופדיים מורכבים שהגבילו את תנועתו מאוד, ובעצם הפכו אותו לסיעודי - אמנם באופן זמני, אבל עדיין, האדם שהיה הגב של כולם - הפך פתאום להיות הנתמך והנעזר, וזה לא היה קל, לא לאבא ולא לבנים. אך בהעדר אחים נוספים, יעקב ומאיר התגייסו למשימה ברצון ובאהבה.

ליעקב, האח הצעיר, היתה משפחה גדולה. דווקא מאיר, הגדול מביניהם, היה עדיין בעמדת המתנה. שנות ההמתנה היו מייגעות ומאתגרות. הוא שמח בלב שלם עם כל ילד שהתווסף למשפחתו של יעקב, ובכלל, לבו שמח מאוד עם אחיו. יעקב, מצדו היה זה שהולך להתפלל ולעשות את כל הסגולות האפשריות כדי לראות את אחיו אב לילד. תמיד היה בניהם יחס אוהב ומכבד, והוריהם רוו מכך נחת. גם עכשיו הם חילקו ביניהם את המשמרות אצל אבא בטבעיות, כשמאיר לוקח על עצמו מידי פעם תורנויות של יעקב. אחרי הכל, הוא עסוק יותר, המשפחה נזקקת לו יותר. הוא עוד יכול להרשות לעצמו, לפחות בינתיים.

אלו היו ימים עמוסים בשביל מאיר, מכל הבחינות. היה עומס מאוד גדול בלימודים ובעבודה, וגם אצל אשתו היתה תקופה סוערת, גם בעבודה וגם בהמתנה הזוגית שלהם לילד. ואז קרה לשניהם דבר מעניין: כל אחד מהם נתקל בפרסום של סיפור על רבי ישעיה'לה מקרעסטיר. כשמאיר התחיל לספר על כך

לאשתו, היא צחקה ואמרה שהיא התכוונה לספר לו סיפור דומה. הם הרגישו שהפעם הם חייבים ללכת לקבר הצדיק בהילולה שלו. הם שמעו על כל כך הרבה ניסים, ובכלל, משהו שם צעק להם להגיע. הם מחכים זמן רב כל כך לנס, אולי זה מה שיביא להם אותו?

מאיר התחיל לברר על כרטיסים, וסגר חופשה מהעבודה. גם אשתו עשתה כך. הם סיפרו לכולם שהם מתעתדים לצאת ליום היארצייט של רבי ישעיה'לה. גם ההורים עודכנו.

שבוע לפני המועד שח מאיר באגביות ליעקב על חלוקת התורנות ביניהם לשבוע הבא, מוודא שיעקב ייקח את התורנות אצל אביהם בזמן שהוא יהיה בקרעסטיר, והוא עצמו יחזיר על כך בשבוע שלאחר מכן.

יעקב העמיד פני תמים. "אני נוסע שבוע הבא לקרעסטיר", אמר במפתיע.

מאיר פער את עיניו. "מה?! אני לא מבין", אמר.

"הזמנתי כבר כרטיסים, הכל סגור". מאיר לא הצליח להחזיר את הלסת למקום. "הזמנת כרטיסים?! אבל אני תכננתי לטוס!", קרא בייאוש.

"איך אני אמור לדעת שאתה מתכנן לטוס?", שאל יעקב בתמימות מעושה.

"יעקב, זה לא מצחיק, אני סיפרתי לכולם, חודש שאני מדבר על זה! תגיד לי שאתה צוחק, שאתה לא באמת נוסע", התחנן מאיר. "לא, אני באמת נוסע, אני חייב להיות שם. אתה לא חושב שגם לי מגיע לזכות להיות בקבר של הצדיק ולהתפלל?".

מאיר היה המום. הוא הביט בו שוב ושוב. "אני לא מאמין שאתה עושה לי את זה!", קרא. "אני חייב ללכת לשם, יש לי סיבות משלי להגיע!".

"תיסע שבוע אחר כך, אני אחליף אותך", ענה יעקב באבירות.

"זה לא אמיתי", סינן מאיר לעצמו. הוא ניסה לאסוף את המחשבות, את כל מה שתכנן. איך יבשר את זה לאשתו?

היא רצתה כל כך להיות שם באותו היום. זה יום שמסוגל לישועות, והם רוצים את זה כל כך... ברגעים הללו הוא רצה להשליך הכל וללכת, שיסתדרו כולם. אבל הוא התעשת במהרה. אבא מעל הכל. הוא יישאר.

הוא התקשר לאשתו, מעדכן אותה במילים שבורות, לא מצליח להתקדם. אבל היא הבינה, וגל של כאב שטף אותה. איך יעקב מתנהג אליהם כך?! הוא יודע למה הם רוצים ללכת, וכמה זה חשוב. מדוע הוא לא מתחשב בהם?! היא ניסתה להעלות את כל אפשרויות הפעולה בראש, אבל לא היה מוצא.

"מה נעשה עם הכרטיסים?", שאלה את מאיר. מזכירה את הפרט החשוב הזה. "נבדוק אם אפשר לבטל". מאיר מיהר להתקשר לסוכן הכרטיסים, שהבהיר שיש להם אפשרות אחת - להזיז את התאריכים, ולנסוע שבוע מאוחר יותר.

זה היה מפח נפש, ואחרי שהתאוששו ממנו, היה צורך להתארגן מחדש ולחשוב אחרת. "הכל משמים. נצא שבוע אחר כך, בשביל הקב"ה לא משנה מתי אנחנו באים", ניסה מאיר לנחם.

בשבוע של יום ההילולה, מאיר היה מגויס על-מלא בבית הוריו. הוא טיפל באביו באהבה ובכבוד. בלבו התחוללה סערה, מלחמה. גלי כעס שטפו אותו שוב ושוב, על חוסר האכפתיות של אחיו, ההתנכרות. מה הוא חושב לעצמו?

כמעט שבוע הלך בתוך הגלים הללו, עד שפגש פתאום במבט של אביו. היה בו כל הכאב שבעולם. הוא ידע שאביו, גם בתוך מצבו המורכב, מבין בדיוק מה קורה. באותו רגע הוא הבין שלא משנה מה, הוא לא הולך להכאיב לו יותר. הוא נזכר בכל הפעמים הרבות שבהן יעקב כן היה לצידו, תמך ועודד, וסתם היה אח הכי טוב שיש, והוא החליט בלב שלא משנה מה - הוא לא הולך לריב עם אחיו. הוא ישתוק ויוותר, הוא יצא מזה גדול יותר.

בערב, כאשר סיפר זאת לאשתו, גילה שגם בלבה גמלה באותה החלטה. אנחנו ממשיכים מכאן למקום טוב יותר. מה שהיה - היה!

וכך היה. גם אם יעקב חשב שיחזור לפרצופים כועסים או לצקצוקים מאחורי הגב, הוא התבדה. מאיר ואשתו התנהגו בצורה הכי טבעית שיש. שבוע אחר כך הם היו עם המזוודות בדרך למטוס, משאירים את יעקב בתורנות אצל אבא. הם ילכו להתפלל, בדיוק בזמן שה' יחליט עבורם. אף אחד לא יכול לקחת את זה מהם.

הרגעים בקרעסטיר היו נעלים. האווירה והתפילות העיפו אותם קדימה. וכך, כששניהם מחוץ למבנה, מנסים להתאחד עם האוויר הקריר של הונגריה, מאיר נדרך. "יש לי סבתא רבתא שקבורה באזור הזה", הוא נזכר. "ערב לפני שהנאצים פלשו להונגריה היא נפטרה, ועוד הספיקו לקבור אותה בבית הקברות". "אולי נלך לראות את הקבר שלה, אם אנחנו כבר פה?", שאלה אשתו. הם שאלו וברורו אצל הגוי המקומי, קיבלו גם כמה תדרוכים מהארץ, ויצאו לדרך.

כשהגיעו למצבה, הביט מאיר על הכתוב בה, ונשמתו נעתקה: "אני לא מאמין! ראית את תאריך הפטירה שלה?", זה היה התאריך שתאם לאותו יום בדיוק! "אי אפשר לטעון שאין כאן יד מכוונת", אמר. "אני חייב לארגן לה מניין של עשרה אנשים שיגידו קדיש. אם הגעתי לכאן בדיוק ביום הפטירה - יש לזה משמעות גדולה". הוא התחיל להתקשר ולפנות לכאן ולכאן, והצליח להביא מניין של אנשים לומר קדיש על סבתא רבתא שמעולם לא הכיר.

באותם רגעים כמו נפרצו השערים, ושניהם החלו להתייפח, מתפללים לבורא עולם שייתן להם ילד. כל השנים הארוכות, התקוות, האכזבות - הכל התנקז לכאן. הם הרגישו ששערי שמיים פתוחים בפניהם. זה היה הזמן.

הם יצאו מהמקום אנשים אחרים לגמרי. המומים מכל ההתרחשויות האחרונות, אבל מלאים בכוחות, בתקווה שרק בורא עולם יכול להחדיר. בארץ, מאיר סיפר לכולם על הנס שקרה, ואיך הוא מצא את הקבר של הסבתא בדיוק ביום היארצייט שלה. כולם רשמו את התאריך מכאן ולהבא.

ימים חלפו. מאיר הניח לעבר והקשר עם יעקב חזר להיות הקשר הכי טוב בין אח לאחיו. אבא התאושש בהדרגה, והמבט בעיניו אמרו למאיר הכל. בכל יום שעבר הוא שמח יותר ויותר. לא סתם. הם התקדמו לקראת משהו טוב.

שנה אחרי הביקור בקרעסטיר, בדיוק ביום היארצייט של סבתא-רבתא, נולדה למאיר בת.

האם הניסיון הזה בדמות אחיו, יעקב, היה זה שפתח לו את השער, הביא לו את הגאולה? הוא לא יודע. אבל מה שבטוח הוא שמאז, הוא הפך לאדם אחר. הוא ויתר, הוא סלח - והוא גדל. הוא הפך לאדם שלם, בזכות השלום.

ואיך קוראים לבת, אתם שואלים? ובכן, נחשו בעצמכם...

תופעה פלאית

הצדיק הפלאי רבי ישעילה קרעסטירער זיע"א, היה תופעה של ממש. תופעה שאין לה אח ורע. חצר קדשו שבקרעסטיר, הייתה תל תלפיות למבקשי תורה ודעת. רבים נהרו לפתחו לשמוע דבר קדשו ולזכות לעצה, ברכה וישועה מפיו.

יותר מכל, קידש רבי ישעי'לה את מצוות גמילות חסדים והפך אותה לעבודת קודש מרכזית, בצורה מפליאה ומדהימה שאין לה אח וריע. הוא טרח ודאג מידי יום ומידי לילה, שלא יישאר יהודי רעב, שלא יישאר יהודי ללא מקום לינה ולא כסות לעורו.

ידוע היה הדבר בכל רחבי הונגריה ומחוצה לה, שבחצר הקודש קרעסטיר יש הכנסת אורחים מוכנה ומזומנה לכל דיכפין, לכל אדם באשר הוא, מגדול ועד קטון, מנכבדים ועד דלת העם, עד כי ידוע לכל היה כי ביתו של ר' ישעי'לע היה ביתם של **האורחים, הבורחים והדורכים**. האורחים - כל יהודי, באשר הוא שם; הבורחים - שברחו מאימת השירות בצבא ההונגרי האנטישמי; והדורכים - עניים מרודים שלפרנסתם השכירו עצמם לדרוך ענבים בגת בכרמי טוקאי הסמוכה, ומשוועים לפת לחם היו באים לביתו של ר' ישעי'לע - נכנסים רעבים ונדכאים ויוצאים שבעים וטובי לב.

תולדות רבי ישעי'לע

הצדיק רבי ישעיה שטיינר נולד בשנת התרי"ב למשפחה פשוטה בעיירה הסמוכה לעיר ברדיוב שבסלובקיה. בהיותו בן שלוש התייתם מאביו, ואימו האלמנה הצדקנית שלחה אותו לעיר "ליסקא", אל הרב הקדוש רבי צבי הירש מליסקא מחבר הספה"ק "אך פרי תבואה" ומראשי התנועה החסידית בהונגריה.

רבי ישעיה גדל וצמח אצל רבו, שחיבבו כבנו, ובשלב מסוים מינהו למשמשו. כבר בבחרותו הוכר כצדיק נשגב. עד כמה גדולה חביבותו של רבי ישעיה בעיני רבו - ניתן ללמוד מהמעשה הבא. בטרם פטירתו, הכריז האדמו"ר מליסקא, שקשה לו ללכת מן העולם, בטרם ראה את תלמידו חביבו מקים בית נאמן בישראל. לאחר פטירתו, ביום ו' עש"ק תזריע ד' ניסן תרל"ה נשא לאשה את מרת שרה בת רבי יצחק יונה ווינשטוק מהעיר מאד, וקבע מושבו בעיר קרעסטיר [כיום העיר נקראת Bodrogkeresztur - בודרוגקרסטיר]. ר' ישעיהו היה נוסע אל הרבה מצדיקי דורו, בהם הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא, רבי שמואל פרנקל מדארג. ועוד. כן היה מתלמידי האדמו"ר רבי חיים הלברשטאם מצאנז, ה"דברי חיים".

לאחר פטירת הרה"ק מליסקא ונישואי רבי ישעיה, החל הוא להנהיג את קהל החסידים של רבו, שהחלו לנהור אחריו.

למרות ששמו הפך במהירות למפורסם בקרב יהדות הונגריה, נהג בענווה רבה, והיה חותם על ספריו, "הק' ישעי' בן מו"ה משה ז"ל שהי' משמש בקודש אצל הרב הצדיק מליסקא זי"ע".

בנוסף, למרות שהנהיג קהל של מאות חסידים, ויהודים מכל רחבי הונגריה נכנסו להיוועץ ולהתברך, המשיך רבי ישעיה להיכנס לאדמו"רי הדור, ונהג כאחד מהחסידים, כאשר היה הוא עומד או ממתין בתוך הקהל, מבלי לדרוש שררה או כבוד. בשלב מסוים החלו הרהורים על הנהגתו, כאשר היו שטענו שהחסידים של האדמו"ר מליסקא צריכים ללכת לבניו, ולא למי שהיה משמשו בקודש. רבי ישעיה, ללא אומר וללא טרוניה, ולמרות שחסידי רבו הלכו אחריו, נטל את מקל הנודדים, ועבר להתגורר בקערעסטיר, בחבל טוקאי שבהונגריה.

הרה"ק רבי ישעיה - דבר שבולט מאד בין הסיפורים הרבים אודותיו - נודע בלבו החם לעם ישראל ואת רוב שעותיו הקדיש לעזרה וסיוע לרבים הפונים אליו. עשירי הונגריה ששחרו לפתחו, תרמו סכומים הגונים עבורו, אך הוא לא לקח פרוטה שחוקה עבור עצמו, ואת כל הכסף העביר לעניים.

בפשטות מופלגת הנהיג רבי ישעיה בביתו "הכנסת אורחים" לכל העוברים באזור, ויהודי הונגריה שנהרו למקום, ידעו שאין הם צריכים לדאוג לאוכל ולינה בהגיעם אל הרבי - הרבי מסדר הכול עבורם. רבי ישעיה עצמו, בענוותנותו הרבה, היה עומד ומגיש את האוכל עבור ההמונים, למרות שאלה הגיעו להיוועץ ולהתברך ממנו.

לא רק ענווה וחסד אחז בידיו, כי אם סבלנות ללא קץ. לא פעם הגיעו לביתו יהודים קשיי יום, ששמעה של הכנסת אורחים הגיעה לאוזניהם, והללו התנחלו בביתו כבני בית ממש. חלק מאותם יהודים, היו כאלה שנטרפה עליהם דעתם ל"ע, ורבי ישעיה התייחס אליהם בחביבותו הרגילה, שמע את צרותיהם וסיפוריהם ללא משוא פנים כלל וכלל.

טרחה מיוחדת וחיבה מיוחדת, היה מקדיש לאורחים עמלי תורה, אנשי דעת ועובדי ה' שהיו באים להסתופף בצילו. והוא ברחמיו היה דואג קודם כל שיאכלו וינוחו מעמל הדרך, בטרם יבואו אל בית מדרשו לבקש תורה מפיו. רבים מאותם ברי דעת, היו זוקפים לא אחת את גבותיהם בפליאה, ואף מעיזים ושואלים אותו: הא כיצד, ילמדנו רבינו, האם זה לא ביטול הזמן לעשות זאת? מדוע שלא יעשו זאת המשרתים? מדוע הצדיק מכלה כביכול את זמנו בהתעסקות עם האורחים?

והוא היה שוחק כנגדם, ולא היה מניח לאיש מהם או לאיש ממקורביו, לעשות את המצווה במקומו.

שלמות בחסד, שלמות בנתינה.

סיפרו תלמידיו: כאשר הסנדלר הביא לו נעליים חדשות, מפני שמנעליו של הרבי נקרעו, באותה שעה הבחין הרבי שאחד מעניים שהתגורר בביתו נעליו קרועות, והביא את הנעלים ללא אומר ודברים לאותו עני, כשהוא מזמין מהסנדלר זוג נוסף. הסיפור חזר על עצמו גם בזוג הנעלים הבא, ורבי ישעיה נזקק לשלם לסנדלר מספר רב של פעמים, עד שזכה לזוג נעליים חדש.

החסד של הרבי לא הפסיק לרגע והפך לדרך חיים מאירה של "חסד לפניו יהלך." גם לפני התקיעות בראש השנה, היה עומד וחותך עוגות ופורס אותם עבור הציבור. כששאלו אותו על כך, השיב: "הצדיקים הגדולים עוסקים כעת בכוונות ("רזין דרזין"), אבל אני יהודי פשוט, מתעסק בעניין 'לשובע ולא לרזון"...

עבודה גדולה ויתרה, היה עובד רבי ישעיה זיע"א בסעודת מלווה מלכה, סעודה רביעית דדוד מלכא משיחא. אם בימי חול ובשבתות היו סמוכים רבים לשולחנו, הרי שבסעודה זו היו באים כפליים. הרה"ק

רבי ישעיל'ה היה עורך סעודה זו מצאת השבת ועד השעות המאוחרות של הלילה, ושם הייתה מורגשת השראת שכינה כפשוטה.

מאריך היה הרה"ק מקרעסטיר בסעודה זו בדברי תורה, בפירושיה וסודותיה והאוזן לא היתה שבעה מלשמוע.

המוני החסידים והמקורבים שהיו סמוכים על שולחנו, בלעו בצמא את דבריו ושאבו מהם דעת, חכמה ועידוד לכל ימות השבוע.

למרות כל זאת, היה רבי ישעיל'ה דואג באופן אישי לכך שלאיש מהם לא יחסר מזון, שכולם יאכלו וישבעו ויסעדו את ליבם מסעודה זו, מזון לתחיית המתים. יהודים שעוד חיו בדור שלנו, ידעו עוד לספר על סל החלות שהיה מונח למרגלותיו מתחת לשולחן, ממנו היה מוציא חלות ומחלק לכל המשתתפים - רבים ככל שיהיו. כל אחד שהגיע קיבל חלה, והכמות לא נגמרה מעולם.

רבינו אף גילה פעם טפח מהתופעה המופלאה והסביר, כי את סל החלות הוא מניח דווקא מתחת לשולחן משום שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין. כך, מתחת לשולחן היה נחבא הפלא והמופת, המהלך העל טבעי לו זכה מעל לדרך הטבע.

כה גדולה הייתה מעלת סעודה רביעית בעיניו, עד שביקש בצוואתו לחרוט על מצבתו את המילים הבאות: "לחם רב עבד לסעודת דוד המלך ע"ה הרבה זבח ונסכים."

ענוותנותו הייתה מופלגת ונדירה. את גדולתו בתורה הסתיר, ולא פעם היו שהרהרו אחריו בשל כך. כשהיה עורך את השולחן הטהור, לא היה אומר דברים משל עצמו, אלא היה מקריא מהספר "נועם אלימלך," כלשונו, ללא הוספת שום ביאור. גם משמשיו ובני ביתו הסתיר את למדנותו, והללו סיפרו כי נאלצו להתחזות לישנים, כדי להבחין ברבי לומד בעמל מופלג אל תוך בדידות מזהרת של קרבת אלוקים והעמקה בתוה"ק.

כאשר נפטרה הרבנית, אשתו הראשונה, והרבי החל לחפש זיווג שני, הציעו לפניו אישה מאחת המשפחות החשובות והמיוחסות של הונגריה, אך הוא סירב לכך. "אני צריך רק אישה פשוטה כמוני," הסביר לשדכן שהעלה את ההצעה.

כשאחד מחסידיו רצה להתנדב ולשמשו, הפטיר לעברו, 'אין אני מחפש גבאי, אלא יהודי צריך פרנסה שישמשני ואני אשלם לו.'

הכנותיו של הרבי לשבת החלו ביום חמישי, אז היה מחלק צדקה לעניי העיר והסביבה. כשבמקביל, הרבנית ע"ה מחלקת בשר וחלות לעניים הרבים. הרבי עצמו היה עומד על יד הסירים, מוסיף עצים לתנור ומלח בתבשילים. על שולחנו סעדו עניים רבים, כשהרבי עצמו עובר ביניהם פורס בפניהם את המנות הרבות ושומע את צרותיהם.

גולת הכותרת של השבתות אצל הרבי, הייתה כאמור סעודת המלווה מלכה, אליה נהרו יהודי המחוז. בערבי פסחים היה נוהג בהידור רוב מצוות קמחא דפסחא, והיה שולח יין, בשר, דגים ומצות לעניי האזור ואף לעניים המתגוררים באזורים אחרים, ולא פעם נאלץ לקמץ בהוצאות בני משפחתו וללוות עבור כך כספים רבים.

הרבי עצמו, שכאמור כיבד כל יהודי, כיבד אף את גויי הסביבה, גם את הפחותים שבהם. לשאלת חתנו, מדוע הוא מקדים שלום לגויים, הסביר: "בשלמא יהודים הבאים בין הגויים לפרנסתם חשים את עול הגלות היטב, אך אני שיושב בטח על מקומי, היכן אני מרגיש זאת? על ידי שאני מקדים להם שלום, אני חש בחשיבותם וממילא מרגיש אני בעול הגלות."

סיפורי המופתים התגלגלו מתחת לשולחנו דבר יום ביומו. סיפורי מופת שעברו מפה לאוזן ידעו לספר על סיר של תבשיל שאינו מתרוקן אף פעם, על מזון שאין לו גבול ועל ישועות שהתחוללו בחדרו. הכל בכוח אותה צדקה, נתינה עד מסירות נפש של ממש.

כאמור, בגלל ענוותנותו הרבה, לא הותיר אחריו ספרים או חידושי תורה, אך שמו התפרסם ביתר שאת בכל תפוצות ישראל גם לאחר פטירתו, בזכות מופת ההצלה ממכת העכברים, כשתמונתו תלויה בבתים במלונות ובמחסנים רבים עד ימינו אנו, כסגולה נגד עכברים. כשמנסים לברר את פשר העניין, ואת המקור לכך, מגלים שני סיפורים שונים, שביניהם עובר כמובן חוט מקשר אחד: עכברים.

לפי אחת הגרסאות, יהודי בעל אסם תבואה גדול, הגיע להתלונן בפניו על כך שמאות עכברים פשטו על מחסניו, וכל מה שעשה לגרשם לא עלה בידו. הרבי קרא לשנים מנכבדי העיירה, והקים מושב בית דין מיוחד, שם גזר על העכברים שיעברו לאסם של השכן הגוי, וכך היה.

גרסה אחרת מספרת על כך שיהודי ערק מהצבא ובשל כך נגזר עליו מיתה, משפחתו באה להתחנן לפני הצדיק, והוא הבטיח להם כי יפעל לישועתם. ואכן, כאשר שמש בית המשפט בא לעלות את תיקו של היהודי מחדרו של השופט, הוא גילה להפתעתו כי התיק נאכל כולו על ידי... עכברים.

בהמשך, הפכה התמונה עצמה של דמותו הק' לסגולה ושמירה מוכחת מנוכחות ומנזקי עכברים. המעשה שעבר מפה לאוזן ביהדות הונגריה, עסק במעשה שהיה אצל רבי ישעיל'ה, עת הגיע לשולחנו יהודי במצוקה שסיפר על מכת עכברים הפוקדת את ביתו ומכלה את ממונו. הרה"ק מקרעסטיר העניק לו בחשאי את תמונת קדשו, הורה לו לתלות אותה בפינת ביתו, ומאז לא נראה באותו בית ולו קצה זנבו של אותו מכרסם אפרפר...

ומני אז, לאות ומופת נהיה הדבר, כאשר נגלה לעין כל כיצד המזיקים פחדו מפניו ויראו מתמונת קדשו אשר רב כוחה בשמי מעלה במצוות חסד, נתינה וצדקה.

"פשיטא," הסבירו תלמידיו הגדולים, מהם גדולי ורבני יהדות התקופה בהונגריה, "הניגוד הקיצוני ביותר למעלה החסד ולמצוות הצדקה, נעשה כידוע על ידי אותם בעלי חיים זעירים, אותם מכנים חז"ל 'הני עכברי רשיעי.' ענין הגזל והעושק נפוץ הוא אצל העכברים אשר גונבים להם מכל הבא ליד ומזיקים מבלי שתהיה שליטה עליהם. רק מי שניחן במעלת החסד הנמצאת בניגוד הקיצוני ביותר מולם, רק מי שמעניק ונותן לאחרים, הוא זה שיכול לעמוד מול אותם מזיקים. ממנו הם בורחים, ממנו הם מפחדים." כך התפשטה הסגולה הבדוקה, הנפוצה אף בימינו אנו ומקובלת בקרב כל קהילות ישראל.

כבן לפני אביו

פעם אחת עבדו פועלים יהודים בבית רבי ישעיה מקרסטיר, ולפי הערכתם עמדו לגמור מלאכתם בסביבות השעה שש לפנות ערב. ורבינו הבטיחם שמיד כאשר יסיימו את עבודתם ישלם להם את שכר עבודתם, כדין תורתינו הקדושה, ואכן, רבי ישעיה הכין את סכום הכסף שעליו לשלם להם.

אולם בינתיים נכנסה לביתו אלמנה אומללה וביקשה נדבה. ליבו הרחום של רבי ישעיה לא עמד בצערה והוא מסר לה את כל הסכום שהכין עבור הפועלים, תוך שהוא בוטח בה' יתברך שיזמין לו כבר כסף עבורם.

השעה חמש בערב כבר הגיעה, ולרבינו עדיין לא היה הכסף לתשלום לפועלים. רבינו, שחשש מאוד לעבור על איסור של "בל תלין פעולה שכיר", נכנס לבית הכנסת ותוך שהוא מתהלך אנה ואנה שפך שיחו לפני בורא עולם כבן לפני אביו, בזו הלשון: "רבונו של עולם, אתה יודע את האמת שאין רצוני חלילה לעבור על לאו של בל תלין. אבל מה אעשה, ואין בידי לפורטה אפילו שווה פרוטה? אנא, ה', הזמן לידי הסכום הדרוש לי שאוכל לשלם להם בזמן!"

ובעודו עומד ומבקש, נכנס יהודי לבית המדרש, ניגש לרבי ישעיה'לע והתחיל לשוחח עמו. רבינו הלך עמו לקצה בית המדרש, ולאחר שיחה של כמה רגעים הוציא היהודי צרור כסף מכיסו ומסרו לרבינו. למרבה הפלא - היה בו את הסכום המדויק אותו היה רבינו צריך לתשלום לפועלים.

הסתלקותו לשמי מרומים...

ביום ג' באייר התרפ"ה נסתלקו המאורות הקדושים, ונשמתו של רבי ישעי'לה עלתה השמימה בסערה. טרם פטירתו, השיב לשאלת חתנו, "איך אתה מניח אותנו לאנחות?!" - "מי שיבוא לביתי ייוושע."

בשנים האחרונות נגאל הבית של רבי ישעי'לה, על ידי בני משפחתו, ובמקום הוקמה הכנסת אורחים בנוסח הצדיק הפלאי ומחייה הנפשות. בצמוד, נרכש בית נוסף, עבור מקום לינה ליהודים הרבים, כשמקווה מהודרת הוקמה גם היא בסמוך.

למרבה הצער, רבים מיהודי ארץ ישראל אינם מודעים לכוחו הגדול של רבי ישייע'לה, ומבחינתם מדובר בדמות 'הרבי מסגולת העכברים' ותו לא. עם זאת, דווקא ביהודי ארצות הברית ואירופה, פשט שמו ורבים מהם נוהרים אל קברו. הסיבה לכך היא כיון ששמו של רבי ישייע'לה התפרסם בקרב יהודי הונגריה, כך שבארצות הברית ובאירופה, היכן שיש קהילות מסודרות של הונגרים, כחסידי סאטמר וכדומה, ישועתו עדיין ידועה. שמו פשט גם בקרב יהודים בני עדות אחרות, אך בארץ ישראל אין קהילות מגובשות מספיק של הונגרים, כך ששמע הצדיק הפלאי ופועלו המסוגל לא התפרסם כראוי. עם זאת, בשנים האחרונות ניתן לראות תנועה ערה של יהודים הבאים מישראל להעתיר ולבקש ביום היארצייט ג' אייר.

זכותו הכבירה של מלאך האלוקים ועמוד החסד, תעמוד לנו ולכל בית ישראל, אמן.

ד' אייר

הגה"ק רבי יוסף דב סולובייצ'יק בעל בית לוי

יום ההילולא - ד' אייר

הגאון רבי יוסף דב זצ"ל נולד בעיירה ניסוויז' בשנת תק"פ לאביו הגה"ק רבי יצחק זאב סולובייצ'יק זצ"ל ולאמו הרבנית מרת רבקה ע"ה בתו של הגה"ק ר' משה הכהן שפירא מהעיר ניסווייד, אביו היה נכדו של הגה"ק רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל.

בילדותו למד בתלמוד תורה המקומי של ניסוויזש. בגיל 10 נסע לוולוז'ין, שם למד אצל מלמד פרטי, עד הגיעו לגיל 13.

עם הכנסו למצוות נתקבל כתלמיד בישיבת וולוז'ין, שם למד עד שהתמנה כממלא מקומו של רבי גרשון תנחום ממינסק בישיבתו ב"בלומקה'ס קלויז" במינסק.

בשנת תרי"ד הוכתר למשנה לראש ישיבת וולוז'ין - רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנודע בכינויו "הנצי"ב".

בשנת תרכ"ג פרסם את ספרו הראשון - שאלות ותשובות "בית הלוי", וילנא תרכ"ג. חלק שני - ורשה תרל"ד, וחלק שלישי וארשא תרנ"א. כן הדפיס ספר "בית הלוי" על "דרוש ומילי דאגדתא", לפי סדר הפרשיות. ספר נוסף בשם "יד הלוי" הדפיס בעילום שם ובעותקים מעטים.

בשנת תרל"ט, הוכתר לרבה של העיר בריסק, תחת רבה הקודם - רבי יהושע לייב דיסקין, שנאלץ לברוח לארץ ישראל. בבריסק הוא שימש ברבנות עד יום מותו.

בשנת תרמ"ח חלה רבי יוסף דב בכיב קיבה וסבל כאבים עזים במשך כמה שנים. בשנת תרנ"א הורע מצבו והוא נותח.

סגירת ישיבת וולוז'ין על ידי ממשלת רוסיה השפיעה עליו לרעה, וביום ד' באייר תרנ"ב נתבקש לישיבה של מעלה. ההלוויה התקיימה בו ביום, ובמהלכה הוכתר בנו רבי חיים לרבה של בריסק. הספידוהו ברחבי העולם היהודי.

מימי לא נצחני אדם, מלבד עגלון אחד

שח רבי יאשה בער מבריסק זצ"ל, בעל "בית הלוי":

מימי לא נצחני אדם, מלבד עגלון אחד, ומעשה שהיה כך היה: פעם אחת, יצאנו לדרך, אני ועגלוני, וכשהגיענו לפונדק עמדנו להתפלל, והעגלון גמר תפלתו עוד לפני שהספקתי אני לקרוא קריאת שמע.

כשגמרתי את תפלתי שאלתי אותו: האם הוא בקי בתפלה יותר ממני? השיבני הוא בשאלה אחרת: רבי, כמה זמן למד כבוד תורתו ב"חדר"? — אמרתי לו: שלשה חדשים למדתי תפלה, ואחר כן התחלתי ללמוד חומש ורש"י. החזיר לי הוא: ואני ארבע שנים רצופות למדתי תפלה, עברי... ואין כאן מקום לתמוה, מה שבקי אני בתפלה יותר מרבנו...

ענה כסיל כאיוולתו

אחד ממשכילי בריסק, ששנה ופרש, התפאר פעם באוזני הגאון רבי יאשה בער סולוביציק זצ"ל, כי אין הוא מאותם הפוסחים על שתי הסעיפים, ולאחר שפרש ממחנה החרדים, הוא עובר על כל העבירות שבתורה לרבות אכילת בשר חזיר.

רבי יאשה בער הכיר את האיש, שחכמתו מועטת אף מיראתו, ואמר לו בתמימות מעושה, אם נכונים דבריך, מסתבר שאתה גדול אפילו מן הרמב"ם, זקף הלה שתי עיניו כלפי הגאון מבריסק, ושאל למה מתכוון הרב בדבריו.

הרכין עצמו ר' יאשה בער לעבר האיש כממתיק עמו סוד, הגע נא בעצמך, בספר "מורה נבוכים" (פרק ג) מייחד הרמב"ם דברים הרבה על טעמי המצוות וכשמגיע לדון בטעם שהתורה אסרה על ישראל אכילת בשר חזיר, מודה הרמב"ם שאינו יודע טעמו של החזיר, ואילו אתה הודית זה עתה בפני שהנך יודע גם את טעמו של החזיר.

הגאון רבי יוסף-דב סולובייצ'יק הוזמן פעם אחת להעיד בבית-המשפט הרוסי לטובת יהודי שהעלילו עליו עלילת שקר. לאחר העדות הזמינו השופט ללשכתו והתפתחה ביניהם שיחה. במהלך הדברים אמר השופט: "ראה-נא כי חוקי המדינה נעלים מחוקי תורת ישראל. על-פי תורתכם, איסור השוחד חל רק על המקבל ולא על הנותן, ואילו על-פי חוקינו, כששופט נתפס בנטילת שוחד, השופט ונותן השוחד נענשים גם יחד".

חייך הרב סולובייצ'יק ואמר: "דווקא הדוגמה הזאת מוכיחה כי חוקי דתנו מרתיעים יותר. על-פי חוקיכם השופט יודע שהנותן לא יסגיר את סודו, כדי שלא ייענש. ואילו על-פי תורתנו השופט אמור לחשוש מאוד מקבלת שוחד, כי ברגע המבחן לא יירתע הנותן מלגלות את הדבר, בהיותו פטור מעונש".

העגלון שנקש על דלת הבית הכפרי נדהם מתגובתו הבלתי-צפויה של בעל הבית.

העגלון רק ביקש כלי לשאוב מעט מים מהבאר. הוא סיפר לבעל הבית כי בעגלתו יושב רב חשוב. הגוי הגיב: "עד השבוע כשפגשתי רב, הייתי מכבדו; אבל עכשיו הפסקתי לכבד את הרבנים".

הרב שישב בעגלה היה רבי יוסף-דב סולובייצ'יק, הגאון מבריסק. באותם ימים שימש ברבנות בעיר סלוצק, והיה מוסר שיעורים בישיבת וולוז'ין הידועה. הסיבה למסעו הייתה גזירת השלטונות, שביקשו לכפות על הישיבה לימודי חול. פרנסי הישיבה הזמינו לאסיפת חירום את ראשי הישיבה, ובהם גם רבי יוסף-בער.

הגאון לא הביט אל טורח הנסיעה ויצא מייד לדרך. בעגלת המסע הונחו כרים ושמיכות, להקל מעט את טלטולי הדרך המייגעים. ארבעה ימים נסעו עד שהגיעו לאיווניץ', כפר קטן ונידח, ושם חנתה העגלה ליד בית האיכר.

כשמסר העגלון לגאון את דברי הגוי, ביקש לקרוא לו. רבי יוסף-דב ביקש לשמוע מפיו מה גרם לו להפסיק לכבד את הרבנים.

השיב הגוי: "בשבוע שעבר הייתי עד לקשיחות ליבם של יהודים כלפי אחיהם, ומאז אין לי כבוד ליהודים ולרבניהם".

"אנא ספר לי מה קרה", ביקש הגאון, והגוי פתח בסיפורו:

"אני חוטב עצים. במסגרת עבודתי אני מכיר את יצחק, יהודי המתגורר לבדו בקצה היער ועוסק בזיפות גגות. כאשר הקור ביער היה חודר לעצמותיי, הייתי נכנס לביתו, והוא היה מגיש לי כוס משקה שהשיב את נפשי וחימם מעט את גופי הקפוא. אני אוהב מאוד את האיש הפשוט והטוב הזה.

"בשבוע שעבר, כשנכנסתי לביקור אצלו, חשכו עיניי. מחלה קשה ריתקה אותו למיטה, ואין איש בבית שיטפל בו ויגיש לו עזרה.

"יצאתי מהבית ודהרתי על סוסי אל העיר הקרובה. ביקשתי לכוון אותי לביתו של רב העיר. סיפרתי לו על היהודי השוכב לבדו חולה בביתו. הרב הגיב: 'ומה אני יכול לעשות?'. חשבתי שהרב לא הבין את דבריי. חזרתי והדגשתי עד כמה מצבו של היהודי חמור, ושבלי טיפול ימות בקרוב. הרב אמר לי שאין לו מי לשלוח לכפר שלנו ואין בידו להושיע.

"יצאתי מביתו מאוכזב ועצוב. אם כך נוהגים יהודים באחיהם, מדוע ארחש כבוד כלפיהם?!".

רבי יוסף-בער שאל מייד: "היכן מתגורר אותו יהודי?". הוא ביקש מהאיכר ללוותו אל הבית. אלא שאז התעורר מלווהו של הגאון, שהשינוי בתכנית המסע לא מצא חן בעיניו. "רבי, הלוא אנו נוסעים לוולוז'ין, לאסיפה שנוגעת לכלל ישראל, ואתם הולכים עכשיו לטפל ביהודי יחיד בכפר הקטן?!".

"אסביר לך", ענה לו הרב. "תועלתה של האסיפה מוטלת בספק. הלוא אין לדעת אם נצליח לפעול בה למען התורה אם לאו. ואילו כאן לפנינו מקרה ודאי של פיקוח נפש. הגוי מסיח לפי תומו ועלינו לקבל את דבריו. כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא.

"אלא מאי", המשיך רבי יוסף-בער, "הכבוד חסר כאן, שמחמת עסק זה לא אשב בראש האסיפה? ובכן, מוחל אני על הכבוד ובלבד שאזכה להציל נפש אחת מישראל".

כאשר באו לביתו של היהודי מצאו אותו במצב קשה מאוד. רבי יוסף-בער נפנה מייד לטפל בו. הוא דאג לו לארוחה חמה, שלח את עגלונו להביא רופא ותרופות, והשקיע את כל כוחו בניסיון להצילו ממוות. עני מרוד היה האיש, ולא הייתה לו אפילו כרית להניחה תחת ראשו. רבי יוסף-בער הביא מעגלתו את הכרים והשמיכות והציע אותם על מיטתו של החולה. גם את מעיל הפרווה שלו נתן ליהודי. שלושה ימים שהה במחיצתו של החולה היהודי וסעד אותו. רק כששבו אליו כוחותיו הסכים לעזוב את הבית ולהמשיך בדרכו. כשהציע המלווה לרבי יוסף-בער שישאיר אצל היהודי את מעילו במקום המעיל של הרב, סירב והפטיר: "מדוע תסבול אתה מהמצוות שלי...". בלי מעיל ובלי כרים ושמיכות עזב רבי יוסף-בער את ביתו של היהודי ועשה את דרכו לוולוז'ין. "אם ההשגחה העליונה הובילה לכך, זה מה שרוצים משמיים", התבטא. למעשה הספיק להגיע במועד לאסיפה ואף עמד בראשה.

חלפה כמחצית השנה. ברחובות סלוצק נראה יהודי לא מוכר, בידו שק גדול, שחיפש את ביתו של הרב.

"הצלתם את חיי!", קרא בהתרגשות אל רבי יוסף-בער. הוא הודה בדמעות על הטיפול המסור, וביקש להחזיר לרב את הכרים והשמיכות ומעיל הפרווה שהשאיר אצלו הרב. ואולם רבי יוסף-בער סירב לקבלם. "נתתי לך אותם במתנה גמורה", אמר.

"אם כן, גם אני נותן זאת לרב במתנה", אמר היהודי. הגאון השיב: "יהודי עני אתה, ואינני רשאי לקבל ממך מתנה יקרה כל-כך". לא הועילו כל ההפצרות, והיהודי חזר לביתו עם כל הדברים שרבי יוסף-בער השאיר אצלו. (על-פי 'רבן של כל בני הגולה')

שנה אחת קודם הפסח שלח ה"בית הלוי" את בנו הגר"ח לעיר וורשא, כדי לאפות שם את המצות לחג. נסע הגר"ח לוורשא ואפה את המצות בכל הידוריהם.

משגמר שליחותו והתכונן לחזור לביתו, התעוררה אצלו בעיה רצינית: מה יעשה עם "ושמרתם את המצות"? אולי כאשר יסע ברכבת תחטפנו שינה, ושמא יתחלפו מצותיו עם של אחר, ועוד חששות כדומה.

על כן הרבה רבי חיים לקשור את חבילות מצותיו עם חבלים רבים סביב, כך שידע ברור שאלו הם שלו, ושוב בישבו ברכבת קשר את החבלים לידיו.

בהגיעו אל אביו עם המצות, הקיפו ה"בית הלוי" בשאלות שונות כדי לוודא שאכן דקדק באפייתם ושמר עליהם היטב, האם בטוח הוא שאלו המצות שלו הם ולא נתחלפו עם של שאר אנשים, האם שמר עליהם כדת וכדין, ועוד. על כל שאלותיו ענה הגר"ח: "הן, עד אחד נאמן באיסורין!".

סמך עליו אביו ואכל ממצות אלו בפסח.

באחד מימי החג הרגיש אביו כי ידיו של בנו רבי חיים אדומות ואף נפוחות קצת, ושאלו על כך. ענהו הבן, כי זאת באה לו בעקבות השתדלותו לשמור את המצות בכל הדרך הארוכה וקשירת החבלים הדק היטב וגם לידיו, דבר שלא הסכין לו מעודו, ומעוצם הקושי והמעמסה שבדבר נגרמו לו חבלות אלה בידיו.

רטן עליו אביו: "ולמה לא הגדת לי זאת קודם, והייתי סמוך ובטוח יותר כי אין לפקפק כלל על כשרות המצות ושמירתן?"

ענה לו בנו רבי חיים: "אבא רחימאי, 'עד אחד נאמן באיסורין' הוא מן הדין, וכל שאר הדברים אינם אלא תירוצים, ולהכשיר את המצות בתירוצים לא רציתי"... הגש"פ מבית לוי

גלות מרצון

בצעירותו כשלמד הבריסקע'ר רב הגאון ר' יוסף דב הלוי ה'בית הלוי' זצ"ל בישיבת וואלוז'ין הנודעת, נכספה וגם כלתה נפשו להתראות עם גדול הדור הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל ללמוד תורה מפיו כי מלאך ה' צבאות הוא. דא עקא, המרחק הגדול מוואלוז'ין לעיר ברודי בו התגורר מאור הדור, גם מחירו הגבוה שגבה נסיעה כזו עמדו בפניו כתריס בפני פגישה זו, ואם כסף לעיר הקרובה לא היה מצוי לו, הרי על אחת כמה וכמה ודאי לא לברודי הרחוקה.

אך, אין דבר העומד בפני הרצון וודאי לא בפני רצונו העז של אותו צדיק כהבית הלוי, בדעתו החליט 'יהיה מה שיהיה, אקיים את ציווי חז"ל 'הוי גולה למקום תורה' אסע לברודי ויהי מה'. והלכה למעשה, יצא מחוץ לעיר אל ככר העגלונים בירר וגילה עגלון המתכונן לצאת לדרך ארוכה לברודי. ללא גינונים קם ועשה מעשה, ניגש לאותו עגלון והציע לו להיות העוזר שלו לאורך הנסיעה הארוכה לברודי וככל אשר ישית עליו העגלון יעשה, אם זה בהאכלת הסוסים, בשימון הגלגלים, בסחיבת המטלטלים ואפילו למשוך במושכות ולקחת חלק בעול הנהגת הסוסים והעגלה, תוך כדי שמוסיף ואומר, לא אבקש מאומה כשכר - אפס כסף. כשומע ועונה הסכים העגלון לאלתר לאותה הצעה מפתה, והרי לאו כל יומא מתרחישי ניסים ובחורים כאלו. מדיבור למעשה יצאו שניהם לדרך הארוכה בואכה ברודי כשהעגלון מושך וצולף בסוסים והבית הלוי משמן את הגלגלים ונותן לסוסים לחמם.

באמצע הדרך, אחרי נסיעה קשה ודרך ארוכה ועייפה תוך טלטולי דרכים קשים, פקד העגלון על יוסף דוב שיתחלפו, הנער יקח את מושכות הסוסים להנהיג את העגלה והעגלון ינמנם מאחור לצבירת כח להמשך הדרך. תפס לו יוסף דב במושכות הסוסים והעגלון נדרם מיד. אך, אמנם גדול בתורה היה אותו יוסף דב, אבל מנגד, בתורת העגלונות היה עם הארץ גדול, הוא האיץ וצלף בסוסים תוך כדי שראשו נמצא הרחק משם בתוך היכל הישיבה שקוע בסוגיות והוויות של אביי ורבא שעברו במוחו, טרוד הוא באותה שעה ליישב את דברי השב שמעתתא שיעלו בקנה אחד עם הקצות החושן והאבני מילואים, מקיים הוא בהידור 'ובלכתך בדרך' תוך כדי משיכת החוטים ושוכח שעגלון הוא. כשאין מנהיג סטו הסוסים מהדרך ושאטו לעבר הלא-נודע ללא תועלת. כשהתעורר העגלון גילה לחרדתו היכן הם נמצאים ואת מה שעולל לו הבחור העגלון, בחמתו שבערה בו גער בו בחירוף נפש תוך הוספת מתת-לחי מצלצלת כאות 'הכרת הטוב' על עבודתו ה'משובחת', העגלון לקח בחזרה את המושכות ומכאן ואילך לא פסיק פומיה מדברי ביזיון וקצף על יוסף דב, עד להגיעם בשעה טובה ומוצלחת לשערי עיר התורה ברודי.

בהגיעם לברודי קפץ ר' יוסף דב מהעגלה ובמקום לנפוש קמעה לנוח מטלטולי הדרך הארוכה רץ מיד כצבי לעבר בית רבה של ברודי הגאון ר' שלמה קלוגר כשהוא לבוש עדיין בבגדיו המלוכלכים מזוהמת הסוסים. מה גדלה שמחתו עת זכה לקבל פני הרב ולהושיט לו ידו לשלום באמרו כי בחור מישיבת וואלוז'ין הוא שבא ללמוד תורה, זכה ר' יוסף דב שהחזיר לו רבו ידו לשלום תוך כדי שהגאון מברודי שואל ומתמיה לו באוזניו, האומנם בחור ישיבה אתה או שחומד לצון הנך, הלוא חזותך מעידה עליך כאלף עדים שעגלון פשוט אתה ותו לא, גם בגדיך מטונפים כאותן בגדי עגלונים, מה לך ולבחור ישיבה, או, מה לבחור ישיבה עם בגדי עגלונים.

ביראת הכבוד ובכובד ראש ענה ר' יוסף דב לעומתו בסיפור השתלשלות הדברים, על כמיהתו העזה ללמוד תורה מפיו ומה מוכן היה להקריב בעבור זה ומציג תוך כדי דיבור בפני רבה של ברודי קושיא עמוקה בדברי הרמב"ם. רבה של ברודי עמד נפעם ומתפעל הן ממסירות נפשו של הבחור הצעיר לקיים 'הוי גולה למקום תורה' וביותר מגדלות כח תורתו, והסיק שהנה עומד לפניו לא פחות ולא יותר אלא גאון עולם צעיר, מלא מדע וחכמה. בשמחה מהולה בעצב על שחשד בכשרים הזמין אותו מיד להיכנס פנימה כשנותן לו מקודם לחם לאכול ובגד ללבוש, ולאות כפרה על שחשד בו לשווא כיבד הגאון מברודי את העילוי מוואלוז'ין לדרוש בשבת בפני כל הקהל, 'אין מסרבין לגדול' ובלית ברירה נעתר ר' יוסף דב להצעה.

כל עדת מי מנה מקטון ועד גדול בשומעם שעלם צעיר מתלמידי ישיבת וואלוז'ין עתיד לדרוש בשבת נאספו מקצווי העיר לשמוע ולראות מה הביא עמו, נעמד לו ר' יוסף דב על מעלות ארון הקודש ופתח בדברי דרוש ואגדה מתוך פילפולא חריפתא לקול התפעלות האריות שבחבורה. באמצע הדברים, פתאום, ללא הודעה מוקדמת נשמע מעברו השני של ביהמ"ד פרץ בכיה עצומה מלווה באנחות שבר וצעקת אוי לי ואבוי לנפשי, היה זה אותו העגלון שהסיע את ר' יוסף דב לברודי שבא גם הוא בתוך הקהל הקדוש לראות בדבר הפלא של אותו העילוי הצעיר, מה גדולה הייתה חרדתו כשראה שאותו 'עגלון קשה מזל' שסטר לו בעוז על לחיו הוא לא אחר מהאי גאון ישראל נושא הדרשה שחירף והשפיל עצמו להיות עגלון בעבור הגלות למקום תורה. מהומה פרצה במקום כשהעגלון רץ לקדמת ביהמ"ד לקראת העילוי הוואלוז'ינאי תוך בכיות עצומות שימחול לו. המבוכה הוכפלה עם תשובתו של הגאון שהודיעו נחרצות כי אינו מוחל לו... וביאר והוסיף, אדרבה חייב אני לך יישר כוח על תגובתך הקשה ועל דברי הקלון שהטחת בי, על ידי הדברים הובהר לי ברורות ונוכחתי לדעת שאינני מתאים להיות עגלון, תפקידי לשאוף לגדולות ונצורות - נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', יישר כחך. נעתק מתוך שיחת גאב"ד חרדים

מסופר על הבית הלוי שפגש פעם באחד מתלמידיו, לאחר תקופה ארוכה שלא נפגשו. שאל אותו הבית הלוי: 'מה אתה עושה?' ענה לו התלמיד: 'אני מנהל עסק, וברוך ה' פרנסתי מצויה ברווח'.

לאחר כמה דקות, שואל אותו שוב רבו הבית הלוי: 'מה אתה עושה?', ושוב התלמיד - שחשב שהבית הלוי לא שמע את תשובתו - ענה לו: 'אני מנהל עסק'. עברו עוד כמה דקות, וכשיח של חרשים שוב שואל אותו הרב את אותה שאלה: 'מה אתה עושה?', והתלמיד עונה לו: 'כבר אמרתי לרב שאני מנהל עסק'.

אמר לו הבית הלוי 'תלמידי היקר! שמעתי את תשובתך כבר בתחילה, אבל אני שאלתי אותך מה אתה עושה, ואילו אתה עונה לי מה הקב"ה עושה... הרי פרנסה משמיים והיא מעשה ידיו של הקב"ה, וכוונתי

בשאלתי היתה מה עם הלימוד שלך? מה עם הקביעות עיתים לתורה שלך? והאם ה'יראת שמיים' והתפילות שלך הם כדבעי?'

על פחד שאני מתיירא מהש"ך, אני צריך לשלם

עוד כשהיה רב בסלוצק שחטו שור גדול יקר מאד, ומצאו סירכא בריאה, והיה ההפסד גדול מאד. דעתו היה להתיר, אך הש"ך פסק לאסור אפי' בהפסד כזה.

ושאל הבית הלוי את הקצב אם אני מטריף את השור כמה הפסד יש לך, וענה הקצב, עשרים וחמש רובל, תיכף הוציא הבית הלוי מכיסו עשרים וחמש רובל ונתן לקצב. והטריף את השור.

הרבנית צעקה עליו, יאשע בער, אם תתנהג כך, הרי כל המשכורת של הרבנות תתבזבז על הטריפות של כל העיר. ויען הבית הלוי להרבנית ואמר: 'אם הייתי אוסר משום שאני סובר שזה אסור, לא הייתי צריך לשלם. אך כאן אני סובר שזה כשר, אלא שאני מתיירא מהש"ך, מה הקצב אשם שיש לי פחדים? אני מקוה שאם הזמן אני יתגבר על הפחד ואוכל לחלוק על הש"ך, אך בינתיים אני מפחד מהש"ך, ועל פחדים צריך לשלם. הבית הלוי כל ימיו היה מתיירא מבעלי השו"ע ולא התגבר על אותו פחד. מתוך עלון 'ממשקה ישראל' פרשת אחרי מות - קדושים תשעה

הגאון רבי משולם דוד הלוי סולוביצ'יק זצ"ל מביא מה שסיפר אביו מרן הגרי"ז הלוי, על סבו מרנא בעל 'הבית הלוי' מבריסק, שהיה נוהג להשתמש בסגולתו הידועה של הנפש החיים בכל עת צר ומצוק, וראו נפלאות בכל עת. הוא סיפר שכשהבית הלוי היה רב בבריסק, יום אחד הגיע אליו בבהלה לביתו אחד הסוחרים שבעירו וסח בפניו את דאגתו, וכה אמר האיש, "המשטרה המקומית עורכת עתה חיפושים אחרי סחורה מוברחת, קבוצות של שוטרים עוברות מחנות לחנות ובודקות את הסחורה הנמצאת בה, האיש אשר בחנותו תימצא סחורה מוברחת צפוי לעונש של שנים ארוכות במאסר", והמשיך הסוחר ואמר כששפתיו נוקשות זו לזו, "גדול פחדי עד מאד, שכן חנותי מלאה סחורה מוברחת ומה אוכל לעשות כעת?"

כשמוע הבית הלוי את דבריו הכניסו לחדר לימודו, הוציא מארון הספרים את ספר נפש החיים, והחל ללמוד עם האיש את הסגולה הנפלאה שכתובה שם, שכשיכיר האדם שאין עוד מלבדו, לא יוכל לשלוט בו שום כח וטבע בעולם.

לאחר כחצי שעה של לימוד העניין, הופיעה בבית הרב אשתו של בעל החנות ובפיה בשורה! "ניצלנו!!" וכשקולה נרגש סיפרה, שהשוטרים סיימו זה עתה את בדיקת החנויות באזורם, ועל החנות שלהם דילגו וכך היה המעשה:

"מיקום החנות הוא בחצר גדולה שמכל רוחותיה היו חנויות, והשוטרים עבדו שעות רבות ועברו מחנות לחנות, עד שהתעייפו ועצרו לנוח ולאכול, וכדי שידעו היכן להמשיך אחר ההפסקה, עשו סימן על חנותנו, משנגמרה ההפסקה התעורר ויכוח בין השוטרים האם הסימן מציין את המקום שבו סיימו את מלאכתם לפני ההפסקה או שמא זהו סימון של החנות אשר ממנה עליהם להתחיל את המלאכה מעתה?! לבסוף הוכרע הויכוח כדעת האומרים שחנותנו כבר נבדקה, ובדרך זו עזרנו ה' וניצלנו", סיימה האשה בקול נרגש מגודל הנס! כל זה אירע באותה שעה שבעל החנות ישב עם הבית הלוי והגה בסגולה הנפלאה ודבק במחשבת אין עוד מלבדו...!!

ו' אייר

הרה"ק רבי יוסף מאיר ווייס

יום ההילולא - ו' אייר

הרה"ק רבי יוסף מאיר ווייס, נולד בשנת תקצ"ה לאביו רבי שמואל צבי ווייס ראב"ד במונקאטש.

למד גם אצל הגה"צ רבי מנחם א"ש אב"ד אונגוואר, הגה"ק רבי שמואל שמעלקא קליין אב"ד סעליש, ורבי יצחק אייזיק ווייס ראב"ד מונקאטש. כן הסתופף בצילו של מהרי"א מזידיטשוב.

רבינו היה חתן רבי מרדכי ארי' כהנא מבארשא, ובזיווג שני חתן רבי יחיאל מיכל ליכטנשטיין ממונקאטש, ולאחר נישואיו בזיווג שלישי עם בתו של רבי יעקב עזרא באש מספינקא, כשהתיישב שם, עד מהרה שמו יצא לתהילה ורבים השכימו לפתחו.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ו' אייר תרס"ט ונטמן שם. בשנת תשל"ב הועבר ארונו לארה"ק ומנו"כ בפתח תקוה.

התלהבותו של הרה"ק האמרי יוסף בעת בקשת "אל תצריכנו"

הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זצ"ל, היה פעם בעיר גדולה לרגל סנדקאות, והתאספו שם לכבודו כמה מאות איש. וכאשר בירך ברכת המזון [היה רגיל לאומרו מתוך סידור האריז"ל], והגיע לפסקא "ונא אל תצריכנו" וכו', התלהב מאוד - ואחד החסידים שעמד מאחורי כסאו, עלה במחשבתו איך אפשר לרבינו האמרי יוסף להתפלל "ונא אל תצריכנו ה"א לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם" בשעה שהוא יודע שמיד אחרי הסעודה יקבל פתקאות ופדיונות מהקהל הרב המחכה לעצתו וברכתו, אלא שדחה את הרהורו, הלא המהרהר אחר רבו כמהרהר אחרי השכינה.

אולם כשגמר הרה"ק מספינקא ברכת המזון, פנה אל האברך שהרהר אחריו ונתן לו מכוס של ברכה, ואמר לו באמת יש להבין מה שאומרים בברהמ"ז ונא אל תצריכנו וכו', הלא נוסח זה תיקנו חז"ל לאמרו לכל ישראל, הן מי שנהנה מיגיע כפו, והן מי שנהנה מאחרים, ואפילו אותם שנאמר בהם 'ויתן לו מזהב שבא ויתפלל בעדו' וגו', שמתפרנסים ממה שאחרים נותנים להם כדי שיתפללו בעדם, נמצא שכל פרנסתו של זה הוא באופן שמקבל מתנת בשר ודם, וא"כ איך יתפלל 'ונא אל תצריכנו' וכו'.

ברם באמת מי שמקבל מאחרים כדי שיתפלל בעדו והלה נענה בתפילתו ובקשתו נתמלאה לטובה, נמצא שהמתפלל לא קיבל מתנה, שהרי נתן תמורתו את הישועה שפעל ע"י תפילתו ואין זה אלא כשאר משא ומתן, ואדרבה אמרו חז"ל יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, אבל אם התפלל ולא נענה ח"ו, נמצא שהנתינה אינה אלא מתנה בעלמא, אף אם פעל ישועה אלא שהיא באה לאחר זמן, נמצא שעד שהלה נענה היתה נתינה זו כהלוואה ביד המתפלל.

וזהו שאנו מתפללין "ונא אל תצריכנו ה"א לא לידי מתנת בשר ודם" - שהקב"ה יקבל תפלתינו ונזכה לפעול ישועות לאלה המפרנסים אותנו, כי אז לא תהיה נתינתם מתנה, ועוד יתירה מזו "ולא לידי הלוואתם" - שתפלתנו תהיה שגורה בפינו ותיענה תיכף ומיד, כדי שלא יהיה אפילו בבחינת הלוואה עד שתבוא הישועה. הקדמה לספר ליקוטי אמרי יוסף - מועדים

ט' אייר

הגה"ק רבי שלמה אפרים מלונטשיץ

יום ההילולא - ט' אייר

הגאון רבי שלמה אפרים מלונטשיץ, נולד בלונטשיץ שבפולניה בערך בשנת ש'.

רבו המובהק היה המהרש"ל. תקופה מסויימת שהה בלבוב (למברג) ושימש שם כראש ישיבה, ומשנת שס"ד כיהן כעוזרו של המהר"ל ברבנות העיר פראג וכראש הישיבה בה. ולאחר פטירת המהר"ל בשנת שס"ט מונה לרב העיר.

היה ידוע כדרשן מופלג. חיבר חיבורים רבים בענייני מוסר ויראת שמים, אך התפרסם בזכות ספר דרשותיו 'עוללות אפרים', ובעיקר בזכות פירושו 'כלי יקר' על התורה, שנוסף לפרשנות מעמיקה של הכתוב יש בו התייחסות רבה לענייני מוסר; על שמו הוא מכונה 'בעל הכלי יקר'. היה פעיל בעסקי ציבור, וחבר 'ועד ארבע הארצות'.

העמיד תלמידים רבים, הידועים שבהם הגה"ק ר' יום טוב ליפמן הלר (בעל 'תוספות יום טוב') והגה"ק ר' שבתי הלוי הורוביץ בן השל"ה (בעל 'וי העמודים').

חיבר עוד ספרים רבים, ביניהם ספר הדרשות 'עיר גבורים', 'עמודי שש' - דרשות בענייני מוסר ותלמוד תורה, 'שפתי דעת' על התורה ו'אורח חיים' על המועדים.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ז' אייר בשנת שע"ט.

משל לתינוק המשחק

כתב ב'כלי יקר' וזה לשונו: אבל על כל המאורעות שבגופות, לא רצה ה' שיבקש האדם נקמה עליהם. משל למה הדבר דומה לתינוק המשחק ועושה מעשה נערות באיזה בנין או איזה דבר אחר ובא איזה אדם וקלקל כל מעשיו אשר בנה ואשר נטע הילד והילד צועק לפני אביו צעקה גדולה ומרה על זה, ואילו היה אביו משגיח בו ועושה רצונו היה הורג לזה האדם, אמנם אביו אינו משגיח בקולו כלל כי אף אם הקטן כפי מיעוט שכלו הוא חושב שזה הגדיל לעשות לו רעה גדולה, מכל מקום האב רואה בשכלו שאין הדבר כן ושכל מעשה הבן היו הבלים מעשה תעתועים ואינן כדאי שבעבורם יהיה לזה כאויב ומתנקם, כי כפי האמת לא עשה לו זה כלום.

כך הוא הענין בין אבינו שבשמים לברואיו אשר לפי מיעוט השגתם במושכלות הם חושבים כי כל עניני העולם הזה יש בהם צד מעלה ושלימות, והנוגע בכבודם או בגופם או בממונם נראה להם כי הגדיל לעשות עמהם רעה וצועקים לאביהם שבשמים שינקום נקמתם, אבל לפעמים אין הקדוש ברוך הוא משגיח בקול זעקתם כשאין ברעה זו תערובות דבר הנוגע בנשמתו של אדם, כי בעיני ה' יתברך כל העניינים אשר בני אדם מסגלים בהם בעולם הזה דומין ממש לצחוק ושחוק אשר עשה לו הילד שהזכרנו, על כן אין הקדוש ברוך הוא משגיח בהם זולת בזמן שעל ידי מאורעות שבגופות יגיע לו ביטול תורה ומצוה אז הנקמה נקמת ה'. עכ"ל. ספיר ויהלום פר' קדושים - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

סגולה נפלאה בעת בכיית הילד בשעת ברית מילה

איתא בעוללות אפרים (סי׳ תט״ו), דיכוין כל אדם בעת בכי הילד הנימול מיסורי המילה, שיכלול בזה גם תפילתו, כי קול זה של הילד הנימול עולה בלי מונע מכל קליפה, וע״ז נאמר (תהלים ו, ט-י) ״כי שמע ה׳ קול בכיי״ כלומר, שומע ה׳ בכי הילד הנימול, ואז היא עת רצון - ״שמע ה׳ תחנתי ה׳ תפלתי יקח״ והיא עצה נפלאה. הגהות הגה״ק רבי אליהו גוטמאכר - מסכת שבת (קל, א)

י׳ אייר

הגה״ק רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמייא

יום ההילולא - י׳ אייר

נולד י״א כסלו תקע״ה לאביו מו״ה ברוך בענדיט ליכטענשטיין ז״ל, בעיר וועטש.

היה תלמיד מובהק וחביב להגאון מרנא בעל חתם סופר זצ״ל. כיהן כאבד״ק וועטש, סיקס, מארגארעטן, קלויזענבורג, ובסוף ימיו נתקבל לאבד״ק קאלאמייע. הי׳ נערץ ומקודש על כל גדולי דורו, וכ״ק מרן הגה״ק מצאנז זי״ע כותב עליו בהסכמתו לספר משכיל אל דל שכל כוונתו לשמים. נדפס ממנו ספר מקרי דרדקי עה״ת, משכיל אל דל, אבקת רוכל, עת לעשות ושו״ת בית הלל.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום י׳ אייר תרנ״א בעיר קאלאמייע ושם מנו״כ.

ללמד לאחרים אפילו עדיין אינו גאון גדול

על הפסוק (ויקרא טו לא): ׳וְהִזַּרְתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטֻּמְאָתָם וְלֹא יָמֻתוּ בְּטֻמְאָתָם בְּטַמְּאָם אֶת מִשְׁכָּנִי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם׳, פירש בספר ׳שבט מיהודה׳: יש לפרש לענ״ד על פי ששמעתי מהקדוש בעל ׳משכיל אל דל׳ [הרה״ק רבי הלל מקולמייא] זללה״ה זיע״א, שהיה מוכיח בנסעו עם פושע אחד. ואמר אחר כך: אני יודע את הפושע כי לא נכנסו דברי ללבבו ולא ייטיב דרכו. אולם על כל פנים עביד ומהני מה שאני מוכיחו כי עכ״פ כשתגיע השעה שיהיה קרוב למות, אז יעלה בזכרונו שלפני כמה שנים אמר לי זקן אחד שזה וכזה הוא עבירה גדולה, ושזה חיוב כרת וכדומה, כל מה שאמרתי לו להזהר אותו, ואז יתחרט ויתמרמר על העבר וימות עכ״פ מתוך תשובה, וכתיב ׳תשב אנוש עד דכא׳... והיינו דאמר הכא ׳והזרתם את בני ישראל מטומאתם׳ ועל כל פנים תהיו מרוויחים ׳ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני׳, אם גם ח״ו עדיין מטמאים את אשר בתוכם, אבל יבוא יומו ויעשה תשובה, ואולי תצליחו באמיתת דבריכם שיאמנו על השומעים ויעשו תשובה מיד. ספיר ויהלום פר׳ שמיני פ״א - הגה״ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט״א

התרחק מכל חשש ונדנוד של איסור

סיפר הג״ר בנימין רבינוביץ זצ״ל חבר בד״ץ ה׳עדה החרדית׳: בהגיע הגאון האדיר רבי הלל ליכטענשטיין זי״ע מקאלאמייא להיבחן להוראה אצל הגאון הנודע רבי יהודה אסאד זי״ע בסערדאהעלי, כיבדו המהר״י אסאד לשבת. נענה לו ר׳ הלל שזהיר הוא שלא לשבת על כסא מרופד מחשד שמא ימצא שעטנז בכסא (והג״ר בנימין זצ״ל היה מוסיף במתק לשונו: ״דאס הייסט אז ער האט מורא געהאט אז אין די ביינקלאך פון ר׳ יהודה אסאד איז דא א חשש פון שעטנז...״).

שוב כיבדו בשעת הצהריים לאכול מארוחתו שהגישו לפניו, אך רבי הלל עונה לו כי הוא חושש על הלחם שמא לא ניפו אותה כראוי.

אולי ירצה כבודו לטעום פירות - שאל המהר"י. לא - השיב רבי הלל - איני אוכל דברים הצריכים בדיקה. וראה שאין באפשרותו לכבד אותו (ער קען גארנישט טאהן מיט איהם...).

לאחר שגמר המהר"י לבחנו וביקש ליתן לו כתב סמיכה, שאל אותו לשמו, ומשהשיב לו את שמו, הפטיר המהר"י אסאד לעומתו: מ'דארף צו דיר הלל'ס סבלנות... (סבלנותו של הלל זקוקים אליך)... עמודא דנהורא, עמ' ד'

י"א אייר

הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ

יום ההילולא - י"א אייר

רבינו נולד לאביו הרה"ק רבי מנחם מענדיל רובין מלינסק זי"ע ביום פטירת הבעש"ט חג השבועות תק"ך, וחסידים קראו עליו את הפסוק וזרח השמש ובא השמש. נקרא הורוויץ על שם ר' איציקל מהאמבורג אבי אמו.

לקראת הבר מצוה לקחו אביו אל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק להניח לו את התפילין ואמר אח"כ שקישרו אז בכל העולמות. (י"א שזה היה אצל המגיד מזלוטשוב).

מגיל ט"ו התחמם לאורו של הרבי רבי אלימלך, שנה שלימה היה בבית רבי מרדכי מנשכיז, הסתופף אצל ר"ב צדיקי דורו כמנין עשה לך רב, למד אצל המגיד מקוזניץ והרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב, אך בעיקר דבק בחוזה מלובלין שחיבב אותו יותר מכל תלמידיו והחזיק אותו כתלמיד חבר.

גם הנגינה היתה יסוד מוסד בעבודתו ובנסיעותיו ללובלין היה מחבר את ניגוני ראפשיץ הנפלאים. נודע כבעל תפילה יוצא מגדר הרגיל, מלחין ומנגן, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים. נודע כחכם מחוכם פיקח שבדור וכך קראוהו הרב החכם.

בהמלצת רבו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב נתקבל לרבנות העיירה ראפשיץ ועל שמה נקרא לתהילת עולמים. כששהה בלאנצהוט בשנת תקפ"ז נסתלק ושם מנו"כ, על מצבתו נחרט 'יחיד בדורו בחכמת אלוקות, וביתר שבחים אין לנו רשות כי כך נצטוינו מפיו'.

ספריו 'אילה שלוחה', 'זרע קודש' עה"ת ומועדים, 'אמרי שפר' עה"ת.

תולדותיו הקדושים המה: הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק, הרה"ק רבי יעקב ממעלין, הרה"ק רבי אליעזק מדזיקוב, וחתנו מ"מ הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע.

נולד לאביו רבי מנחם מענדיל רובין אבד"ק לינסק, ולאמו הרבנית ביילה בת הגה"ק רבי איציקעל האמבורגער זי"ע מגזע גאונים צדיקים ומקובלים. נולד בחג השבועות תק"כ יום פטירת הבעש"ט הק' זי"ע, חסידים מצאו רמז לזה בקרא "וזרח השמש ובא השמש". תורה למד אצל דודו הגאון הגדול רבי משולם איגרא זי"ע (חתן רבי איציקל האמבורגער) יחד עם הגאון רבי מרדכי בנעט ועם הגאון רבי יעקב

מליסא בעל ה"חוו"ד והנתיבות". וסיים שם את הש"ס ג' פעמים. בכל פעם שפגשו ה"ישועות יעקב" שאלו, מאין בא לגאון כמותו לידבק בחסידים?

לקראת הבר מצוה לקחו אביו אל ר"ר אלימלך זי"ע להניח לו את התפילין ואמר אח"כ "שקישרו אז בכל העולמות". מגיל ט"ו התחמם לאורו של ר"ר אלימלך זי"ע שאמר עליו שיש לו גילוי אליהו בכל עת שירצה. והמגיד מקוז'ניץ זי"ע אמר עליו, שרבו ר"ר אלימלך זי"ע בא אל תלמידו - רבי נפתלי - אחרי פטירתו, ללמדו את הספר "נועם אלימלך". שנה שלימה היה בבית הרה"ק רבי מרדכי מנעשחיז, נסע אל ר"ב צדיקי דורו כמנין עשה לך רב, אך בעיקר דבק בהחוזה מלובלין זי"ע שחיבב אותו יותר מכל תלמידיו והחזיק אותו כתלמיד חבר, והוא עשה אצל החוזה זי"ע את רוב זמנו ועקב אחר תנועותיו. את יסודות חסידותו הציב על השמחה והנגינה, ובנסיעותיו ללובלין היה מחבר את ניגוני רופשיץ הנפלאים, נודע כבעל תפילה יוצא מגדר הרגיל, מלחין ומנגן, ורבים מניגוניו נשתמרו לדורות הבאים.

בכל דבריו ושיחותיו היו יחודים וצירופי שמות, וצדיקי דורו העידו עליו שיש לו משקל זהב בפיו בו שוקל כל דיבוריו, נודע כחכם מחוכם פיקח שבדור. תלמידו המובהק ה"דברי חיים זי"ע, לא היה קורא לו "רבי" רק "הרב הזקן" באמרו שאי אפשר היה להשיגו.

לפני פטירתו פסק מלדבר, אנשי ביתו הצטערו מאד כי לא ידעו מה מבוקשו ומה לתת לו, אמר לו בנו הגדול רבי אברהם חיים מלינסק: אבא! לפי כל הסימנים רואה אני שאתה יכול לדבר, אלא שאינך רוצה, א"כ אמור לי את הטעם לסירובך? אמר לו אביו: "דע לך בני כי מיום עמדי על דעתי לא דיברתי שום דבר בלי יחוד, עתה נחלש מוחי, אמרתי מוטב לא לדבר מאומה מלדבר בלי יחודים".

נסתלק בי"א אייר תקפ"ז ומנו"כ בעיר לאנצוט, ועל מצבתו נחרת **יחיד בדורו בחכמת אלקות**. וביתר שבחים אין לנו רשות כי כן נצטוינו מפיו".

הרה"ק מראפשיץ זצוק"ל ישב ולמד בבית מדרשו של הרה"ק הרבי ר' מיכל מזלאטשוב זצוק"ל, ועדיין לא נזדמן לפניו זיווגו. פעם נכנס להרבי ר' מיכלי זצ"ל, ואמר לו, הרבי הבטיח לי שאמצא את זיווגי ובטוח אני שכן יהי', אך ברצוני לדעת, האם יהא זה לפני גיל שבעים שנה או לאחר שבעים? א"ל, הרבי ר' מיכל, אין מה לעשות, כי אין דוחין נפש תחת נפש. וכה עבר זמן מה.

והנה הנגיד ר' הערשקא מדוקלא הי' בעה"ב נכבד בעל מלון, והאיש ירא את ד', והי' משכים מדי יום לומר תהלים ועשה מצות ומעשים טובים. ויהי היום ובתו נעשתה אלמנה ל"ע. ושלח אביה להרה"ק ר' מענדל מלינסק זצ"ל לשאול לו, באם מסכים להשתדך עמו, שבנו הרה"ק מראפשיץ ישא את בתו האלמנה. אמר הרה"ק מלינסק לזוגתו הרבנית, בוא וראה השגה של בעל מלון, שנפשו איותה להשתדך עם הרב מלינסק. ונענתה הרבנית ואמרה, שמע נא, אם אמנם יש לו השגה כזאת, יתכן שזה שידוך מן השמים, נלך ונראה. והשידוך נעשה...

כוס יין לבעל ה'מקהלות'...

סיפר הרה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זיע"א, את אשר 'שמעתי מאבותי הקדושים' ככל 'המקובל אצלינו בשם זקיני הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בעל זרע קודש': מעשה בחסיד אחד, אשר יודעים אנו את שמו אך לא נפרשו כאן, שהיה מסתופף בשבת קודש בצילו של הרה"ק מרופשיץ. היה זה בצפרא דשבתא, בעת תפילת שחרית, ואותו חסיד עמד בבית המדרש יחד עם הציבור והתפלל בדביקות.

כשהגיע השליח ציבור לקטע: "שׁוֹכֵן עַד מָרוֹם וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ, וְכָתוּב רַנְּנוּ צַדִּיקִים בַּה'. לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה, בְּפִי יְשָׁרִים תִּתְרוֹמָם וּבְשִׂפְתֵי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ וּבִלְשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדָּשׁ וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלָּל" נפלה רוחו בקרבו.

היה החזן אומר 'בפי ישרים תתרומם' והחסיד מהרהר בלבו בענוותנותו: וכי אני בכלל 'ישרים', וכי אני יש לי חלק לרומם את השי"ת בפי ישרים, וכך נפל לבו והתעצב בקרבו. המשיך החזן ואמר 'ובשפתי צדיקים תתברך' ולבו של החסיד נמס בקרבו עוד יותר, כי בכלל 'צדיקים' הוא ידע שבודאי אינו כלול, וכך הלך והתעצב אל ליבו כשאמרו 'בלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל', והיו מחשבותיו טורדות אותו, שבוודאי הוא אינו מן המניין, שכן אינו חסיד ואינו קדוש. אמנם כשהתחיל הציבור לומר בקול רעש גדול את המשך התפילה 'וּבְמַקְהֲלוֹת רִבְבוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּרִנָּה יִתְפָּאֵר שִׁמְךָ מַלְכֵּנוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר' אז שב רוחו של החסיד ונתלהב מאוד, כשחשב: הלא אף אנכי כלול בתוך 'מקהלות רבבות עמך בית ישראל' ואם כן, יש לי חלק גם באלו אשר ברינה יפארו את שמך מלכנו, וכך המשיך החסיד והתפלל בחשק דקדושה ובהתלהבות כראוי.

איש כמובן לא ידע את המחשבות הללו של החסיד שהתרוצצו בראשו בשעת התפילה, וגם הוא לא גילה זאת לשום אדם את מה שעלה במחשבתו. לאחר התפילה, כשהסב הרה"ק מרופשיץ לסעודת שבת, שלח לו הרבי כוס יין מלאה ואמר: אתן לבעל ה'מקהלות' כוס יין. אמנם הציבור לא הבין את דבריו וחידותיו של הרבי, אך החסיד הלז הבין בלבבו וידע מיד את רוח קדשו של רבו אשר הגיד לו בפירוש את כל מה שהיה במחשבתו וכוונתו בשעת התפילה. ספיר ויהלום פר' מסעי פ"א - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ נודע בקדושתו ובפיקחותו והיה מורה דרך לאלפי חסידים. אך גם בשנות הנהגתו היה מסתתר מאחורי אמרות-שפר חריפות, שלעיתים קרובות נתפסו כהלצות. הוא גם היה מדבר בשפת רמזים, שרק מעטים ירדו לסוף כוונתה. על מצבתו נרשם, על-פי בקשתו, כי 'לבושיו' היו - 'לבוש השמחה', 'לבוש הניגון', 'לבוש הריקוד' ו'לבוש הבדחנות'.

ואולם מעל הכול הצטיין רבי נפתלי באהבתו היוקדת לכל יהודי. כל-כך הזדהה עם מידה זו, עד שנוהג היה להוסיף על כל איגרת שכתב, לצד חתימתו, את המילים "אוהב ישראל".

פעם אחת, כשעמד לחתום כדרכו, נשמט הקולמוס מידו. כשהרימו וניסה שוב לחתום, נשמט הקולמוס פעם נוספת. חש רבי נפתלי כי לא דבר ריק הוא, וכי מן השמים מעכבים בידו. דמעות חמות נשרו מעיניו. "אוי לי ואבוי לי", קונן, "נראה כי ניטלה ממני המידה הטובה שהייתי מתעטר בה, מידת אהבת-ישראל".

נשא עיניו למרום והוסיף בבכי: "ריבונו של עולם, שמא פגעתי בכבודו של אדם וזה עונשי?".

ערך רבי נפתלי חשבון-נפש ובחן את מעשיו באותו יום ובימים שקדמו לו, ולא מצא בהם פגם כלשהו. שלח את משמשו לקרוא לבני-ביתו. "האם ידוע לכם על פגיעה כלשהי שפגעתי אני או שמא אחד מכם נכשל, בשגגה, בכבודו של יהודי כלשהו?".

חשבו בני הבית וחשבו עד שנזכרו שבבוקר אותו יום התדפק על דלת הבית אדם מגושם, לבוש בגדים מרושלים וכובע כפרי גס על ראשו, וביקש להיכנס פנימה לסעוד את ליבו. השעה לא הייתה כשרה לאירוח, ובני הבית הציעו לו מטבע הגון או לחלופין מזון לסעוד את ליבו מחוץ לבית. האיש נעלב והסתלק לו בפנים זועפות.

למשמע הדברים נזדעק רבי נפתלי בחרדה וקרא: "מהרו למצוא את האיש ולהביאו הנה; מוכרח אני לפייסו!".

יצא המשמש ויצאו גם כמה מבני הבית, לתור אחר ההלך. חיפשו בבתי-הכנסת, חיפשו באכסניות ובכל מקום סביר אחר - ולא מצאוהו. אך מכיוון שחזקה עליהם מצוות הצדיק, לא התייאשו. חקרו עוברי-אורח אם ראו איש זר המתאים לתיאור שבידם. כעבור שעה ארוכה הצביע אחד הנשאלים לעבר אחת הסמטאות. "לשם הלך", אמר. והנה, התברר כי האיש שוהה ומבלה במקום בלתי-ראוי. הזעיקוהו החוצה. "הרבי שלחנו לקרוא לך", אמרו לו. תחילה ניסה לחמוק מהם, אך כשעמדו על שלהם, נכנע ובא.

בשובם והאיש עמם, הכניסוהו לחדר הרבי, כשהם מגלים לצדיק בתוך כך מהיכן נאלצו לשלוף אותו. רבי נפתלי הֵשים עצמו כלא-שומע וקיבל את האיש בחמימות רבה ומופגנת. "ברוך הבא בצל קורתי!", קרא והושיט לו יד לשלום. "אני מתנצל מעומק ליבי על שבגלל שעת הבוקר המוקדמת והטרדות שהעסיקו את בני ביתי, לא נתקבלת פה בכבוד הראוי". בתוך כך פנה רבי נפתלי אל רעייתו הרבנית וביקשה להכין עבור "האורח הנכבד" ארוחה דשנה.

האיש המגושם לא ידע כיצד לעכל את הכבוד והחמימות שהרעיף עליו הצדיק. אט-אט השיל מעליו את קליפת הגסות שעטפה את פניו וכל תנועה מתנועותיו. הוא נראה נבוך ומבוייש, כילד שהועמד על בימה. מרגע לרגע נראה היה כי האיש מאבד את שליטתו בעצמו. כשהוגשה לו הארוחה והצדיק הוסיף לעמוד עליו ולשרתו, נצצו דמעות בזוויות עיניו. לפתע נשבר האיש ופרץ בבכי תמרורים. הוא הרחיק מלפניו את צלחת האוכל וביקש להסתגר עם הרבי. שעה ארוכה בילה בחברת רבי נפתלי, משיח את ליבו ומתוודה על חטאיו המרובים.

לבסוף קיבל עליו לחזור בתשובה שלמה ולפתוח בחייו פרק חדש ונקי. כשיצא מהחדר, שוב לא נראה כאותו הלך מגושם וגס, כפי שהצטייר בבוקרו של יום. רבי נפתלי עמד על כך שיאכל את הארוחה עד תומה, ורק אז ימשיך בדרכו.

לאחר שעזב האיש את הבית, נדרש רבי נפתלי להסביר לבני-ביתו את פשר מעשיו והנהגתו.

"הייתה לי סייעתא דשמיא עצומה עם יהודי זה - שהכבוד והחיבה שהרעפתי עליו, המסו את ליבו ועוררוהו לתשובה", פתח ואמר. "אך דעו, כי מלכתחילה לא לכך התכוונתי. נוהג הייתי עמו באותה צורה גם אם ברור היה לי שאין בכוחי להחזירו בתשובה".

הצדיק הרהר רגע ואמר: "ובכן, כשהמשיח יבוא, ירוצו הצדיקים והחסידים לקבל את פניו, אך יהיו גם יהודים כאלה שישתהו ולא יבואו, מפני שיהיו שקועים במ"ט שערי טומאה. מה יעשו הגויים שיבקשו אף הם להציץ בפניו של המשיח? אלה יאחזו באותם יהודים עלובי-נפש, ויישאום על כפיהם כמנחה שלוחה ודורון למשיח. נו, אִמרו אפוא - האם ראוי לפגוע בכבודו של 'דורון' כזה? לכן חשוב היה לי כל-כך לפייסו ולרצותו".

הרה"ק נפתלי מרופשיץ היה ידוע בחריפותו ובשנינותו, וגם ב'שיחת חולין' שלו היו טמונים עומקים רבים. אולם לעת זיקנתו מיעט פתאום בדיבור, דבר שהיה הפך טבעו ורגילותו כל חייו.

בנו, רבי אברהם-חיים מלינסק, חשש שאולי אביו אינו בקו הבריאות, ושאל מדוע הוא ממעט לדבר. השיב רבי נפתלי:

"עתה זקנתי, ואין בכוחי לצמצם את רעיונותיי כדי שכל דיבור ודיבור יהיה מכוון כראוי; ואם אי-אפשר להיות מודעים בשלמות לכל מילה שאומרים - מוטב שלא לדבר".

רבי נפתלי מרופשיץ אמר פעם אחת בדרשתו בשבת שובה: "יש לי עצה נפלאה איך לזכות בדין ביום-הכיפורים".

הביט בו הקהל בציפייה ורבי נפתלי המשיך: "יקבל עליו כל אחד ואחת כי לפחות שלושה ימים לפני יום-הכיפורים לא ישמע בקולו של יצר הרע ולא יתפתה לחטוא שום חטא. חז"ל אמרו, שאותו יצר שמסית את האדם לחטוא, יושב אחר-כך ודן אותו. אולם הלכה פסוקה היא, שאם הדיין שונא את העומד לדין, אסור לו לשבת בדין. ואומרת המשנה: 'איזהו שונא? כל שלא דיבר עמו שלושה ימים באיבה'.

"נמצא אפוא", סיים רבי נפתלי, "שאם נישמר מכל מגע ומשא עם יצר הרע שלושה ימים לפני יום-הכיפורים, יהיה היצר בבחינת שונא, שאסור לו לשבת בדין. ובאין קטגור - ניכתב ונחתם כולנו לחיים טובים".

דממת קודש השתררה בהיכל בית מדרשו של האדמו"ר מצאנז, רבי חיים הלברשטאם, בעל ה'דברי חיים'. תפילת חג השבועות הגיעה אל סיומה, ובין הכתלים המלאים מפה לפה עמדו החסידים בנשימה עצורה. הקהל הרב, ובו גדולי תורה ומאורי הלכה שעשו את החג בצילו של הצדיק, המתין בכיסופים לרגע שבו יעלה הרבי אל הבמה וישמיע את פלפולו התורני העמוק, כמנהגו מדי חג שבועות.

בעוד הקהל ממתין בדריכות לכניסת הרבי, נפתחה דלת האולם הגדול ולתוכו פסע הגבאי בצעדים נמרצים לעבר בימת הקריאה, הוא היכה על גבה שלוש פעמים, והכריז בקול רם: "הרבי מבקש כי האנשים שאנקוב בשמם יסורו מייד אל הקודש פנימה!".

מיד החל הגבאי לקרוא בשמותיהם של כמה מנגידי ועשירי החסידים "ר' קלמן כהנא מסיגט, ר' אביש קנרס מסנוק, ר' חיים שינוביץ מקשנוב..."

תמיהה אחזה בקהל, והשקט בחלל האולם נעשה כבד. הנגידים שנקראו אל הרגי חשו נרגשים ונבוכים מגודל השעה. במהירות התקבצו מפינות האולם ופילסו את דרכם בחשש מתוך ההמון לעבר חדרו הסגור של הרבי.

לאחר שנכנסו כולם סגר בעדם הגבאי את דלת החדר. הרבי ישב במקומו, הביט בהם ואמר: "מדי שנה נוהג אני לשאת פלפול תורני עמוק בפני הקהל לרגל זמן מתן תורתנו. ואולם, היום חפץ אני לדרוש דרשה גם בפניכם".

עיניו של הצדיק פנו אל הנגידים ההמומים והוא המשיך בדבריו: "ובכן, יקיריי, חסרים לי חמש-מאות זהובים עבור מצוות הכנסת כלה, ושחרור אברך יקר מעול השירות הצבאי. אני זקוק לכל הכסף בדחיפות!".

העשירים החליפו ביניהם מבטים תמהים. מה פשר הדחיפות לעסוק בענייני הממון דווקא לפני הדרשה השנתית בעיצומו של החג?!

אך הרבי, כמו לא ראה את מבטיהם התמוהים, המשיך: "האברך הוא ר' פנחס מרופשיץ, נכדו של הרה"ק רבי נפתלי-צבי מרופשיץ. בקשתי אליכם שתמציאו לידי את מלוא הסכום מיד במוצאי החג, אך בעוד קדוש היום הזדרזו להודיע לי כיצד חילקתם ביניכם השותפות בנתינה".

אם הפתעתם לא הייתה גדולה מספיק, הוסיף מיד הרבי ואמר "עתה, צאו נא מן החדר ועוצו זה לזה. אחר, שובו הֵנָה לכשתהיה בפיכם הבטחה נאמנה למלא את בקשתי. ואנכי אמתין עליכם כאן, בחרדי. לא אצא לשאת את הדרשה השנתית לפני שאקבל את הבטחתכם!".

יצאו הנגידים מחדרו נסערים מחדרו של הרבי והסכימו ביניכם כי למרות גודל הסכום יצליחו בעזרת ה' להביאו במלואו כבר במוצאי החג, והזדרזו לחזור אל הרבי עם הבשורה המשמחת. "הרבי יכול להיות סמוך ובטוח כי מיד במוצאי החג נמסור לידיו חמש-מאות זהובים".

נהרה של שמחה פשטה בפני הצדיק. הוא הורה לחסידים העשירים לשמור בסוד את מה שהתרחש בחדר בדקות האחרונות והפטיר בהתרגשות "זהו הדרוש הנאה ביותר שדרשתי אי-פעם בחג השבועות".

לא יצאו רגעים מעטים ותכף יצא הרבי מחדרו בליווי החסידים להיכל בית המדרש והחל לדרוש בהתלהבות את דרשת החג חריפות ובעומק כמנהגו בקודש מידי שנה.

כתום הדרשה, עטו הקהל סביב הנגידים בסקרנות מתוחה. על מה נקראו לשוחח עם הרבי ברגעים הנשגבים של חג מתן תורתנו? ואולם, נאמנים לצו רבם, נצרו הנגידים את לשונם ולא גילו ולו מילה אחת משיחתם עם הרבי.

אולם ר' משה קנר, בנו של ר' אביש לא ויתר. הוא הפציר באביו וחזר והפציר עד שזה התרצה לחשוף בפניו את הסוד, לא לפני שקביל ממנו תקיעת כף לבל ישתפו עם אף אחד אחר.

כעבור שעה קלה פגש ר' משה את ר' פנחס מרופשיץ בין המון החסידים בבית המדרש. הוא פתח עימו בשיחה חברית, ובתחכום כיוון את הדברים אט-אט אל עבר נושא גיוסו המתרגש ובא.

"לא התייצבתי כלל בלשכת הגיוס", ענה לו ר' פנחס בתמימות ובפשטות, "ואין לי כל כוונה ללכת לשם".

חרדה פנימית לפתה את ר' משה לשמע הדברים. הייתכן שר' פנחס ניסה להערים על הרבי ומצא דרך קלה לשלשל לכיסו סכום כסף נכבד באמצעות אמתלה שקרית על חרב גיוס המונחת כביכול על צווארו, בשעה שזו לא הייתה ולא נבראה?!

החשד אפף את מחשבתו והכביד על ליבו. הוא מיהר לאביו, ר' אביש, שטח בפניו את מה ששמע מפי האברך הצעיר, וחלק עימו את חשדו.

השמש נטתה לערוב ופני השמים השחירו. העשירים מיהרו לקיים את הבטחתם ואצו למסור לידי הרבי את הסכומים שקיבלו על עצמם, העולים יחדיו לכדי חמש-מאות זהובים. הרבי הודה לכל אחד מהם באופן אישי ושיבח את זריזותם.

ואולם, החשד שהחל לקנן בליבו של ר' אביש בעקבות מה ששמע מבנו לא נתן לו מנוח. כאשר ניגש לקבל את ברכת "צאתכם לשלום" מהרבי, רכן לעבר אוזנו של הצדיק ואמר בלחישה כי נודע לו ממקור ראשון שר' פנחס כלל לא התייצב לצבא, וממילא אינו זקוק לממון הרב שהרבי גייס עבור פדיונו.

להפתעתו הגמורה של ר' אביש, פניו של הרבי לא השתנו כהוא זה ונותרו שלווים לחלוטין. "מה יודעים הנכם? מה מבינים אתם?" השיב לו הרבי ברוגע, "במהלך תפילת מוסף, בעת אמירת קדושת 'כתר', ראיתי ברוח קודשי את פנחס כשהוא לבוש במעיל מדי הצבא. באותו הרגע הבנתי שהוא נקרא לצבא

ועלי להשיג בדחיפות את מעות פדיונו לפוטרו מן הגזרה". המום מן הדברים המופלאים, פנה ר' אביש מרבו כשהוא נרגש ואחוז התפעלות.

ימי החג חלפו וייצאו ימי התשלומין. הקהל הגדול שעלה לצאנז להקביל את פני הצדיק ברגל, החל להתפזר, איש-איש לביתו ולמעשיו. ואף ר' פנחס מרופשיץ היה בין ההולכים, ועלה על רכבת הנוסעים העושה את דרכה לכיוון עיר מגוריו.

והנה, באמצע הנסיעה, כאשר עצרה הרכבת בתחנת העיר טרנוב, פשטו על הקרונות שוטרי חרש והתעקשו לבצע בדיקת פתע מדוקדקת בניסיון ללכוד צעירים המשתמטים מחובת השירות הצבאי. ר' פנחס, שהיה באותם ימים צעיר לימים וניחן במבנה גוף חסון ובריא, עורר מייד את חשדם. הוא נעצר במקום ונלקח תחת משמר לבסיס צבאי סמוך.

ר' פנחס הופשט מבגדיו והולבש בעל כורחו במדי צבא. ולאחר חקירה קצרה שבה התברר כי אכן השתמט במכוון מלהתייצב בלשכת הגיוס כחוק, נכלא ונקבע לו מועד קרוב למשפט צבאי מהיר.

השמועה המבהילה על דבר מעצרו, גיוסו הכפוי ומשפטו הקרב של ר' פנחס הגיעה במהירות רבה אל חצר האדמו"ר בצאנז. אך הרבי, שהקדים תרופה למכה, שיגר מיד את סכום הכסף הנדרש בידי עסקני טרנוב על מנת שיפדו את ר' פנחס, ואכן זה יצא במהרה לחופשי. מקור: ספר "פי צדיק"

אמר רבי נפתלי מרופשיץ: "בדרך כלל מצפים הצדיקים, מורי החסידות, שכל הזקוקים לישועה יבואו אליהם וייוושעו בעזרת תפילתם. אבל הרבי מרופשיץ" - כך אמר והתכוון לעצמו - "משכים בכל בוקר ומתפלל, כי כל הצריכים לישועה ייוושעו בבתיהם, ולא יצטרכו לבוא עד רופשיץ, וגם לא יחשבו בטעות כי נושעו על ידי הרבי מרופשיץ.

פעם ישבו שני חסידים בביתו של רבי חיים מצאַנז ודיברו על רבם. אמר האחד: "הלוא רבנו למד הרבה אצל רבי נפתלי מרופְּשִׁיץ, ואם כך, מדוע אין הוא קורא לו 'רבי'?"

אמר חברו: "והנה מצד אחר, קורא רבנו לרבי צבי הירש מזִידִיטשוֹב 'רבי', אף שלא היה אצלו אלא פעמיים."

בינתיים נכנס לחדר ר' חיים מצאנז ושאל אותם: "במה אתם עוסקים?" סיפרו לו החסידים על שאלותיהם.

ענה להם הרבי: "בזידיטשוב הייתי פעמיים וקיבלתי שם מרבי צבי הירש את כל מה שהייתי צריך לקבל. אבל אצל הרבי מרופשיץ לא יכולתי לקבל, כי הוא היה מעיין נובע, מקור חכמה. דרכו עמוקה ורחבה הייתה כים, ולא יכול הייתי לרדת לסוף דעתו."

אמר רבי נפתלי מרופשיץ: "בכל שבת מקבלים גם הרשעים מנוחה בגיהינום. ומי שבחייו היה נוסע לרבי, יכול לבקש בשבת שיראו לו את הרבי שלו כמו שהיה בשבת בעולם הזה, כי אם לא יראה את הרבי שלו לא תהיה לו מנוחה. אבל הרבי טיפש אם הוא מניח לו לחזור במוצאי השבת לגיהינום."

בימי מלחמת נפוליאון בצבא הצאר ברוסיה, גברה מאוד הציפייה לביאת המשיח. וכשהובס צבאו של נפוליאון בשנת תקע"ד, האמינו רבים שהגיע זמן הגאולה.

גם רבי יעקב יצחק, החוזה מלובלין, שהציפייה לגאולה בערה בו מאז ומתמיד, סבור היה שכעת הוא הזמן המתאים לכך.

החוזה זכר כי כמה שנים קודם לכן, בשנת תק"ע, כשנפטר רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הוא הבטיח כי לא ינוח ולא ישקוט בעולם העליון עד שיביא את הגאולה. בשל כך, בשנים שבהן רעשה הארץ ממלחמות נפוליאון, ראה בכך החוזה סימן למאמצים שעושה ר' לוי יצחק מן השמים.

כמה שותפים הצטרפו אל החוזה כדי לסייע לו. ביניהם היו תלמידיו: "היהודי הקדוש", ר' קלונימוס בעל ה"מאור ושמש" ור' נפתלי מברזאן. אל אלו נוסף שותף חשוב - המגיד מקוז'ניץ.

החוזה גם קבע את הזמן המתאים לגאולה שתבוא - ליל שמחת תורה של שנת תקע"ה. יום זה, שיחול לאחר שכבר נמחלו העוונות של עם ישראל בימים הנוראים, יהיה מתאים לשמחה שבביאת הגאולה.

עוד קודם לכן נפטר היהודי הקדוש, וזאת כדי שיוכל לסייע מן השמים למאמצים שייעשו בעולם הזה.

כשקרב המועד, אמר הרבי לחסידיו: "דעו לכם, כי אם יהיה הפעם הזאת חג שמחת תורה טוב, אזי גם תשעה באב - יום החורבן - יהפוך מיום אבל ליום שמחה."

עוד דבר אמר הרבי לחסידיו - שיישארו יחד בחדר הגדול שבבית, ואם הוא יפרוש אל חדרו הפרטי, עליהם לשמור עליו היטב. ואולם אף שדיבר אליהם, נעשו החסידים כחירשים, ולא שמעו מה שאמר להם. אז פנה הרבי אל אשתו, בילה, וביקש ממנה שתשמור ותשגיח עליו בלילה הזה. אולם מן השמים היה זה, ששמירה זו לא הועילה: "אִם ה' לֹא יִשְׁמוֹר עִיר - שָׁוְא שָׁקַד שׁוֹמֵר" (תהלים קכז, א).

וכך נכשלה משימתם: כבר בערב חג הסוכות נפטר המגיד מקוז'ניץ, אך החוזה לא ידע על כך דבר. אחר כך אמר החוזה כי אילו היה יודע שהמגיד מקוז'ניץ כבר אינו בעולם הזה, לא היה מסתכן ומנסה לקרב את הקץ.

כשהגיע ליל שמחת תורה שהה ר' קלונימוס, בעל ה"מאור ושמש" ותלמידו של החוזה, בביתו שבקרקוב. לפתע אבן הוטחה בחלונו וניפצה את הזכוכית. מיד אמר ר' קלונימוס: "מי יודע מה קורה כעת בלובלין, אצל החוזה..." ופרץ בבכי.

גם בביתו של תלמיד אחר, ר' נפתלי מרופשיץ אירע דבר נורא. בעודו רוקד ושמח עם תלמידיו בבית המדרש אחזה אש בביתו. בעוד ר' נפתלי עומד ושר שירות ותשבחות ומכוון כוונות על פי תורת הסוד, ברחו בני ביתו מן האש, ומשרתת אחת שלא הצליחה לברוח מתה באותה שרפה.

בינתיים, בלובלין, פרש החוזה אל חדרו הפרטי שבקומה השנייה. על החלון שבחדרו עמדו בקבוקים ריקים, שמהם שתו החסידים מי דבש לרגל החג. לפתע שמעה בילה, אשתו של החוזה, קול ילד בוכה בפתח ביתה. יצאה הרבנית מן החדר, והלכה לפתוח את הדלת, אולם כשפתחה לא ראתה בחוץ נפש חיה. מיד שבה אל חדרו של בעלה, אך החוזה נעלם מן החדר. לא ידעה הרבנית מה אירע לו, אולם הבינה כי כנראה יצא מבעד לחלון ונתפס. ואולם לא ייתכן שהחוזה טיפס על החלון כי החלון גבוה מדי, וגם הבקבוקים הריקים עוד היו מונחים שם, על אדן החלון הפתוח. נוסף לכך, כחמש עשרה שנה התגורר החוזה בחדר זה, ומעולם אפילו לא הביט החוצה מבעד לחלון.

אחר כך סיפר החוזה כי פסק דין יצא כנגדו מן השמים על שניסה לדחוק ולקרב את הגאולה. כוחות עליונים הפילו אותו מן החלון כדי להמיתו, אולם המגיד מקוז'ניץ מיהר ובא מן העולם העליון, ופרס את כנף בגדו וכך ריכך את הנפילה. למעשה, כך נודע לחוזה באותו הרגע על מותו של המגיד מקוז'ניץ.

לאחר הנפילה חיפשו החסידים את החוזה במשך כמה שעות ולא מצאו אותו. לבסוף, אחד התלמידים שחיפש במרחק של כמה עשרות צעדים מן הבית שמע קול אנחה. כששאל התלמיד: "מי כאן?" שמע את קולו של החוזה, שאמר את שמו: "יעקב יצחק בן מייטֶל."

מיד החלה מהומה, והתלמידים נאספו כדי לשאת את רבם הפצוע אל הבית. בעודם נושאים אותו בזהירות, שמע התלמיד, שזכה לאחוז בראשו של החוזה, והנה שפתיו של הרבי לוחשות את תפילת "תיקון חצות" שנהג לומר תמיד באותה השעה בדיוק, באחת עשרה בלילה.

בגלל פצעיו הקשים של הרבי בטוחים היו מתנגדיו כי מותו קרב. מאחר ששנאו את החוזה, מיהרו לשתות יין ולשמוח. כששמע על כך החוזה אמר: "כשאצא מן העולם, אלו לא ישתו אפילו מים." וכך אכן היה. כעשרה חודשים מאוחר יותר נפטר החוזה ביום צום תשעה באב, שבו חל איסור אפילו על שתיית מים.

על מצבתו נכתב: "שמחה נהפך ליגון, ביום המר תשעה באב, בשנת ארץ רעש"ה" (השווה למספר השנה - תקפ"ה).

פעם אחת בא אל רבי נפתלי מרופְּשיץ אדם אחד, ובידו רשימה ארוכה שבה רשם את כל חטאיו ופשעיו.

איש זה חזר בתשובה וכעת רצה לכפר על עוונותיו. בשולי הדף כתב האיש כי היה אצל רבי אַייזיק מקַלִיב, שהורה לו דרכי כפרה וסיגופים שעליו לעשות, אלא שקשה עליו הדבר והוא בא לבקש דרך קלה יותר לכפר על עוונותיו.

קרא ר' נפתלי את הדף ואמר לאיש בבכי מר: "מה רע עשה לך אבינו שבשמים שכל כך חטאת לו? עוונותיך רבים כל כך, עד שדרך הכפרה שנתן לך הרבי מקליב אינה מספיקה כלל, מרדת בהשם יתברך!"

כששמע זאת האיש, נפל ארצה בבהלה וכמעט שנתעלף. כך שכב על הארץ ומירר בבכי, עד שצריכים היו לעזור לו להחיות את נפשו. אף על פי כן, המשיך ר' נפתלי ואמר לאיש מילים קשות, והאיש המשיך ובכה עוד ועוד.

באותה השעה, נכחו בביתו של ר' נפתלי כמה חסידים מהונגריה, תלמידיו של ר' אייזיק מקליב. הביטו החסידים על מעשיו של ר' נפתלי בבעל התשובה, והחלו צוחקים. אמר להם ר' נפתלי: "מדוע צוחקים אתם? אדם אני הורג כאן ואתם צוחקים?"

אמרו לו החסידים: "כך בדיוק אמר לנו רבנו ר' אייזיק, כי אם נראה אדם שיוכל לקחת נפש של יהודי, להוציא לו את קרביו וכליותיו, לנקות אותם היטב ולרחוץ אותם מכל לכלוך ואז להחזירם אליו ולהחיותו - איש כזה עלינו להיות לו תלמידים והוא יהיה לנו לרבי. כעת מצאנו את שאהבה נפשנו. הנה כך בדיוק עשית עם איש זה."

אז חייך ר' נפתלי וצחק, ואמר לאיש החוטא: "אל תדאג כלל. סר עוונך והתכפרו חטאיך. הלוא עיקר התשובה הוא החרטה ועזיבת החטא. סע לשלום והשם יהיה בעזרך!"

פעם אחת בכה רבי נפתלי מרופְּשִיץ ואמר: "אני נכדו של רבי יצחק הלוי הורוביץ מהַמבּוּרג ולמרות זאת, כשאני מנענע את ארבעת המינים בחג הסוכות לא פועל הדבר ולא משפיע בשמים. ואילו משרתי הירֵש הוא חייט פשוט ואתרוגו אינו מהודר, ובכל זאת כל השמים מזדעזעים כשהוא מנענע את אתרוגו."

ביום שמחת תורה רקדו החסידים בשמחה גדולה עם ספרי התורה בחצר שלפני בית המדרש של רבי נפתלי מרופְּשיץ, והוא עמד ליד החלון והתבונן בהם. לפתע הרים את ידו לסימן שיפסיקו. על פניו של הרבי ניכר כי נבהל מדבר מה, והוא שרוי במבוכה ובתהייה.

כך עמד הרבי רגעים אחדים ואז אמר: "כאשר נופל אחד המצביאים במלחמה, האם החיילים צריכים לנוס כפחדנים? - לא! המלחמה תמשיך ותתנהל הלאה! שמחו ורקדו!" חזרו החסידים לרקד בשמחה.

אחר כך נודע כי באותה השעה נפטר אחד מחשובי החסידים, רבי אברהם מאוּלינַב.

רבי נפתלי מרופְּשִיץ היה פעם בבית רבו, הרב הקדוש רבי אלימלך מליז'נסק בעל החיבור נועם אלימלך, עם כמה מחבריו. ר' אלימלך לימד את התלמידים תורה וחכמה, תוך כדי שהוא שרוי בדבקות גדולה. בתוך כך הביט ר' נפתלי מן החלון וראה איש אחד מתקרב לבית הרב בחיפזון ובבהלה. הלך ר' נפתלי החוצה ושאל את האיש: "מה רצונך?" האיש, שחשב בטעות כי זהו ר' אלימלך הנודע, החל לתאר את צרתו: האדון שלו, המחכיר לו את ביתו, מתכוון לבטל את חוזה החכירה בגלל חוב שלא שילם לו, ואף מאיים עליו בעונש מלקות ובמאסר.

לקח ר' נפתלי את מטהו ונשען עליו בראשו ובידיו, בדיוק כפי שנהג לעשות מורו, ר' אלימלך. עצם את עיניו והחל למלמל דברי קללה: "עס זאל עס רייסען, עס זאל עס פליקענישן..." כלומר: "הוא כבר נקרע, הוא כבר נתלש" ועוד דברים מעין אלה. לבסוף אמר לאיש: "לך לשלום, והשם יצליח דרכך."

למחרת בא אותו אדם להודות ולהחזיק טובה לרב הקדוש ר' אלימלך, כי את האדון - המחכיר לו את ביתו - חטפה באותו הלילה מיתה משונה, רחמנא ליצלן (השם יצילנו).

אבל כשנכנס, ראה האיש כי הרבי שדיבר עמו אתמול לא היה כלל ר' אלימלך, ועמד משתומם והמום. ראה זאת ר' אלימלך וציווה עליו כי יספר לו כל מה שקרה.

סיפר האיש לר' אלימלך את מה שאירע לו אתמול. מיד הבין הרב הקדוש כי ידו של ר' נפתלי מרופשיץ בדבר. קרא לו ואמר: "נפתלי, דו קֶענסט שוין גיט די קונְץ!" כלומר: "הנה תפסת את הטריק, התעלול." היתמם ר' נפתלי ואמר כי עשה מה שעשה כדי שלא להפריע לר' אלימלך וכדי שלא לבטלו מדבקותו ומלימודו עם התלמידים. "הלוא 'זכין לאדם שלא בפניו', אמרו חז"ל (משנה, עירובין, פרק ז משנה יא), ואני מיניתי את עצמי שליח כדי לזכות עבורך בדבר, רבי!"

י"ג אייר

הרה"ק רבי יוסף מראדוויל

יום ההילולא - י"ג אייר

הרה"ק רבי יוסף מראדוויל נולד בשנת תק"פ לאביו הרה"ק רבי אליעזר [בן הרה"ק רבי ישראל מטשעהן בנו של הרה"ק רבי יוסף מיאמפליא בכור בניו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב]. גם מצד אמו הרבנית פיגא היה עתיר יוחסין בהיותה בת הרה"ק רבי דובער מטולטשין בנו של הרה"ק רבי שלמה מקרלין וחתן הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זי"ע.

בעודו בטל ילדותו ניכר עליו כי לגדולות נועד, וינצור אותו אביו כבבת עינו ויחל להדריכו ולחנכו כיד ה' הטובה עליו, אך לא ארכו הימים ובהיותו כבן שש נפטר עליו אביו הק' באיבו. אמו הרבנית לא אמרה נואש ותשכור עבורו מלמדים מיוחדים אשר יורוהו וידריכוהו בדרכי התורה והיראה תחת פיקוחם של זקניו ודודיו הצדיקים.

בהיותו כבן ט"ו נשא לאשת את הרבנית בת הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא (נכד הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז).

בשנת תקצ"ז בהיותו כבן י"ז החל להנהיג עדה בעיר לאנוביץ, בשנת תר"ז עבר לעיר ראדוויל, ובשנת תרכ"ח עבר לעיר ווישנוביץ שם ישב כמה שנים, עד שנאסר מחמת עלילה והוצרך לברוח לגאליציה וקבע משכנו בעיר גלינא עד ליום הסתלקותו י"ג אייר תרל"ה.

להמתין ג' ימים לקריאת השם לבת

אמר הרה"ק רבי יוסף מראדוויל זצ"ל ששמע מדודו הרה"ק רבי נחמן מסקאט (נכד הרה"ק ר"י מיאמפלא) שקבלה בידו מאבותיו הקדושים, שאם נולדה בת ביום ה' שאין עוד שלשה ימים קודם שבת קודש יקראו שם בשבת השניה. ואמר הטעם דבת היא בחינת לבנה (עי' ת"ז בהקדמה יג:), ואין מקדשין קודם שלשה ימים (שו"ע או"ח סי' תכ"ו סעיף ד' ונו"כ שם). תורת המגיד מזלאטשוב - עמ' קסג

י"ד אייר

הגאון רבי אליהו חיים מייזל

י"ד אייר

הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל נולד ביום ט' סיוון שנת תקפ"א, בעיר הורדוק גליל וולוז'ין (פלך וילנה) למשפחה מיוחסת ועשירה מאוד.

מצד אביו, רבי משה, היה נין הגאון רבי אהרן שמואל קיידנובר, מחבר הספר "תפארת שמואל" על הרא"ש. אמו היתה בתו של ר' אליעזר גרייבר מחבר "משנת ר' אליעזר", דור תשיעי לר' משה איסרליש (כידוע היה הרמ"א הדור השלושה עשר לרש"י). חותנו של ר' אליעזר היה נכדו של מרן רבינו הגה"ק בעל ה"תוספות יום טוב".

רבי אליהו חיים נקרא על שמם של הגאון מווילנא (הגאון ר' אליהו) ותלמידו הגאון רבי חיים מוולוז'ין. כשהיה כבן תשע כבר החל ללמוד בישיבת וולוז'ין. בגיל י"ג שנה כבר הוסמך לרבנות. ובגיל צעיר החל לכהן כרב בהורודוק.

רבינו התפרסם ברחמנותו ובטוב לבו. דמותו הפכה לאישיות נערצת בקרב המוני העם. את כל משכורתו חילק לצדקה ואף לווה כספים על מנת לסייע לנזקקים! לאחר שחובותיו גדלו נאלץ לכהן כרב בקהילה גדולה יותר שתסכים לשלם את חובותיו והחל לכהן כאב"ד בלומז'ה.

בשנת תרל"ד נבחר לרב העיר לודז', תפקיד אותו שימש במשך ארבעים שנה עד לפטירתו.

הגרא"ח לחם בתקיפות נגד המשכילים. השתדל להקל לעניים בשאלות הלכתיות וטרח רבות על מנת למצוא היתרים הלכתיים אולם לעיתים העניק לעניים מכספו היות ונאלץ להטריף עוף או כלי. בכדי

שלא להשתתף בקבלת הפנים המפוארת שהכינו לכבודו הודיע לראשי הקהל על בואו לאחר שהגיע לעיר. ייסד בתי יתומים ותלמודי תורה, פעל לרווחת ילדי עניים ובתקופת המשבר הכלכלי בלודז' גזר על עשירי העיר להאכיל את ילדי העניים מאכלי בשר בתשעת הימים של חודש אב.

נודע באהבתו לכל יהודי, בחכמתו, בפקחותו ובמידותיו הנעלות, הכניס אורחים ובאופן אישי הציע להם מיטה והכין עבורם ארוחת ערב. בשבתות ובחגים נשאר בבית הכנסת עד שלכל העניים סודר מקום לסעודה.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ד באייר שנת תרע"ב. כשהוא בן צ"א שנה. מנוחתו כבוד בבית העלמין בלודז' שבפולין.

להרגיש בצער העניים

מספרים, שבעירו של הגרא"ח מלודז' בימות החורף היו עניים שהיו קופאים מקור, כי לא היה להם ממון לקנות עצים ופחמין להסקה. והלך הגאון לאסוף כספים בשבילם.

ובהגיעו לבית עשיר אחד, ביקשו העשיר ליכנס אל תוך הבית, כי בחוץ שורר קור מקפיא עצמות, ואמר לו הגאון רבי אליהו חיים שיש לו טעם כמוס שהוא אינו יכול ליכנס לתוך הבית, והגביר יצא החוצה בלית ברירה, והתחיל הרב להסביר לו את צער העניים שקופאים מקור, ואין להם כסף לקניית עצי הסקה, וכך האריך בדיבורו, עד שהגביר התחיל לרעוד מקור.

אז אמר לו הרב, הלוא תראה בעצמך, שאתה יצאת למשך זמן מועט החוצה, וכבר אינך יכול לסבול הקור, עכשיו תכיר ותדע לנכון, צער העניים המצטערים מידי יום ולילה באין בידם אפילו פרוטה לפורטה להתחמם מעט בהסקת העצים.

ואחר שנתן הגביר מתת יד הגונה, אמר לו הרב, שזאת היתה הסיבה שלא רצה ליכנס לתוך הבית, משום שבבית היה מוסך התנור, ולא היה הגביר מבין גודל צערם של העניים, אבל עכשיו שיצא לחוץ וראה והרגיש על בשרו את גודל הצער, אז נתן בעין יפה כראוי וכיאות.

ט"ז אייר

המקובל האלוקי חכם יצחק חי טייב

יום ההילולא - ט"ז אייר

חכם יצחק חי טייב נולד לאמו ולאביו ביום י"ט כסלו תק"ח (1743) בתוניס.

בילדותו, לא יצא מחדרו כ-3 שנים רצופות, בהן שקד על לימודו. חיבורים רבים שכתב במהלך שנות שקידתו בתורה, אבדו בשריפה. רק מעט נאסף והודפס בשנת תרנ"ו (1896), לאחר הסתלקותו, בחיבור 'חלב חיטים'.

בשנת תקכ"ב (1757) מרן החיד"א חכם חיים יוסף דוד אזולאי, ביקר בתוניס, כפי שהעיד בספרו 'מעגל טוב', ופגש בכ-300 תלמידי חכמים בתוכם נערים בני ארבע-עשרה, הקולעים אל השערה. בין אותם נערים נמצא חכם יצחק חי טייב, שכבר בגיל ארבע-עשרה נמצא שלם בכל מידותיו.

חכם יצחק חי טייב נודע בחוכמתו ובפשטות הליכותיו, בגדיו מרופטים ונעליו מטולאות, מלומד בניסים, פועל ישועות ועושה נפלאות. בעל תושייה רבה והבנה מעמיקה בנפש האדם. נודע בחיבתו למשקה הבוחא מחלקם של המלאכים, זכה לגילוי אליהו, והגיע למדרגת ראיית הנולד.

בנו היחיד, הידוע לנו, נקרא בשם רפאל.

ביום ט"ז אייר בשנת תקצ"ו (1836), חכם יצחק חי טייב, השיב את נשמתו ליוצרה ונטמן בבית החיים הישן אלקדימה. על קברו חרט האומן: ר' חי טייב מת, אלא שבאותו לילה הופיע בחלומו של אותו חרט אומן ואמר לו: אין אתה יודע צדיקים במיתתם נקראים חיים, לך והוסף את המילה 'לא', וכן היה. על קברו נחרט ר' חי טייב לא מת. לאחר זמן החליטו רשויות העיר להקים בבית החיים גן ציבורי, חכם יצחק חי טייב, הוצא מקברו, ונטמן מחדש בבית החיים בבורג'יל.

חכם יצחק חי טייב, מעולם לא נשא במשרה רשמית, אך שמו נישא בפי כל קהילות יהודי תוניס, ויום הולדתו, נקבע כיום הילולה. בארץ נקראו בשמו כ-17 רחובות, כוללים ובתי כנסת ברחבי ארץ ישראל וכן חדר לימוד בכותל המערבי. סיפורי מופתיו ונסיו ומעשהו כאיש פלאי נתפרסמו בקרב יהודי צפון אפריקה. ד"ר מיכל שרף אספה סיפורים אלו בספר 'צמידי הזהב', שיצא לאור בעיר לוד, בשנת תשנ"א (1991).

חג השבועות מתקרב ובא ואברהם חש מועקה גדולה בליבו. האם יוכל להמשיך במנהגו הקבוע ולהזמין אורחים בליל החג כבשנים שעברו?

אברהם בן-ישי היה עשיר מופלג שחי בתוניס. ביתו היה פתוח לרווחה לכל אדם, והוא הִרבה לתת צדקה לכל נזקק ונודע בטוב ליבו ובנדיבותו.

בלילות חג השבועות והושענא רבא היה מזמין לביתו תלמידי-חכמים עניים, והם היו יושבים ולומדים אצלו במשך כל הלילה עד אור הבוקר. הוא היה מגיש לפניהם סעודה דשנה, וגם משאיר לכל אחד ואחד סכום נאה. כך נהג שנים רבות. יהודי העיר אהבו וכיבדו אותו, והוא נהג ביושר ובהגינות עם כל אחד ואחד.

ואולם ימים קשים באו והגלגל הסתובב. אברהם החל לרדת מנכסיו. הוא ספג הפסדים כבדים, ונאלץ למכור מדי פעם בפעם בתים ונכסים, כדי לשלם את חובותיו. מצבו הכלכלי נעשה קשה יותר ויותר, וכמעט שלא נותר לו ממון אפילו למחייתו.

ככל שהתקרב חג השבועות גברה מצוקתו של אברהם. יום אחד ישב בביתו ומירר בבכי. אשתו, חנה, שמעה את בכיו וניגשה אליו. "האם אתה בוכה על אובדן הרכוש?", שאלה. "אל דאגה, הכול בא מאת ה'", ניסתה לנחמו.

אך אברהם השיב לה שאין הוא מבכה את מצבם הכלכלי, שכן גלגל חוזר הוא בעולם, אלא הוא דואג מאי-היכולת להמשיך במסורת היפה של ליל שבועות. "כיצד אוכל להודיע לתלמידי-החכמים הרגילים לבוא אלינו בליל החג שאין בידי לשלם להם ולארחם כבכל שנה?".

"אל תבכה", אמרה חנה ופנתה לחדר השינה. היא פתחה תיבה קטנה והוציאה ממנה שרשרת זהב משובצת אבנים יקרות. זה התכשיט האחרון שנותר לה. היא מסרה את השרשרת לבעלה וביקשה

ממנו לצאת אל הצורף ולמכור אותה, ובכסף שיקבל יוכל לחגוג את החג בהרחבה ולארח את האורחים כמנהגו הקבוע.

עיניו של אברהם נצצו בדמעות של התרגשות. הוא הודה לזוגתו ואמר: "הגדלת חסדך איתי, וה' ישלם לך כגמולך!".

אברהם יצא מייד אל הצורף ומכר את השרשרת. הוא מיהר לשוב לביתו והכסף בידו, כדי למסור אותו לאשתו בעבור קניית כל צורכי החג.

בדרך לביתו פגש את המקובל רבי יצחק-חי טייב, מחשובי רבני יהודי תוניסיה, שנחשב בעל מופת.

רבי יצחק פנה אל אברהם ואמר: "תן לי מייד את הכסף שבכיסך".

אברהם נדהם מבקשת הצדיק ולא ידע מה לעשות. "תן מייד את כל הכסף. אל תעכב אותי!", חזר רבי יצחק על דרישתו.

אברהם לא היה יכול לסרב לרב ומסר לו מייד את כל הכסף. רבי יצחק נטל את הכסף והלך לדרכו. אברהם נשאר עומד נבוך ומבולבל.

בעודו תוהה על שאירע הופיע לפתע פתאום משרתו של המושל. "אתה אברהם הסוחר?", שאל. אברהם השיב בחיוב.

"השבח לא-ל שמצאתי אותך", אמר המשרת. "אני מחפש אותך כבר זמן רב. דע כי המושל חפץ בספלי חרס דקים, מצופים זהב, מדגם ישן, שכבר אינו בנמצא במדינתנו. סוחרים רבים אמרו לי שרק אצלך אפשר למצוא אותם. הבא את הספלים לארמון המושל, ובינתיים מקדמה - שקית זהובים. כשתביא את הסחורה תקבל את שכרך המלא".

אברהם לקח את שקית הזהובים והשיב שיעשה ככל יכולתו להשיג את הספלים, אף שקשה מאוד למוצאם. הוא נפרד מהמשרת והמשיך בדרכו.

בעודו צועד שמע אדם קורא בשמו. זה היה זקן מקומי שקרא לו ואמר: "בחנותי יש סחורה שתופסת מקום רב ואינני מוצא לה קונים. אולי תיקח אותה? אתן לך אותה בכל מחיר שרק תרצה". "באיזו סחורה מדובר?", שאל אברהם. "אלו ספלי קפה עשויים חרס ומצופים זהב", השיב הזקן. "דוגמה זו כבר יצאה מהאופנה ואין לה קונים".

אברהם לא האמין למשמע אוזניו. הוא הלך עם הזקן לחנותו וקנה מייד את הספלים. למוחרת בבוקר הביא אותם לארמון המושל.

המושל שמח מאוד למראה הספלים. הוא הודה לאברהם ואמר לו: "כל אשר תבקש ממני תקבל". אברהם השיב למושל כי הוא שמח על שניתנה לו הזכות לשרת אותו ולמלא את משאלותיו. המושל העניק לאברהם זוג כבשים, בגדים מהודרים וכסף רב.

אברהם יצא מביתו של המושל, ולפתע הופיע מולו רבי יצחק-חי טייב, וקידם את פניו בחיוך רחב. "אמור לי, אברהם, מה גדול יותר - מה שנתת לי או מה שנתתי לך?".

אברהם היה נרגש: "כבוד הרב, ודאי שמה שנתת לי גדול הרבה יותר!".

אברהם שב לביתו, קנה את צורכי החג וחגג את ליל חג השבועות כמנהגו בכל שנה. לאחר מכן הצליח ה' את דרכו, ברכת ה' שרתה בכל מעשיו ועסקיו שבו לפרוח, והוא המשיך במנהגו לעשות טוב וישר.
(על-פי 'סיפורי עדות המזרח')

מדברי הצדיק בעניין מנהגי ישראל
מלמד למתבסם ביין כרבא למזגו במים רבים להגביר החסדים

'אמר רבא: חייב אדם להתבסם בפורים'. - יש להקשות למה רבא אוהב היין? - שבכל מקום אמר רבא: יין ובשמים מפקחים, וכן רבא היה שותה יין כל ערב פסח. ונראה על פי מה שכתב רבינו האר"י, זיכרונו לחיי העולם הבא: שרבא גלגול לוט היה, בסוד: 'תן לי הנפש' וזהו: רכושו בן אחי אברם - ראשי תיבות: רבא. ועל ידי היין ששתה קלקל בשתי בנותיו, ואותה הלילה היתה בלילי הפסח, שכתוב: 'ומצות אפה ויאכלנה'. לכך היה רבא מתקן ממה שעיוות בפעם הראשונה.... ואפשר שלכך היה רבא מוזג היין במים הרבה כנודע שמזיגת רבא היתה ניכרת כדי להגביר החסדים על הגבורות. חכם יצחק חי טייב, חלב חיטים, מסכת מגילה דף ז' ע"ב, דף כ"ב עמ' א, תוניס תרנ"ו (1896) מתוך 'החכם היומי'

מדברי החכם בעניין גאולת ישראל
מלמד רמז לפיטום הקטורת, שמקשר העולמות

פיטום הקטורת כיצד? - יש לרמוז שבקטורת יבוא השפע, וישבר הקליפה כי 'קטרת' גימטריא שב"ת ז' - שיבוא השפע לז' ימי השבוע כמו השבת שמוריד השפע, ומשבר הקליפה, ואפילו אש של גהינם שוקטת.... שכל מי שמקטירו הוא מתעשר וזהו: 'קטרת' - קישור העולמות. חלב חיטים, מסכת כריתות דף ו' ע"א, דף ס"ח עמ' ב', תוניס תרנ"ו (1896) 'החכם היומי'

מדברי החכם בעניין צדקה וחסד
מביא ראיה שהמפזר מעותיו בלא כוונה, הקב"ה קובע לו שכר

'שאלו את שלמה בן דוד: עד היכן כוחה של צדקה? אמר להם: צאו וראו מה פירש דוד אבי: 'פזר נתן לאביונים'. רבא אמר מכאן: 'הוא מרומים ישכון'. - ויש לדקדק שמה זו שאלה?! - שהרי מקרא מלא הוא: 'נתון תתן לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א-לוהיך'. ועוד, במה נחלקו? ונראה לפרש על פי מה שמובא בתורת כוהנים פרשת ויקרא פרק כ"א רבי אברהם אבן עזרא אומר: 'הרי אומר: כי תקצור קצירך בשדה - הרי שהיתה סלע צרורה בכנפיו, ונפלה ונטלה העני ומתפרנס ממנה, הרי הכתוב קובע לו שכר בדומה לשוכח עומר בתוך שדהו.' ולזה שאלו עד היכן כוחה של צדקה (אם היא אפילו לא בכוונה)? אמר להם: צאו וראו מה פירש דוד אבי: פזר נתן לאביונים.... שאפילו פזר מעותיו, בלא כוונה, כיוון שלקח אותם העני, הקדוש ברוך הוא קובע לו שכר כאילו נתן בכוונה. מיהו רבא לא נוח לו בזה - שזה שאמר: 'נתן' ומשמע בכוונה, לזה הביא ראיה מפסוק: 'לחמו ניתן' - משמע שניתן ממילא... נתפזרו מעותיו, ולקח אותם העני. ואפילו כך 'והוא מרומים ישכון'. חלב חיטים, מסכת בבא בתרא דף י', דף מ"ז עמ' א' תוניס תרנ"ו (1896) 'החכם היומי'

י"ז אייר

הרה"ק משה חיים אפרים מסדילקאב

יום ההילולא - י"ז אייר

הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקאב בעל "דגל מחנה אפרים" נולד בשנת תק"ח לאביו הרה"ק רבי יחיאל ולאמו הרבנית הצדקנית מרת אדל, בת מרן רבי ישראל בעל שם טוב הקדוש זי"ע. לידתו הייתה בזכות ברכתו של הרה"ק רבי דוד לייקעס, מגדולי תלמידי הבעש"ט, שניתנה לאמו הצדקנית.

רבי משה חיים אפרים מִסַדִילְקוֹב היה נכדו של הבעל שם טוב. לאחר שנשא אישה הפך "מתמיד" גדול, והשקיע את כל זמנו בלימוד התורה, ובעיקר בלימוד הגמרא על דרך הפשט. באותה העת התרחק מעט ר' משה חיים אפרים מדרך החסידות.

לפעמים הוציא אותו סבו הבעש"ט מן הלימוד, כדי לטייל עמו, והייתה לר' משה חיים אפרים עוגמת נפש מביטול הלימוד.

פעם אחת כשטיילו יחדיו הגיע לפניהם עובר אורח מעיר אחת. שאל הבעש"ט את האורח על אודות אחד מבעלי הבתים שבעירו. השיב האורח וסיפר כי אדם זה הוא "מתמיד" גדול.

אמר הבעש"ט: "כמה מקנא אני בו על התמדתו בלימוד. אך מה אעשה ולי אין פנאי ללמוד, כי צריך אני לעבוד את הבורא יתברך."

כששמע ר' משה חיים אפרים דברים אלה יוצאים מפי סבו בקדושה ובטהרה, נכנסו הדברים אל לבו, ומאז החל לנהוג בדרכי החסידות.

הבעש"ט חיבבו מאוד ואף כתב עליו במכתבו: "נכדי החתן החשוב כ' אפרים, עילוי גדול בתכלית הלימוד...". הבעש"ט היה משמיע באוזניו אמרות טהורות, והנער היה מקשיב וקולט אל קרבו; לימים העיד על עצמו כי כל אשר שמע בקטנותו - "פלאי פלאים הוא". עשרות ומאות מימרות ממרן הבעש"ט מובאות בספרו ה"דגל מחנה אפרים", שאותן שמע מפי זקנו הקדוש בעודו ילד רך בשנים, וכבר אז השכיל לעמוד על צפונות החכמה הטמונות בהן.

לאחר הסתלקות הבעש"ט, למד מפי הרה"ק ה"תולדות יעקב יוסף" מפולנאה. לימים נתקבל כרב ומגיד בסידילקאב, ועל שמה נקרא. ברבות הימים יצא טבעו בעולם וחסידים רבים החלו להסתופף בצילו. מסופר על הרה"ק רבי ליב שרה'ס, שהעיד עליו ועל אחיו הרבי רבי ברוך ממעז'יבוז' כי הם "קדושים וטהורים".

כאשר החל אורם להתפרסם בעולם, אירע שמאן-דהוא ממקורביו זלזל בכבודם וטען כי מתנשאים הם, חלילה, ומכנים עצמם בשם "רבי". רבי ליב שרה'ס, שעד לאותו יום קירב את האיש וגידלו בביתו כבן ממש, ניתק עמו כל קשר בעקבות דברי הזלזול על שני האחים. תחנוניו של האיש לא הועילו, והוא נפרד מבית רבו לצמיתות.

לעת זקנתו עבר למעז'יבוז', ובי"ז באייר תקנ"ח עלתה נשמתו לגנזי מרומים. מנוחתו כבוד באהל הבעש"ט במעז'יבוז'. הותיר אחריו ברכה את חיבורו הנודע "דגל מחנה אפרים", שזכה להסכמות נלהבות ממאורי הדור, רועי החסידות זי"ע.

איך השקיט ה'דגל מחנה אפרים' את המחלוקת בדובנה?!

הרה"ק בעל ה'דגל מחנה אפרים' זצ"ל היה שונא תכלית שנאה את הצביעות, את אלה שמעמידים פנים של צדיקים ומרבים קטטה ומריבה בעולם על ידי קנאות מזויפת.

בעת שהייתה מחלוקת בעיר דובנה אודות רב העיר שלא היה נמנה על עדת החסידים, וחסידיו חפצו להביא רב אחר ולייסד קהלה אחרת. אמר להם: קורח ופנחס שניהם היו קנאים, אבל החילוק הוא כי אצל קורח כתיב "ויקנאו למשה במחנה" (תהלים קו, טז), ואצל פינחס כתיב "בקנאו את קנאתי בתוכם" מי שהקנאות שלו לכבוד בני ישראל והוא נשאר "בתוכם" - בתוך בני ישראל, אינו פורש מן הציבור, אינו מייסד במה מיוחדת, אינו מפריע את אחדות האומה. אבל אצל קורח נאמר "ויקח קרח", פירש רש"י: "נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת". קנאות כזאת מביאה לידי פילוג והתבדלות. זהו קנאות של קורח ועדתו המתעטפים כביכול בטלית שכולה תכלת הדומה לרקיע, ומעמידים פנים של יראת שמים, אבל שומר נפשו ירחק מהם! תשובתו זו של הרה"ק הדגל מחנה אפרים, שנאמרה ברוח מתונה ומוטעמת, זלפה טל טוהר לתוך לבם ורוחם של ותיקי החסידים, ואכן הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות נשאר הרב היחידי בדובנה, ורב ואב"ד למתנגדים וחסידים גם יחד, והשלום והאמת אהבו. ויקהל משה פר' פנחס

סיפר רבי יצחק מסקווירא:

אדם אחד, בור ועם-הארץ, האמין באמונה פשוטה בבעל שם טוב ובכוחו. אדם זה התפרנס מעסקי החכירה. שוכר היה מן הפריץ נכסים, ומשכיר אותם תמורת ממון. כיוון שהיה מתחנף ומתחייך לפני הבעש"ט, נשא חן בעיני הבעש"ט, ולפיכך בירך אותו שלא יבקש ממנו הפריץ לשלם לו ולא כלום. בשל כך, כל מה שהרוויח נותר בידו והוא המשיך וגבה סכומי כסף מן השוכרים, ואף העלה את דמי השכירות בכל שנה.

לאחר שנפטר הבעש"ט נסתלקה הברכה, והפריץ החל לתבוע ממנו לשלם לו את חובו. קם האיש ונסע אל תלמידו של הבעש"ט, רבי יעקב יוסף מפולנאה, שכונה ה"תולדות", על שם הספר שחיבר. כשבא לפני ה"תולדות" סיפר לו את עניינו ואת בקשתו. אמר לו ה"תולדות": "עכשיו כשנפטר רבנו הקדוש הבעש"ט, אין מי שיסייע לך, אלא אמור תהלים בכוונה בכל לבך והשם יתברך יעזור."

יצא האיש בכעס מביתו של ה"תולדות", ובלכתו דפק באגרוף על הדלת ואמר: "אם כך, באמת צריך לבכות ולהצטער על פטירתו של רבנו הבעש"ט, כי כשהיה רבי בעולם הזה - האם הייתי צריך לומר תהלים?"

כששמע ה"תולדות" את דבריו, הבין כי לאדם זה יש אמונה פשוטה וחזקה בבעל שם טוב. מיד החזיר אותו אל ביתו ואמר לו: "לך לביתך לשלום. הצלחת בדבר זה, ולא תצטרך לשלם לפריץ את חובך."

כך המשיך הדבר עד פטירתו של ה"תולדות", ר' יעקב יוסף. לאחר פטירתו שוב דרש האדון את הכסף. קם האיש ונסע אל עירו של הבעש"ט, מז'יבוז', ובא אל ביתו של נכד הבעש"ט, ושמו רבי משה-חיים-אפרים.

עוד בטרם הגיע אל הבית באו בני אדם וסיפרו לרבי על עניינו. וכך אמרו לו: "דע לך כי יבוא אל ביתך אדם שהיה מתחנף לסבך, הבעש"ט, וגם ב'תולדות' הצליח לשטות, עד שגרם בכך שלא נצרך לשלם לפריץ אפילו פרוטה כל ימיו. דבר זה לא מנע ממנו לקחת ממון עבור הנכסים שהשכיר, וגם להעלות את דמי השכירות בכל שנה."

לא עבר זמן רב ובא האיש לפני ר' משה-חיים-אפרים. געו בו הרבי ואמר לו: "רשע אתה. רימית את סבי ואת 'התולדות', ועכשיו חשבת לרמות גם אותי."

במפח נפש יצא האיש מן הבית, ומיד רץ אל בית העלמין ובא אל קברו של הבעש"ט. בכה האיש וצעק: "רבי, כיצד עזבת אותנו, ואני אנה אלך." מרוב בכי נרדם וישן. והנה בא אליו הבעש"ט בחלום ואמר לו: "לך ושוב אל נכדי, ותראה שבפעם זו תצליח בבקשתך."

התעורר האיש, וראה כי השעה מאוחרת בלילה. ר' משה חיים אפרים ישן זה מכבר, ושומרים הלכו סביבות ביתו כדי לשמור שלא יעבור אדם שם. כי אם היה עובר אדם סמוך לביתו היה הרבי ניעור.

קם האיש מקברו של הבעש"ט, ורץ בכל כוחו אל ביתו של ר' משה חיים אפרים. כה רבה הייתה זריזותו, עד שלא הבחינו בו השומרים ולא עצרו בעדו. והוא נכנס אל ביתו של הרבי. מיד הקיץ ר' משה חיים אפרים ואמר לו: "לך לביתך. הצלחת גם בפעם הזאת ולא תצטרך לשלם לפריץ דבר כל ימי חייך."

וכך היה, והאיש שב אל מקומו בשלום.

י"ח אייר

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

יום ההילולא - ח"י אייר

באחד הקרבות במלחמת השחרור נפצע אברהם ברגלו. הוא נשלח למרכז הרפואי 'הדסה' בירושלים, ושם הודיעו לו הרופאים כי אין מנוס מקטיעת הרגל.

הבשורה נפלה עליו כרעם ביום בהיר. אברהם היה רווק וחסר אמצעים, וגם כך התקשה להסתדר בארץ החדשה. המחשבה שרגלו תיכרת ריסקה אותו. איזו אישה תרצה בו? איך יוכל להתפרנס? הוא איבד את התיאבון ומצבו הידרדר, עד שהרופאים חששו לבריאותו הכללית.

לאחר דיונים והתייעצויות הוצע לו להמתין להזדמנות שבה תהיה אפשרות להשתיל ברגלו קטע עצם חי מאדם אחר, פעולה שתמנע את הקטיעה. זה היה הליך מורכב, הכרוך בציפייה לעצם מתאימה, ובכל אותו זמן היה על אברהם לשהות במרכז הרפואי.

התקווה נתנה לו כוח להחזיק מעמד. לאחר חודשים הובא חייל שפציעתו חייבה קטיעה, והזדמנות נדירה נפתחה. הניתוחים נערכו במקביל, וכשהתעורר מההרדמה הייתה רגלו מגובסת והרופאים הביעו תקווה להחלמה מלאה.

אלא שכאשר הוסר הגבס התברר שהעצמות לא התחברו כראוי, ונוצר פער בין קטע העצם החדשה לזו הישנה. הרופאים לא ידעו להסביר את סיבת הכישלון, אך קבעו כי מעתה יצלע כל ימיו, ותותקן לו מסגרת מתכת שתלווה אותו לצמיתות.

צערו של אברהם היה עצום, עד שהפצעים מהניתוח לא הגלידו בשל חוסר המנוחה. הוא נותר ב'הדסה', ברגל מגובסת. בעזרת קביים דידה ויצא מפעם לפעם החוצה.

לפני המלחמה התגורר בשכונת בית ישראל בירושלים, והשתתף בשיעור תורה קבוע. הוא התיידד עם המשתתפים, והללו ביקרוהו מעת לעת בימי אשפוזו.

בתוך כך התקרב ל"ג בעומר, ואחד מידידיו הציע לו לנסוע למירון, לקבר רבי שמעון בר-יוחאי, בתקווה להתברך ברפואה שלמה. על אף מצבו הקשה גמלה בליבו החלטה לעשות את הנסיעה.

הוא ביקש מקצין ביחידתו הצבאית, שנהג לבקרו, להסיעו לשם. הלה הסכים בכפוף לאישור רפואי. אברהם הבין שאישור לא יינתן, והחל להיעדר מהמרכז הרפואי לפרקי זמן קצרים, עד שהללו התרגלו לכך. הוא בישר לקצין שהאישור ניתן, והשניים תיאמו את הנסיעה.

בשעה היעודה יצאו השניים לדרך. סבלו של אברהם היה קשה מנשוא. כל טלטול של הרכב הסב לו ייסורים עזים, אך הוא שתק ולא הוציא הגה מפיו. בהגיעם למירון הצליח בקושי רב להזדחל מהרכב, שכן רגלו הייתה נפוחה. הוא נשכב בצד הכביש, וכשהתאושש, ביקש מקבוצת חיילים שחלפה במקום להביאו לקבר רשב"י.

הוא התיישב על הרצפה בחדר הפנימי והדליק נרות. כשהחל לומר תהילים פרץ בבכי. החום בחדר היה כבד וכל גופו הזיע, אך הוא לא חש בכך. כל-כולו היה שרוי בתפילה.

פתאום נשמע לאוזניו קול שירה וריקוד מבחוץ. הוא חש הקלה, ובלי לחשוב התרומם ויצא החוצה...

הוא עמד סביב הרוקדים, מחא כפיים ושר איתם, עד שמישהו סחב אותו אל תוך המעגל. אברהם החל לרקוד בלי להרגיש את מכאוביו וייסוריו.

כעבור כמה דקות יצא מהמעגל והחל לצעוד - בלי קביים, שאותם השאיר בהיסח הדעת בחדר הפנימי. הגבס סביב רגלו היה שבור ומלוכלך אך הוא צעד על שתי רגליו!

אברהם שב אל הקצין שהמתין לו, נכנס בקלות למכונית, והשניים נסעו לקיבוץ דתי, ושם אכלו ולנו בלילה.

למחרת בערב חזר ל'הדסה'. שם המתינה לו מהומה גדולה: הוא הוכרז נעדר, והמשטרה האזרחית והצבאית חיפשו אותו. הרופאים ביקשו להכניסו מייד לחדר ניתוח, מחשש להחמרה במצבו, אך אברהם סירב וטען שמצבו טוב ושהוא רק עייף. הרופא כעס מאוד.

אברהם קפץ ממיטתו ואמר: "אם עליי ללכת לחדר הניתוח - אלך ברגליי. אין צורך במיטה". הרופא חשב שדעתו של הצעיר השתבשה עליו.

בהגיעם לשולחן הניתוחים הבהיר אברהם שוב כי מצבו תקין לחלוטין. "מה שלא יכלו הרופאים לעשות, עשה לי רשב"י בכוחו העליון".

הרופא התרכך מעט וביקש מאברהם לשמוע את השתלשלות הדברים. לבסוף הפטיר: "זה משהו אלוקי. בזה אינני מבין כלום".

הרופא החליט לדחות את הניתוח ולאפשר לאברהם לנוח. למחרת בבוקר צולמה הרגל. כעבור זמן קצר הופיע הרופא ולצידו צוות גדול של רופאים ועוזרים. "לא ייאמן!", קרא הרופא. "זה פלא! נס! העצמות התקרבו והכול בסדר!".

אברהם נשאר עוד זמן קצר ב'הדסה' והחלים לגמרי. הוא נשא אישה, נולדו לו שלושה ילדים, ונפטר בשנת תשמ"ז (1986), בהיותו כבן שמונים. (סיפורו ב'הצופה'. הובא ב'ספר מירון')

הגאון רבי רחמים אליהו מאזוז

יום ההילולא - י"ח אייר

הגאון רבי רחמים אליהו מאזוז נולד בי"ז בכסלו ה'תש"ט, ובחודש חשון ה'תשכ"ט נישא לרעייתו הרבנית תמר תחי' בתם של רבי מרדכי ומזאלה חדאד. כבר בצעירותו ניכרה גדלותו בתורה, כאשר אביו מרן הגה"ק רבי מצליח מאזוז זצוק"ל היה נותן לו שאלות בהלכה לעיין בהם, בשל בקיאותו הרבה בספרי האחרונים ובשו"ת, ואף אמר עליו: "רבי רחמים - פוסק!".

לאחר רצח אביו בעל ה'איש מצליח' הי"ד, היה הראשון מבני המשפחה שיצא מתונס בדרכו לארץ הקודש, בעקבות חלום שראתה אמו הרבנית ע"ה. לאחר תקופה של עיכובים במחנה עולים בצרפת והפלגה ממושכת, הגיעו בני המשפחה לישראל דרך יוון, והחלו לבסס את מפעל התורה הגדול בארץ.

במהלך שנותיו עסק רבות בעריכת ספרי אביו, בהם שו"ת 'איש מצליח' וספר 'מצמיח ישועה', והיה לדמות המרכזית בעריכת והוצאת ספרי 'מכון הרב מצליח'. שמו נודע במיוחד בזכות הגהות 'איש מצליח' על המשנה ברורה, שהתקבלו בעולם התורה בהערכה רבה. עוד קודם לכן, בצעירותו, ערך את הספרים 'ויאמר יצחק' ו'משפט כתוב', כשהוא מפגין בקיאות נדירה ויכולת עריכה תורנית מעמיקה.

במשך למעלה מארבעה עשורים הנהיג את כולל האברכים של ישיבת 'כסא רחמים', ובמקביל מסר שיעורים מעמיקים לבחורים מצוינים בספר 'שער המלך' ובסוגיות מורכבות בש"ס. תלמידיו מספרים על דרך לימודו הייחודית ועל בהירותו המופלאה, שהעמידה דורות של תלמידי חכמים.

סגנונו הייחודי בכתיבה התורנית זכה להכרה רחבה, כאשר הראשון לציון הגאון רבי דוד יוסף העיד עליו ואמר: "אני בקי גדול בסגנונו של אבי הגדול מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, אבל היחיד שמתי שאני קורא את כתביו אני מתבלבל וחושב שזה אבא מרן הרב עובדיה, זה הגאון רבי רחמים מאזוז שליט"א".

בחודשים האחרונים חלה הידרדרות במצבו הרפואי, ובשל כך נוספו לו השמות 'חיים' ו'שלום', תוך קריאות רבות לתפילה לרפואתו. באותה עת יצא הראשון לציון בקריאת קודש נרגשת ואמר: "הציבור בארץ לא מספיק יודעים מי זה הגאון הגדול רבי רחמים, שהוא 'ברא כרעא דאבוה', ענק גדול בתורה! אני רואה את זה בהערות שלו על משנה ברורה 'איש מצליח', וגם בשו"ת 'איש מצליח' שהוא ערך. גאון מופלא ממש, שהדור שלנו לא מספיק מכיר!".

רבינו הקדוש משה איסרליש מקרקא

יום ההילולא - י"ח אייר

רבינו משה איסרליש נולד בעיר קרקא בשנת ה"א ר"פ לאביו הגאון מו"ה ישראל איסרלש ב"ר יוסף ז"ל מקרקא.

מעשה נפלא מהגביר רבי איסרל אבי הרמ"א [הרב רבי משה איסרליש] ז"ל.

היה לו חנות גדול ויקר בכל מיני משי והי' לתפארת בכל אפסי תבל, והי' מתנהג בקדושה ובטהרה ופרישות, והי' מנהגו כאשר הגיע חצי היום בערב שבת, מיד סגר החנות. פעם אחת נתקנא בו השטן ובא לנסות אותו, והתלבש בדמות שר גדול ולקח הרבה סחורות יקרות בעד הון רב והרויח עד שהי' לו

כמעט עשירות, ועשה השוואה עם כל אחד ועדיין לא נמדד כמה אמות יש בכל אחד. ובתוך כך הגיע חצי היום, והלך הגביר לסגור החנות כמנהגו, והשר התחנן לו שיתן לו הסחורה, ולא רצה באין אופן לבטל מנהג שלו, רק הסגיר תיכף החנות והפסיד ע"י זה עושר רב. וכבדוהו מן השמים עבור זה בבן קדוש רבינו הרמ"א [הרב רבי משה איסרליש] מאורן של ישראל.

הוסמך לרבנות בגיל 13, ולמד בישיבה אצל מי שלאחר מכן נעשה חותנו - רבי שלום שכנא מלובלין. כיהן כדיין וכראש ישיבה שהקים בעיר קרקוב. היה רבה הראשי של הקהילה היהודית בקז'ימייז'.

כתב חיבור מקיף על הטור בשם "דרכי משה". לאחר שראה שרבי יוסף קארו כתב את החיבור בית יוסף וקיצר אותו. לאחר מכן ביקש לקצר את חיבורו עוד יותר לספר פסיקה מעשית, אך לאחר שראה את חיבורו של רבי יוסף קארו - השולחן ערוך, הסתפק בכתיבת הגהות על השולחן ערוך לפי פסקי ומנהגי האשכנזים.

מנוחתו כבוד בבית העלמין בקרקוב, ויהודים רבים היו עולים לקברו ביום ל"ג בעומר.

הרבי מביא את מאמר החתם סופר: "וכידוע הצחות על הפסוק "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" - ביד רמ"א, שבנ"י מתנהגים כפי שהרמ"א כתב בידו במפת השולחן" [=הגהותיו על השו"ע]. כמו כן מתבטא הרבי "ומי לנו גדול מהרמ"א"

הרמ"א ואדמו"ר הזקן

אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו פוסק בעיקר כפי הרמ"א ושאר הפוסקים האשכנזים המקובלים.

מסופר שפעם לא היה לאדמו"ר הזקן בערב פסח אלא את הכוס בה השתמש כל השנה, ולכן בלית ברירה הכשירה לליל הסדר כדעת השולחן ערוך בניגוד לדעת הרמ"א. באותה שנה המגיד ממעזריטש נמנע מלהתחיל את ליל הסדר באומרו: "מדוע הרמ"א יושב כאן ומתרעם?". אדמו"ר הזקן קם ואמר את שעשה והמגיד נתן לו להשתמש בכוסו הפרטית, או לפי גירסא אחרת הורה לו להחליף את כוסו בכוסה של הרבנית שישבה בחדר השני.

עוד מסופר שפעם בערב יום כיפור קיבץ אדמו"ר הזקן עשרה אנשים ואמר להם שרוצה לבקש בפניהם מחילה מהרמ"א על שפגע בכבודו בכך שמתנגד לדעתו המחמירה בדיני תשעה באב ומקלה בדיני סרכות הראה ואמר שהיה מוטב לו להחמיר בסרכות ולהקל בתשעה באב. לאחר שביקש אדמו"ר הזקן מחילה הוסיף שאף על פי כן אינו חוזר בו מדעתו.

צום תשעה בטבת

רבים תמהו ולא ידעו פשר צום יום ט' בטבת וכתבו בו טעמים רבים. הרמ"א בספרו מחיר יין העלה סיבה אפשרית לצום, אלו דבריו: "ואמר שלקיחה זו (של אסתר למלך) היתה בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו, נקט זה החודש יותר מכל חודשי השנה להיות שבעל הלכות גדולות ז"ל כתב כל יומי דראוי להתענות כו', וכתב ט' בטבת ולא כתב על מה מתענין בו כי לא כתבו רבותינו טעמו, לכן קאמר שפטירת אסתר היתה בחדש העשירי בחדש טבת." דבריו לא ברורים, היו שכתבו שהוא מתכוון לומר שסיבת הצום היא מפני שאז נלקחה אסתר המלכה אל המלך אחשוורוש, הרב יאיר חיים בכרך הבין את דבריו שסיבת הצום היא מיתת אסתר. ולדעתו פטירת אסתר המלכה חל ביום ט' בטבת.

מספריו

- **תורת חטאת** - על דיני איסור והיתר.
- **דרכי משה** - חיבור על ספר ארבעה טורים הכולל את קיצור דברי הבית יוסף, דברי פוסקים נוספים שלא הובאו בבית יוסף, ואת הכרעותיו של הרמ"א עצמו, ואת הגהותיו בשולחן ערוך כתב הרמ"א על פי ספר זה. ישנו גם "דרכי משה הקצר" שבו קיצרו המדפיסים את ספרו וערכוהו באופן של הגהות על דברי הבית יוסף.
- **שו"ת הרמ"א** - תשובותיו בענייני הלכה.
- **מחיר יין** - פירוש על מגילת אסתר.
- **תורת העולה.**

כן חיבר פירוש למסכתות הש"ס, לאגדות התלמוד ולספר הזוהר, שלא ראו אור. חלק מחיבוריו לא השתמרו.

הוא היה גדול הפוסקים באירופה האשכנזית. הרמ"א שימש רב, אב - בית - דין, וראש ישיבה בעיר מולדתו, קראקא, ומשם פרס את מצודתו על כל ערי גרמניה, פולניה וצפון איטליה. כאשר חיבר מרן הבית יוסף את ספרו השלחן ערוך, הוסיף עליו הרמ"א הגהות לפי שיטות הפוסקים האשכנזים, באופן שספר הלכה אחד שימש הן את יהדות ספרד והן את יהדות אשכנז. השלחן ערוך עם "המפה" (הגהותיו של הרמ"א) מקובל עד היום כהלכה פסוקה בישראל. הרמ"א השיב תשובות רבות בהלכה, ועסק גם בפילוסופיה ובקבלה. עליו נאמר הפתגם: ממשה (הרמב"ם) עד משה (הרמ"א) לא קם כמשה (הרמ"א).

בעקבות פרסומו של הספר בית יוסף של רבי יוסף קארו על הטור כתב הרמ"א את ספרו 'דרכי משה', הכולל ביאור על הטור ובו גם עיקרי דבריו של הבית יוסף שבמקומות רבים חלק עליהם הרמ"א; הגהות הרמ"א בשו"ע מבוססות רובן ככולן על פסקיו בספר דרכי משה. רבינו הרמ"א נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ח באייר- ל"ג בעומר של"ב בקראקא, ונקבר בצמוד לבית הכנסת שלו בעיר.

סגולה לעשירות מהרמ"א - להיות סנדק בברית מילה

בספר פתח אליהו הביא דברות קודש מהרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זיע"א מה שאמר בעת היותו בעיה"ק ירושלים, והיה המדובר בדבר מה שכתב הרמ"א (יורה דעה סימן רסה סי"א) דכל סנדק הוא כמקטיר קטורת, והיינו שהסנדק מתעשר, ובביאור הגר"א שם (סקמ"ו) כתב ולעולם לא ראינו סנדק שמתעשר, ועל זה ענה ואמר: אבל החתם סופר הקדוש אומר, שהרמ"א הקדוש אמר שסנדקאות מעשירה, נהיים בודאי עשירים. עשירות אין פירושה דווקא בממון, עשירות הכוונה בדעת, עשירות הכוונה באריכות ימים, עשירות הכוונה עם צאצאים טובים. ואם החתם סופר הקדוש אומר, שהרמ"א הקדוש אומר עשירות, אז נמצא אכן לעיתים עשירות גם בממון. ספיר ויהלום תזריע ע"ח - ר' מנחם מנדל פומרנץ

על העץ שמצל על קברו של הרמ"א

בבית העלמין הישן בקרקוב, ממש ליד מקום קבורתו של הרב משה איסרלש, עמד עץ גדול שענפיו גדולים ועמוסים מרוב שנים. והסיפור על עץ זה, כפי שמסופר בל"ג בעומר, היום שבו רבי משה איסליש, הידוע כרמ"א, נפטר בשנת של"ב - 1572.

רבי יעקב בן אשר בעל הטורים - תרומתו הבולטת ביותר לחיים יהודיים היתה ספרו "ארבע טורים", המקיף את ההלכה והמסורת היהודית על כל תחומי החיים בימינו. ככל חלפו השנים נשאלו עוד שאלות וניתנו תשובות נוספות, והחוקרים חפרו עמוק יותר בבאר התורה.

שני מלומדים גדולים קיבלו על עצמם לכתוב פרשנויות על "ארבע טורים". בפולין כתב רבי משה איסרליש פירוש המכונה "דרכי משה", ובצפת הרחוקה כתב רבי יוסף קארו פירוש בשם "בית יוסף". הפרשנויות התקבלו היטב אך הרב איסליש סבר שיש צורך בטקסט שיקיף לא רק את יצירתו של רבי יעקב, אלא גם קולות ומסורות אחרים, ולפיכך החל לעבוד על הטקסט המונומנטלי.

יום אחד, לאחר סיום העבודה, קיבל אורח נכבד - שליח הקהילה היהודית בארץ הקודש, אשר בא לגייס כספים עבור היהודים היושבים בארץ ישראל, והרמ"א החליט לערוך עבור האורח חגיגה מפוארת, והשניים מצאו עצמם דנים על התורה.

"מאחר שערכת לכבודי שולחן יפה כל כך" אמר האורח לאחר הארוחה, "אני רוצה להשאיר לך גם 'שולחן ערוך'. הנה סדרה של שולחן ערוך, שהושלמה באחרונה על ידי הרב יוסף קארו". הרב משה בחן את הספרים. הוא בקושי הצליח לעצור את רגשותיו, כאשר הבין כי עמיתו מארץ הקודש עשה כמעט בדיוק את מה שעמד לעשות, ויצר את קוד ההלכה היהודי.

הוא בילה את כל הלילה בעבודתו על העבודה. בבוקר הגיע למסקנה שלמרות שהדבר דומה לעבודתו, היו הבדלים קריטיים רבים. בעוד שהרב יוסף הסתמך בעיקר על החכמים הספרדים הגדולים של הדורות הקודמים, הוא לא ציטט את הפסיקות האחרונות, בעיקר של מנהיגי יהדות אשכנז. מה עליו לעשות? האם עליו לפרסם את עבודתו, להתחרות ישירות עם המסה שכבר פורסמה על ידי החכם מצפת? זה לא יעשה. לא, הוא יצטרך להסתיר את עבודתו, כדי להבטיח שהוא לעולם לא יראה את אור היום.

בלילה שלאחר מכן, לאחר שכל התושבים נמו, יצא משה משה מביתו ועשה את דרכו לבית העלמין היהודי, שהיה סמוך למקום מגוריו. שם, מתחת לעץ, קבר את כתב היד שלו, וחזר לביתו. איש לא ידע על מעשהו האציל, חוץ משומר בית הקברות, שראה את הרב קובר את כתב היד.

הרמ"ט החל במשימה חדשה, כתב הגהות שילוו את השולחן ערוך, המאפשר לכל ישראל ללמוד קוד יחיד ומאוחד, ואותו כינה "מפה". הספרדים יכלו לסמוך על דברי המחבר המקורי, ואשכנזים יכלו ללמוד את ההגהות שהכניס רבי משה.

כעבור שנים ביקר שוב אותו אורח מארץ הקודש בקרקוב. הפעם הציג לו הרב בשמחה את עבודתו האחרונה. "בבקשה קחו את זה בחזרה לצפת והציגו לרבי יוסף קארו", ביקש מהאורח. "אמור לו ש'מפת השולחן' הוכנה לפני השולחן, אך היא תואמת אותו".

כשהעבודה המאוחדת בידו עשה השליח את דרכו חזרה לצפת, אל הרב יוסף קארו הקשיש. הרב יוסף היה מרוצה ממה שנעשה והחליט לרכוש ב-100 דינר את הקלף ואף כתב ספר תורה על מנת שינתן במתנה לרב משה.

בינתיים, העץ שתחתיו נקבר כתב היד המשיך לצמוח וענפיו התפשטו לכל הכיוונים. לפני פטירתו ביקש רבי משה שייקבר תחת ענפיו הענפים של העץ. וכך זה היה.

שנים חלפו, והעץ הלך וגדל. פעם אחת, בל"ג בעומר, כאשר אלפי עולי הרגל עלו לקברו של הרב הרמ"א, שקלו פרנסי העיר אפילו לעקור את העץ, על מנת ליצור מקום רב יותר למבקרים. משהגיעו

פועלים עם כלי עבודתם למקום, על מנת לבצע את העבודה, החלה סערה גדולה והיה ברור שהעץ הוא מיוחד, ושוב איש לא העז לגעת בו.

שנים הפכו למאות שנים, והנאצים שטפו את פולין, והביאו בעקבותיהם הרס וחורבן. בבית הקברות היהודי העתיק בקרקוב, קרעו הנאצים את הקירות וגררו מצבות כדי לשמש אבני ריצוף. מצבתו של רבי משה היתה אחת המעטות שנותרו ללא פגע. אומרים שענפי העץ התכופפו כדי להגן על הקבר מפני הכובש הנאצי.

כאשר ניצולי השואה המעטים שבו לקרקוב מן המחנות, הם עשו את דרכם אל בית הקברות השומם, ושם נתקבלו על ידי מצבה בודדת, זו של רבי משה איסרלס, שהיה מוגן על ידי העץ שהיה עד לגודל קורבנו של הרב איסליש.

בעיר קרקוב באותם ימים, בני בליעל ומשפחה גרועה אשר חגגו יום שמחת צאצאיהם והתעקשו לקבוע יום השמחה לליל שבת קודש, ופרצו גדרות לחלל שבת קודש בפרהסיא על ידי כלי זמר ומנגנים משמיעי קול זמרה בכינור ונבל, בתופים ומחולות.

שלח רבנו הרמ"א זיע"א להזהירם על חומר עוון חילול שבת קודש, אמנם כפתן חרש אשר לא ישמע לקול מלחשים לא שתו לב לדבריו ותוכחותיו. שלח אליהם הרמ"א שוב ושוב שליחים מזהירים באזהרה חמורה בגזירת חי וקיים, ובכח מרא דאתרא להזהירם ולהניעם ממעשיהם הרעים, אמנם הכל לשוא כי הם עמדו במרדם ובקשיות ערפם.

ויחר אף רבנו באנשים החטאים האלה הפושעים בנפשותם, ושלח אליהם פעם האחרונה להזהיר ולומר: למה אתם ממרים את פי ה' לחלל שבת קודש בשאט נפש? הלא "מחלליה מות יומת" כתיב! והזהירם בכל חומר, שאם לא יטו אוזן לדבריו אזי מרה תהיה אחריתם למות במיתה משונה שאול ואבדון רח"ל.

ויהי בשמעם את תוכחותיו ואזהרותיו, לעגו עליו בעזות מצח והמשיכו לעבור את פי ה'.

והנה לפתע פתאום פצתה הארץ את פיה וטבעו בארץ שערי ארמון וחומותיה וירדו חיים שאולה החתן עם הכלה, המחותנים והכלי זמר וכל אשר היה שם מקטן ועד גדול בלעה אותם הארץ ויאבדו מתוך הקהל ואבד זכרם לנצח.

וכל העם ראו ושמעו ולא הוסיפו עוד למרות את פיו.

ואותו מקום אשר עמד שם הארמון נשאר פנוי וריקם ולא בנו שם בנין, וזכר עשה לנפלאותיו.

אל הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע הגיע פעם אגרת בקשה על איזה ענין צדקה. ביקש הרבי מאת בנו **רבי ישראל** שיתעסק בזה הענין. ניסו הגבאים לרמז לרבי שאין ראוי לבנש"ק ואדם מכובד כבנו שיכתת רגליו על פתחי נדיבים...

השיב להם הרבי מטשורטקוב, הסכיתו ושמעו מה שאספרה לכם:

זקנינו הרמ"א היה נוהג לכתת רגליו ולילך לאסוף כסף אצל גבירי העיר קראקא, עבור צרכי צדקה, אולם, לא היה נוהג לקחת ממון מסתם ההמון כי אם מאנשים שראה בהם מה שראה, ורק מהם הסכים לקחת כספים לצדקה.

בקרקוב היה באותם ימים שואב מים שכולם כינוהו "**יענקל שיכור'ניק**", על שם מנהגו לקנות בכל ערב שבת עם הכסף שהרויח במשך השבוע "מעד" (שיכר ממי דבש) לכבוד שבת.

ופעם אחת ביום שישי, כאשר, כדרכו מימים ימימה, הלך גם הפעם לקנות "מעד", ראתה אותו באמצע דרכו איזה אשה עניה, ונאנחה בקול: הנה זה הולך לקנות לו לשתות לכבוד שבת ואני אין לי פרוטה אף לנרות!... הגיעו הדברים אל אזניו, לקח את צרור כספו והניחו שם ואמר לה: הא לך, קחי ולכי לקנות צרכי שבת....

אחר הדברים האלה, בעוד היום גדול, הלך יענקל לביתו, עלה על יצועו והשיב נשמתו לקונו. ואחר שעה נטמן בביה"ח. במוצאי אותו שבת, ישב לו הרמ"א בביתו והגה בתורה, והנה פתאום נכנס אליו יענקל, ודבריו בפיו: הנני להזמין את רבינו לדין תורה לפני בית דין של מעלה.

בתחילה חשב הרמ"א שהוא עתה בעת שכרות וחומד לו לצון וגירשו מעל פניו, אולם אחר הרהור שני התפלא: הן הדלת סגורה ונעולה יפה ואיך אם כן נכנס אל החדר?!

יצא לבית המדרש, ואחר בירור קצר שמע שיענקל שואב המים נפטר ביום שישי ונטמן בפניא דמעלי שבתא...

הבין הרמ"א כי יש דברים בגו, והמתין לבואו שנית.

ואמנם כשחזר הדבר ונשנה ויענק'ל בא להזמינו שוב, שאלו הרמ"א: מה זה ועל מה זה? השיב לו יענקל לו: בבית דין של מעלה של מעלה קובלים עליך רבי, שאתה בורר לך ממי לקחת צדקה, והולך רק אל הגבירים, וממילא אינך מזכה את כל תושבי העיר במצות הצדקה, וסיפר לו הקורות אותו, וסיים: ובזכות הצדקה שעשיתי לפני מותי, שלחו דוקא אותי אל רבינו.

ציוה עליו הרמ"א: אמור למעלה שמהיום והלאה מתחייב אני לזכות את כל תושבי העיר.

ואמנם כך הוה, והכל בא אל מקומו בשלום. סיים הרבי את סיפורו, בהפטירו אל הגבאים: "מה שהיה ראוי לזקנינו הרמ"א, ראוי גם לבני...".

מסופר על הגאון רבי חיים ב"ר בצלאל אחיו של המהר"ל מפראג מחבר "ספר החיים", אשר שימש כסגנו ויד ימינו של הרמ"א רבי משה איסרליש בקראקוב. כאשר היה הרמ"א נוסע למחוזות אחרים, היה מפקיד את רבנו על מקומו, ועל פיו יישק דבר בכל ענייני בית הדין והנהגת הקהילה הגדולה.

באחד הימים נפטרה אשת רבי חיים. העיר כולה רעשה בניסיונות למצוא לו שידוך הגון. הצעות רבות זרמו ממשפחות גבירים ורבנים חשובים, אך הרב לא הביע עניין ושתק. השדכנים, שראו כי אינו בוחר באחת מהצעותיהם, הניחו כי הוא ממתין לשובו של הרמ"א, כדי שזה יסייע בידו לבחור את השידוך הראוי ביותר למעמדו.

אולם מחשבותיו של הרב היו שונות בתכלית. הוא ניצל את היעדרותו של הרמ"א מהעיר וזימן אליו שדכן נאמן, איש סוד נבון וחכם. הוא השביעו לשמור את הדבר בסוד גמור וביקש ממנו לחפש איש פשוט וכשר, ואפילו בעל מלאכה, שיש לו בת צנועה וכשרה ובית שבו יוכל להקצות לו חדר וספרים כרצונו. מטרתו הייתה אחת: לעסוק בתורה יומם ולילה ללא טרדות הפרנסה וללא עול הציבור.

השדכן יצא לשליחותו ולאחר חיפושים מצא אופה פשוט וישר דרך, ולו בת צנועה וחסודה. הוא הציע לאופה את הזכות הגדולה לקחת לחתן את הגאון המפורסם, בתנאי שהדבר יישמר בסוד מוחלט, שהאופה יקצה לחתנו חדר בביתו וימלא אותו בספרים על פי בקשתו. האופה, נרגש מההצעה, הסכים מיד וביקש את רשימת הספרים כדי להכינם בביתו עבור החתן הגדול. הכל נעשה בחשאיות גמורה, והצדדים סיכמו להמתין לעת כושר לעריכת החתונה.

כאשר שב הרמ"א ממסעותיו, הבחין כי פני הרב, סגנו, אינם כתמול שלשום. כששאל לפשר הדבר ושאל האם כך הוא מפני שהוא מבקש להנשא. אם כן, אמר לו: "הנה בדרכי הנה הציעו לי עבורכם שידוך ראוי והגון לרום מעלתכם, ואם כבודו חפץ בכך, אכתוב להם מיד ויבואו ויגמרו הדבר בכי טוב". אולם הרב השיב לו כי גמלה בליבו ההחלטה לעזוב את העיר ולשוב אל משפחתו ואל אחיו הגדול, המהר"ל מפראג. הרמ"א ניסה להניאו מכך בדמעות ובדברי שידול ואמר לו "האתה תעשה לי זאת? ואתה טוב ויקר לי מעשרה בנים!", "נפשי קשורה בנפשך", השיב לו ר' חיים בבכי, אולם הומה נפשי אל משפחתי וחייב אני לנסוע. משראה הרמ"א כי דעתו של חברו נחושה, אמר לו כי רצונו הוא כבודו, אולם בל יפרד ממנו טרם יערוך לכבודו הרמ"א סעודת פרידה מכובדת כראוי.

בראש חודש ערך הרמ"א סעודה ענקית לכבוד ידיד נפשו רבי חיים, וכל חשובי העיר יצאו ללוות את הרב בדרכו, בראשם הרמ"א עצמו. לאחר שנפרדו בנשיקות ובבכי, המשיכה המרכבה בדרכה עד הלילה. אז, בחסות החשיכה, שילח הרב את כל מלוויו, החליף את בגדיו לבגדים פשוטים, ושב בחשאי אל העיר יחד עם השדכן והאופה. שם, בבית האופה, נערכה חופה צנועה כדת משה וישראל בנוכחות מניין מצומצם של אנשים פשוטים שלא הכירוהו.

במשך כשנתיים ישב הרב בבית האופה, ספון בחדרו ולומד בהתמדה עצומה, מבלי שאיש בעיר יידע על הימצאו.

לימים, פרצה מגיפה בקראקוב. הרמ"א, שהיה רב העיר, שלח לחפש ולבדוק אחר הסיבה הרוחנית לצרה, ולחקור פן ואולי אירעו בעיר מעשי נבלה או חטאים נסתרים. עד מהרה שבו אליו השליחים ואמרו לי כי נפוצה השמועה כי חתנו של האופה פלוני נחשד בחטא חמור. שליחי בית הדין גררו את ה"חוטא" אל ביתו של הרמ"א. כשיצא הרמ"א מחדרו והביט בנאשם, זיהה מיד, למרבה הפתעתו, את רעו האהוב. הוא הורה מיד להתירו מכבליו, הכניסו לחדרו ונפל על צווארו בבכי.

כשהתעשת, שאל הרמ"א שלוש שאלות: איך הגעת לבית האופה? מהו החטא שייחסו לך? ומדוע צחקת כשהביאו אותך?

השיב לו הגאון רבי חיים:

"בהיותי כאן, טרוד הייתי כל היום בצרכי הציבור. שעל כן, קראתי בהסתר לפלוני השדכן וציוותיו כך וכך, ונישאתי לביתו של האופה ובבית האופה ישבתי בהשקט ובטחה ומזה שנתיים אני עוסק בתורה יומם ולילה בלא שום טרדות, ורעייתי אשה צנועה וחסודה וכשרה היא. באשר לחטא - אין בי שום עוון, אך חשתי כי התעליתי למדרגה רוחנית גבוהה וחששתי מפני הגאווה, על כן התפללתי לה' שיזמן לי השפלה, ונעניתי בכך שחשדו בי וגררו אותי כפושע. ואם כי לא לכזה בזיון התכוונתי, אבל אם כך גזרו משמים - מקבל אני עלי זאת באהבה. ולשאלתך האחרונה - צחקתי כשראיתי את האנשים מתכוננים להלקות אותי, בידעי את האמת".

הרמ"א יצא אל העם והכריז כי האיש נקי מכל רבב. זמן מה לאחר מכן, החליט הרמ"א לבדוק את אמיתות דברי חברו על מדרגתו הרוחנית. הוא הלך באישון לילה אל בית האופה ועמד תחת החלון. הוא שמע שני קולות לומדים בלהט ובעומק. קול אחד זיהה - קולו של חברו הגאון רבי חיים, אולם את הקול השני לא זיהה. דפק הרמ"א בדלת, הזדהה - ומשנכנס, מצא את חברו יושב לבדו.

השתומם הרמ"א וגזר על חברו לגלות לו מי למד עמו. או אז הודה הרב כי אליהו הנביא הוא הלומד עמו. עוד מסופר, כי אליהו הנביא אמר לרמ"א: "אל ירע בעיניך שאיני נגלה אליך כפי שאני נגלה אליו. אין זה משום שאתה קטן ממנו, אלא משום שאנו (בשמיים) איננו אוהבים 'שרוולים רחבים'" - רמז לכך שהרמ"א, מתוקף תפקידו הרם כרבן של כל בני הגולה, נוהג בנשיאות ושררה, בעוד חברו בחר בדרך הצניעות וההסתר.

י"ט אייר

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב

יום ההילולא - י"ט אייר

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, נולד בשנת תק"ה בעיר ניישטאט לאביו רבי יוסף זצ"ל.

היה מתלמידי הרה"ק הרבי ר שמעלקא מניקלשבורג ותלמיד מובהק להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע. בעודו בן י"א שנה זכה לראות את פני המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

כיהן ברבנות פריסטיק ואח"כ ברימנוב, וגדולי וקדושי דורו השכימו לפתחו. המגיד הקדוש מקאזניץ אמר עליו שהוא שקל ועולה כנגד כל צדיקי הדור. זקני דורו אמרו עליו שכ"ב שנים דרש בכל שבת בפרשת המן, ועי"ז הביא שפע לישראל.

מגדולי תלמידיו הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ רבי צבי אלימלך מדינוב רבי יחזקאל פאנעט מקארלסבורג שהוציא לאור תורת רבו בס' מנחם ציון וס' דברי מנחם. רבי אליעזר מדז'יקוב רבי שמעון מיערוסלב רבי צבי הירש הכהן מרימנוב רבי משה סופר מפשעווארסק ועוד גדולים למאות ששתו בצמא דבריו הקדושים זכי"ע.

חכמתו וקדושתו

לאחר נישואיו נסמך על שולחן חותנו בעיירה פריסטיק [פריסטאק] (פולין), שקד על לימוד התורה, ערך תעניות, סיגופים וגלגולי שלג וכאשר חותנו הבחין במעשיו ואי דאגתו לפרנסה גזר על בתו לתבוע ממנו גט, אך מאחר ולא הסכימה גרש אותם מביתו והדיר אותם מנכסיו. למרות העוני והדוחק הכלכלי המשיך לשקוד על לימוד התורה ופעמים רבות התענה מספר ימים ברציפות היות ולא היה להם דבר מאכל. בשנת ה'תקמ"ז ר' אלימלך מליז'נסק (מורו) סמך את ידיו על ראשו ומסר לו את הנשמה שבמוחו וכאשר חותנו הבין כי לא יצליח לשנות את דרכו, נכמרו רחמיו על בתו ונכדיו שהגיעו לחרפת רעב על כן התיר את נדרו ודאג לפרנסתם. לאחר שהפסיק לאכול בשר בטענה כי השו"ב [השוחט ובודק] פסול ואסור לאכול משחיטתו התפרסם כבעל רוח הקודש היודע מחשבות ודיבורי ומעשי בני האדם ופועל ישועות למעלה מדרך הטבע ממש. יהודים וגויים נהרו לביתו לבקש את עצתו וברכתו, נשמות התגלו

לעיניו וביקשו שיתפלל עליהן ויערוך להן 'תיקון' ואלפי חולים התרפאו מברכותיו. בשנת ה'תקנ"ה/ו עבר לרימנוב (פולין) אך כעבור תקופה קצרה שב לפריסטיק ובשנת ה'תקס"ז/ח החליט לעבור עם בני ביתו ולהתגורר בעיירה רימנוב היות וקבורים שם ר' שכנא ור' בונם שם התפרסם כבעל שם עד שאפילו אחד הנסיכים הפולנים העיד שהצדיק הושיע אתו בתפילתו.

גודר גדרים ועומד בפרץ

נודע כגאון בהלכה והזהיר את חסידיו לשקוד על לימוד הלכות ו'תוספות'. דרש מאנשי הקהילה שלא יעבור יום ללא תפילה בבית הכנסת, שיתמכו כספית בתלמוד תורה עבור בני עניים. אסר על נשות העיר לצאת לרחוב בתכשיטים ולהתלבש באופנה שהיא היפך הצניעות וחייט שיתפור בגד בהתאם לאופנה יקבל קנס ואם ישוב לסורו יפוטר.

הנהגותיו בקודש

במשך 22 שנה דרש כל שבת ב'פרשת המן' על מנת להמשיך שפע פרנסה לכל ישראל ואת כל כספו חילק לעניים. מעולם לא עבר עליו חצות לילה בשינה, במהלך השעות שעד חצות לילה נרדם כל פעם למשך דקות ספורות כאשר התעורר נטל את ידיו ולמד כ-5 דקות במהירות ובעיון מעמיק, מיד ששכב נרדם ושוב התעורר נטל את ידיו ולמד כ-5 דקות עד שבחצות לילה היה שומע קול מן השמים קורא לו - ר' מנחם קום עמוד, מיד התעורר ושקד על לימוד התורה עד תפילת שחרית. כאשר בחש את הקפה בכפית כסף קטנה נהג ללמוד בעל פה את כל כתבי האר"י וספרי הקבלה של ר' חיים ויטאל. כל יום למד בקביעות 18 דפי גמרא עם פירוש רש"י ו'תוספות' וכאשר לא הספיק ללמוד את כל מכסת לימודיו, השלים ביום למחרת את החסר מלבד מכסת לימודיו הקבועה. אמר כי היה 100 פעמים בעולם ובזמן בית המקדש שימש בכהונה גדולה לכן בנוסח העבודה של יום הכיפורים נהג לומר "וכך הייתי אומר".

בל"ג בעומר - תקע"ה טיהר וקידש את עצמו, ואמר כי הוא הולך מהעולם ויחזיר טובה למדליק נר לעילוי נשמתו. למחרת, בי"ט באייר תקע"ה, ל"ד בעומר, נפטר ונקבר בבית העלמין היהודי בעיירה רימנוב. את מקומו מילא תלמידו רבי צבי הירש משרת.

תלמידו רבי יחזקאל פנט כתב מכתב על דרך החסידות ובו מספר על רבי מנחם מנדל. חסידים רבים נוהגים לקרוא את המכתב ביום פטירתו של רבי מנחם מנדל.

נתבקש לישיבה של מעלה בי"ט באייר שנת תקע"ה בעיר רימנוב ושם מנוחתו כבוד.

הבטיח לעשות טובה למי שידליק נר לטובת נשמתו

שמעתי מהרה"צ ר' נפתלי הערש פרנס זצ"ל ומזקני חסידים: אא"ז הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע אמר פעם בזה הלשון: ראו נא הרה"ק ר' מנדלי מרימאנוב זי"ע שבחייו בעוה"ז הרעיש עולמות עליונים בתורתו ועבודתו אעפ"כ הבטיח לעשות טובה, לכל יהודי פשוט שידליק נר לטובת נשמתו. שיחתן של עבדי אבות ח"ב עמ' לג

אביו של רבי מנחם מנדל היה עובד אצל פריץ עשיר, ששלט על מספר ערים ונהנה ממעמד שלטוני כמעין "מלך קטן". יום אחד הציע הפריץ לאב לרכוש את כל נכסיו באזור, ובכך לעבור למעמד של עשיר מופלג. האב הסכים לעסקה והחל במכירת נכסיו כדי לארגן את הכסף הנדרש. אך בדרכו למסור את הכסף לפריץ, שמע בכי מתוך בית קטן.

האיש נכנס לבית ומגלה משפחה הנמצאת במשבר קשה: אב המשפחה נאסר עקב חובות עצומים, והמשפחה הייתה בסכנה. האב לא היסס - במקום להבטיח לעצמו עושר ונכסים, נתן את כל כספו למען פדיון שבויים, ועזר לשחרר את האב מהכלא. לאחר מעשה זה, הבין שיאבד את מעמדו ואף סיכן את חייו, ולכן נמלט לעיר רחוקה, שם התגורר כעני בבית הכנסת, כשהוא לומד תורה ומתחזק במסירות נפש.

לאחר מספר שנים פגש אדם זר שהציע לקנות ממנו את המצווה הגדולה של פדיון השבויים. האב סירב, ורק לאחר שהאדם ניסה לשכנעו רבות, חשף בפניו כי הוא אליהו הנביא, והבטיח לו כי בזכות מעשהו הקדוש יזכה בבן קדוש עליון. כעבור שנה נולד רבי מנחם מנדל מרימינוב, דמות מופת בעם ישראל, אשר כל חייו היו מלאים בקדושה ועשייה רוחנית.

רבי מנחם מנדל היה צדיק שהאיר את העולם כולו, וקידש את חייו למען התורה והקדושה. הוא היה נודע בכך שבמשך עשרים ושתיים שנים היה דורש מדי שבת על פרשת המן, והבין את סודות הפרנסה לכל יהודי. גם לקראת סוף חייו, ציווה להדליק נר ביום ההילולה שלו, והבטיח להיות מליץ יושר לכל מי שיעשה כך.

ולא על ידי יסורים

דרשו חז"ל (ברכות ה.) שיסורים מכפרים: נאמר ברית אצל מלח, 'ברית מלח עולם', ונאמר ברית אצל יסורים, 'אלה דברי הברית' - מה מלח מיטיב את הבשר כך יסורים מיטיבים את האדם ונוטלים ממנו את חטאיו.

הרה"ק הרבי רבי מנדלי מרימינוב זצ"ל היה אומר על מאמר חכמינו זה: אמנם המלח מוסיף טעם לבשר, אבל רק אם המלח ניתן במידה מתאימה, ואילו לכשמרבים בהמלחה מאבד הבשר את טעמו עד שאיננו ראוי לאכילה. כיוצא בזה גם היסורים, כשהם ניתנים במידה ובשיעור שיוכל האדם לשאתם, רק אז מיטיבים הם את האדם, ואילו יסורים יתר על המידה מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו. מאור ושמש - פר' וארא

רבי מנחם מנדל מרימנוב נולד בשנת תק"ה (מקובל כי נולד מברכתו של אליהו הנביא) בעיר המבורג לאביו רבי יוסף, שנודע בכינוי "רבי יוסף חריף", ולאמו מרת ליבא בת רבי נתן שפירא נכדו של בעל "מגלה עמוקות".

בגיל 11 הגיע רבי מנחם מנדל לראשונה לחצרו של רבינו רבי דב בער, המגיד ממזריטש, שם התפרסם כעילוי. רבי מנחם מנדל היה גם תלמידו של רבי שמעלקא מניקלשבורג, וגם תלמידו של רבי אלימלך מליז'נסק, אצלו גם שימש כבעל תפילה קבוע בתפילת שחרית של ראש השנה.

לפני שנפטר, נתן רבי אלימלך מליז'נסק את כח ה"מח" לרבי מנחם מנדל, ולאחר פטירתו של רבי אלימלך עברו רבים מחסידיו להסתופף בצילו של רבי מנחם מנדל.

לימים, כיהן רבי מנחם מנדל כרב העיירה פריסטיק ולאחר מכן כרבה של רימנוב, ושם התפרסם שמו כ"בעל שם".

מסופר, כי רבי אלימלך מליז'נסק הקפיד מאוד שלא יכנסו אליו אנשים הלובשים בגדי צמר, ומרוב הבאים אליו, היו מוכנים בביתו מלבושים וכובעים שאינם מצמר, עבור הבאים. וכאשר הגיע רבי מנחם

מנדל מרימנוב בפעם הראשונה לרבי ר' אלימלך, היה לבוש מלבושי צמר, וכיון שלא ידע מהקפדתו של רבי אלימלך, נכנס אליו כך, במלבושי הצמר. ורבי אלימלך לא רק שלא הקפיד עליו, אלא קירבו וקיבלו בחיבה עצומה.

בנתיים, נודע למשמשים כי לרבי נכנס יהודי לבוש בבגדי צמר, והם שלחו את רבי אלעזר, בנו של הרבי ר' אלימלך, לומר זאת לאביו. נכנס רבי אלעזר ורמז בחשאי לרבי מנחם מנדל שיצא איתו, היות ורצה להלבישו בבגדים אחרים. משהבחין בכך אביו, אמר לו: "**לאזיש, לאזיש** (כך כינה הרבי ר' אלימלך את בנו, בחיבה), **מה אתה רוצה מהיהודי הזה? ראה כי ניצוצות של אש פורחים ממצחו!**"

רבי מנחם מנדל היה פעיל מאוד במחלוקת מנהיגי החסידות לגבי היחס לנפוליאון, ושמו קשור באגדות שונות הנוגעות למלחמות הנפוליאוניות, ובעוד רוב צדיקי דורו סברו כי מוטב שהרוסים ינצחו, סבר הוא כי מוטב שנפוליון ינצח.

ידוע ומפורסם כי רוב תורותיו עסקו בפרשת המן, עליה הרחיב את הדיבור הן בהבנת הפרשה עצמה ומשמעותה, והן בעניין האותיות המרכיבות את המילה 'מן'. בספר "מנחם ציון" שערך תלמידו המובהק רבי יחזקאל פנט נכתב בהקדמה ש"עשרים ושתים שנה דרוש דרש מידי שבת בשבתו על פרשת המן".

רבי מנחם מנדל תיקן תקנות רבות בעירו ועמד על קיומן בקפידה. כך למשל, אחת לחודש היה שולח נציגים לבדוק את המידות והמשקולות בחנויות שבעירו שהן מדויקות, וכך גם אסר על נשות העיר להתהדר במלבושים יקרים וצבעוניים. כמו כן, את כל כספו ורכושו חילק לעניים.

ביום י"ח אייר, ל"ג בעומר, בשנת תקע"ה, טיהר וקידש את עצמו רבי מנחם מנדל ואמר כי הוא הולך מהעולם. ואמר, **שהוא יחזיר טובה בעולם העליון למי שידליק נר לכבוד נשמתו, ואפילו מאה שנה לאחר פטירתו!** (מנהג ישראל תורה ח"א, סימן קל"ב)

למחרת, בי"ט באייר תקע"ה, ל"ד בעומר, נפטר רבי מנחם מנדל מרימנוב לבית עולמו, ונטמן בעיירה רימנוב. את מקומו מילא תלמידו רבי צבי הירש משרת.

הגאון רבי משה אריה פריינד, רבה של ירושלים, העיד בשם סבו, הרה"ק מנאסוייד, שהרה"ק משינוב (שינאווא) אמר כי **הילולת רבי מנחם מנדל מרימנוב גדולה כמו הילולת רשב"י**.

הגאון הנודע רבי יוסף שאול נתנזון (רבה של לבוב, בעל "שואל ומשיב" ועוד ספרים) כתב עליו (בהסכמה לספר "דברי מנחם") ש"כל דבריו כגחלי אש לאהבת השם ביראה ומורא" ש"היו נוחם לעצבונינו ויגוננו ולהיות לנו למחיה להחיות את נפשותינו".

פירש את הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'": לכל אחד יש חלק אלוק ממעל, ואם אדם עושה רעה לרעהו ומצערו, נמצא שמצער את החלק האלוקי שבו, ועל ידי זה גורם צער לשכינה הקדושה בעצמה, וזהו שנאמר "ואהבת לרעך אני ה'", כי אני ה' שורה בתוככם, **ואם תצער לחברך, נמצאת מצער אותי.**
אילנא דחיי, פר' קדושים

בדק בית

שאון והמולה מילאו את רחובות העירה הדלה רימינוב. צהלות סוסים, צלצולי חרבות וצחוק גס.

פלוגת קוזקים איוותה לחניית ביניים במסעה את רימינוב, העיר שהתפרסמה בכל תפוצות ישראל הודות לצדיק הקדוש רבי מנחם מנדל מרימינוב זכותו יגן עלינו, ששכן בה ומשם האיר לעולם כולו.

כמנהגם של קוזקים, ראשית כל תרו אחר מקום מתאים לשכן בו את סוסיהם, אלו הסוסים החביבים עליהם כבבת עיניהם.

בקתות הקש של יהודי העיר לא ממש מצאו חן בעיניהם, ובתים אחרים לא היו בנמצא בעיירה הקטנה והבוצית...

הבית היחיד שהתנשא מעל כל בתי העיירה, היה המקדש מעט. בית הכנסת המקומי אותו דאגו היהודים לפאר ולהדר ככל יכלתם הדלה, לקיים את מה שנאמר (עזרא ט ט): 'לרומם את בית אלוקינו'.

ראו הקוזקים המגושמים את בית הכנסת - בית אבן גבוה ומאוורר, ואף תנור חימום הגון נבנה בו. מיד קראו לראש הקהל, וציוו עליו לפנות את בית הכנסת עד מחר בבוקר.

באו כל הקהל נרעשים ונחרדים אל הצדיק רבי מנחם מנדל: "איכה יחללו את בית ה'?!" התיישבו הפרנסים וראשי הקהל, וטיכסו עצה בחדר הצדיק, כיצד ידחו את הרעה.

קם אחד משבעת טובי העיר ואמר: "הסכיתו ושמעו, עלה רעיון במוחי! הכל יודעים כי ברבות השנים נפערים חורים בגג בית הכנסת, ולצערנו, בעת הגשם מטפטפות טיפות לתוך ההיכל. הרי החורף קרב ובא, נראה להם לקוזקים את החורים בגג, ונסביר להם שבית הכנסת אינו פתרון מוצלח בעבורם. הרי בעוד זמן קצר ירדו גשמים ושלגים, והסוסים עלולים להצטנן ולמות..."

כשמוע הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימינוב את הדברים, זקף את ראשו בתקיפות, ואמר: "**הפעולה הראשונה המוטלת עליכם לעשותה, היא תיקון הגג! עוד הלילה יש להתחיל בתיקון הגג וסתימת החורים שבו!**"

תמיהה רבתי הצטיירה על פני כולם.

ראש הקהל היה הראשון שפתח את פיו בהכנעה והחל לשאול: "אבל רבינו, לשם מה? האם נתקן את גג בית הכנסת עבור הקוזקים הרשעים?!" אחריו החרו החזיקו כולם: "הלא עצה זו היא המפלט האחרון שבידינו להימלט מרוע הגזירה, ואם נתקן את הגג, כיצד נוכל להתחמק מהקוזקים?!"

העביר הצדיק הקדוש רבי מנחם מנדל את מבטו על פני הנאספים עד שהשתתקו כולם: "קודם כל יש לתקן את הגג במהירות האפשרית, וכאשר יהיה הגג מתוקן ומסויד כראוי וכיאה בתכלית השלמות, אסביר לכם את הענין".

ברירות רבות לא נותרו בידי העסקנים, והם מיהרו לתקן את הגג הדולף.

בסקרנות מהולה בחשש מיהרו לבית הצדיק לשמוע את פתרון התעלומה.

"סבורים אתם שהחורים בגג היו נס משמים, על מנת שתוכלו לפתור את בעיית הקוזקים?" "לא מיניה ולא מקצתה!" הרעים קולו של הצדיק. "בדיוק ההפך! החורים בגג הם אלו שהביאו עליכם את הצרה הזאת! משמים ראו שאינכם שומרים על קדושת בית הכנסת ומזלזלים בכבודו, האם יש אדם מן היישוב שמשאיר את גג ביתו דולף בחורף?!

אמרו: אם אין מכבדים את בית הכנסת, הם אינם ראויים להשתמש בו!" ובכן - קפצה עליכם צרת הקוזקים... לכן אמרתי שתתקנו את הגג במהירות האפשרית. נתקן את המעוות, ומבטחני שתבוא הישועה" - סיים הרב הקדוש מרימינוב את דבריו.

המתינו הכל בסקרנות לראות כיצד יתגלגלו הדברים, ואכן, לא חלפו שעות מספר, והגדוד כולו, על חייליו ומטענו, נצפה אורז את חפציו בחיפזון ויוצא את העיר. מפה לאוזן נשמע שהתקבלה פקודה מגבוה לעזוב את רימינוב ולהתקדם במסע.

בית הכנסת של רימינוב נותר בקדושתו ובהדרו, מתוקן ומשופץ... מתוך הגדה של פסח ספיר ויהלום

כ"ב אייר

הרה"ק מרדכי שרגא מהוסיאטין

יום ההילולא - כ"ב אייר

הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין נולד בכ' אייר שנת תקצ"ג כבן זקונים לאביו הרה"ק מרוז'ין זי"ע.

בעת הכנסתו לבריתו של אאע"ה ניתן לו על ידי אביו השם מרדכי ע"ש דודו [הרה"ק המגיד מטשערנאביל] למרות שזה היה עדיין בחייו, באמרו כי דודו אמנם חי אך הוא נמצא כבר בעולמות העליונים זה כמה שנים, למרבה הפליאה נפטר דודו כעבור שנתיים באותו יום ממש.

בהגיעו לפרק האיש מקדש נשא את בת דודו הרב רבי דוד צבי קרלינסקי. לאחר פטירת אביו כיהן בסטריזב ומקילניץ משם עבר להוסיאטין.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ב אייר תרנ"ד ביום ל"ז לספירת העומר.

חסידים נתנו סימן לדבר שמסכת שבועות יש בה מ"ט דפים כמנין ימי הספירה. ובדף ל"ז באותה מסכת מופיע שם אמורא 'אמר להו רב מרדכי'. זכותו יגן עלינו.

החכמה חייבת להיות מוקפת וגדורה בשתיקה

ששה בנים היו לו להרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א. הצעיר שביניהם היה הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זיע"א. צדיק גדול היה רבי מרדכי פייביש ושתקנותו היתה לשיחה בפי כל.

מורגל היה בפיו: 'משתיקה לא מתעייפים'. והוא הסביר את כוונת דבריו בפרשו את דברי חז"ל במשנת אבות (פ"ג מי"ג): 'סייג לחכמה שתיקה'. 'סייג' הוא הדבר המקיף את התוכן הפנימי, כמו גן של אילנות חמד שהוא מוקף בסיוג וגדר שלא יכנסו לתוכו, וכמו הסייג כן החכמה, גם היא חייבת להיות מוקפת וגדורה. ובמה? בשתיקה! ספיר ויהלום ר' מנחם מנדל פומרנץ

'הוא קדוש וגם גנו קדוש'

ואני פותח בשבח שאמר עליו אביו הקדוש הרוזיני ז"ל.

הוא היה אומר, זה אלפיים שנה שלא היתה בעוה"ז נשמה כנשמתו. בן שבע עשרה שנה היה כשעלה על כסא האדמו"רות וקבע דירתו בתחילה בעיר מיקולינץ, ובזמן קצר נתפרסם כל כך שהרב הסנזי בא אליו לראותו. הרושם שעשה עליו נראה מתשובתו על שאלה שנשלחה אליו כשכבר התיישב ח"ז ז"ל בהוסיאטין.

השאלה היתה אם הדשאים שנטעו בגן מבטלים הדירה או לא. בשו"ע (סי' שנח ס"ט) כתוב שזרעים שנזרעו בחצר (בתנאים מסויימים) מבטלים את הדירה (שאין החצר נחשב כמוקף לדירה) ואסור לטלטל

בחצר, אמנם בספר 'נזירות שמשון' (להרב ר' שמשון חסיד- מובא בשם הגדולים) איתא דמה שכתוב בשו"ע דזרעים מבטלים הדירה איירי בסתם דירה דחקלאי, אבל דירה שעושים החשובים לטיול ונוטעים בו זרעים אינם מבטלים הדירה, דזיל בתר טעמא גבי נטע אילנות, שאינם מבטלים הדירה (כמבואר שם) משום דעבידי לטייל תחתיהם. בכ"ז נכתבה שאלה להרב מצאנז,

והרב מצאנז השיב: הוא קדוש וגנו קדוש, ילך ביום שבת קודש את דרכו בקודש. - הוא קדוש וגם גנו קדוש - כלומר קדושתו גדולה שהיא מאצילה גם על סביבתו. איני מוסר לכם את דברי הרב מצאנז אלה בתור תעודה על מדרגתו, ח"ז אינו צריך לתעודה, אני מוסר לכם את הדברים המעידים עד כמה קדושתו היתה מפורסמת. אהלי יעקב ח"ב עמ' עב

בצד האוסטרי התגורר האדמו"ר רבי מרדכי שרגא, ראשון לחסידות זו, שהיה אחד משׁשׁת בניו של רבי ישראל מרוז'ין. הוא החל לנהל את החסידות לאחר הסתלקות אביו בשנת תרי"א (1850). במהרה התפרסם שמו ורבים נהרו אליו ונעשו חסידיו. הוא היה איש פלא ורבות סופר על קדושתו ועל היותו איש אלוקים.

לאחר הסתלקותו מילא את מקומו בנו רבי ישראל. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה נאלץ רבי ישראל לנדוד לתוך אוסטריה ומצא את מקומו החדש בווינה. אולם עם עליית הצורר הגרמני לשלטון התגברה האנטישמיות באוסטריה והאדמו"ר החליט לעלות ארצה עם בני משפחתו.

בערב שבת קודש פרשת בא תרצ"ז (1937) דרכו רגליהם על אדמת ארץ ישראל. המשפחה התיישבה ברחוב ביאליק 19 בתל אביב, ותקופה חדשה החלה בחסידות הוסיאטין. הבית שקק חיים, רבים פנו למקום כדי לינוק מקדושת הרבי ולחבור אליו, ורבים באו לקבל ברכה או לבקש ישועה וראו מעשים פלאיים.

לפני כעשור פורסם ספר בשם 'אמרו צדיק' מאת הרב ד"ר מאיר גרוזמן, ובו כשישים סיפורי מופת מדהימים על רבי ישראל, המסופרים מפי אנשים שזכו לישועות בזכות הצדיק.

לאחר הסתלקותו בשנת תש"ט מילא את מקומו חתנו רבי יעקב, שהיה בנו הצעיר של האדמו"ר הראשון מבוהוש. אף הוא כקודמיו היה קדוש וטהור ורבים שיחרו לפתחו לישועה. לאחר הסתלקותו כיהן במקומו בנו רבי יצחק, ששימש כאדמו"ר מהוסיאטין עד ליום פטירתו בט' באלול תשכ"ח. מאז אין אדמו"ר להוסיאטין, אך אנשי החסידות נותרו חיים וקיימים וגם הזיכרונות.

הרב גרוזמן עמד להוציא לאור ספר המביא את סיפור תולדותיו של רבי יעקב פרידמן מהוסיאטין. מאחר שהתכוון להוציאו בהוצאה עצמית, מצא את עצמו מעוכב בשל העלות הגבוהה. בגלל מידת הביישנות קשה היה לו לפנות לאנשים ולבקש מהם תמיכה כספית. הוא פנה אומנם לכמה ידידים שעזרו לו להוציא לאור ספרים קודמים, והם תמכו בו גם הפעם, אך עדיין חסרו לו אלפי שקלים.

בהיותו בטבריה בחנוכה תשע"ט, ביום ההילולא של האדמו"ר מהוסיאטין רבי ישראל זצ"ל, אשר טמון שם בחלקה המשפחתית בבית העלמין הישן, התפלל כרגיל ושטח את בקשותיו השגרתיות, ובאותה עת הוסיף את בקשתו למימון הוצאת הספר לאור. את בקשתו המיוחדת שטח גם ליד מצבתו של מי שהספר נכתב עליו - רבי יעקב זצ"ל, שנטמן ליד חותנו, רבי ישראל זצ"ל. בשעה אחת בצהריים סיים את תפילותיו ויצא אל ביתו.

כאשר שב הרב גרוזמן לביתו המתינה לו בתא הקולי הודעה ממספר טלפון לא מזוהה. התברר שהפונה היה רב צבאי מוכר, שכיום הוא רב נכבד באחד היישובים. בזמן מלחמת יום הכיפורים הוא היה הרב

הצבאי של אוגדת שרון, והרב גרוזמן שימש כמרצה באוגדה זו, והיה בין אלה שנדדו ממוצב אחד למשנהו והשמיעו בפני החיילים שיחות תורניות. הרב הצבאי האוגדתי היה זה שהדריכו והעסיקו, וכך הם הכירו ונרקמה ביניהם חברות הדוקה.

הרב גרוזמן תמה: "מה מביא אותך לפנות אליי אחרי שנים כה רבות שלא היינו בקשר?"

"נזכרתי שסיפרת לי לפני שנים רבות סיפור על אודות האדמו"ר רבי ישראל מהוסיאטין, שהרשים אותי מאוד. וכעת אני מבקש לשמוע אותו שנית".

הרב גרוזמן סיפר את הסיפור המבוקש, ואחר כך הוסיף: "אני עומד להוציא ספר נוסף על אחד הרביים מהחסידות הזאת, האדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין".

"מתי הספר עתיד להופיע?" התעניין רב היישוב. הרב גרוזמן השיב: "איני יודע בדיוק, אולי בעוד חודש, אולי בעוד חודשיים". "מה הבעיה?" תמה רב היישוב, והרב גרוזמן השיב: "כסף".

"כמה חסר לך?" שאל רב היישוב. הרב גרוזמן נקב בסכום החסר, ורב היישוב אמר מיד: "אני אתן לך את הסכום הזה!"

הרב גרוזמן נאלם דום ונזקק לשניות אחדות כדי להתאושש מההלם החיובי. כאשר שבה אליו רוחו אמר דברי תודה והוסיף כי יבוא אל הרב לקבל את תרומתו. "לא", השיב רב היישוב, "אני אבוא אליך!"

יומיים לאחר מכן צלצל הטלפון של הרב גרוזמן, ורב היישוב אמר: "אני בחנייה מתחת לביתך. רד אליי כעת, הכסף בידי".

הרב גרוזמן הרהר בליבו כי אומנם ידוע שהמקום הקדוש בטבריה מסוגל לישועה, וידוע גם שישועת ה' כהרף עין, אך המדהים מכול הוא שבשמיים יודעים מי מכיר אותך, מי מוכן לעזור לך, למי יש ממון מוכן ואיך העזרה תגיע לידך - ומיד כהרף עין! יתר על כן, בשמיים גם יוזמים את הסיבה לפנות אליך. לפתע אותו רב נזכר בסיפור כלשהו, ודווקא עכשיו הוא מעוניין לשמוע אותו שנית... הייפלא מה' דבר! על פי בסוד שיח' מאת שאול שיף

"משכנות הרועים" (באיאן) ע' שפ"ד

בכלל היה ממעט (אדמוה"ז מהוסיאטין זי"ע בדבורו, הבאים לשאול בעצתו קבלו ממנו תשובה קצרה. ואם אחד ניסה להמשיך את דבריו, כדי לברר עוד את שאלתו, ענה: "כבר אמרתי פעם אחת". הוא היה מאותם ת"ח האמתיים, אשר הזוהר הק' אומר עליהם שהם בחינת שבת (פ' צו). שבת היא עולם המחשבה (קדושת לוי פ' יתרו ד"ה כי ששת ימים).

"אהלי יעקב" (הוסיאטין) ל"ז בעומר תשי"א, ע' רפ"ט טו"ב

בשנים הראשונות היה נוהג (אדמוה"ז מהוסיאטין זי"ע) לדבר עם החסידים בשמונת ימי החנוכה (ורק בימים האלה) אחר הדלקת הנרות דברי חסידות, ובליל אחד מלילות החנוכה, בשבתו עוד בסטריזוב, סיפר את הדבר הזה: להרה"ק רבי ולויל מזיטומיר (בעל "אור המאיר") היה מלון, בכל יום בבוקר היה פותחו ולפנות ערב היה מקבל את פני האורחים אשר באו במשך היום. לאשר ישר בעיניו נתן מקום ללון, ואלה אשר לא מצאו חן בעיניו, שלח. אחר שנים מספר החליף את מנהגו זה, השער נשאר סגור מעתה, ור' ולויל הכניס אל מלונו רק אלה האורחים אשר מצאו חן בעיניו, ואלה אשר לא חפץ בהם

נשארו עומדים בחוץ. זאת היתה השיחה החסידית האחרונה עם חסידיו ומני אז לא השמיע לא דברי תורה, ולא דברי מוסר, ולא דברי חסידות, אבל לחסידיו היה הוא בעצמו תורה שלמה. ראית פניו אשר היו כפני מלאך אלוקים, היתה דיים. זוהר אצילותו ואור קדושתו היו לחסידיו המזון הרוחני אשר החיו את נשמתם וטהרו את נפשם... במשך הסעודה התעמק פעמים אחדות במחשבותיו וההתעמקות הזאת היתה כעין "עליית נשמה". ראשו סמוך על ידו והאצבעות התדפקו בלי הרף על מצחו, עיניו פתוחות והבבות נעלמות כליל תחת השמורות העליונות, ורק הלובן נראה החוצה. ולא פעם אחת אשר התייצב זבוב על פניו והתהלך כה וכה ועבר גם את עיניו והוא לא גרש את הזבוב אף לא הניד עפעף.

אדמו"ר בעל "אהלי יעקב" מהוסיאטין זצ"ל "קובץ תפארת ישראל" אייר תדש"מ ע' 17

ידוע, כי מנהגו של זקני הרה"ק מרוזין זצוק"ל היה לאמור תורה וכן נהגו כל בניו ז"ל, חוץ מח"ז (אדמוה"ז מהוסיאטין) ז"ל, הוא לבדו לא השמיע ד"ת ברבים, בלבי צפנתי אמרתיך! (תהלים קיט יא), מובן שאיש לא ההין לשאלו, מדוע, וגם הוא לא הגיד את נמוקיו - ופגשתי שני מאמרים, שבהם אפשר למצוא, לדעתי, הסבר לזה, שהרבה צדיקים ממדרגה גבוהה שהיו יכולים להחיות נפשות בדבוריהם, לא אמרו תורה ברבים. המאמר האחד - מאת המגיד הגדול ז"ל, והשני מאת בעש"ט ז"ל. המאמר האחד נמצא בספר "אור תורה" (קובץ מאמרי המגיד ז"ל, אשר אסף תלמידו ר' ישעי' מדינוביץ ז"ל). יש מדרגה גבוהה שעליה אי אפשר להצטמצם לבחינת הדבור. ח"ז ז"ל היה מרחף תמיד בספירות גבוהות ולפי נשמתו הקדושה קשה היה עליו לרדת מן ההר אל העם. אומרים בשם זקני הקדוש מרוזין ז"ל שנשמה כזאת לא באה לעולם הזה זה אלפים שנה, המאמר השני נמצא במאו"ש (פ' שמיני ט כב בד"ה וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם), ששמעו מפי הרבי ר' אלימלך ז"ל שאמרו בשם המגיד הגדול ז"ל וזה אמרו בשם בעש"ט ז"ל: הדורש (האומר תורה) ברבים נמשל לנוטל מרא וחצינא בידו לנקות את הבית, כי מטרת אמירת תורה ברבים היא לעורר את לב השומעים לתשובה ולזכך אותם מן המדות הגרועות, ובשעת נקוי הבית יש חשש, פן תפול קצת אבק על המנקה, אכן תפקיד הצדיק, להכניס יראת שמים בלבבות, היה ח"ז ממלא בקדושתו בלבד - בלי דבורים. את הפסוק "נורא אלקים ממקדשיך" (תהלים סח לז) - פרש רד"ק: יראת אלקים תבא ללבות בנ"א ממקדשיך, כי שם מוכן הכבוד, ורד"ק ממשיך: "ממקדשיך" - ביו"ד, לשון רבים, כי מקדש של מעלה מכוון כנגד מקדש של מטה, ולדעתי מרומז בלשון רבים: א) המקדש במובן הרגיל: ב) הצדיק האמתי, שהוא ג"כ בבחינת מקדש, ככתוב במאור עינים פ' האזינו: הצדיק האמתי גבוה-המדרגה, הדבוק בהשי"ת הוא בבחינת מקדש, ח"ז היה בבחינת מקדש והיה מכניס יראת שמים בלבבות בקדושתו. "אהלי יעקב" (הוסיאטין) ל"ז בעומר תש"י, ע' רפ"ח

החסידים (רבים מהם הספקתי עוד לראות ולהכיר בבואי להוסיאטין) היו חניכי ר' אליעזר מטאפרוב ור' דודיל מרוזין. שניהם שמשו את ח"ז (אדמוה"ז מהוסיאטין) ז"ל - לא לשם פרנסה, רק משום שהאמינו, כי הם שייכים אליו, ר' אליעזר מטאפרוב היה לפנים מגדולי חסידי סטרליסק, חסידי סטרליסק - אחרי הסתלקותו של רבם ז"ל החלו לנסוע לרוזין סבת הדבר, ר' אורי ז"ל מסטרליסק המכונה "השרף" - אמר לפני פטירתו בזה הלשון: בדרך כלל אין באים לדבר האמתית לפני ארבעים שנה - אבל "הוא" כבר בא לדעת האמתית, החסידים חקרו ומצאו, כי הצדיקים המצוינים שבדור כבר עברו את שנת הארבעים חוץ מן הרוזיניר ז"ל, והבינו כי אליו מכוונים דברי רבם, והחלו לנסוע לרוזין - ר' דודיל מרוזין היה גדול בתורה, בחסידות וביראת שמים, הרוזיניר ז"ל אמר עליו: דודיל חקוק על לוח לבי, ח"ז (אדמוה"ז מהוסיאטין) ז"ל היה כבן שבע עשרה בעלותו על הכסא אחר פטירת אביו ז"ל, ור' דודל לא הניח לשום

איש לחלוץ מנעליו בלילה, גם על השמוש הזה לא רצה לותר כל ימיו. שני האנשים יקרי הערך האלה הנהיגו שהאברכים הבאים למקולינצה להסתופף בצל הקודש היו שוהים שם למצער שנה תמימה, שם, תחת השפעת שני המקורבים הנ"ל, השתלמו בתורה, במוסר, בחסידות וביראת שמים, והוכשרו לקבל מושג מה מגודל מדרגתו של אותו צדיק, אשר באו לחסות תחת כנפי קדושתו, ולקשר את נפשותיהם בנפשו קשר עולמים. "אהלי יעקב" (הוסיאטין) ל"ז בעומר תשי"א, ע' רפ"ט טו"א

זקני (הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע) ז"ל אמר פעם: שזה גם היה לפי דרכו ותכונתו הק' של אא"ז (אדמו"ר הזקן מהוסיאטין זי"ע) לאחוז לפעמים במדת הפחד ובמדת ההקפדה, ועי"ז כשראה דינים שורים על האדם המתיקם בזה, והוסיף זקני ז"ל שזה גם היה דרכו של הרה"ק הרבי ר' ברוך ממעזבוז', ואני חושב שדרכו זו של אא"ז להמתיק הדינים, יש לה שייכות עם מדת הטהרה, שלפי עדות אביו הרוז'נער זו היתה מידתו, דאיתא ב"פרדס" להרמ"ק שמדת הטהרה היא בעיקר בסוד מדת הגבורה, ופחד בא גם ממדת הגבורה, כי באש הגבורה, היינו תוקף הגבורה, מצטרף ומתלבן הכל ומזדכך, וזה ממרק ומרכך וממתיק הדינים.

מדתו טהרות הוא גם בסוד מדת הדעת, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא.) שסדר טהרות הוא כנגד דעת, והיה אמונת חוסן וכו', ודעת הוא רוה"ק כמ"ש רש"י עה"פ (שמות לא, ג) "ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת, דעת, זו רוח הקודש", וכידוע שכאשר ישאל איש בדבר האלקים כן היו כל אנ"ש מתייעצים אתו בכל ענייניהם בגשמיות וברוחניות, ותשובותיו היו תמיד מאירים ובהירים כרוח הקודש גלויה בבחי' אורים ותומים, זכותו יגן עלינו עכ"י אמן. אדמו"ר רבי יצחק מהוסיאטין זצ"ל "תפארת ישראל" אייר תשמ"ו עמוד 20

על הרה"ק מהוסיאטין זי"ע אמר הגה"צ רבי שמעון ז'עליחובער זצ"ל משגיח ביח"ל, כי היה בעל מלחמה גדול, ושאל אחד מן התלמידים הלא כל אחד מישראל יש להם מלחמת היצר ובהכרח ללחום בו כל ימי חייו, ענה זה אמת שלכל אחד יש לו מלחמה נגד הרצונות שלו בפרט, אבל הקדוש מהוסיאטין זי"ע היה לוחם כללי באופן גדול הוא היה שר צבא "ער איז געוועזען א געגעראל", אבל להשפיע זאת לאחרים זה ענין נפרד.

"נהרי אש" ליקוטי דיבורים, ע' קפ"ג אות קנ"ה

שמעתי מר' ליפא שוואגער ע"ה בי"ט אב תש"ך, שזקינו הי' פעם חולה מאד והי' אצל רופא גדול ואמר לו הרופא שלא ישתה אלכוהול והוא חזר לכ"ק האדמו"ר מהוסיאטין הראשון זיע"א וסיפר לו, והוסיף ואמר שהוא יצטרך מעכשיו לעשות קידוש על חלות. אמר לו כ"ק זי"ע מותר לך לעשות קידוש על היין והלך הוא לרופא וסיפר לו הענין אמר הרופא בטח שמותר לך אני רק אמרתי שלא תשתה במשך יום אחד יותר מליטר יין. מכתבי הרה"ח רבי יצחק דוד לינדר ז"ל "כתבי חסידים הראשונים" (ירושלים תשנ"ג) עמ' צ' אות ש"נ

אומרים עליו בשם הרה"ק מרוזין ז"ל: נשמה כנשמתו לא היתה בעולם הזה אלפים שנה. עוד אמר שהוא נגד סדר טהרות (ששה בניו נגד ש"ס משנה). עוד שמעתי מפי כ"ק מו"ח ז"ל, כי אביו הק' אמר לו פ"א (בחג הסוכות האחרון) לפנים היה מנהגי לבדוק בעצמי את האתרוג שהובא לי, אח"כ חדלתי מזה אחר ברכתי הראשונה היה אתרוגי תמיד נקי וטהור, גם זה שייך לסדר טהרות! טהרות היא דעת (שבת לא)

רש"י כותב בפ' תשא (והוא במכילתא בשלח): דעת הוא רוח הקודש, אצלו היו רואים הרבה דברים מאד שהעידו על רוה"ק שבו. "אהלי יעקב" (הוסיאטין) ל"ז בעומר תשי"א, ע' רפ"ט טו"ב

אא"ז אמר פעם במוצאי יוהכ"פ אחר תפלת נעילה בזה"ל: כל היום היה כאן האויר לא זך וכאילו מלא אבק אביך שעלה עד למעלה, ועתה בעת נעילה חלף ועבר ונעשה האויר זך ונקי, בודאי רמז אא"ז בדברם אלו להביע את עבודתו בקודש שעסק בה ביוהכ"פ והיא עבודת הטהרה - לטהר נשמותיהן של ישראל לזככם ולצחצחם מאבק החטאים ועבודה זו נמשכה אצלו עד נעילה... אדמו"ר רבי יצחק מהוסיאטין זי"ע "קובץ תפארת ישראל" אייר תשמ"ו, ע' 20

...בדבר הסביבה המוקפת מכל עברים בצער ותרעומת, המחשבה בה מבהלת את הרעיון, וכל שכן שיכאיב הדיבור, ולכן יפה בה השתיקה, וכבר אמר אדמו"ר הזקן זללה"ה מהוסיאטין בכגון זו, על משנה אבות (פ"ג מי"ג) "סייג לחכמה, שתיקה, וואס זשע איז די חכמה אליין? ס'זאל גאר ניט הארן", ולדעתי הכוונה, להאמין שאנחנו מושגחים מההשגחה העליונה ב"ה בפרטי פרטיות, וממילא נבטח בה' הטוב והמטיב, שהכל לתכלית הטוב, בכל מכל כל, ע"ד אליך ה' נפשי אשא, והריזשנער זללה"ה אביו, אמר: "אז ס'איז ניט ווי מען וויל, דארף מען וועלן ווי ס'איז"... מתוך מכתבו של הרה"ח רבי אברהם שטערן ז"ל מחשובי חסידי הוסיאטין "קבוצת כתבי אגדה" ע' מ"ח

אמר הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זי"ע, על מה דאיתא סייג לחכמה שתיקה, היינו כי הסייג הוא דבר המקיף את הדבר הפנימי כי כן צריך להיות החכמה פנימיות, והשתיקה היא טפל להחכמה שהוא מקיף אותה, ומה היא החכמה בעצמה שלא ירגיש כלל מכל דבר המנגדו, והבן. "בית ישראל" (רוזין) דף פ' טו"ב

שאלת הקיסר האוסטרו-הונגרי פרנץ-יוזף הפתיעה את הגרף גולחובסקי. זה היה באביב תרנ"ד (1894), כאשר נודעה הבשורה על דבר הסתלקותו של רבי מרדכי-שרגא פרידמן, אבי חסידות הוסיאטין (נסתלק בכ"ב באייר). "האם הכרת את הצדיק היהודי מהוסיאטין?", שאל הקיסר.

הגרף גולחובסקי היה מבעלי האחוזות הגדולות באוסטריה. באחוזותיו העסיק פועלים ובעלי מלאכה לרוב, ובהם יהודים רבים. בשל עושרו והשפעתו נבחר לציר ברייכסטאג - המועצה המלכותית באוסטריה - ומפעם לפעם בא לווינה לישיבות מדיניות עם הקיסר.

הידיעה על הסתלקותו של הצדיק התפרסמה בהבלטה בעיתונים, וכך הגיעה גם לידיעת הקיסר. תשובתו של גולחובסקי לשאלת הקיסר הייתה שלילית.

"ואני דווקא הכרתיו", הגיב ואמר פרנץ-יוזף. "פעם אחת נסעתי בכרכרתי ברחובות וינה, והבחנתי ביהודי הדור פנים היורד מעגלתו ועומד בצד כמו כולם. תואר פניו היה כשל איש אציל ומורם מעם. ביקשתי לברר מיהו אותו אדם מרשים, ונאמר לי שזה הצדיק מהעיירה הוסיאטין. דמות מרשימה כל-כך לא ראיתי מעולם!".

גולחובסקי חש אכזבה והחמצה על שלא השכיל להכיר את הצדיק. מייד עם שובו לביתו זימן כמה מידידיו היהודים וביקש מהם לקבוע לו ביקור בחצר הוסיאטין. כשנודע לו כי בנו של הצדיק, רבי ישראל פרידמן, ממלא את מקומו, ביקש להתקבל לפגישה עימו.

במועד שנקבע הופיע הגרף בחצר החסידית. הוא נפגש עם הרבי ושוחח עמו שעה ארוכה. כשיצא מחדרו הביע באוזני מלוויו את התפעלותו. חוכמתו ותבונתו של הרבי שבו את ליבו, ומאז החל לשלוח בקביעות אחת ממרכבותיו המפוארות, שתעמוד לרשות הרבי.

יהודי הוסיאטין ניצלו את השפעתו הרבה של הגרף בחצר הקיסר למען רווחתם של היהודים שחיו בחסותו.

כדרכם של בעלי האחוזות, ערך גולחובסקי מפעם לפעם חגיגות ענק ונשפי פאר. למסיבות הוזמנו מאות משתתפים, ובהם שרי מלוכה ומושלים מעיירות רבות. האורחים נהנו ממזון משובח וממשקאות יקרים שזרמו לשולחנות בשפע רב.

גם את הרבי ביקש גולחובסקי להזמין למסיבה ושיגר לבית הצדיק הזמנה אישית. רבי ישראל ביקש להסביר לגרף כי אין זה לכבודו להופיע במסיבות מסוג זה. במקום זאת הוחלט שהרבי יבוא לביקור באחד מימי החגיגה במעונו הפרטי של הגרף, בשעת בוקר מוקדמת, כאשר המולת הלילה כבר גוועה.

ביום המיועד הופיעה מרכבתו ההדורה של הגרף, והסיעה את הרבי אל האחוזה. בבואו, נתקבל בכבוד מלכים. לאחר ששוחחו בחום בירך הרבי את הגרף והתכונן לשוב לביתו. אך גולחובסקי שמח כל-כך על הביקור ועל הברכה, וחשב כיצד יוכל לכבד את הרבי.

הוא הזמין את הרבי לסיור באולמות ארמונו. משם המשיך אל חדר אוצרותיו, שבו נשמרו אבני חן יקרות וחפצים נדירים שרכש במסעותיו ברחבי העולם.

"כעת אציג חפץ נדיר ועתיק במיוחד, שלא חשפתיו לפני איש", קרא גולחובסקי בהתרגשות. "גם אוהביי הגדולים ביותר לא ראו אותו. הוא שמור בכספת מיוחדת, והמפתח היחיד מצוי ברשותי בלבד. הרבי ודאי ייהנה מיופיו המיוחד של פריט זה".

הגרף שלח את עוזרו הנאמן להביא את הפריט היקר. גם העוזר הזה ידע על החפץ הסודי שאיש לא ראה אותו, ובשמחה מיהר אל מרתף הבית. ביד רועדת אחז במפתח הכספת וניסה לסובב את המנעול, אך המפתח לא הסתובב.

העוזר חזר לאדונו וסיפר כי אינו מצליח לפתוח את הכספת. גולחובסקי נדהם, ביקש את סליחת הרבי וירד בעצמו למרתף לנסות לפתוח את התיבה. הוא ניסה שוב ושוב, ללא הועיל.

באין ברירה שב הגרף אל הרבי והתנצל על שעיכב אותו לשווא, ועל שנבצר ממנו להציג לפניו את החפץ המובחר והנדיר מכל אוצרותיו, דבר שלדבריו לא קרה לו מעולם.

"אינך צריך להצטער על כך כל עיקר", הרגיעו הרבי. הוא התעכב עימו עוד זמן מה ונפרד ממנו לשלום.

לאחר ששב הצדיק לביתו ניסה הגרף שוב לפתוח את הכספת, והפעם המפתח הסתובב בלי שום בעיה. הגרף התפלא מאוד על הדבר.

מקורביו היהודים של גולחובסקי היו סקרנים לדעת מהו אותו פריט נדיר השמור בכספת. בהזדמנות מתאימה שאלו את הגרף על כך.

"זו מתנה מיוחדת שקיבלתי לפני כמה שנים, כאשר ביקרתי את האפיפיור ברומא", נעתר גולחובסקי וסיפר. "במהלך ביקורי העניק לי האפיפיור צלב זהב עתיק ונדיר ביופיו. פריט זה הוא מהעתיקות החשובות ביותר בעולם. אני מצטער כל-כך שבדיוק בשעה שרציתי להראותו לצדיק, סירב מנעול הכספת להיפתח".

כעת הבינו החסידים כי מה' יצא הדבר, ומן השמיים שמרו את הצדיק מלעמוד במצב לא-נעים כל-כך...

(על-פי 'נר ישראל ריז'ין')

כ"ה אייר

הרה"ק רבי חיים מקאסוב

יום ההילולא - כ"ה אייר

הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע נולד בשנת תקנ"ה לאביו הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זי"ע בעל אהבת שלום.

מילדותו ניכר בו כי לגדולות נוצר, וכבר אז זכה לגילוי אליהו הנביא. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית הצ' מרת ציפורה ע"ה בת הרה"ק רבי יהודא מאיר משפיטיווקא בן הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע.

בימי חורפו הצניע והסתיר את גדלותו ופרישותו, אולם גדולי דורו הפליגו עד מאוד ברום קדושתו כשבא אל הרה"ק מאפטא הראה לו חביבות יתירה ואמר לבנו הרה"ק מזינקוב ראה נא צדיק בן צדיק מלך בן מלך האיך תוארו.

לאחר הסתלקות אביו מילא את מקומו בקאסוב, והיה מגדולי מנהיגי דורו, שימש יחד עם הגה"צ רבי מרדכי זאב איטינגא גאב"ד לבוב כנשיא קופת רמבעה"ן כולל עסטרייך ליהודי גאליציה בוקובינא מארמורש והונגריה שעלו לארה"ק.

נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ה באייר תרי"ד ומנו"כ בקאסוב, השאיר אחריו ברכה דברי תורה מכתי"ק שנקראו בשם תורת חיים.

סגולה נפלאה לפרנסה

ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך פר' יתרו כ, ט. **וברש"י כשתבוא שבת יהיה כל מלאכתך כאילו עשויה שלא תהרהר במלאכה.**

ולכאורה קשה הרי הפסוק קאי על ששת ימי המעשה ולא על שבת קודש.

אומר על כך הרה"ק בעל התורת חיים מקאסוב זי"ע: ונראה לי שזה "עצה טובה" על "ועשית כל מלאכתך" אם אתה רוצה שלא יהיה חסרון בכל מה שחסר לאדם הן בגוף, הן בממון, "עצה טובה כשתבוא שב"ק, יהיה דומה לך כאילו כל מלאכתך עשויה, ואין לך חסרון בשום דבר אפילו בהרהור". ויקבל שבת בשמחה ובקדושה - ואז יוכל להמשיך משב"ק שפע טובה על כל מעשיו, שלא יהיה בהם שום חסרון.

תורת חיים - פר' יתרו

ה'תורת חיים' היה איש אלוקים קדוש ונורא מאד, שלפי עדות נינו ה'אמרי־חיים' זי"ע (בן ה'אהבת־ישראל', בן ה'אמרי־ברוך', בן ה'צמח־צדיק', בן **רבינו ה'תורת־חיים'**) - זכה לראות את מבשר טוב בעת ילדותו ממש, כאשר זה נגלה לאביו הק', ודימה שהוא עדיין ישן.

קדושתו של הנער היתה מפורסמת דיה, שיחטפוהו לנכבדות אשר דובר בו עוד לפני הבר מצוה. והוא התחתן בגיל שתים עשרה וחצי, והתפלל עם טלית בלי תפילין. והעיד על כך ה'אמרי חיים' בהפטירו - זהו גירא בעינא דשטנא (קדושין ל' ע"א).

נשא את הרבנית שרה בתו של הרה"ק ר' יהודה מאיר שפירא אבד"ק שפיטובקא זי"ע - בן הצדיק הקדוש רבי פנחס מקאריץ זי"ע. כיון שהיה קדוש ונסתר מנעוריו, רק זוגתו הצ' ידעה על ימים ולילות

המוקדשים על ידי בעלה - משרת ה' לקוב"ה. ובהסכמה עמה, נקט בדרכי הפשטות הכי מופלגת, עד שנזקפו עיני חמיו הק', עד שכמעט נתחרט על השידוך... ואך הצדקת אשר ידעה את חביון אוצר כלי חמדה הלזה - חצצה בפני צעד של פירוד ח"ו. עד שנתגלה לעיניו הרוח הקודש הברור של חתנו היניקא קדישא, ומיד החל בחקירות ודרישות ומעקבים אחרי חתן נסתר זה, וכמובן שדרש גילוי מוחלט מבתו, עד שסיפרה לו...

פעם עבר לידה בימי ליבונה, והיה נדמה לו כי נגע בגדו בבגדה, שלא במתכוון (יש מספרים שהיתה לו זאת בדווקא מה' ביוזמת אביו הק', כדלהלן) - והושחרו שיניו מתעניות של כמה ימים רצופים (יש אומרים: **כמה תעניות הפסקות**, עד כי נגלה הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע בחלום - הן לבן והן לאבי - אמר: **שהוא מרעיש עולמות בהנהגה זו, ולא שבק חיי לכל בריה, ושיחדל**... וכשנפגש האב והבן ותאמו את החלום הנורא, הפטיר בפניו אביו הק' - דע לך, כי הוא ש'גרמתי' לך זאת - שלא תהיה תקיף כל כך). החווירו פניו של רבי חיים וכו'.

ה'תורת־חיים' סיפר, שקיבל שלוש ברכות מחמיו הק': שיזכה שתקויים הבטחתו כאשר יבטיח לחשוכי בנים, וכן יוכל להשפיע פרנסה ויזכה לקדש את הלבנה תמיד. וכן הוא לימד אותו את הסוד של תיקון נשמות נפטרים, כי לו עצמו היה כח עצום כזה, שבאו אליו מהעולם העליון לבקש תיקון לנשמתם.

מעשה נורא ואיום מאד מזמן ילדותו.

כאשר נסע ה'תורת־חיים' ללובלין (והי' צעיר לימים), רצתה אמו להעניק מתנה קדושה לרביה"ק מלובלין זי"ע, ועלה על דעתה שישמח לקבל כותנת קדושה מלבושי בעלה הצה"ק ה'אהבת־שלום'. אלא שנתחלף לה כותנת בכותנת, ולא שלחה אלא כותנת של בנה - ה'תורת־חיים'. והוא אכן הגישו לפני הרבי, מבלי לדעת כי הוא מוסר בידו של הצדיק את כותנתו הוא. אך תיכף כשמסר את הכותנת, הפליא מאד הרה"ק מלובלין על נקיותה (הרוחנית), ענה ואמר: **לעכטיג, לעכטיג**... (ליקוטי אמרי־חיים, וישב) ואמר האמרי חיים, שזקני היה ידוע בשלמותו במדת 'צדיק יסוד עולם'. מהספר הקדוש 'תורת־חיים' דפוס־חדש, תשפ"ג; עמ' תלח

ממילא לא יהיו לו מכעיסים

מה שאנו אומרים קדם 'קריאת־שמע־שעל־המטה': "הריני מוחל" וכו' ואחר־כך אנו אומרים: "יהי רצון שלא אחטא עוד". ולכאורה, מה השיכות של זה ל'הריני מוחל'? רק כל הדברים שמכעיסים את האדם הוא מחמת שאינו בתכלית השלמות, כי אם היה ברצות ה' דרכיו - גם אויביו ישלים אתו (משלי טז, ז). על־כן, קדם - צריך האדם למחל לכל המכעיסים אותו, כי זה הוא טובתו וכפרת עונו! ואחר־כך אומרים ומתפללים: יהי רצון שלא אחטא עוד, וממילא לא יהיו לו מכעיסים ו'ישלים אתו'.

הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע נקרא על שם ספרו הקדוש 'תורת חיים'. ספר שכולו רזי עולם מחוכמת הקבלה הכמוסה, ואשר נגלתה לו מן השמים, דברי אלקים חיים ממש, כמסופר, שהיה הצדיק ממעט לדבר דברי קבלה ברבים, וכמעט לא ראוהו הוגה בגלוי בתורת הרז, אך מחברת היתה לו מתחת לכר, ובאמצע הלילה, והוא בוער כולו באהבת השם, מיהר בזריזות אל המחברת והעלה על הכתב את דברי הקדושה שהתגלו לו בנפול תרדמה על אנשים, בעפים ובחזיונות לילה.

הרבי הקדוש, היה ממעט בשינה עד מאד, כקדושים שבעם, אשר כל מי שמקודש יותר, רחוק מן השינה יותר (ספר המידות), היה עיר וקדיש זה ניעור כמעט תמיד, וכששאלוהו, איך ימעט מר בשינה כל כך

ענה בדרך מליצה, אין שינה לפני כסא כבודו, כרומז, שהדבוק ביושב תהילות ישראל כביכול, אינו יכול, אף הוא, לישון, אהבתו להשם יתברך מפריעה את מנוחת השינה...

המעלעל בבתרי הספר קטן הכמות ורב האיכות שהשאיר אחריו, נוכח לראות באור הקדושה הכביר הבוקע מכל עמוד ועמוד, הדבקות בהשם יתברך ובאור שכינתו הזורח תמיד, משרה על הלומד, אור נשגב המניע אותו להתלהב בהתלהבות קדושה לעשות את רצונו של השם יתברך בעוררות מתמדת, כי הלא שינה אין לפניו...

עם כל רום השגב הבוקע ועולה מאש התמיד של קאסוב, לא היה מקום לזיופי כאילו במשנתה הדייקנית, הרבי מקאסוב, התפרסם כאיש האמת, והיה כל כולו בוער באהבת האמת ובהליכה על קוץ חודה של סכינה הנוקב.

פעם התבטא הרבי בעל ה'תורת חיים' מקאסוב, מה אתם חושבים? כאשר זעק דוד המלך אל בורא העולם "שקר רדפוני עזרני", זאת היתה סתם צעקה? הוא צעק זאת בשווקים וברחובות...

כ"ו אייר

הרה"ק רבי שלמה גולדמן האדמו"ר מזוועהיל

יום ההילולא - כ"ו אייר

הרה"ק רבי שלמה גולדמן מזוויהל תרכ"ט - כ"ו אייר תש"ה בנו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל בן רבי משה גולדמן, בנו של רבי מרדכי (הראשון), בנו של רבי משה, שהיה בנו של רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב.

תולדות חיים

נולד בשנת תרכ"ט לרבי יחיאל מיכל, ובהגיעו לפרקו היה לחתנו של רבי בן ציון מדוידהרודוק.

בשנת תרנ"ד נסע להסתופף בצילו של רבי דוד משה מטשורקוב. לאחר שבקש לנסוע מכיון שטען שאינו רואה שם כלום, אמר לו רבי דוד משה שישאר עוד שבת אחת ומובטח בו שיראה. הוא אכן נשאר וראה. לימים סיפר כי ראה איך שהיין בגביע הקידוש של רבי דוד משה מתנועע באורח ניסי, בעוד שרבי דוד משה עצמו עמד בשעת הקידוש באימה ולא התנועע כלל. בשנת תרס"א כאשר נפרד מרבו רבי דוד משה, ציווה עליו לקבל "קוויטלך", ובכך רמז לו על יעודו כאדמו"ר.

הוא כיהן כרב העיר זוויהל יחד עם אחיו רבי יחיאל מיכל גולדמן שנים רבות. בשנת תרפ"ו עלה לארץ ישראל עם נכדו, רבי מרדכי. כשירדו מהספינה ביפו אמר רבי שלמה לנכדו: "אנחנו משליכים את האדמו"רות לים".

הוא השתכן בירושלים בעיר העתיקה, שכר שם דירה קטנה וחי כאחד האדם. נהג לנסוע באוטובוס לכותל המערבי, והיה יושב בין האנשים הפשוטים.

ביתו היה בית פשוט, כמעט בלי ריהוט, בלי שמשים ובלי גבאים. היה צנוע בהליכותיו, וחיי חיי צער ופשטות, ואף לא ערך שולחנות כמנהג האדמו"רים. אולם תושבי ירושלים הכירו בגדולתו וכינוהו בחיבה 'ר' שלומקע'. התהלכו סביבו סיפורי נפלאות.

את כוחו בתורה היה מסתיר. אם כי לעיתים, כאשר נדרש הדבר, החווה את דעתו בהלכות שונות, כשהוא מנמק בגאונות מפליאה את פסקיו. בסוגיית קו התאריך למשל, הוא שלח למסור לחזון איש, כי הוא חולק על פסקו וכמו שהייתה גם דעת הרבי.

סוד המשיח נמסר לחב"ד

הוא היה לומד את ספרי חסידות חב"ד וספר התניא, ואף קבע ללמוד בבית מדרשו לאחר תפילת שחרית, שיעור ברבים בספר התניא. מנהג זה המשיך גם אצל נכדו רבי מרדכי מזוויהל.

כאשר יצא אדמו"ר הריי"צ עם ההכרזה של "לאלתר לגאולה" - להודיע על התקרבות הגאולה, התבטא אז ר' שלומקע ואמר: סוד המשיח נמסר לליובאוויטשער, ולהם מותר לדבר מזה.

אחד ממקורבי הרבי מזוויהל שמע מפיו שאמר: מה אעשה שבשמים הכריזו על הריי"צ מליובאוויטש כי הוא צדיק הדור, והסיבה לכך הוא מסירות נפשו ברוסיה עבור היהדות.

עוד בשנת תרפ"ט כשביקר הרבי הריי"צ בארץ הקודש, אמר הרבי מזוויעל: ידוע מצדיקים בקשר לביאת המשיח, שמי שיודע זמן בואו אינו אומר, ומי שאומר אינו יודע, אולם הליובאוויטשער הוא גם יודע זמן בואו וגם מותר לו לומר זאת.

כאשר הגביר אדמו"ר הריי"צ את המלחמה בשאננות והגברת הציפייה לביאת המשיח, והדבר עורר הסתייגות בקרב חוגים מסוימים, אמר רבי שלמה: האדמו"ר מליובאוויטש אומר מה שמוסרים לו מהשמים.

פטירתו

נפטר ביום כ"ו אייר תש"ה, בספירה "יסוד שביסוד". קברו נכרה בהר הזיתים, וגם לאחר שהפורעים הערבים חיללו את המצבות בשנת תש"ח, נשאר קברו שלם. אך המצבה נשברה, ותוקנה בשנת תשכ"ז.

בגיל ל"א שנים בשנת תרס"א עלה רבי שלמה מזוועהיל על כס ההנהגה, בהיות רבנו בביקורו האחרון אצל האדמו"ר מטשרטקוב הרה"ק רבי דוד משה זיע"א, אמר לו האדמו"ר מטשרטקוב בפרידתו: כאשר תבוא לבית תחל לקבל 'קויטלך'...

רבי שלמה זיע"א היה צעיר בניו של אביו רבי מרדכי מזוועהיל (הראשון) זיע"א. האדמו"ר רבי מרדכי זיע"א שהיה מפורסם בצדקותו עבר בהמשך הזמן ל'קוריץ' וניהל עדת חסידים, לאחר שזוועהיל העיר נכבשה על ידי הבולשביקים, רבנו רבי שלמה זיע"א נשאר בזוועהיל בשרביט הנהגתו גם תחת השלטון הקומוניסטי.

רבנו רבי שלמה זיע"א זכה להערצה מצד כל החוגים. גם הבולשביקים בעת עליתם לשלטון כאשר השליטו בחוזק יד ובאכזריות שלטונם בכל מקום רחשו כבוד מיוחד לרבנו, מעלימים עין לא מעט ברבות מפעולות הפצת התורה והחסד של רבנו שהיו מנוגדות לסדרים ולמשטרים שהנהיגו הבולשביקים.

בשנת תרע"ט הייתה העיר זוועהיל למאכולת אש בשריפה הגדולה שהציתו כנופיות הפורעים, ורבנו רבי שלמה זיע"א, מתייצב במסירות נפש לקומם ההריסות, לוקח את כל הנטל על כתפיו, משקיע עצמו בחובות עצומים להגיש עזר לכל אחד ואחד.

לאחר עשרים וחמש שנות מנהיגות בעיר זוועהיל משנת תרס"א עד שנת תרפ"ה, עלה רבנו לארץ ישראל ביחד עם נכדו חביבו הרה"ק רבי מרדכי (השני) זיע"א בנו של הרה"ק רבי גדליהו משה זיע"א.

הפרידה מרבנו הייתה קשה, אנשים נשים וטף ליוו את רבנו ביציאתו את העיר, הודה, זיוה והדרה של העיר זוועהיל, הקרבניט הנאמן. אב נאמן ורחמן לכל יחיד ויחיד. פטרון וקברניט, איש מופת ופועל ישועות. אנשים לא יכלו לשלוט ברוחם ונשכבו אל מתחת לגלגלי המרכבה. אישה אחת שזרקה את עצמה אל מתחת גלגלי המרכבה צועקת במר ליבה לרבנו שלא ינטוש אותם לאנחות. זכתה אותה אישה לברכתו של רבנו שתזכה עוד לעלות לארץ ישראל, ואכן זכתה היא ומשפחתה לעלות לארץ ישראל.

רגעים אחדים לפני שהספינה עגנה בנמל יפו פנה הצדיק רבי שלמה לנכדו היחיד שהגיע יחד עמו, ואמר לו: את אדרת האדמו"רות אני משליך כאן לים, וגוזרני עליך שלא תספר לשום בריה את זהותי.

במשך שלוש שנים תמימות הצליח רבי שלמה לשמור את זהותו בסוד, והיה מתגורר בירושלים ומתנהג כאחד מפשוטי העם, עד שבאחד הימים הגיע אורח מהעיר זוועהיל לארץ הקודש ונרעד לראות את הצדיק הקדוש מזוועהיל חי כאחד מפשוטי העם. הוי, זהו רבי שלומקה... זעק. באותו יום גילו יהודי ארץ ישראל את איש האלוקים השוכן בינותם, ומאז אותו יום הפך רבי שלמה לכתובת לכל החלכאים והנדכאים שהגיעו לחלות את פניו מכל ערי הארץ להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

רבי שלמה גולדמן מזוועהיל היה האדמו"ר הרביעי בשושלת זוועהיל, המתייחסת בן אחר בן לרבי יחיאל מיכל מזלוטשטוב, תלמיד הבעש"ט. נולד לאביו - רבי מרדכי גולדמן, האדמו"ר השלישי בשושלת ורבה של זוועהיל (כיום באוקראינה). עוד בחיי אביו נהג כרבי וקבל פתקאות (קוויטלאך) מחסידים. בשנת תרפ"ה, בעקבות איומי השלטון הקומוניסטי, ברח לפולין ומשם עלה ארצה והשתקע בה (בעיר העתיקה ואח"כ בשכונת בית-ישראל). אף שניסה להסתיר את עצמו שמו יצא לתהילה כקדוש וכפועל ישועות בקרב יושבי ירושלים, שכינוהו בחיבה 'רבי שלמ'קה'. נפטר בכ"ו אייר - 'יסוד שביסוד' - תש"ה ונטמן בהר הזיתים. בנו רבי גדליה משה המשיך את דרכו בקדש.

בדרך עבודת ה' של רבי שלמ'קה היה דגש עיקרי על היחס לזולת - לא לפגוע בו, להיות רגיש לכל אחד ולסייע כמה שניתן, גם אם הדברים באים על חשבוני בגשמיות או רוחניות. יש כמה סיפורים אודות שאלות שהופנו לרבי שלמ'קה על חומרות והידורים בכשרות, הידורי מצה בפסח ועוד, והוא תמיד ענה בחריפות שכאשר יהודי יגיע לשמים, אחרי מאה ועשרים, לא ישאלו אותו כמה חומרות החמיר - זה לא מענין באמת - אלא כמה היה זהיר בכבוד הזולת וכמה שמר על לשונו ועל עיניו. זהו יסוד גדול, שכל אחד צריך לקחת - להרגיש את הזולת, את המקום בו הוא עומד, ולהמנע מלפגוע בו מתוך המקום שלי (ביודעין או בלא יודעין).

"מעשיו מרובין מחכמתו"

פעם ראו את רבי שלמ'קה מסתובב בבית המדרש ומשתדל מאד לפרוט מטבע בעל ערך גדול. כששאלו אותו למעשיו הסביר שראה יהודי נכנס לבית מדרש ומנסה ללא הצלחה לפרוט את המטבע - ורצה לעזור לו. רבי שלמ'קה הוסיף שבאותו רגע היתה לו הרגשה ש"חכמתו מרובה ממעשיו", וכדי שלא ישאר במצב כזה, חלילה, מִהר לעשות איזו עובדא לטובת יהודי.

מהסיפור הזה עולים שני לימודים גדולים: הראשון, האופן בו צריכים להרגיש את הזולת - זו דוגמה לדרך של רבי שלמ'קה, שכאשר יהודי נצרך למשהו להיות רגיש מאד לצורך שלו ולהתמסר לעזור לו. השני, החשיבות שלא להיות, אפילו לרגע, "חכמתו מרובה ממעשיו". חכמה בעבודת ה' היא חשובה ונצרכת - אנחנו בימי הספירה, שיש בהם ענין של "והמשכלים יזהרו כזהר הרקיע", "השכל וידוע אותי" (וחכמה היא גם בטול, כדלקמן) - אבל בסופו של דבר צריך שיהיו "מעשיו מרובין מחכמתו" (ובלשונו של הרבי מליובאוויטש - "המעשה הוא העיקר").

עבודת התפלה עבור הזולת

כמו לכל הצדיקים, הגיעו לרבי שלמ'קה יהודים הזקוקים לישועה עם קוויטלאך, והוא היה יודע לומר מתי תפלתו פעלה, כרבי חנינא בן דוסא שכאשר היתה תפלתו שגורה בפיו ידע שהיא התקבלה ופעלה. הוא הרבה ללכת לכותל, וכאשר באו לביתו לבקש על ענין מסוים והוא לא היה בבית - בני הבית היו שולחים לחפש אותו בכותל. כשיהודי היה נגש אליו בכותל ומבקש שיתפלל על משהו נהג רבי שלמ'קה לומר לו: הבה נתפלל יחד על הענין, נגיד תהלים - לכל בקשה וענין אמר רבי שלמ'קה איזה פרקי תהלים יש לומר. הוא היה מתפלל עם אותו יהודי, עד שהרגיש שתפילתו שגורה בפיו ופעלה את פעולתה.

הנהגה כזו ראו גם אצל רבי אשר פריינד. רבי אשר הרבה ללכת עם יהודים להתפלל - בכותל או במקומות קדושים אחרים - והקדיש זמן לתפלה עם אדם מסוים על בקשתו הספציפית. לפעמים היו אומרים יחד את כל התהלים, פעם אחת ויותר, תוך שרבי אשר הזדהה לגמרי עם הבקשה והכאב של היהודי, עד שרבי אשר הרגיש שהתפלה פעלה את פעולתה.

מופלא בסבלנות

לרבי שלמ'קה היה גם ענין להתפלל דווקא ליד מיטת החולה. הוא כתת את רגליו, גם בשנותיו המאוחרות, כשהיה זקן וחלש כדי להתפלל על חולה דווקא ליד מטתו בבית הרפואה. נספר סיפור בענין:

פעם אחת, כשהיה רבי שלמ'קה כבר מבוגר, נכדתו היתה בסכנה והוצרכו לנתחה. ר' שלמ'קה, כדרכו, רצה להתפלל ליד מיטתה בבית הרפואה בזמן הניתוח, ובקש שיודיעו לו לקראת הניתוח כדי שיגיע. כאשר הגיעה ההודעה, והוא כבר עמד בדלת כדי לצאת לבית הרפואה, הגיע יהודי עני ומסכן והתחיל לספר על צרותיו. ליהודי לא היתה בקשה מסוימת בה רבי שלמ'קה יכול היה לעזור לו - הוא רק רצה לספר על הצרות שלו. היהודי 'תפס' את רבי שלמ'קה וסיפר באריכות רבה על צרותיו, תוך שהוא מונע ממנו ללכת, ורבי שלמ'קה עמד והקשיב לו בסבלנות רבה - הוא היה "מופלא בסבלנות" (ביטוי בו נוקט הרבי הריי"צ בהמשך תש"ה). עד שעזב היהודי את רבי שלמ'קה הסתיים הניתוח וכבר לא היה טעם ללכת לבית הרפואה. רבי שלמ'קה אמר שהוא מקוה שזכות סבלנותו בשמיעת היהודי והחסד בכך שנתן לו לפרוק את לבו תעמוד לנכדתו כמו התפלה שרצה להתפלל ואף יותר ממנה.

איך קוראים למצב בו אדם בא לצאת ובדיוק אז מזדמן לו יהודי שצריך עזרה? סִבה. רבי שלמ'קה כאן חי עם הסבה שה' סובב לו וקיים "בטל רצונך מפני רצונו". רצון רבי שלמ'קה היה רצון דקדושה, רצון להתפלל על יהודיה - לדאוג לנכדתו - אך כאשר ה' סובב לו בהשגחה פרטית ענין אחר הוא בִטל את רצונו מפני רצונו ה'. מקור הסִבות הוא באור אין סוף הסובב כל עלמין, בעוד מקור הרצון הקדוש שמופיע במודעות האדם הוא באור אין סוף הממלא כל עלמין. כאשר הסבות מתגלות מהסובב כל עלמין הן מתגברות - ומבטלות-משנות - את הרצון האישי הטוב שמקורו בממלא כל עלמין.

"וואו נעמט מען די נעכטיגע בזיונות" - כוחה של השתיקה

סיפר רבי אלימלך בידרמן, רבי שלומקה מזוויעהל זצוק"ל היה נוהג לעשות ישועות ומופתים רבים במקוה.

פעם אחת, בהיות הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל במקווה בערב שבת, נוכח שם יהודי אחד שראה את הנהגתו: הרבי היה טובל ועונה למשמשו, רבי אליהו ראטה, תשובות לשאלותיהם ובקשותיהם של הבאים אליו לבקש ישועה. (משמשו של הרבי, רבי אליהו ראטה, היה עומד מחוץ למקווה ומקריא את השאלות והבקשות וכותב את תשובות הרבי).

הדבר חרה מאוד לאותו יהודי, והחל לצעוק על רבי שלומק'ה: "מה ההבלים הללו שהנך נוהג בהם, שאתה טובל ועונה תשובות?". רבי שלומק'ה לא השיבו דבר. לאחר שיצא הרבי מן המקווה, ניגש אליו יהודי לבקש שיפעל עבורו איזו ישועה; מיד חזר הרבי לטבול, עלה ונסתפג, ובישר לו שאכן הצליח לפעול עבורו דבר ישועה ורחמים.

לאחר הדברים הללו, בצאתו מן המקווה, ציווה על משמשו כי יחקור אחר האיש שצעק עליו ויברר מי הוא והיכן מקום מגוריו. הוא שלח עמו כסף ואת כל צרכי השבת שילך וייתן לאיש הזה שביזהו. חיפש המשמש את האיש ומצאו מחוץ לביתו, ונתן לו את הממון וצרכי השבת ששלח עמו הרבי. קיבל האיש את הכסף והמצרכים בשמחה גלויה.

את ההשלמה לסיפור קיבל ר' אליהו רוט ביארצייט הראשון של רבי שלומקה מזוועהיל. מקבל המעטפה קם והכריז: "יש לי מופת מהרבה", וסיפר כי בביתו היה עוני נורא, כמו בבתים רבים בירושלים של אותם ימים. "כשהגענו למצב שלא היה אפילו לחם לאכול, הזהירה אותי זוגתי שבלי כסף אני לא אחזור הביתה. בדיוק באותו רגע דפק מישהו בדלת. ר' אליהו רוט הגיע אלי עם המעטפה"...והיו הבריות משתאות: אח! מופת מהרבי! ואין איש יודע, כי המופת אכן מופת הוא. אלא שהוא התחיל עוד הרבה קודם לכן. בעצם הנתינה, ואין הוא מופת של נבואה, אלא מופת של מידות ואצילות נפש שאין דומה להן.

לאחר מכן חזר המשמש רבי אליהו ראטה לרבי וסיפר לו שהאיש שמח עד מאוד בממון ובצרכי השבת. אמר לו רבי שלומק'ה: "הסיבה שנהגתי כך היא כי חשבתי בליבי - מה אכפת לאותו יהודי שהנני פועל ישועות במקווה? אלא שלכאורה חסרים לו צרכי השבת וצערו מבעבע בקרבו, ולכן התפרץ עליי מכוח כאבו הפנימי".

למחרת, ביום השבת, כשהיה רבי שלומק'ה בדרכו למקווה, ניגש אליו יהודי אחד וביקשו להזכירו במקווה עבור איזו ישועה שצריך. ענה לו הרבי שיבוא בזמן אחר (וכפי שהייתה דרכו לפעמים לומר לבאים אליו לבקש ישועה - לבוא בזמן אחר כי כעת אין השעה כשרה לכך).

שאלו היהודי הלז: "והלא אתמול ראיתי שבא יהודי לאחר שיצא הרבי מהמקווה וביקש שהרבי יפעל עבורו ישועה, והרבי שב וטבל ופעל עבורו?". ענה לו רבי שלומק'ה: "וכי מהיכן לוקחים בזיונות כמו אתמול?" (וכלשונו: 'וואו נעמט מען די נעכטיגע בזיונות'). "והלא אתמול הייתי בולם את פי, ובכוח זה יכולתי לפעול גדולות ונצורות".

לאחר פטירתו של רבי שלומק'ה, בסעודת ההילולא הראשונה להסתלקותו, סיפר בעל המעשה בעצמו: "פעם אחת לא היה בידי מאומה בשביל צרכי שבת, והמצב בבית היה דחוק עד מאוד. לפני שהלכתי

לטבול במקווה לכבוד שבת קודש, נצטוויתי על ידי זוגתי כי הנני חייב לחזור עם ממון לצרכי השבת, ואם לא - לא אוכל להיכנס הביתה".

"ומששבתי מהמקווה ואין פרוטה בידי, נוכחתי לראות כי באמת נעלה את שערי הבית בפניי, ונותרתי לעמוד מבחוץ על מפתן הדלת. ולתדהמתי, אני רואה כיצד משמשו של רבי שלומק'ה בא ובידו ממון וכל צרכי השבת, וכך היה בידי לחזור ולהיכנס אל ביתי". (ובעל המעשה לא פירט ולא גילה איזו 'השתדלות' עשה במקווה בשביל שיזכה למנחה שלוחה זו). אמרי אמונה - טעמשוואר

ענק שבענקים היה כ"ק מרן האדמו"ר רבי שלומקה מזוויעהל זצוק"ל. ישועות ומופתים מעל לדרך הטבע הרבה לעשות בקרב עמך בית ישראל שהיו באים להתברך מפי קדשו. וכגודל גדלותו ורוממותו כך גודל ענוותנותו ושפלותו. תדיר היה מתהלך בשפלות הרוח כאחד האדם. בספר 'אדרבה' הובאו סיפורים מרטיטים, אודות מידת הענווה שפיעמה בו במלוא העוז בכל עת מצוא.

רץ לקבל בזיונות

בירושלים עיר הקודש היתה אישה שכונתה 'יענטלה די משוגינע'- יענטלה המשוגעת. לא לחינם זכתה בכינוי הנכבד הזה, ביושר גדול היא הרוויחה אותו. מנהג היה לה לעמוד בחוצות ירושלים, ולפתוח את פיה כנגד העוברים ושבים. הבעיה הגדולה ביותר היתה, שהיא היתה מדברת בטוב טעם ודעת... לא לכולם אמרה את אותם דברים- למלמד היתה אומרת מה ההורים חושבים עליו, לראש כולל היתה אומרת מה שהאברכים מדברים עליו. כל אחד קיבל בנפרד, וכמובן בקול רעש גדול.

במלחמת תש"ח, כשהתעופפו פגזים, מצאה יענטלה משכן באותו מקלט שבו היה הרבי מזוועהיל רבי גדליה משה גולדמן זצ"ל. כשהפגזים עפו היא היתה שותקת, אבל כשהשתתק בחוץ, התחילו הפגזים שלה. היושבים במקלט, שלא היו יכולים לשאת את ההתקפות שלה, החליטו שבהפוגה הבאה יחליפו לה מקלט. למה שלא ייהנו עוד כמה יהודים ממנה?... אבל, לפני שנקטו בצעדים מעשיים, חשבו הלא הרבי יושב כאן, ניגש אליו ונשאל אותו אם מותר לעשות כך. נגשו ושאלו האם מותר להחליף מקלט לאותה אישה שיושבת כאן ומביישת אנשים? אמר הרבי: "בוודאי מותר, איו שאלה בכלל. רק לפני שאתם עושים את זה ברצוני לספר לכם מעשה מאבי ר' שלומקה מזוועהיל זצ"ל: בהיותנו בגולה היתה לי אחות, היא היתה חולה במחלה שגרמה לה להיות במצב של סכנת נפשות בכל פעם שחומה עלה. פעם אחת, טיפס החום ועלה לארבעים מעלות, ולא הצליחו להורידו בשום צורה שהיא. הילדה קדחה, והרופאים שהוזעקו אליה לא הצליחו להועיל. הודיעו להורי, שבעוד זמן קצר תהיה הילדה בגן עדן ח"ו. אבי התעטף במעילו, ורץ החוצה. קראה אחריו אמי הרבנית: 'לאן אתה הולך במצב כזה?' אמר לה: 'רץ אני לחפש בזיונות'.

"אבי היה ממונה על שכר הלימוד, ובמסגרת תפקידו ניגש לאשה אחת ואמר לה משהו, בתגובה היא יצאה אחריו והחלה לצעוק עליו בקולי קולות. תוך רגע נהייתה סביבו התקהלות של אנשים שניסו להבין במה מדובר. הוא נשם עמוק את הבזיונות, ולאחר מכן חזר הביתה ואמר: 'ברוך ה' לא יקרה לה כלום'. וכך היה. החום ירד והבת יצאה מכלל סכנה. זמן מה לאחר מכן חזר הסיפור ונשנה, הוא יצא החוצה לחפש בזיונות אבל לבסוף חזר הביתה נאנח ואמר: 'לא מצאתי בזיונות'... ובאותו יום הבת נפטרה".

"פנה הרבי לשואלים: 'מותר להוציא את האישה אם היא מביישת אנשים, אבל הקב"ה שלח לנו אותה כמתנה, שהרי בבזיונות נפדים ממוות, הנוותר על כזאת מתנה דווקא כעת?'"

שיעבוד על כעס וגאוה...

אחד מנקיי הדעת שבירושלים של מעלה היה הגה"ח הישיש רבי דוד שלעזינגער זצ"ל (נפ' ג' סיון תשפ"א), על אף רום שנותיו, היה עוסק בתורה בהתמדה גדולה עם התלהבות עצומה כמו בחור צעיר לימים.

ובדידיה הוי עובדא, שבצעירותו נכשל פעם באכילת ספק ספיקא של איסור בשר וחלב, ומתוך צערו החליט להסתגף בתעניות, כדי לכפר על נדנוד חטא זה. משראהו אביו בכך, התחיל לחשוש על בריאותו, אך כמה שניסה לדבר אל לבו שיפסיק להתנהג בדרכים אלו, לא אבה הבן לוותר על תעניותיו, והיה נחוש בדעתו לכפר על מה שעשה.

בלית ברירה, החליט אביו, לספר על כך להרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, ואכן ביקש הרבי שיכניסו אליו את הבחור הצעיר.

ויהי כאשר נכנס אל הקודש פנימה, אמר לו הרה"ק מזוועהיל קצרות: "בחור'ל, כעס און גאוה! האסט פארשטאנען?" (הבנת) כלומר, שכל החומרות וההקפדות היתירות שברצונו לקבל על עצמו, יעשה בשתי מידות אלו להתרחק מהן ומספיקן בתכלית הריחוק, ואילו משאר איסורים יתנהג כמנהג העולם.

באר החיים, חנוכה עמ' ע'

רבי שלומק'ע מזוויהל למד אצל הגאון רבי דוד משה מטשורקטקוב. בגיל 32 שלח אותו רבו הגדול, בחזרה לזוויהל לשרת את בני קהילתו. רבי שלומק'ע מסר את נפשו בתקופת הקומוניזם על הקמת תלמוד תורה בביתו, עד שבנו רבי משה גדליה מזוויהל נלקח לסיביר, ואילו הוא ונכדו ברחו לפולין, רבי שלומק'ע ונכדו קיבלו אישור כניסה לארץ ישראל בהשתדלותו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, שהיה רבה של ארץ ישראל באותה תקופה.

רבי שלמק'ע השביע את נכדו שלא יגלה מי הוא, ואמר לו שהוא "זרק את אדמו"רותו לים". במשך זמן רב אף אחד לא ידע מי הוא, עד שיום אחד הגיע חסיד זוויהל לארץ ישראל וזיהה את רבי שלומק'ע, ומאז הכירוהו.

רבי שלמק'ע היה צדיק יסוד עולם ובעל מופת פלאי, וביתו היה פתוח לרווחה לכל שפל ונדכה ואפילו לחתולים שהיו שוכנים בביתו דרך קבע והיה מטפל בהם בעצמו. רבי שלומקע, היה הולך כל יום לתפילה בכותל המערבי, והיה יושב שם עם כל העניים ומקבצי הנדבות.

לקראת סוף השואה, כאשר הייתה סכנה עצומה שהנאצים יכבשו את ארץ ישראל, עלו רבי שלומק'ע מזוויהל, ורבי ישראל מהוסיאטין לתפילה יחדיו, על ציון "האור החיים הקדוש". לאחר תפילתם המשותפת, אמר רבי ישראל מהוסיאטין, שהנאצים יכשלו ולא יכבשו את ארץ ישראל. **רבי שלומק'ע נפטר ביום שבו גרמניה נכנעה ללא תנאי - בכ"ו אייר תש"ה בספירת "יסוד שביסוד".**

רואה הכל

רבי שלומק'ע פנה לבחור בשם ישראל גרוסמן (לימים ראש ישיבת פינסק קרלין ואביו של הרב יצחק דוד גרוסמן ממגדל העמק), וביקש ממנו ללמוד יחד איתו, כל יום הם היו לומדים שני דפי גמרא בבקיאות. החברותא של רבי שלומק'ע עם הבחור, המשיכה למשך תקופה ארוכה.

יום אחד בעודם לומדים, נכנס לבית הכנסת אברך עם תיק טלית ותפילין, האברך התארגן לתפילה בנינוחות מריבית בעודו הולך הלוך ושוב בבית המדרש, ואף מפזם לעצמו ניגון חרישי. רבי שלומק'ע הרים את עיניו הקדושות, הביט באותו אברך, ופתאום קם בבת אחת ניגש לאברך וזעק עליו: "מה עשית אתמול בלילה...! אותו אברך נהיה חיוור כסיד, תפס את תיק התפילין והטלית שלו בבהלה וברח מהמקום כל עוד נפשו בו.

בראות החברותא את מעשה הפלא, נבהל כל כך עד שברח מהמקום, ולקח זמן רב עד שהצליח להירגע, המחשבה שהוא לומד עם צדיק שצופה ורואה למרחוק, ויודע מה עושה אדם בחדרי חדרים, הבהילה אותו עד מאוד. הוא הרגיש שהוא כבר לא יכול לשבת מול הרבי שיודע בדיוק מי הוא וכל מה שעובר עליו. כעבור כמה ימים פנה אליו רבי שלומק'ע ושאל אותו מדוע הוא הפסיק לבוא לחברותא: "האם החברותא לא מוצאת חן בעינך?" ענה לו הבחור שהוא פוחד ללמוד איתו אחרי מה שראה בתחילת השבוע. ענה לו רבי שלומק'ע: "מדוע? הרי לא התכוונתי אליך..." רבי ישראל גרוסמן, סיפר שהוא ממש הצטער להפסיק את החברותא אבל הפחד והרעדה גברו עליו. מפי בעל המעשה לב ישראל עמ' תרצ"ט

אורחים מעניינים לחתונה

כאשר התחתן נכדו של רבי שלומק'ע מזוויהל, היה רבי שלומקע נוכח בחופה, ולאחר החופה הלך לכותל. לאחר זמן מה, חיפשו האנשים את רבי שלומק'ע ושלחו שליחים שיחפשו אותו בכותל. פתאום רואים השליחים את רבי שלומק'ע חוזר מהכותל, אבל יחד איתו מגיעים כל העניים וכל ה"ארחי פרחי" שהיו יושבים באופן קבוע בכותל.

רבי שלומק'ע הביא את כל "המוזמנים" שלו לסעודת החתונה, והם התיישבו יחד עם כולם. אבי החתן היה אדם "מאורגן", וממש לא התאים לו לראות את כל ה"ארחי פרחי" של ירושלים בתוך חתונתו. הוא פנה לרבי שלומק'ע וטען לפניו שזה ממש לא מתאים, ענה לו רבי שלומק'ע: "אלו האורחים שלי..." האדמו"ר מרחמסטריווקא ויהי בנסוע עמ' ל'.

מסמר על הקיר

ר' אליה רוט היה משמשו הקרוב של רבי שלומק'ע. הוא היה רואה באופן קבוע מופתים מסמרי שיער. והוא היה פונה לרבי שלומק'ע להבין את פשר הדברים. אמר לו רבי שלומק'ע שזה "שום דבר", זה כמו מסמר על הקיר שעליו המלך החליט לתלות את הכתר. זה לא אומר שהמסמר הזה הוא מיוחד בשום צורה שהיא.

רבי שלומקע הצליח לשכנע את ר' אליה רוט בעניין, עד כדי כך שהוא ממש הרגיש שרבי שלומק'ע הוא איש רגיל לגמרי, בדיוק כמו שאר האנשים. ולכן רבי אליה רוט לא התייחס לרבי שלומק'ע, בכבוד יוצא דופן. בסופו של דבר מסמר על הקיר, בדיוק כמו שאר המסמרים, ופשוט המלך הוא זה שהחליט לשים עליו את הכתר.

יום אחד ביקר ר' אליה רוט, אצל אחד מצדיקי ירושלים, שביקש ממנו שיספר קצת על רבי שלומק'ע. ענה לו ר' אליה רוט שאין כל כך מה לספר: "בסופו של דבר רבי שלומק'ע הוא כמו מסמר על הקיר שעליו החליט המלך לתלות את הכתר". הצדיק הירושלמי נתן לו "שטיפה" כבדה, שיבין את מי הוא משמש, ושניהם נפעמו איך הצליח ר' שלומק'ע להסתיר את עצמו אפילו מ"המשמש" שלו!

צער בעלי חתולים

חתולים רבים היו גרים בביתו של רבי שלומק'ע דרך קבע, מסבירים שכנראה רבי שלומקע היה מתקן נשמות ועוד כוונות עליונות, ר' אליה רוט הסביר שמלבד העניינים הנסתרים, רבי שלומק'ע היה כל כך רחמן, ופשוט דאג גם לחתולים.

פעם אחת בעת חצות לילה פנה רבי שלומק'ע לר' אליה וביקש ממנו שילך לשטיבלעך של בית ישראל כי אחד החתולים נעלם, והוא נמצא מתחת למכסה העץ של אחת המדרגות ואינו מצליח להשתחרר. לכן הוא מבקש מר' אליה שיגיע לשם וישחרר אותו...תוך כדי דיבור חזר בו רבי שלומקע' ואמר: "די, די, אינך צריך... החתול כבר מצא את החור שאפשר לצאת דרכו...". בעודם ממשיכים לדבר, הגיע החתול ונכנס לביתו של הצדיק. איש חסיד היה- עמ' קל"ב

מרים מזרחי עבדה ככובסת בבתי ירושלים ובביתו של הצדיק אדמו"ר רבי שלמה גולדמן מזוועהיל. היות והייתה עקרה התחננה לפני האדמו"ר מזוועהיל כי יברך אותה לזכות לפרי בטן אך לאחר בכיות ותחנונים רבים גילה לה אדמו"ר רבי שלמה כי ישנה גזירה בשמים שהילד שייוולד לה יפטר בהגיעו לגיל מצוות. לשמע המשך תחנוניה והפצרותיה אדמו"ר רבי שלמה בירך אותה ואכן הילד שנולד לה נפטר בהגיעו לגיל 13.

לאחר פטירת בנה עסקה במעשי חסד רבים וכמעט את כל המעות שהרוויחה בעמל רב תרמה לעניים ולמוסדות תורה. מאז החל אדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל להפנות אליה אנשים שביקשו את ברכתו לזכות לילדים ורבים נושעו.

בשנת ה'תשכ"ו השיבה את נשמתה ליוצרה ומאז נשים רבות פוקדות את הציון בתפילה לזכות לפרי בטן בזכות הצדקת.

ליל שבת קודש

רחובות ה'איסט סייד' החוליניים דרך קבע, כמו התעטפו ברדיד שבתי קטיפתי משובץ כוכבים. מבתים יהודיים, מצופי לבנים אדמדמות - אפרפרות, היתמרו שובלים של זמירות שבת במבטא אידישאי עם נגיעות אמריקאיות.

היה זה לפני כשישים שנה, לא הרבה לאחר שהסתיימה השואה, כשה'איסט סייד', אותה שכונה מפורסמת בשיפולי רובע מנהטן, שיש מגדירים כאבן הפינה של ההתיישבות היהודית בארצות הברית, עוד הייתה מעין עיירה יהודית שוקקת חיים צבעוניים, בסגנון שהזכיר את ה'שטעטל' בימי קדם.

אותו ליל שבת התקיים באחד מבתי הכנסת מחזה בלתי שגרתי.

צדיק בא לעיר. הרבי הקדוש ר' מרדכי מזוועהיל זי"ע, בעל ה"יקרא דמלכא', נכדו של הרבי ר' שלומק'ה זי"ע, המתגורר בעיה"ק ירושלים הגיע לביקור קצר בארצות הברית והתאכסן כמובן ברובע ה'איסט סייד'.

לקראת השבת פורסם כי בליל השבת יערוך הרבי את שולחנו הטהור באחד מבתי הכנסת בשכונה, לא מעט יהודים נהרו לחזות באותו צדיק עורך את שולחנו, ביניהם היו שרידים לבית זוועהיל וזלוטשוב, אודים מוצלים מאש, שניצלו מאימי הנאצים והקומוניסטים, שבקשו להתחמם לאורו של רבינו.

אווירה של זוך מרחפת בשולחנו של הרבי מזוועהיל, יהודים עומדים סביב וחוקקים במוחם את הנהגותיו של הצדיק העובד את בוראו, באכילתו לשם שמים, בזמירות השבת ובדברי התורה היוצאים מפיו.

לפתע נפתחת הדלת וכעבור רגע נזרקת תכונה לחלל, אנשים מזנקים מאליהם לאחור, מפנים מקום לדמותו מעוררת הכבוד של הגאון האדיר רבי משה פיינשטיין זצוק"ל, ראש ישיבת 'תפארת ירושלים', פוסק הדור, הצועד פנימה, בהופעתו ההדורה, להיכל הטיש.

המשמשים מעלין בקודש ומושיבים את הגאון רבי משה בראש השולחן, לצדו של הצדיק. שעה ארוכה יושב הגאון רבי משה בשולחנו של הרבי, כשהדרת כבוד מיוחדת נסוכה על פניו, אינו גורע עין מהרבי היושב לצדו, מתכבד מה'שיריים', וכך עד סוף עריכת הטיש, או אז נפרד הוא מהרבי בברכת 'גוט שבת' ויוצא לביתו.

הופעתו של הגר"מ הופכת מיד לשיחת היום. תושבי השכונה הנוכחים במקום מקמטים את מצחם ומתקשים להיזכר מתי בפעם האחרונה הגיע רבי משה, שאינו נמנה על עדת החסידים, להשתתף בשולחנו של רבי חסידי, במיוחד כשאינו מכירו אישית, מנסים ואינם נזכרים.

בדרך חזור לביתו, תוך כדי צעידה ברחובות החשוכים, מרהיב אחד ממקורביו של הגאון רבי משה עוז ושואל אותו לפשר הדבר, "ילמדנו רבינו, מדוע שינה מהרגלו וטרח להגיע לשולחנו של הרבי, כלום ישנה איזו היכרות מוקדמת ביניכם?".

"אתה שואל למה?" נעץ בו הגר"מ את עיניו העמוקות, מחייך לעברו את חיוכו הכובש, "אספר לך".

דקות ספורות לאחר שהסתיימה תפילת שחרית בהיכל ישיבת 'תפארת ירושלים', צעד חיים זינגמן (שם בדוי) לעבר כותל המזרח, למרגלות ארון הקודש הגבוה. הוא ניגש אל הגאון רבי משה פיינשטיין, ראש הישיבה, שחלץ את תפיליו בניחותא.

"כבוד הרב הגעתי לקבל ברכת פרידה, בעוד שעות ספורות אני עולה על האונייה בעז"ה".

חיים זינגמן הוא אחד המתפללים הקבועים בבית מדרשו של רבי משה פיינשטיין. יום יום הוא מתייצב לשלושת התפילות, תמיד במקומו, תמיד בגפו. הוא הגיע לאמריקה כמה שנים לפני פרוץ השואה, יחד עם זרם הפליטים שנמלטו מרוסיה הקומוניסטית, הקים את ביתו עם בת ישראל כשרה, מצא לעצמו פרנסה נאותה, אך כאן איפשהו נתקעו העניינים.

כמה שנים חלפו מאז החתונה ועדיין פעיית תינוק לא מתנגנת בבית זינגמן. חיים וזוגתו פונים לכל מי שניתן לפנות, עושים את כל שבידם. לעתים תכופות הם פונים אל הגר"מ פיינשטיין, נועצים בו בכל צעד ושעל, מקבלים את ברכתו ודעת תורתו בעניינים סבוכים, אך הנס בושש לבוא.

באחד הימים מקבל חיים בתיבת הדואר מעטפה ועליה ה'בלנק' הרשמי של ארגון 'טהרת המשפחה' בארץ ישראל.

"לכבוד שאר בשרי היקר באדם, ר' חיים זינגמן ומשפחתו תחי'", כך נפתח המכתב.

חיים מכיר היטב את שולח המכתב החתום מטה, הלא הוא הרה"ג ר אפרים זלמן הלפרין ז"ל, מנאמניו של הרה"ק רבי שלומק'ה מזוועהיל זי"ע ומייסד קרן טהרת המשפחה הדואגת לבניית מקוואות טהרה בכל יישוב ופינה בארץ ישראל - שאכן היה קרוב משפחה רחוק של חיים.

ר' אפרים זלמן שמודע היה למצבם הקשה של קרובי משפחתו שמעבר לים הציע להם, במילים נרגשות, להגיע לביקור בארץ ישראל ולקבל את ברכתו של מורו ורבו, הצדיק הקדוש רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, אשר כידוע ברכה היוצאת מפיו אינה חוזרת ריקם, 'ככל היוצא מפיו יעשה'.

חיים וזוגתו שכבר ניסו כל סגולה אפשרית מצאום עצמם בוחנים בחיוב את הצעתו של קרובם, ר׳ אפרים זלמן. חיש מהר עברו לפסים מעשיים. לאחר כמה שבועות של הכנות הגיע יום ההפלגה לארץ ישראל.

וכך, באותו בוקר, לאחר תפילת שחרית ניגש חיים אל מורו הגאון רבי משה פיינשטיין שהיה מעורה בהחלטתו לקום ולנסוע, ונפרד ממנו לשלום.

האונייה הגדולה עגנה בנמל חיפה, חיים וזוגתו מיהרו לרדת כשפניהם מועדות לירושלים עיר הקודש, חדורי ציפייה לקבל ללא שהיות את ברכתו של איש האלוקים, הרבי ר׳ שלומק׳ה מזוועהיל.

היה זה כמובן ר׳ אפרים זלמן, קרוב משפחתם, שקיבל את פניהם בשמחה וסייע להם להיכנס לחדרו של הרבי מזוועהיל. לאחר ששמע הצדיק בקצרה על מבוקשם נענה, כדרכו בקודש, ״שיבוא מחר, לאחר שאטבול במקווה, ואשיבהו דבר״.

למחרת, לאחר שיצא הרבי ר׳ שלומק׳ה מן הטבילה, כבר עמד חיים מוכן ומזומן לשמוע את תשובת הצדיק. ״אם תקבל על עצמך לסייע כספית בבניית מקווה טהרה בעז״ה תיוושע בבנים״ היו מילותיו של הרבי.

עוד באותו יום ישב חיים עם רבי אפרים זלמן הלפרין ובמשך שעה ארוכה בירר את עלותה של הקמת מקווה טהרה, מן המסד עד הטפחות. למחרת הגיש לו ר׳ אפרים זלמן חשבונית מפורטת ובה כל ההוצאות הנדרשות להקמת מקווה, חיים שלא היה עשיר גדול קיבל על עצמו לשלם את הכול מכיסו, בתשלומים.

בלב מתרונן, מלא תקווה, שבו חיים וזוגתו לארצות הברית, לאיסט סייד, מצפים לנצנוצה של הישועה באופק. חלפו כמה חודשים, שנה, ואף בשורה טובה לא ממשמשת ובאה. המצב נותר כפי שהיה.

כ״ו אייר תש״ו, הרבי ר׳ שלומק׳ה זי״ע מתבקש לישיבה של מעלה, העולם היהודי כולו מתעטף באבל על הסתלקותו של איש האלוקים. כמה ימים לאחר מכן מקבל ר׳ אפרים זלמן הלפרין שיחה כאובה ומיוסרת מקרובו, חיים, בה הוא תינה את כאבו על ברכת הצדיק שטרם נתקיימה, ו׳עתה הוא הלך למנוחות ואותנו הותיר לאנחות׳.

ר׳ אפרים זלמן האזין בלב מורתח לדבריו של חיים, וכי במה אפשר לנחמו. לבסוף אזר עוז ואמר לו ״דע לך שהרבי מזוועהיל השאיר אחריו את בנו, ממלא מקומו, הלא הוא כ״ק מרן אדמו״ר רבי גדליה משה, שגם הוא ׳איש מופת׳, אם תרצה, אכנס אליו ואספר לו את כל הסיפור ואבקש את ברכתו״.

״אדרבה״ שמח חיים על הרעיון כמוצא שלל רב, ״אודה לך מאוד אם תעשה עבורי את המאמץ הזה, תיכנס בשמי אל הרבי מזוועהיל, תספר לו את הסיפור ותבקשו בשמי לפרוע את ההבטחה״. שעה קלה לאחר מכן היה ר׳ אפרים זלמן בקיטונו הצר של הרבי הקדוש ר׳ גדליה משה מזוועהיל זי״ע בשכונת בית ישראל.

בלב כבד גולל רבי אפרים זלמן באוזני הרבי, שזה עתה התיישב על כיסא אבותיו, את מה שהתרחש לפני כשנתיים, אצל אביו הקדוש.

הרבי ר׳ גדליה משה האזין לדבריו בקשב, ולבסוף נענה ואמר בענוותנותו: ״יכול אני לברך אותו שיזכה לדורות ישרים, אך איני יכול להבטיח״...

מבוכה כבדה השתררה בחדר... השאלות הקשות ריחפו בחלל כמו מאליהן.

וכי כיצד ניתן להשיב את פניו של חיים עם ברכה רגילה, שאין עמה הבטחה, או אפילו משהו דומה להבטחה. הוא הרי עשה את המאמץ הגדול כדי לזכות להבטחתו של הרבי ר' שלומקה זי"ע, נסע מאמריקה לארץ ישראל ואף תרם סכום כסף עצום לשם כך, מה נגיד לו עכשיו?!

בלית ברירה השפיל רבי אפרים זלמן את ראשו ולחש בסילודין באוזני הרבי ר' גדליה משה: "רבי, עלול להגרם כאן חילול ה' חלילה, הרבי זכרונו לברכה הבטיח לו שאם יבנה מקווה הוא ייוושע, המקווה כבר עומדת והוא עוד לא נושע"...

הרבי ר' גדליה משה עצם את עיניו ונענה בטון נחרץ: "אם אבא הבטיח הוא יקיים, צריך רק להזכיר לו! צריך ללכת לקברו ולהזכיר את הבטחתו"...

תיכף באמרו זאת קם הרבי ר' גדליה משה מכיסאו ופנה לצאת מהבית, כשר' אפרים זלמן צועד בעקבותיו. כעבור שעה קלה הם הגיעו לציונו של הרבי ר' שלמה מזוועהיל זי"ע במרומי הר הזיתים, היה זה הרבי ר' גדליה משה זי"ע שניגש בכבודו ובעצמו אל המצבה הטרייה, שלא מכבר הועמדה, והזכיר בחיל וברעדה לאביו הקדוש זי"ע את הבטחתו.

רקיע זרוע כוכבים התכהה מעל אלפי המצבות הלבנבנות, הרבי ר' גדליה משה ומלווהו ירדו במורד ההר ושבו לביתם. ועוד באותה השנה אירע הנס הגדול... אחרי שנות ציפייה ממושכות, אינספור מאמצים וניסיונות, הוצף ביתם של חיים וזוגתו באור ובאושר גדול, בן זכר נולד להם למזל טוב.

ההבטחה התקיימה.

מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל סיים את הסיפור באוזני מקורבו, והפטיר: "כעת אתה מבין מדוע טרחתי לבוא ולהשתתף בשולחנו של הרבי מזוועהיל? לבן ונכד של כאלו אנשים רוצה אני ללכת".

כ"ז אייר

הרה"ק יצחק מאיר מסאסוב קרעצקי זיע"א הי"ד

יום ההילולא - כ"ז אייר

הבטיח לפני פטירתו שכל מי שיגיד 13 עיקרי אמונה על קברו ישיב לו טובה תחת טובה.

הרה"ק ר' יצחק מאיר זיע"א היה בנו של פועל הישועות הנודע בעל "העיר חנוך" מסאסוב קרעצקי, ואחיו של בעל "המנחת יו"ט" הרה"ק רבי חנניה יו"ט ליפא זיע"א. ונינו של הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זיע"א, כאשר מצד אימו היה נצר לקדושי עליון ובתוכם המגיד ממעזריטש זיע"א, בעל המאור עינים זיע"א, הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, אדמורי בית סאוורן זיע"א ועוד.

הרה"ק היה גאון אדיר ומופלג בתורה ובצעירותו, לפני גיל 18, קבל היתר הוראה וסיים ש"ס בבלי וירושלמי, בבקיאות שאין כמותה.

מילא מקום אביו באדמורו"ת ורבנות בעירה קערצקי והיה מגדל אור בגאונותו המופלגת, עד כדי שרבים מכל האזורים מסביב היו באים מרחוק, להתייעץ איתו בכל עניני השעה.

בזמן המלחמה חיזק רבים באמונה ובטחון בכל מקום שבו שהה.

יום לפני סיום המלחמה האיומה באירופה, ראה אותו חייל נאצי ימ"ש, כשהוא עטור בתפילין, החייל דרך את נשקו וניסה לרצחו נפש, ללא הצלחה. בכעסו כי רב היכה את הרבי זצ"ל עם נשקו עד שאיבד את הכרתו ולאחר מספר שעות יצאה נשמתו הטהורה בקבלת עול מלכות שמים בדמעות שליש.

אנשים שהיו בקרבת מקום וראו את המראה הנורא, קברו אותו תכף ומיד בשני ארונות אחד בתוך השני ובסימן מיוחד בכניסה לבית קברות גויי שהיה שם.

אחותו הרבנית מאטל זעקס ע"ה (שנפטרה לפני כשנתיים בזקנה מופלגת) פעלה רבות ונצורות כדי לעלות גופו הטהור לארה"ק וביום ג' תמוז, שנת תש"נ, זכתה לעלות את ארונו הק' לארץ ישראל ולקראת מסע הלוויה פתחו אנשי החברה קדישא את הארון ונדהמו לגלות שגופו שלם לגמרי כביום קבורתו.

ארונו הובא לבני ברק לבית המדרש סאטמר, שם הספידו ברגש רב ובדמעות הגאון הגדול ר' משה טיטלבוים שליט"א דיין קהילת סאטמר ואחינו של הרה"ק זצ"ל ובנו של בעל המנחת יו"ט בטבריה זיע"א.

נקבר בבית החיים העתיק בטבריה ממול אוהל בית סאסוב, מקום קבורת אחיו בעל המנחת יו"ט זיע"א.

הרה"ק לא השאיר אחריו זש"ק ומקום קברו נודע ברבים כאבן שואבת להיוושע בדבר ישועה ורחמים ובפרט בזש"ק ובזיווגים הגונים.

רבים באים על קברו לומר את י"ג עיקרי האמונה ורואים ישועות שלא כדרך הטבע.

כיון שהרה"ק לא השאיר אחריו זש"ק מבקשים מכל מי שיכול ללמוד משניות ולהגיד י"ג עיקרים ולהדליק נר לכבוד נשמתו הטהורה של הרה"ק יצחק מאיר הי"ד בהרה"ק חנוך העניך זיע"א.

מספר הרב ירון עמית, מחבר הספר:

תודה רבה לקדוש ברוך הוא על הנס שעשה לי היום, ולכל הצדיקים שקשורים בזה, ולחברים שלנו שאמרו עבורי תהילים. היום עברתי צינתור, והנס היה כך:

ישתבח שמו לעד, היום קיבלנו את הספר נפלאות הצדיקים ו'. הספר הגיע מהדפוס 10 דקות לפני שנסעתי לצינתור.

הספר הגיע היום - יום ג' חשוון, שזה ההילולא של הרוז'ינר הקדוש, שברוך השם אני קשור אליו. גם של הרב עובדיה יוסף שגם הייתי קשור אליו בחיים חיותו.

למה הספר הזה יצא עכשיו? כי מהספר הקודם נפלאות הצדיקים ה' עבר זמן רב. היו לי חומרים ראשונים שהיו שמורים במחשב אבל לא התקדמתי. לא ישבתי שעות על גבי שעות, וימים ולילות בלי שינה וכו'. אלא אספתי גרגיר פה וגרגיר שם. לא התקדמתי עם כרך ו' בכלל בקצב. גם לא היה כוונה כזאת גדולה שבאופן כזה זה יצא.

לפני מעל שנה נסעתי לטבריה להתפלל בקברי צדיקים, עברתי שם בין הקברים של הצדיקים ופתאום ראיתי שם את האוהל של אדמורי סאסוב, והגעתי פתאום לקבר של מישהו, שזה קצת היה מופלא אצלי, הרב הקדוש אדמו"ר יצחק מאיר מסאסוב קרצ'י זכרו יגן עלינו השם יקום דמו.

היה כתוב שם, שמי שמגיע לציון של הרב הקדוש האדמו"ר יצחק מאיר הי"ד ויגיד את 13 עיקרי האמונה של הרמב"ם, אז הצדיק יפעל בשמיים לטובתו להצלחה.

עד הספר שהקדוש ברוך הוא הוציא לנו היום, יצאו עד היום חמישה כרכים על צדיקים ועוד על רבותינו נשיאנו וכו', סך הכל מוזכרים בספרים מעל 2,200 צדיקים.

עכשיו, אחרי שהייתי בציון שלו - והייתי בעוד הרבה ציונים באותו יום - פתאום נכנס לי רצון בלב, ואמרתי בוא נבדוק אם הרב הקדוש אדמו"ר יצחק מאיר מופיע בספרים שלנו. הייתי בטוח ב-100% שהוא מופיע בספרים. היות ולא יכול לזכור 2,200 צדיקים בעל פה - מי מופיע ומי לא, אז אני מחפש באינדקס - ואין. הייתי מופתע מאד. אמרתי בעזהי"ת בל"נ נכניס אותו לספר הבא.

אני פותח את האינטרנט, מתחיל לחפש, מחפש עליו מידע ואין...

הצדיק הזה מתי הוא נרצח בשואה? ביום האחרון של השואה! הוא הניח תפילין, חייל נאצי ימ"ש ראה אותו מניח תפילין, כיון את הרובה לירות בו... הרובה לא ירה, אז הרוצח הנאצי הארור היכה אותו עם הרובה ופצע אותו. זה היה ביום האחרון של השואה, כמה שעות לפני סיום השואה, וכמה שעות אחרי סיום השואה הצדיק הי"ד נפטר מפצעיו.

כעבור כמה שנים, אחותו הביאה אותו לקבורה בארץ. והפלא ופלא - הוא היה שלם לגמרי, כאילו נפטר זה עכשיו. קברו אותו בטבריה, בבית הקברות בשורה עם שאר האדמו"רים.

אחרי שהייתי בציונו של הרב הקדוש אדמור יצחק מאיר, ראיתי שאין חומר עליו, אז התחלתי לעשות עבודת בלשות ולחפש מי יודע עליו.

הגעתי למישהו בחסידות סאסוב, וענו לי שאין עליו הרבה חומר כי הוא נרצח צעיר, עלה על קידוש השם. אמרתי להם: אבל אני רוצה להכניס אותו לספר, לא יכול להיות שהוא לא יהיה בספר, בבקשה תשלחו לי חומר כלשהו עליו.

בינתיים התחלתי לעבוד על הספר, שעות על גבי שעות, עוד צדיק ועוד צדיק. קיבלתי חומרים מפה ומשם והתקדמתי בעבודה. הגעתי לשלב שהספר כבר היה מוכן, אך מידע על האדמו"ר מסאסוב לא היה, כבר העברתי את הספר לעימוד, שזה שלב מקדים לפני ההדפסה.

יצרתי איתם שוב קשר ואמרתי להם: אתם חייבים לשלוח לי מידע, בזכותו הספר הזה יוצא לאור, אז הוא לא יופיע בספר?! אז ריכזו ושלחו אלי מיד את המעט חומר שיש ברשותם. מיד שלחתי לעימוד וכך הוא נכנס לספר.

הספר הגיע היום מהדפוס, ספר ששוקל יותר מקילו. יש בו כמעט 1,200 עמודים. החלטתי לקחת את הספר איתי לצינתור, ספר חדש שהגיע הישר מהדפוס ועדיין לא נפתח.

כמה דקות לפני שאני יוצא לדרך, אני פותח אותו כאילו באופן אקראי - כמובן בהשגחה פרטית - ונפתח לי על הרב יצחק מאיר מסאסוב קרצ'י זכרו יגן עלינו השם יקום דמו - שבזכותו יצא הספר, והוא עצמו נכנס לספר רק כשכבר אחז בשלב העימוד, ימים ספורים לפני ההדפסה. בדף הצמוד לו מוזכר הרה"ק רבי מאיר מפרמישלן.

הצינתור שעברתי היום הוא כבר צינתור חמישי שעברתי, ובצינתור הקודם אמרו לי שיש לי סתימה של 40% באחד העורקים. הפעם, בסיום הצינתור, בפעם ראשונה שהרופא בכבודו ובעצמו מגיע אלי,

לבשר לי שב"ה הכל פתוח. הוא אומר לי: נקי לגמרי! אפילו הסתימה של ה-40% נפתחה! ישתבח הבורא ויתעלה.

הנס הגיע עם חותמת! ישר מהקב"ה עם חותמת של הצדיקים. כמובן הרבי מליובאוויטש גם מעורב בזה, שאנחנו השליחים שלו להוציא את את הספרים האלה, לעשות נחת רוח לרבי שבשליחות שלו יוצא על כל הצדיקים האלה ובפרט לצדיק המופלא הזה שנרצח כמה שעות לפני שהסתיימה השואה, ותראו איך הצדיקים בגן עדן בקשר איתנו פה בעולם הזה, פלאי פלאים ישתבח שמו של הקב"ה לעד.

הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף הי"ד משיח שבדורו

יום ההילולא - כ"ז אייר

הרה"ק רבי אליעזר זאב הי"ד נולד בשנת תר"מ בעיר יאס לאביו הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניף זי"ע - בנו השלישי של הרה"ק רבי מרדכ'לה מנדבורנה זי"ע, ולאמו הרבנית הצדקנית בת קדושים מרת שפרה ע"ה - בת הרה"ק רבי יחיאל מדורהוי זי"ע (בן רבי יעקב יוסף ממאהילוב בן הבאר מים חיים).

לאחר הכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה נכנס אביו הרה"ק רבי מאיר זי"ע לחדרה של זוגתו היולדת לברכה בברכת מזל-טוב, ואמר לה "קראתי את שמו 'אליעזר' כי 'אלוקי אבי בעזרי'".

בהגיעו לגיל ט"ו שנים נלקח אחר כבוד כחתן אצל הרה"ק רבי ניסן לנגוינער אב"ד נדבורנה, חתנו של הרה"צ רבי ארון אריה לייב מנדבורנה בעל הי"ד אהרון" שהיה אחיו של סבו הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנה זי"ע.

מספר ימים לאחר שמחת נישואיו, באחד משבעת ימי המשתה, שיגרו אביו לשמש כסנדק בברית-מילה של אחד התושבים. למרות שהיה אז צעיר לימים וחתן בתוך ה"שבע ברכות" שלו, בירכו אותו קהל המשתתפים בברית בברכת "לחיים, רבי", וכך נתקיימה נבואת-ברכתו של זקינו הרה"ק רבי מרדכי, שכבר בגיל ט"ו יהיה רבי ומנהיג בישראל.

בטרם מלאו לו י"ז שנים, שיגרו אביו לשמש כרבי בעיר נדבורנה, מקום בו התפללו אבותיו, ומשם החלה לזרוח אור שמשו.

בשנת תרס"ח, לאחר הסתלקותו של אביו הרה"ק רבי מאיר זי"ע ביום ל' סיון, עלה רבינו לקיים את רצונו של אביו הקדוש ולמלא את מקומו בקרעטשניף. מני אז צבאו אלפים רבים מבני ישראל על פתח ביתו, ללמוד ממנו דרכי תורה ועבודת הבורא ולהיוושע בכל מיני ישועות. שעות רבות מדי יום היה יושב לשפוט את העם, לקרוא את פתקאותיהם ולפעול עבורם ישועות מכל צרותיהם ומצוקותיהם.

ביום כ"ז באייר שנת תש"ד עלה על מוקדה ונרצח על קידוש השם באושוויץ הי"ד.

בכל לילה ולילה אמר 'ספירת העומר' כאילו היום סופרים לראשונה

ידוע ומפורסם פרשת גדולת עבודה הנפלאה שראו אצל הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זיע"א בספירת העומר, בכוחי כוחות, בבחינת 'כל עצמותי תאמרנה', ובקול לוהט כאש. מיד כשהתחיל לשם יחוד ועד אחר תפילת רבש"ע, בהמשך עבודה נפלאה שנמשך זמן רב מאד. ובכל לילה ולילה החלה העבודה כאילו רק היום סופרים לראשונה. ובין כל מזמור חיכו כל הקהל עד שיסיים ואתו יחד התחילו

מזמור הבא אחריו. ואשרי עין ראתה כל אלה ותצילנה אזני השומע ולבבו ורוחו נשבר בקרבו בהתעוררות תשובה ובהכנה לחג השבועות ולקבלת התורה הקדושה בזיכוך המידות. ובכל לילה אחר ספירת העומר נשאר מלא פחד ואימה זמן רב עד שאימה נופלת לעמוד בקרבתו וזיעת פלגי מים רבים נוטפים ושוטפים על כל גדותיו מרוב כח העבודה. ספיר ויהלום ר' מנחם מנדל פומרנץ

ברכת ובני ירושלים בחצות הלילה

בכל ערב האריך מאד בברכת המזון במתינות ודביקות, ובפרט בשנותיו האחרונות בברכת רחם נא ובנה ירושלים בדמעות שליש ובשיברון לב אמיתי לעורר רחמים למעלה על שכינתא בגלותא, בין בחול ובין בשבת, ומי מהמסתופפים שנתנו עין חדה על התנהגותו ראו שנתן לבו שיברך ברהמ"ז בערך בחצות הלילה. [ומובא בספה"ק שש"ק בשם הרה"ק מקאצק זי"ע, שאמירת ובנה ירושלים בברהמ"ז הוא תיקון חצות] ועינינו בזה היה לקונן על חורבן בית מקדשינו שיבנה במהרה בימינו, אבל כדרכו בקודש בהסתרת עבודותיו הקדושים מעיני בל חי, לא רמז שמץ מינהו כלל, אבל מי שהיה לו מוח בקודקדו, יכול היה לראות זאת בחוש שרבינו הק' סיבב כמה מיני סיבות ולפעמים מיהר מאד, ולא ידעו סיבת המהירות, ורק שמו לב שברהמ"ז היה בחצות הלילה.

וככלות העבודה הקדושה הזאת, החל בלימוד גפ"ת בדביקות ובהתלהבות באימה וביראה ברתת ובזיעה כנתינתה מסיני, ולפעמים נשמע ממנו בשיחותיו הקדושים: כשיש לי זמן הנני לומד גמרא כי הוא לחם חוקי פיתא סעדא דליבא, ולחם לבב אנוש יסעד.

אופן לימודו בגמרא היה בהתרגשות גדולה, וכל דיבור ודיבור שנשמע מפיו בעת הלימוד חדר לעמקי הנפש ודקר בלב השומע כמחט בבשר החי. וברבינו הק' יכולים היו לראות לדעת ולהבין גודל קדושת הצדיקים הקדמונים בעת לימודם בדברי התוה"ק. וכבחינה זאת בערך ראו אצל רבינו הקדוש שהלימוד היה ענין התדבקות בחי החיים שורש ומקור התוה"ק כי קוב"ה ואורייתא וישראל חד הוא. ולא רק כלומד עבור שמוכרח הוא לקיים והגית בו, אלא הלימוד כשלעצמו הוא הוא העבודה. ובכל פעם לפני התחלת הלימוד אמר בפחד גדול הריני לומד את התלמוד הזה כדי שיביאנו וכו' כפי שכבר נדפס בכמה מקומות לאמרו קודם הלימוד, וכן אמר לשם יחוד קוב"ה וכו'. ורק כדי לשמוע זאת היה בזה די להתעוררות תשובה אמיתית, וכל העומד בעת ההיא נעשה בשרו חידודין חידודין. וכך בערה בלבו של אותו צדיק אמת דברי התוה"ק, שהוא הוא המביא לידי מעשה. גל' יין ישן

כ"ט אייר

איש האלוקים הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן משיח שבדורו

יום ההילולא - כ"ט אייר

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן נולד לאביו הרה"ק רבי אהרן אריה מפרמישלאן ע"י ברכת הרבי ר' אלימלך מליזענסק לאמו, שתזכה לבן שיאיר בתורתו ובקדושתו.

בילדותו החל רוח ה' לפעמו והיה בעל רוח הקודש. פעם ראה את קצב העיר מתהלך בנפש עגומה. הקצב סיפר לו שלאחרונה כל בהמותיו יצאו כולם טריפות, וכמעט שלא יצא נקי מנכסיו הלך עמו הנער אל שוק הבהמות והחווה בידו בהמה זו כשירה וזו טריפה... וכך היה. כששמע אביו מכך, גער בו באומרו לא כל מה שרואים צריכים לדבר...

היה תלמידם של הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ ורבי משה לייב מסאסוב. אחרי הסתלקות אביו מילא מקומו בפרמישלאן ואלפים מישראל נהרו להסתופף בצילו. היה בידידות עם צדיקי וגאוני דורו, פוסק הדור רבי יוסף שאול נתנזון בעל שואל ומשיב נסע אליו, וכשראה שרבי מאיר יודע את מחשבותיו התייעץ בו אם לקבל רבנות בעיר אחת, אולם רבי מאיר לא הסכים ואמר לו שנכונה לו רבנות גדולה בישראל, ואמנם אח"כ נקרא לכהן בלבוב.

לעת זקנתו עבר רבי מאיר להתגורר במיקאלייב שם נסתלק בשב"ק כ"ט באייר תר"י ומנו"כ בפרמישלאן.

ספדו לו הגאונים רבי שלמה קלוגר מבראד, רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ מסטאניסלב, רבי יוסף לנדא מיאס ועוד.

חומרות יעשה אדם לעצמו ולא על אחרים

באו אנשים אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א ובידיהם תקנות חדשות, סייגים וחומרות, שהתקינו לבני עירם. הפטיר רבי מאיר: התקנות הללו נגד התורה הן! הייתכן? תמהו האנשים. השיבם רבי מאיר: כתוב (במדבר ל ג) 'אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה' אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ', הנודרים נדרים והאוסרים איסורים למען ה', יכולים לעשות זאת רק על נפשם, לעצמם ולא לאחרים. ספיר ויהלום פר' מטות תש"פ ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

העניים שהרוויחו מחומרת הרה"ק מפרמישלאן

דקדוקי הלכה, גדרים וסייגים, חומרות והידורים היו מן הסממנים האופייניים בהנהגתו הקדושה של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, ומהם אשר לא נמצאו להם אח וריע בעולם כולו. שיאם של אלו היה אמנם בחומרות ובהידורים שנהג הרבי במצווה הקשורות לחג הפסח שהרי ידעו הכל כי חומרות של פסח כפי שהן מצויות בפרימישלאן אינן בנמצא בשום מקום נוסף עלי אדמות. ביום שאכל רבינו מאכלי חלב לא אכל מאכלי בשר. וכל שכן איפכא, ביום שאכל מאכלי בשר לא אכל מאכלי חלב.

ביום טוב ראשון של חג השבועות נוהג היה הרה"ק מפרמישליאן לאכול סעודה חלבית בלבד, ואילו למחרתו ביום טוב שני סעודה בשרית בלבד, וכוס זכוכית מיוחדת שמורה היתה בבית רבינו משנה לשנה לקדש בה על היין ביום טוב ראשון של עצרת, שכן הואיל ואכל בו ביום סעודה חלבית לא הסכים לקדש אז על הכוס של שאר שבתות וימים טובים אשר סעודתם בשרית, ואילו קידוש על כוס חלבית סתם משל שאר ימות השנה נחשב בעיניו כמבזה את המועדות חלילה. לפיכך יוחדה כוס חלבית מיוחדת אשר נשמרה אך ורק לצורך מצוה זו מעצרת לעצרת. ההפרדה בין כלי הבשר לכלי החלב נפלאת היתה ועצומה אף היא. לא רק שמגע בין כלי בשר לכלי חלב ואפילו קרים ויבשים היה אסור אלא אפילו הקירוב ביניהם או בין מפות השולחן של חלב ושל בשר היה בגדר איסור.

לכלי האכילה של פסח בעצמם, אשר נועדו לשימוש בביתו נאווה קודש של הרה"ק מפרמישלאן, לא הועילו לא שמירה ולא הכשרה, אלא היו רוכשים חדשים מדי שנה בשנה. את כל הכלים הישנים, אשר שימשו לחמץ במהלך השנה היוצאת, ניקו והכשירו בכל חומר הדין, כאילו אמורים היו להשתמש בהם בפסח, ורק לאחר הכשרה יסודית זו הוצאו מן הבית אל רחוב העיר. עניי פרמישלאן כבר יושבים ומצפים היו לאותה שעה, ועוטים בששון ובשמחה על השלל. לאחר הפסח נלקחו כלי הפסח החדשים לשימוש של כל ימות השנה, וחוזר חלילה. את הכלים מזמינים היו באופן מיוחד באחד מבתי החרושת

שבאותו מחוז, תוך שגם שם נדרשים היו זהירויות מיחדות במינן, הן במהלך הייצור והן בצורת האריזה והמשלוח, למען הבטח שכל גוף זר שאינו נקי לפסח כל צורכו לא יבוא עמם במגע ובמשא. כאשר מגיעים היו הכלים סוף סוף פרימישלאנה לא היתה הרשות נתונה לפורקם מעל העגלה אלא בנוכחות רבינו ובהשגחתו האישית.

שנה אחת, עת הופיעה העגלה עמוסת הכלים החדשים מבית החרושת, מצוי היה במעון הרבי קהל רב של חסידים, ביניהם כמה וכמה רבנים ויושבי על מדין מערי הסביבה. הרה"ק מפרמישלאן לא היסס ויצא בכבודו ובעצמו החוצה כדי להיות נוכח בעת פריקת הכלים. הואיל ויצא הוא יצא כל הקהל הקדוש בעקבותיו שהרי מי ראה אותו יוצא ולא יצא. עוד הפריקה בעיצומה והמון הנוכחים עוטרים סביב לרבינו, ולעגלה שבתווך נתגלגל ונפל מתוך הקש אשר ריפד את העגלה כמצע לכלים גרגיר של חיטה. פני הרה"ק מפרמישלאן חוורו והוא החל פונה אל הרבנים שנוכחו במקום, מבקש לשמוע את חוות דעתם לגבי כשרותם של הכלים הללו לפסח. הרבנים, איש איש לפי תורו, חיוו את דעתם בפשטות מוחלטת כי אפילו צל צילו של חשש אין כאן. הכל כשר וישר חלק ומהודר כמקדם, וכי במה יכול גרגיר חיטה יבש שנתגלגל לתוך הקש לפגום בכשרותם של כלים חדשים אלו לפסח. אולם דעתו של הרה"ק מפרמישלאן עדיין לא היתה נוחה. הוא המשיך ודרש למוצא פיהם של רבנים ובעלי תורה נוספים מן הנוכחים, עד אשר הגיע לשאול לדעתו של הגאון הצדיק רבי אפרים לנגנויאר, רבה של העיירה סול, אשר נכח אף הוא במקום. נענה רבי אפרים ואמר: מצד ההלכה אין אמנם כל שאלה ואף לא צל של שאלה, אמנם ביחס לחומרותיו העצומות של רבינו היה אולי מקום להחמיר גם במקרה דנן!

הסכים אתו הרה"ק מפרמישלאן בסיפוק ובהנאה גלויה, וחיש קל נשלחו שלוחים לקבץ את עניי העיר אל המקום. באותו מקום ובאותו מעמד חולקו כל הכלים שעל העגלה עד האחרון שבהם לעניים ולבני משפחותיהם ועניי פרימישלאן צהלו ושמחו. על אותה עגלה שהביאה את הכלים יצא אחד מבני משפחת הרבי לנסוע בחזרה אל בית היוצר כדי להזמין את מערך הכלים כולו מחדש תוך אזהרה חמורה כמובן להקפיד בפעם הבאה על אריזת הכלים לבל יתערבו בה גרגירי דגן. ספיר ויהלום פר' עקב תשפ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

נתן-שמעון, בן העיר שאץ (סוצ'אבה), בבוקובינה שבצפון רומניה, היה סוחר מצליח, אולם קל-דעת ומזלזל במצוות. לעומת זה, אשתו הייתה יראת-שמים, בת להורים חסידי פרמישלאן. מפעם לפעם הייתה האישה נוסעת לפרמישלאן, לקבל את ברכתו של רבי מאיר מפרמישלאן.

הבעל נהג לזלזל בנסיעותיה של אשתו אל הרבי. מאז ומעולם לא האמין בחסידים וברבותיהם, ולעג לסיפורי המופתים המתהלכים עליהם. אולם הוא לא היה יכול לעמוד בפני דמעותיה של אשתו, לאחר שעברו שנים מאז נישואיהם ועדיין לא זכו בפרי-בטן.

בכל פעם שהייתה האישה באה אל הצדיק מפרמישלאן היה הצדיק אומר לה: "כאשר תבואו שניכם יחד, את ובעלך, אברך אתכם".

שוב ושוב ניסתה האישה לשכנע את בעלה לבוא עמה לפרמישלאן, אך הוא סירב. פעם אחת, בבואה אל הרבי, אמר לה: "בשובך הביתה אמרי לבעלך שמאיר מפרמישלאן מצווה עליו לבוא מיד. יודע אני שגם הפעם יסרב בתחילה, לכן אִמרי לו כדברים האלה: האם יאה ליהודי לשבת בבית-מרזח בחברת גויים בעיר גאלאץ (גאלאצי) בל"ג בעומר וללעוג למאיר מפרמישלאן?!"...

האישה שמרה את הדברים בליבה. כששב הבעל מעסקיו אמרה לו כי הרבי מצווה עליו לבוא עמה לפרמישלאן. כצפוי, האיש הגיב בצחוק מתגלגל.

ברגע זה מסרה לו האישה את הדברים שאמר הרבי. בבת-אחת השתנו פניו של נתן-שמעון וחיוכו נמחק. פתאום קלט שהרבי, היושב בפרמישלאן, יודע היכן הוא מבלה בעיר גאלאץ ומה הוא מדבר שם. הוא התחבט זמן-מה ולבסוף הודיע לאשתו כי הוא מוכן לנסוע.

כדי שלא ייוודע כי הוא נוסע לפרמישלאן, החליט שלא לנסוע בדרך הרגילה, אלא נסע ללמברג ומשם לפרמישלאן. מיד בהיכנסם אל הצדיק נתן לו הרבי את ידו לשלום ושאל: "מניין בא יהודי ומה תבקש?".

נתן-שמעון ענה: "אני נתן-שמעון בן רבקה-רייזל מהעיר שאץ", ובאומרו זאת הושיט לרבי 'פתקה' ובה בקשת הברכה, ומצורפת לה תרומה ל'פדיון נפש', כנהוג.

נתן הצדיק מבט חודר בעיניו של נתן-שמעון ושאל: "ומדוע היה עליך לעבור דרך למברג? מכאן שזו אינה המטרה העיקרית של נסיעתך. רצוני היה שתבוא לפרמישלאן במיוחד, וכך יֵדעו הכול כי אין זו בושה לנסוע לרבי.

"עתה שובו לביתכם", סיכם הצדיק, "ובפעם הבאה כאשר תבואו לפרמישלאן היישר משאץ אמלא את משאלתכם".

נתן-שמעון, שנוכח עכשיו שנית ברוח-קודשו של הרבי, החליט למלא את דבריו. אולם בשובו לביתו נאלץ להתעכב בגלל עסקיו הרבים, ורק לאחר זמן שוב יצא עם רעייתו לדרך, הפעם היישר לפרמישלאן.

אותו יום היה יום קריאה בתורה, בפרשת עקב. רבי מאיר עצמו היה הקורא, ובהגיעו למילים "לא יהיה בך עקר ועקרה" אמר אותן בהדגשה רבה. הצדיק אף הורה להעלות את נתן-שמעון לתורה. לאחר הקריאה ציווה לעשות לו 'מי שבירך', וכשאמר הגבאי "בעבור שנדר...", ביקש נתן-שמעון לנקוב בסכום, אולם אז עצר אותו הרבי לפתע ואמר: "לעזור לישראל"...

הדבר עורר תמיהה רבה, אך אחרי התפילה ביאר הרבי לנתן-שמעון את דבריו: "יום יבוא ויהודי צדיק יזדקק לעזרתך, ובידך יהיה לעזור לו, אף כי הדבר ידרוש ממך מסירות-נפש. אם תקבל עליך לעשות זאת תקיים מצווה גדולה, ואני מבטיח לכם בן". נתן-שמעון קיבל עליו לעשות זאת והרבי בירכם.

לא עברה שנה ונולד בן לנתן-שמעון וזוגתו. הוא חזר לשגרת עסקיו, אך שינוי גדול התחולל בו, והוא נעשה ירא-שמים יותר.

לרגל עסקיו היה מרבה לבקר בערי הגבול שבין רומניה לאוסטריה. עם הזמן הכיר רבים מאנשי המשטר ופקידים בכירים משני עברי הגבול.

יום אחד נודע לו כי רבי ישראל מרוז'ין נרדף מפני השלטון הרוסי וחסידיו מחפשים דרך להעבירו אל מעבר לגבול האוסטרי. פתאום נזכר נתן-שמעון בדברי הצדיק מפרמישלאן - "לעזור לישראל". אין ספק שהרבי התכוון אליו.

לאחר שבחן כמה דרכים הציע את תכניתו לפני הצדיק מרוז'ין. זו הייתה דרך מפותלת, שבה קטע העובר על נהר קפוא.

המבצע היה כרוך במסירות-נפש ממשית. היה צורך להסתתר מעיני שומרי הגבול המפטרלים בשטח. גם ההליכה על שכבת הקרח הדקה הייתה מסוכנת ביותר. אולם נתן-שמעון בטח בכוחו של רבי מאיר מפרמישלאן ששלח אותו למצווה זו, והתקדם בזהירות רבה, פסיעה אחר פסיעה.

בהגיעם לאמצע הנהר, בחשכת הלילה, עצר נתן-שמעון. "החלטתי שזה הזמן לבקש מהרבי על נשמתי", אמר. "חטאים גדולים חטאתי בימי חיי, ויודע אני שמגיעים לי על זה ייסורים קשים. רוצה אני את הבטחתו של הרבי שחטאיי יכופרו לי, ולאחר מאה ועשרים אכנס היישר לגן-העדן".

קולו הרך של הרבי נשמע באומרו: "בני, מובטח לך, ואשריך ומאושר אני שזו המחשבה המטרידה אותך ברגע זה".

בחסדי ה' עברו את הגבול בשלום, ולאחר שנתן-שמעון הוביל את הרבי מרוז'ין לאכסניה מתאימה, חזר לביתו בידעו כי זכה למלא את הבטחתו לרבי מאיר מפרמישלאן.

אלמנה אחת, שבעלה נפטר במיתה חטופה, גידלה במסירות רבה את בנה הפעוט וראתה בו נחמה. והנה ביום אחד חרב עליה עולמה כשבנה זה לקה לפתע בשיתוק מוחלט של הגפיים ואיבד את כוחו להלך.

האלמנה לא ידעה את נפשה מרוב צער, ולא יכלה לראות בסבל הנורא שפקד את בנה. היא כיתתה רגליה אצל גדולי הרופאים שבסביבה, אך הללו לא יכלו לשנות במאומה את המציאות המרה. עננה כבדה של תוגה האפילה את חייה ואט-אט נפלה לזרועות הייאוש.

באחד הימים הגיע לאוזניה שמעו של הצדיק הקדוש רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע - שיום פטירתו כ"ט אייר - ונודע כפועל ישועות בקרב הארץ. השמועה נסכה בה תקווה מחודשת. היא החליטה ליטול את בנה המשותק ולנסוע עמו לפרמישלאן. יאציל עליהם הרבי ר' מאיר את ברכתו ויבטיח רפואה שלמה.

הרבי מפרמישלאן נהג פעמים רבות להסתיר את התנהגותו הקדושה בדברי צחות הרמוזים בפסוקים, בפתגמים שנונים, ולפעמים יוצאות דופן גם במעשים תמוהים שפשרם התברר רק לאחר זמן מסוים. אך ישועות רבות התגלגלו אצלו "מתחת לשולחן", כאשר הוא משתדל להסוות את גודל הנס ועושה כל שביכולתו כדי שלא ייחסו את המופת אליו או לכוחו הגדול.

האלמנה שלא ידעה זאת, נסעה אליו באמונה שיצווה הצדיק על בנה לקום וכך יהיה. היא ידעה שכאשר באים אל הצדיק נהוג להגיש לו פתקה, קוויטל, ואליה לצרף סכום כסף כפדיון נפש. לשם כך החלה לחסוך מכספה הדל פרוטה לפרוטה, עד שלאחר תקופה הצליחה בעמל רב לאסוף כמות גדולה של מטבעות שהגיעו לכדי סך של גילדן, מטבע זהב אחד.

כשהמטבעות בידה, נטלה את הילד המשותק והיטלטלה עימו בדרכים כשפניה מועדות לפרמישלאן, לשחר את פניו של הצדיק ולבקש הימנו ברכה.

כשהגיעה למעונו של הצדיק הרימה בידיה את בנה המשותק שישב בעגלה והניחה אותו בחוץ ליד חלון חדרו של רבי מאיר, ופנתה בעצמה להיכנס אל הקודש פנימה.

עמדה האלמנה המסכנה לפני הרבי בברכיים כושלות וחשה כמי שעומדת להתעלף. הדמעות חנקו את גרונה וכמעט שלא הייתה מסוגלת לדבר. סאת היגון שהצטברה בנפשה פרצה ממנה ביבבות חנוקות

קורעות לב. הניחה על שולחנו של הצדיק את דמי הפדיון שאספה בעמל רב יחד עם הפתקה בה רשמה את שם בנה לרפואה וישועה.

הביט רבי מאיר בהמון המטבעות שצברה האלמנה על שולחנו ונתן עליה את קולו בגערה: "האמנם יש בכוחי למנות את כל המטבעות שהבאת אחת לאחת?" ותוך כדי הדיבור הגוער חפן בידיו את המטבעות כולן והשליכן מבעד לחלון, החוצה...

דברי הרבי נחתו על ראשה כמהלומה עזה. היא חשה שתקוותה האחרונה נגוזה באחת. בפחי נפש יצאה מחדרו של הצדיק וצעדה כפופה אל הצד השני של הבית, אל מתחת לחלון, לקחת את בנה מהמקום בו השאירה אותו בבואה.

ומה רואות עיניה הקרועות לרווחה?

בנה מחמד נפשה רכון על הרצפה ואוסף במרץ את המטבעות המתגלגלים... למרבה הפלא הילד השתחרר מכבלי השיתוק ושב להלך כרגיל...

"בוא ונרוץ", לחשה האם באוזני בנה באושר. "נברח בטרם יראה אותך הרבי הולך כאחד הילדים ועוד יאמר שזהו מופת שלו..." את עגלת הנכים הותירה מאחוריה, ליד ביתו של הצדיק.

חדש אחד, בזמנו של אדמו"ר הצמח צדק, שרר חורף קשה, עננים כסו את השמים ושלג כבד ניתך ארצה. עברו וחלפו הימים וטרם התאפשר לחסידים בליובאוויטש לקדש את הלבנה מפאת העבים שכסו אותה. בהגיע הלילה האחרון לקידוש לבנה, הצטערו החסידים מאוד וכתבו פ"נ לרבי (פדיון נפש) בבקשה שיעורר עליהם רחמים רבים, העננים יתפזרו, הלבנה תתגלה וכולם יוכלו לקדש אותה כהלכה. הרבי קבל את הפ"נ, קראו בכובד ראש ויצא החוצה, אל מתחת השמים מלאי העננים. הרבי יוצא, ובעקבותיו המוני החסידים, מביטים השמימה ומחכים למוצא פי הרבי. פתח הרבי את פיו ואמר שברצונו לספר סיפור:

מעשה וקרה כעין זה אצל הצדיק רבי מאיר מפרמישלן. כל החסידים היו שרויים בצער גדול על העבים שכסו את השמים ואף הם נמלכו וכתבו פ"נ לרבם, רבי מאיר, בבקשה שיפעל שהעננים יתפזרו ותראה הלבנה. רבי מאיר מפרמישלן יצא החוצה עם כל החסידים, ובעודו אוחז בידו מטפחת אמר: ברצוני לספר לכם סיפור, סיפור על משה רבינו. יודעים אנו שכל ארבעים השנים שהיו בני ישראל במדבר, הקיפו אותם ענני הכבוד מכל הצדדים. אכן עננים מיוחדים, שמרגישים בהם אלקות ממש, ועדיין, מסתירים הם את הלבנה. אם כן אפוא, כיצד קדשו בני ישראל את הלבנה בכל אותם השנים? כך היה, בכל חדש עת הגיע הזמן לקדש את הלבנה, היה יוצא משה רבינו מאהלו ובידו מטפחת, אותה נשא השמימה ובה נופף. משה מנופף והעננים, ענני הכבוד, מתפזרים הצידה ויוצרים מעין חלון דרכו נראתה הלבנה. וכך יכלו בני ישראל לקדש את הלבנה במדבר.

תוך כדי הסיפור, נופף רבי מאיר בעצמו במטפחת כמדגים את פעולתו של משה, וכמו אצל משה רבינו, התפזרו העננים והתגלתה הלבנה. כשסיפר זאת הצמח-צדק, נופף אף הוא במטפחתו, העננים התפזרו והחסידים קדשו את הלבנה בשמחה.

אחד אחרי השני, נקרעים מסכי הענן של הסיפור בדרך אל הלבנה. רבי מנחם מענדל מספר על רבי מאיר המספר על משה רבנו, וכל אחד מהם מפזר במטפחת את העננים בשמים [סוד הי"ג ממין שבאוויר קדמון - שרש י"ג מדה"ר (כמבואר בעמק המלך שער אוי"ק פ"ה) שמעורר הצדיק על מנת שתראה

הלבנה]. בולט כאן כוחו של הסיפור לקשר אותנו אל הדורות הקודמים, להזדהות איתם ולפעול מכוחם. תוך כדי התחושה שאיננו יכולים לעשות דבר, רק לספר על מה שהיה. וכך, מכח צדיקי הדורות הקודמים מתחולל הנס.

מעניין לראות, כי פער הדורות בסיפורים איננו דומה כלל. בעוד רבי מאיר מספר על משה רבנו, שחי אלפי שנים לפניו, רבי מנחם מענדל מספר על צדיק שקדם לו אך במעט. ניתן ללמוד מכך כי במידה מסוימת, מימות הבעל שם טוב ואילך, צדיקי החסידות הם הקשר הקרוב ביותר למשה שניתן למצוא [וכמו שרבי לוי יצחק מבארדיטשוב אמר על עצמו, שהוא מקבל חמישי ממשה רבינו - משה, אחיה השילוני, הבעש"ט, הרב המגיד והוא]. רבי מאיר מפרמישלן חי בעולם בו האלוקות גלויה לעין, ועל משה רבנו הוא מספר כשם שמספרים על צדיק בן זמנו. לכן, כאשר הוא מביט אל השמים, במקום לראות את הסתר פני הלבנה הוא חוזה בעניני כבוד.

מסופר על רבי מאיר מפרמישלן, שבית הטבילה שבעירו שכן בתחתית הר גבוה. כשנעשתה האדמה בוצית וחלקה, היו אנשי העיר הולכים מסביב להר כדי שלא יחליקו ויינזקו, ואילו רבי מאיר גם אז היה יורד דרך ההר. פעם אחת התארחו בעיר כמה אברכים שלא החזיקו מצדיקים, ובראותם שרבי מאיר הולך דרך ההר גמרו אומר שגם הם יעשו כן. וכמובן כשניסו לרדת דרך ההר מיד החליקו וניזוקו. שאלו אצל רבי מאיר: כיצד הולך הוא דרך ההר גם בשעה שאף אחד אינו יכול לילך שם מבלי ליפול? והשיב: "אַז מ'איז צוגעבונדן אויבן פאַלט מען ניט אונטן" (כאשר קשורים למעלה לא נופלים למטה).

באמרתו, שהפכה לפתגם חסידי קלאסי, מבטא רבי מאיר את סגנון חייו כולו: להיות בתוך העולם ומחוצה לו בעת ובעונה אחת. כאשר מחוברים לשמים ניתן ללכת על הקרקע גם כשהיא חלקלקה וטובענית, ולראות בערפל כבד ענני כבוד. ליסוד חסידי זה מקום אצל כל אחד ואחת בעבודת הנפש, כאשר האדם עוסק בענייני העולם מתוך התקשרות לה'.

על משה רבנו, שבסיפור הקודם היווה השראה לרבי מאיר, נאמר: "משה משה לא פסיק טעמא בגוויהו". בחסידות מפרשים זאת, כי אצל משה לא היה הבדל בין שרש הנשמה למעלה לבין התגלותה בגוף. אצל כל אחד אחר, גם אצל צדיקים גדולים, קיים פער בין האופן בו נראית הנשמה כשהיא למעלה ובין התגלותה למטה. אם בעולם האצילות הנשמה היא "חלק (מ)ה' עמו", הרי שבירידתה היא מושפעת מהעולמות בהם היא עוברת והופכת לאישיות עצמאית. משה רבינו הוא היחיד שדבר בשם ה' ללא כל עירוב של הבנה אישית, או תמונת עולם מגושמת. לכן בכחה של התורה שהוריד לקשר לה' גם את המציאות הגשמית והגסה ביותר, כעור בהמה ההופך לספר תורה קדוש.

מבואר בתניא, שאצל כל אחד מאיתנו קיים ניצוץ מנשמת משה. ניצוץ זה מעניק לנו את היכולת לחוש, ולו במשהו, את הבהירות הזו. לשם כך, עלינו להיקשר לשרשרת הצדיקים ולהזדהות עמם, כפי שעשו הצמח צדק ורבי מאיר מפרמישלן.

נוסף לשלושת הצדיקים המוזכרים בסיפור בפירוש, נחבא בו גם צדיק נסתר: המשיח בעצמו. הוא מופיע בדמות הירח, שהתחדשותו מזכירה לנו בכל חדש מחדש: דוד מלך ישראל חי וקים! כפי שהלבנה המתמעטת שבה ומתמלאת, כך מלכות בית דוד שנפלה קום תקום. ההתקשרות למשה רבנו דרך סיפורי הצדיקים תביא להתפוגגות ההסתר, ולגילוי אורו של משיח.

היה פעם יהודי אחד שהגיע להרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א ומסחרו היה בעיבוד ומכירת עורות, והוזלו המחירים של העורות מאד והיה לו הפסד גדול, ובא לשפוך מר שיחו לפני הרה"ק שיברכהו בברכה נאמנה שתרום קרנו בכבוד כבתחילה. אמר לו הרה"ק מפרמישלאן, שאין לו מה לדאוג כלל והעורות יתייקרו במהרה. והמליץ על כך הכתוב "ליהודים היתה אורה" יהודים צריכים עורות, "ושמחה וששון" שצריכים לחיות בשמחה! אבל לכאורה איך יתכן להיות בשמחה, אם העורות הוזלו? אלא "ויקר" העורות יתייקרו במהרה ממש... וכך הוה, שהעורות התייקרו והרויח ממון הרבה.

ולכאורה יש לשאול, איך שייך לדרוש כך בפסוק? הרי בקרא כתוב אורה באל"ף ועורות כותבים בעי"ן! אמנם יש לומר, דאיתא במדרש "בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות עור באל"ף, כותנות אור". הרי חזינן דלרבי מאיר היה הכח והממשלה להפך אות עי"ן לאות אל"ף, וכמו כן היה בכוחו להפך אות אל"ף לאות עי"ן, וכנראה שהרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן היה ניצוץ מנשמתו של התנא האלקי רבי מאיר, ועל כן היה בכחו להמליץ "ליהודים היתה עורה".

רבי מאיר מפרמישלן אהב מאוד תורות ומופתים המבוססים על חידודי לשון. הוא לא היסס לשלב בהם גם את השפות המדוברות כיידיש ופולנית, וגם פעל ישועות בעת שתיית התה שלו - בהסבירו כי תה רומז ל"תהא השעה הזאת שעת רחמים"... המספר מחבר זאת באופן מופלא עם דמותו של התנא רבי מאיר, שבס"ת תורה שלו היה כזה 'חידוד' לשון!

והנה, אפילו שמו, מאיר, הוא סוג של חידוש לשון. כשם פרטי הוא לא מופיע כלל בתנ"ך, ולפיכך הוא חלק חשוב מחידושו של רבי מאיר בעל הנס. תורתו אינה דבר מובן מאליו: על רבי מאיר נאמר ש"האיר עיני חכמים בהלכה", ו"לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו", ומלבד זאת ראשי התיבות של שמו הם רוח **א**פינו **מ**שיח הוי' - מה שמרמז על תורתו המשיחית.

גם הכינוי של רבי מאיר התנא, "בעל הנס", מתאים מאוד לרבי מאיר מפרמישלן. הוא נודע במופתים הרבים שחולל, והדבר אף עורר עליו מחלוקת מצד צדיקים אחדים בדורו.

הקשר הנשמתי לא מתמצה בשני הצדיקים הללו: רבי מאיר מפרמישלן הוא נכדו של רבי מאיר הגדול, שכונה אף הוא בדיוק כנכדו המפורסם. לאחר מכן, עובר השם מאיר בשושלת צאצאיו לרבי מאיר מקרטשניף בנו של רבי מרדכי מנדבורנה, ועד לרבי מאיר אייזיקהאן בעל ה"מבשר טוב" - כמבואר בארוכה בגליון לפרשת ראה אשתקד. כל זה מרמז על כך, שלשם מאיר יש קשר מיוחד לגלגול נשמות - וניתן להמליץ על כך את הסיפור הידוע, שאדמו"רי חב"ד חיבבו מאוד.

מעשה באדמו"ר ר' מאיר פרמישלאנער זצ"ל שבא להתאכסן בבית אחד מחסידיו. תוך כדי שיחה ביקש ממנו להראותו את סוסיו. בחר לו ר' מאיר אחד מן הסוסים ואמר לאותו חסיד: סוס זה מצא חן בעיני, תנהו לי. ענה החסיד: יבחר לו רבינו סוס אחר ואתנהו לו. אבל סוס זה אי אפשר לי להוציאו מרשותי, כי הוא הנבחר מכולם ועליו פרנסתי. שתק רבי מאיר. כעבור זמן פתח ר' מאיר ואמר לו: הראני את שטרי החוב שבידך. בחר לעצמו שטר אחד ואמר לו: תנהו לי במתנה. השיב החסיד: בעל השטר נפטר כבר מן העולם ואין ממי לגבותו, ולא תצא לרבינו כל תועלת מן השטר הזה. אמר לו: אף על פי כן, תנהו לי. נתן לו את השטר. נטל ר' מאיר את השטר בידו וקרעו לגזרים. מיד שמעו קול צעקתו של המשרת: הסוס הטוב נפל ומת. הבין החסיד שדברים בגו, ושאל את ר' מאיר לפשר הדבר. אמר לו ר' מאיר: דע לך, שהחתום על השטר היה מסתופף בצילי, ומאחר שמת ולא שילם לך את החוב נגזר עליו להתגלגל בסוס

ולעבוד בשבילך. ואני רציתי לפדותו מידך. אולם מאחר שסרבת לתת לי את הסוס, בקשתיך לתת לי את השטר. וברגע שנקרע השטר, הרי ויתרת על החוב ואינו חייב לעבוד יותר בשבילך, לפיכך מת וקיבל את תיקונו. ספר זכרונם לברכה

"וזכיתי לראותו פעמיים כראות פני אלקים"

הגה"ק רבי שלמה קלוגער מזכיר את היכרותו עם רבינו: "דין גרמא שהרהיבוני רעיוני להתקרב אליו בחייו חיותו, וזכיתי לראותו פעמיים כראות פני אלקים". רבינו הוא שיזם את פגישתם הראשונה, ומעשה שהיה כך היה: נזדמנה לו לרבי מאיר תשובה ערוכה מהגרש"ק וחתומה בחתימת יד קדשו, והוטבה החתימה במאד בעיניו הטהורות שמאומה לא הסתיר בעדן. אז הביע רבינו את רצונו לראות מקרוב את הג"ר שלמה וכתב אליו אגרת ובה בקשו להתראות עמו פנים בפנים. הפגישה נקבעה בכפר הסמוך לזלוטשוב ולמועד הגיעו לשם שני המאורות הגדולים. רבינו שלח את הגבאי שלו אל הגרש"ק ב'שאלת חכם', ובקשהו שיפסוק על מי משניהם החובה לילך ולהקדים שלום לחבירו שהרי שניהם אורחים באותו כפר. השיבו הגאון כי מן הדין שרבינו יבוא אליו ויקדמנו בשלום.

כדבריו כן עשה רבי מאיר, ובפתח דבריהם נימק הגרש"ק את פסקו מהא דמצינו שמשה רבינו ע"ה קידם את חותנו לשלום אע"פ ששניהם היו בבחינת אורחים במדבר, וזאת מאחר ויתרו עשה דרך ארוכה יותר מאשר דרכו של משה. וגם בנדון דידן - סיים הגרש"ק - כבודו יצא אמנם מביתו מרחק כמה פרסאות, ברם אני הגעתי הנה מבראד המרוחקת...

אחר-כך נסתגרו הרבי והגאון ולא עמד איש אתם בהמתיקם סוד ביניהם. אך מאורע אחד נשאר לזכרון מאותן שעות, והרה"ג ר' אברהם בנימין בן הגרש"ק היה מספרו כפי ששמעו מבעל המעשה עצמו; אותו אדם קנה את חכירת ה"אקציז" (מס הממשלה על ייצור משקאות וכד') בכפר שרובו גוים תקיפים ואלימים שהיו מעלימים את המס ולגלגו על יהודי זה שדרש מהם את החלק המגיע לו ולשלטונות. נמצא שאותו אדם שהשקיע את כל רכושו בחכירת המס, לא הרויח מעסקה זו מאומה, וקרוב היה לצאת נקי מנכסיו. בשמעו על התוועדותם של הצדיקים בכפר הסמוך למקום מושבו החליט לבקש את ברכתם, אך למגינת לבו ראה כי אלפים צובאים על הפתח ולאיש אין רשות לבא אל הבית פנימה ולהפריע אותם ממעשיהם. בצר לו היכה על ימין ועל שמאל עד שהגיע סמוך לדלת, המשיך להיאבק עם הגבאי שומר הסף ותוך כך זעק זעקה גדולה ומרה "גיוואלד!", קריאה שהגיעה לאזני הצדיקים שציוו על הגבאי להניח פנימה את האיש שכה צעק במר נפשו.

בכניסתו נפלה עליו אימה ופחד, וכך עמד נטוע על מקומו והדיבור נעתק מפיו. ורק כשפנה אליו הרבי ר' מאיר במאור פניו ושאלו למבוקשו הצליח לשטוח לפניהם את מצוקתו מחכירת ה"אקציז". אז פנה הרבי אל הגרש"ק בנועם מליצתו: "מגיד דבראד, הבה ונאמר שנינו 'ותקופתו על קצותם', ותהא התקיפות שלו על האקציז", ויעשו כן.

החוכר לא הבין את אשר נעשה ונשאר כך על עמדו, אז פנה אליו רבינו שנית: "הרי כבר אמרתי לך 'ותקופתו על קצותם' ומה לך עוד פה?"... ומני אז נפל פחד גדול על גויי הכפר, ולא העיזו להעלים אפילו פרוטה אחת מעיני החוכר שנתעשר עושר גדול מעיסקה זו.

בשעת פרידתם לשלום אמר לו רבינו לגר"ש קלוגר: כאשר נפגשים שני צדיקים יחדיו, מתדבק כל אחד מהם בקדושתו של רעהו ומידותיהם מתכללות זו מזו. והנה עבודתו של אברהם אבינו ע"ה היתה במצות

הכנסת אורחים, ומלכי צדק - הוא שם - ישב בבית מדרשו ותורה יבקשו מפיהו, וכאשר נפגשו שניהם דבק כל אחד במדותיו של רעהו ונתייחד בקדושתו. ועל זה מעידה התורה "ומלכי צדק מלך שלם [הוא שם] הוציא [מאברהם אבינו] לחם ויין [מדת פרנסת עניים] והוא [אברהם, הוציא משם את מדתו, מדת] כהן לא-ל עליון [העובד בקודש לפני ולפנים]".

מפגישתם השניה (שבלשון הסיפור נתקיימה "באם הדרך") ידוע שהרבי ר' מאיר ביקש מהגרש"ק שיאמר דבר תורה, ונזדמן לו שם ספר שהביא (עה"פ ויהיו חיי שרה) את דברי המדרש כשם שהם תמימים וכו' והגאון ביאר בדרכו שלו את קישור הפסוקים והמדרשים בשילוב עם ההלכה שערב אינו פורע תוך זמנו וכו'. ורבינו אמר באותה הזדמנות עה"פ נודע בשערים בעלה, שהרי שונאי דוד אמרו שחטא ח"ו באשת איש, ברם באמת ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית וכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה. והנה כשביקש שלמה להכניס הארון לבית קדשי הקדשים דבקו השערים זה בזה ולא הניחוהו עד שאמר זכרה לחסדי דוד, ונענה. ונהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה. הרי לנו שהשערים גילו לעין כל שלא חטא דוד, וזהו הנרמז בפסוק "נודע בשערים בעלה" שהשערים הודיעו שדוד היה בעלה של בת שבע כדת וכדין ולא חטא ח"ו.

הרה"ח ר' ישעיה הלוי הורוויץ ע"ה יודע לספר על אירוע נוסף שנתרחש בשעה שהגרש"ק היה בפרמישלאן ופגש ברבינו שחזר אותה שעה מהטבילה במקוה קודם תפילת שחרית. ואמר לו רבינו כי "סדר הליכת מאיר'ל הוא כשהולך מן המקוה עם הפאנטאפיל הוא עובר ע"י המתיבתא דרקיעא, והי' שם רעש גדול כי מצאו בדברי הרמב"ם במקום פלוני שסותר גמרא מפורשת. מילא מאיר'ל אינו יודע ללמוד, אבל מה יאמר המגיד מבראד?" בתוך כדי דיבורם נכנסו לביתו של הרבי, נטל הגרש"ק כמה ספרים והעמיק בעיונו, ובינתיים הניח הרבי טלית ותפילין. אז קרא הגרש"ק שיש לו תירוץ לקושיא זו ואמרו לרבינו, אך הרבי השיבו כי גם במתיבתא דרקיעא ניסו לתרץ כך אך סתרוהו ממקום אחר. העמיק הגרש"ק יותר ויותר והעלה תירוץ נוסף, אך גם עליו אמר לו הרבי כי סתרוהו במתיבתא דרקיעא. אחר כמה נסיונות נוספים אמר הגרש"ק כי אין בכחו לתרץ קושיא חמורה זו, ושאל מה העלו לבסוף במתיבתא דרקיעא. סיפר לו הרבי כי הביאו את הרמב"ם עצמו, והוא תירץ הקושיא באופן כך וכך. ואח"כ אמר הגרש"ק שאין הוא יודע אם אמנם עבר הרבי עם הפאנטאפיל במתיבתא דרקיעא, אבל אין לו כל ספק כי תירוץ שכזה לא היה יכול לומר אלא הרמב"ם עצמו. ('מגדל עז', כפר-חב"ד תש"מ, עמ' רדע)

השליחות הגורלית

חסיד אחד הגיש פתק לרבי מאיר מפרמישליאן. קימט הצדיק מצחו, שקע במחשבה ואמר לו:

דע לך, בצרה גדולה אתה וזקוק לרחמים, אך עצה בידי להצילך: מדי שנה אני שולח לעניי ארץ ישראל שב"ת (702) אדומים3: מחצית הסכום לפני פסח ומחציתו לראש השנה. והנה ימי הפסח ממשמשים ובאים, ובידי אין פרוטה. תן לי מיד שנ"א (351) אדומים ואשלחם לארץ הקודש, וממילא תינצל מכל רע. אבל אין בידי הסכום הזה - השיב החסיד.

אם כן, תמצא פדיונך בדרך אחרת: סע בשליחותי לאדמו"ר מרוז'ין, ואשחרך מלתת סכום הכסף לעניי ארץ ישראל. הסכים החסיד לקבל השליחות ושמח שדרך אגב יבקר אצל הרוז'ינאי. והצדיק ר' מאיר הוסיף: סע מיד לעירו של ר' ישראל ותגיע לביתו בערב שבת. למשמשיו תגיד שבידך שליחות דחופה ממני, וכשתכנס לצדיק תאמר לו כך:

מאיר פקד עליו: הדרכונים ("הפספורטים") שלנו כבר נחתמו, ונרשמו בהם תאריכים, וניתנה הרשות לעבור כל הגבולות. אמנם ממתינים לכבודו שמונה מאות אלף נשמות לקבל את פניו, אך למאיר מחכים הרבה יותר, אלא תוקף "הפספורט" של מאיר פג בטרם יפוג זה של כבודו.

כששמע החסיד טיב השיחות, חוורו פניו, והתנצל לפני הרבי שאינו יכול לקבלה, ובמקום זה יעשה מאמץ וילווה מיד הסכום הדרוש לעניי ארץ ישראל. אך רבי מאיר דרש ממנו בתוקף לנסוע מיד לרוז'ינאי, ונסע.

כשהגיע לבית הרבי ר' ישראל מרוז'ין, לא הרשו לו הגבאים להכנס, כי השעה לא היתה שעת קבלה. אמר להם החסיד: שליחות דחופה בידי מהצדיק ר' מאיר מפרמישליאן. הלכו לשאול את רבם, והוא ציווה להכניסו מיד. נכנס ואמר: אנא, יברכני נא רבנו בטרם אגיד את השליחות, כי רבי מאיר ראה לגבי קיטרוגים קשים. לאחר שברכו הצדיק, מסר לו החסיד את דברי רבו בתכלית הדיוק, אך ר' ישראל לא נזדעזע, ישב על כסאו בלי לזוז, כאילו לא בו מדובר.

כעבור מספר חודשים אמר ר' מאיר לחסידיו: מי שאינו רוצה שהשבת הזאת תהיה לו "שבת מופרת, יסע לביתו. לא הבינו החסידים את הרמז ונסעו להם. ובאותה שבת נפטר ר' מאיר.

במוצאי שבת אותה שבת ישב ר' ישראל לשולחן, כששני נרות ה"הבדלה" דולקים לפניו. פתאום כבה נר אחד. כשהדליקוהו, כבה הנר השני, אמר הרוז'ינאי לחסידיו: חשכה גדולה ירדה עכשו לעולם.

למחרת נודע על פטירתו של האדמו"ר מפרמישליאן זצ"ל. כעבור מספר חדשים נקרא לישיבה של מעלה גם הצדיק מרוז'ין. זכותם יגן עלינו.

סיון

ב' סיון

הרה"ק ישראל הגר אדמו"ר מויז'ניץ 'אהבת ישראל'

יום ההילולא - ב' סיון

רבי ישראל הגר, המכונה 'אהבת ישראל' מויז'ניץ, היה אדמו"ר החמישי בשושלת ויז'ניץ המתחילה אצל רבי מנחם מנדל מקוסוב.

על אף תלאותיו וצרותיו הרבות של רבי ישראל, אשר פקדוהו בכל ימי חייו, התפרסם רבי ישראל ביחסו החם והקשבתו הרבה לכל יהודי שבא לפניו לתנות את צרותיו הוא. בבחינה זו ראוי היה רבי ישראל לכינויו שדבק בו בעל ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ.

רבי ישראל נקרא על שמו של רבי ישראל מרוז'ין שהיה חותנו של סבו, רבי מנחם מנדל מויז'ניץ בעל ה'צמח צדיק'. מיקומה של העיירה ויז'ניץ, על גבולן של מדינות רומניה ואוקראינה, השפיעה רבות על תלאות חייו.

העיירה ויז'ניץ שוכנת כיום בדרום אוקראינה במחוז צ'רנוביץ, בחבל ארץ הקרוי בוקובינה. עם תחילת מלחמת העולם הראשונה הייתה העיירה חלק מהקיסרות האוסטרו-הונגרית, ועם קריסתה במהלך המלחמה, היא נכבשה על-ידי הצבא הרוסי, ולאחר מכן עברה להיות חלק מרומניה.

נמלט מהצבא הרוסי תוך ניסים מרובים

רבי ישראל עבר תלאות רבות בימי חייו. נישואיו הראשונים היו לבתו של רבי מאיר הורוביץ, בעל ה'אמרי נועם' מדז'יקוב, שנפטרה זמן קצר לאחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה. עוד בטרם פטירתה, לאחר שהתמנה לרב בעיירה בידוולה שבהונגריה, נאלץ לברוח בשל הלשנה וחזר לעיירה ויז'ניץ. שם מונה לאדמו"ר לאחר פטירת אביו והוא כבן 33 שנה בלבד.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ולאחר פטירת רעייתו, חשש מאוד רבי ישראל מהצבא הרוסי אך לא נמלט מהעיר בשל דאגה רבה ליהודי המקום ורצונו שלא להפיל עליהם יראה. לאחר המלחמה חיפשו אותו הכוחות הרוסיים ולכן נמלט לעיירה קוסוב תוך ניסים מרובים שהתרחשו בעת מעבר הנקודות ביקורת רבות של הכוחות הרוסיים.

גם בעיירה קוסוב לא ישב רבי ישראל בהשקט ובבטחה. מספר חודשים לאחר הגעתו לעיירה קוסוב נאסר על ידי הרוסים למטרת גיוס למלחמת העולם הראשונה שעדיין השתוללה. מאמצי החסידים לשחררו מחובת הגיוס נשאו פרי ולאחר שחרורו החליט לעזוב את קוסוב ולחצות את הגבול שבין רוסיה לרומניה אל העיר גרוסווארדיין אשר בטרנסליבניה.

עם סיום המלחמה נישא בשנית רבי ישראל לאלמנתו של רבי אלעזר ניסן הורוביץ מדז'יקוב-צפת, אך שנתיים לאחר נישואיהם, כחודש לפני חתונת בנו רבי ברוך, מייסד החסידות סערט-ויז'ניץ, עם בתה, נסתלקה גם היא לבית עולמה. ארבע שנים לאחר מכן נישא בשלישית לשיינדל, בתו של רבי יעקב לייב מטריסק שנספתה בשואה.

אותם התלאות שאפיינו את ימי חייו, המשיכו גם לאחר פטירתו. ספריו של רבי ישראל, ה'אהבת ישראל' הודפסו רק לאחר מותו, בשנת תש"ג בעיצומם של ימי השואה בעיר גרוסווארדיין שאליה הגיע בחיי חיותו והשפיע רבות על תושבי המקום, ובה נסתלק לבית עולמו. עצמותיו של רבי ישראל הועלו לאחר קום במדינה בשנת תש"ט מרומניה לארץ-ישראל והוא נטמן שוב בבית העלמין 'שומרי שבת' שבבני ברק.

בכייה הנרגש של אימו ומראה פניה הנסער הבהילו את הילד בן השמונה. האישה שיצאה מחדרו של הרבי לא דמתה כלל לאֵם שנכנסה לשם רגעים אחדים קודם לכן.

אלי ויזל היה סופר ומרצה ידוע, דוקטור לפילוסופיה וחתן פרס נובל לשלום, שעסק רבות בפעילות לתיעוד זכר השואה, ונודע בתואר 'סופר השואה' (נפטר לפני כעשר שנים). במרוצת השנים פרסם למעלה מחמישים ספרים, בשפות שונות. במקצתם פרסם זיכרונות חסידיים מבית סבו. לאורך השנים שמר על קשר חם עם הרבי מליובאוויטש, וזכה ליחס של קירוב מיוחד, ולחלופת מכתבים עשירת תוכן.

אלי נולד במשפחת חסידי ויז'ניץ בעיר סיגט שברומניה. בהיותו בן שמונה בא לעיר האדמו"ר מוויז'ניץ, רבי ישראל הגר, המכונה 'אהבת ישראל', על שם ספרו. אימו של אלי, שרה, לקחה אותו עימה, לקבל את ברכת הרבי.

חדר ההמתנה היה מלא אנשים, אך האם ובנה התקבלו מייד, כאשר נודע שהיא בתו של ר' דודייה פייג, מהכפר ביצ'קוב, מחשובי חסידי ויז'ניץ. הרבי התעניין בשלום בני המשפחה, ואז ביקש מאלי

הקטן להתקרב אליו, הושיב אותו על ברכיו ושאל אותו על לימודיו. בשלב זה ביקש הרבי מהאם לצאת מהחדר, והילד נשאר לבדו בחדרו של הצדיק.

אלי סיפר לימים שהרבי שוחח עימו על פרשת השבוע עם פירוש רש"י, ועל סוגיה במסכת שלמד באותם ימים. הרבי עודד אותו במיוחד להתמיד בלימוד הגמרא. הוא נשק על מצחו ואמר לו: "קרא לאימך שתיכנס, ואתה תמתין בחוץ".

האם חזרה ונכנסה, וכשיצאה מהחדר, בנה הקטן כמעט לא הכיר אותה. היא בכתה בכי נסער והאנשים הביטו בה ברחמים. אלי חשב שאולי בייש אותה, בכך שלא ענה כמו שצריך על השאלות שהרבי שאל אותו.

"**אמא, למה את בוכה?**", **שאל אלי שוב ושוב, אבל היא סירבה לענות. ככל ששאל וחזר ושאל, מאמציו היו לשווא.** גם למחרת וגם ביום שלאחריו ניסה להבין מה הרבי אמר לה, אך ללא הועיל. כל מה שקיבל היו דמעות.

עברו שנים. מלחמת העולם השנייה טלטלה את יבשת אירופה. אלי, שכבר היה בן שש-עשרה, שולח לאושוויץ עם בני משפחתו. אימו ואחותו נרצחו שם מייד עם בואן, והוא ואביו הוצבו לעבודת פרך.

הם הועברו ממחנה למחנה, מתאמצים לשרוד בתנאים האיומים שבהם חיו. עם התקרבות הצבא האדום צורפו אלי ואביו ל'צעדת המוות', מאושוויץ למחנה בוכנוולד. הסבל הכריע את האב, והוא נפטר כעבור כמה ימים. אלי שרד את שלושת החודשים האחרונים, עד שחרור המחנה בידי בעלות הברית.

אחרי המלחמה עבר לצרפת ומשם לארצות הברית. ברבות הימים נהפך לאחד מניצולי השואה המוכרים בעולם.

יום אחד, בשנות השישים, קיבל ויזל שיחת טלפון מבן-דודו, שהיה חולה מאוד. האיש היה זקוק לניתוח דחוף, אך סירב לחתום על טופס ההסכמה לניתוח עד שאלי יבוא לבקרו.

בן הדוד, גם הוא ניצול שואה, היה יהודי חסידי, צנוע ושמח בחלקו. הייתה לו חנות דגים במנהטן. אלי נסע לבקרו במרכז הרפואי שבו אושפז. כשהתקרב למיטתו אחז הדוד בידו ואמר: "תודה שבאת, אני זקוק לך... אני זקוק לברכה שלך".

אלי לא האמין למשמע אזניו. "יצאת מדעתך?! אתה רוצה שאני אברך אותך?! אני בטוח ששם למעלה יש לך יותר זכויות ממני". אבל בן-הדוד התעקש שיעניק לו ברכה. באותו רגע התקרב הרופא ולחש באוזנו של אלי: "למה אתה מחכה? חייו בסכנה".

אלי אחז בידו של בן-הדוד ובירך אותו שהכול יהיה לטובה, ושיזכה לרפואה שלמה וקרובה. פניו של הדוד אורו. הוא חתם על הטופס והוכנס מייד לניתוח.

כעבור כמה ימים בא אלי לבקרו שנית. כעת, לאחר שהניתוח הצליח ובן-הדוד התאושש מעט, שאל אותו אלי: "מדוע התעקשת כל-כך שאברך אותך?".

"אתה זוכר את הביקור של האדמו"ר מוויז'ניץ בסיגט"?, שאל בן-הדוד. ויזל ענה: "בטח! ואני גם זוכר את אימי בוכה. עד היום אינני יודע מדוע".

"אני יודע למה", אמר בן הדוד וחייך. אלי היה המום. "אתה ידעת את זה כל השנים ולא סיפרת לי?!".

בן-הדוד החל לספר: "באותו יום שבו אתה ואימך באתם אל הרבי מוויז'ניץ, נכחתי גם אני בחדר ההמתנה. כשראיתי את אימך יוצאת מתייפחת מחדר הרבי, חשתי צורך ללוות אותה הביתה. בדרך אימך השביעה אותי שלא אגלה לאיש את מה שתאמר לי. ואז היא סיפרה שרבי ישראל אמר לה כך: 'שרה, דעי שבנך יהיה אדם גדול, אבל לא את ולא אני נזכה לראות זאת...'.

"לכן", סיים בן-הדוד, "רציתי שתברך אותי. אם הרבי מוויז'ניץ האמין בך כל-כך, בוודאי מחשיבים בשמיים את ברכתך". (על-פי ספרו של ויזל 'כל הנחלים הולכים אל הים')

הרה"ק רבי ישראל מוויזניצא זי"ע נולד ביום ב' אלול שנת כת"ד כבן בכור לאביו הרה"ק רבי ברוך מוויזניצא זי"ע ה'אמרי ברוך', בנו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מוויזניצא זי"ע ה'צמח צדיק' (שהיה חתנו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, שעל שמו נקרא רבינו), ולאמו הרבנית הצ' מרת צפורה ע"ה נכדת הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע.

ביום מלאות לו ט"ו שנים בא בברית הנישואין עם בת הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זי"ע. כיהן כרב העיירה בדעווליא והגליל שבמארמורש, ואח"כ כיהן כאבד"ק וויזניצא.

כשנסתלק אביו ה'אמרי ברוך' בשנת תרנ"ג, החל להנהיג את עדת חסידי וויזניץ. בשנת תרס"ג הקים בוויזניצא את ישיבת 'בית ישראל שרבנים ת"ח וחסידים יצאו מבין כתליה. במלחמת העולם הראשונה נמלט לגרוסווארדין שבטרנסילבניה, שם התגורר עד סוף ימיו.

היה מגדולי מנהיגי דורו, ורבבות יהודים ממזרח גליציה ומרומניה והונגריה הסתופפו בצילו. נודע כגאון וקדוש, אביהן ואוהבן של ישראל. כיהן כנשיא ואמרכל הכולל דוויזניצא לצדקת רמבעה"ן, ופעל גדולות ונצורות למען יושבי ארה"ק.

נסתלק ביום ב' סיון תרצ"ו בגרוסווארדיין ושם נטמן, ובשנת תש"י הועלה ארונו לארה"ק ונטמן בבית החיים הסמוך לשיכון ויזניץ בבני ברק.

מי שאינו נוסע אין לו חילוק אם הדרך כבושה

הגיד הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זיע"א, שהחילוק בין בנן של קדושים למי שאינו בנן של קדושים הוא, שהראשון עשו לו אבותיו דרך כבושה, כביש טוב, להגיע בה למחוז חפצו, והשני אין לו דרך כבושה. ובדרך שבעולם הנוסע בדרך כבושה יגיע מהר למחוז חפצו, ומי שנוסע בדרך שאינה כבושה מתמהמה הרבה בדרך עד שמגיע למחוז חפצו. כך אם הבנן של קדושים הולך בדרך ה' ועוסק בתורה יוכל להגיע מהר למדרגת צדיק שזכות אבותיו מסייעתו, ומי שאינו בנן של קדושים צריך להתייגע יותר עד שמגיע למדרגת צדיק, אבל מי שאינו נוסע לא מועילה לו כלום הדרך הכבושה. כך מי שאינו עובד את ה' לא מועילה לו זכות אבותיו שיהיה צדיק, שהרי אינו הולך בדרך שכבשו לו. ספיר ויהלום פר' תולדות ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

עבירה לבזבז גפרור

אמרו חז"ל (סוטה יב.): צדיקים, ממונם חביב עליהן יותר מגופן, לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זיע"א היה זהיר אף בממונם של אחרים, והיה מקפיד מאד לא לקלקל ממון

יהודי. כאשר היה נר דלוק על השלחן או אש בערה בתנור שבחדר, לא נתן להדליק גפרור על מנת להצית סיגריה, שהרי אם אפשר להשיג אש ממקור שאינו עולה דמים חבל להשחית ולהדליק גפרור לשוא.

פעם אחר כשרצה ה'אהבת ישראל' להצית סיגריה, הוציא אחד החסידים גפרורים, אלא שרעהו הקדימו והצית מצית. הראשון בכל זאת רצה להבעיר גפרור, כי באמצעותו נוח יותר להצית את הסיגריה. העיר לו הרה"ק: 'אין צורך, עבירה לבזבז גפרור'. הפטיר הלז: הלואי שלא תהיינה לי עבירות יותר גדולות מזו. הגיב ה'אהבת ישראל' ואמר: וגם זו לא.

כך היה נזהר לא להעלות את האור בעששית כשלא היה בו צורך. בערבי שבתות שבימות החורף היה מתפלל מיד כשהאירו פני המזרח, וממילא היו נאלצים להשתמש באור האלקטרי בבית המדרש, אך משהגיעו לחזרת הש"ץ ולעתים אף בשעת פסוקי דזמרה, כאשר אור היום חדר לשם, רמז לכבות את האלקטרי, והיה מקפיד שלא ידלק האור בחדרים שאין משתמשים בהם לשוא. לפרקים היה נגש בעצמו לכבות את האור שדלק ללא צורך.

פעם ביקר אצלו אחיו הרה"צ מוהר"פ מבארשע זצ"ל, ובעברו בחצר שאל הצדיק: 'מדוע לא מואר כאן?' משהגיעו הדברים לאזני ה'אהבת ישראל' ציווה להעלות אור בחצר. הרה"צ שהה שם מספר ימים וכל אותה עת דלקו בערב הנורות בחצר. כאשר נסע משם אחיו הורה שוב לכבות את האור שבחצר. לעתים היה מעיר ואומר: 'מה שאני - הנני, אך קמצן אינני'. ספיר ויהלום פר' וישלח ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ג' סיון

הגה"ק רבי אריה לייב בלייך

יום ההילולא - ג' סיון

הגה"ק רבי אריה לייב בלייך זצ"ל נולד לאביו רבי אלחנן אשכנזי מרוסיה המתייחס בא"ב להגה"ק החכם צבי זי"ע. כשברח לגליציה מחמת גזירת הקנטוניסטים הסב את שם משפחתו מ-'אשכנזי' ל-'בלייך'.

הרב הגאון הצדיק המפורסם קדוש יאמר לו ר' ארי' לייב זצ"ל היה אבדק"ק וואליע-מיכאווע (שליד דינוב). ואח"כ כיהן בעיר לאבאווא (הסמוכה לצאנז), ולעת זקנותו כיהן ברבנות באוסטיצע (הסמוכה לקרקא), כשבנו הגה"צ רבי צבי אלימלך זצ"ל ממלא מקומו בעיר לאבאווא.

ביום ג' סיון שנת תרמ"ד איתקטר לעלמא דקשוט. ונטמן בבית החיים שבקראקא סמוך ונראה לציון של ה"מאור ושמש".

וסיפר נכדו הגה"ח רבי חיים ברוך פינק זצ"ל: ושמעתי מש"ב נכדת זקיני, שזקיני אמר לפני פטירתו שכסף אינו משאיר (כי לא לן אצלו פרוטה הכל נתן לעניים) רק זאת הוא מבטיח שאם יבאו להתפלל על קברו ישתדל עבורם. וכן שמעתי מש"ב הרה"ח ר' משה דוד מנדלבום זצ"ל שלפני המלחמה היה אחד ממשפחתו שהיה צריך ישועה ונסע להתפלל שם והיה לו ישועה, ומפורסם אצל חסידי באבוב שהרבה נושעו על ידי ברכותיו עכ"ד. זכותו יגן עלינו אמן.

התגלה בחלום להרה"ק מהר"ש מבאבוב

כל ימיו היה מיצר ודואג על גלות השכינה, ואדיר היה חפצו לעלות לאר"י לחונן עפרה. גם נסע לקבץ כספים להחזקת יושבי ארץ ישראל והיה חוסך משכירתו הדלה שיהיה לו איזה מקור פרנסה בארץ ישראל ויוכל לעבוד עבודת השם באין מפריע. ברם בני ביתו לא הסכימו עם תכניותיו וגם מפאת חולשתו לא עלתה בידו להפיק משאלת לבו ונשאר בחו"ל.

בראותו שנמנע ממנו לעלות לארץ הקודש נסע לידידו כ"ק האדמו"ר מוהר"ש [הראשון] מבאבוב זי"ע ומסר לו הכספים שקבץ, באמרו, היות וכספים הללו קבץ להוצאת הדרך ולמחיה בתוככי ירושלים על כן אינו רוצה להשתמש בהם בחו"ל, וגם אינו רוצה שיהיו ברשותו, ולאחר אריכות ימיו ישלח אותם האדמו"ר לארץ ישראל, ומסר לו רשימה מפורטת לשלוח לתלמידי חכמים וגם פירט הסכום כמה למי.

לאחר פטירתו שלח הגה"ק מבאבוב זצ"ל את משמשו שילך להבית דואר ושלח הסכום לארץ ישראל. אחר כמה שבועות שאל הגה"ק מוהר"ש למשמשו אם קיים שליחותו, והלה השיבו שמיד קיים בקשתו וחלילה לו מלמעול בשליחותו, והביא לו רשימה מהבית דואר, כאשר ראה הרשימה הראה לו הגה"ק מוהר"ש שטעה והחליף שני אנשים ושלח המגיע לא' להשני.

וסיפר לו הגה"ק מוהר"ש שהגה"ק מוה"ר ארי' בא אליו ואמר לו שטעה בהרשימה ושיתקן את המעוות. ואמר מוהר"ש שלכתוב לאותו ת"ח שקיבל יותר שיחזיר להשני לא נכון ע"כ הוציא הוא מכיסו ושלח להת"ח שקיבל פחות כמה שמגיע לו ע"פ הרשימה.

מספר נכדו הרב חיים ברוך פינק ז"ל: גם כשהייתי באר"י בביהמ"ד בתל אביב שמעתי מזקן אחד שהיה אז בשעת מעשה כאשר הגה"ק מוהר"ש מבאבוב יצא מחדרו ואמר שכעת היה אצלו ר' ארי'. והסיפור הזה ידוע אצל חסידי באבוב.

וכן שמעתי מאדמו"ר רבי שלמה מבאבוב שליט"א [זצ"ל] שזקינו הגה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל אמר שזה ראינו אצל הרבה צדיקים שנתגלו לאחר פטירתם, אבל אצלו רואים מזה שהיה בעל מדרגה גדול שכבר תיקן הכל ורק דבר זה הפריע לו שלא חילקו הצדקה כרצונו, והפליא בזה גדלות מעלת זקיני ז"ל (עד כאן מפי רח"ב פינק ז"ל). קונטרס זכרון ש"י

שליחו של הרה"ק מצאנז ללמוד קשר התפילין

ידוע שהרה"ק מצאנז היה לו קשר מיוחד לתפילין של ראש הנעשה כמו מ"ם סתומה, ומקורו של קשר זו הוא מאת הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל.

וכתב בספר דרך הנשר (עמ' מד) דבהיות הרה"ק מצאנז במרחץ באדען (הסמוכה לוויען) שלח שליח מיוחד לפערשבורג ללמוד אופן עשיית קשר הנ"ל. וכן הוא בספר כל הכתוב לחיים (סדר הנחת תפילין אות יט).

וסיפר הגה"צ רבי משה הלברשטאם ששמע שזקינו הגה"ק מצאנז שלח שליח מיוחד למרחקים ונתן לו מאה זהובים על הוצאות הנסיעה, כדי להתלמד אומנות קשר זה הנ"ל, וכשחזר השליח שמח שמחה גדולה ועשה סעודה לכבודו. וכן מובא גם בספר פי צדיק (ציעשנוב, עמ' ש"ה) וז"ל: קדושת זקני שלח שליח מיוחד לעיר פרעשבורג שתלמד שם איך לעשות קשר כזה ע"כ.

והנה לפי המקובל, שלוחו של הרה"ק מצאנז - היה הגה"ק רבי אריה לייב בלייך זצוק"ל, והרה"ק מצאנז החזיקו על חשבונו ג' חדשים, כדי שילמוד שם את הקשר מהראב"ד פרעשבורג הגאון רבי דניאל פרוסטיץ זצ"ל. קונטרס זכרון אריה

ד' סיון

הגאון רבי יוסף אברהם וולף

יום ההילולא - ד' סיון

רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל נולד בכ"ה שבט שנת תרע"א לאביו רבי פינחס, הוא היה המייסד וראש סמינר בית יעקב בב"ב [ולאחר מכן נקרא על שמו סמינף הרב וואלף] הוא היה איש סגולה מחנך והוגה דעות מפורסם, היה מבוני ומבצרי תנועת בית יעקב ובנות אגו"י בארץ הקודש. והטביע את חותם אישיותו בדור שלם של אלפי חניכות ומחנכות שהקימו בתים כשרים בישראל.

עד לבואו ארצה מילא תפקידים חינוכיים במוסדות התורה בגרמניה ובבימ"ד החרדי לרבנים בברלין. בשנת תרצ"ט ניצל בנס ועלה לא"י. שימש בתפקידי הוראה וחינוך בסמינר בית יעקב בירושלים ובת"א עד שנקרא ביוזמת מרן החזו"א זצ"ל לעמוד בראש סמינר בית יעקב בבני ברק שהתרחב הודות למסירותו ונהפך למרכז חינוכי חרדי לבנות.

בד' סיון שנת תשל"ט נפטר לבית עולמו. הרבבות שהלכו אחרי מיטתו שימשו עדות חיה להערצת האיש ופעלו. מנוחתו כבוד בבית החיים שומרי שבת ליד קבר חמיו הגר"א קליין זצ"ל גאב"ד נירנברג.

לא בשבועות ולא בל"ג בעומר

בשעה שצבא גרמניה - הצבא הבלתי מנוצח - דפק בחוזקה על שערי ארץ ישראל, השתרר ייאוש. הערבים כבר הכינו מחנות הסגר, ובשם פחות רשמי: "מחנות ריכוז".

רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל היה משחזר את שני סוגי הקולות שעלו באותה שעה מתוך המחנה.

מחד גיסא: "ברור לי שעד חג השבועות יגיעו הנה!" - "אתה טועה עד ל"ג בעומר", וכי אנחנו טובים מאחינו באירופה?

ומאידך גיסא: "למה רגשו יהודים? טנקים גרמניים? הם אינם מסוכנים כלל, אם נגזר עלינו בראש השנה לחיות, - 'מי יחיה', הטנקים לא יפגעו בנו, גם אם כבר יעמדו על אדמת ארץ הקודש" - כך אמר מרן הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל ר"י סלבודקה' בבני ברק. ואילו מרן הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ר"י מיר' בירושלים אמר, אמנם אין נשק, אבל יש דרך להימלט מצרת היטלר - תורה ותפילה.

בחסדי השם לאחר שכבשו עשרים מדינות (!) נוצחו ה"בלתי מנוצחים" בשערי ארץ ישראל. ולא להגיעו לבקר לא בשבועות ולא בל"ג בעומר.

למעשה, מההתרחשות הזו טווה הרב וולף חוט קדימה, לתקופות קשות שחלפו על היישוב בארץ הקודש בהמשך - וזה אקטואלי אף לימינו אנו:

לא רקדנו ביום החלטת האו"ם על ייסוד המדינה - ואיננו מתייאשים כאשר פוקדים קשיים את יושבי הארץ. אנחנו לא הולכים בשולי הדרכים לא ימינה ולא שמאלה אלא צועדים בשביל הזהב בבחינת "ושם

דרך" (תהלים נ, כג) שדרשו חז"ל (מועד קטן ה, א) כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישועתו של הקב"ה, שנאמר "ושם דרך" אל תקרי ושם אלא ושם (בשין ימנית).

ומפרש הרמב"ם שכוונת הפסוק לצעידה בשביל הזהב - ואז יתקיים המשך הפסוק "אראנו בישע אלהים". מוסף שב"ק

ה' סיון

הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר

יום ההילולא - ה' סיון

הרה"ק רבי זאב וואלף הלוי מגיד מישרים דק"ק זיטאמיר זי"ע היה בן אחיו של הגה"ק המפורסם רבי יחזקאל הלוי לנדא מפראג בעל הנודע ביהודה זי"ע.

רבינו היה מגדולי תלמידי המגיד הק' ממעזריטש שהעיד עליו שאין כמותו היודע ומבין דברי תורתו. כן שאב מבארם של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב, המוכיח מפולנאה, הרה"ק רבי נחמן מקאסוב ובעל התולדות זי"ע.

בראות המגיד הק' כי ברכה בו ובכוחו להיות דורש טוב לעמו, החל לפרסמו ורבים התלקטו סביבו לשמוע אמריו ביניהם גדולי תורה וצדיקי הדור.

נח נפשיה דרב בערב חג השבועות תקנ"ז, ומנו"כ באיוואניץ. דברי תורתו שנכתבו ע"י תלמידו הרה"ק רבי אליעזר הלוי שו"ב בעמח"ס פרקי הנאזר ונדפסו לאחר הסתלקותו ונקראו בשם שקרא להם בחייו "אור המאיר".

להכין את עצמו בהכנה דרבה לקראת חג מתן תורה

"ולכן מה מאוד ראוי אשר כל איש הירא, ורוצה לגשת אל עבודת הקודש, בהגיע חג הגדול והקדוש הזה שחוזר למציאות הראשון נתינת התורה, להתבונן במעוז שכלו אם הכנתו שלימה וחזקה, ותכונת איברי קומתו המה מזוככים ובהירים להשראת אלהות, ואז יתכן לו לעלות בהר לקבל בחינות תורתו והארת אלוהותו יתברך המאיר עתה, ומה מאד צריך לפלס במאזני שכלו באשר הוא שם, ולהתבונן בעצמותו אם היה שם בהכנה כזה אז במעמד הקדוש בנתינת התורה הכלליות, אם היה ראוי ונכון לגשת אל הקודש פנימה, ופן ואולי לא היה ראוי להימנות עמהם במעמד המובחר, בסבת העדר הזדככותו.

היות אז כולם קדושים ובתוכם ה' שורה על פרטי איבריהם, כיון שהיו כולם מגדולים עד קטנים בגדר הפרישות מחומריות וכיעור והדומה, וכאשר חכמים הגידו (שבת קמו, א), ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן מנייהו, וידע נאמנה אם מרגיש בעצמותו מיעוט הזדככות שבלתי אפשרי אז במעמד הקדוש לגשת אל הקודש לקבל הארת התורה, כמו אז כן עתה, בחושך הולך ואין נוגה לו, להיות נוספת אצלו בחינת קבלה מחודשת, כיון שלא קישט ותיקן מדותיו להיות נקי וזך בהם, כאשר יכול שאת ממגע נכרי, על ככה הגיע העדר הארת התורה, להיותה בדרך כלל שבעה עמודים. אור המאיר בדרוש לחג השבועות

רבי מנחם-נחום מצ'רנוביל עסק רבות במצוות פדיון שבויים, ואף סיכן את עצמו לשם כך. פעם אחת נתפס בעיר ז'יטומיר כשניסה לשחרר שבוי מכלאו, ונאסר. רבי זאב-וולף מז'יטומיר קיבל רשות לשרתו.

יום אחד הופיעה לפניהם אישה שראשה מכוסה במטפחת משי ושאלה את רבי מנחם-נחום לפשר דברי רש״י על ׳לך-לך׳ - ״להנאתך ולטובתך״, איזו הנאה וטובה היא זו להיות נע ונד ממקום למקום. הצדיק חיכה לתשובתה, והאישה אמרה, שאברהם אבינו היה נדיב וביתו היה פתוח לרווחה, ולכן הקב״ה אמר לו שֵילך לגלות וירגיש מה חש הנודד, וכך ייהנה יותר מהכנסת האורחים. האישה סיימה את דבריה ונעלמה.

אמר רבי מנחם-נחום לרבי זאב-וולף: ״אישה זו הייתה שרה אימנו, ובאה להרגיעני, שזימנו לי את המאסר כדי שאחוש את גודל צערם של השבויים״. ובאותו היום הוציאוהו לחופשי.

ו׳ סיון

הרה״ק האלוקי ישראל בעל שם טוב משיח שבדורו

יום ההילולא - ו׳ סיון

רבי **ישראל בעל שם טוב** נכתב בראשי תיבות **בעש״ט**. ראש מחנה הצדיקים הנסתרים בתחילה ולאחר מכן מייסדה ומחוללה של תנועת ותורת החסידות, ממנה הסתעפו והתפתחו כל החצרות החסידיות.

נולד בי״ח באלול ה׳תנ״ח (24 באוגוסט 1697) הסתלק בו׳ בסיוון יום א׳ של חג השבועות ה׳תק״כ (21 במאי 1760) ומקום קבורתו בעיירה מז׳יבוז׳.

תקופת לידתו

בשנת ת״ח, חמישים שנה לפני לידת הבעל שם טוב, פרץ המרד הקוזקי באצילים הפולנים, כשבמהלכם בוצעו ביהודים פוגרומים רבים המכונים פרעות ת״ח ות״ט. כתוצאה מהפוגרומים וחורבן הקהילות, המצב הגשמי והרוחני בעם ישראל היה בשפל המדרגה. תקופה זו מכונה בחסידות ״עילפון״, כדוגמת אדם שהתעלף ושקוע בתרדמה.

רבי פנחס מקוריץ אמר שנשמת הבעל שם טוב ירדה לעולם, כדי להעיר את נשמות ישראל מעילפונם.

הרבי מסביר שכמו אדם שהתעלף קוראים בשמו הפרטי כדי לעוררו, כיוון ששם האדם מגיע מעצם הנפש, כשמעוררים את העצם גם האדם מתעורר. כך קודם התגלות הבעל שם טוב עם ישראל היה שקוע ב׳עילפון׳ והקב״ה הוריד את נשמת הבעש״ט (ששמה **ישראל**) לעולם, כדי לעורר את עצם הנפש בעם, וכך גם הם יקומו מעילפונם.

הרקע ללידתו

הוריו רבי אליעזר והרבנית שרה היו עקרים והתגוררו ביישוב והייתה להם פרנסה בשפע, והיו מכניסי אורחים גדולים.

פעם אחת הגיע אורח בערב שבת מאוחר מאוד ובבגדי חול, ולמרות זאת רבי אליעזר אירחו וקירבו; לגירסה אחרת, האורח הגיע ביום השבת אחר הסעודה, דבר שהיה נראה כהגעה מחוץ לתחום שבת, אך למרות זאת רבי אליעזר כבדו ואירחו ושאר האורחים געזרו ברבי אליעזר על כך, אך הוא המשיך לכבדו.

האורח נשאר, כמנהגו של רבי אליעזר, עד ליום ראשון אחר הצהריים, ואחר שרבי אליעזר ליווה אותו, גילה האורח שהוא אליהו הנביא ושבא לנסותו במצוות הכנסת אורחים, ובזכות עמידתו בנסיון - יוולד לו ילד, ומסר לו דברים שעליו לומר לילד בהגיעו לגיל שנתיים וחצי.

לאחר זמן נולד לרבי אליעזר בנו יחידו, הבעל שם טוב.

המגיד ממעזריטש פירש על פי סיפור זה את הפסוק "בַּמֶּה יִוָּדֵעַ אֶת אָרְחוֹ": במה זוכים לנער - על ידי הכנסת אורחים.

זקני החסידים פירשו על פי סיפור זה, את המסורת מאדמו"רי חב"ד שצריך בכל יום ללמוד את פרשת השבוע עם פירוש רש"י ופעם או פעמיים בשבוע מספר שורות מספרו של הבעל שם טוב כתר שם טוב, שהקשר בין שני השיעורים הוא, שגם רש"י וגם הבעל שם טוב נולדו אחר שאביהם עמד בנסיון.

רבי ישראל נולד בעיר טלוסט לאביו ר' אליעזר ולאמו שרה ביום שני י"ח באלול שנת תנ"ח וסימנך "נחת", כי במעשיו גרם נחת בעולמות התחתונים והעליונים.

רבי הלל מפאריטש העיד בשם מורו רבי מרדכי מטשערנאביל ששמע מאביו המאור עינים כי בי"ח אלול נולד הבעש"ט בגופו רוחו ונשמתו. בגופו - בלידתו. בנפשו - התגלות מורו הקדוש אליו. ברוחו - בהתגלותו הכללית לעם ישראל.

חינוכו

הבעל שם טוב היה בן יחיד להוריו ובהיותו בן חמש נתייתם מהם. לפני שנפטר אביו, אמר לו: "בני אל תירא משום דבר, רק מהקב"ה בעצמו ואהוב בפנימיות לבבך כל יהודי בלי הבדל מי הוא ומה הוא עושה". היה זה עבורו כצוואה והוא הפנים את המסר הזה וחי על פיו, לאחר פטירת הוריו דאגו אנשי העיירה למחיה עבורו, אך הדבר לא נמשך זמן רב.

בשנות ילדותו נהג ללכת כמעט מידי יום לאחר לימודיו אצל מלמדו. ליער ולהסתובב בינות לעצים והטבע הפורה, אשר שם מצא את מנוחתו והיה חוזר על לימודו ופעמים אף נרדם שם. פעם אחת בהיותו ביער פגש באחד מהצדיקים הנסתרים אשר עמד ליד עץ שקוע בתפילה נלהבת, הבעש"ט התבונן באיש, ולאחר מכן ביקשו ללמד אותו תורה, לאחר תקופה שהסתובב ולמד עם אותו צדיק, השאירו אותו צדיק אצל אחד מראשי חבורת הנסתרים, רבי מאיר, על מנת שילמד עמו בצורה מסודרת, ואכן הבעש"ט ישב בביתו 4 שנים ובמהלכן צבר את כל הידע שלו בתורת הנסתר והקבלה, לימים סיפר הבעש"ט שבימי שבתו אצל מורו רבי מאיר פגש באליהו הנביא.

נישואיו

בשלב מסוים עזב הבעל שם טוב את טלוסט ועבר לגליל ברודי הסמוך לפודוליה. שם, נעשה 'מלמד' באחד החדרים ופגש עם רבי אפרים מברודי שהיה מנכבדי העיר ואביו של רבי אברהם גרשון מקיטוב. רבי אפרים הציע לבעל שם טוב את מ' חנה והם באו בקשרי השידוכין והבעל שם טוב רצה שזה יישאר בסוד. רק לאחר פטירתו של רבי אפרים, בא הבעל שם טוב לשאת את אשתו, אולם בבואו הסתיר את עצמו בלבושו בגדי איכר גסים. רבי אברהם גרשון ניסה לדחותו ולבסוף הבין שזה חתנה של אחותו והם נישאו, אך הוא הרחיקו מסביבתו. הזוג הצעיר עבר לאחד הכפרים שבין קוטוב לקוסוב. ר' ישראל

היה מבלה רוב זמנו בהתבודדות ביערות ובשדות. בהמשך עברו לכפר אחר. בשנת ת"צ עברו לטלוסט שבגליציה והחלו שוב לעסוק במלמדות וכל חייהם חיו בדוחק כלכלי.

פעליו

התעסקותו בחינוך ילדי ישראל

לפני התגלותו עסק הבעש"ט כעוזר 'מלמד', ותפקידו היה להוליך ולהביא את הילדים מביתם ל'חדר הלימוד', במהלך הדרך היה הבעש"ט מחדיר ומכניס לילדים חוויות רוחניות, בין היתר על ההקפדה בעניית אמן, וכמו כן שומר עליהם בדרכים מפני הסכנות והכלבים.

עבודתו זו היה עושה בשמחה ואהבה אין קץ, עד שלימים התבטא באוזני תלמידיו הגדולים, ש"הימים האלה היו הימים השמחים ביותר בחייו". תלמידו, המגיד ממזריטש התבטא פעם: "הלואי שהיו מנשקים את ספר התורה באותה אהבה שהיה הבעל שם טוב מנשק את הילדים כשהיה מוליכם אל ה"חדר" כשהיה עוזר למלמד".

בעת היותו בן 18 (שנת תע"ו), הציע לפני חבריו מהמחנה הנסתרים, דרך פעולה חדשה, לעבור מעיירה לעיירה ולדאוג שבכל מקום יש 'מלמד' עבור ילדי המקום, ובמקום שאין, הצדיקים הנסתרים ישמשו בתפקיד, באותה תקופה גם שימש הבעש"ט כעוזר מלמד.

ראש מחנה הנסתרים

בגיל 14 (ה'תע"ב) נכנס לחבורת מחנה הנסתרים, אשר הייתה אז תחת הנהגת ה"בעל שם" רבי אדם מרופשיץ.

לפני פטירתו של מנהיג מחנה הנסתרים רבי אדם בעל שם, הודיעו לו בחלום למסור את ה'כתבים' שברשותו לישראל בן אליעזר מאקופ, הוא שלח את בנו לחפש את רבי ישראל, וביקש ממנו למסור לו את הכתבים כי הם שייכים לשורש נשמתו ואם יסכים ללמוד עמו מה טוב. אחרי חיפוש ארוך מצא את 'שומר בית המדרש' בשם ישראל שהיה אז בן ארבע עשרה שנה. ביקש ממנו בן ה'בעל שם' שילמד איתו, רבי ישראל הסכים ואמר בתנאי שיראה כאילו רבי ישראל הוא התלמיד. כתוצאה מהלימוד, שידכו לו אשה מהעיר אקופ, אשתו זו נפטרה זמן קצר לאחר הנישואין.

בגיל שמונה עשרה מונה רשמית למנהיגם של הצדיקים הנסתרים.

ביום הולדתו העשרים ושש נתגלה אליו אחיה השילוני, ולמדו תורה במשך עשר שנים, בזמן זה גילה לו את המאור שבתורת הנגלה והקבלה כפי שנלמד בגן עדן. עד שביום הולדתו השלשים ושש הפציר בו רבו להתגלות.

התגלותו ושמו

ביום י"ז באלול שנת תצ"ד, הבעל שם טוב היה אז בן שלושים ושש, ציווה אותו אחיה השילוני להתגלות בעולם והוא התגלה לראשונה בעיר טלוסט. לאחר מכן החל הבעל שם טוב לפרסם את שיטתו על ידי מסעות ונדודים. תחילה עסק בעיקר בפדיון שבויים, חיזוק התורה ויראת שמים והפצת פנימיות התורה. במסגרת נסיעותיו ביקר בהורדנקא, קיטוב, נמירוב, שריגרד שבגליציה ופודוליה, בפולנאה, שדה לבן, זסלב שבווהלין.

במהלך נסיעותיו נהג לרפא חולים על ידי רפואות וגם על ידי קמיעות. את קמיעותיו כתב הסופר רבי אלכסנדר זיסקינד ובהמשך, כשרבו הפניות, נעזר גם ברבי צבי סופר, שפרשיותיו היו יקרות ערך. לבסוף נשאר רק רבי צבי לסופרו היחיד.

בשונה משאר בעלי השם שקדמו לו, הבעל שם טוב לא השתמש כלל בהשבעת שמות הקודש ובקמיעות שחילק לא הופיעו שמות, וזו אחת הסיבות לכך שהכינוי שלו שונה מכל שאר בעלי השם שלפניו והוצמד לו הכינוי 'בעל שם טוב'.

בשנת ת"ק, עבר הבעל שם טוב לעיר מז'יבוז', שם החלו להתרכז סביבו אלפי חסידים ומעריצים, ביניהם גדולי תורה רבים וצדיקים מפורסמים. הבעל שם טוב היה לומד עם תלמידיו שיעור בגמרא. השיעור היה חריף וגאוני ולמדו בו גם את הרמב"ם, הרי"ף הרא"ש ושאר מפרשים מה"ראשונים" שהשתייכו לגמרא הנלמדת. הבעל שם טוב היה מתרגם את המילים לאידיש.

באותה תקופה גם תכנן הבעל שם טוב לעלות לארץ ישראל, שתפסה מקום חשוב ומרכזי בתורתו, אולם תכניתו לא יצאה אל הפועל.

עלייתו להיכל המשיח

בראש השנה שנת תק"ז עשה הבעש"ט עליית נשמה לעולמות העליונים עליה סיפר בארוכה באגרת המכונה אגרת הגאולה. בעליה זו אמר לו מלך המשיח כי ביאתו תלויה בהפצת מעיינות החסידות, תיאור העלייה ודבריו של המלך המשיח כתב הבעש"ט עצמו במכתב ששלח לגיסו ר' גרשון מקיטוב, וזה לשונו:

בר"ה שנת תק"ז עשיתי השבעת עליית הנשמה כידוע לך, וראיתי דברים נפלאים במראה מה שלא ראיתי עד הנה מיום עמדי על דעתי... ועליתי מדריגה אחר מדריגה, עד שנכנסתי להיכל משיח ששם לומד משיח תורה עם כל התנאים והצדיקים וגם עם שבעה רועים, ושם ראיתי שמחה גדולה עד מאד... ושאלתי את פי משיח: אימת אתי מר?, והשיב לי: בזאת תדע, בעת שיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם, ויפוצו מעיינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת, ויוכלו גם המה לעשות יחודים ועליות כמוך, ואז יכלו כל הקליפות ויהיה עת רצון וישועה. ותמהתי על זה, והי' לי צער גדול באריכות הזמן כל כך מתי זה אפשר להיות.

הניצחון על ה'פרנקיסטים'

בכ"ו בתמוז שנת תקי"ט ניצח הבעש"ט את הפראנקיסטים בעיר לבוב. במכתבים שנמצאו בגניזה החרסונית נמצא כי הבעש"ט ותלמידיו הכריזו על יום זה כעל יום חג. באגרת מיום ח' כסלו תש"כ עונה הרבי לאחד ששאל מדוע יום זה לא נחוג בכל שנה, שביאור על כך לא שמע, אך מה שנראה הוא, שמכיוון שלשנה הבאה הבעש"ט כבר הסתלק (בשנת תק"כ).

שיטתו

ישנן נקודות רבות שאותם חידש והדגיש הבעש"ט בשיטתו. נקודת כל החידושים היא לקחת כל דבר לגלות את מקורו, העצם שלו. היינו: מהי תכליתו, מטרתו, מקורו ולאן הוא מוביל. כך מגלה מהו העצם של קיום העולם, בריאה מתמדת על ידי הקב"ה. כך מגלה גם מהו בדיוק היהודי, עצם שמאוחד בתכלית

עם עצמות אין סוף (וכיון וענין זה גלוי יותר אצל היהודים הפשוטים דווקא, קירבם יותר) וכן עודד במיוחד את האהבת ישראל הפשוטה לכל יהודי מצד עצם הנשמה. וכן גם מגלה את מהות ה'קליפת נוגה' ראה תניא - פרק ו'. ועוד ועוד.

השגחה פרטית

דרכו של הבעל שם טוב בענין השגחה פרטית מסתכמת במשפט הידוע "בכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם", הבעל שם טוב מבאר כי גם במקום הנראה כהסתר הכי גדול - חמשת האלפין של דברי הרהב של פרעה - אמר אויב: ארדוף אשיג אחלק שלל, גם שם ישנם חמשה אלפין להורות כי גם מאחורי דברים אלו של הקליפה עומד האחד יחיד ומיוחד - אלופו של עולם.

משל ידוע של הבעל שם טוב הוא המובא בספר נכדו הדגל מחנה אפרים אודות המלך שהקיף את עצמו בשבעה חומות איומות. כל אחד בצורה ומסוגרת יותר מהקודמת לה. רבים הם שטיפסו וניסו לשבור את החומות ולא הצליחו. רק בן המלך שידע כי אביו לבטח לא הפקיר אותו, מסר את נפשו לעבור את כל החומות ולבסוף לאחר שמסר את נפשו לטפס על החומות התברר לו כי הכל אחיזת עינים; אין חומות ואין שום דבר מפריע מלהתקרב למלך. הנמשל הוא היהודי שאם יאמין באמת שהקב"ה קרוב אליו - יתבטלו ממנו כל ההסתרים.

משפט ידוע של הבעל שם טוב הוא כי גם ההסתרה עצמה הוא מהקב"ה כמו שנאמר "ואנכי אסתר אסתיר פני", וממילא העונש הוא כי מציאות זו עצמה תוסתר - שההסתרה הינה הסתרה.

לפי שיטתו של הבעל שם טוב אפילו עלה שנופל מעץ - בהכרח יש בדבר השגחה פרטית. שכן מכיון שאין כל מציאות שאין בה מציאות אלוקית, אם כן לא ייתכן שתתבצע אפילו פעולה אחת מראשית הבריאה עד סוף שבעת אלפי שנות קיומה - שאין בה מציאות השגחה פרטית.

קירוב היהודים הפשוטים

בי"ז אלול תע"ד בעת היות הבעש"ט ביער התגלה אליו אליהו הנביא לראשונה בהיותו לבדו, וגילה לו שבשמים יש יותר נחת רוח כאשר יהודי פשוט מברך את הקב"ה ומודה על פרנסתו, מכל היחודים והכוונות שהצדיקים עושים. מני אז עיקר שיטת והנהגת הבעש"ט היה לקרב ולחבב דווקא את היהודים הפשוטים, אשר פעמים ואפילו לא ידעו קרוא וכתוב, והיה מעודדם ומשדלם לברך ולהודות לקב"ה, הוא היה מסתובב מכפר לכפר ומתענין בשלום האנשים על מנת שיוציאו משפתם את התודה לקב"ה.

כח המחשבה

חשיבות יתירה נתן הבעל שם טוב לכח המחשבה, וקבע כי "במקום שמחשבתו של אדם נמצא שם הוא כולו". גם בעבודת התורה והתפילה מדגיש הבעל שם טוב מאוד את חשיבות דביקות המחשבה בשורש האותיות שהיא האור אין סוף, וכן הבעל שם טוב מדריך את האדם לדבק מחשבתו תמיד אל השכינה הקדושה.

מקובל בחסידות מספר סיפורים שבהם הראה הבעל שם טוב לתלמידיו כיצד במקום מחשבתו של האדם שם הוא נמצא. כך למשל פעם הראה הבעל שם טוב לתלמידיו איך שור אוכל שור אחר, בעוד שבגשמיות היה זה אדם שאכל בשר שור לשם תאוה, בסעודת שבת. במקרה אחר, לאחד מה'בעלי-

בתים' של העיר מעזיבוז היה ריב עם 'בעל-בית' אחר, ופעם אחת בשהותם אצל הבעל שם טוב בבית הכנסת, הוא צעק שהיה "קורע את יריבו כדג". הבעל שם טוב צוה לתלמידיו שיתנו אחד לשני את ידיהם ושיתייצבו לידו בעינים עצומות. הבעל שם טוב הניח ידיו הקדושות על כתפי שני התלמידים שעמדו לידו. לפתע החלו התלמידים לצעוק בפחד: הם ראו כיצד בעל הבית קורע הוא כדג את יריבו! זה מראה בבירור, שמכל כח - יש תוצאה ופועל דבר: אם בלבוש חומרי, או רוחני, שאפשר לתופסו רק בחושים נעלים ועדינים יותר.

העלאת הרע לטוב

לפי תורת הבעל שם טוב אין מציאות אמיתית של רע בעולם כלל. למרות שאכן יש מציאות של רע המסתיר על הטוב, בדרך דמיון והסתר, גם מציאותו של הרע היא בעצם ברצון ה', על כך מביא הבעל שם טוב את משל המלך השולח רשע לפתות את בנו אך גם רצון הרשע הוא שהבן לא ישמע בקולו.

בנוסף החיות של הרע היא בעצם ניצוץ קדוש שהיא החיות של ההתגברות על העבירה, שהיא בעצם סיבת קיומה של העבירה או הקליפה - כדי שיתגברו עליה ויכניעו אותה.

בנוסף אומר הבעל שם טוב כי גם החושך משמש לטוב, כי יתרון האור מן החושך, מעלת יתרון האור ניכר מצד החשך, וכן החכם מצד הטיפש, וניכר מעלת הצדיק מצד הרשע, והתענוג מכח הנגע והיסורין, ומעלת הדעת נודע מכח השכחה.

מכיון שכן, נמצא כי גם לחושך ולרע יש עליה ותועלת, מכיון שהחושך נעשה כעין "כסא" לטוב, ומכיון שהוא נעשה כסא לטוב יש לו קשר וחיות מהטוב, כמו יד האדם המושיט דבר למעלה אז הוא בעצמו שם.

למרות זאת, אין לטעות לחשוב שגם החושך הוא טוב, כי ישנו מסך המבדיל ומחלק בין האור ובין החושך. מעלתו של החושך הוא דוקא בהכרה שהוא חושך, ובהיותו משמש ככסא לאור, אך אין לטעות ולחשוב שהוא טוב.

תורתו - כתיבת והדפסת דבריו

הבעש"ט היה גאון עצום בנגלה ובנסתר. כמה עניינים וסיפורים מגאונותו בפשטות עברו במסורת אצל רבותינו נשיאנו. מנהגו היה לומר דברי תורה קצרים ועמוקים ובשפת האידיש, אך תלמידיו הם אלו שליקטו וכתבו את אמרותיו ותורותיו, והדפיסו את הספרים:

- תולדות יעקב יוסף - נכתב על ידי תלמידו רבי יעקב יוסף מפולנאה, הודפס בשנת תק"מ.
- צוואת הריב"ש - מכיל גם מתורתו של הבעש"ט כפי שנאסף על ידי רבי ישעיה מיאנוב ויצא בתשל"ה, מחדש על ידי קה"ת, בהוראת הרבי.
- כתר שם טוב - בו רוכזו ליקוטי התורות בספר כתר שם טוב וכיום נעשה ליקוט מקיף לפי נושאים בספר "בעל שם טוב" ב-2 כרכים גדולים.

כמה מתורותיו מופיעות גם בספר "דגל מחנה אפרים" שכתב נכדו, ר' משה חיים אפרים. בתקופה מאוחרת יותר התגלו צרור גדול של מכתבי הבעש"ט בגניזה החרסונית, שנרכשו על ידי אדמו"ר הריי"צ, ופורסמו בגליונות התמים.

ביאת המשיח תלויה בהכרח בהפצת תורת הבעל שם טוב, וכמו שכתב בעצמו במכתב, כי בראש השנה שנת תק"ז עשה עליית נשמה והגיע עד להיכלו של מלך המשיח. שאל הבעל שם טוב את מלך המשיח: "אימתי קאתי מר" (מארמית: מתי בא אדון) ענה לו המשיח: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", כשכוונתו על מעיינות תורת החסידות, אותה גילה ולימד הבעל שם טוב וכאשר תורתו תתפרסם ותופץ, תבוא הגאולה.

שבע התורות

שבע התורות של הבעל שם טוב שהתגלו לאדמו"ר הרש"ב, הם תורות שאמר הבעש"ט בגן עדן בשנת תרנ"ב. בשמיני עצרת תרנ"ג סיפר אדמו"ר הרש"ב את פרטי המאורע (ברבים או בסעודתו בלבד). ומאז כלל לא נזכר המאורע במשך יותר מארבעים שנה, בשנת תרצ"ז אדמו"ר הריי"צ פרסם וגילה את פרטי המאורע.

הנהגה ניסית ומופתית

סיפורי הבעש"ט

סיפורי הבעל שם טוב נדפסו בחלקם בספר שבחי הבעש"ט ובעשרות ספרים אחרים, ורבים עוד יותר מקובלים ממקורות מוסמכים בקרב תלמידי הבעל שם טוב ותלמידי דרכם. המופתים שמקובלים מהבעל שם טוב, ואשר לחלקם קיימים עדויות מדוייקות, הם למעלה מכל דמיון, עד אשר רבי מנחם מנדל מוויטבסק כותב במכתב "אחד היה הבעל שם טוב לפניו לא היה ולאחריו מעפר מי יקום"?

הבעל שם טוב העיד על עצמו כי המופתים העצומים שערך לא היה על ידי שימוש בשמות הקדושים, אלא על ידי אמונה פשוטה באחדות הבורא ואפסות הבריאה מבלעדי כח הבורא. כך למשל הבעל שם טוב עבר נהר שליד העיר מזיבוז' באופן שפרש את מטפחתו על הנהר ועברה כשהוא מעיד שעבר רק באמונה פשוטה בלבד.

קפיצת הדרך

בסיפורים רבים של הבעל שם טוב מסופר על כך שהבעל שם טוב הורה להתיר את מושכות הסוסים ולהתיר להם לנסוע כרצונם, ואז הסוסים דהרו בצורה בלתי טבעית בעליל. באופן זה פעל הבעל שם טוב ישועות בלתי טבעיות כשיכל להיות במקומות רחוקים מאוד זה מזה בזמנים קצרים מאוד, כשחלקם התרחשו קרוב לכניסת השבת והיה צורך להשתמש בקפיצת הדרך.

הסתלקותו

בחג הפסח שנת תק"כ חלה הבעש"ט בקיבתו וכתוצאה מכך נחלש ביותר וגם דיבורו היה בקושי. בליל חג השבועות התאספו לידו כל תלמידיו אמר לפניהם תורה. בבקר שלח לקרוא לאנשי ה"חברה קדישא" והורה להם כיצד להתעסק בקבורתו. לאחר מכן התחזק מעט והתפלל בעצמו לפני התיבה, בביתו. לאחר התפילה, יצא תלמידו רבי נחמן מהורודנקא כדי לשפוך תפילה על שלום רבו, הבעש"ט הגיב על כך: "לחינם הוא מרעיש בתפילה אם היה יכול להיכנס באותו פתח שבו הייתי נכנס אנכי, היה פועל". לאחר מכן שמעוהו לוחש: "אני מוחל לך אותן שתי שעות, אל תענה אותי!". כשבאו בני העיר לברכו בברכת החג, אמר לפניהם דברי תורה. אחר כך שוב אמר דברי תורה לתלמידיו המקורבים "על

עמוד שעולה מגן עדן תחתון לגן עדן עליון". אחר נפרד מבני העיר באומרו: "עד כאן גמלתי עמכם חסד ועכשיו תגמלו אתי חסד".

כוחותיו עזבוהו. וציוה לתלמידיו לומר "ויהי נועם". משראה את תלמידיו מצטערים, אמר: "אין אני דואג לעצמי. כי יודע אני בבירור שאצא מפתח זה ואכנס בפתח אחר". לאחר מכן נשכב והתיישב לסירוגין. אחר כך ציווה לכסותו בסדין ושכב פעם נוספת, הוא התחיל להזדעזע ולחרוד כמו שנהג בתפילת "שמונה עשרה" ואחר כך נח מעט. קולו לא נשמע עוד, רק שפתיו נשמעו מרחשות את הפסוק: "אל תבואני רגל גאוה", אותה שעה בדיוק, הסתלק ובאותו רגע בדיוק עמדו שני השעונים שהיו בבית ופסקו מללכת. תלמידו רבי לייב קסלר סיפר שראה את יציאת הנשמה "כמו שלהבת מראה תכלת" והעיד "שבשעת יציאת נשמתו זרחו פניו כבקבלת שבת עם קבלת ה"נשמה היתירה".

בו' סיוון תק"כ - יום רביעי ראשון לחג השבועות, כשהוא בן ששים ואחת שנה, שמונה חדשים ושמונה עשרה יום נסתלק הבעש"ט לבית עולמו. ומנוחתו כבוד במז'יבוז'.

ביום רביעי כ' בכסלו תקנ"ט, אמר על כך אדמו"ר הזקן, שהיה נכדו הרוחני: "ביום הרביעי נטלו המאורות", כלומר - שביום הרביעי נלקחו ונסתלקו המאורות.

פולמוס סביב התאריך המדויק

בדורות האחרונים התעורר פולמוס סביב התאריך המדויק בו הסתלק הבעש"ט - שהספק הוא בין יומו הראשון של חג השבועות (ו' סיון) לבין יומו השני (ז' סיון). בספר "שמועות וסיפורים" מובא שבשנה אחת התארח בחג השבועות רבי לוי יצחק שניאורסון בביתו של אדמו"ר הרש"ב, הם שוחחו על הסתלקות הבעל שם טוב, ור' לוי יצחק הזכיר את הדעה לפיה הסתלק הבעל שם טוב בז' סיון. אדמו"ר הרש"ב הגיב לכך בפסקנות ואמר שההסתלקות התרחשה בו' סיון, ואילו בז' סיון הסתלק דוד המלך. ר' לוי יצחק הקשה על קביעה זו מההלכה האוסרת לקבור בחג ומההשערה היוצאת מקביעת אדמו"ר הרש"ב לפיה קבורתו של הבעש"ט נערכה על ידי גוים, אדמו"ר הרש"ב הגיב לטענה זו בכך שגופו הקדוש של הבעש"ט לא הוצרך להתעסקות של אנשי חברא קדישא. בספר "היום יום" בתאריך ו' סיון, א' דחג השבועות, נכתב: "הסתלקות הבעל שם טוב - ביום הרביעי א' דחה"ש תק"ך ומנוחתו כבוד במעזיבוש".

תלמידיו

- ממשיך דרכו המגיד ממזריטש
- רבי יעקב יוסף מפולנאה
- רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב
- רבי חיים הכהן רפפורט
- רבי זאב וולף קיצס
- רבי חיים מקראסנא
- רבי נחמן מהורדנקא

- רבי אריה לייב משפולי
- רבי מנחם מענדל מויטבסק
- רבי מנחם נחום מצ'רנוביל
- רבי פנחס מקוריץ
- רבי שמואל מקמינקא
- רבי אברהם אבא מקריבוש
- רבי דוד לייקס
- רבי לייב שרה'ס
- רבי יהודה לייב מפיסטין
- רבי זלמן מלוצק
- רבי אברהם מפודולסק
- רבי מנחם מענדל מפרימשלן
- רבי ליבער מברדיטשוב
- רבי דוד מקולמיא
- רבי מנחם מנדל מבאר

משפחתו

לבעל שם טוב שני ילדים ידועים:

- בנו רבי צבי,
- בתו אדל.

בין נכדיו הידועים נמנים בניה של אדל:

- רבי משה חיים אפרים מסדילקוב
- רבי ברוך ממז'יבוז'.
- נכדו של ר' ברוך ממז'יבוז' הוא ר' משה צבי מסאוואראן (עיירה באוקראינה)
- נינו, נכדה של אדל מבתה פייגא - רבי נחמן מברסלב.

צאצאי הבעש"ט ואדמו"ר הזקן גם יחד:

- הרב אהרן זסלבסקי, רבה של קרמנצ'וג, נכד אדמו"ר הזקן בן בתו, הרבנית פריידא וחתן אדמו"ר האמצעי, נשא בזיווג שני את מרת חיה, בת רבי נחמן מברסלב, ונולד להם בן בשם ר' יחיאל. בקרמנצ'וג היו דרים נכדיו, שהיו נכדי רבנו הזקן ונכדי הרה"ק רבי נחמן מברסלב.

ארשת דאגה הייתה שרויה על פני תושבי העיירה. בני-האדם התהלכו בחוצות בצעדים כבדים ובראשים מורכנים. ניכר היה כי צרה גדולה טורדת את שלוותם.

באותם ימים עדיין היה הבעל-שם-טוב בתקופת ההסתר שלו, והתהלך בין הבריות כאיש פשוט. הוא נהג לסובב בעיירות ובכפרים, לשאול את התושבים לשלומם ולמצב פרנסתם, והיה מחזקם באמונה ובביטחון בה'.

כשנכנס בשערי העיירה הקטנה הבחין מייד בעצב השורה על פני הבריות. התושבים היו יהודים פשוטים, בעלי מלאכה וחקלאים. הייתה בהם יראת שמיים פשוטה ואמיתית. גם כשעסקו במלאכתם הקשה היו מקפידים על תפילה בציבור שלוש פעמים ביום.

מנהג יפה נהגו בני העיירה - לומר בכל בוקר את כל ספר התהלים, ובשבת הגדילו לעשות וקראו אותו פעמיים, לפנות בוקר ואחר הצוהריים. מעת לעת היה מישהו נושא דרשה על פסוק חומש או על משנה ממסכת אבות.

כדרכו, שאל הבעש"ט את התושבים לשלומם ולמצב פרנסתם. תשובתם הייתה אנחה כבדה. התברר שזה זמן רב לא ירד גשם, וגידולי הקיץ, הנסמכים באזורים האלה על הגשמים, נפגעו קשה.

תכניתו של הבעש"ט הייתה להמשיך בדרכו לעיירות נוספות, ואולם כאבם של התושבים נגע לליבו. הוא החליט להישאר, ואף ביקש מכמה מחבריו הצדיקים הנסתרים לבוא לעיירה, ולעורר יחד רחמי שמיים.

למחרת הופיעו אותם צדיקים, ויחד ערכו פדיון נפש בעבור תושבי המקום, והתפללו שיתכנסו העננים וישיירדו גשמי ברכה על השדות והמטעים.

זה היה ביום חמישי, כשתפילת הצדיקים נענתה, וגשמי ברכה החלו לרדת. בהתרגשות עצומה החליטו ראשי הקהל כי בשבת הקרובה יתכנסו כל בני העיירה לומר את ספר התהילים שלוש פעמים. לכבוד החסד הגדול שגמל עימם ה' הכינו מאפה מתוק מיוחד בעבור הילדים, ביטוי של תודה על חסדי ה'.

כשראו הבעש"ט וחבריו הנסתרים את השמחה האדירה ואת ההודיה לה' שחשו התושבים, החליטו להישאר בעיירה גם בשבת קודש, ולהשתתף בקידוש השם הגדול שיהיה.

ביום שישי הופיע בעיירה 'מגיד' נודד. המגידים בימים ההם היו תלמידי-חכמים בעלי לשון רהוטה, שידעו לרתק את קהל שומעיהם. רובם נהגו להטיף מוסר בלשון חריפה, להזהיר מפני עוונות ולתאר בצבעים עזים את העונשים הצפויים לעוברים על מצוות התורה.

היו מעט 'מגידים' שעוררו את לב השומעים בדרך חיובית, ובחרו להדגיש את אהבת ה' לכל יהודי ואת השכר המובטח על קיום המצוות, ועד כמה יקרה כל מצווה בעיני ה'. אך הללו היו מעטים.

ראש הקהל, יהודי תמים וירא שמיים, קיבל את פני המגיד בכבוד וסיפר לו כי השבת הקרובה נקבעה לשבת הודיה על נס הגשמים, ובזמן שנועד לדרשה מתכננים בני הקהילה לקרוא יחדיו את ספר התהילים.

המגיד נזף בו: "זמן לשינה ואכילת מאפה מצאתם, אך לשמוע דברי תורה אין לכם פנאי?! זה ביזוי תלמיד-חכם!".

ראש הקהל נחרד וביקש את סליחת ה'מגיד'. רק לאחר שרב העיירה הטריח את עצמו לאכסנייתו של ה'מגיד' התרצה האורח וניאות לשאת את דרשתו אחרי הסעודה השלישית, קודם תפילת ערבית.

עם כניסת השבת שמרו בני העיירה את כל ההנהגות המיוחדות לשבת ההודיה. הנשים הוסיפו והדליקו נר מיוחד בבית המדרש, והאולם הואר באור יקרות. הבעש"ט וחבריו הצדיקים שמחו מאוד שזכו להישאר בעיירה בשבת זו.

כאשר הגיע הזמן לדרשתו של ה'מגיד', נהרו כל התושבים לבית המדרש. ה'מגיד' החל לייסר את הקהל בלשון קשה. הוא התריע על חטאיהם ואמר כי הם עלולים להיענש בעונשים קשים. הוא הזכיר את הגזירות האיומות של ת"ח-ת"ט, שאירעו לא מכבר.

הקהל כולו נרעד. אנשים, נשים וטף פרצו בבכי. מקצתם אף התעלפו מרוב חרדה.

ברגע זה נכנס הבעש"ט לבית המדרש ושאל לפשר הזעקות והבכיות. כשאמרו לו מה אמר ה'מגיד', התמלא ליבו צער עמוק על היהודים התמימים, שרצו להודות לה' ומצאו עצמם רועדים מאימת הדין. הבעל-שם-טוב עלה על אחד השולחנות ופנה אל ה'מגיד' ואמר:

"רבי, כתוב במדרש שהקב"ה ביקש ממשה רבנו שיוכיח אותו, כביכול. אם כן, מדוע אתם מוכיחים את אנשי העיירה? מוטב שתוכיחו את הקב"ה על שאינו מרחם על בניו, ועתה, כאשר עשה עימם חסד והרעיף עליהם גשמי ברכה, יעבדו אותו בניו בנאמנות ובאהבה!".

דממה נפלה באולם, ומייד אחריה נשמע פרץ גדול של שמחה: "נכונים הדברים! אמת ויציב!", קרא כל הקהל.

שמחת השבת שבה לשרות בבית המדרש. אמרו קדיש דרבנן אחרי דרשת ה'מגיד', ואחריו החל הקהל לשיר בשמחה את פרקי 'שיר המעלות', מתוך הודיה מחודשת לה' יתברך. (על-פי 'ליקוטי דיבורים')

בימיו של הבעל שם טוב היתה פעם בצורת קשה. באותם הימים ראה הבעש"ט אדם פשוט שהתפלל וצעק את הפסוק: "וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר" (דברים יא, יז).

התפלא הבעש"ט על שאדם זה מבקש עצירת גשמים, אך כיוון שראה שתפילתו של האיש מתקבלת ורצויה בשמים, לא גער בו. לא עבר זמן רב וירדו גשמים.

אז קרא הבעש"ט לאיש ושאל: "מה הייתה כוונתך כשקראת 'וְעָצַר אֶת־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר'?"

ענה האיש: "אפרש לך את המלים - 'וְעָצַר' פירושו 'וסחט'. הקדוש ברוך הוא יסחט את השמים ויוציא מהם גשם רב כל כך, עד ש'לֹא־יִהְיֶה מָטָר' עוד בשמים, רק ירד הכל אל הארץ."

בשנים טרם התגלה בפומבי וייסד את התנועה החסידית, נהג רבי ישראל שהתפרסם כ'בעל שם טוב' לטייל תכופות באזורים הכפריים, שבהם חיו יהודי מזרח אירופה בכפרים קטנים ומבודדים או בפונדקי דרכים נידחים. רבי ישראל היה מתרועע עם יהודים אלו, שואב השראה מאמונתם הפשוטה ומעודד את רוחם.

יום אחד הגיע הבעש"ט לפונדק קטן שעמד בצומת דרכים מרחק מילין רבים מן הקהילה היהודית הסמוכה. הוא הוזמן פנימה בחום ומשפחת בעל הפונדק הגישה לו מיני טעימה. "היכן אביכם?" שאל את הילדים. "מתפלל", השיבו לו, ורבי ישראל התיישב להמתין למארחו.

חלפה שעה, חלפו שעתיים. כשהגיח בעל הפונדק מחדרו הייתה כבר שעת אחר-צהריים מאוחרת. לאחר שבירך את אורחו לשלום, התנצל על היעדרותו הממושכת. "אני יהודי בור ועם הארץ", הסביר כשבושה מכסה את פניו. "אני בקושי מצליח לבטא את מלות התפילה מן הסידור, ולפענח את ההנחיות הכתובות ללא ניקוד זו משימה שמעבר ליכולתי. לכן, אין לי ברירה אלא לקרוא כל יום את **כל** הסידור, מתחילתו ועד סופו".

"אולי אוכל לעזור לך", אמר רבי ישראל. במשך השעה הקרובה הוא ישב עם בעל הפונדק והנחה אותו בסבלנות כיצד להשתמש בסידור. רבי ישראל כתב לו ביידיש פשוטה על פיסות נייר קטנות, "תפילת שחרית", "תוספת מיוחדת לימי שני וחמישי", "ברכה אחרי הסעודה", "תפילת מנחה", "תפילת ערבית", "לשבת", "לראש חודש", "לראש השנה" וכן הלאה, ותחב אותן במקומות הנכונים בסידור של בעל הפונדק. "תודה רבה", אמר בעל הפונדק כשנפרד רבי ישראל לשלום כדי להמשיך במסעו. "עכשיו אוכל להתחיל להתפלל כמו יהודי הגון".

אך שמחתו של בעל הפונדק לא האריכה ימים, אפילו לא שעות! כמה שעות לאחר שיצא הבעל שם טוב את הפונדק, נפל הסידור באופן בלתי מוסבר ממדפו, וכל פתקי הנייר שתחב בו הבעש"ט התעופפו מבין דפיו. "אבוי לי!" בכה בעל הפונדק. "מי יודע כמה חודשים יחלפו בטרם יגיע שוב יהודי תלמיד-חכם לפונדקי?" נחוש בדעתו שלא להניח להזדמנות זו להתחיל להתפלל כיאות לחמוק ממנו, תפס את הסידור ואת הפתקים ורץ לכיוון שאליו צעד האורח.

מקץ כמה מילין של הליכה נמרצת זיהה סוף סוף את הבעש"ט במרחקים, וראה אותו מגיע לנהר. "איך הוא יחצה את הנהר?" תהה בעל הפונדק. "בעונה זו המים בנהר עמוקים ושוצפים. לא ניתן לחצות את הנהר". הוא עמד לצעוק לו כדי להזהירו, אך אז ראה את רבי ישראל פורש את ממחטתו על המים, צועד עליה כאילו הייתה רפסודה חזקה, מחליק על פני המים ונעלם ביערות שעל גדת הנהר השנייה.

כהרף עין ניצב בעל הפונדק על שפת המים. הוא פרש את ממחטתו על המים, דרך עליה והופס! גם ממחטתו עמדה כמו רפסודה חזקה. הוא רץ לאורך השביל שבו צעד רבי ישראל. "חכה, רבי!" הוא קרא. "חכה! אל תלך עד שתסמן שוב את סידור התפילות שלי! כל הפתקים שלך נפלו!"

משששמע את האיש קורא לו, עצר רבי ישראל ופנה לאחור, וראה את מארחו מן הלילה הקודם רץ לקראתו, אוחז בחוזקה את הסידור ביד אחת ואת פתקי הנייר בידו השנייה. "איך הגעת לכאן?" שאל רבי ישראל בפליאה. "איך חצית את הנהר?"

"עם הממחטה שלי, בדיוק כמוך", השיב היהודי הפשוט. "דרך אגב, יש לך טריק אדיר. אף פעם לא חשבתי שאפשר לעשות את זה כך".

"אני חושב שאלוקים מרוצה ביותר מתפילותיך כמות שהן" אמר הבעל שם טוב לאיטו. "אולי מוטב שתמשיך להתפלל בדיוק כמו שהתפללת עד עכשיו".

משיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

חיי הבעש"ט

זכותו של ר' אליעזר

באיזו זכות זכה הצדיק ר' אליעזר לבן בעל נשמה גבוהה? יש נוסחאות שונות.

נוסחא אחת (כאמור לעיל) היא כי שודדי הטאטארין פשטו על העיר פתאום, שבו את הצדיק ר' אליעזר ומכרו אותו לעבד. הוא עמד בנסיונות רבים וקשים בשבי במסירות נפש ממש, עד אשר ניצל מהשבי.

עלה בידה של אשתו הצדקנית שרה לברוח והחביאה את עצמה. היא הגיעה לאיזו עיר ונעשתה מיילדת וכאשר בא אישה הצדיק לאקופ נפגשו שניהם. הם הגיעו לעת זקנה ופסקו למעלה כי בעבור הנסיונות יזכו לבן צדיק גדול, בעל נשמה גבוהה מאד.

לפי נוסחא שנייה היה הצדיק ר' אליעזר מהדר באופן נפלא במצוות הכנסת אורחים ועמד בנסיון מלמעלה במצוה זו, ולכן זיכו אותו מן השמים לבן שיאיר את ישראל בתורה, תורת הבעש"ט.

פנימיות הלב שליט על המח

לפי הנוסחה השנייה יש רמז לקשר של הורי הבעש"ט לאברהם ושרה. ה' מנסה את אליעזר, אבי הבעש"ט, בהכנסת אורחים. עליית אליעזר, עבד אברהם, מדרגה לדרגה הוא תיקון משיח. אליעזר הוא ראשי תיבות "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה...", שזהו הגילוי שיהיה לעתיד לבוא, הגבוה מכל נבואות הנביאים.

הנסיון היה שאליהו הנביא בא לאליעזר כעני בעיצומה של שבת עם תרמיל, ואליעזר לא העיר לו וטיפל בו בסבר פנים יפות ואף במוצאי שבת לא העיר לו. יש בכך תיקון, שלאחר מתן תורה הכנסת אורחים בשבת באה במקום תוכחה. אברהם היה צריך להתגבר על טבעו ולהכריח את האורח לברך ואילו הניסיון כאן הפוך - אליעזר היה צריך לעשות טוב ליהודי ולהכניס מימד רוחני העולה על כל תוכחה. יש תיקון של אברהם שניסיונו היה "מח שליט על הלב" ועליה ל"פנימיות הלב שליט על המח".

אליעזר זכה שאליהו הנביא יתגלה אליו בדמות עבריין. אברהם הכניס "עוברים ושבים", כלומר החזיר בתשובה עוברי עבירה.

הגירסא המלאה של צוואת אליעזר לבנו הבעש"ט היא "לא לפחד משום דבר חוץ מה', ולאהוב כל יהודי בשווה". שתי הנוסחאות של הסיפור הן כנגד שני חלקי הצוואה. מסירות הנפש במצבים הקשים שגילה אליעזר (לפי גירסה א') נובעת מכך שאינו פוחד משום דבר, ובלשון החסידות "אן התפעלות" (אי התפעלות), ואילו ניסיון הכנסת האורחים שעמד בו (גירסה ב') נובע מכך שאהב כל יהודי.

לפי סדר החסידות הבעל שם טוב הוא כנגד אברהם. ר' אליעזר ושרה הולידו את 'אברהם' של החסידות.

תיקון המחלוקת בין שמים לארץ

ה"טוב" שבבעל שם טוב בא להשלים את "כי טוב" שחסר ביום השני לבריאה. יסוד החסידות הוא היום השני לבריאה, בו נאמר "יהי רקיע", ומשם נלמדה ההתהוות התמידית בסוד "דברך ניצב בשמים". ללא המאמר "יהי רקיע" הכל יחזור לאין. ז' הרקיעים הם כנגד ז' אותיות "יהי רקיע".

היום השני לבריאה הוא כנגד הגבורה, ולכן דווקא בו יש הבדלה בין דברים דומים - "ויהי מבדיל בין מים למים". התוצאה מ'חיתוך' גבורתי זה היא שהמים התחתונים בוכים על קיפוחם. יום שני הוא יום המחלוקת ובו דווקא נולד הבעש"ט, המרמז לכך שתהיה עליו מחלוקת. כל עניינו הוא לתקן את המחלוקת בין שמים לארץ - "את השמים ואת הארץ" על ידי שם אהו"ה, השם ה"טוב". כל זה לומד הבעש"ט מאחיה השילוני שקרע ממלכה, וכעת הוא חוזר ללמד את הבעש"ט כיצד לתקן ולאחד.

עניינו של הבעש"ט בגלוי הוא אהבה. הוא הפיץ אהבה וחסד לעם ישראל, אך בינו לבין עצמו היתה לו יראת שמים עצומה שלא היתה לפני כן מעולם. הוא רעד כל הזמן מרוב יראה וגבורה!

הבעש"ט מגלה שה' בורא בכל רגע יש מאין, ועבודתו היא להחזיר את היש לאין. הוא לא מסלק את האותיות, שאז יחזור העולם לקודם הבריאה ממש, אלא מראה שהכל הוא ה' ובכך מתקן. יש אין של תהו שיש לבטלו, ולעומת זאת יש אין של תיקון, שפירושו להראות שהכל הוא ה' - "וידע כל פעול כי אתה פעלתו".

צוואת אבי הבעש"ט

הבעש"ט התייתם מאביו בהיותו בן חמש שנים. בשכבו על מיטת חוליו, ברגעיו האחרונים בעולם הזה, ציוה רבי אליעזר לבנו יחידו הבעש"ט את הדברים הבאים:

"בני! אל תירא מאף אחד ומשום דבר שבעולם, רק מהקב"ה. אהוב כל יהודי בכל פנימיות לבבך ובלהט נשמתך, בלי הבדל, מי שיהיה ומה שיהיה".

בדברי צוואה קצרים אלה מסר האב לבנו יחידו את הצידה לדרך לכל ימי חייו. צוואתו הקצרה של האב, יראת שמים ואהבת ישראל, הם בעיני הבעש"ט שני לוחות הברית, עץ החיים ועץ הדעת של כל ימי חייו. בכל הנסיבות מאיר לו עמוד האש של "שויתי ה' לנגדי תמיד" ולוהט בתוכו עמוד האש של אהבת ישראל".

פחד יצחק

כאשר מצטטים את צוואת אבי הבעש"ט, נוהגים להביא רק את החלק הראשון העוסק ב"לא לפחד משום דבר" ולא בחלק השני העוסק באהבת ישראל. יש משמעות למנהג זה. כתוב שיראת ה' נכונה היא מעלת יצחק אבינו בפני עצמו, ואילו יעקב אבינו כולל את יראת ה' ואהבת ה', ולכאורה זה עדיף. יעקב כולל אמנם את שתי המידות בעולם התיקון, שבו יש 'ריבוי כלים' ו'מיעוט אורות', אבל ליצחק עצמו יש את מידת היראה בתוקף רב באין סוף מאשר היא כלולה ביעקב. יש ליצחק את עצם היראה שלמעלה מאורות דתהו. לכן היא המידה שעתידה לצחוק לעתיד לבוא, בסוד "פחד יצחק".

יש כלל גדול בחסידות האומר שהתכללות היא תיקון למעליותא. אבל מאידך יש צד של חסרון בכך שההתכללות מחלישה בתחילה כל מידה בפני עצמה. ולענייננו כאשר מזכירים רק את ה"לא לפחד משום דבר" מבלי להזכיר את אהבת ישראל יש לכך תוקף אחר לגמרי משום שחייו בנויים על יסוד ה"לא לפחד", ואהבת ישראל רק צומחת מכך מיניה וביה.

ילד קטן מפחד בטבעו מהסובב אותו בעולם וכאשר אביו בא אליו ואומר לו שלא יפחד מכלום, רק מה' בעצמו, הוא מעלה בכך את היראה לשורשה. כבר בגיל רך הוא מעלה את העולם התחתון לשמים, ולפי

ההעלאה כך יש המשכה. ההמשכה של העלאת היראות הנפולות היא אהבה טבעית. יש ליהודי אהבה טבעית לה' ויש להורידה לעם ישראל ולארץ ישראל, אבל כדי לעשות זאת יש להעלות לפני כן את כל היראות הנפולות. זו הנקודה לגבי המנהג לצטט את החלק הראשון של הצוואה בלבד.

לפי סיפור זה, שבו אביו אליעזר היה בן מאה בהולידו את בנו כמו אברהם ואמו היתה בת תשעים כמו שרה, והצוואה היתה שיש לפחד רק מה', ברור שהבעש"ט הוא יצחק ושורשו פחד יצחק. על מי ניתן לומר שה' אצלו הוא פחד? מי שכל פחדו מרוכז רק בה' ואין לו טיפת פחד משום דבר אחר. אם יש לו טיפת פחד מדבר אחר לא ניתן לומר שה' הוא הפחד שלו. דבר אמיתי חייב להיות מושלם.

על פי הסדר מכוונות יראת ה' כנגד עץ החיים ואילו אהבת ישראל כנגד עץ הדעת. התיקון של עץ הדעת הוא התקשרות - "והאדם ידע את חוה" - אהבת ישראל. עץ הדעת כאן הוא עץ הדעת טוב בלבד כפי שהבעש"ט נקרא בעל שם טוב. "בעל שם" מבטא את יראת ה' ואילו "בעל שם טוב" הוא על שם אהבת ישראל שבו. כתוב שהבעש"ט הוסיף את ה"טוב" רק במהלך חייו. "בעל שם" הוא שם העצם שלו ואילו "טוב" הוא התואר.

"עץ החיים" הוא מלשון עצה לחיים שהיא יראת ה'. "עץ הדעת" הוא מלשון עצה לדעת. יש לדעת איך להתקשר שיהיה עץ הדעת טוב - "ורע לא תאכל ממנו", כלומר אהבת ישראל.

היראה נתפסת כאן כעמוד אור ("מאיר") ואילו האהבה כעמוד אש ("לוהט"), בדיוק ההפך מהחשיבה המקובלת. הרי היחס בין אהבה ליראה הוא כיחס שבין ימין לשמאל ובין אור לאש. כאן הדבר ממש הפוך: עמוד האש שבלב הוא האש של אהבת ישראל, ואילו עמוד האור קשור למח, כפי כתוב ב"תניא" שהיראה נמצאת במח. שם נמצא אור החיים, יראת ה' לחיים. עמוד האור הוא "שויתי ה' לנגדי תמיד", ועמוד האש זו אהבת ישראל.

הפגישה עם הס"מ ביער

ידוע שהבעש"ט בקטנותו היה אוהב ללכת ביער ולהתבודד שם. פעם בהיותו ביער נראה אליו מישהו ואמר לו: איך יכול להיות שילד קטן אינו פוחד ללכת לבד ביער?! ענה לו הבעש"ט: איני פוחד מאף אחד רק מה'. אמר לו אותו אחד תאמר ילד כי "עזב ה' את הארץ". ענה לו הבעש"ט "יתפרדו כל פועלי אוון" והכהו במקל שהיה לו, ותכף לא נראה עוד מי שדיבר עמו.

שבירת הקליפה

ישנם סיפורים רבים בתקופת הבעש"ט על התלבשות הס"מ באדם או בכלב. הסטרא אחרא רוצה להפחיד את האדם שלא יתבודד ולא יהיה עם ה'. לכן על האדם להשיב לה שאין הוא מפחד מכלום רק מה'. כאשר הסטרא אחרא לא מצליחה להפחיד את האדם, היא מנסה להכניס בו הרהור כפירה. עיקר הכפירה היא שיש איזה אתר פנוי מאלקות. ילד שחש תמיד שאביו עמו אינו פוחד, כי הוא סומך על מציאות אביו. כאשר יש אפילו מקום אחד ללא אבא, הילד פוחד. לכן רצה הס"מ להכניס בבעש"ט הרהור כפירה, שיכול להיות מקום בלי ה' - "עזב ה' את הארץ".

תשובת הבעש"ט לס"מ מתחלקת לשני שלבים. ראשית כל אמירת "יתפרדו כל פועלי אוון" ולאחר מכן ההכאה במקל. דמיון השווא ש"עזב ה' את הארץ" נובע מריכוז גדול מדי של קליפות, פועלי אוון. מקום עם טומאה רבה יוצר רושם שקרי של העדר השגחה. בשלב השני יש להפחיד את הקליפה ולהכותה וכך

הס"מ נעלם. רבי נחמן מברסלב אומר שצריך להכות את הס"מ עם מקל, כלומר בעזרת שמות הקודש, על ידי לימוד קבלה (והרמז לכך "במקל" אותיות "מקבל"). המקל מקיים למעשה את היפרדות פועלי האוון ושבירתם.

כתוב ש"לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים", ולהפך - אם הקליפה בנויה הקדושה חרבה. כדי לבנות את הקדושה מחדש יש לשבור את הטומאה. ברגע ששוברים את הדמיון מיד הוא נעלם ומתגלה שמעולם לא היה ולא נברא.

אנו למדים שיש לפעול כנגד הסטרא אחרא ולהכותה כאשר היא מתחצפת עד כדי נתינת פקודה לכפור. שאילת שאלה עדיין אינה ראויה לתגובת נגד.

יש לעמוד על ההבדל בין "יפרדו" לבין "יתפרדו". על פרידת אברהם ולוט כתוב "יפרדו". כאשר שני הדברים שונים בעצם זה מזה כתוב "יפרדו" כמו "הפרד נא מעלי". לעומת זאת על דבר אורגני המתפורר כתוב "מתפרד". כאשר נאמר על שלוחי הס"מ "יתפרדו כל פועלי אוון" משמע לא רק שיפרדו זה מזה, אלא גם שכל אחד יתפרד ויתפורר בפני עצמו.

לראשונה מופיע המושג 'להיפרד' בסיפור גן עדן - "ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". נקודת ההיפרדות היא בספירת המלכות - "ונהר (בינה) יוצא מעדן (חכמה)", נמשך "עד הגן (המלכות) ומשם יפרד". הפירוד נעשה ב"עלמא דפרודא", כאשר הנהר יוצא מעולם האצילות ומגיע לתחום העולמות התחתונים. המציאות מתחלקת אז, וכל דבר הופך ליש נפרד בפני עצמו.

רק כאשר הס"מ חושף את זהותו באמירת "עזב ה' את הארץ" ניתן לגרשו ולהכותו. בתחילה מנסה הס"מ להכניס פחד במחשבתו כאשר הוא שואל כיצד ילד קטן אינו פוחד ביער. לפי תשובת הבעש"ט, שאינו פוחד מאף אחד חוץ מה', ניכר שהוא חש בכך, אך אינו יכול עדיין לומר "יתפרדו". יש צורך בכך שהקליפה תוריד את מחשבתה הרעה הסמויה לדיבור מפורש כדי שיהיה ניתן לכלותה. הרבי מאיזביצה כותב שאי אפשר לטפל בפצע עד שהמוגלה לא יוצאת. יש להרגיז את הקליפה ולגרום לה לאיבוד עשתונות.

זה ההבדל בין הקדושה לקליפה. כאשר הקדושה מדברת היא לא נפרדת ואדרבא מתחזקת באחדותה, אבל כאשר הקליפה מדברת את כוונתה הרעה היא נפרדת עוד לפני אמירת "יתפרדו". אז ניתן לצעוק "יתפרדו וכו'" כדי לבטלה לגמרי.

ארמון הלצים ביער

קיימת פלוגתא לגבי אברהם אבינו. אחד סובר שבן ג' שנים הכיר את בוראו, ואחד סובר שבן מ"ח שנים הכיר את בוראו. ואילו לגבי הבעש"ט מודים כולם שבן ג' שנים הכיר את בוראו.

בן מאה שנים היה אביו רבי אליעזר ואמו שרה בת תשעים שנה. פעם אחת גילו לרבי אליעזר מן השמים שיקדש את עצמו כי יוולד לו בן שיאיר את ישראל. כך עשה ונולד לו הבעש"ט.

הילד ישראל לא היה כשאר הילדים. בהיותו בן שלושה חדשים כבר הלך ודיבר. בהיותו בן שנה וחצי הסתלק אביו ולפני הסתלקותו אמר לבנו יחידו אל תפחד משום אדם כי אם מן הקב"ה בעצמו.

ביום הזכרון של אביו נפטרה גם אמו שרה והוא היה מתהלך ברחובות העיר ומקל בידו והיו אנשי העיר מפרנסים אותו. הוא לא היה ירא משום דבר והיה הולך ליערות.

בלילה שבו מלאו לו שלוש שנים היה ליל חשוך ואפל וירד גשם שוטף. הוא לקח את מקלו והלך ליער. אמרו לו בני אדם איך אתה הולך בליל חשוך ואפל כזה?! ענה להם אין אני ירא משום דבר כי אם מהקב"ה בעצמו!

כאשר בא לעומק היער ראה בית גדול ומפואר והיה בו אור רב. הוא נכנס לחדר לפנים מחדר עד שהגיע לחדר שכל הלצים שלוחי הסטרא אחרא יושבים שם. אמרו לו אין אתה מפחד להיכנס לכאן? ענה להם: אין אני ירא משום דבר אלא מהקב"ה בעצמו. אמרו לו ילד, האם תודה שעזב ה' את הארץ? והוא ענה לעומתם התפרדו כל פועלי אוון, והתבטלו כלא היו.

עד גיל י"ח למד איתו אחיה השילוני ולאחר מכן זכה להיות תלמידו של משיח. בהיותו בן י"ג שנה לימד אותו את כל השמות וכינוייהם, מלבד שם אחד שלא לימדו. שאלו הבעש"ט מדוע וענה לו אחיה השילוני כי שם זה גם הוא אינו יודע והוא מסור ביד הס"מ, כי לא רצה להחריב את בית המקדש עד שיתנו לו שם זה כמשכון, שכן בשם זה תלויה הגאולה.

החל הבעש"ט לנסות להוציא מהס"מ את השם הנסתר. אמרו לו מלמעלה הרבה השתדלו בזה וניזוקו! ענה להם אין אני ירא משום דבר כי אם מהקב"ה בעצמו. בסופו של דבר הצליח להוריד את הס"מ. אמר לו הס"מ טיפה סרוחה! לא הייתי בעולם הזה עד עתה אלא שתי פעמים בזמן חורבן בית ראשון ושני וכיצד העזת להביאני לכאן?! ענה לו הבעש"ט אין אני ירא משום דבר כי אם מהקב"ה בעצמו והוציא בלעו מפיו.

גילוי ה' בחלל הפנוי

אברהם אבינו הסתכל בעולם וחיפש את מנהיגו. הוא ראה את הבירה בוערת עד שהציץ עליו בעל הבירה ואמר לו "אני הוא בעל הבירה". מתוך תחושת האנטרופיה (כל הווה נפסד) הכיר אברהם את ה' שנגלה עליו בפתע ומודיע לו שהוא בעל הבית של העולם הזה.

אצל הבעש"ט הדבר קורה אחרת. אצלו הכל קורה מתוך חושך ואפילה גמורים, אין אפילו 'בירה בוערת'. אברהם אבינו בא להכניס את הקב"ה בתוך מציאות קיימת ואילו הבעש"ט בא להכניס את הקב"ה בחלל הפנוי. זהו צמצום שלא כפשוטו.

הסיפור הוא על כך שהבעש"ט הכיר את בוראו בגיל שלוש. כדי להכיר באמת את ה' לא מספיקות חכמה ובינה, אלא צריך לדעת את ה' מתוך נסיון. גם אברהם עבר נסיונות כמופיע בכל המדרשים, החל מהנסיון הראשון, בו הונח עם לידתו במערה. הנסיון של הלצים שעבר הבעש"ט בגיל שלוש הוא נסיון קשה מאד. מדובר במושב הלצים הגדול ביותר בעולם ושם עמד בנסיון כאשר צעק "יתפרדו כל פועלי אוון!" ואז הכל נעלם. כאן הגיע הבעש"ט להכרה מלאה בה'.

למחרת הנסיון בגיל שלוש עבר את החאלאקה וגזזו את שערותיו, בדיוק כפי שהוציא את השעירים הם הלצים. השערות הן מותרות המוחין וכאשר יש אורות של תהו יש הרבה מותרות שיש לסלק.

בנוגע ללימוד עם אחיה השילוני. יש לדייק משאלת הבעש"ט "מדוע אינך מלמד את השם הזה?" כי ידע את האותיות, אך לא את כוונתן. הדבר מדגים את ההבדל בין מי שמכוון באמת על פי הקבלה לבין מי שמכוון בחיצוניות את האותיות ולא יודע כלל מה הוא מכוון, שזה אינו כלום.

הבעש"ט לא מתייאש בשום אופן מהשגת השם של הגאולה ואינו חושש לעצמו כלל. דוגמא לכך ניתן ללמוד מהאדמו"ר האמצעי ששמע מאביו האדמו"ר הזקן כי יש קופסא ובה מכתבי הבעש"ט, אבל מי שיפתחה יוחרם מהעולם הזה ומהעולם הבא. בכל זאת הוא פתח את הקופסא ולא היה אכפת לו מעצמו כלל.

הבעש"ט קיבל בגיל שלוש עשרה את ייעודו לכל החיים, לגלות את שם הגאולה. הוא זכה להצצה יסודית לתפקידו בחיים. הוא מבין שאם רבו לא יודע משהו שבו תלויה הגאולה, אזי עליו לגלותו בעצמו.

אחיה השילוני נקרא ב"זוהר" בעל הח"י - חיה יחידה. כאן כתוב שהבעש"ט למד מאחיה השילוני עד גיל ח"י. מכאן ואילך נעשה תלמידו של המשיח. אם נוסיף אחד לשם טוב נקבל שם חי שהוא צירוף אותיות משיח.

ננסה לגלות מהו השם שאותו לא ידע אחיה השילוני לפרש: בעל שם טוב. עיקר השם הוא אהו"ה (כמנין טו"ב) שאינו מפורש בתורה וזהו שמו של הבעש"ט. כל עניינו הוא להיות יחד בשני עולמות. אפילו משה רבינו לא היה יחד בשני העולמות. זהו ה'מפתח' המיוחד שגילתה רק החסידות.

מקום אהו"ה בספירות הוא בפרטיות ה' החסדים שבדעת. הדבר מתאים לסיפור הארבעה שנכנסו לפרדס, עליהם כותב רש"י כי נכנסו ע"י שמות, כל אחד מהם נכנס ע"י שם אחר. רבי עקיבא שנכנס ויצא בשלום נכנס עם ה' החסדים שבדעת, השם הטוב, אהו"ה. עיקר המפתח הוא הדעת. מפתח החסידות הוא ה' חסדים שבדעת, שקשור בעצם לבעל שם טוב.

מנהיג הצדיקים הנסתרים

בהיות הבעש"ט בן חמש שנים, קרב יום פטירת אביו הצדיק אליעזר שהיה איש זקן שקרא אותו אליו ואמר לו: ראה בני, הנני הולך בדרך כל הארץ ואני מצוה לך שני דברים. ראשית, רואה אני שתאיר את העולם כולו בתורתך מבלי שזכיתי לגדל אותך. אל תירא משום דבר כי אם מהקב"ה והוא יהיה איתך כל ימיך. ושנית אהוב כל איש ישראל בכל עומק לבך מבלי להתחשב מי הוא ואיך הוא.

לא עברו שנים הרבה וגם אמו הזקנה שבקה חיים לכל חי, והבעש"ט נשאר יתום מאביו ואמו.

אנשי העיר דאגו למחסורו וחינוכו ומסרו אותו למלמד וראה הצלחה גדולה בלימודו ורוח ה' החלה לפעם בקרבו. לאחר שלמד אצל המלמד היה בורח מהחדר ליום או יומיים ליער ובא בחזרה למלמד ולמד כרגיל. כך אירע כמה פעמים ואיש לא ידע מה הוא עושה ביער.

בהיותו בן שבע שנים בא ליער יום אחד ומרחוק ראה איש יהודי עומד אצל אילן ביער מעוטף טלית ותפילין ומתפלל בדביקות ונעימות. לבב הבעש"ט נמשך אליו כי טרם ראה בעירו אקופ דביקות כזו בעת בתפלה.

לאחר התפלה ישב האיש ללמוד, ולאחר שסיים הוציא משקו פת יבשה וצלוחית מים. הוא נטל את ידיו וברך ברכת המזון גם כן בדביקות, ולאחר מכן נטל את שקו ומקלו והלך לדרכו.

הבעש"ט יצא ממחבואו והלך לקראתו כדי להוודע מי האיש הזה. האיש ראה נער קטן הולך לו ביער, קרא אליו ואמר לו: איך אין אתה ירא ללכת יחידי ביער, הלא צעיר לימים אתה?! ענה הבעש"ט: אבי ציוה עלי קודם שנפטר שלא אירא כי אם מהקב"ה. האיש ענה: האם אין אתה בן הצדיק הרב אליעזר מאקופ? וענה הבעש"ט: כן, אבי הוא הצדיק הרב אליעזר מאקופ.

ישבו שניהם על גזע אילן והאיש הוציא גמרא מסכת פסחים ולמד איתו ואחר שאלו: האם אתה רוצה ללכת עמי? וענה הבעש"ט: כן, הנני מרוצה. באשר תלך אלך עמך.

האיש הלך עמו ממקום למקום, פעם בעיר ופעם בכפר ולא בקשו צדקה משום אדם. האיש פרנס מכספו את עצמו ואת הבעש"ט ובכל מקום מנוחתם למד אתו. כך עברו להן שלוש שנים מיום שנתלווה לאיש והלכו יחד ממקום למקום.

פעם אחת אמר לו האיש: היום אביא אותך אל צדיק נסתר וגאון גדול אשר משכנו ביער ומלאכתו היא הוצאת זפת וחומרים נוספים משורשי העצים לאחר בישולם. בכל יום הוא הולך לעיר להתפלל ואין אנשי המקום יודעים את גדולתו וסוברים שהוא בעל מלאכה פשוט, אך באמת הוא ראש הצדיקים הנסתרים שאינם עושים מאומה ללא עצתו. הבעש"ט הסכים ללכת לראש הצדיקים הנסתרים הנקרא רב מאיר ולמד אצלו לערך ארבע שנים, ושם התוודע לחברת הצדיקים הנסתרים, עוד בהיותו בן ארבע עשרה שמעו אף הזקנים מעדת הנסתרים לחוות דעתו.

בגיל ארבע עשרה הציע לפני הצדיקים הנסתרים לעשות פעולה ממשית בין בני ישראל, ללמדם ולעוררם לאהבת הקב"ה ואהבת ישראל בין איש לרעהו. הוא הציע שאם איש יפגוש בן או בת ישראל ישאל בשלומו ושלום בני ביתו. חברו יענה ברוך ה' עבור השלום או יתברך שמו הגדול וכדומה ובזה יגרם נחת רוח גדול למעלה.

הצעתו נתקבלה בין הצדיקים, והצדיק רב מאיר סמך את ידו עליו כשראה שיש בהצעתו דברים העומדים ברומו של עולם, וברך אותו שתבוא עליו ברכה.

חבריו הצדיקים הנסתרים אמרו עליו כאשר מלאו לו י"ד שנים בשנת תע"ב שהוא סימן לראשי התיבות "תבוא עליו ברכה" בשנה שהציע לפעול בישראל את אהבת השם יתברך וישראל.

בשנה שהגיע לשנת ח"י בחרו בו הצדיקים הנסתרים למנהיג. אז הציע שהצדיקים הנסתרים יתיישבו בעיירות ויתעסקו במלמדות. גם הוא נעשה עוזר אצל מלמד בעיר יאלאוויטש.

בהיותו עוזר מלמד היה מביא בעצמו את התלמידים לחדר, אמר עמהם ברכות כמו ברכת ציצית, 'שמע ישראל' ו'תורה ציוה', סיפר להם אודות משה רבינו והאבות, חזר עמהם על מה שלמדו אצל המלמד ולאחר הלימודים הובילם בחזרה לביתם. הכל נעשה בניגונים של שמחה שהיה מלמדם ולבסוף קרא עמהם קריאת שמע על המטה.

מסופר ב"שבחי הבעש"ט" שמלאכי השרת קנאו קנאה גדולה בנחת רוח שנגרמה למעלה על ידי צאן הקדשים ומהבל פיהם שאין בו חטא, והשטן שסה בו מכשף אחד כדי לבלבל את הנחת רוח.

המכשף נדמה לחיה רעה ובא בין התלמידים והם פחדו וחלק מהם אף נפל בחולי במיטה. אחדים מההורים לא נתנו עוד את ילדיהם לבעש"ט.

הבעש"ט השתדל אצל הורי הילדים שיתנו לו את ילדיהם. הוא הראה להם שהכין מקל חזק ובטוח שבו ימית בעזרת ה' את החיה הרעה. הורי התלמידים נתרצו והמשיך הבעש"ט במלאכת הקדש. פעם כאשר נראתה החיה והתקרבה אליהם הכה אותה במקלו עד שמתה.

הפצת המעיינות ללא פחד

יש חילוק בין ביאה להליכה - "הולך בדרך כל הארץ". ביאה מבטאת לידה ואילו ההליכה, גם בלשוננו כיום, משמעה הסתלקות ומיתה. כתוב "עת ללדת ועת למות", וה"עת למות", ההליכה, נכללת בתוך ה"עת ללדת", הביאה. ההליכה היא פרט בתוך הביאה, והכל הולך אחר הפתיחה שהיא "עת ללדת".

אביו של הבעש"ט מנבא ברוח הקודש שבנו יאיר את העולם בתורתו. לפי גירסה זו הצוואה של "לא לפחד מאף אחד חוץ מהקב"ה" נאמרה בגלל תפקידו המיועד של הבעש"ט לגלות תורה בכל העולם. היות שהוא עתיד להיות כמו נביא, כולם יתקוממו נגדו ולכן יש לומר לו את צוואת ה"לא לפחד". מי שעניינו להאיר את העולם בתורה ולקיים את "יפוצו מעיינותיך חוצה" צפוי לעבור התנגדות עצומה כמו האדמו"ר הזקן וממשיכיו שישבו בכלא והסתכנו בסכנות חיים ממש.

הצדיקים יודעים לסבול ולהמתיק את היסורים הללו. מי שמאיר אור חדש בעולם חייב להתחזק מאד ולדעת שאין לפחד משום דבר, חוץ מה' שיהיה עמו כל ימיו, ביום טוב וביום לא טוב כפי שנאמר "שבע יפול צדיק וקם". כדי שיוכל לקום עליו לדעת בעת הנפילה שה' איתו כל הזמן. לבעש"ט היו (כפי שמסופר) זמנים של הסתלקות מוחין גמורה והוא ידע לצאת מהם באמצעות אמונה פשוטה.

אהבת ישראל - רפואה לפחד

משמע כאן שאהבת ישראל היא רפואה לפחד וכן לעליות וירידות בנפש - "יעלו שמים ירדו תהומות". כאשר האדם נמצא בבעיה נפשית אזי אהבת ישראל מעומק הלב היא ממש רפואתו. אהבת ישראל אמיתית מאזנת את הנפש וזהו תיקונה. הבעש"ט הוא רופא נפש ולכן נקרא "בעל שם".

הציווי שלא לפחד משום דבר בכל העליות והירידות הוא בבחינת 'אורות דתהו'. הנחש הקדמוני הוא בחינת תהו ומי שלא מפחד ממנו הוא גם כן בבחינת תהו. מי שלא מפחד משתעשע עם הנחש, כמו שיהיה לעתיד לבוא - "ושעשע יונק על חור פתן". אי הפחד זהו מצב של תהו בנפש כמו חייל שלא פוחד משום דבר.

הדבר שמאזן זאת ומכניס את ה'אור' ל'כלים' היא אהבת ישראל ללא גבולות. דווקא אהבת ישראל בלי שום הבדל בין יהודי ליהודי שהיא בחינה של תהו עושה 'כלים' ל'אור' של ה"לא לפחד". התהו של החסד - אהבת ישראל ללא גבול - עושה 'כלים' מיניה וביה לתהו של הגבורה - לא לפחד כלל. ידוע בקבלה כי מהתעבות האורות נעשו הכלים. זהו הפירוש בחסידות לפסוק "מכלכל חיים בחסד". החיים באים מהגבורה וכדי לכלכלם, כלומר לעשות ריבוי כלים של תיקון, זקוקים למידת החסד.

מבצע "שלום עליכם"

עד שהגיע הבעש"ט התפרסה רשת הצדיקים הנסתרים בכל אירופה, אך עדיין ללא פעילות מעשית לגמרי. הבעש"ט הציע בגיל ארבע עשרה לעבור למהלך חדש של פעילות ממשית של לימוד תורה וכן של אהבת ישראל.

ניתן לקרוא למבצע הראשון של החסידות בשם "שלום עליכם" או "ברוך ה'". אחד מכללי החינוך וההדרכה הוא להתעניין כל הזמן במצבו של המחונך. ככל שהאדם מתעניין בזולתו יותר, כך הוא מגביר אצלו את ההודיה לה' על כל דבר קטן ואת המודעות להשגחה פרטית על כל צעד ושעל.

על מצוות השבת אבידה נאמר "לא תוכל להתעלם". כאשר פוגשים מישהו ומתעניינים בו, מחזירים לו את 'השבת האבידה' ברוחניות. עיקר איבוד האבידה הוא בדעת. המפגש עם מישהו אחר יכול להחזיר לאדם איזו נקודת הכרה והדבר נעשה על ידי שאילת שלום, המעלה בהמשך את הנקודה ההכרה האבודה.

ראשית יש להתעניין בשלום הזולת ושלום בני ביתו וחבריו. בעניית "ברוך ה'" של הזולת בכל מצב מתעוררת בו הודיה כללית לה'. זה מה שנאמר "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". הקדוש ברוך הוא הנבדל יורד ומתגלה דרך תהילות ישראל. כשישראל מהללים "ברוך ה'" הם 'מושיבים' את ה', כלומר גורמים לקדושה העצמית של הזולת להתיישב.

כאשר ה' רואה את השלום בין בניו נגרמת לו נחת רוח מלשון נחיתה למציאות. החיבור בין נשמות ישראל 'מנחית' את ה' למציאות.

ראש הצדיקים הנסתרים ברך את הבעש"ט כאשר ראהו יוזם את המבצע העמוק ביותר להבאת המשיח.

לצאת מהיער לעיר

הבעש"ט פעל להוציא את הצדיקים הנסתרים מהיערות לעיירות. הצדיק הנסתר פועל בתנועת 'רצוא' מלמטה למעלה. החידוש הגדול של הבעש"ט הוא להתחיל לקיים את תנועת ה'שוב'. ראשית כל יש להוציא את הצדיקים הנסתרים מהיערות כדי שיתיישבו בעיירות. יש להפוך את היער לעיר, ולכן נקרא הבעש"ט 'עיר' כלשון הפסוק "עיר וקדיש מן שמיא נחית". הבעש"ט בעצמו היה מתבודד ביערות, אך התכלית של הרצוא ביער היא לשוב אל העיר ולהאיר בה את האלקות.

עד שהגיע הבעש"ט לחבורת הצדיקים הנסתרים, הם נהגו להסתתר בלבוש של בעלי מלאכה פשוטים, ואף הוא היה מוכר טיט, וממילא חשבו כולם שהם אנשים פשוטים שאינם יודעים דבר. הבעש"ט ראה שעיקר העניין הוא לחנך את העם וכי יש להתחיל זאת כבר מהגיל הרך. כדי שלא לפרוש מהצבור הוא נתן דוגמא אישית בכך שנעשה עוזר למלמד וכאן מתבאר לראשונה מדוע שימש הבעש"ט כעוזר מלמד. אנו למדים שעשה זאת במסירות נפש ממש מהבוקר ועד לקריאת שמע שעל המיטה בלילה.

בתקופת הבעש"ט היו מכשפים רבים והוא פעל כנגדם. גם כאן יש לדעת שלבעל דבר אין רשות לפגוע באדם, אלא רק להטיל עליו פחד. זהו כלל גדול בתורת הבעש"ט שאין לפחד משום דבר, משום שאין להפחדה כל כיסוי. כל הבלבולים שיש לאנשים בעולם הם רק הפחדות. יש לחזק אדם מבולבל בכך שאומרים לו שאין כנגדו כח ממשי וזו רק הפחדה בעלמא.

התגלות אחיה השילוני

נולדתי בעירה אקופ בשנת תנ"ח, וכשמלאו לי חמש שנים התייתמתי מאבי ומאמי זכרונם לברכה. חייתי על חשבון הקהל באכילה שתיה, מלבושים ושכר לימוד. אך בראות פרנסי ומנהיגי העיר שאין בי סימן ברכה בלימודים עזבוני לנפשי, והלכתי מעיר לעיר וממושב למושב, עד שבאתי לעיר בראדי בהיותי בן י"ח שנה ונעשיתי למלמד דרדקי. בעיר זו גר גיסי הקדוש רבי גרשון מקיטוב, ובביתו גדל יתום אחד ומסרו לי אותו שאלמד איתו חומש ועל ידי זה התגלגל שנעשיתי גיסו, בנושאי את אחותו לאשה.

לא ידעתי אז - מספר הבעל שם טוב במכתבו - שבזכות אבותי הקדושים יש לי נשמה גבוהה. והנה פעם אחת ביום ערב שבת קודש פרשת "וישב", בשעה אחת אחרי חצות היום, נפלה עלי תרדמה גדולה ובחלומי והנה איש זקן אומר לי: היודע אתה מי אני?

לא! עניתי.

ויאמר לי: דע לך שנשלחתי מן השמים ללמוד איתך ובכל יום ויום תהיה בין ההרים הגדולים אשר סביבות העיר, ואבוא ללמוד איתך ולגלותך איך להתנהג, אך אל תגלה זאת לאף אחד וגם לא לזוגתך, כי אסור שדבר זה יוודע עד שאתן לך רשות על כך.

וכששאלתיו לשמו - ענה לי שבהמשך הזמן יוודע לי.

הזקן נעלם, ואיקץ. דימיתי בלבי שרק חלום הוא ואין לשים לב לזה. הלכתי לטבול לכבוד שבת קודש, והנה אך הכנסתי ראשי במים, חזיתי את הזקן בעיניים פתוחות - דרכי היתה לפתוח את העיניים בתוך המים - ומורא ויראה גדולה נפלה עלי, הרגשתי שנהפכתי לאיש אחר ורוח קדושה מרחפת עלי.

בשעת קבלת שבת - ממשיך הבעל שם טוב - ראיתי את אנשי הקלויז ולא ידעתי על מה ולמה. והנה בליל שבת בא אלי אותו זקן בחלום ואמר לי: אל תדמה בנפשך שהיה זה רק חלום, לא יקירי, היו אלה דברים אמיתיים, והא לך ראיה שביום ראשון תצא אל מחוץ לעיר ותפגוש אותי בין ההר השני לשלישי, ולמען השם לפני שתצא לשם תטבול במקוה ארבע פעמים, ונעלם.

כשהקיצותי משנתי התחלתי להבין שאין הדברים כפשוטם. כי אין זה רק חלום אלא דבר מן השמים והכל הוא בזכות אבותי הקדושים ז"ל שהרבו תחינה ובקשה לפני כסא הכבוד שירחמו עלי מן השמים ואזכה להגיע למדרגה גבוהה, כך הבנתי. והנה בתפילת שחרית של שבת קראוני לתורה וכיבדוני ב"מפטיר". והדבר היה לפלא בעיני כי עד אז לא זכיתי אף פעם שיכבדוני ב"מפטיר".

בסעודה השלישית של שבת קודש. קראני גיסי הקדוש - רבי גרשון מקיטוב - ואמר לי: ישראל'יק רואה אני בך השתנות גדולה על פניך, האם אינך בקו הבריאות, או מה? לא עניתי מאומה כפי שפקד עלי האיש הזקן.

במוצאי שבת קודש בביתי, אחרי הבדלה כשאמרתי "אליהו הנביא", שאלה אותי עקרת ביתי מה הנך חיוור כל כך? וגם לא עניתי כמובן.

ביום ראשון פרשת מקץ - ממשיך הבעל שם טוב במכתבו - ירד שלג גדול, אך אני לא שמתי לב לכך ועשיתי את שלי. שעה אחת לפני חצות היום הלכתי לטבול במקוה, ומיד שמתי פעמי אל מחוץ לעיר אל המקום המיועד בין ההר השני לשלישי. והנה האיש הזקן עומד לנגדי ואומר לי ללכת אחריו.

הלכתי אחריו אל תוך מערה אחת בנקרת הצור שהיתה מלאה אורה ועמדו בה שלחן אחד ושני כסאות. הזקן התיישב על כסא אחד וציווה עלי לשבת על הכסא השני, הוציא מחיקו ספר שראיתיו זו הפעם הראשונה וכשהתחלתי לקרוא בו הרגשתי כאילו נשמה יתירה נכנסה בי, וממש האירו עיני ונהירין לי שבילין דרקיע ונפתחו לפני שערי בינה. כעבור שעתיים אמר לי הזקן, בני מספיק להיום ובעזרת ה' נמשיך מחר, אך הישמר לך שלא לגלות זאת לאף אחד. שאלתיו לשמו וענה לי עוד לא הגיע הזמן לכך. נטלתי ביד ימינו ויצאנו מהמערה.

הזקן ליווני עד שער העיר, הניח את ידיו הקדושות על ראשי ויברכני. וכך נמשך העניין יום ביומו במשך שנה תמימה ולא ידעתי את שמו של מורי ורבי זה. פעם אחת באמצע הקיץ לפני שנפרדנו ליד שער העיר, גילה לי את שמו הקדוש ומרוב מורא ופחד שנפל עלי על שזכיתי לקבל לקח וללמוד תורה מרב קדוש

ונורא כזה - נפלתי ארצה בחלישות, אך בעזרת השם שבתי לאיתני, ומורי ורבי אמר לי להחליף מקום עיר מגורי לכפר, ובעזרת גיסי הקדוש רבי גרשון, שיניתי מקום מגורי לכפר קיטוב, שם עשיתי לי בית מזיגה ומשבת לשבת הנני בהתבודדות בין ההרים ובכל ערב שבת אני הולך לביתי לשבת. מדי יום ביומו מימות החול אני מקבל את פני מורי ורבי הקדוש המגלה לי רזין דרזין, אשר ב"ה כל רז לא אניס ליה.

אך זה לי כחודש ימים שמורי ורבי אמר לי: יודע אתה ישראל'יק שכבר הגיע הזמן שתתגלה, כי כך נכתב ונחתם בשמים שכשימלאו לך ל"ו שנה - תתגלה, וכפי הנראה הנה - ממשיך הבעל שם טוב במכתבו - בשנת תצ"ד אהיה מוכרח להתגלות ומצטער אני צער רב מזה כי מה נופל אני משאר חברי הקשישים ממני. ועוד זאת בידעי ששערוריות גדולות ומחלוקת רבה תפרוץ על ידי זה ויהיו לי מתנגדים רבים אשר ירצו לבלעני חנם, ואם שלבי נכון בחסדי ה' מעודי לא עזבני עד היום ובטח לא יטשני לנצח, אך למה לי כל התלאה הזאת, הלא כעת טוב לי מאוד, לומד אני בסתר וזוכה לקבל את פני מורי ורבי הקדוש מדי יום ביומו ורחוק אני מהבלי העולם השפל ועתה תבוא עלי עת נוראה כזו.

ענוה גמורה

כל סיפור מנסה להעביר משהו בעל מודע של המספר. גירסה זו מנסה להעביר את הענווה הגמורה של הבעש"ט. יש לשים לב בעיקר לרוח הסיפור ופחות לפרטיו. רוח סיפור זה היא הביטול הגמור שיש לבעש"ט כלפי עצמו, למרות שכבר בגיל שמונה עשרה היה ראש הצדיקים הנסתרים והיה לו גילוי אליהו, הוא תולה את מדרגתו העצומה בזכות אבותיו בלבד.

ילדותו של הבעש"ט מזכירה את המסופר בספר "סדר הדורות" על הרמב"ם שלא היה מוצלח בלימודיו עד שאביו גרשו מביתו. הוא נדד עד שהגיע למקום מסוים, בו בכה הרבה עד שנפתחו לו מעיינות החכמה. זהו משל בחסידות לחכמה הטבועה בעצם הנפש.

יתכן שהאדם הוא באמת סתום ורק בזכות התפילה המגלה רצון חדש ומחוללת נס ניתן להגיע לחכמה כפי שהיא בהעלם העצמי של הנפש.

הבעש"ט מודע היטב למחלוקת העתידה לפרוץ בעת התגלותו. מסופר כי נשמתו של הבעש"ט הסכימה לרדת לעולם הזה בתנאי שירדו עמה "ששים גבורים", הלא הם תלמידיו הקדושים. כבר בעת ירידת הנשמה היתה לו תחושת מלחמה. הדבר משתלב עם ענוותנותו. יכולה להיות לצדיק הרגשה תת מודעת לכך שדבריו לא מקובלים בעולם הזה, ולכן הוא בוחר לשמור על 'פרופיל נמוך'. בחינוך ניתן למצוא תופעה דומה אצל ילדים גאונים שנחשבים סתומים רק מפני ששיטת החינוך הנהוגה בחברתם לא מסוגלת לחשוף את כישרונם האמיתי.

הבעש"ט ממאן להתגלות

בקשר להתגלותו של הבעש"ט, כותב רבי אדם בעל שם, נשיאה השלישי של תנועת הצדיקים הנסתרים:

פעם אחת בשבת קודש בשעת קריאת התורה, נגלה אלי מורי ורבי הקדוש אחיה השילוני, ואמר לי שבמוצאי שבת מיד אחרי ההבדלה, אהיה מוכן לנסוע עמו ללבוב.

והנה תכף אחרי הבדלה בא אלי לביתי ואמר לי שהעגלה עומדת מוכנה ואמר לי שאסע דוקא בבגדי שבת אשר אני לבוש בהם. ולבשתי מיד את הבגד העליון שלי וישבנו בתוך העגלה ומורי ורבי הקדוש ישב לימיני ולא דיבר אתי מאומה רק אמר לבעל העגלה לנסוע.

עד לבוב היה כשבעים פרסאות (כ-280 ק"מ) ומיד כאשר שהתחלנו לנסוע אמר לי מורי ורבי הקדוש לזמר את פזמון "אליהו הנביא", והנה הספקתי לגמור הפזמון והגענו ללבוב. השתוממתי מאד, כי זו לי הפעם הראשונה שראיתי את קפיצת הדרך בחוש. אמר לי מורי ורבי הקדוש "בני איזה פלא, האם אתה יודע מיהו העגלון? אילו היית יודע מי הוא, היית יושב בעגלה באימה ופחד כמוני!"

אחר כך נתן לי מורי ורבי הקדוש רשות לשתות כוס חמין ושתיתי, ומורי ורבי הקדוש התהלך בחדר מזרח למערב וחזרה הלוך ושוב, בערך שתי שעות ולא דיבר אתי מאומה, רק פניו הקדושות היו בוערות ממש כלפיד אש. אני עמדתי על מקומי כשיש, לא נטיתי לימין ולשמאל. והנה פתאום נפתחה הדלת ונכנס איש זקן גבה קומה מאד.

הלך מורי ורבי הקדוש לנגדו ואחז בידיו ואמר בזו הלשון: "ברוך הבא רבי אליעזר, שזכה לבן שהוא חד בדרא בעולם התחתון ובכל העולמות. ישב נא רבי אליעזר!" ענה לו רבי אליעזר: "אדמו"ר הקדוש יודע שאני אינני עוד מזה העולם ושם הרי אין ישיבה ולא קימה וכו'"

ענה לו מורי ורבי הקדוש בזה הלשון: "הרי מלאכים כשירדו לארץ והיו אצל אברהם אבינו עליו השלום, גם הם אכלו, כי לעולם לא ישנה האדם ממנהג המקום. וישב רבי אליעזר. שאל אותו מורי ורבי הקדוש מה בקשתו? ענה: "שאלתי ובקשתי שזה זמן רב שבני הנסתר ישראל'ק אינו נותן לי מנוחה. כמעט מדי יום ביומו הוא אומר לי שכ"ק מורו ורבו הקדוש ציוה עליו להתגלות וגם קבע כבר הזמן לכך והוא מאד אינו רוצה, ולכן הוא מבקש אותי לבקש עבורו מכ"ק".

ענה לו מורי ורבי הקדוש, שאם יבקשו בנו עוד, יגיד לו בשמו, שהוא צריך להתגלות כי כך פסקו בבית דין של מעלה, ואם לא יתגלה, אין לו ח"ו מה לעשות בעולם הזה, כי כל תכלית ירידת נשמתו לזה העולם הוא בשביל שיתגלה ויפוצו מעיינותיו חוצה והראה באצבעו עלי ואמר: "הוא, אדם, יודע את כל המעשה בשביל מה הוא בא לזה העולם ובמשך הזמן אתן רשות לתלמידי אדם לגלות לו את כל המעשה מהחל ועד כלה ואז הוא יבין שהצדק אתי ועם תלמידי מרדכי הצדיק, ויגיד לבנו בשמי שעד שיתגלה בל יוסיף לראות פני.

רבי אליעזר ז"ל נעלם ואני עמדתי כמשתומם ונבהל מכל אשר ראו עיני בזה, מעשים נוראים ונפלאים. אחר כך אמר לי מורי ורבי הקדוש לקיים סעודת מלוה מלכה וישלח אותי חזרה לביתי והוא ישב בלבוב כי יש לו מה לעשות שם. עניתי למורי ורבי הקדוש, שאני מפחד לנסוע בלילה ביחידות, וענה לי שלא אפחד מאף אחד רק מה' יתברך, לרבות תלמידי חכמים, ותכף אחרי סעודת מלוה מלכה אחז אותי מורי ורבי הקדוש בידיו ויצא אתי לרחוב והנה העגלה אשר נסענו בה וגם בעל העגלה עומדים הכן, וברך אותי מורי ורבי הקדוש בברכת כהנים וישבתי בתוך העגלה והוא מריץ את הסוסים, ואינו מדבר אתי מאומה ואני גם כן יושב ודומם ובמשך עשרים רגעים אני בעירי בשעה אחת אחרי חצות ליל מוצאי שבת קודש.

והנה ביום שני בשבוע נתגלה אלי מורי ורבי הקדוש ואמר לי שלבו הקדוש נוקפו, פן ואולי ח"ו לא יסכים הנסתר הקדוש ישראל נ"י להתגלות ומורי ורבי כבר הודיע אותו על ידי אביו ז"ל כי בל יראה אותו מעתה עד אחרי התגלותו. לכן פקד עלי מורי ורבי הקדוש שבי הדבר תלוי, שאני אודיע לקדוש הנעלם ר' ישראל נ"י הנ"ל, ואני איני יודע היכן הוא נמצא ואיה מקום מושבו. ומורי ורבי הקדוש נעלם ממני. לכן גמרתי בלבי לנסוע לק"ק רישא, שם נמצא כעת ידיד נפשי הקדוש רבי מרדכי הצדיק נ"ע, והוא בטח יודע איה מקום כבוד הקדוש ר' ישראל הנ"ל ונסעתי לק"ק רישא, והנה מן השמים הוא עקר ממקומו למדינת אשכנז ולא ידעתי כעת גם כן איה מקום קדשו של הקדוש ר' מרדכי הצדיק.

כללו של דבר, כל מה שהוסכם בלבי לעשות, כדי שאתוודע איה מקום כ"ק הבעש"ט היה לשוא. ראיתי בלבי כי דבר ה' יתברך הוא ומאתו נסבה זאת על פי דרכי ההשגחה הנסתרות והנעלמות מבני אדם וגלוי רק לו לבדו. חיכיתי פן יתגלה אלי מורי ורבי, אבל לשוא היתה תוחלתי.

עברו חודשים ולא ראיתיו. התחלתי לנסוע ממקום למקום מכפר לכפר אחרי הקדוש הנסתר ר' ישראל הנ"ל. חיפשתיו ולא מצאתיו עד שגמרתי בלבי לעזוב הדבר. כי הלא גלוי וידוע לפני ה' יתברך שבכל רמ"ח אברי ושס"ה גידי מסרתי את עצמי ממש במסירות נפש גדולה כדי לקיים פקודת מורי ורבי הקדוש, אבל רואה אני בחוש שמן השמים שבל אתראה איתו, ומה אוכל לעשות עוד יותר?!

גמרתי בלבי לחזור לביתי ומה שיהיה יהיה כי הכל לטובה, כי חזיתי שיד ה' יתברך בזה הענין ומאיתו לא תצא הרעות רק הטוב. והנה בלילה בעת השינה במלון, ראיתי את כ"ק מורי ורבי בחלום ואמר לי, רואה אני אדם, שמן השמים מעכבים שתוכלו להיפגש שניכם יחד. הטעם גלוי וידוע רק להאינסוף דלית מחשבה תפיסא ביה כלל והוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות. לכן עצתי שתכתוב את כל הדברים בכתב ואת הכתבים תיתן לבנך והוא כבר ימצא את הדרך איך למסור את הכתבים. מורי ורבי חזר על הדברים ונעלם ממני. התעוררתי, ומיד נסעתי עד שהביאני ה' יתברך בשלום לביתי ומצאתי גם כן ברוך ה' את כל בני ביתי יח' בריאים ושלמים. נגשתי מיד לכתיבה ובמשך שבוע היה הכל מוכן ומסרתי לבני היקר בר לבב שיחי' שיתחיל לחפש את כ"ק הבעש"ט.

בני נסע וכעבור חודשיים חזר מבלי שמצא את הבעש"ט. גמרתי בלבי לעזוב הענין מכמה טעמים, ומה שיהיה יהיה, הלא אני אינני חייב בזה ח"ו, כי עשיתי כל מה שביכולתי. והנה נגלה אלי מורי ורבי הקדוש ואמר לי שהוא אינו יכול בשום אופן לגלות לי איה מקום הבעש"ט, רק זאת שהבעש"ט יחי' מתבודד בכל יום בין ההרים בסביבות העיר קיטוב. ולכן עצתו שאשלח עוד הפעם ע"י בני יח' את כל הכתבים ובני יטמין אותם תחת אבן בין ההרים אשר מסביב לק"ק קיטוב ואז בעזר ה' יתברך בטח יגיעו לידו. ושמחתי מאד והאמנתי באמונה שלימה כי אם ירצה ה' אצליח בזה ואקיים פקודת מורי ורבי הקדוש.

נתתי ביד בני יחי' את כל הכתבים ושלחתי אותם כעת שיטמנם תחת אבן שם בין ההרים, ותפילתי שגורה להשי"ת כי יקבלם שם ויקיים כל הכתוב בהם בפקודת מורי ורבי ויתגלה ויטה ברוח שפתיו את כל הארץ ואז ומלאה הארץ דעה את ה' יתברך ובזה תתקרב הגאולה במהרה בימינו אמן כן יהי רצון. ואני הקטן מצדי, אם כי לא ידעתיו, מבקש מכ"ק שבל יסרב ח"ו כי הלא זהו רצונו יתברך ואם כן מה לו החילוק, בין כך ובין כך הוא מקיים רצון ה' יתברך בפרט שעל פי קבלת אדמו"ר הקדוש (אחיה השילוני), תלויים בו תיקון ישראל ותיקון העולם.

"תסמרנה שערות ראשי" כותב הבעש"ט לגיסו רבי גרשון מקיטוב, "כי אין דעתי נוחה כלל להתגלות ולקחת על עצמי דבר כבד כזה, כי מי אני הלא יש גדולים וטובים ממני בלי שום ספק. אבל גיסי יקירי חביבי, מה אוכל לעשות אם מה' יצא הדבר ובפרט שכ"ק מורי ורבי הקדוש מסכים לזה ונתן אומר קודש שבל אתראה איתו עד אשר אשמע לקול ה' מדבר מתוך גרונו, לכן גמרתי בלבי להתגלות, אבל באופן שכ"ק יהיה בצוותא חדא עמי באותו יום, זולת זה אי אפשר בשום אופן שבעולם, והנני מחכה לתשובתו המהירה על איזה יום ובאיזה מקום, כי לא כל הזמנים והמקומות שווים לטובה. ידעתי בבירור שיהיו לי משטינים ומקטרגים נגד ההתגלות, אבל בה' יתברך בטחוני.

שש שנים סרב הבעש"ט להתגלות ומשום כך הפחיתו לו שש שנים מחייו.

במכתבו לתלמידו רבי יעקב יוסף הכהן "בעל התולדות" כותב הבעש"ט:

"אני ביום מלואת לי כ"ו שנה בח"י אלול בשנת תפ"ד בעיר אקופ, בחצות הלילה, נתגלה אלי מורי ורבי אחיה השילוני. הלימוד הראשון היה פרשת "בראשית", וכאשר גמרנו את התורה הקדושה עד "לעיני כל ישראל" הייתי בן ל"ו שנה ונגליתי".

על פי הדברים האלה, אשר ביום ח"י אלול תפ"ד מלאו למורנו הבעש"ט כ"ו שנה, הרי שנולד בשנת תנ"ח בח"י אלול, והתגלותו היתה ביום ח"י אלול תצ"ד, וכן בכל המכתבים שישנם, הן מכתבי הרב הקדוש רבי אדם בעל שם אל מורנו הבעל שם טוב במשך ג' שנים תצ"א - תצ"ג בדברי תורה וביאורי מאמרי הזוהר והתיקונים ודברי התורה על אשר מסרב להתגלות ומודיע לו שכולם החליטו שיתגלה. והן ממכתב מורנו הבעש"ט לגיסו הרב הקדוש רבי גרשון, מוכח כי התגלות הבעש"ט היתה בשנת תצ"ד.

סידרת הדורות המשיחית

רבי אדם בעל שם מספר כאן על תנועת הצדיקים הנסתרים שקדמה להתגלות הבעל שם טוב. הראשון בשושלת בעלי השם היה רבי אליהו בעל שם, שפעל בסוף ימי המהר"ל בפראג. אחריו היה רבי יואל בעל שם ואחר כך רבי אדם בעל שם. שלושתם הם כנגד הג' רישין שבכתר מהם צמח והתגלה הבעש"ט.

הרבי מליובאוויטש כותב במאמר האחרון "באתי לגני" שעוד מעט אנו נכנסים לדור העשירי מהבעש"ט שהוא הדור הראשון לגאולה. הרבי הקודם הריי"צ מכנה את שלושת הנסתרים שלפני החסידות - רבי אליהו בעל שם, רבי יואל בעל שם ורבי אדם בעל שם - בשם "נשיאים". דור הגאולה הוא אם כן הדור השלושה עשר מאז ראשון הנסתרים. יש בדור הגאולה שלושה מרכיבים:

א. הדור השמיני מאז האדמו"ר הזקן.

ב. הדור העשירי מאז הבעש"ט.

ג. הדור השלושה עשר מאז רבי אליהו בעל שם.

יש כאן סידרה חשבונית פשוטה המתחילה מ-7 ובנויה על 7. 7 הוא נקודת האפס של הסידרה. המספר שלפניו הוא ג"כ 7. הסידרה סימטרית ונוסחתה היא המשולש של $\frac{N7}{2}$. זו הסיבה שהרבי הדגיש כל הזמן שאנו בדור השביעי.

הפלא הוא שאם נמשיך את הסידרה נקבל באיבר ה-26 (החל מה-7) כנגד שם הוי"ה את המספר 332 שעולה בגימטריא כשמו של הרבי מליובאוויטש "מנחם מענדל", והאיבר הבא אחריו (האיבר הז"ך) הוא 358 העולה בגימטריא "משיח".

אחיה השילוני התגלה לרבי אדם בשבת בעת קריאת ספר התורה. בשבת מותר לדבר על נסיעה בימי החול רק לדבר מצוה. סימן ששליחותו של רבי אדם ורבו הקדוש היתה תורנית וגם 'שבתית'. העובדה שההתגלות היתה בשבת בזמן קריאת התורה מורה על מהות השליחות. כל תחושה של רוח הקודש קשורה למה שקורה באותו הזמן בבחינת "לחיות עם הזמן".

מידת ההשתוות

המדרגה הגבוהה ביותר של קבלת עול היא מידת ההשתוות. כאשר אדם יודע שהוא עושה את רצון ה', הוא עושה הכל באותה מידה של חשק. יש לבעש"ט נטיה טבעית להתבודד ולהיות דבוק בה', אבל הוא

מודע לכך שהתכלית היא לעשות את רצון ה', ואם יבין שרצון ה' הוא שיתגלה ברבים, לא יהיה עבורו שום הבדל.

זה גם יסוד ספר ה"תניא" בעבודת הבינוני. אם אדם יודע שעליו להלחם כל ימיו כנגד יצרו למרות שלעולם לא ינצחו לגמרי, עליו להיות שמח בכך, כי העיקר לדידו הוא לעשות נחת רוח לה'.

העניין עמוק משום שניתן לטעון טענת נגד כי "כל מה שיאמר לך בעל הבית (הקב"ה) עשה חוץ מצא". אם "צא" הוא במובן של גירוש, יש לומר על פי החסידות שאין זה הרצון האמיתי. ה' נמצא עם האדם בצרתו - "עמו אנכי בצרה" - ולמעשה "לית אתר פנוי מיניה" ובאמת אין "צא" כלל!

אין פירושו של דבר שיש להשלים עם הצרות. אבותינו תפסו את הצרות כעילה של ה' כדי שיתפללו כנגד הטבע, ולא אמרו שזהו רצון ה'.

עם כל זאת קשה מאד בפועל ליישם זאת, מפני שאף פעם אין לדעת אם מדובר ברצון מוחלט של ה'. קשה מאד לאדם בעל המודעות האנושית לדעת בדיוק מהו הרצון האלוקי. יש אין סוף מדרגות של רצון הנובעות מהרצון המוחלט. עד שהאדם משיג את הרצון המוחלט יש הרבה רצונות באמצע. מאידך יש ענין 'לשבור' את הרצון שבאמצע על ידי תפילה.

המסקנה מהסיפור, כפי שהבאנו פעמים רבות בשם הרבי מליובאוויטש, שאם האדם 'הולך' על משהו עם מסירות נפש ולא 'הולך' לו, עליו לקבל באיזשהו שלב את העובדה שאין זה רצון ה'.

רבי זושא לומד שבעה דברים מגנב, שאחד מהם הוא לנסות שוב ושוב, גם כשלא 'הולך'. עם זאת ישנם דברים שלכתחילה יש להסתפק בניסיון אחד ואם לא 'הולך' יש לעזוב מיד. מדובר בדברים שאין לאדם שום השערה שזהו עיקר עניינו בחיים. באותם דברים צדדיים (או שהרבי מגלה לאדם שהם צדדיים עבורו) אין להתעקש כלל.

לעומת זאת כאשר מדובר בוודאות בענין עיקרי יש 'ללכת' עליו שוב ושוב. לכן חשוב שהאדם ילך לרבי כדי לברר את עיקר שליחותו בחיים. ברגע שהעיקר ברור צריך להלחם עליו הרבה, לא להתייאש ולנסות שוב ושוב עד שישברו המחיצות והדבר 'ילך'. כאשר אין זה עיקר עניינו של האדם כל ניסיונותיו החוזרים ונשנים הם בבחינת 'לדפוק את הראש בקיר'. ההבחנה בין עיקר לטפל היא מיסודי עבודת ה'. אדם, שאינו בקי עשרות שנים בעבודת ה' אמיתית, לא יודע להבחין בין עיקר לטפל והוא מרמה את עצמו ועושה טעויות שוב ושוב.

מידת ההשתוות המבוטאת בפסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד" היא שורש כל העבודות אצל הבעש"ט והיא המדרגה החשובה ביותר בעבודת ה'. מידת ההשתוות בפשטות היא כאשר אין אצל האדם חילוק אם משבחים או מגנים אותו. הוא לא מתפעל משום יחס כלפיו והכל שווה אצלו. יש בחב"ד ווארט עיקרי בעבודה הנקרא 'אי התפעלות', והוא נובע ממידת ההשתוות.

לאדם, היודע בנפשו שהוא פועל לשם שמים, לא אכפת אם מגנים אותו. הוא לא מחפש בכוונה שיגנו אותו ובכך עובר על "והייתם נקיים מה' ומישראל", אלא הוא עושה מה שצריך באמת ולא מעניין אותו מה יאמרו. ברגע שמדובר על רצון ה' אזי הכל שווה בעיניו ולא אכפת לו אם יהיה כך או אחרת. גם העזות דקדושה נובעת ממידת ההשתוות. האדם פועל בתוקף מבלי להתחשב אם יש לו נטייה נפשית מסוימת או לאו.

ארבע מדרגות מלכות

משה רבינו הסכים להתגלות לאחר ששה ימים של הפצרות ה' וביום השביעי הסכים, ואילו הבעש"ט סרב במשך שש שנים ובשביעית הסכים, כנגד הנאמר לעבד עברי "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חינם".

עשר השנים בהן למד הבעש"ט עם אחיה השילוני מתחלקות אם כן לארבע שנים ושש שנים. ב-4 השנים הראשונות היה לימוד רגוע ובמשך שש השנים האחרונות - לימוד מתוח על רקע ההתגלות.

יש ארבע פקודות שאחיה השילוני נותן:

א. ראשית הוא נותן פקודה לרבי אדם בעל שם שיחפש את הבעש"ט והדבר לא מסתייע בידו.

ב. רבי אדם מצווה על הבעש"ט שמסרב ולאחר מכן הוא מתרגז עליו ומסרב לדבר עמו.

ג. לאחר מכן הוא מתחרט ושולח את בנו של רבי אדם והעניין לא מצליח בתחילה.

ד. רק לבסוף, כאשר מתגלה אחיה השילוני לרבי אדם והוא שולח שוב את בנו, מתבצעת השליחות.

זהו משל טוב המסביר את ירידת העולמות, כאשר יורדים מציפיות גדולות ומשלימים עם המציאות. השלמה עם המציאות אין פירושה לרדת מהעיקרון, אלא לרדת מאופן היישום, עד שמגיעים ליישום הנסתר ביותר של עולם העשיה הנקרא "עולם הרמז". עולם העשיה נקרא גם "אף" מלשון "חימה", כנדרש בפסוק המתאר את בריאת ארבעת העולמות - "לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". זהו הפירוש ל"מתן בסתר יכפה אף". כאשר יש בעולם אף וחימה על כל צעד ושעל יש לתת מתן בסתר. ולגבי סיפורינו - כאשר יש מצב של "אף" ולא 'הולך', אז צריך להטמין את הכתבים מתחת לאבן.

ניתן להקביל את ארבעת הניסיונות של אחיה השילוני להשפיע על הבעש"ט שיתגלה כנגד מדרגת המלכות בארבעת העולמות:

א. מלכות עולם האצילות - הדיבור של אחיה השילוני עם הבעש"ט.

ב. מלכות עולם הבריאה - הדיבור של אחיה השילוני עם אדם בעל שם שיחפש את הבעש"ט וימסור לו את כתביו.

ג. מלכות עולם היצירה - הפניה לבנו של רבי אדם בעל שם. הבן הוא תמיד כנגד עולם היצירה וכנגד הו' של שם הוי"ה. שם בנו של רבי אדם הוא "בר לבב" כנגד הו' של שם הוי"ה שהיא בבחינת לב.

ד. מלכות עולם העשיה - הבן מסתיר את הכתבים מתחת לאבן. מעשה זה מוכתר בהצלחה, בניגוד לכל המדרגות העליונות יותר.

יש צדיקים רבים שזכו להתגלות מגידי אמת, בצד סיפורים רבים על מגידי שקר שהתגלו לאחרים. כאשר מישהו זוכה למגיד אמיתי הוא מלמדו תורה וכל מיני חכמות הקשורות לעולם הזה. יש סיפור ידוע על תלמיד של המגיד ממזריטש, שהתגלה לו מגיד שקר שלימדו תורה וציוה עליו לבוא על אשתו נידה כדי להביא משיח לעולם. התלמיד חרד ביותר ובא למגיד ממזריטש שלימד אותו שאם הוא רואה על מצחו של המגיד אותיות שם הוי"ה מאירות ניתן להאמין לו, ואם לאו, סימן שהוא מגיד שקר.

הבעש"ט כשוחט ובודק

לאחר שהיה הבעש"ט עוזר מלמד במשך כשנתיים, התקבל כשוחט ובודק בכמה ישובים, ועיקר מושבו היה בכפר קיסלעוויטש הסמוכה ליאזלאוויטש.

כאשר נודע לבני הרב הגאון צבי הירש מרגליות, שעוזר המלמד שלהם נמצא בכפר הסמוך לעירם והוא משמש כשוחט ובודק, השתוקקו ללכת ולראותו.

הרב יצחק, שהיה גדול מאחיו הרב מאיר, אמר לאחיו שיבוא יום הפגרא ואז ילכו לבעש"ט. אמר לו אחיו הצעיר הרב מאיר: אם לא תלך עמי אלך בעצמי כי תשוקתי לראות את הבעש"ט כל כך בוערת בלבי, עד שאיני יכול לעצור בלבי. האח הבכור הסכים ללכת עמו יחדיו.

הם לא הודיעו בביתם שהם הולכים לקיסלעוויטש כי ידעו מראש שהוריהם לא יתנו להם ללכת. על כן נסעו האחים למשך יומיים מבלי לקבל את רשות אביהם ואמם.

בעיר יאזלאוויטש קמה מהומה גדולה על כך שהעילויים, בני הרב, נעלמו ועקבותיהם לא נודעו. בני העיר חפשו אותם בכל העיר וסביבותיה ולא נמצאו. לאחר יומיים הגיע איש אחד מקיסלעוויטש ואמר שנדמה לו שהם נמצאים אצל השוחט ובודק שם.

בני העיר שלחו אחריהם והביאום לביתם, אך הם לא גילו מה עשו שם שכן הבעש"ט ציוה להם כן. כאשר באו לביתם שאל אביהם מה ראו בשוחט ובודק בקיסלעוויטש. ענה בנו הרב מאיר: "אין חכם כמותו בכל העולם, ואין צדיק כמותו בכל העולם".

הכרה בצדיק הנסתר

מה ניתן ללמוד מסיפור זה?

מי שלבו בוער להתקרב לבעש"ט, חייב לתפוס זאת מיד, ואסור לו לחכות יום אחד ואפילו לא רגע אחד. עליו לרוץ מיד לבעש"ט. כתוב "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד". בחסידות מובא שהדבקות של החסיד ברבי גדולה אף מדבקות איש ואשה.

סיפור זה אירע שנים רבות לפני התגלות הבעש"ט והוא חלק מ'בניין' ההתגלות. יתכן אפילו שהשניים הללו הם המקושרים הראשונים של הבעש"ט. בעוד שהבעש"ט הסתיר את עצמו במשך ח"י שנים אפילו מגיסו רבי גרשון קיטובר, היו כאלה שהכירו בו. בדרך כלל אף אחד לא מכיר בצדיקים נסתרים, אבל אצל הבעש"ט הדבר היה שונה. יש נשמות שנמשכו אליו אף כשהיה נסתר. זו זכות עצומה להתקשר לבעש"ט בעודו נסתר והדבר מעיד על שורש נשמה משותף עמו. כאשר הבעש"ט התגלה עיקר החכמה להתקרב אליו היתה להתגבר על לעז המתנגדים מבחוץ ועל התנגדות מבית, ואילו בעת שהוא נסתר, הדבר קשה שבעתיים.

כיצד יתכן שילד קטן יכול לומר על צדיק נסתר שאין כמוהו חכם וצדיק בכל העולם?!

כפי שהסברנו, שינה הבעש"ט את מהות הצדיקים הנסתרים. בתחילה היו הנסתרים בעלי מלאכה כמו חוטבי עצים שאף אחד לא הכירם בכלום. ברגע שהנחה את בני חבורתו להיות מלמדים או עוזרי מלמדים העוסקים בקשר תורני, לא חשף עדיין את צדקותם, אבל הוביל לקראת ההתגלות של כולם

והוא בראשם. בהיותו עוזר מלמד הוא יצר קשר וגילה אהבה, וממילא "כמים הפנים לפנים" התחילו להכיר בו, למרות שבכללות הסתיר את גדולתו.

מדוע בחר הבעש"ט לעסוק באותה עת דוקא במקצוע השחיטה?

ידוע אצל החסידים שהשוחט חשוב בקהילה אפילו יותר מהרב. עיקר יראת השמים באה מהשוחט שמאכיל את האוכל לאדם. אם הוא פגום, אז בניית הגוף והנפש פגומה. ברור שהבעש"ט היה מתקן נשמות בעת השחיטה. אנו רואים שהבעש"ט היה בתחילה עוזר מלמד ורק אחר כך שוחט ובודק. בתור עוזר מלמד גילה את מידת האהבה וכשוחט את מידת היראה. בכל אופן לא ראינו בשום תקופה שהיה רב עיר ופוסק הלכות. כאשר התגלה הפך כבר לרבי ומנהיג.

אחיה השילוני מתגלה לבעש"ט

בשנת תפ"ד, כאשר מלאו לבעש"ט עשרים ושש שנים התגלה אליו איש זקן, הוא אחיה השילוני "בעל הח"י". אחיה השילוני לימדו איך להתנהג בח"י אלול, יום הולדת הבעש"ט, איך לטהר עצמו במקוה, ותאר לו מקום בהרי הקרפטים בין קיטוב ובין ההר הראשון לבין ההר השלישי, בו יחכה לו עד בואו לשם.

הבעש"ט עשה כפי שציוה עליו הזקן ואיש לא ידע על כך מאומה, לא גיסו הרב ולא אשתו. כולם הכירו שיש שינוי בפניו ושאלו אותו מדוע הוא כל כך חיוור בפניו, והבעש"ט עשה עצמו כאילו אינו יודע מאומה.

לא ארכו הימים והוא ראה שכדי להסתיר את הדבר הוא מוכרח לעקור מהכפר שליד יאזלאוויטש ומקיטוב. הוא שכר לשם כך פונדק (קרטשמע) קרובה להרי הקרפטים וזוגתו ניהלה אותה. הבעש"ט התבודד עם רבו הבעל הח"י מיום ראשון עד לשבת קדש, ולמד עמו במערה בהרי הקרפטים.

זוגתו הרבנית ערכה עבורו ששה לחמים, לחם ליום. פעם לקח הבעש"ט את השק שבו שם את הלחם, ולתימהונו ראה שהשק מלא בלחמים כפי שלקחו מביתו ביום הראשון. כל כך היה עסוק בלימוד עם רבו עד ששכח לאכול במשך שבוע שלם.

בערב שבת קודש בא לביתו, שם היו אורחים ששבתו אצלו ואף בני עליה התארחו אצלו, יחידי סגולה שנגלה להם שהוא מהצדיקים הנסתרים, ובבוא מועד התגלותו היו מהתלמידים המקושרים אליו. כך המשיך רבו אחיה השילוני בעל הח"י ללמוד עמו במשך עשר שנים משנת תפ"ד עד שנת תצ"ד. הוא למד עמו מ"בראשית" עד "לעיני כל ישראל".

נגלה ונכסה

יש תורה מפורסמת של רבי אייזיק מהומיל המדברת על שש מדרגות של צום, כאשר המדרגה הגבוהה ביותר היא שהאדם אינו מודע כלל לכך שהוא צם. הוא כה שקוע בהתבוננות באלוקות עד שהוא שוכח לגמרי מאכילה. בשלב שכירות הפונדק נוטש הבעש"ט לזמן מסוים את המהלך של הכניסה אל העיר והישוב. כדי להשלים את התכוננותו לגילוי, הוא חוזר שוב אל דרך ההסתר מחוץ לישוב.

אצל הבעש"ט ישנו כל הזמן 'משחק' בין נגלה ונכסה. עד עתה כאשר הבעש"ט התגלה היה הדבר כרוך גם בהסתר. עד להתגלות הסופית ממש, פעל הבעש"ט אצל הצדיקים הנסתרים שיעסקו להיטיב באופן ממשי עם עם ישראל. ההתגלות העומדת בפתח היא להיות בבחינת מלך.

כאשר הגיע הבעש"ט עם רבו אחיה השילוני ל"עיני כל ישראל" הודיע לו רבו שעליו להתגלות בעצמו לעיני כל ישראל.

הבעש"ט כצדיק נסתר

האדמו"ר הריי"צ מספר בזכרונות ובשיחות מהיות הבעש"ט בן שבע ועד להתגלותו בגיל ל"ו שנה.

ארבע שנים הלך עם צדיק נסתר שלימד אותו וזן אותו ובהיותו בן י"א שנה אמר לו שיביא אותו למנהיג צדיקים נסתרים, ר' מאיר שמו והוא למדן גדול וצדיק גדול, ובישוב שהוא דר שיערו אנשי המקום שהוא איש פשוט העוסק בעבודה פשוטה.

שם באסיפה של הצדיקים הנסתרים בהיותו בן י"ד שנה הציע לפני ראש הצדיקים וחבריו, שצריך שבני ישראל ישאלו איש לרעהו לשלום ויענו ברוך השם, או יתברך שמו וכדומה וזה יגרום לקב"ה נחת רוח גדול וכולם הסכימו עמו וברכו אותו. ואמרו כולם ששנת תע"ב שבה התקיימה האסיפה היא ראשי תיבות של תבוא עליו ברכה.

בהיותו בן י"ח הציע הבעש"ט לפני חבריו הצדיקים הנסתרים, שצריך לעסוק בלימוד התורה, הן לילדים והן לבני הנעורים, וכן לאנשים. חלק מהצדיקים הנסתרים נעשו מלמדים ומהם ראש דוכנא, כמו שהבעש"ט נעשה ריש דוכנא בעיר האראדענקא או בעיר יאזלאוויטש.

משנת הח"י לחייו עד שנת כ"ו לחייו כנראה עסק הבעש"ט במלמדות ושו"ב (שוחט ובודק) בערים שונות, ומשנת כ"ו לחייו עד שנת ל"ו לחייו עסקה זוגתו הרבנית בפונדק והוא למד עשר שנים עד להתגלותו במערה עם רבו הבעל ח"י עד שנת תצ"ד.

באותן השנים שגר הבעש"ט בפונדק הנמצא קרוב להרי הקארפאטין בנה שם לעצמו מרחץ קטן עם מקוה, וזוגתו הרבנית היתה מכניסה אורחים בעין יפה והפרנסה בפונדק היתה מצויה מאחר ונמצא במקום פרשת דרכים.

יש מהאורחים שזכו ליהנות מאורו הקדוש בדרך רמז ולפעמים יותר מרמז ובתנאי שלא יגלו דבר אודותיו.

מבצעים לגילוי העל-מודע ביהודי

כבר בגיל ארבע עשרה הציע הבעש"ט במסגרת חבורת הצדיקים הנסתרים לעשות מבצע בו ישאלו כמה שיותר יהודים לשלומם כדי שיענו "ברוך ה'" וכך יהיה נחת רוח וירד שפע רב בכל העולמות מההודיה הפשוטה. הוא הסמיך זאת על הפסוק "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל". הקב"ה נבדל ואין לו התגלות למטה וישיבתו נמשכת על ידי תהלות ישראל.

נבדלות ה' מהמציאות היא כנגד "קדוש", ההמשכה הנקראת "יושב" היא כנגד "ברוך". ה"ברוך" ממשיך את ה"קדוש", כמו בצירוף "הקדוש ברוך הוא" או כמו בקדושה שבה אומרים תחילה "קדוש קדוש קדוש", ואח"כ "ברוך כבוד ה' ממקומו".

זהו מבצע "תהלות ישראל", מבצעו הראשון של ישראל בעל שם טוב. תכלית המבצע היא לגרום לכך שהיהודי יהלל את ה' בלא-מודע. כשם שהבעש"ט יוצא מהפנימיות, מהלא-מודע בנפש (העתיק יומין), כך מבצעו הראשון בא להוציא מהעל-מודע של היהודי את לחלוחית יהדותו.

בהיותו בן שמונה עשרה הציע לחבורת הצדיקים הנסתרים, שכעת יש להחדיר את עסק התורה ליהודים הפשוטים, שתלמידי החכמים שבאותו דור הרחיקו אותם. הוא הציע שהצדיקים הנסתרים יעסקו בלימוד תורה נרחב של העם הפשוט, שזה היה חידוש גדול.

מבצע התורה בא להוציא את התורה הלא מודעת בנפש, את התורה הטבעית שיש בכל יהודי. גם ליהודי הפשוט ביותר יש זיקה עצמית לתורה. להוציא זאת פירושו לגלות את החכמה הנעלמת שיש בכל יהודי. יש להתחיל זאת עם ילדים ובני נעורים, וכן לתת שיעורי חסידות לאנשים עממיים. גם הרבי מליובאוויטש ייסד באופן דומה מבצע שיעור תורה.

המבצע הראשון של הבעש"ט נקרא אם כן "מבצע תהילות", להלל את ה', כלומר לגלות את האמונה בה'. המבצע השני שלו בא להוציא מהעל-מודע של האנשים הפשוטים ביותר את הקשר העצמי בין עם ישראל לבין תורת ישראל. כדי לעשות זאת יש 'להסב מקצוע' לכל הצדיקים הנסתרים, שעד כה עסקו במקצועות פשוטים כמו חוטבי עצים ושואבי מים כדי להסתיר את עצמם מהציבור.

חלק מהצדיקים הנסתרים הסבו בעצתו את מקצועם למלמדים, חלק לעוזרי מלמדים ובכללם הבעש"ט בעצמו. כתוב ב"תהלים" - "מגיד דבריו ליעקב" - כל מה שהבעש"ט מורה לעשות הוא עושה בעצמו. הבעש"ט היה לוקח בעצמו את הילדים מהבית לחיידר, מחזירם, שר שירים ורוקד עמם.

אש רוחנית בוערת מהבעש"ט

משנת הח"י עד שנת כ"ו לחייו כנראה עסק הבעש"ט במלמדות ושו"ב (שוחט ובודק) בערים שונות, ומשנת כ"ו לחייו עד שנת ל"ו לחייו עסקה זוגתו הרבנית בפונדק והוא למד עשר שנים עד להתגלותו במערה עם רבו הבעל ח"י עד שנת תצ"ד.

באותן השנים שגר הבעש"ט בפונדק הנמצא קרוב להרי הקארפאטין בנה שם לעצמו מרחץ קטן עם מקוה, וזוגתו הרבנית היתה מכניסה אורחים בעין יפה והפרנסה בפונדק היתה מצויה מאחר ונמצא במקום פרשת דרכים.

יש מהאורחים שזכו ליהנות מאורו הקדוש בדרך רמז ולפעמים יותר מרמז ובתנאי שלא יגלו דבר אודותיו.

מסופר כי תלמידו של הבעש"ט ר' דוד ממיקאלאיעוו בעל תפלה ומוכיח דרשן היה נוסע או הולך ברגליו מעיר לעיר כפי שהיה נהוג בימים ההם.

בבוא ר' דוד לפונדק ראה שהרבנית ערכה שתים עשרה חלות ותמה מאין לאנשים פשוטים מנהג זה. הוא שאל את הרבנית איפה ראתה מנהג זה ואמרה שראתה כן אצל אחיה הרב הגאון ר' גרשון מקיטוב.

ר' דוד היה מודאג איפה נמצא פה מרחץ ובית טבילה בערב שבת קודש ואמרה לו הרבנית כי יש פה אצלנו גם מרחץ וגם מקוה כשרה. תמה ר' דוד שלאנשים פשוטים יש מקוה כשרה ואמרה לו הרבנית אם כי אישי איש פשוט, אבל הוא ירא שמים. כמו כן שאל על בשר כשר וענתה כי אישי בקי באומנות השו"ב ואם כבודו מבחין בבדיקת הסכין תתן לו לבדוק. היא הראתה לו את הסכין והוא בדקו וראה בעיניו כי הוא נעשה באומנות.

שאל אותה ר' דוד איה אישך? ענתה לו שהלך לסייע למוכסן להשקות ולחלוב הבהמות.

הבעש"ט בא בשעה מאוחרת ונראה לר' דוד כאילו בא מהעבודה ועשה את עצמו כאילו הוא מתפלל כאיש פשוט, למרות שכבר התפלל בחדר ההתבודדות שלו. כאשר ישבו בשולחן לסעודת הערב נתן

הבעש"ט את כוס הברכה לר' דוד שיברך על הכוס ויוציא אותו ואת בני ביתו ידי חובה, משום שאם היה מברך היה מבחין ר' דוד בהתלהבותו.

הבעש"ט הושיב את ר' דוד בראש השולחן וישב בעצמו ליד הרבנית כמו שנוהגים אנשים פשוטים. באמצע הסעודה ביקש הבעש"ט את ר' דוד שיאמר דבר תורה ור' דוד סיפר לפי פשט מה שנאמר מפרשת השבוע.

לאחר הסעודה נתנו לר' דוד חדר מיוחד ולבעש"ט ולזוגתו חדר מיוחד. באמצע הלילה התעורר הרב משנתו וראה אש על התנור והתחיל לצעוק "שריפה! שריפה!"

הרבנית התעוררה מהצעקה ואמרה אני אשה ועד אשר אתלבש תתפשט האש. לכבודו יש מים. ילך תיכף ויכבה את האש!

כאשר הגיע ר' דוד לתנור ראה שלא מדובר באש גשמית. הבעש"ט ישב שם אצל התנור ולמד, ואש התורה מתלהטת סביב.

בבוקר שאל ר' דוד את הבעש"ט מה היא אותה האש שראה סביב לו. ענה לו הבעש"ט זהו מה שאמרתי תהלים בהתלהבות. מכל מקום הבין ר' דוד שהבעש"ט אינו איש פשוט ובסעודת שבת קודש אמר הבעש"ט תורה ור' דוד התפעל מאד וכך היה בכל שלוש הסעודות.

הבעש"ט בקש ממנו שלא יגלה מה שראה לשום אדם וכי טרם בא זמנו להתגלות. ר' דוד בא לעתים קרובות לשמוע את דברי תורתו של הבעש"ט והיה אומרם בדרשותיו. מביני דבר שאלוהו מהיכן שמע דברים כאלו העומדים ברומו של עולם וענה להם כי שמעם מעובר אורח עני אחד.

כאשר באה עת התגלותו של הבעש"ט היה ר' דוד מהראשונים שהתקשרו אליו והוא קרב כמה מגדולי הרבנים לבעש"ט והיה מגדולי תלמידיו.

שחקן מעולה

יש סיפורים רבים בתקופת היות הבעש"ט צדיק נסתר בהם הוא מתגלה כשחקן מעולה. בכל זאת בעת הקידוש נתן לר' דוד שיקדש משום שבקידוש לא ניתן לשחק.

הכל היה מתוכנן ברוח קודשו של הבעש"ט. משמע מהסיפור שהבעש"ט נתן לאשתו הוראה להפליא את האורח עם הי"ב חלות ואחר כך עם המקוה הכשר והשחיטה.

הבעש"ט מבטל את הרב מטשרנוביל

חסידים מספרים שפעם התארח הרב מנחם נחום מטשרנוביל אצל הבעש"ט בפונדק שלו טרם שנתגלה הבעש"ט.

הרב מנחם נחום בהיותו אברך היה מגיד מוכיח דרשן היינו שהלך רגלי מעיירה לעיירה לדרוש ולהוכיח את בני ישראל.

כאשר ישבו אל השולחן לסעוד סעודת שבת כבדו את האורח לשבת בראש השולחן, והבעש"ט וזוגתו ישבו בצד השולחן, ונהג עמו באופן אחר, בקירוב ובהתגלות מעט מזעיר. בעת הסעודה ביטל הבעש"ט את רבי מנחם נחום מטשרנוביל, משך את כובעו מצד לצד. הוא משך את המעיל העליון של ר' מנחם נחום, שהיתה מבד של צמר גפן ולא מבד של משי כמנהג העשירים, פעם בימין ופעם בשמאל.

ותאמר זוגתו מה לך ולאורח שלנו? ויאמר הבעש"ט לזוגתו אין את יודעת את האיש הזה? הוא חפץ לקחת את כל הגן עדן לעצמו!

אחר כל זה ברכו הבעש"ט שבניו ונכדיו ילבשו מעילים של משי, ויסעו במרכבה של זהב.

הברכה התקיימה

ר' מנחם נחום מטשרנוביל שחיבר את הספר "מאור עיניים" היה בעיקר תלמידו של המגיד ממזריטש, אבל זכה להיות גם תלמידו של הבעש"ט עוד לפני ההתגלות. ברכת הבעש"ט נתקיימה בו ויצאה ממנו שושלת של צדיקים גדולים מאוד עד היום הזה.

הבעש"ט הוכרח להתגלות בעולם

בשנת תצ"ד אמר אחיה השילוני לבעש"ט שבאה העת שיתגלה ויפיץ את מעיינותיו חוצה. הבעש"ט מאן מפני שבחר בחיי צדיק נסתר, אבל מהשמים הכריחו אותו מפני שזו כוונת ירידת נשמתו לעולם הזה להחיות את העצמות היבשות ולגלות את פנימיות התורה.

הבעש"ט התגלה בח"י אלול תצ"ד. אופן התגלותו היה בדרך פלא, כפי שכתב לגיסו הרב גרשון מקיטוב שיבוא ליום התגלותו. מקום התגלותו היה סמוך לעיר לעמברג (או בראד) כאשר גזר עליו רבו וכן גזרו עליו מלמעלה. הוא הוכרח להתגלות כנגד רצונו, ולכן בקש מגיסו שיעשה עמו טובה ויהיה נוכח בעת התגלותו.

בעת שנסעו לעיר לעמברג (או בראד) ראו שיצאו לקראתם אנשים רבים כדי לקבל את פניהם. רובם היו אנשים שראו מהבעש"ט דברים נפלאים קודם התגלותו, אך לא שמו לב אליהם ושכחום, והיום הזה נזכרו ויצאו לקבל את פניו. מיעוטם היו יחידי סגולה ששבתו אצלו והיו מעט שבמעט שנגלה אליהם, ועתה באו לקבלו כרבי וכמנהיג.

הבעש"ט ישב על גזע אילן ומענפי האילנות עשו כמין כתר וסמכוהו להיות רבן של כל ישראל אשר בגולה. ראשון תלמידיו היה הרב הגאון מאיר מרגליות, אב בית דין של אוסטראה ולעמברג.

הבעש"ט מעולם האצילות

כנראה שהתגלותו של הבעש"ט ביום הולדתו - ח"י אלול - היא המקור למנהג שייסד הרבי לחגוג את יום ההולדת. יום ההולדת הוא יום ראוי להתגלות משום ש"מזלו גובר" בו. התגלות הצדיק היא בדיוק כמו הולדת הולד וצאתו לאויר העולם. במסיבת יום הולדת מדי שנה על האדם להיוולד מחדש ולהתגלות.

מי שצריך להיות מלך מסרב לכך באופן עצמי כמו משה שאמר לה' - "שלח נא ביד תשלח". אדם צריך לסרב אפילו לכתחילה לעלות כשליח ציבור להתפלל. מי שלא מסרב ו'חוטף' את השליחות, זה סימן שאינו ראוי לה באמת.

כל זה אמור בעצם למי שהוא משורש האצילות או 'חכמה דאצילות' שפנימיותה היא הביטול. מי שהוא משורש המידות, אפילו משורש עולם הבריאה יכול להסכים מיד לשליחות כמו ישעיהו הנביא. מובא שזה ההבדל בין משה רבינו לישעיהו הנביא. משה הבא משורש אצילות בטל ומסרב בתחילה, ואילו ישעיהו אומר "הנני שלחני". יש מאמרים המסבירים שמי שהוא גבוה מאד יש לו בעיה בבטחון העצמי, ומי שנמוך וארצי יותר יש לו בטחון עצמי טבעי יותר.

כידוע לא הסכים הבעש"ט לרדת לעולם ללא ה"ששים גיבורים" שיתמכו בו. כאשר נאלץ להתגלות הוא נזקק לתמיכת גיסו, רבי גרשון קיטובר.

הכפיה מלמעלה על הצדיק להתגלות מעוררת את כל האנשים שזכרו אותו בעבר. בדרך כלל ניתן לראות אצל פלוני כל מיני מעשים טובים ולעבור לסדר היום ולשכחם, אבל כאשר מדובר בצדיק אמיתי המתגלה כעת, כל נקודות הרשימו אצל כולם מתעוררות והם נוהרים מעצמם אל המקור, כפי שנוהר הנר אל האבוקה.

הבעש"ט הוא כנגד עולם האצילות ושלושת סוגי האנשים שהכירוהו הם כנגד ג' העולמות התחתונים. בפנימיות כל ג' העולמות יש קדושה כנגד האצילות שבאותו עולם.

האצילות שבעולם העשיה היא לראות פלא אצל הצדיק ולא לשים לב לכך. יש בעולם העשיה רמזים רבים שה' מרמז לבני האדם והם לא שמים לב אליהם. כאשר הם זוכים להתגלות גדולה מלמעלה, לפתע הם נזכרים שראו 'משהו'.

אלו שזכו לשבות אצל הבעש"ט, שהיו בדל"ת אמותיו ולא התגלה אליהם, הם כנגד עולם היצירה, בו יש קירוב יתר.

אלו שהבעש"ט נגלה אליהם הם בבחינת "תרין רעין דלא מתפרשין לעלמין" כנגד עולם הבריאה. למרות שהבעש"ט נסתר עדיין (כלפי שאר העולם), זכו הללו לבחינת התגלות האצילות.

ההתעוררות של כל המקורבים מהעבר כלפי הבעש"ט היתה עצמית. הרבי מליובאוויטש אמר שאצל המשיח יתקיים הפסוק "ומלכותו ברצון קבלו עליהם". מלכות אמיתית לא באה בכפיה.

ישיבתו של הבעש"ט בעת התגלותו על גזע אילן מרמזת לפסוק "ויצא חוטר מגזע ישי". הבעש"ט הוא מבית דוד. המשיח נקרא "צמח" - "צמח שמו ומתחתיו יצמח". מכתירים את הבעש"ט על גזע של עץ ועושים לו כתר מענפים. כך החלה התגלותו של הבעש"ט בעולם.

הנסיעה לארץ ישראל

להלן יובאו שלוש נוסחאות שונות על נסיעת הבעש"ט לארץ ישראל. המספר מביא בשם האדמו"ר הזקן שכל הסיפורים נכונים ואירעו בשלוש תקופות שונות בחיי הבעש"ט. בכל המקרים הנסיון להגיע לארץ לא הצליח בשלימות.

ידוע על שלוש תקופות בחיי הבעש"ט:

א. עד גיל 26 בו התגלה לו הנביא אחיה השילוני.

ב. עשר שנים בהן למד עם אחיה השילוני שלוש שעות מדי יום במערה עד להתגלות בגיל 36.

ג. 26 שנות התגלותו עד להסתלקותו בגיל 62.

שנות חייו מתחלקות אפוא ל-26, 10, 26 שנים. התקופה הראשונה, בה היה צדיק נסתר, היא כנגד שם הוי"ה (26 בגימטריא) הנעלם. התקופה השניה בה 'נגנז' במערה כנגד 10 הספירות הגנוזות, והשלישית, בה היה צדיק גלוי, כנגד שם הוי"ה הגלוי.

השתוקקות הבעש"ט להגיע לארץ ישראל היא החוט השוזר את כל תקופות חייו.

התלמיד חכם שהתגלגל בצפרדע - הנסיון הראשון להגיע לארץ ישראל

הבעש"ט נהג להתבודד בהרי הקארפטים. בקרבת מקום קיננה לה חבורת שודדים שראו מכמה אותות בהתנהגותו שהוא איש קדוש והם רכשו לו כבוד ויראה.

פעם אמרו לבעש"ט: אדוננו, אנחנו יודעים דרך קצרה ללכת ולהגיע לארץ ישראל דרך מערות ומחילות. אם רצונך לעלות לארץ ישראל דרך שם, לך אתנו ואנחנו נורה לפניך את הדרך שיש ללכת בה. הבעש"ט הסכים ללכת אתם. בהליכתם הגיעו לאגם עמוק מלא מים רפש וטיט. כדי לעבור את האגם היו משליכים קרש מעבר לעבר והיו נשענים על יתד ארוך שהיו נועצים באגם כדי לסמוך עליו ולעבור על הקרש.

הבעש"ט הכיר שכאן הוא מקום "להט החרב המתהפכת" וחזר לאחוריו כי ראה סכנה גדולה עומדת לפניו. אמר הבעש"ט שלא לחנם באתי הנה.

בחזרתו פגש בצפרדע משונה וגדולה שנראתה כמו חיה גדולה. הכיר הבעש"ט שיש בה גלגול נשמה ושאל מי אתה? ענתה הצפרדע שהיא תלמיד חכם שהתגלגל בצפרדע. אמר הבעש"ט בתמיהה: תלמיד חכם אתה? ובכך העלה אותו הרבה. הנשמה סיפרה שכבר חמש מאות שנה היא מגולגלת פה. אמנם האריז"ל תיקן את כל הנשמות בדורו, אבל הוא הורחק מגודל עוונו למקום שאין בני אדם מצויים בו כדי שלא יהיה לו תיקון.

שאל הבעש"ט במה חטא ופשע, והנשמה ענתה שפעם אחת לא נטל את ידיו כהוגן מחמת זלזול וקטרג עליו המקטרג. אמרו בית הדין למקטרג כי אין להאשימו עבור עבירה אחת ואם יוכל להכשילו בעבירה אחרת גם עבירה זו תחשב, ואם יעשה תשובה יהיה נקי גם מעבירה זו.

השטן ניסהו בעבירה אחרת והוא לא עמד בניסיון וכך שנה ושילש עד אשר עבר על כל התורה כולה. יצא פסק דין מבית דין של מעלה שיש לדחותו ולא לקבל את תשובתו, אבל אם היה דוחק את השעה היו מקבלים את תשובתו שאין דבר העומד בפני התשובה. המקטרג הסיתו והוא נפל בשכרות, עד כדי כך שלא היתה לו שעת הכושר להתבונן במצבו ולבוא לידי תשובה.

מאחר שהחטא הראשון היה זלזול בנטילת ידיים לכן יצא הפסק דין של בית הדין של מעלה שיתגלגל בצפרדע שהיא תמיד במים. כמו כן יהיה נידח במקום שאין איש יהודי עובר כדי שלא יהיה לו תיקון בקרוב. הרי כשעובר יהודי וחושב מחשבה קדושה או מברך ברכה הוא מתקן את הנמצא בקירוב מקום וכך יהיה לו תיקון.

הבעש"ט עשה תיקון לנשמתו משום ש"לא ידח ממנו נדח" והעלה את הנשמה והצפרדע מתה תכף ומיד.

פגם במזל העליון

הבעש"ט לומד מכל אדם ולכן התחבר עם השודדים. רק כאשר לומדים ממישהו ניתן לתקנו, כמו שרב זושא אמר כי ניתן ללמוד מגנב שבעה דברים.

הכלל הגדול של הבעש"ט הוא ההשגחה הפרטית. אפילו כאשר האדם מתכנן דבר גדול ואינו מצליח, עליו לדעת שיש כאן בודאי מטרה סמויה מלמעלה. דבריו "לחנם באתי הנה" הם ראשי תיבות לה"ב כמו "להב החרב המתהפכת". הצירוף ההפוך הוא הב"ל.

כל הסיפור החל בנטילת ידיים. סוד נטילת ידיים נמסר לגדולי הדורות והוא מקשר את הבעש"ט לארץ ישראל. הסוד היה אצל "אור החיים" הקדוש והבעש"ט השתוקק לנסוע אליו לארץ ישראל כדי לגלותו. יש כמה סיפורי מופת של הבעש"ט הקשורים לנטילת ידיים.

משמעות נטילת ידיים על פי החסידות היא להרים את המידות אל המוחין כפי שמרימים את הידיים מול הראש לאחר הנטילה ולפני הניגוב. יש לטהר את מידות האדם עם מֵי הדעת. למי שאינו נוטל את ידיו עלולות להיות מידות מושחתות ופראיות. המזלזל בנטילת ידיים פותח את הלב ליניקת החיצוניים.

פעם אמר ה"צמח צדק" לאחד מחסידיו, שאם הוא מזלזל מעט בנטילת ידיים זה כמו יהודי פשוט שבא על אשת איש! מכאן למדים שיש בחינה של פגם הברית בזלזול בנטילת ידיים. זלזול הוא נוטריקון של זל זרע לבטלה. יש נטיה לאנשים לזלזל בנוזל. כל זלזול נוגע במזל העליון, בשפע המים החיים היורדים לנשמה המלובשת בגוף.

כתוב ב"שולחן ערוך" שיש לכוון ב"על נטילת ידיים" את ראשי התיבות עני משום שהמקפיד על נטילת ידיים ניצול מעניות. המזלזל בנטילה נעשה עני ו"אין עני אלא בדעת". התלמיד חכם לא הקפיד ליטול את ידיו במי הדעת הטהורים ונעשה עני בדעת, בהתקשרות לה'. שכחת ה' היא המקור לכל המרעין בישין. 'נקיות כפיים' מבטאת את "נשאת ונתת באמונה" שזהו הדבר הגבוה ביותר בנפש. המזלזל בנטילת ידיים מזלזל בכסף, ידיו לא 'טהורות'.

אנו למדים שהתשובה יכולה לשבור את 'חוק הטבע' של "עבירה גוררת עבירה". העבירה הראשונה שהאדם עושה אינה נחשבת, אך היא פתח לבעל דבר לנסות ולהכשילו בעבירה שניה. לאחר שעבר על יתר העבירות הוחשב גם הזלזול בנטילת ידיים בכללן ואף הפך לסיבה העיקרית ולאשמה העיקרית. אבל התשובה יכולה לעצור את ההתדרדרות בכל שלב.

פסיקת הבית דין היתה שיקשו על התלמיד חכם לעשות תשובה, בדומה לפרעה שהיה כל כך רשע עד שהקשו את ערפו ומנעו ממנו לעשות תשובה. הבית דין של מעלה מנעו ממנו את המשכת ה'אורות' לסייע לו, אבל הם אינם יכולים לעשות דבר כנגד גילוי הפנימיות והעצמיות שלו. ואדרבא, ברגע שסותמים לו את הדרך החיצונית לעשות תשובה, עליו דוקא לדחוק את השעה.

התבוננות במצב שנועדה לעשות תשובה נקראת "ולבבו יבין ושב ורפא לו". כדי לעשות תשובה צריך להבין את המצב כמו ה"אַיֶּכָּה" ששאל ה' את אדם הראשון - היכן אתה נמצא? השכרות מנעה את התלמיד חכם מלהתבונן במצבו האמיתי, להבין היכן הוא נמצא בחיים. כל טירדה בחיים עלולה למנוע מהאדם את שעת הכושר להתבונן במצבו.

צפרדע - יחוד תחתון

זו הפעם הראשונה שבה הבעש"ט תיקן נשמה ולכן המקרה מהווה אב טיפוס לתיקוני נשמות שהבעש"ט עשה בחייו. עד אז עסק רק עם תיקוני החיים. רבי נחמן, נינו של הבעש"ט, כותב שרק בשלב מסוים בחיי הצדיק הוא מתחיל לעסוק בנשמות מתים. כדי לתקן מתים עליו להיות בו זמנית בשני העולמות. לפני כן עליו להתעסק עם נשמות החיים בלבד. הסיפור מהווה מקור להעלאת נשמות שעשה הבעש"ט בסוד "לבלתי ידח ממנו נדח", כאשר הכוונה היא גם לנשמות המתים. העובדה שהבעש"ט ממשיך מהנקודה שבה הפסיק האריז"ל היא רבת משמעות.

כתוב ב"פרק שירה" שהצפרדע היא מלשון צפירה והשמעת קול. אין חיה ש'מדברת' כל הזמן כמותה. ב"מדרש פרק שירה" מסופר, שכאשר דוד המלך סיים לכתוב את "תהלים" זחה עליו דעתו ואז הביאו לו צפרדע שאמרה לו כי היא משבחת את ה' יותר ממנו. היא שרה לה' ללא הפסק ולכן הפסוק שלה ב"פרק שירה" הוא "ברוך כבוד מלכותו לעולם ועד". זהו יחוד תחתון המבטא את גילוי האלוקות בכל רגע ובכל מקום. היחוד העליון פירושו ביטול של כל המציאות לה' ואילו התחתון מבטא את ההשגחה הפרטית, את האלוקות שכל רגע במציאות חדור בה, ולכן "צפרדע" עולה בגימטריא "מקדש".

מה הסיפור מלמדנו?

בכל פעם שניסה הבעש"ט להגיע לארץ ולא הצליח, בודאי למד מהשמים את סוד ההגעה לארץ ישראל. למרות שלא הגיע לארץ, קיבל את תיקון הצפרדע הקשורה להגעה לארץ. קודם כל סוד נטילת ידיים קשור לארץ ישראל. היהודי נקשר בנטילה למזלו. כתוב "אֵין מזל לישראל" ונדרש בחסידות כי האַיִן הוא המזל לישראל. המזל הוא הקשר לארץ ישראל.

בתיקון נשמות המתים יש דבר עצמי הנוגע לארץ ישראל. לאחר שקין הרג את הבל כתוב "דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה" בגלל שהרג את כל זרעו, את כל הצאצאים העתידים לצאת ממנו. העונש מתקנו ומעלהו כמו בתחיית המתים. ה"יוקם קין" כתוב כדי לתקן את הבל. אם אין הבנה בתיקון נשמות המתים דווקא, אי אפשר להגיע לארץ.

יש ציונות שהיא עבור החיים בלבד, שזהו דבר חשוב בפני עצמו, אך מבלי לדעת את סוד "וכפר אדמתו עמו", שארץ ישראל היא תיקון כל הדורות, כל ההיסטוריה היהודית, שהיא מקום תחיית המתים ולא רק מקום החיים, לא ניתן להגיע באמת לארץ. רק על ידי נקמה אמיתית המתקנת את המתים ניתן להגיע לארץ ישראל.

ליל הסדר הנורא - הנסיון השני להגיע לארץ ישראל

הבעש"ט ובתו אדל שכרו אניה כדי להגיע לארץ ישראל. בעל הספינה היה גזלן ורמאי. כשהגיעו לנמל, לא רחוק מהעיר איסטמבול, אמר שצריך לתקן פה איזה תיקון וכאשר יסיימו יתן אות לנוסעים ויסעו הלאה.

הבעש"ט ובתו לא שמעו את האות שאמר בעל הספינה והספינה שטה לה לאיסטמבול. כל חפציהם נשארו בספינה והבעש"ט ובתו נותרו בעירום ובחוסר כל.

בעמל רב עלה בידם להגיע לאיסטמבול והבעש"ט הלך לו לבית הכנסת ועסק בתפלה ועבודה. מאחר שהיה ערב חג הפסח הלכה אדל בתו לשפת הים כדי לכבס את הלבנים והבגדים לכבוד החג.

אדל עמדה וכבסה ועיניה זלגו דמעות ללא הפוגה. לפתע קרבה ספינה ורבים ירדו ממנה מבלי לשים לב לבכיה ולדמעותיה.

איש אחד מנוסעי הספינה, שהיה עשיר ויהודי ירא שמים, ירד אף הוא מהספינה ובראותו בת ישראל בוכה בקול גדול נגש אליה ושאל מה קרה לה.

אדל אמרה: אבי צדיק וקדוש ומסבב הסיבות הביא אותנו למצב כזה שנשארנו בעירום ובחוסר כל. והנה חג הפסח ממשמש ובא ואין אתנו כלום, לא אכסניא ולא דבר מצרכי הפסח לסדר סדר חג המצות.

אמר לה האיש: לכי וקראי את אביך וכל מחסורכם עלי! הלכו שניהם לבית הכנסת שבו נמצא הבעש"ט והאיש העשיר הביא אותם לביתו וקיבלם בסבר פנים יפות.

הבעש"ט לא רצה לאכול משום שהגיע זמן האסור באכילת חמץ, ואכילת מצה אסרו חכמים. נתנו לו יין והוא שתה באופן המותר.

הנגיד הקצה חדר עבור הבעש"ט שהיה עייף מאד מטורח הדרך והוא ישן בו.

הבעש"ט ישן עד הלילה. בעל הבית הנגיד חזר מבית הכנסת בו התפלל מעריב לביתו והבעש"ט עדיין ישן. הוא התפלא מאד שאיש צדיק ישן עד כה כשהגיע הזמן לסדר את הסדר.

בקש הנגיד מאדל שתלך להעיר את אביה לסדר את הסדר והיא ענתה לו שעל פי התורה הקדושה אסור לה לעוררו. בעל הבית הלך בעצמו לעורר את הבעש"ט.

כשנכנס הנגיד לחדר שבו ישן הבעש"ט ראה שפניו להבים, עיניו בולטות ודמעות נוזלות מהן וקולות משונים נשמעו מפיו. בעל הבית נבהל בראותו את המראה הנורא ויצא לו מהחדר.

כעבור זמן מה הקיץ הבעש"ט, נטל ידיו והתפלל מעריב בדבקות נפלאה והרגיש הנגיד שאיש קדוש לפניו והוא זכה לארחו לחג הפסח.

לאחר תפלת מעריב ישבו לערוך את הסדר והבעש"ט אמר את ההגדה בהתלהבות ובדביקות, וכשהגיעו לפסוק "לעושה גדולות נפלאות לבדו" היתה כבר השעה השלישית לאחר חצות לילה. הבעש"ט אמר את הפסוק בהתלהבות נוראה ובקול גדול.

לאחר שהסתיים הסדר שאל הנגיד את הבעש"ט לפשר בכייתו בעת שנתו וכן לקריאתו בקול גדול של הפסוק "לעושה נפלאות".

ענה הבעש"ט כי גזירה נוראה נגזרה על היהודים במדינת טורקיה בכלל ועל איסטמבול בפרט ומסרתי את עצמי בתפלה למעלה לבטלה ופעלתי בעזרת השם. בעת שקראתי הלל והגעתי לפסוק "לעושה נפלאות" התבטלה הגזירה בפועל ומחר אי"ה תשמע בבית הכנסת את תוכן הדברים המפורטים.

למחרת כשהגיע זמן תפלת שחרית המתין כל הקהל עד שיגיע אחד הגבאים, סוחר חשוב מאד, שאחר לבוא. כשנכנס הגבאי אמר בקול רם: מזל טוב! מזל טוב! רבותי! נצלנו מגזירה רעה וישועת ה' באה לנו!

הצלה מאוכלי אדם ופקידת עקרות - הנסיון השלישי להגיע לארץ ישראל

הבעש"ט, בתו אדל והסופר הרב צבי סופר נסעו לארץ ישראל. קרוב לאיסטמבול עשה רב החובל מעשה רמיה. הוא אמר לנוסעים שיעמדו פה יומיים עד שיעשה תיקון גדול לספינה. רבים מהנוסעים, ובתוכם הבעש"ט בתו והסופר, ירדו מהספינה כדי לשאוב רוח צח ולהינפש מהדרך.

תכף ומיד ציוה רב החובל למלחים תופסי ומנהלי הספינה שיסעו הלאה. האניה שטה לדרכה ורבים מהנוסעים ובתוכם הבעש"ט ומלויו נשארו על אחד האיים בעירום ובחוסר כל, מאחר שכל חפציהם נשארו בספינה. הם חיפשו דרך להגיע לעיר ופתאום נפלו עליהם שודדים פראיים אוכלי בשר אדם, עקדו אותם בחבלים וישבו לאכול.

הבעש"ט שאל את הרב צבי סופר אם הוא יכול להזכיר לו פסוק משום שהוא שכח הכל ואינו זוכר אפילו אות אחת מהתורה! ענה לו הרב צבי סופר שאינו זוכר דבר פרט לא'-ב'. אמר הבעש"ט: הבה נזכור

את האל"ף בי"ת והשם יתברך יושיע. הם חזרו על האל"ף בי"ת כמה פעמים בכוונה גדולה עד שנזכר הבעש"ט בעוד תורות.

פתאום נשמע קול פעמון והתקרבה עגלה עם אנשי חוק. הם תפסו את הליסטים ועקדו אותם ואת השבויים העקודים התירו מחבליהם, וכך באה להם הרווחה.

לאחר מכן הגיעו לאיסטמבול בתלאות רבות ומצאו להם דירה באחת משכונות היהודים והבעש"ט התבודד בבית הכנסת.

הגיע ערב פסח ולבעש"ט ובני לווייתו לא היה מאומה, לא מצה ולא שאר הדברים הנצרכים לחג הפסח, אך הבעש"ט היה מלא בטחון שהשם יתברך יזמין לו כל צרכו לכבוד יום טוב של פסח.

לאחר חצות היום נסע איש מפולין דרך הרחוב שהתאכסן בו הבעש"ט ושאל את העוברים והשבים איפה מתאכסן פה הבעש"ט. אנשי הרחוב הראו לו את האכסניא בה התאכסן הבעש"ט ובא לשם עם אשתו ומצאו שם את אדל, בתו של הבעש"ט. הוא שאלה אם יוכלו להתאכסן בדירתם.

אדל ענתה שלבטח יוכל להתאכסן בביתם הגדול, שיש בו מקום למשפחה נוספת, אבל אין בידם מאומה לכבוד חג הפסח. אמר לה האיש הפולני שלא ידאגו כלל כי יש בידו את כל צרכי הפסח, לא רק לצורך משפחתו אלא עבור משפחה נוספת. הוא הבטיחה שהכל מוכן ומזומן וכל צרכיהם יהיו עליו.

המשרתים הכניסו הביתה את כל החבילות והחפצים, ערכו את הבית לכבוד החג בכלים נאים, והכינו הכל לקראת הסדר.

הבעש"ט בא מבית המדרש אחרי תפלת ערבית והם ערכו את הסדר עד אחר הכוס השניה בשמחה רבה. הבעש"ט נתן שלום לאורח ואמר לו: הנה נא ידעתי כוונתך שעקבת אחרי לבוא לאיסטנבול, היות והנך חשוק בנים ומבוקשך להתברך בבן זכר ולד חייא וקיימא, ובזכות שהחיית אותי ואת מלווי הנני נשבע שאשתך זאת תלד לך בן.

שמע הבעש"ט כרוז שאבד את חלקו בעולם הבא כי בשבועתו זאת הכריח לשנות סדרי בראשית, מפני שהאיש ואשתו עקרים מלידה. כאשר שמע הבעש"ט את הכרוז שמח מאד ואמר: ברוך ה', אעבוד את השם יתברך בלי שום פניה! מיד שמע כרוז אחר שתכף ומיד פסקו למעלה שאם הוא עובד את ה' בלי שום פניה, בעבור זאת יש לו חלק לעולם הבא.

מנפילת המוחין לשער הנו"ן

אנו רואים שהיתה לבעש"ט במעשה השודדים נפילת מוחין טוטלית. הסיבה הפנימית לכך היא כדי שיוכל לרדת ליהודים הנמצאים במצב הנמוך ביותר ולהעלותם משם. הרב צבי הסופר שזכר את האל"ף בי"ת נפל לגיל של תינוק בחדר ואילו הבעש"ט ששכח הכל חזר לגיל העיבור.

רבי נחמן מברסלב אמר על עצמו שה"איני יודע" שלו גבוה מכל התורות שהוא מגלה, והוא כנגד שער הנו"ן. מצד אחד יש הסתלקות מוחין גמורה ומצד שני מתגלה שורש שער הנו"ן. הבעש"ט שכח את כל התורה, אך לא שכח את האמונה. הדבר מבטא את ענינו של הבעש"ט שיהודי פשוט שאינו יודע כלום, קשור באמונתו לעצמות ה' ממש. הבעש"ט מגיע בסיפור בדיוק למצב שאותו הוא מגלה ומלמד.

הסיפור שייך לסיפור עקידת יצחק. בזכות עקידת יצחק ניצלו. תחילתו של הסיפור במתח והאימה של העקידה וסופו - צחוק.

הכנעה הבדלה המתקה

הצד השווה בין סיפור הנסיעה השני והשלישי לארץ ישראל הוא עניין חג הפסח. פסח הוא מלשון דיבור 'פה-סח', וגם על כך שמלו את עצמם. כתוב פעמיים "בדמייך חיי, בדמייך חיי" כנגד קרבן פסח וכנגד ברית המילה. שלושת סיפורי הנסיעה של הבעש"ט הם כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה, המבנה הבסיסי שחידשה החסידות.

הסיפור הראשון הוא סיפור של הכנעה. הבעש"ט נכנע כאשר הוא רואה את הסכנה הטמונה ב"להט החרב המתהפכת" והוא חוזר לאחוריו, ובכל הוא יודע "שלא לחנם באתי הנה". יש לומר שבזכות תיקון הצפרדע זכה ללמוד עם אחיה השילוני.

הסיפור השני הוא ל"עושה נפלאות גדולות לבדו". "נפלאות" הוא דבר נשגב ונבדל, כלומר הבדלה. בסיפור זה משמע שהבעש"ט לא ידע עדיין את הכל ויש לאחר מכן התפתחות במצב התודעה שלו.

גם כאשר נסע רבי נחמן, נינו של הבעש"ט, לארץ ישראל, היתה תחנתו העיקרית באיסטמבול. היה עליו לתקן את נסיעותיו הקודמות של הבעש"ט שלא הגיעו ליעדן. איסטמבול היא מבחן לגבי ארץ ישראל. היא דומה לאותה "להט החרב המתהפכת" שמונעת להתקדם הלאה. איסטמבול היא "להט החרב המתהפכת" לארץ ישראל.

כיצד עמד רבי נחמן במבחן ?

הוא הציג הצגה, הפך את זיהויו והפך בעצמו להיות להט החרב המתהפכת. כל יום הוא 'שיחק' מישהו אחר, שינה את שמו בניירות עד שהצליח לעבור את להט החרב המתהפכת. יש בקבלה מלאכים שנקראים 'חשמלים'. מי שרוצה להיכנס לעולמות העליונים, לסודות התורה, צריך לעבור את החשמלים בדומה ללהט החרב המתהפכת. הם מדברים עמו יותר ויותר במהירות ועליו להבינם וגם לדעת לענות להם. מי שנופל לא יכול להיכנס פנימה אל הקודש.

בזכות שהבעש"ט פעל ישועות והציל את מדינת טורקיה והעיר איסטמבול מהגזירה, היה עליו להתגלות.

הסיפור השלישי הוא ההמתקה הגמורה שבאה לביטוי בשני אופנים: על ידי המשכת זרעא חייא וקיימא שהוא כח האינסוף, ויותר מזה בשמחתו הממתיקה הכל. שמחתו הגדולה ביותר של הבעש"ט היתה על ביטול העולם הבא שלו, שגרם לו לעבוד את ה' ללא פניות באמת ובתמים.

בכל סיפור יש יכולת מרכזית אחרת של הבעש"ט. בסיפור הראשון יש את היכולת לתקן נשמות, גם של המתים, בשני יש את יכולתו לבטל גזירות, ואילו הסיפור השלישי מנחיל לעולם עבודת ה' טהורה ללא שום פניה.

תוך כדי כך הוא ממשיך זרעא חייא וקיימא לחסרי סיכוי לחלוטין. הדבר מזכיר את אברהם ושרה. הזוג מפולין הוא מעין גלגול של אברהם ושרה, שגם להם לא היתה אפשרות טבעית להוליד. ה' היה צריך להוציאם מהעולם - "ויוצא אותו החוצה". כתוב שה' שינה סדרי בראשית עבורם בדומה לסיפורנו.

הסיפור השלישי אינו 'לחוץ'. שינוי מעשה בראשית נעשה בשלבים. הולדת ישמעאל לא נעשתה בקדושה שלימה וחסרה לו הה"א. הזרע ממנו נולד ישמעאל הוא זרע של פסולת ולא של קודש.

הוויתור של הבעש"ט על העולם הבא מגיע בסוף כמו שתיקון הכבוד הוא בסוף. דוקא לאחר התגלותו, כאשר הוא כבר מפורסם, מגיע הזמן לוותר על העולם הבא.

הבעש"ט מכין את הסתלקותו

כמה שבועות קודם חג שבועות תק"כ הרגיש הבעש"ט שכוחו הולך ודל ושיער בנפשו שהסתלקותו תהיה בשבועות. הוא ישב בחדרו בהתבודדות וציוה שלא יניחו לשום אדם לבוא אליו. הם עשו חבל וקשרו בו פעמון, וכאשר נצרך למשרת משך בחבל לקרוא בו את המשרת.

תלמידיו ומקושריו הרבו בצעקות ותפלות כל הזמן, ובפרט הרב הצדיק נאמן ביתו רבי נחמן מהורודנקה וגם הרב הצדיק רבי פנחס מקוריץ התעצמו בתפלות ובטבילת מקוואות מאד.

ויאמר הבעש"ט בחינם הם מתעצמים ומרעישים, אבל עתה אין הזמן לכך. גם אמר משפט שלי לא יהיה לשום בית דין ומלאך אלא לפני הקב"ה לבדו. ועוד מספרים שאמר כי יודע אני בבירור שאצא מפתח זה ותכף אכנס בפתח אחר.

אז הגיע רופא גדול למעזבוז. רצו תלמידיו שיראה אותו ואפשר יהיה בידו לרפא אותו ולא העיזו לומר לבעש"ט. תלמידו הרב ר' דוד מאוסטריאה שהיה חשוב בעיני הבעש"ט אמר לחבריו שינסה הוא לדבר עם הבעש"ט שירשה לקרוא הרופא, ואפשר יתן לו רפואות לחזק בריאותו.

כשנכנס הרב ר' דוד לחדר הבעש"ט והציע לפניו שיתן רשות שיבוא הרופא אמר לו הבעש"ט: דוד, גם אתה טועה בדבר שאתה מחזיק אותי כאחד העם. מה לי ולרופא?

בליל שבועות האחרון לימי חיי הבעש"ט נאספו תלמידיו ומקורביו להיות נעורים כל הלילה כתיקון האריז"ל ואמר לפניהם הבעש"ט תורה מעניין מתן תורה.

באשמורת הבקר שלח לקרוא ולהודיעם שהיום הוא היום האחרון בחייו. וציוה לתלמידו הרב לייב פוסטינער ועוד אחד מתלמידיו שהם יתעסקו בטהרתו ובקבורתו. ולימד אותם על כל אבר מגופו איך לטהרו ונתן להם סימנים איך נפשו נשאלת להפטר מאבר זה, מפני שאלו השניים היו מחברה קדישא.

בלתי לה' לבדו

הבעש"ט ידע לפני מותו שמשפטו יהיה לפני ה' בלבד ולא לפני שום בית דין של מעלה, מפני שבחייו היה רק לה' לבדו - "בלתי לה' לבדו". כפי שבחייו לא עשה דין תורה לפני בשר ודם, כפי שנאמר "ששונאין את ממונן בדין", כך גם לאחר הסתלקותו. כשם שבחייו לא עסק בהשבעות ע"י מלאכים, וכל עניינו התנהל ישירות מול הקב"ה, כך לפי דבריו, גם לאחר הסתלקותו לא ידונו אותו בית דין של מלאכים, רק ה' לבדו.

דבריו בנוגע ליציאה מפתח אחד וכניסה למשנהו, מזכירים את דברי נינו, רבי נחמן מברסלב, שהסתכל על בית החיים ואמר שהסתלקותו תהיה בסך הכל כמו מעבר מחדר לחדר.

הסתלקות הבעש"ט

מנהג מורנו הבעש"ט היה בכל יום חג שבועות לארח את תלמידיו ובעלי בתים מהעיר מז'יבוז' אחר תפלת יום טוב לקידוש והיה אומר כמנהג הסוחרים הגומרים עסק טוב, אני נותן משקה עבור קבלת התורה.

כן היה ביום ד', יום ראשון של שבועות שנת תק"כ בו הסתלק הבעש"ט. הוא התפלל תפלת יום טוב בזמנה, אבל סבל מכאובים בקיבתו. לאחר התפלה שלח להביא את תלמידיו ומקושריו, ואחרי כן באו כל אנשי העיר לקבל את פניו ביום טוב.

ציוה הבעש"ט למשרת שיביא יי"ש מעד במידה גדולה, אך הוא הביא במידה קטנה ואמר הבעש"ט שזהו דבר הכתוב "אין שלטון ביום המוות". אפילו המשרת שלי אינו שומע בקולי.

לאחר הקידוש אכל סעודת יום טוב וסבל מהקיבה והיה צריך ללכת כמה פעמים לבית הכסא. רצה המשרת ללכת אחריו ואמר הבעש"ט מה יום מיומיים שאתה הולך אחרי.

הלך רבי נחמן מהורדונקה להתפלל עבור הבעש"ט אשר אמר: לחינם הוא מרעיש עולמות. אם היה יכול להיכנס בפתח זה שהייתי רגיל להיכנס היה פועל ישועות.

יש פתחים רבים בשמים להיכנס אליהם וכל פתח מביא למקום אחר. למתפלל יש הרבה פתחים. לפי ההכנה של הלב - "הכון לקראת אלקיך ישראל", הכון אותיות כונה, כך מוצאים את הפתח. בקבלה הפתח מבטא חכמה - "פתח רבי פלוני". הפתח שאליו האדם נכנס תלוי במידת חכמתו. גם בתפלה צריך לכוון לנקודה של חכמה יהודית. הרי הוא יהודי והדבר שהכי מאפיין יהודי זו החכמה. גם בתפלה שהיא השתפכות הנפש לגמרי, תחינה וצעקה לה', גם כאן יש איזה פתח - נקודת חכמה. נקודת חכמה היא ביטול. הבעש"ט אומר שאם היה רבי נחמן מהורדונקה היה נכנס בפתח שלו היה פועל ישועות. כתוב הרבה פעמים במדרש וב"זוהר" "פתח רבי פלוני". ללא הפתיחה לא יכול החכם לומר תורה. כל אמירת התורה תלויה בפתיחת הצינור הרוחני. יש פתיחה בשכל ויש את הפתיחה של המילה הראשונה היוצאת מהפה. יש מושג בחז"ל של "תפילתי שגורה בפי" שהיא 'רצה' כל הזמן. קודם כל התפלה נפתחת ורק אחר כך היא שגורה ו'רצה'. יש שתי פתיחות: פתיחה בראש ופתיחה בפה, אחר כך זה 'רץ' ושגור על דרך הכנעה הבדלה המתקה. פתיחה בראש זהו הביטול, פתיחה בפה - מציאת המילה הנכונה להתחיל בתפלה (או הדרוש). המתקה היא הריצה אח"כ.

כאשר ישב על מיטתו אמר שיעמדו סביב מיטתו ואמר להם דברי תורה אודות עמוד שעולים בו מגן עדן התחתון לגן עדן העליון וכן הוא בכל עולם ועולם. יש שלושה דברים הנקראים עש"ן - עולם שנה נפש בכל אחד מהעולמות, ובכל אחד ואחד מהעולמות בשלושה דברים הללו יש עמוד שעולים עליו מעולם לעולם, וכן בנפש וכן בזמן.

שאלו התלמידים מדוע הוא אינו מצוה לבנו לבוא כעת. ענה הבעש"ט כי הוא ישן (משום שלא האמין שיסתלק אביו). תלמידי הבעש"ט העירו אותו ואמרו לו כי אביו הקדוש אמר שבודאי היום יסתלק והתעורר הבן והלך אל אביו הבעש"ט והתחיל לבכות.

אביו אמר לו: דע בני שהמשכתי לך נשמה גבוהה וקדושה ואינך צריך לדבר מה. אמר הרב צבי: אף על פי כן אמור לי איזה דבר קודם הסתלקותך.

התחיל הבעש"ט לדבר אל בנו ואמר בנו שאינו מבין את דבריו. ענה הבעש"ט: תקף לי עלמא ואיני יכול לדבר. הבעש"ט לימד את בנו כוונה שיכוון ויראה את אביו בעת הצורך וכך ילמד אתו. אמר הרב צבי: ומה אעשה אם אשכח את הכוונה? אז אמר לו הבעש"ט סגולה שיזכור לא ישכח את הכוונות שלימדו.

אחר כך פנה הבעש"ט לסובבים אותו ואמר: אתן לכם סימן. היות שיש בביתי שני שעונים, אחד גדול ואחד קטן, וכאשר יעמדו מלהסתובב תדעו שהסתלקה נשמתי למעלה.

כאשר עמד השעון הסתובבו אנשי סגולתו של הבעש"ט כדי שלא יראו שעמד מלכת והוא אמר לתלמידיו: יודע אני שעמד השעון ואין אני דואג לעצמי כי יודע אני בבירור שאצא מפתח זה ותכף ומיד

אכנס בפתח אחר. הוא שכב כמה פעמים וכיוון כוונות ושמעו שהוא אומר את הפסוק "אל תבואני רגל גאוה" ויותר לא שמעו חיתוך אותיות מפיו. ציוה הבעש"ט לכסותו בסדין והתחיל להזדעזע כמו בשעת עמידת שמונה עשרה.

אחר כך נח מעט ועמד גם השעון הקטן. הנוכחים המתינו זמן ממושך והניחו נוצה תחת חוטמו הקדוש וראו שהסתלק.

אחד מתלמידיו החביבים ר' יעקב קעסלער מחברה קדישא, שציוה עליו הבעש"ט להתעסק בטהרתו ובכל דבר עד הקבר, אמר שראה יציאת נשמתו כשלהבת מראה התכלת.

בודאי יש דברים רבים שראו קודם הסתלקות מורנו הבעש"ט, אך תלמידיו עסקו לכתוב את תורתו ולא ברשימת האותות והמופתים. זכותו יגן להולכים בדרכיו ולכל ישראל יגן אמן סלה.

שלושת עמודי המציאות

העמוד שעליו מדבר הבעש"ט הוא הצדיק בעצמו. כך כתוב ב"ספר הבהיר". הבעש"ט אמר שהוא יכול להפריך כל סברה של למדנות. הדבר מתבאר לפי דבריו כאן. יש עמוד של אמת כפי שמופיע ב"תניא", העובר דרך גן עדן ודרך כל העולמות, ועובר דרך הנקודה האמצעית של כל דרגה במציאות. שם יש חלל, נקודת אין, כעין גלגל שיש חור באמצעו כדי לשים בו את הציר שהוא האמת.

מי שנמצא בציר פוגע בכל דרגה ודרגה בנקודת האין. בכל מדרגת שכל שהוא מגיע אליה, הוא פוגע בנקודת האין הפנימית וכאילו סותר את השכל על מנת לבנות שכל עמוק ואמיתי יותר. ה"סותר" הוא מלשון סתרי תורה.

כדי לעלות לגן העדן העליון צריך להגיע קודם כל לאמצע של המדרגה התחתונה. אז האדם 'נשאב' לחלל העמוד ועולה לגן העדן העליון. יש ווארט בחסידות האומר שאסור לאדם לשאוף להתעלות. הרצון לעלות מדרגה נובע מישות וחיצוניות וממילא הוא עתיד ליפול. על האדם לשאוף להגיע אל האמצע, להיכן שהוא נמצא.

האמת של האדם היא לא להגיע למדרגה גבוהה יותר, אלא להגיע לנקודה האמצעית. אם הוא מצליח, אז דוקא באמצע לפתע הכל מתאיין. כל הישות של המדרגה באה ל'אין' שלה והאדם נכנס לעמוד החלול ונשאב למעלה ואז כאשר זה מתפשט לגמרי, הוא עולה למדרגה גבוהה יותר. התהליך מתרחש לפי הסדר היסודי של הכנעה-הבדלה-המתקה. ההתקרבות לאמצע, מבלי לשאוף לעלות, זו הכנעה. העלייה בעמוד החלול - הבדלה, ואילו ההגעה למדרגה העליונה היא המתקה.

הבעש"ט דרש על מיטתו את ראשי התיבות עש"ן - עולם שנה נפש. בכל אחד מהעולמות יש עמוד שעולים בו מעולם לעולם, וכך גם במימדי הנפש והזמן. הבעש"ט מחדש בכך שהוא מחבר את מושג העמוד עם מימדי העש"ן. בכל אחד ממימדי המציאות הללו יש את העמוד - עמוד מעולם לעולם, עמוד מזמן לזמן ועמוד מנפש לנפש. לכל מימד בפני עצמו יש את העמוד שלו.

שלושת העמודים קשורים למאמר חז"ל הידוע "על שלושה דברים העולם עומד: על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". ה"תורה" היא כנגד הנפש - רצון ה' שלמעלה מהזמן, כפי שכתוב "והגית בו יומם ולילה". ה"עבודה" היא תפילה התלויה בזמן. "גמילות חסדים" היא תיקון העולם, כפי שכתוב "עולם חסד יבנה". לכל אחד מהעניינים הללו יש עמוד שעולה מגן עדן לגן עדן גבוה יותר.

יש סיפורים נוספים על עצירת שעונים שהתרחשה בשעת הסתלקות צדיק. השעון הוא דבר רוחני ורגיש ביותר ועל פי הסוד מרמז לש"ע נהורין.

נוראות גדולות לאחר לווית הבעש"ט

כתוב בשבחי הבעש"ט ששמע מהרב "בעל התולדות" בעת הלויה של הבעש"ט תמה מאד רבי נחמן מהורודנקה על כך שאינו רואה מאומה.

כשבא מבית החיים ראה נוראות גדולות ואמר לרבי זאב וולף קיציס בודאי כן צריך להיות.

התגלות לאחר יאוש

ידוע שבלוויה של גדול הדור רואים עמוד אש ולכן התפלא רבי נחמן מהורודנקה כאשר לא ראה דבר כאשר הלך אחר מיטת הבעש"ט. דוקא כאשר חזר מהלוויה ראה נוראות גדולות ואמר לחברו רבי זאב קיציס שבודאי כך צריך להיות, והדבר מתאים לתורתו של הבעש"ט.

יש שלוש מדרגות ידועות בחסידות של השתלשלות, התלבשות והשראה. השתלשלות זו בחינת העבר, מעבר מהעבר להווה; התלבשות פירושה שכעת בהווה מתעברת באדם נשמה, ואילו השראה פירושה לקבל מהעתיד, כלומר שההתגלות תהיה בעתיד. כך היה בלוויה של הבעש"ט שההתגלות היתה לאחר שחזרו מהלוויה ולא בשעת המעשה בהווה.

הגילוי בא לרבי נחמן מהורודנקה מעצמו כאשר לא ציפה לו. דוקא כאשר יורדים מהעניין הוא מגיע לפתע. דרושה כמובן הכנה להתגלות, אבל היא מופיעה דוקא כאשר האדם 'יורד' מהענין.

המשיח יגיע באותו אופן, כאשר 'נרד' מהעניין ונתייאש ממנו. האדמו"ר הזקן אמר כי המשיח שהעולם מצפה לו אף פעם לא יבוא, ולכן כדאי להתייאש ממנו. את המשיח האמיתי לא רוצים ולכן הוא יפתיע לגמרי בבואו.

מתי הסתלק הבעש"ט?

האדמו"ר הרש"ב הסתפק מתי היתה הסתלקות הבעש"ט. האם היתה ביום ראשון של שבועות, בו אסור לקבור כלל, או ביום השני של שבועות שאז ההתעסקות בקבורה היא לפי ההלכה על ידי נוכרים? וכידוע ההתעסקות בקבורתו נעשתה על ידי תלמידיו הקדושים.

וניחא לרש"ב דבריו של האדמו"ר הזקן בפטרבורג, למחרת החופש מטיינא סאוועט ממצור פטפאולאוסק. הוא אמר כי ברביעי נתלו המאורות בת', בעת בריאת המאורות, וברביעי נטלו המאורות בט' יום רביעי, רמז להסתלקות הבעש"ט שהיתה ביום הרביעי, ושבועות אינו יכול להיות חל ביום חמישי בסימן לא בד"ו פסח, וא"ת ב"ש.

והיה מוקשה לרש"ב איך עשו והתעסקו בקבורתו ע"י נוכרים, ואינו מתקבל על הלב, ותרץ על דרך שנאמר במשה רבינו "לא ידע איש את קבורתו", ופרשו חז"ל שהוא קבר את עצמו.

ביאור המחבר:

צריך ביאור ופי' דברי הרש"ב, אצל משה רבינו על פי פשוט הוא שנכנס למערה, וכמו אהרן אחיו הכהן מת כמו כן אצל משה רבינו. אבל כאן צריך היה לתפור תכריכים ולחפור קבר טהרה, הלבשה, לפי השערתי

וכמבואר למעלה שהתפלל בציבור, אח"כ קידש לתלמידיו ודברי תורה, וקידוש עבור אנשי מעזיבוז, ציוה לבנו, ציוה לחברה קדישא, הכל עלה לזמן מרובה עד שקיעת החמה, שאז היה זמן יציאת נשמתו הקדושה, כמו במשה רבינו ודוד המלך, והקבורה היתה בלילה ביום שני של שבועות ע"י תלמידיו. (זאת רק השערה).

קבורה עצמית

פירוש הסימן אתב"ש הוא: א' - היום הראשון של פסח חל בת' - תשעה באב והיום, ב' - היום השני של פסח חל תמיד בש' - שבועות.

כמו כן יש כלל של לא בד"ו פסח, כלומר שחג הפסח לא יכול לעולם לחול בימים ב' ד' ו-ו'. יוצא מכאן לענייננו שיום ראשון של שבועות לא יכול להיות לעולם בימים ג', ה' ו-שבת. האדמו"ר הזקן אמר שהבעש"ט הסתלק ביום רביעי, וחייבים לומר שמדובר ביום הראשון של שבועות ולא ביום השני, שאם לא כן לא מובן כיצד עסקו בקבורתו יהודים כפי שסופר בכמה מקומות.

תירוץ האדמו"ר הזקן הוא שקבורת הבעש"ט היא על דרך קבורת משה - "לא ידע איש את קבורתו" ותרצו חז"ל שמשה קבר את עצמו. יש לומר שלא היתה צריכה התעסקות של מישהו אחר בקבורת הבעש"ט.

השתלשלות גילוי תורת הסוד

אנחנו רוצים לסיים בעזרת ה' את שער תורת רבינו האריז"ל ותורת מורנו הבעל שם טוב. הגענו לפרק האחרון:

וְהִנֵּה בְּבְרִיאַת הָאָדָם נֶאֱמַר (לְפִי סֵדֶר הַתּוֹרָה [בסיפור הראשון של מעשה בראשית]): "נַעֲשֶׂה אָדָם וְגוֹ' [בצלמנו כדמותנו]" [לשון עשיה]; [אחר כך בהמשך אותו סיפור כתוב] "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'" [לשון בריאה, אבל לשון יצירה עדיין לא כתובה]; [בסיפור השני כתוב] "וַיִּיצֶר הוי' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'" [לשון יצירה]; [אחר כך בסוף פרשת בראשית יש עוד פרק שמתחיל בפסוק] "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם" [והוא בחינת אצילות האדם] —

ביחס לפסוק זה ישנו מאמר במדרש. על דברי רבי עקיבא האומר שהפסוק "ואהבת לרעך כמוך" הוא "כלל גדול בתורה" אומר בן זומא שהפסוק "זה ספר תולדת אדם" הוא כלל גדול הימנו, אפילו יותר גדול מ"ואהבת לרעך כמוך". "זה ספר תולדת אדם" הוא שורש נשמות כל עם ישראל באותו ספר של תורת האצילות. כתוב שכל התורה שלנו היא תורת הבריאה, ומשום כך היא פותחת באות **ב** של "**ב**ראשית ברא אלהים", אבל "זה ספר תולדת **א**דם" הוא שורש הנשמות בבחינת **א**צילות.

אם כן, סדר התורה ביחס לאדם הראשון כולל את:

סוד "עֲשִׂיָּה", "בְּרִיאָה", "יְצִירָה", "אֲצִילוּת" (בְּחִינַת "מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּזֶה" — "אַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה" — "תְּמָנַת הוי' יַבִּיט" מַמָּשׁ).

כתוב בקבלה שאספקלריא המאירה היא אצילות. זוהי בחינת "לאסתכלא ביקרא דמלכא", בגילוי פרצופי האצילות, כמבואר בדא"ח. **זה** עולה **יב**, וכתוב שהם רומזים ל-**יב** פרצופי עולם האצילות -

עתיק ונוקביה, אריך ונוקביה, אבא ואמא עילאין, ישראל סבא ותבונה, ישראל ולאה, יעקב ורחל. על כך כתוב "תְּמֻנת הוי' יביט".

סדר הצירוף בתיאורי בריאת האדם

איזה צירוף שם הוי' יוצא מסדר בריאת אדם הראשון בתורה? **ההוי**. איזה חודש תואם לצירוף זה? בדרך כלל בסידורים מופיע צירוף זה בשם האריז"ל בסופי תבות הפסוק "צדקה תהיה לנו כי" כצירוף של חודש אלול. בחודש אדר, המקביל לו בשנה, הפסוק הוא "עירה לשרקה בני אתונו", שצירופו הוא **ההיו**. אכן, הוסבר פעם באריכות שזו טעות שנפלה בציטוט מכתבי האריז"ל בשני חודשים אלו. לפי הסדר המקורי כפי שמופיע בכתבי רבי אברהם אבולעפיא ושאר הראשונים העוסקים בחכמת הצירוף - לאריז"ל אין פרק שלם על חכמת הצירוף לפי הסדר - הסדר ביניהם הפוך, וכך גם מתבקש על פי הגיון הצירוף. אין המקום להסביר אותו, אבל על פי הגיון הצירוף באלול צריך להיות הצירוף **ההיו** ואילו באדר צריך להיות הצירוף **ההוי**, שלא כמו בסידורים הנפוצים. אלול ואדר שניהם בחינת רישא דלא אתידע, כלומר רק בהם קיימת אפשרות הטעות והחילוף, ואולי "אלו ואלו דברי אלהים חיים".

אם כך, לפי שֵׂכל, צירוף **ההוי** של בריאת אדם הראשון שייך לחודש אדר. אכן, גם אם היה שייך הצירוף **ההוי** לחודש לאלול ניתן היה להסביר זאת על פי פשט, שהרי בריאת אדם הראשון היתה בסוף אלול. ליתר דיוק, הוא נברא בראש השנה, אבל מעשה בראשית התחיל בסוף אלול. כידוע, על תאריך בריאת העולם ישנה מחלוקת: רבי יהושע אומר שבריאת העולם היתה באדר ובניסן, ואילו רבי אליעזר אומר שהיתה באלול ובתשרי, וממילא יש מקום לפי זה לשתי הנוסחאות. איך שלא יהיה, לפי חכמת הצירוף שייך אדר לצירוף זה, והוא יוצא מהפסוק "וצדקה תהיה לנו כי". כלומר, הוא קשור עם צדקה.

ארבעה גילויי קבלה

אנו רוצים לסיים את השער בהסבר תיאורי בריאת האדם השונים כמדרגות שונות של אדם, המקבילות לגילויים של תורת הקבלה. בדרך כלל מוסבר, על פי מסורת החסידות ובפרט על פי כתבי רבי אייזיק מהומיל, שישנן שלש מדרגות בגילוי הקבלה: הרמ"ק שלפני האריז"ל, קבלת האריז"ל וקבלת הבעל שם טוב. אכן, כאן זהינו ארבע מדרגות אדם - "נעשה אדם", "ויברא אלהים את האדם", "וייצר הוי' אלהים את האדם", "זה ספר תולדת אדם" - וודאי שכל אחת מהן היא בחינה של קבלה בפני עצמה. לפי זה, עלינו לזהות מדרגה נוספת של גילוי הקבלה. ידוע שאדם הראשון היה הראשון שקבל את חכמת הקבלה - ספר רזיאל המלאך הוא הספר שנמסר לו, הוא היה המקובל הראשון. הוא לא עסק בתורת הנגלה, הוא לא למד שולחן ערוך, ולכן הוא חטא ואכל מ"עץ הדעת טוב ורע", ולכן הוא באמת חטא (ומכאן מוסר השכל שצריך ללמוד נגלה). אבל בקבלה עם כל ארבע המדרגות שלה הוא ודאי עסק, זה היה עיקר ענינו.

קַבָּלַת "אָדָם דְּעֶשְׂיָה" הִיא קַבָּלַת עֶשֶׂר סְפִירוֹת שֶׁל הָרִאשׁוֹנִים עַד הָרָמָ"ק זַ"ל [היא כנגד ממד ההשתלשלות. לגבי ספר הזהר, הוא אינו נחשב כספר קבלה. לאחר גילויו ישנן שיטות שונות בקבלה כיצד לפרש אותו].

סוֹד קַבָּלַת הָאֲרִיזַ"ל הוּא "אָדָם דִּבְרִיאָה" — בְּחִינַת אָדָם קַדְמוֹן וְהָאוֹרוֹת הַמִּתְפַּשְׁטִים מִמֶּנּוּ.

מהו 'אדם דעשיה' על פי המערכת הכללית בקבלה? עולם האצילות. ואכן, מהו עיקרה של הקבלה הראשונה? הדיבור על עשר ספירות בעולם האצילות. אם כן הקבלה הראשונה מדברת בדרגת אדם דעשיה.

היכן היה עיקר חידושו של האריז"ל בנוגע למערכת מיני אדם? הוא חידש בעיקר במדרגת אדם דבריאה, שהוא אדם קדמון (א"ק) שלמעלה מאצילות. כל עולם התהו שנשבר וכל עולם האצילות המתוקן הם אורות - הנקראים הבלים - ושמות **עב-סג-מה-בן** היוצאים מא"ק. זה עיקר חידושו. מי שמכיר את הקבלה לעמקה, כמו בעל הלשם ושאר המקובלים הגדולים, יודע שעיקרה הוא שמות **עב-סג-מה-בן**, שהם מדרגות של א"ק. כלומר, עיקר חידושו של האריז"ל הוא במדרגת אדם דבריאה.

לכן אנחנו מסבירים כאן שארבע הקבלות מתחילות להגלות לפי הסדר בו הן כתובות בתורה. קודם כתובה מדרגת אדם דעשיה בתיאור "נעשה אדם". "נעשה" הוא לשון רבים, המבטא את ריבוי הכלים בעולם האצילות המתוקן. הקבלה הראשונה עוסקת בלימוד ספר הזהר בדרך הפשט. אבל אחר כך כתוב "ויברא אלהים את האדם", ב-ה הידיעה. זו בחינת א"ק ואדם דבריאה של קבלת האריז"ל. אחר כך 'חוזר' הפסוק השלישי ויורד למדרגת היצירה.

עד היום דובר על שלש הקבלות - קבלת הראשונים והרמ"ק, קבלת האריז"ל וקבלת הבעל שם טוב - לפי סדר זה של התגלותן, אבל לפי סדר התורה ישנה לאחר האריז"ל ואדם דבריאה ירידת מדרגה אחת בתולדות גילוי הקבלה, לאדם דיצירה, ורק אחר כך עולים למדרגת האצילות של "זה ספר תולדת אדם".

אדם דיצירה - שיטות לימוד בכתבי האריז"ל

מהי מדרגת אדם דיצירה?

אַחֲרֵי הָאֲרִיזָ"ל בָּאוּ הָאַחֲרוֹנִים וְשִׁלְבוּ שְׁתֵּי הַקַּבָּלוֹת יַחַד,

לאחר האריז"ל היו היו מקובלים רבים שעסקו בקבלת האריז"ל עם קבלת הרמ"ק. בין חכמי ספרד הגדולים היו הרמ"ע מפאנו ובמיוחד רבי אברהם אזולאי, סבא של החיד"א, והחשוב ביותר בין האשכנזים הוא השל"ה הקדוש. המקובלים תלמידי האריז"ל לא כל כך רצו לעסוק בקבלת הרמ"ק, רק ללכת בעקבות האריז"ל, אבל היו הרבה מגדולי ישראל שניסו מיד לשלב אותם יחד, לעשות איזה מן ממוצע מחבר בין קבלת האריז"ל לבין קבלת הרמ"ק. מי שמכיר את קבלת השל"ה יודע שכולה ממש באמצע, בין האריז"ל לבין הרמ"ק - הוא מביא גם מכאן וגם מכאן.

אחר כך התפשטה תופעה זו בדורות יותר אחרונים, בעיקר בקרב המקובלים האשכנזים, זאת משום שלאחר שבא הרש"ש כבר לא היה בין חכמי ספרד אף אחד שהסתכל על הקבלה הראשונה. יותר מכך, גם הלימוד בכתבי האריז"ל עצמם נעשה לפי דרכו של הרש"ש בלבד, כמו שמיד יוסבר. לעומתם, בקרב חכמי האשכנזים אנו מוצאים דמויות רבות שהלכו בדרך המיצוע, כמו הרמח"ל, שהוא ברוחניות ובמדה מסוימת שורש לקבלת הגר"א ולכל תלמידיו, עד בעל הלשם שבו ואחלמה, שהיה הגדול ביותר בדור האחרון בשיטה זו. כל אלו שייכים לקבלת האריז"ל, אבל בכל זאת יש בהם יחודיות:

בְּסוֹד "אָדָם דִּיצִירָה" — [רעיון שקשור עם העיסוק ב]"ז' תִּקּוּנֵי גַּלְגַּלְתָּא"

יש כמה חידושים בקבלה שחידש הגר"א, וכולם קשורים עם סוד ז' תיקוני גלגלתא. מי שמכיר את ספר פתחי שערים של רבי יצחק אייזיק חבר, מתלמידי הגר"א שכתבו את תורתו, וכך גם בכתבי בעל הלשם שבו ואחלמה, רואה שעיקר החידוש שבדבריו, בהם הוא אפילו משנה מעט מכתבי האריז"ל, נוגע לסוד ז' תיקוני גלגלתא. ז' תיקוני גלגלתא בקבלה קשורים לכתר דאצילות, לקשר בין פרצוף עתיק יומין ופרצוף אריך אנפין, ששייכים שניהם למדרגת אדם דיצירה.

אם כן, מה שבאמצע, בין אדם דעשיה לבין אדם דבריאה, הוא אדם דיצירה, ודוקא בו ישנם כמה שלבים: השלב הראשון הוא המקובלים שבאו מיד אחרי האריז"ל, כמו השל"ה הקדוש, שבאמת לא חידשו דבר. הם פשוט ניסו בהצלחה רבה לשלב את שתי התורות ולעשות מהן אמצע, 'פַּרְוה' כמו שאומרים, בין קבלת הרמ"ק לבין קבלת האריז"ל, שיונק משתיהן. זהו שלב ראשון במדרגת אדם דיצירה. אחריהם באו הגר"א ותלמידיו, שלא רצו רק לשלב ביניהן, אלא לחדש. איפה המקום בהם הם חידשו? דוקא בכתר דאצילות.

השתלשלות - קבלת הראשונים

מהי הבחינה שאין בה לימוד קבלה כלל? הסברנו פעמים רבות שאלו עולמות בריאה-יצירה-עשיה (בי"ע) ללא אצילות, כמו הרמב"ם. כתוב שהרמב"ם בחקירתו משיג עד ראש עולם הבריאה, וממנו הוא מדלג מיד בסוד הדילוג עד ה', עד עצמותו יתברך. לפי מונחי הרמב"ם של חקר השכל הטבעי והמבורר, המתוקן על ידי השכל האלקי, מה שנקרא מחקר יהודי ללא הקבלה, ישנם שלשה עולמות - בריאה, יצירה, עשיה. מהו עיקר הקבלה? עולם האצילות.

כיצד נקשרים תיאורי בריאת האדם השונים עם המושגים "השתלשלות, התלבשות, השראה"?

("אָדָם דְּעֲשִׂיָּה" לְבַד הוּא סוֹד "הִשְׁתַּלְשְׁלוּת" הַסְּפִירוֹת זוֹ מִזּוֹ [בעולם האצילות גופא, במדרגת אדם דעשיה].

כאמור, קבלת הרמ"ק היא בבחינת השתלשלות, ולכן אם אתה עוסק רק בעולם האצילות ללא הסודות שלמעלה ממנו, כמו א"ק והקו, אתה נותר רק עם השתלשלות הספירות. זו קבלת הרמ"ק.

התלבשות - קבלת האריז"ל

אבל האריז"ל, שמחדש בעיקר את מדרגת א"ק, עוסק בעיקר בסוד ההתלבשות:

"אָדָם דִּבְרִיאָה" הוּא אֲמִתִּית סוֹד "הִתְלַבְּשׁוּת" הַקַּו שֶׁל אוֹר אֵין סוֹף ב"ה בִּפְנִימִיּוּת אָדָם קַדְמוֹן.

מהו עיקר ההתלבשות? התלבשות הקו בפנימיות א"ק. כל ההתלבשויות של פרצוף בתוך פרצוף הבאות לאחר מכן - כולן תולדה של התלבשות ראשונה זו. זוהי קבלת האריז"ל.

"אָדָם דִּיצִירָה" הוּא בְּבְחִינַת "הִתְלַבְּשׁוּת שֶׁבְּהִשְׁתַּלְשְׁלוּת".

מהו אדם דיצירה שבאמצע? כאמור, בתולדות גילוי הקבלה היו בכללות שני שלבי אמצע - שלב ראשון לפני הבעל שם טוב (השל"ה וכד') ושלב שני אחריו (הגר"א ותלמידיו). ידוע שספר השל"ה הקדוש יצא לאור בפעם השניה, במהדורה המתוקנת והמפורסמת, בשנת נח"ת, שהיא שנת הולדת הבעל שם טוב. כלומר, האות ו שבשם ממש התחברה עם האות י. לפי הסדר הכרונולוגי בהתבוננות שלנו, בה גילוי

הבעל שם טוב הוא במדרגת אדם דאצילות (והאות י שבשם) יוצר גילוי השלב הראשון את הצירוף ההוי. לעומת זאת, השלב השני שמתגלה רק לאחר הבעל שם טוב - הגר"א ותלמידיו עד היום הזה - יוצר את הצירוף ההיו:

כרונולוגית התגלות א'		כרונולוגית התגלות ב'		
ה	אדם דעשיה	קבלת הרמ"ק	ה	אדם דעשיה	קבלת הרמ"ק
ה	אדם דבריאה	קבלת האריז"ל	ה	אדם דבריאה	קבלת האריז"ל
ו	אדם דיצירה	קבלת השל"ה	י	אדם דאצילות	קבלת הבעש"ט
י	אדם דאצילות	קבלת הבעש"ט	ו	אדם דיצירה	קבלת הגר"א

קבלת הגר"א - השתלשלות שבהתלבשות

כאמור, קבלת האריז"ל היא התלבשות, שעקרה התלבשות הקו בא"ק, ואילו המקובלים האחרונים שבאו אחריו ירדו מדרגה אחת, מאדם דבריאה לאדם דיצירה, כאשר עיקר החידוש שלהם הוא ב-ז תיקוני גלגלתא, כמו אצל הגר"א ותלמידיו.

בנוסף לכך, עיקר החידוש של הגר"א ותלמידיו הוא בעניני הנהגה והשתלשלות של זמנים. ז תיקוני גולגלתא הם בממד של התלבשות, אבל הם גם מקור להשתלשלות של זמן. בעבר הוסבר באריכות שעיקר קבלת האריז"ל הנלמדת על פי פשט משתייך רק לממד המקום, ממד העולמות, ולעומתם המקובלים האשכנזים, כמו הגר"א ותלמידיו, ניסו לתרגם אותה להשתלשלות של דורות ולסוגים שונים של הנהגות ה'. תפיסה זו נובעת ישירות מהתלבשות ז' תיקוני גלגלתא של מדרגת אדם דיצירה.

הגר"א קובע ברכה לעצמו, משום שהוא מחדש במקום מסוים דברים שלא כתובים בכתבי האריז"ל ואפילו ממש התנגד לכמה בהם, וכאמור, חידושיו נוגעים גם להשתלשלות ולהיסטוריה. זאת בשונה מהראשונים שלפניו, כמו השל"ה, ששילבו שני דברים יחד, או מהרש"ש שלא מחדש דבר ורק מגלה את ממד העומק שבכתבי האריז"ל, כפי נראה מיד. גם המקובלים הראשונים קובעים ברכה לעצמם, משום שהם חדשו חידוש ממשי ויצרו תערובת, מצב של חיבור ושילוב שתי התורות יחד.

לפי זה, אם קבלת הרמ"ק היא כנגד ממד השתלשלות וקבלת האריז"ל היא כנגד ממד ההתלבשות, אזי המקובלים שבאו אחרי האריז"ל בסוד אדם דיצירה הם בבחינת 'השתלשלות שבהתלבשות'.

קבלת הרש"ש - השראה שבהתלבשות

מה עם קבלת הרש"ש?

בְּקַבָּלַת הָרַשָּׁ"שׁ — שִׂכְלוּל כִּתְבֵי הָאֲרִיזָ"ל — יֵשׁ הִתְלַבְּשׁוּת כָּל הַפַּרְצוּפִים כו' שָׁוֶה בְּשָׁוֶה בְּ"עִבְרִי" [וזו השוואה שבבחינת השראה],

הרש"ש היה גם הוא אחרי האריז"ל ובתקופת הבעל שם טוב, והוא חידש סגנון בקבלה שדומה מאוד לענינו של הבעל שם טוב - השראה. בשיטתו מתגלה ממד בו הכל שווה. איך הוא חידש זאת? בהוספת ממד שנקרא אצלו עובי. בממד העובי עולים כל הפרצופים עד אותו מקום. כמו שבקבלת האריז"ל

המקורית מובא שכל הפרצופים יורדים עד לאותו מקום, שלכל פרצופי האצילות יש קרקע משותפת, קרקע עולם האצילות, כך בא הרש"ש ומחדש שיש ממד של עובי בו כל הפרצופים שווים בקומתם למעלה - כולם שווים ממש. גם אצלו קיימים עדיין יחסי פנימיות וחיצוניות, של פרצוף פנימי ביחס לחיצוני, אבל ישנו גם ממד של עובי בו כולם שווים בו. מסבה זו קיימת תמיד, בסוד התיקון, תופעה של התחלפות - כל אחד מתחלף עם בן זוגו. לדוגמה: 'יחידה שבחיה' מתחלפת עם 'חיה שביחידה', וכך הלאה. זהו עיקר קבלת הרש"ש, מי שמכיר אותה. תופעת ההשוואה היא בבחינת השראה, כמו גילוי אור אין סוף, שהוא עיקר קבלת הבעל שם טוב. וְהוּא סוֹד "הַשְׁרָאָה שֶׁבְּהִתְלַבְּשׁוּת").

לפי זה, נכון יהיה לקרוא לקבלת הרש"ש, שהיא שיכלול קבלת האריז"ל, 'השראה שבהתלבשות'. אכן, הוא לא מדבר על השראת אור אין סוף ממש, שלפני הצמצום, אבל בתוך הצמצום הוא מגיע לאיזו השראה על גבי הפרצופים שבממד ההתלבשות. כיוון שהוא חותר לקראת השראה ביחס אליהם אנו מכנים את הקבלה שלו 'השראה שבהתלבשות'.

אם כן, האריז"ל חידש בקבלה שלו את ממד ההתלבשות, אבל אחריו יש שהורידו אותה למדרגת אדם דיצירה בבחינת 'השתלשלות שבהתלבשות', ויש שדוקא שכללו אותה לגמרי בבחינת 'השראה שבהתלבשות'. לכן יש קשר בין הרש"ש לבין הבעל שם טוב. הבעל שם טוב דבר על השראה גמורה ואמתית ולכן נקראת תורתו קבלת ההשראה.

יוצא שהיות והאריז"ל התגלה בין הקבלה הראשונה לבין גילוי החסידות הוא כולל בתוכו את כל שלש המדרגות - 'השתלשלות שבהתלבשות', 'התלבשות שבהתלבשות' ו'השראה שבהתלבשות':

השתלשלות	קבלת הרמ"ק		
התלבשות	קבלת האריז"ל	קבלת השל"ה והגר"א	השתלשלות שבהתלבשות
קבלת האריז"ל (עצמו)	התלבשות שבהתלבשות		
קבלת הרש"ש	השראה שבהתלבשות		
השראה	קבלת הבעל שם טוב		

השראה - קבלת הבעל שם טוב

אבל מהו סוד תורת הבעל שם טוב?

סוֹד תּוֹרַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הוּא "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם" — "אָדָם דְּאֲצִילוּת" —

מהו אדם דאצילות? אור אין סוף שלפני הצמצום. התעוררות הרצון הפשוט להטיב נקראת אדם דאצילות. בחסידות זוהי מדרגת "עבר לסחר" של אברהם אבינו, אור הסובב כל עלמין. זהו הרצון הפשוט להטיב ולגלות ולפרסם בעולם את שם ה' - "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם". אברהם קרא והקריא שכל המציאות היא "אל", שם החסד, הכל גילוי של "חסד אל כל היום". לכן חסידות היא גילוי של מדרגת אדם דאצילות. על עולם האצילות נאמר "עולם חסד יבנה", ולעניינו זהו אדם דאצילות שכולו חסד של:

הַשְׁרָאַת אוֹר אֵין סוֹף ב"ה שֶׁלִּפְנֵי הַצִּמְצוּם.

סיכום המבנה:

אם כן, כאן בפרק האחרון התבוננו במדרגות גילוי תורת הקבלה כנגד אותיות שם הוי':

י "אָדָם דְּאֲצִילוּת" שֶׁלִּפְנֵי הַצִּמְצוּם: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם"

תּוֹרַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע

יוצא לנו שבאמת הפסוק שבן זומא אומר עליו שהוא יותר גדול מ"ואהבת לרעך כמוך" הוא השורש שלו. לא שדבריו באים לסתור את דברי רבי עקיבא, אלא רק לומר מהו השורש של דבריו באדם דאצילות שלפני הצמצום.

לפי זה אפשר להסביר סיפור על אדמו"ר הזקן ובנו, אדמו"ר האמצעי. פעם אחת אמר לבן הרבי לבנו שעליו לראות כל יהודי כיצד הוא מושרש בא"ק ואדמו"ר האמצעי התעלף ונעשה כתוצאה מכך חולה למשך זמן. כאן יוצא שכדי להגיע לשלימות אהבת ישראל באמת צריך להגיע למקום יותר גבוה מאשר א"ק - יש להגיע לאור אין סוף שלפני הצמצום. לדרכנו, אפשר להסביר את דברי האדמו"ר הזקן כך: א"ק לאחר הצמצום מקביל לבחינת יחיד לפני הצמצום, כמו קוצו של י, שיותר גבוה מבחינת אחד. אפשר עדיין להסביר שלדבריו, על ההכרח לראות את שרש הנשמה בא"ק, יש שורש יותר גבוה, אפילו מאחד שלפני הצמצום.

איך שלא יהיה, ודאי ששרש אהבת ישראל למטה מתגלה רק כאשר רואים אותו באדם דאצילות למעלה. דרכו מתגלה ה"כלל גדול הימנו", יותר גדול מ"ואהבת לרעך כמוך", ולכן הוא שייך לבעל שם טוב, שעיקר ענינו הוא אהבת ישראל.

ה "אָדָם דִּבְרִיאָה" — אָדָם קַדְמוֹן: "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'"

תּוֹרַת הָאֲרִיזָ"ל

ו "אָדָם דִּיצִירָה" — כָּתָר עֶלְיוֹן: "וַיִּיצֶר [מלשון רצון - צר היפוך אותיות רץ - שבכתר דאצילות] הוי' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'"

תּוֹרַת הַמְקֻבָּלִים הָאַחֲרוֹנִים

לפי הסברנו, שם "הוי' אלהים" שבפסוק הוא בסוד ההתלבשות פרצוף עתיק בפרצוף אריך. כתוב ששם "הוי' אלהים" הוא "שם מלא", דהיינו ששם אחד מתלבש בתוך השם השני, החיצוני מלא מהפנימי. כאן המילוי הוא בסוד ז' תיקוני גלגלתא, שהם מילוי עתיק ואריך.

ה "אָדָם דַּעֲשִׂיָּה" — עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה: "נַעֲשֶׂה אָדָם וגו'"

תּוֹרַת הָרִאשׁוֹנִים

ולסיכום:

התורה התמגלה	תיאור בריאת האדם	ד' מיני אדם	ממד החידוש
קבלת הראשונים (רמ"ק)	"נעשה אדם"	אדם דעשיה	השתלשלות
קבלת המקובלים האחרונים	"וייצר הוי' אלהים את האדם"	אדם דיצירה	השתלשלות שבהתלבשות (הגר"א)
השראה שבהתלבשות (הרש"ש)			
קבלת האריז"ל	"ויברא הוי' אלהים את האדם"	אדם דבריאה	התלבשות
קבלת הבעל שם טוב	"זה ספר תולדת אדם"	אדם דאצילות	השראה

זהו שם הוי' להבנת השתלשלות גילוי הקבלה ותולדותיה עד הבעל שם טוב. בכך סיימנו בשעה טובה את שער תורת רבינו האריז"ל ותורת מורינו הבעל שם טוב.

י "אָדָם דְּאֲצִילוּת" שֶׁלְּפָנֵי הַצִּמְצוּם: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם"
תּוֹרַת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע

ה "אָדָם דִּבְרִיאָה" — אָדָם קַדְמוֹן: "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'"
תּוֹרַת הָאֲרִיזָ"ל

ו "אָדָם דְּיִצִירָה" — כֶּתֶר עֶלְיוֹן: "וַיִּיצֶר הוי' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם וְגוֹ'"
תּוֹרַת הַמְּקֻבָּלִים הָאַחֲרוֹנִים

ה "אָדָם דַּעֲשִׂיָה" — עֶשֶׂר סְפִירוֹת בְּלִימָה: "נַעֲשֶׂה אָדָם וגו'"
תּוֹרַת הָרִאשׁוֹנִים

הרה"ק אברהם מרדכי אלתר אדמו"ר מגור

יום ההילולא - ו' סיון

רבי אברהם מרדכי אלתר ז' בטבת תרכ"ו - חג השבועות ו' סיון תש"ח היה השלישי באדמו"רי גור ומכונה על שם ספרו "האמרי אמת". בנו של רבי יהודה אריה לייב אלתר (השפת אמת).

נולד ביום ז' בטבת תרכ"ו בעיירת גור בפולין ונחשב כאחד מראשי המנהיגות החרדית בתקופתו, מונה לאדמו"ר אחר אביו בעל "שפת אמת" בשנת תרס"ה, ושימש באדמו"רות יותר מארבעים ושלש שנים. נפטר בשנת תש"ח.

מלבד צדקותו וחסידותו, היה גם גאון אדיר ובקי עצום באלפי ספרים. בצעירותו היה נוהג לחתום את שמו בדף האחרון של כל ספר שסיימו. כך נתברר לבני ביתו בשנים מאוחרות, באיזה ספרים כבר למד.

בין הספרים הבודדים ששרדו מספרייתו לאחר השואה, נמצא הספר עטרת ראש לאדמו"ר האמצעי, שהוא ספר בתורת החסידות (בנושא ראש השנה עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים). הוא היה נוהג

לחתום על כל ספר שלמד מדף לדף. אך על ספר זה חתם פעמיים. רשומות בו הערות רבות שרשם בשולי הדפים וחתימת ידו "אברהם מרדכי אלטר" בסוף הספר.

הורה לתלמידיו ללמוד תניא פרקים כ"ו -כ"ח והתבטא שאינו יודע כיצד אפשר להיות עובד ה' בלעדיהם.

הוא התבטא פעם: איני מבין כיצד אפשר להיות חסידשער יונגערמאן (אברך חסידי) מבלי לעבור על ספר התניא.

אמריו נלקטו בספר "אמרי אמת על התורה" (5 כרכים).

ידידותו עם אדמו"ר הרש"ב

רבי אברהם מרדכי היה ידיד של אדמו"ר הרש"ב. אדמו"ר הרש"ב מכנה אותו בתואר "כבוד ידיד נפשי, הרה"ג המפורסם, תפארת ישראל מעוז ומשגב". פעמים רבות התוועדו יחד עם רבי ירחמיאל יצחק מאלכסנדר, ורבי שמואל בורנשטיין מסוכטשוב. כמו כן השתתפו יחד באסיפות שונות לחיזוק היהדות. במכתב מאדמו"ר הרש"ב לבנו, הוא מספר כי רבי אברהם מרדכי שאלו בנוגע למצב היהדות בסביבתו. הרבי הרש"ב משיב לו כי במצב הכללי הוא "אידישע גיגנט" (סביבה יהודית), אך המצב הרוחני ירד מאוד. הסיבה לכך היא - כותב הרבי הרש"ב -, היות ובעבר היו הבעלי בתים קובעים את לימודם בערב בבית המדרש, וממילא היו לומדים כראוי. מה שאין כן כיום, החלו הבעלי בתים ללמוד בביתם, ואז כמובן נמשכים יותר בטבע לבלות עם משפחתם מה שגורם להפסקת זמני קביעת העיתים לתורה.

ידידותו עם אדמו"ר הריי"צ

אדמו"ר הריי"צ כתב אגרות לרבי אברהם מרדכי עוד בשנת תרפ"ב והקשר ביניהם נמשך גם בשנים הבאות. אדמו"ר הריי"צ הזמין את רבי אברהם מרדכי לחתונת הרבי והרבנית בשנת תרפ"ט והתכתב עמו בענייני עסקנות הכלל. הרב חנניה יוסף אייזנבך מספר ברשימותיו: "סיפר לי הגאון רבי יצחק פלקסר זצ"ל ראב"ד אגודת ישראל ובעל שערי יצחק כי כשנודע בפולין על הושבתו של רבינו [הרבי הריי"צ] במאסר [בשנת תרפ"ז], הורה בעל ה"אמרי אמת מגור זי"ע שכל ילדי ישראל בפולין יתכנסו לתפילה מיוחדת" (כתר מלכות, עמ' קמב).

אדמו"ר הריי"צ היה שותף בהצלתו של רבי אברהם מרדכי מפולין הדוויה לארץ הקודש. בשנת תש"ג כתבו רבי אברהם מרדכי ושאר גדולי ישראל בארץ הקודש מכתב לאדמו"ר הריי"צ על אודות הילדים הפליטים שהועברו לארץ ישראל על ידי הסוכנות הציונית והועברו על ידם תיכף לקיבוצים בכדי להעבירם על דתם, אם בשכנוע, ואם בכוח הזרוע. כשאדמו"ר הריי"צ קיבל את המכתב הוא נזעק וכתב מיד מכתבים לאגודת ישראל, אגודת חסידי חב"ד, אגודת האדמו"רים וועד הרבנים. כשלושים וארבע אגרות כתב אדמו"ר הריי"צ באותו זמן ובו הוא כותב בדמע לנוכח השואה השניה שממיטים הציונים על עם ישראל. בי"ג בניסן פנה אדמו"ר הריי"צ במכתב להרב אליעזרוב: תודיע בשמי להרב אלתר מגור, ולרבנים, הרב סולובייצ'יק, סופר, סורוצקין, כהנמן, קרליץ, בשמי ובשם נשמות הקדושים להרכיב בית דין עליון ולתבוע לדין תורה את המוסדות ואת היחידים כדי למסור את הילדים הפליטים למוסדות חרדים.

בשנת תש"ז כתב אדמו"ר הריי"צ אגרת ברכה לרבי אברהם מרדכי לרגל חתונת נכדתו.

עם הרבי

בשנת תרצ"ה נסע הרבי בשליחות אדמו"ר הריי"צ כדי לנחם את האמרי אמת.

פטירתו

נפטר בעיצומה של מלחמת השחרור, בחג השבועות תש"ח, ובגלל המלחמה נחסמה הדרך להר הזיתים, ולאחר מסע ההלויה ההמוני, נטמן בחצר ישיבתו - "שפת אמת".

על שמו הוקם היישוב **בני ראם** בדרומה של ארץ ישראל, "בני ראם" הוא ראשי תיבות של שמו ושם אביו, **בנ** יהודה **רבי אברהם מרדכי**.

משפחתו

- אחותו היא מרת אסתר בידרמן
- רבי אברהם מרדכי אלתר היו נשוי פעמיים
- זיווג ראשון, חיה ראדא בת רבי נח שחור מביאלה
- זיווג שני לאחייניתו פייגה מינטשע, בתו של הרב יעקב מאיר בידרמן, שילדה לו את בן זקוניו רבי פנחס מנחם כשהוא בן 60. אשתו השנייה תוארה כבעלת נטייה ציונית, מודרנית חבשה פאה נוכרית במקום שביס, משכילה ודוברת מספר שפות. יוחסו לה השפעה על בעלה בנושא ארץ ישראל ועל התארגנותה של הכשרה מקרב 'בנות אגודת ישראל' בוורשה
- בניו ובנותיו;

חמישה בנים וארבע בנות. שלושה מבניו שימשו כאדמו"רים זה אחר זה.

- הרב מאיר אלתר, נרצח בשואה בטרבלינקה עם בני משפחתו.
- פייגא, אשת הרב יצחק מאיר אלתר, בן רבי משה בצלאל אלתר.
- בריינדל, אשת הרב שלמה יוסקוביץ'. נרצחה בשואה.
- הרב יצחק אלתר.
- אסתר היינה, אשת רבי יצחק פישל היינה, בן הרב שמואל שמריהו היינה. נרצחה בשואה.
- דבורה מאטיל, אשת הרב יצחק מאיר לוין, ממנהיגי אגודת ישראל ושר הסעד הראשון של מדינת ישראל.
- רבי ישראל אלתר, בעל ה"בית ישראל".
- רבי שמחה בונם אלתר, בעל ה"לב שמחה", אביו של האדמו"ר הנוכחי רבי יעקב אריה אלתר.
- רבי פינחס מנחם אלתר, בעל ה"פני מנחם".

"**עז רצוני לעלות לארץ ישראל**", אמר ר' זאב שיינפלד, לרבו, ה'אמרי אמת' מגור, רבי אברהם-מרדכי אלתר.

ר' זאב היה חסיד גור, שהתגורר בקאליש, עיר שהייתה מרכז חסידי גדול בפולין, וחסידי גור הרכיבו את הקהילה החסידית הגדולה שבה.

זה היה בשנת תרצ"ב (1932), אחרי שובו של האדמו"ר מביקורו הרביעי בארץ ישראל. רק כשלוש שנים קודם לכן זועזע העולם היהודי בעקבות הדיווחים על פרעות תרפ"ט. הידיעות על ההתנכלויות של הערבים ליהודים עצרו רבים מלעלות לארץ ישראל. לא את ר' זאב.

הרבי, שהכירו היטב, אמר לו: "יהודים כמוך ודאי צריכים לנסוע לארץ ישראל. אתה אדם חזק, ואתה תחזיק שם מעמד". ואכן, ר' זאב היה אדם בעל אופי חזק, ובעל כוח פיזי.

"קיבלת תשובה ברורה וחד-משמעית", אמר לו רבי משה-בצלאל, אחיו של הרבי. "בארץ ישראל צריך אופי חזק כדי להתמודד עם אווירת החולין שמנסים להשליט בה. גם העבודה שם קשה, וצריך כוח פיזי רב כדי להתפרנס. זו כוונתו של אחי, שיהודים כמוך צריכים לנסוע לארץ ישראל".

ואולם הנסיעה לארץ ישראל לא הייתה דבר פשוט כל-כך. סרטיפיקטים לעלייה לא סופקו לכל דכפין. ר' זאב נסע לוורשה, למשרדי אגודת ישראל, ותבע לקבל אשרת כניסה לארץ ישראל. הוסבר לו שבשלב הזה הבריטים נותנים אשרות רק למי שמוכן להתגורר בקיבוץ.

יום אחד נודע לר' זאב על קבוצת אברכים המתארגנת להירשם כקיבוץ, כדי שיוכלו להתגבר על המכשול הבריטי. הוא מיהר להצטרף לקבוצה.

הקבוצה שכרה מקום מתאים ליד העיירה ברכטוב, ושם התגוררו בתנאי קומונה. במשך היום מצאו עבודות מזדמנות ביישובי הסביבה. מקצת חברי הקיבוץ החדש עבדו במפעל מתכת, שהיה בבעלות פולנים. הללו העסיקו את האברכים בעבודות קשות בשכר מגוחך. לעיתים היו האברכים חוזרים מוכים וחבולים מהאלימות שהופנתה אליהם מהפועלים הפולנים.

אחד האברכים, וולף טונדובסקי, עבד כעוזר מסגר במפעל. היה עליו ליישר מוטות ברזל בעבודת צוות עם פועל פולני. הלה היה מוריד את המכבש בכוונה בטרם הספיק וולף להוציא את אצבעותיו מהמכונה, ואצבעותיו היו פצועות תדיר.

ר' זאב היה מופקד על מטבח הקיבוץ, אך כששמע על ההתעללות שחבריו עוברים במפעל, החליט לפעול. בוקר אחד הודיע לוולף שכבר הכין את כל הארוחות לאותו יום, וביקש ממנו להחליף אותו במטבח, בעוד הוא יילך לעבוד במקומו במפעל.

כשהפועל הפולני ניסה להוריד את המכבש על אצבעותיו של ר' זאב, הגיב מייד והטיח אגרוף בפרצופו של הפולני המרושע.

במקום פרצה מהומה, ומנהל המפעל הוזעק למקום. חבריו של ר' זאב נדהמו מהאומץ שהפגין. הפועל הפולני נזקק לטיפול, והמשטרה עצרה את ר' זאב באשמת תקיפה. הוא ישב במעצר כמה ימים, ולאחר מכן שוחרר עד המשפט. "לא להבליג, להגיב!", קרא לחבריו. "הֱיו יהודים גאים!".

כשנודע הסיפור לחמיו ולאשתו, לא הבינו הללו כיצד העז להרים יד על גוי. הלחץ לעזוב את הקיבוץ ולגנוז את חלום העלייה לארץ ישראל גבר והלך, אך הוא לא נרתע.

יום המשפט התקרב. כסף לשכירת עורך דין לא היה לו. הוא החליט פשוט להסביר לשופט את אשר אירע ולקוות לטוב. חברי הקיבוץ, ובהם וולף טונדובסקי, באו לבית המשפט, וסיפרו על מעשיו המרושעים של אותו פועל פולני.

במהלך המשפט שמע השופט כי מטרת הקיבוץ של האברכים לעלות ל'פלשתינה'. השופט קבע כי אפילו אם אותו פועל פולני לא נהג כשורה, הרי שר' זאב היה צריך להתלונן עליו לפני מנהל המפעל... חבריו כבר התלוננו לפניו פעמים רבות, אך התלונות מעולם לא זכו למענה מצידו.

פסק הדין של השופט היה מפתיע ומשמח. הוא קבע כי לדעתו ראוי שיהודים בעלי אופי כזה ייסעו ל'פלשתינה'. "מקומכם אינו בפולין וגם לא בקיבוץ", הדגיש.

ר' זאב חזר לקאליש נרגש ושמח. המסמך החתום בידי השופט יכול היה לסייע במאמציו להשיג אשרת כניסה לארץ ישראל. ואכן, האשרה המיוחלת התקבלה.

הוא נסע לגור להיפרד מרבו, וסיפר את קורותיו ואיך השיג את האשרה. ה'אמרי אמת' בירכו לשלום וביקש שיעבור דרכו טרם הנסיעה, וכך עשה ר' זאב.

כשהגיעה האונייה לחופי הארץ והוא ורעייתו ראו את החיילים והשוטרים הבריטים, החל להבין שהמציאות מורכבת יותר. "האם החלפת את השוטרים הפולנים בשוטרים אנגלים?", תהתה אשתו.

ר' זאב השיב: "יש הבדל גדול. ארץ ישראל היא ארצו של העם היהודי. בפולין הרגשתי זר, והפולנים הרגישו בעלי הבית. בארץ ישראל אנו הבעלים האמיתיים והם הזרים...". (על-פי ספרו של בנו, 'על התורה ועל העבודה')

ח' סיון

חכם אברהם שלום חי חמוי

יום ההילולא - ח' סיון

חכם אברהם חמוי נולד לאביו חכם רפאל ביום ט' בכסלו תקצ"ט בעיר חאלב, שבסוריה.

ראשית תורתו מפי אביו, שהיה תלמיד חכם ומקובל, ומפי דודו חכם שלום כסאכי.

בשנת תרכ"ד נשא לאישה את בתו של חכם שלום שמעא. כשנה לאחר מכאן, בעקבות מותם של אשתו ובתו, ביום אחד, קיבל על עצמו גלות. הוא עזב את חאלב ויצא למסע נדודים בערים רבות בארצות שונות:

בשנת תרכ"ה הגיע לירושלים, שם למד תורה מפי חכם רחמים ענתבי. מירושלים עבר לתורכיה, שם פגש את החכם רבי חיים פלאג'י. בשנת תר"ל הדפיס באיזמיר את ספרו הראשון 'האח נפשנו', וביקר באוסטריה, בולגריה, מקדוניה ורומניה. בשנת תרל"ג עבר לאיטליה, והתגורר בליבורנו שם קיבל הסמכה לשחיטה. בשנת תרל"ו הגיע לסלוניקי. בשנת תרל"ח הגיע לגיברלטר, לוב וככל הנראה גם ללבנון. בשנת תרל"ט יצא למסע נוסף לאלג'יריה, תוניסיה ומרוקו, ומשם המשיך לתימן. בשנת תרמ"א הגיע להודו. בשנת תרמ"ב הגיע לפרס, ובשנת תרמ"ה, הגיע לבגדאד.

לאחר מסע נדודים של 22 שנים, בהם ביקר למעלה מ-45 ערים, וכתב 65 חיבורים, חכם אברהם חמוי נפטר בחודש סיון תרמ"ו בעיר הנמל בושהר בפרס, בודד ועירי. שם גם נמצא מקום מנוחתו. יום פטירתו אינו ידוע וקבעו אותו ביום ח' בסיוון תרמ"ו.

מתוך 65 חיבורים שכתב, רק 15 ראו אור בדפוס: מחזורי תפילה למועדי ישראל, בתוספת ליקוטי דינים ומנהגים השייכים לכל חג ומועד פרי עטו וביניהם: 'בית הבחירה' לחג הפסח, 'בית ה' לחג השבועות, 'בית אל' לחודש אלול; וספרי קבלה ובתוכם: 'האח נפשנו', 'דבק מאח', 'זכר עשה', 'לדרש א-להים', ו'אביעה חידות'. ספרו 'גבר ישראל', שעוסק במדע ופילוסופיה, יצא לאור בספרדית בשנת תרמ"ב, ותורגם לעברית ע"י חכם ישראל גבאי. ספרו 'זכר עשה', שנכתב בלדינו, תורגם ע"י חכם יהודה ארדיטי מסלוניקי.

לפני העמידה בתפילה, יש הנוהגים להפנות פניהם אל אלה שמאחוריהם

מה שנוהגים בארצנו - אר"ץ זבת חל"ב, וברוב מקומות: כשעומדים להתפלל, קודם העמידה מהפכים פניהם לאחוריהם, ועושים תנועה בידיים לאנשים העומדים לאחוריהם, שיבואו לפניהם, מפני הכבוד, מסתבר היינו טעם למנהג זה הוא לעשות שלום זה עם זה, כמו שואלים מחילה זה מזה, כדי שיהיו כולם באהבה ואחווה כאיש אחד עד שתקובל התפילה.

אמנם ראתה עיני להרב 'שיח יצחק' בקונטרס 'תפילת כל פה' שכתב משם הרב נתן ספירא בעל 'מצת שמורים' בהגהות 'ספר הכוונות' שיש רמז וסוד גדול למנהג זה וכולי וסוף דבר שמנהגן של ישראל תורה היא. ספר בית-אל דף קכג עמוד א אות ד. ליוורונו תרל"ח

ט' סיון

הרב המקובל האלוקי אהרן עזריאל

יום ההילולא - ט' סיון

הרב **אהרן עזריאל**, ה'תקע"ט, 1818 - ט' בסיון ה'תרל"ט, 3 במאי 1879 היה מקובל ארץ ישראלי, ראש ישיבת המקובלים בית-אל בעיר העתיקה בירושלים בין השנים ה'תרל"א-ה'תרל"ט (1871-1879).

נולד בירושלים לרב עזריאל (הידוע בשם קונורטי) וללונה בת הרב אהרן הלוי, מחבר ספר "מטה אהרן". סבו הוא רבי יהודה אברהם, בן הרב אביגדור עזריאל, מחבר הספר "זמרת הארץ וכסף הכפורים" ותלמיד חבר של המקובל רש"ש. למד אצל הרב נסים שמואל יהודה ארואץ ואצל הרב ידידיה רפאל אבולעפיה, ועם פטירתו עמד במקומו בראש ישיבת המקובלים בית אל. בנוסף, במשך עשרים שנים כיהן כראש אב בית דין (ראב"ד) לעדת הספרדים בירושלים. עם תלמידיו נמנה גם הרב יעקב מאיר, לימים הראשון לציון.

רבי אהרן יצא כמה פעמים בשליחות כוללות ירושלים וחברון ובשליחות קהל ישיבת "בית-אל" שבירושלים. בין השנים תר"ט-1849 לתרי"ג-1853 עבר במערב החיצון לוב, תוניס, ואלג'יר. בהקדמה לספרו "מקוה מים" הוא מציין את שמות הנדבנים אשר התנדבו להוצאת הספר מהעיר נאבל שבתוניסיה וכן מהערים סוסא, מונסתיר, מוכנין ובאז'ה ואל-כף. בדף ע"ו ישנו דרוש שדרש בתוניס ליום השנה לרבי

אברהם הכהן יצחקי בשנת תרכ"ו-1866. בדף פ"ב ישנו עוד דרוש שדרש בתוניס בשנת תרכ"ג-1863 על פטירתו של רבי יאושע (ישועה) צפיז' ועוד.

כמה מפיוטיו נתקבלו ברוב ערי המזרח הקרוב והם מושרים בשמחות. שיריו "אומר לה' מחסי" ו"אמא רחל" - הובאו בראש ספרו "כפי אהרן". אחדים משיריו נדפסו בספר "יצחק ירנן" לר' רפאל יצחק אלטאראס (ירושלים, תרמ"ו) וכן בספר "יגל יעקב" לר' יעקב חי בורלא (ירושלים, תרמ"ה).

בתמוז תרל"א נפתחה בירושלים ישיבת "שבת אחים" עבור יהודי בוסניה שהתיישבו בעיר. הישיבה התקיימה בבית הרב אהרן עזריאל שעמד בראשה. כמו כן שימש נשיא חברת "משכיל אל דל".

בטבת תרל"ד, חלה מאוד וראה בהחלמתו נס, אליו התייחס בהקדמת ספרו "כפי אהרן" שעסק אז בהדפסתו, וכך כתב: "ועתה חסדי ה' אזכור, תהילות כעל כל גמולות, כי בחורף זה הקשה שעבר עלינו, בה' טבת נפלתי חליי והייתי כפשע ביני ובין המוות רחמנא ליצלן...". סיפר הרב על מחלה קשה שתקפה אותו בזמן שהדפיס את ספרו. בליל היארצייט של הרש"ש (י' בשבט תרל"ד), נגלה אליו בחלום אדם שתיאר כמלאך - רבי שלום מזרחי שרעבי (הרש"ש) - ששוחח איתו על הספר, בעקבותיו זכה לרפואה פלאית.

ספרים נוספים שכתב הם: "אזן אהרן וארעא סמיכתא", בו ליקט בסדר א"ב ציודים בהלכה, שניתנו על ידו ובבית הדין שבו כיהן, ובהם הלכות בדיני גיטין בכלל ומנהגי ירושלים בפרט; "מקווה מים" שהובא לבית הדפוס בידי בנו רפאל-יהושע; "ליקוטים, זכרונות וחידושים"; איגרת בשם "מוסר אבי", שאותה כתב לבנו הבכור משה, בהיותו בשליחות מטעם ישיבת בית-אל באי קורפו, ובה הדריך אותו כיצד עליו להתנהג עם הבריות.

בשנותיו האחרונות לקה בלבו ועבר להתגורר ביפו בעצת רופאיו, בתקווה שהקירבה לים תשפר את מצבו. בתקופה זו הגן על כשרותם של אתרוגי יפו ב"פולמוס האתרוגים". הרב אהרן עזריאל נפטר בגיל 60 ביום שבת ט' בסיון ה'תרל"ט, 3 במאי 1879 והובא למנוחות בבית העלמין היהודי ביפו.

מדבריו אהבת ישראל
מלמד להתרחק מאהבה לניצוח, שמאבד טובה הרבה

חיבת עין ימיני, מאד התרחק מהאהבה לניצוח, כי זו מידה מגונה, שנואה לפני המקום, גם מבני אדם הנכבדים. וזה אפילו בענייני העולם, לא כל שכן, וקל וחומר הדברים העסק התורה הקדושה. והלומד לקנטר או להתייהר, עונשו גדול, הרחמן יצילנו, מלבד שהוא מאבד טובה הרבה, שאינו מקבל שכר. ומי פתי וחסר לב אשר יעבוד אל המלך בכל כוחו, ובעת קיבול השכר יבעוט, ונמצא איבד זמנו ויגע לריק?! הרחמן יצילנו מזה הדעת. וכבר הזהרתיך על דבר זה כמה פעמים, בטחתי יכנסו דברי באזנך. הווי מקבל האמת ממי שאמרו, ואם הוא קטן ממך, אל תחשוב כי בזה תקל בעיניו, אלא אדרבא: תייקר נפשך בעיניו, כי זהו שבחו של אדם. ואין צריך לומר אם הוא גדול ממך, כי בוודאי רוב שנים יודיעו חוכמה ודעת. ובזה תהיה חביב אהוב ונחמד מעלה ומטה. חכם אהרן עזריאל, אזן אהרן, מוסר אב, דף ב' עמ' ב', הוצאת מכון זיכרון קדושי פולין, אשדוד, תשנ"ח (1998) מתוך 'החכם היומי'

מדברי החכם בעניין צדקה וחסד

מלמד שהמכתת רגליו לעשות טובה לחברו זוכה לשכר פסיעותיו.

'והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון' - שבא הרמז להודיע לבני האדם, שאם נדבו לבו לעשות איזה מצווה של גמילות חסדים, כגון לגבות איזה צדקה, או לעשות איזה טובה לחברו, ונדמה לו שיוכל לעשות אותה המצווה בחצי יום או יום אחד, וכאשר התחיל בה, בעיניו ראה כי צריך טירחא רבה וזמן רב, וצריך לכתת רגליו כמה פעמים עד שיבוא הדבר לידי גמר, אל יקוץ מזה האיש הישראלי, כי אדרבה: זו טובה היא לו, כי מלבד השכר שמקבל על מעשה המצווה עוד מקבל שכר על כל פסיעה ופסיעה שהוא הולך לצורך המצווה ההיא.... וזה שאמר: 'והודעת להם את הדרך ילכו בה' - מקבלים עליה שכר, וגם: 'את המעשה אשר יעשון' - הוא מעשה המצווה. ויש להם שכר מיוחד על הפסיעות לבד ועל המצווה לבד. חכם אהרן עזריאל, מקווה מים, חלק ב, ליקוטי תורה, סדר יתרו, דף צא עמ' א', דפוס עזריאל, ירושלים, תרע"ב (1902) מתוך 'החכם היומי'

מדברי החכם בעניין לימוד התורה
מלמד שלמות החכם, שילמד דרוש עם תנ"ך ומלאכת המליצה.

לפרקים, קבע עתים ללמוד הגדות רבותינו זיכרונם לברכה המקובצות ב'עין יעקב'. ולא תלמוד באותו הקצר, קטן הכמות, אשר אין בו שום פירוש, אך תלמוד באותם הגדולים, המאירים את העיניים בפירושיהם. ובכלל, קבע עתים ללמוד מעט דרש המתוקים מדבש ונופת צפים, המושכים לבו של אדם כאילו מטייל ממש בפרדס. והמניעה מזה הנה הוא חסרון גדול אל אשר בשם חכם יכונה. תן חלק גם לתנ"ך עם פירוש רש"י, זכרונו לברכה, כי הוא עיקר הכל, תל שהכל פונה אליו. ובזה גם עם לימוד ההגדות תתלמד מלאכת המליצה, לדבר צחות בארש נינוחות. ומאד צר לי בראותי מכתבך שאתה מדבר בלעגי שפה ולשון מעורבב, ולפעמים מצורף עם רוע הכתיבה, וזה חסרון נגלה בחיק האיש השלם. אבל ההתמדה בלימוד התנ"ך והגדות רבותינו זיכרונם לברכה בטיב ההתבוננות והבטה יגיעוך אל זה השלימות. פקח עיניך להישיר הכתיבה ולנאותה. הלא ידעת כמה נצטערתי עליך על דבר זה. כי באמת הוא שלימות גדול אל האדם. עם צירוף המליצה הנזכרת לעיל, יתקרב האדם אל הרחוקים על-ידי איגרת, כי ליופי הכתב והלשון יאהבוהו וישבחוהו. ולמה זה בני על-ידי העצלות תהיה חסר טובה גדולה אשר אין ערוך אליה?! חכם אהרן עזריאל, אזן אהרן, מוסר אב, דף ג' עמ' א'-ב', הוצאת מכון זיכרון קדושי פולין, אשדוד, תשנ"ח (1998) מתוך 'החכם היומי'

מדברי החכם בעניין מורשת אבות
מלמד לסבול כעס אמו שאינו מרחמה, באהבתה אותו כבניה.

אור עיני. מאד-מאד היזהר בכבוד אמך. הלא ידעת כמה ציערת אותי לימים שעברו על הדבר הזה. ובפרק נסיעתי זכור תזכור כמה אזהרות הזהרתיך בצו לצו ונתת לי דיבור שכה תעשה. היזהר והישמר שיהא הין שלך צדק. דע והבן כי אף על פי שהיא אינה אמך בפטר רחם, מכל מקום היא עשתה עמך יותר מאם, באהבתה אותך, אהבה עצמית, יותר מבניה, וחלילה לך מלהיות כפוי טובה. זכור מאמרם, זיכרונם לברכה: כל הכופר בטובתו של חברו כאילו כופר בטובתו של מקום. וזה מלבד החיוב המוטל עליך מפאת כבוד אב ואם. על כן אנכי מצווך: היזהר והישמר מלהכעיסה חלילה. וכל מה שאתה מוסיף בכבודה, מעלה אני עליך כאילו עשיתני. זהו כבודי, זהו מוראי, זהו רצון אבינו שבשמים. ואתה ידעת שתהילות לא-ל יתברך היא ברת לבב, אבל לפעמים יש לה איזה כעס צריך לסבול אותו הרגע, שלא להשיב לה

תשובות בניצוחים וויכוחים, ואחר כך היא מאליה ומעצמה תתחרט, ואינה נוקמת ונוטרת שנאה בלב. 'חובי כמעט רגע, עד יעבור זעם'. ובעיניך ראית איך אני בעצמי הייתי מתנהג עמה בשעת כעסה: הייתי שותק ואהי כמחריש, ובזמן מועט היתה חוזרת בה. גם אתה כה תעשה. ועל הכל צריך לדבר על לבה בדברי נחת ופיוס והיא תעשה כל חפציכם, רק שיהיה בנחת ובאהבה ולא בדרך קנטור וכעס.... ואמנם מה שאיני כותב לאמך הוא על כמה סיבות אמתיות: א' - שכבר אמרנו שהנשים דעתן קלות, ואשרי המדבר על אזן שומעת. אבל הידיד כמוך, אשר חננו ה' חכמה ודעת יכול להבין אמיתות דברים, והדעת גובר על הטבע. ב' - כי היא, לפי דעתה, שהיא אמך, ושאתה בנה, רחוק מאד שיכנסו הדברים באזנה, כי רחוק הדבר שהבן יבעוט באמו. אבל אתה הנחמד, כשתתבונן, היטיב ותכיר ערכה שעשתה עמך, כמו אם מדבריה. ג' - שיה אינה יודעת לא לכתוב ולא ללמוד, כי נשים שלנו חצובות הן מעצי היער, ומה אני יכול לכתוב על ידי אחרים, בוודאי תתבייש ותצטער במאוד מאוד. חכם אהרן עזריאל, אזן אהרן, מוסר אב, דף ד' עמ' א'-ב', הוצאת מכון זיכרון קדושי פולין, אשדוד, תשנ"ח (1998) מתוך 'החכם היומי'

י' סיון

הרה"ג רבי יצחק אלפסי ה'ריי"ף'

יום ההילולא - י' סיון (יש אומרים י' אייר)

רבי יצחק בן יעקב אלפסי (ד'תשע"ג-ד'תתס"ג, 1103-1013), המכונה ה'ריי"ף' או 'רב אלפס', היה רב וראש ישיבה בצפון אפריקה ובספרד בסוף תקופת ה'גאונים' ובתחילת תקופת ה'ראשונים', ונחשב מגדולי פרשני התלמוד ופוסקי ההלכה.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ד'תשע"ג (1013), לאביו רבי יעקב, בעיר 'קלעת חמאד' שבאלג'יריה.

שם משפחתו של רבנו 'אלפסי' הוא על שם העיר 'פאס' שבמרוקו, שכנראה ממנה באו אבות המשפחה (ויש ששיערו שרבנו עצמו עבר בשלב מסוים למרוקו והתגורר בפאס).

סולם עליה

רבנו גדל בתורה וביראה ביגיעה ובשקידה עצומה, עד שנעשה לאחד מגדול ומאורי האומה, אשר תורתו נפוצה בכל קצוי תבל.

בצעירותו למד בישיבת 'קירואן' שבתוניסיה אצל רבותיו הגדולים, רבנו נסים גאון ורבנו חננאל, שהיו מאחרוני הגאונים, ומהם ינק תורה במשך שנים רבות. למעשה, רבנו נחשב למחבר בין תקופת הגאונים לתקופת הראשונים. במשך שנים רבות ישב רבנו על התורה ועל העבודה, ותורתו ופסקיו נשאו למרחקים והתקבלו בכל תפוצות ישראל.

על כס ההנהגה

בשנת ד'תתמ"ח (1088), נאלץ לברוח מיבשת אפריקה לספרד, עקב פסק דין שהורה בבית דין נגד אדם שהלשין עליו לשלטונות וסכנה נשקפה לחייו.

בהגיעו לספרד שהה תקופה קצרה בעיר קורדובה, עד שעבר ממנה לעיר 'אליסנה' בה שכנה ישיבתו הגדולה של רבנו יצחק אבן גיאת. רבנו איווה למושב לו בעיר זו, בה יכול היה ללמוד כאוות נפשו, יחד עם תלמידים וחברים מקשיבים, וגם להתבשם מתורתם של חכמי המקום. חודשים ספורים לאחר הגעתו של רבנו, נתבקש ראש הישיבה לבית עולמו, ורבנו שהוכר כבר כגאון בתורה, נתמנה למלא את מקומו.

רבנו היה פוסק דורו, והלכותיו נתקבלו בכל תפוצות ישראל. כעבור כמה מאות שנים, כשחיבר מרן רבי יוסף קארו את ה'שולחן ערוך', ביסס את שיטת פסיקתו ההלכתית על פי פסיקותיהם של שלשת 'עמודי ההוראה' הגדולים: רבנו (הרי"ף), ולצדו הרא"ש והרמב"ם.

המעבר לעיר פאס ולאחר מכן לקורודבה והסיבה לכך

כשבגר עבר לעיר פאס שבמרוקו, שם הקים ישיבה גדולה והעמיד תלמידים רבים, שם גם החל את חיבורו האדיר: הרי"ף על התורה, במשך שנים רבות גר הרי"ף בעיר זו, ויש שאומרים ששם משפחתו אלפסי נגזר משמה של העיר פאס בה התגורר שנים רבות, גרסה אחרת טוענת כי שם המשפחה 'אלפסי' היה שמה של משפחתו דורות רבים והיא מעידה על כל שהם יוצאי העיר פאס. בתקופת מגורו של של הרי"ף בעיר פאס הפך המקום להיות אבן שואבת לכל בר בי רב, והעיר שקקה ביהדות.

כשהיה הרי"ף בגיל שבעים וחמש נאלץ ליטול את מקל הנדודים ולעקור מעירו פאס, לספרד, לאחר שבדין תורה סבוך חייב עשיר גדול שהיה ידוע כגבר אלים, לשלם סכום כסף גדול לבעל חובו, אותו אדם מיאן להשלים עם פסק הדין וביקש לפגוע בהרי"ף שפסק נגדו, בעקבות כך עקר הרי"ף לספרד והתגורר בעיר קורדובה, משם עבר לעיר אליסנה - שם הייתה קהילה יהודית מכובדת ומבוססת, ועמד שוב בראשות ישיבה גדולה, שבחיר תלמידיו היה רבי יוסף אבן מיגאש מי שעתיד ליורשו בראשות הישיבה, והמשורר הגדול רבי יהודה הלוי.

חיבורו הגדול

הרי"ף חיבר את חיבורו המפורסם על סדר התלמוד בבלי, שמו של החיבור נקרא: "ספר הלכות רבתי" או "הלכות רב אלפס", או בפשטות "הרי"ף", ייחודו של החיבור המקיף הוא, להוציא את פסק ההלכה מתוך דברי הגמרא, על מנת שכל מורה הוראה יוכל להשתמש בספרו על מנת לפסוק הלכות לעובדא ולמעשה, וכן להקל את הלימוד בתלמוד בבלי, עיקר החיבור מצטמצם לשלושה סדרים הרלוונטיים ביותר כיום, והם: מועד, נשים, נזיקין, וכן למסכתות: ברכות מסדר זרעים, חולין מסדר קודשים, ונידה מסדר טהרות, שגם הם מעשיות ביותר, מטרתו של החיבור הוא: הוצאת פסקי ההלכות מתוך דברי הגמרא בצורה ברורה ונהירה, תוך שהוא מביא את חלק מהמשא ומתן שמתואר בגמרא, שממנו מובנות פרטים שונים מתוך ההלכה, בפסקו הוסיף הרי"ף מדברי הגאונים תוך שהוא מפלפל בדבריהם, עד להלכה למעשה.

דבר נוסף שמייחד את ספרו של הרי"ף משאר החיבורים שקדמו לו, הוא שליטתו הכוללת בכל מכמני הש"ס, כאשר לכל הלכה ודין הוא הביא את כל המקורות שפזורות ברחבי הש"ס, ועל סמך זה הוא הכריע את ההלכה.

הרמב"ם בהקדמתו לפרוש המשנה כותב על הרי"ף: וההלכות שעשה הרב הגדול רבינו יצחק זצ"ל הספיקו במקום כולם, לפי שהם כוללים כל תועלת הפוסקים והמשפטים הנצרכים בזמננו זה... ולא הוקשו לנו בהם אלא הלכות מועטות, לא יגיעו לעשר בשום פנים", ומובן מדבריו שדעתו של הרמב"ם שכל פסקיו של הרי"ף הם לעובדא ולמעשה, וכי רק במקרים בודדים חלק על דבריו.

כמו כן לפתחו הגיעו שאלות רבות בכל תחומי החיים, מאות השאלות בעברית וערבית שהשתמרו עד היום, ומהווים עדות לחיים היהודיים בתקופה ההיא.

גדולי ישראל על חיבורו

גדולי הראשונים כהראב״ד, הרמב״ן, רבי יצחק בעל התוספות התייחסו לפסיקותיו ביראת קודש.

כשחיבר רבי יוסף קארו את חיבורו הגדול: ה״בית יוסף״, ביסס את פסיקותיו על שלושת עמודי ההוראה: הרי״ף, הרמב״ם והרא״ש.

חיבוריו

הלכות רב אלפס - חיבורו הגדול של רבנו הנדפס בסוף כל כרך מכרכי הש״ס ומכונה גם ׳הרי״ף על הש״ס׳. חיבור זה הוא הראשון מאז חתימת התלמוד הכולל את כל פסקי ההלכה העולים מסוגיות התלמוד על הסדר ברוב מסכתות הש״ס ובכל הנושאים הנוגעים למעשה אחר החורבן. כל גדולי הראשונים משבחים ומפארים את רבנו ואת חיבורו בהערצה מופלגת, ובכל מקום ובכל נושא דעתו של רבנו חשובה בעיניהם לאין ערוך.

על ספרו של רבנו נתחברו פירושים וחידושים רבים על ידי גדולי הראשונים כדוגמת רבנו יונה גירונדי ותלמידיו (רבנו יונה), רבנו נסים גירונדי (הר״ן), ספר ׳נימוקי יוסף׳ לרבי יוסף חביבא על חלק מהמסכתות, ועוד. פירושים אלו ועוד כיוצא בהם נדפסו ברוב הדפוסים המצויים סביב החיבור כנושאי כליו.

מתוך החיבורים הנושאים ונותנים בדברי רבנו, יש לציין את ספר ׳המאור׳ לרבנו זרחיה הלוי (הרז״ה), בו הוא משיג מפעם לפעם על פסקיו והלכותיו של רבנו. על ספר המאור חיבר רבנו משה בר נחמן (הרמב״ן) את ספרו ׳מלחמות השם׳ בו הוא נלחם ׳להציל׳ את רבנו מהשגות הרז״ה. גם רבנו משולם מבדריש חיבר את ספר ׳ההשלמה׳ כהשלמה לחיבורו של רבנו.

גם רבותינו האחרונים, על תלמידיהם וישיבותיהם, קבעו את לימודם בספרו של רבנו וכתבו עליו חידושים אין קץ.

שו״ת הרי״ף - במשך חייו ענה רבנו לאלפי שאלות שהופנו אליו מקהלות ישראל השונות, ורבים מהם נדפסו בספריהם של גדולי הראשונים בתקופתו, כגון בספר האשכול לרבי אברהם אב״ד, וספר העתים לרבנו יהודה אלברצלוני ועוד. כמאתיים מהם נתקבצו ונדפסו בספר זה, רובם נכתבו בשפה הערבית ותורגמו.

וכשמדברים על הרי״ף חשוב לזכור, שהוא אחד מעמודי ההלכה החשובים ביותר של עם ישראל - שעליו נשענו כאחד היסודות הפסיקתיים המרכזיים ביותר הן הרמב״ם, כשכתב את ״משנה תורה״, הקודקס ההלכתי המאורגן לעצמו הראשון; והן רבי יוסף קארו, שהגדיר אותו (יחד עם הרמב״ם והרא״ש) כאחד משלושת עמודי הפסיקה שעל פי דעתם בקשר למסקנת ההלכה בכל דבר ודבר, הכריע את ההלכות בספרו.

מקיף, אך תמציתי ופסקני

עם חתימתה של תקופת הגאונים, חזרה והתעוררה הדרישה והצורך בחיבור ספרי הלכות, שיהיו מצד אחד כוללים את כל מערכת ההלכה ומצד שני תמציתיים ופסקניים.

כמה וכמה גורמים היו לדבר, ומהם:

1. ריבוי השאלות והתשובות והתקנת תקנות בתחומי הלכה שונים הביאו עמהם להתפתחות מתמדת ביצירתה של ההלכה.

2. בתי היוצר ליצירה והתפתחות אלה היו מזה זמן לא רק במרכז הבבלי, אלא גם במרכזי שבארצות צפון אפריקה ואירופה. וכפי שכבר ציינו במאמרים הקודמים בסדרה, עובדה היסטורית זו של ריבוי מרכזים תורניים הביאה עמה את התופעה הידועה של חילופי מנהגים ודינים בתחומי הלכה שונים. עם גידולה ופיזורה של התפוצה היהודית למרכזים רבים, הלכה ורבתה תופעה זו במערכת ההלכה.

גורמים אלו וגם אחרים הביאו לידי חיבורו של אחד הספרים הגדולים והחשובים ביותר במערכת ההלכה ספר שהטביע את חותמו על לימוד ופסיקת של ההלכה שאחריו. חיבור זה הוא ספר ההלכות של רבי יצחק אלפסי.

"שכינה שורה עליו"

הרי"ף נולד בשנת 1013 בקלע חמת שבאלג'יר. כפי עדותו של הראב"ד בעל ספר הקבלה, הרי"ף למד תורה בקירואן שבתוניסיה אצל רבי ניסים גאון ורבנו חננאל (שעל דמותו עסקנו באחד המאמרים הקודמים בסידרה). שנים הרבה הרביץ תורה בעיר פס במרוקו (ומכאן כינויו "אלפסי" - רבי יצחק הפסי, מהעיר פס). בשנת 1088, בהיותו בן 75, נאלץ לברוח מחמת הלשנה לספרד. בעיר אליסנה עמד בראש ישיבה גדולה ועם תלמידיו נמנו רבי יוסף אבן מיגאש, יורשו בראשות הישיבה, ורבי יהודה הלוי.

הרי"ף זכה להערצה עצומה, בדורו ולדורות. הראב"ד כותב עליו (בספר הקבלה): "והעמיד תלמידים הרבה ויצא טבעו בכל העולם. וחבר הלכות כמו תלמוד קטן. ומימות רב האיי לא נמצא כמוהו בחכמה".

ורבי מנחם בן רבי אהרן בן רבי זרח בעל ה"צידה לדרך" כותב עליו: "ומימות רבינו האי לא קם כמוהו ונתפזר חבורו בקצוי האדמה, ואמר עליו רבינו יצחק בעל התוספות שילאה בן אדם לחבר חבור כמוהו זולתי ששכינה שורה עליו".

מה מאפיין את "הלכות רב אלפס" ומדוע זכה להערצה שכזאת?

יש מי שדימה את הרי"ף למי שפורץ דרך בתוך יער עבות. היער מלא עצים-עצים, צפופים, מסובכים ודבוקים זה בזה עד לבלי הפרד, והמבקש לעבור בתוך אותו היער כדי להגיע ליעד ספציפי מוצא עצמו נבוך ומתקשה ואינו יודע אנה יפנה מבלי להתקל בנקודה מסוימת ולהיעצר בסבך. וכך הוא התלמוד, כי לרוב פלפול הסוגיה ופסק ההלכה שבה הם מעורים ודבוקים זה בזה כשלהבת בגחלת, וכדי לגלותה דרושה הבנה עמוקה ומקפת ועין חודרת לעומק הסוגיה. ודבר זה עלה בידי רב אלפס במדרגה שאין למעלה ממנה. הוא בעצם פינה דרך בסבך הסוגיה התלמודית אל עבר מסקנת ההלכה.

שתי מטרות עמדו לנגד עיני הרי"ף בבואו לחבר את ספרו:

1. לתת ספר עזר לפוסק. התלמוד הוא בעיקרו ספר הלכות, אבל אין הוא מביא רק את פסק ההלכה, אלא פורס את כל המשא ומתן ההלכתי על כל הסתעפויותיו. הרי"ף רצה להוציא מתוך התלמוד את כל החומר ההלכתי-המשפטי, לפסוק את ההלכה ולתת בידי מנהיגי העם ספר הלכות מקיף שיוכלו להיעזר בו בבואם לפסוק את ההלכה.

2. להפיץ את התלמוד. מתוך המפעל של הנגשת התלמוד והוצאת המשא ומתן ההלכתי העמוק והמסועף, יוכלו רבים יותר ללמוד את התלמוד.

תלמידיו

תלמידים רבים העמיד רבנו במשך ימי חייו. בישיבתו למדו תלמידי חכמים רבים גדולי תורה שהפיצו ופרסמו את תורתו בכל מקום אליו הלכו.

מתלמידיו הנודעים:

- **רבי אפרים הקלעי מקלעת חמאד** - תלמידו המובהק של רבנו, אשר נשא ונתן עימו על אשר כתב בספריו.
- **רבי ברוך בן יצחק אבן אלבאליה** - למד במשך שנים מפי רבנו, ולימים שימש כדיין וראש ישיבה בעיר קורדובה. הוא היה רבו של רבנו אברהם בן דוד הלוי (הראב"ד הראשון), מחבר ׳ספר הקבלה׳
- **רבי יהודה הלוי** - מגדולי הראשונים, מחבר ספר ׳הכוזרי׳.
- **רבי יוסף הלוי אבן מיגאש (ר"י מיגאש)** - גדול תלמידי רבנו שהתייחס אליו כבנו ממש והעריכו מאוד נסמך להוראה בגיל צעיר על ידי רבנו, ומינהו לשבת על כסאו לאחר פטירתו.

צאצאיו

בנו **רבי יעקב**, שהיה גם אחד מגדולי תלמידיו.

פטירתו

לקראת סוף ימיו, הסמיך רבנו את תלמידו הגדול רבי יוסף הלוי אבן מיגאש, להמשיך את דרכו בראשות הישיבה, לימוד התלמידים, והנהגת העדה.

ביום י׳ בסיון שנת ד׳תתס"ג (1103), השיב רבנו את נשמתו ליוצרה, והוא כבן תשעים שנה, ונקבר ככל הנראה בבית העלמין היהודי בעירו אליסנה.

על מצבת רבנו נכתב:

׳נקבר בקבר זה ראש הראשים, ואלוף הקדושים, ומחכים הישישים, וחכם חרשים, וקדש הקדשים. הנזר והמצנפת, האות והמופת, יחיד העולם ופלאו, ממזרח שמש עד מבואו. שר התורה, מקור הבינות, ושמעו הולך בכל המדינות. הרב הגדול, מחסה עוז ומגדול, אלופינו ורוח אפנו, כוכב נשפנו ואור עפעפנו. הצדיק העניו אשר כמוהו לא היה לפניו מר רב אלפסי זצ"ל נוחו עדן׳. זכותו תגן עלינו, אמן.

הרה"ק רבי משה מרוזואדוב

יום ההילולא - י׳ סיון

הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זיע"א, נולד ביום ה׳ אייר תקפ"ה לפ"ק, לאביו הרה"ק רבי אליעזר"ל מדזיקוב זיע"א בהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א.

בא בברית האירוסין עם הרבנית גיטל יהודית ע"ה בת הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זיע"א ה׳ייטב לב׳ בהרה"ק רבי אלעזר ניסן מדראהאביטש זיע"א בהרה"ק רבי משה מאיהעל זיע"א הישמח משה׳.

רבינו נודע בקדושתו ופרישותו הנעלית ועמד בפרץ ללא חת, נתבקש לישיבה של מעלה ביום י' סיון תרנ"ד.

לבש טלית ותפילין ביום אחד

מסופר על הרה"ק מרוזואדוב שהוא לבש טלית ותפילין ביום אחד, כי נשא אשה ביום שנעשה בן י"ג.

וסיפר לו, שבעמדו תחת חופתו הרגיש לפתע שאחד מחזיק ידו עליו, והוא היה בטבעו איש חלש, ומה גם אחרי שהתענה כל היום, וחרה לי הדבר והפניתי ראשי לאחורי להביט מי הוא זה, וראיתי שזקני הקדוש מראפשיץ עומד ומברך אותי. החזרתי פני, ולא הסבתי תשומת לב לכך. (בלשון קדשו: איך האב מיך נישט וויסענדיג גימאכט).

אחר החופה סיפרתי את הדברים לאבי, ואמר לי: טוב מאוד עשית בני. מזה אנו למדים על גודל מדריגתו כבר בהיותו בן י"ג, שזכה לראות את הרה"ק מראפשיטץ לאחר הסתלקותו ולדעת ולהכיר שהוא זה, וגם לא לקבל התפעלות ולא להתבהל, ואין לנו מושג כמה עלה ונתעלה עד היותו בן חמישים. 'דברי תורה' גליון ת"י

חכמי"ם המה - ר"ת י'תרו ח'ותן מ'שה כ'הן מדין'...

רבי משה היה חתנו של הייטב לב, וכשהיה אברך צעיר היה מתענה הרבה תעניות, ועדיין היה הישמח משה זקנו של הייט"ל בין החיים, וביקש הייט"ל להשפיע על חתנו שיפסיק עם התעניות ולא הצליח, ויבקש מזקנו הישמח משה שישפיע עליו, וקרא לו הישמח משה לביתו, ועמד הייט"ל בחוץ כדי לשאול אותו אח"כ מה אמרו לו הסבא, כאילו אינו יודע כלום מה שדיבר עמו.

ואמר לו הישמח משה עה"פ 'חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו', ע"פ המבואר בגמ' שבועות כי להרע או להיטיב היינו להרע שבועה שלא אוכל ולהיטיב שבועה שאוכל. ולכן פירשו חכמים המה להרע לא לאכול ולהיטב כן לאכול לא ידעו, מה לך להתענות האם אין לך חכמה להטיב, לדעת איך לאכול בטוב בקדושה בעוה"ז.

כשיצא שאל אותו חמיו, מה אמר לך הסבא? ענה לו רבי משה בחכמה גליציאנית 'חכמי"ם המה.... ר"ת י'תרו ח'ותן מ'שה כ'הן מדין'... כמרמז על חותנו הק' שבישל קדירת תוכחה זאת.

י"א סיון

הגאון רבי יחיא יצחק הלוי

יום ההילולא - י"א סיון

הגאון רבי יחיא יצחק הלוי זצוק"ל שימש כרבה הראשי של תימן משך עשרים ושבע שנה - הוא נבחר כאב"ד בגורל פלאי, והנהיג את העדה בפלא פלאות: תכונותיו המיוחדות ופקחותו הרבה הפכו אותו לרועה נאמן שהצליח להנהיג את העדה בימים סוערים בהם היו מקדשים אשה בפרוסת לחם! מחמת עניות.

המצור שהטיל האמאם יחיא (בשנת תרס"ה) על התורכים ששלטו אז על צנעא בירת תימן, כמעט כילה את אוכלוסיית העיר. ארבעה חודשים נמשך המצור ובעיר - חללי רעב רבים. יותר משני שליש יהודי צנעא גוועו בבתיהם, בתוכם גדולי הרבנים ות"ח רבים.

עם ארגון ממלכתו המתחדשת, ביקש האמאם מנציגי היהודים - שבאו לברכו על נצחונו - להציג לפניו את מנהיג הקהילה. בו במקום הצביעו הנוכחים על רבי יחיא באמרם למלך "זהו מורנו ורבנו אשר ילך לפנינו". רבי יחיא היה מופתע מאוד מהטלת התפקיד האחראי והקשה עליו, והוא ניסה לדחות את דבריהם. אולם אחד הנציגים הבכירים במעמד זה פנה אל המלך ואמר "זהו המנהיג שלנו אשר בחר בו ה' להיות לנו לרועה, ואין לנו אחר בלתו - הוא ראוי ומוכשר לכך". משנוכח המלך שפני כל הציבור אל רבי יחיא, אישר את המנוי וביקש ממנו לעמוד עמו בקשר לכל דבר וענין של הקהילה היהודית.

שלוש שנים קודם לכן, בשנת תרס"ב, נבחר רבי יחיא לשמש כ"ראש אבות בתי הדין". סיפור בחירתו הוא אחד הסיפורים המופלאים של בחירת רב בישראל וכך היה המעשה: ימים ספורים אחרי שנפטר האב"ד הקודם התכנסו חכמי הישיבה וראשיה, וכן נציגי הציבור בבית הכנסת מהרי"ץ, כל הנאספים ובראשם החכם הישיש רבי חיים קורח, החליטו לאחר התלבטויות קשות, לשנות מן המקובל ולערוך גורל לבחירת אב"ד. לשם כך הוכנו שלוש פתקאות עם שמות שלושת המועמדים ביניהם רבי יחיא.

השמות הונחו בתוך קערה שהוכנסה לארון הקודש בין ספרי התורה הרב חיים קורח החל לקרוא את מזמור ט"ז בתהלים שם נאמר "אתה תומיך גורלי" וכל הקהל הצטרף בקול נרגש ומתחנן. אח"כ ניגש הרב קורח אל ארון הקודש, ובידים רועדות נטל פתק אחד. רחש של התרגשות משמחה מילא את חלל בית הכנסת כאשר הקריא הרב קורח את הכתוב בפתק "מורי יחיא - בן מוסא יצחק הלוי הי"ו". כשנרגעו מעט הרוחות פנה הרב קורח אל הנאספים והודיע כי בכדי שלא יאמרו שהיתה זו יד המקרה יחזרו על מעשה הגורל עוד פעמיים, איש לא פצה פה וכולם חזרו לומר את מזמור ט"ז "אתה תומיך גורלי"... גם בפעם זו עלה בגורל שמו של רבי יחיא וכן בגורל השלישי.

רק אדם אחד לא היה מרוצה מבחירה זו, היה זה... אביו של רבי יחיא. במקום לקבל את ברכות כל נאספים על הבחר בנו בתפקיד ראשון במעלה, תפס האב ביד בנו, משכו החוצה כשהוא אומר "אני לא מסכים שבני ייטול עליו עול כבד כזה... רבנות מקברת בעליה"...

גזרת היתומים

הגזרה האמורה לפיה "מצוה גדולה תחשב למוסלמי, אם הצליח להעביר על דתו ילד יהודי שהתייתם מאביו ואמו". הילכה אימים על כל יהודי תימן "גזרת היתומים" קראו לה. רבי יחיא מסר נפשו על כל תינוק ותינוקת שסכנת שמד ריחפה על ראשם. באמצעות ראשי הקהילות ושליחים מיוחדים, הצליח להבריח יתומים מן הכפרים או העיירות, אשר יד הזדים איימה עליהם.

באחד הימים הביאו לבית המלך שני יתומים מאחד המחוזות שבקרבת הבירה צנעא. מושל המחוז לא הצליח לקיים את "המצווה". הילדים עמדו בשלהם "אנחנו יהודים ונשאר יהודים"... משנודע לרבי יחיא דבר הבאתם לבית המלך החליט להצילם - ויהי מה. הוא המתין לשעת כושר. כאשר סיפרו לו שהילדים מתחילים להיות מושפעים מאוירת בית המלך, ואף החלו להשמיע קללות נגד היהודים, נחרד מאוד. מיד זימן אליו שלושה ממקורביו להתייעצות ותכנון הברחת הילדים. עיקר המשימה הוטלה על עו"ד שהיה מבאי בית המלך, בשלב ראשון נתבקש לשחד את אחד השומרים כ'משתף פעולה' תמורת שוחד רב.

אותו שומר בכיר החל להתיידד עם הילדים באמצעות ממתקים ומתנות. משבשלו התנאים קבע רבי יחיא את היום והשעה המתאימים. המועד היה יום חמישי בערב. בחירת העיתוי נבעה מן השיקול הבא: ביום

שישי אין התכנסות שרים ויועצים אשר רבים מהם שונאי ישראל, כך שאין מי "שיבעיר את האש" כאשר יוודע דבר ההברחה, ביום חמישי בערב בא לבית המלך שליח רבי יחיא ובאמתחתו מוסתרים בגדי הילדים. בשיתוף פעולה עם השומר הצליח להחליף לילדים את הבגדים ולחמוק עמם מבית המלך לבית הרב.

כאשר נודע למלך בבוקרו של יום שישי כי הילדים נעלמו, זעם מאוד. מיד שלח באמצעות שני חיילים פקודה לרבי יחיא כי עליו לדאוג שהקהילה תשיב את הילדים. רבי יחיא מיהר לבית המלך והודיע "אעשה הכל למצוא את האשמים. אבל אינני בטוח שאצליח כיון שייתכן מאוד שמוסלמי לקח אותם כדי לאסלם אותם ולזכות במצווה"... הילדים הועברו למשפחה אומנת שם גדלו כיהודים שלמים. כאשר חלפו ימי החיפושים התייאש המלך מהענין, נראה שהתנחם באפשרות שמוסלמי "זכה במצווה".

יום שישי אחד בא דנין לביקור בבית קרוביו בצנעא ומצא אותם בוכים. "הלוא ערב שבת עכשיו וכולנו שמחים לקבל את פני השבת. מדוע אתם בוכים?!", תהה. קרוביו סיפרו על ארבעה ילדים יתומים שהשלטון עומד להמיר את דתם, בשל החוק שזכה לכינוי 'גזירת היתומים'.

זו הייתה גזירה קשה שגזר השלטון המוסלמי בתימן. כאשר ילד יהודי התייתם מאביו, הרשויות היו רשאיות לקרוע אותו מחיק משפחתו ולשלוח אותו לאימוץ במשפחות מוסלמיות, תוך כפייתו להתאסלם. ילדים אלה גדלו בניתוק מוחלט ממשפחתם ומעמם.

"היכן היתומים?", שאל רבי משה, וביקש להביאם אליו מייד. כשהובאו אליו, לקחם אל ביתו של ידידו, רבי יחיא-יצחק, הרב הראשי. שמו של רבי יצחק הלך לפניו כגדול בתורה ובחוכמה, והוא אהב את הבריות ודאג לכל צורכיהם.

"כבוד הרב, יש לערוך לילדים האלה חופה וקידושין לאלתר! זו הדרך היחידה להצילם משמד ומניתוק ממשפחתם", אמר רבי משה לרבי יחיא.

הרב קלט מייד שזו הצלת נפשות. הוא כתב שתי כתובות, כינס עשרה יהודים וערך לילדים חופה וקידושין כדת וכדין. את שתי היתומות השיא לשני היתומים, וכך הקים שני בתים בישראל.

לאחר שהסתיימו החופות, פנה הרב אל רבי משה ואמר בחיבה: "לאחר שבזכותך ניצלו ארבע נפשות טהורות משמד, אתה מוזמן להיות אורחי בשבת". רבי משה נעתר.

למחרת, בצוהרי יום השבת, נשמעו דפיקות חזקות בדלת ביתו של הרב הראשי. "משה דנין כאן?", שאל השוטר שעמד בפתח.

"הוא האורח שלי", השיב הרב בשלווה.

בתגובה אמר השוטר שבידו צו מעצר לאורח. "היום שבת לאלוקים!", השיב לו רבי יצחק בתקיפות. "בשבת אין מעצרים ואין מאסרים. אני ערב עליו להביאו למעצר מייד צאת השבת". מעמדו של הרב היה ידוע, ודבריו סיפקו את השוטר.

"אל תחשוש ואל תפחד", אמר הרב לידידו. "זכור שהמצווה שעשית תעמוד לך תמיד, וישועת ה' כהרף עין".

כיהודי מאמין ואמיץ, רבי משה לא פחד, והוסיף לכבד את השבת בלימוד ובשמחה. במוצאי השבת יצאו השניים לבית המעצר. "לא אנוח ולא אשקוט עד שתשוחרר מן הכלא", הבטיח לו הרב, ואכן, בהתערבותו שוחרר רבי משה עד מועד המשפט.

"עד כמה אתה אמיץ?", שאל רבי יחיא-יצחק את רבי משה, שהופתע מהשאלה.

"יש לי עצה בעבורך", המשיך רבי יחיא-יצחק. "בכל יום שישי, אחרי התפילה במסגד, יוצא האימאם יחיא חמיד א-דין במרכבתו, בליווי שומרי ראשו, אל ביתו. המתן לו ברחוב, וקרא בקול רם: 'אדוני המלך, נעשה לי עוול גדול!'.

"אם האימאם ישיב לך מייד, ניצלת, והוא יַפנה אותך לאדם המתאים, כדי לטפל בבעייתך. אך אם שומרי ראשו יקדימו אותו, הם עלולים לפגוע בך בחרבותיהם. לכן שאלתי עד כמה אתה אמיץ...".

רבי משה החליט לעשות כהצעת ידידו. ביום ראשון המתין לאימאם בפינת הרחוב, וכשהופיעה מולו המרכבה יצא לעברה וקרא בקול: "אדוני האימאם, נעשה לי עוול! אני מבקש שתעזור לי!".

לשמחתו, האימאם הקדים את שומרי הראש, שכבר אחזו בחרבותיהם. הוא פתח את חלון המרכבה ושאל: "מה מבוקשך?". רבי משה סיפר לו בקצרה כי טפלו עליו עלילת שווא. האימאם כתב כמה מילים על פתק והשליכו לעבר היהודי.

כל אותו זמן המתין רבי יחיא יצחק ברחוב צדדי והשקיף על הנעשה. רבי משה אחז בפתק ומיהר לגשת אל רבו, שעיין בפתק ואמר בשמחה: "הקב"ה הציל אותך! בפתק הזה האימאם מַפנה את עניינך לשופט הממונה על שכונת היהודים. הלה בעל סמכות מוגבלת, ואין בידו כוח להטיל עליך עונש כבד".

כך היה. במשפטו הכחיש רבי משה את האשמה שהוטלה עליו, כאילו ניסה לעקוף את חוק היתומים על-ידי עריכת נישואיהם, וטען שלא הייתה לו שום הוכחה בדבר יתמותם. "מה שהיה ידוע לי ולבני המשפחה אחרים, כי באחת משנות הרעב יצאו הורי הילדים לחפש מזון, ומאז נעלמו עקבותיהם. הם אינם יתומים, מאחר שאין הוכחה המאמתת את פטירת הוריהם", טען בלהט.

השופט קיבל את טענתו וזיכה אותו לחלוטין.

בשובו לביתו הודיע לרעייתו כי התחזקה דעתו לעלות לארץ ישראל. הוא שמר את כוונתו בסוד, סיים את כל התחייבויותיו, ובבוא העת עלה ארצה. היה ממקימי המושב אלישיב, במרחשוון תרצ"ד (1933), ואף בנה במו ידיו את שתי הבתים הראשונים של המושב. (על-פי 'איש ימיני')

איחוד משפחות

רבי יחיא נאבק למתן רשות ליהודים לעלות לארץ ישראל. מתחילה היה יכול כל יהודי לעלות לארץ הקודש עד שהמופתי הירושלמי דרש מהאמאם למנוע את עליית היהודים, הוא טען שכל יהודי שעולה לארץ מחזק בה את האחיזה היהודית, ומנשל את הערבי מאדמתו. רבי יחיא לא הרפה מדרישתו להסיר את הגבלות העליה, הוא אמנם לא הצליח לבטל את רוע הגזרה, אך הגיע עם המלך להסכמה לפיה יאפשרו ליהודים לעלות במסגרת איחוד משפחות. בדרך זו ובדרכים נוספות, סייע לרבים לממש את חלומם להגיע לארץ אבות. נפשו של רבי יחיא עצמו כלתה לעלות לירושלים. אך נבצר ממנו לממש חלום נכסף זה, בשל צרכי הציבור המרובים שעמדו בפניו. עם זאת היו לו קשרים רחבים מאוד עם רבני א"י ומוסדות יהודיים ברחבי העולם. שדר"ים רבים הגיעו לביתו כך שהיה מעודכן בכל ההתרחשויות שעברו על יהודי ארץ ישראל והתפוצות.

מידי שבוע ביום רביעי היה מגיע למעונו של רבי יחיא צרור המכתבים. עולי תימן שהתגוררו בארץ היו שולחים לתימן עיתונים. באותו יום רביעי, כאשר פרש רבי יחיא את העיתון לפניו חשכו עיניו, הכותרת

הראשית בישרה על הפרעות שנערכו ביושבי ארץ הקודש. לבו נצבט ועיניו זלגו דמעות. עוד באותו ערב זימן אליו את ראשי הקהל וביקש מהם לאסוף את כל הקהל לתפילה מיוחדת בבית הכנסת "אלגרשי". שעה לפני התפילה עבר הכרוז וזירז את כולם להשתתף בתפילה. רבי יחיא פתח את התפילה באמירת שלוש עשרה מידות של רחמים וכאשר הגיע לפזמון "ישני מכפלה מה לכם לחשות מהרבות בתפילה"... נאלם גרונו מצער.

דכולה ביה...

אישיותו המיוחדת של רבי יחיא היתה מבורכת במעלות ותכונות רבות. בעל תפיסה חדה ומהירה, זכרון מפליג, איש נבון היודע לנווט נושאים מסובכים ועדינים ביותר למטרה הרצויה. עדין נפש ובעל חסד גדול שמסר את כל אשר יש לו - כוח, ממון, זמן וכישרונות למען הזולת. הוא תיקן הרבה תקנות בעלות רקע כלכלי שמטרתן להגן על השכבה העניה, כמו פיקוח על מחירים, מידות ומשקולות. בין השאר העמיד את ה"מוהר" - אותו מעניק החתן לאב הכלה - על סכום קבוע ומינימלי. מאידך היה תקיף ובעל כושר הנהגה מעולה. כל נסיון לפרוץ בקדושת המחנה נהדף ע"י רבי יחיא שהיה קנאי גדול למשמרת הצניעות כמו לכל דבר שבקדושה. רבי יחיא מינה שוטרים מקרב הקהילה כדי לשמור על סדרי הקהילה.

על כולם עלתה אהבתו את התורה בה השקיע את כל מרצו וכשרונותיו. מן היום הראשון שהכיר פסוק בתורה עלה ונתעלה ובמהירות לא תאמן קצר בדרכו פירות, אצר אותם אחד לאחד עד שהיה מלא וגדוש בכל מקצועות התורה. בגיל שתים עשרה ומחצה, עמד למבחן לפני אב"ד הגאון רבי שלמה קארה זצ"ל, על כל הלכות שחיטה. הרב, שהתפעל מתשובותיו המושלמות, מיהר לכתוב לו כתב הרשאה המתיר לו לשחוט כשגדול עומד על גביו. לאחר כחמש שנים, כאשר היה רבי יחיא בן שמונה עשרה בלבד, צירפו הגאון רבי שלמה קארה זצ"ל כחבר בית הדין שם היה לברכה אף בפסקי דין הקשים בזכות כושר האבחון בו נחון, להכיר בין זכאי לחייב, בין דברי אמת לדברי שקר ולכוון את הפסק אליבא דהילכתא.

את ידיעותיו במקצועות התורה קיבל מגדולי הדור אשר יצק מים על ידם ביניהם סבו ר"ש מנצורה זצ"ל ומורי חיים קורח זצ"ל. את תורתו קנה גם בזכות שיטת הלימוד המיוחדת שהיה רגיל בה לימוד יסודי ומעמיק. סיפר בנו הרה"ג שלום יצחק הלוי, כי פעם אחת כשלמדו בבית מדרשו של רבי חיים קורח זצ"ל, התנהל ויכוח נוקב באחת הסוגיות בגמ'. שתי קבוצות של תלמידי חכמים ניצבו זה מול זה. מחד מורי חיים קורח ורוב תלמידי הישיבה, ומאידך רבי יחיא והחברותא שלו, ידיד נפשו הרב אברהם הלנדאף, בסיומו של הדיון הכריז הרב קורח כי הדין עם הרובו.

אך 'החברותא' לא הרימו ידים: במשך היום והלילה עמלו וברורו את הסוגיה. למחרת הגיעו לבית המדרש כשבידיהם שלושה עשר ספרים. לאחר קבלת הרשות מהרב קורח החל רבי יחיא להרצות את דברו תוך הצגת ראיות מן הספרים. משראה הרב קורח שהדברים נכוחים ומוכחים, הפסיקם באמרם "בני הצעירים תנוח דעתכם. עתה ידענו כי הצדק עמכם, ירבו כמותכם בישראל". והרב קורח הוסיף ברכה "המקום יאיר את עיניכם כשם שהארתם את עיננו".

בית המדרש

"אלמדרש" כך נקרא בית המדרש בו לימד הרב תורה והתפלל כל תפילותיו. ביו כתליו התקבצו טובי הת"ח אשר ביקשו ללמוד תורה מפיו. בשעה שתים אחר חצות לילה הקדים הרב את כולם בפתיחת

שערי בית המדרש. תוך שעה קלה התמלא המקום בתלמידים שהצטופפו ארבעה סביב גמרא אחת לאור עששית נפט. הם ידעו שזו השעה הטובה ביותר ללימוד כדברי הנשר הגדול שכתב: "אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה".

רבי יחיא החל לגרוס (לקרוא) את הסוגיה בשיטתו המיוחדת, קריאה מתונה בניגון מיוחד המבחין בין קושיה לתירוץ תוך הרמת הקול והנמכתו בהתאם. אחר שגרס כל הסוגיה חזר להסבירה, בסדר ובבהירות. יחד עם זאת היו עיניו פקוחות על כל התלמידים, כשהוא עונה לשואלים ומעורר אחרים בשאלותיו כדי לבדוק מידת הבנתם. לסיום השיעור חזרו כולם לגרוס בקול אחד בנעימה מיוחדת שנשמעה כשירת קודש מרוממת.

מתלמידיו המובהקים היו הגאונים רבי חיים חוברה אשר לימים כיהן כדיין ברחובות, רבי יוסף שמן, רבה של הרצליה. רבי אלעזר קורח ורבי אברהם עמראני שהיו מחשובי הרבנים בתימן, מתלמידי תלמידיו רבי יוסף יעקב צוברי שהיה רבה הראשי של קהילת תימן בת"א. זכר צדיקים לברכה. זו אך רשימה חלקית מתלמידיו המובהקים מאות תלמידים אחרים מן העיר ומן הכפר למדו אצלו בצעירותו טרם נתמנה לרב ראשי והעניק תעודות הוראה ושחיטה לראויים.

הנטל הכבד שהעמיס על שכמו הכריע אותו והוא עדיין במיטב שנותיו ופעילתו. בגיל 65 החל להרגיש חולשה הולכת וגוברת. רופא שבדק אותו קבע כי לבו חולה אנושות כתוצאה ממתח ומאמץ. רבי יחיא הבין את משמעות הדברים אך המשיך לשרת את הצבור בשארית כוחותיו. במכתב תשובה להרב יחיא נחום, שהיה יד ימינו בפיקוח על כל עניני דת ודין בכל גלילות תימן, כותב רבי יחיא: "ואודיעך כי בסיבת המיחושים יש עתה בביתי מאה וחמשים שאלות ובקשות שלא יכולתי להשיב עליהן. המה מארבע רוחות העולם וגם מעבר לים".

בליל הסדר של חג הפסח שנת תרצ"ב, הועם אורה של הלבנה. ואף שהירח היה במילואו היה הכל חשוך. כאשר שאלה הרבנית את הרב לפשר הדבר נענה: "כשיוצאים לשוק לוקחים את הדבר הטוב" סתם ולא פירש.

כשהסתיים חג הפסח ביקש רבי יחיא לעשות "פדיון נפש". לשם כך נרכש עגל רך וטוב ושחטו אותו כדי לחלק את בשרו לעניים, ומה רב היה הצער שהעגל נמצא טרף, אמנם נקנה עגל אחר שנמצא כשר, וחילקו את בשרו לעניים כבקשת הרב, אבל העגל הראשון היה אות מבשר רעות.

ביום רביעי, י"א סיון תרצ"ב קדרו השמים ועדיין שעת צהרים מוקדמת. בני עיירות וכפרים המרוחקים מן העיר צנעא סיפרו כי אף במחוזותיהם נראתה השמש כהה מן הרגיל והם חשו בעגמת נפש בלתי מובנת. מאוחר יותר התבררה להם הסיבה, הגאון הצדיק רבי יחיא יצחק הלוי זצ"ל השיב נשמתו לבוראה.

השמועה על הסתלקות הרב הגדול והנערץ התפשטה חיש מהר בכל שכונות העיר, בכי וצעקה נשמעו מכל בית. אנשים החלו לרוץ לבית הרב, רבים סרבו להאמין לבשורה המרה כי האב המסור, הרועה הנאמן, הלך לעולמו. אף הגויים שהעריצוהו הוכו בתדהמה. האמאם יחיא שהוקיר מאוד את "מלך היהודים" ישב דומם דקות ארוכות כששמע את הבשורה האיומה ולבסוף הפטיר "חבל על האבדה הגדולה שאין לה תחליף". רבי יחיא שימש כיועץ של המלך גם בעניינים אחרים שאינם קשורים ליהודים.

מסע ההלוויה

מסע ההלוויה היה הגדול ביותר שידעה יהדות תימן. הכל יצאו ללוות את רבם בדרכו האחרונה, בתוך הציבור נראו מוסלמים ביניהם נכבדים רבים. אחד מבניו סיפר כי חלק גדול מן הדרך הורם אל על ורגליו לא נגעו בקרקע מחמת הדוחק בסמטאות הצרות.

ההלוויה נמשכה משעה אחת בצהרים עד שקיעת השמש. ארכו של מסלול ההלוויה לא עלה על קילומטר אחד אך הוא נמשך 6 שעות. שבעים מספדים נאמרו באותו יום, בכל כמה צעדים עצרו את המיטה והספידו. גם בימי השבעה נישאו אין ספור הספדים ואלפים נהרו מכל רחבי תימן לנחם בבית הרב. כל מי שבא לנחם מצא את עצמו יושב על הרצפה ובוכה כבן המתאבל על אביו. כך הרגישו היהודים בתימן כלפי מורם ורבם הנערץ. וכעת הם נותרו כיתומים ללא אב כאשר מבחוץ נועצים הזאבים הישמעאליים את שיניהם החדות בכבשה הצחורה.

לא יפלא, אפוא, ששמו נישא בירא כבוד בפי כל מי שהכירו או שמע עליו, גם היום שבעים ושתים שנה אחרי הסתלקותו בסערה השמימה. **תנצב"ה.**

הרה"ק מרדכי יוסף משה מוסקוביץ אדמו"ר משאץ

יום ההילולא - י"א סיון

רבי מרדכי יוסף משה מוסקוביץ' מפורסם **כרבי משה מסוליצא** או **רבי מוישה'לה סוליצער**; ט"ז בתמוז ה'תרי"ט - י"א בסיוון ה'תרפ"ט היה אדמו"ר רומני בשושלת שאץ. כונה האדמו"ר מסוליצא.

קורות חייו

נולד בסוליצא שברומניה לרבי יואל מוסקוביץ' ולמרים חיה בתו של רבי מאיר מפרמישלאן. בשנת תר"י עבר עם משפחתו לויבראניווקה (אוק') שבגליציה שם הנהיג אביו את חסידי פרמישלאן.

בצעירותו למד אצל אביו יחד עם אחיו. בשנת תרל"ו נשא את פרומט, בתו של רבי אליעזר צבי ספרין מקומרנה, אולם בתוך שנת הנישואין הראשונה נפטרה במהלך לידה יחד עם הוולד.

כעבור זמן נשא את פייגא בתו של רבי נפתלי רובין מראדיחוב (נכדו של רבי אשר ישעיהו רובין מרופשיץ). הוא נמנע מלהתפרנס מרבנות, ועסק לפרנסתו כסופר סת"ם.

לאחר פטירת אביו בשנת ה'תרמ"ו מילא את מקומו כאדמו"ר, אולם בעקבות כהונתו של אחיו בעירו שאץ, עבר לכפר סוליצא שם שימש כאב"ד ואדמו"ר. כעבור שנים אחדות מינה את חתנו רבי יעקב ישראל ישורון רובין לאב"ד במקומו. בשנת תרע"ז עבר רבי משה להתגורר בעיר בוטושאן.

נודע בצדקותו ופרישותו והתפרסם כבעל מופת. הרבה בהכנסת אורחים ומתן צדקה. נודע אף בחיבתו לארץ ישראל וגם שלח לשם חלק מצדקותיו.

נפטר בי"א בסיון ה'תרפ"ט ונקבר בבוטושאני.

משפחתו

לרבי משה היו שבעה עשר ילדים וחלקם נפטרו בילדותם ביניהם:

- רבי שלום היה האדמו"ר משאץ בלונדון.
- רבי חיים יואל היה רבה של סאמבור ונרצח בשואה.
- רבי יחיאל מיכל שימש כאדמו"ר בהורודנקה.
- איידל דינה אשת רבי חנוך הענין דוב זילברפרב ששימש כאדמו"ר מקוידינוב ובוטושאני.
- באבצא שיינדיל אשת רבי זיידא מאיר שמעלנער ששימש כרב העיר דורוהוי ואח"כ כאב"ד בבוטושאני.
- לאה רעכיל אשת רבי יעקב ישראל ישורון רובין ששימש כאדמו"ר מסאסרעגען וסוליצא.
- מלכה אשת רבי אברהם אביש הלוי קנר כיהן כאדמו"ר מטשחויב בחיפה.
- מרים אשת רבי צבי אריה לנדאו כיהן כאדמו"ר מאליק בלויצק.
- בנו מאיר והבנות יוכבד חנה ותמר ברכה. נפטרו בבחרותם.

נוסח המצבה

משה איש האלוקים, רבן של כל ישראל, דבריו בשמים רושמים, כעמוד סנגור מיכאל, ישועות פעל לעם אל, יצאה נשמתו בקדושה, וכביאתו יציאתו בפרישה, סוד גדלו תמיד הצניע, פעולת צדקתו בלי להודיע, משיח ה' נתמשכן בעונינו, שימליץ יושר וטוב בעדינו, הרחמן הוא יגדור פרצותינו, ה"ה האדמו"ר ההצה"ק המפורסם מוה"ר מרדכי יוסף משה בן האדמו"ר ההצה"ק המפורסם מוהר"ר יואל זצלל"ה מסאליצא נפטר ביום י"א סיון תרפ"ט.

י"ב סיון

הרה"ק רבי מנחם מנדל מבאר

יום ההילולא - י"ב סיון

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מ"מ דק"ק באר זי"ע היה מראשוני וגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע. רבו הבעש"ט הק' העיד עליו שההבדל ביניהם הוא כחוט השערה בלבד, וחוט השערה זה אינו יכול להשיגו (כתבי ר"י שו"ב דף ל').

המגיד מבאר קירב את המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע לרבו הבעש"ט הק' זי"ע.

בשבת הראשונה שנתקבל הרה"ק רבי מנחם מענדיל זי"ע כמגיד מישרים בעיר באר, בא הבעש"ט הק' לשבות שם. כמו"כ בא הבעש"ט הק' כמה פעמים ביום י"ג מידות לפני יוה"כ אליו לק"ק באר.

המגיד הק' מבאר היה חביב מאוד בעיני רבו הבעש"ט והיה לו רשות לשאול את הבעש"ט הק' כל דבר (מאמר מרדכי עמ' ה).

דרכו בקודש היה לומר ד"ת ומוסר רק במקום שהיה נותנים לו מתן שכרו בצדו (דרך מצותיך קיב, ב) ע"ש.

רעו וידידו הגה"ק הכהן הגדול מפולנאה זי"ע מזכירו בספריו הק' (תולדות יעקב יוסף, בן פורת יוסף, צפנת פענח, כתונת פסים) למעלה ששים פעם! ומטייל בדבריו הק' באריכות ומפרש דבריו.

הוא מוזכר גם בשאר ספרי אבות החסידות: דגל מחנה אפרים, מאור עינים, מבשר צדק, קדושת לוי, אמרי פנחס ועוד.

נתבקש בישיבה של מעלה ביום י"ב סיון תקנ"ד.

אמרתי ליצר הרע: מדוע לא באת באמצע האוכל...

ב'שבחי הבעל שם טוב' (עמוד קיב) מביא: שמעתי מפי ר' מנדל מבאר, שאמר: בימי נעורי בעת התלהבות בשעת התפלה עלה במחשבתי, איך מלא לבי להתפלל לפני השי"ת מוכלל מפשעים ושבר לבי בקרבי. והיה כך זמן רב ולא יכולתי להפטר ממחשבה זו, כי נדמה לי שהיא מחשבה טובה. ואח"כ חשבתי בלבי: למה לא נופלת מחשבה זו במוחי ובליבי כשאשב לאכול אצל הקערה, אז דחיתי מחשבה זו.

פרעה חלם במשך שנתיים ימים

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וגו' (בראשית מא, א). ופירש באור החיים שכל משך הב' שנים חלם בכל לילה זה החלום, רק ששכחו, יעו"ש.

לכאורה קשה למה הוצרך דבר זה שיחלום שנתיים ימים רצופים, וי"ל עפ"י מעשה ממרן הבעל שם טוב זי"ע שנסע עם המגיד הק' רבי מנחם מנדל מבאר זצ"ל, ויצמא הרב רבי מנחם מנדל למים, ואמר לו הבעש"ט ז"ל אם יהיה לך בטחון אמיתי בהשי"ת, יזמין לך מים. וכן היה, שנזדמן להם ערל אחד, ושאל אותם אם פגעו בסוסים שנאבדו ממנו, אשר זה כבר כמה ימים שהוא מחפש אותם, ובקשו ממנו מים ונתן להם.

ושאל המגיד להבעש"ט: כיון שהערל לא נסע רק למעני, להרוות צימאוני, למה נוסע הערל זה כבר ג' ימים? והשיב לו: השי"ת הזמין לך אותו מקודם, כדי להיות מזומן לך, שברגע שיהיה לך ביטחון עצמי ימלא חסרונך.

גם כאן, לגבי יוסף, שנענש על שפנה אל וביקש משר המשקים להזכירו לפני פרעה, לישב במאסר עד שהיה לו ביטחון - לכך הזמין לפרעה חלום במשך השנתיים, כדי שיהיה מוכן ומזומן כאשר יגיע לביטחון האמיתי. אמרי פנחס - פר' מקץ

ט"ו סיון

הרב המקובל האלוקי ידידיה רפאל אבולעפיה

יום ההילולא - ט"ו סיון

הרב המקובל ידידיה רפאל אבולעפיה **היר"א** תקס"ז, 1806/7 - ט"ו בסיוון תרכ"ט, מאי 1869 היה מקובל נודע, שכיהן כראש ישיבת המקובלים בית אל.

נולד בירושלים, בן למשפחת אבולעפיה, והיה תלמידו של הרב רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי, ראש "ישיבת המקובלים בית אל" ונכדו של הרב שלום מזרחי שרעבי, שהיה גם הוא ראש הישיבה עד פטירתו בתקפ"ז. לאחר פטירתו של הרב חיים אברהם גאגין, חתן ר' רפאל אברהם שלום, בשנת תר"ח (1848), הוא התמנה לראשות הישיבה.

בספר "חכמי ירושלים" מתאר ישראל דב פרומקין את הרב אבולעפיה כ"צדיק המדוכא בייסורים ומתפרנס מיגיעו, חסידא קדישא, פרוש מבטן ומהריון". בספר "יהודי המזרח" שכתב משה דוד גאון נכתב עליו שהיה גדול הן בחכמת הנסתר והן בתורת הנגלה ודרכי הלמוד של האשכנזים לא היו זרות לו. עוד נאמר עליו שעמד בקשר אמיץ עם רבניהם, בהם הגאונים מקוטנא וקאליש וכי התרועע עם ר' יהוסף שוואַרץ. את גדולתו בחכמת הנסתר ניתן לראות מהקדמותיו, חידושיו והערותיו שנדפסו בראש ספרי תלמיד האר"י ר' חיים ויטאל. עם חיבוריו נמנים הספרים "דרך ושלום", והספר "קניין פירות" על כוונות הרש"ש, הרבה הערות חשובות שנכתבו על ידו הדפסו בסידור הרש"ש המכונה "הסידור הנדפס" שכן עד אז היו הסידורים צילום של כתבי יד. בהערות חשובות אלה שמו חתום בראשי תיבות: "היר"א" וכך נחקק שמו בין חכמי המקובלים.

בהיותו חרד לשמירת הדת התנגד ליסוד בתי ספר כלליים בירושלים, ובבוא הד"ר לודוויג אוגוסט פרנקל לעיר כדי ליסד בה את בית הספר למל, היה הרב הספרדי היחיד שהצטרף לרבני האשכנזים וחתם עמהם על החרם הגדול, נגד בית הספר. אולם כבר נכדו נסים בכר, אשר ייסד מספר בתי ספר יהודיים בטורקיה, יסד בירושלים את בית הספר אליאנס. ואף נכדו שלמה אבולעפיה היה בין מורי בתי הספר ביישוב העברי.

בשנת תקפ"ד התחברו הפלאחים תושבי ירושלים למרוד באדוניהם סולימאן פשא מדמשק אשר הכביד עולו עליהם, ולכדו את מגדל דוד והתבצרו שם. ושר המבצר שב לדמשק. אחרי שנתים בשנת תקפ"ו בהיוודע הדבר למלך צוה על עבדאללה פאשא מעכו להלחם עמהם ולכבשם. ואז בא להלחם על ירושלים ויעמוד במעלה הר הזיתים והשליך פגזי תותחים רבים על העיר פנימה, והיה סכנה גדולה בעיר. וכראות זאת הרב הרב אברהם שלום הנ"ל צוה לתלמידו היר"א **שיכתוב קמיע עם הכוונות הראויות להגנת תושבי העיר**, וגם צוה שלא יצא אף אדם ממקומו עד יעבור זעם. והיה נס גדול כי למרות נפילת פגזים רבים **לא נפגע אף אדם**, וגם היה זה בזמן חג סוכות ויהי הדבר לפלא. ויהי לעת ערב נדמו קולות התותחים, ויצא הרב היר"א לראות מה נעשה בעיר, ויהי כאשר אך יצא יצא מפתח סוכתו נפל לידו א' הפגזים ונכנס רסיס לרגלו והיה צולע על ירכו, וכמה שניסו הרופאים לרפאותו לא הצליחו להוציא את הרסיס מרגלו, וזה גרם לו כל חייו מכאובים ויסורים, ולבסוף הביא למותו ב- **ט"ו סיון תרכ"ט**. ונטמן בבית החיים בהר הזיתים.

מחיבוריו הידועים נמנים הספרים "דרך ושלום", ו"קנין פירות" על כוונות הרש"ש, וכן הגהות חשובות מכתב ידו הודפסו בסידור הרש"ש המכונה "הסידור הנדפס", שכן עד אז היו הסידורים רק כתבי יד. בהערות חשובות אלה שמו חתום בר"ת **היר"א**. וכך נחקק שמו בין חכמי המקובלים. כך נמצא בהסכמתו להוצאת הספר עץ חיים: "כה דברי המשרת והמכהן לשם ה' בק"ק בית אל יכב"ץ בשם כל ישראל וחותם לאהבת האמת, וחותם בשליש אמצעי לחדש חשון, בשער"י גאול"ה לפ"ק פעה"ק ירושלים ת"ו. וכפי פרושות לראות בנחמת ציון ובהקמת סוכת דוד הנופלת עיני צופיה. זעירא דמן חבריא, והוא הצעיר חי רפאל ידידיה אבואלעפיא ס"ט.

דממת מוות שררה ברחובות ירושלים של לפני מאה וחמישים שנה. השנה תרכ"ו, מגיפת החולירע פרצה בסופה אימתנית וגבתה חללים רבים. אחד מגאוני ירושלים של אז, הגאון רבי מאיר אוירבך מקאליש, בעל הספר "אמרי בינה", החליט שאי אפשר עוד לחשות. חייבים לעשות מעשה.

הוא ניגש בלאט לידידו הקדוש, ראש ישיבת המקובלים "בית אל", רבי ידידיה רפאל אבולעפיה - שנודע בפי כל בכינויו "הַיָּ"א" (ראשי תיבות של שמו, שביטא אף תואר כבוד ליראת השמים שקיננה בו), ונועץ עימו כדת מה לעשות.

הי"א יעץ לרבי מאיר אוירבך שיערוך "שאלת חלום". סדר זה מקובל אצל גדולי עולם: הם נוהגים מספר ימים בפרישות, טובלים במקווה מספר פעמים מסוים ובכוונות טמירות, צמים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, והולכים לישון כשהם בתענית, את שאלתם הם כותבים בצורה מיוחדת בכתב קולמוס על גבי עור צבי ומניחים אותה מתחת למראשותיהם. מי שראוי לכך זוכה שמן השמים יגלו לו את התשובה לשאלתו באמצעות פסוק.

הפסוק אינו אומר בצורה מפורשת את התשובה, אלא רומז עליה. על החכם שקיבל את התשובה מונחת האחריות לפענח בצורה נכונה מה התכוונו לרמוז לו מן השמים. לאחר הדרכה מגדול המקובלים - הי"א, ערך רבי מאיר אוירבך שאלת חלום.

בחלומו הוא רואה אש שחורה מרצדת על גבי אש לבנה, האותיות רושפות ובוערות, הוא מרגיש את גודל המעמד כאשר הוא קורא את הפסוק משיר השירים: "הנה זה עומד אחר כתלינו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" - - -

נבעת קם ה"אמרי בינה" משנתו, נטל את ידיו ומיהר לביתו של הי"א. כבר חצות לילה כעת, ודאי קם ראש ישיבת המקובלים לערוך תיקון חצות, הוא קיווה שלא יצטרך להפריעו באמירת הפסוקים. להפתעתו הרבה - חיכה לו הי"א בבית המדרש כשכולו אחוז שרעפים.

"בחצות הלילה שמעתי בת קול שמנהמת כיונה", שח המקובל הספרדי לרעהו, הגאון האשכנזי, עוד טרם שזה האחרון פתח את פיו, "הקריאו לי משמים את הפסוק בשיר השירים", וכאן אמרו שני הצדיקים מילה במילה את הפסוק שהזכרנו, נוכחים לדעת שמן השמים מכוונים אותם אל הפתרון.

אך מהו הפתרון? לא עמדו עדיין על סודו.

שקעו הצדיקים איש איש במחשבותיו, כשלפתע נגער הי"א ואמר בלאט: "במדרש דרשו חז"ל "הנה זה עומד אחר כתילנו - זה הכותל המערבי שלא זזה ממנו שכינה לעולם". הרב מקאליש הנהן וחיכה להסבר, והי"א המשיך: "לבי אומר לי, רבה של קאליש, שחוטאים חטא כבד בני ירושלים בכך שמצויים הם ליד שריד בית המקדש, מקום קדוש ממנו לא זזה השכינה, ואינם נוהגים בו כבוד".

קיבל רבי מאיר אוירבך את דברי רעהו, ונפרד ממנו כדי לכנס באישון לילה אסיפה של רבני העיר וגאוניה, יחדיו יטכסו עצה מה לעשות. לאחר דיונים רבים נפלה ההחלטה: בכל חתונה אנו אומרים "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". מעתה ועד עולם - קיבלו עליהם עדות יוצאי אשכנז בירושלים עיר הקודש, עליהם ועל זרעם - שלא לערוך חתונה עם יותר מכלי זמר אחד. קבלה שעומדת בתוקפה עד היום!

מספר ימים עברו והמגיפה נעצרה כליל, או אז נוכחו בני ירושלים לדעת שאכן הכותל המערבי היה זה שתבע את עלבונו, וגאוני הדור הם שמנעו את אסונם הכבד.

ט"ז סיון

הרה"ק שלום אליעזר הלברשטאם מרצפרט

יום ההילולא - ט"ז סיון

רבי שלום אליעזר הלברשטאם מרצפרט תרכ"ב - ט"ז בסיון תש"ד מכונה "רבי שלום אליעזר ראצפערטער" היה בנו השישי של רבי חיים מצאנז, מייסד שושלת חסידות צאנז. הרב הלברשטאם היה מייסד חסידות ראצפרט. נספה באושוויץ-בירקנאו.

תולדותיו

נולד בחול המועד פסח ה'תרכ"ב לרבי חיים מצאנז ולרעכיל דבורה, נכדתו של רבי מרדכי דוד אונגר האדמו"ר מדומברובה. נקרא על שמם של רבי שלום מבעלז ושל רבי אליעזר מדז'יקוב.

באלול ה'תרל"ו נישא לבתו של גיסו רבי מרדכי דב טברסקי מהורניסטייפול ועבר להתגורר במקום מגורי הוריה ברוסיה. אחרי תקופה מסוימת חזר לגליציה, לאחר שגורש משם על ידי השלטונות יחד עם תושבים זרים אחרים. הוא עבר לעיר שינאווא ליד אחיו, ולאחר תקופה עבר לעיר טארנא. בשנת תר"ס עבר להונגריה שם שהה כחצי שנה, לאחר מכן עבר לרצפרט העיר שעל שמה הוא ידוע. בימי השואה היה בגיטאות נירג'האזה ואריו-לאפש. נרצח בבירקנאו בחודש סיוון.

בני משפחתו

- הרב חיים הלברשטאם (ה'תרמ"ה - י"ט כסלו תש"ב), רב ודיין בסאטמר חתנו של רבי אברהם פנחס שלום רוטנברג מוולברום-צ'כנוסטוב ובזיווג שני חתנו של רבי ברוך רובין מבריזדוביץ. ילדיו מזיווג שני היו רבי אלטר מאיר דוד דיין בסאטמר, הרב מרדכי רב בטיסה-ליק, הרב יעקב יצחק וחתנו קרוב משפחתו, רבי אברהם נפתלי הלברשטאם בנו של רבי מנחם מנדל מסטרופקוב.
- הרב משולם זושא יצחק הלברשטאם ה'תרמ"ד - כ"ג באייר ה'תש"ד, התגורר ברצפרט. היה חתנו של רבי נפתלי טייטלבוים מניר-בטור ובזיווג שני של (גיסו של רבי נפתלי) הרב יהודה ארליך חתנו של רבי משה יוסף מאויהל. ילדיו מזיווג שני היו: בנו הרב חיים, חתניו: קרוב משפחתו רבי יצחק טייטלבוים בנו של רבי אהרן מוואלווא, אחיינו (בזיווג שני) רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים האדמו"ר מסיגט, רבי יואל בער האדמו"ר מראצפרט אחרי השואה, הרב יוסף כץ והרב אלימלך ריינמן מניו יורק.
- חנה, נישאה בזיווג ראשון עם נכדו של המגיד מטריסק, ובזיווג שני נישאה עם הרב מנחם מנדל רוזנפלד האדמו"ר מביסטריץ, בנו של רבי שלום רוזנפלד השני מקמינקא.
- סימא ברכה, אשת רבי חיים צבי טייטלבוים ה'תר"ם - ו' בשבט ה'תרפ"ו, האדמו"ר מסיגעט, מחבר הספר "עצי חיים", אבי האדמו"ר רבי משה טייטלבוים.
- חיה פראדל - ט"ז באדר ה'תשל"ד), אשתו של בן דודה, רבי בן ציון הלברשטאם י' באייר ה'תרל"ד - ד' במנחם אב ה'תש"א, האדמו"ר השני לבית באבוב, נכדו של רבי מאיר נתן הלברשטאם, גם הוא מבניו של רבי חיים מצאנז.

- אדל, בזיווג ראשון הייתה אשתו של הרב חיים מושקוביץ בנו של הרב בצלאל יהושע מושקוביץ מגלינא. בזיווג שני הייתה אשתו של הרב ישראל צבי ראטנבערג, האדמו"ר מקאסאן.

רוחו של ר' חיים-יעקב דייטש כמעט פרחה כשגילה שדרכו לחדר הרבי חסומה. "אנא ממך", התחנן לפני הגבאי, "חיי תלויים מנגד! בקש מהרבי שייאות לקבל אותי!".

זה היה בשנת ת"ש (1940). מלחמת העולם השנייה עדיין לא הגיעה להונגריה, אבל השלטונות כבר נערכו לקראתה וחוקקו חוקים שנועדו להבטיח כי מכונת המלחמה ההונגרית תפעל כהלכה.

אחד החוקים אסר על מכירת סוג עור משובח, שבו השתמשו לייצור סוליות. השלטונות ייעדו את העור הזה לבתי החרושת הצבאיים, לייצור נעליים ומגפיים בעבור החיילים.

הסנדלרים לא אהבו את החוק החדש, שפגע בפרנסתם, וכך התפתח שוק שחור: עורות הוברחו ממדינות סמוכות ונמכרו במחירים גבוהים.

ר' חיים-יעקב דייטש היה סוחר עורות ותיק, שסיפק את צורכי הסנדלרים. במקום מסתור בחנותו החזיק מעט מהעורות המשובחים, ומכר אותם ללקוחותיו הנאמנים.

יום אחד נכנס לחנות סנדלר וביקש לקנות יריעה מהעור המשובח שתספיק לשלושה זוגות נעליים. ר' חיים-יעקב נקב במחיר, הלה שלשל לידיו את המטבעות וקיבל את הסחורה בצירוף קבלה על הקנייה.

הסנדלר לא ניחן בעודף אהבת ישראל. עם יריעת העור והקבלה מיהר למטה המשטרה והלשין על ר' חיים-יעקב. השוטרים הכינו במהירות כתב תביעה, ור' חיים-יעקב קיבל צו להופיע למחרת בבית המשפט בעיר ברהובה (ברגסס) לדיון מהיר בעניינו.

עולמו של הסוחר חרב עליו. סחר בעור אסור נחשב עבירה חמורה, והעונש הצפוי לו היה אמור להיות קשה. בבהלה מיהר לנסוע אל רבו, רבי שלום-אליעזר הלברשטאם מרַצְפֶּרט (אויפהרטו), לבקש ישועה.

כחסיד נכבד היה בטוח שתינתן לו מייד הרשות להיכנס אל חדר הרבי, אך הגבאי, ר' צבי-אלימלך דים, עצר בעדו. "הרבי ביקש שלא ייכנס אליו איש היום", הודיע.

ר' חיים-יעקב התחנן לפניו שייכנס אל הרבי ויציג לפניו את מצבו החמור. השמש נעתר ונכנס פנימה, אך רבי שלום-אליעזר היה נחרץ: "אחת אמרתי. שום אדם, תהיה הסיבה אשר תהיה, לא ייכנס היום לחדרי".

את דרכו לבית המשפט בברהובה היה ר' חיים-יעקב צריך לעשות בשתי רכבות: תחילה לעיר קישוואַרדה (קלייַנוַרדיין), ושם לעלות לרכבת לברהובה. הרכבת האחרונה לקישוואַרדה יוצאת בשעת ערב מאוחרת, וכדי להתייצב בזמן לדיון עליו לנסועה בה, ללון שם בלילה ולהמשיך בבוקר ליעדו. אי-התייצבות בבית המשפט הייתה עלולה להחמיר את דינו.

כשנחסמה דרכו אל רבו, ישב בבית המדרש והמתין. הוא החל לומר תהילים, ודמעות זלגו על לחייו. מדי פעם בפעם פנה אל הגבאי בבקשה נוספת להיכנס, אך שוב ושוב נענה בשלילה.

השעה התאחרה. ר' חיים-יעקב כבר נערך לצאת, כדי שלא להחמיץ את הרכבת. ופתאום פרץ הגבאי לבית המדרש ואמר לו: "הרבי קורא לך".

ר' חיים-יעקב לא ידע את נפשו. עוד בטרם הספיק לומר מילה אחז הרבי בידו ואמר בחום: "סע לשלום, וה' יצליח את דרכך. רוץ לרכבת האחרונה!".

הסוחר עמד נדהם, אך הרבי דחק בו להזדרז. דבריו עודדו אותו, והוא פתח בריצה לעבר התחנה. ברגע האחרון הספיק לעלות לרכבת.

ר' חיים-יעקב תפס את מקומו, ובמהלך הנסיעה פתח בשיחה עם גוי שישב לצידו. הלה סיפר כי הוא נושא חבילה בשליחות פקידי הממשל לבית המשפט בברהובה. תחילה ייסע לקישוואַרדה, ילון שם, ועם בוקר ימשיך ליעדו.

ר' חיים העיף מבט חטוף בחבילה וצמרמורת חלפה בגופו. שמו התנוסס עליה. הוא לא הסגיר את התרגשותו, אך מוחו פעל בקדחתנות.

בהגיעם לקישוואַרדה המליץ ר' חיים-יעקב לעמיתו ללון באכסניה שהכיר, שאותה ניהל ר' יעקב שוורץ, אף הוא מחסידי הרבי מראצפרט.

בהיכנסם שיתף ר' חיים-יעקב את בעל הבית בסיפורו. בעל האכסניה קלט מייד את המצב. הוא מזג לשליח משקה חזק ומשובח. עד מהרה שקע האיש בשינה עמוקה. שוורץ לקח את החבילה ובה הממצאים המפלילים - יריעת העור והקבלה - והשליכה אל תוך האח הבוערת.

"השליח לא יתעורר עד מחר בצוהריים", אמר לידידו בשקט, "ואת החבילה - איבד. כשיקום, האכסניה תהיה מלאה אורחים, ואסייע לו 'לחפש' את האבידה. מן הסתם יחשוב שאחד האורחים גנב אותה...".

בבוקר נסע ר' חיים-יעקב לבדו לבית המשפט, והתייצב בשעה היעודה בדוכן הנאשמים. שם הכחיש בתקיפות את העבירה שיוחסה לו.

"איך אתה מעז להכחיש?!", תהה השופט. "עוד מעט יגיעו הראיות - רצועת העור והקבלה!". ואולם ר' חיים-יעקב נותר שליו. "נפלה כאן טעות מצערת", חזר ואמר. "אין לי כל קשר להאשמה".

השעה שבה אמור היה השליח להופיע חלפה. עוד שעה עברה. סבלנותו של השופט פקעה, ולבסוף הכריז על זיכויו המלא של הנאשם. (על-פי 'עטרת חיים', מפי בעל המעשה)

י"ז סיון

הגה"צ רבי משה פארהאנד

יום ההילולא - י"ז סיון

הגה"ק רבי משה פארהאנד זי"ע נולד בנייטרא לאביו הצדיק תמים ר' יוסף צבי זצ"ל בחודש מנ"א שנת תרכ"ב.

תחילת לימודו היתה בנייטרא ואחרי כן עבר ללמוד במטרסדורף בישיבתו המפורסמת של הגה"ק רבי שמואל עהרנפעלד בעל "חתן סופר". כבר אז נודע כקדוש ה' מכובד. התנהג בקדושה ובטהרה, והרבה לסגף את עצמו בתעניות ובכל מיני סיגופים. פעם אחת הזמינו רבו אליו והוכיחו על כך, שהרי אמרו חז"ל שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית!

בהגיעו לפרקו חזר לנייטרא ונשא את בתו של הרבני רבי אהרן שענפעלד, נכדת רבי מרדכי שענפעלד ראב"ד נייטרא בעמח"ס דברי יושר. אחרי נישואיו המשיך לישב באהלה של תורה והתמסר ללימודו בשקידה רבה. כעבור זמן הוכתר כדומ"ץ בנייטרא ורב חברת "מחזיקי תורה", וגם הרביץ תורה לתלמידים רבים.

כשלושים ושתים שנה הנהיג את עדתו במאקאווא, הרביץ תורה לתלמידים, אהב את הבריות וקירבם לתורה, ומצד שני לחם מלחמתה של תורה לשמור את צביון העיר ולשומרה מפני הרוחות החדשות שהיו מנשבות באותם הימים. והיו ידיו אמונה עד בוא השמש.

בשנת תש"ד נעצר בעלילה ע"י השוטרים הרשעים ובחסדי שמים הצליחו להשיג שחרורו אחרי השתדלות נמרצת מכל בני קהילתו, אך בריאתו התרופפה.

בתחילת חודש סיון נסע לדרוש ברופאים בעיר פעסט וחשב להתאושש במקצת בשלוה היחסית ששרתה בעיר הבירה. אך לא עלתה לו למצוא תרופה למחלתו וביום ה' פרשת בהעלותך, י"ז סיון תש"ד, השיב את נשמתו לבוראה.

למחרת ביום ערב שב"ק הובילו את ארונו בחזרה למאקאווא וערכו לו בני עירו לוויה בבכיה גדולה ונטמן באוהל בביה"ח. מפני הרעה נאסף הצדיק.

בגמר שבעת ימי האבל גירשו הרשעים ימ"ש את בני קהילת מאקאווא למחנות העבודה. זי"ע

גודל כח ברכותיו

פעם, כאשר רבינו עמד באמצע תפילתו, הגיע אליו אחד מבני הקהילה, אשר לא נמנה על תלמידי הישיבה, וביקש את ברכתו, כיון שהיה עליו להתייצב בעוד שעה קלה לפני ועדת הצבא. רבינו רמז לו שימתין עד שיסיים תפילתו, ולאחר מכן ברכו שיצא לחופשי, וכן היה.

מאוחר יותר באותו היום, ניגש אל רבינו אחד מתלמידי הישיבה, אשר היה אף הוא צריך להתייצב באותו היום, וביקש את ברכת רבינו. נבהל רבינו והשיב בצער רב: "חבל, חבל, שלא ידעתי קודם לכן כי צריך אתה היום להתייצב. רק ברכה אחת היתה לי היום, וכבר נתתיה לאחר!" רבינו ישב כמשתומם ושקע בהגיגיו במשך כמה רגעים, לבסוף נענה כשח אל עצמו ואמר: "אהבתי אל תלמיד יקר זה כה גדולה. אברך גם אותו, ויהי מה!" ואכן, ברכתו של רבינו נתקיימה במלואה, וגם אותו בחור חזר כשתעודת שחרור בידו.

המחיש לתלמידיו שמשיח עומד כבר בפתח

סיפר אחד התלמידים של רבינו, אשר היה גם תושב העיר מאקאווא, לאמור כי היתה תקופה בה סבל מקשיי פרנסה וידע מחסור ותלאה, מכיון שמעילו העליון כבר לא היה במיטבו, אך ידו לא השיגה לקנות חדש, החל לחסוך פרוטה לפרוטה, ונהג כך במשך תקופה ארוכה, בתקוה כי לבסוף יעלה בידו לקנות לעצמו מלבוש חדש.

יום אחד, בדרשה עילאית שנשא רבינו בבית הכנסת בקהילה נסובו דבריו על אודות ביאת המשיח ותוקף האמונה ב"אחכה לו כל יום שיבוא". למחרת, מספר - האיש "פשוט התביישתי מעצמי על הפרוטות - שהנני חוסך ליום מחר, כאשר משיח ניצב כבר בפתח ובודאי חיש מהרה ינהלנו קוממיות לארצנו בו

ביום, הוצאתי את המטבעות שחסכתי ומיהרתי לסדר בהם את ענייני, מתוך תחושה עמוקה כי הופעת המשיח אינה אלא ענין של יום או יומיים, וחייבים להזדרז כדי להיות מוכנים לעלות עמו לירושלים".
רחשי לב-בהעלותך

י"ח סיון

הרה"ק רבי ישכר בער מראדאשיץ

יום ההילולא - ח"י סיון

רבינו נולד בשנת תקכ"ה לאביו רבי יצחק ז"ל אשר על מצבתו חרות "איש תם וישר וירא ה'". אביו עוד זכה לשמש את הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, ומסופר שהמגיד הק' היה השדכן בין ר' יצחק לזוגתו, ואף הבטיח שיולד לו ממנה בן שיאיר את העולם.

כבר משחר נעוריו נודע רבינו בפרישותו וקדושתו, והיה רגיל לטבול במקוה בימי ילדותו אף בימות החורף והקור, במסירות נפש עצומה להשי"ת ולעבודתו.

מעת התמנותו לכהן ברבנות עיר ראדאשיץ נתפרסם שמו כפועל ישועות בקרב הארץ בהראותו אותות ומופתים להושיע אנשים ממצוקותיהם, ולרפא חולים מתחלואיהם, ורבים נקבצו והתדפקו על דלתו להתברך ולהיוושע בכחו הגדול והקדוש. ואף בקרב גויי הארץ יצא שמעו לתהלה והיו משחרים לפתחו לעצה ולברכה. ורבינו העיד על עצמו שלכן מרבה הוא במופתים כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו ית"ש בעולם.

רבינו נסתלק לשמי רום ביום י"ח סיון שנת תר"ג לפ"ק ומנוחתו כבוד בעיר ראדאשיץ, גם לאחר פטירתו נקבצו ובאו המונים להשתטח על קברו וראו שמה פלאות וישועות כמו בחיים חיותו.

עד מתי תבשלי תפוחי אדמה עם תפוחי אדמה

סיפר הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זצ"ל, בעודו רך בימים והיה נודד בגלות, אירע לו פעם אחת בהיותו הולך בדרך והיה עייף מטורח הדרך, עבר דרך כפר אחד שהיה דר שם אופה יהודי והיה לו קר, כי היה אז ימי החורף, וביקש מהיהודי שיניח לו ללון אצלו, והאופה לא היה לו רק חדר אחד קטן אצל חדר בית האופה.

ויהי בלילה אחר חצות בעת שכולם כבר ישנו, והנה שמע רבינו קול אנחה ויללה מהכפרי שהיה גונח מאד. וסיפר רבינו שבכל פעם בעת שמעו היה נשבר לבו בקרבו, והיה בוש מאד על עצמו וסבל חולשת הדעת גדולה מאד, כי אם אדם פשוט וכפרי אשר הוא עם הארץ ומצער כל כך על גלות השכינה איך יכול להרים ראשו נגדו, ורצה לעשות מעשה לסגף עצמו עוד יותר.

עד ששמע קול זוגתו ששאלה אותו "מוישה, למה אתה מתאנח כל כך"?, והוא ענה לה "יענטע עד מתי תבשלי תפוחי אדמה עם תפוחי אדמה, כבר בא העת שתבשלי לביבות קליסקעלין... נפלאות הסבא קדישא

רפואה בלחם ומים

מסופר על הסבא קדישא הרה"ק רבי יששכר בער מראדאשיץ זיע"א, גופא דעובדא הכי הוה, כשזכה פעם הראשונה לגילוי אליהו, שקיבל על עצמו שלא לפשוט ידו לבקש מתנת בשר ודם, מתוך ידיעה

דמה שנקצב לו יקבל מידו יתברך שמו הפתוחה הקדושה והרחבה, ורצו מן השמים לנסותו ונסבב הדבר שאף אחד לא יביא לו כלום, והיה שרוי בצום משך כמה ימים, כשבנוסף לכך שרר אז קור מקפיא ולא היה לו במה לחמם את הדירה, אבל הוא לא ביקש מאף אחד, ועד שהגיע לכלות הכוחות ובכל זאת עמד בשלו ואמר: אם ברצונו יתברך שמו לקחת אותי מן העולם, הנני מוכן ומזומן לכך, אבל בשום אופן לא אעבור על הקבלה טובה שקבלתי עלי, והתחיל כבר לעשות הכנות ולכוון הכוונות שצריכים לכוין קודם יציאת נשמה. ובתוך כך נפרצה הדלת על ידי אליהו הנביא שהכניס לתוך פיו יין שרף ומיני מרקחת להשיב את נפשו, וגם הסיק את התנור, וגילה לו שהיה זה נסיון מן השמים, ושמעתה אכן לא יצטרך לבקש כי ייצא טבעו בעולם והכל ירוצו אחריו להנות אותו מנכסיהם.

והגיד על כך הרה"ק מצאנז קלויזנבורג זיע"א ('שפע חיים' פרשת תולדות תשכ"ו): וכן נהגו כל הצדיקים שלא לבקש מתנת בשר ודם, כי רצו לקבל מחיתם מיד הבורא ית"ש בעצמו, וכאמור (תהלים קמה טז) 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון', שכביכול מזין את האדם ומכניס מאכלו לתוך הפה ממש, דמי שראוי לכך אינו זקוק לשום נברא ואינו צריך אפילו ללכת וליקח את מזונו. וזה שאמר הכתוב (תהלים קיב א-ג) 'אשרי איש ירא את ה' במצותיו חפץ מאוד' וגו', ולפי שהוא חפץ רק במצוות ה' זוכה אשר 'הון ועושר בביתו' ואינו צרך לצאת ולבקש טרפו. וגם יבואר 'אשרי איש ירא את ה'' וגו', שביראתו ובביטחונו החזק באלקיו הוא מבקש 'הון ועושר בביתו' דייקא, שאינו רוצה מה שלא מגיע אליו לתך הבית ואינו פושט ידו לקבל מתנת בשר ודם. ספיר ויהלום נח ע"ט - ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

י"ט סיון

דון יצחק אברבנאל

יום ההילולא - י"ט סיון

ר' יצחק ב"ר יהודה אברבנאל (כונה גם בתואר הכבוד הספרדי 'דון') היה מגדולי חכמי ספרד בדור הגירוש.

והחיד"א מכנהו בספרו (שם הגדולים): השר הנשגב הנשר הגדול מ' יצחק אברבנאל משועי ספרד גזע ישי בית הלחמי.

ר' יצחק נולד בליסבון בירת פורטוגל בשנת קצ"ז למשפחה מיוחסת של רבנים ושרים, שנתייחסה לבית דוד.

לאחר שלמד הרבה תורה וחכמה מונה לשר האוצר של ממלכת פורטוגל, ולאחר שנאלץ לברוח מפורטוגל - מונה לשר האוצר בממלכת קסטיליה שבספרד, ובכל אותה תקופה היה ביתו בית ועד לחכמים.

כבר בגיל צעיר החל לדרוש ברבים ולחבר ספרים בפרשנות המקרא ובמחשבת ישראל, ובכך המשיך כל חייו, כשהוא משתמש בניסיונו המדיני הרב להסברת מושגים ופרשות בתנ"ך ובאמונה. בספריו התייחס לדעות פרשנים נוצרים, והיה הראשון שכתב מבואות לספרי התנ"ך.

בשנת רנ"ב, לאחר שנכשלו מאמציו להניא את המלך והמלכה מביצוע גזירת הגירוש, גלה מספרד עם אחיו, כשהוא מסרב להצעת המלך להישאר במשרתו.

הוא עבר לנאפולי שבאיטליה, ושם מונה ליועץ המלך. כדי לחזק את האמונה בגאולה ובביאת המשיח בעקבות הגירוש, כתב בשנים רנ"ז - רנ"ח שלושה ספרים תחת השם 'מגדול ישועות': הראשון נקרא

'מעייני הישועה' (דפו"ר פירארה שי"א) והוא פירוש על ספר דניאל, השני 'ישועות משיחו' (דפו"ר קרלסרוה תקפ"ח) ובו פירוש המאמרים על הגאולה והמשיח שהובאו בחז"ל, והשלישי 'משמיע ישועה' (שאלוניקי רפ"ו) על הגאולה העתידה. רי"א נתבקש לישיבה של מעלה בי"ט סיון שנת רס"ח בפדואה.

עשרות מספריו נדפסו בחייו ולאחר פטירתו, ומיעוט מהם נשאר בכת"י או שאבד.

כדי להגדיל השמחה

קרבן תודה המוזכר בפרשת צו, עניינו הכרת הטובה להקב"ה על נסיו ונפלאותיו, וכשמו כן הוא. ובשל כך ציותה התורה שיוסיפו וירבו בקרבן זה, וכפי שכתב רבינו האברבנאל זיע"א: בא הכתוב הזה וחידש שאם יהיו השלמים על תודה שיהיו טעונין לחם, והוא אמרו 'אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלת מצות' וגומר, ושיהיה לכהנים מהם בשר ולחם, רוצה לומר בשר חזה ושוק ולחם מצה וחמץ אחד מכל קרבן ושאר הבשר והלחם נאכל לבעלים. וטעם הלחם הזה לשלמי תודה כדי להגדיל השמחה להשלימה לכהנים ולבעלים כדרך שעושים בני אדם בשעת שמחתם שהם שמחים ומשמחים את רעיהם.

ואפשר לומר עוד שהיו שלמי תודה באים עם לחם רב כדי שבעל השלמים כשהוא מקדיש קרואיו לא יחסר לחמו, כי אם לא יהיה לו לחם ברבוי ולשובע ימנע מלהקדיש קרואיו לאכול עמו שלמיו, כי הבשר לא יאכל מבלי לחם. ולכן צוה להביא עם השלמים לחם רב מספיק לכל בשר שלמי התודה, בהיות מן המין הבינוני שהוא כבש. כי הנה הכבש הבינוני הוא כמו עשרים ליטרים והצטרכו לו ארבעים לחמים שני לחמים לליטרא אחת. וכך היה מספר לחמי התודה. ועם זה נשיב גם כן למה הבדיל השם שלמי תודה להיותם נאכלים ליום ולילה, ושאר השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד כמו שמבואר בפרשה. כי הנה היה זה כדי לפרסם הנס, וזה שהבעל שלמי תודה כשהוא רואה ששלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות הוא מזמין על שלמי תודתו אחיו ואוהביו ומיודעיו לאכול ולשמוח עמו, וישאלו זה את זה על מה היה תודתו, והוא יגיד להם הנסים והנפלאות שעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. ואלו היו שלמי תודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימים ולילה אחד, לא היה הבעל מזמין לשום אדם, כי לשני ימים ולילה אחד בבית אחד יאכל. אבל בראותו הבשר והלחם רב בביתו ושלא יאכל אלא ליום ולילה אחד, בהכרח יקרא רבים ממיודעיו ואחוזת מרעהו לאכול, פן יהיה ביום המחרת ללעג ולקלס לבני אדם הרואים אותו שורף כמות גדול מתודת שלמיו ואת אחיו ואוהביו לא קרא. ספיר

ויהלום צו ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ' סיון

הרה"ק רבי זאב טווערסקי מראחמיסטריווקא

יום ההילולא - כ' סיון

הרה"ק רבי זאב המכונה רבי וועלוועלי מראחמסטריווקא זי"ע, נולד ביום ה' באדר תרי"א לאביו הרה"ק רבי יוחנן מראחמסטריווקא זי"ע צעיר בניו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זיע"א.

בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית בת שבע ע"ה בת הרה"ק רבי ישעי' משולם זוסיא מטשערנאביל זצ"ל.

בזיוו"ש נשא את הרבנית צפורה ברכה בת הרה"ק רבי יעקב שמשון חודרוב מבאהפאלי זצ"ל.

עוד בחיי אביו וע"פ פקודתו, קיבל סמיכה מדודו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, ומאז החל בהנהגת עדת ישורון. עם הסתלקות אביו הק' בשנת תרנ"ה, מילא מקומו בראחמסטריווקא יחד עם אחיו הק'.

בשנות הזעם כאשר הקומוניסטים עלו לשלטון ברוסיה נמלט לעיר זלאטאפאלי מחמת המציק. בשנת תרצ"ד זכה להנצל מעמק הבכא, עלה לארצנו הקדושה והתיישב בעיה"ק ירושלים ת"ו. (אחרי ששנים מאחיו עלו לארה"ק לפניו, ה"ה: אחיו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע שעלה לראשונה בשנת תרס"ד, נפצע בפסח תר"פ בידי פורעים ערביים בדרכו אל הכותל המערבי, ונפטר בי"א באייר. ואחיו הרה"ק רבי מנחם נחום זי"ע שעלה בשנת תרפ"ד, ונפטר בכ"ח שבט תרצ"ו).

הרה"ק נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ' בסיון תרצ"ז, בשנתו הפ"ז, ומנו"כ באהל צדיקי בית ראחמסטריווקא שבמרומי הר הזיתים.

ה'קהילות יעקב' זצ"ל התבטא עליו שהיה גאון הגאונים

סיפר הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמאן זצ"ל:

בזיווג ראשון היה הרה"ק רבי וועלוועל מראחמסטריווקא זי"ע גיסו של הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, (שניהם היו חתניו של הרה"ק רבי ישעי' משולם זושא זי"ע בן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע בנו הגדול של המגיד הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע), וכאשר היו שניהם סמוכים על שלחן חו"ז (הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע) התקשרו זה לזה בעבותות אהבה ובקשר אמיץ בל ינתק.

מהרי"ד העריך מאד את ידיעתו המופלגת של רבי וועלוועל בתורה, וסיפרה לי בתו (של הרה"ק רבי וועלוועל זי"ע ה"ה) הרבנית של ה'אמרי חיים' ע"ה, שבחתונת גיסה הרה"ק רבי ברוך בעל ה'מקור ברוך' מסערט-ויזניץ עם בתה של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, צוה המחותן מהרי"ד להביא כסא עבורה לשבת, והיא התביישה מכך שהרי היתה אשה צעירה מאד, מה גם שהיו שם עמה גיסותיה, א"ח של הרה"ק מוישווא וה'דמשק אליעזר', שהיו גדולים ממנה בשנים, ולסובבים פנה מהרי"ד והסביר: הרי היא בת תלמיד חכם, "זיין קענעכט'ן, א זיינס איז נישטא!", כאומר שידיעתו בתורה של הרה"ק מראחמסטריווקא זי"ע היתה עד להפליא, שלא ראה דוגמתה.

בדומה לכך שמעתי מאדמו"ר רבי מנחם שלמה מסוכטשוב זצ"ל שנהרג בתאונת דרכים בשנת תשכ"ט, שדודו הרה"ק רבי דוד מסוכטשוב זי"ע סבר שהרה"ק מראחמסטריווקא הינו גדול הדור, ואילו הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי בעל ה'קהילות יעקב' זצ"ל התבטא עליו שהיה "גאון הגאונים". פרקי אבות 'מפי ספרים וסופרים' ח"ב, עמ' סג

יצאה נשמתו בטהרה

גם כשכחו תש והוא היה רתוק למיטתו שנה שלמה, לא פסק פומיה מגירסא, ומתחת לידיו יצאה תשובה להלכה בת עשרים עמודים, בדיני עירובין הקשים והסבוכים, תשובה מלאה בחריפות ובקיאות, בה סלל דרך מקורית ליישב שיטת הרמב"ם התמוהה שגדולי הראשונים ז"ל הקשו עליה קושיות קשות כברזל.

ימים ספורים לפני פטירתו לחיי עולם, כשחולשה עצומה תקפתו, הגיעה אליו מרוסיה שאלה בעניני מקוואות. הוא עשה מאמצים כבירים להשיב עליה, ומקורביו השתוממו באיזו מסירות נפש כתב את התשובה.

זמן מועט לאחר שסיים לכותבה, מסר את נשמתו הטהורה ליוצרה. כשעיינו בתשובה ראו שהיא מסתיימת במלה "טהור". וכעין בת קול שיצאה על בן דמא (עז כז, ב) ורבה בר נחמני (ב"מ פו, א) "אשריך שגופך טהור, ויצאה נשמתך בטהרה". תפארת אבות ח"א, עמ' 205

כ"ב סיון

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר

יום ההילולא - כ"ב סיון

הגרי"ש זצ"ל נולד בי"ז אדר השני שנת תרפ"א בעיר בעלעד כבן בכור לאביו הגה"צ רבי אברהם צבי זצ"ל הי"ד בעל "מחנה אברהם" ואב"ד קאפאוואר - ולאמו הצ' מרת חוה לאה.

כבר בצעירותו ניכרו בו תכונות נפלאות, כשרונות מופלאים ואצילות נפש.

בבחרותו נשלח ע"י אביו זצ"ל ללמוד אצל הגה"צ ה"ויגד יעקב" מפאפא זצוק"ל, שם לא מש מאהלה של תורה ולא זזה ידו מתחת יד רבו. בשנים ההן מילא את אוצרו הטוב בקנייני התורה, עד שרכש ידע עצום בתורה ובהלכה, כשכל לימודו היה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. הרב מפאפא זצ"ל הסתופף בצל צדיקי בית בעלזא זיע"א, והוא שקירב את תלמידו הגרי"ש אל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל. מאז עד אחרית ימיו היה הגרי"ש דבוק בבית בעלזא.

הגה"צ רבי שבתי שעפטיל ווייס זצ"ל אבד"ק שימאני, בעמח"ס "הלכתא רבתא לשבתא", הכתירו בנזר ההוראה. אף שלא היה נותן היתרי-הוראה לבחורים, חרג מגדרו כאשר שמע שאביו רבי אברהם צבי חלה במחלה קשה, ועל בנו הגרי"ש לסייע לו בעבודת הקודש.

בפרוץ השואה, כאשר שתה כרם בית ישראל את כוס התרעלה, פנה רבי אברהם צבי אל בנו יקירו הגרי"ש זצ"ל ואמר לו: "דע לך, שמתוך בני המשפחה, תזכה אתה ועוד ארבעה לשרוד בחסד ה'. מבקשני ממך, כי תמשיך את המורשת בישיבה קדושה שתרביץ בה תורה לתלמידים".

כמצווה ועושה, יסד הגרי"ש לימים ישיבה קדושה על שמו של אביו הי"ד בעמח"ס "מחנה אברהם". כאן חונכו צעירי הצאן על פי מורשתו הקדושה, של תורה ויראה טהורה.

בשנות השואה התגלגל במחנות שונים, חלק מהזמן שהה יחד עם הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זצוק"ל, ובחסדי שמים ניצל לחיים. בשנת תש"ו הקים את ביתו עם הרבנית מרת רחל ע"ה. באותם ימים התקבצו סביבו השרידים, והכתירוהו כרב מחנה העקורים ווינדסהיים שבגרמניה.

עם עלותו לארץ הקודש, הוכתר כרב שכונת דיר-יאסין (לימים גבעת שאול ב') בירושלים. במשך השנים החזיק בעול ההנהגה כשהוא קשור בקשר הדוק עם גדולי מאורי ישראל.

בעידודם של הרה"ק מבעלזא זצ"ל והגר"ע סופר זצ"ל גאב"ד פרעשבורג, קיבל על עצמו בשת תשט"ו את עטרת רבנות "חוג חתם סופר" בבני-ברק. מאז עד אחרית ימיו ניהל את ענייני הקהילה המפוארת ברמה, תחת הנהגתו קמה מערכת הכשרות "חוג חתם סופר", כשהוא מפקח באופן אישי על כל עניני הכשרות.

בשנת תשכ"ד קיים את צוואת אביו זצ"ל והקים את הישיבה לצעירים "חוג חתם סופר" - "מחנה אברהם". כעבור ארבע שנים הקים את הישיבה הגדולה כהמשך לישיבה לצעירים. הגרי"ש אונגר מסר

בעצמו את השיעורים בישיבה, והשגיח באופן אישי על התקדמותו הרוחנית של כל אחד מהתלמידים, כאשר לצידו הצטרפו למלאכת הקודש ראשי ישיבות ומנהלים רוחניים, אשר יחדיו הקימו דורות של חסידים ואנשי מעשה, ותלמידי חכמים מופלגים שחלקם מכהנים כיום כרבנים וראשי ישיבות.

הוא נטל את עול החזקת הישיבה על שכמו, ולצד שיעוריו המופלאים היה דואג לכל מחסורם של התלמידים. תלמידיו ראו בו דמות מיוחדת, שהקרינה על כל אחד מאור פנים ושמחה. בכל עת עודד וחיזק בכל יכולתו; עומק ואיכות קשריו עם התלמידים נמשך שנים רבות, כאשר הם קשורים אליו בעבותות אהבה.

לצד עמידתו בניהול העדה ובראשות הישיבה, כיהן כדומ"ץ בבד"ץ ד"זכרון מאיר", שהיה בראשות מרן ה"שבט הלוי" זצ"ל והגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל.

ביום כ"ב סיון שנת תשס"ד נתבקש לישיבה של מעלה, זי"ע.

לא תגורו מפני איש - גם מפני אלמנה

הייתי נוכח פעם בדין תורה אצל שלשה גאוני עולם ה"ה הגר"ש וואזנר זצ"ל, הגר"נ געשטעטנער זצ"ל, ודודי הג"ר יצחק שלמה אונגאר זצ"ל, מצד אחד עמדה אלמנה, והבי"ד פסקו שלא לטובתה.

כשמעה האלמנה את הפסק צעקה ואמרה: אם פוסקין נגדי אמות...

הגר"ש וואזנער והגר"נ געשטעטנער נבהלו קצת, אולם הגרי"ש אונגאר נענה ואמר: אז איהר ווילט קענט איהר דא שטארבן, מיר זענען ניט קיין כהנים... (=אם אתם רוצים, אתם יכולים למות פה, אינני כהנים)... הג"ר יחיאל מיכל שטיינמעטץ שליט"א, דומ"ץ סקווירא ב.פ.

דמות דיוקנו של אביו

יום כ"ב באייר היה אצל הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל יום המיוחד לשבח והודיה להבורא ב"ה, הוא יום ההצלה שבו בשנת תש"ה נשתחרר מידי הרשעים ימ"ש. השחרור היה בהיותו במחנה 'טרייזנשטאט', שם חלה כמו רבים במחלת 'פלעק טיפוס' - 'טיפוס הבהרות', מלווה בחום גבוה, עד שהתדרדר מצבו וחלה בדלקת קרום המוח. כך שכב כשבועיים בלי הכרה בבית חולים צבאי רוסי שהיה שם. למראה מצבו הגרוע חשבוהו כמת והשליכו אותו דרך החלון לערימת המתים בחצר בית החולים. בדרך נס עבר שם רופא והחליק ונפל על הערימה הזאת בדיוק על גופו, והנה הוא בתור רופא שומע שיש בו דופק ורוח חיים. מיד החזירו אותו לבית החולים ושם טיפלו בו עד שלאט לאט שב לאיתנו.

לימים סיפר שמצבו היה אז כתינוק שנולד, כי שכח כל תלמודו וכמעט לא ידע אפילו צורת אות, עד שריחמו עליו מן השמים ועל ידי יגיעה רבה שב לתלמודו ולאיתנו הראשון.

בימים ההם ששכב עוד בלי הכרה ומשותק בצד שמאל, התעורר במקצת והנה הוא רואה במחזה את אביו ואמו מוקפים באש, ומתחיל לצעוק אליהם: מפני מה נשארתי אני כאן בעולם העכור ולא זכיתי להסתלק על קידוש ה' כמוכם? הרי בין כה איני יודע ללמוד ולהתפלל ולמה לי חיים? ענה לו אביו להרגיעו: תדע לך וזכור שכבר הבטחתי לך כשנפרדתי ממך שתזכה להרביץ תורה ברבים. ומאמי גם בקשתי ברכה, וברכה אותי באריכות ימים. לבקשתי שרצוני לנשק ידם, ענו לי: אנו כבר בבחינת 'אש' ואין לך רשות ליגע בנו. ספיר ויהלום פר' כי תצא תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ג סיון

הגה"ק רבי יהודה אסאד

יום ההילולא - כ"ג סיון

הרה"ק רבי יהודה אסאד נולד בעיר אסוד שבהונגריה בשנת תקנ"ד.

הוא למד בישיבתו של מהר"ם בנעט, גדול רבני מורביה (צ'כיה), ובהמשך שימש כדיין בעיר סרדהֶל (סערדאהעלי; כיום - דונאיסקה סטרדה, דרום סלובקיה). העיר שכנה במחוז פרשבורג (היום ברטיסלבה), והתקיימה בה קהילה גדולה וחשובה במשך מאות שנים, עד השואה הארורה בה נרצחו כל יהודיה שהיוו כמחצית מתושבי העיר. מאוחר יותר שימש רבנו במשך כמה שנים כרב בכמה עיירות, ובשנת תרי"ד שב לסרדהל ושימש כרבה במשך כשתים עשרה שנה, עד לפטירתו בשנת תרכ"ו, לפני קנ"א שנים. הוא הקים בה ישיבה גדולה והפך את העיר לתל תלפיות, עד שסרדהל נחשבה מהקהילות החשובות בהונגריה.

בין השאר היה רבנו מגדולי המשיבים בדורו, והשיב אלפי תשובות גדושות חריפות ובקיאות יוצאות-מהכלל לשואלים מקרוב ומרחוק. רבנו שמר העתקים של חלק מתשובותיו, ומהם הכין לדפוס בנו וממלא מקומו, רבי אהרן שמואל אסאד (תק"ץ-תרס"ה), ששימש כרב העיר במשך ל"ט שנים, את שו"ת מהרי"א 'יהודה יעלה'.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ג סיון תרכ"ו.

טעימה מכוס הדמעות

סיפר מרן [רבי שמואל רוזנברג מאונסדורף] ז"ל דבר נפלא, כי בעת שבא על כור הבחינה בימי בחרותו נסע להגאון הצדיק רבי יודא אסאד ז"ל לקבל ברכתו. ופתח הגאון את הארגז ונטל מתוכה כוס מלא, וממנו נתן לטעום לו, ומי שטעם מכוס זה ניצל מידם.

ואמר מרן ז"ל שהכוס היה מלא דמעות של בכי, אשר שפך הצדיק עת אמירת תיקון חצות, ונתן אז הכוס על הארץ והדמעות נשפכו לתוכה, ומדמעות כשרות אלו עמד רווח והצלה ליהודים. תולדות שמואל עמ' מג

מליצה בדרך צחות למניחים חיי עולם

וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ (פר' עקב יא, יד).

בגמ' ברכות (לה, ב) מחלוקת ר' ישמעאל ורשב"י, דר"י ס"ל הנהג מנהג דרך ארץ, והיינו שלא ס"ל דמש"כ "לא ימוש" הוא כפשוטו, אך גם ללמוד וגם לעסוק במסחר וכדו', ורשב"י פליג וס"ל דבזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום אז נאמר: ואספת דגנך, אבל אם עושים רצונו של מקום אזי יכולים לעסוק כל היום בתורה ומתקיים בהו ועמדו זרים ורעו צאנכם, שמלאכתם נעשית ע"י אחרים ע"ש בגמ'.

וע"ש במהרש"א שהקשה איך אפשר לומר לדעת רשב"י דהקרא דכאן איירי כשאין עושים רצונו של מקום והרי כתיב כאן מפורש: והי' אם שמוע וגו' וא"כ איירי הקרא כאן בזמן שעושים רצונו של מקום.

בקובץ מגד ירחים (שנה א קו' ב עמ' י"ב) הביא בשם הג"ר יהודה אסאד זצ"ל שפירש כאן בדרך צחות ביישוב קושית המהרש"א הנ"ל, דהרי בקרא דכאן כתיב והיה אם שמוע וגו' ואיך אפשר לפרש הקרא באין עושים רצונו של מקום.

וביאר, כי דרך ההמון מניחים עסקיהם הנחוצים והולכים למקומות מושב ליצים וכדו' וסומכים על המשרתים שלהם שהם יסדרו עבורם עניני המסחר כראוי, אך כשמגיע הזמן ללכת לביהכנ"ס וכדו' אומרים - אין אנו יכולים כעת ללכת כיון שאנו חייבים לסדר עניני העסקים לבד, שאין אנו יכולים לסמוך על אחרים, וזה הפי': כשעושים רצונו של מקום, היינו כשבא העת לעשות רצונו של מקום, להתפלל וכדו', אז אומרים: ואספת דגנך, מוכרח אני בעצמי לאסוף הדגן, אבל כשלא עושים רצונו של מקום, לעניני ליצנות וכדו' אז סומכים על אחרים ומתקיים בהם אז: ועמדו זרים וגו' עכ"ד ודפח"ח. הגה"צ רבי נתן גשטטנר

כ"ד סיון

הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן

יום ההילולא - כ"ד סיון

הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמאן זצ"ל בעל ליקוטי מהרי"ח, נולד בשנת תר"ט לאביו הרה"ח ר' יהודא פרידמאן זלה"ה, ואמו החשובה מרת מרים ע"ה. מאז ילדותו היה ניכר רבינו בכשרונותיו הנדירים כי לגדולות נוצר, והיה מצויין בין חבריו לשבח ולתהלה בתורה ובמדות טובות.

בימי בחרותו עלה רבינו ללמוד בישיבת מרן הרה"ק הייטב לב זצ"ל והיה מתלמידיו המצוינים והחביבים עליו, ומאז קשר קשר אמיץ וחזק עם רבו שלמדו תורה והיה מחסידיו המובהקים.

בשנת תרמ"ד נתקבל רבינו להיות אב"ד העיר ראחוב, עיר קטנה במארמרוש, רומניען. ניהל את ענייני העיר ביד רמה ובד בבד המשיך לעסוק בדברי תורה ולהרביץ תורה ויראה לעדרים, והיתה לו קבוצה של תלמידים עמהם למד מדי יום ביומו.

רבנו הוציא לאור את ספרו המפורסם "ליקוטי מהרי"ח" על נוסחאות התפילה והתנהגות האדם בכל יום מימות השנה בסדר נפלא ובחיפוש מקורות מנהגי ישראל, בידיעה מופלגת ובבקיאות עצומה, ועוד בחייו זכה ונתקבל הספר בחבה אצל גדולי ישראל ואצל כל מבקשי תורה, וחיבה זו נותרה עד היום הזה.

פטירתו של רבינו היתה באופן עצוב ביותר, היה זה כאשר נסע רבינו לצרכי כשרות, אשר העגלה עליה ישב נסחפה למים הזידונים, ונסתלק לבית עולמו כ"ד סיון תרפ"ב במים רבים אדירים משברי ים, לאחר שלשה ימים נמצאה גופתו הקדושה של רבינו ונערכה לויה גדולה כראוי למעמדו הרם, והביאוהו למנוחת עולמים בעירו ראחוב. שבת בשבתו אנטוורפן.

כ"ה סיון

הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלה

כ"ה סיון

רבינו האדמו"ר רבי דוב בעריש מביאלה בעל מגיד דבריו ליעקב נולד בשנת תק"פ (לערך) לאביו הרה"ק רבי אברהם מטשכנוב אשר נודע כגדול הדור. נפטר כ"ה סיון תרל"ו.

רבינו קדוש מרחם היה, עוד בילדותו קידש וסיגף את עצמו, נוסף על התמדתו הנדירה וכשרונותיו הבלתי רגילים. כבר אז נתפרסם כעילוי ולמדן גדול וכבר בשנים אלו החשיב אביו שר התורה את חידושיו וכותב: בזה "עמד" בני הנבון כמר דוב בעריש שיחי'ה, והשיב לי בני המופלא כמר דוב בעריש שיחי'ה וכדומה.

שמו של רבינו נודע לתהילה עד כי בהגיעו לפרקו בגיל י"ד לקחו הרה"ח המפורסם רבי ארטשע מגריצא לחתן. רבי ארטשע זכה להשתדך פעם נוספת עם הצדיק מטשכנוב בלקוחו את צעיר בניו רבי יעקב מיעזוב לחתן.

לאחר פטירת האדמו"ר רמ"מ מוואורקא נתנה העדה את עיניה ברבינו והכתירוהו לאדמו"ר ומנהיג. אף מצאו לכך סימוכין מדברי האדמו"ר מוואורקא שאמר לרבינו זמן קצר לפני פטירתו כששאלו לבריאותו התאונן לפניו על מכאוביו נענה האדמו"ר מוואורקא ואמר "אתה בריא בכל אבריך".

רבינו החל להנהיג את העדה ביד רמה בעיר ביאלה. היה עורך את שולחנו מידי יום ואמר בו דברי תורה בהלכה וחסידות לפעמים הי'ה מאריך מספר שעות בעניני קבלה עמוקים.

אף הרבנית מוואורקא הביאה לרבינו את בנה הקטן (לימים האדמו"ר רבי שמעון מסקרנביץ) ואמרה לו הרבי נפטר מה יהיה איתו עכשיו אצל מי הוא יגדל, מי יחנך אותו? אתם הרבי, אתם תגדלו אותו אצלכם, והשאירה אותו בביאלה שם נשאר עד חתונתו, ובכל פעם שרבינו קנה לעצמו בגד חדש היה קונה גם עבורו בגד חדש.

כנזכר היה רבינו עורך שולחן בכל יום ויום כשהגיע פעם לביקור אצל אביו הרה"ק מטשכנוב נסעו עמו קהל חסידים גדול כהרגלו ערך להם שולחן. והנה אנשי טשכנוב ראו זאת בעין רעה שבן מנהיג בעיר של אביו והתלוננו על זאת לאביו, מיד אמר להם "בבקשה מכם לכו אצל בני והעמידו על השולחן יין בשמי".

עם הכתרתו לאדמו"ר נהרו אחר רבינו כל גדולי חסידי ווארקא ביניהם האדמו"ר הזקן מאלכסנדר ובנו בעל ה"ישמח ישראל" מאלכסנדר האדמו"ר בעל ה"ישרש יעקב" מנאדרזין חתן האדמו"ר רמ"מ מוואורקא. כן גדל בבית רבינו האדמו"ר רבי שמעון מסקרנביץ בן האדמו"ר רמ"מ מוואורקא.

לדאבון לב החסידים וכל בית ישראל הסתלק רבינו בגיל צעיר בן חמישים ושש שנה, כשנה ומחצה לאחר פטירת אביו רבי אברהם מטשכנוב, לאחר כשמונה שנות הנהגה.

ביום שב"ק כ"ה סיון תרל"ו נתבקש רבינו לישיבה של מעלה ונטמן בבית העלמין בביאלה, זי"ע. התודה והברכה לידידנו הרב חיים צבי שיינבך שליט"א על סיועו בעריכת מדור זה

אחז כל ימיו כשיטת הסוברים שעדיף לעבוד את ה' מתוך הרחבה

בין הצדיקים היו שני דרכים בעבודת השי"ת, האם מן הראוי יותר להיות עני כדברי חז"ל 'יאה עניותא לישראל' או שלהיפך עדיף להיות עשיר ואז יהיה ליבו פנוי לעבודת ה', ואדרבה עניות מעבירה את האדם על דעת קונו.

הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלא זיע"א אחז כל ימיו בשיטה השניה שעדיף לעבוד את ה' מתוך הרחבה. באחת הפעמים בהם היה בוורקא, בחיי רבו הרה"ק רבי מנדל מוואַרקא זיע"א, ישב בסעודה עם החסידים באכסנייתו. תוך כדי הסעודה בא המשמש של הרה"ק מוואַרקא וקרא לו אל רבו. לתמיהת כל החסידים השיב: לא אלך. לאחר זמן מה חזר המשמש שנית וקרא לו בשנית בפקודת הרבי שיבא. ושוב השיב שלא ילך. הדבר חרה לחסידים: היתכן הרבי שולח לקרוא לך ולא תרצה לילך.

עמד הרב החסיד רבי יעקב שמעון, גיסו של הרבי מוורקא ומגדולי החסידים, קיפל את המפה ואמר: לא נמשיך את הסעודה עד שתלך לרבי. אם כך, נענה רבי דוב בעריש ואמר: הנה אני מוכרח ללכת, אולם לא אסכים עמו. כל החסידים לא הבינו את דבריו. הוא נכנס לחדר, פשט את כל בגדיו ולבש בגדים אחרים, והלך לקודש פנימה. שם שהה מספר שעות עם הרה"ק מוואַרקא. כשיצא היה עייף מאד וכולו נוטף זיעה, ואמר בלשון קודשו: הנה הרבי רצה שלחסידים לא תהיה עשירות כדי שלא יהא להם טרדות בעבודת השי"ת, אולם לפי דעתי גם לעבודת ה' צריכים להיות מושפע בעושר וכל טוב בכדי שיוכלו לעבוד את השם בשמחה, לכן לא הסכמתי לרצונו הקדוש בזה.

סיפרו החסידים שבתחילת הנהגת הרבי מביאלא הגיעו חסידים רבים לבקש אודות פרנסה. נענה ואמר להם: 'כשאצליח להגיע לקופה אני אתפוס ואחלק לכולם'. ואכן כל ימי הנהגתו השפיע עשירות גדולה על כל החסידים. בימיו לא נצרכו כלל לאסוף עבור קמחא דפסחא וכדומה עבור החסידים.

ומעשה בחסיד שהיתה שעתו דחוקה עליו, וביקש ברכה מהרבי. הורה לו הרבי שיקנה כרטיס הגרלה. לאחר זמן הגיע אליו לבשר שזכה בהגרלה. בירכו הרבי שיזכה פעם נוספת. לאחר שזכה שנית, נענה הרבי ואמר: זה טוב בשביל בני הבית אבל אתה צריך עוד אחד. וזכה גם פעם שלישית.

בשבת שירה בעת שבתו בשולחן הטהור האריך בדברי תורתו שהתואר 'רבי' מיוחד רק לאלו שמשתדלים בחסד מרום עליון שישפיע שפע טובה וברכה לעולם הזה. והוסיף שהחוזה מלובלין נקרא בשם 'רבי' כשמזכירים את שמו אומרים 'הרבי מלובלין' מפני שהשתדל בתפילתו על פרנסה בהרחבה לעולם, ואילו המגיד מקוזניץ שהיה מתנגד לזה והחזיק בשיטה שיאה עניותא לישראל נשאר בשם מגיד, המגיד מקוזניץ. ספיר ויהלום בשלח פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

עמד על דעת רבו

בחג השבועות האחרון לחייו, שנת תרכ"ח, אמר הרה"ק רבי מנחם מענדל מוואַרקי זיע"א בשולחנו הטהור 'הוסיף משה יום אחד' (שבת פז.), ופסק ואחר כך אמר 'מדעתו'. ולא הוסיף יותר.

כאשר שמע זאת תלמידו הגדול הרה"ק רבי דב בעריש מביאלא זיע"א מיהר ויצא החוצה ובכה. אח"כ הסביר: 'הוסיף יום אחד', היינו, 'שוב יום אחד לפני מיתתך' (אבות פ"ב מ"י) וביקש שיהיה 'מדעתו'. ואכן כעבור ימים ספורים, ביום ט"ז בסיון, נסתלק רבו לעולמו ומדעתו בדעה צלולה עד לזיבולי בתרייתא.

ספיר ויהלום להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כו סיון סז - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

אתמול, ב-**כה** סיון, היה יום ההילולא של צדיק גדול - רבי בעריש מביאלא, תלמידו המובהק של רבי מנחם-מענדל מוואורקי (שיום ההילולא שלו חל לפני פחות מעשרה ימים, ב-**טז** סיון, ואודותיו סופר בשבוע שעבר). רבי בעריש היה עוד מחסידיו של הרבי הזקן מוואורקי, אך כבר בימיו השתייך לחבורה הקדושה שסבבה את בנו הרמ"מ, ואחר הסתלקותו של הרבי הזקן הוא היה חסיד מסור בלב ונפש של הרמ"מ. אחרי הסתלקות הרמ"מ בשנת תרכ"ח הוא הנהיג עדה כשמונה שנים, עד שנת תרל"ו. כמו שאנחנו נוהגים בזמן האחרון, נספר מספר סיפורים וגם נכוון אותם לפי כחות הנפש של הצדיק. מבואר בחסידות כי כשם שיש למעלה, בעולמות העליונים, עשר ספירות בהן ה' בורא את העולם, כך גם למטה, אצלנו, אצל כל יהודי שנברא "בצלם אלהים" יש כחות נפש המכוונים כנגד הספירות. על רבי בעריש לא נביא עשרה סיפורים, אבל שבעת הסיפורים שיובאו (כולם מתוך הספר ימות עולם לרבי יצחק מאמשינוב) כוללים בעצמם את עשר הספירות, כדלקמן:

חכמה:

הסיפור הראשון התרחש בצעירותו של רבי בעריש, כשעוד הסתופף אצל הרבי הזקן מוואורקי:

בביהמ"ד שבוואורקי עלו על הבימה רק הזקנים, והעמידו שם דף [= ברעט] כדי שלא יצטופפו שם האברכים, והרה"ק מביאלא - כשהיה עוד אברך - עלה לשם, ורצו הגבאים להורידו, ונענה הרה"ק מוואורקי: "לאזט איהם, ער איז פון די זקנים" [= הניחוהו - הוא נמנה עם הזקנים].

חז"ל מלמדים כי על פי תורה "זקן" איננו רק תואר לגיל, אלא למעלת החכמה - "'זקן' - זה קנה חכמה". לכן, גם ילד או בחור צעיר יכולים להקרא זקנים מופלגים, על שם חכמתם. החסידות מלמדת כי החכמה בה מדובר אינה דווקא חכמה של ריבוי ידיעות, אלא הכח הפנימי של ספירת החכמה - כח הבטול. מי שיש בלבו נקודה פנימית של בטול לאלקות, נקודת **כח-מה** של ספירת **החכמה**, הריהו זקן שקנה חכמה. החכמה היא גם כח של ראיה והסתכלות - שכל הקולט דברים בחוויה ישירה - וקנין החכמה מתבטא בראית אלקות, בתחושת נוכחות ה' וראיה בהירה של השגחתו הפרטית במציאות. לפעמים דווקא ילדים קטנים או אברכים צעירים יכולים לראות אלקות בצורה בהירה וטובה יותר מאשר המבוגרים בגילם. רבי בעריש מביאלא היה אברך אמיתי, כפי שאמור ביוסף הצדיק אשר עלה לגדולה בגיל צעיר - "ויקראו לפניו אברך", "'אב' בחכמה ו'רך' בשנים".

הארת החכמה של רבי בעריש, בעל הנשמה הגדולה, שגם בגיל צעיר נמנה בין הזקנים, מתבטאת בסיפור זה בעוד אופנים: רבי בעריש עצמו מופיע כאן כ"איזה הוא חכם? המכיר את מקומו" כאשר הוא בורר לו בעצמו את מקומו והרבי מסכים לכך. מסיפור זה ניכר כי לחכם יש גם מדה הגונה של חוצפה דקדושה, שהרי האברך הצעיר אינו מתבייש לשבת על מקומו הראוי לו - לפי הכרתו החכמה - על אף שהדבר נראה תמוה ומחוצף בעיני הסובבים אותו. גם חוצפה דקדושה זו שייכת לחכם באמת, עליו נאמר "החכמה תעז לחכם" - החכמה נותנת עוז ותעצומות, ואף מעט חוצפה דקדושה (ובפרט לקראת ביאת המשיח, כשאחד מסימני עקבתא דמשיחא הוא "חוצפה יסגי"). ואכן, הרבי הריי"צ מגדיר את הכח-מה דחכמה כ"תקיפות הבטול" - נקודת הבטול הפנימית נותנת לחכם גם את התוקף הראוי.

בינה:

הסיפור השני נוגע לכח השתיה, אשר אפיין את כל החבריא קדישא של פרשיסחא, ובפרט את בתי ווארקי ואמשינוב, ובא לידי ביטוי מופלא אצל רבי בעריש בליל הסדר:

מרן זי"ע סיפר שראה את הכוס שהשתמש הרה"ק מביאלא לצורך ד' כוסות שהיתה גדולה מאד, וכלשונו "עס איז אריין דארט דריי פערטל פלאש ווין" [= הכוס החזיקה כשלושת-רבעי בקבוק יין].

הכח הפנימי של ספירת הבינה הוא השמחה (כאמור בבינה - שבסוד אמא, "אם לבינה תקרא" - "אם הבנים שמחה"), והיין הוא המשקה המזוהה בקבלה וחסידות עם הבינה. כך, ההתבוננות הפנימית של הבינה נקראת "יינה של תורה", עליה גם נאמר "נכנס יין יצא סוד". בליל הסדר בפרט, מבואר בכתבי האריז"ל כי המצות הן בבחינת מוחין דאבא (והן מצוה דאורייתא, מהמצוות עליהן נאמר "שמע בני מוסר אביך") ואילו ארבע הכוסות הן בבחינת מוחין דאמא (והן מצוה דרבנן, מהמצוות עליהן נאמר "ואל תטש תורת אמך"). שתית ארבע כוסות עצומות מלאות יין (וכנודע מהנהגת הרבי שיש לשתות את הכוס כולה, ולא להסתפק ברוב רביעית או רוב כוס) מעידה על המוחין דאמא הרחבים של רבי בעריש. שתית ארבע כוסות כאלו ב"זמן חרותנו" (וכנודע שהבינה מכונה בזהר "עלמא דחירו"), כנגד ארבע לשונות של גאולה, מעידה על קשר לגאולה האמיתית והשלמה, בה בסיום סעודת לויתן יברך דוד מלכא משיחא על "יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית", ודווקא בכוס גדולה ועצומה, המכילה **רכא** לוגין - הכח לראות כבר בגאולת מצרים את הגאולה האמיתית והשלמה גם הוא ביטוי לכח הבינה דייקא, הכח להבין דבר מתוך דבר.

דעת-תפארת:

על גדולי חסידיו [של רמ"מ מוואורקי] נמנה הרה"ק רבי בעריש מביאלא, אלא שבדבר אחד היתה דעתו שונה מדעת רבו, כי לדעת מרן רמ"מ "יאה עניותא לישראל", ואילו לרבי בעריש עשירות יאה לישראל.

והיתה חוות דעתם ההפוכה ידועה לכל, עד שפעם קראו רבו על מנת להתווכח בענין, והוא התחמק ולא רצה ללכת, בהוסיפו "וועז מען וועט מיר צולאזען צום שיפלאד וועל איך טיילען וויפיל עס לאזט זיך" [כשירשוני לגשת למגירה, אחלק ככל שאוכל], ואכן בימיו [תרכ"ט-תרל"ו] נתברכו החסידים בעושר מופלג.

הסיפור המופלא על חילוקי הדעת בין רמ"מ מוואורקי לבין חסידו הגדול - חילוקי דעות שרבי בעריש מביאלא, עם היותו חכם-תקיף ובעל חוצפה דקדושה (כנ"ל בסיפור החכמה), לא היה מוכן להכריעם בויכוח גלוי, ולאידך, אף שהיה קשור ומסור לרבו בלב ונפש (וכדלקמן בסיפור היסוד) לא התבייש לחלוק על רבו - שייך לספירת התפארת ולספירת הדעת, שהיא נשמת התפארת.

עצם הויכוח הוא על הנוי והתפארת לישראל - האם עניות מפוארת יותר, או שמא העשירות דווקא. לשון חז"ל היא "יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא" - העניות נאה כרצועה אדומה (או, מכסה-בגד אדום, לפירושים אחרים) לסוס לבן. תפארת היא בכלל שילוב מפואר של גוונים, ובפרט זה שילוב נכון של גווני החסד והגבורה - לבן ואדום - אודותיו מדברים חז"ל. הסוסים הלבנים הם עניי ישראל - בני ישראל היפים, שמבניהם תצא תורה (כאמרם ז"ל "הזהרו בבני עניים, שמהם תצא תורה") - תכונתם של ישראל היא תכונת החסד-הלבן, ואילו עניותם היא ה"ברזא סומקא" הנאה על

צווארם, הבאה מצד ספירת הגבורה (המצב הכלכלי בכלל שייך לספירת הגבורה, ביחס אליה נאמר בספר יצירה "תמורת עושר עוני", ואם כן גם עשירות יכולה להיות נאה ואדומה על גבי הסוס הלבן, ודוק). מאמר חז"ל זה זוקק הבנה, אך מכיון שרבי מנחם-מענדל מווארקי דרש כמותו, הוא פעל, כמובן, עניות מפוארת אצל חסידיו.

ענין העניות והעשירות שייך גם לספירת הדעת, שהרי "אין עני אלא בדעת" ו"אין עשיר אלא בדעת". בעומק ניתן להסביר כי העניות בדעת והעשירות בדעת הן שתי דעות - דעה הגורסת שטוב יותר להיות עני ודעה הגורסת שטוב יותר להיות עשיר. הדעת היא נשמת התפארת - חילוקי הדעות הן ביחס ל"תפארת ישראל" הרצויה. את מעלת העניות לישראל דרשו חז"ל מהפסוק "בחרתיך בכור עני". והנה, "**בכור עני**" הן אותיות האמור במשיח - "**עני ורכב** על חמור" - העולה כמנין **משיח!** אם כן, יש כאן רמז מופלא שיפי העניות לישראל זה גילוי ניצוץ נשמת משיח. לפי זה יש לומר כי חילוקי הדעת היא מהו הענין המסוגל ביותר לגילוי ניצוץ נשמת משיח אצל היהודי - רמ"מ סבר כי אף אם בנשמת יהודי עשיר יכול להתגלות ניצוץ משה רבינו (עליו נאמר שהיה עשיר), הרי שבשביל גילוי ניצוץ המשיח (ה"עני ורכב על חמור") בנשמה נדרשת העבודה של "בחרתיך בכור עני", ואילו דעת רבי בעריש מביאלא היא כי ניצוץ המשיח יכול להתגלות גם, ואולי דווקא, בנשמת יהודי עשיר (ובדורנו משמע מדברי הרבי מליובאוויטש כי ההכרעה היא כדעת רבי בעריש דווקא).

חסד-גבורה:

אודות סדר יומו של רבי בעריש מסופר:

דרכו של הרה"ק רבי בעריש מביאלא היה להתפלל מאוחר ביותר, ושהה מאד בתפלתו, עד שכשסיים כמעט חשכה לילה, והיה טועם אז פת שחרית עם כוס יי"ש חזק מאד"קוואטירע שפערטר" [שאין בדוגמתו בימינו], ולאחר מכן היה לומד כל הלילה בעמידה [שהיה לו חומרא ללמוד בעמידה] "און דער קאפ האט געארבעט" [= ראשו פעל כדבעי].

סדר העבודה בכלל, אצל כל יהודי - המתחיל את יומו (ככתוב בריש השו"ע) ב"יתגבר כארי... לעבודת בוראו" - שייך לספירת הגבורה החותכת ומסדרת. בפרט סדר עבודה מופלא כזה של רבי בעריש, שהתחיל מוקדם מאד בבקר והסתיים בלימוד כל הלילה, אחרי שרק לפנות ערב הוא טעם דבר מה ושתה משקה חזק, מעיד על גבורה פיזית ורוחנית עצומה. גם עיסוקו במשך כל היום - עבודת התפלה - שייך לעמוד העבודה, קו השמאל וההעלאה, קו הגבורה.

על רקע סדר יומו מלא הגבורה בולטת החריגה שלו כאשר בקר את אביו, מגדולי ישראל בדורו:

כאמור, היה מסיים תפלתו עם חשיכה, כאשר נסע אל אביו הרה"ק רבי אברהם מטשעכנוב - התפלל אז בזמנו לכבודו, וכך נשאר לו 'יום ארוך'. ופירש בזה הפסוק "כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך" - אם תכבד את אביך, נמצא שתתפלל תפלה בזמנה, וממילא "יאריכון ימיך", שהימים ארוכים...

סיפור זה שייך לספירת החסד, אליה שייכת מצות כבוד אב ואם. אנו מצווים על כבוד אב ואם ועל מורא אב ואם - מורא מצד הגבורה-היראה וכבוד מצד החסד-האהבה, כנודע. ועוד, בעשרת הדברות מכוונת מצות "כבד את אביך ואת אמך" כנגד החסד (כאשר "אנכי" ו"לא יהיה לך", ש"מפי הגבורה שמענום", מכוונים לשני פרצופי הכתר, עתיק ואריך, "לא תשא" כנגד החכמה ומצות שבת ש"מעין עולם הבא"

כנגד הבינה, ואכמ"ל), והיא החותמת את הלוח הימני השייך לצד החסדים שבלוחות. היכולת לכבוש את סדר היום הרגיל היא יכולת הגבור לכבוש את גבורתו עצמו ולהכפיף אותה לקו הימין - זו תכלית התיקון של "לאכללא שמאלא בימינא". המתגבר על גבורתו כדי לכבד את הוריו (ויש לומר כי אין זה מקרה פרטי, אלא תמיד ההורים מעדיפים שבנם יסיים את התפלה בזמנה ויצא לפעול בעולם במשך היום, כדי ש'יצא ממנו משהו') זוכה לאריכות ימים, בבחינת "ואברהם [איש החסד] זקן בא בימים", כאשר כל יום הוא ארוך ומלא פעילות ותוכן.

יסוד:

מרן רמ"מ [מוואַרקי] נסע לקוצק עם כל ה'עולם' שלו, מלבד תלמידו הרה"ק רבי בעריש מביאלא, שלא היה נוסע אתו לקוצק.

רבי בעריש, חסידו הגדול של רמ"מ מוואַרקי, לא נסע איתו לקוצק מפני עוצם התקשרותו ברבו, כך שלא היה מוכן לנסוע לרבי אחר, אפילו אם רבו עצמו נוסע אליו. סיפור זה מאיר את אופי ועוצמת התקשרותו של רבי בעריש לרבו, ומדת ההתקשרות ל"צדיק יסוד עולם" שייכת לספירת היסוד, כפשוט.

נצח-הוד-מלכות:

זקן אחד מחסידיו החל להתענות, ובאו החסידים וספרו זאת להרבי, קראו הרה"ק מביאלא והגיד לו: "אז א יוד עסט ווי א מענטש, און מאכט א ברכה ווי עס דארף צו זיין, און האט אינזין וואס מען דארף אינזין האבען, דארף מען נישט פאסטן" [= אם יהודי אוכל כראוי, ומברך כראוי, ומכוין מה שצריך לכוין - אזי אינו צריך להתענות].

נענה אותו זקן ואמר לרבו: "אזוי לאנג וואס מען האט אינזין, עסען די חסידים אלעס אויף" [כי בימים ההם אכלו החסידים כולם מקערה אחת, והתאונן הזקן כי עד שיתארך עם כוונותיו יסיימו שאר העם את כל הקערה]. השיבו הרה"ק מביאלא: "דו ווילסט דאך באמת פאסטען, ביסטו דאך אן אומפארגינער, וואס דו פארגינסט נישט אן אנדערן" [= מה איכפת לך שאחרים יגמרו את הכל - הלא רצונך באמת להתענות - ואם כן הרי עינך צר בשל אחרים], ומאז פקד הרה"ק מביאלא שיתנו לו לאכול מקערה נפרדת.

סיפור זה מלמד על הסיבה הפנימית מדוע, ככלל, לא נקטה החסידות בדרך הסיגופים והתעניות, לבד מצדיקים מסוימים שדרך זו היתה ראויה להם דווקא (לגבי עצמם, ולא כהוראה לרבים). החסידים 'הלשינו' לרבי בעריש כי חסידו מתענה, ובתוך שיחתו איתו חשף רבי בעריש גם איזו דרך ראויה יבור לו האדם בעבודתו בעולם, וגם מדוע לא היה דרך הצומות ראויה לאותו חסיד: הרבי אמר לחסיד שאם היה צם לשם שמים לא היתה צרה עינו בכך שהחסידים מסיימים את הסעודה לפני שהוא מספיק לאכול, ואילו צום שלא לשם שמים מוליד צרות עין בנפש. הצומות והתעניות מפתחים את מדת הדין בנפש - הם גורמים לאדם להעביר בקורת על אנשים שאינם נוהגים כמוהו - ואין דבר שנוא ורע יותר מהתעוררות דינים על אדם אחר מישראל. מי שיכול לצום מתוך אהבת ישראל הדבר מותר לו, אך זהו דבר נדיר ביותר, ורק צדיקים יוצאים מהכלל נקטו בדרך עבודה כזו. העובדה שהחסיד עונה לרבי בסגנון שמבטא צרות עין - ואפילו בבדיחותא - מלמדת כי תעניתו איננה אמיתית וראוי לו לאכול.

דרך העבודה שמבטא הרבי בסיפור זה שייכת לספירת המלכות ולספירות הנצח וההוד הבונות את פרצוף המלכות (בהיותן המוחין שלה, כנודע בקבלה), הבאים לידי ביטוי בשלושת הענינים שמנה הרבי בדבריו:

לאכול כראוי היא תכונת ספירת המלכות, שלפי הקבלה היא היורדת לעולמות התחתונים לברר בירורים ולטרוף טרף. רבי בעריש אפילו לא אמר שיש לאכול כמו יהודי ("אתם קרויים 'אדם'") אלא לאכול כמו בן אדם ("ווי א מענטש") - **בן** אדם הוא בחינת שם **בן**, השם המכוון כנגד המלכות, היורד 'לאכול' ולברר בירורים. לברך כדבעי היינו לברך בפשטות ובאמת, מתוך הודיה תמימה לה' על האוכל שנתן לנו - זהו תיקון ספירת ההוד. הכוונה כדבעי אליה התכוון רבי בעריש ("און האט אינזין וואס מען דארף אינזין האבען" - שיהיה בראש מה שצריך להיות בראש) איננה כוונה על פי קבלה, אלא הכוונה המעשית הרצויה - שהמאכל יתן לאוכל כח לעבוד את ה'. שרש ענין הכוונות הוא בחכמה, אבל החכמה יורדת ומאירה בספירת הנצח שעניינה לנצח על המלאכה של עבודת ה'. כשיהודי זוכה לתקן את כחות המוטבע שלו - לתקן בעצות נכונות (בחינת "כליות יועצות" האמור בנצח והוד) את האינסטינקטים שלו - אין הוא צריך לצום (ואסור לו לצום).

כתוב שלעתיד לבוא כל צדיק יהיה מסכת שיש להגות בו וללמוד אותה, ולכן ראוי לנו להעמיק בדמותו של כל צדיק וצדיק. סיפורים אלו משקפים פרצוף שלם של הצדיק רבי בעריש, ואפשר ללמוד ממנו תמונה הראויה ליהודי ("ועמך כֻּלם צדיקים") - זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

כ"ז סיון

הרה"ג רבי מאיר אשכנזי אייזנשטט

יום ההילולא - כ"ז סיון

רבי מאיר (אשכנזי) אייזנשטט (ה'ת"ל-ה'תק"ד, 1744-1670), המכונה גם **מהר"ם א"ש**, היה מגדולי חכמי ופוסקי אשכנז בדורו, רב, דיין, ראש ישיבה ומחבר ספרים. כיהן כרב הערים שידלובצא, פרוסטיץ ואייזנשטאט (א"ש) וכרב ה'שבע קהילות'. נודע במיוחד בספרו '**פנים מאירות**'.

ראשית דרכו

רבנו נולד בסביבות שנת ה'ת"ל (1670) לאביו רבי יצחק אשכנזי. משפחת רבנו היתה מיוחסת ומשופעת בתלמידי חכמים וגדולי עולם שיצאו ממנה. מצד אביו היה רבנו נכד אחותו של הגאון הנודע רבי שבתי הכהן, מחבר ה'שפתי כהן' (ש"ך) על השלחן ערוך.

סולם עליה

בצעירותו למד תורה אצל הגאון רבי אברהם אבלי הלוי גומבינר, בעל ה'מגן אברהם', שהתגורר בקאליש שבפולין, וכן אצל הגאון רבי דוד אופנהיים, רב הערים ניקלשבורג ופראג.

רבנו השקיע עצמו באוהלה של תורה בעמל ובשקידה לשם שמים, ושם בה את כל מעייניו. אף בספריו שילב חידושים עמוקים ונפלאים שחידש בימי עלומיו.

בהגיעו לפרקו, נשא את רעייתו מרת פינקל, בתו של רבי משה מסוכצ'וב, שהיה פרנס דגול ומנהיג הקהילה בעיר סוכצ'וב. לאחר נישואיו התגורר סמוך לחותנו, שהכניסו לביתו, ודאג לכל מחסורו במשך כעשר שנים, כדי שיוכל לשקוד על לימודו ללא דאגות פרנסה.

חותנו אף העמיד לרשותו את ספרייתו הגדולה בה היו ספרים תורניים נדירים ויקרי ערך. כל ימיו הוקיר רבנו טובה לחותנו על החסד הגשמי והרוחני הגדול שעשה למענו, כדי שיוכל לשבת על התורה והעבודה באין מפריע.

כעבור שנים בודדות מנישואיו, בעודו סמוך על שלחן חותנו בסוכצ'וב, נתמנה למורה צדק ודיין בעיר.

על כס ההנהגה

כעבור כעשר שנים מנישואיו, נקלע חותנו לקשיים כלכליים, ובמקביל הוצע לרבנו לבוא ולכהן כרב ואב"ד בעיר שידלובצא (שידלובייץ) שבפולין. רבנו נעתר להצעה, ועבר יחד עם משפחתו לשידלובצא.

לא ארכו הימים לישיבת רבנו בעיר זו. טרדות הציבור והיחיד של הקהילה השתרגו על צווארו, עד שלא נותר לו פנאי לעסוק בתורה. לאחר זמן לא רב, החליט לעזוב את תפקידו ולעקור את דירתו לקהילה אחרת, כדי למצוא מנוח לנפשו ולמשפחתו.

לאחר נדודים, הגיע לוינה שבאוסטריה, שם הכיר את רבי שמשון וורטהיימר, שכיהן כרב ומנהיג הקהילה, והיה ממונה כנציג היהודים בחצר הקיסר. בהשתדלותו של רבי שמשון, התמנה רבנו, בשנת ה'תר"ס (1700) כראש הישיבה בעיר וורמייזא (וורמס) שבגרמניה. כך שב לעסוק בתורה במנוחה, תוך הרבצת תורה לתלמידים רבים, בבית המדרש הגדול בעיר.

כעבור תקופה, החל לשמש כרב בקהילת פרוסטיץ (פרוסטיוב, כיום בצ'כיה). באותה תקופה גידל רבנו בביתו, את מי שנודע לימים כהגאון רבי יהונתן אייבשיץ, שהתייתם אז מהוריו. רבנו התמסר אליו, טיפחו וגידלו ברוחניות וגשמיות.

כעבור כשמונה שנים, שב רבנו לשידלובצא. הפעם, הצליח לשבת על התורה ועל העבודה, בעזרת בני הקהילה שתמכו בו בעין יפה. בשנים אלו, סיים את כתיבת ועריכת ספרו פנים מאירות חלק ראשון, והוציאו לאור עולם. מלבד עבודת הרבנות וכתיבת פסקי ההלכה, לימד רבנו תלמידים רבים שנתקבצו סביבו וינקו מתורתו וחכמתו.

ברבנות אייזנשטאט

בשנת ה'תע"ז (1717), לאחר כשבע שנות רבנות והנהגה בעיר שידלובצא, הוזמן רבנו לכהן פאר ברבנות העיר הגדולה אייזנשטאט שבהונגריה (כיום באוסטריה), בה התקיימה קהילה גדולה ומפוארת.

תפקיד זה כלל באופן מסורתי גם את הרבנות הכללית לקהילות המחוז (הידועות בכינוי 'שבע קהילות'), בהיות קהילת אייזנשטאט הקהילה הגדולה מביניהן. רבנו קיבל על עצמו את המינוי, והנהיג את הקהילה כעשרים ושש שנה, מלבד כשנתיים בהן נאלץ לעזוב את העיר עד יעבור זעם, מחמת עלילת שקר שהוגשה נגדו לשלטונות כשש שנים לאחר בואו לעיר, ושב אליה רק לאחר שהאמת התבררה.

בתקופת מגוריו בעיר זו אימץ את שמה כשם משפחתו, ובעקבות זאת קיבל גם את כינויו 'מהר"ם א"ש' (ראשי התיבות של: מורנו הרב רבי מאיר אייזן-שטאט)'.

כבכל המקומות אליהם הגיע, גם באייזנשטאט פעל רבנו להגדיל תורה, לייסד ישיבות ובתי מדרש, ולמסור שיעורים לתלמידים רבים.

מתלמידיו

- **רבי יהונתן אייבשיץ** - הגאון הנודע, בעל ה'אורים ותומים'. גדל ולמד בבית רבנו בצעירותו.
- **רבי יצחק שאכירלס** - דיין בעיר פרשבורג, ומחבר ספר 'קרבן אשם' על הש"ס.
- **רבי ירמיהו רוזנבוים** - אב"ד מטרסדורף וסאנטוב.
- **רבי דוב בער מפרשבורג** - בעל ה'באר טוב' על הש"ס.

ספריו

- **פנים מאירות** - ספרו הגדול של רבנו הכולל ארבעה חלקים. הראשון והשני, ספרי שאלות ותשובות, ובתוכם, למעלה ממאה תשובות בכל חלקי השלחן ערוך. שני החלקים הנוספים עוסקים בחידושים על סוגיות הש"ס. חלק אחד על מסכת בבא קמא, וחלק נוסף על מסכתות ביצה, גיטין, קידושין, וזבחים. חלק מספריו של רבנו נדפסו עוד בחייו, ובמרוצת השנים נדפסו בכמה מהדורות.

ספרו זה מבטא את היותו של רבנו 'איש האשכולות', אשר שימש הן כאב"ד ומורה צדק, והן כראש ישיבה לתלמידים רבים. כוחו היה גדול גם בפירוש התלמוד, וגם בפסיקת ההלכה, לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא.

- **מאורי אש (כתנות אור)** - חיבור על התורה וחמש מגילות.
- **אור הגנוז** - חידושי הלכות על מסכת כתובות, וכן חידושים וביאורים על הלכות הטור ובית יוסף.

צאצאיו

רבנו זכה והשאיר אחריו משפחה מפוארת וענפה, דורות ישרים מבורכים. רבים מאוד מצאצאיו, היו לתלמידי חכמים מופלגים, שהנהיגו קהילות בישראל במשך שנים רבות.

בניו:

- **רבי בנימין** - אב"ד לקנבך.
- **רבי משה יהודה** - הוציא לאור את ספר 'אור הגנוז' לרבנו. אב"ד ביאלא.
- **רבי מיכאל** - אב"ד קלצק. אחד מצאצאיו הוא הגאון רבי אברהם צבי הירש אייזנשטט, בעל החיבור הנודע 'פתחי תשובה', על שלחן ערוך יו"ד, בחיבורו הוא מרבה להביא ולהזכיר פסקים מזקנו רבנו. גם הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, המכונה הנצי"ב מוולוז'ין, וכן הגאון רבי איסר זלמן מלצר, אב"ד וראש ישיבת 'עץ חיים', היו מצאצאיו.
- **רבי יצחק** - אב"ד ניאסוויז' וביאלא. חתנו של הגאון הנודע רבי צבי הירש אשכנזי, בעל ה'חכם צבי'. רבנו בתשובותיו נושא ונותן כמה פעמים עם מחותנו ה'חכם צבי'.
- **רבי אליעזר** - אב"ד שידלובצא.
- **רבי שבתאי** - אב"ד ביאלא ושערשוב.
- **רבי יעקב** מקלצק.

- **רבי צבי הירש.**
- **רבי יוסף.**
- **רבי אלימלך.**

בנותיו:

- בתו מרת **חוה.** בעלה **רבי אלעזר ברייער** נפטר בדמי ימיו. בנם (שנולד אחר פטירת אביו ונקרא על שמו) הוא **רבי אלעזר קאליר**, בעל ה'אור חדש'.
- בתו השניה נישאה **לרבי ברוך מביאלא**, נאמר עליו שפסקי הרי"ף על הש"ס היו שגורים על פיו.
- בתו השלישית נישאה **לרבי זלמן כהן.**

פטירתו

זכה רבנו ועד יומו האחרון הרביץ תורה בישראל, והנהיג את קהילתו ביד רמה לעבודת ה'.

ביום כ"ז בסיון ה'תק"ד (1744), עלתה נשמתו הטהורה בסערה השמימה. המוני בית ישראל ליוו את רבנו בדרכו האחרונה, וגופו הקדוש נטמן בבית העלמין הישן בעירו אייזנשטאט. זכותו תגן עלינו, אמן.

העיר אייזנשטט, לפני כשלוש מאות שנה. קולות ויכוח רמים נשמעים בכניסה לאחד מבתי הסוחרים היהודים, רבי איצל. המשרת נשלח לטירתו של הגרף אסטרהאזי לקבל את התמורה המגיעה לאדונו, עבור כל סחר הסוסים השנתי, "אבנים טובות העולים בסך ששת אלפים". האדון הכין אותו מראש, תפר לו כיס פנימי מיוחד והדריך אותו כיצד הוא צריך להתנהג. רבי איצל סמך עליו במשך שנים, והנה עתה, חזר בלי הכסף. לדבריו, הכסף נפל ונאבד. אולי הכיס לא היה תפור טוב. רבי איצל לא היה מוכן לקבל תשובה ילדותית כזו, בסגנון "הכלב אכל לי את שיעורי הבית", ודרש ממנו לגלות היכן הכסף. המשרת מצידו היתמם ואמר כי רבי איצל מוזמן לחפש בחדרו, בבגדיו ובכל מקום שירצה.

אנשים התאספו סביב. רבי איצל טען: יש למסור אותו למשטרה, הם ילמדו אותו לקח בשיטות החקירה שלהם. אחרים אמרו: מה פתאום? זו מסירה גמורה, אסור לעשות זאת, אין לך הוכחות. וכי מותר למסור יהודי לערכאות בלי הוכחה? המחלוקת התעוררה במלא עוזה. המשרת הונח בינתיים במעצר בבניין הקהילה, אך לא היתה הכרעה בנושא, כיוון שרבה של העיר נעדר, הוא נאלץ לברוח.

וזאת יש לדעת, כי קהילת איזנשטט היתה מרכזה של אוטונומיה יהודית עצמאית, שכונתה "שבע קהילות". הקהילות שכנו בחבל בורגנלנד, שהיה אז חלק מהונגריה (כיום באוסטריה). היה זה חבל ארץ עצמאי בבעלות משפחת האצילים אסטרהאזי ועוד משפחות אצולה. הם נתנו ליהודים אוטונומיה מלאה, והיהודים קידמו את המסחר באזור וסיפקו להם את צרכיהם. בהמשך הצטרפו עוד חמש קהילות על השבע, אבל השם נשאר "שבע קהילות".

רבן של שבע הקהילות היה רבי מאיר אייזנשטט, שכונה על שם תפקידו, הוא היה גדול בתורה ובעל שם בגיבורים, אחיין של הגאון הנודע הש"ך, תלמידם של ה"מגן אברהם" ורבי דוד אופנהיימר, ורבו של רבי יהונתן אייבשיץ. רבי מאיר היה משיב מהיר, וכתב אלפי תשובות לכל רחבי הארץ, אשר לימים נדפסו בסדרת ספרי "פנים מאירות". הוא נולד בפוזנא, אבל שם הכביד עליו עול השואלים, והוא ביקש משרה שהתאימה יותר לשיטתו, בעזרת השר רבי שמשון ורטהיימר, קיבל רבי מאיר את רבנות שבע קהילות.

מדוע נעדר רבה של אייזנשטט?

בחצות לילה אחד התדפקו על דלתו שני יהודים. הם סיפרו לו כי גנבו עכשיו סכום כסף גדול מאד מאחד האצילים, ויש ביניהם ויכוח כיצד לחלוק את השלל. הם דורשים מהרב שיפסוק להם, וכמו כן הכריחו אותו להישבע שלא ילשין עליהם. הרב נאלץ לעשות כדבריהם, אך הקול יצא כי הגנבים היו בבית הרב, והוא נאלץ לברוח מן העיר לפוזנא מולדתו, משום שידע שהחשד ייפול עליו. ואכן, השלטונות החרימו את רכושו. במשך תקופה ארוכה היה הרב נעדר מעירו, אבל המשיך להשיב תשובות בכתב. באחד מכתביו מאותו הזמן הוא כותב: "דרוש דרשתי בתוכחת מוסר לעם בקהל המון חוגג בחודש מנחם שנת תפ"ג. כשיצאתי באלו הן הגולין במדינת פולין מחמת מלשינים". ובתשובה אחת הוא כותב: "כ"ד המתפלל בלב נשבר ונדכה ולבי דואג בקרבי שיצילני משפת שקר".

גם השאלה בדבר המשרת החשוד, אך ללא הוכחות, נשלחה אליו בכתב, ורבי מאיר השיב: "מותר לייסרו ולענות אותו עד שייתן תודה, כי יש לחוש שלא ילמדו ממעשיהם ויתרבו המתפרצים באדוניהם". וראיה לדבריו הוא מביא מהסיפור המפורסם בגמרא, על מר זוטרא החסיד, שנגנב לו כלי כסף, וכאשר ראה אחד התלמידים שמנגב ידיו בבגד חברו, חשד בו וייסר אותו עד שהודה.

ועוד הוא מספר, ששמע מדודו, מעשה שהיה בימי הש"ך, שהפקיד אצל רבו רבי העשיל שרשרת זהב, והנה נגנבה. הסכימו שניהם הרב והתלמיד לייסר אותו עד שיודה, נתנו את ידו במלחציים, ולא הודה. אבל אחרי כמה זמן נמצאה הגנבה באמתחתו, וידעו שנכון עשו כשחשדו בו.

לא ידוע לנו מה עלה בגורל סכום הכסף של הסוחר רבי איצל, אבל מהר"ם אייזנשטט ניצל מהעלילה נגדו. אחד הגנבים הודה שהוא אילץ את הרב לחלוק ביניהם, והרב לא היה קשור בשום צורה אל הגנבים. הוא חזר לעירו, ושם האריך ימים ונפטר בשיבה טובה.

כ"ח סיון

רבי שמשון אהרן פולונסקי זצוק"ל - הרב מטעפליק

יום ההילולא - כ"ח סיון

הגאון רבי שמשון אהרן פולנסקי זצ"ל, נולד בוואהלין שבאוקריינא, למשפחת רבנים מדור אחר דור, בן אחר בן להגה"ק רבי משה געליש זצ"ל מחכמי הקלויז דבראד, ונצר לתלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. נישא גם למשפחת רבנים ואדמורי"ם, רבני עיר קוסטנטין, עד לגאון יעב"ץ וחכם צבי. מנערותו ניכר בזכרונו המופלא ובכשרונותיו העילויים, ובד בבד בחושו המיוחד להוראה. שימש להוראה אצל הגאון רבי אלטר קוסטנטינר, הפוסק הגדול ברחבי רוסיה. כמו"כ אצל הגאון בעל תהלה לדוד מברדיטשוב זצ"ל. כבר באברכותו ישב בבוררויות בהרכב שבראשותו ישב הגר"ח מבריסק, כמו"כ פלפל הרבה בלימוד עם הגאון הרוגוטשובי, שהעיד עליו שהינו בקי אותו באותו ברמב"ם. בשנת תרפ"ב עלה לארה"ק, וממעונו הטחוב והדל בשכונת בית ישראל התחבב על כל החוגים ועל כל העדות. ואכן, על תלמידיו בהוראה נמנים חכמי האשכנזים והספרדים, כמו הגרי"ש אלישיב, הגר"ש וואזנר, הגר"ע יוסף. הם שרידי התלמידים, הנוספים אל רבים - להבחל"ח - אשר כבר אינם בארצות החיים. מסורת מיוחדת בהוראה היתה לו, אשר בה מודגש הכחא דהיתרא, בשילוב מופלא עם יראת שמים מופלגת. נלב"ע כ"ח סיוון תש"ח, באמצע מלחמת העצמאות ולכן לא נספד כהלכה.

כידוע מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, עודד בחורים צעירים שיחברו ויחדשו, ואפילו יוציאו קונטרס, מעשה ידם להתפאר. הסיבה להנהגה זו נעוצה במעשה שהתרחש עם רבינו, חוויה אישית צורבת במיוחד, בזמן שהיה נער צעיר ולמד בישיבת 'פורת יוסף'. פעם אחת בשעת רצון, סיפר מה שחווה.

באותם ימים לא היה נהוג להעלות על הכתב חידושים או בירורים בהלכה וכיו"ב. רבינו היה בין היחידים, שהעלה מחידושיו על הכתב, אבל בגלל מצוקה כספית לא היה יכול להדפיס זאת. לפיכך צבר מהכספים שהגיעו לידיו, ובס"ד, בשנת ה'תרח"צ הוציא את הקונטרס הראשון בשם 'יביע אומר' על סוגיות במסכת הוריות. החיבור כָּלל בעיקר הערות בענייני סדר הדורות של חכמי הגמרא, תוך הבאת ראיות לתקופתו של כל תנא ותנא ממקורות שונים ומגוונים. עם הכסף שעמד לרשותו, מרן הדפיס מאה עותקים של הקונטרס. הוא חילק את הקונטרס לתלמידי חכמים בירושלים, היו כאלו ששילמו מספר גרושים עבורו והיו כאלו שרבינו חילק להם את הקונטרס בחינם.

הבחורים בישיבה ראו את הקונטרס שרבינו הוציא. חלק קינאו במעשה ידיו, אבל חלק לעגו על כך. ומצאו להם הזדמנויות רבות להתלוצץ עליו. מובן שרבינו שהיה בחור צעיר, לקח זאת ללב ונפגע מכך. פעם אחת כשישבו בשיעור, אחד הבחורים הקשה קושיה חזקה. הם ניסו שוב ושוב למצוא תירוץ, אבל בכל פעם ראו כי התירוץ לא יכול ליישב את הקושיה. אחד הבחורים, כשראה את רבינו, קם וקרא בקול כשהוא קורץ בעיניו: "מדוע אנחנו מתקשים? הרי לפנינו נמצא 'בעל הקונטרס'. הוא גאון גדול ומחבר ספרים, חכם כאחד הראשונים. ליבו רחב כאולם. נשאל אותו ובטוח שהוא מיד יתן תירוץ טוב שמניח את הדעת".

בת צחוק נראתה על פני חלק מהתלמידים. הדברים שנאמרו בגיחוך צרבו בליבו של רבינו. הוא חש בושה גדולה ועצומה, במיוחד בגלל העובדה שתלמידים רבים נכחו במקום. הוא חש חלישות הדעת והחליט כי המקום הזה לא בשבילו. עליו לעזוב את הישיבה. קשה לו להתמודד עם הלעג סביבו.

קשה להאמין, אבל בגלל ליצנות אחת עם ישראל ועולם התורה היה עלולים לאבד את מנהיג הדור. מי שהחזיר רבים לאבינו שבשמיים. פוסק הדור, המנהיג הרוחני של רבבות עמך בית ישראל ונשיא מועצת חכמי התורה.

אבל בורא עולם ריחם על עם ישראל ושלח מלאך גואל ומושיע בדמותו של הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל (כיהן במשך כעשרים וחמש שנים כרבה של העיירה טפליק. אחרי שעלה לארץ שימש כרבה של שכונת בית ישראל וכראש ישיבת 'רבינו חיים יוסף'). הגאון ר' שמשון אהרן פגש את רבינו וראה על פניו צער ויגון. הוא פנה אליו ושאלו: "מה קרה לך? מדוע צער רב ניכר בפניך? ספר לי בבקשה, מה קרה". רבינו סיפר לר' שמשון אהרן מה אירע עימו.

הגאון שמע את הדברים, הניח את ידו על כתפו ואמר לו: "דע לך, אני רואה לפי הכישורים שהבורא חנן אותך ולפי התמדתך הגדולה, שאתה עתיד להיות גדול בישראל! אלו שדיברו עליך סרה - הם מקנאים בך. אם כן, מדוע אתה מתייחס לדבריהם?".

דברי העידוד שרבינו שמע היו כטל חיים עבורו. באותו הרגע החליט להתעלם כליל מדברי המלעיגים, להתמיד ולעסוק בדברי התורה הקדושה ולכתוב את חידושיו. מרן זצ"ל כמובן לא שכח את הגרש"א פולונסקי זצ"ל, ובשו"ת 'יביע אומר' הוא מכתיר אותו בתואר המופלא: "אלוף נעורי".

מרן סיים את סיפורו ואמר לסובבים אותו: "ראו כמה גדול כוח העידוד. אם הגאון הרב פולונסקי לא היה מעודד אותי באותה שעה, ספק אם הייתי ממשיך בדרכה של תורה. מאותה שעה, קיבלתי על עצמי לעודד כל צורב בהסכמות ומכתבי ברכה".פניני עין חמד

הצער ניכר היטב על פניה של האישה. "יש שאלה בעוף", אמרה בכאב.

הדלות והעוני לא היו חידוש בירושלים של אותם ימים, אולם בביתו של חכם יוסף-חיים שרבני הייתה העניות מצויה במידה גדושה במיוחד. חכם יוסף-חיים, מראשוני תלמידי ישיבת 'פורת יוסף', השקיע עצמו בלימוד התורה ולא חש מחסור, אבל בני ביתו הרגישו את העוני היטב.

לעיתים נדירות היה מצליח להשיג עוף לשבת. באחת הפעמים שבהן הצליח להביא תרנגולת הביתה, רעייתו לקחה אותה אל השוחט, והחלה לפתוח את העוף ולהכינו להכשרה. היא תכננה לחלק את הבשר לשני חלקים: האחד בעבור ליל שבת והשני ייכנס לסיר החמין בעבור סעודת היום.

לפתע גילתה שאלה הלכתית בעוף. בידיים רועדות הציגה את השאלה לבעלה. חכם יוסף-חיים התבונן בשאלה, ובמוחו החריף כבר התגבשו צדדים לכאן ולכאן. "לא אפסוק בשאלה הנוגעת לי ולבני ביתי", אמר לרעייתו. "אגש לרבי יעקב-חיים סופר, ה'כף החיים', ואשאל את פיו".

"העוף טרף!", פסק ה'כף החיים'. ליבו של חכם יוסף-חיים נחמץ על בני ביתו שייאלצו לוותר על העוף שציפו לו כל-כך. הוא אסף את העוף ויצא מהבית.

בדרך פגש את אביו, חכם יהושע שרבני. "נראה על פניך כי אתה מוטרד", אמר האב. הבן אישר את הנחתו וסיפר על העוף שהשיג בעמל רב, ועתה פסק ה'כף החיים' כי הוא טרף.

"וכי כך עושים?!", השתומם האב. "הלוא מצבך מוגדר 'שעת הדחק', ואז אין פונים ל'כף החיים', הידוע בנטייתו להחמיר. היה עליך לפנות אל הגאון מטפליק (רבי שמשון-אהרון פולנסקי), רבה האשכנזי של השכונה. ייתכן שיוכל להתיר". הגאון מטפליק היה מגדולי הפוסקים בירושלים.

"ומה אעשה? הלוא כבר שאלתי את ה'כף החיים'", אמר הבן.

חכם יהושע לא ויתר. "עלה אל מעונו של ה'כף החיים' ובקש את רשותו לשאול רב אחר. מהיכרותי איתו יסכים בחפץ לב".

חכם יהושע לא טעה. "שאל את הגאון מטפליק וככל אשר יורה לך תעשה", אמר, בלי שמץ של קפידה. ואכן הגאון מטפליק עיין בעוף ופסק: "העוף כשר לאכילה ללא חשש!".

חכם יוסף-חיים נבוך מעט. בסתר ליבו קיווה כי גם הגאון מטפליק יטריף את העוף, ואז בני ביתו יקבלו את הפסק בלב שלם. כעת, כשפסיקותיהם של שני החכמים שונות, מה יעשה? האם יאכיל את משפחתו בעוף שאחד מגדולי חכמי ירושלים הטריף?!

מבוכתו של חכם יוסף-חיים לא נעלמה מעיניו של הגאון מטפליק. הוא תלש כנף מן העוף. "בוא איתי למטבח", אמר. לנגד עיניו הרים את מכסה הסיר שעמד על הפתילייה והכניס את הכנף לקדירה המבעבעת. "תנוח דעתך. גם אני וגם אתה נאכל מן העוף הזה בשבת".

מעשה הגאון הניח את דעתו של חכם יוסף-חיים, והוא יצא בהקלה אל ביתו. רעייתו קיבלה את העוף בשמחה וחילקה אותו לשניים כפי שתכננה. תבשיל העוף הועמד על הפתילייה ואילו סיר החמין נשלח למאפייה השכונתית.

הדרך באותם ימים לשמור את חומו של החמין עד יום שבת בבוקר הייתה מסירתו לאופה השכונתי. הלה היה מכניסו לתנור הלוהט, ששמר על חום הקדירות עד הבוקר.

במאפייה היו מצטברות מדי יום שישי קדירות החמין של תושבי השכונה. סמוך לכניסת השבת היה האופה מכניס אותן לתנור, ובשבת בבוקר היו נאספות.

בליל שבת יצאו חכם יוסף-חיים ובני משפחתו לבקר את אביו, חכם יהושע. כשחזרו לביתם עלה באפם ריח תבשיל חרוך. לחרדתם גילוי כי הסיר שבו התבשל העוף - נשרף. התבשיל כולו התפחם ולא היה ראוי למאכל.

למחרת בבוקר הלך אחד מבני המשפחה להביא את סיר החמין מהמאפייה. כשראה אותו האופה, השתנו פניו. "אוי ואבוי", ספק כפיו בצער. "נזכרתי עכשיו שלא הכנסתי את סיר החמין שלכם לתנור. מרוב חיפזון שכחתי אותו בחוץ".

תגובתו של חכם יוסף-חיים לצירוף המקרים הפלאי הייתה שמחה. "מן השמיים שמרו את רגלינו", אמר לבני ביתו. "זה אות מלמעלה שהיה עלינו לקבל את פסקו של 'כף החיים' ולהתנזר מאכילת העוף".

למחרת פגש את ה'כף החיים' ברחוב וסיפר לו את כל המעשה. "נו, הלוא אמרתי לך שהעוף אסור באכילה", הפטיר כלפיו. "מן השמיים שמרו עליך".

לא כך הייתה תגובתו של הגאון מטפליק. "העוף ללא ספק היה מותר באכילה, ואף אני אכלתי ממנו בשבת. אלא שמן השמיים חששו לכבודו של ה'כף החיים' וסיבבו את הדברים כך שהעוף לא ייאכל בביתך".

יראת השמים של חכם יוסף-חיים רוממה מאוד את קרנו בעיני הגאון מטפליק, והוא ביקש לקבלו בכולל 'הארי פישל', שבו גם ניתנה ללומדים מלגה מכובדת, וכך גם השתפר מצבו הכלכלי. (על-פי 'רבנו האור לציון')

כ"ט סיון

הרה"ק רבי שמואל שמריהו

יום ההילולא - כ"ט סיון

הרה"ק רבי שמואל שמריהו זי"ע נולד בשנת תקי"ח.

רבינו היה מצאצאי ה'בית שמואל' והרמ"א זי"ע. היה לתלמיד מובהק של המגיד הק' מקאזניץ, הרבי מלובלין והיהודי הקדוש מפרשיסחא ולאחר הסתלקותם הסתופף בצל כ"ק הרה"צ ר' ירחמיאל זצ"ל וכ"ק הרה"צ ר' משה זצ"ל בן הרב המגיד זצ"ל. היה אבד"ק אוסטרובצא בעמ"ס 'זכרון שמואל', ובהסכמות הרה"ק מרדאמסק רבי יחזקאל הכהן כתב "ושמעתי מאיש אמת שסיפר לו הרה"ק זצללה"ה מצאנז שכאשר נסע להסתופף תחת צל קודש של הרה"ק זצללה"ה מאפטא ונסע דרך אוסטרובצא, והיה אצלו באוסטרובצא ושבת שמה בשב"ק ושיבח אותו לגאון מפורסם בצדקתו". שימש בכתר הרבנות בעיר אוסטרוצבא חמשים שנה, ושם חלקת מחוקק ספון, נפטר כ"ט סיון תר"ז בער"ח תמוז תר"ז בן פ"ט שנים.

"רבונו של עולם, אין אינץ נישט?

נוהגים ביום הראשון של ראש השנה קוראים פרשת "וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר", ואיתא בקדמונים שזהו על פי דאמרינן (ר"ה י, ב) כי בראש השנה נפקדה שרה אמנו ע"ה, נמצא שיש שייכות לקריאה זו בראש השנה. אולם יש להתבונן: מה טעם ממשיכים לקרוא את פרשת שילוחו של הגר וישמעאל? ואיזה שייכות יש למעשה זה בראש השנה?

ומביא הרה"ק רבי שמואל שמריהו מאוסטרווצא זי"ע בספרו הטהור "זכרון שמואל" (פרשת וירא), בזה הלשון: "שמעתי מאדומו"ר הרב המגיד (=מקאז'ניץ) זי"ע כשקרא בראש השנה הפסוק "וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא", אמר בלשון לע"ז: "רבונו של עולם, אין אינץ נישט?" (=ואנחנו לא?).

ומבאר שם: "והבנתי דבריו הנעימים, על פי המדרש (ב"ר נג, יד) על הפסוק (תהלים לט, יג) שמעה תפילתי ה' ושוועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש: אל דמעתה של הגר לא החרשת! אל דמעתי אתה מחריש? ואם כן זה ששמע לקול הקריאה הוא מליצה על בני ישראל, כדי שלא יהיה פתחון פה לשטן, והקב"ה צפה שיקום דוד ויתפלל בזה הטענה. וזה פירוש הפסוק "וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא" היינו בכדי שיהיה טענה "לזרעך", זרע אמת, זרע יצחק ויעקב, כשיצטרכו. והוא פירוש נחמד ונעים בעזרת ה' יתברך..." עכ"ל.

ל' סיון

הגה"ק רבי שלמה קלוגר מברוד

יום ההילולא - ל' סיון

רבינו נולד לאביו רבי יהודה אהרן אב"ד קמרוב בשנת תקמ"ו. כבר בשנותיו הראשונות ניכרו בו סימני גאונות ובהיותו בן שש בלבד הפליא את שומעיו בחידושי תורה המעוררים התפעלות רבה. עד אשר רבותיו לא הספיקו ללמדו בינה וקנה תורה מפי אביו.

מיד אחר שנהיה בר מצוה פסקו ימי שלוותו, כאשר נסתלק אביו שהביאו לחיי העוה"ז ולחיי העוה"ב. באותה עת עבר לעיר זאמוטש הסמוכה בה כיהן רבי יוסף הוכגלערנטר בעל "משנת חכמים", כאשר שוחח עמו הגאון מיד הכיר בעלם רך השנים כי עתיד להיות אחד מהגדולים אשר בארץ, ומיד הכניסו לביתו ולישיבתו והאציל עליו מתורתו.

באותה תקופה היה המגיד מדובנה מגיד מישרים בזאמוטש ואף הוא פתח לרבי שלמה שער לאוצרות של עיון באגדתא ובמדרשים.

לא ארכו הימים עד אשר ישב רבי שלמה על כסא הרבנות בעיירה קולקוב הסמוכה ללבוב, זאת ע"פ המלצת הגדול בדורו בעל "ישועות יעקב". בשנת תקע"ה נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק יוזעפוף בפולין. בשנת תק"פ נתקבל כרבה של בראדי זאת כאשר רבי אפרים זלמן מרגליות דוחק ומאיץ בפרנסי קהילתו לבל יחמיצו את ההזדמנות שגאון כזה יישב בעירם.

רבינו הרבה לעשות ספרים כמעט עד אין קץ, חלק מהם הם תשובותיו שהשיב לאלפים ולרבבות מכל קצווי תבל אשר בקשו לשמוע תשובותיו בהלכה. בשנת תרכ"ט נאסף רבינו לעולמו. נפטר ל' סיון תרכ"ט.

כל ספר שמדפיסים מקרבים בזה את הגאולה

הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע ראב"ד דעיר ואם בישראל ק"ק בראד, ונקרא בפי הבריות "המגיד מבראד". אפשר לומר שבדורו היה המשיב תשובות הלכה למעשה הגדול ביותר, בחייו הדפיס קרוב לשלושים ספרים, והשאיר אחריו כמאה וחמישים חיבורים על כל מקצועות התורה, תשובות להלכה, חידושים על מסכתות, על שולחן ערוך ואגדה. בס' 'שו"ת ובחרת בחיים' (סי' כ"ט) הוא כותב [היה זה בשנת תר"ד, ונפטר בשנת תרכ"ט] וז"ל "יש לי לערך מאה וחמשה עשר חיבורים גדולים על תנ"ך ועל כל הש"ס והפוסקים ראשונים ואחרונים ושאלות ותשובות לאלפים אין מספר" — דברים אלו כתבם משום שבימיו התחילו המסכילים ומנהיגיהם לשנות הלכות ומנהגים בקרב ישראל, וכותב שם רבינו "יתערבו כל הרבנים הללו בכל דבר הקשה בכל מקצועות שבתורה, הן בקושיות חמורות בכל הש"ס אשר לא העירו בם הראשונים, ובכל דיני דת ודין, ונראה דברי מי יקום" — וע"כ כתב דברים אלו להראות כחו הגדול בתורה לבל יבואו להתווכח עמו, כיון שכבר כתב שאלות ותשובות לאלפים אין מספר. באחת ההקדמות לספריו הוא כותב, שהוא אינו מתפלל שיוכל להדפיס את כל חיבוריו בחייו, משום שזה תפילת שוא, וכותב שם שיש לו שמונת אלפים תשובות המוכנים להדפסה. אני מסופק אם יש עוד בנמצא איזה גדול בתורה שכתב כ"כ הרבה תשובות, הרשב"א כתב יותר מארבעת אלפים תשובות, הרדב"ז כתב כמה אלפים, גם הגה"ק מהרש"ם מבערזאן זי"ע כתב אלפי תשובות, אבל סכום עצום של שמונת אלפים תשובות, לא מצינו. אחד מספרי השו"ת נקרא בשם 'האלף לך שלמה' ובו אלף תשובות הלכה למעשה שכתבן בקיצור נמרץ.

באחד מההקדמות לספריו כותב הגאון רבי שלמה קלוגר לפרש הפסוק (קהלת יב, יב) עשות ספרים הרבה אין קץ — דאיתא בש"ס עבודה זרה (ה.) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. והיינו שהנשמות המה חידושי תורה, והגוף הוא המקום שבו נמצאים החידושים, וצריכים להוציא את החידושים מהכח אל הפועל. וזהו הכוונה אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, היינו שכל זמן שישנם עדיין חידושי תורה בגוף ולא באו לידי גילוי הרי זה מעכב את ביאת המשיח. וע"כ אמר החכם מכל האדם, עשות ספרים הרבה, צריכים לכתוב הרבה חידושי תורה, והטעם כי אין קץ, כי הקץ שבן דוד צריך לבוא עדיין לא הגיע, וצריך לכתוב הרבה חידושי תורה, בשביל לזרז את ביאת המשיח עכ"ד. וזהו חידוש גדול שכל ספר שמדפיסים מקרבים בזה את הגאולה. הגה"צ רבי נתן גששטנר זצ"ל

תמוז

א' תמוז

הרה"ק קלונימוס קלמן עפשטיין בעל 'מאור ושמש'

יום ההילולא - א' תמוז

בעיר ניישטאט שבפולין, נולד רבינו לאביו ר' אהרן הלוי עפשטיין, ולאמו מרת צילקא, בסביבות שנת תקי"א האירה שמשו של רבינו. נפטר א' תמוז תקפ"ג

כאשר היה רבינו ילד קטן עקר אביו מניישטאט לקראקא בתקוה למצוא שם את פרנסתו, בקראקא היה לאופה, היות ולא השיגה ידו של ר' אהרן לשלוח את בנו קלמן למלמד, קלמיש'ל הקטן, על אף שניחן

בראש חריף ובכישרונות, היה נוטל את הכעכים שאביו אופה ומוכר אותם בשוק, בכדי לסייע בפרנסת המשפחה הגדולה.

הוריו היו עניים ובעקבות זאת עברו להתגורר בעיר הגדולה קרקוב שבפולין, שלא הייתה עיר חסידית, שם מצא אביו רבי אהרן עבודה באפיית לחמים וכעכים. בכל בוקר היה רבי אהרן מכין סלים מלאים במיני מאפה ושולח את בנו הקטן קלונימוס קלמן להסתובב ברחובות ולנסות למוכרם. רבי אהרן היה עושה זאת בצער רב מפני שחפץ בכל ליבו לשלוח את ילדיו ללמוד אצל מלמד כשר וירא שמים, אך בקושי הספיק הכסף למחייתם ושכר לימוד לא היה בידיו.

פעם אחת כאשר הסתובב קלונימוס קלמן עם סלו ברחובות העיר, החל לרדת לפתע גשם שוטף. השוק החל להתרוקן ותוך דקות ספורות נותר קלונימוס קלמן לבדו מנסה להגן על סלו פן יירטבו הכעכים ויפסיד לאביו את כספו. כשראה הילד הצעיר כי הסערה חזקה ממנו, רץ לחפש מחסה ונכנס אל בית מדרשו של הב"ח. מחזה מרהיב התגלה לעיניו, עשרות יהודים יושבים בבית המדרש כשספרי קודש פתוחים לפניהם והם עוסקים בלימוד התורה הקדושה כשאור של שמחה זורח מפניהם.

מאותו היום והלאה היה מסיים למכור את מיני המאפה של אביו בזריזות ונכנס אל בית המדרש, שם היה יושב בפינה ומאזין לקולם הערב של הלומדים.

באחד הימים כאשר הגיע קלונימוס קלמן הקטן אל בית המדרש, ראה את המרא דאתרא רבי אברהם הורוויץ עומד על גבי הבימה ומפלפל בסוגיה בש"ס, כשהמקום מלא מפה לפה. קלונימוס קלמן נעמד על אחד הספסלים, הביט בפני הרב ושם אוזנו כאפרכסת לשמוע את דבריו.

על ידו עמד באותה עת אחד מתלמידי החכמים שבעיר שהיה גם עשיר מופלג, רבי מרדכי גוטלאד שמו, הוא הביט בנער בפליאה וראה כי הוא עומד שעה ארוכה ומקשיב לכל מילה.

בגמר הדרשה ניגש רבי מרדכי לילד ושאלו: 'מה לך פה בבית המדרש? האם מבין אתה מדברי הרב אשר טובי הלומדים בעיר מתקשים בפלפוליו?', קלונימוס קלמן הקטן נפגע מדברי רבי מרדכי, עלה על השולחן והחל לחזור על הדרשה מילה במילה בלא להחסיר דבר. רבי מרדכי לא האמין למראה עיניו ושאל בהשתוממות: 'נער ברוך כשרונות כמוך, למה הינך הולך בטל? מדוע אין אתה נמצא כשאר הילדים אצל מלמד העיירה?', השפיל הילד את מבטו וסיפר לרבי מרדכי כמה הוא ואביו משתוקקים לכך: 'אין באפשרות אבי לשלם שכר לימוד, לכן אני מסייע בידו ומוכר כעכים לפרנסת הבית'.

באותו היום התחייב רבי מרדכי בפני האבא רבי אהרן כי הוא ישלם מכאן ולהבא את צרכי הלימוד של הילד. קלונימוס קלמן הקטן החל ללמוד במרץ רב ובהגיעו לגיל שתים עשרה כבר נודע שמו כעילוי בכל קרקוב.

התקרבותו לחסידות

בגיל שלוש עשרה, עם הגיעו לגיל המצוות, נשא לאשה את מרת מילכה ריידל בת רבי מרדכי גוטלאד. באותם ימים ישב על תלמודו ללא דאגה בעוד הוא סמוך על שולחן חותנו.

העיר קרקוב הייתה באותם שנים עיר של מתנגדים לדרך החסידות, אך עם זאת הגיע לביקור במקום הצדיק הקדוש רבי אלימלך מליז'ענסק. כשראה רבי קלונימוס קלמן את עבודתו הקדושה ותפילותיו

בדביקות עצומה, נקשרה נפשו בנפש הצדיק והוא החליט להתחקות אחריו. בהמשך נסע לליז׳ענסק והפך לתלמידו החביב של הרבי ר׳ אלימלך, כאשר חזר לקרקוב וניסה להפיץ את החסידות במקום קמה עליו התנגדות עצומה מבני ביתו ומצד הקהילה המקומית. אב בית הדין בעיר, רבי יצחק הלוי לנדא ובית דינו אף אסרו עליו בחרם להפיץ את תורתו. פעם בשעת דביקותו פגעו בו המתנגדים והכו בו עד זוב דם, אולם מרוב דביקות הוא אפילו לא חש בכך.

בעקבות הרדיפות נגדו עזב את קרקוב ושב להתגורר בעיר הולדתו ניישטאט.

שמו יצא לפניו כצדיק וכמקובל והרבה אנשים היו באים בצל קורתו ולהסתופף בצילו. אמרו עליו שהתלהבותו בעבודת השם הייתה עצומה כל כך עד שהיו חוששים שיעקור את הסככה שלפני ארון הקודש.

עם פטירת רבו רבי אלימלך מליז׳ענסק קיבל על עצמו את ׳החוזה מלובלין׳, את רבי ישראל מקוז׳ניץ ואת רבי מנחם מענדל מרימנוב כרבותיו. הרבי מרימנוב העיד עליו כי הוא שומר הברית!

חיבורו העיקרי

ספרו הגדול ״מאור ושמש״, ששמו ניתן לו על ידי הגאון רבי אריה לייב ליפשיץ מירוסלב שהיה רב ואדמו״ר בוישניצא, הוא מהחשובים ביותר בספרי החסידות, ונדפס פעמים אחדות יחד עם התורה ומפרשים אחרים.

הספר מונה את ליקוטי תורותיו ותורות רבותיו על התורה והמועדים. כתיבתו החלה בשנות חייו האחרונות על ידי בנו רבי אהרן ובפיקוחו של רבי קלונימוס קלמן עצמו. יצא לאור לראשונה בשנת ה׳תר״ב.

בספר נידונים לעומק נושאים עיקריים בשיטת החסידות, ובעיקר דמותו ותפקידו של הצדיק בחסידות שהוא הצדיק האמיתי, החשיבות של נסיעת החסיד אל הצדיק וכוחו של הצדיק להשפיע שפע רוחני וגשמי לבאים להסתופף בצילו ולקבל את ברכתו. כיוון שהספר הודפס כפירוש על התורה במספר דפוסי חומשים, הוא זכה לתפוצה רבה ולפופולאריות אצל ציבור חסידי ולא-חסידי כאחד.

בספרו כתב סגולה לפרנסה בקלות וברווח: ״אם מתפלל עם הציבור יהיה מובטח שפרנסתו תהיה מזומנת לו בכל יום ברווחה וברכה תהיה מצויה במעשי ידיו, ועל-ידי תפילה בציבור יכולין לבטל כל הגזירות קשות ורעות רחמנא-ליצלן״.

רבינו היה תלמיד מובהק להרה״ק רבינו אלימלך מליז׳ענסק זי״ע, ויצק מים על ידיו כפשוטו ממש, בקיימו בנפשו ׳גדולה שימושה׳, במשך זמן רב, והיה שימושו חביב ביותר על רבו. לאחר פטירתו דבקה נפשו בתלמידו הגדול החוזה מלובלין, שהחשיבו והעריצו כאחד מגדולי החבורה, בד בבד לא מנע עצמו מלשאוב מבארם של כל צדיקי החסידות האחרים, כדוגמת הרה״ק רבי זושא מאניפולי, הרה״ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב, הרה״ק רבי משה מפשעווארסק, הרה״ק רבי מרדכי מנשכיז, הרה״ק רבי מנחם מנדל מרימינוב, ועוד עשרות מצדיקי הדור ההוא, בעפר רגליהם התאבק משחר ימיו ועד זקנה ושיבה. וכהגדרתו של הרה״ק רבי בן ציון מבאבוב הי״ד שהיה רבינו ׳מיחידי סגולה שאפילו אחר שנעשה לרבי עדיין נשאר חסיד׳. ובזה היה דוגמא ומופת לבני דורו.

בספרו הקדוש מאור ושמש שנתקדש בחיבה על ידי צדיקי החסידות לגווניה, עד שהיו שכינוהו ׳שולחן ערוך לחסידות׳, הנחיל רבינו לדורות מתורותיהם הדרכותיהם והנהגותיהם של רבותיו הצדיקים, על

ספר קדוש זה התבטא הרה"ק רבי אריה לייבוש מווישניצא בעל אריה דבי עילאי; 'כי יש בכח הספר ליטול נשמה מגוף האדם לכבסה וללבנה היטיב, ולהחזירה כבריה חדשה', וכן רמז גם בהסכמתו. וכבר הגאון רבי דוב בעריש מייזליש אב"ד קראקא בהסכמתו לספר העיד כי; אף כי אינני מעדת המתחסדים, מפיו לפידים יהלכו להלהיב לב קוראיו ביראת ה' ואהבתו. ואילו הרה"ק רבי שלום מבעלזא אמר בראותו את הספר מאור ושמש, כי ידע והכיר במעלתו וחשיבותו של רבינו עוד בלובלין, אולם גדלות נעלה ונפלאה שכזו, לא פילל מעולם.

כבה נר המערבי, סיפר בנו הגוטער יוד, שבשנות מחלתו של רבינו, בא פעם לחדר אביו, ומצא אותו שוכב על הארץ בפישוט ידים ורגלים, ובוכה מאין הפוגות באמרו; רבונו של עולם חוס וחמול עלי נפש העני שלא אמות ח"ו בלא תשובה שלימה לפניך. רבינו השיב את נשמתו הזכה ליוצרה בא' בתמוז תקפ"ג, כבן שבעים ושתים שנה, ונטמן בבית החיים החדש בקראקא, זי"ע.

כוחו הגדול בתורה הק'

לפי שמועה אחת סבל רבינו מהתנגדות לדרכו גם בבית אביו כאשר התאספו פעם בני המשפחה יחדיו ביומא דפגרא, וכל אחד מאחיו הלומדים השמיע דברי תורה וחידושים כמיטב יכלתו, העיר מישהו פתאום כי קלמיש"ל שלנו במקום להשמיע פלפולא דאורייתא 'ילך ויסיק את התנור' כפי שלמד אצל רבו בליזענסק.

אותה שעה הרגיש רבי קלונימוס שחובה מוטלת עליו להודיע כמה גדול כוחם של החסידים בלימוד התורה באשר הם לומדים בלא היסח הדעת מנותן התורה יתברך שמו, ופתח לדרוש על אתר בסוגיות הקשות בש"ס דברים מופלאים שהעמידו בצל את שאר החידושים והראו בעליל מה רב גדלו וגבורתו במלחמתה של תורה. גל' ליזענסק

למה נפל הכוס תה מידיו

בספר חקל יצחק למוה"ר יצחק אייזיק מספינקא הי"ד פרשת במדבר מביא ששמע מאביו האמרי יוסף זי"ע, שפעם השתוקק רבי קלמיש"ל לשמש את רבו לילה אחד כדי לראות סדר עבודתו וביקש רשות על זה ונתן לו ויהי כחצות הלילה בשמעו שהרבי כבר עוסק בעבודתו הקדושה הכין עבורו כוס תה ולקח בידו להכניס אל חדרו. אולם בפתחו את הדלת ראה זקן אחד שמראהו נורא יושב אצל הרבי ומרוב פחד ורעדה נסוג לאחור והכוס נפלה מידו והתה נשפך, משחלפו שעות מספר חשב לעצמו הרי עדיין לא שתה הרבי חמין והכין מחדש כוס תה והכניס אל הצדיק פנימה, ולא ראה אצלו אף אחד.

שאל אותו הרבי מדוע התאחר כל כך סיפר רבי קלמיש"ל מה שאירע לו בפעם הראשונה, חזר הרבי ושאל האם הספיק לכל הפחות להביט בפניו של אותו זקן, והוא השיב שמרוב פחד לא הביט לעברו כלל לשמע דבריו הגיב הנועם אלימלך במילים אוי לו לבן שאינו מסוגל להביט בפני אביו - כי אותו הזקן היה אברהם אבינו ע"ה. חקל יצחק - פר' במדבר

בשנת ה'תק"פ חלה ורופאיו יעצו לו לנסוע לעיר קרקוב שם ידרוש ברופאים טובים יותר, כך נאלץ לחזור לעיר בה קמה נגדו ההתנגדות הגדולה. שלוש שנים שכב על מיטת חוליו עד שבשנת ה'תקפ"ג, ב' דראש חודש תמוז, עלתה נשמתו בסערה השמימה, והוא בן 72 שנים.

באחד הימים קודם פטירתו נכנס בנו לחדרו והנה הוא רואה את אביו שוכב בפישוט ידיים ורגליים ובוכה ואומר: "רבונו של עולם חוס וחמול עלי נפש העני שלא אמות חס ושלום בלא תשובה".

זכותו הגדולה של הצדיק תגן עלינו ועל כל עם ישראל, אמן.

את מקומו בהנהגת החסידים מילא אחריו בנו הצדיק הקדוש רבי יוסף ברוך מניישטאט, המכונה 'דער גיטער יוד' (היהודי הטוב),

ובנו השני הצדיק הקדוש רבי אהרן מילא מקומו בקרקוב אך לא הנהיג עדת חסידים בנימוק שהוא מתעסק עם הדפסת הספר "מאור ושמש".

ב' תמוז

הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא

יום ההילולא - ב' תמוז

הרה"ק רבי נחמן מהורדענקא תלמיד הבעש"ט. נולד בעיר זולקווא בשנת ת"מ בערך לאביו הרה"ק ר' יצחק מזאלקווא זיע"א. נפטר ב' תמוז תקכ"ה.

בשנת ת"ק בערך היתה התעוררות רבתית אצל צדיקי הדורות לעלות לארץ ישראל, וגם תלמידי הבעש"ט עלו באותה תקופה לאר"י ובראשם הרה"ק ר' אברהם גרשון מקיטוב זי"ע גיסו של הבעש"ט, והרה"ק ר' אברהם שמשון מראשקוב זי"ע בנו של ה'תולדות יעקב יוסף' ועוד. רבינו שטרם נתקרב אז לדרך החסידות עלה גם הוא באותם שנים. הצטרפותו של רבינו לתלמידי הבעש"ט היתה כפי הנראה אחרי שחזר מאר"י לחו"ל מנסיעתו הראשונה בתחילת שנות הת"ק.

בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף' פר' חיי שרה עה"פ ותמת שרה מביא דבר תורה ששמע מרבינו וז"ל: וגם ששמעתי מהרבני הוותיק מוהר"ן האריזנקע, שחלם לו בארץ ישראל, כי יש רופאים המרפאים ע"י משקה מר, ויותר טוב הרופא ע"י משקה מתוק. והנמשל זה ע"י סיגופים נעשה מר ואכזרי לחייב העולם מה שאין כן בבחינה השניה, ע"י מחשבה טובה, מזכה ומלמד זכות על בני עולם. הגם שזה אי אפשר בלא זה וכו' ועיין בקונטרס אחרון דברים ששמעתי ממורי.

רבינו אמנם שב לחו"ל, הגיע אל הבעש"ט זי"ע וקיבל מרותו, ואחר כך בשנת תק"כ בערך השתוקק רבינו לנסוע חזרה לא"י, אך רבו הבעש"ט עיכב בעדו, נסיעתו לארץ ישראל

עוד בחיי הבעל שם טוב רצה מאוד לנסוע לארץ ישראל, אך הבעל שם טוב הקדוש לא הסכים ולכן התעכב. פעם אחת התעוררו ברבי נחמן רצון ותשוקה חזקה לנסוע, ובא שוב פעם לבקש את הסכמת רבו, ענה לו הבעל שם טוב שאם רוצה לנסוע שילך קודם לטבול במקוה. כשחזר מהטבילה סיפר לבעל שם טוב הקדוש כי בטבילה הראשונה שטבל ראה את ארץ ישראל, ובשניה ראה את ירושלים, בשלישית ראה את מקום המקדש, ובטבילה הרביעית ראה את קודש הקודשים, אך את ארון הקודש לא ראה שם. ענה ואמר לו הבעל שם טוב הקדוש: "הארון נמצא במז'יבוז'", כשהכוונה לבעל שם טוב עצמו. בעקבות סיפור זה כבר לא התעקש יותר ונשאר אצל רבו כל ימי חייו.

לאחר הסתלקות הבעל שם טוב, היתה דרכו של רבי נחמן להשתטח בכל פעם על ציונו ושאל ממנו כל מה שרצה, ודיבר עמו כאשר איש עם רעהו, מרוב קדושתו ופרישותו שהיתה בו, ומרוב דבקותו ברבו הקדוש. ובכל פעם כשבא אל ציון רבו היה רגיל לשאול אם יסע לארץ ישראל, ורבו לא הסכים. ופעם אחת כשבא אל הציון וביקש ושאל האם יסע כבר לארץ ישראל, הסכים הבעל שם טוב הקדוש שיסע, ותיכף ומיד ירד מהציון בשמחה עצומה ובריקודים ושר "אני נוסע לארץ ישראל!".

בשנת תקכ"ד החל מסע רבינו ביחד עם כמה מתלמידי הבעש"ט לאר"י, רבינו הק' לא זכה לחיות בארה"ק זמן רב, כי הגיע בערב חג הסוכות בשנת תקכ"ה ובאותה שנה ביום ב' לחודש תמוז השיב נשמתו ליוצרה זיע"א.

השמיעה המופלאה והענווה הגדולה

גדול היה הרה"ק רבי נחמן זי"ע במידת הענוה. פעם אחת ישב מרן הבעש"ט הק' זי"ע ומספר בשבחו של תלמידו הרה"ק רבי נחמן זי"ע. והרה"ק רבי נחמן זי"ע, שישב בריחוק מקום קצת, לא שמע את דברי רבו הק' זי"ע והרכין את אזנו לשמוע, ויהי לפלא בעיני העם שיושבו שם.

שאלו למרן הבעש"ט הק' זי"ע לפשר הדבר, והוא ענה להם: הרה"ק רבי נחמן זי"ע ביקש מהשי"ת שיתן לו במתנה שלא ישמע כי אם מה שצריך לשמוע, וזה שאנו מדברים בשבחו אינו שומע כלל. אך כיון שרואה ששפתי נעות והוא אינו שומע את קולי, לכן הרכין את עצמו מקרוב לשמוע. והראיה לזה - שכשאני מדבר בדברי תורה, אז הוא שומע אפילו מרחוק. גל' ליזענסק

בבחרותו למד ב'קלויז' המפורסם בברוד, יחד עם רבי נחמן מקוסוב ורבי מנחם מנדל מבַּאר, וברבות הימים זכו שלשתן לחסות בצל מאורם של ישראל, הבעל שם טוב הקדוש.

רבי נחמן העיד על עצמו: "בצעירותי הרביתי לטבול במקוואות קרים, ובשובי, מוכרחים היו לחמם את הבית, עד שכמעט נשרפו הקירות; ואילו אני לא חשתי כלל בחום הרב. אך למרות סיגופיי הגדולים, לא הצלחתי להפטר מהמחשבות הזרות, עד שהתקרבתי אל הבעש"ט" - - -

כבן בית היה אצל רבו, שנהג לשלוח אותו תכופות לשליחויות נסתרות. באיגרותיו מכנהו הבעש"ט: 'נאמן ביתי' - כינוי שרק רבי נחמן זכה לו.

בעל רוח הקודש היה, ואף נודע במידת ביטחונו העצום בה'.

הודות לגדלותו בתורה וביראה, קירב רבים וטובים לדרכו של הבעש"ט, ביניהם את רבי דוב-בער המגיד ממזריטש. היה זה לאחר שפגש בו רבי דוב-בער, והתפעל עמוקות מגדלות נפשו. הוא מסר בידו איגרת אל הבעש"ט, וזו לשונה: "האמת אגיד ולא אבוש, כי רואה אני סימן טוב בתלמידו המוסר כתב זה, מורנו הרב רבי נחמן נרו יאיר מהארדענקא, כי הוא צדיק וקדוש - ורבו לא כל שכן. הוא, תלמידו בעצמו, נפח בי רוח חיים, ועל כן מייחל אני לכל טוב סלה, אמן".

בשנת ת"ק ביקר בארץ הקודש עם בנו ר' שמשון ורבי גרשון מקיטוב. באותה עת עלה ארצה רבי אליעזר רוקח מאמסטרדם, כשמטרת בואו, להיוועד עם רבי נחמן על אדמת הקודש; "כשנהיה יחד בארץ-הקודש, נביא את הגואל!" אמר. אך מה הצטער לאחר בואו, בשומעו מפי ר' שמשון, כי אביו נאלץ לשוב לחו"ל. הדבר הגיע לידיעת רבי נחמן, והוא יצא מייד בחזרה לארץ-ישראל, אך בהגיעו התבשר כי רבי אליעזר נסתלק לעולמו.

עקב השליחויות הקדושות שהטיל עליו רבו, נמנע ממנו להשתקע בארץ-ישראל בחיי הבעש"ט. גם לאחר הסתלקות אור שבעת הימים, נמנע מכך; נוהג היה להשתטח על ציונו ולשוחח עמו כמו בחיים חיותו, וסירב לעלות ארצה, בטרם יקבל את רשותו.

בשנת תקכ"ד השתטח על קבר הבעש"ט יחד עם חברו רבי יוסף מקמינקא. בשובו צהלו פניו: "עתה ציוה עלי רבי לעלות לארץ-הקודש!"

באותה שנה, ביום כ"ג בתמוז, יצא יחד עם קבוצת צדיקים, ביניהם רבי מנדל מפרימישלן, אל ארץ האבות. בהיותם בלב ים, קמה לפתע סערה עזה, עד שהאוניה חישבה להישבר. ביום העשירי לסערה, אסף רבי נחמן מניין יהודים, נטל ספר תורה בידו ואמר: "אם נגזר חלילה בבית-דין של מעלה שנאבד מן העולם - אנו בבית דין של מטה, בצירוף קודשא בריך הוא ושכינתיה, איננו מסכימים לגזירה זו; יהי רצון שתתבטל". כל הנוכחים ענו אמן, וכעבור זמן קצר נח הים מזעפו.

בי"ד בתשרי שנת תקכ"ה הגיע ארצה והתיישב בטבריה.

כעבור שנתיים נפל למשכב, ובעת רעוא דרעוין של שבת קודש, ב' בתמוז תקכ"ו, עלתה נשמתו בסערה השמימה, כשחברו רבי מנדל מפרימישלן קורא לפניו מתוך הזוהר הקדוש, ונטמן בבית הקברות העתיק בטבריה, בחלקת גדולי החסידות.

השמחה בבית הבעל שם טוב גאתה עד מאד: נאמן ביתו רבי נחמן מהורדנקה בא בברית האירוסין עם אחותו של הצדיק רבי יצחק מדרוהוביטש.

הכל ידעו שמדובר כאן בשידוך מן השמים, שכן השדכן שהציע את השידוך והביאו לידי גמר היה לא אחר מאשר הבעל שם טוב הקדוש.

רבי יצחק זכה להתקרב לבעל שם טוב, יחד עם בנו רבי יחיאל מיכל 'המגיד מזלוטשוב'. היה זה כאשר גונבה לאוזניו שמועה כי בעיר מז'יבוז' שוכן 'בעל שם' הפועל ישועות באמצעות קמיעות...

רבי יצחק חשד כי הבעל שם טוב משתמש בהשבעת שמות קדושים, התבטא על כך בחריפות תוך ציטוט דברי חכמינו (אבות א, יג): "דאשתמש בתגא חלף" [= המשתמש בכתר המלך - חולף מהעולם] והקמיעות הפסיקו להועיל...

הבעל שם טוב חקר ודרש מהי הסיבה שקמעותיו פסקו להועיל, עד שמצא כי פיו של רבי יצחק בדבר. עשה הבעל שם טוב מה שעשה, וגרם לרבי יצחק שיקלע למז'יבוז' לקראת שבת קודש. לסעודות השבת התארח בבית הבעל שם טוב, ובצאת השבת הוזמן למלוה מלכה.

בעת הסעודה פנה אליו הבעל שם טוב ושאלו על מה ולמה נטל את כוחם של הקמיעות שנועדו להוציא אנשים ממצוקתם. השיבו רבי יצחק כי לדעתו אסור להשתמש בהשבעת שמות הקדושים בשום אופן שהוא. הביא לו הבעל שם טוב מקמעותיו, פתחם לנגד עיניו והראה לו כי אין מדובר בהשבעות, אלא ארבע מילים בלבד נכתבו עליהם: "ישראל בן שרה בעש"ט".

הסיר רבי יצחק את קפידתו, והקמיעות חזרו לפעול.

תלמידי הבעל שם טוב נוכחו לראות כי רבי יצחק אינו אדם מן השורה, והבינו כי אם בכוחו להפוך את רצון צדיק יסוד עולם הבעל שם טוב הקדוש, הרי בוודאי הינו צדיק גדול.

אף הבעל שם טוב נענה לעומתם: "וכי מה אוכל לעשות שרבי יצחק מדרוהוביטש הוא כעת צדיק הדור, וכל העולמות העליונים מתנהגים על פיו?! אף אם כמה מהנהגותיו אינן מוצאות חן בעיני, נאלץ אני לשתוק. גם אם הוא משמיע פירוש בספר הקדוש 'עץ חיים' ויודע אני פירוש טוב ממנו - נאלץ אני לשתוק".

אחותו של רבי יצחק היתה צדקת אף היא, את חינוכה קיבלה בבית הוריה, הלא המה רבי יוסף ספורבידלובר [= איש אמת] וזוגתו מרת רבקה שכונתה "יענטע הנביאה". כאשר הגיעה לפרקה נישאה לאחד מגדולי הדור שזכה לשני שולחנות, תורה ועשירות, אך למרבה הצער לא האריך בעלה ימים ונפטר בצעירותו ללא זרע של קיימא.

האשה שכל נכסי בעלה נפלו לידיה, החלה לתור אחר שידוך הגון. עושר וכבוד לא דיברו אל לבה, שכן אלה היו לה בשפע. תקוותה היתה להנשא לחסיד מובהק, קדוש עליון, בדומה לאחיה הצדיק. משנקפו הימים ולא השיגה דבר, הועידה את פניה אל העיר מז'יבוז'. נכנסה אל הקודש פנימה ושטחה את בקשתה לפני הבעל שם טוב הקדוש, שימצא לה הוא בעצמו זיווג הגון מקרב תלמידיו הקדושים.

שלח הבעל שם טוב לקרוא לתלמידו רבי נחמן מהורדנקה ושאלו אם מוכן הוא להנשא לצדקנית זו שכל רצונה בזה העולם הוא רק תורה ועבודת השם. "מסכים אני לשידוך זה", השיב רבי נחמן, "בתנאי שלא אצטרך לעסוק בנכסיה ובסחורותיה, נפשי חשקה אכן רק בתורה ועבודת הבורא".

הסכימה הצדקנית לתנאי, ומתוך שמחה גדולה נחגגה שמחת האירוסין בבית הבעל שם טוב. התלמידים איחלו לזוג הקדוש דורות ישרים ומבורכים, וגם הבעל שם טוב האציל את ברכתו על החתן והכלה שיזכו לראות בנים ובני בנים גדולים וצדיקים.

פנה רבי נחמן למורו ורבו הבעל שם טוב ושאלו ספק ברצינות ספק בבדיחותא: "מה מבקש מר כדמי שדכנות?" ענה לו הבעל שם טוב: "כאשר אצלך יוולד בן, ואצלי תיוולד בת, נשתדך". ובחדר השני יושבת הצדקנית אדל, בת הבעל שם טוב, הדברים מגיעים לאוזניה, והיא שומרת אותם לעת מועד...

שנים רבות עברו מאז, הבעל שם טוב נסתלק כבר לבית עולמו, ואכן כך היה: רבי שמחה, בנו של רבי נחמן מהורדנקה, נשא לאשה את מרת פייגא בתה של אדל בת הבעל שם טוב.

ד' תמוז

הגה"ק רבי פינחס הורביץ בעל ה'הפלאה'

יום ההילולא - ד' תמוז

הגה"ק רבי פינחס נולד בעיר טשורטקוב שבפולין בשנת תצ"א לאביו הגאון רבי צבי הירש הלוי הורוויץ ממשפחת רבנים. נפטר ד' תמוז תקצ"ב.

למד תורה מפי אביו שהיה אב"ד בטשורטקוב, ומפי אחיו הגדולים ר' נחום, לימים אב"ד בעיר פרסקרוב, ור' שמואל שמלקא, לימים רבה של העיר ניקלשבורג. מאוחר יותר התקרבו האחים ר' פינחס ור' שמואל להמגיד הק' ממזריטש, תלמידו של מרן הבעש"ט זי"ע.

בהמשך שימש ר' פינחס ברבנות בערים שונות, ובשנת תקל"ב מונה למלא את מקומו של ר' אברהם אביש (נפטר בשנת תקכ"ט) כרבה של פרנקפורט דמיין, ובתפקיד זה שימש במשך 33 שנים, עד פטירתו בשנת תקס"ה.

בתקופה זו היה בקשרים הדוקים עם ר' יחזקאל לנדא בעל 'נודע ביהודה', ר' נתן אדלר מפפד"מ (רבו המובהק של ר' משה סופר בעל ה'חתם סופר'), ועם כמה מגדולי החסידות. בסוף ימיו החלה לפרוח תנועת ה'השכלה', ור' פינחס נאבק בה בכל כוחו. הוא העמיד תלמידים רבים, המפורסם שבהם הוא ה'חתם סופר'.

ספרו הידוע ביותר הוא 'ספר הפלאה', הכולל למעשה שלושה ספרים: 'ספר כתובה' על מסכת כתובות, 'ספר המקנה' על מסכת קידושין, וספר 'פנים יפות' - דרשות על התורה וחמש מגילות. כמו כן נדפסו חידושיו על מסכתות נוספות תחת השם 'הפלאה'.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ד' תמוז שנת תקס"ה.

הרוצה להחכים וללמוד קדשים יעסוק קודם בדיני ממונות

בהסכמת המחנה חיים לספר סדרי טהרה על כלים, כתב בשם ההפלאה וז"ל: "שמעתי מפי אמ"ו הגאון חתם סופר ז"ל שאמר בשם רבו הגאון בעל הפלאה ז"ל מה שאמרו חז"ל הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות, הכוונה חכמה זה סדר קדשים, והלימוד בקדשים הוא עמוק עמוק מי ימצאנו, רק האיש אשר נפתח לבו ושכלו בדיני ממונות, הוא יוכל להבין ולהשכיל בקדשים. וזה חידתם הרוצה שיחכים ללמוד קדשים, יעסוק מתחילה בלימוד דיני ממונות ושם ימצא אור זרוע להיות לו לב חכם ללמוד קדשים, ודפח"ח".

הסכמת המחנה חיים לספר סדרי טהרה על מסכת כלים

צדיקים לאחר מיתתם - אינם משתכחים מן הלב

מצינו דבר נפלא שפירש הרה"ק בעל 'ברך משה' מסאטמאר זיע"א פעם בהילולא דצדיקיא, מה שאומרים בתפילת אב הרחמים: הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם, על פי מה שכתב ההפלאה ב'פנים יפות' (פרשת וישב) על מה שאמרו חז"ל (פסחים נד:) גזירה על המת שישתכח מן הלב, דיותר הוי ליה למימר גזירה על החי שישכח את המת. אלא שענין האהבה הוא 'כמים פנים אל פנים כן לב האדם' (משלי כז יט), ועל כן אין מקבלים תנחומין על החי, כיון שלבו מתגעגע אליו, על כרחך הוא מעורר את האדם לבל ישכחהו, וזה שאמרו גזירה על המת שהוא ישכח את החי, וממילא ישכח החי ממנו עד כאן דברי ההפלאה.

אמנם כל זה במתי עולם, מה שאין כן אצל הצדיקים הנקראים חיים גם אחר פטירתם, אם כן אי אפשר לשכוח מהם גם אחר הסתלקותם לחיי העולם הבא, ובזה יובן מדוע לא שפט יעקב אבינו מדעתו שיוסף חי, מזה שראה שאין הוא מקבל עליו תנחומין, כי חשב שהוא מן הצדיקים אשר זכרונם עולה גם לאחר פטירתם, וזה שאומרים הנאהבים והנעימים בחייהם וגם במותם לא נפרדו, שגם אחר הסתלקותם לא נפרדים מן החיים ולבם מתגעגע אליהם, ואף שגזירה על המת שישתכח מן הלב, מכל מקום הלא מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם, והרי הם צדיקים הנקראים חיים גם אחר הסתלקותם.

זו לצד זו חיו בפרנקפורט קהילת היראים וה'משכילים'. המתיחות בין שתי הקהילות רחשה מתחת לפני השטח, והמתינה להתפרצות. באותו לילה, ליל-שישי, קרה הדבר.

סמוך לבית-מדרשו של הגאון רבי נתן אדלר, מגדולי העיר, שכן אולם שמחות. אחד הצעירים ה'משכילים', לייב דראך שמו, התחתן כמה ימים קודם-לכן עם רייזל, בתו של זיכל הגביר. באותו ליל שישי ארגן לייב מסיבה לחבריו באולם השמחות.

הצעירים שתו לשוכרה והחלו להתהולל בריקודים פרועים ובשירה רועשת. קולות ההתהוללות נכנסו לבית-המדרש הסמוך והפריעו לתלמידיו של רבי נתן ללמוד.

שניים מתלמידי הישיבה ניסו להפסיק את ההתהוללות. הם נכנסו לאולם, שהיה מלא עשרות צעירים, שתויים בדרגות שונות, וביקשו מלייב ומחבריו להפסיק את ההשתוללות. בתגובה הנחיתו עליהם הללו מכות נאמנות, ובקושי הצליחו השניים לצאת מהאולם בעור-שיניהם.

מראה התלמידים המוכים, ותחושת העלבון הצורב שנלוותה לה, הסעירו את שאר תלמידי-הישיבה. לפתע נזרקה לאוויר מילה קשה - "חרם". באותו לילה התקבץ מניין של תלמידים מבוגרים, שהתעטפו בטליתות וביצעו הליך של הטלת חרם, כפי שמצאו בספר ישן. בסוף הטקס הוצא שופר מארון-הקודש ותקעו בו את כל סדר התקיעות הנהוג בראש-השנה.

לאחר שעשו את המעשה שקטו הרוחות, מתוך אמונה וביטחון כי סוף האמת לנצח. איש מהנוכחים לא שיער עד כמה קרוב ה'סוף' הזה.

בין השעות שלוש וארבע לפנות בוקר, כאשר אפלת הלילה הגיעה לשיאה, יצא לייב דראך מהאולם בדרכו לביתו, שם המתינה לו רעייתו הטרייה והמודאגת. הוא היה שיכור לגמרי, וחבריו, שהיו שיכורים גם-כן, לא יכלו לסייע לו. בקושי רב שירך את רגליו, מתנדנד מצד לצד, ראייתו מטושטשת, חושיו מעורפלים.

בבוקר התברר האסון. סימני דם על מדרגות מרתף בית-השחיטה הובילו אל גופתו של לייב, השרועה בתחתית גרם המדרגות. רופא העיר התקשה להכריע אם הנפילה גרמה להתקף הלב או שמא להפך, שבץ הלב הוא אשר גרם לנפילה הקטלנית.

בעוד תלמידי רבי נתן ראו בכך עונש משמים, הצעירים ה'משכילים', שכבר הספיקו לשמוע על הטלת החרם, כינו זאת "רצח בדם קר". זאת, אף-על-פי שמאז ומעולם בזו לכל מה שקשור בתפילה ובכוחות רוחניים.

בצהרי יום שישי הובא לייב דראך לקבורה, בהלוויה רוויית מתח וזעם. חבריו צעדו אחר מיטתו ודיברו בקול רם על "נקמה". במי? מתי? כיצד? - הם עצמם לא ידעו. האווירה בפרנקפורט דמתה עתה לחבית מלאה אבק-שרפה שעלולה להתפוצץ בכל רגע.

אדם אחד בלבד היה מסוגל להתייצב בין המחנות הניצים ולמנוע תבערה כללית - רב העיר, רבי פינחס הורוביץ. שעה קלה לפני כניסת השבת עבר כרוז והודיע על אספת-חירום שהרב מכנס בצהרי יום השבת. לאספה נקראו, על-פי לשון הכרוז, "כל יהודי פרנקפורט, בלי יוצא מהכלל!". משמעות הדברים הייתה שרבי פינחס מצפה גם לבואם של ה'משכילים'.

השבת פרסה את כנפיה על העיר בתחושת מתח עצום. בשבת אחר-הצהריים נתמלא בית-הכנסת בכל יהודי העיר. רבי נתן אדלר היה שם, עם תלמידיו. גם ה'משכילים' נדחקו פנימה, דרוכים למוצא פי הרב.

"אסון כבד התרחש בעירנו", פתח רבי פינחס. "אין בכוחנו לחשוף את צפונות הלב של איש, ולכן איש מאיתנו אינו מוסמך לקבוע מי חטא ובמה חטא. על-אחת-כמה-וכמה שקטנים אנו מלהבין את הנהגת הבורא"...

דברי הפתיחה של רב העיר הפתיעו את חבריו של לייב, שציפו לקיתונות של תוכחה עליהם ועל מעשיהם. רבי פינחס עצם את עיניו, גופו התנועע בהתרגשות, והמשיך: "האסון הוא אסונה של פרנקפורט והוא דורש מכולנו חשבון-נפש ותשובה. מזהיר אני בזה את הגדולים ואת הקטנים כאחד - לבל יוסיפו חטא על פשע, בהאשמות הדדיות ובמעשי נקם".

דבריו של רבי פינחס, אשר השכיל לחלק את האחריות בשווה - ולו למראית-עין - בין שני המחנות, הרגיעו את הרוחות הסוערות והשרו רוח של פיוס בקהל. הוא נתן לשני הצדדים תחושה כי הצדק המוחלט אינו בחיקו של איש מהם.

הרב פקח את עיניו וסקר את מאות הנאספים. עיניו היו לחות. "המנוח, ששגה בקלות-דעת המאפיינת את מקצת בני-גילו הצעירים, השיב את נשמתו ליוצרה נקי מעוון". גם בהמשך דבריו שילב הרב דברי נוחם והרגעה במאמרי חז"ל על גודל מעלת השלום.

לפתע נשמע קול בכי מאחת הפינות. כל העיניים הופנו למקור הבכי. זה היה יוסף דראך, אביו של לייב, שאף הוא פרק מכבר את עול התורה והמצוות. גם מעזרת הנשים עלתה יבבה קורעת-לב. זה היה בכיין של האם והכלה הצעירה.

השבת שהחלה במצב-רוח סוער ומתוח מאוד, הסתיימה - בזכות חכמתו והופעתו המרשימה של רבי פינחס - באווירת רגיעה והתפייסות. מאותו יום שינה יוסף דראך את דרכו, והוא ומשפחתו שבו בלב שלם לדרך הישר.

הרה"ג מארי מחפוץ' נגר

יום ההילולא - ד' תמוז

הרה"ג מארי מחפוץ' נגר זצוק"ל רבינו נולד לאביו מארי יעקב (ב"ר עוואץ' ב"ר סעדיא) נגר, בשנת תרס"ח בעיירה אלקפלה במחוז רדאע.

אביו מארי יעקב היה איש קדוש ת"ח מובהק ובעל חסד גדול, היה שוחט בהמות ומחלק בשר לעניים. אם אשה ילדה וצריכה לעזר היה מארי יעקב שולח לה בשר ששוחט בשבילה ודואג לפרנסתה.

בשנת תרפ"ח עקרו כל משפחת נגאר מן הכפר אלקפלה אל העיר רדאע ושם נלב"ע אבי רבינו זמן קצר אחרי כן.

מארי מחפוץ' התייתם מאביו ואילו אימו האריכה ימים ונפטרה באה"ק.

מספרים על כיבוד אם הנפלא של רבינו, שכאשר נסעו היהודים לארץ והלכו זמן רב ברגל עד למחנה חאשד, אמו של רבינו היתה אז זקנה שלא יכלה שאת הדרך, אזי נשאה רבינו בידיו כל הדרך הארוכה.

עיקר תורתו קיבל מרבו שהיה גם בן דודו הרה"ג מארי עואץ' נגר זיע"א, כל חייו התבטל אליו כעבדא קמיה מריה, עד כדי כך שכשרבו מארי עואץ' נפטר, רבינו קרע עליו וישב עליו שבעה.

מארי עוואץ' היה תלמידו של הרה"ג מארי אברהם צנעני זיע"א, מי שלימים היה חמיו מזיוו"ר, ואשר עליו מסופר שפעם כשעלה לצנעא והתנצח עם חכמיה, הודו לדבריו.

היה גדול בעיני גדולי דורו. גם האב"ד מארי סלימאן חתוכה, ורבני בית אלצ'אהרי, מארי יחיא עומיסי ומארי יחיא בסיס וכו' כולם היו מרכינים ראשם בפני מארי עואץ' שהיה נחשב גדול הדור במחוזו.

בז' באדר תר"ץ בהיות רבינו כבן כ"ב הוסמך לשו"ב ודיני אישות ע"י רבו מארי עוואץ' נגר וכן ממארי צאלח נגר. בן השאר כתב עליו רבו, "וכבר הוא נודע בשערים אצל ת"ח שאין להרהר אחריו והמליז עליו לית ליה אסותא מן שמיא..."

כל כך התעלה רבינו בלימודו כבר בבחרותו היה לגאון גדול. מעשה נורא שקרה מתקופת בחרותו של רבינו בתחילת שנת התרצ"ב שנתיים בלבד אחרי שקיבל הסמכה מרבו, מוכיח על גדלותו הנוראית. אחד המיוחדים מגדולי הדור בצעירותו של רבינו היה הרה"ג מארי יחיא נחום זיע"א, שד"ר ביה"ד בצנעא אשר ידיו רב לו בכל מצב ותיקון עניני היהדות ברחבי תימן. מארי יחיא נחום היה סובב בכל מושבות היהודים בגלילות תימן ומפקח מקרוב על מצב השו"ב בפרט ושאר ענייני הקהילות בכלל. מן המותר לציין את המציאות הרווחת שהיתה, כאשר שמועה באה למחוז מסוים שמארי יחיא נחום קרב, היו השובי"ם(שוחטים ובודקים) יראים ומשננים תלמודם בחרדת קדש.

ויהי היום ושמועה הגיעה למחוז רדאע שהנה מארי יחיא נחום, כבר הגיע אל העיד דמאר הסמוכה צפונית מערבית לרדאע ובוחן את כל השובי"ם כמנהגו, ומן הסתם יפנה אח"כ אל רדאע. רבינו באותו פרק היה מלמד תלמיד אחד (לימים מארי צאלח אקצ'ע ז"ל) בכפר אלגמימה אשר במחוז רדאע, ובלילה אחד כאשר ישבו ולמדו, יצא א' מיהודי הכפר אלגמימה אל כיוון העיר דמאר לקנות סחורה. בדרכו טרם צאתו סר אל מעונו של רבינו וביקש ממנו בקשה לא שגרתית כלל, אל הבקשה הזו הצטרף גם התלמיד שישב לפניו ושניהם בקשו שרבינו יאות לשלוח על ידו מכתב שאלות בלימוד ובהלכה ממנו אל מארי יחיא נחום השוכן עתה בדמאר. מטרתם היתה שמארי יחיא נחום יניח עצמו מלהיכנס אל העיר רדאע כשיראה עד כמה גדולים הת"ח שבה.

רבינו היה אז כבן כ"ד שנה ומארי יחיא נחום היה כבן נ"ח שנה, אחד ומיוחד מגדולי הדור ופקיע שמיה לכל, ולפיכך רבינו לא העיז מלכתחילה לחשוב לעשות דבר זה שיתפרש כפגיעה במארי יחיא חלילה, ובפרט שמארי יחיא נחום בדרכו לבוא ולבחון גם את רבינו.

והאמת היא שרבינו לא נענה כלל לזה, אמנם הנ"ל הפצירו בו מאד. רבינו בספרו כף החיים(כת"י) העלה בקצרה נסיבות המעשה וכך כתב שם, "אמרתי להם ח"ו מה לי ולצרה הזאת לפגוע בכבוד הרב הנ"ל כי התורה צריכה ענוה, אמרו, רק לשאול אותו בדרך ענוה וירא חטא וזו מצוה לידע איסור והיתר, עד שהפצירו בי ונתרציתי להם ושאלתי בי"ב שאלות ושמי לא נודעתי לו רק סתם, והייתי באותו הדור בחור עדיין לא נשאתי אשה, ואמרתי לו לש"ש אני שואל ולא לקנתר ח"ו, ואח"כ השליח הביא לו השאלות, וכו'".

ואמנם, כשמארי יחיא נחום קיבל את מכתב השאלות לא ידע אם לעקל או לעלקלקות כי לא הכיר כלל את רבינו כי בן מחוז אחר הוא, ותמה ואמר מדוע שלח אלי ואני בדרכו לבחון אותו, והשליח אמר שעכ"פ ישיב על המכתב.

מארי יחיא ענה על חלק מהשאלות ועל מקצתן כתב ששלח לעיר צנעא, אך הוסיף וכתב, "אבל תדע שאני נתקניתי בדבריך ששלחת לי, נודיע לך בשופר מקוצר ולא מאריך אולי אתה מתפאר בלשונך ח"ו, עד שבא אצלי מארי יוסף אלצ'אהרי ואמר לי שאתה עניו ואין דעתך גבוהה עליך, אלא שאתם דרככם לשאול זא"ז בהלכות." טרם השיב מארי יחיא את המכתב לשולחו, הוסיף וכתב, "עכשיו אני אשאל אותך ממילי דמספקי לן בגמרא, אם אתה תבארם רוח אלהין קדישין בך, ואם לא תבארם הרי אתה כפוי תחת בי"ד אתה ואלף כיוצא בך, ואין אתה מוכרח להשיב לי על כולן אלא אפי' קצת מהן יספיק לי וכו'."

מארי יחיא נחום שאל כמה שאלות לבאר מושגים בש"ס וכן שאלות בהלכה ואף שאלות בקבלה. כאשר רבינו קיבל את כתב ידו של מארי יחיא נחום הצטער מאוד על החשד שגרם לו, וטרם השיב על השאלות שהופנו אליו הקדים וכתב, "וזאת התשובה מעיר רדאע תחרוב ותצדי לעיר דמאר תחרוב וירושלים תתבני ותשתכלל. שלומות נשואות מאלהי הצבאות, ומתורתינו הקדושה ומכל אות ואות, יהיו מקושרים בלולאות. לכבוד הרב היקר הגאון הרב שיחי, מכתבך הנעים אלי הגיע וכאור בוקר עלי הופיע, ובהוקיעי אותו נגד השמש והנה כולו קנאה לבש, וחלילה חלילה, אם תדמה ותמשילה, כי לא שלחתי לך לקנתר או להתגדל אלא לקשט את הכלה, ואם תאמר מי שמך לאיש לשאול, דע אדוני ורבי כי האלהי רשב"י אמר כל מאן דלא עאל ולא נפק טב ליה דלא איברי וכיוון שהתורה מורשה לכל, אמינא ולא מסתפינא, אולי ישלח לנו חנינה, ואם אתה רב ובודק ואני צעיר הצאן מכ"מ ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש.

ומיד אח"כ השיב רבינו על כל השאלות ראשון ראשון ואחרון אחרון. (ואי"ה יפורסם השו"ת כי עודנו בכתובים).

בסופו של דבר, נמנע מארי יחיא נחום ובסיבת מה לא נכנס אל רדאע. היו שתלו זאת במעשה זה שנוכח מארי יחיא נחום על גדלותם של חכמי רדאע.

ברדאע היה לומד רבינו מבוקר ועד ליל כשהגמרא פתוחה לפניו בחברת הרבנים מארי יחיא עומיסי, מארי עואץ' נגר, מארי צאלח נגר, מארי יחיא בסיס ומארי סעיד צ'אהרי ועוד חכמים זתע"א.

הם היו קמים בלילה ועורכים תקון חצות ביחד, ואח"כ יושבים כל אלו הקדושים ועוסקים בתורה עד לתפילת שחרית.

סיפור מפורסם מסופר על חבורה קדושה זו. שפעם א' בעודם עוסקים בתורה לפני עלות השחר, ופתאום ראו החכמים אור בבית המדרש והנה ראו אדם שכולו האיר שנכנס לשם וברך אותם, "חייכם לפניכם", אח"כ הוסיף לברכם "נרכם ינהר" ואח"כ נעלם. אנשי רדאע כששמעו מעשה חיפשו בכל העיר אולי ימצאו איש כתואר האיש ההוא, ולא מצאו, והיו אומרים על חבורה קדושה זו שזכו לגילוי אליהו.

גם כשעלה לשכון כבוד באה"ק היה מקושר עם מארי יחיא בסיס זצ"ל, וכשנחלה מארי יחיא בסיס ונבצר ממנו לעשות תיקון ליהודי פלוני היה שולח לרבינו שיעזור ויפעל למענו. להלן מכתב שכתב מארי יחיא בסיס לרבינו. "היום יום א'בשבת טו"ב לחודש סיון לשנת תשכ"ט. שי"ל אדון נכבד כהשה"ט כהר"ר משומר מחפוץ' הי"ו. נודיע לחכים רזא דהבאי ופזאי שבא אלי השה"ט הי"ו הוא צריך תקון כרת עם

חמשה ספרים שירי דוד תהלים בכנוף עשרה ותהיה הקריאה והתיקון על שמו. והיות ואני חולה שלחתיו אליך שתודיע לו איך ומה ובאיזה יום וכמה צריך לשלם שכר העשרה ושכרך כפול מהשי"ת. ובכן ואתה שלום ותשובתך אמ"ת. לסדר אל ישוב דך נכלם.

כ"ד מוקירך נאם הדב"ש יחיא בלא"א יחיא בסיס.

רבינו היה לומד בחברותא עם הרה"ג מארי יחיא מני ומארי סאלם עומיסי וזכור לבנו של רבינו שראה גמרא שלהם שהיה כתוב שם מסכת "שוטה" בשין שמאלית ולא בסמך. כרך הגמרא מדפוס נפולי נמצא לאחרונה באורח פלא ובו חתימת יד"ק של רבינו עם הגהותיו בשולי הגליון.

רבינו היה בידידות עם מארי חסן שרעבי זצ"ל מעיר שרעב, ורבינו התבטא עליו פעם ש"הוא אדם קדוש", ורבינו אף מזכיר דברים בשמו בחיבורו.

כן היה בידידות עם מארי חיים עראמי זצ"ל, הרה"ג מארי סלימאן מלאחי אב"ד דמאר, מארי סאלם מתנא נגר הרב דבייחן. כמו"כ היה בידידות נפש עם הגה"ק מארי משה אליתים מדמאר, עם מארי סאלם זכריה אב"ד ביצ'א.

בתימן גם כשהיה צריך ליסוע לעדן וכו'. היה רבינו מחזיק עימו כיס ובו ששה סדרי משנה שהיה עוסק בהם בדרך. היה רבינו הולך בדרך ועינו הקדושות תקועות עמוק בספר שבידיו, והולך כשהוא כלל אינו מביט בדרך, והיה שונה המשנה בנעימה איטית המלאה תענוג. רבינו היה מסיים מסכתא ומתחיל מסכתא הבאה בלי הפסק, בקול רם ובשמחה, היו שומעים ברור כל מילה ואות במשנה הקדושה שרבינו היה אומרם בקול רם וברור בחיתוך הדיבור. טורח הדרך לא הפריע לרבינו לשנות את המשנה בקול רם ובחיתוך האותיות הברור ביותר.

סיפר עד ראיה, הישיש הצדיק ר' צאלח עזאני שזוכר את התענוג שהיה באותם מסעות כשהיו שומעים את ההרים העונה בקול לימודו של רבינו, עד שמלוויו היו מרגישים כאילו כל הבריאה מסביב עוסקת ביחד עם רבינו בתורת ה'. פלא גדול היו רואים אז אצל רבינו, שאע"פ שלא היה מסתכל על הדרך, והיו עוברים גם במקומות שהדרך לא הייתה כ"כ חלקה, עם כל זה אף פעם לא קרה שרבינו נפל בגלל אבן או בור בדרך שהיו מצויים לרוב, כי ה' היה איתו בעבור חשקו האמיתי בתורת ה'.

אם בתורת הנגלה היה רבינו גדול ועצום, הרי שבתורת הנסתר היה "ארי במסתרים". מקובלים רבים מכל החוגים והעדות ששמעו של רבינו הגיע אליהם היו מכתתים רגליהם להגיע לבית רבינו לפרוק בפניו את קושיותיהם בתורת הסוד. גם המקובל המפורסם רבי מרדכי שרעבי, היה שולח לרבינו שליחים דרך קבע.

הנה כי כן רבינו פקיע שמיה ונתפרסמה תורתו והחלו רבים לבוא לשחר אל פתחו ולינוק ממנו תורה ויראה. רבינו היה אוהב את תלמידיו וכמה פעמים נתן לתלמיד כתב ידו שחבר בעניין מסוים. לפעמים ישב לכתוב בארוכה עבור תלמיד כדי שישנן את תלמודו, ולדוגמא בין תלמידיו של רבינו היה מארי חיים זבטאני זצ"ל שרבינו חיבר עבורו ספר "שערי רצון" במשך חודש ימים. רבינו כנה עצמו בהקדמה "הצעיר איש בער".

עוד מתלמידיו: מארי שמעון חתוכה, הרב יעקב והב מראש העין. מארי סלימאן חלה, שהיה גוברא רבה ונפטר בשנת תשל"ה. מארי יצחק חלא, מארי סלימאן פנחס שלמד אצל רבינו קבלה ומארי שמעון פנחס מירים.

גם מארי סאלם הלל הזקן מברקת היה מגיע רכוב על סוס לראש העין אל רבינו. גם הרה"ג יעקב מזרחי מרחובות היה אדוק מאוד ברבינו ובמארי צאלח נגר וכאשר נפטרו שניהם בשנה א' כשבא הרב יעקב להספיד את רבינו ראו עליו שזה כ"כ כאב לו עד שבר"ח אלול מיד באותה שנה נסתלק גם הוא לבית עולמו.

גם מארי לוי קשת זצ"ל היה אדוק ברבינו ואף הספידו בלוויתו. בין אלה שהיו אדוקים ברבינו והיה נכנס בתדירות לבקרו, הלא הוא הגאון רבי חיים שאול קרליץ גאב"ד שארית ישראל, שבראשונה כשהכיר את רבינו ביקר לפני כן בראש העין אצל א' הגדולים שבה והרח"ש התבטא בפני הסובבים שאמנם התרשם מאוד מאותו גדול שהיה אצלו, אבל אח"כ כשהיה אצל רבינו התרגש ממש. עוד מתלמידיו היה גם חתנו הרה"ג עובדיה אשוואל בידאני זצ"ל שהיה רב שכונה בתל אביב. רבינו הכירו עוד בתור ילד בעיר ביצ'א וסיים איתו עוד בילדותו משניות מסכתות כריתות, חולין, יומא, ידים, מקואות, וסימנם כחיי"ם. רבינו היה מזרז לכל שהמשנה מטהרת הנשמה. גם כשהיה רבינו מבקר בבית ביתו הצדקת מרת ואזנה שתחי' והיו הוא וחתנו נכנסים לריתחא דאורייתא היתה הבת, שידעה מקדושת אביה, חוששת מהקפדתו, ורבינו היה מרגיעה שאדרבה הוא אוהב את חתנו שהוא גברה רבא ונכנס עמו במלחמתה של תורה. והתבטא בפתגם, "ימות אלאדמי והוא ביתעלם" (האדם ימות והוא עדיין לומד).

רבינו חיבר מספר חיבורים בנגלה ובנסתר וערך גם כמה קונטרסים קצרים, כמעט כולם עדיין בכת"י.

להלן נציין את חיבורי רבינו:

- אור התורה - נדפס ראש העין תשל"ג
- סמא דחיי וחקל תפוחין - נדפס ראש העין תשכ"ט

והמה עדיין בכתובים:

"דרך המלך", "ששון ושמחה", "זבחי רצון", "פרדס החיים"(קבלה), "כף החיים". לאחרונה התגלה, בבית הספרים הלאומי" חיבור נוסף של רבינו בכת"י בשם "היכל ה' ". וכן הגהות רבות על ספרים בשולי הגליון בחתימת שמו המבי"ן (הצעיר מחפוץ' בן יעקב נגר) רבינו חיבר גם פיוטים, שירות והללות. ופזורים הם בחיבוריו.

אחרית ימיו ופטירתו

שב"ק פרשת נשא לאחר חג השבועות. רבינו בהפטרה פתאום כיסה עצמו בטליתו והיטה עצמו על מושבו בתפילה, הציבור לא ייחס לזה כ"כ חשיבות. אך כאשר התחילו תפילת מוסף ורבינו לא קם לעמידה, אזי הרגישו שמשהו כאן אינו כשורה, נוצרה בהלה רבתי, ואז התעורר רבינו. בני המשפחה התחננו אל רבינו שיאות להסכים לנסוע לבית החולים בשבת, אך רבינו לא ההין לזה כלל ועמד בכל תוקף שעל אף שמצבו הוגדר כקשה הוא לא מסכים לנסוע בעיצומה של השבת. רק במוצש"ק הבהילו את רבינו לבית החולים שם שהה עד לד' תמוז יום הסתלקותו. בכל אותו הזמן ביקש מבנו שיוציא אותו מהמקום שהוא מלא טומאה וקשה עליו לסבול את הטומאה שבבית החולים, ותמיד היה חושש שלא יגעו בו האחיות, ועד שרצו משפחתו להוציאו מבית החולים וכבר הגיע זמנו של רבינו ונפטר.

כשהגיע מעמד פטירת רבינו, ביום ד' תמוז שהיה ביום שלישי בערב. היו שם במקום מבני משפחתו, ובזמן פרידת הנשמה, העיד אחד מהתלמידי חכמים שנוכח במקום שראה את פניו מאדימות ועמוד ענן כאש היה מעל אפו של רבינו ונשבה ארון האלקים.

הלוויתו של רבינו התקיימה למחרתו ביום רביעי, הייתה לוויה עצומה. אחד מהמשתתפים זוכר כי כל רחוב יהודה הלוי היה מלא כולו באנשים. תלמידיו ומוקיריו מתימן ומהארץ הגיעו ללוותו בדרכו האחרונה. בהלוויתו של רבינו תקעו בשופרות להודיע שנפטר גדול הדור וכפי שגם תקעו חצי שנה לפני כן בלוויתו של מארי צאלח נגר זצ"ל.

מארי סאלם נגר זיע"א גיסו של רבינו מזיוו"ש, לא יכול היה לצאת להלוויה מחמת תשות כחו וזקנותו ושכב בחדרו. חלון החדר היה פתוח לכיוון רח' יהודה הלוי שעברה בו הלוויה. ת"ח א' מבני המשפחה סיפר שבאותה עת הוא עמד סמוך לחלון החדר של מארי סאלם והנה מארי סאלם מתאמץ לקום ממיטתו לראות את ההלוויה, ולפתע הוא שומע את מארי סאלם כמדבר אל עצמו, "ברוך ה' שזכה מארי מחפוץ' שתישמר הקדושה בלוויתו". אגב, מארי סאלם נגר, נלב"ע כחדש בלבד אחר רבינו בערב ר"ח מנחם אב.

סיפר ר' צאלח עזאני יצ"ו מבני ברק, שכשנפטר רבינו, הוא היה עוסק באמצע מסחרו עם אנשים, ופתאום היו רגשות הצער גואים בו על פטירת רבינו וכבר לא יכל לסבול ולא רצה שהסוחרים שעוסקים עימו יחשבוהו למשוגע. ע"כ היה מוציא כל איש מעליו בתואנה מסוימת, והיה עומד בחלון ובוכה ושתי עיניו כמקור מים...

יהודי ישיש בן 95 סיפר שהוא זוכר, שראש העין בימים ההם היו יותר מאריכים ימים, אך משנפטרו שלושת רבני בית נגאר החלו ימי אנשי העיר להתקצר. לך וראה ששלושתם נמצאים בתחילת בית הקברות, ואח"כ התמלא בית הקברות כולו.

גם אחרי פטירתו נראה בחלום כמה פעמים לקרובי משפחתו, והתאמתו הדברים שאמר בחלום. **גם אחרי פטירתו היו בני ראש העין הדוויים מפטירת הצדיקים, הולכים לקברו להיוושע בדבר ישועה, והעיד יהודי אחד שאביו היה חולה ובעל מיחושי כאבים, ומיד בתום התפילה שהתפלל על קבר רבינו עזבוהו מיחושיו לגמרי. זכותו הגדול תעמוד לנו, אמן.**

י"א תמוז

איש האלוקים הרה"ק צבי הירש מזידיטשוב

יום ההילולא - י"א תמוז

רבינו "שר בית הזוהר" הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע נולד בשנת תקכ"ג בעיר סאמבור, לאביו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מסאפרין זי"ע מתלמידי הרבי ר' אלימלך זיע"א, אך לא נהג ברבנות, ולאמו הצדיקת מרת הינדא ע"ה. נפטר י"א תמוז תקצ"א

כבר מילדותו ניכר עליו כי לגדולות נוצר, דרכו בקודש היה ללמוד ז' דפים גמרא בכל יום וחזר עליהם ז' פעמים, נמצא למד את הש"ס ז' פעמים בכל שנה.

ר' הירש למד אצל הגאון ר' יצחק חריף אב"ד סאמבור זצ"ל, ואח"כ נסע להסתופף אצל החוזה מלובלין זי"ע, ונעשה לתלמידו המובהק. ידוע ומפורסם שר' הירש עסק כל ימיו בתורת הנסתר בזוה"ק ובשאר ספרי קבלה, והחזיק את עצמו כתלמיד של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, ואף גם חיבר ספר על הזוה"ק ה"ה ספרו הקדוש עטרת צבי, וגם ספר צבי לצדיק על תיקוני הזוהר, ואמרו צדיקים שהעטרת צבי הי' ראוי לעשות ספר הזוהר בעצמו אי לאו שרבי שמעון בר יוחאי חיברו.

הרה"ק ר' צבי הירש נהג עדתו בזידיטשוב ורבים וכן שלמים הסתופפו בצילו קדישא לקבל ממנו לקח והדרכה בעבודת השי"ת, עד שביום י"א תמוז שנת תקצ"א לפ"ק בהיותו כבן ס"ח שנים כמנין שנות חיי"ם, עלתה נשמתו הטהורה לישיבה של מעלה, והובא למנו"כ שם בזידיטשוב.

ופ"א נאנח ר' יצחק אייזק מאוד ואמר אל הרבנית, הנה אנחנו הולכים ומזקינים ובידינו אין כל מאומה במה לקדם המלך ה' צבאות ליום פקודה כי יבוא.

ענתה אשתו הצדיקית ואמרה לו: יש לנו רב ברוך השם,"במסלה נעלה" רמזה לו בחן שפתיה כי יש להם על מה לסמוך, על בניהם הקדושים ר' בעריש, ר' משה, ר' סענדר, ר' ליפא, ור' הירשלי, אשר הראשי תיבות של שמותיהם הקדושים הם "במסלה" (במדבר כ יט), ובכח תורתם עלה יעלו וירשו את ארץ החיים העליונה, ולא יכנסו בכסופא לעלמא דאתי.

עוד בטרם נולדו להם בניהם הקדושים ההם: באחד מימי השבתות בימות החורף, כשבא ריי"א עטוף בטליתו מבית התפלה, מצא לפני בית-מזיגתו עגלה של אחד האצילים הפולנים, שבתוכה ישבו שתי ילדות עבריות, לבושות שמלות דקות של קיץ, והן רועדות מני קור. שאל ריי"א את העגלון של העגלה ההיא, למי הילדות האלו, ולאן הן מובלות, ענה לו העגלון הילדות הללו הן בנות יהודי, מוזג באחד הכפרים שלא אדונו האציל פלוני, ואביהן לא שלם שכר-חכירה של בית מזיגתו לאדונו זה כמה שנים, ובכן שלחו אדונו להשליכו מבית המזיגה ולקחת את בנותיו לעבוט, והיו לשפחות בביתו עד אשר ישלם לו אביהן את נשיו, העולה לכמה מאות זהובים.

הזמין ריי"א את העגלון לבית הוקשהו כמה כוסות יין-שרף ונתן לו גם לחם לבן של שבת. ספר ריי"א לאשתו מכל אשר אמר לו העגלון, ושניהם באו לידי החלטה, שאין להשאיר את הילדות בידי העגלון, כי אם לפדותם בכל כופר שיהיה. עשו בינם לבין עצמם חשבון מכל הנמצא בידם במזומן ובשוה כסף, ביין-שרף, בתבן ובמספוא, ולאחרונה בפרה החולבת שיש להם, שממנה אמנם חצי פרנסתם. וכה חשבו ומצאו, שידם משגת לשלם ליד העגלון את התמורה של הילדות השבויות - והותר.

מיד הציעו לבעל-העגלה שישאר בביתם עד יום מחר, שבו ישקלו אל ידו את כל דמי תביעתו של אדונו בכסף שקלים עובר לסוחר, והילדות תשארנה בביתם. ראה העגלון את כל החמודות אשר על השלחן הערוך לכבוד השבת ויחמוד להם בלבו, וימהר ויעתר לבקשתם.

באותו מעמד היה גם שופט הכפר ורצה גם הוא ליהנות מעסק זה. ובכן חוה גם הוא את דעתו, שלשם הבטחון שלא יחזרו בהם ריי"א ואשתו מדבריהם עד יום מחר, תלקח פרתם החולבת אל ביתו בערבון, והיתה בביתו עד אשר ישלמו את כל הכסף שעליהם לשלם. מצאה עצה טובה זו חן בעיני העגלון, וגם ריי"א ואשתו לא התנגדו לה, וכה נגמר ההסכם. נלקחה הפרה לבית השופט, הילדות והעגלה הובאו פנימה לפרוזדור ביתו של ריי"א, והעגלון והשופט ישבו לשתות. כטוב לבם ביי"ש, קם השופט, שידע מה רב הטוב הצפון ליהודים בתנור-ההטמנה של שבת, ובידים חרוצות נגש אל המלאכה והוציא מן התנור את כל הנמצא בו, והציג בבת אחת על השלחן לעיני ריי"א ואשתו, ובתיאבון הגיחו אל תוך פיהם את הכל כמעט בנשימה אחת ועדיין לא ידעה נפשם שבעה. הלכו ועשו בדיקה מדויקת בכל פנות הבית וחדריו, ומצאו מיני מרקחת שונות, קדרות ממולאות בחלב-חמוץ שהוכנו לעשות מהן חמאה וגבינה למכרן בשוק, ואת כלם אכלו בכל פה, וכה הריקו בין שעות אחדות את כל הבית ולא נשאר בו מאומה מכל מאכל אשר יאכל ומכל משקה אשר ישתה.

אחר השבת עשו רי"א ואשתו מה שעשו, לוו ונתנו בערבון מכל אשר נמצא בידם, ושלמו ליד העגלון את כל דמי חובו של אדונו ופטרוהו לדרכו, והילדות נפדו ונשארו בביתם.

ביום הראשון בבקר, כשעמדה אשת רי"א על יד המשארת ולשה בצק לאפות פת לכל ימי השבוע, תחת הלחם שאכלוהו כלו האורחים הזוללים של יום אתמול, נכנס אורח עני לביתם וישב על יד השלחן. נצטערה הצדיקת שאין בביתה במה להסעיד את לבו, כי אזל הייי"ש מכליה, גם פת לחם וכוס חלב אין. עמדה והתנצלה לפניו ותספר לו את כל אשר עבר עליהם ביום הזבת, ובקשה ממנו לחכות מעט, ותקם ותלך אל השכנות ותביא לחם וחמאה ותערוך לפניו שלחן ויאכל וישת ויסעד את לבו. וכגמרו את סעודתו אמר אל רי"א ואשתו, הנני הולך לדרכי ואני רוצה להניח ברכה אל תוך ביתכם ובכן הגידו נא לי במה אברך אתכם, אם בעושר וכבוד לאורך ימים, או בבנים תלמידי חכמים צדיקים וירא ה'? ענו שניהם כאחד, זאת הברכה אשר תברך אותנו, שנזכה לבנים ובני בנים לומדי תורה וירא ה'.

אמר להם האורח: אף אני אומר כן, ובכן "יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתזכו להוליד בנים תלמידי חכמים ירא ה' שיהיו למאורות בישראל" גמר את ברכתו, נשק את המזוזה, והלך לך - ומברכתו זאת של האורח הפלאי הזה, אשר רבים מזקני החסידים רצו לראות בו את אליהו הנביא זכור לטוב, נולד בזמן קרוב רבנו מהרצ"ה ואחריו שאר אחיו הקדושים הנודעים בעולם בשם "במסלה".

ימי חורפו

בספרו הקדוש "סור מרע ועשה טוב" (דף י"ג ע"א - בהוצאה ראשונה לבוב תקצ"ב), כשהוא ממלא פיהו תהלתה של חכמת האמת בדברים האלה: "תאמינו לי אַחי, אשר יש לנו פלפולים חריפים ובקיעות הרבה מותיב ומפרק בתורת האר"י ז"ל לפרש דברי הזהר אשר הוא עמוק עמוק מי ימצאנו, אשר אדם מצא חכמה" - הוא מספר לנו דרך אגב: "כבר בילדותי שמשתי גדולי ישראל ת"ל בשאלות ותשובות וחריפות ובקיאות וחילוקים בש"ס ובפוסקים... אבל בלמודי האר"י ז"ל כמה דבש ומתוק האור לעינים מצאתי בפלפולי בחכמה, וכמה האירו עיני בספר הזהר אשר נגלה לנו בדור הזה, וכמה נפלאות ראינו בזהר בפלפול וסברא עפ"י הקדמות אדוננו האר"י ז"ל. להבין ולהשכיל לשמור ולעשות. וכל אשר נפשו נפש ישראל לאמיתת פנימות טעמי צנורי התורה, בודאי יראה ותשתוחח נפשו נפש שוקקה לעסוק בזה לפלפל בחכמה שורש נפש בית ישראל, וכמה יודה לדברי אשר אין בפלפול הש"ס כל כך תענוג ושמחה עצמיות כמו בפלפול חכמה פנימית וכו'. אשר ת"ל בבואנו על המחקר בטעמי הלכות או באיזה פליאה, או באיזה פסוק, שבעה נפשנו ותדושנה עצמותינו מרוב שמחה ותענוג גדולת תורתנו הקדושה, אשר זכינו להבין בה מעט ביראת ה' מעומק מחשבות ה' אלהינו, מה אדיר שמך בכל הארץ".

שר בית הזוהר

כבר בגיל צעיר החל לשקוד בתורת הנסתר כשהוא משקיע את כולו בלימוד הזוהר הקדוש, אודות לידיעותיו המקיפות בכל חלקי התורה הקדושה ובמיוחד בזוהר הקדוש קראו לו גדולי הצדיקים בדורו בשם: "שר בית הזוהר", כמליצה על בסיס "שר בית הסוהר" המופיע בסיפור יוסף ואשת פוטיפר בספר בראשית.

הצדיק הקדוש רבי חיים מצאנז זי"ע אמר פעם שכשאומרים בגליציה סתם "רבי" מתכוונים לרבי צבי הירש זי"ע, גם בנו של ה"דברי חיים" זי"ע, רבי יחזקאל שרגא משינווא זי"ע מיוחסת אמרה אותה שמע

מהרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, ורבי דוד מדינוב זי"ע, **שכשיהודי שמגיע לציון רבי צבי הירש בזידיטשוב דומה הדבר לנסיעה לקבר רשב"י במירון!** עד כדי כך החשיבו הצדיקים את הצדיק הקדוש מזידיטשיוב זי"ע.

מנהגו להושיב את החתן בראש בקרן זוית של השולחן

הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זיע"א כותב בספרו 'דברי תורה' (מהדורה קמא, אות ז) מה ששמע מהרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זיע"א בעל 'דברי יחזקאל' בשם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א בעל 'עטרת צבי' בעניין מה שמצינו שאמרו חז"ל בסוף מו"ק (כח:) מנין לחתן שמיסב בראש, שנאמר (ישעיה סא י) 'כֶּחָתָן יְכַהֵן פְּאֵר', מה כהן בראש אף חתן בראש, שהיה דרכו להושיב את החתן בסעודת השבע ברכות בראש בקרן זוית למעלה של השלחן, יען כי הקרן זוית היינו מחבר שני הצדדים יחדיו, וכן הוא הבחינה יחוד וחבור חתן וכלה.

וידוע כי דבריהם הקדושים עמקו מני ים ומרמזים ביחודים עליונים. וכתב שם לבאר כי 'צד' עולה בגימטריא 'מזל טוב', ולכן נהוג אצל בני ישראל לומר ברכת 'מזל טוב' בכל התחלת עניין שזקוקים לו לברכה ולהצלחה. אמנם מבואר בספרי הקבלה שכל הישועות באים מצירוף של שני מזלות, ולכן צריכים שיהיה שתי פעמים צד, וזהו 'צד החתן וצד הכלה', ולכן היה דרכו להושיב את החתן בקרן זוית, חיבור של שני הצדדים, בכדי שיהיה שתי פעמים 'מזל טוב'. ספיר ויהלום פר' קרח פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

פעם אחד מאחייניו של רבי צבי הירש מזידיטשוב נפל למשכב. המשפחה כולה נשאה תפילה לשלומו, אך מצבו הלך והתדרדר מרגע לרגע. רופא הוזעק למיטת החולה, והוא קבע כי ככל הנראה האחיין עומד להשיב את נשמתו ליוצרה.

הדודים ביקשו ליידע את אחיהם, הצדיק רבי צבי הירש. אך הייתה זו השעה הקבועה בה רבי צבי הירש היה מסתגר בקומת הגג, מקדיש את זמנו ללימוד התורה. איש לא העיז להפריעו; מי ילך לבשר לו על ההרעה במצב אחיינו כדי שהוא יוכל להתפלל עליו?

החליטו לשלוח את אחד האחיינים, נער קטן שהיה חביב במיוחד על הצדיק. לקח הנער נר בידיו, טיפס ועלה אל קומת הגג. כשהגיע ליד חדרו של רבי צבי הירש, השתעל כדי לעורר את תשומת ליבו.

"נו?" שאל רבי צבי הירש כשראה את אחיינו. "בשורות טובות בפי! מצבו של האחיין החולה השתפר, אך הוא עדיין זקוק לתפילותיך. האם תוכל להעתיר עבורו בתפילה כדי שהוא יחלים לחלוטין?"

אורו פניו של הצדיק והוא הורה לנער להיכנס לחדרו. שם נתן לו צמחים שונים ואמר: "אמור לאם הילד שתחלוט את הצמחים במים חמים ומן המשקה תתן לחולה, ובעזרת ה' הוא יבריא עד מהרה."

אב הילד מיהר למלא אחר הוראות הצדיק והשקה את החולה את התה בכפית. לא חלף זמן רב והנער פתח את עיניו; כעבור שעות ספורות בלבד הוא הבריא לחלוטין!

מאוחר יותר אמר רבי צבי הירש לאחיו:

"עליך ללמוד מבנך חסיד מהו. אתה, בדאגתך גרמת גם לי לשקוע בעצבות. אך הוא ידע כיצד לרומם את רוחי ותודה לא-ל ידעתי מה לעשות כדי לרפא את הילד."

בשנה האחרונה לחייו של החוזה מלובלין, במוצאי שבת בחודש מרחשוון, התקדרו השמים וגשם שוטף ירד. רצה הרבי לקדש את הלבנה, כנהוג במוצאי שבת, אבל הלבנה התכסתה בעננים ולא נראתה, ולא היה אפשר לקדשה.

החוזה מלובלין היה חולה וגופו רצוץ, ואחד מתלמידיו, הרב צבי הִירְש מזידיטשוֹב, סייע לו בדרכו מבית המדרש בחזרה אל ביתו.

בלכתם אמר הרבי מלובלין: "אוי, הלוואי שר' צבי הירשלֶה היה מביא לנו עכשיו את הירח"

מיד אחז ר' צבי הירש ברבו והוליכו בחזרה אל בית המדרש. העמידו ליד החלון הסמוך לכניסה, ואמר: "הנה לכם לבנה יפה." וכך קידשו את הלבנה שראו מבעד לחלון.

היה זה דבר פלא, משום שמאותו חלון לא נראתה הלבנה מעולם.

אחרי סיום התפילה אמר הרבי מלובלין: "אתם חושבים ודאי שר' הירשלה סובב את בית המדרש כדי שיראו את הלבנה מחלון זה. טעות בידכם. ר' הירשלה סובב את השמים. וכל זאת כדי שלא אצטרך לטרוח בכוחי הדל, וללכת אל חלון רחוק יותר."

לפני שהתפרסם בעולם, היה רבי צבי מזידיטְשוֹב עני מאוד וביקש מהשם פרנסה.

לילה אחד כשקם כמנהגו בחצות הלילה לעבודת השם ראה אור גדול בביתו. בתחילה חשב כי פרצה שרֵפה, נחרד מאוד, ושפך הרבה מים כדי לכבות אותה, ואז הבין שלא מדובר באש אלא באבן חן גדולה מאוד. החביא ר' צבי את האבן ושלח לקרוא לסוחר אבנים טובות בשם וולף דוֹבְרִישִים מהעיר דרוֹהוֹבִיץ' שהיה מבין גדול בעניינים אלה. כשהגיע הסוחר וראה את האבן אמר: "לאבן הזאת אין מחיר. אפילו בבית הקיסר ירום הודו אין כמוה, ורק בבית מלך רוסיה יש אבן שמזכירה אותה, אבל הרבה יותר קטנה. אם תמכור אותה, אתה ובניך ובני בניך תהיו גבירים גדולים כל חייכם."

אחרי זה הרהר הצדיק ואמר: "ריבונו של עולם, למה לי האבן הזאת, יכול להיות שהיא תזיק לי או לבני ביתי חלילה. תן לי בבקשה את אור התורה במקום האור הזה." אחרי שסיים את דבריו לקח את האבן אל הגינה ודרך עליה עד שנשברה והתפזרה לאלפי ניצוצות.

עם שרי מעלה

כשהרה"ק הבני יששכר קיבל הרבנות במונקאטש ביקש מרבינו שיתלווה עמו בדרך להיות נוכח בעת התמנותו, משום שמונקאטש היה מרכז לחסידי זידיטשוב, ורבינו נעתר לבקשתו ונסע רבינו עמו יחדיו עד עיר וועריצקי אשר אצל הגבול אונגארן וגאליציען ולא אבה לנסוע הלאה מחמת שחשש לבוא לארץ אונגארן, ובקשו הבני יששכר שימשיך הדרך עד מונקאטש ועד בכלל, אז שאלו רבינו אם הוא מכיר את שרו של אונגארן, והשיב אין, ושאלו ואיך הוא נראה, והשיב שיש לו כובע ירוק וסדק יש לו במצחו, אמר לו רבינו תדע נאמנה כי הסדק הלזה אני עשיתי לו במצחו, אז הבטיח לו הבני יששכר שהוא ערב בעדו שלא יאונה לו שום רע ובאופן זה הסכים רבינו לנסוע שמה ונסעו יחדיו עד בואם למונקאטש.

עבודת טבילה במקוה

רבינו היה נוהג לטבול בנהר קרה, אירע פעם אחת שאמרו לו שלא ילך לטבול שם, ושמו שומר שישמור שלא ילך וכשהשומר נרדם תיכף קם רבינו והלך לטבול, הלך הרה"ק מראפשיץ לשאול על זאת, אמר לו רבינו תן ידך ותראה שהוא חם, וכך הוה.

פעם אחד הזכירו אצל רבינו מקשה לילד, הלך רבינו לטבול בנהר והיה נקב בהקרח שעל הנהר, והדליק נר אצל הנקב ואמר שם תהילים להתפלל להמקשה לילד ואח"כ טבל, כשרצה רבינו ליצא לא מצא הנקב ובא בעל עגלה וראה נר דולק ובגדים מונחים והלך והצילו ואח"כ סיפר רבינו כשלא מצא הפתח התפלל ואמר תהילים והזכיר אבותיו ורבותיו ולא נענה, אמר מרא דכולא עלמא הריני מקבל עלי להיות כפרתם של שתי הנפשות ואם נגזר עליהם ח"ו כליה הריני כפרתם, וברגע ההוא מצא הפתח ויצא בשלום והאשה ילד בן זכר למז"ט.

הרה"ק הישמח משה כתב על רבינו בהסכמתו לספה"ק עטרת צבי בזה הלשון: איש אלקים קדוש צדיק יסוד עולם רבן של ישראל ידעתי נאמנה שהיה מלא וגדוש בחכמה זו בחכמה בינה ודעת עד להפליא ועם קדושים נטמן ועשה פירוש על כל הזוהר ואילו הוא מהשלמת התגלות חיבורו בהזוהר הקדוש דעל ידו ייתי פורקנא לישראל עכ"ל.

פועל ישועות

פעם אחת גזרו גזירה שיגרשו היהודים מהכפרים, והתאפסו ג' מאות בני הכפרים לרבינו לבקש רחמים, ובבואם לפניו אמר להם רבינו אפשר שזהו טוב שלא ידורו יהודים בכפרים, שבכפרים הרבה אין מניינים ואין שומעים קדושה וברכו ואין מקוה וחילול שבת יש באיזה אנשים וכששמעו זאת צעקו מרה, רבי מה אתם אומרים הלא נשברים ח"ו לשברי שברים כי יש לנו חובות אצל ערלים ומאין נמשוך פרנסה בעיירות, צוה להם רבינו שילונו בזידיטשוב ויבואו אליו בבוקר, למחר כשבאו לפניו אמר להם בלילה ההוא היה לי עליית נשמה והלכתי לתנאים אמוראים ורבנן סבוראי וכולם אמרו כדברי חוץ מרבי שמעון בן יוחאי אמר שלא יוכל להיות זה כי כשיבוא יהודי דרך כפר ולא יהיה לו טלית ותפילין מהיכן יטול טלית ותפילין וגם אנה יקח פת לחם לסעוד לבו, ואמרו הבי"ד של מעלה לשאול צדיק מן העולם הזה וענה רבי שמעון בן יוחאי הלא יש בכאן הרבי ר' הערשעלע מזידיטשוב נשאלו אותו, ושאלו אותי ואמרתי כרשב"י ועתה סעו לביתכם לשלום כי השר שנתן זה הגזירה מת במיתה פתאומית רח"ל ובטלה הגזירה וכן הוה.

לפעמים היה רבנו מאריך בתפלת-הלחש של שמנה-עשרה כמה שעות רצופות. על תפלה אריכתא כזו יש בספרו של תלמידו, הגה"ק מהרי"א מקומרנא זצ"ל (זהר חי על הזה"ק, בראשית דף רטו), ספור מפליא כדברים האלה: "פ"א, בחג השבועות שנת תקע"א, הלך מורי דודי (רבנו) להתפלל קודם הנץ החמה, ותפלת לחש של שחרית עמד להתפלל בשעה הששית בבקר והאריך בה שש שעות. היה שם בעל-בית אחד שגמר בינתים כל "התהלים", וכשראה שרבנו עודנו עומד בתפלה הלך לביתו, וישן שינה אריכתא, וכשחזר מצא שרבנו עודנו עומד לפני ה'.

ויהי בעת הסעודה, לא נתן לו משרתו של רבנו לאכול די צרכו. (כל האורחים היו אוכלים משלחן גבוה של רבנו) קצף עליו אותו האיש ואמר לו: רבנו מצער אותנו באריכות התפלה, ואתה מצער אותנו במניעת המאכל! הגיעה תלונתו זו לאזניו של רבנו, מזג רבנו כוס יין ונתן לו אומר: יוסף! אתה אומר שאני מצער

אותך, היודע אתה, שישנם פה היום ארבע מאות אורחים, ואני צריך לתקן לכל אחד מהם תיקון נפשו וכל הצטרכותו מקטן ועד גדול. האמת הדבר, שהשארת שני ילדים בריאים בבית. והן נחלו היום שניהם, ואחד מהם היה קרוב למות, ואני פעלתי בתפלתי והמשכתי לו חיים וחזר לאיתנו, ועל השני לא השגחתי והוא כעת בסכנה גדולה.

נתבהל מאוד האיש ההוא, ובמוצאי יום טוב רכב על סוס ורץ לביתו, ומצא מכוון הכל בזמן ובשעה, כמו שאמר לו רבנו".

ומסיים הגה"ק את הספור הנ"ל בזה"ל: "ובאמת ראיתי אצל מורי דודי מדרגות נפלאות, רבי מובהק, שתקן נפשי ואברי... לזה יקרא רבי! כי נסמך ולקח מרבו, ורבו מרבו, עד אליהו, ועתה כאשר באו כן ילכו!".

י"ב תמוז

רבי יעקב בעל הטורים

יום ההילולא - י"ב תמוז

רבי **יעקב בן אשר** ה'כ"ט בערך - י"ב תמוז ה'ק"ג בערך, היה אחד מגדולי פוסקי ההלכה, בנו של הרא"ש. מכונה "**בעל הטורים**" על שם ספר ההלכה המקיף שכתב, "ארבעה טורים".

תולדות חיים

נולד בגרמניה לרבנו אשר בן יחיאל (הרא"ש). למד תורה מפי אביו, ועבר עמו לטולדו שבספרד, כשנמלט בעקבות מאסרו של מהר"ם מרוטנבורג.

למרות גדולתו התורנית סירב לשמש ברבנות ואורח חייו היו חיי דוחק, כפי שמעיד הוא על עצמו: "וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אבי אדוני ז"ל, כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו". אביו מינהו יחד עם אחיו ר' יהודה לגבאי צדקה.

אחרי פטירת אביו הרא"ש בשנת ה'פ"ט נבחר הבן ר' יהודה לרב בטולידו במקום אביו, ור' יעקב המשיך לעסוק בתורה ולחבר את ספריו, ויש אומרים שהיה מדייני העיר . חיבר קיצורים לפסקי אביו הרא"ש, פירושים על התורה בדרך הפשט והרמז, וחיבורו הגדול ארבעה טורים שהפך לאחד מיסודות ההלכה של עם ישראל לדורות. במתכונת חיבורו זה ועל-פיו חוברו השולחן ערוך של הבית יוסף ושולחן ערוך אדמו"ר הזקן.

נפטר ונקבר לצד אביו בטולדו. במצבתו לא הוזכרה השנה, אלא התאריך י"ב תמוז, וכנראה שהיה זה בשנת ה'ק"ג בערך. לפי מסורת נוספת היה בדרכו לארץ ישראל ונקבר באי כיוס.

חיבוריו

- **ארבעה טורים** - הוא זכה לכינויו: "בעל הטורים" הודות לחיבורו בהלכה: "ארבעה טורים", הספר חולק לארבעה חלקים (טורים), כשכל אחד עוסק בנושא מסוים בחיי היהודי:

- טור **אורח חיים** - עוסק בענייני היומיום כגון: הלכות הקימה בבוקר, ברכות, תפילה, קריאת שמע, הלכות סעודה וברכות הנהנין, הלכות שבת ודיני קידוש החודש, מועדי השנה ותעניות. להלכות קידוש החודש צירף מספר מפות לחשבון הלוח העברי עד סוף האלף השישי.
- טור **יורה דעה** - העוסק בענייני איסור והיתר, שחיטה, בשר וחלב, תערובות, עבודה זרה וחוקות הגויים, טהרה, לימוד תורה, כבוד תלמידי חכמים ועוד.
- טור **אבן העזר** - העוסק בענייני אישות ומשפחה, גירושין, ייבום ועוד.
- טור **חושן משפט** - העוסק בעיקר בדיני ממונות, דיינות, עדות ועוד.

תכף לחיבורו הספר הפך לאחד מספרי היסוד בהלכה, וכבר רבי דוד אבודרהם עשה בו שימוש לספרו. הטורים היוו מסגרת לחיבור ה"בית יוסף" שנכתב על ידי ר' יוסף קארו, כעין סיכום של כל הדיונים והמקורות שבאו לפניו בגמרא ובראשונים. "נושאי כלים" נוספים הם: הב"ח - רבי יואל סירקיס, ה"דרכי משה" הלא הוא הרמ"א מחבר ההגהות לשולחן ערוך ("מפה") ודרישה ופרישה לרבי וואלק כ"ץ מחבר הסמ"ע על שו"ע חושן משפט.

פירוש לתורה

חיבור נוסף הוא פירוש לתורה המבוסס ברובו על דברי רמב"ן ומכיל גם דברי עוד מפרשים שקדמוהו: רש"י, ר' יוסף קמחי, אבן עזרא רשב"ם והרא"ש. ספר זה נדפס רק בשתי הוצאות בשנים תקס"ו (1806) ותקצ"ט (1839) (עד לאמצע המאה העשרים).

מתוך החיבור נדפס בחומשים פירוש בשם "**בעל הטורים**" הכולל רק את ההקדמות לגוף הפירוש, בהן הביא רבינו יעקב גימטריאות ורמזי מספרים, אותם מתאר המחבר כ"מעט פרפראות וגימטריות וטעמי המסורות, להמשיך הלב". זו דרך פירוש ייחודית לו (פרשן נוסף שכתב כך היה מהר"ם מרוטנבורג. חיבור זה מודפס כיום ברוב החומשים (גם אלו שאינם מקראות גדולות התפרסם והתחבב מאוד בקרב הלומדים, ומובא רבות בתורת החסידות. פירושו המלא ('פירוש הארוך') נתגלה והוצא לאור בשנים האחרונות.

קיצור פסקי הרא"ש

אביו הרא"ש חיבר "פסקים" למסכתות התלמוד בבלי. כחלק מדרכו לפרסם את פסקי ההלכה של אביו, כתב רבי יעקב את "ספר הרמזים", הנודע בשם **קיצור פסקי הרא"ש**, בו פסקי הרא"ש, בקיצור וללא המשא ומתן. הספר מסודר לפי המסכתות והפרקים, וההלכות מסומנים באותיות. לפעמים מוצאים סתירות בין קיצור פסקי הרא"ש לבין דבריו ב"טור", ובחלק מהמקרים הטעם הוא שבקיצור הוא מתמצת את דברי אביו ואילו בטור הוא מכריע כדעת פוסקים אחרים. יש המייחסים לו גם את פסקי תוספות הנדפסים בסוף כל מסכת.

למרות גדולתו התורנית סירב רבי יעקב לשמש ברבנות וחי חיי דוחק, כפי שמעיד הוא על עצמו:

"וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אבי אדוני ז"ל, כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו".

חיו ר' יהודה, כיהן ברבנות טוליטולה לאחר פטירת אביהם הרא"ש בשנת ה"א פ"ח (1327) או ה'פ"ב (1322), גם שאר אחיו, ר' אליקום, ר' משה, ר' אליעזר ור' שמעון היו חכמים גדולים, אולם מחיבוריהם לא נשאר בידינו דבר.

נפטר ונקבר בעיר טולדו. במאה ה-15 נוסע אלמוני העתיק את הכיתוב של 76 מצבות בבית הקברות בעיר טולדו ביניהם הכיתוב על מצבתו של יעקב בן אשר ובני משפחה אחרים של הרא"ש. כתב היד התגלגל בראשית המאה ה-19 לספרייה המלכותית בטורינו והועתק על ידי יוסף אלמנצי ותוכנו פורסם על ידי שמואל דוד לוצאטו בספר אבני זיכרון.

שנה מסורת שרבי יעקב בן אשר נקבר באי כיוס. האזכור המוקדם ביותר למסורת זו הוא בספר "מריבת קדש", שכתב רבי אליה הכהן מאיסטנבול בשנת 1707. הספר, שתוקף את אברהם מיכאל קרדוזו ומגדיר אותו נוכל ורמאי, מספר עליו שביקש מתלמידו שישלח לו כספים כדי "לעשות תיקון על מצבת רבינו יעקב בעל הטורים" באי שיאו (כיוס). ההיסטוריון שלמה אברהם רוזאניס סבר שדבריו של קרדוזו על קיום הקבר בכיוס היו דברי שקר.

כן העיד גם רבי יחיאל היילפרין (שנפטר בסביבות 1747) בספרו סדר הדורות שנדפס ב-1769: "שמעתי מאיש אחד שהראו לו קבורתו בעיר שאייה, רחוק מאיזמיר יום אחד", כוונתו לכך שיעקב בן אשר קבור באי כיוס, שנקרא בעבר "שאייה" בשפות רבות, ובמיוחד בתקופה שבה נשלט על ידי ג'נובה. החיד"א בספר שם הגדולים מציין שהוא נפטר בכיוס בדרכו לארץ ישראל. שני הספרים תרמו, כנראה, להפצת המסורת.

הנוסע ישראל יוסף בנימין מספר שביקר באי ובכפר זאקיס (שם האי בטורקית(ושבסמוך לו נמצא קברו של רבי יעקב בעל הטורים. הוא מתאר את חלקת הקבר ומספר שיהודים נוהגים לבוא ולהתפלל שם. עדות נוספת לכך היא מר' נתן מברסלב שכתב כי בחזרתו מארץ ישראל עגנה ספינתו בסמוך לאי "כיוס" והוא התכוון לרדת לחוף בערב ראש השנה כדי לבקר בקבר ר' יעקב בעל הטורים, אבל הדבר לא עלה בידו מכיוון שרב החובל החליט להפליג מהאי בערב ראש השנה, עקב שינוי בכיוון הרוח.

לאחר חיבור הספר 'ארבעה טורים', **כתב רבי יעקב פירוש לתורה**, המבוסס ברובו על דברי רמב"ן ומכיל גם ליקוטים מדברי רש"י, ר' יוסף קמחי, רשב"ם והרא"ש.

פירוש זה התחבב מאוד על הקהל, ועל כן הוא מודפס ברוב החומשים. יצוין כי החלק המודפס בחומשים הוא רק ההקדמות שכתב רבי יעקב לפני גוף הפירוש. בהקדמות, מציין המחבר פרפראות לחכמה, כגון גימטריות ורמזי מספרים, שאותם מתאר המחבר כ"מעט פרפראות וגימטריות וטעמי המסורות, להמשיך הלב". זו דרך פירוש ייחודית לו פרפראות אלו זכו למהדורות מרובות ונתחבבו מאוד על הקהל שהכניסו אותן לחומשים.

מקובל כי את כל פירושו לתורה כתב רבי יעקב בלילה אחד, ובעל פה.

בצוואתו כתב: אל תבטח בעושרך ולא בבינתך ולא בשום אדם נברא בעולם, אלא בהשם יתברך לבדו"; "אם יגנוך או ישבחוך - יהיה בעיניך שבחן כגנותן וגנותן כשבחן"; "אם תראה שעושין דבר שלא כהוגן, הוכח אותם בדרך מוסר ובדרך חכמה, ואל תבזה אותם כדי שישמעון, ואל יבעטו בך. הכל כפי שתראה

העת והזמן"; "לא תוציא דבר מפיך אלא לצורך"; "פרי מעשה כל היום - עת התפילה, ופרי מעשה כל השבוע - יום השבת".

בשנת 1303 ברח עם אביו מגרמניה ושהה עמו במסעו מגרמניה, דרך סוויאה ופרובנס, לברצלונה (שם היה נוכח בוויכוח הלכתי שהתקיים בין אביו לבין הרשב"א). כאשר העתיק הרא"ש את מושבו לטולידו - כדי לכהן כרבה של העיר וכראש בית מדרשה - רבי יעקב נשאר בברצלונה לעוד זמן מה.

רבי יעקב התגורר עם משפחתו בביתו של אחיו הבכור, ר' יחיאל, וממנו גם קיבל את כל מחסורו. באותה עת היה רבי יעקב תלמידו של אחיו הבכור, כשמדי פעם הוא שואל את אביו בכתב שאלות חמורות שעלו לו בלימודו.

כשנפטר ר' יחיאל, בא לגור אצל אביו בטולידו. את הזמן הזה ניצל להעמקת בקיאותו במנהגי אביו, אותם הקפיד לקיים בהקפדה יתירה, לעקוב אחר הליכותיו של אביו כרב ולהתייעץ עמו בשאלות הלכתיות מורכבות. הוא התפרנס בדוחק מהלוואות כספים ללא יהודים, אך פרנסתו הייתה דחוקה מאוד והכנסותיו זעומות, אך למרות דוחקו הרב לא הסכים לקבל שכר עבור עבודתו כרב הקהילה. הוא גם שימש באותה תקופה כדיין בבית דינו של ר' יוסף ן' קריספין בטולידו. בתקופת שהותו בה, רבי יעקב עקב היטב אחר מנהגיה של קהילת טולידו ותקנותיה.

רבי יעקב העמיד תלמידים הרבה והיה מגדולי מפיצי התורה בספרד - אך זאת לא על ידי פעילות פומבית מוחצנת, אלא על ידי פעילות ספרותית יוצרת ועשירה בתוך ביתו החבוי והצנוע. אפשר שדווקא אופיו הצנוע והמופנם הוא זה שהעניק לו את האפשרות להוציא מהכוח אל הפועל את מפעל האדירים שתכנן ולכתוב את היצירה המופלאה שכתב, "ארבעה טורים", זו שפתחה תקופה חדשה בתולדות ההלכה - ואשר חקקה את דמותו של מחברה בהיכל התהילה של גדולי ההלכה שבכל הדורות.

רבי יעקב הלך לעולמו בשנת 1343 לערך, אחרי חיים רווי סבל ומכאוב. את הייסורים שהיו מנת חלקו נשא באהבה והכנעה מתוך יראת אלוקים. הובא למנוחת עולמים ליד קבר אביו בטולידו, ביום י"ב תמוז.

רבי יעקב חיבר כצוואה לבניו איגרת מוסר מיוחדת, והיא משקפת את טוהר נפשו ואישיותו הגדולה במלוא זוהרה. כל אזהרה מאזהרותיו יסודה בהשקפת עולמו המוצקה, באמונתו ובביטחונו בה'. הוא ראה את תפקיד חייו ומטרתם בבניין פנימיותו של האדם, של עצמו ושל אחיו. "כל טורח שאתה טורח באדמה, בחרישה וזריעה, הוא כדי להוציא ממנה פירות. כן כל מה שאדם טורח בענייני גופו הוא כדי לקיים הנשמה ופרי מעשה כל היום עת בפילה, ופרי מעשה כל השבוע - יום השבת".

הרקע לחיבור היצירה הגדולה "ארבעה טורים"

היצירה הגדולה של רבי יעקב היא עיבוד מדעי-שיטתי וסיכום כל ההלכות שבתלמוד על פי מקורותיהן ועל פי כל מה שהצטבר בספרות ההלכה מימי הגאונים ועד לסוף תקופת בעלי התוספות.

כמה נקודות חשובות עומדות ברקע מפעלו הגדול של רבי יעקב:

1. הצורך בקודקס הלכתי מעודכן.

ניסיונו החשוב והייחודי של הרמב"ם להעמיד לרשות מערכת ההלכה ספר פסקים כולל ואחיד עורר, כזכור (מהפרק בו עסקנו ברמב"ם ובפועלו ההלכתי הכביר), את החשש הכבד שספר פסקים מסכם

עלול להביא לניתוק ההלכה ממקורותיה ולהגבלת הפוסק להשתמש בכושר הכרעתו. זו הייתה תוצאת הכרעתו הסגנונית של הרמב"ם להשמיט את הדעות השונות ולהותיר רק את ההלכה הפסוקה הסופית.

ועובדה היא, שבמשך כשתי מאות שנים לא היה המשך לניסיונו של הרמב"ם. אכן, נעשו מגוון ניסויים לכתיבת ספרי הלכה פסוקה: לפי סדר מסכתות התלמוד, לפי סדר הנושאים העניינים, לפי סדר המצוות, לפי סדר ימות השבוע ואפילו לפי סדר המאורעות שבחיי האדם. אולם המכנה המשותף לכלל חיבורים אלו הוא שהם לא מילאו אחר הדרישות של חיבור הלכה מסכם וכולל (חיבור של קודיפיקציה) - כלומר, חיבור כזה שהוא נוח לעיון בלשונו הפשוטה, קל לשימוש ובנוי כך שיהיה קל להתמצא במרחביו, ברור וחד משמעי בפסיקתו, ומקיף את כל ההלכה הנוהגת.

מצב זה עורר צורך חיוני ודחוף למציאת צורה מתאימה לספר פסיקה הלכתי מאחד ומאורגן ("קודקס" הלכתי). אך לא היה זה הגורם היחיד.

2. מיצוי וסיכום הצד ההלכתי שביצירה התוספותית הענפה.

גם מאתיים וחמישים שנות היצירה ה"תוספות"ית, רבת הכמות והאיכות, הכריחו שקודקס הלכתי כי ייכתב - יהא חייב להתייחס ברצינות לתורתם העצומה של בעלי התוספות, שאף כי מגמתה העיקרית הייתה עיונית, היו בה יסודות הלכתיים כה רבים וכה חשובים שכל דיין ופוסק מחויב להתחשב בהם בבואו לדון דין לאמיתו.

תורתם של בעלי התוספות יצרה אתגר כפול - כי בנוסף להיקף העצום, יצירתם מאופיינת בפיזור יתר של פסקי דינים והלכות בתוך ים של חידושים ורעיונות, ודבר זה הכביד במידה רבה מאוד על מציאת הדין, בגלל קשיי ההתמצאות באוצר הגדול והמפוזר הזה שבכל כרכי הש"ס.

3. מיצוי וסיכום היצירה ההלכתית הענפה שבספרד

במרכז הגדול שבספרד הגיעה היצירה ההלכתית לאחד משיאיה הגדולים בתחום הפירושים, החידושים והשאלות ותשובות - ביצירותיהם של אישים כמו רבי מאיר הוי אבולעפיה (הרמ"ה), הרמב"ן, הרשב"א ואחרים. וכרבות המחברים והמשיבים הגדולים - רבו החילוקים והבדלי ההכרעות. וגם כאן נערם בפי פוסק ההלכה אוצרות הלכה נרחבים ועשירים.

4. הצורך בתיאום ותשתית הכרעתית בין פסיקות שני מרכזי היהדות הגדולים

כמה מחכמי ההלכה כבר החלו לעשות עבודת תיאום ותשתית להכרעה בחילוקי הדעות שבין שני מרכזי ההלכה באשכנז וצרפת בספרד. הרא"ש הכניס לספרו "פסקי הרא"ש" סיכום הלכתי כמעט שלם של דיוני בעלי התוספות והרבה מאוד מתורת רבו מהר"ם מרוטנבורג, יחד עם דבריהם של הגאונים וחכמי ספרד הראשונים - בעיקר הרי"ף - והכריע בין הדעות השונות.

אבל עדיין המלאכה שנותרה - רבה הייתה. דעות רבות של חכמי ההלכה, במיוחד מאלה שהיו סמוך לזמנו ובזמנו, לא הוזכרו בדברי הרא"ש אלא במעט, וגם נתחדשו דינים רבים על ידי הרא"ש עצמו. כמו כן, סידור פסקי הרא"ש לפי סדרי המסכתות והפסיקה אגב הדיון התלמודי - הקשו על המעיין למצוא את הדין המבוקש.

כל אלה הגבירו מעוד בחינה את הצורך לחיבור ספר פסיקה כולל ומסכם, שיהלום צרכים אלה.

5. הגורמים החיצוניים - מצוק העיתים ושבר הפזורה

באותה תקופה מצוקת העיתים ליהדות וליהודים הכבידה על הלימוד בכלל ועל לימוד הגמרא, הדורש זמן מרובה, בפרט. הבורות התפשטה לא רק בשכבות העם הרחבות אלא גם בקרב המנהיגים הרוחניים, ואף בין הרבנים והדיינים ניכר חוסר ידע משמעותי.

רבי יעקב עצמו בהקדמתו לספר הטורים כותב:

"ויען כי ארכו לנו הימים בגלותינו... נשתבשו הסברות וגדלה המחלוקת ורבו הדעות, ולא נשארה הלכה פסוקה שאין בה דעות שונו, עדי כי רבים ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו.

"על כן העירוני רעיוני ומחשבותי ועם לבבי אשיחה אומרים... ואחברה ספר בעניין איסור והיתר ושאר כל הדברים הצריכין בזמן הזה".

אלו היו חלק מהמוטיבציות המרכזיות שהניעו את רבי יעקב לרכז את חייו למען המפעל הגדול של חיבור ספר הלכתי שיהלום את כלל הצרכים הללו.

המחשבה על חיבור הספר

המחשבה על חיבור הספר עלתה בליבו של רבי יעקב עוד בשנות נעוריו. בהקדמותיו לטור אורח-חיים ויורה-דעה הוא מכנה את עצמו צעיר לימים - כינוי שאינו תואם בשום אופן את גילו באותה העת (שכן אחר פטירת אביו הרא"ש היה כבן ששים), והכינוי צעיר לימים מתייחס לזמן שבו החליט רבי יעקב על חיבור ספר ההלכה.

אולם, ההכנות הדרושות למלאכה כבירה כזאת היו כה מקיפות, והן צריכות כל כך הרבה זמן, עד אשר רק בגיל ששים יכול היה לגשת להוציא את מחשבתו אל הפועל. כך, בטרם ניגש לחיבור הטורים, העתיק לעצמו קטעים שלמים מתוך יצירתו הגדולה של אביו. אלא שפסקיו של אביו לא היו שקופים במידה מספקת כדי שיוכל לשבצם כמות שהם בחיבורו. רבי יעקב היה צריך תחילה לעבד עיבוד שיטתי של החומר, וזאת באמצעות הכנת תקצירים להלכות הרא"ש. התוצאה הסופית - ארבעת הטורים - היא אפוא פרי של עבודת איסוף שקדנית רבת שנים.

המטרה המרכזית שעמדה לנגד עיניו של רבי יעקב הייתה: להוציא מתחת ידו ספר הלכה שימושי אשר ידריך את היהודי בהליכותיו יום יום, ולא ניסה ללכת בדרכו של הרמב"ם אשר עיצב את ספר ההלכה שלו גם לספר הלימוד המרכזי. משום כך הוא מדלג בצורה עקרונית על כל ההלכות שאין להן משמעות מעשית לחיי היהודים בזמן הזה.

המעבר הרעיוני מאשכנז לספרד

אמנם רבי יעקב גדל באשכנז על דרך הלימוד - החריפה מחד וה"מקומית" מאידך - של בעלי התוספות. שם גם הכיר את ספרי ההלכה הכתובים בסגנון של הראבי"ה (רבי אליעזר בן רבי יואל הלוי) או של רבי יצחק אור זרוע.

אולם בהיותו בספרד התקרב לדרכם של הרמב"ם ושל הרשב"א, החותרת לתפיסה מדעית שיטתית, וזו התחבבה עליו במידה כזאת עד כי ניתן לומר שבמרוצת הזמן התרחק לחלוטין מדרך לימודם של בעלי התוספות.

אחד הביטויים המובהקים להתקרבות זאת קשורה למפעל העריכה הגדול שביצע בכתבי אביו. כפי שציינו בהרחבה בפרק שעסק ברא"ש, לא היה מנהגם של גדולי אשכנז לשמור את התשובות ההלכתיות שכתבו לשואליהם, וזאת מתוך האמונה באופי המקומי של פסיקת ההלכה בהתחשב בנסיבות ובמנהגות כל מקום לפי ענייניו. כך נהג גם הרא"ש, שלא הקפיד לאסוף תשובותיו ושאכן כמעט לא נותרו בידינו תשובות מהפרק האשכנזי בחייו.

שו"ת הרא"ש בנוי בצורה מיוחדת למדי, ערוך לעומק, מסודר לפי "כללים" מוגדרים, והתשובות שבו מקוטעות וסדורות לפי נושאים. "איני מכיר", כותב ר"י תא שמע, "עוד אוסף תשובות מימי הביניים, בדפוס או בכתב יד, המסודר בסדר נושאים עקיב כל כך, שבו קוטעו התשובות כדי להתאימן לסדר העריכה".

את עבודת העריכה הגדולה הזאת ביצע רבי יעקב, בנו ויורשו הרוחני של הרא"ש, שהכין כרך מיוחד זה של שו"ת כעוד צעד, אחד מני רבים כפי שכבר ציינו, בהנחת התשתית ליצירתו המונומנטלית, ספר "ארבעה טורים".

רבי יעקב ערך גם את "קיצור פסקי הרא"ש" בו סיכם בקצרה, ללא דיונים וללא ציוני מקורות, את "פסקי הרא"ש" השלם והמורכב יותר שכתב אביו - וזאת כצעד מכין בדרך הארוכה לחיבור ספר ה"טורים". "ניתן להבחין בעליל בדמיון הבסיסי בין מלאכה זו לבין עבודת העריכה המסובכת שעשה בתשובות הרא"ש, שאף היא נועדה להקל על השימוש בקובץ כמקור מעשי וכספר עזר להכנת ספר ה"טורים"".

אך עם מסירותו הרבה ומחויבותו העמוקה לתורת אביו, כפי שאלו מתבטאים במלאכת חיים של עריכה ותמצות כפי שעמדנו בקצרה במשפטים הקודמים, שינה רבי יעקב את אופי לימוד ההלכה מן הקצה לקצה. זאת, כפי שציינו לעיל בריש סעיף זה, תוך שהוא מבכר את גישת הלימוד הספרדית הקלאסית על פני זו האשכנזית שעל ברכיה גדל. כעת, לא זו בלבד שהרא"ש היה עסוק בשימור תשובות אביו ועריכתן - היפך המושרש עמוקות באשכנז מתוך הכיבוד הקנאי של העצמאות הפסיקתית הקהילתית, הוא גם הפך אותן לבסיס ולקרש קפיצה ליצירת קודקס מרכזי, סמכותי ומקיף של ההלכה. דבר כזה לא היה עולה על הדעת בצרפת או בגרמניה, אך תאם להפליא את צורת הלימוד הספרדית.

העיקר הוא כנראה קבלת העיקרון הספרדי בהכרה בסמכות הפסיקה המרכזית לקהילות שונות. יחד עם זאת, רבי יעקב לא השיל מעליו את העולם ההלכתי התורני שינק באשכנז, אלא **שילב ומיזג** את אותו עולם מפלא וכביר. כך למשל הוא נמנע ממתן פסק חד משמעי לגמרי, אלא הוא מציין דעות שונות ומנוגדות בטרם הציע את הכרעתו.

המבנה של "ארבעה טורים"

אן הספר "ארבעה טורים" יש להקביל ליצירה ההלכתית המונומנטלית של הרמב"ם: "משנה תורה". כשם שהמשנה-תורה הוא מעשה אומן מגובש ומלוטש המהווה ללא שום ספק הישג שאין למעלה ממנו מן הבחינה הספרותית, כך מהווים ה"טורים" של רבי יעקב ללא ספק פריצת דרך כבירה.

וצלחת ביותר היא החלוקה שרבי יעקב חילק את חיבורו - לארבעה חלקים עיקריים, אותם כינה: "ארבעה טורים", על שם ארבעת הטורים שהיו בחושן המשפט שנשא אהרון הכהן על ליבו. חלוקה זו לארבעה חלקים, שאותה הנהיג לראשונה רבי יעקב, הייתה במרוצת הזמן לבעלת חשיבות מכרעת. לא

זו בלבד שרבי יוסף קארו חיבר את השולחן-ערוך במתכונת זו - אלא כל ספרות השאלות והתשובות וכל ספרי ההלכות החל במאה ה-17 - נערכו על יסוד החלוקה הקטגוריאלית הפנימית של ההלכה הזו, אותה מיין וקיטלג רבי יעקב.

כל "**טור**" מחולק לכמה וכמה חלקים (הקרואים "**הלכות**") ול"**סימנים**" (פרקים).

אלה שמות ארבעת הטורים ונושאיהם העיקריים:

1. **אורח חיים** - "וקראתיו אורח חיים כי ממנו תוצאות חיים".

טור זה עוסק בהלכות הקשורות לחיי היום-יום של היהודי, ויש לו שלושה תחומים עיקריים:

· סדר היום ובו הוראות כיצד על האדם להתנהג מרגע שהוא קם ממיטתו ועד שהוא שוכב לישון. לתחום זה שייכות, לדוגמה, הלכות ברכות ותפילה, הלכות תפילין וציצית.

· הלכות שבת, כגון דיני קידוש ול"ט אבות מלאכות.

· הלכות חג ומועד, כגון הלכות פסח והלכות תשעה באב.

2. **יורה דעה** - "להורות את בני ישראל המותר והאסור, וקראתיו: יורה דעה, כי הוא יורה דעה ויבין שמועה".

טור זה כולל דיני איסור והיתר שאינם נכנסים למסגרת של זמן, כגון הלכות שחיטה, מאכלות אסורים, נידה ומקוואות, נדרים ושבועות, אבלות.

3. **אבן העזר** - "והטור השלישי: אבן העזר, שם עשיתי לאדם עזר כנגדו... וקראתיו אבן העזר יען כי הוא להועיל גם לעזר".

טור זה דן בדיני המשפחה שבמשפט העברי ובדיני האישות וכולל הלכות פרייה ורבייה, קידושין, כתובה וגיטין.

4. **חושן משפט** - "וקראתיו חושן המשפט ואתן אל חושן המשפט האורים והתומים, יען כי נדרש לכל שואל להיות עיני מאירים, ולהיות מפתח שפתיו ישרים ותמימים".

טור זה כולל את הרבו המכריע של המשפט האזרחי, וכן חלקים מסוימים מתוך המשפט הפלילי. הוא עוסק בסדרי הדין, דיני ממונות ונזיקין, וכולל הלכות דיינים, עדות, הלוואות, מקח וממכר, גניבה וגזילה וחובל בחברו.

הייחודיות והחדשנות של ארבעת ה"טורים"

רבי יעקב נוקט אפוא שיטה עצמאית לחלוטין בסידור החומר ההלכתי, כך בכל טור וטור מטוריו, כך בניסוח שמות חדשים לסימנים ובעריכת נושאי ה"הלכות" החדשים.

בריכוז ההלכות השונות ובגיבושן לתוך מבנה ענייני - רבי יעקב אינו נצמד לסדר המצוות שבתורה (כדרך שהתאמץ הרמב"ם בכל כוחו), וזאת משום הערך של נוחות ושימושיות שבגישתו של רבי יעקב.

לדוגמה: הרמב"ם פותח את הלכות מערכת המשפט העברי בדיני עונשין, ומגיע רק בסוף אל סדרי המשפט ודיני השופטים. לעומת רבי יעקב מעמיד את סדרי המשפט בראש ואת דיני העונשין באחרונה - כפי שהדבר מתחייב מן הבחינה העניינית.

רבי יעקב אף מקפיד לציין תמיד את המקור אשר ממנו שאב את פסקיו, והוא קולט בחיבורו גם פסקים העומדים בניגוד לפסקיהם של גדולי הפוסקים האחרונים.

ספר הטורים מתייחד אפוא בריכוז כלל החומר ההלכתי הנוהג למעשה, בצורה נוחה ומסדרות, כשהוא מחולק וממוין לפני נושאים ברורים ועניינים מתחומים; ועל כולנה - עלה בידי בעל הטורים למצוא את שביל הביניים בין חיבור ספר פסקים לבין ספר הלכות. הוא מביא את הדעות השונות של גדולי הראשונים בפרטיה של ההלכה, ויחד עם זאת קובע במישרין או בעקיפין כיצד להכריע בין חילוקי דעות אלו.

ארבעת הטורים נתקבלו עד מהרה בחלק ניכר מתפוצות היהדות. אמנם חלק מיהדות ארצות המזרח המשיך לראות במשנה תורה לרמב"ם את ספר הפסקים המחייב, אבל המרכזים היהודיים שבארצות המערב פסקו לפי ספר הטורים.

על תפוצתו הרבה של ספר הטורים תוכיח העובדה שהוא זכה להיות הספר הערבי השני שהופיע בדפוס - שעה שספרי הלכות ופסקים רבים נשאר גנוזים בכתבי יד במשך מאות בשנים; וכמובן גם העובדה שציינו לעיל שהמסגרת הקטגוריאלית שטבע רבי יעקב הפכה למסגרת הבסיסית לארגון ההלכה מאז ועד היום.

קלן, הייתה העיר שוקקת חיים יהודיים בין סמטאות האבן העתיקות. ליד המקום שבו תתנשא לימים הקתדרלה אל על, עמד בית פשוט ונאה, ובתוכו - מחזה שהיו בו גם תמימות של ילדות וגם הד עמוק של יראת שמיים. בתוך החדר שיחקו שלושה אחים - יחיאל, שלמה ויעקב - במשחק שאותו הגה יחיאל הבכור: הם דימו את צורת הפרשת התרומות והמעשרות.

בדיוק מאה אבנים אספו להם, והאח הבכור, יחיאל, הסביר לאחיו הקטנים: "הנה אחת - תרומה גדולה, הנה עשר - מעשר ראשון, ואחר כך נטלנו עשירית נוספת - מעשר שני או מעשר עני, לפי השנה...". עיניהם של שלמה ויעקב נצצו בהתפעלות. בכל אבן הם ראו פרי שהובא מן השדה, ובכל חלוקה - קיום רצון ה'. "כך" הסביר הבכור, "היו מפרישים תרומות ומעשרות בארץ ישראל. ואנחנו מתפללים לחזור אליה, ולקיים את מצוותיה!".

בפתח הדלת עמד האב, רבי אשר בן יחיאל, הרא"ש, אחד מגדולי פוסקי ההלכה בכל הדורות. חיוך דק עלה על שפתיו למראה בניו המעמיקים בהלכה עוד בטרם הגיעו למצוות. אך מיוחד מכל היה הבן הקטן - יעקב - שלימים יתפרסם כ"בעל הטורים", מי שחיבר את אחד מספרי ההלכה המרכזיים ביותר בתולדות עם ישראל.

יעקב גדל בצל אביו הענק ובתוך בית שכולו תורה, למד ממנו, מאחיו וממורי הדור, וספג ביראת כבוד את מסורת הפסיקה האשכנזית. אך כשבגר, גברו ייסורי הגלות. בשנות השלושים לחייו החלו מוראות רדיפות נוצרים בקהילות גרמניה, והוא נאלץ ללוות את אביו המבוגר במסע מפרך ועתיר סבל לעבר ספרד. שם, בארץ שנשבה בה עדיין רוח של סובלנות מדודה כלפי היהודים, מצא לו יעקב מקלט של תורה.

עם כל גדלותו, בחר יעקב שלא לשמש כרב קהילה, והעדיף חיי דוחק וענווה. עניותו הייתה כה קשה, עד שתהה שמא מחובתו "לעשות שבתך חול" - שכן לא היה בידו די ממון לקיים אפילו סעודת שבת פשוטה. במכתב לאביו כתב: "וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אבי אדוני ז"ל, כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו".

לדבר אחד הסכים לקבל מימון - קניית דיו וקלף, כדי לכתוב את חידושיו.

אז, באותן שנים של עוני ומסירות, גמלה בלבו ההחלטה הגדולה: לכתוב ספר מקיף שיאגד את כל ההלכות העולות מן התלמוד - ברור, תמציתי, שיטתי, מבוסס על פסקי הגאונים, הרי"ף, הרמב"ם ואביו הרא"ש. בניגוד לרמב"ם, בחר לציין את המקורות לדברים, ולא להכריע תמיד בין שיטות - אלא להציג את השיטות המרכזיות באופן בהיר ונגיש. כך נכתב ספר הטור - בסדר ארבעה חלקים: אורח חיים, יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט - סדר שנשמר עד היום בכל ספרי ההלכה.

הוא עצמו ניסח את מטרת מפעלו בלשון קורעת לב: "יען כי ארכו לנו הימים בגלותנו ותשש כוחנו, ושמם לבנו, ורפו ידינו, ונשתבשו הסברות וגדלו המחלוקות ורבו הדעות...".

הוא סיים את חיבורו הגדול כשהיה בן שבעים - וידע היטב מה נטל על שכמו. שלוש שנים לאחר מכן נפטר, אך לא לפני שראה את ספרו זוכה להכרה רחבה ומופץ בכל קהילות ישראל. מאה ושלושים שנה אחר כך היה ספר הטור לספר העברי השני שהודפס בדפוס, מיד אחרי התנ"ך.

י"ג תמוז

הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ

יום ההילולא - י"ג תמוז

הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע, נולד בסביבות שנת תקכ"ה, כבן זקונים לאביו הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע ולאמו הרבנית הצדקת מרת רעכיל ע"ה בתו של הרבני התורני רבי משה מכפר הסמוך לעיר שדה לבן. והוא אחד מחמשה אחים שנטע אביו הקדוש בישראל קדושי עליון זי"ע (שם הגדולים החדש). נפטר י"ג תמוז תק"פ.

ר' מרדכעלע מקרעמניץ כנגד משנה תורה, ונקרא "משנה למלך" מדברי אביו הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע. (אור יצחק עמוד צז).

חתן הרה"ק רבי אליעזר מלמד מקולבוסוב וי"א שהיה חתן הרה"ק רבי לייביש גורזיצקער מתלמידי אביו.

נתבקש לשיבה של מעלה לפני כמאתיים שנה - ביום י"ג תמוז שנת תק"פ ומנ"כ בקרעמניץ. על מצבת קבורתו נחקק שנסתלק י"ג תמוז שנת ומ'ר'דכ'י יצ'א ל'פ'נ'י המ'ל'ך.

משל נפלא על הרגשת טעם בעבודת ה'

ר' מרדכי מקרעמניץ, היה אומר משל על החסידים שכבר טעמו טעם מתיקות העבדות בעבודת ה', ואחר כך כאשר יעבור זה, ידמו שבשנים הקודמות כן עתה.

ואמר משל על זה, למי שעושה משקה מעד, והמנהג שמבשלים הדבש הרבה, ובכל פעם טועמים אותו עם הכלי הנקרא טשערפאק, אם עדיין מתוק מאד שופכין לתוכו מים, ומבשלים עוד וטועמים שנית, עד שיעשה כמורגל להיות.

פעם אחת בשל אחד, וטעם כמה פעמים עם הכלי הראשון הנ"ל, ובכל פעם שפך מים, עד שאמרו לו שכבר הכל מים, אמר להם הלא עדיין מתוק יותר מדאי, אמרו לו שוטה מחמת שאתה טועם עם הכלי הראשון שעדיין טעם הראשון בו, לא כן עתה. גל' ליזענסק

מהו גוי הגון?!

אל הרה"ק רבי מרדכי מקרמניץ זיע"א, בנו של הרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א, היו מהלכים שני חסידים, אחד מהם היה הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, ויחד עמו אחד מחבריו. בעיצומה של הדרך החל לרדת גשם זלעפות מלווה ברוחות עזות ובקור עצום. כשראו שני החסידים כי מזג האויר החמור מחמיר וזו סכנת נפשות להשאר בדרך הם פנו לחפש לעצמם מקום מחסה.

אחרי כמה דקות מצאו החסידים בית קטן בשולי הדרך. הם פתחו את הדלת ונכנסו לתוכו, אולם כשראו שמצוי שם גוי, הם ביקשו את סליחתו וביקשו לצאת החוצה. אלא שהגוי לא נתן להם להמשיך בדרכם. הגוי התחנן בפניהם כי ישארו בביתו עד יעבור זעם, ואכן הם נענו לבקשתו כשהגוי עומד עליהם ומשרתם בכל צרכם.

לאחר ששהו בביתו של הגוי במשך הלילה, ראו בבוקר שהשמש זרחה והם יכולים לצאת לדרכם. הם הודו לגוי ונפרדו ממנו, החלו שני החברים להתווכח על מהותו של הגוי, כי בעוד שחברו של הרה"ק מפרמישלאן טען שגוי זה ששהינו אצלו הוא 'ערליכער גוי' [- גוי מהוגן], הרי שהרה"ק מפרמישלאן נענה לעומתו ואמר לו שאין הוא גוי מהוגן. לאחר ויכוח ממושך החליטו השניים כי מאחר והם מהלכים אל רבם הרה"ק מקרמניץ, הרי שבבואם אליו יציעו את הויכוח לפניו והוא שיכריע מי הצודק, האם גוי יכול להיות גוי מהוגן.

כאשר באו שניהם אל הרה"ק מקרמניץ, הציעו לפניו את ויכוחם, שבעוד שהחבר טען כי היות והגוי נהג בנו מנהג הכנסת אורחים בצורה נאה ומכובדת ועמד לעזרתנו בשעת צרה, הרי זו ראיה כי הוא גוי מהוגן. אולם הרה"ק מפרמישלאן טען שהרי חז"ל קובעים שהלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, הרי שאם הגוי היה מקיים את ההלכה, היה ניתן לומר עליו שהוא גוי מהוגן, אולם גוי זה שקירב אותנו ונהג בנו כראוי, הרי שאי אפשר לומר שהוא גוי מהוגן, שכן הוא נהג שלא כהלכה. נענה הרה"ק מקרמניץ ואמר כי בוודאי צדקו ונאמנו הרה"ק מפרמישלאן, שגוי זה אינו גוי מהוגן.

באחת השנים, בפרשת בלק, שבת אצל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א אחד הרבנים שלמרות היותו ירא שמים מרבים לא היה תלמיד חכם ולמדן מופלג. מכיון שלא היה שם כהן, ביקש אותו רב לקבל את העליה הראשונה 'במקום כהן'. פנה אליו הרה"ק מפרמישלאן ושאלו: לפני שתעלה על התורה ויקראו (במדבר כב ב): 'וַיַּרְא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לָאֱמֹרִי', ברצוני לשאלך: האם בלק היה יהודי או גוי.

התפלא הרב על השאלה ואמר: הרי פשוט הוא הדבר שבלק היה גוי ומלך למואב בעת ההוא. המשיך הרה"ק מפרמישלאן ותוהה: אם כך שבלק היה גוי, איך הוא זכה שפרשה שלמה בתורה תקרא על שמו? וכי לא היו יכולים לקרוא לפרשה זו פרשת 'וירא' על שם התיבה הראשונה בפרשה או בכל שם אחר, ומהיכי תיתי שגוי יזכה לכבוד גדול שכזה? כמובן שהרב לא ידע לענות על שאלה זו, ואז נענה הרה"ק מפרמישלאן: אני אומר לך את התירוץ לשאלה זו, ואז פתח וסיפר את הסיפור ואת הכרעת הרה"ק

מקרמניץ, ומכאן המשיך ואמר: הלוא בלק מלך מואב ידע שבני ישראל מצווים שלא לפגוע במואב, וכמו שנאמר (דברים ב ט): 'אַל תָּצַר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגָּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה', אם כך, על מה ולמה שכר בלק את בלעם לקלל את בני ישראל כשבלאו הכי בני ישראל לא יכולים לפגוע בו. אלא שבלק היה 'ערליכער גוי', ומכיון שהיה גוי מהוגן רצה לקיים את ההלכה שעשו שונא ליעקב, ומכיון שהיה גוי מהוגן נאה ויאה לו לקבל את שמה של הפרשה. ספיר ויהלום פר' בלק פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ

י"ד תמוז

הרה"ק רבי יצחק אייזיק רוזנבוים מזוטשקא

יום ההילולא - י"ד תמוז

האדמו"ר רבי יצחק אייזיק רוזנבוים מזוטשקא בעל נחל יצחק זי"ע זצ"ל, נולד ביום כ"א בטבת שנת תרס"ו בעיר צ'רנוביץ', לאביו הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא זצ"ל, נכדו של האדמו"ר רבי מרדכי מנדבורנא זצ"ל. שמו של הרך הנולד נקרא יצחק אייזיק על שם זקנו האדמו"ר רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זצ"ל. נפטר י"ד תמוז תש"ס.

בעת לידתו של רבי יצחק אייזיק, שהה רבי איתמר אצל אביו האדמו"ר רבי מאיר מקרטשינף זצ"ל, באמצע הביקור התקבל המברק המבשר על הבן הנולד, מיד ארז רבי איתמר את חפציו על מנת לחזור לביתו לצ'רנוביץ, בדרכו החוצה ליוה אותו אביו, והנה בדרכם הם רואים יהודים רבים הרוקדים ושמחים בשמחת הכנסת ספר תורה לבית המדרש, נענה הסב רבי מאיר ואמר לבנו 'הנך רואה, נולד לך כעת ספר תורה חי'.

בצ'רנוביץ' גדל רבי יצחק אייזיק כשהוא סגור בביתו מוגן מפני אווירת הרחוב הקלוקלת, ובבית פנימה למד תורה מפי רבי יצחק מטשורקוב אותו שכר אביו הגדול על מנת שילמד את בנו בקדושה ובטהרה.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה היה רבי יצחק אייזיק ילד צעיר כבן שמונה שנים בלבד, יחד עם אביו ומשפחתו הוא נדד לעיר ווינה וממנה המשיכו נדוד לבית הסבא בקרטשינף, לבסוף שבו הנודדים לצ'רנוביץ' בה מצאו מנוחה.

בימי בחרותו ישב רבי יצחק אייזיק על התורה והעבודה מתוך התנתקות מוחלטת מהוויות העולם הזה וצרכיו, באחת הפעמים העיד על עצמו כי באותם ימים כשהיה אך בן י"ג שנה, קיבל על עצמו ללמוד בכל שבוע ושבוע ארבעים דפי גמרא, לילות ארוכים היה רבי יצחק אייזיק שוקד על תלמודו כשהוא מפסיק ממשנתו בעבור המינימום ההכרחי על מנת לקיים את גופו.

לכשבגר רבי יצחק אייזיק והגיע לפרקו, לקח לאשה את בתו של הגאון רבי נתן דוד הכהן הולנדר זצ"ל אב בית דין בעיירה אמסנא שבגליציה, מיום נישואיו ועד לפטירת הרבנית ע"ה פרש רבי יצחק אייזיק לגמרי מענייני העולם הזה וכל עיסוקו היה בתורה ובעבודה.

בכל צרכי הבית טיפלה הרבנית במסירות נפש בכדי שיוכל בעלה לגדול בתורה. לאחר נישואיו התכבד רבי יצחק אייזיק לכהן כרבה של העיירה וושקוביץ, כעבור שנתיים הוא עקר מוושקוביץ ועבר לעיירה זוטשקא על שמה נקראה החצר החסידית אותה ייסד.

בימי השואה הנוראה כאשר חרבו של השטן הנאצי פגעה ביהדות אירופה, גלה רבי יצחק אייזיק יחד עם משפחתו ורבים מבני קהילתו, על גבו נשא רבי יצחק אייזיק שק ובו חידושי תורה שכתב בכתב ידו באומרו עליהם "זה חלקי מכל עמלי", כשנתקלו הנודדים בנאצים יימח שמם חשדו הצוררים כי מדובר במסמכי ריגול והחרימו אותם, רבי יצחק אייזיק נתן את כל כספו לקצין נאצי שהבטיח להחזיר את כתבי היד, אולם לשווא, הקצין לא עמד בהבטחתו וכתבי היד אבדו.

בימי השואה הנוראה ראה רבי יצחק אייזיק ניסים גלויים, כאשר מספר פעמים היה כפסע בינו ובין מר המוות ובחסדי ה' ניצל בדרכים שלמעלה מן הטבע, את יום ה' בניסן קבע רבי יצחק אייזיק כיום שמחה בחצרו על שביום זה העמידוהו הנאצים מול הגרדום וכבר הקיפו את ראשו בחבל התלייה וברגע האחרון חזר בו הנאצי ממחשבתו והורה להשאירו בחיים.

כשיצא הנאצי לחצר שמעו בניו של רבי יצחק אייזיק כיצד הוא מסביר לחייליו כי חזר בו, מפחד העונש שיקבל מהקדוש ברוך הוא אם יפגע ברבי יצחק אייזיק. מעשה זה ועוד אחרים דומים לו ליוו את רבי יצחק אייזיק בימי החשכה עד שכבשו הרוסים את האזור בו שהה וסכנת המוות חלפה מעל ראשו.

לאחר המלחמה עקר רבי יצחק אייזיק לארצות הברית והתיישב בברוקלין, באמריקה שנקראה בפי כל עמא-ריקא מצא רבי יצחק אייזיק פרצה חמורה בשמירת השבת ועד מהרה נזעק על מנת לפעול לחיזוק חומות השבת בעיר, רבי יצחק אייזיק ייסד את 'חברת שבת' שמנתה מספר יהודים שהיו משכימים קום בכל שבת לתפילת השחרית, ואחרי התפילה היו ממהרים לרחוב בו היו חנויות יהודים פתוחות בשבת רח"ל, על מנת למחות במחללי השבת ולדבר על ליבם כי ישובו למוטב. קרוב לכ"ה שנים דר רבי יצחק אייזיק בברוקלין ובמשך כל אותם שנים פעל ללא לאות לחיזוק חומות השבת.

בראשית הקיץ של שנת תשל"ג עלה רבי יצחק אייזיק לארץ ישראל וייסד את חצרו בשכונת יד-אליהו בתל אביב, בבית מדרשו של אביו רבי איתמר זצ"ל. בשנת תש"מ עקר רבי יצחק אייזיק מתל אביב והשתקע בעיר בני ברק בה דר עד לסוף ימיו, גם לאחר שעקר לבני ברק המשיך רבי יצחק אייזיק את פעילותו בתל אביב, והיה מוסר בבית המדרש של אביו דרשות ושיחות מוסר וכן היה עורך במקום את שולחנו ביום השנה של אביו.

לקראת סוף ימיו נחלש רבי יצחק אייזיק מאוד, מספר שנים לפני פטירתו עבר ניתוח קשה, לאחר חג הפסח שנת תש"ס הובהל רבי יצחק אייזיק אל בית החולים לניאדו שבנתניה בו התאשפז, ליום ל"ג בעומר ולחג השבועות שאחריו שב רבי יצחק אייזיק אל ביתו אך לאחר מכן הוסיף מצבו להידרדר עד שביום י"ד בתמוז תש"ס, התבקש רבי יצחק אייזיק לישיבה של מעלה.

דברי תורתו של רבי יצחק אייזיק נאספו בספרים "נחל יצחק", "המאורות הגדולים" ובספרים נוספים.

בגיל שמונים לב חזק כבן שלושים

בשנות זקנותו של הרה"ק ממוזטשקא זי"ע, כשהיה כבן שמונים, הורו לו הרופאים לבצע בדיקות לב, שכן הוא כבר מבוגר ובדיקות אלו יכולות להועיל לו.

כאשר ביצע הרופא את הבדיקה, ראה כי הלב נראה כליבו של אדם בן שלושים שנה ואינו דומה כלל ללב של אדם כבן שמונים. ביקש הרופא מרופאים נוספים שיתנו את חוות דעתם על תוצאות האולטרסאונד של הלב, וכולם אישרו שזהו לב חזק של אדם כבן שלושים שנה.

הכניס הרופא את שאר הרופאים אל החדר כדי להראות להם במי המדובר. לתדהמתם הרבה, הם ראו את הרה"ק ממוזטשקא שהיה כבן שמונים שנה. הם שאלו אותו לפשר הדבר - היאך ייתכן שבן אדם מבוגר כל כך, ועוד ניצול שואה, שליבו נראה כל כך צעיר לימים? ענה להם הרבי כי מעולם לא לקח ללב שום דבר.

היות והנהגתו הייתה שמעולם לא היה בעצבות משום דבר, לאור אמונתו השלמה בהשי"ת, שהאמין שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד - על כן לא נחלש ליבו.

ואף שהדרגה הזאת היא עצומה, שבן שמונים יהא נראה כלב של בן שלושים, אך לכל הפחות נדרש מאתנו שבן שלושים לא יהיה נראה כלב בן שמונים, וזה על ידי שנאמין שהכול מאת ית"ש, ושכל מה דעביד - לטב עביד. אמרי אמונה - מפי נכדו האדמור מטעמשוואר אלעד

ט"ו תמוז

איש האלוקים הרה"ק חיים בן עטר 'אור החיים הקדוש' משיח בדורו

יום ההילולא - ט"ו תמוז

סיפורי בעל אוה"ח הק'

יט תמוז סז - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום ראשון היה ההילולא של בעל אור החיים הקדוש, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל. התחלנו לספר כמה סיפורים לילדים, ונמשיך לספר ולסדר כסדר הספירות, כדרכנו בזמן האחרון. היום נעשה חב"ד-חג"ת-נהי"ם.

חכמה:

נתחיל עם סיפור של חכמה, אחד הדברים ששייכים בקבלה וחסידות לחכמה זה שבת קדש. כשהאור החיים הגיע בשנתו האחרונה לירושלים, הצדיק הקרוב שלו היה בעל החיד"א, ומפליג מאד בשבחו וגדולתו ב"שם הגדולים" - הוא הכי מפליג בגדלותו, ובכללות מי שהכי הפליג בגדלותו ואמר שהוא בחינת משיח זה הבעל שם טוב, שבזכותו פירוש אוה"ח נמצא על הדף במקראות הגדולות (יחד עם רש"י, ראב"ע ורמב"ן). ידוע שבחב"ד הרביים על שנה למדו חומש עם רש"י, ובנוסף לכך היה מחזור שלומדים (כל שנה משהו אחר), רמב"ן, אבן עזרא, אוה"ח הקדוש. הוא בשורה הראשונה, עם הראשונים הכי גדולים, ויותר מכולם הוא ניצוץ גדול מאד מאד של מלך המשיח, עד כדי כך שכותב "חיים שמו" על מלך המשיח. הוא אחד מצדיקי עולם שהכיר בעצמו שיש לו את הפוטנציאל להיות משיח. הבעל שם טוב אמר שהוא קבל את כתר משיח, כתר גדול הדור שהוא בבחינת משיח, מהאור החיים הקדוש. כמו שנסביר, נספר בהמשך, הם היו כל פעם נפגשים למעלה, בעולמות העליונים, ואחת הסיבות העיקריות שהבעש"ט חשק להגיע לארץ ישראל זה היה כדי להפגש אישית עם אוה"ח, עד שאמר שאם היינו

נפגשים אישית היה בא מלך המשיח, וה' מנע זאת. אם כן, אין לספר בגדולתו, אנחנו דלי הלשון והוא בחינת "נורא תהלות", "לו דומיה תהלה".

כשהגיע לירושלים עיר הקדש הוא קבע את בית המדרש שלו הקטן - שאפשר עד היום לראות אותו (שם הוא גר ולימד). פעם אחת בשבת קדש, בסעודה שלישית, רעוא דרעוין, הוא האריך לדרוש - אחר כך, בגמר השבת, הוא סיים והתפללו והבדילו, כולם יצאו, והאחרון שיצא היה החיד"א. זה היה באמצע החורף, והוא רק יצא מהדלת, ופתאום היה שטף לא נורמלי של גשם - הוא לא יכול היה ללכת ברחוב. הוא עדיין עמד ליד הדלת של הרבי - הוא לא העיז לפתוח את הדלת להכנס בחזרה, אבל כעבור שעה ארוכה הרבי פתח את הדלת וקרא לו להכנס. אחרי שהוא נכנס והתיישב האור החיים בקש ממנו סליחה (היה גדול בישראל), והסביר שהשיחה שלא פתחתי לך קודם כי מיד כשיצאת נכנס לכאן אליהו הנביא והיו דברי סתר בינינו, ולכן לא יכולתי לפתוח לך (החדר שם היה מאד קטן, אפשר לראות). ידעתי שברגע שהוא נכנס התחיל מבול - יש קשר בין הדברים - וידעתי גם שאתה בחוץ, הצטערתי שאתה מתרטב, אבל לא יכולתי להכניס אותך. בכל אופן, היות שסבלת כל כך במשך שעה ארוכה, אפצה אותך קצת בזה שאספר לך דבר אחד שאני יכול לספר מדברי אליהו הנביא: בקבלת שבת, אחרי "לך דודי", אומרים "מזמור שיר ליום השבת", ולפי הרבה מנהגים דווקא בפרק זה מקבלים את קדושת השבת ונאסרת המלאכה. יש אפילו מקומות שנוהגים לומר זאת פעמיים - בישיבת בית א-ל בירושלים, וכך בפראג בבית הכנסת של המהר"ל. אומרים זאת פעם אחת, ועדיין לא כל העם שובתים, וכדי שכולם ישבתו אומרים זאת עוד הפעם (זה הטעם על פי פשט - יש עוד טעמים נסתרים לכך). בכל אופן, אליהו הנביא אמר לי, כך אומר אוה"ח הק', שיש לומר זאת בעמידה.

גם בחב"ד אומרים זאת בעמידה, וכך ברוב המקומות - אך כנראה אז זה היה חידוש, וזה חידוש גדול מאד. נאמר קצת הסבר לזה בדרך אפשר, ובכך גם נסביר למה זה שייך לחכמה כאן. כתוב שעמידה זה בעולם האצילות - ק"ש וברכותיה זה מיושב, בעולם הבריאה (ק"ש בחב"ד דבריאה), אך תפילת עמידה היא בז"א דאצילות, ולכן עומדים. הפשט הכי פשוט בכך שאליהו הנביא אומר שיש לומר זאת בעמידה - שצריך להגיע כאן לאצילות. היות שבפרק זה מקבלים את קדושת השבת, וקדושת השבת זה מוחין דאבא - ו"אבא מקנן באצילות", כל עולם האצילות זה אבא יחסית לבי"ע - לכן פרק זה דווקא צריך לומר בעמידה. רק להעמיק עוד טפה, יש הרבה פעמים שהמשמעות של עמידה זה נצחיות - דבר שעומד, דבר עמיד, הוא קיים לעולם. למה הוא קיים לעולם? כי הוא בלתי משתנה. כמו שהפסוק אומר על ה', "אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם". דבר בלתי-משתנה הוא עמיד. באחד מניסי אלישע כתוב "ויעמד השמן" - שמן זה גם כינוי של פנימיות החכמה - וחז"ל מפרשים (שלא כפשט, שהפסיק להתווסף השמן שהאשה יצקה לכלים ריקים אחרי שנגמרו הכלים) שיש בשמן זה עמידה נצחית עד תחית המתים. כלומר, העולם הזה הוא כבר התחלה של תחית המתים - יש משהו במושג עמידה שזה עד תחית המתים, וממילא זה התחלת תחית המתים. זה שייך עוד יותר לחכמה - נצחיות אפשר לשייך לספירת הנצח, רק שהפשט של נצח זה נצחון, והנצחון האמיתי ביותר זה לנצח את מלאך המות, וכשמנצחים אותו זוכים לחיים נצחיים. חכמה זה ראשית קו ימין של הספירות ונצח זה הסוף שלו - ממשיכים מתחילת קו ימין לסופו, מחכמה לנצח, ואז הנצחון מקבל את המשמעות של נצחיות. הכח של הנצח בפני עצמו זה הכח לנצח, וכשהוא מנצח הוא מקבל הארה מהחכמה ואז הוא הופך להיות נצחי - שרש הנצחיות, שלמעלה מהזמן, זה חכמה. כך מוסבר בחסידות שחכמה זה למעלה מהזמן לגמרי.

ספירת הנצח היא ספירה של ז"א, וכשאומרים שם נצחיות זה בתוך הזמן - כמו "לעולם ועד", נצחיות בתוך הזמן - וחכמה זה למעלה מהזמן, שרש הזמן, באצילות (הזמן ממש מתחיל מבריאה ולמטה). אם כן, הסוד הפנימי של עמידה כאן זה איך להגיע בשבת קדש - שזה הענין של שבת - לטעימת מעין עולם הבא, מעין תחית המתים, מעין חיים נצחיים. זה כשעומדים ב"מזמור שיר ליום השבת". בכלל, מי זוכה לגילוי אליהו? כתוב שזה בא למי שמאיר אצלו ה"חיה" שבנפש, שזה האצילות (נר"נ כנגד בי"ע מלמטה למעלה, וחיה זה אצילות - פנימיות החיה זה היחידה, חיה-יחידה הולך יחד, אבל אצילות נטו זה בחינת חיה). לכן כתוב שגילוי היחידה למעלה מגילוי אליהו - גילוי אליהו בא מצד החיה. על זה כתוב "החכמה תחיה", "ימותו ולא בחכמה".

בינה:

כמו שחכמה זה אבא, כך הבינה זה אמא. לבעל אור החיים הקדוש היתה אשה גדולה וחשובה מאד, שהיתה בחינת אמא, כמו שנסביר. זו היתה אשתו הראשונה. אחר כך, כמנהג ספרד, הוא נשא עוד אשה - היו לו שתי נשים. מי שהולך לקבר שלו בהר הזיתים, הוא שוכב שם ליד שתי נשיו. שתי הנשים שלו זה ה עילאה ו-ה תתאה, אמא וברתא, והן חיו בשלום ושלוה הכי גדולה. לאשה הראשונה, שעליה הסיפור, קראו פצוניה. פצוניה היתה מתפללת עטופה בטלית ומעוטרת בתפילין - זה רק אשה שהיא בחינת אמא עילאה, שגם מתעטפת בטלית וגם מתעטרת בתפילין (וכמובן שהכל היה ודאי בהסכמת בעלה, שזו היתה מדרגתה - הוא היה משיחי, וגם היא היתה משיחית, אולי אפילו יותר ממנו, שהנשים מצטיינות בזה יותר מהגברים). רק במאמר מוסגר, ידוע שבעשרה מבצעים של הרבי מבצע תפילין הוא כנגד אמא - מבצע תורה זה אבא ומבצע תפילין זה אמא - אז בתור מנהג, שאשה תתעטף בטלית מילא, אבל שתניח תפילין זה חידוש. היות שכל הענין של תפילין זה אמא, עוד יותר סימן שהיא בחינת אמא. לפי זה, הוא עצמו בחינת אבא - חיים, "החכמה תחיה", "ימותו ולא בחכמה", כנ"ל.

הסיפור שפעם אחת בא אורח חשוב להתארח אצלם בבית, והאשה הכירה באורח שהוא אורח חשוב וצריך לכבדה (שרה אמנו גם הכירה באורחיה, אבל בדרך כלל כתוב שאשה עיניה צרות באורחים - שרה היא יוצאת מהכלל, גם בחינת אמא, האם הראשונה בישראל, וגם פצוניה הלכה בעקבות שרה אמנו). היא מאד עצמאית - מניחה תפילין, אז מקבלת שכל מה צריך לעשות - ועל דעת עצמה לקחה את כל מעט הפרוטות שהיו בבית, הלכה לשוק, וקנתה שם את הדג הכי יפה ושמן (וידוע שלפעמים דגים יותר יקר ויותר מעדן מבשר). בשבילה זה היה להוציא הון, בשביל לקנות דג מיוחד במינו לכבוד האורח שבא אליהם הביתה. היא מביאה דג הביתה, ובעלה האוה"ח הק' זיע"א ועכי"א הסתכל על הדג, הבין שזה עלה הון תועפות, ואמר לה ביטוי - שצריך להבין מה עלה בדעתו להשתמש בביטוי כזה מוזר - שזה "חילול ה'" להוציא כל כך הרבה כסף על דג. פצוניה שתקה, לא התפעלה יותר מדי (חב"דניקית - און התפעלות) - הלכה לבשל את הדג, ובדג הזה היה כבד מיוחד שעושים ממנו מעדן מיוחד. ישבו לסעוד ליד השולחן - בראש השולחן בעלה הצדיק, המשיח, ולידו אורח חשוב, ושם כל בני המשפחה ואולי עוד אורחים - והיא מגישה את המעדן המיוחד מהכבד של הדג. בדרך כלל קודם כל נותנים לבעל, אבל כאן היא חילקה לכולם, בסוף הגיעה למקום של בעלה, ולא נתנה לו. ואז היא אמר - "במקום שיש חילול ה' אין חולקים כבד לרב" (ודאי היתה חב"דניקית).

קודם כל, רואים שיש לה הרבה שכל - מה' אשה משכלת (האומץ בא מהשכל). גם שרה אמנו יש לה יותר שכל אולי אפילו מאברהם - "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה" ("מכאן שהיתה גדולה ממנו

בנביאות", אבל הנביאות גם מתחילה משכל טוב). זה בעצם סיפור על גדולת אשתו של אוה"ח הק', בחינת אמא. ההסתלקות של אוה"ח ברוב השנים יוצאת בשבוע של פינחס, כמו השנה. בסוף בלק כתוב "וירא פינחס" - מה ראה? מבואר אצלנו באריכות בסוף מלכות ישראל שיש שלוש תשובות בחז"ל: "ראה מעשה ונזכר הלכה, בועל ארמית קנאים פוגעין בו" (אז הלך למשה, ומשה אמר "קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא", כמפורש ברש"י), "במקום שיש חילול ה' אין חולקין לרב" (הפירוש השלישי לא נוגע לנו, ולא נזכיר כעת). לפי הפירוש הראשון הוא הלך ושאל את משה, אבל לפי הפירוש השני "אין חולקין כבוד לרב" ואפילו לא הלך לשאול את משה. על בינה כתוב "מינה דינין מתערין" - יש דינים שמתעוררים מחיצוניות הבינה. מה שמתעורר ויוצא החוצה זה חילול ה' - הדינים שיוצאים מהבינה זה עצמו חילול ה' - והתיקון שלו זה לעשות משהו על דרך פינחס, או מה שהיא עשתה בסיפור שלנו. צריך לקחת את האנרגיה שיצאה מהבינה ולהחזיר את זה לפנימיות הבינה, שם הדינים מתמתקים בשרשם, כידוע בקבלה וחסידות. בעצם מה שהיא עשתה, ברגע שיצא מפי הצדיק הביטוי "חילול ה'" היה בזה משהו, ודאי זה עשה רושם (צריך להבין מה חילול ה' - רוב הסיפורי צדיקים זה הפוך, שהאשה צריכה אוכל במטבח והבעל הצדיק פיזר הכל לצדקה) - היה לה השכל איך לקחת את זה ולהחזיר את זה לשרש. לא רק שלא התפעלה, אלא כאשר שמע את המילתא דבדיחותא שלה - מהחיוך על פניו הכל התמתק. בדיחותא זה באמא - אם היה דינים שיצאו, חילול ה', אז היא גם נקטה בדין (לבעלי לא מגיע) ועשתה דבר נפלא, את כל התיקון מעיקרא, עד שבסוף ודאי ברך אותה שהכל היה כדאי בשביל הווארט הזה. היא היתה כאן בבחינת פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן.

דעת:

זה ווארט של הערצה שאמר אחד מגדולי הצדיקים - הרבי מסדיגורא, בנו של ר"י מרוז'ין. אמר ווארט על שלושה צדיקים: אצל הרב מסווארין איז געקומן פין מח צום הארץ - הוא בא מהמח ללב. הבאר מים חיים - היה הולך מהלב למח. אבל אצל בעל אור החיים הקדוש שניהם היו שוים, לא היה צריך ללכת מאחד לשני.

כל הווארט הזה בשביל לשבח את האור החיים. רבי משה מסווארין (לספר עליו סיפורים זה ענין בפני עצמו9 - אולי גדול תלמידי רלוי"צ מברדיטשוב - היה עילוי בצעירותו (לא חסיד), איש מח וגאון בגמרא, ואחר כך גם היה פוסק ודין מאד גדול, ואחר כך, כשהתקרב לדרך החסידות, היה בעל לב. מי שהתחיל 'מתנגד' ואז נהיה חסיד - הולך מהמח ללב. מהמח ללב ומהלב למח זה כמו רבי אייזיק ורבי הלל בחב"ד. רבי מסווארין התחיל בעבודת המח, אך היות שתכלית עבודת ה' זה הלב (כמבואר בהקדמת קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי) - "איזוהי עבודה שבלב" - הוא הלך ללב (הזכרנו שבוע שעבר בשם המגיד, שמי שמאיר אצלו חסידות במח ולא מגיע ללב זה קליפת עמלק). הצדיק השני הוא בעצם איש לבב, אבל הוא עובד קשה שיעלה גם למח - שוקד על התורה, גם על תורת הנגלה, גמרא עם ראשונים ואחרונים, חייב לחבר לב למח. יש אחד ששייך לא לזה ולא לזה, כי אצלו שניהם שוים - זה דבר שנמשיך להסביר בדבר מלכות - הוא בשני המקומות יחד, אין לו עבודה להמשיך מהמח ללב ולא להעלות את הלב לשכל, כי אצלו זה שוה. בשביל שיהיה אצלו שוה צריך להיות למעלה משניהם - השרש העל-מודע שלמעלה מהשכל ולמעלה מהלב, שוה ומשוה שניהם יחד, חייב להתגלות ביניהם ("שכינה ביניהם"), כדי לחבר אותם ביחד. מה בין המח ללב? הדעת. הקליפה שכנגד הדעת היא קליפת עמלק, לכן עמלק זה מי שמונע ולא נותן את האור שבמח לחדור לתוך הלב ואת אור הלב לעלות אל

המח. אחד שכולו דעת, שבעצם הוא דעת, כמו משה רבינו - שרש הדעת ונשמה כללית של הדעת של כל עם ישראל - אצלו המח והלב שוים. צדיק כזה נדיר ביותר, הוא 'עצמי' לגמרי. אפשר לומר שאחד מפירושי המונח 'עצמי' בחסידות הולך על תכונה זו - שהמח והלב שוים. המח הוא קר, מים, והלב הוא חם, אש - רק לצייר עבודה כזאת, שהמח והלב שוים, זה גם דרגה כזאת שהקר והחם, המים והאש, זה אותו דבר. זה לא פשוט לצייר את זה - איך יכול להיות קר וחם אותו הדבר. אם כן, זה דבר פשוט וברור, שהוארט הזה של הרבי מסדיגורא על אור החיים זה הדעת שלו.

חסד:

אחת מתכונות החסד, שהוא מקור הזריזות בנפש - "זריזותיה דאברהם אבינו". כך כתוב בתניא, שעיקר זכות אברהם בעקידה שפעל מתוך זריזות - משקפת חשק ואהבה לדבר. אומר שהרבה צדיקים מסרו נפש, ועיקר גדולת אברהם שפעל זאת מתוך זריזות. עשה זאת בהשכמה, וממנו לומדים את הכלל הגדול "זריזין **מקדימין למצוות**" (ר"ת **מזל** - ממשיך משרש נשמה). כתוב גם שכהנים זריזין הם, כי הם שייכים לחסד (כהן-לוי-ישראל כנגד חסד-גבורה-תפארת, כידוע). יש כאן סיפור על הזריזות של בעל אור החיים הקדוש - ווארט שמובא בחב"ד, ומאד ידוע:

אמרנו שהבעל שם טוב מאד חבב את האור החיים הקדוש, עד שאמר שאם היו נפגשים בחיים היה בא משיח, והיכרותו איתו היתה בגלל שכל לילה נפגשו בעלית נשמות. הבעל שם טוב אמר שנפגשו כל פעם באמצע הדרך - כשאני עולה לאיזה היכל עליון, הוא כבר יורד. הבעל שם טוב הסביר - לא צריך לומר שהוא יותר גדול ממני, רק שהוא יותר זריז ממני. לכן, כשאני עדיין מטפס הוא כבר גמר וחוזר למטה. כתוב שגם האור החיים וגם הבעל שם טוב הם גלגול של דוד המלך, לכן שניהם דמויות משיחיות מובהקות, רק שכל נשמה מתחלקת לנרנח"י, ומקובל שהבעל שם טוב הוא הנפש של דוד המלך ובעל אור החיים הוא הרוח - הרוח הרבה יותר זריזה. הרוח היא כנגד המדות, והיא מתחילה מהחסד - "יומם יצוה הוי' חסדו", "יומא דאזיל עם כולהו יומין". הנפש מחוברת לגוף, והגוף מכביד ומאט את הזריזות. גם מחלוקת הנפש-רוח אפשר לחשוב שהאור החיים גבוה מהבעל שם טוב, אבל כתוב שדוד המלך הוא הנפש של כל עם ישראל (כל מדרגותיו, הנרנח"י, זה הנפש הכללית של עם ישראל) - הנפש זה החיבור לגוף, זה תכלית הגוף. בנפש של הנפש יש יותר עצמיות מאשר שאר הבחינות של הנפש. אם כי בפרטיות הרוח יותר גבוהה מהנפש, אבל ביחס לדוד המלך הדרגה העצמית ביותר היא הנפש שלו, בחינת הבעל שם טוב. בכל אופן, הסיפור הזה הוא סיפור של זריזות, ועל זריזות כתוב בתניא שבאה ממדת החסד, מדת אברהם אבינו. גם יש הרבה בחסידות הכללית, כמו אצל רבי אלימלך מליז'נסק, שמסביר איך הזריזות משקפת את האהבה בנפש.

הוא היה זריז מאד - גם היה זריז בחיים בכלל, חי **מז** שנים - מי שחי בזריזות לא חייב לחיות יותר מדי. כתוב "ימי שנותינו **בהם** שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", וכתוב בקבלה שהחיים הזריזים ביותר, דווקא של נשמות דאצילות, זה **בהם** שנים (יש צדיקים מיוחדים, כמו הרבי מהר"ש בחב"ד, ועוד דוגמאות שספרנו עליהם בשנים האחרונות - חיים של **בהם**). לכל מדה בלב יש מתכת לפי קבלה, וכנגד החסד זה כסף - אברהם קונה ב"ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר", זה לשון כיסופים ותשוקה (כסף הוא זריז, אחר כך הופך להיות כסף חי - כשהחסדים מגיעים ליסוד - שהוא בכלל נוזל, החסד הופך להיות זרם של זרעא חייא וקיימא, ומכסף הופך להיות כסף חי, כספית) - והיום יודעים (בתורה ידעו מאז ומעולם) שהמספר האטומי של כסף הוא 47! מי שהוא 'כספי' הוא זריז, יש לו חשק בחיים,

והוא שייך לכסף (אפשר להבין לפי הסיפור של הבינה שהוא גם הקפיד על הכסף, שלא להוציא הרבה כסף על דברים שלא היו לכתחילה הדברים החשובים ביותר לדעתו, רק שאשתו הבינה יותר טוב - "שמע בקלה").

גבורה:

בכלל הוא היה טיפוס תקיף וגיבור, מאד מאד תקיף בדעתו, עד כדי כך שקיים בעצמו מה שאומרים חז"ל שרב שלא משניא את עצמו במקומו הוא לא רב - הוא קיים זאת טוב מאד, היה נרדף במקומו במרוקו, עד שהוצרך לברוח משם, עד שבסוף ימיו זכה והגיע לארץ. את כל הספרים שלו הדפיס רק כשיצא ממרוקו - אף אחד לא היה מוכן לעזור לו במרוקו, שם נולד וסבו היה מגדולי-גדולי הרבנים (נולד למשפחה מאד חשובה ומכובדת של רבנים צדיקים). כשיצא משם, היה באיטליה ועוד מקומות, ופגש אנשים טובים שעזרו לו בהדפסת הספרים. יש מאמר שלא ברור מקורו (יש כמה כאלה, שלכאורה מאמרי חז"ל) - "אין נביא בעירו". זה מובא בספרי קדש, וכנראה יש דברים בגו. נביא - מחכמי קדם - לא מסתדר בעירו, ואם רוצה להסתדר שם ושלא יגרשו אותו משם צריך להוריד פרופיל עד עפר. אם לא מוכן, הוא מתעקש ונביא תקיף, בסופו של דבר יצטרך לברוח משם - בעל אור החיים הקדוש הוא דוגמה מובהקת לכך (אם מישהו כאן מזדהה עם זה, יש לו תקדים קדוש ביותר).

יש סיפור מיוחד על התקיפות שלו דווקא כאשר הגיע לארץ. בראשית שהותו כאן - שנה וחצי בסך הכל. מאד מענין הדמיון בינו לבין האר"י הקדוש בנקודה זאת, שהילולא שלו בעוד שבועיים, ב-ה מנחם אב, שנולד בארץ אבל רוב חייו העוד-יותר-קצרים היה במצרים, ורק חזר בסוף לשנה וחצי, ואם לא היה זוכה לתלמידו המובהק מוהרח"ו לא היה נשאר ממנו. בעל אור החיים לא זכה להשארת נשמתו בכתבים בזכות תלמיד, כי הוא עצמו כתב את ספריו - שלא כאר"י - אבל כן זכה בארץ לתלמיד מובהק, שגם שמו חיים, החיד"א הקדוש. התלמיד האמיתי חכה להם בארץ, אבל זכו 'להתחתן' איתו רק לתקופה מאד קצרה. מענין שהחיד"א זכה להיות פוסק מובהק מקובל על כל עדות עם ישראל, ספרדים ואשכנזים - אולי הוא הפוסק האחרון שהיה מקובל על כל העדות.

בכל אופן, אור החיים הגיע לירושלים - ודווקא כאן מכירים בגדולתו, אחרי שבמרוקו רדפו והשפילו אותו - ובתקופה הראשונה שהגיע הזמינו אותו לאסיפה בעניני הכלל. משום מה, בחרו להתאסף במקום שכנראה היה הכי נח ומרווח בשביל אסיפות, ובחרו להתאסף דווקא בבית הכנסת של הקראים בירושלים - הוא רק דרך על כניסת המפתן וברוח הקדש הרגיש ששמו מתחת המפתן את ספר הרמב"ם, שמאד יוצא בשצף קצף נגד הקראים. הטמינו את זה מתחת למפתן, כדי שכל מי שנכנס לבית הכנסת ידרוך על הרמב"ם. אף אחד לא ידע שזה שם, אבל הוא מיד הרגיש זאת ברוח הקדש שלו, ובאותו רגע - לא רק שלא נכנס לבית כנסת, אלא קלל אותם שמהיום הזה והלאה לא יהיה להם מנין לתפלה בבית הכנסת, וכך התקיים. מאותו יום והלאה קרנם ירדה לחלוטין.

אם כן, אור החיים גם יודע לקלל (לא זוכר אם ספרנו סיפור של צדיקים שמקללים). בכל אופן, היכולת לקלל מתי שצריך - אנו יוצאים מפרשת בלק, שם ה' הפך את הקללה לברכה "כי אהבך הוי' אלהיך", אבל "אין כלל שאין בו יוצא מהכלל" ולפעמים הצדיק מקלל וקללתו מתקיימת וזה עושה תיקון גדול - זה גבורה. לא רק שקלל אותם, אלא אמר שכולם חנפנים - כל מה שמחזיקים מהתורה שבכתב זה כדי למצוא חן בעיני אומות העולם. הם הרי כופרים בתורה שבעל פה, וגם מה שמחזיקים בתושב"כ זה הכל

חנופה, ולכן הוא קלל אותם. עד כאן סיפור של גבורה - לפעמים צריך לקלל. אם נרצה להעמיק עוד קצת בדבר הזה, איך שהוא הסביר את עצמו בסוף - הקללה חלה על מי שקודם למראית עין מפריד בין הדבקים. התושב"כ והתושב"ע דבקים זה בזו וזו בזה כחתן וכלה. מי שמפריד ביניהם זה נקרא שמקצץ בנטיעות - מפריד בין קוב"ה (תושב"כ) ושכינתיה (תושב"ע). אם מפריד בין הדוד לבין הרעיה, כנראה שגם את הדוד לא אוהב ביותר, כי מפריד בינו לבין רעיתו, ואחד כזה צריך לקלל אותו - מגיע לו. זה גבורה של קדושה, כמו שאדה"ז כותב בתניא שהגבורה של הקדושה זה להעניק את מי שצריך להענישו. הענש זה לא נקמה גרידא, אלא תיקון. כמו שכתוב הרבה, גם בחסידות, שכאשר מענישים מוציאים ומחזירים למוטב את הניצוץ שבתוך מי שבו זה נעשה.

תפארת:

זה סיפור מאד ידוע, שפעם אחת הבעל שם טוב - כשישב עם החבריא קדישא - נכנס לדבקות, וכשיצא מהדבקות אמר לחבריא שזה עתה נסתלק גדול הדור. זה היה ב-טו תמוז, בזמן הסתלקות אור החיים הקדוש - הוא מיד הרגיש זאת, וכששאלו אותו מנין לו הוא הסביר שיש סוד אחד בתורה, הסוד של נטילת ידים, שמוסרים רק ל"חד בדרא", לגדול הדור, וברגע הזה מסרו לי את הסוד הזה וממילא הבנתי שברגע זה הסתלק בעל אור החיים הקדוש, שהיה עד עכשיו גדול הדור עלי אדמות.

מה זה? כמובן שאיננו מתימרים לדעת מה סוד נט"י שמוסרים לחד בדרא, שהוא (לא רק משה רבינו שבדור אלא) גם בחינת משיח שבדור. מה שנותנים מלמעלה זה לצורך, לא למגנא, וסימן שמשיח זקוק לסוד זה של נטילת ידים יותר מכל שאר הענינים בתורה כולה. אם זה הדבר המיוחד שמוסרים אותו רק למשיח שבדור, סימן שזה הדבר שהמשיח שבדור הכי זקוק לו - יותר מכל דבר אחר בתורה. קודם היה לנו ווארט על אור החיים, כנגד הדעת (נשמת התפארת), שאצלו המח והלב שוים (לא היה צריך להוריד אור מהמח ללב ולא להעלות רגש מהלב למח). הסברנו שזה פנימיות הדעת המקבל מהכתר, שלמעלה מהשכל ומהרגש באותה מדה בדיוק. אנחנו לא יכולים לדעת מה בדיוק הסוד של נטילת ידים, אבל כן יכולים להסתכל בחסידות ולראות מה זה הסוד של נט"י בחסידות. בחסידות כתוב שהסוד הוא "שאו ידיכם קדש וברכו את הוי'" - שצריך לשאת את הידים עד לקדש, ומשם לברך את ה'. צריך להגיע למקום יותר גבוה מהוי', ומשמה לברך - להמשיך אור ושפע לתוך שם הוי'. נושאים את הידים למקום יותר גובה משם המיוחד, שם המפורש, שם העצם, שם הוי' ב"ה, שהוא גם כן מדת הרחמים. מגיעים לאותו מקום עליו נאמר, ביחס לקן צפור, שאל תאמר ביחס למדות ה' שהן רחמים אלא גזירות. לא גזירות של דין, אלא המקור לרחמים העצומים ביותר. דעת זה שויון של מח ולב, מה זה דעת? חיבור של "יד הגדולה" (חסד) ו"יד החזקה", זה "יד רמה", הגוף העולה עד לכתר ועד לפנימיות הכתר. תוך כדי הגאולה, המכות במצרים, קרי"ס וכו', צריך גם יד גדולה וגם יד חזקה, אבל עצם יציאת מצרים - שהנשמה יוצאת מהגלות ומגיעה לקדש - זה "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", "בריש גלי", שזה הרדל"א, כמבואר בפירוש באריז"ל. היד רמה, התפארת, עולה עד רדל"א, ומשמה יורד האור לברך את ה'. כי אפילו קוצו של י זה לא ברדל"א, אלא רק ברישא דאין, ולכן צריך לברך את הוי' כולו, כולל קוש"י - מברכים אותו מהריש גלי, מהיד רמה. מי זה גדול הדור? כתוב בקבלה שזה "ניצוצו של יעקב אבינו" (ר"ת נשיא - זה נשיא הדור). אכן "משה מלגאו ויעקב מלבר", אבל סתם נשמה כללית - שכוללת כל נש"י - זה יעקב, האבא הכולל את כל צאצאיו. הוא הנשיא של הדור, "ניצוצו של יעקב אבינו", והוא התפארת. ומה הענין שלו? לקחת את היד הגדולה של אברהם סבו ואת היד החזקה של יצחק אביו, לחבר

אותם יחד ולהגיע לפנימיות ממש, מדת התפארת-הרחמים, הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, שעולה עד לכתר, עד לרדל"א, וממשיך משם ברכה לשם הוי'. שם הוי' זה ההתגלות של ה' בעולם - שם זה התגלות - ובשביל ההתגלות צריך להגיע לעצם, לרדל"א, שם "חביון עז העצמות" (כפי שכותב האריז"ל). זה נקרא גזירה, וזה מקור הרחמים - הגילוי זה הרחמים - משם מברכים את הוי'. כל זה סוד נטילת ידים. מי יכול להרים את הידים - אמרנו שאצלו המח והלב וזה ביחד, והרי הידים זה מדות, ואמרנו שלא צריך להוריד מהמח ללב או להעלות מהלב למח, ונטילה זה להעלות?! בפנימיות זה שוה אצלו, אבל הוא הנשמה הכללית שצריך להעלות את כל עם ישראל, כמו שכתוב באהרן שמעלה את הנרות, כל נשמות עם ישראל. עוד יותר פנימי מהעלאת הנרות, הנשיא צריך לשאת-ליטול ידים - הידים כאן זה ההתפשטות של עצמו. אצל אהרן והנרות יש אחד שמעלה את האחרים, עד שתהא שלהבת עולה מאליה - אז הוא יכול לסלק את הידים, סימן שזה שנים ולא אחד (כל עוד אין שלהבת עולה מאליה הוא צריך להחזיק את האש ליד הפתילה, אך כשעולה יכול לסלק ידים). כאן זה ידי הצדיק עצמו - המח והלב זה אחד, אבל הידים שלו זה העצם של עם ישראל, אפילו יותר מהנרות. לכן אמרנו שהסוד הזה הוא הסוד הנחוץ ביותר למשיח - המשיח צריך עם שרש ועצם הרחמים, "כי מרחמם ינהגם", קודם כל לחבר את הידים ל"יד רמה" (אחרי שמטהר אותן, שלא תהיה שום רוח טומאה עליהן) ואת זה להעלות עד רדל"א (אותו מקום שבזכות שיש לו זיקה אליו לכן בדעת יש לו אחדות ויחוד בין המח ללב). אחרי שמטהר את הידים צריך כח אדיר - שם של משיח בחז"ל - לשאת את הידים עד לרוממות העצמית של רדל"א ומשמה לברך את הוי', דהיינו למלא את העולם גילוי שם הוי', גילוי מדת הרחמים של ה', ככתוב גם בתניא (שער היחוד והאמונה) שזה למלא את העולם נסים ונפלאות למעלה מדרך הטבע בגילוי, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות).

נצח:

שתי הספירות, נצח והוד, נקראו "יציאה לבר" - כמו הרגלים שמתפשטות ויוצאות מהגוף. לכן יש כאן שני סיפורים של יציאה לבר:

סיפור אחד, שפעם אחת בסוף ימיו, בהיותו בירושלים עיר הקדש, לפני שבת התלבש בבגדים מיוחדים - יותר מבגדי יו"ט, היקרים מבגדי שבת (לפי סיפור הבינה אנו רואים שמאד חס על דברים יקרים) - קרא לכל התלמידים ואמר להם "בואו נצא לקראת משיח צדקנו". הלכו איתו, ובאיזה שלב - באיזה רגע מסוים - השתנו פניו לגמרי, והוא התחיל לפשוט את הבגדים שלבש. אז הוא אמר שבאיסטנבול באותו רגע - במרחק רב מירושלים - גביר אחד יהודי עשה עבירה מגונה ובזה הוא הכריע את כל העולם כולו לכף חובה ופספסנו את ביאת המשיח.

יש כמה וכמה סיפורים דומים, שצדיק מוכן ברגע לזה לקבל את המשיח ממש, יש עת רצון - וקורה משהו. אצל האריז"ל זו היתה בעיה עם התלמידים, ויש עוד סיפורים. כאן זה משהו מיוחד - הוא בדרך לקבל משיח, עם בגדי כבוד, ואז אומר שפספסנו בגלל מעשה מגונה של גביר יהודי בזה הרגע באסטנבול. קודם כל, שהדברים יגעו ללב שלנו - כמו שהרמב"ם כותב (והרבי חזר על זה הרבה) שלכל יהודי יש אפשרות להכריע כל העולם, ומרובה מדה טובה, שאם יהודי יכול במעשה מגונה להכריע ולהפסיד את כולם מביאת משיח, ודאי שיכול במעשה אחד טוב (באותה רמה של המעשה מגונה, להבדיל, של אותו גביר) להכריע את כל העולם לכף זכות ולהביא משיח. זה רמב"ם מפורש, אבל צריך שיכנס טוב למח וללב. המאזנים של העולם נקראות נצח והוד בכלל - כאן, כשהוא יוצא לקראת מלך המשיח (יש כאן עת

רצון), הוא יוצא החוצה. איזה שיר שרו כשיצאו החוצה, מן הסתם? דידן נצח. זו התחושה, שהנה אנחנו יוצאים לקראת מלך המשיח - סוף כל סוף נצחנו. הרוח המיוחדת כאן (כל המדות זה רוח) זה רוח של נצח, של יציאה לבר, של רגל ימין - יוצא עם רגל ימין שלו לקראת מלך המשיח. רק שבסוף המאזניים התקלקלו. כתוב שנצח זה "כף זכות" והוד זה "כף חובה" - הוא יצא כשהנצח הכריע, היה בתנועת הכרעה, וההוד בעליה, אבל פתאום זה התהפך בגלל אותו אחד מאיסטנבול (הוא ראה זאת במו עיניו - לראות מרחוק זו גם תכונה של נביא, תכונת נצח והוד, ובמיוחד נצח). מיוחד שהצדיק שעיניו רואות למרחוק מגיע עד איסטנבול (לא רואה מעשה מגונה בפולין, שבהחלט יכול להיות, מתאים לו לראות עד איסטנבול וד"ל) - לשם הגיע גם הבעל שם טוב ולא הצליח להמשיך, כנראה שזה תפר בין מזרח למערב.

הוד:

זה סיפור שספרנו לילדים, שאוה"ח - כמו צדיקים מסוימים, גם מתלמידי הבעש"ט - נהג בצעירותו גלות (יוצא ממקומו ונראה כקבצן ונודד ממקום למקום בלי להזדהות). הגיעה לאיזו עיר ששמה לא ידוע (רק בסוף כתוב היכן זה ממוקם במפה הרוחנית), ושם היה רב צדיק - הרב דרש והוא העיר לו, ואז הרב אמר שלפי ההערה הוא רבי חיים בן עטר, משמו שמעתי דברים אלו במתיבתא דרקיעא. אחר כך הגיעה סעודה שלישית, רעוא דרעוין, והרב דרש בשופי - נכנס הלילה והוא לא מפסיק לדרוש, ממשיך את קדושת השבת. פתאום מגיע משהו שמסתמא שאר האנשים לא הרגישו, אבל אוה"ח ראה מה קורה - הגיע שר של גיהנם וצעק על הרב שיפסיק לדרוש, כי כל זמן שאתה דורש ולא מבדיל אני לא יכול להדליק את האש בגיהנם ולשרוף את הרשעים שם, והרב לא שם עליו. כך חזר כמה פעמים, הוא דרש שהרב יפסיק והרב לא הקשיב, אבל בפעם האחרונה אותו רב יצא מכליו והתחיל לצעוק על השר - תסתלק מכאן, מה אתה מבלבל את הראש. כעבור שניה הרב פנה לאנשים ואומר שאפשר להתפלל ולהבדיל - הוא מספר מה שהיה, ואומר שברגע שכעסתי כבר יש לו רשות להדליק את האש בגיהנם, לא יעזור יותר להמשיך את הדרוש. אחר כך אור החיים אמר שהמקום הזה ממוקם על פתחו של גיהנם - זה מסביר עוד יותר למה השר של גיהנם נמצא שם ומתמצא שם. אם אתה הרב שיושב על פתחו של גיהנם יש לך אחריות, אתה מסוגל לבטל את הגיהנם - רק שתמשיך לדרוש בלי לכעוס על אף אחד. על כעס כתוב "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", ואם מישהו כועס בעצמו מבעיר אש.

למה זה ההוד? פשוט מאד. קודם כל זה סיפור של גלות - זה יציאה לבר, ולצאת לגלות זה הוד, לתקן את רגל שמאל. לכן גם מגיע בגלות למקום שיושב על פתחו של גיהנם - זה גם הוד, על זה כתוב "הודי נהפך עלי למשחית כל היום דוה". שם יש רב גדול מאד, רב צדיק, שיש לו עליה ושומע מה קורה במתיבתא דרקיעא (זו עלית ההוד בגבורה, שם ממוקמת מתיבתא דרקיעא לפי הקבלה - משם הכיר אוה"ח והודה להערתו) ושר הגיהנם כפוף אליו במדה מסוימת (הודי נהפך עלי למשחית).

יסוד:

שני הסיפורים האחרונים סיפורי אריות, שאחד סיפרנו לילדים (סיפור הכי מתאים לספרון מצויר של סיפורי ילדים) - אחד ביסוד ואחד במלכות.

כשהאוה"ח עלה לארץ זה היה דרך המדבר בשיירה של ישמעאלים, שכידוע זה משהו מסוכן ביותר. הסיפור הראשון, באמצע המסע פתאום הגיע נחש אגדי - המדבר מקום של נחש שרף ועקרב - נחש עם ממדים שמחוץ לדרך הטבע, כמו שחז"ל מספרים על הנחשים במדבר של בני ישראל. נחש זה התקרב

לשיירה, זה פחד נורא, ואור החיים שמה - שאם כי היו ערבים, כנראה ידעו שצדיק (אף שלפי הסיפור הבא לא כבדו אותו יותר מדי, אבל כאן שמעו בקולו) - אמר להם לירות חיצים בנחש, וכך עשו והרגו את הנחש. אחר כך הגיע אריה אגדי, ושוב היה פחד איום ונורא - עלול לטרוף את כולם - אז האור החיים אמר לערבים שמה שלא יעשו מאומה, אני בעצמי אצא לקראת האריה. הוא יצא לקראת האריה וכשהגיע סמוך לאריה גילה לו את האות ברית קדש שלו, וכשהאריה ראה זאת ברח בפחד מות.

הסיום של הסיפור ממקם אותו בפשטות ביסוד - זה קדושת הברית של אור החיים. היה לנו סיפור כזה לפני כמה שבועות על צדיק אחר, שמי ששומר את הברית נשמר מכל רע. כך הוא גם אמר לערבים. רואים את הרגישות שלו לקידוש ה' מול חילול ה' - קודם היה סיפור על חילול ה', וכאן יסוד ומלכות זה סיפורים מובהקים של קידוש ה'. כאן הקידוש ה' שהסביר להם שיהודי ששומר את הברית קדש נשמר מכל דבר רע, וכל חיות העולם פוחדות ממנו (כמובא גם בתניא). צריך לנתח את הסיפור הזה עוד טפה - הרי לקראת האריה הוא יצא וגילה לו ברית קדש, מה עם הנחש? הנחש בקבלה זה קטנות היסוד, עם כל כמה שהוא גדול ומאיים. את הנחש צריך להרוג, ובהשראת הצדיק היהודי אפילו הערבים יכולים לירות בו. הדימוי של ירית חיצים זה שוב דימוי מובהק של יסוד - יורה כחץ. אם זה בא מכח הצדיק היהודי, אפילו הערבי גם יכול להרוג את הנחש, את היסוד דקטנות, עם החיצים שלו. מה כתוב על ישמעאל? רובה קשת. הענין שלו זה לירות חיצים מהקשת - קשת זה ספירת היסוד בקבלה. רק שאם הוא לא כפוף ובטל לצדיק היהודי, הכל אצלו בטומאה, גם שהוא חצי מהול (שבגלל זה כתוב בזהר הקדוש שיש לו אחיזה - שקרית - בארץ ישראל, מה שנותן לו כח זה בגלל שהיהודים לא שומרים על הברית). אבל כאן, בסיפור הזה, אם הוא מקבל את ההשראה מהיהודי הצדיק, המשיח, גם הוא יכול לירות חיצים בנחש ולהרוג אותו. מה זה האריה? במרכבה הוא החסד. זה בסוד מה שאמרנו קודם שמכסף בחסד נעשה כספית ביסוד. כתוב שאוי לו למי שעומד בין האריה והלביאה בעת זיווגם - זיווגם הוא החזק ביותר בין כל חיות הבר. לכן האריה, יותר מכולם, רגיש לשמירת הברית.

מלכות:

בסיפור האחרון יש עוד אריה (בפשט זה לא אותו אחד, אבל אולי זה כן אותו אחד, כפי שנסביר) - באותו פרק של הנסיעה בארץ בשיירה דרך המדבר אז פעם אחת, לפני שבת, עומד להעריב היום ולהכנס יום השבת, ואור החיים החליט החלטה נועזת (שלא היתה דרושה לפי ההלכה), שלא יסע בשבת. הוא בקש מהערבים - רואים שלא כבדו אותו, אולי זה היה לפני הסיפור השני (אבל אם זה אותו אריה, אז זה אחריו) - שישבתו, וכשלא הסכימו אמר שישאר שם. זו התאבדות בטוחה - ואגב, הפקרות והתאבדות זה פגם בספירת המלכות, ש"רגליה יורדות מות" - לא רק שיש שם נחש ושרף ועקרב ואריות וכל מיני חיות רעות, יש "צימאון אשר אין בו מים", והוא בודד במדבר. כמה זמן הוא יחזיק מעמד? אפילו שלא יטרפו אותו, אין שום סיכוי להתקיים במדבר לבד, ובכל אופן כך הוא החליט - "שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו ביום השבת", רוצה לקיים זאת עד כדי מס"נ. גם פה יש איזה "נעוץ סופן בתחילתן", כי גם הסיפור הראשון היה קשור לקדושת השבת - אבא יסד ברתא. הוא נשאר במדבר והשיירה נוסעת, וברגע שנכנסה השבת - פלא, התקרב אליו אריה ענק, לא מעלמא דין, ורובץ לידו ממש, ובמשך עשרים וארבע שעות של שבת האריה ישב שם ושמר עליו. במוצ"ש האריה סימן לו לעלות עליו, והרכיב אותו בריצה מהירה עד שהשיג את השיירה, ושלום על בעל אור החיים הקדוש.

זה סיפור של אריה וסיפור של שבת. לא לזוז ביום השבת, לא לצאת מחוץ לתחום, זה תיקון המלכות - למנוע את ה"רגליה יורדות מות". הפרדוקס כאן, שבפנימיות המעשה הזה מבטל את יצר ההתאבדות (ואולי פעל זאת על כל עם ישראל) - על ידי מעשה שדומה מאד להתאבדות. זה על ידי ה"שבו איש תחתיו". זה שיש לו אריה לידו, שבא לשרת אותו, שומר עליו יום שלם - יום השביעי, שבפשטות הוא המלכות (ששת ימות השבוע זה ו"ק ושבת קדש זה המלכות) - דומה לסיפור של שלמה המלך, שיש לו נשר שמטיס אותו בכל מקום. זה סיפור שכולו אומר מלכות, זה תדמית המלכות של בעל אור החיים הקדוש - יש לו אריה ששומר עליו, אריה שלוקח אותו, משתחוה לו וממליך אותו. בסיפור הקודם האריה ברח ממנו, בגלל קדושת הברית, אבל בסיפור הזה האריה משרת אותו להמליך אותו. בקבלה יש מושג **ריו** עליון ו-**ריו** תחתון, אריה של יסוד ואריה של מלכות, של חתן ושל כלה. כאן יש שני אריות - הסיפור הראשון זה משיח בן יוסף והסיפור השני זה משיח בן דוד.

עד כאן עשינו את הפרצוף של "חיים שמו", מה שהוא כותב על עצמו שהוא מלך המשיח. וכמו שהבעל שם טוב אמר בפירוש, שכתר משיח עבר ממנו אליו, וכך עובר מדור לדור - וכבר מספיק, שכבר יבוא, מספיק מעשים מגונים עכבו את ביאת המשיח וכבר הגיע הזמן שלא מענין את ה' להסתכל מה עושים באסטנבול, "לא הביט און ביעקב", לכן כבר הגיע הזמן שיבוא משיח.

ט"ז תמוז

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקופיטשניץ

יום ההילולא - ט"ז תמוז

רבינו נולד בד' באייר תרמ"ח לאביו רבי יצחק מאיר מקופיטשניץ, בהוסיאטין - בחצר זקנו רבי מרדכי שרגא פייבוש פרידמן מהוסיאטין, מבית רוז'ין. בשנת תרנ"ד עבר עם אביו לקופיטשניץ. נפטר ט"ז תמוז תשכ"ח.

נשא את בת דודו רבי משה מרדכי ממז'יבוז'-וורשה, ותקופה קצרה התגורר בוורשה שם נתוודע אל גדולי וצדיקי פולין.

עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה ברח לוינה. שם עמד וניצח על מלאכת הארגון והסיוע להמוני הפליטים. בשנת תרצ"ו - לאחר פטירת אביו - נתמנה לכהן כממלא מקומו.

לאחר שהחלו רדיפות היהודים עזב את וינה, בהוראת דודו רבי ישראל מהוסיאטין, ונסע לארצות הברית בשנת תרצ"ט, שם הקים מחדש את חצרו. היה מראשי אגודת ישראל והתמקד בעיקר בפעילות למען החינוך העצמאי. כמו כן עזר רבות בגיוס כספים ותרומות לרב יוסף שלמה כהנמן לייסודה מחדש של ישיבת פוניבז' בבני ברק.

עם ביקורו הראשון בארץ ישראל, לאחר השואה, החליט לייסד ולהקים את מוסד "בית אברהם" בפתח תקווה לבנות יתומות פליטי השואה, ובהמשך למדו שם בנות מהעליות השונות.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז תמוז שנת תשכ"ח. ארונו הובא לארץ ישראל, והוא נטמן בטבריה סמוך לציון דודו רבי ישראל מהוסיאטין.

כך הרגיע רבינו ניצול שואה שהיה שבור מאוד

פעם אחת הופיע בפתח ביתו של הרב אדם ששרד את הגיהנום הנאצי שהיה שבור נפשית. הוא הגיע מאירופה רק זמן קצר קודם לכן וקיווה להשתקע באמריקה, אולם לאשתו סירבו לתת אשרת כניסה בעטיה של בריאותה הרופפת, והיא שהתה באותה עת על אי המהגרים אליס איילנד בהמתנה לגירוש הצפוי. האיש מיאן להנחם ורמז על כך שאם אשתו אכן תגורש מאמריקה הוא לא יהסס לשלוח יד בנפשו.

"אל תדאג, בבקשה אל תדאג," הפציר בו הרבי. "אני מבטיח לך שעד שבוע הבא אשתך תהיה כאן יחד אתך!" משמע את מילותיו של הרבי ירדה על האיש תחושת שלווה והקלה גדולה והוא הלך משם כאדם חדש.

הרב מורגנשטרן, אחד מתלמידיו של הרבי, שנכח בעת האירוע, אזר אומץ ושאל את הרב כיצד הוא יכול לתת הבטחה כל כך נועזת בקלות רבה כל כך.

"הרי ראיתם כמה נואש היה האיש האומלל", השיב להם הרב. "בראש ובראשונה דאגתי להרגיעו, ותודה לא-ל, הצלחתי בכך. לפחות במשך השבוע הקרוב הוא יחוש טוב יותר. אם כעבור שבוע הוא יראה שאני טעיתי וכי אשתו גורשה מהמדינה, הוא יאמר: "אברהם יהושע אינו רבי אמיתי. אברהם יהושע הוא שקרן". אבל לפחות למשך שבוע הצלחתי להביא לו שלווה".

לאחר מכן לקח הרב את ספר תהילים והחל לומר פסוקים ברגש עז. ניתן היה לשומעו מפציר, כשהדמעות זולגות במורד לחייו, "בבקשה אלוקים, בבקשה, דאג לכך שאברהם יהושע לא אמר דבר שקר. אני רק ניסיתי לעזור ליהודי הנמצא במצוקה גדולה. אנא אל תניח לי להפוך לשקרן..." הוא המשיך להתפלל באופן זה זמן רב, עד מאוחר בלילה.

הבורא שמע את תפילותיו. האישה קיבלה רשות להישאר באמריקה ושבה אל בעלה.

י"ז תמוז

הרב יעקב יוסף הרמן

יום ההילולא - י"ז תמוז

הרב יעקב יוסף הרמן זצ"ל נולד בשנת ה'תר"מ (5774) בסלוצק. בהיותו כבן שמונה היגרו הוריו איתו ועם אחותו הקטנה לארצות הברית והתיישבו בלואר איסט סייד בניו יורק. אביו התקשה למצוא עבודה כמורה פרטי, ועבודות אחרות לא נמצאו מאחר שסירב לעבוד בשבת, ולכן חמש שנים לאחר מכן חזרו הוריו ואחותו לרוסיה והוא נשאר לבדו בניו יורק. התפרנס מחנות פרוות כאשר בשלב מסוים נקלע לחובות כבדים, ונאלץ לסגור את חנות הפרוות שבבעלותו. הוא החליט שלא להכריז על פשיטת רגל, והתאמץ להחזיר את כל חובותיו.

לאחר מכן התפרנס מעסק לשיווק חלב ישראל. ביתו היה פתוח תמיד לאורחים. בשבתות וכן במהלך השבוע עשרות אנשים, כולל בעלי מוגבלויות פיזיות ורגשיות שלא היה להם מקום אחר התארחו בביתו. גם ראשי ישיבות מאירופה שבאו למסעות גיוס כספים בארצות הברית, כדוגמת הרב אליעזר יהודה פינקל, הרב ראובן גרוזובסקי, הרב אליהו אליעזר דסלר והרב ברוך בער ליבוביץ', בחרו להתארח בביתו, בשל הקפדתו על כשרות מהודרת ביותר.

הקפיד על תפילה בציבור ומסר נפש עבורה. בשנת ה'תרצ"ט (5676) עלה לארץ והתגורר בירושלים, שם פתח חנות למכירת תשמישי קדושה בשכונת מאה שערים. מסר שיעורים בישיבות 'רבינו יצחק אלחנן' ו'רבינו יעקב יוסף'. הקים את ישיבת תפארת ירושלים') ישיבתו של הגאון הרב משה פיינשטיין זצ"ל (נפטר ב י"ז בתמוז ה'תשכ"ז (5693). חי כ 73 שנים. ציונו בהר המנוחות בירושלים.

אביו: ר' יצחק אייזיק. אימו: מרת רבקה. נשותיו: מרת איידל (זיווג ראשון), מרת חיה מרים (אלמנת הגאון הרב זלמן דב וינר - זיווג שני). ילדיו (מזיווג ראשון): מרת חיה אסתר (נישאה לגאון ר' יום טוב ליפמן שטרן), מרת פרידה (נפטרה בצעירותה), מרת בסי (נישאה לגאון ר' חיים פנחס שיינברג), ר' נחום דוד (חותנו של הגאון ר' מרדכי אליפנט), מרת רוחמה שיין (סופרת ומחנכת).

מספריו: הכל לאדון הכל סיפורי הנהגותיו (נכתב ע"י בתו, מרת רוחמה שיין). סיפר הרב משה אהרון שטרן זצ"ל, שפגש פעם את הרב הגאון יחיאל מרדכי גורדון, ראש ישיבת לומז'ה. הרב גורדון סיפר לו מעשה על רבינו. בשנת ה'תרפ"ט היה הרב גורדון ראש ישיבה בלומז'ה. באותה תקופה התרחשה נפילה גדולה של עסקים באמריקה. המצב בישיבה היה נורא ואיום, התומכים האמריקאים הפסיקו לשלוח כסף לישיבות, והמצב הלך והידרדר מיום ליום.

בישיבה למדו באותה עת כארבע מאות בחורים! לילה אחד, התכנסה ההנהלה לישיבת חירום, כיצד ניתן להציל את המצב. באסיפה דובר שלא נותר מאומה בשביל להאכיל את הבחורים, מלבד חתיכת לחם ומעט מים לכל בחור בעבור ארוחת הבוקר שלמחרת. יותר מזה אין! והנורא מכול, שאין שום תקווה נראית באופק להצלת המצב.

הוחלט, שמחר לאחר התפילה, יעלה ראש הישיבה על הבימה ויודיע לבחורים, שלאחר ארוחת הבוקר יארזו את החפצים וישובו לבתיהם, הישיבה נסגרת! למחרת, אחר התפילה, הביטו ראש הישיבה והמשגיח זה בזה, ולא היו מסוגלים להוציא מפיהם את ההודעה הנוראה.

הבחורים, שלא ידעו את התכנון, ירדו כהרגלם לאכול, ומיד אח"כ פנו ללימודם. ראש הישיבה והמשגיח נבוכו. הם ידעו נכונה, שאין להם שום דרך להאכיל את הבחורים בארוחת הצהריים. מה יעשו?

"הבה ונשלח שליח לדואר", אמר ראש הישיבה בתקווה, "אולי בכל זאת הגיע צ'ק של עשרים או שלושים דולר, ונוכל לקנות מעט אוכל לארוחה נוספת". (הדולר בתקופה ההיא, היה בעל ערך גבוה ביותר). שליח נשלח לדואר. עד מהרה שב הלה ובידו מעטפה סגורה. צוות הישיבה פתחו את המעטפה, ונשימתם נעתקה מרוב תדהמה. המעטפה הכילה צ'ק על סך אלף דולר! מיהודי עלום בשם ר' יעקב יוסף הרמן.

סכום הכסף הזה סייע באחזקת הישיבה למשך חודש נוסף. לאחר החודש ההוא בס"ד השתנה המצב הכלכלי, והישיבה נותרה עומדת על תילה. כשנשאל לאחר מכן רבינו על הסיפור הזה, סיפר שבאותה תקופה כל העסק שלו ירד לטמיון!. היה לו עסק של בגדים והוא הפסיד את הכול. נותרו לו בבנק אלף ושלוש מאות דולר בלבד. אמר רבינו: "הכסף בעסק הלך לאיבוד, אציל לפחות את מה שנותר בשביל תורה".

אלף דולר הוא שלח, כאמור, לישיבת לומז'ה. עם מאתיים וחמישים דולר נוספים פתח את ישיבת 'תפארת ירושלים', ישיבתו של הגאון הרב משה פיינשטיין זצ"ל. המלמדים ומגידי השיעורים של הישיבה חששו לפתוח את הישיבה, ללא כסף מזומן עבור השכירות. תרומתו בסך מאתיים וחמישים

דולר, הספיקה לדמי השכירות, והישיבה נפתחה. בחמישים הדולרים האחרונים שנותרו הדפיס את הלוח הראשון של זמן הדלקת הנרות, כסיוע לציבור שומרי התורה והמצוות שיוכלו לדעת מתי להדליק נרות. (מתוך 'מידות והנהגות טובות')

בנו, ר' נחום דוד הרמן קנה לאביו, הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן, מתנה לשבת, קפוטה מחוייטת ויקרה מאוד. בשבת, רבינו לבש אותה בפעם הראשונה. הצדיק נהג לחלק את הטשולנט ('חמין'), ולהגישו בעצמו לאורחים הרבים, שהגיעו לביתו. אחד האורחים היה מופרע בנפשו, כשהניח רבינו את צלחת הטשולנט לפניו, לקח האורח את הצלחת, ושפך את תוכנה החם והסמיך על הקפוטה החדשה, כשהוא צועק: "אינני אוהב זאת!".

הכל היו המומים למראה עיניהם, האורח שנחרד בעצמו ממה שעולל, קפץ וברח מהבית מבלי לנסות אף לקנח את הטשולנט החם והסמיך מעל ה'קפוטה'. הרב יעקב הרמן פתח ברדיפה אחריו, ובתוך מספר דקות חזר, כשהוא מחזיק בחביבות את ידו של האורח הלז ומרגיע אותו: "במטותא ממך! אתן לך צלחת אחרת של טשולנט ואותה בוודאי תאהב!"...

רק כאשר קינח הרב את ה'קפוטה' במידת האפשר, פנה אליו בנו ר' נחום דוד, שנוכח אף הוא באירוע ואמר: "אבא! איך יש לך כל כך הרבה סבלנות??". "לאו דווקא", ענה לו אביו, "אם יש בלבך רחמים ואהבה לזולת, אינך זקוק לסבלנות". (הכל לאדון הכל)

וכך במקום להפוך את האירוע למדורת אש שלא יגמרו לדבר עליה, על ידי סבלנות והתגברות - העניין הפך להמשך סעודת שבת רגועה ושמחה.

מסעה של הספינה אמור היה להסתיים ביום רביעי, שבו הייתה צריכה לעגון בנמל חיפה. ואולם יום רביעי חלף והספינה עדיין שטה בלב ים. גם ביום חמישי הוסיפה הספינה לעשות את דרכה בים, והיבשה לא נראתה באופק.

בבוקר יום השישי נתבשרו הנוסעים כי בעוד כמה שעות תגיע הספינה ליעדה. השמחה הייתה גדולה, ועימה גם הדאגה לנוכח השבת המתקרבת.

בין נוסעי הספינה היה הרב יעקב-יוסף הרמן. הוא נולד בסלוצק בשנת תר"מ (1880), והיגר עם הוריו בהיותו ילד לארצות-הברית. שם הקים את ביתו וגידל את בני משפחתו. בקיץ תרצ"ט (1939) החליט לעלות עם זוגתו לארץ ישראל.

הרב הרמן סיכם מראש כי את הימים הראשונים בארץ יעשו בחיפה, בביתו של הרב אליעזר אלפא, ידיד המשפחה. את כל מיטלטליהם ארזו בני הזוג בארגזי מטען ובמזוודות ויצאו לדרך.

ואולם קולות מלחמת העולם השנייה הממשמשת ובאה שיבשו את מסעה של הספינה. רב-החובל קיבל הוראה לשנות את מסלול הנסיעה ולהפליג בנתיב עוקף, כדי שלא להיפגע ממוקשים שהוטלו למימי הים התיכון.

הארכת המסלול גרמה להגעת הספינה לנמל חיפה ביום שישי, ו' באלול, שעה אחת בלבד לפני שקיעת החמה. שעות אחדות קודם לכן פרצה מלחמת העולם השנייה.

מהומה שלטה בכול. קריאות ברמקולים האיצו בנוסעים לעזוב מייד את הספינה, לפרוק את כל המזוודות על הרציף, ולפנותן במהירות האפשרית.

הרב הרמן ורעייתו היו מודאגים מאוד. כיצד יוכלו לטפל במטענם, כשעליהם לצאת מייד לעבר בית הרב אלפא, בטרם תיכנס השבת?

הרב הרמן חיפש את המזוודה שבה הטמין ספר תורה. הוא לקח אותה עם תיק הטלית והתפילין שלו, וזוגתו לקחה עימה אך ורק את תיק היד. יחד פילסו את דרכם ברציף, מחפשים את הקצין הממונה.

"כמה מזוודות יש לך?", שאל הקצין במבט חמור סבר. "שישה-עשר ארגזים בתא המטען, ותשע מזוודות בתא הספינה", השיב הרב. "אבוא לקחתם בצאת השבת".

"שכח מזה", לגלג עליו הקצין. "ברגע שתעזוב את הרציף לא יישאר זכר לחפציך. הערבים ישדדו הכול".

"מעולם לא חיללתי את השבת", הסביר הרב הרמן לקצין הבריטי, אדם גבה קומה. "מבחינתי, לעלות לארץ הקודש ולחלל בה את השבת - זה תרחיש שאינו בא בחשבון". דמעות שטפו את לחייו.

"רבי, פרצה מלחמה", הגיב הקצין. "אנו מפנים את הספינה ומשאירים את החבילות על הרציף. כאשר הספינה עוזבת, גם הרציף צריך להיות מפונה".

הרב הרמן לא התבלבל: "לא אכפת לי. אני רק מבקש שתחתים את דרכונינו כדי שנוכל לצאת מכאן במהירות".

הקצין הביט על הרב במבט מוזר. הוא קרא לקצין אחר והורה לו להחתים את דרכוני בני הזוג ולהניח להם ללכת. "הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו, ובלבד שיגיע לעיר לפני כניסת השבת שלהם", קרא לעבר חברו, שנדהם גם הוא למשמע הדברים. הלה החתים את הדרכונים ואישר להם לצאת מהנמל.

הרב הרמן אחז במזוודה ובה ספר התורה. הם נכנסו למונית, וזו הביאה אותם אל ביתו של הרב אלפא בדיוק לקראת הדלקת הנרות.

במשך כל השבת הייתה רוחו של הרב הרמן מרוממת. שוב ושוב אמר לזוגתו: "ה' עושה הכול למעננו. מה נוכל אנחנו לעשות בעבורו? סוף-סוף נפלה לידנו הזכות לקיים את מצוות 'בכל מאודך - בכל ממונך', ולקדש את שמו!".

לזוגתו היה קשה להצטרף להתרוממות הרוח של בעלה. היא הייתה תשושה מהנסיעה הארוכה. געגועיה אל ילדיה הנשואים שנותרו בחו"ל העיקו עליה, ואובדן כל רכושה היה גלולה קשה לבליעה. אך היא לא התלוננה וקיבלה את המצב החדש באהבה.

עם צאת השבת אמר הרב אלפא לאורחו: "הבה נלך אל הנמל. ייתכן שעדיין נמצא שם כמה מהארגזים שלכם". בני הזוג לא היו שותפים לאופטימיות שלו, אך הסכימו להצטרף אליו.

"מי הולך שם?", נשמע קול, כשהתקרבה הקבוצה לאזור המואר שבנמל. "אנחנו נוסעי הספינה שעגנה אתמול אחר הצהריים", קרא הרב הרמן.

השומר האנגלי ניגש אליהם. "מה שמך?", שאל. "יעקב-יוסף הרמן", באה התשובה.

"אכן, כבר הגיע הזמן שתופיע", קרא השומר. "הובטח לי שתבוא מייד עם שקיעת השמש, ואתה איחרת בכמה שעות!".

השומר הוסיף ואמר: "דע שהמפקד שלי איים לכרות את ראשי, אם יחסר משהו מחפציך. הואל נא לבדוק אם הכול בסדר, וחתום על הניירות האלה. בבקשה, סלק הכול מכאן במהירות האפשרית. אני כבר תשוש לגמרי".

הרב הרמן נדהם לראות שכל חפציו נשארו בשלמותם. מן השמיים דאגו לו לשומר שישמור על חפציו לאורך כל השבת. (על-פי סיפורה של בתו בספרה 'הכל לאדון הכל')

י"ח תמוז

הרה"ק רבי יעקב ארי' מראדזימין

יום ההילולא - ח"י תמוז

הרה"ק רבי יעקב ארי' גוטרמן זי"ע מראדזימין נולד בשנת תקע"ב בעיירה ווארקי הסמוכה לווארשא לאביו המופלא רבי שלמה גוטרמן זצ"ל. נפטר י"ח תמוז תרל"ז.

מילדותו נתגלה רבנו כבעל נפש עילאה, ומשנה לשנה היה הולך וגדל במדרגותיו בתורה ובעבודה.

הרב שלימדו תורת הנגלה היה שארו הגאון רבי שמואל בעל 'תורת שמואל' מתלמידי הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל אשר ישב על כסא הרבנית בק"ק ווארקי. הוא היה מי שהבחין בו כי ערגה נפשו ללכת בדרכי החסידות ויעצו שיסע לקאזניץ אצל המגיד זי"ע מקאזניץ בעל עבודת ישראל, וע"פ הדרכתו יצא לפקוד בית המגיד זי"ע ונתחבב עליו מאד, וינק הרבה מחכמתו.

כן ביקר רבינו בהיכלו של הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, והתוודע שם אל היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע.

אחרי הסתלקותו של המגיד מקאזניץ זי"ע בערב סוכות תקע"ה, הלך לבו אחרי הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא זי"ע, והפך לתלמידו המובהק. וכל פעם שהזכיר את שמו אמר: 'דער הייליגער רבי מיין רבי', ועמד מכסאו וצעק בקול גדול 'דער רבי רבי בונם'!

אחרי הסתלקותו של רבו הרבי רבי בונם זי"ע קיבל עליו את מרותו של הבן, הרה"ק רבי אברהם משה מפרשיסחא זי"ע.

אחריו דבק בהרה"ק אדמו"ר הזקן מווארקא זי"ע. כיון שנתבקש הרה"ק מווארקא זי"ע לישיבה של מעלה בשנת תר"ח, הפצירו בו החסידים שיטול עליהם אדרתו, ורבינו התחיל להנהיג את העדה.

משהתחיל רבינו לנהג באדמו"רות נתפרסם כצדיק בעל מופת תוך זמן קצר, ונהרו אליו הרבה אדמורי"ם וקדושים, ביניהם: הרה"ק הישמח ישראל זי"ע, הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגאסטנין זי"ע, הרה"ק רבי אלעזר הכהן מסאכטשוב זי"ע, ועוד.

בשבוע פר' פנחס שנת תרל"ז תקפתו מחלה אנושה, והעבירוהו לרופאים בווארשא אשר ניסו להציל את חייו, אך קצרה ידם כי משמים גזרו אחרת. ולבסוף שב רבינו ועלה על ערש יצועו, והליט את פניו בטלית קטן, והשלים נפשו ברעותא ובחדוותא לאלקיו. היה זה ביום ששי י"ח תמוז שנת תרל"ז, אחרי חצות היום, והביאוהו לקבורה בפניא דמעלי שבתא בבית העלמין הגדול דק"ק ווארשא.

רבינו השאיר אחריו את ספריו עה"ת 'ביכורי אבי"ב', ו'דברי אבי"ב' על סדר בראשית.

לא הכיר צורת מטבע

הרה"ק מראדזמין זי"ע לא הכיר מעולם צורת מטבע. כאשר באו אליו בבקשה להוושע בדבר ישועה ורחמים, נהג לבקש כפדיון 'רויטע מטבע', היינו אדום אחד (א רויטער רענדל), המטבע הגדול שברוסלאנד-פוילין. וכיון שידעו שאינו מכיר צורת מטבע, שאלוהו מדוע הוא מבקש דוקא 'רויטע מטבע' כפדיון?

וענה על זה, אמנם כן איני יודע חשיבות מטבע זה כלל, אך בכל פעם שאני נותן לעני מטבע זה, אני רואה כי הוא שמח מאד מאד, ומכאן ראיה שזו מטבע חשובה ויקרה. גל' כרמינו

המתקת הדינים

רחום וחנון היה הצדיק הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א ומרבה להיטיב עם ישראל. אולם יש והיה מעטף את אהבתו לכל בר ישראל, במידה של קפידה, שיש בה כדי להשפיע ישועה על הנצרך לה. לעתים היה זורק מרה וגוער ביהודים אשר באו לפניו לשחר ברכתו, אך הם ידעו כי הכל לטובתם. מי שמוכן היה לסבול בשמחה ובהכנעה את ה'בזיונות', היה הראשון להוושע. רבים וטובים היו מתייגעים להביא את הרבי לידי גערה בהם כדי להיוושע.

פעם הגיע הרה"ק לעיר אחת ויהודי נדחק והתקרב אליו בכח לקבל ברכה. אמר לו הרבי: כלך לך לארבע רוחות העולם. נחרד האיש ויתחלחל מאד, פן תשיגהו רעה בגלל אמירה זו, והתחיל לבכות. נתחייך הרה"ק מראדזמין ופירש לו: הן התכוונתי לברכה טובה, לשפע של חסדים. הלא זו ברכת יעקב אבינו 'ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה' (בראשית כח יד) לכל הרוחות ממש.

הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זיע"א סיפר מעשה שארע באיש בריתו, החסיד ר' לייבל גוטברויד מוורשה. גיסו של ר' לייבל, שהיה מחסידי ראדזימין, ביקש ממנו שיסע לראדזימין לשאול עבורו אודות שידוך. הוא לא ידע כי דרכו של הרבי מראדזימין לברך בלשון של גערה, ובבואו אל הקודש נדהם לשמוע את הרבי מדבר אליו קשות. הוא שאל את הרבי בתמימות: למה ומדוע, והלא אני חסיד גור, ובאתי רק בשליחות של גיסי.

ביקש הרה"ק להרגיעו ופנה אל משמשו אשר נכח באותו מעמד, והמשמש היה רחב גרם וגבוה 'משכמו ומעלה גבוה מכל העם': אמור נא, האם גם אתה ספגת ממני גערות קשות היום ואתמול? ענה המשמש בחיוב. שאלו שוב: האם הזיק לך? השיב המשמש: חס וחלילה, הלא רואים עלי כמה אני בריא בשר, אדרבה הדברים הקשים עוד עזרו לי כי נהפכו לברכות. ספיר ויהלום פר' שופטים - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מצבו של החסיד ר' מנשה קדישמן מוורשה היה על סף ייאוש. במרוצת השנים ניסה למצוא את פרנסתו בכל דרך אפשרית, אך ההצלחה לא האירה לו פנים. בעת האחרונה החמיר מצבו. בחודשים האחרונים לא השתכר פרוטה. פרנסת אשתו ותריסר ילדיו מוטלת עליו, והוא חסר אונים.

ר' מנשה היה מחסידיו של רבי יעקב-אריה מראדזימין, שנודע בסיפורי הפלאות שהתחוללו על-ידו. כל השנים נמנע מלספר לצדיק על מצבו הכלכלי. בשעה שהיה בא אל רבו היה שואל את פיו בדרכי עבודת הבורא ונהנֶה מעצותיו הבהירות. עתה לא עמדה לפניו ברירה והוא מיהר אל רבו לבקש ברכה וישועה.

"סע למוסקבה", אמר לו הרבי. "שם, בבית חרושת פלוני, תלמד את מלאכת ייצור ה'טריוואקס' [=שעווה מלאכותית להטבעת חותמות], ובשובך לעירך תפתח בית מלאכה לייצור החומר".

מענה ברור כל-כך היה מעל ומעבר לכל ציפיותיו של ר' מנשה. הוא מיהר להשיג הלוואה של חמישים רובלים, ועמם יצא למוסקבה. שם שכר את האכסניה הזולה ביותר והחל לחפש את בית החרושת לייצור השעווה.

אלא שאיש לא הכיר את בית החרושת הזה. נראה היה שבית מלאכה כזה אינו קיים. אורחי האכסניה לעגו לו על תמימותו ויעצו לו לשוב לביתו במקום לכלות את זמנו לריק, אולם ר' מנשה היה איתן באמונתו והוסיף לחפש. כעבור חודש ימים לא נותר מחמישים הרובל שהיו עמו אלא רובל אחד. מה יעשה עתה? וכיצד ישוב לביתו?

באותו יום נקלע לאכסניה סוכן של כרטיסי הגרלה. האיש התיישב מול ר' מנשה והחל לשכנעו לקנות כרטיס. בתחילה דחהו החסיד, אולם הלה המשיך במאמצי השכנוע. ר' מנשה גלה את אוזנו כי אין בידו אלא רובל אחד, אך הלה לא נרתע. הוא הציע לר' מנשה כרטיס שמחירו כרבע רובל בלבד. להצעה זו התקשה מיודענו לסרב. הוא קנה את הכרטיס ופטר את האיש לשלום.

בבוא הערב חזר האיש לאכסניה ובפיו בשורה: "זכית במאתיים רובל!", קרא לעבר ר' מנשה המופתע, שחש ברגע זה את השגחת ה' עליו.

עתה, בכסף שקיבל, יכול היה להרשות לעצמו להישאר עוד משך זמן במוסקווה. לא עברו ימים אחדים ובעוברו ברחוב צדדי גילה לפתע בית מלאכה קטן לייצור שעווה. לשמחתו הרבה, בעל-הבית היה יהודי והסכים בנקל ללמדו את סודות המקצוע.

עברו שבועות אחדים ור' מנשה ידע את המלאכה על בוריה. ליתר ביטחון רשם בפנקס את כל הוראות ההכנה, החומרים, הכמויות ודרך הייצור. בתום לימודו הניח לו בעל-הבית להכין את השעווה בעצמו, והיא אכן יצאה מוצלחת למופת.

בטרם שובו לוורשה קנה ר' מנשה את כל הציוד והחומרים הדרושים להקמת בית המלאכה, וכאשר שב לביתו פתח את בית המלאכה והחל בעבודה.

אלא שלפתע חשכו עיניו. השעווה, האמורה להיות אדומה, קיבלה גוון שחור. שוב ושוב בדק את הרישומים בפנקס. התברר שעשה הכול כראוי ולא הייתה כל טעות בתהליך. הוא ניסה לחזור על התהליך מחדש. הפעם הקפיד עוד יותר להיצמד להוראות. ושוב, בתום התהליך התברר כי השעווה שחורה כפחם...

שבור ורצוץ התייצב מול חדרו של רבו וסיפר לו את אשר אירע. להפתעתו חייך הצדיק ואמר במאור פנים: "אל דאגה, ר' מנשה. שים מבטחך בה'. חזור לביתך והוסף לייצר עוד כמויות גדולות של שעווה ככל שרק תוכל, וה' יהיה בעזרך".

עצתו הברורה של הרבי עודדה את רוחו של החסיד. בניגוד לכל היגיון הוסיף לייצר את השעווה השחורה ולאחסנה בחביות. בסתר לבו קיווה והאמין כי השעווה תשנה את גוֹנה ותיעשה אדומה במרוצת הזמן.

חומרי הגלם תמו, אך הוא לא הפסיק את הייצור. לווה כסף, קנה עוד חומרים והמשיך בייצור השעווה, אף שלא היה לה דורש.

ופתאום התפרסמה בעיתונים חדשה מסעירה. קיסר רוסיה, ניקולאי הראשון, מת, ושורת החלטות נתקבלו לציון האבל. אחת מהן הייתה כי במשך חודש ימים יוחתמו כל חותמות הממלכה בצבע שחור, במקום אדום.

לא חלף זמן רב והתברר לשרים כי ההחלטה אינה ניתנת ליישום, מכיוון שלא היה אפשר להשיג שעווה שחורה. אך את הנעשֶׂה אין להשיב. המדינה הייתה כמרקחה. בתי דואר ומשרדים ממשלתיים הושבתו.

כאשר הגיעו הדברים לאוזני ר' מנשה מיהר לשגר מברק בהול למוסקבה, ובו בישר כי בידו כמות ענקית של שעווה שחורה, בדיוק כפי שהצו המלכותי דורש.

לא עברו שעות אחדות, ונציגי הממשלה התייצבו בפתח בית המלאכה שלו. הם לא טרחו להתמקח על המחיר, והסכימו מיד למחיר הגבוה שנקב ר' מנשה. הם נטלו את כל חביות השעווה, וזו סופקה במהירות לבתי הדואר בכל מרחבי רוסיה. בבת-אחת נהפך ר' מנשה לגביר אדיר.

את השבת הבאה עשה ר' מנשה במחיצת רבו הגדול, וזה האיר לו פנים. בהיכנסו אליו במוצאי השבת אמר לו הצדיק מראדזימין בחיוך רחב: "מעתה תשוב השעווה להיות אדומה"...

ר' מנשה הוסיף לעסוק במלאכה זו והתפרנס ממנה עד סוף ימיו, בעושר ובכבוד.

כ"א תמוז

הרה"ק אברהם מתתיהו פרידמן משטפנשט

יום ההילולא - כ"א תמוז

הצדיק משטפנשט - רבי אברהם מתתיהו פרידמן, נולד בכ"ה בכסלו ה'תר"ז (1846), בעיר שטפנשט שברומניה. אביו הוא האדמו"ר רבי מנחם נחום משטפנשט, בן הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוז'ין.

בהוראת סבו הצדיק הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין נקרא בשם 'אברהם' על שם זקינו ר' אברהם המלאך, ו'מתתיהו' על שם מתתיהו הכהן הגדול שיהיה לו כוח כמוהו להמשיך ישועות ורפואות לעם ישראל.

לפני הגיעו לגיל 3 למד עימו סבו הרבי מרוז'ין את אותיות הא'-ב', וכאשר הגיע לאות י' אמר לו: 'כעת עשיתיך יהודי טוב'. באחד הפעמים התבטא עליו אביו: 'בני אברהם מתתיהו הוא אדם השלם'.

הברכה המיוחדת מהסבא

כבר בלידתו ניכרו ברבי אברהם מתתיהו סימנים לגדולה. סבו הקדוש, הרבי הקדוש מרוז'ין העניק לו את שמו ואמר: "נקרא לו מתתיהו - כשמו של הגיבור מימי החשמונאים, כי עתיד הוא להיות בעל כוח להושיע את ישראל, כשם שמתתיהו הביא נס וישועה." נבואה זו בהחלט התגשמה במהלך חייו.

אחד הסיפורים המיוחדים שסיפר על ילדותו, התרחש כשהיה בן שלוש בלבד. סבו הושיב אותו על ברכיו ביד אוהבת, ולימד אותו את אותיות האל"ף-בי"ת. כשהגיעו לאות יו"ד, עצר לפתע, הביט בעיניו ואמר: "עכשיו עשיתי אותך יהודי טוב." מילים פשוטות לכאורה, אך נושאות משמעות עמוקה - שהרי המילה "יהודי" נפתחת באות יו"ד.

עם הסתלקות אביו בשנת תרכ"ט, כשהיה בגיל 21 בלבד, הוכתר למנהיג העדה וממלא מקום אביו באדמו"רות שטפנשט שברומניה.

בתחילה סירב לקבל את עול ההנהגה בגיל כה צעיר, אולם לאחר הפצרות דודיו - בניו של רבי ישראל מרוז'ין, והפצרות החסידים שהעריצו את אישיותו, הסכים לבסוף לקבל את האדמורו"ת.

בזיווג ראשון היה נשוי לבתו של רבי יצחק רייך חתנו של רבי אשר ישעיהו מרופשיץ, אך לאחר 11 שנות נישואין ללא ילדים התגרש ונישא בשנית לבת דודו רבי יוסף מונזון.

תקופת הנהגתו

במשך 65 שנים הנהיג את החסידות עד לפטירתו בגיל 87, ומצודתו היתה פרוסה על כל המדינה ואגפיה.

חסידיו נאמדו באלפים והשפעתו על יהודי רומניה היתה עצומה, הוא קיבל כל אדם בסבר פנים יפות ובחום לבבי. מלבד ההמונים שנהרו אל בית מדרשו, היתה לו חבורה של חסידים נבחרים, שכונו ה'יושבים'. זו היתה קבוצת למדנים, שישבו בבית המדרש ועסקו בתורה. החבורה הזו היתה חביבה מאד על הרבי, והוא דאג לכל צרכיהם ומחסורם.

הוא התפרסם כבעל מופת צדיק וקדוש, הוא כונה בפי העם כ'מחולל הפלאות משטפנשט' או 'הצדיק משטפנשט', או בכינוי הרומני: 'מארלה ראבין דין שטפנשט' - הרב הגדול משטפנשט.

בדומה לאביו הוא המעיט באמירת דברי תורה וגם שיחות כמעט שלא נשמעו ממנו. אגדות סופרו על תפילותיו, שארכו שעות, מבלי שהיה משמיע קול. הוא התפרסם בנדיבותו לצדקה, ולא אחת הלכו כל כספי הפדיונות לאלמנות ויתומים.

יהודים מכל רחבי המדינה באו להתייעץ איתו ולקבל את ברכתו ועצתו, ולעומתם גם הגויים העריצו את הרבי הקדוש.

את רבבות האנשים שנהרו לביתו לקבלת ברכה ועצה נהג לשאול 'היש לך אמונה?' וכאשר המענה היה חיובי, העניק את ברכתו במילים: 'לך לביתך והשם יתברך יעזור לך'. ההמונים שזכו לקבל את ברכתו ראו ניסים ונפלאות.

כ"ק מוהרא"ש שליט"א סיפר כי "ראו אצלו אותות ומופתים, שידוד הטבע ממש. והוסיף את ששמע מפי תלמידו הרב הקדוש מריבניץ זי"ע: "הניסים והמופתים שהתגלגלו אצלו היה רק מרוב אהבת ישראל שאהב את כל בר ישראל, ומסר את נפשו עבור כל אחד ואחד, ודאג שיהיה לכולם אוכל לאכול לשובע".

פטירתו והעברת ארונו לישראל

בשנת ה'תרצ"ב חלה אולם המשיך בפעילותו. בכ"א תמוז תרצ"ג (1933), בחצות ליל שבת, נישק את הציצית והשיב את נשמתו ליוצרה.

הוא נקבר בבית הקברות ביאסי שברומניה. הרבי לא הותיר אחריו ילדים ולא התמנה יורש אחריו באדמורו"ת.

36 שנה לאחר פטירתו הוחלט בעצת גדולי תורה להעביר את ארונו לקבורה בארץ ישראל, ובג' בחשון ה'תשכ"ט הובא הארון לארץ. לאחר התלבטות האם לטמון את הצדיק בטבריה בסמוך לקברי האדמורי"ם

לבית רוז'ין או בירושלים סמוך למקום המקדש, הכריע האדמו"ר רבי שלמה מסדיגורא כי יש לקוברו בגוש דן, מאחר ובמרכז הארץ חסר מקום להתפלל בו, וכך הוחלט לטמון את הצדיק משטפנשט בנחלת יצחק בגבעתיים.

כשפתחו את הארון בבית הטהרה כדי לקבור את הצדיק, נרעשו הנוכחים לנוכח העובדה שלא שלטה בו הרימה וגופו הטהור נותר שלם!

הרב יעקב לנדא, רבה של בני-ברק, ציווה שיוציאו את הצדיק מהארון ויניחוהו על גבי מיטה רגילה כמנהג ארץ ישראל. הלווייתו נערכה ביום ה' במרחשוון ה'תשכ"ט.

צדקה בסתר

כל בוקר, עוד לפני עלות השחר, היה הרבי מכין מעטפות קטנות עם כסף. כשהגיעו אליו אנשים במצוקה, היה מושיט להם מעטפה כאילו במקרה, מבלי להתייחס לכך כלל. פעם אחת, כשנשאל על כך, הוא חייך ואמר: "זו לא צדקה שלי. אני רק שליח." האוכל המפואר שהוגש לו נשאר כמעט תמיד שלם. בשקט, ללא מילים, היה מורה להעביר את המגשים לתלמידי החכמים שישבו ולמדו בבית המדרש. את כספי הפדיונות שהביאו לו היה תורם ביד רחבה לאלמנות ויתומים, חסידיו מעידים כי פעמים רבות כל הכספים שהגיעו אליו הועברו הלאה למשפחות נזקקות. הוא הסתפק במועט, אך דאג שלאחרים לא יחסר דבר.

הסתרת בקיאותו העצומה במכמני התורה

ההסתרה הייתה אחד הסימנים המובהקים של הרבי משטפנשט. כצאצא לבית רוז'ין, מעולם לא הפגין את ידיעותיו העצומות בתורה. הוא היה גאון נפלא הבקי בש"ס ופוסקים, במדרשים ובשאר מכמני התורה אך הצליח להסתיר את בקיאותו העצומה במשך רוב תקופת מנהיגתו.

הבטחתו של הצדיק משטפנשט

ידועה הבטחתו של הצדיק משטפנשט: מי שיתעקש על קברי אתעקש עבורו למעלה. הצדיק רוצה להשפיע אך טוב לישראל והכל מתהפך לטובה בשפע של ניסים וישועות מעל הטבע. כולם-כולם מספרים ומעידים על הישועה הניסית, העל-טבעית, שלפתע הפציעה. על התחושה הברורה שצרובה עמוק עמוק בתוך לבם, כי הצדיק משטפנשט עומד ומליץ עבורם טוב, ובלבד שהאדם יתעקש ויעורר את הישועה מלמטה.

כ"ב תמוז

הרה"ק שלמה מקרלין משיח שבדורו

יום ההילולא - כ"ב תמוז

ר' שלמה מקרלין תצ"ח - כ"ב בתמוז תקנ"ב היה מגדולי תלמידי המגיד ממעזריטש, היה גם תלמידו של ר' אהרן מקרלין.

תולדות חיים

היה ידוע בתפילותיו הנלהבות ובמופתיו העל טבעיים והנסערים עד כדי כך שכינוהו הבעל שם טוב הקטן. אדמו"ר הזקן אמר עליו: מי יכול לדמות עצמו אל הקודש רבי שלמה מקרלין, הרי הוא גבוה טפח מן הארץ.

דבר דומה כותב אדמו"ר הצמח צדק:

ששמעתי אומרים שאמר אדמו"ר הזקן נשמתו עדן על הצדיק רבי שלמה קארלינער נשמתו עדן **שהיו העולם מרעישים ממנו וממופתיו** ואמר עליו שהוא רק טפח גבוה מהארץ שעל ידי שהוא רק טפח גבוה מהארץ יוכל לעשות מופתים.

יחד עם אדמו"ר הזקן וחיים וואלפער הקימו את החסידות הליטאית, שכונתה (על ידי מתנגדיה) בשם "כת הקרלינים".

בתחילה כשנסע ר' מנחם מענדל מהורודוק לארץ ישראל הרבה מאנ"ש התקשרו ל' ר' שלמה, שהיה מבקר לעיתים קרובות במדינת ליטא-רוסיה, אך כאשר החל אדמו"ר הזקן להנהיג את קהילת החסידים התחילו אנ"ש להתקשר לאדמו"ר הזקן.

פעם רצה להתיישב בעיירה ביעשנקוביץ, אשר הייתה בתחומו של אדמו"ר הזקן, הוא ביקש מאדמו"ר הזקן את רשותו. הוא הסכים לכך בג' תנאים: א. שלא להשפיל את הלמדנים. ב. שלא להשפיל פרומקייט הטבעי (כלומר היראת שמיים התמימה). ג. שהצדיק לא יישא את הצאן כלומר שהחסידים יצטרכו להתייגע בכוחות עצמם בתורה ובעבודה. על ב' דברים הראשונים הסכים ר' שלמה אך על הדבר הג' הוא לא הסכים. בויכוח זה עמד רבי לוי יצחק מברדיטשוב לימינו של אדמו"ר הזקן.

ישנו מכתב בו כותב ר' שלמה לחסידים משקלוב, אשר היו חסידיו בעבר והתקשרו לאדמו"ר הזקן. במכתב כותב הוא אשר מברכם שיתעלו בגוף ונפש ובסוף המכתב כותב אך בקשתי מהשי"ת שיתעלו על ידי דווקא.

פעם ביקר אצל אדמו"ר הזקן, ואדמו"ר הזקן שלח את בניו לקבל את פניו. בביקורו ביקש מאדמו"ר הזקן אשר יואיל להצטרף לחרם, בנוגע להתנגדות לחסידות, אדמו"ר הזקן סירב לכך, ור"ש מקרלין אמר מילים מאד חריפות לאדמו"ר הזקן, אשר גרמו לבנו אדמו"ר האמצעי להתעלף.

בעת שביקר רבי שלמה מקרלין את אדמו"ר הזקן בליאזנא, כאשר נסע לדרכו - ציווה אדמו"ר הזקן לשלושה אברכים מתלמידיו ללוות את רבי שלמה עד סמוך לוויטבסק, מקום שם יבואו חסידים מוויטבסק לקבל פניו. אחד האברכים היה ר' בנימין קלעצקער, ורבי שלמה רצה מאד שר' בנימין יהיה תלמידו, ודיבר עימו על כך, ובנסיעתו עימו הראה לו מופת. בהגיעם למקום הנועד, כשהאברכים נכנסו לרבי שלמה לקבל ממנו ברכת הפרידה, עיכב רבי שלמה את ר' בנימין ודיבר על ליבו שייסע עימו, והוא ירוממהו במעלות הקודש שיהיה משכמו ולמעלה גבוה מכול. ר' בנימין ענה לו בשפה הפולנית: "פאן טא פאן, נא ניע מאי, חלאפעץ טא חלאפעץ, נא נייע טוואי" = האדון (=כוונתו לר' שלמה) הוא אדון, אבל לא שלי, והנער (= כוונתו לעצמו) הוא נער אבל לא שלך. את הטעם לכך שר' בנימין דיבר בפולנית לר' שלמה, כותב הרבי הריי"צ: "כי אוהב היה הרה"צ הרה"ק רבי שלמה נ"ע לדבר לפעמים בלשון פולני, והטעם בוודאי כמבואר בדא"ח דעל ידי דיבור קדוש מבררים האותיות, והרה"צ הרה"ק רבי שלמה נ"ע כל דרכיו בקודש הקודשים".

כשהתארח רבי שלמה אצל אדמו"ר הזקן לסעוד אצלו, המליחו כל בני ביתו של אדמו"ר הזקן את התבשיל ללא תיאום האחד עם השני. בעת הסעודה אכל אדמו"ר הזקן מהמאכל אך רבי שלמה טעם מעט מהמאכל והוזיזו לצד, אדמו"ר הזקן שאל את רבי שלמה למעשהו ונענה בשאלה נגדית על מעשהו הוא, בתגובה השיב אדמו"ר הזקן: "מאז שהגעתי למזריטש אינני מרגיש טעם באוכל".

בעת מלחמת רוסיה-פולין, התפלל אדמו"ר הזקן בעד ניצחונה של רוסיה, אך ר' שלמה התפלל בעד ניצחונה של צרפת, לפועל במלחמה זו נצחה רוסיה.

פטירתו

מסורת קרלין מספרת כי במהלך המלחמה נהרג ר' שלמה על ידי הקוזק ארמילוס, בכ"ב תמוז תקנ"ב. ביום זה, יום ההילולא של רבי שלמה, נוהגים חסידי קארלין לברך ברכת שהחיינו, אך בשאר הדברים נוהגים מנהגי בין המצרים.

לעומת זאת, ממכתב אדמו"ר הריי"צ (אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ חלק ב, עמ' שסט.) משמע כי בשנים תקנ"א - תקנ"ב ביקר בליאזנא וכן בתקנ"ה-ו. מסורות מסוימות מספרות אף כי היה בר פלוגתא של אדמו"ר הזקן בעת מלחמת נאפוליון.

חסידי ר' שלמה מספרים כי אצלם במסורת ר' שלמה היה משיח בן יוסף. במדרש מובא כי שמו של זה שיהרוג את משיח בן יוסף הוא "ארמילוס", זה היה גם שמו של מי שהרג את רבי שלמה.

הרבי הריי"צ כותב על כך ביומנו (מעת ביקורו בלודמיר, ראה להלן:) "...ר"ש זצ"ל קארלינער, משיח בן יוסף קוראים אותו בכל הסביבה לפי המעשה הידוע מה שאחד הקאזאקים ירה בו והמיתו, ובזה זכה לשם גדול זה: **משיח בן יוסף**". ולקוזאק הארור שירה בקדוש הי"ד קראו ארמילוס הרשע.!!!

הוא נורה ביום שבת קודש בי"ז תמוז, הקוזקים פרצו לבית מדרשו, וירו בחמישה עשר מתפללים. רבי שלמה היה בדבקות באמצע אמירת כתר, ולא שם לב למתרחש. נכדו משך בטליתו מתוך בהלה, וכאשר הוא סובב את ראשו הקוזקים ימ"ש ירו בו. במשך חמישה ימים הוא היה שרוי בין חיים למוות, אך עם זאת הוא לא שינה כלל את סדריו הקבועים עד כוחו האחרון. הוא אכל כרגיל את סעודת שבת, וכאשר החסידים שכחו להגיש אחד ממאכלי השבת, הוא נענה: "היינטיגע חסידים, שוין עפעס, און מען פארגעסט אז ס'איז דא א באשעפער אויף די וועלט" - החסידים של היום... רק קורה משהו, והם שוכחים שיש בורא עולם..

בשנת תרצ"ב ביקר הרבי הריי"צ בעיר לודמיר, והתפלל שם על ציונו של רבי שלמה מקרלין.

אל רבנו נכנס יהודי בקול בכי תמרורים ובפיו סיפור נורא: שכיניו הגויים העלילו עליו עלילת שקר וכי עומד הוא בפני משפט קשה ביותר, אשר גזר דינו הצפוי הוא קשה ביותר. השיב לו אדמו"ר שיסע לעיר שבה יערך המשפט וישכור לעצמו את העו"ד הבכיר ביותר שיכין ויכתוב לו כתב הגנה וישלם לו כמה כסף שידרוש.

הלה לא המתין לרגע ויצא מיד לדרך להגיע לעיר הגדולה בה אמור התנהל משפטו והגיע לשם לפנות בוקר. מיד עם הגיעו התענין על מקום מגוריו של העו"ד, ומיד פנה לביתו והעירו משנתו, ושח בפניו את מבוקשו שיכתוב לו את כתב ההגנה.

כאשר שמע העו"ד המכובד את בקשתו המוזרה בשעה שכזאת רגז עליו - על דברי פעוט כזה שאף הפקיד הזוטר ביותר יכול לכתוב לך אתה בא לעוררני משנתי בשעה מוקדמת כזו?! אך היהודי בשלו, שכן, מצווה הוא ועומד כי רק העו"ד יכתוב לו את כתב ההגנה, כשראה העו"ד כי אינו יכול להיפטר ממנו. אמר לו אם אתה מתעקש שאני אכתוב לך הרי זה יעלה לך ביוקר, ונקב סכום גדול.

היהודי הנידון הסכים מיד לשלם את הסכום הגבוה כפי שנצטווה ע"י הרבי, והעו"ד נעתר לבקשתו וישב לכתוב לו את כתב ההגנה.

באותו לילה מת השופט שהיה עתיד לערוך את המשפט של מיודעינו, ובבוקר עם פתיחת בית המשפט התמנה לא אחר מהעו"ד הנכבד שהיהודי השתמש בשרותיו כממלא מקום זמני לשופט שמת.

היהודי שלא ידע מכלום הגיע לבית המשפט בשעה היעודה, ושם גילה להפתעתו כי את משפטו ינהל לא אחר מאשר אותו עו"ד. כמובן שהשופט -העו"ד היטה חסדו ליהודי הנידון והוציא צדקתו לאור.

גל' ליז'ענסק

כד תמוז סז - סיפורי רבי שלמה מקרלין

רמת אביב

הרב יצחק גינזבורג שליט"א

נמשיך לספר את הסיפורים של רבי שלמה מקרלין. ספרנו לילדים את החידוש הכי נפלא אצלו, וזה שהוא מת על קידוש ה' בדעת צלולה, מתוך ידיעה ומתוך רצון. ידוע שהצדיק האמיתי הוא בוחר בדיוק מה קורה איתו, שולט על הכל. במיוחד מי שהוא בבחינת משיח, ודאי שולט על כל מה שמתרחש איתו. רבי שלמה מקרלין ידע שהוא בבחינת משיח בן יוסף וצריך להקרג על קידוש ה' - אחרת מכל שאר תלמידי המגיד. נאמר מילה אחת לגבי זה - דבר שדברנו עליו לפני כמה שבועות - מי שמקדש שם שמים בפועל, מת על קידוש ה', הסברנו שהוא בחינת גבורות. עיקר החסידות זה חסדים, המשכה, כמו שרשב"י אמר - אחרי עשרה הרוגי מלוכה (כולל רבי עקיבא, הכלל הגדול של התושב"ע, האחד המיוחד מהרוגי מלכות), שהם בחינת גבורות דאמא עילאה - ש"אנן בחביבותא תליא מילתא", כל הגבורות צריכות להתהפך לחסדים. הדבר הזה קורה עוד ועוד בתולדות עמ"י - שיש תקופות של גבורות, קידוש ה' בפו"מ. כולל גם בדור הקודם, דור השואה, דור של גבורות. זה הדור של הריי"צ, והדור של הרבי שלנו זה "אנן בחביבותא תליא מילתא". כדי להגיע לשלמות צריך לדעת שזה משלים - "רצוא ושוב", "אורות דתהו [רצוא, גבורות] אבל בכלים דתיקון [שוב, חסדים]". מכל הסיפורים שיעלו לנו על אודות הצדיק של השבוע, של ההילולא של **כב** תמוז, רבי שלמה מקרלין - שנורה למות ב-**יז** תמוז, היום הראשון של בין המייצרים, ערב שבת לפני קידוש, ונפטר מכך ב-**כב** תמוז. בדבר מלכות הרבי מסביר את הבחינה המשיחית של תמוז. בכל הדורות הקודמים היה ידוע ש-**תמוז** עולה **צדיק גמור** (שענינו מוסבר בתניא - שעשה אתהפכא לגמרי, בניגוד לצדיק שאינו גמור, שעדיין באמצע עבודת האתהפכא). בדור שלנו זה שוה עוד משהו - **מלך המשיח**. מי שהוא הצדיק הגמור של הדור, חד בדרא, הוא הוא מלך המשיח של הדור - חושבנא דדין כחושבנא דדין. יז זה טוב, ויוצא משהו מופלא - **יז תמוז** זה **צדיק גמור טוב**. יש שני כינויים לצ"ג בתחלת התניא - צדיק גמור, צדיק וטוב לו. זה לשון חז"ל, ואדה"ז מביא את זה בפרק הראשון של ספר היסוד של כל תורת הבעש"ט, ספר התניא קדישא. אם כן, אין יום מושלם כמו **יז** תמוז - באותו יום רבי שלמה בקרלין בחר שהקוזאק יירה בו למות, לקיים בעצמו בחינת משיח בן יוסף. כמו שספרנו קודם, לקח חמשה ימים עד שהסתלק בפועל - **כב** תמוז. הצדיקים, ממשיכי דרכו בקרלין וכו', אמרו שזה יום כל כך מקודש שאם היה כח בידם (גם מאדה"ז יש ביטויים של "אם היה לי כח לעשות תקנה" שתחול על כל עם ישראל) היו מוציאים **כב** תמוז מכלל אבלות שלושת השבועות, שמותר

להתחתן באותו יום, יום שמחה וששון. לא היה להם עדיין כח - לעתיד לבא הכל יתהפך לימי שמחה וששון וימים טובים "והאמת והשלום אהבו", אבל כאן יש כבר הארה מאד חזקה של האתהפכא בתוך התקופה הזאת. הכל בזכות מסירות נפשו ושרש נשמתו. ברור שיחסית לכל שאר התלמידים, מאדמו"ר הזקן (במיוחד הוא) והלאה, כל עבודת רבי שלמה מקרלין היא בחינת דבקות אלקית ו"רצוא", שיחסית לעבודה של "שוב" זה "אורות דתהו". בשביל להביא משיח צריך אורות דתהו בכלים דתיקון - יוצא שכל הנוסחה הזאת של הרבי זה עצמו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, אף שהרבי לא אמר בפירוש. זה שמשיח בן יוסף מת, זאת אומרת שהוא רצוא, רק שאם נזכה - נזכה להחיותו. כתוב שמשיח בן דוד מתפלל עליו - "חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד", אם זוכה הוא מחיה אותו. זה נקרא "אורות דתהו אבל בכלים דתיקון". לפי הרמב"ם זה הכל דמות אחת, אין שני משיחים אצלו, כידוע. בכל אופן, מה שכעת הסברנו זה הסבר מאד פנימי לאור איך שהרבי מנסח זאת מה זה שתי הבחינות של משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. בין תלמידי המגיד והבעל שם טוב אין לך נשמה של רצוא כמו רבי שלמה מקרלין.

החבר אולי הכי טוב שלו היה, אולי, אדמו"ר הזקן - היו כמה ויכוחים ביניהם, אבל מתוך הערכה וחיבה ודבקות מאד גדולה ביניהם, וכפי שנספר. אדמו"ר הזקן אמר מילת הערכה והערצה כלפי עמיתו רבי שלמה מקרלין, והמופתים שהוא מחולל, ש"הוא טפח מעל הקרקע", הוא חי בנס, ברמה אחת יותר גבוהה מהטבע. אחר כך הוא השווה לעצמו, ואמר ש"אנחנו אלפיים אמה באויר". לכאורה, לפי זה אדמו"ר הזקן עוד יותר מרחף - הוא מרחף רק טפח, ואדמו"ר הזקן מרחף לגמרי, באיזה רקיע אחר לגמרי - אבל לא זו הכוונה. צריך להבין את הלשונות לפי הסוד - טפח בקבלה זה ספירת היסוד, הצדיק יסוד עולם, לכן הווארט הזה של אדה"ז ממקם את רבי שלמה מקרלין במקום היסוד, ואפילו נותן לו את הכינוי של "צדיק יסוד עולם" של דורו. הקרקע זה המלכות, המציאות, והוא טפח יותר מזה. אלפים אמה למעלה מהקרקע זה "אאלפך חכמה" "אאלפך בינה" - זה חב"ד, לכן אדמו"ר הזקן מייסד חב"ד, זה "אלפים אמה", "ואהיה שעשועים יום יום". הוא טפח ואנחנו אלפים אמה - איך זה מסתדר עם הנ"ל שרבי שלמה מקרלין זה "רצוא" ואילו אדמו"ר הזקן (ככל אדמו"רי חב"ד) זה "שוב" של "אנן בחביבותא תליא מילתא"? כתוב שדווקא ה"שוב" בא מהמוחין - זה המקור של "אם רץ לבך שוב לאחד". מי מרגיש את אחד האמת? כתוב בתניא (פל"ה) בשם המגיד ש"אחד האמת" מתגלה דווקא בספירת החכמה, ב"אאלפך חכמה". שמה אפשר להבין שהכוונה שאחד האמת, א"ס שלפני הצמצום, מתגלה בספירת החכמה - אבל חכמה זו ראיה, להרגיש שאחד האמת נמצא בקיום התורה והמצוות למטה, למטה מעשרה טפחים ולמטה גם מטפח אחד, על הארץ ממש, זה רק העין הפנימית של החכמה רואה בבירור, וממילא היא הופכת את הכיוון מ"רצוא" ל"שוב". עוד הפעם, מי שהוא טפח למעלה מהקרקע, יש לו "רצוא" - הוא בתנועת התרוממות מהקרקע, אבל מי שהוא אלפים אמה למעלה מהקרקע, הוא באמת משקיף מלמעלה, על דרך "תמונת הוי' יביט", שאדה"ז מפרש על ראית העולם מלמעלה, אבל רואה שרצון ה' דירה בתחתונים ומכריח הכל לרדת, יודע שאת "אחד האמת" מוצאים למטה ולא למעלה, "אם רץ לבך שוב לאחד". זה ההסבר להתבטאות זו של אדמו"ר הזקן על רעו רבי שלמה מקרלין.

אמרנו שאם כי כל החסידות ודאי חסד, צריכה להיות גם התבוננות - צריכים לפחות דמות אחת שהיא גם חסד, אבל רואים אצלו עוצמת הגבורה, רואים את רצונו המתממש למות על קידוש ה'. ידוע שהיו צדיקים גדולים שרצו למת על קידוש ה' ולא זכו לכך - כמו הבית יוסף. הוא הבין שיותר חשוב למות על קידוש ה', אבל ה' אמר לו שחשוב שיכתוב השו"ע. אבל, יש כאלו שכן זכו, כמו רבי שלמה מקרלין.

אחרי שקרה מה שקרה, שהוא הסתלק בן 52 - הגיל של שלמה המלך, שהוא כנראה בא לתקנו - היה לו בן, רבי משה, אברך צעיר, שנסע לרבי ברוך ממעז'יבוז', שאז נחשב בין צדיקי פולין כצדיק הגדול של הדור, והוא אמר לו (מיד אחרי מה שקרה) שאם היה נשאר בעולם יהודי אחד שצריך אותו למטה הוא לא היה מרשה לעצמו להסתלק למעלה. הבית יוסף גם רצה למות על קידוש ה', אבל אמרו לו - לא, אתה צריך לכתוב את השו"ע, יש לך תפקיד למטה אז לא מגיעה לך הסוכריה של מיתה על קידוש ה'. בחב"ד יש מסורת שלאדמו"ר האמצעי גם היתה תשוקה פנימית להסתלק מהעולם הזה, ובנסיעה האחרונה שלו לניעז'ין - שם הסתלק - ראו שהוא מאד מאד שמח, יותר מהרגיל, בשמחה גדולה. כשהצמח-צדק חתנו ורבי נחום בנו שאלו אותו מה זה, רמז להם שקבלתי רשות מאבא, אדה"ז, לחזור הביתה - לצאת מהעולם הזה. למה הוא קבל רשות? מתי אבא נותן רשות ומתי לא? כל זמן שאין ממלא מקום, שאין ממשיך, צריכים אותך - כל זמן שצריכים אותך לא נותנים לך להסתלק. אם לא צריכים אותך - נותנים לך. זה אצל אדמו"ר האמצעי בחב"ד. נחזור לרבי ברוך ממעזיבוז - אמר לרבי משה בנו של רש"ק שאם היה יהודי אחד שצריך לך לא היה מסתלק. אבל, אתה עדיין צעיר לימים, ואתה כן זקוק לאבא. אתה בן של אביך ואתה זקוק לו, לכן אני אומר לך "אל תתנחם" - בשבילך אסור היה לקב"ה, כביכול, לקחת את אביך ממך. בכלל, ווארט זה של רבי ברוך ממעזיבוז הואמקור למי שמכיר קצת פסיכולוגיה היום, כשהורה ל"ע מסתלק בגיל צעיר, לילדים יש איזו טינה עמוקה בלב למה ההורה הזה עזב אותי, והטינה הזאת יכולה להשפיע כל החיים (משהו מאד מאד עמוק בלא מודע של הנפש של מקרים כאלו, ל"ע) - הנה, יש מקור לזה בסיפורי הצדיקים של החסידות (אם כי לא היה ילד קטן אלא אברך נשוי). אל תתנחם - וכל עוד לא תתנחם יפצו אותך עוד מהשמים, כי מגיע לך. כל פעם שלא תתנחם תעלה יותר ויותר גבוה, תהיה עם אבא ויעלה אותך. מה הווארט בפסיכולוגיה - או שהילד לא סולח לאביו, או שלא סולח לקב"ה. לכאורה, הפסיכולוג הטוב, המשפיע החסידי, צריך ללמד אותו לסלוח - זו כאילו בעיה שלו. כאן רבי ברוך אומר לו "אל תסלח" - כל זמן שלא תסלח לה', לאבא שהוא עזב, אז תעלה יותר גבוה. זה גם ווארט מאד מאד פנימי לגבי ההסתלקות המיוחדת במינה הזאת של רבי שלמה מקרלין.

בכל אופן, אמרנו שבתוך החסד של החסידות, של הבעל שם טוב, יש ודאי ניצוצות של "רצוא" אדיר - אולי הניצוץ הכי חשוב של ה"רצוא", של הגבורה, בתוך החסד זו הנשמה הזאת. אחרי כל זה, ספרנו לילדים את שלוש הרמות של הכתר - ולא נחזור על זה. נתחיל עם החכמה.

חכמה:

נקדים שבשנה זאת, כהרבה שנים, ההילולא של רבי שלמה מקרלין חל בפרשת מסעי - שהנושא שלה זה **מב** מסעות במדבר, שכולם זה טלטולים וטרטורים, אדם נוסע ממקום למקום, עוקר דירה וקובע דירה. הכל כדי להגיע ליעד הסופי האמיתי, ארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה, אבל כדי להגיע ליעד צריך המון המון טלטול. היו הרבה צדיקים גם כן שנסעו מסעות, הרבה מסעות, כל החיים בנסיעות. גם הבעל שם טוב נסע - היה לו מקום, ישב במעזיבוז, אבל כל הזמן היה בנסיעות. אם יש צדיק אחד שכל הזמן חיפש דירה (כמו היום, אחד שמתיישב באיזה מקום, וכעבור זמן קצר שצריך לעקור ולחפש דירה), זה רבי שלמה מקרלין. לא שממש עבר דירה, אבל אחרי הסתלקות המגיד התלמידים ישבו - אדמו"ר הזקן, הצעיר, היה מזכיר החבורה - וחלקו את המפה לאזורים, ונתנו לכל אחד מהצדיקים את האזור שלו. רבי שלמה מקרלין קבל רוסיה הלבנה, אבל הרבה מרוסיה הלבנה היה קשור לרוסיה הגדולה, וזה היה תחת אדמו"ר הזקן בעצמו. עד שהוא התיישב בקרלין - שבעצם גם היה לו יסוד שם - נסע המון

המון לחפש עיירה או עיר להתיישב שמה. לכן יש הרבה סיפורים עליו בהקשר זה, ואפשר לומר שרוב הסיפורים בחב"ד עליו זה תוך כדי שנוסע ממקום למקום באזורים שקשורים לאדה"ז בעצמו, לחפש מקום להתיישב בו ולנהוג שם נשיאותו. יש מוטיב בחייו שמזכיר את המסעות - קשור לפרשת שבוע. יש כמה סיפורים על זה, אבל נספר לפי סדר הספירות, וכעת אנו בחכמה.

במסעותיו לחפש מקום הגיע ליאנוביץ' - עיירה ברוסיה הלבנה - ושמה גרו שני חסידים של אדמו"ר הזקן, שלשניהם היה אותו שם פרטי, שמאי. היו שמה שני שמאי (צווי שמאי) חסידי חב"ד. רבי שלמה מקרלין הגיע לשם, וכמו בכל מקום התבונן ובחן את המקום בחושיו האלקיים ובחר לו אכסניה. שני השמאי הגיעו אליו ואמרו לו בשיא הנימוס ושיא ההערכה, "להוי ידוע למר שיאנוביץ' שייכת למגיד מלאזנא (אדמו"ר הזקן)". אמרו לו בפשטות שלא יחשוב להתיישב שם כי זה שייך למגיד מלאזנא. סה"כ שני שמאי אומרים לו זאת - זה נראה חוצפה גדולה מאד - אבל הוא קבל את זה, וכעבור כמה ימים הוא נסע משם. כשהוא נסע אותם שני שמאי ליוו את מרכבתו, והיו לו את האנשים שלו שישבו איתו בתוך המרכבה. הוא הסתכל על שני השמאי שמלוים אותו, ואז פנה לחבר'ה שלו ואמר להם - יהודים עם ביטול וענוה כזאת לא ראיתי מימי.

זה סיפור מופת. כמובן שהווארט כאן בסוף זה הבטול והענוה, ובטול וענוה זה פנימיות החכמה - לכן ממקמים סיפור זה בחכמה. אם מתבוננים - סיפור צריך לציירו, כמו סרט שמתרחש מול העינים - אין לך סיפור פלא כזה. בדרך כלל לצדיקים יש תוקף, ומי כרבי שלמה מקרלין בעל תוקף, וכאן לכאורה הוא מתקפל בפני שני החסידים. אם בסוף הוא אומר עליהם, כשהם מלוים אותו, שכזה בטול וענוה לא ראיתי בחיים - זה ודאי משקף, אומר על עצמו, אותו דבר. הסיפור הזה בעצמו משקף את עוצמת הבטול והענוה של הצדיק, שלא תמיד רואים זאת. יש צדיקים שרואים זאת אצלם, אבל אצל רוב הצדיקים לא רואים (זה קיים, לצדיק יש ניצוץ משה גדול, ומשה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה) - כאן רואים היטב. זה משקף את הבטול שלו, פנימיות החכמה, כח-מה.

יש עוד כמה דברים כאן. קודם כל, זה שבח עצום לאדמו"ר הזקן. ידוע שכמה שאהבו אחד את השני - רבו לפעמים. למשל, רבו על חסיד. רבי שלמה מקרלין עשה הרבה מופתים גלוים - טפח מעל הקרקע עושה הרבה יותר מופתים גלוים ממי שאלפים אמה מעל הקרקע - היה מחיה מתים (תיכף נראה שאמר שזה לא קונץ). פעם הוא החיה את רבי בנימין קלעצקער (מגדולי חסידי אדה"ז) - הוא מת, ורבי שלמה מקרלין החיה אותו, פשוטו כמשמעו. רבי שלמה מקרלין חשב שבכך הוא קנה אותו - ברא אותו, אז הוא שלו. כשר"ב התאושש אמר לו בפולנית (כי ידע שאוהב לשמוע פולנית) משפט מפורסם בחב"ד - אדון אתה אדון, אבל לא שלי, ועבד אני עבד, אבל לא שלך. היה מקושר לאדמו"ר הזקן באופן עמוק, ולכן יכול לומר - אתה אדון (רבי גדול), אבל לא שלי, אני עבד, אבל לא שלך. בכל אופן, בסיפור הזה הקצר, של שני שמאי, יש את הבטול שלהם והבטול שלו. זה השבח הכי גדול לחסיד חב"ד - המלה שמסכמת כל חב"ד זה בטול (גם אם לדאבוננו לא תמיד רואים זאת אצל כל חסיד). יש שיחה של הרבי רש"ב בתורת שלום שאצל אדמו"ר הזקן היו שני סוגים של חסידים - היו כאלו שבטלו חסידים של צדיקים אחרים (גאות יחידה, אני זכיתי לחב"ד, הכי טוב, ואני משיחיסט, עוד יותר טוב, וכולם בטלים ומבוטלים - גם אצל אדה"ז היו כאלה), והיו חסידים שלא בטלו אף אחד. הסוג השני היו בעצמם בטלים, כמובן שהיו בעלי תוקף - כמו אצל רבי בנימין קלעצקער - תקיפות הבטול, כפי שאומר אדמו"ר הריי"צ. אין סיפור שממחיש זאת יותר מסיפור שני השמאי - אומרים לו בשיא התוקף שזו עיר של הרבי, ואחר כך

באים ללוות אותו מתוך כניעה, עד שהוא אומר שלא ראיתי מימי כזה בטול וענוה. זה כח מה - השילוב האמיתי של תקיפות ובטול. הרבי הרש"ב אומר שאלו שבטלו אחרים - החסידות לא התקיימה בידם, ואצל האחרים כן התקיימה בידם. הדברים עתיקים - ענינים אלו נשארים בכל דור, גם אם מתלבש קצת אחרת זה בדיוק אותו הדבר. אם כן, זה סיפור של חכמה.

היות שיש בסיפור פרט פיקנטי - שלשני החסידים קוראים שמאי - צריך לומר על זה משהו, לפני שעוזבים את הסיפור. זה שם לא שכיח ביותר, וכאן יש באותה עיירה שני שמאי. מה זה שמאי? חז"ל אומרים שזה מי ששם אורחותיו, מי שאומד אורחותיו, מעריך את עצמו, עושה חשבון נפש, "ידע איניש בנפשיה" מי הוא, ויודע לבטל את עצמו נכון. כתוב ש-**שמאי** זה משולש של **כו** - "הוי' בחכמה". ב"פ **שמאי** זה יהלום של שם **הוי'** - עולה **שבת** (ככתוב בכתבי האריז"ל ששבת זה שני משולשים של שם ה', לכן כתוב בזהר ששבת זה "שמא דקוב"ה"). שבת זה מוחין דאבא, זה בטול, כפי שדובר גם בשבוע שעבר. שני שמאי יחד זה סוד השבת - גם לשון "לא תהו בראה לשבת יצרה" - והם באים ואומרים לרבי שלמה מקרלין "להוי ידוע למר שהמקום הזה שייך למגיד מלאזנא", ואחר כך בתכלית הבטול מלוים אותו עד ששם לב שאין כאלו יהודים ענוים ובטלים בכל העולם.

יש הרבה סיפורים על רבי שלמה מקרלין, יותר מעשר, לכן יש כמה ספירות שצריך לספר כמה סיפורים ולהבחין להיכן שייך כל אחד בתוך אותה ספירה. רק בחכמה יש לנו שלושה סיפורים, ואחרי שנספר נבין היכן הם מסתדרים:

הסיפור השני גם על רבי שלמה מקרלין ואדמו"ר הזקן. לאחד מחשובי חסידי אדמו"ר הזקן (ששמו לא נמסר) היו בעיות של מחשבות זרות שהטרידו את דעתו, בפרט בעניני אמונה, אז הוא לרבי - בעל התניא - ופורש לפניו ביחידות כל מה שעובר עליו. לא כל חסיד זוכה שהרבי כל כך יקדיש לו תשומת לב ויעשה מאמץ נפשי לעזור לו כמו בסיפור הזה - הרבי הואיל לומר לפניו ביחידות מאמר חסידות (דבר שמסופר רק על גדולי החסידים ממש), והמאמר הזה מיישב לו את הראש. הכל בסדר, הוא הלך הביתה עם הראש בסדר, אבל זה לא מחזיק מעמד - כעבור כמה חדשים עוד הפעם מתחילים בלבולים בראש (כמובן, הכל זה לפי ערך - לפי ערך מה שהיה אותו חסיד, זה מה שנקרא אצלו בלבול בראש), אז צריך לחזור לרבי. שוב פעם הרבי הקדיש לו את כל כולו, ואמר בפניו עוד מאמר חסידות, וזה עזר, אבל רק לתקופה מסוימת. לכן, שוב, כעבור חצי שנה חזר והרבי אמר מאמר והועיל לחצי שנה. זה לא תכל'ס ככה - לא מתאים כל פעם להתבלבל מחדש וכו'. איפה שאדמו"ר הזקן מסתובב גם רבי שלמה מקרלין באזור, אז הוא החליט שאולי יעזור לו (זה סיפור חריג, בדרך כלל חסיד חב"ד כלל לא ילך לאחר, אבל יש מה ללמוד מזה). הוא נסע לרבי שלמה מקרלין, והגיע לשם לפני תפילת שחרית בבקר - נכנס לבית המדרש, ושמה הוא רואה את רבי שלמה מקרלין באמצע הנחת תפילין. כשמניחים תפילין וקושרים רצועת תפילין של יד על האצבע אומרים "וארשתיך" (בחב"ד אין את זה בסידור, ולא אומרים, אבל כולם אומרים) - שומע אותו אומר "וארשתיך לי באמונה" (המשך הפסוק, שלא נזכר בסיפור, "וידעת את ה'" - הוא שמע רק שלוש מילים). מי יכול להיות עם ספקות ובלבולים לגבי ה' - אחד שלא מחותן, לא מאורס, מספיק. שמע "וארשתיך לי באמונה" וקרה משהו בראשו ולבו כל כך, שהכל נפתר לו - הכל הסתדר, וכל כך הסתדר שנפתר על המקום והוכיח את עצמו לאורך זמן, יצא מכל הבלבולים והספקות לחלוטין. הוא לא דבר איתו בכלל, רק שמע איך הצדיק אומר "וארשתיך לי באמונה" - זה מספיק. אפשר לחשוב שאם כך מיד צריך להתקשר אליו, שזה הרבי שלי, אבל לא - הוא בכל אופן חסיד חב"ד. לפי הסיפור אפילו לא

דבר איתו - שמע זאת, היה מספיק, הכל הסתדר, אז נסע חזרה לרבי. נכנס עוד הפעם ליחידות וסיפר כל הענין - שלוש פעמים עזרת לי, אבל הבעיה חזרה, ורק נסעתי אליו ושמעתי שלוש מילים שלא היו מופנות אלי, והכל הסתדר לעולם ועד. מה זה? אדמו"ר הזקן אמר לו, בניגון כדרכו, "כי מציון תצא תורה ודבר הוי' מירושלים" - יש שני סוגי צדיקים, יש צדיק אחד שנקרא "ציון" וכל מה שהוא פועל זה על ידי התורה שהוא אומר, ובכך רמז על עצמו, אבל יש צדיק אחר שהוא פועל רק באיזה "דבר ה'", באיזה 'ווארט' (שיש בו עוצמת ה', אך אינו תורה), אבל בשביל זה הוא צריך להיות "ירושלים", שלמות היראה, יראה עילאה, בחינת חכמה. כך אמר - אנחנו בחינת "כי מציון תצא תורה" - חיבים לפעול מכח התורה, תורת החסידות (לא שלא יכולים לעשות קונצים כאלו, אבל אנו מלבישים זאת) - ואילו שם קבלת איזה 'ווארט', שלוש מילים, שבתוכן היתה חשופה כל נשמת אותו צדיק. אצלנו הכל מלובש בתורה, כך ה' נתן תורה לישראל. שוב, יש צדיק שהוא "ציון", אצלו הכל מלובש בתורה - זה חב"ד, זה אנחנו - ויש צדיק שהוא "ירושלים", שלמות היראה, ואז יכול להשפיע בשלוש מילים.

מה יוצא מהסיפור הזה? כמה דברים - קודם כל, הוא נשאר חסיד חב"ד. אדרבה, כעת הוא הבין - חסיד חב"ד זה אחד שמבין שכל מה שקרה לי זה לא סוף החיים. חסיד חב"ד מחפש אמת לא מתפעל ממשהו פרטי - גם מתתי והחיו אותי, כר"ב קלעצקער - העיקר אצלו הענין הכללי, ומה שקורה לי זה ענין צדדי. מענין אותו לדעת למה הוא עזר לי ואתה לא, אבל זה לא משנה לו בכהוא זה את ההתקשרות לאדמו"ר הזקן ותורתו, ואת ההכרה שזה התורה שתביא משיח לעולם. חש שלי קרה כזה סיפור, ומענין לדעת מה קרה כאן, ואדמו"ר הזקן הסביר לו - אני ציון, פועל על ידי התורה, ואם האדם לא מספיק ראוי שהתורה תשפיע עליו לאורך ימים ושנים טובות פג התוקף של זה. התורה לא אמורה לפעול כל הזמן אם לא תחדש אותה - יש מצוה ללמוד תורה תמיד. צדיקים שלא בנויים על תורה זה עבודת מלאכים - חיים חיים נצחיים, לא צריכים תורה, לא צריכים התחדשות. תורה מענינת אותם - באים להקשיב, "חברים מקשיבים לקולך" - אבל זה לא חיוני להם, לא מתבלבלים מספקות באמונה. אפשר לעשות אותך מלאך ברגע אחד, אבל זה לא הענין - ה' ברא את העולם ונתן תורה, וצריך כל הזמן לחדש תורה. יש צדיק שהוא עיקר המשה רבינו שבדור - "תורה צוה לנו משה". משה הוא ודאי ציון, "כי מציון תצא תורה". בכל אופן, יש משהו גדול מאד ב"דבר הוי'" - שם ה' בגלוי, זה על שמו, שלא כמו ב"תורה" - בשביל זה צריך שלמות היראה. סיפור זה גם שייך לחכמה - תורה זה חכמה, ירושלים זה חכמה, וגם החסיד הזה חכם (גם כשהוא מבולבל הוא מחזיק ראש - זו גם תכונה של חסיד חב"ד). בסופו של דבר אנחנו רואים שאדה"ז משפיע על ידי תורה, אבל צריך לחדש זאת, ואילו רבי שלמה מקרלין משפיע על ידי ווארט - אבל מתקן בעית הבלבולים והספקות לגמרי. מה הווארט שלו? "וארשתיך לי באמונה". בתניא (פי"ח) אומר שהאמונה מאירה בחכמה, על דרך שקודם אמרנו שאחד האמת מאיר בחכמה - כותב שחכמה זה לא שכל, אלא אמונה. בתניא אין כתר, כידוע, והכי עליון שם זה חכמה (שבעצם היא "כתר כל הכתרים", הדרגה הכי גבוהה בכתר עצמו). גם נישואין - "וארשתיך", "קדושין" - זה מוחין דאבא (קדש), גם כמבואר בתניא. בשלוש מילים "וארשתיך לי לעולם" מתקן בשרש. אמרנו שחשוב לדעת את ההמשך - "וידעת את הוי'". זה גם משהו מאד יפה, שצדיקים - גם כשיש להם שיטות קצת שונות, לפי שרש נשמתם - אם באמת חברים, ויש להם רבי משותף ודרך משותפת, אז המון פעמים (ויש הרבה סיפורים כאלו) הם עובדים בשיתוף פעולה, במבצע אחד. כאן זה לא כתוב, אבל אנחנו יכולים לסיים את הסיפור במה שהיה אחר כך - בזכות זה שרבי שלמה מקרלין הכניס בחסיד זה "וארשתיך לי באמונה", זה אפשר אחר כך, כאשר חזר לאדמו"ר הזקן, שזכה גם ל"וידעת את הוי'" (את הדעת נותן משה רבינו,

על ידי התורה). קודם צריך להיות "וארשתיך לי באמונה", ואחר כך יכול להיות "וידעת את הוי'". אם כן, זה גם סיפור של חכמה.

יש ווארט שלישי של חכמה: מסופר על רבי שלמה מקרלין - שאמרנו קודם שיש לו גבורות ותוקף - שהיה יכול לשרוף אדם במבטו, אולי יותר מכל אחד מתלמידי המגיד. זה תהו ובהו - צריך לחשוב אם זה דבר טוב או לא, אבל זה עובדה. בגמרא כתוב על חכמים גדולים שהיו יכולים גם להעיף מבט על מישהו ו"נעשה גל של עצמות". מסופר על יונתן בן עוזיאל שבהבל פיו, כשלמד תורה, העופות שעפו מעליו נשרפו - לא התכוון דווקא לשרוף אותם, זה קרה ממילא. כאן זה לא בדיוק לעשות אתו גל של עצמות - הביטוי (ביידיש ובתרגומו לעברית) הוא פשוט 'לשרוף אותך'. יש כמה משמעויות בשריפה: אפשר לשרוף אותך עד שתשאר אפר (כמו שאברהם אבינו אמר על עצמו), ויתכן שזה מצב טוב בעבודת ה', כשאתה זקוק לזאת. אפשר לשרוף אותך שתהפוך להיות חסיד שרוף - אם אתה לא מספיק בוער באש כדאי ללכת לרש"ק שישרוף אותך במבטו. איך שלא נפרש, זה הווארט - כמו שמילה אחת שלו יכולה לעשות מהפיכה נפשית אצל השומע, מבט אחד שלו שורף. זה גם חכמה - מבט זה חכמה, ובארמ"ע האש זה גם חכמה. רק שהכל יחסית זה חיצוניות החכמה - הגבורות של החכמה.

נסדר את שלושת הדברים בתוך החכמה עצמה: הבטול הפנימי (של שני שמאי ושלו עצמו, שאומר שלא ראיתי כזה בטול מעולם, ובשביל זה הוא צריך להיות בתכלית הבטול) זה המושכל, החב"ד, של החכמה. זה שב"וארשתיך לי באמונה" יכול להשפיע על מישהו אחר - לסדר לו את הראש, להוציא ממנו ספקות, זה בגלל שהוא שלמות היראה, "ודבר הוי' מירושלים. זה החג"ת, זה המורגש של החכמה. זה שהוא שורף אנשים כשמסתכל עליהם - זה הנה"י, זה ההשפעה החיצונית של החכמה. כך נסדר שלושת אלה בתוך החכמה.

בינה:

בבינה יש שני דברים שונים. כתוב שבינה זה מקום התשובה, ובכל ספר הזהר סתם תשובה בינה - לומדים זאת מהפסוק "ולבבו יבין ושב ורפא לו" - פסוק המלמד שהתשובה באה עקב הבינה. כשמבין שב בתשובה, "וגדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם". מה התשובה של הצדיק? "וסביביו נשערה מאד" ואפילו כחוט השערה נתפס כהר גדול. אז על מה הוא עושה תשובה? הבעל שם טוב אומר שעושים תשובה על רגע כמימרה של הפסק בדבקות שלהם בה'. הצדיק האמיתי, "ועמך כלם צדיקים" - כל הזמן צריך לשמור על זה, כל הזמן קשור במחשבה. סימן של ביאת משיח זה משהו טבעי - לא כעבודת בינוני של "שבע יפול צדיק וקם" - ואם לרגע נופל מדבקות ה', אם מחטיא את הכוונה שלו, זה נפילה ועבירה בשבילו. כך מפרש הבעל שם טוב "אשרי מי לא יחשוב הוי' - לו עוון". בשבילו לא לחשוב על ה' כהרף עין זו העבירה הכי גדולה בעולם. זו מדרגת הצדיקים, ולכל אחד ראוי לשאוף לכך, וכאן שני סיפורים שלו שממחישים זאת מאד יפה:

סיפור אחד זה סיפור הסוסים והשוורים, והסיפור השני של מורד ההר. כמו שנראה, שני הסיפורים האלה זה להפסיק את הדבקות. מה מפסיק דבקות? איזה מן אויב רוחני נכנס ומפסיק לך את הדבקות? או אהבה זרה או פחד זר. זה אחת משתי המדות בנפש, שרשי כל המדות, ואם להרף עין נכנסת מחשבה זרה בראש זה מפסיק את הדבקות והבטול, ואז הצדיק תופס את עצמו ("ולבבו ימין") ומשנה אורחותיו. הבינה הכי גדולה זה להבין שנפלת (זה אצל כל אחד) - לא תוכל להתעלם. הסיפור הראשון זה הפסק הדבקות על ידי פחדים זרים, והסיפור השני הפסקתם על ידי אהבה זרה.

בסיפור הראשון, הסוסים והשוורים, שנסעו - הוא היה בדבקות בעגלה, והחסידים בעינים פקוחות, לראות להיכן נוסעים. הגיעו לאיזו צומת וראו מחזה מענין - מצד אחד בא מישהו שמוביל קבוצת סוסים, ומצד שני בא מישהו שמוביל קבוצת שוורים. הם נפגשים בצומת, ולא מוותרים אחד לשני מי עובר ראשון, ואז מתחילה מלחמה בין הסוסים לשוורים. כל הצדיקים רואים זאת - זה מחזה מאד מבדר - ומתחילים לצחוק, כדרך בני אדם. רבי שלמה מקרלין לא מבין מה קורה - העגלה נעצרה וכל החסידים צוחקים ממה שקורה. הוא שואל מה זה, והם מציעים לו לראות רגע - רואה רגע, וגם מחיך, וחוזר לדבקותו, וממשיכים לנסוע. רואים שמאותו רגע הצדיק נסע מאד מאוים (רואים זאת על פני הצדיק), והם ממשיכים בנסיעה. כאשר מגיע זמן מנחה והם ממשיכים, והצדיק לא עושה שום סימן שמגיע זמן מנחה. כל החסידים תמהים, עד שאחד החסידים המכובדים נגש לרבי ואמר 'מנחה'. הוא הסתכל עליו ואמר שרשע כמוני לא יכול לעמוד בתפילה לפני ה'. מה זה רשע כמוני? עברתי על מאחז"ל "אל ימלא אדם שחוק פיו בעולם הזה", ולרגע צחקתי על מחזה זה, וממילא אני הרשע הכי גדול בעם ישראל ולא יכול לעמוד להתפלל. זה סיפור אחד, של רגע אחד של הפסק דבקות, והפסק דבקות על ידי צחוק.

תיכף נחזור להסביר יותר עמוק, רק קודם נשוה לסיפור השני: פעם אחת נסע עם החסידים ורואים מורד הר-נורא זקוף, והעגלה מתחילה לאבד עצמה - סכנת נפשות, וכולם צועקים - ולרגע בתוך המצב המסוכן הזה גם הפסיק דבקותו. אז הוא שמע בת קול בשמים - כך ספר אחר כך, ודבר כזה מסופר אצל הבעל שם טוב - שהפסיד את כל העולם הבא שלו. מה הספיק לו הדבקות? איזו פחד, רגע של סכנה. מה יסוד היסודות של הבעל שם טוב? לא לפחד משום דבר בעולם, רק מהקב"ה. הנה, יורדים לתוך התהום, שניה אחת הוא מפסיק את הדבקות, ובאותה שניה שומע כזו בת קול. כל החיים ה' עושה לך, הכל זה נסיונות - היה לך נסיון ולא עמדת בו, נפלת (כל הסיפור הזה רק בשביל לדעת אם אתה מפסיק את הדבקות או לא, ונכשלת), אז אבדת כל חלקך בעולם הזה.

שלא כמו שאר הסיפורים כגון אלו, כאי יש משהו מיוחד (בכל סיפור צריך להיות חידוש) אז הוא לא מקבל את הדין - אומר שזה פסק שיצא ממתיבתא דרקיעא, ואני לא מוכן לשמוע זאת מכם אלא רק מהקב"ה עצמו (גם כיום יש כזה נוער שאומרים - לא שמים עליך השופט, רק הקב"ה, ואם יש לכך מקור זה סיפור רבי שלמה). השופט בבי"ד של מעלה, על פי תורה, אומר "אין לך חלק לעולם הבא" - והוא אומר שלא מקבל הפסק, רק מפי ה'. כאשר אמר זאת קרה משהו בשמים, והוא שמע - את הקב"ה, או קול אחר - שאם כך ניתן לך חזרה העולם הבא. כשספר זאת לחסידיו אמר שבאותו רגע הרויח שני דברים - הקבלת פני שכינה ועולם הבא.

שני הסיפורים קשורים לבינה, אמא עילה, שהוא הבינה. אחד הדברים שיהיו לעולם הבא זה הקנייה, המלחמה בין שור הבר והלוויתן. על זה נאמר "אז ימלא שחוק פינו" - לחווית הקניגיא צריך לחכות לעולם הבא.

כנראה סיפור הסוסים והשוורים קצת הקדים לטעום את חוית מעין עולם הבא - הרגיש חוית "אז ימלא שחוק פינו". היתה לו חוויה של עולם הבא, אבל זה לא היה בתיקון. השחוק של הקניגיא בעולם הבא זה הדבקות. בסיפור השני הפסיד לרגע עולם הבא, אבל הרויח שני דברים. מה זה מזכיר. הוא נורה ב-יז תמוז, ו"היום יום" שהרבי שם שם, היות שב-יז תמוז נשתברו הלוחות הראשונים, זה ההבדל בין הלוחות הראשונים לשניים, ומעלת הלוחות השניים זה "כפלים לתושיה" - בסוף זכה לשני דברים, כפלים לתושיה. כל הסיפור הזה הוא פחד מתוך ירידה - ירידה של נפילה לתוך התהום. מה יצא מהסיפור

הזה? ירידה צורך עליה. לא רק המורד, אלא גם ירידתו הנפשית, שירד מהדבקות - אז פסוק לו שהפסיד הזיקה שלו לאמא עילאה, והוא אומר לא - רוצה לשמעו יתר מפי ה'. אז זכה בבת אחד, כפלים לתושיה - ממש כמו "ישר כחך ששברת", שאז "זוכה לבינה" ובאופן של כפלים לתושיה. כל הענין הזה, של ירידה צורך עליה, למדנו בהרבה הזדמנויות שזה מוחין דאמא (חוץ מהענין של תשובה שיש כאן). הכל תיקון אמא - תיקון עולם הבא על ידי תשובה.

דעת:

כידוע, רבי שלמה מקרלין הוא תלמיד המגיד ממעזריטש. למגיד היו תלמידים גדולי וגאוני עולם, הצדיקים הכי גדולים - התלמידים המובהקים היו סועדים סביב לשולחנו, במיוחד בשבת וכו' - לכל אחד היה המקום שלו, והמגיד ממעזריטש היה מחלק את המנות המגיעות לכל אחד. פעם רבי שלמה מקרלין ישב שם במקומו ליד השולחן, ויש לידו עוד תלמיד, והמגיד מושיט לתלמיד שלידו חתיכת דג והוא צריך להעביר ליושבים הלאה. תוך כדי שחתיכת הדג עוברת לפניו הוא רואה שהמגיד נותן בה רוח הקדש - למי שיזכה לאכלה - אז מאד קשה לו להעביר את המנה הלאה, אבל מה יכול לעשות? הוא מאד מאד מצטער, אבל זה מה יש - לוקח את חתיכת הדג ובעל כרחו שם לפני התלמיד שיושב לידו. פתאום, לתדהמתו, אותו אחד פונה אליו ואומר שיש לו קדחת, ואסור לו לאכול, ומציע לו לאכול מנתו. במקרים כאלה אסור לחשוב פעמיים - בלי לחשוב פעמיים הכניס חתיכת הדג לפיו, כמה שיותר מהיר. אחרי הסיפור הזה הוא התבטא ביידיש "אני אכלתי רוח הקדש, והוא נשאר עם הקדחת".

רש"י אומר בחומש שדעת זו רוח הקדש. "גם בלא דעת נפש לא טוב". בכלל, זה שיש הזדמנות לקבל רוח הקדש - צריך לחזר אחרי זה או לא? יש הרבה סיפורים שצדיקים דווקא לא רוצים מתנות ברוחניות. אפילו לפני שבוע למדנו בדבר מלכות שמי שמבקש הטבות ברוחניות - זה "אל ישעו בדברי שקר", וצריך "תכבד העבודה על האנשים". זה ענין לחזר אחרי רוח הקדש? אפשר לומר שזה קצת חילוק בין חסידי חב"ד לגישה אחרת, שחב"ד לא כל כך מחזרים כי מבינים שהעבודה צריכה להיות מכח עצמו, ולא חתיכות דג עם רוח הקדש. אדמו"ר הזקן הציע לחסידו הגדול, רבי אייזיק מהומיל, שיבוא איתו למקוה ויהפוך אותו לצדיק גמור - רבי אייזיק אמר שמוותר, "שונא מתנות יחיה", אחר כך בסוף ימיו הצטער. אמר שחשבתי שצדיק גמור גמר את העבודה, אבל כעת אני מבין שגם לצדיק גמור יש מה לעשות. בכל אופן, רואים שהגישה היסודית בחב"ד זה "שונא מתנות יחיה", אפילו אם זה מתנה רוחנית מהרבי. רואים שרבי שלמה מקרלין לא שנא מתנות. אפשר לומר שזה גישה שונה, אבל זה תירוץ בדיעבד - צריך לנסות להבין גם לכתחילה. צריך לומר שיש סוג רוה"ק, דרגה כזאת, שכן צריך לחזר אחריה - אם נותנים לך תחטוף. זה לא רוח הקדוש לראות מרחוק, לעשות קונצים, אלא דעת - "גם בלא דעת נפש לא טוב". לפי חב"ד רוח הקדש זה בהירות הדעת - בשביל זה נוסעים לרבי, נוסעים לרבי בשביל רוח הקדש. אם הרבי יכול להלביש לך את הבירות הדעת בתוך חתיכת דג אז מה טוב - כדאי לחטוף את זה.

בכל אופן, הדבר הזה הוא סיפור שאומר דעת, בכמה דרגות: יש הדעת של רוח הקדש. דעת זה גם קבלת החלטה "מה עושים עכשיו" - בר דעת זה מי שיכול לקבל החלטה נכונה על המקום. זה אחת ההגדרות הבסיסיות של דעת - מי שלא בר דעת לא מסוגל לקבל החלטה, ואם כן מחליט משהו הוא ודאי שוגה, ככלל. איך מרגיש שיש רוח הקדש בדג הזה? כנראה כבר יש לו רוח הקדש. על זה כתוב "יהב חכמה לחכימין". אם אני מרגיש שיש רוה"ק בתוך הדג, אז בר דעת יודע באיזה מקום עמוק שזה מיועד עבורו - אם לא היה מיועד עבורי, לא הייתי מרגיש שיש בזה משהו. אז למה הרבי מעביר את זה לשני? אני לא

יודע, זה גם דעת (איך וויס ניט). אני יודע שזה שייך לי. רבי אייזיק מוחל טובות להיות צדיק גמור, כאן כשהוא מעביר את הדג מרגיש בו רוח הקדש - סימן שכן בשבילו - ולא יודע למה עובר לחבר. הרבי הוא פלא יועץ, וגם רוח הקדש זה לא סוף העולם - זה שלי, והרבי שולח אליו. נקח דוגמה קיצונית - כמו שאחד מכיר שאשה היא בת זוגו, ופתאום מתחתנת עם מישהו אחר. מה קרה פה? אני באמת לא יודע, זו תעלומה, ורק יודע נסתרות יודע מה קרה. גם רוח הקדש זה לא הכל, יש משהו יותר גבוה מזה. ככה גם פה - מה יותר גבוה? שרש הדעת ב"לא ידע", ברדל"א. כל זה קורה בן רגע, כמו סרט עובר. הדג עובר, מרגיש שיש בו רוה"ק, סימן שיש קשר אליו, אבל עובר לחבר, לא יודע למה, אחר כך בנס חוזר אליו הדג ויש לו דעת לא לחשוב פעם אלא מיד לחטוף ולהכניס לפה. כל מה שקורה בסיפור הזה - זה סיפור רווי דעת. גם נלמד מסיפור זה שאו דעת או קדחת - אחד מן השנים.

יש עוד סיפור של דעת: פעם אחת רבי שלמה מקרלין ברך את החסידים - שם את ידיו למטה והרבה חסידים באו תחת ידיו הקדושות והוא ברך את כולם. בא יהודי זקן, עם זקן לבן, מכובד - רבי שלמה מקרלין רק האריך ימים עד 52, לא היה זקן כמוהו - והכניס את ראשו תחת הידים, שגם הוא יהיה שם בברכה. מיד כשהכניס ראשו רבי שלמה מקרלין הוריד את הידים - זה היה מאד בוטה ומורגש, שלא סובל את הראש הזה תחת ידיו. הזקן שאל אותו למה לא רוצה לברך אותו גם כן, והוא ענה שיש מאמר חז"ל בסוף מסכת פסחים - "ארבעה אין הדעת סובלתן". הוא מנה רק שלושה מהם - דל גאה, עשיר מכחש, זקן מנאף (הרביעי זה פרנס המתגאה על הציבור) - והסביר: בשביל מה הקב"ה עושה שמישהו יהיה עני? בגלל שאותו אחד היה עם הרבה גאוה, והעניות זה עינוי בשביל לשבור את הגאוה. אם ה' עשה לו טובה בעצם, שעשה אותו דל, והוא נשאר להיות גאה - אין הדעת סובלת את הבן אדם הזה. ה' עשה אותך עני כדי שתיכנע - בטבע, בלי עבודה - ואתה נשאר גאה. אין הדעת סובלת היינו שיש כאן תופעה שנגד הטבע לגריעותא. אם אתה דל אתה אמור להיות בהכנעה, בשביל זה ה' עשה אדם עני - אם אתה נשאר גאה הדעת לא סובלת זאת. יש את המצב ההפוך - עשיר מכחש, משקר. ה' עושה מישהו עשיר כי מבין שכל זמן שהוא עני, לא עשיר, בגלל שתלוי באנשים אחרים הוא נוטה לשקר ולהחניף. אבל עשיר כבר "יענה עזות", כבר לא תלוי באף אחד - ה' עושה מישהו עשיר כדי שלא ישקר יותר, מי שיש לו שקר לא צריך לשקר. אם אתה עשיר וממשיך לשקר - הדעת לא סובלת אותך. מאד חשוב לזכור את הפירוש הזה. הדבר השלישי שהדעת לא סובלת זה זקן מנאף, ורמז לו - אתה זקן, לא רק בזקן הלבן אלא "זה קנה חכמה", אחד שמראה פנים של ת"ח וחסיד, ואם הוא עדיין מנאף - בהיותו תלמיד חכם - אז אין הדעת סובלת, וד"ל.

כשהדעת לא סובלת הוא לא מסוגל לשים עליו ידיו. ידים זה לא רק חו"ג, אלא זה ה"ח וה"ג של הדעת שבהן מברך את החסידים. אומר לו שעליך הדעת לא סובלת לברך. כאן יש סיפור שכולו אומר דעת, אבל אף שהידים זה ה"ח וה"ג של הדעת - הוצאת הידים זה תנועה של הגבורות של הדעת. הסיפור הראשון, שהוא יודע לחטוף את הדג מהר, זה החסידים של הדעת. הסיפור הזה, שמוציא את הידים מהר, זה הגבורות של הדעת.

יש ווארט שלישי שקשור לספירת הדעת, שזה לא הוא בעצמו עשה אלא משהו עליו: לרבי שלמה מקרלין היו שלושה תלמידים דגולים מאד, שכל אחד נעשה רבי אחריו. הכי גדול מכולם זה רבי מרדכי מלכוויטש (שנספר עליו בהמשך), ממנו יוצאת חסידות סלונים דהיום. השני זה רבי אשר מסטולין - בן רבי אהרן הגדול מקרלין - ממנו חסידות סטולין-קרלין. השלישי זה רבי אורי השרף. רבי אורי היה

עילוי גדול מאד בעירו, שהיה מגדולי הדור באירופה אז - בעל הישועות יעקב. רבי אורי נסע בסך הכל פעמיים לרבי שלמה מקרלין - אבל כל פעם שהה שם הרבה זמן (שנה-שנתיים, הרבה זמן). באותו זמן ששהה אצל רבי אורי השרף (מזכיר לנו שרבי שלמה היה שורף אנשים - כנראה שאת רבי אורי הוא הכי שרף). פעם אחת, כששהה שם תקופה ארוכה מאד, השאיר בבית את האשה והילדים ולא היה להם ממה להתפרנס. האשה הלכה והשכירה את עצמה להיות משרתת בבית של ה"ישועות יעקב" - הרב הגדול של העיר. כעבור כמה זמן שהיא שם משרתת בבית, בעלת הבית - אשת הישועות יעקב - שמה לב שזו לא אשה רגילה, ואז היא חקרה אותה מי היא ומה היא, והיא ספרה את כל הסיפור שלה, שהיא אשתו של תלמיד חכם גדול (לא אמרה צדיק) שנסע לרבי. כמובן שהישועות יעקב לא היה חסיד, לא היה ברור לו מה זה בדיוק רבי. היא חשפה עצמה בפני בעלת הבית, וממילא זה עבר לבעל הבית - לישועות יעקב. כעבור כמה זמן רבי אורי השרף חזר הביתה, ואז בעל ישועות יעקב קרא לו לבוא אליו באופן מיוחד - שאל אותו מה זה, אתה עוזב את הבית לכל כך הרבה זמן (כמעט מעגן אשתך), בשביל מה? מה למדת שם שאינך יכול ללמוד שם? הוא ענה לו - וזה סיפור שחוזר בכמה וריאציות אצל כמה צדיקים וחסידים - למדתי שיש בורא לעולם. הוא מסתכל עליו בתמהון, וקרא למשרתת - לא ברור בסיפור אם זו אשתו או מישהי אחרת - ושאל אותה אם יש בורא לעולם. היא מסתכלת כאילו נפל על הראש שלו, ואומרת - ודאי שיש בורא לעולם, כמה פעמים ביום מברכים "שהכל נהיה בדברו" וכו'. הוא מסתכל על רבי אורי ואומר לו - גם המשרתת יודעת, אז למה לעזוב את המשפחה שני. הוא ענה לו בקיצור ביידיש - "זי זאגט, איך ווייס", היא אומרת ואני יודע (רק בשביל ציבור הנשים - גם נשים יכולות לדעת; בכל אופן, לפי מה שאמרנו בשבוע שעבר, הכח המיוחד של האשה זה לומר זאת אף שלא יודעת). אם כן, מה הווארט הזה אומר לנו? שתכלית הנסיעה לרבי - כל רבי אמיתי, וכאן זה על הרבי בו אנו עוסקים - להפוך את האמונה לדעת. כל רבי הוא משה רבינו, רועה האמונה, שהופך אמונה לדעת. אמרנו שבשביל "וידעת את הוי'" צריך לנסוע לחב"ד, אבל בכל אופן, הוא - צדיק גדול - זכה לדעת שלו מרבי שלמה מקרלין. רואים שאותו רבי שלמה מקרלין מסוגל לתת דעת - לא רק שיש לו דעת (ה"ח וה"ג), אלא גם מסוגל לתת דעת, לרעות ולפרנס את האמונה ולהפוך לדעת.

חסד:

יש הרבה מאד סיפורים על רבי שלמה מקרלין, אבל היה לי מאד קשה למצוא סיפור של חסד דווקא - זה קצת מחזק את זה שהוא גבורה, שהוא רצוא. כמובן שכל צדיק כולו חסד, כולו בשביל עם ישראל. אמרנו לילדים שבכתר אחד הסיפורים שהקריב עצמו כדי להציל חצי עם ישראל, זה ודאי חסד. בכל אופן, מצאנו לשים בספירת החסד איך שהוא זיכה מישהו אחר לעשות חסד - ואחר כך עשה איתו חסד. יש צדיקים שהם בעצם גבורה, אבל היות שכל דבר שבקדושה שייך לימין בעצם - לחסד - אז או שרואים את החסד שלו, שהולך וגומל חסדים, או שהוא גורם משפיע למישהו אחר לעשות חסד, שהוא מפתח את תכונת החסד אצל מישהו אחר.

הסיפור מתחיל לכאורה מהיפך החסד הגמור. כמו שאצל רבי אורי השרף, תלמידו, כשנסע עזב אשתו והילדים לאנחות - אצל רבי שלמה היה הרבה יותר גרוע, כל כך הזניח אשתו הצעירה והילדים שאף שהיה בעיר, ישב כל היום בבית המדרש ולא עשה שום מאמץ בעולם לפרנס את המשפחה, עד שמשפחתו גוועו ברעב ממש. עד שהאשה חשבה לקחת את שני ילדיה לנהר ולטבוע בתוך הנהר - דבר נורא! - כך הבעל הצדיק מתייחס למשפחה, זה משהו איום ונורא. לסיפור הזה יש שתי גרסאות. במצב הנורא הזה

חש - יש שתי גרסאות איך חש, ולא כל כך משנה - רופא אחד או קצב אחד. ספרנו את זה כמה פעמים באריכות, ולא נספר כאן כל האריכות - הוא חש שיש פה אברך צעיר, שאכן יושב ולומד תורה כל היום, אבל משפחתו גוועת ברעב. אם זה מדובר בקצב, שיש לו גרזן, והוא חשב פשוט ללכת ולרצוח אותו - אחד כזה שמזניח את המשפחה, צריך להרוג אותו. אם זה רופא, גם מאד התרגז. בין אם זה קצב ובין אם זה רופא - אותו אחד עבר על כל העבירות שבתורה. אף על פי כן, הדבר הזה קומם אותו עד עצם נשמתו, שיש פה אברך צעיר שמזניח עד כדי כך את משפחתו. אם זה קצב, הלך עם הגרזן לבית המדרש לגמור איתו חשבון. הוא נכנס לבית המדרש, ופתאום מתחיל לשמוע את המתיקות והדבקות של הלימוד שלו, של העבודה שלו, ומשהו קורה אצלו בראש שהכל מתהפך, ומאותו יום והלאה הוא כל שבוע מכניס סכום הגון של כסף מכיסו לאשתו של רבי שלמה מקרלין, לפרנס את המשפחה. זה מה שקרה בסוף - או קצב או רופא, שכל כך התרגז, פתאום התהפך אצלו, וקבוע מכניס את הסכום הדרוש לפרנס את המשפחה. כך זה היה שנים רבות, עד שאותו אחד נפטר מן העולם, ואז כבר רבי שלמה מקרלין היה צדיק גבוה, והמצב לא היה קשה כמו קודם. כשאותו אחד נפטר שמע זאת רבי שלמה מקרלין, ושלא כדרכו יצא ללויה אחרי היהודי הזה - רשע מרושע, שעבר כל התורה. אחרי הזיבולא בתרייתא - האדמה האחרונה ששמים על הכתר - יש שתי גרסאות: או שלקח מקל ותקע במקום הקבר, או שעג עוגה מסביב הקבר, והלך. הוא רק מגיע הביתה ובא אליו מאיזה ממד אחר דומה - המלאך שממונה על המתים, לקחת את הנשמה לבית דין ולדון אותה ואחר כך ללוות אותה לגיהנם (למי שמגיע) - ומתחיל לצעוק עליו, מה עשית לי, בגלל מה שעשית איני יכול להתקרב לקבר! הוא אמר לו לחזור בעוד שלושה ימים - שלח אותו - ואין לו ברירה. הוא חוזר בעוד שלושה ימים, ואז הוא אומר לדומה - תדע לך שאותו יהודי עבר כל התורה כולה, אבל הוא קיים נפש ומשפחה של אחד שמקיים את כל התורה כולה. לכן יצא זה כנגד זה, והוא ילך ישר לגן עדן. בסוף דומה שאל אותו - מילא, אבל למה מתחת אותי שלושה ימים? ענה לו (ויש סיפור דומה של אדמו"ר הזקן) שלקח לי שלושה ימים לבדוק עצמי אם באמת אני מקיים את כל התורה כולה.

מה הסיפור הזה אומר? לכאורה זה סיפור קשה, אבל זה סיפור שכולו חסד, בסופו של דבר. הוא לא עושה עם האשה והילדים, לכאורה, אבל הוא גורם למישהו אחר לגרום חסד עם משפחתו. הוא גרם זאת, כי אותו אחד בא עם הגרזן להרוג אותו, ובמודע או שלא במודע הוא פעל את האתהפכא בראש שלו. הוא סומך על ה' - הוא לא מפרנס את המשפחה, דבר איום ונורא, גם נגד הכתובה, שובר את כל כללי המשחק של התורה. סימן שהוא באמת בעולם התהו, זה לא ישוב העולם שהתורה אומרת. בכל אופן, באורות דתהו בטוח שבסוף ה' ידאג, וזה יהיה דרך השליח נאמן שאזכה אותו בכך, ובסופו של דבר זה יהפוך את דינו מהדין הכי חמור לחסד הכי גדול בעולם - אפילו שעבר על כל התורה יזכה לגן עדן. מי מעלה נשמות מגיהנם לגן עדן? זו מלאכה מיוחדת של אברהם אבינו איש החסד, כמפורש בחז"ל. אין חסד גדול מזה, רק שזה חסד נסתר. היה קשה למצוא סיפור של חסד, אבל הסיפור הזה כולו חסד - רק שמאד מאד מלובש. קודם הוא משפיע לאחד שיעשה חסד גדול, ובסופו של דבר החסד שהוא עושה יציל אותו יעלה אותו מגיהנם לגן עדן, כמו אברהם אבינו. בסוף הוא עמד במבחן עצמי, אם הוא אכן צדיק גדול המקיים כל התורה, והוא גם צריך להיות סניגור של אותו אחד - סניגור זה חסד - ובמקרה הזה זה מאמץ לסנגר, מאמץ לתקוע מטהו ולעוג עוגה. כל זה הוא עושה במסירות נפש. בכלל, זה מוטיב חשוב? מי זה הבעל שם טוב ותלמידיו הצדיקים? מי שיש לו 'חוש' באהבת ישראל - 'חוש' זה משהו מיוחד, שיש לך כיף בזה. אברהם מוציא נשמות מגיהנם לגן עדן כי יש לו חוש בזה, כיף בזה - מה יותר

כיף מלקחת מישהו שמגיע לו גיהנם, לפי כל כללי התורה, ולהעלות אותו לגן עדן? זה חוש חסידי. מתנגד זה 'חוש' שאם מגיע לו - שילך לגיהנם, שילך לעזאזל אם זה מה שמגיע לו. 'חוש' של חסיד זה שמגיע לו גיהנם, וכיף להוציא אותו משם ולהביא אותו לג"ע - ועמך כולם צדיקים. סיפור זה לא הנהגת דרך ארץ קדמה לתורה - זה חסד של עולם התהו.

גבורה:

בשבוע שעבר, כשדברנו על אור החיים הקדוש, אמרנו שלפעמים צדיק מעניש - שהקללה שלו זה גבורה. כאן סיפור אחר לגמרי, אבל דומה - כח הגבורה בא לידי ביטוי. מול הכיף הכי גדול של להוציא מישהו מגיהנם, כאן נראה אצלו את הלעומת זה. אמרנו שהוא נסע ממקום למקום לחפש מקום לשבת. אחד המקומות שבא לבחון אולי זה ראוי לו היתה עיירה בשם צ'ריי. הוא הגיע לשם ונכנס לבית מדרש, ויש כבר חסידים בעיר (אחרי הבעש"ט והמגיד), שאין להם דווקא רבי - אבל מאמינים והולכים בדרך הבעש"ט. קבוצה של חסידים שהיו שם באו וספרו לו סיפור נורא ואיום, שלדאבוננו היום כמה וכמה סיפורים כאלו. הוא הגיע כמה ימים אחרי החגים, והם מספרים לו שבעיצומו של יום שמחת תורה בבית הכנסת הכללי של העיר מישהו נגש לעמוד להתפלל מוסף, והנוסח המקובל זה נוסח אשכנז, והדבר הראשון שהחסידים עשו לשנות לספרד, נוסח האריז"ל, כשאחד ההבדלים הכי חשובים זה קדושת מוסף בשבת ויו"ט, אם אומרים "נקדישך" או "כתר". כאן היה נוסח אשכנז, והמתח והמריבה בין החסידים והמתנגדים היו איומים ונוראים בזמן זה. אחד החסידים נגש לעמוד, וכשהגיע לקדושת מוסף אמר "כתר", וברגע שאמר כתר קפצו עליו שלושה בריונים מתנגדים ונתנו לו מכות רצח - והרגו אותו על המקום, בתוך בית הכנסת בעיצומה של שמחת תורה. לדאבוננו זה לא הסיפור היחיד שרצחו חסיד, המתנגדים של פעם - זה היה קנאות. כשהוא שמע את הסיפור הזה הוא אמר ליהודים שמה לכתוב לו על ניר את שמות שלושת המתנגדים שרצחו את החסיד - והם עשו זאת. את השם הראשון הוא מחק עם פס - אותו אחד לא השלים שנתו. על השם השני הוא הסתכל ועשה עם האצבע למטה - אותו אחד ירד מכל נכסיו בבת אחת ונעשה מחזר על הפתחים עד סוף ימיו. על השלישי הוא אמר ביידיש שיתחיל להתגהק אצלו, ואותו שלישי לקה במחלת גיהוק, ומסופר שמחצי קילומטר כבר שמעו אותו מגהק, ולא רק שזה נשאר איתו עד סוף ימיו אלא שהוריש את זה לצאצאיו הלאה. זה סיפור חב"די, וסיומו שאשתו של רבי שמואל גרונם - המשפיע הכי גדול בחב"ד בישיבת תו"ת, המשפיע המקורי והכי גדול - היתה צאצאית של אותו אחד, וגם היתה מגהקת כל הזמן. הוא הכניס זאת לגנים של המשפחה שיגהקו עד סוף כל הדורות.

אפשר להאריך מזה שלושת הפסקים - ודאי יש בזה ענינים עמוקים ביותר - אבל נעזוב את זה לדמיון של כל אחד, שיש שלוש אפשרויות מה עושים בכזה מקרה, או שמוחקים או שמורידים או שמגהקים, זה ודאי כנגד חש-מל-מל. על כל פנים, זה סיפור של גבורה - סיפור של דין - שהיודע מתי צריך לעשות דין צדק כזה. בתורה בכלל, ודאי אצל צדיקים וודאי אצל חסידים, הדין זה לא נקמה אלא תיקון. אם זה היה להתנקם היה הורג את כולם, זה גופא שלכל אחד יש את הדין המסוים שלו מדגיש במיוחד שהדין זה תיקון - שכל אחד מקבל את הדין שלו, התיקון שלו, ולא נקמה. זה דברים קשים - אבל בדיוק מה שמתאים לאותו אחד. יש אחד שמת, יש אחד שחשוב כמת (עני חשוב כמת), ויש אחד שחי אבל הוא מת - חייו אינם חיים. זה שלוש מדרגות, יש הרבה מה להעמיק בזה - אבל נשאיר את זה.

תפארת:

בתפארת יש סיפור של דבקות - דבקות זה כתר, זה דעת, וגם תפארת לפי הסיפור הזה.

פעם אחת, בתקופה הזאת של הפרעות, שבסוף נהרג בה, נסע עם תלמידו המובהק רבי מרדכי מלעכוויטש ונכנסו לאיזה פונדק, ושמה פגשו עוד צדיק מצדיקי הדור - רבי מרדכי מנעשכיז. הם ישבו יחד, ורבי שלמה מקרלין נכנס לדבקות, ובאותו זמן נכנסו שני גנרלים של הקוזקים עם חרבותיהם וכו'. הם ראו שיש יהודי מאד מכובד, אבל לא מגיב להם ולא מסתכל - לא זע ולא נע (יש שני מרדכי כאן, אבל הוא המרדכי האמיתי שלא קם ולא זע) - והתחילו לצעוק עליו חזק שיגיב, ללא תועלת. התרגזו נורא, הוציאו את החרבות והחזיקו את החרב על צווארו - כל זה לעיני תלמידו המובהק, הקשור אליו כבן ויותר מבן, רבי מרדכי מלעכוויטש. פניו נעשו חיוורות כסיד, כשרואה ששמים את החרב על הצוואר של הרבי, ועד סוף ימיו - האריך ימים עוד כחמישים שנה - נשאר חיוורון בפניו מסיפור זה. בסוף לא הרגו אותו - רפו ממנו. איימו, אבל בסוף לא הרגו אותו והלכו משם. רבי שלמה מקרלין לא שם לב לכלום.

אחר כך, מי שבאמת עבר כאן את החוויה - ר"מ מלעכוויטש - התבטא שעכשיו אני מבין את מאמר חז"ל (שהיה קבלה אצל צאצאי דוד מדוד המלך) "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים", כלומר, שגם לאחר גזר דין מות יש מקום לבטל את הגזירה על ידי תפלה מקירות הלב, ככתוב על חזקיהו שפנה לקיר והתפלל מקירות הלב. זה רחמים - לבקש רחמים. זה קצת חידוש - למה אמר כך. מי שחוה זאת הכי הרבה זה התלמיד - נשאר חוור עוד חמישים שנה - ובודאי הבין נכון מה קרה כאן. אם בסוף אומר שמכאן לומדים מה זה לבקש רחמים, אז הדבר הזה שייך לספירת התפארת, שפנימיותה רחמים, כפשוט בקבלה ובחסידות. אב טיפוס של רחמים, של תפארת, זה יעקב אבינו - "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך", וכתוב בפמ"ה בתניא שזה לעורר רחמים רבים על כנסת ישראל, זה ענינו. ומה החידוש של הסיפור הזה? שזה שהוא בדבקות זה רחמים. לפני הסיפור חשבתי שדבקות זה פשוט לא להיות כאן, כך אפשר לחשוב, וזה באמת נכון. יש הרבה סיפורים כאלו - בחב"ד יש סיפור מאד חשוב של אדמו"ר האמצעי כשהיה אברך, שמתוך דבקות לא שמע תינוק בוכה, ובסוף אדמו"ר הזקן בעת רצון היה צריך להוכיחו על כך. מתוך סיפור זה נבין סיפור שלנו - אדמו"ר הזקן אמר שגם בדבקות צריך לשמוע את התינוק בוכה. דבקות אמיתית זה בריח התיכון מן הקצה אל הקצה - זה כתר, זה דעת, אבל הנקודה הפנימית זה רחמים. הוא לא מנותק מהמציאות בדבקות. אצל הבעש"ט היה נס, מדרגתו הכי גבוהה זה "אין וועלט - אויס וועלט", שתוך כדי הדבקות יכול לנהל שיחת חולין. זה מדרגה מיוחדת, שכתוב שאפילו אצל משה היה "מן ההר אל העם" אבל לא ביחד באותו זמן - אצל הבעל שם טוב היה יחד, ולא ברור שמי שנהל שיחה איתו ראה זאת, בנשיאת הפכים פן אחד בגלוי ופן אחד נסתר (הדבקות בהסתר בדרך כלל, ורק לעתים נראה בעולמות עליונים - המדרגה הקבועה שרואים את ה"אין וועלט"). כאן רואים את ה"אויס וועלט", אבל זה שרבי מרדכי מלעכוויטש יכול לומר שכעת למדתי את הפירוש האמיתי של "אל ימנע עצמו מן הרחמים", סימן שתוך כדי הדבקות שלו הוא גם בתפלה. דבקות זה לאו דווקא תפלה - זה דבקות באלקים - ואילו רחמים זה תפלה, לעורר רחמים על עם ישראל. הצדיק האמיתי דבקותו זה לא רק הכיף והעולם הבא של הדבקות - דבקותו עדיין בעולם הזה, עדיין צריך תוך כדי הדבקות לעורר על משיח ולצעוק "עד מתי" (אף שאצלי המשיח כבר הגיע, צריך לעורר בשביל עם ישראל). זה החידוש של הסיפור הזה. אדרבה, בתוך הדבקות יכול לצעוק "עד מתי" הכי חזק - אף אחד לא שומע, קלא פנימאה דלא אשתמע. משמע מסיפור זה שאם הדבקות שלו לא היתה רחמים היו

הורגים אותו. כמו שאמרנו גם קודם - מי שלגמרי למעלה גם לא אכפת לו. מה שקורה עם הצדיק זה מה שהוא רוצה - בסוף רצה, והרגו אותו, ואם כאן לא הרגו אותו סימן שלא רצה. לכאורה לא יודע מה קורה איתו, אבל צריך לומר שמתוך הדבקות עורר רחמים - אפילו על עצמו (כפי שזה במקור, שחזקיהו עורר רחמים על עצמו).

נצח:

אחד מגדולי הצדיקים בפולין, אולי הכי גדול בפולין בדור שאחריו, זה רבי ישראל מרוז'ין (שגם היה משיחי מאד, החזיק מעצמו שהוא המשיח - אם רבי שלמה מקרלין היה משיח בן יוסף, הוא החזיק על עצמו שהוא משיח בן דוד, עד כדי כך שהיה הצדיק היחיד שאנו מכירים ששלח מכתבים לשאר צדיקי הדור ובקש מהם במפורש שיכתירו אותו כמלך המשיח, היו שהסכימו והיו שלא). הוא אולי הכי החזיק מרבי שלמה מקרלין - לא היה קרלינר, אבל סבו גדל אצלו והיו הרבה סיפורי קרבה במשפחה, ובעצם האישיות מאד החזיק מרבי שלמה מקרלין. אפשר לחשוב שכשאנו יושבים ומספרים סיפורים זה בטול תורה, שורפים את הזמן, אבל אצל צדיקים זה לא בטול תורה אלא "רזין דרזין דאורייתא". מי שהכי בטא שאין גדול מזה זה ר"י מרוז'ין בעצמו, שנהג לפני התפלה - לפני שמשבחים את ה' - לספר ספורי צדיקים. הוא אמר פעם אחת אל רבי שלמה מקרלין זה קצת פחד לספר סיפורים, צריך הרבה הרבה הכנה, ואני מרשה לעצמי רק פעם אחת בשבוע לספר עליו סיפורים - רק ביום רביעי (כעת אנחנו כבר ביום רביעי, דרך אגב, שלפי רבי ישראל מרוז'ין זה היום היחיד שיש רשות לספר עליו סיפורים). למעלה יום רביעי זה ספירת הנצח, אם כן יש משהו מאד נצח - "דידן נצח", גם כשמוסר נפשו למות על קידוש ה' - בדמותו. זו גם העקשנות שלו, כפי שאמרנו לילדים על הרדל"א שלו - שמשפיע על צדיק אחר לחזור בו, להפוך תפלתו ולא למות, אבל הוא עצמו נשאר בשלו, "אזוי אן נישט אנדרעש". זה רדל"א, אבל בספירות הלב זה נצח - כל עקשנות של קדושה, לא לזוז ממה שהעצם תובע, זה ספירת הנצח. אבל, חוץ מזה שקשור לספירת הנצח, צריך לספר איזה סיפור. זה גם סיפור שיש דומים לו אצל המגיד ממעזריטש, ועוד.

פעם אחת בקרלין, שלא היתה עיר חסידית והיו בה הרבה מתנגדים, אצל אחד מגדולי הלומדים המתנגדים קרה מקרה לא טוב - בתו נשאה למישהו ואותו אחד עיגן אותה. זה סיפור קשה מאד של אשה עגונה, ממש טרגדיה, כי אם לא מוצאים את הבעל לא חי ולא מת היא נשארת עגונה. אחרי כל המאמצים על פי נגלה, כל מה שיש לעשות, עבר הרבה זמן ושום דבר לא עזר. אז אשתו אמרה לו (כמו בהרבה סיפורים, גם אצל הרבי שלנו, שאשתו של המתנגד מכריחה אותו לנסוע לרבי) שהיות ששום דבר לא עזר אתה חייב ללכת לצדיק - אולי הישועה אצלו. בסופו של דבר חייב לעשות מה שאשתו אומרת, חוץ מזה שגם אוהב את בתו, ובלית ברירה הלך לרבי שלמה מקרלין. כמו הסיפור של אותו אחד שמצא אותו מניח תפילין, הוא הגיע כשרבי שלמה מקרלין יצא מהשירותים. הוא לא יודע איך זה הולך בחצר של צדיק - היה ליטאי טוב, סתם מבוהל מכל הסיטואציה - אז מיד נגש אליו ואמר "בתי עגונה". הקרלינער הצביע - שם יש עגלה, ובה יושב הבעל, רוץ מהר ותמצא אותו. לכאורה, אם היה לו דעת, צריך היה מיד לרוץ ולמצוא אותו. בסוף מצא אותו, אבל לא יכול היה להתאפק ולפני שרץ צעק לרבי - רוח הקדש לפני נטילת ידים?! הרבי אמר - דע לך, מה שצדיקים רואים רחוק זה לא רוח הקדש, זה טבעי לחלוטין. מי שזוכה - ה' מוריד את החרס מהעיניים שלו. לכל האנשים בעולם יש חרסים על העינים, ולצדיק ה' מוריד את החרסים מהעיניים וממילא הוא רואה. אבל מה, כשאדם אחרי נטילת

ידים - בטהרה - הוא צריך ללמוד תורה ולהתפלל, ואין לו זמן להסתכל מה קורה בעולם. כשאדם נמצא בשירותים, לא יכול ללמוד ולהתפלל, אז הוא מסתכל מה קורה בעולם. שם ישבתי והסתכלתי, וראיתי את החתן על העגלה - זה טבעי לחלוטין, אין בזה רוח הקדש, ודווקא בגלל שהייתי שם ראיתי אותו. יש סיפורים דומים לזה אצל עוד צדיקים.

בכלל, מבט טבעי שייך לנצח. לפעמים זה נצח והוד - עינים טבעיות. זה שהוא מוריד אותו מהאמירה שזה "רוח הקדש לפני נטילת ידים" ואומר לו שזה תופעה טבעית, זה מודעות טבעית - המוטבע של הנפש, שמתחיל מנצח. זה שדווקא בשירותים הצדיק מסתכל ורואה מה קורה בעולם - צדיקים לא צריכים לקרוא עיתון בשירותים, כמו חלק מהאנשים, כי רואים הכל בלי העיתון, הרבה יותר אמיתי ממה שקוראים בעיתון - ותוך כדי שרואים יש גם ממד של ניצוח וארגון במה שרואים. אחד מהמחלוקות הכי גדולות בין החסידים למתנגדים אם הצמצום כפשוטו או לא, ואיך בא לידי ביטוי? בדבר פשוט, שקצת מבהיל את הרעיון, אבל בזמן הבעש"ט האשימו את החסידים כתואנה לחרם שהם מאמינים שה' נמצא גם בשירותים. זה נשמע טיפשי לגמרי, ובאמת טפשי לחלוטין, אבל כך היה - חשבו שזה כפירה. אנו יודעים שה' בכל מקום, ולית אתר פנוי מיניה, רק שמחוץ לשירותים צריך ללמוד ולהתפלל - ושמה, יכול להיות שזה החמ"ל ממנו הצדיק מנהל את העולם. נצח זה יציאה לבר - לצאת מחוץ לתחום הקדושה. נצח זה כמו רגל שמתפשטת - היהודי צריך, כמו שהוא בתוך הקדושה, גם לצאת החוצה, לעשות לו יתברך דירה בתחתונים. בשירותים הוא יוצא מהתורה, אבל בכלל, כל נושא התרת עגונה זה פיקוח נפש. ידוע שהנושא התורני שהכי העסיק גדולי התורה בכל הגלות, בתשובות אלו השקיעו הכי הרבה זמן, זה נושא התרת עגונות - אין נושא בתורה שיותר השקיעו בו מהנושא הזה בכל השו"תים. כמו שהיום פרשה של התרת נדרים, גם כאן צריך למצוא פתח היתר - דווקא חכם אמיתי. זה לא לראות שהבעל נוסע על העגלה - זה פשוט להחזיר את הבעל. להתיר את העגונה זה להוכיח על פי תורה שכנראה שהוא מת, לא חי יותר. גם בדור שלנו היה סיפור של חילים, שעל פי תורה זה סיפור - כל נשותיהם עגונות, וצריך לחפש על פי תורה להצדיק ולפסוק שמתו. אין נצחון תורני יותר מהיתר עגונה. אותו רב שהצליח להציל את חיי האשה, הוא, בתורתו, נצח. לנצח זה כמו חיים נצחיים, אבל כאן זה הפוך - ניצח להציל את האשה בזכות זה שמצא על פי תורה היתר שבעלה מת. כאן יש לנו הפוך על הפוך בתוך נצח - זה נצח שלא יוצא מהתורה, אלא שהתורה יוצאת החוצה לגמרי לשדה הפנוי, כל סיפור של עגונה זה כניסה של התורה לחלל הפנוי כדי לחפש שם את החלל. כל היתר עגונות - מכח התורה או מכח רוח הקדש שאינה רוה"ק אלא מודעות טבעית - קשור לנצח. כמובן שאם הרב מוכיח שהבעל מת, ואז האשה יכולה להתחתן, בזה הוא גם מעלה את הבעל מאיפה שלא נמצא - לגן עדן. כל זמן שהבעל מת ומעגן את אשתו, בגלל שלא יודעים שהוא מת, אז ודאי זה לא טוב לנשמתו - אותו רב שיכול על פי תורה לפסוק שהוא מת, וככה להתיר את האשה, הוא ודאי לא רק מציל את האשה אלא גם מציל את נשמת הבעל.

הוד:

בהוד יש גם סיפור מאד ציורי. הוד זה רגל שמאל, שבספר יצירה - בקבלה - כתוב שהיא אחראית על חוש ההילוך. כל מה שקשור להליכה, וכאן נדבר גם על ריצה, זה קשור להוד. אנו גם יודעים ש"הודי נהפך עלי למשחית" - שהוד עשוי להתהפך מטוב לרע, בעיקר בסיפורים של הודאה לה'. כמו שספרנו על אותו חסיד עם בעיות באמונה - מי שלגמרי משתבש בעיקרי האמונה פוגם בהוד.

פעם אחת רבי שלמה מקרלין וכל החסידים ישבו בבית המדרש, ופתאום ראו בחוץ מישהו רץ כמו מטורף חולף על פני הפתח. זה גם דורש דעת מידית, ובאותה שניה רבי שלמה מקרלין צווה לתפוס אותו חזק ולהביא אותו לבית מדרש נגד רצונו. תפסו אותו, והוא התחיל להשתולל נורא, אבל בכח הביאו לבית המדרש והוא אמר להם חלאקה - לגזור לו את השערות הארוכות מיד. כך עשו, גזרו את השערות שלו, וברגע שסיימו פתאום נחה דעתו, הוא נעשה שפוי, והתחיל לצעוק - אוי ווי, מה עשיתי?!הוא היה בדרך לרוץ לכומר, לכנסיה, להשתמד ר"ל. נכנסה בו רוח שטות, והוא רץ לשמד - רבי שלמה מקרלין ראה זאת, ולכן אמר מיד לתפוס אותו ולהוריד את שערותיו, ואז חזר לעצמו והבין שהשתגע על כל הראש.

הסיפור הזה, מכל הבחינות שלו, הוא סיפור של הוד. שמד זה פגם בספירת ההוד - אין "הודי נהפך עלי למשחית כל היום דוה" יותר מההודיה ההפוכה. בגוף ההוד זה מערכת החיסון, וכשמערכת החיסון חולה היא לוחמת נגד עצמה - מכחישה את עצמה ומתייחסת לאויב כאוהב ולאוהב כאויב, הופכת את היוצרות לגמרי. גם כתוב שאין אשה מנאפת - וכמובן אותו דבר לגבי איש, רק נאמר בפרשת סוטה - אלא אם כן נכנסה בה רוח שטות. אומרים על אשה - אף שנכון גם לגבי איש - כי "איהי בהוד", זו תופעה של שיבוש והיפוך בספירת ההוד, ספירה נשית, ולכן צריך הרבה שמירה. כמו שכתבתנו באריכות בספר על הרפואה שיש מחלות פיזיות שהן דווקא מחלות נשיות הקשורות באי תפקוד והיפוך של מערכת החיסון. גם כאן, יהודי (מודה בה' ובתורה) שפתאום נכנסה בו רוח שטות ורץ לכומר - אין פגם בספירת ההוד יותר מזה. זה שרבי שלמה מקרלין תופס את זה, ובכח תופס אותו - הוד זה סניף וענף הגבורה, שנזקקים כאן למעט ממנה. גם אצל הלוים, שהם מהגבורה, צריך לגזור את השערות - שערות זה הרהורים (לשון hair, כנודע), לגזור את השערות זה להוריד ממנו את כל ההרהורים בישין, ואז נחה דעתו והוא חוזר לעצמו. גם הריצה, גם מה שקרה, וגם איך שהצילו - הכל תיקון ספירת ההוד.

יסוד:

בספירת היסוד יש גם סיפור נורא יפה. אמרנו שבמדה מסוימת עיקר הבחינה של רבי שלמה מקרלין זה יסוד - טפח למעלה מהקרקע, כפי שהתבטא אדמו"ר הזקן. יסוד קשור לטהרת הברית (כפי שספרנו גם על אור החיים הק', והרבה מאד פעמים), וכאן זה גם סיפור חב"די - סיפורים שקשורים לנסיעותיו בחיפוש מקום.

תוך כדי נסיעותיו הגיע לעירה בשם פוסטוב, וחיפש אולי זה המקום הטוב בשבילו. התאכסן שם בבית של אחד היהודים החשובים שם, שעדיין לא היה חסיד - ר' יהודה פוסטובער. כשהגיע שאל אותו איפה המקוה של פוסטוב - עירה לא גדולה - ור' יהודה אמר לו שאין כאן מקוה (אולי לא היה מקוה גברים, אלא רק מקוה נשים), ומשמע שאמר זאת קצת בציניות (כי לא חסיד בנתיים, והגברים המתנגדים לא צריכים מקוה). אחר כך רבי שלמה מקרלין שאל אותו אם יש נהר - רוב העיירות ברוסיה ליד נהר - וענה לו בציניות שזה מקום בלי נהר. שאל אותו הלאה - אין כאן איזה באר מים חיים? משהו ששותים ממנו. הוא גם כן צוחק עליו, ואומר בנים של ציניות שיש באר מים חיים אחד - אצל הכומר, שהוא שונא יהודים כהמן, יש בחצרו באר מים. הוא שמע שיש באר מים חיים אצל הכומר, והוא נוסע בקביעות עם חסידיו, אז בקש מרבי יהודה פוסטובער שיביא כמה סדינים, לשם צניעות, והולכים לשם. הרבי אמר אז החסידים עושים - לא דפקו בשער, כמובן, אלא פשוט פרצו לחצר הכומר שונא היהודים כהמן, פורשים את הסדינים מסביב והרבי נכנס, מתפשט וטובל, ועולה. הדבר הזה היה חידוש כל מופלא בשביל העירה, שכל אנשי העירה הצטופפו לראות את המחזה הזה, שהיהודי נכנס לחצר הכומר ועושה זאת (יש כאן

כמה יהודים שאולי הם גלגול של אותו סיפור) - כמובן הם לא נכנסים לחצר, ח"ו. הכומר ובני ביתו יושבים במרפסת, שואפים אויר, ורואים שכל אנשי העיר מגיעים ומצטופפים מחוץ לבית. הולכים לשאול מה קרה, למה כולם באו לכאן, והם אומרים לו - אתה לא רואה? מול עיניך יש יהודי שנכנס לחצר שלך, שם סדינים, התפשט, וירד לטבול בבאר שלך. בני הבית של הכומר פשוט לא ראו זאת - עינים להם ולא יראו - אבל כעת שמע על זה מהאנשים. שמעו את הסיפור - אז מיד הלכו ותפסו אותו. הכומר רצה להרוג אותו, אבל ברגע שראה אותו נפל עליו פחד. הוא שלח אנשים שלו לאכסניא לעצור אותו, אבל גם עליהם נפל פחד נורא - כמו כששלחו לאלישע - וחזרו בידים ריקניות. הכומר הבין שמדובר לא באדם פשוט, שאי אפשר להתקרב אליו, בנוסף על הפלא העצום שלא ראה אותו (כמסופר על פינחס, שהיה כמלאך שלא ראו אותו - **ישראל** בעצם הוא **רואה ואינו נראה**), אז אחרי כל זה הכומר בא לבית של ר' יהודה פוסטובער, כבר כנוע, ובקש מבעל הבית שיבקש מהצדיק - מבין שזה איש קדוש - שהוא רק רוצה לראות את פניו, היות שלא ראה אותו. ר' יהוה פוסטובער העביר את הבקשה, ורבי שלמה מקרלין אמר שבשום פנים ואופן - שאחד ערל טמא רשע יראה את פני?! זה עוד לא הסיפור - הסיפור מה שקרה אחר כך. אותו יהודה פוסטובער, שבזכותו כל הסיפור - הוא שלח אותו לבאר - בא לאורח שלו, אחרי כל הפלא הגדול שקרה, ואומר לו: רבי, יש לי שאלה אחת לשאול אותך, ואני מבקש שתואיל לענות לי. שאלתי - למה הכומר הזה, שהוא איש רשע, שונא ישראל כהמן, ערל טמא, הכיר שאתה צדיק וקדוש, ואני היהודי לא מכיר את זה (אחרי כל הסיפור)? הוא אמר לו (ומסיום זה מובן למה זה סיפור חב"די) בפשטות נוראה, שאתה לא שייך לי אלא למגיד מלוז'נא - סע אליו. כך היה, ובסופו של דבר הוא נעשה אחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן.

כאן רואים שצדיק שולח לצדיק. כל הסיפור הזה הוא סיפור של קדושת הברית, ומי שיש לו קדושת הברית לא פוחד מחיות רעות - כפי שספרנו שבוע שעבר, וכמה פעמים - ולעת הצורך יש לו התכונה הנסית של רואה ואינו נראה. ועוד יותר, הסיפור הזה לגבי מנהג חסידים לטבול במקוה - לטהר את הברית יותר ויותר, ואין קץ לטהרה. למה הצדיק טובל? כי אין סוף למדרגות הטהרה, וכל טבילה כמו עליה מגן עדן לגן עדן. כאן זה להכיר בצדיק - להכיר בצדיק יסוד עולם. זה גם התכונה שלך - במי אתה מכיר. יוצא מהסיפור משהו מאד עמוק וחשוב, שאותו כומר שונא ישראל כהמן כן שייך לרבי שלמה מקרלין ואותו יהודי לא שייך לרבי שלמה מקרלין, אלא לאדמו"ר הזקן של חב"ד. מה זאת אומרת? גם הרשעים, הגוים, הכי גדולים בעולם, גם שייכים לאיזה צדיק. זה חלק מהתיקון, הכח האלקי של אותו צדיק לתקן אותם במדת מה - הוא עשה כאן נס בחצרו, ולא נתן לו לראותו, אבל אותו כומר שהכיר בקדושתו (כמו שרבי יהודה פוסטובער ראה על הכומר שמכיר עמוק בנפשו הגויית את קדושת הרבי) נתקן במדה מסוימת. כשגוי רשע מכיר בקדושת יהודי - סימן ששייך לו. זה גם דבר ששייך ליסוד היסודות של החסידות - כמו שאצל הקב"ה "לית אתר פנוי מיניה", כך גם אצל כנסת ישראל, השכינה הקדושה, וגם בתוך הטומאה, בתוך השירותים, חייבת להיות נשמה יהודית שזה שייך לה. גם הדבר הכי טמא בעולם שייך לתיקון של איזה יהודי, ואם זה יהודי קדוש - גם יש לו איזה זיקה. האבסורד הכי גדול, שכמה שגירש את הכומר - כנראה יש לו קשר אליו. הוא לא התיישב בפוסטוב, אבל למה ה' הביא אותו לשם ב-מב מסעותיו? אפשר לומר שכדי לשלוח ר' יהודה לאדמו"ר הזקן, אבל גם כדי לתקן את הכומר הרשע המרושע, שיכיר שיש יהודי קדוש (לפעמים התיקון להוציא הניצוץ, כאן שיכיר). זה סוג של קידוש ה' - אם ר"י פוסטובער יהיה בגלל זה חסיד שלו אין בזה קידוש ה', אבל אם הכומר מכיר שזה קדוש יש כאן קידוש ה'. קידוש ה' - או שזה בכתר, או בקו האמצעי, כמו שאמרנו שדבקות הרחמים זה בקו האמצעי. גם קידוש ה' כאן זה בספירת היסוד, הצדיק יסוד עולם.

מלכות:

המלכות זה ווארט שהוא בעצמו אמר. יותר מכל הצדיקים בני גילו, הוא היה מלומד בנסים ומופתים. מחד היה בדבקות ורצוא (רק שאמרנו בתפארת שהיה גם שוב בתוך הרצוא שלו, אך העיקר זה הרצוא) - דבקות זה גם דעת (אמרנו שם או רוח הקדש או קדחת - **קדחת = דבקות**), ומאידך בעל מופת. הוא היה אומר שיותר פשוט, ודבר של מה בכך, להיות מחיה מתים, פוקד עקרות, רופא חולים - יותר מלהכניס יראת שמים בלב של יהודי.

בפתגם הזה שלו הוא אמר שהעיקר זה רגל הרביעית של המרכבה - המלכות. כאן יראת שמים זה המלכות, יראה תתאה. ירושלים, שלמות היראה, זה פנימיות החכמה. להחדיר יראת שמים זה התפקיד של המלך - מלך קדוש, ככתוב בדרך מצותיך של הצמח-צדק במצות מינוי מלך, שעיקר ענינו זה להכניס יראת שמים ובטול טבעי בלב של עם ישראל. הוא הזכיר שזה עיקר התכלית, ולכן יותר קשה, אך הזכיר קודם שלושה דברים כנגד האבות - ג המדות העליונות של המרכבה - זה נמסר בצירוף מענין. מחיה מתים זה בחינת יצחק, כידוע שברכת מחיה מתים כנגד הגבורה, כנגד יצחק. פוקד עקרות זה אברהם - ה' פקד את שרה. רופא חולים זה יעקב, כידוע שבברכת רופא חולים מכוונים שם הוי' בחולם - יעקב. מי שקצת יודע קבלה וחסידות יודע שזו ההקבלה שאמרנו. הצירוף שמאל-ימין-אמצע - היו - צירוף ספירת ההוד, "איהי בהוד", הכל חוזר להוד, לעצם היהודי. אומר שהדברים האלה זה שום דבר, דבר של מה בכך, ביחס לעיקר - המלכות, אשה יראת ה' היא תתהלל. "שקר החן והבל היפי" - זה נאמר בבעל מופת, מחיה מתים פוקד עקרות ורופא חולים, אם לא מכניס תוך כדי זה יראת שמים וזה לא תכליתו. כל החן והיפי של מופתיו, אם אין את "אבן מאסו הבונים [אלו האבות] היתה לראש פינה" - רצון להכניס יראת שמים - זה שקר והבל. אבל "אשה יראת ה' היא תתהלל" גם בחן וביפי - אם יש יר"ש, אז למפרע גם כל המופתים זה חן אמת ויפי של ממש.

עד כאן סיימנו את הסיפורים, והיות שהיה כאן יותר מהרגיל זה לקח לנו את כל הזמן. רק בשביל לא לצאת בלי כלום נאמר משהו מהדבר מלכות: השבת הקרובה היא שבת חזק - סיום מטות-מסעי, סוף ארבעת החומשים בהם ה' מדבר (אחר כך משנה תורה, ששכינה מדברת מתוך גרונו של משה). הרבי מסביר שה"חזק" כאן יותר חזק, וזה חל על שלוש המילים האחרונות של החומש - "על ירדן ירחו". הרבי מביא בשם אדמו"ר הזקן בלקו"ת ש"על ירדן ירחו" רומז לתכונה העיקרית של מלך המשיח, ש"מורח ודאין" - "לא למראה עיניו ישפוט לא למשמע אזניו יוכיח... והריחו ביראת ה'". זה הסיום - הכל הולך אחר החיתום, זה חותם חומש זה וכל ארבעת החומשים הראשונים (שיש להם דרגה בפני עצמם ביחס למשנה תורה). זה הכח לצאת מהגלות ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו על ידי משיח צדקנו - הכל תלוי ב"ירדן ירחו", מורח ודאין. לכל אחד יש ניצוץ משיח, אז כנראה יש קצת "מורח ודאין" אצל כל אחד וצריך לגלות. ביטוי זה חוזר שבע פעמים בתנ"ך - כל השביעין חביבין - ואפשר לומר שחסיד חב"ד ודאי ירצה לכוון אותם כנגד שבעת הנשיאים מאדה"ז עד לרבי, והפעם השביעית והאחרונה זה סיום חומש זה. כולם הולכים עם ערבות מואב - שזה עוד ענין - והכל כתוב בשלוש פרשיות אחרונות של החומש, ג"פ בפינחס, ב"פ במטות וד"פ במסעי.

בקיצור הכי נמרץ, הולכים לסיים את הרמב"ם, ובסוף הרמב"ם יש מחלוקת בינו לראב"ד - אולי האחרונה החשובה - האם בוחנים בכך את המשיח. הרמב"ם אומר שמשיח לא צריך להיות בעל מופת כרבי שלמה מקרלין - הכל נראה כ"עולם כמנהגו נוהג", כדעת שמואל - וראייתו שרבי עקיבא הכריז שבר כוכבא מלך

המשיח בלי לבחון אותו. הראב"ד משיג על כך שכתוב שחכמי ישראל שלחו לבחון אותו אם יש לו תכונה זאת, וכאשר ראו שאין לו את זה - הרגו אותו. הרמב"ם כותב הפוך - שלא חכמי ישראל הרגו אותו, אלא מת בעוונות [הרמב"ם אומר שמת "על ידי אומות", יש מדרש שנחש הרג אותו - שלוש דעות איך הוא מת. מאד מענין שהבירור של בר כוכבא זה סיום הרמב"ם, זה הדבר האחרון שחשוב לברר להלכה, בניגוד לדברים אחרים שלא חשוב ולא נדע איך שיהיה עד שיהיה. לכאורה אין מחלוקת במציאות, אבל כאן יש בירור הסטורי שיש בו שלוש דעות - מת ביד ישראל, ביד אומות או ביד נחש (הסימן **אין** או **אני**)]. ה"מגדל עז" שואל - "מה עשה?", בגלל שלא מורח ודאין להרוג אותו?! בכל אופן, באמת יש חז"ל שמשמע כך, אבל הרמב"ם לא כותב כך - חולק על זה, אומר שלא צריך לבחון את המשיח בשום דבר, ובחינתו זה רק ההצלחה תגיד. אם הוא מצליח - משיח. אם לא - לא היה משיח, אלא רק מלך כשר. רק ההצלחה סימן, והכל כדרך הטבע. כשלומדים את הרמב"ם בסוף, ורואים השגת הראב"ד, רואים שיש מחלוקת מאד קיצונית לגבי המשיח. אבל יש פלא גדול, שהרמב"ם כתב עוד דברים חוץ מהיד החזקה, ואחד מחיבוריו החשובים זה אגרת תימן, ששלח ליהודי תימן כדי לסתור אמונתם באיזה משיח שקר (הוא הצליח, ולכן עד היום הזה הוא הפוסק האחד יחיד ומיוחד אצל יהודי תימן), ושם הרמב"ם כותב בפירוש שהמשיח יהיה מורח ודאין - בסתירה לדבריו ביד החזקה (הלח"מ מפרש שלפי הרמב"ם "והריחו ביראת ה'" לא כמ"ד בגמרא שזה לשון ריח אלא לשון ריחיים בצוואתו - כנראה לא ראה את אגרת תימן, כי שם כותב בפירוש "מורח ודאין") - וכותב שזה יהיה סימן לאמיתת יחוסו של מלך המשיח. אם כן, יש לנו בעיה גדולה מאד, שלכאורה הרמב"ם סותר את עצמו - כאן אומר שלא מבקשים ממשיח שום אות ומופת, כלל וכלל, והראב"ד משיג עליו, וכאן אומר הפוך לגמרי, שזה סימנו. איך לצאת מה'פלונטר' הזה - בו עוסק סיום הרמב"ם (וזה פרשת שבוע, צריך להיות מודע שה"חזק" על הביטוי הכי משיחי בתורה, לפי החסידות, ואכמ"ל מה הקשר ל"ירדן ירחו" הפיזי; **על ירדן ירחו מורח ודאין** = **בראשית**, הכולל כל תכלית הבריאה, כמפורש בתקו"ז; אם זה סוף ארבעת החומשים - נעוץ סופן בתחילתן)? רמז לצאת מזה, על פי דברי הרבי שיש שתי תקופות בימות המשיח - בתחלה עולם כמנהגו נוהג, ואחר כך תקופה ניסית. החילוק הזה של הרמב"ם הוא 'שיפוץ' של פירוש הגר"א על הרמב"ם. הגר"א שואל על הרמב"ם, שכאן פוסק "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד", כדעת שמואל, אבל יש דעה ש"כל הנביאים לא נתנבאו [נבואות על טבעיות] אלא לימות המשיח אבל העולם הבא 'עין לא ראתה אלהים זולתך'", ועל כך אומרת הגמרא "ופליגי אדשמואל" (שאומר שעולם כמנהגו נוהג על ימות המשיח, וממילא הנבואות זה אחרי ימות המשיח), והרמב"ם פוסק שם כדעה זו - איך הוא סותר את עצמו? הגר"א הוא הראשון לומר, בישוב הרמב"ם, ש"אלו ואלו" - יש שתי תקופות, תקופת "אחישנה" ותקופת "בעתה", יש משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. אם זוכים בא מיד משיח בן יוסף - אף שנהרג בסוף - ומוציא אותנו משעבוד מלכויות. יותר מאוחר, כשמגיעים לקץ "בעתה", בא משיח בן דוד ויש כל נבואות הנביאים. כך הוא מיישב את הרמב"ם. הרבי לוקח את החילוק הזה ואומר יותר טוב, כי לא חייבים לחלק לשני משיחים - וגם לפי הרמב"ם יוצא שמשיח בן יוסף התחיל מתחילת האלף החמישי, תחילת ימות המשיח. הרבי אומר שיהיו שתי תקופות - אולי הראשונה הרף עין, אולי ארוכה - ומה שמחכים לביאת המשיח, אחרי ש"כלו כל הקצין", זה קודם למצב כדעת שמואל ואחר כך (אולי תיכף) לדעה ש"לא נתנבאו אלא לימות המשיח" וכל הנבואות יתקיימו כפשוטן. כך לגבי "מורח ודאין", מכיון שבסוף הלכות מלכים פוסק כשמואל, לכן חייב לומר שלא דורשים ממשיח אותות ומופתים (כפי שמסבירים האחרונים). במאמר מוסגר: יש לשקול בכלל אם מורח ודאין זה נקרא אותות ומופתים - הרמב"ם אומר

שלא דורשים ממנו אותות ומופתים כלהחיות מתים, ולא מזכיר מורח ודאין. אפשר לומר שמורח ודאין כלל לא אותות ומופתים, אלא אולי כמו להחדיר יראת שמים בלב - להרגיש מאין באת, היהודי, ולתקן אותה - תפקיד המלך, המשיח. לכן יתכן שזה כלל לא אותות ומופתים. אבל אפילו אם יש בזה אותות ומופתים - ברור שהדבר הזה שייך לתקופה השניה בעצם (שיכולה להיות בן רגע). יש בימות המשיח שני ממדים - או אחד אחרי השני, או אחד בתך השני - ובודאי יש לו "מורח ודאין". מה ההוכחה? לפי עוד שאלה - כאן משמע מהרמב"ם שלא רק שלא רוצים אותות ומופתים, אלא סך הכל רוצים מלך מבית דוד שיקום ויעסוק בתורה כדוד אביו, יכוף כל ישראל (בדרכי נעם, כפי שמסביר הרבי) וכו' וכו'. בהלכות תשובה כותב משהו שכאן כלל לא משמע - חכם יותר משלמה המלך, וקרוב בנבואה למשה רבינו. בהלכות מלכים לא רוצה להעביר תדמית זאת, אלא רק משיח שפועל עד להצלחה שמעידה עליו - לא רק שכאן לא מענין אותו שיותר משלמה וקרוב למשה, אלא שזה מפחית. כאן רוצה להגיד רק מה שצריך בשביל התכל'ס - שיקום מלך, ודאי מלא יר"ש ותורה, הלואי כדוד המלך (שלא היה חכם כשלמה ונביא כמשה), ולא יותר ממנו, ויעשה "המעשה הוא העיקר" של החזרה בתשובה, לחימת מלחמות בנין מקדש (ואז ודאי משיח), ואחר כך יקבץ גלויות ויהפוך כל העמים לעבוד ה' שכם אחד. זו עוד דוגמה מפורשת שרואים שאצל הרמב"ם יש שתי גישות לגבי מלך המשיח - אחת לא סותרת את השניה, אלא שניהם יחד - יש את המשיח התכליתי-המעשי, בהלכות מלכים, ויש את המשיח האידיאלי. זה אותו דבר, אבל השאלה מה רואים בו - בהלכות תשובה רואים בו מישהו גדול בחכמה משלמה המלך ונביא קרוב למשה, ואילו בהלכות מלכים לא זה מה שמחפשים בו, מחפשים אצלו הצלחה בעולם הזה, תכל'ס. שיהיה מלך שיתמסר לעם ישראל, ויחזיר את עם ישראל בתשובה וכו' - ברגע שמקיים את השלב הראשון הכל פחות או יותר חלק. אולי בשביל להחזיר את כל עם ישראל בתשובה - שכאן קורה לזה "כופה", והרבי אומר שבדרכי נעם - יתכן מאד (אם מסתכלים על המציאות, עלי ועליך ועל כולם) שצריך בשביל זה מישהו חכם משלמה קרוב בנבואה למשה רבינו, וגם זה חידוש גדול מאד שיעזור. על כל פנים, בהלכות מלכים מדגיש את המעשה, את התכל'ס, ורק במקום אחר מדגיש "מורח ודאין" (באגרת תימן, ובהלכות תשובה מדגיש דמות אלקית של משיח). משה רבינו "איש האלקים" - מחציו ומעלה אלקים ומחציו ומטה איש - וכך מצייר משיח: בהלכות מלכים מצייר מחציו ומטה ובמ"א חציו ומעלה, וכמובן צריך שניהם. מורח ודאין שייך לחציו ומעלה, ולכל יהודי יש ניצוץ מזה. שנזכה תיכף ומיד למשיח הכללי, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו (נגנו "שיבנה בית המקדש וכו'").

כ"ג תמוז

הגה"ק רבי יחזקאל קאצינאלבויגן 'כנסת יחזקאל'

יום ההילולא - כ"ג תמוז

רבינו יחזקאל קאצינאלבויגן נולד בעיר בריסק דליטא, ביום ח"י כסלו שנת תכ"ח או תכ"ט (הוא עצמו מסופק בזה כמ"ש בתחילת צוואתו) לאביו הדיין דמתא הגאון רבי אברהם זצ"ל, ולאמו בת רבי בצלאל בן הגאון רבי בנימין אהרן סלניק זצ"ל - בעל שו"ת 'משאת בנימין'. נפטר כ"ג תמוז תק"ט.

בהגיעו להוראה נקרא לשמש ברבנות בכמה קהילות במדינת ליטא, ביניהם, בעיירה זעטיל ורוז'נאי שבאותו מחוז, ומשנת תס"ד כיהן ברבנות קיידאן ובירז שבזאמוט. בשנת תע"ג "אקריון לי פסוקא

בחלמא או"ה למושב לו", ולמחרת ביום ד' אייר נתעלה על מרומי קרת והוכתר לשבת בראש הקהילה הגדולה אלטונא, אחת הקהילות החשובות ביותר, אשר נודעה בשם - אה"ו, על היותה כוללת עמה את קהילות הקודש האמבורג וואנדסבעק, עליהן הומלץ הפסוק (תהלים קלב, יג): "כי בחר ה' בציון או"ה (-אלטונא, האמבורג, וואנדסבעק) למושב לו".

שלשים ושש שנים מלך רבינו באה"ו עד אחר הגיעו לגבורות, בה חיבר את ספריו: שו"ת 'כנסת יחזקאל' (אלטונא תצ"ב), 'לחם יחזקאל' - על גפ"ת ורמב"ם (לא נדפס), 'מים יחזקאל' - דרושים על התורה (פאריצק תקמ"ו).

רבינו נפטר בשיבה טובה, בהיותו בן פ"א, ביום כ"ג תמוז שנת תק"ט.

תורה מתוך הדחק

אל רבנו נכנס יהודי בקול בכי תמרורים ובפיו סיפור נורא: שכיניו הגויים העלילו עליו עלילת שקר וכי עומד הוא בפני משפט קשה ביותר, אשר גזר דינו הצפוי הוא קשה ביותר. השיב לו אדמו"ר שיסע לעיר שבה יערך המשפט וישכור לעצמו את העו"ד הבכיר ביותר שיכין ויכתוב לו כתב הגנה וישלם לו כמה כסף שידרוש.

הלה לא המתין לרגע ויצא מיד לדרך להגיע לעיר הגדולה בה אמור התנהל משפטו והגיע לשם לפנות בוקר. מיד עם הגיעו התענין על מקום מגוריו של העו"ד, ומיד פנה לביתו והעירו משנתו, ושח בפניו את מבוקשו שיכתוב לו את כתב ההגנה.

כאשר שמע העו"ד המכובד את בקשתו המוזרה בשעה שכזאת רגז עליו - על דברי פעוט כזה שאף הפקיד הזוטר ביותר יכול לכתוב לך אתה בא לעוררני משנתי בשעה מוקדמת כזו?! אך היהודי בשלו, שכן, מצווה הוא ועומד כי רק העו"ד יכתוב לו את כתב ההגנה, כשראה העו"ד כי אינו יכול להיפטר ממנו. אמר לו אם אתה מתעקש שאני אכתוב לך הרי זה יעלה לך ביוקר, ונקב סכום גדול.

היהודי הנידון הסכים מיד לשלם את הסכום הגבוה כפי שנצטווה ע"י הרבי, והעו"ד נעתר לבקשתו וישב לכתוב לו את כתב ההגנה.

באותו לילה מת השופט שהיה עתיד לערוך את המשפט של מיודעינו, ובבוקר עם פתיחת בית המשפט התמנה לא אחר מהעו"ד הנכבד שהיהודי השתמש בשרותיו כממלא מקום זמני לשופט שמת.

היהודי שלא ידע מכלום הגיע לבית המשפט בשעה היעודה, ושם גילה להפתעתו כי את משפטו ינהל לא אחר מאשר אותו עו"ד. כמובן שהשופט -העו"ד היטה חסדו ליהודי הנידון והוציא צדקתו לאור.

גל' ליז'ענסק

הגה"צ רבי שאול משה זילברמן אב"ד וירשוב

יום ההילולא - כ"ג תמוז

הגה"צ רבי שאול משה זילברמן נולד ט"ו באלול שנת תר"י לאביו הגאון רבי יצחק אייזיק אלימלך זילברמן, מחסידי קוצק. נפטר כ"ג תמוז תרצ"ט.

בשנת תרכ"ו בערך, נסע ללמוד בקרושנוביץ אצל ראש הישיבה הגה"ק בעל האבני נזר זי"ע.

בשנת תרכ"ח נישא לבתו של רבי אברהם מיכאל טונדובסקי מדוואר.

בשנת תרמ"ב הועמד ברבנות קוז'מינקה הסמוכה לקאליש. ובעיר זו הקים ישיבה. בזמן זה נפטרה אשתו הראשונה והוא נישא בשנית לחנה לבתו של המקובל רבי חיים הכהן מנובידוואר.

בחודש אדר שנת תרמ"ט, לאחר שהראב"ד רבי יעקב נפתלי זילברברג עזב את וירשוב, נקרא לכהן בה ברבנות. הוא העביר לווירשוב את ישיבתו ומאות תלמידים למדו אצלו בתקופה זו.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה ברח מעירו לאחר שנודע לו שהרוסים מתכננים לתופסו כבן ערובה, על מנת להבטיח שבני העיר לא ישתפו פעולה עם הגרמנים. הוא הגיע ללודז' בה מונה לכהן כראב"ד וכמפקח על הכשרות.

בשנת תר"פ החל להתכונן לעזוב את פולין ובשנת תרפ"ד עלה לארץ ישראל והתיישב בדרום תל אביב. נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ד תמוז תרצ"ט.

נתגלה לי בחלום הלילה

סיפר הגאון רבי מרדכי גנוט שליט"א בעל הלוח הפופולארי "דבר בעתו", בליל שב"ק פר' לך לך בשנת תשס"ד, חלם בחלום הלילה שהוא נכנס להיכל אחד וראה שיושבים שם שלוש גדולי עולם שהיארצייט שלהם בסמיכות זה לזה (חודש חשוון ותחילת כסלו) הלא המה: הגאון גאב"ד טשעבין, מרן רבי איסר זלמן מלצר, ומרן החזון איש זצ"ל.

וביקשו ממנו שיגיד להם דבר חידוש, מספר הגר"מ - מרוב תדהמה והלם ניסיתי להיזכר באיזה קושיא מהגרעק"א וכדו', אך הם ביקשו ממנו שיגיד דבר חידוש משלי. ביקשתי מה' שיעזור לי ובאותו רגע נצנצה במוחי פשט נפלא במאמרם ז"ל (תענית ט.) עשר תעשר בשביל שתתעשר, וכה אמרתי בפניהם: י"ל, 'בשביל' הוא מלשון שביל ודרך, דהיינו שיתן את המעשר בשמחה והנאה, באותו דרך ושביל שעושה פעולות שמביאים לו עשירות שעושה זאת בשמחה והנאה. וקילסוהו, ואז נתעוררתי משנתי, וראיתי והנה חלום.

כאמור היה זה בליל שב"ק פר' לך לך, כעבור שבוע נזדמן לי לעיין בספר פרדס שאול להגרש"מ מוויערשוב זצ"ל (זכה להסתופף בצל הרה"ק השפת אמת מגור זי"ע) בפרשת ראה בפסוק זה, שפירש ממש את אותו פירוש שאמרתי בחלום, ומסיים על זה בספר הנ"ל בסוגריים בזה"ל: "ונתגלה לי בחלום הלילה" עכ"ד. הרב גנוט - בעל לוח דבר בעתו

מה שאמר לו רבו השפת אמת במעלת לימוד משניות

דבר נפלא כתב בספר שו"ת ר' שאול משה (זילברמן אב"ד וויערשוב) בהקדמתו וזה לשונו: פעם אחת הייתי אצל השפת אמת זי"ע, ושאל אותי אם אני לומד משניות. והשבתי לו שקשה לי ללמוד משניות. ענה לי אדמו"ר זצ"ל: היודע אתה שכל הגדלות של הבית יוסף זצ"ל, היה מזה שלמד הרבה משניות. ואני חשבתי שכונתו של האדמו"ר הוא שעל ידי זה זכה שילמד עמו המגיד כידוע, הוסיף השפת אמת ואמר: כוונתי לגדלות בנגלה.

האיסור כחומת ברזל

סיפר החסיד ר' בן ציון אוסטרובער זצ"ל, שנשמע מפה קדשו של הרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א אשר הוא תלמיד הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זיע"א, והיה זה לחידוש, כי הלא אך מלאו לו י"ב שנה בעת

הסתלקות הרה"ק מקאצק. ואחר כך נתוודע שכוונת קדשו בעקבות המעשה שהתרחש באחת מנסיעותיו לקאצק, שאירע ונגנב מהבית גביע כסף. המשמש ר' פייבל סיפר לפני הרבי מקאצק על דבר הגניבה, והוסיף שאין זה לפלא, כי מסתובבים כאן אנשים בלי שום פיקוח והכל כהפקר בלי שמירה. הפסיקו הרה"ק מקאצק והרעים עליו בקולו: אהה, הפקר? והלא נאמר לא תגנובו! ואמר השפת אמת, שבשעה ששמע את הדברים יוצאים מפי קדשו, ראה לנגד עיניו חומת ברזל גדולה וחזקה, העומדת ומונעת מבני האדם לעשות מעשה גניבה. וללמד, כי אזהרת התורה הקדושה על הדבר במצות לא תעשה, עליו להיות בפני האדם כמחיצה של ברזל שלא יוכל בשום אופן לעבור על דברי התורה.

וסמוך לתקופה ההיא, בעת אשר ישב ה'שפת אמת' אצל מלמדו ולמדו על ענין חטא עץ הדעת, הפליא הילד כשהשמיע הסבר על חטא הנחש, שענין החטא הוא מה שאמר 'אף כי אמר אלוקים', לומר שאפילו אם אמר כן האלוקים, מה בכך. וזו היא זוהמת הנחש שהכניס בלבבות שאף כי אמר אלוקים, בכל זאת אין זה דבר מוחלט ('ממעונות אריות').

על הפסוק (דברים יב יז): 'לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ מַעְשַׂר דְּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ וְכָל נְדָרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹּר וְנִדְבֹתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדֶךָ', ופירוש רש"י: רבי יהושע בן קרחה אומר, יכול אתה אבל אינך רשאי, כיוצא בו (יהושע טו סג) ואת היבוסי יושבי ירושלים לא יכלו בני יהודה להורישם, יכולים היו אלא שאינן רשאין, כתב לפרש הגאון רבי שאול משה זילברמן זצ"ל בספרו 'פרדס שאול' (פרשת וישב): והיינו דהוי קשה לו הלשון 'לא תוכל', לזה פירש כן, והיינו כי כך היה רצון השי"ת אשר כל איש ישראל יהיה כל כך דבוק במצוות השם, כי מה שאינו רשאי יהיה נדמה אצלו כאילו אינו יכול לעשות כלל הדבר הזה. וכמו ששמעתי בשם מרן הרב הקדוש מגור בעל החידושי הרי"מ זיע"א, שאמר שזה שישראל מכונים בשם 'אום אני חומה', היינו מה שאסור להם לעשות נדמה להם כחומה שאינו יכול לעבור על זה, וזה נראה הפירוש במדרש 'אם מעמיד דברים כחומה נבנה עליה טירת כסף', עיין שם. וזה שפירש רש"י ז"ל 'לא תוכל' - שאין רשאי. ספיר ויהלום פר' ראה תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מנחם אב

א' אב

הרה"ק רבי שלמה הלברשטאם האדמו"ר מבאבוב

יום ההילולא - א' מנחם אב

הרה"ק רבי שלמה הלברשטאם זצוק"ל נולד בעיר באבוב בר"ח כסלו שנת תרס"ח לאביו הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב הי"ד זצוק"ל שהיה בנו של האדמו"ר מבאבוב הראשון רבי שלמה זצוק"ל בנו של הרה"צ רבי מאיר נתן שנפטר בצעירותו בחיי אביו בעל ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע. נפטר א' אב תש"ס

במלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ה נמלט אביו עם כל משפחתו לווינה שבאוסטריה, ומשם למארינבד שבצכוסלובקיה ולאחר ג' שנים חזרו לבאבוב.

בשנת תרפ"ח נשא לאשה את בת דודו הגה"צ רבי חיים יעקב טייטלבוים זצ"ל נכד הישמח משה ורב דקהל לימינוב.

בסוף שנת תרצ"ט כשפרצו הנאצים ימ"ש לפולין, נמלט האדמו"ר רב"צ הי"ד עם משפחתו לכיוון רומניה ורוסיה והלכו נעים ונדים עד שהגיעו ללעמבערג. שם בלעמבערג נהרג האדמו"ר ר' בן ציון זצוק"ל על קידוש השם יחד עם בנו ר' משה אהרן זצ"ל ביום ד' אב תש"א, ה' ינקום דמם. כל משפחתו נספתה בשואה הי"ד, והאדמו"ר ר' שלמה זצוק"ל נמלט רק עם בנו הילד האדמו"ר ר' נפתלי צבי זצוק"ל לכיוון אונגארן ונדד משם מעיר לעיר עד שעבר את גבולות רומניה והתחבא בבוקרסט הבירה עד סוף המלחמה.

באדר תש"ו הגיע לאמריקה, נשא בזיוו"ש את בת האדמו"ר מציעשנוב-טומאשוב זצ"ל. שם הקים מחדש את חצר באבוב לשם ולתפארת.

התגלה כאחד מקברניטי היהדות החרדית. ונתפרסם בגדלותו וקדושתו, עבודתו הנשגבה, מדותיו הנפלאות, ובאהבתו המופלאה לכל יהודי. נסתלק לשמי רום בר"ח מנחם אב תש"ס.

לימוד זכות נפלאה על בחור, שלא לזרקו מהישיבה

בתקופה הראשונה אחר המלחמה, כאשר ישיבת באבוב עדיין עמדה בוועסט סייד, סבלה ההנהלה מבחור פלוני שהתנהג בצורה מאוד לא ראויה, ולישיבה קשה מאוד להחזיק אותו. פנה המנהל הרב זושא פאללמאן ז"ל, לכ"ק האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, והסביר לו, כי לדעתו יש לגרש את הבחור הזה מהישיבה. אבל בכל פעם שר"ז דרש כנ"ל, ביקש הרבי כי יש תקוה הימנו, ושעדיין יש להחזיקו בישיבה.

פעם אחת הסתכסך הבחור הנ"ל עם בחור אחר, וברוב כעסו לקח מסמר ותקעו בתפיליו של הבחור עליו חרה אפו, ר"ל.

לקח המנהל הרב פאללמאן את התפילין והראם לכ"ק מהרנ"צ מבאבוב זצ"ל, ושניהם הלכו אל כ"ק מהר"ש מבאבוב ואמרו: ירא נא הרבי וישפוט, הגם עתה עדיין עלינו להחזיקו בתוככי הישיבה?

שקע הרבי ברעיוניו, ואמר שברצונו לחשוב כיצד אביו כ"ק הקדושת ציון זצ"ל היה מתנהג במקרה כזה.

לאחר כמה דקות קרא ואמר: הרי גם הקב"ה מניח תפילין, והגמ' אומרת (ברכות ו.) "תפילין דמרי עלמא מה כתיב בה - מי כעמך ישראל", עכשיו נתבונן, כמה מסמרים כבר מסמרנו בתפילין של הקב"ה (בשגגותנו ובזדונותינו), האם הקב"ה גירש אותנו מעל פניו?

ד' אב

רבי בן ציון הלברשטאם הי"ד האדמו"ר מבאבוב

יום ההילולא - ד' מנחם אב

מכונה על שם ספרו **הקדושת ציון**. י' באייר תרל"ד, 1874 - ד' במנחם אב תש"א, 28.7.1941. היה האדמו"ר השני מבאבוב, ומקים רשת ישיבות עץ חיים בגליציה.

נודע בעבודת הקודש שלו, ודברי תורתו נדפסו בספר "קדושת ציון". חיבר ניגונים חסידיים, הידועים בקרב חסידות באבוב. היה גם בעל חוש ציור.

נולד בבוקובסק שבגליציה לאדמו"ר מבאבוב רבי שלמה הלברשטאם (תר"ז-תרס"ה) ולרבקה הענא. נשא את תרצה בתו של רבי נפתלי ממעליץ ובזיווג שני את חיה פראדיל (נפטרה בט"ז באדר ה'תשל"ד)

בת דודו רבי שלום אליעזר הלברשטאם ממנה נולדו לו ילדיו. בשנת תרנ"ב (1892) עבר אביו מוישניצה לבאבוב בשל מחלתו, (העיירה באבוב נחשבה למקום שקט יותר ובריא יותר עבורו), אז עמד רבי בן ציון בראשות הישיבה בעיר, לאחר זמן מה החריפה מחלת האב, ורבי בן ציון קיבל על עצמו את רבנות באבוב במקומו. בא' בתמוז תרס"ה (4 ביולי 1905) נפטר אביו, והחסידים הכתירו אותו כאדמו"ר מבאבוב.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה היה רבי בן ציון פליט באימפריה האוסטרו-הונגרית. הוא שב לפולין לאחר המלחמה, אז הקים מחדש את הישיבה בבאבוב, וקרא לה "ישיבת עץ חיים". הישיבה מנתה 300 בחורים. בהמשך הקים עשרות סניפים ברחבי גליציה ופולין והשפעתו על הנוער הייתה מרובה, ורבים שהתרחקו מדרך התורה, חזרו בתשובה בזכותו. השפעתו התפשטה במערב גליציה, וחסידות באבוב הייתה לחסידות הגדולה ביותר באזור.

ניגוניו בחסידות חב"ד

רבי בן ציון הלברשטאם הלחין למעלה מ-126 ניגונים, שניים מלחניו הפכו לחלק בלתי נפרד מניגוני חב"ד ליובאוויטש, הניגון בך ה' חסיתי והניגון פרזות תשב ירושלים.

הניסיון להצילו מהמלחמה

הרבי הריי"צ עמל להצלת האדמו"רים שנשארו בארצות הכבושות על ידי העמלקים-הגרמנים ימ"ש.

בין האדמו"רים שהרבי הריי"צ השתדל בעד הצלתם, היה רבי בן ציון מבאבוב.

כבר ביום בו הגיע אדמו"ר הריי"צ לניו יורק - בט' באדר ב' ת"ש - החל במאמצים הכבירים למען הצלתו של האדמו"ר רבי בן ציון הלברשטאם בעל ה"קדושת ציון" מבאבוב. אדמו"ר הריי"צ ביקש מעורך הדין יקותיאל (סעם) קרעמער להכין בכתב דו"ח מפורט ממהלך הפעולות והניסיונות שנעשו למען הצלתו שלו-עצמו ולמסור את הדו"ח לחסידי באבוב, כדי שילמדו ממקור ראשון על דרכי פעולה אפשריות במקרה שלהם.

מר קרעמער עמל על הכנת מכתב מפורט בן תשעה דפים, בו תיאר את כל הקשרים שנוצרו והופעלו למען הצלת הרבי. הוא מנה את שמות האישים הרבים שהיו מעורבים בהצלה ופירט את התהליכים שנדרשו לקבלת אשרות היציאה והוויזות.

בעקבות זאת נרתמו החסידים ביתר שאת במאמציהם לחלץ את רבם מאירופה הכבושה. מאמצים אלה נמשכו כשנה אך העלו חרס.

בשלב זה ניסה אדמו"ר הריי"צ פעם נוספת. הוא פנה לעסקן מר אשר רבינוביץ בבקשה שייפגש עם אשת נשיא ארה"ב, הגברת אלינור רוזוולט. שהייתה בעלת השפעה על בעלה הנשיא פרנקלין רוזוולט בפרט ועל הממשל בוושינגטון בכלל, בתקווה לגייסה למאמץ ההצלה של הרבי מבאבוב.

הפגישה אכן התקיימה בוושינגטון והשתתפו בה חתנו של הרבי, הרב חיים שמריהו גוראריה, הגאון רבי אפרים אליעזר יאלעס, מר אשר רבינוביץ ועוד.

להלן אחד המכתבים אודות האדמו"ר מבאבוב שנשלחו למרת רוזוולט:

"יום שלישי, 18 במרץ 1941. לכבוד אשת נשיא המדינה, אלינור רוזוולט, הבית הלבן.

הנידון: בקשת עזרה מהרוסים עבור האנשים דלהלן:

1) בן ציון הלברשטם, בן 67. ידוע בכינוי 'האדמו"ר מבאבוב'. אחד מגדולי הרבנים בפולין. מכובד בקרב אלפים מעם ישראל. חכם גדול ומלומד בתלמוד. כתובתו (בחלק ממדינת פולין הנמצאת תחת כיבוש רוסיה): מ. ברונר, לבוב, רחוב זויקבסקא 5. חלק מבני משפחתו נמצאים איתו, אחרים בבאבוב וחלקם בגלות בסיביר. הרבי עצמו עלול להישלח לסיביר על ידי הרוסים עקב עבודתו בהפצת היהדות ועקב היותו רבם של חסידים רבים..."

בסופו-של-דבר, ההשתדלות אצל הגברת רוזוולט לא הועילה, והאדמו"ר מבאבוב נהרג על קידוש ה׳ ביום ד׳ מנחם אב תש"א.

רבי בן ציון ורבותינו נשיאינו

באגרות קודש להרבי הריי"צ, מופיע מכתב שכתב לרבי בן ציון מבאבוב, ובו מכנה את רבי בן ציון בתארים נדירים: **" כ"ק ידיד עליון וידידי עוז, הרה"צ והרה"ק הנודע ומפורסם לשם תהילה ותפארת, גזע תרשישים, בנשק"ע (=בנם של קדושי עליון) כקש"ת מוהר"ר בן ציון הלברשטאם שליט"א "**. במכתב זה כותב לו הרבי הריי"צ בעניין גזירת השחיטה שהייתה אז באירופה. בשנת תשי"ח, שוחח הרבי עם רבי שלמה מבאבוב, בנו של רבי בן ציון, אודות הדפסת תורותיו של אביו, ועודדו לעשות זאת, וכן עוררו להעלות על הכתב מן הזיכרון את דברי התורה שעדיין זוכרים מרבי בן ציון, ושעוד לא נרשמו. (רבי שלמה הדפיס בהמשך, בשנת תשכ"ז, את התורות בספר "קדושת ציון")

"מר גוטר, באנו לעקל את רכושך", הנחית קצין המשטרה קליפובסקי את הבשורה הקשה על ראשו של ר׳ הרשל גוטר, תושב קששוביץ׳ שבפולין, שפתח לפניו את דלת ביתו.

"אני לא מבין", מלמל היהודי, ופניו חיוורות כסיד. "כבר הוכחתי שהמס שהושת עליי מקורו בטעות אומללה. חנותי אינה רווחית במידה שמאפשרת לשלם מס גבוה כל-כך!".

הרשל קם ממקומו וניגש לארון המסמכים. בעת מרוצתו הוסטה המפה שהייתה פרושה על מכונת התפירה ונפלה על הרצפה. על המפה האדומה היה רקום עיט לבן מלכותי, סמלה של ממשלת פולין.

"הנה המסמכים. ראה בעצמך שכל דברי אמת", אמר הרשל בסערת נפש, בעודו פוסע אל הקצין. בלי לשים לב דרך על המפה שעל הרצפה.

"עצור!", שאג עליו קליפובסקי.

"מה קרה?", תהה הרשל, נדהם.

"יהודון חצוף! הרגע ביזית את סמל ממשלת פולין לעיני קצין וחבורת שוטרים", הוסיף הקצין לצעוק.

הרשל השפיל את עיניו ארצה. רק עכשיו הבחין במפה שתחת כפות רגליו. ליבו החסיר פעימה. לא היה לו ספק שקליפובסקי האנטישמי ינצל הזדמנות כזאת עד תום.

הסבריו של הרשל האומלל לא הועילו. אזיקים הונחו על ידיו והוא הובל לתחנת המשטרה, להליך שיפוט מהיר. השופט גבה את עדות השוטרים, והשית עליו שנת מאסר בפועל. צו העיקול שהוטל עליו נהפך כעת לבעיה הקטנה של הרשל, שעתיד לבלות שנה תמימה בחברת רוצחים וגנבים.

הוא מיהר לשכור עורך דין בניסיון לערער על העונש. עורך הדין הסביר לו כי העונש המרבי על ביזוי הדגל הוא שלוש שנות מאסר, וכי ייתכן שבערעור יושת עליו העונש המלא. בכל-זאת החליט הרשל לנסות לערער.

הוא החליט לצאת לטשיבין, שאליה העביר את חצרו רבי בן-ציון הלברשטם, האדמו"ר השני לחסידות בובוב, לבקש את ברכתו.

"כך עוללו ליהודי?!", נזעק הרבי, והתהלך בחדרו כרוח סערה. לאחר מכן אמר להרשל: "השם יתברך יעזור שתצא זכאי מכל אשמה". הרשל הנרגש השיב 'אמן', ופסע בהכנעה לעבר הדלת.

"זה עתה נצנץ במוחי רעיון", נשמעה פתאום קריאת הרבי. הרשל חזר, והרבי שטח באוזניו את התכנית שטווה, והורה לו למסור אותה לעורך דינו.

יום המשפט הגיע. הקצין קליפובסקי והשוטרים שהיו עימו, ששימשו עדי ראייה, תפסו את מקומם. "ליהודים אין טיפת כבוד למדינה", הרעים התובע בקולו. הוא נופף בידו לעבר הרשל המפוחד והמשיך: "אבל הוא הגדיל לעשות, ודרך ברגל גסה על הדגל שלנו ורמס אותו בביזיון. יש להשית עליו שלוש שנות מאסר, למען ישמעו ויראו".

"יסלח לי כבודו", פנה אליו עורך דינו של הנתבע, בטון רגוע ושלֵו, "אבל אני סבור שדווקא נסיבות המקרה מוכיחות את ההפך. כמה אנשים רוקמים על מפה בביתם את הסמל הפולני? וכי אין זו הוכחה להזדהותו המלאה עם מדינתנו?!".

"אם כן, מדוע דרך על הסמל?", קטע אותו התובע.

"הוא לא שם לב, הוא בן-אדם", השיב הסניגור, "באו לעקל את רכושו והוא היה נסער".

"אילו זה היה ספר התורה שלהם, לא היה דורך עליו בלי לשים לב!", הטיח התובע בתרועת ניצחון. ניכר היה שעשה שיעורי בית לקראת המשפט.

"אין לך שום דרך להוכיח שהמעשה נעשה בכוונה", סנט בו עורך הדין, "וכי מעולם לא דרכת בטעות על חפץ בביתך?".

הדין ודברים בין הצדדים נמשך, ולבסוף הצליחה שלוותו של עורך הדין להוציא את התובע משיווי משקלו. הוא שלח יד רוטטת לכיסו, הוציא קופסת סיגריות יוקרתית, משך מתוכה סיגריה ונעץ אותה בשיפולי שפתיו.

לרגע הזה חיכה עורך הדין. הוא ניגש אל התובע והושיט לו בנדיבות קופסת גפרורים. בקופסה היה גפרור אחד בלבד.

התובע הוציא את הגפרור, הצית אותו והעלה אש בסיגריה. בצעדים מדודים פסע לעבר פח האשפה הקרוב והשליך את הקופסה הריקה לתוכו.

באותו רגע הדהדה באולם קריאה דרמטית: "רבותיי, ראיתם מה קרה כאן?". זה היה קולו של עורך הדין. "מה קרה?", שאלו השופטים. עורך הדין ניגש לפח האשפה, הוציא את קופסת הגפרורים והציגה לעיני הנוכחים.

על הקופסה התנוסס סמל מוכר: עיט לבן, מלכותי, סמל ממשלת פולין. "זה עתה טען התובע הנכבד שהסמל הזה נערץ בעיניו כמו ספר התורה היהודי. אם כן, כיצד השליכו לפח האשפה, בביזיון?!".

חיוך קל עבר על פני השופטים. כל מילה נוספת הייתה מיותרת. התרגיל המחוכם שהגה האדמו"ר מבובוב היה שווה יותר מאלף נימוקים משפטיים מפולפלים. התובע ירד מהדוכן בבושת פנים, והמשפט הסתיים בזיכויו המוחלט של הרשל.

"הייתה ליהודי סייעתא דשמיא מיוחדת שעלתה על דעתי העצה הזאת", הגיב ואמר האדמו"ר כשנתבשר על דבר הזיכוי. (על-פי 'פרי הכרם', 'המבשר')

ה' אב

המקובל האלוקי רבי יצחק אשכנזי האר"י משיח שבדורו

יום ההילולא - ה' אב

ב מנחם-אב סז - רמת אביב
סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום ששי זה ההילולא של האר"י הקדוש, ה מנחם אב. ספרנו לילדים סיפור ארוך, וכמה נקודות ממנו תחזורנה בהמשך דברינו. כמנהגנו בזמן האחרון, אנו מנסים לקחת כמה סיפורים ולעשות מהן פרצוף, כדי לשקף כל תכונות הנפש של הצדיק.

כתר:

אמרנו לפני שבוע שאצל כל צדיק שהוא צדיק משיחי - שענינו במודע להחיש את ביאת משיח (ומי שהכי מרגיש את הנחיצות להביא את המשיח הוא עצמו משיח, סימן שאותו צדיק מרגיש את המשיח שבו) - זה הכתר שבו. הכתר לא מודע, לכן יש צדיקים שאין להם במודע את המשיחיות - זה ודאי נמצא, זה חלק מאמונת ישראל, אבל זה הכתר הנעלם. יש צדיקים שהכתר אצלם בגלוי, העל-מודע גלוי, והם מרגישים את המשיח שבהם. מי כמו רבינו האריז"ל, שבפירוש אמר על עצמו שהוא משיח בן יוסף. זה שיכול להזדהות עם משיח בן יוסף זה הכתר שלו. אם הוא משיח בן יוסף צריך להיות משיח בן דוד, והוא קוה - וגם מסר בפירוש - שבכחו של תלמידו היקר רבי חיים ויטאל להיות משיח בן דוד. אני הרב, הרבי, משיח בן יוסף, ואת התלמיד, אם תזכה ואם הדור יזכה, תוכל להיות משיח בן דוד. לדאבוננו, הדור לא זכה. בכל אופן, זה שהוא משיח בן יוסף, ורואים שתפקידו על פי האמת - על פי תורת הסוד - לגלות רזין דרזין דאורייתא, לא כמו מי שחושב שמשיח בן יוסף זה ענין גשמי. לא מזלזלים בגשמיות, זה תכלית הכוונה, אבל ראשית החזון זה משיח בן יוסף המגלה רזי תורה.

כאן נשאלת שאלה, הצומחת מהסיפור הארוך שספרנו לילדים, שהנקודה הנוגעת שם לענייננו, שהאריז"ל פעם שלח שני תלמידיו הגדולים - מוהרח"ו ועוד אחד - מצפת עיה"ק, על עניים, לטישוביץ בפולניה, ואמר להם שמשיח בן יוסף שם, עומד להסתלק, ואם תזכו תמצאו אותו עוד בחיים ואם לא תזכו תמצאו

אותו אחר הסתלקותו. וכך הוה, שמצאו אותו אחר הסתלקותו. איך זה יתכן? יש שני משיח בן יוסף באותו דור? הרי זה היה בחיי האריז"ל - בשנתו האחרונה, בה מסר את כל הקבלה למוהרח"ו. האר"י היה במצרים, ובגיל 36 התגלה לו אליהו הנביא ואמר לו - דע לך שיש לך עוד שנתיים לחיות, אתה עתיד להסתלק בגיל 38, ולכן אתה צריך עכשיו לקום ולנסוע לצפת, שם מחכה לך תלמיד שיפרסם את לימודך בכל העולם, ושמו חיים ויטאל. אף על פי כן, כשהאריז"ל הגיע לצפת - מיד קם ונסע לצפת - הוא לא הזמין אותו, אלא חיכה שיבוא מרצונו, וזה לקח חצי שנה (שליש מהזמן שיכלו להיות ביחד התפספס כי מוהרח"ו לא בא מיד - לא הבין שהאריז"ל גדול ממנו בקבלה). עכ"פ, בשנה האחרונה מוהרח"ו ועוד אחד נשלחים למבצע מיוחדת בפולניה, שליחות סודית שתחילתה להגיע לאותו צדיק נסתר, חיט פשוט, ששוכן בירכתי טישובין, והוא משיח בן יוסף בדורו (כפי שכתוב עד היום על המצבה שלו, וארבע אמות סביבה פנויים מכל צד, בגלל גילוי האר"י). איך מסבירים שהוא שולח למשיח בן יוסף בעוד הוא עצמו משיח בן יוסף?

הוואר הוא כך - לפעמים יש שני צדיקים הכי גדולים שחופפים בזמן, ואף על פי כן יש קדימה ואיחור, ולא נוגעת מלכות במלכות אפילו כמלוא נימה. מלוא העוצמה ומלוא הכתר עובר לזה שמחכה בשקט רק אחרי פטירת קודמו - יש גם סיפורים בחז"ל על תנאים ואמוראים, שהיה מי שחכה כך וכך שנים להסתלקות חברו ואז קבל כתר ההנהגה. כל הזמן היה ראוי להנהגה, ורק גורל מהשמים מי זוכה ראשון - תמיד רואים שמי שיפטר ראשון צריך לזכות ראשון. לכן, עד שלא נפטר אותו צדיק מטישוביץ הכתר המושלם של משיח בן יוסף עוד לא עבר לאר"י. איך הוואר הזה עוזר לנו להבין את הסיפור? השליחות העיקרית היתה לבטל את הגזירה שהמהרש"ל חשב לשים את האר"י בחרם על כך שמגלה נסתרות שבתורה (כתכנית המהרש"ל לשבת אחרי שבת עם הרמ"א ועוד אחד לבי"ד ולהחרים את האר"י - דבר שהאריז"ל הקדים לו רפואה ביום ששי ובשבת, על ידי שהראה למהרש"ל מיהו דרך תלמידיו). כנראה שלפני שהכתר המושלם של משיח בן יוסף לא עובר לאר"י הוא לא יכול גם לשכנע את המהרש"ל מי ומי, כלומר, לבטל את סכנת החרם שחשבו להטיל עליו. זה ודאי שבשידור הרוחני, בטלפתיה בין הצדיקים, גם האר"י ידע מזה וגם הצדיק מטישוביץ ידע מזה (צדיק שבצלילות דעת מלאה, מאה אחוז "ביי זיך", שם קש על הרצפה והחזיר נשמתו לבורא עולם). הוא ידע מה קורה והאר"י ידע מה קורה - הגיע הרגע להעביר את הכתר, כדי שהאר"י יוכל להמשיך ביתר שאת וביתר עז לגלות רזי תורה צריך לקבל את מלוא עוצמת כתר משיח בן יוסף, ורק אז יהיה לו ולתלמידיו כח להשפיע על המהרש"ל לא לשים אותו בחרם. אם כן, זה ממש מפתח פנימי מאד מאד להבין את הסיפור הזה, בכך שהאריז"ל אומר על עצמו שהוא משיח בן יוסף, והרי לא יכול להיות ממש באותו זמן בשלמות שני משיח בן יוסף.

הרווחנו מזה עוד משהו: האריז"ל אמר לתלמידים שאם ימצאו משיח בן יוסף זה סימן טוב, אך לא זכו לכך. בסיפור לא יודעים מה היה קורה אם היו מוצאים אותו בחיים, אבל לאור מה שאמרנו - שהסתלקות אותו צדיק זו הכתרת האר"י בעצמו - היו זוכים למעין "פי שנים ברוחך", כמו שנאמר לגבי אלישע ואליהו הנביא אם רואים את הרב מסתלק. כאן זה לא הרב, אלא המלך הקודם, ובודאי יש קשר וזיקה בין הנשמות. אם היו רואים הסתלקותו, שהוא עצמו בחינת הרב שלהם, היו זוכים למעין הסתלקות אליהו הנביא - שאז זוכים לפי שנים - וגם היו חוזים בהכתרת האר"י. כשהוא שלח אותם - חזקה שליח עושה שליחותו, ו"שלוחו של אדם כמותו ממש", אך זה לא אותו משלח לפני הסתלקות הצדיק מטישוביץ כמו שהוא לאחר ההסתלקות, כי המשלח זוכה לתואר נוסף. אם היו זוכים יש לומר שהסימן היה שבכח ה"פי

שנים ברוחך" מוהרח"ו היה זוכה לממש את הפוטנציאל שלו להיות משיח בן דוד ביחס לאריז"ל, משיח בן יוסף. היות שלא זכו לכך, הגיעו שניה אחרי זה, לכן הוא פספס זאת.

כל זה שהאריז"ל אומר על עצמו שאני משיח בן יוסף - זה הכתר, זה העל-מודע שלו.

חכמה:

כמו שלפני שבוע, כשדברנו על רבי שלמה מקרלין, היה יותר מסיפור אחד לספירה - כך לגבי האריז"ל, שודאי יש עליו אין ספור סיפורים וענינים כדי להבין מהותו, עד כמה שדל שכלנו יכול לתפוס מהות הצדיק הזה. אמרנו כמה פעמים שהחכמה של הצדיק זה השבת שלו - שבת זה מוחין דאבא, בחינת חכמה. יש אפילו כזה ביטוי בחסידות, שצדיקים אומרים על עצמם "השבת שלי" (מיינע שבתים) - אופי השבת של הצדיק זה משהו מיוחד, וזה משקף את פנימיות החכמה שלו, שבעצם בפנימיות החכמה יש את העונג, שזה עונג שבת. יש שתי מצוות - כבוד שבת ועונג שבת. כבוד שבת זה בקבלה בסוד **כבוד** עילאה - **לב** נתיבות חכמה. עונג שבת זה הארת עתיק שבתוך החכמה - בחינה יותר פנימית. עונג שבת, שבא מהכתר, מתלבש בתוך כבוד השבת - אבל הכל זה חכמה. אחד מגדולי החסידות, בעל ה"באר מים חיים", שהזכרנו אותו לפני שבוע-שבועיים, כתב גם ספר "סדורו של שבת". אצלו שבת היה משהו מאד מיוחד, כל חייו היו סביב שבת, והכי מפורסם אצלו שראו במוחש בעינים שאחרי שיצא מהמקוה כשטבל לפני שבת הוא גבה בקומה שלמה, בראש שלם, בגשמיות, וכשעשה הבדלה ירד בראש - זה סיפור עליו, זי"ע. בכל אופן, הוא היה אומר לגבי שבת, שאם היה לי חוש בנגינה - מה שלא חונן בו - אז מכניסת השבת שלי ועד סופה, עשרים ושש שעות רצוף, לא הייתי ישן ולא אוכל (אף על פי שיש מצוה לאכול) ולא מתפלל (ודאי יש מצוה להתפלל) אלא רק שר ומנגן. כל המעת לעת של השבת קדש לא הייתי עושה שום דבר חוץ מלשיר ולנגן. יוצא שעיקר העונג והכבוד של השבת זה נגינה. השבת היא בת זוגנו, ועיקר העונג והכבוד של הכלה שהחתן מנגן לה רצוף, בלי להפסיק, מרוב אהבתו לה. מה זה נוגע לנו? השבת של האר"י גם היתה מאד מיוחדת, ואחד הדברים לגבי השבת שלו, שהוא חבר לנו שלוש זמירות שמופיעות בתוך הסידור שלנו - שיר לכל סעודה משלוש הסעודות (אולי ב"דבר מלכות" נגיע לדבר על שלוש הסעודות). כתב את זה בלשון הזהר, ומי שיש לו חוש - בכלל בסידור של חב"ד, סידור האריז"ל, לא מודפס כל זמירות שבת (ידוע שהחסידים של פעם ידעו בעל פה כל הזמירות ושרו אותן, וזה לא כתוב בסידור כדי שלא יהיה חובה אלא ספונטאני לעתים, וכך הרבי המהר"ש שר זמירות מדי פעם, אך היום לדאבוננו יודעים רק מה שיש בסידור ולא יודעים בכלל שיש זמירות), ומה שכן מופיע כחובה, שוה לכל נפש, זה הזמירות של האר"י. בכלל, האר"י לא כתב את הקבלה. הוא היה רבי אמיתי - רב עם י, כפי שמלמד הבעל שם טוב, שזה נביעת המוחין, נביעת האין סוף. מי שכל הזמן יש לו נביעת המוחין, נביעת הא"ס, בקושי מסוגל לצמצם עצמו לכתוב - לכן הוא כמעט לא כתב, ובלי מוהרח"ו לא היה נשאר ממנו. אין כלל בלי יוצא מהכלל, והיוצא מהכלל הכי חשוב זה זמירות שבת - כל כתבי האריז"ל סודות, אך אם כולם קודש הזמירות קודש קדשים (ככתוב על שיר השירים) ופירושן עמוק עמוק. אמרנו שלא מדפיסים זמירות כדי לא לעשות מזה שגרה, אך שירים אלו כן כתובים כי כנראה זה לא גורע מתחושת הקדושה שבהם - זה למעלה באין ערוך מכל פיוט וזמר שיש. אנו מזכירים זאת רק בתור פרט אחד שמשקף את פנימיות אבא של האר"י הקדוש - זה חוית השבת שלו.

עוד דבר שקשור לחכמה: ספרנו קודם שרק בגיל 36 נתגלה לו אליהו הנביא, בעודו במצרים, ואמר לו שיש לו רק עוד שנתיים לחיות אז הגיע הזמן לחזור לארץ ישראל (כי נולד בירושלים) ולחפש שם

תלמידו למסור לו כל החכמה. כידוע, ספר הזהר לא הודפס בזמן קדום, אלא הודפס והתחיל להיות מופץ בחיי האריז"ל, ויותר בדיוק - כשהאריז"ל היה בן 21. מאז שזה הודפס והגיע אליו - בעודו במצרים (הוא התייתם בגיל צעיר בירושלים, אז הלך לדודו במצרים, שגדל אותו ובסוף גם השיא לו את בתו) - הוא התבודד בבית שדודו העשיר עשה לו במצרים והתבודד שם כל השבוע וחזר לביתו בשבת. כל גדולתו הרוחנית והשגותיו העצומות באו מתוך התבודדות - זמן שישב לבד והעמיק בספר הזהר, שזה עתה נדפס (ועוד נסביר איך העמיק בזה). כך נהג מגיל 21 עד גיל 36, עד שאליהו הנביא אמר לו לחזור לארץ (לקמן נדבר על הקשר שלו לבעל שם טוב). הנהגה של התבודדות - "בדד" - זה מוחין דאבא, כמבואר בסוד הוי' לירא'ו שער נ. "אורייתא וקוב"ה כולא חד" - להיות עם הזהר לבד זה להיות לבד עם ה', וזה מוחין דאבא. פעם התבטא הרבי הרש"ב שכאשר אני יושב בחדר שלי מאחורי דלת נעולה ולומד לקו"ת של אדה"ז מתקיים אצלי "ידעתיו הייתיו" - אני מתייחד עם עצמותו יתברך. כתוב "אילו ידעתיו הייתיו" - זה לא יכול להיות - אך הוא אמר בניחותא שמאחורי דלת נעולה עם לקו"ת אצלי "ידעתיו הייתיו", אני יודע אותו ואני הוא. זה נקרא התבודדות - להגיע לכזה מצב, שאתה וה' לבד וממילא אתה וה' זה גם אחד, ו"אחד האמת" מתגלה דווקא בחכמה (ככתוב בהגהה בפל"ה בתניא בשם הרב המגיד). הנהגת התבודדות במשך יה שנים - שם החכמה בקבלה - זה גם בחינה מובהקת של החכמה של האריז"ל.

שני הדברים האלה - השבת שלו וההתבודדות שלו - זה נקודות. אבל יש משהו הרבה יותר רחב, שזה עיקר החכמה שלו, איך שמשתקפת בתוך התורה שלו: האריז"ל, יותר באין ערוך מכל מי שקדם לו, התעסק בגלגולי נשמות. תורת הגלגול היתה ידועה קודם - הוא לא חדש שיש גלגולים בעולם (אם כי היו בין הראשונים, לפני התגלות הקבלה, שפקפקו אם יש כזה דבר - אבל רוב גדולי הדורות ידעו שיש כזה דבר, וגם דברו מדי פעם על גלגול), אבל הוא הרחיב יריעת נושא זה עד אין סוף. כמובן, זה לא חכמה חיצונית - זה רוח הקדש שלו, שידע את כל הגלגולים וגילה אותם והסביר אותם. כפי שנראה גם מההמשך, האריז"ל לא התעסק הרבה בגיהנם, מה שאחרים כן עסקו בו. מדורי גיהנם זה נושא מאד מענין, ציורי ביותר - כל ראשית חכמה מלא מזה, זה קבלת הראשונים - זה יכול כל כך לדכא בני אדם, שבאיזה שלב היו צדיקים גדולים שאמרו לא ללמוד את זה, זה מדי מפחיד ולא צריך לעסוק בזה. רואים שלאריז"ל לא היה ענין גדול בגיהנם - לא שלא האמין בכך, ודאי יש גיהנם, אבל לא עסק בכך. אצל צדיקים מאוחרים יותר אולי הגיהנם עבר שינוי דרסטי במהותו, אך אצל האר"י עוד היה - אך לא כל כך מענין, והרבה יותר מענין לעסוק בגלגולים. מה היחס? הוא עצמו כותב שיש שתי דרכים לתיקון נשמות. נשמה חיה מאה ועשרים שלה בעולם, ואז עולה לשמים, ובבית דין של מעלה יש שתי אפשרויות עבור הזקוק לתיקון (מי שלא זקוק - ישר לגן עדן) - או גיהנם, או לחזור בגלגול לעולם. מה ההבדל בין שתי האפשרויות? כתוב שהתיקון של הגיהנם הוא תיקון מצד מוחין דאמא והתיקון של גלגול הוא מצד מוחין דאבא. זאת אומרת שהיות שהאריז"ל אוהב גלגולים, והגיהנם לא כל כך מעסיק אותו, סימן שעיקר התיקון אצלו זה "כלם בחכמה עשית" - "כולם בחכמה אתברירו" - הכל על ידי הברקה ואור, ולא על ידי חשך ("במחשכים הושיבני כמתי עולם" זה בינה), וזה נושא שמשקף את החכמה שלו. נסביר את זה בצורה פשוטה מאד: על חכם כתוב "איזהו חכם הרואה את הנולד". אם אתה חכם, אתה רואה את הנולד. אפשר לפרש בשני אופנים - אפשר לפרש כמו בפרקי אבות "הסתכל בשלושה דברים - דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", שתראה את העתיד ותחשב היטב את צעדיך, שלא תתייסר בגיהנם (כולל גם יסורים בעולם הזה), אך יש פירוש יותר פנימי ואמיתי בראית הנולד, לראות שאתה עצמך עתיד להוולד מחדש. כלומר, תשקול טוב טוב את דרכיך, כי אם לא תיטיב אותן

תצטרך להוולד שוב ולעשות שוב תיקון שלם - חבל על הזמן. כמובן, גם בכך יש יסורים, אבל לא יסורי גיהנם - יסורים הרבה יותר עדינים, יסורי נפש מסוג אחר. בשביל להיות בקיא בתורת הגלגול ולראות גלגולי כולם צריך להיות חכם הכי גדול, הרואה מאין באת - בכל הגלגולים - ולאן אתה הולך בגלגולים הבאים. יש באריז"ל הרבה כללים - על עבירה כזו מתגלגלים בגמל וכיו"ב - וצריך לראות את הנולד ולהיזהר מהדברים האלה. זה יסוד מוסד בכתבי האריז"ל. זה שעוסק בתיקון של גלגול, ולא בגיהנם של אש ושלג, זה מראה על החכמה הפנימית שלו.

נספר רק סיפור אחד פרטי שמאד ממחיש זאת. לפני כן נאמר שכאשר נדבר על ספירת הדעת שלו נראה שלו עצמו, כמו כל צדיק שיש לו שרשים (לאן הולך? להיות משיח, אבל מאין בא?), והעיקריים זה משה רבינו ורבי עקיבא. יש הרבה דברים המשותפים לו ולר"ע, וכמו שמשה רבינו עיקר תושב"כ כך ר"ע עיקר תושבע"פ, וזה שאצל האריז"ל יש שתי הנשמות אומר שיש לו שתיהן, וככתוב במ"א, רק יחוד שתי התורות פועל את גילוי רזין דאורייתא - יש לו יחוד נפלא בין התורות, ולכן מחונן ביכולת לגלות רזי תורה. יש סיפור מפורסם בסוף תענית לגבי ר"ע, שכולם זוכרים, שהלך עם החכמים וראו שועלים מהלכים בקה"ק - כולם בכו (כי מתקיימת נבואת "שועלים הלכו בה") והוא שחק (כי ראה שאם הנבואה הרעה התקיימה ודאי תתקיים הנבואה הטובה - תצמח אוטומטית) - ויש המון חסידות על זה. יש עוד משהו חשוב מאד אצל רבי עקיבא - סיפור של "כה עשו חכמינו", שכל ילד ודאי שמע זאת - שהוא הלך בדרך ולא נתנו לו להתארח בעיר, ונאלץ ללון בחוץ, נרו כבה ותרנגולו וחמורו מתו, והוא אומר על הכל "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", עד שמתגלה בסוף שהכל היה לטובה,להציל אותו מהשודדים באותו לילה. בענין הזה הוא חכם רואה את הנולד, אבל רק באמונה - לא במוחש ממש - זה רק בבחינת אחוריים. בסיפור השועלים הוא רואה את הנולד דרך פסוקי התורה - שאם הפסוק התקיים, ממילא הפסוק הטוב יתקיים. זה תפנית - זה עוד לא "גם זו לטובה" כאצל רבי נחום בן גמזו, זה עוד לא פנים לגמרי, אבל זה תפנית, החזרת פנים מהאחור. בסיפור הראשון הוא רק מאמין, ועם הזמן ה' מראה לו שכך. בסיפור השני, ספק אם היה צוחק ברוח הקדש, בלי שהיה מכיר את הפסוק. כל זה הקדמה לסיפור על האר"י:

בימי האר"י קרה איזה דבר שכל מי ששומע את זה תסמרנה שערותיו על תגובתו לכך. היתה חתונה, חתן נושא כלה, שמחה וששון. רוקדים ושמחים, מגישים את האוכל, והחתן בראש השולחן לוקח לפה חתיכת בשר - נכנסת לו עצם בגרון והוא נפטר. ר"ל, איזו טרגדיה גדולה מזו? כולם היו בהיסטוריה ובכו, והאריז"ל ישב בצד וצחק על המחזה. זה נשמע משהו לא אנושי, לא יפה - החתן מת ואתה צוחק?! מה עם הכלה? שגם היא תצחק? איך צוחקים כשהחתן מת? אז הוא הסביר את עצמו - אמר שהחתן הזה ירד לעולם הזה רק בשביל לתקן את הבהמה הזאת, וברגע ששם את חתיכת הבשר בפיו גמר את התיקון ולכן מת, וזה שמחה גדולה בשבילו. בעצם, מה שהאריז"ל אמר, שאני שחקתי עם החתן עצמו. באמת הכלה בוכה, אבל אני מצד החתן. אפשר לצייר איזה נישואין היה להם...

בכל אופן, מה זה? זה מזכיר את הסיפור של רבי עקיבא, שכולם בוכים והוא צוחק, אך לכן הקדמנו שזה שונה - אצל רבי עקיבא הפסוק הרע מוחשי, ואז כבר מאמינים בפסוק השני. אצל האר"י הצחוק הוא הרבה יותר מוחשי וריאלי - הוא רואה ברגע זה מה קורה עם החתן, ברוחניות, וזה יותר ריאלי ומציאותי בשבילו מהטרגדיה הגשמית שכולם רואים. זה כמו שאדה"ז אומר שהרואה את הנולד זה גם ברגע זה, ולא בעתיד, שהכל נולד ברגע זה. אצל האר"י החי זה קשור לכך שכל כך קשור ו'חי' את הענין של גלגולי

נשמות, עד כדי כך שכולם חיים את הטרגדיה והוא צוחק בצד ביחד עם החתן וביחד עם הבהמה. כולם בוכים, ושלושה צוחקים.

עוד ענין לגבי החכמה, שגם קשור לשבת: זה דבר שמובא בחסידות, במאמרי חסידות של חב"ד. הסיפור מופיע בכל הספרים הקדושים, גם בכתבי האריז"ל וגם בספרי החסידות הכללית, אבל הסיפור עם הפנימיות שלו כתוב בדא"ח. לאריז"ל היה מנהג לישון שלוש שעות בכל שבת. לכל צדיק שבת מיוחדת - יש צדיק שבכלל לא ישן בשבת, או ממעט לישון בשבת, כי חבל על בזבוז הזמן. יש צדיקים שישנים בשבת, ואפילו יותר מכל יום, וכך האריז"ל ישן בשבת אחרי הצהרים שלוש שעות. פעם כשהתעורר שאל מישהו מה קורה שהוא ישן בשבת, והוא ענה לו שידע שכעת בשינה למד רזין דאורייתא שהיה לוקח שמונים שנה לפרש לך זאת בדיבור. בקיצור נמרץ, בחסידות מוסבר שזה בגלל ששרש נשמתו - שרש התורה שלו - זה תורת הראיה ולא תורת השמיעה. לא השמיעו לו תורה - אם בשמים היו משמיעים לו תורה, זה לוקח אולי קצת יותר זמן ללמד (כמו ההבדל בין מחשבה לדיבור, וסתם מחשבה זה שמיעה), אבל לא שמונים שנה. אבל אם התורה שלך היא ראיה - בראיה כולם נסקרים בסקירה אחת, ובאמת בשביל לפרש מה ראית בפרוטרוט זה בהחלט יכול לקחת שמונים שנה. זה שהתורה שלו היא תורת הראיה, ולא השמיעה, זה נקודת חכמה. חכמה זה תורת הראיה ובינה זה תורת השמיעה.

בינה:

במה זכה האריז"ל לגדולתו והשגותיו, שעברו באין ערוך את ההשגות של בני דורו ושל בני הדורות הקודמים? הוא בעצמו אמר שזכה לזה בזכות שמחה של מצוה. יש שני דברים שאמר על עצמו, וגם את השני נגיד בהמשך, אבל דבר אחד שאמר - שזכה לכל מה שזכה מכח שמחה של מצוה. ידוע שהשמחה כשאדם זוכה לקיים מצוה זה, במדה מסוימת, יותר גדול מהמצוה עצמה. אפשר לקיים מצות אנשים מלומדה, כי חייבים, אך השמחה מראה שאתה כל כך חש זאת, חש את האין סופיות והקשר לאין סוף בהנחת תפילין, ואתה שמח אין סוף - זו התכלית, בשביל כך ה' נתן את המצוה, ואם אתה לא רואה זאת אינך ראוי להיות במצב של גאולה. לכן כתוב בתורה שארץ ישראל, מצב של גאולה, ראויה רק למי שזוכה במצוות. אם אתה עושה מצוות אבל לא שמח בהן אתה יכול להמשיך לחיות בחו"ל - "תחת אשר לא עבדת את ה"א בשמחה" - אבל בשביל להגיע לארץ ולחיות בה, העיקר תלוי בשמחה של מצוה. לכן החסידות, שכולה שמחה של מצוה, היא זו שאומרת "מאך דא ארץ ישראל" (כמו שהרבי אומר בדבר מלכות לפני שבועיים) - חסיד יכול להשרות קדושת ארץ ישראל בכל מקום. השמחה של המצוות היא עצמה ארץ ישראל. אנו יודעים בקבלה וחסידות ששמחה זה אמא - "אם הבנים שמחה" - ואם הוא אומר שזכה לכל השגותיו מכח השמחה, אין לך תכונה של בינה יותר מזה. כשם שתכונתו זה השמחה, כך שלילת ההיפך חזקה אצלו, ואדה"ז אומר בשמו בתניא שצריך לברוח מכך עד הקצה האחרון, ועד שאומר שזה כפירה בה', כפי שמסביר אדה"ז ב"להשכילך בינה" באגה"ק.

יש עוד דבר. אנו לא נזכה השנה, אבל אולי יש כאן מי שכן - הרבה אנשים נוסעים לצפת בהילולת האר"י. ודאי כולם יודעים את המסורת שמי שזוכה לטבול במקוה האר"י בצפת (ואין יום יותר טוב לכך מיום ההילולא), אפילו פעם בחייו, לא ימות בלי תשובה - זו הבטחה מהאר"י. גם הבטחה זו ועניינה כולה אומרת אמא, היות שלפי הקבלה מקוה זה יסוד אמא וגם תשובה זה בינה, "ולבבו יבין ושב ורפא לו". זה שבטוח יחזור בתשובה לפני שמת מהעולם הזה - זו הבטחה של אמא. אם האריז"ל יכול לפעול כך בזכותו, ולפעול שהטובל במקוה שלו - שזה מקוה של מים קרים, מי מעין, מים חיים (מים חיים על נפש

עיפה - מי שלא חוזר בתשובה הוא "נפש עיפה") - יתעורר לתשובה, זה סימן שהוא שלם בפנימיות אמא שלו, משם זה בא.

עוד דבר: אמרנו שנספר כמה דברים שמקשרים בין האר"י הקדוש לבעל שם טוב. קודם כל, אמרנו שהאריז"ל חי **לח** שנים - כך אמרו לו בפירוש מהחיים, שזה כמה שיחיה בעולם הזה. הבעל שם טוב, שבא אחריו, וגילה עוד פן - יותר עמוק - של קבלה, חי **סב** שנים. ביחד, הבעל שם טוב משלים את האר"י ל-100 שנים. יש הרבה דברים כאלו, בתוך כתבי האר"י, שאחד משלים את השני בשנות החיים - כאן זה דוגמה מובהקת של השלמת שנות חיים, להגיע למספר העגול של 100, ולהגיע ל"בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם", שכל העלמות העולמות מתבטלים וה' מתגלה, כמבואר בחסידות. לא רק שהבעל שם טוב משלים את האריז"ל בשנים, אלא יותר - מי שיודע קצת תורת החשבון והאסטטיקה ומדעי הטבע יודע על "חתך זהב" (ואין כאן המקום להסביר, זה נוגע לכל חכמות הטבע ולכל המתמטיקה ולכל האסטטיקה, וממילא קשור לבית המקדש, "מכלל יפי"), והחתך זהב של מאה זה **לח** ו-**סב**. יש סיפור מופלא על הבעל שם טוב, שקשור לאר"י - לבעל שם טוב היתה נכדה, והנכדה עלתה לארץ ישראל וגרה בצפת עיר הקדש. הנכדה הזאת חלתה במחלה אנושה, והיא היתה משותקת בכל הגוף - לא יכלה לזוז. לילה אחד היא חולמת שבא אליה הסבא שלה, הבעל שם טוב, ואומר לה בחלום - בתי, למה את לא הולכת להשתטח על קברי? אז תתרפאי. בחלום היא אמרה לו - הרי אני נמצאת בארץ ישראל, בצפת, ואתה נמצא בחו"ל, באוקראינה, במעז'בוז', ואיך אוכל להגיע לקברך? הוא אמר לו - בתי, את טועה, אני קבור ליד האר"י הקדוש, בצד ימין שלו. לכי לקבר האר"י, בצפת, ואני קבור לידו, בצד ימין שלו, ושם תהיי ותתפללי ומיד תתרפאי, וכך היה. זה סיפור מפורסם וידוע בצפת עיר הקדש כבר כמעט מאתים שנה, קצת פחות, שכך היה המעשה - היא התעוררה בבקר, והביאו אותה במטה לקבר האר"י, ושמו אותה לימין הקבר, והיא מיד קמה והלכה הביתה כאדם בריא ושלם. איך זה יכול להיות? יש דברים דומים. יש למשל סיפור על האפטער רב, שאחרי שנפטר ונקבר בחו"ל, מלאכים הביאו אותו לטבריה. אחד מיסודות הבעל שם טוב זה היכולת להיות בשני מקומות יחד פיזית - יש סיפורים על זה, שסיפר רבי ברוך ממעזיבוז, כדי להראות גדולת סבו עליו (יש סיפור ארוך להמחיש זאת, ואכמ"ל). הוא אמר שאנו דומים, אבל ההבדל שהוא היה יכול להיות בשני מקומות ממש בעולם הזה בגשמיות באותו הזמן, ואני לא יכול. אם בחיי חיותו בעלמא דין יכול להיות בשני מקומות באותו זמן, כנראה שיכול אחר ההסתלקות להיות קבור בשני מקומות - זה לא בעיה בשבילו. אדרבה, צדיקים במיתתם גדולים מבחייהם - המופתים של צדיקים אחרי מאה ועשרים יותר גדולים מלפני כן (כמו באלישע שהחיה מת לפני ואחרי פטירתו). זה משהו עצמי אצל הבעש"ט, לא אצל האריז"ל, אבל הלך להיות לידו. האפטער רב נהיה רב במעזיבוז, וכנראה קבל משהו מיכולת זו, אבל אצלו אולי זה ספק - או כאן או כאן - ואצל הבעל שם טוב הוא מאה אחוז בשני המקומות. הוא דווקא לצד ימין של האריז"ל, מה זה אומר? סימן שהיחס ביניהם הוא ימין ושמאל - הבעל שם טוב הוא ימין, חסד, והאריז"ל הוא השמאל שלו. למעלה, בשרש, ימין ושמאל זה חו"ב. כשהאריז"ל קבור במקומו, משמאל, זה כמו המקוה (הסמוך לבית עלמין בצפת) וכמו התשובה וכמו השמחה של מצוה - זה קשור לבינה. הקבר של הבעל שם טוב לידו מימין זה השלמה של "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" - כמו ששנות החיים שלהם מתחברים (ממד הזמן שלהם) כך גם ממד המקום שלהם מתחבר בכך שקבורים אחד ליד השני. ממילא, כל מי ששומע את הדבר הזה, אם מישהו כאן יזכה להיות שם ב-ה אב, ראוי מאד לכוון לכך שהבעש"ט לימין האר"י (גם הרמ"ק שם, קצת יותר למטה, ועוד הרבה צדיקי אותו דור מסביב). כמה שתורתו מחכמה - כנ"ל - זה

עדיין יחסית שמאל לבעש"ט. אפשר להסביר זאת שזה או"א עילאין, ששניהם בחכמה - אך יחסית שם הם ימין ושמאל, חו"ב.

דעת:

דעת זה הרגשה והכרה, ושם מתחילה שבירת הכלים בעולם התהו. זה על דרך עץ הדעת טוב ורע, שם יש הרגשת עצמי וזה שרש השבירה - את זה צריך לתקן. צדיק שתקן את עצמו מקבל גם מודעות עצמית מתוקנת - הוא מכיר בעצמו. דעת בכלל זה הכרה - "גם בלא דעת נפש לא טוב". קודם אמרנו שצדיק שמכיר את פוטנציאל המשיח שבו זה כתר. אור המשיח שבו זה הכתר, אבל היכולת שלו להכיר מי הוא - זה דעת. הדעת לא מתוקנת אצל רוב האנשים, ולכן גם כשאדם אומד את עצמו, היות שזה לא מתוקן, יכול ממש לשגות לחלוטין ולהכנס לדמיונות שוא לגבי עצמו, וגם אם כן קולע פחות או יותר ואומד עצמו, זה יכול להתדרדר לגאוה או להפכה העצבות. אבל צדיק שתיקן את "עץ הדעת" אצלו, יש לו הכרה ואומד עצמי נכונים, שעוזרים לו בעבודת ה', ולא מכניס אותו לדמיונות או גאוה או עצבות. זו רק הערכה נכונה, ככתוב ב"היום יום" שאדם צריך להכיר מעלותיו וחסרונותיו נכון - בשביל זה עושים חשבון נפש, כדי להכיר את עצמך נכון ולשפר את עצמך. זה תיקון הדעת, ועל זה כתוב "גם בלא דעת נפש לא טוב" - אם אין לך דעת בכלל, ודאי שלא תיטיב את דרכיך.

יש על כך כמה סיפורים יפים, חוץ מזה שהאריז"ל הוא ניצוץ גדול מאד של משה רבינו - שהוא הדעת הכללית, של כלל ישראל, המפרנס אמונה והופך לדעת. גם רבי עקיבא שייך לדעת, ובתוך הדעת גופא זה על דרך עיטרא דחסדים ועיטרא דגבורות בדעת הכללית של עם ישראל. האריז"ל מכיר בעצמו שיש לו את שתי הנשמות האלו - זה הדעת בכללות, אך יש שני סיפורים בהם חשים זאת ביותר, ושניהם ביחס לרב רבו:

בצעירותו האר"י הצטיין בלימוד הנגלה, וכתב פירוש - שיטה שלמה של האר"י על זבחים, ועוד מסכתות - אך הכל אבד (כך כתוב ב"שם הגדולים"). כל זה היה בעת שלמד בצעירותו, אצל רבינו בצלאל בעל השיטה מקובצת, והוא זכה גם להיות אצל הרב של רבו - רבינו הרדב"ז, שהיה גדול בנגלה (יש לו פירוש על הרמב"ם) וגם בקבלה. בהיותו בחור צעיר, כשישב לפני רב רבו, היו בכיתה, בין התלמידים, עוד שני אנשים שעתידים להיות גדולי ישראל ששמם היה יצחק (כשמו של האר"י) - לא נציין בדיוק מי הם (תסתכלו בעצמכם). האריז"ל ודאי היה חוסך מילים, ולא סתם אמר דברים, בפרט לרבו ולרב רבו. פעם אחת נזרק מפיו לפני הרדב"ז שיש כאן שלושה יצחק. הרדב"ז תמה עליו, בשביל אמר זאת, והוא אמר לו שיש כאן שלושה יצחק - יצחק אחד (הצביע על עצמו) יהיה הגדול ביותר בחכמת הנסתר, היצחק השני (הצביע עליו) יהיה גדול בחכמת הנגלה, והיצחק השלישי (הצביע עליו) יהיה פרנס גדול של עם ישראל (גם ת"ח, אבל בעיקר עסקן ציבורי שייטיב לעם ישראל). זה הסיפור - ובאמת כך התקיים אצל כולם. זה היה דבר פלא לדעת זאת בהיותם צעירים, רק "בוצין בוצין מקטפיה ידיע" למי שיש לו חכמה ורוח הקדש - האר"י ראה זאת והרדב"ז לא.

דבר ראשון שלומדים מכך, שזה שקוראים לך יצחק לא אומר מה יהיה - הכל פתוח לפניך - וכך לגבי כל שם בעולם. בכל אופן, אומר שאחד יהיה גדול בנסתר ואחד גדול בנגלה ואחד גדול בעסקנות - חלק אותם לחלוקה מאד פשוטה לפי סוד, לחב"ד-חג"ת-נה"י, מושכל-מורגש-מוטבע. להיות גדול בנגלה זה שכל, אבל זה שכל של מדות - שכל של פסיקה, כמו ב"ה לקולא מחסד וב"ש לחומרא מגבורה. נגלה

זה מוחין השייכים למדות וחכמת הנסתר זה מוחין בעצם - יש הרבה מהרבי על ההבדל בין מוחין בעצם ("אאלפך חכמה", האלף ההופכת **גולה לגאולה** בדרגה הכי גבוהה, אלף-פלא) למוחין השייכים למדות. לפי זה האריז"ל אומר על עצמו שהוא החב"דניק הראשון בעולם, מוחין בעצם, ואכן הממשיך שלו - הרש"ש - אומר שבעומק כל הספירות זה חב"ד, והחידוש של האר"י שהכל חב"ד, הכל מוחין בעצם. זה יסוד גדול של הרש"ש לגבי כל כתבי האריז"ל, וכך האריז"ל אומר - אני הגדול בנסתר. היצחק השני גדול בנגלה - במוחין השייכים להטית המדות לימין או שמאל, לקולא או לחומרא. היצחק השלישי יהיה גדול במעשה - בעסקנות, חכמת הנה"י, בה יצליח (כיוסף הצדיק) להיטיב גזירות עבור עם ישראל קדושים. אמרנו שאם אתה יצחק זה לא אומר מה תהיה, עוד יותר טוב לומר שאתה יכול להיות הכל - לא צריך להוסיף שם. זה סיפור מובהק של דעת - של הכרה עצמית. בחכמה דברנו על גלגולים, ראית הנולד, אבל סיפור זה הוא גלגולים - זה אומר שהוא פסיכולוג הכי טוב, "בוצין בוצין מקטפיה ידיע להו". יש בזה גם רוה"ק, אבל לא רוה"ק של גלגולים, אלא של הכרה מי אני ומי אתה.

הסיפור השני גם עם הרדב"ז, רב רבו, אך יותר מאוחר. אחרי שבא לצפת בסוף ימיו - היה עדיין אברך צעיר מאד, בין 36 - הסתלק הרמ"ק, המקובל הכי גדול בדור הקודם. יש הרבה סיפורים עליהם ועל הקשר שלהם - יש סיפור שבא לצפת בעת הלויה ממש, ויש סיפורים שלא משמע כך, אך ודאי באותו פרק זמן. אחרי הסתלקות הרמ"ק הוא הרגיש שהכתר עובר עליו. עד אז האריז"ל לא העיז - לא בגלל שחסרה לו עזות דקדושה, אלא ידע שאין לו רשות מהשמים - לדרוש בקבלה בפרהסיא. אחרי הסתלקות הרמ"ק עשה זאת פעם ראשונה, ואז רב רבו - שהיה עדיין חי וקים - קרא לו בדחיפות ואסר עליו לעשות זאת (לא המהרש"ל שרצה להחרימו, אלא רב רבו הרדב"ז). עבר זמן מה, ועוד הפעם הוא דרש ברבים, למרות האיסור של רב רבו. זה קומם לגמרי את הרדב"ז, וקרא לו - לא יודעים מה בדיוק התכונן לעשות זאת - אבל לפני שהאריז"ל הגיע בפעם השניה, הופיע לרדב"ז (מקובל גדול, בעל ספרי קבלה) אליהו הנביא וגילה לו אפס קצהו לגבי מי זה האר"י. כשהאר"י כבר בא אליו, במקום לומר לו בקורת נוקבת, הוא אמר לו "לך בכחך זה" - הוא כבר נתן לו את מלוא הרשות והגושפנקא, אמר לו "לך בכחך" ותגלה סודות התורה לעם ישראל, שבזה תלויה ביאת המשיח.

מה לומדים מהסיפור הזה? בשביל ללכת נגד מה שהרב שלך אומר לך צריך הרבה דעת. זה משהו חריג - לא עושים נגד מה שהרב שלך אומר, וכאן האריז"ל כן עשה. מה זאת אומרת? קודם כל, בצורה הכי פשוטה, האריז"ל הבין שהרב שלי לא יודע מי אני. זה גם חידוש, שהרב שלך לא יכיר בך. למשל, רבי עקיבא פעם אמר לתלמידו רשב"י רק אני ובוראך יודעים בך. רב מובהק אמור לדעת מהות תלמידו, ואף על פי כן יש כאן יוצא מהכלל, שהאריז"ל יודע שהרב עצמו לא מכיר מאה אחוז מי אני, עד שלא יתגלה לו אליהו הנביא ויאמר לו. אם כן, יש פה תוקף של הכרה עצמית, עד כדי כך שיכול להפר את הציווי המפורש של רבו כלפיו. יש עוד משהו בזה - האריז"ל בעצמו מגלה שגילוי היחידה שבנפש הוא למעלה מגילוי אליהו. זה חידוש גדול של האריז"ל, שמובא הרבה פעמים בחסידות בשמו. זה נשמע פשוט, אולי (או שכן או שלא), אבל זה חידוש מופלא של האריז"ל. עד האריז"ל אף אחד לא היה יכול לומר כזה דבר, שהגילוי של עצמך האמיתי - היחידה שבנפש שלך - זה אין סוף יותר מגילוי אליהו, עד כדי כך שאם אליהו הנביא יופיע כאן זה דבר של מה בכך ביחס לאחד שזוכה לגילוי היחידה שבנפש של עצמו. התעוזה של לדרוש ברזין דאורייתא על אפו כביכול של צדיק גדול שהוא גם הרב שלך זה לא רק הכרה עצמית, זה יותר פנימי מזה, גם יותר פנימי מהכרה בעצמו יותר מהכרת רבו בו - זה גילוי היחידה שלו. יש כמה שיחות של הרבי שכאשר היחידה מתגלה האדם לא יכול, ואסור לו, ללכת נגד זה. כל

החסידות זה "אל תהיה שוטה" - שאדם לא יחשוב שבאה לו גילוי היחידה - אך מי שזוכה לכך, זה יותר מאליהו הנביא. אם אליהו הנביא אומר לך לעשות משהו, עדיין צריך לשקול אם לעשות או לא. מאיפה יודעים? זה שרש החסידות, שהבעל שם טוב היה גלגול של צדיק נסתר בצפת, שאליהו הנביא בא אליו ואמר לו לספר מה עשה ביום הבר מצוה, ואותו יהודי אמר שלא יספר לו - כי עשה זאת רק בשביל ה', ולא בשבילך, וזה עשה כזה רעש בשמים שלא היה כמותו מיום הבריאה, והוא זכה לחזור כמורנו הבעל שם טוב. מזה לומדים שלא חייבים לעשות מה שאליהו הנביא אומר לך. אבל היחידה שבנפש - אינך יכול לא לעשות מה שהיא אומרת, זה עצמך כמו שאתה וה' אחד, זה "יחידה ליחדך". זה גם מסביר איך הולך נגד דברי רבו, כי "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין?" - אם שני גדולים אומרים לך מה לעשות, צריך לשמוע לרב ולא לתלמיד. כאן הרב שלו זה הוא עצמו, זה לא התלמיד, כי היחידה שבנפש שלו - שאומרת לו כן לדרוש - זה הרב האמיתי, כי זה ה' בעצמו. עוד הפעם, היחידה שבנפש זה ה' בעצמו, ואם הוא אומר לך לעשות משהו והרב שלך אומר לעשות משהו אחר, הרב שלך הוא התלמיד של היחידה שבנפש של עצמך, ועל זה נאמר הכלל "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין". זה משהו גדול - יחידה זה כתר, אבל ההכרה המלאה, המודעות המלאה וגם היכולת לקבל החלטה, זה דעת (זו תוספת שלא אמרנו קודם: קבלת החלטה במקום ששיקול הדעת הוא קשה - ולפעול נגד דברי רבך זה שיקול הדעת לא פשוט - זה עבודה של הדעת, הכרה שזה גילוי היחידה שגבוהה מאליהו, זה דעת). כל צדיק גדול הוא בר דעת, ו"גם בלא דעת נפש לא טוב", וזה סיפור של תוקף הדעת. בחב"ד עוד ביטוי לכך - "עצמי", כפי שדברנו הרבה פעמים. אם אדם הוא "פנימי" ולא "עצמי" (לפני כמה שבועות למדנו "דבר מלכות" בו לא היה הרבה הבדל בין פנימי לעצמי) - בינוני ולא צדיק (עצמי הוא חד בדרא, או מי שקרוב לזה) - אז ודאי לא יזוז בכהוא זה ממה שהרב שלו אומר, אבל "עצמי" יכול להיות יוצא מהכלל. הטעות הכי גדולה שמישהו כאן יחשבו שהוא עצמי - זה הקטסטרופה הכי גדולה שיכול להיות - אבל, בכל אופן, כך היה האר"י הקדוש.

חסד:

חסד זה אהבת ישראל. כשדברנו לפני שבועיים על אור החיים הקדוש (ואולי גם כשדברנו על רבי שלמה מקרלין) אמרנו שלא תמיד קל למצוא את הסיפור של אהבת ישראל. פשיטא שכל צדיק מתחיל מאהבת ישראל, אבל לא תמיד קל למצוא סיפור. מגדולי החסידות, מהבעל שם טוב ואילך, בדרך כלל קל למצוא סיפור מוחשי של אהבת ישראל. מהקדמונים, שהם תקיפים, לפעמים זה יותר קשה, אף שפשוט שזה יסוד הכל אצלם. אפילו אצל משה רבינו, אם לומדים רק פשט, קשה למצוא סיפורים פשוטים של אהבת ישראל - אך שהכל זה אהבת ישראל, ו"משה רבינו אוהב ישראל היה". מה לגבי האר"י? הסיפורים שספרנו זה טפה מן הים, ויש ספר גדול שבחי האריז"ל. מי שרוצה לקרוא בצורה מסודרת, חוץ מהליקוט, המקור זה הקדמת עמק המלך - מי שרוצה לקרוא זאת בצורה מסודרת, לקראת ה' אב, שם כל השגותיו ומדרגותיו. אחת ממדרגותיו, שהוא עצמו אמר שזה באין ערוך מחכמת הפרצוף והמצח וכיו"ב (שתיכף נגיע לדבר על חכמות אלו), שהיה מסוגל לדבר חפשי עם נשמת האדם. זה ודאי שייך לעוד צדיקים אחריו, אבל לא מסופר כמו אצלו. האריז"ל יכול לשבת לידך, ועם ידיעתך או בלעדיה הוא יכול לשוחח עם נשמתך - עם החיים ועם מי שאינם חיים.

בחכמה אמרנו שהאריז"ל הוא טיפוס מתבודד - אפשר לחשוב שהוא לא אוהב אנשים, שמי שמתבודד זה סימן שהוא לא חברותי. כעת אנו מספרים סיפור שהאריז"ל טיפוס כל כך חברותי, שמאד אוהב

לדבר עם כולם - מדבר איתך גם אם אינך יודע שהוא מדבר איתך. זה לא חד-סטרי, שמדבר אליך, אלא דו-שיח עם הנשמה שלך, כל הזמן. זה גם עם אנשים חיים וגם עם אנשים לא חיים. הוא אמר על הדבר הזה שאם רוצה להכיר את מי שנכנס אליו, יש לו כל החכמות וכל רוה"ק להכיר אותך - יכול להסתכל על המצח שלך, יכול להסתכל על הפרצוף שלך, יכול להסתכל על האורות של העור שלך (של כל אברי הגוף) ויכול גם להסתכל על השערות שלך. כך הוא אמר, שזה ארבע מדרגות - מצח, פרצוף, עור (עליו יש אור), שערות. לכאורה, עם כל זה יכול להכיר אותך טוב טוב - ויש הרבה סיפורים שקרא על אנשים לפי המצח שלהם, ולפי זה נתן להם תיקון - אבל הוא בעצמו היה אומר שמה שאני לומד מזה שאני משוחח איתך, בין אם אתה חי ובין אם אתה בעולם האמת, זה באין ערוך יותר. אני יותר יודע עליך מהשיחה, וממילא יותר יודע איך לעזור לך לתקן אין את עצמך, אין סוף יותר מכל החכמות האלו - שגם בהם אני משתמש. מכל קוי המצח והפרצוף וכו' אני יודע הרבה, אבל אחרי כל זה יש את הדקויות הפנימיות ביותר, שאי אפשר לדעת מכל הדברים האלה, ואותן אפשר לגלות רק על ידי שיחה חפשית - דו שיח. הווארט הזה הוא חידוש מופלא. קודם כל, זה יסוד כל הפסיכולוגיה אחר כך, להבדיל. מה זה להבדיל פסיכולוגיה? שכאשר אדם מדבר הוא גם פולט מהלא-מודע, וכשהאריז"ל מדבר איתך הוא לכתחילה מדבר עם הלא-מודע שלך, ומי יודע מאיפה מגיע מה שאתה פולט שמה. אם המודע פולט קצת לא מודע, כ"ש וק"ו אם מדברים לכתחילה עם הלא-מודע. השרש של תרפיה על ידי שיחה, זה בעצם מהאריז"ל.

את הדבר הזה שמנו בספירת החסד, כי עצם היכולת לשוחח ולהכיר אותך תוך כדי השיחה - גם של פסיכולוג טוב - זה בא מתוך אהבת ישראל אמיתית ורצון להתקשר. אם אני חכם ומכיר אותך לפי המצח, זה עדיין לא אומר כמה אני אוהב אותך. אם אני יודע גם את המוגבלות של להכיר אותך במצח, ואיך שהכל נפתח לנו כשאנו מקיימים דו שיח בינינו, זה בא ממקום של עומק התקשרות של אהבת נשמה לנשמה. זה פשוט זיווג - זה אהבה רבה, אהבה בתענוגים, שיחה זאת בין הנשמות. איך יודעים זאת עוד יותר? כי כתוב שכך האריז"ל היה מגלה גם קברי צדיקים בארץ ישראל. הוא היה מסתובב בגליל, ותיכף נסביר למה לא ירד לדרום, ומצא שם ציוני עשרות ומאות תנאים ואמוראים (וב"ה היום בונים לכבוד הצדיקים). לא כולם יודעים שכל הציונים זה אחת הפעולות הממשיות של האר"י - היה בצפת רק שנה וחצי, וכנראה הרבה זמן הלך על טיולים. טייל בכל הגליל, ופתאום ראה אור באיזה מקום - מבין שיש שם צדיק, אבל בעצמו לא יודע מי זה. הוא מתחיל לדבר איתו, ואז מיד יודע מי זה, ועוד המון דברים שאותו צדיק מספר לו. קודם הוא קובע את המקום שלו, וגם כן משוחח איתו חפשי, כדבר איש אל רעהו. זה מתוך אהבה. הענין הזה של גילוי קברי צדיקים זה אהבת הצדיקים, וגם אהבת ארץ ישראל ואהבת עם ישראל - הכל קשור עם לקיים שיחות, להקדיש ולתרום זמן כדי לשוחח.

עוד סיפור של חסד: פעם האר"י הקדוש בבית מדרשו, ועמו האלשיך הקדוש והבית יוסף, רקדו בבית המדרש באיזו מסיבה. היו שם עוד צדיקים מפורסמים, והיה גם אחד שעדיין נחבא אל הכלים - רק אחר כך נודע כצדיק גדול ונורא, בעל החרדים. הוא היה שמש בית הכנסת, ואף אחד לא הכיר בגדולתו. הצדיקים רקדו יחד, בשמחה גדולה, ופתאום נכנס מישהו בעל הדרת פנים והחל לרקוד עם השמש. אחר כך הוא הלך, ואז האר"י הלך לרקוד עם השמש, וכולם תמהים, שהרי זה יהודי פשוט. כאן זה צדיקים, ונאה ויאה שהצדיקים ירקדו עם הצדיקים, ומה זה הרקידה עם השמש. אחד הצדיקים, אולי הבית יוסף, שאל אותו מה הענין בזה? אמר - אם רשב"י רוקד איתו, אני לא ארקוד איתו?!

את הסיפור הזה אפשר לחבר לריקוד, שזה אולי נצח והוד, אבל האמת שזה גם סיפור של אהבת ישראל. כמו שאצל הבעל שם טוב יש ריבוי צדיקים של גדולת הנסתרים, וגם יהודים פשוטים שהם סוג של נסתרים (כל יהודי פשוט הוא בחינה של צדיק נסתר - כל כך נסתר, שנסתר גם מעצמו), כך גם אצל האר"י - הוא רואה את רשב"י רוקד עם בעל החרדים. אנו חושבים שזה וואו של החסידות, אבל צריך לדעת שיש כזו תפיסה והשגה לפני האר"י - להיות מופתע מהפן הנסתר של מי שנדמה פשוט, ואצל כל יהודי יש דברים בגו. עצם הזיקה לנסתר שבכל יהודי קשור לסתרי תורה - שהאריז"ל בא ללמד - אבל היכולת לראות זאת זה האהבת ישראל שלו, ובזה הוא שרש ויסוד של הבעל שם טוב והחסידות. כתוב ב"היום יום" שהמשיח, שהוא התכלית של כל גילוי הקבלה, של האר"י וגם של הבעל שם טוב, יקדיש אישית מזמנו ישב עם יהודי פשוט וילמד איתו תורה - לאו דווקא עם בעל החרדים, צדיק נסתר שעתיד להתגלות, אלא עם סתם יהודי הכי פשוט. זו הענוה של המשיח - ענוה של אהבת ישראל - שישב עם כל יהודי באופן אישי וילמד איתו תורה.

גבורה:

גבורה ממש קשורה לחסד - כמו שחסד זה אהבה גבורה זה יראה. למה האריז"ל לא טייל לירושלים וגילה קברים בדרום (הציונים ששם לא מהאריז"ל, ולא שזה לא נכון, אבל זה פחות מוסמך)? למה לא ירד לגוש דן? לרדת לכאן זה קודם כל לרדת לירושלים עיר הקדש. הוא עצמו נולד בירושלים, יודעים היכן, אבל הוא אמר לתלמידיו שירא מירושלים - קדושת ירושלים כל כך גדולה שירא להתקרב לשם. אנו יודעים שירושלים נדרשת כשלמות היראה. "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס" - הגאולה תלויה בבנין ירושלים, אבל כנראה שלפני שבא הקץ, לפני שבא משיח ממש, יראים מירושלים. מי בין גדולי החסידות גם לא רצה לבוא לירושלים? רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל פרי הארץ. הוא המרא דאתרא דארץ ישראל - הצדיק הכי גדול שהיה כאן בדורות האחרונים - וגם ירא מירושלים, ולכן קבע משכנו קבוע קודם בצפת ואחר כך בטבריא. אם כן, בגלל היראה מירושלים - שהיא שלמות היראה, שזה גבורה - פספסנו את כל רוה"ק והכיף של אהבת הארץ וטיול בה וקברי צדיקים.

עוד משהו בגבורה, לכאורה אחר לגמרי, שגם קשור ליראה - סיפור שהוא גם סוד של "לאכללא שמאלא בימינא", איך האר"י הכליל את הגבורה בחסד. כבר ספרנו כמה פעמים שאצל צדיקים, גם רבי שלמה מקרלין שבוע שעבר וגם אור החיים לפני שבועיים - יש גם כח להעניש, כח של גבורה. בסיפור זה הוא בהמתקה גמורה: האריז"ל הגיע לצפת, מתוך ידיעה שיש לו שנתיים לחיות, והקים בית מדרש (עליו נספר בהמשך). היה מישהו בצפת, ת"ח שהיה 'מתנגד' רציני, שעל מנת להתריס ממש - להכפיש אותו - היה בא כל פעם לדרוש שלו (כמו כאן, לשבת בשיעור), מפריע לו וסותר כל מה שהוא אומר. היה אחד כזה אצלו - אצל כולם יש דברים כאלו. האר"י הקדוש בא לעולם להביא משיח, לגלות רזין דאורייתא, ויש אחד שלא סובל את זה, וכל כך לא סובל את זה עד שמוכן להקדיש חייו להלחם נגד זה - לכן היה בא קבוע להכחיש ולסתור דברי האר"י. בדרך כלל חסידים, כמו הלל, סובלים עלבון. יש לפעמים שצדיק יכול גם להעניש, גם בגמרא וגם אחר כך, אבל יש שהוא לא מעניש אבל זה קצת מוציא אותו מהכלים, כפי שנספר. אצל הלל, אף אחד לא יכול היה לעצבן אותו בכלל (כסיפור בזה בגמרא), אבל אפילו הרבי שלנו - בסיפור של גניבת הספרים ממנו - פעם התבטא בעצמו בהתוועדות שיש לו 'התפעלות' מזה, שזה מזיז לו והוא לא אדיש. זה יכול להיות אצל הצדיק הכי גדול בעולם - גם משה רבינו קצף כמה וכמה פעמים (עם התוצאות של הקצף הזה, שיכול להביא אפילו את משה רבינו עצמו לכלל טעות,

כפי שלומדים ממנו "בא לכלל כעס בא לכלל טעות"). פעם אחת היהודי הזה הוציא את האריז"ל קצת מהכלים, והוא התבטא לפניו שאם הייתי רוצה הייתי פועל ברגע זה שהארץ תפער את פיך ותבלע אותך, אבל לא באתי לעולם הזה בשביל להעניש אנשים. לא בא לי להעניש אותך, אבל אם הייתי רוצה הייתי פועל שהארץ תפתח את פיה ותבלע אותך. זה ברור, והוא גם הסביר כך אחר כך, שבכל דור יש משה ויש קרח, ומשיח יבוא רק בדור בו קרח שבדור סוף כל סוף יודה למשה רבינו שבדור. באותו דור שיהיה כך, יתקיים בקרח "צדיק כתמר יפרח", ואז נזכה למשיח. טרם זכינו לכך, אך האר"י אומר שהוא משה רבינו והמתנגד הוא הקרח שלו. בכך שאומר שאילו רציתי הייתי יכול להעניש אותך - זה התעוררות גבורה. אומר שזה מה שמגיע לך, כמו בגלגול הראשון אצל משה רבינו, אבל מה אעשה - לא באתי בשביל זה. המשה רבינו של הדור הזה אינו המשה הראשון, משהו כבר השתנה, התקדם. אז מה הוא עושה? לוקח את הגבורה, ותוך כדי דיבור מכליל את הגבורה בחסד, ואומר שלא באתי להעניש אותך, "גם ענוש לצדיק לא טוב". אם כן, יש גבורה, אבל יש גם הכללת השמאל בימין - "לאכללא שמאלא בימינא".

תפארת:

זה הסיפור הארוך שספרנו לילדים - שלפעמים הצדיק צריך להתפאר כדי להציל את עצמו. יש גם בגמרא סיפורים כאלו, שצדיק בדרך כלל לא מפרסם עצמו, רק במקרי סכנה וכו'. כאן זה היה כדי למנוע חרם על עצמו, שהיה עלול לגרום נזק לכלל ישראל. לכן פרסם עצמו בגדול, בדברים על טבעיים לגמרי - שלח תלמידים על עננים ונתן להם לחם הפנים. אז הוא גם נותן כח לתלמיד, מוהרח"ו, לומר תורה שהמהרש"ל יראה איך נבראים ממנה שמים חדשים וארץ חדשה. דעת היתה הכרת עצמו - דעת זה פנימיות התפארת, וכאן התפארת זה היכולת לעת הצורך להתפרסם מרצון. יש בזה עוד ווארט, שכתוב לגבי "לא תקום ולא תטור" שת"ח שאינו נוקם ונוטר אינו ת"ח. מה זאת אומרת? מה ההלכה אומרת? שלפעמים לכבוד התורה ולכבוד השי"ת צריך לנקום, וזה דווקא ת"ח שנוקם ונוטר כנחש, שאין לו בכך הנאה אישית, כי טועם הכל כעפר. גם במקרים יוצאי הדופן שצריך לנקום לכבוד ה', זה רק כאשר אין לך שום הנאה אישית. ועוד, כתוב בהלכה, שאל תעשה זאת בעצמך - תן לתלמידיך לעשות זאת, ואתה תשתוק ולא תמחה בהם. ת"ח נוקם כששותק ונותן לתלמידים לנקום, והכל תוך כדי שהוא כנחש - שאין לו מזה שום טובת הנאה, וממילא זה במקרים הכי יוצאי דופן ונדירים (כי נדמה שזה נגד התורה, פלא, שהתורה אומרת לא תקום ולא תטור וחז"ל הופכים הקערה על פיה). כשנותן לתלמידים לנקום זה מצד הגבורה, אך כאן סיפור שגם כאשר הצדיק צריך להתפרסם נגד טבעו, נותן לתלמידים לעשות זאת - נותן להם כח וגושפנקא לכך. התלמידים, "ושנתתם לבניך" - בנים אלו התלמידים - הם גם תפארת ביחס לרב עצמו, שהוא הדעת.

נצח:

נצח, בין היתר, זה לנצח - כמו "נצחוני בני נצחוני" (שת"ח בארץ מנצחים את הקב"ה, ואז הקב"ה מחייך ואומר נצחוני בני נצחוני). הרגע דברנו על ת"ח שלפעמים נוקם ונוטר. יש מדה רעה מאד - להתנצח עם מישהו, במיוחד עם מי שהוא באמת ת"ח ולא מתנגד לך בכלל. אחרי הקדמה זו נספר את הסיפור:

האר"י הקדוש נמצא בצפת, והמרא דאתרא שהוא ידיד נפש שלו זה מורנו ורבינו הבית יוסף, "המחבר", שחוץ מגדולתו בנגלה היה גם גדול בקבלה (לא בקבלת האריז"ל אלא למה שקדם לו). פלא שיש שאלה בדיני ממונות שהאר"י שאל את מורינו הבית יוסף, והוא ענה לו תשובה ארוכה, ונדפס באבקת רוכל - זה

רק להמחיש את היחסים ביניהם. בכל אופן, היו ביניהם מחלוקות, כי האר"י פסק לפי קבלה והבית יוסף לא פסק כך אם הבין שזה לא כגמרא על פי הבנת הראשונים. אחד הדברים בהם הקל הבית יוסף והאר"י החמיר לפי קבלה - אם אפשר לסמוך על ניקור. באחורי הבהמה יש גיד הנשה, איסור חמור, אבל יש אפשרות להוציא זאת והשלכות הגיד על ידי פעולת ניקור. אחריות המנקר אפילו יותר קשה מהשחיטה וכו' - הדבר הכי קשה זה פעולת הניקור. הבית יוסף פוסק לפי ההלכה, שאם יש מנקר מומחה שעושה הפעולה לפי ההלכה, מותר לאכול את הבהמה. האריז"ל לפי הקבלה סבר, וכך נהג לעצמו ולרוצים ללכת בדרכו (אך לא פסק כנגד הבית יוסף), שפשוט לא אוכלים אחורי הבהמה, ולא סומכים על הניקור גם של המהדר ביותר. הסיפור שפעם אחת האר"י הוזמן לסעודת מצוה אצל הבית יוסף, והגישו בשר, והבית יוסף אמר לאר"י שאני יודע שאתה לא סומך על ניקור, אבל כאן אני עצמי עשיתי את הניקור ואני מבטיח לך שאין חשש - הוצאתי את כל הגידים של הבהמה. האריז"ל בקש קצת בשר מהאחוריים, והוא הניח את ידו והוציא גיד מהבשר. מה זה פעל על הבית יוסף? הוא חזר בו? גם בשמים לא חוזרים בגלל שיש משהו לא בדרך הטבע, והבית יוסף אמר שלכבוד האריז"ל ה' באותו רגע ברא גיד חדש בתוך הבהמה. אמר שזה לא היה שם - אני ניקרתי בעצמי, ויודע שזה לא היה שם, אבל לכבוד האר"י ה' ברא שם גיד, יש מאין ואפס המוחלט. רואים את יחס הכבוד לאר"י - האר"י לא אמר זאת, אבל הבית יוסף כן. יש סיפור דומה לכך של הרבי הרש"ב בענין פסח - ידוע שאדמו"רי חב"ד, בפרט מהרבי הרש"ב והלאה, מאד הקפידו ועשו כל מיני חומרות של חמץ, שעל פי הלכה יבשה ופשוטה לא חייבים להחמיר בהם, ואף על פי כן ככה נוהגים בחב"ד. אצל הרבי הרש"ב כל שנה חדש עוד חומרה ועוד חומרה, ופעם אחת חדש שלא אוכל יותר סוכר. סוכר היה פעם בקוביות, כמו שיש גם היום, מחשש חמץ. מגדולי החסידים, שגם היה גדול ביר"ש שלו, היה בעצמו יצרן סוכר. הוא הביא לרבי סוכר משלו, באמירה שאני אחראי עליו אני עשיתי אותו מתחילה ועד סוף, ואין לגביו שום חשש בעולם. אז הרבי הרש"ב בקש קובית סוכר אחת, והוא שבר אותה לשתים והוציא ממנה חיטה. אף על פי כן, אותו חסיד לא אומר שזה נברא לכבוד הרבי - כנראה רק הוריד את ראשו והלך בבושה הביתה - אבל הבית יוסף לא הוריד ראשו בבושה, אלא אמר שכעת ה' ברא זאת יש מאין.

הסיפור הזה הוא מדת הנצח של הצדיק. כאן הוא נצח - למעלה מהטבע, אבל נצח בדעתו, "דידן נצח". לכאורה, כמו שאמרנו קודם, כשכתוב בגמרא "נצחוני בני נצחוני" זה הפוך - שהצד הטבעי נצח את הצד הנסי, ש"לא בשמים היא", דעת תחתון מנצחת דעת עליון - ואילו כאן דעת עליון מנצחת דעת תחתון. רואים שזה השלמה - רבי אליעזר שמה חכה הרבה זמן שסוף כל סוף איזה דעת עליון ינצח דעת תחתון. בכל אופן, כמו שאמר הבית יוסף, לכבוד האר"י ה' ברא את הגיד. זה ודאי מדתו - ברור שהאריז"ל רצה לנצח פה, ואם לא היה רוצה לנצח ה' לא היה בורא לו את הגיד בבשר. יש לו באיזה מקום הנצח של הקדושה - דידן נצח - וגם צריך להסביר לבית יוסף למה אני צריך להחמיר, למה על פי קבלה לא אוכלים זאת בכלל.

הוד:

הוד זה הענף האחרון של קו שמאל - מתחיל בבינה ונגמר בהוד - ובו יש יחס מיוחד בין תחלת הקו לסופו, שכתוב "בינה עד הוד אתפשטת". בבינה אמרנו שהמדה והעבודה המיוחדת של האריז"ל, בזכות זה זכה לכל, זה שמחה של מצוה ושלילת העצבות לגמרי. פעם אחת רבי חיים ויטאל, תלמידו המובהק, שאל אותו "במה כחך יפה". כמו שספרנו קודם, הוא שהה חצי שנה בצפת עד שהגיע לאר"י, כי החזיק עצמו

גדול בקבלה והיה תלמיד הרמ"ק לפני שהגיע לאר"י. כשהגיע לאר"י ראה שזה באין ערוך מהרמ"ק, ולא בוש לשאול איך אתה זכית לכך - מה שהרמ"ק ואני לא זכינו לו, אף שהקדשנו החיים לקבלה. האר"י אמר - כי יגעתי יותר מכם. מוהרח"ו תהה - הרי אנו יגענו מאד מאד בתורת הנסתר. והוא אמר לו - ייגעתם, אבל לא כמוני. כאן מה שהוא אומר שבסופו של דבר הכל תלוי ביגיעה עצמית, ואתם לא יכולים לשער את היגיעה שאני יגעתי, לכן אתה יכול לומר שגם אתה יגעת. יש דברים ש"לאו כל מוחא סביל דא" - כמה שאתה יכול לסבול מה זה להתייגע ולהתמסר עשית בעצמך, ובודאי הרמ"ק עשה, אבל אתם (אתה וגם רבינו הרמ"ק) לא יכולים לשער בכלל מה זה היגיעה שלי.

בתניא קדישא אנו לומדים שיש שני סוגי יגיעה בהתבוננות - יגיעת בשר ויגיעת נפש. יגיעת בשר זה הביטוש העצמי על ידי הרהורי תשובה מעומק הלב - כך מגדיר זאת בתניא - ואחר כך יש יגיעת נפש, להתבונן ולהתעמק שעה ארוכה בתוכן האלקי. להיות מרוכז נפשית מאה אלף אחוז זמן גדול - זה יגיעת נפש - ויגיעת בשר זה לשבור את עצמך על ידי הרהורי תשובה מעומק הלב. הא בלא הא לא סגי. כדי שזה יעבוד צריך את שניהם. יכולת היגיעה בכלל שייכת לספירת ההוד, כי יגיעה זה פועל יוצא של כניעה עצומה לה' ולתורה. להתייגע במשהו זה מתוך כניעה, כך מוסבר בחסידות. וממילא, אם היגיעה שלי זה "לית כל מוחא סביל דא", זה גם אומר שכך גם הכניעה שלי. בתוך הכניעה יש גם אמונה - איזו תחושת התענוג שיצמח מזה. הכניעה הזאת, והאמונה הזאת, שזה כל מניע היגיעה, זה הוד. "בינה עד הוד אתפשטת" זה הקישור בין שתי הסיבות שאמר האריז"ל שבשלהן זכה למה שזכה - שמחה של מצוה (שאמר מעצמו) ויגיעה עצומה (שאמר כתשובה לשאלה של מהרח"ו).

יש עוד משהו פשוט מאד בנוגע ליגיעה, שגם עושה את האריז"ל חב"דניק מובהק. ידוע ב"היום יום", והזכרנו זאת בשבועות האחרונים, שיסוד חב"ד זה עבודה בכח עצמו, ולא לבקש אפילו מהרבי עזרה ברוחניות ובעבודת ה' - זה הבל וריק, "אל ישעו בדברי הבל ושקר" לבקש על עבודה, רק "תכבד העבודה על האנשים". זה ווארט שמאד מאפיין את חב"ד, כי בשאר החסידיות (ובפרט, לדוגמה, אצל רבי לשמה מקרלין) פרשו "צדיק באמונתו יחַיה" - שהצדיק מחיה את כולם, וכולם תופסים עליו טרמפ - ואדמו"ר הזקן התנגד לכך, ודרש שכל אחד יחיה את עצמו. חב"ד כולה עבודה בכח עצמו, ואם מחפשים לכך שורש בדורות הראשונים זה האריז"ל, שאומר שזכה לכל בכח יגיעתו. מה גילה על עצמו? מגיל 21 עד גיל 36 ישבתי והתבודדתי בחדר על הנילוס שבנה לי השוער, ושם התבוננתי בזהר, ואמר שהייתי לומד מאמר אחד בזהר שבוע כדי לרדת לעומק הענין. אחרי שבוע היה מתגלה אלי אליהו הנביא ואומר לי שעדיין לא הבנת לעומק, ולפעמים היה אומר לי שטעיתי. הוא אף פעם לא היה מגלה לי את הסוד - בדרך כלל הסיפור שאליהו הנביא בא בשביל לי לגלות סודות, אך כאן רק בא לומר שטעה או שזה נכון אך יש עומק יותר. לפעמים כתוב שאליהו אמר שאני לא מגלה לך ומכריח אותך לעבוד זה כדי לזכות אותך שהתורה תקרא על שמך - "ובתורתו יהגה יומם ולילה", שכל הסודות שיתגלו יהיו מתוך היחידה שבנפש שלך, שגדול מגילוי אליהו. יתכן שמסיפור זה הבין שיחידה שבנפש גדולה מגילוי אליהו - כי אליהו בא ולא מגלה כדי שיזכה מכח עצמו. צריך לומר יותר מזה - שמה שבסוף יוצא זה דבר שאליהו הנביא גם לא יודע בעצמו לגלות, כי זה יוצא מהיחידה של האריז"ל, מה"עצמי" שלו. כל הענין הזה, עבודה בכח עצמו, זה תיקון ההוד. בגוף זה נקרא תיקון מערכת החיסון. זה כניעה עצומה ונכונות לעבוד כעבד עבודת פרך (פרעה אמר "תכבד העבודה על האנשים") - פריכה בלימוד התורה - כדי שבסוף התורה העצמית תתגלה.

יסוד:

היסוד זה "צדיק יסוד עולם" והיסוד-הצדיק הוא חי. האר"י מכונה "הארי החי" (ולא האר"י ז"ל - זה הדוגמה הראשונה ל"חי וקים", ואפשר לפעמים למצוא האריז"ל החי - זה רק לומר שזה בכלל לא סותר אחד את השני, כידוע שבתנ"ך "זכר צדיק לברכה" נאמר על צדיק חי ולא על צדיק מת). זה שנקרא הארי זה מענין - מקשרים אותו בפירוש למזל חדש פטירתו, חדש אב (ענין שנגיע אליו תיכף, בדבר מלכות). זה שנקרא חי זה יסוד - תמיד חי, תמיד עם חיות, "חי עלמין". ב-**כב** ימי בין המצרים **ה** אב זה יום ה-**חי**. **כב** ימי בין המצרים הם כנגד **כב** אותיות התורה, כדי לתקנן, והאות ה-**חי** זה **צ** - זה הצדיק - וזה **ה** אב. בחז"ל יש ביטוי "ארי בן ארי" על רבי אלעזר בנו של רשב"י - בכינוי ארי מקשרים אותו לרשב"י ולבנו. הוא היה מסתובב בכל הגליל לדבר עם הצדיקים, אך כמובן היה הכי קשור למירון - לרשב"י ולרבי אלעזר ששניהם במירון, היות שהם בבחינת "ארי בן ארי", והוא גם יודע שהוא הארי החי. יש הרבה סודות בקשר בינו לבין רבי שמעון ורבי אלעזר, ואכמ"ל.

חוץ מה"חי" הזה אצל האריז"ל, שמשייך אותו לספירת היסוד, יש גם סיפור מיוחד של יסוד אצלו. יסוד זה צדיק, והאב-טיפוס שלו בתורה זה יוסף הצדיק, שתכונתו בתורה זה שהוא פותח חלומות - "בן פורת יוסף", פורת אותיות פותר ותופר, ככתוב בקבלה וחסידות. מי שפותר חלומות הוא צדיק. כבר אמרנו כמה דברים אצל האריז"ל שהוא פסיכולוג למופת, וכאן עוד דבר - פותר חלומות. יש סיפור בכתבי האריז"ל שרבי שלמה סאגיס - צדיק גדול מתלמידיו - בא אליו עם חלום. סיפר שחלם שבדק את התפילין שלו ונמצא בהם פסול (כל מה שהרבי כותב על כל בעיה לבדוק תפילין, יתכן מאד שבא מסיפור זה), ואז צוה לסופר - סופר ידוע - שיכתוב לו תפילין חדשות. האריז"ל אמר שפתרון החלום הוא שאשתך הרה, אבל היא תפיל, אבל אחר כך תכנס שוב להריון ויולד לך בן זכר - וכך היה.

קודם כל, רואים כאן את ה"פלא יועץ" של מי שיודע לפתור חלומות. רואים כמה דברים מופלאים בווארט הזה - כמו שבדיקת תפילין חשובה בכל בעיה, אבל במיוחד לגבי פוריות, יוצא מפורש מתוך הפתרון הזה של האר"י הקדוש עצמו, שתפילין כשרות מסמלות פוריות. כל הענין של תפילין זה המשכת מוחין - המשכת זרעא חייא וקיימא - לכן אפשר לצאת עם סגולה ממשית ביד מסיפורים אלו הלילה, שכל בעיה של פוריות פותרים על ידי תפילין כשרות, גם של רש"י וגם של ר"ת (בפרט ר"ת, מוחין דאבא, שעוד יותר שייך לפוריות לפי הקבלה). תפילין פסולות מסמלים, לפי פתרון האר"י, משהו שלא מצליח. מה זה הפלה, ר"ל? זה נסיון להרות עם משהו חדש, ולד חדש, וזה נופל ולא מצליח. בהכללה, זה יכול להיות כל נסיון - כל דבר שאדם עושה בחיים, שמתחיל לבנות משהו חדש, וזה נופל לו ולא מצליח לו. לכן לפתרון הזה יש קשר ליוסף - חוץ מהקשר ליסוד, לפוריות (אם פתר את החלום בהקשר של פוריות, סימן שכל פתרון חלומות קשור לפוריות, ליסוד וליוסף) - כי הוא נקרא "איש מצליח", הוא "בר מזלא". מי שמצליח ליזום דבר טוב וזה מצליח לו - זה גם סימן מלך המשיח, כפי שסיימנו זה עתה ברמב"ם, שלא מאמין בסימנים חיצוניים כלפיו, רק אם מצליח או לא (זה הסימן היחיד, ואין שום סימן אחר בעולם לגביו) - זה "איש מצליח", זה בחינת יסוד. מי שלא מצליח - זה הפלה. כך הרמב"ם כותב לגבי משיח, שאם מלך צדיק קם מבית דוד ונסה להגיע למשיח ולא הצליח זה מלך כשר אבל זה לא זה, כי נפל באמצע. "שבע יפול צדיק וקם" - יתכן שיתחיל מחדש, ובסוף ודאי יצליח, אבל האות והמופת זה רק ההצלחה. הראש הזה, שמה שמוכיח זה רק הצלחה בפועל בשטח, זה תיקון הברית - זה הראש של יוסף "איש מצליח", לכן הוא יוסף הצדיק. הכל יוצא מפתרון החלום (היחיד, לפי הזכור לי) אצל האריז"ל.

מלכות:

את המלכות כבר הזכרנו - רוב שבחי האר"י (המלוקט מהקדמת המלך ועוד כמה מקומות) זה לשבח את האר"י בידע העצום שלו בכל מה שתחת השמים. בכללות, כל ההפלאה - איך שמשבחים את הידע שלו, שחובק הכל - זה נקרא "חכמת שלמה". כמו שעל שלמה המלך כתוב "ויחכם שלמה מכל האדם", כך זה עיקר שבחי האר"י שמספרים מוהרח"ו ושאר התלמידים. זה שמגלה רזין דאורייתא זה "חכמת אלהים", אבל כל השבחים זה על "חכמת שלמה" - חכמות הטבע שצריך בשביל זה גם מרכיב של רוה"ק (קטליזאטור, כדי שזה יעבוד). מה הן חכמת אלו? חכמת המצח, הפרצוף, העור, השערות, שיחת מלאכים (זה לא אהבת ישראל, כשיחה עם נשמות, אלא סתם חכמה - דיבור-מלכות), הבנת צפצופי עופות, שיחת דקלים, דיבור עם העשבים, ודיבור גם עם הדומם (הוא אהב לדבר - דבר גם עם אבנים, אפשר לחשוב שלא שפוי, ידע בחכמת להבת הנר ולהבת גחלי אש, היה בקי הכי גדולות בסגולות עשבי מרפא (שנשמע טבעי לגמרי). אחרי שבחים אלו כותבים "לא יאומן כי יסופר" - זה מקור לביטוי זה. בכלל, האר"י גילה שיש נפש לאבן (חוץ מזה שיתכן גלגול נשמה באבן, נפש יש גם לנשמה בלי אבן) - לכן לעתיד "אבן מקיר תזעק", והאריז"ל כבר התחיל לדבר איתה.

נחזור רגע לחכמה, לשבת שלו - אחד מהכללים של הגלגולים שגילה האריז"ל הוא שרוב הצדיקים מתגלגלים בדגים, עלמא דאתכסייא, ולכן מצוה מיוחדת (חוץ מסתם ענג שבת) לאכול דגים בשבת. מסופר בפירוש שפעם שלח את מוהרח"ו לאכול דג, ואמר שצריך לאכול רק את העין שלו - זה מספיק - כי שמה נמצאת נשמת הצדיק. עין זה "עינא פקיחא" - בשרש זה בכתר, אבל שייך לחכמה וכח הראיה שלה. הדג זה עלמא דאתכסייא וכן שבת - הכל מתחבר. בדגים שמה הוא מצא את רוב הצדיקים, אז הוא מאד אהב דגים. ידוע שהבעל שם טוב אחריו, המשלים שלו, בחר לגור בעירה מעז'יבוז' מכל המקומות בעולם, כי זה ליד שני נהרות ויש שם הדגים הכי טובים לכבוד שבת קדש. הזמן הכי טוב לאכול דגים זה תשעת הימים, ולכן האריז"ל הסתלק ביום האמצעי - זה הזמן העיקרי שצריך לאכול הרבה דגים, חוץ מאדר שהוא מזל דגים. זה הקשר בין אדר לאב - "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ו"משנכנס אב ממעטין - כל הלא רצוי, אבל - בשמחה".

נחזור לענין: עיקר מעלת האריז"ל זה החכמה שגילה ודאי, אבל אנשים פשוטים מתפעלים בעיקר מ"חכמת שלמה". אם פתרון חלומות זה יוסף, שלמה זה יחסית מלכות. כל החכמות הללו קשורות לתורה - הכל בשביל התורה, זו המכללה התורנית. בשביל לבנות את המלכות, צריך גם את החכמה שבמלכות - הכתר של המלכות זה דוד, אבל החכמה של המלכות זה שלמה. אם משתמשים בכך נכון כתוב על כך "כי היא חכמתם ובינתכם לעיני העמים", אנו צריכים להיות חכמים לעיני כל האומות בכל החכמות. המלכות של האריז"ל זה עוד לא לעשות מדינה - הוא לא משיח בן דוד - אבל חכמתו המלכותית, השייכת למשיח בן יוסף, היא חכמת שלמה.

כך סיימנו פרצוף האר"י החי, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, שבזכותו נראה שכל הצדיקים חיים וקיימים, משיח חי וקים, ונראה מקדש תיכף ומיד.

כמה מילים לגבי הדבר מלכות, ששייך גם לאר"י:

דבר מלכות השבוע על "אמר רב: עלה אריה במזל אריה והחריב אריאל על מנת שיעלה אריה במזל אריה ויבנה אריאל". זה מאמר שהרבי מאד אוהב, ומביא הרבה, וגם בדבר מלכות - לא קשור ישר

לפרשת שבוע, אבל קשור לימים אלו. "עלה אריה" זה נבוכדנצר, אריה דקליפה, עליו כתוב "עלה אריה מסובכו" - מי שמחריב את המקדש זה אחד שעולה מתוך תסבוכת. "במזל אריה" - חדש אב - "והחריב את אריאל", את בית המקדש, כפי שנסביר תיכף יותר. זה לא סתם, זה "על מנת שיעלה אריה" - האריה של הקדושה, ה' עליו נאמר "אריה שאג מי לא ירא" - "במזל אריה ויבנה אריאל", בבנין יותר טוב, בנין נצחי. עיקר החידוש, שהרבי מדגיש ביותר, זה ה"על מנת" - כל החורבן זה בשביל הבנין, כמלאכת שבת "הסותר על מנת לבנות". כשסתם סותרים, בלי שום תיקון ובנין, זה לא מלאכה, אבל סתירה כדי לבנות טוב יותר זה חלק מהבניין - בסתירה בנית. ממאמר חז"ל זה יוצא שחורבן הבית, כמה שעצוב, הוא מהרגע הראשון "על מנת לבנות" - רואה זאת מי שעיניים בקודקדו, ומי שרואה זאת הכי טוב זה רבי עקיבא, האר"י עצמו.

היכן מצאנו את דימוי האריה למקדש? בנבואת חורבן של ישעיה "הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד". חוץ מזה שכל הדימוי רומז במובהק לאר"י, יש כאן עוד רמז יפה. כתוב בספר הגלגולים שהאר"י עצמו גילה היכן הוא רמוז בתורה (לכל הצדיקים יש שרש, ומי כאריז"ל שיודע למצוא שרש זה) - אמר שהוא יוצא מפסוק בישעיהו, "חזה ציון קרית מועדינו". זה פלא, כי זה לא ר"ת יצחק - זה ר"ת **מצחק**, ויש באמת פסוק "יצחק מצחק", אבל למה לא חפש פסוק עם ר"ת יצחק ממש? את הווארט האמיתי הוא לא אומר, אבל אומר שאת ה-**מ** של "מועדינו" צריך להחליף ל-**י** באתב"ש - מותר לו. לכאורה זה קצת דיעבד, למה לא מחפש לגמרי יצחק? הוא לא כותב את הפלא שבכל התנ"ך אין שום פסוק עם ר"ת יצחק בשום צירוף. זה באמת הכי טוב שיכול להיות, אבל גם לומר כך זה דיעבד - צריך להיות לכתחילה. רואים שיצחק לכתחילה הוא מצחק - "יצחק מצחק את רבקה אשתו" - זה העצם שלו. **מצחק** עולה **רחל** - אם כי ש"יצחק מצחק את רבקה", "מצחק" זה רחל, זה בנין המלכות. מה שיצחק בונה את המלכות - שעיקרה רחל - זה במילה "מצחק". מה זה ציון? רואים שהאריז"ל קשור לציון, אם אומר שיוצא מפסוק זה, וציון זה יסוד המלכות לפי קבלה. צריך לצרף זאת למלכות של הפרצוף שלו - זה נקודת ציון, היסוד הפנימי של המלכות. יש גזירה שוה "קרית"-"קרית" בין "חזה ציון קרית מועדינו" ל"הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד". רמז יפהפה של גזירה שוה בין האר"י החי לבית מקדשנו.

מה זה "קרית"? אני מנחש שודאי רומז לתיקון הברית - לשון קרי ואותיות יקרת. בזמן הפגם "הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד" ו"חזה ציון קרית מועדינו" בזמן התיקון (זה פסוק נחמה, בנין המקדש). למה בית המקדש נקרא בפסוק זה "אריאל"? יש שני פירושים. בפשט, הפשטנים על הפסוק אומרים שזה כינוי הבית בשם המושאל, וספציפית זה כינוי מזבח העולה, שבזמן שישראל זוכים האש רובצת משמים בדמות אריה ואוכלת את הקרבנות, את ה"לחמי לאשי" בו "ישראל מפרנסין [כביכול] את אביהם שבשמים". זה הפשט, אבל חז"ל דורשים בצורה אחרת - שהדימוי של אריה הולך על ההיכל, על צורת הבניה עליה צוה ה', שההיכל רחב מאחוריו וצר מלפניו, דומה לאריה רובץ. כשמסתכלים על ה"מכלל יפי" של ההיכל - הקדש, שבתוכו קדש הקדשים - רואים בדמיון אריה רובץ בצורת הבניה, רחב מאחוריו וצר מלפניו. אם כן, יש שני פירושים - על המזבח ועל ההיכל - וצריך לומר ש"אלו ואלו דברי אלהים חיים". אם שניהם נכונים, ולא רק משהו ספציפי, אז צריך לומר שכל המקדש על שם האריה של הקדושה. יש **כב** ימים בין המצרים, לתקן **כב** אותיות, ולכן מגילת איכה לפי סדר האלף בית. והנה, **כב** בריבוע - תכלית התיקון וההתכללות - עולה **אריאל אריאל**, הרומז גם לשני הפירושים.

החידוש של המאמר, כפי שהרבי מסביר כאן ובעוד מקומות, זה ה"על מנת" - "סותר על מנת לבנות". ב"סותר" יש כמה פירושים - גם סתירת בנין, אבל גם מלשון "הנסתרות להוי' אלהינו". זה גם קשור לאריז"ל, שגלה נסתרות יותר מכל אחד אחר. למה נסתר זה סתירה? מה הקשר ביניהם בעברית? בחסידות מוסבר - וזה דבר יסודי ביותר - שבשביל להכנס לפתחי חכמת הנסתר אתה צריך לסתור משהו בראש, כדי לבנות מנטליות אחרת לגמרי. גם שיש לך בראש איזה בית מקדש, זה בית המקדש הראשון או השני - ולא המקדש הנצחי של המשיח - צריך לסתור אותו כדי להכנס לנסתרות, מה שנבנה מתוך הסתירה זה הבנין הנצחי. הסתירה מוכיחה שמשהו לא נצחי בעצם. הבעל שם טוב אמר שיכול לסתור כל סברא של כל רב בישראל - לא ח"ו כדי להקניט, אלא כי בא לגלות את האין שבתוך כל יש. כשאתה סותר משהו, מגיע לאין שבתוכו, אתה עולה בעמוד חלול למה שמעליו - עד אין סוף. בשביל לעלות ממשהו צריך לסתור אותו - כך נכנסים לחכמת הנסתר. אם כן, כל הסותר על מנת לבנות קשור לגילוי הנסתר - זו מלאכת שבת וזה הנסתרות לה' אלקינו, זה תכלית הנסתר.

נסיים במשהו מאד חשוב: הרבי אומר בהרבה מקומות ש"תלמיד ממולח" - כלומר, תלמיד מעמיק, תלמיד טוב - מדייק ומקשר בין שם בעל המימרא למאמר שהוא אומר. זה גם מוחין דאבא - שיכול לראות את הקשר בין מי שאמר למה שאמר, כלומר שמישהו אחר לא היה אומר זאת, וכך לגבי כל מאמר חז"ל. מי שלא ממולח לא יכול לקשר - יודע רק מה שכתוב, אבל לא יודע למה דווקא זה אמר זאת, ולא אחר. לענייננו, המאמר הכי חשוב לגבי כל חורבן הבית ובנין בית המקדש - שזה התקופה שלנו - זה המאמר של "עלה אריה וכו'". אז מאד חשוב לדעת מי אמר השגה עצומה זאת - זה לא רבי עקיבא, כי זה לא תנא, אלא אמורא בדין הראשון שיש לו דין תנא, "אמר רב". רב אמר את המאמר המופלא והחשוב הזה - למה הוא, ולא רבי יוחנן או שמואל או אביי או רבא או רב אשי וכו'? צריך לומר שיש קשר פנימי ועצמי בין המאמר ובין אומרו. רב זה לא השם האמיתי שלו - באמת קוראים לו "אבא אריכא". אם כן, קודם כל הוא קשור לחדש אב - זה השם שלו. כתוב שרב היה הכי גבוה בדורו - היה "אריכא". ב"פתח אליהו" קו ימין נקרא "חד אריך" - זה גם ארוך בגשמיות, וגם ברוחניות יש אורך, וזה גם "ארך אפים", המון סבלנות. ה"חד אריך" מתחיל מחכמה - יש לו סבלנות כי רואה את הנולד. רב הוא "אבא אריכא" - יש לו אורך רוח מתחלת החדש הזה, חדש אב, כי רואה את ה"על מנת". זה שהוא אב וארוך, וממילא הוא חסד, מתאים למבואר באר"י שרב-שמואל-רבי יוחנן זה חסד-גבורה-תפארת. בין האבות הוא כנגד אברהם אבינו (עליו כתוב "האדם הגדול בענקים"). היה גם יותר מבוגר בגיל ביניהם (הגילים שלהם לפי סדר זה - רב, שמואל, רבי יוחנן), ולפי הקבלה הם כנגד אברהם-יצחק-יעקב. בדורות האחרונים קראו "רב" לאדמו"ר הזקן - יסוד חסידות חב"ד. לפי העולם נקרא "הרב" והשו"ע שלו "שולחן ערוך הרב" - לא נקרא כך סתם, אלא על שם רב הזה. רב הוא כבר בבבל, אבל יש לו כח של תנא, ולכן יש לו כח לחלוק על תנאים - "**רב תנא הוא** ופליג" (ר"ת **תורה**, גם אותיות "**ותהר**") - ואת הדבר הזה אמרו גדולי הדור על אדה"ז, שיש לו כח לחלוק גם על ראשונים. בגילוי חסידות הוא "רבי", לא "רב" (גם בחז"ל יש "רבי" - רבינו הקדוש, מחבר המשניות, שרב הוא תלמידו), ואילו "רב" זה בפרט ביחס לשו"ע שלו. אם כאן המאמר של חדש אב זה מאמר של רב, זה גם כן תפיסה של חסידות חב"ד דווקא, שזה מוחין בעצם - התפיסה של "על מנת", שהסתירה זה על מנת לבנות וחייבים את הסתירה בשביל זה. הסתירה זה הסוד, הרז, הנסתר - הסוד האמיתי זה למה צריך לסתור. כמו הדבר הכי עמוק בכתבי האריז"ל - סוד שבירת הכלים, למה צריך לשבור כדי לתקן.

היות שרב אצלנו זה גם אדמו"ר הזקן, והוא בעל המאמר הזה - מאמר עיקרי של כל התקופה - ראוי בקיצור נמרץ לתאר את דמותו: הדבר בנגלה שהכי מוכיח על כך שרב הוא חסיד, יותר מכל התנאים והאמוראים, במדה מסוימת, זה שכתוב עליו שמהתנהגותו לומדים עשרה "מילי דחסידותא" - דבר שלא כתוב על אף אחד בעולם. רואים שרב הוא חסיד למופת, ויש לו פרצוף שלם של חסידות. ומי שהוא מושלם בחסידות, שיש לו עשרה ענינים בחסידות, הוא זה שיכול לומר "עלה אריה במזל אריה והחריב אריאל על מנת שיעלה אריה במזל אריה ויבנה אריאל".

נאמר בקיצור את עשרת הדברים לפי הספירות:

חכמה:

כמו בסיפורים, החכמה קשורה לשבת - לכל צדיק יש את השבת שלו. מכל התנאים, מי שחוה את השבת יותר מכולם זה רב. חז"ל אומרים זאת מאד תמציתי, עד שיוצא כל כך פשוט שקשה להבין מה הרבותא - הדבר הראשון שמתארים שהיה מקיים שלוש סעודות בשבת. סימן שעל פי פשט זה לא היה רגיל, עד כדי כך שזה נקרא ציון החסידות שלו ביחס לכל שאר החכמים בעולם. מילה אחת על הפנימיות של זה: שלוש סעודות לומדים, על פי נגלה, מהפסוק לגבי המן "אכלוהו היום כי שבת היום היום לא תמצאוהו בשדה". אחד הראשונים החשובים שהם מקובלים זה רבי אברהם אבולעפיא, והוא כותב ש"**היום**" עולה **אין** - ג"פ זה חזקה. "היום" זה בהירות, זה אור - "היום" הראשון קאי על סעודת הלילה, כלומר שבשבת "לילה כיום יאיר". חזקה של ג"פ "היום" זה חזקה של אור של האין האלקי המאיר בשבת, שזה פנימיות החכמה. זה התוכן הפנימי של כך שרב קיים ג סעודות בשבת. הסברנו שפנימיות כבוד שבת זה ענג שבת - ענג הבא מ"רישא דאין".

בינה:

"היה מכוון לבו בתפלה" - גם נשמע פשוט. שומו שמים, משמע שחכם אחר לא היה מכוון לבו בתפילה, כמו שמשמע שחכם אחר לא היה אוכל שלוש סעודות. הרי הכל זה מילי דחסידותא, שמצאנו רק אצלו. ודאי יש דברים בגו, שאיך שהוא היה מכוון לבו בתפילה זה מעל ומעבר, באין ערוך, ביחס לכל החכמים. במה מצטיין חסיד חב"ד אמיתי? בכוונת לבו בתפלה. כל הצדיקים מתפללים, אבל עיקר עבודת ה' של החסידות זה איך באמת לכוון את הלב בתפילה. זה שייך לבינה - "עבודה שבלב זו תפלה", עבודת ההתבוננות.

דעת:

לא הלך אף פעם בגילוי ראש - הכל דברים פשוטים. היום אף גבר לא הולך בגילוי ראש, אבל שמה זה היה חידוש מופלא, "מילי דחסידותא". זה שכל הזמן יודע מי שלמעלה ממנו. כיסוי ראש זה המודעות כל הזמן מי למעלה, ועל ידי המודעות גם הקשר והיחוד עם מי שלמעלה. אם כן, הדבר הזה הוא שכל הזמן יש לו מודעות אלקית - זה תיקון הדעת. בחסידות הכללית אומרים - זה גם בחב"ד, אבל כולם יודעים זאת מהבעל שם טוב - שעיקר עבודת ה' זה לא להסיח את הדעת מה'. הדבר הזה קשור גם לגברים וגם לנשים. [רק בתור מאמר מוסגר לגמרי, לפני שבועיים נפטרה צדיקה אחת בגיל 106, משושלת נדבורנה. היא היתה מקבלת קוויטלאך, כמו רבי, ואמרה על עצמה שמאז שעמדה על דעתה לא הסיחה את דעתה

רגע מהקב"ה. אם כן, זה שייך לגברים ולנשים, ואשרי מי שהעיד על עצמו שלא הסיח את דעתו אפילו רגע מה']. כמובן זה דעת, ובתור הנהגה זה נקרא לא ללכת רגע בלי מודעות אלקית.

חסד:

כל מי שהקניט אותו - היה מקדים לפייסו. זה כבר נשמע משהו מיוחד - אם מישהו הרגיז אותו, הוא היה מחזר אחריו לפייס אותו ולהשלים איתו. ברור שזה החסד שלו - אהבת ישראל שלו. רק נאמר, שלפעמים דברנו על אהרן הכהן (שיארצייט שלו אתמול), שלפעמים אהבת ישראל יכולה ללכת יותר מדי, כחטא העגל. מסופר בגמרא שפעם אחת מישהו הקניט אותו, ממש העליב אותו, והוא לא חכה שאותו אחד יבוא לפייס אותו, ובערב יום כיפור הלך בעצמו לפייס אותו. תוך כדי כך פגש את תלמידו רב חסדא, ששאל לאן הוא הולך, ואמר שהולך לפייס פלוני - רב חסדא אמר לו - דע לך שאתה הולך להרוג אותו, וכך היה. הוא הלך לפייס אותו, והוא המשיך לקלל אותו ולסלק אותו משם - הוא לא עשה כלום, אבל ההוא מת על המקום. לפעמים מתוך אהבת ישראל יש תוצאות לא הכי רצויות. בכל אופן, זה סיפור של אהבת ישראל שלו - שכל מי שהקניטו היה מקדים לפייסו.

גבורה:

כתוב שהיתה לו הנהגה - כל ההנהגות מיוחדות שאף אחד אחר לא נהג כמותו - שלא אכל אף פעם בסעודת הרשות. סעודת הרשות היינו סעודה - בציבור - שאינה סעודת מצוה. את קיום שלוש סעודות שמנו בחכמה - סעודות שבת הן עיקר סעודת מצוה שבתורה. לפי זה, בשביל לאכול - בפרט ברבים - צריך סיבה של מצוה. הדבר הזה קשור לעוד מאמר חז"ל, שנקיי הדעת שבירושלים (שלמות היראה) לא היו אוכלים מבלי לבדוק עם מי יושבים לסעוד. זה קצת אחרת, אבל העקרון דומה. מובא שגבורה זה נקיות הדעת - כמו שקירוב הדעת זה "ימין מקרבת" נקיות הדעת זה קצת "שמאל דוחה", גבורה. בדיקת האנשים ובדיקת מהות הסעודה זה אופייני לנקיי הדעת שבירושלים, לכן זה גדר של גבורה. בכלל גבורה זה כובש את יצרו - "אתכפייא" - ולגבי סעודת הרשות היתה לו מלוא עוצמת האתכפיא, ואילו שלוש סעודות בשבת קיים בהידור.

תפארת:

לא הסתכל אף פעם מחוץ ל-ד אמות. זה מסופר אחר כך, במשך הדורות, אצל גדולי הדורות למיניהם - הראשון שמשבחים אותו עמו זה רב. יש לכך ודאי פשט, אבל יש גם פנימיות, והאר"י מסביר את הפנימיות - משנחרב בית המקדש אין לקב"ה בעולמו אלא ד אמות של הלכה, ומי שכל הזמן מביט ב-ד אמות של הלכה, היינו שכל דבר שרואה ופוגש בחיים מיד משייך את זה ומתייחס לזה לפי דעת תורה. "מארי תורה" זה תפארת - אצלו הכל תורה. מסופר אצל אחד מגדולי הדור הקודם, הרוגאצ'ובר (שנתן סמיכה לרבי, והרבי מאד העריך), שכל דבר מיד קשר לתורה - אם ראה עיתון מיד היה מזהה שחדשה פלונית תלויה במחלוקת חז"ל במקום פלוני. בשביל זה צריך להיות מאד חכם, אבל גם עם נחישות הדעת שהכל נכנס לתוך ה-ד אמות, ולא צריך אף פעם להסתכל מחוץ ל-ד אמות. לפי סיפור זה לא הסתגר, כפי שאפשר לחשוב - או שקרא עיתון בעצמו, או שמישהו סיפר לו, אבל זה לא לקח אפילו כהרף עין לפני שזה נכנס ל-ד אמות של תורה.

נצח:

היה מקיף את הציבור כדי לא להכריח אנשים לעמוד בפניו. היתה לו הנהגה, אך היה הולך מסביב כדי לא להטריח את הציבור. הנצח הוא ענף של חסד - כאן עושה פעולה גשמית, הליכה ברגלים (קשור לנצח), מאריך את דרכו, העיקר מתוך התחשבות ורכישת כבוד לעם ישראל. זה אחד שמנצח על העם בחסד. נצח זה גם כמו מנצח על תזמורת - יש לו עם, יש לו תזמורת, אך מי שמנצח באהבה דואג לא להטריח את התזמורת שלו.

הוד:

היה רגיל בטלית ותפילין - זה גם נשמע דבר פשוט, אך מציינים זאת. כל היום הלך בטו"ת - זה ההוד וההדר שלו. יש הרבה פירושים של הוד, וכאן ההוד זה הוד והדר. ההוד וההדר של ושכל הזמן מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין.

יסוד:

לכל הקו האמצעי יש קשר - הדעת היה שלא הולך בגילוי ראש, התפארת שלא מסתכל מחוץ ל-ד אמותיו, ויסוד נשמע כתפארת, אך חז"ל מחלקים לשנים. היסוד - שלא היה מסתכל לצדדים. אף פעם לא הסתכל הצדה, רק קדימה. אם להביט רק ב-ד אמות של הלכה לתפארת, הליכה ישרה זה יסוד. מבט הצדה זה בפנימיות איזה ספקנות, החלשה, של הדבקות במטרה. ללכת ישר זה דבקות במטרה, וידוע שדבקות במטרה זה ספירת היסוד. יש לך איזה מגמה בחיים, ופתאום אתה מסתכל הצדה - זה להתפתות. פגם הברית זה פיתוי, שאתה מתפתה למשהו - שבתוך היושר, בתוך הדרך, מתפתה. גם פסיכולוגית, הכי מפתה שבדרך מעיפים מבט לרגע במשהו מפתה שרואים באלכסון, וממילא מסיחים דעת להרף עין ממגמתו.

מלכות:

המלכות אצל רב היינו שהיה לו קול ערב, והיה עולה לתרגם. בדרך כלל הרב, החכם הגדול, הוא לא המתרגם - הרב אומר בשקט, כי מדבר בשקט, ולא היה רמקול, ויש לו תורגמן. הרב לוחש באזני המתרגם, שתפקידו להשמיע בקול לתלמידים - זה לא לכבוד הרב שהוא יהיה המתרגם. כאן יש המון אהבת ישראל, אבל בעיקר רואים ענוה ושפלות - שפלות זה פנימיות המלכות. היות שגם הכיר בעצמו - דעת - שיש לו קול ערב וטוב, אז לא התבייש להיות המתרגם, להיות הרמקול. אם נפתח זאת קצת, זה גם אחד שלא מתבייש אם יש לו קול ערב לשיר בפני הציבור, להקליט, וכל מיני דברים שלכאורה רב לא עושה. אם לטובת הציבור, לטובת הרבים, זה דבר נחמד וטוב - אז הוא עושה את זה, הוא עולה לתרגם. יודע שה' חנן אותו בקול ערב, וכתוב "כבד את ה' מהונך" וחז"ל דורשים "כבד את ה' מגרונך". הדבר הזה דורש המון שפלות, זה מלכות, וזה בנין המלכות של הרב ובפרט של "רב".

[נאמר רק במאמר מוסגר, שלשיעורים אלו יש הרבה סיעתא דשמיא - כל השנים אפילו לא נסיתי לעשות פרצוף מעשרה דברים אלו, שבמבט ראשון לא נראים קשורים לשום דבר, אבל בכל אופן אם מעיינים טוב, ובזכות הציבור, יצא פרצוף די מוצלח. גם בזכות זה שזה החדש שלו, החדש של "אמר רב עלה אריה במזל אריה והחריב אריאל על מנת שיעלה אריה במזל אריה ויבנה אריאל" - שנזכה לבנין אריאל וביאת המשיח, תיכף ומיד ממש.]

המקובל האלוקי רבי גדליה חיון

יום ההילולא - ה' מנחם אב

המקובל האלוקי רבי גדליה חיון (ה'תמ"ג-ה'תק"י, 1683-1750) היה תלמיד חכם ומקובל שעלה מתורכיה לירושלים, שד"ר היישוב היהודי בחברון, ומייסד וראש הישיבה הראשון של ישיבת המקובלים 'בית א-ל' בירושלים.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תמ"ג (1683), בעיר קושטא (כיום איסטנבול) שבתורכיה.

בנעוריו למד אצל הגאון המקובל האלוקי רבי חיים אלפאנדרי (השני), מחבר ספר 'אש דת' על התורה. רבנו שקד על התורה יומם ולילה, והקדיש את עצמו לתורה ולעבודת ה'.

כבר בגיל צעיר זכה רבנו למעלות רבות ונשגבות, ולאחר שמילא את כרסו בש"ס ופוסקים, ונעשה גאון בתורת הנגלה, הוסיף ללמוד מרבו גם את תורת הנסתר. מיני אז דבק בתורת רבנו האר"י ותלמידו מורנו רבי חיים ויטאל, ועשה כל מעשיו על פיהם.

כל מצוה שקיים היתה בתכלית השלימות, עם כל הכוונות והיחודים, וכן תפילותיו היו בכוונה עצומה, עם כל הכוונות הראויות לכוון בה, אחת מהן לא נעדרה. חסיד ופרוש היה, וכל הנהגותיו היו בקדושה ובטהרה.

בתקופת מגוריו בקושטא, היה שואל בהלכה את פי הגאון הנודע רבי יהודה רוזאניס, בעל ה'משנה למלך' על הרמב"ם.

עליה לארץ ישראל

בסביבות שנת ה'תפ"ג (1723), בהיותו כבן ארבעים, עלה לארץ ישראל, והתיישב בירושלים עיר הקודש.

כעבור כעשר שנים, בשנת ה'תצ"ג (1733), פנו אליו מטעם קהילת היישוב היהודי בחברון, שהיתה שרויה במצב כלכלי קשה, עם חובות עתק לשלטון התורכי, וביקשו את עזרתו. הם הציעו שיסע כשד"ר לקושטא עיר הולדתו, ושם יאסוף כספים עבורם, מאת נדיבי הקהילה המקומית.

על אף תנאי הנסיעה הקשים באותם ימים, ניאות רבנו לבקשתם. הוא לא חס על כבודו או זמנו, ויצא לדרך הארוכה למען יהודי חברון. הוא אף סירב ליטול תשלום כלשהו על שליחותו, ועשה זאת בהתנדבות מלאה.

בבואו לקושטא עשה רושם גדול על בני הקהילה, עד שרבני העיר כינוהו באיגרתם 'איש האלוקים'. כשלוש שנים שהה בקושטא, ושליחותו הוכתרה בהצלחה רבה. בהשפעתו הוקמה בקושטא קרן צדקה שנקראה 'ועד פקידי חברון', ונועדה להסדרת חובות קהילת חברון לשליטים התורכים המקומיים, ובכך באה רווחה לבני העיר.

מייסד וראש ישיבת המקובלים

בשנת ה'תצ"ז (1737), לאחר ששב לירושלים משליחותו בגולה, ייסד והקים בעיר העתיקה את ישיבת המקובלים, שנקראה תחילה 'מדרש חסידים', ולאחר מכן ישיבת 'בית א-ל'. בית מדרש מיוחד זה הוקדש ללימוד תורת הנסתר והקבלה על פי תורת רבנו האר"י.

גדולי וצדיקי הדורות למדו וכיהנו כראשי הישיבה לדורותיה. בין חכמי הישיבה ניתן למנות את הגאון המקובל רבנו שלום שרעבי, המכונה 'הרש"ש הקדוש', שכיהן כראש הישיבה הבא במינויו של רבנו, וכן את החיד"א, רבי חיים יוסף דוד אזולאי, ואת רבי יום טוב (מהרי"ט) אלגאזי, ורבי ידידיה רפאל אבולעפיה, המכונה 'היר"א'.

בית מדרש זה למדו יומם ולילה גאונים וצדיקים חסידי ופרושים, וכל התפילות והמצוות נערכו בו על פי הוראות וכוונות האריז"ל, ותחת הכוונתו של רבנו שכונה בפי חכמי הישיבה 'הרב החסיד'. כארבעים חכמים למדו בה, בארבע משמרות, שנמשכו מחצות הלילה, ועד השעות המאוחרות של הלילה שאחריו.

שבח גדולתו

גדולה מעלתו של רבנו, שמן השמים זיכוהו להחיות ולשמר את תורת הסוד, ולייסד את אם הישיבות לחכמי הקבלה אשר דורות רבים עד ימינו אנו, לומדים בה את תורת הסוד, ובעקבותיה נפתחו ישיבות נוספות ללימוד חכמת הקבלה.

וכפי אשר כותב עליו רבנו החיד"א ('שם הגדולים' בערכו): 'הוא הקדוש, הנודע בקדושתו ופרישתו, מקים עולה של רזיא דאורייתא, ביסדו את בית המדרש קהל חסידים בית א-ל, בירושלים העתיקה'.

רבנו היה מגדולי הדור, והסכמותיו מתנוססות בראש החיבורים, שהתחברו בדורו על ידי גדולי החכמים בדורו.

תפילותיו וברכותיו של רבנו היו מתקיימות על אתר באופן פלאי. מסופר כי באחת השנים בהן שררה בצורת קשה, פנו אליו כל הקהל עם ילדיהם הקטנים אל פתח ביתו, והתחננו אליו שיושיע אותם ויוריד גשמים.

רבנו שראה בצערם הרים את ידיו לשמים וביקש מאת ה', ומיד לאחר רגעים ספורים התקדרו השמים בעבים, וירד גשם רב. היתה זו אחת הפעמים בה נוכחו לדעת את גדולתו וקדושתו של רבנו.

תלמידיו

חכמים רבים למדו בישיבתו של רבנו וינקו ממנו בעיקר בתורת הסוד. גם רבנו **החיד"א** למד מפי רבנו בצעירותו ונמנה על חכמי הישיבה.

תלמידו **רבי ישראל יעקב אלגאזי** מילא את מקום רבנו בראשות הישיבה לאחר פטירת רבנו ועד פטירתו בשנת ה'תקט"ז (1756).

גדול תלמידיו של רבנו היה המקובל האלוקי **רבי שלום (מזרחי) שרעבי**, המכונה הרש"ש הקדוש, שכיהן בראשות הישיבה לאחר פטירת הרב אלגאזי ועד לפטירתו בשנת ה'תקל"ז (1777)

הרב גדליה חיון ייסד את ישיבת המקובלים בית אל שבירושלים ועמד בראשה במשך שנים רבות. הרב חיון היה מקובל ומורה גדול, וריכז סביבו קבוצה גדולה של תלמידים שהיו למקובלים גדולים בעצמם.

באחד הימים הגיע לישיבה בחור צעיר מתימן בשם שלום ופנה לרב חיון בבקשה לעבוד כשַׁמָּשׁ בישיבה. ״אעשה כל מה שיידרש: אנקה, אסדר ואכין שתייה חמה ללומדים. אנא! תן לי מקום בישיבה.״ הרב חיון נעתר לבקשת הבחור הצעיר שבמהרה התגלה כזריז וחרוץ. בכל יום העיר השמש את הלומדים באשמורת השחר, סידר את הספסלים והספרים, חילק תה ללומדים וכשסיים את מלאכתו התיישב ליד הלומדים ועשה עצמו מנמנם. הלומדים התעלמו מן השמש, ולא ידעו שהוא מאזין לדבריהם ברוב קשב, ומבין היטב את סודות הקבלה.

פעם נתקלו הלומדים בשאלה עמוקה ומורכבת בתורת הסוד, שאפילו הרב גדליה חיון לא הצליח לפתור אותה. באותו הלילה כתב השמש שלום את התשובה לשאלה, וטמן אותה בספרו של ראש הישיבה. למוחרת כשהחלו בלימוד, מצאו את הפתק ובו תשובה בהירה לשאלה העמוקה. הרב חיון הפציר בכותב המסתורי שיחשוף את זהותו, ובמהרה החלה מהומה - ״מי כתב את הפתק?״, אך איש לא הזדהה.

לאחר זמן שוב עלתה שאלה מורכבת בבית המדרש ושוב צץ בספרו של ראש הישיבה פתק ובו ביאור הדברים בדרך נפלאה. כך קרה פעמים מספר, והתעלומה הלכה וגדלה.

בתו של הרב חיון ביקשה לפתור את התעלומה ובאחד הלילות הסתתרה במשך כל הלילה בבית המדרש. כשהגיע השמש שלום וטמן פתק נוסף בספרו של ראש הישיבה, התגלה סודו. בבוקר סיפרה לאביה הרב גדליה חיון שהשמש התימני הוא הוא הכותב את הפתקים. או אז פנה אליו הרב גדליה ואמר לו:

״אתה גדול מכולנו. בוא והיה ראש הישיבה במקומי.״

אך השמש הצנוע, שלימים נודע כרבי שלום שרעבי (רש״ש) סירב בכל תוקף להצעה. לאחר דין ודברים אמר לרב חיון: ״אתה תהיה לראש ואנוכי אהיה לך למשנה.״

כך הצטרף הרש״ש ללומדים בבית המדרש ואף נשא את בתו של הרב גדליה חיון לאישה, וכאשר נפטר הרב חיון הפך לראש הישיבה.

תורתו

אין בידינו חיבורים מאת רבנו, אולם ניתן למצוא פנינים ושביבים מתורתו, בספרי תלמידיו וחכמי דורו, ביניהם רבנו החיד״א בספרו ׳חומת אנך׳ (משלי כ״ב, כ״ז), וכן בספרו ׳פתח עינים׳ (קידושין מ׳ ע״ב).

צאצאיו

בתו היחידה **חנה**.

פטירתו

רבנו נפטר ביום הילולת האר״י הקדוש, ה׳ במנחם אב, שנת ה׳תק״י (1750) (ויש אומרים ה׳תקי״א (1751)), ונטמן בהר הזיתים בירושלים.

על מצבתו נכתב ׳אב בחכמה, ואב ביראה, מפורסם בדורו לשבח, ריבה וקיבץ פעלים לתורה, כל היום וכל הלילה, הרב הכולל, המקובל האלוקי, חסידא קדישא׳.

זכותו תגן עלינו, אמן.

ז' אב

הגה"צ רבי משה גרינוולד 'בעל ערוגת הבושם'

יום ההילולא - ז' מנחם אב

הגה"צ רבי משה גרינוולד נולד בי"א שבט שנת תרי"ג, כבן בכור לאביו הגה"צ רבי עמרם גרינוולד. נפטר ז' אב תר"ע

מגיל צעיר למד בישיבת הגה"צ רבי מנחם כ"ץ, מתלמידי החת"ם סופר בצעהלים, ואצל סבו רבי יוסף גרינוולד.

מגיל ט"ו למד בישיבת פרשבורג אצל רבו המובהק הכתב סופר, שם למד ביחד עם חברו הטוב הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד, לימים גאב"ד העדה החרדית בירושלים.

בגיל כ' התייתם מאביו, ועול פרנסת המשפחה נפל על שכמו, והוא נאלץ לעסוק במסחר עצים, אך בנוסף המשיך בלימודו בהתמדה עצומה.

באותה תקופה החל לומר שעורי תורה בישיבה בעיר טשארנא, ובגיל 26 החל לשמש ברבנות הראשונה בחייו בעיר הומנא. בשנת תרמ"ז התמנה הרב גרינוולד לרבה של העיר קליינוואַרדין בהונגריה. הרב גרינוולד היה במקורו ממשפחה לא חסידית, הנוהגת כמנהגי החתם סופר, אולם מצעירותו נהיה חסיד והיה נוסע להרה"ק רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא, להרה"ק רבי יהושע רוקח ולבנו המהרי"ד מבעלזא, ומאותה תקופה גם הקפיד בחבישת השטריימל, כמנהג החסידים. צאצאיו עמדו בראש קהילה חסידית מפורסמת, הנקראת חסידות פאפא, על שם העיר בה כיהן בנו כרב וראש ישיבה.

בשנת תרנ"ג התמנה הרב גרינוולד לרבה של העיר חוסט בהונגריה.

הרב גרינוולד חיבר ספרים רבים, אך עיקר פרסומו בא לו מספר השאלות ותשובות שכתב - "ערוגת הבושם".

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום ז' באב תר"ע.

סגולה גדולה להעביר עצבות

להעביר עצבות אין סגולה גדולה מללמוד דף גמרא עם פרש"י ותוס' בכח גדול ובשפה ברורה ותהיה כבריה חדשה. ספר הנהגות צדיקים - הנהגות ישרות מרבינו בעל הערוגת הבושם - אות כ'

לקח מאלף בעבודת ה' מאליעזר עבד אברהם ע"ה

"בל יתרעם האדם לאמר מפני מה נישתנתי שאי אפשר לי להיות מיושבי ביהמ"ד ולעבוד את השי"ת באופן זה, או שלא ניתן לו שכל חריף ומחודד, ואילמלי נבראתי כן, הייתי עובד השי"ת, דכיון דבורא כל עולמים ית"ש צפה והביט שהוא ראוי להבראות בתכונה זו, א"כ ראוי לו שיבקש להגיע לשלימותו עפ"י זה הדרך, רק שיהיה באמונה".

"באמת יש לקח מוסר השכל הנ"ל מהעבד הנאמן הזה, שהי' בן משק ביתו של אברהם אבינו ע"ה זה רבות בשנים, והנה חשב מחשבות שחכה להדבק בזרע קודש הלזה, ולהתחתן עם אברהם אבינו ע"ה, ומי יודע

כמה שנים רבות שהי' מחשבה זו נגמרת אצלו, ועתה בפתע פתאום א"ל אברהם אבינו "אני ברוך ואתם ארור ואין ארור מתדבק בברוך"!, א"כ הי' ראוי לאליעזר להתרשל בעבודת אדונו כיון שרואה תוחלתו נכזבה ולעולם לא יגיע למעלה שדמה בנפשו להגיע אליה".

"אבל אחר שאמר לו א"א אין ארור מתדבק בברוך, ומ"מ לא התרשל בעבודתו, ש"מ דהוא עבד נאמן".
ערוגת הבושם, חיי שרה

ט' אב

הרה"ק יעקב יצחק הלוי הורוויץ "החוזה הקדוש מלובלין" משיח שבדורו

יום ההילולא - ט' מנחם אב

הרה"ק רבי **יעקב יצחק הלוי הורוביץ מלובלין** מכונה **החוזה מלובלין**; תק"ה - ט' במנחם אב תקע"ה תלמידם של המגיד ממזריטש, רבי שמעלקא מניקלשבורג ורבי אלימלך מליז'נסק. נודע בכינוי **החוזה מלובלין** בזכות יכולתו לראות ברוח קודשו באספקלריה המאירה דברים הנסתרים מיכולת העין הרגילה ובהיותו מלומד בנסים.

תולדות חייו

נולד לרבי אברהם אליעזר בשנת תק"ה, בעיר שברשין. ר' אברהם אליעזר היה צאצא למשפחה שמוצאה בספרד, אשר התיישבה שנים רבות קודם לכן בעיירה הורז'וביצה (Horovic) שבבוהמיה ומכאן נגזר שמה של המשפחה..

בצעירותו למד בישיבתו של רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג, ומונה על ידו לשמש בתפקיד שומר, להזכירו בעת שנדמה לו כי רבו מתעמק יותר מדי בעמקות התורה, ולהזכירו דבקות ה'. רבי יעקב יצחק העיד כי מעולם לא נזקק להזכירו.

הסתופף בצעירותו בצילו של המגיד ממזריטש. על כך סיפר אדמו"ר הזקן: מנהגו היה שמדי ערב שבת היה מולח לעצמו חתיכת דג במלח, באמרו שמנהגו למלוח בערב שבת את הדגים שאוכל בשבת. לפליאת התלמידים כיצד יגיע הדג אליו דווקא, לא הגיב מאומה. אדמו"ר הזקן עשה לעצמו סימן בדג, לראות כיצד יפול דבר. בסעודת שבת נפלה חתיכת הדג בחלקו של אחד מהחסידים שישב סמוך לרבי יעקב יצחק. לפתע תקפתו קדחת, ולא יכול היה לאכול את הדג, מסרו לרבי יעקב יצחק שישב לידו. אז הבין אדמו"ר הזקן, כי רבי יעקב יצחק הוא אדם גדול.

לאחר פטירת המגיד ממזריטש קיבל את רבנותו של רבי אלימלך מליז'נסק יחד עם רבים מתלמידי המגיד. עוד בחיי רבו ע"פ הוראתו של רבי ר' אלימלך החל לנהוג אדמו"רות ורבים מתלמידיו של רבי ר' אלימלך הפכו לחסידיו במהלך השנים.

אמר: אין בן דוד בא עד שתתפרסם תורתו של רבי זלמן.

נסתלק בט' באב שנת תקפ"ה ונקבר בבית העלמין היהודי הישן בלובלין.

מסירת הנפש על ביאת המשיח

הרבי אומר בשיחה כי היו גדולי ישראל שמסרו נפשם לדחוק את קץ הגאולה, ומזכיר את "ר' יוסף דילוריינו ועוד. ויש אומרים החוזה דלובלין".

בימי מלחמת נפוליאון בצבא הצאר ברוסיה, גברה מאוד הציפייה לביאת המשיח. וכשהובס צבאו של נפוליאון בשנת תקע"ד, האמינו רבים שהגיע זמן הגאולה. גם רבי יעקב יצחק, החוזה מלובלין, שהציפייה לגאולה בערה בו מאז ומתמיד, סבור היה שכעת הוא הזמן המתאים לכך.

החוזה זכר כי כמה שנים קודם לכן, בשנת תק"ע, כשנפטר רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הוא הבטיח כי לא ינוח ולא ישקוט בעולם העליון עד שיביא את הגאולה. בשל כך, בשנים שבהן רעשה הארץ ממלחמות נפוליאון, ראה בכך החוזה סימן למאמצים שעושה ר' לוי יצחק מן השמים. כמה שותפים הצטרפו אל החוזה כדי לסייע לו. ביניהם היו תלמידיו: "היהודי הקדוש", ר' קלונימוס בעל ה"מאור ושמש" ור' נפתלי מברזאן. אל אלו נוסף שותף חשוב - המגיד מקוז'ניץ.

החוזה גם קבע את הזמן המתאים לגאולה שתבוא - ליל שמחת תורה של שנת תקע"ה. יום זה, שיחול לאחר שכבר נמחלו העוונות של עם ישראל בימים הנוראים, יהיה מתאים לשמחה שבביאת הגאולה. עוד קודם לכן נפטר היהודי הקדוש, וזאת כדי שיוכל לסייע מן השמים למאמצים שייעשו בעולם הזה.

כשקרב המועד, אמר הרבי לחסידיו: "דעו לכם, כי אם יהיה הפעם הזאת חג שמחת תורה טוב, אזי גם תשעה באב - יום החורבן - יהפוך מיום אבל ליום שמחה." עוד דבר אמר הרבי לחסידיו - שיישארו יחד בחדר הגדול שבבית, ואם הוא יפרוש אל חדרו הפרטי, עליהם לשמור עליו היטב. ואולם אף שדיבר אליהם, נעשו החסידים כחירשים, ולא שמעו מה שאמר להם. אז פנה הרבי אל אשתו, בילה, וביקש ממנה שתשמור ותשגיח עליו בלילה הזה. אולם מן השמים היה זה, ששמירה זו לא הועילה.

וכך נכשלה משימתם: כבר בערב חג הסוכות נפטר המגיד מקוז'ניץ, אך החוזה לא ידע על כך דבר. אחר כך אמר החוזה כי אילו היה יודע שהמגיד מקוז'ניץ כבר אינו בעולם הזה, לא היה מסתכן ומנסה לקרב את הקץ. כשהגיע ליל שמחת תורה שהה ר' קלונימוס, בעל ה"מאור ושמש" ותלמידו של החוזה, בביתו שבקרקוב. לפתע אבן הוטחה בחלונו וניפצה את הזכוכית. מיד אמר ר' קלונימוס: "מי יודע מה קורה כעת בלובלין, אצל החוזה..." ופרץ בבכי.

גם בביתו של תלמיד אחר, ר' נפתלי מרופשיץ אירע דבר נורא. בעודו רוקד ושמח עם תלמידיו בבית המדרש אחזה אש בביתו. בעוד ר' נפתלי עומד ושר שירות ותשבחות ומכוון כוונות על פי תורת הסוד, ברחו בני ביתו מן האש, ומשרתת אחת שלא הצליחה לברוח מתה באותה שרפה.

בינתיים, בלובלין, פרש החוזה אל חדרו הפרטי שבקומה השנייה. על החלון שבחדרו עמדו בקבוקים ריקים, שמהם שתו החסידים מי דבש לרגל החג. לפתע שמעה ביילא, אשתו של החוזה, קול ילד בוכה בפתח ביתה. יצאה הרבנית מן החדר, והלכה לפתוח את הדלת, אולם כשפתחה לא ראתה בחוץ נפש חיה. מיד שבה אל חדרו של בעלה, אך החוזה נעלם מן החדר. לא ידעה הרבנית מה אירע לו, אולם הבינה כי כנראה יצא מבעד לחלון ונתפס. ואולם לא ייתכן שהחוזה טיפס על החלון כי החלון גבוה מדי, וגם

הבקבוקים הריקים עוד היו מונחים שם, על אדן החלון הפתוח. נוסף לכך, כחמש עשרה שנה התגורר החוזה בחדר זה, ומעולם אפילו לא הביט החוצה מבעד לחלון.

אחר כך סיפר החוזה כי פסק דין יצא כנגדו מן השמים על שניסה לדחוק ולקרב את הגאולה. כוחות עליונים הפילו אותו מן החלון כדי להמיתו, אולם המגיד מקוז'ניץ מיהר ובא מן העולם העליון, ופרס את כנף בגדו וכך ריכך את הנפילה. למעשה, כך נודע לחוזה באותו הרגע על מותו של המגיד מקוז'ניץ.

לאחר הנפילה חיפשו החסידים את החוזה במשך כמה שעות ולא מצאו אותו. לבסוף, אחד התלמידים שחיפש במרחק של כמה עשרות צעדים מן הבית שמע קול אנחה. כששאל התלמיד: "מי כאן?" שמע את קולו של החוזה, שאמר את שמו: "יעקב יצחק בן מייטְל." מיד החלה מהומה, והתלמידים נאספו כדי לשאת את רבם הפצוע אל הבית. בעודם נושאים אותו בזהירות, שמע התלמיד, שזכה לאחוז בראשו של החוזה, והנה שפתיו של הרבי לוחשות את תפילת "תיקון חצות" שנהג לומר תמיד באותה השעה בדיוק, באחת עשרה בלילה.

בגלל פצעיו הקשים של הרבי בטוחים היו מתנגדיו כי מותו קרב. מאחר ששנאו את החוזה, מיהרו לשתות יין ולשמוח. כששמע על כך החוזה אמר: "כשאצא מן העולם, אלו לא ישתו אפילו מים." וכך אכן היה. כעשרה חודשים מאוחר יותר נפטר החוזה ביום צום תשעה באב, שבו חל איסור אפילו על שתיית מים. על מצבתו נכתב: "שמחה נהפך ליגון, ביום המר תשעה באב, בשנת ארץ רעש"ה" (השווה למספר השנה - תקע"ה)

תלמידיו

- רבי **יעקב יצחק מפשיסחא** - מייסד שושלות גור, ביאלא.
- רבי **שלום מבעלזא** - מייסד שושלת בעלזא.
- רבי **שמחה בונים מפשיסחא** - מראשי שושלת גור.
- רבי **מנחם מנדל מקוצק** - מייסד חסידות קוצק.
- רבי **מאיר הלוי מאפטא** - מייסד חסידות אפטא.
- רבי **דוד מלעלוב** - מייסד חסידות לעלוב.
- רבי **צבי אלימלך מדינוב**.

ספריו

- זאת זכרון
- זכרון זאת
- דברי אמת
- חידושים על הש"ס

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א
י' מנחם-אב סז - רמת אביב

התחלנו לספר (לילדים) סיפורים של החוזה מלובלין, שההילולא שלו אתמול, בתשעה באב. נתחיל מהסיפורים שכנגד הכתר, אך קודם נאמר רמז יפה: דווקא הצדיק הזה זכה לתואר "חוזה", ואין עוד צדיק שזכה לתואר זה. נסביר יותר בהמשך תואר זה, אך כרמז - **חוזה** = 26, שם **הוי' ב"ה**. ולא רק שזה 26, אלא שמורכב מארבע אותיות רצופות - **הוזח** - וממילא יש כאן תופעה חשבונית פשוטה. **אבגד** בזהר זה שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע וביחד זה עשר ספירות (לכן יש "עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה"). אם יש קבוצה של ארבע מספרים ראשונים לפי הסדר, מתבקש להמשיך עוד קבוצה כזו, והקבוצה הבאה היא **הוזח** - אותיות **חוזה** - העולה **כו**. יפה שהרביעייה הראשונה היא עשר והשניה היא שם הוי', מתבקש להמשיך - **ט י יא יב** - זה שם **מב**, שם קדוש של בריאת העולם. הרביעיה הבאה (מיוחדת, הרביעית) - **יג, יד, טו, טז** - עולה **חן** (ידוע ש-מב ו-חן הם זוג בקבלה - כל פעם כנגד מב יש חן, וביחד זה שלמות של מאה, י פעמים י, **יפי**; גם שתי הרביעיות יחד הן שלמות - עולות **ו** בריבוע, משולש **ח** הופך להיות ריבוע של **ו**, כמו בחנוכה; אפשר לשאול אם תופעה זו ממשיכה הלאה, אבל היא לא - זה יחודי רק לרביעיות הראשונות). זה מאד מיוחד, אז נספר הערב, בעזרת ה', **חוזה** סיפורים על החוזה - וצריך שהם ילבישו בדיוק את עשר הספירות, כמו ש-**הוזח** מלביש **אבגד**, אבל לפי הסדר של חוזה. לכן קודם נעשה את המבנה ואז נכניס את הסיפורים - בג"ר יהיו **ח** סיפורים, בשלישיה הבאה (דעת חו"ג, כשדעת מתחלקת לעטרא דחסדים ועטרא דגבורות) יהיו **ו** סיפורים, בתפארת-נצח-הוד (גוף ורגלים) **ז** סיפורים, וביסוד-מלכות **ה** סיפורים.

כתר:

בשבועות האחרונים הסברנו שכל צדיק זה הזיקה שלו למשיח - הכתר זה היחידה שבנפש, זה ניצוץ משיח, ואצל הצדיק הניצוץ משיח חזק ביותר. אצלו הזיקה למשיח זה או שמרגיש יכולת משיחית בתוכו, או שיש לו יכולת מיוחדת לזהות את המשיח והוא מסור להבאת המשיח, וכל חייו מסורים לכך. בדרך כלל זה הולך ביחד, כמו אצל הרבי - מי שהכי חושב על משיח ומסור למשיח, כנראה הוא עצמו המשיח. הכתר זה הזיקה למשיח של כל צדיק, וכך גם של כל יהודי - "ועמך כֻּלם צדיקים", לכל יהודי יש כתר וזיקה למשיח.

הסיפור הראשון: פעם אחת אמר החוזה - אני מכיר טוב את מלך המשיח, ולא רק שאני מכיר אותו, אלא שהיה מאוכלי שולחני. רק מה ? אחרי שהוא הרגיש שאני מכיר בו, שהוא מלך המשיח, הוא התרחק ממני - הוא לא אוהב שמכירים בו ומגלים אותו. הוא הלך לו עד קצה העיר לובלין, אבל אחרי שהוא הרגיש שאני עוקב אחריו גם שם - שאני רואה כל מה שהוא עושה ואני מכיר בסודות שלו, הוא התרחק עוד יותר והלך למדבר, ועכשיו הוא נמצא במדבר.

עד כאן זה הווארט, וצריך להבין מה קורה כאן. קודם כל אומר שמכיר את המשיח טוב - הכרה, כפי שנסביר בהמשך, זה דעת, אבל שרש הדעת זה בכתר. היכולת להכיר את המשיח, מיהו המשיח, זה דעת של הכתר - דעת של רדל"א. בלשון הקבלה, הדעת הזאת נמצאת בין הגלגלתא למו"ס, בתוך האוירא דאריך אנפין - זה הכח להכיר את המשיח. קודם הכרתי אותו שהוא מאוכלי שולחני, אבל כשהסתכלתי

עליו מדי חזק הוא ברח - עדיין בתוך הישוב - וכשעדיין הסתכלתי עליו והכרתי בו יצא מחוץ לישוב. החוזה לא סיים אם הוא עדיין מסתכל עליו במדבר, אך אם יודע שלשם ברח - כנראה עדיין עוקב אחריו, גם שם. נניח הנחה, אם כי זה לא מסופר, אך זה בשביל לגרות את החושים שלנו. יתכן מאד שהמשיח הזה שהחוזה מכיר זה הוא בעצמו, ובכלל לא מישהו אחר. יש מכתב מהרבי, שהתפרסם בתחלה בעילום שם ב"הקריאה והקדושה", בשנות מלחמת העולם השניה, ושם כותב שעד שמשיח לא יתגלה ממש ויעשה את כל הפעולות הכתובות ברמב"ם - שיהיה מלך ויחזק דרך התורה וילחם מלחמות ויבנה מקדש וכו' - אז אפילו הוא עצמו לא מכיר שהוא משיח, כי שרש המשיח הוא רדל"א, פנימיות עתיק, שהוא "רישא דלא ידע ולא אתידע", לא יודע את עצמו (רק אמרנו שהיכולת להכיר את הבלתי נודע זה הדעת דרדל"א). עכ"פ, משהו פשוט - עד שמשיח לא פועל אינו יודע שהוא משיח, ובודאי שמישהו אחר לא יודע. מה קורה כשהמשיח מתחיל להרגיש שהוא המשיח? הוא צריך לברוח מעצמו - אם אתה באמת המשיח אסור לך להרגיש שאתה המשיח. ברגע שהוא מתחיל להרגיש שהוא המשיח, המשיח מתרחק, אבל הוא עדיין עוקב אחריו - הוא החוזה, יש לו עינים בהירות ופקוחות, ורואה אותו גם בקצה העיר, בקצה הישוב. אז הוא מתרחק עוד יותר, לתוך המדבר, ולא כתוב אם עדיין רואה אותו - יש לומר שכן, אבל זה לא כתוב.

מה זה שלוש הבחינות - שקודם משיח מאוכלי שולחני, וברגע שהכרתי בו ברח לקצה הישוב, ואחר כך ברח למדבר? בקבלה קוראים לזה נר"נ-חיה-יחידה של מלך המשיח עצמו. ידוע שלמשיח יש חמש עליות - "הנה ישכיל [נפש] עבדי ירום [רוח] ונשא [נשמה] וגבה [חיה] מאד [יחידה]" - משיח הוא היחידה הכללית של כל עמ"י, אך בתוך היחידה שלו יש התכללות של כל הנרנח"י. נר"נ זה אורות פנימיות, צ דצלם, עליו נאמר "צדיק אוכל לשובע נפשו" - ה-צ שלו הוא "מאוכלי שולחני". אבל כשה-צ מוכר הוא ברח ומתכלל בחיה - החיה של המשיח עדיין בתוך הישוב, אבל בקצה הישוב. בלשון הקבלה והחסידות החיה זה המקיף הקרוב. הוא לא מאוכלי שולחני, אבל קרוב - עדיין בהיקף של הישוב. אחר כך ברח ליחידה - יחידה זה המקיף הרחוק, מחוץ לישוב. ישוב זה איזו נגיעה בשכל, וחיה היא "נוגע ואינו נוגע" - מבריק איזו הברקה ומיד מתעלם. זה קצה הישוב - קצה המודעות. אם המשיח נמצא בקצה הישוב הוא נמצא במקום ה"נוגע ואינו נוגע" של החיה שבנפש. ברגע שהוא ברח למדבר, הוא כבר עולה וחוזר לעצם היחידה שלו, שאין בזה שום גילוי במודע כלל וכלל, ושמה הוא נמצא. כנראה שהמשיח האמיתי צריך קודם להבריח את המשיח ואחר כך להזמין אותו בחזרה. זה "נגלה ונכסה" מעצמו, כדי לקיים בעצמו שהמשיח לא מכיר שהוא משיח - זה דבר שצריך לקיים אותו, וברגע שמתחיל להכיר צריך לקיים בעצמו שאסור לי להכיר שאני המשיח, ואז הוא צריך להבריח את זה עד קצה הישוב ואחר כך לתוך המדבר. אבל אחר כך, מי שיזכה - כאשר הדור, אנחנו עם ישראל נזכה - נזמין אותו חזרה. כתוב שהמשיח יברח למדבר עם כל שרשי עם ישראל, אך כאשר נזכה מזמינים אותו מהמצב של "נכסה" לתוך הישוב ולתוך השולחן - שיהיה שוב מאוכלי השולחן.

זה הסיפור הראשון השייך לכתר, לזיקה שלו למשיח. הסיפור השני גם קשור למשיח. ידוע שאולי יותר מכל צדיקי אותו דור, החוזה מסר את נפשו בפועל ממש שיבוא משיח - עבד על זה, ודבר על זה, ומסר את הנפש על זה. לא תוך כדי שזיהה עצמו כמשיח - כפי שעשו צדיקים אחרים, כמו רבי ישראל מרוז'ין - אלא שהקריב עצמו על כך שיבוא משיח בכל מחיר. הדברים הגיעו עד כך שבשנה האחרונה לחייו - תקע"ה (שנתיים אחרי הסתלקות אדה"ז) - בשמחת תורה (שכנראה הוא יום מיוחד בו צדיקים

מתאמצים בכל הכח להביא את המשיח, כפי שגם אצל הרבי ראינו שהאירוע הראשון שקרה לו היה בעיצומו של יום שמח"ת) החוזה מלובלין פעל פעולות רוחניות-שמימיות-אלקיות שאיננו יודעים מה עשה, אך כל כך דחק את הקץ, כל כך לחץ את ה' להביא משיח, שקרה סיפור מופלא שעד היום לא מבינים אותו ואפילו לא יודעים בדיוק מה קרה. הוא ישב בקומה האחרונה, והיה שם חלון קטן שאי אפשר לעבור, ופתאום בא כח אדיר וזרק אותו מתוך החלון - הוא נפל לארץ. דבר שעל פי דרך הטבע לא יכול לקרות בכלל. כלומר, הוא נלחם עם הס"מ להביא את המשיח - להביא את המשיח זה מלחמה נגד הכחות המעכבים, והוא כל כך נלחם עד שקרה מעשה מוזר זה שאיזה כח זרק אותו מחלון שאי אפשר לעבור דרכו. הוא כמעט והתפרק לחלוטין, ושכב חולה כמעט שנה שלמה, עד תשעה באב של אותה שנה, שבו ביום הוא הסתלק מן העולם, אבל מה שקרה לו היה בשמחה תורה. אחרי שזה קרה - אחרי שהוא עשה איזה מאמץ, איזה מעשה רוחני אדיר שכנראה אף צדיק בעולם לא עשה כמותו אף פעם, ולא עלה בידו (עובדה שזרקו אותו מהחלון) - הוא אמר, חבל שלא הודיעו לי (לפני הנפילה מהחלון) על הסתלקות תלמידי הגדול היהודי הקדוש מפרשיסחא וחברי הטוב המגיד מקוז'ניץ (שנפטר כשבוע קודם). כלומר, בניתי על הכח שלהם - השתמשתי בכח שלהם כשעשיתי מה שעשיתי, בניתי על הכחות שלהם ולא ידעתי שהם לא נמצאים איתי ביחד. בכל אופן, יש רבים שעד היום הזה מנסים לכתוב ולהבין מה קרה שמה, יש כמה וכמה סיפורים עלומים של תולדות החסידות מהבעל שם טוב - סיפור עלום אצל הרבי מקוצק, וגם כאן הסיפור של החוזה מלובלין הוא סיפור עלום. אבל הנקודה שהלך למלחמה נגד כל הכחות שבעולם על מנת להביא את מלך המשיח, ונכשל - לא עלה בידו. הוא לא הראשון שנכשל, אבל אולי הוא הראשון שהשקיע בכך כל כך הרבה כחות נפש, זה כנראה משהו יחודי. ומאיפה הכחות האלה? זה כחות של היחידה. זה גם משהו מאד דומה לרבי - כל מה שקרה לרבי בשנתיים האחרונות, הסטרוק שלו פעמיים, זה אותו הדבר, זו אותה נקודה. את החוזה זרקו מהחלון, ולרבי קרה מה שקרה, אבל מה זה? מסירות נפש עד הסוף, הקרבה למעלה מכל חשבון וטעם ודעת, להביא את מלך המשיח ויהי מה. ברור שהמשיח האמיתי, שזה עכשיו, גם כן יעבור את הגל הזה - "כל משבריך וגליך עלי עברו", אומר דוד מלכא משיחא - אבל הגל הזה יהפוך להיות התגלות. זה הסיפור השני.

הסיפור השלישי, שבהשקפה ראשונה לא מבינים כמה הוא משיחי, גם מראה את הקשר למשיח: אמרנו שהכרה זה דעת, אבל הכרה במשיח זה דעת דרדל"א - דעת של הכתר. כל שנה, לפני פסח, הרבי עצמו היה עובר על כל המצות של החסידים - מאות ואלפי חסידים שהסתופפו בצילא דמהימנותא של החוזה - וממיין את כולם. היה לוקח כל מצה ביד ומסתכל עליה, וממיין - היו מצות שאמר עליהן צדיק ושם בערימה אחת, היו בינוני בערימה אחרת, והיו של רשע. בסוף, אחרי כל המיון שעשה בדייקנות - וזה אלפים, כל המצות של כל החסידים - יצאו מעט צדיקים, הרבה יותר בינונים, והרבה מאד רשעים. את הצדיקים הוא חלק לעצמו ולתלמידים הקרובים - אותם מאה ועשרים שעתידים להיות מנהיגי הדור הבא - את הבינונים לכל החסידים, ואת הרשעים שם בצד. הכי הרבה מצות זה היה הרשעים, אז יצא שלא היה הרבה מה לאכול בשבוע של הפסח, אז זה היה חג של רעב בין החסידים. מגיע היום האחרון של הפסח, אחש"פ, שאז יש הרבה קולות - חסידים מקפידים לא לאכול שרויה במשך כל החג, אבל ביום השמיני כן אוכלים - ואז כל שנה צוה לאשתו ולכל המבשלות לעשות המון קניידלאך (מאכל מסורתי של פסח, שהוא שרויה, אז חסידים לא אוכלים אותו כל החג), וגם הוציא את כל הרשעים וחלק אותם לכולם, וכולם אוכלים את הרשעים, ויש המון מצות והמון קניידלאך לאכול ביום האחרון, כך שאם רעבו משך שבעה ימים היה להם פיצוי גדול ביום האחרון, שיצאו שבעים מכל מצות הרשעים ומכל הקניידלאך.

מה הקשר בין הסיפור הזה לבין הכתר? מה הקשר למשיח? קודם כל, אמרנו בסיפור הראשון של הכתר שהמשיח מתחיל להיות מאוכלי שולחני - שמה מכירים ופוגשים אותו. גם את הכחות המשיחיים של עצמי אני פוגש בשעת האוכל. החג המיוחד במשך כל השנה של אוכל זה פסח - אז אוכלים מצות, מיכלא דמהימנותא, מאכל האמונה. כתוב שאמונה זה רדל"א, שרש המשיח, אז באכילת מצות אוכלים מודעות משיחית - זה חג הגאולה. מכניסים לבטן ולנשמה תודעה של גאולה - בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יוצא ברגע זה ממצרים, והמצות נותנות את השכל הזה. ברור שכל המצות שהחוזה מיין הוא כשרות בתכלית ההידור, ואף על פי כן הוא ברוח הקדש מיין אותן לצדיקים בינונים ורשעים, ואת הרשעים אוכלים רק ביום האחרון. כל החג אוכלים צדיקים ובינונים - צדיק אוכל צדיקים ויהודי פשוט אוכל בינונים (ככתוב בתניא, שמדת הבינונים היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך, וכל אדם צריך לומר על עצמו "הלואי בינוני" כי כל אחד יכול להיות בינוני). אם הכל כשר, אז מה בכל אופן ההבדל כאן? היות שהמצות זה מצות של אמונה, כנראה הבחין ברוח הקדש שלו בשלוש דרגות של אמונה. כתוב שאפילו הפושעים בעמ"י מלאים מצוות כרימון - לכל יהודי יש אמונה בלב, אין יהודי שאינו מאמין בה' בלב. אבל ככלל, ככתוב בספר העיקרים, יש שלוש רמות של אמונה - יש להאמין בה', יש להאמין בתורה (אמת מה', שממילא מחייבת אותי) ויש להאמין במשיח (שהוא יעד מחויב, שה' ברא את העולם בשבילו - בשביל דירה בתחתונים - וזה יהיה, ויהיה תיכף ומיד ממש). מי זה רשע? אחד שמאמין בה', אבל לא בתורה ולא במשיח. מי זה בינוני לענינו? אחד שמאמין בה' וגם מאמין בתורה, ונוהג על פי תורה, אבל האמונה במשיח עדיין חלשה אצלו. מי זה צדיק? הצדיק האמיתי זה אחד שיש לו את כל שלוש הרמות של האמונה, שמאמין שיש הקב"ה והתורה זה אמת ומחייבת אותו בחיי היום יום, וגם מאמין במשיח וזה גורם לכך שכל מה שהוא עושה זה "להביא לימות המשיח". זה בדיוק מה שהרבי השקיע את כל כחותיו במס"נ עבורו - להנחיל את המודעות הזאת לנו, תוך כדי שיחד עם הנחלת המודעות של "להביא לימות המשיח" גם אמר שכבר הגיע הזמן שכל אחד מכם, וכל אחד מעם ישראל, כבר יהיה צדיק. כי להיות צדיק ולהיות חדור במשיח - לפי החסידות זה היינו הך. למה מותר, אם כן, לאכול את הרשעים וכולם צריכים לעשות זאת ביום האחרון של פסח? כי אחש"פ הוא יום של משיח - לכן עושים סעודת משיח, כמנהג הבעש"ט, וקוראים בהפטרה של משיח. כל שבעת ימים זה יציאת מצרים - זה גאולה שהיתה, ומי שמאמין בה' גם מאמין בהיסטוריה, לא מכחיש שפעם היתה יצי"מ. מ"ת עדיין קצת בעתיד - יבוא אחר כך, בשבועות - אבל יצי"מ כבר היה. מלך המשיח זה עוד יותר עתידי. כתוב ששביעי של פסח זה כבר מודעות למ"ת - כהוספה על יצי"מ - אבל אחש"פ זה כבר הגילוי של משיח ממש. צריך להחזיר את כולם בתשובה - באחרון של פסח גם הבינוני (שחסרה לו האמונה החזקה במשיח) ואילו הצדיק (שכל הזמן חי עם משיח) צריכים לחזק אמונה במשיח על ידי אכילת רשע, על ידי שלוקחים מי שחסרה לו אמונה במשיח וגם אמונתו בתורה חלשה, ומכח המשיח מחזירים את כולם במשיח. מה שכתוב ב"היום יום", שבאחש"פ אורו של משיח מתגלה, וממילא כולם חוזרים בתשובה ומגיעים לשיא של "מיכלא דמהימנותא", אמונה במלך המשיח.

הווארט פשוט: קל להאמין בה', וכל יהודי עושה זאת. קצת יותר קשה להאמין בתורה, והכי קשה להאמין במשיח - כי משיח נגד המציאות, מביטים בחלון ולא רואים סימנים ברורים במשיח, וצריך המון תוקף ונחישות-נחשוניות בשביל להתחזק ולהאמין במשיח. אמונה אמיתי זו אמונה שהופכת לדעת - שיודעים זאת, ולא רק מאמינים בזאת, שרואים את המשיח. יהיו הרבה סיפורים של הכרה באנשים, כי הוא חוזה - מכיר באנשים. כאן קודם כל מכיר במצות - כולן כשרות למהדרין, אבל הוא מכיר במהותן,

ואת הרשעים הוא משאיר ליום שכולו משיח, ואז זה היום שכל הרשעים באים לתיקונם, דהיינו לחיזוק האמונה והדעת במלך המשיח. לכן שמנו את הסיפור הזה גם בכתר.

חכמה:

הסיפור הראשון הוא בעצם ווארט שמפורסם אצל כל חסידי פולין. הרבי הגדול הראשון המפורסם בפולין, אחרי הבעש"ט והמגיד, זה רבי אלימלך מליז'נסק, שבפולין נקרא בעש"ט קטן (אחרי הבעש"ט, שהיה בעש"ט גדול). לו היה ארבעה תלמידים הכי גדולים, ומסורת שלכל אחד מהם מסר חלק מעצמו. זה גם משהו מאפיין במיוחד, שצדיק מוסר את עצמו - את כחותיו וחושיו - לתלמידיו המובהקים. כתוב שאת העינים שלו נתן לחוזה, את מח שלו נתן לרבי מענדלה מרימינוב, את הלב שלו למגיד מקוזניץ (עבודת ישראל), ואת הפה שלו לאפטער רב (האוהב ישראל). בזכות זה שנתן את העינים שלו לחוזה הוא נעשה החוזה, בעל עינים פקוחות. זה שהוא קבל את העינים זה מיד משייך אותו לספירת החכמה, כי עינים-הסתכלות זה חכמה. בדרך כלל כשאומרים את ארבעת המתנות לא אומרים בסדר זה, אך אמרתי כנגד סוד הוי' - העינים זה חכמה, המח כאן זה שכל, וסתם שכל זה בינה, הלב זה מדות, ו שבשם, והפה זה מלכות (מלכות פה תושב"ע קרינן לה, ומאן מלכי רבנן).

גימטריא יפה שהכל כלול בחכמה: **עינים מח לב פה** (כנראה שלכל צדיק יש את הבחינות הללו לחלק) עולה **משה**. משה רבינו מורכב מארבעת האיברים האלה, וכל צדיק נקרא על שמו - "משה שפיר קאמרת" - והוא מן החכמה, "מן המים משיתהו". משה זה מי ששלם בעיניו מחו לבו ופיו. בתחלה משה היה "כבד פה וכבד לשון" (**כבד פה** = **אלף**, **כבד לשון** = **בית**, סוד **אב**), ובסוף ה' רפא אותו - במתן תורה. בכל אופן, יש למשה זאת בשלמות, ובסוף ימיו או שנותן לאחד או שמחלק - החוזה חלק. דומה לכך המסופר במגיד, שאחר הסתלקותו התלמידים הגרילו מי יטהר את אבריו וכל אחד זכה בחלק אחר. גם כשהסתלק היה חי, כפי הסיפור שטבל את עצמו כבחייו בטהרה. הראש נפל בחלקו של אדמו"ר הזקן - זה משהו מאד חשוב במסורת חב"ד, שאדה"ז קבל את כל הראש של רבו, וכך כל תלמיד קבל משהו אחר. זה שהחוזה מקבל את העינים - משייך אותו מאד לחכמה.

זה הווארט הראשון, שנכלל כאן בסיפורים, שקבל את העינים. קודם אמרנו שמכיר את מקומו של משיח. יש סיפור מאד נחמד, שהיו נוסעים אליו תלמידים גדולים מארץ ישראל - עלו לארץ וחזרו לבקר אותו. מי שזוכר תולדות החסידות בארץ, ובכלל בתולדות עמ"י בארץ בדורות האחרונים, אחת הדמויות הגדולות זה רבי שמואל העלער, הרב של צפת. הוא היה בחינת מרא דארעא ישראל בדורו, תלמיד הבת-עין, ויש לו עדיין היום משפחה בארץ - זה שם שכדאי שכל אחד יכיר. הסבא שלו הגיע מחו"ל לארץ, ומדי פעם גם סבו וגם אביו היו חוזרים לבקר את הצדיקים בחו"ל, ובמיוחד את החוזה מלובלין. מסופר שאביו של רבי שמואל העלער נסע לחוזה, ושהה שם הרבה זמן - שנה או יותר משנה - והיה מאד מודאג, שכל הזמן לא קבל שום דרישת שלום או מכתב ממשפחתו, לא מאשתו ולא מהילדים. היה מאד מוטרד שלא שמע משלום בני ביתו בצפת, אז פעם אחת החוזה קרה לו, הושיב אותו, ואמר לו (כאילו שמדליק מחשב או וידאו ורואה סרט) - כעת אשתך הולכת מהשוק עם סל של ירקות, ויש לך כך וכך בצלים בסל וכך וכך מלפפונים בסל, והולכת מהשוק הביתה. עכשיו בתך יושבת ליד השולחן ושותה כוס קפה. הוא יושב בלובלין, ופשוט רואה מה קורה בצפת - אומר ששלום לכל בני המשפחה, ומתאר בדיוק מה כל אחד עושה ברגע זה, לגמרי משתמש באור הגנוז לצדיקים מששת ימי בראשית, להסתכל מסוף העולם ועד סופו. אחר כך אמר לו - אני מגלה לך את זה לא רק כדי להרגיע אותך לגבי שלום ביתך, אלא

גם שתדע שגם כשאתה תחזור הביתה תדע שאני רואה כל מה שאתה עושה, אני מסתכל עליך איפה שלא תהיה.

זה שיש לו הסתכלות כזאת, זה כח החכמה - אור הגנוז לצדיקים בו הוא רואה מסוף העולם ועד סופו, עד לפרט הכי קטן של מספר הבצלים והמלפפונים בסל. אבל מה רוצה לומר בזה? שהצדיק הוא מעין מה שהרבי קבע לילדים לזכור בפסוקים - "והנה ה' נצב עליו ומלוא כל הארץ כבודו ומביט עלי ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי". כמו שצריך להיות מודע שה' מביט בי כל הזמן, כך מי שקשור לצדיק צריך להיות מודע שכעת הצדיק מביט עליו - זה מכניס הרבה יראת שמים. יש אחד שעם הקב"ה מסתדר, אבל צריך לחשוש שאולי לצדיק יש פחות מסבלנות מלה' (או שכן או שלא, אבל צריך לחשוש), ואם הוא מסתכל עלי צריך לשמור מה שאני עושה. קודם כל, להיות בדרגה כזאת זה מדרגת חכמה, וגם היכולת לתת הרגשה כזאת. יש הרבה שמות נרדפים להסתכלות, וכאן זה "ומביט עליו" - "הביטה ממעון קדשך" - וכתוב בקבלה ש-**ביט** זה **שמן** באתב"ש (כוונה ביציקת שמן לנרות חנוכה), זה שם של הבטה-חכמה, ושמן שייך לפנימיות החכמה. לפי זה, מי יכול להביט? מי שיש לו "שמן משחת קדש" - תורת החסידות, השמן שבתורה. כשמישהו מביט עלי, אפילו לא צדיק, זה פועל - הבטה פועלת, כשמישהו מביט בי מאחורה אני מסתכל. ביט בלועזית זה קצב, זה דפיקה - "קול דודי דופק" - וכשמישהו מביט בי הוא דופק בקצב קבוע על ערפי, עד שאני פונה. כמו כל דבר, אם מתבוננים במציאות זה עוזר להתגלות - ה' ודאי מביט, אבל אם אני מתבונן בכך זה ודאי פועל שארגיש זאת יותר וגם אפנה לה', וגם להיות בסדר ולשמור עצמי. אותו דבר אצל הצדיק, שהוא יותר מוחשי - לה' אין גוף ודמות הגוף ולצדיק יש גוף, אז אצלי זה יותר פועל חרדת קדש, יראה עילאה שהיא גם בחינת חכמה. אם כן, יש כאן שלושה דברים - כח הצדיק לראות זה חכמה, פנימיות אבא. מה שיכול להקרין זאת ולתת לי להרגיש זאת - גם התפשטות מאותו כח. מה שזה באמת נקלט אצלי, ואני מרגיש שהצדיק מביט עלי, שה' מביט עלי, זה החכמה של הנפש שלי.

הסיפור הבא הוא גם חכמה: אצל כל אחד מגדולי הצדיקים, החל מהבעל שם טוב והמגיד וכולם, אחד מהתפקידים העיקריים של התלמידים הגדולים היה ללכת ולקרב נשמות עם פוטנציאל גבוה להיות מקושרים לצדיק. פשוט לחפש אנשים ולקרב אותם לצדיק. הבעל שם טוב שלח את תלמידו המובהק רבי נחמן מהורודונקא לקרב את המגיד, וכך עד היום הזה. גם הרבי היה שולח חסידים כדי להביא מישהו אליו. כדי שאותו חסיד יצליח, הוא צריך להיות בעל דרגה בפני עצמו - זה אחד התפקידים הכי פנימיים של תלמיד של צדיק, שמסוגל למשוך ולהביא עוד נשמות לרבי. אחד מאלה שעשה זאת אצל החוזה מלובלין זה רבי דוד מלעלוב, מגדולי תלמידיו (שהוא "מסכת בפני עצמה" ולא כאן המקום לספרה), וכמו שר"נ מהורודוק קרב את המגיד, התלמיד הכי גדול וממשיך הבעש"ט, כך ר"ד מלעלוב זכה לקרב מי שאמור להיות הכי גדול - היהודי הקדוש. וכך היה המעשה: היהודי הקדוש עם החברותא שלו, רבי ישעיה (שגם נעשה אחד מגדולי חסידי פולין), ישבו כבני תורה לא חסידים בבית מדרש ולמדו בשקידה והתמדה תורת ה'. נכנס לבית המדרש רבי דוד מלעלוב, ולא ברור אם קבל שליחות מפורשת מרבו לגבי האברכים הללו או שבא לו מעצמו, ולהפסיק אותם באמצע הלימוד זה לא דרך - זה אסור - אז עמד שם שעה ארוכה וחכה שמישהו יפסיק כדי ללכת לארון ספרים להוציא ספר. ברגע שיפסיקו ללמוד בלהט, ומישהו יקום לארון ספרים, זה זמן טוב בשביל להכניס מילה. באמת כך היה, אחרי שעה ארוכה מישהו קם ללכת לארון ספרים, ואז במלה אחת פנה לשני העילויים הללו ואמר להם "לא המדרש עיקר אלא

המעשה", ומיד ברח משם. הוא עצמו היה צדיק, אז הדברים שלו הדליקו אותם ובערו בהם בן רגע - המשפט הזה פעל אצלם איזה תפנית רוחנית, ועל המקום סגרו את הגמרות ורצו אחריו, ושאלו אותו איפה לומדים את זה? אמר להם שלומדים זאת בלובלין - סעו לשם, ודעו שהרבי שם הוא גלגול נשמה של רבי יוסי הכהן, מגדולי התנאים, מחמשת תלמידיו הגדולים של ריב"ז. האש בערה בקרבם, ושניהם מיד נסעו ללובלין - גם היהודי הקדוש, ששמו כשם רבו (יעקב יצחק), וגם רבי ישעיה. כשהם נכנסו לבית מדרש של החוזה מצאו אותו באמצע שיחה עם ר' פרץ - הסבא של רבי שמואל העלער מצפת, שגם הגיע להיות בלובלין - והשיחה, היות שר' פרץ בא מארץ ישראל והיה בקי בכל קברי הצדיקים בארץ, נסובה סביב קברי הצדיקים. כך דברו שעה ארוכה על כל הקברים, עד שהגיעו לקבר רבי יוסי הכהן, וברגע שר' פרץ מתחיל לדבר ולמקם את הקבר של ר' יוסי הכהן החוזה פונה אליו ואומר - אני הוא. זה הדבר הראשון ששמעו, וגם זה שר"ד מלעלוב ספר להם את זה זה רוה"ק גלויה, שספר להם דבר שהוא הראשון ששמעו מפי החוזה. מה כתוב בפרקי אבות פ"ב על רבי יוסי הכהן? אותו ריב"ז שבח כ"חסיד". ידוע במסורת החסידות, כתוב ב"היום יום", שיש ארבע מדרגות - צדיק, ישר, תמים, חסיד. הכי גבוה זה החסיד, ובו יש כמה מדרגות, שהכי גבוה זה "איזהו חסיד? המתחסד עם קונו, עם קן דיליה, ליחדא קוב"ה ושכינתיה בתחתונים". לפי החסידות - וזה אחת הסיבות שנקרא חסידות - חסיד זה הכי גבוה, יותר מצדיק ומישר ומתמים (מדרגה אליה צריכים להגיע תלמידי תו"ת). סתם חסיד בחז"ל זה רבי יוסי הכהן. ומה הוא אומר שם (שמזה אפשר להבין מי זה חסיד)? "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך, והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". ידוע שהרמב"ם, שהרבי כל כך קשור אליו ומקשר אותו למשיח, כותב בכמה וכמה מקומות (בשמונה פרקים ועוד מקומות) שאם יש מאמר אחד של חז"ל שכולל את כל התורה כולה ואת כל עבודת ה', כלל גדול בתורה שבעל פה, זה דברי ר"י הכהן - "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". בחז"ל יש עוד פסוק, "בכל דרכיך דעהו", ויש ענין שלם להבין הבדל ביניהם לפי החסידות. אך לפי הפשט של הרמב"ם, כותב שאם יש ביטוי אחד שכולל כל עבודת ה' זה "כל מעשיך יהיו לשם שמים" - זה שהוא אומר משפט זה, גם שם אותו במקום מאד מיוחד בחכמי ישראל, שדרך נשמתו נאמר הכלל הכי גדול בתורה.

כל הסיפור הזה הוא סיפור של חכמה. לא נדבר על חכמת התלמיד, שתלמיד שרוצה לקרב מישהו לרבי צריך הרבה חכמה, אבל עצם העיסוק בתורת הגלגול שייך לחכמה (כפי שלמדנו לפני שבוע, כשדברנו על האר"י הקדוש). הוא בכלל רואה, ויש כאן פן מיוחד של ראית גלגולים - רואה את הגלגול של עצמו. לראות גלגולים זה חכמה. הייתי יכול לחשוב שחסיד זה חסד, אבל הרבי רש"ב כותב שזה **חסד** עם י בפנים, וה-י בפנים זה חכמה - שרש החסיד זה נקודת הבטול של החכמה. זה מקבל מעטף וביטוי של חסד, אבל הנקודה העצמית של חסיד היא חכמה. רבי יוסי הוא כהן - בפשט כהן זה איש חסד, אבל כתוב ששרש החסד בכהונה. וכן ר"י הכהן מכוון לנקודה הכוללת את כל התורה שבעל פה - לפי דעת הרמב"ם - זה גם נקודת חכמה, זאת אומרת שהוא נקודת החכמה. חכמה זה נקודה - נקודה אחת שכוללת הכל. גם לפני שאומר זאת, אומר "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך" - לימוד תורה בכח עצמו. לפעמים כתוב שהתורה כאן ירושה - "מורשה קהלת יעקב" - אך כאן אומר שצריך להתאמץ ללמוד תורה, וזה חכמה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת".

היו שלושה דברים - קודם כל שזכה בעיני הרבי, ואחר כך שתי דוגמאות, של ראית ההוה (בראית ירקות בסל, עם מוסר השכל של "ומביט עליו") ושל ראית העבר (ראית גלגולים, ובמקרה זה שרש גלגול עצמו,

ובפרט שגלגול זה כולו אומר חכמה). אנו עושים **חוזה** סיפורים שהם מועט המחזיק את המרובה,כי יש הרבה סיפורים והיינו צריכים לצמצם, וזה שלושה שממחישים חכמה-ראיה שלו.

בינה:

שני סיפורים, שישלימו ח בג"ר - אחד על "המתקת הדין בשרשו" ושני על "כל ימיו בתשובה", שני יסודות של בינה.

הסיפור הראשון זה המתקת הדין: קודם אמרנו שהתלמיד הכי גדול של החוזה זה היהודי הקדוש, אך יתכן שיחלקו על זה. אולי הד"ח מצאנו יאמר שרבו - רבי נפתלי מרופשיץ - הכי גדול מתלמידי החוזה. פעם אחת רבי נפתלי מרופשיץ הביא את בנו - אברך צעיר שרק התחתן (אולי בן שש עשרה או שבע עשרה) - לקבל ברכה מהחוזה. מה המנהג? כל אחד שרוצה לקבל ברכה כותב צעטל ומכניס אותו בלי לדבר. הבן של רבי נפתלי נכנס, ונתן את הפתק, והרבי הסתכל בעינים פקוחות ואומר "נעבעך, נעבעך". זה לא נשמע הכי טוב, וכמובן שהאברך הצעיר נכנס לפאניקה. **נעבעך = רבי, נעבעך נעבעך = משיח בן דוד** - אם היה עוסק בגימטריאות יכול היה להפוך זאת מיד (ואם כבר גימטריא: **רבי יעקב יצחק מלובלין** = 770, טוב לחב"דניקים, לקשר אותו לבית חיינו, בית משיח). נכנס לפאניקה ויצא לאביו, ואמר לו מה הרבי אמר - מדאיג ביותר. זה קשור גם לחסד, לקמן - יש צדיקים שאי אפשר לשאול אותם פעמיים. אפילו אצל הרבי, אם שאלו פעם אחת ולא הסתדרה התשובה למישהו היו אנשים 'נועזים' (לגריעותא) שרצו לשאול שוב. רוב הצדיקים לא אוהבים זאת - אמרתי את המלה שלי, ואין פעם שניה. אצל החוזה לא היה כך - זה חידוש גדול, משהו אופייני - והיה מותר להכניס את הפתק עוד הפעם. זה חידוש גדול שרבי יקבל פתק שוב, אחרי שכבר אמר משהו, אבל אי אפשר לשהות אחרי שאומרים לך "נעבעך נעבעך" - רבי נפתלי אמר לבנו מיד להכניס את הפתק שוב. שוב החוזה הסתכל על הפתק ואמר "נעבעך נעבעך". זה עוד יותר גרוע - פעמיים. רבי נפתלי אמר - לא יכול להיות, צריך להכניס עוד הפעם. בפעם השלישית החוזה אמר - "לא רחמנות על ילדה צעירה שהרה עם תאומים? לא 'נעבעך נעבעך'?". זה אחד שהתחתן רק לפני שבוע, ובסוף ה"נעבעך נעבעך" זה היה שילדה צעירה - בת 12-13 - וכבר יש לה תאומים בבטן. זה מה שיצא בסוף מה"נעבעך נעבעך" - שהאשה הצעירה הרה עם תאומים.

אמרנו שזה סיפור של המתקת דין. ננתח את הסיפור קצת - אפשר לומר שזו היתה הכוונה מהתחלה, שזה מה שהרבי ראה, ילדה צעירה עם תאומים בבטן, ולכן אמר "נעבעך נעבעך". אבל אפשר לומר לא ככה. אם מאמינים שכל מה שצדיק אומר זה ודאי טוב, אז גם אין מקום להחרד מאמירה כזו שלו - זה ודאי טוב. אבל אם גם רבי נפתלי, מגדולי הצדיקים תלמידי החוזה, היה בוער לו שחייבים שוב להכניס את זה לרבי, ופעם שלישית, עד שהוא עצמו ימתיק את זה - אז סימן שצריך המתקה. ביתר עומק, יתכן שבלב לבו כבר מהתחלה היה בכך מקום לתאומים בבטנה, אבל כל זמן שלא ימתיק בפיו בעצמו זה מקור לדין, "מינה דינין מתערין". אם כן, יש שתי אפשרויות לפרש - או שאצל הרבי במודע בתחלה ה"נעבעך נעבעך" היה משהו אחר, עד שהוא עצמו שינה זאת והמתיק את הדין, או שגם אצלו בפנימיות זה היה הדבר הזה, אבל כל עוד שלא נותן לזה ביטוי מפורש יכול להסתעף מזה דינים, ולכן חייבים עוד הפעם ועוד הפעם עד שבעצמו יאמר שזה על תאומים לאשה צעירה שיקשה עליה לשאת הריון זה. חוץ מזה שיש כאן יסוד מוסד של צדיק ממתיק דין - כח של בינה - גם כל הסיפור הוא בינה, סיפור של הריון עם תאומים, רחם האם, אמא עילאה ותבונה, לכן הסיפור הזה כולו אומר בינה, כח הבינה של הרבי. בכח הבינה הוא מסוגל, בעצמו, לפרש את כל מה שהוא רואה. עוד ווארט - מה שהרבי אומר זה מתוך ראיה,

זה כמעט תגובה ספונטאנית אצל הרבי עצמו, רואה מה שרואה ומה שיוצא מפיו זה ספונטני. לכן, אם מה שיוצא לו מהפה לא נשמע אצלי הכי טוב, צריך קצת להתעקש - אפילו לעזור לרבי - שימתיק זאת, שיעשה עם זה משהו.

הסיפור השני דומה לסיפורים אצל הרבה צדיקים: החוזה נהג כאר"י הקדוש (ומשמעותי שהסתלקותו בהיקף הסתלקות האר"י) - מנהג שלא רבים נהגו כמוהו - שכל ערב שבת כשהיה מעביר על הפרשה שמו"ת היה עושה זאת מתוך ספר תורה כשר. היה מוציא מארון הקדש ספר תורה כשר, ועליו עושה שמו"ת, וגם החוזה מלובלין נהג כך. להוציא מהארון ספר תורה זה נותן הרבה יראת כבוד לשמו"ת, אז כל פעם שהיה מוציא ס"ת מהארון כדי לעבור על הסדרה - היה עומד ליד הספר, דבר קדוש, וצועק לעצמו את הפסוק "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי". מוציא ס"ת ושם על הבימה, ופתאום 'תופס עצמו' ואומר לעצמו - מה אתה עושה עם ספר התורה שלי לספר את החוקים שלי?! ואז, אחרי שאמר לעצמו "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי", מיד הרים ידיו ואמר "איך טו תשובה" - אני חוזר בתשובה. אז פנה לעצמו ואמר - אבל לפני שבוע אמרת אותו הדבר! ואמר - אבל עכשיו אני מתכוון באמת. כך זה חזר על עצמו מידי שבוע. גם על הרבי ר' זושא מאניפולי מסופר שכל לילה לפני שהלך לישון היה מסיים - עשה חשבון נפש וסיכם שסה"כ היום זושא לא היה בסדר, אבל מחר יהיה בסדר, אבל גם אתמול בלילה אמרת כך? הלילה באמת! זה מוטיב שחוזר אצל הרבה צדיקים - מוטיב שהבעש"ט למד מרס"ג (כנודע הסיפור השלם בזה). המיוחד אצל כל צדיק זה באיזה גוון בא המוטיב הזה. כאן זה בערב שבת קדש - שכתוב עליה שהיא תשו"ע, שבת אותיות "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם", ולכן עיקר הזמן לעשות תשובה זה בליל ששי (ככתוב בתניא). כאן רואים שקדושת הספר תורה אמורה לזעזע את האדם - כמו שבסיפור שספרנו לילדים, שצריך לעמוד מול האמת הערומה כדי שאדם יחזור בתשובה כדבעי, ואין לך דבר כמו ההרגשה שאדם פותח ספר תורה שמעוררת לתשובה ול"כל ימיו בתשובה" - זו עבודת אמא עילאה, תשובה תמידית לה'. אולי רק עוד נקודה אחת - לפעמים מפרשים שבשביל תשובה תמידית לא צריך להיות רשע, וגם צדיק צריך, כי אין סוף למדרגות ו"ילכו מחיל אל חיל", אך כאן אחד הדגשים שמרגיש רשע לגמרי בשביל לשוב. בסיפור של רס"ג הלימוד הוא שעד כה לא הכרתי אותך, ולפי ההכרה של כעת - עד כה הייתי רשע. מאיפה באה לו ההכרה שאני עושה תשובה? כנראה מהמצות של הרשעים שאכל באחש"פ - התגלות עתיקא באמא.

עד כאן ח סיפורי ג"ר. אחר כך דעת-חסד-גבורה זה יחידה אחת.

דעת:

בדעת יש עטרא דחסדים ועטרא דגבורות, שאחד בעצם, אז נרכיב סיפור אחד משני קטעים - אחד שהיה אצלו כעדיין היה תלמיד אצל רבי אלימלך, ועוד סיפור אחרי שנעשה רבי, והוא כעת החוזה מלובלין: אמרנו שדעת זה הכרה - להכיר אנשים. הסיפור הראשון שפעם בדרכו לליז'נסק נכנס לבית מדרש, ושם ראה יהודי שמאד משך אותו - יהודי שמתפלל בדבקות ולומד תורה וכו' - אז הוא הלך והשפיע עליו לבוא עמו לרבי (כנ"ל שאחד מתפקידי חסיד זה לצוד נשמות לרבי - במיוחד אם הנשמה עושה רושם של דג שמן, כדאי להביא לכבוד שבת דג שמן לרבי, שה'דגים' האלה זה עיקר העונג שבת). לא כמו בסיפור של רבי דוד מלעלוב, כאן הלך ודבר איתו שאם כך עובד ה' כדאי שיבוא לרבי וכו' - והביא אותו לרבי. הוא נכנס לרבי, שנתן שלום לחוזה והתעלם מאותו יהודי לחלוטין. כך זה נמשך - אותו אחד לא קיים במציאות. בסוף אותו יהודי הלך חזרה, אחרי שלא קבל שום התייחסות מהרבי. אחר כך הרבי קרא

לחוזה תלמידו, שכנראה שכמה שהוא חוזה - הוא לא חוזה לגמרי (זה הווארט של הסיפור), ואמר לו שידע שאותו אחד הוא לא מצד הקדושה אלא מצד אחר, לא מסטרא דקדושה אלא מצד אחר. עד כאן, זה קטע אחד.

הקטע המשלים הוא שבהיותו רבי פעם אחת החסידים שלו באו בהתפעלות נוראה ואמרו שיש איזה יהודי בלובלין שעושה מופתים - יהודי שלא מכירים שהוא צדיק הכי גדול, אבל זה בדוק ומנוסה, הוא פוקד עקרות ורופא חולים. החוזה אמר לכמה מתלמידיו לעקוב אחריו מה מנהגיו - עקבו אחריו וראו שאותו אחד מקפיד כל יום, אולי אפילו כמה פעמים ביום, ללכת לטבול במקוה. זה משהו מצוין, אז הם חזרו לחוזה וספרו לו שהדבר המיוחד היחיד שראינו אצלו זה שמרבה לטבול. אז המגיד צוה עליהם לנעול את המקוה בפניו - כל פעם שתראו שהוא הולך למקוה תדאגו שיהיה נעול, שאין מקוה. זה לכאורה למנוע מצוה מיהודי, אבל כך הרבי אמר וכך עשו. תקופה ארוכה הוא לא יכול היה לטבול, ואחרי שעברה תקופה שאין לו מקוה הוא הפסיק לעשות מופתים. זה סוף הסיפור. כלומר, החוזה דאג לגמור לו את הקריירה של המופתים בכך שפקד לנעול המקוה בפניו.

מה הקשר בין שני הסיפורים? אף שלא ספרו את הסיפורים יחד, אפשר לומר בפשטות שהסיפור השני הוא תיקון של הראשון. הכל זה תיקון הדעת - דעת זה להכיר מאיזה צד התופעה הזו או האדם הזה בא. אם התופעה צומחת מדבר בלתי טהור לחלוטין צריך לדחות זאת - בשביל זה יש "שמאל דוחה". "שמאל דוחה וימין מקרבת" זה גם שיקול דעת - לכן זה סיפורי דעת, צריך הרבה שיקול דעת מה לקרב ומה לדחות. מהסיפור השני רואים דבר מדהים - מישהו פועל ישועות ועושה מופתים. זה כמו שהיום יש מרפאים למיניהם, ומספרים סיפורי אמת איך רפאו. לפעמים צריך לעצור זאת - שלא יקבל כח מהמקוה ולא ירפא. הרמב"ם כותב שמקווה זה מי הדעת (יכול להיות יסוד אמא ויכול להיות קשור לדעת). החוזה ראה שאדם זה לא בסדר, לא מושלם, אבל בזה שעושה מופתים ודאי מקבל את הכח מדבר שבקדושה - יונק מהקדושה - וכדי להפסיק אותו צריך להפסיק היניקה מהקדושה. כמה שזה מוזר, צריך לא לתת לו לינוק כח מקדושה כדי שיפסיק לעשות מופתים (שגם נשמעים טוב - לא טוב לעזור לאנשים?). זו דוגמה לשיקול הדעת של צדיק - שצריך להפסיק. בסיפור הראשון, שעדיין תלמיד, אין לו שיקול הדעת בשלמות - כי אין לו הכרה בשלמות. כל יהודי הוא חסיד, בכך שרוצה לקרב ולא לדחות - זה הכלל, לקרב, ולדחות זה יוצא מן הכלל - רק רבי יודע מה היוצא מן הכלל (ואין כלל שאין בו יוצא מן הכלל). רבי אמיתי זה אחד שדעתו שלמה כדי גם להכיר את היוצא מן הכלל ולדעת היכן צריך להפסיק יניקה מקדושה כדי להפסיק תופעה שהוא לא כלי אליה - כשהוא לא כלי התופעה זה ערבוביא של טוב ורע (עץ הדעת טוב ורע), כמו שאומרים על כל ההילרים ככלל, וערבוביא כזו צריך לדחות, עם הטוב שבה, כי מעורב ביחד ולא טהור.

זה סיפור אחד הכולל שנים של דעת הצדיק.

חסד:

אמרנו שהיה חבר של החוזה אצל הרבי ר' אלימלך - רבי מנחם מענדל מרימינוב (הוא קבל את המח והחוזה את העינים) - והיה הבדל מאד בולט בחצרות שני צדיקים אלו. ברימינוב, כשרק היו נכנסים לחצר הרבי ולבית המדרש, היתה נופלת אווירת אימה ופחד - היתה שם אוירה של מורא שכינה, משהו בלתי מוסבר בשכל, שרק נכנסים לחצר הרבי ואדם מקבל פחד אלקים. בלובלין בכלל לא היה כך - היתה

אוירה מאד פתוחה, נינוחה, שמחה, בלי לחץ ופחד ושום דבר. הם היו חברים, ופעם אחת הרבי עצמו הסביר - יש צדיקים שעניינם, לפי שרש נשמתם, הוא להטיל אימה, אבל אני מצד החסד, ואיני יכול להטיל אימה על אנשים. זה לא עניני להטיל אימה, כי אני מצד החסד - כמו אברהם אבינו, שביתו פתוח לכולם וכולם מרגישים טוב. זה כלל חשוב, יש צדיקים שאינך יכול להכנס חפשי לתוך הבית שלהם, וזה פחד להתקרב לצדיק, ויש צדיק שהוא מאד חפשי. זה סיפור אחד שהכי פשוט ששייך לחסד - שהוא עצמו אמר שחברי תלמיד שמטיל אימה ואני צדיק שלא מסוגל לעשות זאת (לא בא לי ולא עניני). כמובן, אין הכוונה שהחסידים זלזלו בחצר של הרבי - ודאי לא היה כזה דבר - אך בכל אופן היה תופעה נכרת, ההבדל בין החצרות.

עוד סיפור דומה לזה: פעם ספרו לרבי על צדיקים שהיו אומרים נבואות שחורות. יש גם היום הרבה כאלה - רבנים למיניהם שאומרים נבואות שחורות, כל מיני ניחושים מה הולך לקרות, ויכול להיות שיש להם גם כוונות לעורר בתשובה (אוי ואבוי מה יקרה אם לא תעשו תשובה). בדרך כלל זה מגידים של פעם, לפני הבעש"ט, שהחסידות פסלה - אבל אחרי הבעש"ט, הכל יחסית, עדיין היו צדיקים (לא רמ"מ מרימינוב, אבל אחרים) שהיו לפעמים מנבאים שחורות. החוזה מלובלין הגיב, כששמע סיפור כזה, שאנחנו בברכת ההפטרה בבית הכנסת - בכל שבת וחג - אומרים "הבוחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם". זה ווארט מאד פשוט, שמאד כדאי שנזכור אותו בשמיעת הברכה, שהקב"ה בוחר רק בנביאים טובים. יש נביא לא טוב? נביאים טובים זה נביאים שמתנבאים טוב.

אפשר לשאול - ירמיהו הנביא לא היה טוב? יש הרבה נביאי אמת שאמרו נבואות לא טובות?! צריך לומר, וכך כתוב בפירוש, שיחזקאל וירמיהו כשהיו צריכים לומר נבואה לא טובה זה היה בכפיה גמורה - יד ה' חזקה עליהם - כמו להבדיל שה' שם חכה בפיו של בלעם והכריח אותו לברך את ישראל במקום לקלל. כך ויותר מכך כשנביא אמת צריך לומר משהו לא טוב - הוא בעצם טוב, וקשה לו לומר רע. ה' בוחר בנביא שבעצם טוב, שאז נטייתו למשוך נבואות טובות. ידועים דברי הרמב"ם (שהרבי מביא תמיד) שנבואה רעה אפשר לבטל, והנביא מנסה לעשות זאת ככל יכולתו, ואילו נבואה טובה אי אפשר לבטל. אדרבה, כנראה ירמיהו הנביא (שכתב איכה) הוא הכי טוב מכולם, ולכן דווקא ה' הכריח אותו לומר זאת, כי כאשר יוצא מפיו זה יומתק אוטומטית ויתהפך, או מיד, או בקרוב ממש. יש שם טוב בעצם. האריז"ל (שהילולא שלו לפני כמה ימים) כותב שירמיה, יותר מכל הנביאים (כעת קוראים נבואות נחמה מישעיה, אבל ירמיה לכאורה נביא הזעם והחורבן, ויחזקאל באמצע), הוא הגלגול העיקרי של משה רבינו (בין ישעיהו ירמיהו ויחזקאל, שלושת הנביאים הגדולים). על משה רבינו כתוב "כי טוב הוא" - הוא רבן של כל הנביאים וגם רבן של כל הטובים, אין נביא טוב יותר ממנו, הוא תמיד נוהג בעין טובה, והאריז"ל מגלה שדווקא ירמיהו הכי שייך אליו. היות שנביא אמת הוא בעצם אחד שרק רוצה שדרך הצינור שלו יעבור טוב לעם ישראל, אז אפילו כשה' מכריח אותו להתנבא אחרת, במוקדם או במאוחר יתגלה כטוב. מנביא טוב בדרך כלל נשמע במפורש דברים טובים, ולא יאמר דברים שחורים. היום אין נבואה, ואחד הפירושים של זה הוא שהיום אין הצטדקות לנבא שחורות בכלל. בזמן שהיתה נבואה יכול להיות יוצא מהכלל שנביא אמת יאמר משהו לא טוב - יש נבואה, יש בעל כרחו - אבל "קלקלתנו [שאין נבואה] היא תקנתנו", שהיום כל החזון צריך להיות טוב ואין הצדקה למשהו אחר. אין נבואה - אין שום אפשרות לומר משהו לא טוב. זה ווארט של החוזה - פירוש של הברכה "הבוחר בנביאים טובים".

עוד סיפור (אחרי שני ווארטים) בספירת החסד: היה אחד מתלמידי החוזה שישב בבית המדרש של הרבי והרהר בלבו - עוד מעט ה'קעסט' שלי הולך להיגמר (אם לא יודעים מה זה 'נעבעך' לא יודעים מה זה 'קעסט' - זה התחייבות של ה'שוער', אם יודעים מה זה, לפרנס את החתן במשך כמה שנים; חתן צעיר, בפרט בן תורה לא עובד, אלא מקבל קעסט - השאלה רק כמה שנים), ומה אני הולך לעשות בחיים? עכשיו ב"ה כשיש לי קעסט אני שוקד יום ולילה על התורה והעבודה, לומד ומתפלל ויושב בצילא דמהימנותא של הרבי, אך כשיגמר אצטרך לעבוד. החליט שלצאת ממסגרת התורה איני מוכן - אני אחפש להיות מגיד שיעור באיזה ישיבה, או, אם לא אמצא, אז מלמד בחדר, וכך חשב כמה אפשרויות מה יכול לעשות כדי לא לצאת ממסגרת התורה כי דבוק בה, ואז המשיך להרהר ואומר לעצמו בלב, שאם לא אקבל שום עבודה בכלל יותר טוב לי להיות מחזר על הפתחים מאשר לצאת לעבוד, כי זה ינתק אותי לגמרי מעבודת ה'. כך קבל החלטה בפנים בלב - אחפש קודם משהו תורני לעשות, ואם לא אצליח למצוא עדיף לי לחזר על הפתחים ולא להפסיק ללמוד. כך הוא חושב בלב, ותוך כדי זה נכנס החוזה לבית המדרש ופונה אליו ואומר לו חזק מאד - אל תעורר דינים על עצמך! תבטל את המחשבות האלה - אל תעורר דינים על עצמך. הוא צייר לעצמו, כמו סרט במחשבה, וראה עצמו מחזר על הפתחים במקום להתנתק מלימוד. על זה אומר לו לא לעורר דינים על עצמו. קודם כל, רואים מהסיפור שההרהור והדמיון של האדם מאד משפיע. הוא ודאי חשב לעצמו שהוא צדיק גדול, שכל כך דבוק בתורה שלא מוכן בושם פנים להתנתק ממנה.

רואים שהרבי הזה הוא נגד דינים, ולהיות עני מחזר על הפתחים - גם אם יש לך בכך כוונה - זה דינים. קודם אמרנו שהוא גלגול של ר"י הכהן, החסיד, שאמר "כל מעשיך יהיו לשם שמים". האברך יכול לחשוב שזה "כל מעשיך יהיו לשם שמים", אבל זה לא - הוא אומר לו שיהודי צריך לחיות חיים טובים, ולא לחזור על הפתחים, בשום פנים. צריך לצייר חיים טובים. ידוע שיש צדיקים שאוהבים עניות, ויש צדיקים שאוהבים עשירות - כמו הרבי שלנו. החוזה גם היה בעד נפוליאון, נגד אדמו"ר הזקן, כי רצה שיהיו עם חיים טובים (זה אחד החישובים, אבל הכי פנימי שחשב שזה יקדם ביאת המשיח). בכל אופן, רואים מסיפור זה גם מדת החסד - לא להמשיך דינים. כתוב "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ובמים במשורה תשתה" - יש הרבה מה לומר על זה, אבל כנראה שזה לא בדיוק הציור של החסידות בדווקא (אם כי יש המון צדיקים שקיימו זאת בעצמם, כמו שספרנו לפני כמה שבועות על רבי שלמה מקרלין - שקיים זאת עד שמשפחתו רעבה ללחם - אבל אמרנו שגם ודווקא לאור החסידות זו הנהגת תהו, ולא תיקון). עכ"פ, אומר לו לא לעורר דינים על עצמו - "אנן בחביבותא תליא מילתא", כל דרך החסידות שיהיה בטוב הנראה והנגלה.

השלמנו שלושה דברים של חסד.

גבורה:

יש שני סיפורים של גבורה. כמו שנספר בהמשך, החוזה הקפיד - כל הקפדה וחומרה זה גבורה - יותר מכל דבר אחר על שמירת העינים (קשור כמובן לכך שקבל עיני רבו). צדיקי אותו דור, כמו ר"מ מטשרנוביל, אמרו שהוא חד בדרא בשמירת העינים - כפי שנספר. כמה שהחצר שלו היתה נינוחה, ולא עם אימה, אך מאידך ידוע שמכל הצדיקים הוא הכי הקפיד על "שמירת העינים". מי שרוצה לדעת השקפת חב"ד על שמירת העינים - וזה חובה על כל תלמיד, מהדברים הראשונים שנכנסים כאן לישיבה ולכל ישיבת חב"ד (בפרט במקום כזה, כמו תל אביב) - זה ללמוד פרק שני בקונטרס העבודה. זה הפרק היחיד שמוקדש

לנושא שמירת העינים בתורת חסידות חב"ד. כמובן, שמירת העינים הכוונה לא להסתכל על נשים וכו' - קשור לשמירת הברית. הוא הכי הקפיד על זה בגלוי, וגם תבע זאת מתלמידיו - זה מתאים לו, כי אם זה הדבר הכי יקר שקבל צריך הכי לשמור עליו.

[היו צדיקים שממש נהגו הפוך, כסיפור המפורסם (רק מאמר מוסגר כאן, לא מ-**חוזה** סיפורי החוזה) שפעם החוזה נסע לבקר את רבי ברוך ממעזיבוז. רבי ברוך היה ראש הצדיקים, אך עם חסידים מעטים, והחוזה בא עם הרבה תלמידים לשבות אצלו. היה לרבי ברוך בית מדרש קטן, והוא היה דורש בסעודה שלישית בשבת, והמנהג היה שכאשר הרבי ר' ברוך אמר דרשה כל החסידים ישבו סביב השולחן וכל בנות הבית - האשה והבנות וכל הנשים - הצטופפו לשמוע דברי הרבי (לא היה מיקרופון, וזה היה בשבת). כך היה מקובל, וכאשר החוזה בא עם כל הפמליא - קודם היה צפוף, וכעת סופר-צפוף. הרבי ר' ברוך יושב בראש השולחן, ולידו החוזה, ופתאום החוזה נדהם לראות שעם כל הצפיפות נכנסות נשים לבית המדרש ומצופפות על ראשי הגברים לשמוע את התורה. שומו שמים - אין כזה דבר בעולם. החוזה היה צריך להתאפק לא לקום ולצאת, זה הרי ראש הצדיקים, אך הביע אי שביעות רצון בגדול - פנה אליו ואמר, הרי כתוב "העבר עיני מראות שוא"! איך אתה מרשה כזה דבר? רבי ברוך ענה שלא כתוב "העבר שוא מעיני" אלא "העבר עיני מראות שוא", שיהיה פה כל השווא אבל עיני לא יראו זאת. זה ווארט מאד מפורסם, רק להראות שזה הנהגות שונות אצל צדיקים.]

פעם אחת החוזה נסע לבקר את רבי שמעלקע מניקלשבורג, אחי בעל ההפלאה, מגדולי הצדיקים תלמידי המגיד (היה מבוגר מהחוזה, והחוזה נוסע אליו כצדיק צעיר יחסית אל צדיק יותר מבוגר). המגיד שלח את שני האחים הללו לגרמניה, מקום פרוץ יחסית לפולניה, והם עשו חיל מאד מאד מאד - הם היו שתי הנשמות שיכלו להאיר את גרמניה. החוזה אף פעם לא היה במקום כזה, שללכת ברחוב זה כמו רמת אביב ג', אז כשבא לניקלשבורג הוא פשוט שם מטפחת על עיניו ואחד החסידים הובילו אותו. היתה שם אשה אחת, שראתה שמובילים מישהו עם מטפחת על העינים, וזה נורא הצחיק אותה - היא התחילה לצחוק בקול גדול על יהודי זה, על תופעה מוזרה זאת. צחקה הרבה - עד שקרה לה דבר לא טוב, קפידא של הצדיק (במודע או שלא במודע). כשהדבר הזה נודע לר' שמעלקא הוא אמר לחוזה - לך מכאן ואל תבקר כאן שוב, אין לך מה לעשות בניקלשבורג (ברמת אביב). זה הסיפור (ר' ברוך רק הקדמה לזה). רואים מסיפור זה שאת החוש הכי יקר לצדיק הוא שומר חזק. ככלל השמירה זה גבורה, ובפרט הדבר הזה - שקשור גם ליסוד, כי זה חלק משמירת הברית. גם זה שאם מישהו צוחק עליך הוא נענש, זה גם מדת הפורענות שמצד הגבורה. לכן, אם אתה מסוכן להזיק לבריות, כדאי שלא תסתובב כאן - זה סיפור שבכללות הוא גבורה של החוזה.

עוד סיפור, שחשבנו לספר לילדים - הוא הכי ציורים - אך גם קצת מפחיד, לכן לא ספרנו, אבל בשביל לשמוע את הסיפור הזה צריך להכנס לראש של ילדים: היו לחוזה שני חסידים סוחרים, ופעם אחת באו להפרד מהרבי וזה היה בלילה. הרבי אמר - מה אתם יוצאים בלילה? כתוב שאדם צריך לבוא בכי טוב ולצאת בכי טוב. הסבירו לרבי שיש איזה מסחר שחייבים לצאת בלילה, אז הוא לא הגיב ונתן להם לנסוע. הם נוסעים בדרך, באמצע הלילה, ופתאום אבדו את הדרך. נסעו ביער, באובדן דרך, וראו מרחוק איזה אור - התקרבו לאור (יש הרבה סיפורים עם המרכיב המשותף הזה) וראו שעושים שם חתונה יהודית. בראש השולחן יושב איזה זקן, עם הדרת פנים, וכולם יושבים מסביב ושמחים בחתונה. יש חתן וכלה, אבל לא רוקדים, והם שואלים למה לא רוקדים אלא רק יושבים, ואמרו להם שלא רוצים לרקוד לפני

שיבוא ר' משה בדחן ויעשה בדחנות. תיכף אמרו שאמרו זאת הגיע ר' משה הבדחן, עלה על השולחן והתחיל לומר בדחנות כמנהג ישראל (צריך לדעת שזה מנהג ישראל בחתונה יהודית - לא הרבה ראו - שמשלמים כסף לבדחן מומחה, יותר מתזמורת, והבדחנות זה עיקר החתונה, לכן הרבה צדיקים הכי גדולים היו בדחנים במקצוע לפני שהתפרסמו כצדיקים, כמו רבי נפתלי מרופשיץ ורבי אייזיק מהומיל, המשכיל בחב"ד, כי בשביל בדחנות צריך להיות פקח). הבדחן התחיל לומר בדחנות, הצחיק, וכולם קמים לרקוד בשמחה. תוך כדי הריקוד הם רואים תקרת הבית נפתחת, ויורדת מהשמים יד עם חרב מלובנת, והיא דוקרת את רבי משה הבדחן מהבטן לראש וזורקת אותו החוצה דרך הפתח של התקרה. ואז כולם יושבים ליד השולחן, ועוד הפעם שקטים - הם כבר היו בהלם, כמובן, מה קורה כאן? אבל גם שאלו מה זה, ואומרים להם שמחכים עד שיבוא ר' משה הבדחן, ובאמת כעבור כמה דקות הוא נכנס שוב והכל חוזר על עצמו. ככה חוזר הסיפור כמה פעמים מחדש. באיזה שלב שני החסידים האלה, שחוזים כאן בכל המחזה הנורא הזה, מבינים שהם הגיעו למקום של החיצונים - שזה איזה עונש מהשמים לאותו אחד. באיזה שלב, לפני שעולה על השולחן, התקרבו ושאלו אותו - מה קורה איתך? למה מגיע לך הדין הזה? אמר להם - בחיי הייתי בדחן, ובכל החתונות הייתי מקל ראש עם הבנות והנשים, בדברי ליצנות וכו', וזה העונש שלי. שאל אותם מי הם. כל יושבי השולחן, כולל הזקן בראש זה שדים, אבל אתם בני אדם - מי אתם? אומרים שהם חסידי החוזה, והוא התחנן שכאשר יצאו ילכו מיד לרבי ויעוררו רחמים עליו שהתיקון שלו יגמר. כך היה - יצאו מהבית, ומיד מצאו עצמם על דרך המלך, ובמקום להמשיך למסחר מיד חזרו לרבי וספרו לו את כל הסיפור שראו עיניהם. הרבי עשה מה שעשה לגבי תיקון הנשמה - לכך לא הגיב להם - אבל להם אמר ששלחתי אתכם לשם לראות את זה, כדי שתראו ש"אית דין ואית דיין" בעולם.

אין סיפור של מדת הגבורה יותר מזה - שאחד מתפקידיו של רבי זה להחדיר בלבבות ובנפשות של החסידים שהעולם זה לא הפקר. כך נותן דוגמה שיש דין ויש דין, כי יש אומרים ש"לית דין ולית דין". הפגם של אותו אחד גם קשור לעינים ולברית, שזה כל ענינו של החוזה, כפי שנסביר יותר. הסיבה ששלח אותם לראות דבר זה - כדי שייחרט אצלם חזק שיש דין ויש דין בעולם, שזה מדת הגבורה. בי"ד של מעלה יושב בהיכל הזכות, הממוקם בגבורה - מדת הדין. לפני החסידות למדו ראשית חכמה, והקטעים בהם מתאר את הגיהנם היו כל כך מפחידים עד שגרם לכמה אנשים מרה שחורה והיו שהשתגעו - לכן היו צדיקים שאסרו ללמוד ספר מקודש זה, בפרט את החלקים שמתארים את עונש הגיהנם. כאן זה שיטה מיוחדת של צדיקים, שיכולים לפעול את הפעולה על דרך החסידות. לא צריך לראות שבעה מדורי גיהנם, ואנו נצא ידי חובה רק בסיפור הסיפור - שכל אחד יקח ללב, ונצא ידי חובת לימוד ר"ח ובכלל. מי בעיקר צריך לדעת שיש דין ויש דין? כנראה שזה סוחר שיוצא באמצע הלילה כי צריך לצאת כעת, לא ב"כי טוב", לצורכי מסחרו. כנראה שלו חייבים להראות זאת באופן מיוחד - שישמור את עצמו.

בכך השלמנו את ה-ו של **החוזה**.

תפארת:

הסיפור הראשון של התפארת מה שספרנו קודם לילדים - מהכי מפורסמים על החוזה - ונחזור בקצרה. כאשר החוזה הגיע ללובלין פגש את ה"אייזנער קאפ", ראש-הברזל שהיה ידוע כגאון חריף, והוא מאד התנגד לחוזה, שהיה ידוע כצדיק ולא כגאון גדול בנגלה (אם אדמו"ר הזקן היה מגיע בטח היה סיפור אחר). בתקופה הראשונה היה דיבור ביניהם, אך ראש-הברזל הוכיח אותו דוגרי - למה באים אליך

המונים? אולי חושבים שאתה יודע ללמוד, אבל אינך יודע ללמוד. החוזה הסכים שאינו יודע ללמוד, אך אמר שבאים ואינו יודע מה לעשות. אמר לו ראש-הברזל - אומר לך מה לעשות, תעלה על הבימה בשבת ותאמר שאינך יודע ללמוד ושאין מה לחפש אצלך. אמר החוזה שזה עצה מצוינת, וכך עשה. מה קרה? בשבת הבאה באו כפול חסידים. ראש הברזל תהה מה היה, איך כעת באים יותר, ותרץ שזה כנראה מתוך המחשבה שאתה ענו - כדי לבטל את השקר שבאים אליך, אתה צריך בשבת הבאה לעלות על הבמה לומר שאתה הגאון הכי גדול. אז יבינו שאתה בעל גאוה ויברחו ממך, אך החוזה אמר לו שזה לא יכול לעשות - איני יכול לשקר.

הצדיק הזה, שמשך אליו הכי הרבה צדיקים אחרים - מאה עשרים צדיקים, חוץ מרבבות החסידים שהיו לו - היה משהו מיוחד במשיכת נשמות אליו. ודאי כל צדיק הוא ענו בפנים, אבל לתופעה הזאת, לקסם המשיכה שלו, קוראים פאר. הוא היה פאר הדור - ביטוי שאומרים על צדיק - וכולם נוהרים אחרי יפי. יש משהו אצלו שהוא הצדיק הכי יפה. מצד אחד מסוגל לשים מטפחת על עיניו, שלא להסתכל בנשים, ומאידך יש בו משהו שפשט משך את המגוון הכי גדול של כל יהדות פולין, על כל תלמידי החכמים הכי גדולים והצדיקים הגדולים שהיו שם. זה שיכול לומר על עצמו שאינו יודע ללמוד - זה ודאי לא משחק, אלא עם נקודת אמת. בשביל צדיק לומר שאינו יכול ללמוד - זה ענוה, אבל זה התפארות, אלא שזה תיקון ההתפארות. הפוך על הפוך. שמים זאת בתפארת, כי יש כאן תיקון ההתפארות. קודם כל יש כאן סיפור של יפי מושך, פאר הדור, וגם אצלו אישית זה תפארת. זה שהכל סביב השאלה אם יודע או לא יודע ללמוד - זה גם תפארת, "מארי תורה" (בפרט לפרסם יכולת הלימוד בפני רבים). חז"ל אומרים שאחד הדברים שמותר לת"ח לשקר - לשנות - זה אם שואלים אם למד מסכת, ומותר לו לומר שלא למד כדי לא להשוויץ. לא רק שמותר לו, אלא זה אחד מסימני ת"ח - שהוא משקר, אבל השקר הזה הוא האמת לאמיתו. מדת האמת שייכת ליעקב-תפארת - "תתן אמת ליעקב" - לכן בסוף אומר שלא יכול לומר שיודע ללמוד, כי הוא תפארת. לכאורה כל הסיפור הזה הוא בדור, אך אם מבינים נכון - יש כאן תיקון מדת התפארת של הצדיק.

יש עוד סיפור שמסיים בווארט ושייך לתפארת: תפארת, בין היתר, זה האיזון השלם בין חסד לגבורה. אחד מגדולי הצדיקים בדור הבא, שהתקרב לחוזה, זה ה"ישמח משה" - הרבי הראשון של סטמר. הוא לפני כן, כמו היהודי, היה מתנגד נמרץ - היה עילוי גדול ומתנגד גדול. עד כדי כך הגיעו הדברים, שכאשר הדפיסו את סידור אדה"ז - סידור עם דא"ח, נוסח תהלת ה' - וזה הגיע למקום לימודו, הוא לקח את הסידור וזרק על הרצפה, דרך וירק, כי זה סידור של ה'כת'. החבר שלו הרים את הסידור, לא נשק אבל שם על הספסל, כי בכל אופן יש שמות ה', אבל הוא לא הסכים לחבר. כספרו את זה לחוזה, על אודות שני עילויים מפורסמים אלו, הוא אמר - זה שהרים את הסידור ישאר מתנגד כל החיים, וזה שזרק את הסידור וירק ודרך עליו יהיה רבי גדול של חסידים, וכך היה. איך הוא הגיע לחוזה? היתה לו קושיא אחת בוערת נגד החסידות (קשור לת"ב, יארצייט החוזה) - בשו"ע כתוב שכל השנה יהודי צריך לזכור את החורבן ולהתאבל עליו, ולכן אסור שימלא שחוק פיו בעולם הזה (אנו בגלות, **וגלות = אבלות**), והדבר הראשון שרואים כשנכנסים לחצר של חסידות הוא שכולם צוהלים ושמחים, אז זה סימן שכל החסידות הזאת היא היפך התורה. זה הדבר שהכי הפריע לו. הוא בא עם הקושיא, במחשבה שאם יענה לי משהו מתקבל על הדעת אולי זה ישנה את דעתי. כמו הרבה דברים אצל צדיקים, ובפרט החוזה שרואה הכל, עוד לפני שפתח את פיו החוזה אמר לו (מתוך "מבחר הפנינים") "אמר החכם - דאגתו בלבו וצהלתו על

פניו". הוא רק אמר לו ארבע מילים אלו, וזה לא רק תוכן המילים אלא הקרין לו את זה עם איזה אנרגיה, וכשהחדיר בו את המילים הללו זה פעל עליו - מיד התקשר עליו, אחר כך נעשה חסיד ואז רבי.

זה דוגמה לנשיאת הפכים. בתניא עיקר נשיאת ההפכים זה "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא" - כאן כמעט אותו דבר, אבל אחרת. הדאגה בפנים והצהלה בחוץ. זה לא סתם אור פנים, אלא צהלה - ממש מהקצה אל הקצה, מההיפוך אל ההיפוך הגמור.

גימטריא יפה: **דאגה** עולה **יג** ו-**צהלה** י"פ **יג**. יש דבר דומה לזה - **גאוה** **וכעס** - רק ששם זה שני מילים קשורות זו לזו, והקשר מובן (כשהגאווה מתפשטת בכל עשר כחות הנפש זה כעס - כעס זה הגילוי השלם של הגאוה). זה שתי מדות שהרמב"ם אומר שאותן צריך להרחיק עד הקצה האחרון, בניגוד לשאר המדות שבהן צריך להגיע לאמצע. כאן נשמע תופעה אחרת, כי דבר והיפוכו, אך היות שאותה תופעה צריך להגיד שגם אותו דבר. זה כתוב בסוף קונטרס ההתפעלות)שחשוב שכל אחד בחב"ד ילמד) - מי שיודע לצמצם ולשמור הדאגה רק בלב, שם קורא לזה יסוד המרה שחורה, זה הכלי לרזי תורה. זה "אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו" - "**דאגה בלב איש**" זה **משיח**, דואגים למה משיח לא בא, אבל רק בלב. כמה שהדאגה במקום הנכון, ואז נעשה לב נשבר שהוא כלי לרזין דאורייתא, זה עצמו גורם לצהלה בפנים - הן כלפי חוץ, והן מלשון פנימיות. כלומר, פנים זה לא תופעה חיצונית - "חכמת אדם תאיר פניו", זה מתגלה בפנים, אבל תופעה פנימית. כלומר, וזה חידוש מופלא, שהצהלה זה ההתפשטות המלאה של "דאגתו בלבו".

לסיפור הזה של ה"ישמח משה" יש כמה גירסאות. יש גירסא שסיפר לו שהמלך גולה וברוח מהרודפים אחריו לתוך הבית של כפרי אחד - איך הכפרי מרגיש? מחד הוא עבד נאמן של המלך, נתין של המלך, אז הוא מאד עצוב עם צער המלך. מצד שני, האם הכפרי הזה היה חולם שבחייו יזכה לארח את המלך בביתו? יש פה ניגוד רגש מהקצה אל הקצה - בוכה עם המלך על מצבו, אבל הוא ב'היי' לא רגיל, איך יתכן שהמלך בביתו. זה גם ווארט של החוזה כדי ליישב הנהגת רגש החסיד, וזה מאד קשור להנהגת ט' באב - הילולת החוזה - ששרפו את היכל המלך והוא בורח ללב שלי. בלשון חז"ל "אין לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה", וד' אמות אלו סביב לי, הרשות והבית שלי.

נשאל שאלה שלא כתובה בספר - האם למלך נוגעת שמחתו של הכפרי? המלך עצוב שנשרף ארמונו ובורח מסכנת חיים - הוא רוצה לראות שהכפרי עצוב איתו, או ששמח שבא לביתו? השקפה ראשונה אומרת שהמלך רוצה לראות שהוא עצוב בצערו, אבל אם נתבונן רגע - מה הדבר היחיד בעולם שיכול לעודד את המלך בעצמו? הרי המלך באמת נעבעך נעבעך, באמת מסכן עכשו. מה הדבר היחיד שיכול לעודד את דוד כשבורח מאבשלום? שיש מישהו איתו - מישהו ששמח שהוא נכנס אליו הביתה. אם יש דבר אחד בעולם שיכול קצת לעודד את המלך - זה רק הדבר הזה. זה "דאגתו בלבו וצהלתו בפניו" - מאמר החכם. לכן, בסופו של דבר, הצהלה זה לא רק השמחה שלי - משהו אגואיסטי - אלא שזה הדבר שהכי יכול לשמח את המלך ולהחזיר את הגלגל. כשדוד רואה שיש לו עוד תומכים ומעודדים - יש ברזילי וכו' - זה בסופו של דבר גם יהפוך את הגלגל. זה יארצייט החוזה. היכולת לשאת הפכים - של חסד-צהלה וגבורה-דאגה - זה תפארת. החוזה לא סתם דרש זאת, כנראה אצלו במיוחד היה איזון זה - וזה כנראה מה שמשך אליו רבבות רבבות של חסידים, מי שיש לו בחינה זאת הוא "פאר הדור". זה שני סיפורי תפארת.

נצח:

היה לחוזה חסיד אחד שנקרא ר' פייוויש - היה מפורסם בכל פולין שהוא מגיע להתלהבות בעבודת ה' שלא מעלמא דין בכלל. רק לראות אותו מתפלל, מתועד ורוקד עם חסידים - ראו שהגיע לכלות הנפש. האמת היא שעל החסיד הזה עצמו היו צריכים לשמור - כלות הנפש זה מסוכן, ואפשר למות, ובאמת שמרו עליו. בסוף הוא הסתלק כשבקר פעם אצל האוהב ישראל בשבת, ותוך כדי שהאפטער שר "א-ל אדון" עם ניגון דבקות נכנס ר' פייביש לדבקות והסתלק. בכל אופן, הסיפור הזה היה כשחי וקים אצל רבו העיקרי - החוזה. היה יום אחד בלילה, בחצות, שהחסידים התוועדות ושתו ושמח ואותו אחד נכנס לאקסטזה, כדרכו בקודש - נכנס ל'היי' לא מעלמא דין בכלל, והתחיל לרקוד ולשיר בקולי קולות. באותו זמן החוזה קם ממטתו לערוך חצות, ושומע בבית מדרש ליד רעש גדול שאינו מבין מהו וזה מפריע לו. שלח את השמש שלו לראות מה קורא שם, והוא חוזר ואומר שר' פייוויש בהיי - מה לעשות? הוא אומר לו שמיד יחזור לשם ויאמר שהרבי רוצה לערוך חצות וזה מפריע לו. השמש הולך וצועק לר' פייביש - שרוקד על השולחן, או כיו"ב - שהרבי אמר שיפסיק. הוא היה בכלות הנפש, וענה ספונטאנית - אני עובד את הקב"ה, ולא את הרבי. ברגע שהוא צעק את זה כל ה'היי' שלו הפך ל'לואו' - איך יצאו מפיו כאלו מילים של זלזול ברבי? משיא של התלהבות נפל לתהום בלב, איך הוציא מפיו כאלו מילים, וממש לא ידע איפה לקבור את עצמו. הלך ומצא איזה מקום, מאחורי התנור, ושם קבר עצמו - כל הלילה בכה שם וכו'. כל בקר כשהיו באים לשחרית הרבי עצמו בחר מי יעבור לפני התיבה, והוא בא וחפש את רבי פייביש שיעבור לפני התיבה - הוא קבור מאחורי התנור, והרבי הסתובב עד שגילה אותו ואמר לו שהוא החזן היום. אחר כך הוא לקח את ר' פייביש אליו ואמר לו - תדע לך שגם הקב"ה זקוק לצדיקים, שעל זה נאמר "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". כלומר, במרכאות, גם הקב"ה 'עובד' צדיקים - הוא זקוק להם.

זה סיפור של נצח - קודם כל כי הכלל ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים" זה "נצחוני בני נצחוני", וגם ה' צריך צדיקים (גם ה' הוא ת"פ של צדיקים), וממילא צריך לעשות מה שהרבי אומר, גם שאתה עובד את ה'. זה גופא שהצדיק, עוד לפני שאמר לו את זה, יכול להפסיק התלהבות זו - לא להפסיק מופתים לא מצד הקדושה, אלא להפסיק כלות הנפש אמיתית, שבשלה הוא אוהב אותו (על דרך הפסקת המגיד את שה"ש של ר' אהרן מקרלין, בלחש ובדבקות, כשהפריעה לו לישון; כשר' הלל שהיום יארצייט שלו ספר זאת היה בוכה, כמה גדולה שנת המגיד שכדאי עבורה להפסיק שה"ש שמרעיש את כל העולמות) - זו מדת הנצח של הצדיק. הצדיק גם מנצח בפקודותיו, וגם מנצח על התזמורת - אומר לכל אחד איזה ניגון צריך לנגן ברגע זה.

עוד סיפור קצר של נצח: כשהחוזה עוד היה תלמיד אצל רבי אלימלך, פעם אחת כשהתפלל בדבקות אמר עליו רבי אלימלך שכעת בפריז בונים מגדל גדול מאד, וכשהוא (הצביע על החוזה) מתפלל המגדל מתמוטט. מה זה? כנראה שהמגדל הזה לא היה מהצד של הקדושה, והוא בתפלתו לא חשב להפיל את המגדל - אבל זה מה שקרה. כתוב בהרבה ספרי חסידות שתפלה זה קרב - "שעת צלותא שעת קרבא" - ובמודע או שלא יש מי שמנצח סט"א בתפלה. זה סיפור של נצח - נצחון והפלת המגדל. הכי מפליא בסיפור הזה, שלקראת סוף ימיו - נגד דעתו בקדש של אדה"ז - הוא תמך בנפוליאון (זו היתה המחלוקת הכי גדולה ביניהם, אם לתמוך ברוסיה או צרפת - אדה"ז תמך ברוסיה, כי אף שהיהודים יהיו עניים לא יזיק ליהדות, והוא רצה לעשות נפוליאון גוג ומגוג וחשב שטוב שיהודים יתעשרו).

כתלמיד הפיל המגדל בפריז, ואחר כך הוא היה התומך העיקרי בנפוליאון (נגד אדה"ז) - איך הולך ביחד? אפשר ללמוד מכאן משהו דק מן הדק בעבודת הצדיקים. יהודי הוא טוב, וזה רבי טוב - כפי שספרנו בספורי החסד - ומי שהוא טוב יכול לטעות בדקות שבדקות בדבר אחד. כל אחד, גם הכי טוב, צריך לנצח את האויב. יש אויבים שצריך לנצח עד גמירא, "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם", ויש בעיה של יהודים - כמו שרואים היום, אבל יש בדקות דדקות אצל צדיקים - שחושבים שמספיק נצחתי אותו, וכעת אפשר לקרב אותו. מי חושב ככה? אחד שיותר מדי טוב. יש לו אויב, יש לו אויב ונדמה לו שנצח אותו, ואז - בגלל שהוא טוב - הוא מוכן לקרב אותו כעת. ככה צריך להסביר סיפור של החוזה - זה דבר דק שבדק. זה שחשב שנצח גרם לו אחר כך לתמוך בנפוליאון, אבל לא נצח מספיק - "דידן נצח" רק אחרי שמבטלים גם הרשימו הכי קטן של ההתנגדות, כפי שמסביר הרבי, וכנראה שם עוד היה הרשימו.

הוד:

זה הסיפור שספרנו לילדים, על סגפן שחזר בתשובה על עבירות ידועות והגיע לחוזה כדי להמשיך התשובה. החוזה שאל אותו מה נהג עד כה, וספר לו, ואז אמר לו שבחולשה זו מסיגופיו לא יוכל לעשות תשובה - ועליו חודשיים לאכול ולשתות טוב. אחרי חודש חזר לרבי, ושלח אותו לעוד חדש - אז תהה אם יש לו כח, אבל התעקש שכן, אז הזמין אותו לומר וידוי ביחד, ואחרי המלה "אשמנו" התעלף. אז אמר לו - אתה רואה שאין לך כח?! וידוי זה הוד - "רשע תן תודה". בשביל להתוודות צריך גם כניעה וגם הכרה עמוקה (אפילו אם לא הכרה של השכל, אלא מה שלמעלה מהשכל - מודים ומודים דמודים - זו הכרה עמוקה). הוא ידע שעשה עבירה וחזר בתשובה וסגף עצמו, אבל לא מועיל לפי דרך החסידות, כי עוד לא יכול לומר "אשמנו" - לא יכול להסתכל בחטא שלו בגובה העינים, באמת. כמה שיודע שחטא - הוא לא יודע שחטא. לדאבוננו זה המצב של רוב מי שקורא לעצמו בעל תשובה על חטאים. היום רוב בעלי תשובה הם תינוקות שנשבו, משהו אחר, אבל באמת להודות על חטא - זה כח שרק החסידות מגלה. צריך כח וקשר עם הצדיק כדי שתוכל לדעת באמת מה עשית. סיפור זה הוא תיקון ההוד וכח הצדיק להקרין הוד, להקרין וידוי - להוציא ממך הוידוי העמוק והאמיתי.

פעם אחת בא אל החוזה גם איזה בעל עבירה ונפל על פניו לפני הרבי ובקש שיעזור לו לעשות תשובה. הדבר הראשון שעשה כשקם היה לנער את בגדיו מעפר הארץ - פעולה ספונטאנית. אז המגיד אמר שאחד כזה לא יכול לעשות תשובה. על אחד כזה כתוב, בפרט תשובה על פגם הברית, "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" - שהבגדים, מחדו"מ, יהיו לבנים. אבל מי שרוצה לשוב על פגם הברית, ודואג על אבק על המכנסים, סימן שעדיין הוא בחוץ - זה "הודי נהפך עלי למשחית". הכל זה דברים לא מודעים בנפש, תגובות ספונטאניות מהלא-מודע.

סיפור שלישי של הוד: מישהו פעם נכנס לחוזה ונתן לו את הפתק לבקש ברכה. לא בקש תשובה על שום דבר, אלא רק ברכה "לי ולבני משפחתי". החוזה קורא זאת, וקורא "ולבנַי משִפחתי" - הוא מתקן, והחוזה שוב קורא כך, וחוזר חלילה, עד שבסוף פונה אליו ואומר "רשע תן תודה", והיה מוכרח להודות שזה בנו משפחתו. סיפור קצת קשה - גם להוציא בכח וידוי ממישהו.

עד כאן ז של חוזה, ונשאר ה ביסוד ומלכות ההולכות ביחד:

יסוד:

ביסוד סיפור כפול, "כפלים לתושיה" - שני סיפורים המספרים אותו דבר. אחד ממאה ועשרים צדיקי החוזה זה רבי שלום מקאמינקא. גם כשהיה אברך צעיר היה ידוע כעילוי מההכי גדולים (לא חסיד). כדרך אותם הימים, איזה בעל הבית עשיר לקח אותו מהישיבה כעילוי, עם הבטחה לפרנס את המשפחה שנים רבות ונדוניה עצומה. השוועד לעתיד אמר לאבי החתן, רבי שלום, שאני חסיד (שלא כמו החתן ואביו) ורוצה לקחת החתן לחוזה שיברך אותו וגם יבחן אותו - הוצאתי עליו הון תועפות. לחתן לא היה הרבה מה לומר, אביו הסכים, וכך הוה - הגיעו לחוזה, והחוזה קורא לשמש שיביא חומש ויקרא. הוא ספר זאת ל"אמרי נעם" ואמר - האמן לי שכאשר בקש שיביאו חומש כמעט פרצתי בצחוק, על זה בוחנים אותי? צריך לבחון אותי על פלפול וכו'. פתח הרבי את החומש בתחלת "קדושים תהיו" ושאל אם יודע מה רש"י כותב על כך. כשספר זאת שוב אמר שבקושי הצליח להתאפק מלצחוק על כזו שאלה. אמרתי ודאי שכן - "הוו פרושים מן העריות ומן העבירה". אז הרבי אמר לו - טוב, נאמר ביחד את הרש"י הזה. התחילו לומר זאת ביחד, וכך סיפר לחברו - באותו רגע חלחלה ורעד תפסו את כל גופי, וכל כך רעדתי שהייתי צריך לשכב וזה לא עזר, רעדתי שעות רבות (אולי ימים), והיה ממש חולה מסוכן עד שיצא מזה. וגם היום, כשאני מספר את הסיפור הזה, אני מתחיל לרעוד בכל גופי.

ומשהו דומה לזה: היה עוד צדיק גדול מאד של פולין, בעל התפארת שלמה, שאביו הביאו לחוזה כאשר היה ילד. אז לקח אותו הרבי ואמר לו אותו דבר (אבל לילד זה מתאים) - אתה זוכר מה רש"י כותב על "קדושים תהיו"? נאמר את זה ביחד - "הוו פרושים מן העריות ומן העבירה". וספר בעל התפארת שלמה אחר כך שב"ה לא נכשלתי בחיי אחר כך אף פעם בפגם הברית, מכח המילים הללו ששמעתי בתור ילד.

זה שני סיפורים - שנחשבים לנו סיפור אחד - של הכח של הצדיק לקחת משהו פשוט מהתורה ולהחדיר זאת כל כך עמוק בתוך נשמת החסיד או היהודי שזה עושה רושם בשעתו ומשאיר רושם לכל חייו, ופשוט הופך אותו. זה דומה להוד, אך כאן בענין היסוד. זה שהצדיק זורק לך מלה והופך אותך - זריקת מלה זה כמו "יורה כחץ", הצדיק זורק אליך זרע וזה מעבר אותך לכל החיים. שני סיפורים אלו הם שני עדים שכנראה רש"י זה היה מהדברים הכי חשובים אצלו בתורה, כלל גדול, "קדושים תהיו - הוו פרושים מן העריות ומן העבירה", ואין משפט של תיקון הברית יותר מזה. אצל העילוי הראשון שהפך לרבי זה פעל רעד בכל הגוף, ואצל השני - כילד - פשוט פעל ששמר את הברית כל חייו.

סיפור שני: פעם אחת היתה חתונה גדולה של נכד ר"מ מטשרנוביל נשא לאשה את נכדת החוזה מלובלין, והחוזה הגיע לטשרנוביל וכל העיר נסעו לקבל פני החוזה חוץ מהרבי שנשאר סגור בביתו. הוא אמר שאני היחיד בדור בשמירת הברית והוא היחיד בדור בשמירת העינים (קשור למה שספרנו בגבורה). אחר כך, בהמשך החתונה - בחופה - החוזה נגש לחתן, והמנהג היה שכל אחד נותן "דרשה גשאנק", מתנה לזוג הצעיר, והחוזה אמר לזוג שאני נותן לכם "דרשה גשאנק" את העינים שלי. אחר כך היה צדיק גדול מאד בירושלים, ר' דוד בידרמן - צדיק מפורסם מבית לעלוב - והוא העיד שראה את הילד שנולד לזוג הזה, ואני מעיד עליו שגם בחשכת לילה שתי העינים שלו האירו כשתי מרגליות. אם קבל את הפנימיות של העינים זו שאלה אחרת, אבל ודאי שנתן לזוג את הברק החיצוני, את המרגליות של שתי העינים. יש ודאי קשר בין שמירת הברית לשמירת העינים - שמירת העינים חלק משמירת הברית, כמוסבר בפ"ב של קונטרס העבודה. כאן אין גבורה בשמירת העינים, אלא רק הטוב של שמירת הברית. את העינים שמנו קודם בחכמה, אבל זה גם מלשון מעין - יסוד - וסוד חכמת החוזה לקשר בין העינים ליסוד הוא

בסוד "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א". עצם העינים זה בחכמה, אבל שמירת העינים שהיא שמירת הברית זה יסוד, והיסוד מוסר הלאה מה שמקבל מלמעלה.

מלכות:

אחד מהדברים המיוחדים, שקצת קשה, אצל החוזה - זה מה שקרה בסוף בינו לבין רבו, רבי אלימלך, ואחר כך זה חזר על עצמו בינו לבין תלמידו הכי מובהק, היהודי הקדוש. גם הוא ביחס לרבו המובהק וגם התלמיד המובהק ביחס אליו - שניהם הנהיגו בחיי רבם, דבר שבהחלט לא היה מקובל. על זה חז"ל הזהירו ש"אין מלכות נוגעת בחברתה". זה שהוא התחיל להנהיג בחיי רבי אלימלך זה פעל - על ידי מלשינים, שהלשינו שהתחיל להיות רבי (תמיד בסיפורים אלו יש מלשינים, ומי שנכשל בזה הוא - אפילו - דוד מלכא משיחא, שקבל מלשינות על מלכות מפיבשת; היה סיפור דומה לכך של מלשינות על הריי"צ לפני הרש"ב, עד שכמעט גרם קרע, והיה כה חמור עד שהרש"ב אחר כך מאד הרחיק את החסיד הגדול שהלשין, ונצרך לברוח לאמריקה והקים שם קהילה וכו', זה מהסיפורים הכי עגומים בתולדות החסידות, להפריד בין אב לבן ובין רבי לתלמיד הכי אהוב) - שהחוזה היה צריך להתרחק (לא היה סוף רע מוחלט לסיפור זה). קצת דומה לזה בחב"ד - שרבי אהרן מסטרעשלא קצת התחיל להנהיג בסוף חיי אדמו"ר הזקן, ולא חרה לו אך קצת חרה לתומכי אדמו"ר האמצעי (כמו אדוניה ושלמה), והיות שגרם לבלגן ר' אהרן היה צריך להתרחק מהרבי כדי להשמר משבירת הכלים. בסיפור שלנו החוזה היה, בשלב מסוים, צריך להתרחק מהרבי שלו, כי התחיל בעצמו להיות רבי, אך רבי אלימלך היה מאד סלחן וזה לא גרם לקרע. כך מסופר שכאשר היתה אחר כך ברית אצל החוזה הוא הזמין את רבי אלימלך להיות סנדק, והוא הסכים, והוא נסע עם אשתו הרבנית על המרכבה, ותוך כדי הנסיעה שדבר עם הרבנית אמר לה - תראי, ר' איציק'ל עדיין אוהב אותנו, שמזמין אותי להיות סנדק. בכל אופן, יש כאן רגישות ביחס למלכות.

סיפור דומה לכך היה בין החוזה לתלמידו הגדול, היהודי הקדוש, ועמו רבי דוד מלעלוב. בלי להאריך - בסוף קרה ששניהם מתו בחייו, רבי דוד ואחריו היהודי הקדוש (רבו של רבי בונים, רבו של הקוצקער, משם יצאו חסידות גור, ועוד הרבה זרמים). קודם אמרנו שבגלל שלא ידע שמת פעל הפעולה המיסטית בגלל נפל מהחלון. בכל אופן, בגלל מלשינות התעוררו אצלו דינים כלפי התלמידים האלה - כמו שני בנים שלו, זה שומו שמים - ובסוף קרה ששניהם מתו בחייו. אז הוא מאד מאד הצטער ובכה. אלמנת רבי דוד מלעלוב הביאה לחוזה את כוס הקידוש של בעלה, ובקשה שהרבי יקדש על זה בשבת, וכשהוא לקח את הגביע ליד לעשות קדוש הוא הרגיש והתחיל לבכות - כמה שהכרתי אותו לא הכרתי אותו, לא ידעתי מי זה התלמיד הזה שהמלשינים גרמו למותו.

בכל אופן, הכל זה סיפור עצוב של מלכות - של "אין מלכות נוגעת בחברתה", ובכלל הנהגה זה מלכות, להנהיג עדה בישראל. יש נקודה מענינת שבתחלת סיפור זה היהודי הקדוש נפל לרגלי החוזה והתחנן - יש כאן אינשי דלא מעלי שמלשינים, וצריך לעשות משהו. החוזה אמר ליהודי הקדוש - קח דוגמה ממני עצמי, וספר לו מה שהיה ביני לבין רבי אלימלך, ואז פשוט התרחקתי. בזכות זה שהתרחקתי מאד נשארתי בחיים - זו העצה. אז היהודי הקדוש בכה לחוזה ואמר - לך היה רבי לפני כן, כי לפני רבי אלימלך היה אצל המגיד, ובגלל זה יכולת להתרחק מהרבי שלך, אבל לי אין רבי אחר בעולם, רק אותך, לכן איני יכול להתרחק. ואז היה מה שהיה. שוב, זה סיפור עגום של מלכות - סיפור של "רגליה יורדות מות".

הסיפור השני זה משהו נחמד - סיפור שמאפיין חסידי פולין, ולא היה יכול להיות אצל חסידי חב"ד (ואפילו אצל חסידי פולין לא תמיד היה כזה דבר). אצלנו ברור ופשוט שחסיד דבוק רק ברבי שלו - אין שני רביים יחד, יש רק מלך אחד ולא יכול להיות יותר - אבל היו הרבה יהודים חסידים בפולין שהיו חסידים של כל הצדיקים. אלו שהיו הכי רציניים היה להם רק אחד, אבל היו הרבה יראים ושלמים בדרך החסידות שהעריכו את כל הצדיקים ונסעו מאחד לשני וזה לא סתר להם שום דבר - זה היה בסדר גמור. לא היו הכי פנימיים, אבל מתאים לעבודתם זה היה בסדר גמור. מסופר שהיו הרבה מאד חסידים בסוף ימי החוזה שהיה להם מסלול קבוע - ר"ה אצל החוזה בלובלין, יו"כ אצל היהודי בפרשיסחא, וסוכות אצל המגיד בקוזניץ. והיה לכך הסבר (שעיקרו על הראשון והאחרון) - מלכות זה אצל החוזה, ור"ה זה בנין המלכות (בדרך כלל אומרים שבנין המלכות מן הגבורות, אך החוזה אמר שהחצר שלי זה לא גבורתי, המלכות שלו בחינת "חסדי דוד הנאמנים"), והקפות זה אצל המגיד מקוזניץ, שכמובן מלווה בשמחה רבה, וכל החג הזה הוא "זמן שמחתנו". כנראה שאצל ר"י מקוזניץ מקבלים שמחה והקפות. לא הסבירו למה יו"כ אצל היהודי - זה כי יו"כ הוא "אחת בשנה", והענין שכה"ג הכי מקודש עובד במקום הכי מקודש בזמן הכי מקודש, וכנראה חיבור זה אצל היהודי, כ"מלאך ה' צבאות". סיפור זה גם מדגיש שהחוזה זה בחינת מלכות - זה משקף את תכונת המלכות שלו.

אחרון אחרון חביב, הסיפור ה-26, זה סיפור ציורי: פעם אחת החוזה נוסע עם התלמידים שלו בערב שבת, וצריכים להגיע ללובלין לפני שבת, ופתאום העגלה שוקעת בבוץ כבד ואי אפשר לזוז משם. העגלה בבוץ, הסוסים גם בבוץ, ואי אפשר לזוז - אז החסידים נכנסים לחרדה, עוד מעט שבת. זה קצת חוצפה, אבל פנו לרבי ואמרו - אם לא תעשה נס, איזה קפיצת הדרך, לא נצא מכאן. נו, קפיצת הדרך! - כך פנו לרבי. הרבי ענה בהרבה מילים - "יא ווער כען [במבטאו הפולני, במקום קען] הייניט" (מי יכול לעשות כך היום?). ברגע שהוציא את המילים האלה מפיו הקדוש, באופן נסי יצאו הסוסים והעגלה מהבוץ והגיעו בקפיצת הדרך ללובלין תוך שעה קלה.

למה זה במלכות? סיבה פשוטה, שפעל נס זה מכח השפלות שלו, וידוע שפנימיות המלכות זה שפלות. זה הכלל, אבל יש עוד נקודות יותר עמוקות. אצל רבי ישראל מרוז'ין, למשל, כשרצה כמה פעמים לספר מופתים - דברים שמספרים על הבעש"ט - אמר שבאמת מי אנחנו, אבל אם נספר הסיפור על הבעש"ט שעשה זאת, אז מעצם הסיפור על הצדיק זה גם יכול לקרות. כאן לא סיפר סיפור, אלא רק אמר - מה אתם רוצים מהחיים שלי? מי יכול היום לעשות זאת? יש בסיפור זה - גם אצל ר"י מרוז'ין, אבל כאן יותר - תחושה חזקה של יכולת להרגיש את ירידת הדורות. יש מושג ירידת הדורות - קהלת פותח את היבול המציאות בכך ש"דור הולך ודור בא", ולכאורה לא ירידה אלא שהכל הבל, אבל יש ירידת הדורות. יש משהו יותר פנימי, שבתוך ירידת הדורות - הירידה עצמה היא חלק מעלית הדורות לקראת משיח, לקראת הגאולה. מי שהכי רגיש לירידת הדורות זה מלכות, זה המלך - זה חלק משפלות המלך, "והייתי שפל בעיני". אחד שלא מרגיש את ירידת הדורות לא יכול להיות מלך. כל המושג זמן זה מלכות - "ה' מלך, ה' מלך, ה' ימלך לעולם ועד". נצחיות הזמן זה נצח, אבל הירידה - "רגליה יורדות מות", "רוח הבהמה [שם בן, מלכות] היורדת היא למטה בארץ" - זה סחף של מלכות. יש נקודה אמיתית למה ה' עושה כך, למה אנו דור יתום, ומי שמתקשר לזה - השפל באמת - רגיש להנהגת ה', מלכות, והוא יכול להיות מלך. כשמרגישים זאת פתאום הכל חוזר, כל מעלות הדורות הקודמים חוזרים על רקע ירידת הדורות. לכן שמנו סיפור זה במלכות.

אבל, הצדיקים של הדור הבא אמרו על זה עוד משהו - כך מסופר במסורת צאנז - שהצדיקים מייחדים יחודים בכל מילה, וכשהוא אמר "יא ווער כען היינט" כוון לשם קדוש הפועל קפיצת הדרך, השם היוצא מס"ת "כי מלאכיו יצוה לך", שכתוב שהוא שם של שמירה בדרך וגם יכול לפעול קפיצת הדרך. אפשר להסתפק אם באמת זו היתה כוונתו או לא, אך בכל אופן אותם צדיקים עצמם שאלו שאלה, שבמקום אחר מצאנו שהשם של קפיצת הדרך זה שם אהוה, שם הטוב, הרמוז בקפיצת הדרך בתורה, של אליעזר לחרן, "ואבוא היום [היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הדרך] **אל** העין", ואיך כאן השם האחר? יש מי שרצה לתרץ ששם אחד של קפיצת הדרך (שאתה קופץ ליעד) ושם אחד של קפיצת הארץ (שהיעד קופץ אליך), אבל לענ"ד אפשר לומר בצורה אחרת לגמרי (ואולי יש קשר ביניהם): כמו שאמרנו, "כי מלאכיו יצוה לך" זה לא לכתחילה קפיצה, אלא שמירה בדרך, אבל כשצריך לגייס מלאכים לעזור זה בחינת מלכות. מתאים למה שספרנו קודם - איך שהמלך פועל למעלה מהטבע תוך כדי שהוא שוקע בתוך הטבע, שוקע בתוך המצב של ירידת הדורות, אז יכול לחבר השפלות לאמת. שם אהוה הוא שם של הדעת (ושל היסוד), שם של הבעש"ט, לכן הבעש"ט פעל איתו - זה עיקר השם הפעיל אצלו. אבל כדי לפעול זאת מכח ההתעצמות עם ירידת הדורות, לפעול זאת בדרך או"ח (ולא או"י מהדעת או היסוד), זה על ידי שם זה, שם של מלכות. זה לפעול זאת בדרך של מלכות - אפשר אולי לומר שמלכות זה קפיצת הארץ ויסוד ודעת זה קפיצת הדרך, אבל העיקר זה שתי הבחינות, איך הבעש"ט פועל בדעת, בצורה פעילה, ואיך החוזה פועל זאת מתוך יאוש. קודם הזכרנו את מבחר הפנינים - מסודר לפי שערי המדות הטובות, ולאחד מהם קורא "שער היאוש". זה הספר היחיד בו יאוש זה מדה טובה, עד שמקדיש שער ללמד איך להתייאש. מלמד איך להתייאש מהעולם הזה, מהדמיון ששייך לך משהו שלא שייך לך. אם תתייאש מהשקר תתחיל לחיות. השקר זה הדמיונות של הקשר בינך לבין המציאות, שיש לך רכוש וכו', ואחרי שתתייאש מזה תוכל להיות יהודי מאמין בה' ועושה רצונו. מדת היאוש זה תיקון המלכות. לכן גם פה "יא ווער כען היינט" זה יאוש - מה אתם רוצים מחיי? - עם השם שיוצא מזה. כתוב שאצל הבעש"ט בכלל תמיד הגילוי זה כשאתה כבר חוזר ממשהו, מתייאש מהגילוי, ואז מתגלה - הסיפור הכי מפורסם בלוית הבעש"ט, כשתלמידו הגדול ר"נ מהורודנקא הלך אחר מטתו ונפל ברוחו שלא ראה עמוד האש (היה שייך לזה), ורק כשפנה בייאוש לביתו "נפתחו השמים וארא מראות אלהים", ואחר כך הסביר שזה בעצם נקודת הבעש"ט, שרק כשאתה מתייאש, אם אתה שייך לזה ה' יתן לך את זה. זה משהו מלכותי. למה שייך סיפור לוית הבעש"ט? כל תלמיד מגלה את ה"פי שנים ברוחך" בהסתלקות הרבי. זה איזה רגע של קבלת מלכות, וזה זמן של קבלת גילויים מתוך יאוש לגביהם - זה כעין יאוש, לא להחליש אל האמונה, רק כנראה שאני איני שייך לכך, ודווקא במילים אלו פועל את קפיצת הדרך שלו.

זה האחרון ב-**חוזה** סיפורים של החוזה. ידוע שב-חי אלול הסתלק המהר"ל מפראג ונולדו שני המאורות הגדולים, הבעש"ט ואדה"ז, וזה קשור - הסתלקות המהר"ל זה העלאת מ"נ כדי לגלות שני המאורות הגדולים. אצלו הסתלקות בת"ב ואז נולד משיח - כל שנה נולד, וצריך לראות אותו - וכנראה מי שמעורר התגלות לידת משיח זה הסתלקות החוזה. שנזכה לראות בעינינו ממש את התגלות ברבי בגאולה האמיתית והשלמה.

י"א אב

הרה"ח הצדיק רבי הלל מפאריטש

יום ההילולא - י"א מנחם אב

שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

ט"ז מנחם-אב סז - רמת אביב

התחלנו לספר לילדים סיפורים על **רבי הלל**. אולי הפתגם הכי חזק לגביו שאמרו הרביים, ומה שגם מסכם את על עבודתו, זה מאמר של הצמח צדק. והסיפור כך: אחד הנכדים של רבי הלל, כחמישים שנה אחרי שנפטר, חלה מאד. הוא היה אצל רבי זלמן מקאפוסט, בעל המגן אבות, והוא אמר לו שילך להשתטח על קבר סבו, רבי הלל, ובטוח זה יעזור שהסבא יעורר עליו רחמים רבים והוא יתרפא. תוך כדי זה סיפר לו שהוא עצמו שמע מהסבא, הצמח צדק, שצדיק במעשה כמו רבי הלל מפאריטש לא היה בעולם הזה שלוש מאות שנה. זה הוארט שמסור לנו מהצמח צדק ביחס לרבי הלל. הוארט הזה, והתואר הזה - צדיק במעשה, תואר מיוחד במינו - כאשר נמקם כל הדברים לפי הספירות נשים זאת ביסוד, "צדיק יסוד עולם", אך פותחים עם זה כי זה וארט הכולל הכל. מי שמכיר את רבי הלל, בדרך כלל מתארים אותו חב"ד כראש ה'עובדים' - כפי שספרנו לילדים, שהיה עובד ה' בתפלה והשתפכות הנפש לעילא ולעילא, שאין לתאר כלל. היו שני חברים - רבי הלל ורבי אייזיק, רבי אייזיק היה ידוע כ'משכיל' הכי גדול ורבי הלל כ'עובד' הכי גדול. לכן הייתי חושב שאם רוצים לסכם את דמותו הוא ה'עובד' בין כל החסידים לדורותיהם, אך הנה בא הצמח צדק ואומר משהו אחר - שצדיק במעשה לא היה כזה נשמה בעולם שלוש מאות שנה. קודם כל, זה משהו מדהים מאד, כי שלוש מאות שנה כולל גם את אדמו"ר הזקן, כולל את הבעל שם טוב, כולל גם האריז"ל - כולל את כל גדולי ישראל, וכמובן גם את עצמו (הצ"צ). קודם כל רואים דבר חשוב, ואפשר לומר קצת מדהים, שיש דרגות שונות של צדיקים - צדיק בזה, צדיק בזה, וכאן צדיק במעשה. צדיק במעשה זה כמובן משהו כללי מאד, ובעיקר כזוכרים את דברי הרבי תמיד ש"המעשה הוא העיקר" (ולכן, במדה מסוימת, להיות "צדיק במעשה" זה הכי עיקרי). לומר ששלוש מאות שנה לא היה צדיק במעשה כמוהו זה משהו עצום. הדבר הזה גם עולה על כל עבודת הלב שלו ועל כל ההשכלה שלו (קודם אמרנו לילדים שמי שרוצה ללמוד חסידות בעומק, ועם טוב טעם ודעת - לקבל את הגשמאק והפירוש הפנימי במאמרי הצ"צ - צריך ללמוד זאת עם ביאורי ר"ה מפאריטש). מחד יש משהו מיוחד מאד מאד בהשכלה שלו (ודרך זה גם נמשך לחב"ד, כנ"ל) - מיוחד בשכל, ועוד יותר מיוחד בלב, אך מה שיוצא מהצמח צדק שהוא עוד יותר מיוחד במעשה. יש בדרך כלל מושכל-מורגש-מוטבע, שזה שכל ורגש ומעשה, והכי מיוחד אצלו זה המעשה, גם יותר מעבודת הלב.

אחרי ההקדמה הזאת, שתשתקף בכל הסיפורים עליו, נחזור לכתר ונתחיל משם.

כתר:

בשיעורים קודמים הסברנו שכתר זה הזיקה המשיחית של הנשמה - שלכל יהודי יש ניצוץ משיח, יחידה שבנפש, ואם הוא זוכה מגלה את ניצוץ המשיח שלו. מי שיש לו ניצוץ משיח גדול, הוא גם כל הזמן

ברמה ובמודעות של יחידה, אז הזיקה המשיחית כל כך חזקה אצלו עד שפחות או יותר (אומר או רואים) מתגלה שהוא המשיח. אצל רבי לו נאה ולו יאה שהוא יהיה המשיח עצמו, אבל אצל חסיד - ובכל זאת, רבי הלל הוא חסיד - אז לא ראוי לחפש סיפורים מהם ישתמע שהוא המשיח. מה כן ראוי לחסיד? מה הזיקה המשיחית שלו? אפשר לומר שכאשר חסיד מזהה שהרבי שלו הוא משיח זו הזיקה המשיחית שלו (כמו שכתוב בגמרא שבכל בית מדרש החסידים אמרו על רבם שהוא המשיח) - זה משהו, אבל לא מספיק, במיוחד לפי חב"ד, שהכל צריך להיות פנימי ועצמי, המשיח שבתוכך. המשיח שבתוך כל אחד, כאשר זה לא בא לידי ביטוי בזה שאני המשיח, זה נקרא מס"נ למעלה מטעם ודעת. בדרך כלל בחסידות כשרוצים להסביר מה זה גילוי היחידה שבנפש, הניצוץ המשיחי, אז מסבירים שזה מס"נ שלגמרי למעלה מטו"ד. ברגע שזה מס"נ למעלה מטו"ד אז זה כתר, והכתר הוא למעלה מהשכל. היות שלפי הצ"צ ר"ה הוא הצדיק במעשה הכי גדול זה 300 שנה - כולל אדה"ז והבעש"ט וכל מי שחי אז - אז ברור שאם אנחנו רוצים לחפש את הניצוץ המשיחי שלו, זה המס"נ שלו על הענין שלו, על "המעשה הוא העיקר". יש ריבוי סיפורים על רבי הלל להמחיש את הדבר הזה, ונספר כמה מהם:

קודם כל, רבי הלל הוא לא רבי - לפחות לא רבי שלם, אלא לכל היותר חצי רבי (כמו שהתבטא עליו הצ"צ) - אך זה כנראה מספיק בשביל שינהג, כגדולי החסידים, מנהגים עצמיים השייכים לשרש נשמתו. היה מספיק חכם כדי לדעת מה שייך לו, ולא את כל המנהגים הנחיל לכל מושפעיו הרבים (שחלקם נזכיר), והיו לו מנהגים שגם הרביים לא נהגו. היום רוב מנהגי חב"ד זה מה שנתגלה, בדורות האחרונים, שנוהגים בבית רבי (בפרט הרביים האחרונים). בדורות ראשונים לא תמיד נהגו כמו הרבי, בעיקר כי לא ידעו - זו תופעה חדשה, גילוי מנהגים. זה שחסידים לא נהגו כרבי לא כי היו עצמיים אלא כי לא ידעו, סימן שגם הרביים לא חשבו שזה כל כך חשוב. בדורות האחרונים הרביים דאגו שיתגלה, כי חשבו שחשוב שינהגו כמו שאנחנו הרביים נוהגים - לכן הרוב התגלה (גם אם לא הכל). רבי הלל ידע מה הרביים נוהגים, אך היו לו מנהגים עצמיים - נהג כפי מה שידע שראוי לו, ואם זה אמיתי לא רק שלא פוגע בהתקשרות אלא מחזק אותה (כפי שנספר על ההתקשרות שלו).

היה לרבי הלל מנהג שהוא לוקח את הכיבוד של 'הגבהה' במנחה של שבת, ברעוא דרעוין - כך היה מנהגו כל השנים, ולא ותר על כך אף פעם. לקראת סוף ימיו הוא חלה בשבר קשה, ופעם אחת בתוך השבת השבר נפתח לו וכל בני המעיים שלו יצאו החוצה, ר"ל - מצב מסוכן מאד. מיד השכיבו אותו במטה, והיה מרותק למטה, והביאו מנין לתוך החדר שלו ושמה התפללו את כל תפלות השבת. הגיעה שעת מנחה של שבת, והוא בקש שיקרבו אליו את הבימה. לא הבינו, וחשבו שמבקש זאת כי לא שומע כל כך טוב, אבל כשהגיע סוף קריאת התורה של מנחה וצריך הגבהה הוא קפץ מהמטה - סכנת נפשות, יכול ליפול, להתעלף, למות על המקום - וכמנהגו הגביה את ספר התורה. וראה זה נס, קיים זאת ולא קרה לו כלום, ואז חזר למטה. זו דוגמה למס"נ. הוא חייב לעשות כך, למסור נפש על מנהג שהוא אמץ? היה מאד צמוד להלכה, אז ודאי כשעשה זאת אמר "בלי נדר", אך יש מנהג של כל חייו והוא מוסר עליו את הנפש. יש בסיפור זה את הכלל והפרט - הכלל, שמוסר את הנפש בשביל מנהג שלא חייב בו כלל. הפרט, להתבונן מה טיב מנהג זה - מה הענין הכל כך גדול לעשות הגבהה ברעוא דרעוין? כנראה שזה קשור גם לניצוץ המשיחי שלו (כי המס"נ שלו זה כתר, ואצל חסיד מחפשים את המשיח במס"נ שלו, כנ"ל), וכצדיק במעשה הכי גדול המס"נ באה לידי ביטוי בדברים כאלו (יש עוד דברים, אבל יש הרבה סיפורים כמו זה). כמו שאמרנו, יש כאן את הכלל של מס"נ על מעשה,

מנהג טוב שהוא אמץ לעצמו, וגם את הפרט בו צריך להתבונן בכל אחד מסיפורי המס"נ ולראות את שייכותו לניצוץ המשיחי שלו.

נספר עוד סיפור: הוא היה מאד מקפיד מחשש של שעטנז. מחשש זה לא היה לובש בגדי צמר - וזה היה דבר שהנחיל לכל מי ששומע לו - כי באותם ימים היה חשש שעטנז בכל בגד צמר. והעיקר, שלא ישב אף פעם על שום דבר מרופד - לא כסא מרופד, לא ספה מרופדת וכו' - זה היה מנהג קבוע שלו, כל ימיו. פעם אחת הוא נכנס ליחידות - בדרך כלל ביחידות החסיד עומד והרבי יושב, אבל לפעמים הרבי מכבד או אומר בפירוש לחסיד לשבת (אם מישהו חשוב), ובמיוחד אם יש לרבי משהו ארוך לשוחח עם החסיד, בעניני הכלל או משהו אחר שנוגע לחסידות. פעם אחת רבי הלל נכנס לצמח צדק, והיה לצ"צ ענין ארוך לדבר איתו - כתוב שלקח שעה וחצי השיחה הזאת - ואמר לו לשבת, שזה לא ענין לעמידה. היה שם כסא מרופד - כי הצ"צ לא הקפיד על זה - אז מה עושים? הרבי אומר לי לשבת על הכסא הזה, והוא מרופד, ואני לא יושב על כסא מרופד - מה עושים במקרה כזה? אפשר לומר שחסיד כל כך בטל לרבי, שלא משנה שיש לו מנהג ועושה מה שאומרים, אבל מה רבי הלל עשה? עשה עצמו יושב, אבל ישב באויר שעה וחצי - כאילו שהרבי רואה שיושב (אף שהרבי ודאי ידע מה קורה), אבל שעה וחצי הוא היה באויר (אולי מזה היה לו השבר...). זו דוגמה למס"נ על מנהג, ולומדים שהמס"נ גם בפני הרבי וגם לכאורה נגד מה שהרבי אומר - זה ודאי משהו עצמי, משהו משיחי. זה ניצוץ משיח הדבר הזה. הפרדוקס הוא שזה לא פוגע בכהוא זה בהתקשרות לרבי. הרבה פעמים הרבי זיכה אותו בכאלו דברים.

יש עוד סיפור, שפעם אחת היה איזה ענין מאד חשוב לכלל, שהיו צריכים לכתוב מכתבים לרשויות, לממשלה, והרבי הצמח צדק אמר לרבי הלל שהוא צריך לכתוב מכתב דחוף בוער, ולשלוח את זה בדאר. אבל זה היה יום ששי אחרי הצהרים, והיה לרבי הלל מנהג - שיש לזה אסמכתא גם בשו"ע - שהוא לא שולח אף פעם מכתב ביום ששי אחרי הצהרים. בשבילו זה אסור, אבל הרבי אמר שחייבים - הרבי ידע את מנהגו, ואמר לו בפירוש שצריך לכתוב ולשלוח את זה בדאר. כאן אין ברירה, אין פה לשבת על האויר - או שאתה עושה מה שהרבי עושה, או שלא. אז בלב מאד כבד, סופר-כבד, הוא כתב את המכתב ושם במעטפה והדביק והכניס לתיבת הדאר, נגד מנהגו. אחר כך בליל שבת, בסעודת שבת, הצ"צ יושב עם בניו וצוחק - אמר להם, אתם חושבים שאני נצחתי אותו? הוא נצח אותי! הדוור הוציא מהתיבה את כל המכתבים חוץ מאת שלו, והמכתב שלו נשאר שם. זה סיפור של מס"נ ביחד עם סיעתא דשמיא - זה סימן שהוא אמיתי.

קודם כל נאמר הקדמה לכל הנושא של מס"נ על מנהגים טובים, על מעשים טובים: לפני שבוע, בסיפורים של החוזה מלובלין, אמרנו שמי שרוצה להבין השקפת חב"ד על שמירת העינים צריך ללמוד טוב פרק ב' של קונטרס העבודה. מי שרוצה להבין טוב מתי מתאים לאדם לאמץ לעצמו מנהגים בפועל, כאלו שלא מחויב בהם עפ"י שו"ע אבל זה הידורים נוספים, גם צריך ללמוד קונטרס העבודה - פרקיו האחרונים - שם מאד מקפיד, בפרט על בחורים מתחילים, שמאמצים מנהגים שלא שייכים להם כלל. צריך מאד להכיר מה שייך למי ומתי, ולא לקחת כל מיני מנהגים שלא שייכים לו. ברור כשמש שאצל רבי הלל, אם הוא הצדיק הכי גדול במעשה, שכל מנהג שלו תואם אותו מאה אחוז. כל מנהג כמו לבוש, וכל בגד שלו מתאים לו במאה אחוז. מה הראיה לכך? אם אתה אמיתי (וזה לא פשוט, כי בחב"ד כדי להיות אמיתי זה דורש עשרים שנה עבודה מאומצת), וגם אמיתי לגבי איזה מנהג אתה לוקח לעצמך, וגם כן במס"נ מקפיד עליו (וזה גם לא פשוט, אמת ואח"כ מס"נ), אז אחר כך הסימן מן השמים זה סיעתא דשמיא

- מופת גלוי, כמו בסיפור הזה, שהדור מוציא את כל המכתבים, אבל המכתב שלך, שלא רצית לשלוח אותו כי נגד מנהגך, ה' יעזור שהוא לא יראה ולא יקח אותו.

יש משהו מאד דומה לזה (כל אחד טפה אחרת): גם בענין הכלל, היתה מלשינות נגד החסידות - נגד הרבי הצ"צ (היו הרבה סיפורים כאלו, אבל זה סיפור של מלשינות כבדה) - והצאר דרש שלושה מכתבים של התנצלות והכחשה של המלשינות, משלושת הרבנים הכי גדולים של עדת החסידים: הרבי הצ"צ עצמו, רבי הלל וורבי אייזיק. היתה צפויה גזירה מאד קשה, והיו חייבים לכתוב שלושה מכתבים אלו. טכסו עצה והרבי עצמו נסח נוסח שצריך לכתוב, ורק צריך שכל אחד מהשלושה יכתוב ויחתום וישלח. אצל רבי הלל היה משהו בניסוח שהוא לא היה שלם איתו - אפילו שהרבי חותם וכותב את זה - לא היה בטוח שזה מאה אחוז אמיתי לפי הראש שלו. בשביל להציל סתם יהודי ודאי אין בזה שום בעיה, גם שיהיה שקר גמור, וכאן זה לא שקר ולא סתם להציל אלא לבטל גזירה קשה של מלשינות נגד החסידים - אין פה שום שאלה בכלל בעולם שמותר. היה לו מאד קשה עם הדבר הזה, סופר קשה לכתוב על המכתב הזה, והוא חייב - חייב להיות הרבי והוא ועמיתו. הוא ישב בבית המדרש בליובאוויטש והתחיל לבכות שלא יכול לצאת מזה - לא רוצה לחתום על המכתב ולא יודע מה לעשות. בכה שעה ועוד שעה עד שפתאום הגיע טלגרמה שהגזירה בטלה, ולא צריך יותר מכתבים. יכול להיות שגם הצמח צדק עשה את זה בכוונה. זה שוב מס"נ על מנהג שהוא קבע לעצמו.

קודם ספרנו עוד סיפור של כתר, לילדים, בסגנון אחר לגמרי: שבאה אשה בשנת תרי"ח ובקשה זחו"ק, אחרי הרבה שנות נישואין, ואמר לה שאם תחכה שנתיים - לשנת כת"ר - תזכה לפקידת עקרות מהכתר, וכך הוה. יש המון מופתים, וזה מופת ששייך לכתר. כאן צריך להוסיף ווארט, שמי שאומר שאת תפקדי מהכתר בשנת כתר - סימן שהוא שייך לכתר. זה לא סתם איזו מן אמירה מבחוץ - הוא אומר לה שאת צריכה לחכות עוד שנתיים, לשנת כתר, ומשם באים ילדים, ובשביל לומר זאת הוא עצמו צריך להיות כתר. אין לך קו ישיר עם הכתר לומר לו מה הוא צריך לעשות ומה בכחו לחולל, אם לא אתה משדר ישיר על התדר של הכתר. בשביל לומר כזה - סימן שהוא עכשיו משדר על התדר של הכתר, במאת האחוזים, סימן שהוא נמצא שם. אם כן, זה נס שבא מהכתר, כי הוא שייך לכתר.

עוד סוג של מס"נ שלו (כל המס"נ מרכזים בכתר, ולפי"ז הכי הרבה סיפורים בכתר - הכל גוונים שונים של מס"נ של רבי הלל): ספרנו קודם שהוא לא היה חסיד חב"ד מתחילתו - אביו היה חסיד טשרנוביל, ובתור ילד קטן עוד לקח אותו לרבי נחום (והיה שם איזה מופת ביניהם, שראה אש על רבי נחום - סיפור שלם), ואחר כך כשרבי הלל גדל ונעשה עילוי גדול הוא נעשה חסיד של רבי מרדכי. היה חסיד גדול מאד שלו. פעם הזדמן למקום שהוא גר בו חסיד חב"ד מהכי גדולים של אדמו"ר הזקן - רבי זלמן זעזמיר, שהוא זה שעתיד להיות המשפיע של רבי הלל בעצמו, ורבי הלל מביא אותו הרבה פעמים (חסידי חב"ד מכנים אותו "ווילדע מוחין" - חסיד עם מוחין פראיים, פרא-של-מח). רבי הלל למד יחד עם חברותא - שני עילויים לומדים יחד - ונגשו לרז"ז, ידעו שהוא מחשובי חסידי חב"ד, ושאלו אותו שבבקשה יסביר להם מה חדשה חסידות חב"ד. אמרו לו - שמענו שחסידות חב"ד זה ביאור על קבלת האריז"ל. רבי זלמן מיד אמר - לא, קבלת האריז"ל לחוד וחסידות זה לחוד, זה שני דברים שונים. ואז התחיל להסביר להם מה זה יחו"ע (שמע ישראל) ויחו"ת (בשכמל"ו) - כתוב בזהר, וזה בעצם התוכן של החלק השני של התניא - לפי חסידות, דבר שבכלל אי אפשר למצוא באריז"ל (הסבר מסוג זה). אחרי שעה שהרצה להם מה זה חסידות חב"ד ומה זה יחו"ע ויחו"ת רבי הלל לגמרי יצא מהכלים, זה קנה אותו לגמרי,

ומאותו רגע והלאה כבר הזדהה שבנקודת לבו שייך לחב"ד. חברו העילוי לא זז ממקומו - נשאר חסיד טשרנוביל. מה עושים? הוא ממשפחה מיוחסת וחשובה של חסידי טשרנוביל, כבר שני דורות, אז מה עושים? הוא הלך הביתה וספר לפי תומו לאשתו שהוא חייב לנסוע לליובאוויטש, לאדמו"ר האמצעי. היא לא התנגדה, רק ספרה לפי תומה לאבא שלה - בעלי היקר נוסע. לאן הוא נוסע? לליובאוויטש. הדבר הזה הקפיץ וקומם את השווער - גם השווער וגם האבא היו חסידי טשרנוביל נלהבים - אז השווער רץ מהר לרבי מרדכי וספר לו. רבי הלל היה ה'תכשיט' הכי גדול בטשרנוביל, היונגרמאן הכי יקר שם, אז הוא רץ לרבי וספר לו שהוא רוצה לנסוע לליובאוויטש. הרבי מיד קרא לו ושאל אם זה באמת נכון שרוצה לנסוע בליובאוויטש. אמר לו בהתנצלות שכן - נפשי חשקה בתורה. זה כבר פחד לומר זאת לרבי, כשהוא יודע מה הרבי חושב על זה, אבל הוא עונה דוגרי. אז הרבי אמר לו מאד רציני - תדע לך שאבא שלך היה קשור בנשמה שלו לאבא שלי, קשר הדוק נשמה בנשמה, והנשמה שלך קשורה בעצם לנשמה שלי. כך אמר לו דוגרי, וסיים - אם אתה קורע את השרש נשמה שלך ממני אז תמצא את עצמך שוכב על הארץ עם הפופיק למעלה. ככה רבי מרדכי אמר לאברך הצעיר אותו, כאילו קלל אותו. זה משהו מפחיד ביותר, אבל רבי הלל ענה לו - ויהי מה. לא מענין אותי שורש נשמה, לא פופיק למטה ולא פופיק למעלה - אני חייב לנסוע לליובאוויטש. אז מה רבי מרדכי עשה? ראה שהאברך נחוש בדעתו, וגם הרבי לא יכול להשפיע עליו, אז העמיד שומרים מהחסידים שמא ח"ו יברח. אבל היה מנהג של רבי הלל לקום בהשכמה, לפנות בקר, לקחת טו"ת לבית מדרש ולשבת ללמוד כמה שעות עד התפלה. השמירה היתה מהכניסה לבית מדרש והלאה, אבל זה שלקח טו"ת ויצא מהבית - מהבית עד לבית מדרש לא היה שב"כ. בקר אחד לקח את הטו"ת, יצא מהבית לפנות בקר כמנהגו הקבוע לכיוון בית המדרש, אבל במקום זה פשוט ברח מהעירה ובקושי מגיע לאיזה עירה סמוכה, שוכר שם עגלה (היה לו קצת כסף), והגיע לעוד עירה. אז התחיל נץ החמה, ונכנס להתפלל שמה בבית מדרש. כבר לא נשאר לו כסף - עשה מגבית שחייב לנסוע, פקו"נ, שכר עגלה הלאה ואומר לבעל העגלה לרוץ מהר, כי פחד שירדפו אחריו. באמת בעל העגלה נסע מהר מאד, ובאמצע הדרך - כי נסע כל כך מהר - קרתה תאונה, העגלה התהפכה עליו. בקושי בעל העגלה הצליח להעמיד את העגלה בחזרה, ונסעו הלאה, והגיעו לליובאוויטש. הוא מיד נכנס לרבי האמצעי וסיפר לו את הסיפור שעבר עליו, ואומר לו שהוא מאד פוחד מהקללה של רבי מרדכי מטשרנוביל - צדיק גדול מאד - פוחד מהקפידא שלו ומהמילים שאמר. תשובת אדמו"ר האמצעי מאד מפורסמת בחב"ד - אם הוא באמת יהודי טוב (א גוטער איד, צדיק) איז ער ניט מעניש (הוא לא מעניש), ואם הוא לא יהודי טוב אין לך מה לפחד מקללתו, זה גארנישט. איי - אמר שתמצא עצמך עם הפופיק למעלה? זה כבר התקיים אצלך בדרך, כי באמת כך היה (ולפי הסיפור משמע שרבי הלל לא שם לב כשזה היה, אבל הרבי אמר לו שכבר יצא ידי חובה). זו מסירות הנפש של ההתקרבות שלו - כאן זה מס"נ להתקשר לחב"ד, אבל זה גם גילוי היחידה שבנפש, בחינת הכתר של האברך הצעיר שבמס"נ יודע בנפשו שלא מענין אותו שום דבר ולא כלום ברגע שטעם טעם כל שהוא מרז"ז הוא חייב לנסוע לליובאוויטש.

עוד מס"נ אחת על חסידות: כשכבר היה מבוגר הוא בא לרבי, אל הצ"צ, ונכנס ואמר לרבי שהוא חייב בנפשו לשמוע ממנו חסידות, שהרבי יאמר דא"ח. הרבי סרב - כמה פעמים הוא התחנן והפציר ברבי שיאמר חסידות והרבי סרב. אז הוא הלך לאכסניא שלו ופשוט חלה, שכב עד שהגיע המצב ששכב על ערש דוי, חולה מסוכן. הדבר הגיעה לרבנית של הצ"צ - חיה מושקא - והיא מיד בבהלה נכנסה לבהלה ואמרה שרבי הלל חולה מאד בגלל שאתה לא אומר חסידות, ואתה חייב לומר לו חסידות. כך היא דרשה בכל תוקף מבעלה, ואם האשה אומרת חייבים לעשות - אז הוא באמת קרא לרבי הלל. היו צריכים

להביא את רבי הלל במטה, והרבי אמר דרוש, ובסוף הדרוש רבי הלל קם מהמטה ובקושי התחיל ללכת, ובאמצע הדרך הביתה לאכסניא שלו קצת התחזק והלך קצת יותר טוב, וכשהגיע הביתה כבר היה לגמרי בריא והלך רגיל. אחר כך הוא עשה התוועדות עם החסידים ואמר להם - תאמינו לי שאם לא היה אומר חסידות בשבילי לא הייתי חי היום. הרש"ג - המשפיע הגדול בליובאוויטש, שני דורות לאחר מכן, בזמן הרבי הרש"ב - אמר של"תאמינו לי" של רבי הלל אפשר להאמין. כלומר, שהדבר הזה נוגע לנפשו. גם זה לא השכל של החסידות, אלא התקשרות שלגמרי לגמרי למעלה מטו"ד.

אמרנו שהעיקר זה סיפורי הכתר, ואף שמסתעפים מהיסוד - צדקותו במעשה - זה הכתר שלו.

חכמה:

הוא היה מושפע של רבי זלמן זעזמיר, בעל הווילדע מוחין. אמר פעם פתגם עליו, המשקף את החכמה והבטול שלו. רבי הלל הוא משכיל עצום, החסידות שלו זה עמוק עמוק, והוא אמר לחסידים בשעת התוועדות שהשכל שלי והשכל של החתולה שוים ביחס לשכל של רז"ז. אחר כך קצת הסביר את עצמו, ואמר - אל תחשבו שהתכוונתי שכמו שהשכל של החתול שום דבר ביחס לשכל שלי ככה השכל שלי שום דבר ביחס לשכל של רז"ז, אלא שהשכל שלי והשכל של החתול שוים ביחס לשכל של רז"ז. עיקר הנקודה כאן זה הדיוק שהוא דייק. אם היה אומר שהשכל של החתול ביחס לשכל שלי זה כמו השכל שלי ביחס לשכל של רז"ז, הייתי אומר עליו שהשגה כזאת היא "מוחין דאמא", כי זה על דרך סדר השתלשלות (גם כשזה באין ערוך מדרגה לדרגה). לומר כזה דבר זה 'מבינות' - תבונה, מוחין דאמא. אבל לומר שהחתול ואני שוים ביחס אליו, זה מוחין דאבא. זה בכלל השגה מאד יפה, להבחין בין מוחין דאבא למוחין דאמא - מוחין דאמא זה תפילין דרש"י ומוחין דאבא זה תפילין דר"ת. אבא זה שהכל בטל בשוה, כמו "אין עוד מלבדו", "כולא קמיה כלא חשיב" - אליבא דאמת עולם העשיה לא יותר רחוק מה' מעולם האצילות, או יותר בטל או פחות בטל. אם באמת מדברים על בטול דאצילות שהרבה יותר מבטול דבריאה וכו' - זה מוחין דאמא. לומר שכל העולמות, גם האצילות, שאין שם נפרדות - הכל בטל לה' בשוה, לא"ס האמיתי, זה השגה של חכמה. יש נשמות של חכמה ויש נשמות של בינה, כמו שרבי הלל מעמיק ומאריך להסביר בהרבה מקומות - "זרע אדם" ו"זרע בהמה" (עפ"י הפסוק "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה"), "חכמת אדם תאיר פניו" זה נשמות דאצילות, מחכמה, וזרע בהמה זה מבריאה ומטה, מוחין דאמא. מי שהוא זרע בהמה יאמר שהחתול ביחס אלי כמוני ביחס למי שמעלי, וזרע אדם יאמר שכולם שוים בפני מי שמעל. זה סה"כ ווארט, אבל משקף את החכמה שלו. זה גם אומר שאף שחסיד יש לו רבי, הוא מסור מאד ובמדה מסוימת בטל מאד למשפיע שלו - כאן זה גם המשפיע שלו וגם מי שמקרב אותו (לא מזמן דברנו על כמה סוגי צדיקים לגבי כל אחד בהתקרבות הרוחנית שלו - יש משפיע שלי, מי שמקרב אותי, הרבי שלי, וגם הגיבור שלי, ואכמ"ל). בכל אופן, אצל רבי הלל מי שקרב אותו הוא גם המשפיע שלו. צריך לחשוב מי הגיבור שלו.

אמרנו כבר כמה פעמים בלימוד והתבוננות בצדיקים שההתקשרות של הצדיק לשבת קדש זה גם נובע מהחכמה שלו, כי שבת זה מוחין דאבא, אז אם יש סיפורים מיוחדים של קדושת השבת זה קשור לספירת החכמה: יש לדוגמה סיפור כזה, שפעם אחת רבי הלל הגיע לעירה אחת ושם היה גביר שכולם נהנו מהצדקה שלו. היה יהודי טוב, בעל צדקה, אבל לא שמר שבת מאה אחוז. רבי הלל לא רצה לקחת ממנו כסף, הגם שהיה זקוק לכסף. באותה שבת שרבי הלל היה שם במקום, אותו גביר חלה מאד - שכב על ערש דוי - וממשפחתו רצו לצדיק שבעיר, רבי הלל מפאריטש. הוא היה באמצע התפלה, אז לא יכלו

לדבר איתו, אבל תוך כדי שהתפלל צעקו לו "שבת היא מלזעוק" (כלשון ה"מי שברך" של שבת) - אמרו לו, או שידע, במי מדובר. כששמע מילים אלו הוא עשה סימן שנכון - זהו זה - ואחר כך כשסיים את התפלה הסביר ש"שבת היא מלזעוק", שאם השבת זועקת עליך שאינך שומר אותי כדבעי, זה בעצם המקור של המחלה, וכאשר השבת תפסיק מלזעוק ("שבת היא מלזעוק") אז "ורפואה קרובה לבוא". רצו בחזרה לגביר, שממש כבר גסס - הכל היה משהו פתאומי - ואמרו לו מה שהצדיק אמר. היות שהיה אדם טוב, ובני העיר נהנו מהצדקה שלו, ניסו הרבה פעמים להשפיע עליו שישמור שבת כדבעי, מאה אחוז, אבל תמיד לא עמד בכך. כעת אמרו לו את דברי רבי הלל, ואז הוא קבל על עצמו בלב שלם שהוא חוזר בו ושומר שבת, וגם כן באופן פתאומי ונסי לחלוטין התרפא ממטתו, וכמובן שמר את מילתו. כמו שאמרנו קודם לגבי המשכת הכתר, כך גם אם רבי הלל יכול לפעול רפואה מכח שמירת שבת סימן שהוא שבת - אינך יכול לפעול רפואה סגולית-קבלית אם אינך שייך לשם בעצם.

פעם אחת היה חולה שהרופאים אמרו לו שאסור לו לאכול חמין בשבת - זה יהרוג אותך, סם המות בשבילך. הוא פחד מאד ומאד מאד נזהר לא לאכול צ'ולנט בשבת. רבי הלל פעם התארח אצלו - רוב סיפורי רבי הלל מהעיירות בהן התארח - וראה שבעל הבית לא אוכל, שאל מה זה והוא הסביר. רבי הלל אמר לו - על אחריותי. הצדיק אומר על אחריותי - אז אוכלים. הוא לקח כף, אחרי כמה שנים שלא טעם הטעם הטוב של הצ'ולנט, והכניס לפה - מאד טעים לו. בא לקחת עוד כף, ואז רבי הלל אמר - זה כבר לא על אחריותי. למה הכף הראשונה על אחריותו של רבי הלל? כי זה לכבוד שבת, וזה יותר חזק מכל החישובים הרפואיים על דרך הטבע. שבת, חכמה, זה למעלה מהטבע.

בינה:

אמרנו שיש כמה תפקידים חשובים - יש רבי, ויש משפיע. משפיע זה מחנך-על, לא סתם מחנך אלא יותר מכך - מחנך חסידי, משהו מיוחד שנקרא משפיע. מכל חסידי חב"ד, רבי הלל עצמו היה אולי המשפיע הכי גדול בתולדות חב"ד. עד כאן סיפרנו רק על המשפיע שלו, רז"ז, אבל הוא לאורך כל חייו היה המשפיע הכי חשוב בחב"ד. גם הצ"צ מאד הכיר בכך והעריך זאת, ולכן כל אברך חדש שהגיע אליו הוא שלח אותו להתחנך וללמוד אצל רבי הלל. רק אחרי הכשרה - שיכולה לקחת שנים - הוא חוזר לרבי, הוא ראוי לקבל מהרבי. אבל מי שמכין אותו, מי שמכשיר אותו, זה המשפיע - ואין משפיע כמו רבי הלל. היחס בין רבי למשפיע זה כמו אבא ואמא, וחסיד צריך את שניהם - אבא רוחני זה הרבי ואמא רוחנית זה המשפיע, "כבד את אביך ואת אמך". אבא זה חכמה ואמא זה בינה, לכן התפקיד של משפיע ביחס למושפע זה להשפיע תבונה. יש בינה ויש תבונה, שלא נאריך להסביר ההבדל ביניהן, אבל לתת לחסיד הצעיר תבונה זה בא מהמשפיע, ואין כמו רבי הלל להעניק תבונה למושפעיו, לחנך אותם לדרך החסידות הפנימית.

מסופר עליו שהיו לו דברים קבועים שהיה מלמד לאברכים החדשים שהיו מגיעים אליו, שהרבי הצ"צ היה שולח אליו, ובין היתר כתוב שהיו שני סיפורים שהיה מספר לכל אברך חדש שבא לקבל ממנו השפעה. סיפור אחד זה על הגר צדק, שספרנו עליו באריכות, הגרף פוטוצקי. הסיפור השני קשור למהר"מ מרוטנברג, מגדולי הראשונים - הרבי של הרא"ש. הסיפור שספר על הגר צדק היה שהגר-צדק היה מסגף את עצמו ומעלה תולעים על בשרו לאכול אותו, וכל פעם שתולע נפל מהגוף שלו היה מרים אותו ושם אותו על הבשר שלו, ואומר לו - אכול אכול את הגוף הטמא (הרי הוא גר, נולד שלא בקדושה). אחר כך היתה לו אפשרות להמיר את גזר דין המות של הכמרים, גם בלי לכפור בה' ובתורה,

אבל הוא לא חפץ בכך ודווקא רצה למות על קידוש ה' וכך היה - זה גם בשמים פעל דברים עצומים, כמו שספרנו לפני חודשיים בערך. אחרי שספר זאת לאברך (וכנראה בחוש ציור יותר משלנו) אמר - דע לך שעבודת סיגוף זאת היא לפני גילוי החסידות (כפי שהסקנו, בלי להזכיר את הסיפור הזה), ומה שהחסידות חדשה זה הבנה עמוקה במארז"ל "יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". אם יש לך הזדמנות לחיות עוד בעולם הזה ולעשות תשובה ומעשים טובים, אף על פי שעולם הזה הוא עולם עכור, עולם טמא, עלמא דשקרא - אבל אם אתה מעדיף לברוח מהעולם הזה לעולם הבא אתה מפספס את העיקר, אין לך את הרגש והחוש העמוק במאחז"ל "יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב". אחר כך סיפר סיפור המהר"ם, ובקיצור - הוא היה גדול הדור והגוים תפסו אותו בשבי ודרשו בשביל לפדות אותו הון עתק (היום זה מליארדים), כך שכל העולם היהודי יתנו סכום אדיר זה כדי לפדותו. הוא היה הפוסק הכי גדול בדור, ופסק הלכה שאסור ליהודים לפדות אותו (זו סוגיא בגמרא שאכמ"ל בה - אין פודין את השבויים יותר מכפי דמיהם). היו חיבים לשמור את הפסק שלו, וכך ישב בכלא בין שנת מ"ו לשנת נ"ג באלף הששי, עד שנפטר בבית הסהר. אחר כך, בשביל לקבל את הגופה שלו גם דרשו את הסכום הזה, והוא הקדים לאסור זאת - עוד 14 שנה, עד ס"ז, הגופה שלו שכבה בבית הסהר בתאו. כעבור 14 שנה היה איזה גביר שבכל זאת הוציא המון כסף ובסוף עשו איזה עסקה עם הגוים ואחרי 14 שנה ששכב בתא הוא פדה אותו והביא את הגופה שלו לקבר ישראל. באותו לילה שהוא נקבר הוא לגביר הזה בחלום ואמר לו, תבחר לך בין שנים - או שאני מבטיח לך עושר מופלג, לך ולכל צאצאיך לעולם ועד, או "עמי במחיצתי" ותמות תיכף. מה הגביר בחר? את השני, את ה"עמי במחיצתי", ומת תיכף. ככה מספר רבי הלל לאברך החדש, ואומר שגם כאן - הגביר הזה הוא לפני החסידות. לא העביר בקורת על מהר"מ מרוטנברג, הוא היה בסדר גמור, אבל שתי האפשרויות היו - אתה מתנגד או חסיד, וזה היה לפני החסידות, אז לא היה לו הרבה סיכוי להיות חסיד. אמר רבי הלל שאם היה חסיד לפני הבעש"ט היה בוחר את החסידות לעולם ועד. אם היה גם חסיד וגם חכם היה צריך גם להתנות עם המהר"מ שזה יהיה שמור, שהילדים לא יצאו לתרבות רעה, שזה ישמר בקדושה. אבל אמר שלגביר היה חסר ה'חוש' של "יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב". זה שני עדים - שתי דוגמאות להמחיש מה חדשה החסידות. זה שכך מתחיל את החינוך עם כל אברך, זה קודם כל מראה את התבונה שלו - זה הכח שלו להשפיע ואיך לפתוח את ההשפעה. בינה זה "אזן מילין תבחן" - כח אבחנה - ושם יכול לומר שזה צדיק מאד גדול אבל לפני המבול, לפני החסידות, וככה זה ראשית ההשפעה. זה דוגמה פנטסטית, הכי טובה, של בינה - בינה לעצמו וגם בינה מה צריך לספר ראשון לאברך שנכנס כדי להתחיל לחנך אותו. כמובן, בתור מאמר מוסגר, זה שהיו דברים קבועים אלו סימן שזה שוה לכל נפש. כמובן שההשפעה האמיתית זה שהוא יכול - ובודאי יכול - גם להתייחס אישית לנפש של אותו מושפע. על זה לא מדברים כאן, אבל כל אחד זקוק גם לטיפול אישי כמובן, אבל חוץ מזה יש גם דברים כלליים, וזה אחד מהם.

עוד דבר כללי (שחלק ממנו הזכרנו קודם): כל אברך חדש שהיה בא להתחנך על ברכיו של רבי הלל נדרש לשלושה תנאים. המושג תנאי הוא "אם... או...", וכל תנאי בקבלה וחסידות זה בינה - אם, מלת התנאי, זה אמא (כך כתוב גם בחז"ל). כל הראש של דבר מותנה, בהפשטה, זה בינה. כדי להכנס לחדר יש תנאים, וזה בינה - זה מתחיל גם קצת דינים, שאם אינך ממלא את התנאים אינך יכול להכנס. מהבינה יש גם הסתעפות של "מינה דינין מתערין", וכדלקמן עוד. בקיצור, שלושת תנאיו זה חב"ד של מעשה - הכל בתוך כח הבינה. התנאי הראשון, שמקבל על עצמו להקפיד על ק"ש בזמנה. חסידים לא תמיד מקפידים

להתפלל בזמן, אבל ק"ש יש קפידא שתקרא בזמן - זה תנאי ראשון. תנאי שני - לא ללבוש בגדי צמר (כפי שאמרנו קודם), כי בימים ההם היה חשש שעטנז בצמר. תנאי שלישי - לאכול מצה שמורה כל ימי הפסח, ולא רק בליל הסדר (היום זה די פשוט שככה נוהגים, אבל פעם זה לא היה פשוט, והיו הרבה חסידים ויראים שאכלו שמורה רק בליל הסדר, למצות מצוה, ואחר כך אכלו מצות רגילות). למה כנגד חב"ד? כי כתוב בפירוש באר"י שק"ש זה חכמה, אז פשיטא שק"ש בזמן זה תנאי של חכמה (חכמה שבמח הבינה, בתור השפעה והתנית תנאי ללימוד החסידות). שעטנז זה ערבוביא - ערבוביא בחיצוניות משפיע פנימה על הנפש וגורמת לערבוביא של מחשבות (כנ"ל לילדים איך רבי הלל יישר ראש עקום), וזה היפך האבחון הברור של הבינה. מי שהבינה אצלו לא מתוקנת, הוא מבולבל (ויכול להיות שלא יודע שהוא מבולבל). לפעמים כתוב ששעטנז זה סוד של כישוף - שמי שלובש שעטנז הוא מכושף. להיות מכושף זה שיש איזה דיבוק, משהו בראש, שהוא לגמרי עקום. אם כן, הקפדה בענין שעטנז זה שייך לבינה שבבינה כאן. הקפדה על מה שאתה מכניס לבטן בחג הפסח זה דעת - כתוב שמצה שמורה זה דעת. "אין התינוק יודע לקרוא אבא עד שיטעם טעם דגן" של המצה של פסח. אם כן, כך אפשר להסביר את שלושת תנאיו לחסיד שרוצה להתחנך על ברכיו. ושוב, חשוב כאן שזה דברים מעשיים - אנו מדגישים שוב ושוב שהוא צדיק במעשה, לפני כל החסידות וכל העבודה.

דעת:

בספירת הדעת יש כמה דברים שמדגישים את הדעת שלו.

קודם נספר סיפור, לא בין הסיפורים, אלא רק להבין מה זה דעת. כתוב בפרקי אבות "אם אין דעת אין בינה" - יש ביניהם קשר - אבל דעת זה הכרה פנימית לגבי משהו, כמעט רוח הקדש (בתורה, לגבי חכמה בינה ודעת של בצלאל, כותב רש"י שזה רוה"ק, אבל סתם דעת לא חייבת להיות ממש רוה"ק, יש הרבה דרגות, אבל זו איזו הכרה מאד פנימית להכיר את המציאות שאין לכל אדם). יש זיקה של דעת לכתר - כשמונים את הכתר לא מונים את הדעת, וכשמונים את הדעת לא מונים את הכתר.

פעם אחת הרבי הצ"צ אמר מאמר חסידות, וכנהוג אצל חסידים אחרי שהרבי אומר מאמר יושבים ודנים בו - מנסים להבין ולהפנים. ככה אחרי המאמר רבי הלל מפאריטש ישב עם הבנים של הצמח צדק עצמם, שכולם גדולים מאד, ודנים במאמר שהאבא אמר. נפלה ביניהם מחלוקת, שהבנים אמרו פירוש ענין אחד במאמר כך ורבי הלל אמר שהפירוש אחרת. הבנים אמרו - נכנס לאבא ונשאל מה הוא התכוון. נכנסו לאבא והרצו בפניו את הדברים, והרבי הסכים לפירוש של הבנים. יצאו ואמרו לרבי הלל - הנה, אבא אמר כמונו. רבי הלל התעקש ואמר שהכל טוב ויפה, אבל זה לא מזיז אותי בכלל, כי כשהרבי אומר חסידות "שכינה מדברת מתוך גרונו", אבל אחרי שגמר לומר את הדרוש ההבנה שלו זה הדעת שלו, וגם לי יש דעת, ולכל אחד יש דעת. זו אמירה נועזת ביותר, אף אחד לא יכול להעיז לומר כך, אבל רבי הלל כן יכול - שכינה דברה מתוך גרונו של הרבי, ואחר כך לכל אחד יש דעה מה ההסבר. אולי מענינת אותי דעת הרבי בשביל ההשוואה, אבל לא מזיז אותי מדעתי. יש סיפורים דומים לזה, והסיפור הכי מפורסם על הבעל שם טוב והאריז"ל - שפעם בעלית נשמה התווכחו על פירוש מאמר בזהר, ואמרו שיכלו לרשב"י וישאלו אותו מה הכוונה ורשב"י אמר כאר"י, והבעל שם טוב לא נכנע ואמר שנלך לשכינה, לה' בעצמו, לשמוע מה הפירוש, והשכינה אמרה כמו הבעל שם טוב. בסיפור שמה הבעל שם טוב לא היה צריך לומר מה שרבי הלל אמר, כי רבי הלל לא אמר שיש לו תקשורת ישירה עם השכינה, אלא רק שיודע שהשכינה אמרה ולי יש דעה איך לפרש. בסיפור הבעש"ט זה יותר חזק, מבחינה אחת, שיפה מאד שמחבר הספר

מפרש ספרו כך, אבל איך שמפרש מה שהוא עצמו כתב ואמר זה לא סוף פסוק, צריך לשאול מה השכינה התכוונה. בסיפור של רבי הלל זה יותר חזק שהגם שלא יכול לדבר עם השכינה עדיין יש לו דעה חזקה גם נגד מה שהרבי הסביר עצמו. אם כן, אין סיפור של דעת - גם של הרבי וגם של רבי הלל - יותר מסיפור זה. ממחיש מאד חזק את דעתו.

פעם אחת רבי הלל נסע, גם כן מתוך מס"נ (היינו שחייב למלא את המצברים בחסידות) - רץ לרבי (כמה ימי נסיעה), בצימאון אדיר - וחייב להגיע לשם לפני שבת. במקום שהיה שם אמרו לו שאין שום סיכוי שיגיעו לפני שבת. היה שם אברך אחד שאמר שיש לו סוסים מאד טובים ומיוחדים, ובסכום המתאים אבטיח שנגיע, רק בתנאי אחד - שלא תאריך בתפלה. זה כמה ימי נסיעה, לנים בפונדק, וכל יום צריך לקום בהשכמה ולהתפלל מהר, ובתנאי הזה אני מבטיח שאגיע. אין ברירה - הוא חייב להגיע - אז קבל התנאי ויצאו לדרך. הגיעו לפונדק הראשון, לנו שם, קמו בבקר - רבי הלל התחיל להתפלל ולא סיים. האברך כבר גמר מזמן, והוא ממשיך להתפלל וכך מאריך בתפלה כל היום. האברך אומר שגמרנו - הפרת את התנאי, וגמרנו את הסיפור. קודם היית כל כך להוט להגיע - מה קרה? הוא ענה לו במשל - יש אחד שנוסע לליפציג, ליריד, בשביל סחורה. תוך כדי שנוסע ליריד מזדמנת לו הסחורה שצריך בזול - מי יהיה השוטה הכי גדול, זה שימשיך לנסוע ליריד או שיקנה את הסחורה בזול באמצע הדרך? לא לקנות את הסחורה ולהמשיך לנסוע זה שוטה. וכך הענין - בשביל מה נוסעים לליובאוויטש? בשביל לקבל השראה חדשה, למלא את המצברים בנפש, שיהיה אפשר להתפלל אחר כך. אם פתאום באמצע הדרך מקבלים את ההשראה הזאת בגדול, ומתחילים לשפוך שיח לפני הקב"ה בדבקות (שזה מתנת שמים, לא בזכות עבודתי), לא אקח את הסחורה הזאת? אהיה שוטה ולא אקנה פה את הסחורה? סוף הסיפור היה שבדרך נסי לחלוטין הגיעו לליובאוויטש לפני שבת בכל זאת, על אף העיכוב הגדול, אבל הווארט הוא דוגמה של דעת.

סיפורים אלו של דעת הם דעת עצמית - יש לי רבי, אבל, אם אפשר להסתדר בלי הרבי (כאילו), מסתדרים. מי שוטה שלא יקבל את הסחורה גם בלי לנסוע לרבי אם פתאום ה' נותן. בכלל, מתוך הרבה סיפורים - דווקא של רבי הלל - אפשר להבין את סוג ההתקשרות. זה דורש התוועדות, סדרה של שיעורים, על מה זה התקשרות - אם אתה צריך את הרבי או את ההשראה שלו ואת תורתו. מרוב הסיפורים, כמו מסיפור זה, אפשר לקבל את הרושם שצריכים את ההשראה. אפשר לקבל רושם קצת מוטעה, שלא צריכים את הרבי עצמו אלא את ההשראה שלו, ולחשוב שהתקשרות לעצם הרבי זה יותר מאוחר (אולי בדורנו). האמת היא שזה לא ככה, והיה כך תמיד, אך גדול כרבי הלל כנראה נמצא עם העצם של הרבי בכל אתר ואתר. זה גם מוסר השכל מאד חשוב לנו היום. משמע מהסיפורים שרבי הלל קשור להשראת הרבי, אבל יהודי פשוט שקשור לרבי זה כמו בן לאב - התקשרות עצמית לעצם. לא לטעות ולחשוב שההתקשרות בראשית שרש ויסוד חסידות חב"ד הרבי רק בשביל השראה, אלא שהחסיד שבאמת קשור בעצם לאו דווקא צריך לנסוע - אולי לפעמים כן צריך לנסוע, לחדש את התחושה, אבל בן שקשור בעצם לאביו לא בשביל זה צריך לנסוע. נוסע כדי להתראות עם האבא, לשמוח אותי, שהאבא יקבל נחת והוא יהנה מהאבא - אבל הוא אף פעם לא מנותק מהאבא. בכך יש הרבה מאד מה לומר, ואין כאן המקום. בכל אופן, רואים כאן שהדעת של רבי הלל היא דעת כזאת שהוא זקוק עד כדי פקו"נ להגיע לרבי ולשמוע חסידות - ויכול למות בלי זה, כנ"ל - ועם זאת, אם הסחורה מזדמנת בדרך הוא קונה שם, יכול לקבל ישר מלמעלה אם ה' נותן לו.

פעם אחת ישבו החסידים ביחד וספרו סיפורי צדיקים, והגיעו לצדיק אחד - רבי ישראל מווילדניק, אחד מצדיקי אותו דור - וסיפרו עליו סיפורי מופת. סיפרו סיפור אחד שהיתה אשה אחת עגונה, שהלכה לכל צדיקי ורביי הדור לחפש את בעלה שברח ממנה והשאיר אותה עגונה, ואף אחד לא יכול היה לעזור לה למצוא את בעלה, עד שהגיע לרבי הזה והוא מיד אמר לה שתיסעי לעיר הזאת ותכנסי לבית של טבח העיר ותישארי שם כך וכך זמן עד שבעלך יופיע. אמר לה בדיוק איפה נמצא ואיפה יהיה, עשתה כדבריו וכך היה - היתה שם ופתאום הגיע בעלה, מוסווה, וזיהו אותו ופעלו עליו עד שהודה ונתן לה גט (סיפור שהיה לו הרבה כסף וחלק אותו). סיפור מופת שכל הצדיקים לא יכלו לעזור לה, ודווקא הצדיק הזה עזר. אחר כך ספרו עוד סיפור - היה אבא עם בן שנטרפה עליו דעתו לגמרי, יצא מהשפיות לחלוטין, השתגע הבן. האבא לקח אותו לכל רופאי העולם ולכל צדיקי העולם ובקש תרופה, ואף אחד לא יכול לעזור. באו לצדיק הזה, שאמר לעשות משהו פשוט, ומיד הבן התרפא וחזר להיות שפוי לחלוטין. כך ספרו, ורבי הלל ישב שם עם כולם. מה צריכה להיות המסקנה? שאם יש צדיק שעושה כאלה מופתים כשכל האחרים לא יכולים, אז אולי כדאי לנסוע אליו. רבי הלל אמר כך (גם מפורסם בחב"ד) - שנשים ומשוגעים יסעו לווילדניק, ואנשים וחסידים יסעו לליובאוויטש (כמובן אין פה שום גנאי לנשים, במחילת כבוד הנשים). בכל אופן, מה שהתכוון שמי שהוא יחסית קל דעת ועוד יותר גרוע - משוגע לגמרי - יש צדיקים טובים בשבילו, אבל אנשים, דהיינו מי שיש לו דעת, ומי שרוצה להיות חסיד יסע לליובאוויטש. זה אמרה מאד חזקה, שמשקפת את הדעת שלו בעצמו - הדעת כאן זה היכולת להבחין בין קלות דעת ומה שקלי דעת מחפשים בחיים (ה' הוא רחמן, אז נותן כתובת גם בשביל קלי דעת) לבין אלו שאינם קלי דעת (שגם להם יש כתובת בעולם, ואם לא היתה חב"ד לא היתה להם כתובת - יש הרבה רופאים, הילרים, בעלי מופתים, בשביל קלי דעת, נשים ומשוגעים בלשון ר"ה, אבל צריך בעולם גם כתובת בשביל אנשים וחסידים, וזה חידוש מופלא שיש כתובת לזה, והכתובת זה ליובאוויטש. זה כמובן לא אומר שבליובאוויטש אין מופתים, אבל שמים אותם מתחת לשולחן - העיקר זה לעשות אותך בר דעת, לעשות אותך חסיד.

אמרנו קודם שרש"י כותב שדעת זה רוה"ק. פעם אחת התוועדות חסידים, שהיו ביניהם חסידי טשרנוביל (מקום שר"ה יצא ממנו), וחסידי טשרנוביל ספרו סיפורים על רבם - כמה גדול ובעל רוה"ק. ספרו כמה סיפורים, אבל בשביל לקצר נספר רק אחד - הוא לא היה מקבל ליחידות נשים, אבל כן היה מקבל ומברך נשים מאחורי וילון, כך שלא ראה אותן, וברך במה שכתבת לו. המתנגדים פעם רצו לסדר אותו, אז הביאו אשה גויה והעמידו אותה מאחורי הוילון. מנהגו היה ששם ידים מאחורי הוילון, בברכה, וברגע שהחל לעשות זאת נרתע ואמר "כמוהם יהיו עושיהם". המתנגדים ששלחו אותה בסוף המירו את דתם, ר"ל. סימן שיש לו רוה"ק גדול (חוץ מזה שיודע להעניש מי שצריך). רבי הלל מיד הגיב ואמר - זה לא רוה"ק, זה טוהר המחשבה. יש עוד סיפורים שאמר בדיוק אותו דבר - שרצו לספר סיפורים כרוה"ק של ר"מ מטשרנוביל, וכל פעם אמר כזה משפט. זה משהו חדש בשבילנו, שיש כזה אבחון (אבחון של דעת, כי אם יש רוה"ק זה דעת - יש מה שנראה רוה"ק אצל הפשוטים, אבל אני אומר לך שזה מדרגה שיותר קרובה ל"שוה לכל נפש". מי שמטהר מחשבתו מרגיש דברים אוטומטית - דעת זה הרגש. מה זה רוה"ק? קצת ניחוש, אבל אם לא היה ניגש ומתקרב רואה מרחוק מה קורה, זה רוה"ק, אבל כאן מה זה? כמעט מברך, ופתאום הוא מרגיש משהו. סתם אדם לא ירגיש, אבל זה שהוא פתאום מרגיש איכות הנשמה שמאחורי הוילון, ויודע שהכל תרגיל, זה טהר המחשבה. כאן הוא מבחין, זה הדעת שלו.

חסד:

ספירת החסד, זה ברור שכל צדיק אוהב ישראל ועושה כל מיני דברים שזה אהבה. כאן אנחנו נספר סיפור אחד שהוא סוג חסד. לא סיפור של אהבת ישראל, אלא איזה גוון אחר של חסד. אמרנו שרוב הענינים של רבי הלל זה מסביב ל"מעשה הוא העיקר", וכן מס"נ על מעשה, ומנהגים מיוחדים שנהג (יש כאלו שחנך למושפעיו, ויש שזה משהו פרטי אצלו). יש מנהג שיודעים שזה מנהג שלו, ויש כאלו שעד היום נוהגים כך כמוהו, ויודעים שאפילו הרביים לא ברור אם נהגו כך (מן הסתם לא נהגו). בסידור כתוב שבשבת ויו"ט לפני ברכת המזון אומרים "שיר המעלות" ובחול אומרים "על נהרות בבל" - רבי הלל נהג אף לא לומר "על נהרות בבל". הוא דבוק וקשור בכל נימי נפשו לנוסח חב"ד ואדה"ז וכל הרביים, אבל נהג לא לומר "על נהרות בבל", ותמיד לפני הברכה אמר "שיר המעלות". כדי לתת לכך איזו אסמכתא נהג כמה שיותר לחפש איזה שמחה או סיבה לא לומר. נהג להזמין אורח, ואז זה מצוה, וזה הצדקה אצלו לומר "שיר המעלות" ולא "על נהרות בבל". מה אם קרה שלא היה אורח? אורח זה משהו חדש, אבל אם לא היה שום סיבה, ואז היה אומר שזה שיש פתאום יום שאין לי שום סיבה לתלות למה לומר "שיר המעלות" - זה עצמו חידוש, אורח, שמצדיק שלא לומר "על נהרות בבל". כמובן, העיקר פה זה שהוא חייב לומר "שיר המעלות". אחרי שאומרים שיר המעלות נוטלים מים אחרונים, וכתוב בסידור שצריך לומר עפ"י האריז"ל "זה חלק אדם רשע מאלהים". פעם אחת אחד מתלמידיו אמר זאת, והוא פנה אליו בהקפדה ושאל - אתה יודע מי אתה?! אז התלמיד הפסיק לומר, והחסידים הסיקו מכך שהוא לא אומר פסוק זה אף שכתוב בסידור (קשה לדעת, כי אומרים בלחש). מנהג זה שייך לחסד, כי זה אחד שלא רוצה לבטא דבר לא טוב. בשביל הצדיק גם הקללות בתורה זה ברכה, כמו שכתוב על אדמו"ר הזקן, אבל איש כמונו - ואפילו רבי הלל ש"ידע איניש בנפשיה", ידע להעריך עצמו - אמר שלא יכול לקונן לפני ברכת המזון ולא בא לי לומר "זה חלק אדם רשע וגו'", זה יותר מדי גבורה, יותר מדי קשה, ואיני יכול לבטא דברים קשים. אני חייב לבטא דברים רכים וטובים - קובע לכך מנהג עד שיכול לבטל בשביל זה מה שכותב בסידור, בשביל הודאות הנפשית שזה מה שצריך לעשות. שצריך להיות "אך טוב", ולא לומר דברים לא טובים אף שכתובים. אצל צדיק, כשאדה"ז כתב את הסידור, זה לא עלה על דעתו (כביכול), כי צדיק רואה הכל טוב. זה רבי הלל - הבאנו את זה בתור דוגמה של אחד שהחסד שלו גובר, הימין שלו גובר על השמאל, עד כדי כך שיכול גם לבטל דברים. אצל רבי בשבת שיר המעלות ובחול על נהרות זה תפארת, זה איזון, אבל שהימין גובר על השמאל זו יציאה מהאיזון לימין. כמובן שאפשר להצדיק את המצב המאוזן, אבל יש צדיק או חסיד שאצלו חייב להיות ימין גובר לגמרי.

עוד סיפור יפה של חסד, במשמעות חדשה: רבי הלל היה רב של בויברויסק ושל פאריטש. פעם אחת הביאו לו שור ששחטו אותו ונפלה שאלה בכשרותו, והוא הכשיר את הבהמה על אף שרוב הפוסקים מטריפים. הוא מצא דעה אחת להכשיר, אבל בדרך כלל רבנים לא נוהגים ככה - הוא פסק להכשיר נגד רוב הפוסקים האחרונים. כששאלו אותו איך הוא עושה ככה הוא אמר להם שאם אחר כך יבואו אנשים שאכלו ויתבעו אותי למה האכלתי אותם שור שלפי רוב הפוסקים הוא טרף, אבל אם השור יבוא ויתבע אותי למה פסלתי אותו לא יהיה לי מה לענות לו - לא צריך עסק עם שוורים, עם בני אדם אני יכול להסתדר אבל עם שוורים יש לי בעיה. הסיפור הזה, יותר מכל סיפור אחר, קשור לשם שלו - שהשם זה העצם שלו - רבי הלל, זה "בית הלל לקולא". זה סיפור מובהק של השם שלו - הלל זה חסד והוא מקל. אם אחר כך יבוא מישהו מבית שמאי ויתבע למה הכשיל אותו - הוא יכול להסתדר איתו. מישהו

יכול לומר שבזה שהכשיר הוא הכשיל, וזה ההיפך מאהבת ישראל, אבל בעומק הוא יאמר שזיכיתי את היהודים - אם מישהו יבוא ויאמר שהכשלתי אותו בטוח שאוכל להסביר לו בעלמא דקשוט למה זיכיתי אותו (חוץ מזה שזיכיתי את השור). גם בפשט, חסד זה אברהם - הוא נותן לאכול בגשמיות, כמו שאומר הבעש"ט שקודם לעשות טובה בגשמיות. השור הזה, חוץ מזה שרוצה להיות כשר, רוצה שייהנו ממנו - שבני אדם ייהנו ממנו - כי בכך מעלים אותו. אם הרב המובהק פסק כשר, גם נגד הפוסקים, ודאי בשמים מסכימים איתו ואז כולם נהנים - בני האדם וגם השור, כולם מבסוטים וכולם עולים לה'. זה סיפור של הלל לקולא, שזה סוג של אהבת ישראל, של חסד.

עוד משהו של חסד: היה תלמיד אחד של רבי הלל, התלמיד הכי דבוק אליו, שקראו לו "ר' שלום ר' הלל'ס" - ר' שלום של רבי הלל - שהיה דבוק כמו בן. פעם אחת בפורים הוא הביא לרבו משלוח מנות - יין ותפוח (צריך להביא משקה ומאכל). רבי הלל בעצמו קצת תמה - במשלוח מנות שמים יין, אבל מה זה התפוח? אז התלמיד אמר שתפוח ר"ת "תגלון פתגמין ותימרון חידושא" - תגלו דברים ותאמרו חידוש. זה סעודת פורים, "נכנס יין יצא סוד", ואומר לו שנותן תפוח כי חייב לשמוע חסידות. אז רבי הלל שפך חסידות, עד דלא ידע. בסוף הסעודה אותו ר' שלום ר' הלל'ס מתחיל לבכות בדמעות שליש לרבו ואומר - מה כבר יהיה אחרי מאה ועשרים שלנו? אתה תשב בגן עדן ואני אשב בגיהנם?! איני יכול - הרי כל החיים אני דבוק בך, לא יוצא מדלת אמות שלך. כך אומר בסוף סעודת פורים, כשכולם מבושמים. יש שתי גרסאות לתשובת רבי הלל. הגירסא הכי פשוטה - כמו שאני משמש אותך בעולם הזה שאזכה לשמש אותך גם בעולם הבא. גירסא שניה, יותר ציורית - תבטיח לי שתעשה חוט בין גן עדן לגיהנם (כנראה היה חשמלאי), שדרכו אוכל לשמוע מה אתה מדבר בגן עדן. רבי הלל הבטיח לו - או לפי גירסא זאת או לפי זאת. זה סיפור של חסד, כי הבטיח לו - זה כמו אברהם אבינו, שדואג שבסוף כל היהודים יגיעו לגן עדן, יושב על פתח גיהנם ומביא אותם לגן עדן. אם כן, מי שמביא יהודים מגיהנם לגן עדן אין חסד יותר מזה - "חסד לאברהם". מה היה סופו? הוא היה תלמיד שהאריך ימים הרבה אחרי פטירת רבו, ובסוף ימיו - כשכבר היה בתקופת ישיבת הרבי הרש"ב, תקופת תו"ת - הוא שבר רגל ומזה שכב כמה שנים טובות מיוסר במטה, ותוך כדי יסוריו כמה שנים כל הזמן אמר דברי תורה ונגן ניגונים (רבי הלל היה מאד גדול בניגונים, וכדלקמן) וכל יסוריו קבל באהבה, כמו חסיד גדול. אמר עליו הרש"ג, המשפיע בליובאוויטש (שגם הכיר את רבי הלל, ואולי היה נוכח בסיפור באותו פורים), שאני תמהתי מאד על רבי הלל איך מבטיח לו עולם הבא - לפי גירסה זו או זו - אבל כשאני רואה איך מקבל יסוריו באהבה אני מבין שבאמת מגיע לו. זה לא חידוש, אבל הווארט זה הווארט של רבי הלל בעצמו, ההבטחה שלו.

הסיפור שספרנו קודם לילדים איך ליישר את הראש זה עוד דוגמה. כל סיפור של הטבה ליהודי בעצה טובה, בדרך מופת ונס, זה חסד. יש עוד כמה דברים כאלה - פעם בא לאיזה עירה ויהודי התלונן לו שהפריץ דוחק אותו מהפונדק שלו, ואז אין לו פרנסה וכל המשפחה תרד לטמיון (לא רוצה לאסור אותו, אבל להוציא אותו מחכירות הפונדק), אז רבי הלל אומר לו באופן פלאי (ספורי פלא יועץ אפשר לשים בדעת, המקבלת מהכתר-הפלא, או בחסד כיכולת לעשות טובה ליהודי) לכוון בברכת "השכיבנו" בתפלת ערבית שהפריץ יפסיק לדחוק אותך ולבלבל לך את הראש, ויהיה בסדר. "פלא יועץ". באמת אותו יהודי התחיל לחשוב ב"השכיבנו" שהפריץ ירד ממנו, וכך היה. זה סיפור אחד.

אחר כך בא מישהו, איזה אבא שילדו ל"ע חלה במחלת הנפילה (אפילפסיה). רבי הלל אמר לו שיעבור לנוסח האר"י, שיאמר הודו לפני ברוך שאמר (בנוסח אשכנז הפוך), ויתרפא - וכך היה.

מהסיפורים האלה, הנחמדים, אפשר גם להוסיף לספר הסגולות שלנו - הודו לפני ברוך שאמר זה סגולה למחלת הנפילה (גם ברוחניות, שלא פתאום תפול מהמדרגות), ואם יש פריץ שעושה צרות (או שב"כ, או מי שלא יהיה), לכוון בהשכיבנו של ערבית שירד ממך - וזה יועיל. אם יש לך ראש עקום, אז כמו שספרנו קודם לילדים מה לעשות. שוב, זה או סיפורי פלא יועץ שלו - דעת המקבלת מהכתר - או מהחסד שלו, שפשוט אוהב יהודים אז ה' נותן לו ההברקות מה לומר ליהודי לעשות.

גבורה:

הדבר הכי טוב שיש בגבורה זה עבודת הלוי - "ועבד הלוי הוא". רבי הלל עצמו הוא לוי, שייך לגבורה. מה זאת עבודת הלוים? עבודת השיר. אחד הדברים שהכי מציינים את רבי הלל זה 'חוש' הנגינה שלו, וכפי שאדמו"ר הזקן חבר עשרה ניגונים כך גם הוא - אפשר לומר שהוא המלחין הכי גדול בחב"ד אחרי אדה"ז. אמרנו כמה פעמים שצ"ע זה שלא מצאנו ניגונים עצמיים אצל רבי אייזיק, אבל אצל רבי הלל - העובד הכי גדול והצדיק הכי גדול במעשה - אחד הדברים שהכי מצטיין זה נגינה, ובודאי הוא המלחין מספר שנים אחרי אדה"ז. גם אצל מושפעיו, התייחס כמו "אקדמיה למוזיקה" - חלק מהלימוד בישיבה זה נגינה, היה שיעור כל יום. זה בדיוק כפי שהלויים היו לומדים בהכשרה למקדש - לנגן. זה הדבר המתוק בגבורה - השיר והרצוא להּ, לנעלם, "הוא", אל "הנסתרת להוי' אלהינו". ניגון צריך להיות מאוזן, עם שוב, אבל עיקר עבודת הלוי זה הרצוא של הניגון.

בגבורה שמנו גם הקפדות שמשאירות רושם. אצל רבי הלל יש כמה כאלה, ונספר שנים: יש סיפור אחד שהוא בא לאחד מגדולי ישראל באותו דור, חסיד חב"ד, הרב יוסף תומרקין - מידידיו הגדולים. היה לרבי הלל לעשות הבדלה על כוס חלב חם, במקום על יין. זה מנהג יפהפה - לבשל חלב ועליו להבדיל. אבל אחרי הבדלה יש סעודת מלוה מלכה, והיה לרבי הלל מנהג קבוע שבכל מוצאי שבת מזמין הביתה שוחט ששוחט עוף, ואת העוף הטרי מבשל לכבוד סעודת מלוה מלכה (ולא עוף משבת) - סעודת דוד מלכא משיחא. כך היה מנהגו - מנהגיו היו קדש קדשים. בא לידידו, רב גדול, שידע ממנהגו (מנהגיו היו ידועים, חלק מהם עכ"פ), והיו בעיר שני שוחטים מומחים - אחד חב"דניק ואחד חסיד פולני. רבי הלל אמר שרק הפולני ישחט לו העוף, ולא החב"דניק. לא הבינו למה (קודם כל זה סיפור שלא צריך דווקא שחיטת ליובאוויטש). האשה הלכה לשוחט הפולני ודפקה בדלת, ואמרה שרבי הלל כאן וצריך עוף טרי לסעודת מלוה מלכה - הביאה את העוף שישחט. אבל לא היה בבית - כנראה היה מאוחר - הוא כבר השכים לבית המטבחים באיזה מקום. אז הרבנית עשתה חושבים, שבמקרה כזה בלית ברירה תלך לשני - הרבי בעלי הוא רב, גם צדיק, חבר של רבי הלל, ואוכל משחיטת ליובאוויטש, אז בלית ברירה אלך לשוחט הקבוע, וכך הוה. אף אחד לא ידע, אבל כשהגישה רבי הלל שם את זה הצדה. גם היא וגם הרב מיד תפס שיש פה איזו בעיה, אז הבעל שחט את האשה מי שחט והיא סיפרה מה היה. רבי יוסף פנה לחברו, רבי הלל, ואמר לו - ממ"נ, אם לפי דעתך שחיטתו טרף, למה אתה נותן לי לאכול את זה? תסביר לי מה הבעיה. ואם זה כן כשר - למה אתה לא אוכל? רבי הלל אמר שזה כשר, לכן אתה יכול לאכול, אבל אני לא יכול לאכול כי אותו שוחט חב"די בייש תלמיד חכם ובגלל זה אני לא יכול לאכול משחיטתו. מי זה הת"ח שבייש? יש אומרים שזה הבעל של פריידקא בת אדה"ז (בת גדולה ומשכילה בחסידות). רבי יוסף תומרקין שאל מה תקנתו, ואמר לו שהתקנה - ככתוב בשו"ע - שיקח עשרה יהודים וילך לקבר של אותו ת"ח שבייש אותו ויבקש מחילה, ואם כן יחזור לכשרותו אצלי. הרב מיד הלך וסיפר, אותו אחד הסכים ולקחו מנין והלכו לקבר והכל נגמר בכי טוב. זה סיפור של גבורה, כי יש בו קפידא. זה גם לתבוע עלבון

של אותו ת"ח שביישו אותו. שנית כל זה לומר שאם אתה חצוף - אתה חב"דניק, לומד חסידות לפני התפלה (ואומרים שבשביל זה צריך שחיטת ליובאוויטש - כך אומרים, שאז השוחטים ודאי לומדים חסידות לפני התפלה ויש להם יר"ש והשחיטה ודאי כשרה), אבל חב"דניק כזה שיוכל לבייש, איני אוכל משחיטתך, אפילו שהיא מאה אחוז לפי דין. אז לא משנה לי שום דבר - שאתה לומד חסידות, צועק "יחי אדוננו", מה שלא תעשה לא שווה גרוש אם אתה מתנהג לא כדבעי עם יהודים בכלל ועם ת"ח בפרט. זה סיפור מאד מאלף של רבי הלל, שנשייך אותו לספירת הגבורה.

עוד סיפור, שאפילו עוד יותר גבורה, שלרבי הלל היה מנהג שהוא עצמו כל י"ט כסלו - כשכל הקהילה באו להתוועד יחד - היה מעריך כל אברך כמה צדקה הוא צריך לתת (קשור לסיפור שאלתו בערכין לאדה"ז), היה רושם זאת וכולם קיימו את דברו. שנה אחת עשה כך לפי מנהגו, והיה אברך בין החסידים שכאשר באו לגבות את הסכום סרב - ניסו כמה פעמים בדרכי נעם והוא סרב לשלם. אז רבי הלל בעצמו קרא לו, ואמר לו שאתה ברשימה וכתוב שאתה נערך בכך וכך. אותו אברך התחצף ואמר - אפשר למחוק אותי מהרשימה. היה יכול לקרות לו משהו יותר חמור, אבל לו קרה לו הדבר היותר חמור - קרה לו משהו קשה מאד, אבל לא הכי חמור. אז הוא הגיע על הברכים לרבי הלל לבקש מחילה, והוא סלח לו - הוא ודאי סילק את החוב. בכל אופן, זה גם סיפור של גבורה של הצדיק. זה גם כן משהו נחמד מאד, שיודע להעריך כל אחד ולכתוב כמה צדקה הוא צריך לתת.

תפארת:

בתפארת יש רק סיפור אחד, שאפילו זה ששמים אותו בתפארת צריך קצת דמיון: הסיפור הוא בעצם סיפור של משהו תורני. פעם אחת רבי הלל חזר מאמר - או שחזר מאמר של הרבי והוסיף, או מאמר עצמי שלו - והסביר סוגיה חשובה (שדן בה בכמה מאמרים) של ההבדל בין הבטחון של יעקב אבינו לזה של יוסף הצדיק, שיעקב יכול לסמוך על סיבות חיצוניות ולא חייב להשליך יהבו רק על ה' בלי לעשות כלי בגשמיות, יעקב עושה כלים ובוטח בה' שימלא אותם, אבל יוסף זה בחינה אחרת, צריך יותר לבטוח, ולא לעשות שום כלי. לומדים זאת מכך שכאשר יוסף בקש משר המשקים להזכירו לפני פרעה - זה לעשות כלי - הוא נענש לשבת עוד שנתיים בכלא. אחר כך פנה אחד התלמידים לרבי הלל ואמר - עדיין איני מבין, הרי יוסף הוא גם ענו, ולמה לו לחשוב שהוא יותר טוב מאביו? אין קורין אבות אלא לשלושה, האדירים אשר בארץ המה, ויוסף לא אחד מהם, וביניהם הבחיר שבאבות זה יעקב - למה שיחשוב לעשות יותר מאביו? נוסיף - דיוקנו של אביו הצילו מהחטא, ולמה לו לחשוב שהוא צריך לבטוח יותר ממנו. זו שאלה מצוינת, וכך התלמיד שואל, ורבי הלל ענה לו ככה (דבר שהתחלנו ללמוד בתניא, "חנוך לנער על פי דרכו") - אם לאבא יש ילד מוכשר, שיכול להיות שען (עבודה עדינה), והאבא מוסר את הילד שלו לרצען, ללמוד לעשות רצועות עור, אז מגיע לאבא עונש שחטא כלפי בנו (יש בכך איזה אסמכתא לווארט שאנו אוהבים לומר על "חשך שבטו שונא בנו" - ש"שבטו" זה החוש המיוחד של הילד, השבט שלו, ואם האבא חושך זאת ולא מחנך בהתאם זה נקרא ששונא אותו). ונקודת התירוץ - כשרון אסור לאבד. זה יותר חשוב מכיבוד אב, ועיקר החידוש כאן שזה יותר חשוב מענוה. אם מתוך ענוה אתה מאבד כשרון שה' נתן לך, איזה 'חוש' או תכונה נפשית, אז לחטא חמור יחשב, וממילא הענוה שלך היא גם ענוה פסולה לחלוטין. מי כמו רבי הלל, שענו ובטל, ואומר שגם מצד האבא וגם מצד הבן זה אותו דבר - אם הבן מתוך ענוה אומר שהלוואי אהיה כאב הדגול, זה חטא אם מפסיד כשרונו. על כל אחד ואחד, אם חנכו אותך והסבירו לך שיש לך

חוש - ויתכן שיעקב אמר פעם ליוסף והסביר לו בחינתו - או אם לא (כמו בת"ת, שאם לא חנכו אתה חייב בעצמך), אתה צריך קודם כל להכיר תכונות שלך, ואין בזה ענוה, ואין בזה כיבוד אב. חוש אסור לכבד, בכל מקרה - אין שום הצטדקות שאתה מאבד את החוש שלך, בגלל כל חישוב שבעולם. גם ענוה, גם למאן דאמר "גדולה ענוה" - שענוה זו המדה הכי גדולה וחשובה. אנחנו שמים את הווארט הזה בתפארת בגלל שלהכיר בדבר המיוחד שלך ולממש אותו בכל מחיר, שאסור לאבד את זה, זה תיקון התפארת - זה התפארת של האדם, היפי האמיתי של האדם. בפרט כאן שיוסף, היסוד, לא צריך לכבד או להיות ענו בפני יעקב, התפארת. זה גם התיקון של יעקב - שלא צריך שהבן יכבד אותו יותר מהחוש שלו. החוש, שצריך לשמור ולבטוח ויהי מה, זה התפארת של הבן.

נצח:

בנצח יש גם רק משהו קצר. אמרנו שרבי הלל מאד הקפיד על מנהגים, וגם לא היה מוכן בשום פנים ואופן לשנות איזה מנהג או לבוש בגלל גזירת המלכות וכיו"ב, עד כדי מסירות נפש. פעם אחת גזרו על היהודים ללכת עם כובע עם 'ברים' (בית יד) - קסקט עם איזה 'ברים', ולפני כן היה נהוג אצל יהודים וחסידים ללכת עם כובע בלי שום מצחייה. יהודי שלא הולך ככה - חייב למלכות. מה שרבי הלל עשה זה ללכת כל הקיץ עם כובע חורף, שאין לו ה'ברים' הזה, וזה היה מותר בחרף - הוא המשיך את החרף בקיץ, ועל הכובע הזה לא עשו לו צרות, וכך הוא נצח את הגזירה (אף על פי שעלה לו קצת צער). היו כמה סיפורים כאלה, של לנצח גזירה.

בהקשר זה יש סיפור, אחד הכי מופתיים של רבי הלל, שהיתה פעם גזירה להוריד פאות. לרבי הלל היו פאות ארוכות, וכמובן לא היה מוכן להוריד אותן, ונכנסו חילי הממשלה בכח, עם חרבות, ובאו לגזור לו את הפאות (כמו לכל היהודים). הוא תפס מאד חזק בפיאות שלו ולא נתן להם לנגוע בפיאות. לא דקרו אותו מיד, אבל התחילו עם החרבות להכות על ראשו וכתפיו, וכל פעם שהרביצו לו הוא צעק בקול גדול אבל לא הרפה מלהחזיק בכח את הפאות. הם מרביצים לו והוא מחזיק וצועק. היה שם שכן חיט, לא כל כך מצדיקי היהודים, אבל היתה לו פרוטקציה אצל צבא הצאר כי היה תופר להם את המדים - במיוחד לפקידים תפר מדים מיוחדים ויפים. הוא שמע את הצעקות ונכנס מיד, נתן לפקידים שוחד ואמר להם לרדת מיהודי זה, והיות שהיתה קרבה הצליח שיסתלקו. רבי הלל גם פנה אליו - זה נשמע כסיפור המהר"מ מרוטנברג - ואמר לו שבזכות זה אני מבטיח לך שתהיה קבור לידי. שוב, זה היה אחד לא צדיק בכלל - חוץ ממעשה זה שעשה. סוף הסיפור שרבי הלל לא נפטר באותו מקום, אלא מאד רחוק - בחרסון - ושם הוא קבור. החיט הזה האריך ימים הרבה אחרי רבי הלל, אבל בסוף ימיו לגמרי בהשגחה מן השמים נסע לבקר משפחה שלו בקרבת מקום, נכנס לתוך איזו אכסניה, ושם נפטר בצורה פתאומית. זה היה באמצע החורף, שהיו שלגים מאד גדולים על הארץ, והחברא קדישא ראו שנפטר יהודי פשוט שצריך לטפל בו. עשו טהרה ולקחו אותו לבית עלמין של היהודים, ולא ראו כלום בגלל השלג - מצאו מקום שאין מצבה וקברו אותו. רק באביב, לאחר הפשרת השלגים, פתאום הח"ק נדהמו לראות שקבור סמוך לרבי הלל מפאריטש - שהרבה שנים שמרו שאף אחד לא יקבר שם, כמו אצל צדיקים. ממש נדהמו וגם פחדו שעשו איזה פשע - דבר ראשון במקרה כזה מה עושים? זה היה יהודי מאד פשוט, אז כתוב איזה טלגרם (מברק, פקס) לעירה שלו לשאול מי זה. אז קבלו בחזרה את הסיפור הזה, שהיה ידוע, וכך התקיימה הבטחתו אחרי הרבה שנים. לנצח, בלשון חז"ל, זה גם לזכות (לִזכות ולזַכות) - רבי הלל גם זכה שלא ותר על מנהגו וגם זיכה יהודי פשוט לגמרי בעולם הבא גדול מאד.

הוד:

רבי הלל היה מסתובב בעירות ואומר חסידות ליהודים פשוטים מאד. פעם שאל את הצ"צ אם באמת עליו לומר דרושים עמוקים ליהודים פשוטים שלא מבינים מה הוא מדבר. זה סיפור ידוע מאד. הצ"צ הרגיע אותו - תמשיך לומר מאמרי חסידות הכי עמוקים, הנשמה שומעת. נשמת היהודים הפשוטים מבינה, ולכן חשוב שתתחיל לומר דרושים עמוקים לישוב'ניקים. יהודי פשוט שייך להוד, הוא מאמין בה' בפשטות - מה עוזר לו לשמוע דרוש עמוק? הנשמה מבינה, וזה מחזק מאד את האמונה שלו. זה פירוש של "בינה עד הוד אתפשטת" - כאן החוסר בינה מתפשט לחזק את מדת ההוד. לכן ההוראה לרבי הלל שהוא יאמר את המאמרים הכי עמוקים ולא יחשוש לזה שלא מבינים אותו, כי הנשמה שומעת. רק חשוב להוסיף משהו חשוב: כל פעם אמרנו שפועל משהו בהתייחס לספירות העליונות, לא יכול לעשות זאת. זה כלל גדול. גם כאן, אם אין לו - עם כל השכלתו - מדת הוד חזקה, תנועה של הודאה למה שלמעלה משכלו, אז הוא לא מסוגל להשפיע כך מבינתו על ההוד של המקשיבים ללקחו. בגלל שהוא כל כך חזק בהודיה שלו, לכן מה שהוא כן מבינים והאחרים לא - זה מצליח להשפיע עליהם שיתחזקו בהוד שלהם, בהודיה שלהם.

עוד משהו מאד מפורסם אצל רבי הלל, שפעם אחד ממושפעיו שאל אותו על כך שכאשר לומד חסידות לפני התפלה יש לו הרבה התעוררות והתלהבות, וכשמתחיל להתפלל הכל אובד. אמר לו ווארט מאד מפורסם בחב"ד - מה אכפת לך שאתה מתפלל לפני התפלה (הקדים לכך שאיני רבי, ועדיף לשאול רבי, ולשאול אותי זה כמו לברך על לימון במקום אתרוג, אבל אף על פי כן אומר לך מה שאני חושב). כלומר, העיקר זה ההתעוררות לה', ואם זה יוצא לך לפני התפלה תאמר לה' תודה רבה. הווארט הזה הוא גם הוד - הוד מיוחד שבעצם כל עבודת ה' זה להודות למשהו למעלה מטו"ד, וממילא אי אפשר ללחוץ על כפתורים ולקבל תוצאת מחושבות בעבודת ה'. זה א, ושנית שהוד זה גם תודה - תאמר תודה רבה לקב"ה שאתה מתפלל לפני התפלה. אם אתה רוצה עוד יותר - לך לרבי, שיעזור לך יותר, אבל זה הדבר הטוב שאני יכול לומר לך.

אמרנו קודם שרבי הלל היה מבדיל על כוס חלב. פעם אחת, בנסיעותיו, בעלת הבית בסוף שבת הגישה לו כוס חלב שבקש שירתיחו לו - היא שמה על השולחן והוא עומד שם ומחכה. לא העיזו להעיר לו, אבל אחרי חצי שעה - כשהחלב כבר מתקרר - אמרו לו שהכוס כבר כאן, ולמה לא מבדיל? אז הוא אמר שלא ראה את זה - חצי שעה מסתכל ולא רואה. זה צריך להיות חלב ישראל, שישראל חלב אותו או לפחות ראה שחולבים, ו"חלב שלא ראהו ישראל" אינו כשר. הוא דרוש על עצמו ש"חלב שלא ראהו ישראל" - שהוא לא ראה אותו - כנראה יש בו בעיה ואינו חלב ישראל. באמת בדקו ונמצא שזה לא היה חלב ישראל - הוא פשוט לא ראה זאת. זה דבר שכתוב על כמה צדיקים וחסידים, שבתוך התוועדות חסידית התבטאו אליו איזה שבח, ולפעמים אפילו הרבי ובניו התוועדו ואמרו דבר שבח - כל פעם שדברו עליו הוא לא שמע (כך מסופר גם על רבי זושא). פיזית, הוא רואה שמדברים ולא שומע, אז הוא מטה אוזן ומתאמץ להקשיב - ולא שומע. בסיפורים האלה יש גם יסוד, אבל יש גם הרבה הוד. הוד זה תמימות, זה גם "לא יאנה לצדיק כל און". השמירה ממכשול זה מצד ההוד של הצדיק - מי שהולך תמים עם ה' (וזה מצד ההוד) ה' שומר אותו מכל מכשול, לא נותן לו ליפול. הוד זה הרגל, ההילוך, וה' שומר אותו בדרך שלא יפול.

יסוד:

בספירת היסוד אמרנו שהדבר הכי חשוב זה התאר שהתחלנו ממנו, שהרבי הצ"צ אומר שלא היה צדיק במעשה כמוהו שלוש מאות שנה. זה יסוד - מעשה זה כל המוטבע, הנה"י, ובעיקר היסוד, שהוא הקשר למלכות-המעשה. צדיק במעשה זה יסוד הקשור במלכות. אחת התכונות של צדיק ביסוד זה שהוא שולט בגוף ולא הגוף עליו. במדת התפארת זה "לבו ברשותו ולא הוא ברשות לבו". גם הבינוני של תניא יצא מכלל להיות ברשות לבו - אם הלב מאה אחוז ברשותו הוא כבר צדיק, אבל לצאת מכלל שליטת הלב זה בינוני, שאצלו "מח שליט על הלב" ולא להיפך. יש משהו השייך ליסוד, שיותר קרוב לגוף-לגשם, שמי שהצליח להשתלט על הגוף והגוף לא שליט עליו זה תיקון הברית. יסוד זה תיקון הברית. ולדוגמה מסיפור של רבי הלל: רבי הלל היה לו בית קטן, וכל חדר המגורים היה חדר אחד, והיתה לו משפחה ותלמידים - לא היתה לו ישיבה בבית כנסת, אלא חלק את הסלון עם וילון ולמד עם התלמידים מחוץ לוילון, כשבתוך הוילון היו בני המשפחה. הכי מענין שהוא שם את המטה שלו מתחת לוילון - לא כתוב למה, אבל כך עשה - ישן במקום ששייך חצי למשפחה וחצי לתלמידים. פעם אחת התלמידים מגיעים לשיעור הקבוע ורואים שרבי הלל שוכב וישן על המטה. אמרו אחד לשני "שא, שא - ער שלאפט" (הוא ישן). אז רבי הלל קם בהתקוממות - ער שלאפט? ער איז א בעלבי'ת אוף מיר? אך איז זאג ער שלאפט, שלאפט זער וכו'. הוא ישן? אתם חושבים שהגוף הוא בעל הבית שלי? כשאני אומר לו לישון הוא ישן וכשאני אומר לו לקום הוא קם. אחד הדברים הפלאיים שבכל יום בצהרים שכב לישון חצי שעה, וברגע שנשכב מיד נרדם ובשניה שתמה חצי שעה הוא קם - כך היה תמיד. זה דוגמה קלאסית מה זה תיקון הברית, תיקון היסוד. כמו שאמרנו שהלב זה התפארת, הגוף והשליטה עליו זה יסוד. גם אצל הרבי היו דברים כאלה, ואפילו אמרות כאלה. אפילו כשרבי הלל היה אברך צעיר, ורק התקרב לחב"ד, בחיי רז"ז, היה פעם דבר כזה - רבי הלל עמד בפינת בית המדרש והתפלל ורז"ז ישב עם החסידים והתועד והצביע עליו (ברור שהוא לא שמע, גם אם היה יושב עמם לא היה שומע), תסתכלו על האברך בפינה, הוא כבר שחק גופו עד שאין לו גוף (במובן זה שהגוף כבר לא "מאן דאמר" על חייו). כך אמר עליו רז"ז כאשר היה אברך בן שלושים שנה. זה קשור מאד עם זה שהוא צדיק במעשה.

פעם אחת בנסיעה של רבי הלל נקלע למקום שבקושי היו בו יהודים, והוא מאד ניסה להתפלל במנין, אז פקד על בעל האכסניא שיאסוף כל היהודים באיזור. הוא עשה מאמצי-על והגיע לתשעה יהודים - זה היה בשביל להתפלל ערבית. הוא שאל את בעל האכסניא - אין בכל האיזור עוד יהודי? תחשוב תחשוב תחשוב. הוא חשב ואמר שבמרחק של כמה פרסאות, איזה עשרים קילומטר, גר יהודי, אבל הוא מתבולל - נשוי לנוכרייה ולגמרי מתבולל, ואין שום סיכוי שיבוא להצטרף למנין. רבי הלל אומר מיד לנסוע אליו ולהציע לו שלוש עשרה רובל - לא פחות ולא יותר - בשביל הטרחה שיבוא להשלים מנין. רבי הלל אמר - צריך לעשות. דפקו בדלת באמצע הלילה, והוא קם בכעס ומתחיל לקלל שמעירים אותו, וכששומע במה מדובר מקלל ואומר שיסתלק. מהצעקות קמה הגויה ושאלה במה הענין, וכשהסביר לה שאלה - אתה מטומטם? בשביל כמה גרושים אתה קם בלילה, וכאן מפסיד שלוש עשרה רובל?! מה יכול היה לעשות - קם ונסע והשלים מנין, ישב בצד בלי להתפלל. רבי הלל עצמו עבר לפני התיבה - זה סיפור שמזכיר סיפורי רלוי"צ מברדיטשוב - ומתפלל בנעימה גדולה, נעימה אלקית, ואותו אחד רק יושב ולא אומר שום דבר, יושב ומקשיב. בסוף התפלה שאל את האנשים מי זה שהתפלל ואמרו לו שזה רבי הלל מפאריטש - צדיק מאד גדול. הוא נדהם, כי בילדותו רבי הלל כבר היה מפורסם, ופעם עבר בעירה שלו,

ואמרו שיש צדיק וכל העיר יצאו לקבל אותו - הוא נזכר בשם הזה. אחר כך, סוף דבר, שהוא נכנס לחדר של רבי הלל אחרי התפלה ודיבר איתו שעתיים - ככה מסופר - ולא ידעו ולא שמעו מה שמדברים, רק שמעו אותו בוכה, ובסוף הוא יצא ונסע לעיר אחרת. עזב את אשתו הגויה, נסע למקום אחר וחזר בתשובה שלמה. כל המנין הזה והכל - היה בשבילו. זה סיפור שחוזר לספירת היסוד-הצדיק - מי שיכול ככה לרדת לעמקי הקליפות ולהוציא יקר מזולל (זה הביטוי), להחזיר יהודי בתשובה, זה גם בחינת צדיק.

מלכות:

במלכות נספר סיפור מופלא של פטירתו, של ההסתלקות שלו. אפשר לומר שבמדה מסוימת כל הסתלקות של צדיק קשורה למלכות - גם בגלל שאז כל החיים באים ביחד ועולים ביחד, שזה עלית המלכות עד אין סוף, וגם עצם הדבר זה היפך החיים זה גם בחינת מלכות, וכן המעבר מחיים להיפך החיים זה "רגליה יורדות" של המלכות. אנחנו יודעים שמלכות של קדושה קשורה לארץ ישראל, ויש בכך דבר מדהים אצל רבי הלל. הוא הסתלק ב-יא אב, יומיים אחרי ת"ב, ובאותה שנה ת"ב חל ביום חמישי בשבוע. הוא השלים את הצום, ובסוף הצום הוא הרגיש בעצמו שאין לו הרבה זמן לחיות, ואפילו התבטא לאנשים מסביב - איפה רבני ישראל שהיו צריכים לפסוק לי לאכול בת"ב? (גם ווארט מאד מענין). נגמר הצום והוא אמר למשרת מיד לרתום את העגלה ולצאת לדרך - אדם שחש גוסס ואומר כך - ולצאת כי חייבים להגיע לעיר חרסון מחר לפני חצות (כי לא היה נוסע בעש"ק אחר חצות, כמו שלא היה שולח דאר). נסעו כל הלילה וכך עשו - הוא היה חולה, מיד נכנס למטה, והסתלק למחרת, בשבת, ושם הוא נקבר. אחר כל החסידים לא הבינו מה זה הדבר הזה, שבשביל למות הוא חייב להגיע לחרסון למות שם (חצי יום לפני שבת). רק אחר כך הבינו שהסיבה היתה בגלל שבאותם ימים חרסון היתה תחת ממשלת טורקיה, שאז משלה גם בארץ ישראל. זה בשבילו היה להגיע לארץ ישראל. זה מלכות של גוים, אבל זה איזה מקיף (מעטפת, אמברלה) שמגיע מארץ ישראל עד חרסון, אז יש בזכות זה קשר בין המקום הזה, שלכאורה בחו"ל, לארץ ישראל. אם כן, יש כאן עוד מרכיב מאד חשוב של מלכות - הקשר לארץ ישראל. כאן זה בא לידי ביטוי, כמו אצל הרבה צדיקים וחסידים, בקשר להסתלקות והקבורה - להגיע לארץ ישראל.

יש עוד מופת שקשור לאדמה, שנשים במלכות סתם ככה, כדי לסיים במשהו נחמד: פעם אחת, לפני שהסתלק, הוא הגיע לעירה מסוימת לפני שלושת השבועות. בעל האכסניא שמה גדל ירקות, היתה לו גינה יפה, ורבי הלל אמר לו שיביא מהר מלפפון כדי לברך "שהחיינו" לפני שלושת השבועות. בעל הבית הסתכל עליו כאילו נפל מהירח - כעת קיץ, ואין מלפפונים. אבל רבי הלל התעקש שילך להביא מלפפון, והוא שוב אומר - אני בקיא בגינה, אין שם מלפפון ואין סיכוי. רבי הלל אמר לו שוב - לך לגינה ותביא מלפפון, אני צריך לברך שהחיינו לפני שלושת השבועות (לומדים מכאן הלכה, שאפשר לברך שהחיינו על מלפפון). טוב, הוא מוכרח לקיים דבריו - הלך לגינה ולמרבה הפלא ראה שם מלפפון. מיד הביא זאת לצדיק שברך שהחיינו. אחר כך ספר אותו בעל גינה, שאותה שנה היתה ברכת מלפפונים שלא בדרך הטבע - שפע ניסי לחלוטין של ריבוי מלפפונים. מסיפור זה רואים שיש קשר עמוק בין רבי הלל למלפפונים שצריך להתבונן בו (אפשר לעשות גימטריא - תן לחכם ויחכם עוד). זה ברכת הארץ, שייך לפרשת עקב - אם כי בארץ ישראל יש שבעת המינים, ולא כתוב שמלפפונים זה אחד מהם, אבל יתכן שבחו"ל (או אפילו כאן) זה קשור. זה אחד שיכול לברך, לפעול בריאה של "תדשא הארץ" - יש לו קשר למאמר הזה, שפועל כל הזמן. כמו מכת צפרדע - יכול לברוא מלפפון אחד שממנו יוצא ריבוי מופלג

של ברכת מלפפונים. זה גם איזו בחינה של ארץ ישראל - מי שיכול לברך את הארץ יש לו קשר למלכות ובמיוחד לארץ ישראל, שהיא המקום שבזכות הנשמה היהודית נותנת את פריה (ככתוב בתורה הרבה פעמים) והופכת להיות גן עדן עלי אדמה.

עוד משהו שקשור למלכות - קידוש לבנה. הרי לבנה זה "דוד מלך ישראל חי וקים". יש כמה סיפורי של רבי הלל לגבי קידוש לבנה. אצל הרבה צדיקים, היות שבחו"ל - ברוסיה - היו הרבה חדשי חרף מעוננים שיתכן שיעבור כל החדש בלי קידוש לבנה, אז יש הרבה סיפורים שצדיקים פעלו גילוי הלבנה כדי שיוכלו לקדש אותה. כל הסיפורים האלה זה סיפורי מלכות, כי זה נקרא לגלות את "דוד מלך ישראל חי וקים", שהוא הלבנה. יש על זה שני סיפורים יפהפיים של רבי הלל. פעם אחת כשהיה כבר זקן היה בליובאוויטש, והגיע היום האחרון שאפשר לקדש את הלבנה, רבי הלל הכניס פ"נ לרבי הצ"צ וכותב שמבקש ממנו לעורר ר"ר שהלבנה תתגלה ויוכלו לקדש אותה. הוא היה בטוח בברכת הרבי - היה לילה, ועדיין היה הכל מעונן, והוא העמיד שומר (אחד הבחורים או האברכים) ואמר שברגע שהלבנה תתגלה תקרא לי (הוא היה בבית, למד או ישן), ופתאום באמצע הלילה, אחרי 1-12, ראו קצת לבנה. הבחור קרא לו, ולפי דין היה אפשר לקדש, אבל זה היה קצת מטושטש - רבי הלל אמר שאפשר לקדש, אבל הרבי לא מעורר רחמים בשביל זה, אלא בשביל לבנה בהירה לחלוטין. הוא חזר הביתה, בלי לקדש לבנה (אף שעלול לפספס הכל, כי זה הלילה האחרון), ואמר לקרוא לו כשתהיה לבנה בהירה. כמו דקות לפנות בקר, באופן פתאומי, האירה הלבנה וקראו לו לקדש. אחר כך הוא עשה התוועדות לחסידים וספר להם ווארט מאד חזק - כשהייתי צעיר, בכחי, הייתי יכול לחיות ולסבול את זה שלא קידשתי את הלבנה, יכולתי לשרוד אם לא היתה לבנה כל החדש, אבל כעת, לעת זקנותי, אני חלש ולא הייתי מסוגל לשרוד, לחיות, אחרי עגמת הנפש אם לא היתה לבנה. כל הסיפורים הללו קשורים אחד בשני, זה חורז הכל, אך היות שקידוש לבנה זה מלכות - זה שייך למלכות.

יש משהו עוד יותר מלכותי, שפעם ביום האחרון לא היתה לבנה, והוא הגיע לאיזו עירה ונכנס לחתונה - לא הכיר שם אף אחד, אבל ראה שיש חתונה ומיד נכנס. הוא צדיק מוכר, ורץ לחתן מהר ואמר לו - אתה חתן, ו"חתן דומה למלך", "אמר מלכא עקר טורא", אז תבוא איתי מיד החוצה ותגזור על הלבנה שתתגלה מהענן. כך היה - החתן יצא איתו החוצה, וגזר בתוך "חתן דומה למלך" שהלבנה תתגלה, ומיד כך היה. השאלה של מי המופת כאן - של החתן או של רבי הלל. זה לא שאלה גדולה. בכל אופן, זה כאן עוד יותר מדגיש את המלכותיות של קידוש לבנה, שבשביל לגזור על הלבנה - שהיא עצמה מלכות - שתתגלה צריך להיות מלך. מתאים לרבי הלל שלא יקח את הכבוד לעצמו אלא יזכה את החתן, המלך שגוזר שהלבנה תתגלה.

יש עוד כהנה וכהנה - פעם רצו לעשות קובץ סיפורי רבי הלל והגיע לשלושה כרכים (רק הסיפורים, בלי ההסברים...). יש המון מה לספר - הדמות החסידית הכי מפוארת בכל תולדות החסידות - והווארט שמחבר את הכל זה הענין של הצ"צ, שצדיק במעשה אין כמוהו שלוש מאות שנים.

כעת נאמר נקודה אחת מתוך ה"דבר מלכות", שקצת חשוב:

פרשת שבוע מתחילה "והיה עקב תשמעון" - הרבי אומר שב"עקב" שני פירושים מהקצה אל הקצה. רש"י אומר שזה "מצוות קלות שאדם דש בעקבו", ובגלל שזה קל לא שמים לב (כאבק לשה"ר) ולכן דשים בעקב, ואם גם את זה ישמרו יגיעו כל הברכות. האבן עזרא והרמב"ן ושאר המפרשים אומרים

שעקב זה לשון סוף ואחרית ושכר טוב, כמו "בשמרם עקב". "עקב" זה אפילו כמו עולם הבא - מה יהיה בסוף. בקיצור, הנקודה של כל השיחה זה ש"נעוץ סופן בתחילתן". אחרי סיום "היום לעשותם" בואתחנן יש "עקב" - שם יש הכי גבוה והכי נמוך, ללמד שנתב"ס ונסב"ת. הרבי אומר שזה בא לידי ביטוי גם ב"עקב" מלשון "עקבתא דמשיחא" - התקופה שלנו. יש גם כן שני פירושים בכך, מהקצה אל הקצה - שזה הדור הכי נמוך, העקביים של שיעור קומה הכללי של עמ"י, ויש פירוש שני, עוד יותר פשוט, שזה סוף הגלות, שאז מופיע ומתגלה מלך המשיח. לכן זה הסוף של חשך הגלות - "קץ שם לחשך" - שבסופו מופיע האור, מלך המשיח. מחד מדובר על נשמות נמוכות ביותר, בחינת עקביים, ומצד שני בתוך הגילוי הזה יש את הגילוי של מלך המשיח כאשר "קץ שם לחשך", כאשר הגלות באה לסופה. אז גם כן, הרבי אומר שזה אותו ענין של "נעוץ סופן בתחילתן" - שהסוף הטוב, "בשמרם עקב רב" (השכר הרב של קיום המצוות), תלוי גם בזה שאנחנו מתחילים את העבודה מאותם דברים לכאורה קלים שאדם רגיל להסיח דעת מהם ולשכוח אותם, דברים שאדם דש בעקביו, וגם שעוסקים בהרמת הנשמות הכי נמוכות. כתוב שדווקא המשיח, הוא בעצמו, יתעסק עם הנשמות הכי נמוכות - זה בכלל נשמות דורנו, וגם בו צריך לרדת מטה מטה (כמשל המנוף של אדה"ז - שכדי להרים צריך מלמטה ולא מהאמצע, שלא ישבר). הרעיון הזה הוא רעיון של עקב.

אחרי הרעיון הזה, בסוף הדבר מלכות, הרבי מגיע למשהו מאד יפה וחשוב לנו. מאד חשוב שישמעו את זה, במיוחד אנשי חב"ד, כי יש בזה טעות אצל הרבה אנשים. הרבי בסוף הדבר מלכות של השבוע, מתוך כאב, הוא שואל את השאלה - עשינו את כל הפעולות, הסתיימו כל הבירורים, ועדיין משיח לא בא, איך אפשר להסביר את זה? הרבי אומר שהדרך היחידה להסביר למה הגאולה עוד לא באה זה על פי מה שהמשיח אמר לבעל שם טוב שאני אבוא כאשר יפוצו מעינותיך חוצה, ואף על פי שאמרנו וחשבנו שכבר מהתקופה של הרבי הקודם התפרסמה החסידות בכל השפות ויכול להגיע לכל מקום, וקיימנו "יפוצו מעינותיך חוצה", אבל אומר הרבי - וזה הדבר הכי חשוב בדבר מלכות - שכמה שאמרתי עד עכשיו שגם את התנאי הזה כבר סיימנו, כנראה שיש עדיין איזה חוצה שלא הגענו אליו. בשביל מה הרבי אומר זאת? אם הרבי כבר אומר כך - לא ישאיר בכאב לב, הוא רוצה לומר איזה חידוש. הוא רצה מיד להמתיק את זה, ואמר שכך עד כה, אבל זה עתה הודפס לראשונה ספר התניא בכתב ברייל - תורגם להרבה שפות, אבל בברייל לא עשו זאת, ורק בימים האחרונים עשו זאת וזה (הרבי אומר בדרך איחול) ודאי החוצה הכי אחרון, שאפשר להביא את החוצה לאיש עור שיש לו אפשרות ללמוד חסידות. אז צריך לבוא משיח תיכף ומיד ממש. מי שקורא את השיחה הזאת ולוקח אותה ללב, אליבא דנפשיה, יבין שגם היום הרבי צועק למה משיח לא בא. אם הוא אמר את הסיבה אז, אחרי שאמר שנגמר הכל והגענו להכי "חוצה", ועדיין אומר שכנראה יש עדיין איזה חוצה שלא הגענו אליו, אז ברור כשמש שגם היום יאמר אותו דבר. מה שאפשר ללמוד מהשיחה הזאת שהחוצה זה להגיע לאנשים עורים, לאו דווקא בגשמיות - יש דור עור, וכתוב בחסידות שמאד קשה וכמעט בלתי אפשרי להסביר לעור מה זה צבע, ובכל אופן צריכה להיות סגולה בתורת הבעש"ט, תורת החסידות, להסביר גם לעור מלידה מה זה אור וצבע. זה הנקודה הכי הכי חשובה - סיום ה"דבר מלכות" של היום, שעד שלא נגיע לעיוורים של דורנו ונפעל עליהם עם "אותיות בולטות" ברוחניות (הרבי אומר ש"ברייל" זה אותיות בולטות, שאפשר למשמ באצבעות) לא יבוא משיח. יוכל למשש בשכלו, ובסוף גם דברי האלקים החיים של החסידות יפתחו את עין השכל בלבו, ושם "אתה חזי כולא" (כפי שכתוב בזהר שמשה רבינו לא ראה את פני ה' בעיניו הגשמיות, אבל בעין השכל שבלב כן). בעינים הגשמיות גם משה רבינו היה עור, אבל גם את הדבר שאתה עור כלפיו

אפשר לראות בעין השכל שבלב. זו המשימה האחרונה, ואם לא זכינו שמשיח יופיע ממש זה עדיין סימן שיש חוצה שלא הגענו אליו - העצה זה איך להפוך את החסידות לכתב ברייל, בשביל להביא את זה לכל העיוורים של הדור. הרבי סיים שזה כבר קיים, אז אנו צריכים גם לחתום בכך שיכול להיות שזה כבר זה וכבר התקיים. צריך לפקוח את העינים, ורבי אייזיק אומר שכל החסידות זה מרפא לעינים. רבי הלל נסע לרבי בשביל השראה להתפלל, ורבי אייזיק נסע לרבי בשביל לרפא לו את העינים - בעומק, שהרבי ירפא לו את העינים, שיוכל לראות מה קורה לפני הצמצום הראשון (צריך לקרוא את המקום שמסביר זאת, שהרבי יכול לרפא את העינים עד כדי כך שרואים מה קורה לפני הצמצום הראשון). אם יוצאת מזה תפלה מה טוב - אבל לא בשביל זה הוא בא, אלא רק כדי לראות מה קורה שם. שה' יזכה אותנו שנזכה גם לרפואת העינים וגם שנתמסר להביא את המשיח. אצל רבי הלל הנקודה זה התמסרות - מסירות נפש - ה"מעשה הוא העיקר" ולהביא את דבר הוי' לכולם (והרבי מוסיף שבדור שלנו זה אפילו ללא-יהודים, אלא לכל העולם כולו). אז, כשנשלים את הכל, נזכה לביאת משיח צדקנו ו"לא עכבן אפילו כהרף עין".

י"ג אב

המקובל האלוקי הרב נתן שפירא 'מגלה עמוקות'

יום ההילולא - י"ג אב

לא הועילו כל התחנונים של תושבי קרקוב. רב העיר, רבי נתן שפירא, הנודע בשם ספרו 'מגלה עמוקות', החליט לעזוב אותה.

הוא כבר החל לארוז את חפציו, לסדר את ענייניו, ולהכין את עצמו ומשפחתו ליציאה מהעיר. שוב ושוב ניסו תלמידיו לשכנעו שיחזור בו מהחלטתו, אך הוא עמד על דעתו.

הגיע המועד שנקבע לעזיבתו, ואולם אז, במפתיע, הודיע רבי נתן כי שינה את דעתו וכי החליט להישאר בתפקידו ברבנות העיר קרקוב. השמועה נפוצה ברחבי העיר והשמחה הייתה גדולה.

התלמידים תהו לפשר השינוי הפתאומי בתכניותיו של רבם, וביקשוהו להסביר את פשר הדבר. סיפר להם רבי נתן מעשה שהיה.

אחד מתלמידי-החכמים בעיר, ר' פינחס שמו, היה עני מרוד. פרנסת משפחתו הייתה דחוקה מאוד, והוא התאמץ לשרוד על-ידי מכירת כעכים שהיה אופה בעצמו מדי לילה בעמל וביגיעה. בבוקר היה עומד בדוכן בשוק ומוכר את הכעכים.

פעם אחת ראה אותו אחד היהודים העשירים בעיר. הוא בא עימו בדברים והבין עד כמה הוא מתקשה לפרנס את משפחתו, וכיצד הוא טורח בלילות הארוכים באפיית הכעכים. מחשבה מקורית עלתה במוחו.

הוא פנה אליו ואמר: "יש לי הצעה בעבורך. הבה נעשה בינינו הסכם של ישששכר וזבולון. אמור לי, בבקשה: מה הרווח הגדול ביותר שהצלחת להרוויח בשבוע אחד ממכירת הכעכים?".

"חמישה אדומים", השיב ר' פינחס.

"אם כן", אמר לו העשיר, "אני אתן לך שישה אדומים מדי שבוע, ואתה תוכל להיות פנוי לעסוק בתורה בנחת. בתמורה תיתן לי מחצית מזכויות הלימוד שלך".

ר' פינחס שמח מאוד על ההצעה. ההסכם נחתם והשניים לחצו ידיים בסיפוק.

חלפו שלושה חודשים. יום אחד הלך העשיר בשוק ונדהם למראה עיניו: ר' פינחס, שאיתו חתם על הסכם יששכר וזבולון, עומד מאחורי דוכן כעכים ומציע את מרכולתו לעוברים ושבים, כאילו לא נחתם ביניהם ההסכם.

ניגש אליו העשיר ותהה: "כיצד ייתכן שאתה מוכר כעכים בשוק, בשעה שחתמנו על חוזה מפורש שאתה יושב ולומד תורה בלבד, ואני משלם לך מדי שבוע בשבוע יותר ממה שהיית מרוויח ממכירת הכעכים?!".

ר' פינחס השפיל את עיניו. "אני חוזר בי מההסכם", אמר בקול שקט, "אינני יכול להוסיף לקיימו".

תשובתו קוממה את העשיר. "אינך יכול לחזור בך מהסכם חתום ומחייב", אמר בתקיפות. "אינך יכול פתאום להפר הסכם על דעת עצמך. אני דורש ממך לבוא עימי לדין תורה אצל רב העיר".

כשנכנסו השניים לביתו של הרב פתח העשיר וטען בלהט כי החוזה ביניהם נחתם לכל ימי חייו של ר' פינחס, ועתה הוא מפר אותו בלי לקבל את הסכמתו לכך.

רבי נתן הביט בפניו של ר' פינחס ושאל ברוך: "ומה טענתך כנגד דברי התובע?".

פתח ר' פינחס ואמר: "אכן, אמת הדבר שחתמנו על ההסכם, ואולם עתה רצוני לחזור בי".

"מדוע?", שאל הרב.

התחיל ר' פינחס להסביר: "כאשר עסקתי באפיית כעכים בלילות, חיי היו משולבים בתפילה תמידית לקב"ה. בשלב ערבוב החומרים והכנת העיסה התפללתי לקב"ה שמידת כל המרכיבים תהיה מדויקת, שהעיסה תתפח כראוי, ושגם רידוד הבצק יעלה בהצלחה.

"לאחר שהעיסה הייתה תופחת כראוי, הייתי מבקש מהקב"ה שהאפייה תצליח, ושהכעכים ייצאו פריכים וטעימים, שלא יהיו קשים מדי, שלא יישרפו, וגם שלא ייאפו פחות מהמידה הדרושה.

"לאחר שגם האפייה הייתה מסתיימת בהצלחה, הייתי פונה אל בורא העולם ומתפלל שיזמן לי קונים לכעכים שאפיתי ושפרנסתי לא תקופח. בכל פרט ופרט הרגשתי את יד ה', הנענית לתפילותיי ומכוונת אותי. הרגשתי את תלותי הגמורה בקב"ה בכל יום ובכל פעולה ופעולה.

"אבל מיום שאני מקבל מדי שבוע שכר קבוע, נחלשה בי אותה תחושת קרבה לקב"ה. חסרה לי ההרגשה שאני נתון לחסדי שמיים בכל יום מחדש.

"משום כך אני מבקש לחזור בי מן ההסכם", סיים ר' פינחס את דבריו.

פנה ה'מגלה עמוקות' אל תלמידיו ואמר להם בהתרגשות: "בעיר שבה מתקיים דין תורה שכזה, חפץ אני להישאר. ראו על מה באים לדון אצל הרב: מצד אחד יהודי הנכסף לזכות בשכרו של לימוד התורה ומוכן להוציא ממון רב, לפרנס תלמיד-חכם ולחלצו ממצבו הדחוק, כדי להיות שותף בתורתו; ומן הצד השני תלמיד-חכם שמוכן לוותר על יציבות כלכלית ועל משכורת בטוחה לכל החיים, ובלבד לחזור ולחוש את התלות היום-יומית בהשגחת הבורא ולהרגיש את חסדי ה' בכל פרט קטן של חייו. במקום כזה אני רוצה להישאר". (על-פי 'חשוקי חמד')

ברובע היהודי בעיר קראקא היו מסתובבים שומרים בלילות, למנוע גניבות וכל "מרעין בישין". לילה אחד רואים השומרים שני אנשים מאירים באור יקרות חולפים לידם. ולאחר שהם עברו את השומרים פתאום נראה איש שמראהו שחור רץ אחריהם, עצרו אותו השומרים ושאלו אותו מי הוא, והתחנן אליהם שיעזבו אותו, ואמר להם שהוא גחזי, ושני האנשים המאירים הם אליהו ואלישע. והעונש שלו הוא לרדוף כל הזמן אחרי רבו אלישע הנביא, אך לעולם אינו משיגו, והתחנן אליהם שיעזבו אותו. שאלו אותו השומרים, לאן הולכים אליהו ואלישע, ואמר להם גחזי, שהם פנו לביתו של רבי נתן נטע שפירא "המגלה עמוקות".

למחרת פנה אחד השומרים לרבי נתן נטע ושאל אותו האם היו אצלו הלילה אליהו ואלישע הנביאים, וענה לו רבי נתן נטע שהם היו אצלו, והתפלא לשמוע שהם לא היו אצל השומר, שכן היה נראה לו פשוט שאין בכך חידוש.

נטמן בבית הקברות היהודי העתיק בקראקוב, שבו קבורות גם אשתו ובתו. על מצבתו נחרת: "פה נטמן איש קדוש מן הקדמונים, גילה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדיבר עם אליהו פנים אל פנים".

איש מבאי בית ההקדש הקהילתי לעניים של קרקוב לא העיף מבט שני באורח שבא בשערי הבית. הוא לא נראה שונה מעוברי אורח אחרים שפקדו את האכסניה החינמית של הקהילה. מקצתם היו אורחים שעברו בעיר או עניים מקומיים. כולם זכו לאירוח חם בלב פתוח.

אלא שמטרות ביקורו של האורח לא היו שגרתיות. אחרי שהניח את חפציו באחת הפינות שאל לכתובתו של גבאי החברא קדישא.

"מה רצונך?", שאל הגבאי את ההלך, וסקר אותו במבטו.

"רצוני לרכוש חלקת קבר ליד ה'מגלה עמוקות'", הניח האורח פצצה על שולחנו של הגבאי.

"מה אמרת?!", קפץ הגבאי בבהלה. לרגע חשב שלא שמע טוב את הדברים.

האורח חזר על דבריו. הוא מעוניין לקנות לעצמו חלקת קבר סמוך לקברו של הגאון הגדול רבי נתן-נטע שפירא, המכונה 'מגלה עמוקות', על שם ספרו.

הגבאי הביט באורח בתדהמה מהולה בבוז. כיצד מעז ההלך הזה להעלות על דעתו להיטמן לצד רבם הנערץ של יהודי קרקוב, שעל מצבתו נכתב: "פה נטמן איש קדוש מן הקדמונים, גילה עמוקות רזין ומטמונים, הוא שאומרים עליו שדיבר עם אליהו פנים אל פנים"?

"לא בא בחשבון", פטר את האורח, ובליבו הגדיר את הלה כעוד תימהוני שבוודאי נודד בין הקהילות.

"אנא, אני מפציר בך!"... התחנן האורח, ולא אמר נואש גם כאשר הבהיר הגבאי לו חד-משמעית כי כל ניסיונותיו לשווא הם.

"אתן את כל כספי עבור חלקת הקבר הזאת", אמר לפתע האיש.

הגבאי כבר החל לאבד את סבלנותו. "בסדר", רטן, "תן לי אלף זהובים ואמכור לך את חלקת הקבר". הוא היה בטוח כי בכך ייפטר מן הטרדן.

האורח לא השתהה לרגע. הוא פשפש בתיקו, הוציא ממנו ערימת זהובים והחל למנות בנחת. כעבור זמן-מה הונחו אלף זהובים אל מול עיניו הנפערות של הגבאי. "הנה לך", אמר האורח.

האחרון פתח וסגר את פיו חליפות. סכום כזה לא ראה מימיו. הוא הביט בכסף ובהלך, ולבסוף נטל את הנוצה, טבלה בדיו, כתב שטר מכירה והעניק אותו לאורח, שנראה עתה מאושר מאין כמותו.

"מוזר ההלך הזה", מלמל לעצמו הגבאי, כשהסתלק האיש ובידו המסמך החשוב. בליבו תהה אם לא חילל את קדושת ה'מגלה עמוקות' בהשכינו לצידו הלך זר, אך מיד התנחם במחשבה שהאיש נראה צעיר ובריא, ועד שתבוא עתו יעברו מים רבים בנהר.

בבוקר שלמחרת נוצרה התקהלות באכסניית ההקדש. "אורח נפטר", עדכנו הסקרנים זה את זה. הנפטר היה האורח שאך אתמול קנה את חלקת הקבר.

מאחר שלא היו לו קרובים או מכרים מיהרו אנשי החברא קדישא לקבור את הנפטר בחלקת העניים שבירכתי בית העלמין. עם כל הכבוד לשטר המכירה, חשב הגבאי, לא נכון יהיה לכבד את ההתחייבות, מפני כבודו של בעל ה'מגלה עמוקות'.

מצפונו לא ייסר אותו, והוא לא התקשה לעלות על יצועו באותו לילה. אלא ששנתו לא ערבה לו. דמות מוכרת באה אליו בחלום והזמינה אותו לדין תורה. "קניתי את החלקה הסמוכה ל'מגלה עמוקות'. עליך לקבור אותי שם!", הזהירו האיש.

הגבאי התעורר נסער, אך החליט שלא להתרשם מהחלום. אלא שבלילה הבא נשנה החלום, ושולש בשלישי. העניין החל להטריד את הגבאי. "אולי יש דברים בגו", תהה.

בלב כבד פנה אל יורשו של ה'מגלה עמוקות' על כס הרבנות, הלוא הוא רבי יואל איסרליש, המכונה 'הב"ח' - ראשי-התיבות של פירושו 'בית חדש' על ארבעה טורים.

האזין הב"ח לדברי הגבאי בכובד-ראש ושקל את הדברים. יש כאן שטר מכירה חוקי לחלוטין, אך כיצד אפשר לקבור אדם פשוט וזר סמוך לצדיק יסוד עולם?!

בסופו של דבר אמר הב"ח: "אם ראוי הוא האורח להיקבר בסמוך ל'מגלה עמוקות' - אזיי בית-הדין פוסק שיש לו רשות להעביר את עצמו לשם!".

פסק-הדין הזה הותיר את אנשי החברא קדישא נרעשים ונרגשים. לנפטר ניתנת רשות להזיז את קברו שלו. לא היה כדבר הזה!

במתח רב ציפו לבוקר המחרת, ומיד עלו לבית העלמין. כשהגיעו לחלקת הקבר של ה'מגלה עמוקות' הסתמרו אנשי החברא קדישא על מקומם בחלחלה - תלולית עפר חדשה התגבהה סמוך לקברו של הצדיק.

בברכיים כושלות מיהרו לקצה בית העלמין וחפרו בקברו של האורח. פניהם החווירו כסיד כשמצאו אותו ריק.

כעת הבינו כי האורח המוזר לא היה אלא צדיק נסתר. הם מיהרו להקים מצבה חדשה על קברו, והואיל ושם הנפטר נותר בגדר תעלומה כתבו "יגיד עליו רעו".

כעבור שנים היטשטש הכתוב על המצבה, וגבאי החברא קדישא הקימו מצבה חדשה ועליה חרטו:

"ציון לנפש חיה פה מצאנו, ודעת שמה לריק יגענו, יען כי נמצא קבור באשמנים ותמחנה אותותיו מרוב שנים, אכן יגיד עליה רֵעָהּ גאון עוזנו, מגלה עמוקות ומגיה חשכנו, כי רב כבודה בשם תפארת, להישאר בדור דורים למזכרת, גבאי החברא קדישא זאת אל ליבם השיבו, ומצֵבה חדשה על קברו הציבו, תקב"ץ לפ"ק לבריאת ארץ ושמים". (הסיפור נכתב בפנקס החברא קדישא של קרקוב ופורסם בהקדמת הספר 'מגלה עמוקות')

י"ד אב

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא

יום ההילולא - י"ד מנחם אב

הרה"ק רבי צבי הירש זצ"ל נולד בעיר אוהעל בשנת תקס"ח לאביו הגאון רבי אהרן שהיה צדיק נסתר.

בשנת תקע"ו, נפטר אביו רבי אהרון בדמי ימיו, בהותירו את רבינו ילד כבן שמונה שנים, ואת אחיו יתומים בודדים בעולמם. במסירות נפש, הייתה האם

האלמנה, שומרת את אורחתם, דואגת לחינוכם ולהצלחתם בלימודים. עולמה ראתה בחייה, שזכתה לראות בהצלחת כל בניה שהתפרסמו בגדולתם ובצדקתם.

רבו המובהק בנגלה היה הרב הגאון הגדול הנקרא ר' הירשלי חריף זצ"ל בעל 'טיב גיטין', ובכל מקום שמזכירו בספריו מתארו בתור "אדוני מו"ר".

היה תלמידו המובהק של בעל "ישמח משה", וכן הסתופף בצל הרה"ק מוהר"מ מפרעמישלאן זי"ע, הרה"ק מוהר"ש מבעלז זי"ע, הרה"ק ר' אשר מרופשיץ זי"ע ועוד, וכל צדיקי דורו סמכוהו להיות רבי ומנהיג בישראל ובפרט רבו הק' מצאנז זי"ע.

ומבין תלמידיו הכי גדולים והמפורסמים היה הרה"ק ר' ישעיה מקערסטיר זי"ע, שחתם עצמו שהיה "משמש בקודש אצל הרה"ק מליסקא זי"ע".

רבינו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע נתבקש לישיבה של מעלה בי"ד באב שנת תרל"ד בליסקא.

רק כשבוער מותר לצעוק

ידוע כי בליסקא, אצל הרה"ק בעל אך פרי תבואה זיע"א התפללו בקדושה נעימה, ומי שהרעיש בקולות בשעת התפילה היה מוכרח לילך החוצה.

אבל כבוא הרה"ק רבי הירצקא מראצפערט זיע"א פקד לבל יטרידוהו מתפילתו בקולי קולות, ויתפלל כדרכו, כמובא בספר הישר והטוב. ואמר טעמו, כי אצל שאר המתפללים בצעקות, הפנימיות והמחשבות זרות שלהם דוקרים אותו שלא יוכל לסבול, אבל דביקות ותנועות וצעקות של הרה"ק ר' הירצקא הוא כולו קודש לה', מעין דביקות של רבי עקיבא, על כן מקובל מאוד לשומעים. ואמר אז משל על זה אשר פעם אחת הלך לץ אחד בעיר הבירה 'פעסט', וצעק בקול גדול: 'שריפה'. וכששמעו קולו הלכו תיכף מכבי הדליקות בכליהם לכבות את הדליקה, וכשמצאו שלא היה דברים מעולם חפשו את האיש

המשוגע הצועק והביאו אל שופטי העיר, ונגמר דינו על אשר הרעיש את המכבי דליקות על לא דבר. וככלות שבוע אחת היתה באמת שריפה גדולה, וכשראה איש אחד השריפה התחיל לצעוק בקול רעש גדול 'שריפה', ובאו המכבים וכיבו את הדליקה, ואת האיש שצעק עבור המכבים כיבדו במתנות גדולות ובכבוד רב על שהציל את השריפה. ושאל האיש הלץ הנשפט: היתכן כי אותי הסגירו שצעקתי שיש שריפה, ואת האיש הצועק כמוני יכבדו? והשיבו השופטים: אתה צעקת בשקר והאיש היקר הזה שראה באמת אש גדולה - לו היה נאה לצעוק!

וסיים הרה"ק מליסקא על הרה"ק הר' הירצקא: כשבוער - מותר אכן לצעוק.

מי שלא התפלל כראוי ולבו נשבר, אהוב יותר מהמתפאר שהתפלל כראוי

אמר הרה"ק מליסקא בעל 'אך פרי תבואה' זיע"א כי יותר אהוב בעיניו איש שאינו מתפלל כראוי והולך מבית הכנסת או מבית המדרש בשברון רוח ולב נשבר ומצטער על שלא התפלל כראוי, מאיש אשר התפלל כהוגן וכראוי רק יש לו נחת רוח אחר התפלה ואומר בלבו: ברוך השם שהתפללתי כראוי ונכון.

ספיר ויהלום פר' דברים ע"ז מנחם מנדל פומרנץ

זה קרה במונקטש שבהונגריה. הבשורה כי רבי צבי-הירש פרידמן, מייסד חסידות ליסקה, בא לשבות בעיירה, שימחה מאוד את החסידים.

ביום חמישי בא הרבי לעיר, והמון רב ביקש להיכנס אליו. זה אחר זה נכנסו רבנים ובעלי עסקים, מבוגרים וצעירים, הניחו על השולחן פתקים ובהם שמות בני המשפחה וכסף 'פדיון' כנהוג, וקיבלו את עצותיו וברכותיו.

אחד הבאים היה חייט מקומי. "רבי, יש לי בת שבאה בקשרי השידוכים עם בחור ירא שמיים לפני שנתיים. מועד החתונה נדחה שוב ושוב בגלל מחסור בממון לנדוניה. אם לא אצליח לגייס את מלוא הסכום בקרוב, השידוך עלול להתבטל חלילה".

"לכמה כסף אתה זקוק?", שאל רבי צבי-הירש. "מאה ריניש", השיב החייט.

הרבי קם מכיסאו, נטל את המעטפות שנערמו עד כה על שולחנו והחל למיין את הכסף ולספור אותו. "הנה לך מאה ריניש, ולך להכין את חתונת בתך בלב שמח", אמר הרבי והגיש לאיש את הכסף.

כמה מנכבדי העיר תהו למראה המעשה, ואחד מהם העז ושאל את הרבי מנין לו שראוי לנהוג כך.

רבי צבי-הירש הרים את עיניו והביט בדובר. חיוך קל עלה על פניו. "אתה שואל מי לימד אותי? אספר לך סיפור". והרבי התחיל לספר:

כשהייתי אברך צעיר, שימשתי לפרנסתי מלמד של ילדים צעירים, אך פרנסה רבה לא צמחה לי מכך והעוני שרר בביתי. שנה אחת התעורר בי חשק גדול לנסוע לחג השבועות לבעלז, ולעשות את החג בצילו של ה'שר שלום'. כיצד אעשה זאת כשהפרוטה אינה מצויה בכיסי? יצאתי אפוא לדרך ברגל בתקווה שאצליח לעשות את הדרך הארוכה.

אלא שההליכה הממושכת גבתה ממני מחיר כבד. כשהגעתי לעיר לבוב, התנפחו רגליי וסבלתי מכאבים נוראים. נכנסתי לבית הכנסת ושקעתי בלימוד, שהביא לי מנוחה קלה מתלאות הדרך. ופתאום שמעתי קול המולה מבחוץ. התברר לי שזו שיירת עגלות, שנשאה קבוצת חסידים גדולה ממונקטש אל העיר בעלז.

ביקשתי להצטרף לחבורת החסידים, אך מארגן הנסיעה השיב לי שהנסיעה תעלה שישים גרייצר. "אין לי פרוטה אחת", התחננתי אליו. הראיתי לו את רגליי הנפוחות וסיפרתי על היותי עני מרוד. לצערי, כל תחנוניי היו לשווא.

"שמע לעצתי", אמר לי המארגן. "נותרו עוד שעתיים עד שנמשיך בנסיעה. צא אל בתי העיר ואסוף נדבות עד שיתקבץ בידך הסכום הדרוש, ואז תוכל להצטרף אלינו לנסיעה".

אף-על-פי שמעולם לא עשיתי כן, הרי מרוב תשוקתי להסתופף בצילו של הרבי בחג, נאלצתי לעשות כעצתו.

"סחורה או כסף?", שאל אותי הסוחר הראשון שפניתי אליו. מנהג יהודי המקום היה להציע לקבצנים שצבאו על פתחם שתי אפשרויות: כסף או סחורה, שאותה ייקחו לשוק וינסו את מזלם לעשות עסקים ולהרוויח ממון ולעלות על דרך המלך.

חשבתי לתומי שמוטב לבקש סחורה. קיבלתי מהסוחר חתיכת פח. בחנות הבאה קיבלתי כפתור יפה. בשלישית חוט תפירה ארוך. מהר מאוד הבנתי שסכום הכסף הדרוש לי מתרחק והולך ממני.

"כסף או סחורה?", נשאלתי גם בחנות הרביעית. הפעם כבר לא יכולתי להשיב. זרם דמעות חמות פרץ מעיניי. בעל החנות נבהל ושאל מה אירע. סיפרתי לו את כל התלאות שעברתי. האיש היה יהודי בעל לב חם. הוא ניגש לקופה וספר שישים גרייצר טבין ותקילין. "קח וסע לשלום", אמר לי ברוחב לב.

"לאחר שקיבלתי את התרומה הגדולה מאותו יהודי", המשיך רבי צבי-הירש בסיפורו, "קיבלתי עליי שאם יום אחד יופיע לפניי עני שזקוק לסכום כסף ויהיה ביכולתי לעזור לו, אעניק לו את מלוא הסכום, ולעולם לא אשלח אותו לקבץ פרוטה לפרוטה.

"ובאשר לשאלתך", פנה רבי צבי-הירש אל היהודי הנכבד, "ממי למדתי את הדרך הזאת - למדתי אותה ממך... אתה היית מארגן הנסיעה לבעלז, ואתה הוא שדרשת ממני לספק לך את מלוא הסכום. נראה שאינך זוכר אותי, אבל אני זוכר היטב את פניך".

היהודי נבהל ופניו הסמיקו מבושה. הוא נזכר בכל אשר אירע, וביקש מרבי צבי-הירש סליחה ומחילה על הביזיונות שגרם לו. (על-פי 'סיפורים נפלאים')

מרת בלומה נרדמה באפיסת כוחות על הספה. זה שעות מספר שניצבה ליד מיטת בתה הכורעת לילד, מנסים בכה ומתאמצים בכה, אך הוולד מסרב לצאת. עמדה בלומה ליד בתה ושירתה אותה בכל כוחה למען הקל מעליה לפחות במקצת את צער הלידה.

כעת, שעת לילה מאוחרת, היא פשוט נשמטה אל הספה ונרדמה. בחלומה הופיעה אשה אצילית: "הלא רצונך שתלד בתך למזל טוב", אמרה לה האשה שתואר פניה היה שמימי. "גשי נא לבית המדרש, שם יושב בני שהוא צדיק נשגב ולומד ברעב ובחוסר כל. הביאי נא לו "צֶענֶערְל" (מטבע מסוים שהיה בזמנם) ולבתך תבוא הישועה ותלד בנקל".

בלומה התעוררה בחיפזון, החלום היה כה מוחשי. שניות ספורות התלבטה, לבסוף סידרה את בגדיה עמם נרדמה והחליטה לגשת לבית המדרש לראות האם יושב שם בשעה כזו תלמיד חכם. אם כן, אות הוא שהחלום אמיתי והיא תעניק לו את המטבע.

בהיכנסה לבית המדרש ראתה את הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא, בעל "אך פרי תבואה" (יד באב יום פטירתו) שנדד באותה תקופה ממקום למקום ואיש לא הכירו כרבי קדוש. היא ניגשה לפניו, סיפרה את חלומה והניחה לפניו את המטבע בציפייה. הרה"ק מליסקא העניק לה ברכה ללידה קלה לבתה. ואכן כך היה. בשובה לביתה גילתה שנולד כבר ולד בריא ושלם.

לימים, כאשר סיפר הרה"ק מליסקא את הסיפור לשומעי לקחו, נענה להם: "ראו נא איזו אם מסורה יש לי, הטריחה את עצמה מן השמים ופעלה אצל בני האדם שיבואו להחיותני. אולם אם כבר טרחה לרדת מן העולם העליון לכאן, מדוע ביקשה רק "צענערל", ולא ביקשה מטבע הגון וחשוב יותר?"... שאל, ותירץ: "אלא על כרחך שכל דבר קצוב ומדוד מן השמים. בשמים החליטו שמגיע לי רק מטבע קטן זה"...

שוב היה מעשה עם רבי צבי הירש מליסקא שיצא מביתו למסע אצל צדיקים. אחד מהחסידים שהכירו התחנן לפניו שייקח אותו עמו בנסיעתו. בר דעת היה חסיד זה והבין שבנסיעה עם רבי צבי - שאינו איש פשוט כפי שחשבו כולם טרם שנתמנה לאדמו"ר - יוכל לראות הרבה וללמוד.

רבי צבי הסכים. בתנאי אחד: "אני נוסע (נסיעה שארכה מספר שבועות) באופן כזה שאינני מבקש משום אדם מזון ומשקה. רק כאשר יציעו לנו מעצמם להתארח אצלם - אז נאכל ונשתה. אם אתה מוכן לבוא עמי, הרי שאתה מקבל על עצמך גם כן להתנהג כך ולא לבקש משום אדם צדקה".

החסיד הסכים. בהיותם בדרך, הייתה פעם שכבר עברו עליהם שלושה ימים ולילות ללא מזון ומשקה, אך נאמן לתנאי, לא ביקש החסיד מאומה מאיש. לפתע באחד הלילות בעוד שהם משרכים רגליהם בחולשה, קרא לעברם מישהו: "עצרו, עצרו!"

היהודי רץ בחושך לכיוונם והזמין אותם לביתו לסעוד אצלו ולישון אצלו. כאשר הגיעו לבית הכין להם האיש ארוחה הגונה ומכובדת והם תמהו מדוע הוא טורח בשבילם כל כך. הוא לא אמור לדעת שרבי צבי הינו צדיק גדול.

היהודי חיכה שיסיימו לאכול וסיפר להם כך: "אני צאצא לבעל הש"ך (ש'פתי כ'הן, רבי שבתי הכהן), מקודם הגיע אלי הש"ך בחלום ואמר לי שיש יהודי מהונגריה שהינו תלמיד חכם גדול ולומד תורה לשמה שעובר על יד ביתי והוא רעב מאוד. לכן באתי להזמין אתכם לסעוד עמי"...

ט"ו אב

המקובל האלוקי רבי עמרם בן אפרים דיוואן

יום ההילולא - ט"ו אב

רבי עמרם בן אפרים דיוואן (ה'ת"ק-ה'תקמ"ב, 1740-1782), המכונה גם **'רבנו העד"ן הקדוש'**, היה תלמיד חכם ומקובל יליד ירושלים, שנשלח למרוקו כשד"ר למען קהילת חברון, ונודע כפועל ישועות.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'ת"ק (1740) לערך, בעיר הקודש ירושלים, לאביו רבי אפרים (בן רבי עמרם) דיוואן. שם משפחת רבנו הוא על שם כפר 'דיוואן' הסמוך לעיר טנג'יר שבמרוקו, שמשם הגיעו אבות המשפחה.

קדוש מרחם היה רבנו, וכל ילדותו היתה בצילם של חכמי גאוני ירושלים, מהם ינק תורה ויראה. במסירות גדולה והתמדה עצומה קנה רבנו את קניניי תורת הנגלה, עד שנעשה למעיין המתגבר.

משגדל, הצטרף ללומדים בישיבת המקובלים בירושלים, ולמד מהם את רזי תורת הנסתר. בהמשך הצטרף לישיבת 'נווה שלום', מיסודו של דודו הגאון רבי יהודה דיוואן.

בשנות העשרים לחייו, עבר רבנו לגור בעיר חברון. גם שם עשה רבנו חיל בלימודיו, נתמנה לדיין, ונודע כאחר מגדולי חכמי העיר, על אף גילו הצעיר.

בתקופת שהותו בחברון התיידד במיוחד עם הגאון רבי חיים רחמים באג'יו, ראש ישיבת 'חסד לאברהם' בחברון, ועם הגאון רבי אברהם גידיליא, מחבר ספר 'ברית אברהם' על הילקוט שמעוני.

שליחות ראשונה למרוקו

בשנת ה'תקכ"ג (1763), נבחר על ידי חכמי העיר, לצאת כשד"ר (שלוחא דרבנן) מטעמם לארצות צפון אפריקה, כדי לאסוף כסף עבור הוצאות הקהילה ומעות צדקה לעניי העיר.

מצבה הכלכלי של קהילת היהודים בעיר, היה קשה מנשוא, מלבד המיסים והחובות הגדולים, שהשלטונות היו נוגשים בהם ללא רחם. הם תלו את תקוותם ברבנו, שברוב חכמתו, גדולתו וקדושתו, ייטיב לייצגם בפני יהודי התפוצות, ויפתח את ליבם למען חיזוק הישוב היהודי בחברון.

חכמי העיר הפקידו בידו כתב שליחות מטעמם, עליו חתמו גדולי הרבנים, ובו כתבו עליו תארים מופלגים. רבנו קיבל על עצמו את המשימה שהוטלה עליו, למרות הסכנות וטלטולי הדרך המפרכים.

בהגיעו למרוקו, התיישב בכפר אסז'ן ופתח בה ישיבה לתלמידים.

לאחר כשנתיים בגולה, בהן פעל רבות והצליח מאד במשימתו, חזר רבנו לחברון.

שליחות שנייה למרוקו

בשנת ה'תקל"ג (1773), התבקש רבנו לצאת בשנית כשד"ר למרוקו. מסופר שהסיבה האמיתית ליציאתו מן הארץ, היתה כדי לברוח מהשלטונות שהפקירו את דמו, כעונש על שנתפס מחמת שנכנס להתפלל במערת המכפלה, יחד עם בנו שנזקק לרפואה.

הפעם הגיע רבנו לעיר 'מקנס', והתארח אצל ידידו הגאון רבי זכרי משאש. רבנו התיידד עמוקות עם חכמי מקנס, ומדי יום היה נושא ונותן עימם בתורה ובהלכה.

כשבע שנים שהה רבנו במקנס. על אף רצונו העז לחזור לארץ הקודש, הדבר נמנע ממנו עקב מלחמות שהיו באזור, וסכנת מוות ריחפה לכל ההולך בדרכים. גם מצב בריאותו שלו ושל בנו, מנעו ממנו לצאת לדרך.

בשנת ה'תקמ"ב (1782), התאפשר לרבנו לצאת לדרך יחד עם בנו, בחזרה לארץ ישראל. בדרכו חזרה, בא לעיר 'פאס', והתעכב שם כשנה, עד שיצא לדרך לכיוון נמל 'טנג'יר'.

למרבה הצער, בהיותו בדרכו, סמוך לכפר 'וזאן', חלה רבנו במחלה קשה, עד שנסתלק לבית עולמו.

צאצאיו

בנו **רבי חיים** - היה ידוע חולי כל ימיו, ורבנו טיפל בו בעצמו במסירות. נלווה אל רבנו בשליחותו במרוקו והמשיך את דרכו כשד"ר לאחר פטירתו. נפטר ביישוב וירגאן שבמרוקו.

פטירתו

רבנו נפטר בהיותו כבן ארבעים ושתיים בלבד, ביום ט"ו באב שנת ה'תקמ"ב (1782), בדרכו לארץ ישראל, וגופו הקדוש נטמן בכפר 'ווזאן' שבמרוקו.

תאריך ההילולה הידוע הוא ט"ו באב, וכפי שאף נחקק על מצבתו, אולם יש הגורסים שיום הפטירה האמיתי הוא ט' באב, אלא שכשבאו לקבוע את יום שמחת ההילולא, הוכרחו לציינו ביום אחר, ועל כן בחרו ביום ט"ו באב שהוא יום שמחה בפני עצמו, וגם יום השבעה לפטירת רבנו.

על מצבתו נכתב, 'זאת מצבת קבורת החכם השלם והכולל, זרע קודש, המלומד בנסים, המקובל האלוקי, מורינו ורבינו עטרת ראשינו, מעוד ומגדול, סבא דמשפטים'.

זכותו תגן עלינו, אמן.

הסיפור: מסופר שלפני פטירתו, תקע רבי עמרם את מקל ההליכה שלו באדמה וביקש שכאשר ייפטר, ייקברו אותו באותו מקום בדיוק.

הנס: זמן קצר לאחר קבורתו, המקל היבש היכה שורשים והפך לעץ זית עבות וירוק. העץ הפך לסימן ההיכר של הציון הקדוש, ולאורך הדורות נהגו המבקרים להדליק תחתיו אלפי נרות מבלי שהעץ יישרף או ייפגע.

בתקופת השלטון הצרפתי במרוקו, אחד המושלים הצבאיים הצרפתים באזור וואזן לא ראה בעין יפה את ההתקהלויות ההמוניות והדלקת נרות השעווה הרבים סביב הציון, מחשש לשריפות.

הסיפור: המושל הורה לחייליו לפנות את השטח, לקחת את השמן והנרות ולשפוך עליהם מים כדי לכבות את האש.

הנס: החיילים שפכו כמויות אדירות של מים על מקום הדלקת הנרות, אך האש לא רק שלא נכבתה, אלא התגברה ופרצה בלהבה גדולה עוד יותר. המושל הצרפתי, שנבהל מהמראה העל-טבעי, הבין שמדובר באיש אלוקים, ביקש סליחה מהקהילה היהודית ואף תרם כסף לתחזוקת המקום.

סיפור מפורסם נוסף עוסק בילד קטן שהיה משותק ברגליו ולא יכול היה ללכת כלל.

הסיפור: הוריו של הילד, שהיו מיואשים ממצבו, הביאו אותו אל הילולת הצדיק בוואזן בט"ו באב. הם הניחו את הילד סמוך לעץ הזית של הציון והלכו להתפלל ולבכות בדמעות שליש.

הנס: בזמן שההמונים שרו ורקדו לכבוד הצדיק, הילד הרגיש פתאום זרם חם ברגליו. הוא קם על רגליו והחל ללכת ולרקוד בין האנשים. הנס חולל סערה גדולה והעצים עוד יותר את אמונת ההמונים בכוחו של הצדיק לפעול ישועות לבריאות וחולים.

הצדיק נודע במיוחד ככתובת לתפילות עבור נשים שלא הצליחו להביא ילדים.

הסיפור: בספר "מעשי הצדיקים" מובא סיפורו של רבי יצחק סוסאן, שהיה רב העיר סלאי במרוקו. הוא ואשתו היו חשוכי ילדים במשך שנים רבות.

הנס: רבי יצחק נסע לקברו של רבי עמרם בן דיוואן, בכה והתפלל שם מעומק הלב. באותה שנה נפקדה אשתו ונולד להם בן - רבי אברהם סוסאן, שגדל להיות תלמיד חכם עצום ומי שתיעד לימים את סיפורי המופתים של הצדיק.

השבועה של קולונל לוקאס

סרן (ולאחר מכן קולונל) בצבא הצרפתי שחלה במחלה קשה ורופאיו הרימו ידיים, שמע מהתושבים היהודים על הסגולות הרבות של הקבר. הוא נשבע שאם יתרפא בזכות הצדיק, הוא יבנה גדר מגן וחומה סביב מתחם הקבר בוואזן. הוא החלים לחלוטין כנגד כל הסיכויים, וקיים את הבטחתו - החומה ההיסטורית שהגנה על האתר נבנתה הודות לאותו קצין.

ט"ז אב

חכם הגאון רבי משה פארדו בעל צדק ומשפט

יום ההילולא - ט"ז מנחם אב

חכם משה פארדו נולד לאביו חכם דוד רפאל בשנת תק"ע בירושלים. נפטר ט"ז אב תרמ"ח.

הוא למד בישיבת 'חסד לאברהם' ובישיבת 'בניין שלמה' יחד עם חברו הראשון לציון, חכם הגאון יעקב שאול אלישר.

בשנת תרכ"ז חכם משה פארדו התמנה לאב בית דין עדת הספרדים.

בשנת תר"ל יצא חכם משה פארדו לשליחות לצפון אפריקה מטעם כוללות הספרדים. בדרכו חזרה ארצה עבר דרך אלכסנדריה, וקיבל על עצמו את תפקיד רב העיר, במקום חכם נתן עמרם, שנפטר באותה תקופה. הוא שימש בתפקיד זה שבע-עשרה שנה, ובחיבוריו הוא מביע געגועים לירושלים, עיר הולדתו.

חכם משה פארדו נתבקש לישיבה של מעלה ביום ט"ז אב תרמ"ח ונקבר באלכסנדריה.

חיבוריו של חכם משה פארדו הם חיבורים הלכתיים: 'צדק ומשפט', 'הוראה דבית דין' ושו"ת בשם 'שמו משה'.

משיב שאין כח בידי הציבור למונעו להתפלל בביתו, שנותן חלקו

ראובן תושב עיר אחת, ומנהגו להתפלל בביתו בשבתות ובמועדי ה' ובמניין ובספר תורה. וראובן הנזכר, עם כל זה שהוא מתפלל בביתו, הוא מתנהג עם כל בני העיר, לתת מנת חלקו בכל הוצאות העיר, כמו שוחט ומלמדי תינוקות וכיוצא מאלו.

והן היום נצבו כמו נד כמה יחידים מהעיר, למונעו להתפלל בביתו, שכפי הדין חייב להתפלל בבית הכנסת הקבוע. וראובן משיב שהרבה מצוות הוא עושה להתפלל בביתו, וכיוון שהוא נותן להם חלקו בכל הוצאות העיר, אין להם למנוע אותו, וגם המתפללים בביתו גם כן הם נותנים חלקם להוצאת העיר, ומה שנמנעים לבוא לבית הכנסת הוא מפני שידעו בבירור שיצא מחלוקת וקנאה ושנאה, וזאת הסיבה שנמנעו עצמם לבוא לבית הכנסת להתפלל....

זכינו לדין בפשיטות, שאין כח ביד המערערים כנגד ראובן שלא יתפלל בביתו ובחומותיו כי הדן דין אמת הן פוטר אותו, שהלכה כמותו בשפי, ואין מוחה בידו וביד המתפללים בביתו כלל....

והנני יוסיף כי גם פה, עיר הקודש ירושלים, תיבנה ותיכונן, כמה יחידים מקהילת קודש אחד, הולכים לבית כנסת אחרת ואין מוחה בזה, הא ודאי כי כך נהגו מימי קדם. שמו משה, אורח חיים, סימן א', דף א' עמ' א'- דף ב' עמ' ב'

י"ז אב

הגאון רבי שמשון ווערטהיימער השר מווינא

יום ההילולא - י"ז מנחם אב

הגאון רבי שמשון נולד בווארמס שבאשכנז בי"ד אד"א שנת תי"ח לאביו הג"ר יוסף יוסל ווערטהיימער, שהיה גדול בתורה ומפרנסי הקהילה דשם. חסה בצל התורה - בישיבת ווארמס ופראנקפורט. נפטר י"ז אב תפ"ה.

בהגיעו לפרקו נשא את בת הג"ר יצחק ברילינס אב"ד מאנהיים. בשנת תמ"ד, נענה לקריאת ש"ב רבי שמואל אופנהיים - סוכן בית קיסר אוסטריא ליאפאלד הראשון - ועבר לדור בווינא, כשרבי שמואל ממנהו לנהל את עסקיו המסועפים. ההצלחה האירה לו פנים, עד הגיעו לפני כס הקיסר, שנתרשם ממנו מאוד, מיושרו ונאמנותו, וראה כי את כל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויט אליו חסד עד שלימים הפקיד אותו על כל אוצר בית המלכות. בתפקיד זה נשא - משך כט"ו שנים - תחת מלכותם של קיסרי אוסטריא.

במשך אותה תקופה, נתעלה גם בתורה וביראה הלוך וגדל, עד שתורה וגדולה נתאחדו על שולחנו. רבי שמשון ראה במשרתו זו שליחות לטובת אחיו בני ישראל, והרבה להשתדל עבורם כפי שידוע, בהשיגו להם זכויות היתר לגור בווינא, והציל קהילת ראטענבערג מגירוש, ועוד רבות כיוצא באלו.

רבינו שמשון נסתלק לבית עולמו ביום י"ז מנחם אב שנת תפ"ה בהיותו בן ס"ז שנים.

הרכוש האמיתי

סיפר הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א: כשנתמנה השר מווינא, הגאון רבי שמשון וורטהיימר זצ"ל, להיות שר האוצר בבית המלך, לא יכלו שרי המלך וסריסיו לסבול את הדבר מחמת רוב קנאתם בו, והלשינו עליו לפני המלך שהוא פושט ידו בגנזי המלך וגונב כסף מאוצרותיו. אחרי שהשרים הרבו לדבר זאת בפני המלך נכנסו הדברים באזניו, ושלח אחריו וצוהו שיגיד לו במדויק את סכום עשרו ורכושו. רבי שמשון ביקש את המלך שיתן לו זמן בכדי שיוכל לילך לביתו לעשות חשבון מפורט מכל מה שיש לו, והסכים המלך. כשהגיע לביתו פתח את הפנקס בו היה רשום סכומי הצדקה שנתן וערך חשבון מסודר מכל מה שפיזר ונתן לאביונים, והביא את החשבון הזה אל המלך. המלך אשר ידע שנכסיו של רבי שמשון שוים הרבה יותר מסכום זה נתמלא כעס עליו וחמתו בערה בו על שהעז פניו לכפור ולשקר בפני המלך, וגזר אומר שיתנו אותו בכלא על חטאו אשר עשה, וכל ממונו ורכושו יוחרם לבית המלך.

אחרי תקופה קצרה בא המלך לבקרו בבית האסורים ושאל אותו בתמהון: הלא איש חכם ונבון אתה ולמה זה עשית דבר טיפשות כזה להגיד לי רק חלק קטן מכל אשר יש לך? הרי דבר ידוע ומפורסם הוא שיש לך כפלי כפלים ממה שאמרת!

השיב לו רבי שמשון: אדוני המלך, הנה לא שקרתי ולא אמרתי שום דבר שלא כהוגן, כי כל העשירות שהמלך יודע שיש לי זה אינו שלי באמת, והרי ראיה שבפתע פתאום ניטל ממוני ורכושי ונשארתי בעירום ובחוסר כל, אמנם הסכום שהגדתי אל המלך הוא מה שפיזרתי לצדקה וזהו שלי באמת, כי בממון הזה אין יד אדם שולטת בו ועושר כזה שמור לבעליו, וגם המלך בעצמו אינו יכול לקחתו ממני ויהי מעשה הצדקה שלם.

ויהי כשמוע המלך את דברי ר' שמשון הנאמרים בהשכל ובדעת הוטבו בעיניו ויצו לשחרר אותו מבית האסורים וישא משאת מאת פניו כסף וזהב לרוב. ספיר ויהלום פר' ראה פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

י"ט אב

רבי יעקב כולי

יום ההילולא - י"ט אב

רבי יעקב כולי (ה'תמ"ט-ה'תצ"ב, 1689-1732) היה תלמיד חכם יליד ירושלים שהתגורר בצפת, ולימים עבר לתורכיה ונתמנה בה לדיין. חיבר וערך ספרים רבים, ונודע במיוחד בספרו ה'**מעם לועז**'.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תמ"ט (1689) או הת"נ (1690), בעיר הקודש ירושלים, לאביו רבי מכיר.

את שנות ילדותו, בילה בירושלים עיר הקודש, אשר באותם ימים היתה גדושה בענקי רוח וגדולי תורה. במחיצתם ובמחיצת אביו, שאב רבנו מלא חפניים תורה, יראה, דרכי עבודת ה', ומידות טובות. עוד בהיותו ילד רך, הורגל במידת ההסתפקות, ובמשך כל ימיו נהג במיעוט אכילה ומיעוט שינה.

רבנו גם הספיק בקטנותו לדבוק בזקנו מצד אמו, הלא הוא רבנו הראשון לציון משה בן חביב, המכונה 'מהר"ם בן חביב'. בשנים המעטות ששהה רבנו בקרבתו, זכה לספוג ולינוק ממנו חכמה ודעת, וקשר נפשי עמוק ומיוחד שרר ביניהם. רבנו העריץ מאוד את זקנו המהר"ם בן חביב, ולימים טרח רבנו הרבה בסידור והוצאת כתביו לאור עולם.

תחנות חייו

בהיותו כבן עשר, נפטרה אמו על פניו. ומספר חודשים לאחר מכן, עבר להתגורר עם אביו בעיר צפת.

בצפת, המשיך רבנו לשקוד על תלמודו, למרות צערו הגדול על פטירת אמו. הוא ישב יומם ולילה, בפרישות מתענוגות העולם, ועסק בתורה בהתמדה. כך הגיע עוד בצעירותו למעלות רמות ונשגבות בתורה ובקדושה.

לאחר שנים ספורות החל לעסוק בהעתקה וסידור כתב היד של זקנו מהר"ם בן חביב, כהכנה להדפסתם. חידושיו של זקנו עסקו גם בהלכות חמורות עגונות וגיטין, ורבנו שמילא כרסו בכל מקצועות התורה, ערך וסידר את הכתבים ביד אומן, דבר דבור על אופניו. בעודו בצפת החל גם לחבר את ספרו הגדול 'מעם לועז'.

בשנת ה'תע"ד (1714), נסע רבנו לאיסטנבול שבתורכיה, שם היו מצויים בתי דפוס, כדי להדפיס את כתביו של זקנו. באיסטנבול התיידד עם הגאון רבי חיים אלפנדארי זצ"ל, שעזר בידו וסייע לו בהבאת הכתבים לדפוס.

בשנת ה'תפ"ז (1727), הוציא לאור את ספרו של זקנו 'שמות בארץ', המחולק לשלשה ספרים, 'יום תרועה' על מסכת ראש השנה, 'תוספת יום הכיפורים' על מסכת יומא, 'כפות תמרים' על מסכת סוכה. בנוסף הביא רבנו לדפוס גם את הספר הגדול 'גט פשוט', ובו ביאור מקיף על שלחן ערוך 'אבן העזר' הלכות גיטין. ספר נוסף מספרי זקנו שרבנו ערך והדפיס הוא ספר 'עזרת נשים', העוסק בדיני עגונות וגיטין. בסוף הספר ישנם שתי תשובות מאת רבנו אחת עוסקת בדיני עגונה ואחת בענייני חושן משפט. ספריו של זקנו המהר"ם בן חביב, משמשים כספרי יסוד בהלכה בפרט בענייני גיטין ועגונות, ובזכותו של רבנו זכינו לאורם.

באיסטנבול הכיר רבנו את מורו ורבו לעתיד, הגאון רבי יהודה רוזאניס, בעל ה'משנה למלך' על הרמב"ם. רבנו דבק בו והפך לתלמידו המובהק. גם הגאון רבי יהודה הכיר בערכו של בנו, קרבו ואהבו כבנו, ומינה אותו לדיין בבית דינו.

לאחר פטירת רבו, נמסרו חידושיו וכתביו בידיו של רבנו, כדי לעורכם ולסדרם לדפוס. שלש שנים תמימות עסק רבנו ללא לאות, בהכנת כתבי רבו לדפוס. החיבור הראשון הוא ספר '**משנה למלך**' חיבור ענק ומקיף הכולל חידושים וביאורים על כל ספרי משנה תורה להרמב"ם. רבנו עבר על כל הספר, הגיה וחידש בדבריו, ושיבץ את הערותיו שנדפסו יחד עם הספר. הספר השני שערך רבנו, הוא ספר '**פרשת דרכים**' דרושים ומאמרים על התורה.

רבנו היה עטו 'עט סופר מהיר' ובמקביל לעריכת ספרי זקנו ורבו, עסק רבנו בהמשך חיבור ספרו הגדול 'מעם לועז' והבאתו לדפוס. רבנו בחר להוציאו תחילה בשפת ה'לאדינו' המדוברת, כדי לזכות גם את פשוטי העם בלימוד התורה וקיום המצוות. בחזונו של רבנו היה להשלים את כל הסדרה על התורה והנ"ך, אולם לא הספיק רבנו למלא את חפצו, ואחר שהוציא לאור חמשה כרכים על חומשים בראשית ושמות, נפטר לבית עולמו. מתוך חיבורו של רבנו ניכרת גאונותו ובקיאותו הרבה בש"ס, מדרשי חז"ל, וספרי הלכה.

ספריו

חיבורו הגדול של רבנו הוא הספר '**מעם לועז**'. מבנה הספר מסודר לפי פרשיות התורה כשבכל פרשה מביא רבנו ליקוט ממרחבי הש"ס ומדרשי חז"ל הרבים, ערוך ומשולב על סדר הפסוקים. בדיוק ובתמציתיות מצליח רבנו לשלב את המדרשים יחד, ולהסביר את מהלך ופירוש הפסוקים לפי כל שיטה ושיטה כשישנה מחלוקת. בהקדמת הספר מביא רבנו רשימה של קרוב למאה ספרים, מהם ליקט את הפירושים ושיבץ כל אחד במקומו בחכמה יתירה.

בכל פרשה מוסיף רבנו גם הלכות והליכות לפי העניין, בפרט בהלכות שבין אדם לחבירו, וכן מנהגים יקרים שראה רבנו בקהילות ישראל. ההלכות מיוסדות בעיקר על פסקי מרן השלחן ערוך, וספר 'כנסת הגדולה' לרבי חיים בנבנשתי, שהיה גדול המורים, ונחשב למרא דאתרא באיסטנבול.

מטרת רבנו בספר זה, לקרב את העם שבשדות לתורה ולשמירת המצוות, מאחר שלרוב הגזירות והמצוקות שעברו על הקהילה בצפת ובארץ ישראל בכלל, הן מהצקות השלטונות הגויים, והן ממעשי פוגרום וביזה שסבלו משכניהם הישמעאלים, ומצוקת הפרנסה והעניות שבאה בעקבות זה, גרם לדלדול לימוד התורה ושמירת המצוות בקרב רבים.

רבנו שאף להחזיר עטרה ליושנה, על ידי ספר זה הערוך וכתוב בשפה השווה לכל נפש, ובלול ממדרשים ואגדות והלכות מעשיות, כדי לחבר אותם ללימוד התורה. למרות שגנון ספר כזה היה חידוש בזמנו, ואף על פי שרבנו בגאונותו,יכול היה לחבר חיבורים עמוקים בגמרא והלכה לתלמידי חכמים, עם זאת לא חס על כבודו, וראה את רצון ה' לנגד עיניו. זו גם הסיבה שרבנו בחר לכתוב את ספרו בשפת ה'לאדינו' שיובן גם לפשוטי העם.

ברבות השנים תורגם הספר ללשון הקודש על ידי החכם רבי שמואל ירושלמי. וכן תורגם הספר לערבית ולשפות נוספות. משאלתו של רבנו נתגשמה, וספרו נפוץ מאוד בהרבה מקהילות ישראל עד ימינו, ורבים הוגים בו, באהבה ובחיבה.

בראש הספר, מתנוססת הסכמת הגאון רבי חיים פלאג'י, ובה משבח את החיבור ואת רבנו, וכותב עליו 'מעשה ידי אומן, מידי אביר יעקב, איש אחד מן הרמתיים, מעלת הרב המובהק, מאיר כברק'. גם בן דורו רבנו החיד"א כותב על רבנו, 'והכרתי תוקף פעולת צדיק מהר"י כולי ז"ל הפלא ופלא, כי היה סופר מהיר ובקי בש"ס ובפוסקים ומפרשים, וכנראה בספר 'מעם לועז' אשר חיבר לזכות את הרבים, אשריו ואשרי חלקו'.

המתבונן בספריו של רבנו, יעמוד נפעם מגודל בקיאותו בש"ס ופוסקים מדרשים ופרשנים הפלא ופלא. בהקדמתו מציין רבנו את הנדיב חכם יהודה מזרחי, שנתן לכסף מוצא ובעזרתו יצא הספר לאור.

רבנו הספיק לחבר בחייו חמשה כרכים על חומשים בראשית ושמות. את המשך הסדרה על התורה המשיכו הדיין הגאון רבי יצחק מאגריסו, והחכם רבי יצחק ארגואיטי, שניהם מגדולי חכמי איסטנבול. בדורות הבאים יצאו לאור חלקים נוספים על הנ"ך (נביאים וכתובים), שנתחברו על ידי חכמים אחרים מחכמי איטליה ותורכיה, שהלכו בדרכו של רבנו.

חיבור נוסף שחיבר רבנו הוא ספר '**משנה כסף**' על הרמב"ם ספר המדע והלכות תלמוד תורה, שנשאר בכתב יד במשך שנים רבות, ונדפס בימינו. בנוסף חיבר קונטרס '**סימנים דאורייתא**' על איסורי תורה ואיסורי דרבנן, שעדיין לא זכינו לאורו.

פטירתו

כל ימיו היה רבנו מורגל בתעניות וסיגופים, ומשך כל חייו היה מקשה אחת של קדושה ופרישות. מנהגים אלו נתנו את אותותיהם על גופו הקדוש, שהיה מדוכא ביסורים.

למרות הכל, מעשיו ופרישותו היו בהצנע גמור, ופעם שהיה לקראת סיום תענית של שלשה ימים רצופים, וטעם מעט משקה חם, כדי שלא יתגלה שהוא שרוי בתענית.

ביום י"ט במנחם אב ה'תצ"ב (1732), בהיותו כבן ארבעים ושלוש שנים בלבד, נסתלק לגנזי מרומים. זכותו תגן עלינו, אמן.

הרה"ק שמעון שלום קאליש זי"ע האדמו"ר מאמשינאוו

יום ההילולא - י"ט מנחם אב

הרה"ק רבי שמעון שלום נולד באמשינאוו בשנת תרמ"ג לאביו הרה"ק רבי מנחם מאמשינאוו זי"ע בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן מאמשינאוו זי"ע בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן מוואַרקא זי"ע. נפטר י"ט מנחם אב תשי"ד.

כבר בגיל צעיר התבלט כגאון אדיר בכל התורה כולו נוסף על התמדתו העצומה בתפיסה חדה ובחריפות יתירה, וכמו כן היה גדול בתורת הנסתר.

כשהגיע לפרקו לקחו דודו (אחי אביו) הרה"ק רבי ישעי' מפרשיסחא זי"ע לחתן לבתו הצדיקת הרבנית פייגא ברכה ע"ה.

בשנת תרע"ח אחרי פטירת אביו הק' זי"ע מילא את מקומו אחיו הגדול הרה"ק רבי יוסף זי"ע בעיר אמשינאוו ואילו רבינו התיישב בעיר אוטוואצק הסמוכה לוואַרשא.

בשנת תרצ"ג עלה לארץ הקודש וטעמו ונימוקו עמו בלוויית בנו הרה"ק רבי מאיר'ל זי"ע ובמשך כל הדרך על האני' לא שינה אפי' כמלא נימה מדרכו ועבודתו בקודש. בהגיעו לארה"ק התיישב בירושלים עיה"ק דבקו בו חסידים ואנשי מעשה והעריצוהו עד למאוד, וכמו"כ השתדלו לטובתו לסדר לו ביהמ"ד ומנין לתפלה, וגם תורותיו נרשמו ע"י אחד מן המסתופפים בצילו ויצא לאור בשם 'אמרות טהורות'.

ובסוף שנת תרצ"ד חזר למקום מושבו בפולין, ורבות התגעגע לארה"ק וכמה פעמים שמעו מפיו שבח אר"י ומעלתה ורצונו הרב להשתקע שם בקביעות.

בשנת תשי"ד בשעה שגר רבינו בבארא פארק התכונן ליסע ולהשתקע בארה"ק כאות נפשו הטהור כל ימיו כנ"ל, אך סמוך למועד הנסיעה נחלה רבינו פתאום במחלה אנושה ולאחר שלשה ימים, ביום י"ט אב שבק חיים לכל חי ונסתלקה נשמתו לגנזי מרומים.

את מיטתו נשאו לטבריה למקום אשר בחר לעצמו בחיים חיותו. מסע הלוי' הי' גדול מאוד והשתתפו בו אדמורי"ם, רבנים, חסידים, ואנשי **מעשה, ועוד. וכמו"כ הכריזו על ביטול מלאכה באותו יום מטעם רבני טבריה.**

הבית היחיד שנותר שלם

'חסידי העיר שאנחיי מספרים, דהנה הרבי ר' שמעון שלום מאמשינוב גר מחוץ לגיטו, ברובע הצרפתי. האיזור ההוא הופצץ על ידי הטייסים האמריקאיים. בניינים רבים נחרבו, ורק הבניין שבו היה גר הרבי - נשאר שלם. הידיעה נתפשטה על פני העיר, ויהודים שפדו את עצמם בכסף מלא, כדי שיוכלו לגור מחוץ לגיטו, היו מצטופפים בשעת ההפצצות מתחת לגג ביתו של הרבי מאמשינוב. ולא יהודים בלבד, גם רוסים, סינים, צרפתים ופורטוגאלים היו רצים למצוא מחסה אצל הרבי. רק היהודים הפליטים, הכלואים בגיטו, לא יכלו ליהנות מהמחסה הזה של הרבי. ספר 'גבורי החי"ל' (ח"ב עמ' 214)

במה אתה גרוע מעמיתך?!

לרגל עיסוקיו נזדמן לו להגה"ח רבי שלמה קאליש זצ"ל, חתנו של הרה"ק בעל 'חלקת יואב' זיע"א לבקר בהרבה מקומות ולהתוודע אל גדולים וצדיקים בערי מושבותיהם. כשהגיע לעיר מסויימת, ולרוב היה

צריך לשהות בה ימים אחדים, מילא את חובותיו העסקיים במינימום של הפסד זמן, ובכל יתר השעות הימים והלילות שרוי היה בין כתלי ביהמ"ד ועוסק בתורה.

מן המסעות האלה נשתמר כמובן אצל רבי שלמה אוצר בלום של חוויות וזיכרונות מלבבים, שהיה משחזר אותם לעצמו ולאחרים בזמני רצון וחדוה עד זקנה ושיבה. וסיפר: פעם אחת הוצרכתי לשבות בעיר סקרנביץ' והלכתי בליל שבת אל שולחנו הטהור של קרובי הרה"ק רבי שמעון קאליש זיע"א, בנו של 'הצדיק השותק' הרה"ק רבי מנחם מנדל קאליש זיע"א מוורקי. שמעתי אותו אומר תורה על הפסוק 'לא תונו איש את עמיתו' בלשון זו: אמת הכתוב מזהיר רק לא לרמות את חברו, אבל הסברא נותנת כי גם את עצמו אין לרמות, וסברא פשוטה היא: במה אתה גרוע מעמיתך?! ספיר ויהלום להגה"ח מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ' אב

הרה"ק רבי שלום יוסף ממילנצה

יום ההילולא - כ' מנחם אב

הרה"ק רבי שלום יוסף ממילנצה זי"ע נפטר בכ' אב תרפ"ז.

נולד בסאדיגורה בשנת תרל"א לאביו רבי נחום בערניו זי"ע ולאמו הרבנית פערל'ה בת הרה"קאדה"ז מסאדיגורה זי"ע ובהיכנסו לבריתו של אאע"ה נקרא ע"ש זקינו אבי אביו רבי שלום יוסף זי"ע.

בזוו"ר נשא בט"ו סיון את הרבנית חוה חיה בת אחי אמו רבי ישראל מסא"ג זי"ע.

בזויו"ש נשא את הרבנית גולצי' בת רבי מרדכי יוסף מזלאטיפול זי"ע לבית טשערנוביל, וממנה בנה את ביתו.

כיהן באדמו"רות במילניצה אחרי מלחמת העולם הראשונה, והתיישב בשנת תרע"ט בטשערנוביץ ממנה עבר ללעמבערג ונפטר בכ' מנ"א ומנו"כ בסאדיגורה.

הרה"ק המקובל האלוקי לוי יצחק שניאורסון

יום ההילולא - כ' מנחם אב

הרב לוי יצחק שניאורסון מכונה גם **ר' לוייק**; י"ח בניסן תרל"ח (1878) - כ' במנחם אב תש"ד (1944)) אביו של הרבי נשיא דורנו מליובאוויטש רבה של דנייפרופטרובסק, מקובל ואחד הרבנים והמנהיגים הרוחניים הבולטים בברית המועצות. נאסר והוגלה על פעולתו בהפצת היהדות והסתלק בגלות.

צעירותו

נולד ביום ראשון י"ח ניסן תרל"ח (21 באפריל 1878 למניינם) בעיירה פודובורנקה השוכנת ליד העיר הומיל שברוסיה הלבנה, להוריו הרה"ג רבי ברוך שניאור שניאורסון ולרבנית מרת זלדה רחל שניאורסון. רבי לוי יצחק נקרא על שם סבו רבי לוי יצחק, שהיה בנו של רבי ברוך שלום (בן אדמו"ר הצמח צדק) ונפטר בדמי ימיו.

אמו הרבנית מרת זלדה רחל הייתה בתו של החסיד רבי זלמן חייקין, שהיה ממקושרי אדמו"ר הצמח צדק ואדמו"ר מהר"ש.

בצעירותו למד תורה אצל דודו זקנו הרב יואל חייקין רבה של פודוברנקה. בגיל צעיר ניכר היה כבר בגדלותו ובגאונותו. בצעירותו הוסמך להוראה מאת גאוני הדור בזמנו, ביניהם הגאון הרב רבי חיים מבריסק והגאון רבי אליהו חיים מייזל מלודז'. בהמשך אף קיבל כתב-רבנות מהעיר יפו למשרת רב ראשי.

יש הגורסים כי למד בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש במשך זמן קצר בשנים הראשונות ויש השוללים גירסא זו. אך אדמו"רי ליובאוויטש לא ציינו זאת.

נישואין

כשהגיע רבי לוי יצחק לעונת השידוכין הציע לו אדמו"ר הרש"ב את השידוך בינו לבין הרבנית חנה שהייתה בתו של הגאון החסיד רבי מאיר שלמה ינובסקי רבה של העיר ניקולייב. מועד החתונה נקבע ליום חמישי שלאחר חג השבועות, אך בשל מחלתה של הכלה, רצה אביה לדחות את החתונה. אבי הכלה רבי מאיר שלמה ינובסקי שלח שליח מיוחד לאדמו"ר הרש"ב, בכדי לקבל את הסכמתו לדחיית החתונה, אך הרבי הורה לקיים את החתונה בזמנה ונתן את ברכתו. החתונה התקיימה ביום שישי י"א בסיוון תר"ס. (1900 למניינם), בעיר ניקולייב בביתו של יהודי אמיד בשם ברישקובסקי.

בזיכרונותיה, ציינה הרבנית חנה ג' פעמים את י"א סיון כיום נישואיהם.

לאחר החתונה שיגר אדמו"ר הרש"ב מכתב ברכה לאבי החתן רבי ברוך שניאור שניאורסון, וזאת נוסף למברק ששלח ביום החתונה עצמו.

רבי לוי יצחק היה סמוך על שולחן חותנו רבי מאיר שלמה ינובסקי רבה של ניקולייב, במשך 10 שנים עד לשנת תרס"ט (1909 למניינם), וישב ועסק בתורה יומם ולילה.

החל משנת תרס"ב השתתף באסיפות ציבוריות בהן גיבשו פעולות למען כלל יהודי רוסיה. חלק מאסיפות אלו ארגן אדמו"ר הרש"ב. בימי מלחמת רוסיה-יפן נטל חלק גדול בשליחת מצות לחיילים יהודים בשדה הקרב, וכן באיסוף החומר להגנת ביליס במשפט הידוע.

ברבנות העיר יקטרינוסלב

בשנת תרס"ח נפטר הרב דוב זאב קאזווניקוב, הרב החסידי של העיר יקטרינוסלב (כיום דנייפרו). גם הרב ה"אשכנזי" של העיר כבר היה זקן ותשוש. בשל המצב שנוצר, מיהרו ראשי הקהילה לבחור ברבנים חדשים. המתנגדים לקחו להם לרב את הרב פנחס גלמן, ואילו לחסידים הציע אדמו"ר הרש"ב למנות עליהם לרב את הרה"ג הרב לוי יצחק שניאורסאהן, שכיהן באותם ימים כרבה של העיר ניקולייב, אף היא באוקראינה.

אחדים מראשי התנועה הציונית בעיר חששו מפניו, שכן באותן שנים יצא אדמו"ר הרש"ב במאבק חריף כנגד התנועה הציונית, והם חששו שמומלצו של אדמו"ר הרש"ב אף הוא נמנה על מחנהו. על כן פנה אדמו"ר הרש"ב במכתב מיום ו' באדר ראשון תרס"ח, אל הגביר הרב פייטיל פאליי, מנכבדי הקהילה ביקטרינוסלב, וביקשו לפעול למינויו של הרב לוי יצחק לרבה של העיר.

בתחילת המכתב, מביע אדמו"ר הרש"ב צער על פטירתו של הרב קאזוניקוב. בהמשך עוסק המכתב במינויו של הרב לוי יצחק:

"וכאשר איתם עימם כעת שאר בשרי הרה"ג המפורסם מו"ה לוי יצחק שניאורסאהן נ"י, איש אשר רוח בו, וכאשר ידעתיו היטב, כתר הרבנות הולמתו בכל הפרטים הדרושים. הוא למדן גדול וירא אלוקים בתכלית, זך הרעיון ורך המזג, בעל מידות טובות ונעלות מאוד, ויודע פרק בהנהגה בדעת ובהשכל, ואין להם טוב יותר ממנו".

לאחר שמנה את מעלותיו וכשרונותיו, מוסיף הרבי לציין:

"הנה על פי הניסיון אשר ראיתי בכמה עיירות אשר התחכמו לעשות כן, גרמו בזה אשר נשחתו עניני העיר בבלי אפשרות לתקן".

המפתח לקבלתו כרב, היה בידי שמריה, בנו של חסיד שהתחנך בחינוך חסידי אך לאחר חתונתו ירד מהדרך והחליף את שמו לסרגיי וולפוביץ'. הוא ניהל טחנת רוח גדולה ומנסרת עצים. בנוסף לכך היה מראשי התנועה הציונית בעיר.

למרות ריחוקו מעולם החסידות, נראה שבלבו נותרה פינה חמה לרבי ולחסידות, שכן, לאחר שהתקבל מכתבו של אדמו"ר הרש"ב, הזמין את רבי לוי יצחק לביתו לשיחה שארכה שש שעות רצופות. השיחה הותירה עליו רושם עז ובסופה החליט להיאבק למען מינויו כרב העיר בקרב חבריו הציוניים.

מאבקו שנמשך כשנה נחל לבסוף הצלחה - והרב לוי יצחק מונה לרב העיר. על כך כתב לו אדמו"ר הרש"ב מכתב תודה.

וכך, בהיותו כבן שלושים ואחת שנים בלבד, בסוף שנת תרס"ט, הגיע הרב לוי יצחק לכהן כרב העיר, כהונה שנמשכה שלושים שנה, עד למעצרו בשנת תרצ"ט.

במשך שלושים השנים בהן כיהן כרב העיר, פעל לביצור ענייני היהדות בכל דרך אפשרית. כבר עם הגיעו כינס את ראשי הקהילה ודן עמם כיצד לחזק את יהודי העיר למרות הקשיים בגשמיות וברוחניות. ביחד קיבלו שורה של החלטות על מנת לחזק את מוסדות התורה בעיר. כמו כן הוחלט על פעילות מוגברת בקרב הנוער והצעירים.

אחד מצעדיו הראשונים היה לטפל במקווה המקומי שכבר לא היה ראוי לשימוש. הוא כינס את ראשי הקהילה והעמידם על חומרת הדבר, אך ראשי הקהילה התחמקו בתואנה של מחסור כספים בקופת הקהל. הרב הצעיר לא התרשם. הוא עמד מלוא קומתו, פשט מעילו החדש שקנה לא מכבר לרגל היכנסו לתפקיד: "הרי לכם מעיל זה העולה סכום ניכר, ותמורתו יהיה קודש בתור התחלה לבניין מקווה".

דבריו של הרב לוי יצחק עשו רושם עז וראשי הקהילה התחילו לטפל בהקמת מקווה חדש. (ראו בערך "דנייפרו" פרטים רבים נוספים על רבנותו של רבי לוי יצחק ביקטרינוסלב).

ניסיון עליה לאה"ק

הרב ניסה לעלות לארץ הקודש, זמן קצר אחרי שאחיו הרב שלום שלמה שניאורסון עלה לאה"ק. מסמכים מתאימים הוגשו לרבנות הראשית לישראל ודרכה אושרו הוויזות לרב ולרבנית. על כך בישרה הרבנות הראשית לישראל במכתב ששיגרה לרבי לוי יצחק ביקטרינוסלב:

"א' לחדש כסלו תרפ"ו

לכבוד הרב הגאון המפורסם, כקש"ת מוה"ר לוי יצחק שניאורסון שליט"א,

רב ואב"ד יקטרינוסלב יע"א

שלום וברכה,

יקבל כבוד תורתו, רצוף בזה מכתבו של המושל המחוזי, בתשובה על דרישתנו בעד ויזה עבור כת"ר ובני ביתו שי', שלפיו נתבקש בא כח הענינים הבריטיים במוסקבה לתת ויזה עבור כת"ר ובני ביתו לבוא לארץ ישראל.

מעתה על כת"ר לפנות ישר לשם ויקבל את הויזה בלי דיחוי עוד בעז"ה יתברך.

הננו להעיר בזה את תשומת לב כת"ר, שזמן הוויזות נתקצר בזמן האחרון, ועל כן צריכים למהר ולעשותן, בג' החודשים הראשונים אחרי צאת ההודעה עליהן.

והננו דורשים שלומם וטובתם, ומחכים לראותו פנים אל פנים בארץ הקודש, בקרוב אי"ה".

העליה של רבי לוי יצחק ומשפחתו, לא יצאה בסוף אל הפועל, מסיבה שאינה ידועה לנו כיום.

מאסרו

לאחר המהפכה הקומוניסטית, נלחם במסירות נפש, על שמירת התורה למרות האיסור שהטילו השלטונות. פעילותו למען היהדות, היתה ידועה לכולם ולא פעם היו חיכוכים קשים עם השלטונות עד שהוחלט לאוסרו.

בליל ט' ניסן תרצ"ט (1939 למניינם) בשעה שלוש לפנות בוקר, הגיעו ארבעה אנשי נ.ק.וו.ד. (המשטרה החשאית) לביתו אשר ברחוב באריקאדנע 13 ובידם צו חיפוש. ולאחרי החיפוש לקחו את ר' לויק איתם לחקירות.

כאשר באה הרבנית ביום המחרת למטה המשטרה החשאית להביא לבעלה את האוכל, נדחתה בהתחמקויות שהוא אינו נמצא במקום. רק לאחר מספר ימים היא התבשרה שבעלה נמצא בבית הסוהר המקומי ושיש באפשרותה להעביר לבעלה אוכל וכסף, אך בכל פעם שביקשה היא לראותו, נענתה שהוא איננו, וזאת על אף שהתובע אמר שהוא אכן נמצא שם.

לאחר מספר ימים העבירו השלטונות את רבי לוי יצחק לבית הסוהר בקייב לפושעים אשר נשפטו על עוונות חמורים. ר' לוי יצחק נאסר על ידי השלטונות, אשר ראו בו כמי שעומד במקומו של אדמו"ר הריי"צ ואשר מדרבן ומניע את כל הפעילות היהודית ברוסיה.

אנשי המשטרה החשאית שעצרו את רבי לוי יצחק ניסו בכל דרך לאלצו להודות בכך שהוא פעל נגד השלטונות, וזאת על ידי תנאי מאסר קשים ביותר, והיו מעבירים אותו מבית סוהר אחד למשנהו. פעם אחת אף הכניסו אותו לצינוק למשך 32 יום, אך רבי לוי יצחק עמד בתוקף ולא הודה בשום אשמה אשר יוחסה לו.

גלותו

בתום מספר חדשי חקירה, נגזר דינו לחמש שנות גלות בקזחסטן. במשך חודש ימים עשה רבי לוי יצחק את מסעו ברכבת אסירים, מבית הכלא בעיר יקטרינוסלב. למרות תנאי הנסיעה הקשים הדבר היחיד

אשר הפריע לו ביותר היה המחסור במים לנטילת ידיים של שחרית. במשך אחד עשר יום לא היה מים בכלל. גם מים לשתייה ניתן לאסירים במשורה. רבי לוי יצחק אשר גם במצב קשה זה היטיב להקפיד על מצוה קלה כבחמורה, ויתר על מי השתייה המועטים שקיבל לטובת קיום מצוות נטילת הידיים בלבד.

בהגיעם לאלמא אטא ניתן לאסירים כללים מגבילים לשהותם במקום. מיד בהגיעם נשלחו האסירים כשהם הולכים בקבוצות למקומות נידחים בקזחסטן, שם נגזר עליהם לחיות שנים אחדות בגלות. בי״ט שבט ת״ש (1940 למניינם) הגיע רבי לוי יצחק למקום גלותו בצ׳יאלי במדינת קזחסטן. בימים הראשונים שהה אצל גוי שריחם עליו יחד עם עוד יהודי שנשלח למקום.

עינויים שעבר במאסרו, תלאות הדרך, תנאי המקום הקשים ובדידותו ערערו מאוד את בריאותו, מצבו הוקל כאשר הגיעה הרבנית חנה לצ׳יאלי.

גם בהיותו בצ׳יאלי המשיך בהפצת היהדות, דאג לקבורה יהודית לנפטרים יהודים רבים וכן לתפילות במנין.

הסתלקותו

למעלה מארבע שנים היה רבי לוי יצחק בגלותו בצ׳יאלי. לאחר חג הפסח תש״ד (1944 למניינם) הגיע רבי לוי יצחק תשוש וחלוש ממקום גלותו בצ׳יאלי לעיר אלמא אטא בירת קזחסטן, גם בה פעל רבות להפרחת חיי היהדות ואף שימש כרב בבית הכנסת המקומי.

לאחר זמן קצר התפרצה אצלו מחלה ממארת (שקיננה בו שנים רבות), מצבו הידרדר מיום ליום עד שביום רביעי כ׳ במנחם אב תש״ד עלתה נשמתו השמימה. הלוויה נערכה למחרת, בהשתתפות קהל לא גדול, בשל הפחד מהשלטונות. על ציונו, הוקמה מצבה ועליה נוסח קצר במיוחד, ובמשך השנים הוחלפה המצבה במבצע מיוחד.

הרבי הסביר כי יום כ׳ במנחם אב הוא יום נדבת העצים למזבח של משפחת ״בני פחת מואב בן יהודה״, ולסייע לבני ישראל לכפר על עוונותיהם, ואותה העבודה נעשתה בשמחה גדולה כעין יום טוב, למרות הקושי שבמציאת עצים כשרים בתקופה זו של השנה. וסוג עבודה זה מתאים לעבודתו של בעל ההילולא, שלמרות גדולתו העצומה בגליא דתורה ובפנימיות התורה מסר עצמו להרבצת התורה והחזקת היהדות גם בין אנשים פשוטים, ובשמחה.

עניין נוסף ביום זה, שהוא ארבעים יום קודם ראש השנה, ומהווה הכנה לקראתו - כשם ראש חודש אלול הוא ארבעים יום קודם יום הכיפורים שנקרא גם-כן ראש השנה בספר יחזקאל. ובו מתחילה העבודה המתאימה.

שיפוץ הציון

במשך כל השנים, מאז הסתלקות הרב לוי יצחק, התעניין הרבי רבות אודות ציונו של אביו, ודאג לשימור המקום וקדושתו. במהלך השנים אף שלח הרבי כספים לשימור המקום והוראות מדויקות לשיפוץ וחידוש.

בשנת תשל״ב, לאחר שהרב מרדכי מנשה גורליק מסר לרבי ביחידות תמונות של הציון והמצבה, ביקשו הרבי שישאל את בני משפחתו האם יוכלו לתקן את המצבה, ונתן הוראות מפורטות בקשר

לעבודת השיפוץ. העוסק העיקרי בזה היה אחיו הרב חיים אלעזר גורליק. אומרים שבמהלך השליחות הפלאית אירעו מספר מופתים.

מי שבנה את המצבה היה ר' גבריאל אוחנוב.

האוהל

בשנת תשמ"ט, הרב דוד נחשון ור' אבי טאוב הקימו אוהל סביב המצבה. ההכנות ארכו זמן, והשניים ביקרו מספר פעמים בציון, עד שהקימו את האוהל בפועל בחודש אלול תשמ"ט.

ימים ספורים לאחר הקמת האוהל הגיעו לבית חיינו וטרם יציאתם מסרו את מפתח האוהל למזכירות על מנת להעבירו לרבי, אלא כאשר התכוונו לצאת לשדה התעופה, טילפנו מהמזכירות והורו להם בבהילות להגיע ל-770 כי הרבי מבקש שהם ימסרו את המפתח. הרב דוד נחשון ור' אבי טאוב הוכנסו לחדר ה'יחידות', ומסרו את המפתח ודו"ח על הקמת האוהל. הרבי החזיק היטב את המפתח, הביט לרגע על מחזיק המפתח, שם רשם הרב נחשון על פתק שזהו המפתח של האוהל באלמא אטא, והרבי שאל: מה זה? והרב נחשון אמר: זה המפתח של האוהל באלמא אטא. הרבי הביט כלפי מעלה ואמר ברגש: "זה המפתח של האוהל". ואז בירך את השניים:

"אשרי חלקם, רב שכרם, גדול זכותם, על זה שעוררו את יהודי רוסיה ופעלו איתם, והתעסקו באוהלים של הרביים צדיקים וקדושים. ושלא נצטרך להגיע לזה - על ידי שיהיה 'הקיצו ורננו שוכני עפר'.

בשנים האחרונות שיפצו השלוחים בעיר את הציון והגישה אליו ונתנו לו מראה מחודש כיאה למקום קדוש זה.

מידי שנה ביום ההילולא כ' מנחם אב, נוהרים חסידים רבים מכל רחבי תבל אל האוהל ונהנים ממנייני תפילה, שיעורי לימוד והתוועדויות המאורגנות על ידי שלוחי הרבי בעיירה, המאוגדים תחת חב"ד-ליובאוויטש בקזחסטן והקהילה היהודית הגדולה בראשות רבה הראשי של קזחסטן השליח הרב ישעיה אלעזר כהן. לא הרחק מבית החיים, עומד לשירות הבאים להתפלל על הציון, המרכז היהודי של קזחסטן הנקרא בשם "בית מנחם חב"ד ליובאוויטש - קזחסטן" ובתוכו בית הכנסת "לוי יצחק".

הנצחתו

במשך השנים נוסדו פעולות שונות להנצחתו של רבי לוי יצחק, את חלקן יזם הרבי בעצמו, ולחלקן העניק הרבי חביבות מיוחדת, בין הפעולות והיוזמות ניתן למנות:

- **תפארת זקנים לוי יצחק** - רשת כוללים
- **ספרית לוי יצחק** - ספרייה חסידית בקראון הייטס לעיון והשאלה
- **קהילת לוי יצחק ליובאוויטש**, הולנדייל פלורידה
- **קרן לוי יצחק** - קרן הצדקה שהקים הרבי על שמו ומסייעת ותומכת בחינוך יהודי כשר
- **ירחי כלה** - כינוס תורני שנתי לזכרו של רבי לוי יצחק המתקיים מדי שנה בקיץ בשטחו של מחנה גן ישראל בארה"ב

זכרונות ר׳ יוסף נימוטין

ר׳ יוסף נימוטין בן החסיד הרב שמואל נימוטין בזמן מלחמת העולם השנייה התגורר באלמא אטא שבקזחסטן ועסק בהצלת נפשות. וזכה לשמש ולסעוד את המקובל הרב לוי יצחק שניאורסון והרבנית מרת חנה שניאורסון הוריו של הרבי. בעת 'הבריחה הגדולה מרוסיה' בשנת תש״ו הפקיד בידיו של הרב שמחה גורודצקי את השופר בו השתמש אביו של הרבי שהיה בידו ירושה מאדמו״ר הצמח צדק, על מנת שיעביר אותו אל הרבי. הרב נימוטין נותר בברית המועצות עד שנת תשל״ט, ושמר על ציונו הק׳ של ר׳ לוי יצחק, ודאג לניקיונו ולאחזקתו. לאחר יציאתו מרוסיה קבע את מגוריו בקראון הייטס וזכה לקירובים מהרבי עקב קירבתו וסיועו לאביו.

זכרונותיו אודות הרב לוי יצחק והרבנית חנה ההורים של הרבי, פורסמו בגיליון התמים.

לקוטי לוי יצחק

ליקוטי לוי יצחק הוא ליקוט של תורת רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי, שכתב במסירות נפש ובתת-תנאים במשך שנות גלותו בעיירה צ׳יאלי בקזחסטן.

לאחר הסתלקותו של ר׳ לוי יצחק, הצליחה אשתו הרבנית חנה לצאת מברית המועצות. לפני כן הפקידה את אוצרות הכתבים בידיהם של אנשים נאמנים במוסקבה.

במהלך השנים נרתמו כמה חסידים להוצאת כתבי היד של ר׳ לוי יצחק מברית המועצות, ובשיתוף עם יהודים שומרי תורה ומצוות שנסעו לברית המועצות נעשה מבצע הרואי ומסוכן להצלת הכתבים. תחת אפם של בלשי הק. ג. ב הועברה חבילת כתבי היד מרשות היהודי הנאמן שהופקד על שמירתם לידי שגרירות ישראל, שמיהרה לשלוח בדואר דיפלומטי את הכתבים למשרד החוץ בירושלים. לאחר כמה ימים הגיעו הכתבים לידי אדמו״ר שליט״א.

בבית משיח בגיליון 1423 שהוקדש ליום ההילולא ה-80, פורסמו לראשונה אגרות הרבי אל העסקן הרב פנחס אלטהויז, בקשר להוצאת ספרי הזוהר מברית המועצות.

צוות נבחר של חסידים התיישב לערוך את הכתבים לספרים, כשהרבי מפקח באופן אישי על העריכה והסידור של הספרים.

תמונתו

התמונה הראשונה מהגלות בצ׳יאלי

התמונה השניה מתחילת המאסר

התמונה הראשונה

כשהוציאו בשנת תש"ל את שני ספריו הראשונים של ר' לוי יצחק - "ליקוטי לוי יצחק" על ספר הזוהר וספר התניא, הודפסה בספר תמונה שצולמה בעת גלותו בצ'יאלי והוברחה מרוסיה בגודל של תמונת דרכון. כשהובאה תמונה זו לפני הרבי, כתב הרבי בגב דף הכרומו **אאז"ל?** [=אדוני אבי זכרונו לברכה?]. רבים טוענים כי כתיבה זו ביטאה את הקושי בזיהוי הרב לוי יצחק אחר היסורים הרבים שעבר בצ'יאלי. אך ישנם הטוענים שבפשטות הוא שהרבי ציין את המצולם (שם אביו - המצולם בתמונה), וה'סימן שאלה' הוא על **השנה** שבה צולמה התמונה.

התמונה השנייה

כשנשלחה משלחת לרוסיה בשנת תנש"א על ידי הרבי, בין היתר לגאולת ספרי הרביים, וביניהם ספרי ר' לוי יצחק. הצליחו חברי המשלחת להשיג את תיק החקירות של ר' לוי יצחק, ובו שתי תמונות שלו משתי זוויות שצולמו בשנת תרצ"ט, כפי שהיה נהוג בימים ההם לצלם כל אסיר עם קבלתו לכלא. התמונות צולמו רק לאחר שהצליחו החוקרים להסיר מר' לוי יצחק את הכיפה בכוח, ומהם נשלחו צילומים אל הרבי במוצאי אחרון של פסח ולאחר מכן הועברו לרבי באופן רשמי בחודש אלול של אותה שנה יחד עם תיק החקירה בחדרו של הרבי מידי הרב יוסף יצחק אהרונוב והרב שלמה קונין. הרבי העיר כי גם בתמונה זו "**קוקט אויס ניט געזונט**" ="הוא נראה לא בריא".

לקראת הדפסת הספר 'תורת מנחם - תפארת לוי יצחק' על חלק שמות, ביקשו ועד הנחות בלשון הקודש רשות מהרבי להדפיס את התמונה בספר שעומד לצאת לאור, כדוגמת מה שנעשה בתמונה הראשונה עם גילויה, יחד עם תמונתו לאחר הגלות, כשהם מתחייבים שהתמונה תתוקן על ידי צייר מומחה שיוסיף כיפה לראשו של ר' לוי יצחק. הרבי אישר זאת והורה שיש לציין תחת כל תמונה את עת צילומה, וכך הודפס הספר כששני התמונות מופיעות בו עם ציון עת צילומן.

הנהגותיו הקדושות

בשנת תשע"ב עם פרסומם של רשימות הרבנית חנה, שפורסמו על ידי המכון ועד הנחות בלה"ק, נחשפו הנהגות רבות של רבי לוי יצחק. כמו כן, חלק מהנהגותיו הק' לוקטו ופורסמו בקובץ הערות התמימים ואנ"ש לוד גליון צדי"ק שהופיע לאור לרגל יום הבהיר י"א ניסן תשע"א.

לקט מקיף של הנהגותיו ואמרותיו של רבי לוי יצחק נדפס בספר "תולדות לוי יצחק", חלק ג (מהדורת תשע"ח), פרק עשרים ותשעה.

מספריו

- ליקוטי לוי יצחק, קה"ת, תש"ל ואילך; הוצאה חדשה ומתוקנת - תשפ"ב.
- תורת לוי יצחק - חידושים ובאורים לש"ס משנה וגמרא, קה"ת, תשל"א; הוצאה חדשה ומתוקנת - תשפ"ב.
- פניני לוי יצחק - פנינים ערוכים בתורתו, בעריכת הרב אלתר אליהו פרידמן.
- תורת מנחם תפארת לוי יצחק - מביאורי הרבי על תורתו, קה"ת, תש"נ; הוצאה חדשה תש"פ - 5 כרכים.
- ילקוט לוי יצחק - על התורה, בעריכת הרב דוד דובוב, נכון לשנת תשפ"א יצאו לאור 4 כרכים.
- טיפה מן הים - רעיונות ערוכים ומעובדים מתורתו של רבי לוי יצחק, בעריכת הרב אליהו וולף.
- ליקוטי לוי יצחק רשימת רבי לוי יצחק עם ליקוט ביאורים והערות בדרך אפשר - תשע"ט

משפחתו

- **אשתו:** הרבנית חנה שניאורסון
- **בניו:** הרבי, ר' דובער שניאורסון ור' ישראל אריה ליב שניאורסון.
- **נכדתו:** מרת דליה רוטמן.

בהתוועדות שבת האחרונה סיפר אחד הנוכחים סיפור ייחודי ושמיימי אודות בעל ההילולא הרה"ק ר' לוי יצחק, אביו של הרבי.

יהיו לרצון

ר' ליויק היה וודאי כבר דורש בשם; מדוע הגיע אליי הסיפור דווקא עתה, ביום ובתאריך זה. ולמה דווקא אליי, כמובן. אך בהיותי איש פשוט, מקרא אני דורש; הדבר הגיע לידיעתי כדי לפרסם זאת ברבים לכבוד יום ההילולא.

עתה הוא ליל כ"ף אב. בדרך כלל הנני משתדל לעלות על ציונו של ר' ליויק. הדבר כרוך בשני לילות בדרך. אין טיסה ישירה וזאת לא נסיעה קלה. אתם יודעים, האתגר של טייס הוא לשמור על איזון ושיווין בין מספר ההמראות למספר הנחיתות.. כך יוצא שאתה משתתף בארבע המראות ובארבע נחיתות על פני עשרים וארבע שעות. ישנם גם הפרשי שעות שמקשים. השהייה שם הינה קצרה בדרך כלל, פעמים שעות בודדות בלבד, אך המנהג הזה יקר לי מאד.

מעבר לסגולות המיוחדות השמורות לבאים לציון של ר' ליויק (בייחוד, ביום ההילולא שלו), יש בכך אמירה חזקה מאד של נתינת כבוד לרבי. עתה, בשל המצב העולמי החדש, הדבר לא מתאפשר. יהיו איפה שורות אלו ולילה זה המוקדש לכתיבת הסיפור, לרצון כאילו עליתי על ציונו של ר' ליויק לנחת רוחו של אבינו רועינו.

נגלה ונסתר

מושא הסיפור הינו הרב **ברוך קופרמן** ז"ל. שוחחתי עם בנו הרה"ח ר' **יעקב** מקרית גת שסייע לי בהבנת רצף האירועים. התברר כי העדות היחידה בעולם לסיפור הינה הגב' מרים ברושטיין (גיסתו של הרב מנחם ברושטיין יו"ר מכון פועה), המתגוררת כיום בצפת. הצפנתי אם כן (בטלפון..) עד לעיר הקודש צפת.

אישה נעימת שיחה הרימה את השפופרת. התרגשה לשמוע כי הלילה הוא ליל יום ההילולא של ר' ליויק.

הנה סיפורה:

לסיפור הזה יש שני חלקים. חלק אחד ידוע שמלווה את משפחתנו זה כבר קרוב לתשעים שנה, עוד בטרם נולדתי. על החלק השני, דווקא החלק הדרמטי של הסיפור, הוטל צו איסור פרסום. אף אחד, מלבד הוריי, לא ידעו על כך דבר. גם לא משפחתי הקרובה ביותר. גם לא אחי ז"ל, מושא הסיפור, עצמו. שבעים שנה נשמר חלק זה של הסיפור בסוד.

לא היה לו, לחלק הנעלם, להגיע אף אליי. אך ההשגחה העליונה חשבה אחרת. קרוב ליובל שנים נצרתי את הסוד הגדול בליבי. לצערי הגדול, ביום ראש חודש כסלו תשס"ג, לפני קרוב לשמונה עשרה שנה, הגיע זמנו של הסוד הגדול לעשות את דרכו החוצה.

שמירת סודות היא חלק בלתי נפרד מהיותנו בני אדם. כל אחד זקוק לדברים שיהיו רק שלו, של העולם הפנימי שלו. אבל סוד זה היה סוד מלווה בייסורים ובחששות, בייחוד לקראת תום אותן שבעים שנה.

אוושה עיקשת

מעשה שהיה כך היה. אתחיל בחלק הראשון. זה הגלוי.

אחי ר' ברוך ז"ל נולד בשלהי שנת תרצ"א (1931) בעיר ניקולייב. כבר בימים הראשונים ללידתו, התברר כי ברוך סובל מבעיות לב. כבר בשעת לידתו, הכחילו פניו מאד. בדיעבד התברר כי המיילדת הייתה צעירה וחסרת ניסיון, מה שכנראה גרם לשרשרת טעויות בשעת הלידה. ההנחה הייתה שלעובדה זו הייתה השפעה על מצבו באותה עת.

רופאי בית הרפואה איתרו אווישה בליבו הקטן. הלב הינו מעין משאבה בעלת ארבעה מדורים. בין המדורים נמצאים מסתמים המאפשרים לדם לצאת מאותו מדור, אך לא לחזור אליו. קולות הלב, אותם שומעים בזמן הבדיקה, נובעים מסגירתם של המסתמים הללו. כאשר נוצרת זרימה שאיננה חלקה אלא מערבלתית, היא יוצרת רעש, המכונה אווישה.

אווישות מדורגות מאחת עד שש, בהתאם לעוצמתן. דירוג האווישה של ברוך היה העוצמתי ביותר.

מרבית האווישות הנשמעות ביום-יומיים הראשונים שלאחר הלידה, אינן מעוררות דאגה. הן לרוב נעלמות. אבל במקרה של ברוך, האווישה המשיכה אף ימים רבים לאחר הלידה.

התינוק נותר בבית הרפואה עוד ימים רבים. בדיקות שביצעו הרופאים העלו כי סיכוייו לשרוד הינם קלושים ביותר. באיזה שהוא שלב, הרופאים לא הסתירו את הדבר מהוריי. הם זימנו אותם לחדרם ואמרו להם בבירור, כי ימיו ספורים. "הוא לא יוכל לשרוד מעבר למספר שבועות בודדים", הם פסקו.

ברוך היה ילדם הראשון של הוריי ז"ל. הם היו נרעשים ונסערים ביותר. לא ידעו את נפשם. הם היו זוג צעיר ולא יכלו לשאת את הכאב והצער. באותם ימים, כך סיפרו, החל לבצבץ בשערם, שיער שיבה..

הבטחה

הוריי, שניהם, הגיעו ממשפחות חסידיות. צ'רנוביל ומאקרוב (גם היא ענף מחסידות צ'רנוביל). הם גדלו על ברכי אמונת צדיקים. הם שמעו על גדולתו וקדושתו של רבי לוי יצחק, רבה של יקטרינוסלב (כיום, דנייעפרופטרובסק), והחליטו שאמי ז"ל תלך לחלות את פניו ולבקש את ברכתו. ההחלטה על כך נפלה ככל הנראה בראשית שנת תרצ"ב.

הערים ניקולייב ויקטרינוסלב אינן קרובות אחת לשנייה. גם בתנאים של היום, זו נסיעה של כשמונה שעות. ניתן להניח שאז ארכה הדרך זמן רב יותר, והתנאים גם הם היו פחות טובים. אבל הם היו חדורי הכרה שאין עוד דרך אחרת להציל את תינוקם הרך, והם היו נחושים לעשות זאת.

אמי הגיעה לבדה לעירו של ר' ליויק. היא איתרה את ביתו שברחוב מירונובה. נקשה בדלת. את הדלת פתח איש גבוה ומרשים. אציל. אריסטוקרט. כל כולו אמר כבוד. אימי לא העלתה בדעתה כי זהו רבי לוי יצחק העומד לפניה. היא שאלה אותו: אולי אתה יודע היכן הרב? ר' ליויק חייך קלות ואמר כי הוא הרב. הוא הזמין אותה להיכנס פנימה.

אימי ז"ל ישבה אל מול ר' ליויק, ופרצה בבכי. בקושי רב הצליחה לפרוק את אשר על ליבה. ר' ליויק ברך אותה ואף הבטיח לה שהתינוק ישרוד ויבריא.

אימי חזרה מעודדת מאד מיקטרינוסלב. היא תמיד סיפרה שר' ליויק נסך בה ביטחון שהכל יהיה בסדר עם הילד. ואכן הנס קרה. בניגוד גמור לכל תחזיות הרופאים, התינוק שרד והבריא, גדל והתפתח. ברוך היה כשמו, ברוך כישרונות. תלמיד חכם. היה מרצה למתמטיקה באוניברסיטה העברית ובהמשך אף לימד יהדות במכון לב בירושלים.

לחישה רועשת

עד כאן החלק הראשון של הסיפור, שכאמור ליווה את המשפחה מאז חורף תרצ"ב.

עוד חורפים נוספים רבים חלפו להם, והנה, באחת משנות נעוריי, שמעתי את הוריי מתלחששים ביניהם בחדרם. חדרי היה ממוקם צמוד לחדרם. משהו בטון הדברים העלה את חשדי שנאמרים שם דברים ברומו של עולם. הם דיברו על אחי ברוך ושוב עלה הסיפור הנזכר ואז הגיעו הלחישות. הייתי סקרנית מאד, כמובן.

מסתבר שאבי ז"ל שכאמור, לא נכח בפגישה של אימי עם ר' ליויק, ביקש שוב לשמוע את דבריו המדויקים. אימי סיפרה שוב, שהיא פרצה בבכי, וסיפרה לר' ליויק שהרופאים אומרים שאין לו לברוך כל סיכוי לחיות מעבר למספר שבועות. ר' ליויק היסה אותה ואמר: **נו, ער וועט קענען לעבען מיט דעם זיבעציק יאר**.. (=נו, הוא יוכל לחיות עם זה שבעים שנה..).

בדיעבד, זו הייתה הלחישה הכי רועשת ששמעתי..

באותו רגע כבר הבנתי ששמעתי סוד שלא הייתי צריכה לשמוע. שמעתי מכלי ראשון את הסוד הגדול שכל אדם היה רוצה לדעת: כמה ימי חייו ושנותיו.

דקדקן מופלג

אימי ז"ל לא סיפרה על כך לאף אדם בעולם. אף לא לילדיה. וודאי לא לאחי היקר ר' ברוך ז"ל. אף פעם גם לא גיליתי את אוזנה שחשפתי את סודה.

נצרתי את הסוד עימי בליבי, והשתדלתי להדחיק אותו. עם השנים, ככל שקרבה שנת השבעים שלו, כך עלה וגאה מפלס הדאגה והחרדה. אהבתי אותו מאד ולא רציתי להאמין. השתתפתי ביום הולדת השבעים שלו, אבל ליבי היה חרד.

לדאבון הלב, זמן קצר לאחר יום הולדתו השבעים התגלתה אצלו המחלה ל"ע ול"ע. הוא החל סדרת טיפולים, אך כשחשבנו שהנה הוא מתגבר, נדם ליבו. כשבעים שנה לאחר ברכתו הק' של אותו צדיק, ודבר מדבריו לא נפל ריקם.

רק לאחר הלוויה, כשהחלו ימי השבעה ל"ע ול"ע, שחררתי מליבי את הסוד שהיה אצור בליבי על פני קרוב ליובל שנים.

סוד בן שבעים. אם נצעד בעקבותיו של בעל ההילולא; דינו של סוד, גימטרייה שבעים, זה, היה להסתיים בתום שבעים שנה ('סוד' שנים)..

ברשימותיה מתארת הרבנית חנה ע"ה את ההתנגדות העזה מצד התנועה הציונית לרבנות בעלה הגדול. כיצד העבירו במועצת הקהילה, בעורמה, 'ברוב קולות', החלטות שיש בהן כדי להצר את צעדיו, וכיצד בכל פעם הצליח לגבור על כל המכשולים ולהשיג כל מה שהיה חפץ בו. בהקשר זה מצטטת הרבנית דבריו של רופא בעיר, שהגדיר את ר' ליויק כ"דקדקן מופלג".

נזכרתי בכך כאשר שמעתי הלילה את סודה של גב' מרים בורשטיין, החוזרת על דבריו של ר' ליויק: "**ער וועט קענען לעבען מיט דעם זיבעציק יאר**..". דקדקן מופלג.

סיפורים רבים מתהלכים סביב פעילותו הנמרצת של הגה"ח המקובל, רבי לוי יצחק שניאורסאהן, רבה של יקטרינוסלב, לספק ליהודים מצות לפסח שנאפו מתוך הכשר מהודר.

אפיית מצות כשרות הייתה כרוכה בקשיים עצומים, ולפי התנאים והנסיבות ששררו באותם הימים ברוסיה הסובייטית, היה הדבר היה כרוך בסכנת חיים ממשית.

הדאגה למצות התחילה כבר כשנה מראש: השגת חיטים; השגחה רצינית ומעולה על הקצירה; העברתם ואחסונם במקום מתאים; השגת טחנה גדולה ומתאימה שתהא מושגחת בצורה הנאותה; השגת אבנים חדשות לטחנה; העברת הקמח; האפייה על כל הכרוך בה; ובעיות אחרות לעשרות - והכול בתנאים קשים ומסובכים, אשר עין זר לא תשלוט בהם.

כאשר קוראים את מסכת הפעילות הנמרצת של רבי לוי יצחק בכל הקשור לאפיית המצות, ניתן לקבל מעט מושג על פעולותיו הכבירות למען המצות, ומדוע אנשים כה רבים ביקשו דווקא את המצות מהכשרו של רבי לוי יצחק שניאורסאהן.

ידועה הייתה הקפדתו המיוחדת על תהליך אפיית המצות, החל מעת קצירת החיטים ועד לגמר האפייה ואחסונם במקום המתאים.

פעם העבירו ברכבת משלוח גדול של קמח. בדרכה עברה הרכבת מתחת לגשר מסוים, שנטפו ממנו טיפות מים לתוך אחד הקרונות. כאשר נודע הדבר לרבי לוי יצחק, ביקש לפסול את כל הקמח שהועבר בקרון זה. הבעלים שחששו מהפסד מרובה, לא התרצו לזה. רק לאחר שהרב איים כי אם לא יתנהגו לפי פסקו, יפסול את הקמח שבכל הקרונות, נכנעו לדרישתו, ומשאלתו של הרב בוצעה במלואה.

שוב אירע מעשה דומה בשנה אחרת. תוך כדי העברת משלוח של שקי קמח, נפלה טיפת מים על אחד השקים. מי שטיפל בזה לא שם לבו לכך במיוחד והכניס את קמח למאפייה, שם התחילו כבר בהכנות לאפייה.

בצורה כלשהי נודע על כך לרבי לוי יצחק. הוא עצמו הופיע במאפייה, חתך את כל השקים מאותו משלוח, ואף קרע וזרק את הנפות; הוא פסל כל מה שנשאר מאותו משלוח, ואיש לא ההין להעיר לו על כך!

טחנת הקמח הגדולה ביותר בעירו הייתה של משפחת שיפרין ועמדה תחת פיקוחו הישיר של הרב. כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה ולא ניתן היה להשיג כלים חדשים, העירו לו בעלי הטחנה כי היות שאין להשיג נפה חדשה אלא תמורת הון רב, ברצונם להכשיר השנה את הנפה הישנה.

רבי לוי יצחק לא הסכים לך בשום פנים ואופן ועמד על שלו כי לא ייתן הכשר אם לא יקנו נפה חדשה. בראות בעלי המאפייה כי לא יצליחו לשנות את דעתו, נאלצו להסכים לבקשתו וקנו נפה חדשה במחיר עצום. כאשר שאל אותם הרב על מה ולמה התחרטו ומי הכריחם לכך - השיבו כי קיבלו מברק מרבני ורשא ובו הודעה חד-משמעית, כי אם הרב שניאורסאהן לא יחתום על ההכשר, לא ירכשו אף לא שק אחד של קמח!

באחת השנים, כאשר נסגרו כל המאפיות למצות, עלה בידו בקושי להשיג רישיון אפייה בעבור מאפייה אחת בעירו. הסדר באותם ימים היה, שכל אחד הביא קמח לעצמו וממנו אפה לו מצות.

יום אחד התייצב יהודי אחד לפני הרב וטענה מרה בפיו: אתמול, ביום חופשתו, עמד כל היום וחיכה לתורו בחינם, ואם לא יצליח היום לאפות מצותיו - יצטרכו הוא ובני משפחתו לרעוב כל ימי החג. ענה לו רבי לוי יצחק: "ומה בכך אם תישאר בלי מצות לפסח?!" התרגז הלה למשמע תשובתו והטיח בפניו דברי גנאי.

"אם כך" - נענה לו רבי לוי יצחק במאור פנים - "תקבל מיד תורך לאפות מצות. על תשובה כגון זו חיכיתי מיהודי!"

לאחר מכן התבטא רבי לוי יצחק, כי מעולם לא הייתה לו קורת רוח כמו מדברי הגנאי של יהודי זה.

באחת השנים חל מפנה מעניין בפעילותו הנמרצת לאספקת מצות לכל דכפין. הוא הגיע ל"חלונות הגבוהים" של השלטון הסובייטי עד לנשיא עצמו. בעקבות פעילותו ניאותה הממשלה לספק מצות לכל דכפין, ואף בתכלית הכשרות.

אולי יישמע הדבר כחלום, אך עובדה היא כי בשנה ההיא הורו השלטונות לגורמים המתאימים, שבעת אפיית המצות יש לשמוע לכל הוראותיו של הרב שניאורסאהן!

רבי לוי יצחק הכשיר את שתי טחנות הקמח הגדולות ביותר, הרכיב בהן נפות חדשות והעמיד במקום משגיחים מיוחדים. הוא רשם הוראות ברורות, בעשרה סעיפים, שאותן יש למלא בקפידות. הוא העביר את הוראותיו אל המשרד הממשלתי העירוני האחראי על אפיית וחלוקת המצות, ותשובתם הייתה ברורה ביותר: כל בקשותיו והוראותיו בענייני כשרות המצות תתמלאנה במדויק, החל מאספקת הקמח ועד לאחר גמר האפייה!

בהקשר לסיפור זה מספרת הרבנית חנה בזיכרונותיה, כי ממאפיות שונות התקשרו אל הרב לקבל הוראות על סדר האפייה, הזמנים המדויקים של כניסת השבת ויציאתה, כדי שהעבודה לא תהיה כרוכה בחילולי שבת ובשאלות הלכתיות אחרות.

הרב לא ויתר על קוצו של יו"ד. הגיעו הדברים לידי כך, שעיסות ששהו על השולחן אפילו דקה אחת מעל לזמן הקצוב - נזרקו ולא השתמשו בהן למצות. זאת בזמן שבו קיבל האזרח הפשוט לא יותר משלושים גרם של לחם שחור ליום תמורת כרטיסים מיוחדים! ואילו לפי הוראותיו סיפקו השלטונות קמח לבן בשקים חדשים דווקא...

באותה השנה הייתה דנייפרופטרובסק (יקטרינוסלב) העיר היחידה ברחבי ברית המועצות שבה נאפו המצות בריש גלי, ובכל ההידורים, ומעיר זו הסדירו אספקת ומשלוחי מצות לפסח לכל רחבי אוקראינה ורוסיה הלבנה, אשר יהודיה איוו למאכל להם אך ורק מאותן המצות שנאפו בפיקוח של רבי לוי יצחק.

מאורע זה היכה גלים למרחקים, ואיש לא יכול היה להאמין לאירוע כזה ברוסיה הסובייטית, כאשר כל אחד, בביתו ובצנעה, הרהר פעמיים בטרם עשה איזו פעולה הכרוכה בשמירת הדת, שתמורתה עלול היה להיאסר לשנות מאסר רבות.

זה היה כוחו הגדול של רב ולוחם מסוגו. תקיפותו ללא פשרות וללא חת, היא שהביאה לתוצאות שכאלו. מסירות נפשו למען הכלל היאשהניבה פרי הילולים לטובת כלל ישראל בעמק בכא זה.

שמע מצותיו של רבי לוי יצחק הגיע למרחקים, ואף מחוץ לגבולות המדינה שמעו עליו. כל אחד ידע כי אין אחר מצות אלו כלום ולא ייתכנו מצות מהודרות מהן.

היו שנים, כאשר הממשלה הואילה לספק מצות אוכלוסייה היהודית, ופה ושם נפתחו מאפיות ממשלתיות והמצות נמכרו בחנויות הממשלה, ניסו הרבנים להשתמט בכל מחיר מלתת את חותמם על מצות אלו, ביודעם מה הגורל הצפוי להם אם יעיזו לפגום בכשרותם. אך הממשלה אילצה ומינתה מפקחים בכוח, אשר ההכשרים היו תחת חסותם, כדי שהמצות יוחתמו בחותמת של כשרות.

האחד היה רבי לוי יצחק אשר לא שעה להם ולאיומיהם, והוא באחד: אם לא יישמעו להוראותיו ולפקודותיו בענייני כשרות - לא רק שלא יתן את הכשרו אלא אף לא יירתע מלגזור איסור חמור להשתמש במצות אלו. הוא לא הסתפק באיומים בלבד אלא אף דרש בתוקף שמפתחות המאפייה יהיו אך ורק בידיו ולא בידי אף אחד אחר!

מי יכול היה לפלל כי רבי לוי יצחק היה היחידי שכמעט לא זכה ליהנות מפרי עמלו. זמן קצר לפני חג הפסח נעצר והוכנס מאחורי סורג ובריח, ורק בקושי יכול היה לקחת עמו כמה מצות לכל שמונת ימי החג, ואף להשאיר מהם בעבור פסח שני!

ואמנם, אחת מ"אשמותיו" שבגללה נאסר והוגלה הייתה הכרזתו התקיפה ברבים ולעין כול, כי המצות הנאפות במאפיות הממשלתיות הן חמץ גמור ואסור לאיש יהודי להיכשל בהן בפסח ולהכניסן ח"ו לביתו!

"לעמוד נגד ממשלה השולטת על מדינה בת מאתיים מיליון איש"

וכך סיפר בנו, הרבי שליט"א מלך המשיח, על פעולתו של אביו לאפיית מצות מהודרות.

י"ח ניסן הוא יום ההולדת של אבי.

ברצוני לספר על מאורע הקשור אליו, ואשר מחמת סיבות לא נתפרסם הדבר כל כך. מסיפור זה ניתן ללמוד עד היכן יכול איש יהודי להניע אם הוא מחליט לעמוד בתוקף - לא בתוקף של כוחי ועוצם ידי ח"ו אלא בתוקף ואומץ של הנה ה' ניצב עליו - והוא משתדל למלא אחר ציווי ה' ושליחותו.

המאורע התרחש בקשר לקמח ומצות לפסח, בעמידה על המשמר אשר לא ייכשלו בחשש של משהו חמץ.

זה היה בשנות קיום המשטר הסובייטי ברוסיה, מקום שם כל המסחר התנהל על ידי המלוכה. גם טחנות הקמח שטחנו את החיטים וגם המאפיות המרכזיות שאפו את המצות היו בבעלות השלטונות ופעלו בפיקוחם של נציגי הממשלה.

כאשר הגיעה שעת ריכוז הקמח והבאתו אל מאפיות המצות, ומאחר שאבא היה אז מגדולי הרבנים שנשארו שם וגם השלטונות ידעו עליו - ידעו הם היטב, כי ההכשר על הקמח גם בשנים קודמות עברו תחת ידיו, שכן העיר ששימש בה כאמו"ר בתור רב הייתה בדרום רוסיה, ובאזור ההוא גדלה מרבית החיטה של מדינת רוסיה.

לכן כאשר היו צריכים לשלוח את הקמח משם והיו זקוקים להכשרו של רב כי נטחן תחת שמירה מעולה וכי כשר הוא לאפיית מצות, היו פונים לאאמו"ר והוא היה נותן את ההכשר הדרוש, לאחר שהעמיד משגיחים בטחנות הקמח אשר שמרו והשגיחו על טחינתו שלא יבואו לכל מגע עם מים.

ביודעם כי כך היו פני הדברים שנים רבות לפני זה, וכי גם השנה יצטרכו לבקש ממנו הכשר, טרחו ובאו לפניו, הסבירו לו כי הקמח הוא בבעלות הממשלה, ושאם חלק מהקמח לא יימכר בסיבת הימנעותו מלהעניק את ההכשר המתאים, פירוש הדבר כי הוא יוצא למלחמה גלויה נגד הממשלה, אשר לה שייכות ההכנסות מהקמח, ובייחוד כשהקמח לפסח נמכר במחיר גבוה יותר וההכנסות גדולות יותר.

על כך ענה להם אבא, כי מובן הדבר שאם ירשו לו להעמיד משגיחים משלו וישמעו להוראות המשגיחים שטחינת הקמח תיעשה על פי תורת ישראל, -ודאי שיעניק את ההכשר הדרוש. אך אם לא ירשו זאת למשגיחים או שלא ישמעו להוראותיהם, - הוא לא יתן את ההכשר הדרוש! ולא זו אף זו, הוא אף יודיע לכול, כי לקמח זה אין כל קשר אליו!

על דבריו האלה הדגישו פעם נוספת, כי אמנם יאפשרו לו להעמיד שם משגיחים משלו, אך אם המשגיחים יאשרו ויכשירו הכול - מה טוב; ואם לא יתנו את אישורם ועל סמך זה הוא לא יתן את הכשרו - עליו לדעת כי הוא יוצא למלחמה גלויה נגד הממשלה!

שוב ענה להם כי הוא נוסע למוסקבה, לנשיא הס.ס.ס.ר. קאלינין, יספר לו הכול ויסביר לו כי אי-אפשר לתת הכשר לקמח שאינו כשר לאפיית המצות, ואם ירצו להעניש אותו על כך - הרשות בידם, אך לתת הכשר על קמח שאינו כשר למצה ושישתמשו בזה לפסח - הרי זה נגד ההלכה, נגד ה', והוא לא יתן הכשרו על כך, וגם יעשה כל מה שבידו, שכולם ידעו כי הוא לא נתן את ההכשר!

הם ניסו שוב ללחוץ ולאיים עליו, אך נוכחו לדעת כי לא יפעלו אצלו מאומה. כן סיפרו על כך לנשיא קאלינין, או ליועציו, אשר לבסוף נתן צו והוראה מפורשת כי בכל המקומות שלוקחים קמח לאפיית מצות לפסח, צריך שיהיה להם אישור ורישיון על כשרותם לפסח, וכן יש להרשות לו להעמיד משגיחים משלו שיפקחו במקומות שטוחנים שם הקמח!

באותה השנה - וגם בשנים שלאחריה, בכל המקומות שאפו מצות כשרות לפסח, בחסות השלטונות, אפו רק מהקמח שהיה לו הכשר לפסח!

כל זה מהווה הוראה לכל אחד מאתנו, החל מגיל הילדות, כי אם עומדים בתוקף ואומרים כי תוקף זה הוא מחמת ה' אשר ברא את השמים ואת הארץ, ואיש יהודי לא יהין לפעול נגד ציוויו ולא יעשה שום דבר נגד ההלכה ושולחן ערוך, גם בעת שכל הממשלה אומרת את ההיפך - הרי סוף כל סוף עולה הדבר בידו. ויותר מזה, כי הממשלה עצמה, כאמור, הורתה להרשות ולהעמיד בכל מקום משגיחים מתאימים, והחיטה נטחנה בכשרות על פי שולחן ערוך.

מובן הדבר שלא כל אחד בעל תוקף כזה, אך גם לא לכל אחד ישנו הניסיון הזה, לעמוד נגד ממשלה השולטת על מדינה בת מאתיים מיליון איש; מה שיש לעשות, הוא רק לעמוד נגד היצר שלו עצמו. גם אם היצר בא לפתותו כי הגויים לא ירשו לילד יהודי להתנהג כפי שצריך להתנהג, עליו להגיד ליצרו כי זהו שקר גס, וכיוון שהוא הולך עם הכוח הזה של "והנה ה' ניצב עליו", עומד לידו ומתלווה עמו במלחמתו נגד כל מונע ומעכב - הרי סוף סוף ינצח ויהיה לו בימים ההם פסח כשר ושמח; כן יהיה לנו כעת חג כשר ושמח, בעת שמקבלים ההחלטה להתנהג בכל התוקף והעוז, וזה גם מתגלה ונראה אשר כל השנה כולה כשר ושמח, ושכל השנה כולה תהיה במהרה שנת גאולה, גאולת משיח במהרה בימינו. מתוך הספר סיפורו של חג מאת מנחם זיגלבוים. משיחת י"ח ניסן תשמ"ג, בעת כינוס ילדי "צבאות השם"; וראו גם שיחת מוצאי ו' תשרי תש"נ, תורת מנחם התוועדויות תש"נ חלק א

סיפורי רבי לוי-יצחק שניאורסאהן

כב מנחם-אב סז - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

מספרים סיפורים על אבא של הרבי, והיום - במקום סיפורים - בעיקר נספר אמרות קדש שלו (לילדים ספרנו כמה ספורים, שגם נכלול בפרצוף). וגם, כמו בכל פעם, ננסה לסדר אותן לפי הספירות - לעשות מזה פרצוף:

כתר:

הכתר זה ענין של מסירות נפש, ולילדים דברנו שעיקר הכח שלומדים מרבי לויק זה מס"נ. עם כל גדולתו בתורה ובקבלה, העיקר זה מס"נ. פרט אחד לא ספרנו לילדים, שאחרי חמשה בתי סהר ואחרי חמש שנות גלות, כאשר השתחרר באלמא-אטא, הדבר הראשון שעשה שם היה למצוא קהילה יהודית - לא היתה שם קהילה עתיקה, אבל היו שם כמה חסידי חב"ד שברחו לשם במלחמת העולם השניה, והוא מצא שם גם ידידים שלו - ושם קם בבית הכנסת (הוא היה רב מאד מכובד, והיו כאלו שקראו לו רבי

והתייחסו אליו כרבי ממש, וכדלקמן) ונשא דרשה (הדרשה הראשונה) שכולם החלו לצאת מן הכלים ממנה. אחרי שעצרו אותו על גילוי דעת תורה בלי חת, והוא ישב בחמשה בתי סהר ואחר כך חמש שנות גלות, הוא חוזר 'חצי בן אדם' (כפי שהזכרנו קודם, שרואים את הסבל בפניו בתמונה מאחרי הגלות), והדרשה הראשונה שנושא היא דרשה חוצבת להבות שצריך לעמוד חזק כנגד כל מונע ומעכב בכל מה שקשור בתומ"צ, ויצאו מפיו דבורים מפורשים נגד רוח המדינה ההיא, וישבו שם שתולים בציבור (כידוע שהיו שם שתולים בכל מקום). כולם לא הבינו מה קורה, ורצו לברוח משם - אחרי כל הסבל הוא בדיוק אותו דבר, לא שינה נים מהתוקף שלו בענין תורה ומצוות. ובאמת אחר כך חיפשו אחרי כולם שם - כמרדכי בזמנו, בגלל שלא כרע והשתחוה לא הכניס בסכנה רק את עצמו אלא את כל עם מרדכי. עשו חיפוש אצל כולם, ובמיוחד אצלו - שוב התחילו לעשות לו צרות, אבל זה לא ענין אותו בכלל. זה מס"נ. הווארט האחרון, ששום סבל ויסורים שעושים לו לא מזיז אותו בכלל, זה ודאי כתר - כתר נקראת דרגה בלתי משתנית, "אני הוי' לא שניתי", העצם הוא בלתי משתנה. מי שיש לו גילוי של העצם לא מסוגל לשנות את דרכו, זה עקשנות למעלה מטעם ודעת, עזות פנים של חסיד למעליותא. כתוב שיש שלושה תנאים של חסיד, והראשון זה עזות פנים למעליותא. חלק מזה שלא פוחד, אבל בעיקר שגם במצב הזה ממשיך בדיוק אותו דבר.

אמרנו שהמסירות נפש בפועל, שזה הכל בהשגחה, היה על מצות בפסח - על זה הוא נאסר. מצות זה "מיכלא דמהימנותא", וידוע ששרש האמונה בפנימיות הכתר, ברדל"א, אז על זה יש מס"נ. וממילא זה על גאולה ומשיח - חג המצות זה "זמן חרותנו", מס"נ על ענין של גאולה, ענין של משיח. זה הכתר שלו. ספרנו סיפור נחמד שאשתו, הרבנית חנה, העידה עליו שבזמן בדיקת חמץ לפני החג הרצפה היתה רטובה מהדמעות שלו. עיקר החזרה בתשובה, שביער את כל הישות, היה גם ביחס לפסח. הוא הצדיק את כל היסורים שעברו עליו, ואומר שענינו גבורות - זה מהות שני שמותיו - וכשהוא בודק את החמץ הרצפה רטובה מדמעות התשובה שלו. הווארט הזה, שהרצפה רטובה מדמעות, ודאי שייך למלכות - תשוב ה תתאה, שיורד לרצפת נפשו ומחפש אחר שאור שבעיסה בסדקי וחורי לבו, ומחזיר את הכל לשרש, לאצילות. זו תשובה כפשוטה - כל תשובה, גם תשובה הכי פנימית, מתחילה מתשובה תתאה, תשוב ה תתאה, תשובה עם דמעות שמרטיבה את רצפת הנפש שלך. מתוך הדמעות שמרטיבות את הרצפה בבדיקת חמץ זה מחזק את נפשו במס"נ על המצות - זה כתר ומלכות יחד, נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן.

אמרנו שבעיקר נזכיר וננסה לפרש אמרות קדש שלו, ויש אמרה מאד חזקה - יש כמה שצריך לשמוע את טוב הטעם האידישאי כדי לקלוט נכון. כל פעם שבונים פרצוף לומדים עוד על מהות הספירות. אמרנו כעת משהו חשוב שכתר זה מצב בלתי משתנה, שתחתיו זה "אדם" ואילו הוא "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם". כל דבר בלתי משתנה בנפש, עצם, "כך ולא אחרת", זה שייך לכתר של הנפש. וגם באימרה, אם אפשר לנסח ניסוח של שויון מוחלט ובלתי משתנה, זה גם השגה ששייכת לכתר - זה הקדמה להבנת האמרה: "משה רבינו איז ניט העכער פון א אידן, אונד קל שבקלים איז ניט נידריגער פון א אידן", משה רבינו לא יותר גבוה מיהודי וקל שבקלים הוא לא פחות מיהודי. זו השגה שבשביל לומר אותה צריך מוחין דכתר. ידוע שהוא היה מניח תפלין שמו"ר, שהם מוחין דכתר (רש"י - מוחין דאמא, ר"ת - מוחין דאבא). מי זה ה"איד" כאן? זה לא "יהודי פשוט" של הבעש"ט - אפילו "פשוט" זה איזה תואר וציור, ו"יהודי" סתם זה עוד יותר פשוט, בלי ציור, יותר עצם. באידיש לא רק

שזה נשמע אחרת, אלא יש רמזים בתוך המילים (ר' לויק ודאי מכוון כוונה על כל מלה שיוצאת מפיו)- **אידן** צירוף שם **א-דני**. יש **כד** קישוטי כלה, והכי חשוב אצלנו הם **כד** ספרי התנ"ך, אליהם מכוונים את הצירופים בתיקון ליל שבועות. צירוף **אידן** הוא הצירוף החמישי (גם לפי שיטת הרמ"ק וגם לפי שיטת ר"א אבולעפיא) - הצירוף שכנגד ספר דברים, "משנה תורה". מה התוכן של כל ספר זה? תוכחה של משה רבינו לעם ישראל. ארבעת החומשים הראשונים זה מפי ה', ואילו החמישי זה "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה". אחד הפירושים ש"שכינה" היא היא "כנסת ישראל", ומה שמדבר מתוך גרונו של משה - ובכך תלויה היכולת להוכיח (אסור למוכיח להיות למעלה מהעם, והאריז"ל אומר שאחד החטאים הכי חמורים - שבשבילו מתגלגלים בגוי וצריך להתגייר - זה שנביא אמת מחזיק את עצמו למעלה מהעם תוך כדי שמוכיח אותם, בגלל שמחזיק עצמו למעלה מעם ישראל הוא מתגלגל בגוי ואם יזכה הוא מתגייר, והדוגמה זה שמעיה ואבטליון שהם גלגול של זכריה בן יהודע הכהן) - זה עם ישראל. חוץ מזה שמשה הוא הענו מכל האדם על פני האדמה, בשביל להוכיח צריך להשתוות לכולם - כולם חוזרים לכור, למכנה המשותף, שכולנו 'אידן' (באידיש אידן זה גם יחיד וגם רבים - יהודי וגם יהודים). לכן אמרנו שיש פה רמז מאד יפה, שהצירוף הזה של שם א-דני - שם של מלכות, כנסת ישראל - הוא הצירוף של חומש דברים. משמעותי שגם הסתלקותו בפרשת דברים, "עקב" (שהרבי מסביר ש"עקב תשמעון" זה היהודים הכי פשוטים, שבעקב - דור עקבתא דמשיחא - מתגלה שכולם שוים, בעוד למעלה מהעקב עוד רואים הבדלים). בעצם, השגה זו היא השגה של כתר, ומי שחי את זה באמת לו נאה ולו יאה כתר - הוא מלכות, ו"כתר עליון איהו כתר מלכות", נסב"ת ונתב"ס, כנ"ל. קל שבקלים זה ביטוי שמופיע בתניא על מס"נ - שגם קשב"ק על הרוב מוסר נפשו, ואז מתגלה שהוא לא נמוך מיהודי והיהודי הזה הוא גם משה רבינו. זה גם גילוי של כתר - של מס"נ. עוד גימטריא יפה: **משה רבינו** = 613, **קל שבקלים** = 612 (עם הכולל, אותו דבר), וביחד זה 1225 = **יהודי** בריבוע (שהוא 49 במשולש - הנקודה האמצעית היא **תריג**) = "**זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר**" (מה שהתגלה למשה רבינו בסנה, שהוא גם הנצחיות של עם ישראל - "עמו אנכי בצרה").

הווארט הבא הוא ווארט שאפשר לשים בכתר, אפשר בדעת ואפשר בתפארת - שייך לקו האמצעי - אבל אנו נשייך אותו לשרשו: בהמשך בע"ה נסתכל גם בביאורו לתניא, אבל יש 'ווארט' בו הסביר למה זה נקרא ספר התניא. הפשט בתניא היא שזו המילה הראשונה שבספר - "תניא בספ"ג דנדה" - אבל ידועה הקושיא שזה לא בריתא, לכאורה, אלא מימרא של אמורא, והיה צריך לפתוח הספר ב"אמר ר' שמלאי". יש ריבוי ריבוי תירוצים על זה, וגם ריבוי רמזים במלה תניא, ואחד מהם ש"**תניא**" אותיות **איתן** - עצם הלוז הבלתי משתנה של הנשמה. הוא כותב בתחלת התניא "תניא בספ"ג דנדה" - שם כתוב "אמר ר' שמלאי וכו". מסכת נדה היא האחרונה בש"ס (שיש עליה גמרא; הכרך **העשרים** = **כתר**). ר' לויק אומר שחוץ מזה שזה המימרא הפותחת, זה רומז לדין אחד שכתוב ממש בסוף מסכת נדה - בסוף הבבלי, סוף תושב"ע. בזה יש גם רמז שספר התניא זה ההמשך הישיר, המשלים, של התושב"ע - תלמוד בבלי. כתוב שמה - בקיצור - **תודה נזיר י"א** יום הלכה למשה מסיני. הוא אומר שספר התניא זה הפנימיות, ההמשך, של הסוד הזה. זה רמז שאף אחד בעולם לא היה חולם עליו - יש כל מיני רמזים, אבל כזה רמז בא ממקום אחר לגמרי. זה מסכת נדה, לכן הסיום הוא י"א יום שבין נדה לנדה. למי שלא מכיר את הדין: הלכה למשה מסיני שיש **ז** ימי נדה ו-**יא** ימי טהרה (שאם רואה בהם ימים זה דם זיבה), וכך לעולם ועד (איך זה מסתדר עם וסת של שלושים יום בערך, זו סוגיא עמוקה). לזה שיש בדיוק **יא** ימים בין נדה לנדה אין שום אמירה בתורה שבכתב, ולכן הדבר הזה הוא הלכה

למשה מסיני. יש עוד שני דברים שהם הלכה, שמשום מה מחברים ביחד ומקדימים ל-**יא** יום. אגב, זה היום המספר הכי חשוב אצל הרבי - **יא** ניסן, **יא** שבט - יום **יא** בחדש ה-**יא** - הכל קשור לאשר ואושר (והיום כל פרחי הכהונה - שתיכף נגיע אליהם - אומרים שזה ר"ת יחי אדוננו). בכל אופן, סתם **יא** בגמרא זה **יא** יום של טהרה - טהרת כנס"י לקוב"ה, זמן שאם זוכים בא בו משיח. בתודה הלל"מ זה דין שבחלות תודה משתמשים בחצי לוג שמן לתודה, ובנזיר הלל"מ ששיעור איסור שתית יין אצלו זה רביעית (וזה שיעור עיקרי בכל דיני התורה). בווארט הזה מסתיימת תורה שבעל פה, וככה מתחיל ספר התניא - זה הסוד של המלה תניא.

צריך קצת הסברה. תודה ונזיר זה שמן ויין. שמן ויין בכל מקום (ויהיה גם לקמן) זה חכמה ובינה - שמן זה פנימיות החכמה, רזין דרזין דאורייתא, ויין זה יינה של תורה. **יא** יום בין נדה לנדה זה דעת - ימי הטהרה, ימים של יחוד. חוץ מזה שזה דעת במובן של "והאדם ידע", דעת היא גם הספירה ה-**יא** - עשר ספירות זה מכתר עד מלכות, בפשט, וזה שפתאום נכנסת עוד ספירה (שהיא נקודת המרכז של כל עץ החיים של הספירות) זה הבחינה ה-**יא**. יש **יא** שהוא "חד ולא בחושבן", ואז זה מה שלא סופרים - למעלה מהכתר, פנימיות הכתר, ולפי החסידות הדעת באה כנגד פנימיות הכתר (יש בזה מחלוקת בין המקובלים, אם כנגד פנימיות או חיצוניות הכתר, אבל כך החסידות מכריעה). לפי זה, **ז** ימי הנדה זה המדות - במדות יש דגש ורפה, זה רגש שהוא לא מבורר כי שבירת הכלים היתה ב-**ז** מלכים דתהו, **ז** ימי הנדה זה תוצאה של שבירת הכלים, רושם מלכי התהו שנפלו ונשברו (אולי נמשיך להסביר זאת יותר), והטהרה זה הדעת (ראשית השבירה בעולם התהו). לפי פירוש זה יש כאן חב"ד, וזה מאד מתאים לספר התניא. חב"ד שיוצא משלושה דברים שאין שום קשר ביניהם, לפי השכל הפשוט, וחז"ל עושים מהם ענין אחד. אמרנו שאפשר לשים זאת גם בתפארת, כי לעשות כזה חיבור של גוונים שונים ורחוקים זה מזה - כקרבן תודה, הלכות נזיר והלכות נדה וטהרה (שלושה קצוות שאין ביניהם קשר ברור) - ולעשות מהם תמונה אחד, קשר אחד של "הלכה למשה מסיני", זה דורש 'חוש' של תפארת. השכל זה משהו מבני, מבנה של חב"ד, אבל יש בעשית מכלול זה 'חוש' של חב"ד. בתוך החב"ד גופא, זה במסכת נדה - הכל בא כאן בגלל ה-**יא** יום, ועיקר הכח המחבר זה הדעת, לכן אפשר לשים בדעת. אבל אמרנו שהעיקר הוא שזה בכתר - קרבן תודה זה הודיה על נס, ששרשה אמונה שבפנימיות הכתר; הנזיר נודר מהיין, בתורה זה סמוך לפרשת סוטה, וחז"ל מסבירים שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מהיין, היין זה תיקון של תאוה ותיקון של תענוג, זה שייך לרישא דאין, התענוג בנפש; **יא** ימי הטהרה זה תיקון רישא דאריך - תיקון הרצון, שלפעמים הרצון אסור ולפעמים הוא מותר. עוד יותר מזה, היות שזה חב"ד הייתי משייך זאת בשרש כל השרשים לחב"ד דעתיק - שחז"ל חותמים את הש"ס עם הלכה למשה מסיני בשלושה ענינים. כל הלכה למשה מסיני היא בחינת רדל"א - משהו בלי מקור. יש בלשון חז"ל "קבלה", שזה מהנ"ך, אבל גם הלכה למשה מסיני זה 'קבלה' בלי הסבר ובלי מקור מפורש. "חצי לוג שמן לתודה, רביעית יין לנזיר, יא יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני". היות שזה חב"ד, ה'חוש' אומר שזה חב"ד דעתיק. על דעת דעתיק כתוב בפירוש שזה "דרך גבר בעלמה", ועל שני הראשונים כתוב שהם חו"ב - כל הדבר הזה הוא רדל"א. ספר התניא בא להמשיך זאת למטה, להנחיל ולתת את זה לכל אחד ואחד מאתנו, את התודה והנזיר וטהרת המשפחה (שהיא התכלית).

עד כאן ווארט יפה של ר' לויק, איך פירש את המלה תניא.

חכמה:

בספירת החכמה נתייחס היום לפן מיוחד של חכמה שלא כל כך דברנו עליו בפרצופי הצדיקים הקודמים - איך ר' לויק, אבא של הרבי, מתייחס ל"חכמות חיצוניות". יש לו שני וואריטים מופלאים מאד מאד לגבי חכמות חיצוניות. הוואריט הראשון זה על פי גמרא קרוב לסוף מנחות (צט, ב):

שאל בן דמה בן אחותו של ר' ישמעאל את ר' ישמעאל: כגון אני, שלמדתי כל התורה כולה, מהו ללמוד חכמת יונית? קרא עליו המקרא הזה, "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה" [היינו שזה אסור, אך לא אומר שלילה ורוע בזה, אלא שאין לכך זמן, כי חוץ ממצות ידיעת התורה יש גם מצוה כל הזמן להגות בתורה, כדעת רבי ישמעאל שפסוק זה מיהושע הוא חובה], צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמת יונית [כלומר, כל הבעיה היא רק זמן פנוי]. ופליגא דר' שמואל בר נחמני, דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן: פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה - ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר, שנאמר "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", אמר לו הקדוש ברוך הוא: יהושע, כל כך חביבין עליך דברי תורה - "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך".

עוד לפני הסיפור של בן דמה, אחינו של רבי ישמעאל, היתה מחלוקת מה המינימום של קיום "והגית בו יומם ולילה", שאחד אומר פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ואחד אומר שאפילו בק"ש בקר וערב יוצאים ידי חובה. כלומר, שרבי ישמעאל כאן הוא יחיד נגד רבים, כי שנים שקדמו לו אמרו שיש בכך מינימום וזה לא כל היום, וגם הדעה שאחריו היא שפסוק זה אינו חובה או מצוה אלא ברכה. בכל אופן, אנחנו כן נוהגים כרבי ישמעאל, לכאורה, שאם אתה מסוגל - אם ה' חנן אותך בדעת ושכל - אז יש מצוה וחובה ללמוד תורה כל הזמן. עד כאן הסוגיא.

אם אמר לו "צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה וכו'" - זו בדיחה? רבי ישמעאל הוא בדחן? אמר לו את זה בניחותא - שימצא זמן לא מן היום ולא מן הלילה ובו ילך באוניברסיטה. ברור שיש דברים בגו, ועל זה יש וואריט של רבי לוי יצחק. אם היה מפרש כאחד האחרים בסוגיא, בכלל לא היתה בעיה, אבל הוא מפרש גם לפיו. מכל הסוגיא כאן משמע שאין בעיה עקרונית בלימוד חכמה יונית (ותיכף נראה דברי התוספות בזה). רבי לויק אומר שיש ברוחניות שעה שהיא לא מן היום ולא מן הלילה - אם אומר לו לעשות כך, כנראה שיש כזה דבר ברוחניות. מסביר שהשעה שלא מן היום ולא מן הלילה זה על דרך בין השמשות, מה שנקרא בחסידות "קרן זוית" - נקודת אין בין יש לישׁ. במציאות זה או מן היום או מן הלילה, אבל איך היום הופך ללילה? יש נקודה שהיא המעבר, קרן זוית. יש דעות בחז"ל אם זה לוקח זמן או כהרף עין. הדעה העיקרית היא שזה הרף עין, ואז זה נקרא קרן זוית - הרבה מאמרים של רבי הלל על זה - תפנית מקיר לקיר, מרוח לרוח. לכל רוח יש מדה ושיעור, ואילו לקרן זוית אין שיעור - היא אין, אבל מחברת שני דברים שונים. מה שאמר לו רבי ישמעאל "צא ובדוק וכו'" זה שיבדוק בנפשו אם הוא בבחינה הזאת של קרן זוית, של אין, ש"לא מן היום ולא מן הלילה" - לא מהתורה (יום-אור) ולא מהחכמה היונית (לילה-חשך) - אם יש לך המדרגה שאתה מסוגל לחבר שניהם יחד, באמת, אז לך יש ענין ואפילו מצוה ללמוד חכמה יונית, כי היא אצלך לא חכמה יונית גרידא אלא מחוברת לתפר שמסוגל לחבר. בשביל להיות כזה תפר צריך להיות בדרגה מאד גבוהה, צריך להיות באצילות, כי אין זה עולם האצילות. אז בזכותך יתקיים "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם" - אתה מסוגל להביא את היפי של יפת לשכון כבוד באהלי שם.

אחרי הווארט המאד חשוב הזה, נאמר מה רש״י ותוספות אומרים כאן. רש״י מבין שזה בדיחה - ״׳צא ובדוק שעה׳ - דבר שלא יהא בעולם״. ובתוספות - ״תימה, וכי לא היה יודע דגזרו עליה?!״. מקושיה זו אף אחד לא יודע, לא בן דמה ולא רבי ישמעאל דודו, שאסור ללמוד חכמה יונית בגלל התבוללות (דבר שמאד שייך גם בדורנו). ועונים - ״ולעיל פירשתי בריש רבי ישמעאל (דף סד ד״ה ׳ארור אדם׳)״. ושם:

׳ארור אדם אשר ילמד את בנו חכמת יוונית׳ - והא דמשמע לקמן בסוף שתי הלחם (דף צט:) דמי שלמד כל התורה כגון בן דמא בן אחותו של ר׳ ישמעאל שרי אי לאו משום דכתיב לא ימוש ולמ״ד אפי׳ לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים מצות לא ימוש משמע דשרי היינו היכא דאיכא צורך [זו מלת מפתח, שאין בעיה בחכמה זאת אם אתה צריך אותה] דשמא היה קרוב למלכות כדאשכחן בסוטה (דף מט:) דשל בית רבן גמליאל [ובמקום אחר כתוב כל בית רבי, ואצלנו ״בית רבי״ זה בעל משמעות מיוחדת] התירו להם [כאחד משלושה דברים] ללמוד חכמת יוונית מפני שקרובין למלכות [בתניא פ״ח כתוב שהיתר חכמות חיצוניות או לצורך פרנסה או שיודע להשתמש בזה לעבודת ה׳, אך כשלמדנו זאת לא שאלנו שבחז״ל יש רק היתר אחד, קרבה למלכות. זה בגלל שמלת המפתח בחז״ל זה צורך, ומביאים דוגמה אחת, אך אדמו״ר הזקן מביא עוד שתי דוגמאות. לפי תוספות גם בן דמה וגם דודו יודעים את הגזירה, וגם את ההיתר לבית רבי בגלל קרבה למלכות, ובן דמה שאל האם הוא בתוך הקטגוריה של צורך אחרי שיודע כל התורה] ומה שלא התיר לו ר׳ ישמעאל שמא לא היה כל כך צורך ציבור כמו בר״ג [עד כאן התירוץ העיקרי בתוס׳].

קרבה למלכות היינו - דבר שכבר היה לעולמים - לפעול גבוה במלכות בטול גזירות על עם ישראל וגזירת גזירות טובות עבור ישראל. בשביל זה צריך להגיע לקרבת דעת, וזה אפשר כאשר אתה יכול לנהל שיחה אינטליגנטית על רמה. זה הפשט הפשוט, שידיעת חכמה יונית היא לצורך ציבור, בשביל לבטל גזירות וכו׳. בשביל קרבת דעת כזו התירו עוד דברים, כמו להתגלח וכו׳. מי שהיה הכי קרוב למלכות בתנ״ך, בדורות האחרונים - אחרי יוסף הצדיק - זה מרדכי היהודי. אותו אחד שקרוב למלכות צריך אופי של ״לא יכרע ולא ישתחוה״, ואחר כך יכול להיות ״קרוב למלכות״. בגלל שקרוב למלכות כתוב בו בסוף שרצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו - היו תלמידי חכמים שלא אהבו אותו כי מדי התקרב במלכות, כנראה גם כי למד ׳לימודי חול׳ במרכאות, אז ראשי הישיבה החרדים ביותר התנגדו מאד והחרימו אותו. לפני שנחזור לווארט של ר׳ לויק, שהוא העיקר, אז בפשט - רואים שעיקר ההיתר של חכמת יון זה לצורך הציבור שהוא קרבה למלכות. קודם כל מדובר באחד שלמד תורה - יש ווארט בישיבות, גם לא בחב״ד וכ״ש בחב״ד, שבשביל לצאת לשליחות בשביל עם ישראל צריכים לפעמים ׳לסגור את הגמרא׳. לא שמפסיק ללמוד תורה, אבל צריך לוותר במשהו על ההתעלות הרוחנית שלך ולצאת כדי להשפיע טוב לעם ישראל. הענין הזה של לימוד חכמת יון זה שאם אתה תהיה בקיא וחכם בה תוכל בצורה יותר יעילה וטובה להיות עבד של הציבור. זה בכלל, אבל בפרט - תוכל להתקרב למלכות. תכל׳ס, אצלנו, כבר מספיק היה לנו משנה למלך - כבר היה לנו פעמיים בהיסטוריה ועוד מליון פעמים בממדים קטנים יותר בכל ארצות גלות ישראל, תמיד הגענו עד משנה למלך ועד בכלל, ודי לנו בכך, כבר יצאנו בכך ידי חובה. בשביל להגיע למשנה למלך צריך להיות בקי גם בחכמת יון. אבל אם עכשיו רוצים קרבה גם למלכות האמיתית - שרוצים להתקרב למלכות מלך המשיח, מלכות הוי׳ (״והיה הוי׳ למלך על כל הארץ היום ההוא יהיה הוי׳ אחד ושמו אחד״) - כנראה גם בשביל להתקרב למלכות הזאת, המלכות האמיתית, צריך לדעת חכמת יון. אבל, לזה מתחבר הווארט של ר׳ לויק, שלזה לא צריך חכמת יון בפני עצמה אלא באופן

של קרן זוית. בשביל להתקרב למלכות - צורך של ציבור, קידוש שם שמים - צריך חכמת יון בדרגה של "שעה שהיא לא מן היום ולא מן הלילה". אז אדרבה - זה הענין שלך, תלך על זה, בזה אתה מתקרב ומקרב את המלכות, את מלכות שמים, ואין לך צורך ציבור יותר מהדבר הזה.

חוץ מזה שזה עוסק בחכמה, ולכן משייכים לספירת החכמה, הרי הנקודה הכי פנימית בנפש של חכמה לפי חסידות זה אין, נקודת הבטול במציאות, הקרן זוית. כדי לעסוק בחכמות חיצוניות צריך לצאת ממוצא נפשי של בטול במציאות, פנימיות החכמה, ואז "בכחך עשה" - בכח-מה שלך עשה את הפעולה והתיקון של חיבור החכמות, של הבאת "יפת אלהים ליפת" שישכון כבוד "באהלי שם". אהלי שם זה בית המקדש, ובשביל לבנות לה' את ביתו צריך "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם", והמדובר לא רק בבית המקדש שהוא מקום גשמי בירושלים אלא גם "ושכנתי בתוכם - בתוך הלב של כל אחד ואחד מישראל", שגם חייב להיות עם "יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם".

איפה הדבר הזה - "צא ובדוק שעה שאינה וכו'" - רמוז באיזה פסוק? לפי רש"י דחה אותו, אבל אם זה רציני מאיפה זה? זה פסוק גאולה חשוב בזכריה (יד, ז) - "והיה יום אחד הוא יודע להוי' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור". יש בפסוק הזה המון רמזים, אבל קודם הפשט. הנביא מנבא שיבוא יום ש"הוא יְוָדַע להוי'", והוא "לא יום ולא לילה" ו"לעת ערב יהיה אור". רש"י מסביר שפסוק זה בעצם קאי על תקופת המשיח - "והיה לעת ערב יהיה אור" זה סיום ימות המשיח, שזה תחית המתים, שזה גילוי אור אין סוף וחיים נצחיים, גילוי של נשמה בתוך גוף בבחינת "**אני הוי' לא שניתי**" (= "**קץ שם לחשך**", כנודע, שזה שאין יותר לילה ואין יותר חכמת יון שהיא לילה, אבל בימות המשיח יש עדיין "לא יום ולא לילה"). "לא יום ולא לילה" היינו שכבר נסתיים ליל הגלות אבל עוד לא הגיעה התכלית של יום הגאולה - זה על דרך דברי הרמב"ם על ימות המשיח (שיש עוד קצת לילה מהגלות, לא הגיעו לתכלית היום, אבל זה כבר גאולה). בודאי רבי ישמעאל כוון לפסוק משיחי זה, האומר שזמן "לא מן היום ולא מן הלילה", ולפי זה בימות המשיח צריך להיות בבטול - בחינת קרן זוית - ומה שעושים אז זה חיבור התורה וחכמת יונית. אחר כך "והיה לעת ערב יהיה אור" - כבר לא תהיה עבודת חיבור כי הכל יהיה אור, "תורה אור", כל מה שנפל בשבירת הכלים יחזור לשרש. יש בפסוק רמזים מופלאים, וביניהם: **והיה לעת ערב יהיה אור** = 1035 = **ה** פעמים **אור** (ממוצע כל מלה). ביום אחד של מעשה בראשית יש חמש פעמים אור כנגד חמשה חומשי תורה. הכל נעשה אור, אבל קודם צריך להיות הזמן - שעל דרך בין השמשות - שלא יום ולא לילה. יש עוד הרבה רמזים - תלו"ע. רש"י אומר, וזה הפשט, שמדובר בתקופת בינים של ימות המשיח - בין הגלות לתחית המתים - אבל לכאורה כל תקופת בינים, בה יצאנו מהחשך ולא הגענו עדיין לאור שלם, ממלאת את התיאור שבפסוק זה. היה אפשר לומר אפילו - אצל מי שמחשיב שיבת ציון של דורות אחרונים כ"אתחלתא דגאולה" באיזה אופן, ובודאי מתש"ן הרבי גם יסכים לפירוש זה (שאז אמר שהחלה "אתחלתא דגאולה" בפועל) - שהמציאות שלנו היום זה יציאה מסוימת מהגלות, יש עדיין לילה (גם בארצנו הקדושה), אבל גם כבר יש איזו זריחת אור. לפי הוואורט של רבי ישמעאל, מצב הבינים הוא איתות שהגיע הזמן לקיים את הציווי של "צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמה יונית". עוד תנאי חשוב וקטן - מדובר במי שכבר בקי בכל התורה כולה.

כדי לסיים את זה, יש עוד 'וואורט' של ר' לויק לגבי חכמות חיצוניות: בתניא פ"ח - המקום שדן בנושא זה - הוא כותב שאם זה "קרדום לחתוך בה" זה מותר. ר' לויק אומר על זה ש"**קרדום**" (כך מנוקד בסידור, בפרקי אבות, שאדה"ז עצמו נקד) עולה **שכל**, ואומר שאם השכל של החכמה כאשר אתה לומד חכמות

יון זה אך ורק בשביל התכל׳ס - בשביל לחתוך (וכמדומה שדברנו על זה ש״לחתוך״ רומז לשם הפרנסה, השם הקדוש חתך) - זה מותר. ר׳ לויק מוסיף שזה אם בשכל הזה אין לך שום התנשאות והחזקת טובה לעצמך. בדרך כלל כשאדם לומד שכל יש הנאה מהשכל וגם הרגשת גבהות מהשכל - שכל הוא מחמיץ בנפש. הוא אומר שאם הקרדום הזה, השכל, הוא רק כלי, שאין בזה שום התנשאות - אני חכם, עשיתי בגרות של חמש נקודות במתמטיקה, ואחר כך יש לי גם תואר שלישי, אני דוקטור, אני פרופסור - אם אין שום גבהות בזה שקבלת פרס נובל, שאתה יכול לקבל זאת בלי שום התנשאות בעולם, וזה רק בשביל הצורך (ולפי הגמרא זה צורך הציבור, זה הצורך האמיתי, שזה קרבה למלכות - כדי לקרב את מלכות שמים על כל הארץ, לקרב את המשיח), אז מותר לך. זה שאסור להתנשא בלימוד השכל - כי לכל שכל יש טבע שמגביה את הישות של האדם, שידיעת משהו מזינה את ישות האדם - זה נכון גם לגבי לימוד תורה. אחד מהפשטים בכך שאדה״ז התחיל את ספרו ב״תניא״ - שזה כנגד קליפת ת״ח, שמחזיקים מעצמם וממילא מנשאים את עצמם מעל שאר היהודים (נגד הווארט הראשון, שהזכרנו בכתר, של ר׳ לויק). מה זה משנה אם זה חכמה חיצונית או חכמת התורה? בשניהם צריך להזהר מישות, ומה המיוחד ב״קרדום לחתוך״ של חכמת יון? קודם כל אפשר לומר שהטבע של ההתנשאות הוא יותר יצר של חכמה חיצונית, שם יותר ״חכם להרע״, וכמה שת״ח יתגאה יכול להיות שהנטיה להתגאות אצל חכמות חיצוניות זה עוד יותר (צ״ע במציאות מי מתגאה יותר, למי יש יותר טבע להתגאות בשכלו). אבל עיקר ההבדל כאן, שזה הנקודה, שהמשל של ״קרדום לחתוך בו״ זה שהעיקר הוא תמיד התכל׳ס, ולא הדבר עצמו. בחכמה חיצונית לא רק שאסור להתגאות בחכמה, אלא אסור לקבל הנאה מעצם השכל - הנאה וישות הולכות ביחד - אלא רק מהמחשבה שהשכל הזה הוא אמצעי לעזור לי לצורך (לצורך הציבור). אם האדם לומד ומבין ושמח שהדבר הזה ישמש תכלית רצויה - זה בסדר. הוא גם לא מתגאה וגם שמח שהדבר הזה יבוא לידי שימוש טוב, אבל לא שיש לו כיף מעצם הדבר בפני עצמו. מה שאין כן לגבי לימוד התורה - לימוד התורה אינו רק אמצעי. זה גם אמצעי - לימוד על מנת לעשות - אבל זה תכל׳ס בפני עצמו. לכן גדולי ישראל וגדולי החסידות (כמו האבני נזר ועוד) אמרו שחייבים לקבל הנאה מעצם הלימוד, וזה לא נקרא ישות פסולה. כלומר, התורה זה לא קרדום - לא שכל שהוא קרדום, שמיועד רק בשביל השימוש שלו. הווארט של ר׳ לויק הוא שמי שקונה לעצמו קרדום חדש יכול להנות מכלי חדש, אבל אם הוא בר דעת יכול להיות שמח בו בגלל שמצייר מה שהוא עושה - שמח בתוצאה - אבל לא הולך למסגר את הקרדום ולהתמוגג ממנו. בתורה זה לא ככה - אסור להתגאות כמובן (זה קליפת תניא), אבל עם זה יש ענין שאדם ישמח ויהנה עם השכל של התורה. באמת, כל עוד שלא צריך לקבל הנאה מעצם חכמת יון אלא רק מתכליתה - ״יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם״ - עדיין מכונה לילה. אבל, כאשר ״יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם״ לגמרי, תכלית ביאת המשיח, אז ״והיה לעת ערב יהיה אור״ - הערב יהפוך גם להיות תענוג וערבות. כשהכל אור אז הכל תענוג עולם הבא - אין יותר תכל׳ס, זה עצמו התכל׳ס.

עד כאן שני ווארטים מאד חשובים של ר׳ לויק על חכמה, ושניהם לא רק מדברים על חכמה אלא גם החויה הפנימית שלה. הראשון מדבר על ביטול, תחושת אין בנפש, והשני זה המשכה בנפש מ״רישא דאין״, ראש התענוג. כשאדם לומד חכמה חיצונית צריך להיות רק ״אין״ בחיצוניות, כלום, אבל להמשיך את התענוג לתוך הלימוד זה תורה - בלימוד תורה ממשיכים תענוג מפנימיות הכתר, ״רישא דאין״, לתוך חכמת התורה, וזה נקרא אור, זה האור האמיתי של ״תורה אור״.

בינה:

יש הרבה ווארטים שר' לויק היה דורש מילה אחת תרתי משמע - זו צורה של דרוש, שיש איזה מאמר ואפשר לפרש מלה אחת בשני אופנים שונים. הסגנון והשיטה של "תרתי משמע" זה מוחין דאמא, זה פנימיות אמא, שאפשר לחתוך מילה אחת ולשמוע (שמיעה-בינה) בתוכה שתי פנים (אפילו הפוכות), ואז לחבר אותן יחד.

דוגמה לכך מווארט מפורסם שלו - שזה המוחין דאמא שלו - על "אתה נותן יד לפושעים". הפשט הוא שהקב"ה פושט את ידו לקבל שבים, ולפעמים צריך לחתור חתירה תחת כסא הכבוד כדי לעקוף כל המלאכים המתנגדים ואומרים שאינו ראוי לשוב. ר' לויק אומר ש"יד" בתורה זה הרבה פעמים מלשון מקום - "ויד תהיה לך מחוץ למחנה". קודם כל אומר שאתה, הקב"ה, נותן יד לפושעים לפשוע. אם איני יודע שזו תפלת יו"כ, אלא רק שמעתי את המשפט הזה, הייתי מפרש הפוך לגמרי - שמי שבא לפשוע ה' נותן לו יד ועוזר לו. לפרש ככה זה נגד חז"ל, כי כתוב ש"הבא להיטהר מסייעין אותו [באמת נותנים לו יד] והבא להיטמא [לא עוזרים לו אלא רק] פותחין לו". כאן רבי לויק מצייר יפה ש"פותחין לו" זה גם לתת יד - להמציא לו מקום, סיטואציה, שבה יכול ליפול. זה נקרא לתת יד, להמציא מקום בו יכול לעשות את הפשע שרוצה. יד הופך להיות מקום, גם במשמעות של אפשרות - שממש פותחין לו, ה' מאפשר לו. זו גם איזו הבנה עמוקה בכלל במושג מקום. מהדברים הכי עמוקים בחסידות זה להבין מה זה מקום ומה זה זמן, וכאן מקום זה אפשרות. אחר כך, מיד שהוא מתעורר בתשובה, אתה מושיט לו את היד שלך ומקבל אותו בחזרה. עד כאן הווארט, שיד תרתי משמע - מקום ויד - אחד אחרי השני, כשהשני בא לתקן את הראשון.

אבל אם מתבוננים, יש בזה המון עומק. כמו כל לימוד צריך לצייר זאת בשכל (ובפרט בבינה, מוחין דאמא, שניקודם צירה) - קודם ה' נותן מקום, ואחר כך זה הופך ליד עם חמש אצבעות. הציור הוא שאותו מקום - שנקרא בתורה יד כי כנראה הוא באמת יד, כפי שנסביר - אותה אפשרות לחטוא פתאום מתהפכת להיות יד של הקב"ה. לא שהקב"ה צריך להושיט את היד מרחוק, אלא שהיד של הקב"ה היתה שם בפוטנציאל כל הזמן. היד של חזרה בתשובה זה בעצם המקום שאפשר לחטוא, רק שהפך ממקום של אפשרות לפשוע ליד פשוטה לקבל שבים. הכל תלוי בנפשו - ברגע שמהרהר בתשובה המקום שאפשר לחטוא הופך ליד שמחזירה ומקבלת אותו בתשובה. כדי להבין זאת טוב, יש משפט של המהר"ל מפראג - אבי החסידות - "המוכן לתשובה מוכן לחטא". דוגמה לכך דוד המלך, שלא ראוי היה לאותו חטא אלא כדי להורות תשובה לרבים. זה כלל גדול, שמי שנשמתו מוכנה לתשובה הוא מוכן לחטא - הוא מגיע למקום שאין צדיקים יכולים לעמוד בה, והוא מוכן למקום החטא. נשמתו באה מראש ממקום גבוה מצדיק, אבל איך יממש את מוכנותו לתשובה? רק אם יחטא, ר"ל. זה "נורא עלילה על בני אדם". המוכן לתשובה מוכן לחטא - יש לו נטיה נפשית לחטא. כאן ה"מוכן" זה אותו יד - יש לו נטיה לחטא, יש לו יצה"ר, זה המקום של "אתה נותן יד לפושעים". ה' נתן לו את היד הזאת, את המקום הזה, ואחר כך היד הזאת הופכת מיניה וביה להיות היד של הקב"ה שמקבל אותו בתשובה, ועל זה נאמר במקום שבע"ת עומדים אין צ"ג יכולים לעמוד שם. זה ווארט מאד יפה ועמוק של ר' לויק.

רק לגבי המלה יד - למה זה קשור למקום? יש פירוש אחד ש-**יד** זה האצבעות - **ד** אצבעות **ו-י** זה האגודל (**א** במ"ק, אבל הוא נפרד וכללי, אז הוא פי עשר, כמו ששכל הוא פי עשר ממדות). היום במדע המקום כולל ארבעה ממדים - שלושה ממדי מקום וממד אחד של זמן - אבל בספר יצירה יש עוד ממד

של נפש, של דעת, והכל ביחד זה המקום. "הנה מקום אתי ונצבת על הצור" - "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו". מקום זה יד, ויד זה אפשרות. העולם הזה הוא מקום שמועד לחטא והוא גם מועד - עוד יותר, כי "מרובה מדה טובה" - לתשובה. חוץ מזה שהשכל כאן הוא שכל של בינה, של תרתי משמע, גם התוכן זה בינה כי בינה זה תשובה וזה גם מקום ("אי זה מקום בינה"). אז כל הווארט נובע ממוחין דאמא וכל הדימוי שלו זה אמא. באמת ר"ה מפאריטש - ובעוד מקומות בחסידות - מוסבר שהיד הפשוטה לקבל בתשובה מתחילה מימינו של ה', חסד דעתיק, אבל זה עובר דרך ספירת הבינה. ההתגלות של היד של הקב"ה לקבל בתשובה זה בספירת הבינה.

אמרנו לילדים שלכל מה שהתרחש רבי לוי יצחק מצא מקור ורמז בתורה, גם באירועיו הפרטיים וגם בכלל. היות שחי בתקופה של הקומוניזם יש לו כמה פתגמים חשובים על זה: יש לו ווארט אחד על דברי חז"ל "מרדכי מן התורה מנין? 'ואתה קח לך מור דרור' - מירא דכיא". רבי לוי יצחק אומר ווארט יפה, ש"דרור" זה חפש ו"מור" זה מר - שיש מציאות של חופש מר, ובכך התכוון לקומוניזם. לכאורה חופש זה הכי שמח, "זמן חרותנו" (שסביבו היה עיקר ענינו) - גאולה וחופש אמיתי - אך את זלעו"ז עשה אלקים (גם תופעה שמתחילה מבינה, מינה דינין מתערין) ויש גם חופש מר (אם היה חי עוד כמה שנים היה דורש זאת גם על חרות - המפלגה - שיש גם לעו"ז לחרות של הקדושה). חופש מר זה מה שהיה בארצו - מי ששם אותו בבית הסהר ושלח אותו לגלות. היות שבינה היא "עלמא דחירו" זה שייך לבינה, אך היות שחופש מר זה חיצוניות אמא, ש"מינה דינין מתערין". גם בקיץ - יתכן שהרבי רמז לזה - צריך מאד לשמור מה עושים בחופשת קיץ, במיוחד הילדים, שיהיה חופש מתוק ולא חופש מר. צריך לשים לב - לא פשוט שחופש זה דבר טוב. אם היה חי בדור שלנו, יכול היה בכלל לדרוש זאת על "עם חפשי בארצנו" - זה עוד מור דרור, עוד חופש מור. ווארט זה הוא תפיסה של בינה ושל מינה דינין מתערין מתוך הבינה. מינה דינין מתערין זה התדרדרות - מושג שהוא רק מוחין דאמא, ולא מוחין דאבא. חופש מר זה משהו שנדמה בהתחלה שטוב ומתוק, והופך להיות מר ממות - הופך להיות שעבוד. גם כאן, ב"עם חפשי בארצנו", ברגע הראשון נדמה שזה טוב ונחמד, אבל לאט לאט זה מתדרדר, ובמקום חופש הופך להיות איזה שעבוד לזרים ואויבים, ה' ישמור וירחם.

דעת:

בספירת הדעת יש לו ווארט, גם של חירות וגאולה, אך כולל כל חב"ד, וכל מה שכולל כל חב"ד זה בעיקר דעת - כוונה (שכולנו יכולים לאמץ) על "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך": אומר שראוי לכוון במילים אלו לגאולה, ולכוון שיש שלוש גאולות - פסח, פורים, חנוכה. גאולת פסח זה דגן, גאולת פורים זה תירוש וגאולת חנוכה זה יצהר. זו הקבלה מאד מאד פשוטה, שמצות פסח זה דגן, איסור חמץ ומצות מצה. תירוש זה יין - פורים. יצהר זה שמן - חג השמן זה חנוכה. זה מאד ברור, ומסודר גם לפי הסדר ההיסטורי שלהם. בקבלה דגן זה דעת, תירוש זה בינה ויצהר זה חכמה. אם כן, כמו שאמרנו, זה כולל בעצם את כל החב"ד, וכאן - לא רק שהדעת היא המחברת, אלא היא הפתיחה. הכי חיוני ב"ואספת" זה הדגן, יותר מהתירוש והיצהר, אם כי הכל כלול בצורך של "על כל מה שבראת להחיות בהן נפש כל חי". לפי זה, כל פעם שאוכלים דגן - חוץ מזה שאומרים פעמיים בכל יום לפחות ק"ש - זה רומז לגאולת פסח, לא רק כשאוכלים מצות, אלא אפילו באכילת חמץ כל השנה. הוא מוסיף משהו בכל אחד, שקשור לפשט אבל הוא העמקה. אומר שהשרש של פסח התחיל מיוסף ואחיו, שספר חלומותיו לאחיו ואז מכרוהו וירדו למצרים וכו'. הכל מתחיל מ"והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה" - כל גאולת פסח

מתחילה מחלום יוסף של "מאלמים אלומים". אחר כך, בשלב יותר מתקדם, זה החלום השני של פרעה, בגללו זכה יוסף להתמנות למשנה למלך, זה השיבולים, עוד הפעם דגן. וכך הלאה, כל ההשתלשלות שהביאה למצות של פסח היא השתלשלות של דגן. גם פורים התחיל ממשתה אחשורוש. זה פשט - למה עושים משתה בסוף? אתהפכא של המשתה הרע בו זה התחיל, בו נגזר גזר דין על עמ"י היל"ת, ונגמר ב"אשר ישלטו היהודים" המתבטא במשתה. גם השמן קשור למשהו שאמרנו קודם - חוץ מהשמן הטהור שמצאו, "פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול", קודם כתוב שטמאו כל השמנים שבהיכל. מה זה טומאת כל השמנים שבהיכל? זה חכמת יון, בדיוק הנושא שדובר קודם. כל הגאולה של חנוכה היא גאולה על רקע שמן טמא. שם לא השמן הטמא מיניה וביה הופך לטהור, אבל נשאר פך שמן טהור חתום בחותמו של כה"ג, שהכהנים לא יכולים להגיע אליו ולטמא אותו. זה עוד סוג של את זה לעומת זה - שכל החג מתחיל משמן, ולא רק שבסוף מתבטא בנרות שמן על שם הנס. כל החג הוא מלחמה על טהרת השמן, על טהרת השכל. חג פורים זה תקופה בהיסטוריה של עם ישראל שצריך לברר את היין, וזכר ליציאת מצרים זה אומר לעם ישראל - מאז ולתמיד - בירור הדגן. לכן, לפי זה, כל מגע עם דגן - גם לחם חמץ במשך כל השנה - יש בזה איזה "זכר ליציאת מצרים", לכוון לגאולה. יש ממד של גאולה בתוך הדגן, בתוך התירוש ובתוך היצהר, וצריך את כל הגאולות יחד. תוספת הכתובה בקבלה וחסידות: ר"ת דגן-**ת**ירוש-יצהר זה **דתי** - **ד**עת-**ת**פארת-יסוד (כאשר יסוד אמא מתפשט עד תפארת ז"א ויסוד אבא ארוך ומתפשט עד ליסוד ממש) - תיקון זה, שמלמטה למעלה הוא **יתד**, שייך לכאן. בכל אופן, למה שמנו בדעת? חוץ מזה שהכל כלול בדעת, כפי שאמרנו עד עכשיו, זו דוגמה של כוונה שר' לויק מלמד אותנו, שראוי לכוון כוונה שקשורה עם גאולה, עם משיח. יש עוד סיבה שזה שייך לדעת בפרט - כי כתוב "ואספת", וחג האסיף (סוכות) מכוון כנגד דעת (שלושת החגים, שכולם זכר ליציאת מצרים, הם או חג"ת בלב או חב"ד בשרש, וחג האסיף כנגד דעת), ובו יש חובת "למען ידעו דורותיכם". כל השלושה מתחילים מדגן, דעת, והפועל הכולל כולם הוא "ואספת" - איסוף בנפש זה ריכוז, כח הדעת. עד כאן הווארט של לכוון גאולה, לכוון משיח, ואצל ר' לויק הווארט הוא לתת פירוש פנימי-חסידותי לכל מה שבאים איתו במגע, ותכל'ס הכל קשור למשיח וגאולה.

חסד-תפארת:

יש שנים שנעשה יחד, וכאן ווארט פשוט שהוא גם ספירת החסד וגם תפארת. חז"ל אומרים שאסור לקרוא לאברהם אברם, ומי שעושה זאת עובר בעשה. יש גם יעקב וישראל, וגם כתוב בתורה "לא יקרא שמך עוד יעקב", ואף על פי כן רואים שעוד הפעם ועוד הפעם, גם ה' עצמו וגם בכלל בתנ"ך, הוא נקרא לפעמים יעקב ולפעמים ישראל - שם יעקב לא נעקר כלל. זו שאלה מפורסמת, מה ההבדל בין אברהם (שאסור לקרוא לו אברם) לישראל (שמותר לקרוא לו יעקב). ר' לויק אומר ווארט מאד פשוט, שההבדל הוא פשוט מאד - השם אברם ניתן על ידי גוי, תרח, והשם יעקב על ידי יהודי, יצחק אבינו (או הקב"ה, לפי פשט אחר בפסוק). זה ווארט פשוט כל כך, שמאד מענין אם מישהו אמר זאת קודם. אם הקב"ה נותן לך שם, ובכלל אם אתה מקבל שם מיהודי, מצד הקדושה - זה ווארט מאד חשוב לגבי שם, כי לכולם יש באלגאנים כל הזמן עם שמות - אפילו אם ה' עצמו יתן לך שם אחר ויאמר לך שזה במקום השם הראשון, השם הראשון לא נעקר. אבל השם הראשון ניתן על ידי גוי - או מקור של גויישקייט - ואז משנים זאת, אז באמת אסור לקרוא בשם הראשון. מה שאסור לקרוא בשם הראשון זה על דרך האיסור להזכיר לבעל תשובה, ועוד יותר לגר צדק, את מעשיו הראשונים. השם הראשון, שקבלת מגויישקייט, אתה מתנתק

ממנו - ה׳ עושה לך ברית מילה, ואתה משהו חדש. כשה׳ החליף את השם של יעקב הוא לא עשה לו ברית מילה - לא חתך אותו - אבל אצל אברהם חתך אותו, הוציא את הזהות הקודמת, את השם הקודם, הוא ערלה שזרקתי לפח, קברתי באדמה.

לפי זה, הוואר הוא שכל דבר שבקדושה - גם כשלכאורה מסתלק - הוא תמיד משאיר רושם. זה נקרא סוד הרשימו בכל מקום. לפעמים אתה לא כל כך מרגיש את הרושם, אבל הוא קיים. לפעמים רק צדיקים מרגישים את הרושם, כמו כל מיני סיפורים שצדיק התארח בבית באופן חד פעמי וצדיק אחר הרגיש רשימו שלו אחרי מאה שנה, כי כל דבר שבקדושה - גם כשהוא עוזב את זה ואף אחד לא יודע שהיה - עושה רושם, וצדיק יכול להרגיש זאת. כאן זה יותר מזה, לא רק נשאר רושם מסתורי נעלם מהשם יעקב, אלא משהו מובהק שנשאר כל הזמן. איך קוראים לזה בחסידות? זה מה שהתחלנו ללמוד ב״חינוך קטן״, שגם כאשר אדם עולה לדרגת צדיק, דרגת ישראל, הרבה פעמים נופל ליסוד שלו, דרגת הבינוני, דרגת יעקב. כך מוסבר בכל החסידות ש״יעקב״ זה על שם עבודת הבינוני שלו, וממילא זה שייך לכולנו - ש״הלואי בינוני״, וממנו צריך לרשת כח זה - ו״ישראל״ זה על שם עבודת הצדיק שלו. גם כשעולה להיות צדיק לא נעקר הבסיס, אליו יכול ליפול ומכחו יכול להזדהות איתנו. כל זה בגלל שקבל שמו יעקב מהוריו הקדושים, או, לפי הדרוש, מהקב״ה - בגלל שקבל שם זה מצד הקדושה הוא חייב להשאר.

אצל אברהם הוואר עוד יותר עמוק - על אברהם ותרח כתוב ״מי יתן מטהור לא אחד״. זה פלא הכי גדול שטהור-אברהם יכול להוולד לצאת מתרח, שהוא בגדר טמא. לכן כתוב ״לא אחד״ - רק אחד, רק האחד יחיד ומיוחד, הקב״ה, יכול לעשות כזה פלא של הוצאת טהור מטמא. בגלל שרק האחד פועל את הנס ופלא הזה, לכן אברהם עצמו מזדהה כל חייו עם האחד, עד כדי כך שנקרא פעמיים בנביא על שם אחד - ״אחד היה אברהם״ ו״כי אחד קראתיו״. ה״אחד״ של ה׳ פעל להוציא אותו מתוך הטמא. לפי זה, להוציא את הטהור מהטמא זה גם להוציא את אברהם מאברם. יש עוד הבדל פשוט בין אברם-אברהם ליעקב-ישראל - יעקב וישראל זה שתי מילים שונות, כמעט חסרות קשר, ואילו אברהם זה רק תוספת ה על אברם, והיא הנותנת שלכן יש כזה איסור. הרבה פעמים מישהו היה בא לרבי עם שם גויי, והרבי אמר לעברת קצת - לעשות שינוי קל שיהפוך לשם יהודי מאותו שרש. מה הדוגמה לכך בתורה? אברם-אברהם. אבל אם עושים כך, אף פעם לא לקרוא בשם הקודם. עושים שינוי קל, אבל מהיום והלאה אסור להשתמש בשם הקודם. אם משנים שם לגמרי, כאילו שינית לגמרי - אז השם הראשון נשאר. אם עושים שינוי קל - השם הראשון הלך, במיוחד כאשר זה טהור מטמא. איך להבין זאת? מאז שאברם קבל את שמו הוא היה ילד טוב - לא ילד טוב ירושלים, אלא ילד טוב שלא סובל רע וכאשר פוגש אותו הוא שובר אותו, שובר פסלי אביו. הילד הטוב הזה ששבר פסלי אביו וזרקו אותו לכבשן האש במס״נ - כל הזמן נקרא אברם. בגיל שבעים, לפי חז״ל, ה׳ כורת עמו ברית על ארץ ישראל - עדיין הוא אברם. ה׳ אומר לו ״לך לך״ - זה עדיין ״ויאמר הוי׳ אל אברם״. רק בגיל תשעים ותשע, בברית מילה, הוא אברהם. כל בנין האופי שלו וגם המעשים הטובים שלו, בנין האישיות שלו והזכות שלו (שבזכות זה ה׳ מקדם אותו הלאה וכורת עמו ברית מילה), הכל בהיותו אברם. אז הוא כבר יצא לכלל טהור מטמא או לא? צריך לומר ככה - אברהם הוא מדת החסד, הוא היה חסד כל הזמן, היה מכניס אורחים והצטיין במדתו מאז שעמד על דעתו. ״עקב אשר שמע אברהם בקולי״ - מגיל שלוש מאמין בה׳, עושה מצוות, שובר פסלים, וכל מיני דברים טובים. המדה העיקרית שלו זה חסד, אבל חייבים לומר שעד ברית המילה בחסד שלו יש עדיין טיפת ״חסד לאומים חטאת״ (מה שכתוב בספר פרק א בתניא). חז״ל דורשים את הפסוק

הזה, שהחסד של אומות העולם יש בו חטא - הוא אינו נקי, יש בו טומאה. מה הטומאה בחסד? שזה על מנת להתייהר - כל טיבו דעבדין יש בו טפת יוהרה. מה הפשט של הפסוק? לא כל כך ברור בכלל שזה הפשט של הפסוק. הפסוק במשלי מתחיל "צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת" - החלק הראשון של הפסוק מובא המון פעמים בחסידות כמשהו הכי טוב שיכול להיות, מפסוקים הכי חשובים בתנ"ך של מעלת הצדקה ורוממות הנפש על ידה. הנפש כאן זה "גוי" - זה גוי או יהודי? כאן הגוי זה עם ישראל, שמכונה הרבה פעמים גוי - ה' הוציא אותנו ממצרים "גוי מקרב גוי". את החלק הראשון של הפסוק דורשים על ישראל, שהצדקה שלנו מרוממת אותנו עד אין סוף, ואילו "חסד לאומים" - חסד שאו"ה עושים - יש בו חטאת, איזו נקודת טומאה. הפשטנים, ואפילו רש"י בפסוק (שבפשט לא מחויב לדרוש של חז"ל), דורשים את זה כל אחד בצורה אחרת. יש אחד שאומר ש"חסד לאומים" זה גם טוב, כמו קרבן חטאת - שזה מכפר עליו. למלבי"ם יש פירוש מקורי, שמסביר כאן "חסד" כבושה - מתי שגוי חוטא, חטאתו היא בושה בשבילו. זה פירוש לגמרי לא לפי מה שאנו מכירים. בכל אופן, בפשט בכלל לא ברור בפסוק הזה מי נגד מי. אבל אנחנו ודאי מקבלים דרוש של חז"ל, שהוא אמת ואותו מביא בתניא, שיש איזה ממד של חטא בחסד של הגוי, ואינו נקי. צריך לומר שעד ברית המילה ועד בכלל, לא בחלק המודע שבנפש - בו אברהם היה מאה אחוז נקי וטהור - יש איזו זיקה לתרח, זיקה לטמא, זיקה ל"חסד לאומים חטאת". מה הרמז הברור שפסוק זה רומז לאברם? כי הוא לשון אב-רם, "תרומם גוי", והוא איש החסד. עיקר השם שלו מבקש "צדקה תרומם גוי". בסוף הוא "אב המון גוים" ואומר "לו ישמעאל יחיה לפניך" - הוא רוצה לפרש את הפסוק כולו טוב, גם על הגוים, כי זה טבעו. זה עד ששרה אומרת לו "גרש את האמה הזאת" - אצל הגוים "חסד לאומים חטאת", ככתוב בתניא, ואתה נגמלת מזה בזכות הברית. מה רוצים לומר? האיסור לקרוא לאברהם אברם הוא כדי לטהר עד הסוף את מדת החסד. היות שחסד הוא בקצה צריך זהירות נוראה שיגמל מחסד לאומים חטאת - "לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל" - שיגיע ל"מי יתן מטהור לא אחד". לא כך במדת התפארת, שם "אלו ואלו" - המקור הוא טוב, וגם כשה' מחליף את ה' זה טוב, ובמובן מסוים לא תופס. יש לך גם גדלות ז"א וגם קטנות ז"א ושניהם קדושים - "נער ישראל ואהבהו", גם כשישראל נופל ליעקב ה' אוהב אותו. נאמר אחרת: מי שבשרש הוא מדת הרחמים, עבודתו אינה התנתקות מוחלטת ממה שהיה, גם כשהוא חוזר בתשובה. דוגמה מבעל תשובה - האם העבודה הפנימית היא עבודה של ניתוק או של איזו המשכיות? מי שקשור לקו האמצעי, של תפארת, צריך לגלות שגם השם הראשון בא לו מצד הקדושה, אפילו שזה לא כל כך ברור. וממילא, הוא מקבל שם חדש, אבל השם הראשון קיים אצלו. זה אחד שהוא בקו האמצעי, במדת התפארת. דווקא מי שהוא בצד החסד צריך להתנתק לגמרי מהדומה לו, מהחסד המדומה, מה"חסד לאומים חטאת", בגלל שאחרת הדבר הזה מניק את החיצונים - אברהם מניק את ישמעאל (שזה בנו, ולא אביו, אבל אם לא יתנתק מתרח בברית מילה הוא ימשיך להניק את ישמעאל, וצריך ששרה תסביר לו את הסוד הזה). כעת יובן פשט עמוק בניב "לא אחד" - שפשוטו "רק אחד", כנ"ל - כי בשביל "מי יתן טהור מטמא" צריך הבדלה גמורה, שלילה של מה שהיה, אמירה ברורה ומוחלטת של לא לגבי המציאות הקודמת, כדי להגיע ל"אחד" שלך. יש פירוש ל"אחד היה אברהם" - שכל העולם בעבר אחד והוא בעבר שני, לכן "העברי" - ומאידך כל חייו זה רק לקרב אנשים לה', אך כדי לפעול זאת צריך להיות נבדל. לפי זה "מי יתן טהור מטמא" - הכנעה, "לא" - הבדלה, "אחד" - המתקה.

בווארט פשוט של רבי לויק הסברנו את שתי הספירות - גם חסד וגם תפארת.

גבורה:

חוץ מזה שהיה גיבור בגוף, כפי שספרנו קודם לילדים, יש וואַרט של גבורה. גבורה, בין היתר, זה להעביר בקורת - לדון מישהו. חסידים יושבים בהתוועדות, וחלק מהתוועדות זה שאחד יורד קצת על השני בדרכי נעם כדי להיטיב אותו (בדרך כלל המשפיע תופס מישהו ויורד עליו, הכל מתוך אהבה וחיבה וטוב). יש פתגם מפורסם ב"היום יום" שלפני שיושבים בהתוועדות צריך לגזור את הצפרנים, שלא לדקור את השני. כל הענין של חסידים שיכולים להיות פתוחים אחד עם השני. הגדרה של חסיד שהוא לא נפגע - זה בכלל כלל גדול, מי שנפגע הוא מתנגד. אף על פי שאני בטוח שאתה חסיד ולא תפגע - צריך לגזור את הצפרנים. אבל יש וואַרט יפה של ר' לויק, שקשור לדיקור סיני, שאומר ש"מחט" נקראת כך על שם החוט - אם אין חוט בתוך המחט אז היא לא שוה, והופכת להיות כלי משחית. רק כשיש חוט במחט יכול למלא את תכלית כוונת הבריאה - לתפור. "אז וי גייט שטעכן", כשעושים דיקור - בקורת חריפה - אם אין חוט במחט לא רק לא מועיל אלא מזיק, מחט בלי חוט שלילי מאד. החוט זה שמי שמשתמש במחט הוא מחובר ותפור לשרש הקדושה, לתורה ומצוות ובטול להקב"ה. אם יש לו חוט של התקשרות לשרש, שהוא קשור ואחוי לשרש - השרש המשותף של כל הנשמות, הן של המבקר והן של המבוקר - זה טוב, ובלי זה זה כלי משחית שיכול להרוג (כדברי חז"ל שברזל יכול להרוג גם בשיעור של מחט קטנה). זה וואַרט שיש בו תיקון הגבורה.

נצח:

פירוש מאחז"ל "דוק בככי ותשכח בנגרי" - תכסוס בשינים ותמצא ברגלים. זה גם דבר מאד מעשי, חשוב מאד - שאם יש למישהו כאבי רגלים או בעיות ברגלים-בהליכה, חז"ל אומרים שצריך לכסוס את האוכל. זה גם ללעוס, אבל הפשט שרש"י וכולם מסבירים - פשוט לאכול טוב. אם האדם יאכל טוב הוא ימצא את התוצאה החיובית בתוך הרגלים שלו. אומר על זה ר' לויק, שצריך טוב טוב לבטא את המילים של התורה והתפלה, דרך השינים, ומי שכל השנה כולה אומר ברור את אותיות התורה והתפלה שמוציא מפיו, כוסס אותן, ימצא את התוצאה בריקודי שמח"ת. כנראה שאמר את הוואַרט הזה בשמח"ת. תאכל הרבה תורה ותפלה כל השנה, ותמצא את התוצאה בריקודי שמח"ת. זה בחינת נצח - אומר שהתכלית של כל מה שאדם לומד ומתפלל כל השנה זה כמה חוזק יש ברגליו לרקודי שמח"ת, זה נצח, "אז תשמח בתולה במחול [הכרמים]".

הוד:

יש לו ר"ת מאד יפים שדרש בר"ה: אומר ש"הכל הולך אחר החיתום" - סוף קריה"ת של ראש השנה. ביום הראשון קוראים "וה' פקד את שרה" וביום השני קוראים על עקידת יצחק. סוף עקדת יצחק זה "ואת מעכה" - שם של גוי אחד - ודרש ר' לויק בפני אנשיו שזה ר"ת "וידוי אחר תשובה מגיע עד כסא הכבוד". יש הרבה מעכה בתנ"ך - תשעה אנשים שנקראו מעכה, ארבעה גברים וחמש נשים, וזה הראשון ("הכל הולך אחר הפתיחה"). יש מדינה שלמה - "המעכתי" - זה חלק מארם, שהיה אמור להיות בארץ ישראל, אבל יהושע לא כבש וממלכות אלו (הגשורי והמעכתי) עדיין "בקרב בני ישראל". זה מאד משמעותי, שהבאת המשיח תלויה בשלמות הארץ - צריך לרשת את הגשורי ואת המעכתי. יש גם קשר בין הגשורי והמעכתי, שתמיד הם הולכים יחד. המעכה הכי מפורסמת, חוץ מהראשון, זו אשה מנשות דוד המלך - אשת יפת תאר, אם אבשלום, מעכה בת תלמי מלך גשור. היא האמא של אבשלום,

האמא של תמר ושל אבשלום. אבשלום קרא גם לנכדתו מעכה, והיא נשאת לרחבעם המלך - היתה האשה האהובה ביותר עליו, וכל הצאצאים יוצאים ממנה, כל מלכות בית דוד עד ביאת גוא"צ (ובעצם היא נינת המעכה שהיתה אם אבשלום). היא בת בתו, כאשר לבתו קרא תמר, על שם אחותו שנאנסה, ולנכדתו על שם אמו, מעכה בת תלמי מלך גשור. יש עוד מעכה גוי - מלך גת, שנקרא גם "מעוך" וגם "מעכה". חוץ מזה עוד שבעה, כולם יהודים (מעכה יפת תאר כמובן התגירה והיא יהודיה). בין שבעת היהודים שני גברים וחמש נשים, חלוקת **זהב**. יש דרוש גדול מאד על מעכה - שם מאד מיוחד, מלשון מעיכה. מה זה שרש מעוך בלשון הקדש? זה עיסוי. קודם דברנו על דיקור סיני, זה עיסוי ולחץ. יש שני פסוקים עיקריים שאין כאן המקום בסוד השם מעכה בכלל. כל זה בשביל להסביר את הרמז של ר' לויק ואת השיוך לספירת ההוד - ווארט על וידוי. קודם כל, ברור שצריך "וידוי אחר תשובה". היום העיקרי של הוידוי זה יו"כ - מתחילים התשובה בר"ה, אבל אז בעיקר בלב, ומסיימים בוידוי ביו"כ. תשובה זה בבינה ווידוי בעיקר בהוד - בינה עד הוד אתפשטת - ולכן ווארט זה שייך להוד. וידוי אחר תשובה מגיע עד כסא הכבוד - כסה"כ או מלכות, או בינה, או מקום המפגש שלהם בהוד "איהי בהוד". כסא הכבוד זה מקור נשמות ישראל, ווידוי אחר תשובה מחזיר אותך לשרש הנשמה שלך. עיקר הנשמה והענין שצריך להחזיר לשרש רמוז בשם הזה, שצריך עליו דרוש שלם - דווקא השם הזה צריך לחזור עד כסא הכבוד על ידי "וידוי אחר תשובה", לחזור לשרשו. על פי פשט מעיכה זה גם אחד שהוא שבור ורצוץ. סה"כ השרש מעך חוזר רק שלוש פעמים בתנ"ך - בפעם היחידה בתורה זה "מעוך וכתות ונתוק וכרות", זה מעיכה. זה גם המעיכה של כח האין סוף שבאדם, כח ה"פרו ורבו" שלו, כח ההולדה. דווקא את הדבר הזה צריך להחזיר עד כסא הכבוד. נעזוב את זה כאן, כי בשביל להאריך ולהעמיק בזה צריך דרוש גדול, אבל כאן יש תיקון של כל אותן נשמות שנקראו מעכה (כמו יפת תאר, "הודי נהפך עלי למשחית", כמו שקרא עם תמר שנולדה שלא בקדושה, ואחר כך אבשלום גם יצא לתרבות רעה).

עוד רמז, שר' לויק לא אומר: הוא דורש זאת על סיום קריה"ת, אך ראשיתה ביום הראשון זה "והוי' פקד את שרה" - כח ההולדה. במעכה יש איזה פגם בכח ההולדה שצריך להחזיר בתשובה על ידי וידוי אחר תשובה. אם עושים גימטריא של הכל - **והוי' פקד את שרה ואת מעכה** - מקבלים **סד** פעמים **הוי'**, פעמיים **ארץ ישראל** (היינו שזה הממוצע בין ההתחלה והסוף), היינו שזה גם איזה תיקון של שלמות הארץ בתחילת ובסוף קריה"ת בר"ה.

יסוד:

פעם אחת שאלו את ר' לויק, היות שהרבה התייחסו אליו כמו רבי, האם יש לו חסידים. הוא אמר - אין לי חסידים אבל יש לי חסידות. אז הסביר את עצמו, שיש נשים יהודיות של קצינים יהודים של הצבא הרוסי, הצבא האדום (שעזבו את הדרך), וכשמגיע יארצייט של אביהן או אמן הן באות לשאול אותי מה לעשות. הוא היה רב, אז באים לשאול אותו כל מיני שאלות - גם נשים - אז למה הדגיש נשים אלו? מה עם אשה שבאה לשאול על עוף? מה עם גבר שבא לשאול שאלה? במה מיוחסות נשות הצבא האדום שבאות לשאול ביארצייט. ודאי הווארט שאצל אשה זו ספק אם בעלה, קומוניסט חבר מפלגה, יודע אם היא באה לשאול - היא באה עם בטול גמור ומס"נ, ולא היתה באה לשאול אם זה לא היה נוגע לה עד עצם הנשמה, מעל ומעבר לשאלת עוף או אפילו כל שאלה אחרת. זה נקרא להיות חסיד - להיות חסיד זה אחד שבא לרבי עם דבר שכל החיים תלוים בו. זה ציור של חסיד וזה הרגש שלו. קודם כל, אשת הקצין מנתקת עצמה מחייה לגמרי, ורצה במס"נ לשאול מה יכולה לעשות היום לזכר אביה או אמה.

מתוך התשובה הזאת אפשר להבין קודם כל מה זה רבי ומה זה חסיד, איך זה צריך לעבוד. זה שאומר שהוא כן רבי, של חסידות אלו, זה משייך אותו לספירת היסוד - היסוד זה הצדיק שיש לו מושפעים, שיש לו באמת חסידים שדבוקים בו, אפילו אם זה רק פעם בשנה ביארצייט (יום של זיקה לשורשים, זיקה ליידישקייט, גם כשנמצא רחוק וחבר במפלגה). האשה הזאת, שבאה לשאול את השאלה הזאת, זה עלית המלכות מעמקי הקליפות - מהמצב של "רגליה יורדות מות" - שעולה להדבק כנקודה זעירה תחת היסוד-הצדיק. זה דימוי יפהפה של ספירת היסוד.

עוד ווארט שלו: באחת ההושענות, בחג סוכות, יש ביטוי "פרחים לקוממה". ר' לויק היה מפרש ש"פרחים" זה לשון פרחי כהונה - נערים עם דם חם - וזה הזמן שאפשר לקומם אותם. הוא התכוון לקומם אותם - להקים אותם - בעול התורה והמצוות, להדביק אותם. אבל ודאי התכוון לכל הפירושים של לקומם. אפשר להשתמש בזה בתור כותרת של כתב עת של הנוער - "פרחים לקוממה" - שדווקא בזמן הפרחים, הנוער, זה הזמן של ההתקוממות, ורק צריך לעזור להם להתקומם, לקומם אותם. זה גם יסוד - הפרחים זה יסוד. חלק מזה שמקוממים את הפרחים זה קשור לתיקון הברית, אם רוצים לקומם אותם בקדושה צריך לשמור היטב על הברית - זה נקרא קימת הברית, "ואולך אתכם קוממיות".

מלכות:

הסיפור שספרנו קודם על הדמעות בבדיקת חמץ - סיפור של אשתו, מלכות - הוא תיקון המלכות, כנ"ל, בבחינת תשוב ה תתאה.

יש גם ווארט פשוט שלו שהיה אומר, ובודאי הרבה אמרו זאת ואומרים זאת, וקשור לארץ ישראל: הוא דבר על הכותל המערבי, שלא זכה להיות בו, והיה רגיל לומר שהכותל מסמל את כנסת ישראל, והוא נצחי כשם שכנסת ישראל נצחית - הוא הסימן של הנצחיות של עם ישראל, ולא יפול אף פעם. במלה **מלכות** יש אותיות **כותל**-**מ** (דומה לדרשת הזהר על **תרומה** - **תורה מ**). **כותל** - מלא **ו** - עולה **חי לעד וקים לנצח** (**ג תמוז**, כידוע). בתוספת **מ** זה תיקון המלכות, בתורה זה **מ** ימי מתן תורה אבל יש הרבה **מ** - יש **מ** ימי יצירת הולד, צריך לשם גילוי המלכות תוספת **מ** ימי יצירת ולד שיתגלה מתוך הכותל (ש"הנה זה עומד אחר כתלינו" וצריך משם להוליד את השכינה).

זה קשור לדבר אחרון חביב, שגם קשור למלכות, ובפרט ליסוד המלכות. פעם ישבו החסידים ביחד בהתוועדות, וניגנו הניגון המפורסם של רבי לוי יצחק מברדיטשוב - על שמו ר' לויק - הדודל'ה (מבוצע יפה ב"כל עצמותי"). הכל דו - הכל אתה - אז הכל טוב. כששרו ניגון זה החסידים הוא פנה לנוכחים ואמר להם - דעו שבמלה "דו" (אתה, שזה "עצמות", ובודאי כך יגיד כל חסיד בדור האחרון), יחד עם זה שהולך על "עצמות", רלוי"צ חשב ש"דו" זה לשון שנים (על דרך "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו"), והשנים זה השכינה וכנסת ישראל יחד. כשאני פונה לכל רוח, ומעלה ומטה, ותמיד זה "דו" - אני מתכוון לשכינה וכנס"י (חוץ מזה שהפנימיות ודאי על עצמות ה'), וצריך בכל מקום לראות את הזיווג של השכינה וכנס"י, שזה "טובים השנים מן האחד [מהעצמות-האחד]" שיש שם חמימות והולדה ("כאשר ישכב יחם להם"). התחושה הזאת, בשביל לומר כזה ווארט - ווארט שצדיק אומר הוא חי, הוא שמה (כמו הווארט הראשון, בכתר, שבשביל לומר אותו צריך להיות בכתר) - צריך להיות בנקודת ציון, ביסוד הנוקבא, בתוך הרחם של המלכות. ש"דו" זה מלשון "טב למיתב טן דו" בלשון חז"ל - שזה שנים שנשואים יחד, שזה השכינה וכנס"י.

כ"ב אב

איש האלוקים הרה"ק מאיר הגדול מפרעמישלאן

יום ההילולא - כ"ב מנחם אב

הרה"ק ר' מאיר הגדול נולד לאביו הרה"ק ר' יעקב זצ"ל שהיה נצר חוטר מגזע אראלים ותרשישים נכד לאותו צדיק וקדוש מגדולי בעלי התוספות רבי יעקב מקורביל זי"ע בעל מחבר ספר שו"ת "מן השמים", כי הי' דרכו לשאול הלכות שונות בשאלות חלום, כדי להכריע במחלוקת בין הפוסקים, ומזה נתהווה הספר שו"ת מן השמים, וכבר הועד על המשפחה הזו שמימי בית השני לא נפסק מהם קדושי עליון בעל רוח הקודש דור אחר דור.

הרה"ק ר' מאיר נתפרסם לאיש קדוש וטהור והי' תלמיד חבר למרן רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, והי' מראשוני מפיצי דרך החסידות, אולם לפני זה לאחר חתונתו התנהג כצדיק נסתר, ועסק במסחר בעיר פרימשלא, ומחמת שעסק בישרות ונאמנות ממש, נתכנה בפי הגויים, "מאיר ספראווועדיליווי", דהיינו מאיר הנאמן, וגם משך תקופה קצרה שימש מלמד בביתו של המקובל האלקי ר' שבתי מראשקוב זי"ע, מבני חבורתו של הבעש"ט הק' זי"ע.

הרה"ק ר' מאיר חיבר ספר גדול הכמות והאיכות בקבלה מעשיות, הספר הי' בכתב ידו הקדושה ביד יוצאי חלציו כי צווה לפני מותו שלא להדפיסם, כי הרי כתיב "כבוד אלקים הסתר דבר".

ביום כ"ב חודש מנחם אב שנת תקמ"א לפ"ק נסתלק לבית עולמו ומנוחת כבודו הוא בעיר פרעמישלאן יצ"ו, השאיר אחיו בנו ומ"מ הרה"ק ר' ארון לייב מפרעמישלאן זי"ע, הוא אבי הרה"ק המפורסם ר' מאיר השני מפרעמישלאן זי"ע, ומהם יפוצו שושלות נאדבורנא, פרעמישלאן, קרעטשניף, והמסתעף מהם.

הרה"ק רבי מאיר לייפר הגדול מפרמישלאן זצ"ל- נולד בפרמישלאן בשנת ה'תס"ג (1703). כבר בצעירותו נודע כאיש קדוש וטהור, ובהמשך היה מראשוני תלמידיו וחבריו של מרן הבעל שם טוב הקדוש. רבינו היה בקי בנגלה ובנסתר, ומראשוני מפיצי דרך החסידות. במסורת המשפחה נמסר כי שושלת אבותיו הגיעה עד רבי יצחק מקורביל, בעל הסמ"ק, וכי במשך דורות רבים נודעו בני המשפחה כבעלי מדרגות ורוח הקודש.

בצעירותו עסק רבינו במסחר ובתיווך בין האיכרים שהגיעו לשוק לבין הסוחרים המקומיים. הוא התפרסם ביושרו הרב, עד שגם הגויים כינו אותו "מאיר הנאמן", והעדיפו לסחור באמצעותו. בהיותו כבן שלושים וחמש החליט לעזוב את עסקיו ולהקדיש את זמנו לתורה ולעבודת ה'. הוא התיישב בבית המדרש, חי בדוחק רב והשליך את יהבו על הקב"ה. לאחר שהתפרסם אור קדושתו החלו חסידים להסתופף בצלו.

רבינו היה תלמיד חבר של הבעל שם טוב הקדוש, ומסופר כי סייע לו במאבקו נגד כת הפרנקיסטים. היה בידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש ועם הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרמישלאן. בין תלמידיו נמנו הרה"ק רבי שבתי מראשקוב, הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרמישלאן והרה"ק רבי פייביש מבלאשיווען. לאחר פטירת הבעל שם טוב הנהיג רבינו עדה עצמאית בפרמישלאן.

רבינו השאיר אחריו כתבי קודש בתורת הנגלה והנסתר. חיבורו 'יאיר אור' עוסק בתורת הקבלה, ולפי המסורת הזהיר שלא להדפיסו משום "כבוד אלוקים הסתר דבר". חיבור נוסף המיוחס לו נקרא 'אור

תורתו של רבי מאיר'. חלק מדברי תורתו והסיפורים עליו נאספו בדורות מאוחרים יותר. נפטר ב-כ"ב אב ה'תקל"ג (1773). חי כ־70 שנים. קודם הסתלקותו קרא לבנו רבי אהרן אריה לייב ומסר לו רזי תורה וחכמה. רבינו נטמן בפרמישלאן, ובנו רבי אהרן אריה לייב מילא את מקומו.

אביו: הרה"ק ר' יעקב 'תם' מפרמישלאן. **אמו:** מרת בת שבע. **ילדיו:** הרה"ק ר' אהרן אריה לייב (ממלא מקום אביו בפרמישלאן), הרה"ק ר' דוד מקאלוש (מייסד חסידות קאליש), הרה"ק ר' פסח חסיד. **אחיו:** הרה"ק ר' יהודה לייב (שומר שבת), הרה"ק ר' צבי הירש פאטאקיר, הרה"ק ר' שלמה מפרמישלאן. **מרבותיו:** מרן הבעל שם טוב. **מתלמידיו:** הרה"ק ר' שבתי מראשקוב, הרה"ק ר' מנחם מנדל מפרמישלאן, הרה"ק ר' פייביש מבלאשיווטץ. **מספריו:** •**יאיר אור**- בתורת הקבלה, נותר בכתב יד •**אור תורתו של רבי מאיר**- דברי תורה וחידושים המיוחסים לרבינו.

בצעירותו עסק רבינו במסחר ובתיווך. אף הגויים הכירו ביושרו הרב ואהבו לעסוק עמו, וכינו אותו "מאירקו ספראוועדליווי", כלומר "מאיר הנאמן". לימים אמר רבי מאיר לעצמו כי העובדה שהוא עוסק במסחר היא סימן לכך שעדיין אינו שלם במידת הביטחון בה', הזן ומפרנס לכל. בעקבות זאת עזב את המסחר והתיישב באוהלה של תורה. תקופה ארוכה ישב בבית המדרש ועסק בתורה, ובביתו שררה דחקות גדולה.

יום אחד הגיע איכר גוי לשוק ובידו כוורת דבש. סוחרים רבים ביקשו לקנותה, אולם הגוי התעקש למכור אותה דווקא לרבי מאיר, שאותו הכיר כאדם ישר ונאמן. הוא חיפש אחריו במשך כל היום, ומשלא מצאו חזר לביתו עם הכוורת. למחרת הגיע הגוי היישר לביתו של רבי מאיר. רבינו ישב באותה שעה בבית המדרש, והרבנית הלכה לבשר לו שמן השמים הזמינו להם פרנסה עד הבית. רבי מאיר השיב שיבוא לאחר שיסיים את חוק לימודו.

כאשר הגיע לביתו שאל את הגוי כמה הוא מבקש עבור הכוורת. הגוי השיב שהוא סומך עליו לחלוטין, וכל סכום שייתן לו יהיה מקובל עליו. רבי מאיר העריך את שוויה בעשרים ריינישׁ, אולם אפילו סכום זה לא היה בידו. אחת השכנות הלוותה למשפחה את הכסף, והכוורת נקנתה. כאשר פתחה הרבנית את הכוורת כדי להוציא את הדבש, חשכו עיניה. היא גילתה שבתוכה נמצאת רק שכבה דקה של דבש ומתחתיה לוח עץ. היא פרצה בבכי, משום שלא ידעה כיצד ישיבו את ההלוואה.

רבי מאיר לא איבד את ביטחונו בה'. הוא אמר שאם יהיה צורך, ימכרו את הבית כדי לפרוע את החוב. לאחר מכן הבחין שהכוורת כבדה מאוד למרות מיעוט הדבש שבה. הוא פירק את לוחות העץ, ולתדהמת בני הבית התגלה בתוכה מטמון גדול של מטבעות זהב.

רבי מאיר חשש שמא המטמון שייך לגוי, ולכן המתין עד שישוב. כאשר הגיע הגוי פעם נוספת, שאל אותו רבי מאיר מניין הגיעה הכוורת. הגוי סיפר שמצא אותה בתוך עץ ביער, לאחר שראה דבורים יוצאות מגזע העץ. הוא כרת את החלק שבו נמצאה הכוורת והביאו למכירה.

נכדו, הרה"ק רבי מאיר השני מפרמישלאן, שסיפר את המעשה שאירע לזקנו רבי מאיר הגדול, סיים ואמר שמלכים ושרים גדולים צברו את הכסף עבור זקנו הקדוש בזכות מידת הביטחון הגדולה שהייתה **בו**. (מעובד מתוך ימי זכרון ומעיין גנים)

בתקופה שבה החל אור קדושתו של רבינו להתפרסם, הגיע פעם לעיר שבה נערכה סעודת ברית מילה. רב העיר היה ממתנגדי דרכו של הבעל שם טוב. הרב ישב בראש השולחן, ואילו רבי מאיר ישב מן הצד, בקצה השולחן, כשחסידיו מקיפים אותו ומבקשים לשמוע את דבריו.

היה זה בראש חודש, ורבי מאיר ביקש מחסידיו לזמר את מזמור "ברכי נפשי". רב העיר כעס על כך שרבי מאיר נוהג בדרך החסידות, והחל לומר דברי תורה שבהם שילב דברי קינטור כלפיו. לאחר ברכת המזון התחרט הרב על הדברים שאמר ורצה לפייס את רבי מאיר. הוא התיישב לידו ואמר: "רבי מאיר, העולם אומרים שיודע אתם ללמוד, ובכן יגיד נא דבר תורה".

רבי מאיר השיב שיאמר דבר השייך לענייני של היום, מן המזמור "ברכי נפשי" שאמרו לכבוד ראש חודש. על הפסוק "יֵצֵא אָדָם לְפָעֳלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עַד עָרֶב" הסביר כי האדם צריך קודם כול לתקן את פעולתו ואת עבודתו שלו. רק לאחר מכן מגיע "עדי ערב" - הוא יכול לעסוק גם בערבות, שכן כל ישראל ערבים זה לזה. אולם כל זמן שהאדם עדיין לא תיקן את עצמו, אינו יכול לעסוק בתיקונם של אחרים ולהדריכם בעבודת ה'. הדברים חדרו ללבו של הרב. הוא ביקש מרבי מאיר שיסדר לו דרך תשובה וידריך אותו בעבודת ה' על פי דרכו של הבעל שם טוב. רבי מאיר השיב שאין לו עצה אחרת אלא לנסוע אל הבעל שם טוב. השניים נסעו אליו, והרב דבק בבעל שם טוב ונעשה מחסידיו. (מעובד מתוך נועם מגדים, ויז'ניץ; הובא גם בספיר ויהלום)

באותה תקופה שרבינו גר בפרמישלאן התגורר בעיר גם הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרמישלאן. שניהם היו מבני היכלו של הבעל שם טוב, והרבו לעסוק יחד בתורה ובעבודת ה'. פעם הגיע יהודי לפרמישלאן ושאל את אנשי העיר היכן מתגורר הצדיק. הוא רצה להיכנס אליו עם קוויטל ופדיון, לספר את צרתו ולקבל את ברכתו. אנשי העיר הראו לו את ביתו של רבי מאיר הגדול. נכנס האיש והחל לשפוך לפניו את לבו ולספר על מצבו הקשה.

אולם רבי מאיר הגדול, מרוב ענוותנותו, כלל לא העלה בדעתו שכאשר האיש ביקש את "הצדיק" התכוונו אנשי העיר אליו. הוא אמר לאיש שילך לביתו של רבי מנחם מנדל, ושם ימצא אוזן קשבת לכל משאלותיו. הלך האיש לביתו של רבי מנחם מנדל ושאל אם כאן מתגורר הצדיק מפרמישלאן. רבי מנחם מנדל השיב לו שטעות בידו. אם הוא רוצה לקבל ברכה ולפעול ישועה, עליו ללכת אל הצדיק רבי מאיר הגדול.

האיש חזר לרבי מאיר, אך רבי מאיר שלח אותו שוב לרבי מנחם מנדל. וכך חזר האיש מאחד לשני, כאשר כל אחד משני הצדיקים היה בטוח שחברו הוא הצדיק שאליו ראוי לפנות. מעובד מתוך בסוד קדושים, נדבורנא.

רבי מאיר הגדול היה בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרוהוביטש. פעם יצאו שניהם יחד למסע כדי לאסוף כספים למצוות פדיון שבויים. בהגיע יום שישי תעו בדרכם ונכנסו לעומקו של יער עבות. הם ניסו למצוא את הדרך החוצה, אך לא הצליחו. השעות חלפו, והשניים חששו מאוד שמא ייאלצו להמשיך בנסיעתם לאחר חצות היום בערב שבת, בניגוד למנהגם ולקבלתם שלא לנסוע בשעה זו.

כאשר ראו שאינם מצליחים לצאת מן היער בדרך הטבע, מסופר כי השביעו את השר הממונה על היער שיבוא ויוציאם מן המיצר. ואכן, נגלה לפניהם המלאך הממונה על היערות והראה להם את הדרך המובילה לעיר נאראיוב, שבה כיהן הגה"ק רבי מרדכי פעשיס, שהיה מגדולי הדור. כאשר הגיעו לעיר, קיבל אותם רבי מרדכי בכבוד גדול. הוא כבר ידע ברוח קודשו שהם עתידים להגיע אליו.

השניים שבתו אצלו את השבת. לאחר השבת אסף רבי מרדכי סכום כסף גדול מבני עירו ומסר אותו לרבי מאיר ולרבי יצחק עבור מצוות פדיון השבויים שלשמה יצאו למסעם. לאות תודה בירכו אותו שני

הצדיקים שיזכה להוליד בן שיהיה גאון וצדיק. ואכן נולד לו לאחר מכן בנו הגה"ק רבי שמואל זנוויל, אב"ד זוואליב, שהיה אביו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין.

קודם לידתו של רבי אהרן אריה לייב נולדו לרבי מאיר הגדול ילדים נוספים. כאשר ראה רבי מאיר את הילדים לאחר לידתם, היה אומר כי לא לנשמות אלו התכוון, והילדים נפטרו ל"ע. כאשר נולד לו בן נוסף, חששה אמו מאוד שמא יארע גם לו כפי שאירע לילדים הקודמים. לכן מנעה מבעלה לראות את התינוק וביקשה להמתין עד שהבעל שם טוב יבוא ויברך אותו באריכות ימים ושנים.

חלפה תקופה עד שהבעל שם טוב הגיע לביתם. הוא שאל את הילד אם הוא יודע מי עומד לפניו. הילד, שכבר ידע לומר מספר מילים, השיב שהעומד לפניו הוא רבי יצחק לוריא אשכנזי. הבעל שם טוב בירך אותו שיחיה. לאחר מכן הורשה רבי מאיר הגדול לראות את בנו. כאשר הביט בו אמר שכבר שלח מן העולם נשמות גדולות יותר ממנו, אולם ברכת הבעל שם טוב שמרה על הילד והוא נשאר בחיים. הילד היה הרה"ק רבי אהרן אריה לייב מפרמישלאן, שמילא לימים את מקום אביו. (מעובד מתוך יפה שיחתן, ראדמישלא)

פעם נתוועדו יחד חמישה צדיקים, נגלים ונסתרים, כדי לפעול לקירוב הגאולה: הבעל שם טוב, רבי מאיר הגדול מפרמישלאן, רבי שבתי מראשקוב, רבי צבי פאטאקיר אחיו של רבי מאיר ורבי משה פאסטוך. הם התכנסו בבית עזוב מאחורי עיירה קטנה.

כאשר הרגיש הס"מ כי פעולתם עלולה להביא לקצו, התחפש לאחד מאנשי העיר והלך אל שר העיר. הוא סיפר לו שחמישה יהודים התכנסו מחוץ לעיר בבית נטוש ומתכננים כביכול לשרוף את העיירה. שר העיר שלח מיד את אנשיו לתפוס אותם. הצדיקים הרגישו בדבר, וכל אחד מהם עשה פעולה כדי שלא יוכלו לראותו. רבי מאיר הגדול, לעומתם, לא רצה להשתמש בשמות הקדושים לצורך הצלת עצמו ולכן לא עשה כל פעולה.

כאשר הגיעו אנשי החיל, לא מצאו במקום אלא את רבי מאיר הגדול. הם תפסו אותו, אסרו אותו והושיבו אותו על עגלה כדי להובילו למאסר. בתחילה קיבל רבי מאיר את הדבר ולא ביקש להשתמש בכוחותיו כדי להציל את עצמו. אולם במהלך הדרך עלתה בדעתו מחשבה אחרת. אם לא ישחררו אותו עד למחרת בבוקר, הוא עלול שלא להניח תפילין. כאשר הבין שהמאסר עלול לגרום לו להפסיד את המצווה, התיישב בדעתו וירד מן העגלה. מה שלא רצה לעשות למען הצלת עצמו, עשה כדי שלא להפסיד את עבודת ה'.

מסופר כי מן השמים הודיעו לבעל שם טוב שיוכל להכניע את כת ש"צ והפרנקיסטים אם יצרף אליו את רבי מאיר הגדול מפרמישלאן ואת רבי משה פאסטוך, שהיה רועה צאן ואיש פשוט למראה. הבעל שם טוב יצא לחפש את רבי משה, ולאחר חיפושים מצאו עומד ליד באר. רבי משה לא ידע אפילו צורת אות, אך היה עובד את בוראו בתמימות ובהתלהבות עצומה. הוא היה מפזם לעצמו שאילו היו להקב"ה צאן, היה מוכן לרעות אותם בחינם. במקום תפילה היה רוקד על ההרים, וזו הייתה עבודתו.

כאשר ביקשו לדבר עמו אמר שאינו יכול להתבטל מעבודתו. שאלו אותו מדוע הוא רוקד על ההרים, והוא השיב: "אני רוקד למען השם". אמרו לו שגם הם מבקשים לדבר עמו למען ה'. הבעל שם טוב החל ללמד אותו את יסודות התפילה ולאחר מכן גילה לו את עניין גלות השכינה. אז עמדו הבעל שם טוב, רבי מאיר הגדול ורבי משה פאסטוך להתפלל יחד בהתלהבות גדולה.

תפילתם עשתה רעש גדול בשמים. השטן ביקש להפסיק את תפילתם והצית אש במקום שבו רעו הצאן. הצאן החלו לברוח, ורבי משה, שהיה אחראי עליהם, נאלץ להפסיק את תפילתו ולרוץ לאסוף אותם. בכך נפסקה תפילתם המשותפת והחבורה נתפרדה.

במוצאי שבת אחד ביקש רבי מאיר הגדול מגבאו שירתום את הסוסים לעגלה, משום שרצונו לנסוע למלווה מלכה אצל רבו, הבעל שם טוב. הדרך מפרמישלאן למז'יבוז' הייתה ארוכה מאוד, אולם על פי המסופר זכה רבי מאיר לקפיצת הדרך והגיע במהירות לבית רבו.

באותו זמן הייתה מרת אדל, בתו של הבעל שם טוב, חולה מאוד וסבלה ייסורים קשים עד שכמעט לא הייתה מסוגלת לקום ממיטתה. כאשר נכנס רבי מאיר אל הבעל שם טוב אמר שבא לסעודת מלווה מלכה והוסיף כי הביא עימו רפואה לבתו. לאחר מכן ביקש לערוך סעודה בשרית, אך התנה תנאי מפתיע: דווקא מרת אדל בעצמה תקום ותכין את המאכלים לכבוד מלווה מלכה.

הבעל שם טוב אמר שאינו יודע אם היא מסוגלת אפילו לצאת ממיטתה. הוא נכנס אל בתו וסיפר לה על בקשתו של רבי מאיר. כאשר שמעה את הדברים אמרה כי באותו רגע ממש היא מרגישה שמצבה משתפר וכי נדמה לה שיש בכוחה לקום ולהכין את הסעודה.

ליד מיטתה שכבו שני ילדיה הקטנים, שגדלו לאחר מכן להיות הרה"ק רבי ברוך ממז'יבוז' והרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב, בעל 'דגל מחנה אפרים'. כאשר קמה אמם מן המיטה, החל אחד הילדים לבכות והיא נטלה אותו עימה. מיד החל גם הילד השני לבכות, ולכן לקחה גם אותו ויצאה מן החדר.

כעבור דקות אחדות התמוטט לפתע הקיר שמעל המקום שבו שכבו שני הילדים. אילו היו נשארים במיטותיהם, הקיר היה נופל עליהם. כאשר ראה הבעל שם טוב את אשר אירע, אמר לרבי מאיר שנראה כי מן השמיים גילו לו את הדבר, וכי "מגלגלין זכות על ידי זכאי". נסיעתו למלווה מלכה הביאה הן להצלת שני הילדים והן לרפואתה של מרת אדל.

הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא כי רבי מאיר הגדול מפרמישלאן סיפר פעם: "שאלתי את המלאך מט"ט פשט כתוב אחד, והשיב לי, ולא נהניתי מדבריו. ואחר כך שאלתי למלאך שר התורה, והשיב לי, וידעתי ונהניתי מדבריו". (מעובד מתוך תפארת מרדכי, בשם הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא; מובא ב'דברי מאיר' החדש)

מסופר על רבי מאיר הגדול מפרמישלאן כי פעם הראה לתלמידיו את צנצנת המן שהניח משה רבינו למשמרת לדורות, כמאמר הכתוב בפרשת בשלח: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קַח צִנְצֶנֶת אַחַת וְתֶן שָׁמָּה מְלֹא הָעֹמֶר מָן וְהַנַּח אֹתוֹ לִפְנֵי ה' לְמִשְׁמֶרֶת לְדֹרֹתֵיכֶם" (שמות ט"ז, ל"ג). (מעובד מתוך תולדות רבי מאיר הגדול מפרמישלאן)

רבי מאיר הגדול השאיר אחריו כתבי יד ובהם חידושים על התורה בדרך פרד"ס וחידושים על הש"ס. במקומות מסוימים בכתביו ציין בסיום הדברים: "עד כאן אמר לי מט"ט", "עד כאן אמר לי מיכאל" ו"עד כאן אמר לי גבריאל". לאחר הסתלקותו עסקו נכדיו בסידור כתבי הקודש של זקנם, מתוך כוונה להכינם לדפוס ולהביא את תורתו לרבים. אלא שבמהלך העבודה אירע אסון: לפתע פרצה שריפה, וכתבי הקודש שעליהם עמלו עלו באש ונשרפו. כתוצאה מכך אבד חלק גדול מתורתו הכתובה של רבי מאיר הגדול, ורק חלק מדברי תורתו ומסורותיו השתמרו במקורות אחרים. (מעובד מתוך תולדות רבי מאיר הגדול מפרמישלאן)

על גודל כוחו של רבי מאיר הגדול מפרמישלאן מסופר כי היה בכוחו להוריד שרי מעלה. עדות זו הובאה בשם הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין, ונמסר שגם הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא העיד על כוחו הגדול של רבי מאיר. (מעובד מתוך מליצי אש; דגל מחנה יהודה לרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין)

"איש אלוקים קדוש ונורא בקי בנגלה ובנסתר הרה"ק מור"ר מאיר הגדול מפרמישלאן ז"ל בהרה"ק ר' יעקב בהרה"ק ר' דוד בהרה"ק ר' משה השרף ז"ל ולמעלה בקודש גאוני וצדיקי ארץ כולם בעלי גילוי אליהו ז"ל, עד רבנו הר"י מקרוביל בעל סמ"ק ושו"ת מן השמים, מגזע הלל הזקן מגזע שפטי' בן דהע"ה חי וקיים וכו', וראה גודל כח הרה"ק ר' מאיר ז"ל "שהי' בכחו להוריד שרי מעלה". (מליצי אש - דגל מחנה אפרים)

בכרם החסידות אשר היה לו להבעש"ט הק', נטוע הי' בעוז נטע מפואר, אשר כפורחת עלתה ניצה, הבשילו אשכלותיה והדיפו ריחם למרחוק, ה"ה שלשלת הקודש לבית פרימשלאן -נדבורנא, אשר מקום של כבוד לה בערוגות הבושם אשר בגן העדן מקדמונו של עולם, כיין משומר, עתיק, ונאדר בקדושה, נמשכה שלשלת זו ונשמרה מכל סיג ופגם "וידענו נאמנה קבלת אבות משפחת רבינו הקדוש אור המאי"ר מסוף העולם ועוד סופו האי ניהו צדיק מושל ביראת אלוקים אספקלריא המאירה כל סתום לא עממהו דין גליא רזיא כקש"ת מוהר"ר מאיר מפרימשלאן זצוקללה"ה "שמימי בית שני לא פסקו מהמשפחה ההיא דור אחר דור בעלי רוח הקודש", וכו'. (אור המאיר, ובשא"ס מובא בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מזאלטשוב זי"ע)

אור המאי"ר

מרום קודש מחצבתו בבית רם ונישא, בית שהתאחדו ביה תורה וגדולה, ביתו של ציס"ע איש אלוקים קדוש ונורא רבי יעקב איש תם בן הרב הקדוש וטהור חסידא ופרישא מוה"ר דוד בן הקדוש עיר וקדיש די מן שמיא נחית רבינו משה השרף, בהקדוש רבי חיים צבי ולמעלה בקודש. אודות אבי רבינו ה"ה רבי יעקב איש תם יסופר, אשר במרתפי ביתו היו ספונים טמונים אוצרות מלכים ומטמוניות של כדים וחביות מלאים עד גדות במטבעות זהב, ורבי יעקב אשר מעודו היה דבוק אך ורק בעבודת יוצרו וקונו לא ידע במנינא דזוזא, וכאשר נצרך, שלח ידו אל החור ויקח די מחסורו. באחד הימים ניסהו מן השמים ונאמר לו שמן הנצרך לו לעשר את ממונו, ומן ההכרח היא למנות את אוצרותיו למדותם, ויען רבי יעקב ויבקש אם יכול לעשר מן האומר, ונענה אי אפשי, ויוסיף עוד להתחנן שזהו מן הנמנע לו מחמת עבודתו בקודש ופרישותו, והא ניחא לו אף בנתינת חצי מהונו לצדקה, ובלבד שלא יצטרך למנותם. ולאחר שגם בזה לא נענה הסכים בלב שלם ליפרד מהונו העתיק ובלבד שלא להיטרד בהבלי העולם, ומיד באורח פלא נעלמו כל החביות וכלא היו מעולם. בשכר זה זכה רבינו לנטוע שלשה ארזים ויולדו לו ג' בנים קדושים וטהורים ה"ה רבינו זי"ע, ואחיו הקדוש אור מופלא ומוצנע רבי הערש פאטאקר זי"ע שהי' חבירו ואיש עצתו של מרן אלקי הבעש"ט הקדוש ואחיהם הקדוש רבי יהודה לייב שומר שבת זי"ע.

בבית גדול וקדוש זה נתגדל רבינו ונתעלה מעלות רמות בתורה ויראה טהורה, ויהי כאשר גדל השיאו אביו לזוגתו הצדקנית אשר אודותי' מסופר **שידעה וזכתה בהכרת פני אליהו הנביא** זל"ט אשר היה רגיל בבית בעלה הקדוש. בראשית ימיו הי' רבינו כדרכם של צדיקי קדמאי מכסה טפח וטפחיים מגדלותו ורוממותו, והי' איזה זמן סרסור בשוקא דמתא, מהלך מהכא להתם אחוז שרעפי קודש, וביני לביני שולח ידיו במסחר כדי צורכו. אמנם כי כן את אצילות נפשו וגדלותו לא יכל הסתר אפי' מבאי שוקא, והיו

האיכרים הערלים מכנים אותו "**מאירקו ספראוועדלאו**" (**מאיר הנאמן**) מחמת ישרותו, והיו הכל חפצים להתעסק רק דרכו בידעם נאמנה אשר לא ירמה אותם.

ויהי באחד הימים נפל בדעתו של רבינו הקדוש שאם הוא עוסק בסרסרות אות היא כי אין לו ביטחון אמיתי בהשי"ת הזן ומפרנס ומכלכל, וכאשר דרש דרש מעודו, שראשית העבודה, "**בראשית ברא אלוקים את**" **ר"ת הוא מהפ' "אשרי אדם בוטח בך"**, ומיד הסמיך לדרשתו עשיה ועקרגליו משבילי דשוקא ושם פעמיו לבית מדרשו לעסוק בתורה ועבודה כאשר אוותה נפשו. בחלוף זמן תם הכסף וגם המזון שהי' צבור בירכתי הבית, והיו בני ביתו ועוולליו עטופים ברעב ומחסור, ורבינו שוקד על דלתי התורה ומינה לא יזוע, עד אשר ריחמו עליו מן השמים והנה אתא ובא לשוק איזה ערל ובאמתחתו כוורת דבש למכור, והיו כמה סוחרים שרצו לקנותה, אבל הערל באחת שחפץ למכרה אך ורק ל"מאירקו ספראוועדליווי", ודרש אחריו עד שנענה שמאיר זה כבר זמן כביר אינו בכאן ואם חפץ לדורשו ילך לביהמ"ד או אל ביתו להימלך בזוגתו, ואכן הלך הערל אל בית רבינו והציע לה את הכוורת, והיא בחשבה שזהו מסחר טוב מיהרה ושאלה משכנים את הסכום אשר חפץ, וכאשר הלך נפנתה לרדות הדבש והנה תחת מעטה דק של דבש נראה עץ נוקשה, ותעזוב המרדה בפחי נפש. ויהיה בערב כאשר שב רבינו מתלמודו סחה לו את דבר המעשה, ונענה רבינו שלכה"פ יפרקו התיבה וימכרו העצים, ויהי' בראותם כי כבדה היא מנשוא פירקו העץ, והנה מטמון גדול של אדומים חבוי בתוכו, אז אמר רבינו שאינו חפץ ליהנות ממעשי ניסים, ופיזרו לעניים. ושח ע"ז נכדו הרה"ק רבינו מאיר'ל מפרימשלאן את האוצר הזה גנזו מלכים ושרים גדולים בעד זקני, שכר מידת בטחונו הגדול. (אור המאיר - שיחות הצדיקים)

עם צדיקי דורו

אחר הימים, החל שמעו של רבינו הולך ומאי"ר למרחוק, והחלו לנסוע עדיו מכל קצוות הארץ. באשר היה תלמיד וחבר לאלקי הבעש"ט הקדוש ומן בני היכלא דיליה, היו יחדיו ממתיקים סוד ומתהלכין ברזין עילאין. ויסופר אשר פ"א במוצאי שבת ציוה רבינו לאסור את מרכבתו ובקפיצת הדרך נסע בלילה אחד למעזיבוז, (כי אין אפשרות בדרך הטבע להגיע בלילה אחד כזה מרחק), ויהי בהיכנסו להבעש"ט אמר "באתי הנה למלווה מלכה והבאתי רפואה לבתכם אדל", אשר היתה בעת ההיא חולנית מאוד, אלא מאחר שברצוני לאכל בסעודה זו בשר, חפצי ומאווי שהיא תבשלם עבור הסעודה, הבעש"ט הסתפק מאוד אם תוכל שאת זאת מחמת חוליה, ויהי כאשר נכנס לחדרה לשאול על מצבה והאם תוכל לבשל לכבוד האורח הקדוש, ותען שעתה נתחזקה כאחד האדם ובעז"ה תוכל להעמיד קדירות. באותה עת נמו שני בני' הקדושים בעריסתם הה"ק הר"ר ברוך וההה"ק בעל דגל מחנה אפרים, ויחל האחד לבכות מאין הפוגות, ותלך ותשא את הילד על ידה, וברגע זה החל גם השני בבכי' ותשא את השני האחים גם יחד בכוחותי', ומיד כאשר הרימה אותם נשמע רעש גדול וקרס הכותל ועימו התקרה והמעזיבה שמעל מיטתם וניצלו בע"ה ממוות לחיים. כשחזה הבעש"ט בנס הגדול הזה שח לרבינו ככל הנראה גילו לכם מן השמים כי מגלגלין זכות על ידי זכות ועל כן שלחו אתכם לכאן להציל את משפחתי. (מגילת יוחסין)

ובהזדמנות אחרת פרע הבעש"ט הק' את חובו בעת אשר הגיע לבית רבינו והי' בנו הה"ק רבי ארון לייב שהיה נער פעוט שוכב חלוש על מיטתו, וביקשה הרבנית מהאורח הקדוש שיברכו, וניגש הבעש"ט הק' אל הנער וישאלהו ההינך יודע מי אנכי, השיב הילד אכן, אתם האר"י הקדוש, ונהנה הבעש"ט הק' מאוד, ואמר לו בחיבה "געזונט זאלסטו זיין" ומיד חל שינוי לטובה, בבריאתו ולמחרתו שב לאיתנו הראשון. (ובספר דברים ערבים מביא בשם הה"ק בעל מנחת אלעזר שהמעשה של הבעש"ט עם רפואת הה"ק

רא"ל היה בעת אחר כאשר הגיע אליו לתקן עולם במלכות שקי במלחמתם עם כת הפארנק, ואולי שני מקרים אמורים).

במלחמתם עם כת הפראנק שר"י

ויהי בעת אשר צר היה לישראל מן כת הרשע הפארנקסטים שר"י, אחר הוויכוח הגדול ואחר שהמירו את דתם, נמלך הבעש"ט שאין עצה ואין תקווה אלא להעבירם מן העולם, ויתיישב מי יקום לי עם מרעים ומי יתייצב לי עם פועלי און, אז גילו לו מן שמיא אשר רק יחדיו עם הקדוש רבינו ר' מאיר הגדול ואחיו הקדוש רבי הערש פאטאקר, ונסתר א' ושמו ר' משה הרועה, (אשר הי' לפי גי' א' צדיק נשגב וקדוש, ולפי גירסא א' יהודי פשוט אשר להט קודש בקרבו ודבריו עשו רושם רב לעילא), יוכלו להעבירם, באשר כוחו של הכת בטומאה הי' גדול מאוד בעת ההיא. ויהי' כאשר הגיע הבעש"ט לפרימשלאן מצאו לרבינו מתבודד עם הקדוש רבי שבתי מראשקוב (בעל סידור ר' שבתי, וידוע שכאשר כותב מורי הכוונה על רבינו (מליצי אש)), ואז הוחלט לנסוע לקבץ את הצדיקים הנ"ל, וקראו לנסתר ר' משה הרועה לצאת יחדיו אל הנהר ושטו ברפסודות, ויחדיו התחילו בכוונות וייחודים לבערם מן העולם, ואז הרגיש בדבר איזה מכשף וכומר גדול, וילך ויבער שדה הסמוך למרעה הבהמות של רבי משה, ובפחדו על שמירתן שעליו הוצרך ר"מ לרוץ להצילם, ואז קרא הבעש"ט שהתפרדה החבילה מאחר שר"מ אינו איתם. (אור המאיר-דברים ערבים)

נכדו רבינו הס"ק הר"ר מרדכיל'י הפליג בגדלות זקינו ואמר "התנא רבי מאיר ורבי מאיר בעל האקדמות וזקיני רבי מאיר הגדול ונכדו דו"ז רבי מאיר'ל, הרי הם אותו רבי מאיר". (דברי ימי ישכר)

רבינו הקדוש השאיר אחריו חיבור גדול בפרד"ס התורה בשם יאיר אור, אשר לא הרשה להוציאו לאור עולם, ועוד נשאר בכתובים ממנו, כתב ספר תורת אלוקים מפורש, שכאשר רצו נכדיו להוציאו לאור עולם הבערה ללהב יצאת ושרפה הכתבים. ושח הה"ק ריי"ד מבעלזא (להגאון רבי אברהם שטרן אב"ד נייהזל) שבכת"י הנ"ל היה רשום תחת התורות. "ע"כ אמר לי מט"ט", "ע"כ מיכאל" וכו', ששיחות מלאכי השרת היו המה. (מליצי אש)

רבינו הסתלק לגנ"מ ביום כב' מנחם אב שנת תקל"ג ומנו"כ בעיר פרימשלאן.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן. באדיבות מכון נחל אדניך זוטשקא ע"י הרב יוסף חיים אוהב ציון

המטמון בכוורת הדבש

נכדו הרה"ק המפורסם ר' מאיר (השני) מפרעמישלאן זי"ע סיפר מעשה נפלא שאירע לזקינו הקדוש ר' מאיר הגדול בימי הסתרתו על ידי גודל מדת בטחונו בה': יום אחד החליט ר' מאיר הגדול לעיכוב את המסחר, ולשבת כל היום בבית המדרש ולעסוק בתורה, כמ"ש והגית בו יומם ולילה, והשי"ת כבר ישלח לו די סיפוקו, כך נהג זמן מרובה, עד שנשאר ביתו ריקם מבלי לחם לאכול ומים לשתות, והדחקות היתה עד אין לשער.

ביום אחד מן הימים הגיע איכר גוי מהסביבה, וביקש למכור לו כוורת של דבש, ואף כי הרבה סוחרים בשוק קפצו על המציאה ורצו לקנות את הכוורת, הגוי באחת כי לא ימכור רק ל"מאיר הנאמן", והואיל ולא מצאו בשוק, הלך לביתו והציע את הכוורת להרבנית הצדיקת, שלחה הרבנית לשאלו בבית המדרש האם תקנה את הכוורת מהגוי או לא, והשיב לה הן, לוותה הרבנית עשרים ריניש, ושלמה להגוי כמחיר אשר השית עליה.

כאשר חזר ר' מאיר מבית המדרש החל להוציא הדבש מהכוורת, אך לדאבונו נתגלה כי שולי הכוורת היו כפולים, ועל ידי כך היתה כמות הדבש פחותה ביותר, אבל ר' מאיר לא איבד בטחונו בה', ואמר תיכף גם זו לטובה, והחל לפרק את הכוורת כדי למכור עכ"פ את לוחות העץ, אולם לפתע עלה שמחה בלבותו בני משפחתו, כי בתוך מסגרת העץ היו טמונים זהובים רבים, אבל ר' מאיר לא רצה ליהנות מכסף זה, שמא של הערל הוא, וחיכה עד שיבא שנית, והחל לחקרו בדבר הכוורת, סיפר האיכר לפי תומו: הלכתי ביער ומצאתי כוורת בתוך עץ אחד, אין זה כוורת שלי רק את אשר מצאתי וזה אשר מכרתי.

סיים ר' מאיר (השני) מפרעמישלאן: מלכים ושרים גדולים צברו את הכסף עבור זקנו הקדוש, וכל זאת בעבור מדת הבטחון הגדולה שהיתה לו. גל' מעיין גנים

כל זמן שלא תיקן האדם את עצמו אינו יכול לתקן אחרים

כשהתחיל להאיר אור קדושתו של הצדיק רבי מאיר הגדול, זקנו של הצדיק רבי מאיר מפרמישלאן, נזדמן לו פעם להיות בעיר אחת והזמינוהו שם לסעודת ברית מילה. הרב של העיר שהיה מהמתנגדים לדרך החסידות ישב בראש השולחן, ורבי מאיר ישב מן הצד בסוף השולחן. וחסידיו סבבו אותו לשמוע בקול דברו. הדבר היה בראש חודש, ורבי מאיר אמר לחסידיו שיזמרו את מזמור היום 'ברכי נפשי' (תהלים קד).

חרה אפו של הרב על רבי מאיר שמתנהג בחסידות בדרך הבעל שם טוב, והתחיל לומר דברי תורה שהיה בהם קנטור על רבי מאיר. אחר ברכת המזון נמלך הרב בדעתו שלא טוב עשה לקנטר את רבי מאיר ורצה לפייסו. הלך וישב אצלו. ואמר לו: רבי מאיר, העולם אומרים שיודע ללמוד, ובכן יגיד נא דבר תורה, ובזה רצה לפייס את דעתו.

נענה רבי מאיר ואמר: אנחנו נגיד מעניני דיומא, מהמזמור 'ברכי נפשי' שאמרנו עכשיו לכבוד ראש חודש: 'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב'. אדם צריך קודם כל לתקן את פעולתו ועבודתו של עצמו, ואחר כך 'עדי ערב', יוכל לתקן גם את הערבות, שכל ישראל ערבים זה לזה, אבל כל זמן שלא תיקן האדם את עצמו אינו יכול לתקן אחרים ולהדריכם בתורת ה'. נכנסו הדברים ללב הרב והפציר ברבי מאיר לסדר לו דרכי התשובה ולהדריכו בעבודת ה' בדרך הבעש"ט.

ורבי מאיר אמר לו, שאין לו עצה אחרת אלא לנסוע להבעש"ט. מיד נסעו שניהם להבעש"ט. והרב נשאר דבוק להבעש"ט ונעשה חסיד מובהק שלו. ספיר ויהלום פר' האזינו ע"ז - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

בעיירה הוותיקה פרמישלאן השוכנת במחוז לבוב באוקראינה, נמצאים שני בתי קברות, בהם היו טמונים מאות ואלפי יהודי העיירה מאז ומקדם. זכתה פרמישלאן להתפרסם בחצרות החסידים לתפארת ולשם הודות לצדיקי אמת שהשתקעו בה לפני שנות דור, בראשם הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרמישלאן זי"ע תלמידו של הבעש"ט הקדוש זי"ע, ראש שלשלת הקודש לבית פרמישלאן-נדבורנה.

רבי מאיר הגדול טמון בבית החיים העתיק יותר בעיירה, ואילו בבית החיים החדש טמון נכדו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע [בן בנו הרה"ק רבי ארון לייב מפרמישלאן זי"ע]. לעומת בית הקברות החדש שנשמר היטב ועומד על תילו עד ימינו ומצבות צדיקי פרמישלאן נמצאים בו, בית הקברות העתיק נחרב לגמרי עד היסוד ולא נותר בו זכר כלשהו למאות המצבות שהיו בו, יחד עם ציון הקודש של רבי מאיר הגדול מפרמישלאן.

נוראות מסופר על כוחו העצום בתורה ובעבודה, וכפי שניתן לראות בכתבי ידיו הקדושים שהותיר אחריו ברכה בעולם אחרי הסתלקותו, בשם 'אור תורתו של רבי מאיר' על התורה בדרך פרד"ס ועל הש"ס חידושים נפלאים. באיזשהו מקומן של שבחים ציין רבי מאיר הגדול בסוף המאמר: "עד כאן אמר לי מט"ט" או "עד כאן אמר לי מיכאל", "עד כאן אמר לי גבריאל". ומסופר, שבשעה שביקשו נכדיו ניסו לסדר את כתבי קדשו לדפוס, פתאום הבערה ללהב יצאה ונשרפו כתבי הקודש, וכבוד ד' הסתר דבר.

צאצאיו הקדושים היו: בנו בכורו, הרה"ק רבי ארון לייב מפרמישלאן זי"ע, הרה"ק רבי דוד מקאליש זי"ע והרה"ק רבי פסח חסיד זי"ע. בשנת תקל"ג, ביום כ"ב מנחם-אב קרא רבי מאיר הגדול לבנו רבי ארון לייב ומסר לו רזי תורה וחכמה, ואז כבה נרו והסתלק לגנזי מרומים בשנת ע' לימי חייו, ומנוחתו כבוד בבית החיים העתיק בפרמישלאן.

כ"ג אב

הגה"ק רבי יעקב ישראל קנייבסקי 'קהילות יעקב'

יום ההילולא - כ"ג מנחם אב

מרן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל בעל קהילות יעקב נולד בעיירה הורנוסטייפל בט' בתמוז תרנ"ט - כ"ג אב תשמ"ה למשפחה מחסידי טשרנוביל. כבר מצעירותו נחשב לעילוי. בזמן מלחמת העולם הראשונה, גלתה ישיבת נובהרדוק בעיר הומל, ובתקופה זו למד בה. נשא את בתו של הרב שמריה קרליץ, רב העיר קוסובה.

עלה לארץ הקודש בר"ח ניסן תרצ"ד, והתיישב בבני ברק, בשכנות לגיסו, מרן "החזון איש".

חיבר ספרים חשובים ובעיקר התפרסם ספרו 'קהילות יעקב' שהתפרסם מאוד בעולם התורה בכלל ובקרב הציבור הלומדים בפרט

נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ג באב תשמ"ה, ונקבר בבית העלמין 'זכרון מאיר' בבני ברק, בסמיכות לגיסו החזון איש, אִתו היה בקשרי אהבה חזקים.

באחד ממכתביו הנדפס בספרו קריינא דאיגרתא כתב אודות בחור חסיד חב"ד שהתמודד עם מחשבות זרות ונהג לערוך לפני התפילה מסירת מודעה שמתפלל על דעת האריז"ל וכו' עד הבעש"ט והצ"צ, כשבשעת התפילה עצמה כיוון להתפלל "בהתחברות צדיק המפורסם" כשכל הנראה הכוונה לרבי. הסטייפלער מסיים את תיאור המעשה באומרו שהאריך בסיפורו כדי שיוכל ללמוד מזה מי שמתמודד עם בעיה דומה וזה לשון המכתב:

"למעלת כבוד ידידי... קבלתי מכתבו... הדעת נותנת שכל אלו המחשבות הבלתי טהורות... אין בהם ממש: היה לי ג"כ עסק עם בחור יקר אחד אשר נתבלבל במחשבות עבודה זרה רחמנא ליצלן כו', ונתברר שהועיל לו מאוד כשעשה לפני התפילה מסירת מודעה שהוא מתפלל על דעת האריז"ל והט"ז והש"ך והמגן אברהם **וזה שטיפלתי עמו הי' חסיד ואמר גם כן על דעת הבעל שם טוב והצמח צדק ואחר כך בשעת התפילה התכוון שהוא מתפלל בהתחברות צדיק מפורסם**... ונודע לי שזה הועיל לו לגמרי כמעט להתפלל בלי מחשבות רעות... גם הבחור שעסקתי עמו הוא כיום אברך יקר ומוצל מכל הרהורים תודה לשם יתברך, ונתרפא לגמרי כפי הנראה מדבריו... הארכתי בזה כי אולי יהי' זה להצלתו..."

בנו הרב הגאון **שמריהו יוסף חיים** קַנְיֶבְסְקִי העיד שאביו היה מתפלל נוסח האריז"ל בסידור תהלת ה, אך הורה לבנו להתפלל נוסח אשכנז.

עם החסיד הרב זלמן לייב אסטולין

הגאון חסיד חב"ד הרב זלמן לייב אסטולין היה מתפלל תקופה מסוימת בבית הכנסת של הסטייפלער. בתקופה זו, נוכח הסטייפלער לעמוד על גדולתו בתורה, והיה מחבבו ומקרבו ביותר. לא פעם היה ניגש אליו אחר התפילה לדבר עימו בלימוד. בכלל, כשהיה ר' זלמן לייב ניגש אל הסטייפלער, היה האחרון נעמד לכבודו, והיו מתווכחים מי ישב ראשון. כך כיבדו זה את זה, והיו משוחחים בקביעות בדברי תורה. מכרי הרב קנייבסקי מספרים שהסטייפלער נהנה מאוד מחברתו, וביניהם נוצרה קביעות בלימוד. מדי כמה ימים היו מעלים סוגיות שונות שהיו דנים בהן בלהט.

אף את בר-המצוה של בנו דוד-אליהו, כיבד הסטייפעלער בנוכחותו, ואף העניק לחתן הבר-מצווה דורון דרשה.

הרב נתן צבי קעניג הביא לפניו בהזדמנות את ספר 'ליקוטי מוהר"ן' של רבינו נחמן מברסלב, בתגובה קם **בעל הקהילות יעקב** ממקומו, ניגש אל ארון הספרים והוציא משם ספר 'ליקוטי מוהר"ן' ישן ובלה מרוב שימוש, ואמר: "דע לך שאני מעיין בספר הזה מדי יום ביומו". **הסטייפלר** הוסיף באותה השיחה דברים מפתיעים ואמר כי "מרגיש אני שהספר הזה מעורר אותי ליראת שמים, ואני רואה כי ביום שאיני לומד בספר זה, אני חש חסרון ביראת שמים".

בפעם אחרת נכנס לפניו ראש ישיבה ליטאי לשוחח על מספר עניינים ולאחר מכן סיפר שראה אותו יושב ואומר תפילות מתוך הספר 'ליקוטי תפילות' של רבי נתן מברסלב.

לימוד התורה הוא היסוד שעליו עומד העולם כולו: "אם לא בריתי [לימוד התורה] יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמתי".

ההלכה אף קובעת שאין מבטלים ילדים מלימוד התורה, אפילו לצורך בניין בית המקדש!

סיפור מאלף בעניין זה אירע עם מרן רבי ישראל יעקב קניבסקי - ה"סטייפלר" זצ"ל.

יום אחד הגיע אליו יהודי מלונדון. לפתע הרב שאל אותו אם הוא אחיו של אדם מסוים. כאשר השיב בחיוב, ביקש ממנו הרב לקרוא לאחיו.

כשהגיע האח, שאל אותו ה"סטייפלר" אם היה לומד בקביעות בימי שישי בבית מדרש מסוים. האיש אישר את הדבר, ואז סיפר לו ה"סטייפלר" דבר מפליא: "הלילה בא אליי בחלום השמש שהיה מנקה את אותו בית מדרש. הוא אמר שאין לו מנוחה בעולם העליון, כיוון שהוא היה מפריע לך בזמן הלימוד שלך כאשר ניקה את המקום והעביר אותך מפינה לפינה".

ה"סטייפלר" אמר לאותו איש שאם ברצונו לעצור את צער השמש בעולם האמת, עליו ללכת אל קברו ולומר שם שהוא מוחל לו על הצער וביטול התורה שגרם לו.

כמה אנחנו צריכים להיזהר בקדושת ורציפות לימוד התורה, וכמה עלינו להישמר שלא לבטל אחרים מלימוד התורה הקדושה - אפילו אם אנחנו עושים מצווה.

אות בספר התורה של משיח

שמו של הסטייפלר מופיע ברשימת רוכשי האותיות המוצגת בספריית חב"ד ונדפסה בספר מבית הגנזים.

בשנת תש"ב רכש הסטייפלער שתי אותיות בספר תורה של משיח. אחת לעצמו והשניה, ככל הנראה, לרעייתו. שמו הופיע ברשימת הקונים עליה היה אחראי בארץ הקודש, הרב שלמה יהודה לייב אליעזרוב. כיום מוצג הדף עם שם הסטייפלער בספריית אגודת חסידי חב"ד. גם בשנת תש"ל קנה הסטייפלר אות בספר תורה של משיח.

היה זה בחודש שבט. על מנת לסיים את הספר, יצאו התמימים לזכות יהודים בקניית אותיות. בבני ברק החתימו התמימים קלונימוס קופצ'יק ואליהו אריה פרידמן. הם סבבו בין בתי כנסת וגדולי תורה.

כשעברו ליד בית הסטייפלר ברח' רשב"ם, הציע פרידמן להיכנס אליו. עקב ידיעה שהתפרסמה בימים ההם שראש ישיבה בפוניבז' טען כי עניין הס"ת שייך לע"ז (ח"ו), והלה היה מידידיו הטובים ביותר של הסטייפלר חשש קופצ'יק שגם הסטייפלר מחזיק בדעותיו, אך פרידמן התעקש, והם עלו, ודפקו בדלת. הרבנית פתחה את הדלת, והם נכנסו לסלון.

הסטייפלר היה כבד שמיעה והפניה אליו נעשתה בכתב. הוא סימן להם בשאלה: "מה רצונכם?" והם כתבו לו על דף נייר: "היות ומסיימים ס"ת של משיח ברצוננו לזכות אותו באות" הוא ענה שאין ברצונו להשתתף, כי ידוע על מספר פעמים שגדולי ישראל דיברו על הקץ וקם כנגדם גדול בישראל ונשבע שמשיח לא יבוא באותו קץ, והנימוק לשבועה היה, כי אם ח"ו יגיע התאריך ומשיח לא יבוא ח"ו, שלא תיגרם חלישות באמונה כי יתלו את אי-ביאת המשיח בכך שהצדיק נשבע שלא יבוא".

הם ענו לו בכתב: "כאן לא מדובר בתאריך שיתגלה המשיח - אלא בתאריך שבו עומדים לסיים את כתיבת ספר-התורה שאיתו יצאו לקראת המשיח, אלא שהליצנים שברחוב אומרים שהכוונה לקץ".

הסטייפלר נעמד על רגליו ואמר: "אתם חסידים של הרבי שלכם ואתם חייבים לשמוע בקולו ואם הרבי הוא המשיח גם אני ארוץ אחריו, אבל בגלל הסיבה שאמרתי קודם, אני לא משתתף". השניים איחלו לו ערב טוב ופנו לצאת מהבית.

כאשר יצאו לחדר המדרגות יצא אחריהם הסטייפלר ואמר: "כתיבת ס"ת היא מצווה חשובה מאוד, ובמיוחד ס"ת שמשתתפים בו כל כך הרבה יהודים, ולכן אני מבקש מאתנו שתזכו לי בפרוטה משלכם". המטבע הובא לסטייפלר, ושמו נוסף לרשימה.

במקום אחר מסופר, כי בהזדמנות זו נעמד על רגליו לכבודו של הרבי.

הסטייפלר ציפה כל ימיו לביאת המשיח, מלבד קניית האות בספר תורה של משיח, התבטא מספר פעמים: "אנו קרובים מאוד לביאת המשיח". בנו ר' חיים קנייבסקי אף התבטא כי "לאבא היה מעיל מיוחד לביאת משיח".

הסתובב והסתובב עד שנתקצר...

מעשה בבן ישיבה שבא לפני הגאון בעל הקהילות יעקב זצ"ל, ושאל האם יוכל לעסוק ברישום תלמידים לחינוך תורני, שיש בזה משום הצלת נפשות.

ענהו הקה"י "שב ותלמד!"

מהר להבהיר: "לא התכוונתי בתקופת הלימודים. שאלתי על ימי 'בין הזמנים'! ענהו הסטייפלער: "בבין הזמנים, אפשר"...

הודה וביקש לצאת, קרא לו הקה"י שישוב.

חזר, ורבינו נטל בידיו הקדושות את הציצית שבבגדו, והראה לו. הצביע על אחד החוטים, ואמר: "רואה אתה, חוט זה הוא 'השמש'. הוא היוצר את החוליות, והופך את החוטים לחפצא של מצוה! בתחילה, הוא היה הארוך מכולם. אך מה אירע, הוא הסתובב סביבם לזכותם. הסתובב והסתובב, וככל שהסתובב הלך והתקצר, עד שנהיה קצר כמותם"...

- ופטרו לשלום... הגש"פ - הקהילות יעקב

המעשה היה בבחור חלש מבחינה לימודית, את שנות ילדותו הוא עבר בקשיים גדולים של קשיי למידה וריכוז ונאבק משנה לשנה בכח הרצון העצום שהיה בו להמשיך ולהתעלות.

לצד זאת היה לו לב זהב והיה אהוב על הבריות. כך צעד אחר צעד התקדם עד שהגיע לישיבה גדולה וגם שם הפער היה גדול בין הבחורים ועל אף שהיה לו מקום של כבוד בין הבחורים. הם אהבו אותו, העריכו את מידותיו התרומיות, אבל הוא לא הסתפק בכל אלו. שאף בכל לבו להיות תלמיד חכם. השתוקק להגות בתורה, לזכות להבין את הוויות דאביי ורבא. להתפלפל בחידושים ובסברות. להתייגע...

המשגיח ראה בצרת נפשו והשיאו בעצה נבונה. הוא יעץ לו להמשיך ולהשקיע את כל כולו, אבל בפרק אחד בלבד. להתחיל ללמוד את פרק 'אלו מציאות', ולהמשיך להתעמק בו, ורק בו. להתפלפל ולהגות בסוגיות, ולא להרפות. להיות בבחינת תלמיד חכם אמיתי, אבל בפרק הזה, האחד.

הוא קיבל את העצה כי נבונה היתה, למד את פרק 'אלו מציאות', שינן והתאמץ להבין, וכשסיים - התחיל אותו שוב. ההר היה גבוה, אבל כל פסיעה קידמה אותו אל הפסגה והוא טיפס בכל כוחותיו. התייגע להבין לעומק, ככל יכולתו. לא התייאש. ההצלחה נסכה בו עידוד וכוחות נפש, הלימוד העניק לו סיפוק רוחני עצום. הרוותה את נשמתו. הפרק הזה, אותו ידע על בוריו, היה עוגן ההצלה שלו. הוא זוכה להגות בתורה, שאיפת חייו מתגשמת.

קול ששון וקול שמחה החל להישמע בקרב חבריו לישיבה, וטוב הלב המפורסם שלו מצא כרי פעולה נרחבים. הוא היה מברך את החתנים בכל לב, מפזז ומכרכר לפניהם, מצהיל פנים, משתתף בשמחתם בכל מאודו. אבל כשמרבית החברים נישאו ובנו את בתיהם, ורכבת החיים המשיכה לדהור, הזמן לא עצר מלכת.

חבריו ערכו בריתות והובילו ילדים אל ה'חיידר', צעירים ממנו נישאו והקימו בתים, והוא המשיך להמתין על ספסל הישיבה. הוא ופרק 'אלו מציאות'.

הוא נשאר להמתין, ולקוות בכל לבו כי תמצא המשפחה שתביט על חצי הכוס המלאה שיש בו, ולא רק על זו הריקנית... עד לאותה פגישה אומללה עם שדכן, בחתונה של בחור צעיר מהישיבה. השדכן עמד באחת מפינות האולם, משלב זרועותיו בנחת ומשלח מבטים מלאי עניין בבני הישיבה. מישהו מידידיו יעץ לו לגשת ולהציג את עצמו. 'משיחה קצרצרה איתו לא תוכל להפסיד', כך אמר, ודחק בו לגשת אל השדכן המהולל. לא תוכל להפסיד... הוי, כמה קצר רואי עלול להיות מבטו של אדם... הוא ניגש בחביבות והציג את עצמו.

'שמוע שמעתי עליך', הגיב השדכן בניד ראש וסקר את הבחור בחוסר סימפטיה מכף רגלו ועד קודקודו, 'אז מה, ללמוד יודע אתה?'

הוא התבלבל. הזלזול הציני שנשזר בקולו של השדכן לא נעלם מאוזניו הרגישות. גם המבטים פצעו את נפשו. 'יודע אני את פרק 'אלו מציאות' על בוריו', ענה בנעימות, משתדל לגייס שרידים של כוחות נפש כדי להמשיך בשיחה, 'אף כתבתי עליו 'חידושי תורה' במחברתי'. השדכן פרץ בצחוק. צחוק מצמרר, צחוק שנובע מהמחוזות האפלים בנפשו של האדם. צחוק מר מלענה... והצחוק הזה ננעץ כחיצים וכחרבות בלב הדווי, משבר אותו לרסיסים. מאז אותה פגישה אומללה, השתנו חייו.

הצחוק הנורא המשיך להדהד באוזניו, לרדוף אחריו. הדיו של הצחוק מחקו לחלוטין את הביטחון העצמי, העלימו את כוח הרצון, דכאו את נשמתו עד לעפר. הוא לא היה מסוגל יותר לכלום. עזב את הישיבה, הסתגר בד' אמותיו ולא מצא טעם להמשיך לחיות.

ידו של המשגיח קצרה מלהושיע. בפיו לא נמצאו מלים שיוכלו לחבוש את פצעי לבבו של תלמידו האומלל. ישב מולו כמחריש, משתתף בכאבו, ולבסוף הובילו אל הקודש פנימה, ליטול עצה וברכה אצל מרן בעל ה'קהילות יעקב' - ה'סטייפלר' זצוק"ל.

בחדרו של הסטייפלר סיפר המשגיח את הסיפור מתחילתו. סיפר על כח הרצון העצום שלו, על מאבק אדיר מול קשיים. סיפר על פרק 'אלו מציאות' שנקנה בדם ובדמע, ועל מלים פוצעות וצחוק הרסני שהשחיתו כל חלקה טובה ושיברו את הנפש לרסיסים.

הסטייפלר ביקש להישאר ביחידות עם הבחור. מבעד לדלת שנותרה פתוחה קמעה, שמע המשגיח את שיחו ושיגו, וחיל ורעדה אחזתהו.

הסטייפלר נטל את ידו של הבחור ואמר לו: מבטיח אני לך, כשאתה יושב ללמוד את פרק 'אלו מציאות', הרבונו של עולם עוזב את ה'קהילות יעקב' ואת ה'אבי עזרי' ורוצה לשמוע רק אותך. כשאתה פותח את הגמרא שלך ומתחיל ללמוד, התורה שלך חשובה אצל ה' יותר מהשיחות ומהשיעורים כלליים שאומרים בכל הישיבות הקדושות. התורה שלך ראויה להערכה הרבה יותר. כשאתה לומד את 'אלו מציאות' אתה חשוב יותר מכל ה'תלמידי חכמים'... הבחור החריש, מביט בעיניים קמות בסטייפלר, שהמשיך והסביר: אין דבר יקר בעיני ה', יותר מתורה שנלמדת בלב שבור. אין יקר בעיני ה' יותר מתורה שנלמדת בעמל ובהתגברות על קשיים וניסיונות. אין יקר יותר מהתורה שלך. הבחור יצא מביתו של הסטייפלר, ויצא גם מהדיכאון המר שאיים להטביע אותו. חייו השתנו בשנית.

בתוך תקופה לא ארוכה זכה להקים בית, העמיד משפחה לתפארת וגידל דור ישרים מבורך. היה אב מסור לילדיו וזכה לרוות נחת יהודי אמיתי, כשבניו וחתניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו. הוא היה מקפיד לקבוע עיתים לתורה, כשמילות העידוד הנפלאות של הסטייפלר ממשיכות להתנגן באוזניו, לרפד את נתיב חייו, לחבוש את פצעי לבבו: 'אין דבר יקר בעיני ה' יותר מתורה שנלמדת בעמל ובקושי. אין יקר יותר מהתורה שלך'!

מילים שעלולות להרוס. מילים שמסוגלות לבנות. מילים שבנו עולמות!! ליקוטי שמואל

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר פעם לבני ביתו, כי היה מקרה שמרן הסטייפלר זצוק"ל סטר לילד שהתפרע בקרבתו, וכשסיפר הילד לאביו על המעשה, התמלא האב אימה ופחד... 'אם מרן הסטייפלר ראה לנכון לסטור לבני, כנראה שראה ברוח קדשו את פנימיותו הקלוקלת, ומי יודע מה יצא ממנו'...

כשראה בנו של הסטייפלער, יבדל"ח מרן הגר"ח שליט"א את צערו של האב, ביקש להרגיעו ולפייסו. הוא קראו אליו וסיפר לו:

"אספר לך סיפור שקרה לי בילדותי. פעם בהיותי ילד אחז בי מעשה נערות, והשלכתי אבן על החלון. לא היה זה חלון 'סתם', אלא חלון חדרו של מרן ה'חזון איש', אשר באותה שעה ישב בחדרו והגה בתורה. האבן הפריעה את לימודו, הוא יצא מן הבית, ניגש אלי וסטר לי.

"כשראה מרן ה'חזון איש' את אחותו, אמי עליה השלום, פנה אליה ואמר: 'דעי לך שמעולם לא סטרתי לילד'... באותו רגע חרב עליה עולמה. היא חשבה בלבה, שאם מרן ה'חזון איש' יצא מגדרו וסטר לבנה, בוודאי יש לה בן מקולקל בדרכיו".

הוסיף מרן הגר"ח שליט"א ואמר לאב המודאג, שאם הוא זכה לגדול בתורה - הוא תולה זאת באותה סטירה שזכה לקבל ממרן ה'חזון איש'. ואז הוסיף: "אל דאגה, הבן שלך עוד יהיה תלמיד חכם"...

וכן היה. לימים גדל הילד ויצא שמו כתלמיד חכם מופלג.

מוסר השכל: אם מסטירה של מרן ה'חזון איש' או מרן הסטיפלער יוצאת טובה וברכה, מי שמקבל 'סטירה' מידיו של הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה...רבי שלמה לווינשטיין 'ומתוק האור'

נכדתו של מרן הסטייפלר זי"ע, בתו של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, הרבנית צביון, מספרת.

"רבים באו לבקש את ברכתו של סבא מרן ה'סטייפלר' זצ"ל כאשר היו נתונים בסכנה או בצרה. לרוב, הם קיבלו את ההוראה: 'דבר ראשון תתפללו, אין כמו תפילת החולה על עצמו. בנוסף - קבלו על עצמכם, בלי נדר, שכשתצאו מהסכנה תאמרו את ברכת השבח 'נשמת' כולל 'ישתבח' עד הברכה'.

סגולה זו מקובלת מהרבי רבי העשיל, רבו של הש"ך. "אני זוכרת שכשאחת מבנות המשפחה היתה בסכנה ופינו אותה לבית החולים, מיהר סבא למקום והורה לנוכחים שיקבלו על עצמם, בלי נדר, לומר 'נשמת' כאשר היא תשוב הביתה בריאה ושלימה".

הגר"ח קניבסקי והרבנית אימצו הנהגה זו בקביעות. לפני כל לידה ובעת מחלה של ילד, או כשהיו זקוקים לישועה - קיבלו על עצמם בלי נדר שכשתבוא הישועה יאמרו את התפילה. ואכן, בכל עניין שראו בו ישועה, נהגו לומר מיד את תפילת 'נשמת'.

מוסיפה הרבנית צביון תחי': "דבקותה של אמא - הרבנית קניבסקי בה' גרמה שבכל יום ראתה את יד ההשגחה, ולכן בכל ערב היתה אומרת 'נשמת', כהודאה לה' על היום הטוב שחלף. אמא פרסמה את הסגולה בקרב הנשים הבאות לביתה, ועל כל צרה אמרה: 'קבלי על עצמך בלי נדר לומר 'נשמת' לאחר שתבוא הישועה!'

סיפורים רבים סופרו על ניסים של ממש שבאו הודות לקבלה זו. אחת מהם מביאה הרבנית צביון: "ילד נפל מגובה וריסק את רגלו. הרופאים קבעו שעליו לעבור סדרת ניתוחים, ועם הכל - לא הבטיחו שיצליחו להחזיר את הרגל למצבה הקודם. הדאגה היתה רבה. סבתו של הילד מיהרה לרבנית ובכתה על

המצב. הרבנית שמעה, הורתה לומר 'נשמת', וקראה: 'לא יהיה צורך בניתוח!' כל אותה תקופה התעניינה הרבנית במצבו של הילד והורתה לומר 'נשמת' על כל שיפור. כנגד כל תחזיותיהם של הרופאים, החלים הילד לגמרי ללא כל ניתוח!

רבנו יוסף חיים זצוק"ל כתב בספרו 'בן איש חי' (שנה ב', פרשת תולדות, הלכה ג') ששבח נשמת כל חי הוא יקר ומעולה מאוד. וזה לשונו: "שבח זה ד'נשמת כל חי' הוא יקר ומעולה מאוד, וצריך לאמרו בנעימה, והוא מסוגל על כל צרה שהאדם עומד בה, שֶׁיִּדֹּר נדר לומר אחר הצלתו מהצרה שבח זה של 'נשמת כל חי' ויועיל לו; וכמו שכתוב בשם רבי יהודה החסיד זצ"ל".

אנשי הקבלה הוסיפו את אמירת 'נשמת כל חי' לתפילת הדרך כסגולה לחזרה בשלום מן הדרכים. בספר 'דרך ישרה' נכתב: "קבלה בדוקה ומנוסה, כשיצא אדם מן העיר, יאמר הריני מקבל עלי כשאגיע למקום פלוני אז אני אומר 'נשמת כל חי תברך' וכו', וכשיגיע לשם ישלם נדרו". ברינה יקצור

כ"ד אב

הרה"ק רבי שלום הלפרין האדמו"ר מווסלוי

יום ההילולא - כ"ד אב

האדמו"ר הראשון מוסלוי הרה"ק רבי שלום הלפרין.

תאריך לידה ט"ו בשבט ה'תר"ח ברדיצ'ב, אוקראינה. תאריך פטירה כ"ד באב ה'תרצ"ט (בגיל 91) וסלוי, רומניה. מקום קבורה וסלוי, רומניה.

מקום מגורים ברדיצ'ב, בוהוש, רדוקנן, וסלוי.מקום פעילות רדוקנן, וסלוי. התנגד לציונות.

רבותיו סבו, הרב אברהם יעקב פרידמן (הראשון)

בת זוג חנה שרה פרידמן

אב דוד הלפרין. אם לאה פרידמן

צאצאים חיים דב הלפרין

רבי שלום הלפרין (ט"ו בשבט ה'תר"ח - כ"ד באב ה'תרצ"ט) בנו של רבי דוד מברדיצ'ב ונכדו של רבי ישראל פרידמן אבי שושלת חסידות רוז'ין. היה מייסד חסידות וסלוי ואבי השושלת.

תולדותיו

שלום הלפרין נולד בט"ו בשבט בשנת ה'תר"ח, בעיר ברדיצ'ב, העיר הגדולה ביותר במחוז ז'יטומיר שבאוקראינה. בן לאביו, הרב דוד הלפרין שכיהן כרב בברדיצ'ב. אביו של הרב דוד וסבו של הרב שלום היה הרב יחיאל הלפרין ממינסק. אמו של הרב שלום הלפרין הייתה הרבנית לאה פרידמן בת הרב ישראל פרידמן (הרוז'ינר) שהיה האדמו"ר הראשון לשושלת חסידות רוז'ין ואב למספר חצרות חסידיות.

הרב ישראל פרידמן מרוז'ין היה בנו של הרב שלום שכנא מפראהביטש (רבי שלום הגדול) (על שמו נקרא הרב שלום הלפרין), בנו של הרב אברהם המלאך שהיה תלמידו של אביו, המגיד ממזריטש שהיה יורשו של הבעל שם טוב אבי תנועת החסידות.

הרבנות והאדמו"רות

בשנות נעוריו פעולתו התורנית של הרב שלום הייתה חריגה, גם לאחר שנישא לרבנית חנה שרה פרידמן, בת הרב יצחק פרידמן מייסד שושלת חסידות בוהוש המשיך הרב שלום הלפרין ללמוד תורה לכל אורך שעות היממה. בשנת ה'תרנ"ו, בעצת חותנו החל הרב שלום לכהן כאדמו"ר בעיר רדוקנן בסמוך לוסלוי שברומניה. בעת שהותו ברדוקנן הפכה העיר למרכז חסידי ידוע ורבים מיהודי רומניה היו נוהרים אל הרב שלום.

את בחרותו העביר במחיצת סבו ודודו, הרב אברהם יעקב פרידמן שהיה מייסד חסידות סדיגורה. כשכיהן כאדמו"ר ברדוקנן ניכר במידת קנאותו הדתית ובהנהגתו השתדל לשלב גם רחמנות לצד אדיקות, הרב שלום הלפרין שם דגש על 'ירידה אל העם' במקביל לתכונותיו השמרניות. הרב שלום הלפרין היה ממתנגדיה החריפים של התנועה הציונית ושל החינוך ההשכלתי שהחל לפרוח בחברה היהודית. מעברו מהעיר רדוקנן לעיר וסלוי בא בעקבות בית ספר השכלתי ליהודים ברדוקנן שהיה לא לרוחו. הרב שלום הלפרין היה מתנגד חריף לציונות לצד התנהגות אצילה וסמכותית שהונהגה בחצרות בית רוז'ין. הוא טען כי הערבים ילחמו ביהודים עד בוא המשיח באשמת הציונות. כמו כן היה ידוע באי הסכמתו להשתמש באתרוגי ארץ ישראל שכן הם נעשו בעבודת כפיים של חברי התנועה הציונית-החלוצית.

האדמו"ר היה ידוע בקנאותו המופלגת נגד הציונות, את הנהגתו הנהיג ברמה בתחילה בעיר 'רדוקנן', ובהמשך בוואסלוי, שם הנהיג את חצרו שמשכה אליה רבים מיהודי רומניה, בהנהגתו השתלבו קנאות מחד ורחמנות ו'ירידה אל העם' מהצד השני. לצד הסגנון המלכותי האצילי המקובל בבית רוז'ין, נלחם האדמו"ר רבי שלום מלחמה חסרת פשרות בהשכלה ובציונות, גם מעברו לוווסלוי בהמשך השנים בא בעקבות פתיחת בית ספר יהודי שלא לרוחו. האדמו"ר אף התבטא וטען כי הערבים ילחמו ביהודים עד בוא המשיח.

בווסלוי ייסד את חצרו שכונתה 'חסידות וסלוי' והפך את העיר למרכז חסידי ידוע. הרב שלום הלפרין נפטר בכ"ד אב בשנת ה'תרצ"ט בעיר וסלי בה נטמן, יורשו היה בנו, הרב חיים דב הלפרין שכיהן כאדמו"ר בווסלוי, בבוקרשט ובחיפה. מרכז החסידות כיום הוא בעיר תל אביב.

משפחה

הרב שלום הלפרין נישא לרבנית חנה שרה פרידמן, בת הרב יצחק פרידמן (אדמו"ר ראשון מבוהוש). בנם יחידם:

חיים דב הלפרין, ממלא מקום אביו והאדמו"ר השני מווסלוי (נפטר ה'תשי"ז).

מושל המחוז זימן ללשכתו את הגבאים ופקד עליהם כי עד יום שבת בצוהריים יש לפַנות את בית הרבי. אם יסרבו, הודיע, הפינוי יתבצע בכוח, בעיצומו של יום השבת.

"עליכם לפנות מייד את ביתו של הרבי", הודיע המושל לנציגי החסידות. "אם הדבר לא יתבצע מרצון, הפינוי ייעשה בכוח, בעיצומו של יום השבת. ראו הוזהרתם!".

רבי שלום הלפרין היה נכדו של רבי ישראל מרוז'ין, והרבה לשהות במחיצתו בימי נעוריו. כבר בילדותו נודע כעילוי נדיר וכמתמיד עצום, אשר עשה לילות כימים בלימוד התורה. בחלוף השנים היה לאחד מגדולי ישראל, וייסד את חסידות וסלוי שברומניה.

בימיו פרצה מלחמת העולם הראשונה, וטלטלה את העולם כולו. באותם ימים טרופים התמלאו הדרכים כוחות צבא, והחזית התקרבה למחוז העיר וסלוי, מקום מושבו של הרבי. עד מהרה התמקמו אלפי חיילים רוסים באזור, ונערכו לקרב עם הצבא הגרמני.

מושל המקום פרסם צו המחייב כל משפחה להקצות חדרים ללינת החיילים, והכול נאלצו להיענות לצו. הקצינים הרוסים סיירו ברחבי העיר בחיפוש אחר מבנה המתאים לשמש מפקדה ראשית. עיניהם נחו על ביתו של הרבי והוא מצא חן בעיניהם.

ביתו של הרבי לא היה בית רגיל. חסידיו לא חסכו עמל וכסף, ובנו בעבור רבם משכן מפואר. הוא נבנה מאבנים מיוחדות בסגנון מלכותי, מרוהט בטוב טעם.

בבניין המפואר עמד בית כנסת ובו מאות מקומות תפילה, ומלבדו היו בבניין עשרים ושניים חדרים מרווחים. בתוך המבנה הייתה חצר פנימית נאה, ובה גינה מוריקה, שבה נהג הרבי מפעם לפעם לשבת ולשאוף אוויר צח. בחוץ השתרעה חצר ענקית ששימשה את קהל החסידים בחגים ובימים טובים, כאשר הייתה נהירה גדולה למקום. אין פלא שהבניין מצא חן בעיני הקצינים.

מושל המחוז זימן ללשכתו את הגבאים ופקד עליהם כי עד יום שבת בצוהריים יש לפנות את המקום מכל תכולתו. אם יסרבו, הודיע, הפינוי יתבצע בכוח, בעיצומו של יום השבת.

הגבאים נבהלו מאוד. הם ניסו להתחנן לפני המושל שיסכים לבטל את הפקודה. הם אף בדקו את האפשרות להעניק לו סכום כסף גבוה כדי שיבטל את הגזירה, אך המושל, שהיה שונא ישראל מובהק, סירב להאזין להצעותיהם. החלטתו הייתה סופית ומוחלטת: הרבי וחסידיו יעזבו את המתחם עד יום שבת!

מאחר שנותרו עוד כמה ימים עד השבת, לא רצו החסידים לצער את רבם ונמנעו מלספר לו על הגזירה, ואולם כשעברו הימים וכל הניסיונות לרכך את המושל עלו בתוהו, נאלצו החסידים להיכנס אל הרבי ולספר לו את הדברים כהווייתם. להפתעתם, הרבי לא הגיב ועשה עצמו כמי שלא שמע.

שוב חזרו הגבאים והסבירו לו את חומרת המצב, אך פני הרבי נותרו חתומות. החסידים היו אובדי עצות. כשעבר עוד יום והשבת התקרבה שוב נכנסו החסידים לרבם והביעו את דעתם שכדאי שהרבי יעזוב את המקום מרצון, בטרם יהיה מאוחר מדי וייגרם חילול השם. ואולם הצדיק היסה אותם ולא אמר דבר.

יום שישי הגיע, אך לא הביא עימו שינוי במצב. חסידים ובני משפחה נכנסו לחדרו של הרבי והתחננו לפניו בלב קרוע שיסכים לפנות את המקום מבעוד מועד. ופתאום פנה אליהם רבי שלום ואמר בקול שקט אך בוטח: "הוא לא יזכה לחיות כדי לבצע את זממו".

כדי לאפשר את הפינוי קבע החוק כי על המושל לקבל אישור פינוי רשמי מהמפקדה הראשית, ששכנה בבוקרסט הבירה. המושל, שנסע לשם ממילא בשל ענייני המלחמה, קיבל גם את צו הפינוי.

בשובו חזרה לווסלוי עלה המושל לרכבת מהירה, שהייתה אמורה להגיע לווסלוי בבוקר יום השבת. כאשר הרכבת עצרה בתחנה, פתח המושל את דלת הקרון וירד ממנה. אך באותו רגע, בעת ירידתו, פתחה לפתע הרכבת בנסיעה מהירה. המושל איבד את שיווי משקלו, מעד ונדרס למוות.

הידיעה על מותו המפתיע של המושל, כשבכיסו צו הפינוי לביתו של הרבי, התפשטה במהרה ברחבי העיר.

מיום זה ואילך איש לא העז לפגוע בביתו של הרבי. ההערכה לרבי שלום גברה והלכה. אין פלא שהיה נערץ לא בקרב היהודים בלבד אלא גם הגויים במחוז וסלוי העריכו וכיבדו אותו מאוד.

הגויים ידעו את השעה שבה הוא יוצא מביתו לעבר המקווה, והיו עומדים בצידי הרחובות כדי לחזות בדמות הרב הקדוש. היו ביניהם שאף קדו לקראתו.

בעיתות צרה או מחלה פנו אליו גם לא-יהודים, לבקש את ברכתו, והרבי מעולם לא סירב. במקרים קשים, שבהם הרופאים הגויים בווסלוי לא מצאו מזור לחולה, היו אומרים לו: "לך אל הרבין היהודי. רק הוא יוכל להושיעך". (על-פי 'נר ישראל')

כ"ז אב

הגה"ק רבי יהושע חריף

יום ההילולא - כ"ז מנחם אב

הגה"ק רבי יהושע חריף זי"ע בעל מגיני שלמה נולד לאביו רבי יוסף בעיר וילנא בשנת שנ"ג. נפטר כ"ז אב ת"ח.

כבר בקטנותו ראו בו שלגדולות נוצר, ובימי נעוריו מסר נפשו לקיים אדם כי ימות באוהל - באוהלה של תורה בימי נעוריו ידע בעל פה ש"ס וכל ספרי הפוסקים (הקדמת ס' שו"ת פנ"י).

למד בישיבת המהר"ם מלובלין ואח"כ בישיבת רבינו בעל הסמ"ע. כיהן כאב"ד הוראדנא ואח"כ בטיקטין, ועוד מקומות. היה עשיר גדול, וזכה לשתי שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד, והחזיק את ישיבתו בממונו.

בסוף ימיו נבחר למלאות מקומו של הגה"ק בעל מגלה עמוקות בעיר קראקא, לבית מדרשו נאספו לאלפים גדולי הדור ועמודיה, ובניהם הגאונים האדירים רבינו הש"ך, בעל העטרת זקנים, בעל שו"ת עבודת הגרשוני ועוד.

שמעו של הגאון רבי יהושע הלך מסוף העולם ועד סופו, ועוצם בקיאותו וחריפותו היה להפליא, וגדולי דורו כינהו בשם הכבוד רבי יהושע חריף. חיבר ספר "מגיני שלמה" להציל את מאור הגולה רבינו שלמה יצחקי (רש"י) מקושיות והשגות בעלי התוספות שהקשו על פירושו הגדול על כל תלמוד בבלי — וע"כ קרא לספר בשם "מגיני שלמה" דהיינו שמגין ומציל את רש"י שנקרא רבעו שלמה יצחקי מקושיות בעלי התוספות שהשעו על פירושו. נפטר בשנת ת"ח ביום כ"ז מנ"א.

רש"י הק' בא לקבל פניו בעולם העליון

ובהקדמה לספרן מגיני שלמה כותב נכדו "כי הגאון זקני זצ"ל הגיד באזני תלמידיו בחייו, שהגאון רש"י ז"ל בא אליו והראה תמונתו בעצמו ובכבודו לפניו בשמחה גדולה, ואמר לו רש"י ז"ל אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא בשביל שאתה מציל אותי מפי האריות והכפירים גבורים בעלי תוספות ז"ל, אתיא לקבלך לעולם הבא עם כל תלמידי, וכן הוה שקודם כמו חצי שעה שכבה נר ישראל היו אצלו גדולי ישראל בק"ק קראקא, ואמר לפניהם בזה"ל, פנו מקום שרבינו מאיר עינינו הגאון רשי ז"ל רבי שלמה יצחקי בא אלי וכל קדושיו עמו, קבלני בשמחה להראות לי דרך החיים, באשר שעמדתי לימינו תמיד לתרץ קושיות התוס' על רש"י" עכ"ל.

כ"ח אב

רבי יוסף דוד לנדא אדמו"ר מאליק

יום ההילולא - כ"ח אב

רבי יוסף דוד לנדא ה'תקל"ט - כ"ח באב ה'תר"ט היה האדמו"ר השני בחסידות אליק.

ביוגרפיה

נולד לרבי צבי אריה לנדא האדמו"ר הראשון בחסידות אליק ולרייזל. לא ברור מי הייתה אשתו אולם על פי רוב המקורות מתברר שבזיווג ראשון נשא את חווה בתו של רבי מרדכי מקרמניץ ובזיווג שני את רבקה בתו של רבי יעקב קובלנסקי אלמנת רבי אברהם מפראהביש‌ט.

עם פטירתו של אביו בי"א בתשרי ה'תקע"ב החל לכהן כאדמו"ר באליק על מקומו של אביו. מסופר שטרם שהחל בהנהגתו באדמו"רות נסע אל רבי אברהם יהושע השיל מאפטא ה'אוהב ישראל' כדי שיסמיך אותו לאדמו"רות והאוהב ישראל אמר לו שמאחר שהוא בנו של רבי צבי הרי שאין צורך להסמיך אותו והמליץ עליו את הפסוק "סמוכים לעד לעולם".

נפטר בכ"ח באב ה'תר"ט ונטמן באליק.

צאצאיו

מזיווגו הראשון:

- רבי צבי אריה מפאלטישאן חתן דודו רבי יצחק מגראנוב בן רבי מרדכי מקרמניץ, סירב לכהן כאדמו"ר, הוא עלה לארץ ישראל והיה מראשי היישוב החסידית בצפת.
- רבי מרדכי, חתן רבי רבי שלמה מסאווראן ממלא מקום אביו כאדמו"ר באליק.
- רבי ישראל, חתן רבי מיכל מיאמפולה, כיהן כאדמו"ר בדלאטין.

מזיווגו השני:

- בתו שיינא אשת רבי אברהם יהושע העשיל אשכנזי, אדמו"ר בבאזיליאה הסמוכה לפרוסקרוב.
- בתו רייזל אשת רבי מרדכי ליברזון האדמ"ור מוורושילובקה.
- בתו מירל אשת רבי אליקים געץ השני מאוסטרהא בזיווגו השני.

כן הייתה לו בת שהשתדכה עם רבי אברהם יעקב מסדיגורא ונפטרה לפני החתונה.

כ"ט אב

רבי יעקב בירדוגו

יום ההילולא - כ"ט אב

רבי יעקב בירדוגו (ה'תקמ"ו-ה'תר"א, 1786-1841) היה רב העיר, אב בית הדין וראש הישיבה בעיר מקנס ומחשובי הפוסקים במרוקו. חיבר מספר ספרים וביניהם ספר תשובותיו בהלכה '**שופריה דיעקב**'.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תקמ"ו (1786), בעיר מקנס שבמרוקו, לאביו הגאון רבי יקותיאל בירדוגו ולאמו מרת לונה. אביו היה מגדולי הרבנים במרוקו וכיהן כרב העיר ואב בית הדין של מקנס, וכן ייסד בה ישיבה ועמד בראשה.

משפחתו של רבנו מצד אביו, משפחת בירדוגו, נודעה כמשפחה מפוארת של רבנים ודיינים, המתייחסת עד לדוד המלך. במשך דורות רבים עמדו מתוך משפחה זו, גאוני ארץ ויושבי על מדין, אשר האצילו ברוחם ובקדושתם על קהילות מרוקו ומחוצה לה, וחיברו ספרים רבים בכל מקצועות התורה.

בהיותו כבן שלוש עשרה שנים, נפטרה עליו אימו הצדקנית, בזמן ששהה מחוץ לבית, והיה גדול צערו של רבנו עד מאוד, על כי לא הספיק להיפרד ממנה כיאות.

וכעבור כשנתיים, בהיותו כבן חמש עשרה, התייתם אף מאביו. אחיו הגדול של רבנו, רבי פתחיה מרדכי בירדוגו, בעל שו"ת 'נופת צופים', פרש עליו את חסותו הרוחנית ללמדו תורה, לתמכו ולחזקו, כדי שיוכל להמשיך ולהתמיד בלימודו.

סולם עליה

על אף המאורעות הקשים שפקדו את רבנו בילדותו בפטירת הוריו, התגבר רבנו על קשייו, ומצא מרגוע בלימוד התורה, בעמל ובשקידה.

משבגר מעט, הוסיף ללמוד תורה מפי דודו הגאון רבי רפאל בירדוגו, המכונה 'המלאך רפאל'. רבי רפאל אהב את רבנו בכל ליבו והכניסו אל ביתו כבן ממש.

אף רבנו מצדו העריץ את דודו הערצה מופלגת, נקשר אליו בנפשו קשר אמיץ והחשיבו כרבו המובהק, וכמו שניכר בפיוט שחיבר על רבי רפאל לאחר פטירתו.

בברית הנישואין

רבנו נשא את בתו של רבי דוד בן חסין, שהיה מגדולי חכמי מקנס ומחבר הפיוט הנודע 'אערוך מהלל ניבי'. וכך מסופר על שידוכו של רבנו:

פעם התפלל בבית מדרשו של רבי דוד בשבת פרשת תולדות. רבי דוד קרא בתורה, וכשהגיע לפסוק 'אם לוקח יעקב אשה מבנות חת', אמר 'מבנות טי"ת'...

רבנו ושאר הציבור תיקנוהו על אתר, אולם לאחר התפלה הסביר רבי דוד לרבנו, שרצה לרמוז לו על תשע הבנות שיש לו בביתו והגיעו לפרקן, רק שאין בידו לתת להם נדוניה הגונה, ואם הוא ששמו 'יעקב' יקח אחת מהם לאשה, ישארו בנות 'חי"ת' (ח') דהיינו - שמונה...

ואכן כך היה, ורבנו נאות לשאת את אחת מבנותיו והפך לחתנו.

על כס ההנהגה

אט אט התפרסמה גדולתו של רבנו בתורה, עד שהתבקש לשבת על כס הרבנות והדיינות. לאחר פטירת דודו רבי רפאל ובניו, ואחיו הגדול רבי פתחיה, עיני הקהילה היו נשואות אל רבנו, שינהיגם היד רמה,

וישב על כיסאם של אבותיו הגדולים. רבנו כונה בפי כל 'החכם' (בערבית-יהודית: 'אלחכם'), משום שנשאר יחידי מבין חכמי המשפחה בני דורו, ונשא בעול הנהגת הקהילה כמעט לבדו.

גדול בדורו היה, ורבני ערים ודיינים מכל קצוי מרוקו, וגם מחוצה לה, הריצו אליו את שאלותיהם הסבוכות. הוא כיהן כראב"ד ורב העיר, וגם מילא את מקום אביו בראשות הישיבה שייסד.

רבנו מילא את תפקידו בגאון ותפארת. הוא היה גיבור ותקיף במלחמתה של תורה, ועמד בפרץ כדי לבצר את חומות הדת בכל מקום אליו הגיעה השפעתו. כדוגמה לכך ניתן להביא את הקפדתו המיוחדת שכל העוסקים בגיטין וקידושין, יהיו בקיאים בכל פרטי ההלכות כיאה וכיאות, כדי שלא תצא תקלה ומכשלה מתחת ידם.

תלמידיו

רבנו הרביץ תורה לתלמידים רבים שבאו לחסות בצל קורתו בישיבה.

מתלמידיו הנודעים:

- חתנו הגאון **רבי אברהם עמאר** - בעל שו"ת 'מענה אברהם'.
- הגאון **רבי שמואל הלוי אבן יולי** - שרבנו שבחו מאוד.

ספריו

- **שאלות ותשובות 'שופריה דיעקב'** - בענייני יורה דעה, אבן העזר וחושן משפט. החלק הראשון יצא לאור בשנת ה'תע"ר (1909) לערך, ועוטר בהסכמות נלהבות של גדולי ישראל מכל החוגים בדורו ובדור שאחריו. לימים יצא הספר במהדורה מחודשת, עם תוספת תשובות שראו אור לראשונה. ונערך מחדש על ידי הגאון המפורסם רבה של ירושלים רבי שלום משאש, שהיה הרוח החיה מאחרי הדפסת כל כתבי רבנו.
- **קדושת שבת** - שיטה למסכת שבת.
- **קול יעקב** - הנקרא גם '**מעבר יבק**'. כולל פיוטים וקינות שכתב רבנו, מחולק לי"ב 'קולות' (ר"ת יב"ק). קול אלוקים, קול תפלה, קול תחנה, קול רנה וישועה, קול תודה, קול גשמים, קול שמחה, קול ששון, קול בן לוי, קול הצפור. שיריו ופיוטיו של רבנו, מלאים עומק ורגש, ומשלבים בתוכם מתיקות, שנינות, ודבקות בה'.
- **גלי עמיקתא** - פירוש לספר העמוק 'מים עמוקים' לאחי זקנו הגאון רבי יהודה בירדוגו. חיבור זה חיבר יחד עם אחיינו הגאון רבי אלישע, בנו של אחיו רבי יוסף בירדוגו, ששימש איתו כדיין בבית הדין במקנס.

מלבד חיבורים אלו ישנם חיבורים נוספים מאת רבנו שנשארו בכתב יד ולא נתפרסמו עדיין, והם ספר '**תועפות רא"ם**', על פירוש הרא"ם (רבי אליהו מזרחי) על התורה ורש"י. וכן ספר דרשות '**שבות יעקב**'.

צאצאיו

עשרה בנים ובנות נולדו לרבנו, אולם למרבה הצער שבעה מהם נפטרו בקטנותם בחיי רבנו.

ילדיו שהאריכו ימים הם:

- רבי **רפאל דוד בירדוגו** - נודע כשקדן עצום ושימש כדיין. בנו היה הגאון **רבי יוסף בירדוגו**, בעל שו"ת 'שופריה דיוסף'.
- רבי **שלמה בירדוגו**.
- ובתו **לונה** שנישאה לתלמידו **רבי אברהם עמאר** - גאון עצום, דיין, דרשן בחסד ובעל שו"ת 'מענה אברהם'.

פטירתו

רבנו נפטר לבית עולמו ביום חמישי כ"ט במנחם אב שנת ה'תר"ג (1843), וגופו הקדוש נטמן למחרת בערב שבת, א' דראש חודש אלול, בבית העלמין במקנס.

רבי יעקב בירדוגו, רבה של העיר מקנס שבמרוקו, היה גם משורר ופייטן, ואת הפיוטים נהג לשלב בתפילה כאשר שימש כחזן בבית הכנסת "אלחכם" שאותו הקים. ביום טוב ראשון של חג הפסח עבר הרב בירדוגו לפני התיבה והחליט לשלב בתפילה כמה פיוטים חדשים שכתב והלחין. המילים הנוגעות והמנגינה המרגשת סחפו את כל המתפללים, ובמהרה עלתה מבית הכנסת שירה אדירה.

הרב בירדוגו חזר לבית שמח וטוב לב, אך באותו הלילה התגלה אליו בחלומו הפייטן רבי דוד חסין, גדול משוררי מרוקו, ואמר לו בכעס: "אתה מסיג גבול! עד כה שרו רק את הפיוטים שלי בחגים."

הרב בירדוגו נבהל והחליט לתקן את מעשיו. ביום השני של חג הפסח שר בתפילה שוב, אך הפעם שר רק את פיוטיו של רבי דוד חסין. בסיום התפילה ניגשו אליו כמה מן המתפללים ושאלו: "מה השתנה? מדוע לא שרת מפיוטיך הנפלאים?!" הרב בירדוגו סיפר להם על החלום ועל החלטתו להסתפק בפיוטים הישנים. אך המתפללים לא הרפו "אנו מבקשים שתשיר מפיוטיך החדשים!"

לשמע הפצרותיהם החליט הרב בירדוגו לשלב בין הפיוטים - "מכאן ואילך נשיר גם מפיוטיי וגם מפיוטי רבי דוד חסין."

באותו הלילה שוב התגלה אליו בחלום רבי דוד חסין. הרב בירדוגו נבהל וחשש שגם הפעם יגער בו על שגרע מפיוטיו, אך להפתעתו רבי דוד חסין הרעיף עליו ברכות ושבחים: "אשרין! אשרי העם שככה לו! יברכך ה' וישמרך."

הגאון הצדיק רבי שמואל מסלנט

יום ההילולא - כ"ט מנחם אב

הגאון הצדיק רבי שמואל מסלנט נולד בב' שבט תקע"ו בעיר וולקוניק לאביו רבי צבי הירש ששימש כרב העיר ולריסא.

בילדותו למד אצל אביו, ולאחר שנתייתם עבר לעיר קידאן שם למד מפי הרב צמח שפירא, והתפרסם בכינוי 'העילוי מקיידן'. לאחר מכן למד בסלנט אצל הרב צבי ברוידא, ובישיבת וולוז'ין. הוא נסמך לרבנות על ידי הרב אברהם אבלי פאסווועלער ראב"ד וילנה, והרב יעקב ברוכין רבה של קרלין.

עם הגיעו לירושלים בשנת תר"א כיהן כאב בית הדין של העדה האשכנזית בירושלים, תחת חסותו של חותנו שהיה מורה הוראה של העדה האשכנזית בירושלים.

מקום בית הדין היה במתחם חורבת רבי יהודה החסיד, שהייתה מרכזו של הציבור האשכנזי פרושי בירושלים, ושם גם התגורר הרב סלנט כל חייו, בדירה קטנה ודלה ללא חלונות. במתחם זה שכנה גם ישיבת עץ חיים בראשה עמד מאוחר יותר. מאוחר יותר, כשהציעו לבנות לו בית מרווח, התנגד. כאשר נבנתה שכונת משכנות שאננים נבנתה שם דירה מיוחדת לרב סלנט, אולם הוא העדיף להישאר לגור בעיר העתיקה.

בשנת תרכ"ו נפטר חותנו, רבי יוסף זונדל מסלנט, והרב סלנט התמנה במקומו למורה הוראה לעדת האשכנזים בירושלים, ועל פיו התנהלו גם ענייני הקהילה.

כיהן ברבנות עד ליום פטירתו בעת שנתבקש לישיבה של מעלה בכ"ט אב שנת תרס"ט, בשיבה טובה בגיל 93 שנים.

ההיתר הפלאי שהתברר לאחר שמונה שנים

בספר "אגן הסהר" (עמוד 633) מובא שסיפר הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל באחד משיעוריו, שמפורסם המעשה על הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל. והמעשה הוא, שמנהגם היה לעשות חתונות בחצר בית הכנסת, והיה עולה בסך הכל מאה דולר, לא כמו היום שעולה בממוצע עשרת אלפים דולר. ונפל שם כוס חלב של ילד לתוך סיר הבשר, ולא היה שישים כנגדו והיו דבורים שאסרו את כל האוכל שהכינו לשמחה. והלכו לשאול את רבם רבי שמואל סלנט זצ"ל, והוא אמר שצריך זמן לחשוב ולאחר חצי שעה הורה להיתר, והוא עצמו בא לשמחה ואכל מהבשר והיה הדבר תמוה.

ולאחר שמונה שנים נודע הדבר, שכאשר החלבן היה שכיב מרע קודם פטירתו מן העולם, הוא התוודה על זה שהיה מערבב הרבה אחוזי מים בתוך החלב בלא ידיעת הציבור. ורבי שמואל סלנט ברוב פקחותו וצדקתו חשב על כך, וקרא לו והכריחו להודות על הכמות המדויקת, ועל פי זה התיר כיון שאותם חלקי מים שבחלב אין צריך שיהיו שישים כנגדם.

וסיים הגרא"ג זצ"ל שצריך להבין היאך האמין רבי שמואל לחלבן, הרי אין אדם משים עצמו רשע.

רבי שמואל סלנט זצ"ל היה כבר איש זקן מאוד, שהגיל והקושי בהליכה הפכו כל יציאה מהבית למאמץ של ממש, כשהודיעו לו שהוא מוזמן לערוך חופה. מקורביו, שראו כמה קשה לו כל תזוזה מחוץ לבית, ניסו לשכנע אותו לא לטרוח ולא לצאת מהבית באותה שעה.

רבי שמואל סירב. הוא הסביר שאין בידו לוותר על ההזמנה הזאת: עשרות שנים קודם לכן הבטיח לסבו של החתן, שביקש ממנו שיתפלל בעבורו לזרע של קיימא, שכאשר יגיע היום הוא יסדר את הקידושין לצאצאו במו ידיו.

עברו כחמישים שנה מאז אותה הבטחה. מבחינתו של רבי שמואל, הזמן שעבר לא שינה דבר - ההבטחה עדיין עמדה בעינה, בדיוק כפי שניתנה ביום שבו ניתנה. הוא יצא מביתו, למרות הגיל והקושי, כדי לסדר את הקידושין לצאצא של אותו זקן, בדיוק כפי שהבטיח לו חצי יובל קודם לכן.

מי שמכירים את קורות חייו של רבי שמואל סלנט יודעים שההתמדה הזאת לא הייתה מקרית. הוא נולד בליטא בשנת תקע"ו, בקירוב 1816, וכבר בצעירותו נודע בכישרונותיו התורניים. בעקבות מצב בריאותו הומלץ לו לעבור לאקלים חם יותר, ובשנת 1840 יצא עם משפחתו בדרך לארץ ישראל. במהלך המסע נאלץ לעצור בקושטא, בעקבות המלחמה שהתחוללה אז בין מצרים לאימפריה העות'מאנית. שם, בקושטא, נפגש עם השר משה מונטיפיורי, שהיה בדרכו לפעול למען יהודי דמשק בעקבות עלילת הדם המפורסמת - פגישה שהייתה תחילתו של קשר בין השניים.

בשנת תר"א הגיע רבי שמואל לירושלים, לעיר שבה היישוב האשכנזי היה עדיין קטן יחסית והתמודד עם קשיים כלכליים וציבוריים רבים. עם השנים הוא הפך לאחת הדמויות הבולטות ביותר בהנהגת העדה, ושימש במשך עשרות שנים כרבה ואב"ד שלה וכאחד ממנהיגי היישוב הישן. פעילותו לא הסתכמה בבית המדרש: הוא היה מראשי ישיבת "עץ חיים", ממייסדי בית החולים "ביקור חולים" והוועד הכללי "כנסת ישראל" שנועד לאחד את הכוללים האשכנזיים. השפעתו חרגה מגבולות העדה שלו, והוא נודע כבעל מעמד והשפעה גם בקרב חוגים ועדות אחרות בירושלים.

הוא גם לא הסתפק בפעילות בתוך גבולות העיר עצמה. בשנים תר"ח-תרי"א יצא בשליחות לערים מרכזיות בליטא ובפולין כדי לחזק את התמיכה הכלכלית ביישוב הירושלמי, שהיה תלוי במידה רבה בתרומות שהגיעו מקהילות יהודיות ברחבי העולם, ובמהלך אותה שליחות אף ארגן מחדש את פעילותו של כולל וילנה. בשנת תר"כ יצא שוב לאירופה, וביקר בין היתר בגרמניה, באמסטרדם ובלונדון.

הדאגה שלא נתנה לו מנוח: הילד שלא נפדה

הקפדה דומה על מילה שניתנה מופיעה גם בסיפור אחר המיוחס לרבי שמואל. מדובר בילד בכור שאביו נפטר עוד לפני שהספיק למול אותו, ולכן לא היה מי שיפדה אותו כשהגיע לגיל שלושים יום כנדרש. רבי שמואל הורה שבנסיבות כאלה יש להמתין עד שהילד עצמו יגדל ויפדה את עצמו. אבל זה לא הספיק לו: הוא חשש שעם השנים, כשהילד יגדל בתוך שגרת החיים הרגילה, הפרט הזה פשוט יישכח.

אז הוא לא הסתפק בהוראה בעל פה. הוא כינס מניין כהנים והודיע בפניהם שהילד טרם נפדה, ובנוסף דאג להכנת לוח כסף - עשוי מכף כסף שרודדה במיוחד לצורך כך - ועליו נחרתו שמו של הילד והעובדה שעליו לפדות את עצמו כשיגדל. הוא הורה לאימו של הילד להלביש עליו את הלוח ולא להסירו אפילו בזמן הרחיצה, עד היום שבו יוכל הנער לפדות את עצמו בעצמו.

סיפר הגאון רבי שמואל הומינר, שפעם הגיע יהודי זקן למשרדי החברא קדישא בירושלים לרכוש חלקת קבר בהר הזיתים, אלא שבשעת הקניה ביקש כי בעת הלוויתו תהיה תזמורת מנגנת... הדרישה המוזרה היתה תמוהה בעיני הפקידים, מעולם לא שמעו בקשה כזו, הלא זה מנהג גויים, והם התחמקו מלהשיבו. בכל פעם שהגיע אותו זקן להמשך התשלום עבור הקבר והקבורה, הזכיר להם את בקשתו שתשתתף תזמורת בהלוויתו, והם היו מתחמקים ממנו...

פעם אחת דחק בהם הרבה שישיבו אותו דבר אם ימלאו את בקשתו, ומפני לחצו השיבו לו תשובה חיובית כדי להפיס את דעתו. אבל היה זה מן השפה ולחוץ, שכן לא עלה על דעתם לקיים בקשה מוזרה כזאת... לאחר זמן נמלכו שמן הראוי להציג שאלה זו בפני רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט, עלו לשטוח המעשה בפניו.

רבי שמואל סלנט בשומעו את הדברים, ציווה לקרוא אליו את אותו זקן, ובבואו אליו גזר עליו שיגלה לו את הסיבה לבקשתו. גילה הזקן לרבי שמואל בסוד כמוס את סיפורו:

בילדותו ברוסיה הוא נחטף מהוריו בידי שליחי צבא הצאר וגוייס בכפיה, היה קנטוניסט. במשך עשרות השנים ששירת בצבא עלה מדרגה לדרגה, עד שהגיע לדרגת מפקד בכיר. כמובן, שהתורה והמצוות נשכחו ממנו כליל, אבל מצוה אחת החזיק בכל עוז, השתדל במסירות נפש להבריח יהודים שנעצרו או נחטפו לצבא הצאר.

כך היה עושה: כאשר היו יהודים עצורים במחנה, היה מכריז שתיערך חגיגה גדולה בערב אחד, שתיה בשפע ומנגנים. מבעוד מועד היה מודיע ליהודים העצורים, שכאשר החיילים יהיו שתויים והתזמורת רועמת בקולות כמנהגם, יתחמקו ויברחו באין רואה ושומע... בדרך זו הציל יהודים רבים ממעצר ומוות! כעת, לאחר שנשתחרר מן הצבא ועלה לעת זקנותו לארץ הקודש, הוא מתבונן על עצמו שאין בו לא תורה ולא מצוות, לא תפילה ולא ברכה, אבל נזכר שיש לו זכות זו של הצלת נפשות. לכן מבקש שתשתתף תזמורת בהלווייתו, כדי להזכיר זכותו, איך שהציל יהודים לקול צלילי התזמורת הצבאית!

רבי שמואל סלנט הבטיח לו לשמור את סיפורו בסוד כמוס. ומאנשי החברא קדישא ביקש שיודיעוהו איך יפול דבר בשעת הלוויתו של אותו זקן, בהגיע עת פקודתו.

אותו זקן קדוש נסתלק ביום הפורים. באותן שנים התגוררו בירושלים שני חברים בעלי מנגנים - "כליזמרים" של פעם - האחד אילם והשני עיוור, והיה מנהגם להסתובב יחדיו ביום הפורים ברחובות ירושלים ולנגן בכלי נגינתם, כדי שהעוברים ושבים ישלשלו להם דמי מתנות לאביונים.

למרבה הפלא, בדיוק בעת שעברה הלווית הזקן ברחוב העיר, היו שם אותם כליזמרים שניגנו מנגינות עליזות בעוז... כך צעדו המלווים המעטים אחר מיטתו לקול צלילי התזמורת... כאשר שמע רבי שמואל סלנט את אשר ארע, הפטיר ואמר: "רצון יראיו יעשה!" עפ"י "שמחת שלמה" בהר בחוקתי תש"ע

ל' אב

הרה"ק רבי מאיר אייזיקזאהן אדמו"ר מנדבורנא-רומאן

יום ההילולא - ל' אב

רבי מאיר אייזיקזאהן מנדבורנא-רומאן, נולד בח"י בניסן עת"ר להוריו, רבי שלמה אייזיקזאהן מרומאן וסימא רייזל בת רבי מאיר מקרעטשניף, ונקרא 'מאיר' על שם סבו. לפני נישואיו למד בישיבתו של רבי מנחם מענדיל מווישווא, ובהגיע פרקו נשא לאשה את גיטל, בת דודו רבי איתמר מנדבורנא. לאחר נישואיו הוסמך לרבנות על ידי רבי משולם ראטה משאץ, בעל שו"ת קול מבשר, ובגיל 25 נתקבל לרבנות פוקשאן שם שימש כרב במשך 13 שנה. לאחר השואה כיהן תקופה קצרה כרבה של רייכנברג עד פטירת אביו בי"ב באב תש"ז, אז נקרא למלא את מקומו ברומאן. כיהן כרב הכוחות המזוינים של רומניה ונודע בקשריו הטובים עם הממשל והמלך קרול. בשנת תש"ט עבר לארצות הברית, ואחרי תקופה קצרה הקים את בית מדרשו בפילדלפיה שבפנסילבניה. רבי מאיר שימש פוסק ונשלחו אליו שאלות רבות, ומתשובותיו נדפסו שלשת כרכי שו"ת מבשר טוב. כמו כן, נדפס מכתביו גם ספר 'מבשר ואומר'. בנוסף, מפעם לפעם פרסם הרב אייזיקזאהן מאמרים תורניים בכתב העת המאור.

בשנת תשל"ה עבר לסטטן איילנד בניו יורק, שם פתח בית מדרש בו כיהן עד לפטירתו בל' באב תש"ס. נקבר בהר הזיתים בירושלים בחלקת אדמו"רי נדבורנא. (בשיעור בו התייחס הרב לארבע דמויות מרכזיות מהן קבל, הוא הגדיר אותו כ'צדיק' שלו, וכדלקמן בביאור).

בשנת תש"ט החליטו הרב והרבנית לעזוב את אירופה הפצועה והחבולה, והרחיקו נדוד לכיוון ארצות הברית. באחד השלבים היה עליהם לטוס מבוקרשט לפראג, בה חיכו להם חמיו, האדמו"ר רבי איתמר, ושאר בני משפחה. בערב שלפני הטיסה, אחרי שכל ההכנות נעשו (קבלת ויזות ורכישת כרטיסי טיסה), ערכו חברי קהילת-רומאן, הנרגשים מעזיבת מנהיגם, סעודת פרידה לכבוד הרב. לפתע, בעיצומה של הסעודה, נכנסו לאולם שוטרים ומבלי לחלק הסברים לקחו את כל הגברים ששהו במקום לכלא. כששלחו טלגרמה לפראג לרבי איתמר שכולם עצורים, הוא הפטיר ואמר, 'נו, החליפו תפיסה (כלא) במיתה'. למפרע התברר שעילת המעצר היתה מסמכים מזויפים, כביכול. עד שהבדיקה העלתה שמדובר בטעות, כבר הפסידו את הטיסה. לבסוף נודע גודל הנס - המטוס בו היו צריכים לטוס רבי מאיר ובני משפחתו התרסק, וכל יושבי המטוס, מלבד תינוק אחד, נהרגו בהתרסקות.

עם הגיעו לארה"ב התגוררו הרב ובני משפחתו בשכונת קראון הייטס שבניו יורק לזמן קצר, ואז המשיכו לתחנה הבאה - העיר פילדלפיה שבמדינת פנסילבניה, מדבר רוחני באותם הימים. האדמו"ר פתח בשממה הרוחנית בית כנסת ע"ש אביו, 'קהל בית שלמה', והחל לפעול למען קירוב רחוקים בקרב התושבים היהודים. במסגרת הפעילות הזמין הרב את התושבים שהיו רחוקים מכל סממן יהודי לתפילה, לסעודות שבת בביתו, ללימודי בר מצוה ולכל דבר שבקדושה - כך הוא האיר את החושך היהודי. יום אחד הגיעו יהודים לשכונה של הרבי וראו אותו, רב חסידי מכובד עטור זקן ופאות, יושב ומשוחח עם 3 נזירות. למותר לציין שהיו המומים מהמראה. בהזדמנות הראשונה ניגשו לרב ושאלו אותו לפשרם של דברים, וזו היתה תשובתו: "כל זמן שהן מדברות איתי, הן עסוקות וכך הן לא יכולות לדבר עם יהודים אחרים בנסיון לצוד את נפשם"...

"למרות היותו נצר למשפחה אדמו"רית", סיפר בנו, "אבא היה ידוע בעיקר כרב ופוסק הלכה והיה בקשר עם כל גדולי הפוסקים בכל העולם, כפי שניתן לראות בשו"ת 'מבשר טוב' שלו. גם במשפחה התייחסו כך לאבא וכל בני המשפחה, ששמשו רביים לחסידים רבים, היו מפנים את שאלותיהם בהלכה לאבא". ובכל זאת, את עבודת הקירוב והשליחות, ראה הרב אייזיקזאהן כמרכז חייו. "באחד הארועים המשפחתיים, ישבו סבי ואבי יחד עם דודיי, ודודי האדמו"ר מזוטשקא פנה לאבי בשאלה: 'מה אתה עושה בפילדלפיה, מה השגת שם? בוא לבורו-פארק, ושם תהיה הרב הפוסק של כולם'. חשוב להבין שאנו מדברים על שנות החמישים, בהם כמעט ולא היו רבנים פוסקים בניו יורק, בטח לא בסדר גודל של אבא" מחדד בנו את הדילמה. "אבא ענה לדודי: 'ומה אתה השגת בבורו-פארק, מה פעלת שם באידישקייט, מה יצרת?'. די היה בתשובה של אבא לא רק בכדי לרצות את דודי, אלא אף בכדי לפעול על המשך דרכו. מאז אותם חילופי דברים, החל הדוד להתפלל בשבתות במניין ותיקין חדש שהקים, ולאחר התפילה, כשהוא עטור בלבושו הרבני עם שטריימל, מלבוש עליון וגרביים לבנות, החל להסתובב ברחובות הסמוכים, לדפוק על דלתות חנויותיהם של יהודים ולשכנע אותם לסגור את החנות בשבת. ואכן, הדוד ופעלו זכורים לטוב כמי ששינו את צביון השכונה".

בשנת תשל"ה עבר הרב אייזיקזאהן לשכונת סטטן איילנד בניו יורק וגם שם פתח בית כנסת והמשיך בפועלו, עד שנת תש"ס בה נפטר לבית עולמו.

כשאומרים 'אדמו"ר', חושבים רבים על משרה נוחה, מעמד או קהילה מסודרת. אבל רבי מאיר מרומאן לא ראה זאת כך. במקום שבו אפשר היה לראות הישגים, הוא ראה יצירה. יצירה של יהודי ועוד יהודי, קהילה מתפתחת ועוד אחת. הוא היה, כפי שכונו צדיקי פולין, "א גוטער איד" במלוא מובן המילה, יהודי טוב ומתוק המקרין לסביבתו את טוב ה'. מה מסמלת עבורנו דמותו של ה'מבשר טוב'?

כפי שצריך האדם רבי, כך ראוי לאמץ גם דמות של צדיק המהווה מודל של יהודי אידיאלי ואוהב ישראל. למעשה, אצל רבים זוהי הדמות הראשונה שהם מתחנכים לאורה או מתקרבים דרכה אל היהדות ועבודת ה'. גם אם לאחר מכן מקבל עליו האדם רבי ומאמץ את דרכו, הצדיק עדיין חי בו ומאיר את נשמתו בדרכו הייחודית. הבחנה זו יכולה להקל על מצוקתם של רבים, הרואים ברבם את גדול הדור אך נבוכים ביחסם לצדיקים אחרים. כרבי מאיר עצמו, שהיה חסיד ורבי של שושלת נדבורנא אך חיבב את כל הצדיקים ולמד מהם, יכול וצריך כל אחד לשמור פינה חמה בלב לצדיקים מאירים שהפנו את דרכו אל יעדה.

משעורי הרב יצחק גינזבורג

אלול

א' אלול

הרה"ק ר' חנוך העניך דוב מאלעסק

יום ההילולא - א' אלול

הרה"ק ר' חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע בעל "לב שמח" א' אלול תרמ"ד.

הרה"ק רבי חנוך העניך דוב נולד בבעלזא בשנת תק"ס לאביו רבי שמואל בן הרה"ק רבי מאיר מבעלזא [תלמיד הבעש"ט הק', והיו קוראים אותו ר' מאיר הקדוש].

רבו המובהק שלמד ממנו רוב תורתו בנגלה ובנסתר באהבה ויראה וחסידות הי ה חותנו הרה" ק מוהר"ש מבעלזא זי"ע, כמו"כ הרבה לנסוע אל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע. שהתחיל לנסוע אליו יחד עם חותנו הק', שגם הוא היה מסתופף בסטרעליסק, וכפי שסיפר אח"כ הרה"ק שהיה בסטרעליסק שמונה פעמים ביחד עם חותנו, ואח"כ המשיך לנסוע גם בעצמו לשם, וביחד שבת אצל השרף מסטרעליסק זי"ע ל"ב פעמים!

בהיותו בן פ"ד שנה נסתלק לשמי רום ביום ו' עש"ק פ' שופטים ב' דר"ח אלול תרמ"ד. בשעת הסתלקותו נעצרו כל השעונים שהיו בבית, וכן השעונים שנשאו אלו ששהו שם.

הרפואה על ידי הראייה

כתב הגה"צ רבי יצחק מסטניסלב: בעיר 'קיירא' ('קהיר'), מצרים, היה איש אחד חולה על כאב הראש ר"ל, המחלה הזאת שהיה לטיטוס הרשע שר"י, והיסורים שלו היו קשים עד למאד. ונסע לדרוש ברופאים למדינות שונות וכולם אמרו נואש לחייו עד שבא לגליציה, והיה בלבוב אצל הרופא היותר גדול, ואמר לו

גם כן שאין תקוה למחלתו. ובלבוב כבר ידעו ושמעו מגדולת הרה"ק מאלעסק זיע"א ומופתיו הגדולים. ונתוודע להאיש הנ"ל גם כן מזה. ונסע לאלעסק. ובא לשם בערב שבת קודש. וכאשר דרך על מפתן ביתו וראה צורת קודשו, הרגיש בעצמו פעולה לטובה, ויותר שהיה שם בבית הרגיש יותר רפואה עד שכמעט לא הרגיש כלום. ובליל שבת קודש לא הרגיש שום מיחוש בעצמו. ואצל השולחן בליל שבת פתח הרה"ק בהתלהבות גדולה וזה לשונו: כאשר הצדיק בא לעולם הזה אז יורדין עמו הרבה נשמות והם מקושרין בהצדיק בכל עניינים, אבל יש נשמות בכל מקום שהם במקומות הרחוקים כמו מדינות הים בארץ ישראל ובאמריקע ובמצרים כגון 'קיירא' והם מקושרים בהצדיק ומוכרחין לבוא, מה עושה הקב"ה, שולח לאיש הלז יסורים ל"ע עד שמוכרח לבוא להצדיק שיש לו עמו שייכות, וממילא כאשר בא להצדיק עוזבין אותו היסורין והוטב לו לגמרי בלי שום פעולה. וכאשר אמר דברים האלו הרגיש המדובר שאליו יגיעו הדברים האלה והתחיל לצעוק בקול ולרקד מחמת שמחתו הגדולה. ואמר: מה שלא יכלו כל הרופאים שבעולם לפעול פעל עבורו רבינו ברגע אחת, ואיש הזה חזר לביתו בבריאות השלימות. ספיר ויהלום פר' תצוה ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

הטעם שעלה לתורה לפני פטירתו בפסוק "בנים אתם"

מסופר על הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק (חתנו של הרה"ק השר שלום מבעלזא) זצ"ל, שדרכו בקודש הי' שבשום פעם לא הניח לעשות הוספה בשבת קודם ששי, והוא בעצמו עלה ששי ואחד עלייתו לתורה עשה הוספות אם נצרך.

דבר פלא היה בשבת פרשת ראה, קודם פטירתו [נפטר ב' דר"ח אלול שנת תרמ"ד] שציוה לעשות הוספות מתחילת הפרשה ועלה ששי והתחיל העלייה בפסוק 'בנים אתם לה' אלקיכם' ולא ידענו טעמו, ואח"כ אחר פטירתו בשבוע הלז ראינו מה שאיתא על פסוק זה באוה"ח הק' וזה לשונו:

"בנים אתם וגו'. צריך לדעת מה טעם סמך מאמר בנים אתם למאמר תתגודדו, נראה שנתכוון לומר שבמיתת איש אין אבדה למת אלא הרי הוא דומה לאדם ששלח בנו לסחורה לעיר אחרת ולימים שלח האב אחר בנו ואין העדר הבן אלא מן המקום שהלך משם אבל על כל פנים ישנו ואדרבה בטוב לו שחזר הבן אצל אביו שהוא מקור החיים, ועל זה אין לנו להתגודד ולשים קרחה מה שאין כן העכו"ם שלא נקראו בנים לה', והוא אומרו אתם לשלול העכו"ם שעליהם ידוו הדווים ביום מיתתם שהם מתים מיתה שאינם עוד בנמצא בין החיים" עכ"ל ודו"ק. אור חדש (עמ' פד - נדפס שנת תרצ"ו)

ג' אלול

הרבי הגאון והקדוש מבאיאן קראקא הי"ד

יום ההילולא - ג' אלול

הרה"ק רבי משה ("ר' משה'ניו") פרידמן הי"ד מבאיאן-קראקא בן הרה"ק רבי שלום יוסף, נכדו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, נולד בפורים תרמ"א (1881) בהוסאטין שבאוקראינה.

עם הסתלקות אביו בהיותו פעוט כבן שנתיים גידל אותו סבו, הרה"ק רבי מרדכי שרגא, האדמו"ר מהוסאטין, ולאחר מכן דודו, הרה"ק רבי ישראל. בהיותו בן עשרים, בשנת תרס"א, הקים את ביתו עם

הרבנית הצוה״ח מרת מרים בת הרה״ק רבי מנחם נחום מבאיאן, ועבר לגור בבאיאן. שם המשיך לעמול בתורה והתפרסם כלמדן וחסיד הבקי בכל מקצועות התורה.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה ברח עם כל משפחתו לווינה, שם פגש בין הגולים רבנים ואדמו״רים רבים. בשנת תרע״ח נפטר חותנו, ואז הוכתר לשמש כרבי מבאיאן.

מלבד גדולתו בתורת הנגלה והנסתר, בדייקנות, בשקידה ובלמדנות, בפסיקת הלכה וביראת שמיים, היה האדמו״ר בקי בהוויות העולם העוסק בצורכי ציבור. הוא מונה לחבר מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, ונמנה עם מנהיגי יהדות פולין.

הרבי היה נערץ בקהלים נרחבים ונחשב כאחד מגדולי הדור בכל המובנים. רבנים מכל העדות והחוגים העריצו את גדולתו וקדושתו, וכפי שנשקף מרשימתו של הרב צבי יהודה הכהן קוק לאחר שפגש את הרבי בשנת תרפ״א:

״הנני להזכיר עוד את הרבי מבאיאן הצעיר, שהוא כמדומה אולי החשוב שבין הרביים היושבים פה, גדול בנגלה ובנסתר ויודע את העולם ומחובר גם כן לקדושת ארץ ישראל, שקדן בתורה ועבודה וצדיק וירא שמיים באמת ורב כשרון ובעל מדות תרומיות״

בסוף קיץ תרפ״ה עבר לקרקוב וממנה האיר את העולם, ומאז הוא נודע בשם האדמו״ר מבאיאן-קראקא.

בשנת תרצ״ד, לאחר פטירת ראש ישיבת חכמי לובלין, הגאון רבי מאיר שפירא, מונה האדמו״ר מבאיאן-קראקא לנשיא הוועד הרוחני של הישיבה.

בתחילת הכיבוש הנאצי שהה האדמו״ר בקרקוב ובחורף תש״א ברח לגטו טרנוב, שם התגורר עם בני משפחת חסידו המובהק, רבי ישראל מרכוס. גם בגטו המשיך להנהיג את עדתו, לנהל ״שולחנות״ ולענות לשאלות קשות ומסובכות שהזמן גרמן.

בחודש סיוון תש״ב התחילו האקציות בגטו. הרבי הצליח להתאשפז בבית חולים מתוך הנחה ששם בטוח יותר, ולאחר זמן חזר לביתו וקיים שם תפילה במניין מצומצם. בערב ראש השנה הצליח להתפלל במניין בעליית הגג, למרות אקציה נוספת שנערכה באותה עת. ב-א׳ בכסלו תש״ג (10.11.1942) נאלץ הרב לעזוב את ביתו ולהתחבא בבית אחד מחסידיו. בינתיים נעשו מאמצים רבים לחלצו מתחת ידי הנאצים.

ב-ב׳ אלול תש״ג (2.9.1943) נערכה האקציה האחרונה בטרנוב. בתחילה החליט הרבי לא להגיע למקום הריכוז אלא לחזור להתחבא בבונקר, אך משום מה שינה את דעתו והלך עם כולם למקום הריכוז. לאחר שאחד מאנשי היודנרט ניסה ללא הצלחה להוציאו מהקבוצה המיועדת להשמדה, נלקחו הרבי והרבנית, יחד עם עוד 7,000 יהודים, ברכבת לאושוויץ בקרונות צפופים ומלאים סיד.

הרבי הגיע לאושוויץ, לפי עדויות, בג׳ באלול. וכך כתב איש ה״זונדר קומנדו״ באושוויץ, הרב ממאקוב מזובייצקי, הגאון הרב אריה יהודה ליב לנגפוס הי״ד, ברשימות שנמצאו לאחר השואה:

״כשהתפשט יחד עם כולם נכנס לאולם המפקד הנאצי. הרב משה פרידמן ניגש אליו, ובתופסו בדש בגדו פנה אליו בגרמנית: אתם רוצחי העולם הנוראים והנתעבים, אל תדמו כי תשמידו את עם ישראל, עם ישראל יחיה לעד ולא ייעלם מבמת ההיסטוריה. אבל אתם רוצחים שפלים, מחיר יקר תשלמו, בעד כל יהודי חף מפשע תשלמו בחיי עשרה רוצחים, אתם תימחו ותיעלמו מלאום. קרב יום הנקם, דמנו השפוך מידכם ייתבע ולא ימצא מנוח עד אשר חמתו הבוערת תישפך עליכם ותשמיד את דם החיה שלכם.

דבריו נאמרו בקול עמוק ובכוח רב. הוא חבש את מגבעתו וקרא בהתלהבות רבה: 'שמע ישראל', ויחד עמו קראו כל הנוכחים קריאות שונות. היה זה רגע של התעלות הנפש שאין לו אח ודוגמה בחיי אדם, רגע המוכיח את קשי העורף של היהודים". ("מגילת אושביץ", בר מרק, הוצאת עם עובד, תל אביב תשל"ח; בסתר רעם, הוצאת מוסד הרב קוק, עמ 412)

ר' משה-ניו כתב תשובות רבות כמענה לשאלות רבני הדור. לפני שנשלח הרבי להשמדה הוא קבר את כתביו במרתף ביתו, אבל הם מעולם לא נמצאו. רבים מכתביו, שכללו תשובות ודברי תורה רבים שאמר בעת עריכת שולחנו, נשלחו ללונדון, אך נשרפו שם בעת אחת ההפגזות. מעט מפסקיו, חידושיו ודברי תורתו שרדו ויצאו לאור בשו"ת "דעת משה" (ירושלים, תש"ז ותשמ"ד).

רבי סלימאן קארה

יום ההילולא - ג' אלול

רבי סלימאן ב"ר יוסף קארה זלה"ה. משפחת אלקארה נמנית בין המשפחות הידועות שאישים מתוכה היו למנהיגי היהדות בתימן. הראשון בהם הידוע לנו עליו, הוא כבוד הגאון רבי יוסף אלקארה מ"כ שכיהן ראב"ד לאחר פטירת מאור יהדות תימן מהרי"ץ זצ"ל. וכך כותב עליו מהרש"ק זצ"ל בס' אגרת בוכים: כה"ר מ"ו יוסף אלקארה נתמנה פרנס על כל קהלות תימן אחר מהרי"ץ זלה"ה, הוא העמיד תלמידים הרבה ורוב עסקו היה בתלמוד והרמב"ם, ותלמידיו הם רבני הדור שאחריו, מהם אמו"ז מהר"ח קרח מ"כ, וכה"ר סלימאן צאלח מ"כ, ועוד הרבה רבנים ותלמידים זלה"ה, (חיבר ספר קיצור דיני שחיטה ושבעים טרפיות וקראו "זבחי אלהים"). כה"ר מ"ו יוסף אלקארה הנז' הניח שלשה מאורות אחריו, והם שלשה בניו, כה"ר מ"ו סלימאן אלקארה מ"כ, וכה"ר יחיא מ"כ, וכה"ר מ"ו אברהם מ"כ.

אלה שלשת הגבורים פעלו רבות בעולם היהדות בתימן, כהרה"ג מ"ו סלימאן אלקארה נתמנה פרנס לכל קהלות תימן אחר אביו בשנת בק"ס - התר"ט. ונפטר בשנת ב"ר לשטרות - התרמ"ט, כאמור נהג בנשיאותו ארבעים שנה כמלכות דוד מלך ישראל. ובספר סערת תימן להרע"ם קרח כותב אודותיו וזה לשונו: אחרי אסיפת הראב"ד יוסף קארה ז"ל, נשאו עיניהם רבני ונכבדי הקהלה להכתיר בנו הגדול ה"ר סלימאן למלא מקום אביו במשרת ראב"ד, בתחלה סרב, כי מנעוריו הורגל בחופש החיים ובכל עסקיו הצליח והרויח, אמנם מן השמים הסכימו ונתרצה, נשען על עזרת ה', נגש אל העבודה ברוח דעת ויראת ה', חוסן קומתו ויופי תארו מקסימים, שכלו הזך ודבר שפתיו חן והדר יביעון, בשבתו על כס הרבנות ובכל מעמד ומסיבה הוד מלכות חופף עליו. מחונן ענוים שופט בצדק דלים, שובר זרוע עריצים ומכתת רגל פריצים. מקורות כללי הדינים וסעיפיהם ידועים לו וסדורים בפיו. כקטן כגדול מעטרים אותו ביראת הכבוד והאהבה, עם חברי בית דינו של אביו האחרונים, הרב יחיא הכהן, והרב יחיא בן יעקב צאלח, העמידו יחד את קרן התורה והנהיגו את הקהלה בחסד ביושר וחמלה.

וכה"ר יוסף קורח מ"כ כותב: מארי סלימאן היה עשיר בעל שדות וכרמים בקרית אלקאבל, כך שבמשך ימי כהונתו לא נהנה ולא היה צריך ליהנות משל הציבור מאומה. ומורגלא בפומיה "כל ימי שירותי את הציבור לא נהניתי כלום משל ציבור חוץ מן אלספרה" (היא עוד כבשים שעבדו אותו ולא הסירו צמרו ומשתמשין בו כמו שטיח ויושבין עליו). ותקנת ב"ד היתה שביה"ד יושבין על שטיח כזה משל הקדש, ומביאין עור אחד לכל אחד ואחד משלושת חברי ביה"ד, ולכן, מוכרח היה מארי סלימאן לשבת דוקא

על השטיח הזה של ההקדש שקורין ספרה. מארי סלימאן היו בני אדם מכבדין אותו ויראים ממנו כמורא שמים, לא כמורא ב"ז. כשהיה עובר ברחוב, היו אומרים מארי עובר וסוגרים החלונות, שאין להשקיף מן החלון כשמארי עובר. היה מייסר את העבריינים וכועס עליהם לשם שמים, כך שפעם אחת היה מיסב במסיבה של מצוה בבית שהחדר שלו גבוה מהחצר, ובתוך המסיבה הביאו לפניו בחור שנתפס בגניבתו, רעם עליו בקולו המרעיד ואמר לו רשע שכמוך, מלסטם את הבריות, ונתן לו סטירה מצלצלת בכל כוחו עד שהטבעת שבאצבעו ניתקה ואבדה, והיה כועס על הבחור ועל הטבעת שאבדה, המסובים קמו לחפש הטבעת ומצאו אותה בשוקת שבחצר שהמים נזחלים בה לרשות הרבים. אח"כ שחרר את הבחור תוך כדי אזהרה חמורה, שאם יחזור לסורו יעניש אותו בכל חומרת הדין, ובדרך זאת ביער את פושעי הרחוב. פניו היו מפיקים אימה ויראת כבוד, בעל קומה והופעה נאה, חזותו כמלך כירח בהלו וכשמש בגבורתו, יפה תואר ויפה מראה, גדול בחכמה עצום ביראה.

תלמודו היה סדור בפיו ובפרט בהרמב"ם, שהיה פוסק כמוהו, והיה בקי בנוסחאות כתבי היד. חכמי הישיבה היו חולקים עליו ומנסים לערער על פסקיו, אבל היה מוכיח דבריו, ומספרים כי פעם אחת תפסו עליו שהוא פסק היפך הפוסקים והרמב"ם, ובאו אליו להראות טעותו, מיד קרא למשרתו ואמר לו תן לי הספר ההוא שבמקום פלוני, והראה להם שכך הוא הדין לפי הרמב"ם שבכתב היד. ומה שכתוב בדפוסים אינו אלא טעות, בושו והלכו להם, להודיעך כמה היה הרמב"ם סדור ושגור בפיו על פי כתבי היד, ודרכו היתה שאינו הולך ברחוב כי עם הקולמוס והדיו ביד משרתו, ובדרכו היו מביאין לו שאלות כתובות והוא מקבלם, ומיד משיב בקצרה על אותו דף שבו נרשמה השאלה, תשובות לאלפים יצאו מתחת ידו וחבל שלא נשמרו לדורות.

וכך מסיים הרע"מ קרח דבריו על סיום תקופת מנהיגותו של הראב"ד מארי סלימאן אלקארה, חן וכבוד נתן לו האלהים, וכל דבריו נשמעים ומתקבלים בענוה ויראת ה', שפט את עמו ארבעים שנה, ובהדרה ושיבה טובה בן חמש ושמונים שנה נאסף לחיי נצח ביום ד' שמיני לחודש אלול ב"ר (התרמ"ט), ועליו קונן הר"א צאלח וי על האיי שופרא דבלי בארעא. לדעת הרש"ק נפטר בן שמונים בג' לחדש אלול. ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ק יששכר בער לייפער אדמו"ר מנדבורנה

יום ההילולא - ג׳ אלול

רבי **ישכר בער לייפער** רבי **בערטשע** או **בערצ'י**, תקס"ז, 1807 - ג' באלול תר"ח, 1848 היה אדמו"ר במאה ה-19, כיהן בנדבורנה שבמזרח גליציה, סמוך להרי הקרפטים. מייסד חסידות נדבורנה.

נולד לרבי יצחק מקאליש, בן רבי ארון לייב מפרמישלאן, בנו של רבי מאיר הגדול מפרמישלאן. גדל אצל סבו רבי ארון לייב שהתבטא עליו שהוא "בוער ככבשן לעבודת ה'".

נשא בזווג ראשון את בת רבי אהרן מברוצ'וב, ובזווג שני נשא את הרבנית רחל, בתו של רבי אברהם לייב בלוך מנדבורנה.

הוא הראשון במשפחת אדמו"רי פרמישלאן שכינה את שם משפחתו "לייפער" (על פי המסורת החסידית. הוא כונה לייפער על שם שנהג לרוץ ולמהר לעבודת ה'. לויפער - רץ ביידיש), וממנו ואילך נקראו כך

כל צאצאיו, למעט צאצאי רבי מאיר מקרעטשניף, ששינה במלחמת העולם הראשונה את משפחתו ל'רוזנבוים', וכך כיום שם משפחתם של חלק מנכדיו - אדמו"רי בית נדבורנה, קרעטשניף ופרמישלאן.

את רוב תורתו (אף תורת הקבלה) קנה מרבי יצחק מראדוויל, בנו של המגיד מזלוטשוב. כמו כן נסע לרבי אורי מסטרליסק. עם זאת ברח מן השררה, ובחר בדרכי הצניעות, ומחמת כן היה משמש בתחילה כעוזר למלמד דרדקי, עד שהכריחו דודו, רבי מאיר מפרמישלאן, להתחיל בהנהגה, ורבים נהרו לחצרו.

תפילתו הייתה מלווה בשאגות אדירות, ובקולות עזים שנשמעו למרחוק, עד מחוץ לעיר. כדרכו של רבו מסטרליסק. מדי יום ביומו, כשהיה מגיע לקריאת שמע, היה נופל ומתעלף מרוב דבקות, וכך שוכב היה על הארץ אין-אונים זמן רב, עד ששבה אליו רוחו.

בשנת תר"ח פרצה בסביבות נדבורנה מגפת חולירע, הוא נדבק במחלה ונפטר. על פי המסורת בחסידות, במותו הוא כיפר על בני העיר והמגפה נעצרה.

בספר "מאמר מרדכי" של בנו רבי מרדכי, מודפסים דברי תורתו של אביו בחלק הנקרא "סתרי תורה".

משפחתו

אחיו הוא רבי שלמה מפרמישלאן.

בניו:

- ישראל, נפטר בצעירותו.
- רבי אהרן לייב מנדבורנה, מחבר ספר 'יד אהרן', כיהן במקומו בנדבורנה.
- רבי מרדכי מנדבורנה, כיהן תחילה בנדבורנה, ובהמשך בקיווישאד, חוסט ובישטינא - שם גם נקבר.
- רבי יוסף מבורשה שסירב לכהן כאדמו"ר, ומצאצאיו יצאה שושלת טמשוואר-אראד.

בספר 'רבינו הקדוש מקרעטשניף' מסופר כך: בעקבות המגפה, התקבצו בני העיר ובאו אל בית הרבי בקול זעקה שיעתיר עליהם להעביר הרעה מעירם. העמיק הרבי במחשבתו ולבסוף קם, צווה לרתום מרכבתו, ויצא אל מחוץ לעיר. במבואות העיר הייתה דרך צרה מאוד, מעבר למרכבה אחת בלבד. ציוה רבי ישכר בערצ'י לעצור מרכבתו לרוחב הדרך, ולא לפנות הדרך לאיש. עשו כדבריו, ושורה ארוכה של עגלות אשר הגיעו אל העיר ניצבה וחנתה על אם הדרך. לפתע הגיעה במהירות אדירה כרכרה רתומה לצמד סוסים אבירים, ומשלא הורשתה להיכנס אל העיר ירד הימנה זקן בעל זקן ארוך, וניגש אל רבי בערצ'י. לאחר דין ודברים קצר חזר הלה אל מרכבתו, שלף ממנה פנקס עב כרס והציגו לפני רבי בערצ'י. עלעל רבי בערצ'י מעט בין דפיו, והחזירו לזקן, ומיד חזר העירה. בדרכו חזרה אמר: "ראיתי ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני, ועדיין מדת הדין מתוחה על כ"ד אלף נפשות בישראל, וקבלתי על עצמי להיות כפרתן של ישראל". במותו הוא כיפר על בני העיר והמגפה נעצרה.

"אודות שם משפחת 'לייפער' מסופר שבעת ההיא הייתה הוראה מטעם השלטונות שכל אחד צריך להיקרא גם בשם משפחה, כשבא ושאלו את רבי מרדכי איזה שם יינתן למשפחתו הרהר ואמר: 'מיר לויפען דאך כסדר אין די הימלען' הרי אנו רצים תדיר לשמים, יהיה שם המשפחה 'לייפער' על שם הריצה". דברי ימי ישכר, רעננה, תשס"ט, עמוד מ'

ד' אלול

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

יום ההילולא - ד' אלול

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל מדווינסק בעל 'אור שמח' ו'משך חכמה'. נפטר ד' אלול תרפ"ו.

נולד בשנת תר"ג בעיר בלטרימנץ פלך ווילנא לאביו רבי שמשון קלונימוס. אביו היה למדן גדול ומרביץ תורה.

התפרסם כגאון מצעירותו. אחרי חתונתו ישב בביאליסטוק אצל חמיו. אשתו פרנסה אותו במסחר והוא ישב ועסק בתורה שנים רבות.

בשנת תרמ"ח נפטר הגאון רבי ראובן הלוי דינבורגר אב בית דין של דווינסק, ורבי מאיר שמחה נתמנה לממלא מקומו והפך לרבה של דווינסק.

כארבעים שנה שימש כרב העיר דווינסק. רבי מאיר שמחה חי בדוחק ולא רצה ליהנות משל אחרים. פעם החליטו ראשי הקהילה להוסיף על משכורתו, והוא התנגד לכך באומרו שבמשכורתו הקבועה יש לו די מחסורו, וסירב לקבל שום הוספה.

בשנת תרס"ב, כארבע עשרה שנים לאחר שנתמנה לרב בדווינסק, החל בהדפסת ספרו הגדול "אור שמח" על הרמב"ם. שלושה חלקים יצאו בחייו בוורשא, והחלק האחרון נדפס לאחר פטירתו בעיר ריגא על ידי רבי מנחם מנדל ז'ק, אב בית הדין של ריגא, שהוציא לאור גם את הספר "משך חכמה" על התורה שנה לאחר פטירתו של רבי מאיר שמחה.

רבי מאיר שמחה היה נערץ בקרב קהל עדתו ובקרב אנשי העיר דווינסק.

בשנת תרפ"ו נפטרה אשתו הרבנית חיה. מספרים שרבי מאיר שמחה התכופף כלפי ארונה ואמר: "חיה חיה, אל תדאגי, עוד בשנה זו אבוא אליך". ואמנם באותה שנה נתבקש לישיבה של מעלה ביום ד' באלול תרפ"ו.

תחיית המתית בכח אמונה התמימה בנביא

הגה"ק ה'משך חכמה' זיע"א כתב דברים נפלאים אודות 'אמונת חכמים', בביאור הפטרת פרשת וירא אודות מעשה השונמית, ששלח אלישע את נעשו ואמר לו 'ושמת משענתי' (מלכים ב' ד כט), כתב וזה לשונו: הענין מבואר, דאלישע היה סבור דיחיה מת בשביל זכות הספקתו, וזה שאמר 'ושמת משענתי על פני הנער', זכות שהשונמית היתה משענת להנביא במעון ומזונות. אבל אינו כן, רק עיקר תחיית המת היה באמונתה התמימה בהנביא, ובשביל האמונה צַדִּיק יְחַיֶּה אֶת בְּנָהּ. לכן על ידי גחזי, שלא האמינה בו, שידעה כמדרשם (ברכות י:) 'הוא קדוש ואין משרתיו קדוש', וכן אמרה 'חי ה' וכו' אם אעזבך' (פסוק ל), לכן לא החיה הנער, אבל אלישע שהאמינה בו הוא החיה הנער. לכן לנסות גודל אמונתה בהנביא אלישע, עשה ה' יתברך שהעלים ממנו, והוא שלח לשאול 'השלום לילד' (פסוק כו), ובכל זאת האמינה בו, ולא נפל מלבבה שום חסרון אמונה בהנביא, כי הבן אשר נתן לה יהיה בן קימא וחיה יחיה, לכן בזכות זה החיה בנה. ולכן לא נאמר 'וישמע ה' בקול אלישע' כמו שכתוב באליהו (מלכים א' יז כב).

הציות לדברי חכמים

ויש להוסיף על כך, עוד הסבר נפלא בעניין חובת הציות לדברי חכמים, מה שכתב לבאר בספר 'משך חכמה' בפרשת שופטים (דברים יז יא) על הפסוק 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וזה לשונו: ראיתי לברר בזה דעת הרמב"ם בשורשיו, דעל כל דבר מדברי חכמים הוא עובר ב'לא תסור'. והרמב"ן האריך בעוצם פלפולו לדחות זה מראיות רבות, עצמו מספור. וכללי השגתו, דאם כן היה ראוי להחמיר בספיקן, וביטול דרבנן מפני דאורייתא, ואתי דרבנן ומבטל דאורייתא בתערובת. והאריך למאוד בענינים אלו וחידש בהם שיטה אחרת. ואנכי עפר ואפר תחת רגליו, אומר כי לשיקול דעתי האמת כדברי הרמב"ם. והעיקר הוא זה כי התורה רצתה אשר מלבד עניינים הנצחיים והקיימים לעד, יתחדש עניינים, סייגים, ואזהרות, וחומרות, אשר יהיו זמניים, היינו שיהיה ביד החכמים להוסיף על פי גדרים הנמסר להם [שבאופנים אלו ניתן להם רשות]. ואם יעמוד בית דין אחר גדול בחכמה ובמנין ובהסכם כלל ישראל כפי הגדרים שיש בזה, הרשות בידם לבטל. ולמען שלא ימצא איש אחד לאמר אני הרואה ואינני כפוף לחכמי ישראל, נתנה תורה גדר 'לא תסור' וכו', שאם לא כן יהיה התורה מסורה ביד כל אחד, ויעשו אגודות אגודות, ויתפרד הקשר הכללי, מה שמתנגד לרצון השם, שיהיה עם אחד לשמוע לחכמים. ואם לא ישמעו עוברים ב'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל'. ואם כן המצוה דוקא לשמוע מה שיאמרו. ספיר ויהלום פר' בשלח ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ה' אלול

הרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידרמן מלעלוב

יום ההילולא - ה' אלול

הרה"ק רבי דוד צבי שלמה בידרמן זי"ע מלעלוב ה' אלול תרע"ח.

אורו של רבינו זרח ביום ערב סוכות תר"ד בבית אביו הרה"ק רבי אלעזר מנדל, נקרא על שם אבי סבו הרה"ק רבי דוד מלעלוב ועל שם סב סבו רבי שלמה, ועל שם אבי אמו הרה"ק רבי צבי, בן הרה"ק מלובלין זיע"א.

כשמלאו לו שש שנים בשנת תר"י, יצא סבו הרה"ק רבי משה למסעו ההיסטורי לארץ ישראל אליו הצטרפו רבים מבני משפחתו וביניהם בנו רבי אלעזר מנדל והילד הרך, רבינו.

בדרכם, סרו לסדיגורה לבקר בהיכלו של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, בשהותם ברוז'ין, הראה הרבי חיבה יתירה לרבינו, ליטף על לחיו באהבה, סלסל פאותיו, לקחו על ברכיו בחיבה שעה ארוכה ואמר בהתפעלות, "עינים טהורות", "עינים מאירות". חצר רוז'ין סערה ורגשה, לא נשמע כדבר הזה שהרבי יקח תינוק על ברכיו ויחזיקו כבן טיפוחיו.

זמן קצר אחר הגיעם לירושלים נסתלק רבי משה, ובנו אבי רבינו נתמנה למלא את מקומו בהנהגת העדה. משנות נעוריו נתבלט בהתמדתו המופלאה, הגה בתורה הקדושה ימים ולילות ללא הרף, ולא ביטל רגע.

בהגיעו לפרקו היה לחתן הרה"צ רבי פנחס הלוי הורביץ מברוד, רבה של מגרוב אשר התגורר בצפת, ונין ונכד להרה"ק רבי שמלקע מניקלשבורג ואחיו הרה"ק רבי פנחס בעל ההפלאה, אז עבר להתגורר בצפת.

מלומד היה בסבל ובייסורים לא יתוארו שפקדוהו מפעם לפעם, בצעירותו חלה בדלקת פנימית שסיכנה את חייו, אביו הרבי העתיר עבורו ימים ולילות, אך גם אחר שחלפה הסכנה, חיוו הרופאים דעתם כי אף אם יחלים לא יצמחו לו שערות בראשו ובזקנו תחת שערותיו שנשרו, אביו הרבה להתפלל ולצום תעניות עבורו ותפילתו התקבלה, רבינו נרפא וכעבור זמן כבר היה זקנו מגודל.

אחר שהבריא עבר לירושלים, אך נפשו הסוערת לא מצאה את סיפוקה, הפליג לאירופה לחפש לעצמו רבי ומורה דרך לאורו יתחמם, ומצא בקרלין את שאהבה נפשו, בבית מדרשו של הרה"ק הבית אהרן מקרלין זיע"א.

כן נסע לצאנז אל הרה"ק הדברי חיים שהנחיל לו כבוד מלכים, משם עשה דרכו לצדיקי פולין, רבי שלמה מראדומסק רבי מנחם מנדל מוורקא, רבי יעקב אריה מראדזמין, רבי אלימלך מגרודז'יסק ורבי יעקב צבי מפוריסוב. כן שהה בצל רבי אברהם יעקב מסדיגורא.

בנוסף ביקר בחצרות בני המגיד הקדוש מטשערנוביל, המגיד מטריסק, רבי אהרן מטשערנוביל, רבי יצחק מסקוירא, רבי יעקב ישראל מטשרקאס, ורבי דוד מטולנא.

בשובו לארץ ישראל החל מתנהג בכל עניניו בנוסח קרלין, במצות רבו הבית אהרן יסד בשנת תרכ"ו את בית המדרש הראשון לחסידי קרלין בירושלים. געגועיו לרבו הבית אהרן גברו והלכו, כעבור שנים ספורות בשנת תרל"א, נסע שוב לקרלין אל הרבי.

משנסתלק אביו בשנת תרמ"ג, נתנו בו בני העדה את עיניהם שיטול על שכמו את עול ההנהגה, בתחילה מיאן בדבר אך הללו לא הרפו עד שנתרצה בעל כורחו.

סביבו התלכדו החסידים שלא הרפו ממנו אף לרגע, יחד עמו היו הולכים לכותל המערבי ומתפללים שם מנחה ומעריב, עמו השתטחו על קברי האבות בחברון ועל קברי הצדיקים בצפת ובטבריה.

איש אמונים היה לכל תושבי ירושלים, חביב ומקובל גם על אלה שלא נמנו על בני חוגו, כל מי שהיה זקוק לעצה או להדרכה, היה בא לביתו, מגולל מלבו את משא דאגותיו, שומע מפיו של חכם הרזים עצה נבונה והדרכה, ומתברך מברכותיו.

צעירי החסידים בירושלים לא עשו דבר במילי דשמיא כמו במילי דארעא ללא שאלת פיו והכרעתו, עצתו אמונה היתה, וכאבותיו הקדושים נתפרסם גם הוא כפועל ישועות וכבעל רוח הקודש שעיניים פקוחות לו הצופות לעתיד ולמרחקים, רואות את הטמיר ואת הנעלם.

הראה מופתים רבים, מכל עבר באו אליו עם פתקאות ובקשות, שמו נישא בפי כל, אף הערבים היו מנשקים את שולי גלימתו ונתקיים בו הכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך'.

סדר יומו היה עמוס בשעורים בתורה ובעבודת הקודש, מדי יום היה נוהג ללמוד ח"י פרקי משניות, ששה פרקים בבוקר ששה לפני מנחה וששה בערב, ומסיים ששה סדרי משנה בכל חודש. ממעט לישון בלילות, כדוד המלך היה מתנמנם כסוס עד חצות הלילה, ומכאן ואילך היה מתגבר כארי לעסוק בתורת הנסתר, מיעט לישן במיטה, לילות רבים היה רק יושב על כסאו ומתנמנם מעט ליד השלחן.

הקים וביסס בירושלים מוסדות תורה וחסד רבים, ביניהם את ישיבת חיי עולם, כן ייסד את שכונת בתי וורשא בכהונתו כנשיא כולל פולין.

באדר תרע"ח חלה אנושות ונפל למשכב, מקורביו חרדו לשלומו ומשהורע מצבו פרצו בבכי מר, חשבו כי הגיעו כבר רגעי הפרידה. בו ברגע חלה השתפרות במצבו, עד אשר שב לאיתנו. אחר גילה את אוזן מקורביו, לאמיתו של דבר הגיעה כבר שעתי והייתי לא רחוק מ"שער ציון", הוסיפו לי עוד חצי שנה של חיים כדי שאספיק לעקור מכשלה מסויימת.

ביום ה' אלול תרע"ח השיב נשמתו ליוצרה במעמד העדה שהקיפה את מיטתו וקראה 'שמע ישראל', קברו נכרה במעלה הר הזיתים.

תשובתו הנפלאה בימי ילדותו

בילדותו שאלו אביו, נאמר בתורה הקדושה (שמות כ טז) 'דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות', והקב"ה השיבם על זה (דברים ה כו), 'מי יתן והיה לבבם זה' וגו' 'כל הימים', 'היטיבו אשר דיברו'.

מדוע 'הטיבו אשר דיברו' בכך שפחדו מכלות הנפש בדביקות לה' שהיא התכלית של כל יהודי, ומדוע ברכם 'מי יתן והיה לבבם זה' 'כל הימים', מה טוב בדבר.

ענהו הינוקא, 'הטיבו אשר דיברו' מה שהיה בלבם, ולא נהגו אחד בפה ואחד בלב, 'מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי' 'כל הימים', ולא ידברו אחד בפה ואחד בלב. תפארת בית דוד

י' באלול

הרה"ק רבי פנחס שפירא מקוריץ

יום ההילולא - י' באלול

הרה"ק רבי פנחס שפירא מקוריץ נולד בשנת תפ"ו לאביו רבי אברהם אבא, מתלמידי הבעל שם טוב. גדל והתחנך בשקלוב, וכבן למשפחת ליטאית העמיק בתלמוד ובפוסקים (בצעירותו רשם לעצמו חידושים ופלפולים, שנדפסו מאוחר יותר בספר גבעת פנחס). בהגיעו לפרקו נישא לטריינא, בת אחיינו של הקרבן נתנאל. בעקבות עלילה שהעלילו על אביו בשקלוב, עקרה משפחתו למירופול שבווהלין, שם הפך אביו ה'מתנגד' לתלמידו של הבעל שם טוב. הבן, רבי פנחס, הלך בעקבות אביו אך נותר ייחודי בהשקפותיו ובדרכו החסידית. מתלמידיו המפורסמים: רבי רפאל מברשיד, רבי בנימין זאב מבלטא ורבי יעקב שמשון משיפיטובקה. בנו רבי יהודה מאיר כיהן כאדמו"ר בשיפיטובקה, ושני נכדיו היו בעלי 'דפוס סלאוויטא' הידוע. בשנת תקנ"א החל רבי פנחס בדרכו לארץ ישראל, אולם התעכב בשיפיטובקה, שם חלה הצדיק ונסתלק בי' באלול תקנ"א.

לצדיק רבי פנחס מקוריץ זצ"ל היה בן יחיד מוצלח ביותר, ושמו מאיר. בן זה היה בבחינת אבן טובה, פיקח וחינני, וגדול בתורה ובחסידות. באופן טבעי, ראה אותו הצדיק כממלא מקומו לאחר מאה ועשרים.

לימים, פרצה מגיפה שהתפשטה בכל העיר והפילה חללים רבים. הבהלה היתה גדולה. בתי המדרש היו מלאים מתפללים ביום ובלילה ותפילותיהם בקעו רקיעים. אפס, המגיפה החריפה, ואנשים היו נופלים כזבובים. בלב שבור באו יהודי קוריץ והסביבה אל הרבי מקוריץ והחננו לפניו: רבנו הקדוש, אנא, עורר רחמי שמים לביטול הגזירה! החל רבי פנחס להתפלל, להעתיר רחמים ולהרעיד את אמות הסיפים, אך

הגזירה לא התבטלה עדיין. כשגדלה המצוקה פתח את ארון הקודש לרווחה ובמעמד כל הקהל קרא: ״רבונו של עולם! בן אחד יש לי, מאיר׳ל היקר - בני יחידי ובבת עיני. אני מוסר לך אותו! קח אותו אליך כקרבן כפרה עבור כלל ישראל״. תפילתו של הצדיק התקבלה, והמגיפה נעצרה. ובאותו יום חלה מאיר׳ל קשות.

שוב התעורר רעש גדול בעיר. היתכן? מאיר׳ל היקר כל כך אצל אביו הצדיק? ומאיר׳ל עצמו, ילד כה מחונן וקדוש, והנה הוא מגיע כבר עד שערי מוות... שוב רצים אנשי הקהילה אל הצדיק באמרם: איננו רוצים בקרבן כה גדול! רוצים אנו שאורו של בנך יקירך עוד יאיר עלינו! הדברים השפיעו על הצדיק, שנכנס לבית המדרש ושוב פתח את ארון הקודש, וקרא בקול נרגש: ״רבש״ע, מילאת את בקשתי, כי הקרבתי לך את מאיר׳ל שלי כקרבן. אלא שכלל ישראל אינו מסכים לכך... אם כן, מה עושים? איזה פתרון מוצאים?״. וכאן הכניס הצדיק את ראשו בין ספרי התורה ובכה כתינוק... לפתע זקף הוא את ראשו והחל לומר ״מי שבירך אבותינו - הוא ירפא את החולה מאיר בן...״ ומיד לאחר זאת הכריז לאמר: ״אמנם נתתי לך, רבונו של עולם, את בני מאיר, אך כלל ישראל פדה אותו בכך שהוסיף לו את השם יהודה. מכאן ואילך אין הוא שייך למלאך המוות, כי אם לכלל ישראל...״. ורבי יהודה מאיר אכן החלים, וזכה להרביץ תורה עוד שנים רבות ולהפיץ את אור החסידות לדורות רבים אחריו. זכרונם לברכה

הסיפור שלפנינו, מזכיר באופן מפליא סיפור עתיק בהרבה - סיפורו של יונתן בן שאול במלחמת מכמש. במהלך המלחמה, שנפתחה במעשה גבורה של יונתן והסתיימה בנצחון מוחץ על הפלשתים, התרחש גם אירוע משמעותי נוסף: שאול המלך, שחפץ כי העם יהיה ממוקד כולו בקרב ולא באיסוף שלל, השביע את העם שלא לטעום דבר עד הערב. יונתן לא ידע על כך וטעם מעט דבש מן היער.

כאשר שאול פנה אל ה׳ וביקש לקבל באורים ותומים הנחיות להמשך הקרב, הוא לא נענה. שאול, שהבין כי חטא כל שהוא מונע את התשובה האלוקית, פנה אל העם: ״אתם תהיו לעבר אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר אחד״. לאחר מכן הוא מבקש מהקב״ה שיראה היכן נמצא החטא, וכך נלכדים המלך ובנו ולאחר מכן יונתן לבדו. יונתן מספר על תקרית הדבש ומוכן למות, אך הקהל מגיב בסערת נפש: ״היונתן ימות, אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל?״ ולבסוף מסכם הכתוב כי ״ויפדו העם את יונתן, ולא מת״.

מה פשר הסיפורים הדומים כל כך? מה גרם לשני הצדיקים הללו להציב את עצמם ואת בניהם כשקולים לכלל ישראל? ראשית נאמר כי הדבר אכן אמיתי, ו״הנשיא הוא הכל״. אך יש להעמיק בכך רבות:

ההסתכלות הזו נראית לעיתים כהתנשאות - כמלכי הגוים המעמידים את עצמם כשקולים לעם שלם וכמבטאים אותו טוב יותר מדעת הציבור. בדומה לכך, באופן חריג, במצוות המלך מופיע בתורה הביטוי ״אשימה עלי מלך ככל הגויים אשר סביבותיי״. אך למעשה, יש בכך תיקון עמוק לרצון ״להיות כגויים״:

באופן שלילי, המלוכה מעצימה את הישות והגאוה של המלך, ובעצם הופכת אותו לעבודה זרה. או אז הרצון למלוכה הוא בבחינת: ״נהיה כגויים, לשרת עץ ואבן״. אך באמת, מעלת מלך ישראל נובעת ממעלתם של ישראל עצמם - שכולם ״בני מלכים״ כפי שנכתב בתלמוד הבבלי, או ״מלכים״ ממש - כפי שמופיע בירושלמי. בהתאם לכך, אצל מנהיגי ישראל הדבר מתבטא בעיקר במסירות נפש - כאמירתו של יונתן ״הנני אמות״ וכהקרבתו של רבי פנחס מקוריץ.

נוסף על כך, אמירתו של שאול ״אתם תהיו לעבר אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר אחד״, מהדהדת את הנאמר על אברהם אבינו, כי ״כל העולם בעבר אחד והוא בעבר השני״. אברהם נקרא ״נשיא אלקים״,

ובמדרש מובא שכל האומות המליכוהו עליהם ב"עמק שווה הוא עמק המלך". כשם שהיה הוא שווה לכל העולם, כך שווים שאול ויונתן לכל העם. הדבר מלמד, כי משקלו המשמעותי של המלך ביחס לעם נובע מהיותו נשיא אלהים, המסייע לעם להיות קשור לה' ובטל אליו.

כך היה אברהם אבינו, המגלה בעולם את ה'; כך היה גם יונתן, עליו אומר העם "כי עם אלהים עשה היום הזה"; וכך היו גם רבי פנחס ובנו. משום כך, בשני הסיפורים, כאשר העם שומע על התכנית, הוא מתקומם. הציבור מרגיש את ההכרח שביונתן ושברבי יהודה מאיר, ובזכות ההרגשה הזו יכול הציבור להכריע את המערכה - ולתת חיים חדשים למי שמסר את עצמו בעבורם.

שיעור י"ט אלול ע"ו

הרב יצחק גינזבורג שליט"א

פעם ביקר רבי פנחס חולה אנוש, שהרופאים התייאשו מחייו. לאחר שבקר אותו רבי פנחס קם ללכת, ואז פנה אליו ואמר: זה לא דרך ארץ שאתה לא מלוה אותי, הרי אני הרבי כאן! היהודי היה רתוק למטה, בלי יכולת לזוז, ורבי פנחס אומר לו שלא יפה שהוא לא מלוה אותו?! אך באותו רגע קם החולה, בריא לחלוטין, ולווה אותו.

מדתו העיקרית של רבי פנחס מקוריץ היא מידת האמת. ביסודה, נוטה האמת להקפדה ושלילה של כל דבר שריח שקר נודף ממנו. ברבי פנחס היתה נטיה זו חזקה מאוד, עד ש"קשה היה לו מאוד לבקר חולים, מפני השקר שבאנחות והגניחות שלהם". כשהחולה נאנח על הכאב, הוא כמעט מתאונן על ה' שגרם לו רע. אולם תחושה זו, שכביכול נגרם לך רע, היא התגלמות העולם הזה, שכולו שקר וכזב בנפרדות שלו מהטוב האמיתי. מה אם כן גורם לצדיק להתגבר על הרתיעה, לבקר את החולה ולרפא אותו?

חז"ל מספרים כי בטרם בריאת האדם, קטרגה האמת ואמרה: אל יברא, שכולו שקרים. לנגדה עמד החסד וטען: יברא, שהוא גומל חסדים! האמת שייכת אמנם לקו האמצע, אך כאשר היא נוטה לכיוון הגבורה היא עלולה לשרוף את העולם. כאשר צדיק מזהה בתוכו אמת כזו, עליו לעמול ולהטות אותה בכיוון ההפוך, אל החסד המצדד בבריאה. ביקור חולים הוא חלק מרכזי במצוות גמילות חסדים, וכאשר רבי פנחס מתגבר על גבורתו וגומל חסד, הוא בורא-מבריא את החולה האנוש. מעניין שהצדיק פועל את הישועה דווקא דרך ליווי האורח של החולה, גם הוא פעולה של גמילות חסד. בחסד שלו נותן רבי פנחס כח לחולה לגמול חסד אתו עצמו, ודווקא כך מתבטל לגמרי השקר שבמחלה.

פעם אחת שלח ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב את אחד מתלמידי הבעש"ט, תלמיד מאד חשוב, ר' לייב מוכיח מפולנאה, לישוב באיזור קוריץ. רבי לייב היה מוכיח בחסד, תרתי משמע, ואחר הסתלקותו ישב על כסאו בעל התולדות. באותה תקופה היו מגידים שהסתובבו ודרשו, וגם עוררו והוכיחו על עבירות הקהילה. אף שהבעש"ט לא החזיק מסגנון התוכחה הקשה וממש התנגד לכך, גם בין תלמידיו היו כאלו שזה היה המקצוע שלהם. כמובן הוכיחו ברכות ולא בקשיחות, וגם כשהזכירו עוונות בא העניין מרוח אחרת בקרבם, וממילא פעל פעולה אחרת בקרב המוכחים.

רבי יחיאל מיכל ביקש ממנו ללכת לאותו מקום, כי כנראה יצא שם רע על דברים לא טובים שהתרחשו שם. הוא שלח את ר' לייב מוכיח כדי להוכיח את הציבור, שיחזרו בתשובה. כשרבי פנחס מקוריץ שמע

על כך, שלח לו מסר שבאזור שלי לא מוכיחים בכלל, גם אתה ידידי האהוב ר׳ לייב. אני מטיל וטו, וכאן לא מוכיחים, לא חסידים ולא מתנגדים. אם אתה רוצה להוכיח מישהו - תוכיח את הקב״ה למה הוא לא מביא משיח, אבל לא את האנשים! רבי לייב חזר לרבי מיכל מזלוטשוב ומסר את דברי רבי פנחס, ורבי יחיאל מיכל מזלוטשוב הגיב: אני מאד תמה, הרי כל התפילות של כל עם ישראל, לפני שאני עולה לשמים, הכל עובר דרכי, ולמה את התפלות של ידידנו ר׳ פנחס לא קבלתי אף פעם? ר׳ לייב מוכיח חזר לרבי פנחס וסיפר לו על התמיהה הזו, ורבי פנחס ענה לו: דע לך שמי שמתפלל במסירות נפש אמיתית על עם ישראל, התפילה עולה ישירות לעצמותו יתברך, בלי שום ממוצע בדרך.

חזר רבי לייב שוב וספר זאת לר׳ מיכל, שהכיר אמנם את רבי פנחס זמן רב, אבל לא עד כדי כך. הוא רצה איזה סימן מן השמים אם זה באמת נכון, ומה עושים כשרוצים לשאול משהו? פותחים ספר קדש (כפי שיש נוהגים היום באגרות קדש). הלך רבי מיכל לארון הספרים, הוציא ספר ובא לידו ילקוט שמעוני. פתח רבי מיכל, ושם את האצבע על מאמר חז״ל: ״ויעמוד פינחס ויפלל - מכאן שעשה פלילות עם הקב״ה״. הושיט את היד והוציא עוד ספר, גמרא, והאצבע נפלה בדיוק על אותו מאמר חז״ל.

את הדין שהופנה תחילה כלפי השקר שבמציאות, רבי פנחס הופך אל השמים וטוען: אם יש להוכיח, המוכח הוא ה׳ ולא החוטא. כשרבי יחיאל מיכל שומע זאת, הוא מביע תמיהה על תפילתו של רבי פנחס: כל התפילות כולן עוברות דרכי, אומר הרבי מזלוטשוב, ורק שלך לא? על התמיהה הגלויה עונה תשובתו של רבי פנחס ישירות, ויחד עם החיזוק שהיא מקבלת מהמדרש היא משיבה גם לזו הנסתרת: כיצד אפשר לבקר את הבורא, כדי להגן על נבראים שפלים?

המדרש שנפתח בפני רבי יחיאל מיכל, הופך את **התפילה לפלילות**, דין תורה. גם פינחס בן אלעזר, הקנאי הגדול, הוכיח את ה׳ על המגפה שהטיל בעם: ״על אלה יהרגו כ״ד אלף מישראל?!״ בלשון רבי נחמן, זו ״תפילה בבחינת דין״ שמצריכה כח גדול ויכולת לעמוד בלוע הטומאה ממש (ליקוטי מוהר״ן תניינא ח). אך כשם שבדין התורה אומר הקדוש ברוך הוא ״ניצחוני בני״, כך בתפילה מסתכן הצדיק לעמוד בדין עם קונו - וזוכה.

נולד בשקלוב בשנת תפ״ו, לאביו רבי אברהם אבא, נצר ממשפחת רבי נתן שפירא, בעל ״מגלה עמוקות״. ר׳ פנחס בצעירותו התנגד בחריפות לתורת החסידות.

עקב סיבות מסוימות עברה משפחתו לפלך ווהלין החסידי. אביו שהיה מתנגד החל להכיר את החסידות מקרוב, והפך להיות מתלמידיו של הבעל שם טוב. הבן הלך בעקבות אביו, והפך לאחד החסידים הידועים מאותה תקופה.

רבי פנחס ישב זמן ממושך בקוריץ. אחר כך התיישב באוסטראה.

בן המלך החולה

דרכו של המגיד ממזריטש הייתה לומר דברי חסידות ברבים. רבי פינחס מקוריץ חלק עליו וסבר, כי דברים רמים ונישאים כאלה אין לאומרם לפני כל אדם. פעם אחת מצא רבי פינחס ברחוב כמה דפים כתובים, וכשהרימם נוכח כי כתובים עליהם דברי-תורתו של המגיד. חשב הצדיק בליבו: הנה, זו התוצאה של חוסר זהירות בדברים נעלים כאלה.

ראה זאת אדמו״ר הזקן, והשמיע באוזני רבי פינחס משל:

"בן מלך חלה, והרופאים נלאו למצוא מזור למחלתו. לבסוף אמרו, שיש אבן יקרה ונדירה, שאם יכתשוה לאבקה וישקו ממנה את בן-המלך - יחלים. החלו הכול לחפש אחר האבן, ונתברר שזו האבן המפארת את כתר המלך, שאין כמותה בכתרי כל המלכים. חסו השרים על הכתר, ובפרט שמחלת הבן החמירה עד שהיה ספק אם יוכל לבלוע את התרופה. באו ושאלו את פי המלך. אמר המלך: יקר הוא הכתר, ויקרה היא האבן המפארת אותו, אבל כל זה הוא כאין וכאפס לעומת ערכו של בן-המלך. כדאי לכתוש את האבן אפילו על הספק - אולי טיפה אחת תיכנס ותצילו.

סיים אדמו"ר הזקן: יקרים הם דברי החסידות, שמקורם בכתר ה'; אבל כאשר עם-ישראל בסכנה, צריך לשפוך את דברי החסידות - אולי טיפה אחת תיכנס ותושיע.

כאשר היה אדמו"ר הזקן במזריטש, הוא קיבל מתורתו.

האמת והשקר

מסופר כי פעם בא אדמו"ר הזקן לרבי פנחס מקוריץ, אמר לו רבי פנחס ששבע שנים עמל לדעת מה הוא שקר, שבע שנים עמל להרחיק את השקר, ורק אחר כך עבד שבע שנים נוספות לקנות לעצמו את דרך האמת. אמר לו אדמו"ר הזקן, שדרך זו קשה מאוד והוא שייך למלאכים ויחידי סגולה, אולם אני סובר שצריכים מקודם לשנות את מידת האמת וממילא ירחיק את השקר כיתרון האור מן החושך.

רבי פנחס מאוסטילא אמר ששני הדרכים האלו מרומזים בקריאת שמע, שכתוב "וראיתם אותו וזכרתם", ורק אחר כך כתוב "ולא תתורו", לרמז על דרכו של אדמו"ר הזקן, לעבוד על עשה טוב לפני סור מרע, ואילו דרכו של הרה"ק מקאריץ גם כן מרומז בק"ש, שאחרי ולא תתורו כתוב למען תזכרו ועשיתם, דהיינו עשה טוב אחר סור מרע. ולכן איתא כאן בתרגום יונתן ותיהוון קדישין היה כמלאכיא, שדרך זו שייכת למלאכים, ויחידי סגולה.

תורתו

אין ספר שחיבר הרבי מקוריץ. לפי המסורת שרד ספר גדול שכתב בכתב ידו, אולם קבלה הייתה בידי צאצאי רבי פנחס, המדפיסים הנודעים מסלאוויטא, שלא להדפיס את הספר.

עיקרי תורתו וסיפורי צדיקים הקשורים בו מכונסים בספר מדרש פנחס (ח"א - ורשה תרל"ו, ח"ב - לובלין תר"ס), שנכתב על ידי תלמידיו; ובספר "מדרש פנחס החדש" (ורשה תר"ע).

קטעים מתורתו נדפסו כנספחים בספרים שונים: לקוטים של ר' פנחס ב"נר ישראל" להמגיד מקוזניץ. נדפסו כקונטרס מיוחד "לקוטי שושנים" טשרנוביץ תרי"ח. בספר "נופת צופים", לבוב תרכ"ה; קונטרס מיוחד בשם "דברים נחמדים" (טשרנוביץ תרי"ח); בקובץ "גאולת ישראל" (לבוב תרכ"ד).

בשנת תשס"ג (2003) הודפסו בבני ברק שני כרכים הכוללים מתורתו ותולדותיו בצירוף מפתחות ונספחים, בשם "אמרי פנחס השלם".

פטירתו

בשנת תק"נ עזב רבי פנחס את אוסטראה על מנת לעלות לארץ ישראל, אולם בדרכו התעכב בשיפיטובקה. בה חלה ונפטר בי' אלול.

תלמידו הגדול

הרה״ק רבי יעקב שמשון משיפטובקה.

שאלת מקום קבורתו

בשנות המ״מים פרסמו השלטונות הקומוניסטיים צו הריסה לבית הקברות בשיפיטובקה, בעקבות זאת העבירו רבים את מצבות זקניהם לבית העלמין החדש בעיר. מאז, הופיעה בבית העלמין החדש מצבה עם השם רבי פחס בן מרדכי, ורבים טעו לחשוב כי הוא רבי פנחס מקוריץ. ציונו המקורי של ר׳ פנחס ב״ר אברהם אבא נותר במקומו הישן בחצרו של תושב גוי שאף הצר את תנאי הגישה למקום.

אך בעקבות טיעונם של כמה, ביניהם הד״ר המפורסם מירושלים ר׳ גדליה מזל שנמנה על צאצאיו של ר׳ פנחס, ופנייתו לגוף האחראי -הוקם במקום אוהל והציבור החל לפקוד את המקום

אחרי כ׳ שנים שישב בקאריץ יצא משם מטעמים הכמוסים ועבר לאוסטראה בה ישב ח״י שנותיו האחרונות ומשם בקע אורו למרחקים.

בשנת תקנ״א גמר בליבו לעלות לארץ ישראל ולהשתקע בעיר הקודש צפת, [באמרו שרצונו מאוד לישב באחת מערי מקלט שקולטת הרוצח וממילא יכולין להיחבא שמה, והוסיף, שצפת היא ׳קדש׳ מערי מקלט הנזכרין בספר יהושע] אולם בעודו בראשית דרכו כשהגיע לשפיטווקא נתבקש לישיבה של מעלה, ושם מנו״כ.

תורתו ונפלאותיו כתובים עלי ספר ׳אמרי פנחס׳ ו׳מדרש פנחס׳ זי״ע.

ביקש שהמשרתת תחזור

סיפר הרה״ק רבי שמואל מסלונים זיע״א על הרה״ק רבי פנחס מקאריץ זיע״א: פעם שמעו תלמידיו, שבסוף שמונה עשרה קודם ׳יהיו לרצון׳ ביקש מהשי״ת שהמשרתת תחזור, והיו בין התלמידים מקובלים ועיינו בדבר ולא מצאו שום כוונה לתלות בהם על פי קבלה, עד ששאלו את פיו מה היתה כוונתו. ואמר להם, שלא היו לו שום כוונות נסתרות, אלא בפשטות, היות והמשרתת ממאנת לבא עוד אליהם, וזוגתו הרבנית אין לה כח וצריכה עזרה, על כן ביקש מהשי״ת שיתן בלב המשרתת שתחזור לעבודתה.

וסיים: הלא תבינו, כשילד חפץ במעיל משי הרי הוא מבקש זאת מאביו, וכן כשחפץ בפרוטה לקנות כעך גם כן מבקש מאביו ואינו מתבייש אף שהוא דבר פעוט, כי הרי אביו הוא, כך אנחנו בנים למקום והוא יתברך אבינו, ואין לנו להתבייש לבקש מלפניו אפילו דבר פעוט כי זולתו אין ממי לבקש. אמרי פנחס׳ ליקוטים, שער התפילה אות ב

האורח מסוגל לרפואה

פעם אחת התאכסן הרה״ק רבי רפאל מבערשיד זיע״א אצל הרה״ק רבי שמואל מקאמינקא זיע״א. ויאמר לרבי רפאל: שמעתי שהרב שלכם, הרה״ק רבי פנחס מקאריץ, אמר שהאורח מסוגל לרפואה. מאיזה טעם אמר זאת? ואמר, שרבו ז״ל אמר: לפי שבשבח ׳לאל ברוך׳ שאנו אומרים (בברכת יוצר אור) מן ׳כי הוא לבדו׳ עד ׳אדון הנפלאות׳ מרומזים העשר ספירות שהם עשרה אורות, ותיבת ׳אורח׳ היא ׳אור ח׳, ו׳בורא רפואות׳ מרומז כנגד ׳אור ח׳, על כן אורח מסוגל לרפואה (אמרי פנחס השלם, ח״ב שער תורת האדם אות ג)

בספר 'ארץ החיים' (מערכת קוריץ, אות ת) הוסיף, כי גם הברכה השמינית בתפילת שמונה עשרה עניינה רפואה: אמר, אשר אורח מביא רפואה, ולאות אמת אשר אותיות 'אורח' הוא 'אור ח', מחמת שנתן אור לברכה ח' שבשמונה עשרה, כי ברכה השמינית היא ברכת רפאנו. לכן כשיש לאדם חולה בתוך ביתו ח"ו והשי"ת יזכה אותו עם אורח, יהיה לבו בטוח שיהיה להחולה רפואה. ספיר ויהלום פר' ויחי תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

סיפורי רבי פינחס מקוריץ

ז אלול סז - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

נמשיך עם הסיפורים של הילולת השבוע, ר"פ מקוריץ, שההילולא שלו ב-י אלול, יום ששי. נתחיל מכך שלבעל שם טוב היו ששים גיבורים, ששים תלמידים צדיקים וכו', שכל אחד גם היה אחר כך מנהיג שהפיץ תורת החסידות. אבל, בין תלמידי הבעל שם טוב הגדולים אפשר לציין ארבע שאפשר לומר - אולי "בדרך אפשר", אבל זה די פשוט - שהם בולטים ומצטיינים במיוחד, כגדולי התלמידים, שכל אחד היה אדמו"ר חשוב מאד אחרי הבעל שם טוב ובהמשך אליו. כמובן שהכי חשוב ביניהם זה הרב המגיד ממעזריטש, שהוא ממלא המקום של הבעל שם טוב, הוא המשך ישיר. ידוע שכל הנשיאים של החסידות מהבעש"ט והלאה זה הכל בעצם נשמה אחת, שבכל דור מתגלה בפנים חדשות, וזה ברור שמי שממשיך את הבעל שם טוב עצמו זה הרב המגיד. עכשיו, בכל אופן, האמרות קדש שמסורות לנו מהבעל שם טוב עצמו, מי שרשם אותן בספר - שמתוך הציטוטים שלו בספרים שלו אחר כך אספו את אמרות הקדש של הבעש"ט ועשו מזה את הספר כש"ט, ספר היסוד של החסידות בכלל (וידוע מה שהרבי הרש"ב מחב"ד אמר, שבכל בית צריכים להיות שלושה ספרים - כש"ט, מגיד דבריו ליעקב ותניא קדישא) - זה רבי יעקב יוסף מפולנאה, בעל התולדות. ודאי שמי שזכה להיות סופר הבעש"ט יש לו מעלה מיוחדת, והוא גם הנהיג עדה והיה רבי חשוב אחרי הבעש"ט. יש מי שאומר שהוא היה הכי מבוגר בין התלמידים - לפי מסורת אחת הוא היה מבוגר ב-28 שנים מהבעש"ט. כלומר, שהוא התקרב לבעל שם טוב בגיל 70 פלוס, אז התקרב לחסידות. הספרים שכתב, שיש בהם תורות רבות מהבעש"ט, זכו לעלות על המוקד ולקדש שם שמים בוילנא עיר הבירה. הוא סבל הרבה בשביל זה, כמובן, אבל כל התלמידים הגדולים של הבעל שם טוב וגם של המגיד - מי יותר ומי פחות - סבלו מההתקשרות לבעל שם טוב ומהנחישות להפיץ את תורתו בעולם, מתוך אמונה איתנה ביותר שבכך נזרז את ביאת מלך המשיח ברחמים. אם כן, אחרי המגיד יש לציין את בעל התולדות. אחרי שני אלה, השלישי זה רבי פינחס מקוריץ, הצדיק של השבוע, שכמו שנספר הלאה הבעל שם טוב אפילו אמר עליו פעם - הוא הלב שלי. בכלל, הבעל שם טוב הוא הלב של עם ישראל, אז לא יכול להיות שבח יותר גדול מכך שמכנה את ר"פ מקוריץ הלב שלו. אחר כך יש עוד גדול מאד מאד, שזה המגיד מזלוטשוב - רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב. אפשר לומר שארבעת אלה הם הגדולים ביותר בין תלמידי הבעש"ט, לכן חשוב מאד שכל מי שהולך בדרך הבעש"ט ידע ויכיר ויהיה לו בראש ובלב את הדמויות הללו. אמרנו אותן בסדר של הוי', כאשר הבעש"ט הוא קוצו של י - הכתר - לגבי המבנה הזה. י וקוש"י זה דבר אחד ממש, לכן הבעש"ט והמגיד הם אחד. כתוב בספר הזהר הקדוש שהסופר של רשב"י, רבי אבא, הוא כנגד ספירת הבינה - זה מפורש

שהסופר, המעביר את האמרות של הרבי, הוא הבינה. לפי זה יש להניח שאכן "בעל התולדות", שבזכותו יש לנו את האמרות המקוריות של הבעש"ט, הוא כנגד ה עילאה של השם, אמא. אחר כך רבי פינחס, שעבד על מדותיו - ובפרט על מדת האמת, כפי שהתחלנו לספר לילדים - והבעש"ט קרה לו הלב שלו (ותיקון הלב הוא תיקון המדות), אז יש לומר שהוא כנגד ה-ו של שם הוי׳. המלכות, בחינת דוד, זה המגיד מזלוטשוב. יש ביניהם גם קשר, שנבין טוב יותר מהמשך הסיפורים. רק מילה אחת לגבי ר׳ מיכל מזלוטשוב - שהיארצייט שלו בהמשך החדש הזה (ואולי נקדיש גם לו שיעור) - הוא היה גדול המנגנים. כתוב שהוא זכה להכנס להיכל הנגינה, למעלה בשמים, ולקבל את יסוד ושרש הנגינה החסידית, עד כדי כך שהמגיד עצמו שלח פעם את תלמידו המובהק, אדה"ז, לטיש של ר׳ מיכל מזלוטשוב (שזה משהו חריג ונדיר ולא רגיל לגמרי) כדי שיקבל ממנו את הנגינה, וחב"ד תהיה היורש של ניגוני הבעש"ט. כל ניגוני חב"ד זה אדמו"ר הזקן כפי שקבל זאת מהרבי ר׳ מיכל מזלוטשוב, שגם בעצמו הסתלק מתוך ניגון. כל פעם שהיה מנגן הוא הגיע לכלות הנפש, ותלמידיו היו אמורים לשמור עליו - פעם אחת לא שמרו והוא הסתלק בכלות הנפש (זה קרה לכמה צדיקים). בכל אופן, תכונה זו מקשרת אותו לדוד המלך, נעים זמירות ישראל, בעל הכינור של מלך המשיח. זו נקודה אחת לקשר בינו לבין ספירת המלכות. בכל אופן, זה רק בשביל שנוכל להתמקם בסוד הבעל שם טוב וארבעת הראשים (שאפשר לרמוז כל מבנה זה במעשה בראשית בפסוק "ונהר יוצא מעדן להשקות את נגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" - יש נהר אחד, לשון נהירו עילאה, שיוצא מעדן עילאה סתימאה, להשקות את הגן של עם ישראל, ומשם הוא נעשה לארבעה ראשים, כאשר "והנהר הרביעי הוא פרת", הוא דמעיקרא, וצריך לומר שזה המגיד).

אחרי ההקדמה הזאת נתחיל לספר סיפורים על ר"פ מקוריץ, וכדרכנו נספר לפי הספירות:

כתר:

סיפור אחד של הכתר סיפרנו קודם לילדים. הכתר זה דברים הקשורים למשיח וגם למס"נ ממש, כפי שאמרנו בשיעורים קודמים. יש סיפור אחד שספרנו קודם לילדים שקשור למשיח, למה שהמשיח יבוא פתאום. נספר בקיצור למי שלא היה - פעם אחת בקשו שיתפלל על גשם והוא יצא לרחוב העיר והתפלל ומיד ירד גשם שוטף, ששטף גם אותו עד שהוא התרטב נורא והתלמידים היו צריכים מיד לבוא וכאילו להציל אותו משטף הגשם ולנגב אותו. אחר כך שאל את התלמידים - למה עשיתי ככה? הרי יכולתי להתפלל בבית, וגם מיד היה יורד גשם, ולא הייתי מתרטב - למה רציתי דווקא לצאת החוצה? ענה ואמר שאם הייתי מתפלל בבית לא היו רואים את התגובה המידית, את הקשר המיידי בין התפלה לבין הפעולה, ורציתי דווקא להראות להם את זה כדי שיבינו שככה יבוא משיח, כמו שאומר הפסוק "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". בשביל שאנשים יתפעלו מהפתאומיות של הפעולה, שככה תבוא הגאולה, כדאי להתרטב מאד - כדי להראות לאנשים שרק צריך להתפלל מנקודת האמת ו"עד מהרה ירוץ דברו". כתוב בחסידות שאמת זה הקו האמצעי, ומי שזוכה להכנס לקו האמצעי - הפעולה פועלת מיד, תיכף ומיד ממש. זה בעצם הפנימיות של ה-ו של שם ה׳, אליה קשרנו אותו מבין תלמידי הבעש"ט. הסיפור הזה מגלה שכל מה שהוא רוצה באמת זה לפרנס את ביאת המשיח, ולזרז ולקרב את ביאת המשיח, וגם כאשר מתפלל לגשם שהעולם זקוק לו כדי להתקיים הוא רוצה לתת לו מה שחסר לו, אבל תוך כדי זה צריך גם לתת לו מסר שקשור למלך המשיח. כל דבר קשור, וכפי שאמר הרבי - לחיות עם משיח. לא שצריך להזניח דברים אחרים נחוצים, יש הרבה דברים נחוצים, אבל כל דבר לקשר למשיח.

יש גם דבר מאד יפה במלה הזאת, "פתאום" - אמרנו שפתאומיות זה המשכה ישרה מהכתר בקו האמצעי. בשביל שיהיה "תיכף ומיד ממש" צריך המשכה מהכתר דווקא, דרך הקו האמצעי, הבריח התיכון, קו האמת שמבריח מן הקצה אל הקצה. הקו האמצעי, וגם הכתר, זה הכל בחינת אמת - מדתו המיוחדת של ר"פ מקוריץ, כפי שנספר עוד. נתבונן רגע במלה פתאום, כדי לראות שזו מלה של הכתר. קודם כל, רק בכחו של הכתר זה להפתיע - פתע פתאום, מה שבא פתאום הוא מפתיע מאד מאד. הפתעה יכולה להיות רק מהכתר, כי כל מה שמהכתר ולמטה זה הכל מודע, מושכל ומובן, מורגש - יש מושכל ויש מורגש ויש מוטבע, חב"ד חג"ת נה"י, וכל זה הוא לא הפתעה. הפתעה זה רק גילוי של הכתר, זו הפתעה אמיתית של על מודע, וכשהוא מפתיע זה פתאום. בתוך **פתאם** יש אותיות **אמת**, אבל לפני כן יש **פ** העולה 80. זה אחד הרמזים, שתיכף נאמר יותר מלא, שהאמת אכן מתחילה מהכתר אך נמשכת עד **היסוד**, ומשמה הוא מופיע למלכות, כנסת ישראל. יש משהו הרבה יותר עמוק לגבי **פ** בקבלה לפני **אמת**. לכל מלה יש את האותיות, וגם את הניקוד, שהוא כח המניע. אם רוצים להתבונן בכך שמשהו אמיתי גם נע מהר ומגיע ליעד שלו תיכף ומיד ממש, אז לפי הסוד - לפי הקבלה - זה קשור לנקודות של אמת. כתוב שהניקוד זה הנשמה בתוך האותיות, שהן הגוף. את הניקוד לא רואים בספר תורה, אין שם נקודות, כמו שלא רואים את הנשמה - הנשמה היא הנקודות והאותיות זה גוף. הניקוד של אמת זה חטף-סגול סגול - ֱ - בסך הכל שמונה נקודות, העולות 80 (כל הניקוד מורכב מקוים ונקודות - קו שוה כמו ו ונקודה שוה כמו י, רק ש-י היא "נקודה מצוירת" ובניקוד זה "נקודה פשוטה", "נקודה לא מצוירת", כמבואר אצל הרבי הרש"ב). אם כן, האות פ של פתאם בעצם רומזת לכח המניע, הנשמה שבתוך האמת, וזה מה שצריך להתבונן בפסוק "פתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". אם כן, כל הראש של רבי פינחס מתוכנת לביאת המשיח תיכף ומיד ממש. וכמו שאמרנו קודם, בשביל לחשוף את זה לכולם כדאי מאד להתרטב - זה המוסר השכל. כדאי שכל אחד יהיה מוכן להתרטב בשביל להביא את המשיח תיכף ומיד ממש.

אמרנו שכתר קשור למשיח, וקשור לכל פעולה של צדיק במס"נ ממש. מספרים על רבי פינחס שכחו היה גדול מאד דווקא בעבודת התפלה שלו, כמו בסיפור זה, שהיה מתפלל כל כך במס"נ שבשבילו ללכת לבית כנסת בבקר זה היה כמו חיל שיוצא למבצע ולא בטוח שיחזור בחיים. עד כדי כך שכל בקר לפני שיצא לבית כנסת היה נפרד מאשתו, כמו אחד שלא בטוח שיחזור חי, וכמובן, מכיון שכולו היה אמת, זה לא היה משהו חיצוני כלל וכלל ח"ו, אלא מאה אחוז אמת. זה רק לתת דוגמה לתפלה במס"נ. בכלל, שרש התפלה הוא בכתר - עבודת התפלה היא או במלכות (על זה כתוב "ואני תפלה", כמפורש בריש ע"ח), או ששרש התפלה היא בכתר, אצל מי שמגיע בתפלתו למס"נ גמורה. כמו שאמרנו, הכתר זה מס"נ, ועוד יותר - מפורש בזהר שהתפלה עולה לחוטמא, שזה בחינה בתוך הכתר (ולא נסביר כעת). התפלה היא כמו קרבן, ו"רזא דקרבנא עולה עד רזא דאין סוף", וכאילו עושה ריח ניחוח לקב"ה כפי שהוא מתלבש ומתגלה בתוך הכתר עליון שלו. לכן התפלה זה קשר ישיר לכתר העליון, מי שבאמת מגיע לשמה בתפלתו זה רק מי שמתפלל במס"נ לגמרי, למעלה מטו"ד, למעלה מהשכל (השכל זה גבול, הוא מגביל, והוא יוצא מהשכל בכלות הנפש לגמרי עד שאין לו שום בטחון שיחזור מהתפלה חי).

לבעל שם טוב היה נכד, שאחר כך היה רבי מאד גדול, רבי ברוך ממעזיבוז (שגם ירש את כסאו בעיר מעזיבוז). כמה שנים טובות הוא גדל בבית של רבי פינחס מקוריץ, הוא גידל אותו. ידוע שהוא לא היה תלמיד של המגיד, ואחר כך היתה אפילו קצת מחלוקת בין אדה"ז לבינו. בדור שלו, בפולין, הוא היה

נחשב לרבי הכי גדול - רבי ברוך ממעזיבוז - אבל לא הבין את דרך חב״ד, חלקית בגלל שלא למד אצל המגיד שקבל את העצם של הבעש״ט. אבל הוא כן היה, כילד או כנער, בבית של רבי פינחס מקוריץ. פעם אחת רבי פינחס ראה על הנער הזה, רבי ברוך, שכלל זחה עליו דעתו - שמרגיש יותר מדי טוב - ואז הוא שאל מה זה? אתה מרגיש טוב שאתה נכד הבעש״ט? שאתה הכי מיוחס כאן? גדולת הסבא שלך היתה שבצורה פתאומית היה מסוגל לעשות עלית נשמה ולהגיע מהארץ לעולמות הכי עליונים. באמת, אנו יודעים במסורת החב״דית, שעיקר גדולת הבעש״ט זה ״אין וועלט אויס וועלט״, שהיה למעלה ולמטה באותו זמן, עד שלא הבחינו שהוא למעלה. אבל בהחלט היו פעמים, יוצא מן הכלל, שרק עלה - זה ״התפשטות הגשמיות״, ואז לא נמצא למטה בכלל, עד כדי כך שבקושי אפשר לדעת אם הוא חי או להיפך. רבי פינחס אמר לו - אתה חושב שזו גדולת סבך, את זה גם אני יכול לעשות. ברגע שאמר זאת זרק ראשו אחורה, בבת ראש, ועיניו עלו וכו׳. רבי ברוך רצה לדבר עמו וראה שאין עם מי לדבר, הוא ממש לא כאן - אנו מדברים באנשי אמת - ראה שבן רגע הוא לא כאן בכלל. כך הוא עשה כדי קצת להוריד את היחסנות של רבי ברוך ממעזיבוז.

בכל אופן, בפעם אחרת הוא אמר, בהקשר לאותה תופעה, שאלו שיכלו לעשות באמת עלית נשמה זה האריז״ל והבעל שם טוב ואני, וממני עד ביאת המשיח לא יהיה עוד אחד. קודם כל, עלית נשמה כאן זו פעולה של מסירות נפש. זה גם משהו פתאומי לפי הסיפור הקודם. זה שאומר שלא יהיה כך עד ביאת משיח, זה ודאי מקשר אותו למשיח - הכל המשך אחד. כאן לא המקום, ונזכיר זאת רק במאמר מוסגר, שהיו כמה צדיקים שאמרו שממני ועד משיח לא יהיה כמוני. האמרות האלה, אצל הרבה אנשים חדשים - בע״ת וכיו״ב - קצת מבלבלות את הדעת. צריך לומר שאם זה צדיק באמת אז כנראה הוא גם דובר אמת, אבל יש בזה בחינות מבחינות שונות - ״כלים מכלים שונים״ - וכל אחד אומר את זה מבחינתו. אפילו בסתם שני יהודים כתוב בתניא שלכל יהודי יש מעלה שאין לאף אחד אחר בעולם, ובנקודה הזאת הוא משיח. אם אחד מזדהה עם הנקודה, מגלה ומטפח אותה, אז באמת הוא הכי גדול בכל עם ישראל עד ביאת המשיח. צריך לדבר על זה קצת יותר בישוב הדעת ובאריכות, והזכרנו זאת רק דרך אגב. כאן הוא אומר שבנקודה זו של עלית נשמה לא יהיה עוד אחד כמוני ממני ועד מלך המשיח. לפני שנעזוב את זה נאמר עוד מאמר מוסגר, שבאגרת הקדש המפורסמת של הבעש״ט לגיסו, שעלה להיכל משיח ושאל אותו ״אימתי קאתי מר וכו׳״, התשובה היתה ״לכשיפוצו מעינותיך חוצה״ והיא ממשיכה שתלמידיך יוכלו גם לעשות עליות נשמה כמוך, ואז יהיה סימן של כליון כל הקליפות, כל הרע מהעולם, ואז יהיה עת רצון וישועה. הרבה שואלים - אפילו בלי הסיפור שהיה - שאפשר להבין ״יפוצו מעינותיך חוצה״, להפיץ חסידות, אבל מה עם התנאים בהמשך, שתלמידי הבעש״ט יוכלו לעשות עליות נשמה כמותו ועוד. אכן, ידוע שהיו צדיקים שהמכתב הזה הביא אותם ליאוש עמוק, במקום שמחה גדולה שנותר לנו רק להפיץ את המעינות. כאן מתחדדת הישועה, שהיה האריז״ל והבעש״ט וכעת ממני והלאה לא יהיה אף אחד - מחד נשמע שסותר את הקביעה, שמשמע שיהיו הרבה שיוכלו להיות כך. אבל אם נתבונן בזה, משמע שכמו כל צדיק אמיתי שדואג לעם ישראל הוא רוצה להוציא את כולם ידי חובה. המשיח אמר לבעל שם טוב שצריך עוד מישהו שיכול לעשות עלית נשמה כמותו, והוא רוצה לומר שיש אותו זה מספיק - בזה קיימנו ענין זה - וכעת מה שנשאר לחב״ד לעשות זה ה״יפוצו מעינותיך חוצה״, אבל ענין עלית הנשמה כבר התקיים.

כל מה שספרנו עד עכשיו - זה הכל הכתר, הכל ענינים של משיח ומס״נ.

חכמה:

פעם אחת אמר רבי פינחס מקוריץ - כל כך הרבה למדתי את הספר חובת הלבבות, עד שאני נעשיתי חובת הלבבות. זה הציטוט.

הספר הראשון בעם ישראל והחשוב ביותר של תיקון המדות, של מוסר, זה חובת הלבבות. זו גם אמרה ששמה אותו מאד חזק ב-ו של ה', בתיקון המדות. זה הספר הכי חשוב בכל ספרי המוסר, ויש הרבה מכתבים של הרבי שצריך ללמוד אותו - בפרט את שער הבטחון שלו. כל החידוש או ההדגשה של הרבי לגבי מהות הבטחון נסמכת דווקא, אך ורק, על הספר הזה (כידוע שיש גדולי ישראל שחולקים על זה), לכן הרבי היה מאד חזק שילמדו את שער הבטחון בחובת הלבבות. פחות יודעים שהבעל שם טוב אמר, עוד לפני ר"פ מקוריץ, שאני מהדורה חדשה של ספר חובת הלבבות. אם כן, ר"פ מקוריץ לקח רעיון וענין זה של חובת הלבבות מהבעש"ט, ואמר שכל כך הרבה למדתי זאת עד שאני בעצמי נעשיתי חובת הלבבות. למה שמים את הווארט הזה בספירת החכמה? קודם כל, בגלל שכל מה שאדם לומד זה חכמה - "אורייתא מחכמה נפקת". דווקא כאשר לומדים ממישהו אחר וקולטים זאת זה עוד יותר חכמה, כמו שכותב רש"י לגבי בצלאל על "ואמלא אותו חכמה", שחכמה זה מה שאדם לומד מרבו, זו היכולת ללמוד ולהפנים מרבו. בהחלט כתוב שבדורות שלנו, שיש הרבה ספרים, כל ספר זה "רבו" - זה רק תלוי איך מתייחסים לספר. אם כי בהקדמת התניא מסביר את הרגש הפשוט של כל חסיד, שלא דומה קריאה בספר לראיית הרבי, אף על פי כן אומר שהתניא זה כן רבי, וידוע שאם אדם מתקשר מאד חזק לספר זה כמו רבי. אפילו הרבי אמר שהוא מדפיס כל כך הרבה ספרי חסידות - אמר שרוצה להגיע ל-תריג - כדי שכל אחד ימצא ספר שהוא ה'רב' שלו, שמדבר אליו במיוחד. אז ענין גדול מאד שכל אחד ימצא את הספר הזה שהוא מוצא את עצמו בו, שמזהה את עצמו בתוך הספר ואז לומד את הספר הרבה מאד. עיקר הווארט כאן שמחבר לחכמה, שלא רק שלומד את הספר אלא שכל כך מתעצם עם הספר עד שהוא נעשה הספר. שוב, הבעל שם טוב לא אמר כר"פ מקוריץ, אלא משהו אחר - אני מהדורה חדשה של חובת הלבבות (זה כאילו שיאמר שאם בעל חובת הלבבות היה מתגלגל היום, וכל גלגול זה התקדמות וקפיצת דרך לגמרי, אז היה מחבר את הספר שלו לרוח החסידות, מה שאני מלמד זה בעצם מה שבעל חובת הלבבות היה מלמד אם היה עכשיו מתגלה לנו בדור שלנו). כשרבי פינחס אומר שלמדתי כל כך הרבה חוה"ל עד שאני נעשיתי חובת הלבבות, שזה התעצמות עם החכמה עד כדי כך שזה הוא בעצמו, זה הכח של פנימיות החכמה - זה ברור שעכשיו הוא אפילו לא צריך לצטט. זה מענין לראות בתורותיו - בספר אמרי פינחס - אם בכלל מצטט פעם חוה"ל. אנו יודעים שהרמב"ם לא מצטט מקורות, ולכאורה זה נגד דברי חז"ל "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם". יש שיחה של הרבי שכאשר למדו משהו והתעצמו עמו, כבר לא צריך לצטט את המקור - ברגע שזה הוא, גם יאמר זאת בסגנון שלו, והשומע צריך להיות מאד חכם כדי לדעת שכעת בעצם אומר חוה"ל בסגנון של ר"פ מקוריץ. להגיע לכך שהתורה נקראת על שמך, עד שלא צריך לומר בשם אומרו - כשיחת הרבי ביחס לרמב"ם - אין לך לקנות חכמה יותר מזה, שאתה כל כך מתעצם עד שזה נעשה אתה בעצמך. אם אני צריך לצטט את המקור זה נקרא בינה, שבקבלה זה "תלמיד חכם" - אני תלמיד, וקבלתי מהרב, אבל מי שהוא החכם בעצמו לא צריך לצטט, הוא לא ת"ח אלא חכם, וכאן זה החכם האמיתי, שכל כך למדתי חוה"ל עד שאני נעשיתי חוה"ל. עד כאן דבר אחד שקשור לחכמה.

דבר שני - שלא יודעים אותו בחב"ד, והוא מאד מענין. פעם אחת ר"פ מקוריץ (לא כתוב באיזו שנה, אבל מסתבר שהיה עדיין בחיי המגיד) בחן את אדמו"ר הזקן ועוד אחד מתלמידי המגיד שהיה ידוע כגאון עולם בנגלה, רבי שמשון משיפיטווקא. מובא שלגבי השני, שגם היה גאון עולם, לא אמר שום דבר, אבל תגובתו בסוף היתה ש"הרב [ככינוי אדה"ז], יד לו גם בקדשים" (הסדר החמישי בששה סדרי משנה, שהוא כל המצוות והדינים של הקרבנות). ההתפעלות, ציון המבחן שלו, שהיתה שלא רק מתמצא בכל הדינים הנוהגים בזה"ז - השו"ע - אלא גם בקדשים. בדרך כלל גם הרבנים הגדולים לא בקיאים לגמרי בקדשים כי זה לא בזמן הזה.

בתוך לקו"ת לאדה"ז הוא אומר שכל יהודי, שלא מסוגל ללמוד את כל הש"ס, הכי חשוב שילמד ויהיה בקי בסדר קדשים - זה הכי קשור ל"משנה אותיות נשמה". משנה זה בשביל לגלות את הנשמה של היהודי, וכתוב שגם הגלויות מתכנסות בזכות המשניות - בזה תלויה ביאת המשיח - ומבין כל המשניות הכי חשוב זה קדשים, כפי שהוא מדגיש בלקו"ת. זה מאד מתאים לסיפור הזה, שכלל לא בא ממקור חב"די. חז"ל דורשים את ששה סדרי משנה כסדרן על פי הפסוק "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת" - "חכמת" זה קדשים בהקבלה זו. בכל הקבלה "קדש מלה בגרמיה" זה חכמה (טהרה זה בינה), וכך גם בסדרי משנה. בשביל שרבי פינחס מקוריץ ירגיש, יחוש ויתן ציון - לשני הוא בכלל לא נתן ציון - שהרב יד לו גם בקדשים, סימן שלו בעצמו יש 'חוש' בקדשים, אחרת לא היה מכיר בכך. כל התורה כולה היא מחכמה, אבל הכי חכמה - עצם נקודת החכמה, היכולת להתעצם עם החכמה עד שהיא נקראת על שמך - זה קדשים. יהודים נוהגים בבקר ללמוד פרק "איזהו מקומן" - פרק שלם של משניות שנכנס לסדר תפלת הבקר. למה לומדים פרק זה, ולא פרק אחר? תפלה זה קרבן, זה הפשט, אבל יש עוד טעם לאמירת פרק זה כחלק של הכנה לתפלה ("תפלת העשיה") - שזה הפרק היחיד בכל הש"ס שלא מוזכרים בו שמות חכמים, אין מחלוקת ואין בכלל חכמים באותו פרק. אין פרק בכל הש"ס שאין שמות של תנאים, מי אמר מה ומי נגד מי, חוץ מפרק זה (היות שאין מי נגד מי אין גם מי בכלל), ולפי דברינו הסגולה שלו היא להתעצם עם התורה עד כדי כך שאין את מי לצטט. זה יכול להפוך להיות עצמי אצלך, דווקא הפרק הזה, ומתוך כך אז אפשר לעמוד בתפלה לה' - למסור את עצמך, את כולך, כפי שאתה (לא כפי שמישהו אחר - "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם", לא מחקים גם את רשב"י). בשביל להיות "אתה" צריך ללמוד פרק בתורה שאין בו אף חכם, ופרק כזה קיים אך ורק בקדשים. עוד הפעם, הסיפור הוא שרבי פינחס מקוריץ אומר על אדה"ז אחרי שבוחן אותו בנגלה - הרב, יד לו גם בקדשים. אפשר לרמוז שה"יד" כאן זה י (ככתוב בקבלה ש"פותח את ידיך" זה "פותח את יודיך"), זה גם חכמה.

בינה:

ספירת הבינה קשורה עם תשובה. יש סיפור מופלא איך שרבי פינחס מקוריץ החזיר מישהו בתשובה, בצורה מקורית ביותר, כמתאים לו. אפשר לומר שהעבירה הכי גדולה בתורה בזמן הזה, וגם בכל זמן, היא מסירה. אפשר לחשוב שרשע הכי גדול זה עובד ע"ז, או רוצח, או מגלה עריות, אבל את מי מותר להרוג על המקום בזה"ז, יהודי, וכל הקודם זוכה? מסור, המוסר יהודים למלכות, על עניני ממונות או אפילו על עניני נפשות. מי שמוסר יהודים לשלטון מותר, גם בזה"ז, לחסל אותו - לא רק מותר אלא מצוה, בלי משפט. היה בעיר קוריץ 'מסור'. לא תמיד זה קל לחסל אותו - מותר ומצוה, אבל בדרך כלל אנשים אלו הם אלימים ובאמת מקורבים לרשות, ויש להם שומרי ראש, אז לא פשוט לחסל אותם. גם מהמסור הזה כל העיר מאד סבלה, אבל לא יכלו לעשות שום דבר. בכלל, מה זה ראש חסידי? זה אחד

שבאמת מגיע לו להרוג אותו, האם הוא יכול לחזור בתשובה? אחד מהסיפורים הכי מדהימים - שאין כאן המקום (סיפור ארוך מאד, שמשתרע על עשרות עמודים) - זה הסיפור על פייביש ממעזיבוז, מסור שהבעש"ט החזיר בתשובה. אבל כאן זה סיפור איך תלמיד הבעש"ט מטפל במסור שבעירו. פעם אחת היהודי הזה עבר ליד החלון של הבית של רבי פינחס, אז הוא קרא לו שיכנס. שוב, זה אדם מאד מכובד בחיצוניות שלו. רבי פינחס אמר לו - יש לי בקשה אחת אליך, אבל אני רוצה שתבטיח לי מראש שתקיים אותה. אז המסור חשב בלבו שמן הסתם הוא יבקש שאני אפסיק למסור יהודים, ולזה לא אוכל להסכים - לא רק שזה הפרנסה, זה כל כיף החיים שלי, זה אני בעצמי, הוא מכור לזה כמו נרקומן. בכל אופן הוא שקל בדעתו שאולי לא את זה הוא יבקש ממני, והסכים לקחת את הצ'אנס והסכים. רבי פינחס אמר - אני רואה שאתה יהודי מאד חשוב ומכובד, כדאי שתתחיל להניח תפילין דר"ת. במיוחד אז, באותו דור, יהודים רגילים הניחו רק תפילין של רש"י, וחשבו שסתם יהודי שמניח ר"ת זה יוהרא - רק רבנים וצדיקים גדולים הניחו ר"ת, שזה לא היה יוהרא. אז הוא אמר לו - אני רואה כמה אתה אדם חשוב, אני רוצה שתתחיל להניח תפלין דר"ת. הוא חייך ושמח - קבל על עצמו להתחיל להניח תפלין דר"ת. עבר זמן, כמה חדשים או שנה, לא יודע כמה זמן, ושוב הוא עבר ליד ביתו והזמין אותו פנימה - ושוב אומר לו שרוצה לבקש משהו ותבטיח שתקיים, והוא שוב מסכים. כל הזמן הוא מוסר יהודים, לא הפסיק את המקצוע בנתיים כלל וכלל. הוא אמר לו - אני רואה כמה שאתה מתעלה בקדש, אז אחד כמוך מאד יתעלה אם יקבל על עצמו כל בקר לטבול במקוה. בסדר, נשמע מצוין, אז הוא הסכים וקבל על עצמו - כל יום הולך למקוה, אחר כך מניח תפלין דרש"י ודר"ת, ואחר כך הולך ומוסר יהודים. בנתיים זה לא נגע ולא פגע בהתנהגות שלו כלל וכלל, הוא רק שמח מאד שהצדיק כל כך מחשיב אותו שנותן לו כאלו משימות. פעם אחת היתה מסירה מאד חשובה ושמינה, של איזה יהודי שכנראה העלים מס או כעין זה מהמלכות - משהו מאד שמן שהוא ירויח מאד, אבל צריך לתפוס אותו מיד באותו יום. אז הוא רץ מהר לפריץ למסור את היהודי, אבל בדרך הוא נזכר שלא היה במקוה הבקר - הוא עבר ליד איזה נהר אז החליט לקפוץ פנימה. כך הוא כבר התרגל, הרגל נעשה טבע שני, והוא רגיל לטבול כל יום. תוך כדי הריצה ירד מהר לטבול והתלבש מהר ולא שם לב שפאותיו הארוכות (זה יהודי מהודר) רטובות מאד וכל הזקן - הכל רטוב - ורץ ונכנס לבית הפריץ עם כל התיק מוכן להוכיח. הפריץ מסתכל עליו, רואה אחד עם פיאות ארוכות רטובות, וחושב שנטרפה עליו דעתו - זרק אותו מכל המדרגות, אל תבוא לכאן אף פעם. ככה נגמר הסיפור.

בסיפור הזה אפילו לא כתוב שהוא חזר בתשובה אחר כך, אבל יש להניח - זה רק ניחוש שלנו - שמהבושה הזו חזר בתשובה. אפשר לומר שכל מה שרבי פינחס פעל זה רק שיפסיק למסור, אבל מסתמא אחרי סיפור זה ודאי הרהר, ונזקוף לזכותו שגם חזר, בתשובה. אם כן, יש כאן דרך חדשה ומופלאה איך להחזיר אנשים בתשובה. פשוט לתת לרשעים הכי גדולים, בלי להעיר להם מאומה, להרגיש כמה הם צדיקים. כתוב שאצל קליפה, כמו המן, שאסתר רוממה אותו - בזה הפילה אותו. יש פסוק "לפני שבר גאון" - לפני שאדם נשבר הוא מתגאה, ואם רוצים לשבור מישהו מרימים אותו עד שנופל ונשבר. אם זה המן באמת רוצים לשבור אותו ושיתלה על עץ גבוה חמישים אמה, אבל אצל יהודים לא רוצים זאת - רוצים שיחזור בתשובה, וכנראה שאת זה פעל דווקא בדרך של לרומם אותו ברוחניות. אז באמת הוא נופל מגאוותו באיזה שלב, שמבזים אותו, ואז עושה תשובה. יש הרבה חסידות שמשבחים את הבזיון, עד שיש ספרי חסידות שאומרים שעיקר התשובה זה להתבזות. עד כאן סיפור בינה יתירה שניתנה לר"פ מקוריץ איך להחזיר בתשובה גם יהודי שעובר את העבירה הכי חמורה בעולם.

יש עוד ווארט שמאד חשוב לחיפוש שלנו קשר בין תורה ומדע - שהכל זה תיקון של ספירת הבינה. מסופר משהו מיוחד, שלא זכור משהו דומה לסיפור זה. פעם אחת בחיי הבעל שם טוב, שרבי פינחס מקוריץ תלמיד שלו, היתה רעידת אדמה. מכח הקטסטרופה שקרתה הרבה יהודים שעברו את זה ויצאו חיים קבלו התעוררות של תשובה וחזרו בתשובה (לכן זה כבר שייך לבינה, שהיא תשובה). בא רבי פינחס מקוריץ לרבו הבעש״ט ואמר לו - רבי ומורי, אני בקי בחכמת התכונה ולפי החישובים שאני עשיתי ידעתי מראש שבתאריך פלוני תהיה רעידת אדמה. היות שידעתי את זה מראש לא התפעלתי מזה בכלל, ואני כעת מסתכל על יהודים שלא ידעו ובגלל ההפתעה התעוררו מכך ועשו תשובה. אותי, בגלל שידעתי שזה עתיד לקרות, זה לא הזיז. כעת אני בוכה שיהודים פשוטים שלא יודעים כלום התעוררו מזה, ואילו אני - שידעתי - לא מתפעל. זה סיפור מופת לכתוב בהקדמת כל ספר על תורה ומדע. מה ענה לו הבעש״ט הקדוש? זו כל עצת יצר הרע, להלביש הכל בדרך הטבע.

אז בעצם מה שאומר לו - אתה צודק, זה חבל שידעת את חכמת התכונה, וכל העצה של היצר הרע שלא רוצה שתחזור בתשובה ותתפעל ממה שה׳ עושה בעולם זה להלביש את הכל בדרך הטבע. יש כמה וכמה סיפורים של הבעל שם טוב לגבי השגח״פ, אם זה כבר נגזר מששת ימי בראשית או דברים חדשים שקורים - לא נכנס לזה (יש על זה סיפור גדול וחשוב בספרנו אור ישראל). בכל אופן, צריך לומר שהדברים פשוטים כמשמעם - בתחילה, כשאדם לומד מדע, זה עשוי להחליש אצלו את ההתפעלות ובמדה מסוימת אפילו את האמונה בהשגח״פ של הקב״ה בעולם. כמו שהרמב״ם כותב הלכה במשנה תורה שכל מה שה׳ עושה בעולם זה כדי לעורר אותנו, ובפרט צרות, זה בשביל שהאדם יתפוס את עצמו ויתעורר ויעשה תשובה ויזעק ויריע לה׳. אם הבעש״ט אומר לו שכל עצת היצר הרע להלביש דברים בטבע, זה נשמע במדה מסוימת שאומר לו שכל המדה זה יצר הרע אחד גדול. מה עושים עם זה? צריך לומר שעל זה כתוב ״מינה דינין מתערין״ - מהחיצוניות של התבונה. קודם שספרנו את הסיפור המופלא איך החזיר את המסור בתשובה אמרנו שזו בינה יתרה שניתנה לו, ובלשון אחר בקבלה זה ״פנימיות אמא״, שם מתמתקים כל הדינים בשרשם, אבל על חיצוניות אמא נאמר ״מינה דינין מתערין״. ולענייננו, לימוד מדע שמחליש את האמונה ומחליש את ההתפעלות, ובמקום לעורר תשובה זה מעורר דינים, זה בא מהחיצוניות של התבונה - ״מינה דינין מתערין״. אם כן, מה התיקון? איך אפשר בכל אופן להתעסק עם איחוד התורה והמדע? זה רק אם זוכים לפנימיות אמא, פנימיות התבונה, פנימיות המדע. לזכות הקב״ה יאמר שהיות שהוא בעצמו מעונין בכך הוא מקדם את העולם, גם את המדע בעולם, למצב שאפשר להגיע - עדיין צריכים רצון ומאמץ, אבל אפשר להגיע - לתפיסה אין סופית יותר פנימית ביחס לחוקי הטבע מאשר פעם. פעם זה באמת רק חשבונות, ועדיין אפשר לומר שכמה תופעות זה רק חשבונות - כמו מתי יהיה ליקוי חמה או לבנה (זו הדוגמה הכי חשובה בנושא זה, שלפי חז״ל ליקוי הוא מסר של ה׳ בעולם, אבל היום אפשר לחשב מראש בדיוק איפה זה יהיה ולכמה זמן וכו׳, אז מה זה אומר?) - בכל אופן, במדע החדש ביותר, הקוונטית, אפשר להגיע לכך שהטבע לא כל כך פשוט כמו שנראה בחיצוניות, ולולא המודעות המושרשת בטבע החוקים לא היו פועלים, וגם מה שאתה רואה זה לא בדיוק מה שקורה. המדע היום כל כך פלאי, כל כך מתחיל לרצות לתפוס אחרת את המציאות, אף שלא בדיוק מבינים מה אומרים (כמו שגדולי המדע אומרים שאף אחד לא מבין באמת מה אומרת המכניקה הקוונטית, מעבר לנוסחאות). אם כן, צריך לבוא לפנימיות אמא, שהמדע לא יקרר. על עמלק כתוב ״אשר קרך בדרך״ - הוא קרר אותך. המדע החיצוני הוא כח כמו **עמלק** (= **ספק**, באמונה) שבא רק לקרר את ההתלהבות, ועליו נאמר בסוף פרשת השבוע ״תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח״.

אבל, אפילו בעמלק לפי הרמב"ם יכולה להיות אשת יפת תאר - "וחשקת בה ולקחת לך לאשה" - כלומר שאפילו בעמלק יש ניצוץ (רק אומרים כאותיות פורחות באויר), ניצוץ פנימיות המדע שבזמן הבעש"ט עוד לא היה גלוי. לכן הבעש"ט אמר לר"פ שזו באמת בעיה שאתה יודע לחשב רעידת אדמה, כי כל עצת היצר הרע להלביש הכל בטבע, ואז טבע הוא לשון "טבעתי ביון מצולה ואין מעמד" - טבע טובע ומטביע את האדם בתוך ההעלם וההסתר של העולם הזה, עלמא דשקרא. אם כן, מה שאמרנו - כלל גדול - זה שהמקום במוחין בו ניתן לאחד היום (זו משימה משיחית) את התורה והמדע זה פנימיות אמא. תורה בפני עצמה זה חכמה, אבל באותו מקום עליו נאמר שהמתקת הדינים בשרשם - פנימיות אמא, החסדים של אמא - שם אפשר לאחד את התורה והמדע, שבכך תלויה התגלות מלך המשיח.

דרך אגב, יש כמה קטעים מאד עמוקים ב"רשימות", שלא כולם מכירים, בהם הרבי מחבר חוקי טבע שידועים רק בדורות האחרונים למשמעות שלהם בתורה וחסידות. מאד כדאי שכל אחד, במיוחד חסיד חב"ד, יכיר את הרשימות האלה של הרבי בהן במודע וברצון הוא מחבר תורה ומדע בעומק, לא בחפיף. חפיף זה לא קונץ, אבל לעשות חיבורים עמוקים וממש להסביר חוקי טבע לפי התורה והחסידות זה משהו משיחי ביותר.

עוד ווארט: פנימיות אמא מקבלת ישר מהכתר - לא מאבדים את האפקט של הפתאומיות של התופעה, זה הווארט. בחיצוניות אמא מאבדים את תחושת הפתאום, וממילא זה רחוק מה' ורחוק מהמשיח. אבל בפנימיות אמא, שמקבלת לפי הסוד מהכתר, מרגישים את האפקט של הפתאומיות. מה הפשט? בשביל ללמוד חוקי טבע, אפילו הדבר הכי פשוט, שתוכל לחשב מראש מתי יהיה ליקוי, ועדיין להתפעל מזה שזה יקרה - קודם כל זה כמו דבר והיפוכו, שהיה ידוע לך מראש ועם זאת בשעת מעשה זה פתאום, האלקות לא טבועה בתופעה. בשביל זה צריך טביעת עין של ת"ח, מי שקשור לתורה באמת, שבתוך הטבע רואה את האלקות. הסימן שהוא רואה את האלקות זה שהוא מרגיש את ההפתעה, את הפתאומיות.

דעת:

פעם אחת מישהו, כדרך הלומדים של פעם, באו לבחון את רבי פינחס מקוריץ. בתחלת החסידות, ואולי גם היום, כשמתנגד רצה לדעת אם החסידות זה אמת בא לבחון את הרבי. פעם מישהו בא לבחון את ר"פ מקוריץ - אם הוא אמיתי, ולא שרלטן ח"ו, ואם כל השיטה אמת. הכין מראש שבא לבחון אותו בשלושה דברים - 1) אם יש לו התמדה בלימוד התורה (כמו כל ת"ח), 2) אם הוא שונא בצע, ולא עושה הכל בשביל כסף (אם כל האצטלא של הרביווסטע אמיתית - הרבה חשדו את הצדיקים הגדולים שהכל זה פרנסה טובה), 3) אם יש לו רוח הקדש (שצריך לרבי, ואיך אפשר לבחון? או שעושה מופת, או הכי פשוט, הבסיס של רוה"ק, שקורא מחשבות). כך בא יהודי טוב ויר"ש לבחון את רבי פינחס. הוא רק נכנס על הבוקר לבית המדרש, והגיע סמוך לסיום תפלת שחרית. כנראה שהתפלה התארכה קצת יותר מכל יום (הוא היה מתפלל בזמן, כדלקמן), והוא ראה שהרבנית (או המשמש) מביאה ארוחת בקר לפי הזמן הקבוע, ואז רבי פינחס פנה למשמש ואומר שהיום צריך לאחר את הסעודה כי עוד לא סיימתי את השיעורים הקבועים שלי (צריך לומר חת"ת ורמב"ם), ועד שאיני גומר איני יכול לאכול ארוחת בקר. אותו יהודי ראה שאומר זאת באמת, שלא יכול לאכול ארוחת בקר לפני חת"ת ורמב"ם, אז כבר הבין שהוא מתמיד ושהתורה חשובה לו יותר מלאכול - קבל תשובה למבחן הראשון. אחר כך, בהמשך אחד, כאשר ר"פ גמר את שיעוריו והלך ליטול ידים, היתה מונחת מגבת בשביל נט"י - הוא נגש לקחת את המגבת ופתאום הוא נסוג מזה ואמר שאינו יכול לטול במגבת הזאת. שואלים אותו מה הבעיה, והוא

אומר שראיתי שעל המגבת הזאת היה מונח כסף וזה טימא אותה בשבילי - איני יכול לטול ידים עם מגבת שהיה מונח עליה כסף. אז הוא כבר קבל את התשובה למבחן השני - שרבי פינחס באמת שונא בצע. הביאו לו מגבת והוא נטל ידים, וישבו כולם לסעוד - גם עם האורח הזה - ותוך כדי שאוכלים ארוחת בקר פתאום הוא התחיל לחשוב (באופן לא רצוני) איזו מחשבה לא טובה, ממש מחשבה רעה מאד, ואז הוא תפס את עצמו. יהודי חרדי שכאשר תופס את עצמו במחשבה לא טובה מקיים מצות "לא תתורו", מסלק זאת מהרעש, ככתוב בתניא. כיושבים בנוכחות צדיק זה גם בושה - אף שלא ידע אם קורא מחשבות, אולי שיער שכן - ואז אותו יהודי, שהפסיק לחשוב, הרהר לעצמו שה׳ יודע מחשבות וממנו איני מתבייש כל כך אז למה כל כך התביישתי מהצדיק? תוך כדי שהוא מהרהר כל זה בראש פונה אליו רבי פינחס, קצת בכעס, "לקב"ה אין כיס מרה, אבל לי יש כיס מרה, ואני לא יכול לסבול את המחשבות שלך". אז הוא כבר קבל תשובה גם לבחינה השלישית - שבאמת יש לו רוח הקדש. בזה נגמר הסיפור - קבל אחת אחרי השניה את התשובות לכל השאלות בהן בא לבחון את רבי פינחס.

את זה שמנו בדעת, בגלל שרוח הקדש זה דעת, כפי שרש"י כותב בפירוש בחומש (גם אצל בצלאל). מי שבאמת יש לו דעת יש לו רוח הקדש. כמו שאמרנו, רוח הקדש המקורית, הראשונה, זה שאדם קורא מחשבות. כתוב שדעת זה גם פנימיות הרגישות - יש רגש, מדות הלב, אבל יש 'הרגש' ורגישות, שזה בדעת. להיות רגיש למחשבות זה רוה"ק של הדעת. כמובן, כאן היות שכאן אומר "איך האב געל" - יש לי כיס מרה, אכפת לי ואני קצת מתרגז על דברים לא טובים, זה ודאי העטרא דגבורות שבדעת. אם היה מתפעל בשמחה ואהבה מתוך זה שרגיש למחשבות טובות של הזולת זה היה מצד העטרא דחסדים של הדעת. חוץ מזה, בעצם שלושת הדברים בהם בחן אותו זה איזה מן חב"ד שבדעת - קודם בחן אותו בתורה, שמחכמה נפקת (אבל כאן זה חכמה של דעת), אחר כך בחן אותו בשנאת בצע, שזה "אני בינה לי גבורה" (וכאן הבינה של הדעת), ובסוף בחן אותו בעצם הדעת, רוה"ק.

חסד:

חסד זה לעשות טובה ליהודי. וכהקדמה לסיפור: היות שאנחנו נגיע לכך שמדתו העיקרית של רבי פינחס (שתקן כל מדותיו) היא מדת האמת, הוא היה אומר שמאד קשה לו לקיים מצות בקור חולים. יש כמה כמה דברים שלומדים מה׳ על מהות גמילות חסד, ואחד החשובים שבהם זה בקור חולים (כפי שהרמב"ם גם פוסק להלכה), ורבי פינחס אומר שמאד קשה לי לקיים מצוה זו - אני נכנס לחולה ואני רואה שהוא מתאנח וגונח ומתלונן ומקטר על מצבו, שזה כמעט כמו לקטר על מי שעשה לו את זה, והרי איני סובל שקר, וכל גניחות החולה זה שקר של עולם הזה. היות שאיני סובל שקר, לכן מאד קשה לי לבקר חולים. אף על פי כן, יש כמה וכמה סיפורים עליו בעצמו שזה סיפורים של ביקור חולים.

יש סיפור אחד שהוא מבקר חולה אנוש, שהרופאים לא נותנים לו שום סיכוי, והוא גוסס על ערש דוי. אחרי שהוא בקר אותו רבי פינחס קם ללכת, אבל לפני שהלך פנה אליו ואמר - זה לא דרך ארץ שאתה לא מלוה אותי, הרי אני הרבי כאן. יהודי זה רתוק למטה, לא יכול לזוז, והוא אומר לו שלא יפה שלא מלוה אותו - באותו רגע הוא קם בריא לחלוטין ולוה אותו. גם ללוות זה אחד הדברים שהם גמ"ח - בכך הוא רפא את החולה הזה, בכך שנתן לו הזדמנות לקיים את המצוה ללוות את הצדיק. זה סיפור מופת, אבל סיפור של חסד. אם הוא צריך להתגבר מאד וקשה לו מאד לבקר חולים, בגלל השקר של החולה (זה משהו מאד חשוב לדעת, שחולים שרויים בשקר, איך שמקבלים את המחלה), ואף על פי כן הוא מתאמץ ומבקר. בכלל, לפני הבריאה היתה מחלוקת - אמת אמרה אל יברא, שכולו שקרים, ומדת החסד אמרה

יברא, שכולו מלא חסדים, ואז ה' השליך אמת ארצה וברא את העולם במדת החסד. לפי זה כל צדיק שיש לו מדת אמת הוא בבעיה, כי אם מקצין ומשמאיל במדת האמת (שהיא באמצע, ואפשר להיימין ולהשמאיל אותה), הוא רק מעורר דינים על כל המציאות ויכול לשרוף את העולם. אם כן, צדיק שמדתו אמת, כמו ר"פ, צריך לעשות קצת אתכפייא לעצמו ולהיימין את המדה שלו. אמרנו שאמת מתחילה מהכתר, בו כתוב "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא" - צריך להיימין את האמת, שלא תעורר קטרוג על מציאות העוה"ז, שהוא בכל אופן עלמא דשקרא עד ביאת גוא"צ. הוא מבקר את החולה וכך מציל אותו, שנותן לו הזדמנות ונתינת כח ללוות אותו החוצה.

עוד סיפור של חסד, שפעם אחת הוא ועמיתו, רבי ייב"א מאוסטרוהא (גם מגדולי הצדיקים, מתלמידי הבעש"ט, אך לענ"ד לא מהשורה הראשונה כל כך כמו ארבעת אלו שמנינו), הלכו לגבות כסף למצות הכנסת כלה. צדיקים היו מכתתים רגלים בשביל פדיון שבוים, וגם בשביל הכנסת כלה. הם הלכו ודפקו בדלת, לבקש נדבה, וזה היה בזמן חורף ששם זה שלגים גבוהים וכו', והם היו שני יהודים באים בימים, והלכו לבית של מי שהיה ידוע כקמצן של העיר. זה גביר, שלא נתן כסף אף פעם, וגם היה ידוע כאדם לא צדיק במעשיו. בכל אופן, הם מכתתים רגלים והולכים לדפוק על דלת ביתו, והוא מסתכל דרך החלון ורואה ששני הזקנים המהודרים הללו מתקרבים לביתו ממש במס"נ (כי ללכת בשלג היה קשה מאד מאד), וכאשר פותח את הדלת והם אומרים שצריכים כסף להכנסת כלה המראה עשה לו משהו בלב והוא שואל כמה כסף צריכים (כדי לחסוך להם את הסיבוב). הם אמרו את הסכום, והוא מיד הוציא סכום זה מכיסו ונתן להם, באמרו שהעיקר שילכו לביתם ולא יצטרכו להתבזות ואת הקושי הפיזי. קבלו את הנדבה, כל הסכום שבקשו, מאחד שלא נותן כסף וגם רשע. כעבור כמה ימים אותו יהודי שביק חיים לכל חי, ורבי פינחס מקוריץ יצא ללויה שלו, והלך לפני המטה (בדרך כלל הולכים בלויה אחרי המטה), ולכל אורך הלויה הוא נפנף במקלו מצד לצד (היה לו מקל, היה זקן). שאלו אותו מה עושה, ואמר שכל העבירות שלו באות לטרוף אותו ואני במקל שלי מסלק את כל החיצונים. כך זכה בגלל שבסוף ימיו עשה מצוה אחת בשלמות, וגם מתוך רחמנות שלא מאפיינת אותו - מכח הצדיק שמסנגר עליו וגם טורח עבורו בגופו הוא זוכה שכל העבירות של חייו מסתלקות ממנו. זה סיפור של אהבת ישראל, בזכות זה שאותו אחד קיים מצות אהבת ישראל כלפי הצדיקים וכלפי הכנסת כלה.

גבורה:

בגבורה יש ווארט קצר בתוך סיפור, שגם קצת נוגע למה שספרנו קודם על חכמת התכונה, שכל עצת היצר הזה היא להלביש הכל בטבע, אבל בפנימיות אמא הכל מתמתק מהשרש: פעם אחת בא עני לביתו של רבי פינחס, והרבי לא היה בבית, אלא רק בני ביתו. היהודי בכה שאין לו מה לאכול בביתו, וכל המשפחה רעבים ללחם, והוא אומר שלא מבקש נדבה אלא רק ספר בהשאלה כדי למשכן ולקבל כסף לאכול. רחמו על העני, זה מאד מתקבל על הדעת, והלכו ונתנו לו ספר למשכן - הלך ומשכן את הספר והיה למשפחתו מה לאכול. אחר כך חזר ר"פ מקוריץ הביתה ושומע את הסיפור מבני הבית, ושואל איזה ספר נתנו - מי שהוציא את הספר שם לב, ואמר שנתנו לו את המורה נבוכים של הרמב"ם. רבי פינחס מאד התרגש והצטער, ואמר שהייתם צריכים לתת לו ספר אחר (בלי לדעת את ההמשך אפשר לחשוב שהוא חשש שיפתח את הספר ויתעוררו בו ספקות באמונה, כפי שהרבה צדיקים אסרו לקרוא בו כי עלול לעורר ספקות, אבל הוא אמר הפוך) - כל ספרי הרמב"ם שהם בבית מעוררים יראת שמים. אם הרבי דבר על "בית מלא ספרים", שבכלל זה ענין גדול להחזיק כמה שיותר ספרי קודש בבית, הוא אמר

משהו מיוחד - מצוה מיוחדת להחזיק בבית כל ספרי הרמב״ם כי זו סגולה ליראת שמים, גם בלי לפתוח אותם. היה מאד קשור לרמב״ם, עד כדי כך שהוא מחדש לנו חידוש יפה שספרי הרמב״ם בבית הם סגולה ליראת שמים (לכן גבורה). זה חידוש נפלא - חושבים שמו״נ זה ספר חקירה, שאלות על אמונה וכו׳, ואיך זה סגולה ליר״ש? היו צדיקים שמשמע מדבריהם כמעט ההיפך, והוא אומר שזו הסגולה הגדולה ביותר של יר״ש. קודם כל, יש עוד הרבה סיפורים של צדיקים אחרים ששבחו יר״ש של הרמב״ם והפליגו בה מאד, שאי אפשר כלל לשער אותה, ואפילו אם צדיק אחר יקבל יראה זו לשניה אחת לא יוכל לחיות ולהחזיק מעמד. אם כן, הרמב״ם עצמו כתב ספריו עם יר״ש אין סופית, ובודאי המחבר מכניס בתוך הספר שלו את עצמו (כדרשת חז״ל על ״אנכי״ - אנא נפשאי כתבית יהבית, אני מכניס עצמי במילים, וכך כל צדיק שדומה לבוראו). אם הרמב״ם הכי גדול ביר״ש ודאי מכניס זאת בספריו - כך אפשר להסביר. אבל החידוש הוא, שצריך לומר ששרש הפילוסופיא הזאת - שלכאורה החסידות תפסה את מקומה, וכבר לא כל כך זקוקים לה - אינו חיצוניות אמא אלא פנימיות אמא דווקא. הוא גם למד וידע כל חכמת התכונה, והצטיין בכך, ואם יש לזה מקור בתורה זה הלכות קדוש החדש ועוד מכתבי הרמב״ם. בשבילו הבעל שם טוב אמר שעוד לא הגיע לפנימיות בינה, שהמדע לא מזיק ליר״ש, אבל אצל הרמב״ם לא רק שזה לא הזיק, אלא היה בתכלית יר״ש ודווקא בספר מו״נ (ספר פילוסופיה שגם כולל מדע). אצלו לא רק שלא הזיק, אלא הועיל לו ולתלמידיו, וזה בא לו מפנימיות אמא (בכלל אומרים על הרמב״ם שהוא מוחין דאמא, ולא מוחין דאבא). אם כן, למדנו משהו מעשי, שכדאי מאד שכל אחד ירכוש ויחזיק בבית את כל ספרי הרמב״ם, כולל המו״נ, שזה הכל סגולה ליר״ש.

תפארת:

קודם ספרנו לילדים שהמדה העיקרית של ר״פ היא מדת האמת - אמת זה תפארת, ״תתן אמת ליעקב״. הוא עבד והקדיש את עיקר חיי חיותו בעלמא דין על מנת להתעצם עם מדת האמת. עבד על זה עשרים ואחת שנים - שבע שנים להוציא ממנו את השקר של כל עלמא דשקרא, שבע שנים עבד כדי להכיר מה זה אמת באמת (ומכאן נלמד שבלי להוציא את השקר אי אפשר להכיר מה זה אמת, שהיא ״חותמו של הקב״ה״ ואף נאמר ״הוי׳ אלהים אמת״ ואת ק״ש מסיימים ״הוי׳ אלהיכם אמת״, וכדי להכיר אמת זו צריכים עוד שבע שנים), ושבע שנים עבד להתעצם עם האמת ולהחדירה פנימה עד שהוא עצמו הפך להיות אמת (כמו שאמרנו קודם, שעיקר עבודתו היא להתעצם, ועם עיקר מגמת חייו היא אמת צריך שלוש שמיטות כדי לזכות לכך - כל שמיטה זה מעגל שלם של חיים, וכתוב שאפילו התאים הפיזיולוגיים של האדם מתחלפים כל שבע שנים). הרמז בקבלה מאד ברור, כי **אמת** זה **כא** בריבוע - שם ״**אהיה** אשר **אהיה**״ בו התגלה ה׳ למשה (ש״משה אמת ותורתו אמת״). כל ריבוע זה שלמות - התכללות כל פרט בכל הפרטים - אך הדבר בולט במיוחד ב-21 בריבוע, ריבוע חשוב ביותר. 21 מתחלק לג״פ 7, כלומר שאם נחלק את אמת לשלושה כל שליש זה ז״פ 21 - כל שליש זה 147, שנות חיי יעקב, ״תתן אמת ליעקב״. אמת היא שלמות המדות, כידוע שהתפארת כוללת כל מדות האמת.

עוד משהו חשוב לגבי התפארת: אמרנו שהבעל שם טוב אמר שהוא הלב שלו, באיזה הקשר? פעם אחת, בעת שהיה אצל רבו, הוא חלה והיו צריכים להביא רופא שמקיז דם. בא רופא אחד להקיז לר״פ דם, והבעל שם טוב פנה אליו ואמר תזהר מאד מאד מהיכן תקח את הדם בגופו, כי אם תטעה ותקח ממקום לא נכון תדע לך שאתה פוגע בלב שלי. זה המקור של זה שר״פ הוא הלב של הבעש״ט. הלב זה מדת התפארת, מדת האמת.

נצח:

אמרנו שיש כמה סיפורים שמקשרים בין רבי פינחס מקוריץ לבין ידידו-עמיתו רבי מיכל מזלוטשוב (שאמרנו שהם ה-וה של ראשי תלמידי מורנו הבעל שם טוב). פעם אחת ר' מיכל מזלוטשוב שלח עוד חבר מתלמידי הבעש"ט, קצת פחות ידוע אבל מאד חשוב - ר' לייב מוכיח מפולנאה (שנקרא 'מוכיח' כי כמו שבאותה תקופה היו מגידים שהסתובבו ודרשו, וגם עוררו על עבירות הקהילה, אף שהבעש"ט לא החזיק מסגנון התוכחה הקשה וממש התנגד לכך, גם בין תלמידיו היו כאלו שזה היה המקצוע שלהם, כמובן ברכות ולא בקשיחות, ועשו זאת בהצלחה - הזכירו עוונות, אך בא מרוח אחרת בקרבם, וממילא פעל פעולה אחרת בקרבם, ורבי לייב היה מוכיח בחסד, תרתי משמע; אחר הסתלקותו לקח את כסאו בעל התולדות) - למקום שהיה באיזור של רבי פינחס מקוריץ, כי כנראה יצא איזה שם רע שבאותו מקום היו דברים לא טובים. הוא שלח את ר' לייב מוכיח בשביל להוכיח את הציבור, שיחזרו בתשובה. כשרבי פינחס מקוריץ שמע שאותו אחד בא - גם היה חבר שלו - שלח לו מסר שבאזור שלי לא מוכיחים בכלל, גם אתה ידידי האהוב. אני מטיל וטו, וכאן לא מוכיחים לא חסידים ולא מתנגדים, ואם אתה רוצה להוכיח מישהו - תוכיח את הקב"ה למה לא מביא משיח, אבל לא את האנשים. כאן אני המרא דאתרא, ולא מוכיחים כאן בכלל. הוא חזר לרבי מיכל מזלוטשוב ואומר לו שר"פ אמר לו כך וכך, ולכן הלכתי משם. ר"מ מזלוטשוב אומר - אני מאד תמה, הרי כל התפילות של כל עם ישראל, לפני שאני עולה לשמים, הכל עובר דרכי (זה גם ווארט נחמד ששם אותו בספירת המלכות), ואת התפלות של ידידנו ר' פינחס לא קבלתי אף פעם. ר' לייב מוכיח הלך בחזרה לר"פ וסיפר לו על התמיהה הזו, ורבי פינחס ענה לו - דע לך שמי שמתפלל במסירות נפש אמיתית על עם ישראל, התפילה עולה ישירות לעצמותו יתברך, בלי שום ממוצע בדרך. לכן הוא אף פעם לא קבל את תפילתי, כי לא עוברת לא דרכו ולא דרך שום מלאך ושום נשמה, רק ישר לה', בגלל שזו תפלה במס"נ אמיתית. הוא חזר שוב וספר זאת לר' מיכל, שהכיר אותו מאז, אבל לא עד כדי כך. הוא רצה איזה סימן מן השמים אם מה שאמר זה באמת נכון - ומה עושים כשרוצים לשאול משהו? פותחים אגרות קדש. הוא הלך לארון ספרים כדי לדעת אם נכון או לא והוציא ספר - כל ספר בארון זה אגרות קדש - ובא לו ליד ילקוט שמעוני, פתח ושם את האצבע על "ויעמוד פינחס ויפלל - מכאן שעשה פלילות עם הקב"ה". תשובה יפה מאד, פעם אחת, אבל כנראה לו הספיק לו (גם תשובה מפורשת באג"ק) - זה עד אחד - אז הושיט את היד והוציא עוד ספר, גמרא, והאצבע נפלה בדיוק על אותו מאחז"ל. תפלה זה לשון פלילות - זה דין תורה, שנקראת בחסידות "תפלת דין" או "תפלת נצח". כמו שמס"נ בכתר, התופעה של "צדיק גוזר והקב"ה מקיים [תיכף ומיד]" זה תפלת נצח, כמבואר במ"א באריכות.

הוד:

הוד קשור להכנעה או להיפוכה. אחרי הסתלקות הבעל שם טוב, כעבור שנה, הרב המגיד קבל אצטלת מנהיגות החסידות. כל תלמידי הבעל שם טוב קבלו את מנהיגות המגיד חוץ מרבי פינחס מקוריץ שלא נכנע למגיד, ומההתחלה הוא נהג כרבי בפני עצמו. מצד אחד הוא לנכנע לנשיאות הבלעדית של המגיד, אבל לא כפי שאפשר לטעות ולחשוב שלא הכיר במגיד כמ"מ עיקרי של הבעש"ט - ודאי שכן - רק שהוא היה איש אמת ונקודת האמת שלו אמרה לו שגם הוא צריך להיות רבי באותה תקופה. הרבי קבל את הנשיאות בשבועות תקכ"א, שנה בדיוק אחרי הסתלקות המגיד, כאשר באותה שנה ר' צבי בן הבעש"ט היה נשיא. אחרי שנה ר' צבי אמר שהבעש"ט התגלה אליו והעביר הנשיאות רשמית למגיד,

והמגיד מיד קבל זאת כי היה ברור שזה רצון ה׳. גם אז רבי פינחס, שודאי הודה בכך, המשיך לנהוג כרבי - בחיצוניות נראה שלא הודה בכך. אבל, ביום כיפור - כמה חדשים לאחר מכן - הוא שלח מכתב מפורסם למגיד ממעזריטש, חברו, וכתב בו שמודה לו מעומק הלב על כך שהעלה אותו במחשבתו הקדושה ביום הקדוש, בין תפלת מנחה לנעילה. הם היו בריחוק של קילומטרים, אבל הוא הרגיש - זה פעל אצלי התעוררות גדולה וגם עורר עלי אישית רחמים גדולים בשמים. מה הוואר הזה? מדת ההוד - שמודה לו. מצד אחד הוא לא נכנע, מצד שני מודה לו לגמרי מקרב הלב, בכל מדת האמת שלו, על כך שחשב עליו ופעל התעוררות רחמים רבים. ידוע בחב״ד, וגם כתוב ב״היום יום״, שחלק מהסדר של הרביים זה לחשוב על כל אחד מהמקושרים - אפילו לא להתפלל עליהם, אלא רק לחשוב עליהם, לצייר אותם במחשבה.

עוד משהו שקשור לספירת ההוד, המשך של אותו ענין: היות שכל תלמידי הבעל שם טוב קבלו את המגיד כנשיא, אז היו כמה מהתלמידים החשובים שקצת חרה להם שגם רבי פינחס מקוריץ נוהג כרבי במקביל. אחד מהם זה רבי שמואל מקמינקא, והוא נסע באופן מיוחד לקוריץ כדי לתהות על קנקנו, אם באמת ראוי לכך (לא כסתם מתנגד ששמנו בדעת, אלא מישהו מגדולי תלמידי הבעל שם טוב). הגיע לקוריץ, או למקום בו היה (אגב, **מקאריץ = אמת**) - הוא לא היה בקוריץ מהתחלה - ובלילה הראשון שהוא היה שם רבי שמואל הלך לישון ורבי פינחס נשאר ללמוד. תוך כדי שהוא ישן על המטה נפלה ממנו השמיכה, ובא רבי פינחס והרים את השמיכה וכסה אותו. בבקר כשהוא קם הוא פנה קצת בקפידא לרבי פינחס - הוא הבין שתוך כדי שהשמיכה נפלה והוא הרים אותה וכיסה אותו בחזרה, הוא הרגיש ברבי שמואל מקמינקא שכעת חווה חוית רוה״ק ונמצא למעלה באיזה מקום - מפני שאתה יודע מהרוח הקדש שלי זה מצדיק שאתה תהיה רבי?! עדיין לא היה מבסוט ממנו, וחכה כמה ימים עד שבת. רבי שמואל לא רצה בליל שבת להתפלל במנין של רבי פינחס, והתפלל בעצמו, אך בשבת בבקר חשב שיתפלל עמו. הלך להתפלל שם, אבל חשב שלא יסתכל עליו - אין לי מה לעשות עמו. משום מה, כשהגיע ״ברכו״, באה לו מחשבה שכן כדאי להתפלל. הוא הסתכל עליו ושמע אותו אומר ״הכל יודוך״, ומהמלים הללו הוא נעשה מהופנט והמשיך להסתכל עד סוף התפלה. אחרי שהתפלה נגמרה הוא הזמין אותו לקידוש ולסעודת היום, אז הוא בא ואמר לו ולכל החסידים - כעת אני רואה שראוי לו להיות רבי, כי ראיתי מתי שאמר ״הכל יודוך״ איך כל הבריאה, כל היקום, כל העולמות עולים ומודים לה׳, ומי שיכול לפעול ״הכל יודוך״ בפועל ממש ראוי להיות רבי. אם כן, יש לנו עוד הגדרה חדשה - שאפשר להוסיף לרבות אחרות - מי זה רבי. גם זה וואר של ספירת ההוד - ״הכל יודוך״, שגם הביא אותו עצמו להודות בכך שר״פ הוא רבי.

יסוד:

יש וואר שעבר דרך חב״ד, דרך ר׳ שמואל גרונם, המשפיע בליובאוויטש, שהיה מספר זאת כדי לזרז תלמידי ישיבת חב״ד בענין נאגל וואסר ליד המטה בבקר - שיקפידו לשים נטלה כדי לטול ידים לפני שקמים מהמטה: רבי פינחס מקוריץ היה דורש את הפסוק בתהלים לו ״און יחשוב על משכבו יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס״ שעל מי שקם מהמטה בלי ליטול ידים נאמר ״יתיצב על דרך לא טוב״, ואם מתייצב - מניח רגלים על הרצפה - ״על דרך לא טוב״, אז סופו ש״רע לא ימאס״. הוא היה מוסיף לפסוק את המילים כל היום - ״רע לא ימאס״ כל היום, כל היום הוא יקל בעניני רע. תלמידים של ליובאוויטש לומדים בעיקר תניא, ושם קוראים בתחלת הספר אודות הגדרת הצדיק, ואף על פי ש״הלואי בינוני״ הרי

"ועמך כלם צדיקים" - ושם מגדיר את הצדיק כמואס ברע (אפילו קצת יותר עצמי מאהבת הטוב). איפה בכלל המקור למושג של מאיסת רע בתנ"ך? יש "אהבי הוי' שנאו רע", ואודות שנאת רע יש עוד כמה פסוקים, אבל מאיסת רע (מיאוס זה טמא, מלוכלך, מזוהם) באה מפסוק זה. התייצב על דרך לא טוב - אין לו סיכוי היום להיות צדיק. אם אתה רוצה שיהיה לך סיכוי מהבקר להיות צדיק צריך לדאוג לנאגל וואסר - כך היה מחנך המשפיע, ב-ה הידיעה, אם אמרה זאת של רבי פינחס.

נוסיף לזה ווארט יפה - זה פסוק שכל חלק שלו הוא שלילי, ומדבר שם בפרק על רשע, ותחלת הפסוק היא "און יחשוב על משכבו" (כבר מתכנן ליום המחרת מעשים רעים), ואז "יתיצב על דרך לא טוב, רע לא ימאס". אם נרצה על דרך הבעל שם טוב לקחת את כל הפסוק הזה ולומר אותו בלשון חיוב (בשבוע הבא נקרא על קללות וברכות בהר גריזים, ובתורה כתוב רק ה"ארור" אך אמרו גם את ה"ברוך" - בשביל להדגיש מזהירים את החולה מה יקרה אם לא יציית, כפי שכותב רש"י, ולכן יש הרבה פסוקים שאומרים את הפן הרע ואפשר לומר הפן הטוב) נאמר "יתייצב על דרך טוב - רע ימאס". הפשט, אותו רצה להדגיש רש"ג, וכנראה גם ר"פ מקוריץ, זה נאגל וואסר - המעשה הוא העיקר. אבל יש גם התחלה לפסוק - "און יחשוב על משכבו", הכל משתלשל ממחשבות האון. גם בפשט, למה אדם לא נוטל ידים? כנראה כי היה חושב מחשבות רעות על משכבו, ואפילו אם לא תכנן עבירות, פשוט חשב על עניני פרנסה וכשקם בבקר חשב מה צריך לעשות היום וכו', ומזה הכל משתלשל. אז צריך לחזור להתחלה, לעשות טיפול שרש. איך הבעל שם טוב היה דורש זאת? להפוך "יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס" זה פשוט. בכלל, רואים כאן שאי אפשר למאוס ברע בלי להתייצב על דרך טוב. אפשר לחשוב שמאיסת הרע זה אובססיה - כמו, בהקצנה, מישהו שצריך כל הזמן לטול ידים בגלל אובססיה של לכלוך וטומאה, ה"י - אבל זה ודאי לא כך, רואים שאצל הצדיק הכל מתחיל מהטוב. קודם מתייצב על דרך טוב - זו היציבות הנפשית שלו, "אתם נצבים היום" - וממילא גם לא מפריז במאיסת הרע שלו, וזה גם אמיתי. אפשר לומר שכל הפסוק הזה הוא תיקון של עץ הדעת טוב ורע. בכל אופן, איך מתקנים את תחלת הפסוק כדי שהכל יזרום? במלה "און" (קודם דברנו על "יון מצולה" - חכמת יון - בה ה-י טובעת אט אט, קודם ל-ו ואז ל-ן סופית, ה-י זה גילוי האלקות) ודאי שהבעיה היא ב-ו, שצריך להחזיר אותה ל-י - אז זה "אין יחשוב על משכבו וגו'". מה צריך לחשוב על המטה, אם כבר חושבים על משהו? צריך לחשוב על "אין", והזמן הכי טוב לזה הוא כאשר שוכבים על המטה, כי אז באמת האדם מסוגל להגיע לאין. קודם כל הוא שוכב בפישוט ידים ורגלים, זה התבטלות גמורה, וגם השכל עוזב אותו ואין כאן משהו ממשי - צריך לחשוב על האין. אם "אין יחשוב על משכבו" בלילה ובתחלת התעוררות בבקר אז "יתיצב על דרך טוב, רע ימאס" **כל היום** (= **ימאס**). ענין זה שייך כמובן לספירת היסוד, כי תיקון הטומאה זה תיקון הברית, וגם המשכב זה תיקון הברית.

עוד סיפור: אמרנו שלרבי פינחס מקוריץ היה קשה לבקר חולים בגלל השקר של החולה. היו הרבה יוצאים מהכלל, או שבגלל שהיו רק כמה מציינים אותם. אחד זה סיפור מפורסם מאד, על הבלינר כלייזמר - הכלייזמר העיוור. סיפור זה מסופר בשתי גרסאות - אחת שהלך לבקר אותו כאשר חלה את חוליו האחרון, ויש עוד סיפור שלוה אותו בלויה שלו (כמובן לא סותר). היה כנר אחד שנגן בחתונות, וראו עליו שהוא עוור. יש כמה צורות של עוור, ואצל אותו אחד העפעפיים היו סגורות כל הזמן. כך היה כל השנים. כשהוא חלה את חוליו האחרון ר"פ מקוריץ הלך לבקרו, ואחרי שהוא הסתלק לעולמו (ולפי גרסא אחת הוא גם לוה אותו), אמר - דעו שיהודי זה לא היה עוור כלל, רק שהוא נגן בחתונות,

והדרך היתה שהמנגן עומד בין עזרת הגברים לעזרת הנשים (כמו גם היום), ואז יכול להסתכל בדברים המעוררים את היצר הרע. בגמרא מסופר על כמה אנשים שעיוורו עצמם ממש, צדיקים שהוציאו עיניהם, כדי לא להסתכל במראות אסורים. לעוור עצמו זה קשה מאד, אבל חד פעמי, והוא קבל החלטה קשה יותר - שיסגור עיניו כל החיים ולא יפתח אותם אף פעם. כך החליט וכך קיים - סגר את העינים לצמיתות (לא רק בחתונות, אלא כל חייו היה עוור). דקה לפני שהוא מת, מספר רבי פינחס מקוריץ, הוא אמר ביידיש "אני רוצה עוד פעם אחת להסתכל על העולם הזה", ואז פתח את העינים, הסתכל על העולם, ומיד הסתלק לעולמו. הוא אמר שאחד כזה כדאי לבקר אותו ביקור חולים. סיפור זה הוא מופת של שמירת הברית, לכן ודאי וודאי קשור לספירת היסוד.

עוד סיפור של היסוד: פעם אחת עמיתו, שבמקום ה עילאה לפי ההסבר בתחלה, בעל התולדות יעקב יוסף מפולנאה, שלח לר"פ מקוריץ שיבוא לפולנאה כי יש מגיפה בעיר, והיות שהוא מוכר כאחד שמתפלל ונענה מן השמים יבוא ויתפלל שהמגיפה תפסק. התולדות היה מבוגר ממנו בהרבה, גדול תלמידי הבעש"ט, והוא שלח לו בחזרה פתק קצר "בגלל מחטיאה אחת ברחוב, שבגללה כל המגיפה, אני צריך להטריח עצמי לבוא עד פולנאה?". אז באמת חפשו ומצאו ועשו מה שעשו, והמגיפה נפסקה. זה גם סיפור שלא צריך הרבה מילים כדי לשייך אותו לספירת היסוד - אליה שייך כל מה שקשור לפגם הברית או לתיקון הברית. מוסר ההשכל הפשוט, שאם יש מחטיאה אחת בגללה יכולה לבוא ל"ע מגיפה לעיר שלימה.

מלכות:

קודם כל יש הסיפור שספרנו קודם לילדים, מתלמיד שמאד החמיר בפסח - כל כך החמיר עד שלא אכל גם אצל רבו (דבר שלא היה נדיר לחלוטין, וגם אצל הבעש"ט היו תלמידים צדיקים שהחמירו בכשרות ולא אכלו אצלו, ויש הסבר שלם בחסידות חב"ד איך זה יתכן) - ובשביעי של פסח, בו היה מקובל שכל התלמידים מתאספים אצל הרבי ואוכלים יחד, נפקד מקומו. הרבי שאל איפה הוא ואמרו שהוא מחמיר, ואז מיד הרבי אמר שירוצו ויאמרו שיש חמץ בחבית המים שלו - רצו ואמרו לו, והוא נבהל ובדק ומצא חמץ. הוא כמעט התמוטט, ורץ לרבי ונפל בבכיה, ואחרי שקם וקצת התאושש אמר שיש לו שלוש שאלות: 1) למה לא אמרת לי קודם? הרי אתה יודע שזה בנפשי, ויכול לעשות לי התקף לב, זה פקו"נ בגשמיות וכ"ש ברוחניות. הרבי ענה - לא חשבתי עליך עד שש"פ, אז לא ידעתי זאת בתחילת פסח. 2) למה זה מגיע לי? הרי כל חיי אני מחמיר בפסח וכו' (זו השאלה העיקרית).

דרך אגב, לזכות הנשים של ערב פסח, נספר סיפור אחר לגמרי חומרות של ערב פסח. כולם ודאי שמעו את השם של השפת אמת, הרבי מגור, הנכד של חידושי הרי"מ. מהרביים הכי גדולים, גם בכמות וגם באיכות. הוא התחתן בזיווג שני, בגיל 53, עם אשה צדקת שזה היה הזיווג שלישי שלה (שני בעלים קודמים שלה נפטרו), וקראו לה רייזל, והיא היתה הבת של רבי ברוך מגארליץ, הבן של הדברי חיים מצאנז. לשפת אמת היו ילדים ונכדים וכו', בית מלא צאצאים, ונכנסה אשה חדשה וזרה למשפחה לבית. הגיע חג הפסח, והוא קרא לכל בני הבית לפני כן - מיד אחרי פורים, נאמר, מתי שמתחילים לנקות את הבית לפסח - ואמר, דעו שאשתי החדשה רייזל היא נכדה של הצאנזר-רב, ובצאנז מאד החמירו בענינים שאצלנו מתלוצצים עליהם (גור בא מקוצק, שהתלוצצו ממי שמחמיר במה שלא כולם מחמירים), ואם תראו שהיא עושה דברים שלא רגילים לעשות משיגעס'ן כאלו בגור, חלילה וחס לצחוק עליה, דעו לכם שהיא צדיקה בת צדיק בן צדיק, וח"ו לצחוק על מה שהיא עושה. הבינו כבר שיש על מה לצחוק

- כבר התכוננו. מה היה? ראו שלפני פסח היא מפרקת את כל הידיות מכל הדלתות, שזה היה ארמון עם עשרות חדרים, לעשות ניקוי יסודי שלהן, ליבון, כי נגעו בידיות עם ידים חמץ. לא לצחוק על נשים שמשתגעות, גם בפסח וגם בעוד דברים במשך השנה - זה מוסר ההשכל. זה היה מאמר מוסגר, אבל בניגוד לסיפור שלנו, על מישהו שמאד החמיר ואז נכשל בגדול.

הרבי ענה לו לשאלה שמאחלים לפני פסח "שה' יתן פסח כשר", כי אין בכח בן אדם להשמר מ"משהו חמץ בפסח" גם אם יעשה מליון חומרות. רק "**מי שאמר והיה העולם**" (ר"ת **משהו**, בגימטריא **תשס"ח**) יכול לשמור ממשהו חמץ בפסח. אתה חשבת "כחי ועצם ידי", שאתה עושה כל החומרות - אתה נשמר ואתה נזהר - ואם ה' אוהב אותך הוא יכשיל אותך, רק כדי להראות שאתה לא יכול להשמר ולהזהר. אחר כך שאל אותו דבר שלישי - מה התיקון שלי? - ואמר לו לבוא אחרי פסח.

העיקר זה הדבר השני, ולכן שייך למלכות. הטעות של "כחי ועצם ידי" ואי הידיעה שהכל מה' שייך למלכות. כאן החידוש שגם בהתמסרות למצוה, שאדם יכול לחשוב שעושה הכל בשביל ה', אם חושב שהוא עושה - הוא גם יכשל. זה באמת רחמנות עליו, אהבה של ה' אליו, שה' גורם לו להכשל - כנראה בגלל שהוא חסיד של רבי זכה ללמוד את הלקח הזה, שלא לקלקל את ספירת המלכות. המלכות זה האגו, הידיעה מי זה אני ומי זה ה'. צריך לדעת שרק הקב"ה יכול לעשות פסח כשר, ומפסח לומדים חז"ל לכל המצות - "ושמרתם את המצות' - את המצוות". דווקא במצוה אפשר לטעות ולחשוב שהיות שאני עושה את זה בשביל ה' זה מספיק. בדקות, גם בשביל ה' אם חושב שהוא עושה, ה"לשמה" שלו גם מוטעה - נדמה לו שהוא עושה בשביל ה'. בשביל באמת לעשות בשביל ה' צריך את התודעה של "הוא הנתן לך כח לעשות חיל". זה סיפור של תיקון האגו-המלכות.

אחר כך יש סיפור מאד חשוב שגם נשתדל בע"ה ללמוד מזה משהו למעשה, לקיים עוד השבוע. היארצייט של רבי פינחס הוא ביום ששי, יום חמישי בלילה, אז אם יש נשים צדקניות שנוהגות להדליק נר לזכר צדיקים (שזה לא מנהג חב"ד) - יארצייט שלו ביום חמישי בלילה (תיכף נאמר מה המקום הכי טוב להדליק את הנר). רבי פינחס הוא מהצדיקים שהשתוקקו מאד להגיע לארץ ישראל, והוא לא הסתפק בגעגועים בלב אלא גם ניסה בפועל, כמו רבו הבעל שם טוב. יש הרבה דברים שמקשרים ביניהם, שהרי הוא אמר שהוא לבו, כמו עלית נשמה וחובת הלבבות כנ"ל, ועוד דברים, וביניהם גם נסיון העליה לארץ. רבי פינחס הסתלק לעולמו תוך כדי נסיעה לארץ ישראל, ולכן גם לא קבור בקוריץ. בסוף ימיו הוא ממש קם ועשה מעשה, נסע לארץ ישראל, ונפטר באמצע הדרך. ארץ ישראל זה מלכות, ההשתוקקות והגעגועים לארץ ישראל זה תיקון המלכות, אבל כאן ווארט מיוחד שנשמע רק ממנו - אמר שרוצה לבוא לארץ ישראל ורק להיות בקבר רחל אמנו. כל התשוקה שלי לבוא לארץ ישראל - רק בשביל קבר רחל. הוא מתפלל במס"נ על הגאולה, ומי שהכי מתפללת ובוכה על הגאולה זה "רחל מבכה על בניה כי איננו", אז בכל מה שקשור לארץ ישראל ר"פ מקוריץ בעצם קשור לנקודה הזאת. "רצון יראיו יעשה", ה' ודאי מקיים רצון הצדיק. אחרי י' שבט, הסתלקות הריי"צ, הרבי אמר בשיחה שהוא נמצא בקבר יוסף הצדיק, כי לפני שהרבי הקודם הסתלק הוא הביע בפני הרבי, חתנו, שהוא משתוקק לנסוע לארץ ישראל, ואז הרבי שלנו קצת מנע זאת ממנו - אמר שיש הרבה לעשות כאן, לא הגיע הזמן, ואז הרבי הקודם נאנח בשכבו על המטה, שלא זכה להגיע לארץ, וכשהרבי ספר זאת אמר שכעת הוא בטוח שהוא כבר הגיע לארץ, כבר הגיע לקבר יוסף (כי נקרא יוסף), והוא נמצא בשכם. הוא צטט את הפסוק "את עצמות יוסף קברו בשכם". כך אנו מסבירים תמיד שמי שרוצה להשתטח על קברו של הרבי הריי"צ בארץ המקום הוא קבר יוסף - "עוד יוסף חי". אצל ר"פ מקוריץ רואים שרק רוצה להגיע לקבר רחל,

ותו לא. כל ארץ ישראל זה מלכות, ומלכות זה רחל בקבלה. רחל = 238, ארץ ישראל = 832, זה מספרים משלימים. ודאי הוא הגיע - הוא היה בדרך בפועל ממש - וודאי הגיע ביום שהסתלק, ביום ששי השבוע, יום חמישי בלילה. לכן היום הכי חשוב לחסידים להגיע לקבר רחל זה יום חמישי בלילה, השבוע, ועל כן כולם מוזמנות ומוזמנים לקבר רחל מחרתיים להתוועדות בשמונה בערב, כי אז רבי פינחס מקוריץ מדי שנה מגיע לקבר רחל אמנו. זה עוד דבר מאד גדול וחשוב של המלכות שלו.

עוד משהו אחרון של מלכות: אמרנו שהצדיק של המלכות, בארבעת התלמידים, זה חברו רי"מ מזלוטשוב. היה משהו שאפיין אותם, בניגוד מוחלט. כתוב שהצדיק הראשון של תנועת החסידות בכלל שלא הקפיד על זמן תפלה, בפהרסיא אחר את התפלה מאד (לא לפי השו"ע), זה רי"מ מזלוטשוב. ואילו חברו, רבי פינחס מקוריץ, מאד מאד הקפיד לקרוא גם את הק"ש של התפלין של ר"ת בזמן ק"ש (לא רק בזמן תפלה), בערך לפני תשע בבקר. בחב"ד, כשמסופר על הרבי מהר"ש שהיו זמנים שגמר את התפלה עד שמונה בבקר, זה מסופר כמו מופת. בכל אופן, אצל רבי מפינחס הוא הקפיד גם את הק"ש של ר"ת לקרוא בזמן ק"ש. רואים שהוא מאד מקפיד על הזמן, ואילו החבר שלו לא מקפיד על הזמן. לגבי החבר שלו, רי"מ מזלוטשוב - הרבה צדיקים הכי גדולים הלכו בעקבותיו, וגם חב"ד במדה מסוימת (וגם פרשיסחא וקוצק, עד שהרביים האחרונים בגור עשה תקנה שהדור שלנו לא ראוי לזה, אך עד היום הכי מקצין בזה זה אמשינוב). זמן תפלה, כן או לא, זה שייך למלכות. החידוש הוא אצל הרי"מ - הבעל שם טוב גם התפלל בזמן, כפי שהעידה בתו שהסדר שלו היה לקום בשש (אחרי שהלך לישון בשתים עשרה) ולגמור את התפלה עד עשר, ורבי פינחס מקוריץ עוד יותר הקדים. הרי"מ, גם תלמיד מובהק של הבעש"ט, לפי שרש נשמתו לא הקפיד על כך - עשה הרבה הכנות (לא ישנים עד עשר) והתפלל יותר מאוחר. לגביו, פעם אחת אחד מהמקורבים שלו בא ושאל אותו מה זה - גם על זה שזה נגד ההלכה, לכאורה, וגם על זה שמשנה ממנהג רבו. זה היה אברך צעיר מבין אנשי זלוטשוב, אבל אכל קעסט אצל שוועד שהיה גביר העירה - היה אברך עם מאתים אלף רובל בכיס. הוא ענה לו - לא אתה שואל אותי זאת, לא הייתי מעז אף פעם, אלא רק המאתים אלף רובל שואלים את השאלה, ואצלי הם לא חשובים מאומה, ולכן אין לי מה לענות לך בכלל. לכן לא יודעים את התשובה. לומדים מהסיפור הזה שמי שתמה על ההנהגה של מי שמתפלל מאוחר הוא לא שונא בצע - להסביר את הקשר זה בהתוועדות על 'לחיים' (אפשר לומר שלהתפלל בזמן זה סגולה לפרנסה טובה, ומכלל הן אתה שומע לאו).

י"א אלול

הרה"ק אברהם יעקב פרידמן אדמו"ר מסדיגורה

יום ההילולא - י"א אלול

רבי **אברהם יעקב פרידמן מסדיגורה** כ' בחשוון ה'תק"פ - י"א באלול ה'תרמ"ג; 8 בנובמבר 1819 - 13 בספטמבר 1883, היה בנו השני של רבי ישראל פרידמן מרוז'ין ומייסד חסידות סדיגורה. נקרא גם **'האדמו"ר הזקן מסדיגורה'**.

ביוגרפיה

נולד בכ' בחשוון תק"פ לרבי ישראל פרידמן האדמו"ר מרוזין ולשרה בתו של רבי משה אפרתי. נישא לבתו של רבי אהרן מקרלין מחבר הספר "בית אהרן". ר' יעקב החל לכהן כאדמו"ר בסדיגורה לאחר

פטירת אביו ואחיו הגדול, ר' שלום יוסף ששימש זמן קצר כאדמו"ר ונפטר בתוך שנת האבל לאביו בי"א באלול תרי"א. המשיך את דרכו המלכותית של אביו והיה נחשב כמייצג הראשי של חסידות רוז'ין בתקופתו.

היה ידוע בחיבתו הגדולה לארץ ישראל ולתושביה. כמו אביו עמד גם הוא בראש "כולל וואהלין" שהיה אחראי על איסוף הכספים והעברתם לחסידים שהתגוררו בארץ ישראל. בהשתדלותו הסתיימה בניית בית הכנסת "תפארת ישראל" בירושלים שהתחילה בזמן אביו. קיימת מסורת בעל פה לפיה כאשר ביקש ממנו לורנס אוליפנט לתמוך בהקמת יישובים בארץ ישראל אמר לו: "אנו מקווים לגאולה נסית מן השמים ולא על ידי בשר ודם", אך עם זאת פרסם מכתב הקורא ליהודים לעלות ארצה ועודד את חסידיו לכך[דרוש מקור].

בעקבות הלשנה נעצר באשמת זיוף כספים וישב בכלא, מניסן תרט"ז עד כ"ג בתמוז תרי"ז. יום שחרורו הפך ליום חג בחסידות סדיגורה-בויאן.

בגלל מעמדו עורר עליו את ההתנגדות המרכזית מצד רבי חיים הלברשטאם מצאנז בזמן המחלוקת הידועה, "מחלוקת צאנז-רוז'ין".

נפטר ביום י"א באלול תרמ"ג 32 שנה בדיוק לאחר שהתחיל לכהן כאדמו"ר ונטמן בסדיגורה לצד אביו.

בין חסידיו המפורסמים היו רבי דוד אורטנברג, רבי יעקב מרגליות ראב"ד ברדיצ'ב ורבי שעפטיל הורוויץ מברדיצ'ב.

תורתו

- **ליקוטים תלפיות**, נדפס בסוף ספר בנין שלמה, פרמישלה תרנ"ב.
- **בית היין - ליקוטים תלפיות**, תשע"ח.

ילדיו

- בנו הבכור רבי אשר נפטר בתור חתן.
- בנו השני רבי שלמה פרידמן, נפטר בחיי אביו אך זקני החסידים נהגו בו כבוד כמו אדמו"ר.
- רבי יצחק פרידמן, ה"פחד יצחק", מייסד חסידות בויאן.
- רבי ישראל פרידמן, ה"אור ישראל", ממלא מקום אביו בסדיגורה.
- הדסה פייגא אשת רבי אבי עזרא זעליג שפירא בנו של רבי חיים מאיר יחיאל שפירא ממוגלינצא (נינו של רבי ישראל מקוז'ניץ ואביו של רבי חיים מאיר יחיאל שפירא מדרוהוביץ'), בנו של רבי אבי עזרא זעליג היה רבי יצחק מרדכי חתן דודו רבי ישראל פרידמן.
- פערל אשת בן דודה רבי מנחם נחום דב בער (נחום בער'ניו) מסדיגורה (בן רבי שלום יוסף מסדיגורה).
- שרה רבקה אשת רבי ישראל שלום יוסף השיל ממעז'יבוז' בנו של בן דודה רבי אברהם יהושע העשיל ממעז'יבוז' (חתן רבי שלום יוסף מסדיגורה).
- בת-שבע רוחמה פרידמן אשר הייתה נשואה לבן דודה רבי ישראל פרידמן מצ'ורטקוב, בעל הספר "גנזי ישראל".

היהודי שהתגורר באחד מכפרי רוסיה עסק במלאכה שאינה הגונה כלל - זיוף מטבעות. ה׳עסק׳ הצליח והאיש התעשר. ואולם עברו ימים ודבר הזיוף נתגלה לשלטונות, והללו מיהרו לשים את ידם על האיש ולהכניסו לכלא.

היהודי נחקר לפרטי מעשיו ונסיעותיו, וכך התברר כי מדי פעם בפעם היה נוסע לסדיגורה ונכנס אל רבי אברהם-יעקב פרידמן, האדמו״ר הזקן מסדיגורה.

האיש לא נמנה עם החסידים, אך מכיוון שהרבי התפרסם כאחד ממנהיגי ישראל ורבבות נהרו אליו, היה גם הוא בא אליו, לקבל את ברכתו.

החוקרים ששו על פרט זה, שעלה בחקירה. לפניהם הזדמנות פז לפגוע בצדיק, שאביו, רבי ישראל מרוז׳ין, הצליח להטעות את השלטונות ולהיחלץ מידיהם כאשר נטפלו אליו.

בחיפושים בביתו של הזייפן נמצאו מסמכים מפלילים: רב העיר בַּאר כותב לו שהזכירו אצל הרבי מסדיגורה, וזה איחל לו ברכה והצלחה. השוטרים מיהרו לעשות חיפוש בביתו של הרב, כדי למצוא ראיות נוספות, ואכן, נמצאו מכתבים מחצר הרבי ובהם אישור של הגבאי כי מסר לרבי מכתב בקשה מאותו יהודי ושהרבי בירכו.

בעבור החוקרים זו הייתה הוכחה שהרבי ידע על עסקיו של הזייפן ואף היה שותף פעיל במלאכה, והרבי קיבל את חלקו בכסף שהיה שולח לו.

בעקבות זאת פנתה הממשלה הרוסית אל ממשלת אוסטריה, שבתחומה התגורר הרבי, בדרישה להסגירו לידיה. הממשלה קיבלה את הדרישה, ומתוך קיום הסכמי הסגרה הדדיים נשלחו חיילים לאסור את הרבי. ימים אחדים לאחר חג הפסח תרט״ז (1856) צרו החיילים על בית הרבי, עצרו אותו והחרימו חפצים יקרי ערך וכתבי קודש.

דבר מעצרו של הרבי התפשט בעולם היהודי, וחסידיו התעטפו ביגון קודר. מייד החלו בפעולות הצלה. לכולם היה ברור שמדובר בעלילה מופרכת, וכי אין שום קשר בין מכתביו של הרבי לזיוף הכספים.

הרבי הושלך לתא צר ואפלולי, בלי חלון. כדי להשפילו הוכנס לתוך התא הצפוף עבריין שונא ישראל, שהציק לרבי בזדון. לאורך כל שעות היום הוכרח הרבי לעמוד על רגליו, בלי שניתנה לו רשות להישען על הקיר, בעוד הגוי מלגלג עליו וטורד את תפילתו ולימודו.

רק לאחר זמן הצליחו החסידים להכניס לרבי ספסל מרופד, וניתנה לו רשות לשכב עליו. לגוי חרה הדבר מאוד. הוא לקח סכין וחרט על הספסל צלב גדול. הוא ידע היטב כי הרבי לא יסכים לשבת על ספסל הנושא סמל כזה, ואז יוכל הוא עצמו לשבת ולשכב עליו.

ואכן כך היה. הרבי נותר לעמוד על רגליו בכל שעות היום והלילה. כדי שלא ישמע את צלצולי פעמוני הכנסייה הסמוכה, אטם הרבי את אוזניו במשך כל שעות היום, לבל ישמע את המתחולל בחוץ. כך נותר בתא הכלא, דבוק במחשבותיו. החסידים דאגו כעת עוד יותר. השמועות על התנאים הקשים בחדר המעצר טרדו את מנוחתם.

באחד מימי שני בשבוע, כשעמד הרבי להתפלל, פתח הגוי בשירה אדירה ופרועה, כדי להכעיס את הרבי במתכוון ולהפריע לו בתפילתו.

הרבי הגיע לפסקה בתפילת 'והוא רחום', שבה נאמר: "הבט משמיים וראה כי היינו ללעג וקלס בגויים". הרבי נאנח במר ליבו. אלא שמייד המשיך ואמר בהתלהבות ובשמחה: "ובכל-זאת שמך לא שכחנו, נא אל תשכחנו", וחזר על קריאה זו כמה וכמה פעמים.

לפתע החל הגוי להתעוות מתוך כאבים עזים. הוא החל למשוך בפראות בשערות ראשו, בלע את לשונו, וכל גופו רעד כאחוז תזזית. לאחר רגעים מספר החל לזעוק בקול גדול: "הצילו! אני מת!".

שומרי הכלא פרצו בבהלה לתא למשמע הזעקות. הם נדהמו לראות את הרבי עטוף בטלית ועטור בתפילין. פניו מופנות אל הקיר ורק שפתיו נעות. הוא לא שם לב כלל למתרחש מאחוריו. ואילו הגוי התגלגל על הרצפה מתייסר וצורח: "הוציאוני מכאן! הרבי קורע אותי לגזרים!".

השומרים נבהלו לנוכח המחזה ורצו אל מפקד הכלא, לדווח על הנעשה בתא. למול עיניהם הנדהמות ראו מחזה דומה: מפקד הכלא בעצמו התגולל על הרצפה כמו שיכור, מתפתל מכאבים.

לפתע עלה בדעתו של אחד השומרים רעיון: להוציא את הגוי מהתא. ואכן, ברגע שהוציאו אותו משם שככו הכאבים. מאותו יום הבינו הכול כי אין להתגרות בצדיק. הרבי הועבר לחדר גדול ומרווח יותר, ושוב לא הטרידו אותו.

רק לאחר לחצים אדירים על השלטון מצד גורמים רבים בעולם, ובייחוד בזכות התערבותו של השר היהודי משה מונטיפיורי, שהוזעק במיוחד מאנגליה לשם כך, שוחרר הרבי, אחרי שהיה כלוא חמישה-עשר חודשים.

יום השחרור, כ"ג בתמוז תרי"ז (1817), נהפך ליום שמחה והודיה לה' על שחרורו של הרבי מסדיגורה מהמאסר. (על-פי 'בית רוז'ין')

הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד אב"ד נאסויד

יום ההילולא - י"א אלול

הרה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זיע"א אב"ד נאסויד י"א אלול תרצ"ב.

נולד בשנת תרט"ו בעיר סיגוט לאביו הנגיד הרה"ח רבי משה אריה פריינד ראש קהילת סיגוט בן הגה"צ ר' יהושע מקראלי זצ"ל [איש קדוש ות"ח מופלג שלא פסיק פומיה מגירסא].

רבינו למד תורה בישיבת הגה"ק המהר"ם שי"ק בחוסט, שם עלה ונתעלה בסולם העולה בית קל.

כשהגיע לפרקו נשא לאשה את בתו של הגאון ר' מרדכי יהודה לעוו אב"ד אינטרדאם.

הי' תלמיד של הדברי חיים זי"ע, והגה"ק בעל יריעות שלמה זצוק"ל, כעשר שנים ישב סמוך על שלחן חותנו, כשאח"כ נתמנה כרב ואב"ד בעיר ראדנא.

בשנת תרס"ה נבחר למלא מקום חותנו כאב"ד אינטערדאם והעיר נאסויד הסמוכה, לימים היה מגדולי בעלי הוראה בדורו ומגדולי הצדיקים בהונגריה שהפיצו את תורת החסידות, ורבים השכימו לפתחו להתחמם באורו הבהיר, גאונותו וקדושתו היתה מהמפורסמות ולשמו חרדו כל החסידים והחרדים לדבר ה'.

ביום י"א אלול שנת תרצ"ב נשבה ארון הקודש והחזיר נשמתו הטהורה ליוצרה ומנו"כ בסאטמאר.

סגולה לפרנסה שלא לעבוד בחול המועד

פעם בא לרבינו איש אחד שיברך אותו שיהי' לו פרנסה. ושאל לו רבינו אם הוא עובד בחול המועד, ואמר הן. אמר לו רבינו אם יקבל שלא יעבוד בחול המועד יהי' לו פרנסה בריוח. וכן הוה.

הציל במלחמת העולם הראשונה בדרך נס

שמעתי מאאמו"ר ז"ל הי"ד כי בימי הרס עולם מלחמת עולם הראשון אירע עם איש יהודי אחד מק"ק וירארה הסמוך לראנגע יצ"ו שהוכרח לצאת לשדה קטל המלחמה, וטרם התפרד מאשתו צוה עלי' שבכל שבוע ושבוע תסע לעיר נאסויד יצ"ו להזכיר אותו לפני מרן זי"ע שלא יארע לו כל מכשול ונזק, וכן עשתה.

והוא הלך לשדה הקטל לארץ איטאליען, ולקח חבל במלחמה הגדולה שהיתה שם אצל הנהר הנקרא פיאווע, ופ"א כשנפגשו הצדדים זע"ז לערוך מלחמה זה לעומת זה, וכנהוג שאז דוקרים זא"ז ברמחים ובחרבות צורים, והי' בסכנה גדולה, ולא נשאר לו ברירה אחרת אלא או שיקפוץ למי נהר הנ"ל, או לעמוד בעת הדקירה.

והנה פתאום ראה לפניו את רבינו הק' זי"ע שחטף אותו וזרקו מעבר לנהר וניצל, אחר הדברים האלה כתב מכתב לאשתו שתלך ותחזיק טובה בתודה לפני רבינו שהצילו ממות לחיים, והיא בתומה נסעה להראות את המכתב ולהודות לו על הטוב אשר גמלו, ורבינו זי"ע ברוב ענוותנותו דחה את הדברים באמרו תחת שפתיו, וכי הייתי שם, בתמיה.

וסיפר לי ש"ב הגה"צ כקש"ת רבי ישראל פריינד זצל"ה אבדק"ק הוניאד יצ"ו בנו של רבינו, ששאל את אביו, וכי איך אתה יכול לדחות את הדבר, הלא הוא כותב במפורש שראה אותך, והשיב לו, הלא מובא בתוס' ב"ק דף נ' בשם הירושלמי שמלאך בדמות ר' חנינא נזדמן לו, והעיר ע"ז שע"י זכות האמונה נזדמן לו מלאך כזה בדמותו ובצלמו. גדולת יהושע

י"ב אלול

הרה"ק שמחה בונים מפשיסחה

יום ההילולא - י"ב אלול

נולד בשנת תקכ"ה בוואדיסלב לאביו רבי צבי הירש, שהיה "מגיד נודד", מוכיח ודרשן גדול, מחבר ספרי הדרוש "עשרה למאה" ו"ארץ הצבי".

למד בצעירותו בישיבות מטרסדוף וניקלשפורג, והושפע במיוחד מהגאון ר' ירמיה ממטרסדורף. שם משפחתו: בונהארד.

עם שובו מהונגריה נשא לאישה את רבקה בת ר' משה מבנדין, ובביתו ישב שנים אחדות. כאן התקרב לחסידות, והתחיל לנסוע לרבי משה לייב מסאסוב ולרבי ישראל מקוזניץ. בהשפעת המגיד מקוזניץ קבל משרת פקידות בבית העשיר דוב ברגסון, והיה ממונה על סחר העצים והיערות. למד כמה משפות אירופה, ואף לבש בגדים מודרניים, שלא הסירם גם בבואו לחצרות צדיקים. כעבור זמן למד את מקצוע הרוקחות, ואף קיבל תואר "רוקח מוסמך" לאחר שעמד בבחינה בפני ועדת הרופאים בלבוב.

בהשפעת רבי דוד מללוב התחיל לנסוע לחוזה מלובלין, והיה לתלמידו הקרוב ביותר. כשהיהודי הקדוש פרש מלובלין ובנה את חצרו בפשיסחה, הלך אחריו רבי שמחה בונם. כשנפטר היהודי ירש את מקומו. בימיו גדלה עוד יותר ההתנגדות של רבים מצדיקי הדור לדרך פשיסחה, ואך הודות להתערבותו של הרב מאפטא, זקן צדיקי הדור, שככה המחלוקת.

אלפים מכל שכבות העם נהרו אליו. אף בחוגי המשכילים התייחסו אליו בכבוד רב. רש"ב נפטר בי"ב אלול תקפ"ז (1827).

לאחר פטירתו המשיכו חלק מחסידיו לנסוע לפשיסחה לבנו רבי אברהם משה, אבל הרוב המכריע הלך אחר תלמידו המובהק רבי מנחם מנדיל מקוצק.

עם תלמידי ר' שמחה בונים נמנו בין היתר: רבי יצחק מוורקה, רבי יחזקאל מקוזמיר, רבי יעקב מרדזימין, רבי מרדכי יוסף מאיזביצה, רבי יצחק מאיר אלטער מגור, בעל "חדושי הרי"ם", רבי אברהם מטשכנוב, רבי חנוך הניך מאלכסנדר, רבי מאיר יחיאל ממוגילניצא ואחרים.

תורותיו של רש"ב נמסרו בספרי תלמידיו, ובייחוד ב"רמתים צופים" לרבי שמואל שינאוויר מנאשלסק, "קול שמחה" לרבי אלכסנדר זושה מפלוצק, "חדות שמחה" ועוד.

רבי בונם עמד בפתח מועדון ההימורים. ההמולה הרבה ושולחנות המשחק היו זרים לו לחלוטין, אבל הוא ידע בדיוק מה הוא מחפש שם.

רבי שמחה-בונֶם מפרשיסחה היה לימים ממשיך דרכו של 'היהודי הקדוש' מפרשיסחה, אבל בצעירותו עסק במסחר והיה מנהל חשבונות וממונה על מסחר היערות של אשת העסקים הנודעת ונדיבת הלב תמר'ל ברגסון. לצורך כך היה נוסע מזמן לזמן לעיר דאנציג.

פעם אחת, בימי שהייתו בדאנציג, פגש צעיר יהודי מוכשר, אשר פרק מעליו את עול התורה והמצוות. בליבו של רבי בונם התעורר רצון עז להחזירו לדרך התורה והמצוות. הוא ניסה להתקרב אליו ולשוחח עימו, אולם כל ניסיונותיו עלו בתוהו.

רבי בונם הבחין כי הצעיר צועד מדי יום, בשעה קבועה, למקום מסוים. הוא החליט לעקוב אחריו, כדי להבין לאן הוא הולך ומה מעשיו. הוא גילה שהצעיר נכנס למועדון משחקי מזל והימורים, שבו היו מתכנסים אנשים מדי יום לנסות את מזלם ולהמר על כספם.

רבי בונם נכנס אחריו למועדון. כשהצעיר התיישב ליד השולחן שבו שיחקו בקלפים, התקרב רבי בונם לשולחן, התיישב לידו, ואמר למשתתפים כי רצונו להצטרף למשחק. הוא הוציא מכיסו מעט כסף, כפי שראה שכל המשתתפים עושים, והניח אותו בקופה.

לרבי בונם לא היה שמץ של מושג כיצד משחקים בקלפים. מעולם לא החזיק קלף בידו ולא הבין או ידע דבר בעולם ההימורים. הוא רק ראה שכל אחד ואחד מהמשתתפים מניח סכום כסף בקופה המשותפת, ועשה אף הוא כמותם.

המשחק החל. רבי בונם לא ידע אם הוא מנצח או מפסיד, ואולם כעבור זמן קצר הבחין שאיש מן המשתתפים אינו נוטל את הכסף מהקופה. הוא הניח שככל הנראה הוא הזוכה, ולקח את כל הכסף. כך חזר הדבר ונשנה. רבי בונם ניצח שוב ושוב, והמזל שיחק לו עד שהצליח להרוויח סכום עצום.

הצעיר, שהיה מכור למשחקי ההימורים, ראה את הצלחתו המופלאה של רבי בונם, והיה משוכנע שלפניו מומחה גדול ובעל ניסיון רב במשחקי קלפים, ובוודאי יש לו שיטה סודית ומתוחכמת המבטיחה לו הצלחה.

מאותו רגע נדבק אליו הצעיר ולא הרפה ממנו. שוב ושוב הפציר בו שיגלה לו את השיטה הסודית שהביאה לו הצלחה כבירה כל-כך. הצעיר ליווה את רבי בונם ולא עזב אותו יומם ולילה, ובלבד שיחשוף לפניו את הסוד הכמוס.

בחוכמתו הרבה דחה אותו רבי בונם במשך כמה ימים ולא אמר לו דבר. הלה לא התייאש ולא חדל מלהפציר ומלבקש. לבסוף אמר לו רבי בונם כי הוא מוכן לגלות לו את הסוד, בתנאי שיצטרף אליו לנסיעה ליער הסמוך. "שם נוכל לשוחח בנחת, בלי הפרעות, ובלי חשש ממאזינים לא קרואים", הציע רבי בונם.

הצעיר קיבל את ההצעה בשמחה, והשניים יצאו יחד אל היער. כשהגיעו למקום מבודד עצרו. רבי בונם הרים את ידיו והחל לזעוק בקול גדול: "אוי ואבוי לנו שאיננו שמים את ליבנו לשוב בתשובה!". הוא החל למרר בבכי, ובקול רועד קרא: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה!". הוא חזר וזעק את הדברים בקול רם וברעדה שוב ושוב.

הבחור נחרד. הוא לא הבין מה אירע פתאום לאותו אדם שהכיר כשחקן קלפים מופלא. ואולם המילים והזעקות של רבי בונם חדרו אט-אט מבעד לחומות ליבו ונכנסו עד עמקי נשמתו. משהו בתוכו החל להתעורר. בפעם הראשונה זה זמן רב החל להרהר על חייו ועל הדרך שבה הוא הולך. על הזמן שהוא מבזבז ועל נשמתו שמתרחקת והולכת ממקורה.

רק אז גילה לו רבי בונם את האמת, שמעולם לא שיחק בקלפים, וכי כל הצלחתו העל-טבעית לא הייתה אלא סיוע מן השמיים כדי למשוך את ליבו של הצעיר ולקרבו אליו, ועל-ידי כך להציל את נשמתו מרדת שחת.

רבי בונם הסביר לו כי בכל משחקי הקלפים אין שום חוכמה אמיתית אלא כל-כולם הבל הבלים. הוא הוסיף לדבר על ליבו בדברים חמים היוצאים מן הלב, והדברים נכנסו אל תוך הלב.

בעקבות זאת החליט הצעיר לשנות את דרכו. הדברים ששמע טלטלו את נפשו והחזירו אותו אל שורשיו. הוא שב בתשובה שלמה וחזר לשמור תורה ומצוות. (על-פי 'הרבי - רבי בונם מפשיסחא')

סיפורי רבי שמחה-בונים מפשיסחא

יד אלול סז - רמת אביב

סיכום שיעור הרב יצחק גינזבורג שליט"א

היום אנחנו נכנסים ליום השנה של יסוד תומכי תמימים, יסוד כל ישיבות חב"ד (כולל הישיבה כאן) - ט"ו אלול, ה"סיהרא באשלמותא" של חדש הרחמים. עוד כמה ימים זה ח"י אלול, השנה זה בשבת, יום הולדת שני המאורות הגדולים, הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן, אבל ב'ציר' של החדש הזה נוסדה הישיבה (התחילו ללמוד בח"י אלול). אם כן, זה יום חשוב להתקשר ללימוד הנגלה והחסידות כמו שהרבי רש"ב ייסד זאת ולימד זאת, ובעצם מה שרצה מכולנו, שאנו תלמידי תומכי תמימים, שנהיה חילי בית דוד

(שזה הפירוש היותר עדכני, מהרבי הרש"ב והלאה, של חב"ד, בנוסף על חכמה-בינה-דעת), שכל ענינים לחיות עם משיח ולהביא משיח. ואיך עושים זאת? על ידי שלומדים ומפיצים את המעינות חוצה. הזכרנו קודם שיום החתונה של הרבי הרש"ב, מייסד הישיבה, היה במוצ"ש אור לי"ב אלול (בדיוק כמו הקביעות בשנה זאת), ובאותו יום ממש שהרבי הרש"ב התחתן (שזה האדם השלם שלו, החסיד השלם שלו), זה ההילולא של אחד מגדולי החסידות הכללית, הרבי ר' שמחה-בונים מפרשיסחא, שהוא הרבי של האריות שמהם כל חסידי פולין עד היום הזה - הרבי של הקוצקער, של החידושי הרי"מ, של רבי יצחק מווארקי (שרש שושלות ווארקי ואמשינוב), של רבי מרדכי יוסף מאיזביץ' (איזביץ-ראזין, שהיה קשר מיוחד מאד עם הרבי הרש"ב), של הרבי מאלכסנדר וכו' וכו' הרבה מאד. אולי מזמן הבעל שם טוב או המגיד (לחוזה היה הרבה צדיקים סביבו, אבל) לא היה רבי שקבץ מסביבו כאלו צדיקים גדולים וגאוני תורה גם בנגלה כמו רבי שמחה בונים מפשיסחא, שעליו נספר.

קודם נאמר עוד משהו לגבי התאריך, י"ב, יום ההסתלקות של הרבי ר' בונים. הרמב"ן, רבי משה בן נחמן, לא היה באותו זמן ממש של הרמב"ם, אבל לפי הקבלה הם בני זוג - הרמב"ן הוא הימין והרמב"ם הוא השמאל - וביום הסתלקות רבי בונים הוא חגג את יום הולדתו ה-632. כלומר, עוד לפני החסידות זה יום שמצוין בדברי ימי ישראל. הזכרנו פעם שאת ימי ההולדת של רוב הגדולים לא יודעים, ורק על צדיקים מיוחדים מאד יודעים. על הרמב"ם מפורסם שהוא עצמו כותב שנולד בערב פסח, י"ד ניסן, בשעה 1 אחר הצהרים. אבל אחד מגדולי גדולי ישראל שיודעים את יום ההולדת שלו זה הרמב"ן, בן הזוג הימני שלו, והוא נולד ב-י"ב אלול. לפי השנים, אם עושים את החשבון, הוא היה בן 632 ביום הסתלקות רבי בונים. מה זה אומר? אנו יודעים לפי מנהג הבעל שם טוב שקבל ממורו המובהק אחיה השילוני שיש בכל יום הולדת פרק תהלים מיוחד, והשנים ממשיכות גם בשמי רום, וכאשר גומרים את הספר מתחילים מחדש - כמו ספר תורה, כל דבר שגומרים מתחילים מחדש - ולפי זה הרמב"ן התחיל אז לומר פרק ל"ג בפעם החמישית. זה הפרק שאומרים כאשר משטחים על קבר של צדיק - "רננו צדיקים בהוי'" - ששני הצדיקים נפגשים ועולים למעלה לה' כדי להוריד גילוי של אור אין סוף מלמעלה למטה. זה רק שיהיה לנו סימן - באותו יום שהרמב"ן אומר "רננו צדיקים בהוי'" הוא באמת מתחבר עם רבי בונים מפשיסחא. הרבי ר' בונים אמר שיש לו קשר לכמה מהגדולים של הצדיקים של תקופת הראשונים, אחד מהם זה בעל "מבחר הפנינים" - שהרבי ר' בונים אמר אפילו שהוא גלגול שלו. קצת יותר מאוחר, מפרשיסחא דבקו בספרי המהר"ל מפראג, ונזכיר זאת עוד בהמשך, היה קשר מאד מיוחד למהר"ל מפראג (שהוא אבי החסידות, וידוע שאדה"ז הוא בן אחר בן דור שמיני ממנו). כעת אנו מגלים שיש לו גם קשר מיוחד לרמב"ן. יש שורה של גדולי הראשונים שלומדים בישיבות עם גפ"ת - ר"ן ריטב"א רשב"א ורמב"ן, וכו' וכו' עם עוד ראשונים. הרמב"ם כתב ספר הלכות הלכות, ספר ה-יד, והמאירי מכנה אותו "גדול המחברים" - הוא חבר את כל ההלכות לחיבור אחד מסודר. אבל בתור 'לומדות' (מושג שבמשך הדורות, במיוחד בדורות האחרונים, זה המלה הכי חשובה בישיבות - מדברים על ישיבות, על יום יסוד תו"ת), מקובל שהכי הכי גדול - באין ערוך אפילו - זה הרמב"ן (כך מקובל בישיבות של לומדות, כבריסק וכו'). עד כדי כך שיש ווארט שאומרים בישיבות הליטאים, שר"ח בריסקער - ראש שושלת בריסק, השיטה הכי מעמיקה של לומדות במאה השנים האחרונות - אמר שמהרמב"ן ועד אלי אף אחד לא ידע ללמוד. היו בתקופה זו עוד כמה אנשים שאפשר לחשוב שידעו ללמוד, כמו הגר"א ועוד כמה, אבל הוא לא התבייש לומר שמהרמב"ן ועדי אף אחד לא ידע ללמוד. זה רק מאמר מוסגר שהרמב"ן, שגם היה מקובל, ובין כל המפרשים הללו הוא זה שכותב קבלה ממש (קורא לזה חכמת האמת), וגם היה מבריק

בלמדנות שאין אחד שמתקרב אליו. לכן זה מאד חשוב, ויעזור לנו להבין בהמשך מי זה רבי בונים, שכפי שאמרנו חצרו הצטיינה לא רק בצדיקים אלא גם בלמדנים מהדרגה הכי גבוהה, שלא היה דומה לזה בחצר של אף רבי אחר אף פעם (קיבוץ של גדולים, שכל אחד התחיל אחר כך שושלת של חסידות בפולין, שהיחוד של כל השיטות האלה הוא שצריך ללמוד הרבה גמרא, הרבה לומדות). כל זה רק בשביל להכנס ליחוד של הרבי של היום, הרבי ר' בונים מפשיסחא. מחד אמרנו שהשרש שלו הוא הרמב"ן - וזה דבר שהתברר רק כאשר הוא הסתלק, ביום ההולדת שלו (בח"י אלול יש משהו הפוך, שהמהר"ל מפראג מסתלק והבעש"ט ואדה"ז נולדים - אחד עולה ושנים יורדים, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח"). בי"ב אלול, פחות משבוע קודם, יש אחד שנולד וכעבור 632 שנה יש אחד שמסתלק, וכעבור עוד 48 שנים יש אחד שמתחתן - יש גם יום הולדת, וגם יום הילולא, שלשון חתונה, וגם יום חתונה ממש. הרבי הרש"ב שהתחתן באותו יום הוא בכלל הרמב"ם של החסידות - אם יש אחד שיש לו 'לומדות' בחסידות זה הרבי הרש"ב, וייסד את הישיבה שהחידוש שלה הוא להתייחס לתורת החסידות באותו ראש של לומדות כמו שמתייחסים לתורת הנגלה, ללימוד הגמרא, זה החידוש הגדול של הרבי הרש"ב. אם כן, יש כאן שלוש תחנות עד לרש"ב, אבל היום מדברים על התחנה של רבי בונים מפשיסחא.

קודם נאמר את הווארט, ואחר כך נסביר את זה קצת. כל אור חדש שמאיר לעם ישראל, כנשמה חדשה שיורדת לעולם עם רשיון מהקב"ה לגלות ולפרסם ממד חדש של התורה, במיוחד של הנסתר של התורה, ככל שהגילוי הוא יותר גדול ויותר עצמי, אז עד שהדבר הזה מתפתח ומתבגר זה לוקח זמן, כמו שהתבגרות של ילד לוקחת שנים. להגיע למוחין, לשלמות הבגרות של התנועה, זה לוקח כמה וכמה דורות. ככלל זה לוקח ארבעה דורות, ש"דור רביעי ישובו הנה" - זה משלים את הבגרות של הגילוי החדש בעולם, ואחר כך זה ממשיך, כמו אחד שכבר התבגר, שהגיע לשלמות הגילוי של המוחין שלו, הוא לא מת ח"ו, אלא חי עד 120 וכל הזמן מתפתח, אבל לא באותם דילוגים שהיו עד שהגיע לבגרות. תורת החסידות של מורנו הבעל שם טוב, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, התבגרה לגמרי בדור של אדמו"ר האמצעי ושל רבי בונים מפשיסחא. לכן אפשר לנסח שהבעל שם טוב בא לעולם הזה בשביל שני הצדיקים האלו, שהיו מקבילים לגמרי בכל דבר - בשביל המיטעלע רבי ורבי שמחה בונים מפשיסחא, אחד זה חב"ד והשני זה המקביל לו בחסידות הכללית. כל מה שהיה עד שני אלה זה שלבי התבגרות, וכל מה שאחרי שני אלה זה המשך - אדם כבר מבוגר אז הוא ממשיך. כמובן שהוא מתפתח, אבל יש שלב, כמו בן אדם - אחד בגיל עשרים, אחד בגיל שלושים - שהוא הגיע לשלמות שלו, ועכשיו יש לו חיים שלמים בשביל לפתח את זה הלאה.

קודם כל, עכשיו אנחנו עושים קשר חדש בין הרבי ר' בונים לחב"ד, ואומרים שהוא קשור בעצם לאדמו"ר האמצעי. כמו שאדמו"ר האמצעי בחב"ד הוא שלמות הבגרות של חב"ד, הוא הגיע לשיא - עלה אפילו בדילוג לגבי אדמו"ר הזקן, ביכולת להרחיב את היריעה ולהעמיק ולגלות את ההעמקה שלו, בכתב ובעל פה, של תורת החסידות. אחר כך יש מאמרים, ויש לומדות - יש הצ"צ שהוא תושב"ע של החסידות, והרש"ב שהוא הרמב"ם של החסידות, עד הדור שלנו ועד הלאה. אבל אפילו הרבי התבטא שהעומק של חסידות חב"ד הגיע לשיא שלו אצל אדמו"ר האמצעי - זה השיא, זה הבגרות. אותו הדבר, חסידות פולין הגיעה לשיא שלה אצל הרבי ר' בונים מפשיסחא. אחר כך זה ממשיך, היו לו גדולים מאד - קוצק ממשיך זאת, גור ממשיך, אלכסנדר ממשיך, איזביצא ממשיך, אבל זה השיא. הקשר הזה בולט מאד - רבי בונים הסתלק ב-יב אלול תקפ"ז. כעבור 86 ימים (כמנין **אלהים**), ט' כסלו תקפ"ח, הסתלק עמיתו

בחב"ד, אדמו"ר האמצעי. הרבי ר' בונים קבל את הנשיאות כאשר הסתלק היהודי הקדוש - ט' תשרי תקע"ד. אדמו"ר האמצעי קבל את הנשיאות כאשר הסתלק אביו ב-כ"ד טבת תקע"ג. כלומר, רבי בונים קבל הנשיאות בתוך אותה שנה שאדמו"ר האמצעי קבל הנשיאות, וההסתלקות באותו פרק זמן קצר. רבי בונים היה מבוגר בשמונה שנים, אבל בכל אופן - הנשיאות שלהם לגמרי מקבילה. בשביל הדבר הזה צריך גם 'חוש' וגם הרבה ידע בצדיקים ובתנועות החסידות בכלל כדי שמה שאמרנו עכשיו יתיישב טוב. בכל אופן, ניתן שני וואריאנטים של צדיקים כדי להמחיש זאת, וכשנספר סיפורי רבי בונים נבין זאת יותר טוב.

היה צדיק גדול מאד באותו דור, שקראו לו האפטער רב - רבי אברהם יהושע השל מאפטא - שהוא היה תלמיד קודם כל של המגיד מזלוטשוב, אחר כך של הרבי ר' אלימלך. היו ארבעה תלמידים הכי גדולים של רבי אלימלך, והוא אחד מהם. כל צדיקי אותו דור, עשרה-עשרים הכי גדולים, הסתלקו תוך כדי עשר שנים סביב אדה"ז, סביב שנת תקע"ג. רק הרבי מאפטא זכה להאריך ימים עד תקפ"ה. יש סיפורים למה זכה יותר משאר חבריו, מקובל שרבי אלימלך הוריש מח ולב ועינים ופה לארבעה תלמידיו, ואת הפה ירש ה"אוהב ישראל" מאפטא (זה כינויו, כך נקרא ספרו ורק זאת הרשה לכתוב על מצבתו). אחרי הסתלקות רבי ברוך ממעזיבוז (שישב על כסא סבו) הוא ראה עצמו כממשיך הכי גדול של הבעל שם טוב (גם בחיים הם היו מיודדים), והוא הלך למעזיבוז ושם המשיך נשיאותו עד הסתלקותו, הרבה שנים. בכל אופן, הוא עצמו אמר שיקרא על שם אפטא - הוא היה בכמה ערים, אבל בחר באפט (מענין שהצדיק בוחר על שם איזה עיר יקרא, וזה לא תמיד העיר האחרונה שיש בה). למה מדברים עליו? כי היו שני צדיקים מאד גדולים שהוא חלק עליהם, אז כנראה שיש קשר הדוק ביניהם - אדמו"ר האמצעי בחב"ד והרבי ר' בונים מפשיסחא. יש כמה סיפורים שנספר איך רבי בונים התייחס אליו, ויש גם בחב"ד כמה סיפורים - בפרט סיפור אחד מאד מפורסם - איך אדמו"ר האמצעי התייחס אליו. בכל אופן, יש פה אחד שלא סובל את חב"ד, כי זה יותר מדי עיוני, ולא סובל פשיסחא מאותה סיבה ממש, כי זה יותר מדי שכל, יותר מדי מוחין. זה עצמו סימן שהם מאד קשורים - חב"ד ברוסיה ופשיסחא מפולניה. למה לא סובל אותם? כי הוא שארית מהדור הקודם, הדור השלישי. היו צדיקים אחרי אדה"ז שאמרו שאותו מותר ללמוד, זה עוד לא יותר מדי שכל, אבל אדמו"ר האמצעי זה כבר יותר מדי. אמרנו שכל דבר לוקח כך וכך דורות עד שמתבגר לגמרי - עד שמגיע בעצם למה שהמייסד צפה (המייסד כאן זה הבעל שם טוב). האפטער רב היה שלב קודם.

אפשר לומר שהדור הראשון של כל תנועה זה הינקות של התנועה, הדור השני זה הילדות, הדור השלישי זה הנערות, והדור הרביעי זה כבר הבגרות. כל דבר, כל אור חדש, חייב לבוא לעולם, וזה תופס את העולם ומתחיל להופיע בו בינקות - אין ברירה, אי אפשר לומר שהאור מאד יכנס לעולם בבגרות. מי שמביא את האור לעולם, נשלח לכך מן השמים, הוא ודאי בתכלית הגדלות, אבל איך שהוא חותם את החותמת שלו על המציאות, זה חייב להתקבל בעולם בדרגה של ינקות ואחר כך לגדול משלב לשלב. היות שהאפטער רב עדיין מיצג דור קודם, ובשביל כל אחד הבחינה שלו הכי מוצאת חן בעיניו - חן מקום על יושביו וכו' - וקשה לו, לא מסוגל אפילו, להסכים שיש משהו אחרי זה, יותר מבוגר מזה. המחלוקת הזו בעצם התחילה בין היהודי הקדוש עצמו לחוזה מלובלין - האם החצר הוא על פי מוחין, או שעוד לא מוחין. היהודי הקדוש היה גם כן איש של מח, מה שאין כן השיטה של החוזה עם כל הצדיקים שהיו מסביב לו. אם כן, הרבי מאפט הוא עושה כאן חיבור בין אדמו"ר האמצעי לבין הרבי ר' בונים מפשיסחא - זה ברוסיה וזה בפולין.

נאמר עוד דבר להבין את זה לעומק: יש לפעמים דבר שמתחיל, או צדיק שבא לעולם ורוצה להתחיל משהו חדש, והוא לא זוכה. הוא צדיק גדול מאד, והוא ודאי מאיר איזה אור גדול בעולם, אבל התנועה היא נשארת בינקות, או שזה מגיע לילדות, או לנערות - אבל לבגרות זה לא מגיע. אחד מהסימנים - הבעל שם טוב אחרי ארבעה דורות כבר כבש את כל העולם, לא רק בכמות של היהודים באירופה, אלא גם במגוון של הצדיקים שהיה משהו עצום. הבעל שם טוב גם צפה הלאה, כשהוא צפה הלאה אז לפעמים זה יכול להיות יותר מדי, כמו שיש ווארטים מהבעל שם טוב, אבל כשזה מגיע לבגרות זה בדיוק כמו שצריך להיות, ומתוך הבעל שם טוב יוצאים ענפים ועוד ענפים של צדיקים גדולים ביותר (כאשר חוט השדרה של הכל, כפי שאנו מבינים זאת בחב"ד, הוא חב"ד - אבל בכל אופן יש אילן מגוון עם המון המון צדיקים מגוונים בכל עיר ועיר באירופה). מה הסימן כאשר מישהו מתחיל תנועה, שאפילו ממשיכה אבל לא מתפתחת (בלי לדעוך, שגם כאלו היו)? יש דוגמה, רבי נחמן מברסלב, שהוא נין של הבעל שם טוב אבל אומר שלא זה ענינו אלא שהוא משהו חדש - הדבר הזה מגיע כבר בדורו לשיא שלו, וגמרנו. הפלא באמת הוא שזה ממשיך, אבל זה הדוגמה להבין תנועה שלא מתבגרת - שממשיכה, אבל אין בזה התבגרות. זה מן השמים. אבל החסידות, שמתחילה מהבעל שם טוב, זה מתבגר - הדור השני, המגיד ממעזריטש, זה שלב של התבגרות לגבי הבעל שם טוב. אחר כך אדמו"ר הזקן עוד שלב אחר לגמרי של התבגרות, ושיא ההתבגרות זה אדמו"ר האמצעי, והמקביל אליו זה הרבי ר' בונים.

כל זה הקדמה בשביל שנבין מי הוא - יש הרבה צדיקים, וכל שבוע מתייחסים ומתייחדים עם צדיק אחר, אבל במקרה שלנו השבוע יש מאד יחודי שלכן הקדמנו כל זה. נתחיל לספר את הסיפורים:

כתר:

הכתר, כמו תמיד, זה סיפורים שקשורים למשיח. יש שלושה ווארטים שלו, מזמנים אחרים, לגבי משיח.

פעם אחת רבו, החוזה מלובלין - שהיה מכנה אותו "מיינער חכם", וכפי שנסביר בהמשך - קרא לו, ואמר לו: בונים, מה תעשה כשיאמרו לך שמשיח עומד להגיע? הוא לא הסס, מיד הגיב, ואמר שאני מיד אכנס לשאנק (בית מרזח, באר) הכי קרוב, ואזמין כוס מעד (בירה), ואשתה כוס ועוד כוס עד שאני ארדם, וכשאני אקום זה כבר יהיה לאחר המעשה, משיח כבר יהיה.

דברי חכמים צריכים לימוד - הרבי שואל אותו מה תעשה (חוזר על זה, שנזכור את זה) כשיאמרו לך שמשיח עומד להגיע תיכף ומיד ממש, והוא עונה שאכנס לבאר הכי קרוב ואשקה עוד בירה ועוד בירה ועוד בירה עד שארדם, ואז כשאקום המשיח כבר יהיה.

איך אמר לו החוזה? בונים, איך האב מורא שלא יניחו לך לישון (אני פוחד שלא יניחו לך לישון). זו היתה התגובה.

לפני שנסביר זאת נאמר עוד שני סיפורים של משיח:

פעם אחת הוא יצא לחסידיו (הסיפור הראשון כשהוא עוד היה תלמיד) ואמר להם שכאשר משיח יבוא יתגלגלו מצחוק. למה? לרשב"י ער עז ניט געקומען, ולבונים הוא בא, לבונים הוא הגיע. ממילא כולם יתגלגלו מצחוק. בדורות האחרונים יותר, כשהיו חוזרים על הווארט הזה, היו מוסיפים הצדיקים שככל שהדורות עוברים הצחוק גדל (זה לא בטוח, כי גם צריך להבין את הווארט הזה שלו).

דבר שלישי, פעם אחת הוא אמר לחסידים - אני יכול עכשיו להביא את המשיח, אבל למה אני לא עושה את זה? בגלל שאני לא רוצה לבייש צדיקים גדולים יותר מבוגרים ממני בדור הזה, כגון הרבי מאפטא. אם אני עכשיו אביא משיח הוא ישב בראש השולחן, וכל הצדיקים, כל האדמו"רים ישבו סביב השולחן, ואני, בונים, אשב בסוף. ואז מישהו ישאל את המשיח - מי הביא אותך לכאן? ואז המשיח יצביע ישר עלי, בסוף השולחן, ויאמר "בונים, אתה הבאת אותי", ואז האפטער רב יתבייש, אז בשביל זה אני נמנע מלהביא את המשיח.

עד כאן שלושה וארטים לגבי משיח. מה שאנו עכשיו נתבונן ששלושת הווארטים האלה כנגד ג' רישין שבכתר של הרבי ר' בונים: יש שתי פעמים בשנה ששותים הרבה - פעם אחת בפורים, עד דלא ידע, ופעם שניה זה בשמח"ת. ההבדל ביניהם, לפי החסידות, שבשמח"ת זה "יין משמח" (כשמו כן הוא, שמחת תורה, צריך לשמוח עם התורה ואנו מקוים שכך גם היא שמחה איתנו, וצריך לרקוד איתה). בשמחה תורה כששותים לא צריך ליפול שיכור על הרצפה ולישון עד שכאשר נקום זה כבר יהיה אחרי שמחה תורה, אבל פורים זה יותר גבוה משמחת תורה. בדרך כלל כתוב שהיין הוא באמא, ובפנימיות אמא יש יין משמח ובחיצוניות אמא, ש"מינה דינין מתערין", יש יין המשכר. אבל, השרש של היין המשכר הוא בפנימיות עתיק, כי זה היין של פורים, ש"חייב איניש לביסומי בפורים עד דלא ידע", עד שמסופר שבפורים באמת בסוף נופלים על המטה. לשתות עוד ועוד ועוד עד שנופלים זה בחינה של "עד דלא ידע". הוא אומר שברגע שאני שומע שמשיח עומד להגיע, כי הרבי אומר שמשיח עומד להגיע, אז כל אחד צריך להביא אותו מהשרש הכי גבוה של משיח בתוך נשמתו שלו. השרש הכי גבוה זה רדל"א, רישא דלא ידע ולא אתידע, ואיך מגיעים לשם כדי לעזור למשיח? נכנסים לבאר ומזמינים כוס מעד ועוד כוס מעד ועוד כוס מעד עד שנופלים, ואז כשקמים משיח כבר הגיע. איזה דוגמה יש בתורה להתנהלות הזו? שככה מביאים מישהו לעולם? זו התנהגות חזקיה מלך יהודה, שהיה ראוי להיות משיח, אם היה אומר שירה כאשר קם בבקר וה' עשה נס מופלא. בא סנחריב עם כל חילו העצום, שם את ירושלים במצור, ואין שום סיכוי על דרך הטבע להנצל - אז חזקיה הולך לישון, שה' כבר יטפל באויב. זה בטחון סביל, של הוד - עומק תחת, ששרשו ברדל"א - וכשהוא קם בבקר באמת היה נס משיחי, ואם רק היה חותם על הנס הזה באמירת שלו הוא עצמו היה נעשה המשיח, בזכות זה שהלך לישון. יש הרבה דברים שעושים בשינה, ואחד מהם זה להביא את המשיח. זה כוונה בכלל, כל ערב בק"ש על המטה - כל היום עבדתי קשה (הלואי), עשיתי תורה ומצוות והכל היה כפי שהרבי מלמד "להביא לימות המשיח", אבל בנתיים זה לא עבד. אז מה אני יכול לעשות? ללכת לישון, וכאשר אקום זה יהיה כבר לאחר מעשה. זה בחינה אחת, שמביאים את המשיח מהרדל"א שלי, מה"עד דלא ידע".

יש בחינה שניה, שמביאים את המשיח עם צחוק אחד גדול. אם מביאים את המשיח עם "צחוק אחד גדול" זה בא מרישא דאין, הראש השני של הכתר. ומה הצחוק? הצחוק זה שבשביל כל הצדיקים של הדורות משיח לא בא, ובשבילי משיח בא - "צחוק עשה לי אלהים כל השומע יצחק לי". הצחוק הזה הוא שרש ביאת המשיח ברישא דאין, בראש השני של הכתר - התענוג, או הצחוק, זה בחינת יצחק שבכתר. "צחוק עשה לי אלהים, כל השומע יצחק לי". על זה גם כתוב שהמשיח יבוא פתאום, שדברנו על זה הרבה לאחרונה (גם פה לפני שבוע) - "פתאם יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". דבר שבא פתאם הוא מחד מפחיד ומאידך מצחיק, ממש "פחד יצחק", "ופחד ורחב לבם", כמו שהמפרשים מסבירים שפחד יכול להיות תגובה ספונטאנית לכל תופעה פתאומית, גם הכי טובה. כמו שמודיעים

למישהו שזכה בפיס במליארד דולר, קודם כל יש פחד וממנו בא צחוק של המרחב העצמי, רחבות אין סופית. "ופחד ורחב לבם" נאמר בישעיה על הגאולה של מלך המשיח, עליה כתוב במלאכי "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים". העיקר שיתגלגלו מצחוק, וזה מאד מתאים לרבי בונים שכשמו כן הוא, שמחה, וכדלקמן.

הדבר השלישי זה רישא דאריך, הרצון, שמשיח תלוי ברצוני - שאם אני רוצה אני מביא את המשיח ברגע הזה. אבל ברצון, רישא דאריך, יש גם מוחא סתימאה - יש חישובים שמה, ואני צריך לשקול במו"ס שבתוך רצוני אם באמת אני רוצה עכשיו להביא את המשיח, או שמא, כדי לא לבייש את צדיקי הדור, אני לא אביא את המשיח, שמישהו אחר יביא את המשיח. זה המשיח ברצון של הרבי ר' בונים.

לא הסברנו עוד הווארט של החוזה, שאמר לו - "בונים, איך האב מורא שלא יניחו לך לישון". כלומר, אתה תשתדל באמת להגיע לשמה, אבל לא יתנו לך. החוזה גם מודה שאם יגיע לשם משיח יבוא מיד, אבל לא יניחו. או שיאמרו שצריכים אותך לפעילות אקטיבית בביאת המשיח. גם נצח וגם הוד מושרשים בפנימיות הכתר, אבל נצח זה פעיל והוד זה סביל. רבי בונים אומר שכאשר יאמרו שמשיח בא אני נכנס לשאנק ומתחיל לשתות, ואומר לו החוזה שאני פוחד שלא יתנו לך לישון - אפשר לפרש שצריכים את ההשתתפות האקטיבית שלך. אפילו שאומרים שמשיח כבר מגיע, בכל זאת צריך משהו לעשות כדי לגמור זאת בחיצוניות.

ככה הסברנו שלושה ווארטים לגבי משיח, שהכל קשור לכתר של הרבי ר' בונים.

חכמה:

אמרנו קודם שבין כל תלמידי החוזה, 120 צדיקים גדולים, כולם מנהיגי עדה לעתיד - החוזה אמר עליו דווקא ש"ער איז מיינער חכם", הוא החכם בין החבורה. גם סיפרנו סיפור לילידם, שחכם רואה אחרת - הוא רואה את המציאות, את האדם, אחרת. יש סיפור דומה לזה של הרבי הרש"ב, שאמר כי כמו שיש מישהו שיש לו חוש ביהלומים - יכול לראות כמה היהלום שוה, מה שאדם שאינו מקצוען לא יכול להאריך באמת - כך לו יש חוש ביהודים, וזה דבר נדיר ביותר. אמרנו שיש קשר, בתאריך י"ב אלול, בינו לבין הרש"ב. ספרנו קודם ונחזור בקיצור, שפתאום בליל הסדר ב"שפוך" כשפתחו את הדלת נכנס כפרי פשוט והתחיל לדבר עם הרבי בדברי חולין, וחסיד פשוט שאל מי זה, ורבי יצחק מוואראקי (גדול התלמידים) אמר לו - אתה רואה מישהו, אני רואה מישהו אחר, והרבי רואה מישהו אחר לגמרי. הסברנו שככה זה לגבי כל יהודי, שאפשר לראות את החיצוניות שלו (שגם בה יש שלוש מדרגות - בסוד שנגל"ה, שרש-נשמה-גוף-לבוש-היכל, מהסודות החשובים בכתבי האריז"ל- והחיצוניות זה גוף-לבוש-היכל), לדון אותו לפי ביתו או לפי לבושיו או לפי גופו (היינו לזהות אותו עם ביתו, בגדיו או פרצופו) - זה הכל חיצוניות. אבל יש אחד שרואה את הנשמה של היהודי, זה כבר משהו אחר, זה ר"י מוואראקי כאן, שאומר "אתה רואה מישהו ואני רואה מישהו אחר". אבל הרבי רואה מישהו אחר לגמרי - הרבי רואה את שרש נשמתו, איך שהוא מושרש בנשמת אדה"ר, איך שמושרש בא"ק, איך מושרש באוא"ס, בעצמות, איך הוא "חלק אלוה ממעל ממש", עם כל מה שהיה אצלו וכל מה שיהיה אצלו. לראות את שרש נשמת כל יהודי זה החכמה הפנימית ביותר - פנימיות אבא.

אמרנו קודם שהרבי ר' בונים הצטיין בלמדנים שהיו אצלו - וזה מתחיל מהיהודי הקדוש, שהסתלק בחיי החוזה ורבי ר' בונים המשיך אותו (והוא שלב הבגרות הסופי) - והוא אומר שאני והחבריא שלי בדרגת

בית הדין של הרי"ף שתקעו בשופר בר"ה שחל בשבת, וגם אנו היינו יכולים לתקוע בשופר בשבת, אם לא הייתי חושש מתגובות העולם.

עוד הפעם, אחרי בטול הסנהדרין ואחרי הש"ס ירושלמי כבר לא היה בית דין בישראל מוסמך לתקוע בשופר בר"ה שחל להיות בשבת, עד ביאת ינון. אבל היה יוצא מן הכלל אחד, במשך כל הדורות (אומרים שהיו אולי עוד כמה, אבל אחד מפורסם), וזה הרי"ף, שפסק לעצמו שאני עם התלמידים שלי מספיק גדולים ומוסמכים כמו הסנהדרין של פעם, שאנחנו יכולים לתקוע בשופר בר"ה שחל להיות בשבת. בתולדות החסידות מי שאמר את זה, וזה היה נכון שאפשר באמת לומר כך, שיש כאן בית מדרש וחבריא ברמה גם של צדיקות וגם של גאונות ולמדנות שניתן לתקוע בו בשופר בר"ה שחל להיות בשבת, זה בית המדרש של רבי בונים (בית מדרש עם ר"י מווארקי, הרבי מקוצק, האיז'ביצער, חידושי הרי"מ, ועוד ועוד ועוד). גם את הווארט הזה אנו שמים בחכמה - "אורייתא מחכמה נפקת". יש כאן איזה יחוד של חכמתו הוא וחכמת החבריא קדישא שלו שאין כיוצא בזה. בשביל לתקוע בשופר בר"ה שחל להיות בשבת צריך להיות בדרגת "פנימיות אבא פנימיות עתיק" כמבואר בחסידות.

עוד ווארט: אחד מגדולי התלמידים, החידושי הרי"מ, ראש חסידות גור [שאחרי הסתלקות רבי בונים יצא לשדה עם הרבי מקוצק, וכשחזרו הוא קבל עליו הנהגת הרבי מקוצק - כמו שיש סיפורים כאלו גם בגמרא על שני גדולים שלא ברור מי ימשיך - ורק אחרי הסתלקות רבי מענדל מקוצק (וידוע הווארט שלו ש"מענדל מענדל לגזירה שוה", שזה הקשר שלו עם הצ"צ) נעשה רבי, וגם לו היתה הו"א לבוא לצ"צ בגלל גזירה שוה זו, ולא אסתייע מילתא], אמר עליו - הוא היה רק פנימיות, בלי שום חיצוניות, וכל המעשים שלו נעשו מתוך הנקודה הפנימית שלו. עוד הפעם, זו שיטה של חסידות שאין בזה שום ענין חיצוני - אחרת לגמרי מרוב החצרות והזרמים של החסידות, שיש המון חיצוניות של תנועות ומחיאות כפים וכיו"ב. מי זה בחב"ד הרבי - יש רק אחד - שאין לו שום חיצוניות? שגם בתפלה הוא בלי שום זיז של תנועה, שכולו רק פנימיות ואין לו שום חיצוניות, אז מי שיודע בחב"ד זה אדמו"ר האמצעי. בדיוק אותו דבר אמר החידושי הרי"מ על הרבי ר' בונים. להיות כולו פנימיות, בלי שום חיצוניות, זה מוחין דגדלות. כפי שאדמו"ר הזקן אמר על בנו, שמה מעלת בני עלי? שכל חסיד צריך לומר "הלואי בינוני" ולהגיע ל"מח שליט על הלב", אבל אני "פנימיות הלב שליט על המח", ובני הוא "פנימיות המח שליט על הלב", ובכך הוא יותר גדול ממני. זה מתבטא בכך שהוא כולו פנימיות. החידושי הרי"מ אמר שלא רק שכולו פנימיות, אלא שמכך באים לו כל המעשים. "כולו פנימיות" זה חכמה - חכמה זה פנימיות. זה שהמעשים יכולים לנבוע מה"כולו פנימיות" זה פירוש פנימי מאד של הפסוק "כלם בחכמה עשית". ככה אומר החידושי הרי"מ על רבו, רבי בונים.

עוד דבר, פנימיות זה קשור לפנים. יש ווארט שמקובל בין חסידי פולין שכל מי (אולי אפילו לא יהודי) שראה את הפנים (בגשמיות) של הרבי ר' בונים לא מת בלי תשובה. יש דברים שנאמרים על עוד צדיקים, אבל כל כך ישר ולענין לא זכור לי כרגע לגבי צדיקי החסידות. יש מסורת שכל מי שטובל במקוה האר"י בצפת לא ימות בלי הרהור תשובה, אבל כאן הרבה יותר פשוט - כל מי שראה את הפנים של הרבי ר' בונים לא מת בלי תשובה. זאת אומרת שהקרין את כל חכמתו בפנים - "חכמת אדם תאיר פניו". לא כל חכם מסוגל (וגם רוצה) להקרין כל חכמתו בפנים, אך ככל שיותר חכם זה קורה בדרך ממילא - "חכמת אדם תאיר פניו". אבל התוצאה זה גם חידוש, שרק בגלל ראית הפנים לא ימות בלי תשובה. בלשון הקבלה זה "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין" - תשובה זה אמא והפנים של הצדיק זה אבא ("חכמת

אדם תאיר פניו"), אז אם יש כזה צדיק שכל מי שרואה את פניו לא ימות בלי תשובה (קשור גם לאבא וגם לאמא, שהרי "ימותו ולא בחכמה" ו"החכמה תחיה בעליה", ואחד הפירושים הוא ש"בעליה" זה בינה, והיינו החיות של עבודת התשובה, כמו חי אלול שהוא החיות של עבודת אלול), זה יחוד אבא ואמא.

בינה:

בינה זה שמחה. הרבי ר' בונים התחיל להנהיג עוד בחיי החוזה, ברגע שהסתלק היהודי הקדוש, והיהודי הקדוש התחיל להנהיג בחיי רבו. היתה מחלוקת חריפה בגלל אינשי דלא מעלי שעשו פלוגתא בין החוזה לתלמידו - בתחילה היהודי הקדוש קבל רשות מפורשת מרבו להנהיג עדה, אבל אחר כך בגלל לשון הרע החוזה הקפיד עליו ועל רבי דוד מלעלוב ושניהם מתו. אחר כך החוזה מאד התחרט על זה, אבל בכל אופן אנשי דלא מעלי הצליחו להפריד בין החוזה ליהודי הקדוש. כאשר היהודי הסתלק מיד התחיל להנהיג הרבי ר' בונים, ואז באו אותם בעלי לשון הרע ודברו סרה על רבי בונים שמתחיל להנהיג עדה בפני החוזה, אבל כאן הוא הגיב בצורה מיוחדת - "שמו שמחה, והוא ישפיע שמחה על העולם". שמחה זה בינה, וכן כל מושג ההשפעה לעולם שייך לבינה.

יש עוד תכונה של בינה - "מבין דבר מתוך דבר". חכמה זה הברקות ישירות, אבל ללמוד דבר מתוך דבר ולהבין דבר מתוך דבר זו הגדרה של הבינה. במדה מסוימת להיות "מבין" זה יותר קשה מלהיות חכם, ולכן כתוב "'נבונים' לא אשתכחו" בימי משה רבינו. לגבי חיי רבי בונים בכלל לא ספרנו עדיין הרבה. אביו היה רב חשוב, כתב כמה חיבורים חשובים. כשהרבי ר' בונים התחתן, כמנהג הימים ההם, השוער שלו החזיק אותו כמה שנים על קעסט. כל הילדות שלו - וזה דבר שעוד נרחיב עליו בהמשך - הוא התנהג בפשטות. כילד הוא הצטיין גם בפקחות שלו וגם בעליזות שלו - משחר הילדות שלו הוא ילד חכם עליז (גם איזה יחוד של חו"ב, או"א עילאין) - ובנוסף לכך (יש הרבה ילדים חכמים ושמחים, אבל כנראה זה היה מיוחד מאד) הוא הצטיין מהילדות ממש ב"הצנע לכת", היה מסתיר את מעשיו לחלוטין, שאף אחד לא יראה וידע מה שהוא עושה. זה רק כדי שנכיר אותו מהילדות. אמרנו קודם שכל הדור שלו, דור מאד מיוחד - השנים מ-ע"ג עד פ"ח, יהיו אפילו חוקרי החסידות, אנשים שלא מבינים לנכון את התפתחות החסידות, שיאמר שזה אפילו איזה מן חלל. אנו מסבירים שלא רק שזה לא חלל, אלא שדווקא שנים אלו - הדור של אדמו"ר האמצעי והרבי ר' בונים - החסידות הגיע לשיא שלה, לבגרות, ואחר כך זה ממשיך הלאה. תוך כדי הקעסט הוא נסע לרבי הראשון שלו, המגיד מקוזניץ, וכשהקעסט נגמר הוא שאל את הרבי מקוזניץ מה יעשה כעת - הוא היה הצנע לכת, ולא רצה שידעו שהוא יודע ללמוד וכיו"ב, רק שהוא טיפוס פקח ושמח. אז הרבי מקוזניץ שלח אותו עם פתק לוורשה, ואז היתה בוורשה המשפחה של זוג הגבירים הכי גדולים, שהאשה יותר מפורסמת מהבעל ושמה היה תמר'ל - מהנשים הכי דגולות וחשובות בתולדות החסידות - ור' דוב ברגסון. הם היו בעלי ההון הכי גדולים בוורשה, והרשת שלהם התפרסה על כל אירופה - על גרמניה ואיטליה - והרבי מקוזניץ שלח אברך צעיר זה לזוג המפורסם, שיכניס אותו לעסקים שלו. כמו שמפורסם על יוסף הצדיק, שגם היה חכם גדול מאד (ידוע ש-חכם גדול = פלא; חכם גדול מאד = יוסף), אז כעבור זמן מועט מאד עלה ועלה עד שנעשה המנכ"ל של כל העסקים של ר' דוב ברגסון, הבעל של תמר'ל המפורסמת. לצורך זה הוא גם למד כמה שפות, כמו גרמנית ופולנית ואיטלקית, כדי שיוכל לנהל את העסקים. כל התקופה הזאת היתה תקופה קצרה מאד, וכעבור שנה-שנתיים הוא החליט שלא בשבילי להיות המנכ"ל של האימפריה של משפחת ברגסון, וצריך מקצוע יותר צנוע - בחר לעצמו את מקצוע הרוקחות. הוא למד להיות רוקח, וגם אשתו התמחתה בזה, וגם כשהיה

רבי המשיך בזה, ולפחות אשתו המשיכה. הוא היה רוקח - רוקח פקח ושמח, הרבי ר' בונים. כמובן שהיו דברים בגו, למה בחר דווקא את המקצוע הזה. היות שהוא היה רוקח.

כמו הרבה חכמים - מאז ומתמיד, כולל הרמב"ם והרמב"ן - הוא היה בקי מאד מאד ברפואה, הרבה לפני שהוא נעשה רבי. הוא היה אומר שהרופאים לא יודעים שום דבר מהחיים שלהם - היה ממלא את הרצפטים והכל, אבל היה אומר שהרופאים לא יודעים כלום ברפואה. ואז היה מסביר את עצמו - שהאדם הוא עולם קטן, ובתוך העולם קטן של אדם יש את כל מה שיש בעולם הגדול, בכל העולמות ובכל היקום, כל הדצח"מ, הכל לפרטי פרטיו נמצא בתוך האדם. ממילא גם יש בתוך האדם את כל עשבי המרפא - השרש שלהם בתוך הגוף של עצמו - וכל מה שנחוץ בשביל שהאדם יוכל להתגבר ולרפא מחלות עצמו נמצא בתוך עצמו, אבל כדי להבין את זה צריך להיות "מבין דבר מתוך דבר", להכיר את כל מה שיש בעולם הגדול ולהבין דבר מתוך דבר איך כל פרט ופרט נמצא בתוך האדם. פעם אחרת הוא גם הסתמך על איזה סיפור שקרה אצל החוזה, שפעם אחת בא משוגע אחד לחוזה, כנראה משוגע מספיק שפוי שרצה להתרפאות משגעונו, והחוזה אמר לו שיתמיד לומר כל הזמן המשנה בפרקי אבות "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה... מאין באת? מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך? למקום עפר רימה ותולעה וכו'" (אגב, זו המשנה שאומרים בלויות). הוא עשה זאת, ובמשך הזמן התרפא. רבי בונים הסביר עצה זו על אותו דרך, שהכל נמצא בתוך האדם עצמו, אבל אם יש לו גאוה - שרש כל השיגעונות, לפי הבעל שם טוב - הוא בונה בגוף מחסום בינו לבין העשבי מרפא שנמצאים בתוך עצמו, וברגע שהוא מוריד את חומת הגאוה שלו אז באופן ממילא צומחות כל התרופות לכל המחלות (ממחלות נפש עד מחלות גוף), ואז האדם מתרפא מעצמו. בכל אופן, כאן יש ווארט שהרופאים לא מבינים כלום, ומשמע שאני כן מבין, ובשביל זה צריך להיות "מבין דבר מתוך דבר", להיות "נבון" - בינה עילאה, לא סתם בינה. בדרך כלל הבנת דבר מתוך דבר זה סוכ"ע ממכ"ע, בלי גבול מגבול, אבל כאן אחרת ואפילו הפוך - להבין את האדם הקטן מתוך הידע המושלם של האדם הגדול. קודם כל צריך להיות ידען ובקי בכל המדעים של העולם הגדול (זה גם חוזר למה שאנו מספרים כמעט כל שבוע משהו שקשור לתורה ומדע) ואחר כך מתוך זה למצוא, להבין דבר מתוך דבר, איך הכל נמצא באדם - ואז אתה יכול להיות רופא. אם לא ככה, אז אתה לא מבין כלום.

שדרך אגב, אם אמרנו את זה נאמר עוד משהו להשלים משהו שדברנו לפני שבוע, איך פעם היתה רעידת אדמה וכולם התעוררו בתשובה, ואילו רבי פינחס מקוריץ שחשב וידע שזה יקרה לא התפעל, אז הוא בא ובכה לבעש"ט שכולם חוזרים בתשובה בגלל אסון טבע שקרה, ואילו אני שחישבתי זאת קודם (כמו הדוגמה הכי מצויה היום של חישוב לקויים) לא מתפעל. הבעש"ט אמר לו שכל היצר הרע זה להלביש את כל ההשגחה בטבע, ואז ממילא אין לאדם התפעלות, ובמקום שיהיה לו חיות הוא חכם מת וקר - הוא מתייחס רק בקרירות לכל מה שמתרחש. אז אמרנו שצריך להסביר זאת באריכות, ולא צריך להשאיר כזו נקודה חשובה בלי הסבר כל שהוא. רק הפנינו לסיפור באור ישראל על הבעש"ט בענין של השגחה פרטית, אבל בכל אופן צריך לומר הווארט שכתוב שם בהסבר אותו סיפור. אפשר לדעת שמשהו יקרה מראש ואז באמת אין כל כך התפעלות מזה שזה קרה, כי ידעת שזה יקרה. אבל מה כן צריך לקרות? צריך להיות כעין דילוג קוואנטי, שההתפעלות היא שגם כאשר זה צפוי מראש, איך שזה קרה באותו רגע ובאותו מקום התוצאות לגבי הנשמות החיות מסביב היו כך וכך. זה משהו מאד פשוט - עיקר ההתפעלות זה איך ה' תכנן ששת ימי בראשית (גם ה' יודע לחשב מה שיהיה...) את כל מה שעתיד

להיות בצורה כזאת, שזה יפול בדיוק באותו רגע, באותו מקום, ושזה יפעל פעולה חשובה מאד לגבי מיליוני אנשים, כל פרט ופרט באופן אחר, ויביא כל אחד ואחד לתיקון שלו. זו ההתפעלות - זו דוגמה של בגרות בהתפעלות מפלאי ה' במעשה בראשית. אם לא יודעים את המדע כדי לקרר את ההתפעלות הראשונה, גם לא יגיעו להתפעלות העליונה יותר, המבוגרת יותר. זה משהו מאד חשוב שצריך לזכור ולצרף לסיפור הקודם. בכל אופן, גם מספרים על אחד שאומר שצריך לדעת הכל, אבל מאד שמח וחם (תנועה זה חום) - אבל הכל בלי שום שמץ חיצוניות, הכל פנימיות.

אמרנו שהחוזה קרא לו "מיינער חכם", אבל היהודי הקדוש - שהוא הרבי האחרון שלו, הרבי של שלמות הבגרות שלו (שהיה בן גילו) - היה קורא לו "נקודת לבי". כמו שאמרנו קודם לגבי אדה"ז ש"פנימית הלב שליט על המח" - אצל היהודי הוא "נקודת לבו", פנימיות הלב, ואצל החוזה הוא החכם שלו. חכם זה חכמה, אבל נקודת הלב זה פנימיות אמא (שלמעלה מחכמה, ושם - בנקודה הפנימית שבלב - שורה היחידה שבנפש).

הוא היה אומר על שלושה פירושים של ראשונים. אמרנו שצריך לקשר משהו שמקשר אותו באופן מיוחד לרמב"ן, אז יש ווארט אחד שלו שמדבר על רש"י ואב"ע והרמב"ן, שלושת פירושי הראשונים על התורה. לפי ההמשך נראה שיש לו הערכה מיוחדת מאד מאד לאבן עזרא, שגם שם אותו כחכם גדול. לפני שבוע אמרנו שרבי פינחס מקוריץ אמר שספרי הרמב"ם הם סגולה ליראת שמים, כולל המורה נבוכים. כדי להבין זאת נקפוץ למשהו דומה, שנשים תיכף בספירת הגבורה - הרבי ר' בונים התפעל "אני תמה איך הכתפיים של האבן עזרא נשאו כל כך הרבה יראת שמים". זה בדיוק ההערכה ההפוכה ממה שרוב האנשים מתייחסים לאבן עזרא, זה ווארט שלא צריך להאריך בו. יש לו 'חוש' ביראה וזה קשור ליראה-גבורה. נחזור לווארט שאנו שמים בבינה, כי זה 'מבינות' לגבי שלושה ראשונים הכי חשובים בפירוש התורה (ידוע מרבי אייזיק מהומיל, שאף על פי שאתה לא בדרגה של צדיק, מי שזוכה, מי שהוא 'מבין', יכול לומר 'מבינות'). הוא אמר ווארט שנשמע כחידה, חידה מבדרת לפי דרכו בקדש - שרש"י כתב את הפירוש שלו כדי שיבינו, ובסוף לא מבינים. האבן עזרא כתב את הפירוש שלו כדי שלא יבינו, ובסוף מבינים. הרמב"ן כתב את הפירוש שלו כדי שלא יבינו, ובאמת לא מבינים. זה ווארט יפהפה של הרבי ר' בונים. היו צדיקים שפרשו את הווארט הזה שבמה שאמר על האבן עזרא כנראה התכוון לעצמו, שהוא מבין. אבל הרמב"ן כתב את הפירוש שלו שלא יבינו, ובאמת הצליח - שלא מבינים אותו.

מה זאת אומרת שמישהו כותב את הפירוש שיבינו או לא - צריך לנסות להבין למה מתכוון בזה. אפשר לפרש את זה באופן מקומי או באופן לא מקומי. אפשר לומר שמישהו כותב שכל אבל יש לו כוונה נסתרת - הרי כל אחד מהראשונים כותב ברוה"ק ויש לו סודות, והפשט שהוא כותב זה לבוש על גבי הסוד שהוא מתכוון, והלבוש מסתיר את הסוד. ככה אפשר לומר, שיש אחד שכותב על מנת שהסודות יתגלו - שיבינו את הכוונה הפנימית. כל אחד יכול לקרוא את המילים ולהתפלפל בהן בלי סוף, לכן יש מליון פירושים על רש"י כדי להבין את המילים, אבל ברור שלא על זה מדבר - מדבר על הבנת הכוונה הפנימית שאחרי המילים. בפירוש הוא חייב לכתוב מילים, זה הכלי היחיד שיש לו, ויש אחד שכותב מילים ובאמת רוצה שיבינו את הפנימיות, אבל בסוף לא תמיד מבינים (לפי הפירוש השני שנסביר זה יוצא יותר טוב). יש מי שרוצה להסתיר את הפנימיות - רוצה לכתוב זאת, כנראה שזה עושה תיקון בעולמות העליונים שכותבים סודות שאף אחד לא מבין, אבל לא רוצה שיבינו - אבל בסוף יש מישהו ששובר את הקוד. זה דווקא דבר שהיום מאד מאד מדברים עליו, עד כדי כך שיש כל מיני חוקרים

למיניהם של היום שחושבים שכל מיני דברים עתיקים (אפילו התורה) זה קודים ודברים נסתרים שכולי האי ואולי מישהו בדור האחרון ישבור את הקוד. יש בזה המון המון שטויות, שאין כאן המקום להתייחס לזה, אבל בכל אופן זה צורה להסביר את מה שהוא אומר שמישהו כותב על מנת שלא יבינו, אבל בסוף מישהו בא ומבין. אבל יש מי שכותב על מנת שלא יבינו, אבל הקוד הוא כל כך נעול שאף אחד לא מבין. כל הפירוש הזה הוא מקומי, בינה מקומית ולא "מבין דבר מתוך דבר". יש פירוש הרבה יותר עמוק, משהו כללי. כאשר צדיק כותב הוא לא רק כותב שכל - יש שכל גלוי ויש שכל נסתר, אבל חוץ מזה יש לו אמונה, שקוראים לזה גם השקפה כללית. זה שרש"י וכל אחד מקדיש שנות חיים לכתוב פירוש על איזה ספר זה כנראה שמאמין בספר הזה, כדאי לו להשקיע בזה. בעומק הנשמה שלו יש לו השקפה מיוחדת לגבי הספר הזה. גם אמונה זה משהו מאד מאד מכוון, באיזה אופן, באיזה סגנון הוא מאמין בדבר הזה (אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד). כל יהודי מאמין בתורה, אבל למרבית הפלא גם בזה יש מגוון של צדיקים אמיתיים איך הם מאמינים בתורה (ואי אפשר בדיוק לומר זאת). למשל, הרמב"ם רצה לקבוע מסמרות איך צריך להאמין בתורה, אבל ידוע שרש"י והרמב"ם לא יסכימו על הרבה דברים לגבי אופי האמונה בתורה. זה דברים הכי עמוקים והכי קשים לומר אותם, ובעצם זה בלתי אפשרי לומר אותם. יש אחד שרוצה גם כן שהאמונה שלו תתגלה דרך המילים שהוא כותב. נאמר הרבה יותר פשוט - רוצה שההשקפה שלו ביחס לתורה כולה תתגלה. רש"י באמת רצה, כשכתב את הפירוש, שההשקפה שלו על התורה תתגלה - זה לא משהו פרטי, בפירוש אחד, אלא כולל כל פירושו מתחלה ועד הסוף, שמי שילמד פירושו מתחלה ועד סוף יצא עם ההשקפה הכללית של הנשמה הכללית של רש"י. רש"י באמת רצה להעביר זאת, אבל בסוף לא מבינים. האבן עזרא משחק איתנו, כשקוראים אותו חושבים שההשקפה שלו היא כך וכך, אבל זה בכלל לא כך וכך - ההשקפה שלו על כל התורה הזאת - אבל סוף יש מישהו שמבין אותו, שזה אני, ואחרי שאני מבין אותו אני יכול להעיד עליו שאין אחד כזה שיש כל כך הרבה יראת שמים על כתפיו, שזה בחינת "אני בינה לי גבורה". אבל הרמב"ן לא רוצה שיבינו את ההשקפה שלו, ובאמת לא מבינים את ההשקפה שלו - זה גם קשור עם חכמת האמת שהוא מכניס לפירושו. זה בכלל לימוד מאד חשוב בפני עצמו, שתי צורות איך להבין את הווארט הזה של רבי בונים, שיש אחד שרוצה שיבינו וכו'.

יש סיפור נחמד שגם נכנס במקום הבינה: קודם דברנו על יין המשכר, שזה רדל"א, אבל יין המשמח זה פנימיות אמא - "אם הבנים שמחה". אחד מגדולי אותו דור זה רבי יחזקאל מקוזמיר, שהיה מיודד עם הרבי ר' בונים, ופעם אחת הוא חתן את בנו והזמין את רבי בונים לבוא לחתונה, והרבי ר' בונים לא יכול היה להגיע, אבל במקום זה שלח את גדולי תלמידיו לייצג אותו בשמחה. החסידים נסעו, ורצו לעשות שמח - פעם היו עושים הרבה יותר שמח אפילו מהיום בחתונות - ובשביל זה התלבשו כקוזקים, אבל עשו זאת טוב מאד, פיקס. נכנסו לתחום העירה ששם החתונה, והמשפחה המקומית - הגוים - שנאו את הקוזקים, שהיו אויב של הפולנים, שעצרו אותם (התחפשו כל כך טוב) ושמו אותם בבית הסהר. הם יושבים בכלא, לא יודעים בדיוק מה לעשות, עד נזכר שיש לו איזה בקבוק משקה בכיס האחורי, אז הוא הוציא את הבקבוק ונתן לכולם לשתות לחיים וכולם החלו לרקוד כמו חסידים. ברגע שהסוהרים ראו את הריקוד הבינו שזה לא קוזקים, אלא משהו אחר. קוזקים גם שמחים ושותים, אבל כנראה ש"נכנס יין יצא סוד" - הם לא רוקדים ושרים כמו קוזקים. הבינו שזה יהודים שהתחפשו (כמו שהם אמרו, שהולכים לחתונה ולכן התחפשו), אז שחררו אותם והלכו ושמחו וכו'. כשחזרו ספרו לרבי, והוא הגיב וקצת נאנח - כל כך קשה הייתי צריך לעבוד כדי שהתלמידים שלי יקחו קצת משקה וישתו לחיים. הייתי צריך

שיתחפשו ולשים אותם בבית הסהר ובסוף אמרו לחיים ושמחו, שזו תכלית הכוונה. אם כן, רואים שכמו שהחוזה העיד עליו - שמו שמחה והוא ישפיע שמחה לעולם. בשביל להשפיע שמחה לעולם צריך לומר לחיים, לשתות, ולקום לרקוד גם בבית הסהר. כל הענין הוא הריקוד בבית הסהר, אבל כל כך קשה היה לי לעבוד עד שהצלחתי עד שהחבריא שלי יקחו א דרינק משקה. זה גם סיפור ששייך לבינה, שהיא שמחה.

עוד משהו: בינה זה גם תשובה, ואמרנו שכבר בצעירותו - כשהוא היה מנכ"ל של הנכסים של משפחת ברגזון - הוא נסע בכל העולם ולמד את כל השפות. גם אחר כך, כשהוא היה רבי - וזה קצת מקשר אותו לרבי המהר"ש - היה נוסע לגרמניה בהצנע, בהסתר פנים, על מנת להחזיר יהודים רחוקים רחוקים בתשובה. בין הסיפורים האלה, שיש המון כאלה, יש סיפור אחד שפעם נסע לדייטש-לאנד בשביל אחד, ואותו אחד נכנס לאיזה מקום שהוא לא היה יכול להכנס (מבארים ובתי מרזח הוא לא פחד, ולא פחד לשחק קלפים ושח - שזה גם אחד הדברים שהכי מהדרים את הציור שלו, איך נכנס לבאר ומשחק עם יהודים כדי לקרבם) - שאסור ממש להכנס - אז הוא עמד בחוץ והתחיל לפזם ניגון, פיזם עוד ועוד ועוד, עד שמכח הניגון שלו הוא משך את היהודי הזה החוצה והצליח להחזיר אותו בתשובה. שרש הנגינה הוא באמא, "ועבד הלוי הוא" - עבודת הלוים לארמא קלא במקדש - והעיקר שזה פעולה במס"נ להחזיר יהודי בתשובה. כתוב "בקש שלום ורדפהו" - צריך להיות מוכן ללכת רחוק רחוק כדי למצוא נשמה ולהחזיר בתשובה. צריך את הכלי מלאכה, שהכלי הכי חשוב זה ניגון - כח הנגינה. גם על אדמו"ר הזקן כתוב שהניגון "קול דודי" זה ניגון מיוחד כדי להחזיר יהודים בתשובה.

דעת:

בסוף ימיו הרבי ר' בונים אבד את חוש הראיה שלו, היה סגי נהור, וכמו שמסופר על עוד צדיקים (לאו דווקא סגי נהור, אלא שלפעמים הצדיק היה שוכב לו בספה או על המטה והתלמידים היו קוראים לפניו או לומדים לפניו דברי תורה - למשל אצל רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, אפילו כשהלך לישון כל לילה, אחד ישב ליד ראשו ולומד זהר ואחד לומד ליד רגליו ולומד משניות, בו זמנית), תלמידיו היו לומדים לפניו. כל חצרו זה חצר של תורה, ושלושת תלמידיו הגדולים זה ר"י מוואורקי ור"מ מקוצק וחידושי הרי"מ, והם היו באים ולומדים בתורנות לפניו - ר"י מוואורקי היה לומד מדרש, הקוצקער היה לומד זהר והחידושי הרי"מ היה לומד גמרא. ככה כל יום, היה לו שיעור במדרש מפי התלמיד הצדיק הוואורקער, וזהר מפי הקוצקער וגמרא מפי הגערע-רבי הראשון לעתיד. בזמן שאחד משלושתם נעדר היה לו ממלא מקום - למשל, מ"מ של הקוצקער לזהר היה האיז'ביצער. אצל הוואורקער, כשהיה רבי בעצמו, היה לו שיעור קבוע במדרש לכל החסידים בבית המדרש. המדרש, במדה מסוימת, הוא יותר פנימי וסודי אפילו מהזהר. הזהר, כמה שהוא נסתר, יש שם משהו שרוצה שיבינו שהוא נסתר. המדרש רוצה שלא יבינו אותו, רק שבסוף יש מי שכן מבין אותו. היחס בין אלה דומה מאד לחב"ד - המדרש הוא מצד החכמה הזהר מצד אמא עילאה (כמפורש בזהר) והגמרא זה דעת (במיוחד הגבורות שבדעת, שעתיד להיות המלכות). האיזביצער, שמלא מקום הקוצקער, בסוף פרש מהקוצקער. אם נכוון ארבעת התלמידים האלו לשם הוי', כאשר רבי בונים הוא העצם, קוש"י, אז נאמר שהוואורקער זה החכמה שלו, הקוצקער זה הבינה שלו, האיזביצער זה הפסיעה לבר (הז"א קשור לאמא, אבל אחר כך יש לו פסיעה לבר, כידוע לסופרי סת"ם) והחידושי הרי"מ הוא הגמרא. כל המכלול הזה, וכל הלימוד הזה, הוא דעת. למה צריך כל הזמן ללמוד תורה? כדי שלא לשכוח, שזה דעת. וכמובן, שכל רגע אצל צדיק אמיתי, גם כאשר לומד רק כדי לא לשכוח, יש לו נביעת האין סוף ומחדש חידושים. יש גם רמז וגימטריא מאד יפה ומיוחד - **מדרש**

זהר גמרא = 1000, שאלו האלף אורות שנתנו למשה רבינו במתן תורה, ובחטא העגל הסתלקו ממנו וחוזרים אליו כל שבת ("ישמח - אותיות משיח - משה במתנת חלקו). ר"ת לפי הסדר הזה, שמובא, הוא מזג = 50, שער הנון (וכל ה-1000 הוא 20 פעמים מזג). היום יסוד תו"ת, צריך לחשוב על לימוד תורה, ואצל רבי בונים הלימוד העיקרי זה מדרש זהר וגמרא. התוספת זה ספרי המהר"ל, שמסבירים שהם קשורים למה שהוא כולו פנימיות בלי חיצוניות (כנ"ל בחכמה) - משהו בצורת החשיבה של המהר"ל שזה הכל עצם אחד פנימי. מי שהוא פנימי בעצם נמשך לספרי המהר"ל מפראג. כמובן שבחב"ד יש לנו חסידות חב"ד. אחר כך בקוצק, הרבי מקוצק קבל מרבי בונים שצריך להיות רבי בעולם העליון ורבי בעולם הזה, והיה מקובל שהרבי למעלה זה המהר"ל מפראג. בכל אופן, עיקר הבשר של הלימוד זה המדרש והזהר והגמרא. היות שזה הכל לקנות דעת תורה, "דעת קנית מה חסרת", לכן שמים את הענין הזה בספירת הדעת.

יש עוד ווארט שהוא אמר (אותו הדבר ממש שנאמר אצל הרבי ר' זושא מאניפולי, שאמר על עצמו שכאשר אעלה לשמים לא ישאלו אותי למה לא היית משה רבינו אלא למה לא הייתי זושא), שכאשר אעלה לשמים לא ישאלו אותי למה לא היית אברהם (יש דברים בגו, שחשוב על מי לא ישאלו אותי), רק ישאלו אותי למה לא היית בונים. הווארט הזה, אם זה מר' זושא או מר' בונים, זה ווארט של דעת - יש גם בחינה של דע את עצמך, וגם דעת במובן של תהיה עצמך. למצוא את עצמך ולהתעצם עם עצמך עד הסוף זה תיקון הדעת בנפש. עוד טיפת שינוי, שרבי זושא התבטא "לא ישאלו אותי" והרבי ר' בונים התבטא "לא יענישו אותי וכו'". אפשר לומר שאצל רבי זושא זה יותר מצד החסדים שבדעת וכאן יותר מצד הגבורות שבדעת.

עוד משהו (גם ווארט שכמה צדיקים אמרו אותו דבר ממש, וגם) הוא אמר: בתחלה, כשהייתי צעיר, חשבתי שאני יכול לתקן את כל העולם. בסוף, כשנהייתי רבי, הבנתי שהלוואי שאתקן את העירה הזאת. עוד יותר בסוף אמרתי - הלואי שאזכה לתקן את עצמי. זה גם כן דעת. זה ווארט שכמה צדיקים אמרו, ואפילו לא בחסידות - גם הח"ח אמר את זה.

יש עוד סיפור קצר: אמרנו שהוא היה רוקח. פעם אחת (לפני שהיה רבי) בא איזה פרופסור ושוחח איתו, וראה שהוא בקיא עצום ברפואה - הוא למד יותר מדי רפואה, למד רוקחות, אבל היה בקי ברפואה - והוא כל כך התפעל ממנו שנתן לו סכום גדול של כסף שיקנה כל ספרי הרפואה הכי מתקדמים שיש. יש לך חוש עצום ברפואה - כדי שתתמחה בזה עוד יותר. כתוב שהוא לקח את הכסף וקנה בזה סט חדש של ספר הזהר. קודם כל, זה מוסר השכל פשוט שכל אחד יכול ללמוד, מה עושים עם כסף - במיוחד כסף שנותנים לך בשביל משהו. זה דעת - צריך לדעת בשביל מה באמת צריך את הכסף. צריך את הכסף בשביל "אמת קנה ואל תמכור" - דברנו על זה גם לפני שבוע לגבי ר"פ מקוריץ.

חסד:

חסד זה אהבת ישראל. נספר סיפור שהוא סיפור של תשובה, ותשובה בדרך כלל אנו משייכים לבינה ("ולבבו יבין ושב ורפא לו"), אבל הסיפור הזה כל כך ספוג אהבה, ואהבה של אברהם אבינו, שלכן נשים זאת בספירת החסד: אחד מהחבריא [יש משהו דומה אצל המגיד, ה'נופל', חבר של אדמו"ר הזקן, מהכי גדולים אצל המגיד שנפל ממדרגותיו והגיע לאן שהגיע; כתוב שאצל המגיד היו רק שנים, מכל צדיקי תלמידיו, שיכלו להחזיק ראש עד סוף התורה (גם פה זה יכול להיות...) - כל אחד יצא מהכלים באיזה שלב, החל מר' זושא שמיד בתחלת הדיבור היו צריכים לגרור אותו החוצה - אדמו"ר הזקן והוולפער,

שאחר כך היה הנופל (אז זה קצת מסוכן להחזיק עד הסוף, או שאתה אדמו"ר הזקן או משהו אחר)] נפל מהמדרגות. הוא לא פרש מהחבורה, אבל הוא ירד מבחינה רוחנית לגמרי, וכתוב שבחג שבועות, אחרי התיקון שעושים בלילה - בבקר, לפני התפלה - הוא בא לרבי והתלונן שהחבריא מרחיקים אותי. למה כולם מרחיקים אותי? הרבי אחר כך הסביר את זה, שאחד הסימנים - זה משהו פסיכולוגי מאד חשוב, גם היום (אולי במיוחד היום) - שמישהו נופל ברוחניות, הוא מפתח פרנויה שכולם מסתכלים עלי בעין לא יפה ומרחיקים אותי. ככה הסבירו את התופעה הזאת. אז אם באמת מישהו חושב שהחבורה מוציאה אותי, זה לא נכון, זה לא אובייקטיבי, זה בגלל שהוא בירידה - זה סימן של ירידה רוחנית, שנדמה שהוא נפלא מהחבורה. הסיפור הזה גם מזכיר לנו סיפור מפורסם של אדמו"ר הזקן על בנו, אדמו"ר האמצעי - סיפור מאד ידוע על התינוק של אדמו"ר האמצעי שבכה והוא היה כל כך בדבקות שלא שמע את התינוק בוכה עד שאדמו"ר הזקן היה צריך לרדת מהקומה העליונה ולהרים את התינוק ולהרגיע אותו, וכל הזמן אדמו"ר האמצעי לא שמע מאומה. כתוב שאחר כך - והדגש על זה שהיה אחר כך, בשעת רצון - אדמו"ר הזקן הוכיח את הבן שלו על זה, ואמר שבכל מצב, איפה שלא תהיה בעולמות העליונים, צריך לשמוע תינוק בוכה (קשור ליסוד הבעש"ט, שצריך להיות "אין וועלט אויס וועלט"). הדגש הוא שכאשר רוצים להעביר מוסר השכל לצדיק גדול, וכ"ש למי שאינו צדיק, צריך לחכות לרגע מתאים. רבי בונים חכה לתלמיד מחג שבועות בבקר עד ערב יום כיפור, ובערב יום כיפור הוא קרא לו באופן מיוחד ואמר לו באידיש מקרב לב "אני לא שוה כלום, וגם אתה לא שוה כלום, אז נעשה תשובה ביחד", וכך הוא הרים אותו. בסיפור של הוועלפער, אצל המגיד, הוא לא התרומם לגמרי - כאן זה סיפור שהצליח להרים אותו חזרה. הוא חכה לרגע הנכון, ואז הוא התחבר איתו - מתוך מכנה משותף, והמכנה המשותף של כולנו (כפי שאומרים ביום כיפור) הוא "איני כדאי" (זה המכנה המשותף של כל היהודים) - והיות ששנינו אותו דבר בא נעשה תשובה ביחד. כך הוא הציל את נשמתו. אמרנו שאף על פי שיכולנו לשייך זאת לבינה, כי זה תשובה, אבל זה סיפור כל כך ספוג באהבת ישראל, עם תכונת השפלות של אברהם אבינו, "ואנכי עפר ואפר", שיכול באמת לומר שאני כולם ואתה כלום, אז בא נתקרב לה' ביחד.

גבורה:

אמרנו קודם שלגבורה שייך ענין היראת שמים של האבן עזרא.

יש עוד סיפור מאד יפה של גבורה. בסיפור של האבן-עזרא הוואר הוא התפעלות מהיראה של מישהו אחר. שבכלל, צריך לומר כלל גדול לגבי הדבר הזה - יש כמה וכמה פירושים בספירת העומר שעושים את ההתכללות בין המדות, כמו "חסד שבחסד", "גבורה שבחסד", ואחד הפירושים העמוקים (שמופיע דווקא בשיחות הרבי, ולא שגרתי), ש"גבורה שבחסד" זה יראה בפני התגלות של חסד (יראת כבוד), איך שמדה אחת מתפעלת מהמדה השניה. שוב, זה פירוש לגמרי חדש מה זה ההתכללות בין הספירות. הדבר הזה מבואר אצלנו במאמר על ספירת העומר באריכות. כשאנחנו מספרים כאן סיפורי צדיקים יש הרבה סיפורים שמשייכים את הצדיק למדה מסוימת בגלל ההתפעלות שלו כלפי המדה - אם הוא מסוגל לראות מדה זו אצל מישהו אחר סימן שזה נמצא אצלו בשרש הכי גבוה של הנשמה, ביחידה שבנפש. כך, אם יש לו התפעלות מיר"ש של ראב"ע נשים זאת ביראה שלו. כמו כן, יש מה שהצדיק משפיע את המדה הזאת למישהו אחר - יש מה שמתפעל ממישהו אחר שמדגים את המדה ויש מה שהוא מסוגל להשפיע את המדה. אם הוא מסוגל להשפיע את זה מאד חזק וממילא, ספונטאני, זה סימן שיש לו את המדה הזו בעצמותו עמוק מאד. זה הקדמה כדי להבין את הסיפור הבא:

פעם באו קבוצה של אפיקורסים להתווכח עם הרבי ר' בונים, היות שהרבי ר' בונים נודע כחכם הכי גדול רצו להתווכח איתו על עיקרי האמונה. הוא אמר להם - היום אין אפיקורסים. אתם מתפארים שאתם אפיקורסים, אתם כופרים, אתיאיסטים, לא מאמינים וכו', אבל אני אומר לכם שהיום אין כזה דבר. פעם היו אפיקורסים, בזמן פרעה מלך מצרים, שגם אחרי שה' נותן לו מכות קשות אחת אחרי השניה, הוא מתעקש "לא ידעתי את ה'". אבל היום, כך אומר רבי בונים לקבוצה זאת, רק שומעים רעם בשמים מיד שמים כיפה וצועקים "שמע ישראל". באותו שהוא אמר להם את המילים האלה כולם מיד שמו כפה על הראש וצעקו "שמע ישראל". כלומר, במלים שהוא אמר הוא כל כך הפחיד אותם ששמו כפה על הראש וצעקו שמע ישראל - זה צדיק שיש לו הרבה הרבה כח של פחד ויראה, להמשיך, להאיר ולהקרין זאת לזולת, גם מי שמחזיק את עצמו כופר.

יש משהו שיכולנו לשים או בבינה או בגבורה - בחינת הצחוק שהזכרנו. צחוק זה יצחק, יצחק זה גבורה, אבל השרש זה "צחוק עשה לי אלהים" שאומרת שרה, בינה, אמא, עולם הבא. אמרנו שהצחוק כאשר משיח יבוא זה רישא דאין של הכתר. בכל אופן, הווארקער ושאר תלמידים הגדולים העידו עליו שלא ראינו אותו אף פעם צוחק, אבל הוא היה מצחיק את כולם. הוא היה אומר ווארטים ותורות, וכולם היו מחייכים וצוחקים, והוא כל הזמן היה עם פנים ישרות. מי שמצחיק - וזה סגולת הבדרן הכי מוצלח בעולם - ולא רואים עליו שום צחוק, זאת אומרת שהוא עצם הצחוק. למה הדבר דומה? זה נקרא "כח המניע הבלתי מתנועע". כשקובעים מזוזה על הדלת מברכים באיאמהאקב"ו לקבוע מזוזה - הברכה היחידה שיש בה לשון קביעות. קובעים מזוזה, שהיא מלשון תזוזה, אבל יש שם מ - זה לשון מזיז. המזוזה מכוונת ומנהיגה תנועות הדיר, "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם" - גם שומר וגם מכוון ומורה דרך, לצאת ולחזור - ומי שמניע את כולם הוא "כח המניע הבלתי מתנועע". לענינו, רבי בונים הוא "כח המצחיק הבלתי צוחק" - הוא עצם הצחוק, עצם בחינת יצחק. זה מחזק מה שאמרנו בחכמה שהוא כולו פנימיות, בלי שמץ של חיצוניות.

תפארת:

תפארת זה תיקון ההתפארות בנפש. התפארות בנפש הלא מתוקנת זה מה שאדם מתפעל ממה אומרות עליו הבריות, ומי שתקן את התפארת, ההתפעלות, אז בחב"ד קוראים לזה און-התפעלות ואצל הבעל שם טוב מדת ההשתוות - לא משנה לו מה אומרים עליו, לא לשבח ולא לגנאי, וזה תיקון מדת התפארת, מדת "אמת ליעקב". זה גם נקרא "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם", כדלקמן. אמרנו שכבר כילד הוא הצטיין מאד, והרבי הראשון שלו היה המגיד מקאזניץ, כמו שספרנו קודם. ממש בפעמים הראשונות שהוא נסע אליו הוא נסע עם חברותא, והגיעו למגיד מקוזניץ לפני שבת, ושהו שם כל השבת, ובכל השבת, מקבלת שבת ועד מוצ"ש ומלווה מלכה, הרבי לא הסתכל על ר' בונים בכלל, אבל את החבר שלו הוא מאד קרב וכו' בכל מיני סימני קירוב. כאילו שכל השבת הרבי התייחס וממנו פשוט התעלם לחלוטין. אחר כך, אחרי השבת, הם באו להפרד מהרבי והרבי אמר שיוצא לקיים מצות לויה, שזה משהו לא נהוג בכלל - אין כזה דבר, שהרבי ילוה את החסיד החוצה או כברת דרך (אף שזו מצוה גדולה) - והוא לוה אותם כברת דרך. אחרי שהוא חוזר הרבי ר' בונים שואל את החבר שלו - את מי לווה הרבי, אותי או אותך? הרבי יצא מגדרו בליווי, אז רבי בונים שאל אל מי הוא התכוון. החבר אמר שודאי הוא התכוון אלי, הרי ראית שכל השבת קירב רק אותי ועליך לא הסתכל בכלל - אתה לא פונקציה, ובטח לא לוה אותך. אז הרבי ר' בונים אומר לו שהוא לווה אותי. התחילו להתווכח, אז הרבי ר' בונים אומר: נחזור לקוזניץ

ונשאל אותו דוגרי - רבי, את מי לוית? החבר אומר שחבל על הזמן, אני מוותר לך, בא נתקדם הלאה ואל תשתגע. רבי בונים התעקש שלא מספיק שאתה אומר שאתה מוותר, אנו חוזרים לרבי ושואלים בפרצוף את מי לווה. אין ברירה, הוא התעקש, וחזרו לרבי ושאלו והרבי אמר "בונים, אותך לויתי". אחר כך הוא יוצא. הוא היה צריך לשמוע את זה? מה זה הסיפור הזה? אחר כך הוא הסביר את עצמו מה קרה כאן ומה הוא עשה כאן: כל השבת הרבי בחן אותי במדת השפלות של שקר, האם אפול ברוחי מתוך התפעלות שהוא התעלם ממני, אבל מי שיש לו לב ישר לא מתפעל משום דבר. אחר כך בסוף הוא רצה גם לבחון אותי במדת הגאוה, האם אני אתפעל מזה שהרבי יוצא מגדרו לגמרי ומלווה אותי החוצה, אבל מי שיש לו לב ישר זה לא עושה לו שום דבר. למה התעקשתי לחזור? בגלל שלא רציתי להכשיל את הרבי שיצא ממנו תקלה שאתה, החבר, תשאר עם רושם שהוא לווה אותך וזה יתן לך גאוה. לכן התעקשתי שצריכים לחזור ולשאול דוגרי את מי לוה, אבל אצלי זה בכלל לא משנה, וכל השבת ובמוצאי שבת הוא רק רצה לבחון אותי בשני קצוות ההתפעלות. מה הווארט? מי שיש לו לב ישר זה לא עושה לו שום דבר, לא זה ולא זה. הוא ממש אברך צעיר במעשה זה. מה זה לב ישר? "דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת מעושיה ותפארת לו מהאדם". כמו שאמרנו, שהתפארת הלא מתוקנת זה התפעלות משבח או מגנאי, והתיקון זה לא להתפעל.

עוד ווארט בשמו: יש שלוש מדות שהעולם משבח, בפרט כשרוצים לתאר בחור בשידוך - או שאומרים שיש לו לב טוב, או שמשבחים אותו שהוא מאד ירא שמים (שזה העיקר, כמו שהרבי כותב במכתבים), או שמשבחים אותו שהוא מאד חכם, מאד פקח. אלו שלושת השבחים בהם משבחים מישהו בדרך כלל - א גוטער, א פרומער, א קלוגער. רבי בונים אמר - נאר א גוטער איז א נואף, נאר א פרומער איז א גלח, נאר א קלוגער איז א גנב. רק טוב - נואף, רק ירא שמים - כומר, רק חכם - גנב.

זה ווארט מאד יפה וחשוב לזכור, שכל קצה הוא שלילי. לפי זה משמע שגוטער זה ודאי חסד ופרומער זה יראה, ומכאן משמע שפקח זה כנגד התפארת - זה באמצע - ובאמת לימוד תורה בא מהאמצע. בדרך כלל אפשר לחשוב שאצל מי שבאמצע אין סטיות - מאברהם יצא ישמעאל (נואף לפי זה) ומיצחק עשו (כומר לפי זה, אף שבדרך כלל חושבים שהוא רוצח) - אבל כאן יוצא שגם מהתפארת כפרט, תפארת דתהו, בלי התכללות, גם ממנו משתלשל דבר מאד לא טוב, גנב. לכן, למשל, בשבע מצוות בני נח ה"לא תגנוב" שלהם בתפארת, כמבואר באריכות במ"א. גם על יעקב עצמו כתוב "ויגנב" למעליותא, שגנב את לב לבן, וכו'. בכל אופן, כאן יוצא שכל מדה בפני עצמה, שלא מתכללת באחרות, תהו ולא תיקון, זה גרוע מאד.לכן באמת אפשר שיהיה מישהו מאד טוב לב, ובאמת הוא כך וכך, ומישהו הוא מאד חרדי ובאמת זה פולחן עצמי - כומר זה שעובד את עצמו - ומי שהוא חכם מאד, בסוף יצליח מאד בעסקים ויהיה גנב טוב (בפרט אם בתחילה היה ישיבה-בוחער, אז כל כך מפולפל וחכם שמאד יצליח בגניבות), לכן צריך את כולם יחד ורק אז האדם בשלמות הרצויה.

נצח:

יש סיפור יפהפה של נצח, שזה הרבה פעמים נצחון של צדיק על מישהו: פעם אחת חבורת חסידי פשיסחא נסעו לרבי (כפי שהיה נהוג גם בחב"ד ובכל החסידויות, לנסוע חבורות חבורות), ובדרך אחד החסידים שבק חיים לכל חי. זה היה באמצע הדרך, במקום שומם כזה, שאין שום סממן של נוכחות יהודית בכלל. אז החבריא לא ידעו מה לעשות - קוראים לזה מת מצוה, צריך לטהר אותו ולקבור אותו,

ואין פה לא ישוב יהודי ובודאי שלא בית קברות יהודי, אז מה עושים? נגשו לכפר סמוך, של גוים, ובכל אופן אמרו שלא נפסיד שום דבר - דפקו על הדלת ויצא מישהו מבוגר, ושאלו אותו אם ידוע לו על בית קברות של יהודים באיזור (משהו מפעם). הגוי הזה עונה להם שידוע לי שבמקום פלוני, לא רחוק מכאן, יש משהו מאד ישן - מלפני מאות שנים - שהוא בית קברות של יהודים. מאד שמחו שיש כזה דבר, אז מיד הלכו איך שהוא כיוון אותם והגיעו למקום הזה, ובאמת מצאו תחת כל העשבים בית קברות של יהודים - חפשו מקום פנוי, חפרו, עשו טהרה וכל מה שצריך, וקברו את החבר שלהם. תוך כדי שהם מתרחקים מהמקום שמעו רעש גדול, מסתכלים אחורה, ורואים שגופת החבר שלהם מושלכת על הארץ - מישהו הוציא אותו מהקבר. זה משהו מוזר - סיפור. בכל אופן, הם חסידים, אמיצי לב, לא מתפעלים יותר מדי - חוזרים לשמה, ועוד הפעם קוברים אותו. מתרחקים קצת, ועוד הפעם שומעים רעש ומסתכלים אחורה ומוצאים שהגופה מושלכת מהקבר. הבינו שיש דברים בגו, אז חזרו לשם ואז אומרים כולם בקול גדול - לכל אלו ששוכבים בבית הקברות - שכאן יש מת מצוה, יהודי, וצריך לקבור אותו במקום הזה. אז שומעים מתוך האדמה קול גדול, קול של מקהלה, שאומרים שאנו כאן מלפני מאות שנים, כולנו כאן נהרגנו על קידוש ה', כל החלקה הזאת זה קדושים שאין שום בריה עומדת במחיצתם, לכן אנו לא מרשים שאף אחד יקבר כאן, גם לא אף יהודי, לכן כל פעם שתשימו אותו נזרוק אותו החוצה. הם חסידים, וחסידי פשיסחא לא מתפעלים יותר מדי, אז הם צועקים בחזרה שאנחנו חסידי פשיסחא, חסידים של הרבי ר' בונים, וזה חבר, גם חסיד של הרבי ר' בונים, הוא מת מצוה, ואנו מבקשים בכל בקשה שתרשו לנו לקבור אותו. עוד הפעם קברו אותו, והרעש נפסק, והוא נשאר. ממשיכים את המסע לפשיסחא, ומגיעים לרבי, ועוד לפני שהם מספיקים לדפוק ולהכנס לרבי ולספר לו מה שהיה, אז הרבי יצא אליהם ואמר להם - תדעו לכם כמה קשה היה לי לשכנע את הקדושים האלה שיסכימו לקבל את השכן החדש איתם ביחד.

קידוש ה', או שזה כתר או שזה נצח. כאן, כמו שאמרנו, כל סיפור שהרבי צריך להתגבר בו - כאן זה לנצח משהו בקדושה, לא משהו פסול - זה נצח. זה ויכוח, נצחנות, בשביל לקבור מת מצוה. גם החסידים יש להם נצח, בשביל לא להתפעל ולא להכנע, גם מטענה מיסטית מתוך האדמה - חסיד הוא אמיץ, לא מתפעל, וחסיד של רבי פקח גם הוא פקח, ויודעים להגיד שאנו חסידי הרבי ויש כאן מת מצוה שצריך לקבור. כל הסיפור הזה הוא סיפור של נצחנות חסידית אמיתית, שבסוף הצדיק גוזר והקב"ה מקיים וגם הנשמות הקדושות האלה עונות אמן אחרי בקשת הרבי, אם כי הוא אומר שזה בא לו קשה, ולא היה פשוט לנצח אותם.

עוד ווארט נחמד: הרי נצח זה נקרא "ברא כרעא דאבוה" - זה המשך הדורות, מה שהבן הוא הירך של אביו. פעם אחת באו לרבי ר' בונים משפחה של שלושה דורות, סבא ואבא ונכד, כולם נכנסו יחד לרבי. אחרי היחידות, מה שדברו, הרבי הסתכל על שלושתם ואמר לסבא - כל מה שעשית בחיים היה בשביל הבן שלך (האבא). אחר כך פונה לאבא - כל מה שעשית בחיים זה בשביל הנכד. אחר כך אומר לנכד - כל מה שהסבא והאבא עשו, ואיפה אתה נמצא? איכה?

זה ווארט של סוד הירושה. שאם מקבלים כחות, וכל מה שההורים עושים זה בשביל הילדים, שהילדים ידעו גם להעריך את זה וגם לקבל את זה נכון על מנת ליישם את זה נכון.

הוד:

יש ווארט, סיפור נחמד, שפעם אחת הרבי ר' בונים אומר לחסידים שלו - "אני מקנא בזה שרץ" (איך בין מקנא דער לויפערער). מי זה זה שרץ? יש יהודי שקם בבקר מוקדם, חוטף תפלת שחרית בכמה דקות, אחר כך חוטף איזה ביס של ארוחת בקר, ואז מיד רץ לביזנעס, וכך כל היום הוא רץ. הוא חוזר הביתה, והולך לישון, ועוד הפעם למחרת אותו סדר יום, דבר יום ביומו, חוטף תפלה, חוטף קצת אכילה ורץ. קוראים לו "לויפערער" - רץ - אני מקנא בו שיש לו חיים טובים ומסודרים (לרוץ זה גם בריא, זה התעמלות טובה). אבל מה אני אעשה? ה' ברא אותי עם מח, ואני חייב לנצל את זה.

מי שיש לו מח לא יכול לחיות חיים של לויפערער, הוא חייב לעבוד את ה' עם גדלות מוחין. לרוץ ולהשיג את פת הלחם, דבר יום ביומו, זה קשור לספירת ההוד, שחוש ההליכה והריצה שייך לרגל שמאל, רגל ההוד, המנהיגה הליכה וריצה. במיוחד שהריצה היא אחרי הפרנסה, שהיא גם בחינת הוד בקבלה. אבל מי שיש לו מוחין צריך להודות לה' באופן אחר, בצורה אחרת, בעבודה. זה גם דומה לווארט מפורסם של הרבי הקודם שכתוב ביום יום, שמי שיודע ללטש אבנים יקרות ומסתפק בכך שהוא אופה לחם, אפילו שהעולם יותר צריך לחם מיהלומים (שהם מותרות), אז הוא מפספס את היעוד שלו בחיים, בשביל מה שה' ברא אותו. הוד כאן זה גם להכיר את הכיוון שלך. יש בכך גם ממד של דעת - דע מי אתה, ובאיזה כחות ה' חנן אותך, כדי לכוון את חייך בהתאם. אבל הווארט כאן זה קנאה במי שחי חיים טבעיים, בתמימות, שזה מדת ההוד - פשוט אצלו שקמים בבקר, מתפללים חמש דקות, אוכלים קצת, ומתחילים לרוץ.

עוד סיפור נחמד: הוא הרי היה רוקח, ואמרנו שעד סוף ימיו אשתו המשיכה לעבוד ברקחות והם היו יודעים כמומחים הכי גדולים באיזור בתרופות. אז גם הגוים, ולא סתם הגוים אלא הפריץ, היה שולח אליו כשצריך תרופה. פעם הפריץ שלח עם רצפט לתרופה שהיא אחוז אחד סם המות ותשעים ותשע אחוז דברים אחרים, אז אשתו טעתה והרכיבה את זה הפוך - שמה תשעים ותשע אחוז שם המות ואחוז אחד של השאר, ושלחה את זה עם השליח בחזרה. אחרי שהשליח כבר היה בדרך, ואין להשיבו, היא תפסה מה שעשתה ונבהלה נורא, וצעקה לרבי שכך וכך קרה ואי אפשר להשיב. היה אפשר לומר שישמחו במה שיקרה לפריץ, אבל כנראה לא היה כדאי להם שמהתרופה הזאת הוא ילך לעולמו. בכל אופן, הוא הרגיע אותה - ונספר תיכף כמה סיפורים יפים על היחס ביניהם - שהכל יהיה בסדר. כעבור כמה דקות דפק בדלת השליח, ששברתי את הצנצנת עם התרופה בדרך ואני מוכן להחזיר את הנזק. רבי בונים אמר שלא רוצה את הכסף - הוא ישר מאד, גם כלפי גוים. בכל אופן, או ש"הודי נהפך עלי למשחית כל היום דוה", או שלהיפך, שהרבי כן יכול להחזיר היפוך זה בכך ששובר זאת אי שם. מספרים על אנשים שיכולים לשבור דברים - הוא יכול לשבור את הזכוכית גם מרחוק. זה מופת של ספירת ההוד בקבלה.

יסוד:

הדבר הראשון ביסוד זה מה שאמרנו קודם, שהצטיין מאז ילדותו במדת "הצנע לכת" - הצנע לכת זה תיקון הברית, ספירת היסוד. השתוות אמרנו שזה תפארת, "און התפעלות", מה שהוא כנה "לב ישר" - וכאן זה המשך אחד. מי שהוא צנוע בעצם הוא רוכש לעצמו לב ישר, אבל תיקון ההתפארות זה יעקב ותיקון הברית זה יוסף, "אלא תולדות יעקב יוסף", "גופא ובריתא חד חשבינן".

בתור סיפור של שמירת הברית (וסיפור זה יחבר גם כן את החסד עם היסוד, ככתוב שהברית מקבץ את כל החסדים): אמרנו שהוא היה נוסע הרבה למקומות רחוקים ונכנס למקומות לא דתיים לכל מיני מטרות. פעם אחת הוא התארח באיזו אכסניא, והיתה שם בעלת ה'מוטל' שלא הכי צנועה בעולם (בלשון המעטה). הוא בא ומבקש כוס תה, אז היא הכינה כוס תה ובאה להגיש לו את הכוס, ובמקום לשים את זה על השולחן היא עושה סימן וגם אחר כך אומרת בפה מלא שרוצה לתת לו את הכוס מיד ליד. הוא כמובן מתנגד, והסביר לה שתשים על השולחן. כמובן, לא רוצה לומר למה, אלא סתם אומר לשים על השולחן. היא לא מסכימה - חייבת לתת לו מיד ליד. באיזה שלב הוא לא התאפק, ואמר - אני חסיד! (לא אמר שרבי). אני חסיד, ואסור לי לקבל את הכוס מידך. ברגע שאמר זאת עם התוקף הפנימי, אני חסיד וזה לא מתאים, היא נפלה על הארץ וכוס התה נשברה. אחר כך הוא פירש, לפי סיפור זה, את הפסוק בתהלים שאומר דוד מלך ישראל חי וקים, נעים זמירות ישראל, "שמרה נפשי כי חסיד אני" - לפעמים בשביל לשמור את הנפש צריך לומר שאני חסיד, כמה שזה קשה, כי מי שיש לו מדת הצניעות לא אומר על עצמו שום דבר. גם, אם נחזור לדברינו בתחלת הערב, שאצל רבי בונים (במקביל לאדמו"ר האמצעי) החסידות הגיע לשלמות המוחין, סימן לכך הוא צניעות ולא לדבר על עצמך. אדמו"רי חב"ד לא מדברים על עצמם, אך בכלל בגדלות לא מדברים על עצמם. מי שמשבח את עצמו זה יכול להיות סימן של אורות גדולים, אבל זה סימן מובהק של ינקות (בהמשך למה שאמרנו קודם). מחד יש כאן להיות חסיד, ואפילו לומר זאת, אבל הנקודה כאן זה שמירת הברית.

מלכות:

פעם אחת הגיעה לתלמיד של הרבי ר' בונים, הרבה שנים אחרי כך, כשהוא היה רבי, הרבי מאיזביצא בעל מי השילוח, אשה שהתלוננה שהיא חשוכת ילדים ורוצה ברכה לזחו"ק. הרבי מאיזביצא הסתכל על האשה ואמר לה שהוא מאד מצטער - רואה שהיא עקרה בדרך הטבע, ולא יכולה ללדת. כמובן שבדמעות בעינים האשה הזאת יצאה מהצדיק - כנראה שהגיעו זוג, בעל ואשה, ויצאו בנפילת הלב - וכעבור שנה בדיוק חוזרים לרבי שמחים, באנו לבשר לרבי שנולד לנו בן. מביאים דורון יפה, מנחה לרבי, שנולד בן. הרבי אמר להם שלא יכולים להוליד, אז הוא התחיל לחקור אותם מה קרה כאן. הוא בקש שישחזרו - דבר עם הבעל - כל מה שקרה אחרי שהוא עזב אותו לפני שנה. הבעל מתאר כך וכך כל מיני דברים, ואחד הדברים שמספר שהוא הלך לאיזה מקום ושם פרץ בבכי ומעומק לבו התפלל להקב"ה שיעשה נס וירחם עליו. הרבי מאיזביצא אמר לו לתאר בדיוק היכן זה היה, והוא התחיל לתאר את המקום ויוצא שזה היה ליד איזה עץ, באיזה חורשה, ותאר לו בדיוק. אמר לו הרבי מאיזביצא שכעת מבין מה קרה - באותו מקום שעמדת, ליד אותו עץ, שם התפלל הרבי שלי, הרבי ר' בונים, ביום החתונה שלו. ולמה היה צריך להתפלל שם? כי לפני החופה הכלה שלו, אשתו לעתיד, התחרטה על השידוך והלכה לבטל את הכל (ביום החופה). אז החתן הלך ושפך את לבו שם, מתחת העץ, בתפלה שהכלה תתחרט בחזרה ותסכים להתחתן - תפלתו התקבלה, וכך היה, היא חזרה בה והקימו ביחד את הבית הנאמן בישראל (זו אותה אשה שהחליפה לפריץ את הסם, אבל חיו חיים מאד טובים כנראה - ליהודי הקדוש היו צרות צרורות מאשתו). עגמת הנפש של החתן, שהתפלל לה' שהיא תחזור בה, עשתה רושם כל כך אדיר גם במקום הפיזי, שכל מי שמתפלל באותו מקום מקרב לב ה' עונה לתפלתו. לכן, אף על פי שראיתי בצדק שאתם עקרים ואין לכם סיכוי ללדת, היות שהגעת לשם בהשגח"פ והתפללת ה' הושיע אתכם. זה סיפור של כח

התפלה של הצדיק, "ואני תפלה" זה מלכות, ובפרט שזה תפלה להשפיע על הכלה שתחזור בה ותסכים להתחתן, ודאי יש כאן תיקון המלכות.

זה היה תחלת הקשר ביניהם. בהמשך, לקראת סוף ימיו - הוא חי בערך כבעש"ט, 62 שנה (הסתלק בשנת תקפ"ז, כנ"ל) - כאשר הוא חלה אשתו מאד בכתה, כשראתה שסופו מתקרב. הוא אמר לה - מה את בוכה? כל עבודתי כל החיים היתה לדעת איך למות, אז מה את מצטערת? זה ווארט מובהק של מלכות, גם בכך שזה מענה לאשתו (לא יודע אם זה הרגיע אותה יותר מדי...), וגם עצם הווארט זה המשכת דעת למלכות, בה כתוב "רגליה יורדות מות". זה שכל העבודה זה לדעת איך למות, זה בעצם בנין המלכות. אם יש דעת היא גם לא כל כך תבכה, כי דעת יודעת לקבל כל דבר מתוך אמונה.

יש עוד ווארט נחמד, שיש ווארט דומה לו אצל הבעל שם טוב עצמו: בפנימיות המלכות זה שפלות. פעם אחת בדורו של הרבי ר' בונים ספרו על איזה כומר אחד שהיה ענו ושפל למופת - כל כך ענו שזה עורר דינים קשים על עם ישראל, איך יתכן כומר שענו ושפל יותר מכל היהודים. זה עורר קטרוג בשמים נגד עם ישראל, אז הרבי ר' בונים שקבל את המסר הזה מהשמים, שלח קבוצה מתלמידיו הטובים שיתארחו אצלו ויתהו על קנקנו. התלמידים הגיעו, ורק דופקים בדלת והכומר פותח, ואומרים שאנו תלמידים שבאנו מהצדיק הזה, הוא מיד נופל על פניו בפניהם ומתחיל לצחצח להם את הנעלים ולרחוץ את הרגלים שלהם, וכל מיני מעשה שפלות מופרז שרק כומר ענו יכול לעשות. רחץ להם רגלים והלאה בשיא ההכנעה והשפלות והענוה, וככה זה נמשך כמה ימים, וכל יום הוא מגדיל לעשות בעניני שפלות וענוה - אז הם לא יודעים מה לעשות. הרבי שלח אותם רק לתהות על קנקנו, ואין להם יותר מה לעשות, אז עומדים לצאת מהבית שלו, ואז הכומר אומר להם - אל תשכחו לספר לרבי שלכם מה שראיתם פה. באותה שניה הם תפסו שהכל היה שקר מוחלט, הכל היה בשביל להתפאר איך הוא מתנהג, ובאותו רגע בטלו את הקטרוג בשמים.

יש הרבה הרבה דברים חשובים מאד ללמוד מהסיפור הזה. קודם כל, סיפור זה הוא משהו מובהק מתוך החסידות - האצילות זה ענוה ושפלות, אבל יש שם קליפה, של המלכות דאצילות, שנקראת ראומה. ראומה זה תראו את המה שלי, תראו כמה אני בטל (מה זה בטול). זה סיפור מובהק ששרש אותו כומר זה ראומה. אי אפשר לרמות את הקב"ה - איך יכול להיות שהקב"ה לא ידע שהכל זה למראית עין? סיפור דומה אצל הבעש"ט, כדלקמן, וגם שם השאלה - אפשר לרמות את ה'? שיחשוב שהכומר טוב מכל היהודים? צריך לומר שמי שמעורר את הקטרוג זה מלאכים, זה פשוט לפי הסוד, ומלאכים הם לא כל כך פקחים - מלאכים הם בעולם היצירה, והם מתפעלים מחיצוניות. זה כלל גדול, מלאכים רוחניים מתפעלים מחיצוניות, וזה ההבדל בינם לבין אצילות. בגלל שהם מתפעלים מחיצוניות זה יכול לעורר בשמים קטרוג נגד עם ישראל. תפקיד הצדיק הוא להמשיך גדלות למוחין דקטנות - עולם היצירה זה "נער הייתי", קטנות מוחין - לפקוח את העינים (כמו שהרבי אומר). צריך להיות פקח ומסוגל לפקוח את העינים, וזה מה שהוא עשה כאן. לפני שנמשיך נספר סיפור דומה מזמן הבעש"ט, יותר חריף - הבעש"ט קבל מסר מהשמים שיש איזה כומר שכל כך שומר את הברית שלו שזה מעורר קטרוג עצום על עם ישראל, שאף יהודי לא שומר את הברית כמוהו. שמירת הברית זה בעצמו משהו מעשי - שאין אצלו זרע לבטלה, זה משהו אובייקטיבי (לא אם הוא באמת ענו או שהכל ראומה) - והמלאכים ידעו את

המציאות, שהוא באמת כומר זקן שאף פעם לא ראה קרי. זה מעורר קטרוג, למה יהודים לא שומרים על עצמם כאן, ולזה כנראה צריך כח הבעש"ט עצמו ולא רק תלמידים. הבעש"ט כתת רגליו לאותו מקום, נכנס לבית הכומר והחל לשוחח איתו ולשאול אותו למה הוא לא מתחתן ולהסביר לו כמה טוב להתחתן וכמה נשים יפות יש בעולם, וכל כך עורר לו את היצר עד שהוא קרי על המקום, ובזה בטל את הקטרוג. יש דמיון בין הסיפורים, אבל יש הבדל. אם אותו כומר עשה מאמץ נפשי לשמור על עצמו זה גם היה חיצוני, הכל היה "ראומה", שרצה להצטיין במעשה טוב. גם זה שהבעל שם טוב הכשיל אותו בכוונה כדי להסיר את הקטרוג הוא מגלה את האמת לאמיתה. שני סיפורים אלו על אותו משקל, שאנו מכירים כרגע, זה תיקון המלכות - שקליפת ראומה לא תאחז במלכות דאצילות, שהיא תוכל להבנות בטהרה ובשלמותה.

אמרנו קודם שרבי בונים היה נוהג לשחק שאח. אצל הרבי הקודם שיחק פעם בשנה, בליל ניטל, כי לפי המנהג לא לומדים תורה באותו זמן. רבי בונים יותר שחק שאח, ובמקום אחר גם כתוב שהיה נכנס ל'שאנקים' ומשחק קלפים וכל דבר בשביל לקרב יהודים, ובמשחק שלו היו שומעים אותו צועק (כמו שמאדמו"ר הזקן היו ווארטים קבועים שנשמעו ספונטאנית, כמו "איני רוצה דבר וכו'") "למעלה - במובן של קדימה - לא יכולים ללכת ואחורה אסור ללכת". אנו באיזה משבר, שקדימה אי אפשר ללכת ואחורה אי אפשר ללכת. כך היה צועק באמצע המשחק, ומה זה אומר? שמכל דבר - גם משחק שאח (ויש כמה סיפורים בחב"ד גם על זה) - צדיק לוקח מוסר השכל עמוק מאד ממילי דעלמא. היות שגם כן מכיר את עצמו, שהוא ראוי לכך, מותר לו להכניס עצמו לסיטואציות של מילי דעלמא כמו משחק שאח, תוך כדי שצופה מראש שהוא יעבוד ה' בזה - הוא צופה את ההתפעלות שתהיה לו, והוא יוכל להפנות את ההתפעלות הזאת כלפי מעלה, ובכך הוא מעלה את כל המילין דעלמא, כולל משחק שאח. זה ענין של מלכות, שיורדת לעולמות התחתונים כדי להעלות הכל לקדושה. הסיפור הקודם היה שבתוך המלכות צריך כח להפריד את קליפת ראומה מהמלכות, וכאן המלכות יורדת כדי להעלות את דברי החולין. איך היא מעלה? על ידי צעקה כזאת, שבאה דווקא כאשר משחק שאח ולא בהזדמנות אחרת, שקדימה אי אפשר ללכת ואחורה אסור ללכת.

אחרון אחרון חביב: כשאנו לומדים את סוד מערכות הגוף הפיזיולוגיות לומדים שמערכת האכילה זה מלכות, מאותה סיבה שהמלכות יורדת ואוכלת מהדרגות הנמוכות של הטבע כדי להעלות ולהכליל הכל בקדושה. אכילה זה לשון הכללה - להכליל את התחתון בעליון. רבי בונים פעם אמר לתלמידיו שישבו בסעודה - וזה מוסר השכל שכל אחד יכול לאמץ לעצמו (זה ממש נחמד, היינו צריכים לומר זאת קודם לילדים) - שלפני ששמים משהו בתוך הפה צריך לבקש מה' (בלב) שלושה דברים: א) שלא יהיה באוכל הזה שום איסור, מדאורייתא או מדרבנן, שיהיה כשר מאה אחוז (כנראה שאמר זאת גם כשיש על זה חותמת הבד"ץ - החותמת לא מבטלת תפלה זאת). ב) שלא יזיק לו שום נזק גשמי (כי אוכל עלול להזיק, "סכנתא חמירא מאיסורא"). ג) שלא יגשם אותי (מתוך אוכל האדם מתגשם, ער ווערט גראב - זה לא נקרא להזיק, שהכוונה לנזק פיזי ניכר, אבל לגשם זה תוצאה מצטברת שלא ניכרת מיד). תוך כדי זה תלמיד אחד לקח פרוסת לחם ליד, ופתאום זה התפורר והיתה מחט בפנים - זה קשור לבקשה השניה, שזה לא יזיק. בכל אופן, זה ווארט של מלכות - תיקון האכילה. המלכות היא בסכנה - סכנת איסור, סכנה פיזית וסכנת הגשמה - הכל יכול להיות שם, הכל קשור למלכות, והיא צריכה להיות מודעת ונזהרת ומתפללת. העיקר כאן זה תפלה, כמו הסיפור שספרנו על רבי פינחס מקוריץ - אתה לא יכול לשמור

את עצמך, רק צריך להתפלל. הכי טוב שאתה יכול לעשות זה לקנות עם הכשר בד"ץ, אבל זה לא סימן שזה כשר - אתה צריך להתפלל לה' שיהיה כשר. תפלה זה מלכות. אתה צריך להתפלל לה' שזה לא יזיק - שלא תהיה מחט, וכל אוכל יכול להזיק. הדבר השלישי הוא הכי עיקרי - שזה לא יגשם אותי, שאני אזדכך מהאוכל בזכות זה שאני מזכך אותו, בכך שאני מכוון לעבוד בו את ה' וכן שזה בעצמו "בכל דרכיך דעהו" ויש בזה יחוד.

בזה סיימנו את הפרצוף של הרבי ר' בונים, וכמו שאמרנו בהתחלה - העיקר כאן זה להרגיש בו את השיא של חסידות פולין, במקביל לשיא של חסידות חב"ד שזה אדמו"ר האמצעי, במובן של הבגרות של התפתחות החסידות. זכותם, זכות כל הצדיקים, יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, ונזכה להתגלותו של מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

הרב המקובל שלום משה חי גאגין

יום ההילולא - י"ב אלול

הרב **שלום משה חי גאגין** (1832-1883) היה שד"ר ירושלמי, מחבר פיוטים וספרים וראש ישיבת המקובלים בית אל.

נולד בירושלים כבן יחיד לרב חיים אברהם גאגין, בן למשפחת גאגין, ולרבקה בת הרב רפאל שרעבי בחודש דצמבר 1832 (טבת ה'תקצ"ג). בילדותו חונך על ידי אביו, ובהמשך למד אצל הרב ידידיה רפאל אבולעפיה ואצל רבני ישיבת המקובלים בית אל.

נישא לשרה אסתר (בוליסה אסתראג'י) בת הרב חיים נסים אבולעפיה.

בשנת 1862 (ה'תרכ"ב) יצא בשליחות כשד"ר מטעם ישיבת המקובלים בית אל לערי צפון אפריקה וצרפת, ולאחר כשלוש שנים חזר לישראל. בשנת 1872 (ה'תרל"א) יצא בשליחות נוספת לאיטליה. כשחזר משליחותו, מונה לשמש כשליח ציבור של ישיבת המקובלים בית אל, ובהמשך כראש הישיבה כממלא מקום אביו עד לפטירתו.

לאחר פטירת אביו ירש ממנו ספרייה גדולה בת כ-2000 ספרים וכתבי יד עתיקים, ואיפשר לרב אריה ליב פרומקין לשאוב ממנה מידע רב לספרו "תולדות חכמי ירושלים".

הלך לעולמו ב-14 בספטמבר 1883 (י"ב באלול ה'תרמ"ג) ונקבר בירושלים.

בנו הבכור היה הרב אברהם חי גאגין (השני) ובנו השני היה הרב יצחק רפאל יחזקיהו גאגין. נכדו היה הרב שם טוב גאגין.

חיבוריו

- **שמח נפש** - אוצר משפטי דינים בקיום המצוות ונוסחי התפילות, בהוצאת בנו הרב יצחק, ירושלים, ה'תרס"ג
- **ישמח לב** - כולל שו"ת עם רבני דורו, חלק א' בירושלים ה'תרל"ח, חלק ב' בירושלים, ה'תרמ"ח
- **שמח לבי** - דרושים, ה'תרמ"ד

- **ישמח משה** - פסקי דינים על צוואת השר קאיד ניסים שמאמה, ירושלים, ה'תרל"ח
- **סביב האוהל** - פירוש על הספר אוהל מועד של הרב שמואל מגירונדי, שני חלקים, ירושלים, ה'תרמ"ו - ה'תרס"ד
- **שיר תהילות** - ספר לכבוד משה מונטיפיורי, ירושלים, ה'תרל"ה

כן חיבר קינות, פיוטים ופזמונים, בעיקר לכבוד הרש"ש.

י"ד אלול

רבינו הגה"ק רבי דוד קאמין

יום ההילולא - י"ד אלול

רבינו הגה"ק רבי דוד קאמין זצ"ל חיבר את הספר בית דוד לשחיטה שנחשב ומקובל מאוד אצל כל העוסקים במלאכת השחיטה, הבדיקות וההשגחה, ופסקיו מקובלים בכל עדה ועדה, כפסק אחרון.

רבי דוד זצ"ל היה השוחט בעיר טשעכנאוויצא, והיה הפוסק בכל המחוז, כאשר גדולי רבני ליטא סמכו ידיהם עליו. הבית דוד היה נערץ מאוד אצל מרן הגר"ח מבריסק, רבי אלי' ברוך ממיר, הגר"ח מייזל, הדברי מלכיאל, הערוך השולחן ועוד.

את הספר בית דוד, אשר כאמור התקבל אצל כל השו"בים בדורנו, חיבר על פי פסקי מרן רבינו בעל התבואות שור, ובו ליקוט מפורט של כל הלכות שחיטה, בדיקות, וי"ח סימני הטריפות. סימני ההלכות מבוארים בטוב טעם ובהוספת כל המסתעף להלכה למעשה.

רבינו עלה לארה"ק וגם כאן זכה להערצה רבה מגדולי רבני הארץ. מרן הגרי"ח זוננפלד ומרן הגרי"י דיסקין אשר שמעו את גדלותו, קיבלוהו בכבוד גדול, ומיד סמכו ידיהם עליו ועל פסקיו.

רבינו נסתלק בי"ד אלול ומנו"כ במרומי הר הזיתים.

מידות תרומיות

"הרה"ג בעל 'בית דוד' זצ"ל עשה עבודה עצומה ויגיעה רבה בספרו הבהיר 'בית דוד' על שחיטה ובדיקה ולא זכה להשאיר אחריו זרע של קיימא...

קרובי המשפחה סיפרו שתחילת שירותו בקודש במלאכת השחיטה ובדיקות היתה בעיר באדקי הקרובה לעיר בילסק פלך הורדנא. שם עבד עבודת הקודש שבע שנים והיה גם כן ש"ץ מובחר שקולו היה נשמע כקול שאגת אריה, קול ה' בהדר, ובתוך אותן השנים שמש כעבודת הקודש על יד הגאון הגדול המפורסם רבי מלכיאל זי"ע ואחר כך נתקבל לעיר טשעכנויצקי לש"ץ ושו"ב ושימש שם בעבודת הקודש שלושים ושבע שנה. חביב היה על אנשי עירו וכבדוהו בהדרת כבוד אודות מדותיו התרומיות וענוותנותו המצוינת, ביתו היה בית ועד לחכמים ופתוח לכל רב ואורח ועניים וארחי פרחי, כידוע שכל שו"ב צריך להיות בעל חסד ומכניס אורח וזה אשר עשה כל ימיו".

ט"ו אלול

"רבי קאפיל חסיד" מקאלימייא

יום ההילולא - ט"ו אלול

אורו של רבי יעקב קאפיל המכונה "ר' קאפיל חסיד", זרח בשנת ת"ץ בבית אביו, רבי נחמיה פייביל ז"ל, שהיה בנו של הגביר מו"ה רבי יעקב קאפיל קאמיאל מקאלימייא ז"ל, אשר זכה ותורה וגדולה התאחדו על שולחנו. ברשותו היתה מגילת יוחסין עד חכמי פרובינצא, כן היה לו כתב יחוס מדור לדור עד דוד המלך עליו השלום.

סבו זה היה גאון וצדיק, הוא שיפץ את כל תיקוני העיר מכיסו, ובנה את בית הכנסת, בית המדרש ובית המרחץ, בהיותו גביר עצום, שמו הטוב הלך לפניו בכל רחבי פולין.

רבינו היה חתנו של דודו רבי זלמן שהיה נינו של הגאון רבי דוד הלוי, בעל "טורי זהב" זצ"ל.

רבי יעקב קאפיל לא התנהג ברבנות, והתפרנס ממסחרו הדל, בתחילה ניהל חנות קטנה בקאלימייא, אחר כך תקע אהלו בעיר טיסמניץ, בה היה דרכו לנסוע אל השווקים ומזה התפרנס. עשה מלאכתו עראי ותורתו קבע, תפלתו בהתלהבות גדולה. דרכו בקודש היתה להתענות יום אחד מידי שבוע.

בזמנו של רבינו, החלה המשפחה לכנות עצמה בשם המשפחה "הגר". אודות המקור לשם זה מסופר, כי כאשר יצא החוק שעל כל בית אב לבחור לעצמו שם משפחה בנוסף לשמו הפרטי, בא הפקיד לבית רבינו ושאלו באיזה שם הוא בוחר.

רבינו אשר היה שקוע במחשבותיו הטהורות, הפטיר לעבר הנוכרי את הפסוק (תהלים קיט ט) 'גר אנכי בארץ', הבין הפקיד מדבריו כי בוחר הוא כשם משפחתו את השם "הגר".

פעם נסע רבינו לדרכו, ויפגע במקום אחד בבוקר ביומא דפגרא בהגיע העת להתפלל בציבור. הוא נכנס לבית המדרש ומצא בו עשרה מתפללים. אף שלא נאספו אנשי העיר כי עדיין לא הגיע הזמן הקבוע לתפילת הציבור, לא יכול רבינו להתאפק ולהמתין, כי הוא מיהר מאוד לדרכו. התעטף בטליתו והניח את תפיליו, ירד לפני התיבה, והחל להתפלל בעשרה.

כאשר הגיע ראש הקהל, התפלא לראות כי לא המתינו לבואו והחלו את התפילה בלעדיו, אחר התפילה הוא גער בו באומרו, "כיצד איש זר מרהיב בנפשו עוז, לעבור לפני התיבה בלי להמתין לראש הקהל ולגבאים". ובתוך דבריו אמר, "האינכם רואים פי המדבר אליכם". השיבו רבינו ברוח נמוכה, "הלא גם אתם אינכם רואים אותי".

הוא נסע משם לדרכו, והנה אימה חשיכה נפלה על ראש הקהל, מאור עיניו נחשכו בפתאומיות, עינים לו ולא יראה בהן עוד. הוא שם על לבו כי יתכן שהאסון ארע מקפידת האורח שירד לפני התיבה שלא ברשותו, אבל נבצר מבינתו לדעת מי האיש, כי לא ידע שמו ומקומו.

הוא דרש ברופאים וברפואות, אך לשווא היה כל עמלו לראות בעיניו, נועץ באוהביו שהאיצו בו לנסוע אל הבעל שם טוב הקדוש, אשר שמו נתפרסם בארץ כאיש מופת. בבואו לפני הבעל שם טוב, אמר לו ברוח קדשו, דע לך, זה מחמת חויא דרבנן דלית ליה אסותא (שבת קי.).

עד שנגלה לבעל שם כי זה מקפידת תלמידו, רבינו. הוא ציוה על האיש כי יראה לנסוע למקום רבינו, ויבקשהו שימחל לו על אשר חטא נגדו בשפתיו, אולי ישא לפשעו, ואז יתרפאו עיניו. האיש עשה כאשר נצטווה, יגע עד שמצא איה מקום רבינו, התנצל והתחנן לפניו כי ישא את חטאתו, ורבינו מחל לו, אז חזר מאור עיניו כמאז ומקדם.

בשנת תקל"ז עקר רבינו מקאלימייא, ותקע אהלו בעיר טיסמניץ. בה נסתלק לשכון בגנזי מרומים, ביום רביעי בשבוע ט"ו אלול תקמ"ז, שם מנוחת כבודו, עד בוא גואל במהרה בימינו.

אחרי פטירתו, כאשר דברו אנשי החברא קדישא אודות תכריכים הנצרכים עבור גופו הטהור, נענתה הרבנית כנגדם ואמרה, "תכריכיו מזומנים כבר זה כמה שנים, אין לו צורך בתכריכים חדשים", כאשר שאלוה היכן מקומם, אמרה, "רדו למרתף, שם הם נמצאים ומוכנים".

כשירדו למרתף, מצאו בו את התכריכים כדבריה, לצידם השתוממו לראות בור ארוך בצורת קבר הכרוי באדמה. כששבו ועלו לבית, שאלו את הרבנית בפליאה, מהו הקבר החפור במרתף, והיא השיבה ודמעותיה על לחיה. "בכל יום ויום, נוהג היה רבינו לרדת אל המרתף, ללבוש את התכריכים על גופו הטהור, וכך לשכב בקבר כשעתיים, שם למד תורה ואמר פרקי תהלים".

נקרא היה בשם "שיוויתניק"

בתחילה היה נחבא אל הכלים, ולא ידע איש את גבורתו וצדקתו, עד שפעם שבת קודש הקדשים רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א בעירו קאלימייא, בליל שבת קודש הרגיש הבעל שם אור גדול הזורח ומאיר בתוככי העיר. הוא שם פעמיו לסמטאות ולמבואות ברחבי העיר, למצוא את מקום האור הגדול הזה, עד שהגיע סמוך לבית קטן, והרגיש כי בו מאיר האור הגדול.

הוא נכנס אל הבית, ומצא בו את המרגלית הטובה שאחריה חיפש, רבינו שהיה מזמר ומרקד לכבוד שבת קודש בהתלהבות נמרצת בלא הפוגה משך שעה ושעתיים, כשעל השולחן ערוכים תפנוקי מעדנים. הבעל שם טוב המתין זמן רב, עד אשר כילה רבינו לזמר ולרקד, אז הבחין באורח ונתן לבעל שם טוב "שלום".

כאשר שאלו הבעל שם "מדוע הנך מזמר ומרקד טרם תסעד את ליבך", השיבו רבינו. בזמר "יום שבת קודש הוא" נאמר, "ואם שלש אלה לפניו צגים", היינו שכל המאכלים יהיו "צגים" תחילה, כדי שייהנה מרוחניות המאכלים ומהחיות דקדושה שקיימת בתוכם, רק אחר כך אוכלים אותם.

בעקבות שבת זו, נתקרב רבינו אל הבעל שם טוב הקדוש, עד שהיה לאחד מבני היכלא קדישא ומתלמידיו הטהורים. היה עובר בבית מדרשו לפני התיבה, ומנעים לפניו בקולו הערב. נכדו האמרי חיים זיע"א העיד, כי גילוהו משמים את ה"נוסח" הזה של התפילה. עד היום מקובל בחצר שושלת וויז'ניץ, לשורר מלחניו הקדושים.

בפי הערלים אשר החזיקוהו לאיש קדוש, נקרא היה בשם "שיוויתניק". כי דרכו בקודש בשעה שעסק במסחר, היתה להעביר ידיו על עיניו מידי זמן, ולזעוק לעצמו, 'שיויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח).

עודנו בקאלימייא ארע מעשה שקבלוהו כבעל תפלה לימים הנוראים, ויהי באשמורת הבוקר בערב ראש השנה, נתאחר לבוא לבית התפלה. קם איש אחד, ניגש לפני התיבה, התחיל בניגון הקדיש שלפני סליחות, ומיד נתעלף ונפל לארץ מלוא קומתו. נעשה רעש גדול בבית המדרש, כי לא יכלו להקיצו, עד שבא רבינו, יהב ליה ידיה ואוקמיה. אוצר פניני בחסידות

י"ז אלול

כהר"ר יוסף אלקארה

יום ההילולא - י"ז אלול

מארי **יוסף בן סאלם (שלום) קארה** ה'תקכ"ט - י"ז באלול ה'תר"ט, 1769 - 4 בספטמבר 1849 היה הראב"ד הקבוע השמיני בבית דין צנעא.

נולד לסאלם בן צאלח קארה ברובע היהודי בעיר צנעא בירת תימן.

היה מתלמידיו המובהקים של מהרי"ץ ונחשב כממשיך דרכו העיקרי בפסיקת הלכה. התפלל ולימד בבתי הכנסת בית אלאוסטא ובית כחלאני שבעיר, שבהם התפלל בנוסח השאמי. לאחר פטירת חברי בית הדין הקבוע השביעי בשנת ה'תקס"ט (1809), נתמנה בית דין זמני לתקופה של 3 שנים, ובשנת ה'תקע"ב (1812) נבחר מארי יוסף לשמש כראב"ד קבוע של הרכב בית הדין הקבוע השמיני.

נפצע מחרב במצחו בשנת ה'תקע"ח (1818), בפרעות שעשו הערבים ביהודי צנעא בזמן "מרד בכיל". תקופה מסוימת גלה מעירו צנעא לכפר באזור חג'בה, שם התארח אצל התושבים.

צוואתו לבניו נכתבה בפנקס בית הדין בצנעא המסוודה. נפטר בצנעא ביום שלישי, י"ז באלול ה'תר"ט (1849).

מארי יוסף פתח ישיבה בביתו, שבה למדו כל לילה כשעתיים לפני עלות השחר. את שיעוריו העביר בעל פה, ושלט בעל פה בסוגיות התלמוד ומפרשיו. את רוב זמנו הקדיש ללימוד ולהנהגת הקהילה. עיקר לימודו היה תלמוד ומשנה תורה להרמב"ם. היה רב ראשי פעיל ביותר, ותיקן תקנות רבות לציבור, כגון צמצום הוצאות החתונות כדי למנוע את התרוששות העניים. במחלוקת על ברכת המוציא, צידד במנהג הקדום, כדעת רבו מהרי"ץ.

למרות היותו מתפלל בנוסח השאמי, הוא היה ממשיך דרכו של רבו מהרי"ץ, שהיה ממשיכה של דרך הפסיקה הקדומה של יהודי תימן. הוא ראה בזרם השאמי עניין של נוסח תפילה בלבד, אך סבר שיש לפסוק כפי מסורת הפסיקה של יהדות תימן המקובלת מדורי דורות, ועל כן יצא בתקיפות נגד חבריו שרצו לחדש ולפסוק בתימן כדעת השולחן ערוך.

בין תלמידיו בניו מארי סלימאן קארה ששימש כראב"ד לאחר פטירתו, ומארי אברהם קארה, מארי חיים קורח, מארי סאלם חבשוש ראש הישיבה הכללית, מארי סלימאן צאלח ששימש כראב"ד העשירי, ובנו הצעיר מארי יחיא.

חיבר את הספר "זבחי אלהים" על הלכות שחיטה, שהיה נפוץ מאוד בתימן, ואף זכה לקיצור על ידי מארי דוד עראקי. בנוסף לחיבורו, כתב תשובות רבות בהלכה ופסקי דין הפזורות בספריות ובידי יחידים.

הוא הנחה את השד"ר שהגיע לתימן ר' ברוך בן שמואל מפינסק שהגיע לצנעא בשנת ה'תקצ"ג (1833), והסביר לו כיצד להתנהג כדי להישמר מהתושבים המוסלמים. בסופו של דבר ר' ברוך לא הקשיב לעצותיו והוצא להורג.

אמרו כי בזמן כהר"ר יוסף אלקארה היה המלך שונא לישראל ביותר, עד שגזר שישרפו כל ספרי תורה שבצנעא, חס ושלום. הדבר יצא מפי המלך, והשלוחים עם הרבה גמלים מיהרו ובאו אל מחנה העברים,

ותהי ראשית פשיטות היד בכנסת "בית-אלשיך", ויבריכו גמל אחד. (החזנים) פתחו להם שער בית הכנסת (ודלתות) ההיכלות, ויאמרו להם: 'טלו אתם לעצמכם. הנם מסורים לפניכם טוב בעיניכם עשו. אנו אין לנו רשות להוציאן'. השלוחים הוציאו מקצת ספרים משא גמל אחד ונתנום עליו וקשרום יפה עליו. כיון שהשלימו משאו באו להעמידו ולא יכול לעמוד. הכוהו ולא עמד. חזרו ונטלן מהם להקל ממשאן, אולי משאו כבד עליה ולא עמד. הוסיפו להכנתן מכות הרבה ולא עמד. רצו קצת מהשלוחים להגיד למלך כדבר הזה היה, ועתה מה נעשה. אמר המלך: פרקו משאו מעליו והחזירו הספרים למקומן ושובו לכם בשלום, אולי יגיע לכם נזק מזה. חזרו ועשו כדבר המלך. בקשו להעמיד הגמל ולא יכול לעמוד. הכוהו הכה ופצוע ולא קם ולא זע. חזרו אצל המלך, אמרו לו: כבר בטלו כל כוחותיו ולא יכול לעמוד. אמר להם ; אם כן הוא, הביאו אותו איברים איברים. באו ונחרו אותו בפתח בית הכנסת באשר הוא רובץ שם ונטלוהו איברים איברים וחתיכות חתיכות. הרב ש.קורח בספרו ציונים לתולדות היהודים בתימן עמוד 911 - הגמל וספרי התורה.

י"ח אלול

המקובל הגדול רבי עובדיה אברהם יוסף סומך

יום ההילולא - ח"י אלול

רבי **עובדיה אברהם יוסף סומך** (ה'תקע"ג-ה'תרמ"ט, 1813-1889), הידוע בכינויו רבי **עבדאללה סומך**, היה תלמיד חכם, פוסק ודיין, גדול רבני בבל בדורות האחרונים, מייסד וראש הישיבה הגדולה '**מדרש בית זלכה**' בבגדאד ומנהיג יהדות בבל בתקופתו.

ראשית דרכו

רבנו נולד בשנת ה'תקע"ג (1813), בעיר בגדאד שבבבל (עיראק), לאביו רבי אברהם יוסף יחזקאל, שהיה גביר גדול, ומפורסם במעשיו הטובים ובמידותיו התרומיות.

משפחת של אביו, משפחת סומך, היתה אחת המשפחות המיוחסות ביותר בבבל (עיראק). במהלך הדורות יצאו ממנה רבנים ועסקנים, סוחרים ופרנסים, ולפי מסורת שבידי המשפחה, הם צאצאי רב נסים גאון, ראש ישיבת קירואן.

אביו של רבנו, שהיה עשיר גדול, הרבה במעשי צדקה וחסד תורה וגדולה התאחדו על שולחנו. מנהגו היה מידי ערב שבת לתת שמן לעניים ללא קצבה, כדי שיהיה להם במה להדליק נרות שבת. וכבר אמרו רבותינו 'הזהיר בנר, זוכה לבנים תלמידי חכמים', ועל אחת כמה וכמה המזכה אחרים במצווה זו. ואכן זכה שבנו רבנו נעשה רבן של כל בני הגולה, גדול רבני בבל בדורות האחרונים, שזכה ועשה לתורה שלא תשתכח מישראל.

משחר ילדותו ניכרה אהבתו המיוחדת לתורה. בהתמדה ומסירות גדולה, היה שוקד על לימודה, ובגיל צעיר מאוד כבר מילא את כריסו בש"ס ופוסקים, ושמו נודע בפי חכמי העיר בגדאד כעילוי. תורתו שלמד ומידותיו התרומיות, נסכו אור מיוחד על פניו, והיה מוצא חן בעיני כל רואיו.

רבו העיקרי היה הגאון המפורסם רבי יעקב הרופא, שכיהן כדיין בבגדאד, ונודע בספרו שו"ת אהל יעקב.

בברית הנישואין

בהגיעו לפרקו נשא רבנו לאשה את מרת שרה, בת דודו רבי יצחק סומך.

אביו ואחיו של רבנו עסקו במסחר חוצה יבשות, וגם רבנו עצמו היה נהנה מיגיע כפו והחל לעסוק במסחר לפרנסתו, אך עם כל זאת תורתו היתה אומנותו, והיוותה את משוש חייו. כך, לצד עסקי, שקד על לימודו יומם ולילה.

במשך דורות רבים מאוד, בארץ בבל בכלל ובבגדאד בפרט, התקיימה ברציפות קהילת יהודים ענפה, ומרכז תורני שהיווה מגדלור של תורה והוראה לאזור כולו.

אולם רבנו ראה בצער כי בימיו, החלה התורה להידלדל. העוני וטרדות הפרנסה, הקשו על צעירי הצאן לשקוד על התורה בישוב הדעת, ונמנע מהם להשקיע את עצמם רוב היום בלימוד התורה. ובמיוחד הלכו והתמעטו רבנים ומורי הוראה שיוכלו להנהיג ולהדריך את העם בתורת ה'.

מדרש אבו מנשי

רבנו שהיה איש מעש החליט בליבו כי אין מנוס מלהקים ישיבה בה ילמדו תלמידים ואברכים מובחרים, ללא טרדות פרנסה. ממחשבה למעשה, אסף עשרה אברכים צעירים, והחל ללמדם בעצמו. במקביל נטל על עצמו לספק להם את צרכיהם חינם אין כסף. את ניהול עסקיו העביר לעוזריו, ואילו הוא התמסר כליל ללימוד התלמידים.

מי שבא לעזרתו בנשיאת העול הכספי, היה הגביר הנדיב יחזקאל מנשה, מנכבדי קהילת בגדאד, שתרם מהונו סכום גדול באופן קבוע מידי חודש בחודשו, כדי לספק את כל צרכי התלמידים. בשנת ה'ת"ר (1840), רכש הגביר מבנה, והקים בו בית מדרש רחב ידים שהיה נקרא 'מדרש אבו מנשי' על שמו. שמעה של הישיבה החל להתפרסם, ותלמידים רבים החלו מתדפקים על דלתה של הישיבה.

מבוקר עד ליל השקיע רבנו את עצמו ללמד את התלמידים ש"ס ופוסקים על הסדר, כשכל מחסורם היה עליו. בהגיעם לפרקם, דאג גם להשיאם ואף השתדל לסייע לפרנסתם ולפרנסת משפחתם, כך שלא היו צריכים לדאוג לפרנסה כלל. תלמידים אלו עסקו אך ורק בתורה, ומיום ליום נעשו תלמידי חכמים מופלגים.

לאחר שנים מועטות, הפכו התלמידים הראשונים למלמדים בעצמם, וכל אחד מהם לימד קבוצת בחורים. מספר התלמידים בישיבה גדל לכשישים תלמידים.

מדרש בית זלכה

בשנת ה'תרי"ד (1854), חפץ הגביר להרחיב את בנין הישיבה, סתר את הבנין הישן, ורכש עוד כמה בתים מסביבו ועל השטח שנוצר, הקים את 'מדרש אבו מנשי' מחדש, ולצידו בנין רחב ידים, וגבוה שני קומות שנקרא 'מדרש בית זלכה', על שם הגביר מר עזרא זלכה.

המבנה החדש כלל חדרים רבים, כשבכל חדר למדה קבוצה של תלמידים, ועל גבה עומד תלמיד חכם שלמד אצל רבנו ונסמך ונתמנה על ידו, ללמד ולהעביר את תורתו לתלמידים הבאים. הגביר מר מנשה עיטר את בית המדרש החדש גם בספריה רחבת ידים לטובת הלומדים הרבים. אל הישיבה נהרו תלמידים מכל מדינות האזור, ועטרת התורה חזרה ליושנה.

בית מדרש זה היה בית היוצר לרוב ככל חכמי בבל שבאותו הדור, הבולט שבהם הלא הוא רבנו הבן איש חי. מן השמים הראו לרבנו שמעשיו רצויים והוא ראה ברכה מרובה בעמלו. רוב ככל תלמידיו גדלו ונעשו תלמידי חכמים מופלגים, ראשי ישיבות, מורי הוראה, ויושבי על מדין.

מבית מדרשו יצאה תורה והוראה לבבל כולה, תלמידיו הרבים שיצאו מתחת ידו כיהנו כרבנים, ודיינים, שוחטים, ומוהלים, בכל מדינות האזור: פרס, הודו, כורדיסטאן, ועוד.

לאחר פטירת הגביר מר יחזקאל מנשה, המשיכו בדרכו בניו, רבי מנשה ורבי ששון, לתמוך בישיבה ביד רחבה, אף הוסיפו והרחיבו את התמיכה לתלמידים ואברכים נוספים.

מזכה הרבים

מלבד מעשיו הכבירים של רבנו בהעמדת תלמידים, היתה ידו נטויה לזכות הרבים כהנה וכהנה, בדרכים שונות. בשנת ה'תרמ"ג (1883) מינה רבנו בודקי תפילין בכל בתי הכנסיות בבגדאד, כדי שהכל יביאו אליהם את התפילין לבדיקה. הוא השיג תרומה נכבדה מאת הגביר אליהו שלום מהודו, לכל מי שתפיליו נמצאו פסולות, ולא היה לאל ידו לרכוש חדשות, לקבל תפילין כשרות ללא תשלום.

את כל מעשיו, עשה רבנו בצניעות גמורה, וכל חייו ברח מכבוד ופרסום. ענוותנותו היתה מיוחדת במינה. מידי שבת היה טורח ובא לשמוע את דרשתו של תלמידו הגדול רבנו יוסף חיים בעל ה'בן איש חי', וכן היה עומד לפניו מלא קומתו.

על אף שלא כיהן בתפקיד רשמי כלשהו, גדול היה כבודו של רבנו בעיני הכל למעלה מכל תפקיד או משרה. גם בעיני הגויים המוסלמים היה נכבד ונערץ, וכשהיה עובר בשוק היו גם הם נגשים ומנשקים את ידיו בהכנעה ויראת כבוד.

תלמידיו

במהלך השנים זכה רבנו ללמד מאות רבות של תלמידים והעמיד כמעט את רבני וחכמי יהדות בבל, פרס, הודו, ועוד.

להלן רשימת חלק מתלמידיו הנודעים:

- תלמידו הגדול - רבן של כל בני הגולה, **רבנו יוסף חיים - ה'בן איש חי'**, ממלא מקומו כמנהיג יהדות בבל והסביבה.
- **רבי יעקב חיים סופר**, מקובל ומחבר סדרת ספרי 'כף החיים' על ה'שולחן ערוך'.
- הגאון המקובל **רבי אליהו מני**, מחכמי ישיבת בית א-ל ורבה של חברון. לימים נשא את אחות רבנו לאשה.
- הגאון המקובל **רבי יהודה פתייה**, מחבר ספר 'מנחת יהודה'.
- הגאון **רבי אברהם הלל**, חכם באשי וראב"ד בגדאד.
- הגאון **רבי ששון הלוי סמוחה**, חכם באשי וראב"ד בגדאד.
- הגאון **רבי עזרא ששון דנגור**, חכם באשי בבגדאד, מחבר ספר 'עדי זהב' על התורה.

- הגאון **רבי אלישע נסים ששון דנגור**, ראב"ד בבגדאד, מחבר ספר שו"ת 'מעשה בית דין' וספר 'גדולות אלישע'.
- הגאון **רבי עזרא כהן**, דיין בבגדאד.
- הגאון **רבי משה חיים שמאש**, ראב"ד וחכם באשי בבגדאד.
- הגאון **רבי נסים עיני**, חכם וגאון מופלא בנגלה ובנסתר. מחכמי ורבני ישיבת בית א-ל בירושלים.
- הגאון **רבי משה עזרא יחזקאל סתהון**, ראש ישיבה בבגדאד.
- הגאון **רבי יוסף אגסי**, דיין בבגדאד.
- הגאון **רבי נסים אהרון דיין**, דיין בבגדאד.
- הגאון **רבי יצחק מג'לד**, חכם באשי בבגדאד, מחבר ספר שו"ת 'אקים את יצחק'.
- הגאון **רבי נסים חי בנימין הלוי**, דיין בבגדאד.

ספריו

- **זבחי צדק** - שני חלקים. כולל חידושים על שלחן ערוך חלק יורה דעה. וכן שאלות ותשובות בנושאים שונים.
- **קבוץ חכמים** - על 'הגדה של פסח'.
- **חזון למועד** - בחכמת עיבור השנה, וחישוב זמן המולד והתקופות.

מלבד זה ידוע כי היה לרבנו חיבור בכתב יד בשם **'עץ השדה'** והוא שיטה למסכת ביצה. וכן **חיבור נוסף** הכולל חידושים על הש"ס.

צאצאיו

לרבנו ורעייתו נולדו ארבעה בנים וארבע בנות.

בנו בכורו וממשיך דרכו, הוא הגאון **רבי צאלח סומך** - תלמיד חכם מופלג, שהעמיד תלמידים הרבה, והיה עושה ומעשה למען עניי העיר. חידושי תורתו נזכרו בספרו של רבנו 'זבחי צדק', וכן בספר שו"ת 'רב פעלים' של רבי יוסף חיים, בעל ה'בן איש חי' ותלמידו של רבנו.

פטירתו

בליל שבת קודש י"ח באלול שנת ה'תרמ"ט (1889), נסתלק רבנו לבית עולמו.

פטירתו של רבנו היתה בעיצומה של מגפת החולירע שפרצה בבגדאד, והוראת השלטונות היתה שאין לקבור את הנפטרים בבית העלמין שבקרבת העיר, אלא על פני השדה, רחוק ממקום יישוב. אולם מפאת כבודו של רבנו, ולאחר שתדלנות רבה, הסכים מושל העיר שיקברוהו במתחם ציונו של רבי יהושע בן יהוצדק כהן גדול, הממוקם מעבר לנהר החידקל.

למרות זאת, כשבאו לקבור את רבנו, ניסו השלטונות וההמון המוסלמי למנוע את קבורתו במקום הקדוש, ורק בגבורה ותחבולה של כמה יהודים, הצליחו לטמון את גופו הטהור מבלי שיוודע הדבר.

כעבור כשלשה חודשים, התבטלה הגזירה והיה צורך להעביר את קברו של רבנו לקבורה מסודרת בבית העלמין הקרוב לעיר, וכשבאו להוציא את גופו הקדוש היה שלם וטוב, כאילו נקבר באותו היום. מעשה זה עורר הדים למרחקים, וגרם לקידוש ה' עצום גם בקרב הגויים. זכותו תגן עלינו, אמן.

כ' אלול

רבי חיים קרח

יום ההילולא - כ' אלול

גאון דורו רבינו חיים בן כה"ר יוסף קרח נולד בשנת התקפ"ד, למד אצל אביו הרב יוסף, ואח"כ קבע את למודו לפני הראב"ד מ"ו יוסף אלקארה תלמידו של מהרי"ץ שנתמנה פרנס לדורו. רבי חיים היה מתלמידיו המובהקים. בין רבותיו היה רבי אברהם ערשי, שהיה מגדולי המקובלים, וכך עלה ונתעלה ר' חיים בתורת הנגלה והנסתר. לאחר נישואיו החל לעסוק בלימוד תשב"ר וגם במלאכת טויית ציציות. קבע את ישיבתו בביהכנ"ס "בית אלשיך", ובשיעוריו היו משתתפים רבים מטובי הלומדים שעלו ונתעלו ונהיו מנהיגי הדור שלאחריו.

רבי חיים היה דמות אהובה ונערצת על בני דורו, וכך כתב עליו נכדו הרש"ק: כה"ר אמו"ז מהר"ח היה אהוב וחביב מאד לבני דורו, ושמועתו גדולה בכל נפות תימן, והיו מריצים אליו שאלות מכל הנפות, והוא היה מזדרז להשיב עוד באותו יום ולכל המאוחר למחרתו. היה אוהב שלום ורודף שלום, ומסביר פנים לקטנים כגדולים, ומקדים שלום לכל אדם, ואפילו לגוי בשוק מסביר לו פנים ומסיח עמו. והיה בקי מאד בדרש ומשתדל לדרוש אחר מיטתן של מתים. הוא היה ראש המדברים בבתי משתאות, ומעולם לא מנע עצמו מן התוכחות, היה מוכיח לכל אנשים ונשים וקטנים, ולא חת ולא זע מאלמים ותקיפים ולא נפל לבו עליו, ועל אף שהיה מוכיחם קשות היה אהוב לכל ודבריו ערבים עליהם. היו מקרים שהוכיח בצינעה ובכבוד אף להרה"ג הפרנס מ"ו סלימאן אלקארה. הוא היה עומד בכל קיבוץ לתפלה ואומר לפני הקהל דברי תוכחות מוסר ודברי כיבושין, ואח"כ עומד בתפלה, אמנם כה"ר הפרנס מהר"ש קארה היה מקדים לפניו לדבר ולהוכיח, אבל בדרך קצרה ובמשפטים קולעים כדרכו, כי דבריו לעולם היו כדברי מלך, שניהם היו חולקים כבוד זה לזה, והיו אוהבים זה את זה לפי מיטב ידיעתי. אמו"ז ז"ל היה משכים לבית הכנסת כשעתיים לפני עלות השחר בכל יום, ונקבצים אליו הרבה תלמידים וחבירים. גם אחר תפלת ערבית היה חוזר לבית מדרשו ומלמד לציבור. והיה בית המדרש מתמלא פה לפה, ולפעמים מתרבים עד חצי חצר בית המדרש, לפי שהיו הכל מתאוים לשמוע תורה מפיו, מפני שהיה קורא בקול רם במיתון, בנחת ובחיתוך אותיות ובנעימה. ומסביר להם יפה יפה, מפרש תחלה את המלים ואח"כ מסביר את הענין, ואחר כך נושאים ונותנים ומסכמים את המסקנה, ונמצאו הכל נהנים, התלמידים המתחילים והמתקדמים והחברים, כי כל חפצו מאוייו וכוונתו, ללמד לאחרים יותר ממה שהם רוצים, כמאמר רבי עקיבא לרשב"י יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק. ועל ידי שהיה קורא בקול רם, גם אותם היושבים בחצר בית המדרש היו שומעים כל מלה ומלה ולא נעלם מהם דבר. הוא נתעטר במידת "מודה על האמת", שאם היה טועה באיזה פירוש או באיזה ענין לא בוש מלומר טעיתי, ומה שאמר פלוני הוא האמת, וחוזר על הדבר שתים ושלוש פעמים כדי לאמתו, ומחזיק טובה גדולה לזה שהעירו על כך. הוא היה זריז וזהיר בגמילות חסדים, בביקור חולים, בקבורת מתים והספדם, בניחום אבלים, בהכנסת כלה לחופה ולשמח חתנים. עשה צדקה כמסת ידו וגם עישה אחרים עליה. ביותר בעת הדרשה בכל

קיבוץ ובבתי משתאות, היה מאריך בענין הצדקה ובדבר החובה להחזיק בידי תלמידי חכמים, וממשיך לבם בדברים טובים ממדרשי חכמים ז"ל. ועוד זיכהו השם לעניין גדול והוא, כי המקום שהוכן להכנסת אורחים היה סמוך לבית מדרשו, ובשביל שני דברים עשה כן, כדי שהאורחים הבאים ללון יכנסו בערב לשמוע דברי תורה, וכדי שיוכל לפקח על העניים המזדמנים לשם, שיהא להם ארוחת ערב, או גם סעודת מחר אם מתעכבים שם, שפעמים רבות היה נותן להם משלו, ואם רבים הם היה שולח אל אחד או כמה מבעלי הבתים לגבות מהם אוכל ושאר הצרכים לפי הדרוש, וכולם ע"ה לא יחזירו פני השליח ריקם. ואף אם ישהה האורח ימים לא יקוצו בדבר, ובעת שיוצאים התינוקות לסעוד, יושב לו אצל האורחים ומשיח עמהם ומנחם אותם בדברים, ועל ידי כך הלכה שמועתו טובה בכל נפות תימן, כי מכל נפות תימן היו באים אליו אורחים.

בתחלת ימיו נתייסר בדקדוקי עוני ודוחק גדול, ואח"כ ריחם עליו השם והרויח לו פרנסתו כראוי, אבל נתייסר ביסורים אחרים קשים ומרים עד למאד, מכללים קבר חמשה מבניו הגדולים ובת אחת אשר היתה לו מאשתו הראשונה, ולא נשאר מהם אלא כבוד אבא מרי מ"כ ובת אחת. וכולם מתו במבחר ימיהם והניחו בנים קטנים. ונותרו לו שלשה בנים מן האשה השניה והם, כבוד מ"ו אלעזר, וכבוד מ"ו עזרא, וכ' מר ימין שצ"ו, שלושה מבניו הראשונים חכמים מחוכמים אשר שמשו לעיתים גם ראשי כנסיות. ולפעמים היו יושבים ומלמדים בבתיהם ונקבצים אליהם תלמידים, ולומדים מהם כאות נפשם וכחפץ לבם, כדאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ממי שהוא חפץ, שנאמר כי אם בתורת ה' חפצו, אמר רבי אין אדם לומד תורה אלא במה שלבו חפץ =(ע"ז יט, ילקו"ש תהלים).

אמו"ז הגאון מהר"ר חיים נפטר ביום ו' כ' אלול שנת ברכ"ה (תרע"ד) והוא בן תשעים שנה בדקדוק זלה"ה וזת"ע.

מהר"ר חיים כתב כמה חיבורים והם עדיין בכ"י.

א. ס' החיים והשלום פירוש ע"ד הפרד"ס על התורה, שלש מגילות והגדה של פסח

ב. ס' שו"ת וקובץ פסקים בד' חלקי השו"ע.

ג. ס' ליקוטים מספר אור תורה, נדפס ע"י יוסף חסיד.

ד. ס' קיצור הלכות בס' נשים להרמב"ם עם פירוש מקוצר.

כ"א אלול

הרה"ק הגאון הרבי רבי יהונתן אייבשיץ

יום ההילולא - כ"א אלול

הגאון הרבי רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע בעל 'יערות דבש' ו'אורים ותומים' ועוד נפטר כ"א אלול תקכ"ד.

רבינו נולד בשנת תנ"ד בעיר פינטשוב לאביו הגאון רבי נתן נטע.

למד בישיבת הגאון רבי מאיר אייזנשטאט בעל "פנים מאירות" בעת שהיה אב"ד בקהילת פרוסטיץ (הסמוכה לאייבשיץ).

בשנת תס"ט כשעזב רבו ה"פנים מאירות" את פרוסטיץ וחזר לארץ מולדתו פולין לק"ק שידלאווצי, עזב הוא אל דודו הגאון רבי אליעזר הלוי איטינגא אב"ד הלישוי ונתגדל אצלו בשנת ת"ע נלקח לחתן אצל הגאון רבי משה יצחק שפירא אב"ד בומסלא במדינת בוהמיה.

אחר נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו וסייע לו בהוראת איסור והיתר. (ביערות דבש ח"א דרוש ט"ז כותב על חותנו: "הוא אשר לקחני מבית אבי באשר אב י ואמי עזבוני בילדותי והוא נתן לי את בתו לאשה וגדלני והלבשני לא חסר לנפשי מאומה"). זמן קצר אח"כ עבר לפראג לבית חותנו זקינו הגאון רבי אהרן יחיאל מיכל שפירא, בפראג קיבל תורה מתלמידי הגאון רבי אברהם ברוידא זצ"ל (ביניהם הגאון רבי יונה לנדסופר בעל שו"ת מעיל צדקה והגאון רבי נתנאל וייל בעל "קרבן נתנאל") כשנתיים ישב בפראג, ובשנת תע"ג נסע להמבורג לבית אבי חמותו רבי מרדכי כהן.

בשנת תע"ד חזר לפראג ונבחר לדרן הקהילה ונתמנה לריש מתיבתא דמתא, ומשנת דע"ת לא פסקה ממנו ישיבה ולא חדל להרביץ תורה עד סוף ימיו.

אחר הסתלקות הגאון רבי דוד אופנהיים אב"ד פראג (ז' תשרי תצ"ז) נתמנה למלאות מקומו כאב"ד פראג, בשנת תק"א נקרא לשמש כאב"ד בקהילת מיץ שבצרפת במקומו של ה"פני יהושע" שעבר לפרנקפורט דמיין. גם במיץ החזיק ישיבה גדולה.

בשנת תק"י הוזמן לשבת על כסא רבנות אה"ו (אלטונא, המבורג, וונדסבק) במקומו של הגאון רבי יחזקאל קצנלבויגן בעל שו"ת "כנסת יחזקאל" ובסוף שנת תק"י עבר ממי לאה"ו שם המשיך לתפוס ישיבה.

סמוך לפטירתו בשנת תקכ"ב הדפיס את ספרו "כרתי ופלתי" על יו"ד ח"א (פרט לספר זה נדפסו כל חידושיו לאחר הסתלקותו).

נסתלק ביום ג' כ"א אלול תקכ"ד ומנו"כ בבית החיים באלטונא. מאז הסתלקותו נדפסו יותר מעשרים וחמשה מחיבוריו, ועדיין נותרו מחידושיו שלא הובאו לדפוס.

מרנא ה"חתם סופר" זי"ע חיבב מאוד את הספר "יערות דבש". ומתאמרא בשמיה דהחת"ס, שפעם אמר שספר "אורים תומים" על חו"מ גם כן היה ביכלתו לעשות, אבל הספר "יערות דבש" לא, שהוא מלא בצדקות וקדושה של הרבי ר' יהונתן זי"ע.

ומובא בשם אחד הצדיקים, על ב' ספרי הרבי ר' יהונתן, ה"אורים תומים" על חו"מ וה"יערות דבש" על עניני מוסר - שיותר ראוי להחליף את השמות, שהחידושים על חושן משפט הם מתוקים מדבש, ונכון שיקרא בשם "יערות דבש", ואילו הספר מוסר ודרשות נוקבות נכון לכנותו בשם "אורים ותומים", כי הוא צריך להיות האורים תומים של כל אחד מישראל. באר הגן, גליון יז

עפר לכל תהיה

עובדה הוי בהרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שפעם נזדמן לו להיות בימים הנוראים מחוץ לביתו, באחת הערים. דאגה אפפה את הרבי ר' יהונתן, כי איך ימצא מקום-תפלה ליד אדם ירא וחרד, שתפלתו מעומקא דלבא ובלב נשבר.

נכנס הרבי ר' יהונתן לביהכנ"ס, והנה הוא רואה לפניו יהודי שהיה נראה עונה על משאלתו. נגש אל הגבאי ובקש ממנו שיתן לו מקום ליד אדם זה, שתפלתו בלב נשבר ובחמימות. מילא הגבאי את משאלתו, וקבע את מקומו בביהמ"ד ליד יהודי זה.

והנה באמת, בערב יום כיפור במנחה, שמע הרבי ר' יהונתן את העומד לצדו, שאמר בשברון לב: "עפר אני בחיי" - "א שטיק ליים בין איך". נהנה הרבי ר' יהונתן מאוד, שהצליח בשכן ירא וחרד, לעמוד לצדו בתפלה.

אולם למחרת, כשהגיעו לקריאת התורה, קראו לאותו יהודי לעלות, ולפי דעתו המשובשת נתנו לו עליה ש'אינה מכובדת', אולי 'רביעי', וכדומה. הוא עלה על הבימה, אל הגבאים, ובכל כחו צעק, "ער האט געמאכט א גיוואלד": היתכן? מדוע מבזים אותי ואין נותנים לי עליה מכובדת?!

כאשר שב למקומו, שאלו הגה"ק הרבי ר' יהונתן: "היתכן? אני רציתי לעמוד לידך כי ראיתיך מתפלל בלב נשבר מעומק הלב וזועק "עפר אני בחיי", ולבסוף, בשביל מעט כבוד מדומה מקימים צעקות כאלה?!..."

ענה הגאוותן: "לעולם הנני עניו, ברם, כלפי מי - כלפי רבונו של עולם, אבל לא כלפי ה"טשאָווארָגָא" (הריקן - הכונה לגבאי) הזה!..." שרפי קודש, עמ' תרמב

חכמת רבי יהונתן אייבשיץ בילדותו

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, נודע בחכמתו הגדולה ובחריפות שכלו כבר מעת שהיה ילד קטן. דא עקא, שכמעט כגודל חוכמתו היה גודל שובבותו.

יום אחד, כשהלך הילד יהונתן ברחוב, נטפל אליו גוי בריון והתחיל להכותו. להפתעתו של הגוי, הוציא הילד מטבע מכיסו, הושיט לו ואמר: "הנה, קח, זה מגיע לך. הייתי נותן לך יותר, אבל זה כל מה שיש לי".

"מה זה?" תמה הגוי. "אני הכיתי אותך ואתה נותן לי מתנה?". השיבו הילד: "וכי אינך יודע? היום יום מיוחד אצלנו, היהודים. ביום הזה, אם גוי מכה יהודי, היהודי חייב לתת לגוי את כל הכסף שיש לו בכיסים".

הגוי התלהב. למה לו להציק לילד קטן, שממילא אין לו כסף לשלם על ההצקות? מוטב שילך למצוא יהודי עשיר כדי לקבל ממנו הרבה כסף!

מיד עזב את יהונתן הקטן לנפשו, והלך להמתין בסמוך לביתו של נשיא הקהילה היהודית, שהיה עשיר גדול ומקורב למלכות. כאשר יצא נשיא הקהילה מביתו, ניגש אליו הגוי והתחיל להכותו. צעק האיש צעקות איומות, ומיד מיהרו למקום שוטרים שתפסו את הגוי הבריון, והפליאו בו את מכותיהם.

כאשר ישב הגוי בתחנת המשטרה, כפות ואזוק, מצפה לגזר דינו, אמרו לו השוטרים הגויים: "שוטה שכמותך, לא מצאת יהודי אחר להכות, רק את נשיא הקהילה העשיר, המקושר לשלטון? למה עשית דבר כזה?". סיפר להם הגוי את כל המעשה עם רבי יהונתן הקטן. אמרו לו: "אה, הכית גם את הילד? גם על זה תיענש!".

כך, על ידי חכמת הדיבור הנפלאה שלו, נחלץ הילד יהונתן מצרה, וגם לימד את הגוי הרשע לקח, לבל יתעלל עוד בחסרי ישע.

איך לקבל את הפרס המובטח

כאמור, היה רבי יהונתן אייבשיץ שובב גדול בילדותו, ולבסוף נעשה מגדולי ישראל המופלגים.

פעם הוצרך אביו לצאת לכנס של רבנים שנערך בעיר מרוחקת, ועמד להיעדר מהבית זמן מה.

אמרה האם: "ומה יהיה עם יהונתן בזמן הזה? איך אוכל להסתדר עם מעלליו המרובים?". "אל תדאגי", אמר לה האב, "אני אטפל בכך".

קרא ליהונתן ואמר לו: "אני צריך לנסוע לכנס חשוב, ואיעדר מהבית מספר ימים. אני מבקש ממך שתתנהג יפה ולא תצער את אמא בתעלולים ובהשתוללויות. ומאחר ואני יודע שקשה לך לפעמים להתגבר על יצר השובבות, אנסה לעזור לך על ידי פרס. אם אשמע בשובי שלא עוללת שום תעלולים - תקבל שעון יפה שאקנה בעיר הגדולה".

באותם ימים רק עשירים גדולים הרשו לעצמם לקנות שעון, ויהונתן הקטן התלהב מאד. "אבל רק אם תתנהג יפה", הזכיר אביו. "ודאי, אבא. אין שום ספק! מה לא עושים בשביל שעון?!".

ביום הראשון לאחר צאתו של האב מהבית, עמדה ההבטחה על השעון בראש מעייניו של יהונתן, ולא היו שום תעלולים. ביום השני הוא הצליח להתאפק כמעט כל הזמן, אבל ביום השלישי כבר השתובב הילד במרץ, והיום הרביעי היה מלא וגדוש תעלולים.

שב האב לביתו, ולאחר שדרש בשלום אשתו שאל: "היכן יהונתן?". "עדיין לא שב מהמלמד".

"ואיך הוא התנהג?". "מוטב שלא לשאול... הרבה הרפתקאות עברו עלי בגלל רעיונותיו ותעלוליו".

"על אף השעון שהבטחתי לו?". "על אף השעון".

הגיע יהונתן הקטן הביתה, ומצא את אביו יושב לומד.

אביו חבקו ונשקו, אבל יהונתן ידע שאת השעון הוא לא יקבל.

פנה אל אביו ואמר: "מה שלומך, אבא? איך היה בכנס הרבנים? אמא כבר סיפרה לך, כנראה, איך התנהגתי. אני יודע, שלא מגיע לי בכלל לקבל את השעון. איך היו הדרשות? איפה דרשת?".

אחרי שאביו ענה על שאלותיו, הוסיף יהונתן הקטן ושאל: "היו שם שעונים יפים, בעיר הגדולה?". "יפים מאד".

"וקנית שעון, למקרה שאתנהג יפה?" "ודאי שקניתי".

"לא מגיע לי לקבל את השעון", אמר יהונתן. "אל תיתן לי אותו. רק תראה לי איך השעון נראה".

האב הכניס את היד לכיס של המעיל, והוציא שעון.

"כמה הוא יפה, אבא! אני יכול להחזיק אותו רק לזמן קצר? לא מגיע לי לקבל אותו, בכלל לא, אבל רק לנסות אותו זמן קצר". נתן לו האב את השעון.

"אבא, איזה שעון נהדר! אבא, אני מבטיח לך שאני אתנהג ממש נפלא. אבא, אני אעשה לך המון נחת. אבא, אתה רוצה שאני אגיד לך עכשיו מאה משניות בעל פה? אבא, בבקשה, תשאיר אצלי את השעון".

הביט האב על בנו באהבה ואמר: "טוב, קח לך את השעון, אבל כדאי מאד שמהיום תתחיל להתנהג כראוי".

כך הצליח הילד יהונתן לרצות ולפתות את אביו בדבריו, אך בסופו של דבר חינוך האב הצליח. הילד הקטן והשובב נעשה מגדולי חכמי ישראל בדורות האחרונים, ראש ישיבה, רב ופוסק, ומקובל גדול, בקי בנגלה ובנסתר, ואף חיבר ספרים רבים, כולם עמוקים מאד. ואיך הגיע הילד השובב לכל זה? בזכות אביו, שהשכיל לנווטו לכיוון הנכון.

הטיפול בילד השובב

אגב, למדנו מכאן יסוד מאד חשוב בחינוך הבנים - יש לך ילד שובב גדול? הילד הזה יכול להיות תלמיד חכם עצום וגאון מופלג, אם רק תדע לטפל בו באופן הנכון.

אל תתייאש. אל תגיד: "אוי, הילד הזה הורס לי את החיים עם השובבות שלו...".

אדרבה, תנווט את השובבות שלו. טמונים בו כוחות טמירים, תכוון אותו למסלול שמתאים לו, והוא יעלה מעלה מעלה ויגיע להישגים גדולים ועצומים. "משכני אחריך" דברים ח"א

"**הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן תִּשְׁכְּחוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹקֵיכֶם**" דברים ד', כ"ג

בפרשתנו מצינו שמשה רבינו ע"ה חוזר ומזהיר כמה וכמה פעמים - באזהרות חוזרות ונשנות - אודות עשיית פסל ותמונת כל סמל, תבנית כל צפור, וכדומה.

ויש להבין מהו הענין, שדוקא עכשיו קודם מיתתו הוא מזהירם באופן כה חמור, ופעמים כה רבות.

ונראה על פי מה שמסופר על הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע בעל ה'אורים ותומים' שבראשית דרכו שימש כרב בעיירה קטנה. מסירותו לבני הקהילה לא ידעה גבול: פעל למענם בכל התחומים, הקים בית תבשיל לעניי העיר ויסד קרנות של צדקה.

והנה באחד הימים הופיעה בשערי ביתו משלחת נכבדה מחשובי פרנסי ומנהיגי העיר הגדולה והמעטירה פראג. אנשי המשלחת הביאו אתם כתב רבנות חתום מכל הרבנים והדיינים של העיר, המבקשים להכתיר את רבי יונתן לאב בית דין ורב כל הקהילות בעיר פראג.

רבי יונתן שלח לקרוא לגבאי העיריה, ובנוכחות פרנסי קהילת פראג נתן להם לקרוא את כתב הרבנות. הגבאים קראו את מגילת הכתב, ובפנים חתומות ובשוויון נפש החזירו לידי הרב את המגילה, על פניהם לא היו ניכרים שום צער ומרירות על האפשרות שרבי יונתן עלול לעזוב את עירם.

רבי יונתן התאכזב קשות, ובוש היה מפני נכבדי קהילת פראג שהיו עדים למחזה שבו קיבלו הגבאים את האפשרות של עזיבת רבם בשקט ובשלווה. בטוח היה שלאחר שנים של מסירות ודאגה למענם יבקשו הגבאים ממנו בתחנונים להשאר עמם, ולפלא היה בעיניו שהגבאים לא הביעו שום צער.

בינתיים נתפרסמה בקרב תושבי העיירה הידיעה שהרב עומד להפרד מהם ולעזבם, אך התושבים גם הם קיבלו את הבשורה בשאננות ובשלווה.

כמה ימים לפני עזיבתו את העיירה ביקש רבי יונתן לאסוף את כל התושבים לבית הכנסת, כדי לומר בפניהם דברי פרידה. רבי יונתן עלה על הדוכן, ודיבר בפני הקהל דברי כיבושין ודברי מוסר בלשון חריפה ביותר, והזהירם בשמירת התורה והמצוות. וכאן פנה הרב ואמר: הטעם שבחרתי לדבר בפניהם דברים חריפים דוקא עכשיו כאשר אני עומד לעזוב אתכם, הוא כיון שנוכחתי לראות שאתם לקויים מאד במדת הכרת הטוב.

לאחר כמה שנים של מסירות ודאגה לכל אחד ואחד מכם, לא מצאתם לנכון לבוא ולבקש מהרב אולי בכל זאת ימצא לנכון להשאר עוד תקופה, ובימים אלו שאני עומד לעזוב, לא באתם להפרד מהרב ולהודות לו על כל העמל והיגיעה למענכם.

והנה אמרו חז"ל "כל הכופר בטובתו של חבירו, לבסוף כופר בטובתו של מקום" ועל כן אני חושש מאוד והנני להזהירכם לא לכפור בטובתו של מקום, ולהיות זהירים בשמירת התורה והמצוות.

וכמו כן יש לבאר בפרשתנו: משה רבינו ע"ה עומד וסופר ומונה את כל הטובות שעשה עמם הקב"ה, ואת כל מסירותו ונאמנותו בשבילם, ולבסוף נגזר עליו לבלתי בוא אל הארץ הטובה, ולא מצאנו שבני ישראל ביקשו והתפללו למען משה שימחול לו הקב"ה על מה שנגזר עליו. הם קיבלו את הגזירה מבלי להתאמץ לבטלה. [וכמו דאיתא במדרש (דברים רבה ז י): א"ר שמואל בר יצחק: כיון שנטה משה למות ולא בקשו עליו רחמים שיכנס לארץ כנס אותן והתחיל מוכיחן; אמר להם: אחד פדה ששים רבא בעגל - וששים רבוא לא היו יכולין לפדות אדם אחד, הרי ולא נתן ה' לכם לב לדעת; אמר להם אי אתם זכורים כל מה שהנהגתי אתכם במדבר שנאמר ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו'.]

על כן חשש משה רבינו, שח"ו לא יבואו ישראל לידי כפיות בטובתו של מקום כשם שכפרו בטובתו שלו, ולכך עמד והזהירם באזהרות חמורות מפני חטא עבודה זרה ואביזריו.

מנהגו של רבינו החתם סופר, היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלו מרבו המובהק, הכהן הגדול רבי נתן אדלר זי"ע, על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל. באחד מן הימים, בתקופה בה היו חילוקי הדעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין, נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח. על אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא": הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עוול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשתה האש ששרפתו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המוות שהמית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המוות.

והלא לפי החשבון, צדקו דרכי המלאך המוות! ויבינו מקושיתו כי מתחפש הוא מהם, ואדם גדול הוא. ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ. ויען ויאמר להם: אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט? ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשתה האש ששרפתו, והמים צדקו שכבו לאש, ולא צדק השור ששתה למיא, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המוות בשחיטתו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המוות הוא היצה"ר, והוסיף לאמור: "ומזה תבינו, שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים, מה לכם להתעבר על ריב לא לכם?". ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום. ספרא דמלכא" אמרות ועובדות החת"ס

בימים עברו וויכוחים נוקבים עם אומות העולם סביב אמונות ודעות היו שכיחים ואף היו מאיימים על חייהם של קהילות ישראל בגולה. מסופר על חכם נכרי אחד שהתווכח עם רבי יונתן אייבשיץ וטען כי החכמה חזקה היא מהטבע, טען לעומתו רבי יונתן כי הטבע הוא החזק מכל. קבעו השניים להיפגש במועד מאוחר יותר ולהביא את הוכחותיהן השונות. הלך רבי יונתן והמשיך בלימודו. חלפו הימים והגיע זמן המפגש, בטרם יצא מביתו נבהל רבי יונתן על כך שלא התכונן כיאות למפגש, הוציא את קופסת הטבק מכיסו והריח את ריח הטבק ונירגע, שם מבטחו בבורא עולם שיצליח דרכו ומשימתו. בטרם סגר את קופסת הטבק השתחל לתוכה עכבר קטן. לבש רבי יונתן את מעילו, הכניס את קופסת הטבק לכיס המעיל ויצא לדרכו. הגיע רבי יונתן לבית החכם הנכרי ושם יושבים שרים, כמרים ואנשי מעלה לראות

כיצד מושפל נציג היהודים בוויכוח הגדול. לפתע נכנס לאולם חתול עומד על שני רגליו, לבוש החתול בבגדי מלצר בשתי ידיו מחזיק הוא כוסות ומגיש החתול שתיה לאורחים. קריאות התלהבות נשמעו באולם, הנה הוכחה שהחכמה חזקה היא מן הטבע, בזכות החכמה ניתן לאלף חתול שישנה את טיבעו ויתנהג כמלצר מדופלם. כל הנוכחים התבוננו כעת ברבי יונתן לראות מה יענה להוכחה גדולה שכזאת. רבי יונתן הוציא את קופסת הטבק על מנת להריח מעט את ריח הטבק ולהירגע מההוכחה הגדולה,לפתע קפץ העכבר מקופסת הטבק והסתובב באולם. החתול בחושיו המחודדים הריח את ריח העכבר ומייד זרק את הכוסות, שפך את השתיה, נעמד על ארבע רגליו ופתח במרדף עיקש אחרי העכבר המסכן..., פני החכם הנכרי העידו על גודל כשלונו - טבע אי אפשר לשנות.

כ"ב אלול

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפעל

יום ההילולא - כ"ב אלול

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפעל זי"ע בעל שו"ת "עמק שאלה " נולד בשנת ת"ר לאביו הרה"ק רבי משולם זוסיא אוירבך מטלומאץ' ולרבנית שטערנא רחל בתו של רבי יעקב ישראל טברסקי מטשערקאס, חתנו של אדמו"ר האמצעי. זי"ע. נפטר-כ"ב אלול תרס"ג.

רבי **מרדכי דב טברסקי** היה האדמו"ר הראשון לשושלת הורנסטייפל, ונינו של אדמו"ר האמצעי.

תולדות חיים

לאחר פטירת אמו בילדותו אביו התחתן בשנית ועבר להתגורר בגליציה, והוא נשאר עם שתי אחיותיו אצל סבו שגדלו וחנכו, ומאז כונה שם משפחתו 'טברסקי'. נשא את רייצא בתו השמינית של רבי חיים מצאנז.

שנתיים לאחר חתונתו, עבר סבו להתגורר בטשערקאס, והוא הצטרף אליו.

בהוראת סבו החל רבי מרדכי דב בשנת תרכ"א לנהוג באדמו"רות בהורנסטייפל שם התקבצו סביבו חסידים רבים. לאחר פטירת סבו בי"ג באלול תרל"ו נהרו אליו חסידים רבים מחסידי צ'רקס.

הרבה להתכתב עם גדולי האדמו"רים בדורו והקפיד מאוד שלא יצלמו אותו.

בשנת תרנ"ח קרא פעם אחת לבניו ואמר להם "אמש ראיתי את דודי ר' דוד'ל מטאלנא ז"ל בחלום, ואמר לי כי שמע כרוז בשמים שצריכים שמה לשני ר' מאטעלעך, אלא שהפציר בעדי להחיותני עוד חמש שנים, באשר כאן עלי אדמות צריכים לי יותר", באותו זמן חלה הדרדרות במצבו הרפואי.

בכל שנה היה נוהג לנסוע לטשערקאס ליום ההילולא של זקינו, וכמנהג בית טשרנוביל חלץ נעליו בפתח האהל, וכשסיים תפילתו חיפש את נעליו ולא מצאם, באותו רגע נישתנו פניו. במוצאי שבת כ"ב באלול תרס"ג ישב אל שלחנו לכתוב תשובה ולאחר מכן ישב לקבל חסידים שבאו לשחר פניו ב"קויטלעך" לפני ימים הנוראים, אחרי שסעד מלוה מלכה לקח שנית את התשובה ותיקן את יום הכתיבה במקום "אור ליום א'" כתב "מוצאי שבת", ונכנס לחדרו וקרוב לחצות נפטר בגיל 63 שנים בלבד.

בנו רבי יהודה לייב בן-ציון טברסקי מילא את מקומו.

תולדותיו נדפסו בספר "רבינו הקדוש מהארנסטייפל".

אדמו"ר הריי"צ מונה אותו בין נכדי הרב מטשערקאס.

צאצאיו

- בתו שטרנא פייגה, אשת רבי נחום זלמן שניאורסון מצ'רקס נכדו של דודו רבי יוסף יצחק שניאורסון (בן אדמו"ר הצמח צדק) מאוורוטש.
- בתו חיה מלכה, אשת רבי משה גוטרמן מקייב בנו של רבי דוד מסאוואראן.
- בנו רבי אהרן אלימלך שניאור זלמן, חתן רבי משה הורוביץ מרוזבדוב, שימש כאדמו"ר באיגנטובקה שברוסיה ואחר כך בקרוסנא שבגליציה.
- בתו שרה מרים, אשת רבי שלום אליעזר הלברשטאם מראצפרט.
- בנו רבי חיים משה צבי, חתן רבי מנחם נחום טברסקי מרחמסטריווקה, שימש כאדמו"ר אחר פטירת אביו.
- בנו רבי בן ציון יהודה לייב, ממלא מקום אביו בהורנסטייפל, חתן רבי יצחק יואל רבינוביץ' מקונטיקוזיבה.
- בתו יוכבד רבקה, אשת רבי אלישע הלברשטאם מגורליץ.
- בנו רבי ברוך דוד מקלינקוביץ', חתן רבי שלמה זלמינא מראשקוב.
- בתו, אסתר הנדל, אשת רבי חיים ישעיה שניאורסון בנו של רבי שלום דובער שניאורסון (מרציצה).

ספריו

- **עמק שאלה** - שו"ת
- **עמק החכמה על התורה** - פלפולים
- **פלא יועץ על התורה ומועדים** - תורת החסידות
- **חיבור לטהרה הלכות נטילת ידיים ומקוואות**
- **תורי זהב** - הלכות ריבית

בהיותו בן שש שנים התייתם מאמו, אביו ר' משולם זושא התחתן שנית ועבר להתגורר במדינת גאליציא, ואילו הרה"ק רמ"ד נשאר עם ב' אחיותיו אצל זקנם הרה"ק ר"י מטשערקאס זי"ע שהתגורר אז בהארניסטייפל, ועל חיקו נתגדל.

שמו הטוב הלך למרחוק, ובהיותו רק בן י"ג שנה בחר בו הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שגר במדינת גאליציא, כחתן לבתו מרת רייצא ע"ה.

אחרי שחלפו שבעת ימי המשתה ביקש הרה"ק מצאנז שהזוג יבוא אצלו לסמוך על שולחנו, אבל הרה"ק מטשערקאס אמר שקשה עליו פרידתו של נכדו ע"כ רוצה שישארו אצלו, וכן הוה, ושבו יחד עם הרה"ק מטשערקאס להארנאסטייפעל.

שנתיים אחרי חתונתו, עקר זקינו מטשערקאס את מגוריו מהארניסטייפעל ועבר לגור בטשערקאס, וגם רמ"ד הלך עמו לשם, והמשיך להתעלות במעלות התורה. כאשר נחלה הרה"ק מטשערקאס פנה ואמר לנכדו: צא להארניסטייפעל, הגיעה שעתך למלוך, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להפרד, וכך הוה, שרמ"ד יצא למלוך בהארניסטייפעל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלוש שנים בלבד. הרה"ק מטשערקאס המשיך להנהיג את העדה בטשערקאס עוד שבע עשרה שנים.

בשנת תרנ"ח לפ"ק קרא פעם אחת לבניו ואמר להם אמש ראיתי את דודי ר' דוד'ל מטאלנא ז"ל בחלום, ואמר לי כי שמע כרוז בשמים שצריכים שמה לשני ר' מאטעלעך, אלא שהפציר בעדי להחיותני עוד חמש שנים, באשר כאן עלי אדמות צריכים לי יותר, באותו זמן היה מצב בריאותו הולך ופוחת.

בכל שנה היה נוהג לנסוע ליומא דהילולא של זקינו שחל ביום י"ג אלול לטשערקאס, וכמנהג בית טשערנאביל חלץ נעליו בפתח האהל, וכשסיים תפילתו חפש את נעליו ולא מצאם, באותו רגע נישתנו פניו.

במוצאי שבת כ"ב אלול שנת תרס"ג ישב אל שלחנו לכתוב תשובה לאחמ"כ ישב לקבל חסידים שבאו לשחר פניו ב"קויטלעך" לפני ימים הנוראים, אחרי שסעד מלוה מלכה לקח שנית את התשובה ותיקן את יום הכתיבה במקום "אור ליום א'" כתב "מוצאי שבת", ונכנס לחדרו וקרוב לחצות פרחה נשמתו, והוא בן ס"ג שנים בלבד. זי"ע.

לצורך פרנסה התיר לצלם אותו למרות הקפדתו

רבינו זי"ע, הקפיד מאוד שלא יעשו ממנו תמונה, ופעם היה צריך לנסוע לצאנז לצורך שמחת נישואין ולא רצה לנסוע כי היה צריך לעשות תמונה עבור פספורט ונתוודע לו על אחד שיש ברשותו תמונה ממנו, שתפס הימנו בלא יודעין ומכר זאת, והרה"ק נרעש מאוד מכך שהוא החמיר על כך בנפשו, ושלח לקרוא להוא האיך העיז לעשות ממנו תמונה, ביודעו שהוא בנפשו שלא יעשו ממנו תמונה, וכדו' דיבורים קשים, וההוא התחיל לבכות שיש לו בבית שני בנות שצריכות כבר להשתדך, אך אין בידו פרוטה ואינו מוצא זיווגם, ולכן הוא היה מוכרח לעשות תמונה, וכך יוכל למכור התמונה בעבור כסף, וכשמוע הרה"ק זאת, אמר לו:

אם כך הדברים, לך והבא לכאן המכונה העושה התמונות, ותאמר לרבנית שתביא לי בגדי שבת, ותעשה תמונה טובה, ותוכל למוכרו ויהיה לך מעות לנישואי בנותיך, והרבנית שהיתה אשה חכמה, אמרה לו שאם יהיה בבגדי שבת הרי יאמרו שעשו התמונה בשבת... ואכן עשה ההוא התמונה ומכר זאת לפרנסתו.

הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א כיבד מאוד את צאצאי הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע, משום הכרת הטוב שרחש כלפי ראש המשפחה הרה"ק מהארנאסטייפל, ומעשה שהיה כך היה: המהרי"ד ואחיו הרה"ק רבי אריה לייב ממאגריב זיע"א נישאו שניהם בסמיכות זמן לנכדותיו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זיע"א. הרה"ק מטשערנאביל חפץ שישארו שניהם אצלו, ואילו הרה"ק מבעלזא

רצה שרק אחד יישאר. ועל כן החליטו שהרה"ק מהורנסטייפל שהיה בן בתו של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זיע"א בנו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זיע"א יכריע בנידון, והוא פסק שרק רבי ישכר דוב יישאר ורבי אריה לייב ישוב לבעלזא. וכיון שהוא גרם למהרי"ד לשהות כמה שנים בצל חותנו זקינו על כן חש כלפיו הכרת טובה, ומחמת זה כיבד את נכדיו. ספיר ויהלום פר' צו ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

כ"ד אלול

רבי ישראל מאיר הכהן מראדין ה"חפץ חיים"

יום ההילולא - כ"ד אלול

הכהן הגדול מאחיו, האיר עיני ישראל בתורתו וביראתו, רבן של כל בני הגולה **רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זצ"ל** המכונה ה"חפץ חיים", ובעל ה"משנה ברורה".

ילדותו של רבי ישראל מאיר הכהן מראדין

רבנו נולד בעיירה זשעטיל שבליטא ביום י"א שבט תקצ"ח (1839) להוריו הצדיקים רבי אריה זאב הכהן שהיה ירא שמים ותלמיד חכם גדול והרבנית דוברושה זצ"ל אשר היתה ידועה ביראתה ובצניעותה המופלגת. רבנו זקף לזכותה את הצלחתו, ופעם כאשר התגלגל לידו ספר התהלים העתיק של אימו עת שהה בביתה של אחותו, היה נושקו בחיבה ואומר לסובביו בדמעות, התדעו כמה דמעות שפכה אימי ז"ל בספר תהלים זה, אשר מידי בוקר השכם היתה שופכת שיחה ומתחננת בדמעות שליש שיזכה בנה להיות יהודי ישר וטוב.

הוריו הצדיקים לא חסכו מהונם ואונם לגדלו על ברכי התורה והיראה ודאגו לצרכיו הגשמיים והרוחניים ככל יכולתם.

סולם העליה

משחר נעוריו הצטיין בשקידתו והתמדתו בתורה, וניצל את כשרונותיו העילויים אשר חננו ה' להתעלות במעלות התורה והיראה. כן ניחן במידות תרומיות ונעלות ויראת ה' היתה נסוכה על פניו.

ביום כ"ד תשרי שנת תר"ט (1850) בעודו בגיל עשר נפלה עליו יתמות, ואביו רבי אריה זאב נפטר לבית עולמו ממגיפת החולירע בר מינן, והוא בן ארבעים ושש שנים בלבד.

אמו הצדקנית לא נתנה למאורע המטלטל והמצער לקטוע את שאיפותיו והתעלותו של בנה הצעיר, ועשתה כל שביכולתה להפיג את צערו. עם זאת נטלה על עצמה את עול פרנסת הבית ובלבד שלא להפריעו בלימודו. אחיו רבי אהרון שהיה גדול ממנו בכתשע שנים ותלמיד חכם מופלג, שימש לו כאבא והיה לומד עם רבנו ומשגיח על חינוכו, ובמספר הזדמנויות רבנו היה מזכירו לשבח ומכיר לו טובה על מעשיו באותם ימים.

משבגר מעט נסע ללמוד בעיר ווילנא הנקראת ירושלים דליטא על שם שהיתה מלאה חכמים ומורי הוראה ומשופעת בישיבות ובבתי מדרשות. ישראל מאיר הצעיר מצא בה את מקומו, והרווה צימאונו בתורה במחיצת התלמידי חכמים שבעיר.

רבנו התקבל לישיבתו של הגאון רבי חיים נחמן פרנס, שנחשבה לסניף של ישיבת ולוז'ין המפורסמת. שם שמע שיעורים בסוגיות הש"ס בטור וב"י מאת הגאון רבי יעקב ברי"ט (בן רבי יהודה טייץ) שהשפיעו רבות על כתיבתו ודרכו ההלכתית בהמשך חייו.

באותם ימים הגאון הצדיק רבי ישראל גורדון הכניסו אל ביתו ודאג לכל צרכיו, ובקשו ללמוד בחברותא עם בנו בביתו. שם העמיד לרשותו את ספרייתו העשירה בחיבורי ראשונים ואחרונים, ורבנו הגה בהם בשקיקה רבה.

רבנו השקיע את כל כוחו בלימוד התורה ועבודת ה', ועד מהרה יצא שמו כ"עילוי מזעטשלי".

החפץ חיים בברית הנישואין

בגיל שש־עשרה כבר הוחל לדבר בו נכבדות, ועשירי וילנא התחרו מי יזכה בעילוי אשר יצא שמו כתלמיד חכם גדול משכמו ומעלה.

אביו החורג רבי שמעון חפץ מאוד ברבנו כשידוך לבתו מאשתו הראשונה מרת פרידא. על אף שדובר בו נכבדות וגבירים רבים רצו בו כחתן לביתם רבנו נטה להסכים לשידוך, אולם אימו מתוך דאגה לעתידו, סירבה למורת רוחו של בעלה הנוכחי עד כדי חשש להפרת שלום הבית. משמע על כך רבנו שיכנע את אימו ויישב את דעתה להסכים לשידוך.

גם אחיו הגדול רבי אהרון משמע על השידוך הנרקם והולך, התנגד נחרצות להצעה, הוא סבר שאחיו צריך להשתדך עם בת עשירים עם נדוניה מכובדת, כדי שיוכל להמשיך לגדול בתורה ללא הפרעה, וגמר בדעתו לעשות הכל כדי להניא את רבנו מהשידוך, אולם יד ההשגחה גרמה ומחמת עיכובים בדרך לא הספיק להגיע לבית אימו עד לאחר שנסגרו התנאים בשעה טובה. רבנו ראה גם בזה סימן משמים להצלחת השידוך.

החתונה נערכה בחורף של שנת תרט"ו (1857) רבנו היה אז בן שבע עשרה, ורבנו המשיך להתמסר לתורה. הוא למד בהתמדה עצומה בבית המדרש בעיירת הולדתו ראדין, למרות שגם את הסכום שהבטיח חותנו רבי שמעון, לא הגיע בסופו של דבר לרבנו, משום שלמרבה הצער ירד רבי שמעון מנכסיו והתרושש עד כדי כך שלא היה בידו למלא את הבטחתו.

רבנו היה ממעט בדיבור, וכבר אז היה ניכרת זהירותו בדיבורים אסורים, ואפילו בדבורי היתר היכולים לבוא לידי איסור וכדברי הגמ' (בבא בתרא קס"ד ע"ב) לעולם אל יספר אדם בשבחו של חברו שמתוך שבחו בא לידי גנותו.

מהר מאוד סביבתו עמדה על טיבו של האברך השקדן והביטו אליו בהערצה.

דרכו היתה במשך כל חייו להתבודד מידי פעם בפעם עם קונו בשדות ובפרדסים שמחוץ לעיר וכן בחדרו מבלי שיבחינו בכך, שם היה שופך שיחו לפני ה' ועורך חשבון נפש נוקב ומעמיק.

כדי לצאת ידי חובתו בהשתדלות לפרנסה, עסק בלימוד גמרא לנערים בוגרים אף שהכנסתו מכך היתה זעומה ורחוקה מלספק צרכיו כדבעי. גם כשרצו מכריו ומשפחתו לסייע לו בכסף, היה מסרב ליהנות ממתנות בשר וקיים בעצמו שונא מתנות יחיה. עוד בתור אברך צעיר גמר בלבו שלא ליהנות ממתנת חנם בכל מצב שיהיה, ולהיות בבחינת חי נושא את עצמו גם אם היה צריך לסבול דחקות מחמת כן.

כעבור ארבע שנים לנשואיו קבל באקראי ירושה בסך מאה וחמשים רובל מאחות אביו, ובכסף זה פתח רבנו חנות מכולת. במשך היום רעייתו נהלה את החנות והוא ישב בבית המדרש והגה בתורה. רק בלילה בשובו מבית המדרש היה מנהל את החשבונות ורושם בפנקס את ההוצאות ההכנסות והרווחים של כל יום יום. לימים סיפר שתפקידו זה עורר בקרבו הרהורים למוסר השכל וחשבון נפשעל מעשיו הרוחניים דבר שהצטיין בו כל חייו בענוותנותו הרבה.

יושרו במסחר היה לשם דבר, ובכל חשש קל של סרך גזל, ואפילו כלפי גויי הסביבה, היה ממהר לצאת ידי חובתו לפנים משורת הדין אף על פי שהדבר היה גורם לו להפסדים רבים.

בהמשך חייו עיקר פרנסתו היתה ממכירת ספריו, והיה נודד מעיירה לעיירה וממחוז למחוז כדי למכור את ספריו, תוך שאינו מגלה לאיש כי הוא מחבר הספר בעצמו.

רבותיו של הרב החפץ חיים

כאמור בשנות בחרותו למד רבנו בעיר וילנא ושמע בקביעות שיעורים מפי הגאון רבי יעקב ברי"ט (בן רבי יהודה טייץ) שהשפיעו מאוד על דרך לימודו ועיונו של רבנו.

חבריו של החפץ חיים

- הגאון רבי חיים ליב מסטוויסק- מחבר ספר פני הארי החי.
- הגאון רבי חיים לייב הכהן מטיקטין- ידיד נעוריו של רבנו מזמן לימודו בוילנא.

תלמידיו של החפץ חיים

- הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד- ראש ישיבת ברנוביץ והמפורסם שבתלמידיו.
- רבי איסר זלמן מלצר- מחבר ספרי אבן האזל על הרמב"ם אב"ד וראש ישיבת סלוצק ולאחר מכן ראש ישיבת עץ חיים בירושלים.
- הגאון הצדיק ר' אליהו הכהן דושניצר- ר"מ וראש ישיבת לומז'ה פתח תקוה.

צאצאיו של רבי ישראל מאיר הכהן

מזיווגו הראשון נולדו לחפץ חיים ארבעה ילדים שני בנים ושתי בנות.

- בנו הבכור הוא הגאון רבי אריה ליב הכהן פופקא- גאב"ד ראדין ומחבר ספר "כתבי החפץ חיים". חלקים גדולים מה"משנה ברורה" נכתבו בעזרתו ובלימודו עם אביו הגדול.
- בנו השני של רבנו היה רבי אברהם. הוא נולד בשנת תרכ"ט והיה יניק וחכים, עזר לאביו רבות בכתיבת ספריו, ורבנו מזכירו בביאור הלכה (סימן של"ג) וז"ל "כל זה העתקתי מכתיבת יד בני המנוח הגדול בתורה ובמדות טובות כמוהר"ר אברהם זללה"ה שנפטר בעוונות הרבים בן כ"ג שנה כ' כסליו תרנ"ב לפ"ק".
- חתנו הגאון רבי צבי הירש לוינסון- חתן בתו הצדקנית שרה. למד בתחלה בישיבת וולוז'ין ולאחר מכן בישיבת רבנו בראדין. עוד בבחרותו היה רבנו מברר עמו עניינים הצריכים ליבון בכותבו את המשנה ברורה. שימש כיד ימינו, ורבנו מסר בידו את ניהול הישיבה ברוחני ובגשמי.

- חתנו הגאון רבי אהרן הכהן רבינוביץ- אב"ד דמיכאלישוק.
- חתנו הגאון ר' מנחם מנדל זקס שליט"א- נישא לרבנית פייגא, בתו של רבנו מזיווג שני.

רבי ישראל מאיר הכהן על כס ההנהגה

רבנו היה נחוש בדעתו שלא להתמנות למשרת רבנות כלל, למרות הפצרות חוזרות ונשנות מבני משפחתו הקרובים, כשהוא מקיים בעצמו את מאמר חז"ל "ושנא את הרבנות". רבנו בענוותנותו נימק את דעתו בטענה שאינו ראוי וגדול מספיק כדי לקבל על עצמו הנהגת הציבור, ובנוסף חשש מאוד מפני הכבוד שרוחשים לנושא משרת רבנות שיכול להטעות את האדם ולהטותו מדרך ה'.

גם כשהיו מושיבין אותו באספות גדולי ישראל בראש היה תולה זאת בעובדה שכן זקן בא בימים ובנוסף הוא גם כהן ולכן מכבדים אותו.

כשם שברח מן הרבנות,כך היה עז חפצו להרביץ תורה בתלמידים, ללמד ולהפיץ תורה לכל שכבות הציבור הדבר בא לידי ביטוי בכתב על ידי ספריו הרבים וגם בעל פה במסירת שיעורים לתלמידים.

בשנת תרכ"ח (1869) נתמנה רבנו לראש ישיבה בעיירה ושילישוק בישיבה שיסד רבי יצחק הכהן קפלן ושימש שם בקודש במשך כשנתיים.

לאחר שנוכח רבנו בהצלחתו כראש ישיבה ומחנך היודע לדבר אל ליבם של הבחורים הצעירים, החליט להגשים את שאיפתו משכבר ויסד ישיבה קדושה בעיירת הולדתו ראדין ונקראה בשם "ישיבת חפץ חיים".

במשך השנים שימשו כראשי הישיבה הגאונים רבי נפתלי צבי טרופ ורבי משה לנדינסקי וכן חתנו הגאון ר' מנחם מנדל זקס זצ"ל.

רבנו דאג לתלמידיו כאב רחמן הדואג לבניו הרכים באהבה ומסירות ללא גבולות, והקפיד להשגיח על בריאותם. מנהגו היה לעלות לבית המדרש בלילה בחצות, מכבה את העששיות ומבקש מהלומדים לעלות על יצועם כדי לשמור על גופם ולאגור כוחות ליום המחרת.

בנוסף ייסד ישיבה לבעלי בתים ללימוד בחבורה ספר חיי אדם ועין יעקב וראה בזה הצלחה גדולה ומבעלי בתים פשוטים הפכו ללמדנים מן המנין.

כשאגודת ישראל העולמית ארגנה בקיץ של שנת תרפ"ג (1923) את הכנסייה הגדולה הראשונה בוינה הסכים החפץ חיים להשתתף בעצמו חרף גילו המבוגר.

ספריו של החפץ חיים

- **חפץ חיים** - מעין שלחן ערוך להלכות לשון הרע ורכילות, כולל שני חלקים האחד, בהלכות לשון הרע והשני בדיני רכילות.

בשולי העמוד הוסיף רבנו הערות "באר מים חיים" שם מבאר רבנו את מקורות ההלכה מבטן מי יצאו הפסקים, ונושא ונותן בסוגיות הש"ס והראשונים בראיות מקוריות, מעטים הספרים שכתבו בנושא זה שהלכותיו פזורים בכל רחבי ים התורה כשהגיע הספר לידיו של הגאון הצדיק ר' ישראל מסלנט אמר "החפץ חיים האיר עינינו במקצוע שהיה עד כה סתום לגמרי".

רבנו התחיל לחברו בגיל כ"ח והדפיסו כשהיה בגיל ל"ג כמבואר בפתיחה לספר, וקרא שם הספר מלשון הפסוק בתהלים מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע. ומתחלה לרוב ענוותנותו לא חתם את שמו עליו כמו שעשה כן בכמה מחיבוריו הראשונים. עד שבאחת הפעמים התחזה מאן דהוא למחבר הספר, ורבנו הצטער על זה מאוד וחשש לחילול ה' שיצא מכך ומאז הסכים לכתוב שמו על ספריו.

- **שמירת הלשון** - קיבוץ כל עניני לשון הרע לאור אגדות ומדרשי חז"ל. ביד אומן מבאר רבנו את חומרת העוון ודרכי היצר להכשיל את האדם ליפול באיסור לשון הרע, והיאך להינצל ממנו, וכן גודל השכר ורוב הטובה הצפונה לנזהר בדיבורו. ספר זה הוא כעין השלמה לספר חפץ חיים שעוסק כולו בדינים ובמקרים האסורים והמותרים.
- **מחנה ישראל** - קונטרס ליהודים המשרתים כחיילים בצבא הכולל כל הדינים וההלכות הנצרכים להם עם מאמרי חיזוק ומוסר המיוחדים למצבם.

מסופר, כי בשנת תר"מ (1881) לערך, יהודים אשר היו משרתים בצבא נכשלו באכילת חמץ בפסח משום שלא היה להם חיטים, והוכרחו לאכול לחם משאר דגנים משום פיקוח נפש, ולא ידעו שיוצאים ידי חובה ממצה העשויה גם משאר חמשת מיני דגן. סיפור זה נודע לרבנו ומזה נוצר הקונטרס מחנה ישראל שהופץ בעותקים רבים לחיילים היהודים השוהים בחזית ובמחנות הצבא.

- **משנה ברורה** - יצירת פאר ביאור מקיף על שלחן ערוך אורח חיים עם טעמי ההלכה והדינים היוצאים, בצירוף דעות רבותינו האחרונים והכרעה למעשה. רבנו הקפיד מאוד לכתוב הכל בסגנון קל וברור ובלשון צחה וברורה השוה לכל נפש שלא תצא תקלה על ידו ח"ו. מן השמים זיכו לרבנו וספרו זה נתפשט בכל קצוות תבל, ובכל תפוצות ישראל נוהגים הלכה למעשה על פיו ונעשה ספר יסוד לכל לומד באשר הוא קטון כגדול.

בהקדמת הספר מבאר רבנו את הסיבות שהביאוהו לחבר חיבור זה וז"ל: "כי אין הדין יוכל להתישב היטב בדעת האדם, כל זמן שאין יודעו בטעמו ונימוקו".

עוד כותב רבנו "וגם ע"י ידיעת הטעמים נפקא מינה כמה פעמים למעשה..." וכידוע לכל לומד כי לפעמים בשינוי קטן בפרטי המעשה משתנה הדין מן הקצה אל הקצה ובידיעת הטעם ישים אל ליבו כי באופן כזה כבר לא שייך הטעם וממילא יש לנהוג אחרת.

וממשיך רבנו וכותב "וללמוד כל דין ודין שבשלחן ערוך במקורו וטעמו מן הטור ובית יוסף יכבד זה בזמננו מאד על האדם כי בעוונות הרבים נתמעטו הלבבות וגם הטרדות נתגברו מאד..." וזה גרם שאם ירצה האדם ללמוד ההלכה במקורותיה מן הב"י לא יספיק כי אם סימן אחד בכמה שבועות ותורה מה תהא עליה.

גם רצה רבנו להביא דעות האחרונים שנכתבו ונדפסו בדור שלפניו ולא הובאו בספרי הקיצורים הקדמונים, ורצה רבנו להביא שיטתם שתהא יד הכל ממשמשת בהם.

בנוסף צירף רבנו הערות בשם "**ביאור הלכה**" שם מבאר דינים שהובאו במשנה ברורה וטעונים ביאור בארוכה בשקלא וטריא בדברי הש"ס והפוסקים.

ובשולי העמוד הוסיף מדור "**שער הציון**" בו הוא מציין בקצרה את המקורות לחידושי ההלכות שכתב במשנה ברורה לגלות מבטן מי יצאו הפנינים האלו.

החלק הראשון של משנה ברורה יצא לאור לראשונה בשנת תרמ"ג (1883), ומידי כמה שנים הוציא עוד חלקים עד לשנת תרס"ז (1907) שבה הופיע החלק הששי והאחרון.

- **תורת חסד** - בשנת תרמ"ה (1885) הוציא לאור את ספרו אהבת חסד המחולק לשלשה חלקים, החלק הראשון בהלכות הנוגעות למצוות חסד, והחלק השני והשלישי אסיפת מאמרי חז"ל בעניני חסד וצדקה והכנסת אורחים ומשא ומתן באמונה וכדומה.
- **ליקוטי הלכות** - קיבוץ מסקנת סוגיות הש"ס הנוגעות לבנין בית המקדש והקרבת הקרבנות וכעין חיבורו של הרי"ף על הש"ס. כל ימיו של רבנו היו בצפייה דרוכה לגאולה השלימה ובנין בית המקדש. רבנו שהיה בעצמו כהן הכין את עצמו כל רגע ורגע להיות נכון ומזומן לרגע בו יקרא לעבודה בבית המקדש. כמו כן עודד רבות ללימוד הלכות בית המקדש והקרבת הקרבנות ואף פתח כולל לקבוצת אברכים שילמדו לפחות שלש שעות ביום בהלכות אלה. בשולי הספר הוסיף רבנו מדור הנקרא "זבח פסח" שם ביאר הלכות הטעונות ביאור והוסיף עליהם פסקי הרמב"ם. וכן הוסיף בגליון חיבור "תורת הקדשים" שם תמצת בקצרה את הדינים היוצאים למעשה.
- **תורת כהנים (ספרא)** - פירוש קצר וצח ערוך על פי פירוש הראב"ד, הר"ש משאנץ ועוד מפרשים. חיבור זה חלק ממפעלו של רבנו להפיץ את לימוד הלכות הקרבת הקרבנות ועבודת בית המקדש יבנה במהרה אמן.

פטירתו של החפץ חיים

בערוב ימיו פרצה מלחמת העולם הראשונה, ובין השנים תרע"ה- תרפ"א (1915-1921) גלה לרוסיה עם חלק מתלמידי הישיבה עד יעבור זעם.

בסופם שנת תרפ"א (1921) נפטר לבית עולמו חתנו האהוב רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל שהיה יד ימינו ואיש סודו, ורבנו סמך ידיו עליו על כל פעולותיו בהנהגת הישיבה ובכלל.

הצער הגדול בפטירת חתנו גרם לרבנו חולשה רבה, ומאז מצבו הבריאותי הלך והתרופף, עד שביום שישי כ"ד באלול תרצ"ג, בשעת בוקר מוקדמת, נצחו אראלים את המצוקים ורבנו השיב נשמתו ליוצרה.

לפי הוראת הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל נדחתה הלויה ליום ראשון שאחריו משום כבודו של רבנו.

רבנו נטמן בבית החיים בראדין כשהמוני בית ישראל באו לחלוק כבוד אחרון לרבם הנערץ. זכותו תגן עלנו אמן.

פעם אחת כשחזר ממסע שכזה נסע ברכבת לביתו שבעיירה ראדין. במהלך הנסיעה התישב לידו יהודי אחד ושאלו ה'חפץ חיים' "לאן אתה נוסע?" והשיב לו האיש בהתרגשות גדולה "נוסע אני לחזות ברבינו הקדוש בעל ה'חפץ חיים'". האיש שלא ידע כי ה'חפץ חיים' הוא השואל, הוסיף ואמר "אומרים שה'חפץ חיים' הוא קדוש וגדול מאוד בתורה".

אולם ה'חפץ חיים' הגיב בביטול: "אני מכיר אותו באופן אישי. הוא לא כזה גדול כמו שאומרים עליו, הוא סתם יהודי פשוט". הדברים הקשים שאמר הכעיסו מאוד את האיש שבתגובה סטר לו תוך כדי שהוא זועק "אל תדבר כך על אדם גדול כל כך".

בסיום הנסיעה נפרדו השניים בתחנת הרכבת וה'חפץ חיים' הלך לביתו. לאחר זמן הגיע אותו האיש לחזות בפניו של ה'חפץ החיים' ולשמוע מדבריו, אך הוא נדהם לגלות שהיה זה שכנו לנסיעה ברכבת. האיש שהיה נסער נבוך על כך סטר ל'חפץ חיים' הגדול, החל להתנצל ובדמעות ביקש סליחה.

אך הוא הרגיע אותו ואמר "אל דאגה. למדתי ממך דבר חשוב ועצום בהלכות לשון הרע". שאל האיש "מה למדת ממני? הרי כתבת ספר שלם בנושא?!" וה'חפץ חיים' השיב "למדתי שאסור להגיד לשון הרע - אפילו על עצמך".

אחד מתלמידי החפץ חיים אובחן כחולה במחלה קשה ומסוכנת. כאשר התייאשו הרופאים מלמצוא תרופה למחלתו, הלך התלמיד לרבו, החפץ חיים כדי לבקש ברכה לרפואה שלמה. החפץ חיים הקשיב לבקשת תלמידו ואמר לו שהוא מוכן לתת לו עצה, אבל בתנאי שלא יספר על כך לאיש לעולם. התלמיד כמובן הסכים מיד.

ר' ישראל מאיר אמר לתלמידו שילך לחכם מסויים שגר בעיירה הסמוכה. "ספר לו על מחלתך ובקש ממנו ברכה לרפואה", אמר הרב לתלמידו, "הוא יברך אותך ובעזרת ה' תחלים במהרה".

התלמיד אכן קיים את דברי החפץ חיים והלך לבקש ברכה מאותו חכם. תוך זמן קצר הוא התרפא ממחלתו באופן מופלא וחזר לתלמודו בישיבה, כשהוא לא מספר לאיש את אופן החלמתו הפלאי.

לאחר 20 שנה, חלתה גיסתו של אותו תלמיד במחלה קשה. לאחר זמן מה התברר, כי סובלת מאותה מחלה ממנה התרפא בעבר באורח פלא. אשתו של התלמיד ניסתה לשכנע את בעלה שיגלה לה את סוד החלמתו כדי להציל את חיי אחותה. אך הוא בשלו, אינו מוכן לגלות את סוד החלמתו המסתורי. לבסוף, לאחר שכנועים רבים גילה התלמיד לאשתו את סוד החלמתו ואת עצתו של החפץ חיים לבקש ברכה מהחכם בעיירה הסמוכה.

זמן קצר לאחר מכן, החל התלמיד לחוש ברע. הוא נבהל מאד ונסע שוב לרבו, החפץ חיים, שהיה כבר מבוגר מאד וחלש. החפץ חיים אכן זכר את תלמידו ואת פגישתם הראשונה, הקשיב לו ואמר: "הלוואי ויכולתי לעזור לך, אך מה אוכל לעשות? כשהייתה לך המחלה לראשונה, הייתי צעיר וצמתי ארבעים יום עבורך, כדי שתתרפא. אבל היום אני כבר זקן וחלש ואינני יכול לצום כמו אז".

לא יאומן: לא רק שהחפץ חיים צם עבור תלמידו במשך 40 יום, אלא שהראה לו כאילו סוד החלמתו לא תלוי בו בכלל והוא הודות לברכתו של אותו חכם!

הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מספר מעשה נוראה ואיום, המטלטל את כל השומעים. סיפור זה ממחיש עד כמה על האדם להיזהר בכל דיבור ומעשה, קטון כגדול, מאחר שאין בידו לדעת מה תהיינה התוצאות.

כמה מספר רבי שלום, כפי המובא ב'קול דודי דופק' עמ' קנ"ז: "איש נכבד, גבאי הקהילה בעיירה אחת, בא פעם לראדין לבקר בהיכלו של הגאון הצדיק מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל. כאשר נכנס אל הקודש פנימה, הביט בו הצדיק, נזף בו והתעלם ממנו כליל.

"האורח נדהם, ולא הבין מדוע מרן ה'חפץ חיים' לא מתייחס אליו. אולי זו טעות? חשב לתומו, ניגש אל הגאון ושאל: 'ילמדנו רבינו. מה פשעי ומה חטאתי כי יגרשני מביתו וכי ירחיק אותי בבוז ובקלון?'.

"דע לך כי שלושה מיליון יהודים נחנקים ומובלים לכפירה תחת שלטון הבולשביקים, והקולר - תלוי בצווארך. בשואתם של יהודי רוסיה - אתה אשם!"

נחרד היהודי לדבריו של ה'חפץ חיים', והשיב בבהלה: "רבי! אני?! שאני אגרום כל כך המון צרות?! לא רק שמעולם לא עשיתי רע לשום נברא, חלילה, אלא שאף כמוני ככולם - מתאנח ומבכה אני מרה על גורלם של היהודים האומללים. כיצד אפוא חושד בי רבינו, ותולה בי אשמה שכזו?!"

"אכן, היום אתה בוכה", אמר ה'חפץ חיים', "אבל מה היה אז, לפני שנים?"...

היהודי שתק, וה'חפץ חיים' הבהיר את דבריו: "ודאי תזכור, כי היית פעם גבאי של תלמוד תורה בעיירה פלונית. אחד הילדים שם, יתום מאב, היה שובב גדול. הלה הרבה לעשות מעשי קונדס. עד שפקעה מידת הסבלנות שלך, והכרעת לגרש אותו מהתלמוד תורה ולהרחיק אותו. מי הכריע? - אתה ולא אחר! יודע אתה מה היה שמו של הילד? - לייבל טרוצקי.

"הבה ואספר לך מה נעשה עינו אחר כך. כיוון שלא היו לאמו האלמנה אמצעים כלכליים, לקחה אותו ומסרה אותו לבית הספר הגויי בעיירה. הילד הקטן הזה, שהיה בעל כישרון נדיר, שיכול היה לגדול ראש ישיבה, ולהשפיע לטובה על רבים, נעשה לא אחר מאותו רשע 'ליאון טרוצקי' - עוכר ישראל, מנהיגם של ה'בולשביקים'!

"מעתה, אמור נא לי", סיים ה'חפץ חיים' את דבריו הקשים, "בשל מי הרעה הזאת? במי יש לתלות את העוול והאשם, לכל אותן צרות? לא בך?! ובכן, אני מבקש ממך, צא מביתי. אל תוסף ראות פנַי!"

הגה"צ רבי דב בער פרידמאן מטשורטקוב

יום ההילולא - כ"ד אלול

הצדיק הפלאי רבי בערניו פרידמן זצ"ל, שהיה גאון עולם, צדיק נשגב ומנהיג בעל עוז ותעצומות שזכה להערכה והערצה מכל חוג ועדה.

בגיל חמישים וארבע עלה בסערה השמימה לאחר מחלה קצרה שפקדה אותו בסביבות חג השבועות של אותה שנה. פטירתו הכתה בתדהמה את הציבור האמוני ברחבי תבל, זאת ניתן ללמוד באמצעות עיון קל בעיתונות דאז, חלקה שמור בארכיון "גנזך קידוש השם". בעולם הגדול עוד לא ידעו על המחלה שתקפה את הצדיק, התקשורת לא הייתה חדה ומהירה כבימינו אנו, ולכן, בחלק מהעיתונים, מכונה פטירתו כ"פתאומית".

מי היה ר' בערניו ומדוע מותו בגיל צעיר כה העציב את "שלומי אמוני ישראל" באותה תקופה קשה, כשחרבו של מלאך המוות הנאצי כבר הייתה שלופה מעל העם היהודי, ומאות אלפי יהודי גרמניה הרגישו היטב את להט החרב הזו וחשו את הטעם המר של הרדיפות, הגירושים והמעצרים?

רבי דב בער מצ'ורטקוב זצ"ל נולד בצ'ורטקוב בסיוון ה'תרמ"ב (1882), לאביו האדמו"ר רבי ישראל מצ'ורטקוב ולרבנית שבע רוחמה, בתו של האדמו"ר הזקן מסדיגורה. בילדותו העמיד לו אביו את המלמד ר' זלמן ברודר, אשר לימים אף שימש אותו בנאמנות.

בי"ז בסיוון ה'תרנ"ט (26 במאי 1899) נשא את מרים, בתו של דודו האדמו"ר רבי יצחק פרידמן מבויאן. החתונה נערכה בעיר בויאן, שם התגורר לאחר נישואיו. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה עבר לווינה

יחד עם אביו וחותנו. בתקופה זו זכה לעושר רב, הקים קרן גמ"ח עבור פליטי המלחמה וניהל בית יתומים בווינה, לצד היותו יד ימינו של אביו בפעילות הציבורית.

עם הקמת תנועת אגודת ישראל, הורה לו אביו לכהן כחבר בוועד הפועל העולמי של התנועה. הוא התמסר לפעילות זו בכל ליבו, וחסידי צ'ורטקוב כינו אותו "המצפן האגודאי".

לאחר פטירת אביו בי"ג בכסלו ה'תרצ"ד (1 בדצמבר 1933) ביקשו החסידים מבניו, רבי נחום מרדכי ורבי דב בער, לכהן כאדמו"רים. בתחילה סירבו, אך לאחר שאימם הורתה לרבי נחום מרדכי לקבל את התפקיד, הסכים לכך בתנאי שאחיו רבי דב בער ינהיג עימו יחד. רבי דב בער ניהל את החצר בווינה לצד אחיו, אך סירב לפתוח חצר משלו. כמו כן, דחה הצעה לכהן כאדמו"ר מחסידות שטפנשט לאחר פטירת קרובו רבי אברהם מתתיהו פרידמן.

אגב, בעיתונות התקופה, בעת פטירת אביו הק' מתואר ר' דב בער כיורש פוטנציאלי, וכתרים רבים ומופלאים נקשרים לראשו.

הוא היה ידוע כגדול בתורה, במושגי גדלות שגם המתנגדים הגדולים ידעו להעריץ.

מתוך ענוותנותו, לא קרא בעצמו קוויטלאך אלא העבירם לאחיו, אך הסכים לקבל פדיון נפש ולברך, באומרו: "כעת, כאשר אינני רבי, אוכל לברך אתכם, שכן אמרו חז"ל: אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

רבי דב בער נפטר בגיל צעיר לאחר מחלה קשה בכ"ד באלול ה'תרצ"ו (11 בספטמבר 1936), ונטמן באוהל אביו בווינה. לבקשתו בצוואתו, לא נכתבו על מצבתו תארים.

בנו אברהם יעקב, נפטר בגיל 12.

בנו רבי דוד משה (נולד בשנת ה'תרע"ד) נמלט מווינה לאנגליה לאחר האנשלוס. לאחר השואה סירב לקבל על עצמו את עול האדמו"רות למרות הפצרות החסידים, ונפטר בכ"ז בשבט ה'תשמ"ח. שניים מבניו ממשיכים את מורשת השושלת: הגה"ח המפואר דוב בער פרידמן באנטוורפן, והגה"ח המפואר רבי ישראל פרידמן במנצ'סטר.

בהיותו רוח החיים של קרן התורה פעל גדולות ונצורות, וכעדות ידידו הרב בנימין זאב יעקבזון שעבד יחד עימו ב"וועד הפועל" הוא היה "המצפן" של הפעילות החינוכית, ופעילות קירוב הרחוקים.

"קרן התורה" - שהוקמה בידי גדולי התורה לאחר חורבת עולם התורה בעת מלחמת העולם הראשונה ונוהלה על ידי ראשי אגודת ישראל, פעלה גדולות ונצורות. הקרן שתמכה בישיבות ומוסדות תורה בכל רחבי פולין, ליטא ועוד, הייתה בריח התיכון של עולם התורה ופעילותה תמכה אפילו במוסדות בארץ ישראל דאז. עשרות אלפי דולרים חולקו כבר בשנה הראשונה לפעילות הקרן, כאשר חלק גדול מהכסף הושג בעמל ויזע על ידי צדיקי בית רוזין זיע"א, בייחוד הרה"ק ר' מרדכי שלום יוסף שהיה אז אברך צעיר אך כבר אז שימש כ"נשיא הקרן".

חודש לאחר פטירתו כתב עליו רעו הרב יעקובזון:

שלושים יום עברו מיום הסתלקותו של רבי בער פרידמן. שלושים יום, שבהם התעוררנו ע"י "הימים הנוראים", שבהם חגגנו את "זמן שמחתנו", שבהם הרגשנו את ההתרוממות של "שמחת התורה". בכל הימים האלה עמד הוא לפנינו, וכבשנו את יצרנו שלא להתאבל, שלא לבכות, כדי לאמת את דרישת

החכם מכל אדם: "ביום טובה היה בטוב". אך עתה, כשימי החול באו, ימי העבודה, וכל אחד מאתנו יוצא לפעלו, ומי שהוא מפעילי האגודה, מי שמתחיל מחדש את עבודתו לטובתה, הוא: "וביום רעה ראה"! הוא רואה מחדש לפניו את יום הרעה ונפשו תרע לו: אני מוכרח לעשות את מלאכתי, והוא, היקר ביותר, המסור ביותר, האמיתי ביותר, הוא איננו. גדול הכאב, גדולה המרירות, כי כולנו, שהכירו את האיש, ומפני שידענוהו כבדנוהו, כולנו יודעים, "כי נלקח ארון האלקים", רבי בער'ניו איננו - ונלקח ממנו מצפונה של אגודת ישראל.

אנו מבכים אותו כמו שבני ישראל בכו את משה, כי כאשר ראה בקרב מחננו הופעות, שהסכינו או רק טשטשו את הרעיון הטהור של אגודת ישראל, אז עמד בפרץ כמשה בחיר ה', והוכיח בדברים חזקים, דברים שיצאו מעומק לבו הטהור, וכן נכנסו ללב.

אנו מבכים אותו כמו שכל בית ישראל בכו את אהרן, כי הוא היה מלא אהבה לכל זולת, כקטן כגדול, כאיש וכאשה. עוד על ערש דווי, עוד מתוך יסוריו הכי גדולים, הוא דאג לקדושת הבית וטהרת המשפחה.

אנו בוכים אותו כמו שהדור בכה את רבי, שספדוהו בכל הכרכין. כי כמו רבנו הקדוש כן דאג הוא עבור למוד התורה. חנוך הנוער, לו הקדיש רבי בער את כל עתותיו, לחדר מסר את נפשו הטהורה. תמיד זירז את מנהלי ה"קרן התורה", לחזק, לשפר ולבנות את בתי תלמוד תורה. הוא זירז להכין לנוער מקצועות שמבטיחים את היהדות ואת יושר בעליהם. כסולם מוצב ארצה וראשו הגיע השמימה, כן היה הנוער, נוער האגודתי.

וכאשר הוא הלך מעמנו, הבן הגדול של האב הגדול, בנו של האדמו"ר הקדוש מצ'ורטקוב רבי ישראל פרידמן זצ"ל, זכרנו את השעה שרבנו הקדוש הלך לעולמו, ושמענו את הדברים שדבר רבנו הקדוש באותה שעה, שמענו והבינונו: "לבני אני צריך". נכנסו בניו אצלו. אמר להם: "הזהרו בכבוד אמכם, נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה" (כתובות קג.).

אנו שומעים את דבריו האחרונים של רבי בער'ניו היקר והאהוב. ודבריו אינם מופנים לבן ולבת לבדם, ליוצאי חלציו היקרים, שהם יכבדו ויקדשו את זכרונו באהבתם לאם ובשמירת הקדושה ששרתה על ביתו המורם, דבריו מופנים לכל אלו שהיו קשורים בו בעבודה עבור האגודה. בכל אלו שאהבו כמוהו את האגודה, בכל אלו שראו כמוהו באגודה את הצלת עם ישראל, בהם ראה את בניו. לבני אני צריך, ואם אני בעצמי לא אוכל לבנות עוד את בניינו, יבואו הם וישלימו מה שאני התחלתי ולא גמרתי.

הזהרו בכבוד אמכם: אגודת ישראל היא אמכם, כבודה, שמרו את משמרה, שלא יעדיפו את רעיונה, שמרו את משמרתה, שלא יעמדו זרים במקדשה, שלא יחלישו את כחה ושלא יחשיכו את זהרה. עשו ועשו, תחזקנה ידיכם, כי עם ישראל זקוק לה במלחמתו הקשה עבור האמת.

נר יהא דלוק במקומו: ידעתם כי כל ימי הלכתי והתעסקתי באורו של עולם. כל ימי לחמתי למען זה, שכל הנוער שלנו ילמוד. תמיד הדגשתי, שהישיבות הן מקור חיינו. אך הן תלויות בכחן ובהשפעתן ממצב החדרים. החדרים הכי טובים הם הם השער לישיבות הכי טובות. "אל תגעו במשיחי" אלו תינוקות של בית רבן - ואז: "ובנביאי אל תרעו" אלו תלמידי חכמים (שבת קיט:).

שלחן יהא ערוך במקומו: זכרו ואל תשכחו מה שדרשתי תמיד בישיבות ה"ועד הפועל". אם אין קמח אין תורה. אנחנו מחויבים לשאת את משאת הבחורים, אחרי שעזבו את החדר או את הישיבה, להכין להם

את המרעה שיפרנס אותם "בכבוד". האגודה מחויבת לעשות את מלאכתה גם בזה, כי בבית המקדש היו המנורה והשלחן גם יחד.

מטה תהא מוצעת במקומה: "והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר". הזהרו בטהרת המשפחה, כי רק הטהרה מקרבת את השכינה. טהרת המשפחה היא הערב לעתידה של המשפחה, לעתידו של הכלל כולו.

וכן אנו שומעים קולו של רבנו הקדוש: "הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום". גדולים אינם רוצים שיעמדו הם במרכז מחשבותינו ורגשותינו. אחרי שספדנו על האבדה, דורשים מאתנו שנחזור לחיים ולפעולות החיים, לפעולות חיים גדולים. רבנו הקדוש אמר לחכמי ישראל לחזור אחרי השלושים ללימודם, לישיבה; רבי בער קורא לנו לחזור לעבודה. הוא קורא: שובו לעבודה לטובת האגודה, כל איש ואיש אל מקומו, זו הדרך להודות לי, זו הדרך לשמור לי את משמרת האמונים ואת ברית האהבה.

לשם שמים! זה היה כח חייו. ממנו דקדוק מעשיו, ממנו אהבתו ורכותו כלפי הבריות וקפדנותו נגד עצמו, ממנו מרצו, ממנו אהבתו לאגודה שאין דוגמתה, ממנו אישיותו הכבירה. אהבנו כולנו את האיש הטהור הזה, אהבנוהו מתוך יראת כבוד.

"מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו" - אם נלך אחריו כבנים ובונים, אם חיות גם בנו תמימותו, אצילותו, עדינותו וחסידותו, אז נהיה כולנו לשמו ולזכרו תאות נפש.

הגה"ק רבי יוסף באב"ד

יום ההילולא - כ"ד אלול

הגה"ק רבי יוסף באב"ד זצ"ל- נולד ב-כ"ד אלול ה'תקס"א (1801) בעיר פשוורסק שבגליציה. מנעוריו התבלט בהתמדתו בתורה ובכישרונותיו, וכבר בצעירותו רכש בקיאות רחבה בש"ס ובספרי הפוסקים. גאון וצדיק גדול ונחבא אל הכלים. בנעוריו היה יושב על התורה ועל העבודה ליד התנור, מבלי שאנשים ידעו את גודל מעלתו. קדושתו ופרישותו היו גדולות מאוד. מסופר כי במשך מספר שנים לאחר נישואיו הלך כשמטפחת קשורה על עיניו. הגה"ק רבי יוסף שאול נתנזון (בעל שואל ומשיב) בהספדו על רבינו, חלץ את מנעליו ואמר כי מיום שעמד רבינו על דעתו לא הסתכל מחוץ ל-ד' אמותיו.

רוב זמנו היה שקוע בתורה. בבית מדרשו ישב כשטליתו על ראשו, כדי שלא יסיחו את דעתו מלימודו. החזיק מכספו קבוצת תלמידי חכמים מופלגים וחריפים והיה לומד ומפלפל עמהם. קושיותיו החריפות התפרסמו בבתי המדרש בגליציה, ולמדנים רבים עסקו ביישובן.

כיהן ברבנות במספר קהילות בגליציה, ובהן: הוסקוב, הורודנקה, זבריז וסניאטין. באחת מתקופות רבנותו נאלץ לעזוב את מקומו בעקבות רדיפות ומסירות. רבינו נאלץ לעזוב את זבריז בעצם יום השבת. הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן התבטא בכאב כי "ספר תורה מתגלגל ברחובה של עיר ואין מי שיאספנו הביתה". בשנת ה'תרי"ז (1857) התמנה רבינו לאב"ד טרנופול, העיר שבה כיהן קודם לכן גם אחד מאבות משפחתו, ובה המשיך לכהן עד סוף ימיו. שמו התפרסם ברחבי גליציה כאחד מגדולי התורה והפוסקים בדורו.

היה מקורב לגדולי החסידות בגליציה. הסתופף בצילו של הרה"ק ר' נפתלי צבי הורביץ מרופשיץ (בעל זרע קודש) ונסע אל הרה"ק רבי שמעון מרילס מירוסלב (בעל תורת שמעון). קשר קרוב במיוחד היה לו

עם גיסו, הרה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנז (בעל דברי חיים), ולמד עימו תקופה לאחר נישואיו. היה בידידות רבה עם הגה"ק רבי יוסף שאול נתנזון (בעל שואל ומשיב). כאשר רבינו כתב את ספרו מנחת חינוך מרוב ענוותנותו לא כתב את שמו בשער המהדורה הראשונה. רבינו נפטר ב-כ"ד אלול ה'תרל"ד (1874) בתאריך העברי שבו נולד. חי כ־73 שנים. נטמן בטרנופול שבגליציה, כיום טרנופיל שבאוקראינה.

סבו (מצד אביו): הגה"ק רבי יהושע העשיל (אב"ד טרנופול ובעל ספר יהושע). **אביו:** הגה"ק רבי משה (אב"ד פשוורסק). **אמו:** מרת טויבא. **נשותיו:** מרת הענא (זיווג ראשון- בת הגה"ק רבי שמעון רפפורט). אשתו השנייה (זיווג שני- אחות הרה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנז [בעל דברי חיים]). מרת פאליא (זיווג שלישי- בת הרה"ק רבי דוד הגר מזבלטוב, בן הרה"ק רבי מנחם מנדל הגר מקוסוב [בעל אהבת שלום]). **ילדיו:** שבעה ילדים, ביניהם ר' שמעון (מילא את מקום אביו ברבנות טרנופול), ר' דוד מאיר (ראב"ד צפת), ר' משה (כיהן ברבנות סניאטין), ר' יהושע. מרבותיו: הרה"ק רבי נפתלי צבי הורביץ מרופשיץ (בעל זרע קודש), הרה"ק רבי שמעון מרילס מירוסלב (בעל תורת שמעון). **חברותא:** הרה"ק רבי חיים הלברשטאם מצאנז (בעל דברי חיים). **מתלמידיו:** רבי יעקב קאפיל לנדמן (בעל השיב לב אבות ותולדות יעקב). **מספריו:** •**מנחת חינוך**- ביאור רחב על תרי"ג המצוות שבספר החינוך •**משפט שלום**- על שו"ע חושן משפט •חידושים על הרי"ף למסכת ברכות.

לבית דינו של רבינו נכנס פעם אורח שהגיע מפולין הרחוקה וביקש לקבל את פני הרב. מיד כאשר נכנס לחדר וראה את פניו של בעל מנחת חינוך, נפל על פניו והתעלף. הנוכחים נבהלו מאוד. הם טרחו להעירו ולהשיב את נפשו, ולאחר שהתאושש שאלו אותו לפשר הדבר.

האיש סיפר כי זכה בעבר לעשירות גדולה. במשך שנים רבות התנהג כיהודי כשר בכל ענייניו. לאחר שאשתו נפטרה נשא אישה שנייה, והיא הטעתה אותו מן הדרך הטובה, עד שהידרדר והפך לחוטא. בביתו אכלו ל"ע נבלות וטרפות, והוא אף נתן הוראה שלא להניח לאנשים המבקשים צדקה להיכנס אליו.

יום אחד, כאשר הלך לנוח לפני הצהריים, חלם שהוא נפטר ומביאים אותו לפני בית דין של מעלה. שם הראו לו את כל מעשיו הרעים ודנו אותו בדינים קשים. בית דין של מעלה וכיסא הכבוד היו לפניו, וגזרו עליו גיהינום ועונשים מרים.

טרם נגמר דינו, הופיע במקום בעל מנחת חינוך ואמר: "עזבוהו ויחיה עוד, המת אל תמיתוהו, כי יודעני בו שעוד יעשה תשובה". בחלומו נאמר לו כי אותו זקן נשוא פנים שהמליץ עליו מכהן כאב"ד טרנופול. האיש התעורר משנתו, אך רושם החלום הנורא נותר במוחו כאילו התרחש בהקיץ. מיד קיבל על עצמו לשוב בתשובה שלמה. הוא שבר את הכלים שהיו בביתו, רכש כלים חדשים והחל להתנהג שוב בדרך התורה והכשרות.

לאחר מכן החליט לנסוע לטרנופול כדי לראות את הרב שהמליץ עליו בבית דין של מעלה. כאשר נכנס לחדרו של רבינו והביט בפניו, זיהה מיד שזו בדיוק הדמות שראה בחלומו. מרוב בהלה והתרגשות נפל תחתיו והתעלף. (מקור: אלף כתב, אות תל"ח).

היה זה ביום השוק בטרנופול. אישה נוכרייה פרצה בריצה מהירה ונקשה על דלת ביתו של רב העיר, בעל מנחת חינוך, כשהיא ממררת בבכי. היא סיפרה לרב כי היא ושותפתה היהודייה מוכרות פירות זו לצד זו בשוק כבר שנים ארוכות. שתיהן עניות מרודות, ובמשך השנים מכרו יחד בשלום ובאחווה. אלא שבאותו בוקר נפל מידה שטר יקר של חמישה רובל כסף. היא הייתה בטוחה לחלוטין שחברתה היהודייה מצאה את השטר, אך זו הכחישה את דבריה.

אישה יהודייה אחרת שראתה את מצוקתה של הנוכרייה הציעה לה: "לכי אל רב העיר, הוא ידע מה לעשות". בעל מנחת חינוך לא הבין רוסית, ותלמידיו תרגמו עבורו את דברי האישה. רבינו הרהר זמן מה ולאחר מכן ביקש לקרוא אליו את הרוכלת היהודייה.

כאשר נכנסה האישה, פנה אליה רבינו בקול רך ואמר: "שמעי נא, בתי. אינני דורש ממך להחזיר לה את השטר. אולם הנוכרייה מאיימת לקרוא לשוטרים שיערכו חיפוש בביתך. קראתי לך כדי להזהיר אותך. מהרי לביתך והחביאי את השטר היטב, שכן היא טוענת שיש עליו סימן מזהה".

האישה חייכה חיוך רחב והכריזה: "**אין לרב מה לדאוג! החבאתי את השטר במקום כזה שאפילו מאה שוטרים לא ימצאו אותו!**". באותו רגע השתנתה האווירה בחדר. בעל מנחת חינוך נעמד בכל קומתו, פניו השתנו וקולו רעם: "חילול ה' שכזה! לא להחזיר לענייה את השטר שנפל לה? אם אינך מחזירה את הכסף ברגע זה, אני בעצמי אלך אל השוטרים ואספר להם היכן השטר!". האישה מיהרה לביתה וחזרה כעבור דקות אחדות כשהשטר בידה.

כדי למנוע חילול ה' בעיני הנוכרייה, פנתה הרבנית אליה, העניקה לה חמישה שטרות של רובל אחד ואמרה לה: "האישה הזו לא מצאה את השטר שלך, אך מכיוון שהרב מאמין לסיפורך ויודע כי את ענייה, הוא החליט לפצות אותך". הנוכרייה פרצה בבכי של התרגשות, והצדק והשלום שבו על כנם. (מקור: תולדות רבי יוסף באב"ד).

סיפר הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש (בעל מנחת אלעזר), כי כאשר נתמנה הגה"ק רבי יוסף באב"ד (בעל מנחת חינוך) לאב"ד טרנופול, הגיע אליו זמן קצר לאחר המינוי אחד מתושבי העיר וסיפר לו כיצד נלחם למענו בעת הבחירה לרבנות, עד שהצליח להביא לכך שימנו אותו לרב, למרות שהיו אנשים שהתנגדו למינוי. רבינו השיב לו "יישר כוח", והודה לו על אהבתו ועל מאמציו. לאחר זמן קצר הגיע אותו אדם לדין תורה לפני רבינו עם אדם אחר. מיד כאשר ראה אותו רבינו, הודיע לו שאינו יכול לשבת בדינו ואינו יכול להזדקק לדין התורה.

רבינו הסביר לו כי מאחר שכבר סיפר כיצד נלחם למענו ופעל שימנו אותו לאב"ד העיר נגד המתנגדים למינוי, הרי יש לחשוש שהדברים שאמר לו נחשבים "שוחד דברים". רבינו אף העלה את האפשרות שזו הייתה מלכתחילה כוונתו של האיש, להגיע לפניו זמן מה קודם לדין ולספר לו על פעולותיו למען מינויו לרב. מקור: דברי תורה, חלק ג', אות ט"ו, בשם הרה"ק רבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש

באחד הימים הגיע הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין לביקור בעיר טרנופול. באותה שעה ישב בעל מנחת חינוך בבית מדרשו. כאשר שמע רבינו שהצדיק הגיע לעיר, אמר לתלמידיו: "נקצר הפעם, ונלמד במהירות כדי שנספיק לצאת ולקבל את פני הצדיק". אלא שאז נפתחה הדלת. ראשי הקהל ונכבדי העיר נכנסו בסערה. עניין ציבורי דחוף עמד על הפרק. בעל מנחת חינוך התיישב עמהם, והדיון התארך. בינתיים הרה"ק מרוז'ין כבר סיים את ביקורו ועזב את העיר. כאשר התברר הדבר לרבינו, התמלא צער. הוא חשש שמא פגע בכבודו של הרה"ק מרוז'ין בכך שלא הגיע לקבל את פניו.

למחרת הגיע לבקרו ידידו, הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן. כאשר ראה שפניו של בעל מנחת חינוך עגומות, ביקש להסיח את דעתו ואמר לו: "יש לי קושיית רמב"ם קשה מאוד", והציג לפניו את השאלה. בעל מנחת חינוך הגה לרגע בדברים והשיב תירוץ נפלא. רבי מאיר הניח את ראשו על זרועו, עצם את עיניו לכמה רגעים, ולאחר מכן הרים את ראשו ואמר: "תירוץ מצוין! גם בשמיים הסכימו לתירוץ הזה".

רבי מאיר המשיך והקשה קושיה שנייה, ושוב תירץ רבינו. כך חזר הדבר על עצמו שבע פעמים. שבע קושיות חמורות ושבעה תירוצים גאוניים. לאחר כל תירוץ אישר רבי מאיר: "בשמיים הסכימו שזהו האמת".

לאחר מכן שאל רבי מאיר: "ומדוע בכל זאת פני הרב עצובות?". סיפר לו בעל מנחת חינוך על ביקורו של הרה"ק מרוז'ין ועל חששו שמא נפגע כבודו משום שלא יצא לקבל את פניו. "אל דאגה", חייך רבי מאיר, "אני אכתוב לו מכתב ואסביר את הדבר".

וכך כתב רבי מאיר לרוז'ינאי: לפי חוקי המלכות, כאשר עגלת הדואר המלכותית הרשמית עוברת ברחוב, כל העגלות האחרות מחויבות לסטות הצידה ולפנות לה את הדרך. אולם ישנה חריגה אחת. עגלה הטעונה במשא כבד מאוד אינה יכולה לסטות בקלות, ולכן החוק אינו מחייב אותה לעצור.

"כך גם ידידנו, בעל מנחת חינוך", הסביר רבי מאיר. "הוא עגלה הגדושה והעמוסה כולה בתורה לשמה, בעסקי הציבור ובפסיקות לבני העיר, ומשום כך לא היה יכול לסטות מהדרך אפילו בפני עגלת המלכות המפוארת שלכם". (מקור: ספר זכרונות לברכה, רבי אהרן פרלוב)

סיפר הגה"ק רבי שמואל גינצלר, אב"ד ור"מ אויבערווישא (בעל משיב נפש), כיצד קיבל היתר הוראה מרבינו. כאשר נסע פעם לטרנופול לרגל סעודת נישואין של בעל בית חשוב מקהילת אויבערווישא, הלך לקבל את פני המרא דאתרא, בעל מנחת חינוך. רבי שמואל שוחח עם רבינו בדברי תורה ופלפל עמו זמן מה. לאחר מכן ביקש ממנו שיבחן אותו ויעטר אותו בהיתר הוראה. אולם רבינו לא נענה לבקשתו ואמר שאין דרכו לתת היתר הוראה בדרך זו.

במקום זאת אמר לו כי אם ברצונו לגרום לו תענוג ונחת רוח, יבוא למחרת בבוקר לבית מדרשו, שבו ישבו תלמידי חכמים מופלגים וחריפים ולמדו בתמידות. רבינו אף תמך בהם ופרנס אותם. למחרת בבוקר הגיע רבי שמואל לבית המדרש. קודם התפילה התאספו הלומדים והחלו ללמוד בעיון במסכת מכות דף ה'. רבינו הורה לרבי שמואל לשבת בראש וללמוד לפניהם. רבי שמואל נענה לבקשה.

בני בית המדרש החלו לפלפל עמו פלפול עצום כמעט בכל מקצועות הש"ס. הוויכוח היה כה עז, עד שבגדיו של רבי שמואל היו נוטפים מזיעה. במשך כשעתיים הלך בעל מנחת חינוך בבית המדרש אנה ואנה והקשיב לכל דבריהם. הוא לא בחן את רבי שמואל בדרך של שאלות מסודרות, אלא הקשיב לדרך לימודו, לתשובותיו ולפלפולו עם תלמידי החכמים. כאשר הסתיים הלימוד, קרא רבינו לרבי שמואל לחדרו וכתב לו היתר הוראה. לאחר מכן לא דיבר עמו עוד אפילו בדבר הלכה אחד. (תולדות בעל מנחת חינוך)

כל התורה כולה מקצה אל הקצה

כאשר רבינו כתב את ספר מנחת חינוך, רבינו סבר שחיבור זה, שהיה בנוי מהערות, חקירות ושאלות לפי סדר המצוות, אינו החיבור המרכזי הראוי ביותר להדפסה. הוא העדיף להדפיס חידושי תורה אחרים שהכין. תלמידיו, שראו את כתב היד של מנחת חינוך והכירו בערכו העצום, הפצירו בו להדפיסו, אך רבינו לא השתכנע. ואז אירע דבר ששינה את דעתו. כתבים אחרים של רבינו, שאותם ככל הנראה התכוון להדפיס, נגנבו ממנו. רבינו ראה בכך רמז מן השמיים. לאחר שהכתבים שביקש להדפיס נלקחו ממנו, הסכים למסור דווקא את מנחת חינוך לדפוס.

גם אז לא ביקש רבינו ששמו יתנוסס על הספר. במהדורה הראשונה לא הופיע שמו בשער, והמו"ל כתב על המחבר כי מרוב ענוותנותו העלים את שמו. דווקא החיבור שרבינו היסס אם להדפיסו הפך במשך הדורות לספר המזוהה עמו יותר מכל ולנכס יסוד בעולם התורה. (מקור: תולדות הדפסת מנחת חינוך במהדורות הספר)

כ"ו אלול

הגה"ק רבי עמרם בלום

יום ההילולא - כ"ו אלול

הגה"ק רבי עמרם בלום זיע"א אב"ד אויפאלו כ"ו אלול תרס"ז.

הגאון רבי עמרם בלום זצ"ל- נולד בשנת ה'תקצ"ד (1834) בעיר האידו־שאמשון. בצעירותו עברה משפחתו לקראלע. ניחן בזיכרון נפלא ובשקידה עצומה, וכבר בגיל שבע נבחן אצל הגאון רבי שלמה זלמן אולמן, בעל 'יריעות שלמה' ממאקאווא, שהתפעל מרוחב בינתו. בגיל 17 התייתם מאביו, ורב העיר הגאון ר' מאיר פרלס דאג ללימודו. למד בישיבת פרשבורג אצל בעל 'כתב סופר', אצל הגאון ר' שמעון סופר בקראקא, ושנתיים בישיבתו של הגאון ר' חיים סופר, בעל 'מחנה חיים'. בשנת ה'תרי"ח (1858), בהיותו כבן 24, התמנה לאב"ד אלמאשד לאחר פטירת רב הקהילה ר' מנחם מענדל, בנו של בעל 'טיב גיטין'. בשנת ה'תרכ"ד (1864) התמנה לאב"ד מאד והקים בה ישיבה גדולה שבה למדו מאות תלמידים. בשנת ה'תרמ"א (1881) נבחר למלא את מקומו של המהר"ם שיק ברבנות חוסט.

לאחר כשנתיים החליף את מקום רבנותו עם הגאון ר' יואל צבי ראטה ועבר לכהן כאב"ד בערעטיו־אויפאלו. מסופר כי תושבי חוסט ליוו אותו בצאתו מן העיר בבכי. באויפאלו הנהיג את עדתו ועמד בראש ישיבתו במשך כ־24 שנים. נודע בשקידתו העצומה בתורה ובמידותיו הנעלות. מסופר שחדרו המה תמיד מקול לימודו, וכן נודע בדמעות החמות ששפך בתפילותיו ובאמירת תיקון חצות, עד שנחלש מאור עיניו. כובד והוערץ על ידי גדולי דורו, ובהם ה'דברי חיים' מצאנז, ה'ייטב לב' מסיגעט וה'אך פרי תבואה' מליסקא, שאף שלח לו שלוש מצות מארץ הקודש. עמד בתקיפות על משמרת היהדות האורתודוקסית ונאבק במגמות ההתחדשות שפשטו בהונגריה. כמו כן עסק בענייני ההלכה והציבור הנוגעים לקיום מצוות המילה. בחייו סבל ייסורים ושכול קשה, כאשר שלושה מבניו נפטרו בילדותם וכמה מבנותיו נפטרו בצעירותן. נפטר ב־כ"ו אלול ה'תרס"ז (1907), בגיל כ־73, ומנוחתו כבוד בבית העלמין בערעטיו־אויפאלו.

סבו (מצד אמו): הרה"ק ר' עמרם רוזנבוים ('רבי עמרם חסידא', אב"ד מאד). **אביו:** הגאון ר' יצחק יעקב (אב"ד שאמשאן וראב"ד קראלע, מחבר קונטרס 'בית יעקב'). **אמו:** מרת מרים. **נשותיו:** מרת לאה (זיווג ראשון- בת הנגיד ר' משה לייב פישר), מרת חיה שרה (זיווג שני- בת ר' חיים יוסף דוב כהנא הלר מקראסנא, מצאצאי בעל 'קונטרס הספיקות' ומגזע בעל ה'תוספות יום טוב'). **אחיו:** הגאון ר' משה (דומ"ץ בדברצען). **מרבותיו:** אביו ר' יצחק יעקב, ר' מאיר פרלס (אב"ד קראלע), ר' שלמה זלמן אולמן (בעל 'יריעות שלמה'), ר' אברהם שמואל בנימין סופר (בעל ה'כתב סופר'), ר' שמעון סופר (אב"ד קראקא), ר' חיים סופר (בעל 'מחנה חיים'). **מתלמידיו:** ר' גרשון שטערן (אב"ד מאראש־

לודאש, בעל 'ילקוט הגרשוני'), ר' שאול רוזנברג (אב"ד ראצפערט, בעל 'חמדת שאול'), ר' מנחם שיק (אב"ד סיקס), ר' שמעון סופר (אב"ד סענדרא ופאקש), ר' מנשה גרינבוים (אב"ד מאטעסאלקא), ר' טוביה אריה גולדברגר (דומ"ץ בירושלים), ר' צבי רייכמן, ר' יהודה לייב גינצברג. בניו: ר' יצחק יעקב (דומ"ץ באויפאלו), ר' יהודה צבי (אב"ד האנשאוויץ, בעל 'שארית יהודה'), ר' בן ציון (ממלא מקום אביו באויפאלו, בעל 'שיבת ציון'), ר' משה נחום (דיין בגראסווארדיין). בנותיו: מרת מרים (נישאה לר' גרשון שטערן. נפטרה בגיל 28 בחיי אביה), מרת פערל (נישאה לר' יוסף צבי סופר, אב"ד שאמשאן. נפטרה בגיל 40 בחיי אביה), בת נוספת (נישאה לר' יוסף חיים פישמן, אב"ד טעלעגד), בת נוספת (נישאה לר' אשר מייזנר). **מספריו: •שו"ת בית שערים**- שו"ת בארבעת חלקי שו"ע •**ערבי פסחים**- חידושים בענייני מסכת פסחים והלכות הפסח.

בראשית ימי נעוריו התחנך בבית אביו הגאון, וגם במעלליו התנכר נער בחריצות שכלו, בהתמדתו ובזיכרונו הנפלא כבור סוד שאינו מאבד טיפה. בהיותו ילד קטן ורך כבן שבע, עבר בימים ההם דרך קראלע - ארץ מגורי אביו - הגאון האדיר בעל 'יריעות שלמה' זי"ע (הגאון רבי שלמה זלמן אולמן ממאקאווא). הביאו אביו לפניו לנסותו ולתהות על קנקנו של הילד הנפלא הזה. הגאון זצ"ל העריך לפניו סוגיה סבוכה במסכת נדרים (דף ל' ע"א) אשר הילד לא למדה מעולם, וסגר את הדלת אחריו למען לא יוכל אביו לסייעו. כעבור שעה חדא בא הילד לפני הגאון זצ"ל והקיף את כל הסוגיה בשלמותה. עמד הגאון משתומם על רוחב בינתו ושכלו הישר, וביקש מאביו לתתו לו לבן והוא יהיה לו לאב, והבטיח לו כי לאילנא רברבא יתעביד וכאשר גזר כן יקום, יגדלהו וינשאהו. (מעובד שו"ת בית שערים)

הגאון ר' יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל, אב"ד חוסט, סיפר שכאשר עזב רבינו בעל ה'בית שערים' את העיר חוסט, ליוו אותו תושבי העיר וגם גויי הארץ הלכו עימהם בבכי, והעידו שמאז בא רבינו לעיר לא פסקו הגשמים והיו להם שנים טובות ומבורכות.

כשהיה רבינו רב באויפאלו היה שם איש עשיר אשר נבחר לראש הקהילה. אותו עשיר רצה לחדש בבית התפילה וביקש שלא ישירו יותר בזמן התפילה, ועוד ציווה על רבינו שלא יטפח בידיו בתפילתו. רבינו השיב לו: "אל תדמי בנפשך כי תמיד יגהה אורך ויאיר שמשך, המתן רק מעט ויעבור עליך כוס התרעלה ותרד מטה מטה". וכן היה, כי ירד אחר זה והפסיד את כספו ואף עקר את דירתו משם. (מסורת תושבי אויפאלו)

בחור צעיר אחד התפרסם כעילוי. לאחר זמן התחתן, ובמשך הזמן ל"ע התפקר וברח לארץ ישראל תוך כדי שהוא משאיר את אשתו עגונה. רבינו הזכיר את המעשה הזה במכתבו לאיש אחד וסיים בדבריו: "ה' יעזור שתקנה עצמה בגט ובמיתת הבעל". בפעם השנייה כתב בעניין הזה: "והנה הקב"ה שומר תורתו... לכן יחוש גם הוא לתקנת האישה העגונה פלונית ויתן בלב בעלה העבריין הזה שיתן לה גט פיטורין כדת משה וישראל או שימות הבעל העבריין". לאחר תקופה קצרה העבריין ל"ע מת. (מעובד מתוך מכתבי רבינו)

נקי כפיים ובר לבב היה ולא נשא לשווא נפשו עבור כל הון דעלמא. בניו סיפרו: פעם אחת בא אליו איש אחד שהיו לו ריחיים של קיטור, וביקש ממנו להכשיר את הריחיים שלו לצורך קמח של פסח. הבטיח לו לעשות ככל אשר יצווהו באופן היותר טוב ומועיל, וגם ירבה עליו מוהר ומתן אלף זהובים לצרכו, ולשני בניו שיהיו שם בתואר משגיחים בעניין ההכשר והמסחר - פרנסה בריווח; ולא אבה רבינו לשמוע לו כלל. (הקדמת בני המחבר לשו"ת בית שערים, חלק אורח חיים)

בשו"ת 'באר משה' הביא עובדה זו כפי ששמע מזקנו, הגאון הצדיק מוה"ר יוסף מאיר טיגרמאן הי"ד (אב"ד נייהייזל), כשלמד אצל רבינו בזמן ששימש כאב"ד מאד: אירע מעשה בחתן אחד, שאביו היה עשיר גדול, והתחצף ולא רצה ללבוש 'קיטל' בחתונה כמנהג ישראל. רבינו, כששמע זאת, לא רצה לסדר לו חופה וקידושין. אבי החתן הזהיר את רבינו שאם לא יסדר לבנו חופה וקידושין הוא יפנה לערכאות של הגויים.

רבינו אמר לחתן: "אתה יודע שפעמיים לובשים לאדם קיטל - בפעם הראשונה בעת החתונה, ובפעם השנייה בעת הקבורה. עכשיו יש לך ברירה אם ללבוש את הקיטל בעת החתונה שלך או בעת הקבורה שלך". החתן השיב בחוצפה שאי אפשר להפחיד אותו בדברים של דורות ישנים. רבינו נאלץ לסדר חופה וקידושין והחתן לא הסכים ללבוש קיטל בזמן החתונה.

כשהתעברה אשתו - החתן מת, וכשנולד הולד - האישה נפטרה. סיפר הסבא ר' יוסף מאיר שהכיר היטב גם את משפחת החתן וגם את משפחת הכלה, והעיד כי גם החתן וגם הכלה לא גמרו את שנתם, וכולם ראו כי דברי רבינו התקיימו במלואם ויהי לנס. (מעובד מתוך שו"ת 'באר משה')

בעת שהיה רבינו עוד בחור צעיר לימים, חלה פעם אחת. מחלתו התגברה והוא היה צריך לנסוע לעיר המלוכה וויען כיוון ששם הרופאים היו המומחים ביותר. בדרך התעכב ולן לילה אחד בעיר עדענבורג, שם היה גם הגה"ק המלבי"ם זצ"ל. המלבי"ם דיבר עמו הרבה בד"ת ורבינו מצא חן בעיניו מאוד. בלילה התגברה מחלתו של רבינו והיה צריך שימושא רבא, ושימש אותו הגאון המלבי"ם זצ"ל כל אותו הלילה. (מביוגרפיית רבינו)

הרבנית הצדיקת מרת גאלדא ע"ה, כלתו של רבינו שזכתה להיות בביתו ומאוכלי שולחנו, סיפרה שדרכו בקודש הייתה שלא שכב על מיטתו משבת לשבת; היה ער כל הלילה ולומד בקול רם חוצב להבות אש, עד שהיה קשה לאחרים לישון. בבוקר שלף מנעליו מעל רגליו לזמן מה ונעלם, ובכל ימות השבוע לא פשט מלבושיו - רק לכבוד שבת קודש החליפם, ואחר כך הלך להתפלל עם הבחורים בישיבה (וכך נהג אף בהגיעו לימי השבעים לחייו). כמו כן, בנו הגאון רבי בן ציון זצ"ל היה מספר כי פעם חזר מן הדרך לעירו, וברדת בתחנת הרכבת שהייתה בסוף העיר שמע קול צווחה אדיר. ככל שהתקרב לביתו נוכח כי הקול קול אביו, שיושב ושואג כארי בלימודו. בפי תושבי העיר אויפאלו היה מסומן המקום המדויק ברחבי העיר עד היכן קול לימודו היה נשמע. (הקדמת בני המחבר לשו"ת בית שערים, חלק אורח חיים)

כ"ק מרן הגאון מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל סיפר עובדה אודות אופן לימודו בלילות: פעם הגיע זקינו, הגאון בעל 'ייטב לב' מסיגעט זצ"ל, לעיר חוסט ובא לבית האב"ד - רבינו בעל ה'בית שערים'. כשהגיע ה'ייטב לב', אחז רבינו באמצע סעודתו ולא רצה להפסיק מעבודתו, ולגאון בעל ה'ייטב לב' הייתה קצת חלישות הדעת מזה, ופנה למשמשו בבדיחותא שכנראה אין מתחשק לרב להפסיק באמצע אכילתו. בגמר הסעודה שמח רבינו לקראתו וקיבלו בכבוד רב, ועד חצות הלילה ישבו שני המאורות ופלפלו בדברי תורה. אז נתן רבינו חדר ללון לו ולמשמשו, והוא עצמו נכנס לחדרו ללמוד, ולמד כדרכו כל הלילה בקול רעש גדול. כשקם הגאון בעל 'ייטב לב' בבוקר, פנה למשמשו ואמר: "בעבור לימוד כזה - היה אסור להפסיק באמצע אכילתו!".

בשו"ת 'בית שערים' (אורח חיים, סימן שי"ז) נמצאת תשובה שכתב רבינו בשנת תרמ"ה לגאון המפורסם רבי יעקב וידענפעלד זצ"ל (אב"ד הורימלוב, בעל 'כוכב מיעקב'), אודות קושיה קשה כברזל שהקשה

בסוגיה עמוקה דריצוי ציץ. התשובה משתרעת על פני 14 עמודים ארוכים ומחולקת כקונטרס ל-כ"ח סימנים. הגאון בעל 'משנה הלכות' זצ"ל סיפר שכשביקר אצל הגאון האדיר מטשעבין זצ"ל בירושלים, דיברו אודות הספר 'בית שערים', ואמר לו הגאון מטשעבין: אספר לך דבר שאינכם יודעים - כאשר קיבל אבי, הגאון בעל 'כוכב מיעקב', תשובה זו מבעל ה'בית שערים', הסתובב במשך שבועיים תמימים ומטפחת קשורה על ראשו מרוב עמקות העיון והמאמץ המחשבתי שהשקיע בלימוד תשובה זו. (דברי הגאון בעל 'משנה הלכות' זצ"ל / ספר 'שיחות מלווה' להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל)

הגאון ר' יוסף גרינוואלד זצ"ל (אב"ד פאפא) כתב בשם בעל 'לבושי מרדכי', שבעל ה'בית שערים' אמר בדרך צחות על מקווה אחד שנשאל עליו שהוא כשר "בתנאי שהרב אב"ד בעצמו יהיה הבלן", כי צריך השגחה מתלמיד חכם. בנו, הגאון ר' בן ציון זצ"ל, סיפר בשם הנגיד מו"ה צבי ברוין מטשאבא, כי פעם אחת נמנו וגמרו בעיר טשאבא לבנות מקווה טהרה ממי באר נארטאן. שאלו את פי רבינו אם מסכים לזה, כי הגידו לו שבאר זו לא יזובו מימיה, ואחרי שנשאו ונתנו בדבר והסביר לו את האופן, הסכים רבינו מתוך הפצרותיהם. ויהי בבוקר, ויען רבינו ואמר להר' צבי הנ"ל, כי על משכבו בלילות חשב הרבה בדבר המקוה והוא מתנחם על הסכמתו, כי מלבד פקפוקים דיניים אינו ברור לו שמי הבאר לא יכזבו, וסילק הסכמתו. וסיפר ר' צבי הנ"ל, כי הוא היה הראשון בעיר טשאבא שחפר ומצא באר נארטאן לצורך ריחיים של קיטור, ורבות בשנים תמיד נתנה מימיה בריווח בלי שום מניעה; ובאותו יום ממש שהתחרט רבינו על הסכמתו - נסתם המעיין של הבאר ולא נתן מימיו עוד מאז ועד עולם. (ספר 'ויחי יוסף' על מסכת מקוואות, פתח טוב אות י"א / בנו הגאון ר' בן ציון זצ"ל בשם הנגיד ר' צבי ברוין)

רבינו יראת חטא היו נר לרגליו ולפניו החניף, התבקש כמה פעמים מסוחרים לתת להם 'כתב הכשר', ביודעם שחתימת ידו תסייע בידם למצוא קונים. רבינו השתדל למשוך את ידיו מזה מחשש קבלת אחריות דאחריני. בניו מספרים בהקדמתם: לפני שנים עבר דרך אויפאלו סוחר גדול מבית מסחר היין ובא לבקר בהיכלו, ומצא חן בעיני האיש ההוא. וכאשר הלך ממנו, נתן בידו סך גדול מנדבת לבו ולא לקחה ממנו רבינו, אף שהאיש ההוא הפציר בו מאוד. וכאשר שאלו אותו אנשי ביתו על אודות הדבר הזה מה זה ועל מה זה, היה מענה בפיו: ירא אני לנפשי, אולי באיזה זמן מאוחר יבקש ממנו הכשר על סתם יינם של ישראל, וד"ל. (הקדמת בני המחבר לשו"ת בית שערים, חלק אורח חיים)

בעת כהונתו בעיר חוסט (לאחר הסתלקות המהר"ם שיק), למרות שרכשו לו התושבים כבוד, היו אינשי דלא מעלי שהציקו לו. דרכו של רבינו הייתה לעסוק בתורה עד חצות הלילה ובבוקר קם לתפילה. הדבר לא מצא חן בעיני המון העם, והעגלונים היהודים, שעברו ברחוב על יד ביתו ונסעו לרכבת בשעה 5 בבוקר, היו דופקים בשוטיהם על חלונות דירתו וצעקו: "כבוד הרב, המהר"ם שיק כבר היה יושב ולומד תורה בעת הזאת!". כך הידרדרו היחסים עד שמצבו בחוסט היה בלתי נסבל. לאחר כשנתיים, ביקר בביתו ידידו הגאון רבי יואל צבי ראטה זצ"ל (בעל 'בית היוצר'), שכיהן אז בכפר בערעטיו-אויפאלו ובא לחוסט לאסוף תרומות להכנסת כלה. רבינו שפך את מרירות לבו לפניו, וה'בית היוצר' הציע שיחליפו את משרותיהם. כך עשו בהסכמת ראשי שתי הקהילות - רבינו עבר לבערעטיו-אויפאלו (ותושבי חוסט ליווהו בבכי), וה'בית היוצר' עבר לחוסט (אך גם לו הציקו אנשי בליעל ולא האריך ימים שם). ('שיחות מלווה' להגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל)

בעהמח"ס 'כוונת הלב' רשם שיחה ששמע מאביו, הגאון מו"ה ברוך בענדיט זצ"ל (אב"ד קראסנא), על דודו הגה"ק מקאלאמיי זי"ע: אבי נסע אל אסיפת הרבנים בפעסט, שבה היו צריכים לבחור נשיא

לכל מקהלות היראים האורתודוקסים במדינת הונגריה. נסע ביחד עם רבינו (שהיה מזקני גדולי הדור) ועם הגה"צ מהר"ש שטראססער ז"ל (אב"ד בדברצען). ביקש הרב מדברצען מאבי שיציע לפני הגאון מאויפאלו לבחור לנשיא שהיה ת"ח וגביר נכבד, אלא שבניו לא התנהגו כראוי. אבי לא רצה למלאות בקשתו ואמר לו שיציע זאת בעצמו. כאשר ראה הרב מאויפאלו ששניהם מתלחשים, שאל לפשר הדבר, ואבי הציע לפניו את הדברים. תיכף שאלם הרב מאויפאלו: "האם יש לזה המדובר בנים טובים?". מובן שלא ענו לו דבר, כי מפורסם שבניו לא התנהגו כשורה. הרב מאויפאלו ענה בקול: "אני שמעתי מהגה"ק מקאלאמיי זצ"ל, שאם יאמר הקב"ה לנו: 'תנו לי נפש אחת מישראל לקרבן ואז אשלח לכם תיכף הגואל צדק', הייתי משיב להקב"ה כביכול שאיני רוצה עוד בביאת המשיח ונפש אחת מישראל לא ניתן לקרבן! וסיים הרב מאויפאלו: "ואני אומר כמו כן, שאם היה השי"ת מבקש מאיתנו לבחור לנשיא את האיש אשר אין לו בנים הגונים ואז ישלח לנו משיח - הייתי משיב כמו כן שמשיח לא יבוא עוד, ואת האיש הנ"ל לא נבחר לנשיא!". (ספר 'כוונת הלב', מפי הגאון מו"ה ברוך בענדיט זצ"ל אב"ד קראסנא)

חתנו הגאון רבי יוסף צבי סופר זצ"ל (אב"ד שאמשאן) זכה לשמשו ולסעדו בימיו האחרונים. רבינו לא חפץ בשום אופן לשכב במיטה, וישב על הספה ביסורים נוראים. ביום ה' דסליחות אחר חצות, התאספו בחדרו ובביתו בני החברה קדישא ורוב בני הקהילה. הנאספים האמינו כי הגיעו רגעיו האחרונים והדליקו נרות. באותו רגע הגביה רבינו את ראשו ונשא עיניו הטהורות. שאל אותו חתנו אם רצונו לברכו, והשיב בפנים שוחקות כמנהגו בבריאותו: "הן, והנני לברך אותך באהבה". שלח את שתי ידיו, הניחם בכל כוחו על ראשו ובירכו בברכה ארוכה, ואחר כך בירך את בניו העומדים סביבו.

ביום כ"ו אלול תרס"ז, אחר חצות, סגר עיניו. בנו הגה"צ מהאנשאוויץ קרא לו: "אבי יקירי, אבי יקירי!", לדעת העודנו חי, ולא השיב. אמר לו בנו: "אבי יקירי, נאמר נא איזה דבר שבקדושה". וכאשר התחיל בנו לומר הוידוי, התחילו גם שפתי רבינו דובבות מקרב איש ולב טהור את מילות הוידוי, ואמר כמה פעמים "אמן" ו"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" ב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". כשהתעורר עוד פעם, הושיטו לו מעט מים ויין, ועוד בו נשמתו בירך לפניו ולאחריו כדת וכדין, ובירך את בניו וחתניו בברכה המשולשת בתורה, ולעת מנחת ערב כי פנה יום - שקעה שמשו. (הקדמת חתנו הגאון ר' יוסף צבי סופר זצ"ל לשו"ת בית שערים, חלק אורח חיים)

חריפותו הגדולה

הגר"ע בלום היה גאון חריף ומחודד מאוד, וספרו מלא וגדוש בחריפות ובקיאות, ובתחילה נדפס ממנו "בית שערים" על או"ח ובהם ארבע מאות תשובות בהלכה, ולפני המלחמה בשנת ת"ש הדפיסו גם חלק יו"ד, וכנראה שבצוק העתים נאבדו שאר החלקים על חו"מ ואהע"ז.

הגר"ע בלום היה תלמידם של הגה"ק בעל "יריעות שלמה" זי"ע [בנו של זקיני הגה"ק רבי שלום חריף זי"ע אב"ד לאקנבאך ובעל "דברי ר"ש"], כמו"כ למד משך שנה אחת אצל זקיני מרן בעל "כתב סופר" זי"ע, וגם למד אצל הגה"ק רבי מאיר פערל זי"ע אב"ד קראלי. בכמה מתשובותיו הוא חותם בסוף בהאי לישנא - "עמרם הק' בלוהם בק"ק הנ"ל, נכד להגה"ק מאוה"ג מו"ה עמרם חסידא זצוק"ל מנוחתו כבוד בצפת הבירה".

בתוך ספרו "בית שערים" (או"ח סי' שי"ז) ישנה תשובה המופנית להגה"ק רבי יעקב מהרמילוב זי"ע בעל "כוכב מיעקב", בענין ציץ מרצה, והגר"ע בלום כותב לו תשובה ארוכה שאורכה ארבע עשרה

עמודים גדולים. ראיתי מובא שאחד מנכדי ה"בית שערים" הגיע פעם לבקר במעון קדשו של הגה"ק גאב"ד טשעבין זי"ע, ובין הדברים כאשר הזכירו את התשובה הזאת שכתב ה"בית שערים" אל ה"כוכב מיעקב", אמר הרב מטשעבין, שיוסיף לו פרט חשוב אודות התשובה הארוכה הזאת, שבעת שהתשובה הגיעה מה"בית שערים" אל אביו ה"כוכב מיעקב", התחיל הכומ"י לעיין בה במשך שבועיים, וכל אותו הזמן עיין ולמד רק את התשובה הזאת, ומרוב עמקות העיון שנכתבה התשובה, נתקף הכומ"י בכאבי ראש עזים, עד שהיה מוכרח לקשור את ראשו במטפחת על מנת להקל מכאביו.

עקב חריפותו הגדולה של ה"בית שערים", היו כמה אינשי דלא מעלי שלא יכלו לסבול את חריפותו ושנינותו, והתחילו לרדפו ולרדת לחייו. בענין זה כבר הזכרתי כמה פעמים את דבריו הנפלאים של זקיני בשו"ת "חתם סופר" (ח"ו סי' נ"ט) - "וידעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב, שמור זה כי הוא אמת ובחון הדברים ותראם אמיתיים, ורצוני כי ברית כרותה כל תלמיד חכם וצדיק המכונה יעקב, יש לו מצירים נגדו המכונים לבן, אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן", עכ"ד.

ואספרה כמו, כי ה"בית שערים" היה בתחילה אב"ד בחוסט - אחרי פטירת הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע, ובאותה תקופה היה אב"ד בעיר מאד הגה"ק רבי יואל צבי ראטה זי"ע בעל "בית היוצר". פעם אחת נפגש ה"בית שערים" מחוסט עם ה"בית היוצר" ממאד, וה"בית שערים" ביקש ממנו שיואיל בטובו להחליף אתו את הרבנות בעירו, כי חוסט היתה עיר גדולה ומכובדת, ולכן היו הרבה אנשים שהציקו לה"בית שערים", ולכן חפץ מאוד לילך להתגורר במאד שהיתה עיר קטנה מאוד, ושם יוכל לשבת על התורה ועל העבודה בהרחבת הדעת בהשקט ובטח. ובאמת, ה"בית היוצר" הסכים להתחלף עם ה"בית שערים", וכעבור תקופה הגיע ה"בית היוצר" לדור בחוסט, ואילו ה"בית שערים" עבר למאד. לפני איזה שנים הזדמן לי לבקר במאד, ובאמת נוכחתי לראות שהיא עיר קטנה שאין מה לעשות בה חוץ מלימוד התורה, והיא כעין העיר אונסדורף שעליה המליץ הגה"ק בעל "באר שמואל" זי"ע מאונסדורף, שהיא עיר כ"כ קטנה עד שאין מה לעשות בה חוץ מללמוד כל היום וכל הלילה. רבי נתן גשטטנר זצ"ל

כ"ז אלול

הרה"ק המקובל האלוקי רבי נתן הכהן אדלר

יום ההילולא - כ"ז אלול

הרה"ק רבי נתן הכהן אדלר י' בטבת תק"ב - כ"ז באלול תק"ס היה אחד מגדולי ישראל לפני כמאתיים שנה ויותר היה מפורסם בחכמתו בנגלה ובנסתר ובקדושתו היה רב בפרנקפורט שבגרמניה והיה רבו של החתם סופר.

תולדות חיים

נולד בפרנקפורט דמיין, לצרלה ולרב יעקב שמעון, נצר למשפחה מיוחסת שחיה מאות בשנים בעיר זו והתייחסה לר' שמעון הדרשן מחבר ילקוט שמעוני.

בילדותו נודע כמחונן וכבעל כשרונות נדירים וכנוטה להתנהג במנהגי קדושה ופרישות, בביקור שערך החיד"א בפרנקפורט בשנת תקי"ב הראו לו חכמי העיר את הילד כמי שמופלג בתורה ושוקד עליה

ומתנהג בקדושה גדולה וביראת שמיים נפלאה, דבר שגרם לו לאחר לפעמים לתפילת שחרית ולהגיע בזמן אמירת עלינו לשבח, בעקבות זאת החיד"א קרא עליו את הפסוק "הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא עובר 'עלינו' תמיד".

היה תלמידם של בעל פני יהושע ורבי משה ראפף, רבו המובהק היה רבי דוד טעבלי כ"ץ שיף שנהיה לימים רבה האשכנזי של לונדון. הוא למד קבלה אצל רבי אברהם אבוש שהיה רב העיר.

עם תלמידו המובהק החת"ס

היה רבו המובהק של החת"ם סופר, שכינהו 'החסיד שבכהונה' בשל חסידותו וקדושתו וגם היה קורא לו הכהן ולרבו השני בעל ההפלאה הלוי. החת"ס נוהג להביא את דברי רבו הרבה פעמים הן בהלכה והן באגדה ושכשהסתלק רבו הספיד אותו בפישוט ידים ורגלים אך הערצתו הגדולה לרבו שאמר לבנו שרבו רבי נתן יודע מה קורא בשבילי דרקיעא יותר מהמלאכים בעצמם ופעם ראה את בנו כותב על רבי נתן מלאך ה' צבאות אמר החת"ס מורי ורבי לא היה מלאך הוא היה יותר ממלאך הוא היה בדרגת "ותחסרהו מעט מאלקים".

הנהגתו הקדושה הקבלית והחסידית

הרב אדלר חי כל חייו בצער עמוק על החורבן והגלות. הדבר בא לידי ביטוי הן באבלות תמידית, כאשר גם בימי שמחה וחג היה נוהג להעלות ולבטא את זיכרון החורבן וחוסר השמחה השלמה, והן בהנהגות רבות אשר בהן לא נהג כמנהג שאר קהילות אשכנז אלא כמנהג בני ארץ ישראל. הרב אדלר נהג לדבר, להתפלל וללמוד בהברה ספרדית ולא בהברה אשכנזית, ואף אירח בביתו לתקופה ארוכה את הרב חיים מודעי בעת שהותו בגרמניה, על מנת לשוחח עמו בהברה ספרדית. הוא היה הראשון שהתיר לעבור מנוסח אשכנז לנוסח הספרדים הקרוב יותר לנוסח האר"י, כדי לכוין את כוונות הקבלה של האר"י שמכוונות לנוסחו, ולא חשש בעניין זה ל"אל תיטוש תורת אימך". עוד היה נוהג כי הכהנים יברכו ברכת כהנים בכל יום, כנהוג בארץ ישראל, ובשונה מהמנהג המקובל באשכנז.

כמו כן היה בקיא בסדר קדשים ואף אמר שהוא מוכן לעבוד בבית המקדש ברגע שיבנה.

הרב אדלר היה מקובל אלקי ובעל מופת מלומד בניסים, והחתם סופר העיד עליו שראה בעיניו שהשתמש ועשה פעולות בשמות הקודש. למרות זאת החתם סופר העיד באוזני תלמידיו שרבו היה יכול לעשות מופתים גם בלי שמות קודש כמו קפיצת הדרך.

החרם עליו והסתלקותו

בשנת תקמ"ב, נאלץ הרב אדלר לעזוב את עירו בעקבות חרם שהטילו עליו רבני הקהילה, אשר נרתעו מהנהגתו בחסידות ופרישות בצורה שלדעתם 'מוגזמת' היא,, ומהחשדות באשר לטיבן החסידי של הנהגותיו. הרב אדלר עזב את עירו ונענה להצעה לשמש כרב העיר בוסקוביץ' שבמורביה (היום: בצ'כיה). החתם סופר הצעיר גלה עם הרב נתן אדלר מפרנקפורט למורביה. אך גם שם לא הצליחו הרב ותלמידיו להניח את דעת ראשי הקהילה שכתבו מכתב מחאה חריף לקהילת פרנקפורט, על שלא הודיעו להם על החרמתו של הרב אדלר.

בשנת תקמ"ו שב לעיר מולדתו פרנקפורט. החתם סופר ליווה אותו עד העיר פיורדא הסמוכה לנירנברג שבמדינת בווריה, שם הכתיב הרב נתן אדלר לחתם סופר, בשעת פרידתם, את חשבון זמן לילה ויום

של כל השנה כפי שציין זאת החתם סופר במפורש, בסוף המסמך. בפקודת רבו, לא חזר החתם סופר עמו לפרנקפורט, אלא המשיך את דרכו למדינת מורביה והשניים לא התראו עוד עד יום מותו של הרב נתן אדלר.

תקופה קצרה לאחר חזרתו, התעוררה ההתנגדות כלפיו מחדש והרב נפל למשכב. ביום י"א באלול תק"ס הגיעה הודעה על ביטול החרם כנגדו, אך לאחר תקופה קצרה ביום כ"ז באלול נפטר הרב.

רבה של העיר באותה התקופה הרב פנחס הורביץ הספידו בקוראו עליו את הפסוק "כי לא אדם הוא להנחם".

הרבי מדבר על השפעתו של ר' נתן על החת"ס

הרבי אמר כי בספרי החתם סופר, מובאים מאמרים חסידיים רבים, מכיון שהוא היה תלמיד מובהק של רבי נתן אדלר, ותלמידו המובהק של רבי פנחס הורביץ בעל ההפלאה מתלמידי המגיד ממזריטש.

הגה"ק רבי נתן אדלר נולד בעשרה בטבת שנת תק"ב בעיר פרנקפורט דמיין. לאביו הרב ר' שמעון כ"ץ - אדלר זצ"ל.

משפחת אדלר היתה משפחה רמה בישראל, מיוחסי כהונה ותורה יחדיו היו מצומדים אצלם מאות בשנים, ומקור מחצבתם קודש מראש לבית אבותם ה"ה רבינו בעל ה"ילקוט שמעוני".

במעלליו יתנכר נער, העלם 'נתן' היה לנטע שעשועים נצר נחמד מפאר מקדושים ויציץ ופרח, ובעודו רך בשנים וטל ילדות עליו, כבר משך עליו עיני רבים, כי הי' עלם הפלא ופלא בשכלו הצח והשנון ובהליכתו בקודש, כאיש בא בשנים.

רבינו היה כידוע רבו המובהק של מרן ה"חתם סופר" זי"ע, ולמרות שהיה גאון עצום לא היתה לו ישיבה, ורק יחידי סגולה זכו ללמוד אצלו באופן פרטי, ביניהם הגה"ק הבעל שם ממיכלשטאט זי"ע, ועוד.

עלה השמימה בעת זמן תפילת מנחה ביום ד' ז"ך אלול, ומנ"כ בפרנקפורט. זכותו יגן עלינו ועכ"י אמן.

מרנא החת"ס רץ אחריו כמה פרסאות

רנ"א היה כידוע רבו המובהק של זקיני מרן ה"חתם סופר" זי"ע, ולמרות שהיה גאון עצום לא היתה לו ישיבה, ורק יחידי סגולה זכו ללמוד אצלו באופן פרטי, ביניהם הגה"ק הבעל שם ממיכלשטאט זי"ע. רנ"א היה עשיר גדול, והיה לו בנק שהחזיק ברשותו.

רבי נתן אדלר זי"ע לא חיבר ספרים, כי לא היה רגיל לכתוב את חידושיו, כי אמר שלא הותר לכתוב תורה שבעל פה אלא משום ששוכחים את התורה, ועת לעשות לה' הפרו תורתך (גיטין ס:), והנה הוא אינו שוכח את תלמודו, באשר זכה להתברך בזכרון נפלא ומדוייק, ע"כ אסור לו לכתוב את חידושיו עלי גליון. אולם אע"פ שלא הניח אחריו ספרים כתובים ממש, מכל מקום זכה להניח אחריו תלמידים גאוני עולם וקדושי עליון, כדוגמת מרנא החת"ס זי"ע, והגה"ק רבי שלום חריף זי"ע, ועוד הרבה תלמידים מובהקים וחשובים, וזהו בחינת 'זה ספר תולדות אדם'.

מרנא החת"ס זי"ע היה קשור ודבוק בכל לב ונפש לרבו הק' רבי נתן אדלר זי"ע. בא וראה לשון קדשו מה שכתב עליו בהספדו המר והנמהר בדרשות חת"ס (ח"ב דף שע"ב): "ואני בחלומי ראיתי מחומשת

ספרים מלובשת שחורים, ושאלתי מדוע שחורים לבושך, והשיבוני, הלוא ידעת מנהג עיר מולדתך פרנקפורט ביום תענית ציבור מלבישים ספרי תורה שחורים, ואיקץ והנה חלום - והפתרון נודע לנו עתה, כי התורה מתאבלת על מות צדיק זה, אני ראיתיו יושב ודורש כמשה מפי הגבורה, אני רצתי אחריו מאה פרסאות ועזבתי בית אמי חדר הורתי כידוע ומפורסם לכל", עכל"ק.

הנה מה שכתב החת"ס שרץ אחרי רבו מאה פרסאות - מסופר שבעת שנסע הגרנ"א מפרנקפורט לבאסקאוויץ, רץ אחריו תלמידו מרן החת"ס זי"ע, כי רצה לשרתו גם שם, ותפעם רוחו שמא יש בזה נדר, ושאל לרבו האם זה נדר, והשיב לו, אם נקי שפתים אתה, מוצא שפתיך תשמור. בכה החת"ס לפני רבו, שאיך ילך לדרך ארוכה כזאת בלי כסף ובגדים ובלי להגיד לאמו, ורצה החת"ס לישב על העגלה, אבל רנ"א לא הרשהו באמרו כי צר לו המקום, ורצה רק לנסותו אם הוא רוצה באמת לבוא אתו ולשמשו, והחת"ס רץ אחריו ברגליו במשך שתי שעות, וכאשר ראה רנ"א כי חשקה נפשו באמת בתורת ה', אמר לו, עתה ידעתי את תום לבבך, והרשהו לשבת עמו על העגלה. הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל

בספר דרך הנשר (מובא ב"עלי תמר" בבא קמא ח,ו) מובא שאברך ליטאי עני, שהיה תלמיד חכם גדול, בא לפרנקפורט דמיין עם מכתבים בידו שהוא בקי בכל הש"ס, והגאון החסיד רבי נתן אדלר זצ"ל (רבו של החתם סופר) תהה על קנקנו לדעת אם נכון הדבר, ולבסוף שאלו: כמה פעמים מובא רב הונא בש"ס.

האברך התחיל לחשוב וספר את כל המקומות על אצבעותיו עד שהגיע לשבעים ושתים פעמים. והעיר לו הגאון שחסר מאמר אחד מרב הונא. על זה השיב האברך: ידעתי מזה, אולם התוספות בחולין י"ג כתבו שהיו שני רב הונא, והמאמר הנוסף נאמר על ידי רב הונא השני.

אמר הגאון: האמת איתך, ויען כי בזיתי לתלמיד חכם, שפקפקתי בבקיאותו בש"ס ברבים, תבוא מחר לבית שולחני [הגאון ז"ל היה שולחני (חלפן כספים) ומלאכתו היתה נעשית ע"י אחרים] ואפייס אותך, כדין המבזה לתלמיד חכם. כשבא האברך למוחרת שקל לו הגאון ליטרא דדהבא אדומים של זהב ופייס אותו. לאחר שנפרד ממנו ויצא החוצה בא האברך בחזרה ואמר: הלא לא קבלתי עדיין נדבה ממעלתו, וליטרא הזהב שנתן לי, זה היה עבור הפיוס, ונתן לו הגאון גם נדבה הגונה.

המסירות והגירוש מפרנקפורט

רבי נתן אדלר נהג בהנהגות קדושות ופרושות מאוד, והתפלל בנוסח הספרדים על פי כוונות האר"י, דבר שהיה חריג מאוד בקהילת פרנקפורט האשכנזית והשמרנית באותם ימים. בעקבות כך, קמו לו מתנגדים רבים בקהילה, ובראשם כמה מראשי הקהל, שהחליטו להטיל עליו חרם ולגרשו מהעיר.

כאשר הגיע רגע הגירוש, סירב תלמידו הצעיר והנאמן, רבי משה סופר (ה"חתם סופר"), לעזוב את רבו. ה"חתם סופר" היה אז עילוי צעיר, ופרנסי העיר ניסו להניא אותו מלהצטרף אל הרבי המוחרם. הם הבטיחו לו כבוד, כסף ומעמד אם יישאר בפרנקפורט, אך הוא ענה להם בנחרצות: "**לא אעזוב את רבִּי!**"

ה"חתם סופר" ליווה את רבו לגלות בעיר בוסקוביץ', שם חיו בעוני ובדוחק, אך מתוך דבקות עצומה בתורה. ה"חתם סופר" העיד על עצמו שכל תורתו וקדושתו הגיעו אליו מאותן שנים שבהן זכה לשמש את רבי נתן אדלר וללמוד ממנו.

"פניו כפני מלאך ה'"

ה"חתם סופר" כתב על רבו דברים שמראים על הערצה חסרת תקדים. בהספד המפורסם שכתב עליו (בספרו "דרשות חתם סופר") העיד עליו:

"אם היה רבינו זה בדורו של התנאים - היה תנא אלוקי, ואם בדורם של הנביאים - היה נביא ה'."

הוא סיפר כי רבו כמעט ולא ישן בלילות, היה צם ימים שלמים, וכל מהותו הייתה קודש לה'. עוד מסופר, כי ה"חתם סופר" שמר אצלו את המלבושים של רבו כסגולה עצומה, ובכל פעם שהיה נתקל בקושי ציבורי או הלכתי גדול, היה נזכר בדמותו של רבו כדי לקבל כוח והשראה.

אם תרצה, נוכל להמשיך לסיפור נוסף על **ההנהגות המיוחדות של רבי נתן אדלר בשעת התפילה** (כמו ברכת כוהנים בכל יום), או על **הספרים שכתב** והשאירו חותם לדורות.

רבי שלום רוקח האדמו"ר מבעלז "שר שלום"

יום ההילולא - כ"ז אלול

רבי שלום רוקח מבעלז נולד בשנת תקמ"א לאביו רבי אלעזר רוקח, מחכמי ה'קלויז' בברודי. בגיל צעיר התייתם רבי שלום מאביו, ונשלח על ידי אמו לעיר סקוהל ללמוד אצל אחיה רבי יששכר דוב, אב"ד העיר (שמאוחר יותר הפך לחותנו). בהיותו כבן שש ביקש לנסוע לרבי אלימלך מליז'נסק. אמו עזרה לו לחסוך כסף עבור הנסיעה שתוכננה לחג השבועות, אלא שבאותה שנה, בכ"א באדר, נפטר רבי אלימלך. מסופר כי לאחר נישואיו, כאשר הלך ללמוד חסידות אצל רבו הראשון בתורת החסידות, רבי שלמה המגיד מלוצק, היה משתלשל בחבל באישון ליל מחלון חדר השינה שלו בבית חמיו, מחשש להתנגדותו. לפנות בוקר, כאשר היה רבי שלום חוזר, אשתו הייתה ממתינה ליד החלון עם החבל וכך היה מטפס ועולה בחזרה. מאוחר יותר נסע רבי שלום אל 'החוזה מלובלין' והיה לאחד מגדולי תלמידיו. בעצת רבו 'החוזה' קיבל עליו את רבנות העיירה בעלז, שם כיהן עד הסתלקותו בכ"ז באלול תרט"ו.

סיפר הרה"ק הדברי יחזקאל" משינאווא זצ"ל: מעשה ביהודי שהתפתחה מורסה בחלל חוטמו. תפחה ותפחה, והרופא שבעירו פחד: סמוכה היא למוחו, ואם יפתחה עלולים נתזי מוגלה להסתנן למוח ולהרעילו.

שלחו הרופא לפרופסור גדול ממנו בוינה. הפרופסור בוינה שלחו לברלין, שם היה מומחה גדול ממנו, ואף הפרופסור בברלין סרב ליטול אחריות. בשטוקהולם יושב המומחה העולמי, אמר, ורק הוא יוכל לקחת את הסיכון. המומחה משטוקהולם בדק את היהודי והודיע נחרצות: יש שם כמות אדירה של מוגלה, וחלקה ודאי יגיע למוח וימיט עליו את סופו. לפיכך, לא כדאי לקרב את הקץ ויש לחכות שהמכה תיפתח מעצמה, ויקרה זה במוקדם או במאוחר. עצתו היתה, שיסע החולה לביתו ויכתוב צוואה, יסדיר את ענייניו, יפרד ממשפחתו, וימתין לסוף...

מיואש ומדכדך פנה האיש לשוב לעירו. ברכבת, פגש ביהודי אחר שהתעניין בעיצבונו, מדוע כה רעות פניו, והלה ענהו ושח את כל קורותיו. "ובבעלז, היית?" שאל היהודי מהרכבת. "בעלז?!", תמה מיודענו החולה, "היש שם רופא?".

"כלום לא שמעת?! יש שם רבי, פועל ישועות. המוני חולים נוהרים, ויוצאים בריאים. במגע יד, ובברכה!". היהודי לא שמע, אך החליט כי יסע לבעלז, וכי מה יש לו להפסיד, אולי יתחולל הנס ויבריא.

עמד היהודי בתור, נצב לפני הרבי וסיפר את קורותיו, ונצטווה קצרות: "סע ללמברג, אל דוקטור רפפורט". עודו תוהה, פנה הרבי לבא אחריו, והוא נפלט מהתור...

עמד היהודי נבוך, והתמרמר באזני החסידים, כנעמן בשעתו: "כסבור הייתי שיניף ידו וירפאני, אבל לנסוע לרופא מקומי בלעמברג, אחר כשכבר הייתי בוינה ובברלין, ועד לשטוקהולם הגעתי?!". השיבוהו החסידים: "דבר הרבי חוק הוא, וטעמו נעלם מאתנו ונסתר מבינתנו. סע, וכי מה יש לך להפסיד?".

נסע, חקר, והגיע אל דוקטור רפפורט, יהודי מתבולל, רופא אף אוזן וגרון. בקול משתנק סיפר על המורסה. "שב", הורהו הרופא ביבושת. "הרם ראשך!", נטל הרופא מצבטיים להרים את הנחיריים, וגחן להציץ פנימה, לראות את המורסה. ולפתע ארע דבר, שלא ארע עד כה בכל הבדיקות שעבר: המצבטיים גרו את האף והיהודי התעטש התעטשות כבירה... המורסה נפתחה מחמתה והתיזה קילוח אדיר של מוגלה ודם על הרופא ועל מלבושיו. כעת, לא היתה עוד סכנה כי נתזים יחדרו למוח, הכל יצא בנתז עז החוצה.

הרופא ההמום ניתר אחורנית, זב מוגלה ממצחו ולחייו, וחלוקו מוכתם. "אמור את האמת", נהם, "הרבי מבעלז שלח אותך?!". "אמת", אמר החולה הנדהם, "מנין לך?".

"תמיד הוא מעולל לי כך!" קרא הרופא בזעם...

הנה כי כן, היה יהודי מתבולל בלעמברג שהרבי מבעלז שם עליו עינו לטובה, בקש להוכיח לו פעם אחר פעם שיש אלקים בישראל והרפואה בידיו, ובמקום שיודה וישוב, כעס ורגז... הגדה של פסח "באהלי צדיקים"

בסיפור המתוק-חריף הזה ישנם כמה לקחים משמעותיים עבורנו: אהבת ישראל של ה'שר שלום', שהקדיש מאמצים כה רבים לקירובו של יהודי אחד; ענוותו שהביאה אותו להלביש את הרפואה בדרך הטבע; וכמובן יכולת הצדיק למוסס ללא קושי מצבים מורכבים שתפחו לאורך זמן.

כדרכנו, נתמקד בביאור הזה בפרט אחד - המופיע דווקא בדברי הסיום של הרבי משינאווא: מה גרם לו לד"ר רפפורט, שלא ישוב בתשובה למרות כל מופתיו של הרבי מבעלז?

כדי לענות על כך נתבונן בשורש שוב, שורש המילה תשובה, ונזהה בו כמה משמעויות הקשורות זו בזו: השבת דבר למקומו, חזרת דבר שוב ושוב (כמו המופתים השבים וחוזרים של הצדיק מבעלז...), וגם חזרה בתשובה.

והנה, ישנו בשורש זה עניין נוסף, ולכאורה מנוגד: שובבות - "שובו בנים שובבים". המילה "שובב", על פי המפרשים, משמעותה "לשון מרד וגאווה, כמו 'וילך שובב בדרך לבו'". איך ניתן להסביר, על פי פנימיות, את הקרבה הלשונית בין שובבות לשִיבה?

בקבלה, משויכת התשובה לספירת הבינה (על פי הפסוק "ולבבו יבין, ושב ורפא לו"). אך ספירת הבינה היא כפולת פנים: מחיצוניותה נמשכים דינים, ובפנימיותה תשובה, רוגע ושמחה. שיוך ה'דינים' והמרד לספירת הבינה, מלמד כי ישנו עומק מאחורי התנהגות הילד השובב.

ילד (או מבוגר) המורד במוסכמות הבית והיהדות, לא מתמרד 'לשמה' ומתוך חוסר אכפתיות. הוא הרי נבון מכדי לבעוט סתם כך... אך דווקא ההבנה הזו גורמת לו לזהות "מה באמת קורה בבית הזה", ולהתמרד נגד עיוותים בדרך החיים המוכרת לו.

נכון, זו עדיין "חיצוניות בינה". הבנה המביאה לכעס ודין לעולם איננה הבנה מוחלטת, כפי שמשתקף גם בסיפורנו, בו הד"ר רפפורט חווה את מופתיו של הרבי כהטרדה - וכך נמנע מלראות את היד המושטת שמאחוריהם. אך מה היא הדרך לחדור את פנימיות הבינה?

לשם כך נדרשת משמעות נוספת של השורש שוב, "שובה ונחת". בהקדמת ספר התניא, שכולו ספר של תשובה ועצות לתחלואי הנפש, נכתב "כי בהן ימצא מרגוע לנפשו". אף שהחזרה בתשובה היא מאורע מרגש מאוד, לא ניתן להתחיל בו ללא שובה ונחת - נחת שהיא מסימני הגאולה העתידה.

ניתן אף לומר, כי תשובה תתאה יכולה להיות מלווה בלחץ ובהתרגשות, אך תשובה עילאה היא נינוחה לגמרי, ודווקא כך היא מתקנת פגמים שתשובה רגילה לא מגיעה אליהם. אכן, לא לשווא נולד הבעל שם טוב בח"י באלול שנת נח"ת - עבודתו הייתה להשיב את החיות לאלול, ולתקן את כל הפגמים בשובה ונחת. על פי שיעור ח"י אדר ע"ב הרב גינזבורג שליט"א

צדיקים שלא ידוע יום פטירתם

המקובל האלוקי רבי חזקיהו יצחק מזרחי דידיע שרעבי

כונה בראשי תיבות **הח"י בשמ"ש**, נפטר בה'תקס"ח, 1808 היה רב מקובל ישראלי-תימני וראש ישיבת המקובלים בית אל, בנו של הרש"ש.

נולד כבן יחיד לאביו רבי שלום שרעבי וחנה , נקרא על שם אבי אביו, יצחק מזרחי.

נישא לשמחה בת הרב יצחק (הראשון) בן רבי חזקיה יוסף קובו. ובשנת ה'תקל"ה (1775) נולד בנו רבי רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי.

בשנת ה'תקנ"ו יצא הרב בשליחות יהודי חברון לתוניסיה ושאר ערי המערב, הוא לקח אתו את 'סדר התפילות על פי הכוונות מכתב יד אביו', שם המקובלים העתיקו את הסידור והפיצו אותו ביניהם ומאז נתפשט סידור הרש"ש בקהילות צפון אפריקה. מסופר שהכתב יד נעלם שם. בהמשך פנו אליו מקובלי תוניס בשאלה לגבי הכוונות בתפילה והוא בענווה רבה התבטל ואמר שאינו יודע כלום.

בשנת ה'תקס"ב (1802), לאחר פטירת רבי יום-טוב אלגאזי שכיהן כראש ישיבת המקובלים אחרי הרש"ש, התמנה רבי חזקיהו לכהן על כסאו של אביו בראשות ישיבת המקובלים בית אל.

נפטר בשנת ה'תקס"ח (1808) ונטמן בבית הקברות היהודי בהר הזיתים בחלקת הספרדים. ספד לו הראשון לציון רבי יוסף חזן. מסופר כי קודם פטירתו ביקש מתלמידיו שיזרקו אותו לקבר בביזיון, משום שניגש פעם אחת כשליח ציבור בניגוד לרצון אביו ועל אף ששב בתשובה על כך הוא מרגיש שטרם נתכפר לו מה שפגם בכיבוד הורים. תלמידיו מיאנו לקיים את דברי רבם, ובמהלך הלוויתו הגיעו פורעים ערביים מכפר סילואן, המלווים ברחו והשאירו את מיטתו על הארץ והערבים בעטו את הגופה אל תוך הקבר, וכך נתקיים רצונו. על מצבתו נכתב: "מצבת קבר ז"ק ח"ק. הח' חזקיהו יצחק בן הרב החסיד כמוהר"ש מזרחי דידיע שרעבי זצוק"ל".

בנו, רבי רפאל שרעבי מילא את מקומו בראשות הישיבה לאחר פטירתו.

הרב המקובל האלוקי אהרן בן שמואל הנשיא

רבי אהרן בן שמואל הנשיא, המכונה "אבו אהרן" היה חכם ומקובל בבלי שנאלץ להגר ללומברדיה והתיישב בלוקה. בלוקה מצא אוזן קשבת לרעיונות הסוד שהביא עמו, ונאמר כי מצא את רבי משה בן קלונימוס, בן למשפחת קלונימוס רבת ההשפעה באזור זה ומחבר הקרובה לשביעי של פסח הפותחת במילים "אימת נוראותיך", והקנה לו את תורת הסוד. בני המשפחה העבירו לארצות אשכנז את תורת הסוד שקיבלו מאבו אהרן בעת שעברו מאיטליה, והיא הבסיס לתורת הסוד האשכנזית.

רבי אלעזר מוורמייזא, מחבר ספר "הרוקח", מתאר כיצד קיבלו חסידי אשכנז את תורת הסוד: "רב מרב, עד אביו אהרן בנו של ר' שמואל הנשיא אשר עלה מבבל משום מעשה שהיה והוצרך לילך נע ונד בארץ ובא בארץ לומברדיא בעיר אחת ששמה לוקקא, ושם מצא את רבינו משה שפייט "אימת נוראותיך", ומסר לו כל סודותיו..."

בשמו נקשרו סיפורי מופת אחדים וקורותיו מתוארים בהרחבה ב"מגילת אחימעץ" (1050) לפי המסופר הוא גר בבבל ולאחר שרתם אריה לטחנת קמח אילץ אותו אביו לצאת לגלות.

בסיפורים שבמגילה הוא מתגלה כבעל ידע וכוחות שאפשרו לו לשלוט בחיות רעות, לדעת את הנסתר, להתגבר על כשפים, לזהות מת חי, להשביעו כדי להכריחו להזדהות ולסלקו מן הקהילה, לשלוט באניות בלב ים ולשלוט במלך.

לפני כמאה שנים נתגלה בספריית אוקספורד כתב יד של "מגילת יוחסין" שנכתב בשנת ד"א תתי"ד ע"י רבי אחימעץ בן רבי פלטיאל. במגילה זו הוא מפרט את תולדות אבות משפחתו, ואת הניסים שנעשו להם בחייהן ובמיתתן, בצורת שיר ובחרוזים. מגילת יוחסין זו שופכת אור על חייהם המופלאים של הפייטנים רבינו שפטיה בן אמיתי ושל בנו רבינו אמיתי. ועל קורותיהם של הפייטנים האחרים.

בעת חורבן הבית העלה טיטוס הרשע עם רב מישראל על גבי ספינות והגלם אל ערי איטליה. בני ישראל נתיישבו באיטליה הדרומית, ובמשך הזמן הפכה איטליה הדרומית למקום תורה תוסס. עיקר התורה הייתה בבבל, שם ישבו רבותינו הגאונים והרביצו תורה לכלל ישראל בשני ישיבותיה סורא ופומבדיתא. במקביל התקיים מרכז תורה נוסף בארץ ישראל שהונהג על ידי גאון ארץ ישראל. אם כל תפוצות היישוב היהודי היו כפופים לרבותינו הגאונים שבבבל, הרי שמרכז התורה שבאיטליה היה כפוף גם לגאון שהיה בארץ ישראל. באמצעה של תקופת הגאונים בשנות ד' תר"נ לערך התפתח המרכז התורני שבדרום איטליה למרכז תורני תוסס, מקביל למרכז הגדול שבבבל. מחוז אפוליה שבאיטליה ובראשם הערים: בארי ואוטרנטו היו מלאות בחכמי תורה. עד שרבינו תם כותב בתשובה)ספר הישר סוף סימן מ"ו(: גם בני בארי שהיו קורים עליהם "כי מבארי תצא תורה ודבר ד' מאוטרנטו" הם נוהגים כמוני. הישוב הגדול בארץ אשכנז נוסד על ידי רבינו קלונימוס מן העיר לוקא שבאיטליה. ארבעת השבויים המפורסמים, שנשבו בהיותם בספינה בעת שהיו בדרכם לצורך מצוות הכנסת כלה, ומהם פשטה התורה בכל הארצות, היו גם כן מבני איטליה (יחד עם ארבעת השבויים נשבה רבי פלטיאל מצאצאי רבינו שהיה נער ונפדה באלכסנדיה והפך לאחד משרי המלך, בזכותו נתפנה הכותל המערבי מהאשפה שהייתה שם מימי טיטוס הרשע, כך מסופר בספר חסידים) רבינו גרשום מאור הגולה, ורבי שמעון הגדול ממגנצא אף הם באו מלומברדיה שבאיטליה לארץ אשכנז.

אחד מגדולי התורה שבבעיר אוריה היה רבי אמיתי. הוא היה גדול בתורה וגם פייטן. וזכה להעמיד מבניו שלשה גדולי תורה: רבינו שפטיה, רבינו חננאל, ורבינו אליעזר. את תורתם קיבלו מרבינו אהרן בן שמואל הנשיא שבא מבבל. סוד תיקון התפילה שהיה בידי רבותינו הראשונים חסידי אשכנז הגיע כולו מרבי אהרן זה. וכך כותב הרוקח בהקדמה לספרו: "אני אליעזר הקטן קיבלתי תיקון תפילות מאבא מורינו יהודה בר קלונימוס בו רבינו משה בן רבינו קלונימוס בן רבינו יהודה. וגם קיבלתי מרבנו יהודה החסיד כאשר קיבל מאביו רבינו שמואל הקדוש החסיד, כאשר קיבל מרבינו אלעזר חזן משפירא... וקיבלו סוד תיקון התפילות ושאר סודות רב מרב עד אבו אהרן בנו של רבי שמואל הנשיא, אשר עלה מבבל משום מעשה שהיה והוצרך לילך נע ונד בארץ. ובא בארץ לוברדיאה בעיר אחת ששמה לוקא. ושם מצא את רבינו משה שפייט 'אימת נוראותיך' ומסר כל סודותיו לו.

אותו רבי אהרן שבא מבבל, שממנו סוד תיקון התפילות לדורות. היה איש פלאי שנעשו לו ניסים ונפלאות. הרוקח כתב: "אשר עלה מבבל משום מעשה שהיה". ואינו מפרט מהו אותו המעשה. אך במגילת היוחסין של רבי אחימעץ מספר על אביו של רבי אהרן רבי שמואל הנשיא שהיה לו ריחיים למחיתו, והפרד היה מגלגל אבני הריחיים, פעם אחת הגיע רבי אהרן וראה שאכל ארי את הפרד. הלך רבי אהרן וכפת את הארי לטחון בריחיים במקום הפרד. כשהרגיש אביו בזה, געה בו על מה שלקח חיה שהקב"ה עשאה למלך וכפתה לעבודת עצמו. ולכן גזר עליו גלות של שלש שנים. במשך ימי גלותו נדד לארץ ישראל והראה פלאות בשהותו בספינה. מארץ ישראל נדד רבי אהרן עד שהגיע לעיר אוריה שבאיטליה שם מצא את האחים רבינו שפטיה ורבינו חננאל ורבינו אליעזר ולימדם מתורתו. לאחר מכן נדד לעיר לוקא ומסר שם סודות תיקון התפילות לרבינו משה.

בזמן שהות סודן מלך ישמעאל בבארי, לקח לו את רבי אהרן מבגדאד הנזכר למעלה ליועץ. (ראה רבינו שפטיה נפטר בר"ה א' תשרי)

רבי חננאל בן אמיתי

רבי חננאל בן אמיתי נקרא גם **רבנא חננאל**; חי בסביבות השנים ד'ת"ר - ד'תר"נ היה רב איטלקי שפעל בעיר אוריה בתקופת הגאונים.

נולד לרבי אמיתי, מחכמי אוריה. אחיו הם רבי שפטיה ורבי אלעזר. למד אצל אבו אהרן בן שמואל הנשיא.

במגילת אחימעץ מסופר שהיה לרבי חננאל אח קטן בשם פפליאון, שנפטר בעודו נער בזמן ששאר אחיהם היו בעיר בונבונטי, ורבי חננאל רצה להמתין עם קבורתו עד שישובו אחיו לעיר, ובכדי שלא תסריח הגופה שם מתחת לשונו פתק שעליו כתוב אחד משמות הקודש, ועל ידי כך החיה את אחיו. באותו לילה, ראו אחיו בחלומם מלאך שגוער בהם ואומר "למה תטריחו את ה' אלוקים, ותעשו דברים שאינם ראויים, הא-ל ממית ואתם מחיים, ואתם לא כן תעשו, את ה' אלוקיכם לא תנסו". למחרת, כשסיפרו לרבי חננאל את חלומם, הוציא את הפתק מתחת לשונו של אחיו ומת.

בניו היו רבי פלטיאל, ורבי חסדיה (חסדאי) הי"ד נרצח בשנת ד'תרפ"ה, בעלה של כאסיאה בת דודו רבי שפטיה, ולכבוד נישואיהם חיבר אחיה רבי אמיתי את הפיוט אדון מגיד מראשית.

מארי אהרון בידאני

מארי אהרון בידאני הוא היה צדיק נסתר, חכם גדול ולמדן מופלג, וילמד לו לצורך מחיתו את מלאכת "כתיבת הספרים" ויהי סופר סת"ם אומן ובקי. לא ארכו לו הימים במלאכתו וההצלחה האירה לו פנים ו"ספרו" היה נמכר במחיר גדול פי חמש מאשר ספרי התורה של סופרי צנעא. ובזמן ההוא...

מארי הארון חי לפני מאתים שנה בערך, במזרח תימן, ויהי נודד. הוא היה צדיק, חכם גדול ולמדן מופלג, וילמד לו לצורך מחיתו את מלאכת "כתיבת הספרים" ויהי סופר סת"ם אומן ובקי. לא ארכו לו הימים במלאכתו וההצלחה האירה לו פנים ו"ספרו" היה נמכר במחיר גדול פי חמש מאשר ספרי התורה של סופרי צנעא. ובזמן ההוא חיו בצנעא סופרי סת"ם רבים, שבחריצותם היו מספיקים לכל כפרי תימן ספרים ותפילין וכל תשמישי קודש בשפע רב. ולעתים מזומנות היו הולכים אנשי הכפרים לצנעא. כדי לקנות את כלי הקדש הדרושים להם. כשנפרסמה עבודת מארי הארון אלביצ'אני היפה והנקייה חדלו אנשי הכפרים ללכת לצנעא ויספק להם ספרים הרב הנ"ל. אף כי מחיר עבודתו יקר מאד. סופרי צנעא ראו כי מחיתם הולכת ודלה ומסחרם מתמעט ויחרדו מאד וקנאה לבשתם. הם ידעו כי מארי הארון בעוכריהם, על כן פנו לבית הדין של צנעא, שבראשו עמד אז אבי ר' יהודה צעדי המפורסם, בעלילה על רב הארון שהוא כותב סת"ם פסולים ומתעה את הבריות ויש לגלות קלונו ברבים ולהזהיר את "צאן-קדשים" מספריו. וידרשו להזמינו למשפט בי"ד. בזה דנו חברי ביה"ד ויחליטו להביאו במשפט "והזמנה" שלחו לו לבוא במהרה...

חרד ותמה עזב הרב את עבודתו וימהר שאת רגליו אל העיר צנעא, נכנס לבית הדין... מדוע הוזמנתי בבהלה כזאת? שאל הרב את אב ביה"ד, היושב לו על הרצפה מכוסת השטיחים. למה הוזמנת, תשאלני, כי יש טענה עליך מסופרי סת"ם דמתא צנעא. הנה הם באים. שב והמתן להם קצת, במחילה מכבודך. בקול המולה וחפזון באו לביה"ד כמה סופרים הדורי זקן ופניהם רוגזים. ובעודם על הסף הרבו להגם על האיש שספריו פסולים בעיניהם וגם לא מנעו מפיהם דברי זלזול ואיומים.

מארי הארון ישב לו דומם על הארץ ועל שפתיו רחפה בת-צחוק קלה, המבטלת את כל חכמת מחרפיו כאין וכאפס... ותחלינה הטענות. חכמי צנעא הציעו את טענותיהם וידרשו מביה"ד לאשר "שאין כותבי ספרים כשרים אלא בעיר צנעא". מארי הארון, שקט ושלו, ישב לו ויקשב רב קשב לדברי "הגדולים" מעיר הבירה, אך לא ענה מאומה ואף לא רצה לענות. אולם עפ"י דרישת אב"ד נענה להשיב חורפיו דבר. ויאמר: אשאלכם בי"ד צדק שאלה: הנתנה תורתנו במדבר לכל בני יעקב או רק לאנשים ידועים ויחידים? ויענו כולם: חלילה חלילה, לכולנו נתנה התורה למורשה שוה בשוה. ויאמר: המובן איפוא, כי אין יהודי סתם פסול לכתוב ספרי תורה ומה גם שבידי תורה ומצוות. ישמעו נא רבותי ! אשר יסדר הלכות סת"מ עפ"י הרמב"ם מרן והתלמוד. בעל פה, הוא הוא הסופר הכשר. חברי ביה"ד תמהו לדבריו ויבינו כי עסקי המסחר של סופרי צנעא גרמו להם להוציא לעז על אדם כשר. אך התאוו לשמוע את הפלפול של האדם הכפרי הזה ויבקשוהו לאמר: ועתה פתח פיך ויאירו דבריך ונראה.. התחיל מארי הארון בכח זכרונו הנפלא לסדר את כל ההלכות בארבעה דרכים, ארבעת דרכי ה"פרדס", בפלפול נפלא וחריף... הוא מסדר את דבריו ופני מתנגדיו מתכרכמים מצער ובושה.

בכלותו את למודו הוסיף ויאמר: ועתה הביאו נא קולמוס, דיו וגויל, ומים בקערה, ונכתב על הגויל בדיו. אתם תכתבו בראשונה ואני לבסוף, ואת הכתב נשים במים יחד. ונראה, מי אשר לא ימחה כתבו הוא

הסופר המובהק. תוהים ומתפלאים עשו כדבריו, והנה כתב הרב לא נמחה ואף לא נטשטשה צורתו" בזמן שכתב הסופרים נמחה בן רגע ולא נודע אייהו... ויהי הדבר לפלא. כראות הסופרים את זאת בושו ונכלמו. ונגשו לפיסו לאמר. כי טעות היתה בידם וכי אמנם לא ידעו את ערכו האמתי, והם מתודיים לפניו על עונם ומבקשים כי יסלח להם. ואולם הסופרים הראו תומה ותחתיה ערמה, השלום היה ביניהם למראית עין בלבד. הם הזמינו את מארי הארון להתארח אצלם יום יומים, והוא לא ידע, כי אומרים לשים קץ לחייו בנכליהם. ויפן ללכת אתם אל בית אחד הסופרים שבו יתארח. רק יום אחד בלה ר' הארון בבית מארחו והנה ביום השני באחת הסעודות הושם לו סם-מות בתוך האוכל. ויהי בגמרו לאכול והנה לחמו במעיו נהפך כמרורת פתנים ויתעוותו רשמי פניו. אך הוא לא התיאש ובזריזות רבה הוציא מחיקו קסת וקולמוס ויכתב על כף ידו איזה שם וילק בלשונו את הכתב ויקיא ברגע קל. את כל אכלו ויקם לדרכו וילך אל בית הרב הראשי. כשמוע הרב את דברי הסופר נמלא חמה וקצף ויבקש להחרים את הסופרים ההם ולתקוע בשופר לפני ההיכל (ארון הקודש), למען יענשו על חטאתם. אך מארי הארון הרגיעהו לאמר: הנה אני באתי אליכם רק לכבוד התורה אשר ציותנו לכבד את מורינו וגדולנו. ולו נקם חפצתי כי אז הייתי שורפם כשרוף את הקש, לעיניך רבי ומורי. אבל אני לא אעשה זאת למען כבוד התורה ולמען כבוד יוצרי... הניחם בקלקולם ויבוא דינם !... שלום עליך רבי ומורי. וילך לו וישב אל ביתו ומאז לא השביתהו איש ממלאכתו ויהי שמו קדוש ומפורסם בכל ערי תימן. ויכתב במשך חייו שבעים ותשעה ספרי תורה קדושים וטהורים ויקרא על עצמו לאמר: לשוני ע"ט סופר מהיר...

הרב סאלם נסים ושצי

מצוות פדיון שבויים

ידועים היו גויי דמאר גם באיבתם הדתית לכל אשר בשם יהודי יכונה. כל עוד ויש אפילו יהודי אחד המסרב להכיר ב'שליחותו' של מחמד, אין שלום בעצמותם ואין דתם שלמה וחזונם מאפע. לכן מצוה מן המובחר לנשא את המסלם על היהודי. להרים אותו מעלה מעלה ולהוריד את היהודי מטה מטה, עד עפר.

העיר דמאר נמנית עם עריה הראשיות של תימן, ואנשיה מפורסמים בפיקחותם, בערמתם ובשנינותם. הלא כך יאמרו המושלים. "דמארי בצנעאניין" (דמארי אחד שקול כנגד שני צנעאנים). בנוסף לכך ידועים היו גויי דמאר גם באיבתם הדתית לכל אשר בשם יהודי יכונה. כל עוד ויש אפילו יהודי אחד המסרב להכיר ב'שליחותו' של מחמד, אין שלום בעצמותם ואין דתם שלמה וחזונם מאפע. לכן מצוה מן המובחר לנשא את המסלם על היהודי. להרים אותו מעלה מעלה ולהוריד את היהודי מטה מטה, עד עפר. אחת הגזרות שגזרו גויי דמאר על יהודי עירם, בשם אללה ומחמד. היתה לכפות על ה"כופרים" לעשות למענם את העבודות המאוסות והבזויות, ובין השאר לסחוב את פגרי הבהמות שלהם אל מחוץ לעיר. יהודי דמאר מינו מטעמם אדם מיוחד שיהא סוחב את הפגרים, ואותו אדם זכאי היה לפשוט את העורות של הנבלות ולמרוט את חלבהן. העורות והחלבים היו שכרו חלף עבודתו הבזוייה, והגויים לא ראו סיבה לערער על כך. העיקר, לדידם, שעבודה בזוייה זו, שאינה מכבודו של מסלם, נעשית על-ידי יהודי ולא היה איכפת להם מה נוטל אותו יהודי בשכרו. והנה הופיעו לפתע מערערים ומתנגדים כמה ערבים אדוקים מן המתקדשים והמטהרים פנו אל המושל ואמרו: - אדוננו, היהודי הלז שסוחב את הפגרים מכשיל ומחטיא אותנו, שהרי הוא פושט את הנבלות ומורט חלבהן ואחר כך מוכר את החלבים

ליהודים שמייצרים סבון. ואנחנו, כלומר המסלמים, קונים את הסבון ומכבסים בגדינו ובשרנו בסבון, ונמצא שאנו מקבלים טומאה מטומאת הפגרים, וזוהי מכשלה ועוון פלילי. כיצד, אפוא, תתקבל תפלתנו ואנחנו מרובבים וטמאים, שהרי הרחיצה לא תועיל? ... המושל קיבל את טענת המערערים וקם ותיקן תקנה חדשה. הוא אסר באיסור חמור לפשוט את הנבלות, אבל גם קבע שכר. הוא אמר: מי שמת לו גמל ישלם ליהודי שמפנה את הפגר חצי ריאל בשכרו פרה - חצי ריאל. חמור רבע ריאל. וגם קבע קנס: יהודי שיעבור על התקנה ישלם כסף ענושים בסך חמשים ריאל, לא פחות... והתקנה נשמרה בקפדנות עד שנפל דבר בבקר. וליהודי אחד היה שור מקרין שנוגע במחלת הדבר ומת. אותו יהודי סגר דלתו ופשט את עור השור המת ומרט את חלבו, ובלילה השליך את הבשר חוצה אל עמק הפגרים. ואין יודע ואין רואה ואין שומע. למחרת היום נקהלו עופות הטרף מסביב לבשר החשוף והודיעו ברבים שיהודי פלוני הפר את התקנה. בחינת כי עוף השמים יוליך את הקול. הערבים הלכו מיד והודיעו את הדבר למושל. בחרון אפו כי עז, ציווה המושל לכבול את היהודי בשני זוגות כבלים עד שישלם את הקנס בסך חמשים ריאלים. היהודי היה אדם עני ולא היה ביכלתו לשלם אפילו שמינית שבשמינית מסכום זה. הוא נכבל זמן ממושך ומאסרו גרם לו יסורים גדולים וסבל בל יתואר. ומשהגיע עד שערי מות נתוועדו פרנסי הציבור וטיכסו עצה כיצד לחלץ את היהודי מצרתו ולפדות אותו משביו. הם נתנו עיניהם ברב המובהק. איש תבונות ידלנה, חכם-חרשים, החכם השנון ר' סאלם נסים ושצי נ"י ואמרו: זה יושיענו. אמרו לו: יא מרי, בוא עמנו אל המושל והעד לפניו בשבועה, שאתה הוזעקת לשחוט את השור כדי להצילו מלמות בדבר. ושאתה שחטת אותו והוא עוד חי, אלא שבבדיקת הריאה נמצא שהוא טריפה והושלך לאשפה... אמר להם מרי סאלם: כיצד אוכל להישבע לשקר? אמרו לו: מותר לך להישבע לשקר, כי זאת מצות פדיון שבויים. להציל נפש מישראל. נענה להם וקם והלך עמהם. משעמדו לפני המושל. אמרו לו: יא מולאנא, הנה הבאנו את הרב ששחט את השור. הרב יעיד לפניך בשבועה שהשור היה טריפה ולא נבלת מת... ומיד ניגש אחד החכמים להשביעו למרי סאלם לעיני השופט ואמר לו: אחוז בציצית! מרי סאלם אחז בציצית, והחכם "השביעו" בשפת עבר ואמר: יענך ה' ביום צרה. תענה אמן! מרי סאלם: - אמן! - ישגבך שם אלהי יעקב אמן! ושילומת רשעים תראה - אמן! המושל, שלא הבין את תוכן השבועה וגם חשד בכנותה, הפסיק מיד את החכם ואמר: לא אתה תשביע אותו, אלא אני אשביע אותו בלשון ערב. אחר כך פנה אל הרב ואמר: אמור: הריני נשבע לפי כוונת המשביע. ואם אכוון אחרת - הכוונה לא תועיל... הצהרה זו הפתיעה את מרי סאלם והרתיעה אותו עד למאד. לא תיאר לו שהגוי הזה ידקדק כל כך בכוונת השבועה ויחדור לעומק. מרי סאלם לא היה מסוגל לבטא בשפתיו את שם אלוהיו לשוא ואפילו לשם פיקוח נפש. הוא לא יכל לחזור על הצהרתו של המושל: תחת זאת התנצל ואמר: - אדוני, יש לי ספק בדבר, לא אוכל להישבע, כי ברגע שבאתי לשחוט את השור הוא נפח את נשמתו, והשחיטה כבר לא הועילה... - זהו זה, זוהי נבלה - קרא המושל בחרון וציווה להוסיף ליהודי עוד כבל שלישי. הוא שיבח את הרב בו במקום על שלא נפתה להעיד עדות שוא, אך לא היה בכך משום נחמה, לא למרי סאלם ולא לפרנסי הציבור; ביקשו להועיל ונמצא שקילקלו: הם שבו לבתיהם בפחי נפש... מרי סאלם יסרוהו כליותיו: עדותו אך הוסיפה סבל על סבלו של היהודי והחמירה את מצבו. הוא היה סוער ומיצר ולא ידע מנוח. יום ששי היה. מרי סאלם שת עצות בנפשו ואמר: אלך אל המושל, ואת אשר ישים אלהים בפי אותו אדבר. לבש בגדי שבת והלך. המושל ישב אותה שעה במסיבת הקאת של אחר צהרים עם אחוזת מרעיו. ומשראה את הרב עומד פתח הבית, חרד להקביל פניו ואמר: - מה לך? הוא סבר שמא היהודים התאנו לו לרב על שלא עלתה מזימתם. אמר לו הרב: - אדוני רב החסד, יהודי מסכן זה אינו מזיד, הוא

לא ידע על התקנה של המושל ועשה מה שעשה בבלי דעת: הוא היה מחוץ לעיר טרוד אחר פרנסת ביתו. אבקשך להתחשב בעובדה זו ולחון אותו - והרחמן יצילך משגיאות. המושל, שביקש פתח להמתקת הדין, נאחז בתירוץ של הרב ואמר: - נאמנים דבריך עלי, יא מעלם. כיון שכך אתה אומר - הריני מצווה לשחררו תיכף ומיד... מרי סאלם הודה לשם על חסדו ושב לביתו מאושר ושמח.

הרב רצון בן עמרם

סמוך למקום מגוריו היה אדם יהודי נשוי ליתומה בת טובים, וכל הכנסתו היה מבזבז על שתית ערק. (מקצועו פושט עורות וחוטב עצים) אשתו עובדת ברקמה, וגם מה שהיא מרוויחה לוקח ממנה. הגיעו למצב כזה, שלא רק אין מה לאכול אלא גם ללבוש.

היתה מתביישת לצאת החוצה, לסוף פנתה האשה ברוב ייאושה אל מ"ו רצון בן עמרם. הזמין אליו את האיש, והחל לגלגל אתו בדברים, עד שהסיחו לדבר על ענייני ביתו ונגע בענין אשתו ותלונתה. קפץ האיש על רגליו והחל צועק, מה! האשה מוציאה את דבתי רעה? ידע הרב שהאשה אינה מכזבת. ענה הרב. וכי מי אמר שהאשה היא שהתלוננה? דרש האיש וכי מי זה שדבר באזניך דברים כאלה? ענה הרב, הכרת בוודאי את חותנך בן הטובים ז"ל שהיה אדם כשר וירא שמיים, בא אלי בחלום הלילה, ותבע ממני בתוקף להוכיחך על יחסך לבתו. ולא, הוא עומד לתבוע אותך לבית הדין העליון. עניתי לו. חלומות שוא ידברו, אולי אני חולם חלום, וזה לא אתה המדבר אלי, ועוד, כולנו מכירים את האיש ולא שמענו עליו שמץ דבר. ענה לי. בוא אתי לביתו, ואראה לך את סל המזון ריק, ואת הארגז של הבגדים ריק מלבוש, ואפילו ריח אוכל אין בבית, רק בקבוקי ערק ריקים, וריח ערק בבית, עניתי לו, לך, שהנך רוח של מת, אולי מותר לך לחטט בבתי זרים, ובלילה אבל לי אסור להכנס לבית שאינו ביתי בלי רשות, וכל שכן בלילה. ענה לי. אם אסור לך ללכת אביא את הבית לכאן וכך היה הביא את הבית לכאן סמוך למיטתי והראה לי את תוכנו, מיד נפל האיש לרגלי הרב ואמר עזור נא לי רבי. הרב אסף מידי נדיבי העם מתן בסתר, והאיש קנה בגדים לאשתו, וכך אמר לאיש, בני! מה שתרוויח מחטיבת עצים יהיה לפרנסת ביתך כהלל הזקן, ומה שתרוויח מפשיטת עורות, יהיה לצורך הרגלך, וכך אמנם היה ומאז שררו שלום ושלוה במשפחה.

רבי יהודה גזפאן

רבי יהודה גזפאן זלה"ה מתושבי צנעא ומרבניה הגדולים היה הרב יהודה גזפאן. חי במאה הששית, נולד בשנת התקכ"ב (בערך) ונפטר כבן שבעים וחמש שנה בשנת תקצ"ז. רבי יהודה נודע בזכות חיבורו הגדול מנחת יהודה, והוא ספר ליקוטים גדול על התורה, שבו ליקט פירושים על התורה מתוך כשלש מאות ספרים, תופעה יוצאת דופן בתימן שבה הספרים היו נדירים ויקרי המציאות, דבר המעיד על אהבת התורה שיקדה בקרבו, וכלשונו בהקדמתו: "צמא למי חכמה ודע וכוסף". על דמותו ואישיותו של רבי יהודה, ניתן ללמוד מדרך כתיבת חיבורו שכולה רצופה מוסר ותוכחות חיים, כשחוט של ח"ן חכמת הנסתר שזור בכל הספר, דבר המעיד שלפנינו חכם גדול שידיו רב לו בקבלה. תוך כדי כתיבת חיבורו חידש הרבה חידושים וביאורים על התורה. לחידושיו קרא בשם "פנים חדשות" ומהם שילב בחיבורו "מנחת יהודה". מתוך הספרים אנו למדים על ענוותנותו הגדולה של רבי יהודה, כשהוא טורח לציין שאינו אלא מלקט ומאסף משל אחרים, וגם כשכותב חידוש משלו הוא כותב "ושמא יש לומר".

משנה חשיבות לספר בהקדמתו הארוכה שבה הוא כותב על מעלת עסק התורה ועבודת הבורא וחיוב לימוד חכמת הקבלה, ומהו שהביאו לחיבור ספריו. רבי יהודה שיבץ בפרשת אמור הלכות טעמים ורמזים למועדי השנה ובאור הסליחות לחודש אלול וביאורי הוידוי. בתוך הספר העלה חידושים מחכמי דורו וכן מרבותיו רבי יוסף יצחק רבי אברהם הלוי ורבי אברהם מנזלי. כמו כן חיבר פירוש "מנחת יהודה" על חמש מגילות.

רבי יהודה נשא לאשה את בתו של רבי אברהם מנזלי שלימים היה חבר בית הדין בצנעא, ממנה נולדו לו שני בנים ובת. חייו היו חיי דוחק ועוני.

בשנת התקס"ח כשבאה מדינת צנעא במצור במרד תושבי הארץ על המלך אלמנצור עלי וגם כתוצאה מעצירת גשמים, פקד רעב את הארץ ורבים היו חללי רעב. מוראות אותה תקופה נחרתו בקינתו של רבי יהודה שבה הוא מתאר את סבלות תושבי צנעא, ותלאותיו וייסוריו בפטירת שני בניו, אהרן ומשה, ובתו. הוא עצמו סבל מחיצי עוני ומצוקה עד שנאלץ למכור את ספרו מחמד עיניו כדי למצוא מחיה לנפשו, כפי שהוא מתאונן בקינתו שמכרו בדמים מועטים וכמעט שלא נהנה מדמיו. מכה קשה היתה לו פטירתו של מיטיבו ואיש חסדו רבי פינחס מגארי זצ"ל מחבר ספר "אור תורה". וכה דבריו: "זאת ועוד כאבי כים גדל, ומבכי לא אחדל, כי נלקחו עלי חברת אוהב, הנחמדים מזהב, גם איש שלומי מזרע אהרן, במקומו לא מצאתי יתרון, שמו פינחס נודע בשערים, אשר היה משאילני כמה ספרים, מגורו"ת החכמה היו בלבו צפונות חדשות וגם ישנות, וכמה תורה למדתי בעבורו".

במאורעות פסח שנת התקע"ח, פשט חיל שבט בכיל בליל הפסח על שכונת היהודים בצנעא ושדדו ובזזו והרגו ופצעו, קרעו ספרי תורה ושללו הספרים. מאורע זה ידוע בשם "טמעת בכיל". גם על פרעות אלו כתב רבי יהודה קינה, שבה הוא מקונן על ההרס והחורבן שהשאירו הפורעים, כמו כן חיבר נשיד בלשון ערבית שבו תיאר את המאורע ותפילה לבורא עולם שיגאל עמו ונחלתו מיד צרים.

לאחר פטירת אשתו הראשונה נשא אשה שנייה, וממנה נולדו לו לעת זקנתו שני בנים, יוסף ושלמה. בניו מלאו את מקומו לאחר פטירתו.

לפרנסתו, עסק רבי יהודה בהעתקת ספרי קודש, מלאכה שבה עסק באומנות ומתחת ידו יצאו הרבה ספרים שבחלקם נשתמרו עד היום. בכך קנה לו רבי יהודה יד ושם בין מעתיקי השמועה ביהדות תימן, בהמציאו ספרי קודש לשוחרי תורה וחכמה. רבי יהודה היה ידוע כלבלר אומן, ואת כתיבתו עיטר בציצים ופרחים כדי לנאות עבודת שמים. וכלשונו: "וזיכני להיות מעובדי עבודתו עבודת הקודש האל הנאדר בקודש להיות ממעתיקי תורתו".

הרבה דיואנים כתב רבי יהודה, כשהוא כותב הקדמה חשובה לדיואן על מהות ותוכן שירי רבי שלום שבזי זת"ל שכולם שירי קודש, ערגה ותפילה לבורא עולם כשהמוטיב הרעיוני בכולם, סודות עליונים סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. משום כך רבי יהודה מוצא לנכון לכתוב תוכחת מגולה לאותם בני אדם שמזמרים בשירים אלו בלי להבין פנימיותם וחושקים בהם ונעשו להם כשאר כלי זמר. בסוף דבריו מציב רבי יהודה שבעה תנאים לכל הבא לשורר בשירת קודש זו, כדי שיכנסו הדברים בלב שומעיהם וילמדו ליראה את ה' אלהיהם לטוב להם. הקדמה חשובה זו זכתה ליכלל במהדורות הדיואן שנכתבו ונדפסו בדורות שאחריו.

זכה רבי יהודה ובניו יוצאי חלציו, רבי יוסף ורבי שלמה, החזיקו במלאכת הקודש שירשו מאביהם בהעתקת ספרי קודש, תוך שהם מעשירים את אוצרות הרוח של יהדות תימן בפירושים וחידושים משלהם. רבי יוסף העתיק את ספרו של אביו "מנחת יהודה" בתוספת מרובה משלו. גם בנו רבי שלמה חיבר ספר "חשק שלמה". גם נכדו רבי יהודה בנו של רבי יוסף עסק בהעתקת ספרים, ובספר "מנחת יהודה" שנשמר בכתב ידו ניתן ללמוד זהות מחברו של המדרש "מנחת יהודה". תרומתה של משפחת רבי יהודה ג'זפאן בהעשרת נכסי הרוח של יהדות תימן היתה כבירה, והשאירה רישומה לדורות, ובכך הצטרפו לאותם גדולי הרוח מעתיקי השמועה והעומדים על משמרת מלאכת הקודש בהנחילם מורשה לעם סגולה.

רבי נתנאל בירב פיומי זלה"ה

בין המאורות שהאירו ליהדות תימן בסוף האלף החמישי ליצירה אשר שמעם הגיעו אלינו, הם הרבנים בני רב פיומי נ"ע, רבי נתנאל, ורבי דניאל, ורבי יעקב בירב נתנאל נ"ע. מאז ומתמיד, היוו חכמי התורה את החוליה המקשרת בין גולי תימן לשאר מרכזי היהדות בעולם, וקיימות הוכחות מוצקות לכך.

רבינו נתנאל בירב פיומי חי במאה האחרונה לאלף החמישי בתקופת הרמב"ם, והיה נגיד היהודים והסמכות הרוחנית בדורו, ושמע גדולתו הגיע להרמב"ם כפי שהדבר בא לידי ביטוי באגרת תימן שנשלחה אל רבי יעקב בנו.

רבי נתנאל חיבר ספר "בסתאן אלעקול" גן השכלים, ספר שבו שילב פרקים בפילוסופיה ובמוסר, בספר הזה שבעה פרקים במתכונת זהה לספר חובות הלבבות לרבנו בחיי אבן בקודה, כשרבי נתנאל מביע דעה שונה מרבינו בחיי במספר נושאים. תוכנו של הספר עוסק בייחוד ה', מהותו של האדם כבחיר הבריאה, עבודת האדם לבורא, מעלת התשובה, שער הבטחון בה', ימות המשיח ונצחיות התורה, העולם הזה והעולם הבא.

ספר זה היה צורך השעה בתקופתו של רבי נתנאל, שכן הוא נועד לתת מענה לנבוכים וללחצים שיהודי תימן היו נתונים בהם באותה תקופה, עקב עליית השפעתה של תנועה מוסלמית, ששמה לה למטרה לקרוא לתחייה ולתשובה רוחנית שמרכזיותה היא דת האיסלם, ככתובת ראשונה לכל פעילות רוחנית בקרב תושבי הארץ, שימשו היהודים בתימן. שסימלו באורח חייהם ובדתם את נצחיות התורה, היפך דעת מייסד דת האסלם. ולכן, ראה רבי נתנאל צורך לתת מענה בספרו לכל אותם טענות שכביכול בטלה התורה והוחלפה באחרת, ולחזק לנשברי לב ולעודדם ולהעמיד האמת על תלה, אין ספק שרק אדם בעל שיעור קומה כרבי נתנאל מנהיגה של יהדות תימן, הוא היחיד שדבריו היוו תשובה נצחת והדרכה בהשקפת היהדות בשאלות יסוד שהתעוררו.

רבי נתנאל חיבר גם לוח עיבור שנים עברי המיוסד על מחזור בן רמ"ז שנים. לוח זה נזכר בדברי רבי שמריה בן עזרא הלוי וכדבריו: "לפי שאני הלכתי בעקבות מה שקבע אותו הגאון נתנאל בן פיומי ז"ל".

אחיו של רבי נתנאל, הוא רבי דניאל בירב פיומי שממנו נשאר לנו כמה פיוטים הנושאים את שמו בראשי החרוזים, ושחותם אישיותו הרוחנית והמוסרית של רבי דניאל טבוע בהם, תוכן הפיוטים הוא לעורר הנפש לשוב בתשובה ותיקון המעשים. אחד הפיוטים הידועים בקרב יהודי תימן הוא הסליחה ליום

הכפורים "דרכי שבעה רועים" הנאמרת בסיום הסליחות ופתיחת סדר נצ'ד אלרחמים, ונדפסה בסדורי התפלה ליוהכ"פ. יתר הפיוטים נכתבו במבוא לספר גן השכלים ע"י הרב יוסף קאפח, שנת התשמ"ד.

רבי יעקב בירב נתנאל בירב פיומי, תפש את מקום אביו כנגיד היהודים בתימן, כשעל שכמו הוטלה משימה קשה לעמוד בפרץ בתקופה קשה של גזירות להמרת דת ונגישות קשות על השלטונות, אשר גרמו לנשירת אנשים חלשי אופי אל דת האיסלם, ולא די בכך, אלא שאותם מומרים שימשו כחוד החנית לנגח את אחיהם ולהטיף להם להמיר דתם. תלאות אלו והמשבר הקשה שעבר על העם בשעה זו, הצמיחה משיחי שקר שקמו כביכול להושיע את העם. בעת שכזו היתה דרושה מנהיגות עשויה ללא חת, שתנווט ותדריך את העם ולהשיב מלחמה שערה. ואכן, רבי יעקב ראה מחובתו להתייצב מראש ולהגן על עמו מכל אותם רוחות רעות. לשם כך, ראה צורך לפנות את רבינו משה בן מימון (הרמב"ם) במצרים, כסמכות הרוחנית בכל המזרח ובעל השפעה מאין כמוה, וביקש עזרתו בהסברת עקרונות היהדות לנוכח בעיות השעה.

הרמב"ם נחלץ חושים לעזרת אחיו, והאיר פניו אל עבר רבי יעקב באיגרתו הידועה איגרת תימן. בה נתן מענה לכל אותם מערערים על יסודות התורה, וביטל את דמותם של משיח השקר למיניהם.

מתוך פתיחתו הפיוטית של הרמב"ם באגרת, אנו למדים על ההערכה הגדולה שרחש לרבי נתנאל ולבנו רבי יעקב. ונביא בזה כמה ציטוטים ממנה. וזה לשונו: "לכבוד גדולת קדושת מר ורב יעקב החכם והנבון הנחמד היקר הנכבד, בן כבוד גדולת קדושת מר ורב נתנאל פיומי הנגיד המיומן נגיד ארץ תימן, ראש הקהלות ושוע המקהלות, רוח ה' תניחנו..."

על שורשי האמת יעידו גזעיהם, ועל טוב המעינות ישהידו נובעיהם. ואמנם כי משרש האמת והצדקה פרח נאמן, וממעין החסד נחל גדול נמשך בארץ תימן... וזה לך ידידנו יקירנו מחמד נפשנו האות כי האלהים רצה מעשהו ויכפיל שכרו, ויקרא לו שלום, כי אתה בנו, ותעמוד על כנו, להקים דת וחוקה לשמור משפט וצדקה... וכאשר הגיע אלינו מכתבך ידידנו יקירנו למצרים. נעמו לשמעו כל אזנים, ותאוה היא לעינים, והוא העיד בפנינו עליך, כי ממשרתי ה' אתה, היושבים בחבלו, החונים על דגלו. ומרודפי התורה ואוהבי דתותיה, השוקדים על דלתותיה, יפתח ה' לך את מצפוניה...

רבי פיומי ובניו ונכדו, הנהיגו את הקהילה והיו להם לעינים, וזכרם נשאר לברכה לדורות עולם במעשיהם הטובים, ועל זה נאמר זכר צדיק לברכה.

רבי חטר

רבי חטר בן שלמה בן אלמעלם זלה"ה

ראשית המאה השלישית לאלף הששי מוגדרת כאחת מתקופות הזוהר של יהדות תימן, שכן כמה מחיבורי חכמיה נתחברו בתקופה זו ע"י חכמי תורה נודעים, בהם רבי זכריה הרופא (הרז"ה) שהרבה יצירות יצאו מתחת ידו. רבי סעדיה בן דאוד אלדמארי בעל מדרש הביאור, וכן נתחבר ספר מדרש "מעין גנים" בשנת ה"א קפ"ו לא נודע מי מחברו. רבי משה אלבלידה שרוב חבוריו עדיין בכתבי יד, ורבי חטר בן שלמה אלמעלם, או בשמו הערבי מנצור אבן סלימאן אלדמארי.

ברשימה זו נעמוד על אישיותו של רבי חטר בן דורו של הרז"ה שכאמור חי בסוף המאה השניה וראשית המאה השלישית לאלף הששי, ושניהם מוצאם מהעיר דמאר אחת הערים החשובות בתימן. אין בידנו

פרטים על חייו ותקופתו, ברם הרז"ה ורבי חטר כותבים אודות מגפה ודבר שפרצו בשנים הקצ"ד-קצ"ו. בספר מדרש החפץ לרז"ה פרשת בא כתב: (תרגום) "דע כי בשנת אתשמ"ה (לשטרות) אירע דבר כבד ונודע שהיה בעדן ובתעז, והיה במשך שנתיים. ונעקר מתעז ומג'בלה אל עיר דמאר בזמנינו ועין בעין ראינו, וזה בא בשנת אתשמ"ז, ואירע דבר כבד ומות, ולא נותר מן הישוב אלא מעט ברוב המדינות, והיה מות זה נמשך ממדינה למדינה אחרת, ואנשים רבים לא נקברו, והיה עומד תקופת ארבעים יום וחולף, והיה מי שבא ממדינת המות ניגע את האנשים ומתו יושבי המדינה האחרת, והלוקח דבר ממקנה המתים מת, והנשארים מן הישוב נותרו לפליטה במדינות, ונתנשאו מי שהיו תחת פרסת כל רגל, והעשירו מי שהיו עניים, ונעקר מאצלינו מן דמאר אל צנעא, ונעקר מן האנשים בגדולתו יתעלה ועבר אל הצפון ולא ידענו מה היה אודותיו, מה שנתברר לי ונתאמת אצלי ואף שהיה זה בעקב עונות הדור, שיסוד האש נסתער ונתלהט ונעשה מבול של אש עם זריחת המזל הרע והוא שבתאי" ע"כ.

גם רבי חטר מציין מאורע זה, וכדבריו בספרו "שרח אלקואעד" ביסוד השביעי "וכבר היה לי מקודם - לפני זמן המגפה שהזכרתי זמנו בתחלת דרש נר השכלים - קובץ שאלות וכו'".

כאמור רבי חטר חיבר כמה ספרים, הראשון בהם מדרש על התורה "סראג' אלעקול" (נר השכלים) שחלקים ממנו נותנו ממנו לפליטה בכתב יד.

כמו כן חיבר ספר "מאיה' מסאלה וגואבהא" (מאה שאלות ותשובותיהן).

ספר זה עוסק בביאור מאמרי חז"ל ומשנת הרמב"ם במורה הנבוכים. הספר נתחבר בתקופות שונות עד שהגיע למתכונתו הסופית מאה שו"ת. כדרכם של כמה מחכמי תימן, לא ראה רבי חטר לנכון לציין שמו על חיבורו, ורק לאחר שנוכח שיש מי שמתעטף בטלית שאינה שלו ומייחס החיבור לעצמו, יצא רבי חטר מצניעותו וגדר את נחלתו כפי שהדברים באים לידי ביטוי בהקדמתו המאלפת. וכה דבריו: (תרגום) אתחיל לכתוב שו"ת בעזרת שוכן ערבות, הנה כבר היה לי בשנת אתשל"ד לשטרות (הקפ"ג ליצירה) קובץ שבעים שאלות ותשובותיהן מדברי החכמים ז"ל. ומדברי הפילוסופים האמתיים שבהם. ובפרט מדברי הגאון העצום נר האומה שהאיר לנו באפילה ר' משה הזמן בן ר' מימון זצ"ל ירצהו ה' יתעלה וירצהו בגן עדן.

ועתה נראה לי אני חטר בן אבא מרי נע"ג בן אלמעלם ז"ל, שאוסיף שלשים שאלות עד שיהיה כללם מאה שאלות, ואין לי בזה אלא המעט והיגיעה בקבוצן, והכל לחכמים ז"ל והפילוסופים כמו שהזכרתי בתחלה... וכבר כאב לבי ולא נח בסדור דרש "סראג אלעקול", לפי שאלו מפוזרות בו חלקים חלקים. וכעת כבר נח לבי כיון שסדרתים כולם ואמרתי הדבר הפלוני הוא הדבר הפלוני, ואע"פ שאסור לאמרו מחמת הזהירות מן הרשעים שמעלימים החמודות, ומאת השאלות האלו כבר סדרתי מהן מזמן שבעים בלי סדר, והאיצוני מקצת הידידים לסדרם, ולא הזכרתי שמי במה שקדם לי בקבוצם, ואירע במי שאינו מזכירו שהתנאה בהם בפני עמי הארץ ואמר שהוא חיברן ואע"פ שאין נזק בכך, אבל השכל אינו מוותר במה שיגעתי בו ויאמר הזולת שהם שלו. והקלתי את עצמי והזכרתי שמי במה שקיבצתי בזה וזולתו, דרש "סראג' אלעקול" ו"שרח אלקואעד" ו"שרח אלדלאלה" וגואב מסאיל בן סעד ז"ל ו"מסאיל מן הלשיאחי". ואני מודיע שהכל הוא מהחכמים ז"ל והפילוסופים האמתיים שבהם כמו שזכרתי בתחלה, ע"כ.

בדבריו היטיב רבי חטר להבהיר את שיטת חיבוריו, שהיא איסוף וריכוז דברי חכמים וקדמונים לאסופה אחת כדרכם של רבים מחכמי תימן שעיקר עיסוקם היה בקיבוץ דברי חכמים, וכלשונו של רבי חטר

בספרו נר השכלים "איזהו חכם, המאסף מכל מקום"... חיבורים אלו שימרו לנו אוצרות חשובים שאינם ידועים ממקורות אחרים.

כן משתמע מדבריו כי ה"מסאיל" לא היו שאלות שנשאל בהן רבי חטר אלא ביאורים שראה צורך לכתבם בדרך שאלה ותשובה.

ספרו "שרח אלקואעד" מבאר י"ג עיקרים שכתבם הרמב"ם בפירוש המשנה סנהדרין. ספר זה נתחבר בעקבות מחבר אלמוני בן זמנו שביאר היסודות בדרך שלא נראתה לרבי חטר, ולכן, ראה רבי חטר לנכון לבאר היסודות ביאור מקיף ולא ליקוט דיעות בלבד.

ספריו "שרח אלדלאלה" (פירוש מורה הנבוכים) ותשובות לבן סעד ותשובות לבן שיאחי, לא הגיעו לידינו.

מכל חיבוריו אנו למדים, שרבי חטר עסק הרבה במחשבה ופילוספיה, וביאר ופירש מושגי יסוד ביסודות האמונה היהודית, בדבריו שיקע הרבה מפרי רוחו, ובירר וביקר גם דעות שמצא שאינן תואמות את מחשבת היהדות, ובכך היה רבי חטר לאחד מחכמי תימן הנודעים שהנחילו לדורם תורה ומוסר.

רבי יוסף שבזי

אביו של המקובל האלוקי שלום שבזי.

רבי יוסף ב"ר אביגד שבזי זלה"ה אחת הדמויות המופלאות לשם ולתהלה, היא דמותו של המקובל האלקי והמשורר רבי שלם שבזי זיע"א בן לרבי יוסף בן אביגד בן חלפון זצ"ל. אע"פ ששפר חלקו של רבי שלם ורבות נכתב אודותיו ואגדות נפלאות נשזרו בדמותו שחולל ברוב חסידותו וקדושתו, הרי על רבי יוסף בן אביגד אבי רבי שלם נכתב רק מעט.

ברם, ניתן ללמוד על אישיותו של רבי יוסף מאישיותו הגדולה של הבן רבי שלם, ויפה כח הבן מכח האב, כלומר שגדולתו של רבי שלם נובעת מכח האב רבי יוסף שהיה גדול בתורה ובקבלה ורוח השירה פיעמה בו. ויפה כח האב מכח הבן שמתוך חיבורי רבי שלם אפשר לדלות מעט על תולדות אביו רבי יוסף בן אביגד.

רבי יוסף היה חכם גדול הן בנגלה והן בחכמת הנסתר, שקדן גדול בלמודו ועסק בתורה יומם ולילה, כאשר עיסוקו בקבלה ששפע בה בחידושיו וביאוריו. השיב לשואליו בסבר פנים יפות ובשמחה, והיה דרשן גדול. רבי שלם בספרו חמדת ימים כותב ביאורים ששמע מאביו ע"ד הקבלה, מהם אנו למדים ששבילי הקבלה היו נהירים לו. ובמקום אחד כותב רבי שלם ...ואין ראוי להגיד סוד זה, כי הואלתי לאבא מרי בן אביגד ז"ל.

גם מתוך שיריו הידועים לנו עולה כי היה גדול בהלכה, שכן בשיריו כתב חידות בהלכה, כמו"כ היה בקי בחכמת הרפואה, דברים אלו נכללו בקינה שכתב רבי שלם עקב פטירת אביו, ושבה ביטא את כאבו הגדול בקינה הפותחת "יא קלב מא גא לך תחזן" אומר רבי שלום:

על אף שרבי שלם כותב שאביו כתב שירים, הרי שמונה שירים בלבד ידועים לנו שמהם שלשה נדפסו ויתרם עדין בכת"י, יש להניח שברבות הזמן יתגלו עוד שירים מפני רוחו של רבי יוסף. באחד משיריו שעודנו בכת"י מסיים רבי יוסף ...אסמי בקא יאן וואן וסי"ן ופ"א (יוסף), אבו אלסעוד אלאב (האב הוא באביגד), ומכאן שהשם אביגד הוא תרגומו של שמו בערבית אבו אלסעוד.

רבי יוסף היה מחכמי קהלתו, ובשנת השע"ט ליצירה כשמשלו התורכים בתימן גזרו גזירת המרת דת על היהודים. רבים לא עמדו בנסיון, ויש שהעדיפו למות על קידוש השם, רבי יוסף נתפס למלכות עם אנשים מקהלתו ונענש בענשים קשים על סירובו להמיר דתו, ובמשך כשנה היו נתונים במאסר כבד עם עבודת פרך. ולאחר תשלום שוחד ושלמונים שוחררו מבית האסורים בעירום ובחוסר כל. רבי יוסף נאלץ לנדוד ממקום למקום מפני חמת המציק ולמצוא מחיה לנפשו, ורק כשמונה שנים לאחר מיגור השלטון התורכי ושוב האימאם למלכותו, שמח רבי יוסף לשוב לעירו. "ואותו הרשע שתפס אבא מארי וחבריו, עשו בו שפטים ופשטו עורו עד טבורו והשליכוהו הרשע לכלבים" =(עפ"י רבי שלם בספרו הק' חמדת ימים פרשת בלק בפסוק דרך כוכב).

שירת הקדש של משפחת אלשבזי לתולדותיה, נסכה רוח טהרה וקדושה בקרב יהודי תימן. נתנה להם בגלותם את הצורה שבה היטיבו לבטא את ערגתם והמיית נפשם לשלימות נפשית ורוחנית, והשתוקקותם לישועת ה' בגאולת עמו ושוב הבנים לגבולם. תרומתם הגדולה של רבי יוסף ורבי שלם זיע"א, היא שעמדה לה לגולת תימן לעמוד איתן בצביונם ובדבקותם לתורת ה' וחוסן אמונתם בבורא עולם.

רבי וידאל פרץ

רבי וידאל פרץ היה מנכבדי רבני העיר תלמסאן שבאלג'יריה בתקופה שלאחר גירוש ספרד.

התרגשות רבה שררה בעיר טריפולי שבלוב עם בואו של האורח הנכבד, רבי וידאל פרץ, מנכבדי רבני תלמסאן שבאלג'יריה.

אלה היו הימים שאחרי גירוש ספרד. רבים מהמגורשים קיוו למצוא מקלט באי מיורקה, באיים הבלאריים, ואולם כעבור זמן הונפה חרב הגירוש גם עליהם. בעיר תלמסאן שבאלג'יריה הייתה קהילה יהודית גדולה, מן העתיקות בצפון אפריקה, ובה קבעו את משכנם כמה מגדולי הרבנים שגורשו מספרד וממיורקה.

הרבנים גילו כי בשל הצרות השתבשו כמה וכמה הלכות בקרב יהודי צפון אפריקה, ובכלל זה הלכות הקשורות לאבל על חורבן בית המקדש. הם פתחו במערכה להחזרת ההקפדה על ההלכות, ולצורך זה יצאו למסעות ברחבי המדינה והמדינות השכנות.

זה היה הרקע לבואו של רבי וידאל לטריפולי בימים הסמוכים לחודש אב. הוא נשא דרשות נלהבות בבתי הכנסת, ועורר את השומעים על דיני האבלות של ימי בין המצרים ותשעה באב.

"אילו היינו בוכים כראוי על חורבן בית קודשנו", זעק רבי וידאל, "לא היינו צריכים לבכות על רבבות ההרוגים על קידוש השם, ועל כל מי שלא עמדו בניסיונות הקשים של גזירות השמד".

דרשותיו עוררו את לב הציבור, ואולם יהודי קשיש וכבד ראייה, ניסים שמו, לא היה שותף להתרגשות. "מה רוצה מאיתנו החכם?", התרעם. "מעיינות הבכי שלנו כבר יבשו מרוב צרות. כיצד מצפה החכם שנוריד דמעות בכל לילה על חורבן בית המקדש?!".

חלפו כמה ימים, והגיע ערב שבת חזון. כאשר התאסף הציבור לתפילת המנחה נשמעו לפתע קולות שבר ובכי קורע לב מירכתי בית הכנסת. המתפללים נדהמו לראות את ניסים הקשיש יושב על הארץ וממרר בבכי.

בתחילה חשבו כי דברי התוכחה של רבי וידאל נכנסו לליבו והוא מקונן על החורבן, אך כשידידיו ניסו להרגיעו התברר שסיבת בכיו שונה לחלוטין.

"בימי נעוריי קיבלתי ירושה גדולה מאבי", יילל הישיש. "בכסף קניתי אבני חן יקרות, ותפרתי אותן בסתר בשולי בגדי. בכל פעם שהייתי זקוק לכסף, מכרתי אבן אחת. לפני שעה קלה, כשבאתי להחליף את בגדיי לכבוד שבת, גיליתי כי יד זדונית שדדה ממני את כל היהלומים! נותרתי עני ואביון!".

ניסים הפנה אצבע מאשימה כלפי אדם שהחל בעת האחרונה להתחבר עימו ואף ישן בביתו. המתפללים ניסו להרגיעו, והבטיחו שמייד אחרי השבת יובא העניין לפני בית הדין. אלא שלקראת תפילת ערבית פרץ שוב ניסים בבכי מר וקולני.

עם סיום התפילה במקום ללכת לביתו, ניגש ניסים אל רבי וידאל, שנותר בבית הכנסת. הוא ביקש מחילה ואמר שכעת הוא בוכה על הדברים שהשמיע לפני כמה ימים, שמעיינות הדמעות יבשו וכי אין לו יכולת לבכות על חורבן בית המקדש.

"כעת אני רואה שכאשר יש לי צער על אובדן ממון, נפתחו לפתע כל מעיינות הדמעות שלי. ועל כך אני בוכה - כיצד בכיתי על כספי ולא על צער השכינה וחורבן בית המקדש!".

רבי וידאל אמר שהוא מוחל על כבודו, אלא שבית המקדש תבע את עלבונו. ועכשיו, אחרי ששב בתשובה שלמה, ואף עורר את הציבור כולו על חורבן הבית, ודאי יעזור ה' והגניבה תימצא.

בבוקר יום ראשון התכנס בית הדין בראשות רבי וידאל. החשוד נקרא לדיון. עדים העידו כי זה איש רב מעללים, שכבר נמצאו בידו בעבר גניבות רבות. אלא שהאיש כפר באשמה, ואף הציע כי יישבע שידיו נקיות.

רבי וידאל והדיינים נבוכו. היו רגליים לדבר, והוכחות נסיבתיות שהוא הגנב, ואולם לא היו עדים למעשה הגניבה עצמו.

הם החליטו לשגר מכתב דחוף אל רבי שמעון בר-צמח דוראן (התשב"ץ), מגדולי הדור ודיין בבית הדין הגדול באלג'יר. בתשובתו כתב כי הסתמכות על עדים בלבד תאפשר לגנבים לחמוק מעונש, שכן דרכם לפעול באין רואים. לכן רשאי בית הדין לחרוג משורת הדין ולהעניש לפי צורך השעה, כדי להגן על העשוקים, ובפרט על אדם עיוור, שהיה טרף קל לנוכלים.

רבי שמעון אף העיד כי נהג כך בעצמו: "וכבר אסרתי אני בבית הסוהר יהודי מכאן... שגנב ממש, ועל-ידי נִכְרִין דברי אמת אסרתיו, ואחר-כך נמצאת הגניבה בידו וקילסוני כל הקהל על זריזותי בזה".

מכתבו של רבי שמעון התקבל בשמחה אצל הדיינים. הם זימנו את החשוד ואיימו עליו בעונשים כבדים אם לא ישיב את הגניבה. האיש נבהל והודה.

בני הקהילה ראו בהשתאות כיצד השיב רבי וידאל את הגניבה, וביקשו כי יישאר עימם. רבי וידאל נענה ונשאר בעיר עוד פרק זמן, שבו מסר שיעורים רבים בהלכה ועורר את לב הקהל. (על-פי ספר התשב"ץ ג,קסח; דרישה וחקירה)

רבי וידאל די טולוזא "מגיד משנה"

רבי וידאל די טולוזא או: **די טולושׁא**) (1283-1360), היה רב בתקופת הראשונים, מחבר ספר **מגיד משנה** בר"ת מ"מ) על משנה תורה לרמב"ם, מן הראשונים. ידוע גם בכינויו **הרב המגיד** (או בראשי תיבות ה"ה, הה"מ או הרה"מ), על שם חיבורו.

תולדות חייו

מעט מאוד ידוע על חייו של רבי וידאל. על פי שמו מוצאו מהעיר טולוסה. על פי החיד"א . הוא התגורר בעיירה ויילפרנץ שבדרום צרפת, מאוחר יותר נדד לברצלונה, שם הכיר את הר"ן, והתפרסם ספרו "מגיד משנה".

תקופת חייו חפפה, במידה רבה, את תקופת חייו של הר"ן. זאת אנו יודעים מעדותו של רבי יוסף קארו, בהקדמה לפירושו "כסף משנה" על "משנה תורה", שרבי וידאל היה חברו של הר"ן. גם בשו"ת הריב"ש, שהיה תלמידו של הר"ן, נזכר רבי וידאל. בסימן שפ"ח שם, מוכח שהוא נפטר עוד בחייו של הר"ן. באותה תשובה בשו"ת הריב"ש מכונה רבי וידאל "**האנוידאל** די טולוסא". משמעות שם זה הוא ציון האותיות אלף ונון הרומזות למילה 'אדון'.

ישנן מסורות שונות בדבר זהותו של רבו של רבי וידאל. הרדב"ז כתב שהרשב"א היה רבו ואילו רבי חיים ויטאל כותב שהרא"ה היה רבו של רבי וידאל. החיד"א בספרו "שם הגדולים" כבר מטיל ספק במהימנותן של שתי המסורות הללו, ואכן שתי המסורות אינן מתאימות עם סדר השנים, כי זמן לידתו המשוער של רבי וידאל הוא בערך בעת פטירת הרשב"א והרבה אחרי פטירת הרא"ה. הרב יוסף מיכאל יוסקוביץ משער שהוא היה תלמיד של רבי פרץ הכהן שהיה תלמיד של שני חכמים אלו, וזהו המקור למסורות הללו.

בנו של רבי וידאל, רבי יצחק (ענצאג ווידאל), היה גם הוא תלמיד חכם והתגורר בעיר אלקלה שבספרד. הוא מוזכר בתשובה בשו"ת הריב"ש, תשובה תע"ג.

שמו

רבי גדליה אבן יחיא כתב בספרו שלשלת הקבלה ובעקבותיו הסדר הדורות ששמו היהודי היה "יום טוב", אך רבי נפתלי יעקב הכהן דחה הנחה זו.

רבי חיים ויטאל כתב בשער הגלגולים בשם האר"י ששמו היה "חיים".

ר' וידאל כתב את הפירוש 'מגיד משנה' על חלק מחיבורו של הרמב"ם היד החזקה. בידנו מצויים פירושיו לשישה מספרי היד החזקה: זמנים, נשים, קדושה, נזיקין, קניין ומשפטים.

חיבורו זה של ר' וידאל, מגיד משנה, נחשב ומוערך מאוד בקרב חכמי ישראל. חיבור זה הוא מהחשובים שבין נושאי כליו של הרמב"ם, כך למשל בהקדמת רבי שלמה מחלם לחיבורו 'מרכבת המשנה' מכונה הרב המגיד בדרך מליצה 'ראש השלישים' (ואגב, כרבים אחרים בעל מרכבת המשנה לא יודע את שם בעל ה'מגיד משנה', וכותב אודותיו "אחד קדוש מדבר... לא נודע מה שמו ואיה מקומו"). כשיש מחלוקת בפירוש דבריו של הרמב"ם, נוטים לפסוק כדבריו של המגיד משנה.

מקובל לשייך את דרכו של ר' וידאל בפירושו בהלכה מסוימת, לדבריו של הרשב"א באותו נושא. לכן, כשיש ספק או מחלוקת בהבנת דברי הרשב"א, נוטים להכריע על פיו.

מלבד חיבורו על הרמב"ם, יוחס לר' וידאל בטעות פירוש על ספר איוב, שבאמת נכתב על ידי חכם אחר,הקרוי אף הוא רבי וידאל. כמו כן יוחס לו גם פירוש בערבית לספר 'תועלת ההגיון' של הפילוסוף המוסלמי אל-ע'זאלי, אך גם חיבור זה אינו שלו, אלא של רבי משה הנרבוני. לתוך פירושו נכנס גם ספר מגיד משנה להלכות שחיטה שאינו לו, לדעת שאול ליברמן הוא לרבי יהודה כלץ (השני) אך שלמה זלמן הבלין הוכיח שהוא לרבי יהודה כלץ (הראשון).

רבי חיים ויטאל כתב בספר החזיונות שאמר לו רבו האר"י שיש בנשמתו גלגול מנשמת רבי וידאל. על פי המסופר שם, רבי וידאל חטא כאשר שגה בדיני נידה אשר פסק לאישה אחת, ועל כן הוצרך לשוב בגלגול, ורבי חיים הוא תיקונו של רבי וידאל. תיאור דומה מופיע גם בשער הגלגולים לרח"ו (הקדמה ל"ח), שם מציין רבי חיים ויטאל כי הסיבה שנתגלגל בו רבי וידאל היא התעמקותו היתירה בחכמת העיון, היינו הפילוסופיה, במקום בחכמת הזוהר.

רבי פרץ בן יצחק הכהן

רבי **פרץ בן יצחק הכהן (רבנו פרץ**, או **הרפ"ך**;(ה'ס"ה 1304 - ה'ק"ל, 1370 היה מגדולי חכמי ספרד במאה ה-14, רבם של הר"ן ושל הריב"ש, כתב פירוש על התלמוד וספר דרשות בקבלה.

תולדות חייו

רבי פרץ נולד בפרובאנס בתחילת המאה ה-14. את תורתו למד מאביו רבי יצחק בן יהודה הכהן.

אביו רבי יצחק היה ניכר בדורו כתלמיד חכם ועניו, ונהג לחתום את איגרותיו "יצחק העלוב בן הרב יהודה הכהן". עדות על גדולתו בתורה מוזכרת בכתבי דוד בן שמואל מאישטילא מחבר "ספר הבתים" על המשנה תורה לרמב"ם שקוראהו "קדוש ה' מכובד מורנו רב יצחק הכהן מנוואשקה" מאנוסק צרפ'.

בבגרותו שימש רבי פרץ כדיין ומורה הלכה בטולידו.

חיבוריו

רבי פרץ הכהן התחיל לכתוב את פירושיו על התלמוד בגיל 22. פירושיו על התלמוד הידועים לנו היום הם על ארבע מסכתות בלבד (שבת, עירובין, נזיר, וסנהדרין). יש הטוענים שרבי פרץ חיבר פירושים על כל המסכתות, אלא שאלו אבדו. הוא רגיל להביא בפירושיו את דברי אביו כהקדמה, ולאחר מכן לדקדק ביותר בלשון התלמוד כדי להעלות את חידושיו. הרב יצחק אריאלי משער שחידושי הרשב"א על מסכת מנחות הם מרבי פרץ.

רבי פרץ כמקובל

חיבור נוסף של רבי פרץ הוא ספר **מערכת האלהות** הכולל דרשות קבליות על התורה. לא ברור האם דרש אותן בבית כנסת או בפורום מצומצם יותר, ובכל מקרה אלו דרשות מעמיקות אשר אין להבינן ללא ידיעה קבלית מוקדמת. אחד ממאפייני החיבור הוא הגדרה והשוואה של כל פרט מהחטאים בכלל התורה (לדוגמה חטא עץ הדעת, דור המבול, דור הפלגה, אנשי סדום, קורח ועדתו ועוד), והבנתם

כבאים מאותו מקור ספציפי של רע, עם מטרה להגיע אל כוונה שווה - פירוד אלהות מן העולם. ספרו מצוטט על ידי רבי יוסף קארו

תלמידיו וחבריו

המפורסם מבין חבריו הוא רבנו נסים, שהתייחס אליו בידידות וקרבה ואף עזר לו להגיע לברצלונה. יש אומרים שהר"ן התייחס אליו כמעט כתלמיד אל רבו, כעולה מכך שכינהו "מורנו הרב הכהן הגדול". בשנת ה'קי"ז נקראו שניהם על ידי מלך ספרד, ככל הנראה פדרו הרביעי, מלך אראגון, לפסוק דין-תורה בעניין ירושה.

תלמיד ידוע של ר' פרץ הוא הריב"ש (ר' יצחק בר ששת), אשר מרבה בכתביו לשבח ולתאר את גדולת רבו.

מפתח כללי

להילולא דצדיקיא המופיעים בספרים נפלאות הצדיקים א-ב-ג-ד-ה-ו-ז

לפי סדר החודשים והכרכים

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
ראש בני ישראל נשיא דורנו כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש רבי מנחם מנדל שניאורסון		א,ב,ג,ד,ה,ו,ז
חנוך בן ירד דור שביעי לאדם הראשון		ו
אברהם אבינו אבי האומה היהודית, א' תשרי		ג
הגאון רבי יעקב דוד וילאווסקי זצ"ל "הרידב"ז", א' תשרי		ב
הגאון הרב מאיר ליב וש וייזר זצ"ל המלבי"ם, א' תשרי		ב
הגאון רבי יעקב חנוך סנקוביץ, א' תשרי		ד
הרה"ק רבי יצחק מאיר מקאפיטשניץ זי"ע, א' תשרי		א
הרה"ק רבי ישראל מסטאלין זי"ע, א' תשרי		א
הגאון רבי מאיר יהודה לייבוש מלבי"ם זי"ע, א' תשרי		ב,ז
הגה"צ רבי עזריאל יהודה לעבאוויטש זצ"ל גאב"ד וויען, א' תשרי		ה
רבינו שפטיה בן אמיתי, א' תשרי		ז
המקובל האלוקי הרב סלמאן אליהו זצוק"ל, ב' תשרי		ב
הגאון רבי משה הכהן זצ"ל, ב' תשרי		ב
הגאון רבי אברהם אייזנברג זצ"ל מאוליינוב, ה"תולדות אברהם", ב' תשרי		ד,ה
הרה"ק רבי ברוך מרדכי מקוידנוב זי"ע, ב' תשרי		ד
הרה"ח ר' שלום זאב אייזנבאך ז"ל, ב' תשרי		ד
הרב דוד הכהן רפפורט, ב' תשרי		ו
הרבנית דבורה לאה בת אדמו"ר הזקן, ג' תשרי		ג
הגאון הרב אברהם אבלי (אַבָּא'לֶה) הלוי גומבינר זצ"ל, ג' תשרי		ג
הגאון הרב גדליה אייזמן זצ"ל, ג' תשרי		ב
רבי אפרים זילכה הכהן זצ"ל, ג' תשרי		ב,ג
הרב נפתלי צבי טרופ זצ"ל, ג' תשרי		ב
הרה"ק רבי אהרן יחיאל מקאו'ניץ זי"ע, ג' תשרי		א,ה
הרה"ק רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זי"ע, ג' תשרי		א
הגאון רבי אברהם אבלי זצ"ל, ה"מגן אברהם", ג' תשרי		ד
הגאון רבי ישראל ליפשיץ זי"ע בעל ה"תפארת ישראל" על משניות, ג' תשרי		ה
הגאון רבי אברהם דאנציג זצ"ל, ה"חיי אדם", ד' תשרי		ד
הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל, ד' תשרי		ד
ה"בעל שם" ממיכלשטאטף זצ"ל, ד' תשרי		א,ד
הצדיק הרב יעקב ענתבי, ד' תשרי		ו
המקובל האלוקי רבי ברוך שלום הלוי אשלג, ה' תשרי		ב
הרה"ק רבי אריה לייב משפאלא זי"ע, ו' תשרי		א,ב,ו,ז
הרה"ק רבי ישראל טויסיג זי"ע ממאטרסדורף, ו' תשרי		ד
הרה"ק רבי מרדכי מטאלנא זי"ע, ו' תשרי		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
המקובל האלוקי הבעל שם ממיכלשטאט, ו' תשרי		ז
הרב הגאון רבי צבי כהנא - גרושקא, ו' תשרי		ז
זבולון בן יעקב אבינו, ז' תשרי		ג
הרה"ק רבי מנחם נחום ממקאריב זי"ע, ז' תשרי		ד
הרב בנציון יוסף הלוי אונגר הי"ד, ז' תשרי		ה
הצדיק הרב נח גד וינטרוב זצ"ל, ז' תשרי		ו
חכם יוסף ברבי, ז' תשרי		ז
הרה"ק רבי אלעזר ניסן טייטלבוים מדראהביטש זי"ע, ח' תשרי		א
הרה"ק רבי ברוך זי"ע אבי בעל התניא, ח' תשרי		א,ב
הרה"ק רבי נח מלעכאוויטש זי"ע, ח' תשרי		א,ז
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מביאלא - לובלין זי"ע, ח' תשרי		ה
הרב הלל אליהו ליברמן הי"ד, ח' תשרי		ו
הגאון רבי יצחק זאב סולובייצ'יק (הגרי"ז) מבריסק זצ"ל, ט' תשרי		ב,ז
הרה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זי"ע, ט' תשרי		א
הרב אביעזרי זליג אוֶירבַך, ט' תשרי		ו
התנא האלוקי רבי עקיבא בן יוסף, י' תשרי		ג
זכריה בן יהוידע הנביא כהן גדול, י' תשרי		ג
המקובל האלוקי רבי יהודה לייב אשלג, י' תשרי		ב
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ממחנובקא זי"ע, י' תשרי		א
הגאון רבי יצחק יהודה שמעלקיס זצ"ל, ה"בית יצחק", י' תשרי		ד
הגה"צ רבי מאיר אלטר הי"ד בן ה"אמרי אמת", י' תשרי		א
הרה"ק רבי משה יצחק מפשעווארסק זי"ע, י' תשרי		א
הרה"ק רבי נפתלי חיים מדז'יקוב זי"ע, י' תשרי		א
הרה"ק רבי שמעון נתן נטע (השני) מלעלוב זי"ע, י' תשרי		א
הרה"ק רבי אברהם איש מפפד"מ זי"ע, י"א תשרי		א,ז
הגה"צ רבי אשר פריינד זצ"ל, י"א תשרי		ב,ו,ז
הרה"ק רבי מנחם מנדל מבוהוש זי"ע, י"א תשרי		ד
הרה"ק רבי צבי אריה מאליק זי"ע, י"א תשרי		א
הגאון הרב יוסף זכריה שטרן זצ"ל, י"א תשרי		ב
הרה"ק רבי דוד מסטעפין זי"ע, י"א תשרי		ה
הרה"ק רבי פנחס חיים מראזלא זי"ע, י"א תשרי		ה
הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע, י"ב תשרי		א,ז
הרה"ק האדמו"ר הרב שלום שכנא פרידמן מפראהביטש זצ"ל, י"ג תשרי		ב,ד
הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל, י"ג תשרי		ד
הגה"צ ר' יצחק מאיר אלתר הי"ד, י"ג תשרי		ד,ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי ישראל מסאדיגורה זי"ע, י"ג תשרי		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מדעש זי"ע, י"ג תשרי		א
הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל, י"ג תשרי		א,ז
הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע, י"ג תשרי		א,ו,ז
כ"ק מרן אדמו"ר רבי שלום מקאמארנא זי"ע, י"ג תשרי		ה
הרב משה יוסף מרדכי מיוחס הראשון לציון, י"ג תשרי		ו
יעקב אבינו ע"ה, י"ד תשרי		ג
הצדיק הרב מאיר הכהן זצ"ל, י"ד תשרי		ג
הרה"ק רבי יהודה לייב מאניפולי זי"ע, ה"אור הגנוז", י"ד תשרי		ד
הגאון רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל, גאב"ד ירושלים, י"ד תשרי		א
הרה"ק רבי ישראל (המגיד) מקאזניץ זי"ע, י"ד תשרי		א,ז
הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהביטש זי"ע, י"ד תשרי		א,ב,ז
המקובל האלוקי רבי ציון ברכה זצוק"ל, י"ד תשרי		ב
הגאון רבי אליעזר בן ציון ברוק זצ"ל ראש ישיבת בית יוסף - נובהרדוק, י"ד תשרי		ה
המקובל האלוקי דוד שלום בצרי, י"ד תשרי		ז
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאריץ זי"ע, ה"ברית כהונת עולם", ט"ו תשרי		א,ב
הגאון הרב שמעון אהלבוים מירסלב זצ"ל, ט"ו תשרי		ג
הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, ט"ו תשרי		ג
הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע, ט"ו תשרי		א,ז
הרה"ח ר' שמואל שמעלקא טויבנפעלד זצ"ל, ט"ו תשרי		ד
הגה"ח רבי יהודה אריה אלתר זצ"ל, ט"ו תשרי		ה
הגה"צ רבי נחמן כהנא מספינקא-ב"ב זצ"ל, ט"ו תשרי		ד
הצדיק רבי כליפה אלמליח זצ"ל, ט"ו תשרי		ב
התנא האלוקי רבי אלעזר בן התנא האלוקי רבי שמעון זצ"ל, ט"ז תשרי		ב
הרה"ק רבי צבי הירש ממונקאטש זי"ע, ה"דרכי תשובה", ט"ז תשרי		ד
הרב יצחק דב (וֶלִיגמן בָּר) הלוי במברגר זצ"ל, ט"ז תשרי		ג
הרה"ק רבי שמואל רוקח מסקאהל זי"ע, ט"ז תשרי		ד
הגאון רבי צבי שרייבר זצ"ל רב דחסידי באיאן, ט"ז תשרי		ה
המקובל האלוקי רבי יחיא, ט"ז תשרי		ז
רבי משולם משה איגרא מטיסמניץ זצ"ל, י"ז תשרי		ב
הרה"ק רבי דוד מרדכי מטאלנא-ניו יורק זי"ע, י"ז תשרי		ד
האדמו"ר הרב מרדכי יששכר בער לייפר מפיטסבורג זצ"ל, י"ז תשרי		ג
הגאון רבי דוד כהנא - שפירא זצ"ל מווארשא - פיורדא, י"ז תשרי		ה
הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ הי"ד, י"ח תשרי		א,ב
הגה"צ רבי ישעיה שנעבאלג זצ"ל, י"ח תשרי		ד
הרה"ק רבי משה אונגר זצ"ל, י"ח תשרי		ד
הגאון רבי משולם איגרא זצ"ל, י"ח תשרי		ד
הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע, י"ח תשרי		א,ו
הגאון הרב בן ציון הלוי במברגר זצ"ל, י"ח תשרי		ג
הגאון רבי שלום הכהן זצ"ל, י"ח תשרי		ב
הגאון רבי בצלאל נשבוג זצ"ל בעמח"ס "הורה גבר" עמ"ס הוריות ועוד, י"ח תשרי		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי נפתלי ממעלין זי"ע, י"ח תשרי		ה
הגה"צ רבי חיים יהודה דייטש זצ"ל ה"אהבת חיים" ממאקאווא, י"ח תשרי		ה
הגה"צ רבי יהודה גוטליב ממישקאלץ זצ"ל, י"ח תשרי		ה
הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל, י"ח תשרי		ה
האדמו"ר הרה"ק חָנָּה הלברשטאם מקאלשיץ הי"ד, י"ח תשרי		ה
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ממעזבוז זי"ע, י"ט תשרי		א
הרה"ק רבי אהרן מסאדיגורה זי"ע, י"ט תשרי		א
הגאון רבי אליהו מווילנא זצ"ל, י"ט תשרי		א,ב,ו
הגה"צ רבי חיים יצחק ירוחם זצ"ל, אב"ד אלטשאט, י"ט תשרי		ד
הרה"ק רבי יעקב יצחק מפשיסחא זי"ע, "היהודי הקדוש", י"ט תשרי		א
הרה"ק רבי נחמיה מביחוב זי"ע, י"ט תשרי		א
הרב יוסף משה עדס זצ"ל, י"ט תשרי		ב
הגאון הרב אלטר מאזוז זצ"ל, י"ט תשרי		ב
הגאון רבי שאול קצנלנבויגן זצ"ל אב"ד קוברין, י"ט תשרי		ה
הרה"ק רבי מאיר יהודה מבוקאווסק זי"ע, י"ט תשרי		ה
הצדיק הרב אביעזר שמעון יוסף וולפסון, י"ט תשרי		ו
הרה"ק רבי אברהם ישכר מראדזין זי"ע, כ' תשרי		ד,ו
הגאון רבי אליעזר פאפו זצ"ל, ה"פלא יועץ", כ' תשרי		ג
הגאון רבי אברהם יהושע העשיל מקראקא זצ"ל, כ' תשרי		ב
הרה"ק רבי יעקב יוסף מאוסטראה זי"ע, כ' תשרי		א,ו
הרה"ק רבי משה מבארדיוב זי"ע, כ' תשרי		ד
הרה"ק רבי שמעון מסקערנאוויץ זי"ע, כ' תשרי		ד
הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל, ה"חשב סופר", כ"א תשרי		ד
הרה"ק רבי דוד משה מטשורטקוב זי"ע, כ"א תשרי		א,ז
הרה"ק רבי יעקב אריה לייב מטריסק - ב"ב זי"ע, כ"א תשרי		ד
הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרימישלאן זי"ע, כ"א תשרי		ד
הרה"ק רבי משה מדאלינא זי"ע, כ"א תשרי		ד
הרה"ק רבי דוד אהרן טוועריסקי מז'וריץ זי"ע, כ"א תשרי		ה
הרה"ק משה יעקב הכהן ריבקוב הסנדלר מל"ץ צדיקים צוזק"ל, כ"ב תשרי		ב
הגאון הרב שמריהו יוסף נסים קרליץ זצ"ל, כ"ב תשרי		ב
הרה"ק רבי אהרן מסטראשעלא זי"ע, כ"ב תשרי		ד
הרה"ק רבי שרגא פייבל מגריצא זי"ע, כ"ב תשרי		ד
הגה"ק רבי שלמה דרימער זצ"ל מסקאלא בעל שו"ת "בית שלמה", כ"ב תשרי		ה
הגאון רבי דוב זאב הכהן רפפורט זצ"ל חתן השרף מקוצק זי"ע, כ"ב תשרי		ה
הבחור הק' לייבל אלתר הי"ד בן ה"בית ישראל" מגור זי"ע, כ"ב תשרי		ה
הרה"ק רבי אהרן הלוי הורוויץ, כ"ב תשרי		ו
הגה"צ רבי דוד יונגרייז זצ"ל, כ"ג תשרי		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מלינסק זי"ע, כ"ג תשרי		ד
הגאון רבי חיים מנחם דוד הורוויץ מדזיקוב זיע"א, כ"ג תשרי		ה
הגאון רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ, כ"ג תשרי		ז
הגה"ק רבי אברהם יהודה שוואַרץ זצ"ל "קול אריה", כ"ד תשרי		א,ו,ז

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי אליהו גוטמאכר זצ"ל מגריידיץ, כ"ד תשרי		א
הגאון רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל, כ"ד תשרי		ד
הרה"ק רבי חיים זאנוויל מריבניץ זי"ע, כ"ד תשרי		א,ה
הגאון רבי חיים שאול קויפמן זצ"ל, כ"ד תשרי		ד
הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע, כ"ד תשרי		א,ו,ז
הגאון הרב שלום סאפרין מקאמרנא זצ"ל בעל ה'מעשה שלום', כ"ד תשרי		ב
הצדיק הרב יהודה מועלם זצ"ל, כ"ד תשרי		ב
הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, כ"ה תשרי		ב
הרה"ק רבי דוד מתתיהו מביאלא ב"ב זי"ע, כ"ה תשרי		ד
הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע, כ"ה תשרי		א,ו,ז
הגאון רבי משה סופר זצ"ל, ה"חתם סופר", כ"ה תשרי		א,ו,ז
הרה"ק רבי בנימין מזלאזיץ זי"ע, כ"ה תשרי		ה
ה"טיב גיטין" זי"ע, כ"ה תשרי		ה
הרה"ק רבי אהרן מזיטאמיר זי"ע, כ"ו תשרי		ד
הרה"ק רבי אשר (הגדול) מסטאלין זי"ע, כ"ו תשרי		ד
הגה"ח רבי נתן לובארט זצ"ל, כ"ו תשרי		ה
הגה"צ רבי שאול ברייש זצ"ל אב"ד צירוק, כ"ו תשרי		ה
הגה"צ רבי שרגא שמואל שניצלר זצ"ל אב"ד טשאבא, כ"ו תשרי		ה
הגה"צ רבי נתן צבי קעניג זצ"ל, כ"ו תשרי		ה
הרה"ק רבי אלעזר רוקח מאמשטרדם זצ"ל, ה"מעשה רוקח", כ"ו תשרי		א
הרה"ק יורם מיכאל אברג'ל זי"ע, כ"ז תשרי		א
רבינו רבי יצחק הזקן מדמפייר, כ"ז תשרי		ז
הרה"ק רבי אברהם אייגר מלובלין-ב"ב זי"ע, כ"ח תשרי		ד
הגאון רבי שמואל לנדא זצ"ל, בן ה"נודע ביהודה", כ"ח תשרי		א,ז
הצדיק הרב מרדכי שלום איפרגן זצ"ל, כ"ח תשרי		ג
שמעון הצדיק כהן גדול, כ"ט תשרי		ג,ו
הגה"ק רבי אברהם דוד מבוטשאטש זי"ע, כ"ט תשרי		א,ז
הרה"ק רבי אברהם חיים מפלאנטש זי"ע, כ"ט תשרי		א
הרה"ק רבי ישראל מגראדז'יסק זי"ע, כ"ט תשרי		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מויז'ניצא זי"ע, בעל "צמח צדיק", כ"ט תשרי		א
הרב דון יצחק אברבנאל זצ"ל, כ"ט תשרי		ב
המקובל הצדיק הרב שלמה שרעבי זצ"ל, כ"ט תשרי		ב
"התפארת שמואל" מאלכסנדר זי"ע, כ"ט תשרי		א
המקובל הצדיק הרב שלמה שרעבי זצ"ל, כ"ט תשרי		ג
הרה"ק רבי מאיר בן ה"קדושת לוי" מבארדיטשוב זי"ע בעל "כתר תורה", כ"ט תשרי		ה
המקובל האלוקי הרה"ק רבי דוד ומשה, ל' תשרי		ב
הגאון רבי צבי הירש חיות זצ"ל, אב"ד ברודי, ה"מהר"ץ חיות", ל' תשרי		ד,ז
הרה"ק רבי שמואל צבי מאלכסנדר זי"ע, ה"תפארת שמואל", ל' תשרי		ד
הרב החסיד רבי ישראל אראטין זצ"ל, ל' תשרי		ה
הגה"צ רבי שמואל אהרן לידר זצ"ל, ל' תשרי		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרב יעקב מרדכי בזפלוב, ל' תשרי		ז
הגאון רבי יוסף ענגיל זצ"ל, א' חשון		א,ז
הרה"ק רבי ישכר דוב מוואלבארז' זי"ע, א' חשון		ד
הרה"ק רבי ישראל מבלאז'וב זי"ע, א' חשון		ב
הצדיק רבי שלמה זלמן אונסדורפר הי"ד, א' חשון		ג
הרה"ק רבי עקיבא מאיר הכהן מלוקווע זי"ע, א' חשון		ה
הרה"ק רבי ברוך מסעראט-ויז'ניץ זי"ע, ה"מקור ברוך", ב' חשון		ד
הרה"ק רבי יוסף מדומבראווא זי"ע, ב' חשון		ד
הרה"ח ר' יוסף לייב כהנא ז"ל מסיגעט, ב' חשון		ד
הרה"ק רבי מרדכי חודרוב מטאלנא-ויז'ניץ זי"ע, ב' חשון		ד
הרה"ק רבי משה לייב מסטריזוב זי"ע, ב' חשון		ד
הרה"ג אלעזר שמחה וסרמן, ב' חשון		ו
הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע, ג' חשון		א,ב,ו,ז
הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זי"ע, ג' חשון		א,ג
הרה"ק רבי יצחק זעליג מסוקולוב-קאצק זי"ע, ג' חשון		ד
הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, ג' חשון		א
הגה"צ ר' שבתי שעפטיל וויס זצ"ל, אב"ד שימאני, ג' חשון		א
הרה"ק המהרי"ל בן הצמח צדק זי"ע, ג' חשון		ג
הרה"ח ר' משה שוסטר ז"ל, ג' חשון		ד
הרה"ק רבי יהודה ליב מקאפוסט זי"ע, ג' חשון		ה
הגאון רבי דן אונגרישר זצ"ל, ג' חשון		ה
הרה"ק רבי יעקב מטשאקאווא זצ"ל, ד' חשון		ד
הרה"ק רבי יעקב יצחק דן מסטריקוב זי"ע, ד' חשון		א
הגאון רבי יוסף זונדל מסלנט זי"ע, ד' חשון		ב
הגאון רבי אריה זאב גורבין זצ"ל, ד' חשון		ד
הגה"צ רבי יואב יהושע מקינצק זצ"ל, ה"חלקת יואב", ד' חשון		א
הרה"ק רבי קלונימוס קלמיש מפיאסעצנא הי"ד, ד' חשון		א,ו
הגאון הרב אליהו שרים זצ"ל, ד' חשון		ב
המקובל הרב שאול דוד חי מועלם זצ"ל, ד' חשון		ב
הגאון רבי שמחה זעליג ריגר הי"ד, ד' חשון		ג
הגאון הרב אברהם אלישיב (אלישוב) זצ"ל, ד' חשון		ג,ו
הרה"ח רבי אלכסנדר זושא פרידמן הי"ד, ה' חשון		ה
הגה"צ רבי שלום משולם וינברגר זצ"ל גאב"ד טשאבא, ה' חשון		ה
המקובל חכם רבי משה בירדוגו המשביר"ד, ה' חשון		ז
הגה"ק רבי זלמן חסיד מפרשבורג זצ"ל, ו' חשון		א
הרה"ק רבי שלמה דוד יהושע מסלונים זי"ע, ו' חשון		א,ו,ז
הגה"צ רבי שמואל אב הלוי ראטה זצ"ל ראב"ד קהל מחזיקי הדת בא"י, ו' חשון		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מאלכסנדר-ארה"ב זי"ע, ו' חשון		ה
הרה"ק רבי חנוך הענין מאייער זצוק"ל, אב"ד קערעצקיא, ז' חשון		א
הרה"ק רבי יהודה צבי מזאזלא זי"ע, ז' חשון		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי יוסף לייב בלוך זצ"ל, ז' חשון		ד
הרה"ק ירחמיאל צבי משעדליץ זי"ע, ז' חשון		ד
הרה"ג רבי ישראל וועלץ זצ"ל ראב"ד פעסט, ז' חשון		ד
הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין, ז' חשון		ד,ה
הרה"ק רבי נתן דוד משידלאווצא זי"ע, ז' חשון		ד
הרה"ק רבי צבי הירש מטומשוב זי"ע, ז' חשון		ד
הרה"ק רבי שמעון אשכנזי (דייטש) זי"ע מדאבראמיל, ז' חשון		ה
הגאון רבי שמחה עלברג זצ"ל, ז' חשון		ה
הרב שלמה אסולין, ז' חשון		ו
הגאון רבי נחום מהורודנא זצ"ל, ח' חשון		א,ב,ה,ז
הרב הקדוש הצדיק הנסתר רבי אברהם אהרונוביץ זצ"ל, ח' חשון		ב
הרב מרדכי דב ב"ר יצחק איידלברג הי"ד, ח' חשון		ה
הרב הגאון יואב אדלר הי"ד אב"ד דאברא, ח' חשון		ה
מורינו רבי יעקב רוזנהיים זצ"ל, ח' חשון		ה
הרה"ק רבי אברהם משה מפשעווארסק זי"ע, ט' חשון		א
רבינו אשר ב"ר יחיאל, ה"רא"ש זי"ע, ט' חשון		ד
הגאון רבי חיים מרדכי ראלער, אב"ד ניאמץ, ט' חשון		ב
הרה"ק רבי יהודה מסטיטשין זי"ע, ט' חשון		ד
הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל, ט' חשון		א,ב
הגאון הרב דוד בן ציון לניאדו זצ"ל, ט' חשון		ב
הגאון רבי יצחק בעל "קרן אורה" זי"ע, ט' חשון		ה
הגה"צ רבי שמואל טייטלבוים מגורליץ זצ"ל, ט' חשון		ה
כ"ק מרן אדמו"ר ממוזשאי זי"ע, ט' חשון		ה
הגה"ק הרב יצחק קאפף, ט' חשון		ז
גד בן יעקב אבינו, י' חשון		ג
הגאון הרב רפאל אהרון בן שמעון זצ"ל, י' חשון		ג
הגאון רבי דוב שוורצמן זצ"ל, י' חשון		ד
הגאון רבי דוב בעריש ווידנפלד זצ"ל, אב"ד טשעבין, י' חשון		ב
הרה"ק רבי מאיר מארים זצ"ל, י' חשון		א,ד
הרה"ק רבי צבי הירש מראזוודאוו זי"ע, י' חשון		ה
רחל אמנו, י"א חשון		ג,ו
בנימין בן יעקב אבינו, י"א חשון		ג
הרה"ק רבי אברהם מסלונים זי"ע, ה"יסוד העבודה", י"א חשון		א,ו
הרה"ק רבי אברהם שלמה מאוו'רוב זי"ע, י"א חשון		א
הגאון רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל, י"א חשון		ד
הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע, י"א חשון		א,ו,ז
הגאון רבי משה חיים לאו - מפיעטרקוב הי"ד, י"א חשון		ג
הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר, י"א חשון		ג
הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, י"א חשון		ד
הרה"ק רבי דוד שלמה מקאברין זי"ע, י"א חשון		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל, י"א חשון		ה
הגה"צ רבי אברהם יצחק ווינברגר זצ"ל מקליינוואַרדיין, י"ב חשון		ד
הרה"ק רבי זאב וואלף קיצעס זי"ע, י"ב חשון		ב,ו
הרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע, י"ב חשון		א
הגאון רבי נחום משאדיק זצ"ל, י"ב חשון		ג
הרב המקובל חכם יעקב חיים בן רבנו יוסף חיים זצ"ל, י"ב חשון		ב
הגאון רבי בן ציון מרדכי חזן זצ"ל, י"ב חשון		ב
הצדיק הרב חיים וואלקין זצ"ל, י"ב חשון		ג
רבי יהודה יהושע צדקה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף, י"ב חשון		ב,ז
הרב יואל משה סלומון, י"ב חשון		ז
הרה"צ רבי שלמה אלתר זצ"ל, י"ג חשון		ד
הגאון הרב שלמה קורח זצ"ל, י"ג חשון		ג
הרה"ק רבי אשר ישעיה מרימנוב זי"ע, י"ג חשון		ה
הרה"ק רבי ברוך מקאסוב זי"ע בעל "יסוד האמונה" ו"עמוד העבודה", י"ג חשון		ה
הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין הי"ד, י"ד חשון		א,ז
הרה"ק רבי אהרן מבאיאן - טשערנאוויץ הי"ד, י"ד חשון		ה,ו
הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ זצ"ל, ה"חזון איש", ט"ו חשון		א,ה
הרה"ק רבי יהודה לייב בעל היסורים זי"ע, ט"ו חשון		א,ז
הגאון ר' מיכאל אליעזר פארשלעגער זצ"ל, ט"ו חשון		ד
הגה"ק רבי צבי הירש מטשורטקוב זצ"ל, ט"ו חשון		א
הרה"ק רבי שלמה מטשורטקוב זי"ע, ט"ו חשון		ד
הרה"ק רבי שמואל מדאראג זי"ע, ט"ו חשון		א
הרה"ק רבי חיים פינטו זצ"ל, ט"ו חשון		ב
המקובל הנסתר רבי יהודה לאון פטילון זצ"ל, ט"ו חשון		ב
הרב נפתלי הירץ בומבך הי"ד, ט"ו חשון		ה
הגה"ק רבי עמרם חסידא זי"ע, ט"ז חשון		א,ב
הגאון הרב בן ציון אברהם קואינקה זצ"ל, ט"ז חשון		ב,ג
הגאון המקובל הרב נתן יהודה לייב מינצברג זצ"ל, ט"ז חשון		ג,ה
האדמו"ר המקובל הרב ישראל ניסן רוזנבאום מקרטשניף-קריית-גת זצ"ל, ט"ז חשון		ג
הרה"ק מרדכי לייפר מנדבורנה, ט"ז חשון		ז
רבי אברהם יהודה לייב זילברמן, ט"ז חשון		ז
הגה"ח רבי אברהם יעקב טייטלבוים זצ"ל, י"ז חשון		ד
הרה"ק רבי יהושע מקאמינקא זי"ע, י"ז חשון		א
הרה"ק רבי יצחק אלתר זצ"ל, בן ה"אמרי אמת", י"ז חשון		ד
הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאסוב זי"ע, ה"אהבת שלום", י"ז חשון		א,ו,ז
הרה"ק רבי משולם זושא מטשערנאביל זי"ע, י"ז חשון		א
הרה"ח ר' נחמן יוסף וילהלם זצ"ל, י"ז חשון		א
רבי בנימין זאב חשין יצוק"ל, י"ז חשון		ב,ה
הרה"צ רבי שמואל אבא זי"ע בן הס"ק ה"אהבת ישראל" מויז'ניץ, י"ז חשון		ה
הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל אבד"ק פתח-תקוה, י"ז חשון		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק הרב שמעון וולף אוירבך, י"ז חשון		ו
הרב הגאון רפאל ברוך טולדנו זצ"ל, י"ח חשון		ב,ה
הרה"ק רבי יחזקאל מראדומסק זי"ע, ה"כנסת יחזקאל", י"ח חשון		א,ז
הרה"ק רבי יעקב מהוסיאטין זי"ע, ה"אהלי יעקב", י"ח חשון		א,ו
הגה"ח רבי משה דובער ריבקין זצ"ל, י"ח חשון		ד
הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, י"ח חשון		ג
הרב ישעיה ברדקי זצ"ל, י"ח חשון		ג
הגאון רבי נתן צבי שולמן זצ"ל ראש ישיבת סלבודקא, י"ח חשון		ה
הגאון רבי אברהם צבי קמאי הי"ד, י"ט חשון		ד
הגאוון רבי דוב יפה זי"ע, י"ט חשון		ב
הגה"צ רבי דוד מושקוביץ זצ"ל, אב"ד באניאהד, י"ט חשון		ד
הגאון הרב דוד פיינשטיין זצ"ל, י"ט חשון		ג
הגאון הרב דוד צבי הופמן זצ"ל, י"ט חשון		ג
הגאון הרב ישועה עטיה זצ"ל, י"ט חשון		ג
הרה"ק רבי שמשון הלוי העליר זצ"ל בעל "נזירות שמשון", י"ט חשון		ה
הגה"צ רבי אהרן ברנשטין זצ"ל, י"ט חשון		ה
הגאון רבי דוד פיינשטין זצ"ל ראש ישיבת תפארת ירושלים, י"ט חשון		ה
המקובל הרב דוד הכהן, י"ט חשון		ו
הגאון המקובל האלוקי רבי מרדכי שרעבי זי"ע, כ' חשון		ב,ה
המקובל רבי חיים חג'בי זצ"ל, כ' חשון		ב
הגה"צ רבי משה נתן נטע למברגר זצ"ל, אב"ד מאקאווא, כ' חשון		א
הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע, כ' חשון		א
הרב הגאון מרדכי לייב צוקרמן זצ"ל, כ' חשון		ג
הגאון רבי משולם ישכר הורביץ מסטניסלב זצ"ל ה"בר ליוואי", כ' חשון		ה
הגאון רבי צבי יהודה אדלשטין זצ"ל, כ' חשון		ה
הרה"ק רבי שלום רוזנפלד מקאמינקא, כ' חשון		ו,ז
הגה"ח רבי אלעזר הכהן זצ"ל, אב"ד פוטולסק, כ"א חשון		ד
הגאון רבי יחיא נתנאל הלוי אלשיך זצ"ל, כ"א חשון		ב
הגאון רבי דוד בן זמרא זצ"ל, הרדב"ז, כ"א חשון		ד,ז
הגאון רבי ישראל נאג'ארה זי"ע, כ"א חשון		ד
הרה"ח רבי מרדכי חנא פוקס ז"ל, כ"א חשון		ד
הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל, כ"א חשון		ד
הגאון הרב מרדכי אליפנט, כ"א חשון		ה
הגאון הרב מיכאל הופמן מפאפא זצ"ל, כ"ב חשון		ג
הרב דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל, כ"ב חשון		ג
הרה"ק רבי דוד שלמה מסארקא זי"ע, ה"ערבי נחל", כ"ב חשון		ד
הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, כ"ב חשון		א,ו,ז
הגאון רבי עזריאל הלוי הורביץ זצ"ל מלובלין, ה"ראש הברזל", כ"ב חשון		ד
הרה"ק רבי יהוסף מקאסאן זי"ע, כ"ג חשון		א
הגה"צ רבי משה מידנר זצ"ל, כ"ג חשון		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"ח רבי משה אברהם ברזובסקי זצ"ל, כ"ג חשון		א
הרה"ק רבי אברהם חיים [השני] מלינסק זי"ע, כ"ג חשון		ה
הגאון רבי צבי מרקוביץ זצ"ל, כ"ג חשון		ה
הרב רפאל יוסף חזן הראשון לציון, כ"ג חשון		ו
רבי שפטיה שפטל הלוי סגל, כ"ג חשון		ז
הגאון רבי אברהם אזולאי זי"ע, ה"חסד לאברהם", כ"ד חשון		א,ב
הרה"ק רבי גדליה משה מזוויעהל זי"ע, כ"ד חשון		א,ו
הרה"ח ר' הלל משה מעשיל געלבשטיין ז"ל, כ"ד חשון		א
הגאון רבי רפאל זיסקינד הכהן מהמבורג זצ"ל, כ"ד חשון		ב
הגאון הרב שלמה אבן דנאן זצ"ל, כ"ד חשון		ג
הגה"ח רבי ישראל מרדכי טייטלבוים זצ"ל, כ"ד חשון		ה
הגאון רבי דוד קויאט זצ"ל, כ"ד חשון		ה
רבי יוסף לנדא, כ"ד חשון		ז
הרה"צ רבי שלום יוסף טאוב זצ"ל, כ"ד חשון		ז
הגה"צ רבי אפרים אליעזר יאללעס זצ"ל, כ"ה חשון		ד
הרה"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע, כ"ה חשון		א,ז
הרה"ק רבי נפתלי מליז'ענסק זי"ע, כ"ה חשון		א,ז
הגאון רבי אליהו שמואל שמרלה זצ"ל, ראש ישיבת צאנז, כ"ה חשון		ד
הגה"צ רבי שמואל דוד קרויז מאודווארי זצ"ל, כ"ה חשון		ה
הגה"צ רבי שלום מבראהין-קוידנוב זי"ע, כ"ו חשון		ד
רבי שלום אהרן לופס זצ"ל, כ"ו חשון		ב
רבי חכם מנשה חבה זצ"ל, כ"ו חשון		ב
הגאון הרב ציון רחמים לוי זצ"ל, כ"ו חשון		ב
הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל בעל "תורת יקותיאל", כ"ו חשון		ה,ז
הצדיק המקובל הרב אבא אביחצירא, כ"ו חשון		ו
הרה"ק רבי דוד מפולייטש - בוהוש זי"ע, כ"ז חשון		ד
הגאון רבי יעקב בן חביב זי"ע, ה"עין יעקב", כ"ז חשון		ד
הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע, כ"ז חשון		א,ז
הגה"ק רבי לייבוש מרדכי משינאווא זי"ע, כ"ז חשון		א
הגה"ח ר' מנחם מנדל כשר ז"ל, כ"ז חשון		ד
הגה"ח ר' מנחם מנדל מנדלסון זצ"ל, אב"ד קוממיות, כ"ז חשון		ד
הרה"ק רבי משה מרדכי ממעזיבוז-ווארשא זי"ע, כ"ז חשון		ד
הגה"צ ר' נטע ציינווירט זצ"ל, כ"ז חשון		ד
הגאון רבי דוד לידא זצ"ל אב"ד אמשטרדאם בעל "עיר דוד" ועוד, כ"ז חשון		ה
רבינו יונה מגירונדי זי"ע, כ"ח חשון		ד,ז
הרה"ק רבי ליבער מברדיטשוב זי"ע, כ"ח חשון		א
הרה"ח ר' יחיאל מיכל אהרן וינברג זצ"ל, כ"ח חשון		ד
הרב משה לוי זצ"ל, כ"ח חשון		ב
המקובל הרב אור שרגא זצ"ל, כ"ח חשון		ב
הגאון רבי שלום אייזן זצ"ל, כ"ח חשון		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבינו יונה החסיד, כ"ח חשון		ו
הרה"ק רבי אברהם אביש קנר זצ"ל מטשחויב - חיפה, כ"ט חשון		ד
הגאון רבי אברהם בנימין קלוגר זי"ע, כ"ט חשון		ד
הרב הגאון יצחק אייזיק חבר וידמן, כ"ט חשון		ו
הגאון רבי אליעזר יהודה ולדינברג זי"ע, ל' חשון		ד
הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע, ל' חשון		ב,ו
הגאון הרב יעקב בצלאל ז'ולטי זצ"ל, ל' חשון		ב,ה
רבי אפרים אנקאווא זצ"ל, א' כסלו		ב
הגאון רבי יוסף שמואל מקראקא זצ"ל, ה"מסורת הש"ס", א' כסלו		א,ז
הגה"ק רבי שלום שכנא זצ"ל מלובלין, א' כסלו		א
הגה"צ רבי נחום ויידנפלד הי"ד מדומברובה, ב' כסלו		ד
הגאון רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל, ב' כסלו		א
הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל, אב"ד פרעשבורג, ב' כסלו		ד
הרה"ק רבי ישראל יצחק מראדושיץ זי"ע, ב' כסלו		ה
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מסקווירא זי"ע, ג' כסלו		א,ו
הגאון רבי ירוחם פישל אריק זצ"ל, ג' כסלו		ה
הרה"צ ר' משולם ישכר אשכנזי זי"ע אדמו"ר מאלעסק - סטאניסלאוו, ג' כסלו		ה
הגאון רבי שלמה זלמן ברוין זצ"ל בעל "שערים מצוינים בהלכה", ג' כסלו		ה
הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זי"ע, ד' כסלו		א,ז
הרה"ק רבי יעקב מרדכי ברנדויין זי"ע, ד' כסלו		ד
הגאון הרב בן ציון חי הכהן יהונתן זצ"ל, ד' כסלו		ג
הרב הגאון רפאל כדיר צבאן זצ"ל, ד' כסלו		ב
רבי יוסף קורח, ד' כסלו		ז
הגה"ח רבי אשר סופר זצ"ל מברדיטשוב, ה' כסלו		ד
הגה"ק רבי אשר אנשיל יונגרייז זצ"ל מטשענגער, ה' כסלו		א,ב
הגאון רבי ברוך בער לייבאוויץ זצ"ל, ה' כסלו		א
הרה"ק רבי יעקב יהודה מנדרזין זי"ע, ה' כסלו		ד
הגאון רבי שמואל אליעזר איידליש זצ"ל, המהרש"א, ה' כסלו		א,ו
הגאון רבי דוד לוריא זצ"ל הרד"ל, ה' כסלו		ה
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא ליפשיץ הלברשטאם מסטראפקוב זי"ע, ו' כסלו		א,ג
הגה"ק רבי יעקב מקרלין זי"ע, ו' כסלו		ד
הגה"צ רבי מיכאל דוב וויסמאנדל זצ"ל, ו' כסלו		ד
הרב חיים דב מאיר רובמן, ו' כסלו		ו
הגה"צ רבי אברהם אהרן זוננפלד זצ"ל, ו' כסלו		ז
הרה"ק רבי אהרן מקראקא זי"ע, ז' כסלו		ד,ה
הרה"ק רבי שלמה בנימין אשלג זי"ע, ז' כסלו		ד
הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל, ז' כסלו		ב,ה
האדמו"ר הרב שלמה בנימין הלוי אשלג זצ"ל, ז' כסלו		ב
הגאון הרב חיים נפתלי הערץ ולויבנסקי זצ"ל, ז' כסלו		ב
הגאון רבי יוסף דוד זינצהיים זצ"ל ה"יד דוד" - רבם של יהודי צרפת, ז' כסלו		ה,ז

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זי"ע, ח' כסלו		א,ז
הרה"ק רבי דוד מסוכטשוב זי"ע, ח' כסלו		א
הרה"ק רבי פנחס דוד מבוסטון זי"ע, ח' כסלו		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב ישראל מטשערנאביל זי"ע, ח' כסלו		ה
הרב אשר לעמיל לעווי, ח' כסלו		ו
הרה"ק רבי דובער מליובאוויטש (אדמו"ר האמצעי) זי"ע, ט' כסלו		א,ב,ז
הרה"ק רבי משה מסלאוויטא זי"ע, ט' כסלו		א
הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, י' כסלו		א,ב
הגה"ח רבי יצחק הורביץ (מתמיד) הי"ד, י' כסלו		א,ו
הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא, י' כסלו		ב
הגאון הרב יעקב עטיה זצ"ל, י' כסלו		ב
הרה"ק רבי פנחס מנחם אלעזר יוסטמן מפילץ זי"ע, י' כסלו		א,ז
הגאון הרב רפאל דאבוש זצ"ל, י' כסלו		ג
הרב יהודה הבר (עבער) הי"ד, י' כסלו		ה
הרב יחזקאל פייגין ('חאטשע') הי"ד, י' כסלו		ה
הרה"ק ק"ק אדמו"ר האמצעי רבי דוב בער שניאור, י' כסלו		ו
הרה"ק האדמו"ר רבי מנחם נחום פרידמאן הי"ד, י' כסלו		ו
הגאון רבי יצחק חן זצ"ל, י"א כסלו		ב
הגה"צ רבי יואל צבי ראטה זצ"ל בעל שו"ת "בית היוצר", י"א כסלו		ה
הרה"ק רבי אברהם דב מאווריטש זי"ע, י"ב כסלו		א,ה,ו
הגאון רבי יהושע משה אהרנסון זי"ע, י"ב כסלו		ד
הגה"ק רבי יצחק לאמפרונטי זי"ע, י"ב כסלו		ד
הגאון רבי שלמה לוריא זצ"ל, המהרש"ל, י"ב כסלו		א
הרה"ק רבי דוב בער מליעווא זי"ע, י"ג כסלו		ג,ה
הרה"ק רבי יחיאל מיכל מהורודענקא זי"ע, י"ג כסלו		ד
הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע, י"ג כסלו		א
הרה"ק רבי ישראל ממודז'יץ זי"ע, י"ג כסלו		ד
הרה"ק רבי שלמה זלמן מוויעליפאלי זי"ע, י"ג כסלו		א,ב
המקובל הרב שלום הדאיה זצ"ל, י"ג כסלו		ג
הרב מרדכי אליעזר אהרנגרובר (עהרנגרובר) הי"ד, י"ג כסלו		ה
הרב רחמים מאזוז, י"ג כסלו		ז
הרה"ק רבי מנחם נחום משטפנעשט זי"ע, י"ד כסלו		א
הרה"ק רבי מרדכי מלאיעוו זי"ע, י"ד כסלו		ד
הגה"צ רבי מרדכי יעקב ברייש מצירין זצ"ל, י"ד כסלו		ד
הגה"צ רבי נתן געשטטנער זצ"ל, י"ד כסלו		ד
הגה"צ רבי שאול רוזנברג זצ"ל, אב"ד ראצפערט, י"ד כסלו		ד
הגאון הרב שלמה דוד כהנא רבא זצ"ל, י"ד כסלו		ב
הגאון החסיד המקובל הרב רפאל משה לוריא זצ"ל, י"ד כסלו		ב
הצדיק רבי ניסים נעים זצ"ל, י"ד כסלו		ב
יהודה בן יעקב אבינו, י"ד כסלו		ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הצדיק הרב יהודה אריה שכטר זצ"ל	י"ד כסלו	ג
הגאון הרב שלמה יהונתן יהודה פישר זצ"ל	י"ד כסלו	ג
הגאון רבי אלעזר לעוו מאונגוואר זצ"ל	י"ד כסלו	ה
הגה"צ רבי שמואל זלמן וינברגר זצ"ל ממארגרעטין	י"ד כסלו	ה
המקובל האלוקי המלוב"ן רבי דוד אביחצירא הי"ד	י"ד כסלו	ז
הרה"ק רבי דוד מסקווירא זי"ע	ט"ו כסלו	א
הגאון רבי שמחה בונם סופר זצ"ל, בעל "שבט סופר"	ט"ו כסלו	ד
הגה"צ רבי אפרים פישל סופר מנאנאש זצ"ל בעל "אפסי ארץ"	ט"ו כסלו	ה
הגה"ח רבי נפתלי כהן זצ"ל בעל "אוצר הגדולים"	ט"ו כסלו	ה
הגאון רבי אשר הכהן דויטש זצ"ל מראשי ישיבת פוניבז'	ט"ו כסלו	ה
התנא האלוקי רבי יהודה הנשיא	ט"ו כסלו	ו
הרה"ח רבי דוד לייב שווארץ זצ"ל	ט"ז כסלו	ד
הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זי"ע	ט"ז כסלו	א
הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ממודז'יץ זי"ע	ט"ז כסלו	ד
הגאון רבי יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל "הסבא מנובהרדוק"	י"ז כסלו	ב
הגה"צ רבי שלום בראנדר זצ"ל	י"ז כסלו	ד
הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל	י"ז כסלו	ב,ה
הצדיק הרב שלום עגיב	י"ז כסלו	ו
רבינו אברהם בן הרמב"ם זי"ע	י"ח כסלו	ד,ו
הרה"ק רבי ברוך ממעז'יבוז זי"ע	י"ח כסלו	ב,ו,ז
הגאון רבי חיים צבי עהרענריך זצ"ל	י"ח כסלו	ד
הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב זי"ע	י"ח כסלו	ד
הרה"ק דוד בן שמעון זצ"ל הרדב"ש זצוק"ל	י"ח כסלו	ב
כ"ק מרן אדמו"ר רבי לוי יצחק מבוסטון זי"ע	י"ח כסלו	ד
כ"ק מרן אדמו"ר מראחוב זי"ע	י"ח כסלו	ה
הצדיק הרב מכלוף עידאן	י"ח כסלו	ו
הצדיק הרב דוד בן עטר	י"ח כסלו	ו
הרה"ק רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע	י"ט כסלו	א,ו,ז
הרה"ק רבי מנחם נחום מטאלנא זי"ע	י"ט כסלו	א
הגאון רבי פנחס הכהן שטיינר זצ"ל אבד"ק איללאק	י"ט כסלו	ה
כ"ק אדמו"ר מטשאקאווא-ב"ב זי"ע	י"ט כסלו	ה
הרה"ק רבי ברוך מויז'ניץ זי"ע, ה"אמרי ברוך", כ' כסלו		א
הרה"ק רבי דוב בעריש מאושפיצין זי"ע, כ' כסלו		א
הרה"ק רבי יוחנן מרחמיסטריווקא זי"ע, כ' כסלו		א
הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, כ' כסלו		א,ב
הרה"ק רבי משולם פייביש מזבאריז' זי"ע, כ' כסלו		ד,ז
הגה"ק רבי פייביש מקרעמניץ זי"ע, כ' כסלו		ד
הגאון הרב עמרם יצחק זקס זצ"ל, כ' כסלו		ג
הרה"ק רבי יוחנן מקארלין-סטולין זי"ע, כ"א כסלו		א,ז
הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, כ"א כסלו		ב
הגה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן זצ"ל, כ"א כסלו		ד
הרה"ק רבי נפתלי בן ה"דברי יחזקאל" משינאווא זי"ע, כ"א כסלו		ה
הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי זי"ע בעל "מעשי ה'", כ"ב כסלו		ד
הרה"ק רבי יחזקאל מדעעש זי"ע, כ"ב כסלו		ד
הגאון רבי שבתי יודלביץ זצ"ל, כ"ב כסלו		ד
הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל, כ"ב כסלו		ב
הגאון הרב חיים כסאר זצ"ל, כ"ב כסלו		ג
הצדיק הרב אברהם אביחצירא המכונה 'בבא הנא', כ"ב כסלו		ו,ז
הרה"ק רבי אלימלך מטאהש זי"ע, כ"ג כסלו		א,ב
הרב המקובל שמואל דרזי זצ"ל, כ"ג כסלו		ב
הגאון הרב דב סוקולובסקי זצ"ל, כ"ג כסלו		ג
כ"ק אדמו"ר רבי אברהם אלימלך מגרודזיסק זי"ע, כ"ג כסלו		ה
הרב יהודה נבון הראשון לציון, כ"ג כסלו		ו
הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן זי"ע, כ"ד כסלו		ב
הגה"צ רבי דוד צבי חן [הרד"ץ] זצ"ל, כ"ד כסלו		ד
הגאון רבי חיים חזקיהו מדיני זצ"ל, ה"שדי חמד", כ"ד כסלו		א,ג
הרה"ק רבי משה פאנט מדעעש זי"ע, כ"ד כסלו		א,ד
הגאון רבי אברהם בן הגר"א זי"ע, כ"ה כסלו		ד
הרה"ק רבי חיים הגר מאנטיניא זי"ע, כ"ה כסלו		א,ז
הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע, כ"ה כסלו		ג,ו
הגאון רבי יעקב יוקב עטלינגר זצ"ל, ה"ערוך לנר", כ"ה כסלו		ד
הגאון רבי משה שניידר זצ"ל, כ"ה כסלו		ד
הרב מקובל רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי זצ"ל, כ"ה כסלו		ב
המקובל הרב אברהם מרדכי נסים הררי רפול זצ"ל, כ"ה כסלו		ב
הגאון הרב חיים משה יהודה לייב שניידר זצ"ל, כ"ה כסלו		ג
רבינו אברהם בן דוד זצ"ל, הראב"ד, כ"ו כסלו		א
הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע, כ"ו כסלו		ד
הרב משולם ראטה זצ"ל, כ"ו כסלו		ב,ה
הרה"ק רבי יוסף מקוידנוב זי"ע, כ"ו כסלו		ה
הגאון רבי יהושע זעליג דיסקין זצ"ל רב דפרדס חנה, כ"ו כסלו		ה
הרה"ק רבי אברהם יצחק מתולדות-אהרן זי"ע, כ"ו כסלו		א,ג
הגה"צ רבי חזקיה פייבל פלויט זצ"ל, כ"ז כסלו		ד
הרה"ק רבי חיים מטשערנאוויץ זי"ע, ה"באר מים חיים", כ"ז כסלו		א,ז
המקובל האלוקי הרב דוד אבוחצירא הי"ד זצוק"ל, כ"ז כסלו		ב
המקובל הרב ברוך עמדי זצ"ל, כ"ז כסלו		ב
הגאון הרב נתן גשטטנר זצ"ל, כ"ז כסלו		ב
הרב שמחה בונם סופר שרייבר זצ"ל הידוע כ'שבט סופר', כ"ז כסלו		ב
הצדיק רבי ניסים נעים זצ"ל, כ"ז כסלו		ג
הרה"צ רבי ברוך יהושע יחמיאל רבינוביץ ממונקאטש זי"ע, כ"ז כסלו		ד
הגה"צ רבי ברוך דוד מקלינקוביץ זי"ע, כ"ח כסלו		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"צ רבי יהושע אהרן צבי ווינברגר ממארגרעטין זי"ע, כ"ח כסלו		א
הגה"ק רבי עוזיאל מייזליש זי"ע, כ"ח כסלו		ד
הצדיק הרב יוסף מלכה זצ"ל, כ"ח כסלו		ג
הרב שלמה משה סוזין הראשון לציון, כ"ח כסלו		ו
הגה"צ רבי אברהם חזן מטולטשין זצ"ל, כ"ט כסלו		ד
הרה"ק רבי גדליה רבינוביץ מלינין זי"ע, כ"ט כסלו		ג
הגה"ק רבי חזקיה די סילוה זי"ע, ה"פרי חדש", כ"ט כסלו		א,ז
הרה"ק רבי ישראל פרידמן מהוסיאטין זי"ע, כ"ט כסלו		א,ב,ז
הרה"ק רבי צבי מרדכי בונהרט זי"ע מפשיסחא, כ"ט כסלו		ד
הגאון רבי שלמה הכהן מווילנא זצ"ל, ה"חשק שלמה", כ"ט כסלו		ב
הגאון רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל, כ"ט כסלו		ד
הרה"ק רבי שמואל אשכנזי זי"ע, כ"ט כסלו		ד
הרב אברהם הלוי חזן זצ"ל הידוע בכינוי הראבר"ן, כ"ט כסלו		ג
הרה"ק רבי ברוך רובין מבריזדאוויץ זי"ע, ל' כסלו		ה
הגאון רבי מנדל אטיק זצ"ל ראש ישיבת "ארץ צבי", ל' כסלו		ה
הרה"ק רבי אברהם משה מפשיסחא זי"ע, א' טבת		ג
הגאון רבי יאיר חיים בכרך זצ"ל, א' טבת		ד
המקובל הרב יוסף מערבי זצ"ל, א' טבת		ג
הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', א' טבת		ה
הצדיק הרב מסעוד רפאל אלפאסי, א' טבת		ו
הרב משה יהודה פרנקו - הראשון לציון, א' טבת		ו
הרה"ק רבי יעקב צבי מפוריסוב זי"ע, ב' טבת		א
הגאון הרב יהודה יאיר זצ"ל זצוק"ל, ב' טבת		ב
הרה"ק רבי יעקב כולי סלאנים, ב' טבת		ז
הרה"ק רבי אברהם מסטרעטין זי"ע, ג' טבת		א,ב,ו
הגה"צ רבי שמואל אריה ליב ז"ק מביאלא זי"ע, ג' טבת		א
הגאון רבי יעקב קצין זצ"ל, ג' טבת		ב
הצדיק הרב אברהם ואזאנא זצ"ל, ג' טבת		ב
המקובל רבי דוד בן ברוך הכהן אזוג זצוק"ל, ג' טבת		ב
הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, ג' טבת		ג
הרה"ק רבי גרשון הענין מראדזין זי"ע, ד' טבת		א,ד
הגאון רבי חיים שאול דוויק זצ"ל, ד' טבת		ב
הגאון רבי יהושע אייזיל חריף זצ"ל, ד' טבת		ד
הגאון רבי מרדכי פנחס טיין זצ"ל, ד' טבת		ד
הרה"ק רבי שלום מסקאהל זי"ע, ד' טבת		ד
הגאון הרב פינחס שרייבר זצ"ל, ד' טבת		ג,ה
הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורה-ת"א זצוק"ל, ה' טבת		א
הרה"ק רבי אהרן מטיטיוב זי"ע, ה' טבת		א
הגה"צ רבי נפתלי הירצקא פרנקל זצ"ל חבר בית"ץ העדה החרדית, ה' טבת		ה
הרה"ק שלמה מולכו הי"ד, ה' טבת		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
האדמו"ר הרב אברהם יעקב פרידמן (השני) מסדיגורה זצ"ל, ה' טבת		ה
הרה"ק רבי אלתר ישראל שמעון מנובומינסק זי"ע, ו' טבת		ד
הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, ו' טבת		א,ז
הרב המקובל ששון שנדוך זצ"ל המכונה הרש"ם, ו' טבת		ב
הרב הצדיק הנסתר אברהם יוסף בנימין ברכות זצ"ל, ו' טבת		ג,ה
הרה"ק רבי חיים שלמה מקאסאן זי"ע, ו' טבת		ה
הרה"ק רבי אהרן ישעיה פיש מהאדאס זי"ע, ו' טבת		ה
כ"ק אדמו"ר רבי ירחמיאל צבי יהודה מביאלא-פאשיסחא זי"ע, ו' טבת		ה
הגאון הרב עמרם אבורביע זצ"ל, ז' טבת		ב
הרב רפאל שלמה לניאדו הראשון זצ"ל, ז' טבת		ב
הרה"ג רבי אשר זאב וורנר זצ"ל, אב"ד טבריא, ז' טבת		ג
הרה"צ רבי יצחק דוד לובינער זצ"ל, ז' טבת		א
הגה"צ רבי דוד צבי שנעבאלג זצ"ל, ז' טבת		ד
הרה"ק רבי מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצא זי"ע, ז' טבת		א,ג,ד,ו
הרה"ק רבי צבי בן הבעל שם טוב זי"ע, ז' טבת		א,ו
הצדיק הרב אהרון בן שמעון זצ"ל, ז' טבת		ג
הרה"ק רבי שלום יוסף מהוסיאטין זי"ע, ז' טבת		ה
הרב הלל אונסדורפר הי"ד, ז' טבת		ה
הרב מאיר אבוביץ זצ"ל, ז' טבת		ה
הגאון רבי שלום שכנא זאהן זצ"ל, ז' טבת		ה
הצדיק הקדוש הרב יצחק סבאג זצ"ל, ח' טבת		ב
הגאון רבי ברוך צבי מאשקאוויטש זצ"ל, ח' טבת		ד
הרב המקובל רבי אהרון הכהן אזוג, ט' טבת		ב
המקובל הגאון רבי ישועה בסיס זצ"ל, ט' טבת		ב
הגאון הרב חזקיה הכהן רבין זצ"ל, ט' טבת		ג
הרה"ק רבי יהודה ממעליץ זי"ע, ט' טבת		ה
הרה"ק רבי אברהם אבא מפיטסבורג זי"ע, י' טבת		א,ז
הרה"ק רבי יחזקאל הלוי מאוסטרובצא הי"ד, י' טבת		ד
הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, י' טבת		א,ה
הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלאשין זי"ע, י' טבת		א
הגאון רבי משה שפירא זי"ע, י' טבת		ד
הרה"ק רבי נתן מברסלב זי"ע, י' טבת		א
הגאון רבי שבתי יגל זצ"ל, י' טבת		ד
חכם הרב משה צאלח זצ"ל, י' טבת		ב
האדמו"ר הרב שמואל בורנשטין זצ"ל, י' טבת		ב
הרב מסעוד אשר סאסי זצ"ל, י' טבת		ב
הגאון הדרשן הרב ראובן אליצור קרלנשטיין זצ"ל, י' טבת		ג
הגה"צ רבי מנחם נחום ליבערזאהן מיאס זצ"ל, י' טבת		ה
הגה"צ רבי מאיר חיים אונגר זצ"ל אב"ד לאקנבאך, י' טבת		ה
הרה"ק רבי נתן שטערנהארץ מנעמירוב, י' טבת		ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי דוד מזלאטיפולי זי"ע, י"א טבת		א
הרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זי"ע, י"א טבת		א,ז
הרה"ק רבי יעקב יוסף שלמה מוואסלוי זי"ע, י"א טבת		ד
הגאון רבי שלמה אייגר זי"ע, י"א טבת		ג
הגאון רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל, ה"יריעות שלמה", י"א טבת		ד
הגאון רבי שלמה יהודה טאבאק זצ"ל, י"א טבת		ג
המקובל הרב יהושע שהרבני, י"א טבת		ב,ז
הרב שמואל פרומקין זצ"ל, י"א טבת		ב
הרה"ק רבי אברהם שמואל מברעז'נא זי"ע, י"א טבת		ד
הרה"ק רבי אברהם גולדמן מזוועהיל זצוק"ל, י"ב טבת		ב
הרה"ק רבי מרדכי חיים מסלונים זי"ע, י"ב טבת		א
הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע, בעל "אור פני משה", י"ב טבת		א
הגאון הרב בנימין זאב בצרי זצ"ל, י"ב טבת		ג
הגאון רבי משה מרגלית זי"ע בעל "פני משה" על הירושלמי, י"ב טבת		ה
הגאון רבי יחיאל מרדכי גורדון זצ"ל, י"ג טבת		ד
המקובל הרב יצחק הכהן הוברמן זצ"ל הידוע כ'צדיק מרעננה', י"ג טבת		ב
הרה"ק רבי מנחם מנדל מווישאווא זצוק"ל, י"ג טבת		ג
הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע, י"ג טבת		א
הרה"ק רבי שרגא פייביש מזאלישטשיק זי"ע, י"ג טבת		א
הרה"ק משה בידרמן מלעלוב, י"ג טבת		ו
כ"ק מרן אדמו"ר רבי אלתר אלעזר מנחם מלעלוב זי"ע, י"ד טבת		ב
הרה"ק רבי יוסף מקאצק זי"ע, י"ד טבת		ד
הראשון לציון הגאון הרב רפאל מאיר פַּאניז'ל זצ"ל, י"ד טבת		ב,ו
הרב הגאון שמואל אהרון יודלביץ זצ"ל, י"ד טבת		ג
הגאון רבי יוסף ליברמן זצ"ל בעל "משנת יוסף", י"ד טבת		ה
הרה"ק רבי חיים מרדכי מנדבורנה זי"ע, ט"ו טבת		א,ז
הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע, ט"ו טבת		ב
הגה"צ רבי אפרים מפשעדבורז זצ"ל, ט"ז טבת		ד
הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, גאב"ד אנטווערפען, ט"ז טבת		א,ז
הגה"צ רבי יונה פארסט זצ"ל, ט"ז טבת		ד
הרה"ח ר' מנחם מנדל וועג זצ"ל, ט"ז טבת		ד
הגאון רבי יוסף ברייאר זצ"ל אב"ד שטעפינעשט, ט"ז טבת		ה
הרה"ק רבי אפרים פישל מסטריקוב זי"ע, י"ז טבת		ב
הרה"ק רבי אריה לייבוש ליפשיץ זצ"ל, ה"אריה דבי עילאי", י"ז טבת		א,ז
הגאון רבי יעקב קראנץ זצ"ל, המגיד מדובנא, י"ז טבת		ב
הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל, י"ז טבת		ב
הרב הגאון המקובל האלוקי סלמאן מוצפי זצ"ל, י"ז טבת		ב,ה
חכם הרב אברהם משה הלל זצ"ל, י"ז טבת		ב
כ"ק אדמו"ר רבי אהרן משה מחוסט זי"ע, י"ז טבת		ה
הרה"ק רבי אריה לייבוש מז'מיגראד זי"ע, י"ח טבת		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי חיים שמואל מחענטשין זי"ע, י"ח טבת		א,ו
הרה"צ רבי מנדל גפנר זצ"ל, י"ח טבת		ד
הרה"ק רבי משה מקאריסטשוב זי"ע, י"ח טבת		א
הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע, י"ח טבת		א,ו
הרב משה כלפון הכהן זצ"ל, י"ח טבת		ב
המקובל הרב ברוך שפירא זצ"ל, י"ח טבת		ג
הצדיק הרב שמעון בעדני זצ"ל, י"ח טבת		ג,ה
הגה"ק רבי אברהם חיים שור זי"ע, י"ט טבת		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם יעקב מסדיגורה זי"ע, י"ט טבת		א
הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל, בעל "כתב סופר", י"ט טבת		א
הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע, י"ט טבת		ב
הגאון רבי אריה לייב הכהן הלר זצ"ל, ה"קצות החושן", י"ט טבת		ד
הרה"ק רבי יעקב ממעלין זי"ע, י"ט טבת		ד
הגאון רבי משה סוקולובסקי זצ"ל, ה"אמרי משה", י"ט טבת		ד
הגאון הצדיק הרב חכם משה יחזקאל זצ"ל, י"ט טבת		ב
הגאון הרב שאול מקיקץ השלי זצ"ל, י"ט טבת		ב
הרה"ק רבי יעקב אבוחצירא זי"ע, כ' טבת		ב
רבינו משה בן מיימון זצ"ל, הרמב"ם, כ' טבת		א
הרה"ק רבי משה מרדכי ממאקאריב זי"ע, כ' טבת		ד
הרה"ק רבי שלמה מסאדיגורא זי"ע, כ' טבת		ג
הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשנוב זי"ע, כ' טבת		א
הגאון הרב רפאל אליהו אליעזר מישקובסקי, כ' טבת		ג,ה
הגאון הרב אברהם מגוז הכהן זצ"ל, כ' טבת		ג
מוה"ר בן ציון בלום זצ"ל הי"ד, כ' טבת		ה
הרה"ק רבי אריה לייב גלינער זי"ע, "המוכיח מפולנאה", כ"א טבת		א,ו
הרה"ק רבי ישראל אברהם מטשארני אוסטראה זי"ע, כ"א טבת		ד
הרה"ק רבי ישראל דוב בער מווילעדניק זי"ע, כ"א טבת		א
הגאון רבי מצליח מאזוז הי"ד, כ"א טבת		ד
הרה"ח ר' משה ווייס (בטלן) ז"ל, כ"א טבת		א
הרב חיים כריר מצליח מאזוז זצ"ל הי"ד, כ"א טבת		ב
הרב יצחק אביחצירא, כ"א טבת		ו
הרה"ק רבי אברהם אייגר מלובלין זצ"ל, כ"ב טבת		ד
הרה"ק רבי שלום מוסקוביץ' משאץ זי"ע, כ"ב טבת		ד,ז
הרה"ק רבי שלמה מסטרעליסק זי"ע, כ"ב טבת		ד
הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל, אב"ד צפת, כ"ב טבת		א
הגאון רבי אברהם טיקטין זצ"ל גאב"ד ברעסלא בעל "פתח הבית", כ"ב טבת		ה
הגאון רבי שאול קצנלנבויגן זצ"ל בעל ההגהות על הש"ס, כ"ב טבת		ה
הגה"צ רבי מתתיהו חיים סלומון זצ"ל, כ"ב טבת		ה
הרה"ק רבי יהודה אריה לייבוש מאוז'רוב זי"ע, כ"ג טבת		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב - נתניה זי"ע, כ"ג טבת		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, כ"ג טבת		ג
הגאון רבי יצחק זרחיה אזולאי זי"ע, כ"ג טבת		ה
הגאון רבי מאיר לנדא זצ"ל אב"ד דראהביטש-אנטוורפן, כ"ג טבת		ה
הגה"ח רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצ"ל רבה של כפר חב"ד, כ"ג טבת		ה
הרב יונה משה נבון הראשון לציון, כ"ג טבת		ו
הצדיק הרב אלעזר מרדכי קָנִיג, כ"ג טבת		ו
רבי אברהם פאלאג'י, כ"ג טבת		ז
הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, כ"ד טבת		ב
הרה"ק רבי יוסף מיאמפלא זי"ע, כ"ד טבת		א,ג
הגה"ח רבי יחיאל מאיר וינגורט זצ"ל, כ"ד טבת		ד
הרה"צ רבי ישראל אריה מרגליות מפרימשלאן לונדון זצ"ל, כ"ד טבת		ד
הגאון רבי מאיר אייזנשטאט זצ"ל, ה"מהר"ם א"ש", כ"ד טבת		ג
הגה"צ ר' משה יוסף טייטלבוים זצ"ל, אב"ד אוהעל, כ"ד טבת		ד
הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, כ"ד טבת		א,ז
הגה"ק רבי נפתלי - כ"ץ זי"ע, ה"סמיכת חכמים", כ"ד טבת		א
הרה"ק רבי שמואל מסוכטשוב זי"ע, ה"שם משמואל", כ"ד טבת		ד
הרה"ק ק"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע, כ"ד טבת		א,ו,ז
הרב הגאון משה עקיבא טיקוצ'ינסקי זצ"ל, כ"ד טבת		ג
הרב אליעזר אוירבך הי"ד אב"ד לונטשיץ, כ"ד טבת		ה
כ"ק אדמו"ר רבי חיים משאץ זי"ע, כ"ד טבת		ה
הרה"ק רבי משה צבי מסאוואראן זי"ע, כ"ה טבת		א,ז
הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש זצ"ל, אב"ד וויטצען, כ"ה טבת		א
הגאון הרב שלמה מאוזו זצ"ל, כ"ה טבת		ב
הגאון רבי יששכר מאיר זצ"ל ראש ישיבת הנגב, כ"ה טבת		ב,ה
הגאון הרב יהושע מאמאן זצ"ל, כ"ה טבת		ב
הרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע, כ"ו טבת		ד,ה
הרה"ק רבי הלל מראדושיץ זי"ע, כ"ו טבת		א
הרה"צ ר' יהודה לייב קסטלניץ זצ"ל, כ"ו טבת		א
הרב יעקב משה עייאש - הראשון לציון, כ"ו טבת		ו
כ"ק מרן אדמו"ר רבי מנשה יצחק מאיר מזידיטשוב-פ"ת זי"ע, כ"ז טבת		ד
הגאון רבי פנחס הירשפרונג זצ"ל, כ"ז טבת		ד
הגאון רבי שמשון ב"ר רפאל הירש זצ"ל, כ"ז טבת		ב
הגאון הרב שלמה לייב ברוודה זצ"ל, כ"ז טבת		ג
המקובל הרב משה תורג'מן זצ"ל המכונה בבא סי בן יוסף.., כ"ז טבת		ב
שמעון בן יעקב אבינו, כ"ז טבת		ג
הגאון הרב שלמה יהודה לייב אליעזרוב זצ"ל רב אב"ד עיה"ק חברון, כ"ז טבת		ה
הגאון רבי אברהם יצחק קליין מנירנברג זצ"ל, כ"ח טבת		ד
הגאון רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל, כ"ח טבת		ד
הגאון רבי אריה לייב מאלין זצ"ל, כ"ח טבת		ד
הרה"ק ר' בן ציון יהודה לייב מהורנסטייפל זי"ע, כ"ח טבת		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי רפאל שמואל בירנבוים זצ"ל, כ"ח טבת		ג
הרב אברהם ענתבי זצ"ל, כ"ח טבת		ב
הגאון הרב מאיר חדש זצ"ל, כ"ח טבת		ב
הגאון רבי משה יהושע ליב דיסקין מבריסק זצ"ל, כ"ט טבת		א
הגה"ק רבי יצחק כדורי זצ"ל, כ"ט טבת		א
הרה"ק רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע, כ"ט טבת		א,ה,ו
הגאון רבי מאיר חדש זצ"ל, כ"ט טבת		ד
הגאון הרב יהודה בן מוייאל זצ"ל, כ"ט טבת		ג
הגאון הרב אריה לייב מאלין זצ"ל, כ"ט טבת		ג,ה
הגאון רבי משה צבי זאבערמאן זצ"ל מיארדאנוב, כ"ט טבת		ה
הרב אליהו משה פאניז'יל - הראשון לציון, כ"ט טבת		ו
הגה"צ רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל, א' שבט		ד
הגאון רבי משה שיק זצ"ל, המהר"ם שיק, א' שבט		א
הרה"ק רבי משה יחיאל מאוז'רוב זי"ע, א' שבט		א,ג
הרה"ק רבי נתן נטע מחעלם זי"ע, א' שבט		א
הגאון רבי אברהם יהודה פרבשטין זצ"ל ראש ישיבת חברון, א' שבט		ה
הגה"צ רבי משה אדלר זצ"ל אב"ד טורדא, א' שבט		ה
הרה"ק רבי משולם זושא מאניפולי זי"ע, ב' שבט		א,ב,ו,ז
הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטבוצק זי"ע, ב' שבט		א
רבי מנצור בן שמעון זצ"ל, ב' שבט		ב,ה
הגאון הרב יוסף משאש זצ"ל, ב' שבט		ב
הצדיק הרב ישראל חיים קפלן זצ"ל, ב' שבט		ג
הצדיק הרב נחום זאב זיו זצ"ל, ב' שבט		ג
הגאון רבי מנחם מנדל קרוכמל זי"ע אב"ד ניקלשבורג, ב' שבט		ה
הגאון הרב יצחק יחיאל יעקובוביץ זצ"ל, ג' שבט		ג
הגאון רבי יעקב ישעיה בלוי זצ"ל, ג' שבט		ה
הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע, ד' שבט		א,ו
המשפיע רבי זלמן משה היצחקי זצ"ל, ד' שבט		ד
הרה"צ רבי חיים ריישר זצ"ל, ד' שבט		א
הרה"ק רבי יוסף מאמשינוב זי"ע, ד' שבט		ד
הגאון רבי יחיאל יעקב וינברג זצ"ל, ד' שבט		ד
הרה"ק רבי ישראל אבוחצירא זי"ע, ד' שבט		א,ב,ו
הרה"ק רבי מנחם נחום מבריסק-טריסק זי"ע, ד' שבט		ד
הגאון רבי משה יהודה לייב זילברברג זי"ע, ד' שבט		ד
הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע, ד' שבט		א,ו
הגאון הרב רחמים מלמד הכהן זצ"ל, ד' שבט		ב
כ"ק מרן אדמו"ר רבי מנחם שלמה מקאלוב זי"ע, ד' שבט		ה
הרב חיים משה אלישר הראשון לציון, ד' שבט		ו
הרה"ק רבי דוד מבוהוש זי"ע, ה' שבט		ד
הרה"ק רבי יהודה לייב מגור זי"ע, ה"שפת אמת", ה' שבט		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמן מראחוב זצ"ל, ה' שבט		ד
האדמו"ר הרב יעקב דדון זצ"ל, ה' שבט		ב
הרה"ק רבי יהודה לייב מגור זי"ע, ה"שפת אמת", ה' שבט		א
רבי שמעון זאב רוטשילד זצ"ל, ה' שבט		ה
הרב חיים דוד חזן - הראשון לציון, ה' שבט		ו
הרה"ק רבי דוד יצחק אייזיק מסקאליע זי"ע, ו' שבט		א
הגה"ק רבי חיים צאנזער זי"ע מבראד, ו' שבט		א
הרה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים זי"ע, אב"ד סיגעט, ו' שבט		א,ב
הגאון רבי רפאל ליפמאן יו"ט הלפרין זצ"ל, ה"עונג יו"ט", ו' שבט		ד
המקובל הרב ניסים מויאל זצ"ל, ו' שבט		ב
הרב הגאון שמעון גבאי זצ"ל, ו' שבט		ב
הגאון הרב דן מרדכי זצ"ל, ו' שבט		ב
הרה"ק האדמו"ר הרב יצחק לייפר מקאליש זצ"ל, ו' שבט		ג
הגאון הרב זרח ראובן ברוורמן זצ"ל, ו' שבט		ג
הגאון רבי אהרן וואלקין זצ"ל הי"ד רבה של פינסק, ו' שבט		ה
רבי יצחק טייב 'ערך השלחן', ו' שבט		ז
הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, ז' שבט		א
הגה"צ רבי יעקב יצחק ניימאן זצ"ל, רב דחסידי בעלזא במונטריאל, ז' שבט		א
הגאון רבי יצחק אהרן איטינגא זצ"ל, ז' שבט		ד
הגאון רבי ירוחם יהודה ליב פרלמן זצ"ל, ז' שבט		ד
הרה"ק רבי ישראל חריף מסאטינאב זי"ע, ז' שבט		ד
הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע, ז' שבט		א
הרה"ק רבי נתן דוד מפארצעווע זי"ע, ז' שבט		ד
הגאון המקובל האלוקי רבנו לוי סעדיה נחמני זיע"א, ז' שבט		ג
הרה"ק רבי אהרן בן הס"ק הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע, ז' שבט		ה
הגאון רבי מרדכי דוד לוין זצ"ל ה"דרכי דוד", ז' שבט		ה
הרה"ק רבי שמואל שינאווער זי"ע, ח' שבט		ד
הרב יצחק טייב בעל 'ערך השולחן' זצ"ל, ח' שבט		ג
הגאון רבי אריה פומרנץ'יק זצ"ל, ח' שבט		ה
כ"ק אדמו"ר רבי יוסף מאיר כהנא מספינקא זי"ע, ח' שבט		ה
הגה"ח רבי מנחם מענדל ברייאר זצ"ל, ח' שבט		ה
הגאון רבי אליעזר סילבר זצ"ל, ט' שבט		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד מסקווירא בורו-פארק זי"ע, ט' שבט		ד
הגאון רבי יעקב קטינא זצ"ל, ט' שבט		ד
רבינו ניסים זי"ע, הר"ן, ט' שבט		ד
הצדיק המקובל האלוקי מארי אבא שלום שבזי זצ"ל, ט' שבט		ג
הגאון הרב רפאל הלוי שמואלביץ זצ"ל, ט' שבט		ג
הרב אברהם אשכנזי הראשון לציון, ט' שבט		ו
המקובל האלוקי רבי אבא שלום שבזי, ט' שבט		ז
רבנו ניסים ב"ר ראובן גירונדי, ט' שבט		ז

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק ק"ק רבי יוסף יצחק מליובאוויטש זצוק"ל, י' שבט		א,ב,ו,ז
הגאון רבי יצחק אייזיק שר זצ"ל, י' שבט		ג
רבינו מאיר זצ"ל, מהר"ם מפאדווא, י' שבט		ד
הרה"ק רבי שלום שרעבי זי"ע, י' שבט		א,ד,ז
הרה"ק רבי שלמה מלוצק זי"ע, י' שבט		ד
הגאון רבי נח וינברג זצ"ל ראש ישיבת "אש התורה", י"א שבט		ה
הגאון רבי יהודה נבון, י"א שבט		ז
הגאון הרב שבתי אטון זצ"ל, י"ב שבט		ב,ה
הגאון הרב שלום בן-ציון פלמן זצ"ל, י"ב שבט		ב
הצדיק הרב חיים כפוסי זצ"ל, י"ב שבט		ג,ז
הגאון הרב דוד מלול זצ"ל, י"ב שבט		ג
הגאון רבי רפאל ברוך סורוצקין זצ"ל, י"ג שבט		ד
הגאון רבי ישכר שלמה טייכטאל הי"ד, י"ג שבט		ד
הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זי"ע, י"ג שבט		א,ד
הרה"ק רבי משה דן מסקווירא זי"ע, י"ג שבט		ד
הגה"צ רבי בן ציון אברהם שפירא זצ"ל, י"ג שבט		ה
המקובל האלוקי רבי יצחק אביחצירא זצוק"ל הי"ד, י"ד שבט		ג
חכם מנשה יונה זצ"ל, י"ד שבט		ג
הרה"ק רבי אריה לייבוש ליפשיץ מאפטא זי"ע, י"ד שבט		ד
הגה"צ רבי דניאל פריש זצ"ל, י"ד שבט		ב
הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע, י"ד שבט		א
הגאון רבי יעקב יהושע זצ"ל, ה"פני יהושע", י"ד שבט		א,ז
הרב רפאל ג'אמי זצ"ל, י"ד שבט		ב
הגאון רבי דוד שפירא זצ"ל בעל שו"ת "בני ציון", י"ד שבט		ה
הרה"ק רבי שלמה יהושע דוד מראדזימין זי"ע, ט"ו שבט		ד
הרה"ג הצדיק ינון חורי זצ"ל, ט"ו שבט		ב
הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות זצ"ל בעל ה"שערי תשובה" על שו"ע, ט"ו שבט		ה
הרב נסים יהודה דנון הראשון לציון, ט"ו שבט		ו
הרב המקובל נסים עידאן, ט"ו שבט		ז
הרה"ק רבי אברהם שלמה מלעלוב זי"ע, ט"ו שבט		ד
הגאון רבי שלום מרדכי הכהן (המהרש"ם) זצ"ל, אב"ד ברעזאן, ט"ו שבט		א,ז
הרה"ק הרב"ש בן הצמח צדק זי"ע, ט"ו שבט		ג
המקובל הרב ניסים נחום זצ"ל, ט"ו שבט		ג
הגאון רבי יונה נבון זי"ע בעל "נחפה בכסף", ט"ו שבט		ה
רבי אביעזרי זעליג אויערבך, ט"ז שבט		ו
הרב יצחק אוחנה, ט"ז שבט		ז
הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל, י"ז שבט		א,ב
הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע, י"ז שבט		א,ו
המקובל האלוקי רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל הי"ד, י"ז שבט		ב
הרה"צ אליעזר שלמה שיק מוהרא"ש הצדיק מיבנאל זצוק"ל, י"ז שבט		ב

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי משה מקיטוב זי"ע, י"ו שבט		ה
הרה"ק רבי אברהם משה ממארקישוב זי"ע, י"ח שבט		ד
הגאון רבי ביניש פינקל זצ"ל, י"ח שבט		ב
הרה"ק רבי משה גוטליב מלודמיר זי"ע, י"ח שבט		ג
הגאון הרב יצחק אריה שיינר זצ"ל, י"ח שבט		ג
הרה"ק הרב צבי הירש לוינסון זצ"ל, י"ח שבט		ג
הצדיק הרב דוד צבאח זצ"ל, י"ח שבט		ג
הרה"צ רבי דוד הלפרין זי"ע חתן הס"ק מרוז'ין זי"ע, י"ח שבט		ה
הרה"ק רבי אלימלך מנחם מנדל מסטריקוב זי"ע, י"ט שבט		א
הרה"ק רבי שמואל וינברג מסלונים זי"ע, י"ט שבט		א,ו,ז
הרה"ח ר' שמואל אהרן וועבער שזורי זצ"ל, י"ט שבט		ד
הגה"צ רבי שמעון גרינפלד זצ"ל, אב"ד סעמיהאלי, י"ט שבט		ד
הצדיק הרב בנימין הכהן זצ"ל, י"ט שבט		ב
הגאון רבי ישראל בעלסקי זצ"ל ראש ישיבת "תורה ודעת", י"ט שבת		ה
אשר בן יעקב אבינו, כ' שבט		ג
הרה"ק רבי חיים דוד מפיעטרקוב (דאקטר) זי"ע, כ' שבט		א
הרה"ק עובדיה הדאיה זצוק"ל, כ' שבט		ב,ה
הגה"ח רבי שמאי גינזבורג זצ"ל, כ' שבט		ה
הגאון רבי יהושע העשיל ברים זצ"ל, כ"א שבט		ד
הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע, כ"א שבט		ב
הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגאסטינין זי"ע, כ"א שבט		א
הגאון רבי יעקב ווידנפעלד זצ"ל מהרמילוב, כ"א שבט		ד
הרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זי"ע, כ"א שבט		א,ה,ז
הגה"ק רבי משה גלנטי זי"ע, כ"א שבט		א,ו,ז
המקובל רבי מאיר אברג'ל, כ"א שבט		ז
הגה"צ רבי יהודה זאב סגל זצ"ל, כ"ב שבט		ב
הרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זי"ע, כ"ב שבט		א,ו
הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאצק זי"ע, כ"ב שבט		א,ד
הגה"צ רבי מרדכי אריה הלוי הורביץ מבאנילא זצ"ל, כ"ב שבט		ד
הגאון הרב שמעון אופנהיים מקרומניי זצ"ל, כ"ב שבט		ג
הרבנית הצדקת חיה מושקא שניאורסון, כ"ב שבט		ו
הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, כ"ג שבט		א,ז
הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל, כ"ג שבט		ב
המקובל האלוקי רבי יעקב חיים ישראל רפאל אלפיה זצוק"ל, כ"ג שבט		ב
הגאון הרב ישראל דוד נייוונר זצ"ל, כ"ג שבט		ג
הרב אליהו דב ליזרוביץ זצ"ל, כ"ג שבט		ג
המקובל הרב יצחק חי בוכבזה זצ"ל, כ"ג שבט		ד,ו
הגאון הרב ברוך ויסבקר זצ"ל, כ"ג שבט		ד,ה
הרה"ח רבי חיים צבי אייזנבך זצ"ל, כ"ד שבט		ד
הרה"ח רבי יצחק צבי ראצעסדארפער זצ"ל, כ"ד שבט		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרבנית הקדושה מנוחה רחל סלונים בת כ"ק ק"ק האדמו"ר האמצעי, כ"ד שבט		ג
הגה"צ רבי צבי גוטמאכר, כ"ד שבט		ז
הרה"ק רבי דוד ממיקאלייב זי"ע, כ"ה שבט		א
הגאון רבי חיים חייקל מילצקי זצ"ל, כ"ה שבט		ב
הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל, כ"ה שבט		ב
הגאון רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל, כ"ה שבט		ב
הרה"ק רבי שבתי אבי המגיד מקוז'ניץ זי"ע, כ"ה שבט		א
הרב אהרון הכהן, כ"ה שבט		ו
הרב יעקב קוראל הראשון לציון, כ"ה שבט		ו
הגאון רבי דוד סגל זצ"ל, הט"ז, כ"ו שבט		א,ו
הגה"ח רבי יעקב לנדא זצ"ל, אב"ד ב"ב, כ"ו שבט		ד
הרה"ק רבי מרדכי יוסף אלעזר מראדזין זי"ע, כ"ו שבט		א
הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל, אב"ד קאשוי, כ"ו שבט		ג
הגאון רבי שלמה בוימגרטן זצ"ל רב "קהל תורה עץ חיים" בלונדון, כ"ו שבט		ה
הגאון רבי אפרים נחום בורדיאנסקי זצ"ל, כ"ו שבט		ה
הגה"ח רבי אהרן יוסף לוריא זצ"ל, בעל "עבודת פנים", כ"ז שבט		ד
הגאון רבי אלכסנדר סנדר שור זצ"ל, ה"תבואות שור", כ"ז שבט		א
הגאון רבי אלעזר לעוו זצ"ל, ה"שמן רוקח", כ"ז שבט		ג
הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, כ"ז שבט		ב
הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, כ"ז שבט		ג
הרה"ק רבי מנחם נחום (השני) מטשערנאביל זי"ע, כ"ז שבט		ד
הרה"ק רבי עמנואל מפשעדבורז זי"ע, כ"ז שבט		ד
הגה"צ רבי יואל אשכנזי מטבריה זצ"ל, כ"ח שבט		ד
הגאון רבי ישראל ניסן קופרשטוק זצ"ל, כ"ח שבט		ד
הרה"ק רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא זי"ע, כ"ח שבט		א,ז
הרה"ק רבי מרדכי מזוויהל זי"ע, כ"ח שבט		א
המקובל הרב נסים פרץ זצ"ל, כ"ח שבט		ב
הרב נתן נטע צבי פינקל המכונה ה'סבא מסלובודקה' זצ"ל, כ"ח שבט		ב
הרה"ק האדמו"ר הרב נתן דוד רוזנבאום מזוטשקא זצ"ל, כ"ח שבט		ג,ה
רבי חיים ניסים אבולעפיה - הראשון לציון, כ"ח שבט		ו
הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל מראדומישלא, כ"ט שבט		א
הרה"ק רבי חנניה יום טוב ליפא טייטלבוים זי"ע מסיגעט, ה"קדושת יו"ט", כ"ט שבט		א
הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, כ"ט שבט		ד
הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, "הסבא מסלבודקא", כ"ט שבט		ד
הרה"ק רבי ראובן הלוי מזארנאווצא זי"ע, כ"ט שבט		ד
הרה"ק רבי חיים מאיר פינקלר מפינטשוב זי"ע, כ"ט שבט		ה
הרה"ק רבי צבי הירש מורגנשטרן מליקוב זי"ע, כ"ט שבט		ה
כ"ק אדמו"ר רבי שמואל שמעלקא לייפער זי"ע מחוסט, כ"ט שבט		ה
הגאון רבי ירוחם פישל פערלא זצ"ל, ל' שבט		ד
הרה"ק רבי מרדכי מקארסטשוט זי"ע, ל' שבט		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי שמואל אברהם אבא מהורודענקא זי"ע, ל' שבט		א
האדמו"ר רבי יצחק אייזיק רוזנבאום מקליוולנד זצוק"ל, ל' שבט		ב
הרב צדקה חוצין זצ"ל, א' אדר		ג
רבינו אברהם אבן עזרא זצ"ל, א' אדר		א,ו
הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע, א' אדר		א,ו
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מכפר-סאפרין זי"ע, א' אדר		ד
הרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב זי"ע, א' אדר		ד
הגאון רבי עמנואל רפאל חי ריקי זי"ע הי"ד, א' אדר		ד
הרה"ק רבי יוסף צבי מסקרנוביץ-ב"ב זי"ע, א' אד"א		ד
הגאון רבי שבתי זצ"ל, הש"ך, א' אד"א		א
הרה"ק רבי אורי מסאמבור זי"ע, א' אד"ב		א,ב
הגה"צ רבי ישראל פריינד זצ"ל, אב"ד הוניאד, א' אד"ב		א
הגאון רבי עזריה פיג'ו זי"ע בעל ה"גידולי תרומה", א' אדר		ה
הגאון רבי ברוך רוזנברג זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה, א' אדר		ה
הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל, ב' אדר		ד
הרה"ק רבי אהרן לייב מפרימישלאן זי"ע, ב' אדר		א
הגה"צ רבי יעקב יחזקיה גרינוואלד מפאפא זצ"ל, ב' אדר		ד
הרה"ק רבי ישראל מגור זי"ע, ה"בית ישראל", ב' אדר		א,ה,ו,ז
הגה"ק רבי מאיר פאפירש כ"ץ זי"ע, ב' אדר		ד,ו
הרב הגאון רבי לוי הכהן רבינוביץ רפפורט זצ"ל, ב' אדר		ב,ה
הגאון רבי יעקב יחזקיהו גרינוולד זצ"ל, ב' אדר		ב
הגאון רבי יום טוב אלגאזי זצ"ל, ב' אד"א		א,ו,ז
הגאון רבי יוסף דוב בן הגרי"ז מבריסק זי"ע, ב' אד"א		ד
הגאון רבי בנימין וואלף לעוו זצ"ל, ה"שערי תורה", ב' אד"ב		ד
הרה"צ רבי ישראל זלמן שעליובסקי זצ"ל, ב' אד"ב		ד
כ"ק מרן אדמו"ר מקאסאן זי"ע, ב' אדר		ה
יחיאל שמחה הולצברג אבי הפצועים, ב' אדר		ז
הגאון רבי מרדכי יפה זצ"ל, בעל ה"לבושים", ג' אד"ב		א,ז
הגאון הרב אליעזר די אבילה זצ"ל המכונה רב אד"א, ג' אדר		ב
המקובל הגאון רבי יעקב מונסה זצ"ל המכונה הצב"י, ג' אדר		ב
הרה"ק רבי בנימין מקוצק זי"ע, ג' אדר		ה
הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ-תאומים זצ"ל, האדר"ת, ד' אד"א		ד
הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל ראש ישיבת טעלז, ד' אד"א		ב
הגאון רבי חיים יוסף גוטליב מסטראפקוב זצ"ל, ד' אד"ב		ד
הרה"ק רבי לייב שרה'ס זי"ע, ד' אד"ב		א,ב,ג,ו
הצדיק הרב מכלוף פדידה השני זצ"ל, ד' אדר		ב
הגאון הרב שרגא צבי פייביש הירש טננבוים זצ"ל, ד' אדר		ב
הגאון רבי דוד פרידמן מקרלין זצ"ל, ד' אדר		ה
הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני אוסטראה זי"ע, ה' אדר		א,ז
הרה"ק רבי ישעיה מושקאט מפראגא זי"ע, ה' אדר		ד
הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע, ה' אדר		ד
הרה"ק רבי אברהם מטשכנוב זי"ע, ה' אד"א		א
הרה"ק רבי שמואל אבא מסלאוויטא זי"ע, ה' אד"א		ב
הגאון רבי יוסף בוכריץ זצ"ל, ה' אדר		ב
הרב המקובל מארי סעדיה בן אור זצ"ל, ה' אדר		ב
הגאון הרב יוסף לנדא מפוזנא, ה' אדר		ו,ז
הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל, ו' אדר		ד
הגאון רבי יוסף בוימגארטען זצ"ל, ו' אדר		ד
הגה"צ רבי חנוך צבי הכהן לוין זצ"ל, אב"ד בענדין, ו' אד"א		ד
הרב עקיבא שמחה ב"ר אברהם יהודה אונגר הי"ד, ו' אדר		ה
הרה"ק רבי אלכסנדר זושא (כהנא) מפלאצק זי"ע, ו' אדר		ה
הגה"צ רבי דניאל פרוסטיץ, ו' אדר		ז
משה רבנו, ז' אדר		ג
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב ישכר בער מנדבורנה זי"ע, ז' אדר		א,ז
הגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמאן זצ"ל, ז' אדר		א,ב
הגאון רבי צבי קינסטליכער זצ"ל, ז' אד"א		א
הגאון רבי אלתר יחזקאל אליהו מדזי'קוב הי"ד, ז' אד"ב		א
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע, ז' אד"ב		א,ו
הגה"צ רבי ליפמן דוד שובקס זצ"ל, ז' אד"ב		ד
הרב משה חאגיז, ז' אדר		ו
המקובל רבי אליהו הכהן, ח' אדר		ב
הרה"ק רבי אשר מאיר מבאכניא זי"ע, ח' אדר		א
הגאון הרב יוסף ידיד הלוי זצ"ל, ח' אדר		ג
הגה"ק רבי אליהו הכהן מאיזמיר זצ"ל, ה"שבט מוסר", ח' אד"ב		א
כ"ק מרן אדמו"ר מאשלג חזון-איש זי"ע, ח' אדר		ה
הרה"ג יעקב יצחק ווייס, ח' אדר		ז
הגה"ק רבי יוסף יעבץ, ח' אדר		ז
הגאון רבי שלמה זלמן מוואלוז'ין זצ"ל, ט' אדר		ד
הגאון רבי שמואל אויערבאך זי"ע, ט' אדר		ג,ה
הגה"צ רבי שמואל דוד אונגאר זצ"ל, אב"ד נייטרא, ט' אדר		א,ז
הרב הנסתר המקובל יהודה זרחיה מרדכי לייב חיים הלוי סגל זצ"ל, ט' אדר		ב,ה
הגאון הרב יחיאל מיכל שלזינגר זצ"ל, ט' אדר		ג,ה
המקובל הרב יצחק בן וואליד זצ"ל, ט' אדר		ב
הגאון הצדיק רבי דוד בן ציון קליין זצ"ל, ט' אדר		ב,ה
הגה"צ רבי שמואל שמעלקא קליין מסעליש זצ"ל, ט' אד"ב		א
הרה"ק רבי ישראל יעקב מחוסט זי"ע, ט' אדר		ה
הגאון רבי יואל קלופט זצ"ל, ט' אדר		ה
הגאון רבי חיים אפרים זייטשיק זצ"ל, ט' אדר		ה,ו
הגאון הרב יוסף מאיר נחמיאש זצ"ל, י' אדר		ב
הגאון הרב אברהם אביטבול זצ"ל, י' אדר		ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"צ רבי אליהו רוט זצ"ל, י' אד"א		ד
הרה"ק רבי אברהם זרח אריה יהודה לייבוש מברעז'אן זי"ע, י' אד"א		ד
הרה"ק רבי יוסף ברוך מניישטאט זי"ע, י' אד"א		א
הרה"צ רבי נפתלי חיים אדלר מדז'יקוב זצ"ל, י' אד"א		ד
הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל, החיד"א, י"א אדר		א,ז
הרב הצדיק משה פארדו זצ"ל, י"א אדר		ג
כ"ק מרן אדמו"ר רבי חנניה יו"ט ליפא מסאסוב זי"ע, י"א אדר		ד
הגאון רבי יוסף ראזין מרוגוטשוב זצ"ל, י"א אדר		א,ב
הרה"צ רבי מנחם דוד חודורוב זצ"ל, י"א אדר		ד
הרה"ק רבי אברהם מסוכטשוב זי"ע, בעל "אבני נזר", י"א אד"א		א,ו
הגאון רבי שמואל שטראשון זצ"ל, י"א אד"ב		ד
הרב הצדיק משה פארדו זצ"ל, י"א אדר		ב
הגה"צ רבי שמואל יעקב רובינשטיין זצ"ל מפאריז, י"א אדר		ה
הגאון רבי יוסף אדלר מטורדא זצ"ל, י"ב אדר		ד
מארי הרב אברהם אָבֶֽנדאף זצ"ל, י"ב אדר		ג
הרה"ק רבי פנחס מבורשא זי"ע, י"ב אדר		א
הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע, י"ב אדר		א
הגאון המקובל הרב מרדכי וייצל רוזנבלט זצ"ל, י"ב אדר		ב
הצדיק רבי יעקב שריקי זצוק"ל, י"ב אדר		ב
הרה"ק רבי אהרן מבייטש זי"ע, י"ב אד"א		ד
הגאון רבי מרדכי וייצל מאושמינא-סלונים זי"ע, י"ב אד"א		א
הרה"ק רבי יהושע מריבטיטש זי"ע, י"ב אד"ב		א
הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זי"ע, י"ב אד"ב		א
רבינו יהודה החסיד זי"ע, י"ג אדר		א
הצדיק הרב ניסים פליקס אמסלם זצ"ל, י"ג אדר		ג
הצדיק הנסתר הרב יוחנן ג'אניאן זצ"ל, י"ג אדר		ב
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יוחנן מערלוי זי"ע, י"ג אד"א		א
הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, י"ג אד"ב		א,ו
הגאון רבי שמעון שוואב זצ"ל, י"ג אדר		ה
הגה"צ רבי יוסף זאב פיינשטין זצ"ל מייסד וראש ישיבת "עמלה של תורה", י"ג אדר		ה
הרה"ק רבי משה מרדכי מפילוב זי"ע, י"ד אדר		א
הרה"ק רבי שלום יוסף משפיקוב זי"ע, י"ד אדר		ד
הרב זאב וואלף מז'יטומיר זצ"ל, י"ד אדר		ג
המקובל הרב בן ציון חיים אפרימאשווילי זצ"ל, י"ד אדר		ג
הגאון הרב צבי יהודה קוק, י"ד אדר		ה
הגאון רבי מנשה פרנקל זצ"ל הרב האחרון של ליז'ענסק, י"ד אדר		ה
הרה"ק רבי יוסף מפיטסבורג זי"ע, ט"ו אדר		ד
הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל, ט"ו אדר		ד
הרה"ק רבי אברהם שמחה מבארנוב זי"ע, ט"ו אד"א		ד
הרה"ק רבי יעקב קאפיל מליקאווע זי"ע, ט"ו אד"א		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"ק רבי צבי הירש קאידינובר זי"ע, ה"קב הישר", ט"ו אד"ב		ד
הגה"ק שמריהו יוסף חיים קנייבסקי זצ"ל, ט"ו אד"ב		ג
הגאון הרב דב בעריש מייזליס זצ"ל, ט"ו אד"א		ג
הגאון רבי חיים הכהן קמיל, ט"ו אדר		ז
הרה"ק רבי פנחס מנחם מגור זי"ע, ה"פני מנחם", ט"ז אדר		א,ז
הגה"ק רבי שלום (אולמן) חריף זצ"ל, ט"ז אדר		ד
הרה"ק רבי אליעזר ליפא וייסבלום מחמלניק, ט"ז אדר		ב
הרה"ק הרב שלום אולמן חריף זצ"ל, ט"ז אדר		ג
הגה"ק רבי מנחם - כ"ץ-פרוסטיץ זצ"ל, ט"ז אד"א		ג
הרה"ק רבי אלעזר מנדל מלעלוב זי"ע, ט"ז אד"ב		א
הרה"ק רבי אברהם פרידמן מפרוהבישטש זי"ע, י"ז אדר		א,ד
הגאון רבי גרשון לפידות זצ"ל, י"ז אדר		ב
הרה"ק רבי יצחק מבאיאן זי"ע, י"ז אדר		א
הרה"ק רבי שלמה מאיר יהודה ממעזריטש-ביאלא זי"ע, י"ז אדר		א
הגאון הרב ברוך שמעון סלומון זצ"ל, י"ז אדר		ג
הרה"ק רבי אברהם מנחם מאלכסנדר זי"ע, י"ז אד"ב		א
הגה"צ רבי ישראל זאב מינצברג זצ"ל, י"ז אד"ב		ד
הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל, אב"ד קראקא, י"ז אד"ב		א
הרה"ק האדמו"ר הרב יעקב אשר קאפף זצ"ל, י"ז אד"ב		ג
הגאון רבי יחזקאל לוינשטין זצ"ל, י"ח אדר		ב
הרה"ק רבי מיכל מלעכוביץ זי"ע, י"ח אדר		ד
הרב חיים משה ובר זצ"ל, י"ח אדר		ב,ה
האדמו"ר הרב אברהם שטיינר מקרסטיר זצ"ל, י"ח אדר		ב,ה
הרה"ק רבי אלכסנדר זיסקינד מהורודנא זי"ע, ה"יסוד ושורש העבודה", י"ח אד"ב		א
הרה"ק רבי חנוך הענין מאלכסנדר זי"ע, י"ח אד"ב		א,ז
הרה"ק רבי נחום מרדכי מטשורטקוב זי"ע, י"ח אד"ב		ד
הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ ופוניבז', י"ח אדר		ה
הרה"ק רבי אברהם מפוריסוב זי"ע, י"ט אדר		ד
הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע, י"ט אדר		א
הגה"צ רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל, אב"ד סאטמאר, י"ט אדר		ג,ה
הרה"ק רבי יעקב שמשון מקאסוב זי"ע, י"ט אדר		א
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יצחק מאמשינוב - ארה"ב זי"ע, י"ט אדר		ד
הרב המקובל שמעון יהושע חיראר זצ"ל, י"ט אדר		ב
הגה"ק רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצא זי"ע, י"ט אדר		א
הצדקת פייגא, בת הצדקת מרת אדל, בתו של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, י"ט אדר		ב
הרה"ח רבי משה אריה פריינד מסיגעט זצ"ל, י"ט אדר		א
הרה"ק רבי עמנואל מפאבייניץ - לאדז' זי"ע, י"ט אדר		א
הגה"צ רבי שמואל ענגיל זצ"ל, אב"ד ראדימישלא, י"ט אד"א		א
הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, י"ט אד"ב		ב
הגאון רבי יואל סירקיש זצ"ל, הב"ח, כ' אדר		א,ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי מאיר שיף זצ"ל, ה"מהר"ם שיף", כ' אדר		ד
האדמו"ר הרב רפאל בלום זצ"ל, כ' אדר		ב
הגאון רבי משה לאנדינסקי זצ"ל, כ' אדר		ב
כ"ק מרן רבי משה יהושע הגר מויזניץ זי"ע, כ' אדר		א,ו
הגה"צ רבי רפאל בלום זצ"ל, אב"ד קאשוי, כ' אד"א		ד
הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כ' אד"א		א
הגה"ק רבי אביגדור הלברשטאם מדוקלא זצ"ל, כ"א אדר		א
הגאון רבי אברהם בן מוסא זצ"ל, כ"א אדר		ב
הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ק"ק זי"ע, כ"א אדר		א,ב,ו
הגה"ק רבי אריה לייבוש הלברשטאם זצ"ל, אב"ד צאנז, כ"א אדר		א
הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, אב"ד קובנא, כ"א אדר		א
הגה"ק רבי מנחם מנדל מפריסטיק זצ"ל, כ"א אדר		א
הגאון רבי ישעיה פירסט זצ"ל, כ"א אד"ב		ד
הגאון רבי שלמה יוסף זוין זצ"ל, כ"א אדר		ה
הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל, כ"ב אדר		ד
הגאון רבי אברהם דב כהנא שפירא זצ"ל, כ"ב אד"א		א
הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל, ה"ערוך השולחן", כ"ב אד"ב		ד
הגה"צ רבי יצחק אייזיק ווייס מסוואליווע זצ"ל, כ"ב אד"ב		ד
הגה"צ רבי ישראל משה דושינסקיא זצ"ל, כ"ב אד"ב		א,ו
הגאון רבי יצחק אייזיק ליבעס זצ"ל, כ"ב אדר		ה
הרה"ק רבי יוסף בלוך, כ"ב אדר		ז
הרה"ק רבי חיים חייקא מאמדורא זי"ע, כ"ג אדר		א,ד
הרה"ק רבי יצחק מאיר מגור זי"ע, ה"חידושי הרי"מ", כ"ג אדר		ב
הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, כ"ג אדר		ב
הגאון רבי משה נחום ולנשטיין זצ"ל, כ"ג אדר		ד
הרה"ק רבי יהודה משה מאלכסנדר זי"ע, כ"ג אד"א		א
הרה"ק רבי יעקב מנובומינסק זי"ע, כ"ג אד"א		ד
הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא זי"ע, כ"ג אד"ב		ד
הגאון רבי רפאל שפירא מוולוז'ין זצ"ל, כ"ג אדר		ה
כ"ק מרן אדמו"ר רבי אהרן מקומידנוב זי"ע, כ"ג אדר		ה
הרה"ק רבי ברוך פנחס מסקאליע זי"ע, כ"ד אדר		א
הגה"ח רבי גד אייזנר זצ"ל, כ"ד אדר		ב
הרה"ק רבי יחיאל מאיר מלומאז' זי"ע, כ"ד אדר		ד
הרה"ק רבי יצחק מסטיטשין זי"ע, כ"ד אדר		א
הגאון רבי יהושע מנחם ארנברג זצ"ל, כ"ד אד"ב		ד
הגאון הרב מאיר הלוי סולובייציק, כ"ד אד"ב		ג,ה
הגה"צ רבי יקותיאל יהודה מייזליש זצ"ל גאב"ד קהל יראים סיגעט, כ"ד אדר		ה
הגאון הרב אליהו ברוך פינקל, כ"ד אדר		ו
הרה"ק רבי בצלאל יאיר מאלכסנדר זי"ע, כ"ה אדר		א,ז
הרב המקובל דוד הכהן אזוג השני זצ"ל, כ"ה אדר		ב

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
מרן הרב חכם סלמאן חוג'י עבודי זצ"ל, כ"ה אדר		ב
המקובל האלוקי הרב יצחק אביחצירא זצוק"ל, כ"ה אדר		ב
הרה"ק האדמו"ר הרב ישראל אברהם פורטוגל, כ"ה אדר		ב
הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע, כ"ה אד"א		א
הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, ראב"ד העדה החרדית, כ"ה אד"א		ב
הגה"צ רבי דוד שפרבר זצ"ל, אב"ד בראשוב, כ"ה אד"ב		א
המקובל רבי אברהם רוויגו - הראשון לציון, כ"ה אדר		ו
הרבנית מרים-חיה משאן, כ"ה אדר		ז
הרה"ק רבי אליעזר ליפא מחמעלניק זי"ע, כ"ו אדר		ד
הגאון רבי אברהם חיים ברים זצ"ל, כ"ו אדר		ד
הגאון הרב שלמה סלימאן פרץ זצ"ל, כ"ו אדר		ג
הרה"ק רבי שלום מקאמארנא זי"ע, כ"ו אדר		א
הרה"ק רבי אהרן [דר. גארדיא] זי"ע, כ"ו אד"ב		א
הרב חכם יעקב דבראשוילי, כ"ו אדר		ו
הגאון רבי חיים פינחס שיינברג זצ"ל, כ"ז אדר		א,ב,ז
הגה"צ רבי ישעיה שור זצ"ל, אב"ד יאסי, כ"ז אדר		ד
הרה"ק רבי מרדכי זוסיא מהוצעליס זי"ע, כ"ז אדר		ד
הרגה"ק המקובל האלוקי רבי שלמה אלישיב זי"ע, כ"ז אדר		ב
הגאון הרב אברהם חיים ברים זצ"ל, כ"ז אדר		ב
המקובל האלוקי הרב חיים סינוואני זצוק"ל, כ"ז אדר		ב
הגאון רבי אברהם שאג זצ"ל, כ"ז אדר		ב
הרב יאשיהו פינטו זצ"ל הידוע בשם הרי"ף דעין יעקב, כ"ז אדר		ב
הגאון רבי יוסף שאול נאטנזוהן זצ"ל, כ"ז אד"א		א,ה
הגה"צ רבי משה ניישלאס זצ"ל, כ"ז אד"א		א
רבי רפאל משה בולה - הראשון לציון, כ"ז אדר		ו
הגה"ח רבי אשר שולמן זצ"ל, כ"ח אדר		ד,ז
הרב המוהל אברהם הכהן קאהן, כ"ח אדר		ה
הגאון רבי אברהם שאג זצ"ל, אב"ד קויבערסדורף, כ"ט אדר		ד
הגאון רבי חיים שמואל בירנבוים זצ"ל, כ"ט אדר		ד
כ"ק אדמו"ר רבי יואל בעער מראצפערט זי"ע, כ"ט אדר		א
כ"ק מרן אדמו"ר רבי מרדכי מויז'ניץ-מאנסי זי"ע, כ"ט אדר		א
הרה"ק רבי שלמה הכהן מראדומסק זי"ע, ה"תפארת שלמה", כ"ט אדר		א,ו,ז
הגאון רבי גרשון ליבמן זצ"ל, כ"ט אדר		ה
הרה"ק רבי אלימלך מגראדז'יסק זי"ע, א' ניסן		א,ז
הרה"ח רבי ברוך יצחק פריינד זצ"ל, א' ניסן		ד
הרה"ק רבי מנחם נחום משפיקוב זי"ע, א' ניסן		א
הגה"צ רבי משה יוסף הופמן מפאפא זי"ע, א' ניסן		א,ה
הגאון רבי שמואל הלוי קעלין זי"ע, א' ניסן		א
הגאון הרב אליהו שוויי זצ"ל, א' ניסן		ב
חכם שלמה בן פתחיה הלוי זצ"ל, א' ניסן		ב

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון הרב שמחה כהן זצ"ל, א' ניסן		ד
קדושי עליון נדב ואביהוא, א' ניסן		ה
הגאון רבי אליהו שוויי זצ"ל ראש ישיבת פילדלפיה, א' ניסן		ה
הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע, ב' ניסן		א
הרה"ק רבי שלום דובער מליובאוויטש זצוק"ל, ב' ניסן		א,ב,ו,ז
הגאון רבי יוסף הורביץ מאונסדורף זצ"ל, ג' ניסן		ד
הרה"ק רבי מנחם מנדל שטרנברג זי"ע מדעעש-צפת, ג' ניסן		א
הגאון רבי נחמן שמואל יעקב מיודסר זצ"ל אב"ד בראק ובני-ברק, ג' ניסן		ה
הגה"צ רבי יעקב שלמה בלייך זצ"ל, ג' ניסן		ז
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ממעזבוז-טרנופול הי"ד, ד' ניסן		ד
הרה"ק רבי בנימין זאב וואלף מזבאריז' זי"ע, ד' ניסן		ד
הרה"ק רבי יהושע רוקח מיערוסלב הי"ד, ד' ניסן		ד
הרה"ק רבי יוחנן (הראשון) מרחמיסטרייוקא זי"ע, ד' ניסן		א,ז
הגאון רבי יעקב צבי מעקלנבורג זצ"ל, ד' ניסן		ד
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, ה"אוהב ישראל", ה' ניסן		א,ו,ז
הגה"צ רבי אהרן ווידער מלינז זצוק"ל, ה' ניסן		ד
הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאז'וב זי"ע, ה"צבי לצדיק", ה' ניסן		א
הגאון רבי ראובן יוסף גרשונוביץ זצ"ל, ה' ניסן		ב
הגה"ח רבי שניאור זלמן פראדקין מלובלין זצ"ל, ה"תורת חסד", ה' ניסן		א,ו
הגאון רבי מלכיאל צבי הלוי טננבוים זצ"ל מח"ס "דברי מלכיאל", ה' ניסן		ה
הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע בעל "שומר אמונים", ו' ניסן		א,ז
הגה"ק רבי חיים אבואלעפיא זי"ע, ו' ניסן		א,ז
הגאון רבי מאיר דן פלוצקי זצ"ל, ה"כלי חמדה", ו' ניסן		ד
חכם הרב מכלוף יאנה זצ"ל, ו' ניסן		ד
הגאון רבי אייזיק אזבנד זצ"ל ראש ישיבת טעלז, ו' ניסן		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מלובלין זצוק"ל, ו' ניסן		ה
הרה"ק רבי אריה יהודה לייבוש (השני) מאוז'רוב זי"ע, ז' ניסן		ד
הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זי"ע, ז' ניסן		א,ז
המקובל הגאון חכם רבי ששון עבדול עזיז מזרחי זצ"ל, ז' ניסן		ב
ד"ר משה ואלאך ז"ל, ז' ניסן		א
הגאון רבי אברהם אחי הגר"א זי"ע מח"ס "מעלות התורה", ז' ניסן		ה
הגאון רבי יחיאל מיכל טיקוצ'ינסקי זצ"ל, ח' ניסן		ד
הרה"ק רבי יעקב שמעון מזאסלאוו זי"ע, ח' ניסן		ד
הרה"ק רבי מרדכי מנעשכיז זי"ע, ח' ניסן		א,ד,ז
הרה"צ רבי נפתלי אלימלך גווירצמאן זצ"ל, ח' ניסן		ד
הגה"צ רבי אברהם אנגלרד מדאברא זצ"ל, ח' ניסן		ה
הגאון רבי אריה לוין זצ"ל, ט' ניסן		א,ו,ז
הרה"ק רבי חיים מאיר מויז'ניץ זי"ע, ה"אמרי חיים", ט' ניסן		א
הרה"ק רבי יעקב צבי יאליש זי"ע, ט' ניסן		ד
הגאון רבי אשר יעקב וועסטהיים זצ"ל, ט' ניסן		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
כ"ק מרן אדמו"ר מסאסרעגן זי"ע, ט' ניסן		ה
הגאון רבי שלום משאש זצ"ל, י' ניסן		ב
הרב המקובל נתן בוקובזה זצ"ל, י' ניסן		ב
הגאון רבי אברהם משה באב"ד זצ"ל אב"ד סונדרלנד, י' ניסן		ה
הגאון רבי ישעיה הלוי הורוויץ זצ"ל, השל"ה הק', י"א ניסן		א,ז
רבינו משה בן נחמן זצ"ל, הרמב"ן, י"א ניסן		א,ז
הגאון רבי שלמה זלמן ליפשיץ זצ"ל, ה"חמדת שלמה", י"א ניסן		ב
הגאון מר"ן אליהו פרדס זצ"ל, י"א ניסן		ב
הגאון רבי אלחנן יוסף הרצמן זצ"ל, י"א ניסן		ה
הגה"צ רבי ישראל אליהו וינטרויב זצ"ל, י"א ניסן		ה
הרה"ק רבי נפתלי חנה'ליס הי"ד, י"א ניסן		ו
הרה"ח רבי דוד שכטר זצ"ל, י"ב ניסן		ד
הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, י"ב ניסן		א,ב
הרה"ק רבי מנחם מנדל מבאר זי"ע, י"ב ניסן		ה
הגה"ח רבי חיים שאול ברוק זצ"ל, י"ב ניסן		ה
הרה"ק רבי יואל מוסקוביץ משאץ זי"ע, י"ג ניסן		א,ז
רבינו יוסף קארו זי"ע, ה"בית יוסף", י"ג ניסן		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זי"ע, בעל "צמח צדק", י"ג ניסן		א,ב,ו,ז
הרה"ק רבי משה אלשיך זי"ע, י"ג ניסן		א
הגאון רבי עזרא הדאיה זצ"ל, י"ג ניסן		ב
הגאון הרב אברהם חביב זצ"ל, י"ג ניסן		ב
הגה"ח רבי עזריאל טאובר זצ"ל, י"ג ניסן		ה
הגאון הרב מאיר נישים מאוז, י"ג ניסן		ו
הגאון רבי אברהם יפה'ן זצ"ל מנובהרדוק, י"ד ניסן		ד
הרה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ זי"ע, י"ד ניסן		א
הגה"צ ר' אברהם שלמה כ"ץ זצ"ל אב"ד ריסקאווא, י"ד ניסן		ה
הגאון רבי יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל ראב"ד דק"ק עדת ישראל לונדן, י"ד ניסן		ה
יצחק אבינו, ט"ו ניסן		ג
הרה"ק רבי אלישע מגארליץ זי"ע, ט"ו ניסן		א
הגאון רבי יונה פרנקל-תאומים זצ"ל, ה"קיקיון דיונה", ט"ו ניסן		ד
הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, ט"ו ניסן		א
לוי בן יעקב אבינו, ט"ז ניסן		ג
הגאון רבי שמחה זיסל ברווידא זצ"ל, ט"ז ניסן		ד
הרה"צ רבי דוד אריה ברויל זצ"ל, י"ז ניסן		ד
הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע, י"ז ניסן		א
הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל, י"ז ניסן		א,ב
הרה"ק רבי משה מרדכי מקאפיטשניץ זי"ע, י"ז ניסן		ד
הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל, י"ז ניסן		ד
הרה"ק המהרי"ץ ישראל נח שניאורסאהן, בן האדמו"ר ק"ק הצמח צדק זי"ע, י"ז ניסן		ג
ר' חיים (הנריק) אנגלרד (ענגלענדער) הי"ד, י"ז ניסן		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי שמואל יוסף רבינוב זצ"ל, י"ח ניסן		א
המקובל האלוקי הרב ששון בכר משה פרסיאדו זצוק"ל, י"ח ניסן		ב
הרב הגאון מנחם זמבא הי"ד המכונה הגאון מפראגה, י"ח ניסן		ב,ה
הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע, י"ט ניסן		א,ו
הגאון רבי יהושע וולק כ"ץ, ה"סמ"ע", י"ט ניסן		ד
הרה"ק רבי יעקב יוסף מספינקא זי"ע, י"ט ניסן		א
הגאון רבי מנחם זעמבא הי"ד, י"ט ניסן		ד
הרה"ק רבי פנחס אליהו מפילץ זי"ע, י"ט ניסן		א
הרה"ק רבי שלמה לייב מלענטשענא זי"ע, י"ט ניסן		א
הגאון רבי שמואל אלכסנדר אונסדורפר זצ"ל, י"ט ניסן		ד
הגאון רבי אלעזר פלעקלס זי"ע, כ' ניסן		ד
רבינו האי גאון זי"ע, כ' ניסן		ד
הרה"ק רבי יחזקאל פאנעט זי"ע, אב"ד קארלסבורג, כ' ניסן		ב,ג
הגה"צ רבי יעקב דוד מרדומסק זי"ע, כ' ניסן		א
הרב בוגיד חנינא סעדון זצ"ל, כ' ניסן		ב
הרב החסיד הצדיק שמעון פרידמן, כ' ניסן		ג
הצדיק המקובל הרב מיכאל מיכאלאשווילי, כ' ניסן		ו
הרה"ק רבי דוד לייקעס זי"ע, כ"א ניסן		א,ו
הרה"ק רבי ישכר בעריש אייכנשטיין זצ"ל מוועראצקי, כ"א ניסן		א,ד
הגה"צ רבי שמעון ישראל פאזען זצ"ל, אב"ד שאפראן, כ"א ניסן		ד
הגאון הרב חיים שאול גריינימן זצ"ל, כ"א ניסן		ב,ג
הגה"ק כ"ק הגה"צ רבי שלמה אליעזר ויזל זצוק"ל מטערנעווא, כ"א ניסן		ג
הגה"צ רבי שמואל שפירא זצ"ל מחשובי חסידי ברסלב, כ"א ניסן		ה
הגאון רבי מאיר מאזוז זצ"ל, כ"א ניסן		ה,ו
הגאון רבי יהודה רוזאניס זצ"ל, ה"פרשת דרכים", כ"ב ניסן		ד
הרה"ק רבי יצחק מוואורקי זי"ע, כ"ב ניסן		א,ז
הגה"ח רבי מרדכי הערש שמרלר זצ"ל, כ"ב ניסן		ד
הגה"צ רבי מנחם מנדל שנעעבאלג זצ"ל גאב"ד מאנשסטר, כ"ב ניסן		ה
הגאון רבי אברהם לופטביר זצ"ל, כ"ג ניסן		ד
הגאון אהרן דוד דייטש זצ"ל מיארמוט, כ"ג ניסן		ד
הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף מבוהוש זי"ע, כ"ג ניסן		א
הגאון רבי משה טראני זצ"ל, "המבי"ט", כ"ג ניסן		ד
הרב המקובל כמוס יאמין זצ"ל, כ"ג ניסן		ב
הרה"ק האדמו"ר מקאליב רבי מנחם מנדל טאוב, כ"ג ניסן		ב
הרה"ק רבי חיים יצחק מטשערנאביל-לאיעוו זי"ע, כ"ד ניסן		א
הרה"ק רבי יוסף מרימנוב זי"ע, כ"ד ניסן		ד
כ"ק מרן אדמו"ר מסלונים-ת"א זי"ע, כ"ד ניסן		ה
הגאון רבי חיים יצחק חייקין זצ"ל ראש ישיבת "אקס לה בן", כ"ד ניסן		ה
הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע, ה"דברי חיים", כ"ה ניסן		א,ז
הגאון רבי נפתלי שקוביצקי זצ"ל גאב"ד גייטסהד, כ"ה ניסן		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
יהושע בן נון הנביא, כ"ו ניסן		ג
הגאון רבי אפרים נבון זצ"ל, ה"מחנה אפרים", כ"ו ניסן		ד
הרה"ק רבי יהושע העשיל ממאניסטרישטש זי"ע, כ"ו ניסן		ד
הרה"ק רבי משה מסאטמאר זי"ע, כ"ו ניסן		א,ו
הרה"ק רבי משה טייטלבוים "ברך משה", כ"ו ניסן		ז
הגה"צ רבי אריה צבי פרומער הי"ד, אב"ד קוז'יגלוב, כ"ז ניסן		ב
הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל, כ"ז ניסן		ד
הגאון רבי יהודה כהנא זצ"ל, ה"קונטרס הספיקות", כ"ז ניסן		ד
הגה"צ רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל, כ"ז ניסן		ד
הרה"ק רבי לוי יצחק מצעהלים זי"ע, כ"ז ניסן		ד
הגאון הרב אביגדור הכהן מילר זצ"ל, כ"ז ניסן		ג
הגה"צ רבי שלום משה אונגר מנייטרא זצ"ל, כ"ז ניסן		ד
הרב אברהם אייזנברג הי"ד, כ"ז ניסן		ה
המקובל הרב דוד עראמא זצ"ל, כ"ז ניסן		ו
הרה"ק רבי אהרן הכהן רוזנפלד מפינסק-קארלין זי"ע, כ"ח ניסן		ב
הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובה זי"ע, כ"ח ניסן		א,ז
הרה"ק רבי ישכר לייב מסלונים זי"ע, כ"ח ניסן		ד
הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל, כ"ח ניסן		ב
הגאון רבי שבתי שעפטיל הורביץ זי"ע, בעל "ווי העמודים", כ"ח ניסן		א
הרה"ק רבי שם קלינגברג מזאלאשיץ זי"ע, כ"ח ניסן		ד
הרב המקובל יחיא צאלח זצ"ל המכונה מהרי"ץ, כ"ח ניסן		ב
הרה"ק רבי יהודה מאיר שפירא משפיטיווקא זי"ע, כ"ט ניסן		ד
הרה"ק רבי מרדכי שלום יוסף מסדיגורה זי"ע, כ"ט ניסן		א
הרה"ק רבי משה פאלייר מקוברין זי"ע, כ"ט ניסן		א,ב,ו
הצדיק הרב שלמה שטנצל זצ"ל, כ"ט ניסן		ג
הרה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע, ל' ניסן		א
רבינו יוסף הלוי מיגאש זי"ע, ל' ניסן		א
הגאון רבי יעקב (מהר"י) בירב זצ"ל, ל' ניסן		ד
הגאון רבי יעקב מעמדין זצ"ל, ל' ניסן		ב
הרה"ק רבי יעקב יצחק ממאקריב זי"ע, ל' ניסן		א
הגאון רבי נתנאל וויל זצ"ל, ה"קרבן נתנאל", ל' ניסן		ד
הגאון רבי אברהם ברודיא זצ"ל, ל' ניסן		ה
הגאון רבי יוסף פיימר מסלוצק זצ"ל, ל' ניסן		ה
הרה"ק רבי אברהם מסלונים זי"ע, בעל "בית אברהם", א' אייר		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מוויטעבסק זי"ע, א' אייר		א,ו,ז
הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת באר יעקב, א' אייר		א
הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל, א' אייר		א
הגאון רבי צבי זצ"ל, ה"חכם צבי", א' אייר		א
הרה"ק רבי שמואל שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, א' אייר		א,ז
הגה"צ רבי שלום דרמר זצ"ל, א' אייר		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי אברהם דב אויערבאך זי"ע מחמעלניק ופולנאה, ב' אייר		א
הגאון רבי אברהם יצחק גליק זצ"ל, אב"ד טולטשאווא, ב' אייר		ב
הגאון רבי אליהו שמחה שוסטאל זצ"ל, ב' אייר		ד
הגאון רבי יוסף נחמיה קארניצער זצ"ל, ב' אייר		ד
הרה"ג הרב יעקב יוסף זצ"ל, ב' אייר		ב
הרב חכם משה זקן מאוזז זצ"ל, ב' אייר		ג
הרב משה אשר אקשטין זצ"ל, ב' אייר		ה
כ"ק מרן אדמו"ר ה"מבשר טוב" מביאלא זי"ע, ב' אייר		ה
הרב המקובל ראובן שלום שרבאני זצ"ל, ג' אייר		ב
הגאון הרב משה חורב זצ"ל, ג' אייר		ב
הרה"ק רבי יהודה לייב מפיסטין זי"ע מגיד דק"ק קאלאמייא, ג' אייר		ה
הגאון רבי אבא ברמן זצ"ל, ג' אייר		ה
הרה"ק רבי ישעיה מקרעסטיר, ג' אייר		ז
הגאון רבי אריה לייב צינץ זצ"ל מפלוצק, ד' אייר		א
הגאון רבי יוסף דוב מבריסק זצ"ל, ה"בית הלוי", ד' אייר		א,ז
הרה"ק רבי ישעיה מקערעסטיר זי"ע, ד' אייר		א
הגה"צ רבי משה דוד אסטרייכר זצ"ל, אב"ד טשימפא, ד' אייר		ד
הרה"ק רבי שמואל אליהו ממודז'יץ זי"ע, ד' אייר		ד
הגאון רבי מאיר אויערבאך זצ"ל, אב"ד קאליש, ה"אמרי בינה", ה' אייר		א,ב
הרה"ק רבי אליעזר חיים מיאמפאלא זי"ע, ה' אייר		א,ד
הרה"ק רבי ברוך מאזארינץ זי"ע, ה' אייר		א
הגאון רבי ישעיה פיק-ברלין זי"ע, ה' אייר		ד
הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע, ה"אמרי יוסף", ו' אייר		א,ז
הרה"ק רבי יעקב חיים מסטאלין זי"ע, ו' אייר		א,ה
הגה"ק רבי יצחק מהאמבורג זי"ע, ו' אייר		א
רבינו לוי בן גרשום זי"ע, הרלב"ג, ו' אייר		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מסטראפקוב זי"ע, ו' אייר		א,ה
הרה"ק רבי משה מסאמבור זי"ע, ו' אייר		ג
הצדיק הרב רפאל בנימין לוין זצ"ל, ו' אייר		ב,ה
הגאון המקובל הרב שאול הכהן אברי"ש זצ"ל, ו' אייר		ב
הרב צבי הירש אוירבך, ו' אייר		ו
הגה"ק רבי שלמה אפרים מלונטשיץ זי"ע, ה"כלי יקר", ז' אייר		א
הגאון רבי זונדל קרויזר זצ"ל, ח' אייר		ג
הרה"ק רבי ירחמיאל מפשיסחא זי"ע, ח' אייר		א,ו
הרה"ק רבי משה מרדכי מטריסק לובלין זי"ע, ח' אייר		א
הרה"ק רבי חיים מליסקא זי"ע, בעל "טל חיים", ט' אייר		א
הגה"צ רבי משה הגר זצ"ל, ראש ישיבת סערט-ויז'ניץ, ט' אייר		א,ג
הרה"ק רבי משה משאץ זי"ע, ט' אייר		א
הגה"צ ר' שמואל רוזנגרטן זצ"ל, ראש ישיבת בעלזא, ט' אייר		ד
הגה"ק רבי שלמה אפרים מלונטשיץ, ט' אייר		ז

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, י' אייר		א,ו
הגאון רבי יוסף תאומים זצ"ל, ה"פרי מגדים", י' אייר		א
רבינו יצחק אלפסי זי"ע, הרי"ף, י' אייר		א
הגאון רבי יצחק פלקסר זצ"ל, י' אייר		ד
הרה"ק רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל מקאמרנא זי"ע, י' אייר		א
הגה"ק רבי מאיר מלובלין זצ"ל, "מהר"ם לובלין", י' אייר		א,ב
הגה"ק רבי מאיר מרגליות זי"ע, ה"מאיר נתיבים", י' אייר		א
הרה"ק רבי משה מזווהעיל זי"ע, י' אייר		א
הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע, י' אייר		א
הגאון הרב דוד בן בארון זצ"ל, י' אייר		ג
הרה"ק רבי הלל מקאלאמייא זי"ע, י"א אייר		א,ז
הרה"ק רבי חיים יהודה מאיר מוישאווא זי"ע, י"א אייר		א
הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זי"ע, י"א אייר		א
הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זי"ע, י"א אייר		א
הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע, י"א אייר		א,ז
הגאון הרב אהרן פפיפר זצ"ל, י"א אייר		ב
הגאון רבי זרח אידליץ זי"ע, י"ב אייר		א
הרה"ק רבי יהודה צבי מדאלינא זי"ע, י"ב אייר		א
הגה"צ רבי מסעוד אבוחצירא זי"ע, י"ב אייר		א,ב
חכם יוסף סוסו הכהן זצ"ל, י"ב אייר		ב
הרה"ק רבי יוסף מראדוויל, י"ג אייר		ז
התנא האלוקי רבי מאיר בעל הנס זצ"ל, י"ד אייר		ב,ו
הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, אב"ד לודז, י"ד אייר		א,ז
הרה"ק רבי יהודה לייב מזקילקוב זי"ע, י"ד אייר		א
הרה"ק רבי שמואל מקאריב זי"ע, י"ד אייר		א,ו
הרה"ק רבי ראובן מדעמביץ זי"ע, י"ד אייר		ה
התנא האלוקי רבי יהודה בר אלעאי, י"ד אייר		ו
הרה"ק רבי דוד משה מגוואדז'יץ סדיגורה זי"ע, ט"ו אייר		ד
הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממוגלניצא זי"ע, ט"ו אייר		א
הגאון רבי גרשון שטרן זצ"ל בעל ה"לקוט הגרשוני", ט"ו אייר		ה
הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטין זצ"ל, ט"ז אייר		ב
הרה"ק רבי צבי הירש רוזנבאום מקרעטשניף סיגעט זי"ע, ט"ז אייר		א,ג
המקובל יצחק חי טייב זצ"ל, ט"ז אייר		ב,ז
הרב הגאון רפאל עבו זצ"ל, ט"ז אייר		ב
הגאון הרב משה שמואל הלוי רוטנברג מקאסאן - קליינווארדיין זצ"ל, ט"ז אייר		ג
הצדיק הרב משה שמאי זצ"ל, ט"ז אייר		ג
הרה"ק רבי איתמר מקאנסקיוואלי זי"ע, י"ז אייר		ד
הגאון רבי אליהו קלצקין מלובלין זי"ע, י"ז אייר		ב
הגאון רבי אריה מרדכי רבינוביץ זצ"ל, י"ז אייר		ד
הגאון רבי יחזקאל לנדא זצ"ל, ה"נודע ביהודה", י"ז אייר		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי מרדכי מרחמיסטריווקא זי"ע, י"ז אייר		א
הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זי"ע, ה"דגל מחנה אפרים", י"ז אייר		א,ו,ז
הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא הי"ד, י"ז אייר		א
התנא האלקי הרב הקדוש שמעון בר יוחאי - רשב"י, י"ח אייר		ב,ה,ו,ז
הגאון הרב שלמה בוכנר זצ"ל, י"ח אייר		ב,ה
הרב מיכאל דהן זצ"ל, י"ח אייר		ב
הרב המקובל שלום בוזגלו זצ"ל, י"ח אייר		ב
הרה"ק רבי אורי מראהטין זי"ע, י"ח אייר		א
הגה"צ רבי ישראל אברהם פורטיגל זי"ע, י"ח אייר		ד
הגאון רבי משה איסרליש זצ"ל, הרמ"א, י"ח אייר		א,ו,ז
הגאון רבי מרדכי יפה שלזינגר זצ"ל, י"ח אייר		ה
הגאון רבי אליהו בומבך (באמבאך) הי"ד אב"ד אושפיצין, י"ח אייר		ה
הרב שמואל יעקב בורנשטיין, י"ח אייר		ה
המקובל הרב שלום סלאם אמזלג, י"ח אייר		ו
הצדיק הרב חנניה הכהן, י"ח אייר		ו
הגאון רבי רחמים אליהו מאזוז, י"ח אייר		ז
רבינו מאיר בן ברוך (המהר"ם) מרוטנבורג זצ"ל, י"ט אייר		א
הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, י"ט אייר		א,ו,ז
הגאון רבי משה הלוי סולוביצ'יק משוויץ זצ"ל, י"ט אייר		א
הרה"ק רבי משה מקאלוב זי"ע, י"ט אייר		א,ד
הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל, י"ט אייר		א,ב
הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי זצ"ל, כ' אייר		ד
הגאון רבי מאיר ברנסדורפר זצ"ל, כ' אייר		א
הרה"ק רבי מרדכי (המגיד) מטשערנוביל זי"ע, כ' אייר		א,ג
רבי יוסף וולטוך מל"ז צדיקים זצוק"ל, כ' אייר		ב,ה
הרה"ק רבי מרדכי טברסקי מטשרנוביל, כ' אייר		ו
הרב חיים אברהם גאגין הראשון לציון, כ' אייר		ו
הגאון רבי עקיבא הכהן שטראסטער זצ"ל, כ"א אייר		ד
הרה"ק רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין זי"ע, כ"ב אייר		א,ז
הגה"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדרי זצ"ל, כ"ב אייר		א,ב
הגאון רבי משה פנחס טרונק זצ"ל, כ"ג אייר		ד
האדמו"ר הרה"ק רבי יהושע השל מדינוב זצ"ל, כ"ג אייר		ב,ה
הגאון רבי שמחה הכהן קוק זצ"ל אב"ד רחובות, כ"ג אייר		ה
הרב ישראל שמעון שיין, כ"ג אייר		ו
הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא זי"ע, כ"ד אייר		א
הגה"צ רבי בנימין מנדלסון זצ"ל, אב"ד קוממיות, כ"ד אייר		ב
הגאון רבי יצחק הכהן פייגנבוים זצ"ל מוורשה, כ"ד אייר		א
הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף מאנטניא הי"ד, כ"ד אייר		א
הגה"צ רבי מנחם מנדל מונדרר מקאסוב זצ"ל, כ"ד אייר		א
הרה"צ רבי משה מרדכי מקאברין זצוק"ל, כ"ד אייר		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי ברוך מריקא זי"ע, כ"ח אייר		א
הרה"ק רבי חיים מקאסוב זי"ע, ה"תורת חיים", כ"ה אייר		א,ז
הרה"ק רבי יהושע אשר מפוריסוב זי"ע, כ"ה אייר		ד
הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל, כ"ה אייר		א,ב
הרה"ק רבי יקותיאל יהודה (השני) מסיגעט הי"ד, כ"ה אייר		ד
הרה"ק רבי ישעיה מדינאוויץ זי"ע, כ"ה אייר		א
הרב חיים חורי זצ"ל, כ"ה אייר		ב
הרה"ק הצדיק הרב דוד בֶּלְיָאכֶר הי"ד, כ"ה אייר		ג,ה
חכם הרב שלמה אמסלם זצ"ל, כ"ה אייר		ג
הגאון רבי שאול הלוי מהגא זי"ע, כ"ה אייר		ד,ה
הגאון רבי רפאל דיס זצ"ל, כ"ה אייר		ה
הרה"ק רבי יקותיאל יהודה (זלמן לייב) טייטלבוים, כ"ה אייר		ו
הגאון רבי יצחק מוואלאזין זצ"ל, כ"ו אייר		א
הגה"ח רבי יצחק אייזיק עפשטיין זצ"ל, אב"ד הומיל, כ"ו אייר		א,ד,ו
הרה"ק רבי מרדכי יוסף מזלאטיפולי זצ"ל, כ"ו אייר		א
הגה"ק רבי משה חיים לוצאטו זי"ע, כ"ו אייר		א,ו
רבינו סעדיה גאון זי"ע, כ"ו אייר		א
הרה"ק רבי שלמה מזוויעהל זי"ע, כ"ו אייר		א,ג,ו,ז
הגאון רבי עמרם ציון חי אזולאי זצ"ל, כ"ו אייר		ב
הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואלין זי"ע, כ"ו אייר		א
הרה"ק רבי אליעזר זאב מקרעטשניף זי"ע, כ"ז אייר		א,ז
הגה"צ רבי יחזקאל שרגא ויינברגר הי"ד, אב"ד פאיע, כ"ז אייר		ד
הרה"ק רבי ירחמיאל יהודה מאיר מאמשינוב, כ"ז אייר		א
הגה"צ רבי נפתלי צבי ווייס הי"ד, אב"ד בילקא, כ"ז אייר		ד
הרה"ק יצחק מאיר מסאסוב קרעצקי זיע"א הי"ד, כ"ז אייר		ו,ז
שמואל הנביא, כ"ח אייר		ג
הגה"צ רבי שמחה בונם עהרנפלד זצוק"ל, כ"ח אייר		ד
הרה"ק רבי יעקב אריה לייב מטריסק - לובלין זי"ע, כ"ח אייר		ד
הרב חיים יהודה אהרנרייך הי"ד, כ"ח אייר		ה
הרב יצחק אייזיק אייכנשטיין הי"ד, כ"ח אייר		ה
הרה"ק רבי אלתר מנחם מענדל מבורשא הי"ד, כ"ט אייר		ד
הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, כ"ט אייר		א,ו,ז
הרה"ק רבי שמואל שלמה מראדזי'ן זצ"ל, כ"ט אייר		א,ו
הצדיק הרב פנחס הכהן רבין זצ"ל, כ"ט אייר		ב
הגה"ח רבי שמחה בונם לייזרזון זצ"ל, כ"ט אייר		ד
הרה"ג רבי אברהם מנחם שטיינברג זצ"ל, אב"ד בראדי, א' סיון		א
הגה"צ רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל, ה"קרן לדוד", א' סיון		ג,ה
הגה"צ רבי אפרים פישל הרשקוביץ זצ"ל, גאב"ד האליין, ב' סיון		ד
הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זי"ע, ב' סיון		א
הרה"ק רבי חיים יצחק אייזיק מסלאטפינא הי"ד, ב' סיון		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי ישראל מויז'ניץ זי"ע, ה"אהבת ישראל", ב' סיון		א,ז
הגאון הרב דוד חיים שלוש זצ"ל, ב' סיון		ב
רבינו עובדיה מברטנורא זי"ע, ג' סיון		א
הרה"ק האדמו"ר מקעכניא רבי פנחס שפירא ורעייתו הרבנית שלומציא הי"ד, ג' סיון		ב
הרה"ק רַבִּי יַעֲקֹב שְׁמְשׁוֹן שַׁפִּירָא מִשָּׁפִּיטוֹוְקָא, ג' סיון		ג
הגאון הרב אורי זוהר זצ"ל, ג' סיון		ג
הרב הצדיק רבי משה אייכנשטיין הי"ד, ג' סיון		ה
הגאון רבי יוסף אירגאס זצ"ל בעל "שומר אמונים", ג' סיון		ה
הגה"צ רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל גאב"ד נוה אחיעזר, ג' סיון		ה
הגה"ק רבי אריה לייב בלייך, ג' סיון		ז
הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטובקא זי"ע, ד' סיון		א,ג
הרה"ק רבי ישעיה נפתלי הירץ מדינוב זי"ע, ד' סיון		ג
הרה"ק רבי ישראל צבי רוטנברג מקאסן זי"ע, ד' סיון		א
הרה"ק רבי צבי הכהן טורנהיים זצוק"ל מלוקווע-וולברוז', ד' סיון		ב
הגאון רבי שמחה בונם אייגר זצ"ל גאב"ד מטרסדורף, ד' סיון		ד
הגאון רבי אפרים פישל קליין זצ"ל אב"ד וואשרהעלי, ד' סיון		ה
הגאון רבי יוסף אברהם וולף, ד' סיון		ז
נפתלי בן יעקב אבינו, ה' סיון		ג
הצדיק הרב רפאל אדרעי זצ"ל המכונה אלפסי, ה' סיון		ג
הרה"ק רבי אליהו מזידיטשוב זי"ע, ה' סיון		ד
הרה"ק רבי גרשון אשכנזי מקאלימייא זי"ע, ה'עבודת הגרשוני", ה' סיון		ד
הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר זי"ע, ה' סיון		א,ו,ז
הרה"ק רבי חיים יעקב מקאמארנא זי"ע, ה' סיון		ד
הגה"צ רבי יצחק מאיר זינגר הי"ד, אב"ד אלכסנדר, ה' סיון		ד
הרה"צ רבי ישעיה שפירא זצ"ל, ה' סיון		ד
התנא האלוקי רבי יהודה בן תימא, ה' סיון		ה
דוד מלך ישראל חי וקיים, ו' סיון		ג
הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע, ה"אמרי אמת", ו' סיון		א,ז
הרה"ק רבי אברהם שלום מסטרופקוב זי"ע, ו' סיון		א
הגאון רבי חיים מוורמייזא זי"ע, אחי המהר"ל, ו' סיון		א
הגה"צ רבי חיים אברהם דובער הכהן לעווין זצ"ל, "המלאך", ו' סיון		ד
הגה"צ רבי יהודה סג"ל ראזנער הי"ד, אב"ד סעקלהיד, ו' סיון		א,ג,ה
הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב אור שבעת הימים זי"ע, ו' סיון		א,ב,ו,ז
הרב הגאון אליהו מדר זצ"ל, ו' סיון		ב
הגאון הרב מרדכי אמייס הכהן זצוק"ל, ו' סיון		ב
הרה"ק הרב חיים אבולעפיה השני, ו' סיון		ב
הרב דב בעריש אייזנהורן הי"ד, ו' סיון		ה
הקדוש אברהם בן אברהם הי"ד [גר הצדק מווילנא], ז' סיון		א
הרה"ק רבי אהרן צבי מביאלא זי"ע, ז' סיון		ד
הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, ז' סיון		ב

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב זי"ע, ז' סיון		ד
הרה"ג ר' שמואל עהרנפעלד זצ"ל, אב"ד מאטרסדארף, ז' סיון		ד
הרב אפרים ביליצר הי"ד, ז' סיון		ה
הגה"ח רבי ישראל משה אולבסקי זצ"ל אב"ד צעלל'ע, ז' סיון		ה
הצדיק הרב ראובן בן דוד ויוסף, ז' סיון		ו
הגאון רבי זלמן רוטנברג זצ"ל, ח' סיון		ד
הגאון רבי ישכר דוב גולדשטיין זצ"ל, ח' סיון		ד
הרב משה בלוי זצ"ל, ח' סיון		ד
הגאון רבי מרדכי רוטנברג זצ"ל אב"ד אנטוורפן, ח' סיון		ה
חכם אברהם שלום חי חמוי, ח' סיון		ז
הגאון רבי אברהם צבי פרלמוטר מוואורשא זצ"ל, ט' סיון		ד
הגאון רבי יעקב חיים סופר זצ"ל, ט' סיון		א,ב
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, ט' סיון		א,ב,ד
הגאון רבי ישראל משקלאוו זצ"ל, ט' סיון		ד
הגאון רבי משה רבקש זי"ע, ה"באר הגולה", ט' סיון		ד
הגה"צ רבי יחזקאל שרגא מעדרע זצ"ל, ט' סיון		ה
הרב יעקב מאיר הראשון לציון, ט' סיון		ו
הרב המקובל האלוקי אהרן עזריאל, ט' סיון		ז
הגאון רבי וואלף מבאסקוויץ זי"ע, ה"סדר משנה", י' סיון		ד
הרה"ק רבי משה מראזוואדאב זי"ע, י' סיון		א,ז
המקובל הרב עזרא הררי רפול זצ"ל, י' סיון		ב
הרב ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצ"ל, י' סיון		ג,ה
הגה"צ רבי אליעזר פלטיאל רויטבלאט משעניצא זצ"ל, י' סיון		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מסאסוב-לונדון זי"ע, י' סיון		ה
הרה"ג רבי יצחק אלפסי ה'רי"ף', י' סיון		ז
הרה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב - ירושלים זי"ע, י"א סיון		א,ה
הגה"צ רבי יוסף אלימלך כהנא הי"ד, אב"ד אונגוואר, י"א סיון		ד
הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל, גאב"ד העדה החרדית, י"א סיון		א,ב,ו
הגה"צ רבי מרדכי בריסק הי"ד, י"א סיון		ד
הגה"צ רבי שלמה זלמן עהרנרייך הי"ד, אב"ד שאמלויא, י"א סיון		א,ב,ג,ה
הגה"צ רבי שמואל רוזנברג זצ"ל, אב"ד אונסדורף, י"א סיון		א
הגאון הצדיק הדיין ניסים רביבו זצ"ל, י"א סיון		ב
הגאון רבי יחיא יצחק הלוי, י"א סיון		ז
הרה"ק מרדכי יוסף משה מוסקוביץ אדמו"ר משאץ, י"א סיון		ז
הרה"ק רבי אברהם מסלונים זי"ע, ה"ברכת אברהם", י"ב סיון		ג
הרה"ק רבי חיים ישראל מפילוב, י"ב סיון		ד
הרה"ק רבי מנחם מנדל המגיד מבאר זי"ע, י"ב סיון		א,ז
הגאון הרב ניסים טולדנו זצ"ל, י"ב סיון		ב
הגה"צ רבי יעקב מאיר בידרמן הי"ד, י"ג סיון		ד
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מספינקא הי"ד, ה"חקל יצחק", י"ג סיון		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאלבירזיג זי"ע, י"ג סיון		א,ג
הרב המקובל יעקב מוצפי זצ"ל, י"ג סיון		ב,ה
המקובל הרב כמוס ממוס עגיב זצ"ל, י"ג סיון		ב
הגאון הרב רפאל יונה טיקוצ'ינסקי זצ"ל, י"ג סיון		ג
רבי אברהם בן דוד יצחקי הראשון לציון, י"ג סיון		ו
הגה"צ רבי אלעזר בריזל זצ"ל, י"ד סיון		א
הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, י"ד סיון		א
הרב הגאון ניסים יגן זצ"ל, י"ד סיון		ב
הגאון הרב דוד יצחק מן זצ"ל, י"ד סיון		ג
הרה"ק רבי משה מבוסטון - ניו-יורק זצוק"ל, י"ד סיון		ד
יהודה בן יעקב אבינו, ט"ו סיון		ג
הגה"ח רבי אפרים פישל רבינוביץ זצ"ל, ט"ו סיון		ד
הרב מאיר יוסף רובין מקרסטיר הי"ד, ט"ו סיון		ג
הגאון רבי יצחק דוב קופלמאן זצ"ל, ט"ו סיון		ד
הרב המקובל האלוקי ידידיה רפאל אבולעפיה, ט"ו סיון		ז
הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל, ט"ז סיון		ג
הרה"ק רבי מנחם מנדל מוואורקי זי"ע, ט"ז סיון		א,ג,ו
הגה"צ רבי שלום ווידער הי"ד, אב"ד נירעדהאז, ט"ז סיון		ד
הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט הי"ד, ט"ז סיון		א,ז
המקובל רבי ששון לוי זצ"ל, ט"ז סיון		ב
המקובל הגאון הרב יעקב נחמני זצ"ל, ט"ז סיון		ב,ג
המקובל הרב יעקב חדאד זצ"ל, ט"ז סיון		ג
הרבנית פריידא בת אדמו"ר הזקן, ט"ז סיון		ו
הרה"ק רבי אהר מקארלין, ה"בית אהרן" זי"ע, י"ז סיון		א,ו
הגה"צ רבי משה פארהאנד זצ"ל, אב"ד מאקאווא, י"ז סיון		ג,ז
הגאון המקובל הצדיק הרב אליהו שריקי זצ"ל, י"ז סיון		ב
הגה"צ רבי משה וואלפסון זצ"ל משגיח ישיבת "תורה ודעת", י"ז סיון		ה
הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל, ראש ישיבת חברון, י"ח סיון		ג
הגאון רבי אליהו מייזעס זצ"ל, י"ח סיון		ד
הרה"ק רבי יעקב אלימלך מדעעש הי"ד, י"ח סיון		א
הגאון רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל, המשגיח דישיבת מיר, י"ח סיון		ב
הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זי"ע, י"ח סיון		א,ו,ז
הרב יהודה אבן עטר זצ"ל, י"ח סיון		ב
הגאון רבי ישראל זאב הורביץ זצ"ל, י"ח סיון		א
כ"ק מרן אדמו"ר מבאסטאן-בית שמש זי"ע, י"ח סיון		ה
המקובל הרב ישראל אביחצירא זצ"ל מקולומבשאר, י"ח סיון		ו
הגה"ח רבי אלכסנדר סנדר פריינד זצ"ל, י"ט סיון		ד
הגה"ח רבי בן ציון אוסטרובער ז"ל, י"ט סיון		ד
הגאון הרב שמואל הומינר (השני) זצ"ל, י"ט סיון		ג
דון יצחק אברבנאל, י"ט סיון		ז

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"צ רבי אליעזר מביקסאד הי"ד, כ' סיון		א
הרה"ק רבי זאב מרחמיסטריוקא זי"ע, כ' סיון		א,ז
הגה"ק רבי יחיאל מיכל מנעמירוב הי"ד, כ' סיון		א,ב
הרה"ק רבי ישראל דן ממודז'יץ זי"ע, כ' סיון		ב
הרה"ק רבי צבי הירש מנאדבורנה זי"ע, כ' סיון		א,ב
הרב שמעון סופר הי"ד זצ"ל, כ' סיון		ב
הגאון הרב חיים מרדכי לבטון זצ"ל, כ' סיון		ב
הגאון רבי שרגא פייביש שנעבאלג זצ"ל, כ' סיון		ד
הגאון רבי אריה לייב הלוי איש הורוביץ זצ"ל, כ"א סיון		א
הגאון רבי דוד מנחם מאניש באב"ד זצ"ל, אב"ד טארנאפאל, כ"א סיון		א
הגה"צ רבי משה סופר הי"ד, בן ה"התעוררות תשובה", כ"א סיון		א
הרה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע, כ"א סיון		א
הגאון הרב יהושע השיל הכהן פריד זצ"ל, כ"א סיון		ג
הגאון רבי שמעון סופר מערלוי זצ"ל, בעל "התעוררות תשובה", כ"א סיון		א
הרה"ק רבי שבתי מראשקוב זי"ע, כ"א סיון		ה
הרה"ק רבי מנחם נחום מאיצקאן זי"ע, כ"א סיון		ה
הרה"ק רבי איתמר רוזנבוים מנדבורנה זי"ע, כ"ב סיון		א,ו
הגאון רבי דוד דייטש זצ"ל, ה"אהל דוד", כ"ב סיון		א
הגאון רבי דוד מירלש זצ"ל, ה"קרבן העדה", כ"ב סיון		א
הרה"ק רבי חיים דב מוואסלוי זי"ע, כ"ב סיון		א
הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל גאב"ד חוג חת"ס, כ"ב סיון		א,ז
הרה"ק רבי ירחמיאל יהודה מאיר מפרשסיחא זי"ע, כ"ב סיון		א
הרה"ק רבי ישראל מרדכי מרחמיסטריוקא זי"ע, כ"ב סיון		א,ב
המקובל הגאון הרב משה אזגורי זצ"ל, כ"ב סיון		ב
הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל, כ"ג סיון		א,ז
הגאון רבי יעקב פולאק זי"ע מלובלין, כ"ג סיון		ד
הגה"צ רבי ישראל אריה זלמנוביץ זצ"ל, אב"ד עכו, כ"ג סיון		ד
האדמו"ר הרב שרגא פייבוש הגר, האדמו"ר מקאסוב זי"ע, כ"ג סיון		ה,ו
הרה"ק ראש ישיבת המקובלים שלום שמואלי, כ"ג סיון		ה,ו
הרה"ק רבי יעקב יצחק מבלעזדוב זי"ע, כ"ד סיון		א
הגה"צ רבי ישראל חיים פרידמן מראחוב זצ"ל, ה"לקוטי מהרי"ח", כ"ד סיון		א,ז
המקובל הצדיק הרב מסעוד הכהן אלחדאד זצ"ל, כ"ד סיון		ב
הרב שרגא צבי אלטמן הי"ד, כ"ד סיון		ה
הרב חיים אפרים בליטי הי"ד, כ"ד סיון		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מזידיטשוב שיקאגו זי"ע, כ"ד סיון		ה
התנא האלוקי רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול זצ"ל, כ"ה סיון		ג
התנא האלוקי רבי יונתן בן עוזיאל, כ"ה סיון		ג
הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל, ראש ישיבת טשעבין, כ"ה סיון		ג
הרה"ק רבי דוב בעריש מביאלא זי"ע, כ"ה סיון		א,ז
הגה"צ רבי חיים סופר זוסמן זצ"ל, ה"מחנה חיים", כ"ה סיון		א,ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרב מרדכי אליהו זצ"ל, כ"ה סיון		א
הרב מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, כ"ה סיון		ב
הצדיק הרב יצחק (איצ'ה) גרודזינסקי זצ"ל, כ"ה סיון		ג
הגאון רבי ראובן פין זצ"ל, ראש ישיבת תורה ודעת, כ"ה סיון		ד
התנא האלוקי רבי חנינא סגן הכהנים הי"ד, כ"ה סיון		ו
הגאון המקובל הרב מרדכי צמח אליהו, כ"ה סיון		ו
הגאון רבי אברהם שטערן מנייהייזל הי"ד, כ"ו סיון		א
הגאון רבי אייזיק רבי יעקיליס מקראקא זצ"ל, כ"ו סיון		א
הגה"צ רבי יהושע בוקסבוים הי"ד, אב"ד גאלאנטא, כ"ו סיון		א
הגה"צ רבי יוסף מאיר טיגרמן מנייהייזל הי"ד, כ"ו סיון		א
הגאון רבי מאיר לייביש פריי הי"ד, כ"ו סיון		ד
הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל, כ"ו סיון		ג
הגאון רבי משה יהודה עהרנרייך ממאד הי"ד, כ"ו סיון		ד
הרב יהושע בוקסבוים הי"ד, כ"ו סיון		ה
הצדיק הרב יצחק אייזיק נשרי, כ"ו סיון		ו
הגה"צ רבי אשר אנשיל כ"ץ מסעזרדאהעלי הי"ד, כ"ז סיון		ד
הגאון רבי חיים שטיין זצ"ל, ראש ישיבת טלז, כ"ז סיון		ד
הגאון רבי מאיר אייזנשטאט זצ"ל, ה"פנים מאירות", כ"ז סיון		א,ז
הרה"ק רבי משה יחיאל אלימלך מלברטוב הי"ד, כ"ז סיון		א
הגה"צ רבי רפאל זילבער מפריימאן זצ"ל, כ"ז סיון		ד
הגה"ח רבי דוד מאיר ווייס זצ"ל, כ"ז סיון		ד
התנא האלוקי רבי חנינא בן תרדיון הי"ד, כ"ז סיון		ו
הגה"צ רבי אהרן צבי בריסק זצ"ל, אב"ד טשעקא, כ"ח סיון		א
הגאון רבי ישראל זאב גוסטמאן זצ"ל, כ"ח סיון		א
הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זי"ע, כ"ח סיון		א
הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל, אב"ד טעפליק, כ"ח סיון		א,ז
הרב זלמן אסבסקי אב"ד דוויליאמפאלע הי"ד, כ"ח סיון		ה
הגאון רבי נפתלי צבי שמרלר זצ"ל, כ"ח סיון		ה
הרה"ק רבי ברוך מיאמפאלי זי"ע, כ"ט סיון		א
דר. יעקב ישראל דיהאן זצ"ל, כ"ט סיון		א
הגאון רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל, כ"ט סיון		ד
הגה"ק רבי שמואל שמריהו מאוסטרובצא זי"ע, ה"זכרון שמואל", כ"ט סיון		א,ז
הרב מכלוף אלעסרי זצ"ל, כ"ט סיון		ב
המקובל הגאון הרב משה אזגורי זצ"ל, כ"ט סיון		ג
הגאון רבי שמעון מנשה חייקין זצ"ל רבה של חברון, כ"ט סיון		ה
הגה"צ רבי גבריאל יהודה אילאוויטש משאמשאן זצ"ל, ל' סיון		ד
הגאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל, ל' סיון		א
הרה"ק רבי יחיאל יעקב מקוזניץ זי"ע, ל' סיון		א
הגה"ח רבי יצחק מתתיהו לוריא זצ"ל, ל' סיון		ד
הרה"ק רבי מאיר מקרעטשניף זי"ע, ל' סיון		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, ל' סיון		א,ז
הגאון הרב יוסף יצחק שלוש זצ"ל, ל' סיון		ב
הרב יוסף פיימר הראשון זצ"ל ידוע כרבי יוסל'ה סלוצקר, ל' סיון		ב
הגאון הרב אברהם שמעון הלוי אנגל הורביץ מזילכוב הי"ד, ל' סיון		ב
הגה"ח רבי שמעיה גרינבוים זצ"ל מח"ס "סייעתא דשמיא", ל' סיון		ה
התנא האלוקי רבי חנניה בן עקשיא, ל' סיון		ה
הגה"ח רבי שמואל מונקס זצ"ל, סוף סיון		ד
יוסף הצדיק בן יעקב אבינו ע"ה, א' תמוז		ג
הגאון רבי יצחק זעקיל פאללאק זצ"ל, א' תמוז		ד
הגה"צ רבי מרדכי אפרים פישל סופר זצ"ל, א' תמוז		ד
הגאון רבי משה צבי פוקס זצ"ל, אב"ד גרוסווארדיין, א' תמוז		ד
הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע, ה"מאור ושמש", א' תמוז		א,ז
הרה"ק רבי שלמה (הראשון) מבאבוב זי"ע, א' תמוז		א
הרב שלמה זלמן אוסובסקי הי"ד, א' תמוז		ה
הרה"ק רבי אברהם מטריסק זי"ע, ב' תמוז		א
הרה"ק רבי אליעזר ניסן מדזיקוב-צפת זי"ע, ב' תמוז		ד
הגאון רבי מרדכי זאב איטינגא זי"ע, ב' תמוז		א
הרה"ק רבי נחמן מהורודנקא זי"ע, ב' תמוז		א,ז
הרה"ק רבי מנחם מנדל (השני) מליובאוויטש נשיא דורנו, ג' תמוז		א,ב,ג,ד,ה
הרה"ק רבי אריה לייביש מטאראנא זי"ע, ג' תמוז		ד
הגאון רבי יהושע נויבירט זצ"ל, ג' תמוז		ב
הרה"ק רבי יצחק מרדכי מגוואדז'יץ זי"ע, ג' תמוז		ד
הגאון הגדול רבי מרדכי לייב רובין זצ"ל, ג' תמוז		ד
הגה"צ רבי חיים משה מנדל זצ"ל, ד' תמוז		א,ב
הגה"צ רבי יהושע דייטש זצ"ל, אב"ד קטמון, ד' תמוז		ד
הגה"ק רבי יהושע העשיל תאומים-פרנקל מקאמארנא זי"ע, ד' תמוז		א
הגה"ק רבי יעקב ריינמן מנאראל זי"ע, ד' תמוז		ד
רבינו יעקב תם זי"ע, ד' תמוז		א
הגה"ח רבי מנחם מנדל פוטרפאס זצ"ל, ד' תמוז		א
הגאון רבי עזריאל הילדסהיימר זצ"ל, ד' תמוז		ב
הגאון רבי פנחס הלוי הורביץ זצ"ל, בעל ה"הפלאה", ד' תמוז		א,ז
הגאון המקובל הרב אליהו לופס זצ"ל, ד' תמוז		ב
הרב המקובל הנסתר מכלוף כלפה זצ"ל, ד' תמוז		ב
הרב ניסים חיים משה מזרחי הראשון לציון, ד' תמוז		ו
הרה"ג מארי מחפוץ' נגר, ד' תמוז		ז
הגה"צ רבי אברהם צבי בעק ממעלבורן זצ"ל, ה' תמוז		ד
הרה"ק רבי אלטר עזריאל מאיר מלובלין זי"ע, ה' תמוז		ד
הרב אברהם צבי הלוי בעק זצ"ל, ה' תמוז		ג
האדמו"ד רבי אלתר עזריאל מאיר הי"ד, ה' תמוז		ה
הגאון רבי אהרן לוין הי"ד, אב"ד ריישא, ו' תמוז		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי משה מקאסוב זי"ע, ו' תמוז		ב
המקובל הרב שלמה מלול, ו' תמוז		ו
הרה"ק רבי ברוך תאומים-פרנקל זי"ע, ה"ברוך טעם", ז' תמוז		ג
הגאון רבי גדליה שארר זצ"ל ראש ישיבת תורה ודעת, ז' תמוז		ד
הרה"צ רבי יחיאל חיים לאבין ממאקאווא זי"ע, ז' תמוז		ד
הגאון רבי שאול מאמשטרדם זי"ע, ה"בנין אריאל", ז' תמוז		ד
הרה"ק רבי שמחה בונם מגור זי"ע, ה"לב שמחה", ז' תמוז		ד,ו
הרב הגאון מרדכי קורקוס זצ"ל, ז' תמוז		ב
הרה"צ רבי יחיאל חיים לאבין ממאקאווא זי"ע, ז' תמוז		ד
הצדיק הרב משה קלונימוס יהודה ברקוביץ מקורלאט, ז' תמוז		ו
הגאון רבי אליהו מאני זצ"ל, אב"ד חברון, ח' תמוז		ד
הרה"ק רבי אשר ישעיה מנדבורנא-חדרה זי"ע, ח' תמוז		ד
הגה"צ רבי חיים מרדכי יעקב גוטליב ממישקאלץ זצ"ל, ח' תמוז		ד
הרה"ק רבי יחיאל חיים הלוי מאוז'רוב זי"ע, ז' תמוז		ד
הרה"ק רבי מאיר הורוביץ מדז'יקוב זי"ע, ה"אמרי נועם", ח' תמוז		ג
הרה"ק רבי מרדכי מקוזמיר זי"ע, ח' תמוז		ד
הגאון רבי אליהו מני זצ"ל, ח' תמוז		ג
הרה"ק רבי שלמה מסאוראן זי"ע, ח' תמוז		ד
הגאון רבי אברהם משה חברוני זצ"ל, ראש ישיבת חברון, ט' תמוז		ד
הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, ט' תמוז		ד
הרה"ק רבי יחיאל מקריילוביץ זי"ע, ט' תמוז		ד
הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מצאנז-קלויזנבורג זי"ע, ט' תמוז		ב,ו
הרה"צ רבי משה רוקח הי"ד, ט' תמוז		ד
הרב יוסף שלמה דיין זצוק"ל אחד מל"ו הצדיקים זצוק"ל, ט' תמוז		ב
המקובל האלוקי מל"ו צדיקים הרב יוסף שלמה דיין, ט' תמוז		ה
הגאון רבי יעקב ספיר זצ"ל, י' תמוז		ד
הרה"ק רבי שלמה מטיטשין זי"ע, י' תמוז		ד
הצדיק הרב אליהו אמזאלג, י' תמוז		ו
הרב ישראל יעקב אלגאזי הראשון לציון, י' תמוז		ו
הגאון רבי אהרן משה טויבש זצ"ל, י"א תמוז		א
הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, י"א תמוז		א,ב
הגאון רבי יהודה לייב צירלסון הי"ד, י"א תמוז		א
הגה"ק רבי יצחק חיות זי"ע בעל "אפי רבבי", י"א תמוז		ד
הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, י"א תמוז		א,ב,ה,ו,ז
הרה"ק רבי שלמה חיים מבולחוב הי"ד, י"א תמוז		א
הרב חכם משה (בישי) מימון זצ"ל, י"א תמוז		ג
הרב ישראל יעקב לובצ'אנסקי הי"ד זצ"ל, י"א תמוז		ג
כ"ק מרן אדמו"ר מסוליצא זי"ע, י"א תמוז		ה
הגה"צ רבי שמעלקא פינטר זצ"ל מביקאווסק - לונדון, י"א תמוז		ה
הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצ"ל, י"ב תמוז		ד
רבינו יעקב ב"ר אשר זי"ע, בעל ה"טורים", י"ב תמוז		א,ז
המקובל הרב רפאל אדרי הוברמן מרעננה, י"ב תמוז		ו
הרה"ק רבי דוד מרחמיסטריווקא זי"ע, י"ג תמוז		א
הגאון רבי יואל סג"ל פעלנער זצ"ל, אב"ד בעלעד ואוהעל, י"ג תמוז		ד
הרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע, י"ג תמוז		א,ז
כ"ק מרן אדמו"ר מסאוראן זי"ע, י"ג תמוז		ה
הגאון הרב יהודה דרעי, י"ג תמוז		ו
הגה"ק רבי יוסף מטראני זצ"ל, המהרי"ט, י"ד תמוז		ד
הגאון רבי יעקב יצחק רודרמן זצ"ל, י"ד תמוז		א,ג
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זי"ע, י"ד תמוז		א,ז
הגאון רבי יחזקאל גרובנר זצ"ל רבה של דטרויט, י"ד תמוז		ה
הרה"ק רבי אלעזר וייסבלום מרישא זי"ע, ט"ו תמוז		א,ב
הרה"ק רבי אריה לייבוש מטארניגראד זי"ע, ט"ו תמוז		א
הרה"ק רבי דוד משה מקרעטשניף זי"ע, ט"ו תמוז		א
הגה"ק רבי חיים בן עטר זי"ע, ה"אור החיים" הק', ט"ו תמוז		א,ב,ו,ז
הרה"ק רבי יעקב משה מקאמרנא זי"ע, ט"ו תמוז		א,ג
הרה"צ רבי עמרם בלוי זצ"ל, ט"ו תמוז		א
הרב רפאל צבי יהודה מלצר זצ"ל, ט"ו תמוז		ג
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מקאפישניץ זי"ע, ט"ז תמוז		א,ז
הגאון הרב אהרון יוסף בקשט הי"ד, ט"ז תמוז		ב,ה
הגאון הרב שמעון משה דיסקין זצ"ל המכונה סימוניק, ט"ז תמוז		ג
הגה"צ רבי יעקב שמריהו דייטש זצ"ל אב"ד קהל חת"ס פ"ת, ט"ז תמוז		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מהרצ"י מבלאזוב זי"ע, ט"ז תמוז		ה
הגאון המקובל רבי עמוס כמוס חיים גואטה מל"ו צדיקים, ט"ז תמוז		ו
הגה"צ רבי מרדכי יהודה לייב וויינקלר זצ"ל, אב"ד מאד, י"ז תמוז		א,ב
הרה"צ רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, י"ז תמוז		ב,ז
הגה"צ רבי יצחק צבי ברנפלד זצ"ל, י"ז תמוז		ד
הגה"צ רבי אברהם צבי אונגר זצ"ל, אב"ד קאפאוואר, י"ז תמוז		ד,ה
הגאון רבי חיים צבי מנהיימר זצ"ל, אב"ד אונגוואר, י"ז תמוז		ג
חכם משה בישי מימון זצ"ל, י"ז תמוז		ב
הרב אליעזר זוסמן אלטמן הי"ד, י"ז תמוז		ה
הרב שמשון אלטמן הי"ד, י"ז תמוז		ה
הרב יצחק הכהן רפפורט הראשון לציון, י"ז תמוז		ו
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מלאיעוו זי"ע, י"ח תמוז		ג
הגה"צ רבי בנימין ברגר הי"ד, אב"ד בעלעד, י"ח תמוז		א
הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל מנאראל זי"ע, י"ח תמוז		ד
הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זי"ע, י"ח תמוז		א,ז
הרה"ק רבי משה דוד מטאלטשווא זי"ע, י"ח תמוז		ד
הגה"ק רבי שמואל הכהן שאטין זצ"ל, המהרשש"ך, י"ח תמוז		ד
החסיד הרב אליהו נענה זצ"ל, י"ח תמוז		ב

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרב יצחק אויש הי"ד, י"ח תמוז		ה
הגה"ק רבי אהרן שמואל קיידנובר זצ"ל, י"ט תמוז		א
הגאון רבי חזקיהו אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר, י"ט תמוז		ג
הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, י"ט תמוז		ב
הרה"ק רבי יהושע מטאמאשוב זי"ע, י"ט תמוז		א
הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל, י"ט תמוז		ג
הרב אברהם פטאל הלוי זצ"ל, י"ט תמוז		ב
הצדיק הרב סיני יצחק הלוי אדלר זצ"ל, י"ט תמוז		ב
הגאון רבי ראובן שיינער זצ"ל מראשי ישיבת "תורה ודעת", י"ט תמוז		ה
הגאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל, כ' תמוז		ג,ו
הגאון רבי אברהם יצחק בלוך זצ"ל, כ' תמוז		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי אליעזר מסעדט-ויז'ניץ זי"ע, כ' תמוז		א
הרה"ק רבי משה יהודה לייב מחעלם זי"ע, כ' תמוז		א
הגה"ק רבי נתן נטע הנובר הי"ד, כ' תמוז		ד
הגה"צ רבי הלל ליכטנשטיין זצ"ל גאב"ד קראסנא, כ' תמוז		ה
הגאון רבי בצלאל ראקוב זצ"ל גאב"ד גייטסהעד, כ' תמוז		ה
הרב מנחם מנדל אוירבך, כ' תמוז		ו
הרה"ק רבי אברהם מתתיהו משטפנעשט זי"ע, כ"א תמוז		א,ב,ה,ז
הגה"ק רבי אליהו בעל שם מוורמיזא זי"ע, כ"א תמוז		א
הגאון רבי אליהו שטרנבוך זצ"ל ראב"ד אנטוורפן, כ"א תמוז		ד
הרה"ק רבי אלעזר מפאלטישאן זי"ע, כ"א תמוז		ד
המקובל הרב יצחק גברא זצ"ל, כ"א תמוז		ב
הרה"ק רבי נחמיה מקוידנוב-ברנוביץ זי"ע, כ"א תמוז		ה
הגאון רבי אברהם דוד וזונטל זצ"ל רבה של שערי-חסד, כ"א תמוז		ה
הרה"ק רבי דוד מקאצק זי"ע, כ"ב תמוז		ד
הרה"ק רבי ישעיה מפשיסחא זי"ע, כ"ב תמוז		ד
הרה"צ רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, כ"ב תמוז		ב
הגה"צ רבי נחמיה אלתר הי"ד, כ"ב תמוז		ד
הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע, כ"ב תמוז		א,ו,ז
המקובל הרב רפאל משה אלבז זצ"ל, כ"ב תמוז		ב,ג,ה
הרה"ק האדמו"ר הרב סיני הלברשטאם הי"ד מז'מיגראד, כ"ב תמוז		ג
הגאון רבי שבתי באס זצ"ל בעל "שפתי חכמים" על פירוש רש"י, כ"ב תמוז		ה
הרה"ק רבי אורי פייבל מדובענקא זי"ע ה"אור החכמה", כ"ב תמוז		ה
הגאון רבי אברהם גרודז'נסקי זצ"ל הי"ד, כ"ב תמוז		ה
הצדיק הרב יוסף חיים רווח, כ"ב תמוז		ו
הרה"ק רבי יעקב יוסף (השני) מאוסטראה זי"ע, כ"ג תמוז		ד
הרה"ק רבי משה קורדוביו זי"ע, "הרמ"ק", כ"ג תמוז		ב,ג,ד,ו
הגה"צ רבי שאול משה זילברמן זצ"ל, אב"ד וויערשוב, כ"ג תמוז		א,ז
הגה"צ רבי גדליהו אהרן קעניג זצ"ל, כ"ג תמוז		ה
הצדיק הרב אברהם יצחק העליר, כ"ג תמוז		ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"ק רבי יחזקאל קאצינאלבויגן 'בנסת יחזקאל', כ"ג תמוז		ז
הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל רב הכולל בארה"ב, כ"ד תמוז		ד
הרה"ק רבי פנחס שלום מקאסאן זי"ע, כ"ד תמוז		ד
הרה"ק רבי יצחק יואל מקנטקוזבה זי"ע, כ"ד תמוז		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מספינקא-ירושלים זי"ע, כ"ד תמוז		ה
הגאון רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד צירין, כ"ד תמוז		ה
השופט שמשון הגיבור, כ"ד תמוז		ה
הגה"צ רבי ישעיה זילברשטיין זצ"ל, כ"ה תמוז		א
הגאון רבי ישראל אליהו יהושע טרונק זצ"ל, אב"ד קוטנא, כ"ה תמוז		ג
הרה"ק רבי מאיר הלוי רוטנברג מאפטא, ה"אור לשמים", כ"ה תמוז		ב,ג
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יואל מקירלהאזא זי"ע, כ"ו תמוז		ד
הגאון רבי יצחק ווייס הי"ד, אב"ד ווערבוי, כ"ו תמוז		א
הרה"ק רבי סיני מז'מיגראד זי"ע, כ"ו תמוז		ד
הרב מארי שלום סאלם יצחק הלוי זצ"ל, כ"ו תמוז		ב
הרב המקובל האלוקי רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל, כ"ו תמוז		ב
הרב המקובל האלוקי יאשיהו פינטו זצוק"ל, כ"ו תמוז		ב
הגאון רבי יעקב חי ציון עדס זצ"ל, כ"ז תמוז		ב
הגה"ק רבי יצחק חריף מסמבור זי"ע, כ"ז תמוז		ד
הגאון רבי נתן שפיגלגלס זצ"ל, כ"ז תמוז		ד
כ"ק מרן אדמו"ר רבי שלמה מצאנז-זוועהיל זי"ע, כ"ז תמוז		ד
הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, כ"ז תמוז		ב
הגה"צ רבי שמואל אהרן מקארטשין זצ"ל, כ"ז תמוז		ד
כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא-פלטבוש זי"ע, כ"ז תמוז		ה
הרה"ק רבי אלעזר מליז'ענסק זי"ע, כ"ח תמוז		ב,ו
הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זי"ע, כ"ח תמוז		א
הגאון רבי יעקב שאול אלישר זצ"ל, כ"ח תמוז		ג,ו
הרה"ק רבי ישעיה משולם זוסיא מטשערנאביל זי"ע, כ"ח תמוז		ד
הרה"ק רבי משה טייטלבוים מאוהעל, ה"ישמח משה", כ"ח תמוז		א,ו
האדמו"ר הרב אברהם לאנגר מקניהיניטש זצ"ל, כ"ח תמוז		ד
הגאון רבי משה מרדכי חדש זצ"ל, כ"ח תמוז		ד
הגה"צ רבי נחמן כהנא מספינקא זי"ע, כ"ח תמוז		ד
הגאון רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל בעל ה"קצש"ע", כ"ח תמוז		ד
הגאון הרב חיים פרידלנדר זצ"ל, כ"ח תמוז		ב
הגאון המקובל הרב צבי אביגדור פיש זצ"ל, כ"ח תמוז		ג
רבינו שלמה יצחקי זי"ע, רש"י הק', כ"ט תמוז		א,ב,ו
הרב הגאון עלוואן אבידני זצ"ל, כ"ט תמוז		ב
הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטער זצ"ל, כ"ט תמוז		ה
רבי נחמיה אלטר הי"ד, כ"ט תמוז		ה
הגה"צ רבי שמעון מזעליחוב הי"ד, משגיח יח"ל, סוף תמוז		ד
אהרון הכהן הגדול, א' מנ"א		ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגה"ק רבי אהרן הלברשטם זצ"ל, אב"ד צאנז, א' מנ"א		א
הרה"ק רבי שלמה (השני) מבאבוב זי"ע, א' מנ"א		א,ז
הגאון רבי שמואל עהרנפעלד זצ"ל, ה"חתן סופר", א' מנ"א		א
הרה"ק חיים מקראסנא זצ"ל, א' מנ"א		א,ב
הגאון הרב מרדכי סגרון, א' מנ"א		ו
הגאון רבי משה שטערן זצ"ל, אב"ד דעברעצין, ב' מנ"א		ד
הרה"צ רבי עמרם בעשטעטנער הי"ד מנייפעסט, ב' מנ"א		א
הצדיק הרב שָׂרָיָה דַבָּלְיָצְקִי זצ"ל, ב' מנ"א		ג
הגה"ח רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל, ב' מנ"א		ד
הגה"צ רבי יצחק טוביה ווייס זצ"ל גאב"ד העדה החרדית, ב' מנ"א		ה
הגאון הרב יוסף צוברי, ב' מנ"א		ו
הרה"ק רבי יצחק טווערסקי מסקווירא-קעשינוב זי"ע, ג' מנ"א		ד
המקובל האלוקי הרב שמשון מאוסטרופולי הי"ד, ג' מנ"א		א,ב,ו
הרה"ק רבי בן ציון מבאבוב הי"ד, בעל "קדושת ציון", ד' מנ"א		א,ז
הרה"ק רבי יהושע העשיל מחענטשין-עלקוש זי"ע, ד' מנ"א		א
הגאון רבי מנחם עזריה מפאנו זצ"ל, ד' מנ"א		ב,ג
הרב רפאל אנקווה זצ"ל, ד' מנ"א		ב
האדמו"ר הרב שמעון נתן נטע בידרמן ירושלים-מלעלוב זצ"ל, ד' מנ"א		ב,ה
המקובל הרב הצדיק אליהו ליאון לוי זצ"ל, ד' מנ"א		ב
הגה"צ רבי צבי מאיר הכהן רבינוביץ זצ"ל מרדומסק, ד' מנ"א		ד
כ"ק מרן אדמו"ר מאשלג זי"ע, ד' מנ"א		ה
הגאון רבי בנימין פאלער זצ"ל, ראש ישיבת "מקור חיים", ה' מנ"א		ד
הרה"ק רבי חיים מקראסנא זי"ע, ה' מנ"א		ד
הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, ה' מנ"א		ב
הרה"ק רבי יצחק לוריא אשכנזי זי"ע, "האריז"ל", ה' מנ"א		א,ב,ד,ה,ז
המקובל הרב משה בן טוב זצ"ל המכונה "רואה המזוזות", ה' מנ"א		ב
הגאון רבי מאיר ברבי מפרעשבורג זי"ע, ה' מנ"א		ד
הגאון רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל הי"ד, ה' מנ"א		ה
המקובל האלוקי רבי גדליה חיון, ה' אב		ז
הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר - ברכפלד, ו' מנ"א		ב
הגאון רבי אלעזר משה הלוי איש הורוויץ זצ"ל אב"ד פינסק, ו' מנ"א		ה,ו
הגה"צ רבי יהושע גרינוולד זצ"ל אב"ד חוסט, ו' מנ"א		ה
המשפיע החסידי הרב יואל כהן קאהן, ו' מנ"א		ה
הרה"ק רבי אלעזר מאושפיציז זי"ע, ז' מנ"א		ד
הגאון רבי דוב מאיר קרויזר זצ"ל, ז' מנ"א		א
הגאון רבי ישכר בער אב"ד זלאטשוב, בעל "בת עיני", ז' מנ"א		ד
הרה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל, ה"ערוגות הבושם", ז' מנ"א		א,ז
הרה"ק רבי שלום נח מסלונים זי"ע, ה"נתיבות שלום", ז' מנ"א		א
הגאון רבי שלמה זלמן ברויאר זצ"ל, ז' מנ"א		ד
הגאון רבי שמחה בונם עהרנפלד זצ"ל, ה"מענה שמחה", ז' מנ"א		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי נחמן מקאסוב זי"ע, ז' מנ"א		ה
הגאון רבי חיים יוסף דינקליס זצ"ל, ז' מנ"א		ה
כ"ק מרן אדמו"ר רבי חנוך העניך דוב מקוידינוב זי"ע, ח' מנ"א		א
הגה"צ רבי מנחם בראדי מקאלוב זצ"ל, ח' מנ"א		ב
הגאון רבי שמחה זיסל זיו מקעלם זצ"ל, ח' מנ"א		ב,ג
המקובל הרב שמעון אגסי זצ"ל המכונה הרשב"א, ח' מנ"א		ב
הגאון רבי אליהו מני זצ"ל, ח' מנ"א		ב
מל"ו צדיקים הגאון הרב יצחק יוסף זילבר זצ"ל, ח' מנ"א		ב,ה
הרה"ק רבי יעקב יצחק (החוזה) מלובלין זי"ע, ט' מנ"א		א,ו,ז
הרה"צ רבי משה יאיר ווינשטוק זצ"ל, ט' מנ"א		ב
רבי יצחק נסים זצ"ל, ט' מנ"א		ב,ו
יששכר בן יעקב אבינו, י' מנ"א		ג
הרה"ק רבי דוד פורקס זי"ע, י' מנ"א		א
הרה"ק רבי יוסף מדעשע זי"ע, י' מנ"א		א
הרה"ק רבי יעקב ישראל מהארנסטייפל-מילוואקי זי"ע, י' מנ"א		ד
הגאון רבי יצחק חיים הכהן רפפורט זצ"ל, י' מנ"א		ד
הגה"צ רבי שלום יאלעס מסאמבור זי"ע, י' מנ"א		ד
הגאון רבי אברהם משה באב"ד זצ"ל, אב"ד גורא - הומורא, י"א מנ"א		ד
הרה"ק רבי אהרן מסטולין-וואַרשא הי"ד, י"א מנ"א		א
הרה"ק רבי הלל מפאריטש זי"ע, י"א מנ"א		א,ד,ו,ז
הגאון רבי יצחק בלאזר מפטרבורג זצ"ל, י"א מנ"א		ב
הצדיק הגאון הרב משה מלכא זצ"ל, י"א מנ"א		ב
הגה"צ רבי יחיאל פישל הכהן לעווין זי"ע, י"ב מנ"א		ד
הצדיק הנסתר רבינו חיים אבישלום כהן פרחיה זצ"ל המכונה "החלבן", י"ב מנ"א		ב
הגאון רבי מאיר הכהן מרוטנבורג זי"ע בעל "הגהות מיימוניות" על הרמב"ם, י"ב מנ"א		ה
הגאון רבי יוסף יצחק פייגלשטוק זצ"ל, י"ב מנ"א		ה
הרה"ק רבי יוסף מפאפא זי"ע, י"ג מנ"א		א
הגאון רבי יוסף אליהו הנקין זצ"ל, י"ג מנ"א		ד
הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל, י"ג מנ"א		א
השר רבי משה מונטיפיורי ז"ל, י"ג מנ"א		ד
הגה"ק רבי נתן נטע שפירא זי"ע, ה"מגלה עמוקות", י"ג מנ"א		א,ו,ז
הרב הצדיק ישראל יצחק משי זהב זצ"ל, י"ג מנ"א		ב
הגאון הרב אברהם אבלי זצ"ל, י"ג מנ"א		ג
הגאון רבי יוסף נפתלי שטערן זצ"ל, י"ד מנ"א		ד
הרה"ק רבי יצחק (השני) מבוהוש זי"ע, י"ד מנ"א		א
הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, י"ד מנ"א		א,ז
הגאון הרב עקיבא הכרמי זצ"ל, י"ד מנ"א		ג
הגאון רבי משה עטייא זצ"ל, י"ד מנ"א		ו
הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע, ט"ו מנ"א		א,ב
הגאון רבי בן ציון ידלר זצ"ל, ט"ו מנ"א		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
כ"ק מרן אדמו"ר רבי ברוך מגארליץ-ב"ב זי"ע, ט"ו מנ"א		ד
הגאון רבי חנוך הענין פאדווה זצ"ל, ראב"ד לונדון, ט"ו מנ"א		ג
הרה"ק רבי יעקב מראדזין זי"ע, ט"ו מנ"א		א
הגה"צ רבי מאיר נתן הלברשטאם זצ"ל, בן ה"דברי חיים", ט"ו מנ"א		ד
הרה"ק רבי צבי הירש הלברשטאם מרודניק זי"ע, ט"ו מנ"א		א,ג
הרה"ק רבי שמעון ן' לביא זי"ע, ט"ו מנ"א		א
החסיד הקדוש רבי יהודה פינטו זצ"ל, ט"ו מנ"א		ב
המקובל רבי עמרם בן דיוואן זצ"ל, ט"ו מנ"א		ב,ז
התנא האלוקי נחום איש גמזו, ט"ו מנ"א		ו
המקובל הרב ג'ינו ג'אן זצ"ל, ט"ז מנ"א		ב
הגה"ח רבי יצחק מאיר לוין זצ"ל, ט"ז מנ"א		ד
הרה"ק רבי מנחם מנדל מסטריזוב זי"ע, ה"שובע שמחות", ט"ז מנ"א		א
השר משה מונטיפיורי, ט"ז מנ"א		א
הגאון הרב מנחם מנדל לוז זצ"ל, ט"ז מנ"א		ג
חכם הגאון רבי משה פארדו בעל צדק ומשפט, ט"ז מנ"א		ז
הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב זי"ע, י"ז מנ"א		ב
הרה"ק רבי שלמה חיים מקוידנוב זי"ע, י"ז מנ"א		ד
הגאון רבי שמשון ורטהיימר זי"ע מוויען, י"ז מנ"א		א,ז
הרב עדין אבן ישראל שטיינזַלְץ, י"ז מנ"א		ו
רבי חיים אברהם רפאל בן אשר הראשון לציון, י"ז מנ"א		ו
הגה"צ רבי דוד משה רבינוביץ מראדומסק הי"ד, י"ח מנ"א		א
הרה"ק רבי צבי אריה מזלאטיפולי זצ"ל, י"ח מנ"א		ד
הרה"ק רבי שלמה חנוך מרדומסק הי"ד, י"ח מנ"א		ד,ה
הגאון רבי דב בער אליעזרוב זצ"ל, י"ח מנ"א		ה
הגה"צ רבי דוד משה רבינוביץ הי"ד, י"ח מנ"א		ה
הרה"ק רבי אבי עזרא זעליג מאגילניצא זי"ע, י"ט מנ"א		ד
הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מאלעסק זי"ע, י"ט מנ"א		א
הרה"ג רבי אשר שטרנבוך זצ"ל, י"ט מנ"א		ד
הגאון רבי יעקב כולי זצ"ל, י"ט מנ"א		א,ז
הרה"צ רבי יצחק מאיר העשיל ממז'יבוז'-חיפה זצ"ל, י"ט מנ"א		ד
הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן-טשערנוביץ הי"ד, י"ט מנ"א		א
הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב-אוטבוצק זי"ע, י"ט מנ"א		א,ז
הגה"ק רבי יעקב דוד בידרמן זי"ע, אב"ד ווישיגראד, כ' מנ"א		ד
כ"ק אדמו"ר רבי ירוחם ליינער מראדזין זי"ע, כ' מנ"א		ד
הגה"ח רבי לוי יצחק שניאורסון זצ"ל, כ' מנ"א		א,ב,ו,ז
כ"ק מרן אדמו"ר מפוריסוב זי"ע, כ' מנ"א		ה
הרה"ק רבי שלום יוסף ממילנצה, כ' מנ"א		ז
הרה"ק ק"ק רבי אהרן רוקח מבעלזא זי"ע, כ"א מנ"א		א,ה,ו
הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר מקאמארנא זי"ע, כ"א מנ"א		א
הרה"ק רבי דוד מזאבליטוב זי"ע, כ"א מנ"א		ד

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הגאון רבי חיים הלוי סולובייצ'יק מבריסק זצ"ל, כ"א מנ"א		ב
כ"ק מרן אדמו"ר רבי ישראל משה מסאדיגורה זי"ע, כ"א מנ"א		ד
הגה"צ רבי משה דוב וולנר וז"ל, אב"ד אשקלון, כ"א מנ"א		ד
הרב רפאל מיוחס בן רבי שמואל - הראשון לציון, כ"א מנ"א		ו
הגאון רבי אליהו הכהן דושניצר זצ"ל, כ"ב מנ"א		א,ב
הרה"ק רבי יעקב דוד מפשקאן זי"ע, כ"ב מנ"א		א
הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרימישלאן זי"ע, כ"ב מנ"א		א,ז
הצדיק החסיד הרב מגוז סבאג זצ"ל, כ"ב מנ"א		ב
רבינו מרדכי בר הלל זצ"ל, כ"ב מנ"א		ד
הגאון רבי חיים יעקב לוין זצ"ל, כ"ג מנ"א		ג
הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי מסטייפלא זצ"ל, כ"ג מנ"א		א,ז
הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל, כ"ד מנ"א		ד
הגה"ח רבי דוד אורטנברג זצ"ל, כ"ד מנ"א		א
הרה"ק רבי שלום מווסלוי זי"ע, כ"ד מנ"א		א,ז
הרב יצחק ב"ר חזקיהו יוסף קובו - הראשון לציון, כ"ד מנ"א		ו
הרה"ק רבי ישכר בער מזלאטשוב זצ"ל, כ"ה מנ"א		א
הרה"ק רבי יוסף דוד לנדא מאליק זי"ע, כ"ה מנ"א		ד
הגאון רבי יעקב משולם אורנשטיין זצ"ל בעמח"ס "שושנת יעקב", כ"ה מנ"א		ג
האדמו"ר הרב אברהם חיים הורביץ מלינסק (הראשון) זצ"ל, כ"ה מנ"א		ג
הגאון הרב שלום כהן זצ"ל, כ"ה מנ"א		ג,ה
כ"ק מרן אדמו"ר מאנטיניא זי"ע, כ"ה מנ"א		ה
הרה"צ רבי אליעזר רוזובסקי זצ"ל, כ"ו מנ"א		א
הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, כ"ו מנ"א		א,ה
הרה"ק רבי שלמה חיים מסדיגורה זי"ע, כ"ו מנ"א		א
הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמר, כ"ו אב		ו
הרה"ח רבי אברהם מרדכי אלתר זצ"ל, כ"ז מנ"א		א
הגה"ק רבי דוד בהר"ן זי"ע, כ"ז מנ"א		ב
הגאון רבי יהושע מקראקא זצ"ל, ה"מגיני שלמה", כ"ז מנ"א		א
הרה"ק רבי מנחם שלמה מסוכטשוב זצוק"ל, כ"ז מנ"א		ד
הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל, כ"ז מנ"א		ג
כ"ק מרן אדמו"ר רבי משולם פייש מטאהש זי"ע, כ"ז מנ"א		א
הרה"ק רבי נחום דוב מסאדיגורה זי"ע, כ"ז מנ"א		ד
הרה"ק רבי שמואל צבי מספינקא וויליאמסבורג זי"ע, כ"ז מנ"א		א
המקובל האלוקי הרב יהודה משה ישועה פתיה זצוק"ל, כ"ז מנ"א		ב,ג
הגה"ק רבי יהושע חריף, כ"ז אב		ז
הגאון רבי אברהם יעקב פאם זצ"ל, ראש ישיבת "תורה ודעת", כ"ח מנ"א		ב
הגאון רבי יעקב שור זצ"ל, אב"ד קיטוב, כ"ח מנ"א		ד
הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין (הנצי"ב) זצ"ל, כ"ח מנ"א		א,ב
הגאון הרב מנשה שהרבני זצ"ל, כ"ח מנ"א		ב
הגאון הרב יוסף יהודה דנא זצ"ל, כ"ח מנ"א		ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרב המקובל אברהם חיים עדס זצ"ל, כ"ח מנ"א		ב
רבי יוסף דוד לנדא אדמו"ר מאליק, כ"ח מנ"א		ז
הרה"ק רבי אברהם דב מרחמיסטריווקא זי"ע, כ"ט מנ"א		ד
הרה"ק רבי אליעזר זוסיא מסקולען זי"ע, כ"ט מנ"א		א
הרה"ק רבי יוסף מאיר ממאחנובקא זי"ע, כ"ט מנ"א		ד
הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף ממעז'בוז' זי"ע, כ"ט מנ"א		ד
הגה"צ רבי מנחם מנדל אלתר זצ"ל, אב"ד פאביאניץ, כ"ט מנ"א		ד
הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, אב"ד ירושלם, כ"ט מנ"א		א,ז
הרב המקובל הצדיק חכם אברהם חי זצ"ל היודע כ'המקובל מפרדס כץ', כ"ט מנ"א		ב,ה
רבי יעקב בירדוגו, כ"ט מנ"א		ז
הרה"ק רבי ישראל מבאיאן-לייפציג זי"ע, ל' מנ"א		ד
הרה"ק רבי מאיר אייזיקזאהן אדמו"ר מנדבורנא-רומאן, ל' מנ"א		ז
הרה"ק רבי חנוך הענין מאלעסק זי"ע, א' אלול		א,ו,ז
הגאון הרב יעקב אריה ניימן זצ"ל, א' אלול		ב,ה
החסיד הרב שמואל יהודה דסקל זצ"ל, א' אלול		ב
הרה"ק רבי שלום דוד מזאבנא זי"ע בעל "יד שלום", א' אלול		ד
הגאון רבי שמואל אבוהב זצ"ל, בעל "דבר שמואל", א' אלול		ד
הגאון הרב אברהם דב אוירבך מטבריה זצ"ל, א' אלול		ג
הרה"ק רבי אברהם יעקב מבאיאן - לעמבערג זי"ע, ב' אלול		ד
הרה"ק רבי אליעזר מויז'ניץ זי"ע, ה"דמשק אליעזר", ב' אלול		א
הגאון רבי יצחק בר ששת זי"ע, הריב"ש, ב' אלול		ד
הרה"ק רבי ישראל אלעזר מקוז'ניץ זי"ע, ב' אלול		ד
הרה"ק רבי אשר אלימלך מקוזניץ זי"ע, ב' אלול		ה
כ"ק מרן אדמו"ר מזוועיהל זי"ע, ב' אלול		ה
הגאון רבי אברהם צבי אייזנשטט זי"ע, בעל "פתחי תשובה", ג' אלול		א
הגה"צ רבי אליעזר ליפמן ליטמנוביץ מרדומסק זצ"ל, ג' אלול		א
הרה"ק רבי ישכר בער מנדבורנא זי"ע, ג' אלול		ג,ז
הגאון הרב שרגא פייבל מנדלוביץ, ג' אלול		ג
הגה"צ רבי נפתלי טייטלבוים מנירבאטור זי"ע, ג' אלול		ד
הרה"ק רבי צבי הירש מלאמאז' זי"ע, ג' אלול		ד
המקובל הרב כליפא בן מלכא זצ"ל, ג' אלול		ב
הגה"ק הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצוק"ל, ג' אלול		ב,ו
האדמו"ר הרב יצחק ישעיה הלברשטאם מצ'כוב הי"ד, ג' אלול		א,ב
הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשעחויב הי"ד, ג' אלול		ד
הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל, ג' אלול		ד
הרה"ק רבי משה מבאיאן-קראקא הי"ד, ג' אלול		ד,ז
הרה"ק רבי משולם זושא מז'ינקוב זי"ע, ג' אלול		ד
הרב שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל, ג' אלול		ד
הרה"ק רבי יצחק מוויעליפאלי זי"ע, ג' אלול		ה
רבי סלימאן קארה, ג' אלול		ז
הרה"ק רבי יוסף מאיר פאלאק מבערגסאז הי"ד, ד' אלול		ד
הגאון רבי יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל, ד' אלול		ד
הגה"צ רבי ירחמיאל ישראל סעקולא מסאדאוונא זי"ע, ד' אלול		ד
הרה"ק רבי ישעיה וולטפריידד מפשעדבורז זי"ע, ד' אלול		א,ג
הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל, ה"אור שמח", ד' אלול		א,ו,ז
הגאון רבי נתנאל הכהן פרידד זצ"ל, בעל "פני מבין", ד' אלול		א
הגה"צ רבי יחיאל פישל אייזנבך זצ"ל, ד' אלול		ה
כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם חיים משומרי אמונים זי"ע, ה' אלול		ב
הצדיק רבי משה אהרן פינטו זצ"ל, ה' אלול		ב
הרה"ק רבי דוד צבי שלמה מלעלוב זי"ע, ה' אלול		א,ו,ז
הגאון הרב צבי הירש הירשל לוין זצ"ל, ה' אלול		ג
הגה"ח רבי יואל שרייבר זצ"ל, ה' אלול		ד
הצדיק מל"ו צדיקים רבי דוד בצלאל זצ"ל, ה' אלול		ה
הגאון רבי שלמה שטנצל מסוסנוביץ זצ"ל, ה' אלול		ה,ו
הגה"צ רבי אלעזר מייזליש מאוהעל זצ"ל, ה' אלול		ה
כ"ק מרן אדמו"ר רבי ישעיה יעקב פורטוגל מסקולען זי"ע, ה' אלול		ה,ו
הגאון רבי אברהם דוד הרוויץ זצ"ל, אבד"ק שטראסבורג, ו' אלול		ד
הגאון רבי יום טוב ליפמאן העליר זצ"ל, ה"תוס' יו"ט", ו' אלול		א
הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, ו' אלול		ב
הרה"ק רבי יקותיאל יהודה מסיגעט זי"ע, ה"ייטב לב", ו' אלול		א
הגה"ק רבי שמשון חיים זי"ע בעל "זרע שמשון", ו' אלול		ד
הגאון רבי משה מינץ זצ"ל, המהר"ם מינץ, ו' אלול		ד
הרה"ק המקובל האלוקי רבי שמשון חיים נחמני, ו' אלול		ה,ו
הגאון רבי אריה לייב לופיאן זצ"ל ראש ישיבת גייטסהעד, ז' אלול		ד
הגאון רבי בנימין זאב הלוי פראג זצ"ל, ז' אלול		ד
הגאון רבי ראובן מרגליות זצ"ל, ז' אלול		ד
הגאון רבי חיים יעקב רוטנברג זצ"ל, ז' אלול		ה
הגאון רבי אהרן שכטר זצ"ל ראש ישיבת "רבינו חיים ברלין", ז' אלול		ה
הרה"ק רבי אברהם שמשון הכהן מראשקוב זי"ע, ח' אלול		ד
הגה"צ רבי אלטר אליקים שרגא שפירא זצ"ל, אבד"ק וויקנא וטשערנוביץ, ח' אלול		ג
הגה"ח רבי שלמה זילברשטיין זצ"ל, ח' אלול		ד
דן בן יעקב אבינו, ט' אלול		ג
הגאון רבי יונתן שטייף זצ"ל, ט' אלול		ד
האדמו"ר הרב אהרון מנחם מנדל גוטרמן זצ"ל, ט' אלול		ג,ה
הרה"ק רבי יצחק מהוסיאטין זי"ע, ט' אלול		ד
הרה"ק רבי נחום מרדכי מנובומינסק זי"ע, ט' אלול		ד
הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, ט' אלול		ב,ה
הרה"ק ר' אהרן מנחם מענדל מראדזימין זי"ע, ט' אלול		ד
הרה"ק רבי יהודה אריה מנובומינסק זי"ע, י' אלול		ד
הרה"ק רבי יצחק (הראשון) מבוהוש זי"ע, י' אלול		א

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"ק רבי משה יהודה לייב מפאשקאן זי"ע, י' אלול		א
הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, י' אלול		א,ז
הגאון רבי אלימלך אשכנזי צוזק"ל גאב"ד מעלבורן, י' אלול		ג
הרב שניאור זלמן מרדכי קץ, י' אלול		ו
הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד מנאסוידז זצ"ל, י"א אלול		א,ז
הרה"ק רבי אברהם יעקב אדמוה"ז מסדיגורה זי"ע, י"א אלול		א,ו,ז
הגאון רבי אהרן יהודה וילנער זצ"ל, י"א אלול		ד
הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב זי"ע, י"א אלול		א
הרה"ק רבי שלום יוסף מסדיגורה זי"ע, י"א אלול		א
המקובל הנסתר הרב יעקב לוי זצ"ל ה'ספן הקדוש', י"א אלול		ב
הגה"ח רבי שמואל לויטין זצ"ל, י"א אלול		ד
הרה"ק רבי אלעזר מלנצהוט זי"ע, י"ב אלול		א
הגה"ק רבי חיים אויערבאך זי"ע, בעל "דברי משפט", י"ב אלול		א
הגאון רבי יהושע צבי מיכל שפירא זי"ע, י"ב אלול		ד
הרה"ק רבי משה אליקים בריעה מקאזניץ זי"ע, י"ב אלול		ב
הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזוהן הי"ד, י"ב אלול		ד
הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, י"ב אלול		א,ו,ז
מל"ז צדיקים חכם הרב מנחם מנשה צוזק"ל, י"ב אלול		ב
הרה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבסוב זי"ע, י"ב אלול		ה
הרב המקובל שלום משה חי גאגין, י"ב אלול		ז
הרה"ק רבי אברהם ישכר מרדומסק זי"ע, ה"חסד לאברהם", י"ג אלול		א
הרה"ק רבי אורי יהושע אשר אלחנן מפורסיוב הי"ד, י"ג אלול		ד
הגאון רבי יוסף חיים מבגדד זצ"ל, י"ג אלול		א,ו
הגאון רבי יעקב גזונדהייט זצ"ל, י"ג אלול		ד
הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע, י"ג אלול		א,ג
הרה"ק רבי ירחמיאל משה הופשטיין מקאזניץ זצ"ל, י"ג אלול		א,ג
הצדיק הנסתר הרב אברהם יחיאל פיש זצ"ל המכונה 'הבנאי הקדוש', י"ג אלול		ג,ה
הגה"ק רבי ברוך מרדכי איטינגא מבאברויסק זי"ע, י"ד אלול		ד
רבינו הגה"ק רבי דוד קאמין, י"ד אלול		ז
הגה"צ רבי אברהם יעקב הורביץ זצ"ל, אב"ד פרוביזנא, ט"ו אלול		ד
הגאון רבי חנוך הענין אייגש הי"ד, בעל, ה"מרחשת", ט"ו אלול		ד
הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זי"ע, ט"ו אלול		א,ו,ז
הרה"ק רבי ישראל יעקב יוקל מוואלאווא זי"ע, ט"ו אלול		ד
הגה"ק רבי עקיבא אייגר (הראשון) זי"ע, ט"ו אלול		ד
הרה"ק רבי נחום מבורשטין זי"ע, ט"ו אלול		ה
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאדז'וד-וגאלאץ זי"ע, ט"ו אלול		ה
הרב נחמן בטיטו הראשון לציון, ט"ו אלול		ו
הרה"ק רבי אברהם אביגדור נחום לנדא מסטריקוב זי"ע, ט"ז אלול		ג
הרב מסעוד יונה אדרעי זצ"ל, ט"ז אלול		ב
הגה"צ רבי פנחס חיים הלוי הורביץ זי"ע, בעל "פתחא זוטא", ט"ז אלול		ד
הגאון רבי יעקב קאפיל רייך זצ"ל, י"ז אלול		ד
הרב עבדאללה עובדיה סומך זצ"ל, י"ז אלול		ב,ג
כהר"ר יוסף אלקארה, י"ז אלול		ז
הגה"צ רבי חיים זאב פינקל זצ"ל, י"ח אלול		ד
הגה"ק רבי יהודה ליווואי - המהר"ל מפראג זצ"ל, י"ח אלול		א,ב
הרה"ק רבי יוסף מאוסטילא זי"ע, י"ח אלול		א
המקובל הגדול רבי עובדיה אברהם יוסף סומך, י"ח אלול		ז
רבי חיים קרח, י"ח אלול		ז
הגאון רבי זאב נחום בורנשטין זצ"ל, אב"ד ביאלא, י"ט אלול		ד
הגאון רבי חיים בנבנישתי זי"ע, בעל "כנסת הגדולה", י"ט אלול		ד
רבינו יעקב מאורליינש הי"ד, י"ט אלול		ד
הגה"ח ר' יקותיאל אריה קמהלר זצ"ל, י"ט אלול		ד
הגאון רבי משה צבי אריה ביק זצ"ל, י"ט אלול		ד
הרה"ק רבי משולם שרגא פייביש היילפרין מבערזאן זי"ע, י"ט אלול ...		א,ג
הגאון רבי הלל ויטקינד זצ"ל, י"ט אלול		ה
הגה"צ רבי יעקב יצחק ווייסבלום זצ"ל, י"ט אלול		ה
הגאון רבי אברהם וינברג הי"ד בעמח"ס "ראשית ביכורים", כ' אלול		ד
הגה"צ רבי אברהם שטרנהרץ זצ"ל, כ' אלול		א
הרה"ק רבי אברהם אלתר מבערגסאז-פ"ת זצוק"ל, כ' אלול		ד
הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל, כ' אלול		ב
הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', כ' אלול		א
הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל, גאב"ד העדה החרדית, כ' אלול		ב,ה
הרב הצדיק מנחם בצרי זצ"ל, כ' אלול		ב
חכם מארי חיים קורח זצ"ל, כ' אלול		ב
הגה"ח רבי אליהו פישר זצ"ל מייסד וראש כולל חסידי גור בארה"ב, כ' אלול		ה
הגאון רבי אברהם יעקב זלוניק זצ"ל, כ"א אלול		ד
הגה"ח רבי בן ציון אפטער זצ"ל, כ"א אלול		ד
הגאון רבי דוד מינצברג הי"ד, כ"א אלול		ד
הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, כ"א אלול		א,ז
כ"ק מרן אדמו"ר רבי חנוך הענין דוב ממאלין זי"ע, כ"ב אלול		ד
רבינו יעקב מולין זצ"ל, המהרי"ל, כ"ב אלול		ד
הרה"ק רבי ישכר בער (בעריש) לייפר זצ"ל מסאטמאר זי"ע, כ"ב אלול		א,ג
הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורונסטייפל זי"ע, כ"ב אלול		א,ז
הרה"ק רבי אברהם משה מראספשא זי"ע, כ"ב אלול		ה
הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע, כ"ג אלול		א
כ"ק מרן אדמו"ר רבי יעקב יצחק מלעלוב - ירושלים זי"ע, כ"ג אלול		ד
הרה"ק רבי יצחק מנחם מנדל מאלכסנדר זי"ע, כ"ג אלול		א
הרה"ק רבי ישראל מפיקוב זי"ע, כ"ג אלול		ד
הגאון רבי ישראל יצחק פיקארסקי זצ"ל, ראש ישיבת ליובאוויטש, כ"ג אלול		ד
הגה"צ רבי משה בצלאל אלתר הי"ד, כ"ג אלול		ד,ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרה"צ רבי נח וינברג זצ"ל	כ"ג אלול	א
מנחת חינוך רבי יוסף מטארנאפאל	כ"ג אלול	א
הרב מאיר יהודה גִּץ זצוק"ל	כ"ג אלול	ב
הגה"צ רבי יוסף באב"ד זצ"ל, אב"ד טארנאפל	כ"ג אלול	ד,ז
הרה"ק רבי אברהם יוסף איגרא מזילין זי"ע	כ"ד אלול	א
הרה"ק רבי דוב בער מטשורטקוב זי"ע	כ"ד אלול	א,ז
הגאון רבי חיים מילקובסקי זצ"ל	כ"ד אלול	ד
הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל	כ"ד אלול	ב
הגאון רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל, ה"חפץ חיים"	כ"ד אלול	א,ז
הצדיק המקובל הרב חיים פינטו זצ"ל הראשון היהודע כ"סבא דמשפטים"	כ"ד אלול	ב
הגאון רבי משה לייב שחור זצ"ל	כ"ד אלול	ד
הרב בן-ציון מאיר חי עוזיאל - הראשון לציון	כ"ד אלול	ו
הגאון רבי אברהם הרשברג זצ"ל	כ"ה אלול	ד
הרה"ק רבי אלתר מסוסנובצא זצ"ל	כ"ה אלול	א
הגאון רבי בנימין יהושע זילבר זצ"ל	כ"ה אלול	ד
הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זצ"ל	כ"ה אלול	א
הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע	כ"ה אלול	א,ד,ו
הרבנית שרה אברמוביץ	כ"ה אלול	ה
האדמו"ר הרב אברהם אלטר בצלאל נתן נטע בידרמן	כ"א אלול	ו
הרה"ק רבי אהרן מקוידנוב זי"ע	כ"ו אלול	ד
הרה"ק רבי חנוך העניך מסוכטשוב זי"ע	כ"ו אלול	ד
הגאון רבי עמרם בלום זצ"ל	כ"ו אלול	א,ז
הרה"ק רבי שמואל אבא מזיכלין זי"ע	כ"ו אלול	א,ג
הגה"ק הרב המקובל האלוקי רבי נתן אדלר זצ"ל	כ"ו אלול	א
הרב המקובל האלוקי יצחק אלפיה זצוק"ל	כ"ו אלול	ב
המקובל הרב אברהם בן סוסאן	כ"ו אלול	ו
הגה"צ רבי חיים יהודה לייב אויערבאך זצ"ל	כ"ז אלול	ד
הרה"ק רבי יעקב אריה מקאווּלא זי"ע	כ"ז אלול	א
הרה"ק רבי משה נתן נטע הלוי יונגרייז זי"ע	כ"ז אלול	א
הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע	כ"ז אלול	א,ו,ז
הרה"צ רבי יהודה זאב לייבוביץ זצ"ל	כ"ז אלול	ה
הרה"ק המקובל האלוקי רבי נתן הכהן אדלר	כ"ז אלול	ו,ז
רבי צבי בנימין הירש וולף אוֶירבַּך	כ"ז אלול	ו
המקובל הרב חיים יהודה לייב אוירבך זצ"ל	כ"ח אלול	ג
הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל, גאב"ד אונגוואר	כ"ט אלול	ב
הרב המקובל והצדיק יהודה זאב ליבוביץ	כ"ט אלול	ב
הרב המקובל ישועה חי בן שושן זצ"ל	כ"ט אלול	ב,ג
הרה"ק רבי משה מסטולין הי"ד	כ"ט אלול	א
הרה"ק רבי אברהם יעקב מגוואדזיץ זי"ע הי"ד	כ"ט אלול	ה
הגאון רבי אליעזר חיים דייטש זצ"ל	כ"ט אלול	ה
כ"ק מרן אדמו"ר מביאלא - רמת אהרן זי"ע	כ"ט אלול	ה
הגאון רבי יחמיאל ישעיה מינצברג מליקאווע זצ"ל	כ"ט אלול	ה
ר' הלל צייטלין הי"ד	כ"ט אלול	ה

צדיקים שלא ידוע יום ההילולא שלהם

אדל הנביאה בת הבעל שם טוב הקדוש	ב
אוריה החיתי	ד
אוריה הכהן	ד
איתמר כהן גדול	ג
אלישבע אשת אהרון הכהן הגדול	ד
אלעזר כהן גדול	ג
אסתר המלכה	ו
אסתר המלכה ע"ה	ד
אפרים בן יוסף הצדיק נכד יעקב אבינו	ג
בית הלל	ו
בית שמאי	ו
בלהה ע"ה	ד
בני רב פפא	ו
בני רבי חייא הקבורים עימו	ו
בני רבי יוסי הגלילי:	ו
ברוריה אשת רבי מאיר בעל הנס	ד
בתיה בת פרעה ע"ה	ד
דבורה הנביאה ע"ה	ד
האמורא האלוקי אבא אושעיא איש טיריא	ו
האמורא האלוקי אביי	ו
האמורא האלוקי אושעיא זעירא דמן חבריא	ו
האמורא האלוקי אילפא	ו
האמורא האלוקי בריה דרב ספרא	ו
האמורא האלוקי יעקב איש כפר נבוריא	ו
האמורא האלוקי מר זוטרא	ו
האמורא האלוקי מר עוקבא	ו
האמורא האלוקי עולא	ו
האמורא האלוקי ר' שמעון חסידא	ו
האמורא האלוקי ר' תנחומא	ו
האמורא האלוקי רב	ו
האמורא האלוקי רב אדא סבא	ו
האמורא האלוקי רב אחא בריה דרבא	ו
האמורא האלוקי רב אשי	ו
האמורא האלוקי רב דימי מנהרדעא	ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
האמורא האלוקי רב הונא (בבלאה)		ו
האמורא האלוקי רב המנונא סבא		ו
האמורא האלוקי רב זריקא		ו
האמורא האלוקי רב חסדא		ו
האמורא האלוקי רב חסדא הכהן		ו
האמורא האלוקי רב יהודה		ו
האמורא האלוקי רב יוסף בר חייא		ו
האמורא האלוקי רב נחמן		ו
האמורא האלוקי רב ספרא		ו
האמורא האלוקי רב פפא		ו
האמורא האלוקי רב ששת		ו
האמורא האלוקי רבא		ו
האמורא האלוקי רבה בר נחמני		ו
האמורא האלוקי רבה בר רב הונא		ו
האמורא האלוקי רבי אבדימי דמן חיפה		ו
האמורא האלוקי רבי אילא		ו
האמורא האלוקי רבי אלעזר בן פדת		ו
האמורא האלוקי רבי אמי		ו
האמורא האלוקי רבי בנאה האמורא		ו
האמורא האלוקי רבי הושעיא רבה		ו
האמורא האלוקי רבי זירא		ו
האמורא האלוקי רבי יהושע בן לוי		ו
האמורא האלוקי רבי יהושע דסיכנין		ו
האמורא האלוקי רבי יהושע דסיכנין		ו
האמורא האלוקי רבי יוחנן		ו
האמורא האלוקי רבי יוחנן		ו
האמורא האלוקי רבי יוחנן דקציון		ו
האמורא האלוקי רבי יוסי ממילחייא		ו
האמורא האלוקי רבי יעקב איש כפר חנניה		ו
האמורא האלוקי רבי יצחק בר אלישיב		ו
האמורא האלוקי רבי יצחק נפחא		ו
האמורא האלוקי רבי ירמיה		ו
האמורא האלוקי רבי יששכר דכפר מנדי		ו
האמורא האלוקי רבי מנא		ו
האמורא האלוקי רבי שמעון בן לקיש		ו
האמורא האלוקי שמואל		ו
הבל בן אדם הראשון		ה
הגאון הרב אברהם שמעון הלוי אנגל הורביץ מזיליכוב הי"ד		ג
הגאון ר' חנוך הניך אייגיש הי"ד		ה
הגאון רבי יצחק שור הידוע כרבי איציקל גוואדיצער		ג
הגאון רבי ראובן דוד נאוי זצ"ל		ג
הגה"ק רבי אברהם שמעון אנגל-הורוביץ זצ"ל הי"ד מזאליחוב		ה
הילד הקדוש נחמן קטופא		ו
המעוברת - כלתו של שמאי הזקן		ו
המקובל האלוקי רבי חזקיהו יצחק מזרחי דידיע שרעבי		ז
הנביא אלקנה		ו
הנביא האלוקי אלישע בן שפט		ו
הנביא הושע בן בארי		ו
הנביא יואל		ו
הנביא יונה בן אמיתי		ו
הנביא נחום האלקושי		ו
הצדיק רבי אברהם מול נס זצ"ל		ג
הרב אברהם (אברמצ'י) באב"ד הי"ד		ה
הרב אברהם יצחק בלוך הי"ד		ה
הרב אברהם נתן הי"ד		ה
הרב אהרן אגולניק הי"ד		ה
הרב אליעזר נחום - הראשון לציון		ו
הרב אשר קלמן בארון הי"ד		ה
הרב ברוך הלוי אפשטיין הי"ד		ה
הרב דוד אביגדור הי"ד		ה
הרב דוד ארי הי"ד		ה
הרב דוד אריה אייזיקוביץ הי"ד		ה
הרב דוד בודניק הי"ד		ה
הרב הגאון ראובן דוד בורשטיין הי"ד		ה
הרב החסיד ר' דוד אלברשטיין הי"ד		ה
הרב החסיד ר' חנוך הענין בארנשטיין הי"ד		ה
הרב החסיד רבי דוב בר ארמן		ה
הרב המקובל גלאנטי אברהם זצ"ל		ג
הרב המקובל האלוקי אהרן בן שמואל הנשיא		ז
הרב המקובל האלוקי רבי יעקב צמח		ב
הרב יהודה לייב אוריאן הי"ד		ה
הרב יהונתן אייבשיץ הי"ד		ה
הרב יהושע בוימל הי"ד		ה
הרב יום טוב דאנון - הראשון לציון		ו
הרב יוסף אריה ליב נחום הי"ד		ה
הרב יוסף בן ציון באב"ד הי"ד		ה
הרב יצחק בעגון הי"ד		ה
הרב לוי אובצינסקי הי"ד		ה
הרב מנחם מנדל אקשטיין		ה
הרב מנחם מנדל בנדט הי"ד		ה

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
הרב מנחם מנדל הי"ד		ה
הרב מרדכי הלוי - הראשון לציון		ו
הרב משה בלאו מדוקלא הי"ד		ה
הרב משה בן מרדכי גאלנטי		ו
הרב משה נחום בלוהם הי"ד		ה
הרב נפתלי הירצקא אמסל הי"ד		ה
הרב סאלם נסים ושצי		ז
הרב רצון בן עמרם		ז
הרב שאול מפארציווא הי"ד		ה
הרב שלום סג"ל ביילוש הי"ד		ה
הרה"ק רבי אברהם אבא מקריבוש		ב
הרה"ק רבי אברהם אבולעפיה		ב
הרה"ק רבי אלכסנדר שוחט		ב
הרה"ק רבי יואל מנמירוב		ב
הרה"ק רבי יודל מטשידנוב		ב
הרה"ק רבי יוסף מקאמינקע		ב
הרה"ק רבי יצחק סופר ממעזריטש		ב
הרה"ק רבי ישראל מפאלצאק		ב
הרה"ק רבי לייב קסלר		ב
הרה"ק רבי מאיר חריף		ב
הרה"ק רבי משה קעדס		ב
הרה"ק רבי שמואל		ב
התנא אלוקי רבי יהודה בן בתירא		ו
התנא האלוקי אבא בנימין		ו
התנא האלוקי אבא חלפתא		ו
התנא האלוקי אבא שאול		ו
התנא האלוקי אדמון בן גדאי		ו
התנא האלוקי בן הא הא		ו
התנא האלוקי בר קפרא		ו
התנא האלוקי הלל הזקן		ד
התנא האלוקי הלל הזקן		ו
התנא האלוקי חוני המעגל		ו
התנא האלוקי יונתן בן עוזיאל		ו
התנא האלוקי נהוראי סבא		ו
התנא האלוקי סומכוס		ו
התנא האלוקי ר' אליעזר בן הורקנוס		ו
התנא האלוקי ר' יצחק		ו
התנא האלוקי ר' יצחק מהזוהר		ו
התנא האלוקי ר' שמעון הסכניני (ואשתו ובניו)		ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
התנא האלוקי רב הונא (בבלאה)		ו
התנא האלוקי רב הונא ריש גלותא		ו
התנא האלוקי רב המנונא סבא מהזוהר		ו
התנא האלוקי רב כהנא		ו
התנא האלוקי רבי אבא מהזוהר		ו
התנא האלוקי רבי אבדימוס בן רבי יוסי		ו
התנא האלוקי רבי אליעזר בן יעקב		ו
התנא האלוקי רבי אליעזר ברבי יוסי		ו
התנא האלוקי רבי אליעזר הקפר		ו
התנא האלוקי רבי אלעאי		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר (בן) חסמא		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר בן עזריה		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר בן ערך		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר בן ערך		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר בן שמוע הי"ד מעשרה הרוגי מלכות		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר ברבי שמעון		ו
התנא האלוקי רבי אלעזר המודעי		ו
התנא האלוקי רבי אמי והתנא האלוקי רבי אסי		ו
התנא האלוקי רבי דוסא בן הרכינס		ו
התנא האלוקי רבי דוסתאי בן רבי ינאי		ו
התנא האלוקי רבי זכריה בן הקצב		ו
התנא האלוקי רבי חוצפית המתורגמן מעשרה הרוגי מלכות		ו
התנא האלוקי רבי חייא ובניו יהודה וחזקיה		ו
התנא האלוקי רבי חייא זצוק"ל		ג
התנא האלוקי רבי חייא מהזוהר - אידרא רבא		ו
התנא האלוקי רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניא		ו
התנא האלוקי רבי חנינא בן חכינאי		ו
התנא האלוקי רבי חנניא בן עקשיא		ו
התנא האלוקי רבי טרפון		ו
התנא האלוקי רבי טרפון		ו
התנא האלוקי רבי יאשיה		ו
התנא האלוקי רבי יהודה בן בתירא [השני]		ו
התנא האלוקי רבי יהודה בן תימא		ו
התנא האלוקי רבי יהושוע בן לוי		ו
התנא האלוקי רבי יהושע בן חנניה		ו
התנא האלוקי רבי יוחנן בן ברוקה		ו
התנא האלוקי רבי יוחנן בן גודגדא		ו
התנא האלוקי רבי יוחנן בן נורי		ו
התנא האלוקי רבי יוחנן הסנדלר		ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
התנא האלוקי רבי יונתן		ו
התנא האלוקי רבי יונתן בן הרכינס		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן חלפתא		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן יוחנן איש ירושלים		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן יועזר איש צרידה		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן יעקב		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן משולם		ו
התנא האלוקי רבי יוסי בן רבי אלעזר		ו
התנא האלוקי רבי יוסי דמן יוקרת אביו ותלמידיו		ו
התנא האלוקי רבי יוסי הגלילי		ו
התנא האלוקי רבי יוסי הכהן		ו
התנא האלוקי רבי ייבא סבא		ו
התנא האלוקי רבי ייבא סבא		ו
התנא האלוקי רבי ינאי		ו
התנא האלוקי רבי ינאי		ו
התנא האלוקי רבי יעקב אביו של רבי אליעזר קב ונקי		ו
התנא האלוקי רבי ישמעאל		ו
התנא האלוקי רבי ישמעאל כהן גדול מעשרה הרוגי מלכות		ו
התנא האלוקי רבי כרוספדאי		ו
התנא האלוקי רבי כרוספדאי		ו
התנא האלוקי רבי לוי בר סיסי		ו
התנא האלוקי רבי לויטס איש יבנה		ו
התנא האלוקי רבי מתיא בן חרש		ו
התנא האלוקי רבי נהוראי		ו
התנא האלוקי רבי נחום המדי		ו
התנא האלוקי רבי נחוניא בן הקנה		ו
התנא האלוקי רבי נחמיה		ו
התנא האלוקי רבי נחמיה		ו
התנא האלוקי רבי נחמיה העמסוני		ו
התנא האלוקי רבי נתן הבבלי		ו
התנא האלוקי רבי סיסי		ו
התנא האלוקי רבי פנחס בן יאיר		ו
התנא האלוקי רבי ראובן האיצטרובלי (ואשתו)		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן-עזאי		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן חלפתא		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן יהוצדק		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן מנסיא		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן נתנאל		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן נתנאל הכהן		ו
התנא האלוקי רבי שמעון בן עזאי		ו

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
התנא האלוקי רבן גמליאל דיבנה		ו
התנא האלוקי רבן יוחנן בן זכאי		ו
התנא האלוקי רבן יוחנן בן זכאי		ו
התנא האלוקי רבן שמעון בן גמליאל (הראשון)		ו
התנא האלוקי ריש לקיש		ה
התנא האלוקי שמאי הזקן		ד
התנא האלוקי שמאי הזקן		ו
התנא האלוקי שמואל הקטן		ו
התנא האלקי הלל הזקן זצוק"ל		ג
התנאים האלוקיים רבי אליעזר ורבי יהושע		ו
ותלמידיו איתו באותו מקום		ו
זכריהו בן יברכיהו		ד
זלפה ע"ה		ד
חגי זכריה ומלאכי		ג
חולדה הנביאה		ג
חולדה הנביאה ע"ה		ד
חושי הארכי		ו
חזקיה בן רבי חייא		ו
חנה אם שמואל ע"ה		ד
ידיעת סוד הגלגול		ד
יהודה בן רבי חייא		ו
יהוידע הכהן		ו
יוכבד אם משה ע"ה		ד
יונדב בן רכב		ד
יונה הנביא		ו
ירמיהו הנביא		ג
ירמיהו הנביא ע"ה		ד
ישעיהו הנביא		ג
יתרו		ו
כלב בן יפונה		ג
לאה אמנו ע"ה		ג,ד
מארי אהרון בידאני		ז
מהזוגות הרב אנטיגנוס איש סוכו		ו
מהזוגות רבי יהושע בן פרחיה		ו
מיכה הנביא		ו
מנשה בן יוסף הצדיק נכד יעקב אבינו		ג
נתן דצוציתא		ו
סרח בת אשר ע"ה		ד
עדינו העצני		ו
פנחס		ג

שם הצדיק	תאריך ההילולא	כרך
ר' יצחק מאיר אוביאס הי"ד		ה
ר' משה בוכנר הי"ד		ה
רב אדא בר אהבה		ד
רבי אהרן סגל עפשטיין הי"ד		ה
רבי אליהו די וידאש זצ"ל		ג
רבי אליעזר בן רבי יוסי הגלילי		ו
רבי אליעזר יהושע הלוי עפשטין הי"ד		ה
רבי אלעזר בן דורדיא		ו
רבי בנימין הכהן מעלי - הראשון לציון		ו
רבי וידאל די טולוזא "מגיד משנה"		ז
רבי וידאל פרץ		ז
רבי חטר		ז
רבי חננאל בן אמיתי		ז
רבי יהודה גוזפאן		ז
רבי יוחנן בן זכאי		ג
רבי יוסף שבזי		ז
רבי יצחק דלויה זצ"ל		ג
רבי יצחק הלבן		ו
רבי יצחק מרדכי פדובה (פאדוואה) הי"ד מאופוטשנה		ה
רבי מיימון אבי הרמב"ם		ו
רבי משה בן רבי שלמה אבן חביב - הראשון לציון		ו
רבי משה גלאנטי אב"ד דמשק בעל "ברך משה"		ו
רבי משה חגיז		ו
רבי נתנאל בירב פיומי זלה"ה		ז
רבי פרץ בן יצחק הכהן		ז
רבי שלמה הלוי אלקבץ זצ"ל הי"ד		ג
רבי שמואל בן רבי יוסי הגלילי		ו
רבי שמואל ויטל		ד
רבינו בחיי		ו
רבקה אמנו ע"ה		ד
רחל אמנו ע"ה		ד
שבואל בן גרשום נכד משה רבנו		ו
שם בן נח		ו
שמשון הגיבור שופט בישראל		ג
שרה אמנו ע"ה		ד

הספר וכל הספרים שהוצאנו
לזכות כל עם ישראל וחסידי אומות העולם
לזכרון עולם לכבוד ולעילוי נשמות

אימי מורתי **חוה** בת **לאה** אלזה וחיים ז"ל
אבי מורי **ישעיהו** בן **רבקה** חנה ויואל ז"ל
דודי **יעקב** בן **רבקה** חנה ויואל ז"ל
חמי ד"ר **יעקב** בן **ליזה** ושמעון ז"ל
ולכל נשמות משפחתי לאורך כל הדורות
בנימין בן **שמחה** ז"ל
מרים בת **עיישה** ז"ל
שלמה בן **מרים** ז"ל
סימה בת **מרים** ז"ל
מיכאל בן **מרים** ז"ל
שמעון בן **שמחה** הכהן ז"ל
אסתר בת **חנה** ז"ל
שלמה בן **אסתר** ז"ל
מרדכי בן **אסתר** ז"ל

ולעילוי כל הנשמות שנפטרו מאז בריאת העולם
רוח השם תניחם בגן עדן.
לכבוד כל נשמות הצדיקים, כל נשמות הצדיקים מבית דוד,
לעילוי נשמת כל הנשמות שנהרגו על קידוש השם בכל הדורות.
וכל הנשמות שנרצחו בשואה וכל נשמות חללי צה"ל
ולוחמי המחתרות. ועבור כל הנשמות הנידחות שאין להם מי
שיגיד קדיש עליהם וכל הנשמות שנפטרו ללא ילדים,
כל נפשות חסידי העולם לדורותם.

תנצב"ה

ברכות לראש משביר
ליהודי החפץ בעילום שמו

יהי רצון שזכות זיכוי הרבים תעמוד לכל הברכות בגשמיות וברוחניות למזכה הרבים שתרם להוצאת הספר ורוצה בעילום שמו. והקב"ה יברך אותו ואת כל בני ביתו באריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה, הצלחה וס"ד בכל מכל כל בגשמיות וברוחניות. נחת חסידי מכל יוצאי חלציו, בניי חיי ומזוניי רויחי ובכולם רווחי. עשירות גדולה וימשיך לזכות הרבים אלפי פעמים יותר לכבוד השם יתברך ויזכה לקבל פני משיח עכשיו.

הספר לזכות לזכרון עולם לכבוד ולעילוי נשמות

מיכאל בן דוד ואינה **ליבשיץ** ז"ל

נחום בן יצחק וחוה **יוזפוביץ'** ז"ל

חוה בת יעקב **יוזפוביץ'** ז"ל

יצחק בן נחום **יוזפוביץ'** ז"ל

לאה בת יעקב ושרה ריבה **גלושקוב** ז"ל

הירש בן לייזר **ברודצקי** ז"ל

ורה בת **הירש שעיה משה ולאה** ז"ל
נפטרה ט' מנחם אב תשפ"ד

אינה בת **הירש שעיה משה ולאה** ז"ל
נפטרה י"א מנחם אב תשפ"ד

תנצב"ה

ולזכות

נעמי בת אירה וגרשון **וניצן** בן אורה ומרדכי

אריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה
בניי חיי ומזוניי ובכולם רווחי
בנים ובנות שיעשו נחת חסידי לבוראם ולהוריהם.

ברכות לראש משביר
ליהודי החפץ בעילום שמו

יהי רצון שזכות זיכוי הרבים תעמוד לכל הברכות בגשמיות וברוחניות למזכה הרבים שתרם להוצאת הספר ורוצה בעילום שמו. והקב"ה יברך אותו ואת כל בני ביתו באריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה. הצלחה וס"ד בכל מכל כל בגשמיות וברוחניות. נחת חסידי מכל יוצאי חלציו. בניי חייו מזוניי רווחי ובכולם רווחי. עשירות גדולה וימשיך לזכות הרבים אלפי פעמים יותר לכבוד השם יתברך ויזכה לקבל פני משיח עכשיו.

הספר לזכות, לזכרון עולם,
לכבוד ולעילוי הנשמות זכרונם לברכה

המקובל האלוקי רבי משה חיים לוצטו זצוק"ל
הצדיק הרב חיים כהן בן בלנקה (החלבן)
הצדיק עזרא אברהם בן קלרה רבקה
הצדקת בלנקה בת רחל

יוכבד גרון בת שמחה
ציפורה בת טובה
שמחה בת חוה
סולטנה בת חוה
אליהו בן בלנקה
פנינה דונה בת בלנקה
רוזה יוסף בת אסתר
אהרון בן שרה
אסתר יוסף בת חוה
שי בן חנה
בואנה טובה מג'אר בת חוה
מנשה בן צ'חלה
ברטה בת אסתר
יוסף גרון בן תמרה
סטריה כוכבה בת אסתר

משה עבודי בן לולו ורחמים
פורטונה ישראל בת ג'ויה
רחמים עבודי בן אברהם
ג'ויה בת חוה
אברהם עבודי בן חוה
ליאורה בת אסתר
משה אברהם יוסף בן אסתר
פלורה עבודי בת טובה
סימן טוב מג'אר בן כוכבה
טובה פרץ בת חוה
דוד מג'אר בן אסתר
לולו עבודי בת מסעודה
סלומון שלמה כהן בן חוה
מסעודה בת חוה

אברהם ברוך יוסף בן חוה
תמרה גירון בת חוה
בכור בן חוה
ציפורה עבודי בת יפה
יעקב בן מרדכי
אנטואנט בת לטיפה
מרדכי בן חוה
מירים מרצדס בת יוכבד
אליהו בן חוה
בידה בת שמחה
אברהם בנבנישתי בן רוזה
אסתר מג'אר בת טובה
שאול שלום בן סוליקה
אסתר מג'אר בת שלמה
אשר בן יוכבד

תנצב"ה

לע"נ מספר תורמים
של ארגון ברית יוסף יצחק
שהלכו לעולמם

הת' יצחק ב"ר יהודה הכהן מרקוביץ' ז"ל

אילנה בת יעל ז"ל

רבי עקיבא הרנפלד

בן הרב שמואל גאב"ד מטרסדורף זצ"ל

הרה"ח אריאל בן ניסן ומלכה צדיק ז"ל

המוהל חיים יוסף שלמה בן אנטולי ושמחה מירה מאירזון ז"ל

המוהל מרדכי אשר בן אלחנן קופרמן ז"ל

מרדכי ירחמיאל בן צבי הירש ז"ל

אמיר מרדכי בן גלילה ז"ל

לעילוי נשמת כל חללי צה"ל וצ"ל הי"ד

סגן יואב שרון בן עדה ודניאל זצ"ל הי"ד

סמ"ר רועי בן גיא וחני זצ"ל הי"ד

רס"ן אור יוסף בן אברי ושרונה רן זצ"ל הי"ד

סמל אור מנשה בן אריה לייב ואסתר אתי אביטל זצ"ל הי"ד

סרן ישראל בן ציפורה וטוביה יודקין זצ"ל הי"ד

סמל בן ציון גרינמן בן חנה וחיים זצ"ל הי"ד

תנצב"ה

לע"נ חיילים יהודים שנהרגו נצר אחרון ממשפחתם בשואה זצ"ל הי"ד

בובר יעקב בן אריה-ליבל
בוכבינדר שלמה
ברגמן ליאופולד (לאצו) בן בלומה וברנט
זילברשפיץ אמנון בן בלנקה ויוסף
טורס שבתאי (סבי) בן ברכה-בנבנידה ויצחק
מושינסקי משה (מוניק) בן יעקב
פדרמסר יעקב (יאנק) בן בת שבע וצבי
פולק שמואל בן חיה רבקה ויעקב
צימבל שלום בן חיים
רוזינגר שמואל בן גיזלה ואלכסנדר
אומשיוב ישראל (איזידור)
אוסמו יוסף (פפי) בן מתילדה ויהודה
גלבר מרדכי בן גיטל וחיים
גרין (ירקוני) יצחק בן יוסף ושרה
הירש שמואל בן מרדכי (אלדר)
חדש יצחק (פרטיזן) בן שרה- רחל ושניאור
ירון ראובן בן אירנה ושלום פרייברגר
פלם משה בן תרצה וצבי
רפאל משה (מוריס) בן אסתר וחיים
שמולביץ אשר (אנשיל) בן חנה- איטה ויעקב
שק יעקב נח בן רחל וראובן
אובגוש אברהם בן שרה ושמואל
גנץ מרדכי בן יטה ובן ציון
הברברג שמואל יוסף בן דבורה וצבי דוד (הרש)
טפר שלום בן טובה ודב
מורשצ'יק זאב בן ינטיל ויוסף
פסטרנק שלמה בן רבקה ואילעזר

פרידמן יששכר דב בן שיינדיל ויוסף
פריים אברהם בן רוזה ומשה
טורנר שמעון בן לאה ויצחק
רוגובין אליעזר בן רישה וצבי
אדלשטיין אשר (אנשיל) בן שלום ומרים
דוידוביץ מתתיהו
דויטש (גיאורג שטפן) גדעון בן אלה ולאיוש (לודוויג)
לאופר עקיבא בן שרה רבקה ואריה-לייבל
נבו יעקב בן מינה ויהודה מאיר
פרידריך משה בן חיה ונתן
אשר אברהם בן בלה-נחה וישעיהו
בראון זבולון (טומי) בן רנה-מרים וקלמן
גולדמן חוה בת לאה ושלמה
נולדמן שמואל בן לאה ואליהו
אנגל יוסף בן רחל ויהושע
גולדווסר יעקב בן רבקה ומאיר
גרובר חנן בן שרה ומשה
דבורצקי חיים ליב בן אסתר- רחל ושמואל
הורביץ נחום (נונייק) בן מרים ויוסף
הירשברג אהרון (ארתור, ארטק) בן סושה וליאו
ויסברד יעקב בן חיה פייגה והלל
לאופר פנחס בן רחל ומנדל
מלר יצחק בן בשקה ואריה (לייב)
מנדל זאב בן שיינדל והרצקל
צ'כנוביץ ישראל (איסקה) בן דבורה וגדליהו
קונסטנטינו רפאל (רינו) בן ליזה ואלחנן

תנצב"ה

לע"נ חיילים יהודים שנהרגו נצר אחרון ממשפחתם בשואה זצ"ל הי"ד

שוארץ יונה (יונל) בן שרה -רבקה ומשה
בירנבוים ראובן (רומק) בן הינדה ומנחם-מנדל
ברלה בני
ברונשטיין משה בן חנה ויוסף
גנסלר דב (ברלה, בובי) בן פני וצבי הירש
דיטריך פרץ בן פרידה והרברט
ז'יכלינסקי שלמה (ג'ינג'י) בן באשה ויעקב
טייכמן יעקב בן שולמית (שפרינצה) ומשה
טפר יצחק בן פנינה (פרל) ומשה
יזרעלוביץ יצחק בן מכלה ואברהם
לוין אביגדור בן בילה ויעקב
סוריה משה (קופל) בן לאה ומרדכי
פייג אליעזר בן הניה ושלמה
פלם (פלאום) חיים בן דוד
פרידמן יצחק בן גיטל דבורה וישראל-יוסף
קוחן יוסף בן בלומה ואלתר מנחם הכהן
רוסנוואסר יצחק בן אייזיק
שניצר יצחק בן רוזה ופייבל
אברמסון עטרה בת רבקה ואביגדור
אדלר יצחק בן מינדל ומיכאל
אונגר מנחם בן טובה (טאובה) ואריה-לייב
אלבסן אברהם (אלברט) בן ג'נטיל ויעקב
בוימינגר יוסף (קאז'יק) בן פשה ומרדכי
בלט אברהם (אברמל'ה) בן לאה ואליעזר – בן יחיד
ברנשטיין מתתיהו (מקסי) בן טוני וגיאורג
גוטמן מרדכי (מותק) בן פייגה ואהרון
גיגר שאול (פלי) בן פאולה וקרל
רייצר צבי אלימלך (צביקה) בן הדסה ומשה
דוידוביץ גילה בת אסתר ומנדל
דפנר אברהם בן צרקה שרה וראובן
הילר רחל (רניה) בת שושנה-זלדה ויחזקאל
ויסמן יוסף בן רבקה ואברהם דוד
וסרטיל חיה (לנה) בת גיטל ובנימין
יעקובוביץ צפורה (פייגה) בת רגינה וחיים-ישראל
כץ יהודה בן דוד
לבקוביץ יוסף בן קדיה וצבי
לוי עקיבא (קורט) בן סופיה ומשה
ליזר צבי בן מרים ומשה
ליש דב (בעריש) בן ברטה וחיים
למברגר רינה בת חנה וצבי
לנצ'נר טננבוים שושנה בת מרגלית (פריל) ויצחק צבי
מילנר יוסף (יוסקה) בן פרומה ומרדכי
מינס רחל בת מרים וצבי
סטולר שלמה בן טובה גיטל וזליג
פיטרושקה נתנאל בן אלטה ואריה-לייב
פרידמן משה בן אסתר ואבא
קויפמן אסתר בת בלומה ומשה דרייסיגר
שורץ ברוך
שכנר צבי בן בת שבע ופייבוש - בן יחיד
שפר שמשון בן אסתר ויצחק

תנצב"ה

לע"נ חיילים יהודים שנהרגו נצר אחרון ממשפחתם בשואה זצ"ל הי"ד

פקר יהושע(שייקה) בן חיה (חייקה) ויעקב

אדלר מיכאל בן חוה (חנה) ויצחק

גרינברג מאיר

וולודינגר פסח בן רחל-רוזה וצבי הירש

ליכטר צבי בן שרה ודוד

מייזליק יעקב בן רבקה ומרדכי

ניימן זאב (וולק) בן חנה ודוד

קורן ישראל בן בילה ומרדכי

רובינשטיין משה

רוזנבלום מנחם בן טובה ומשה-אהרן

רוט מנחם

רויטרנד דב

אברמוביץ אברהם (בומי) בן רחל-לאה ויעקב

בוקי שמואל בן רבקה ומשה

גרינשפון בנימין (בני) בן פנינה (פרל) ומנחם-זאב

זינגר (דרגוטין) ישראל בן גרטה וקלמן

וולף צבי בן מתילדה ורפאל (פאול)

ויגדורוביץ בנימין בן זלמן

זויער נתנאל(שנדור) בן רבקה ומאיר (בילה)

לוי יצחק בן תמה ומנדל

סימון אברהם בן אסתר ומשה

ליפסקר אריה לייב (לייבל) בן רייזל ויוסף

נגל דב ברל (בובי) בן ביילה ולייב אליעזר

נוימן יצחק (אייזיו) בן חנה ושמואל

פרמינגר גדליה בן שושנה-רייזל ושמעון

קירשנבוים חיים (חיימקה)

קרבט דוד בו שרה ושמואל-אברהם

קרבצ'יק ברוך בן שרה וצבי

רינגוולד יהודה (טומי) בן מרים ויוסף (הוריו המאמצים רעיה ומשה לוינגר)

שוארץ מרדכי (מיקי, מיקלוש) בן רוזה ושמואל-אלכסנדר

שוארצמן נחום (ניוניק) בן פרומה ויוסף

שפיגל חיים ישראל בן גיטל ומשה-יוסף

גורפינקל דר' שלמה בן פאולינה וירמיהו

בראון יוסף בן הלנה ויעקב אלעזר

גלזר משה (דוד) בן רבקה ושמואל יוסף

ספלניץ יוסף בן הניה ואברהם-זליג

רוזומוביץ יחזקאל בן רחל ואברהם

וילינגר משה בן ברוך

טופלברג ראובן (רוברט) בן אסתר ומשה-מיכאל

וינברגר דב בן הזקונים של רגינה ויעקב

שטרנפלד יצחק בן רישל-זיסל ואלחנן בנימין

שילק משה-יעקב בן שרה וצבי אברהם

קרמפף שלמה בן אדלה ולאון אריה

טורנר שמעון בן לאה ויצחק

ויגדורוביץ בנימין בן זלמן

תנצב"ה

לפרטים: קלימי יונה, מנהל עמותת: "עמיתים - חללי נצר אחרון"

050-6400782 | 03-5511422 | מייל: kalimi5588@gmail.com

הרב משורר ישעיהו 1 דירה 8 פתח תקוה

ברכות לראש משביר
ליהודי החפץ בעילום שמו

יהי רצון שזכות זיכוי הרבים תעמוד לכל הברכות בגשמיות וברוחניות למזכה הרבים שתרם להוצאת הספר ורוצה בעילום שמו. והקב"ה יברך אותו ואת כל בני ביתו באריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה. הצלחה וס"ד בכל מכל כל בגשמיותוברוחניות. בניי חייו מזוניי רווחי ובכולם רווחי. עשירות גדולה וימשיך לזכות הרבים אלפי פעמים יותר לכבוד השם יתברך ויזכה לקבל פני משיח עכשיו.

ולזכות

ניסים חי חיים בן **שמחה אסתר**
אברהם בן **שמחה אסתר**
משה בן **שמחה אסתר**
מרדכי בן **שמחה אסתר**
יצחק מן שמחה אסתר
גניה בת **מילה מחלה**
שיראל בת **גניה**
לביא בן **שיראל**
שני בת **גניה**
ליאור בן **גניה**
מוטי מרדכי בן **שרה**

הספר לזכות לזכרון עולם
לכבוד ולעילוי נשמות

שמחה אסתר בת **לאה** ז"ל
מילה מחלה בת **גניה** ז"ל
אבישג בת **שושנה** ז"ל
יוסף בן **רחל** ז"ל
עקיבא בן **שרה** ז"ל
רזיאל בן **עינת** ז"ל
מנוחה רחל בת ז"ל בת **גיל אליאס**
הילד שלום דבבער ז"ל בן **איל ברוך חלק**
שניאור זלמן רפאל ז"ל
בן **אברהם צבי הירש מיכאלשווילי**
דוד ישראל ז"ל
בן **אברהם צבי הירש מיכאלשווילי**
מרבי יוסף חיים בן **סימון רפאל**
הנולד מדינה מקבלה

תנצב"ה

לעילוי נשמת אימי מורתי
חנה בת חיים ופרעל ז"ל
נפטרה בט' מרחשוון תשפ"ז
הונצחה ע"י בתה רחל טל אל

הספר לזכות כל יהודי ויהודיה בכל מקום שהם
לכל הברכות שבתורה, בגשמיות וברוחניות

ולזכות משפחת **עמית**
היידי בלומה הי"ו בת זלדה שתחיה ויעקב ז"ל
וירון הי"ו בן ישעיהו וחוה ז"ל.
ולזכות כל צאצאיהם הבנים והבנות הנכדים והנכדות שיחיו.
ולזכות כל נפשות משפחות **גיטיס ואידלמן**.
ולזכות משפחת **סבן** היקרים והאהובים
שמואל הי"ו בן בנימין ומרים ז"ל
ופנינה פרחיה הי"ו בת שמעון הכהן ואסתר ז"ל
ולכל משפחתם המורחבת.

ולזכות ארגון ברית יוסף יצחק
וכל המוהלים, אנשי הצוות, התורמים ולכל משפחתם המורחבת.

לזכות **יצחק בן לאה** וכל משפחתו לכל הברכות שבתורה בגשמיות וברוחניות

ולזכות משפחת צדוק
יעל הי"ו בת חוה וישעיהו ז"ל
ושלמה הי"ו בן ציונה וישראל ז"ל.
ולזכות כל צאצאיהם הבנים והבנות והנכד החדש שיחיו.

לרפו"ש לכל חולי ישראל
ולזכות לע"נ שליח הרבי מליובאוויטש
הרב מרדכי בן צאלח ציון ענתי ע"ה.
ולזכות לע"נ ישראל בן שלמה וציפורה ז"ל
וציונה בת סעדיה ולאה ז"ל
ולזכות לע"נ חנה בת רינה וראובן ז"ל
לזכות ולעילוי נשמת וילפריד ישראל בן איימי וברתולד הי"ד .
לזכות ולעילוי נשמות יצחק הוברט פולק שהציל יהודים בשואה
ביחד עם פרנק פולי האנגלי חסיד אומות העולם
לעילוי נשמת יעקב בן משה ז"ל בן זהבה ג'ורג'ט ונתן הי"ו
נלב"ע ב' אב תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.

ברכות לראש משביר
ליהודי החפץ בעילום שמו

יהי רצון שזכות זיכוי הרבים תעמוד לכל הברכות בגשמיות וברוחניות למזכה הרבים שתרם להוצאת הספר ורוצה בעילום שמו. והקב"ה יברך אותו ואת כל בני ביתו באריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות איתנה. הצלחה וס"ד בכל מכל כל בגשמיותוברוחניות. בניי חייו מזוניי רווחי ובכולם רווחי. עשירות גדולה וימשיך לזכות הרבים אלפי פעמים יותר לכבוד השם יתברך ויזכה לקבל פני משיח עכשיו.

ברכה והצלחה,שמחה, צמיחה רוחנית וגשמית,
ברכה לזוגיות משמים, הצלחה בעסקים,
פרנסה בשפע, הצלחה בכול העניינים,

משה יוסף בן דניאלה
אלה אסתר בת סוזנה
אורי חיה בת דבורה
גיל בת דבורה
רוני בת דבורה
אורן חן בן אלה אסתר
מיכל בת אלה אסתר
יהונתן בן אלה אסתר
ברכה לרפואה שלמה ואריכות ימים:
לחיילי צה"ל שנפצעו.
לאה בת גלית
גדעון בן שמחה
דניאלה בת שושנה
מיכל בת אריקה רחל
שרה בת מנוחה
לעילוי נשמת הרב חיים יהושע אהרן בן פנינה פערל פרסיקו
לעלוי נשמת איתי בן דניאלה
לעלוי נשמת סוזנה בת קלרה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד